దేవీ భాగవతం

వ్యాస మహర్షి

దేవీ భాగవతము

శ్రీ వ్యాస మహర్షి

విషయ సూచిక

౦ శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యం

౧ ప్రథమః స్కంధః

౨ ద్వితీయః స్కంధః

౩ తృతీయః స్కంధః

౪ చతుర్థః స్కంధః

౫ పంచమః స్కంధః

౬ షష్ఠః స్కంధః

౭ సప్తమః స్కంధః

౮ అష్టమః స్కంధః

౯ నవమః స్కంధః

౧౦ దశమః స్కంధః

౧౧ ఏకాదశః స్కంధః

౧౨ ద్వాదశః స్కంధః

౦ శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యం

౧ దేవీభాగవతశ్రవణమాహాత్మ్యవర్ణనం

సృష్టౌ యా సర్గరూపా జగదవనవిధౌ
పాలనీ యా చ రౌద్రీ
సంహారే చాపి యస్యా జగదిదమఖిలం
క్రీడనం యా పరాఖ్యా ।
పశ్యంతీ మధ్యమాథో తదను భగవతీ
వైఖరీ వర్ణరూపా
సాస్మద్వాచం ప్రసన్నా విధిహరిగిరిశా-
రాధితాలంకరోతు ॥ ౧॥

నారాయణం నమస్కృత్య నరం చైవ నరోత్తమం ।
దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయముదీరయేత్ ॥ ౨॥

ఋషయ ఊచుః ।
సూత జీవ సమా బహ్వీర్యస్త్వం శ్రావయసీహ నః ।
కథా మనోహరాః పుణ్యా వ్యాసశిష్య మహామతే ॥ ౩॥

సర్వపాపహరం పుణ్యం విష్ణోశ్చరితమద్భుతం ।
అవతారకథోపేతమస్మాభిర్భక్తితః శ్రుతం ॥ ౪॥

శివస్య చరితం దివ్యం భస్మరుద్రాక్షయోస్తథా ।
సేతిహాసంచ మాహాత్మ్యం శ్రుతం తవ ముఖాంబుజాత్ ॥ ౫॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామః పావనాత్ పావనం పరం ।
భుక్తిముక్తిప్రదం నృణామనాయాసేన సర్వశః ॥ ౬॥

తత్ త్వం బ్రూహి మహాభాగ యేన సిధ్యంతి మానవాః ।
కలావపి పరం త్వత్తో న విద్మః సంశయచ్ఛిదం ॥ ౭॥

సూత ఉవాచ ।
సాధు పృష్టం మహాభాగా లోకానాం హితకామ్యయా ।
సర్వశాస్త్రస్య యత్ సారం తద్వో వక్ష్యామ్యశేషతః ॥ ౮॥

తావద్ గర్జంతి తీర్థాని పురాణాని వ్రతాని చ ।
యావన్న శ్రూయతే సమ్యగ దేవీభాగవతం నరైః ॥ ౯॥

తావత్ పాపాటవీ నృణాం క్లేశదాదభ్రకంటకా ।
యావన్న పరశుః ప్రాప్తో దేవీభాగవతాభిధః ॥ ౧౦॥

తావత్ క్లేశావహం నృణాముపసర్గమహాతమః ।

యావన్నైవోదయం ప్రాప్తో దేవీభాగవతోష్ణగుః ॥ ౧౧॥

ఋషయ ఊచుః ।
సూత సూత మహాభాగ వద నో వదతాం వర ।
కీదృశం తత్పురాణం హి విధిస్తచ్ఛ్రవణే చ కః ॥ ౧౨॥

కతిభిర్వాసరైరేతచ్ఛ్రోతవ్యం కించ పూజనం ।
కైర్మానవైః శ్రుతం పూర్వం కాన్కాన్కామానవాప్నుయుః ॥ ౧౩॥

సూత ఉవాచ ।
విష్ణోరంశో మునిర్జాతః సత్యవత్యాం పరాశరాత్ ।
విభజ్య వేదాంశ్చతురః శిష్యానధ్యాపయత్పురా ॥ ౧౪॥

వ్రాత్యానాం ద్విజబంధూనాం వేదేష్వనధికారిణాం ।
స్త్రీణాం దుర్మేధసాం నృణాం ధర్మజ్ఞానం కథం భవేత్ ॥ ౧౫॥

విచార్యైతత్ తు మనసా భగవాన్ బాదరాయణః ।
పురాణసంహితాం దధ్యౌ తేషాం ధర్మవిధిత్సయా ॥ ౧౬॥

అష్టాదశ పురాణాని స కృత్వా భగవాన్ మునిః ।
మామేవాధ్యాపయామాస భారతాఖ్యానమేవ చ ॥ ౧౭॥

దేవీభాగవతం తత్ర పురాణం భోగమోక్షదం ।
స్వయం తు శ్రావయామాస జనమేజయభూపతిం ॥ ౧౮॥

పూర్వమస్య పితా రాజా పరీక్షిత్ తక్షకాహినా ।
సందష్టస్తస్య సంశుద్ధ్యై రాజ్ఞా భాగవతం శ్రుతం ॥ ౧౯॥

నవభిర్దివసైః శ్రీమద్వేదవ్యాసముఖాంబుజాత్ ।
త్రైలోక్యమాతరం దేవీం పూజయిత్వా విధానతః ॥ ౨౦॥

నవాహయజ్ఞే సమ్పూర్ణే పరీక్షిదపి భూపతిః ।
దివ్యరూపధరో దేవ్యాః సాలోక్యం తత్క్షణాదగాత్ ॥ ౨౧॥

పితుర్దివ్యాం గతిం రాజా విలోక్య జనమేజయః ।
వ్యాసం మునిం సమభ్యర్చ్య పరాం ముదమవాప హ ॥ ౨౨॥

అష్టాదశపురాణానాం మధ్యే సర్వోత్తమం పరం ।
దేవీభాగవతం నామ ధర్మకామార్థమోక్షదం ॥ ౨౩॥

యే శృణ్వంతి సదా భక్త్యా దేవ్యా భాగవతీం కథాం ।
తేషాం సిద్ధిర్న దూరస్థా తస్మాత్ సేవ్యా సదా నృభిః ॥ ౨౪॥

దినమర్ధం తదర్ధం వా ముహూర్తం క్షణమేవ వా ।
యే శృణ్వంతి నరా భక్త్యా న తేషాం దుర్గతిః క్వచిత్ ॥ ౨౫॥

సర్వయజ్ఞేషు తీర్థేషు సర్వదానేషు యత్ ఫలం ।

సకృత్ పురాణశ్రవణాత్ తత్ ఫలం లభతే నరః ॥ ౨౬॥

కృతాదౌ బహవో ధర్మాః కలౌ ధర్మస్తు కేవలం ।
పురాణశ్రవణాదన్యో విద్యతే నాపరో నృణాం ॥ ౨౭॥

ధర్మాచారవిహీనానాం కలావల్పాయుషాం నృణాం ।
వ్యాసో హితాయ విదధే పురాణాఖ్యం సుధారసం ॥ ౨౮॥

సుధాం పిబన్నేక ఏవ నరః స్యాదజరామరః ।
దేవ్యాః కథామృతం కుర్యాత్ కులమేవాజరామరం ॥ ౨౯॥

మాసానాం నియమో నాత్ర దినానాం నియమోఽపి న ।
సదా సేవ్యం సదా సేవ్యం దేవీభాగవతం నరైః ॥ ౩౦॥

ఆశ్వినే మధుమాసే వా తపోమాసే శుచౌ తథా ।
చతుర్షు నవరాత్రేషు విశేషాత్ ఫలదాయకం ॥ ౩౧॥

అతో నవాహయజ్ఞోఽయం సర్వస్మాత్ పుణ్యకర్మణః ।
ఫలాధికప్రదానేన ప్రోక్తః పుణ్యప్రదో నృణాం ॥ ౩౨॥

యే దుర్హృదః పాపరతా విమూఢా
మిత్రద్రుహో వేదవినిందకాశ్చ ।
హింసారతా నాస్తికమార్గసక్తా
నవాహయజ్ఞేన పునంతి తే కలౌ ॥ ౩౩॥

పరస్వదారాహరణేఽతిలుబ్ధా
యే వై నరాః కల్మషభారభాజః ।
గోదేవతాబ్రాహ్మణభక్తిహీనా
నవాహయజ్ఞేన భవంతి శుద్ధాః ॥ ౩౪॥

తపోభిరుగ్రైర్వ్రతతీర్థసేవనై-
ర్దానైరనేకైర్నియమైర్మఖైశ్చ ।
హుతైర్జపైర్యచ్చ ఫలం న లభ్యతే
నవాహయజ్ఞేన తదాప్యతే నృణాం ॥ ౩౫॥

తథా న గంగా న గయా న కాశీ
న నైమిషం నో మథురా న పుష్కరం ।
పునాతి సద్యో బదరీవనం నో
యథా హి దేవీమఖ ఏష విప్రాః ॥ ౩౬॥

అతో భాగవతం దేవ్యాః పురాణం పరతః పరం ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణాముత్తమం సాధనం మతం ॥ ౩౭॥

ఆశ్వినస్య సితే పక్షే కన్యారాశిగతే రవౌ ।
మహాష్టమ్యాం సమభ్యర్చ్య హైమసింహాసనస్థితం ॥ ౩౮॥

దేవీప్రీతిప్రదం భక్త్యా శ్రీభాగవతపుస్తకం ।
దద్యాద్ విప్రాయ యోగ్యాయ స దేవ్యాః పదవీం లభేత్ ॥ ౩౯॥

దేవీభాగవతస్యాపి శ్లోకం శ్లోకార్ధమేవ వా ।
భక్త్యా యశ్చ పఠేన్నిత్యం స దేవ్యాః ప్రీతిభాగ్భవేత్ ॥ ౪౦॥

ఉపసర్గభయం ఘోరం మహామారీసముద్భవం ।
ఉత్పాతానఖిలాంశ్చాపి హంతి శ్రవణమాత్రతః ॥ ౪౧॥

బాలగ్రహకృతం యచ్చ భూతప్రేతకృతం భయం ।
దేవీభాగవతస్యాస్య శ్రవణాద్ యాతి దూరతః ॥ ౪౨
యస్తు భాగవతం దేవ్యాః పఠేద్ భక్త్యా శృణోతి వా ।
ధర్మమర్థం చ కామం చ మోక్షం చ లభతే నరః ॥ ౪౩॥

శ్రవణాద్వసుదేవోఽస్య ప్రసేనాన్వేషణే గతం ।
చిరాయితం ప్రియం పుత్రం కృష్ణం లబ్ధ్వా ముమోద హ ॥ ౪౪॥

య ఏతాం శృణుయాద్ భక్త్యా శ్రీమద్భాగవతీం కథాం ।
భుక్తిం ముక్తిం స లభతే భక్త్యా యశ్చ పఠేదిమాం ॥ ౪౫॥

అపుత్రో లభతే పుత్రం దరిద్రో ధనవాన్ భవేత్ ।
రోగీ రోగాత్ ప్రముచ్యేత శ్రుత్వా భాగవతామృతం ॥ ౪౬॥

వంధ్యా వా కాకవంధ్యా వా మృతవత్సా చ యాంగనా ।
దేవీభాగవతం శ్రుత్వా లభేత్ పుత్రం చిరాయుషం ॥ ౪౭॥

పూజితం యద్గృహే నిత్యం శ్రీభాగవతపుస్తకం ।
తద్గృహం తీర్థభూతం హి వసతాం పాపనాశకం ॥ ౪౮॥

అష్టమ్యాం వా చతుర్దశ్యాం నవమ్యాం భక్తిసంయుతః ।
యః పఠేచ్ఛృణుయాద్ వాపి స సిద్ధిం లభతే పరాం ॥ ౪౯॥

పఠన్ ద్విజో వేదవిదగ్రణీర్భవేద్
బాహుప్రజాతో ధరణీపతిః స్యాత్ ।
వైశ్యః పఠన్ విత్తసమృద్ధిమేతి
శూద్రోఽపి శృణ్వన్స్వకులోత్తమః స్యాత్ ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీస్కందపురాణే మానసఖండే శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యే
దేవీభాగవతశ్రవణమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ వసుదేవస్య దేవీభాగవతనవాహ-శ్రవణాత్పుత్రప్రాప్తివర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
వసుదేవో మహాభాగః కథం పుత్రమవాప్తవాన్ ।
ప్రసేనః కుత్ర కృష్ణేన భ్రమతాన్వేషితః కథం ॥ ౧॥

విధినా కేన కస్మాచ్చ దేవీభాగవతం శ్రుతం ।
వసుదేవేన సుమతే వద సూత కథామిమాం ॥ ౨॥

సూత ఉవాచ ।
సత్రాజిద్ భోజవంశీయో ద్వారవత్యాం సుఖం వసన్ ।
సూర్యస్యారాధనే యుక్తో భక్తశ్చ పరమః సఖా ॥ ౩॥

అథ కాలేన కియతా ప్రసన్నః సవితాభవత్ ।
స్వలోకం దర్శయామాస తద్భక్త్యా ప్రణయేన చ ॥ ౪॥

తస్మై ప్రీతశ్చ భగవాన్ స్యమంతకమణిం దదౌ ।
స తం బిభ్రన్మణి కంఠే ద్వారకామాజగామ హ ॥ ౫॥

దృష్ట్వా తం తేజసా భ్రాంతా మత్వాదిత్యం పురౌకసః ।
కృష్ణమూచుః సమభ్యేత్య సుధర్మాయామవస్థితం ॥ ౬॥

ఏష ఆయాతి సవితా దిదృక్షుస్త్వాం జగత్పతే ।
శ్రుత్వా కృష్ణస్తు తద్వాచం ప్రహస్యోవాచ సంసది ॥ ౭॥

సవితా నైష భో బాలాః సత్రాజిన్మణినా జ్వలన్ ।
స్యమంతకేన చాయాతి భాస్వద్దత్తేన భాస్వతా ॥ ౮॥

అథ విప్రాన్ సమాహూయ స్వస్తివాచనపూర్వకం ।
ప్రావేశయత్సమభ్యర్చ్య సత్రాజిత్స్వగృహే మణిం ॥ ౯॥

న తత్ర మారీ దుర్భిక్షం నోపసర్గభయం క్వచిత్ ।
యత్రాస్తే స మణిర్నిత్యమష్టభారసువర్ణదః ॥ ౧౦॥

అథ సత్రాజితో భ్రాతా ప్రసేనో నామ కర్హిచిత్ ।
కంఠే బద్ధ్వా మణిం సద్యో హయమారుహ్య సైంధవం ॥ ౧౧॥

మృగయార్థం వనం యాతస్తమద్రాక్షీత్రగాధిపః ।
ప్రసేనం సహయం హత్వా సింహో జగ్రాహ తం మణిం ॥ ౧౨॥

జాంబవాన్నృక్షరాజోఽథ దృష్ట్వా మణిధరం హరిం ।
హత్వా చ తం బిలద్వారి మణిం జగ్రాహ వీర్యవాన్ ॥ ౧౩॥

స తం మణిం స్వపుత్రాయ క్రీడనార్థమదాత్ ప్రభుః ।
అథ చిక్రీడబాలోఽపి మణిసమ్ప్రాప్య భాస్వరం ॥ ౧౪॥

ప్రసేనేఽనాగతే చాథ సత్రాజిత్ పర్యతప్యత ।
న జానే కేన నిహతః ప్రసేనో మణిమిచ్ఛతా ॥ ౧౫॥

అథ లోకముఖోద్గీర్ణా కింవదంతీ పురేఽభవత్ ।
కృష్ణేన నిహతో నూనం ప్రసేనో మణిలిప్సునా ॥ ౧౬॥

స తం శుశ్రావ కృష్ణోఽపి దుర్యశో లిప్తమాత్మని ।

మాస్తు తత్తస్య పదవీం పురౌకోభిస్సహాగమత్ || ౧౭||

గత్వా స విపినేఽపశ్యత్ ప్రసేనం హరిణా హతం |
యయౌ మృగేంద్రమన్విష్యన్నసృగ్బింద్వంకితాధ్వనా || ౧౮||

అథ కృష్ణో హతం సింహం బిలద్వారి విలోక్య చ |
ఉవాచ భగవాన్ వాచం కృపయా పురవాసినః || ౧౯||

తిష్ఠధ్వం యూయమత్రైవ యావదాగమనం మమ |
ప్రవిశామి బిలం త్వేతన్మణిహారకలబ్ధయే || ౨౦||

తథేత్యుక్త్వా తు తే తస్థుస్తత్రైవ ద్వారకౌకసః |
జగామాంతర్బిలం కృష్ణో యత్ర జాంబవతో గృహం || ౨౧||

ఋక్షరాజసుతం దృష్ట్వా కృష్ణో మణిధరం తదా |
హర్తుమైచ్ఛన్మణిం తావద్ ధాత్రీ చుక్రోశ భీతవత్ || ౨౨||

శ్రుత్వా ధాత్రీరవం సద్యః సమాగత్యర్క్షరాట్ తదా |
యుయుధే స్వామినా సాకమవిశ్రమమహర్నిశం || ౨౩||

ఏవం త్రినవరాత్రం తు మహద్యుద్ధమభూత్తయోః |
కృష్ణాగమం ప్రతీక్షంతస్తస్థుర్ద్వారి పురౌకసః || ౨౪||

ద్వాదశాహం తతో భీత్యా ప్రతిజగ్ముర్నిజాలయం |
తత్ర తే కథయామాసుర్వృత్తాంతం సర్వమాదితః || ౨౫||

సత్రాజితం శపంతస్తే సర్వే శోకాకులా భృశం |
వసుదేవో మహాభాగః శ్రుత్వా పుత్రస్య తాం కథాం || ౨౬||

ముమోహ సపరీవారస్తదా పరమయా శుచా |
చింతయామాస బహుధా కథం శ్రేయో భవేన్మమ || ౨౭||

అథాజగామ భగవాన్ దేవర్షిర్బ్రహ్మలోకతః |
ఉత్థాయ తం ప్రణమ్యాసౌ వసుదేవోఽభ్యపూజయత్ || ౨౮||

నారదోఽనామయం పృష్ట్వా వసుదేవం మహామతిం |
పప్రచ్ఛ చ యదుశ్రేష్ఠం కిం చింతయసి తద్ వద || ౨౯||

వసుదేవ ఉవాచ |
పుత్రో మేఽతిప్రియః కృష్ణః ప్రసేనాన్వేషణాయ తు |
పౌరైః సాకం వనం గత్వా నిహతం తం తదైక్షత || ౩౦||

ప్రసేనఘాతకం దృష్ట్వా బిలద్వారే మృతం హరిం |
ద్వారి పౌరానధిష్ఠాప్య బిలాంతర్గతవాన్ స్వయం || ౩౧||

బహవో దివసా యాతా నాయాత్యద్యాపి మే సుతః |
అతః శోచామి తద్ బ్రూహి యేన లప్స్యే సుతం మునే || ౩౨||

నారద ఉవాచ ।
పుత్రప్రాప్త్యై యదుశ్రేష్ఠ దేవీమారాధయాంబికాం ।
తస్యా ఆరాధనేనైవ సద్యః శ్రేయో హ్యవాప్స్యసి ॥ ౩౩॥

వసుదేవ ఉవాచ ।
భగవన్ కా హి సా దేవీ కింప్రభావా మహేశ్వరీ ।
కథమారాధనం తస్యా దేవర్షే కృపయా వద ॥ ౩౪॥

నారద ఉవాచ ।
వసుదేవ మహాభాగ శృణు సంక్షేపతో మమ ।
దేవ్యా మాహాత్మ్యమతులం కో వక్తుం విస్తరాత్ క్షమః ॥ ౩౫॥

యా సా భగవతీ నిత్యా సచ్చిదానందరూపిణీ ।
పరాత్పరతరా దేవీ యయా వ్యాప్తమిదం జగత్ ॥ ౩౬॥

యదారాధనతో బ్రహ్మా సృజతీదం చరాచరం ।
యాం చ స్తుత్వా వినిర్ముక్తో మధుకైటభజాద్ భయాత్ ॥ ౩౭॥

విష్ణుర్యత్కృపయా విశ్వం బిభర్తి భగవానిదం ।
రుద్రః సంహరతే యస్యాః కృపాపాంగనిరీక్షణాత్ ॥ ౩౮॥

సంసారబంధహేతుర్యా సైవ ముక్తిప్రదాయినీ ।
సా విద్యా పరమా దేవీ సైవ సర్వేశ్వరేశ్వరీ ॥ ౩౯॥

నవరాత్రవిధానేన సంపూజ్య జగదంబికాం ।
నవాహోభిః పురాణం చ దేవ్యా భాగవతం శృణు ॥ ౪౦॥

యస్య శ్రవణమాత్రేణ సద్యః పుత్రమవాప్స్యసి ।
భుక్తిర్ముక్తిర్న దూరస్థా పతతాం శృణ్వతాం నృణాం ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్తో నారదేనాసౌ వసుదేవః ప్రణమ్య తం ।
ఉవాచ పరయా ప్రీత్యా నారదం మునిసత్తమం ॥ ౪౨॥

వసుదేవ ఉవాచ ।
భగవంస్తవ వాక్యేన సంస్మృతం వృత్తమాత్మనః ।
శ్రూయతాం తచ్చ వక్ష్యామి దేవీమాహాత్మ్యసంభవం ॥ ౪౩॥

పురా నభోగిరా కంసో దేవక్యష్టమగర్భతః ।
జ్ఞాత్వాత్మమృత్యుం పాపో మాం సభార్యం న్యరుణద్భియా ॥ ౪౪॥

కారాగారేఽహమవసం దేవక్యా సహ భార్యయా ।
జాతం జాతం సమవధీత్పుత్రం కంసోఽపి పాపకృత్ ॥ ౪౫॥

షట్ పుత్రా నిహతాస్తేన తదా శోకాకులా భృశం ।
అతప్యద్ దేవకీ దేవీ నక్తందివమనిందితా ॥ ౪౬॥

తదాహం గర్గమాహూయ మునిం నత్వాభిపూజ్య చ ।

నివేద్య దేవకీదుఃఖమవోచం పుత్రకామ్యయా ॥ ౪౭॥

భగవన్ కరుణాసింధో యాదవానాం గురుర్భవాన్ ।
ఆయుష్మత్పుత్రసంప్రాప్తిసాధనం వద మే మునే ॥ ౪౮॥

తతో గర్గః ప్రసన్నాత్మా మాముత్వాచ దయానిధిః ।
గర్గ ఉవాచ ।
వసుదేవ మహాభాగ శృణు తత్ సాధనం పరం ॥ ౪౯॥

యా సా భగవతీ దుర్గా భక్తదుర్గతిహారిణీ ।
తామారాధయ కల్యాణీం సద్యః శ్రేయో హ్యవాప్స్యసి ॥ ౫౦॥

యదారాధనతః సర్వే సర్వాన్ కామానవాప్నుయుః ।
న కించిద్దుర్లభం లోకే దుర్గార్చనవతాం నృణాం ॥ ౫౧॥

ఇత్యుక్తోఽహం ముదా యుక్తః సభార్యో మునిపుంగవం ।
ప్రణమ్య పరయా భక్త్యా ప్రావోచం విహితాంజలిః ॥ ౫౨॥

వసుదేవ ఉవాచ ।
యద్యస్తి భగవన్ ప్రీతిర్మయి తే కరుణానిధే ।
తదా గురో మదర్థే త్వం సమారాధయ చండికాం ॥ ౫౩॥

నిరుద్ధః కంసగేహేఽహం న కించిత్ కర్తుముత్సహే ।
అతస్త్వమేవ దుఃఖాబ్ధేర్మాముద్ధర మహామతే ॥ ౫౪॥

ఇత్యుక్తస్తు మయా ప్రీతః ప్రోవాచ మునిపుంగవః ।
వసుదేవ తవ ప్రీత్యా కరిష్యామి హితం తవ ॥ ౫౫॥

అథ గర్గమునిః ప్రీత్యా మయా సంప్రార్థితోఽగమత్ ।
ఆరిరాధయిషుర్దుర్గా వింధ్యాద్రిం బ్రాహ్మణైః సహ ॥ ౫౬॥

తత్ర గత్వా జగద్ధాత్రీం భక్తాభీష్టప్రదాయినీం ।
ఆరాధయామాస మునిర్జపపాఠపరాయణః ॥ ౫౭॥

తతః సమాప్తే నియమే వాగువాచాశరీరిణీ ।
ప్రసంతాహం మునే కార్యసిద్ధిస్తవ భవిష్యతి ॥ ౫౮॥

భూభారహరణార్థాయ మయా సమ్మేరితో హరిః ।
వసుదేవస్య దేవక్యాం స్వాంశేనావతరిష్యతి ॥ ౫౯॥

కంసభీత్యా తమాదాయ బాలమానకదుందుభిః ।
ప్రాపయిష్యతి సద్యస్తు గోకులే నందవేశ్మని ॥ ౬౦॥

యశోదాతనయాం నీత్వా స్వగృహే కంసభూభుజే ।
దాస్యత్యథ చ తాం హంతుం కంస ఆక్షేక్ష్యతి క్షితౌ ॥ ౬౧॥

సా తద్ధస్తాద్ వినిర్గత్య సద్యో దివ్యవపుర్ధరా ।

మదంశభూతా వింధ్యాద్రౌ కరిష్యతి జగద్ధితం ॥ ౬౨॥

ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రణమ్య జగదంబికాం ।
గర్గో మునిః ప్రసన్నాత్మా మథురామాగమత్ పురీం ॥ ౬౩॥

వరదానం మహాదేవ్యా గర్గాచార్యముఖాదహం ।
శ్రుత్వా సభార్యః సంప్రీతః పరాం ముదమథాగమం ॥ ౬౪॥

తదారభ్య పరం జానే దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ।
అధునాపి హి దేవర్షే శ్రుతం తవ ముఖాంబుజాత్ ॥ ౬౫॥

అతో భాగవతం దేవ్యాస్త్వమేవ శ్రావయ ప్రభో ।
మద్భాగ్యాదేవ దేవర్షే సంప్రాంతోఽసి దయానిధే ॥ ౬౬॥

వసుదేవవచః శ్రుత్వా నారదః ప్రీతమానసః ।
సుదినే శుభనక్షత్రే కథారంభమథాకరోత్ ॥ ౬౭॥

కథావిఘ్నవిఘాతార్థం ద్విజా జేపుర్నవాక్షరం ।
మార్కండేయపురాణోక్తం పేతుర్దేవ్యాః స్తవం తథా ॥ ౬౮॥

ప్రథమస్కంధమారభ్య శ్రీనారదముఖోద్గతం ।
శుశ్రావ వసుదేవశ్చ భక్త్యా భాగవతామృతం ॥ ౬౯॥

నవమేఽహ్ని కథాపూర్తౌ పుస్తకం వాచకం తథా ।
ప్రసన్నః పూజయామాస వసుదేవో మహామనాః ॥ ౭౦॥

అథ తత్ర బిలస్యాంతః కృష్ణజాంబవతోర్మృధే ।
కృష్ణముష్టివినిష్పాతశ్లథాంగో జాంబవానభూత్ ॥ ౭౧॥

అథాగతస్మృతిః సోఽపి భగవంతం ప్రణమ్య చ ।
ఉవాచ పరయా భక్త్యా స్వాపరాధం క్షమాపయన్ ॥ ౭౨॥

జ్ఞాతోఽసి రఘువర్యస్త్వం యద్రోషాత్ సరితాంపతిః ।
క్షోభం జగామ లంకా చ రావణః సానుగో హతః ॥ ౭౩॥

స ఏవాసి భవాన్కృష్ణ మద్దౌరాత్మ్యం క్షమస్వ భోః ।
బ్రూహి యత్ కరణీయం మే భృత్యోఽహం తవ సర్వథా ॥ ౭౪॥

శ్రుత్వా జాంబవతో వాచమబ్రవీజ్జగదీశ్వరః ।
మణిహేతోరిహ ప్రాప్తా వయమృక్షపతే బిలం ॥ ౭౫॥

ఋక్షరాజస్తతః ప్రీత్యా కన్యాం జాంబవతీం నిజాం ।
దదౌ కృష్ణాయ సంపూజ్య స్యమంతకమణిం తథా ॥ ౭౬॥

స తాం పత్నీం సమాదాయ మణిం కంఠే తథాదధత్ ।
అభిమంత్ర్యర్క్షరాజంచ ప్రతస్థే ద్వారకాం ప్రతి ॥ ౭౭॥

కథాసమాప్తిదివసే వసుదేవ ఉదారధీః ।
బ్రాహ్మణాన్ భోజయామాస దక్షిణాభిరతోషయత్ ॥ ౭౮॥

ఆశీర్వాచం ప్రయుంజానా ద్విజా యత్సమయే హరిః ।
ఆజగామ క్షణే తస్మిన్ పత్న్యా సహ మణిం దధత్ ॥ ౭౯॥

భార్యయా సహితం కృష్ణం వసుదేవపురోగమాః ।
దృష్ట్వా హర్షాశ్రుపూర్ణాక్షాః సమవాపుః పరాం ముదం ॥ ౮౦॥

దేవర్షిర్నారదశ్చాథ కృష్ణాగమనహర్షితః ।
ఆమంత్ర్య వసుదేవం చ కృష్ణం బ్రహ్మసభాం యయౌ ॥ ౮౧॥

హరిచరితమిదం యత్కీర్తితం దుర్యశోఘ్నం
పతతి విమలభక్త్యా శుద్ధచిత్తః శృణోతి ।
స భవతి సుఖపూర్ణః సర్వదా సిద్ధకామో
జగతి చ వపుషోఽన్తే ముక్తిమార్గం లభేచ్చ ॥ ౮౨॥

ఇతి శ్రీస్కందపురాణే మానసఖండే శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యే
వసుదేవస్య దేవీభాగవతనవాహ-శ్రవణాత్పుత్రప్రాప్తివర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 దేవీభాగవత-నవాహశ్రవణాద్ ఇలాయాః పుంస్త్వప్రాప్తివర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
అథేతిహాసమన్యచ్చ శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ।
దేవీభాగవతస్యాస్య మాహాత్మ్యం యత్ర గీయతే ॥ ౧॥

ఏకదా కుంభయోనిస్తు లోపాముద్రాపతిర్మునిః ।
గత్వా కుమారమభ్యర్చ్య పప్రచ్ఛ వివిధాః కథాః ॥ ౨॥

స తస్మై భగవాన్ స్కందః కథయామాస భూరిశః ।
దానతీర్థవ్రతాదీనాం మాహాత్మ్యోపచితాః కథాః ॥ ౩॥

వారాణస్యాశ్చ మాహాత్మ్యం మణికర్ణీభవం తథా ।
గంగాయాశ్చాపి తీర్థానాం వర్ణితం బహువిస్తరం ॥ ౪॥

శ్రుత్వాథ స మునిః ప్రీతః కుమారం భూరివర్చసం ।
పునః పప్రచ్ఛ లోకానాం హితార్థం కుంభసంభవః ॥ ౫॥

అగస్త్య ఉవాచ ।
భగవంస్తారకారాతే దేవీభాగవతస్య తు ।
మాహాత్మ్యం శ్రవణే తస్య విధిం చాపి వద ప్రభో ॥ ౬॥

దేవీభాగవతం నామ పురాణం పరమోత్తమం ।
త్రైలోక్యజననీ సాక్షాద్ గీయతే యత్ర శాశ్వతీ ॥ ౭॥

స్కంద ఉవాచ ।

శ్రీభాగవతమాహాత్మ్యం కో వక్తుం విస్తరాత్ క్షమః ।
శృణు సంక్షేపతో బ్రహ్మన్ కథయిష్యామి సాంప్రతం ॥ ౮॥

యా నిత్యా సచ్చిదానందరూపిణీ జగదంబికా ।
సాక్షాత్ సమాశ్రితా యత్ర భుక్తిముక్తిప్రదాయినీ ॥ ౯॥

అతస్తద్వాఙ్గమయీ మూర్తిర్దేవీభాగవతే మునే ।
పఠనాచ్ఛ్రవణాద్యస్య న కించిదిహ దుర్లభం ॥ ౧౦॥

ఆసీద్వివస్వతః పుత్రః శ్రాద్ధదేవ ఇతి శ్రుతః ।
సోఽనపత్యోఽకరోదిష్టిం వసిష్ఠానుమతో నృపః ॥ ౧౧॥

హోతారం ప్రార్థయామాస శ్రద్ధాథ దయితా మనోః ।
కన్యా భవతు మే బ్రహ్మంస్తథోపాయో విధీయతాం ॥ ౧౨॥

మనసా చింతయన్ హోతా కన్యామేవాజుహోద్ధవిః ।
తతస్తద్వ్యభిచారేణ కన్యేలా నామ చాభవత్ ॥ ౧౩॥

అథ రాజా సుతాం దృష్ట్వా ప్రోవాచ విమనా గురుం ।
కథం సంకల్పవైషమ్యమిహ జాతం ప్రభో తవ ॥ ౧౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా స మునిర్ధ్యాత్వా జ్ఞాత్వా హోతుర్వ్యతిక్రమం ।
ఈశ్వరం శరణం యాత ఇలాయాః పుంస్త్వకామ్యయా ॥ ౧౫॥

మునేస్తపఃప్రభావాచ్చ పరేశానుగ్రహాత్తథా ।
పశ్యతాం సర్వలోకానామిలా పురుషతామగాత్ ॥ ౧౬॥

గురుణా కృతసంస్కారః సుద్యుమ్నోఽథ మనోః సుతః ।
నిధిర్బభూవ విద్యానాం సరితామివ సాగరః ॥ ౧౭॥

అథ కాలేన సుద్యుమ్నస్తారుణ్యం సమవాప్య చ ।
మృగయార్థం వనం యాతో హయమారుహ్య సైంధవం ॥ ౧౮॥

వనాద్ వనాంతరం గచ్ఛన్ బహు బభ్రామ సానుగః ।
దైవాదధస్తాద్ధేమాద్రేః స కుమారో వనం యయౌ ॥ ౧౯॥

కస్మింశ్చిత్ సమయే యత్ర భార్యయాపర్ణయా సహ ।
అరమద్దేవదేవస్తు శంకరో భగవాన్ ముదా ॥ ౨౦॥

తదా తు మునయస్తత్ర శివదర్శనలాలసాః ।
ఆజగ్మురథ తాన్ దృష్ట్వా గిరిజా వ్రీడితాభవత్ ॥ ౨౧॥

రమమాణౌ తు తౌ దృష్ట్వా గిరిశౌ సంశితవ్రతాః ।
నివృత్తా మునయో జగ్ముర్వైకుంఠనిలయం తదా ॥ ౨౨॥

ప్రియాయాః ప్రియమన్విచ్ఛంఛివోఽరణ్యం శశాప హ ।
అద్యారభ్య విశేద్యోఽత్ర పుమాన్ యోషిద్ భవేదితి ॥ ౨౩॥

తత ఆరభ్య తం దేశం పురుషా వర్జయంతి హి ।
తత్ర ప్రవిష్టః సుద్యుమ్నో బభూవ ప్రమదోత్తమా ॥ ౨౪॥

స్త్రీభూతాననుగానశ్వం వడవాం వీక్ష్య విస్మితః ।
అథ సా సుందరీ యోషా విచచార వనే వనే ॥ ౨౫॥

ఏకదా సా జగామాథ బుధస్యాశ్రమసన్నిధౌ ।
దృష్ట్వా తాం చారుసర్వాంగీం పీనోన్నతపయోధరాం ॥ ౨౬॥

బింబోష్ఠీం కుందదశనాం సుముఖీముత్పలేక్షణాం ।
అనంగశరవిద్ధాంగశ్చకమే భగవాన్ బుధః ॥ ౨౭॥

సాపి తం చకమే సుభ్రూః కుమారం సోమనందనం ।
తతస్తస్యాశ్రమేఽవాత్సీద్రమమాణా బుధేన సా ॥ ౨౮॥

అథ కాలేన కియతా పురూరవసమాత్మజం ।
స తస్యాం జనయామాస మిత్రావరుణసంభవ ॥ ౨౯॥

అథ వర్షేషు యాతేషు కదాచిత్ సా బుధాశ్రమే ।
స్మృత్వా స్వం పూర్వవృత్తాంతం దుఃఖితా నిర్జగామ హ ॥ ౩౦॥

గురోరథాశ్రమం గత్వా వసిష్ఠస్య ప్రణమ్య తం ।
నివేద్య వృత్తం శరణం యయౌ పుంస్త్వమభీప్సతీ ॥ ౩౧॥

వసిష్ఠో జ్ఞాతవృత్తాంతో గత్వా కైలాసపర్వతం ।
సంపూజ్య శంభుం తుష్టావ భక్త్యా పరమయా యుతః ॥ ౩౨॥

వసిష్ఠ ఉవాచ ।
నమో నమః శివాయాస్తు శంకరాయ కపర్దినే ।
గిరిజార్ధాంగదేహాయ నమస్తే చంద్రమౌలయే ॥ ౩౩॥

మృడాయ సుఖదాత్రే తే నమః కైలాసవాసినే ।
నీలకంఠాయ భక్తానాం భుక్తిముక్తిప్రదాయినే ॥ ౩౪॥

శివాయ శివరూపాయ ప్రపన్నభయహారిణే ।
నమో వృషభవాహాయ శరణ్యాయ పరాత్మనే ॥ ౩౫॥

బ్రహ్మవిష్ణ్వీశరూపాయ సర్గస్థితిలయేషు చ ।
నమో దేవాధిదేవాయ వరదాయ పురారయే ॥ ౩౬॥

యజ్ఞరూపాయ యజతాం ఫలదాత్రే నమో నమః ।
గంగాధరాయ సూర్యేందుశిఖినేత్రాయ తే నమః ॥ ౩౭॥

ఏవం స్తుతః స భగవాన్ ప్రాదురాసీజ్జగత్పతిః ।
వృషారూఢోఽమ్బికోపేతః కోటిసూర్యసమప్రభః ॥ ౩౮
రజతాచలసంకాశస్త్రినేత్రశ్చంద్రశేఖరః ।
ప్రణతం పరితుష్టాత్మా ప్రోవాచ మునిసత్తమం ॥ ౩౯॥

శ్రీభగవానువాచ ।
వరం వరయ విప్రర్షే యత్తే మనసి వర్తతే ।
ఇత్యుక్తస్తం ప్రణమ్యేలాపుంస్త్వమభ్యర్థయన్మునిః ॥ ४०॥

అథ ప్రసన్నో భగవానువాచ మునిసత్తమం ।
మాసం పుమాన్ స భవితా మాసం నారీ భవిష్యతి ॥ ४१॥

ఇతి ప్రాప్య వరం శంభోర్మహర్షిర్జగదంబికాం ।
వరదానోన్ముఖీ దేవీం ప్రణనామ మహేశ్వరీం ॥ ४२॥

కోటిచంద్రకలాకాంతిం సుస్మితాం పరిపూజ్య చ ।
తుష్టావ భక్త్యా సతతమిలాయాః పుంస్త్వకామ్యయా ॥ ४३॥

జయ దేవి మహాదేవి భక్తానుగ్రహకారిణి ।
జయ సర్వసురారాధ్యే జయానంతగుణాలయే ॥ ४४॥

నమో నమస్తే దేవేశి శరణాగతవత్సలే ।
జయ దుర్గే దుఃఖహంత్రి దుష్టదైత్యనిషూదిని ॥ ४५॥

భక్తిగమ్యే మహామాయే నమస్తే జగదంబికే ।
సంసారసాగరోత్తారపోతీభూతపదాంబుజే ॥ ४६॥

బ్రహ్మాదయోఽపి విబుధాస్త్వత్పాదాంబుజసేవయా ।
విశ్వసర్గస్థితిలయప్రభుత్వం సమవాప్నుయుః ॥ ४७॥

ప్రసన్నా భవ దేవేశి చతుర్వర్గప్రదాయిని ।
కస్త్వాం స్తోతుం క్షమో దేవి కేవలం ప్రణతోఽస్మ్యహం ॥ ४८॥

ఏవం స్తుతా భగవతీ దుర్గా నారాయణీ పరా ।
భక్త్యా వసిష్ఠమునినా ప్రసన్నా తత్క్షణాదభూత్ ॥ ४९॥

తదోవాచ మహాదేవీ ప్రణతార్తిహరీ మునిం ।
సుద్యుమ్నభవనం గత్వా కురు భక్త్యా మదర్చనం ॥ ५०॥

సుద్యునం శ్రావయ ప్రీత్యా పురాణ మత్ప్రియంకరం ।
దేవీభాగవతం నామ నవాహోభిర్ద్విజోత్తమ ॥ ५१॥

శ్రవణాదేవ సతతం పుంస్త్వమస్య భవిష్యతి ।
ఇత్యుక్త్వా చ తిరోధానం గచ్ఛతః స్మ శివేశ్వరౌ ॥ ५२॥

వసిష్ఠస్తాం దిశం నత్వా సమాగత్యాశ్రమం నిజం ।
సమాహూయ చ సుద్యుమ్నం దేవ్యారాధనమాదిశత్ ॥ ५३॥

ఆశ్వినస్య సితే పక్షే సంపూజ్య జగదంబికాం ।
నవరాత్రవిధానేన శ్రావయామాస భూపతిం ॥ ५४॥

శ్రుత్వా భక్త్యాపి సుద్యుమ్నః శ్రీమద్భాగవతామృతం ।

ప్రణమ్యాభ్యర్చ్య చ గురుం లేభే పుంస్త్వం నిరంతరం ॥ ౫౫॥

రాజ్యాసనేఽభిషిక్తస్తు వసిష్ఠేన మహర్షిణా ।
భువం శశాస ధర్మేణ ప్రజాశ్చైవానురంజయన్ ॥ ౫౬॥

ఈజే చ వివిధైర్యజ్ఞైః సంపూర్ణవరదక్షిణైః ।
పుత్రేషు రాజ్యం సందిశ్య ప్రాప దేవ్యాః సలోకతాం ॥ ౫౭॥

ఇతి కథితమశేషం సేతిహాసం చ విప్రా
యది పఠతి సుభక్త్యా మానవో వా శృణోతి ।
స ఇహ సకలకామాన్ ప్రాప్య దేవ్యాః ప్రసాదాత్
పరమమృతమథాంతే యాతి దేవ్యాః సలోకం ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీస్కందపురాణే మానసఖండే శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యే
దేవీభాగవత-నవాహశ్రవణాద్ ఇలాయాః పుంస్త్వప్రాప్తివర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ రైవతనామకమనుపుత్రోత్పత్తివర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా కథాం దివ్యాం విచిత్రాం కుంభసంభవః ।
శుశ్రూషుః పునరాహేదం విశాఖం వినయాన్వితః ॥ ౧॥

అగస్త్య ఉవాచ ।
దేవసేనాపతే దేవ విచిత్రేయం శ్రుతా కథా ।
పునరన్యజ్జ మాహాత్మ్యం వద భాగవతస్య మే ॥ ౨॥

స్కంద ఉవాచ ।
మిత్రావరుణసంభూత మునే శృణు కథామిమాం ।
యత్రైకదేశమహిమా ప్రోక్తో భాగవతస్య తు ॥ ౩॥

వర్ణ్యతే ధర్మవిస్తారో గాయత్రీమధికృత్య చ ।
గాయత్ర్యా మహిమా యత్ర తద్ భాగవతమిష్యతే ॥ ౪॥

భగవత్యా ఇదం యస్మాత్తస్మాత్ భాగవతం విదుః ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివారాధ్యా పరా భగవతీ హి సా ॥ ౫॥

ఋతవాగితి విఖ్యాతో మునిరాసీన్మహామతిః ।
తస్యపుత్రోఽభవత్కాలే గండాంతే పౌష్ణభాంతిమే ॥ ౬॥

స తస్య జాతకర్మాదిక్రియాశ్చక్రే యథావిధి ।
చూడోపనయనాదీంశ్చ సంస్కారానపి సోఽకరోత్ ॥ ౭॥

యత ఆరభ్య జాతోఽసౌ పుత్రస్తస్య మహాత్మనః ।
తత ఏవాథ స మునిః శోకరోగాకులోఽభవత్ ॥ ౮॥

రోషలోభపరీతాత్మా తథా మాతాపి తస్య చ ।
బహురోగార్దితా నిత్యం శుచా దుఃఖీకృతా భృశం ॥ ౯॥

ఋతవాక్ స మునిశ్చింతామవాప భృశదుఃఖితః ।
కిమేతత్ కారణం జాతం పుత్రో మేఽత్యంతదుర్మతిః ॥ ౧౦॥

కస్యచిన్మునిపుత్రస్య బలాత్ పత్నీం జహార చ ।
మేనే శిక్షాం పితుర్నాసౌ న చ మాతుర్విమూఢధీః ॥ ౧౧॥

తతో విషణ్ణచిత్తస్తు ఋతవాగబ్రవీదిదం ।
అపుత్రతా వరం నృణాం న కదాచిత్ కుపుత్రతా ॥ ౧౨॥

పితౄన్ కుపుత్రః స్వర్యాతాన్నిరయే పాతయత్యపి ।
యావజ్జీవేత్ సదా పిత్రోః కేవలం దుఃఖదాయకః ॥ ౧౩॥

పిత్రోర్దుఃఖాయ ధిగ్జన్మ కుపుత్రస్య చ పాపినః ।
సుహృదాం నోపకారాయ నాపకారాయ వైరిణాం ॥ ౧౪॥

ధన్యాస్తే మానవా లోకే సుపుత్రో యద్గృహే స్థితః ।
పరోపకారశీలశ్చ పితుర్మాతుః సుఖావహః ॥ ౧౫॥

కుపుత్రేణ కులం నష్టం కుపుత్రేణ హతం యశః ।
కుపుత్రేణేహ చాముత్ర దుఃఖం నిరయయాతనాః ॥ ౧౬॥

కుపుత్రేణాన్వయో నష్టో జన్మ నష్టం కుభార్యయా ।
కుభోజనేన దివసః కుమిత్రేణ సుఖం కుతః ॥ ౧౭॥

స్కంద ఉవాచ ।
ఏవం దుష్టస్య పుత్రస్య దుష్టైరాచరణైర్ముని ।
తప్యమానోఽనిశం కాలే గత్వా గర్గమపృచ్ఛత ॥ ౧౮॥

ఋతవాగువాచ ।
భగవంస్త్వామహం ప్రష్టుమిచ్ఛామి వద తత్ ప్రభో ।
జ్యోతిశ్శాస్త్రస్య చాచార్య పుత్రదౌఃశీల్యకారణం ॥ ౧౯॥

గురుశుశ్రూషయా వేదా అధీతా విధివన్మయా ।
బ్రహ్మచారివ్రతం తీర్త్వా వివాహో విధివత్ కృతః ॥ ౨౦॥

భార్యయా సహ గార్హస్థ్యధర్మశ్చానుష్ఠితోఽనిశం ।
పంచయజ్ఞవిధానం చ మయాకారి యథావిధి ॥ ౨౧॥

నరకాద్ బిభ్యతా విప్ర న తు కామసుఖేచ్ఛయా ।
గర్భాధానం చ విధివత్ పుత్రప్రాప్త్యై మయా కృతం ॥ ౨౨॥

పుత్రోఽయం మమ దోషేణ మాతుర్దోషేణ వా మునే ।
జాతో దుఃఖావహః పిత్రోర్దుఃశీలో బంధుశోకదః ॥ ౨౩॥

ఏతన్నిశమ్య వచనం గర్గాచార్యో మునేస్తదా ।
విచార్య సర్వం తద్ధేతుం జ్యోతిర్విద్వాచమబ్రవీత్ ॥ ౨౪॥

గర్గ ఉవాచ ।
మునే నైవాపరాధస్తే న మాతుర్న కులస్య చ ।
రేవత్యంతం తు గండాంతం పుత్రదౌఃశీల్యకారణం ॥ ౨౫॥

దుష్టే కాలే యతో జన్మ పుత్రస్య తవ భో మునే ।
తేనైవ తవ దుఃఖాయ నాన్యో హేతుర్మనాగపి ॥ ౨౬॥

తద్దుఃఖశాంతయే బ్రహ్మంజగతాం మాతరం శివాం ।
సమారాధయ యత్నేన దుర్గాం దుర్గతినాశినీం ॥ ౨౭॥

గర్గస్య వచనం శ్రుత్వా ఋతవాక్ క్రోధమూర్ఛితః ।
రేవతీం తు శశాపాసౌ వ్యోమ్నః పతతు రేవతీ ॥ ౨౮॥

దత్తే శాపే తు తేనాథ పూష్ణో భంజ పపాత ఖాత్ ।
కుముదాద్రౌ భాసమానం సర్వలోకస్య పశ్యతః ॥ ౨౯॥

ఖ్యాతో రైవతకశ్చాభూత్తత్పాతాత్ కుముదాచలః ।
అతీవ రమణీయశ్చ తతః ప్రభృతి సోఽప్యభూత్ ॥ ౩౦॥

దత్త్వా శాపం చ రేవత్యై గర్గోక్తవిధినా మునిః ।
సమారాధ్యాంబికాం దేవీం సుఖసౌభాగ్యభాగభూత్ ॥ ౩౧॥

స్కంద ఉవాచ ।
రేవత్యృక్షస్య యత్ తేజస్తస్మాజ్జాతా తు కన్యకా ।
రూపేణాప్రతిమా లోకే ద్వితీయా శ్రీరివాభవత్ ॥ ౩౨॥

అథ తాం ప్రముచః కన్యాం రేవతీకాంతిసంభవాం ।
దృష్ట్వా నామ చకారాస్యా రేవతీతి ముదా మునిః ॥ ౩౩॥

నిన్యేఽథ స్వాశ్రమే చైనాం పోషయామాస ధర్మతః ।
బ్రహ్మర్షిః ప్రముచో నామ కుముదాద్రౌ సుతామివ ॥ ౩౪॥

అథ కాలేన చ ప్రౌఢాం దృష్ట్వా తాం రూపశాలినీం ।
స మునిశ్చింతయామాస కోఽస్యా యోగ్యో వరో భవేత్ ॥ ౩౫॥

బహుధాన్వేషయస్తస్యా నాససాదోచితం పతిం ।
తతోఽగ్నిశాలాం సంవిశ్య మునిస్తుష్టావ పావకం ॥ ౩౬॥

కన్యావరం తదాశంసత్ప్రీతస్తమపి హవ్యవాట్ ।
ధర్మిష్ఠో బలవాన్ వీరః ప్రియవాగపరాజితః ॥ ౩౭॥

దుర్దమో భవితా భర్తా మునేఽస్యాః పృథివీపతిః ।
ఇతి శ్రుత్వా వచో వహ్నేః ప్రసన్నోఽభూన్మునిస్తదా ॥ ౩౮॥

దైవాదాఖేటకవ్యాజాత్ తత్క్షణాదాగతో నృపః ।
దుర్దమో నామ మేధావీ తస్యాశ్రమపదం మునేః ॥ ౩౯॥

పుత్రో విక్రమశీలస్య బలవాన్ వీర్యవత్తరః ।
కాలిందీజఠరే జాతః ప్రియవ్రతకులోద్భవః ॥ ౪౦॥

మునేరాశ్రమమావిశ్య తమదృష్ట్వా మహామునిం ।
ఆమంత్ర్య తాం ప్రియే చేతి రేవతీం పృష్టవాన్ నృపః ॥ ౪౧॥

రాజోవాచ ।
మహర్షిర్భగవానస్మాదాశ్రమాత్ క్వ గతః ప్రియే ।
తత్పాదౌ ద్రష్టుమిచ్ఛామి వద కల్యాణి తత్త్వతః ॥ ౪౨॥

కన్యోవాచ ।
అగ్నిశాలాముపగతో మహారాజ మహామునిః ।
నిశ్చక్రామాశ్రమాత్ తూర్ణం రాజాప్యాకర్ణ్య తద్వచః ॥ ౪౩॥

అథాగ్నిశాలాద్వారస్థం రాజానం దుర్దమం మునిః ।
రాజలక్షణసంయుక్తమపశ్యత్ ప్రశ్రయానతం ॥ ౪౪॥

ప్రణనామ చ తం రాజా మునిః శిష్యమువాచ హ ।
గౌతమానీయతామర్ఘ్యమర్ఘ్యయోగ్యోఽస్తి భూపతిః ॥ ౪౫॥

ఆగతశ్చిరకాలేన జామాతేతి విశేషతః ।
ఇత్యుక్త్వార్ఘ్యం దదౌ తస్మై సోఽపి జగ్రాహ చింతయన్ ॥ ౪౬॥

మునిరాసనమాసీనం గృహీతార్ఘ్యం చ భూపతిం ।
ఆశీర్భిరభినంద్యాథ కుశలం చాప్యపృచ్ఛత ॥ ౪౭॥

అపి ఒనామయం రాజన్ బలే కోశే సుహృత్సు చ ।
భృత్యేఽమాత్యే పురే దేశే తథాత్మని జనాధిప ॥ ౪౮॥

భార్యాస్తి తే కుశలినీ యతః సాత్రైవ తిష్ఠతి ।
అతో న పృచ్ఛామ్యస్యాస్తే చాన్యాసాం కుశలం వద ॥ ౪౯॥

రాజోవాచ ।
భగవంస్త్వత్ప్రసాదేన సర్వత్రానామయం మమ ।
ఏతత్ కుతూహలం బ్రహ్మన్ మద్భార్యా కాత్ర విద్యతే ॥ ౫౦॥

ఋషిరువాచ ।
రేవతీ నామ తే భార్యా రూపేణాప్రతిమా భువి ।
విద్యతేఽత్ర కథం పత్నీం తాం న వేత్సి మహీపతే ॥ ౫౧॥

రాజోవాచ ।
సుభద్రాద్యాస్తు యా భార్యా మమ సంతి గృహే విభో ।
జానామి తాస్తు భగవన్ నైవ జానామి రేవతీం ॥ ౫౨॥

ఋషిరువాచ ।
ప్రియేతి సాంప్రతం రాజంస్త్వయోక్తా యా మహామతే ।
సా విస్మృతా క్షణాదేవ యా తే శ్లాధ్యతమా ప్రియా ॥ ౫౩॥

రాజోవాచ ।
త్వయోక్తం యన్మృషా తనో తథైవామంత్రితా మయా ।
మునే దుష్టో న మే భావః కోపం మా కర్తుమర్హసి ॥ ౫౪॥

ఋషిరువాచ ।
రాజన్నుక్తం త్వయా సత్యం న భావో దూషితస్తవ ।
వహ్నినా ప్రేరితేనేత్థం భవతా వ్యాహృతం వచః ॥ ౫౫॥

అద్య పృష్టో మయా వహ్నిః కోఽస్యా భర్తా భవిష్యతి ।
తేనోక్తం దుర్దమో రాజా భవితాస్యాః పతిర్ధ్రువం ॥ ౫౬॥

తదాదత్స్వ మయా దత్తామిమాం కన్యాం మహీపతే ।
ప్రియేత్యామంత్రితా పూర్వం మా విచారం కురుష్వ భోః ॥ ౫౭॥

శ్రుత్వైతత్సోఽభవత్తూష్ణీం చింతయన్ మునిభాషితం ।
వైవాహికం విధిం తస్య మునిః కర్తుం సముద్యతః ॥ ౫౮॥

అథోద్యతం వివాహాయ దృష్ట్వా కన్యాబ్రవీన్మునిం ।
రేవత్యృక్షే వివాహో మే తాత కర్తుం త్వమర్హసి ॥ ౫౯॥

ఋషిరువాచ ।
వత్సే వివాహయోగ్యాని సంత్యన్యర్క్షాణి భూరిశః ।
రేవత్యాం కథముద్వాహః పౌష్ణభం న దివి స్థితం ॥ ౬౦॥

కన్యోవాచ ।
రేవత్యృక్షం వినా కాలో మమోద్వాహోచితో న హి ।
అతః సంప్రార్థయామ్యేతద్వివాహం పౌష్ణభే కురు ॥ ౬౧॥

ఋషిరువాచ ।
ఋతవాఙ్మునినా పూర్వం రేవతీభం నిపాతితం ।
భాంతరే చేన్న తే ప్రీతిర్వివాహః స్యాత్ కథం తవ ॥ ౬౨॥

కన్యోవాచ ।
తపః కిం తప్తవానేక ఋతవాగేవ కేవలం ।
భవతా కిం తపో నేదృక్ తప్తం వాల్కాయమానసైః ॥ ౬౩॥

జగత్స్రష్టుం సమర్థస్త్వం వేద్మ్యహం తే తపోబలం ।
రేవత్యృక్షం దివి స్థాప్య మమోద్వాహం పితః కురు ॥ ౬౪॥

ఋషిరువాచ ।
ఏవం భవతు భద్రం తే యథైవ త్వం బ్రవీషి మాం ।
త్వత్కృతే సోమమార్గేఽహం స్థాపయామ్యద్య పౌష్ణభం ॥ ౬౫॥

స్కంద ఉవాచ ।
ఏవముక్త్వా మునిస్తూర్ణం పౌష్ణభం స్వతపోబలాత్ ।
యథాపూర్వం తథా చక్రే సోమమార్గే ఘటోద్భవ ॥ ౬౬॥

రేవతీనామ్ని నక్షత్రే వివాహవిధినా మునిః ।
రేవతీం ప్రదదౌ రాజ్ఞే దుర్దమాయ మహాత్మనే ॥ ౬౭॥

కృత్వా వివాహం కన్యాయా మునీ రాజానమబ్రవీత్ ।
కిం ఽభిలషితం వీర వద తత్పూరయామ్యహం ॥ ౬౮॥

రాజోవాచ ।
మనోః స్వాయంభువస్యాహం వంశే జాతోఽస్మి హే మునే ।
మన్వంతరాధిపం పుత్రం త్వత్ప్రసాదాచ్చ కామయే ॥ ౬౯॥

మునిరువాచ ।
యద్యేషా కామనా తేఽస్తి దేవ్యా ఆరాధనం కురు ।
భవిష్యత్యేవ తే పుత్రో మనుర్మన్వంతరాధిపః ॥ ౭౦॥

దేవీభాగవతం నామ పురాణం యత్తు పంచమం ।
పంచకృత్వస్తు తచ్ఛ్రుత్వా లప్స్యసేఽభిమతం సుతం ॥ ౭౧॥

రేవత్యాం రైవతో నామ పంచమో భవితా మనుః ।
వేదవిచ్ఛాస్త్రతత్త్వజ్ఞో ధర్మవానపరాజితః ॥ ౭౨॥

ఇత్యుక్తో మునినా రాజా ప్రణమ్య ముదితో మునిం ।
భార్యయా సహ మేధావీ జగామ నగరం నిజం ॥ ౭౩॥

పితృపైతామహం రాజ్యం చకార స మహామతిః ।
పాలయామాస ధర్మాత్మా ప్రజాః పుత్రానివౌరసాన్ ॥ ౭౪॥

ఏకదా లోమశో నామ మహాత్మా మునిరాగతః ।
ప్రణిపత్య తమభ్యర్చ్య ప్రాంజలిశ్చాబ్రవీన్నృపః ॥ ౭౫॥

రాజోవాచ ।
భగవంస్త్వత్ప్రసాదేన శ్రోతుమిచ్ఛామి భో మునే ।
దేవీభాగవతం నామ పురాణం పుత్రలిప్సయా ॥ ౭౬॥

శ్రుత్వా వాచం ప్రజాభర్తుః ప్రీతః ప్రోవాచ లోమశః ।
ధన్యోఽసి రాజంస్తే భక్తిర్జాతా త్రైలోక్యమాతరి ॥ ౭౭॥

సురాసురనరారాధ్యా యా పరా జగదంబికా ।
తస్యాం చేద్భక్తిరుత్పన్నా కార్యసిద్ధిర్భవిష్యతి ॥ ౭౮॥

అతస్త్వాం శ్రావయిష్యామి శ్రీమద్భాగవతం నృప ।
యస్య శ్రవణమాత్రేణ న కించిదపి దుర్లభం ॥ ౭౯॥

ఇత్యుక్త్వా సుదినే బ్రహ్మన్ కథారంభమథాకరోత్ ।

పంచకృత్వః స శుశ్రావ విధివద్భార్యయా సహ ॥ ౮౦॥

సమాప్తిదివసే రాజా పురాణంచ మునిం తథా ।
పూజయామాస ధర్మాత్మా ముదా పరమయా యుతః ॥ ౮౧॥

హుత్వా నవార్ణమంత్రేణ భోజయిత్వా కుమారికాః ।
వాడవాంశ్చ సపత్నీకాందక్షిణాభిరతోషయత్ ॥ ౮౨॥

అథ కాలేన కియతా భగవత్యాః ప్రసాదతః ।
గర్భం దధార సా రాజ్ఞీ లోకకల్యాణకారకం ॥ ౮౩
పుణ్యేఽథ సమయే ప్రాప్తే గ్రహైః సుస్థానసంగతైః ।
సర్వమంగలసంపన్నే రేవతీ సుషువే సుతం ॥ ౮౪
శ్రుత్వా పుత్రస్య జననం స్నాత్వా రాజా ముదాన్వితః ।
స సువర్ణాంభసా చక్రే జాతకర్మాదికాః క్రియాః ॥ ౮౫
యథావిధి చ దానాని దత్త్వా విప్రానతోషయత్ ।
కృతోపనయనం రాజా సాంగాన్వేదానపాఠయత్ ॥ ౮౬॥

సర్వవిద్యానిధిర్జాతో ధర్మిష్ఠోఽస్త్రవిదాం వరః ।
ధర్మస్య వక్తా కర్తా చ రైవతో నామ వీర్యవాన్ ॥ ౮౭॥

నియుక్తవానథ బ్రహ్మా రైవతం మానవే పదే ।
మన్వంతరాధిపః శ్రీమాన్ గాం శశాస స ధర్మతః ॥ ౮౮॥

ఇత్థం దేవ్యాః ప్రభావోఽయం సంక్షేపేణోపవర్ణితః ।
పురాణస్య చ మాహాత్మ్యం కో వక్తుం విస్తరాత్క్షమః ॥ ౮౯॥

సూత ఉవాచ ।
కుంభయోనిస్తు మాహాత్మ్యం విధిం భాగవతస్య చ ।
శ్రుత్వా కుమారం చాభ్యర్చ్య స్వాశ్రమం పునరాయయౌ ॥ ౯౦॥

ఇదం మయా భాగవతస్య విప్రా
మాహాత్మ్యముక్తం భవతాం సమక్షం ।
శృణోతి భక్త్యా పఠతీహ భోగాన్
భుక్త్వాఖిలాన్ముక్తిముపైతి చాంతే ॥ ౯౧॥

ఇతి శ్రీస్కందపురాణే మానసఖండే శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యే
రైవతనామకమనుపుత్రోత్పత్తివర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ దేవీభాగవత-శ్రవణవిధివర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
సూత సూత మహాభాగ శ్రుతం మాహాత్మ్యముత్తమం ।
అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామః పురాణశ్రవణే విధిం ॥ ౧॥

సూత ఉవాచ ।
శ్రూయతాం మునయః సర్వే పురాణశ్రవణే విధిం ।

నరాణాం శృణ్వతాం యేన సిద్ధిః స్యాత్సార్వకామికీ ॥ ౨॥

ఆదౌ దైవజ్ఞమాహూయ ముహూర్తం కల్పయేత్సుధీః ।
ఆరభ్య శుచిమాస తు మాసషట్కం శుభావహం ॥ ౩॥

హస్తాశ్విమూలపుష్యర్క్షే బ్రహ్మమైత్రేందువైష్ణవే ।
సత్తిథౌ శుభవారే చ పురాణశ్రవణం శుభం ॥ ౪॥

గురుభాద్వేదవేదాబ్జశరాంగాబ్ధిగుణైః క్రమాత్ ।
ధర్మాప్తిరిందిరాప్రాప్తిః కథాసిద్ధిః పరం సుఖం ॥ ౫
పీడాథ భూపతిభయం జ్ఞానప్రాప్తిః క్రమాత్ఫలం ।
పురాణశ్రవణే చక్రం శోధయేచ్ఛివభాషితం ॥ ౬
అథవా ప్రీతయే దేవ్యా నవరాత్రచతుష్టయే ।
శృణుయాదన్యమాసేఽపి తిథివారర్క్షశోధితే ॥ ౭
సంభారం తాదృశం కార్యం వివాహాదౌ చ యాదృశం ।
నవాహయజ్ఞే చాప్యస్మిన్విధేయం యత్నతో బుధైః ॥ ౮
సహాయా బహవః కార్యా దంభలోభవివర్జితాః ।
చతురాశ్చ వదాన్యాశ్చ దేవీభక్తిపరా నరాః ॥ ౯
ప్రేష్యా యత్నేన వార్తేయం దేశే దేశే జనే జనే ।
ఆగంతవ్యమిహావశ్యం కథా దేవ్యా భవిష్యతి ॥ ౧౦
సౌరాశ్చ గాణపత్యాశ్చ శైవాః శాక్తాశ్చ వైష్ణవాః ।
సర్వేషామపి సేవ్యేయం యతో దేవాః సశక్తయః ॥ ౧౧
శ్రీమద్దేవీభాగవతపీయూషరసలోలుపైః ।
ఆగంతవ్యం విశేషేణ కథార్థం ప్రేమతత్పరైః ॥ ౧౨
బ్రాహ్మణాద్యాశ్చ యే వర్ణాః స్త్రియశ్చాశ్రమిణస్తథా ।
సకామాశ్చాపి నిష్కామాః పాతవ్యం తైః కథామృతం ॥ ౧౩
నావకాశః కదాచిత్స్యాన్నవాహశ్రవణేఽపి తైః ।
ఆగంతవ్యం యథాకాలం యజ్ఞే పుణ్యా క్షణస్థితిః ॥ ౧౪॥

వినయేనైవ కర్తవ్యమేవమాకారణం నృణాం ।
ఆగతానాంచ కర్తవ్యం వాసస్థానం యథోచితం ॥ ౧౫॥

కథాస్థానం ప్రకర్తవ్యం భూమౌ మార్జనపూర్వకం ।
లేపనం గోమయేనాథ విశాలాయాం మనోరమం ॥ ౧౬॥

కార్యస్తు మండపో రమ్యో రంభాస్తంభోపశోభితః ।
వితానముపరిష్టాత్తు పతాకాధ్వజరాజితః ॥ ౧౭॥

వక్తుశ్చైవాసనం దివ్యం సుఖాస్తరణసంయుతం ।
రచితవ్యం ప్రయత్నేన ప్రాఙ్ముఖం వాప్యుదఙ్ముఖం ॥ ౧౮॥

యథోచితాని కుర్వీత శ్రోతౄణామాసనాని చ ।
నృణాం చైవాథ నారీణాం కథాశ్రవణహేతవే ॥ ౧౯॥

వాగ్మీ దాంతశ్చ శాస్త్రజ్ఞో దేవ్యారాధనతత్పరః ।
దయాలుర్నిస్పృహో దక్షో ధీరో వక్తోత్తమో మతః ॥ ౨౦॥

బ్రహ్మణ్యో దేవతాభక్తః కథారసపరాయణః |
ఉదారోఽలోలుపో నమ్రః శ్రోతా హింసాదివర్జితః || ౨౧||

పాఖండనిరతో లుబ్ధః స్త్రైణో ధర్మధ్వజస్తథా |
నిష్ఠురః క్రోధనో వక్తా దేవీయజ్ఞే న శస్యతే || ౨౨||

సంశయచ్ఛేదనాయైకః పండితశ్చ తథాగుణః |
శ్రోతృబోధకృదవ్యగ్రః కార్యో వక్తుః సహాయకృత్ || ౨౩||

ముహూర్తదివసాదర్వాగ్వక్తృశ్రోత్రాదిభిర్జనైః |
కర్తవ్యం క్షౌరకర్మాది తతో నియమకల్పనం || ౨౪||

అరుణోదయవేలాయాం స్నాయాచ్ఛౌచం విధాయ చ |
సన్ధ్యాతర్పణకార్యంచ నిత్యం సంక్షేపతశ్చరేత్ || ౨౫||

కథాశ్రవణయోగ్యత్వసిద్ధయే గాశ్చ దాపయేత్ |
సమస్తవిఘ్నహర్తారమాదౌ గణపతిం యజేత్ || ౨౬||

కలశాంశ్చాపి సంస్థాప్య పూజయేత్తత్ర దిగ్భవాన్ |
వటుకం క్షేత్రపాలంచ యోగినీర్మాతృకాస్తథా || ౨౭||

తులసీంచాపి సంపూజ్య గ్రహాన్విష్ణుంచ శంకరం |
నవాక్షరేణ మనునా పూజయేజ్జగదంబికాం || ౨౮||

సర్వోపచారైః సంపూజ్య శ్రీభాగవతపుస్తకం |
శ్రీదేవ్యా వాఙ్మయీ మూర్తిం యథావచ్ఛుభనాక్షరం || ౨౯||

కథావిఘ్నోపశాంత్యర్థం వృణుయాత్పంచ వాడవాన్ |
జాప్యో నవార్ణమంత్రస్తైః పాఠ్యః సప్తశతీస్తవః || ౩౦||

ప్రదక్షిణనమస్కారాన్కృత్వాంతే స్తుతిమాచరేత్ |
కాత్యాయని మహామాయే భవాని భువనేశ్వరి || ౩౧||

సంసారసాగరే మగ్నం మాముద్ధర కృపామయే |
బ్రహ్మవిష్ణుశివారాధ్యే ప్రసీద జగదంబికే || ౩౨||

మనోఽభిలషితం దేవి వరం దేహి నమోఽస్తు తే |
ఇతి సంప్రార్థ్య శృణుయాత్కథాం నియతమానసః || ౩౩||

వక్తారంచాపి సంపూజ్య వ్యాసబుధ్యా యతాత్మవాన్ |
మాల్యాలంకారవస్త్రాద్యైః సంభూష్య ప్రార్థయేచ్చ తం || ౩౪||

సర్వశాస్త్రేతిహాసజ్ఞ వ్యాసరూప నమోఽస్తు తే |
కథాచంద్రోదయేనాంతస్తమఃస్తోమం నిరాకురు || ౩౫||

తదగ్రే తు నవాహాంతం కర్తవ్యా నియమాస్తదా |
విప్రాదీనుపవేశ్యాదౌ సంపూజ్యోపవిశేత్స్వయం || ౩౬||

శ్రోతవ్యం సావధానేన చతుర్వర్గఫలాప్తయే ।
గృహపుత్రకలత్రాప్తధనచింతామపాస్య చ ॥ ౩౭॥

సూర్యోదయం సమారభ్య కించిత్సూర్యేఽవశేషితే ।
ముహూర్తమాత్రం విశ్రమ్య మధ్యాహ్నే వాచయేత్సుధీః ॥ ౩౮॥

మలమూత్రజయాయైషాం లఘు భోజనమిష్యతే ।
హవిష్యాన్నం వరం భోజ్యం సకృదేవ కథార్థినా ॥ ౩౯॥

అథవా స్యాత్ఫలాహారీ పయోభుగ్వా ధృతాశనః ।
యథా స్యాన్న కథావిఘ్నస్తథా కార్యం విచక్షణైః ॥ ౪౦॥

కథాశ్రవణనిష్ఠానాం వక్ష్యామి నియమం ద్విజాః ।
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం మధ్యే యే భేదదర్శినః ॥ ౪౧॥

దేవీభక్తివిహీనా యే పాఖండా హింసకాః ఖలాః ।
విప్రద్రుహో నాస్తికా యే న తే యోగ్యాః కథాశ్రవే ॥ ౪౨॥

బ్రహ్మస్వహరణే లుబ్ధాః పరదారధనేషు చ ।
దేవస్వహరణే తేషాం నాధికారః కథాశ్రవే ॥ ౪౩॥

బ్రహ్మచారీ చ భూశాయీ సత్యవక్తా జితేంద్రియః ।
కథాసమాప్తౌ భుంజీత పత్రావల్యాం యతాత్మవాన్ ॥ ౪౪॥

వృంతాకంచ కలిందంచ తైలంచ ద్విదలం మధు ।
దగ్ధమన్నం పర్యుషితం భావదుష్టం త్యజేద్ వ్రతీ ॥ ౪౫॥

ఆమిషంచ మసూరాన్నముదక్యాదృష్టమేవ చ ।
రసోనం మూలకం హింగుం పలాండుం గృంజనం తథా ॥ ౪౬॥

కూష్మాండం నలికాశాకం న భుంజీత కథావ్రతీ ।
కామం క్రోధం మదం లోభం దంభ మానంచ వర్జయేత్ ॥ ౪౭॥

విప్రధ్రుక్పతితవ్రాత్యశ్వపాకయవనాంత్యజైః ।
ఉదక్యయా వేదబాహ్యైర్న వదేద్యః కథావ్రతీ ॥ ౪౮॥

వేదగోగురువిప్రాణాం స్త్రీరాజ్ఞాం మహతాం తథా ।
దేవానాం దేవభక్తానాం న నిందాం శృణుయాదపి ॥ ౪౯॥

వినయం చార్జవం శౌచం దయాం చ మితభాషణం ।
ఉదారం మానసంచైవ కుర్యాద్యస్తు కథావతీ ॥ ౫౦॥

శ్విత్రీ కుష్ఠీ క్షయీ రుగ్ణో భాగ్యహీనశ్చ పాపకృత్ ।
దరిద్రశ్చానపత్యశ్చ భక్త్యేమాం శృణుయాత్కథాం ॥ ౫౧॥

వంధ్యా వా కాకవంధ్యా వా దుర్భగా వా మృతార్భకా ।
పతద్గర్భాంగనా యా చ తాభిః శ్రావ్యా తథా కథా ॥ ౫౨॥

ధర్మార్థకామమోక్షాంశ్చ యో వాచ్ఛతి వినా శ్రమం ।
భగవత్యా భాగవతం శ్రోతవ్యం తేన యత్నతః ॥ ౫౩॥

కథాదినాని చైతాని నవయజ్ఞైః సమాని హి ।
తేషు దత్తం హుతం జప్తమనంతఫలదం భవేత్ ॥ ౫౪॥

ఏవం వ్రతం నవాహం తు కృత్వోద్యాపనమాచరేత్ ।
మహాష్టమీవ్రతం యద్వత్తథా కార్యం ఫలేప్సుభిః ॥ ౫౫॥

నిష్కామాః శ్రవణేనైవ పూతా ముక్తిం వ్రజంతి హి ।
భోగమోక్షప్రదా నృణాం యతో భగవతీ పరా ॥ ౫౬॥

పుస్తకస్య చ వక్తుశ్చ పూజా కార్యా తు నిత్యశః ।
వక్త్రా దత్తం ప్రసాదం తు గృహ్ణీయాద్భక్తిపూర్వకం ॥ ౫౭॥

కుమారీః పూజయేన్నిత్యం భోజయేత్ప్రార్థయేచ్చ యః ।
సువాసినీశ్చ విప్రాంశ్చ తస్య సిద్ధిర్న సంశయః ॥ ౫౮॥

గాయత్ర్యా నామ సాహస్రం సమాప్తావథ వా పఠేత్ ।
విష్ణోర్నామసహస్రంచ సర్వదోషోపశాంతయే ॥ ౫౯॥

యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపోయజ్ఞక్రియాదిషు ।
న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి తస్మాద్విష్ణుంచ కీర్తయేత్ ॥ ౬౦॥

దేవ్యాః సప్తశతీమంత్రైః సమాప్తౌ హోమమాచరేత్ ।
దేవీమాహాత్మ్యమూలేన నవార్ణమనునాథవా ॥ ౬౧॥

గాయత్ర్యా త్వథవా హోమః పాయసేన ససర్పిషా ।
యతో భాగవతం త్వేతద్ గాయత్రీమయమీరితం ॥ ౬౨॥

వాచకం తోషయేత్సమ్యగ్వస్త్రభూషాధనాదిభిః ।
ప్రసన్నే వాచకే సర్వాః ప్రసన్నాస్తస్య దేవతాః ॥ ౬౩॥

బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్భక్త్యా దక్షిణాభిశ్చ తోషయేత్ ।
పృథివ్యాం దేవరూపాస్తే తుష్టేష్వీప్సితం ఫలం ॥ ౬౪॥

సువాసినీః కుమారీశ్చ దేవీభక్త్యా చ భోజయేత్ ।
తాభ్యోఽపి దక్షిణాం దత్త్వా ప్రార్థయేత్సిద్ధిమాత్మనః ॥ ౬౫॥

దద్యాద్దానాని చాన్యాని సువర్ణం గాః పయస్వినీః ।
హయానిభాన్మేదినీంచ తస్య స్యాదక్షయం ఫలం ॥ ౬౬॥

దేవీభాగవతం చైతల్లిఖితం శోభనాక్షరం ।
హేమసింహాసనే స్థాప్య పట్టవస్త్రేణ వేష్టితం ॥ ౬౭॥

అష్టమ్యాం వా నవమ్యాంచ వాచకాయార్చితాయ చ ।
దద్యాత్స భోగాన్భుక్త్వేహ దుర్లభం మోక్షమాప్నుయాత్ ॥ ౬౮॥

దరిద్రో దుర్బలో బాలస్తరుణో జరతోఽపి వా |
పురాణవేత్తా వంద్యః స్యాత్పూజ్యో మాన్యశ్చ సర్వదా || ౯౯||

సంతి లోకస్య బహవో గురవో గుణజన్మతః |
సర్వేషామపి తేషాంచ పురాణజ్ఞః పరో గురుః || ౨౦||

పౌరాణికో బ్రాహ్మణస్తు వ్యాసాసనసమాశ్రితః |
ఆసమాప్తే ప్రసంగే తు నమస్కుర్యాన్న కస్యచిత్ || ౨౧||

పౌరాణికీం కథాం దివ్యాం యేఽపి శృణ్వంత్యభక్తితః |
తేషాం పుణ్యఫలం నాస్తి దుఃఖదారిద్ర్యభాగినాం || ౨౨||

అసంపూజ్య పురాణం తు తాంబూలకుసుమాదిభిః |
యే శృణ్వంతి కథాం దేవ్యాస్తే దరిద్రా భవంతిహి || ౨౩||

కీర్త్యమానాం కథాం త్యక్త్వా యే వ్రజంత్యన్యతో నరాః |
భోగాంతరే ప్రణశ్యంతి తేషాం దారాశ్చ సంపదః || ౨౪||

యే చ తుంగాసనారూఢాః కథాం శృణ్వంతి దాంభికాః |
తే వాయసా భవంత్యత్ర భుక్త్వా నిరయయాతనాం || ౨౫||

యే చాఢ్యాసనసంస్థాశ్చ యే వీరాసనసంస్థితాః |
శృణ్వంతి చ కథాం దివ్యాం తే స్యురర్జునశాఖినః || ౨౬||

కథాయాం కీర్త్యమానాయాం యే వదంతి దురుత్తరం |
రాసభాస్తే భవంతీహ కృకలాసాస్తతః పరం || ౨౭||

నిందంతి యే పురాణజ్ఞాన్ కథాం వా పాపహారిణీం |
తే తు జన్మశతం దుష్టాః శునకాః స్యుర్న సంశయః || ౨౮||

యే శృణ్వంతి కథాం వక్తుః సమానాసనసంస్థితాః |
గురుతల్పసమం పాపం లభంతే నరకాలయాః || ౨౯||

యే చాప్రణమ్య శృణ్వంతి తే భవంతి విషద్రుమాః |
శయానా యేఽపి శృణ్వంతి భవంత్యజగరాహయః || ౩౦||

యే కదాచన పౌరాణీం న శృణ్వంతి కథాం నరాః |
తే ఘోరం నరకం భుక్త్వా భవంతి వనసూకరాః || ౩౧||

యే కథాం నానుమోదంతే విఘ్నం కుర్వంతి యే శఠాః |
కోట్యబ్దం నిరయం భుక్త్వా భవంతి గ్రామసూకరాః || ౩౨||

ఆసనం భాజనం ద్రవ్యం ఫలం వస్త్రాణి కంబలం |
పురాణజ్ఞాయ యచ్ఛంతి తే వ్రజంతి హరేః పదం || ౩౩||

పురాణపుస్తకస్యాపి యే పట్టవసనం నవం |
ప్రయచ్ఛంతి శుభం సూత్రం తే నరాః సుఖభాగినః || ౩౪||

పురాణానాం తు సర్వేషాం శ్రవణాద్యత్ఫలం లభేత్ ।
తస్మాచ్ఛతగుణం పుణ్యం దేవీభాగవతాల్లభేత్ ॥ ౮౫॥

యథా సరిత్సు ప్రవరా గంగా దేవేషు శంకరః ।
కావ్యే రామాయణం యద్వజ్జ్యోతిష్మత్సు యథా రవిః ॥ ౮౬॥

ఆహ్లాదకానాం చంద్రశ్చ ధనానాంచ యథా యశః ।
క్షమావతాం యథా భూమిర్గాంభీర్యే సాగరో యథా ॥ ౮౭॥

మంత్రాణాం చైవ సావిత్రీ పాపనాశే హరిస్మృతిః ।
అష్టాదశపురాణానాం దేవీభాగవతం తథా ॥ ౮౮॥

యేన కేనాప్యుపాయేన నవకృత్వ శృణోతి చేత్ ।
న శక్యం తత్ఫలం వక్తుం జీవన్ముక్తః స ఏవ హి ॥ ౮౯॥

రాజశత్రుభయే ప్రాప్తే మహామారీభయే తథా ।
దుర్భిక్షే రాష్ట్రభంగే చ తచ్ఛాంత్యై శృణయాదిదం ॥ ౯౦॥

భూతప్రేతవినాశాయ రాజ్యలాభాయ శత్రుతః ।
పుత్రలాభాయ శృణుయాద్దేవీభాగవతం ద్విజాః ॥ ౯౧॥

శ్రీమద్భాగవతం యస్తు పఠేద్వా శృణుయాదపి ।
శ్లోకార్ధం శ్లోకపాదం వా స యాతి పరమాం గతిం ॥ ౯౨॥

భగవత్యా స్వయం దేవ్యా శ్లోకార్ధేన ప్రకాశితం ।
శిష్యప్రశిష్యద్వారేణ తదేవ విపులీకృతం ॥ ౯౩॥

న గాయత్ర్యా పరో ధర్మో న గాయత్ర్యాః పరం తపః ।
న గాయత్ర్యా సమో దేవో న గాయత్ర్యాః పరో మనుః ॥ ౯౪॥

గాతారం త్రాయతే యస్మాద్ గాయత్రీ తేన సోచ్యతే ।
సాత్ర భాగవతే దేవీ సరహస్యా ప్రతిష్ఠితా ॥ ౯౫॥

అతో భాగవతస్యాస్య దేవ్యాః ప్రీతికరస్య చ ।
మహాంత్యపి పురాణాని కలాం నార్హంతి షోడశీం ॥ ౯౬॥

శ్రీమద్భాగవతం పురాణమమలం యద్బ్రాహ్మణానాం ధనం
ధర్మో ధర్మసుతేన యత్ర గదితో నారాయణేనామలః ।
గాయత్ర్యాశ్చ రహస్యమత్ర చ మణిద్వీపశ్చ సంవర్ణితః
శ్రీదేవ్యా హిమభూభృతే భగవతీ గీతా చ గీతా స్వయం ॥ ౯౭॥

తస్మాన్నాస్య పురాణస్య లోకేఽన్యత్సదృశం పరం ।
అతః సదైవ సంసేవ్యం దేవీభాగవతం ద్విజాః ॥ ౯౮॥

యస్యాః ప్రభావమఖిలం న హి వేద ధాతా
నో వా హరిర్న గిరిశో న హి చాప్యనంతః ।
అంశాంశకా అపి చ తే కిముతాన్యదేవా-

స్తస్యై నమోఽస్తు సతతం జగదంబికాయై ॥ ౯౯॥

యత్పాదపంకజరజః సమవాప్య విశ్వం
బ్రహ్మా సృజత్యనుదినంచ బిభర్తి విష్ణుః ।
రుద్రశ్చ సంహరతి నేతరథా సమర్థా-
స్తస్యై నమోఽస్తు సతతం జగదంబికాయై ॥ ౧౦౦॥

సుధాకూపారాంతస్త్రిదశతరువాటీవిలసితే
మణిద్వీపే చింతామణిమయగృహే చిత్రరుచిరే ।
విరాజంతీమంబాం పరశివహృది స్మేరవదనాం
నరో ధ్యాత్వా భోగం భజతి ఖలు మోక్షంచ లభతే ॥ ౧౦౧॥

బ్రహ్మేశాచ్యుతశక్రాద్యైర్మహర్షిభిరుపాసితా ।
జగతాం శ్రేయసే సాస్తు మణిద్వీపాధిదేవతా ॥ ౧౦౨॥

ఇతి శ్రీస్కందపురాణే మానసఖండే శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యే
దేవీభాగవత-శ్రవణవిధివర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

॥ సమాప్తమిదం శ్రీమద్దేవీభాగవతమాహాత్మ్యం ॥

౧ ప్రథమః స్కంధః

౧ శౌనకప్రశ్నః

ఓం సర్వచైతన్యరూపాం తాం ఆద్యాం విద్యాం చ ధీమహి ।
బుద్ధిం యా నః ప్రచోదయాత్ ॥ ౧॥

శౌనక ఉవాచ -
సూత సూత మహాభాగ ధన్యోఽసి పురుషర్షభ ।
యదధీతాస్త్వయా సమ్యక్ పురాణసంహితాః శుభాః ॥ ౨॥

అష్టాదశ పురాణాని కృష్ణేన మునినానఘ ।
కథితాని సుదివ్యాని పఠితాని త్వయానఘ ॥ ౩॥

పంచలక్షణయుక్తాని సరహస్యాని మానద ।
త్వయా జ్ఞాతాని సర్వాణి వ్యాసాత్సత్యవతీసుతాత్ ॥ ౪॥

అస్మాకం పుణ్యయోగేన ప్రాప్తస్త్వం క్షేత్రముత్తమం ।
దివ్యం విశ్వసనం పుణ్యం కలిదోషవివర్జితం ॥ ౫॥

సమాజోఽయం మునీనాం హి శ్రోతుకామోఽస్తి పుణ్యదాం ।
పురాణసంహితాం సూత బ్రూహి త్వం నః సమాహితః ॥ ౬॥

దీర్ఘాయుర్భవ సర్వజ్ఞ తాపత్రయవివర్జితః ।
కథయాద్య మహాభాగ పురాణం బ్రహ్మసమ్మితం ॥ ౭॥

శ్రోత్రేంద్రియయుతాః సూత నరాః స్వాదవిచక్షణాః ।
న శృణ్వంతి పురాణాని వంచితా విధినా హి తే ॥ ౮॥

యథా జిహ్వేంద్రియాహ్లాదః షడ్రసైః ప్రతిపద్యతే ।
తథా శ్రోత్రేంద్రియాహ్లాదో వచోభిః సుధియాం స్మృతః ॥ ౯॥

అశ్రోత్రాః ఫణినః కామం ముహ్యంతి హి నభోగుణైః ।
సకర్ణా యే న శృణ్వంతి తేఽప్యకర్ణాః కథం న చ ॥ ౧౦॥

అతః సర్వే ద్విజాః సౌమ్య శ్రోతుకామాః సమాహితాః ।
వర్తంతే నైమిషారణ్యే క్షేత్రే కలిభయార్దితాః ॥ ౧౧॥

యేన కేనాప్యుపాయేన కాలాతివాహనం స్మృతం ।
వ్యసనైరిహ మూర్ఖాణాం బుధానాం శాస్త్రచింతనైః ॥ ౧౨॥

శాస్త్రాణ్యపి విచిత్రాణి జల్పవాదయుతాని చ ।
త్రివిధాని పురాణాని శాస్త్రాణి వివిధాని చ ।
వితాండాచ్ఛలయుక్తాని గర్వామర్షకరాణి చ ।

నానార్థవాదయుక్తాని హేతుమంతి బృహంతి చ ॥ ౧౩॥

సాత్త్వికం తత్ర వేదాంతం మీమాంసా రాజసం మతం ।
తామసం న్యాయశాస్త్రం చ హేతువాదాభియంత్రితం ॥ ౧౪॥

తథైవ చ పురాణాని త్రిగుణాని కథానకైః ।
కథితాని త్వయా సౌమ్య పంచలక్షణవంతి చ ॥ ౧౫॥

తత్ర భాగవతం పుణ్యం పంచమం వేదసమ్మితం ।
కథితం యత్త్వయా పూర్వం సర్వలక్షణసంయుతం ॥ ౧౬॥

ఉద్దేశమాత్రేణ తదా కీర్తితం పరమాద్భుతం ।
ముక్తిప్రదం ముముక్షూణాం కామదం ధర్మదం తథా ॥ ౧౭॥

విస్తరేణ తదాఖ్యాహి పురాణోత్తమమాదరాత్ ।
శ్రోతుకామా ద్విజాః సర్వే దివ్యం భాగవతం శుభం ॥ ౧౮॥

త్వం తు జానాసి ధర్మజ్ఞ పౌరాణీం సంహితాం కిల ।
కృష్ణోక్తాం గురుభక్తత్వాత్ సమ్యక్ సత్త్వగుణాశ్రయః ॥ ౧౯॥

శ్రుతాన్యన్యాని సర్వజ్ఞ త్వన్ముఖాన్నిఃసృతాని చ ।
నైవ తృప్తిం వ్రజామోఽద్య సుధాపానేఽమరా యథా ॥ ౨౦॥

ధిక్సుధాం పిబతాం సూత ముక్తిర్నైవ కదాచన ।
పిబన్భాగవతం సద్యో నరో ముచ్యేత సంకటాత్ ॥ ౨౧॥

సుధాపాననిమిత్తం యత్ కృతా యజ్ఞాః సహస్రశః ।
న శాంతిమధిగచ్ఛామః సూత సర్వాత్మనా వయం ॥ ౨౨॥

మఖానాం హి ఫలం స్వర్గః స్వర్గాత్ప్రచ్యవనం పునః ।
ఏవం సంసారచక్రేఽస్మిన్ భ్రమణం చ నిరంతరం ॥ ౨౩॥

వినా జ్ఞానేన సర్వజ్ఞ నైవ ముక్తిః కదాచన ।
భ్రమతాం కాలచక్రేఽత్ర నరాణాం త్రిగుణాత్మకే ॥ ౨౪॥

అతః సర్వరసోపేతం పుణ్యం భాగవతం వద ।
పావనం ముక్తిదం గుహ్యం ముముక్షూణాం సదా ప్రియం ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శౌనకప్రశ్నః నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ గ్రంథసంఖ్యావిషయవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ధన్యోఽహమతిభాగ్యోఽహం పావితోఽహం మహాత్మభిః ।
యత్పృష్టం సుమహత్పుణ్యం పురాణం వేదవిశ్రుతం ॥ ౧॥

తదహం సంప్రవక్ష్యామి సర్వశ్రుత్యర్థసమ్మతం ।
రహస్యం సర్వశాస్త్రాణామాగమానామనుత్తమం ॥ ౨॥

నత్వా తత్పదపంకజం సులలితం ముక్తిప్రదం యోగినాం ॥

బ్రహ్మాద్యైరపి సేవితం స్తుతిపరైర్ధ్యేయం మునీంద్రైః సదా ।
వక్ష్యామ్యద్య సవిస్తరం బహురసం శ్రీమత్పురాణోత్తమం ॥

భక్త్యా సర్వరసాలయం భగవతీనామ్నా ప్రసిద్ధం ద్విజాః ॥ ౩॥

యా విద్యేత్యభిధీయతే శ్రుతిపథే శక్తిః సదాద్యా పరా ॥

సర్వజ్ఞా భవబంధఛిత్తినిపుణా సర్వాశయే సంస్థితా ।
దుర్జ్ఞేయా సుదురాత్మభిశ్చ మునిభిర్ధ్యానాస్పదం ప్రాపితా ॥

ప్రత్యక్షా భవతీహ సా భగవతీ సిద్ధిప్రదా స్యాత్సదా ॥ ౪॥

సృష్ట్వాఖిలం జగదిదం సదసత్స్వరూపం
శక్త్యా స్వయా త్రిగుణయా పరిపాతి విశ్వం ।
సంహృత్య కల్పసమయే రమతే తథైకా
తాం సర్వవిశ్వజననీం మనసా స్మరామి ॥ ౫॥

బ్రహ్మా సృజత్యఖిలమేతదితి ప్రసిద్ధం
పౌరాణికైశ్చ కథితం ఖలు వేదవిద్భిః ।
విష్ణోస్తు నాభికమలే కిల తస్య జన్మ
తైరుక్తమేవ సృజతే న హి స స్వతంత్రః ॥ ౬॥

విష్ణుస్తు శేషశయనే స్వపితీతి కాలే
తన్నాభిపద్మముకులే ఖలు తస్య జన్మ ।
ఆధారతాం కిల గతోఽత్ర సహస్రమౌలిః
సంబోధ్యతాం స భగవాన్ హి కథం మురారిః ॥ ౭॥

ఏకార్ణవస్య సలిలం రసరూపమేవ
పాత్రం వినా న హి రసస్థితిరస్తి కచ్చిత్ ।
యా సర్వభూతవిషయే కిల శక్తిరూపా
తాం సర్వభూతజననీం శరణం గతోఽస్మి ॥ ౮॥

యోగనిద్రామీలితాక్షం విష్ణుం దృష్ట్వాంబుజే స్థితః ।
అజస్తుష్టావ యాం దేవీం తామహం శరణం గతః ॥ ౯॥

తాం ధ్యాత్వా సగుణాం మాయాం ముక్తిదాం నిర్గుణాం తథా ।
వక్ష్యే పురాణమఖిలం శృణ్వంతు మునయస్త్విహ ॥ ౧౦॥

పురాణముత్తమం పుణ్యం శ్రీమద్భాగవతాభిధం ।
అష్టాదశ సహస్రాణి శ్లోకాస్తత్ర తు సంస్కృతాః ॥ ౧౧॥

స్కంధా ద్వాదశ చైవాత్ర కృష్ణేన విహితాః శుభాః ।

త్రిశతం పూర్ణమధ్యాయా అష్టాదశయుతాః స్మృతాః ॥ ౧౨॥

వింశతిః ప్రథమే తత్ర ద్వితీయే ద్వాదశైవ తు ।
త్రింశచ్చైవ తృతీయే తు చతుర్థే పంచవింశతిః ॥ ౧౩॥

పంచత్రింశత్తథాధ్యాయాః పంచమే పరికీర్తితాః ।
ఏకత్రింశత్తథా షష్ఠే చత్వారింశచ్చ సప్తమే ॥ ౧౪॥

అష్టమే తత్త్వసంఖ్యాశ్చ పంచాశన్నవమే తథా ।
త్రయోదశ తు సంప్రోక్తా దశమే మునినా కిల ॥ ౧౫॥

తథా చైకాదశస్కంధే చతుర్వింశతిరీరితాః ।
చతుర్దశైవ చాధ్యాయా ద్వాదశే మునిసత్తమాః ॥ ౧౬॥

ఏవం సంఖ్యా సమాఖ్యాతా పురాణేఽస్మిన్మహాత్మనా ।
అష్టాదశసహస్రీయా సంఖ్యా చ పరికీర్తితా ॥ ౧౭॥

సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ వంశో మన్వంతరాణి చ ।
వంశానుచరితం చైవ పురాణం పంచలక్షణం ॥ ౧౮॥

నిర్గుణా యా సదా నిత్యా వ్యాపికా వికృతా శివా ।
యోగగమ్యాఖిలాధారా తురీయా యా చ సంస్థితా ॥ ౧౯॥

తస్యాస్తు సాత్త్వికీ శక్తీ రాజసీ తామసీ తథా ।
మహాలక్ష్మీః సరస్వతీ మహాకాలీతి తాః స్త్రియః ॥ ౨౦॥

తాసాం తిసృణాం శక్తీనాం దేహాంగీకారలక్షణః ।
సృష్ట్యర్థం చ సమాఖ్యాతః సర్గః శాస్త్రవిశారదైః ॥ ౨౧॥

హరిద్రుహిణరుద్రాణాం సముత్పత్తిస్తతః స్మృతా ।
పాలనోత్పత్తినాశార్థం ప్రతిసర్గః స్మృతో హి సః ॥ ౨౨॥

సోమసూర్యోద్భవానాం చ రాజ్ఞాం వంశప్రకీర్తనం ।
హిరణ్యకశిప్వాదీనాం వంశాస్తే పరికీర్తితాః ॥ ౨౩॥

స్వాయంభువముఖానాం చ మనూనాం పరివర్ణనం ।
కాలసంఖ్యా తథా తేషాం తత్తన్మన్వంతరాణి చ ॥ ౨౪॥

తేషాం వంశానుకథనం వంశానుచరితం స్మృతం ।
పంచలక్షణయుక్తాని భవంతి మునిసత్తమాః ॥ ౨౫॥

సపాదలక్షం చ తథా భారతం మునినా కృతం ।
ఇతిహాస ఇతి ప్రోక్తం పంచమం వేదసమ్మతం ॥ ౨౬॥

శౌనక ఉవాచ ।
కాని తాని పురాణాని బ్రూహి సూత సవిస్తరం ।
కతిసంఖ్యాని సర్వజ్ఞ శ్రోతుకామా వయం త్విహ ॥ ౨౭॥

కలికాలవిభీతాః స్మో నైమిషారణ్యావాసినః ।
బ్రహ్మణాత్ర సమాదిష్టాశ్చక్రం దత్త్వా మనోమయం ॥ ౨౮॥

కథితం తేన నః సర్వాన్గచ్ఛంత్వేతస్య పృష్ఠతః ।
నేమిః సంశీర్యతే యత్ర స దేశః పావనః స్మృతః ॥ ౨౯॥

కలేస్తత్ర ప్రవేశో న కదాచిత్ సంభవిష్యతి ।
తావత్తిష్ఠంతు తత్రైవ యావత్సత్యయుగం పునః ॥ ౩౦॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య గృహీత్వా తత్కథానకం ।
చాలయన్నిర్గతస్తూర్ణం సర్వదేశదిదృక్షయా ॥ ౩౧॥

ప్రేత్యాత్ర చాలయంశ్చక్రం నేమిః శీర్ణోఽత్ర పశ్యతః ।
తేనేదం నైమిషం ప్రోక్తం క్షేత్రం పరమపావనం ॥ ౩౨॥

కలిప్రవేశో నైవాత్ర తస్మాత్స్థానం కృతం మయా ।
మునిభిః సిద్ధసంఘైశ్చ కలిభీతైర్మహాత్మభిః ॥ ౩౩॥

పశుహీనాః కృతా యజ్ఞాః పురోడాశాదిభిః కిల ।
కాలాతివాహనం కార్యం యావత్సత్యయుగాగమః ॥ ౩౪॥

భాగ్యయోగేన సంప్రాప్తః సూత త్వం చాత్ర సర్వథా ।
కథయాద్య పురాణం హి పావనం బ్రహ్మసమ్మతం ॥ ౩౫॥

సూత శుశ్రూషవః సర్వే వక్తా త్వం మతిమానథ ।
నిర్వ్యాపారా వయం నూనమేకచిత్తాస్తథైవ చ ॥ ౩౬॥

త్వం సూత భవ దీర్ఘాయుస్తాపత్రయవివర్జితః ।
కథయాద్య పురాణం హి పుణ్యం భాగవతం శివం ॥ ౩౭॥

యత్ర ధర్మార్థకామానాం వర్ణనం విధిపూర్వకం ।
విద్యాం ప్రాప్య తయా మోక్షః కథితో మునినా కిల ॥ ౩౮॥

ద్వైపాయనేన మునినా కథితం యచ్చ పావనం ।
న తృప్యామో వయం సూత కథాం శ్రుత్వా మనోరమాం ॥ ౩౯॥

సకలగుణగణానామేకపాత్రం పవిత్ర- ॥

మఖిలభువనమాతుర్నాట్యవద్యద్విచిత్రం ।
నిఖిలమలగణానాం నాశకృత్కామకందం ॥

ప్రకటయ భగవత్యా నామయుక్తం పురాణం ॥ ౪౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే గ్రంథసంఖ్యావిషయవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ పురాణవర్ణనపూర్వకతత్తద్యుగీయవ్యాసవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
శృణ్వంతు సంప్రవక్ష్యామి పురాణాని మునీశ్వరాః ।
యథాశ్రుతాని తత్త్వేన వ్యాసాత్సత్యవతీసుతాత్ ॥ ౧॥

మద్వయం భద్వయం చైవ బ్రత్రయం వచతుష్టయం ।
అనాపలింగకూస్కాని పురాణాని పృథక్పృథక్ ॥ ౨॥

చతుర్దశసహస్రం చ మత్స్యమాద్యం ప్రకీర్తితం ।
తథా గ్రహసహస్రం తు మార్కండేయం మహాద్భుతం ॥ ౩॥

చతుర్దశసహస్రాణి తథా పంచశతాని చ ।
భవిష్యం పరిసంఖ్యాతం మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౪॥

అష్టాదశసహస్రం వై పుణ్యం భాగవతం కిల ।
తథా చాయుతసంఖ్యాకం పురాణం బ్రహ్మసంజ్ఞకం ॥ ౫॥

ద్వాదశైవ సహస్రాణి బ్రహ్మాండం చ శతాధికం ।
తథాష్టాదశసాహస్రం బ్రహ్మవైవర్తమేవ చ ॥ ౬॥

అయుతం వామనాఖ్యం చ వాయవ్యం షట్శతాని చ ।
చతుర్వింశతిసంఖ్యాతః సహస్రాణి తు శౌనక ॥ ౭॥

త్రయోవింశతిసాహస్రం వైష్ణవం పరమాద్భుతం ।
చతుర్వింశతిసాహస్రం వారాహం పరమాద్భుతం ॥ ౮॥

షోడశైవ సహస్రాణి పురాణం చాగ్నిసంజ్ఞితం ।
పంచవింశతిసాహస్రం నారదం పరమం మతం ॥ ౯॥

పంచపంచాశత్సాహస్రం పద్మాఖ్యం విపులం మతం ।
ఏకాదశసహస్రాణి లింగాఖ్యం చాతివిస్మృతం ॥ ౧౦॥

ఏకోనవింశత్సాహస్రం గారుడం హరిభాషితం ।
సప్తదశసహస్రం చ పురాణం కూర్మభాషితం ॥ ౧౧॥

ఏకాశీతిసహస్రాణి స్కందాఖ్యం పరమాద్భుతం ।
పురాణాఖ్యా చ సంఖ్యా చ విస్తరేణ మయానఘాః ॥ ౧౨॥

తథైవోపపురాణాని శృణ్వంతు ఋషిసత్తమాః ।
సనత్కుమారం ప్రథమం నారసింహం తతః పరం ॥ ౧౩॥

నారదీయం శివం చైవ దౌర్వాససమనుత్తమం ।
కాపిలం మానవం చైవ తథా చౌశనసం స్మృతం ॥ ౧౪॥

వారుణం కాలికాఖ్యం చ సాంబం నందికృతం శుభం ।
సౌరం పారాశరప్రోక్తమాదిత్యం చాతివిస్తరం ॥ ౧౫॥

మాహేశ్వరం భాగవతం వాసిష్ఠం చ సవిస్తరం |
ఏతాన్యుపపురాణాని కథితాని మహాత్మభిః || ౧౬||

అష్టాదశ పురాణాని కృత్వా సత్యవతీసుతః |
భారతాఖ్యానమతులం చక్రే తదుపబృంహితం || ౧౭||

మన్వంతరేషు సర్వేషు ద్వాపరే ద్వాపరే యుగే |
ప్రాదుఃకరోతి ధర్మార్థీ పురాణాని యథావిధి || ౧౮||

ద్వాపరే ద్వాపరే విష్ణుర్వ్యాసరూపేణ సర్వదా |
వేదమేకం స బహుధా కురుతే హితకామ్యయా || ౧౯||

అల్పాయుషోఽల్పబుద్ధీంశ్చ విప్రాన్జ్ఞాత్వా కలావథ |
పురాణసంహితాం పుణ్యాం కురుతేఽసౌ యుగే యుగే || ౨౦||

స్త్రీశూద్రద్విజబంధూనాం న వేదశ్రవణం మతం |
తేషామేవ హితార్థాయ పురాణాని కృతాని చ || ౨౧||

మన్వంతరే సప్తమేఽత్ర శుభే వైవస్వతాభిధే |
అష్టావింశతిమే ప్రాప్తే ద్వాపరే మునిసత్తమాః || ౨౨||

వ్యాసః సత్యవతీసూనుర్గురుర్మే ధర్మవిత్తమః |
ఏకోనత్రింశత్సంప్రాప్తే ద్రౌణిర్వ్యాసో భవిష్యతి || ౨౩||

అతీతాస్తు తథా వ్యాసాః సప్తవింశతిరేవ చ |
పురాణసంహితాస్తైస్తు కథితాస్తు యుగే యుగే || ౨౪||

ఋషయ ఊచుః |
బ్రూహి సూత మహాభాగ వ్యాసాః పూర్వయుగోద్భవాః |
వక్తారస్తు పురాణానాం ద్వాపరే ద్వాపరే యుగే || ౨౫||

సూత ఉవాచ |
ద్వాపరే ప్రథమే వ్యస్తాః స్వయం వేదాః స్వయంభువా |
ప్రజాపతిర్ద్వితీయే తు ద్వాపరే వ్యాసకార్యకృత్ || ౨౬||

తృతీయే చోశనా వ్యాసశ్చతుర్థే తు బృహస్పతిః |
పంచమే సవితా వ్యాసః షష్ఠే మృత్యుస్తథాపరే || ౨౭||

మఘవా సప్తమే ప్రాప్తే వసిష్ఠస్త్వష్టమే స్మృతః |
సారస్వతస్తు నవమే త్రిధామా దశమే తథా || ౨౮||

ఏకాదశేఽథ త్రివృషో భరద్వాజస్తతః పరం |
త్రయోదశే చాంతరిక్షో ధర్మశ్చాపి చతుర్దశే || ౨౯||

త్రయ్యారుణిః పంచదశే షోడశే తు ధనంజయః |
మేధాతిథిః సప్తదశే వ్రతీ హ్యష్టాదశే తథా || ౩౦||

అత్రిరేకోనవింశేఽథ గౌతమస్తు తతః పరం ।
ఉత్తమశ్చైకవింశేఽథ హర్యాత్మా పరికీర్తితః ॥ ౩౧॥

వేనో వాజశ్రవాశ్చైవ సోమోఽముష్యాయణస్తథా ।
తృణబిందుస్తథా వ్యాసో భార్గవస్తు తతః పరం ॥ ౩౨॥

తతః శక్తిర్జాతుకర్ణ్యః కృష్ణద్వైపాయనస్తతః ।
అష్టావింశతిసంఖ్యేయం కథితా యా మయా శ్రుతా ॥ ౩౩॥

కృష్ణద్వైపాయనాత్ప్రోక్తం పురాణం చ మయా శ్రుతం ।
శ్రీమద్భాగవతం పుణ్యం సర్వదుఃఖౌఘనాశనం ॥ ౩౪॥

కామదం మోక్షదం చైవ వేదార్థపరిబృంహితం ।
సర్వాగమరసారామం ముముక్షూణాం సదా ప్రియం ॥ ౩౫॥

వ్యాసేన కృత్వాతిశుభం పురాణం
శుకాయ పుత్రాయ మహాత్మనే యత్ ।
వైరాగ్యయుక్తాయ చ పాఠితం వై
విజ్ఞాయ చైవారణిసంభవాయ ॥ ౩౬॥

శ్రుతం మయా తత్ర తథా గృహీతం
యథార్థవద్వ్యాసముఖాన్మునీంద్రాః ।
పురాణగుహ్యం సకలం సమేతం
గురోః ప్రసాదాత్కరుణానిధేశ్చ ॥ ౩౭॥

సూతేన పృష్టః సకలం జగాద
ద్వైపాయనస్తత్ర పురాణగుహ్యం ।
అయోనిజేనాద్భుతబుద్ధినా వై
శ్రుతం మయా తత్ర మహాప్రభావం ॥ ౩౮॥

శ్రీమద్భాగవతామరాంఘ్రిపఫలాస్వాదాదరః సత్తమాః
సంసారార్ణవదుర్విగాహ్యసలిలం సంతర్తుకామః శుకః ।
నానాఖ్యానరసాలయం శ్రుతిపుటైః ప్రేమ్ణాశృణోదద్భుతం
తచ్ఛ్రుత్వా న విముచ్యతే కలిభయాదేవంవిధః కః క్షితౌ ॥ ౩౯॥

పాపీయానపి వేదధర్మరహితః స్వాచారహీనాశయో ॥

వ్యాజేనాపి శృణోతి యః పరమిదం శ్రీమత్పురాణోత్తమం ।
భుక్త్వా భోగకలాపమత్ర విపులం దేహావసానేఽచలం
యోగిప్రాప్యమవాప్నుయాద్భగవతీనామాంకితం సుందరం ॥ ౪౦॥

యా నిర్గుణా హరిహరాదిభిరప్యలభ్యా
విద్యా సతాం ప్రియతమాథ సమాధిగమ్యా ।
సా తస్య చిత్తకుహరే ప్రకరోతి భావం
యః సంశృణోతి సతతం తు సతీపురాణం ॥ ౪౧॥

సంప్రాప్య మానుషభవం సకలాంగయుక్తం
పోతం భవార్ణవజలోత్తరణాయ కామం ।
సంప్రాప్య వాచకమహో న శృణోతి మూఢః
స వంచితోఽత్ర విధినా సుఖదం పురాణం ॥ ౪౨॥

యః ప్రాప్య కర్ణయుగలం పటుమానుషత్వే
రాగీ శృణోతి సతతం చ పరాపవాదాన్ ।
సర్వార్థదం రసనిధిం విమలం పురాణం
నష్టః కుతో న శృణుతే భువి మందబుద్ధిః ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ప్రథమస్కంధే పురాణవర్ణనపూర్వకతత్తద్యుగీయవ్యాసవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ దేవీసర్వోత్తమేతికథనం

ఋషయ ఊచుః ।
సౌమ్య వ్యాసస్య భార్యాయాం కస్యాం జాతః సుతః శుకః ।
కథం వా కీదృశో యేన పఠితేయం సుసంహితా ॥ ౧॥

అయోనిజస్త్వయా ప్రోక్తస్తథా చారణిజః శుకః ।
సందేహోఽస్తి మహాంస్తత్ర కథయాద్య మహామతే ॥ ౨॥

గర్భయోగీ శ్రుతః పూర్వం శుకో నామ మహాతపాః ।
కథం చ పఠితం తేన పురాణం బహువిస్తరం ॥ ౩॥

సూత ఉవాచ ।
పురా సరస్వతీతీరే వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
ఆశ్రమే కలవింకౌ తు దృష్ట్వా విస్మయమాగతః ॥ ౪॥

జాతమాత్రం శిశుం నీడే ముక్తమండాన్మనోహరం ।
తామ్రాస్యం శుభసర్వాంగం పిచ్ఛాంకురవివర్జితం ॥ ౫॥

తౌ తు భక్ష్యార్థమత్యంతం రతౌ శ్రమపరాయణౌ ।
శిశోశ్చంచుపుటే భక్ష్యం క్షిపంతౌ చ పునః పునః ॥ ౬॥

అంగేనాంగాని బాలస్య ఘర్షయంతౌ ముదాన్వితౌ ।
చుంబంతౌ చ ముఖం ప్రేమ్ణా కలవింకౌ శిశోః శుభం ॥ ౭॥

వీక్ష్య ప్రేమాద్భుతం తత్ర బాలే చటకయోస్తదా ।
వ్యాసశ్చింతాతురః కామం మనసా సమచింతయత్ ॥ ౮॥

తిరశ్చామపి యత్ప్రేమ పుత్రే సమభిలక్ష్యతే ।
కిం చిత్రం యన్మనుష్యాణాం సేవాఫలమభీప్సతాం ॥ ౯॥

కిమేతౌ చటకౌ చాస్య వివాహం సుఖసాధనం ।

విరచ్య సుఖినౌ స్యాతాం దృష్ట్వా వధ్వా ముఖం శుభం ॥ ౧౦॥

అథవా వార్ధకే ప్రాప్తే పరిచర్యాం కరిష్యతి ।
పుత్రః పరమధర్మిష్ఠః పుణ్యార్థం కలవింకయోః ॥ ౧౧॥

అర్జయిత్వాథవా ద్రవ్యం పితరౌ తర్పయిష్యతి ।
అథవా ప్రేతకార్యాణి కరిష్యతి యథావిధి ॥ ౧౨॥

అథవా కిం గయాశ్రాద్ధం గత్వా సంవితరిష్యతి ।
నీలోత్సర్గం చ విధివత్ప్రకరిష్యతి బాలకః ॥ ౧౩॥

సంసారేఽత్ర సమాఖ్యాతం సుఖానాముత్తమం సుఖం ।
పుత్రగాత్రపరిష్వంగో లాలనంచ విశేషతః ॥ ౧౪॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ ।
పుత్రాదన్యతరన్నాస్తి పరలోకస్య సాధనం ॥ ౧౫॥

మన్వాదిభిశ్చ మునిభిర్ధర్మశాస్త్రేషు భాషితం ।
పుత్రవాన్స్వర్గమాప్నోతి నాపుత్రస్తు కథంచన ॥ ౧౬॥

దృశ్యతేఽత్ర సమక్షం తన్నానుమానేన సాధ్యతే ।
పుత్రవాన్ముచ్యతే పాపాదాప్తవాక్యం చ శాశ్వతం ॥ ౧౭॥

ఆతురే మృత్యుకాలేఽపి భూమిశయ్యాగతో నరః ।
కరోతి మనసా చింతాం దుఃఖితః పుత్రవర్జితః ॥ ౧౮॥

ధనం మే విపులం గేహే పాత్రాణి వివిధాని చ ।
మందిరం సుందరం చైతత్కోఽస్య స్వామీ భవిష్యతి ॥ ౧౯॥

మృత్యుకాలే మనస్తస్య దుఃఖేన భ్రమతే యతః ।
అతోఽస్య దుర్గతిర్నూనం భ్రాంతచిత్తస్య సర్వథా ॥ ౨౦॥

ఏవం బహువిధాం చింతాం కృత్వా సత్యవతీసుతః ।
నిఃశ్వస్య బహుధా చోష్ణం విమనాః సంబభూవ హ ॥ ౨౧॥

విచార్య మనసాత్యర్థం కృత్వా మనసి నిశ్చయం ।
జగామ చ తపస్తప్తుం మేరుపర్వతసనిధౌ ॥ ౨౨॥

మనసా చింతయామాస కం దేవం సముపాస్మహే ।
వరప్రదాననిపుణం వాంఛితార్థప్రదం తథా ॥ ౨౩॥

విష్ణుం రుద్రం సురేంద్రం వా బ్రహ్మాణం వా దివాకరం ।
గణేశం కార్తికేయం చ పావకం వరుణం తథా ॥ ౨౪॥

ఏవం చింతయతస్తస్య నారదో మునిసత్తమః ।
యదృచ్ఛయా సమాయాతో వీణాపాణిః సమాహితః ॥ ౨౫॥

తం దృష్ట్వా పరమప్రీతో వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
కృత్వార్ఘ్యమాసనం దత్త్వా పప్రచ్ఛ కుశలం మునిం ॥ ౨౬॥

శ్రుత్వాథ కుశలప్రశ్నం పప్రచ్ఛ మునిసత్తమః ।
చింతాతురోఽసి కస్మాత్త్వం ద్వైపాయన వదస్వ మే ॥ ౨౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి న సుఖం మానసే యతః ।
తదర్థం దుఃఖితశ్చాహం చింతయామి పున పునః ॥ ౨౮॥

తపసా తోషయామ్యద్య కం దేవం వాఞ్ఛితార్థదం ।
ఇతి చింతాతురోఽస్మ్యద్య త్వామహం శరణం గతః ॥ ౨౯॥

సర్వజ్ఞోఽసి మహర్షే త్వం కథయాశు కృపానిధే ।
కం దేవం శరణం యామి యో మే పుత్రం ప్రదాస్యతి ॥ ౩౦॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి వ్యాసేన పృష్టస్తు నారదో వేదవిన్మునిః ।
ఉవాచ పరయా ప్రీత్యా కృష్ణం ప్రతి మహామనాః ॥ ౩౧॥

నారద ఉవాచ ।
పారాశర్య మహాభాగ యత్త్వం పృచ్ఛసి మామిహ ।
తమేవార్థం పురా పృష్టః పిత్రా మే మధుసూదనః ॥ ౩౨॥

ధ్యానస్థం చ హరిం దృష్ట్వా పితా మే విస్మయం గతః ।
పర్యపృచ్ఛత దేవేశం శ్రీనాథం జగతః పతిం ॥ ౩౩॥

కౌస్తుభోద్భాసితం దివ్యం శంఖచక్రగదాధరం ।
పీతాంబరం చతుర్బాహుం శ్రీవత్సాంకితవక్షసం ॥ ౩౪॥

కారణం సర్వలోకానాం దేవదేవం జగద్గురుం ।
వాసుదేవం జగన్నాథం తప్యమానం మహత్తపః ॥ ౩౫॥

బ్రహ్మోవాచ ।
దేవదేవ జగన్నాథ భూతభవ్యభవత్ప్రభో ।
తపశ్చరసి కస్మాత్త్వం కిం ధ్యాయసి జనార్దన ॥ ౩౬॥

విస్మయోఽయం మమాత్యర్థం త్వం సర్వజగతాం ప్రభుః ।
ధ్యానయుక్తోఽసి దేవేశ కిం చ చిత్రమతః పరం ॥ ౩౭॥

త్వన్నాభికమలాజ్జాతః కర్తాహమఖిలస్య హ ।
త్వత్తః కోఽప్యధికోఽస్త్యత్ర తం దేవం బ్రూహి మాపతే ॥ ౩౮॥

జానామ్యహం జగన్నాథ త్వమాదిః సర్వకారణం ।
కర్తా పాలయితా హర్తా సమర్థః సర్వకార్యకృత్ ॥ ౩౯॥

ఇచ్ఛయా తే మహారాజ సృజామ్యహమిదం జగత్ ।

హరః సంహరతే కాలే సోఽపి తే వచనే సదా ॥ ౪౦॥

సూర్యో భ్రమతి చాకాశే వాయుర్వాతి శుభాశుభః ।
అగ్నిస్తపతి పర్జన్యో వర్షతీశ త్వదాజ్ఞయా ॥ ౪౧॥

త్వం తు ధ్యాయసి కం దేవం సంశయోఽయం మహాన్మమ ।
త్వత్తః పరం న పశ్యామి దేవం వై భువనత్రయే ॥ ౪౨॥

కృపాం కృత్వా వదస్వాద్య భక్తోఽస్మి తవ సువ్రత ।
మహతాం నైవ గోప్యం హి ప్రాయః కించిదితి స్మృతిః ॥ ౪౩॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య హరిరాహ ప్రజాపతిం ।
శృణుష్వైకమనా బ్రహ్మంస్త్వాం బ్రవీమి మనోగతం ॥ ౪౪॥

యద్యపి త్వాం శివం మాం చ స్థితిసృష్ట్యంతకారణం ।
తే జానంతి జనాః సర్వే సదేవాసురమానుషాః ॥ ౪౫॥

స్రష్టా త్వం పాలకశ్చాహం హరః సంహారకారకః ।
కృతాః శక్త్యేతి సంతర్కః క్రియతే వేదపారగైః ॥ ౪౬॥

జగత్సంజననే శక్తిస్త్వయి తిష్ఠతి రాజసీ ।
సాత్త్వికీ మయి రుద్రే చ తామసీ పరికీర్తితా ॥ ౪౭॥

తయా విరహితస్త్వం న తత్కర్మకరణే ప్రభుః ।
నాహం పాలయితుం శక్తః సంహర్తుం నాపి శంకరః ॥ ౪౮॥

తదధీనా వయం సర్వే వర్తామః సతతం విభో ।
ప్రత్యక్షే చ పరోక్షే చ దృష్టాంతం శృణు సువ్రత ॥ ౪౯॥

శేషే స్వపిమి పర్యంకే పరతంత్రో న సంశయః ।
తదధీనః సదోత్తిష్ఠే కాలే కాలవశం గతః ॥ ౫౦॥

తపశ్చరామి సతతం తదధీనోఽస్మ్యహం సదా ।
కదాచిత్సహ లక్ష్మ్యా చ విహరామి యథాసుఖం ॥ ౫౧॥

కదాచిద్దానవైః సార్ధం సంగ్రామం ప్రకరోమ్యహం ।
దారుణం దేహదమనం సర్వలోకభయంకరం ॥ ౫౨॥

ప్రత్యక్షం తవ ధర్మజ్ఞ తస్మిన్నేకార్ణవే పురా ।
పంచవర్షసహస్రాణి బాహుయుద్ధం మయా కృతం ॥ ౫౩॥

తౌ కర్ణమలజౌ దుష్టౌ దానవౌ మదగర్వితౌ ।
దేవ దేవ్యాః ప్రసాదేన నిహతౌ మధుకైటభౌ ॥ ౫౪॥

తదా త్వయా న కిం జ్ఞాతం కారణం తు పరాత్పరం ।
శక్తిరూపం మహాభాగ కిం పృచ్ఛసి పునః పునః ॥ ౫౫॥

యదిచ్ఛః పురుషో భూత్వా విచరామి మహార్ణవే |
కచ్ఛపః కోలసింహశ్చ వామనశ్చ యుగే యుగే || ౫౬||

న కస్యాపి ప్రియో లోకే తిర్యగ్యోనిషు సంభవః |
నాభవం స్వేచ్ఛయా వామవరాహాదిషు యోనిషు || ౫౭||

విహాయ లక్ష్మ్యా సహ సంవిహారం
కో యాతి మత్స్యాదిషు హీనయోనిషు |
శయ్యాం చ ముక్త్వా గరుడాసనస్థః
కరోమి యుద్ధం విపులం స్వతంత్రః || ౫౮||

పురా పురస్తేఽజ శిరో మదీయం
గతం ధనుర్జ్యాస్ఖలనాత్క్వ చాపి |
త్వయా తదా వాజిశిరో గృహీత్వా
సంయోజితం శిల్పివరేణ భూయః || ౫౯||

హయాననోఽహం పరికీర్తితశ్చ
ప్రత్యక్షమేతత్తవ లోకకర్తః |
విడంబనేయం కిల లోకమధ్యే
కథం భవేదాత్మపరో యది స్యాం || ౬౦||

తస్మాన్నాహం స్వతంత్రోఽస్మి శక్త్యధీనోఽస్మి సర్వథా |
తామేవ శక్తిం సతతం ధ్యాయామి చ నిరంతరం || ౬౧||

నాతః పరతరం కించిజ్జానామి కమలోద్భవ |
నారద ఉవాచ |
ఇత్యుక్తం విష్ణునా తేన పద్మయోనేస్తు సన్నిధౌ || ౬౨||

తేన చాప్యహముక్తోఽస్మి తథైవ మునిపుంగవ |
తస్మాత్త్వమపి కల్యాణ పురుషార్థాప్తిహేతవే || ౬౩||

అసంశయం హృదంభోజే భజ దేవీపదాంబుజం |
సర్వం దాస్యతి సా దేవీ యద్యదిష్టం భవేత్తవ || ౬౪||

సూత ఉవాచ |
నారదేనైవముక్తస్తు వ్యాసః సత్యవతీసుతః |
దేవీపాదాబ్జనిష్ణాతస్తపసే ప్రయయౌ గిరౌ || ౬౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే దేవీసర్వోత్తమేతికథనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః || ౪||

౫ హయగ్రీవావతారకథనం

ఋషయ ఊచుః |
సూతాస్మాకం మనః కామం మగ్నం సంశయసాగరే |
యథోక్తం మహదాశ్చర్యం జగద్విస్మయకారకం || ౧||

యస్మాద్ధా మాధవస్యాపి గతో దేహాత్పునః పరం |
హయగ్రీవస్తతో జాతః సర్వకర్తా జనార్దనః || ౨||

వేదోఽపి స్తౌతి యం దేవం దేవాః సర్వే యదాశ్రయాః |
ఆదిదేవో జగన్నాథః సర్వకారణకారణః || ౩||

తస్యాపి వదనం ఛిన్నం దైవయోగాత్కథం తదా |
తత్సర్వం కథయాశు త్వం విస్తరేణ మహామతే || ౪||

సూత ఉవాచ |
శృణ్వంతు మునయః సర్వే సావధానాః సమంతతః |
చరితం దేవదేవస్య విష్ణోః పరమతేజసః || ౫||

కదాచిద్దారుణం యుద్ధం కృత్వా దేవః సనాతనః |
దశవర్షసహస్రాణి పరిశ్రాంతో జనార్దనః || ౬||

సమే దేశే శుభే స్థానే కృత్వా పద్మాసనం విభుః |
అవలంబ్య ధనుః సజ్యం కంఠదేశే ధరాస్థితం || ౭||

దత్త్వా భారం ధనుష్కోట్యాం నిద్రామాప రమాపతిః |
శ్రాంతత్వాద్దైవయోగాచ్చ జాతస్తత్రాతినిద్రితః || ౮||

తదా కాలేన కియతా దేవాః సర్వే సవాసవాః |
బ్రహ్మేశసహితాః సర్వే యజ్ఞం కర్తుం సముద్యతాః || ౯||

గతాః సర్వేఽథ వైకుంఠం ద్రష్టుం దేవం జనార్దనం |
దేవకార్యార్థసిద్ధ్యర్థం మఖానామధిపం ప్రభుం || ౧౦||

అదృష్ట్వా తం తదా తత్ర జ్ఞానదృష్ట్యా విలోక్య తే |
యత్రాస్తే భగవాన్ విష్ణుర్జగ్ముస్తత్ర తదా సురాః || ౧౧||

దదృశుస్తే తదేశానం యోగనిద్రావశం గతం |
విచేతనం విభుం విష్ణుం తత్రాసాంచక్రిరే సురాః || ౧౨||

స్థితేషు సర్వదేవేషు నిద్రాసుప్తే జగత్పతౌ |
చింతామాపుః సురాః సర్వే బ్రహ్మరుద్రపురోగమాః || ౧౩||

తానువాచ తతః శక్రః కిం కర్తవ్యం సురోత్తమాః |
నిద్రాభంగః కథం కార్యశ్చింతయంతు సురోత్తమాః || ౧౪||

తమువాచ తదా శంభుర్నిద్రాభంగేఽస్తి దూషణం |
కార్యం చైవ ప్రకర్తవ్యం యజ్ఞస్య సురసత్తమాః || ౧౫||

ఉత్పాదితా తదా వమ్రీ బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా |
తయా భక్షయితుం తత్ర ధనుషోఽగ్రం ధరాస్థితం || ౧౬||

భక్షితేఽగ్రే తదా నిమ్నం గమిష్యతి శరాసనం |

తదా నిద్రావిముక్తోఽసౌ దేవదేవో భవిష్యతి ॥ ౧౭॥

దేవకార్యం తదా సర్వం భవిష్యతి న సంశయః ।
స వమ్రీం సందిదేశాథ దేవదేవః సనాతనః ॥ ౧౮॥

తమువాచ తదా వమ్రీ దేవదేవస్య మాపతేః ।
నిద్రాభంగః కథం కార్యో దేవస్య జగతాం గురోః ॥ ౧౯॥

నిద్రాభంగః కథాచ్ఛేదో దంపత్యోః ప్రీతిభేదనం ।
శిశుమాతృవిభేదశ్చ బ్రహ్మహత్యాసమం స్మృతం ॥ ౨౦॥

తత్కథం దేవదేవస్య కరోమి సుఖనాశనం ।
కిం ఫలం భక్షణాద్దేవ యేన పాపం కరోమ్యహం ॥ ౨౧॥

సర్వః స్వార్థవశో లోకః కురుతే పాతకం కిల ।
తస్మాదహం కరిష్యామి స్వార్థమేవ ప్రభక్షణం ॥ ౨౨॥

బ్రహ్మోవాచ ।
తవ భాగం కరిష్యామో మఖమధ్యే యథా శృణు ।
తేన త్వం కురు కార్యం నో విష్ణుం బోధయ మాచిరం ॥ ౨౩॥

హోమకర్మణి పార్శ్వే చ హవిర్దానాత్పతిష్యతి ।
తత్తే భాగం విజానీహి కురు కార్యం త్వరాన్వితా ॥ ౨౪॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా బ్రహ్మణా వమ్రీ ధనుషోఽగ్రం త్వరాన్వితా ।
చఖాద సంస్థితం భూమౌ విముక్తా జ్యా తదాభవత్ ॥ ౨౫॥

ప్రత్యంజాయాం విముక్తాయాం ముక్తా కోటిస్తథోత్తరా ।
శబ్దః సమభవద్ఘోరస్తేన త్రస్తాః సురాస్తదా ॥ ౨౬॥

బ్రహ్మాండం క్షుభితం సర్వం వసుధా కంపితా తదా ।
సముద్రాశ్చ సముద్విగ్నాస్త్రేసుశ్చ జలజంతవః ॥ ౨౭॥

వవుర్వాతాస్తథా చోగ్రాః పర్వతాశ్చ చకంపిరే ।
ఉల్కాపాతా మహోత్పాతా బభూవుర్దుఃఖశంసినః ॥ ౨౮॥

దిశో ఘోరతరాశ్చాసన్సూర్యోఽప్యస్తంగతోఽభవత్ ।
చింతామాపుః సురాః సర్వే కిం భవిష్యతి దుర్దినే ॥ ౨౯॥

ఏవం చింతయతాం తేషాం మూర్ధా విష్ణోః సకుండలః ।
గతః సముకుటః క్వాపి దేవదేవస్య తాపసాః ॥ ౩౦॥

అంధకారే తదా ఘోరే శాంతే బ్రహ్మహరౌ తదా ।
శిరోహీనం శరీరం తు దదృశాతే విలక్షణం ॥ ౩౧॥

దృష్ట్వా కబంధం విష్ణోస్తే విస్మితాః సురసత్తమాః ।

చింతాసాగరమగ్నాశ్చ రురుదుః శోకకర్శితాః ॥ ౩౨॥

హా నాథ కిం ప్రభో జాతమత్యద్భుతమమానుషం ।
వైశసం సర్వదేవానాం దేవదేవ సనాతన ॥ ౩౩॥

మాయేయం కస్య దేవస్య యయా తేఽద్య శిరో హృతం ।
అచ్ఛేద్యస్త్వమభేద్యోఽసి అప్రదాహ్యోఽసి సర్వదా ॥ ౩౪॥

ఏవం గతే త్వయి విభో మరిష్యంతి చ దేవతాః ।
కీదృశస్త్వయి నః స్నేహః స్వార్థేనైవ రుదామహే ॥ ౩౫॥

నాయం విఘ్నః కృతో దైత్యైర్న యక్షైర్న చ రాక్షసైః ।
దేవైరేవ కృతః కస్య దూషణం చ రమాపతే ॥ ౩౬॥

పరాధీనాః సురాః సర్వే కిం కుర్మః క్వ వ్రజామ చ ।
శరణం నైవ దేవేశ సురాణాం మూఢచేతసాం ॥ ౩౭॥

న చైషా సాత్త్వికీ మాయా రాజసీ న చ తామసీ ।
యయా ఛిన్నం శిరస్తేఽద్య మాయేశస్య జగద్గురోః ॥ ౩౮॥

క్రందమానాంస్తదా దృష్ట్వా దేవాంఛివపురోగమాన్ ।
బృహస్పతిస్తదోవాచ శమయన్వేదవిత్తమః ॥ ౩౯॥

రుదితేన మహాభాగాః క్రందితేన తథాపి కిం ।
ఉపాయశ్చాత్ర కర్తవ్యః సర్వథా బుద్ధిగోచరః ॥ ౪౦॥

దైవం పురుషకారశ్చ దేవేశ సదృశావుభౌ ।
ఉపాయశ్చ విధాతవ్యో దైవాత్ఫలతి సర్వథా ॥ ౪౧॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
దైవమేవ పరం మన్యే ధిక్పౌరుషమనర్థకం ।
విష్ణోరపి శిరశ్ఛిన్నం సురాణాం చైవ పశ్యతాం ॥ ౪౨॥

బ్రహ్మోవాచ ।
అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కాలేనాపాదితం చ యత్ ।
శుభం వాప్యశుభం వాపి దైవం కోఽతిక్రమేత్పునః ॥ ౪౩॥

దేహవాన్సుఖదుఃఖానాం భోక్తా నైవాత్ర సంశయః ।
యథా కాలవశాత్కృత్తం శిరో మే శంభునా పురా ॥ ౪౪॥

తథైవ లింగపాతశ్చ మహాదేవస్య శాపతః ।
తథైవాద్య హరేర్మూర్ధా పతితో లవణాంభసి ॥ ౪౫॥

సహస్రభగసంప్రాప్తిర్దుఃఖం చైవ శచీపతేః ।
స్వర్గాద్భ్రంశస్తథా వాసః కమలే మానసే సరే ॥ ౪౬॥

ఏతే దుఃఖస్య భోక్తారః కేన దుఃఖం న భుజ్యతే ।

సంసారేఽస్మిన్మహాభాగాస్తస్మాచ్ఛోకం త్యజంతు వై ॥ ౪౭॥

చింతయంతు మహామాయాం విద్యాదేవీం సనాతనీం ।
సా విధాస్యతి నః కార్యం నిర్గుణా ప్రకృతిః పరా ॥ ౪౮॥

బ్రహ్మవిద్యాం జగద్ధాత్రీం సర్వేషాం జననీం తథా ।
యయా సర్వమిదం వ్యాప్తం త్రైలోక్యం సచరాచరం ॥ ౪౯॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా వై సురాన్వేధా నిగమానాదిదేశ హ ।
దేహయుక్తాన్స్థితానగ్రే సురకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౫౦॥

బ్రహ్మోవాచ ।
స్తువంతు పరమాం దేవీం బ్రహ్మవిద్యాం సనాతనీం ।
గూఢాంగీం చ మహామాయాం సర్వకార్యార్థసాధనీం ॥ ౫౧॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య వేదాః సర్వాంగసుందరాః ।
తుష్టువుర్జ్ఞానగమ్యాం తాం మహామాయాం జగత్స్థితాం ॥ ౫౨॥

వేదా ఊచుః ।
నమో దేవి మహామాయే విశ్వోత్పత్తికరే శివే ।
నిర్గుణే సర్వభూతేశి మాతః శంకరకామదే ॥ ౫౩॥

త్వం భూమిః సర్వభూతానాం ప్రాణాః ప్రాణవతాం తథా ।
ధీః శ్రీః కాంతిః క్షమా శాంతిః శ్రద్ధా మేధా ధృతిః స్మృతిః ॥ ౫౪॥

త్వముద్గీథేఽర్ధమాత్రాసి గాయత్రీ వ్యాహృతిస్తథా ।
జయా చ విజయా ధాత్రీ లజ్జా కీర్తిః స్పృహా దయా ॥ ౫౫॥

త్వాం సంస్తుమోఽమ్బ భువనత్రయసంవిధాన-
దక్షాం దయారసయుతాం జననీం జనానాం ।
విద్యాం శివాం సకలలోకహితాం వరేణ్యాం
వాగ్బీజవాసనిపుణాం భవనాశకర్త్రీం ॥ ౫౬॥

బ్రహ్మా హరః శౌరిసహస్రనేత్ర-
వాగ్వహ్నిసూర్యా భువనాధినాథాః ।
తే త్వత్కృతాః సంతి తతో న ముఖ్యా
మాతా యతస్త్వం స్థిరజంగమానాం ॥ ౫౭॥

సకలభువనమేతత్కర్తుకామా యదా త్వం
సృజసి జనని దేవాన్విష్ణురుద్రాజముఖ్యాన్ ।
స్థితిలయజననం తైః కారయస్యేకరూపా
న ఖలు తవ కథంచిద్దేవి సంసారలేశః ॥ ౫౮॥

న తే రూపం వేత్తుం సకలభువనే కోఽపి నిపుణో
న నామ్నాం సంఖ్యాం తే కథితుమిహ యోగ్యోఽస్తి పురుషః ।

యదల్పం కీలాలం కలయితుమశక్తః స తు నరః
కథం పారావారాకలనచతురః స్యాద్భృతమతిః ॥ ౩౯॥

న దేవానాం మధ్యే భగవతి తవానంతవిభవం
విజానాత్యేకోఽపి త్వమిహ భువనైకాసి జననీ ।
కథం మిథ్యా విశ్వం సకలమపి చైకా రచయసి
ప్రమాణం త్వేతస్మిన్నిగమవచనం దేవి విహితం ॥ ౬౦॥

నిరీహైవాసి త్వం నిఖిలజగతాం కారణమహో
చరిత్రం తే చిత్రం భగవతి మనో నో వ్యథయతి ।
కథంకారం వాచ్యః సకలనిగమాగోచరగుణ-
ప్రభావః స్వం యస్మాత్స్వయమపి న జానాసి పరమం ॥ ౬౧॥

న కిం జానాసి త్వం జనని మధుజిన్మౌలిపతనం ॥

శివే కిం వా జ్ఞాత్వా వివిదిషసి శక్తిం మధుజితః ।
హరేః కిం వా మాతర్దురితతతిరేషా బలవతీ ॥

భవత్యాః పాదాబ్జే భజననిపుణే క్వాస్తి దురితం ॥ ౬౨॥

ఉపేక్షా కిం చేయం తవ సురసమూహేఽతివిషమా ॥

హరేర్మూర్ధ్నో నాశో మతమిహ మహాశ్చర్యజనకం ।
మహద్దుఃఖం మాతస్త్వమసి జననచ్ఛేదకుశలా ॥

న జానీమో మౌలేర్వ్యఘటనవిలంబః కథమభూత్ ॥ ౬౩॥

జ్ఞాత్వా దోషం సకలసురతాపాదితం దేవి చిత్తే
కిం వా విష్ణావమరజనితం దుష్కృతం పాతితం తే ।
విష్ణోర్వా కిం సమరజనితః కోఽపి గర్వోఽతివేగా-
చ్ఛేత్తుం మాతస్తవ విలసితం నైవ విద్మోఽత్ర భావం ॥ ౬౪॥

కిం వా దైత్యైః సమరవిజితైస్తీర్థదేశే సురమ్యే
ఘోరం తప్త్వా భగవతి వరం లబ్ధవద్భిర్భవత్యాః ।
అంతర్ధానం గమితమధునా విష్ణుశీర్షం భవాని
ద్రష్టుం కిం వా విగతశిరసం వాసుదేవం వినోదః ॥ ౬౫॥

సింధోః పుత్ర్యాం రోషితా కిం త్వమాద్యే
కస్మాదేనాం ప్రేక్షసే నాథహీనాం ।
క్షంతవ్యస్తే స్వాంశజాతాపరాధో
వ్యుత్థాప్యైనం మోదితా మాం కురుష్వ ॥ ౬౬॥

ఏతే సురాస్త్వాం సతతం నమంతి
కార్యేషు ముఖ్యాః ప్రథితప్రభావాః ।
శోకార్ణవాత్తారయ దేవి దేవా-
నుత్థాప్య దేవం సకలాధినాథం ॥ ౬౭॥

మూర్ధా గతః క్వాంబ హరేర్న విద్మో
నాన్యోఽస్త్యుపాయః ఖలు జీవనేఽద్య ।
యథా సుధా జీవనకర్మదక్షా
తథా జగజ్జీవితదాసి దేవి ॥ ౬౮॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ గుణాతీతా మహేశ్వరీ ।
ప్రసన్నా పరమా మాయా వేదైః సాంగైశ్చ సామగైః ॥ ౬౯॥

తానువాచ తదా వాణీ చాకాశస్థాశరీరిణీ ।
దేవాన్ప్రతి సుఖైః శబ్దైర్జనానందకరీ శుభా ॥ ౭౦॥

మా కురుధ్వం సురాశ్చింతాం స్వస్థాస్తిష్ఠంతు చామరాః ।
స్తుతాహం నిగమైః కామం సంతుష్టాస్మి న సంశయః ॥ ౭౧॥

యః పుమాన్మానుషే లోకే స్తోత్యేతాం మామకీం స్తుతిం ।
పఠిష్యతి సదా భక్త్యా సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ౭౨॥

శృణోతి వా స్తోత్రమిదం మదీయం
భక్త్యా త్రికాలం సతతం నరో యః ।
విముక్తదుఃఖః స భవేత్సుఖీ చ
వేదోక్తమేతన్నను వేదతుల్యం ॥ ౭౩॥

శృణ్వంతు కారణం చాద్య యద్గతం వదనం హరేః ।
అకారణం కథం కార్యం సంసారేఽత్ర భవిష్యతి ॥ ౭౪॥

ఉదధేస్తనయాం విష్ణుః సంస్థితామంతికే ప్రియాం ।
జహాస వదనం వీక్ష్య తస్యాస్తత్ర మనోరమం ॥ ౭౫॥

తయా జ్ఞాతం హరిర్నూనం కథం మాం హసతి ప్రభుః ।
విరూపం హరిణా దృష్టం ముఖం మే కేన హేతునా ॥ ౭౬॥

వినాపి కారణేనాద్య కథం హాస్యస్య సంభవః ।
సపత్నీవ కృతా తేన మన్యేఽన్యా వరవర్ణినీ ॥ ౭౭॥

తతః కోపయుతా జాతా మహాలక్ష్మీ తమోగుణా ।
తామసీ తు తదా శక్తిస్తస్యా దేహే సమావిశత్ ॥ ౭౮॥

కేనచిత్కాలయోగేన దేవకార్యార్థసిద్ధయే ।
ప్రవిష్టా తామసీ శక్తిస్తస్యా దేహేఽతిదారుణా ॥ ౭౯॥

తామస్యావిష్టదేహా సా చుకోపాతిశయం తదా ।
శనకైః సమువాచేదమిదం పతతు తే శిరః ॥ ౮౦॥

స్త్రీస్వభావాచ్చ భావిత్వాత్కాలయోగాద్వినిర్గతః ।
అవిచార్య తదా దత్తః శాపః స్వసుఖనాశనః ॥ ౮౧॥

సపత్నీసంభవం దుఃఖం వైధవ్యాదధికం త్వితి ।
విచింత్య మనసేత్యుక్తం తామసీశక్తియోగతః ॥ ౮౨॥

అనృతం సాహసం మాయా మూర్ఖత్వమతిలోభతా ।
అశౌచం నిర్దయత్వం చ స్త్రీణాం దోషాః స్వభావజాః ॥ ౮౩॥

సశీర్షం వాసుదేవం తం కరోమ్యద్య యథా పురా ।
శిరోఽస్య శాపయోగేన నిమగ్నం లవణాంబుధౌ ॥ ౮౪॥

అన్యచ్చ కారణం కించిద్వర్తతే సురసత్తమాః ।
భవతాం చ మహత్కార్యం భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౮౫॥

పురా దైత్యో మహాబాహుర్హయగ్రీవోఽతివిశ్రుతః ।
తపశ్చక్రే సరస్వత్యాస్తీరే పరమదారుణం ॥ ౮౬॥

జపన్నేకాక్షరం మంత్రం మాయాబీజాత్మకం మమ ।
నిరాహారో జితాత్మా చ సర్వభోగవివర్జితః ॥ ౮౭॥

ధ్యాయన్మాం తామసీం శక్తిం సర్వభూషణభూషితాం ।
ఏవం వర్షసహస్రం చ తపశ్చక్రేఽతిదారుణం ॥ ౮౮॥

తదాహం తామసం రూపం కృత్వా తత్ర సమాగతా ।
దర్శనే పురతస్తస్య ధ్యాతం తత్తేన యాదృశం ॥ ౮౯॥

సింహోపరి స్థితా తత్ర తమవోచం దయాన్వితా ।
వరం బ్రూహి మహాభాగ దదామి తవ సువ్రత ॥ ౯౦॥

ఇతి శ్రుత్వా వచో దేవ్యా దానవః ప్రేమపూరితః ।
ప్రదక్షిణాం ప్రణామం చ చకార త్వరితస్తదా ॥ ౯౧॥

దృష్ట్వా రూపం మదీయం స ప్రేమోత్ఫుల్లవిలోచనః ।
హర్షాశ్రుపూర్ణనయనస్తుష్టావ స చ మాం తదా ॥ ౯౨॥

హయగ్రీవ ఉవాచ ।
నమో దేవ్యై మహామాయే సృష్టిస్థిత్యంతకారిణి ।
భక్తానుగ్రహచతురే కామదే మోక్షదే శివే ॥ ౯౩॥

ధరాంబుతేజఃపవనఖపంచానాం చ కారణం ।
త్వం గంధరసరూపాణాం కారణం స్పర్శశబ్దయోః ॥ ౯౪॥

ఘ్రాణం చ రసనా చక్షుస్త్వక్శ్రోత్రమింద్రియాణి చ ।
కర్మేంద్రియాణి చాన్యాని త్వత్తః సర్వం మహేశ్వరి ॥ ౯౫॥

దేవ్యువాచ ।
కిం తేఽభీష్టం వరం బ్రూహి వాంఛితం యద్దదామి తత్ ।
పరితుష్టాస్మి భక్త్యా తే తపసా చాద్భుతేన చ ॥ ౯౬॥

హయగ్రీవ ఉవాచ ।
యథా మే మరణం మాతర్న భవేత్తత్తథా కురు ।
భవేయమమరో యోగీ తథాజేయః సురాసురైః ॥ ౯౭॥

దేవ్యువాచ ।
జాతస్య హి ధ్రువం మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ ।
మర్యాదా చేదృశీ లోకే భవేచ్చ కథమన్యథా ॥ ౯౮॥

ఏవం త్వం నిశ్చయం కృత్వా మరణే రాక్షసోత్తమ ।
వరం వరయ చేష్టం తే విచార్య మనసా కిల ॥ ౯౯॥

హయగ్రీవ ఉవాచ ।
హయగ్రీవాచ్చ మే మృత్యుర్నాన్యస్మాజ్జగదంబికే ।
ఇతి మే వాంఛితం కామం పూరయస్వ మనోగతం ॥ ౧౦౦॥

దేవ్యువాచ ।
గృహం గచ్ఛ మహాభాగ కురు రాజ్యం యథాసుఖం ।
హయగ్రీవాదృతే మృత్యుర్న తే నూనం భవిష్యతి ॥ ౧౦౧॥

ఇతి దత్త్వా వరం తస్మా అంతర్ధానం గతా తథా ।
ముదం పరమికాం ప్రాప్య సోఽపి స్వభవనం గతః ॥ ౧౦౨॥

స పీడయతి దుష్టాత్మా మునీన్ వేదాంశ్చ సర్వశః ।
న కోఽపి విద్యతే తస్య హంతాద్య భువనత్రయే ॥ ౧౦౩॥

తస్మాచ్ఛీర్షం హయస్యాస్య సముద్ధృత్య మనోహరం ।
దేహేఽత్ర వీశిరోవిష్ణోస్త్వష్టా సంయోజయిష్యతి ॥ ౧౦౪॥

హయగ్రీవోఽథ భగవాన్హనిష్యతి తమాసురం ।
పాపిష్ఠం దానవం క్రూరం దేవానాం హితకామ్యయా ॥ ౧౦౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం సురాంస్తదాభాష్య శర్వాణీ విరరామ హ ।
దేవాస్తదాతిసంతుష్టాస్తమూచుర్దేవశిల్పినం ॥ ౧౦౬॥

దేవా ఊచుః ।
కురు కార్యం సురాణాం వై విష్ణోః శీర్షాభియోజనం ।
దానవప్రవరం దైత్యం హయగ్రీవో హనిష్యతి ॥ ౧౦౭॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తేషాం త్వష్టా చాతిత్వరాన్వితః ।
వాజిశీర్షం చకర్తాశు ఖడ్గేన సురసన్నిధౌ ॥ ౧౦౮॥

విష్ణోః శరీరే తేనాశు యోజితం వాజిమస్తకం ।
హయగ్రీవో హరిర్జాతో మహామాయాప్రసాదతః ॥ ౧౦౯॥

కియతా తేన కాలేన దానవో మదదర్పితః ।
నిహతస్తరసా సంఖ్యే దేవానాం రిపురోజసా ॥ ౧౧౦॥

య ఇదం శుభమాఖ్యానం శృణ్వంతి భువి మానవాః ।
సర్వదుఃఖవినిర్ముక్తాస్తే భవంతి న సంశయః ॥ ౧౧౧॥

మహామాయాచరిత్రంచ పవిత్రం పాపనాశనం ।
పఠతాం శృణ్వతాం చైవ సర్వసంపత్తికారకం ॥ ౧౧౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే హయగ్రీవావతారకథనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ మధుకైటభయోర్యుద్ధోద్యోగవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
సౌమ్య యచ్చ త్వయా ప్రోక్తం శౌరేర్యుద్ధం మహార్ణవే ।
మధుకైటభయోః సార్ధం పంచవర్షసహస్రకం ॥ ౧॥

కస్మాత్తౌ దానవౌ జాతౌ తస్మిన్నేకార్ణవే జలే ।
మహావీర్యౌ దురాధర్షౌ దేవైరపి సుదుర్జయౌ ॥ ౨॥

కథం తావసురౌ జాతౌ కథం చ హరిణా హతౌ ।
తదాచక్ష్వ మహాప్రాజ్ఞ చరితం పరమాద్భుతం ॥ ౩॥

శ్రోతుకామా వయం సర్వే త్వం వక్తా చ బహుశ్రుతః ।
దైవాచ్చాత్రైవ సంజాతః సంయోగశ్చ తథావయోః ॥ ౪॥

మూర్ఖేణ సహ సంయోగో విషాదపి సుదుర్జరః ।
విజ్ఞేన సహ సంయోగః సుధారససమః స్మృతః ॥ ౫॥

జీవంతి పశవః సర్వే ఖాదంతి మేహయంతి చ ।
జానంతి విషయాకారం వ్యవాయసుఖమద్భుతం ॥ ౬॥

న తేషాం సదసజ్జ్ఞానం వివేకో న చ మోక్షదః ।
పశుభిస్తే సమా జ్ఞేయా యేషాం న శ్రవణాదరః ॥ ౭॥

మృగాద్యాః పశవః కేచిజ్జానంతి శ్రావణం సుఖం ।
అశ్రోత్రాః ఫణినశ్చైవ ముముహుర్నాదపానతః ॥ ౮॥

పంచానామింద్రియాణాం వై శుభే శ్రవణదర్శనే ।
శ్రవణాద్వస్తువిజ్ఞానం దర్శనాచ్చిత్తరంజనం ॥ ౯॥

శ్రవణం త్రివిధం ప్రోక్తం సాత్త్వికం రాజసం తథా ।
తామసం చ మహాభాగ సుజ్ఞోక్తం నిశ్చయాన్వితం ॥ ౧౦॥

సాత్త్వికం వేదశాస్త్రాది సాహిత్యం చైవ రాజసం ।
తామసం యుద్ధవార్తా చ పరదోషప్రకాశనం ॥ ౧౧॥

సాత్త్వికం త్రివిధం ప్రోక్తం ప్రజ్ఞావద్భిశ్చ పండితైః ।
ఉత్తమం మధ్యమం చైవ తథైవాధమమిత్యుత ॥ ౧౨॥

ఉత్తమం మోక్షఫలదం స్వర్గదం మధ్యమం తథా ।
అధమం భోగదం ప్రోక్తం నిర్ణీయ విదితం బుధైః ॥ ౧౩॥

సాహిత్యం చైవ త్రివిధం స్వీయాయాం చోత్తమం స్మృతం ।
మధ్యమం వారయోషాయాం పరోఢాయాం తథాధమం ॥ ౧౪॥

తామసం త్రివిధం జ్ఞేయం విద్వద్భిః శాస్త్రదర్శిభిః ।
ఆతతాయినియుద్ధం యత్తదుత్తమముదాహృతం ॥ ౧౫॥

మధ్యమం చాపి విద్వేషాత్పాండవానాం తథారిభిః ।
అధమం నిర్నిమిత్తం తు వివాదే కలహే తథా ॥ ౧౬॥

తదత్ర శ్రవణం ముఖ్యం పురాణస్య మహామతే ।
బుద్ధిప్రవర్ధనం పుణ్యం తతః పాపప్రణాశనం ॥ ౧౭॥

తదాఖ్యాహి మహాబుద్ధే కథాం పౌరాణికీం శుభాం ।
శ్రుతాం ద్వైపాయనాత్పూర్వం సర్వార్థస్య ప్రసాధినీం ॥ ౧౮॥

సూత ఉవాచ ।
యూయం ధన్యా మహాభాగా ధన్యోఽహం పృథివీతలే ।
యేషాం శ్రవణబుద్ధిశ్చ మమాపి కథనే కిల ॥ ౧౯॥

పురా చైకార్ణవే జాతే విలీనే భువనత్రయే ।
శేషపర్యంకసుప్తే చ దేవదేవే జనార్దనే ॥ ౨౦॥

విష్ణుకర్ణమలోద్భూతౌ దానవౌ మధుకైటభౌ ।
మహాబలౌ చ తౌ దైత్యౌ వివృద్ధౌ సాగరే జలే ॥ ౨౧॥

క్రీడమానౌ స్థితౌ తత్ర విచరంతావితస్తతః ।
తావేకదా మహాకాయౌ క్రీడాసక్తౌ మహార్ణవే ॥ ౨౨॥

చింతామవాపతుశ్చిత్తే భ్రాతరావివ సంస్థితౌ ।
నాకారణం భవేత్కార్యం సర్వత్రైషా పరంపరా ॥ ౨౩॥

ఆధేయం తు వినాధారం న తిష్ఠతి కథంచన ।
ఆధారాధేయభావస్తు భాతి నో చిత్తగోచరః ॥ ౨౪॥

క్వ తిష్ఠతి జలం చేదం సుఖరూపం సువిస్తరం ।
కేన సృష్టం కథం జాతం మగ్నావావాంజలే స్థితౌ ॥ ౨౫॥

ఆవాం వా కథముత్పన్నౌ కేన వోత్పాదితావుభౌ ।
పితరౌ క్వేతి విజ్ఞానం నాస్తి కామం తథావయోః ॥ ౨౬॥

సూత ఉవాచ ।

ఏవం కామయమానౌ తౌ జగ్మతుర్న వినిశ్చయం ।
ఉవాచ కైటభస్తత్ర మధుం పార్శ్వే స్థితం జలే ॥ ౨౭॥

కైటభ ఉవాచ ।
మధో వామత్ర సలిలే స్థాతుం శక్తిర్మహాబలా ।
వర్తతే భ్రాతరచలా కారణం సా హి మే మతా ॥ ౨౮॥

తయా తతమిదం తోయం తదాధారం చ తిష్ఠతి ।
సా ఏవ పరమా దేవీ కారణంచ తథావయోః ॥ ౨౯॥

ఏవం విబుధ్యమానౌ తౌ చింతావిష్టౌ యదాసురౌ ।
తదాకాశే శ్రుతం తాభ్యాం వాగ్బీజం సుమనోహరం ॥ ౩౦॥

గృహీతం చ తతస్తాభ్యాం తస్యాభ్యాసో దృఢః కృతః ।
తదా సౌదామనీ దృష్టా తాభ్యాం ఖే చోత్థితా శుభా ॥ ౩౧॥

తాభ్యాం విచారితం తత్ర మంత్రోఽయం నాత్ర సంశయః ।
తథా ధ్యానమిదం దృష్టం గగనే సగుణం కిల ॥ ౩౨॥

నిరాహారౌ జితాత్మానౌ తన్మనస్కౌ సమాహితౌ ।
బభూవతుర్విచింత్యైవం జపధ్యానపరాయణౌ ॥ ౩౩॥

ఏవం వర్షసహస్రం తు తాభ్యాం తప్తం మహత్తపః ।
ప్రసన్నా పరమా శక్తిర్జాతా సా పరమా తయోః ॥ ౩౪॥

ఖిన్నౌ తౌ దానవౌ దృష్ట్వా తపసే కృతనిశ్చయౌ ।
తయోరనుగ్రహార్థాయ వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౩౫॥

వరం వాం వాంఛితం దైత్యౌ బ్రూతం పరమసమ్మతం ।
దదామి పరితుష్టాస్మి యువయోస్తపసా కిల ॥ ౩౬॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా తు తాం వాణీం దానవావూచతుస్తదా ।
స్వేచ్ఛయా మరణం దేవి వరం నౌ దేహి సువ్రతే ॥ ౩౭॥

వాగువాచ ।
వాంఛితం మరణం దైత్యౌ భవేద్వాం మత్ప్రసాదతః ।
అజేయౌ దేవదైత్యైశ్చ భ్రాతరౌ నాత్ర సంశయః ॥ ౩౮॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి దత్తవరౌ దేవ్యా దానవౌ మదదర్పితౌ ।
చక్రతుః సాగరే క్రీడాం యాదోగణసమన్వితౌ ॥ ౩౯॥

కాలేన కియతా విప్రా దానవాభ్యాం యదృచ్ఛయా ।
దృష్టః ప్రజాపతిర్బ్రహ్మా పద్మాసనగతః ప్రభుః ॥ ౪౦॥

దృష్ట్వా తు ముదితావాస్తాం యుద్ధకామౌ మహాబలౌ ।

తమూచతుస్తదా తత్ర యుద్ధం నౌ దేహి సువ్రత ॥ ౪౧॥

నోచేత్పద్మం పరిత్యజ్య యథేష్టం గచ్ఛ మాచిరం ।
యది త్వం నిర్బలశ్చాసి క్వ యోగ్యం శుభమాసనం ॥ ౪౨॥

వీరభోగ్యమిదం స్థానం కాతరోఽసి త్యజాశు వై ।
తయోరితి వచః శ్రుత్వా చింతామాప ప్రజాపతిః ॥ ౪౩॥

దృష్ట్వా చ బలినౌ వీరౌ కిం కరోమీతి తాపసః ।
చింతావిష్టస్తదా తస్థౌ చింతయన్మనసా తదా ॥ ౪౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే మధుకైటభయోర్యుద్ధోద్యోగవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ విష్ణుప్రబోధః

సూత ఉవాచ ।
తౌ వీక్ష్య బలినౌ బ్రహ్మా తదోపాయానచింతయత్ ।
సామదానభిదాదీంశ్చ యుద్ధాంతాన్సర్వతంత్రవిత్ ॥ ౧॥

న జానేఽహం బలం నూనమేతయోర్వా యథాతథం ।
అజ్ఞాతే తు బలే కామం నైవ యుద్ధం ప్రశస్యతే ॥ ౨॥

స్తుతిం కరోమి చేదద్య దుష్టయోర్మదమత్తయోః ।
ప్రకాశితం భవేన్నూనం నిర్బలత్వం మయా స్వయం ॥ ౩॥

వధిష్యతి తదైకోఽపి నిర్బలత్వే ప్రకాశితే ।
దానం నైవాద్య యోగ్యం వా భేదః కార్యో మయా కథం ॥ ౪॥

విష్ణుం ప్రబోధయామ్యద్య శేషే సుప్తం జనార్దనం ।
చతుర్భుజం మహావీర్యం దుఃఖహా స భవిష్యతి ॥ ౫॥

ఇతి సంచింత్య మనసా పద్మనాలగతోఽబ్జజః ।
జగామ శరణం విష్ణుం మనసా దుఃఖనాశకం ॥ ౬॥

తుష్టావ బోధనార్థం తం శుభైః సంబోధనైర్హరిం ।
నారాయణం జగన్నాథం నిస్పందం యోగనిద్రయా ॥ ౭॥

బ్రహ్మోవాచ ।
దీననాథ హరే విష్ణో వామనోత్తిష్ఠ మాధవ ।
భక్తార్తిహృద్ధృషీకేశ సర్వావాస జగత్పతే ॥ ౮॥

అంతర్యామిన్నమేయాత్మన్వాసుదేవ జగత్పతే ।
దుష్టారినాశనైకాగ్రచిత్త చక్రగదాధర ॥ ౯॥

సర్వజ్ఞ సర్వలోకేశ సర్వశక్తిసమన్విత ।
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ దేవేశ దుఃఖనాశన పాహి మాం ॥ ౧౦॥

విశ్వంభర విశాలాక్ష పుణ్యశ్రవణకీర్తన |
జగద్యోనే నిరాకార సర్గస్థిత్యంతకారక || ౧౧||

ఇమౌ దైత్యౌ మహారాజ హంతుకామౌ మదోద్ధతౌ |
న జానాస్యఖిలాధార కథం మాం సంకటే గతం || ౧౨||

ఉపేక్షసేఽతిదుఃఖార్తం యది మాం శరణం గతం |
పాలకత్వం మహావిష్ణో నిరాధారం భవేత్తతః || ౧౩||

ఏవం స్తుతోఽపి భగవాన్ న బుబోధ యదా హరిః |
యోగనిద్రాసమాక్రాంతస్తదా బ్రహ్మా హ్యచింతయత్ || ౧౪||

నూనం శక్తిసమాక్రాంతో విష్ణుర్నిద్రావశం గతః |
జజాగార న ధర్మాత్మా కిం కరోమ్యద్య దుఃఖితః || ౧౫||

హంతుకామావుభౌ ప్రాప్తౌ దానవౌ మదగర్వితౌ |
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి నాస్తి మే శరణం క్వచిత్ || ౧౬||

ఇతి సంచింత్య మనసా నిశ్చయం ప్రతిపద్య చ |
తుష్టావ యోగనిద్రాం తామేకాగ్రహృదయస్థితః || ౧౭||

విచార్య మనసాప్యేవం శక్తిర్మే రక్షణే క్షమా |
యయా హ్యచేతనో విష్ణుః కృతోఽస్తి స్పందవర్జితః || ౧౮||

వ్యసుర్యథా న జానాతి గుణాచ్ఛబ్దాదికానిహ |
తథా హరిర్న జానాతి నిద్రామీలితలోచనః || ౧౯||

న జహాతి యతో నిద్రాం బహుధా సంస్తుతోఽప్యసౌ |
మన్యే నాస్య వశే నిద్రా నిద్రయాయం వశీకృతః || ౨౦||

యో యస్య వశమాపన్నః స తస్య కింకరః కిల |
తస్మాచ్చ యోగనిద్రేయం స్వామినీ మాపతేర్హరేః || ౨౧||

సింధుజాయా అపి వశే యయా స్వామీ వశీకృతః |
నూనం జగదిదం సర్వం భగవత్యా వశీకృతం || ౨౨||

అహం విష్ణుస్తథా శంభుః సావిత్రీ చ రమాప్యుమా |
సర్వే వయం వశే యస్యా నాత్ర కించిద్విచారణా || ౨౩||

హరిరప్యవశః శేతే యథాన్యః ప్రాకృతో జనః |
యయాభిభూతః కా వార్తా కిలాన్యేషాం మహాత్మనాం || ౨౪||

స్తౌమ్యద్య యోగనిద్రాం వై యయా ముక్తో జనార్దనః |
ఘటయిష్యతి యుద్ధే చ వాసుదేవః సనాతనః || ౨౫||

ఇతి కృత్వా మతిం బ్రహ్మా పద్మనాలస్థితస్తదా |
తుష్టావ యోగనిద్రాం తాం విష్ణోరంగేషు సంస్థితాం || ౨౬||

బ్రహ్మోవాచ ।
దేవి త్వమస్య జగతః కిల కారణం హి
జ్ఞాతం మయా సకలవేదవచోభిరంబ ।
యద్విష్ణురప్యఖిలలోకవివేకకర్తా
నిద్రావశం చ గమితః పురుషోత్తమోఽద్య ॥ ౨౭॥

కో వేద తే జనని మోహవిలాసలీలాం
మూఢోఽస్మ్యహం హరిరయం వివశశ్చ శేతే ।
ఈదృక్తయా సకలభూతమనోనివాసే
విద్వత్తమో విబుధకోటిషు నిర్గుణాయాః ॥ ౨౮॥

సాంఖ్యా వదంతి పురుషం ప్రకృతిం చ యాం తాం
చైతన్యభావరహితాం జగతశ్చ కర్త్రీం ।
కిం తాదృశాసి కథమత్ర జగన్నివాస-
శ్చైతన్యతావిరహితో విహితస్త్వయాద్య ॥ ౨౯॥

నాట్యం తనోషి సగుణా వివిధప్రకారం
నో వేత్తి కోఽపి తవ కృత్యవిధానయోగం ।
ధ్యాయంతి యాం మునిగణా నియతం త్రికాలం
సంధ్యేతి నామ పరికల్ప్య గుణాన్ భవాని ॥ ౩౦॥

బుద్ధిర్హి బోధకరణా జగతాం సదా త్వం
శ్రీశ్చాసి దేవి సతతం సుఖదా సురాణాం ।
కీర్తిస్తథా మతిధృతీ కిల కాంతిరేవ
శ్రద్ధా రతిశ్చ సకలేషు జనేషు మాతః ॥ ౩౧॥

నాతః పరం కిల వితర్కశతైః ప్రమాణం
ప్రాప్తం మయా యదిహ దుఃఖగతిం గతేన ।
త్వం చాత్ర సర్వజగతాం జననీతి సత్యం
నిద్రాలుతాం వితరతా హరిణాత్ర దృష్టం ॥ ౩౨॥

త్వం దేవి వేదవిదుషామపి దుర్విభావ్యా
వేదోఽపి నూనమఖిలార్థతయా న వేద ।
యస్మాత్త్వదుద్భవమసౌ శ్రుతిరాప్నువానా
ప్రత్యక్షమేవ సకలం తవ కార్యమేతత్ ॥ ౩౩॥

కస్తే చరిత్రమఖిలం భువి వేద ధీమా-
న్నాహం హరిర్న చ భవో న సురాస్తథాన్యే ।
జ్ఞాతుం క్షమాశ్చ మునయో న మమాత్మజాశ్చ
దుర్వాచ్య ఏవ మహిమా తవ సర్వలోకే ॥ ౩౪॥

యజ్ఞేషు దేవి యది నామ న తే వదంతి
స్వాహేతి వేదవిదుషో హవనే కృతేఽపి ।
న ప్రాప్నువంతి సతతం మఖభాగధేయం
దేవాస్త్వమేవ విబుధేష్వపి వృత్తిదాసి ॥ ౩౫॥

త్రాతా వయం భగవతి ప్రథమం త్వయా వై
దేవారిసంభవభయాదధునా తథైవ ।
భీతోఽస్మి దేవి వరదే శరణం గతోఽస్మి
ఘోరం నిరీక్ష్య మధునా సహ కైటభం చ ॥ ౩౬॥

నో వేత్తి విష్ణురధునా మమ దుఃఖమేత-
జ్జానే త్వయాత్మవివశీకృతదేహయష్టిః ।
ముంచాదిదేవమథవా జహి దానవేంద్రౌ
యద్రోచతే తవ కురుష్వ మహానుభావే ॥ ౩౭॥

జానంతి యే న తవ దేవి పరం ప్రభావం
ధ్యాయంతి తే హరిహరావపి మందచిత్తాః ।
జ్ఞాతం మయాద్య జనని ప్రకటం ప్రమాణం
యద్విష్ణురప్యతితరాం వివశోఽథ శేతే ॥ ౩౮॥

సింధూద్భవాపి న హరిం ప్రతిబోధితుం వై
శక్తా పతిం తవ వశానుగమద్య శక్త్యా ।
మన్యే త్వయా భగవతి ప్రసభం రమాపి
ప్రస్వాపితా న బుబుధే వివశీకృతేవ ॥ ౩౯॥

ధన్యాస్త ఏవ భువి భక్తిపరాస్తవాంఘ్రౌ
త్యక్త్వాన్యదేవభజనం త్వయి లీనభావాః ।
కుర్వంతి దేవి భజనం సకలం నికామం
జ్ఞాత్వా సమస్తజననీం కిల కామధేనుం ॥ ౪౦॥

ధీకాంతికీర్తిశుభవృత్తిగుణాదయస్తే
విష్ణోర్గుణాస్తు పరిహృత్య గతాః క్వ చాద్య ।
బందీకృతో హరిరసౌ నను నిద్రయాత్ర
శక్త్యా తవైవ భగవత్యతిమానవత్యాః ॥ ౪౧॥

త్వం శక్తిరేవ జగతామఖిలప్రభావా
త్వన్నిర్మితం చ సకలం ఖలు భావమాత్రం ।
త్వం క్రీడసే నిజవినిర్మితమోహజాలే
నాట్యే యథా విహరతే స్వకృతే నటో వై ॥ ౪౨॥

విష్ణుస్త్వయా ప్రకటితః ప్రథమం యుగాదౌ
దత్తా చ శక్తిరమలా ఖలు పాలనాయ ।
త్రాతం చ సర్వమఖిలం వివశీకృతోఽద్య
యద్రోచతే తవ తథాంబ కరోషి నూనం ॥ ౪౩॥

సృష్ట్వాత్ర మాం భగవతి ప్రవినాశితుం చే-
న్నేచ్ఛాస్తి తే కురు దయాం పరిహృత్య మౌనం ।
కస్మాదిమౌ ప్రకటితౌ కిల కాలరూపౌ
యద్వా భవాని హసితుం ను కిమిచ్ఛసే మాం ॥ ౪౪॥

జ్ఞాతం మయా తవ విచేష్టితమద్భుతం వై

కృత్వాఖిలం జగదిదం రమసే స్వతంత్రా ।
లీనం కరోషి సకలం కిల మాం తథైవ
హంతుం త్వమిచ్ఛసి భవాని కిమత్ర చిత్రం ॥ ౪౫॥

కామం కురుష్వ వధమద్య మమైవ మాత-
ర్దుఃఖం న మే మరణజం జగదంబికేఽత్ర ।
కర్తా త్వయైవ విహితః ప్రథమం స చాయం
దైత్యాహతోఽథ మృత ఇత్యయశో గరిష్ఠం ॥ ౪౬॥

ఉత్తిష్ఠ దేవి కురు రూపమిహాద్భుతం త్వం
మాం వా త్విమౌ జహి యథేచ్ఛసి బాలలీలే ।
నో చేత్ప్రబోధయ హరిం నిహనేదిమౌ య-
స్త్వత్సాధ్యమేతదఖిలం కిల కార్యజాతం ॥ ౪౭॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ తామసీ తత్ర వేధసా ।
నిఃసృత్య హరిదేహాత్తు సంస్థితా పార్శ్వతస్తదా ॥ ౪౮॥

త్యక్త్వాంగాని చ సర్వాణి విష్ణోరతులతేజసః ।
నిర్గతా యోగనిద్రా సా నాశాయ చ తయోస్తదా ॥ ౪౯॥

విస్పందితశరీరోఽసౌ యదా జాతో జనార్దనః ।
ధాతా పరమికాం ప్రాప్తో ముదం దృష్ట్వా హరిం తతః ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే విష్ణుప్రబోధో నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ ఆరాధ్యనిర్ణయవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
సందేహోఽత్ర మహాభాగ కథాయాం తు మహాద్భుతః ।
వేదశాస్త్రపురాణైశ్చ నిశ్చితం తు సదా బుధైః ॥ ౧॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ త్రయో దేవాః సనాతనాః ।
నాతః పరతరం కించిద్బ్రహ్మాండేఽస్మిన్మహామతే ॥ ౨॥

బ్రహ్మా సృజతి లోకాన్వై విష్ణుః పాత్యఖిలం జగత్ ।
రుద్రః సంహరతే కాలే త్రయ ఏతేఽత్ర కారణం ॥ ౩॥

ఏకా మూర్తిస్త్రయో దేవా బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ।
రజఃసత్త్వతమోభిశ్చ సంయుతాః కార్యకారకాః ॥ ౪॥

తేషాం మధ్యే హరిః శ్రేష్ఠో మాధవః పురుషోత్తమః ।
ఆదిదేవో జగన్నాథః సమర్థః సర్వకర్మసు ॥ ౫॥

నాన్యః కోఽపి సమర్థోఽస్తి విష్ణోరతులతేజసః ।

స కథం స్వాపితః స్వామీ వివశో యోగమాయయా ॥ ౬॥

క్వ గతం తస్య విజ్ఞానం జీవతశ్చేష్టితం కుతః ।
సందేహోఽయం మహాభాగ కథయస్వ యథాశుభం ॥ ౭॥

కా సా శక్తిః పురా ప్రోక్తా యయా విష్ణుజితః ప్రభుః ।
కుతో జాతా కథం శక్తా కా శక్తిర్వద సువ్రత ॥ ౮॥

యస్తు సర్వేశ్వరో విష్ణుర్వాసుదేవో జగద్గురుః ।
పరమాత్మా పరానందః సచ్చిదానందవిగ్రహః ॥ ౯॥

సర్వకృత్సర్వభృత్స్రష్టా విరజః సర్వగః శుచిః ।
స కథం నిద్రయా నీతః పరతంత్రః పరాత్పరః ॥ ౧౦॥

ఏతదాశ్చర్యభూతో హి సందేహో నః పరంతప ।
ఛింధి జ్ఞానాసినా సూత వ్యాసశిష్య మహామతే ॥ ౧౧॥

సూత ఉవాచ ।
కః సందేహం భినత్త్యేనం త్రైలోక్యే సచరాచరే ।
ముహ్యంతి మునయః కామం బ్రహ్మపుత్రాః సనాతనాః ॥ ౧౨॥

నారదః కపిలశ్చైవ ప్రశ్నేఽస్మిన్మునిసత్తమాః ।
కిం బ్రవీమి మహాభాగా దుర్ఘటేఽస్మిన్విమర్శనే ॥ ౧౩॥

దేవేషు విష్ణుః కథితః సర్వగః సర్వపాలకః ।
యతో విరాడిదం సర్వముత్పన్నం సచరాచరం ॥ ౧౪॥

తే సర్వే సముపాసంతే నత్వా దేవం పరాత్పరం ।
నారాయణం హృషీకేశం వాసుదేవం జనార్దనం ॥ ౧౫॥

తథా కేచిన్మహాదేవం శంకరం శశిశేఖరం ।
త్రినేత్రం పంచవక్త్రం చ శూలపాణిం వృషధ్వజం ॥ ౧౬॥

తథా వేదేషు సర్వేషు గీతం నామ్నా త్రియంబకం ।
కపర్దినం పంచవక్త్రం గౌరీదేహార్ధధారిణం ॥ ౧౭॥

కైలాసవాసనిరతం సర్వశక్తిసమన్వితం ।
భూతవృందయుతం దేవం దక్షయజ్ఞవిఘాతకం ॥ ౧౮॥

తథా సూర్యం వేదవిదః సాయంప్రాతర్దినే దినే ।
మధ్యాహ్నే తు మహాభాగాః స్తువంతి వివిధైః స్తవైః ॥ ౧౯॥

తథా వేదేషు సర్వేషు సూర్యోపాసనముత్తమం ।
పరమాత్మేతి విఖ్యాతం నామ తస్య మహాత్మనః ॥ ౨౦॥

అగ్నిః సర్వత్ర వేదేషు సంస్తుతో వేదవిత్తమైః ।
ఇంద్రశ్చాపి త్రిలోకేశో వరుణశ్చ తథాపరః ॥ ౨౧॥

యథా గంగా ప్రవాహైశ్చ బహుభిః పరివర్తతే ।
తథైవ సర్వదేవేషు విష్ణుః ప్రోక్తో మహర్షిభిః ॥ ౨౨॥

త్రీణ్యేవ హి ప్రమాణాని పఠితాని సుపండితైః ।
ప్రత్యక్షం చానుమానం చ శాబ్దం చైవ తృతీయకం ॥ ౨౩॥

చత్వార్యేవేతరే ప్రాహురుపమానయుతాని చ ।
అర్థాపత్తియుతాన్యన్యే పంచ ప్రాహుర్మహాధియః ॥ ౨౪॥

సప్త పౌరాణికాశ్చైవ ప్రవదంతి మనీషిణః ।
ఏతైః ప్రమాణైర్దుర్జ్ఞేయం యద్బ్రహ్మ పరమం చ తత్ ॥ ౨౫॥

వితర్కశ్చాత్ర కర్తవ్యో బుద్ధ్యా చైవాగమేన చ ।
నిశ్చయాత్మికయా యుక్త్యా విచార్య చ పునః పునః ॥ ౨౬॥

ప్రత్యక్షతస్తు విజ్ఞానం చింత్యం మతిమతా సదా ।
దృష్టాంతేనాపి సతతం శిష్టమార్గానుసారిణా ॥ ౨౭॥

విద్వాంసోఽపి వదంత్యేవం పురాణైః పరిగీయతే ।
ద్రుహిణే సృష్టిశక్తిశ్చ హరౌ పాలనశక్తితా ॥ ౨౮॥

హరే సంహారశక్తిశ్చ సూర్యే శక్తిః ప్రకాశికా ।
ధరాధరణశక్తిశ్చ శేషే కూర్మే తథైవ చ ॥ ౨౯॥

సాద్యా శక్తిః పరిణతా సర్వస్మిన్యా ప్రతిష్ఠితా ।
దాహశక్తిస్తథా వహ్నౌ సమీరే ప్రేరణాత్మికా ॥ ౩౦॥

శివోఽపి శవతాం యాతి కుండలిన్యా వివర్జితః ।
శక్తిహీనస్తు యః కశ్చిదసమర్థః స్మృతో బుధైః ॥ ౩౧॥

ఏవం సర్వత్ర భూతేషు స్థావరేషు చరేషు చ ।
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం బ్రహ్మాండేఽస్మిన్మహాతపాః ॥ ౩౨॥

శక్తిహీనం తు నింద్యం స్యాద్వస్తుమాత్రం చరాచరం ।
అశక్తః శత్రువిజయే గమనే భోజనే తథా ॥ ౩౩॥

ఏవం సర్వగతా శక్తిః సా బ్రహ్మేతి వివిచ్యతే ।
సోపాస్యా వివిధైః సమ్యగ్విచార్యా సుధియా సదా ॥ ౩౪॥

విష్ణౌ చ సాత్త్వికీ శక్తిస్తయా హీనోఽప్యకర్మకృత్ ।
ద్రుహిణే రాజసీ శక్తిర్యయా హీనో హ్యసృష్టికృత్ ॥ ౩౫॥

శివే చ తామసీ శక్తిస్తయా సంహారకారకః ।
ఇత్యూహ్యం మనసా సర్వం విచార్య చ పునః పునః ॥ ౩౬॥

శక్తిః కరోతి బ్రహ్మాండం సా వై పాలయతేఽఖిలం ।
ఇచ్ఛయా సంహరత్యేషా జగదేతచ్చరాచరం ॥ ౩౭॥

న విష్ణుర్న హరః శక్రో న బ్రహ్మా న చ పావకః |
న సూర్యో వరుణః శక్తః స్వే స్వే కార్యే కథంచన || ౩౮||

తయా యుక్తా హి కుర్వంతి స్వాని కార్యాణి తే సురాః |
సైవ కారణకార్యేషు ప్రత్యక్షేణావగమ్యతే || ౩౯||

సగుణా నిర్గుణా సా తు ద్విధా ప్రోక్తా మనీషిభిః |
సగుణా రాగిభిః సేవ్యా నిర్గుణా తు విరాగిభిః || ౪౦||

ధర్మార్థకామమోక్షాణాం స్వామినీ సా నిరాకులా |
దదాతి వాఞ్ఛితాన్కామాన్పూజితా విధిపూర్వకం || ౪౧||

న జానంతి జనా మూఢాస్తాం సదా మాయయావృతాః |
జానంతోఽపి నరాః కేచిన్మోహయంతి పరానపి || ౪౨||

పండితాః స్వోదరార్థం వై పాఖండాని పృథక్పృథక్ |
ప్రవర్తయంతి కలినా ప్రేరితా మందచేతసః || ౪౩||

కలావస్మిన్మహాభాగా నానాభేదసముత్థితాః |
నాన్యే యుగే తథా ధర్మా వేదబాహ్యాః కథంచన || ౪౪||

విష్ణుశ్చరత్యసావుగ్ర తపో వర్షాణ్యనేకశః |
బ్రహ్మా హరస్త్రయో దేవా ధ్యాయంతః కమపి ధ్రువం || ౪౫||

కామయానాః సదా కామం తే త్రయః సర్వదైవ హి |
యజంతి యజ్ఞాన్వివిధాన్బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః || ౪౬||

తే వై శక్తిం పరాం దేవీం బ్రహ్మాఖ్యాం పరమాత్మికాం |
ధ్యాయంతి మనసా నిత్యం నిత్యాం మత్వా సనాతనీం || ౪౭||

తస్మాచ్ఛక్తిః సదా సేవ్యా విద్వద్భిః కృతనిశ్చయైః |
నిశ్చయః సర్వశాస్త్రాణాం జ్ఞాతవ్యో మునిసత్తమాః || ౪౮||

కృష్ణాచ్ఛ్రుతం మయా చైతత్తేన జ్ఞాతం తు నారదాత్ |
పితుః సకాశాత్తేనాపి బ్రహ్మణా విష్ణువాక్యతః || ౪౯||

న శ్రోతవ్యం న మంతవ్యమన్యేషాం వచనం బుధైః |
శక్తిరేవ సదా సేవ్యా విద్వద్భిః కృతనిశ్చయైః || ౫౦||

ప్రత్యక్షమపి ద్రష్టవ్యమశక్తస్య విచేష్టితం |
అతః సర్వేషు భూతేషు జ్ఞాతవ్యా శక్తిరేవ హి || ౫౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే ఆరాధ్యనిర్ణయవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః || ౮||

౯ హరికృతమధుకైటభవధవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
యదా వినిర్గతా నిద్రా దేహాత్తస్య జగద్గురోః ।
నేత్రాస్యనాసికాబాహుహృదయేభ్యస్తథోరసః ॥ ౧॥

నిఃసృత్య గగనే తస్థౌ తామసీ శక్తిరుత్తమా ।
ఉదతిష్ఠజ్జగన్నాథో జృంభమాణః పునః పునః ॥ ౨॥

తదాపశ్యత్ స్థితం తత్ర భయత్రస్తం ప్రజాపతిం ।
ఉవాచ చ మహాతేజా మేఘగంభీరయా గిరా ॥ ౩॥

విష్ణురువాచ ।
కిమాగతోఽసి భగవంస్తపస్త్యక్త్వాత్ర పద్మజ ।
కస్మాచ్చింతాతురోఽసి త్వం భయాకులితమానసః ॥ ౪॥

బ్రహ్మోవాచ ।
త్వత్కర్ణమలజౌ దేవ దైత్యౌ చ మధుకైటభౌ ।
హంతుం మాం సముపాయాతౌ ఘోరరూపౌ మహాబలౌ ॥ ౫॥

భయాత్తయోః సమాయాతస్త్వత్సమీపం జగత్పతే ।
త్రాహి మాం వాసుదేవాద్య భయత్రస్తం విచేతనం ॥ ౬॥

విష్ణురువాచ ।
తిష్ఠాద్య నిర్భయో జాతస్తౌ హనిష్యామ్యహం కిల ।
యుద్ధాయాజగ్మతుర్మూఢౌ మత్సమీపం గతాయుషౌ ॥ ౭॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం వదతి దేవేశే దానవౌ తౌ మహాబలౌ ।
విచిన్వానావజం చోభౌ సంప్రాప్తౌ మదగర్వితౌ ॥ ౮॥

నిరాధారౌ జలే తత్ర సంస్థితౌ విగతజ్వరౌ ।
తావూచతుర్మదోన్మత్తౌ బ్రహ్మాణం మునిసత్తమాః ॥ ౯॥

పలాయిత్వా సమాయాతః సన్నిధావస్య కిం తతః ।
యుద్ధం కురు హనిష్యావః పశ్యతోఽస్యైవ సన్నిధౌ ॥ ౧౦॥

పశ్చాదేనం హనిష్యావః సర్పభోగోపరిస్థితం ।
త్వమద్య కురు సంగ్రామం దాసోఽస్మీతి చ వా వద ॥ ౧౧॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం విష్ణుస్తావువాచ జనార్దనః ।
కురుతం సమరం కామం మయా దానవపుంగవౌ ॥ ౧౨॥

హరిష్యామి మదం చాహం యువయోర్మత్తయోః కిల ।
ఆగచ్ఛతం మహాభాగౌ శ్రద్ధా చేద్వాం మహాబలౌ ॥ ౧౩॥

సూత ఉవాచ ।

శ్రుత్వా తద్వచనం చోభౌ క్రోధవ్యాకులలోచనౌ ।
నిరాధారౌ జలస్థౌ చ యుద్ధోద్యుక్తౌ బభూవతుః ॥ ౧౪॥

మధుశ్చ కుపితస్తత్ర హరిణా సహ సంయుగం ।
కర్తుం ప్రచలితస్తూర్ణం కైటభస్తు తథా స్థితః ॥ ౧౫॥

బాహుయుద్ధం తయోరాసీన్మల్లయోరివ మత్తయోః ।
శ్రాంతే మధౌ కైటభస్తు సంగ్రామమకరోత్తదా ॥ ౧౬॥

పునర్మధుః కైటభశ్చ యుయుధాతే పునః పునః ।
బాహుయుద్ధేన రాగాంధౌ విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౧౭॥

ప్రేక్షకస్తు తదా బ్రహ్మా దేవీ చైవాంతరిక్షగా ।
న మమ్లతుస్తదా తౌ తు విష్ణుస్తు గ్లానిమాప్తవాన్ ॥ ౧౮॥

పంచవర్షసహస్రాణి యదా జాతాని యుధ్యతా ।
హరిణా చింతితం తత్ర కారణం మరణే తయోః ॥ ౧౯॥

పంచవర్షసహస్రాణి మయా యుద్ధం కృతం కిల ।
న శ్రాంతౌ దానవౌ ఘోరౌ శ్రాంతోఽహం చైతదద్భుతం ॥ ౨౦॥

క్వ గతం మే బలం శౌర్యం కస్మాచ్చేమావనామయౌ ।
కిమత్ర కారణం చింత్యం విచార్య మనసా త్విహ ॥ ౨౧॥

ఇతి చింతాపరం దృష్ట్వా హరిం హర్షపరావుభౌ ।
ఊచతుస్తౌ మదోన్మత్తౌ మేఘగంభీరనిఃస్వనౌ ॥ ౨౨॥

తవ నోచేద్బలం విష్ణో యది శ్రాంతోఽసి యుద్ధతః ।
బ్రూహి దాసోఽస్మి వాం నూనం కృత్వా శిరసి చాంజలిం ॥ ౨౩॥

న చేద్యుద్ధం కురుష్వాద్య సమర్థోఽసి మహామతే ।
హత్వా త్వాం నిహనిష్యావః పురుషం చ చతుర్ముఖం ॥ ౨౪॥

సూత ఉవాచ ।
శ్రుత్వా తద్భాషితం విష్ణుస్తయోస్తస్మిన్మహోదధౌ ।
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం సామపూర్వం మహామనాః ॥ ౨౫॥

హరిరువాచ ।
శ్రాంతే భీతే త్యక్తశస్త్రే పతితే బాలకే తథా ।
ప్రహరంతి న వీరాస్తే ధర్మ ఏష సనాతనః ॥ ౨౬॥

పంచవర్షసహస్రాణి కృతం యుద్ధం మయా త్విహ ।
ఏకోఽహం భ్రాతరౌ వాం చ బలినౌ సదృశౌ తథా ॥ ౨౭॥

కృతం విశ్రమణం మధ్యే యువాభ్యాం చ పునః పునః ।
తథా విశ్రమణం కృత్వా యుధ్యేఽహం నాత్ర సంశయః ॥ ౨౮॥

తిష్ఠతం హి యువాం తావద్బలవంతౌ మదోత్కటౌ ।
విశ్రమ్యాహం కరిష్యామి యుద్ధం వా న్యాయమార్గతః ॥ ౨౯॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య విశ్రబ్ధౌ దానవోత్తమౌ ।
సంస్థితౌ దూరతస్తత్ర సంగ్రామే కృతనిశ్చయౌ ॥ ౩౦॥

అతిదూరే చ తౌ దృష్ట్వా వాసుదేవశ్చతుర్భుజః ।
దధ్యౌ చ మనసా తత్ర కారణం మరణే తయోః ॥ ౩౧॥

చింతనాజ్జ్ఞానముత్పన్నం దేవీదత్తవరావుభౌ ।
కామం వాంఛితమరణౌ న మమ్లతురతస్త్విమౌ ॥ ౩౨॥

వృథా మయా కృతం యుద్ధం శ్రమోఽయం మే వృథా గతః ।
కరోమి చ కథం యుద్ధమేవం జ్ఞాత్వా వినిశ్చయం ॥ ౩౩॥

అకృతే చ తథా యుద్ధే కథమేతౌ గమిష్యతః ।
వినాశం దుఃఖదౌ నిత్యం దానవౌ వరదర్పితౌ ॥ ౩౪॥

భగవత్యా వరో దత్తస్తయా సోఽపి చ దుర్ఘటః ।
మరణం చేచ్ఛయా కామం దుఃఖితోఽపి న వాంఛతి ॥ ౩౫॥

రోగగ్రస్తోఽపి దీనోఽపి న ముమూర్షతి కశ్చన ।
కథం చేమౌ మదోన్మత్తౌ మర్తుకామౌ భవిష్యతః ॥ ౩౬॥

నన్వద్య శరణం యామి విద్యాం శక్తిం సుకామదాం ।
వినా తయా న సిధ్యంతి కామాః సమ్యక్ప్రసన్నయా ॥ ౩౭॥

ఏవం సంచింత్యమానస్తు గగనే సంస్థితాం శివాం ।
అపశ్యద్భగవాన్విష్ణుర్యోగనిద్రాం మనోహరాం ॥ ౩౮॥

కృతాఞ్జలిరమేయాత్మా తాం చ తుష్టావ యోగవిత్ ।
వినాశార్థం తయోస్తత్ర వరదాం భువనేశ్వరీం ॥ ౩౯॥

విష్ణురువాచ ।
నమో దేవి మహామాయే సృష్టిసంహారకారిణి ।
అనాదినిధనే చండి భుక్తిముక్తిప్రదే శివే ॥ ౪౦॥

న తే రూపం విజానామి సగుణం నిర్గుణం తథా ।
చరిత్రాణి కుతో దేవి సంఖ్యాతీతాని యాని తే ॥ ౪౧॥

అనుభూతో మయా తేఽద్య ప్రభావశ్చాతిదుర్ఘటః ।
యదహం నిద్రయా లీనః సంజాతోఽస్మి విచేతనః ॥ ౪౨॥

బ్రహ్మణా చాతియత్నేన బోధితోఽపి పునః పునః ।
న ప్రబుద్ధః సర్వథాహం సంకోచితషడింద్రియః ॥ ౪౩॥

అచేతనత్వం సంప్రాప్తః ప్రభావాత్తవ చాంబికే ।
త్వయా ముక్తః ప్రబుద్ధోఽహం యుద్ధం చ బహుధా కృతం ॥ ౪౪॥

శ్రాంతోఽహం న చ తౌ శ్రాంతౌ త్వయా దత్తవరౌ వరౌ ।
బ్రహ్మాణం హంతుమాయాతౌ దానవౌ మదగర్వితౌ ॥ ౪౫॥

ఆహూతౌ చ మయా కామం ద్వంద్వయుద్ధాయ మానదే ।
కృతం యుద్ధం మహాఘోరం మయా తాభ్యాం మహార్ణవే ॥ ౪౬॥

మరణే వరదానం తే తతో జ్ఞాతం మహాద్భుతం ।
జ్ఞాత్వాహం శరణం ప్రాప్తస్త్వామద్య శరణప్రదాం ॥ ౪౭॥

సాహాయ్యం కురు మే మాతః ఖిన్నోఽహం యుద్ధకర్మణా ।
దృప్తౌ తౌ వరదానేన తవ దేవార్తినాశనే ॥ ౪౮॥

హంతుం మాముద్యతౌ పాపౌ కిం కరోమి క్వ యామి చ ।
ఇత్యుక్తా సా తదా దేవీ స్మితపూర్వమువాచ హ ॥ ౪౯॥

ప్రణమంతం జగన్నాథం వాసుదేవం సనాతనం ।
దేవదేవ హరే విష్ణో కురు యుద్ధం పునః స్వయం ॥ ౫౦॥

వంచయిత్వా త్విమౌ శూరౌ హంతవ్యౌ చ విమోహితౌ ।
మోహయిష్యామ్యహం నూనం దానవౌ వక్రయా దృశా ॥ ౫౧॥

జహి నారాయణాశు త్వం మమ మాయావిమోహితౌ ।
సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం విష్ణుస్తస్యాః ప్రీతిరసాన్వితం ॥ ౫౨॥

సంగ్రామస్థలమాసాద్య తస్థౌ తత్ర మహార్ణవే ।
తదాయాతౌ చ తౌ వీరౌ యుద్ధకామౌ మహాబలౌ ॥ ౫౩॥

వీక్ష్య విష్ణుం స్థితం తత్ర హర్షయుక్తౌ బభూవతుః ।
తిష్ఠ తిష్ఠ మహాకామ కురు యుద్ధం చతుర్భుజ ॥ ౫౪॥

దైవాధీనౌ విదిత్వాద్య నూనం జయపరాజయౌ ।
సబలో జయమాప్నోతి దైవాజ్జయతి దుర్బలః ॥ ౫౫॥

సర్వథైవ న కర్తవ్యౌ హర్షశోకౌ మహాత్మనా ।
పురా వై బహవో దైత్యా జితా దానవవైరిణా ॥ ౫౬॥

అధునా చావయోః సార్ధం యుధ్యమానః పరాజితః ।
సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తౌ మహాబాహూ యుద్ధాయ సముపస్థితౌ ॥ ౫౭॥

వీక్ష్య విష్ణుర్జఘానాశు ముష్టినాద్భుతకర్మణా ।
తావప్యతిబలోన్మత్తౌ జఘ్నతుర్ముష్టినా హరిం ॥ ౫౮॥

ఏవం పరస్పరం జాతం యుద్ధం పరమదారుణం ।
యుధ్యమానౌ మహావీర్యౌ దృష్ట్వా నారాయణస్తదా ॥ ౫౯॥

అపశ్యత్సమ్ముఖం దేవ్యాః కృత్వా దీనాం దృశం హరిః ।
సూత ఉవాచ ।
తం వీక్ష్య తాదృశం విష్ణుం కరుణారససంయుతం ॥ ౬౦॥

జహాసాతీవ తామ్రాక్షీ వీక్షమాణా తదాసురౌ ।
తౌ జఘాన కటాక్షైశ్చ కామబాణైరివాపరైః ॥ ౬౧॥

మందస్మితయుతైః కామం ప్రేమభావయుతైరను ।
దృష్ట్వా ముముహతుః పాపౌ దేవ్యా వక్రవిలోకనం ॥ ౬౨॥

విశేషమితి మన్వానౌ కామబాణాతిపీడితౌ ।
వీక్షమాణౌ స్థితౌ తత్ర తాం దేవీం విశదప్రభాం ॥ ౬౩॥

హరిణాపి చ తద్దృష్టం దేవ్యాస్తత్ర చికీర్షితం ।
మోహితౌ తౌ పరిజ్ఞాయ భగవాన్కార్యవిత్తమః ॥ ౬౪॥

ఉవాచ తౌ హసన్ శ్లక్ష్ణం మేఘగంభీరయా గిరా ।
వరం వరయతాం వీరౌ యువయోర్యోఽభివాఞ్ఛితః ॥ ౬౫॥

దదామి పరమప్రీతో యుద్ధేన యువయోః కిల ।
దానవా బహవో దృష్టా యుధ్యమానా మయా పురా ॥ ౬౬॥

యువయోః సదృశః కోఽపి న దృష్టో న చ వై శ్రుతః ।
తస్మాత్తుష్టోఽస్మి కామం వై నిస్తులేన బలేన చ ॥ ౬౭॥

భ్రాత్రోశ్చ వాంఛితం కామం ప్రయచ్ఛామి మహాబలౌ ।
సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం విష్ణోః సాభిమానౌ స్మరాతురౌ ॥ ౬౮॥

వీక్షమాణౌ మహామాయాం జగదానందకారిణీం ।
తమూచతుశ్చ కామార్తౌ విష్ణుం కమలలోచనౌ ॥ ౬౯॥

హరే న యాచకావావాం త్వం కిం దాతుమిహేచ్ఛసి ।
దదావ తుల్యం దేవేశ దాతారౌ నౌ న యాచకౌ ॥ ౭౦॥

ప్రార్థయ త్వం హృషీకేశ మనోఽభిలషితం వరం ।
తుష్టౌ స్వస్తవ యుద్ధేన వాసుదేవాద్భుతేన చ ॥ ౭౧॥

తయోస్తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ జనార్దనః ।
భవేతామద్య మే తుష్టౌ మమ వధ్యావుభావపి ॥ ౭౨॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం విష్ణోర్దానవౌ చాతివిస్మితౌ ।
వంచితావితి మన్వానౌ తస్థతుః శోకసంయుతౌ ॥ ౭౩॥

విచార్య మనసా తౌ తు దానవౌ విష్ణుమూచతుః ।
ప్రేక్ష్య సర్వం జలమయం భూమిం స్థలవివర్జితాం ॥ ౭౪॥

హరే యోఽయం వరో దత్తస్త్వయా పూర్వం జనార్దన ।
సత్యవాగసి దేవేశ దేహి తం వాంఛితం వరం ॥ ౭౫॥

నిర్జలే విపులే దేశే హనస్వ మధుసూదన ।
వధ్యావావాం తు భవతః సత్యవాగ్భవ మాధవ ॥ ౭౬॥

స్మృత్వా చక్రం తదా విష్ణుస్తావువాచ హసన్హరిః ।
హన్మ్యద్య వాం మహాభాగౌ నిర్జలే విపులే స్థలే ॥ ౭౭॥

ఇత్యుక్త్వా దేవదేవేశ ఊరూ కృత్వాతివిస్తరౌ ।
దర్శయామాస తౌ తత్ర నిర్జలం చ జలోపరి ॥ ౭౮॥

నాస్త్యత్ర దానవౌ వారి శిరసీ ముంచతామిహ ।
సత్యవాగహమద్యైవ భవిష్యామి చ వాం తథా ॥ ౭౯॥

తదాకర్ణ్య వచస్తథ్యం విచింత్య మనసా చ తౌ ।
వర్ధయామాసతుర్దేహం యోజనానాం సహస్రకం ॥ ౮౦॥

భగవాంద్విగుణం చక్రే జఘనం విస్మితౌ తదా ।
శీర్షే సందధతాం తత్ర జఘనే పరమాద్భుతే ॥ ౮౧॥

రథాంగేన తదా ఛిన్నే విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
జఘనోపరి వేగేన ప్రకృష్టే శిరసీ తయోః ॥ ౮౨॥

గతప్రాణౌ తదా జాతౌ దానవౌ మధుకైటభౌ ।
సాగరః సకలో వ్యాప్తస్తదా వై మేదసా తయోః ॥ ౮౩॥

మేదినీతి తతో జాతం నామ పృథ్వ్యాః సమంతతః ।
అభక్ష్యా మృత్తికా తేన కారణేన మునీశ్వరాః ॥ ౮౪॥

ఇతి వః కథితం సర్వం యత్పృష్టోఽస్మి సునిశ్చితం ।
మహావిద్యా మహామాయా సేవనీయా సదా బుధైః ॥ ౮౫॥

ఆరాధ్యా పరమా శక్తిః సర్వైరపి సురాసురైః ।
నాతః పరతరం కించిదధికం భువనత్రయే ॥ ౮౬॥

సత్యం సత్యం పునః సత్యం వేదశాస్త్రార్థనిర్ణయః ।
పూజనీయా పరా శక్తిర్నిర్గుణా సగుణాథవా ॥ ౮౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే హరికృతమధుకైటభవధవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ శివవరదానవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః |
సూత పూర్వం త్వయా ప్రోక్తం వ్యాసేనామితతేజసా |
కృత్వా పురాణమఖిలం శుకాయాధ్యాపితం శుభం || ౧||

వ్యాసేన తు తపస్తప్త్వా కథముత్పాదితః శుకః |
విస్తరం బ్రూహి సకలం యచ్ఛ్రుతం కృష్ణతస్త్వయా || ౨||

సూత ఉవాచ |
ప్రవక్ష్యామి శుకోత్పత్తిం వ్యాసాత్సత్యవతీసుతాత్ |
యథోత్పన్నః శుకః సాక్షాద్యోగినాం ప్రవరో మునిః || ౩||

మేరుశృంగే మహారమ్యే వ్యాసః సత్యవతీసుతః |
తపశ్చచార సోఽత్యుగ్రం పుత్రార్థం కృతనిశ్చయః || ౪||

జపన్నేకాక్షరం మంత్రం వాగ్బీజం నారదాచ్ఛ్రుతం |
ధ్యాయన్పరాం మహామాయాం పుత్రకామస్తపోనిధిః || ౫||

అగ్నేర్భూమేస్తథా వాయోరంతరిక్షస్య చాప్యయం |
వీర్యేణ సమ్మితః పుత్రో మమ భూయాదితి స్మ హ || ౬||

అతిష్ఠత్స గతాహారః శతసంవత్సరం ప్రభుః |
ఆరాధయన్మహాదేవం తథైవ చ సదాశివాం || ౭||

శక్తిః సర్వత్ర పూజ్యేతి విచార్య చ పునః పునః |
అశక్తో నింద్యతే లోకే శక్తస్తు పరిపూజ్యతే || ౮||

యత్ర పర్వతశృంగే వై కర్ణికారవనాద్భుతే |
క్రీడంతి దేవతాః సర్వే మునయశ్చ తపోఽధికాః || ౯||

ఆదిత్యా వసవో రుద్రా మరుతశ్చాశ్వినౌ తథా |
వసంతి మునయో యత్ర యే చాన్యే బ్రహ్మవిత్తమాః || ౧౦||

తత్ర హేమగిరేః శృంగే సంగీతధ్వనినాదితే |
తపశ్చచార ధర్మాత్మా వ్యాసః సత్యవతీసుతః || ౧౧||

తతోఽస్య తేజసా వ్యాప్తం విశ్వం సర్వం చరాచరం |
అగ్నివర్ణా జటా జాతా పారాశర్యస్య ధీమతః || ౧౨||

తతోఽస్య తేజ ఆలక్ష్య భయమాప శచీపతిః |
తురాసాహం తదా దృష్ట్వా భయత్రస్తం శ్రమాతురం || ౧౩||

ఉవాచ భగవాన్ రుద్రో మఘవంతం తథాస్థితం |
శంకర ఉవాచ |
కథమింద్రాద్య భీతోఽసి కిం దుఃఖం తే సురేశ్వర || ౧౪||

అమర్షో నైవ కర్తవ్యస్తాపసేషు కదాచన |
తపశ్చరంతి మునయో జ్ఞాత్వా మాం శక్తిసంయుతం || ౧౫||

న త్వేతేఽహితమిచ్ఛంతి తాపసాః సర్వథైవ హి |
ఇత్యుక్తవచనః శక్రస్తమువాచ వృషధ్వజం || ౧౬||

కస్మాత్తపస్యతి వ్యాసః కోఽర్థస్తస్య మనోగతః |
శివ ఉవాచ |
పారాశర్యస్తు పుత్రార్థీ తపశ్చరతి దుశ్చరం || ౧౭||

పూర్ణవర్షశతం జాతం దదామ్యద్య సుతం శుభం |
సూత ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా వాసవం రుద్రో దయయా ముదితాననః || ౧౮||

గత్వా ఋషిసమీపం తు తమువాచ జగద్గురుః |
ఉత్తిష్ఠ వాసవీపుత్ర పుత్రస్తే భవితా శుభః || ౧౯||

సర్వతేజోమయో జ్ఞానీ కీర్తికర్తా తవానఘ |
అఖిలస్య జనస్యాత్ర వల్లభస్తే సుతః సదా || ౨౦||

భవిష్యతి గుణైః పూర్ణః సాత్త్వికైః సత్యవిక్రమః |
సూత ఉవాచ |
తదాకర్ణ్య వచః శ్లక్ష్ణం కృష్ణద్వైపాయనస్తదా || ౨౧||

శూలపాణిం నమస్కృత్య జగామాశ్రమమాత్మనః |
స గత్వాశ్రమమేవాశు బహువర్షశ్రమాతురః || ౨౨||

అరణీసహితం గుహ్యం మమంథాగ్నిం చికీర్షయా |
మంథనం కుర్వతస్తస్య చిత్తే చింతాభరస్తదా || ౨౩||

ప్రాదుర్బభూవ సహసా సుతోత్పత్తౌ మహాత్మనః |
మంథానారణిసంయోగాన్మంథనాచ్చ సముద్భవః || ౨౪||

పావకస్య యథా తద్వత్కథం మే స్యాత్సుతోద్భవః |
పుత్రారణిస్తు యా ఖ్యాతా సా మమాద్య న విద్యతే || ౨౫||

తరుణీ రూపసంపన్నా కులోత్పంతా పతివ్రతా |
కథం కరోమి కాంతాం చ పాదయోః శృంఖలాసమాం || ౨౬||

పుత్రోత్పాదనదక్షాం చ పాతివ్రత్యే సదా స్థితాం |
పతివ్రతాపి దక్షాపి రూపవత్యపి కామినీ || ౨౭||

సదా బంధనరూపా చ స్వేచ్ఛాసుఖవిధాయినీ |
శివోఽపి వర్తతే నిత్యం కామినీపాశసంయుతః || ౨౮||

కథం కరోమ్యహం చాత్ర దుర్ఘటం చ గృహాశ్రమం |
ఏవం చింతయతస్తస్య ఘృతాచీ దివ్యరూపిణీ || ౨౯||

ప్రాప్తా దృష్టిపథం తత్ర సమీపే గగనే స్థితా |
తాం దృష్ట్వా చంచలాపాంగీం సమీపస్థాం వరాప్సరాం || ౩౦||

పంచబాణపరీతాంగస్తూర్ణమాసీద్ధృతవ్రతః ।
చింతయామాస చ తదా కిం కరోమ్యద్య సంకటే ॥ ౩౧॥

ధర్మస్య పురతః ప్రాప్తే కామభావే దురాసదే ।
అంగీకరోమి యద్యేనాం వంచనార్థమిహాగతాం ॥ ౩౨॥

హసిష్యంతి మహాత్మానస్తాపసా మాం తు విహ్వలం ।
తపస్తప్త్వా మహాఘోరం పూర్ణవర్షశతం త్విహ ॥ ౩౩॥

దృష్ట్వాప్సరాం చ వివశః కథం జాతో మహాతపాః ।
కామం నిందాపి భవతు యది స్యాదతులం సుఖం ॥ ౩౪॥

గృహస్థాశ్రమసంభూతం సుఖదం పుత్రకామదం ।
స్వర్గదం చ తథా ప్రోక్తం జ్ఞానినాం మోక్షదం తథా ॥ ౩౫॥

న భవిష్యతి తన్నూనమయా దేవకన్యయా ।
నారదాచ్చ మయా పూర్వం శ్రుతమస్తి కథానకం ।
యథోర్వశీవశో రాజా పరాభూతః పురూరవాః ॥ ౩౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శివవరదానవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ బుధోత్పత్తిః

ఋషయ ఊచుః ।
కోఽసౌ పురూరవా రాజా కోర్వశీ దేవకన్యకా ।
కథం కష్టం చ సంప్రాప్తం తేన రాజ్ఞా మహాత్మనా ॥ ౧॥

సర్వం కథానకం బ్రూహి లోమహర్షణజాధునా ।
శ్రోతుకామా వయం సర్వే త్వన్ముఖాబ్జచ్యుతం రసం ॥ ౨॥

అమృతాదపి మిష్టా తే వాణీ సూత రసాత్మికా ।
న తృప్యామో వయం సర్వే సుధయా చ యథామరాః ॥ ౩॥

సూత ఉవాచ ।
శృణుధ్వం మునయః సర్వే కథాం దివ్యాం మనోరమాం ।
వక్ష్యామ్యహం యథాబుద్ధ్యా శ్రుతాం వ్యాసవరోత్తమాత్ ॥ ౪॥

గురోస్తు దయితా భార్యా తారా నామేతి విశ్రుతా ।
రూపయౌవనయుక్తా సా చార్వంగీ మదవిహ్వలా ॥ ౫॥

గతైకదా విధోర్ధామ యజమానస్య భామినీ ।
దృష్టా చ శశినాత్యర్థం రూపయౌవనశాలినీ ॥ ౬॥

కామాతురస్తదా జాతః శశీ శశిముఖీం ప్రతి ।
సాపి వీక్ష్య విధుం కామం జాతా మదనపీడితా ॥ ౭॥

తావన్యోన్యం ప్రేమయుక్తౌ స్మరార్తౌ చ బభూవతుః ।
తారా శశీ మదోన్మత్తౌ కామబాణప్రపీడితౌ ॥ ౮॥

రేమాతే మదమత్తౌ తౌ పరస్పరస్పృహాన్వితౌ ।
దినాని కతిచిత్తత్ర జాతాని రమమాణయోః ॥ ౯॥

బృహస్పతిస్తు దుఃఖార్తస్తారామానయితుం గృహం ।
ప్రేషయామాస శిష్యం తు నాయాతా సా వశీకృతా ॥ ౧౦॥

పునః పునర్యదా శిష్యం పరావర్తత చంద్రమాః ।
బృహస్పతిస్తదా క్రుద్ధో జగామ స్వయమేవ హి ॥ ౧౧॥

గత్వా సోమగృహం తత్ర వాచస్పతిరుదారధీః ।
ఉవాచ శశినం క్రుద్ధః స్మయమానం మదాన్వితం ॥ ౧౨॥

కిం కృతం కిల శీతాంశో కర్మ ధర్మవిగర్హితం ।
రక్షితా మమ భార్యేయం సుందరీ కేన హేతునా ॥ ౧౩॥

తవ దేవ గురుశ్చాహం యజమానోఽసి సర్వథా ।
గురుభార్యా కథం మూఢ భుక్తా కిం రక్షితాథవా ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మహా హేమహారీ చ సురాపో గురుతల్పగః ।
మహాపాతకినో హ్యేతే తత్సంసర్గీ చ పంచమః ॥ ౧౫॥

మహాపాతకయుక్తస్త్వం దురాచారోఽతిగర్హితః ।
న దేవసదనార్హోఽసి యది భుక్తేయమంగనా ॥ ౧౬॥

ముంచేమామసితాపాంగీం నయామి సదనం మమ ।
నోచేద్వక్ష్యామి దుష్టాత్మన్ గురుదారాపహారిణం ॥ ౧౭॥

ఇత్యేవం భాషమాణం తమువాచ రోహిణీపతిః ।
గురుం క్రోధసమాయుక్తం కాంతావిరహదుఃఖితం ॥ ౧౮॥

ఇందురువాచ ।
క్రోధాత్తే తు దురారాధ్యా బ్రాహ్మణాః క్రోధవర్జితాః ।
పూజార్హా ధర్మశాస్త్రజ్ఞా వర్జనీయాస్తతోఽన్యథా ॥ ౧౯॥

ఆగమిష్యతి సా కామం గృహం తే వరవర్ణినీ ।
అత్రైవ సంస్థితా బాలా కా తే హానిరిహానఘ ॥ ౨౦॥

ఇచ్ఛయా సంస్థితా చాత్ర సుఖకామార్థినీ హి సా ।
దినాని కతిచిత్స్థిత్వా స్వేచ్ఛయా చాగమిష్యతి ॥ ౨౧॥

త్వయైవోదాహృతం పూర్వం ధర్మశాస్త్రమతం తథా ।
న స్త్రీ దుష్యతి చారేణ న విప్రో వేదకర్మణా ॥ ౨౨॥

ఇత్యుక్తః శశినా తత్ర గురురత్యంతదుఃఖితః ।

జగామ స్వగృహం తూర్ణం చింతావిష్టః స్మరాతురః ॥ ౨౩॥

దినాని కతిచిత్తత్ర స్థిత్వా చింతాతురో గురుః ।
యయావథ గృహం తస్య త్వరితశ్చౌషధీపతేః ॥ ౨౪॥

స్థితః క్షత్రా నిషిద్ధోఽసౌ ద్వారదేశే రుషాన్వితః ।
నాజగామ శశీ తత్ర చుకోపాతి బృహస్పతిః ॥ ౨౫॥

అయం మే శిష్యతాం యాతో గురుపత్నీం తు మాతరం ।
జగ్రాహ బలతోఽధర్మీ శిక్షణీయో మయాధునా ॥ ౨౬॥

ఉవాచ వాచం కోపాత్తు ద్వారదేశస్థితో బహిః ।
కిం శేషే భవనే మంద పాపాచార సురాధమ ॥ ౨౭॥

దేహి మే కామినీం శీఘ్రం నోచేచ్ఛాపం దదామ్యహం ।
కరోమి భస్మసాన్నూనం న దదాసి ప్రియాం మమ ॥ ౨౮॥

సూత ఉవాచ ।
క్రూరాణి చైవమాదీని భాషణాని బృహస్పతేః ।
శ్రుత్వా ద్విజపతిః శీఘ్రం నిర్గతః సదనాద్బహిః ॥ ౨౯॥

తమువాచ హసన్సోమః కిమిదం బహు భాషసే ।
న తే యోగ్యాసితాపాంగీ సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౩౦॥

కురూపాం చ స్వసదృశీం గృహాణాన్యాం స్త్రియం ద్విజ ।
భిక్షుకస్య గృహే యోగ్యా నేదృశీ వరవర్ణినీ ॥ ౩౧॥

రతిః స్వసదృశే కాంతే నార్యాః కిల నిగద్యతే ।
త్వం న జానాసి మందాత్మన్ కామశాస్త్రవినిర్ణయం ॥ ౩౨॥

యథేష్టం గచ్ఛ దుర్బుద్ధే నాహం దాస్యామి కామినీం ।
యచ్ఛక్యం కురు తత్కామం న దేయా వరవర్ణినీ ॥ ౩౩॥

కామార్తస్య చ తే శాపో న మాం బాధితుమర్హతి ।
నాహం దదే గురో కాంతాం యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥ ౩౪॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః శశినా చేజ్యశ్చింతామాప రుషాన్వితః ।
జగామ తరసా సద్మ క్రోధయుక్తః శచీపతేః ॥ ౩౫॥

దృష్ట్వా శతక్రతుస్తత్ర గురుం దుఃఖాతురం స్థితం ।
పాద్యార్ఘ్యాచమనీయాద్యైః పూజయిత్వా సుసంస్థితః ॥ ౩౬॥

పప్రచ్ఛ పరమోదారస్తం తథావస్థితం గురుం ।
కా చింతా తే మహాభాగ శోకార్తోఽసి మహామునే ॥ ౩౭॥

కేనాపమానితోఽసి త్వం మమ రాజ్యే గురుశ్చ మే ।

త్వదధీనమిదం సర్వం సైన్యం లోకాధిపైః సహ ॥ ౩౮॥

బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా శంభుర్యే చాన్యే దేవసత్తమాః ।
కరిష్యంతి చ సాహాయ్యం కా చింతా వద సాంప్రతం ॥ ౩౯॥

గురురువాచ ।
శశినాపహృతా భార్యా తారా మమ సులోచనా ।
న దదాతి స దుష్టాత్మా ప్రార్థితోఽపి పునః పునః ॥ ౪౦॥

కిం కరోమి సురేశాన త్వమేవ శరణం మమ ।
సాహాయ్యం కురు దేవేశ దుఃఖితోఽస్మి శతక్రతో ॥ ౪౧॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
మా శోకం కురు ధర్మజ్ఞ దాసోఽస్మి తవ సువ్రత ।
ఆనయిష్యామ్యహం నూనం భార్యాం తవ మహామతే ॥ ౪౨॥

ప్రేషితే చేన్మయా దూతే న దాస్యతి మదాకులః ।
తతో యుద్ధం కరిష్యామి దేవసైన్యైః సమావృతః ॥ ౪౩॥

ఇత్యాశ్వాస్య గురుం శక్రో దూతం వక్తృవిచక్షణం ।
ప్రేషయామాస సోమాయ వార్తాశంసినమద్భుతం ॥ ౪౪॥

స గత్వా శశిలోకం తు త్వరితః సువిచక్షణః ।
ఉవాచ వచనేనైవ వచనం రోహిణీపతిం ॥ ౪౫॥

ప్రేషితోఽహం మహాభాగ శక్రేణ త్వాం వివక్షయా ।
కథితం ప్రభుణా యచ్చ తద్బ్రవీమి మహామతే ॥ ౪౬॥

ధర్మజ్ఞోఽసి మహాభాగ నీతిం జానాసి సువ్రత ।
అత్రిః పితా తే ధర్మాత్మా న నిద్యం కర్తుమర్హసి ॥ ౪౭॥

భార్యా రక్ష్యా సర్వభూతైర్యథాశక్తి హ్యతంద్రితైః ।
తదర్థే కలహః కామం భవితా నాత్ర సంశయః ॥ ౪౮॥

యథా తవ తథా తస్య యత్నః స్యాద్దారరక్షణే ।
ఆత్మవత్సర్వభూతాని చింతయ త్వం సుధానిధే ॥ ౪౯॥

అష్టావింశతిసంఖ్యాస్తే కామిన్యో దక్షజాః శుభాః ।
గురుపత్నీం కథం భోక్తుం త్వమిచ్ఛసి సుధానిధే ॥ ౫౦॥

స్వర్గే సదా వసంత్యేతా మేనకాద్యా మనోరమాః ।
భుంక్ష్వ తాః స్వేచ్ఛయా కామం ముంచ పత్నీం గురోరపి ॥ ౫౧॥

ఈశ్వరా యది కుర్వంతి జుగుప్సితమహంతయా ।
అజ్ఞాస్తదనువర్తంతే తదా ధర్మక్షయో భవేత్ ॥ ౫౨॥

తస్మాన్ముంచ మహాభాగ గురోః పత్నీం మనోరమాం ।

కలహస్త్వన్నిమిత్తోఽద్య సురాణాం న భవేద్యథా ॥ ౫౩॥

సూత ఉవాచ ।
సోమః శక్రవచః శ్రుత్వా కించిత్క్రోధసమాకులః ।
భంగ్యా ప్రతివచః ప్రాహ శక్రదూతం తదా శశీ ॥ ౫౪॥

ఇందురావాచ ।
ధర్మజ్ఞోఽసి మహాబాహో దేవానామధిపః స్వయం ।
పురోధాపి చ తే తాదృగ్యువయోః సదృశీ మతిః ॥ ౫౫॥

పరోపదేశే కుశలా భవంతి బహవో జనాః ।
దుర్లభస్తు స్వయం కర్తా ప్రాప్తే కర్మణి సర్వదా ॥ ౫౬॥

బార్హస్పత్యప్రణీతం చ శాస్త్రం గృహ్ణంతి మానవాః ।
కో విరోధోఽత్ర దేవేశ కామయానాం భజన్స్త్రియం ॥ ౫౭॥

స్వకీయం బలినాం సర్వం దుర్బలానాం న కించన ।
స్వీయా చ పరకీయా చ భ్రమోఽయం మందచేతసాం ॥ ౫౮॥

తారా మయ్యనురక్తా చ యథా న తు తథా గురౌ ।
అనురక్తా కథం త్యాజ్యా ధర్మతో న్యాయతస్తథా ॥ ౫౯॥

గృహారంభస్తు రక్తాయాం విరక్తాయాం కథం భవేత్ ।
విరక్తేయం యదా జాతా చకమేఽనుజకామినీం ॥ ౬౦॥

న దాస్యేఽహం వరారోహాం గచ్ఛ దూత వద స్వయం ।
ఈశ్వరోఽసి సహస్రాక్ష యదిచ్ఛసి కురుష్వ తత్ ॥ ౬౧॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః శశినా దూతః ప్రయయౌ శక్రసన్నిధిం ।
ఇంద్రాయాచష్ట తత్సర్వం యదుక్తం శీతరశ్మినా ॥ ౬౨॥

తురాషాడపి తచ్ఛ్రుత్వా క్రోధయుక్తో బభూవ హ ।
సేనోద్యోగం తథా చక్రే సాహాయ్యార్థం గురోర్విభుః ॥ ౬౩॥

శుక్రస్తు విగ్రహం శ్రుత్వా గురుద్వేషాత్తతో యయౌ ।
మా దదస్వేతి తం వాక్యమువాచ శశినం ప్రతి ॥ ౬౪॥

సాహాయ్యం తే కరిష్యామి మంత్రశక్త్యా మహామతే ।
భవితా యది సంగ్రామస్తవ చేంద్రేణ మారిష ॥ ౬౫॥

శంకరస్తు తదాకర్ణ్య గురుదారాభిమర్శనం ।
గురుశత్రుం భృగుం మత్వా సాహాయ్యమకరోత్తదా ॥ ౬౬॥

సంగ్రామస్తు తదా వృత్తో దేవదానవయోర్ధ్రుతం ।
బహూని తత్ర వర్షాణి తారకాసురవత్కిల ॥ ౬౭॥

దేవాసురకృతం యుద్ధం దృష్ట్వా తత్ర పితామహః |
హంసారూఢో జగామాశు తం దేశం క్లేశశాంతయే || ౧౮||

రాకాపతిం తదా ప్రాహ ముంచ భార్యాం గురోరితి |
నోచేద్విష్ణుం సమాహూయ కరిష్యామి తు సంక్షయం || ౧౯||

భృగుం నివారయామాస బ్రహ్మా లోకపితామహః |
కిమన్యాయమతిర్జాతా సంగదోషాన్మహామతే || ౨౦||

నిషేధయామాస తతో భృగుస్తం చౌషధీపతిం |
ముంచ భార్యాం గురోరద్య పిత్రాహం ప్రేషితస్తవ || ౨౧||

సూత ఉవాచ |
ద్విజరాజస్తు తచ్ఛ్రుత్వా భృగోర్వచనమద్భుతం |
దదౌ చ తత్ప్రియాం భార్యాం గురోర్గర్భవతీం శుభాం || ౨౨||

ప్రాప్య కాంతాం గురుర్హృష్టః స్వగృహం ముదితో యయౌ |
తతో దేవాస్తతో దైత్యా యయుః స్వాన్స్వాన్గృహాన్ప్రతి || ౨౩||

బ్రహ్మా స్వసదనం ప్రాప్తః కైలాసం చాపి శంకరః |
బృహస్పతిస్తు సంతుష్టః ప్రాప్య భార్యాం మనోరమాం || ౨౪||

తతః కాలేన కియతా తారాసూత సుతం శుభం |
సుదినే శుభనక్షత్రే తారాపతిసమం గుణైః || ౨౫||

దృష్ట్వా పుత్రం గురుర్జాతం చకార విధిపూర్వకం |
జాతకర్మాదికం సర్వం ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా || ౨౬||

శ్రుతం చంద్రమసా జన్మ పుత్రస్య మునిసత్తమాః |
దూతం చ ప్రేషయామాస గురుం ప్రతి మహామతిః || ౨౭||

న చాయం తవ పుత్రోఽస్తి మమ వీర్యసముద్భవః |
కథం త్వం కృతవాన్కామం జాతకర్మాదికం విధిం || ౨౮||

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య దూతస్య చ బృహస్పతిః |
ఉవాచ మమ పుత్రో మే సదృశో నాత్ర సంశయః || ౨౯||

పునర్వివాదః సంజాతో మిలితా దేవదానవాః |
యుద్ధార్థమాగతాస్తేషాం సమాజః సమజాయత || ౩౦||

తత్రాగతః స్వయం బ్రహ్మా శాంతికామః ప్రజాపతిః |
నివారయామాస ముఖే సంస్థితాన్యుద్ధదుర్మదాన్ || ౩౧||

తారాం పప్రచ్ఛ ధర్మాత్మా కస్యాయం తనయః శుభే |
సత్యం వద వరారోహే యథా క్లేశః ప్రశామ్యతి || ౩౨||

తమువాచాసితాపాంగీ లజ్జమానాప్యధోముఖీ |

చంద్రస్యేతి శనైరంతర్జగామ వరవర్ణినీ ॥ ౮౩॥

జగ్రాహ తం సుతం సోమః ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ।
నామ చక్రే బుధ ఇతి జగామ స్వగృహం పునః ॥ ౮౪॥

యయౌ బ్రహ్మా స్వకం ధామ సర్వే దేవాః సవాసవాః ।
యథాగతం గతం సర్వైః సర్వశః ప్రేక్షకైర్జనైః ॥ ౮౫॥

కథితేయం బుధోత్పత్తిర్గురుక్షేత్రే చ సోమతః ।
యథా శ్రుతా మయా పూర్వం వ్యాసాత్సత్యవతీసుతాత్ ॥ ౮౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే బుధోత్పత్తిర్నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ సుద్యుమ్నస్తుతిః

సూత ఉవాచ ।
తతః పురూరవా జజ్ఞే ఇలాయాం కథయామి వః ।
బుధపుత్రోఽతిధర్మాత్మా యజ్ఞకృద్దానతత్పరః ॥ ౧॥

సుద్యుమ్నో నామ భూపాలః సత్యవాదీ జితేంద్రియః ।
సైంధవం హయమారుహ్య చచార మృగయాం వనే ॥ ౨॥

యుతః కతిపయామాత్యైర్దర్శితశ్చారుకుండలః ।
ధనురాజగవం బద్ధ్వా బాణసంఘం తథాద్భుతం ॥ ౩॥

స భ్రమంస్తద్వనోద్దేశే హన్యమానో రురూన్మృగాన్ ।
శశాంశ్చ సూకరాంశ్చైవ ఖడ్గాంశ్చ గవయాంస్తథా ॥ ౪॥

శరభాన్మహిషాంశ్చైవ సాంభరాన్వనకుక్కుటాన్ ।
నిఘ్నన్మేధ్యాన్ పశూన్ రాజా కుమారవనమావిశత్ ॥ ౫॥

మేరోరధస్తలే దివ్యం మందారద్రుమరాజితం ।
అశోకలతికాకీర్ణం బకులైరధివాసితం ॥ ౬॥

సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ చంపకైః పనసైస్తథా ।
ఆమ్రైర్నీపైర్మధూకైశ్చ మాధవీమండపావృతం ॥ ౭॥

దాడిమైర్నారికేలైశ్చ కదలీఖండమండితం ।
యూథికామాలతీకుందపుష్పవల్లీసమావృతం ॥ ౮॥

హంసకారండవాకీర్ణం కీచకధ్వనినాదితం ।
భ్రమరాలిరుతారామం వనం సర్వసుఖావహం ॥ ౯॥

దృష్ట్వా ప్రముదితో రాజా సుద్యుమ్నః సేవకైర్వృతః ।
వృక్షాన్సుపుష్పితాన్వీక్ష్య కోకిలారావమండితాన్ ॥ ౧౦॥

ప్రవిష్టస్తత్ర రాజర్షిః స్త్రీత్వమాప క్షణాత్తతః ।
అశ్వోఽపి వడవా జాతశ్చింతావిష్టః స భూపతిః ॥ ౧౧॥

కిమేతదితి చింతార్తశ్చింత్యమానః పునః పునః ।
దుఃఖం బహుతరం ప్రాప్తః సుద్యుమ్నో లజ్జయాన్వితః ॥ ౧౨॥

కిం కరోమి కథం యామి గృహం స్త్రీభావసంయుతః ।
కథం రాజ్యం కరిష్యామి కేన వా వంచితో హ్యహం ॥ ౧౩॥

ఋషయ ఊచుః ।
సూతాశ్చర్యమిదం ప్రోక్తం త్వయా యల్లోమహర్షణ ।
సుద్యుమ్నః స్త్రీత్వమాపన్నో భూపతిర్దేవసన్నిభః ॥ ౧౪॥

కిం తత్కారణమాచక్ష్వ వనే తత్ర మనోహరే ।
కిం కృతం తేన రాజ్ఞా చ విస్తరం వద సువ్రత ॥ ౧౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఏకదా గిరిశం ద్రష్టుమృషయః సనకాదయః ।
దిశో వితిమిరాభాసాః కుర్వంతః సముపాగమన్ ॥ ౧౬॥

తస్మింశ్చ సమయే తత్ర శంకరః ప్రమదాయుతః ।
క్రీడాసక్తో మహాదేవో వివస్త్రా కామినీ శివా ॥ ౧౭॥

ఉత్సంగే సంస్థితా భర్తూ రమమాణా మనోరమా ।
తాన్విలోక్యాంబికా దేవీ వివస్త్రా వ్రీడితా భృశం ॥ ౧౮॥

భర్తురంకాత్సముత్థాయ వస్త్రమాదాయ పర్యధాత్ ।
లజ్జావిష్టా స్థితా తత్ర వేపమానాతిమానినీ ॥ ౧౯॥

ఋషయోఽపి తయోర్వీక్ష్య ప్రసంగం రమమాణయోః ।
పరివృత్య యయుస్తూర్ణం నరనారాయణాశ్రమం ॥ ౨౦॥

హ్రీయుతాం కామినీం వీక్ష్య ప్రోవాచ భగవాన్హరః ।
కథం లజ్జాతురాసి త్వం సుఖం తే ప్రకరోమ్యహం ॥ ౨౧॥

అద్యప్రభృతి యో మోహాత్పుమాన్కోఽపి వరాననే ।
వనం చ ప్రవిశేదేతత్స వై యోషిద్భవిష్యతి ॥ ౨౨॥

ఇతి శప్తం వనం తేన యే జానంతి జనాః క్వచిత్ ।
వర్జయంతీహ తే కామం వనం దోషసమృద్ధిమత్ ॥ ౨౩॥

సుద్యుమ్నస్తు తదజ్ఞానాత్ప్రవిష్టః సచివైః సహ ।
తథైవ స్త్రీత్వమాపన్నస్తైః సహేతి న సంశయః ॥ ౨౪॥

చింతావిష్టః స రాజర్షిర్న జగామ గృహం హ్రియా ।
విచచార బహిస్తస్మాద్వనదేశాదితస్తతః ॥ ౨౫॥

ఇలేతి నామ సంప్రాప్తం స్త్రీత్వే తేన మహాత్మనా ।
విచరంస్తత్ర సంప్రాప్తో బుధః సోమసుతో యువా ॥ ౨౬॥

స్త్రీభిః పరివృతాం తాం తు దృష్ట్వా కాంతాం మనోరమాం ।
హావభావకలాయుక్తాం చకమే భగవాంబుధః ॥ ౨౭॥

సాపి తం చకమే కాంతం బుధం సోమసుతం పతిం ।
సంయోగస్తత్ర సంజాతస్తయోః ప్రేమ్ణా పరస్పరం ॥ ౨౮॥

స తస్యాం జనయామాస పురూరవసమాత్మజం ।
ఇలాయాం సోమపుత్రస్తు చక్రవర్తినముత్తమం ॥ ౨౯॥

సా ప్రాసూత సుతం బాలా చింతావిష్టా వనే స్థితా ।
సస్మార స్వకులాచార్యం వసిష్ఠం మునిసత్తమం ॥ ౩౦॥

స తదాస్య దశాం దృష్ట్వా సుద్యుమ్నస్య కృపాన్వితః ।
అతోషయన్మహాదేవం శంకరం లోకశంకరం ॥ ౩౧॥

తస్మై స భగవాంస్తుష్టః ప్రదదౌ వాంఛితం వరం ।
వసిష్ఠః ప్రార్థయామాస పుంస్త్వం రాజ్ఞః ప్రియస్య చ ॥ ౩౨॥

శంకరస్తు నిజాం వాచమృతాం కుర్వన్నువాచ హ ।
మాసం పుమాంస్తు భవితా మాసం స్త్రీ భూపతిః కిల ॥ ౩౩॥

ఇత్థం ప్రాప్య వరం రాజా జగామ స్వగృహం పునః ।
చక్రే రాజ్యం స ధర్మాత్మా వసిష్ఠస్యాప్యనుగ్రహాత్ ॥ ౩౪॥

స్త్రీత్వే తిష్ఠతి హర్మ్యేషు పుంస్త్వే రాజ్యం ప్రశాస్తి చ ।
ప్రజాస్తస్మిన్సముద్విగ్నా నాభ్యనందన్మహీపతిం ॥ ౩౫॥

కాలే తు యౌవనం ప్రాప్తః పుత్రః పురూరవాస్తదా ।
ప్రతిష్ఠాం నృపతిస్తస్మై దత్త్వా రాజ్యం వనం యయౌ ॥ ౩౬॥

గత్వా తస్మిన్వనే రమ్యే నానాద్రుమసమాకులే ।
నారదాన్మంత్రమాసాద్య నవాక్షరమనుత్తమం ॥ ౩౭॥

జజాప మంత్రమత్యర్థం ప్రేమపూరితమానసః ।
పరితుష్టా తదా దేవీ సగుణా తారిణీ శివా ॥ ౩౮॥

సింహారూఢా స్థితా చాగ్రే దివ్యరూపా మనోరమా ।
వారుణీపానసమ్మత్తా మదాఘూర్ణితలోచనా ॥ ౩౯॥

దృష్ట్వా తాం దివ్యరూపాం చ ప్రేమాకులితలోచనః ।
ప్రణమ్య శిరసా ప్రీత్యా తుష్టావ జగదంబికాం ॥ ౪౦॥

ఇలోవాచ ।
దివ్యం చ తే భగవతి ప్రథితం స్వరూపం

దృష్టం మయా సకలలోకహితానురూపం ।
వందే త్వదంఘ్రికమలం సురసంఘసేవ్యం
కామప్రదం జనని చాపి విముక్తిదం చ ॥ ౪౧॥

కో వేత్తి తేఽమ్బ భువి మర్త్యతనుర్నికామం
ముహ్యంతి యత్ర మునయశ్చ సురాశ్చ సర్వే ।
ఐశ్వర్యమేతదఖిలం కృపణే దయాం చ
దృష్ట్వైవ దేవి సకలం కిల విస్మయో మే ॥ ౪౨॥

శంభుర్హరిః కమలజో మఘవా రవిశ్చ
విత్తేశవహ్నివరుణాః పవనశ్చ సోమః ।
జానంతి నైవ వసవోఽపి హి తే ప్రభావం
బుధ్యేత్కథం తవ గుణానగుణో మనుష్యః ॥ ౪౩॥

జానాతి విష్ణురమితద్యుతిరంబ సాక్షా-
త్త్వాం సాత్త్వికీముదధిజాం సకలార్థదాం చ ।
కో రాజసీం హర ఉమాం కిల తామసీం త్వాం
వేదాంబికే న తు పునః ఖలు నిర్గుణాం త్వాం ॥ ౪౪॥

క్వాహం సుమందమతిరప్రతిమప్రభావః
క్వాయం తవాతినిపుణో మయి సుప్రసాదః ।
జానే భవాని చరితం కరుణాసమేతం
యత్సేవకాంశ్చ దయసే త్వయి భావయుక్తాన్ ॥ ౪౫॥

వృత్తస్త్వయా హరిరసౌ వనజేశయాపి
నైవాచరత్యపి ముదం మధుసూదనశ్చ ।
పాదౌ తవాదిపురుషః కిల పావకేన
కృత్వా కరోతి చ కరేణ శుభౌ పవిత్రౌ ॥ ౪౬॥

వాంఛత్యహో హరిరశోక ఇవాతికామం
పాదాహతిం ప్రముదితః పురుషః పురాణః ।
తాం త్వం కరోషి రుషితా ప్రణతం చ పాదే
దృష్ట్వా పతిం సకలదేవనుతం స్మరార్తం ॥ ౪౭॥

వక్షఃస్థలే వససి దేవి సదైవ తస్య
పర్యంకవత్సుచరితే విపులేఽతిశాంతే ।
సౌదామినీవ సుఘనే సువిభూషితే చ
కిం తే న వాహనమసౌ జగదీశ్వరోఽపి ॥ ౪౮॥

త్వం చేజ్జహాసి మధుసూదనమంబ కోపా-
న్నైవార్చితోఽపి స భవేత్కిల శక్తిహీనః ।
ప్రత్యక్షమేవ పురుషం స్వజనాస్త్యజంతి
శాంతం శ్రియోజ్ఝితమతీవ గుణైర్వియుక్తం ॥ ౪౯॥

బ్రహ్మాదయః సురగణా న తు కిం యువత్యో
యే త్వత్పదాంబుజమహర్నిశమాశ్రయంతి ।

మన్యే త్వయైవ విహితాః ఖలు తే పుమాంసః
కిం వర్ణయామి తవ శక్తిమనంతవీర్యే ॥ ౩౦॥

త్వం నాపుమాన్న చ పుమానితి మే వికల్పో
యాకాసి దేవి సగుణా నను నిర్గుణా వా ।
తాం త్వాం నమామి సతతం కిల భావయుక్తో
వాంఛామి భక్తిమచలాం త్వయి మాతరం తు ॥ ౩౧॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి స్తుత్వా మహీపాలో జగామ శరణం తదా ।
పరితుష్టా దదౌ దేవీ తత్ర సాయుజ్యమాత్మని ॥ ౩౨॥

సుద్యుమ్నస్తు తతః ప్రాప పదం పరమకం స్థిరం ।
తస్యా దేవ్యాః ప్రసాదేన మునీనామపి దుర్లభం ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే సుద్యుమ్నస్తుతిర్నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ పురూరవస ఉర్వశ్యాశ్చ చరిత్రవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
సుద్యునే తు దివం యాతే రాజ్యం చక్రే పురూరవాః ।
సగుణశ్చ సురూపశ్చ ప్రజారంజనతత్పరః ॥ ౧॥

ప్రతిష్ఠానే పురే రమ్యే రాజ్యం సర్వనమస్కృతం ।
చకార సర్వధర్మజ్ఞః ప్రజారక్షణతత్పరః ॥ ౨॥

మంత్రః సుగుప్తస్తస్యాసీత్పరత్రాభిజ్ఞతా తథా ।
సదైవోత్సాహశక్తిశ్చ ప్రభుశక్తిస్తథోత్తమా ॥ ౩॥

సామదానాదయః సర్వే వశగాస్తస్య భూపతేః ।
వర్ణాశ్రమాన్స్వధర్మస్థాన్కుర్వన్ రాజ్యం శశాస హ ॥ ౪॥

యజ్ఞాంశ్చ వివిధాంశ్చక్రే స రాజా బహుదక్షిణాన్ ।
దానాని చ పవిత్రాణి దదావథ నరాధిపః ॥ ౫॥

తస్య రూపగుణౌదార్యశీలద్రవిణవిక్రమాన్ ।
శ్రుత్వోర్వశీ వశీభూతా చకమే తం నరాధిపం ॥ ౬॥

బ్రహ్మశాపాభితప్తా సా మానుషం లోకమాస్థితా ।
గుణినం తం నృపం మత్వా వరయామాస మానినీ ॥ ౭॥

సమయం చేదృశం కృత్వా స్థితా తత్ర వరాంగనా ।
ఏతావురణకౌ రాజన్న్యస్తౌ రక్షస్వ మానద ॥ ౮॥

ఘృతం మే భక్షణం నిత్యం నాన్యత్కించిన్నృపాశనం ।

నేక్షే త్వాం చ మహారాజ నగ్నమన్యత్ర మైథునాత్ ॥ ౯॥

భాషాబంధస్త్వయం రాజన్ యది భగ్నో భవిష్యతి ।
తదా త్యక్త్వా గమిష్యామి సత్యమేతద్బ్రవీమ్యహం ॥ ౧౦॥

అంగీకృతం చ తద్రాజ్ఞా కామిన్యా భాషితం తు యత్ ।
స్థితా భాషణబంధేన శాపానుగ్రహకామ్యయా ॥ ౧౧॥

రేమే తదా స భూపాలో లీనో వర్షగణాన్బహూన్ ।
ధర్మకర్మాదికం త్యక్త్వా చోర్వశ్యా మదమోహితః ॥ ౧౨॥

ఏకచిత్తస్తు సంజాతస్తన్మనస్కో మహీపతిః ।
న శశాక తయా హీనః క్షణమప్యతిమోహితః ॥ ౧౩॥

ఏవం వర్షగణాంతే తు స్వర్గస్థః పాకశాసనః ।
ఉర్వశీం నాగతాం దృష్ట్వా గంధర్వానాహ దేవరాట్ ॥ ౧౪॥

ఉర్వశీమానయధ్వం భో గంధర్వాః సర్వ ఏవ హి ।
హృత్వోరణౌ గృహాత్తస్య భూపతేః సమయే కిల ॥ ౧౫॥

ఉర్వశీరహితం స్థానం మదీయం నాతిశోభతే ।
యేన కేనాప్యుపాయేన తామానయత కామినీం ॥ ౧౬॥

ఇత్యుక్తాస్తేఽథ గంధర్వా విశ్వావసుపురోగమాః ।
తతో గత్వా మహాగాఢే తమసి ప్రత్యుపస్థితే ॥ ౧౭॥

జహ్రుస్తావురణౌ దేవా రమమాణం విలోక్య తం ।
చక్రందతుస్తదా తౌ తు హ్రియమాణౌ విహాయసా ॥ ౧౮॥

ఉర్వశీ తదుపాకర్ణ్య క్రందితం సుతయోరివ ।
కుపితోవాచ రాజానం సమయోఽయం కృతో మయా ॥ ౧౯॥

నష్టాహం తవ విశ్వాసాద్ధృతౌ చోరైర్మమోరణౌ ।
రాజన్పుత్రసమావేతౌ త్వం కిం శేషే స్త్రియా సమః ॥ ౨౦॥

హతాస్మ్యహం కునాథేన నపుంసా వీరమానినా ।
ఉరణౌ మే గతౌ చాద్య సదా ప్రాణప్రియౌ మమ ॥ ౨౧॥

ఏవం విలప్యమానాం తాం దృష్ట్వా రాజా విమోహితః ।
నగ్న ఏవ యయౌ తూర్ణం పృష్ఠతః పృథివీపతిః ॥ ౨౨॥

విద్యుత్ప్రకాశితా తత్ర గంధర్వైర్నృపవేశ్మని ।
నగ్నభూతస్తయా దృష్టో భూపతిర్గంతుకామయా ॥ ౨౩॥

త్యక్త్వోరణౌ గతాః సర్వే గంధర్వాః పథి పార్థివః ।
నగ్నో జగ్రాహ తౌ శ్రాంతో జగామ స్వగృహం ప్రతి ॥ ౨౪॥

తదోర్వశీం గతాం దృష్ట్వా విలలాపాతిదుఃఖితః ।
నగ్నం వీక్ష్య పతిం నారీ గతా సా వరవర్ణినీ ॥ ౨౫॥

క్రందన్స దేశదేశేషు బభ్రామ నృపతిః స్వయం ।
తచ్చిత్తో విహ్వలః శోచన్వివశః కామమోహితః ॥ ౨౬॥

భ్రమన్వై సకలాం పృథ్వీం కురుక్షేత్రే దదర్శ తాం ।
దృష్ట్వా సంహృష్టవదనః ప్రాహ సూక్తం నృపోత్తమః ॥ ౨౭॥

అయే జాయే తిష్ఠ తిష్ఠ ఘోరే న త్యక్తుమర్హసి ।
మాం త్వం త్వన్మనసం కాంతం వశగం చాప్యనాగసం ॥ ౨౮॥

స దేహోఽయం పతత్యత్ర దేవి దూరం హృతస్త్వయా ।
ఖాదంత్యేనం వృకాః కాకాస్త్వయా త్యక్తం వరోరు యత్ ॥ ౨౯॥

ఏవం విలపమానం తం రాజానం ప్రాహ చోర్వశీ ।
దుఃఖితం కృపణం శ్రాంతం కామార్తం వివశం భృశం ॥ ౩౦॥

ఉర్వశ్యువాచ ।
మూర్ఖోఽసి నృపశార్దూల జ్ఞానం కుత్ర గతం తవ ।
క్వాపి సఖ్యం న చ స్త్రీణాం వృకాణామివ పార్థివ ॥ ౩౧॥

న విశ్వాసో హి కర్తవ్యః స్త్రీషు చౌరేషు పార్థివైః ।
గృహం గచ్ఛ సుఖం భుంక్ష్వ మా విషాదే మనః కృథాః ॥ ౩౨॥

ఇత్యేవం బోధితో రాజా న వివేదాతిమోహితః ।
దుఃఖం చ పరమం ప్రాప్తః స్వైరిణీస్నేహయంత్రితః ॥ ౩౩॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి సర్వం సమాఖ్యాతముర్వశీచరితం మహత్ ।
వేదే విస్తరితం చైతత్సంక్షేపాత్కథితం మయా ॥ ౩౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ప్రథమస్కంధే
పురూరవస ఉర్వశ్యాశ్చ చరిత్రవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ వ్యాసేన గృహస్థధర్మవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
దృష్ట్వా తామసితాపాంగీం వ్యాసశ్చింతాపరోఽభవత్ ।
కిం కరోమి న మే యోగ్యా దేవకన్యేయమప్సరాః ॥ ౧॥

ఏవం చింతయమానం తు దృష్ట్వా వ్యాసం తదాప్సరాః ।
భయభీతా హి సంజాతా శాపం మా విసృజేదయం ॥ ౨॥

సా కృత్వాథ శుకీరూపం నిర్గతా భయవిహ్వలా ।
కృష్ణస్తు విస్మయం ప్రాప్తో విహంగీం తాం విలోకయన్ ॥ ౩॥

కామస్తు దేహే వ్యాసస్య దర్శనాదేవ సంగతః ।
మనోఽతివిస్మితం జాతం సర్వగాత్రేషు విస్మితః ॥ ౪॥

స తు ధైర్యేణ మహతా నిగహ్ణన్మానసం మునిః ।
న శశాక నియంతుం చ స వ్యాసః ప్రసృతం మనః ॥ ౫॥

బహుశో గృహ్యమాణం చ ఘృతాచ్యా మోహితం మనః ।
భావిత్వాన్నైవ విధృతం వ్యాసస్యామితతేజసః ॥ ౬॥

మంథనం కుర్వతస్తస్య మునేరగ్నిచికీర్షయా ।
అరణ్యామేవ సహసా తస్య శుక్రమథాపతత్ ॥ ౭॥

సోఽవిచింత్య తథా పాతం మమంథారణిమేవ చ ।
తస్మాచ్ఛుకః సముద్భూతో వ్యాసాకృతిమనోహరః ॥ ౮॥

విస్మయం జనయన్బాలః సంజాతస్తదరణ్యజః ।
యథాధ్వరే సమిద్ధోఽగ్నిర్భాతి హవ్యేన దీప్తిమాన్ ॥ ౯॥

వ్యాసస్తు సుతమాలోక్య విస్మయం పరమం గతః ।
కిమేతదితి సంచింత్య వరదానాచ్ఛివస్య వై ॥ ౧౦॥

తేజోరూపీ శుకో జాతోఽప్యరణీగర్భసంభవః ।
ద్వితీయోఽగ్నిరివాత్యర్థం దీప్యమానః స్వతేజసా ॥ ౧౧॥

విలోకయామాస తదా వ్యాసస్తు ముదితం సుతం ।
దివ్యేన తేజసా యుక్తం గార్హపత్యమివాపరం ॥ ౧౨॥

గంగాంతః స్నాపయామాస సమాగత్య గిరేస్తదా ।
పుష్పవృష్టిస్తు ఖాజ్జాతా శిశోరుపరి తాపసాః ॥ ౧౩॥

జాతకర్మాదికం చక్రే వ్యాసస్తస్య మహాత్మనః ।
దేవదుందుభయో నేదుర్ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ ౧౪॥

జగుర్గంధర్వపతయో ముదితాస్తే దిదృక్షవః ।
విశ్వావసుర్నారదశ్చ తుంబురుః శుకసంభవే ॥ ౧౫॥

తుష్టువుర్ముదితాః సర్వే దేవా విద్యాధరాస్తథా ।
దృష్ట్వా వ్యాససుతం దివ్యమరణీగర్భసంభవం ॥ ౧౬॥

అంతరిక్షాత్పపాతోర్వ్యాం దండః కృష్ణాజినం శుభం ।
కమండలుస్తథా దివ్యః శుకస్యార్థే ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౭॥

సద్యః స వవృధే బాలో జాతమాత్రోఽతిదీప్తిమాన్ ।
తస్యోపనయనం చక్రే వ్యాసో విద్యావిధానవిత్ ॥ ౧౮॥

ఉత్పన్నమాత్రం తం వేదాః సరహస్యాః ససంగ్రహాః ।
ఉపతస్థుర్మహాత్మానం యథాస్య పితరం తథా ॥ ౧౯॥

యతో దృష్టం శుకీరూపం ఘృతాచ్యాః సంభవే తదా ।
శుకేతి నామ పుత్రస్య చకార మునిసత్తమః ॥ ౨౦॥

బృహస్పతిముపాధ్యాయం కృత్వా వ్యాససుతస్తదా ।
వ్రతాని బ్రహ్మచర్యస్య చకార విధిపూర్వకం ॥ ౨౧॥

సోఽధీత్య నిఖిలాన్వేదాన్ సరహస్యాన్ససంగ్రహాన్ ।
ధర్మశాస్త్రాణి సర్వాణి కృత్వా గురుకులే శుకః ॥ ౨౨॥

గురవే దక్షిణాం దత్త్వా సమావృత్తో మునిస్తదా ।
ఆజగామ పితుః పార్శ్వం కృష్ణద్వైపాయనస్య చ ॥ ౨౩॥

దృష్ట్వా వ్యాసః శుకం ప్రాప్తం ప్రేమ్ణోత్థాయ ససంభ్రమః ।
ఆలిలింగ ముహుర్ఘ్రాణం మూర్ధ్ని తస్య చకార హ ॥ ౨౪॥

పప్రచ్ఛ కుశలం వ్యాసస్తథా చాధ్యయనం శుచి ।
ఆశ్వాస్య స్థాపయామాస శుకం తత్రాశ్రమే శుభే ॥ ౨౫॥

దారకర్మ తతో వ్యాసః శుకస్య పర్యచింతయత్ ।
కన్యాం మునిసుతాం కాంతామపృచ్ఛదతివేగవాన్ ॥ ౨౬॥

శుకం ప్రాహ సుతం వ్యాసో వేదోఽధీతస్త్వయానఘ ।
ధర్మశాస్త్రాణి సర్వాణి కురు భార్యాం మహామతే ॥ ౨౭॥

గార్హస్థ్యం చ సమాసాద్య యజ దేవాన్పితౄనథ ।
ఋణాన్మోచయ మాం పుత్ర ప్రాప్య దారాన్మనోరమాన్ ॥ ౨౮॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ ।
తస్మాత్పుత్ర మహాభాగ కురుష్వాద్య గృహాశ్రమం ॥ ౨౯॥

కృత్వా గృహాశ్రమం పుత్ర సుఖినం కురు మాం శుక ।
ఆశా మే మహతీ పుత్ర పూరయస్వ మహామతే ॥ ౩౦॥

తపస్తప్త్వా మహాఘోరం ప్రాప్తోఽసి త్వమయోనిజః ।
దేవరూపీ మహాప్రాజ్ఞ పాహి మాం పితరం శుక ॥ ౩౧॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి వాదినమభ్యాశే ప్రాప్తః ప్రాహ శుకస్తదా ।
విరక్తః సోఽతిరక్తం తం సాక్షాత్పితరమాత్మనః ॥ ౩౨॥

శుక ఉవాచ ।
కిం త్వం వదసి ధర్మజ్ఞ వేదవ్యాస మహామతే ।
తత్త్వేన శాధి శిష్యం మాం త్వదాజ్ఞాం కరవాణ్యలం ॥ ౩౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
త్వదర్థే యత్తపస్తప్తం మయా పుత్ర శతం సమాః ।
ప్రాప్తస్త్వం చాతిదుఃఖేన శివస్యారాధనేన చ ॥ ౩౪॥

దదామి తవ విత్తం తు ప్రార్థయిత్వాథ భూపతిం |
సుఖం భుంక్ష్వ మహాప్రాజ్ఞ ప్రాప్య యౌవనముత్తమం || ౩౫||

శుక ఉవాచ |
కిం సుఖం మానుషే లోకే బ్రూహి తాత నిరామయం |
దుఃఖవిద్ధం సుఖం ప్రాజ్ఞా న వదంతి సుఖం కిల || ౩౬||

స్త్రియం కృత్వా మహాభాగ భవామి తద్వశానుగః |
సుఖం కిం పరతంత్రస్య స్త్రీజితస్య విశేషతః || ౩౭||

కదాచిదపి ముచ్యేత లోహకాష్ఠాదియంత్రితః |
పుత్రదారైర్నిబద్ధస్తు న విముచ్యేత కర్హిచిత్ || ౩౮||

విణ్మూత్రసంభవో దేహో నారీణాం తన్మయస్తథా |
కః ప్రీతిం తత్ర విప్రేంద్ర విబుధః కర్తుమిచ్ఛతి || ౩౯||

అయోనిజోఽహం విప్రర్షే యోనౌ మే కీదృశీ మతిః |
న వాంఛామ్యహమగ్రేఽపి యోనావేవ సముద్భవం || ౪౦||

విట్సుఖం కిము వాంఛామి త్యక్త్వాఽఽత్మసుఖమద్భుతం |
ఆత్మారామశ్చ భూయోఽపి న భవత్యతిలోలుపః || ౪౧||

ప్రథమం పఠితా వేదా మయా విస్తారితాశ్చ తే |
హింసామయాస్తే పతితాః కర్మమార్గప్రవర్తకాః || ౪౨||

బృహస్పతిర్గురుః ప్రాప్తః సోఽపి మగ్నో గృహార్ణవే |
అవిద్యాగ్రస్తహృదయః కథం తారయితుం క్షమః || ౪౩||

రోగగ్రస్తో యథా వైద్యః పరరోగచికిత్సకః |
తథా గురుర్ముముక్షోర్మే గృహస్థోఽయం విడంబనా || ౪౪||

కృత్వా ప్రణామం గురవే త్వత్సమీపముపాగతః |
త్రాహి మాం తత్త్వబోధేన భీతం సంసారసర్పతః || ౪౫||

సంసారేఽస్మిన్మహాఘోరే భ్రమణం నభచక్రవత్ |
న చ విశ్రమణం క్వాపి సూర్యస్యేవ దివానిశి || ౪౬||

కిం సుఖం తాత సంసారే నిజతత్త్వవిచారణాత్ |
మూఢానాం సుఖబుద్ధిస్తు విట్సు కీటసుఖం యథా || ౪౭||

అధీత్య వేదశాస్త్రాణి సంసారే రాగిణశ్చ యే |
తేభ్యః పరో న మూర్ఖోఽస్తి సధర్మా శ్వాశ్వసూకరైః || ౪౮||

మానుష్యం దుర్లభం ప్రాప్య వేదశాస్త్రాణ్యధీత్య చ |
బధ్యతే యది సంసారే కో విముచ్యేత మానవః || ౪౯||

నాతః పరతరం లోకే క్వచిదాశ్చర్యమద్భుతం |

పుత్రదారగృహాసక్తః పండితః పరిగీయతే ॥ ౫౦॥

న బాధ్యతే యః సంసారే నరో మాయాగుణైస్త్రిభిః ।
స విద్వాన్స చ మేధావీ శాస్త్రపారం గతో హి సః ॥ ౫౧॥

కిం వృథాధ్యయనేనాత్ర దృఢబంధకరేణ చ ।
పఠితవ్యం తదేవాశు మోచయేద్భవబంధనాత్ ॥ ౫౨॥

గృహ్ణాతి పురుషం యస్మాద్గృహం తేన ప్రకీర్తితం ।
క్వ సుఖం బంధనాగారే తేన భీతోఽస్మ్యహం పితః ॥ ౫౩॥

యేఽబుధా మందమతయో విధినా ముషితాశ్చ యే ।
తే ప్రాప్య మానుషం జన్మ పునర్బంధం విశంత్యుత ॥ ౫౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
న గృహం బంధనాగారం బంధనే న చ కారణం ।
మనసా యో వినిర్ముక్తో గృహస్థోఽపి విముచ్యతే ॥ ౫౫॥

న్యాయాగతధనః కుర్వన్వేదోక్తం విధివత్క్రమాత్ ।
గృహస్థోఽపి విముచ్యేత శ్రాద్ధకృత్సత్యవాక్ శుచిః ॥ ౫౬॥

బ్రహ్మచారీ యతిశ్చైవ వానప్రస్థో వ్రతస్థితః ।
గృహస్థం సముపాసంతే మధ్యాహ్నాతిక్రమే సదా ॥ ౫౭॥

శ్రద్ధయా చాన్నదానేన వాచా సూనృతయా తథా ।
ఉపకుర్వంతి ధర్మస్థా గృహాశ్రమనివాసినః ॥ ౫౮॥

గృహాశ్రమాత్పరో ధర్మో న దృష్టో న చ వై శ్రుతః ।
వసిష్ఠాదిభిరాచార్యైర్జ్ఞానిభిః సముపాశ్రితః ॥ ౫౯॥

కిమసాధ్యం మహాభాగ వేదోక్తాని చ కుర్వతః ।
స్వర్గం మోక్షం చ సజ్జన్మ యద్యద్వాంఛతి తద్భవేత్ ॥ ౬౦॥

ఆశ్రమాదాశ్రమం గచ్ఛేదితి ధర్మవిదో విదుః ।
తస్మాదగ్నిం సమాధాయ కురు కర్మాణ్యతంద్రితః ॥ ౬౧॥

దేవాన్పితౄన్మనుష్యాంశ్చ సంతర్ప్య విధివత్సుత ।
పుత్రముత్పాద్య ధర్మజ్ఞ సంయోజ్య చ గృహాశ్రమే ॥ ౬౨॥

త్యక్త్వాగృహం వనం గత్వా కర్తాసి వ్రతముత్తమం ।
వానప్రస్థాశ్రమం కృత్వా సంన్యాసం చ తతః పరం ॥ ౬౩॥

ఇంద్రియాణి మహాభాగ మాదకాని సునిశ్చితం ।
అదారస్య దురంతాని పంచైవ మనసా సహ ॥ ౬౪॥

తస్మాద్దారాన్ప్రకుర్వీత తజ్జయాయ మహామతే ।
వార్ధకే తప ఆతిష్ఠేదితి శాస్త్రోదితం వచః ॥ ౬౫॥

విశ్వామిత్రో మహాభాగ తపః కృత్వాతిదుశ్చరం |
త్రీణి వర్షసహస్రాణి నిరాహారో జితేంద్రియః || ౬౬||

మోహితశ్చ మహాతేజా వనే మేనకయా స్థితః |
శకుంతలా సముత్పన్నా పుత్రీ తద్వీర్యజా శుభా || ౬౭||

దృష్ట్వా దాశసుతాం కాలీం పితా మమ పరాశరః |
కామబాణార్దితః కన్యాం తాం జగ్రాహోడుపే స్థితః || ౬౮||

బ్రహ్మాపి స్వసుతాం దృష్ట్వా పంచబాణప్రపీడితః |
ధావమానశ్చ రుద్రేణ మూర్చ్ఛితశ్చ నివారితః || ౬౯||

తస్మాత్త్వమపి కల్యాణ కురు మే వచనం హితం |
కులజాం కన్యకాం వృత్వా వేదమార్గం సమాశ్రయ || ౭౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ప్రథమస్కంధే
వ్యాసేన గృహస్థధర్మవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః || ౧౪||

౧౫ శుకవైరాగ్యవర్ణనం

శ్రీశుక ఉవాచ |
నాహం గృహం కరిష్యామి దుఃఖదం సర్వదా పితః |
వాగురాసదృశం నిత్యం బంధనం సర్వదేహినాం || ౧||

ధనచింతాతురాణాం హి క్వ సుఖం తాత దృశ్యతే |
స్వజనైః ఖలు పీడ్యంతే నిర్ధనా లోలుపా జనాః || ౨||

ఇంద్రోఽపి న సుఖీ తాదృగ్యాదృశో భిక్షునిఃస్పృహః |
కోఽన్యః స్యాదిహ సంసారే త్రిలోకీవిభవే సతి || ౩||

తపంతం తాపసం దృష్ట్వా మఘవా దుఃఖితోఽభవత్ |
విఘ్నాన్బహువిధానస్య కరోతి చ దివస్పతిః || ౪||

బ్రహ్మాపి న సుఖీ విష్ణుర్లక్ష్మీం ప్రాప్య మనోరమాం |
ఖేదం ప్రాప్నోతి సతతం సంగ్రామైరసురైః సహ || ౫||

కరోతి విపులాన్యత్నాంస్తపశ్చరతి దుశ్చరం |
రమాపతిరపి శ్రీమాన్కస్యాస్తి విపులం సుఖం || ౬||

శంకరోఽపి సదా దుఃఖీ భవత్యేవ చ వేద్మ్యహం |
తపశ్చర్యాం ప్రకుర్వాణో దైత్యయుద్ధకరః సదా || ౭||

కదాచిన్న సుఖీ శేతే ధనవానపి లోలుపః |
నిర్ధనస్తు కథం తాత సుఖం ప్రాప్నోతి మానవః || ౮||

జానన్నపి మహాభాగ పుత్రం వా వీర్యసంభవం |
నియోక్ష్యసి మహాఘోరే సంసారే దుఃఖదే సదా || ౯||

జన్మదుఃఖం జరాదుఃఖం దుఃఖం చ మరణే తథా ।
గర్భవాసే పునర్దుఃఖం విష్ఠామూత్రమయే పితః ॥ ౧౦॥

తస్మాదతిశయం దుఃఖం తృష్ణాలోభసముద్భవం ।
యాంచాయాం పరమం దుఃఖం మరణాదపి మానద ॥ ౧౧॥

ప్రతిగ్రహధనా విప్రా న బుద్ధిబలజీవనాః ।
పరాశా పరమం దుఃఖం మరణం చ దినే దినే ॥ ౧౨॥

పఠిత్వా సకలాన్ వేదాంఛాస్త్రాణి చ సమంతతః ।
గత్వా చ ధనినాం కార్యా స్తుతిః సర్వాత్మనా బుధైః ॥ ౧౩॥

ఏకోదరస్య కా చింతా పత్రమూలఫలాదిభిః ।
యేనకేనాప్యుపాయేన సంతుష్ట్యా చ ప్రపూర్యతే ॥ ౧౪॥

భార్యా పుత్రాస్తథా పౌత్రాః కుటుంబే విపులే సతి ।
పూరణార్థం మహద్దుఃఖం క్వ సుఖం పితరద్భుతం ॥ ౧౫॥

యోగశాస్త్రం వద మమ జ్ఞానశాస్త్రం సుఖాకరం ।
కర్మకాండేఽఖిలే తాత న రమేఽహం కదాచన ॥ ౧౬॥

వద కర్మక్షయోపాయం ప్రారబ్ధం సంచితం తథా ।
వర్తమానం యథా నశ్యేత్ త్రివిధం కర్మమూలజం ॥ ౧౭॥

జలూకేవ సదా నారీ రుధిరం పిబతీతి వై ।
మూర్ఖస్తు న విజానాతి మోహితో భావచేష్టితైః ॥ ౧౮॥

భోగైర్వీర్యం ధనం పూర్ణం మనః కుటిలభాషణైః ।
కాంతా హరతి సర్వస్వం కః స్తేనస్తాదృశోఽపరః ॥ ౧౯॥

నిద్రాసుఖవినాశార్థం మూర్ఖస్తు దారసంగ్రహం ।
కరోతి వంచితో ధాత్రా దుఃఖాయ న సుఖాయ చ ॥ ౨౦॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవంవిధాని వాక్యాని శ్రుత్వా వ్యాసః శుకస్య చ ।
సంప్రాప మహతీం చింతాం కిం కరోమీత్యసంశయం ॥ ౨౧॥

తస్య సుస్రువురశ్రూణి లోచనాదుఃఖజాని చ ।
వేపథుశ్చ శరీరేఽభూద్గ్లానిం ప్రాప మనస్తథా ॥ ౨౨॥

శోచంతం పితరం దృష్ట్వా దీనం శోకపరిప్లుతం ।
ఉవాచ పితరం వ్యాసం విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః ॥ ౨౩॥

అహో మాయాబలం చోగ్రం యన్మోహయతి పండితం ।
వేదాంతస్య చ కర్తారం సర్వజ్ఞం వేదసమ్మితం ॥ ౨౪॥

న జానే కా చ సా మాయా కింస్విత్సాతీవ దుష్కరా ।

యా మోహయతి విద్వాంసం వ్యాసం సత్యవతీసుతం ॥ ౨౫॥

పురాణానాం చ వక్తా చ నిర్మాతా భారతస్య చ ।
విభాగకర్తా వేదానాం సోఽపి మోహముపాగతః ॥ ౨౬॥

తాం యామి శరణం దేవీం యా మోహయతి వై జగత్ ।
బ్రహ్మావిష్ణుహరాదీంశ్చ కథాన్యేషాం చ కీదృశీ ॥ ౨౭॥

కోఽప్యస్తి త్రిషు లోకేషు యో న ముహ్యతి మాయయా ।
యన్మోహం గమితాః పూర్వే బ్రహ్మావిష్ణుహరాదయః ॥ ౨౮॥

అహో బలమహో వీర్యం దేవ్యా ఖలు వినిర్మితం ।
మాయయైవ వశం నీతః సర్వజ్ఞ ఈశ్వరః ప్రభుః ॥ ౨౯॥

విష్ణ్వంశసంభవో వ్యాస ఇతి పౌరాణికా జగుః ।
సోఽపి మోహార్ణవే మగ్నో భగ్నపోతో వణిగ్యథా ॥ ౩౦॥

అశ్రుపాతం కరోత్యద్య వివశః ప్రాకృతో యథా ।
అహో మాయాబలం చైతద్దుస్త్యజం పండితైరపి ॥ ౩౧॥

కోఽయం కోఽహం కథం చేహ కీదృశోఽయం భ్రమః కిల ।
పంచభూతాత్మకే దేహే పితాపుత్రేతి వాసనా ॥ ౩౨॥

బలిష్ఠా ఖలు మాయేయం మాయినామపి మోహినీ ।
యయాభిభూతః కృష్ణోఽపి కరోతి రోదనం ద్విజః ॥ ౩౩॥

సూత ఉవాచ ।
తాం నత్వా మనసా దేవీం సర్వకారణకారణాం ।
జననీం సర్వదేవానాం బ్రహ్మాదీనాం తథేశ్వరీం ॥ ౩౪॥

పితరం ప్రాహ దీనం తం శోకార్ణవపరిప్లుతం ।
అరణీసంభవో వ్యాసం హేతుమద్వచనం శుభం ॥ ౩౫॥

పారాశర్య మహాభాగ సర్వేషాం బోధదః స్వయం ।
కిం శోకం కురుషే స్వామిన్యథాజ్ఞః ప్రాకృతో నరః ॥ ౩౬॥

అద్యాహం తవ పుత్రోఽస్మి న జానే పూర్వజన్మని ।
కోఽహం కస్త్వం మహాభాగ విభ్రమోఽయం మహాత్మని ॥ ౩౭॥

కురు ధైర్యం ప్రబుధ్యస్వ మా విషాదే మనః కృథాః ।
మోహజాలమిమం మత్వా ముంచ శోకం మహామతే ॥ ౩౮॥

క్షుధానివృత్తిర్భక్ష్యేణ న పుత్రదర్శనేన చ ।
పిపాసా జలపానేన యాతి నైవాత్మజేక్షణాత్ ॥ ౩౯॥

ఘ్రాణం సుఖం సుగంధేన కర్ణజం శ్రవణేన చ ।
స్త్రీసుఖం తు స్త్రియా నూనం పుత్రోఽహం కిం కరోమి తే ॥ ౪౦॥

అజీగర్తేన పుత్రోఽపి హరిశ్చంద్రాయ భూభుజే ।
పశుకామాయ యజ్ఞార్థే దత్తో మౌర్ఖ్యేన సర్వథా ॥ ౪౧॥

సుఖానాం సాధనం ద్రవ్యం ధనాత్సుఖసముచ్చయః ।
ధనమర్జయ లోభశ్చేత్పుత్రోఽహం కిం కరోమ్యహం ॥ ౪౨॥

మాం ప్రబోధయ బుద్ధ్యా త్వం దైవజ్ఞోఽసి మహామతే ।
యథా ముచ్యేయమత్యంతం గర్భవాసభయాన్మునే ॥ ౪౩॥

దుర్లభం మానుషం జన్మ కర్మభూమావిహానఘ ।
తత్రాపి బ్రాహ్మణత్వం వై దుర్లభం చోత్తమే కులే ॥ ౪౪॥

బద్ధోఽహమితి మే బుద్ధిర్నాపసర్పతి చిత్తతః ।
సంసారవాసనాజాలే నివిష్టా వృద్ధిగామినీ ॥ ౪౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తస్తు తదా వ్యాసః పుత్రేణామితబుద్ధినా ।
ప్రత్యువాచ శుకం శాంతం చతుర్థాశ్రమమానసం ॥ ౪౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
పఠ పుత్ర మహాభాగ మయా భాగవతం కృతం ।
శుభం న చాతివిస్తీర్ణం పురాణం బ్రహ్మసమ్మితం ॥ ౪౭॥

స్కంధా ద్వాదశ తత్రైవ పంచలక్షణసంయుతం ।
సర్వేషాం చ పురాణానాం భూషణం మమ సమ్మతం ॥ ౪౮॥

సదసజ్జ్ఞానవిజ్ఞానం శ్రుతమాత్రేణ జాయతే ।
యేన భాగవతేనేహ తత్పఠ త్వం మహామతే ॥ ౪౯॥

వటపత్రశయానాయ విష్ణవే బాలరూపిణే ।
కేనాస్మి బాలభావేన నిర్మితోఽహం చిదాత్మనా ॥ ౫౦॥

కిమర్థం కేన ద్రవ్యేణ కథం జానామి చాఖిలం ।
ఇత్యేవం చింత్యమానాయ ముకుందాయ మహాత్మనే ॥ ౫౧॥

శ్లోకార్ధేన తయా ప్రోక్తం భగవత్యాఖిలార్థదం ।
సర్వం ఖల్విదమేవాహం నాన్యదస్తి సనాతనం ॥ ౫౨॥

తద్వచో విష్ణునా పూర్వం సంవిజ్ఞాతం మనస్యపి ।
కేనోక్తా వాగియం సత్యా చింతయామాస చేతసా ॥ ౫౩॥

కథం వేద్మి ప్రవక్తారం స్త్రీపుంసౌ వా నపుంసకం ।
ఇతి చింతాప్రపన్నేన ధృతం భాగవతం హృది ॥ ౫౪॥

పునః పునః కృతోచ్చారస్తస్మిన్నేవాస్తచేతసా ।
వటపత్రే శయానః సన్నభూచ్చింతాసమన్వితః ॥ ౫౫॥

తదా శాంతా భగవతీ ప్రాదురాస చతుర్భుజా ।
శంఖచక్రగదాపద్మవరాయుధధరా శివా ॥ ౫౬॥

దివ్యాంబరధరా దేవీ దివ్యభూషణభూషితా ।
సంయుతా సదృశీభిశ్చ సఖీభిః స్వవిభూతిభిః ॥ ౫౭॥

ప్రాదుర్బభూవ తస్యాగ్రే విష్ణోరమితతేజసః ।
మందహాస్యం ప్రయుంజానా మహాలక్ష్మీః శుభాననా ॥ ౫౮॥

సూత ఉవాచ ।
తాం తథా సంస్థితాం దృష్ట్వా హృదయే కమలేక్షణః ।
విస్మితః సలిలే తస్మిన్నిరాధారా మనోరమాం ॥ ౫౯॥

రతిర్భూతిస్తథా బుద్ధిర్మతిః కీర్తిః స్మృతిర్ధృతిః ।
శ్రద్ధా మేధా స్వధా స్వాహా క్షుధా నిద్రా దయా గతిః ॥ ౬౦॥

తుష్టిః పుష్టిః క్షమా లజ్జా జృంభా తంద్రా చ శక్తయః ।
సంస్థితాః సర్వతః పార్శ్వే మహాదేవ్యాః పృథక్పృథక్ ॥ ౬౧॥

వరాయుధధరాః సర్వా నానాభూషణభూషితాః ।
మందారమాలాకులితా ముక్తాహారవిరాజితాః ॥ ౬౨॥

తాం దృష్ట్వా తాశ్చ సంవీక్ష్య తస్మిన్నేకార్ణవే జలే ।
విస్మయావిష్టహృదయః సంబభూవ జనార్దనః ॥ ౬౩॥

చింతయామాస సర్వాత్మా దృష్టమాయోఽతివిస్మితః ।
కుతో భూతాః స్త్రియః సర్వాః కుతోఽహం వటతల్పగః ॥ ౬౪॥

అస్మిన్నేకార్ణవే ఘోరే న్యగ్రోధః కథముత్థితః ।
కేనాహం స్థాపితోఽస్మ్యత్ర శిశుం కృత్వా శుభాకృతిం ॥ ౬౫॥

మమేయం జననీ నో వా మాయా వా కాపి దుర్ఘటా ।
దర్శనం కేనచిత్త్వద్య దత్తం వా కేన హేతునా ॥ ౬౬॥

కిం మయా చాత్ర వక్తవ్యం గంతవ్యం వా న వా క్వచిత్ ।
మౌనమాస్థాయ తిష్ఠేయం బాలభావాదతంద్రితః ॥ ౬౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శుకవైరాగ్యవర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫॥

౧౬ వ్యాసోపదేశవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
దృష్ట్వా తం విస్మితం దేవం శయానం వటపత్రకే ।
ఉవాచ సస్మితం వాక్యం విష్ణో కిం విస్మితో హ్యసి ॥ ౧॥

మహాశక్త్యాః ప్రభావేణ త్వం మాం విస్మృతవాన్పురా ।

ప్రభవే ప్రలయే జాతే భూత్వా భూత్వా పునః పునః ॥ ౨॥

నిర్గుణా సా పరా శక్తిః సగుణస్త్వం తథాప్యహం ।
సాత్త్వికీ కిల యా శక్తిస్తాం శక్తిం విద్ధి మామికాం ॥ ౩॥

త్వన్నాభికమలాద్బ్రహ్మా భవిష్యతి ప్రజాపతిః ।
స కర్తా సర్వలోకస్య రజోగుణసమన్వితః ॥ ౪॥

స తదా తప ఆస్థాయ ప్రాప్య శక్తిమనుత్తమాం ।
రజసా రక్తవర్ణంచ కరిష్యతి జగత్త్రయం ॥ ౫॥

సగుణాన్పంచభూతాంశ్చ సముత్పాద్య మహామతిః ।
ఇంద్రియాణీంద్రియేశాంశ్చ మనఃపూర్వాన్సమంతతః ॥ ౬॥

కరిష్యతి తతః సర్గం తేన కర్తా స ఉచ్యతే ।
విశ్వస్యాస్య మహాభాగ త్వం వై పాలయితా తథా ॥ ౭॥

తద్భ్రువోర్మధ్యదేశాచ్చ క్రోధాద్రుద్రో భవిష్యతి ।
తపః కృత్వా మహాఘోరం ప్రాప్య శక్తిం తు తామసీం ॥ ౮॥

కల్పాంతే సోఽపి సంహర్తా భవిష్యతి మహామతే ।
తేనాహం త్వాముపాయాతా సాత్త్వికీం త్వమవేహి మాం ॥ ౯॥

స్థాస్యేఽహం త్వత్సమీపస్థా సదాహం మధుసూదన ।
హృదయే తే కృతావాసా భవామి సతతం కిల ॥ ౧౦॥

విష్ణురువాచ ।
శ్లోకస్యార్ధం మయా పూర్వం శ్రుతం దేవి స్ఫుటాక్షరం ।
తత్కేనోక్తం వరారోహే రహస్యం పరమం శివం ॥ ౧౧॥

తన్మే బ్రూహి వరారోహే సంశయోఽయం వరాననే ।
నిర్ధనో హి యథా ద్రవ్యం తత్స్మరామి పునః పునః ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
విష్ణోస్తద్వచనం శ్రుత్వా మహాలక్ష్మీః స్మితాననా ।
ఉవాచ పరయా ప్రీత్యా వచనం చారుహాసినీ ॥ ౧౩॥

మహాలక్ష్మీరువాచ ।
శృణు శౌరే వచో మహ్యం సగుణాహం చతుర్భుజా ।
మాం జానాసి న జానాసి నిర్గుణాం సగుణాలయాం ॥ ౧౪॥

త్వం జానీహి మహాభాగ తయా తత్ప్రకటీకృతం ।
పుణ్యం భాగవతం విద్ధి వేదసారం శుభావహం ॥ ౧౫॥

కృపాం చ మహతీం మన్యే దేవ్యాః శత్రునిషూదన ।
యయా ప్రోక్తం పరం గుహ్యం హితాయ తవ సువ్రత ॥ ౧౬॥

రక్షణీయం సదా చిత్తే న విస్మార్యం కదాచన ।
సారం హి సర్వశాస్త్రాణాం మహావిద్యాప్రకాశితం ॥ ౧౭॥

నాతః పరం వేదితవ్యం వర్తతే భువనత్రయే ।
ప్రియోఽసి ఖలు దేవ్యాస్త్వం తేన తే వ్యాహృతం వచః ॥ ౧౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచో దేవ్యా మహాలక్ష్మ్యాశ్చతుర్భుజః ।
దధార హృదయే నిత్యం మత్వా మంత్రమనుత్తమం ॥ ౧౯॥

కాలేన కియతా తత్ర తన్నాభికమలోద్భవః ।
బ్రహ్మా దైత్యభయాత్త్రస్తో జగామ శరణం హరేః ॥ ౨౦॥

తతః కృత్వా మహాయుద్ధం హత్వా తౌ మధుకైటభౌ ।
జజాప భగవాన్విష్ణుః శ్లోకార్ధం విశదాక్షరం ॥ ౨౧॥

జపంతం వాసుదేవం చ దృష్ట్వా దేవః ప్రజాపతిః ।
పప్రచ్ఛ పరమప్రీతః కంజజః కమలాపతిం ॥ ౨౨॥

కిం త్వం జపసి దేవేశ త్వత్తః కోఽప్యధికోఽస్తి వై ।
యత్కృత్వా పుండరీకాక్ష ప్రీతోఽసి జగదీశ్వర ॥ ౨౩॥

హరిరువాచ ।
మయి త్వయి చ యా శక్తిః క్రియాకారణలక్షణా ।
విచారయ మహాభాగ యా సా భగవతీ శివా ॥ ౨౪॥

యస్యాధారే జగత్సర్వం తిష్ఠత్యత్ర మహార్ణవే ।
సాకారా యా మహాశక్తిరమేయా చ సనాతనీ ॥ ౨౫॥

యయా విసృజ్యతే విశ్వం జగదేతచ్చరాచరం ।
సైషా ప్రసన్నా వరదా నృణాం భవతి ముక్తయే ॥ ౨౬॥

సా విద్యా పరమా ముక్తేర్హేతుభూతా సనాతనీ ।
సంసారబంధహేతుశ్చ సైవ సర్వేశ్వరేశ్వరీ ॥ ౨౭॥

అహం త్వమఖిలం విశ్వం తస్యాశ్చిచ్ఛక్తిసంభవం ।
విద్ధి బ్రహ్మన్న సందేహః కర్తవ్యః సర్వదానఘ ॥ ౨౮॥

శ్లోకార్ధేన తయా ప్రోక్తం తద్వై భాగవతం కిల ।
విస్తరో భవితా తస్య ద్వాపరాదౌ యుగే తథా ॥ ౨౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
బ్రహ్మణా సంగృహీతం చ విష్ణోస్తు నాభిపంకజే ।
నారదాయ చ తేనోక్తం పుత్రాయామితబుద్ధయే ॥ ౩౦॥

నారదేన తథా మహ్యం దత్తం హి మునినా పురా ।
మయా కృతమిదం పూర్ణం ద్వాదశస్కంధవిస్తరం ॥ ౩౧॥

తత్పరస్వ మహాభాగ పురాణం బ్రహ్మసమ్మితం |
పంచలక్షణయుక్తం చ దేవ్యాశ్చరితముత్తమం || ౩౨||

తత్త్వజ్ఞానరసోపేతం సర్వేషాముత్తమోత్తమం |
ధర్మశాస్త్రసమం పుణ్యం వేదార్థోపబృంహితం || ౩౩||

వృత్రాసురవధోపేతం నానాఖ్యానకథాయుతం |
బ్రహ్మవిద్యానిధానం తు సంసారార్ణవతారకం || ౩౪||

గృహాణ త్వం మహాభాగ యోగ్యోఽసి మతిమత్తరః |
పుణ్యం భాగవతం నామ పురాణం పురుషర్షభ || ౩౫||

అష్టాదశసహస్రాణాం శ్లోకానాం కురు సంగ్రహం |
అజ్ఞాననాశనం దివ్యం జ్ఞానభాస్కరబోధకం || ౩౬||

సుఖదం శాంతిదం ధన్యం దీర్ఘాయుష్యకరం శివం |
శృణ్వతాం పఠతాం చేదం పుత్రపౌత్రవివర్ధనం || ౩౭||

శిష్యోఽయం మమ ధర్మాత్మా లోమహర్షణసంభవః |
పఠిష్యతి త్వయా సార్ధం పురాణీం సంహితాం శుభాం || ౩౮||

సూత ఉవాచ |
ఇత్యుక్తం తేన పుత్రాయ మహ్యం చ కథితం కిల |
మయా గృహీతం తత్సర్వం పురాణం చాతివిస్తరం || ౩౯||

శుకోఽధీత్య పురాణం తు స్థితో వ్యాసాశ్రమే శుభే |
న లేభే శర్మ ధర్మాత్మా బ్రహ్మాత్మజ ఇవాపరః || ౪౦||

ఏకాంతసేవీ వికలః స శూన్య ఇవ లక్ష్యతే |
నాత్యంతభోజనాసక్తో నోపవాసరతస్తథా || ౪౧||

చింతావిష్టం శుకం దృష్ట్వా వ్యాసః ప్రాహ సుతం ప్రతి |
కిం పుత్ర చింత్యతే నిత్యం కస్మాద్వ్యగ్రోఽసి మానద || ౪౨||

ఆస్సే ధ్యానపరో నిత్యమృణగ్రస్త ఇవాధనః |
కా చింతా వర్తతే పుత్ర మయి తాతే తు తిష్ఠతి || ౪౩||

సుఖం భుంక్ష్వ యథాకామం ముంచ శోకం మనోగతం |
జ్ఞానం చింతయ శాస్త్రోక్తం విజ్ఞానే చ మతిం కురు || ౪౪||

న చేన్మనసి తే శాంతిర్వచసా మమ సువ్రత |
గచ్ఛ త్వం మిథిలాం పుత్ర పాలితాం జనకేన హ || ౪౫||

స తే మోహం మహాభాగ నాశయిష్యతి భూపతిః |
జనకో నామ ధర్మాత్మా విదేహః సత్యసాగరః || ౪౬||

తం గత్వా నృపతిం పుత్ర సందేహం స్వం నివర్తయ |

వర్ణాశ్రమాణాం ధర్మాంస్త్వం పృచ్ఛ పుత్ర యథాతథం ॥ ౪౭॥

జీవన్ముక్తః స రాజర్షిర్బ్రహ్మజ్ఞానమతిః శుచిః ।
తథ్యవక్తాతిశాంతశ్చ యోగీ యోగప్రియః సదా ॥ ౪౮॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య వ్యాసస్యామితతేజసః ।
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః శుకశ్చారణిసంభవః ॥ ౪౯॥

దంభోఽయం కిల ధర్మాత్మన్భాతి చిత్తే మమాధునా ।
జీవన్ముక్తో విదేహశ్చ రాజ్యం శాస్తి ముదాన్వితః ॥ ౫౦॥

వంధ్యాపుత్ర ఇవాభాతి రాజాసౌ జనకః పితః ।
కుర్వన్ రాజ్యం విదేహః కిం సందేహోఽయం మమాద్భుతః ॥ ౫౧॥

ద్రష్టుమిచ్ఛామ్యహం భూపం విదేహం నృపసత్తమం ।
కథం తిష్ఠతి సంసారే పద్మపత్రమివాంభసి ॥ ౫౨॥

సందేహోఽయం మహాంస్తాత విదేహే పరివర్తతే ।
మోక్షః కిం వదతాం శ్రేష్ఠ సౌగతానామివాపరః ॥ ౫౩॥

కథం భుక్తమభుక్తం స్యాదకృతం చ కృతం కథం ।
వ్యవహారః కథం త్యాజ్య ఇంద్రియాణాం మహామతే ॥ ౫౪॥

మాతా పుత్రస్తథా భార్యా భగినీ కులటా తథా ।
భేదాభేదః కథం న స్యాద్ద్యద్యేతన్ముక్తతా కథం ॥ ౫౫॥

కటు క్షారం తథా తీక్ష్ణం కషాయం మిష్టమేవ చ ।
రసనా యది జానాతి భుంక్తే భోగాననుత్తమాన్ ॥ ౫౬॥

శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిపరిజ్ఞానం యదా భవేత్ ।
ముక్తతా కీదృశీ తాత సందేహోఽయం మమాద్భుతః ॥ ౫౭॥

శత్రుమిత్రపరిజ్ఞానం వైరం ప్రీతికరం సదా ।
వ్యవహారే పరే తిష్ఠన్కథం న కురుతే నృపః ॥ ౫౮॥

చౌరం వా తాపసం వాపి సమానం మన్యతే కథం ।
అసమా యది బుద్ధిః స్యాన్ముక్తతా తర్హి కీదృశీ ॥ ౫౯॥

దృష్టపూర్వో న మే కశ్చిజ్జీవన్ముక్తశ్చ భూపతిః ।
శంకేయం మహతీ తాత గృహే ముక్తః కథం నృపః ॥ ౬౦॥

దిదృక్షా మహతీ జాతా శ్రుత్వా తం భూపతిం తథా ।
సందేహవినివృత్త్యర్థం గచ్ఛామి మిథిలాం ప్రతి ॥ ౬౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శుకం ప్రతి వ్యాసోపదేశవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ శుకస్య రాజమందిరప్రవేశవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా పితరం పుత్రః పాదయోః పతితః శుకః ।
బద్ధాంజలిరువాచేదం గంతుకామో మహామనాః ॥ ౧॥

ఆపృచ్ఛే త్వాం మహాభాగ గ్రాహ్యం తే వచనం మయా ।
విదేహాంద్రష్టుమిచ్ఛామి పాలితాంజనకేన తు ॥ ౨॥

వినా దండం కథం రాజ్యం కరోతి జనకః కిల ।
ధర్మే న వర్తతే లోకో దండశ్చేన్న భవేద్యది ॥ ౩॥

ధర్మస్య కారణం దండో మన్వాదిప్రహితః సదా ।
స కథం వర్తతే తాత సంశయోఽయం మహాన్మమ ॥ ౪॥

మమ మాతా త్వియం వంధ్యా తద్వద్భాతి విచేష్టితం ।
పృచ్ఛామి త్వాం మహాభాగ గచ్ఛామి చ పరంతప ॥ ౫॥

సూత ఉవాచ ।
తం దృష్ట్వా గంతుకామం చ శుకం సత్యవతీసుతః ।
ఆలింగ్యోవాచ పుత్రం తం జ్ఞానినం నిఃస్పృహం దృఢం ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
స్వస్త్యస్తు శక దీర్ఘాయుర్భవ పుత్ర మహామతే ।
సత్యాం వాచం ప్రదత్త్వా మే గచ్ఛ తాత యథాసుఖం ॥ ౭॥

ఆగంతవ్యం పునర్గత్వా మమాశ్రమమనుత్తమం ।
న కుత్రాపి చ గంతవ్యం త్వయా పుత్ర కథంచన ॥ ౮॥

సుఖం జీవామి పుత్రాహం దృష్ట్వా తే ముఖపంకజం ।
అపశ్యందుఃఖమాప్నోమి ప్రాణస్త్వమసి మే సుత ॥ ౯॥

దృష్ట్వా త్వం జనకం పుత్ర సందేహం వినివర్త్య చ ।
అత్రాగత్య సుఖం తిష్ఠ వేదాధ్యయనతత్పరః ॥ ౧౦॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః సోఽభివాద్యార్యం కృత్వా చైవ ప్రదక్షిణాం ।
చలితస్తరసాతీవ ధనుర్ముక్తః శరో యథా ॥ ౧౧॥

సంపశ్యన్వివిధాందేశాల్లోకాంశ్చ విత్తధర్మిణః ।
వనాని పాదపాంశ్చైవ క్షేత్రాణి ఫలితాని చ ॥ ౧౨॥

తాపసాంస్తప్యమానాంశ్చ యాజకాందీక్షయాన్వితాన్ ।
యోగాభ్యాసరతాన్యోగివానప్రస్థాన్వనౌకసః ॥ ౧౩॥

శైవాన్పాశుపతాంశ్చైవ సౌరాంఛాక్తాంశ్చ వైష్ణవాన్ ।
వీక్ష్య నానావిధాంధర్మాంజగామాతిస్మయన్మునిః ॥ ౧౪॥

వర్షద్వయేన మేరుం చ సముల్లంఘ్య మహామతిః ।
హిమాచలం చ వర్షేణ జగామ మిథిలాం ప్రతి ॥ ౧౫॥

ప్రవిష్టో మిథిలాం మధ్యే పశ్యన్సర్వర్ద్ధిముత్తమాం ।
ప్రజాశ్చ సుఖితాః సర్వాః సదాచారాః సుసంస్థితాః ॥ ౧౬॥

క్షత్రా నివారితస్తత్ర కస్త్వమత్ర సమాగతః ।
కిం తే కార్యం వదస్వేతి పృష్టస్తేన న చాబ్రవీత్ ॥ ౧౭॥

నిఃసృత్య నగరద్వారాత్స్థితః స్థాణురివాచలః ।
విస్మితోఽతిహసంస్తస్థౌ వచో నోవాచ కించన ॥ ౧౮॥

ప్రతీహార ఉవాచ ।
బ్రూహి మూకోఽసి కిం బ్రహ్మన్కిమర్థం త్వమిహాగతః ।
చలనం చ వినా కార్యం న భవేదితి మే మతిః ॥ ౧౯॥

రాజాజ్ఞయా ప్రవేష్టవ్యం నగరేఽస్మిన్సదా ద్విజ ।
అజ్ఞాతకులశీలస్య ప్రవేశో నాత్ర సర్వథా ॥ ౨౦॥

తేజస్వీ భాసి నూనం త్వం బ్రాహ్మణో వేదవిత్తమః ।
కులం కార్యం చ మే బ్రూహి యథేష్టం గచ్ఛ మానద ॥ ౨౧॥

శుక ఉవాచ ।
యదర్థమాగతోఽస్మ్యత్ర తత్ప్రాప్తం వచనాత్తవ ।
విదేహనగరం ద్రష్టుం ప్రవేశో యత్ర దుర్లభః ॥ ౨౨॥

మోహోఽయం మమ దుర్బుద్ధేః సముల్లంఘ్య గిరిద్వయం ।
రాజానం ద్రష్టుకామోఽహం పర్యటన్సముపాగతః ॥ ౨౩॥

వంచితోఽహం స్వయం పిత్రా దూషణం కస్య దీయతే ।
భ్రామితోఽహం మహాభాగ కర్మణా వా మహీతలే ॥ ౨౪॥

ధనాశా పురుషస్యేహ పరిభ్రమణకారణం ।
సా మే నాస్తి తథాప్యత్ర సంప్రాప్తోఽస్మి భ్రమాత్కిల ॥ ౨౫॥

నిరాశస్య సుఖం నిత్యం యది మోహే న మజ్జతి ।
నిరాశోఽహం మహాభాగ మగ్నోఽస్మిన్మోహసాగరే ॥ ౨౬॥

క్వ మేరుర్మిథిలా క్వేయం పద్భ్యాం చ సముపాగతః ।
పరిశ్రమఫలం కిం మే వంచితో విధినా కిల ॥ ౨౭॥

ప్రారబ్ధం కిల భోక్తవ్యం శుభం వాప్యథవాశుభం ।
ఉద్యమస్తద్వశే నిత్యం కారయత్యేవ సర్వథా ॥ ౨౮॥

న తీర్థం న చ వేదోఽత్ర యదర్థమిహ మే శ్రమః ।
అప్రవేశః పురే జాతో విదేహో నామ భూపతిః ॥ ౨౯॥

ఇత్యుక్త్వా విరరామాశు మౌనీభూత ఇవ స్థితః |
జ్ఞాతో హి ప్రతిహారేణ జ్ఞానీ కశ్చిద్ద్విజోత్తమః || ౩౦||

సామపూర్వమువాచాసౌ తం క్షత్తా సంస్థితం మునిం |
గచ్ఛ భో యత్ర తే కార్యం యథేష్టం ద్విజసత్తమ || ౩౧||

అపరాధో మమ బ్రహ్మన్యన్నివారితవానహం |
తత్క్షంతవ్యం మహాభాగ విముక్తానాం క్షమా బలం || ౩౨||

శుక ఉవాచ |
కిం తేఽత్ర దూషణం క్షత్తః పరతంత్రోఽసి సర్వదా |
ప్రభుకార్యం ప్రకర్తవ్యం సేవకేన యథోచితం || ౩౩||

న భూపదూషణం చాత్ర యదహం రక్షితస్త్వయా |
చోరశత్రుపరిజ్ఞానం కర్తవ్యం సర్వథా బుధైః || ౩౪||

మమైవ సర్వథా దోషో యదహం సముపాగతః |
గమనం పరగేహే యల్లఘుతాయాశ్చ కారణం || ౩౫||

ప్రతీహార ఉవాచ |
కిం సుఖం ద్విజ కిం దుఃఖం కిం కార్యం శుభమిచ్ఛతా |
కః శత్రుర్హితకర్తా కో బ్రూహి సర్వం మమాద్య వై || ౩౬||

శుక ఉవాచ |
ద్వైవిధ్యం సర్వలోకేషు సర్వత్ర ద్వివిధో జనః |
రాగీ చైవ విరాగీ చ తయోశ్చిత్తం ద్విధా పునః || ౩౭||

విరాగీ త్రివిధః కామం జ్ఞాతోఽజ్ఞాతశ్చ మధ్యమః |
రాగీ చ ద్వివిధః ప్రోక్తో మూర్ఖశ్చ చతురస్తథా || ౩౮||

చాతుర్యం ద్వివిధం ప్రోక్తం శాస్త్రజం మతిజం తథా |
మతిస్తు ద్వివిధా లోకే యుక్తాయుక్తేతి సర్వథా || ౩౯||

ప్రతీహార ఉవాచ |
యదుక్తం భవతా విద్వన్నార్థజ్ఞోఽహం ద్విజోత్తమ |
తత్సర్వం విస్తరేణాద్య యథార్థం వద సత్తమ || ౪౦||

శుక ఉవాచ |
రాగో యస్యాస్తి సంసారే స రాగీత్యుచ్యతే ధ్రువం |
దుఃఖం బహువిధం తస్య సుఖం చ వివిధం పునః || ౪౧||

ధనం ప్రాప్య సుతాందారాన్మానం చ విజయం తథా |
తదప్రాప్య మహద్దుఃఖం భవత్యేవ క్షణే క్షణే || ౪౨||

కార్యస్తస్య సుఖోపాయః కర్తవ్యం సుఖసాధనం |
తస్యారాతిః స విజ్ఞేయః సుఖవిఘ్నం కరోతి యః || ౪౩||

సుఖోత్పాదయితా మిత్రం రాగయుక్తస్య సర్వదా ।
చతురో నైవ ముహ్యేత మూర్ఖః సర్వత్ర ముహ్యతి ॥ ౪౪॥

విరక్తస్యాత్మరక్తస్య సుఖమేకాంతసేవనం ।
ఆత్మానుచింతనం చైవ వేదాంతస్య చ చింతనం ॥ ౪౫॥

దుఃఖం తదేతత్సర్వం హి సంసారకథనాదికం ।
శత్రవో బహవస్తస్య విజ్ఞస్య శుభమిచ్ఛతః ॥ ౪౬॥

కామః క్రోధః ప్రమాదశ్చ శత్రవో వివిధాః స్మృతాః ।
బంధుః సంతోష ఏవాస్య నాన్యోఽస్తి భువనత్రయే ॥ ౪౭॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య మత్వా తం జ్ఞానినం ద్విజం ।
క్షత్తా ప్రవేశయామాస కక్షాం చాతిమనోరమాం ॥ ౪౮॥

నగరం వీక్షమాణః సంస్త్రివిధ్యజనసంకులం ।
నానావిపణిద్రవ్యాఢ్యం క్రయవిక్రయకారకం ॥ ౪౯॥

రాగద్వేషయుతం కామలోభమోహాకులం తథా ।
వివదత్సుజనాకీర్ణం వసుపూర్ణం మహత్తరం ॥ ౫౦॥

పశ్యన్స త్రివిధాఁల్లోకాన్ప్రసరద్రాజమందిరం ।
ప్రాప్తః పరమతేజస్వీ ద్వితీయ ఇవ భాస్కరః ॥ ౫౧॥

నివారితశ్చ తత్రైవ ప్రతీహారేణ కాష్ఠవత్ ।
తత్రైవ చ స్థితో ద్వారి మోక్షమేవానుచింతయన్ ॥ ౫౨॥

ఛాయాయామాతపే చైవ సమదర్శీ మహాతపాః ।
ధ్యానం కృత్వా తథైకాంతే స్థితః స్థాణురివాచలః ॥ ౫౩॥

తం ముహూర్తాదుపాగత్య రాజ్ఞోఽమాత్యః కృతాంజలిః ।
ప్రావేశయత్తతః కక్షాం ద్వితీయాం రాజవేశ్మనః ॥ ౫౪॥

తత్ర దివ్యం మనోరమ్యం పుష్పితం దివ్యపాదపం ।
తద్వనం దర్శయిత్వా తు కృత్వా చాతిథిసత్క్రియాం ॥ ౫౫॥

వారముఖ్యాః స్త్రియస్తత్ర రాజసేవాపరాయణాః ।
గీతవాదిత్రకుశలాః కామశాస్త్రవిశారదాః ॥ ౫౬॥

తా ఆదిశ్య చ సేవార్థం శుకస్య మంత్రిసత్తమః ।
నిర్గతః సదనాత్తస్మాద్వ్యాసపుత్రః స్థితస్తదా ॥ ౫౭॥

పూజితః పరయా భక్త్యా తాభిః స్త్రీభిర్యథావిధి ।
దేశకాలోపపన్నేన నానాన్నేనాతితోషితః ॥ ౫౮॥

తతోఽన్తఃపురవాసిన్యస్తస్యాంతఃపురకాననం ।

రమ్యం సందర్శయామాసురంగనాః కామమోహితాః ॥ ౫౯॥

స యువా రూపవాన్కాంతో మృదుభాషీ మనోరమః ।
దృష్ట్వా తా ముముహుః సర్వాస్తం చ కామమివాపరం ॥ ౬౦॥

జితేంద్రియం మునిం మత్త్వా సర్వాః పర్యచరంస్తదా ।
ఆరణేయస్తు శుద్ధాత్మా మాతృభావమకల్పయత్ ॥ ౬౧॥

ఆత్మారామో జితక్రోధో న హృష్యతి న తప్యతి ।
పశ్యంస్తాసాం వికారాంశ్చ స్వస్థ ఏవ స తస్థివాన్ ॥ ౬౨॥

తస్మై శయ్యాం సురమ్యాం చ దదుర్నార్యః సుసంస్కృతాం ।
పరార్ధ్యాస్తరణోపేతాం నానోపస్కరసంవృతాం ॥ ౬౩॥

స కృత్వా పాదశౌచం చ కుశపాణిరతంద్రితః ।
ఉపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం ధ్యానమేవాన్వపద్యత ॥ ౬౪॥

యామమేకం స్థితో ధ్యానే సుష్వాప తదనంతరం ।
సుప్త్వా యామద్వయం తత్ర చోదతిష్ఠత్తతః శుకః ॥ ౬౫॥

పాశ్చాత్యం యామినీయామం ధ్యానమేవాన్వపద్యత ।
స్నాత్వా ప్రాతఃక్రియాః కృత్వా పునరాస్తే సమాహితః ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శుకస్య రాజమందిరప్రవేశవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭॥

౧౮ జనకోపదేశవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
శ్రుత్వా తమాగతం రాజా మంత్రిభిః సహితః శుచిః ।
పురః పురోహితం కృత్వా గురుపుత్రం సమభ్యగాత్ ॥ ౧॥

కృత్వార్హణాం నృపః సమ్యగ్దత్త్వాసనమనుత్తమం ।
పప్రచ్ఛ కుశలం గాం చ వినివేద్య పయస్వినీం ॥ ౨॥

స చ తాం నృపపూజాం వై ప్రత్యగృహ్ణాద్యథావిధి ।
పప్రచ్ఛ కుశలం రాజ్ఞే స్వం నివేద్య నిరామయం ॥ ౩॥

కృత్వా కుశలసంప్రశ్నముపవిష్టం సుఖాసనే ।
శుక వ్యాససుతం శాంతం పర్యపృచ్ఛత పార్థివః ॥ ౪॥

కిం నిమిత్తం మహాభాగ నిఃస్పృహస్య చ మాం ప్రతి ।
జాతం హ్యాగమనం బ్రూహి కార్యం తన్మునిసత్తమ ॥ ౫॥

శుక ఉవాచ ।
వ్యాసేనోక్తో మహారాజ కురు దారపరిగ్రహం ।
సర్వేషామాశ్రమాణాం చ గృహస్థాశ్రమ ఉత్తమః ॥ ౬॥

మయా నాంగీకృతం వాక్యం మత్త్వా బంధం గురోరపి ।
న బంధోఽస్తీతి తేనోక్తో నాహం తత్కృతవాన్పునః ॥ ౭॥

ఇతి సందిగ్ధమనసం మత్వా స మునిసత్తమః ।
ఉవాచ వచనం తథ్యం మిథిలాం గచ్ఛ మా శుచః ॥ ౮॥

యాజ్యోఽస్తి జనకస్తత్ర జీవన్ముక్తో నరాధిపః ।
విదేహో లోకవిదితః పాతి రాజ్యమకంటకం ॥ ౯॥

కుర్వన్ రాజ్యం తథా రాజా మాయాపాశైర్న బధ్యతే ।
త్వం బిభేషి కథం పుత్ర వనవృత్తిః పరంతప ॥ ౧౦॥

పశ్య తం నృపశార్దూలం త్యజ మోహం మనోగతం ।
కురు దారాన్మహాభాగ పృచ్ఛ వా భూపతిం చ తం ॥ ౧౧॥

సందేహం తే మనోజాతం కథయిష్యతి పార్థివః ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య మామేహి తరసా సుత ॥ ౧౨॥

సంప్రాప్తోఽహం మహారాజ త్వత్పురే చ తదాజ్ఞయా ।
మోక్షకామోఽస్మి రాజేంద్ర బ్రూహి కృత్యం మమానఘ ॥ ౧౩॥

తపస్తీర్థవ్రతేజ్యాశ్చ స్వాధ్యాయస్తీర్థసేవనం ।
జ్ఞానం వా వద రాజేంద్ర మోక్షం ప్రతి చ కారణం ॥ ౧౪॥

జనక ఉవాచ ।
శృణు విప్రేణ కర్తవ్యం మోక్షమార్గాశ్రితేన యత్ ।
ఉపనీతో వసేదాదౌ వేదాభ్యాసాయ వై గురౌ ॥ ౧౫॥

అధీత్య వేదవేదాంతాందత్త్వా చ గురుదక్షిణాం ।
సమావృత్తస్తు గార్హస్థ్యే సదారో నివసేన్మునిః ॥ ౧౬॥

న్యాయవృత్తిస్తు సంతోషీ నిరాశీ గతకల్మషః ।
అగ్నిహోత్రాదికర్మాణి కుర్వాణః సత్యవాక్శుచిః ॥ ౧౭॥

పుత్రం పౌత్రం సమాసాద్య వానప్రస్థాశ్రమే వసేత్ ।
తపసా షడ్రిపూంజిత్వా భార్యాం పుత్రే నివేశ్య చ ॥ ౧౮॥

సర్వానగ్నీన్యథాన్యాయమాత్మన్యారోప్య ధర్మవిత్ ।
వసేత్తుర్యాశ్రమే శాంతః శుద్ధే వైరాగ్యసంభవే ॥ ౧౯॥

విరక్తస్యాధికారోఽస్తి సంన్యాసే నాన్యథా క్వచిత్ ।
వేదవాక్యమిదం తథ్యం నాన్యథేతి మతిర్మమ ॥ ౨౦॥

శుకాష్టచత్వారిశద్వై సంస్కారా వేదబోధితాః ।
చత్వారింశద్గృహస్థస్య ప్రోక్తాస్తత్ర మహాత్మభిః ॥ ౨౧॥

అష్టౌ చ ముక్తికామస్య ప్రోక్తాః శమదమాదయః ।

ఆశ్రమాదాశ్రమం గచ్ఛేదితి శిష్టానుశాసనం ॥ ౨౨॥

శుక ఉవాచ ।
ఉత్పన్నే హృది వైరాగ్యే జ్ఞానవిజ్ఞానసంభవే ।
అవశ్యమేవ వస్తవ్యమాశ్రమేషు వనేషు వా ॥ ౨౩॥

జనక ఉవాచ ।
ఇంద్రియాణి బలిష్ఠాని న నియుక్తాని మానద ।
అపక్వస్య ప్రకుర్వంతి వికారాంస్తానసేకశః ॥ ౨౪॥

భోజనేచ్ఛాం సుఖేచ్ఛాం చ శయ్యేచ్ఛామాత్మజస్య చ ।
యతీ భూత్వా కథం కుర్యాద్వికారే సముపస్థితే ॥ ౨౫॥

దుర్జరం వాసనాజాలం న శాంతిముపయాతి వై ।
అతస్తచ్ఛమనార్థాయ క్రమేణ చ పరిత్యజేత్ ॥ ౨౬॥

ఊర్ధ్వం సుప్తః పతత్యేవ న శయానః పతత్యధః ।
పరివ్రజ్య పరిభ్రష్టో న మార్గం లభతే పునః ॥ ౨౭॥

యథా పిపీలికా మూలాచ్ఛాఖాయామధిరోహతి ।
శనైః శనైః ఫలం యాతి సుఖేన పదగామినీ ॥ ౨౮॥

విహంగస్తరసా యాతి విఘ్నశంకాముదస్య వై ।
శ్రాంతో భవతి విశ్రమ్య సుఖం యాతి పిపీలికా ॥ ౨౯॥

మనస్తు ప్రబలం కామమజేయమకృతాత్మభిః ।
అతః క్రమేణ జేతవ్యమాశ్రమానుక్రమేణ చ ॥ ౩౦॥

గృహస్థాశ్రమసంస్థోఽపి శాంతః సుమతిరాత్మవాన్ ।
న చ హృష్యేన్న చ తప్యేల్లాభాలాభే సమో భవేత్ ॥ ౩౧॥

విహితం కర్మ కుర్వాణస్త్యజంశ్చింతాన్వితం చ యత్ ।
ఆత్మలాభేన సంతుష్టో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౩౨॥

పశ్యాహం రాజ్యసంస్థోఽపి జీవన్ముక్తో యథానఘ ।
విచరామి యథాకామం న మే కించిత్ప్రజాయతే ॥ ౩౩॥

భుంజానో వివిధాన్భోగాన్కుర్వన్కార్యాణ్యనేకశః ।
భవిష్యామి యథాహం త్వం తథా ముక్తో భవానఘ ॥ ౩౪॥

కథ్యతే ఖలు యద్దృశ్యమదృశ్యం బధ్యతే కుతః ।
దృశ్యాని పంచభూతాని గుణాస్తేషాం తథా పునః ॥ ౩౫॥

ఆత్మా గమ్యోఽనుమానేన ప్రత్యక్షో న కదాచన ।
స కథం బధ్యతే బ్రహ్మన్నిర్వికారో నిరంజనః ॥ ౩౬॥

మనస్తు సుఖదుఃఖానాం మహతాం కారణం ద్విజ ।

జాతే తు నిర్మలే హ్యాస్మిన్సర్వం భవతి నిర్మలం ॥ ౩౭॥

భ్రమన్సర్వేషు తీర్థేషు స్నాత్వా స్నాత్వా పునః పునః ।
నిర్మలం న మనో యావత్తావత్సర్వం నిరర్థకం ॥ ౩౮॥

న దేహో న చ జీవాత్మా నేంద్రియాణి పరంతప ।
మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః ॥ ౩౯॥

శుద్ధో ముక్తః సదైవాత్మా న వై బధ్యేత కర్హిచిత్ ।
బంధమోక్షౌ మనఃసంస్థౌ తస్మింఛాంతే ప్రశామ్యతి ॥ ౪౦॥

శత్రుర్మిత్రముదాసీనో భేదాః సర్వే మనోగతాః ।
ఏకాత్మత్వే కథం భేదః సంభవేద్ద్వైతదర్శనాత్ ॥ ౪౧॥

జీవో బ్రహ్మ సదైవాహం నాత్ర కార్యా విచారణా ।
భేదబుద్ధిస్తు సంసారే వర్తమానా ప్రవర్తతే ॥ ౪౨॥

అవిద్యేయం మహాభాగ విద్యా చైతన్నివర్తనం ।
విద్యావిద్యే చ విజ్ఞేయే సర్వదైవ విచక్షణైః ॥ ౪౩॥

వినాతపం హి ఛాయాయా జ్ఞాయతే చ కథం సుఖం ।
అవిద్యయా వినా తద్వత్కథం విద్యాం చ వేత్తి వై ॥ ౪౪॥

గుణా గుణేషు వర్తంతే భూతాని చ తథైవ చ ।
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేషు కో దోషస్తత్ర చాత్మనః ॥ ౪౫॥

మర్యాదా సర్వరక్షార్థం కృతా వేదేషు సర్వశః ।
అన్యథా ధర్మనాశః స్యాత్సౌగతానామివానఘ ॥ ౪౬॥

ధర్మనాశే వినష్టః స్యాద్వర్ణాచారోఽతివర్తితః ।
అతో వేదప్రదిష్టేన మార్గేణ గచ్ఛతాం శుభం ॥ ౪౭॥

శుక ఉవాచ ।
సందేహో వర్తతే రాజన్న నివర్తతి మే క్వచిత్ ।
భవతా కథితం యత్తచ్ఛృణ్వతో మే నరాధిప ॥ ౪౮॥

వేదధర్మేషు హింసా స్యాదధర్మబహులా హి సా ।
కథం ముక్తిప్రదో ధర్మో వేదోక్తో బత భూపతే ॥ ౪౯॥

ప్రత్యక్షేణ త్వనాచారః సోమపానం నరాధిప ।
పశూనాం హింసనం తద్వద్భక్షణం చామిషస్య చ ॥ ౫౦॥

సౌత్రామణౌ తథా ప్రోక్తః ప్రత్యక్షేణ సురాగ్రహః ।
ద్యూతక్రీడా తథా ప్రోక్తా వ్రతాని వివిధాని చ ॥ ౫౧॥

శ్రూయతే స్మ పురా హ్యాసీచ్ఛశబిందుర్నృపోత్తమః ।
యజ్వా ధర్మపరో నిత్యం వదాన్యః సత్యసాగరః ॥ ౫౨॥

గోప్తా చ ధర్మసేతూనాం శాస్తా చోత్పథగామినాం ।
యజ్ఞాశ్చ విహితాస్తేన బహవో భూరిదక్షిణాః ॥ ౫౩॥

చర్మణాం పర్వతో జాతో వింధ్యాచలసమః పునః ।
మేఘాంబుప్లావనాజ్జాతా నదీ చర్మణ్వతీ శుభా ॥ ౫౪॥

సోఽపి రాజా దివం యాతః కీర్తిరస్యాచలా భువి ।
ఏవం ధర్మేషు వేదేషు న మే బుద్ధిః ప్రవర్తతే ॥ ౫౫॥

స్త్రీసంగేన సదా భోగే సుఖమాప్నోతి మానవః ।
అలాభే దుఃఖమత్యంతం జీవన్ముక్తః కథం భవేత్ ॥ ౫౬॥

జనక ఉవాచ ।
హింసా యజ్ఞేషు ప్రత్యక్షా సాహింసా పరికీర్తితా ।
ఉపాధియోగతో హింసా నాన్యథేతి వినిర్ణయః ॥ ౫౭॥

యథా చేంధనసంయోగాదగ్నౌ ధూమః ప్రవర్తతే ।
తద్వియోగాత్తథా తస్మిన్నిర్ధూమత్వం విభాతి వై ॥ ౫౮॥

అహింసాం చ తథా విద్ధి వేదోక్తాం మునిసత్తమ ।
రాగిణాం సాపి హింసైవ నిఃస్పృహాణాం న సా మతా ॥ ౫౯॥

అరాగేణ చ యత్కర్మ తథాహంకారవర్జితం ।
అకృతం వేదవిద్వాంసః ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౬౦॥

గృహస్థానాం తు హింసైవ యా యజ్ఞే ద్విజసత్తమ ।
అరాగేణ చ యత్కర్మ తథాహంకారవర్జితం ॥ ౬౧॥

సాహింసైవ మహాభాగ ముముక్షూణాం జితాత్మనాం ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే శుకాయ జనకోపదేశవర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮॥

౧౯ శుకస్య వివాహాదికార్యవర్ణనం

శుక ఉవాచ ।
సందేహోఽయం మహారాజ వర్తతే హృదయే మమ ।
మాయామధ్యే వర్తమానః స కథం నిఃస్పృహో భవేత్ ॥ ౧॥

శాస్త్రజ్ఞానం చ సంప్రాప్య నిత్యానిత్యవిచారణం ।
త్యజతే న మనో మోహం స కథం ముచ్యతే నరః ॥ ౨॥

అంతర్గతం తమశ్ఛేత్తుం శాస్త్రాద్బోధో హి న క్షమః ।
యథా న నశ్యతి తమః కృతయా దీపవార్తయా ॥ ౩॥

అద్రోహః సర్వభూతేషు కర్తవ్యః సర్వదా బుధైః ।
స కథం రాజశార్దూల గృహస్థస్య భవేత్తథా ॥ ౪॥

విత్తైషణా న తే శాంతా తథా రాజ్యసుఖైషణా |
జయైషణా చ సంగ్రామే జీవన్ముక్తః కథం భవేః || ౫||

చౌరేషు చౌరబుద్ధిస్తు సాధుబుద్ధిస్తు తాపసే |
స్వపరత్వం తవాప్యస్తి విదేహస్త్వం కథం నృప || ౬||

కటుతీక్ష్ణకషాయామ్లరసాన్వేత్సి శుభాశుభాన్ |
శుభేషు రమతే చిత్తం నాశుభేషు తథా నృప || ౭||

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిశ్చ తవ రాజన్ భవంతి హి |
అవస్థాస్తు యథాకాలం తురీయా తు కథం నృప || ౮||

పదాత్యశ్వరథేభాశ్చ సర్వే వై వశగా మమ |
స్వామ్యహం చైవ సర్వేషాం మన్యసే త్వం న మన్యసే || ౯||

మిష్టమత్సి సదా రాజన్ముదితో విమనాస్తథా |
మాలాయాం చ తథా సర్పే సమదృక్ క్వ నృపోత్తమ || ౧౦||

విముక్తస్తు భవేద్రాజన్ సమలోష్టాశ్మకాంచనః |
ఏకాత్మబుద్ధిః సర్వత్ర హితకృత్సర్వజంతుషు || ౧౧||

న మేఽద్య రమతే చిత్తం గృహదారాదిషు క్వచిత్ |
ఏకాకీ నిఃస్పృహోఽత్యర్థం చరేయమితి మే మతిః || ౧౨||

నిఃసంగో నిర్మమః శాంతః పత్రమూలఫలాశనః |
మృగవద్విచరిష్యామి నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహః || ౧౩||

కిం మే గృహేణ విత్తేన భార్యయా చ సురూపయా |
విరాగమనసః కామం గుణాతీతస్య పార్థివ || ౧౪||

చింత్యసే వివిధాకారం నానారాగసమాకులం |
దంభోఽయం కిల తే భాతి విముక్తోఽస్మీతి భాషసే || ౧౫||

కదాచిచ్ఛత్రుజా చింతా ధనజా చ కదాచన |
కదాచిత్సైన్యజా చింతా నిశ్చింతోఽసి కదా నృప || ౧౬||

వైఖానసా యే మునయో మితాహారా జితవ్రతాః |
తేఽపి ముహ్యంతి సంసారే జానంతోఽపి హ్యసత్యతాం || ౧౭||

తవ వంశసముత్థానాం విదేహా ఇతి భూపతే |
కుటిలం నామ జానీహి నాన్యథేతి కదాచన || ౧౮||

విద్యాధరో యథా మూర్ఖో జన్మాంధస్తు దివాకరః |
లక్ష్మీధరో దరిద్రశ్చ నామ తేషాం నిరర్థకం || ౧౯||

తవ వంశోద్భవా యే యే శ్రుతాః పూర్వే మయా నృపాః |
విదేహా ఇతి విఖ్యాతా నామతః కర్మతో న తే || ౨౦||

నిమినామాభవద్రాజా పూర్వం తవ కులే నృప ।
యజ్ఞార్థం స తు రాజర్షిర్వసిష్ఠం స్వగురుం మునిం ॥ ౨౧॥

నిమంత్రయామాస తదా తమువాచ నృపం మునిః ।
నిమంత్రితోఽస్మి యజ్ఞార్థం దేవేంద్రేణాధునా కిల ॥ ౨౨॥

కృత్వా తస్య మఖం పూర్ణం కరిష్యామి తవాపి వై ।
తావత్కురుష్వ రాజేంద్ర సంభారం తు శనైః శనైః ॥ ౨౩॥

ఇత్యుక్త్వా నిర్యయౌ సోఽథ మహేంద్రయజనే మునిః ।
నిమిరన్యం గురుం కృత్వా చకార మఖముత్తమం ॥ ౨౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా కుపితోఽత్యర్థం వసిష్ఠో నృపతిం పునః ।
శశాప చ పతత్వద్య దేహస్తే గురులోపక ॥ ౨౫॥

రాజాపి తం శశాపాథ తవాపి చ పతత్వయం ।
అన్యోన్యశాపాత్పతితౌ తావేవ చ మయా శ్రుతం ॥ ౨౬॥

విదేహేన చ రాజేంద్ర కథం శప్తో గురుః స్వయం ।
వినోద ఇవ మే చిత్తే విభాతి నృపసత్తమ ॥ ౨౭॥

జనక ఉవాచ ।
సత్యముక్తం త్వయా నాత్ర మిథ్యా కించిదిదం మతం ।
తథాపి శృణు విప్రేంద్ర గురుర్మమ సుపూజితః ॥ ౨౮॥

పితుః సంగం పరిత్యజ్య త్వం వనం గంతుమిచ్ఛసి ।
మృగైః సహ సుసంబంధో భవితా తే న సంశయః ॥ ౨౯॥

మహాభూతాని సర్వత్ర నిఃసంగః క్వ భవిష్యసి ।
ఆహారార్థం సదా చింతా నిశ్చింతః స్యాః కథం మునే ॥ ౩౦॥

దండాజినకృతా చింతా యథా తవ వనేఽపి చ ।
తథైవ రాజ్యచింతా మే చింతయానస్య వా న వా ॥ ౩౧॥

వికల్పోపహతస్త్వం వై దూరదేశముపాగతః ।
న మే వికల్పసందేహో నిర్వికల్పోఽస్మి సర్వథా ॥ ౩౨॥

సుఖం స్వపిమి విప్రాహం సుఖం భుంజామి సర్వథా ।
న బద్ధోఽస్మీతి బుద్ధ్యాహం సర్వదైవ సుఖీ మునే ॥ ౩౩॥

త్వం తు దుఃఖీ సదైవాసి బద్ధోఽహమితి శంకయా ।
ఇతి శంకాం పరిత్యజ్య సుఖీ భవ సమాహితః ॥ ౩౪॥

దేహోఽయం మమ బంధోఽయం న మమేతి చ ముక్తతా ।
తథా ధనం గృహం రాజ్యం న మమేతి చ నిశ్చయః ॥ ౩౫॥

సూత ఉవాచ ।

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య శుకః ప్రీతమనాభవత్ ।
ఆపృచ్ఛ్య తం జగామాశు వ్యాసస్యాశ్రమముత్తమం ॥ ౩౬॥

ఆగచ్ఛంతం సుతం దృష్ట్వా వ్యాసోఽపి సుఖమాప్తవాన్ ।
ఆలింగ్యాఘ్రాయ మూర్ధానం పప్రచ్ఛ కుశలం పునః ॥ ౩౭॥

స్థితస్తత్రాశ్రమే రమ్యే పితుః పార్శ్వే సమాహితః ।
వేదాధ్యయనసంపన్నః సర్వశాస్త్రవిశారదః ॥ ౩౮॥

జనకస్య దశాం దృష్ట్వా రాజ్యస్థస్య మహాత్మనః ।
స నిర్వృతిం పరాం ప్రాప్య పితురాశ్రమసంస్థితః ॥ ౩౯॥

పితౄణాం సుభగా కన్యా పీవరీ నామ సుందరీ ।
శుకశ్చకార పత్నీం తాం యోగమార్గస్థితోఽపి హి ॥ ౪౦॥

స తస్యాం జనయామాస పుత్రాంశ్చతుర ఏవ హి ।
కృష్ణం గౌరప్రభం చైవ భూరిం దేవశ్రుతం తథా ॥ ౪౧॥

కన్యాం కీర్తిం సముత్పాద్య వ్యాసపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
దదౌ విభ్రాజపుత్రాయ త్వణహాయ మహాత్మనే ॥ ౪౨॥

అణుహస్య సుతః శ్రీమాన్బ్రహ్మదత్తః ప్రతాపవాన్ ।
బ్రహ్మజ్ఞః పృథివీపాలః శకకన్యాసముద్భవః ॥ ౪౩॥

కాలేన కియతా తత్ర నారదస్యోపదేశతః ।
జ్ఞానం పరమకం ప్రాప్య యోగమార్గమనుత్తమం ॥ ౪౪॥

పుత్రే రాజ్యం నిధాయాథ గతో బదరికాశ్రమం ।
మాయాబీజోపదేశేన తస్య జ్ఞానం నిరర్గలం ॥ ౪౫॥

నారదస్య ప్రసాదేన జాతం సద్యో విముక్తిదం ।
కైలాసశిఖరే రమ్యే త్యక్త్వా సంగం పితుః శుకః ॥ ౪౬॥

ధ్యానమాస్థాయ విపులం స్థితః సంగపరాఙ్ముఖః ।
ఉత్పపాత గిరేః శృంగాత్సిద్ధిం చ పరమాం గతః ॥ ౪౭॥

ఆకాశగో మహాతేజా విరరాజ యథా రవిః ।
గిరేః శృంగం ద్విధా జాతం శుకస్యోత్పతనే తదా ॥ ౪౮॥

ఉత్పాతా బహవో జాతాః శుకశ్చాకాశగోఽభవత్ ।
అంతరిక్షే యథా వాయుః స్తూయమానః సురర్షిభిః ॥ ౪౯॥

తేజసాతివిరాజన్వై ద్వితీయ ఇవ భాస్కరః ।
వ్యాసస్తు విరహాక్రాంతః క్రందన్పుత్రేతి చాసకృత్ ॥ ౫౦॥

గిరేః శృంగే గతస్తత్ర శుకో యత్ర స్థితోఽభవత్ ।
క్రందమానం తదా దీనం వ్యాసం మత్వా శ్రమాకులం ॥ ౫౧॥

సర్వభూతగతః సాక్షీ ప్రతిశబ్దమదాత్తదా |
తత్రాద్యాపి గిరేః శృంగే ప్రతిశబ్దః స్ఫుటోఽభవత్ || ౫౨ ||

రుదంతం తం సమాలక్ష్య వ్యాసం శోకసమన్వితం |
పుత్ర పుత్రేతి భాషంతం విరహేణ పరిప్లుతం || ౫౩ ||

శివస్తత్ర సమాగత్య పారాశర్యమబోధయత్ |
వ్యాస శోకం మా కురు త్వం పుత్రస్తే యోగవిత్తమః || ౫౪ ||

పరమాం గతిమాపన్నో దుర్లభాం చాకృతాత్మభిః |
తస్య శోకో న కర్తవ్యస్త్వయాశోకం విజానతా || ౫౫ ||

కీర్తిస్తే విపులా జాతా తేన పుత్రేణ చానఘ |
వ్యాస ఉవాచ |
న శోకో యాతి దేవేశ కిం కరోమి జగత్పతే || ౫౬ ||

అతృప్తే లోచనే మేఽద్య పుత్రదర్శనలాలసే |
మహాదేవ ఉవాచ |
ఛాయాం ద్రక్ష్యసి పుత్రస్య పార్శ్వస్థాం సుమనోహరాం || ౫౭ ||

తాం వీక్ష్య మునిశార్దూల శోకం జహి పరంతప |
సూత ఉవాచ |
తదా దదర్శ వ్యాసస్తు ఛాయాం పుత్రస్య సుప్రభాం || ౫౮ ||

దత్త్వా వరం హరస్తస్మై తత్రైవాంతరధీయత |
అంతర్హితే మహాదేవే వ్యాసః స్వాశ్రమమభ్యగాత్ || ౫౯ ||

శుకస్య విరహేణాపి తప్తః పరమదుఃఖితః || ౬౦ ||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం ప్రథమస్కంధే శుకస్య వివాహాదికార్యవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః || ౧౯ ||

౨౦ ధృతరాష్ట్రాదీనాముత్పత్తివర్ణనం

ఋషయ ఊచుః |
శుకస్తు పరమాం సిద్ధిమాప్తవాందేవసత్తమః |
కిం చకార తతో వ్యాసస్తన్నో బ్రూహి సవిస్తరం || ౧ ||

సూత ఉవాచ |
శిష్యా వ్యాసస్య యేఽప్యాసన్వేదాభ్యాసపరాయణాః |
ఆజ్ఞామాదాయ తే సర్వే గతాః పూర్వం మహీతలే || ౨ ||

అసితో దేవలశ్చైవ వైశంపాయన ఏవ చ |
జైమినిశ్చ సుమంతుశ్చ గతాః సర్వే తపోధనాః || ౩ ||

తానేతాన్వీక్ష్య పుత్రం చ లోకాంతరితమప్యుత |

వ్యాసః శోకసమాక్రాంతో గమనాయాకరోన్మతిం ॥ ౪॥

సస్మార మనసా వ్యాసస్తాం నిషాదసుతాం శుభాం ।
మాతరం జాహ్నవీతీరే ముక్తాం శోకసమన్వితాం ॥ ౫॥

స్మృత్వా సత్యవతీం వ్యాసస్త్యక్త్వా తం పర్వతోత్తమం ।
ఆజగామ మహాతేజా జన్మస్థానం స్వకం మునిః ॥ ౬॥

ద్వీపం ప్రాప్యాథ పప్రచ్ఛ క్వ గతా సా వరాననా ।
నిషాదాస్తం సమాచఖ్యుర్దత్తా రాజ్ఞే తు కన్యకా ॥ ౭॥

దాశరాజోఽపి సంపూజ్య వ్యాసం ప్రీతిపురఃసరం ।
స్వాగతేనాభిసత్కృత్య ప్రోవాచ విహితాంజలిః ॥ ౮॥

దాశరాజ ఉవాచ ।
అద్య మే సఫలం జన్మ పావితం నః కులం మునే ।
దేవానామపి దుర్దర్శం యజ్జాతం తవ దర్శనం ॥ ౯॥

యదర్థమాగతోఽసి త్వం తద్బ్రూహి ద్విజసత్తమ ।
అపి దారా ధనం పుత్రాస్త్వదాయత్తమిదం విభో ॥ ౧౦॥

సరస్వత్యాస్తటే రమ్యే చకారాశ్రమమండలం ।
వ్యాసస్తపఃసమాయుక్తస్తత్రోవాస సమాహితః ॥ ౧౧॥

సత్యవత్యాః సుతౌ జాతౌ శంతనోరమితద్యుతేః ।
మత్వా తౌ భ్రాతరౌ వ్యాసః సుఖమాప వనే స్థితః ॥ ౧౨॥

చిత్రాంగదః ప్రథమజో రూపవాంఛత్రుతాపనః ।
బభూవ నృపతేః పుత్రః సర్వలక్షణసంయుతః ॥ ౧౩॥

విచిత్రవీర్యనామాసౌ ద్వితీయః సమజాయత ।
సోఽపి సర్వగుణోపేతః శంతనోః సుఖవర్ధనః ॥ ౧౪॥

గాంగేయః ప్రథమస్తస్య మహావీరో బలాధికః ।
తథైవ తౌ సుతౌ జాతౌ సత్యవత్యాం మహాబలౌ ॥ ౧౫॥

శంతనుస్తాన్సుతాన్వీక్ష్య సర్వలక్షణసంయుతాన్ ।
అమంస్తాజయ్యమాత్మానం దేవాదీనాం మహామనాః ॥ ౧౬॥

అథ కాలేన కియతా శంతనుః కాలపర్యయాత్ ।
తత్యాజ దేహం ధర్మాత్మా దేహీ జీర్ణమివాంబరం ॥ ౧౭॥

కాలధర్మగతే రాజ్ఞి భీష్మశ్చక్రే విధానతః ।
ప్రేతకార్యాణి సర్వాణి దానాని వివిధాని చ ॥ ౧౮॥

చిత్రాంగదం తతో రాజ్యే స్థాపయామాస వీర్యవాన్ ।
స్వయం న కృతవాన్ రాజ్యం తస్మాద్దేవవ్రతోఽభవత్ ॥ ౧౯॥

చిత్రాంగదస్తు వీర్యేణ ప్రమత్తః పరదుఃఖదః |
బభూవ బలవాన్వీరః సత్యవత్యాత్మజః శుచిః || ౨౦||

అథైకదా మహాబాహుః సైన్యేన మహతావృతః |
ప్రచచార వనోద్దేశాత్పశ్యన్వధ్యాన్మృగాన్ రురూన్ || ౨౧||

చిత్రాంగదస్తు గంధర్వో దృష్ట్వా తం మార్గగం నృపం |
ఉత్తతారాంతికం భూమేర్విమానవరమాస్థితః || ౨౨||

తత్రాభూచ్చ మహద్యుద్ధం తయోః సదృశవీర్యయోః |
కురుక్షేత్రే మహాస్థానే త్రీణి వర్షాణి తాపసాః || ౨౩||

ఇంద్రలోకమవాపాశు గంధర్వేణ హతో రణే |
భీష్మః శ్రుత్వా చకారాశు తస్యౌర్ధ్వదైహికం తదా || ౨౪||

గాంగేయః కృతశోకస్తు మంత్రిభిః పరివారితః |
విచిత్రవీర్యనామానం రాజ్యేశం చ చకార హ || ౨౫||

మంత్రిభిర్బోధితా పశ్చాద్గురుభిశ్చ మహాత్మభిః |
స్వపుత్రం రాజ్యగం దృష్ట్వా పుత్రశోకహతాపి చ || ౨౬||

సత్యవత్యతిసంతుష్టా బభూవ వరవర్ణినీ |
వ్యాసోఽపి భ్రాతరం శ్రుత్వా రాజానం ముదితోఽభవత్ || ౨౭||

యౌవనం పరమం ప్రాప్తః సత్యవత్యాః సుతః శుభః |
చకార చింతాం భీష్మోఽపి వివాహార్థం కనీయసః || ౨౮||

కాశిరాజసుతాస్తిస్రః సర్వలక్షణసంయుతాః |
తేన రాజ్ఞా వివాహార్థం స్థాపితాశ్చ స్వయంవరే || ౨౯||

రాజానో రాజపుత్రాశ్చ సమాహూతాః సహస్రశః |
ఇచ్ఛాస్వయంవరార్థం వై పూజ్యమానాః సమాగతాః || ౩౦||

తత్ర భీష్మో మహాతేజాస్తా జహార బలేన వై |
నిర్మథ్య రాజకం సర్వం రథేనైకేన వీర్యవాన్ || ౩౧||

స జిత్వా పార్థివాన్సర్వాంస్తాశ్చాదాయ మహారథః |
బాహువీర్యేణ తేజస్వీ హ్యాససాద గజాహ్వయం || ౩౨||

మాతృవద్భగినీవచ్చ పుత్రీవచ్చింతయన్కిల |
తిస్రః సమానయామాస కన్యకా వామలోచనాః || ౩౩||

సత్యవత్యై నివేద్యాశు ద్విజానాహూయ సత్వరః |
దైవజ్ఞాన్వేదవిదుషః పర్యపృచ్ఛచ్ఛుభం దినం || ౩౪||

కృత్వా వివాహసంభారం యదా వై భ్రాతరం నిజం |
విచిత్రవీర్యం ధర్మిష్ఠం వివాహయతి తా యదా || ౩౫||

తదా జ్యేష్ఠాప్యువాచేదం కన్యకా జాహ్నవీసుతం |
లజ్జమానాసితాపాంగీ తిస్రూణాం చారులోచనా || ౩౬||

గంగాపుత్ర కురుశ్రేష్ఠ ధర్మజ్ఞ కులదీపక |
మయా స్వయంవరే శాల్వో వృతోఽస్తి మనసా నృపః || ౩౭||

వృతాహం తేన రాజ్ఞా వై చిత్తే ప్రేమసమాకులే |
యథాయోగ్యం కురుష్వాద్య కులస్యాస్య పరంతప || ౩౮||

తేనాహం వృతపూర్వాఽస్మి త్వం చ ధర్మభృతాం వరః |
బలవానసి గాంగేయ యథేచ్ఛసి తథా కురు || ౩౯||

సూత ఉవాచ |
ఏవముక్తస్తయా తత్ర కన్యయా కురునందనః |
అపృచ్ఛత్ బ్రాహ్మణాన్వృద్ధాన్మాతరం సచివాంస్తథా || ౪౦||

సర్వేషాం మతమాజ్ఞాయ గాంగేయో ధర్మవిత్తమః |
గచ్ఛేతి కన్యకాం ప్రాహ యథారుచి వరాననే || ౪౧||

విసర్జితాథ సా తేన గతా శాల్వనికేతనం |
ఉవాచ తం వరారోహా రాజానం మనసేప్సితం || ౪౨||

వినిర్ముక్తాస్మి భీష్మేణ త్వన్మనస్కేతి ధర్మతః |
ఆగతాస్మి మహారాజ గృహాణాద్య కరం మమ || ౪౩||

ధర్మపత్నీ తవాత్యంతం భవామి నృపసత్తమ |
చింతితోఽసి మయా పూర్వం త్వయాహం నాత్ర సంశయః || ౪౪||

శాల్వ ఉవాచ |
గృహీతా త్వం వరారోహే భీష్మేణ పశ్యతో మమ |
రథే సంస్థాపితా తేన న గ్రహీష్యే కరం తవ || ౪౫||

పరోచ్ఛిష్టాం చ కః కన్యాం గృహ్ణాతి మతిమాన్నరః |
అతోఽహం న గ్రహీష్యామి త్యక్తాం భీష్మేణ మాతృవత్ || ౪౬||

రుదతీ విలపంతీ సా త్యక్తా తేన మహాత్మనా |
పునర్భీష్మం సమాగత్య రుదతీ చేదమబ్రవీత్ || ౪౭||

శాల్వో ముక్తాం త్వయా వీర న గృహ్ణాతి గృహాణ మాం |
ధర్మజ్ఞోఽసి మహాభాగ మరిష్యామ్యన్యథా హ్యహం || ౪౮||

భీష్మ ఉవాచ |
అన్యచిత్తాం కథం త్వాం వై గృహ్ణామి వరవర్ణిని |
పితరం స్వం వరారోహే వ్రజ శీఘ్రం నిరాకులా || ౪౯||

తథోక్తా సా తు భీష్మేణ జగామ వనమేవ హి |
తపశ్చకార విజనే తీర్థే పరమపావనే || ౫౦||

ద్వే భార్యే చాతిరూపాఢ్యే తస్య రాజ్ఞో బభూవతుః ।
అంబాలికా చాంబికా చ కాశిరాజసుతే శుభే ॥ ౩౧॥

రాజా విచిత్రవీర్యోఽసౌ తాభ్యాం సహ మహాబలః ।
రేమే నానావిహారైశ్చ గృహే చోపవనే తథా ॥ ౩౨॥

వర్షాణి నవ రాజేంద్రః కుర్వన్ క్రీడా మనోరమాం ।
ప్రాపాసౌ మరణం భూయో గృహీతో రాజయక్ష్మణా ॥ ౩౩॥

మృతే పుత్రేఽతిదుఃఖార్తా జాతా సత్యవతీ తదా ।
కారయామాస పుత్రస్య ప్రేతకార్యాణి మంత్రిభిః ॥ ౩౪॥

భీష్మమాహ తదైకాంతే వచనం చాతిదుఃఖితా ।
రాజ్యం కురు మహాభాగ పితుస్తే శంతనోః సుత ॥ ౩౫॥

భ్రాతుర్భార్యాం గృహాణ త్వం వంశంచ పరిరక్షయ ।
యథా న నాశమాయాతి యయాతేర్వంశ ఇత్యుత ॥ ౩౬॥

భీష్మ ఉవాచ ।
ప్రతిజ్ఞా మే శ్రుతా మాతః పిత్రర్థే యా మయా కృతా ।
నాహం రాజ్యం కరిష్యామి న చాహం దారసంగ్రహం ॥ ౩౭॥

సూత ఉవాచ ।
తదా చింతాతురా జాతా కథం వంశో భవేదితి ।
నాలసాద్ధి సుఖం మహ్యం సముత్పన్నే హ్యరాజకే ॥ ౩౮॥

గాంగేయస్తాముమువాచేదం మా చింతాం కురు భామిని ।
పుత్రం విచిత్రవీర్యస్య క్షేత్రజం చోపపాదయ ॥ ౩౯॥

కులీనం ద్విజమాహూయ వధ్వా సహ నియోజయ ।
నాత్ర దోషోఽస్తి వేదేఽపి కులరక్షావిధౌ కిల ॥ ౪౦॥

పౌత్రం చైవం సముత్పాద్య రాజ్యం దేహి శుచిస్మితే ।
అహం చ పాలయిష్యామి తస్య శాసనమేవ హి ॥ ౪౧॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కానీనం స్వసుతం మునిం ।
జగామ మనసా వ్యాసం ద్వైపాయనమకల్మషం ॥ ౪౨॥

స్మృతమాత్రస్తతో వ్యాస ఆజగామ స తాపసః ।
కృత్వా ప్రణామం మాత్రేఽథ సంస్థితో దీప్తిమాన్మునిః ॥ ౪౩॥

భీష్మేణ పూజితః కామం సత్యవత్యా చ మానితః ।
తస్థౌ తత్ర మహాతేజా విధూమోఽగ్నిరివాపరః ॥ ౪౪॥

తమువాచ మునిం మాతా పుత్రముత్పాదయాధునా ।
క్షేత్రే విచిత్రవీర్యస్య సుందరం తవ వీర్యజం ॥ ౪౫॥

వ్యాసః శ్రుత్వా వచో మాతురాప్తవాక్యమమన్యత |
ఓమిత్యుక్త్వా స్థితస్తత్ర ఋతుకాలమచింతయత్ || ౬౬||

అంబికా చ యదా స్నాతా నారీ ఋతుమతీ తదా |
సంగం ప్రాప్య మునేః పుత్రమసూతాంధం మహాబలం || ౬౭||

జన్మాంధం చ సుతం వీక్ష్య దుఃఖితా సత్యవత్యపి |
ద్వితీయాం చ వధూమాహ పుత్రముత్పాదయాశు వై || ౬౮||

ఋతుకాలేఽథ సంప్రాప్తే వ్యాసేన సహ సంగతా |
తథా చాంబాలికా రాత్రౌ గర్భం నారీ దధార సా || ౬౯||

సోఽపి పాండుః సుతో జాతో రాజ్యయోగ్యో న సమ్మతః |
పుత్రార్థే ప్రేరయామాస వర్షాంతే చ పునర్వధూం || ౭౦||

ఆహూయ చ తతో వ్యాసం సంప్రార్థ్య మునిసత్తమం |
ప్రేషయామాస రాత్రౌ సా శయనాగారముత్తమం || ౭౧||

న గతా చ వధూస్తత్ర ప్రేష్యా సంప్రేషితా తయా |
తస్యాం చ విదురో జాతో దాస్యాం ధర్మాంశతః శుభః || ౭౨||

ఏవం వ్యాసేన తే పుత్రా ధృతరాష్ట్రాదయస్త్రయః |
ఉత్పాదితా మహావీరా వంశరక్షణహేతవే || ౭౩||

ఏతద్వః సర్వమాఖ్యాతం తస్య వంశసముద్భవం |
వ్యాసేన రక్షితో వంశో భ్రాతృధర్మవిదానఘాః || ౭౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ప్రథమస్కంధే ధృతరాష్ట్రాదీనాముత్పత్తివర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః || ౨౦||

|| ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే ప్రథమస్కంధః సమాప్తః ||

౨ ద్వితీయః స్కంధః

౧ మత్స్యగంధోత్పత్తివర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
ఆశ్చర్యకరమేతత్తే వచనం గర్భహేతుకం ।
సందేహోఽత్ర సముత్పన్నః సర్వేషాం నస్తపస్వినాం ॥ ౧॥

మాతా వ్యాసస్య మేధావిన్నామ్నా సత్యవతీతి చ ।
వివాహితా పురా జ్ఞాతా రాజ్ఞా శంతనునా యథా ॥ ౨॥

తస్యాః పుత్రః కథం వ్యాసః సతీ స్వభవనే స్థితా ।
ఈదృశీ సా కథం రాజ్ఞా పునః శంతనునా వృతా ॥ ౩॥

తస్యాం పుత్రావుభౌ జాతౌ తత్త్వం కథయ సువ్రత ।
విస్తరేణ మహాభాగ కథాం పరమపావనీం ॥ ౪॥

ఉత్పత్తిం వద వ్యాసస్య సత్యవత్యాస్తథా పునః ।
శ్రోతుకామాః పునః సర్వే ఋషయః సంశితవ్రతాః ॥ ౫॥

సూత ఉవాచ ।
ప్రణమ్య పరమాం శక్తిం చతుర్వర్గప్రదాయినీం ।
ఆదిశక్తిం వదిష్యామి కథాం పౌరాణికీం శుభాం ॥ ౬॥

యస్యోచ్చారణమాత్రేణ సిద్ధిర్భవతి శాశ్వతీ ।
వ్యాజేనాపి హి బీజస్య వాగ్భవస్య విశేషతః ॥ ౭॥

సమ్యక్ సర్వాత్మనా సర్వైః సర్వకామార్థసిద్ధయే ।
స్మర్తవ్యా సర్వథా దేవీ వాంఛితార్థప్రదాయినీ ॥ ౮॥

రాజోపరిచరో నామ ధార్మికః సత్యసంగరః ।
చేదిదేశపతిః శ్రీమాన్ బభూవ ద్విజపూజకః ॥ ౯॥

తపసా తస్య తుష్టేన విమానం స్ఫాటికం శుభం ।
దత్తమింద్రేణ తత్తస్మై సుందరం ప్రియకామ్యయా ॥ ౧౦॥

తేనారూఢస్తు సర్వత్ర యాతి దివ్యేన భూపతిః ।
న భూమావుపరిస్థోఽసౌ తేనోపరిచరో వసుః ॥ ౧౧॥

విఖ్యాతః సర్వలోకేషు ధర్మనిత్యః స భూపతిః ।
తస్య భార్యా వరారోహా గిరికా నామ సుందరీ ॥ ౧౨॥

పుత్రాశ్చాస్య మహావీర్యాః పంచాసన్నమితౌజసః ।
పృథగ్దేశేషు రాజానః స్థాపితాస్తేన భూభుజా ॥ ౧౩॥

వసోస్తు పత్నీ గిరికా కామాన్ కాలే న్యవేదయత్ ।
ఋతుకాలమనుప్రాప్తా స్నాతా పుంసవనే శుచిః ॥ ౧౪॥

తదహః పితరశ్చైనమూచుర్జహి మృగానితి ।
తచ్ఛ్రుత్వా చింతయామాస భార్యామృతుమతీం తథా ॥ ౧౫॥

పితృవాక్యం గురుం మత్వా కర్తవ్యమితి నిశ్చితం ।
చచార మృగయాం రాజా గిరికాం మనసా స్మరన్ ॥ ౧౬॥

వనే స్థితః స రాజర్షిశ్చిత్తే సస్మార భామినీం ।
అతీవ రూపసంపన్నాం సాక్షాచ్ఛ్రియమివాపరాం ॥ ౧౭॥

తస్య రేతః ప్రచస్కంద స్మరతస్తాం చ కామినీం ।
వటపత్రే తు తద్రాజా స్కన్నమాత్రం సమాక్షిపత్ ॥ ౧౮॥

ఇదం వృథా పరిస్కన్నం రేతో వై న భవేత్కథం ।
ఋతుకాలం చ విజ్ఞాయ మతిం చక్రే నృపస్తదా ॥ ౧౯॥

అమోఘం సర్వథా వీర్యం మమ చైతన్న సంశయః ।
ప్రియాయై ప్రేషయామ్యేతదితి బుద్ధిమకల్పయత్ ॥ ౨౦॥

శుక్రప్రస్థాపనే కాలం మహిష్యాః ప్రసమీక్ష్య సః ।
అభిమంత్ర్యాథ తద్వీర్యం వటపర్ణపుటే కృతం ॥ ౨౧॥

పార్శ్వస్థం శ్యేనమాభాష్య రాజోవాచ ద్విజం ప్రతి ।
గృహాణేదం మహాభాగ గచ్ఛ శీఘ్రం గృహం మమ ॥ ౨౨॥

మత్ప్రియార్థమిదం సౌమ్య గృహీత్వా త్వం గృహం నయ ।
గిరికాయై ప్రయచ్ఛాశు తస్యాస్త్వార్తవమద్య వై ॥ ౨౩॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ పర్ణం శ్యేనాయ నృపసత్తమః ।
స గృహీత్వోత్పపాతాశు గగనం గతివిత్తమః ॥ ౨౪॥

గచ్ఛంతం గగనం శ్యేనం ధృత్వా చంచుపుటే పుటం ।
తమపశ్యదథాయాంతం ఖగం శ్యేనస్తథాపరః ॥ ౨౫॥

ఆమిషం స తు విజ్ఞాయ శీఘ్రమభ్యద్రవత్ఖగం ।
తుండయుద్ధమథాకాశే తావుభౌ సంప్రచక్రతుః ॥ ౨౬॥

యుద్ధ్యతోరపతద్రేతస్తజ్జాపి యమునాంభసి ।
ఖగౌ తౌ నిర్గతౌ కామం పుటకే పతితే తదా ॥ ౨౭॥

ఏతస్మిన్సమయే కాచిదద్రికా నామ చాప్సరాః ।
బ్రాహ్మణం సమనుప్రాప్తం సంధ్యావందనతత్పరం ॥ ౨౮॥

కుర్వంతీ జలకేలిం సా జలే మగ్నా చచార సా ।

జగ్రాహ చరణం నారీ ద్విజస్య వరవర్ణినీ ॥ ౨౯॥

ప్రాణాయామపరః సోఽథ దృష్ట్వా తాం కామచారిణీం ।
శశాప భవ మత్స్యీ త్వం ధ్యానవిఘ్నకరీ యతః ॥ ౩౦॥

సా శప్తా విప్రముఖ్యేన బభూవ యమునాచరీ ।
శఫరీ రూపసంపన్నా హ్యద్రికా చ వరాప్సరాః ॥ ౩౧॥

శ్యేనపాదపరిభ్రష్టం తచ్ఛుక్రమథ వాసవీ ।
జగ్రాహ తరసాభ్యేత్య సాద్రికా మత్స్యరూపిణీ ॥ ౩౨॥

అథ కాలేన కియతా మత్స్యీం తాం మత్స్యజీవనః ।
సంప్రాప్తే దశమే మాసి బబంధ తాం మనోరమాం ॥ ౩౩॥

ఉదరం విదదారాశు స తస్యా మత్స్యజీవనః ।
యుగ్మం వినిఃసృతం తస్మాదుదరాన్మానుషాకృతి ॥ ౩౪॥

బాలః కుమారః సుభగస్తథా కన్యా శుభాననా ।
దృష్ట్వాశ్చర్యమిదం సోఽథ విస్మయం పరమం గతః ॥ ౩౫॥

రాజ్ఞే నివేదయామాస పుత్రౌ ద్వౌ తు ఝషోద్భవౌ ।
రాజాపి విస్మయావిష్టః సుతం జగ్రాహ తం శుభం ॥ ౩౬॥

స మత్స్యో నామ రాజాసా ధార్మికః సత్యసంగరః ।
వసుపుత్రో మహాతేజాః పిత్రా తుల్యపరాక్రమః ॥ ౩౭॥

కాలికా వసునా దత్తా తరసా జలజీవినే ।
నామ్నా కాలీతి విఖ్యాతా తథా మత్స్యోదరీతి చ ॥ ౩౮॥

మత్స్యగంధేతి నామ్నా వై గుణేన సమజాయత ।
వివర్ధమానా దాశస్య గృహే సా వాసవీ శుభా ॥ ౩౯॥

ఋషయ ఊచుః ।
అద్రికా మునినా శప్తా మత్స్యీ జాతా వరాప్సరాః ।
విదారితా చ దాశేన మృతా చ భక్షితా పునః ॥ ౪౦॥

కిం బభూవ పునస్తస్యా అప్సరాయా వదస్వ తత్ ।
శాపస్యాంతం కథం సూత కథం స్వర్గమవాప సా ॥ ౪౧॥

సూత ఉవాచ ।
శప్తా యదా సా మునినా విస్మితా సంబభూవ హ ।
స్తుతిం చకార విప్రస్య దీనేవ రుదతీ తదా ॥ ౪౨॥

దయావాన్బ్రాహ్మణః ప్రాహ తాం తదా రుదతీం స్త్రియం ।
మా శోకం కురు కల్యాణి శాపాంతం తే వదామ్యహం ॥ ౪౩॥

మత్స్యక్రోధశాపయోగేన మత్స్యయోనిం గతా శుభే ।

మానుషౌ జనయిత్వా త్వం శాపమోక్షమవాప్స్యసి ॥ ౪౪॥

ఇత్యుక్తా తేన సా ప్రాప మత్స్యదేహం నదీజలే ।
బాలకౌ జనయిత్వా సా మృతా ముక్తా చ శాపతః ॥ ౪౫॥

సంత్యజ్య రూపం మత్స్యస్య దివ్యరూపమవాప్య చ ।
జగామామరమార్గం చ శాపాంతే వరవర్ణినీ ॥ ౪౬॥

ఏవం జాతా వరా పుత్రీ మత్స్యగంధా వరాననా ।
పుత్రీవ పాల్యమానా సా దాశగేహే వ్యవర్ధత ॥ ౪౭॥

మత్స్యగంధా తదా జాతా కిశోరీ చాతిసుప్రభా ।
తస్య కార్యాణి కుర్వాణా వాసవీ చాతిసుప్రభా ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే మస్త్యగంధోత్పత్తివర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ వ్యాసజన్మవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఏకదా తీర్థయాత్రాయాం వ్రజన్ పారాశరో మునిః ।
ఆజగామ మహాతేజాః కాలింద్యాస్తటముత్తమం ॥ ౧॥

నిషాదమాహ ధర్మాత్మా కుర్వంతం భోజనం తదా ।
ప్రాపయస్వ పరం పారం కాలింద్యా ఉడుపేన మాం ॥ ౨॥

దాశః శ్రుత్వా మునేర్వాక్యం కుర్వాణో భోజనం తటే ।
ఉవాచ తాం సుతాం బాలాం మత్స్యగంధాం మనోరమాం ॥ 3॥

ఉడుపేన మునిం బాలే పరం పారం నయస్వ హ ।
గంతుకామోఽస్తి ధర్మాత్మా తాపసోఽయం శుచిస్మితే ॥ ౪॥

ఇత్యుక్తా సా తదా పిత్రా మత్స్యగంధాథ వాసవీ ।
ఉడుపే మునిమాసీనం సంవాహయతి భామినీ ॥ ౫॥

వ్రజన్ సూర్యసుతాతోయే భావిత్వాద్దైవయోగతః ।
కామార్తస్తు మునిర్జాతో దృష్ట్వా తాం చారులోచనాం ॥ ౬॥

గ్రహీతుకామః స మునిర్దృష్ట్వా వ్యంజితయౌవనాం ।
దక్షిణేన కరేణైనామస్పృశద్దక్షిణే కరే ॥ ౭॥

తమువాచాసితాపాంగీ స్మితపూర్వమిదం వచః ।
కులస్య సదృశం వః కిం శ్రుతస్య తపసశ్చ కిం ॥ ౮॥

త్వం వై వసిష్ఠదాయాదః కులశీలసమన్వితః ।
కిం చికీర్షసి ధర్మజ్ఞ మన్మథేన ప్రపీడితః ॥ ౯॥

దుర్లభం మానుషం జన్మ భువి బ్రాహ్మణసత్తమ ।
తత్రాపి దుర్లభం మన్యే బ్రాహ్మణత్వం విశేషతః ॥ ౧౦॥

కులేన శీలేన తథా శ్రుతేన
ద్విజోత్తమస్త్వం కిల ధర్మవిచ్చ ।
అనార్యభావం కథమాగతోఽసి
విప్రేంద్ర మాం వీక్ష్య చ మీనగంధాం ॥ ౧౧॥

మదీయే శరీరే ద్విజామోఘబుద్ధే ॥

శుభం కిం సమాలోక్య పాణిం గ్రహీతుం ।
సమీపం సమాయాసి కామాతురస్త్వం
కథం నాభిజానాసి ధర్మం స్వకీయం ॥ ౧౨॥

అహో మందబుద్ధిర్ద్విజోఽయం గ్రహీష్య-
జ్జలే మగ్న ఏవాద్య మాం వై గృహీత్వా ।
మనో వ్యాకులం పంచబాణాతివిద్ధం
న కోఽపీహ శక్తః ప్రతీపం హి కర్తుం ॥ ౧౩॥

ఇతి సంచింత్య సా బాలా తమువాచ మహామునిం ।
ధైర్యం కురు మహాభాగ పరం పారం నయామి వై ॥ ౧౪॥

సూత ఉవాచ ।
పరాశరస్తు తచ్ఛ్రుత్వా వచనం హితపూర్వకం ।
కరం త్యక్త్వా స్థితస్తత్ర సింధోః పారం గతః పునః ॥ ౧౫॥

మత్స్యగంధాం ప్రజగ్రాహ మునిః కామాతురస్తదా ।
వేపమానా తు సా కన్యా తమువాచ పురఃస్థితం ॥ ౧౬॥

దుర్గంధాహం మునిశ్రేష్ఠ కథం త్వం నోపశంకసే ।
సమానరూపయోః కామసంయోగస్తు సుఖావహః ॥ ౧౭॥

ఇత్యుక్తేన తు సా కన్యా క్షణమాత్రేణ భామినీ ।
కృతా యోజనగంధా తు సురూపా చ వరాననా ॥ ౧౮॥

మృగనాభిసుగంధాం తాం కృత్వా కాంతాం మనోహరాం ।
జగ్రాహ దక్షిణే పాణౌ మునిర్మన్మథపీడితః ॥ ౧౯॥

గ్రహీతుకామం తం ప్రాహ నామ్నా సత్యవతీ శుభా ।
మునే పశ్యతి లోకోఽయం పితా చైవ తటస్థితః ॥ ౨౦॥

పశుధర్మో న మే ప్రీతిం జనయత్యతిదారుణః ।
ప్రతీక్షస్వ మునిశ్రేష్ఠ యావద్భవతి యామినీ ॥ ౨౧॥

రాత్రౌ వ్యవాయ ఉద్దిష్టో దివా న మనుజస్య హి ।
దివాసంగే మహాన్ దోషః పశ్యంతి కిల మానవాః ॥ ౨౨॥

కామం యచ్ఛ మహాబుద్ధే లోకనిందా దురాసదా ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా యుక్తముక్తముదారధీః ॥ ౨౩॥

నీహారం కల్పయామాస శీఘ్రం పుణ్యబలేన వై ।
నీహారే చ సముత్పన్నే తటేఽతితమసా యుతే ॥ ౨౪॥

కామినీ తం మునిం ప్రాహ మృదుపూర్వమిదం వచః ।
కన్యాహం ద్విజశార్దూల భుక్త్వా గంతాసి కామతః ॥ ౨౫॥

అమోఘవీర్యస్త్వం బ్రహ్మన్ కా గతిర్మే భవేదితి ।
పితరం కిం బ్రవీమ్యద్య సగర్భా చేద్భవామ్యహం ॥ ౨౬॥

త్వం గమిష్యసి భుక్త్వా మాం కిం కరోమి వదస్వ తత్ ।
పరాశర ఉవాచ ।
కాంతేఽద్య మత్ప్రియం కృత్వా కన్యైవ త్వం భవిష్యసి ॥ ౨౭॥

వృణీష్వ చ వరం భీరు యం త్వమిచ్ఛసి భామిని ।
సత్యవత్యువాచ ।
యథా మే పితరౌ లోకే న జానీతో హి మానద ॥ ౨౮॥

కన్యావ్రతం న మే హన్యాత్తథా కురు ద్విజోత్తమ ।
పుత్రశ్చ త్వత్సమః కామం భవేదద్భుతవీర్యవాన్ ॥ ౨౯॥

గంధోఽయం సర్వదా మే స్యాద్యౌవనం చ నవం నవం ।
పరాశర ఉవాచ ।
శృణు సుందరి పుత్రస్తే విష్ణ్వంశసంభవః శుచిః ॥ ౩౦॥

భవిష్యతి చ విఖ్యాతస్త్రైలోక్యే వరవర్ణిని ।
కేనచిత్కారణేనాహం జాతః కామాతురస్త్వయి ॥ ౩౧॥

కదాపి చ న సమ్మోహో భూతపూర్వో వరాననే ।
దృష్ట్వా చాప్సరసాం రూపం సదాహం ధైర్యమావహం ॥ ౩౨॥

దైవయోగేన వీక్ష్య త్వాం కామస్య వశగోఽభవం ।
తత్కించిత్కారణం విద్ధి దైవం హి దురతిక్రమం ॥ ౩౩॥

దృష్ట్వాహం చాతిదుర్గంధాం త్వాం కథం మోహమాప్నుయాం ।
పురాణకర్తా పుత్రస్తే భవిష్యతి వరాననే ॥ ౩౪॥

వేదవిద్భాగకర్తా చ ఖ్యాతశ్చ భువనత్రయే ।
సూత ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తాం వశం యాతాం భుక్త్వా స మునిసత్తమః ॥ ౩౫॥

జగామ తరసా స్నాత్వా కాలిందీసలిలే మునిః ।
సాపి సత్యవతీ జాతా సద్యో గర్భవతీ సతీ ॥ ౩౬॥

సుషువే యమునాద్వీపే పుత్రం కామమివాపరం ।

జాతమాత్రస్తు తేజస్వీ తాముహాచ స్వమాతరం ॥ ౩౭॥

తపస్యేవ మనః కృత్వా వివిశే చాతివీర్యవాన్ ।
గచ్ఛ మాతర్యథాకామం గచ్ఛామ్యహమతః పరం ॥ ౩౮॥

తపః కర్తుం మహాభాగే దర్శయిష్యామి వై స్మృతః ।
మాతర్యదా భవేత్కార్యం తవ కించిదనుత్తమం ॥ ౩౯॥

స్మర్తవ్యోఽహం తదా శీఘ్రమాగమిష్యామి భామిని ।
స్వస్తి తేఽస్తు గమిష్యామి త్యక్త్వా చింతాం సుఖం వస ॥ ౪౦॥

ఇత్యుక్త్వా నిర్యయౌ వ్యాసః సాపి పిత్రంతికం గతా ।
ద్వీపే న్యస్తస్తయా బాలస్తస్మాద్ద్వైపాయనోఽభవత్ ॥ ౪౧॥

జాతమాత్రో జగామాశు వృద్ధిం విష్ణ్వంశయోగతః ।
తీర్థే తీర్థే కృతస్నానశ్చచార తప ఉత్తమం ॥ ౪౨॥

ఏవం ద్వైపాయనో జజ్ఞే సత్యవత్యాం పరాశరాత్ ।
చకార వేదశాఖాశ్చ ప్రాప్తం జ్ఞాత్వా కలేర్యుగం ॥ ౪౩॥

వేదవిస్తారకరణాద్వ్యాసనామాభవన్మునిః ।
పురాణసంహితాశ్చక్రే మహాభారతముత్తమం ॥ ౪౪॥

శిష్యానధ్యాపయామాస వేదాన్కృత్వా విభాగశః ।
సుమంతుం జైమినిం పైలం వైశంపాయనమేవ చ ॥ ౪౫॥

అసితం దేవలం చైవ శుకం చైవ స్వమాత్మజం ।
సూత ఉవాచ ।
ఏతచ్చ కథితం సర్వం కారణం మునిసత్తమాః ॥ ౪౬॥

సత్యవత్యాః సుతస్యాపి సముత్పత్తిస్తథా శుభా ।
సంశయోఽత్ర న కర్తవ్యః సంభవే మునిసత్తమాః ॥ ౪౭॥

మహతాం చరితే చైవ గుణా గ్రాహ్యా మునేరితి ।
కారణాచ్చ సముత్పత్తిః సత్యవత్యా ఝషోదరే ॥ ౪౮॥

పరాశరేణ సంయోగః పునః శంతనునా తథా ।
అన్యథా తు మునేశ్చిత్తం కథం కామాకులం భవేత్ ॥ ౪౯॥

అనార్యజుష్టం ధర్మజ్ఞః కృతవాన్స కథం మునిః ।
సకారణేయముత్పత్తిః కథితాశ్చర్యకారిణీ ॥ ౫౦॥

శ్రుత్వా పాపాచ్చ నిర్ముక్తో నరో భవతి సర్వథా ।
య ఏతచ్ఛుభమాఖ్యానం శృణోతి శ్రుతిమాన్నరః ॥ ౫౧॥

న దుర్గతిమవాప్నోతి సుఖీ భవతి సర్వదా ॥ ౫౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే వ్యాసజన్మవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 ప్రతీయసకాశాచ్ఛంతనుజన్మవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
ఉత్పత్తిస్తు త్వయా ప్రోక్తా వ్యాసస్యామితతేజసః ।
సత్యవత్యాస్తథా సూత విస్తరేణ త్వయానఘ ॥ ౧॥

తథాప్యేకస్తు సందేహశ్చిత్తేఽస్మాకం తు సంస్థితః ।
న నివర్తతి ధర్మజ్ఞ కథితేన త్వయానఘ ॥ ౨॥

మాతా వ్యాసస్య యా ప్రోక్తా నామ్నా సత్యవతీ శుభా ।
సా కథం నృపతిం ప్రాప్తా శంతనుం ధర్మవిత్తమం ॥ ౩॥

నిషాదపుత్రీం స కథం ధృతవాన్నృపతిః స్వయం ।
ధర్మిష్ఠః పౌరవో రాజా కులహీనామసంవృతాం ॥ ౪॥

శంతనోః ప్రథమా పత్నీ కా హ్యాభూత్కథయాధునా ।
భీష్మః పుత్రోఽథ మేధావీ వసోరంశః కథం పునః ॥ ౫॥

త్వయా ప్రోక్తం పురా సూత రాజా చిత్రాంగదః కృతః ।
సత్యవత్యాః సుతో వీరో భీష్మేణామితతేజసా ॥ ౬॥

చిత్రాంగదే హతే వీరే కృతస్తదనుజస్తథా ।
విచిత్రవీర్యనామాసౌ సత్యవత్యాః సుతో నృపః ॥ ౭॥

జ్యేష్ఠే భీష్మే స్థితే పూర్వం ధర్మిష్ఠే రూపవత్యపి ।
కృతవాన్స కథం రాజ్యం స్థాపితస్తేన జానతా ॥ ౮॥

మృతే విచిత్రవీర్యే తు సత్యవత్యతిదుఃఖితా ।
వధూభ్యాం గోలకౌ పుత్రౌ జనయామాస సా కథం ॥ ౯॥

కథం రాజ్యం న భీష్మాయ దదౌ సా వరవర్ణినీ ।
న కృతస్తు కథం తేన వీరేణ దారసంగ్రహః ॥ ౧౦॥

అధర్మస్తు కృతః కస్మాద్వ్యాసేనామితతేజసా ।
జ్యేష్ఠేన భ్రాతృభార్యాయాం పుత్రావుత్పాదితావితి ॥ ౧౧॥

పురాణకర్తా ధర్మాత్మా స కథం కృతవాన్మునిః ।
సేవనం పరదారాణాం భ్రాతుశ్చైవ విశేషతః ॥ ౧౨॥

జుగుప్సితమిదం కర్మ స కథం కృతవాన్మునిః ।
శిష్టాచారః కథం సూత వేదానుమితికారకః ॥ ౧౩॥

వ్యాసశిష్యోఽసి మేధావిన్ సందేహం ఛేత్తుమర్హసి ।
శ్రోతుకామా వయం సర్వే ధర్మక్షేత్రే కృతక్షణాః ॥ ౧౪॥

సూత ఉవాచ ।
ఇక్ష్వాకువంశప్రభవో మహాభిష ఇతి స్మృతః ।
సత్యవాంధర్మశీలశ్చ చక్రవర్తీ నృపోత్తమః ॥ ౧౫॥

అశ్వమేధసహస్రేణ వాజపేయశతేన చ ।
తోషయామాస దేవేంద్రం స్వర్గం ప్రాప మహామతిః ॥ ౧౬॥

ఏకదా బ్రహ్మసదనం గతో రాజా మహాభిషః ।
సురాః సర్వే సమాజగ్ముః సేవనార్థం ప్రజాపతిం ॥ ౧౭॥

గంగా మహానదీ తత్ర సంస్థితా సేవితుం విభుం ।
తస్యా వాసః సముద్ధూతం మారుతేన తరస్వినా ॥ ౧౮॥

అధోముఖాః సురాః సర్వే న విలోక్యైవ తాం స్థితాః ।
రాజా మహాభిషస్తాం తు నిఃశంకః సమపశ్యత ॥ ౧౯॥

సాపి తం ప్రేమసంయుక్తం నృపం జ్ఞాతవతీ నదీ ।
దృష్ట్వా తౌ ప్రేమసంయుక్తౌ నిర్లజ్జౌ కామమోహితౌ ॥ ౨౦॥

బ్రహ్మా చుకోప తౌ తూర్ణం శశాప చ రుషాన్వితః ।
మర్త్యలోకేషు భూపాల జన్మ ప్రాప్య పునర్దివం ॥ ౨౧॥

పుణ్యేన మహతావిష్టస్త్వమవాప్స్యసి సర్వథా ।
గంగాం తథోక్తవాన్బ్రహ్మా వీక్ష్య ప్రేమవతీం నృపే ॥ ౨౨॥

విమనస్కౌ తు తౌ తూర్ణం నిఃసృతౌ బ్రహ్మణోఽన్తికాత్ ।
స నృపాంశ్చింతయిత్వాథ భూర్లోకే ధర్మతత్పరాన్ ॥ ౨౩॥

ప్రతీపం చింతయామాస పితరం పురువంశజం ।
ఏతస్మిన్సమయే చాష్టౌ వసవః స్త్రీసమన్వితాః ॥ ౨౪॥

వసిష్ఠస్యాశ్రమం ప్రాప్తా రమమాణా యదృచ్ఛయా ।
పృథ్వాదీనాం వసూనాం చ మధ్యే కోఽపి వసూత్తమః ॥ ౨౫॥

ద్యౌర్నామా తస్య భార్యాథ నందినీం గాం దదర్శ హ ।
దృష్ట్వా పతిం సా పప్రచ్ఛ కస్యేయం ధేనురుత్తమా ॥ ౨౬॥

ద్యౌస్తామాహ వసిష్ఠస్య గౌరియం శృణు సుందరి ।
దుగ్ధమస్యాః పిబేద్యస్తు నారీ వా పురుషోఽథ వా ॥ ౨౭॥

అయుతాయుర్భవేన్నూనం సదైవాగతయౌవనః ।
తచ్ఛ్రుత్వా సుందరీ ప్రాహ మృత్యులోకేఽస్తి మే సఖీ ॥ ౨౮॥

ఉశీనరస్య రాజర్షేః పుత్రీ పరమశోభనా ।
తస్యా హేతోర్మహాభాగ సవత్సాం గాం పయస్వినీం ॥ ౨౯॥

ఆనయస్వాశ్రమం శ్రేష్ఠం నందినీం కామదాం శుభాం ।

యావదస్యాః పయః పీత్వా సఖీ మమ సదైవ హి ॥ ౩౦॥

మానుషేషు భవేదేకా జరారోగవివర్జితా ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా ద్యౌర్జహార చ నందినీం ॥ ౩౧॥

అవమన్య మునిం దాంతం పృథ్వాద్యైః సహితోఽనఘః ।
హృతాయామథ నందిన్యాం వసిష్ఠస్తు మహాతపాః ॥ ౩౨॥

ఆజగామాశ్రమపదం ఫలాన్యాదాయ సత్వరః ।
నాపశ్యత యదా ధేనుం సవత్సాం స్వాశ్రమే మునిః ॥ ౩౩॥

మృగయామాస తేజస్వీ గహ్వరేషు వనేష్వపి ।
నాసాదితా యదా ధేనుశ్చుకోపాతిశయం మునిః ॥ ౩౪॥

వారుణిశ్చాపి విజ్ఞాయ ధ్యానేన వసుభిర్హృతాం ।
వసుభిర్మే హృతా ధేనుర్యస్మాన్మామవమన్య వై ॥ ౩౫॥

తస్మాత్సర్వే జనిష్యంతి మానుషేషు న సంశయః ।
ఏవం శశాప ధర్మాత్మా వసూంస్తాన్వారుణిః స్వయం ॥ ౩౬॥

శ్రుత్వా విమనసః సర్వే ప్రయయుర్దుఃఖితాశ్చ తే ।
శప్తాః స్మ ఇతి జానంత ఋషిం తముపచక్రముః ॥ ౩౭॥

ప్రసాదయంతస్తమృషిం వసవః శరణం గతాః ।
మునిస్తానాహ ధర్మాత్మా వసూందీనాన్పురఃస్థితాన్ ॥ ౩౮॥

అనుసంవత్సరం సర్వే శాపమోక్షమవాప్స్యథ ।
యేనేయం విహృతా ధేనుర్నందినీ మమ వత్సలా ॥ ౩౯॥

తస్మాద్ద్యౌర్మానుషే దేహే దీర్ఘకాలం వసిష్యతి ।
తే శప్తాః పథి గచ్ఛంతీం గంగాం దృష్ట్వా సరిద్వరాం ॥ ౪౦॥

ఊచుస్తాం ప్రణతాః సర్వే శప్తాం చింతాతురాం నదీం ।
భవిష్యామో వయం దేవి కథం దేవాః సుధాశనాః ॥ ౪౧॥

మానుషాణాం చ జఠరే చింతేయ మహతీ హి నః ।
తస్మాత్త్వం మానుషీ భూత్వా జనయాస్మాన్సరిద్వరే ॥ ౪౨॥

శంతనుర్నామ రాజర్షిస్తస్య భార్యా భవానఘే ।
జాతాంజాతాంజలే చాస్మాన్నిక్షిపస్వ సురాపగే ॥ ౪౩॥

ఏవం శాపవినిర్మోక్షో భవితా నాత్ర సంశయః ।
తథేత్యుక్తాశ్చ తే సర్వే జగ్ముర్లోకం స్వకం పునః ॥ ౪౪॥

గంగాపి నిర్గతా దేవీ చింత్యమానా పునః పునః ।
మహాభిషో నృపో జాతః ప్రతీపస్య సుతస్తదా ॥ ౪౫॥

శంతనుర్నామ రాజర్షిర్ధర్మాత్మా సత్యసంగరః |
ప్రతీపస్తు స్తుతిం చక్రే సూర్యస్యామితతేజసః || ౪౬||

తదా చ సలిలాత్తస్మాన్నిఃసృతా వరవర్ణినీ |
దక్షిణం శాలసంకాశమూరుం భేజే శుభాననా || ౪౭||

అంకే స్థితాం స్త్రియం చాహ మా పృష్ట్వా కిం వరాననే |
మమోరావాస్థితాసి త్వం కిమర్థం దక్షిణే శుభే || ౪౮||

సా తమాహ వరారోహా యదర్థం రాజసత్తమ |
స్థితాత్మ్యంకే కురుశ్రేష్ఠ కామయానాం భజస్వ మాం || ౪౯||

తామవోచదథో రాజా రూపయౌవనశాలినీం |
నాహం పరస్త్రియం కామాద్గచ్ఛేయం వరవర్ణినీం || ౫౦||

స్థితా దక్షిణమూరుం మే త్వమాశ్లిష్య చ భామిని |
అపత్యానాం స్నుషాణాం చ స్థానం విద్ధి శుచిస్మితే || ౫౧||

స్నుషా మే భవ కల్యాణి జాతే పుత్రేఽతివాంఛితే |
భవిష్యతి చ మే పుత్రస్తవ పుణ్యాన్న సంశయః || ౫౨||

తథేత్యుక్త్వా గతా సా వై కామినీ దివ్యదర్శనా |
రాజా చాపి గృహం ప్రాప్తశ్చింతయంస్తాం స్త్రియం పునః || ౫౩||

తతః కాలేన కియతా జాతే పుత్రే వయస్విని |
వనం జిగమిషూ రాజా పుత్రం వృత్తాంతమూచివాన్ || ౫౪||

వృత్తాంతం కథయిత్వా తు పునరూచే నిజం సుతం |
యది ప్రయాతి సా బాలా త్వాం వనే చారుహాసినీ || ౫౫||

కామయానా వరారోహా తాం భజేథా మనోరమాం |
న ప్రష్టవ్యా త్వయా కాసి మన్నియోగాన్నరాధిప || ౫౬||

ధర్మపత్నీం చ తాం కృత్వా భవితా త్వం సుఖీ కిల |
సూత ఉవాచ |
ఏవం సందిశ్య తం పుత్రం భూపతిః ప్రీతమానసః || ౫౭||

దత్త్వా రాజ్యశ్రియం సర్వాం వనం రాజా వివేశ హ |
తత్రాపి చ తపస్తప్త్వా సమారాధ్య పరాంబికాం || ౫౮||

జగామ స్వర్గం రాజాసౌ దేహం త్యక్త్వా స్వతేజసా |
రాజ్యం ప్రాప మహాతేజాః శంతనుః సార్వభౌమికం || ౫౯||

ప్రజాం వై పాలయామాస ధర్మదండో మహీపతిః || ౬౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ద్వితీయస్కంధే
ప్రతీపసకాశాచ్ఛంతనుజన్మవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః || ౩||

౪ దేవవ్రతోత్పత్తివర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ప్రతీపేఽథ దివం యాతే శంతనుః సత్యవిక్రమః ।
బభూవ మృగయాశీలో నిఘ్నన్వ్యాఘ్రాన్మృగాన్నృపః ॥ ౧॥

స కదాచిద్వనే ఘోరే గంగాతీరే చరన్నృపః ।
దదర్శ మృగశావాక్షీం సుందరీం చారుభూషణాం ॥ ౨॥

దృష్ట్వా తాం నృపతిర్మగ్నః పిత్రోక్తేయం వరాననా ।
రూపయౌవనసంపన్నా సాక్షాల్లక్ష్మీరివాపరా ॥ ౩॥

పిబన్ముఖాంబుజం తస్యా న తృప్తిమగమన్నృపః ।
హృష్టరోమాభవత్తత్ర వ్యాప్తచిత్త ఇవానఘ ॥ ౪॥

మహాభిషం సాపి మత్వా ప్రేమయుక్తా బభూవ హ ।
కించిన్మందస్మితం కృత్వా తస్థావగ్రే నృపస్య చ ॥ ౫॥

వీక్ష్య తామసితాపాంగీం రాజా ప్రీతమనా భృశం ।
ఉవాచ మధురం వాక్యం సాంత్వయన్ శ్లక్ష్ణయా గిరా ॥ ౬॥

దేవీ వా త్వం చ వామోరు మానుషీ వా వరాననే ।
గంధర్వీ వాథ యక్షీ వా నాగకన్యాప్సరాపి వా ॥ ౭॥

యాసి కాసి వరారోహే భార్యా మే భవ సుందరి ।
ప్రేమయుక్తస్మితైవ త్వం ధర్మపత్నీ భవాద్య మే ॥ ౮॥

సూత ఉవాచ ।
రాజా తాం నాభిజానాతి గంగేయమితి నిశ్చితం ।
మహాభిషం సముత్పన్నం నృపం జానాతి జాహ్నవీ ॥ ౯॥

పూర్వప్రేమసమాయోగాచ్ఛ్రుత్వా వాచం నృపస్య తాం ।
ఉవాచ నారీ రాజానం స్మితపూర్వమిదం వచః ॥ ౧౦॥

స్త్ర్యువాచ ।
జానామి త్వాం నృపశ్రేష్ఠ ప్రతీపతనయం శుభం ।
కా న వాంఛతి చార్వంగీ భావిత్వాత్సదృశం పతిం ॥ ౧౧॥

వాగ్బంధేన నృపశ్రేష్ఠ వరిష్యామి పతిం కిల ।
శృణు మే సమయం రాజన్ వృణోమి త్వాం నృపోత్తమ ॥ ౧౨॥

యచ్చ కుర్యామహం కార్యం శుభం వా యది వాశుభం ।
న నిషేధ్యా త్వయా రాజన్న వక్తవ్యం తథాప్రియం ॥ ౧౩॥

యదా చ త్వం నృపశ్రేష్ఠ న కరిష్యసి మే వచః ।
తదా ముక్త్వా గమిష్యామి యథేష్టదేశం మారిష ॥ ౧౪॥

స్మృత్వా జన్మ వసూనాం సా ప్రార్థనాపూర్వకం హృది ।
మహాభిషస్య ప్రేమాథ విచింత్యైవ చ జాహ్నవీ ॥ ౧౫॥

తథేత్యుక్త్వాథ సా దేవీ చకార నృపతిం పతిం ।
ఏవం వృతా నృపేణాథ గంగా మానుషరూపిణీ ॥ ౧౬॥

నృపస్య మందిరం ప్రాప్తా సుభగా వరవర్ణినీ ।
నృపతిస్తాం సమాసాద్య చిక్రీడోపవనే శుభే ॥ ౧౭॥

సాపి తం రమయామాస భావజ్ఞా వై వరాంగనా ।
న బుబోధ నృపః క్రీడన్గతాన్వర్షగణానథ ॥ ౧౮॥

స తయా మృగశావాక్ష్యా శచ్యా శతక్రతుర్యథా ।
సా సర్వగుణసంపన్నా సోఽపి కామవిచక్షణః ॥ ౧౯॥

రేమాతే మందిరే దివ్యే రమానారాయణావివ ।
ఏవం గచ్ఛతి కాలే సా దధార నృపతేస్తదా ॥ ౨౦॥

గర్భం గంగా వసుం పుత్రం సుషువే చారులోచనా ।
జాతమాత్రం సుతం వారి చిక్షేపైవం ద్వితీయకే ॥ ౨౧॥

తృతీయేఽథ చతుర్థేఽథ పంచమే షష్ఠ ఏవ చ ।
సప్తమే వా హతే పుత్రే రాజా చింతాపరోఽభవత్ ॥ ౨౨॥

కిం కరోమ్యద్య వంశో మే కథం స్యాత్సుస్థిరో భువి ।
సప్త పుత్రా హతా నూనమనయా పాపరూపయా ॥ ౨౩॥

నివారయామి యది మాం త్యక్త్వా యాస్యతి సర్వథా ।
అష్టమోఽయం సుసంప్రాప్తో గర్భో మే మనసీప్సితః ॥ ౨౪॥

న వారయామి చేదద్య సర్వథేయం జలే క్షిపేత్ ।
భవితా వా న వా చాగ్రే సంశయోఽయం మమాద్భుతః ॥ ౨౫॥

సంభవేఽపి చ దృష్టేయం రక్షయేద్వా న రక్షయేత్ ।
ఏవం సంశయితే కార్యే కిం కర్తవ్యం మయాధునా ॥ ౨౬॥

వంశస్య రక్షణార్థం హి యత్నః కార్యః పరో మయా ।
తతః కాలే యదా జాతః పుత్రోఽయమష్టమో వసుః ॥ ౨౭॥

మునేర్యేన హృతా ధేనుర్నందినీ స్త్రీజితేన హి ।
తం దృష్ట్వా నృపతిః పుత్రం తామువాచ పతన్పదే ॥ ౨౮॥

దాసోఽస్మి తవ తన్వంగి ప్రార్థయామి శుచిస్మితే ।
పుత్రమేకం పుషామ్యేనం దేహి జీవితమద్య మే ॥ ౨౯॥

హింసితాః సప్త పుత్రా మే కరభోరు త్వయా శుభాః ।
అష్టమం రక్ష సుశ్రోణి పతామి తవ పాదయోః ॥ ౩౦॥

అన్యద్వై ప్రార్థితం తేఽద్య దదామ్యథ చ దుర్లభం ।
వంశో మే రక్షణీయోఽద్య త్వయా పరమశోభనే ॥ ౩౧॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గే వేదవిదో విదుః ।
తస్మాదద్య వరారోహే ప్రార్థయామ్యష్టమం సుతం ॥ ౩౨॥

ఇత్యుక్తాపి గృహీత్వా తం యదా గంతుం సముత్సుకా ।
తదాతికుపితో రాజా తామువాచాతిదుఃఖితః ॥ ౩౩॥

పాపిష్ఠే కిం కరోమ్యద్య నిరయాన్న బిభేషి కిం ।
కాసి పాపకరాణాం త్వం పుత్రీ పాపరతా సదా ॥ ౩౪॥

యథేచ్ఛం గచ్ఛ వా తిష్ఠ పుత్రో మే స్థీయతామిహ ।
కిం కరోమి త్వయా పాపే వంశాంతకరయానయా ॥ ౩౫॥

ఏవం వదతి భూపాలే సా గృహీత్వా సుతం శిశుం ।
గచ్ఛంతీ వచనం కోపసంయుతా తమువాచ హ ॥ ౩౬॥

పుత్రకామా సుతం త్వేనం పాలయామి వనే గతా ।
సమయో మే గమిష్యామి వచనం హ్యన్యథాకృతం ॥ ౩౭॥

గంగాం మాం వై విజానీహి దేవకార్యార్థమాగతాం ।
వసవస్తు పురా శప్తా వసిష్ఠేన మహాత్మనా ॥ ౩౮॥

వ్రజంతు మానుషీం యోనిం స్థితాం చింతాతురాస్తు మాం ।
దృష్ట్వేదం ప్రార్థయామాసుర్జననీ నో భవానఘే ॥ ౩౯॥

తేభ్యో దత్త్వా వరం జాతా పత్నీ తే నృపసత్తమ ।
దేవకార్యార్థసిద్ధ్యర్థం జానీహి సంభవో మమ ॥ ౪౦॥

సప్త తే వసవః పుత్రా ముక్తాః శాపాద్నృపేస్తు తే ।
కియంతం కాలమేకోఽయం తవ పుత్రో భవిష్యతి ॥ ౪౧॥

గంగాదత్తమిమం పుత్రం గృహాణ శంతనో స్వయం ।
వసుం దేవం విదిత్వైనం సుఖం భుంక్ష్వ సుతోద్భవం ॥ ౪౨॥

గాంగేయోఽయం మహాభాగ భవిష్యతి బలాధికః ।
అద్య తత్ర నయామ్యేనం యత్ర త్వం వై మయా వృతః ॥ ౪౩॥

దాస్యామి యౌవనప్రాప్తం పాలయిత్వా మహీపతే ।
న మాతృరహితః పుత్రో జీవేన్న చ సుఖీ భవేత్ ॥ ౪౪॥

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే గంగా తం గృహీత్వా చ బాలకం ।
రాజా చాతీవ దుఃఖార్తః సంస్థితో నిజమందిరే ॥ ౪౫॥

భార్యావిరహజం దుఃఖం తథా పుత్రస్య చాద్భుతం ।
సర్వదా చింతయన్నాస్తే రాజ్యం కుర్వన్మహీపతిః ॥ ౪౬॥

ఏవం గచ్ఛతి కాలేఽథ నృపతిర్మృగయాం గతః ।
నిఘ్నన్మృగగణాన్బాణైర్మహిషాన్సూకరానపి ॥ ౪౭॥

గంగాతీరమనుప్రాప్తః స రాజా శంతనుస్తదా ।
నదీం స్తోకజలాం దృష్ట్వా విస్మితః స మహీపతిః ॥ ౪౮॥

తత్రాపశ్యత్కుమారం తం ముంచంతం విశిఖాన్బహూన్ ।
ఆకృష్య చ మహాచాపం క్రీడంతం సరితస్తటే ॥ ౪౯॥

తం వీక్ష్య విస్మితో రాజా న స్మ జానాతి కించన ।
నోపలేభే స్మృతిం భూపః పుత్రోఽయం మమ వా న వా ॥ ౫౦॥

దృష్ట్వాప్యమానుషం కర్మ బాణేషు లఘుహస్తతాం ।
విద్యాం వాప్రతిమాం రూపం తస్య వై స్మరసన్నిభం ॥ ౫౧॥

పప్రచ్ఛ విస్మితో రాజా కస్య పుత్రోఽసి చానఘ ।
నోవాచ కించిద్వీరోఽసౌ ముంచంఛిలీముఖానథ ॥ ౫౨॥

అంతర్ధానం గతః సోఽథ రాజా చింతాతురోఽభవత్ ।
కోఽయం మమ సుతో బాలః కిం కరోమి వ్రజామి కం ॥ ౫౩॥

గంగాం తుష్టావ భూపాలః స్థితస్తత్ర సమాహితః ।
దర్శనం సా దదౌ చాథ చారురూపా యథా పురా ॥ ౫౪॥

దృష్ట్వా తాం చారుసర్వాంగీం బభాషే నృపతిః స్వయం ।
కోఽయం గంగే గతో బాలో మమ త్వం దర్శయాధునా ॥ ౫౫॥

గంగోవాచ ।
పుత్రోఽయం తవ రాజేంద్ర రక్షితశ్చాష్టమో వసుః ।
దదామి తవ హస్తే తు గాంగేయోఽయం మహాతపాః ॥ ౫౬॥

కీర్తికర్తా కులస్యాస్య భవితా తవ సువ్రత ।
పాఠితస్త్వఖిలాన్వేదాంధనుర్వేదం చ శాశ్వతం ॥ ౫౭॥

వసిష్ఠస్యాశ్రమే దివ్యే సంస్థితోఽయం సుతస్తవ ।
సర్వవిద్యావిధానజ్ఞః సర్వార్థకుశలః శుచిః ॥ ౫౮॥

యద్వేద జామదగ్న్యోఽసౌ తద్వేదాయం సుతస్తవ ।
గృహాణ గచ్ఛ రాజేంద్ర సుఖీ భవ నరాధిప ॥ ౫౯॥

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే గంగా దత్త్వా పుత్రం నృపాయ వై ।
నృపతిస్తు ముదా యుక్తో బభూవాతిసుఖాన్వితః ॥ ౬౦॥

సమాలింగ్య సుతం రాజా సమాఘ్రాయ చ మస్తకం ।
సమారోప్య రథే పుత్రం స్వపురం స ప్రచక్రమే ॥ ౬౧॥

గత్వా గజాహ్వయం రాజా చకారోత్సవముత్తమం ।

దైవజ్ఞం చ సమాహూయ పప్రచ్ఛ చ శుభం దినం ॥ ౬౨॥

సమాహృత్య ప్రజాః సర్వాః సచివాన్సర్వశః శుభాన్ ।
యౌవరాజ్యేఽథ గాంగేయం స్థాపయామాస పార్థివః ॥ ౬౩॥

కృత్వా తం యువరాజానం పుత్రం సర్వగుణాన్వితం ।
సుఖమాస స ధర్మాత్మా న సస్మార చ జాహ్నవీం ॥ ౬౪॥

సూత ఉవాచ ।
ఏతద్వః కథితం సర్వం కారణం వసుశాపజం ।
గాంగేయస్య తథోత్పత్తిం జాహ్నవ్యాః సంభవం తథా ॥ ౬౫॥

గంగావతరణం పుణ్యం వసూనాం సంభవం తథా ।
యః శృణోతి నరః పాపాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౬౬॥

పుణ్యం పవిత్రమాఖ్యానం కథితం మునిసత్తమాః ।
యథా మయా శ్రుతం వ్యాసాత్పురాణం వేదసమ్మితం ॥ ౬౭॥

శ్రీమద్భాగవతం పుణ్యం నానాఖ్యానకథాన్వితం ।
ద్వైపాయనముఖోద్భూతం పంచలక్షణసంయుతం ॥ ౬౮॥

శృణ్వతాం సర్వపాపఘ్నం శుభదం సుఖదం తథా ।
ఇతిహాసమిమం పుణ్యం కీర్తితం మునిసత్తమాః ॥ ౬౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే దేవవ్రతోత్పత్తివర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ దేవవ్రతప్రతిజ్ఞావర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
వసూనాం సంభవః సూత కథితః శాపకారణాత్ ।
గాంగేయస్య తథోత్పత్తిః కథితా లోమహర్షణే ॥ ౧॥

మాతా వ్యాసస్య ధర్మజ్ఞ నామ్నా సత్యవతీ సతీ ।
కథం శంతనునా ప్రాప్తా భార్యా గంధవతీ శుభా ॥ ౨॥

తన్మమాచక్ష్వ విస్తారం దాశపుత్రీ కథం ధృతా ।
రాజ్ఞా ధర్మవరిష్ఠేన సంశయం ఛింధి సువ్రత ॥ ౩॥

సూత ఉవాచ ।
శంతనుర్నామ రాజర్షిర్మృగయానిరతః సదా ।
వనం జగామ నిఘ్నన్వై మృగాంశ్చ మహిషాన్ రురూన్ ॥ ౪॥

చత్వార్యేవ తు వర్షాణి పుత్రేణ సహ భూపతిః ।
రమమాణః సుఖం ప్రాప కుమారేణ యథా హరః ॥ ౫॥

ఏకదా విక్షిపన్బాణాన్వినిఘ్నన్ఖడ్గసూకరాన్ ।

స కదాచిద్వనం ప్రాప్తః కాలిందీం సరితాం వరాం ॥ ౬॥

మహీపతిరనిర్దేశ్యమాజిఘ్రద్గంధముత్తమం ।
తస్య ప్రభవమన్విచ్ఛన్సంచచార వనం తదా ॥ ౭॥

న మందారస్య గంధోఽయం మృగనాభిమదస్య న ।
చంపకస్య న మాలత్యా న కేతక్యా మనోహరః ॥ ౮॥

న చానుభూతపూర్వోఽయం వాతి గంధవహః శుభః ।
కుతోఽయమేతి వాయుర్వై మమ ఘ్రాణవిమోహనః ॥ ౯॥

ఇతి సంచింత్యమానోఽసౌ బభ్రామ వనమండలం ।
మోహితో గంధలోభేన శంతనుః పవనానుగః ॥ ౧౦॥

స దదర్శ నదీతీరే సంస్థితాం చారుదర్శనాం ।
శృంగారరహితాం కాంతాం సుస్థితాం మలినాంబరాం ॥ ౧౧॥

దృష్ట్వా తామసితాపాంగీం విస్మితః స మహీపతిః ।
అస్యా దేహస్య గంధోఽయమితి సంజాతనిశ్చయః ॥ ౧౨॥

తదద్భుతం రూపమతీవ సుందరం
తథైవ గంధోఽఖిలలోకసమ్మతః ।
వయశ్చ తాదృక్ నవయౌవనం శుభం
దృష్ట్వైవ రాజా కిల విస్మితోఽభవత్ ॥ ౧౩॥

కేయం కుతో వా సముపాగతాధునా
దేవాంగనా వా కిము మానుషీ వా ।
గంధర్వపుత్రీ కిల నాగకన్యా
జానే కథం గంధవతీం ను కామినీం ॥ ౧౪॥

సంచింత్య చైవం మనసా నృపోఽసౌ
న నిశ్చయం ప్రాప యదా తతః స్వయం ।
గంగాం స్మరన్కామవశం గతోఽథ
పప్రచ్ఛ కాంతాం తటసంస్థితాం చ ॥ ౧౫॥

కాసి ప్రియే కస్య సుతాసి కస్మా-
దిహ స్థితా త్వం విజనే వరోరు ।
ఏకాకినీ కిం వద చారునేత్రే
వివాహితా వా న వివాహితాసి ॥ ౧౬॥

సంజాతకామోఽహమరాలనేత్రే
త్వాం వీక్ష్య కాంతాం చ మనోరమాం చ ।
బ్రూహి ప్రియే యాసి చికీర్షసి త్వం
కిం చేతి సర్వం మమ విస్తరేణ ॥ ౧౭॥

ఇత్యేవముక్తా సుదతీ నృపేణ

ప్రోవాచ తం సస్మితమంబుజేక్షణా ।
దాశస్య పుత్రీం త్వమవేహి రాజన్
కన్యాం పితుః శాసనసంస్థితాం చ ॥ ౧౮॥

తరీమిమాం ధర్మనిమిత్తమేవ
సంవాహయామీహ జలే నృపేంద్ర ।
పితా గృహే మేఽద్య గతోఽస్తి కామం
సత్యం బ్రవీమ్యర్థపతే తవాగ్రే ॥ ౧౯॥

ఇత్యేవముక్త్వా విరరామ బాలా
కామాతురస్తాం నృపతిర్బభాషే ।
కురుప్రవీరం కురు మాం పతిం త్వం
వృథా న గచ్ఛేన్ననుయౌవనం తే ॥ ౨౦॥

న చాస్తి పత్నీ మమ వై ద్వితీయా
త్వం ధర్మపత్నీ భవ మే మృగాక్షి ।
దాసోఽస్మి తేఽహం వశగః సదైవ
మనోభవస్తాపయతి ప్రియే మాం ॥ ౨౧॥

గతా ప్రియా మాం పరిహృత్య కాంతా
నాన్యా వృతాహం విధురోఽస్మి కాంతే ।
త్వాం వీక్ష్య సర్వావయవాతిరమ్యాం
మనో హి జాతం వివశం మదీయం ॥ ౨౨॥

శ్రుత్వామృతాస్వాదరసం నృపస్య
వచోఽతిరమ్యం ఖలు దాశకన్యా ।
ఉవాచ తం సాత్త్వికభావయుక్తా
కృత్వాతిధైర్యం నృపతిం సుగంధా ॥ ౨౩॥

యదాత్థ రాజన్ మయి తత్తథైవ
మన్యేఽహమేతత్తు యథా వచస్తే ।
నాస్మి స్వతంత్రా త్వమవేహి కామం
దాతా పితా మేఽర్థయ తం త్వమాశు ॥ ౨౪॥

న స్వైరిణీహాస్మ్యపి దాశపుత్రీ
పితుర్వశేఽహం సతతం చరామి ।
స చేద్దదాతి ప్రథితః పితా మే
గృహాణ పాణిం వశగాస్మి తేఽహం ॥ ౨౫॥

మనోభవస్త్వాం నృప కిం దునోతి
యథా పునర్మాం నవయౌవనాం చ ।
దునోతి తత్రాపి హి రక్షణీయా
ధృతిః కులాచారపరంపరాసు ॥ ౨౬॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్యా నృపతి కామమోహితః ।

గతో దాశపతేర్గేహం తస్యా యాచనహేతవే ॥ ౨౭॥

దృష్ట్వా నృపతిమాయాంతం దాశోఽతివిస్మయం గతః ।
ప్రణామం నృపతేః కృత్వా కృతాంజలిరభాషత ॥ ౨౮॥

దాశ ఉవాచ ।
దాసోఽస్మి తవ భూపాల కృతార్థోఽహం తవాగమే ।
ఆజ్ఞాం దేహి మహారాజ యదర్థమిహ చాగమః ॥ ౨౯॥

రాజోవాచ ।
ధర్మపత్నీం కరిష్యామి సుతామేతాం తవానఘ ।
త్వయా చేద్దీయతే మహ్యం సత్యమేతద్బ్రవీమి తే ॥ ౩౦॥

దాశ ఉవాచ ।
కన్యారత్నం మదీయం చేద్యత్త్వం ప్రార్థయసే నృప ।
దాతవ్యం తు ప్రదాస్యామి న త్వదేయం కదాచన ॥ ౩౧॥

తస్యాః పుత్రో మహారాజ త్వదంతే పృథివీపతిః ।
సర్వథా చాభిషేక్తవ్యో నాన్యః పుత్రస్తవేతి వై ॥ ౩౨॥

సూత ఉవాచ ।
శ్రుత్వావాక్యం తు దాశస్య రాజా చింతాతురోఽభవత్ ।
గాంగేయం మనసా కృత్వా నోవాచ నృపతిస్తదా ॥ ౩౩॥

కామాతురో గృహం ప్రాప్తశ్చింతావిష్టో మహీపతిః ।
న సస్నౌ బుభుజే నాథ న సుష్వాప గృహం గతః ॥ ౩౪॥

చింతాతురం తు తం దృష్ట్వా పుత్రో దేవవ్రతస్తదా ।
గత్వాపృచ్ఛన్మహీపాలం తదసంతోషకారణం ॥ ౩౫॥

దుర్జయః కోఽస్తి శత్రుస్తే కరోమి వశగం తవ ।
కా చింతా నృపశార్దూల సత్యం వద నృపోత్తమ ॥ ౩౬॥

కిం తేన జాతేన సుతేన రాజన్
దుఃఖం న జానాతి న నాశయేద్యః ।
ఋణం గ్రహీతుం సముపాగతోఽసౌ
ప్రాగ్జన్మజం నాత్ర విచారణాస్తి ॥ ౩౭॥

విముచ్య రాజ్యం రఘునందనోఽపి
తాతాజ్ఞయా దాశరథిస్తు రామః ।
వనం గతో లక్ష్మణజానకీభ్యాం
సహైవ శైలం కిల చిత్రకూటం ॥ ౩౮॥

సుతో హరిశ్చంద్రనృపస్య రాజన్
యో రోహితశ్చేతి ప్రసిద్ధనామా ।
క్రీతోఽథ పిత్రా విపణోద్ధృతశ్చ

దాసార్పితో విప్రగృహే తు నూనం ॥ ౩౯॥

తథాజిగర్తస్య సుతో వరిష్ఠో
నామ్నా శునఃశేప ఇతి ప్రసిద్ధః ।
క్రీతస్తు పిత్రాప్యథ యూపబద్ధః
సమ్మోచితో గాధిసుతేన పశ్చాత్ ॥ ౪౦॥

పిత్రాజ్ఞయా జామదగ్న్యేన పూర్వం
ఛిన్నం శిరో మాతురితి ప్రసిద్ధం ।
అకార్యమప్యాచరితం చ తేన
గురోరనుజ్ఞా చ గరీయసీ కృతా ॥ ౪౧॥

ఇదం శరీరం తవ భూపతే న
క్షమోఽస్మి నూనం వద కిం కరోమ్యహం ।
న శోచనీయం మయి వర్తమానే-
ఽప్యసాధ్యమర్థం ప్రతిపాదయామ్యదః ॥ ౪౨॥

ప్రబ్రూహి రాజంస్తవ కాస్తి చింతా
నివారయామ్యద్య ధనుర్గృహీత్వా ।
దేహేన మే చేచ్చరితార్థతా వా
భవత్వమోఘా భవతశ్చికీర్షా ॥ ౪౩॥

ధిక్ తం సుతం యః పితురీప్సితార్థం
క్షమోఽపి సన్న ప్రతిపాదయేద్యః ।
జాతేన కిం తేన సుతేన కామం
పితుర్న చింతాం హి సముద్ధరేద్యః ॥ ౪౪॥

సూత ఉవాచ ।
నిశమ్యేతి వచస్తస్య పుత్రస్య శంతనుర్నృపః ।
లజ్జమానస్తు మనసా తమాహ త్వరితం సుతం ॥ ౪౫॥

రాజోవాచ ।
చింతా మే మహతీ పుత్ర యస్త్వమేకోఽసి మే సుతః ।
శూరోఽతిబలవాన్మానీ సంగ్రామేష్వపరాఙ్ముఖః ॥ ౪౬॥

ఏకాపత్యస్య మే తాత వృథేదం జీవితం కిల ।
మృతే త్వయి మృధే క్వాపి కిం కరోమి నిరాశ్రయః ॥ ౪౭॥

ఏషా మే మహతీ చింతా తేనాద్య దుఃఖితోఽస్మ్యహం ।
నాన్యా చింతాస్తి మే పుత్ర యాం తవాగ్రే వదామ్యహం ॥ ౪౮॥

సూత ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్యాథ గాంగేయో మంత్రివృద్ధానపృచ్ఛత ।
న మాం వదతి భూపాలో లజ్జయాద్య పరిప్లుతః ॥ ౪౯॥

విత్త వార్తాం నృపస్యాద్య పృష్ట్వా యూయం వినిశ్చయాత్ ।

సత్యం బ్రువంతు మాం సర్వం తత్కరోమి నిరాకులః ॥ ౩౦॥

తచ్ఛ్రుత్వా తే నృపం గత్వా సంవిజ్ఞాయ చ కారణం ।
శశంసుర్విదితార్థస్తు గాంగేయస్తదచింతయత్ ॥ ౩౧॥

సహితస్తైర్జగామాశు దాశస్య సదనం తదా ।
ప్రేమపూర్వమువాచేదం వినమ్రో జాహ్నవీసుతః ॥ ౩౨॥

గాంగేయ ఉవాచ ।
పిత్రే దేహి సుతాం తేఽద్య ప్రార్థయామి సుమధ్యమాం ।
మాతా మేఽస్తు సుతేయం తే దాసోఽత్మ్యస్యాః పరంతప ॥ ౩౩॥

దాశ ఉవాచ ।
త్వం గృహాణ మహాభాగ పత్నీం కురు నృపాత్మజ ।
పుత్రోఽస్యా న భవేద్రాజా వర్తమానే త్వయీతి వై ॥ ౩౪॥

గాంగేయ ఉవాచ ।
మాతేయం మమ దాశేయీ రాజ్యం నైవ కరోమ్యహం ।
పుత్రోఽస్యాః సర్వథా రాజ్యం కరిష్యతి న సంశయః ॥ ౩౫॥

దాశ ఉవాచ ।
సత్యం వాక్యం మయా జ్ఞాతం పుత్రస్తే బలవాన్భవేత్ ।
సోఽపి రాజ్యం బలాన్నూనం గృహ్ణీయాదితి నిశ్చయః ॥ ౩౬॥

గాంగేయ ఉవాచ ।
న దారసంగ్రహం నూనం కరిష్యామి హి సర్వథా ।
సత్యం మే వచనం తాత మయా భీష్మం వ్రతం కృతం ॥ ౩౭॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం కృతాం ప్రతిజ్ఞాం తు నిశమ్య ఝషజీవకః ।
దదౌ సత్యవతీం తస్మై రాజ్ఞే సర్వాంగశోభనాం ॥ ౩౮॥

అనేన విధినా తేన వృతా సత్యవతీ ప్రియా ।
న జానాతి పరం జన్మ వ్యాసస్య నృపసత్తమః ॥ ౩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే దేవవ్రతప్రతిజ్ఞావర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ యుధిష్ఠిరాదీనాముత్పత్తివర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఏవం సత్యవతీ తేన వృతా శంతనునా కిల ।
ద్వౌ పుత్రౌ చ తయా జాతౌ మృతౌ కాలవశాదపి ॥ ౧॥

వ్యాసవీర్యాత్తు సంజాతో ధృతరాష్ట్రోఽన్ధ ఏవ చ ।
మునిం దృష్ట్వాథ కామిన్యా నేత్రసమ్మీలనే కృతే ॥ ౨॥

శ్వేతరూపా యతో జాతా దృష్ట్వా వ్యాసం నృపాత్మజా ।
వ్యాసకోపాత్సముత్పన్నః పాండుస్తేన న సంశయః ॥ ౩॥

సంతోషితస్తయా వ్యాసో దాస్యా కామకలావిదా ।
విదురస్తు సముత్పన్నో ధర్మాంశః సత్యవాక్ శుచిః ॥ ౪॥

రాజ్యే సంస్థాపితః పాండుః కనీయానపి మంత్రిభిః ।
అంధత్వాద్ధృతరాష్ట్రోఽసౌ నాధికారే నియోజితః ॥ ౫॥

భీష్మస్యానుమతే రాజ్యం ప్రాప్తః పాండుర్మహాబలః ।
విదురోఽప్యథ మేధావీ మంత్రకార్యే నియోజితః ॥ ౬॥

ధృతరాష్ట్రస్య ద్వే భార్యే గాంధారీ సౌబలీ స్మృతా ।
ద్వితీయా చ తథా వైశ్యా గార్హస్త్యేషు ప్రతిష్ఠితా ॥ ౭॥

పాండోరపి తథా పత్న్యౌ ద్వే ప్రోక్తే వేదవాదిభిః ।
శౌరసేనీ తథా కుంతీ మాద్రీ చ మద్రదేశజా ॥ ౮॥

గాంధారీ సుషువే పుత్రశతం పరమశోభనం ।
వైశ్యాప్యేకం సుతం కాంతం యుయుత్సుం సుషువే ప్రియం ॥ ౯॥

కుంతీ తు ప్రథమం కన్యా సూర్యాత్కర్ణం మనోహరం ।
సుషువే పితృగేహస్థా పశ్చాత్పాండుపరిగ్రహః ॥ ౧౦॥

ఋషయ ఊచుః ।
కిమేతత్సూత చిత్రం త్వం భాషసే మునిసత్తమ ।
జనితశ్చ సుతః పూర్వం పాండునా సా వివాహితా ॥ ౧౧॥

సూర్యాత్కర్ణః కథం జాతః కన్యాయాం వద విస్తరాత్ ।
కన్యా కథం పునర్జాతా పాండునా సా వివాహితా ॥ ౧౨॥

సూత ఉవాచ ।
శూరసేనసుతా కుంతీ బాలభావే యదా ద్విజాః ।
కుంతిభోజేన రాజ్ఞా తు ప్రార్థితా కన్యకా శుభా ॥ ౧౩॥

కుంతిభోజేన సా బాలా పుత్రీ తు పరికల్పితా ।
సేవనార్థం తు దీప్తస్య విహితా చారుహాసినీ ॥ ౧౪॥

దుర్వాసాస్తు మునిః ప్రాప్తశ్చాతుర్మాస్యే స్థితో ద్విజః ।
పరిచర్యా కృతా కుంత్యా మునిస్తోషం జగామ హ ॥ ౧౫॥

దదౌ మంత్రం శుభం తస్యై యేనాహూతః సురః స్వయం ।
సమాయాతి తథా కామం పూరయిష్యతి వాంఛితం ॥ ౧౬॥

గతే మునౌ తతః కుంతీ నిశ్చయార్థం గృహే స్థితా ।
చింతయామాస మనసా కం సురం సమచింతయే ॥ ౧౭॥

ఉదితశ్చ తదా భానుస్తయా దృష్టో దివాకరః ।
మంత్రోచ్చారం తయా కృత్వా చాహూతస్తిగ్మగుస్తదా ॥ ౧౮॥

మండలాన్మానుషం రూపం కృత్వా సర్వాతిపేశలం ।
అవాతరత్తదాకాశాత్సమీపే తత్ర మందిరే ॥ ౧౯॥

దృష్ట్వా దేవం సమాయాంతం కుంతీ భానుం సువిస్మితా ।
వేపమానా రజోదోషం ప్రాప్తా సద్యస్తు భామినీ ॥ ౨౦॥

కృతాంజలిః స్థితా సూర్యం బభాషే చారులోచనా ।
సుప్రీతా దర్శనేనాద్య గచ్ఛ త్వం నిజమండలం ॥ ౨౧॥

సూర్య ఉవాచ ।
ఆహూతోఽస్మి కథం కుంతి త్వయా మంత్రబలేన వై ।
న మాం భజసి కస్మాత్త్వం సమాహూయ పురోగతం ॥ ౨౨॥

కామార్తోఽస్మ్యసితాపాంగి భజ మాం భావసంయుతం ।
మంత్రేణాధీనతాం ప్రాప్తం క్రీడితుం నయ మామితి ॥ ౨౩॥

కుంత్యువాచ ॥

కన్యాస్మ్యహం తు ధర్మజ్ఞ సర్వసాక్షిన్నమామ్యహం ।
తవాప్యహం న దుర్వాచ్యా కులకన్యాస్మి సువ్రత ॥ ౨౪॥

సూర్య ఉవాచ ।
లజ్జా మే మహతీ చాద్య యది గచ్ఛామ్యహం వృథా ।
వాచ్యతాం సర్వదేవానాం యాస్యామ్యత్ర న సంశయః ॥ ౨౫॥

శప్స్యామి తం ద్విజం చాద్య యేన మంత్రః సమర్పితః ।
త్వాం చాపి సుభృశం కుంతి నోచేన్మాం త్వం భజిష్యసి ॥ ౨౬॥

కన్యాధర్మః స్థిరస్తే స్యాన్న జ్ఞాస్యంతి జనాః కిల ।
మత్సమస్తు తథా పుత్రో భవితా తే వరాననే ॥ ౨౭॥

ఇత్యుక్త్వా తరణిః కుంతీం తన్మనస్కాం సులజ్జితాం ।
భుక్త్వా జగామ దేవేశో వరం దత్త్వాతివాంఛితం ॥ ౨౮॥

గర్భం దధార సుశ్రోణీ సుగుప్తే మందిరే స్థితా ।
ధాత్రీ వేద ప్రియా చైకా న మాతా న జనస్తథా ॥ ౨౯॥

గుప్తః సద్మని పుత్రస్తు జాతశ్చాతిమనోహరః ।
కవచేనాతిరమ్యేణ కుండలాభ్యాం సమన్వితః ॥ ౩౦॥

ద్వితీయ ఇవ సూర్యస్తు కుమార ఇవ చాపరః ।
కరే కృత్వాథ ధాత్రేయా తాముడువాచ సులజ్జితాం ॥ ౩౧॥

కాం చింతాం కరభోరు త్వమాధత్సేఽద్య స్థితాస్మ్యహం ।

మంజూషాయాం సుతం కుంతీ ముంచంతీ వాక్యమబ్రవీత్ || ౩౨||

కిం కరోమి సుతార్తాహం త్యజే త్వాం ప్రాణవల్లభం |
మందభాగ్యా త్యజామి త్వాం సర్వలక్షణసంయుతం || ౩౩||

పాతుత్వాం సగుణాగుణా భగవతీ
సర్వేశ్వరీ చాంబికా
స్తన్యం సైవ దదాతు విశ్వజననీ
కాత్యాయనీ కామదా |
ద్రక్ష్యేఽహమ్ముఖపంకజం సులలితం
ప్రాణప్రియార్హం కదా
త్యక్త్వా త్వాం విజనే వనే రవిసుతం
దుష్టా యథా స్వైరిణీ || ౩౪||

పూర్వస్మిన్నపి జన్మని త్రిజగతాం
మాతా న చారాధితా
న ధ్యాతం పదపంకజం సుఖకరం
దేవ్యాః శివాయాశ్చిరం |
తేనాహం సుత దుర్భగాస్మి సతతం
త్యక్త్వా పునస్త్వాం వనే
తప్స్యామి ప్రియ పాతకం స్మృతవతీ
బుద్ధ్యా కృతం యత్స్వయం || ౩౫||

సూత ఉవాచ
ఇత్యుక్త్వా తం సుతం కుంతీ మంజూషాయాం ధృతం కిల |
ధాత్రీహస్తే దదౌ భీతా జనదర్శనతస్తథా || ౩౬||

స్నాత్వా త్రస్తా తదా కుంతీ పితృవేశ్మన్యువాస సా |
మంజూషా వహమానా చ ప్రాప్తా హ్యధిరథేన వై || ౩౭||

రాధా సూతస్య భార్యా వై తయాసౌ ప్రార్థితః సుతః |
కర్ణోఽభూద్బలవాన్వీరః పాలితః సూతసద్మని || ౩౮||

కుంతీ వివాహితా కన్యా పాండునా సా స్వయమ్వరే |
మాద్రీ చైవాపరా భార్యా మద్రరాజసుతా శుభా || ౩౯||

మృగయాం రమమాణస్తు వనే పాండుర్మహాబలః |
జఘాన మృగబుద్ధ్యా తు రమమాణం మునిం వనే || ౪౦||

శప్తస్తేన తదా పాండుర్మునినా కుపితేన చ |
స్త్రీసంగం యది కర్తాసి తదా తే మరణం ధ్రువం || ౪౧||

ఇతి శప్తస్తు మునినా పాండుః శోకసమన్వితః |
త్యక్త్వా రాజ్యం వనే వాసం చకార భృశదుఃఖితః || ౪౨||

కుంతీ మాద్రీ చ భార్యే ద్వే జగ్మతుః సహ సంగతే |

సేవనార్థం సతీధర్మం సంశ్రితే మునిసత్తమాః ॥ ४३॥

గంగాతీరే స్థితః పాండుర్మునీనామాశ్రమేషు చ ।
శృణ్వానో ధర్మశాస్త్రాణి చకార దుశ్చరం తపః ॥ ४४॥

కథాయాం వర్తమానాయాం కదాచిద్ధర్మసంశ్రితం ।
అశృణోద్వచనం రాజా సుస్పృష్టం మునిభాషితం ॥ ४५॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గే గంతుం పరంతప ।
యేన కేనాప్యుపాయేన పుత్రస్య జననం చరేత్ ॥ ४६॥

అంశజః పుత్రికాపుత్రః క్షేత్రజో గోలకస్తథా ।
కుండః సహోఢః కానీనః క్రీతః ప్రాప్తస్తథా వనే ॥ ४७॥

దత్తః కేనాపి చాశక్తౌ ధనగ్రాహిసుతాః స్మృతాః ।
ఉత్తరోత్తరతః పుత్రా నికృష్టా ఇతి నిశ్చయః ॥ ४८॥

ఇత్యాకర్ణ్య తదా ప్రాహ కుంతీం కమలలోచనాం ।
సుతముత్పాదయాశు త్వం మునిం గత్వా తపోఽన్వితం ॥ ४९॥

మమాజ్ఞయా న దోషస్తే పురా రాజ్ఞా మహాత్మనా ।
వసిష్ఠాజ్జనితః పుత్రః సౌదాసేనేతి మే శ్రుతం ॥ ५०॥

తం కుంతీ వచనం ప్రాహ మమ మంత్రోఽస్తి కామదః ।
దత్తో దుర్వాససా పూర్వం సిద్ధిదః సర్వథా ప్రభో ॥ ५१॥

నిమంత్రయేఽహం యం దేవం మంత్రేణానేన పార్థివ ।
ఆగచ్ఛేత్సర్వథాసౌ వై మమ పార్శ్వం నిమంత్రితః ॥ ५२॥

భర్తుర్వాక్యేన సా తత్ర స్మృత్వా ధర్మం సురోత్తమం ।
సంగమ్య సుషువే పుత్రం ప్రథమం చ యుధిష్ఠిరం ॥ ५३॥

వాయోర్వృకోదరం పుత్రం జిష్ణుం చైవ శతక్రతోః ।
వర్షే వర్షే త్రయః పుత్రాః కుంత్యా జాతా మహాబలాః ॥ ५४॥

మాద్రీ ప్రాహ పతిం పాండుం పుత్రం మే కురు సత్తమ ।
కిం కరోమి మహారాజ దుఃఖం నాశయ మే ప్రభో ॥ ५५॥

ప్రార్థితా పతినా కుంతీ దదౌ మంత్రం దయాన్వితా ।
ఏకపుత్రప్రబంధేన మాద్రీ పతిమతే స్థితా ॥ ५६॥

స్మృత్వా తదాశ్వినౌ దేవౌ మద్రరాజసుతా సుతౌ ।
నకులః సహదేవశ్చ సుషువే వరవర్ణినీ ॥ ५७॥

ఏవం తే పాండవాః పంచ క్షేత్రోత్పంతాః సురాత్మజాః ।
వర్షవర్షాంతరే జాతా వనే తస్మింద్విజోత్తమాః ॥ ५८॥

ఏకస్మిన్సమయే పాండుర్మాద్రీం దృష్ట్వాథ నిర్జనే ।
ఆశ్రమే చాతికామార్తో జగ్రాహాగతవైశసః ॥ ౫౯॥

మా మా మా మేతి బహుధా నిషిద్ధోఽపితయా భృశం ।
ఆలిలింగ ప్రియాం దైవాత్పపాత ధరణీతలే ॥ ౬౦॥

యథా వృక్షగతా వల్లీ ఛిన్నే పతతి వై ద్రుమే ।
తథా సా పతితా బాలా కుర్వంతీ రోదనం బహు ॥ ౬౧॥

ప్రత్యాగతా తదా కుంతీ రుదతీ బాలకాస్తథా ।
మునయశ్చ మహాభాగాః శ్రుత్వా కోలాహలం తదా ॥ ౬౨॥

మృతః పాండుస్తదా సర్వే మునయః సంశితవ్రతాః ।
సహాగ్నిభిర్విధిం కృత్వా గంగాతీరే తదాదహన్ ॥ ౬౩॥

చక్రే సహైవ గమనం మాద్రీ దత్త్వా సుతౌ శిశూ ।
కుంత్యై ధర్మం పురస్కృత్య సతీనాం సత్యకామతః ॥ ౬౪॥

జలదానాదికం కృత్వా మునయస్తత్ర వాసినః ।
పంచపుత్రయుతాం కుంతీమనయన్హస్తినాపురం ॥ ౬౫॥

తాం ప్రాప్తాం చ సమాజ్ఞాయ గాంగేయో విదురస్తథా ।
నగరీం ధృతరాష్ట్రస్య సర్వే తత్ర సమాయయుః ॥ ౬౬॥

పప్రచ్ఛుశ్చ జనాః సర్వే కస్య పుత్రా వరాననే ।
పాండోః శాపం సమాజ్ఞాయ కుంతీ దుఃఖాన్వితా తదా ॥ ౬౭॥

తానువాచ సురాణాం వై పుత్రాః కురుకులోద్భవాః ।
విశ్వాసార్థం సమాహూతాః కుంత్యా సర్వే సురాస్తదా ॥ ౬౮॥

ఆగత్య ఖే తదా తైస్తు కథితం నః సుతాః కిల ।
భీష్మేణ సత్కృతం వాక్యం దేవానాం సత్కృతాః సుతాః ॥ ౬౯॥

గతా నాగపురం సర్వే తానాదాయ సుతాన్వధూం ।
భీష్మాదయః ప్రీతచిత్తాః పాలయామాసురర్థతః ॥ ౭౦॥

ఏవం పార్థాః సముత్పన్నా గాంగేయేనాథ పాలితాః ॥ ౭౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే యుధిష్ఠిరాదీనాముత్పత్తివర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ పాండవానాం కథానకం మృతానాం దర్శనవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
పంచానాం ద్రౌపదీ భార్యా సా మాన్యా సా పతివ్రతా ।
పంచ పుత్రాస్తు తస్యాః స్యుర్భర్తృభ్యోఽతీవ సుందరాః ॥ ౧॥

అర్జునస్య తథా భార్యా కృష్ణస్య భగినీ శుభా ।
సుభద్రా యా హృతా పూర్వం జిష్ణునా హరిసమ్మతే ॥ ౨॥

తస్యాం జాతో మహావీరో నిహతోఽసౌ రణాజిరే ।
అభిమన్యుర్హతాస్తత్ర ద్రౌపద్యాశ్చ సుతాః కిల ॥ ౩॥

అభిమన్యోర్వరా భార్యా వైరాటీ చాతిసుందరీ ।
కులాంతే సుషువే పుత్రం మృతో బాణాగ్నినా శిశుః ॥ ౪॥

జీవితః స తు కృష్ణేన భాగినేయసుతః స్వయం ।
ద్రౌణిబాణాగ్నినిర్దగ్ధః ప్రతాపేనాద్భుతేన చ ॥ ౫॥

పరిక్షీణేషు వంశేషు జాతో యస్మాద్వరః సుతః ।
తస్మాత్పరీక్షితో నామ విఖ్యాతః పృథివీతలే ॥ ౬॥

నిహతేషు చ పుత్రేషు ధృతరాష్ట్రోఽతిదుఃఖితః ।
తస్థౌ పాండవరాజ్యే చ భీమవాగ్బాణపీడితః ॥ ౭॥

గాంధారీ చ తథాతిష్ఠత్ పుత్రశోకాతురా భృశం ।
సేవాం తయోర్దివారాత్రం చకారార్తో యుధిష్ఠిరః ॥ ౮॥

విదురోఽప్యతిధర్మాత్మా ప్రజ్ఞానేత్రమబోధయత్ ।
యుధిష్ఠిరస్యానుమతే భ్రాతృపార్శ్వే వ్యతిష్ఠత ॥ ౯॥

ధర్మపుత్రోఽపి ధర్మాత్మా చకార సేవనం పితుః ।
పుత్రశోకోద్భవం దుఃఖం తస్య విస్మారయన్నివ ॥ ౧౦॥

యథా శృణోతి వృద్ధోఽసౌ తథా భీమోఽతిరోషితః ।
వారబాణేనాహనత్తం తు శ్రావయన్సంస్థితాంజనాన్ ॥ ౧౧॥

మయా పుత్రా హతాః సర్వే దుష్టస్యాంధస్య తే రణే ।
దుఃశాసనస్య రుధిరం పీతం హృద్యం తథా భృశం ॥ ౧౨॥

భునక్తి పిండమంధోఽయం మయా దత్తం గతత్రపః ।
ధ్వాంక్షవద్వా శ్వవచ్చాపి వృథా జీవత్యసౌ జనః ॥ ౧౩॥

ఏవంవిధాని రూక్షాణి శ్రావయత్యనువాసరం ।
ఆశ్వాసయతి ధర్మాత్మా మూర్ఖోఽయమితి చ బ్రువన్ ॥ ౧౪॥

అష్టాదశైవ వర్షాణి స్థిత్వా తత్రైవ దుఃఖితః ।
ధృతరాష్ట్రో వనే యానం ప్రార్థయామాస ధర్మజం ॥ ౧౫॥

అయాచత ధర్మపుత్రం ధృతరాష్ట్రో మహీపతిః ।
పుత్రేభ్యోఽహం దదామ్యద్య నిర్వాపం విధిపూర్వకం ॥ ౧౬॥

వృకోదరేణ సర్వేషాం కృతమత్రౌర్ధ్వదైహికం ।
న కృతం మమ పుత్రాణాం పూర్వవైరమనుస్మరన్ ॥ ౧౭॥

దదాసి చేద్ధనం మహ్యం కృత్వా చైవోర్ధ్వదైహికం ।
గమిష్యేఽహం వనం తప్తుం తపః స్వర్గఫలప్రదం ॥ ౧౮॥

ఏకాంతే విదురేణోక్తో రాజా ధర్మసుతః శుచిః ।
ధనం దాతుం మనశ్చక్రే ధృతరాష్ట్రాయ చార్థినే ॥ ౧౯॥

సమాహూయ నిజాన్మర్వానువాచ పృథివీపతిః ।
ధనం దాస్యే మహాభాగాః పిత్రే నిర్వాపకామినే ॥ ౨౦॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్యామితతేజసః ।
సంగ్రహేఽస్య మహాబాహుర్మారుతిః కుపితోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౧॥

ధనం దేయం మహాభాగ దుర్యోధనహితాయ కిం ।
అంధోఽపి సుఖమాప్నోతి మూర్ఖత్వం కిమతః పరం ॥ ౨౨॥

తవ దుర్మంత్రితేనాథ దుఃఖం ప్రాప్తా వనే వయం ।
ద్రౌపదీ చ మహాభాగా సమానీతా దురాత్మనా ॥ ౨౩॥

విరాటభవనే వాసః ప్రసాదాత్తవ సువ్రత ।
దాసత్వం చ కృతం సర్వైర్మత్స్యస్యామితవిక్రమైః ॥ ౨౪॥

దేవితా త్వం న చేజ్జ్యేష్ఠః ప్రభవేత్సంక్షయః కథం ।
సూపకారో విరాటస్య హత్వాభూవం తు మాగధం ॥ ౨౫॥

బృహన్నలా కథం జిష్ణుర్భవేద్బాలస్య నర్తకః ।
కృత్వా వేషం మహాబాహుర్యోషాయా వాసవాత్మజః ॥ ౨౬॥

గాండీవశోభితౌ హస్తౌ కృతౌ కంకణశోభితౌ ।
మానుషం చ వపుః ప్రాప్య కిం దుఃఖం స్యాదతః పరం ॥ ౨౭॥

దృష్ట్వా వేణీం కృతాం మూర్ధ్ని కజ్జలం లోచనే తథా ।
అసిం గృహీత్వా తరసా ఛేద్మ్యహం నాన్యథా సుఖం ॥ ౨౮॥

అపృష్ట్వా చ మహీపాలం నిక్షిప్తోఽగ్నిర్మయా గృహే ।
దగ్ధుకామశ్చ పాపాత్మా నిర్దగ్ధోఽసౌ పురోచనః ॥ ౨౯॥

కీచకా నిహతాః సర్వే త్వామపృష్ట్వా జనాధిప ।
న తథా నిహతాః సర్వే సభార్యా ధృతరాష్ట్రజాః ॥ ౩౦॥

మూర్ఖత్వం తవ రాజేంద్ర గంధర్వేభ్యశ్చ మోచితాః ।
దుర్యోధనాదయః కామం శత్రవో నిగడీకృతాః ॥ ౩౧॥

దుర్యోధనహితాయాద్య ధనం దాతుం త్వమిచ్ఛసి ।
నాహం దదే మహీపాల సర్వథా ప్రేరితస్త్వయా ॥ ౩౨॥

ఇత్యుక్త్వా నిర్గతే భీమే త్రిభిః పరివృతో నృపః ।
దదౌ విత్తం సుబహులం ధృతరాష్ట్రాయ ధర్మజః ॥ ౩౩॥

కారయామాస విధివత్పుత్రాణాం చౌర్ధ్వదైహికం |
దదౌ దానాని విప్రేభ్యో ధృతరాష్ట్రోఽమ్బికాసుతః || ౩౪||

కృత్వౌర్ధ్వదైహికం సర్వం గాంధారీసహితో నృపః |
ప్రవివేశ వనం తూర్ణం కుంత్యా చ విదురేణ చ || ౩౫||

సంజయేన పరిజ్ఞాతో నిర్గతోఽసౌ మహామతిః |
పుత్రైర్నివార్యమాణాపి శూరసేనసుతా గతా || ౩౬||

విలపన్భీమసేనోఽపి తథాన్యే చాపి కౌరవాః |
గంగాతీరాత్పరావృత్య యయుః సర్వే గజాహ్వయం || ౩౭||

తే గత్వా జాహ్నవీతీరే శతయూపాశ్రమం శుభం |
కృత్వా తృణైః కుటీం తత్ర తపస్తేపుః సమాహితాః || ౩౮||

గతాన్యబ్దాని షట్ తేషాం యదా యాతా హి తాపసాః |
యుధిష్ఠిరస్తు విరహాదనుజానిదమబ్రవీత్ || ౩౯||

స్వప్నే దృష్టా మయా కుంతీ దుర్బలా వనసంస్థితా |
మనో మే జాయతే ద్రష్టుం మాతరం పితరౌ తథా || ౪౦||

విదురం చ మహాత్మానం సంజయం చ మహామతిం |
రోచతే యది వః సర్వాన్ వ్రజామ ఇతి మే మతిః || ౪౧||

తతస్తే భ్రాతరః సర్వే సుభద్రా ద్రౌపదీ తథా |
వైరాటీ చ మహాభాగా తథా నాగరికో జనః || ౪౨||

ప్రాప్తాః సర్వజనైః సార్ధం పాండవా దర్శనోత్సుకాః |
శతయూపాశ్రమం ప్రాప్య దదృశుః సర్వ ఏవ తే || ౪౩||

విదురో న యదా దృష్టో ధర్మస్తం పృష్టవాంస్తదా |
క్వాస్తే స విదురో ధీమాంస్తమువాచాంబికాసుతః || ౪౪||

విరక్తశ్చరతే క్షత్తా నిరీహో నిష్పరిగ్రహః |
కుతోఽప్యేకాంతసంవాసీ ధ్యాయతేఽన్తః సనాతనం || ౪౫||

గంగాం గచ్ఛంద్వితీయేఽహ్ని వనే రాజా యుధిష్ఠిరః |
దదర్శ విదురం క్షామం తపసా సంశితవ్రతం || ౪౬||

దృష్ట్వోవాచ మహీపాలో వందేఽహం త్వాం యుధిష్ఠిరః |
తచ్ఛ్రుత్వా చ విదురః స్థాణుభూత ఇవానఘః || ౪౭||

క్షణేన విదురస్యాస్యాన్నిఃసృతం తేజ అద్భుతం |
లీనం యుధిష్ఠిరస్యాస్యే ధర్మాంశత్వాత్పరస్పరం || ౪౮||

క్షత్తా జహౌ తదా ప్రాణాంఛుశోచాతి యుధిష్ఠిరః |
దాహార్థం తస్య దేహస్య కృతవానుద్యమం నృపః || ౪౯||

శృణ్వతస్తు తదా రాజ్ఞో వాగువాచాశరీరిణీ ।
విరక్తోఽయం న దాహార్హో యథేష్టం గచ్ఛ భూపతే ॥ ౩౦॥

శ్రుత్వా తే భ్రాతరః సర్వే సస్నుర్గంగాజలేఽమలే ।
గత్వా నివేదయామాసుర్ధృతరాష్ట్రాయ విస్తరాత్ ॥ ౩౧॥

స్థితాస్తత్రాశ్రమే సర్వే పాండవా నాగరైః సహ ।
తత్ర సత్యవతీసూనుర్నారదశ్చ సమాగతః ॥ ౩౨॥

మునయోఽన్యే మహాత్మానశ్చాగతా ధర్మనందనం ।
కుంతీ ప్రాహ తదా వ్యాసం సంస్థితం శుభదర్శనం ॥ ౩౩॥

కృష్ణ కర్ణస్తు పుత్రో మే జాతమాత్రస్తు వీక్షితః ।
మనో మే తప్యతేఽత్యర్థం దర్శయస్వ తపోధన ॥ ౩౪॥

సమర్థోఽసి మహాభాగ కురు మే వాంఛితం ప్రభో ।
గాంధార్యువాచ ।
దుర్యోధనో రణేఽగచ్ఛద్వీక్షితో న మయా మునే ॥ ౩౫॥

తం దర్శయ మునిశ్రేష్ఠ పుత్రం మే త్వం సహానుజం ।
సుభద్రోవాచ ।
అభిమన్యుం మహావీరం ప్రాణాదప్యధికం ప్రియం ॥ ౩౬॥

ద్రష్టుకామాస్మి సర్వజ్ఞ దర్శయాద్య తపోధన ।
సూత ఉవాచ ।
ఏవంవిధాని వాక్యాని శ్రుత్వా సత్యవతీసుతః ॥ ౩౭॥

ప్రాణాయామం తతః కృత్వా దధ్యౌ దేవీం సనాతనీం ।
సంధ్యాకాలేఽథ సంప్రాప్తే గంగాయాం మునిసత్తమః ॥ ౩౮॥

సర్వాంస్తాంశ్చ సమాహూయ యుధిష్ఠిరపురోగమాన్ ।
తుష్టావ విశ్వజననీం స్నాత్వా పుణ్యసరిజ్జలే ॥ ౩౯॥

ప్రకృతిం పురుషారామాం సగుణాం నిర్గుణాం తథా ।
దేవదేవీం బ్రహ్మరూపాం మణిద్వీపాధివాసినీం ॥ ౪౦॥

యదా న వేధా న చ విష్ణురీశ్వరో
న వాసవో నైవ జలాధిపస్తథా ।
న విత్తపో నైవ యమశ్చ పావక-
స్తదాసి దేవి త్వమహం నమామి తాం ॥ ౪౧॥

జలం న వాయుర్న ధరా న చాంబరం
గుణా న తేషాం చ న చేంద్రియాణ్యహం ।
మనో న బుద్ధిర్న చ తిగ్మగుః శశీ
తదాసి దేవి త్వమహం నమామి తాం ॥ ౪౨॥

ఇమం జీవలోకం సమాధాయ చిత్తే
గుణైర్లింగకోశం చ నీత్వా సమాధౌ |
స్థితా కల్పకాలం నయస్యాత్మతంత్రా
న కోఽప్యస్తి వేత్తా వివేకం గతోఽపి || ౬౩||

ప్రార్థయత్యేష మాం లోకో మృతానాం దర్శనం పునః |
నాహం క్షమోఽస్మి మాతస్త్వం దర్శయాశు జనాన్మృతాన్ || ౬౪||

సూత ఉవాచ |
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ మాయా శ్రీభువనేశ్వరీ |
స్వర్గాదాహూయ సర్వాన్వై దర్శయామాస పార్థివాన్ || ౬౫||

దృష్ట్వా కుంతీ చ గాంధారీ సుభద్రా చ విరాటజా |
పాండవా ముముదుః సర్వే వీక్ష్య ప్రత్యాగతాన్స్వకాన్ || ౬౬||

పునర్విసర్జితాస్తేన వ్యాసేనామితతేజసా |
స్మృత్వా దేవీం మహామాయామింద్రజాలమివోద్యతం || ౬౭||

తదా పృష్ట్వా యయుః సర్వే పాండవా మునయస్తథా |
రాజా నాగపురం ప్రాప్తః కుర్వన్ వ్యాసకథాం పథి || ౬౮||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ద్వితీయస్కంధే పాండవానాం కథానకం మృతానాం దర్శనవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః || ౭||

౮ రురుచరిత్రవర్ణనం

సూత ఉవాచ |
తతో దినే తృతీయే చ ధృతరాష్ట్రః స భూపతిః |
దావాగ్నినా వనే దగ్ధః సభార్యః కుంతిసంయుతః || ౧||

సంజయస్తీర్థయాత్రాయాం గతస్త్యక్త్వా మహీపతిం |
శ్రుత్వా యుధిష్ఠిరో రాజా నారదాద్దుఃఖమాప్తవాన్ || ౨||

షట్త్రింశేఽథ గతే వర్షే కౌరవాణాం క్షయాత్పునః |
ప్రభాసే యాదవాః సర్వే విప్రశాపాత్క్షయం గతాః || ౩||

తే పీత్వా మదిరాం మత్తాః కృత్వా యుద్ధం పరస్పరం |
క్షయం ప్రాప్తా మహాత్మానః పశ్యతో రామకృష్ణయోః || ౪||

దేహం తత్యాజ రామస్తు కృష్ణః కమలలోచనః |
వ్యాధబాణహతః శాపం పాలయన్భగవాన్హరిః || ౫||

వసుదేవస్తు తచ్ఛ్రుత్వా దేహత్యాగం హరేరథ |
జహౌ ప్రాణాంఛుచిన్కృత్వా చిత్తే శ్రీభువనేశ్వరీం || ౬||

అర్జునస్తు తతో గత్వా ప్రభాసే చాతిదుఃఖితః |

సంస్కారం తత్ర సర్వేషాం యథాయోగ్యం చకార హ ॥ ౭॥

సమీక్ష్యాథ హరేర్దేహం కృత్వా కాష్ఠస్య సంచయం ।
అష్టాభిః సహ పత్నీభిర్దాహయామాస పార్థివః ॥ ౮॥

దేహం రామస్య రేవత్యా సహ దగ్ధ్వా విభావసౌ ।
అర్జునో ద్వారకామేత్య పురాన్నిష్క్రామయజ్జనం ॥ ౯॥

పురీ సా వాసుదేవస్య ప్లావితోదధినా తతః ।
అర్జునః సర్వలోకాన్వై గృహీత్వా నిర్గతస్తదా ॥ ౧౦॥

కృష్ణపత్న్యస్తదా మార్గే చౌరాభీరైశ్చ లుంఠితా ।
ధనం సర్వం గృహీతం చ నిస్తేజశ్చార్జునోఽభవత్ ॥ ౧౧॥

ఇంద్రప్రస్థే సమాగత్య వజ్రో రాజా కృతస్తదా ।
అనిరుద్ధసుతో నామ్నా పార్థేనామితతేజసా ॥ ౧౨॥

వ్యాసాయ కథితం దుఃఖం తేనోక్తోఽసౌ మహారథః ।
పునర్యదా హరిస్త్వంచ భవితాసి మహామతే ॥ ౧౩॥

తదా తేజస్తవాత్యుగ్రం భవిష్యతి పునర్యుగే ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం పార్థో గత్వా నాగపురేఽర్జునః ॥ ౧౪॥

దుఃఖితో ధర్మరాజానం వృత్తాంతం సర్వమబ్రవీత్ ।
దేహత్యాగం హరేః శ్రుత్వా యాదవానాం క్షయం తథా ॥ ౧౫॥

గమనాయ మతిం చక్రే రాజా హైమాచలం ప్రతి ।
షట్త్రింశద్వార్షికం రాజ్యే స్థాపయిత్వోత్తరాసుతం ॥ ౧౬॥

నిర్జగామ వనం రాజా ద్రౌపద్యా భ్రాతృభిః సహ ।
షట్త్రింశచ్చైవ వర్షాణి కృత్వా రాజ్యం గజాహ్వయే ॥ ౧౭॥

గత్వా హిమాచలే షట్ తే జహుః ప్రాణాన్పృథాసుతాః ।
పరీక్షిదపి రాజర్షిః ప్రజాః సర్వాః సుధార్మికః ॥ ౧౮॥

అపాలయచ్చ రాజేంద్రః షష్టివర్షాణ్యతంద్రితః ।
బభూవ మృగయాశీలో జగామ చ వనం మహత్ ॥ ౧౯॥

విద్ధం మృగం విచిన్వానో మధ్యాహ్నే భూపతిః స్వయం ।
తృషితశ్చ పరిశ్రాంతః క్షుధితశ్చోత్తరాసుతః ॥ ౨౦॥

రాజా ఘర్మేణ సంతప్తో దదర్శ మునిమంతికే ।
ధ్యానే స్థితం మునిం రాజా జలం పప్రచ్ఛ చాతురః ॥ ౨౧॥

నోవాచ కించిన్మౌనస్థశ్చుకోప నృపతిస్తదా ।
మృతం సర్పం తదాదాయ ధనుష్కోట్యా తృషాతురః ॥ ౨౨॥

కలినావిష్టచిత్తస్తు కంఠే తస్య న్యవేశయత్ |
ఆరోపితే తథా సర్పే నోవాచ మునిసత్తమః || ౨౩||

న చచాల సమాధిస్థో రాజాపి స్వగృహం గతః |
తస్య పుత్రోఽతితేజస్వీ గవిజాతో మహాతపాః || ౨౪||

మహాశక్తోఽథ శుశ్రావ క్రీడమానో వనాంతికే |
మిత్రాణ్యాహుశ్చ తత్పుత్రం పితుః కంఠే తవాధునా || ౨౫||

లంభితోఽస్తి మృతః సర్పః కేనాపీతి మునీశ్వర |
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా చుకోపాతిశయం తదా || ౨౬||

శశాప నృపతిం క్రుద్ధో గృహీత్వాశు కరే జలం |
పితుః కంఠేఽద్య మే యేన వినిక్షిప్తో మృతోరగః || ౨౭||

తక్షకః సప్తరాత్రేణ తం దశేత్పాపపూరుషం |
మునేః శిష్యోఽథ రాజానం సముపేత్య గృహే స్థితం || ౨౮||

శాపం నివేదయామాస మునిపుత్రేణ చార్పితం |
అభిమన్యుసుతః శ్రుత్వా శాపం దత్తం ద్విజేన వై || ౨౯||

అనివార్యం చ విజ్ఞాయ మంత్రివృద్ధానువాచ హ |
శప్తోఽహం ద్విజరూపేణ మమ ద్వేషాదసంశయం || ౩౦||

కిం విధేయం మయామాత్యా ఉపాయశ్చింత్యతామిహ |
మృత్యుః కిలానివార్యోఽసౌ వదంతి వేదవాదినః || ౩౧||

యత్నస్తథాపి శాస్త్రోక్తః కర్తవ్యః సర్వథా బుధైః |
ఉపాయవాదినః కేచిత్ప్రవదంతి మనీషిణః || ౩౨||

విజ్ఞోపాయేన సిధ్యంతి కార్యాణి నేతరస్య చ |
మణిమంత్రౌషధీనాం వై ప్రభావాః ఖలు దుర్విదః || ౩౩||

న భవేదితి కిం తైస్తు మణిమద్భిః సుసాధితైః |
సర్పదష్టా పురా భార్యా మునేః సంజీవితా మృతా || ౩౪||

దత్త్వార్ధమాయుషస్తేన మునినా సా వరాప్సరాః |
భవితవ్యే న విశ్వాసః కర్తవ్యః సర్వథా బుధైః || ౩౫||

ప్రత్యక్షం తత్ర దృష్టాంతం పశ్యంతు సచివాః కిల |
దివి కోఽపి పృథివ్యాం వా దృశ్యతే పురుషః క్వచిత్ || ౩౬||

దైవే మతిం సమాధాయ యస్తిష్ఠేత్తు నిరుద్యమః |
విరక్తస్తు యతిర్భూత్వా భిక్షార్థం యాతి సర్వథా || ౩౭||

గృహస్థానాం గృహే కామమాహూతో వాథవాన్యథా |
యదృచ్ఛయోపపన్నం చ క్షిప్తం కేనాపి వా ముఖే || ౩౮||

ఉద్యమేన వినా చాస్యాదుదరే సంవిశేత్కథం ।
ప్రయత్నశ్చోద్యమే కార్యో యదా సిద్ధిం న యాతి చేత్ ॥ ౩౯॥

తదా దైవం స్థితం చేతి చిత్తమాలంబయేద్బుధః ।
మంత్రిణ ఊచుః ।
కో మునిర్యేన దత్త్వార్ధమాయుషో జీవితా ప్రియా ॥ ౪౦॥

కథం మృతా మహారాజ తన్నో బ్రూహి సవిస్తరం ।
రాజోవాచ ।
భృగోర్భార్యా వరారోహా పులోమా నామ సుందరీ ॥ ౪౧॥

తస్యాం తు చ్యవనో నామ మునిర్జాతోఽతివిశ్రుతః ।
చ్యవనస్య చ శర్యాతేః సుకన్యా నామ సుందరీ ॥ ౪౨॥

తస్యాం జజ్ఞే సుతః శ్రీమాన్ప్రమతిర్నామ విశ్రుతః ।
ప్రమతేస్తు ప్రియా భార్యా ప్రతాపీ నామ విశ్రుతా ॥ ౪౩॥

రురుర్నామ సుతో జాతస్తథా పరమతాపసః ।
తస్మింశ్చ సమయే కశ్చిత్స్థూలకేశశ్చ విశ్రుతః ॥ ౪౪॥

బభూవ తపసా యుక్తో ధర్మాత్మా సత్యసమ్మతః ।
ఏతస్మిన్నంతరే మాన్యా మేనకా చ వరాప్సరాః ॥ ౪౫॥

క్రీడాం చక్రే నదీతీరే త్రిషు లోకేషు సుందరీ ।
గర్భం విశ్వావసోః ప్రాప్య నిర్గతా వరవర్ణినీ ॥ ౪౬॥

స్థలకేశాశ్రమే గత్వా విససర్జ వరాప్సరాః ।
కన్యకాం చ నదీతీరే త్రిషు లోకేషు సుందరీం ॥ ౪౭॥

దృష్ట్వానాథాం తదా కన్యాం జగ్రాహ మునిసత్తమః ।
పుపోష స్థూలకేశస్తు నామ్నా చక్రే ప్రమద్వరాం ॥ ౪౮॥

సా కాలే యౌవనం ప్రాప్తా సర్వలక్షణసంయుతా ।
రురుర్దృష్ట్వాథ తాం బాలాం కామబాణార్దితో హ్యభూత్ ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే రురుచరిత్రవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ పరీక్షిద్రాజ్ఞో గుప్తగృహే వాసవర్ణనం

పరీక్షిదువాచ ।
కామార్తః స మునిర్గత్వా రురుః సుప్తో నిజాశ్రమే ।
పితా పప్రచ్ఛ దీనం తం కిం రురో విమనా అసి ॥ ౧॥

స తమాహాతికామార్తః స్థూలకేశస్య చాశ్రమే ।
కన్యా ప్రమద్వరా నామ సా మే భార్యా భవేదితి ॥ ౨॥

స గత్వా ప్రమతిస్తూర్ణం స్థూలకేశం మహామునిం |
ప్రముహ్యా సుముఖం కృత్వా యయాచే తాం వరాననాం || ౩||

దదౌ వాచం స్థూలకేశః ప్రదాస్యామి శుభేఽహని |
వివాహార్థం చ సంభారం రచయామాసతుర్వనే || ౪||

ప్రమతిః స్థూలకేశశ్చ వివాహార్థం సముద్యతౌ |
బభూవతుర్మహాత్మానౌ సమీపస్థౌ తపోవనే || ౫||

తస్మిన్నవసరే కన్యా రమమాణా గృహాంగణే |
ప్రసుప్తం పన్నగం పాదేనాస్పృశచ్చారులోచనా || ౬||

దష్టా తు పన్నగేనాథ సా మమార వరాంగనా |
కోలాహలస్తదా జాతో మృతాం దృష్ట్వా ప్రమద్వరాం || ౭||

మిలితా మునయః సర్వే చుక్రుశుః శోకసంయుతాః |
భూమౌ తాం పతితాం దృష్ట్వా పితా తస్యాతిదుఃఖితః || ౮||

రురోద విగతప్రాణాం దీప్యమానాం సుతేజసా |
రురుః శ్రుత్వా తదాక్రందం దర్శనార్థం సమాగతః || ౯||

దదర్శ పతితాం తత్ర సజీవామివ కామినీం |
రుదంతం స్థూలకేశం చ దృష్ట్వాన్యానృషిసత్తమాన్ || ౧౦||

రురుః స్థానాద్బహిర్గత్వా రురోద విరహాకులః |
అహో దైవేన సర్పోఽయం ప్రేషితః పరమాద్భుతః || ౧౧||

మమ శర్మవిఘాతాయ దుఃఖహేతురయం కిల |
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి మృతా మే ప్రాణవల్లభా || ౧౨||

న వై జీవితుమిచ్ఛామి వియుక్తః ప్రియయానయా |
నాలింగితా వరారోహా న మయా చుంబితా ముఖే || ౧౩||

న పాణిగ్రహణం ప్రాప్తం మందభాగ్యేన సర్వథా |
లాజాహోమస్తథా చాగ్నౌ న కృతస్త్వనయా సహ || ౧౪||

మానుష్యం ధిగిదం కామం గచ్ఛంత్వద్య మమాసవః |
దుఃఖితస్య న వా మృత్యుర్వాంఛితః సముపైతి హి || ౧౫||

సుఖం తర్హి కథం దివ్యమాప్యతే భువి వాంఛితం |
ప్రపతామి హ్రదే ఘోరే పావకే ప్రపతామ్యహం || ౧౬||

విషమద్మి గలే పాశం కృత్వా ప్రాణాంస్త్యజామ్యహం |
విలప్యైవం రురుస్తత్ర విచార్య మనసా పునః || ౧౭||

ఉపాయం చింతయామాస స్థితస్తస్మిన్నదీతటే |
మరణాత్కిం ఫలం మే స్యాదాత్మహత్యా దురత్యయా || ౧౮||

దుఃఖితశ్చ పితా మే స్యాజ్జననీ చాతిదుఃఖితా ।
దైవస్తుష్టో భవేత్కామం దృష్ట్వా మాం త్యక్తజీవితం ॥ ౧౯॥

సర్వః ప్రముదితశ్చ స్యాన్మత్క్షయే నాత్ర సంశయః ।
ఉపకారః ప్రియాయాః కః పరలోకే భవేదపి ॥ ౨౦॥

మృతే మయ్యాత్మఘాతేన విరహాత్పీడితేఽపి చ ।
పరలోకే ప్రియా సాపి న మే స్యాదాత్మఘాతినః ॥ ౨౧॥

ఏతదర్థం మృతే దోషా మయి నైవామృతే పునః ।
విమృశ్యైవ రురుస్తత్ర స్నాత్వాచమ్య శుచిః స్థితః ॥ ౨౨॥

అబ్రవీద్వచనం కృత్వా జలం పాణావసౌ మునిః ।
యన్మయా సుకృతం కించిత్కృతం దేవార్చనాదికం ॥ ౨౩॥

గురవః పూజితా భక్త్యా హుతం జప్తం తపః కృతం ।
అధీతాస్త్వఖిలా వేదా గాయత్రీ సంస్కృతా యది ॥ ౨౪॥

రవిరారాధితస్తేన సంజీవతు మమ ప్రియా ।
యది జీవేన్న మే కాంతా త్యజే ప్రాణానహం తతః ॥ ౨౫॥

ఇత్యుక్త్వా తజ్జలం భూమౌ చిక్షేపారాధ్య దేవతాః ।
రాజోవాచ ।
ఏవం విలపతస్తస్య భార్యయా దుఃఖితస్య చ ॥ ౨౬॥

దేవదూతస్తదాభ్యేత్య వాక్యమాహ రురుం తతః ।
దేవదూత ఉవాచ ।
మాకార్షీః సాహసం బ్రహ్మన్కథం జీవేన్మృతా ప్రియా ॥ ౨౭॥

గతాయురేషా సుశ్రోణీ గంధర్వాప్సరసోః సుతా ।
అన్యాం కామయ చార్వంగీం మృతేయం చావివాహితా ॥ ౨౮॥

కిం రోదిషి సుదుర్బుద్ధే కా ప్రీతిస్తేఽనయా సహ ।
రురురువాచ ।
దేవదూత న చాన్యాం వై వరిష్యామ్యహమంగనాం ॥ ౨౯॥

యది జీవేన్న జీవేద్వా మర్తవ్యం చాధునా మయా ।
రాజోవాచ ।
విదిత్వేతి హఠం తస్య దేవదూతో ముదాన్వితః ॥ ౩౦॥

ఉవాచ వచనం తథ్యం సత్యం చాతిమనోహరం ।
ఉపాయం శృణు విప్రేంద్ర విహితం యత్సురైః పురా ॥ ౩౧॥

ఆయుషోఽర్ధప్రదానేన జీవయాశు ప్రమద్వరాం ।
రురురువాచ ।
ఆయుషోఽర్ధం ప్రయచ్ఛామి కన్యాయై నాత్ర సంశయః ॥ ౩౨॥

అద్య ప్రత్యావృతప్రాణా ప్రోత్తిష్ఠతు మమ ప్రియా ।
విశ్వావసుస్తదా తత్ర విమానేన సమాగతః ॥ ౩౩॥

జ్ఞాత్వా పుత్రీం మృతాం చాశు స్వర్గలోకాత్ప్రమద్వరాం ।
తతో గంధర్వరాజశ్చ దేవదూతశ్చ సత్తమః ॥ ౩౪॥

ధర్మరాజముపేత్యేదం వచనం ప్రత్యభాషతాం ।
ధర్మరాజ రురోః పత్నీ సుతా విశ్వావసోస్తథా ॥ ౩౫॥

మృతా ప్రమద్వరా కన్యా దష్టా సర్పేణ చాధునా ।
సా రురోరాయుషోఽర్ధేన మర్తుకామస్య సూర్యజ ॥ ౩౬॥

సముత్తిష్ఠతు తన్వంగీ వ్రతచర్యాప్రభావతః ।
ధర్మ ఉవాచ ।
విశ్వావసుసుతాం కన్యాం దేవదూత యదీచ్ఛసి ॥ ౩౭॥

ఉత్తిష్ఠత్వాయుషోఽర్ధేన రురుం గత్వా త్వమర్పయ ।
రాజోవాచ ।
ఏవముక్తస్తతో గత్వా జీవయిత్వా ప్రమద్వరాం ॥ ౩౮॥

రురోః సమర్పయామాస దేవదూతస్త్వరాన్వితః ।
తతః శుభేఽహ్ని విధినా రురుణాపి వివాహితా ॥ ౩౯॥

ఇత్థం చోపాయయోగేన మృతాప్యుజ్జీవితా తదా ।
ఉపాయస్తు ప్రకర్తవ్యః సర్వథా శాస్త్రసమ్మతః ॥ ౪౦॥

మణిమంత్రౌషధీభిశ్చ విధివత్ప్రాణరక్షణే ।
ఇత్యుక్త్వా సచివాన్ రాజా కల్పయిత్వా సురక్షకాన్ ॥ ౪౧॥

కారయిత్వాథ ప్రాసాదం సప్తభూమికముత్తమం ।
ఆరురోహోత్తరాసూనుః సచివైః సహ తత్క్షణం ॥ ౪౨॥

మణిమంత్రధరాః శూరాః స్థాపితాస్తత్ర రక్షణే ।
ప్రేషయామాస భూపాలో మునిం గౌరముఖం తతః ॥ ౪౩॥

ప్రసాదార్థం సేవకస్య క్షమస్వేతి పునః పునః ।
బ్రాహ్మణాన్సిద్ధమంత్రజ్ఞాన్ రక్షణార్థమితస్తతః ॥ ౪౪॥

మంత్రిపుత్రః స్థితస్తత్ర స్థాపయామాస దంతినః ।
న కశ్చిదారుహేత్తత్ర ప్రాసాదే చాతిరక్షితే ॥ ౪౫॥

వాతోఽపి న చరేత్తత్ర ప్రవేశే వినివార్యతే ।
భక్ష్యభోజ్యాదికం రాజా తత్రస్థశ్చ చకార సః ॥ ౪౬॥

స్నానసంధ్యాదికం కర్మ తత్రైవ వినివర్త్య చ ।
రాజకార్యాణి సర్వాణి తత్రస్థశ్చాకరోన్నృపః ॥ ౪౭॥

మంత్రిభిః సహ సమ్మంత్ర్య గణయందివసానపి ।
కశ్చిచ్చ కశ్యపో నామ బ్రాహ్మణో మంత్రిసత్తమః ॥ ౪౮॥

శుశ్రావ చ తథా శాపం ప్రాప్తం రాజ్ఞా మహాత్మనా ।
స ధనార్థీ ద్విజశ్రేష్ఠః కశ్యపః సమచింతయత్ ॥ ౪౯॥

వ్రజామి తత్ర యత్రాస్తే శప్తో రాజా ద్విజేన హ ।
ఇతి కృత్వా మతిం విప్రః స్వగృహాన్నిఃసృతః పథి ॥ ౫౦॥

కశ్యపో మంత్రవిద్విద్వాంధనార్థీ మునిసత్తమః ॥ ౫౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ద్వితీయస్కంధే పరీక్షిద్రాజ్ఞో గుప్తగృహే వాసవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ పరీక్షిన్మరణం

సూత ఉవాచ ।
తస్మిన్నేవ దినే నామ్నా తక్షకస్తం నృపోత్తమం ।
శప్తం జ్ఞాత్వా గృహాత్తూర్ణం నిఃసృతః పురుషోత్తమః ॥ ౧॥

వృద్ధబ్రాహ్మణవేషేణ తక్షకః పథి నిర్గతః ।
అపశ్యత్కశ్యపం మార్గే వ్రజంతం నృపతిం ప్రతి ॥ ౨॥

తమపృచ్ఛత్పన్నగోఽసౌ బ్రాహ్మణం మంత్రవాదినం ।
క్వ భవాంస్త్వరితో యాతి కించ కార్యం చికీర్షతి ॥ ౩॥

కశ్యప ఉవాచ ।
పరీక్షితం నృపశ్రేష్ఠం తక్షకశ్చ ప్రధక్ష్యతి ।
తత్రాహం త్వరితో యామి నృపం కర్తుమపజ్వరం ॥ ౪॥

మంత్రోఽస్తి మమ విప్రేంద్ర విషనాశకరః కిల ।
జీవయిష్యామ్యహం తం వై జీవితవ్యేఽధునా కిల ॥ ౫॥

తక్షక ఉవాచ ।
అహం స పన్నగో బ్రహ్మంస్తం ధక్ష్యామి మహీపతిం ।
నివర్తస్వ న శక్తస్త్వం మయా దష్టం చికిత్సితుం ॥ ౬॥

కశ్యప ఉవాచ ।
అహం దష్టం త్వయా సర్ప నృపం శప్తం ద్విజేన వై ।
జీవయిష్యామ్యసందేహం కామం మంత్రబలేన వై ॥ ౭॥

తక్షక ఉవాచ ।
యది త్వం జీవితుం యాసి మయా దష్టం నృపోత్తమం ।
మంత్రశక్తిబలం విప్ర దర్శయ త్వం మమానఘ ॥ ౮॥

ధక్ష్యామ్యేనం చ న్యగ్రోధం విషదంష్ట్రాభిరద్య వై ।

కశ్యప ఉవాచ ।
జీవయిష్యే త్వయా దష్టం దగ్ధం వా పన్నగోత్తమ ॥ ౯॥

సూత ఉవాచ ।
అదశత్పన్నగో వృక్షం భస్మసాచ్చ చకార తం ।
ఉవాచ కశ్యపం భూయో జీవయైనం ద్విజోత్తమ ॥ ౧౦॥

దృష్ట్వా భస్మీకృతం వృక్షం పన్నగేన విషాగ్నినా ।
సర్వం భస్మ సమాహృత్య కశ్యపో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౧॥

పశ్య మంత్రబలం మేఽద్య న్యగ్రోధం పన్నగోత్తమ ।
జీవయామ్యద్య వృక్షం వై పశ్యతస్తే మహావిష ॥ ౧౨॥

ఇత్యుక్త్వా జలమాదాయ కశ్యపో మంత్రవిత్తమః ।
సిషేచ భస్మరాశిం తం మంత్రితేనైవ వారిణా ॥ ౧౩॥

తద్వారిసేచనాజ్జాతో న్యగ్రోధః పూర్వవచ్ఛుభః ।
విస్మయం తక్షకః ప్రాప్తో దృష్ట్వా తం జీవితం నగం ॥ ౧౪॥

తమాహ కశ్యపం నాగః కిమర్థం తే పరిశ్రమః ।
సంపాదయామి తం కామం బ్రూహి వాడవ వాంఛితం ॥ ౧౫॥

కశ్యప ఉవాచ ।
విత్తార్థీ నృపతిం మత్వా శప్తం పన్నగ నిఃసృతః ।
గృహాదహం చోపకర్తుం విద్యయా నృపసత్తమం ॥ ౧౬॥

తక్షక ఉవాచ ।
విత్తం గృహాణ విప్రేంద్ర యావదిచ్ఛసి పార్థివాత్ ।
దదామి స్వగృహం యాహి సకామోఽహం భవామ్యతః ॥ ౧౭॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కశ్యపః పరమార్థవిత్ ।
చింతయామాస మనసా కిం కరోమి పునః పునః ॥ ౧౮॥

ధనం గృహీత్వా స్వగృహం ప్రయామి యద్యహం పునః ।
భవిష్యతి న మే కీర్తిర్లోకే లోభసమాశ్రయాత్ ॥ ౧౯॥

జీవితేఽథ నృపశ్రేష్ఠే కీర్తిః స్యాదచలా మమ ।
ధనప్రాప్తిశ్చ బహుధా భవేత్పుణ్యం చ జీవనాత్ ॥ ౨౦॥

రక్షణీయం యశః కామం ధిగ్ధనం యశసా వినా ।
సర్వస్వం రఘుణా పూర్వం దత్తం విప్రాయ కీర్తయే ॥ ౨౧॥

హరిశ్చంద్రేణ కర్ణేన కీర్త్యర్థం బహువిస్తరం ।
ఉపేక్షేయం కథం భూపం దహ్యమానం విషాగ్నినా ॥ ౨౨॥

జీవితేఽద్య మయా రాజ్ఞి సుఖం సర్వజనస్య చ ।

అరాజకే ప్రజానాశో భవితా నాత్ర సంశయః ॥ ౨౩॥

ప్రజానాశస్య పాపం మే భవిష్యతి మృతే నృపే ।
అపకీర్తిశ్చ లోకేషు ధనలోభాద్భవిష్యతి ॥ ౨౪॥

ఇతి సంచింత్య మనసా ధ్యానం కృత్వా స కశ్యపః ।
గతాయుషం చ నృపతిం జ్ఞాతవాంబుద్ధిమత్తరః ॥ ౨౫॥

ఆసన్నమృత్యుం రాజానం జ్ఞాత్వా ధ్యానేన కశ్యపః ।
గృహం యయౌ స ధర్మాత్మా ధనమాదాయ తక్షకాత్ ॥ ౨౬॥

నివర్త్య కశ్యపం సర్పః సప్తమే దివసే నృపం ।
హంతుకామో జగామాశు నగరం నాగసాహ్వయం ॥ ౨౭॥

శుశ్రావ నగరస్యాంతే ప్రాసాదస్థం పరీక్షితం ।
మణిమంత్రౌషధైః కామం రక్ష్యమాణమతంద్రితం ॥ ౨౮॥

చింతావిష్టస్తదా నాగో విప్రశాపభయాకులః ।
చింతయామాస యోగేన ప్రవిశేయం గృహం కథం ॥ ౨౯॥

వంజయామి కథం చైనం రాజానం పాపకారిణం ।
విప్రశాపాద్ధతం మూఢం విప్రపీడాకరం శఠం ॥ ౩౦॥

పాండవానాం కులే జాతః కోఽపి నైతాదృశో భవేత్ ।
తాపసస్య గలే యేన మృతః సర్పో నివేశితః ॥ ౩౧॥

కృత్వా విగర్హితం కర్మ జానన్కాలగతిం నృపః ।
రక్షకాన్భవనే కృత్వా ప్రాసాదమభిగమ్య చ ॥ ౩౨॥

మృత్యుం వంచయతే రాజా వర్తతేఽద్య నిరాకులః ।
తం కథం ధక్షయిష్యామి విప్రవాక్యేన చోదితః ॥ ౩౩॥

న జానాతి చ మందాత్మా మరణం హ్యనివర్తనం ।
తేనాసౌ రక్షకాన్స్థాప్య సౌధారూఢోఽద్య మోదతే ॥ ౩౪॥

యది వై విహితో మృత్యుర్దైవేనామితతేజసా ।
స కథం పరివర్తేత కృతైర్యత్నైస్తు కోటిభిః ॥ ౩౫॥

పాండవస్య చ దాయాదో జానన్మృత్యుం గతం నృపః ।
జీవనే మతిమాస్థాయ స్థితః స్థానే నిరాకులః ॥ ౩౬॥

దానపుణ్యాదికం రాజా కర్తుమర్హతి సర్వథా ।
ధర్మేణ హన్యతే వ్యాధిర్యేనాయుః శాశ్వతం భవేత్ ॥ ౩౭॥

నోచేన్మృత్యువిధిం కృత్వా స్నానదానాదికాః క్రియాః ।
మరణం స్వర్గలోకాయ నరకాయాన్యథా భవేతూ ॥ ౩౮॥

ద్విజపీడాకృతం పాపం పృథగ్వాస్య చ భూపతేః ।
విప్రశాపస్తథా ఘోర ఆసన్నే మరణే కిల ॥ ౩౯॥

న కోఽపి బ్రాహ్మణః పార్శ్వే య ఏనం ప్రతిబోధయేత్ ।
వేధసా విహితో మృత్యురనివార్యస్తు సర్వథా ॥ ౪౦॥

ఇతి సంచింత్య సర్పోఽసౌ స్వాన్నాగాన్నికటే స్థితాన్ ।
కృత్వా తాపసవేషాంస్తాన్ప్రాహిణోత్సుభుజంగమాన్ ॥ ౪౧॥

ఫలమూలాదికం గృహ్య రాజ్ఞే నాగోఽథ తక్షకః ।
స్వయం చ కీటరూపేణ ఫలమధ్యే ససార హ ॥ ౪౨॥

నిర్గతాస్తే తదా నాగాః ఫలాన్యాదాయ సత్వరాః ।
తే రాజభవనం ప్రాప్య స్థితాః ప్రాసాదసన్నిధౌ ॥ ౪౩॥

రక్షకాస్తాపసాందృష్ట్వా పప్రచ్ఛుస్తచ్చికీర్షితం ।
ఊచుస్తే భూపతిం ద్రష్టుం ప్రాప్తాః స్మోఽద్య తపోవనాత్ ॥ ౪౪॥

అభిమన్యుసుతం వీరం కులార్కం చారుదర్శనం ।
పరివర్ధయితుం ప్రాప్తా మంత్రైరాథర్వణైస్తథా ॥ ౪౫॥

నివేదయధ్వం రాజానం దర్శనార్థాగతాన్మునీన్ ।
కృత్వాభిషేకాన్యాస్యామో దత్త్వా మిష్టఫలానిచ ॥ ౪౬॥

భారతానాం కులే వాపి న దృష్టా ద్వారరక్షకాః ।
న శ్రుతం తాపసానాం తు రాజ్ఞోఽసందర్శనం కిల ॥ ౪౭॥

ఆరోహామో వయం తత్ర యత్ర రాజా పరీక్షితః ।
ఆశీర్భిర్వర్ధయిత్వైనం దత్తాజ్ఞాః ప్రవ్రజామహే ॥ ౪౮॥

సూత ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తేషాం తాపసానాం తు రక్షకాః ।
ప్రత్యూచుస్తాన్ ద్విజాన్మత్వా నిదేశం భూపతేర్యథా ॥ ౪౯॥

నాద్య వో దర్శనం విప్రా రాజ్ఞః స్యాదితి నో మతిః ।
శ్వః సర్వతాపసైరత్ర త్వాగంతవ్యం నృపాలయే ॥ ౫౦॥

అనారోహస్తు ప్రాసాదో విప్రాణాం మునిసత్తమాః ।
విప్రశాపభయాద్రాజ్ఞా విహితోఽస్తి న సంశయః ॥ ౫౧॥

తదోచుస్తానథో విప్రాః ఫలమూలజలాని చ ।
విప్రాశిషశ్చ రాజ్ఞేఽథ గ్రాహయంతు సురక్షకాః ॥ ౫౨॥

తే గత్వా నృపతిం ప్రోచుస్తాపసానాగతాంజనాః ।
రాజోవాచానయధ్వం వై ఫలమూలాదికం చ యత్ ॥ ౫౩॥

పృచ్ఛధ్వం తాపసాన్కార్యం ప్రాతరాగమనం పునః ।

ప్రణామం కథయధ్వం మే నాద్య సందర్శనం మమ ॥ ౩౪॥

తే గత్వాథ సమాదాయ ఫలమూలాదికం చ యత్ ।
రాజ్ఞే సమర్పయామాసుర్బహుమానపురఃసరం ॥ ౩౫॥

గతేషు తేషు నాగేషు విప్రవేషావృతేషు చ ।
ఫలాన్యాదాయ రాజాసౌ సచివానిదమబ్రవీత్ ॥ ౩౬॥

సుహృదో భక్షయంత్వద్య ఫలాన్యేతాని సర్వశః ।
అద్మ్యహం చైకమేతద్వై ఫలం విప్రార్పితం మహత్ ॥ ౩౭॥

ఇత్యుక్త్వా తత్ఫలం దత్త్వా సుహృద్భ్యశ్చోత్తరాసుతః ।
కరే కృత్వా ఫలం పక్వం దదార నృపతిః స్వయం ॥ ౩౮॥

విదారితం ఫలం రాజ్ఞా తత్ర కృమిరభూదణుః ।
స కృష్ణనయనస్తామ్రో దృష్టో భూపతినా స్వయం ॥ ౩౯॥

తం దృష్ట్వా నృపతిః ప్రాహ సచివాన్విస్మితానథ ।
అస్తమభ్యేతి సవితా విషాదద్య న మే భయం ॥ ౬౦॥

అంగీకరోమి తం శాపం కృమికో మాం దశత్వయం ।
ఏవముక్త్వా స రాజేంద్రో గ్రీవాయాం సంన్యవేశయత్ ॥ ౬౧॥

అస్తం యాతే దివానాథే ధృతః కంఠేఽథ కీటకః ।
తక్షకస్తు తదా జాతః కాలరూపీ భయానకః ॥ ౬౨॥

రాజా సంవేష్టితస్తేన దష్టశ్చాపి మహీపతిః ।
మంత్రిణో విస్మయం ప్రాప్తా రురుదుర్భృశదుఃఖితాః ॥ ౬౩॥

ఘోరరూపమహిం వీక్ష్య దుద్రువుస్తే భయార్దితాః ।
చుక్రుశూ రక్షకాః సర్వే హాహాకారో మహానభూత్ ॥ ౬౪॥

వేష్టితో భోగిభోగేన వినష్టబహుపౌరుషః ।
నోవాచ నృపతిః కించిన్న చచాలోత్తరాసుతః ॥ ౬౫॥

ఉత్థితాగ్నిశిఖా ఘోరా విషజా తక్షకాననాత్ ।
ప్రజజ్వాల నృపం త్వాశు గతప్రాణం చకార హ ॥ ౬౬॥

హత్వాశు జీవితం రాజ్ఞస్తక్షకో గగనే గతః ।
జగద్దగ్ధం తు కుర్వాణం దదృశుస్తం జనా ఇహ ॥ ౬౭॥

స పపాత గతప్రాణో రాజా దగ్ధ ఇవ ద్రుమః ।
చుకుశుశ్చ జనాః సర్వే మృతం దృష్ట్వా నరాధిపం ॥ ౬౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే పరీక్షిన్మరణం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ సర్పసత్రవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
గతప్రాణం తు రాజానం బాలం పుత్రం సమీక్ష్య చ ।
చక్రుశ్చ మంత్రిణః సర్వే పరలోకస్య సత్క్రియాః ॥ ౧॥

గంగాతీరే దగ్ధదేహం భస్మప్రాయం మహీపతిం ।
అగురుభిశ్చాభియుక్తాయాం చితాయామధ్యరోపయన్ ॥ ౨॥

దుర్మరణే మృతస్యాస్య చకుశ్చైవౌర్ధ్వదైహికీం ।
క్రియాం పురోహితాస్తస్య వేదమంత్రైర్విధానతః ॥ ౩॥

దదుర్దానాని విప్రేభ్యో గాః సువర్ణం యథోచితం ।
అన్నం బహువిధం తత్ర వస్త్రాణి వివిధాని చ ॥ ౪॥

సుముహూర్తే సుతం బాలం ప్రజానాం ప్రీతివర్ధనం ।
సింహాసనే శుభే తత్ర మంత్రిణః సంన్యవేశయన్ ॥ ౫॥

పౌరా జానపదా లోకాశ్చక్రుస్తం నృపతిం శిశుం ।
జనమేజయనామానం రాజలక్షణసంయుతం ॥ ౬॥

ధాత్రేయీ శిక్షయామాస రాజచిహ్నాని సర్వశః ।
దినే దినే వర్ధమానః స బభూవ మహామతిః ॥ ౭॥

ప్రాప్తే చైకాదశే వర్షే తస్మై కులపురోహితః ।
యథోచితాం దదౌ విద్యాం జగ్రాహ స యథోచితాం ॥ ౮॥

ధనుర్వేదం కృపః పూర్ణం దదావస్మై సుసంస్కృతం ।
అర్జునాయ యథా ద్రోణః కర్ణాయ భార్గవో యథా ॥ ౯॥

సంప్రాప్తవిద్యో బలవాన్బభూవ దురతిక్రమః ।
ధనుర్వేదే తథా వేదే పారగః పరమార్థవిత్ ॥ ౧౦॥

ధర్మశాస్త్రార్థకుశలః సత్యవాదీ జితేంద్రియః ।
చకార రాజ్యం ధర్మాత్మా పురా ధర్మసుతో యథా ॥ ౧౧॥

తతః సువర్ణవర్మాఖ్యో రాజా కాశిపతిః కిల ।
వపుష్టమాం శుభా కన్యాం దదౌ పారీక్షితాయ చ ॥ ౧౨॥

స తాం ప్రాప్యాసితాపాంగీం ముముదే జనమేజయః ।
కాశిరాజసుతాం కాంతాం ప్రాప్య రాజా యథా పురా ॥ ౧౩॥

విచిత్రవీర్యో ముముదే సుభద్రాం చ యథార్జునః ।
విజహార మహీపాలో వనేషూపవనేషు చ ॥ ౧౪॥

తయా కమలపత్రాక్ష్యా శచ్యా శతక్రతుర్యథా ।
ప్రజాస్తస్య సుసంతుష్టా బభూవుః సుఖలాలితాః ॥ ౧౫॥

మంత్రిణః కర్మకుశలాశ్చక్రుః కార్యాణి సర్వశః |
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు మునిరుత్తంకనామకః || ౧౬||

తక్షకేణ పరిక్లిష్టో హస్తినాపురమభ్యగాత్ |
వైరస్యాపచితిం కోఽస్య ప్రకుర్యాదితి చింతయన్ || ౧౭||

పరీక్షితసుతం మత్వా తం నృపం సముపాగతః |
కార్యాకార్యం న జానాసి సమయే నృపసత్తమ || ౧౮||

అకర్తవ్యం కరోష్యద్య కర్తవ్యం న కరోషి వై |
కిం త్వాం సంప్రార్థయామ్యద్య గతామర్షం నిరుద్యమం || ౧౯||

అవైరజ్ఞమతంత్రజ్ఞం బాలచేష్టాసమన్వితం |
జనమేజయ ఉవాచ |
కిం వైరం న మయా జ్ఞాతం న కిం ప్రతికృతం మయా || ౨౦||

తద్వద త్వం మహాభాగ కరోమి యదనంతరం |
ఉత్తంక ఉవాచ |
పితా తే నిహతో భూప తక్షకేణ దురాత్మనా || ౨౧||

మంత్రిణస్త్వం సమాహూయ పృచ్ఛ స్వపితృనాశనం |
సూత ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా పప్రచ్ఛ మంత్రిసత్తమాన్ || ౨౨||

ఊచుస్తే ద్విజశాపేన దష్టః సర్పేణ వై మృతః |
జనమేజయ ఉవాచ |
శాపోఽత్ర కారణం రాజ్ఞః శప్తస్య మునినా కిల || ౨౩||

తక్షకస్య తు కో దోషో బ్రూహి మే మునిసత్తమ |
ఉత్తంక ఉవాచ |
తక్షకేణ ధనం దత్త్వా కశ్యపః సన్నివారితః || ౨౪||

న స కిం తక్షకో వైరీ పితృహా తవ భూపతే |
భార్యా రురోః పురా భూప దష్టా సర్పేణ సా మృతా || ౨౫||

అవివాహితా తు మునినా జీవితా చ పునః ప్రియా |
రురుణాపి కృతా తత్ర ప్రతిజ్ఞా చాతిదారుణా || ౨౬||

యం యం సర్పం ప్రపశ్యామి తం తం హన్మ్యాయుధేన వై |
ఏవం కృత్వా ప్రతిజ్ఞాం స శస్త్రపాణీ రురుస్తదా || ౨౭||

వ్యచరత్పృథివీం రాజన్నిఘ్నన్సర్పాన్యతస్తతః |
ఏకదా స వనే ఘోరం డుండుభం జరసాన్వితం || ౨౮||

అపశ్యద్దండముద్యమ్య హంతుం తం సముపాయయౌ |
అభ్యహన్రుషితో విప్రస్తమువాచాథ డుండుభః || ౨౯||

నాపరాధ్నోమి తే విప్ర కస్మాన్మామభిహంసి వై ।
రురురువాచ ।
ప్రాణప్రియా మే దయితా దష్టా సర్పేణ సా మృతా ॥ ౩౦॥

ప్రతిజ్ఞేయం తదా సర్ప దుఃఖితేన మయా కృతా ।
డుండుభ ఉవాచ ।
నాహం దశామి తేఽన్యే వై యే దశంతి భుజంగమాః ॥ ౩౧॥

శరీరసమయోగేన న మాం హింసితుమర్హసి ।
ఉత్తంక ఉవాచ ।
శ్రుత్వా తాం మానుషీం వాణీం సర్పేణోక్తాం మనోహరాం ॥ ౩౨॥

రురుః పప్రచ్ఛ కోఽసి త్వం కస్మాద్డుండుభతాం గతః ।
సర్ప ఉవాచ ।
బ్రాహ్మణోఽహం పురా విప్ర సఖా మే ఖగమాభిధః ॥ ౩౩॥

విప్రో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠః సత్యవాదీ జితేంద్రియః ।
స మయా వంజితో మౌర్ఖ్యాత్సర్పం కృత్వా చ తార్ణకం ॥ ౩౪॥

భయం చ ప్రాపితోఽత్యర్థమగ్నిహోత్రగృహే స్థితః ।
తేన భీతేన శప్తోఽహం విహ్వలేనాతివేపినా ॥ ౩౫॥

భవ సర్పో మందబుద్ధే యేనాహం ధర్షితస్త్వయా ।
మయా ప్రసాదితోఽత్యర్థం సర్పేణాసౌ ద్విజోత్తమః ॥ ౩౬॥

మాముపాచాథ తత్క్రోధాత్కించిచ్ఛాంతిమవాప్య చ ।
రురుస్తే మోచితా శాపస్యాస్య సర్ప భవిష్యతి ॥ ౩౭॥

ప్రమతేస్తు సుతో నూనమితి మాం సోఽబ్రవీద్వచః ।
సోఽహం సర్పో రురుస్త్వం చ శృణు మే పరమం వచః ॥ ౩౮॥

అహింసా పరమో ధర్మో విప్రాణాం నాత్ర సంశయః ।
దయా సర్వత్ర కర్తవ్యా బ్రాహ్మణేన విజానతా ॥ ౩౯॥

యజ్ఞాదన్యత్ర విప్రేంద్ర న హింసా యాజ్ఞికో మతా ।
సూత ఉవాచ ।
సర్పయోనేర్వినిర్ముక్తో బాహ్మణోఽసౌ రురుస్తతః ॥ ౪౦॥

కృత్వా తస్య చ శాపాంతం పరిత్యక్తం చ హింసనం ।
వివాహితా తేన బాలా మృతా సజ్జీవితా పునః ॥ ౪౧॥

కదనం సర్వసర్పాణాం కృతం వైరమనుస్మరన్ ।
త్వం తు వైరం సముత్సృజ్య వర్తసే పన్నగేష్వథ ॥ ౪౨॥

విమన్యుర్భరతశ్రేష్ఠ పితృఘాతకరేషు వై ।
అంతరిక్షే మృతస్తాతః స్నానదానవివర్జితః ॥ ౪౩॥

తస్యోద్ధారం చ రాజేంద్ర కురు హత్వాథ పన్నగాన్ ।
పితుర్వైరం న జానాతి జీవన్నేవ మృతో హి సః ॥ ౪౪॥

దుర్గతిస్తే పితుస్తావద్యావత్తాన్న హనిష్యసి ।
అంబామఖమిషం కృత్వా కురు యజ్ఞం నృపోత్తమ ॥ ౪౫॥

సర్పసత్రం మహారాజ పితుర్వైరమనుస్మరన్ ।
సూత ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజా జన్మేజయస్తదా ॥ ౪౬॥

నేత్రాభ్యామశ్రుపాతం చ చకారాతీవ దుఃఖితః ।
ధిక్మామస్తు సుదుర్బుద్ధేర్వృథా మానకరస్య వై ॥ ౪౭॥

పితా యస్య గతిం ఘోరాం ప్రాప్తః పన్నగపీడితః ।
అద్యాహం మఖమారభ్య కరోమ్యపచితిం పితుః ॥ ౪౮॥

హత్వా సర్పానసందిగ్ధో దీప్యమానే విభావసౌ ।
ఆహూయ మంత్రిణః సర్వాన్ రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౪౯॥

కుర్వంతు యజ్ఞసంభారం యథార్థం మంత్రిసత్తమాః ।
గంగాతీరే శుభాం భూమిం మాపయిత్వా ద్విజోత్తమైః ॥ ౫౦॥

కుర్వంతు మండపం స్వస్థాః శతస్తంభం మనోహరం ।
వేదీ యజ్ఞస్య కర్తవ్యా మమాద్య సచివాః ఖలు ॥ ౫౧॥

తదంగత్వే విధేయో వై సర్పసత్రః సువిస్తరః ।
తక్షకస్తు పశుస్తత్ర హోతోత్తంకో మహామునిః ॥ ౫౨॥

శీఘ్రమాహూయతాం విప్రాః సర్వజ్ఞా వేదపారగాః ।
సూత ఉవాచ ।
మంత్రిణస్తు తదా చక్రుర్భూపవాక్యైర్విచక్షణాః ॥ ౫౩॥

యజ్ఞస్య సర్వసంభారం వేదీం యజ్ఞస్య విస్తృతాం ।
హవనే వర్తమానే తు సర్పాణాం తక్షకో గతః ॥ ౫౪॥

ఇంద్రం ప్రతి భయార్తోఽహం త్రాహి మామితి చాబ్రవీత్ ।
భయభీతం సమాశ్వాస్య స్వాసనే సన్నివేశ్య చ ॥ ౫౫॥

దదావభయమత్యర్థం నిర్భయో భవ పన్నగ ।
తమింద్రశరణం జ్ఞాత్వా మునిర్దత్తాభయం తథా ॥ ౫౬॥

ఉత్తంకోఽహ్వాయదుద్విగ్నః సేంద్రం కృత్వా నిమంత్రణం ।
స్మృతస్తదా తక్షకేణ యాయావరకులోద్భవః ॥ ౫౭॥

ఆస్తీకో నామ ధర్మాత్మా జరత్కారుసుతో మునిః ।
తత్రాగత్య మునేర్బాలస్తుష్టావ జనమేజయం ॥ ౫౮॥

రాజా తమర్చయామాస దృష్ట్వా బాలం సుపండితం ।
అర్చయిత్వా నృపస్తం తు ఛందయామాస వాంఛితైః ॥ ౫౯॥

స తు వవ్రే మహాభాగ యజ్ఞోఽయం విరమత్వితి ।
సత్యబద్ధో నృపస్తేన ప్రార్థితశ్చ పునస్తథా ॥ ౬౦॥

హోమం నివర్తయామాస సర్పాణాం మునివాక్యతః ।
భారతం శ్రావయామాస వైశంపాయన విస్తరాత్ ॥ ౬౧॥

శ్రుత్వాపి నృపతిః కామం న శాంతిమభిజగ్మివాన్ ।
వ్యాసం పప్రచ్ఛ భూపాలో మమ శాంతిః కథం భవేత్ ॥ ౬౨॥

మనోఽతిదహ్యతే కామం కిం కరోమి వదస్వ మే ।
పితా మే దుర్భగస్యైవ మృతః పార్థసుతాత్మజః ॥ ౬౩॥

క్షత్రియాణాం మహాభాగ సంగ్రామే మరణం వరం ।
రణే వా మరణం వ్యాస గృహే వా విధిపూర్వకం ॥ ౬౪॥

మరణం న పితుర్మేఽభూదంతరిక్షే మృతోఽవశః ।
శాంత్యుపాయం వదస్వాత్ర త్వం చ సత్యవతీసుత ॥ ౬౫॥

యథా స్వర్గం వ్రజేదాశు పితా మే దుర్గతిం గతః ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే సర్పసత్రవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ శ్రోతృప్రవక్తృప్రసంగః

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
ఉవాచ వచనం తత్ర సభాయాం నృపతిం చ తం ॥ ౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి పురాణం గుహ్యమద్భుతం ।
పుణ్యం భాగవతం నామ నానాఖ్యానయుతం శివం ॥ ౨॥

అధ్యాపితం మయా పూర్వం శుకాయాత్మసుతాయ వై ।
శ్రావయామి నృప త్వాం హి రహస్యం పరమం మమ ॥ ౩॥

ధర్మార్థకామమోక్షాణాం కారణం శ్రవణాత్కిల ।
శుభద సుఖదం నిత్యం సర్వాగమసముద్ధృతం ॥ ౪॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
ఆస్తీకోఽయం సుతః కస్య విప్రార్థం కథమాగతః ।
ప్రయోజనం కిమత్రాస్య సర్పాణాం రక్షణే ప్రభో ॥ ౫॥

కథయైతన్మహాభాగ విస్తరేణ కథానకం ।

పురాణం చ తథా సర్వం విస్తరాద్వద సువ్రత ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
జరత్కారుర్మునిః శాంతో న చకార గృహాశ్రమం ।
తేన దృష్టా వనే గర్తే లంబమానా స్వపూర్వజాః ॥ ౭॥

తతస్తమాహుః కురు పుత్ర దారా-
న్యథా చ నః స్యాత్పరమా హి తృప్తిః ।
స్వర్గే వ్రజామః ఖలు దుఃఖముక్తా
వయం సదాచారయుతే సుతే వై ॥ ౮॥

స తానువాచాథ లభే సమానా-
మయాచితాం చాతివశానుగాం చ ।
తదా గృహారంభమహం కరోమి
బ్రవీమి తథ్యం మమ పూర్వజా వై ॥ ౯॥

ఇత్యుక్త్వా తాంజరత్కారుర్గతస్తీర్థాన్ప్రతి ద్విజః ।
తదైవ పన్నగాః శప్తా మాత్రాగ్నౌ నిపతంత్వితి ॥ ౧౦॥

కశ్యపస్య మునేః పత్న్యౌ కద్రూశ్చ వినతా తథా ।
దృష్ట్వాదిత్యరథే చాశ్వమూచతుశ్చ పరస్పరం ॥ ౧౧॥

తం దృష్ట్వా చ తదా కద్రూర్వినతామిదమబ్రవీత్ ।
కింవర్ణోఽయం హయో భద్రే సత్యం ప్రబ్రూహి మాచిరం ॥ ౧౨॥

వినతోవాచ ।
శ్వేత ఏవాశ్వరాజోఽయం కిం వా త్వం మన్యసే శుభే ।
బ్రూహి వర్ణం త్వమప్యస్య తతస్తు విపణావహే ॥ ౧౩॥

కద్రురువాచ ।
కృష్ణవర్ణమహం మన్యే హయమేనం శుచిస్మితే ।
ఏహి సార్ధం మయా దివ్యం దాసీభావాయ భామిని ॥ ౧౪॥

సూత ఉవాచ ।
కద్రూశ్చ స్వసుతానాహ సర్వాన్సర్పాన్వశే స్థితాన్ ।
బాలాంఛ్యామాన్ప్రకుర్వంతు యావతోఽశ్వశరీరకే ॥ ౧౫॥

నేతి కేచన తత్రాహుస్తానథాసౌ శశాప హ ।
జనమేజయస్య యజ్ఞే వై గమిష్యథ హుతాశనం ॥ ౧౬॥

అన్యే చక్రుర్వయం సర్పాః కర్బురం వర్ణభోగకైః ।
వేష్టయిత్వాస్య పుచ్ఛం తు మాతుః ప్రియచికీర్షయా ॥ ౧౭॥

భగిన్యౌ చ సుసంయుక్తే గత్వా దదృశతుర్హయం ।
కర్బురం తం హయం దృష్ట్వా వినతా చాతిదుఃఖితా ॥ ౧౮॥

తదాజగామ గరుడః సుతస్తస్యా మహాబలః ।
స దృష్ట్వా మాతరం దీనామపృచ్ఛత్పన్నగాశనః ॥ ౧౯॥

మాతః కథం సుదీనాసి రుదితేవ విభాసి మే ।
జీవమానే మయి సుతే తథాన్యే రవిసారథౌ ॥ ౨౦॥

దుఃఖితాసి తతో వాం ధిగ్జీవితం చారులోచనే ।
కిం జాతేన సుతేనాథ యది మాతా సుదుఃఖితా ॥ ౨౧॥

శంస మే కారణం మాతః కరోమి విగతజ్వరాం ।
వినతోవాచ ।
సపత్న్యా దాస్యహం పుత్ర కిం బ్రవీమి వృథా క్షతా ॥ ౨౨॥

వహ మాం సా బ్రవీత్యద్య తేనాస్మి దుఃఖితా సుత ।
గరుడ ఉవాచ ।
వహిష్యేఽహం తత్ర కిల యత్ర సా గంతుముత్సుకా ॥ ౨౩॥

మా శోకం కురు కల్యాణి నిశ్చింతాం త్వాం కరోమ్యహం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా సా గతా పార్శ్వం కద్రోశ్చ వినతా తదా ॥ ౨౪॥

దాసీభావమపాకర్తుం గరుడోఽపి మహాబలః ।
ఉవాహ తాం సపుత్రాం వై సింధోః పారం జగామ హ ॥ ౨౫॥

గత్వా తాం గరుడః ప్రాహ బ్రూహి మాతర్నమోఽస్తు తే ।
కథం ముచ్యేత మే మాతా దాసీభావాదసంశయం ॥ ౨౬॥

కద్రూరువాచ ।
అమృతం దేవలోకాత్త్వం బలాదానీయ మే సుతాన్ ।
సమర్పయ సుతాద్యాశు మాతరం మోచయాబలాం ॥ ౨౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః ప్రయయౌ శీఘ్రమింద్రలోకం మహాబలః ।
కృత్వా యుద్ధం జహారాశు సుధాకుంభం ఖగోత్తమః ॥ ౨౮॥

సమానీయామృతం మాత్రే వైనతేయః సమర్పయత్ ।
మోచితా వినతా తేన దాసీభావాదసంశయం ॥ ౨౯॥

అమృతం సంజహారేంద్రః స్నాతుం సర్పా యదా గతాః ।
దాసీభావాద్వినిర్ముక్తా వినతా విపతేర్బలాత్ ॥ ౩౦॥

తత్రాస్తీర్ణాః కుశాస్తైస్తు లీఢాః పన్నగనామకైః ।
ద్విజిహ్వాస్తే సుసంపన్నాః కుశాగ్రస్పర్శమాత్రతః ॥ ౩౧॥

మాత్రా శప్తాశ్చ యే నాగా వాసుకిప్రముఖాః శుచా ।
బ్రహ్మాణం శరణం గత్వా తే హోచుః శాపజం భయం ॥ ౩౨॥

తానాహ భగవాన్బ్రహ్మా జరత్కారుర్మహామునిః ।
వాసుకేర్భగినీం తస్మై అర్పయధ్వం సనామికాం ॥ ౩౩॥

తస్యాం యో జాయతే పుత్రః స వస్త్రాతా భవిష్యతి ।
ఆస్తీక ఇతి నామాసౌ భవితా నాత్ర సంశయః ॥ ౩౪॥

వాసుకిస్తు తదాకర్ణ్య వచనం బ్రహ్మణః శివం ।
వనం గత్వా సుతాం తస్మై దదౌ వినయపూర్వకం ॥ ౩౫॥

సనామాం తాం మునిర్జ్ఞాత్వా జరత్కారురువాచ తం ।
అప్రియం మే యదా కుర్యాత్తదా తాం సంత్యజామ్యహం ॥ ౩౬॥

వాగ్బంధం తాదృశం కృత్వా మునిర్జగ్రాహ తాం స్వయం ।
దత్త్వా చ వాసుకిః కామం భవనం స్వం జగామ హ ॥ ౩౭॥

కృత్వా పర్ణకుటీం శుభ్రాం జరత్కారుర్మహావనే ।
తయా సహ సుఖం ప్రాప రమమాణః పరంతప ॥ ౩౮॥

ఏకదా భోజనం కృత్వా సుప్తోఽసౌ మునిసత్తమః ।
భగినీ వాసుకేస్తత్ర సంస్థితా వరవర్ణినీ ॥ ౩౯॥

న సంబోధయితవ్యోఽహం త్వయా కాంతే కథంచన ।
ఇత్యుక్త్వా తు గతో నిద్రాం మునిస్తాం సుదతీం తదా ॥ ౪౦॥

రవిరస్తగిరిం ప్రాప్తః సంధ్యాకాల ఉపస్థితే ।
కిం కరోమి న మే శాంతిస్త్యజేన్మాం బోధితః పునః ॥ ౪౧॥

ధర్మలోపభయాద్భీతా జరత్కారురచింతయత్ ।
నోచేత్ప్రబోధయామ్యేనం సంధ్యాకాలో వృథా వ్రజేత్ ॥ ౪౨॥

ధర్మనాశాద్వరం త్యాగస్తథాపి మరణం ధ్రువం ।
ధర్మహానిర్నరాణాం హి నరకాయ భవేత్పునః ॥ ౪౩॥

ఇతి సంచింత్య సా బాలా తం మునిం ప్రత్యబోధయత్ ।
సంధ్యాకాలోఽపి సంజాత ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠసువ్రత ॥ ౪౪॥

ఉత్థితోఽసౌ మునిః కోపాత్తామువాచ వ్రజామ్యహం ।
త్వం తు భ్రాతృగృహం యాహి నిద్రావిచ్ఛేదకారిణీ ॥ ౪౫॥

వేపమానాబ్రవీద్వాక్యమిత్యుక్తా మునినా తదా ।
భ్రాత్రా దత్తా యదర్థం తత్కథం స్యాదమితప్రభ ॥ ౪౬॥

మునిః ప్రాహ జరత్కారుం తదస్తీతి నిరాకులః ।
గతా సా మునినా త్యక్తా వాసుకేః సదనం తదా ॥ ౪౭॥

పృష్టా భ్రాత్రాబ్రవీద్వాక్యం యథోక్తం పతినా తదా ।
అస్తీత్యుక్త్వా చ హిత్వా మాం గతోఽసౌ మునిసత్తమః ॥ ౪౮॥

వాసుకిస్తు తదాకర్ణ్య సత్యావాఙ్మునిరిత్యృత ।
విశ్వాసం చ పరం కృత్వా భగినీం తాం సమాశ్రయత్ ॥ ౪౯॥

తతః కాలేన కియతా జాతోఽసౌ మునిబాలకః ।
ఆస్తీక ఇతి నామాసౌ విఖ్యాతః కురుసత్తమ ॥ ౫౦॥

తేనాయం రక్షితో యజ్ఞస్తవ పార్థివసత్తమ ।
మాతృపక్షస్య రక్షార్థం మునినా భావితాత్మనా ॥ ౫౧॥

భవ్యం కృతం మహారాజ మానితోఽయం త్వయా మునిః ।
యాయావరకులోత్పన్నో వాసుకేర్భగినీసుతః ॥ ౫౨॥

స్వస్తి తేఽస్తు మహాబాహో భారతం సకలం శ్రుతం ।
దానాని బహు దత్తాని పూజితా మునయస్తథా ॥ ౫౩॥

కృతేన సుకృతేనాపి న పితా స్వర్గతిం గతః ।
పావితం న కులం కృత్స్నం త్వయా భూపతిసత్తమ ॥ ౫౪॥

దేవ్యాశ్చాయతనం భూప విస్తీర్ణం కురు భక్తితః ।
యేన వై సకలా సిద్ధిస్తవ స్యాజ్జనమేజయ ॥ ౫౫॥

పూజితా పరయా భక్త్యా శివా సకలదా సదా ।
కులవృద్ధిం కరోత్యేవ రాజ్యం చ సుస్థిరం సదా ॥ ౫౬॥

దేవీమఖం విధానేన కృత్వా పార్థివసత్తమ ।
శ్రీమద్భాగవతం నామ పురాణం పరమం శృణు ॥ ౫౭॥

త్వామహం శ్రావయిష్యామి కథాం పరమపావనీం ।
సంసారతారిణీం దివ్యాం నానారససమాహృతాం ॥ ౫౮॥

న శ్రోతవ్యం పరం చాస్మాత్పురాణాద్విద్యతే భువి ।
నారాధ్యం విద్యతే రాజందేవీపాదాంబుజాదృతే ॥ ౫౯॥

తే సభాగ్యాః కృతప్రజ్ఞా ధన్యాస్తే నృపసత్తమ ।
యేషాం చిత్తే సదా దేవీ వసతి ప్రేమసంకులే ॥ ౬౦॥

సుదుఃఖితాస్తే దృశ్యంతే భువి భారత భారతే ।
నారాధితా మహామాయా యైర్జనైశ్చ సదాంబికా ॥ ౬౧॥

బ్రహ్మాదయః సురాః సర్వే యదారాధనతత్పరాః ।
వర్తంతే సర్వదా రాజంస్తాం న సేవేత కో జనః ॥ ౬౨॥

య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ।
భగవత్యా సమాఖ్యాతం విష్ణవే యదనుత్తమం ॥ ౬౩॥

తేన శ్రుతేన తే రాజంశ్చిత్తే శాంతిర్భవిష్యతి ।
పితౄణాం చాక్షయః స్వర్గః పురాణశ్రవణాద్భవేత్ ॥ ౬౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వితీయస్కంధే శ్రోతృప్రవక్తృప్రసంగో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే ద్వితీయస్కంధః సమాప్తః ॥

౩ తృతీయః స్కంధః

౧ భువనేశ్వరీవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
భగవన్ భవతా ప్రోక్తం యజ్ఞమంబాభిధం మహత్ ।
సా కా కథం సముత్పన్నా కుత్ర కస్మాచ్చ కింగుణా ॥ ౧॥

కీదృశశ్చ మఖస్తస్యాః స్వరూపం కీదృశం తథా ।
విధానం విధివద్బ్రూహి సర్వజ్ఞోఽసి దయానిధే ॥ ౨॥

బ్రహ్మాండస్య తథోత్పత్తిం వద విస్తరతస్తథా ।
యథోక్తం యాదృశం బ్రహ్మన్నఖిలం వేత్సి భూసుర ॥ ౩॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ త్రయో దేవా మయా శ్రుతాః ।
సృష్టిపాలనసంహారకారకాః సగుణాస్త్వమీ ॥ ౪॥

స్వతంత్రాస్తే మహాత్మానః పారాశర్య వదస్వ మే ।
ఆహోస్విత్పరతంత్రాస్తే శ్రోతుమిచ్ఛామి సాంప్రతం ॥ ౫॥

మృత్యుధర్మాశ్చ తే నో వా సచ్చిదానందరూపిణః ।
అధిభూతాదిభిర్యుక్తా న వా దుఃఖైస్త్రిధాత్మకైః ॥ ౬॥

కాలస్య వశగా నో వా తే సురేంద్రా మహాబలాః ।
కథం తే వై సముత్పన్నా కస్మాదితి చ సంశయః ॥ ౭॥

హర్షశోకయుతాస్తే వై నిద్రాలస్యసమన్వితాః ।
సప్తధాతుమయాస్తేషాం దేహాః కిం వాన్యథా మునే ॥ ౮॥

కైర్ద్రవ్యైర్నిర్మితాస్తే వై కైర్గుణైరింద్రియైస్తథా ।
భోగశ్చ కీదృశస్తేషాం ప్రమాణమాయుషస్తథా ॥ ౯॥

నివాసస్థానమప్యేషాం విభూతిం చ వదస్వ మే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం బ్రహ్మన్ విస్తరేణ కథామిమాం ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ -
దుర్గమః ప్రశ్నభారోఽయం కృతో రాజంస్త్వయాఽధునా ।
బ్రహ్మాదీనాం సముత్పత్తిః కస్మాదితి మహామతే ॥ ౧౧॥

ఏతదేవ మయా పూర్వం పృష్టోఽసౌ నారదో మునిః ।
విస్మితః ప్రత్యువాచేదముత్థితః శృణు భూపతే ॥ ౧౨॥

కస్మింశ్చ సమయే చాహం గంగాతీరే స్థితం మునిం ।
అపశ్యం నారదం శాంతం సర్వజ్ఞం వేదవిత్తమం ॥ ౧౩॥

దృష్ట్వాహం ముదితో భూత్వా పాదయోరపతం మునేః |
తేజాజ్ఞప్తః సమీపేఽస్య సంవిష్టశ్చ వరాసనే || ౧౪||

శ్రుత్వా కుశలవార్తాం వై తమపృచ్ఛం విధేః సుతం |
నిర్విష్టం జాహ్నవీతీరే నిర్జనే సూక్ష్మవాలుకే || ౧౫||

మునేఽతివితతస్యాస్య బ్రహ్మాండస్య మహామతే |
కః కర్తా పరమః ప్రోక్తస్తన్మే బ్రూహి విధానతః || ౧౬||

కస్మాదేతత్సముత్పన్నం బ్రహ్మాండం మునిసత్తమ |
అనిత్యం వా తథా నిత్యం తదాచక్ష్వ ద్విజోత్తమ || ౧౭||

ఏకకర్తృకమేతద్వా బహుకర్తృకమన్యథా |
అకర్తృకం న కార్యం స్యాద్విరోధోఽయం విభాతి మే || ౧౮||

ఇతి సందేహసందోహే మగ్నం మాం తారయాధునా |
వికల్పకోటీః కుర్వాణం సంసారేఽస్మిన్ ప్రవిస్తరే || ౧౯||

బ్రువంతి శంకరం కేచిన్మత్వా కారణకారణం |
సదాశివం మహాదేవం ప్రలయోత్పత్తివర్జితం || ౨౦||

ఆత్మారామం సురేశం చ త్రిగుణం నిర్మలం హరం |
సంసారతారకం నిత్యం సృష్టిస్థిత్యంతకారణం || ౨౧||

అన్యే విష్ణుం స్తువంత్యేనం సర్వేషాం ప్రభుమీశ్వరం |
పరమాత్మానమవ్యక్తం సర్వశక్తిసమన్వితం || ౨౨||

భుక్తిదం ముక్తిదం శాంతం సర్వాదిం సర్వతోముఖం |
వ్యాపకం విశ్వశరణమనాదినిధనం హరిం || ౨౩||

ధాతారం చ తథా చాన్యే బ్రువంతి సృష్టికారణం |
తమేవ సర్వవేత్తారం సర్వభూతప్రవర్తకం || ౨౪||

చతుర్ముఖం సురేశానం నాభిపద్మభవం విభుం |
స్రష్టారం సర్వలోకానాం సత్యలోకనివాసినం || ౨౫||

దినేశం ప్రవదంత్యన్యే సర్వేశం వేదవాదినః |
స్తువంతి చైవ గాయంతి సాయం ప్రాతరతంద్రితాః || ౨౬||

యజంతి చ తథా యజ్ఞే వాసవం చ శతక్రతుం |
సహస్రాక్షం దేవదేవం సర్వేషాం ప్రభుముల్బణం || ౨౭||

యజ్ఞాధీశం సురాధీశం త్రిలోకేశం శచీపతిం |
యజ్ఞానాం చైవ భోక్తారం సోమపం సోమపప్రియం || ౨౮||

వరుణం చ తథా సోమం పావకం పవనం తథా |
యమం కుబేరం ధనదం గణాధీశం తథాపరే || ౨౯||

హేరంబం గజవక్త్రం చ సర్వకార్యప్రసాధకం ।
స్మరణాత్సిద్ధిదం కామం కామదం కామగం పరం ॥ ౩౦॥

భవానీం కేచనాచార్యాః ప్రవదంత్యఖిలార్థదాం ।
ఆదిమాయాం మహాశక్తిం ప్రకృతిం పురుషానుగాం ॥ ౩౧॥

బ్రహ్మైకతాసమాపన్నాం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీం ।
మాతరం సర్వభూతానాం దేవతానాం తథైవ చ ॥ ౩౨॥

అనాదినిధనాం పూర్ణాం వ్యాపికాం సర్వజంతుషు ।
ఈశ్వరీం సర్వలోకానాం నిర్గుణాం సగుణాం శివాం ॥ ౩౩॥

వైష్ణవీం శాంకరీం బ్రాహ్మీం వాసవీం వారుణీం తథా ।
వారాహీం నారసింహీం చ మహాలక్ష్మీం తథాద్భుతాం ॥ ౩౪॥

వేదమాతరమేకాం చ విద్యాం భవతరోః స్థిరాం ।
సర్వదుఃఖనిహంత్రీం చ స్మరణాత్సర్వకామదాం ॥ ౩౫॥

మోక్షదాం చ ముముక్షూణాం కామదాం చ ఫలార్థినాం ।
త్రిగుణాతీతరూపాం చ గుణవిస్తారకారకాం ॥ ౩౬॥

నిర్గుణాం సగుణాం తస్మాత్తాం ధ్యాయంతి ఫలార్థినః ।
నిరంజనం నిరాకారం నిర్లేపం నిర్గుణం కిల ॥ ౩౭॥

అరూపం వ్యాపకం బ్రహ్మ ప్రవదంతి మునీశ్వరాః ।
వేదోపనిషది ప్రోక్తస్తేజోమయ ఇతి క్వచిత్ ॥ ౩౮॥

సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రనయనస్తథా ।
సహస్రకరకర్ణశ్చ సహస్రాస్యః సహస్రపాత్ ॥ ౩౯॥

విష్ణోః పాదమథాకాశం పరమం సముదాహృతం ।
విరాజం విరజం శాంతం ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౪౦॥

పురుషోత్తమం తథా చాన్యే ప్రవదంతి పురావిదః ।
నైకోఽపీతి వదంత్యన్యే ప్రభురీశః కదాచన ॥ ౪౧॥

అనీశ్వరమిదం సర్వం బ్రహ్మాండమితి కేచన ।
న కదాపీశజన్యం యజ్జగదేతదచింతితం ॥ ౪౨॥

సదైవేదమనీశం చ స్వభావోత్థం సదేదృశం ।
అకర్తాసౌ పుమాన్ప్రోక్తః ప్రకృతిస్తు తథా చ సా ॥ ౪౩॥

ఏవం వదంతి సాంఖ్యాశ్చ మునయః కపిలాదయః ।
ఏతే సందేహసందోహాః ప్రభవంతి తథాఽపరే ॥ ౪౪॥

వికల్పోపహతం చేతః కిం కరోమి మునీశ్వర ।
ధర్మాధర్మవివక్షాయాం న మనో మే స్థిరం భవేత్ ॥ ౪౫॥

కో ధర్మః కీదృశోఽధర్మశ్చిహ్నం నైవోపలభ్యతే ।
దేవాః సత్త్వగుణోత్పన్నాః సత్యధర్మవ్యవస్థితాః ॥ ౪౬॥

పీడ్యంతే దానవైః పాపైః కుత్ర ధర్మవ్యవస్థితిః ।
ధర్మస్థితాః సదాచారాః పాండవా మమ వంశజాః ॥ ౪౭॥

దుఃఖం బహువిధం ప్రాప్తాస్తత్ర ధర్మస్య కా స్థితిః ।
అతో మే హృదయం తాత వేపతేఽతీవ సంశయే ॥ ౪౮॥

కురు మేఽసంశయం చేతః సమర్థోఽసి మహామునే ।
త్రాహి సంసారవార్ధేస్త్వం జ్ఞానపోతేన మాం మునే ॥ ౪౯॥

మజ్జంతం చోత్పతంతం చ మగ్నం మోహజలావిలే ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే భువనేశ్వరీవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ బ్రహ్మాదీనాంగతివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
యత్త్వయా చ మహాబాహో పృష్టోఽహం కురుసత్తమ ।
తాన్ప్రశ్నాన్నారదః ప్రాహ మయా పృష్టో మునీశ్వరః ॥ ౧॥

నారద ఉవాచ ।
వ్యాస కిం తే బ్రవీమ్యద్య పురాఽయం సంశయో మమ ।
ఉత్పన్నో హృదయేఽత్యర్థం సందేహాసారపీడితః ॥ ౨॥

గత్వాఽహం పితరం స్థానే బ్రహ్మాణమమితౌజసం ।
అపృచ్ఛం యత్త్వయా పృష్టం వ్యాసాద్య ప్రశ్నముత్తమం ॥ ౩॥

పితః కుతః సముత్పన్నం బ్రహ్మాండమఖిలం విభో ।
భవత్కృతేన వా సమ్యక్ కిం వా విష్ణుకృతం త్విదం ॥ ౪॥

రుద్రకృతం వా విశ్వాత్మన్ బ్రూహి సత్యం జగత్పతే ।
ఆరాధనీయః కః కామం సర్వోత్కృష్టశ్చ కః ప్రభుః ॥ ౫॥

తత్సర్వం వద మే బ్రహ్మన్సందేహాంశ్ఛింధి చానఘ ।
నిమగ్నో హ్యస్మి సంసారే దుఃఖరూపేఽనృతోపమే ॥ ౬॥

సందేహాందోలితం చేతో న ప్రశామ్యతి కుత్రచిత్ ।
న తీర్థేషు న దేవేషు సాధనేష్వితరేషు చ ॥ ౭॥

అవిజ్ఞాయ పరం తత్త్వం కుతః శాంతిః పరంతప ।
వికీర్ణం బహుధా చిత్తం నైకత్ర స్థిరతాం వ్రజేత్ ॥ ౮॥

కం స్మరామి యజే కం వా కం వ్రజామ్యర్చయామి కం ।
స్తౌమి కం నాభిజానామి దేవ సర్వేశ్వరేశ్వరం ॥ ౯॥

తతో మాం ప్రత్యువాచేదం బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
మయా సత్యవతీసూనో కృతే ప్రశ్నే సుదుస్తరే ॥ ౧౦॥

బ్రహ్మోవాచ ।
కిం బ్రవీమి సుతాద్యాహం దుర్బోధం ప్రశ్నముత్తమం ।
త్వయాశక్యం మహాభాగ విష్ణోరపి సునిశ్చయాత్ ॥ ౧౧॥

రాగీ కోఽపి న జానాతి సంసారేఽస్మిన్మహామతే ।
విరక్తశ్చ విజానాతి నిరీహో యో విమత్సరః ॥ ౧౨॥

ఏకార్ణవే పురా జాతే నష్టే స్థావరజంగమే
భూతమాత్రే సముత్పన్నే సంజజ్ఞే కమలాదహం ॥ ౧౩॥

నాపశ్యం తరణిం సోమం న వృక్షాన్న చ పర్వతాన్ ।
కర్ణికాయాం సమావిష్టశ్చింతామకరవం తదా ॥ ౧౪॥

కస్మాదహం సముద్భూతః సలిలేఽస్మిన్మహార్ణవే ।
కో మే త్రాతా ప్రభుః కర్తా సంహర్తా వా యుగాత్యయే ॥ ౧౫॥

న చ భూర్విద్యతే స్పష్టా యదాధారం జలం త్విదం ।
పంకజం కథముత్పన్నం ప్రసిద్ధం రూఢియోగయోః ॥ ౧౬॥

పశ్యామ్యద్యాస్య పంకం తం మూలం వై పంకజస్య చ ।
భవిష్యతి ధరా తత్ర మూలం నాస్త్యత్ర సంశయః ॥ ౧౭॥

ఉత్తరన్సలిలే తత్ర యావద్వర్షసహస్రకం ।
అన్వేషమాణో ధరణీం నావాప తాం యదా తదా ॥ ౧౮॥

తపస్తపేతి చాకాశే వాగభూదశరీరిణీ ।
తతో మయా తపస్తప్తం పద్మే వర్షసహస్రకం ॥ ౧౯॥

సృజేతి పునరుద్భూతా వాణీ తత్ర శ్రుతా మయా ।
విమూఢోఽహం తదాకర్ణ్య కం సృజామి కరోమి కిం ॥ ౨౦॥

తదా దైత్యావపి ప్రాప్తౌ దారుణౌ మధుకైటభౌ ।
తాభ్యాం విభీషితశ్చాహం యుద్ధాయ మకరాలయే ॥ ౨౧॥

తతోఽహం నాలమాలంబ్య వారిమధ్యమవాతరం ।
తదా తత్ర మయా దృష్టః పురుషః పరమాద్భుతః ॥ ౨౨॥

మేఘశ్యామశరీరస్తు పీతవాసాశ్చతుర్భుజః ।
శేషశాయీ జగన్నాథో వనమాలావిభూషితః ॥ ౨౩॥

శంఖచక్రగదాపద్మాద్యాయుధైః సువిరాజితః ।
తమద్రాక్షం మహావిష్ణుం శేషపర్యంకశాయినం ॥ ౨౪॥

యోగనిద్రాసమాక్రాంతమవిస్పందినమచ్యుతం ।

శయానం తం సమాలోక్య భోగిభోగోపరి స్థితం ॥ ౨౫॥

చింతా మమాద్భుతా జాతా కిం కరోమీతి నారద ।
మయా స్మృతా తదా దేవీ స్తుతా నిద్రాస్వరూపిణీ ॥ ౨౬॥

దేహాన్నిర్గత్య సా దేవీ గగనే సంస్థితా శివా ।
అవితర్క్యశరీరా సా దివ్యాభరణమండితా ॥ ౨౭॥

విష్ణోర్దేహం విహాయాశు విరరాజ నభఃస్థితా ।
ఉదతిష్ఠదమేయాత్మా తయా ముక్తో జనార్దనః ॥ ౨౮॥

పంచవర్షసహస్రాణి కృతవాన్ యుద్ధముత్తమం ।
తదా విలోకితౌ దైత్యౌ హరిణా వినిపాతితౌ ॥ ౨౯॥

ఉత్సంగం విమలం కృత్వా తత్రైవ నిహతౌ చ తౌ ।
రుద్రస్తత్రైవ సంప్రాప్తో యత్రావాం సంస్థితావుభౌ ॥ ౩౦॥

త్రిభిః సంవీక్షితాస్మాభిః స్వస్థా దేవీ మనోహరా ।
సంస్తుతా పరమా శక్తిరువాచాస్మానవస్థితాన్ ॥ ౩౧॥

కృపావలోకనైః కృత్వా పావనైర్ముదితానథ ।
దేవ్యువాచ ।
కాజేశాః స్వాని కార్యాణి కురుధ్వం సమతంద్రితాః ॥ ౩౨॥

సృష్టిస్థితివినాశాని హతావేతౌ మహాసురౌ ।
కృత్వా స్వాని నికేతాని వసధ్వం విగతజ్వరాః ॥ ౩౩॥

ప్రజాశ్చతుర్విధాః సర్వాః సృజధ్వం స్వవిభూతిభిః ।
బ్రహ్మోవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యాః పేశలం సుఖదం మృదు ॥ ౩౪॥

అబ్రూమ తామశక్తాః స్మః కథం కుర్మస్త్విమాః ప్రజాః ।
న మహీ వితతా మాతః సర్వత్ర వితతం జలం ॥ ౩౫॥

న భూతాని గుణాశ్చాపి తన్మాత్రాణీంద్రియాణి చ ।
తదాకర్ణ్య వచోఽస్మాకం శివా జాతా స్మితాననా ॥ ౩౬॥

ఝుటిత్యేవాగతం తత్ర విమానం గగనాచ్ఛుభం ।
సోవాచాస్మిన్సురాః కామం విశధ్వం గతసాధ్వసాః ॥ ౩౭॥

విమానే బ్రహ్మవిష్ణ్వీశా దర్శయామ్యద్య చాద్భుతం ।
తన్నిశమ్య వచస్తస్యా ఓమిత్యుక్త్వా పునర్వయం ॥ ౩౮॥

సమారుహ్యోపవిష్టాః స్మో విమానే రత్నమండితే ।
ముక్తాదామసుసంవీతే కింకిణీజాలశబ్దితే ॥ ౩౯॥

సురసద్మనిభే రమ్యే త్రయస్తత్రావిశంకితాః ।

సోపవిష్టాంస్తతో దృష్ట్వా దేవ్యస్మాన్విజితేంద్రియాన్ ॥ ౪౦॥

స్వశక్త్యా తద్విమానం వై నోదయామాస చాంబరే ॥ ౪౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే బ్రహ్మాదీనాంగతివర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 విమానస్థైర్హరాదిభిర్దేవీదర్శనం

బ్రహ్మోవాచ ।
విమానం తన్మనోవేగం యత్ర స్థానాంతరే గతం ।
న జలం తత్ర పశ్యామో విస్మితాః స్మో వయం తదా ॥ ౧॥

వృక్షాః సర్వఫలా రమ్యాః కోకిలారావమండితాః ।
మహీ మహీధరాః కామం వనాన్యుపవనాని చ ॥ ౨॥

నార్యశ్చ పురుషాశ్చైవ పశవశ్చ సరిద్వరాః ।
వాప్యః కూపాస్తడాగాశ్చ పల్వలాని చ నిర్ఝరాః ॥ ౩॥

పురతో నగరం రమ్యం దివ్యప్రాకారమండితం ।
యజ్ఞశాలాసమాయుక్తం నానాహర్మ్యవిరాజితం ॥ ౪॥

ప్రత్యభిజ్ఞా తదా జాతాప్యస్మాకం ప్రేక్ష్య తత్పురం ।
స్వర్గోఽయమితి కేనాసౌ నిర్మితోఽస్తి తదాద్భుతం ॥ ౫॥

రాజానం దేవసంకాశం వ్రజంతం మృగయాం వనే ।
అస్మాభిః సంస్థితా దృష్టా విమానోపరి చాంబికా ॥ ౬॥

క్షణాచ్చచాల గగనే విమానం పవనేరితం ।
ముహూర్తాద్వా తతః ప్రాప్తం దేశే చాన్యే మనోహరే ॥ ౭॥

నందనం చ వనం తత్ర దృష్టమస్మాభిరుత్తమం ।
పారిజాతతరుచ్ఛాయాసంశ్రితా సురభిః స్థితా ॥ ౮॥

చతుర్దంతో గజస్తస్యాః సమీపే సమవస్థితః ।
అప్సరసాం తత్ర వృందాని మేనకాప్రభృతీని చ ॥ ౯॥

క్రీడంతి వివిధైర్భావైర్గానన‌ృత్యసమన్వితైః ।
గంధర్వాః శతశస్తత్ర యక్షా విద్యాధరాస్తథా ॥ ౧౦॥

మందారవాటికామధ్యే గాయంతి చ రమంతి చ
దృష్టః శతక్రతుస్తత్ర పౌలోమ్యా సహితః ప్రభుః ॥ ౧౧॥

వయం తు విస్మితాశ్చాస్మ దృష్ట్వా త్రైవిష్టపం తదా ।
యాదఃపతిం కుబేరం చ యమం సూర్యం విభావసుం ॥ ౧౨॥

విలోక్య విస్మితాశ్చాస్మ వయం తత్ర సురాన్స్థితాన్ ।

తదా వినిర్గతో రాజా పురాత్తస్మాత్సుమండితాత్ ॥ ౧౩॥

దేవరాజ ఇవాక్షోభ్యో నరవాహ్యావనౌ స్థితః ।
విమానస్థా వయం తచ్చ చచాల తరసాగతం ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మలోకం తదా దివ్యం సర్వదేవనమస్కృతం ।
తత్ర బ్రహ్మాణమాలోక్య విస్మితౌ హరకేశవౌ ॥ ౧౫॥

సభాయాం తత్ర వేదాశ్చ సర్వే సాంగాః స్వరూపిణః ।
సాగరాః సరితశ్చైవ పర్వతాః పన్నగోరగాః ॥ ౧౬॥

మామూచతుశ్చతుర్వక్త్రః కోఽయం బ్రహ్మా సనాతనః ।
తావవోచమహం నైవ జానే సృష్టిపతిం పతిం ॥ ౧౭॥

కోఽహం కోఽయం కిమర్థం వా భ్రమోఽయం మమ చేశ్వరౌ ।
క్షణాదథ విమానం తచ్చచాలాశు మనోజవం ॥ ౧౮॥

కైలాసశిఖరే ప్రాప్తం రమ్యే యక్షగణాన్వితే ।
మందారవాటికారమ్యే కీరకోకిలకూజితే ॥ ౧౯॥

వీణామురజవాద్యైశ్చ నాదితే సుఖదే శివే ।
యదా ప్రాప్తం విమానం తత్తదైవ సదనాచ్ఛుభాత్ ॥ ౨౦॥

నిర్గతో భగవాంఛంభుర్వృషారూఢస్త్రిలోచనః ।
పంచాననో దశభుజః కృతసోమార్ధశేఖరః ॥ ౨౧॥

వ్యాఘ్రచర్మపరీధానో గజచర్మోత్తరీయకః ।
పార్ష్ణిరక్షౌ మహావీరౌ గజాననషడాననౌ ॥ ౨౨॥

శివేన సహ పుత్రౌ ద్వౌ వ్రజమానౌ విరేజతుః ।
నందిప్రభృతయః సర్వే గణపాశ్చ వరాశ్చ తే ॥ ౨౩॥

జయశబ్దం ప్రయుంజానా వ్రజంతి శివపృష్ఠగాః ।
తం వీక్ష్య శంకరం చాన్యం విస్మితాస్తత్ర నారద ॥ ౨౪॥

మాతృభిః సంశయావిష్టస్తత్రాహం న్యవసం మునే ।
క్షణాత్తస్మాద్గిరేః శృంగాద్విమానం వాతరంహసా ॥ ౨౫॥

వైకుంఠసదనం ప్రాప్తం రమారమణమందిరం ।
అసంభావ్యా విభూతిశ్చ తత్ర దృష్టా మయా సుత ॥ ౨౬॥

విసిష్మియే తదా విష్ణుర్దృష్ట్వా తత్పురముత్తమం ।
సదనాగ్రే యయౌ తావద్ధరిః కమలలోచనః ॥ ౨౭॥

అతసీకుసుమాభాసః పీతవాసాశ్చతుర్భుజః ।
ద్విజరాజాధిరూఢశ్చ దివ్యాభరణభూషితః ॥ ౨౮॥

వీజ్యమానస్తదా లక్ష్మ్యా కామిన్యా చామరైః శుభైః ।
తం వీక్ష్య విస్మితాః సర్వే వయం విష్ణుం సనాతనం ॥ ౨౯॥

పరస్పరం నిరీక్షంతః స్థితాస్తస్మిన్ వరాసనే ।
తతశ్చచాల తరసా విమానం వాతరంహసా ॥ ౩౦॥

సుధాసముద్రః సంప్రాప్తో మిష్టవారిమహోర్మిమాన్ ।
యాదోగణసమాకీర్ణశ్చలద్వీచివిరాజితః ॥ ౩౧॥

మందారపారిజాతాద్యైః పాదపైరతిశోభితః ।
నానాస్తరణసంయుక్తో నానాచిత్రవిచిత్రితః ॥ ౩౨॥

ముక్తాదామపరిక్లిష్టో నానాదామవిరాజితః ।
అశోకబకులాఖ్యైశ్చ వృక్షైః కురుబకాదిభిః ॥ ౩౩॥

సంవృతః సర్వతః సౌమ్యైః కేతకీచంపకైర్వృతః ।
కోకిలారావసంఘుష్టో దివ్యగంధసమన్వితః ॥ ౩౪॥

ద్విరేఫాతిరణత్కారైరంజితః పరమాద్భుతః ।
తస్మిందీపే శివాకారః పర్యంకః సుమనోహరః ॥ ౩౫॥

రత్నాలిఖచితోఽత్యర్థం నానారత్నవిరాజితః ।
దృష్టోఽస్మాభిర్విమానస్థైర్దూరతః పరిమండితః ॥ ౩౬॥

నానాస్తరణసంఛన్న ఇంద్రచాపసమన్వితః ।
పర్యంకప్రవరే తస్మిన్నుపవిష్టా వరాంగనా ॥ ౩౭॥

రక్తమాల్యాంబరధరా రక్తగంధానులేపనా ।
సురక్తనయనా కాంతా విద్యుత్కోటిసమప్రభా ॥ ౩౮॥

సుచారువదనా రక్తదంతచ్ఛదవిరాజితా ।
రమాకోట్యధికా కాంత్యా సూర్యబింబనిభాఖిలా ॥ ౩౯॥

వరపాశాంకుశాభీష్టధరా శ్రీభువనేశ్వరీ ।
అదృష్టపూర్వా దృష్ట్వా సా సుందరీ స్మితభూషణా ॥ ౪౦॥

హ్రీంకారజపనిష్టైస్తు పక్షివృందైర్నిషేవితా ।
అరుణా కరుణామూర్తిః కుమారీ నవయౌవనా ॥ ౪౧॥

సర్వశృంగారవేషాఢ్యా మందస్మితముఖాంబుజా ।
ఉద్యత్పీనకుచద్వంద్వనిర్జితాంభోజకుడ్మలా ॥ ౪౨॥

నానామణిగణాకీర్ణభూషణైరుపశోభితా ।
కనకాంగదకేయూరకిరీటపరిశోభితా ॥ ౪౩॥

కనకచ్ఛ్రీచక్రతాటంకవిటంకవదనాంబుజా ।
హృల్లేఖా భువనేశీతి నామజాపపరాయణైః ॥ ౪౪॥

సఖీవృందైః స్తుతా నిత్యం భువనేశీ మహేశ్వరీ ।
హృల్లేఖాద్యాభిరమరకన్యాభిః పరివేష్టితా ॥ ౪౫॥

అనంగకుసుమాద్యాభిర్దేవీభిః పరివేష్టితా ।
దేవీ షట్కోణమధ్యస్థా యంత్రరాజోపరి స్థితా ॥ ౪౬॥

దృష్ట్వా తాం విస్మితాః సర్వే వయం తత్ర స్థితాఽభవన్ ।
కేయం కాంతా చ కిం నామ న జానీమోఽత్ర సంస్థితాః ॥ ౪౭॥

సహస్రనయనా రామా సహస్రకరసంయుతా ।
సహస్రవదనా రమ్యా భాతి దూరాదసంశయం ॥ ౪౮॥

నాప్సరా నాపి గంధర్వీ నేయం దేవాంగనా కిల ।
ఇతి సంశయమాపన్నాస్తత్ర నారద సంస్థితాః ॥ ౪౯॥

తదాఽసౌ భగవాన్విష్ణుర్దృష్ట్వా తాం చారుహాసినీం ।
ఉవాచాంబాం స్వవిజ్ఞానాత్కృత్వా మనసి నిశ్చయం ॥ ౫౦॥

ఏషా భగవతీ దేవీ సర్వేషాం కారణం హి నః ।
మహావిద్యా మహామాయా పూర్ణా ప్రకృతిరవ్యయా ॥ ౫౧॥

దుర్జ్ఞేయాఽల్పధియాం దేవీ యోగగమ్యా దురాశయా ।
ఇచ్ఛా పరాత్మనః కామం నిత్యానిత్యస్వరూపిణీ ॥ ౫౨॥

దురారాధ్యాఽల్పభాగ్యైశ్చ దేవీ విశ్వేశ్వరీ శివా ।
వేదగర్భా విశాలాక్షీ సర్వేషామాదిరీశ్వరీ ॥ ౫౩॥

ఏషా సంహృత్య సకలం విశ్వం క్రీడతి సంక్షయే ।
లింగాని సర్వజీవానాం స్వశరీరే నివేశ్య చ ॥ ౫౪॥

సర్వబీజమయీ హ్యేషా రాజతే సాంప్రతం సురౌ ।
విభూతయః స్థితాః పార్శ్వే పశ్యతాం కోటిశః క్రమాత్ ॥ ౫౫॥

దివ్యాభరణభూషాఢ్యా దివ్యగంధానులేపనాః ।
పరిచర్యాపరాః సర్వాః పశ్యతాం బ్రహ్మశంకరౌ ॥ ౫౬॥

ధన్యా వయం మహాభాగాః కృతకృత్యాః స్మ సాంప్రతం ।
యదత్ర దర్శనం ప్రాప్తం భగవత్యాః స్వయం త్విదం ॥ ౫౭॥

తపస్తప్తం పురా యత్నాత్తస్యేదం ఫలముత్తమం ।
అన్యథా దర్శనం కుత్ర భవేదస్మాకమాదరాత్ ॥ ౫౮॥

పశ్యంతి పుణ్యపుంజా యే యే వదాన్యాస్తపస్వినః ।
రాగిణో నైవ పశ్యంతి దేవీం భగవతీం శివాం ॥ ౫౯॥

మూలప్రకృతిరేవైషా సదా పురుషసంగతా ।
బ్రహ్మాండం దర్శయత్యేషా కృత్వా వై పరమాత్మనే ॥ ౬౦॥

ద్రష్టాఽసౌ దృశ్యమఖిలం బ్రహ్మాండం దేవతాః సురౌ |
తస్యైషా కారణం సర్వా మాయా సర్వేశ్వరీ శివా || ౬౧||

క్వాహం వా క్వ సురాః సర్వే రంభాద్యాః సురయోషితః |
లక్షాంశేన తులామస్యా న భవామః కథంచన || ౬౨||

సైషా వరాంగనా నామ యా వై దృష్టా మహార్ణవే |
బాలభావే మహాదేవీ దోలయంతీవ మాం ముదా || ౬౩||

శయనం వటపత్రే చ పర్యంకే సుస్థిరే దృఢే |
పాదాంగుష్ఠం కరే కృత్వా నివేశ్య ముఖపంకజే || ౬౪||

లేలిహంతంచ క్రీడంతమనేకైబాలచేష్టితైః |
రమమాణం కోమలాంగం వటపత్రపుటే స్థితం || ౬౫||

గాయంతీ దోలయంతీ చ బాలభావాన్మయి స్థితే |
సేయం సునిశ్చితం జ్ఞాతం జాతం మే దర్శనాదివ || ౬౬||

కామం నో జననీ సైషా శృణు తం ప్రవదామ్యహం |
అనుభూతం మయా పూర్వం ప్రత్యభిజ్ఞా సముత్థితా || ౬౭||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే విమానస్థైర్హరాదిభిర్దేవీదర్శనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః || ౩||

౪ విష్ణునా కృతం దేవీస్తోత్రం

బ్రహ్మోవాచ |
ఇత్యుక్త్వా భగవాన్విష్ణుః పునరాహ జనార్దనః |
వయం గచ్ఛేమ పార్శ్వేఽస్యాః ప్రణమంతః పునః పునః || ౧||

సేయం వరా మహామాయా దాస్యత్యేషా వరాన్ హి నః |
స్తువామః సన్నిధిం ప్రాప్య నిర్భయాశ్చరణాంతికే || ౨||

యది నో వారయిష్యంతి ద్వారస్థాః పరిచారకాః |
పఠిష్యామశ్చ తత్రస్థాః స్తుతిం దేవ్యాః సమాహితాః || ౩||

బ్రహ్మోవాచ |
ఇత్యుక్తే హరిణా వాక్యే సుప్రహృష్టౌ సుసంస్థితౌ |
జాతౌ ప్రముదితౌ కామం నికటే గమనాయ చ || ౪||

ఓమిత్యుక్త్వా హరిం సర్వే విమానాత్త్వరితాస్త్రయః |
ఉత్తీర్య నిర్గతా ద్వారి శంకమానా మనస్యలం || ౫||

ద్వారస్థాన్ వీక్ష్య తాన్సర్వాందేవీ భగవతీ తదా |
స్మితం కృత్వా చకారాశు తాంస్త్రీన్స్త్రీరూపధారిణః || ౬||

వయం యువతయో జాతాః సురూపాశ్చారుభూషణాః |

విస్మయై పరమం ప్రాప్తా గతాస్తత్సన్నిధిం పునః ॥ ౭॥

సా దృష్ట్వా నః స్థితాంస్తత్ర స్త్రీరూపాంశ్చరణాంతికే ।
వ్యలోకయత చార్వంగీ ప్రేమసంపూర్ణయా దృశా ॥ ౮॥

ప్రణమ్య తాం మహాదేవీం పురతః సంస్థితా వయం ।
పరస్పరం లోకయంతః స్త్రీరూపాశ్చారుభూషణాః ॥ ౯॥

పాదపీఠం ప్రేక్షమాణా నానామణివిభూషితం ।
సూర్యకోటిప్రతీకాశం స్థితాస్తత్ర వయం త్రయః ॥ ౧౦॥

కాశ్చిద్రక్తాంబరాస్తత్ర సహచర్యః సహస్రశః ।
కాశ్చిన్నీలాంబరా నార్యస్తథా పీతాంబరాః శుభాః ॥ ౧౧॥

దేవ్యః సర్వాః శుభాకారా విచిత్రాంబరభూషణాః ।
విరేజుః పార్శ్వతస్తస్యాః పరిచర్యాపరాః కిల ॥ ౧౨॥

జగుశ్చ ననృతుశ్చాన్యాః పర్యుపాసంత తాః స్త్రియః ।
వీణామారుతవాద్యాని వాదయంతో ముదాన్వితాః ॥ ౧౩॥

శృణు నారద వక్ష్యామి యద్దృష్టం తత్ర చాద్భుతం ।
నఖదర్పణమధ్యే వై దేవ్యాశ్చరణపంకజే ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మాండమఖిలం సర్వం తత్ర స్థావరజంగమం ।
అహం విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ వాయురగ్నిర్యమో రవిః ॥ ౧౫॥

వరుణః శీతగుస్త్వష్టా కుబేరః పాకశాసనః ।
పర్వతాః సాగరా నద్యో గంధర్వాప్సరసస్తథా ॥ ౧౬॥

విశ్వావసుశ్చిత్రకేతుః శ్వేతశ్చిత్రాంగదస్తథా ।
నారదస్తుంబురుశ్చైవ హాహాహూహూస్తథైవ చ ॥ ౧౭॥

అశ్వినౌ వసవః సాధ్యాః సిద్ధాశ్చ పితరస్తథా ।
నాగాః శేషాదయః సర్వే కిన్నరోరగరాక్షసాః ॥ ౧౮॥

వైకుంఠో బ్రహ్మలోకశ్చ కైలాసః పర్వతోత్తమః ।
సర్వం తదఖిలం దృష్టం నఖమధ్యస్థితం చ నః ॥ ౧౯॥

మజ్జన్మపంకజం తత్ర స్థితోఽహం చతురాననః ।
శేషశాయీ జగన్నాథస్తథా చ మధుకైటభౌ ॥ ౨౦॥

బ్రహ్మోవాచ ।
ఏవం దృష్టం మయా తత్ర పాదపద్మనఖే స్థితం ।
విస్మితోఽహం తతో వీక్ష్య కిమేతదితి శంకితః ॥ ౨౧॥

విష్ణుశ్చ విస్మయావిష్టః శంకరశ్చ తథా స్థితః ।
తాం తదా మేనిరే దేవీం వయం విశ్వస్య మాతరం ॥ ౨౨॥

తతో వర్షశతం పూర్ణం వ్యతిక్రాంతం ప్రపశ్యతః ।
సుధామయే శివే ద్వీపే విహారం వివిధం తదా ॥ ౨౩॥

సఖ్య ఇవ తదా తత్ర మేనిరేఽస్మానవస్థితాన్ ।
దేవ్యః ప్రముదితాకారా నానాభరణమండితాః ॥ ౨౪॥

వయమప్యతిరమ్యత్వాద్భూమిమ విమోహితాః ।
ప్రహృష్టమనసః సర్వే పశ్యన్భావాన్మనోరమాన్ ॥ ౨౫॥

ఏకదా తాం మహాదేవీం దేవీం శ్రీభువనేశ్వరీం ।
తుష్టావ భగవాన్విష్ణుర్యువతీభావసంస్థితః ॥ ౨౬॥

శ్రీభగవానువాచ ।
నమో దేవ్యై ప్రకృత్యై చ విధాత్ర్యై సతతం నమః ।
కల్యాణ్యై కామదాయై చ వృద్ధ్యై సిద్ధ్యై నమో నమః ॥ ౨౭॥

సచ్చిదానందరూపిణ్యై సంసారారణయే నమః ।
పంచకృత్యవిధాత్ర్యై తే భువనేశ్యై నమో నమః ॥ ౨౮॥

సర్వాధిష్ఠానరూపాయై కూటస్థాయై నమో నమః ।
అర్ధమాత్రార్థభూతాయై హృల్లేఖాయై నమో నమః ॥ ౨౯॥

జ్ఞాతం మయాఽఖిలమిదం త్వయి సన్నివిష్టం
త్వత్తోఽస్య సంభవలయావపి మాతరద్య ।
శక్తిశ్చ తేఽస్య కరణే వితతప్రభావా
జ్ఞాతాఽధునా సకలలోకమయీతి నూనం ॥ ౩౦॥

విస్తార్య సర్వమఖిలం సదసద్వికారం
సందర్శయస్యవికలం పురుషాయ కాలే ।
తత్త్వైశ్చ షోడశభిరేవ చ సప్తభిశ్చ
భాసీంద్రజాలమివ నః కిల రంజనాయ ॥ ౩౧॥

న త్వామృతే కిమపి వస్తుగతం విభాతి
వ్యాప్యైవ సర్వమఖిలం త్వమవస్థితాఽసి ।
శక్తిం వినా వ్యవహృతో పురుషోఽప్యశక్తో
వంభణ్యతే జనని బుద్ధిమతా జనేన ॥ ౩౨॥

ప్రీణాసి విశ్వమఖిలం సతతం ప్రభావైః
స్వైస్తేజసా చ సకలం ప్రకటీకరోషి ।
అత్స్యేవ దేవి తరసా కిల కల్పకాలే
కో వేద దేవి చరితం తవ వై భవస్య ॥ ౩౩॥

త్రాతా వయం జనని తే మధుకైటభాభ్యాం
లోకాశ్చ తే సువితతాః ఖలు దర్శితా వై ।
నీతాః సుఖస్య భవనే పరమాం చ కోటిం
యద్దర్శనం తవ భవాని మహాప్రభావం ॥ ౩౪॥

నాహం భవో న చ విరించి వివేద మాతః
కోఽన్యో హి వేత్తి చరితం తవ దుర్విభావ్యం |
కానీహ సంతి భువనాని మహాప్రభావే
హ్యస్మిన్భవాని రచితే రచనాకలాపే || ౩౫||

అస్మాభిరత్ర భువనే హరిరన్య ఏవ
దృష్టః శివః కమలజః ప్రథితప్రభావః |
అన్యేషు దేవి భువనేషు న సంతి కిం తే
కిం విద్మ దేవి వితతం తవ సుప్రభావం || ౩౬||

యాచేఽమ్బ తేఽఙ్ఘ్రికమలం ప్రణిపత్య కామం
చిత్తే సదా వసతు రూపమిదం తవైతత్ |
నామాపి వక్త్రకుహరే సతతం తవైవ
సందర్శనం తవ పదాంబుజయోః సదైవ || ౩౭||

భృత్యోఽయమస్తి సతతం మయి భావనీయం
త్వాం స్వామినీతి మనసా నను చింతయామి |
ఏషాఽవయోరవిరతా కిల దేవి భూయా-
ద్వ్యాప్తిః సదైవ జననీ సుతయోరివార్థే || ౩౮||

త్వం వేత్సి సర్వమఖిలం భువనప్రపంచం
సర్వజ్ఞతా పరిసమాప్తినితాంతభూమిః |
కిం పామరేణ జగదంబ నివేదనీయం
యద్యుక్తమాచర భవాని తవేంగితం స్యాత్ || ౩౯||

బ్రహ్మా సృజత్యవతి విష్ణురుమాపతిశ్చ
సంహారకారక ఇయం తు జనే ప్రసిద్ధిః |
కిం సత్యమేతదపి దేవి తవేచ్ఛయా వై
కర్తుం క్షమా వయమజే తవ శక్తియుక్తాః || ౪౦||

ధాత్రీ ధరాధరసుతే న జగద్బిభర్తి
ఆధారశక్తిరఖిలం తవ వై బిభర్తి |
సూర్యోఽపి భాతి వరదే ప్రభయా యుతస్తే
త్వం సర్వమేతదఖిలం విరజా విభాసి || ౪౧||

బ్రహ్మాఽహమీశ్వరవరః కిల తే ప్రభావా-
త్సర్వే వయం జనియుతా న యదా తు నిత్యాః |
కేఽన్యే సురాః శతమఖప్రముఖాశ్చ నిత్యా
నిత్యా త్వమేవ జననీ ప్రకృతిః పురాణా || ౪౨||

త్వం చేద్భవాని దయసే పురుషం పురాణం
జానేఽహమద్య తవ సన్నిధిగః సదైవ |
నోచేదహం విభురనాదిరనీహ ఈశో
విశ్వాత్మధీరితి తమఃప్రకృతిః సదైవ || ౪౩||

విద్యా త్వమేవ నను బుద్ధిమతాం నరాణాం

శక్తిస్త్వమేవ కిల శక్తిమతాం సదైవ ।
త్వం కీర్తికాంతికమలామలతుష్టిరూపా
ముక్తిప్రదా విరతిరేవ మనుష్యలోకే ॥ ౪౪॥

గాయత్ర్యసి ప్రథమవేదకలా త్వమేవ
స్వాహా స్వధా భగవతీ సగుణార్ధమాత్రా ।
ఆమ్నాయ ఏవ విహితో నిగమో భవత్యై
సంజీవనాయ సతతం సురపూర్వజానాం ॥ ౪౫॥

మోక్షార్థమేవ రచయస్యఖిలం ప్రపంచం
తేషాం గతాః ఖలు యతో నను జీవభావం ।
అంశా అనాదినిధనస్య కిలానఘస్య
పూర్ణార్ణవస్య వితతా హి యథా తరంగాః ॥ ౪౬॥

జీవో యదా తు పరివేత్తి తవైవ కృత్యం
త్వం సంహరస్యఖిలమేతదితి ప్రసిద్ధం ।
నాట్యం నటేన రచితం వితథేఽన్తరంగే
కార్యే కృతే విరమసే ప్రథితప్రభావా ॥ ౪౭॥

త్రాతా త్వమేవ మమ మోహమయాద్భవాబ్ధే-
స్త్వామంబికే సతతమేమి మహార్తిదే చ ।
రాగాదిభిర్విరచితే వితథే కిలాంతే
మామేవ పాహి బహుదుఃఖకరే చ కాలే ॥ ౪౮॥

నమో దేవి మహావిద్యే నమామి చరణౌ తవ ।
సదా జ్ఞానప్రకాశం మే దేహి సర్వార్థదే శివే ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే విష్ణునా కృతం దేవీస్తోత్రం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ హరబ్రహ్మకృతస్తుతివర్ణనం

బ్రహ్మోవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా విరతే విష్ణౌ దేవదేవే జనార్దనే ।
ఉవాచ శంకరః శర్వః ప్రణతః పురతః స్థితః ॥ ౧॥

శివ ఉవాచ ।
యది హరిస్తవ దేవి విభావజ-
స్తదను పద్మజ ఏవ తవోద్భవః ।
కిమహమత్ర తవాపి న సద్గుణః
సకలలోకవిధౌ చతురా శివే ॥ ౨॥

త్వమసి భూః సలిలం పవనస్తథా
ఖమపి వహ్నిగుణశ్చ తథా పునః ।
జనని తాని పునః కరణాని చ
త్వమసి బుద్ధిమనోఽప్యథ హంకృతిః ॥ ౩॥

న చ విదంతి వదంతి చ యేఽన్యథా
హరిహరాజకృతం నిఖిలం జగత్ ।
తవ కృతాస్త్రయ ఏవ సదైవ తే
విరచయంతి జగత్సచరాచరం ॥ ४॥

అవనివాయుఖవహ్నిజలాదిభిః
సవిషయైః సగుణైశ్చ జగద్భవేత్ ।
యది తదా కథమద్య చ తత్స్ఫుటం
ప్రభవతీతి తవాంబ కలామృతే ॥ ౫॥

భవసి సర్వమిదం సచరాచరం
త్వమజవిష్ణుశివాకృతికల్పితం ।
వివిధవేషవిలాసకుతూహలై-
ర్విరమసే రమసేఽమ్బ యథారుచి ॥ ౬॥

సకలలోకసిసృక్షురహం హరిః
కమలభూశ్చ భవామ యదాఽమ్బికే ।
తవ పదాంబుజపాంసుపరిగ్రహం
సమధిగమ్య తదా నను చక్రిమ ॥ ౭॥

యది దయార్ద్రమనా న సదాంబికే
కథమహం విహితశ్చ తమోగుణః ।
కమలజశ్చ రజోగుణసంభవః
సువిహితః కిము సత్త్వగుణో హరిః ॥ ౮॥

యది న తే విషమా మతిరంబికే
కథమిదం బహుధా విహితం జగత్ ।
సచివభూపతిభృత్యజనావృతం
బహుధనైరధనైశ్చ సమాకులం ॥ ౯॥

తవ గుణాస్త్రయ ఏవ సదా క్షమాః
ప్రకటనావనసంహరణేషు వై ।
హరిహరద్రుహిణాశ్చ క్రమాత్త్వయా
విరచితాస్త్రిజగతాం కిల కారణం ॥ ౧౦॥

పరిచితాని మయా హరిణా తథా
కమలజేన విమానగతేన వై ।
పథిగతైర్భువనాని కృతాని వా
కథయ కేన భవాని నవాని చ ॥ ౧౧॥

సృజసి పాసి జగజ్జగదంబికే
స్వకలయా కియదిచ్ఛసి నాశితుం ।
రమయసే స్వపతిం పురుషం సదా
తవ గతిం న హి విద్మ వయం శివే ॥ ౧౨॥

జనని దేహి పదాంబుజసేవనం

యువతిభాగవతానపి నః సదా ।
పురుషతామధిగమ్య పదాంబుజా-
ద్విరహితాః క్వ లభేమ సుఖం స్ఫుటం ॥ ౧౩॥

న రుచిరస్తి మమాంబ పదాంబుజం
తవ విహాయ శివే భువనేష్వలం ।
నివసితుం నరదేహమవాప్య చ
త్రిభువనస్య పతిత్వమవాప్య వై ॥ ౧౪॥

సుదతి నాస్తి మనాగపి మే రతి-
ర్యువతిభావమవాప్య తవాంతికే ।
పురుషతా క్వ సుఖాయ భవత్యలం
తవ పదం న యదీక్షణగోచరం ॥ ౧౫॥

త్రిభువనేషు భవత్వియమంబికే
మమ సదైవ హి కీర్తిరనావిలా ।
యువతిభావమవాప్య పదాంబుజం
పరిచితం తవ సంసృతినాశనం ॥ ౧౬॥

భువి విహాయ తవాంతికసేవనం
క ఇహ వాంఛతి రాజ్యమకంటకం ।
త్రుటిరసౌ కిల యాతి యుగాత్మతాం
న నికటం యది తేఽఙ్ఘ్రిసరోరుహం ॥ ౧౭॥

తపసి యే నిరతా మునయోఽమలా-
స్తవ విహాయ పదాంబుజపూజనం ।
జనని తే విధినా కిల వంచితాః
పరిభవో విభవే పరికల్పితః ॥ ౧౮॥

న తపసా న దమేన సమాధినా
న చ తథా విహితైః క్రతుభిర్యథా ।
తవ పదాబ్జపరాగనిషేవణా-
ద్భవతి ముక్తిరజే భవసాగరాత్ ॥ ౧౯॥

కురు దయాం దయసే యది దేవి మాం
కథయ మంత్రమనావిలమద్భుతం ।
సమభవం ప్రజపన్సుఖితో హ్యహం
సువిశదం చ నవార్ణమనుత్తమం ॥ ౨౦॥

ప్రథమజన్మని చాధిగతో మయా
తదధునా న విభాతి నవాక్షరః ।
కథయ మాం మనుమద్య భవార్ణవా-
జ్జనని తారయ తారయ తారకే ॥ ౨౧॥

ఇత్యుక్తా సా తదా దేవీ శివేనాద్భుతతేజసా ।
ఉచ్చచారాంబికా మంత్రం ప్రస్ఫుటం చ నవాక్షరం ॥ ౨౨॥

తం గృహీత్వా మహాదేవః పరాం ముదమవాప హ ।
ప్రణమ్య చరణౌ దేవ్యాస్తత్రైవావస్థితః శివః ॥ ౨౩॥

జపన్నవాక్షరం మన్త్రం కామదం మోక్షదం తథా ।
బీజయుక్తం శుభోచ్చారం శఙ్కరస్తస్థివాంస్తదా ॥ ౨౪॥

తం తథాఽవస్థితం దృష్ట్వా శఙ్కరం లోకశఙ్కరం ।
అవోచం తాం మహామాయాం సంస్థితోఽహం పదాన్తికే ॥ ౨౫॥

న వేదాస్త్వామేవం కలయితుమిహాసన్నపటవో
యతస్తే నోచుస్త్వాం సకలజనధాత్రీమవికలాం ।
స్వధాభూతా దేవీ సకలమఖహోమేషు విహితా
తదా త్వం సర్వజ్ఞా జనని ఖలు జాతా త్రిభువనే ॥ ౨౬॥

కర్తాఽహం ప్రకరోమి సర్వమఖిలం బ్రహ్మాండమత్యద్భుతం
కోఽన్యోఽస్తీహ చరాచరే త్రిభువనే మత్తః సమర్థః పుమాన్ ।
ధన్యోఽస్మ్యత్ర న సంశయః కిల యదా బ్రహ్మాఽస్మి లోకాతిగో
మగ్నోఽహం భవసాగరే ప్రవితతే గర్వావివేశాదితి ॥ ౨౭॥

అద్యాహం తవ పాదపఙ్కజపరాగాదానగర్వేణ వై
ధన్యోఽస్మీతి యథార్థవాదనిపుణో జాతః ప్రసాదాచ్చ తే ।
యాచే త్వాం భవభీతినాశచతురాం ముక్తిప్రదాం చేశ్వరీం
హిత్వా మోహకృతం మహార్తినిగడం త్వద్భక్తియుక్తం కురు ॥ ౨౮॥

అతోఽహంచ జాతో విముక్తః కథం స్యాం
సరోజాదమేయాత్త్వదావిష్కృతాద్వై ।
తవాజ్ఞాకరః కిఙ్కరోఽస్మీతి నూనం
శివే పాహి మాం మోహమగ్నం భవాబ్ధౌ ॥ ౨౯॥

న జానన్తి యే మానవాస్తే వదన్తి
ప్రభుం మాం తవాద్యం చరిత్రం పవిత్రం ।
యజన్తీహ యే యాజకాః స్వర్గకామా
న తే తే ప్రభావం విదన్త్యేవ కామం ॥ ౩౦॥

త్వయా నిర్మితోఽహం విధిత్వే విహారం
వికర్తుం చతుర్ధా విధాయాదిసర్గం ।
అహం వేద్మి కోఽన్యో వివేదాతిమాయే
క్షమస్వాపరాధం త్వహఙ్కారజం మే ॥ ౩౧॥

శ్రమం యేఽష్టధా యోగమార్గే ప్రవృత్తాః
ప్రకుర్వన్తి మూఢాః సమాధౌ స్థితా వై ।
న జానన్తి తే నామ మోక్షప్రదం వా
సముచ్చారితం జాతు మాతర్మిషేణ ॥ ౩౨॥

విచారే పరే తత్త్వసంఖ్యావిధానే
పదే మోహితా నామ తే సంవిహాయ ।

న కిం తే విమూఢా భవాబ్ధౌ భవాని
త్వమేవాసి సంసారముక్తిప్రదా వై ॥ ౩౩॥

పరం తత్త్వవిజ్ఞానమాద్యైర్జ్ఞనైర్యై-
రజే చానుభూతం త్యజంత్యేవ తే కిం ।
నిమేషార్ధమాత్రం పవిత్రం చరిత్రం
శివా చాంబికా శక్తిరీశేతి నామ ॥ ౩౪॥

న కిం త్వం సమర్థాఽసి విశ్వం విధాతుం
దృశైవాశు సర్వం చతుర్ధా విభక్తం ।
వినోదార్థమేవం విధిం మాం విధాయా-
దిసర్గే కిలేదం కరోషీతి కామం ॥ ౩౫॥

హరిః పాలకః కిం త్వయాఽసౌ మధోర్వా
తథా కైటభాద్రక్షితః సింధుమధ్యే ।
హరః సంహృతః కిం త్వయాఽసౌ న కాలే
కథం మే భ్రువోర్మధ్యదేశాత్స జాతః ॥ ౩౬॥

న తే జన్మ కుత్రాపి దృష్టం శ్రుతం వా
కుతః సంభవస్తే న కోఽపీహ వేద ।
కిలాద్యాసి శక్తిస్త్వమేకా భవాని
స్వతంత్రైః సమస్తైరతో బోధితాఽసి ॥ ౩౭॥

త్వయా సంయుతోఽహం వికర్తుం సమర్థో
హరిస్త్రాతుమంబ త్వయా సంయుతశ్చ ।
హరః సంప్రహర్తుం త్వయైవేహ యుక్తః
క్షమా నాద్య సర్వే త్వయా విప్రయుక్తాః ॥ ౩౮॥

యథాఽహం హరిః శంకరః కిం తథాఽన్యే
న జాతా న సంతీహ నో వాఽభవిష్యన్ ।
న ముహ్యంతి కేఽస్మింస్తవాత్యంతచిత్రే
వినోదే వివాదాస్పదేఽల్పాశయానాం ॥ ౩౯॥

అకర్తా గుణస్పృష్ట ఏవాద్య దేవో
నిరీహోఽనుపాధిః సదైవాకలశ్చ ।
తథాపీశ్వరస్తే వితీర్ణం వినోదం
సుసంపశ్యతీత్యాహురేవం విధిజ్ఞాః ॥ ౪౦॥

దృష్టాదృష్టవిభేదేఽస్మిన్ప్రాక్త్వత్తో వై పుమాన్పరః ।
నాన్యః కోఽపి తృతీయోఽస్తి ప్రమేయే సువిచారితే ॥ ౪౧॥

న మిథ్యా వేదవాక్యం వై కల్పనీయం కదాచన ।
విరోధోఽయం మయాఽత్యంతం హృదయే తు విశంకితః ॥ ౪౨॥

ఏకమేవాద్వితీయం యద్బ్రహ్మ వేదా వదంతి వై ।
సా కిం త్వం వాప్యసౌ వా కిం సందేహం వినివర్తయ ॥ ౪౩॥

నిఃసంశయం న మే చేతః ప్రభవత్యవిశంకితం |
ద్విత్వైకత్వవిచారేఽస్మిన్నిమగ్నం క్షుల్లకం మనః || ౪౪||

స్వముఖేనాపి సందేహం ఛేత్తుమర్హసి మామకం |
పుణ్యభోగాచ్చ మే ప్రాప్తా సంగతిస్తవ పాదయోః || ౪౫||

పుమానసి త్వం స్త్రీ వాసి వద విస్తరతో మమ |
జ్ఞాత్వాఽహం పరమాం శక్తిం ముక్తః స్యాం భవసాగరాత్ || ౪౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే హరబ్రహ్మకృతస్తుతివర్ణనం పంచమోఽధ్యాయః || ౫||

౬ బ్రహ్మణే శ్రీదేవ్యా ఉపదేశవర్ణనం

బ్రహ్మోవాచ |
ఇతి పృష్టా మయా దేవీ వినయావనతేన చ |
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణమాద్యా భగవతీ హి సా || ౧||

దేవ్యువాచ |
సదైకత్వం న భేదోఽస్తి సర్వదైవ మమాస్య చ |
యోఽసౌ సాహమహం యోఽసౌ భేదోఽస్తి మతివిభ్రమాత్ || ౨||

ఆవయోరంతరం సూక్ష్మం యో వేద మతిమాన్హి సః |
విముక్తః స తు సంసారాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః || ౩||

ఏకమేవాద్వితీయం వై బ్రహ్మ నిత్యం సనాతనం |
ద్వైతభావం పునర్యాతి కాల ఉత్పిత్సుసంజ్ఞకే || ౪||

యథా దీపస్తథోపాధేర్యోగాత్సంజాయతే ద్విధా |
ఛాయేవాదర్శమధ్యే వా ప్రతిబింబం తథావయోః || ౫||

భేద ఉత్పత్తికాలే వై సర్గార్థం ప్రభవత్యజ |
దృశ్యాదృశ్యవిభేదోఽయం ద్వైవిధ్యే సతి సర్వథా || ౬||

నాహం స్త్రీ న పుమాంశ్చాహం న క్లీబం సర్గసంక్షయే |
సర్గే సతి విభేదః స్యాత్కల్పితోఽయం ధియా పునః || ౭||

అహం బుద్ధిరహం శ్రీశ్చ ధృతిః కీర్తిః స్మృతిస్తథా |
శ్రద్ధా మేధా దయా లజ్జా క్షుధా తృష్ణా తథా క్షమా || ౮||

కాంతిః శాంతిః పిపాసా చ నిద్రా తంద్రా జరాజరా |
విద్యావిద్యా స్పృహా వాంఛా శక్తిశ్చాశక్తిరేవ చ || ౯||

వసా మజ్జా చ త్వక్చాహం దృష్టిర్వాగనృతానృతా |
పరా మధ్యా చ పశ్యంతీ నాడ్యోఽహం వివిధాశ్చ యాః || ౧౦||

కిం నాహం పశ్య సంసారే మద్వియుక్తం కిమస్తి హి |

సర్వమేవాహమిత్యేవం నిశ్చయం విద్ధి పద్మజ ॥ ౧౧॥

ఏతైర్మే నిశ్చితై రూపైర్విహీనం కిం వదస్వ మే ।
తస్మాదహం విధే చాస్మిన్సర్గే వై వితతాభవం ॥ ౧౨॥

నూనం సర్వేషు దేవేషు నానానామధరా హ్యహం ।
భవామి శక్తిరూపేణ కరోమి చ పరాక్రమం ॥ ౧౩॥

గౌరీ బ్రాహ్మీ తథా రౌద్రీ వారాహీ వైష్ణవీ శివా ।
వారుణీ చాథ కౌబేరీ నారసింహీ చ వాసవీ ॥ ౧౪॥

ఉత్పన్నేషు సమస్తేషు కార్యేషు ప్రవిశామి తాన్ ।
కరోమి సర్వకార్యాణి నిమిత్తం తం విధాయ వై ॥ ౧౫॥

జలే శీతం తథా వహ్నావౌష్ణ్యం జ్యోతిర్దివాకరే ।
నిశానాథే హిమా కామం ప్రభవామి యథా తథా ॥ ౧౬॥

మయా త్యక్తం విధే నూనం స్పందితుం న క్షమం భవేత్ ।
జీవజాతం చ సంసారే నిశ్చయోఽయం బ్రువే త్వయి ॥ ౧౭॥

అశక్తః శంకరో హంతుం దైత్యాన్కిల మయోజ్ఝితః ।
శక్తిహీనం నరం బ్రూతే లోకశ్చైవాతిదుర్బలం ॥ ౧౮॥

రుద్రహీనం విష్ణుహీనం న వదంతి జనాః కిల ।
శక్తిహీనం యథా సర్వే ప్రవదంతి నరాధమం ॥ ౧౯॥

పతితః స్ఖలితో భీతః శాంతః శత్రువశం గతః ।
అశక్తః ప్రోచ్యతే లోకే నారుద్రః కోఽపి కథ్యతే ॥ ౨౦॥

తద్విద్ధి కారణం శక్తిర్యథా త్వం చ సిసృక్షసి ।
భవితా చ యదా యుక్తః శక్త్యా కర్తా తదాఖిలం ॥ ౨౧॥

తథా హరిస్తథా శంభుస్తథేంద్రోఽథ విభావసుః ।
శశీ సూర్యో యమస్త్వష్టా వరుణః పవనస్తథా ॥ ౨౨॥

ధరా స్థిరా తదా ధర్తుం శక్తియుక్తా యదా భవేత్ ।
అన్యథా చేదశక్తా స్యాత్పరమాణోశ్చ ధారణే ॥ ౨౩॥

తథా శేషస్తథా కూర్మో యేఽన్యే సర్వే చ దిగ్గజాః ।
మద్యుక్తా వై సమర్థాశ్చ స్వాని కార్యాణి సాధితుం ॥ ౨౪॥

జలం పిబామి సకలం సంహరామి విభావసుం ।
పవనం స్తంభయామ్యద్య యదిచ్ఛామి తథాచరం ॥ ౨౫॥

తత్త్వానాం చైవ సర్వేషాం కదాపి కమలోద్భవ ।
అసతాం భావసందేహః కర్తవ్యో న కదాచన ॥ ౨౬॥

కదాచిత్ప్రాగభావః స్యాత్ప్రధ్వంసాభావ ఏవ వా ।
మృత్పిండేషు కపాలేషు ఘటాభావో యథా తథా ॥ ౨౭॥

అద్యాత్ర పృథివీ నాస్తి క్వ గతేతి విచారణే ।
సంజాతా ఇతి విజ్ఞేయా అస్యాస్తు పరమాణవః ॥ ౨౮॥

శాశ్వతం క్షణికం శూన్యం నిత్యానిత్యం సకర్తృకం ।
అహంకారాగ్రిమంచైవ సప్తభేదైర్వివక్షితం ॥ ౨౯॥

గృహాణాజ మహత్తత్త్వమహంకారస్తదుద్భవః ।
తతః సర్వాణి భూతాని రచయస్వ యథా పురా ॥ ౩౦॥

వ్రజంతు స్వాని ధిష్ణ్యాని విరచ్య నివసంతు వః ।
స్వాని స్వాని చ కార్యాణి కుర్వంతు దైవభావితాః ॥ ౩౧॥

గృహాణేమాం విధే శక్తిం సురూపాం చారుహాసినీం ।
మహాసరస్వతీం నామ్నా రజోగుణయుతాం వరాం ॥ ౩౨॥

శ్వేతాంబరధరాం దివ్యాం దివ్యభూషణభూషితాం ।
వరాసనసమారూఢాం క్రీడార్థం సహచారిణీం ॥ ౩౩॥

ఏషా సహచరీ నిత్యం భవిష్యతి వరాంగనా ।
మావమంస్థా విభూతిం మే మత్వా పూజ్యతమాం ప్రియాం ॥ ౩౪॥

గచ్ఛ త్వమనయా సార్ధం సత్యలోకం బతాశు వై ।
బీజాచ్చతుర్విధం సర్వం సముత్పాదయ సాంప్రతం ॥ ౩౫॥

లింగకోశాశ్చ జీవైస్తైః సహితాః కర్మభిస్తథా ।
వర్తంతే సంస్థితాః కాలే తాన్కురు త్వం యథా పురా ॥ ౩౬॥

కాలకర్మస్వభావాఖ్యైః కారణైః సకలం జగత్ ।
స్వభావస్వగుణైర్యుక్తం పూర్వవత్సచరాచరం ॥ ౩౭॥

మాననీయస్త్వయా విష్ణుః పూజనీయశ్చ సర్వదా ।
సత్త్వగుణప్రధానత్వాదధికః సర్వతః సదా ॥ ౩౮॥

యదా యదా హి కార్యం వో భవిష్యతి దురత్యయం ।
కరిష్యతి పృథివ్యాం వై అవతారం తదా హరిః ॥ ౩౯॥

తిర్యగ్యోనావథాన్యత్ర మానుషీం తనుమాశ్రితః ।
దానవానాం వినాశం వై కరిష్యతి జనార్దనః ॥ ౪౦॥

భవోఽయం తే సహాయశ్చ భవిష్యతి మహాబలః ।
సముత్పాద్య సురాన్సర్వాన్విహరస్వ యథాసుఖం ॥ ౪౧॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా నానాయజ్ఞైః సదక్షిణైః ।
యజిష్యంతి విధానేన సర్వాన్వః సుసమాహితాః ॥ ౪౨॥

మన్నామోచ్చారణాత్సర్వే మఖేషు సకలేషు చ |
సదా తృప్తాశ్చ సంతుష్టా భవిష్యధ్వం సురాః కిల || ४३||

శివశ్చ మాననీయో వై సర్వథా యత్తమోగుణః |
యజ్ఞకార్యేషు సర్వేషు పూజనీయః ప్రయత్నతః || ४४||

యదా పునః సురాణాం వై భయం దైత్యాద్భవిష్యతి |
శక్తయో మే తదోత్పన్నా హరిష్యంతి సువిగ్రహాః || ४५||

వారాహీ వైష్ణవీ గౌరీ నారసింహీ సదాశివా |
ఏతాశ్చాన్యాశ్చ కార్యాణి కురు త్వం కమలోద్భవ || ४६||

నవాక్షరమిమం మంత్రం బీజధ్యానయుతం సదా |
జపన్సర్వాణి కార్యాణి కురు త్వం కమలోద్భవ || ४७||

మంత్రాణాముత్తమోఽయం వై త్వం జానీహి మహామతే |
హృదయే తే సదా ధార్యః సర్వకామార్థసిద్ధయే || ४८||

ఇత్యుక్త్వా మాం జగన్మాతా హరిం ప్రాహ శుచిస్మితా |
విష్ణో వ్రజ గృహాణేమాం మహాలక్ష్మీం మనోహరాం || ४९||

సదా వక్షఃస్థలే స్థానే భవితా నాత్ర సంశయః |
క్రీడార్థం తే మయా దత్తా శక్తిః సర్వార్థదా శివా || ५०||

త్వయేయం నావమంతవ్యా మాననీయా చ సర్వదా |
లక్ష్మీనారాయణాఖ్యోఽయం యోగో వై విహితో మయా || ५१||

జీవనార్థం కృతా యజ్ఞా దేవానాం సర్వథా మయా |
అవిరోధేన సంగేన వర్తితవ్యం త్రిభిః సదా || ५२||

త్వం చ వేధాః శివస్త్వేతే దేవా మద్గుణసంభవాః |
మాన్యాః పూజ్యాశ్చ సర్వేషాం భవిష్యంతి న సంశయః || ५३||

యే విభేదం కరిష్యంతి మానవా మూఢచేతసః |
నిరయం తే గమిష్యంతి విభేదాన్నాత్ర సంశయః || ५४||

యో హరిః స శివః సాక్షాద్యః శివః స స్వయం హరిః |
ఏతయోర్భేదమాతిష్ఠన్నరకాయ భవేన్నరః || ५५||

తథైవ ద్రుహిణో జ్ఞేయో నాత్ర కార్యా విచారణా |
అపరో గుణభేదోఽస్తి శృణు విష్ణో బ్రవీమి తే || ५६||

ముఖ్యః సత్త్వగుణస్తేఽస్తు పరమాత్మవిచింతనే |
గౌణత్వేఽపి పరౌ ఖ్యాతౌ రజోగుణతమోగుణౌ || ५७||

లక్ష్మ్యా సహ వికారేషు నానాభేదేషు సర్వదా |
రజోగుణయుతో భూత్వా విహరస్వానయా సహ || ५८||

వాగ్బీజం కామరాజం చ మాయాబీజం తృతీయకం ।
మంత్రోఽయం త్వం రమాకాంత మద్దత్తః పరమార్థదః ॥ ౫౯॥

గృహీత్వా జప తం నిత్యం విహరస్వ యథాసుఖం ।
న తే మృత్యుభయం విష్ణో న కాలప్రభవం భయం ॥ ౬౦॥

యావదేష విహారో మే భవిష్యతి సునిశ్చయః ।
సంహరిష్యామ్యహం సర్వం యదా విశ్వం చరాచరం ॥ ౬౧॥

భవంతోఽపి తదా నూనం మయి లీనా భవిష్యథ ।
స్మర్తవ్యోఽయం సదా మంత్రః కామదో మోక్షదస్తథా ॥ ౬౨॥

ఉద్గీథేన చ సంయుక్తః కర్తవ్యః శుభమిచ్ఛతా ।
కారయిత్వాథ వైకుంఠం వస్తవ్యం పురుషోత్తమ ॥ ౬౩॥

విహరస్వ యథాకామం చింతయన్మాం సనాతనీం ।
బ్రహ్మోవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా వాసుదేవం సా త్రిగుణా ప్రకృతిః పరా ॥ ౬౪॥

నిర్గుణా శంకరం దేవమవోచదమృతం వచః ।
దేవ్యువాచ ।
గృహాణ హరగౌరీం త్వం మహాకాలీం మనోహరాం ॥ ౬౫॥

కైలాసం కారయిత్వా చ విహరస్వ యథాసుఖం ।
ముఖ్యస్తమోగుణస్తేఽస్తు గౌణౌ సత్త్వరజోగుణౌ ॥ ౬౬॥

విహరాసురనాశార్థం రజోగుణతమోగుణౌ ।
తపస్తప్తం తథా కర్తుం స్మరణం పరమాత్మనః ॥ ౬౭॥

సర్వసత్త్వగుణః శాంతో గృహీతవ్యః సదానఘ ।
సర్వథా త్రిగుణా యూయం సృష్టిస్థిత్యంతకారకాః ॥ ౬౮॥

ఏభిర్విహీనం సంసారే వస్తు నైవాత్ర కుత్రచిత్ ।
వస్తుమాత్రం తు యద్దృశ్యం సంసారే త్రిగుణం హి తత్ ॥ ౬౯॥

దృశ్యం చ నిర్గుణం లోకే న భూతం నో భవిష్యతి ।
నిర్గుణః పరమాత్మాసౌ న తు దృశ్యః కదాచన ॥ ౭౦॥

సగుణా నిర్గుణా చాహం సమయే శంకరోత్తమా ।
సదాహం కారణం శంభో న చ కార్యం కదాచన ॥ ౭౧॥

సగుణా కారణత్వాద్వై నిర్గుణా పురుషాంతికే ।
మహత్తత్త్వమహంకారో గుణాః శబ్దాదయస్తథా ॥ ౭౨॥

కార్యకారణరూపేణ సంసరంతే త్వహర్నిశం ॥

సదుద్భూతస్త్వహంకారస్తేనాహం కారణం శివా ॥ ౭౩॥

అహంకారశ్చ మే కార్యం త్రిగుణోఽసౌ ప్రతిష్ఠితః ।
అహంకారాన్మహత్తత్త్వం బుద్ధిః సా పరికీర్తితా ॥ ౭౪॥

మహత్తత్త్వం హి కార్యం స్యాదహంకారో హి కారణం ।
తన్మాత్రాణి త్వహంకారాదుత్పద్యంతే సదైవ హి ॥ ౭౫॥

కారణం పంచభూతానాం తాని సర్వసముద్భవే ।
కర్మేంద్రియాణి పంచైవ పంచ జ్ఞానేంద్రియాణి చ ॥ ౭౬॥

మహాభూతాని పంచైవ మనః షోడశమేవ చ ।
కార్యంచ కారణంచైవ గణోఽయం షోడశాత్మకః ॥ ౭౭॥

పరమాత్మా పుమానాద్యో న కార్యం న చ కారణం ।
ఏవం సముద్భవః శంభో సర్వేషామాదిసంభవే ॥ ౭౮॥

సంక్షేపేణ మయా ప్రోక్తస్తవ తత్ర సముద్భవః ।
వ్రజంత్వద్య విమానేన కార్యార్థం మమ సత్తమాః ॥ ౭౯॥

స్మరణాద్దర్శనం తుభ్యం దాస్యేఽహం విషమే స్థితే ।
స్మర్తవ్యాహం సదా దేవాః పరమాత్మా సనాతనః ॥ ౮౦॥

ఉభయోః స్మరణాదేవ కార్యసిద్ధిరసంశయం ।
బ్రహ్మోవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా విససర్జాస్మాందత్త్వా శక్తీః సుసంస్కృతాః ॥ ౮౧॥

విష్ణవేఽథ మహాలక్ష్మీం మహాకాలీం శివాయ చ ।
మహాసరస్వతీం మహ్యం స్థానాత్తస్మాద్విసర్జితాః ॥ ౮౨॥

స్థలాంతరం సమాసాద్య తే జాతాః పురుషా వయం ।
చింతయంతః స్వరూపం తత్ప్రభావం పరమాద్భుతం ॥ ౮౩॥

విమానం తత్సమాసాద్య సంరూఢాస్తత్ర వై త్రయః ।
న ద్వీపోఽసౌ న సా దేవీ సుధాసింధుస్తథైవ చ ॥

పునర్దృష్టం విమానం వై తత్రాస్మాభిర్న చాన్యథా ॥ ౮౪॥

ఆసాద్య తస్మిన్వితతే విమానే
ప్రాప్తా వయం పంకజసన్నిధౌ చ ।
మహార్ణవే యత్ర హతౌ దురత్యయౌ
మురారిణా తౌ మధుకైటభాఖ్యౌ ॥ ౮౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే బ్రహ్మణే శ్రీదేవ్యా ఉపదేశవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ తత్త్వనిరూపణవర్ణనం

బ్రహ్మోవాచ ।

ఏవంప్రభావా సా దేవీ మయా దృష్టాథ విష్ణునా ।
శివేనాపి మహాభాగ తాస్తా దేవ్యః పృథక్పృథక్ ॥ ౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య పితుర్వాక్యం నారదో మునిసత్తమః ।
పప్రచ్ఛ పరమప్రీతః ప్రజాపతిమిదం వచః ॥ ౨॥

నారద ఉవాచ ।
పుమానాద్యోఽవినాశీ యో నిర్గుణోఽచ్యుతిరవ్యయః ।
దృష్టశ్చైవానుభూతశ్చ తద్వదస్వ పితామహ ॥ ౩॥

త్రిగుణా వీక్షితా శక్తిర్నిర్గుణా కీదృశీ పితః ।
తస్యాః స్వరూపం మే బ్రూహి పురుషస్య చ పద్మజ ॥ ౪॥

యదర్థంచ మయా తప్తం శ్వేతద్వీపే మహాతపః ।
దృష్టాః సిద్ధా మహాత్మానస్తాపసా గతమన్యవః ॥ ౫॥

పరమాత్మా న సంప్రాప్తో మయాఽసౌ దృష్టిగోచరః ।
పునః పునస్తపస్తీవ్రం కృతం తత్ర ప్రజాపతే ॥ ౬॥

భవతా సగుణా శక్తిర్దృష్టా తాత మనోరమా ।
నిర్గుణా నిర్గుణశ్చైవ కీదృశౌ తౌ వదస్వ మే ॥ ౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టః పితా తేన నారదేన ప్రజాపతిః ।
ఉవాచ వచనం తథ్యం స్మితపూర్వం పితామహః ॥ ౮॥

బ్రహ్మోవాచ ।
నిర్గుణస్య మునే రూపం న భవేద్దృష్టిగోచరం ।
దృశ్యంచ నశ్వరం యస్మాదరూపం దృశ్యతే కథం ॥ ౯॥

నిర్గుణా దుర్గమా శక్తిర్నిర్గుణశ్చ తథా పుమాన్ ।
జ్ఞానగమ్యౌ మునీనాం తు భావనీయౌ తథా పునః ॥ ౧౦॥

అనాదినిధనౌ విద్ధి సదా ప్రకృతిపూరుషౌ ।
విశ్వాసేనాభిగమ్యౌ తౌ నావిశ్వాసేన కర్హిచిత్ ॥ ౧౧॥

చైతన్యం సర్వభూతేషు యత్తద్విద్ధి పరాత్మకం ।
తేజః సర్వత్రగం నిత్యం నానాభావేషు నారద ॥ ౧౨॥

తంచ తాంచ మహాభాగ వ్యాపకౌ విద్ధి సర్వగౌ ।
తాభ్యాం విహీనం సంసారే న కించిద్వస్తు విద్యతే ॥ ౧౩॥

తౌ విచింత్యౌ సదా దేహే మిశ్రీభూతౌ సదావ్యయౌ ।
ఏకరూపౌ చిదాత్మానౌ నిగుణౌ నిర్మలావుభౌ ॥ ౧౪॥

యా శక్తిః పరమాత్మాఽసౌ సా యోఽసౌ సా పరమా మతా ।

అంతరం నైతయోః కోఽపి సూక్ష్మం వేద చ నారద ॥ ౧౫॥

అధీత్య సర్వశాస్త్రాణి వేదాన్సాంగాంశ్చ నారద ।
న జానాతి తయోః సూక్ష్మమంతరం విరతిం వినా ॥ ౧౬॥

అహంకారకృతం సర్వం విశ్వం స్థావరజంగమం ।
కథం తద్రహితం పుత్ర భవేత్కల్పశతైరపి ॥ ౧౭॥

నిర్గుణం సగుణః పుత్ర కథం పశ్యతి చక్షుషా ।
సగుణం చ మహాబుద్ధే చేతసా సంవిచారయ ॥ ౧౮॥

పిత్తేనాచ్ఛాదితా జిహ్వా చక్షుశ్చ మునిసత్తమ ।
కటు పిత్తం విజానాతి రసం రూపం న తత్తథా ॥ ౧౯॥

గుణైః సమావృతం చేతః కథం జానాతి నిర్గుణం ।
అహంకారోద్భవం తచ్చ తద్విహీనం కథం భవేత్ ॥ ౨౦॥

యావన్న గుణవిచ్ఛేదస్తావత్తద్దర్శనం కుతః ।
తం పశ్యతి తదా చిత్తే యదాఽహంకారవర్జితః ॥ ౨౧॥

నారద ఉవాచ ।
స్వరూపం దేవదేవేశ త్రయాణామేవ విస్తరాత్ ।
గుణానాం యత్స్వరూపోఽస్తి హ్యహంకారస్త్రిరూపకః ॥ ౨౨॥

సాత్త్వికో రాజసశ్చైవ తామసశ్చ తథాపరః ।
విభేదేన స్వరూపాణి వదస్వ పురుషోత్తమ ॥ ౨౩॥

యజ్జ్ఞాత్వా విప్రముచ్యేఽహం జ్ఞానం తద్వద మే ప్రభో ।
గుణానాం లక్షణాన్యేవ వితతాని విభాగశః ॥ ౨౪॥

బ్రహ్మోవాచ ।
త్రయాణాం శక్తయస్తిస్త్రస్తద్బ్రవీమి తవానఘ ।
జ్ఞానశక్తిః క్రియాశక్తిరర్థశక్తిస్తథాపరా ॥ ౨౫॥

సాత్త్వికస్య జ్ఞానశక్తీ రాజసస్య క్రియాత్మికా ।
ద్రవ్యశక్తిస్తామసస్య తిస్రశ్చ కథితాస్తవ ॥ ౨౬॥

తేషాం కార్యాణి వక్ష్యామి శృణు నారద తత్త్వతః ।
తామస్యా ద్రవ్యశక్తేశ్చ శబ్దస్పర్శసముద్భవః ॥ ౨౭॥

రూపం రసశ్చ గంధశ్చ తన్మాత్రాణి ప్రచక్షతే ।
శబ్దైకగుణమాకాశం వాయుః స్పర్శగుణస్తథా ॥ ౨౮॥

సురూపైకగుణోఽగ్నిశ్చ జలం రసగుణాత్మకం ।
పృథ్వీ గంధగుణా జ్ఞేయా సూక్ష్మాణ్యేతాని నారద ॥ ౨౯॥

దశైతాని మిలిత్వా తు ద్రవ్యశక్తియుతాని వై ।

తామసాహంకారజః స్యాత్సర్గస్తదనువృత్తికః ॥ ౩౦॥

రాజస్యాశ్చ క్రియాశక్తేరుత్పన్నాని శృణుష్వ మే ।
శ్రోత్రం త్వగ్రసనా చక్షుర్ఘ్రాణం చైవ చ పంచమం ॥ ౩౧॥

జ్ఞానేంద్రియాణి చైతాని తథా కర్మేంద్రియాణి చ ।
వాక్పాణిపాదపాయుశ్చ గుహ్యాంతాని చ పంచ వై ॥ ౩౨॥

ప్రాణోఽపానశ్చ వ్యానశ్చ సమానోదానవాయవః ।
పంచదశ మిలిత్వైవ రాజసః సర్గ ఉచ్యతే ॥ ౩౩॥

సాధనాని కిలైతాని క్రియాశక్తిమయాని చ ।
ఉపాదానం కిలైతేషాం చిదనువృత్తిరుచ్యతే ॥ ౩౪॥

జ్ఞానశక్తిసమాయుక్తాః సాత్త్వికాచ్చ సముద్భవాః ।
దిశో వాయుశ్చ సూర్యశ్చ వరుణశ్చాశ్వినావపి ॥ ౩౫॥

జ్ఞానేంద్రియాణాం పంచానాం పంచాధిష్ఠాతృదేవతాః ।
చంద్రో బ్రహ్మా తథా రుద్రః క్షేత్రజ్ఞశ్చ చతుర్థకః ॥ ౩౬॥

ఇత్యంతఃకరణాఖ్యస్య బుద్ధ్యాదేశ్చాధిదైవతం ।
చత్వార్యేవ తథా ప్రోక్తాః కిలాధిష్ఠాతృదేవతాః ॥ ౩౭॥

మనసా సహ చైతాని నూనం పంచదశైవ తు ।
సాత్త్వికస్య తు సర్గోఽయం సాత్త్వికాఖ్యః ప్రకీర్తితః ॥ ౩౮॥

స్థూలసూక్ష్మాదిభేదేన ద్వే రూపే పరమాత్మనః ।
జ్ఞానరూపం నిరాకారం నిదానం తత్ప్రచక్షతే ॥ ౩౯॥

సాధకస్య తు ధ్యానాదౌ స్థూలరూపం ప్రచక్షతే ।
శరీరం సూక్ష్మమేవేదం పురుషస్య ప్రకీర్తితం ॥ ౪౦॥

మమ చైవ శరీరం వై సూత్రమిత్యభిధీయతే ।
స్థూలం శరీరం వక్ష్యామి బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ॥ ౪౧॥

శృణు నారద యత్నేన యచ్ఛ్రుత్వా విప్రముచ్యతే ।
తన్మాత్రాణి పురోక్తాని భూతసూక్ష్మాణి యాని వై ॥ ౪౨॥

పంచీకృత్య తు తాన్యేవ పంచభూతసముద్భవః ।
పంచీకరణభేదోఽయం శృణు సంవదతః కిల ॥ ౪౩॥

ప్రథమం రసతన్మాత్రాముపాదాయ మనస్యపి ।
కల్పయేచ్చ తథా తద్ద్వై యథా భవతి చోదకం ॥ ౪౪॥

శిష్టానాం చైవ భూతానామంశాన్కృత్వా పృథక్పృథక్ ।
ఉదకే మిశ్రయేచ్చాంశాన్కృతే రసమయే తతః ॥ ౪౫॥

తదా భూతవిభాగే చ చైతన్యే చ ప్రకాశితే ।
చైతన్యస్య ప్రవేశాత్తు తదాఽహమితి సంశయః ॥ ४६॥

ప్రతీయమానే తేనైవ విశేషేణాభిమానతః ।
ఆదినారాయణో దేవో భగవానితి చోచ్యతే ॥ ४७॥

ఘనీభూతేఽథ భూతానాం విభాగే స్పష్టతాం గతే ।
వృద్ధిం ప్రాప్య గుణైశ్చైత్థమేకైకగుణవృద్ధితః ॥ ४८॥

ఆకాశస్య గుణశ్చైకః శబ్ద ఏవ న చాపరః ।
శబ్దస్పర్శౌ చ వాయోశ్చ ద్వౌ గుణౌ పరికీర్తితౌ ॥ ४९॥

అగ్నేః శబ్దశ్చ స్పర్శశ్చ రూపమేతే త్రయో గుణాః ।
శబ్దస్పర్శరూపరసాశ్చత్వారో వై జలస్య చ ॥ ५०॥

స్పర్శశబ్దరసా రూపం గంధశ్చ పృథివీగుణాః ।
ఏవం మిలితయోగైశ్చ బ్రహ్మాండోత్పత్తిరుచ్యతే ॥ ५१॥

సర్వే జీవా మిలిత్వైవ బ్రహ్మాండాంశసముద్భవాః ।
చతురశీతిలక్షాశ్చ ప్రోక్తా వై జీవజాతయః ॥ ५२॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే తత్త్వనిరూపణవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ७॥

८ గుణానాం రూపసంస్థానాదివర్ణనం

బ్రహ్మోవాచ ।
సర్గోఽయం కథితస్తాత యత్పృష్టోఽహం త్వయాఽధునా ।
గుణానాం రూపసంస్థాం వై శృణుష్వైకాగ్రమానసః ॥ १॥

సత్త్వం ప్రీత్యాత్మకం జ్ఞేయం సుఖాత్ప్రీతిసముద్భవః ।
ఆర్జవం చ తథా సత్యం శౌచం శ్రద్ధా క్షమా ధృతిః ॥ २॥

అనుకంపా తథా లజ్జా శాంతిః సంతోష ఏవ చ ।
ఏతైః సత్త్వప్రతీతిశ్చ జాయతే నిశ్చలా సదా ॥ ३॥

శ్వేతవర్ణం తథా సత్త్వం ధర్మే ప్రీతికరః సదా ।
సచ్ఛ్రద్ధోత్పాదకం నిత్యమసచ్ఛ్రద్ధానివారకం ॥ ४॥

సాత్త్వికీ రాజసీ చైవ తామసీ చ తథాపరా ।
శ్రద్ధా తు త్రివిధా ప్రోక్తా మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ५॥

రక్తవర్ణం రజః ప్రోక్తమప్రీతికరమద్భుతం ।
అప్రీతిర్దుఃఖయోగత్వాద్భవత్యేవ సునిశ్చితా ॥ ६॥

ప్రద్వేషోఽథ తథా ద్రోహో మత్సరః స్తంభ ఏవ చ ।
ఉత్కంఠా చ తథా నిద్రా శ్రద్ధా తత్ర చ రాజసీ ॥ ७॥

మానో మదస్తథా గర్వో రజసా కిల జాయతే ।
ప్రత్యేతవ్యం రజస్త్వేతైర్లక్షణైశ్చ విచక్షణైః ॥ ౮॥

కృష్ణవర్ణం తమః ప్రోక్తం మోహనం చ విషాదకృత్ ।
ఆలస్యం చ తథాఽజ్ఞానం నిద్రా దైన్యం భయం తథా ॥ ౯॥

వివాదశ్చైవ కార్పణ్యం కౌటిల్యం రోష ఏవ చ ।
వైషమ్యం వాతినాస్తిక్యం పరదోషానుదర్శనం ॥ ౧౦॥

ప్రత్యేతవ్యం తమస్త్వేతైర్లక్షణైః సర్వథా బుధైః ।
తామస్యా శ్రద్ధయా యుక్తం పరతాపోపపాదకం ॥ ౧౧॥

సత్త్వం ప్రకాశయితవ్యం నియంతవ్యం రజః సదా ।
సంహర్తవ్యం తమః కామం జనేన శుభమిచ్ఛతా ॥ ౧౨॥

అన్యోన్యాభిభవాచ్చైతే విరుధ్యంతి పరస్పరం ।
తథోఽన్యోన్యాశ్రయాః సర్వే న తిష్ఠంతి నిరాశ్రయాః ॥ ౧౩॥

సత్త్వం న కేవలం క్వాపి న రజో న తమస్తథా ।
మిలితాశ్చ సదా సర్వే తేనాన్యోన్యాశ్రయాః స్మృతాః ॥ ౧౪॥

అన్యోన్యమిథునాచ్చైవ విస్తారం కథయామ్యహం ।
శృణు నారద యజ్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే భవబంధనాత్ ॥ ౧౫॥

సందేహోఽత్ర న కర్తవ్యో జ్ఞాత్వేత్యుక్తం మయా వచః ।
జ్ఞాతం తదనుభూతం యత్పరిజ్ఞాతం ఫలే సతి ॥ ౧౬॥

శ్రవణాద్దర్శనాచ్చైవ సపద్యేవ మహామతే ।
సంస్కారానుభవాచ్చైవ పరిజ్ఞాతం న జాయతే ॥ ౧౭॥

శ్రుతం తీర్థం పవిత్రంచ శ్రద్ధోత్పన్నా చ రాజసీ ।
నిర్గతస్తత్ర తీర్థే వై దృష్టం చైవ యథాశ్రుతం ॥ ౧౮॥

స్నాతస్తత్ర కృతం కృత్యం దత్తం దానం చ రాజసం ।
స్థితస్తత్ర కియత్కాలం రజోగుణసమావృతః ॥ ౧౯॥

రాగద్వేషాన్న నిర్ముక్తః కామక్రోధసమావృతః ।
పునరేవ గృహం ప్రాప్తో యథాపూర్వం తథా స్థితః ॥ ౨౦॥

శ్రుతం చ నానుభూతం వై తేన తీర్థం మునీశ్వర ।
న ప్రాప్తం చ ఫలం యస్మాదశ్రుతం విద్ధి నారద ॥ ౨౧॥

నిష్పాపత్వం బలం విద్ధి తీర్థస్య మునిసత్తమ ।
కృషేః ఫలం యథా లోకే నిష్పన్నాన్నస్య భక్షణం ॥ ౨౨॥

పాపదేహవికారా యే కామక్రోధాదయః పరే ।
లోభో మోహస్తథా తృష్ణా ద్వేషో రాగస్తథా మదః ॥ ౨౩॥

అసూయేర్ష్యాక్షమాశాంతిః పాపాన్యేతాని నారద ।
న నిర్గతాని దేహాత్తు తావత్పాపయుతో నరః ॥ ౨౪॥

కృతే తీర్థే యదైతాని దేహాన్న నిర్గతాని చేత్ ।
నిష్ఫలః శ్రమ ఏవైకః కర్షకస్య యథా తథా ॥ ౨౫॥

శ్రమేణాపీడితం క్షేత్రం కృష్టా భూమిః సుదుర్ఘటా ।
ఉప్తం బీజం మహార్ఘం చ హితా వృత్తిరుదాహృతా ॥ ౨౬॥

అహోరాత్రం పరిక్లిష్టో రక్షణార్థం ఫలోత్సుకః ।
కాలే సుప్తస్తు హేమంతే వనే వ్యాఘ్రాదిభిర్భృశం ॥ ౨౭॥

భక్షితం శలభైః సర్వం నిరాశశ్చ కృతః పునః ।
తద్వత్తీర్థశ్రమః పుత్ర కష్టదో న ఫలప్రదః ॥ ౨౮॥

సత్త్వం సముత్కటం జాతం ప్రవృద్ధం శాస్త్రదర్శనాత్ ।
వైరాగ్యం తత్ఫలం జాతం తామసార్థేషు నారద ॥ ౨౯॥

ప్రసహ్యాభిభవత్యేవ తద్రజస్తమసీ ఉభే ।
రజః సముత్కటం జాతం ప్రవృత్తం లోభయోగతః ॥ ౩౦॥

తత్తథాభిభవత్యేవ తమఃసత్త్వే తథా ఉభే ।
తమస్తథోత్కటం భూత్వా ప్రవృద్ధం మోహయోగతః ॥ ౩౧॥

తత్సత్త్వరజసీ చోభే సంగమ్యాభిభవత్యపి ।
విస్తరం కథయామ్యద్య యథాభిభవతీతి వై ॥ ౩౨॥

యదా సత్త్వం ప్రవృద్ధం వై మతిర్ధర్మే స్థితా తదా ।
న చింతయతి బాహ్యార్థం రజస్తమఃసముద్భవం ॥ ౩౩॥

అర్థం సత్త్వసముద్భూతం గృహ్ణాతి చ న చాన్యథా ।
అనాయాసకృతం చార్థం ధర్మం యజ్ఞం చ వాంఛతి ॥ ౩౪॥

సాత్త్వికేష్వేవ భోగేషు కామం వై కురుతే తదా ।
రాజసేషు న మోక్షార్థం తామసేషు పునః కుతః ॥ ౩౫॥

ఏవం జిత్వా రజః పూర్వం తతశ్చ తమసో జయః ।
సత్త్వం చ కేవలం పుత్ర తదా భవతి నిర్మలం ॥ ౩౬॥

యదా రజః ప్రవృద్ధం వై త్యక్త్వా ధర్మాన్ సనాతనాన్ ।
అన్యథాకురుతే ధర్మాచ్ఛ్రద్ధాం ప్రాప్య తు రాజసీం ॥ ౩౭॥

రాజసాదర్థసంవృద్ధిస్తథా భోగస్తు రాజసః ।
సత్త్వం వినిర్గతం తేన తమసశ్చాపి నిగ్రహః ॥ ౩౮॥

యదా తమో వివృద్ధం స్యాదుత్కటం సంబభూవ హ ।
తదా వేదే న విశ్వాసో ధర్మశాస్త్రే తథైవ చ ॥ ౩౯॥

శ్రద్ధాం చ తామసీం ప్రాప్య కరోతి చ ధనాత్యయం |
ద్రోహం సర్వత్ర కురుతే న శాంతిమధిగచ్ఛతి || ౪౦||

జిత్వా సత్త్వం రజశ్చైవ క్రోధనో దుర్మతిః శఠః |
వర్తతే కామచారేణ భావేషు వితతేషు చ || ౪౧||

ఏకం సత్త్వం న భవతి రజశ్చైకం తమస్తథా |
సహైవాశ్రిత్య వర్తంతే గుణా మిథునధర్మిణః || ౪౨||

రజో వినా న సత్త్వం స్యాద్రజః సత్త్వం వినా క్వచిత్ |
తమో వినా న చైవైతే వర్తంతే పురుషర్షభ || ౪౩||

తమస్తాభ్యాం విహీనం తు కేవలం న కదాచన |
సర్వే మిథునధర్మాణో గుణాః కార్యాంతరేషు వై || ౪౪||

అన్యోన్యసంశ్రితాః సర్వే తిష్ఠంతి న వియోజితాః |
అన్యోన్యజనకాశ్చైవ యతః ప్రసవధర్మిణః || ౪౫||

సత్త్వం కదాచిచ్చ రజస్తమసీ జనయత్యుత |
కదాచిత్తు రజః సత్త్వతమసీ జనయత్యపి || ౪౬||

కదాచిత్తు తమః సత్త్వరజసీ జనయత్యుభే |
జనయంత్యేవమన్యోన్యం మృత్పిండశ్చ ఘటం యథా || ౪౭||

బుద్ధిస్థాస్తే గుణాః కామాన్బోధయంతి పరస్పరం |
దేవదత్తవిష్ణుమిత్రయజ్ఞదత్తాదయో యథా || ౪౮||

యథా స్త్రీపురుషశ్చైవ మిథునౌ చ పరస్పరం |
తథా గుణాః సమాయాంతి యుగ్మభావం పరస్పరం || ౪౯||

రజసో మిథునే సత్త్వం సత్త్వస్య మిథునే రజః |
ఉభే తే సత్త్వరజసీ తమసో మిథునే విదుః || ౫౦||

నారద ఉవాచ |
ఇత్యేతత్కథితం పిత్రా గుణరూపమనుత్తమం |
శ్రుత్వాప్యేతత్స ఏవాహం తతోఽపృచ్ఛం పితామహం || ౫౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే గుణానాం రూపసంస్థానాదివర్ణనం నామ అష్టమోఽధ్యాయః || ౮||

౯ గుణానాం గుణపరిజ్ఞానవర్ణనం

నారద ఉవాచ |
గుణానాం లక్షణం తాత భవతా కథితం కిల |
న తృప్తోఽస్మి పిబన్మిష్టం త్వన్ముఖాత్ప్రచ్యుతం రసం || ౧||

గుణానాం తు పరిజ్ఞానం యథావదనువర్ణయ |

యేనాహం పరమాం శాంతిమధిగచ్ఛామి చేతసి ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తు పుత్రేణ నారదేన మహాత్మనా ।
ఉవాచ చ జగత్కర్తా రజోగుణసముద్భవః ॥ ౩॥

బ్రహ్మోవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి గుణానాం పరివర్ణనం ।
సమ్యఙ్ నాహం విజానామి యథామతి వదామి తే ॥ ౪॥

సత్త్వం తు కేవలం నైవ కుత్రాపి పరిలక్ష్యతే ।
మిశ్రీభావాత్తు తేషాం వై మిశ్రత్వం ప్రతిభాతి వై ॥ ౫॥

యథా కాచిద్వరా నారీ సర్వభూషణభూషితా ।
హావభావయుతా కామం భర్తుః ప్రీతికరీ భవేత్ ॥ ౬॥

మాతాపిత్రోస్తథా సైవ బంధువర్గస్య ప్రీతిదా ।
దుఃఖం మోహం సపత్నీషు జనయత్యపి సైవ హి ॥ ౭॥

ఏవం సత్త్వేన తేనైవ స్త్రీత్వమాపాదితేన చ ।
రజసస్తమసశ్చైవ జనితా వృత్తిరన్యథా ॥ ౮॥

రజసా స్త్రీకృతేనైవ తమసా చ తథా పునః ।
అన్యోన్యస్య సమాయోగాదన్యథా ప్రతిభాతి వై ॥ ౯॥

అవస్థానాత్స్వభావేషు న వై జాత్యంతరాణి చ ।
లక్ష్యతే విపరీతాని యోగాన్నారద కుత్రచిత్ ॥ ౧౦॥

యథా రూపవతీ నారీ యౌవనేన విభూషితా ।
లజ్జామాధుర్యయుక్తా చ తథా వినయసంయుతా ॥ ౧౧॥

కామశాస్త్రవిధిజ్ఞా చ ధర్మశాస్త్రేఽపి సమ్మతా ।
భర్తుఃప్రీతికరీ భూత్వా సపత్నీనాం చ దుఃఖదా ॥ ౧౨॥

మోహదుఃఖస్వభావస్థా సత్త్వస్థేత్యుచ్యతే జనైః ।
తథా సత్త్వం వికుర్వాణమన్యభావం విభాతి వై ॥ ౧౩॥

చోరైరుపద్రుతానాం హి సాధూనాం సుఖదా భవేత్ ।
దుఃఖా మూఢా చ దస్యూనాం సైవ సేనా తథాగుణా ॥ ౧౪॥

విపరీతప్రతీతిం వై వర్జయంతి స్వభావతః ।
యథా చ దుర్దినం జాతం మహామేఘఘనావృతం ॥ ౧౫॥

విద్యుత్స్తనితసంయుక్తం తిమిరేణావగుంఠితం ।
సించద్భూమిం ప్రవర్షద్వై తమోరూపముదాహృతం ॥ ౧౬॥

యదేతత్కర్షకాణాం వై తదేవాతీవ దుర్దినం ।

బీజోపస్కరయుక్తానాం సుఖదం ప్రభవత్యుత ॥ ౧౭॥

అప్రచ్ఛన్నగృహాణాం చ దుర్భగానాం విశేషతః ।
తృణకాష్ఠగృహీతానాం దుఃఖదం గృహమేధినాం ॥ ౧౮॥

ప్రోషితభర్తృకాణాం వై మోహదం ప్రవదంత్యపి ।
స్వభావస్థా గుణాః సర్వే విపరీతా విభాంతి వై ॥ ౧౯॥

లక్షణాని పునస్తేషాం శృణు పుత్ర బ్రవీమ్యహం ।
లఘుప్రకాశకం సత్త్వం నిర్మలం విశదం సదా ॥ ౨౦॥

యదాంగాని లఘూన్యేవ నేత్రాదీనీంద్రియాణి చ ।
నిర్మలం చ తథా చేతో గృహ్ణాతి విషయాన్న తాన్ ॥ ౨౧॥

తదా సత్త్వం శరీరే వై మంతవ్యంచ సముత్కటం ।
జృంభాం స్తంభం చ తంద్రాం చ చలంచైవ రజః పునః ॥ ౨౨॥

యదా తదుత్కటం జాతం దేహే యస్య చ కస్యచిత్ ।
కలిం మృగయతే కర్తుం గంతుం గ్రామాంతరం తథా ॥ ౨౩॥

చలచిత్తస్య సోఽత్యర్థం వివాదే చోద్యతస్తథా ।
గురుమావరణం కామం తమో భవతి తద్యదా ॥ ౨౪॥

తదాంగాని గురూణ్యాశు ప్రభవంత్యావృతాని చ ।
ఇంద్రియాణి మనః శూన్యం నిద్రాం నైవాభివాంఛతి ॥ ౨౫॥

గుణానాం లక్షణాన్యేవం విజ్ఞేయానీహ నారద ।
నారద ఉవాచ ।
విభిన్నలక్షణాః ప్రోక్తాః పితామహ గుణాస్త్రయః ॥ ౨౬॥

కథమేకత్ర సంస్థానే కార్యం కుర్వంతి శాశ్వతం ।
పరస్పరం మిలిత్వా హి విభిన్నాః శత్రవః కిల ॥ ౨౭॥

ఏకత్రస్థాః కథం కార్యం కుర్వంతీతి వదస్వ మే ।
బ్రహ్మోవాచ ।
శృణు పుత్ర ప్రవక్ష్యామి గుణాస్తే దీపవృత్తయః ॥ ౨౮॥

ప్రదీపశ్చ యథా కార్యం ప్రకరోత్యర్థదర్శనం ।
వర్తిస్తైలం యథార్చిశ్చ విరుద్ధాశ్చ పరస్పరం ॥ ౨౯॥

విరుద్ధం హి తథా తైలమగ్నినా సహ సంగతం ।
తైలం వర్తివిరోధ్యేవ పావకోఽపి పరస్పరం ॥ ౩౦॥

ఏకత్రస్థాః పదార్థానాం ప్రకుర్వంతి ప్రదర్శనం ।
నారద ఉవాచ ।
ఏవం ప్రకృతిజాః ప్రోక్తా గుణాః సత్యవతీసుత ॥ ౩౧॥

విశ్వస్య కారణం తే వై మయా పూర్వం యథా శ్రుతం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తం నారదేనాథ మమ సర్వం సవిస్తరం ॥ ౩౨॥

గుణానాం లక్షణం సర్వం కార్యం చైవ విభాగశః ।
ఆరాధ్యా పరమా శక్తిర్యయా సర్వమిదం తతం ॥ ౩౩॥

సగుణా నిర్గుణా చైవ కార్యభేదే సదైవ హి ।
అకర్తా పురుషః పూర్ణో నిరీహః పరమోఽవ్యయః ॥ ౩౪॥

కరోత్యేషా మహామాయా విశ్వం సదసదాత్మకం ।
బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్రఃసూర్యశ్చంద్రః శచీపతిః ॥ ౩౫॥

అశ్వినౌ వసవస్త్వష్టా కుబేరో యాదసాం పతిః ।
వహ్నిర్వాయుస్తథా పూషా సేనానీశ్చ వినాయకః ॥ ౩౬॥

సర్వే శక్తియుతాః శక్తాః కర్తుం కార్యాణి స్వాని చ ।
అన్యథా తేఽప్యశక్తా వై ప్రస్పందితుమనీశ్వరాః ॥ ౩౭॥

సా చైవ కారణం రాజన్ జగతః పరమేశ్వరీ ।
సమారాధయ తాం భూప కురు యజ్ఞం జనాధిప ॥ ౩౮॥

పూజనం పరయా భక్త్యా తస్యా ఏవ విధానతః ।
మహాలక్ష్మీర్మహాకాలీ తథా మహాసరస్వతీ ॥ ౩౯॥

ఈశ్వరీ సర్వభూతానాం సర్వకారణకారణం ।
సర్వకామార్థదా శాంతా సుఖసేవ్యా దయాన్వితా ॥ ౪౦॥

నామోచ్చారణమాత్రేణ వాంఛితార్థఫలప్రదా ।
దేవైరారాధితా పూర్వం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరైః ॥ ౪౧॥

మోక్షకామైశ్చ వివిధైస్తాపసైర్విజితాత్మభిః ।
అస్పష్టమపి యన్నామ ప్రసంగేనాపి భాషితం ॥ ౪౨॥

దదాతి వాంఛితానర్థాందుర్లభానపి సర్వథా ।
ఐ ఐ ఇతి భయార్తేన దృష్ట్వా వ్యాఘ్రాదికం వనే ॥ ౪౩॥

బిందుహీనమపీత్యుక్తం వాంఛితం ప్రదదాతి వై ।
తత్ర సత్యవ్రతస్యైవ దృష్టాంతో నృపసత్తమ ॥ ౪౪॥

ప్రత్యక్ష ఏవ చాస్మాకం మునీనాం భావితాత్మనాం ।
బ్రాహ్మణానాం సమాజేషు తస్యోదాహరణం బుధైః ॥ ౪౫॥

కథ్యమానం మయా రాజంఛ్రుతం సర్వం సవిస్తరం ।
అనక్షరో మహామూర్ఖో నామ్నా సత్యవ్రతో ద్విజః ॥ ౪౬॥

శ్రుత్వాఽక్షరం కోలముఖాత్సముచ్చార్య స్వయం తతః ।

బిందుహీనం ప్రసంగేన జాతోఽసౌ విబుధోత్తమః ॥ ౪౭॥

ఐకారోచ్చారణాద్దేవీ తుష్టా భగవతీ తదా ।
చకార కవిరాజం తం దయార్ద్రా పరమేశ్వరీ ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే గుణపరిజ్ఞానవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
కోఽసౌ సత్యవ్రతో నామ బ్రాహ్మణో ద్విజసత్తమః ।
కస్మిందేశే సముత్పన్నః కీదృశశ్చ వదస్వ మే ॥ ౧॥

కథం తేన శ్రుతః శబ్దః కథముచ్చారితః పునః ।
సిద్ధిశ్చ కీదృశీ జాతా తస్య విప్రస్య తత్క్షణాత్ ॥ ౨॥

కథం తుష్టా భవానీ సా సర్వజ్ఞా సర్వసంస్థితా ।
విస్తరేణ వదస్వాద్య కథామేతాం మనోరమాం ॥ ౩॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తదా రాజ్ఞా వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
ఉవాచ పరమోదారం వచనం రసవచ్ఛుచి ॥ ౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి కథాం పౌరాణికీం శుభాం ।
శ్రుతా మునిసమాజేషు మయా పూర్వం కురూద్వహ ॥ ౫॥

ఏకదాఽహం కురుశ్రేష్ఠ కుర్వంస్తీర్థాటనం శుచి ।
సంప్రాప్తో నైమిషారణ్యం పావనం మునిసేవితం ॥ ౬॥

ప్రణమ్యాహం మునీన్సర్వాన్ స్థితస్తత్ర వరాశ్రమే ।
విధిపుత్రాస్తు యత్రాసంజీవన్ముక్తా మహావ్రతాః ॥ ౭॥

కథాప్రసంగ ఏవాసీత్తత్ర విప్రసమాగమే ।
జమదగ్నిస్తు పప్రచ్ఛ మునీనేవం సమాస్థితః ॥ ౮॥

జమదగ్నిరువాచ ।
సందేహోఽస్తి మహాభాగా మమ చేతసి తాపసాః ।
సమాజేషు మునీనాం వై నిఃసందేహో భవామ్యహం ॥ ౯॥

బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్రో మఘవా వరుణోఽనలః ।
కుబేరః పవనస్త్వష్టా సేనానీశ్చ గణాధిపః ॥ ౧౦॥

సూర్యోఽశ్వినౌ భగః పూషా నిశానాథో గ్రహాస్తథా ।
ఆరాధనీయతమః కోఽత్ర వాంఛితార్థఫలప్రదః ॥ ౧౧॥

సుఖసేవ్యశ్చ సతతం చాశుతోషశ్చ మానదాః |
బ్రువంతు మునయః శీఘ్రం సర్వజ్ఞాః సంశితవ్రతాః || ౧౨||

ఏవం ప్రశ్నే కృతే తత్ర లోమశో వాక్యమబ్రవీత్ |
జమదగ్నే శృణుష్వైతద్యత్పృష్టం వై త్వయాఽధునా || ౧౩||

సేవనీయతమా శక్తిః సర్వేషాం శుభమిచ్ఛతాం |
పరా ప్రకృతిరాద్యా చ సర్వగా సర్వదా శివా || ౧౪||

దేవానాం జననీ సైవ బ్రహ్మాదీనాం మహాత్మనాం |
ఆదిప్రకృతిమూలం సా సంసారపాదపస్య వై || ౧౫||

స్మృతా చోచ్చారితా దేవీ దదాతి కిల వాంఛితం |
సర్వదైవార్ద్రచిత్తా సా వరదానాయ సేవితా || ౧౬||

ఇతిహాసం ప్రవక్ష్యామి శృణ్వంతు మునయః శుభం |
అక్షరోచ్చారణాదేవ యథా ప్రాప్తం ద్విజేన వై || ౧౭||

కోసలేషు ద్విజః కశ్చిద్దేవదత్తేతి విశ్రుతః |
అనపత్యశ్చకారేష్టిం పుత్రాయ విధిపూర్వకం || ౧౮||

తమసాతీరమాస్థాయ కృత్వా మండపముత్తమం |
ద్విజానాహూయ వేదజ్ఞాన్సత్రకర్మవిశారదాన్ || ౧౯||

కృత్వా వేదీం విధానేన స్థాపయిత్వా విభావసూన్ |
పుత్రేష్టిం విధివత్తత్ర చకార ద్విజసత్తమః || ౨౦||

బ్రహ్మాణం కల్పయామాస సుహోత్రం మునిసత్తమం |
అధ్వర్యుం యాజ్ఞవల్క్యం చ హోతారం చ బృహస్పతిం || ౨౧||

ప్రస్తోతారం తథా పైలముద్గాతారం చ గోభిలం |
సభ్యానన్యాన్మునీన్కృత్వా విధివత్ప్రదదౌ వసు || ౨౨||

ఉద్గాతా సామగః శ్రేష్ఠః సప్తస్వరసమన్వితం |
రథంతరమగాయత్తు స్వరితేన సమన్వితం || ౨౩||

తదాఽస్య స్వరభంగోఽభూత్కృతే శ్వాసే ముహుర్ముహుః |
దేవదత్తశ్చుకోపాశు గోభిలం ప్రత్యువాచ హ || ౨౪||

మూర్ఖోఽసి మునిముఖ్యాద్య స్వరభంగస్త్వయా కృతః |
కామ్యకర్మణి సంజాతే పుత్రార్థం యజతశ్చ మే || ౨౫||

గోభిలస్తు తదోవాచ దేవదత్తం సుకోపితః |
మూర్ఖస్తే భవితా పుత్రః శఠః శబ్దవివర్జితః || ౨౬||

సర్వప్రాణిశరీరే తు శ్వాసోచ్ఛ్వాసః సుదుర్గ్రహః |
న మేఽత్ర దూషణం కించిత్స్వరభంగే మహామతే || ౨౭||

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య గోభిలస్య మహాత్మనః ।
శాపాద్భీతో దేవదత్తస్తమువాచాతిదుఃఖితః ॥ ౨౮॥

కథం క్రుద్ధోఽసి విప్రేంద్ర వృథా మయి నిరాగసి ।
అక్రోధనా హి మునయో భవంతి సుఖదాః సదా ॥ ౨౯॥

స్వల్పేఽపరాధే విప్రేంద్ర కథం శప్తస్త్వయా హ్యహం ।
అపుత్రోఽహం సుతప్తః ప్రాక్ తాపయుక్తః పునః కృతః ॥ ౩౦॥

మూర్ఖపుత్రాదపుత్రత్వం వరం వేదవిదో విదుః ।
తథాపి బ్రాహ్మణో మూర్ఖః సర్వేషాం నింద్య ఏవ హి ॥ ౩౧॥

పశువచ్ఛూద్రవచ్చైవ న యోగ్యః సర్వకర్మసు ।
కిం కరోమీహ మూర్ఖేణ పుత్రేణ ద్విజసత్తమ ॥ ౩౨॥

యథా శూద్రస్తథా మూర్ఖో బ్రాహ్మణో నాత్ర సంశయః ।
న పూజార్హో న దానార్హో నింద్యశ్చ సర్వకర్మసు ॥ ౩౩॥

దేశే వై వసమానశ్చ బ్రాహ్మణో వేదవర్జితః ।
కరదః శూద్రవచ్చైవ మంతవ్యః స చ భూభుజా ॥ ౩౪॥

నాసనే పితృకార్యేషు దేవకార్యేషు స ద్విజః ।
మూర్ఖః సముపవేశ్యశ్చ కార్యశ్చ ఫలమిచ్ఛతా ॥ ౩౫॥

రాజ్ఞా శూద్రసమో జ్ఞేయో న యోజ్యః సర్వకర్మసు ।
కర్షకస్తు ద్విజః కార్యో బ్రాహ్మణో వేదవర్జితః ॥ ౩౬॥

వినా విప్రేణ కర్తవ్యం శ్రాద్ధం కుశచటేన వై ।
న తు విప్రేణ మూర్ఖేణ శ్రాద్ధం కార్యం కదాచన ॥ ౩౭॥

ఆహారాదధికం చాన్నం న దాతవ్యమపండితే ।
దాతా నరకమాప్నోతి గ్రహీతా తు విశేషతః ॥ ౩౮॥

ధిగ్రాజ్యం తస్య రాజ్ఞో వై యస్య దేశేఽబుధా జనాః ।
పూజ్యంతే బ్రాహ్మణా మూర్ఖా దానమానాదికైరపి ॥ ౩౯॥

ఆసనే పూజనే దానే యత్ర భేదో న చాణ్వపి ।
మూర్ఖపండితయోర్భేదో జ్ఞాతవ్యో విబుధేన వై ॥ ౪౦॥

మూర్ఖా యత్ర సుగర్విష్ఠా దానమానపరిగ్రహైః ।
తస్మిందేశే న వస్తవ్యం పండితేన కథంచన ॥ ౪౧॥

అసతాముపకారాయ దుర్జనానాం విభూతయః ।
పిచుమందః ఫలాఢ్యోఽపి కాకైరేవోపభుజ్యతే ॥ ౪౨॥

భుక్త్వాన్నం వేదవిద్విప్రో వేదాభ్యాసం కరోతి వై ।
క్రీడంతి పూర్వజాస్తస్య స్వర్గే ప్రముదితాః కిల ॥ ౪౩॥

గోభిలాతః విముక్తం వై త్వయా వేదవిదుత్తమ |
సంసారే మూర్ఖపుత్రత్వం మరణాదతిగర్హితం || ४४ ||

కృపాం కురు మహాభాగ శాపస్యానుగ్రహం ప్రతి |
దీనోద్ధారణశక్తోఽసి పతామి తవ పాదయోః || ४५ ||

లోమశ ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా దేవదత్తస్తు పతితస్తస్య పాదయోః |
స్తువందీనహృదత్యర్థం కృపణః సాశ్రులోచనః || ४६ ||

గోభిలస్తు తదా తత్ర దృష్ట్వా తం దీనచేతసం |
క్షణకోపా మహాంతో వై పాపిష్ఠాః కల్పకోపనాః || ४७ ||

జలం స్వభావతః శీతం పావకాతపయోగతః |
ఉష్ణం భవతి తచ్ఛీఘ్రం తద్వినా శిశిరం భవేత్ || ४८ ||

దయావాన్గోభిలస్త్వాహ దేవదత్తం సుదుఃఖితం |
మూర్ఖో భూత్వా సుతస్తే వై విద్వానపి భవిష్యతి || ४९ ||

ఇతి దత్తవరః సోఽథ ముదితోఽభూద్ద్విజర్షభః |
ఇష్టిం సమాప్య విప్రాన్వై విససర్జ యథావిధి || ५० ||

కాలేన కియతా తస్య భార్యా రూపమతీ సతీ |
గర్భం దధార కాలే సా రోహిణీ రోహిణీసమా || ५१ ||

గర్భాధానాదికం కర్మ చకార విధివద్ద్విజః |
పుంసవనవిధానంచ శృంగారకరణం తథా || ५२ ||

సీమంతోన్నయనంచైవ కృతం వేదవిధానతః |
దదౌ దానాని ముదితో మత్వేష్టిం సఫలాం తథా || ५३ ||

శుభేఽహ్ని సుషువే పుత్రం రోహిణీ రోహిణీయుతే |
దినే లగ్నే శుభేఽత్యర్థం జాతకర్మ చకార సః || ५४ ||

పుత్రదర్శనకం కృత్వా నామకర్మ చకార చ |
ఉతథ్య ఇతి పుత్రస్య కృతం నామ పురావిదా || ५५ ||

స చాష్టమే తథా వర్షే శుభే వై శుభవాసరే |
తస్యోపనయనం కర్మ చకార విధివత్పితా || ५६ ||

వేదమధ్యాపయామాస గురుస్తం వై వ్రతే స్థితం |
నోచ్చచార తథోతథ్యః సంస్థితో ముగ్ధవత్తదా || ५७ ||

బహుధా పాఠితః పిత్రా న దధార మతిం శఠః |
మూఢవత్తిష్ఠతేఽత్యర్థం తం శుశోచ పితా తదా || ५८ ||

ఏవం కుర్వన్సదాఽభ్యాసం జాతో ద్వాదశవార్షికః |

న వేద విధివత్కర్తుం సంధ్యావందనకం విధిం ॥ ౫౯॥

మూర్ఖోఽభూదితి లోకేషు గతా వార్తాఽతివిస్తరా ।
బ్రాహ్మణేషు చ సర్వేషు తాపసేష్వితరేషు చ ॥ ౬౦॥

జహాస లోకస్తం విప్రం యత్ర తత్ర గతం మునే ।
పితా మాతా నినిందాథ మూర్ఖం తమతిభర్త్సయన్ ॥ ౬౧॥

నిందితోఽథ జనైః కామం పితృభ్యామథ బాంధవైః ।
వైరాగ్యమగమద్విప్రో జగామ వనమప్యసౌ ॥ ౬౨॥

అంధో వరస్తథా పంగుర్న మూర్ఖస్తు వరః సుతః ।
ఇత్యుక్త్వోఽసౌ పితృభ్యాం వై వివేశ కాననం ప్రతి ॥ ౬౩॥

గంగాతీరే శుభే స్థానే కృత్వోటజమనుత్తమం ।
వన్యాం వృత్తిం చ సంకల్ప్య స్థితస్తత్ర సమాహితః ॥ ౬౪॥

నియమం చ పరం కృత్వా నాసత్యం ప్రబ్రవీమ్యహం ।
స్థితస్తత్రాశ్రమే రమ్యే బ్రహ్మచర్యవ్రతో హి సః ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం

లోమశ ఉవాచ ।
న వేదాధ్యయనం కించిజ్జానాతి న జపం తథా ।
ధ్యానం న దేవతానాంచ న చైవారాధనం తథా ॥ ౧॥

నాసనం వేద విప్రోఽసో ప్రాణాయామం తథా పునః ।
ప్రత్యాహారం తు నో వేద భూతశుద్ధించ కారణం ॥ ౨॥

న మంత్రకీలకం జాప్యం గాయత్రీంచ న వేద సః ।
శౌచం స్నానవిధించైవ తథాచమనకం పునః ॥ ౩॥

ప్రాణాగ్నిహోత్రం నో వేద బలిదానం న చాతిథిం ।
న సంధ్యాం సమిధో హోమం వివేద చ తథా మునిః ॥ ౪॥

సోఽకరోత్ప్రాతరుత్థాయ యత్కించిద్దంతధావనం ।
స్నానం చ శూద్రవత్తత్ర గంగాయాం మంత్రవర్జితం ॥ ౫॥

ఫలాన్యాదాయ వన్యాని మధ్యాహ్నేఽపి యదృచ్ఛయా ।
భక్ష్యాభక్ష్యపరిజ్ఞానం న జానాతి శఠస్తథా ॥ ౬॥

సత్యం బ్రూతే స్థితస్తత్ర నానృతం వదతే పునః ।
జనైః సత్యతపా నామ కృతమస్య ద్విజస్య వై ॥ ౭॥

నాహితం కస్యచిత్కుర్యాన్న తథాఽవిహితం క్వచిత్ ।
సుఖం స్వపితి తత్రైవ నిర్భయశ్చింతయన్నితి ॥ ౮॥

కదా మే మరణం భావి దుఃఖం జీవామి కాననే ।
జీవితం ధిక్చ మూర్ఖస్య తరసా మరణం ధ్రువం ॥ ౯॥

దైవేనాహం కృతో మూర్ఖో నాన్యోఽత్ర కారణం మమ ।
ప్రాప్య చైవోత్తమం జన్మ వృథా జాతం మమాధునా ॥ ౧౦॥

యథా వంధ్యా సురూపా చ యథా వా నిష్ఫలో ద్రుమః ।
అదుగ్ధదోహా ధేనుశ్చ తథాఽహం నిష్ఫలః కృతః ॥ ౧౧॥

కిం ను నిందామ్యహం దైవం నూనం కర్మ మమేదృశం ।
న దత్తం పుస్తకం కృత్వా బ్రాహ్మణాయ మహాత్మనే ॥ ౧౨॥

న వై విద్యా మయా దత్తా పూర్వజన్మని నిర్మలా ।
తేనాహం కర్మయోగేన శఠోఽస్మి చ ద్విజాధమః ॥ ౧౩॥

న చ తీర్థే తపస్తప్తం సేవితా న చ సాధవః ।
న ద్విజాః పూజితా ద్రవ్యైస్తేన జాతోఽస్మి దుష్టధీః ॥ ౧౪॥

వర్తంతే మునిపుత్రాశ్చ వేదశాస్త్రార్థపారగాః ।
అహం సుమూఢః సంజాతో దైవయోగేన కేనచిత్ ॥ ౧౫॥

న జానామి తపస్తప్తుం కిం కరోమి సుసాధనం ।
మిథ్యాయం మేఽత్ర సంకల్పో న మే భాగ్యం శుభం కిల ॥ ౧౬॥

దైవమేవ పరం మన్యే ధిక్పౌరుషమనర్థకం ।
వృథా శ్రమకృతం కార్యం దైవాద్భవతి సర్వథా ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శక్రాద్యాః కిల దేవతాః ।
కాలస్య వశగాః సర్వే కాలో హి దురతిక్రమః ॥ ౧౮॥

ఏవంవిధాన్వితర్కాంస్తు కుర్వాణోఽహర్నిశం ద్విజః ।
స్థితస్తత్రాశ్రమే తీరే జాహ్నవ్యాః పావనే స్థలే ॥ ౧౯॥

విరక్తః స తు సంజాతః స్థితస్తత్రాశ్రమే ద్విజః ।
కాలాతివాహనం శాంతశ్చకార విజనే వనే ॥ ౨౦॥

ఏవం స్థితస్య తు వనే విమలోదకే వై
వర్షాణి తత్ర నవపంచ గతాని కామం ।
నారాధనం న చ జపం న వివేద మంత్రం
కాలాతివాహనమసౌ కృతవాన్ వనే వై ॥ ౨౧॥

జానాతి తస్య వితతం వ్రతమేవ లోకః
సత్యం వదత్యపి మునిః కిల నామజాతం ।
జాతం యశశ్చ సకలేషు జనేషు కామం

సత్యవ్రతోఽయమనిశం న మృషాభిభాషీ ॥ ౨౨॥

తత్రైకదా తు మృగయాం రమమాణ ఏవ
ప్రాప్తో నిషాదనిశరో ధృతచాపబాణః ।
క్రీడన్ వనేఽతివిపులే యమతుల్యదేహః
క్రూరాకృతిర్హననకర్మణి చాతిదక్షః ॥ ౨౩॥

తేనాతికృష్టేన శరేణ విద్ధః
కోలః కిరాతేన ధనుర్ధరేణ ।
పలాయమానో భయవిహ్వలశ్చ
మునేః సమీపం విద్రుతో జగామ ॥ ౨౪॥

వికంపమానో రుధిరార్ద్రదేహో
యదా జగామాశ్రమమండలం వై ।
కాలస్తదాతీవ దయార్ద్రభావం
ప్రాప్తో మునిస్తత్ర సమీక్ష్య దీనం ॥ ౨౫॥

అగ్రే వ్రజంతం రుధిరార్ద్రదేహం
దృష్ట్వా మునిః సూకరమాశు విద్ధం ।
దయాభివేశాదతికంపమానః
సారస్వతం బీజమథోచ్చచార ॥ ౨౬॥

అజ్ఞాతపూర్వం చ తథాశ్రుతంచ
దైవాన్ముఖే వై సముపాగతంచ ।
న జ్ఞాతవాన్బీజమసౌ విమూఢో
మమజ్జ శోకే స మునిర్మహాత్మా ॥ ౨౭॥

కోలః ప్రవిశ్యాశ్రమమండలం తద్
గతో నికుంజే ప్రవిలీయ గూఢం ।
అప్రాప్తమార్గో దృఢనిర్విణ్ణచేతాః
ప్రవేపమానః శరపీడితత్వాత్ ॥ ౨౮॥

తతః క్షణాదాకరణాంతకృష్టం
చాపం దధానోఽతికరాలదేహః ।
ప్రాప్తస్తదంతే స చ మృగ్యమాణో
నిషాదరాజః కిల కాల ఏవ ॥ ౨౯॥

దృష్ట్వా మునిం తత్ర కుశాసనే స్థితం
నామ్నా తు సత్యవ్రతమద్వితీయం ।
వ్యాధః ప్రణమ్య ప్రముఖే స్థితోఽసౌ
పప్రచ్ఛ కోలః క్వ గతో ద్విజేశ ॥ ౩౦॥

జానామి తేఽహం సువ్రతం ప్రసిద్ధం
తేనాద్య పృచ్ఛే మమ బాణవిద్ధః ।
క్షుధార్దితం మే సకలం కుటుంబం
విభర్తుకామః కిల ఆగతోఽస్మి ॥ ౩౧॥

వృత్తిర్మమైషా విహితా విధాత్రా
నాన్యాఽస్తి విప్రేంద్ర ఋతం బ్రవీమి |
భర్తవ్యమేవేహ కుటుంబమంజసా
కేనాప్యుపాయేన శుభాశుభేన || ౩౨||

సత్యం బ్రవీత్వద్య సత్యవ్రతోఽసి
క్షుధాతురో వర్తతే పోష్యవర్గః |
క్వాసో గతః సూకరో బాణవిద్ధః
పృచ్ఛామ్యహం వాడవ బ్రూహి తూర్ణం || ౩౩||

తేనేతి పృష్టః స మునిర్మహాత్మా
వితర్కమగ్నః ప్రబభూవ కామం |
సత్యవ్రతం మేఽద్య భవేన్న భగ్నం
న దృష్ట ఇత్యుచ్చరితేన కిం వై || ౩౪||

గతోఽత్ర కోలః శరవిద్ధదేహః
కథం బ్రవీమ్యద్య మృషాఽమృషా వా |
క్షుధార్దితోఽయం పరిపృచ్ఛతీవ
దృష్ట్వా హనిష్యత్యపి సూకరం వై || ౩౫||

సత్యం న సత్యం ఖలు యత్ర హింసా
దయాన్వితం చానృతమేవ సత్యం |
హితం నరాణాం భవతీహ యేన
తదేవ సత్యం న తథాఽన్యథైవ || ౩౬||

హితం కథం స్యాదుభయోర్విరుద్ధయో-
స్తదుత్తరం కిం న యథా మృషా వచః |
విచారయన్వాడవ ధర్మసంకటే
న ప్రాప వక్తుం వచనం యథోచితం || ౩౭||

బాణాహతం వీక్ష్య దయాన్వితంచ
కోలం తదంతే సముదాహృతం వచః |
తేన ప్రసన్నా నిజబీజతః శివా
విద్యాం దురాపాం ప్రదదౌ చ తస్మై || ౩౮||

బీజోచ్చారణతో దేవ్యా విద్యా ప్రస్ఫురితాఖిలా |
వాల్మీకేశ్చ యథాపూర్వం తథా స హ్యభవత్కవిః || ౩౯||

తమువాచ ద్విజో వ్యాధం సమ్ముఖస్థం ధనుర్ధరం |
సత్యకామస్తు ధర్మాత్మా శ్లోకమేకం దయాపరః || ౪౦||

యా పశ్యతి న సా బ్రూతే యా బ్రూతే సా న పశ్యతి |
అహో వ్యాధ స్వకార్యార్థిన్ కిం పృచ్ఛసి పునః పునః || ౪౧||

ఇత్యుక్తస్తు తదా తేన గతోఽసా పశుహా పునః |
నిరాశః సూకరే తస్మిన్పరావృత్తో నిజాలయే || ౪౨||

బ్రాహ్మణస్తు కవిర్జాతః ప్రాచేతస ఇవాపరః ।
ప్రసిద్ధః సర్వలోకేషు నామ్నా సత్యవ్రతో ద్విజః ॥ ౪౩॥

సారస్వతం తతో బీజం జజాప విధిపూర్వకం ।
పండితశ్చాతివిఖ్యాతో ద్విజోఽసౌ ధరణీతలే ॥ ౪౪॥

ప్రతిపర్వసు గాయంతి బ్రాహ్మణా యద్యశః సదా ।
ఆఖ్యానం చాతివిస్తీర్ణ స్తువంతి మునయః కిల ॥ ౪౫॥

తచ్ఛ్రుత్వా సదనం తస్య సమాగమ్య తదాశ్రమే ।
యేన త్యక్తః పురా తేన గృహం నీతోఽతిమానితః ॥ ౪౬॥

తస్మాద్రాజన్సదా సేవ్యా పూజనీయా చ భక్తితః ।
ఆదిశక్తిః పరా దేవీ జగతాం కారణం హి సా ॥ ౪౭॥

తస్యా యజ్ఞం మహారాజ కురు వేదవిధానతః ।
సర్వకామప్రదం నిత్యం నిశ్చయం కథితం పురా ॥ ౪౮॥

స్మృతా సంపూజితా భక్త్యా ధ్యాతా చోచ్చారితా స్తుతా ।
దదాతి వాంఛితానర్థాన్కార్యదా తేన కీర్త్యతే ॥ ౪౯॥

అనుభావమిదం రాజన్ కర్తవ్యం సర్వథా బుధైః ।
దృష్ట్వా రోగయుతాందీనాన్క్షుధితాన్నిర్ధనాంఛఠాన్ ॥ ౫౦॥

జనానార్తాంస్తథా మూర్ఖాన్పీడితాన్వైరిభిః సదా ।
దాసానాజ్ఞాకరాన్క్షుద్రాన్వికలాన్విహ్వలానథ ॥ ౫౧॥

అతృప్తాన్భోజనే భోగే సదార్తానజితేంద్రియాన్ ।
తృష్ణాధికానశక్తాంశ్చ సదాధిపరిపీడితాన్ ॥ ౫౨॥

తథా విభవసంపన్నాన్ పుత్రపౌత్రవివర్ధనాన్ ।
పుష్టదేహాంశ్చ సంభోగైః సంయుతాన్వేదవాదినః ॥ ౫౩॥

రాజలక్ష్మ్యా యుతాంఛూరాన్వశీకృతజనానథ ।
స్వజనైరవియుక్తాంశ్చ సర్వలక్షణలక్షితాన్ ॥ ౫౪॥

వ్యతిరేకాన్వయాభ్యాం చ విచేతవ్యం విచక్షణైః ।
ఏభిర్న పూజితా దేవీ సర్వార్థఫలదా శివా ॥ ౫౫॥

సమారాధితా చ తథా నృభిరేభిః సదాంబికా ।
యతోఽమీ సుఖినః సర్వే సంసారేఽస్మిన్న సంశయః ॥ ౫౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి రాజంఛ్రుతం తత్ర మయా మునిసమాగమే ।
లోమశస్య ముఖాత్కామం దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ॥ ౫౭॥

ఇతి సంచింత్య రాజేంద్ర కర్తవ్యం చ సదార్చనం ।

భక్త్యా పరమయా దేవ్యాః ప్రీత్యా చ పురుషర్షభ ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ అంబాయజ్ఞవిధివర్ణనం

రాజోవాచ ।
వద యజ్ఞవిధిం సమ్యగ్దేవ్యాస్తస్యాః సమంతతః ।
శ్రుత్వా కరోమ్యహం స్వామిన్యథాశక్తి హ్యతంద్రితః ॥ ౧॥

పూజావిధిం చ మంత్రాంశ్చ హోమద్రవ్యమసంశయం ।
బ్రాహ్మణాః కతిసంఖ్యాశ్చ దక్షిణాశ్చతథా పునః ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి దేవ్యా యజ్ఞం విధానతః ।
త్రివిధం తు సదా జ్ఞేయం విధిదృష్టేన కర్మణా ॥ ౩॥

సాత్త్వికం రాజసం చైవ తామసం చ తథాపరం ।
మునీనాం సాత్త్వికం ప్రోక్తం నృపాణాం రాజసం స్మృతం ॥ ౪॥

తామసం రాక్షసానాం వై జ్ఞానినాం తు గుణోజ్ఝితం ।
విముక్తానాం జ్ఞానమయం విస్తరాత్ప్రబ్రవీమి తే ॥ ౫॥

దేశః కాలస్తథా ద్రవ్యం మంత్రాశ్చ బ్రాహ్మణాస్తథా ।
శ్రద్ధా చ సాత్వకీ యత్ర తం యజ్ఞం సాత్త్వికం విదుః ॥ ౬॥

ద్రవ్యశుద్ధిః క్రియాశుద్ధిర్మంత్రశుద్ధిశ్చ భూమిప ।
భవేద్యది తదా పూర్ణం ఫలం భవతి నాన్యథా ॥ ౭॥

అన్యాయోపార్జితేనైవ కర్తవ్యం సుకృతం కృతం ।
న కీర్తిరిహ లోకే చ పరలోకే న తత్ఫలం ॥ ౮॥

తస్మాన్న్యాయార్జితేనైవ కర్తవ్యం సుకృతం సదా ।
యశసే పరలోకాయ భవత్యేవ సుఖాయ చ ॥ ౯॥

ప్రత్యక్షం తవ రాజేంద్ర పాండవైస్తు మఖః కృతః ।
రాజసూయః క్రతువరః సమాప్తవరదక్షిణః ॥ ౧౦॥

యత్ర సాక్షాద్ధరిః కృష్ణో యాదవేంద్రో మహామనాః ।
బ్రాహ్మణాః పూర్ణవిద్యాశ్చ భారద్వాజాదయస్తథా ॥ ౧౧॥

కృత్వా యజ్ఞం సుసంపూర్ణం మాసమాత్రేణ పాండవైః ।
ప్రాప్తం మహత్తరం కష్టం వనవాసశ్చ దారుణః ॥ ౧౨॥

పీడనంచైవ పాంచాల్యాస్తథా ద్యూతే పరాజయః ।
వనవాసో మహత్కష్టం క్వ గతం మఖజం ఫలం ॥ ౧౩॥

దాసత్వంచ విరాటస్య కృతం సర్వమహాత్మభిః |
కీచకేన పరిక్లిష్టా ద్రౌపదీ చ ప్రమద్వరా || ౧౪||

ఆశీర్వాదా ద్విజాతీనాం క్వ గతాః శుద్ధచేతసాం |
భక్తిర్వా వాసుదేవస్య క్వ గతా తత్ర సంకటే || ౧౫||

న రక్షితా తదా బాలా కేనాపి ద్రుపదాత్మజా |
ప్రాప్తకేశగ్రహా కాలే సాధ్వీ చ వరవర్ణినీ || ౧౬||

కిమత్ర చింతనీయం వై ధర్మవైగుణ్యకారణం |
కేశవే సతి దేవేశే ధర్మపుత్రే యుధిష్ఠిరే || ౧౭||

భవితవ్యమితి ప్రోక్తే నిష్ఫలః స్యాత్తదాగమః |
వేదమంత్రాస్తథాన్యే చ వితథాః స్యురసంశయం || ౧౮||

సాధనం నిష్ఫలం సర్వముపాయశ్చ నిరర్థకః |
భవితవ్యం భవత్యేవ వచనే ప్రతిపాదకే || ౧౯||

ఆగమోఽప్యర్థవాదః స్యాత్క్రియాః సర్వా నిరర్థకాః |
స్వర్గార్థంచ తపో వ్యర్థం వర్ణధర్మశ్చ వై తథా || ౨౦||

సర్వం ప్రమాణం వ్యర్థం స్యాద్భవితవ్యే కృతే హృది |
ఉభయంచాపి మంతవ్యం దైవం చోపాయ ఏవ చ || ౨౧||

కృతే కర్మణి చేత్సిద్ధిర్విపరీతా యదా భవేత్ |
వైగుణ్యం కల్పనీయం స్యాత్ప్రాజ్ఞైః పండితమౌలిభిః || ౨౨||

తత్కర్మ బహుధా ప్రోక్తం విద్వద్భిః కర్మకారిభిః |
కర్తృభేదాన్మంత్రభేదాద్ద్రవ్యభేదాత్తథా పునః || ౨౩||

యథా మఘవతా పూర్వం విశ్వరూపో వృతో గురుః |
విపరీతం కృతం తేన కర్మ మాతృహితాయ వై || ౨౪||

దేవేభ్యో దానవేభ్యస్తు స్వస్తీత్యుక్త్వా పునః పునః |
అసురా మాతృపక్షీయాః కృతం తేషాంచ రక్షణం || ౨౫||

దైత్యాన్ దృష్ట్వాతిసంపుష్టాంశ్చుకోప మఘవా తదా |
శిరాంసి తస్య వజ్రేణ చిచ్ఛేద తరసా హరిః || ౨౬||

క్రియావైగుణ్యమత్రైవ కర్తృభేదాదసంశయం |
నోచేత్పంచాలరాజేన రోషేణాపి కృతా క్రియా || ౨౭||

భారద్వాజవినాశాయ పుత్రస్యోత్పాదనాయ చ |
ధృష్టద్యుమ్నః సముత్పన్నో వేదిమధ్యాచ్చ ద్రౌపదీ || ౨౮||

పురా దశరథేనాపి పుత్రేష్టిస్తు కృతా యదా |
అపుత్రస్య సుతాస్తస్య చత్వారః సంప్రజజ్ఞిరే || ౨౯||

అతః క్రియా కృతా యుక్త్యా సిద్ధిదా సర్వథా భవేత్ ।
అయుక్త్యా విపరితా స్యాత్సర్వథా నృపసత్తమ ॥ ౩౦॥

పాండవానాం యథా యజ్ఞే కించిద్వైగుణ్యయోగతః ।
విపరీతం ఫలం ప్రాప్తం నిర్జితాస్తే దురోదరే ॥ ౩౧॥

సత్యవాదీ తథా రాజన్ ధర్మపుత్రో యుధిష్ఠిరః ।
ద్రౌపదీ చ తథా సాధ్వీ తథాన్యేప్యనుజాః శుభాః ॥ ౩౨॥

కుద్రవ్యయోగాద్వైగుణ్యం సముత్పన్నం మఖేఽథవా ।
సాభిమానైః కృతాద్వాపి దూషణం సముపస్థితం ॥ ౩౩॥

సాత్త్వికస్తు మహారాజ దుర్లభో వై మఖః స్మృతః ।
వైఖానసమునీనాం హి విహితోఽసౌ మహామఖః ॥ ౩౪॥

సాత్త్వికం భోజనం యే వై నిత్యం కుర్వంతి తాపసాః ।
న్యాయార్జితంచ వన్యంచ తథా ఋష్యం సుసంస్కృతం ॥ ౩౫॥

పురోడాశపరా నిత్యం వియూపా మంత్రపూర్వకాః ।
శ్రద్ధాధికా మఖా రాజన్ సాత్త్వికాః పరమాః స్మృతాః ॥ ౩౬॥

రాజసా ద్రవ్యబహులాః సయూపాశ్చ సుసంస్కృతాః ।
క్షత్రియాణాం విశాంచైవ సాభిమానాశ్చ వై మఖాః ॥ ౩౭॥

తామసా దానవానాం వై సక్రోధా మదవర్ధకాః ।
సామర్షాః సంస్కృతాః క్రూరా మఖాః ప్రోక్తా మహాత్మభిః ॥ ౩౮॥

మునీనాం మోక్షకామానాం విరక్తానాం మహాత్మనాం ।
మానసస్తు స్మృతో యాగః సర్వసాధనసంయుతః ॥ ౩౯॥

అన్యేషు సర్వయజ్ఞేషు కించిన్న్యూనం భవేదపి ।
ద్రవ్యేణ శ్రద్ధయా వాఽపి క్రియయా బ్రాహ్మణైస్తథా ॥ ౪౦॥

దేశకాలపృథగ్ద్రవ్యసాధనైః సకలైస్తథా ।
నాన్యో భవతి పూర్ణో వై తథా భవతి మానసః ॥ ౪౧॥

ప్రథమం తు మనః శోధ్యం కర్తవ్యం గుణవర్జితం ।
శుద్ధే మనసి దేహో వై శుద్ధ ఏవ న సంశయః ॥ ౪౨॥

ఇంద్రియార్థపరిత్యక్తం యదా జాతం మనః శుచి ।
తదా తస్య మఖస్యాసౌ ప్రభవేదధికారవాన్ ॥ ౪౩॥

తదాఽసౌ మండపం కృత్వా బహుయోజనవిస్తృతం ।
స్తంభైశ్చ విపులైః శ్లక్ష్ణై ర్యజ్ఞియద్రుమసంభవైః ॥ ౪౪॥

వేదీం చ విశదాం తత్ర మనసా పరికల్పయేత్ ।
అగ్నయోఽపి తథా స్థాప్యా విధివన్మనసా కిల ॥ ౪౫॥

బ్రాహ్మణానాంచ వరణం తథైవ ప్రతిపాద్య చ |
బ్రహ్మాధ్వర్యుస్తథా హోతా ప్రస్తోతా విధిపూర్వకం || ౪౬||

ఉద్గాతా ప్రతిహర్తా చ సభ్యాశ్చాన్యే యథావిధి |
పూజనీయాః ప్రయత్నేన మనసైవ ద్విజోత్తమాః || ౪౭||

ప్రాణోఽపానస్తథా వ్యానః సమానోదాన ఏవ చ |
పావకాః పంచ ఏవైతే స్థాప్యా వేద్యాం విధానతః || ౪౮||

గార్హపత్యస్తదా ప్రాణోఽపానశ్చాహవనీయకః |
దక్షిణాగ్నిస్తథా వ్యానః సమానశ్చావసథ్యకః || ౪౯||

సభ్యోదానః స్మృతా హ్యేతే పావకాః పరమోత్కటాః |
ద్రవ్యంచ మనసా భావ్యం నిర్గుణం పరమం శుచి || ౫౦||

మన ఏవ తదా హోతా యజమానస్తథైవ తత్ |
యజ్ఞాధిదేవతా బ్రహ్మ నిర్గుణం చ సనాతనం || ౫౧||

ఫలదా నిర్గుణా శక్తిః సదా నిర్వేదదా శివా |
బ్రహ్మవిద్యాఖిలాధారా వ్యాప్య సర్వత్ర సంస్థితా || ౫౨||

తదుద్దేశేన తద్ద్రవ్యం హునేత్ప్రాణాగ్నిషు ద్విజః |
పశ్చాచ్చిత్తం నిరాలంబం కృత్వా ప్రాణానపి ప్రభో || ౫౩||

కుండలీముఖమార్గేణ హునేద్బ్రహ్మణి శాశ్వతే |
స్వానుభూత్యా స్వయం సాక్షాత్స్వాత్మభూతాం మహేశ్వరీం || ౫౪||

సమాధినైవ యోగేన ధ్యాయేచ్చేతస్యనాకులః |
సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని || ౫౫||

యదా పశ్యతి భూతాత్మా తదా పశ్యతి తాం శివాం |
దృష్ట్వా తాం బ్రహ్మవిద్యాభయాత్సచ్చిదానందరూపిణీం || ౫౬||

తదా మాయాదికం సర్వం దగ్ధం భవతి భూమిప |
ప్రారబ్ధం కర్మమాత్రం తు యావద్దేహం చ తిష్ఠతి || ౫౭||

జీవన్ముక్తస్తదా జాతో మృతో మోక్షమవాప్నుయాత్ |
కృతకృత్యో భవేత్తాత యో భజేజ్జగదంబికాం || ౫౮||

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ధ్యేయా శ్రీభువనేశ్వరీ |
శ్రోతవ్యా చైవ మంతవ్యా గురువాక్యానుసారతః || ౫౯||

రాజన్నేవం కృతో యజ్ఞో మోక్షదో నాత్ర సంశయః |
అన్యే యజ్ఞాః సకామాస్తు ప్రభవంతి క్షయోన్ముఖాః || ౬౦||

అగ్నిష్టోమేన విధివత్స్వర్గకామో యజేదితి |
వేదానుశాసనం చైతత్ప్రవదంతి మనీషిణః || ౬౧||

క్షీణే పుణ్యే మృత్యులోకం విశంతి చ యథామతి |
తస్మాత్తు మానసః శ్రేష్ఠో యజ్ఞోఽప్యక్షయ ఏవ సః || ౬౨||

న రాజ్ఞా సాధితుం యోగ్యో మఖోఽసౌ జయమిచ్ఛతా |
తామసస్తు కృతః పూర్వం సర్పయజ్ఞస్త్వయాధునా || ౬౩||

వైరం నిర్వాహితం రాజంస్తక్షకస్య దురాత్మనః |
యత్కృతే నిహతాః సర్పాస్త్వయాఽగ్నౌ కోటిశః పరే || ౬౪||

దేవీయజ్ఞం కురుష్వాద్య వితతం విధిపూర్వకం |
విష్ణునా యః కృతః పూర్వం సృష్ట్యాదౌ నృపసత్తమ || ౬౫||

తథా త్వం కురు రాజేంద్ర విధిం తే ప్రబ్రవీమ్యహం |
బ్రాహ్మణాః సంతి రాజేంద్ర విధిజ్ఞా వేదవిత్తమాః || ౬౬||

దేవీబీజవిధానజ్ఞా మంత్రమార్గవిచక్షణాః |
యాజకాస్తే భవిష్యంతి యజమానస్త్వమేవ హి || ౬౭||

కృత్వా యజ్ఞం విధానేన దత్త్వా పుణ్యం మఖార్జితం |
సముద్ధర మహారాజ పితరం దుర్గతింగతం || ౬౮||

విప్రావమానజం పాపం దుర్ఘటం నరకప్రదం |
తథైవ శాపజో దోషః ప్రాప్తః పిత్రా తవానఘ || ౬౯||

తథా దుర్మరణం ప్రాప్తం సర్పదంశేన భూభుజా |
అంతరాలే తథా మృత్యుర్న భూమౌ కుశసంస్తరే || ౭౦||

న సంగ్రామే న గంగాయాం స్నానదానాదివర్జితం |
మరణం తే పితుస్తత్ర సౌధే జాతం కురూద్వహ || ౭౧||

కృపణాని చ సర్వాణి నరకస్య నృపోత్తమ |
తత్రైకం కారణం తస్య న జాతం చాతిదుర్లభం || ౭౨||

యత్ర యత్ర స్థితఃప్రాణో జ్ఞాత్వా కాలం సమాగతం |
సాధనానామభావేఽపి హ్యావశశ్చాతిసంకటే || ౭౩||

యదా నిర్వేదమాయాతి మనసా నిర్మలేన వై |
పంచభూతాత్మకో దేహో మమ కించాత్ర దుఃఖదం || ౭౪||

పతత్వద్య యథాకామం ముక్తోఽహం నిర్గుణోఽవ్యయః |
నాశాత్మకాని తత్త్వాని తత్ర కా పరిదేవనా || ౭౫||

బ్రహ్మైవాహం న సంసారీ సదా ముక్తః సనాతనః |
దేహేన మమ సంబంధః కర్మణా ప్రతిపాదితః || ౭౬||

తాని సర్వాణి ముక్తాని శుభాని చేతరాణి చ |
మనుష్యదేహయోగేన సుఖదుఃఖానుసాధనాత్ || ౭౭||

విముక్తోఽతిభయాద్ఘోరాదస్మాత్సంసారసంకటాత్ ।
ఇత్యేవం చింత్యమానస్తు స్నానదానవివర్జితః ॥ ౭౮॥

మరణం చేదవాప్నోతి స ముచ్యేజ్జన్మదుఃఖతః ।
ఏషా కాష్ఠా పరా ప్రోక్తా యోగినామపి దుర్లభా ॥ ౭౯॥

పితా తే నృపశార్దూల శ్రుత్వా శాపం ద్విజోదితం ।
దేహే మమత్వం కృతవాన్న నిర్వేదమవాప్తవాన్ ॥ ౮౦॥

నీరోగో మమ దేహోఽయం రాజ్యం నిహతకంటకం ।
కథం జీవామ్యహం కామం మంత్రజ్ఞానానయంతు వై ॥ ౮౧॥

ఔషధం మణిమంత్రం చ యంత్రం పరమకం తథా ।
ఆరోహణం తథా సౌధే కృతవాన్నృపతిస్తదా ॥ ౮౨॥

న స్నానం న కృతం దానం న దేవ్యాః స్మరణం కృతం ।
న భూమౌ శయనం చైవ దైవం మత్వా పరం తథా ॥ ౮౩॥

మగ్నో మోహార్ణవే ఘోరే మృతః సౌధేఽహినా హతః ।
కృత్వా పాపం కలేర్యోగాత్తాపసస్యావమానజం ॥ ౮౪॥

అవశ్యమేవ నరకమేతైరాచరణైర్భవేత్ ।
తస్మాత్త్వం పితరం పాపాత్సముద్ధర నృపోత్తమ ॥ ౮౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య వ్యాసస్యామితతేజసః ।
సాశ్రుకంఠోఽతిదుఃఖార్తో బభూవ జనమేజయః ॥ ౮౬॥

ధిగిదం జీవితం మేఽద్య పితా మే నరకే స్థితః ।
తత్కరోమి యథైవాద్య స్వర్గం యాత్యుత్తరాసుతః ॥ ౮౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే అంబాయజ్ఞవిధివర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ విష్ణునానుష్ఠానవర్ణనం

రాజోవాచ ।
హరిణా తు కథం యజ్ఞః కృతః పూర్వం పితామహ ।
జగత్కారణరూపేణ విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౧॥

కే సహాయాస్తు తత్రాసన్బ్రాహ్మణాః కే మహామతే ।
ఋత్విజో వేదతత్త్వజ్ఞాస్తన్మే బ్రూహి పరంతప ॥ ౨॥

పశ్చాత్కరోమ్యహం యజ్ఞం విధిదృష్టేన కర్మణా ।
శ్రుత్వా విష్ణుకృతం యాగమంబికాయాః సమాహితః ॥ ౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।

రాజంచ్ఛృణు మహాభాగ విస్తరం పరమాద్భుతం |
యథా భగవతా యజ్ఞః కృతశ్చ విధిపూర్వకః || ౪||

విసర్జితా యదా దేవ్యా దత్త్వా శక్తీశ్చ తాస్త్రయః |
కాజేశాః పురుషా జాతా విమానవరమాస్థితాః || ౫||

ప్రాప్తా మహార్ణవం ఘోరం త్రయస్తే విబుధోత్తమాః |
చక్రుః స్థానాని వాసార్థం సముత్పాద్య ధరాం స్థితాః || ౬||

ఆధారశక్తిరచలా ముక్తా దేవ్యా స్వయం తతః |
తదాధారా స్థితా జాతా ధరా మేదఃసమన్వితా || ౭||

మధుకైటభయోర్మేదః సంయోగాన్మేదినీ స్మృతా |
ధారణాచ్చ ధరా ప్రోక్తా పృథ్వీ విస్తారయోగతః || ౮||

మహీ చాపి మహీయస్త్వాద్ధృతా సా శేషమస్తకే |
గిరయశ్చ కృతాః సర్వే ధారణార్థ ప్రవిస్తరాః || ౯||

లోహకీలం యథా కాష్ఠే తథా తే గిరయః కృతాః |
మహీధరో మహారాజ ప్రోచ్యతే విబుధైర్జనైః || ౧౦||

జాతరూపమయో మేరుర్బహుయోజనవిస్తరః |
కృతో మణిమయైః శృంగైః శోభితః పరమాద్భుతః || ౧౧||

మరీచిర్నారదోఽత్రిశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః |
దక్షో వసిష్ఠ ఇత్యేతే బ్రహ్మణః ప్రథితాః సుతాః || ౧౨||

మరీచేః కశ్యపో జాతో దక్షకన్యాస్త్రయోదశ |
తాభ్యో దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ సముత్పన్నా హ్యనేకశః || ౧౩||

తతస్తు కాశ్యపీ సృష్టిః ప్రవృత్తా చాతివిస్తరా |
మనుష్యపశుసర్పాదిజాతిభేదైరనేకధా || ౧౪||

బ్రహ్మణశ్చార్ధదేహాత్తు మనుః స్వాయంభువోఽభవత్ |
శతరూపా తథా నారీ సంజాతా వామభాగతః || ౧౫||

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ సుతౌ తస్యా బభూవతుః |
తిస్త్రః కన్యా వరారోహా హ్యభవన్నతిసుందరీః || ౧౬||

ఏవం సృష్టిం సముత్పాద్య భగవాన్కమలోద్భవః |
చకార బ్రహ్మలోకంచ మేరుశృంగే మనోహరం || ౧౭||

వైకుంఠం భగవాన్విష్ణూ రమారమణముత్తమం |
క్రీడాస్థానం సురమ్యంచ సర్వలోకోపరిస్థితం || ౧౮||

శివోఽపి పరమం స్థానం కైలాసాఖ్యం చకార హ |
సమాసాద్య భూతగణం విజహార యథారుచి || ౧౯||

స్వర్గస్త్రివిష్టపో మేరుశిఖరోపరి కల్పితః ।
తచ్చ స్థానం సురేంద్రస్య నానారత్నవిరాజితం ॥ ౨౦॥

సముద్రమథనాత్ప్రాప్తః పారిజాతస్తరుత్తమః ।
చతుర్దంతస్తథా నాగః కామధేనుశ్చ కామదా ॥ ౨౧॥

ఉచ్చైఃశ్రవాస్తథాశ్వో వై రంభాద్యప్సరసస్తథా ।
ఇంద్రేణోపాత్తమఖిలం జాతం వై స్వర్గభూషణం ॥ ౨౨॥

ధన్వంతరిశ్చంద్రమాశ్చ సాగరాచ్చ సముద్బభౌ ।
స్వర్గస్థితౌ విరాజేతే దేవౌ బహుగణైర్వృతౌ ॥ ౨౩॥

ఏవం సృష్టిః సముత్పన్నా త్రివిధా నృపసత్తమ ।
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిభేదైర్వివిధకల్పితా ॥ ౨౪॥

అండజాః స్వేదజాశ్చైవ చోద్భిజ్జాశ్చ జరాయుజాః ।
చతుర్భేదైః సముత్పన్నా జీవాః కర్మయుతాః కిల ॥ ౨౫॥

ఏవం సృష్టిం సమాసాద్య బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః ।
విహారం స్వేషు స్థానేషు చక్రుః సర్వే యథేప్సితం ॥ ౨౬॥

ఏవం ప్రవర్తితే సర్గే భగవాన్ప్రభురచ్యుతః ।
మహాలక్ష్మ్యా సమం తత్ర చిక్రీడ భువనే స్వకే ॥ ౨౭॥

ఏకస్మిన్సమయే విష్ణుర్వైకుంఠే సంస్థితః పురా ।
సుధాసింధుస్థితం ద్వీపం సస్మార మణిమండితం ॥ ౨౮॥

యత్ర దృష్ట్వా మహామాయాం మంత్రశ్చాసాదితః శుభః ।
స్మృత్వా తాం పరమాం శక్తిం స్త్రీభావం గమితో యథా ॥ ౨౯॥

యజ్ఞం కర్తుం మనశ్చక్రే అంబికాయా రమాపతిః ।
ఉత్తీర్య భువనాత్తస్మాత్సమాహూయ మహేశ్వరం ॥ ౩౦॥

బ్రహ్మాణం వరుణం శక్రం కుబేరం పావకం యమం ।
వసిష్ఠం కశ్యపం దక్షం వామదేవం బృహస్పతిం ॥ ౩౧॥

సంభారం కల్పయామాస యజ్ఞార్థం చాతివిస్తరం ।
మహావిభవసంయుక్తం సాత్త్వికంచ మనోహరం ॥ ౩౨॥

మండపం వితతం తత్ర కారయామాస శిల్పిభిః ।
ఋత్విజో వరయామాస సప్తవింశతిసువ్రతాన్ ॥ ౩౩॥

చితించ కారయామాస వేదీశ్చైవ సువిస్తరాః ।
ప్రజేపుర్బ్రాహ్మణా మంత్రాందేవ్యా బీజసమన్వితాన్ ॥ ౩౪॥

జుహువుస్తే హవిః కామం విధివత్పరికల్పితే ।
కృతే తు వితతే హోమే వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౩౫॥

విష్ణుం తదా సమాభాష్య సుస్వరా మధురాక్షరా ।
విష్ణో త్వం భవ దేవానాం హరే శ్రేష్ఠతమః సదా ॥ ౩౬॥

మాన్యశ్చ పూజనీయశ్చ సమర్థశ్చ సురేష్వపి ।
సర్వే త్వామర్చయిష్యంతి బ్రహ్మాద్యాశ్చ సవాసవాః ॥ ౩౭॥

ప్రభవిష్యంతి భో భక్త్యా మానవా భువి సర్వతః ।
వరదస్త్వం చ సర్వేషాం భవితా మానవేషు వై ॥ ౩౮॥

కామదః సర్వదేవానాం పరమః పరమేశ్వరః ।
సర్వయజ్ఞేషు ముఖ్యస్త్వం పూజ్యః సర్వైశ్చ యాజ్ఞికైః ॥ ౩౯॥

త్వాం జనాః పూజయిష్యంతి వరదస్త్వం భవిష్యసి ।
శ్రయిష్యంతి చ దేవాస్త్వాం దానవైరతిపీడితాః ॥ ౪౦॥

శరణస్త్వంచ సర్వేషాం భవితా పురుషోత్తమ ।
పురాణేషు చ సర్వేషు వేదేషు వితతేషు చ ॥ ౪౧॥

త్వం వై పూజ్యతమః కామం కీర్తిస్తవ భవిష్యతి ।
యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భూతలే ॥ ౪౨॥

తదాంశేనావతీర్యాశు కర్తవ్యం ధర్మరక్షణం ।
అవతారాః సువిఖ్యాతాః పృథివ్యాం తవ భాగశః ॥ ౪౩॥

భవిష్యంతి ధరాయాం వై మాననీయా మహాత్మనాం ।
అవతారేషు సర్వేషు నానాయోనిషు మాధవ ॥ ౪౪॥

విఖ్యాతః సర్వలోకేషు భవితా మధుసూదన ।
అవతారేషు సర్వేషు శక్తిస్తే సహచారిణీ ॥ ౪౫॥

భవిష్యతి మమాంశేన సర్వకార్యప్రసాధినీ ।
వారాహీ నారసింహీ చ నానాభేదైరనేకధా ॥ ౪౬॥

నానాయుధాః శుభాకారాః సర్వాభరణమండితాః ।
తాభిర్యుక్తః సదా విష్ణో సురకార్యాణి మాధవ ॥ ౪౭॥

సాధయిష్యసి తత్సర్వం మద్దత్తవరదానతః ।
తాస్త్వయా నావమంతవ్యాః సర్వదా గర్వలేశతః ॥ ౪౮॥

పూజనీయాః ప్రయత్నేన మాననీయాశ్చ సర్వథా ।
నూనం తా భారతే ఖండే శక్తయః సర్వకామదాః ॥ ౪౯॥

భవిష్యంతి మనుష్యాణాం పూజితాః ప్రతిమాసు చ ।
తాసాం తవ చ దేవేశ కీర్తిః స్యాందఖిలేష్వపి ॥ ౫౦॥

ద్వీపేషు సప్తస్వపి చ విఖ్యాతా భువి మండలే ।
తాశ్చ త్వాం వై మహాభాగ మానవా భువి మండలే ॥ ౫౧॥

అర్చయిష్యంతి వాంఛార్థం సకామాః సతతం హరే ।
అర్చాసు చోపహారైశ్చ నానాభావసమన్వితాః ॥ ౨౨॥

పూజయిష్యంతి వేదోక్తైర్మంత్రైర్నామజపైస్తథా ।
మహిమా తవ భూర్లోకే స్వర్గే చ మధుసూదన ॥ ౨౩॥

పూజనాద్దేవదేవేశ వృద్ధిమేష్యతి మానవైః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి దత్త్వా వరాన్వాణీ విరరామ ఖసంభవా ॥ ౨౪॥

భగవానపి ప్రీతాత్మా హ్యభవచ్ఛ్రవణాదివ ।
సమాప్య విధివద్యజ్ఞం భగవాన్హరిరీశ్వరః ॥ ౨౫॥

విసర్జయిత్వా తాందేవాన్బ్రహ్మపుత్రాన్మునీనథ ।
జగామానుచరైః సార్ధం వైకుంఠం గరుడధ్వజః ॥ ౨౬॥

స్వాని స్వాని చ ధిష్ణ్యాని పునః సర్వే సురాస్తతః ।
మునయో విస్మితా వార్తాం కుర్వంతస్తే పరస్పరం ।౨౭॥

యయుః ప్రముదితాః కామం స్వాశ్రమాన్పావనానథ ॥ ౨౮॥

శ్రుత్వా వాణీం పరమవిశదాం వ్యోమజాం శ్రోత్రరమ్యాం
సర్వేషాం వై ప్రకృతివిషయే భక్తిభావశ్చ జాతః ।
చక్రుః సర్వే ద్విజమునిగణాః పూజనం భక్తియుక్తా-
స్తస్యాః కామం నిఖిలఫలదం చాగమోక్తం మునీంద్రాః ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే అంబికామఖస్య విష్ణునానుష్ఠానవర్ణనం త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ యుధాజిద్వీరసేనయోర్యుద్ధార్థం సజ్జీభవనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
శ్రుతో వై హరిణా క్లృప్తో యజ్ఞో విస్తరతో ద్విజ ।
మహిమానం తథాంబాయా వద విస్తరతో మమ ॥ ౧॥

శ్రుత్వా దేవ్యాశ్చరిత్రం వై కుర్వే మఖమనుత్తమం ।
ప్రసాదాత్తవ విప్రేంద్ర భవిష్యామి చ పావనః ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి దేవ్యాశ్చరితముత్తమం ।
ఇతిహాసం పురాణంచ కథయామి సువిస్తరం ॥ ౩॥

కోసలేషు నృపశ్రేష్ఠః సూర్యవంశసముద్భవః ।
పుష్యపుత్రో మహాతేజా ధ్రువసంధిరితి స్మృతః ॥ ౪॥

ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ వర్ణాశ్రమహితే రతః ।

అయోధ్యాయాం సమృద్ధాయాం రాజ్యం చక్రే శుచివ్రతః ॥ ౫॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చాన్యే తథా ద్విజాః ।
స్వాం స్వాం వృత్తిం సమాస్థాయ తద్రాజ్యే ధర్మతోఽభవన్ ॥ ౬॥

న చౌరాః పిశునా ధూర్తాస్తస్య రాజ్యే చ కుత్రచిత్ ।
దంభాః కృతఘ్నా మూర్ఖాశ్చ వసంతి కిల మానవాః ॥ ౭॥

ఏవం వై వర్తమానస్య నృపస్య కురుసత్తమ ।
ద్వే పత్న్యౌ రూపసంపన్నే హ్యాసతుః కామభోగదే ॥ ౮॥

మనోరమా ధర్మపత్నీ సురూపాఽతివిచక్షణా ।
లీలావతీ ద్వితీయా చ సాఽపి రూపగుణాన్వితా ॥ ౯॥

విజహార సపత్నీభ్యాం గృహేషూపవనేషు చ ।
క్రీడాగిరౌ దీర్ఘికాసు సౌధేషు వివిధేషు చ ॥ ౧౦॥

మనోరమా శుభే కాలే సుషువే పుత్రముత్తమం ।
సుదర్శనాభిధం పుత్రం రాజలక్షణసంయుతం ॥ ౧౧॥

లీలావత్యపి తత్పత్నీ మాసేనైకేన భామినీ ।
సుషువే సుందరం పుత్రం శుభే పక్షే దినే తథా ॥ ౧౨॥

చకార నృపతిస్తత్ర జాతకర్మాదికం ద్వయోః ।
దదౌ దానాని విప్రేభ్యః పుత్రజన్మప్రమోదితః ॥ ౧౩॥

ప్రీతిం తయోః సమాం రాజా చకార సుతయోర్నృప ।
నృపశ్చకార సౌహార్దేష్వంతరం న కదాచన ॥ ౧౪॥

చూడాకర్మ తయోశ్చక్రే విధినా నృపసత్తమః ।
యథావిభవమేవాసౌ ప్రీతియుక్తః పరంతపః ॥ ౧౫॥

కృతచూడౌ సుతౌ కామం జహ్రతుర్నృపతేర్మనః ।
క్రీడమానావుభౌ కాంతౌ లోకానామనురంజకౌ ॥ ౧౬॥

తయోః సుదర్శనో జ్యేష్ఠో లీలావత్యాః సుతః శుభః ।
శత్రుజిత్సంజ్ఞకః కామం చాటువాక్యో బభూవ హ ॥ ౧౭॥

నృపతేః ప్రీతిజనకో మంజువాక్చారుదర్శనః ।
ప్రజానాం వల్లభః సోఽభూత్తథా మంత్రిజనస్య వై ॥ ౧౮॥

తథా తస్మిన్నృపః ప్రీతించకార గుణయోగతః ।
మందభాగ్యాన్మందభావో న తథా వై సుదర్శనే ॥ ౧౯॥

ఏవం గచ్ఛతి కాలే తు ధ్రువసంధిర్నృపోత్తమః ।
జగామ వనమధ్యేఽసౌ మృగయాభిరతః సదా ॥ ౨౦॥

నిఘ్నన్మృగాన్ రురూన్కంబూన్సూకరాన్గవయాంఛశాన్ ।
మహిషాంఛరభాన్ఖడ్గాంశ్చిక్రీడ నృపతిర్వనే ॥ ౨౧॥

క్రీడమానే నృపే తత్ర వనే ఘోరేఽతిదారుణే ।
ఉదతిష్ఠన్నికుంజాత్తు సింహః పరమకోపనః ॥ ౨౨॥

రాజ్ఞా శిలీముఖేనాదౌ విద్ధః క్రోధవశం గతః ।
దృష్ట్వాగ్రే నృపతిం సింహో ననాద మేఘనిఃస్వనః ॥ ౨౩॥

కృత్వా చోర్ధ్వం స లాంగూలం ప్రసారితబృహత్సటః ।
హంతుం నృపతిమాకాశాదుత్పపాతాతికోపనః ॥ ౨౪॥

నృపతిస్తరసా వీక్ష్య దధారాసిం కరే తదా ।
వామే చర్మ సమాదాయ స్థితః సింహ ఇవాపరః ॥ ౨౫॥

సేవకాస్తస్య యే సర్వే తేఽపి బాణాన్పృథక్పృథక్ ।
అముంచన్కుపితాః కామం సింహోపరి రుషాన్వితాః ॥ ౨౬॥

హాహాకారో మహానాసీత్సంప్రహారశ్చ దారుణః ।
ఉత్పపాత తతః సింహో నృపస్యోపరి దారుణః ॥ ౨౭॥

తం పతంతం సమాలోక్య ఖడ్గేనాభ్యహనన్నృపః ।
సోఽపి క్రూరైర్నఖాగ్రైశ్చ తత్రాగత్య విదారితః ॥ ౨౮॥

స నఖైరాహతో రాజా పపాత చ మమార వై ।
చుక్రుశుః సైనికాస్తే తు నిర్జఘ్నుర్విశిఖైస్తదా ॥ ౨౯॥

మృతః సింహోఽపి తత్రైవ భూపతిశ్చ తథా మృతః ।
సైనికైర్మంత్రిముఖ్యాశ్చ తత్రాగత్య నివేదితాః ॥ ౩౦॥

పరలోకగతం భూపం శ్రుత్వా తే మంత్రిసత్తమాః ।
సంస్కారం కారయామాసుర్గత్వా తత్ర వనాంతికే ॥ ౩౧॥

పరలోకక్రియాం సర్వాం వసిష్ఠో విధిపూర్వకం ।
కారయామాస తత్రైవ పరలోకసుఖావహం ॥ ౩౨॥

ప్రజాః ప్రకృతయశ్చైవ వసిష్ఠశ్చ మహామునిః ।
సుదర్శనం నృపం కర్తుం మంత్రం చక్రుః పరస్పరం ॥ ౩౩॥

ధర్మపత్నీసుతః శాంతః పురుషశ్చ సులక్షణః ।
అయం నృపాసనార్హశ్చ హ్యబ్రువన్మంత్రిసత్తమాః ॥ ౩౪॥

వసిష్ఠోఽపి తథైవాహ యోగ్యోఽయం నృపతేః సుతః ।
బాలోఽపి ధర్మవాన్ రాజా నృపాసనమిహార్హతి ॥ ౩౫॥

కృతే మంత్రే మంత్రివృద్ధైర్యుధాజిన్నామ పార్థివః ।
తత్రాజగామ తరసా శ్రుత్వా తూజ్జయినీపతిః ॥ ౩౬॥

మృతం జామాతరం శ్రుత్వా లీలావత్యాః పితా తదా ।
తత్రాజగామ త్వరితో దౌహిత్రప్రియకామ్యయా ॥ ౩౭॥

వీరసేనస్తథాఽఽయాతః సుదర్శనహితేచ్ఛయా ।
కలింగాధిపతిశ్చైవ మనోరమాపితా నృపః ॥ ౩౮॥

ఉభౌ తౌ సైన్యసంయుక్తౌ నృపౌ సాధ్వససంస్థితౌ ।
చక్రతుర్మంత్రిముఖ్యైస్తైర్మంత్రం రాజ్యస్య కారణాత్ ॥ ౩౯॥

యుధాజిత్తు తదాఽపృచ్ఛజ్జ్యేష్ఠః కః సుతతోర్ద్వయోః ।
రాజ్యం ప్రాప్నోతి జ్యేష్ఠో వై న కనీయాన్కదాచన ॥ ౪౦॥

వీరసేనోఽపి తత్రాహ ధర్మపత్నీసుతః కిల ।
రాజ్యార్హః స యథా రాజన్ శాస్త్రజ్ఞైర్భ్యో మయా శ్రుతం ॥ ౪౧॥

యుధాజిత్పునరాహేదం జ్యేష్ఠోఽయం చ యథా గుణైః ।
రాజలక్షణసంయుక్తో న తథాయం సుదర్శనః ॥ ౪౨॥

వివాదోఽత్ర సుసంపన్నో నృపయోస్తత్ర లుబ్ధయోః ।
కః సందేహమపాకర్తుం క్షమః స్యాదతిసంకటే ॥ ౪౩॥

యుధాజిన్మంత్రిణః ప్రాహ యూయం స్వార్థపరాః కిల ।
సుదర్శనం నృపం కృత్వా ధనం భోక్తుం కిలేచ్ఛథ ॥ ౪౪॥

యుష్మాకం తు విచారోఽయం మయా జ్ఞాతస్తథేంగితైః ।
శత్రుజిత్సబలస్తస్మాత్సమ్మతో వో నృపాసనే ॥ ౪౫॥

మయి జీవతి కః కుర్యాత్కనీయాంసం నృపం కిల ।
త్యక్త్వా జ్యేష్ఠం గుణార్హంచ సేనయా చ సమన్వితం ॥ ౪౬॥

నూనం యుద్ధం కరిష్యామి తస్మిన్ఖడ్గస్య మేదినీ ।
ధారయా చ ద్విధా భూయాద్యుష్మాకం తత్ర కా కథా ॥ ౪౭॥

వీరసేనస్తు తచ్ఛ్రుత్వా యుధాజితమభాషత ।
బాలౌ ద్వౌ సదృశప్రజ్ఞౌ కో భేదోఽత్ర విచక్షణ ॥ ౪౮॥

ఏవం వివదమానౌ తౌ సంస్థితౌ నృపతీ తదా ।
ప్రజాశ్చ ఋషయశ్చైవ బభూవుర్వ్యగ్రమానసాః ॥ ౪౯॥

సమాజగ్ముశ్చ సామంతాః ససైన్యాః క్లేశతత్పరాః ।
విగ్రహంచాభికాంక్షంతః పరస్పరమతంద్రితాః ॥ ౫౦॥

నిషాదా హ్యాయయుస్తత్ర శృంగవేరపురాశ్రయాః ।
రాజద్రవ్యమపాహర్తుం మృతం శ్రుత్వా మహీపతిం ॥ ౫౧॥

పుత్రౌ చ బాలకౌ శ్రుత్వా విగ్రహం చ పరస్పరం ।
చౌరాస్తత్ర సమాజగ్ముర్దేశదేశాంతరాదపి ॥ ౫౨॥

సమ్మర్దస్తత్ర సంజాతః కలహే సముపస్థితే |
యుధాజిద్వీరసేనశ్చ యుద్ధకామౌ బభూవతుః || ౫౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే యుధాజిద్వీరసేనయోర్యుద్ధార్థం సజ్జీభవనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః || ౧౪||

౧౫ మనోరమయా భారద్వాజాశ్రమం ప్రతి గమనం

వ్యాస ఉవాచ |
సంయుగే చ సతి తత్ర భూపయోరాహవాయ సముపాత్తశస్త్రయోః |
క్రోధలోభవశయోః సమం తతః సంబభూవ తుములస్తు విమర్దః || ౧||

సంస్థితః స సమరే ధృతచాపః పార్థివః పృథులబాహుయుధాజిత్ |
సంయుతః స్వబలవాహనాదికైరాహవాయ కృతనిశ్చయో నృపః || ౨||

వీరసేన ఇహ సైన్యసంయుతః క్షాత్రధర్మమనుస్మృత్య సంగరే |
పుత్రికాత్మజహితాయ పార్థివః సంస్థితః సురపతేః సమతేజాః || ౩||

స బాణవృష్టిం విససర్జ పార్థివో
యుధాజితం వీక్ష్య రణే స్థితంచ |
గిరిం తడిత్వానివ తోయవృష్టిభిః
క్రోధాన్వితః సత్యపరాక్రమోఽసౌ || ౪||

తం వీరసేనో విశిఖైః శిలాశితైః
సమావృణోదాశుగమైరజిహ్మగైః |
చిచ్ఛేద బాణైశ్చ శిలీముఖానసౌ
తేనైవ ముక్తానతివేగపాతినః || ౫||

గజరథతురగాణాం సంబభూవాతియుద్ధం
సురనరమునిసంఘైర్వీక్షితంచాతిఘోరం |
వితతవిహగవృందైరావృతం వ్యోమ సద్యః
పిశితమశితుకామైః కామగృధ్రాదిభిశ్చ || ౬||

తత్రాద్భుతా క్షతజసింధురువాహ ఘోరా
వృందేభ్య ఏవ గజవీరతురంగమాణాం |
త్రాసావహా నయనమార్గగతా నరాణాం
పాపాత్మనాం రవిజమార్గభవేవ కామం || ౭||

కీర్ణాని భిన్నపులినే నరమస్తకాని
కేశావృతాని చ విభాంతి యథైవ సింధౌ |
తుంబీఫలాని విహితాని విహర్తుకామై-
ర్బాలైర్యథా రవిసుతాప్రభవైశ్చ నూనం || ౮||

వీరం మృతం భువి గతం పతితం రథాద్వై
గృధ్రః పలార్థముపరి భ్రమతీతి మన్యే |
జీవోఽప్యసౌ నిజశరీరమవేక్ష్య కాంతం

కాంక్షత్యహోఽతివివశోఽపి పునః ప్రవేష్టుం ॥ ౯॥

ఆజౌ హతోఽపి నృవరః సువిమానరూఢః
స్వాంకే స్థితాం సురవధూం ప్రవదత్యభీష్టం ।
పశ్యాధునా మమ శరీరమిదం పృథివ్యాం
బాణాహతం నిపతితం కరభోరు కాంతం ॥ ౧౦॥

ఏకో హతస్తు రిపుణైవ గతోఽన్తరిక్షం
దేవాంగనాం సమధిగమ్య యుతో విమానే ।
తావత్ప్రియా హుతవహే సుసమర్ప్య దేహం
జగ్రాహ కాంతమబలా సబలా స్వకీయా ॥ ౧౧॥

యుద్ధే మృతౌ చ సుభటౌ దివి సంగతౌ తా-
వన్యోన్యశస్త్రనిహతౌ సహ సంప్రయాతౌ ।
తత్రైవ జఘ్నతురలం పరమాహితాస్త్రా-
వేకాప్సరోఽర్థవిహతౌ కలహాకులౌ చ ॥ ౧౨॥

కశ్చిద్దివా సమధిగమ్య సురాంగనాం వై
రూపాధికాం గుణవతీం కిల భక్తియుక్తః ।
స్వీయాన్ గుణాన్ప్రవితతాన్ప్రవదంస్తదాఽసౌ
తాం ప్రేమదామనుచకార చ యోగయుక్తః ॥ ౧౩॥

భౌమం రజోఽతివితతం దివి సంస్థితంచ
రాత్రిం చకార తరణించ సమావృణోద్యత్ ।
మగ్నం తదేవ రుధిరాంబునిధావకస్మాత్
ప్రాదుర్బభూవ రవిరప్యతికాంతియుక్తః ॥ ౧౪॥

కశ్చిద్గతస్తు గగనం కిల దేవకన్యాం
సంప్రాప్య చారువదనాం కిల భక్తియుక్తాం ।
నాంగీచకార చతురో వ్రతనాశభీతో
యాస్యత్యయం మమ వృథా హ్యనుకూలశబ్దః ॥ ౧౫॥

సంగ్రామే సంవృతే తత్ర యుధాజిత్పృథివీపతిః ।
జఘాన వీరసేనం తం బాణైస్తీక్ష్ణైః సుదారుణైః ॥ ౧౬॥

నిహతః స పపాతోర్వ్యాం ఛిన్నమూర్ధా మహీపతిః ।
ప్రభగ్నం తద్బలం సర్వం నిర్గతం చ చతుర్దిశం ॥ ౧౭॥

మనోరమా హతం శ్రుత్వా పితరం రణమూర్ధని ।
భయత్రస్తాథ సంజాతా పితుర్వైరమనుస్మరన్ ॥ ౧౮॥

హనిష్యతి యుధాజిద్వై పుత్రం మమ దురాశయః ।
రాజ్యలోభేన పాపాత్మా సేతి చింతాపరాభవత్ ॥ ౧౯॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి పితా మే నిహతో రణే ।
భర్తా చాపి మృతోఽద్యైవ పుత్రోఽయం మమ బాలకః ॥ ౨౦॥

లోభోఽతీవ చ పాపిష్ఠస్తేన కో న వశీకృతః ।
కిం న కుర్యాత్తదావిష్టః పాపం పార్థివసత్తమః ॥ ౨౧॥

పితరం మాతరం భ్రాతౄన్గురూన్స్వజనబాంధవాన్ ।
హంతి లోభసమావిష్టో జనో నాత్ర విచారణా ॥ ౨౨॥

అభక్ష్యభక్షణం లోభాదగమ్యాగమనం తథా ।
కరోతి కిల తృష్ణార్తో ధర్మత్యాగం తథా పునః ॥ ౨౩॥

న సహాయోఽస్తి మే కశ్చిన్నగరేఽత్ర మహాబలః ।
యదాధారే స్థితా చాహం పాలయామి సుతం శుభం ॥ ౨౪॥

హతే పుత్రే నృపేణాద్య కిం కరిష్యామ్యహం పునః ।
న మే త్రాతాఽస్తి భువనే యేన వై సుస్థితా హ్యహం ॥ ౨౫॥

సాపి వైరయుతా కామం సపత్నీ సర్వదా భవేత్ ।
లీలావతీ న మే పుత్రే భవిష్యతి దయావతీ ॥ ౨౬॥

యుధాజితి సమాయాతే న మే నిఃసరణం భవేత్ ।
జ్ఞాత్వా బాలం సుతం సోఽద్య కారాగారం నయిష్యతి ॥ ౨౭॥

శ్రూయతే హి పురేంద్రేణ మాతుర్గర్భగతః శిశుః ।
కృంతితః సప్తధా పశ్చాత్కృతాస్తే సప్త సప్తధా ॥ ౨౮॥

ప్రవిశ్య చోదరం మాతుః కరే కృత్వాల్పకం పవిం ।
ఏకోనపంచాశదపి తేఽభవన్మరుతో దివి ॥ ౨౯॥

సపత్న్యై గరలం దత్తం సపత్న్యా నృపభార్యయా ।
గర్భనాశార్థముద్దిశ్య పురైతద్వై మయా శ్రుతం ॥ ౩౦॥

జాతస్తు బాలకః పశ్చాద్దేహే విషయుతః కిల ।
తేనాసౌ సగరో నామ విఖ్యాతో భువి మండలే ॥ ౩౧॥

జీవమానోఽథ భర్తా వై కైకేయ్యా నృపభార్యయా ।
రామః ప్రవ్రాజితో జ్యేష్ఠో మృతో దశరథో నృపః ॥ ౩౨॥

మంత్రిణస్త్వవశాః కామం యే మే పుత్రం సుదర్శనం ।
రాజానం కర్తుకామా వై యుధాజిద్వశగాశ్చ తే ॥ ౩౩॥

న మే భ్రాతా తథా శూరో యో మాం బంధాత్ప్రమోచయేత్ ।
మహత్కష్టంచ సంప్రాప్తం మయా వై దైవయోగతః ॥ ౩౪॥

ఉద్యమః సర్వథా కార్యః సిద్ధిర్దైవాద్ధి జాయతే ।
ఉపాయం పుత్రరక్షార్థం కరోమ్యద్య త్వరాన్వితా ॥ ౩౫॥

ఇతి సంచింత్య సా బాలా విదల్లం చాతిమానినం ।
నిపుణం సర్వకార్యేషు చింత్యం మంత్రివరోత్తమం ॥ ౩౬॥

సమాహూయ తమేకాంతే ప్రోవాచ బహుదుఃఖితా ।
గృహీత్వా బాలకం హస్తే రుదతీ దీనమానసా ॥ ౩౭॥

పితా మే నిహతః సంఖ్యే పుత్రోఽయం బాలకస్తథా ।
యుధాజిద్బలవాన్ రాజా కిం విధేయం వదస్వ మే ॥ ౩౮॥

తామువాచ విదల్లోఽసౌ నాత్ర స్థాతవ్యమేవ చ ।
గమిష్యామో వనే కామం వారాణస్యాః పునః కిల ॥ ౩౯॥

తత్ర మే మాతులః శ్రీమాన్వర్తతే బలవత్తరః ।
సుబాహురితి విఖ్యాతో రక్షితా స భవిష్యతి ॥ ౪౦॥

యుధాజిద్దర్శనోత్కంఠమనసా నగరాద్బహిః ।
నిర్గత్య రథమారుహ్య గంతవ్యం నాత్ర సంశయః ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్తా తేన సా రాజ్ఞీ గత్వా లీలావతీం ప్రతి ।
ఉవాచ పితరం ద్రష్టుం గచ్ఛామ్యద్య సులోచనే ॥ ౪౨॥

ఇత్యుక్త్వా రథమారుహ్య సైరంధ్రీసంయుతా తదా ।
విదల్లేన చ సంయుక్తా నిఃసృతా నగరాద్బహిః ॥ ౪౩॥

త్రస్తా హ్యార్తాతికృపణా పితుః శోకసమాకులా ।
దృష్ట్వా యుధాజితం భూపం పితరం గతజీవితం ॥ ౪౪॥

సంస్కార్య చ త్వరాయుక్తా వేపమానా భయాకులా ।
దినద్వయేన సంప్రాప్తా రాజ్ఞీ భాగీరథీతటం ॥ ౪౫॥

నిషాదైర్లుంఠితా తత్ర గృహీతం సకలం వసు ।
రథంచాపి గృహీత్వా తే నిర్గతా దస్యవః శఠాః ॥ ౪౬॥

రుదతీ సుతమాదాయ చారువస్త్రా మనోరమా ।
నిర్యయౌ జాహ్నవీతీరే సైరంధ్రీకరలంబితా ॥ ౪౭॥

ఆరుహ్య చ భయాచ్ఛీఘ్రముడుపం సా భయాకులా ।
తీర్త్వా భాగీరథీం పుణ్యాం యయౌ త్రికూటపర్వతం ॥ ౪౮॥

భారద్వాజాశ్రమం ప్రాప్తా త్వరయా చ భయాకులా ।
సంవీక్ష్య తాపసాంస్తత్ర సంజాతా నిర్భయా తదా ॥ ౪౯॥

మునినా సా తతః పృష్టా కాఽసి కస్య పరిగ్రహః ।
కష్టేనాత్ర కథం ప్రాప్తా సత్యం బ్రూహి శుచిస్మితే ॥ ౫౦॥

దేవీ వా మానుషీ వాసి బాలపుత్రా వనే కథం ।
రాజ్యభ్రష్టేవ వామోరు భాసి త్వం కమలేక్షణే ॥ ౫౧॥

ఏవం సా మునినా పృష్టా నోవాచ వరవర్ణినీ ।
రుదతీ దుఃఖసంతప్తా విదల్లం చ సమాదిశత్ ॥ ౫౨॥

విదల్లస్తమువాచేదం ధ్రువసంధిర్నృపోత్తమః |
తస్య భార్యా ధర్మపత్నీ నామ్నా చేయం మనోరమా || ౫౩||

సింహేన నిహతో రాజా సూర్యవంశీ మహాబలః |
పుత్రోఽయం నృపతేస్తస్య నామ్నా చైవ సుదర్శనః || ౫౪||

అస్యాః పితాతిధర్మాత్మా దౌహిత్రార్థం మృతో రణే |
యుధాజిద్భయసంత్రస్తా సంప్రాప్తా విజనే వనే || ౫౫||

త్వామేవ శరణం ప్రాప్తా బాలపుత్రా నృపాత్మజా |
త్రాతా భవ మహాభాగ త్వమస్యా మునిసత్తమ || ౫౬||

ఆర్తస్య రక్షణే పుణ్యం యజ్ఞాధికముదాహృతం |
భయతస్తస్య దీనస్య విశేషఫలదం స్మృతం || ౫౭||

ఋషిరువాచ |
నిర్భయా వస కల్యాణి పుత్రం పాలయ సువ్రతే |
న తే భయం విశాలాక్షి కర్తవ్యం శత్రుసంభవం || ౫౮||

పాలయస్వ సుతం కాంతం రాజా తేఽయం భవిష్యతి |
నాత్ర దుఃఖం తథా శోకః కదాచిత్సంభవిష్యతి || ౫౯||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తా మునినా రాజ్ఞీ స్వస్థా సా సంబభూవ హ |
ఉటజే మునినా దత్తే వీతశోకా తదావసత్ || ౬౦||

సైరంధ్రీసహితా తత్ర విదల్లేన చ సంయుతా |
సుదర్శనం పాలయానా న్యవసత్సా మనోరమా || ౬౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే మనోరమయా భారద్వాజాశ్రమం ప్రతి గమనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః || ౧౫||

౧౬ యుధాజిద్భారద్వాజయోః సంవాదవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
యుధాజిత్త్వథ సంగ్రామాద్గత్వాఽయోధ్యాం మహాబలః |
మనోరమాం చ పప్రచ్ఛ సుదర్శనజిఘాంసయా || ౧||

సేవకాన్ ప్రేషయామాస క్వ గతేతి ముహుర్వదన్ |
శుభే దినేఽథ దౌహిత్రం స్థాపయామాస చాసనే || ౨||

మంత్రిభిశ్చ వసిష్ఠేన మంత్రైరాథర్వణైః శుభైః |
అభిషిక్తశ్చ సంపూర్ణైః కలశైర్జలపూరితైః || ౩||

భేరీశంఖనినాదైశ్చ తూర్యాణాం చాథ నిఃస్వనైః |
ఉత్సవస్తు నగర్యా వై సంబభూవ కురూద్వహ || ౪||

విప్రాణాం వేదపాఠైశ్చ బందినాం స్తుతిభిస్తథా ।
అయోధ్యా ముదితేవాసీజ్జయశబ్దైః సుమంగలైః ॥ ౫॥

హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా స్తుతివాదిత్రనిఃస్వనా ।
నవే తస్మిన్మహీపాలే పూర్వభౌ నూతనేవ సా ॥ ౬॥

కేచిత్సాధుజనా యే వై చక్రుః శోకం గృహే స్థితాః ।
సుదర్శనం విచింత్యాద్య క్వ గతోఽసౌ నృపాత్మజః ॥ ౭॥

మనోరమాతిసాధ్వీ సా క్వ గతా సుతసంయుతా ।
పితాఽస్యా నిహతః సంఖ్యే రాజ్యలోభేన వైరిణా ॥ ౮॥

ఇత్యేవం చింత్యమానాస్తే సాధవః సమబుద్ధయః ।
అతిష్ఠందుఃఖితాస్తత్ర శత్రుజిద్వశవర్తినః ॥ ౯॥

యుధాజిదపి దౌహిత్రం స్థాపయిత్వా విధానతః ।
రాజ్యంచ మంత్రిసాత్కృత్వా చలితః స్వాం పురీం ప్రతి ॥ ౧౦॥

శ్రుత్వా సుదర్శనం తత్ర మునీనామాశ్రమే స్థితం ।
హంతుకామో జగామాశు చిత్రకూటం స పర్వతం ॥ ౧౧॥

నిషాదాధిపతిం శూరం పురస్కృత్య బలాభిధం ।
దుర్దర్శాఖ్యమగాదాశు శృంగవేరపురాధిపం ॥ ౧౨॥

శ్రుత్వా మనోరమా తత్ర బభూవాతిసుదుఃఖితా ।
ఆగచ్ఛంతం బాలపుత్రా భయార్తా సైన్యసంయుతం ॥ ౧౩॥

తమువాచాతిశోకార్తా మునిం సాశ్రువిలోచనా ।
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి యుధాజిత్సముపస్థితః ॥ ౧౪॥

పితా మే నిహతోఽనేన దౌహిత్రో భూపతిః కృతః ।
సుతం మే హంతుకామోఽత్ర సమాయాతి బలాన్వితః ॥ ౧౫॥

పురా శ్రుతం మయా స్వామిన్పాండవా వై వనే స్థితాః ।
మునీనామాశ్రమే పుణ్యే పాంచాల్యా సహితాస్తదా ॥ ౧౬॥

గతాస్తే మృగయాం పార్థా భ్రాతరః పంచ ఏవ తే ।
ద్రౌపదీ సంస్థితా తత్ర మునీనామాశ్రమే శుభే ॥ ౧౭॥

ధౌమ్యోఽత్రిర్గాలవః పైలో జావాలిర్గౌతమో భృగుః ।
చ్యవనశ్చాత్రిగోత్రశ్చ కణ్వశ్చైవ జతుః క్రతుః ॥ ౧౮॥

వీతిహోత్రః సుమంతుశ్చ యజ్ఞదత్తోఽథ వత్సలః ।
రాశాసనః కహోడశ్చ యవక్రీర్యజ్ఞకృత్క్రతుః ॥ ౧౯॥

ఏతే చాన్యే చ మునయో భారద్వాజాదయః శుభాః ।
వేదపాఠయుతాః సర్వే సంస్థితాశ్చాశ్రమే స్థితాః ॥ ౨౦॥

దాసీభిః సహితా తత్ర యాజ్ఞసేనీ స్థితా మునే |
ఆశ్రమే చారుసర్వాంగీ నిర్భయా మునిసంవృతే || ౨౧||

పార్థా మృగానుగాస్తావత్ప్రయాతాశ్చ వనాద్వనం |
ధనుర్బాణధరా వీరాః పంచ వై శత్రుతాపనాః || ౨౨||

తావత్సింధుపతిః శ్రీమాన్మార్గస్థో బలసంయుతః |
ఆగతశ్చాశ్రమాభ్యాశే శ్రుత్వా తు నిగమంధ్వనిం || ౨౩||

శ్రుత్వా వేదధ్వనిం రాజా మునీనాం భావితాత్మనాం |
ఉత్తతార రథాత్తూర్ణం దర్శనాకాంక్షయా నృపః || ౨౪||

యదా నిరగమత్తత్ర భృత్యద్వయసమన్వితః |
వేదపాఠయుతాన్వీక్ష్య మునీనుద్యమసంస్థితః || ౨౫||

కృతాంజలిపుటః స్వామిన్సంస్థితోఽథ జయద్రథః |
ఆశ్రమే మునిభిర్జుష్టే భూపతిః సంవివేశ హ || ౨౬||

తత్రోపవిష్టం రాజానం ద్రష్టుకామాః స్త్రియస్తదా |
ఆయయుర్మునిభార్యాశ్చ కోఽయమిత్యబ్రువన్నృపం || ౨౭||

తాసాం మధ్యే వరారోహా యాజ్ఞసేనీ సమాగతా |
జయద్రథేన దృష్టా సా రూపేణ శ్రీరివాపరా || ౨౮||

తాం విలోక్యాసితాపాంగీం దేవకన్యామివాపరాం |
పప్రచ్ఛ నృపతిర్ధౌమ్యం కేయం శ్యామా వరాననా || ౨౯||

భార్యా కస్య సుతా కస్య నామ్నా కా వరవర్ణినీ |
రూపలావణ్యసంయుక్తా శచీవ వసుధాంగతా || ౩౦||

బర్బూలవనమధ్యస్థా లవంగలతికా యథా |
రాక్షసీవృందగా నూనం రంభేవాభాతి భామినీ || ౩౧||

సత్యం వద మహాభాగ కస్యేయం వల్లభాబలా |
రాజపత్నీవ చాభాతి నైషా మునివధూర్ద్విజ || ౩౨||

ధౌమ్య ఉవాచ |
పాండవానాం ప్రియా భార్యా ద్రౌపదీ శుభలక్షణా |
పాంచాలీ సింధురాజేంద్ర వసత్యత్ర వరాశ్రమే || ౩౩||

జయద్రథ ఉవాచ |
క్వ గతాః పాండవాః పంచ శూరాః సంప్రతి విశ్రుతాః |
వసంత్యత్ర వనే వీరా వీతశోకా మహాబలాః || ౩౪||

ధౌమ్య ఉవాచ |
మృగయార్థం గతాః పంచ పాండవా రథసంస్థితాః |
ఆగమిష్యంతి మధ్యాహ్నే మృగానాదాయ పార్థివాః || ౩౫||

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య ఉదతిష్ఠదసౌ నృపః ।
ద్రౌపదీసన్నిధౌ గత్వా ప్రగమ్యేదమువాచ హ ॥ ౩౬॥

కుశలం తే వరారోహే క్వ గతాః పతయశ్చ తే ।
ఏకాదశ గతాన్యద్య వర్షాణి చ వనే కిల ॥ ౩౭॥

ద్రౌపదీ తు తదోవాచ స్వస్తి తేఽస్తు నృపాత్మజ ।
విశ్రమస్వాశ్రమాభ్యాశే క్షణాదాయాంతి పాండవాః ॥ ౩౮॥

ఏవం బ్రువంత్యాం తస్యాం తు లోభావిష్టః స భూపతిః ।
జహార ద్రౌపదీం వీరోఽనాదృత్య మునిసత్తమాన్ ॥ ౩౯॥

కస్యచిన్నైవ విశ్వాసః కర్తవ్యః సర్వథా బుధైః ।
కుర్వందుఃఖమవాప్నోతి దృష్టాంతస్త్వత్ర వై బలిః ॥ ౪౦॥

వైరోచనసుతః శ్రీమాంధర్మిష్ఠః సత్యసంగరః ।
యజ్ఞకర్తా చ దాతా చ శరణ్యః సాధుసమ్మతః ॥ ౪౧॥

నాధర్మే నిరతః క్వాపి ప్రహ్లాదస్య చ పౌత్రకః ।
ఏకోనశతయజ్ఞాన్వై స చకార సదక్షిణాన్ ॥ ౪౨॥

సత్త్వమూర్తిః సదా విష్ణుః సేవ్యః స యోగినామపి ।
నిర్వికారోఽపి భగవాందేవకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౪౩॥

కశ్యపాచ్చ సముద్భూతో విష్ణుః కపటవామనః ।
రాజ్యం ఛలేన హృతవాన్మహీం చైవ ససాగరాం ॥ ౪౪॥

సోఽభవత్సత్యవాగ్రాజా బలిర్వైరోచనిస్తదా ।
కపటం కృతవాన్విష్ణురింద్రార్థే తు మయా శ్రుతం ॥ ౪౫॥

అన్యః కిం న కరోత్యేవం కృతం వై సత్త్వమూర్తినా ।
వామనం రూపమాస్థాయ యజ్ఞపాతం చికీర్షతా ॥ ౪౬॥

న చ విశ్వసితవ్యం వై కదాచిత్కేనచిత్తథా ।
లోభశ్చేతసి చేత్స్వామిన్కిదృక్పాపకృతం భయం ॥ ౪౭॥

లోభాహతాః ప్రకుర్వంతి పాపాని ప్రాణినః కిల ।
పరలోకాద్భయం నాస్తి కస్యచిత్క్వచిన్మునే ॥ ౪౮॥

మనసా కర్మణా వాచా పరస్వాదానహేతుతః ।
ప్రపతంతి నరాః సమ్యగ్లోభోపహతచేతసః ॥ ౪౯॥

దేవానారాధ్య సతతం వాంఛంతి చ ధనం నరాః ।
న దేవాస్తత్కరే కృత్వా సమర్థా దాతుమంజసా ॥ ౫౦॥

అన్యస్యానీయతే విత్తం ప్రయచ్ఛంతి మనీషితం ।
వాణిజ్యేనాథ దానేన చౌర్యేణాపి బలేన వా ॥ ౫౧॥

విక్రయార్థం గృహీత్వా చ ధాన్యవస్త్రాదికం బహు ।
దేవానర్చయతే వైశ్యో మహర్ద్ధిర్మే భవేదితి ॥ ౫౨॥

నాత్ర కిం పరవిత్తేచ్ఛా వాణిజ్యేన పరంతప ।
గ్రహణకాలే తు సంప్రాప్తే మహర్ఘంచాపి కాంక్షతి ॥ ౫౩॥

ఏవం హి ప్రాణినః సర్వే పరస్వాదానతత్పరాః ।
వర్తంతే సతతం బ్రహ్మన్ విశ్వాసః కీదృశః పునః ॥ ౫౪॥

వృథా తీర్థం వృథా దానం వృథాఽధ్యయనమేవ చ ।
లోభమోహావృతానాం వై కృతం తదకృతం భవేత్ ॥ ౫౫॥

తస్మాదేనం మహాభాగ విసర్జయ గృహం ప్రతి ।
సపుత్రాఽహం వసిష్యామి జానకీవద్ద్విజోత్తమ ॥ ౫౬॥

ఇత్యుక్తోఽసౌ మునిస్తావద్గత్వా యుధాజితం నృపం ।
ఉవాచ వచనం రాజ్ఞే భారద్వాజః ప్రతాపవాన్ ॥ ౫౭॥

గచ్ఛ రాజన్ యథాకామం స్వపురం నృపసత్తమ ।
నేయం మనోరమాభ్యేతి బాలపుత్రా సుదుఃఖితా ॥ ౫౮॥

యుధాజిదువాచ ।
మునే ముంచ హఠం సౌమ్య విసర్జయ మనోరమాం ।
న చ యాస్యామ్యహం ముక్త్వా నేష్యామ్యద్య బలాత్పునః ॥ ౫౯॥

ఋషిరువాచ ।
నయస్వ యది శక్తిస్తే బలేనాద్య మమాశ్రమాత్ ।
విశ్వామిత్రో యథా ధేనుం వసిష్ఠస్య మునేః పురా ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే యుధాజిద్భారద్వాజయోః సంవాదవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ విశ్వామిత్రకథోత్తరం రాజపుత్రస్య కామబీజప్రాప్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య మునేస్తత్రావనీపతిః ।
మంత్రివృద్ధం సమాహూయ పప్రచ్ఛ తమతంద్రితః ॥ ౧॥

కిం కర్తవ్యం సుబుద్ధేఽత్ర మయాఽద్య వద సువ్రత ।
బలాన్నయామి తాం కామం సపుత్రాంచ సుభాషిణీం ॥ ౨॥

రిపురల్పోఽపి నోపేక్ష్యః సర్వథా శుభమిచ్ఛతా ।
రాజయక్ష్మేవ సంవృద్ధో మృత్యవే పరికల్పయేత్ ॥ ౩॥

నాత్ర సైన్యం న యోద్ధాస్తి యో మామత్ర నివారయేత్ ।
గృహీత్వా హన్మి తం తత్ర దౌహిత్రస్య రిపుం కిల ॥ ౪॥

నిష్కంటకం భవేద్రాజ్యం యతామ్యద్య బలాదహం ।
హతే సుదర్శనే నూనం నిర్భయోఽసౌ భవేదితి ॥ ౫॥

ప్రధాన ఉవాచ ।
సాహసం న హి కర్తవ్యం శ్రుతం రాజన్ మునేర్వచః ।
విశ్వామిత్రస్య దృష్టాంతః కథితస్తేన మారిష ॥ ౬॥

పురా గాధిసుతః శ్రీమాన్విశ్వామిత్రోఽతివిశ్రుతః ।
విచరన్స నృపశ్రేష్ఠో వసిష్ఠాశ్రమమభ్యగాత్ ॥ ౭॥

నమస్కృత్య చ తం రాజా విశ్వామిత్రః ప్రతాపవాన్ ।
ఉపవిష్టో నృపశ్రేష్ఠో మునినా దత్తవిష్టరః ॥ ౮॥

నిమంత్రితో వసిష్ఠేన భోజనాయ మహాత్మనా ।
ససైన్యశ్చ స్థితో రాజా గాధిపుత్రో మహాయశాః ॥ ౯॥

నందిన్యాఽఽసాదితం సర్వం భక్ష్యభోజ్యాదికం చ యత్ ।
భుక్త్వా రాజా ససైన్యశ్చ వాంఛితం తత్ర భోజనం ॥ ౧౦॥

ప్రతాపం తంచ నందిన్యాః పరిజ్ఞాయ స పార్థివః ।
యయాచే నందినీం రాజా వసిష్ఠం మునిసత్తమం ॥ ౧౧॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
మునే ధేనుసహస్రం తే ఘటోధ్నీనాం దదామ్యహం ।
నందినీం దేహి మే ధేనుం ప్రార్థయామి పరంతప ॥ ౧౨॥

వసిష్ఠ ఉవాచ ।
హోమధేనురియం రాజన్న దదామి కథంచన ।
సహస్రంచాపి ధేనూనాం తవేదం తవ తిష్ఠతు ॥ ౧౩॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
అయుతం వాథ లక్ష్యం వా దదామి మనసేప్సితం ।
ద్దేహి మే నందినీం సాధో గ్రహీష్యామి బలాదథ ॥ ౧౪॥

వసిష్ఠ ఉవాచ ।
కామం గృహాణ నృపతే బలాదద్య యథారుచి ।
నాహం దదామి తే రాజన్స్వేచ్ఛయా నందినీం గృహాత్ ॥ ౧౫॥

తచ్ఛ్రుత్వా నృపతిర్భృత్యానాదిదేశ మహాబలాన్ ।
నయధ్వం నందినీం ధేనుం బలదర్పసుసంస్థితాః ॥ ౧౬॥

తే భృత్యా జగృహుస్తాం తు హఠాదాక్రమ్య యంత్రితాం ।
వేపమానా మునిం ప్రాహ సురభిః సాశ్రులోచనా ॥ ౧౭॥

మునే త్యజసి మాం కస్మాత్కర్షయంతి సుయంత్రితాం ।
మునిస్తాం ప్రత్యువాచేదం త్యజే నాహం సుదుగ్ధదే ॥ ౧౮॥

బలాన్నయతి రాజాఽసౌ పూజితోఽద్య మయా శుభే |
కిం కరోమి న చేచ్ఛామి త్యక్తుం త్వాం మనసా కిల || ౧౯||

ఇత్యుక్తా మునినా ధేనుః క్రోధయుక్తా బభూవ హ |
హంభారవం చకారాశు క్రూరశబ్దం సుదారుణం || ౨౦||

ఉద్గతాస్తత్ర దేహాత్తు దైత్యా ఘోరతరాస్తదా |
సాయుధాస్తిష్ఠ తిష్ఠేతి బ్రువంతః కవచావృతాః || ౨౧||

సైన్యం సర్వం హతం తైస్తు నందినీ ప్రతిమోచితా |
ఏకాకీ నిర్గతో రాజా విశ్వామిత్రోఽతిదుఃఖితః || ౨౨||

హంత పాపోఽతిదీనాత్మా నిందన్ క్షాత్రబలం మహత్ |
బ్రాహ్మం బలం దురారాధ్యం మత్వా తపసి సంస్థితః || ౨౩||

తప్త్వా బహూని వర్షాణి తపో ఘోరం మహావనే |
ఋషిత్వం ప్రాప గాధేయస్త్యక్త్వా క్షాత్రం విధిం పునః || ౨౪||

తస్మాత్త్వమపి రాజేంద్ర మా కృథా వైరమద్భుతం |
కులనాశకరం నూనం తాపసైః సహ సంయుగం || ౨౫||

మునివర్యం వ్రజాద్య త్వం సమాశ్వాస్య తపోనిధిం |
సుదర్శనోఽపి రాజేంద్ర తిష్ఠత్వత్ర యథాసుఖం || ౨౬||

బాలోఽయం నిర్ధనః కిం తే కరిష్యతి నృపాహితం |
వృథా తే వైరభావోఽయమనాథే దుర్బలే శిశౌ || ౨౭||

దయా సర్వత్ర కర్తవ్యా దైవాధీనమిదం జగత్ |
ఈర్ష్యయా కిం నృపశ్రేష్ఠ యద్భావ్యం తద్భవిష్యతి || ౨౮||

వజ్రం తృణాయతే రాజన్ దైవయోగాన్న సంశయః |
తృణం వజ్రాయతే క్వాపి సమయే దైవయోగతః || ౨౯||

శశకో హంతి శార్దూలం మశకో వై తథా గజం |
సాహసం ముంచ మేధావిన్ కురు మే వచనం హితం || ౩౦||

వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య యుధాజిన్నృపసత్తమః |
ప్రణమ్య తం మునిం మూర్ధ్నా జగామ స్వపురం నృపః || ౩౧||

మనోరమాఽపి స్వస్థాఽభూదాశ్రమే తత్ర సంస్థితా |
పాలయామాస పుత్రం తం సుదర్శనమృతవ్రతం || ౩౨||

దినే దినే కుమారోఽసౌ జగామోపచయం తతః |
మునిబాలగతః క్రీడన్నిర్భయః సర్వతః శుభః || ౩౩||

ఏకస్మిన్సమయే తత్ర విదల్లం సముపాగతం |

క్లీబేతి మునిపుత్రస్తమామంత్రయత్తదంతికే ॥ ౩౪॥

సుదర్శనస్తు తచ్ఛ్రుత్వా దధారైకాక్షరం స్ఫుటం ।
అనుస్వారయుతం తచ్చ ప్రోవాచాపి పునః పునః ॥ ౩౫॥

బీజం వై కామరాజాఖ్యం గృహీతం మనసా తదా ।
జజాప బాలకోఽత్యర్థం ధృత్వా చేతసి సాదరం ॥ ౩౬॥

భావియోగాన్మహారాజ కామరాజాఖ్యమద్భుతం ।
స్వభావేనైవ తేనేత్థం గృహీతం బాలకేన వై ॥ ౩౭॥

తదాఽసౌ పంచమే వర్షే ప్రాప్య మంత్రమనుత్తమం ।
ఋషిచ్ఛందోవిహీనంచ ధ్యానన్యాసవివర్జితం ॥ ౩౮॥

ప్రజపన్మనసా నిత్యం క్రీడత్యపి స్వపిత్యపి ।
విసస్మార న తం మంత్రం జ్ఞాత్వా సారమితి స్వయం ॥ ౩౯॥

వర్షే చైకాదశే ప్రాప్తే కుమారోఽసౌ నృపాత్మజః ।
మునినా చోపనీతోఽథ వేదమధ్యాపితస్తథా ॥ ౪౦॥

ధనుర్వేదం తథా సాంగం నీతిశాస్త్రం విధానతః ।
అభ్యస్తాః సకలా విద్యాస్తేన మంత్రబలాదినా ॥ ౪౧॥

కదాచిత్సోఽపి ప్రత్యక్షం దేవీరూపం దదర్శ హ ।
రక్తాంబరం రక్తవర్ణం రక్తసర్వాంగభూషణం ॥ ౪౨॥

గరుడే వాహనే సంస్థాం వైష్ణవీం శక్తిమద్భుతాం ।
దృష్ట్వా ప్రసన్నవదనః స బభూవ నృపాత్మజః ॥ ౪౩॥

వనే తస్మింస్థితః సోఽథ సర్వవిద్యార్థతత్త్వవిత్ ।
మాతరం సేవమానస్తు విజహార నదీతటే ॥ ౪౪॥

శరాసనంచ సంప్రాప్తం విశిఖాశ్చ శిలాశితాః ।
తూణీరకవచం తస్మై దత్తం చాంబికయా వనే ॥ ౪౫॥

ఏతస్మిన్సమయే పుత్రీ కాశిరాజస్య సుప్రియా ।
నామ్నా శశికలా దివ్యా సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౪౬॥

శుశ్రావ నృపపుత్రం తం వనస్థంచ సుదర్శనం ।
సర్వలక్షణసంపన్నం శూరం కామమివాపరం ॥ ౪౭॥

బందీజనముఖాచ్ఛ్రుత్వా రాజపుత్రం సుసంగతం ।
చకమే మనసా తం వై వరం వరయితుం ధియా ॥ ౪౮॥

స్వప్నే తస్యాః సమాగమ్య జగదంబా నిశాంతరే ।
ఉవాచ వచనం చేదం సమాశ్వాస్య సుసంస్థితా ॥ ౪౯॥

వరం వరయ సుశ్రోణి మమ భక్తః సుదర్శనః |
సర్వకామప్రదస్తేఽస్తు వచనాన్మమ భామిని || ౩౦||

ఏవం శశికలా దృష్ట్వా స్వప్నే రూపం మనోహరం |
అంబాయా వచనం స్మృత్వా జహర్ష భృశభామినీ || ౩౧||

ఉత్థితా సా ముదా యుక్తా పృష్టా మాత్రా పునః పునః |
ప్రమోదే కారణం బాలా నోవాచాతిత్రపాన్వితా || ౩౨||

జహాస ముదమాపన్నా స్మృత్వా స్వప్నం ముహుర్ముహుః |
సఖీం ప్రాహ తదాన్యాం వై స్వప్నవృత్తం సవిస్తరం || ౩౩||

కదాచిత్సా విహారార్థమవాపోపవనం శుభం |
సఖీయుక్తా విశాలాక్షీ చంపకైరుపశోభితం || ౩౪||

పుష్పాణి చిన్వతీ బాలా చంపకాధఃస్థితాబలా |
అపశ్యద్బ్రాహ్మణం మార్గే ఆగచ్ఛంతం త్వరాన్వితం || ౩౫||

తం ప్రణమ్య ద్విజం శ్యామా బభాషే మధురం వచః |
కుతో దేశాన్మహాభాగ కృతమాగమనం త్వయా || ౩౬||

ద్విజ ఉవాచ |
భారద్వాజాశ్రమాద్బాలే నూనమాగమనం మమ |
జాతం వై కార్యయోగేన కిం పృచ్ఛసి వదస్వ మే || ౩౭||

శశికలోవాచ |
తత్రాశ్రమే మహాభాగ వర్ణనీయం కిమస్తి వై |
లోకాతిగం విశేషేణ ప్రేక్షణీయతమం కిల || ౩౮||

బ్రాహ్మణ ఉవాచ |
ధ్రువసంధిసుతః శ్రీమానాస్తే సుదర్శనో నృపః |
యథార్థనామా సుశ్రోణి వర్తతే పురుషోత్తమః || ౩౯||

తస్య లోచనమత్యంతం నిష్ఫలం ప్రతిభాతి మే |
యేన దృష్టో న వామోరు కుమారస్తు సుదర్శనః || ౪౦||

ఏకత్ర నిహితా ధాత్రా గుణాః సర్వే సిసృక్షుణా |
గుణానామాకరం ద్రష్టుం మన్యే తేనైవ కౌతుకాత్ || ౪౧||

తవ యోగ్యః కుమారోఽసౌ భర్తా భవితుమర్హతి |
యోగోఽయం విహితోఽప్యాసీన్మణికాంచనయోరివ || ౪౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే విశ్వామిత్రకథోత్తరం రాజపుత్రస్య కామబీజప్రాప్తివర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౧౭||

౧౮ శశికలయా మాతరం ప్రతి సందేశప్రేషణం

వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా తద్వచనం శ్యామా ప్రేమయుక్తా బభూవ హ ।
ప్రతస్థే బ్రాహ్మణస్తస్మాత్స్థానాదుక్త్వా సమాహితః ॥ ౧॥

సా తు పూర్వానురాగాద్వై మగ్నా ప్రేమ్ణాఽతిచంచలా ।
కామబాణహతేవాస గతే తస్మింద్విజోత్తమే ॥ ౨॥

అథ కామార్దితా ప్రాహ సఖీం ఛందోఽనువర్తినీం ।
వికారశ్చ సముత్పన్నో దేహే యచ్ఛ్రవణాదను ॥ ౩॥

అజ్ఞాతరసవిజ్ఞానం కుమారం కులసంభవం ।
దునోతి మదనః పాపః కిం కరోమి క్వ యామి చ ॥ ౪॥

స్వప్నేషు వా మయా దృష్టః పంచబాణ ఇవాపరః ।
తపతే మే మనోఽత్యర్థం విరహాకులితం మృదు ॥ ౫॥

చందనం దేహలగ్నం మే విషవద్భాతి భామిని ।
స్రగియం సర్పవచ్చైవ చంద్రపాదాశ్చ వహ్నివత్ ॥ ౬॥

న చ హర్మ్యే వనే శం మే దీర్ఘికాయాం న పర్వతే ।
న దివా న నిశాయాం వా న సుఖం సుఖసాధనైః ॥ ౭॥

న శయ్యా న చ తాంబూలం న గీతం న చ వాదనం ।
ప్రీణయంతి మనో మేఽద్య న తృప్తే మమ లోచనే ॥ ౮॥

ప్రయామ్యద్య వనే తత్ర యత్రాసౌ వర్తతే శఠః ।
భీతాస్మి కులలజ్జాయాః పరతంత్రా పితుస్తథా ॥ ౯॥

స్వయంవరం పితా మేఽద్య న కరోతి కరోమి కిం ।
దాస్యామి రాజపుత్రాయ కామం సుదర్శనాయ వై ॥ ౧౦॥

సంత్యన్యే పృథివీపాలాః శతశః సంభృతర్ద్ధయః ।
రమణీయా న మే తేఽద్య రాజ్యహీనోఽప్యసౌ మతః ॥ ౧౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏకాకీ నిర్ధనశ్చైవ బలహీనః సుదర్శనః ।
వనవాసీ ఫలాహారస్తస్యాశ్చిత్తే సుసంస్థితా ॥ ౧౨॥

వాగ్బీజస్య జపాత్సిద్ధిస్తస్యా ఏషాప్యుపస్థితా ।
సోపి ధ్యానపరోఽత్యంతం జజాప మంత్రముత్తమం ॥ ౧౩॥

స్వప్నే పశ్యత్యసౌ దేవీం విష్ణుమాయామఖండితాం ।
విశ్వమాతరమవ్యక్తాం సర్వసంపత్కరాంబికాం ॥ ౧౪॥

శృంగవేరపురాధ్యక్షో నిషాదః సముపేత్య తం ।
దదౌ రథవరం తస్మై సర్వోపస్కరసంయుతం ॥ ౧౫॥

చతుర్భిస్తురగైర్యుక్తం పతాకావరమండితం |
జైత్రం రాజసుతం జ్ఞాత్వా దదౌ చోపాయనం తదా || ౧౬||

సోఽపి జగ్రాహ తం ప్రీత్యా మిత్రత్వేన సుసంస్థితం |
వన్యైర్మూలఫలైః సమ్యగర్చయామాస శంబరం || ౧౭||

కృతాతిథ్యే గతే తస్మిన్నిషాదాధిపతౌ తదా |
మునయః ప్రీతియుక్తాస్తే తమూచుస్తాపసా మిథః || ౧౮||

రాజపుత్ర ధ్రువం రాజ్యం ప్రాప్స్యసి త్వం చ సర్వథా |
స్వల్పైరహోభిరవ్యగ్రః ప్రతాపాన్నాత్ర సంశయః || ౧౯||

ప్రసన్నా తేఽమ్బికా దేవీ వరదా విశ్వమోహినీ |
సహాయస్తు సుసంపన్నో న చింతాం కురు సువ్రత || ౨౦||

మనోరమాం తథోచుస్తే మునయః సంశితవ్రతాః |
పుత్రస్తేఽద్య ధరాధీశో భవిష్యతి శుచిస్మితే || ౨౧||

సా తానువాచ తన్వంగీ వచనం వోఽస్తు సత్ఫలం |
దాసోఽయం భవతాం విప్రాః కిం చిత్రం సదుపాసనాత్ || ౨౨||

న సైన్యం సచివాః కోశో న సహాయశ్చ కశ్చన |
కేన యోగేన పుత్రో మే రాజ్యం ప్రాప్తుమిహార్హతి || ౨౩||

ఆశీర్వాదైశ్చ వో నూనం పుత్రోఽయం మే మహీపతిః |
భవిష్యతి న సందేహో భవంతో మంత్రవిత్తమాః || ౨౪||

వ్యాస ఉవాచ |
రథారూఢః స మేధావీ యత్ర యాతి సుదర్శనః |
అక్షౌహిణీసమావృత్త ఇవాభాతి స తేజసా || ౨౫||

ప్రతాపో మంత్రబీజస్య నాన్యః కశ్చన భూపతే |
ఏవం వై జపతస్తస్య ప్రీతియుక్తస్య సర్వథా || ౨౬||

సంప్రాప్య సద్గురోర్బీజం కామరాజాఖ్యమద్భుతం |
జపేద్యస్తు శుచిః శాంతః సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ || ౨౭||

న తదస్తి పృథివ్యాం వా దివి వాపి సుదుర్లభం |
ప్రసన్నాయాః శివాయాశ్చ యదప్రాప్యం నృపోత్తమ || ౨౮||

తే మందాస్తేఽతిదుర్భాగ్యా రోగైస్తే సమభిద్రుతాః |
యేషాం చిత్తే న విశ్వాసో భవేదంబార్చనాదిషు || ౨౯||

యా మాతా సర్వదేవానాం యుగాదౌ పరికీర్తితా |
ఆదిమాతేతి విఖ్యాతా నామ్నా తేన కురూద్వహ || ౩౦||

బుద్ధిః కీర్తిర్ధృతిర్లక్ష్మీః శక్తిః శ్రద్ధా మతిః స్మృతిః |

సర్వేషాం ప్రాణినాం సా వై ప్రత్యక్షం వై విభాసతే ॥ ౩౧॥

న జానంతి నరా యే వై మోహితా మాయయా కిల ।
న భజంతి కుతర్కజ్ఞా దేవీం విశ్వేశ్వరీం శివాం ॥ ౩౨॥

బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా శంభుర్వాసవో వరుణో యమః ।
వాయురగ్నిః కుబేరశ్చ త్వష్టా పూషాశ్వినౌ భగః ॥ ౩౩॥

ఆదిత్యా వసవో రుద్రా విశ్వేదేవా మరుద్గణాః ।
సర్వే ధ్యాయంతి తాం దేవీం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీం ॥ ౩౪॥

కో న సేవేత విద్వాన్వై తాం శక్తిం పరమాత్మికాం ।
సుదర్శనేన సా జ్ఞాతా దేవీ సర్వార్థదా శివా ॥ ౩౫॥

బ్రహ్మైవ సాఽతిదుష్ప్రాప్యా విద్యావిద్యాస్వరూపిణీ ।
యోగగమ్యా పరా శక్తిర్ముముక్షూణాం చ వల్లభా ॥ ౩౬॥

పరమాత్మస్వరూపం కో వేత్తుమర్హతి తాం వినా ।
యా సృష్టిం త్రివిధాం కృత్వా దర్శయత్యఖిలాత్మనే ॥ ౩౭॥

సుదర్శనస్తు తాం దేవీం మనసా పరిచింతయన్ ।
రాజ్యలాభాత్పరం ప్రాప్య సుఖం వై కాననే స్థితః ॥ ౩౮॥

సాపి చంద్రకలాత్యర్థం కామబాణప్రపీడితా ।
నానోపచారైరనిశం దధార దుఃఖితం వపుః ॥ ౩౯॥

తావత్తస్యాః పితా జ్ఞాత్వా కన్యాం పుత్రవరార్థినీం ।
సుబాహుః కారయామాస స్వయంవరమతంద్రితః ॥ ౪౦॥

స్వయంవరస్తు త్రివిధో విద్వద్భిః పరికీర్తితః ।
రాజ్ఞాం వివాహయోగ్యో వై నాన్యేషాం కథితః కిల ॥ ౪౧॥

ఇచ్ఛాస్వయంవరశ్చైకో ద్వితీయశ్చ పణాభిధః ।
యథా రామేణ భగ్నం వై త్ర్యంబకస్య శరాసనం ॥ ౪౨॥

తృతీయః శౌర్యశుల్కశ్చ శూరాణాం పరికీర్తితః ।
ఇచ్ఛాస్వయంవరం తత్ర చకార నృపసత్తమః ॥ ౪౩॥

శిల్పిభిః కారితా మంచాః శుభ్రైరాస్తరణైర్యుతాః ।
తతశ్చ వివిధాకారాః సుక్లృప్తాః సభ్యమండపాః ॥ ౪౪॥

ఏవం కృతేఽతిసంభారే వివాహార్థం సువిస్తరే ।
సఖీం శశికలా ప్రాహ దుఃఖితా చారులోచనా ॥ ౪౫॥

ఇదం మే మాతరం బ్రూహి త్వమేకాంతే వచో మమ ।
మయా వృతః పతిశ్చిత్తే ధ్రువసంధిసుతః శుభః ॥ ౪౬॥

నాన్యం వరం వరిష్యామి తమృతే వై సుదర్శనం |
స మే భర్తా నృపసుతో భగవత్యా ప్రతిష్ఠితః || ౪౭||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తా సా సఖీ గత్వా మాతరం ప్రాహ సత్వరా |
వైదర్భీం విజనే వాక్యం మధురం మంజుభాషిణీ || ౪౮||

పుత్రీ తే దుఃఖితా ప్రాహ సాధ్వీ త్వాం మన్ముఖేన యత్ |
శృణు త్వం కురు కల్యాణి తద్ధితం త్వరితాఽధునా || ౪౯||

భారద్వాజాశ్రమే పుణ్యే ధ్రువసంధిసుతోఽస్తి యః |
స మే భర్తా వృతశ్చిత్తే నాన్యం భూపం వృణోమ్యహం || ౫౦||

వ్యాస ఉవాచ |
రాజ్ఞీ తద్వచనం శ్రుత్వా స్వపతౌ గృహమాగతే |
నివేదయామాస తదా పుత్రీవాక్యం యథాతథం || ౫౧||

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా విస్మితః ప్రహసన్ముహుః |
భార్యామువాచ వైదర్భీం సుబాహుస్తు ఋతం వచః || ౫౨||

సుభ్రు జానాసి బాలోఽసౌ రాజ్యాన్నిష్కాసితో వనే |
ఏకాకీ సహ మాత్రా వై వసతే నిర్జనే వనే || ౫౩||

తత్కృతే నిహతో రాజా వీరసేనో యుధాజితా |
స కథం నిర్ధనో భర్తా యోగ్యః స్యాచ్చారులోచనే || ౫౪||

బ్రూహి పుత్రీం తతో వాక్యం కదాచిదపి విప్రియం |
ఆగమిష్యంతి రాజానః స్థితిమంతః స్వయంవరే || ౫౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే శశికలయా మాతరం ప్రతి సందేశప్రేషణం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః || ౧౮||

౧౯ రాజసంవాదవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
భర్త్రా సాఽభిహితా బాలాం పుత్రీం కృత్వాంకసంస్థితాం |
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం సమాశ్వాస్య శుచిస్మితాం || ౧||

కిం వృథా సుదతి త్వం హి విప్రియం మమ భాషసే |
పితా తే దుఃఖమాప్నోతి వాక్యేనానేన సువ్రతే || ౨||

సుదర్శనోఽతిదుర్భాగ్యో రాజ్యభ్రష్టో నిరాశ్రయః |
బలకోశవిహీనశ్చ పరిత్యక్తస్తు బాంధవైః || ౩||

మాత్రా సహ వనం ప్రాప్తః ఫలమూలాశనః కృశః |
న తే యోగ్యో వరోఽయం వై వనవాసీ చ దుర్భగః || ౪||

రాజపుత్రాః కృతప్రజ్ఞా రూపవంతః సుసమ్మతాః ।
తవార్థాః పుత్రి సంత్యన్యే రాజచిహ్నైరలంకృతాః ॥ ౫॥

భ్రాతాఽస్య వర్తతే కాంతః స రాజ్యం కోసలేషు వై ।
కరోతి రూపసంపన్నః సర్వలక్షణసంయుతః ॥ ౬॥

అన్యచ్చ కారణం సుభ్రు శృణు యచ్చ యథా శ్రుతం ।
యుధాజిత్సతతం తస్య వధకామోఽస్తి భూమిపః ॥ ౭॥

దౌహిత్రః స్థాపితస్తేన రాజ్యే కృత్వాఽతిసంగరం ।
వీరసేనం నృపం హత్వా సమ్మంత్ర్య సచివైః సహ ॥ ౮॥

భారద్వాజాశ్రమం ప్రాప్తం హంతుకామః సుదర్శనం ।
మునినా వారితః పశ్చాజ్జగామ నిజమందిరం ॥ ౯॥

శశికలోవాచ ।
మాతర్మమేప్సితః కామం వనస్థోఽపి నృపాత్మజః ।
శర్యాతివచనేనైవ సుకన్యా చ పతివ్రతా ॥ ౧౦॥

చ్యవనంచ యథా ప్రాప్య పతిశుశ్రూషణే రతా ।
భర్తృశుశ్రూషణం స్త్రీణాం స్వర్గదం మోక్షదం తథా ॥ ౧౧॥

అకైతవకృతం నూనం సుఖదం భవతి స్త్రియాః ।
భగవత్యా సమాదిష్టం స్వప్నే వరమనుత్తమం ॥ ౧౨॥

తమృతేఽహం కథం చాన్యం సంశ్రయామి నృపాత్మజం ।
మచ్చిత్తభిత్తౌ లిఖితో భగవత్యా సుదర్శనః ॥ ౧౩॥

తం విహాయ ప్రియం కాంతం కరిష్యేఽహం న చాపరం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ప్రత్యాదిష్టాఽథ వైదర్భీ తయా బహునిదర్శనైః ॥ ౧౪॥

భర్తారం సర్వమాచష్ట పుత్ర్యోక్తం వచనం భృశం ।
వివాహస్య దినాదర్వాగాప్తం శ్రుతసమన్వితం ॥ ౧౫॥

ద్విజం శశికలా తత్ర ప్రేషయామాస సత్వరం ।
యథా న వేద మే తాతస్తథా గచ్ఛ సుదర్శనం ॥ ౧౬॥

భారద్వాజాశ్రమే బ్రూహి మద్వాక్యాత్తరసా విభో ।
పిత్రా మే సంభృతః కామం మదర్థేన స్వయంవరః ॥ ౧౭॥

ఆగమిష్యంతి రాజానో బలయుక్తా హ్యనేకశః ।
మయా త్వం వై వృతశ్చిత్తే సర్వథా ప్రీతిపూర్వకం ॥ ౧౮॥

భగవత్యా సమాదిష్టః స్వప్నే మమ సురోపమ ।
విషమద్మి హుతాశే వా ప్రపతామి ప్రదీపితే ॥ ౧౯॥

వరయే త్వదృతే నాన్యం పితృభ్యాం ప్రేరితాఽపి వా ।
మనసా కర్మణా వాచా సంవృతస్త్వం మయా వరః ॥ ౨౦॥

భగవత్యాః ప్రసాదేన శర్మావాభ్యాం భవిష్యతి ।
ఆగంతవ్యం త్వయాత్రైవ దైవం కృత్వా పరం బలం ॥ ౨౧॥

యదధీనం జగత్సర్వం వర్తతే సచరాచరం ।
భగవత్యా యదాదిష్టం న తన్మిథ్యా భవిష్యతి ॥ ౨౨॥

యద్వశే దేవతాః సర్వా వర్తంతే శంకరాదయః ।
వక్తవ్యోఽసౌ త్వయా బ్రహ్మన్నేకాంతే వై నృపాత్మజః ॥ ౨౩॥

యథా భవతి మే కార్యం తత్కర్తవ్యం త్వయానఘ ।
ఇత్యుక్త్వా దక్షిణాం దత్త్వా మునిర్వ్యాపారితస్తయా ॥ ౨౪॥

గత్వా సర్వం నివేద్యాశు తత్ర ప్రత్యాగతో ద్విజః ।
సుదర్శనస్తు తజ్జ్ఞాత్వా నిశ్చయం గమనే తదా ॥ ౨౫॥

చకార మునినా తేన ప్రేరితః పరమాదరాత్ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
గమనాయోద్యతం పుత్రం తమువాచ మనోరమా ॥ ౨౬॥

వేపమానాఽతిదుఃఖార్తా జాతత్రాసాఽశ్రులోచనా ।
కుత్ర గచ్ఛసి పుత్రాద్య సమాజే భూభృతాం కిల ॥ ౨౭॥

ఏకాకీ కృతవైరశ్చ కిం విచింత్య స్వయంవరే ।
యుధాజిద్ధంతుకామస్త్వాం సమేష్యతి మహీపతిః ॥ ౨౮॥

న తేఽన్యోఽస్తి సహాయశ్చ తస్మాన్మా వ్రజ పుత్రక ।
ఏకపుత్రాతిదీనాస్మి తవాధారా నిరాశ్రయా ॥ ౨౯॥

నార్హసి త్వం మహాభాగ నిరాశాం కర్తుమద్య మాం ।
పితా తే నిహతో యేన సోఽపి తత్రాగతో నృపః ॥ ౩౦॥

ఏకాకినం గతం తత్ర యుధాజిత్త్వాం హనిష్యతి ।
సుదర్శన ఉవాచ ।
భవితవ్యం భవత్యేవ నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౩౧॥

ఆదేశాచ్చ జగన్మాతుర్గచ్ఛామ్యద్య స్వయంవరే ।
మా శోకం కురు కల్యాణి క్షత్రియాఽసి వరాననే ॥ ౩౨॥

న బిభేమి ప్రసాదేన భగవత్యా నిరంతరం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా రథమారుహ్య గంతుకామం సుదర్శనం ॥ ౩౩॥

దృష్ట్వా మనోరమా పుత్రమాశీర్భిశ్చాన్వమోదయత్ ।
అగ్రతస్తేఽమ్బికా పాతు పార్వతీ పాతు పృష్ఠతః ॥ ౩౪॥

పార్వతీ పార్శ్వయోః పాతు శివా సర్వత్ర సాంప్రతం ।
వారాహీ విషమే మార్గే దుర్గా దుర్గేషు కర్హిచిత్ ।
కాలికా కలహే ఘోరే పాతు త్వాం పరమేశ్వరీ ॥ ౩౫॥

మండపే తత్ర మాతంగీ తథా సౌమ్యా స్వయంవరే ।
భవానీ భూపమధ్యే తు పాతు త్వాం భవమోచనీ ॥ ౩౬॥

గిరిజా గిరిదుర్గేషు చాముండా చత్వరేషు చ ।
కామగా కాననేష్వేవం రక్షతు త్వాం సనాతనీ ॥ ౩౭॥

వివాదే వైష్ణవీ శక్తిరవతాత్త్వాం రఘూద్వహ ।
భైరవీ చరణే సౌమ్య శత్రూణాం వై సమాగమే ॥ ౩౮॥

సర్వదా సర్వదేశేషు పాతు త్వాం భువనేశ్వరీ ।
మహామాయా జగద్ధాత్రీ సచ్చిదానందరూపిణీ ॥ ౩౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తం తదా మాతా వేపమానా భయాకులా ।
ఉవాచాహం త్వయా సార్ధమాగమిష్యామి సర్వథా ॥ ౪౦॥

నిమిషార్ధం వినా త్వాం వై నాహం స్థాతుమిహోత్సహే ।
సహైవ నయ మాం వత్స యత్ర తే గమనే మతిః ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్త్వా నిఃసృతా మాతా ధాత్రేయీసంయుతా తదా ।
విప్రైర్దత్తాశిషః సర్వే నిర్యయుర్హర్షసంయుతాః ॥ ౪౨॥

వారాణస్యాం తతః ప్రాప్తో రథేనైకేన రాఘవః ।
జ్ఞాతః సుబాహునా తత్ర పూజితశ్చార్హణాదిభిః ॥ ౪౩॥

నివేశార్థం గృహం దత్తమన్నపానాదికం తథా ।
సేవకం సమనుజ్ఞాప్య పరిచర్యార్థమేవ చ ॥ ౪౪॥

మిలితాస్త్వథ రాజానో నానాదేశాధిపాః కిల ।
యుధాజిదపి సంప్రాప్తో దౌహిత్రేణ సమన్వితః ॥ ౪౫॥

కరూషాధిపతిశ్చైవ తథా మద్రేశ్వరో నృపః ।
సింధురాజస్తథా వీరో యోద్ధా మాహిష్మతీపతిః ॥ ౪౬॥

పాంచాలః పర్వతీయశ్చ కామరూపోఽతివీర్యవాన్ ।
కార్ణాటశ్చోలదేశీయో వైదర్భశ్చ మహాబలః ॥ ౪౭॥

అక్షౌహిణీ త్రిషష్టిశ్చ మిలితా సంఖ్యయా తదా ।
వేష్టితా నగరీ సా తు సైన్యైః సర్వత్ర సంస్థితైః ॥ ౪౮॥

ఏతే చాన్యే చ బహవః స్వయంవరదిదృక్షయా ।
మిలితాస్తత్ర రాజానో వరవారణసంయుతాః ॥ ౪౯॥

అన్యోన్యం నృపపుత్రాస్త ఇత్యూచుర్మిలితాస్తదా |
సుదర్శనో నృపసుతో హ్యాగతోఽస్తి నిరాకులః || ౩౦||

ఏకాకీ రథమారుహ్య మాత్రా సహ మహామతిః |
వివాహార్థమిహాయాతః కాకుత్స్థః కిం ను సాంప్రతం || ౩౧||

ఏతాన్ రాజసుతాంస్త్యక్త్వా ససైన్యాన్సాయుధానథ |
కిమేనం రాజపుత్రీ సా వరిష్యతి మహాభుజం || ౩౨||

యుధాజిదథ రాజేశస్తానువాచ మహీపతీన్ |
అహమేనం హనిష్యామి కన్యార్థే నాత్ర సంశయః || ౩౩||

కేరలాధిపతిః ప్రాహ తం తదా నీతిసత్తమః |
నాత్ర యుద్ధం ప్రకర్తవ్యం రాజన్నిచ్ఛాస్వయంవరే || ౩౪||

బలేన హరణం నాస్తి నాత్ర శుల్కస్వయంవరః |
కన్యేచ్ఛయాఽత్ర వరణం వివాదః కీదృశస్త్విహ || ౩౫||

అన్యాయేన త్వయా పూర్వమసౌ రాజ్యాత్ప్రవాసితః |
దౌహిత్రాయార్పితం రాజ్యం బలవన్నృపసత్తమ || ౩౬||

కాకుత్స్థోఽయం మహాభాగ కోసలాధిపతేః సుతః |
కథమేనం రాజపుత్రం హనిష్యసి నిరాగసం || ౩౭||

లప్స్యసే తత్ఫలం నూనమనయస్య నృపోత్తమ |
శాస్తాస్తి కశ్చిదాయుష్మంజగతోఽస్య జగత్పతిః || ౩౮||

ధర్మో జయతి నాధర్మః సత్యం జయతి నానృతం |
మానయం కురు రాజేంద్ర త్యజ పాపమతిం కిల || ౩౯||

దౌహిత్రస్తవ సంప్రాప్తః సోఽపి రూపసమన్వితః |
రాజ్యయుక్తస్తథా శ్రీమాన్కథం తం న వరిష్యతి || ౪౦||

అన్యే రాజసుతాః కామం వర్తంతే బలవత్తరాః |
కన్యాస్వయంవరే కన్యా స్వీకరిష్యతి సాంప్రతం || ౪౧||

వృతే తథా వివాదః కః ప్రవదంతు మహీభుజః |
పరస్పరం విరోధోఽత్ర న కర్తవ్యో విజానతా || ౪౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే రాజసంవాదవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః || ౧౯||

౨౦ స్వపితరం ప్రతి శశికలావాక్యం

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతివాదిని భూపాలే కేరలాధిపతౌ తదా |
ప్రత్యువాచ మహాభాగ యుధాజిదపి పార్థివః || ౧||

నీతిరేషా మహీపాల యద్బ్రవీతి భవానిహ ।
సమాజే పార్థివానాం వై సత్యవాగ్విజితేంద్రియః ॥ ౨॥

యోగ్యేషు వర్తమానేషు కన్యారత్నం కులోద్వహ ।
అయోగ్యోఽర్హతి భూపాల న్యాయోఽయం తవ రోచతే ॥ ౩॥

భాగం సింహస్య గోమాయుర్భోక్తుమర్హతి వా కథం ।
తథా సుదర్శనోఽయం వై కన్యారత్నం కిమర్హతి ॥ ౪॥

బలం వేదో హి విప్రాణాం భూభుజాం చాపజం బలం ।
కిమన్యాయ్యం మహారాజ బ్రవీమ్యహమిహాధునా ॥ ౫॥

బలం శుల్కం యథా రాజ్ఞాం వివాహే పరికీర్తితం ।
బలవానేవ గృహ్ణాతు నాబలస్తు కదాచన ॥ ౬॥

తస్మాత్కన్యాపణం కృత్వా నీతిరత్ర విధీయతాం ।
అన్యథా కలహః కామం భవిష్యతి మహీభుజాం ॥ ౭॥

ఏవం వివాదే సంవృత్తే రాజ్ఞాం తత్ర పరస్పరం ।
ఆహూతస్తు సభామధ్యే సుబాహుర్నృపసత్తమః ॥ ౮॥

సమాహూయ నృపాః సర్వే తమూచుస్తత్త్వదర్శినః ।
రాజన్నీతిస్త్వయా కార్యా వివాహేఽత్ర సమాహితా ॥ ౯॥

కిం తే చికీర్షితం రాజంస్తద్వదస్వ సమాహితః ।
పుత్ర్యాః ప్రదానం కస్మై తే రోచతే నృప చేతసి ॥ ౧౦॥

సుబాహురువాచ ।
పుత్ర్యా మే మనసా కామం వృతః కిల సుదర్శనః ।
మయా నివారితోఽత్యర్థం న సా ప్రత్యేతి మే వచః ॥ ౧౧॥

కిం కరోమి సుతాయా మే న వశే వర్తతే మనః ।
సుదర్శనస్తథైకాకీ సంప్రాప్తోఽస్తి నిరాకులః ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సంపన్నా భూభుజః సర్వే సమాహూయ సుదర్శనం ।
ఊచుః సమాగతం శాంతమేకాకినమతంద్రితాః ॥ ౧౩॥

రాజపుత్ర మహాభాగ కేనాహూతోఽసి సువ్రత ।
ఏకాకీ యః సమాయాతః సమాజే భూభృతామిహ ॥ ౧౪॥

న వై సైన్యం న సచివా న కోశో న బృహద్బలం ।
కిమర్థంచ సమాయాతస్తత్త్వం బ్రూహి మహామతే ॥ ౧౫॥

యుద్ధకామా నృపతయో వర్తంతేఽత్ర సమాగమే ।
కన్యార్థం సైన్యసంపన్నాః కిం త్వం కర్తుమిహేచ్ఛసి ॥ ౧౬॥

భ్రాతా తే సుబలః శూరః సంప్రాప్తోఽస్తి జిఘృక్షయా ।
యుధాజిచ్చ మహాబాహుః సాహాయ్యం కర్తుమాగతః ॥ ౧౭॥

గచ్ఛ వా తిష్ఠ రాజేంద్ర యాథాతథ్యముదాహృతం ।
త్వయి సైన్యవిహీనే చ యథేష్టం కురు సువ్రత ॥ ౧౮॥

సుదర్శన ఉవాచ ।
న బలం న సహాయో మే న కోశో దుర్గసంశ్రయః ।
న మిత్రాణి న సౌహార్ద్రే న నృపా రక్షకా మమ ॥ ౧౯॥

అత్ర స్వయంవరం శ్రుత్వా ద్రష్టుకామ ఇహాగతః ।
స్వప్నే దేవ్యా ప్రేరితోఽస్మి భగవత్యా న సంశయః ॥ ౨౦॥

నాన్యచ్చికీర్షితం మేఽద్య మామాహ జగదీశ్వరీ ।
తయా యద్విహితం తచ్చ భవితాఽద్య న సంశయః ॥ ౨౧॥

న శత్రురస్తి సంసారే కోఽప్యత్ర జగతీశ్వరాః ।
సర్వత్ర పశ్యతో మేఽద్య భవానీం జగదంబికాం ॥ ౨౨॥

యః కరిష్యతి శత్రుత్వం మయా సహ నృపాత్మజాః ।
శాస్తా తస్య మహావిద్యా నాహం జానామి శత్రుతాం ॥ ౨౩॥

యద్భావి తద్వై భవితా నాన్యథా నృపసత్తమాః ।
కా చింతా హ్యత్ర కర్తవ్యా దైవాధీనోఽస్మి సర్వథా ॥ ౨౪॥

దేవభూతమనుష్యేషు సర్వభూతేషు సర్వదా ।
సర్వేషాం తత్కృతా భక్తిర్నాన్యథా నృపసత్తమాః ॥ ౨౫॥

సా యం చికీర్షతే భూపం తం కరోతి నృపాధిపాః ।
నిర్ధనం వా నరం కామం కా చింతా వై తదా మమ ॥ ౨౬॥

తామృతే పరమాం శక్తిం బ్రహ్మావిష్ణుహరాదయః ।
న శక్తాః స్పందితుం దేవాః కా చింతా మే తదా నృపాః ॥ ౨౭॥

అశక్తో వా సశక్తో వా యాదృశస్తాదృశస్త్వహం ।
తదాజ్ఞయా నృపాద్యైవ సంప్రాప్తోఽస్మి స్వయంవరే ॥ ౨౮॥

సా యదిచ్ఛతి తత్కుర్యాన్మమ కిం చింతనేన వై ।
నాత్ర శంకా ప్రకర్తవ్యా సత్యమేతద్బ్రవీమ్యహం ॥ ౨౯॥

జయే పరాజయే లజ్జా న మేఽత్రాణ్వపి పార్థివాః ।
భగవత్యాస్తు లజ్జాస్తి తదధీనోఽస్మి సర్వథా ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య తదాకర్ణ్య వచనం రాజసత్తమాః ।
ఊచుః పరస్పరం ప్రేక్ష్య నిశ్చయజ్ఞా నరాధిపాః ॥ ౩౧॥

సత్యముక్తం త్వయా సాధో న మిథ్యా కర్హిచిద్భవేత్ ।
తథాప్యుజ్జయనీనాథస్త్వాం హంతుం పరికాంక్షతి ॥ ౩౨॥

త్వత్కృతే న దయాదిష్టా త్వాం బ్రవీమో మహామతే ।
యద్యుక్తం తత్త్వయా కార్యం విచార్య మనసాఽనఘ ॥ ౩౩॥

సుదర్శన ఉవాచ ।
సత్యముక్తం భవద్భిశ్చ కృపావద్భిః సుహృజ్జనైః ।
కిం బ్రవీమి పునర్వాక్యముక్త్వా నృపతిసత్తమాః ॥ ౩౪॥

న మృత్యుః కేనచిద్భావ్యః కస్యచిద్వా కదాచన ।
దైవాధీనమిదం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ॥ ౩౫॥

స్వవశోఽయం న జీవోఽస్తి స్వకర్మవశగః సదా ।
తత్కర్మ త్రివిధం ప్రోక్తం విద్వద్భిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౩౬॥

సంచితం వర్తమానంచ ప్రారబ్ధంచ తృతీయకం ।
కాలకర్మస్వభావైశ్చ తతం సర్వమిదం జగత్ ॥ ౩౭॥

న దేవో మానుషం హంతుం శక్తః కాలాగమం వినా ।
హతం నిమిత్తమాత్రేణ హంతి కాలః సనాతనః ॥ ౩౮॥

యథా పితా మే నిహతః సింహేనామిత్రకర్షణః ।
తథా మాతామహోఽప్యేవం యుద్ధే యుధాజితా హతః ॥ ౩౯॥

యత్నకోటిం ప్రకుర్వాణో హన్యతే దైవయోగతః ।
జీవేద్వర్షసహస్రాణి రక్షణేన వినా నరః ॥ ౪౦॥

నాహం బిభేమి ధర్మిష్ఠాః కదాచిచ్చ యుధాజితః ।
దైవమేవ పరం మత్వా సుస్థితోఽస్మి సదా నృపాః ॥ ౪౧॥

స్మరణం సతతం నిత్యం భగవత్యాః కరోమ్యహం ।
విశ్వస్య జననీ దేవీ కల్యాణం సా కరిష్యతి ॥ ౪౨॥

పూర్వార్జితం హి భోక్తవ్యం శుభం వాప్యశుభం తథా ।
స్వకృతస్య చ భోగేన కీదృక్శోకో విజానతాం ॥ ౪౩॥

స్వకర్మఫలయోగేన ప్రాప్య దుఃఖమచేతనః ।
నిమిత్తకారణే వైరం కరోత్యల్పమతిః కిల ॥ ౪౪॥

న తథాఽహం విజానామి వైరం శోకం భయం తథా ।
నిఃశంకమిహ సంప్రాప్తః సమాజే భూభృతామిహ ॥ ౪౫॥

ఏకాకీ ద్రష్టుకామోఽహం స్వయంవరమనుత్తమం ।
భవిష్యతి చ యద్భావ్యం ప్రాప్తోఽస్మి చండికాజ్ఞయా ॥ ౪౬॥

భగవత్యాః ప్రమాణం మే నాన్యం జానామి సంయతః ।

తత్కృతంచ సుఖం దుఃఖం భవిష్యతి చ నాన్యథా ॥ ४२॥

యుధాజిత్సుఖమాప్నోతు న మే వైరం నృపోత్తమాః ।
యః కరిష్యతి మే వైరం స ప్రాప్స్యతి ఫలం తథా ॥ ४८॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తాస్తే తథా తేన సంతుష్టా భూభుజః స్థితాః ।
సోఽపి స్వమాశ్రమం ప్రాప్య సుస్థితః సంబభూవ హ ॥ ४९॥

అపరేఽహ్ని శుభే కాలే నృపాః సమ్మంత్రితాః కిల ।
సుబాహునా నృపేణాథ రుచిరే వై స్వమండపే ॥ ५०॥

దివ్యాస్తరణయుక్తేషు మంచేషు రచితేషు చ ।
ఉపవిష్టాశ్చ రాజానః శుభాలంకరణైర్యుతాః ॥ ५१॥

దివ్యవేషధరాః కామం విమానేష్వమరా ఇవ ।
దీప్యమానాః స్థితాస్తత్ర స్వయంవరదిదృక్షయా ॥ ५२॥

ఇతి చింతాపరాః సర్వే కదా సాప్యాగమిష్యతి ।
భాగ్యవంతం నృపశ్రేష్ఠం శ్రుతపుణ్యం వరిష్యతి ॥ ५३॥

యదా సుదర్శనం దైవాత్స్రజా సంభూషయేదిహ ।
వివాదో వై నృపాణాం చ భవితా నాత్ర సంశయః ॥ ५४॥

ఇత్యేవం చింత్యమానాస్తే భూపా మంచేషు సంస్థితాః ।
వాదిత్రఘోషః సుమహానుత్థితో నృపమండపే ॥ ५५॥

అథ కాశీపతిః ప్రాహ సుతాం స్నాతాం స్వలంకృతాం ।
మధూకమాలాసంయుక్తాం క్షౌమవాసోవిభూషితాం ॥ ५६॥

వివాహోపస్కరైర్యుక్తాం దివ్యాం సింధుసుతోపమాం ।
చింతాపరాం సువసనాం స్మితపూర్వమిదం వచః ॥ ५७॥

ఉత్తిష్ఠ పుత్రి సునసే కరే ధృత్వా శుభాం స్రజం ।
వ్రజ మండపమధ్యేఽద్య సమాజం పశ్య భూభుజాం ॥ ५८॥

గుణవాన్ రూపసంపన్నః కులీనశ్చ నృపోత్తమః ।
తవ చిత్తే వసేద్యస్తు తం వృణుష్వ సుమధ్యమే ॥ ५९॥

దేశదేశాధిపాః సర్వే మంచేషు రచితేషు చ ।
సంవిష్టాః పశ్య తన్వంగి వరయస్వ యథారుచి ॥ ६०॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తం తథా భాషమాణం వై పితరం మితభాషిణీ ।
ఉవాచ వచనం బాలా లలితం ధర్మసంయుతం ॥ ६१॥

శశికలోవాచ ।

నాహం దృష్టిపథే రాజ్ఞాం గమిష్యామి పితః కిల |
కాముకానాం నరేశానాం గచ్ఛంత్యన్యాశ్చ యోషితః || ౬౨||

ధర్మశాస్త్రే శ్రుతం తాత మయేదం వచనం కిల |
ఏక ఏవ వరో నార్యా నిరీక్ష్యః స్యాన్న చాపరః || ౬౩||

సతీత్వం నిర్గతం తస్యా యా ప్రయాతి బహూనథ |
సంకల్పయంతి తే సర్వే దృష్ట్వా మే భవతాత్త్వితి || ౬౪||

స్వయంవరే స్రజం ధృత్వా యదాగచ్ఛతి మండపే |
సామాన్యా సా తదా జాతా కులటేవాపరా వధూః || ౬౫||

వారస్త్రీ విపణే గత్వా యథా వీక్ష్య నరాంస్థితాన్ |
గుణాగుణపరిజ్ఞానం కరోతి నిజమానసే || ౬౬||

నైకభావా యథా వేశ్యా వృథా పశ్యతి కాముకం |
తథాఽహం మండపే గత్వా కుర్వే వారస్త్రియా కృతం || ౬౭||

వృద్ధైరేతైః కృతం ధర్మం న కరిష్యామి సాంప్రతం |
పత్న్వ్రతం తథా కామం చరిష్యేఽహం ధృతవ్రతా || ౬౮||

సామాన్యా ప్రథమం గత్వా కృత్వా సంకల్పితం బహు |
వృణోతి చైకం తద్వద్వై వృణోమి కథమద్య వై || ౬౯||

సుదర్శనో మయా పూర్వం వృతః సర్వాత్మనా పితః |
తమృతే నాన్యథా కర్తుమిచ్ఛామి నృపసత్తమ || ౭౦||

వివాహవిధినా దేహి కన్యాదానం శుభే దినే |
సుదర్శనాయ నృపతే యదీచ్ఛసి శుభం మమ || ౭౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే స్వపితరం ప్రతి శశికలావాక్యం నామవింశోఽధ్యాయః || ౨౦||

౨౧ కన్యయా స్వపితరం ప్రతి సుదర్శనేన సహ వివాహార్థకథనం

వ్యాస ఉవాచ |
సుబాహురపి తచ్ఛ్రుత్వా యుక్తముక్తం తయా తదా |
చింతావిష్టో బభూవాశు కిం కర్తవ్యమతః పరం || ౧||

సంగతాః పృథివీపాలాః ససైన్యాః సపరిగ్రహాః |
ఉపవిష్టాశ్చ మంచేషు యోద్ధుకామా మహాబలాః || ౨||

యది బ్రవీమి తాన్సర్వాన్సుతా నాయాతి సాంప్రతం |
తథాపి కోపసంయుక్తా హన్యుర్మాం దుష్టబుద్ధయః || ౩||

న మే సైన్యబలం తాదృఙ్న దుర్గబలమద్భుతం |
యేనాహం నృపతీన్సర్వాన్ ప్రత్యాదేష్టుమిహోత్సహే || ౪||

సుదర్శనస్తథైకాకీ హ్యసహాయోఽధనః శిశుః ।
కిం కర్తవ్యం నిమగ్నోఽహం సర్వథా దుఃఖసాగరే ॥ ౫॥

ఇతి చింతాపరో రాజా జగామ నృపసన్నిధౌ ।
ప్రణమ్య తానువాచాథ ప్రశ్రయావనతో నృపః ॥ ౬॥

కిం కర్తవ్యం నృపాః కామం నైతి మే మండపే సుతా ।
బహుశః ప్రేర్యమాణాఽపి సా మాత్రాఽపి మయాఽపి చ ॥ ౭॥

మూర్ధ్నా పతామి పాదేషు రాజ్ఞాం దాసోఽస్మి సాంప్రతం ।
పూజాదికం గృహీత్వాఽద్య వ్రజంతు సదనాని వః ॥ ౮॥

దదామి బహురత్నాని వస్త్రాణి చ గజాన్ రథాన్ ।
గృహీత్వాఽద్య కృపాం కృత్వా వ్రజంతు భవనాన్యత ॥ ౯॥

న వశే మే సుతా బాలా మ్రియతే యది ఖేదితా ।
తదా మే స్యాన్మహద్దుఃఖం తేన చింతాతురోఽస్మ్యహం ॥ ౧౦॥

భవంతః కరుణావంతో మహాభాగ్యా మహౌజసః ।
కిం మే తయా దుహిత్రా తు మందయా దుర్వినీతయా ॥ ౧౧॥

అనుగ్రాహ్యోఽస్మి వః కామం దాసోఽహమితి సర్వథా ।
సుతా సుతేవ మంతవ్యా భవద్భిః సర్వథా మమ ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా సుబాహువచనం నోచుః కేచన భూమిపాః ।
యుధాజిత్క్రోధతామ్రాక్షస్తమువాచ రుషాన్వితః ॥ ౧౩॥

రాజన్మూర్ఖోఽసి కిం బ్రూషే కృత్వా కార్య సునిందితం ।
స్వయంవరః కథం మోహాద్రచితః సంశయే సతి ॥ ౧౪॥

మిలితా భూభుజః సర్వే త్వయాహూతాః స్వయంవరే ।
కథమద్య నృపా గంతుం యోగ్యాస్తే స్వగృహాన్ప్రతి ॥ ౧౫॥

అవమాన్య నృపాన్సర్వాంస్త్వం కిం సుదర్శనాయ వై ।
దాతుమిచ్ఛసి పుత్రీంచ కిమనార్యమతః పరం ॥ ౧౬॥

విచార్య పురుషేణాదౌ కార్యం వై శుభమిచ్ఛతా ।
ఆరబ్ధవ్యం త్వయా తత్తు కృతం రాజన్నజానతా ॥ ౧౭॥

ఏతాన్విహాయ నృపతీన్బలవాహనసంయుతాన్ ।
వరం సుదర్శనం కర్తుం కథమిచ్ఛసి సాంప్రతం ॥ ౧౮॥

అహం త్వాం హన్మి పాపిష్ఠం తథా పశ్చాత్సుదర్శనం ।
దౌహిత్రాయాద్య తే కన్యాం దాస్యామీతి వినిశ్చయః ॥ ౧౯॥

మయి తిష్ఠతి కోఽన్యోఽస్తి యః కన్యాం హర్తుమిచ్ఛతి ।

సుదర్శనః కియానద్య నిర్ధనో నిర్బలః శిశుః ॥ ౨౦॥

భారద్వాజాశ్రమే పూర్వం ముక్తో మునికృతే మయా ।
నాద్యాహం మోచయిష్యామి సర్వథా జీవితం శిశోః ॥ ౨౧॥

తస్మాద్విచార్య సమ్యక్త్వం పుత్ర్యా చ భార్యయా సహ ।
దౌహిత్రాయ ప్రియాం కన్యాం దేహి మే సుభ్రువం కిల ॥ ౨౨॥

సంబంధీ భవ దత్త్వా త్వం పుత్రీమేతాం మనోరమాం ।
ఉచ్చాశ్రయః ప్రకర్తవ్యః సర్వదా శుభమిచ్ఛతా ॥ ౨౩॥

సుదర్శనాయ దత్త్వా త్వం పుత్రీం ప్రాణప్రియాం శుభాం ।
ఏకాకినేఽప్యరాజ్యాయ కిం సుఖం ప్రాప్తుమిచ్ఛసి ॥ ౨౪॥

(కులం విత్తం బలం రూపం రాజ్యం దుర్గం సుహృజ్జనం ।
దృష్ట్వా కన్యా ప్రదాతవ్యా నాన్యథా సుఖమృచ్ఛతి)॥

పరిచింతయ ధర్మం త్వం రాజనీతించ శాశ్వతీం ।
కురు కార్యం యథాయోగ్యం మా కృథా మతిమన్యథా ॥ ౨౫॥

సుహృదసి మమాత్యర్థం హితం తే ప్రబ్రవీమ్యహం ।
సమానయ సుతాం రాజన్ మండపే తాం సఖీవృతాం ॥ ౨౬॥

సుదర్శనమృతే చేయం వరిష్యతి యదాఽప్యసౌ ।
విగ్రహో మే తదా న స్యాద్వివాహోఽస్తు తవేప్సితః ॥ ౨౭॥

అన్యే నృపతయః సర్వే కులీనాః సబలాః సమాః ।
విరోధః కీదృశస్త్వేనం వృణోద్యది నృపోత్తమ ॥ ౨౮॥

అన్యథాఽహం హరిష్యేఽద్య బలాత్కన్యామిమాం శుభాం ।
మా విరోధం సుదుఃసాధ్యం గచ్ఛ పార్థివసత్తమ ॥ ౨౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
యుధాజితా సమాదిష్టః సుబాహుః శోకసంయుతః ।
నిఃశ్వసన్భవనం గత్వా భార్యాం ప్రాహ శుచావృతః ॥ ౩౦॥

పుత్రీం బ్రూహి సుధర్మజ్ఞే కలహే సముపస్థితే ।
కిం కర్తవ్యం మయా శక్యం త్వద్వశోఽస్మి సులోచనే ॥ ౩౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సా శ్రుత్వా పతివాక్యం తు గత్వా ప్రాహ సుతాంతికం ।
వత్సే రాజాతిదుఃఖార్తః పితా తేఽద్యాపి వర్తతే ॥ ౩౨॥

త్వదర్థే విగ్రహః కామం సముత్పన్నోఽద్య భూభృతాం ।
అన్యం వరయ సుశ్రోణి సుదర్శనమృతే నృపం ॥ ౩౩॥

యది సుదర్శనం వత్సే హఠాత్త్వం వై వరిష్యసి ।

యుధాజిత్త్వాం చ మాం చైవ హనిష్యతి బలాన్వితః ॥ ౩౪॥

సుదర్శనం చ రాజాఽసౌ బలమత్తః ప్రతాపవాన్ ।
ద్వితీయస్తే పతిః పశ్చాద్భవితా కలహే సతి ॥ ౩౫॥

తస్మాత్సుదర్శనం త్యక్త్వా వరయాన్యం నృపోత్తమం ।
సుఖమిచ్ఛసి చేన్మహ్యాం తుభ్యం వా మృగలోచనే ।
ఇతి మాత్రా బోధితాం తాం పశ్చాద్రాజాప్యబోధయత్ ॥ ౩౬॥

ఉభయోర్వచనం శ్రుత్వా నిర్భయోవాచ కన్యకా
కన్యోవాచ ।
సత్యముక్తం నృపశ్రేష్ఠ జానాసి చ వ్రతం మమ ॥ ౩౭॥

నాన్యం వృణోమి భూపాల సుదర్శనమృతే క్వచిత్ ।
బిభేషి యది రాజేంద్ర నృపేభ్యః కిల కాతరః ॥ ౩౮॥

సుదర్శనాయ దత్త్వా మాం విసర్జయ పురాద్బహిః ।
స మాం రథే సామారోప్య నిర్గమిష్యతి తే పురాత్ ॥ ౩౯॥

భవితవ్యం తు పశ్చాద్వై భవిష్యతి న చాన్యథా ।
నాత్ర చింతా త్వయా కార్యా భవితవ్యే నృపోత్తమ ॥ ౪౦॥

యద్భావి తద్భవత్యేవ సర్వథాత్ర న సంశయః ।
రాజోవాచ ।
న పుత్రి సాహసం కార్యం మతిమద్భిః కదాచన ॥ ౪౧॥

బహుభిర్న విరోద్ధవ్యమితి వేదవిదో విదుః ।
విస్రక్ష్యామి కథం కన్యాం దత్త్వా రాజసుతాయ చ ॥ ౪౨॥

రాజానో వరసంయుక్తాః కిం న కుర్యురసాంప్రతం ।
యది తే రోచతే వత్సే పణం సంవిదధామ్యహం ॥ ౪౩॥

జనకేన యథా పూర్వం కృతః సీతాస్వయంవరే ।
శైవం ధనుర్యథా తేన ధృతం కృత్వా పణం తథా ॥ ౪౪॥

తథాహమపి తన్వంగి కరోమ్యద్య దురాసదం ।
వివాదో యేన రాజ్ఞాం వై కృతే సతి శమం వ్రజేత్ ॥ ౪౫॥

పాలయిష్యతి యః కామం స తే భర్తా భవిష్యతి ।
సుదర్శనస్తథాఽన్యో వా యః కశ్చిద్బలవత్తరః ॥ ౪౬॥

పాలయిత్వా పణం త్వాం వై వరయిష్యతి సర్వథా ।
ఏవం కృతే నృపాణాం తు వివాదః శమితో భవేత్ ॥ ౪౭॥

సుఖేనాహం వివాహం తే కరిష్యామి తతః పరం ।
కన్యోవాచ ।
సందేహే నైవ మజ్జామి మూర్ఖకృత్యమిదం యతః ॥ ౪౮॥

మయా సుదర్శనః పూర్వం ధృతశ్చేతసి నాన్యథా ।
కారణం పుణ్యపాపానాం మన ఏవ మహీపతే ॥ ౪౯॥

మనసా విధృతం త్యక్త్వా కథమన్యం వృణే పితః ।
కృతే పణే మహారాజ సర్వేషాం వశగా హ్యహం ॥ ౫౦॥

ఏకః పాలయితా ద్వౌ వా బహవో వా భవంతి చేత్ ।
కిం కర్తవ్యం తదా తాత వివాదే సముపస్థితే ॥ ౫౧॥

సంశయాధిష్ఠితే కార్యే మతిం నాహం కరోమ్యతః ।
మా చింతాం కురు రాజేంద్ర దేహి సుదర్శనాయ మాం ॥ ౫౨॥

వివాహం విధినా కృత్వా శం విధాస్యతి చండికా ।
యన్నామకీర్తనాదేవ దుఃఖౌఘో విలయం వ్రజేత్ ॥ ౫౩॥

తాం స్మృత్వా పరమాం శక్తిం కురు కార్యమతంద్రితః ।
గత్వా వద నృపేభ్యస్త్వం కృతాంజలిపుటోఽద్య వై ॥ ౫౪॥

ఆగంతవ్యంచ శ్వః సర్వైరిహ భూపైః స్వయంవరే ।
ఇత్యుక్త్వా త్వం విసృజ్యాశు సర్వం నృపతిమండలం ॥ ౫౫॥

వివాహం కురు రాత్రౌ మే వేదోక్తవిధినా నృప ।
పారిబర్హం యథాయోగ్యం దత్త్వా తస్మై విసర్జయ ॥ ౫౬॥

గమిష్యతి గృహీత్వా మాం ధ్రువసంధిసుతః కిల ।
కదాచిత్తే నృపాః క్రుద్ధాః సంగ్రామం కర్తుముద్యతాః ॥ ౫౭॥

భవిష్యతి తదా దేవీ సాహాయ్యం నః కరిష్యతి ।
సోఽపి రాజసుతస్తైస్తు సంగ్రామం సంవిధాస్యతి ॥ ౫౮॥

దైవాన్మృధే మృతే తస్మిన్మరిష్యామ్యహమప్యృత ।
స్వస్తి తేఽస్తు గృహే తిష్ఠ దత్త్వా మాం సహసైన్యకః ॥ ౫౯॥

ఏకైవాహం గమిష్యామి తేన సార్ధం రిరంసయా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా రాజాఽసౌ కృతనిశ్చయః ।
మతిం చక్రే తథా కర్తుం విశ్వాసం ప్రతిపద్య చ ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే కన్యయా స్వపితరం ప్రతి సుదర్శనేన సహ వివాహార్థకథనం నామైకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ సుదర్శనశశికలయోర్వివాహవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా సుతావాక్యమనిందితాత్మా
నృపాంశ్చ గత్వా నృపతిర్జగాద ।

వ్రజంతు కామం శివిరాణి భూపాః
శ్వో వా వివాహం కిల సంవిధాస్యే ‖ ౧‖

భక్ష్యాణి పేయాని మయాఽర్పితాని
గృహ్ణాంతు సర్వే మయి సుప్రసన్నాః ।
శ్వో భావి కార్యం కిల మండపేఽత్ర
సమేత్య సర్వైరిహ సంవిధేయం ‖ ౨‖

నాయాతి పుత్రీ కిల మండపేఽద్య
కరోమి కిం భూపతయోఽత్ర కామం ।
ప్రాతః సమాశ్వాస్య సుతాం నయిష్యే
గచ్ఛంతు తస్మాచ్ఛివిరాణి భూపాః ‖ ౩‖

న విగ్రహో బుద్ధిమతాం నిజాశ్రితే
కృపా విధేయా సతతం హ్యపత్యే ।
విధాయ తాం ప్రాతరిహానయిష్యే
సుతాం తు గచ్ఛంతు నృపా యథేష్టం ‖ ౪‖

ఇచ్ఛాపణం వా పరిచింత్య చిత్తే
ప్రాతః కరిష్యామ్యథ సంవివాహం ।
సర్వైః సమేత్యాత్ర నృపైః సమేతైః
స్వయంవరః సర్వమతేన కార్యః ‖ ౫‖

శ్రుత్వా నృపాస్తేఽవితథం విదిత్వా
వచో యయుః స్వాని నికేతనాని ।
విధాయ పార్శ్వే నగరస్య రక్షాం
చక్రుః క్రియా మధ్యదినోదితాశ్చ ‖ ౬‖

సుబాహురప్యార్యజనైః సమేత-
శ్చకార కార్యాణి వివాహకాలే ।
పుత్రీం సమాహూయ గృహే సుగుప్తే
పురోహితైర్వేదవిదాం వరిష్ఠైః ‖ ౭‖

స్నానాదికం కర్మ వరస్య కృత్వా
వివాహభూషాకరణం తథైవ ।
ఆనాయ్య వేదీరచితే గృహే వై
తస్యార్హణాం భూమిపతిశ్చకార ‖ ౮‖

సవిష్టరం చాచమనీయమర్ఘ్యం
వస్త్రద్వయం గామథ కుండలే ద్వే ।
సమర్ప్య తస్మై విధివన్నరేంద్ర
ఇచ్ఛత్సుతాదానమహీనసత్త్వః ‖ ౯‖

సోఽప్యగ్రహీత్సర్వమదీనచేతాః
శశామ చింతాఽథ మనోరమాయాః ।
కన్యాం సుకేశీం నిధికన్యకాసమాం

మేనే తదాఽఽత్మానమనుత్తమంచ ॥ ౧౦॥

సుపూజితం భూషణవస్త్రదానై-
ర్వరోత్తమం తం సచివాస్తదానీం ।
నిన్యుశ్చ తే కౌతుకమండపాంత-
ర్ముదాన్వితా వీతభయాశ్చ సర్వే ॥ ౧౧॥

సమాప్తభూషాం విధివద్విధిజ్ఞాః
స్త్రియశ్చ తాం రాజసుతాం సుయానే ।
ఆరోప్య నిన్యుర్వరసన్నిధానమ్
చతుష్కయుక్తే కిల మండపే వై ॥ ౧౨॥

అగ్నిం సమాధాయ పురోహితః స
హుత్వా యథావచ్చ తదంతరాలే ।
ఆహ్వాయయత్తౌ కృతకౌతుకౌ తు
వధూవరౌ ప్రేమయుతౌ నికామం ॥ ౧౩॥

లాజావిసర్గం విధివద్విధాయ
కృత్వా హుతాశస్య ప్రదక్షిణాంచ ।
తౌ చక్రతుస్తత్ర యథోచితం తత్
సర్వం విధానం కులగోత్రజాతం ॥ ౧౪॥

శతద్వయం చాశ్వయుజాం రథానాం
సుభూషితం చాపి శరౌఘసంయుతం ।
దదౌ నృపేంద్రస్తు సుదర్శనాయ
సుపూజితం పారిబర్హం వివాహే ॥ ౧౫॥

మదోత్కటాన్హేమవిభూషితాంశ్చ
గజాన్గిరేః శృంగసమానదేహాన్ ।
శతం సపాదం నృపసూనవేఽసౌ
దదావథ ప్రేమయుతో నృపేంద్రః ॥ ౧౬॥

దాసీశతం కాంచనభూషితం చ
కరేణుకానాం చ శతం సుచారు ।
సమర్పయామాస వరాయ రాజా
వివాహకాలే ముదితోఽనువేలం ॥ ౧౭॥

అదాత్పునర్దాససహస్రమేకం
సర్వాయుధైః సంభృతభూషితంచ ।
రత్నాని వాసాంసి యథోచితాని
దివ్యాని చిత్రాణి తథావికాని ॥ ౧౮॥

దదౌ పునర్వాసగృహాణి తస్మై
రమ్యాణి దీర్ఘాణి విచిత్రితాని ।
సింధూద్భవానాం తురగోత్తమానా-
మదాత్సహస్రద్వితయం సురమ్యం ॥ ౧౯॥

క్రమేలకానాంచ శతత్రయం వై
ప్రత్యాదిశద్భారభృతాం సుచారు ।
శతద్వయం వై శకటోత్తమానాం
తస్మై దదౌ ధాన్యరసైః ప్రపూరితం ॥ ౨౦॥

మనోరమాం రాజసుతాం ప్రణమ్య
జగాద వాక్యం విహితాంజలిః పురః ।
దాసోఽస్మి తే రాజసుతే వరిష్ఠే
తద్బ్రూహి యత్స్యాత్తు మనోగతం తే ॥ ౨౧॥

తం చారువాక్యం నిజగాద సాపి
స్వస్త్యస్తు తే భూప కులస్య వృద్ధిః ।
సమ్మానితాఽహం మమ సూనవే త్వయా
దత్తా యతో రత్నవరా స్వకన్యా ॥ ౨౨॥

న బందిపుత్రీ నృప మాగధీ వా
స్తౌమీహ కిం త్వాం స్వజనం మహత్తరం ।
సుమేరుతుల్యస్తు కృతః సుతోఽద్య మే
సంబంధినా భూపతినోత్తమేన ॥ ౨౩॥

అహోఽతిచిత్రం నృపతేశ్చరిత్రం
పరం పవిత్రం తవ కిం వదామి ।
యద్భ్రష్టరాజ్యాయ సుతాయ మేఽద్య
దత్తా త్వయా పూజ్యసుతా వరిష్ఠా ॥ ౨౪॥

వనాధివాసాయ కిలాధనాయ
పిత్రా విహీనాయ విసైన్యకాయ ।
సర్వానిమాన్భూమిపతీన్విహాయ
ఫలాశనాయార్థవివర్జితాయ ॥ ౨౫॥

సమానవిత్తేఽథ కులే బలే చ
దదాతి పుత్రీం నృపతిశ్చ భూయః ।
న కోఽపి మే భూపసుతేఽర్థహీనే
గుణాన్వితాం రూపవతీంచ దద్యాత్ ॥ ౨౬॥

వైరం తు సర్వైః సహ సంవిధాయ
నృపైర్వరిష్ఠై ర్బలసంయుతైశ్చ ।
సుదర్శనాయాథ సుతాఽర్పితా మే
కిం వర్ణయే ధైర్యమిదం త్వదీయం ॥ ౨౭॥

నిశమ్య వాక్యాని నృపః ప్రహృష్టః
కృతాంజలిర్వాక్యమువాచ భూయః ।
గృహాణ రాజ్యం మమ సుప్రసిద్ధం
భవామి సేనాపతిరద్య చాహం ॥ ౨౮॥

నోచేత్తదర్ధం ప్రతిగృహ్య చాత్ర

సుతాన్వితో రాజ్యఫలాని భుంక్ష్వ ।
విహాయ వారాణసికానివాసం
వనే పురే వాసమతో న మేఽస్తి ॥ ౨౯॥

నృపాస్తు సంత్యేవ రుషాన్వితా వై
గత్వా కరిష్యే ప్రథమం తు సాంత్వనం ।
తతః పరం ద్వావపరావుపాయౌ
నోచేత్తతో యుద్ధమహం కరిష్యే ॥ ౩౦॥

జయాజయౌ దైవవశౌ తథాపి
ధర్మే జయో నైవ కృతేఽప్యధర్మే ।
తేషాం కిలాధర్మవతాం నృపాణాం
కథం భవిష్యత్యనుచింతితం వై ॥ ౩౧॥

ఆకర్ణ్య తద్భాషితమర్థవచ్చ
జగాద వాక్యం హితకారకం తం ।
మనోరమా మానమవాప్య తస్మాత్
సర్వాత్మనా మోదయుతా ప్రసన్నా ॥ ౩౨॥

రాజంఛివం తేఽస్తు కురుష్వ రాజ్యం
త్యక్త్వా భయం త్వం స్వసుతైః సమేతః ।
సుతోఽపి మే నూనమవాప్య రాజ్యం
సాకేతపుర్యాం ప్రచరిష్యతీహ ॥ ౩౩॥

విసర్జయాస్మాన్నిజసద్మ గంతుం
శివం భవానీ తవ సంవిధాస్యతి ।
న కాఽపి చింతా మమ భూప వర్తతే
సంచింతయంత్యా పరమాంబికాం వై ॥ ౩౪॥

దోషా గతా వివిధవాక్యపదై రసాలై-
రన్యోన్యభాషణపదైరమృతోపమైశ్చ ।
ప్రాతర్నృపాః సమధిగమ్య కృతం వివాహం
రోషాన్వితా నగరబాహ్యగతాస్తథోచుః ॥ ౩౫॥

అద్యైవ తం నృపకలంకధరంచ హత్వా
బాలం తథైవ కిల తం న వివాహయోగ్యం ।
గృహ్ణీమ తాం శశికలాం నృపతేశ్చ లక్ష్మీం
లజ్జామవాప్య నిజసద్మ కథం వ్రజేమ ॥ ౩౬॥

శృణ్వంతు తూర్యనినదాన్కిల వాద్యమానా-
ఞ్ఛంఖస్వనానభిభవంతి మృదంగశబ్దాః ।
గీతధ్వనిం చ వివిధం నిగమస్వనంచ
మన్యామహే నృపతినాఽత్ర కృతో వివాహః ॥ ౩౭॥

అస్మాన్ప్రతార్య వచనైర్విధివచ్చకార
వైవాహికేన విధినా కరపీడనం వై ।

కర్తవ్యమద్య కిమహో ప్రవిచింతయంతు
భూపాః పరస్పరమతిం చ సమర్థయంతు ॥ ౩౮॥

ఏవం వదత్సు నృపతిష్వథ కన్యకాయాః
కృత్వా వివాహవిధిమప్రతిమప్రభావః ।
భూపాన్నిమంత్రయితుమాశు జగామ రాజా
కాశీపతిః స్వసుహృదైః ప్రథితప్రభావైః ॥ ౩౯॥

ఆగచ్ఛంతం చ తం దృష్ట్వా నృపాః కాశీపతిం తదా ।
నోచుః కించిదపి క్రోధాన్మౌనమాధాయ సంస్థితాః ॥ ౪౦॥

స గత్వా ప్రణిపత్యాహ కృతాంజలిరభాషత ।
ఆగంతవ్యం నృపైః సర్వైర్భోజనార్థం గృహే మమ ॥ ౪౧॥

కన్యయాఽసౌ వృతో భూపః కిం కరోమి హితాహితం ।
భవద్భిస్తు శుభః కార్యో మహాంతో హి దయాలవః ॥ ౪౨॥

తన్నిశమ్య వచస్తస్య నృపాః క్రోధపరిప్లుతాః ।
ప్రత్యూచుర్భుక్తమస్మాభిః స్వగృహం నృపతే వ్రజ ॥ ౪౩॥

కురు కార్యాణ్యశేషాణి యథేష్టం సుకృతం కృతం ।
నృపాః సర్వే ప్రయాంత్వద్య స్వాని స్వాని గృహాణి వై ॥ ౪౪॥

సుబాహురపి తచ్ఛ్రుత్వా జగామ శంకితో గృహం ।
కిం కరిష్యంతి సంవిగ్నాః క్రోధయుక్తా నృపోత్తమాః ॥ ౪౫॥

గతే తస్మిన్మహీపాలాశ్చక్రుశ్చ సమయం పునః ।
రుద్ధ్వా మార్గం గ్రహీష్యామః కన్యాం హత్వా సుదర్శనం ॥ ౪౬॥

కేచనోచుః కిమస్మాకం హంత తేన నృపేణ వై ।
దృష్ట్వా తు కౌతుకం సర్వం గమిష్యామో యథాగతం ॥ ౪౭॥

ఇత్యుక్త్వా తే నృపాః సర్వే మార్గమాక్రమ్య సంస్థితాః ।
చకారోత్తరకార్యాణి సుబాహుః స్వగృహం గతః ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే
సుదర్శనశశికలయోర్వివాహవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ సుబాహుకృతదేవీస్తుతివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తస్మై గౌరవభోజ్యాని విధాయ విధివత్తదా ।
వాసరాణి చ షడ్రాజా భోజయామాస భక్తితః ॥ ౧॥

ఏవం వివాహకార్యాణి కృత్వా సర్వాణి పార్థివః ।
పారిబర్హం ప్రదత్వాఽథ మంత్రయన్సచివైః సహ ॥ ౨॥

దూతైస్తు కథితం శ్రుత్వా మార్గసంరోధనం కృతం |
బభూవ విమనా రాజా సుబాహురమితద్యుతిః || ౩||

సుదర్శనస్తదోవాచ శ్వశురం సంశితవ్రతః |
అస్మాన్విసర్జయాశు త్వం గమిష్యామో హ్యశంకితాః || ౪||

భారద్వాజాశ్రమం పుణ్యం గత్వా తత్ర సమాహితాః |
నివాసాయ విచారో వై కర్తవ్యః సర్వథా నృప || ౫||

నృపేభ్యశ్చ న కర్తవ్యం భయం కించిత్త్వయాఽనఘ |
జగన్మాతా భవానీ మే సాహాయ్యం వై కరిష్యతి || ౬||

వ్యాస ఉవాచ |
తస్యేతి మతమాజ్ఞాయ జామాతుర్నృపసత్తమః |
విససర్జ ధనం దత్వా ప్రతస్థే సోఽపి సత్వరః || ౭||

బలేన మహతాఽఽవిష్టో యయావను నృపోత్తమః |
సుదర్శనో వృతస్తత్ర చచాల పథి నిర్భయః || ౮||

రథైః పరివృతః శూరః సదారో రథసంస్థితః |
గచ్ఛందదర్శ సైన్యాని నృపాణాం రఘునందనః || ౯||

సుబాహురపి తాన్వీక్ష్య చింతావిష్టో బభూవ హ |
విధివత్స శివాం చిత్తే జగామ శరణం ముదా || ౧౦||

జజాపైకాక్షరం మంత్రం కామరాజమనుత్తమం |
నిర్భయో వీతశోకశ్చ పత్న్యా సహ నవోఢయా || ౧౧||

తతః సర్వే మహీపాలాః కృత్వా కోలాహలం తదా |
ఉత్థితాః సైన్యసంయుక్తా హంతుకామాస్తు కన్యకాం || ౧౨||

కాశిరాజస్తు తాందృష్ట్వా హంతుకామో బభూవ హ |
నివారితస్తదాఽత్యర్థం రాఘవేణ జిగీషతా || ౧౩||

తత్రాపి నేదుః శంఖాశ్చ భేర్యశ్చానకదుందుభిః |
సుబాహోశ్చ నృపాణాంచ పరస్పరజిఘాంసతాం || ౧౪||

శత్రుజిత్తు సుసంవృత్తః స్థితస్తత్ర జిఘాంసయా |
యుధాజిత్తత్సహాయార్థం సన్నద్ధః ప్రబభూవ హ || ౧౫||

కేచిచ్చ ప్రేక్షకాస్తస్య సహానీకైః స్థితాస్తదా |
యుధాజిదగ్రతో గత్వా సుదర్శనముపస్థితః || ౧౬||

శత్రుజిత్తేన సహితో హంతుం భ్రాతరమానుజః |
పరస్పరం తే బాణౌఘైస్తతక్షుః క్రోధమూర్ఛితాః || ౧౭||

సమ్మర్దః సుమహాంస్తత్ర సంప్రవృత్తః సుమార్గణైః |

కాశీపతిస్తదా తూర్ణం సైన్యేన బహునా వృతః ॥ ౧౮॥

సాహాయ్యార్థం జగామాశు జామాతరమనిందితం ।
ఏవం ప్రవృత్తే సంగ్రామే దారుణే లోమహర్షణే ॥ ౧౯॥

ప్రాదుర్బభూవ సహసా దేవీ సింహోపరి స్థితా ।
నానాయుధధరా రమ్యా వరాభూషణభూషితా ॥ ౨౦॥

దివ్యాంబరపరీధానా మందారస్రక్సుసంయుతా ।
తాం దృష్ట్వా తేఽథ భూపాలా విస్మయం పరమం గతాః ॥ ౨౧॥

కేయం సింహసమారూఢా కుతో వేతి సముత్థితా ।
సుదర్శనస్తు తాం వీక్ష్య సుబాహుమితి చాబ్రవీత్ ॥ ౨౨॥

పశ్య రాజన్మహాదేవీమాగతాం దివ్యదర్శనాం ।
అనుగ్రహాయ మే నూనం ప్రాదుర్భూతా దయాన్వితా ॥ ౨౩॥

నిర్భయోఽహం మహారాజ జాతోఽస్మి నిర్భయాదపి ।
సుదర్శనః సుబాహుశ్చ తామాలోక్య వరాననాం ॥ ౨౪॥

ప్రణామం చక్రతుస్తస్యా ముదితౌ దర్శనేన చ ।
ననాద చ తదా సింహో గజాస్త్రస్తాశ్చకంపిరే ॥ ౨౫॥

వవుర్వాతా మహాఘోరా దిశశ్చాసన్సుదారుణాః ।
సుదర్శనస్తదా ప్రాహ నిజం సేనాపతిం ప్రతి ॥ ౨౬॥

మార్గే వ్రజ త్వం తరసా భూపాలా యత్ర సంస్థితాః ।
కిం కరిష్యంతి రాజానః కుపితా దుష్టచేతసః ॥ ౨౭॥

శరణార్థంచ సంప్రాప్తా దేవీ భగవతీ హి నః ।
నిరాతంకైశ్చ గంతవ్యం మార్గేఽస్మిన్భూపసంకులే ॥ ౨౮॥

స్మృతా మయా మహాదేవీ రక్షణార్థముపాగతా ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం సేనాపతిస్తేన పథాఽవ్రజత్ ॥ ౨౯॥

యుధాజిత్తు సుసంక్రుద్ధస్తానువాచ మహీపతీన్ ।
కిం స్థితా భయసంత్రస్తా నిఘ్నంతు కన్యకాన్వితం ॥ ౩౦॥

అవమన్య చ నః సర్వాన్బలహీనో బలాధికాన్ ।
కన్యాం గృహీత్వా సంయాతి నిర్భయస్తరసా శిశుః ॥ ౩౧॥

కిం భీతాః కామినీం వీక్ష్య సింహోపరి సుసంస్థితాం ।
నోపేక్ష్యో హి మహాభాగా హంతవ్యోఽత్ర సమాహితైః ॥ ౩౨॥

హత్వైనం సంగ్రహీష్యామః కన్యాం చారువిభూషణాం ।
నాయం కేసరిణాదత్తాం ఛేత్తుమర్హతి జంబుకః ॥ ౩౩॥

ఇత్యుక్త్వా సైన్యసంయుక్తః శత్రుజిత్సహితస్తదా ।
యోద్ధుకామః సుసంప్రాప్తో యుధాజిత్క్రోధసంవృతః ॥ ౩౪॥

ముమోచ విశిఖాంస్తూర్ణం సముపుంఖాంఛిలాశితాన్ ।
ధనురాకృష్య కర్ణాంతం కర్మారపరిమార్జితాన్ ॥ ౩౫॥

హంతుకామః సుదుర్మేధాః సుదర్శనమథోపరి ।
సుదర్శనస్తు తాన్బాణైశ్చిచ్ఛేదాపతతః క్షణాత్ ॥ ౩౬॥

ఏవం యుద్ధే ప్రవృత్తేఽథ చుకోప చండికా భృశం ।
దుర్గాదేవీ ముమోచాథ బాణాన్ యుధాజితం ప్రతి ॥ ౩౭॥

నానారూపా తదా జాతా నానాశస్త్రధరా శివా ।
సంప్రాప్తా తుములం తత్ర చకార జగదంబికా ॥ ౩౮॥

శత్రుజిన్నిహతస్తత్ర యుధాజిదపి పార్థివః ।
పతితౌ తౌ రథాభ్యాం తు జయశబ్దస్తదాఽభవత్ ॥ ౩౯॥

విస్మయం పరమం ప్రాప్తా భూపాః సర్వే విలోక్య తాం ।
నిధనం మాతులస్యాపి భాగినేయస్య సంయుగే ॥ ౪౦॥

సుబాహురపి తద్దృష్ట్వా నిధనం సంయుగే తయోః ।
తుష్టావ పరమప్రీతో దుర్గాం దుర్గార్తినాశినీం ॥ ౪౧॥

సుబాహురువాచ ।
నమో దేవ్యై జగద్ధాత్ర్యై శివాయై సతతం నమః ।
దుర్గాయై భగవత్యై తే కామదాయై నమో నమః ॥ ౪౨॥

నమః శివాయై శాంత్యై తే విద్యాయై మోక్షదే నమః ।
విశ్వవ్యాప్త్యై జగన్మాతర్జగద్ధాత్ర్యై నమః శివే ॥ ౪౩॥

నాహం గతిం తవ ధియా పరిచింతయన్ వై
జానామి దేవి సగుణః కిల నిర్గుణాయాః ।
కిం స్తౌమి విశ్వజననీం ప్రకటప్రభావాం
భక్తార్తినాశనపరాం పరమాంచ శక్తిం ॥ ౪౪॥

వాగ్దేవతా త్వమసి సర్వగతైవ బుద్ధి-
ర్విద్యా మతిశ్చ గతిరప్యసి సర్వజంతోః ।
త్వాం స్తౌమి కిం త్వమసి సర్వమనోనియంత్రీ
కిం స్తూయతే హి సతతం ఖలు చాత్మరూపం ॥ ౪౫॥

బ్రహ్మా హరశ్చ హరిరప్యనిశం స్తువంతో
నాంతం గతాః సురవరాః కిల తే గుణానాం ।
క్వాహం విభేదమతిరంబ గుణైర్వృతో వై
వక్తుం క్షమస్తవ చరిత్రమహోఽప్రసిద్ధః ॥ ౪౬॥

సత్సంగతిః కథమహో న కరోతి కామం
ప్రాసంగికాపి విహితా ఖలు చిత్తశుద్ధిః ।
జామాతురస్య విహితేన సమాగమేన
ప్రాప్తం మయాఽద్భుతమిదం తవ దర్శనం వై ॥ ౪౭॥

బ్రహ్మాఽపి వాంఛతి సదైవ హరో హరిశ్చ
సేంద్రాః సురాశ్చ మునయో విదితార్థతత్త్వాః ।
యద్దర్శనం జనని తేఽద్య మయా దురాపం
ప్రాప్తం వినా దమశమాదిసమాధిభిశ్చ ॥ ౪౮॥

క్వాహం సుమందమతిరాశు తవావలోకం
క్వేదం భవాని భవభేషజమద్వితీయం ।
జ్ఞాతాఽసి దేవి సతతం కిల భావయుక్తా
భక్తానుకంపనపరామరవర్గపూజ్యా ॥ ౪౯॥

కిం వర్ణయామి తవ దేవి చరిత్రమేతద్
యద్రక్షితోఽస్తి విషమేఽత్ర సుదర్శనోఽయం ।
శత్రూ హతౌ సుబలినౌ తరసా త్వయాద్య
భక్తానుకంపి చరితం పరమం పవిత్రం ॥ ౫౦॥

నాశ్చర్యమేతదితి దేవి విచారితేఽర్థే
త్వం పాసి సర్వమఖిలం స్థిరజంగమం వై ।
త్రాతస్త్వయా చ వినిహత్య రిపుర్దయాతః
సంరక్షితోఽయమధునా ధ్రువసంధిసూనుః ॥ ౫౧॥

భక్తస్య సేవనపరస్య స్వయశోఽతిదీప్తం
కర్తుం భవాని రచితం చరితం త్వయైతత్ ।
నోచేత్కథం సుపరిగృహ్య సుతాం మదీయాం
యుద్ధే భవేత్కుశలవాననవద్యశీలః ॥ ౫౨॥

శక్తాఽసి జన్మమరణాదిభయాన్విహంతుం
కిం చిత్రమత్ర కిల భక్తజనస్య కామం ।
త్వం గీయసే జనని భక్తజనైరపారా
త్వం పాపపుణ్యరహితా సగుణాఽగుణా చ ॥ ౫౩॥

త్వద్దర్శనాదహమహో సుకృతీ కృతార్థో
జాతోఽస్మి దేవి భువనేశ్వరి ధన్యజన్మా ।
బీజం న తే న భజనం కిల వేద్మి మాత-
ర్జ్ఞాతస్తవాద్య మహిమా ప్రకటప్రభావః ॥ ౫౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ ప్రసన్నవదనా శివా ।
ఉవాచ చ నృపం దేవీ వరం వరయ సువ్రత ॥ ౫౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే
సుబాహుకృతదేవీస్తుతివర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౩॥

౨౪ దేవీమహిమవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా భవాన్యాః స నృపోత్తమః ।
ప్రోవాచ వచనం తత్ర సుబాహుర్భక్తిసంయుతః ॥ ౧॥

సుబాహురువాచ ।
ఏకతో దేవలోకస్య రాజ్యం భూమండలస్య చ ।
ఏకతో దర్శనం తే వై న చ తుల్యం కదాచన ॥ ౨॥

దర్శనాత్సదృశం కించిత్త్రిషు లోకేషు నాస్తి మే ।
కం వరం దేవి యాచేఽహం కృతార్థోఽస్మి ధరాతలే ॥ ౩॥

ఏతదిచ్ఛామ్యహం మాతర్యాచితుం వాంఛితం వరం ।
తవ భక్తిః సదా మేఽస్తు నిశ్చలా హ్యనపాయినీ ॥ ౪॥

నగరేఽత్ర త్వయా మాతః స్థాతవ్యం మమ సర్వదా ।
దుర్గాదేవీతి నామ్నా వై త్వం శక్తిరిహ సంస్థితా ॥ ౫॥

రక్షా త్వయా చ కర్తవ్యా సర్వదా నగరస్య హ ।
యథా సుదర్శనస్త్రాతో రిపుసంఘాదనామయః ॥ ౬॥

తథాఽత్ర రక్షా కర్తవ్యా వారాణస్యాస్త్వయాంబికే ।
యావత్పురీ భవేద్భూమౌ సుప్రతిష్ఠా సుసంస్థితా ॥ ౭॥

తావత్త్వయాఽత్ర స్థాతవ్యం దుర్గే దేవి కృపానిధే ।
వరోఽయం మమ తే దేయః కిమన్యత్ప్రార్థయామ్యహం ॥ ౮॥

వివిధాన్సకలాన్కామాందేహి మే విద్విషో జహి ।
అభద్రాణాం వినాశంచ కురు లోకస్య సర్వదా ॥ ౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంప్రార్థితా దేవీ దుర్గా దుర్గార్తినాశినీ ।
తమువాచ నృపం తత్ర స్తుత్వా వై సంస్థితం పురః ॥ ౧౦॥

దుర్గోవాచ ।
రాజన్సదా నివాసో మే ముక్తిపుర్యాం భవిష్యతి ।
రక్షార్థం సర్వలోకానాం యావత్తిష్ఠతి మేదినీ ॥ ౧౧॥

అథో సుదర్శనస్తత్ర సమాగత్య ముదాన్వితః ।
ప్రణమ్య పరయా భక్త్యా తుష్టావ జగదంబికాం ॥ ౧౨॥

అహో కృపా యే కథయామ్యహం కిం
త్రాతస్త్వయా యత్కిల భక్తిహీనః ।
భక్తానుకంపీ సకలో జనోఽస్తి
విముక్తభక్తేరవనం వ్రతం తే ॥ ౧౩॥

త్వం దేవి సర్వం సృజసి ప్రపంచం
శ్రుతం మయా పాలయసి స్వసృష్టం ।
త్వమత్సి సంహారపరే చ కాలే
న తేఽత్ర చిత్రం మమ రక్షణం వై ॥ ౧౪॥

కరోమి కిం తే వద దేవి కార్యం
క్వ వా వ్రజామీత్యనుమోదయాశు ।
కార్యే విమూఢోఽస్మి తవాజ్ఞయాఽహం
గచ్ఛామి తిష్ఠే విహరామి మాతః ॥ ౧౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తం తథా భాషమాణం తు దేవీ ప్రాహ దయాన్వితా ।
గచ్ఛాయోధ్యాం మహాభాగ కురు రాజ్యం కులోచితం ॥ ౧౬॥

స్మరణీయా సదాఽహం తే పూజనీయా ప్రయత్నతః ।
శం విధాస్యామ్యహం నిత్యం రాజ్యం తే నృపసత్తమ ॥ ౧౭॥

అష్టమ్యాంచ చతుర్దశ్యాం నవమ్యాంచ విశేషతః ।
మమ పూజా ప్రకర్తవ్యా బలిదానవిధానతః ॥ ౧౮॥

అర్చా మదీయా నగరే స్థాపనీయా త్వయాఽనఘ ।
పూజనీయా ప్రయత్నేన త్రికాలం భక్తిపూర్వకం ॥ ౧౯॥

శరత్కాలే మహాపూజా కర్తవ్యా మమ సర్వదా ।
నవరాత్రవిధానేన భక్తిభావయుతేన చ ॥ ౨౦॥

చైత్రేఽశ్వినే తథాఽఽషాఢే మాఘే కార్యో మహోత్సవః ।
నవరాత్రే మహారాజ పూజా కార్యా విశేషతః ॥ ౨౧॥

కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాం మమ భక్తిసమన్వితైః ।
కర్తవ్యా నృపశార్దూల తథాఽష్టమ్యాం సదా బుధైః ॥ ౨౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్హితా దేవీ దుర్గా దుర్గార్తినాశినీ ।
నతా సుదర్శనేనాథ స్తుతా చ బహువిస్తరం ॥ ౨౩॥

అంతర్హితాం తు తాం దృష్ట్వా రాజానః సర్వ ఏవ తే ।
ప్రణేముస్తం సమాగమ్య యథా శక్రం సురాస్తథా ॥ ౨౪॥

సుబాహురపి తం నత్వా స్థితశ్చాగ్రే ముదాన్వితః ।
ఊచుః సర్వే మహీపాలా అయోధ్యాధిపతిం తదా ॥ ౨౫॥

త్వమస్మాకం ప్రభుః శాస్తా సేవకాస్తే వయం సదా ।
కురు రాజ్యమయోధ్యాయాం పాలయాస్మాన్నృపోత్తమ ॥ ౨౬॥

త్వత్ప్రసాదాన్మహారాజ దృష్టా విశ్వేశ్వరీ శివా ।

ఆదిశక్తిర్భవానీ సా చతుర్వర్గఫలప్రదా ॥ ౨౭॥

ధన్యస్త్వం కృతకృత్యోఽసి బహుపుణ్యో ధరాతలే ।
యస్మాచ్చ త్వత్కృతే దేవీ ప్రాదుర్భూతా సనాతనీ ॥ ౨౮॥

న జానీమో వయం సర్వే ప్రభావం నృపసత్తమ ।
చండికాయాస్తమోయుక్తా మాయయా మోహితాః సదా ॥ ౨౯॥

ధనదారసుతానాం చ చింతనేఽభిరతాః సదా ।
మగ్నా మహార్ణవే ఘోరే కామక్రోధఝషాకులే ॥ ౩౦॥

పృచ్ఛామస్త్వాం మహాభాగ సర్వజ్ఞోఽసి మహామతే ।
కేయం శక్తిః కుతో జాతా కిం ప్రభావా వదస్వ తత్ ॥ ౩౧॥

భవ త్వం నౌశ్చ సంసారే సాధవోఽతి దయాపరాః ।
తస్మాన్నో వద కాకుత్స్థ దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ॥ ౩౨॥

యత్ప్రభావా చ సా దేవీ యత్స్వరుపా యదుద్భవా ।
సత్సర్వం శ్రోతుమిచ్ఛామస్త్వం బ్రూహి నృవరోత్తమ ॥ ౩౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తదా తైస్తు ధ్రువసంధిసుతో నృపః ।
విచింత్య మనసా దేవీం తానువాచ ముదాన్వితః ॥ ౩౪॥

సుదర్శన ఉవాచ ।
కిం బ్రవీమి మహీపాలాస్తస్యాశ్చరితముత్తమం ।
బ్రహ్మాదయో న జానంతి సేశాః సురగణాస్తథా ॥ ౩౫॥

సర్వస్యాద్యా మహాలక్ష్మీర్వరేణ్యా శక్తిరుత్తమా ।
సాత్త్వికీయం మహీపాలా జగత్పాలనతత్పరా ॥ ౩౬॥

సృజతే యా రజోరూపా సత్త్వరూపా చ పాలనే ।
సంహారే చ తమోరూపా త్రిగుణా సా సదా మతా ॥ ౩౭॥

నిర్గుణా పరమా శక్తిః సర్వకామఫలప్రదా ।
సర్వేషాం కారణం సా హి బ్రహ్మాదీనాం నృపోత్తమాః ॥ ౩౮॥

నిర్గుణా సర్వథా జ్ఞాతుమశక్యా యోగిభిర్నృపాః ।
సగుణా సుఖసేవ్యా సా చింతనీయా సదా బుధైః ॥ ౩౯॥

రాజాన ఊచుః ।
బాల ఏవ వనం ప్రాప్తస్త్వం తు నూనం భయాతురః ।
కథం జ్ఞాతా త్వయా దేవీ పరమా శక్తిరుత్తమా ॥ ౪౦॥

ఉపాసితా కథం చైవ పూజితా చ కథం నృప ।
యా ప్రసన్నా తు సాహాయ్యం చకార త్వరయాన్వితా ॥ ౪౧॥

సుదర్శన ఉవాచ ।
బాలభావాన్మయా ప్రాప్తం బీజం తస్యాః సుసమ్మతం ।
స్మరామి ప్రజపన్నిత్యం కామబీజాభిధం నృపాః ॥ ౪౨॥

ఋషిభిః కథ్యమానా సా మయా జ్ఞాతాంబికా శివా ।
స్మరామి తాం దివారాత్రం భక్త్యా పరమయా పరాం ॥ ౪౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య వచస్తస్య రాజానో భక్తితత్పరాః ।
తాం మత్వా పరమాం శక్తిం నిర్యయుః స్వగృహాన్ప్రతి ॥ ౪౪॥

సుబాహురగమత్కాశ్యాం తమాపృచ్ఛ్య సుదర్శనం ।
సుదర్శనోఽపి ధర్మాత్మా నిర్జగామ సుకోసలాన్ ॥ ౪౫॥

మంత్రిణస్తు నృపం శ్రుత్వా హతం శత్రుజితం మృధే ।
జితం సుదర్శనంచైవ బభూవుః ప్రేమసంయుతాః ॥ ౪౬॥

ఆగచ్ఛంతం నృపం శ్రుత్వా తం సాకేతనివాసినః ।
ఉపాయనాన్యుపాదాయ ప్రయయుః సమ్ముఖే జనాః ॥ ౪౭॥

తథా ప్రకృతయః సర్వే నానోపాయనపాణయః ।
ధ్రువసంధిసుతం దత్త్వా ముదితాః ప్రయయుః ప్రజాః ॥ ౪౮॥

స్త్రియోపసంయుతః సోఽథ ప్రాప్యాయోధ్యాం సుదర్శనః ।
సమ్మాన్య సర్వలోకాంశ్చ యయౌ రాజా నివేశనం ॥ ౪౯॥

వందిభిః స్తూయమానస్తు వంద్యమానశ్చ మంత్రిభిః ।
కన్యాభిః కీర్యమాణశ్చ లాజైః సుమనసైస్తథా ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సుదర్శనేన దేవీమహిమవర్ణనం నామ తృతీయస్కంధే చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

౨౫ దేవీస్థాపనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
గత్వాఽయోధ్యాం నృపశ్రేష్ఠో గృహం రాజ్ఞః సుహృద్వృతః ।
శత్రుజిన్మాతరం ప్రాహ ప్రణమ్య శోకసంకులాం ॥ ౧॥

మాతర్న తే మయా పుత్రః సంగ్రామే నిహతః కిల ।
న పితా తే యుధాజిచ్చ శపే తే చరణౌ తథా ॥ ౨॥

దుర్గయా తౌ హతౌ సంఖ్యే నాపరాధో మమాత్ర వై ।
అవశ్యంభావిభావేషు ప్రతీకారో న విద్యతే ॥ ౩॥

న శోకోఽత్ర త్వయా కార్యో మృతపుత్రస్య మానిని ।
స్వకర్మవశగో జీవో భుంక్తే భోగాన్సుఖాసుఖాన్ ॥ ౪॥

దాసోఽస్మి తవ భో మాతర్వృథా మమ మనోరమా ।
తథా త్వమపి ధర్మజ్ఞే న భేదోఽస్తి మనాగపి ॥ ౫॥

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ।
తస్మాన్న శోచితవ్యం తే సుఖే దుఃఖే కదాచన ॥ ౬॥

దుఃఖే దుఃఖాధికాన్పశ్యేత్సుఖే పశ్యేత్సుఖాధికం ।
ఆత్మానం శోకహర్షాభ్యాం శత్రుభ్యామివ నార్పయేత్ ॥ ౭॥

దైవాధీనమిదం సర్వం నాత్మాధీనం కదాచన ।
న శోకేన తదాఽఽత్మానం శోషయేన్మతిమాన్నరః ॥ ౮॥

యథా దారుమయీ యోషా నటాదీనాం ప్రచేష్టతే ।
తథా స్వకర్మవశగో దేహీ సర్వత్ర వర్తతే ॥ ౯॥

అహం వనగతో మాతర్నాభవం దుఃఖమానసః ।
చింతయన్స్వకృతం కర్మ భోక్తవ్యమితి వేద్మి చ ॥ ౧౦॥

మృతో మాతామహోఽత్రైవ విధురా జననీ మమ ।
భయాతురా గృహీత్వా మాం నిర్యయౌ గహనం వనం ॥ ౧౧॥

లుంఠితా తస్కరైర్మార్గే వస్త్రహీనా తథా కృతా ।
పాథేయంచ హృతం సర్వం బాలపుత్రా నిరాశ్రయా ॥ ౧౨॥

మాతా గృహీత్వా మాం ప్రాప్తా భారద్వాజాశ్రమం ప్రతి ।
విదల్లోఽయం సమాయాతస్తథా ధాత్రేయికాఽబలా ॥ ౧౩॥

మునిభిర్మునిపత్నీభిర్దయాయుక్తైః సమంతతః ।
పోషితాః ఫలనీవారైర్వయం తత్ర స్థితాస్త్రయః ॥ ౧౪॥

దుఃఖం నమే తదా హ్యాసీత్సుఖం నాద్య ధనాగమే ।
న వైరం న చ మాత్సర్యం మమ చిత్తే తు కర్హిచిత్ ॥ ౧౫॥

నీవారభక్షణం శ్రేష్ఠం రాజభోగాత్పరంతపే ।
తదాశీ నరకం యాతి న నీవారాశనః క్వచిత్ ॥ ౧౬॥

ధర్మస్యాచరణం కార్యం పురుషేణ విజానతా ।
సంజిత్యేంద్రియవర్గం వై యథా న నరకం వ్రజేత్ ॥ ౧౭॥

మానుష్యం దుర్లభం మాతః ఖండేఽస్మిన్భారతే శుభే ।
ఆహారాది సుఖం నూనం భవేత్సర్వాసు యోనిషు ॥ ౧౮॥

ప్రాప్య తం మానుషం దేహం కర్తవ్యం ధర్మసాధనం ।
స్వర్గమోక్షప్రదం నౄణాం దుర్లభం చాన్యయోనిషు ॥ ౧౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా సా తదా తేన లీలావత్యతిలజ్జితా ।

పుత్రశోకం పరిత్యజ్య తమాహాశ్రువిలోచనా ॥ ౨౦॥

సాపరాధాఽస్మి పుత్రాహం కృతా పిత్రా యుధాజితా ।
హత్వా మాతామహం తేఽత్ర హృతం రాజ్యం తు యేన వై ॥ ౨౧॥

న తం వారయితుం శక్తా తదాఽహం న సుతం మమ ।
యత్కృతం కర్మ తేనైవ నాపరాధోఽస్తి మే సుత ॥ ౨౨॥

తౌ మృతౌ స్వకృతేనైవ కారణం త్వం తయోర్న చ ।
నాహం శోచామి తం పుత్రం సదా శోచామి తత్కృతం ॥ ౨౩॥

పుత్ర త్వమసి కల్యాణ భగినీ మే మనోరమా ।
న క్రోధో న చ శోకో మే త్వయి పుత్ర మనాగపి ॥ ౨౪॥

కురు రాజ్యం మహాభాగ ప్రజాః పాలయ సువ్రత ।
భగవత్యాః ప్రసాదేన ప్రాప్తమేతదకంటకం ॥ ౨౫॥

తదాకర్ణ్య వచో మాతుర్నత్వా తాం నృపనందనః ।
జగామ భవనం రమ్యం యత్ర పూర్వం మనోరమా ॥ ౨౬॥

న్యవసత్తత్ర గత్వా తు సర్వానాహూయ మంత్రిణః ।
దైవజ్ఞానథ పప్రచ్ఛ ముహూర్తం దివసం శుభం ॥ ౨౭॥

సింహాసనం తథా హైమం కారయిత్వా మనోహరం ।
సింహాసనే స్థితాం దేవీం పూజయిష్యే సదాఽప్యహం ॥ ౨౮॥

స్థాపయిత్వాఽఽసనే దేవీం ధర్మార్థకామమోక్షదాం ।
రాజ్యం పశ్చాత్కరిష్యామి యథా రామాదిభిః కృతం ॥ ౨౯॥

పూజనీయా సదా దేవీ సర్వైర్నాగరికైర్జనైః ।
మాననీయా శివా శక్తిః సర్వకామార్థసిద్ధిదా ॥ ౩౦॥

ఇత్యుక్తా మంత్రిణస్తే తు చక్రుర్వై రాజశాసనం ।
ప్రాసాదం కారయామాసుః శిల్పిభిః సుమనోరమం ॥ ౩౧॥

ప్రతిమాం కారయిత్వాఽథ ముహూర్తేఽథ శుభే దినే ।
ద్విజానాహూయ వేదజ్ఞాన్స్థాపయామాస భూపతిః ॥ ౩౨॥

హవనం విధివత్కృత్వా పూజయిత్వాఽథ దేవతాం ।
ప్రాసాదే మతిమాన్ దేవ్యాః స్థాపయామాస భూమిపః ॥ ౩౩॥

ఉత్సవస్తత్ర సంవృత్తో వాదిత్రాణాంచ నిఃస్వనైః ।
బ్రాహ్మణానాం వేదఘోషైర్గానైస్తు విధిధైర్నృప ॥ ౩౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ప్రతిష్ఠాప్య శివాం దేవీం విధివద్వేదవాదిభిః ।
పూజాం నానావిధాం రాజా చకారాతివిధానతః ॥ ౩౫॥

కృత్వా పూజావిధిం రాజా రాజ్యం ప్రాప్య స్వపైతృకం |
విఖ్యాతశ్చాంబికా దేవీ కోసలేషు బభూవ హ || ౩౬||

రాజ్యం ప్రాప్య నృపః సర్వం సామంతకనృపానథ |
వశే చక్రేఽతిధర్మిష్ఠాన్సద్ధర్మవిజయీ నృపః || ౩౭||

యథా రామః స్వరాజ్యేఽభూద్దిలీపస్య రఘుర్యథా |
ప్రజానాం వై సుఖం తద్వన్మర్యాదాఽపి తథాఽభవత్ || ౩౮||

ధర్మో వర్ణాశ్రమాణాం చ చతుష్పాదభవత్తథా |
నాధర్మే రమతే చిత్తం కేషామపి మహీతలే || ౩౯||

గ్రామే గ్రామే చ ప్రాసాదాంశ్చక్రుః సర్వే జనాధిపాః |
దేవ్యాః పూజా తదా ప్రీత్యా కోసలేషు ప్రవర్తితా || ౪౦||

సుబాహురపి కాశ్యాం తు దుర్గాయాః ప్రతిమాం శుభాం |
కారయిత్వా చ ప్రాసాదం స్థాపయామాస భక్తితః || ౪౧||

తత్ర తస్యా జనాః సర్వే ప్రేమభక్తిపరాయణాః |
పూజాం చక్రుర్విధానేన యథా విశ్వేశ్వరస్య హ || ౪౨||

విఖ్యాతా సా బభూవాథ దుర్గాదేవీ ధరాతలే |
దేశే దేశే మహారాజ తస్యా భక్తిర్వ్యవర్ధత || ౪౩||

సర్వత్ర భారతే లోకే సర్వవర్ణేషు సర్వథా |
భజనీయా భవానీ తు సర్వేషామభవత్తదా || ౪౪||

శక్తిభక్తిరతాః సర్వే మానినశ్చాభవన్నృప |
ఆగమోక్తైరథ స్తోత్రైర్జపధ్యానపరాయణాః || ౪౫||

నవరాత్రేషు సర్వేషు చక్రుః సర్వే విధానతః |
అర్చనం హవనం యాగం దేవ్యా భక్తిపరా జనాః || ౪౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే దేవీస్థాపనవర్ణనం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః || ౨౫||

౨౬ కుమారీపూజావర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
నవరాత్రే తు సంప్రాప్తే కిం కర్తవ్యం ద్విజోత్తమ |
విధానం విధివద్బ్రూహి శరత్కాలే విశేషతః || ౧||

కిం ఫలం ఖలు కస్తత్ర విధిః కార్యో మహామతే |
ఏతద్విస్తరతో బ్రూహి కృపయా ద్విజసత్తమ || ౨||

వ్యాస ఉవాచ |
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి నవరాత్రవ్రతం శుభం |

శరత్కాలే విశేషేణ కర్తవ్యం విధిపూర్వకం ॥ ౩॥

వసంతే చ ప్రకర్తవ్యం తథైవ ప్రేమపూర్వకం ।
ద్వావృతూ యమదంష్ట్రాఖ్యౌ నూనం సర్వజనేషు వై ॥ ౪॥

శరద్వసంతనామానౌ దుర్గమౌ ప్రాణినామిహ ।
తస్మాద్యత్నాదిదం కార్యం సర్వత్ర శుభమిచ్ఛతా ॥ ౫॥

ద్వావేవ సుమహాఘోరావృతూ రోగకరౌ నృణాం ।
వసంతశరదావేవ సర్వనాశకరావుభౌ ॥ ౬॥

తస్మాత్తత్ర ప్రకర్తవ్యం చండికాపూజనం బుధైః ।
చైత్రాశ్వినే శుభే మాసే భక్తిపూర్వం నరాధిప ॥ ౭॥

అమావాస్యాం చ సంప్రాప్య సంభారం కల్పయేచ్ఛుభం ।
హవిష్యం చాశనం కార్యమేకభుక్తం తు తద్దినే ॥ ౮॥

మండపస్తు ప్రకర్తవ్యః సమే దేశే శుభే స్థలే ।
హస్తషోడశమానేన స్తంభధ్వజసమన్వితః ॥ ౯॥

గౌరమృద్గోమయాభ్యాం చ లేపనం కారయేత్తతః ।
తన్మధ్యే వేదికా శుభ్రా కర్తవ్యా చ సమా స్థిరా ॥ ౧౦॥

చతుర్హస్తా చ హస్తోచ్ఛ్రా పీఠార్థం స్థానముత్తమం ।
తోరణాని విచిత్రాణి వితానంచ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౧॥

రాత్రౌ ద్విజానథామంత్ర్య దేవీతత్త్వవిశారదాన్ ।
ఆచారనిరతాందాంతాన్వేదవేదాంగపారగాన్ ॥ ౧౨॥

ప్రతిపద్దివసే కార్యం ప్రాతఃస్నానం విధానతః ।
నద్యాం నదే తడాగే వా వాప్యాం కూపే గృహేఽథవా ॥ ౧౩॥

ప్రాతర్నిత్యం పురః కృత్వా ద్విజానాం వరణం తతః ।
అర్ఘ్యపాద్యాదికం సర్వం కర్తవ్యం మధుపూర్వకం ॥ ౧౪॥

వస్త్రాలంకరణాదీని దేయాని చ స్వశక్తితః ।
విత్తశాఠ్యం న కర్తవ్యం విభవే సతి కర్హిచిత్ ॥ ౧౫॥

విప్రైః సంతోషితైః కార్యం సంపూర్ణం సర్వథా భవేత్ ।
నవ పంచ త్రయశ్చైకో దేవ్యాః పాఠే ద్విజాః స్మృతాః ॥ ౧౬॥

వరయేద్బ్రాహ్మణం శాంతం పారాయణకృతే తదా ।
స్వస్తివాచనకం కార్యం వేదమంత్రవిధానతః ॥ ౧౭॥

వేద్యాం సింహాసనం స్థాప్య క్షౌమవస్త్రసమన్వితం ।
తత్ర స్థాప్యాఽమ్బికా దేవీ చతుర్హస్తాయుధాన్వితా ॥ ౧౮॥

రత్నభూషణసంయుక్తా ముక్తాహారవిరాజితా |
దివ్యాంబరధరా సౌమ్యా సర్వలక్షణసంయుతా || ౧౯||

శంఖచక్రగదాపద్మధరా సింహే స్థితా శివా |
అష్టాదశభుజా వాఽపి ప్రతిష్ఠాప్యా సనాతనీ || ౨౦||

అర్చాభావే తథా యంత్రం నవార్ణమంత్రసంయుతం |
స్థాపయేత్పీఠపూజార్థం కలశం తత్ర పార్శ్వతః || ౨౧||

పంచపల్లవసంయుక్తం వేదమంత్రైః సుసంస్కృతం |
సుతీర్థజలసంపూర్ణం హేమరత్నైః సమన్వితం || ౨౨||

పార్శ్వే పూజార్థసంభారాన్పరికల్ప్య సమంతతః |
గీతవాదిత్రనిర్ఘోషాన్కారయేన్మంగలాయ వై || ౨౩||

తిథౌ హస్తాన్వితాయాం చ నందాయాం పూజనం వరం |
ప్రథమే దివసే రాజన్ విధివత్కామదం నృణాం || ౨౪||

నియమం ప్రథమం కృత్వా పశ్చాత్పూజాం సమాచరేత్ |
ఉపవాసేన నక్తేన చైకభుక్తేన వా పునః || ౨౫||

కరిష్యామి వ్రతం మాతర్నవరాత్రమనుత్తమం |
సాహాయ్యం కురు మే దేవి జగదంబ మమాఖిలం || ౨౬||

యథాశక్తి ప్రకర్తవ్యో నియమో వ్రతహేతవే |
పశ్చాత్పూజా ప్రకర్తవ్యా విధివన్మంత్రపూర్వకం || ౨౭||

చందనాగురుకర్పూరైః కుసుమైశ్చ సుగంధిభిః |
మందారకరజాశోకచంపకైః కరవీరకైః || ౨౮||

మాలతీబ్రహ్మకాపుష్పైస్తథా బిల్వదలైః శుభైః |
పూజయేజ్జగతాం ధాత్రీం ధూపైర్దీపైర్విధానతః || ౨౯||

ఫలైర్నానావిధైరర్ఘ్యం ప్రదాతవ్యం చ తత్ర వై |
నారికేలైర్మాతులుంగైర్దాడిమీకదలీఫలైః || ౩౦||

నారంగైః పనసైశ్చైవ తథా పూర్ణఫలైః శుభైః |
అన్నదానం ప్రకర్తవ్యం భక్తిపూర్వం నరాధిప || ౩౧||

మాంసాశనం యే కుర్వంతి తైః కార్యం పశుహింసనం |
మహిషాజవరాహాణాం బలిదానం విశిష్యతే || ౩౨||

దేవ్యగ్రే నిహతా యాంతి పశవః స్వర్గమవ్యయం |
న హింసా పశుజా తత్ర నిఘ్నతాం తత్కృతేఽనఘ || ౩౩||

అహింసా యాజ్ఞికీ ప్రోక్తా సర్వశాస్త్రవినిర్ణయే |
దేవతార్థే విసృష్టానాం పశూనాం స్వర్గతిర్ధ్రువా || ౩౪||

హోమార్థం చైవ కర్తవ్యం కుండం చైవ త్రికోణకం |
స్థండిలం వా ప్రకర్తవ్యం త్రికోణం మానతః శుభం || ౩౫||

త్రికాలం పూజనం నిత్యం నానాద్రవ్యైర్మనోహరైః |
గీతవాదిత్రనృత్యైశ్చ కర్తవ్యశ్చ మహోత్సవః || ౩౬||

నిత్యం భూమౌ చ శయనం కుమారీణాం చ పూజనం |
వస్త్రాలంకరణైర్దివ్యైర్భోజనైశ్చ సుధామయైః || ౩౭||

ఏకైకాం పూజయేన్నిత్యమేకవృద్ధ్యా తథా పునః |
ద్విగుణం త్రిగుణం వాఽపి ప్రత్యేకం నవకం చ వా || ౩౮||

విభవస్యానుసారేణ కర్తవ్యం పూజనం కిల |
విత్తశాఠ్యం న కర్తవ్యం రాజంఛక్తిమఖే సదా || ౩౯||

ఏకవర్షా న కర్తవ్యా కన్యా పూజావిధౌ నృప |
పరమజ్ఞా తు భోగానాం గంధాదీనాం చ బాలికా || ౪౦||

కుమారికా తు సా ప్రోక్తా ద్వివర్షా యా భవేదిహ |
త్రిమూర్తిశ్చ త్రివర్షా చ కల్యాణీ చతురబ్దికా || ౪౧||

రోహిణీ పంచవర్షా చ షడ్వర్షా కాలికా స్మృతా |
చండికా సప్తవర్షా స్యాదష్టవర్షా చ శాంభవీ || ౪౨||

నవవర్షా భవేద్దుర్గా సుభద్రా దశవార్షికీ |
అత ఊర్ధ్వం న కర్తవ్యా సర్వకార్యవిగర్హితా || ౪౩||

ఏభిశ్చ నామభిః పూజా కర్తవ్యా విధిసంయుతా |
తాసాం ఫలాని వక్ష్యామి నవానాం పూజనే సదా || ౪౪||

కుమారీ పూజితా కుర్యాద్దుఃఖదారిద్ర్యనాశనం |
శత్రుక్షయం ధనాయుష్యం బలవృద్ధిం కరోతి వై || ౪౫||

త్రిమూర్తిపూజనాదాయుస్త్రివర్గస్య ఫలం భవేత్ |
ధనధాన్యాగమశ్చైవ పుత్రపౌత్రాదివృద్ధయః || ౪౬||

విద్యార్థీ విజయార్థీ చ రాజ్యార్థీ యశ్చ పార్థివః |
సుఖార్థీ పూజయేన్నిత్యం కల్యాణీం సర్వకామదాం || ౪౭||

కాలికాం శత్రునాశార్థం పూజయేద్భక్తిపూర్వకం |
ఐశ్వర్యధనకామశ్చ చండికాం పరిపూజయేత్ || ౪౮||

పూజయేచ్ఛాంభవీం నిత్యం నృపసమ్మోహనాయ చ |
దుఃఖదారిద్ర్యనాశాయ సంగ్రామే విజయాయ చ || ౪౯||

క్రూరశత్రువినాశార్థం తథోగ్రకర్మసాధనే |
దుర్గాంచ పూజయేద్భక్త్యా పరలోకసుఖాయ చ || ౫౦||

వాంఛితార్థస్య సిద్ధ్యర్థం సుభద్రాం పూజయేత్సదా |
రోహిణీం రోగనాశాయ పూజయేద్విధివన్నరః || ౪౧||

శ్రీరస్త్వితి చ మంత్రేణ పూజయేద్భక్తితత్పరః |
శ్రీయుక్తమంత్రైరథవా బీజమంత్రైరథాపి వా || ౪౨||

కుమారస్య చ తత్త్వాని యా సృజత్యపి లీలయా |
కాదీనపి చ దేవాంస్తాం కుమారీం పూజయామ్యహం || ౪౩||

సత్త్వాదిభిస్త్రిమూర్తిర్యా తైర్హి నానాస్వరూపిణీ |
త్రికాలవ్యాపినీ శక్తిస్త్రిమూర్తిం పూజయామ్యహం || ౪౪||

కల్యాణకారిణీ నిత్యం భక్తానాం పూజితాఽనిశం |
పూజయామి చ తాం భక్త్యా కల్యాణీం సర్వకామదాం || ౪౫||

రోహయంతీ చ బీజాని ప్రాగ్జన్మసంచితాని వై |
యా దేవీ సర్వభూతానాం రోహిణీం పూజయామ్యహం || ౪౬||

కాలీ కాలయతే సర్వం బ్రహ్మాండం సచరాచరం |
కల్పాంతసమయే యా తాం కాలికాం పూజయామ్యహం || ౪౭||

తాం చండపాపహరణీం చండికాం పూజయామ్యహం || ౪౮||

అకారణాత్సముత్పత్తిర్యన్మయైః పరికీర్తితా |
యస్యాస్తాం సుఖదాం దేవీం శాంభవీం పూజయామ్యహం || ౪౯||

దుర్గాత్త్రాయతి భక్తం యా సదా దుర్గాతినాశినీ |
దుర్జ్ఞేయా సర్వదేవానాం తాం దుర్గాం పూజయామ్యహం || ౫౦||

సుభద్రాణి చ భక్తానాం కురుతే పూజితా సదా |
అభద్రనాశినీం దేవీం సుభద్రాం పూజయామ్యహం || ౫౧||

ఏభిర్మంత్రైః పూజనీయాః కన్యకాః సర్వదా బుధైః |
వస్త్రాలంకరణైర్మాల్యైర్గంధైరుచ్చావచైరపి || ౫౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే కుమారీపూజావర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః || ౨౬||

౨౭ దేవీపూజామహత్త్వవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
హీనాంగీం వర్జయేత్కన్యాం కుష్ఠయుక్తాం వ్రణాంకితాం |
గంధస్ఫురితహీనాంగీం విశాలకులసంభవాం || ౧||

జాత్యంధాం కేకరాం కాణాం కురూపాం బహురోమశాం |
సంత్యజేద్రోగిణీం కన్యాం రక్తపుష్పాదినాంకితాం || ౨||

క్షామాం గర్భసముద్భూతాం గోలకాం కన్యకోద్భవాం ।
వర్జనీయాః సదా చైతాః సర్వపూజాదికర్మసు ॥ ౩॥

అరోగిణీం సురూపాంగీం సుందరీం వ్రణవర్జితాం ।
ఏకవంశసముద్భూతాం కన్యాం సమ్యక్ప్రపూజయేత్ ॥ ౪॥

బ్రాహ్మణీ సర్వకార్యేషు జయార్థే నృపవంశజా ।
లాభార్థే వైశ్యవంశోత్థా మతా వా శూద్రవంశజా ॥ ౫॥

బ్రాహ్మణైర్బ్రహ్మజాః పూజ్యా రాజన్యైర్బ్రహ్మవంశజాః ।
వైశ్యైస్త్రివర్గజాః పూజ్యాశ్చతస్రః పాదసంభవైః ॥ ౬॥

కారుభిశ్చైవ వంశోత్థా యథాయోగ్యం ప్రపూజయేత్ ।
నవరాత్రవిధానేన భక్తిపూర్వం సదైవ హి ॥ ౭॥

అశక్తో నియతం పూజాం కర్తుంచేన్నవరాత్రకే ।
అష్టమ్యాం చ విశేషేణ కర్తవ్యం పూజనం సదా ॥ ౮॥

పురాఽష్టమ్యాం భద్రకాలీ దక్షయజ్ఞవినాశినీ ।
ప్రాదుర్భూతా మహాఘోరా యోగినీ కోటిభిః సహ ॥ ౯॥

అతోఽష్టమ్యాం విశేషేణ కర్తవ్యం పూజనం సదా ।
నానావిధోపహారైశ్చ గంధమాల్యానులేపనైః ॥ ౧౦॥

పాయసైరామిషైర్హోమైర్బ్రాహ్మణానాం చ భోజనైః ।
ఫలపుష్పోపహారైశ్చ తోషయేజ్జగదంబికాం ॥ ౧౧॥

ఉపవాసే హ్యశక్తానాం నవరాత్రవ్రతే పునః ।
ఉపోషణత్రయం ప్రోక్తం యథోక్తఫలదం నృప ॥ ౧౨॥

సప్తమ్యాం చ తథాఽష్టమ్యాం నవమ్యాం భక్తిభావతః ।
త్రిరాత్రకరణాత్సర్వం ఫలం భవతి పూజనాత్ ॥ ౧౩॥

పూజాభిశ్చైవ హోమైశ్చ కుమారిపూజనైస్తథా ।
సంపూర్ణం తద్వ్రతం ప్రోక్తం విప్రాణాం చైవ భోజనైః ॥ ౧౪॥

వ్రతాని యాని చాన్యాని దానాని వివిధాని చ ।
నవరాత్రవ్రతస్యాస్య నైవ తుల్యాని భూతలే ॥ ౧౫॥

ధనధాన్యప్రదం నిత్యం సుఖసంతానవృద్ధిదం ।
ఆయురారోగ్యదం చైవ స్వర్గదం మోక్షదం తథా ॥ ౧౬॥

విద్యార్థీ వా ధనార్థీ వా పుత్రార్థీ వా భవేన్నరః ।
తేనేదం విధివత్కార్యం వ్రతం సౌభాగ్యదం శివం ॥ ౧౭॥

విద్యార్థీ సర్వవిద్యాం వై ప్రాప్నోతి వ్రతసాధనాత్ ।
రాజభ్రష్టో నృపో రాజ్యం సమవాప్నోతి సర్వదా ॥ ౧౮॥

పూర్వజన్మని యైర్ధ్యానం న కృతం వ్రతముత్తమం ।
తే వ్యాధినో దరిద్రాశ్చ భవంతి పుత్రవర్జితాః ॥ ౧౯॥

వంధ్యా చ యా భవేన్నారీ విధవా ధనవర్జితా ।
అనుమా తత్ర కర్తవ్యా నేయం కృతవతీ వ్రతం ॥ ౨౦॥

నవరాత్రవ్రతం ప్రోక్తం న కృతం యేన భూతలే ।
స కథం విభవం ప్రాప్య మోదతే చ తథా దివి ॥ ౨౧॥

రక్తచందనసమ్మిశ్రైః కోమలైర్బిల్వపత్రకైః ।
భవానీ పూజితా యేన స భవేన్నృపతిః క్షితౌ ॥ ౨౨॥

నారాధితా యేన శివా సనాతనీ
దుఃఖార్తిహా సిద్ధికరీ జగద్వరా ।
దుఃఖావృతః శత్రుయుతశ్చ భూతలే
నూనం దరిద్రో భవతీహ మానవః ॥ ౨౩॥

యాం విష్ణురింద్రో హరపద్మజౌ తథా
వహ్నిః కుబేరో వరుణో దివాకరః ।
ధ్యాయంతి సర్వార్థసమాప్తినందితా-
స్తాం కిం మనుష్యా న భజంతి చండికాం ॥ ౨౪॥

స్వాహా స్వధా నామ మనుప్రభావై-
స్తృప్యంతి దేవాః పితరస్తథైవ ।
యజ్ఞేషు సర్వేషు ముదా హరంతి
యన్నామ యుగ్మశ్రుతిభిర్మునీంద్రాః ॥ ౨౫॥

యస్యేచ్ఛయా సృజతి విశ్వమిదం ప్రజేశో
నానావతారకలనం కురుతే హరిశ్చ ।
నూనం కరోతి జగతః కిల భస్మ శంభు-
స్తాం శర్మదాం న భజతే ను కథం మనుష్యః ॥ ౨౬॥

నైకోఽస్తి సర్వభువనేషు తయా విహీనో
దేవో నరోఽథ విహగః కిల పన్నగో వా ।
గంధర్వరాక్షసపిశాచనగేషు నూనం
యః స్పందితుం భవతి శక్తియుతో యథేచ్ఛం ॥ ౨౭॥

తాం న సేవేత కశ్చండీం సర్వకామార్థదాం శివాం ।
వ్రతం తస్యా న కః కుర్యాద్వాంఛన్నర్థచతుష్టయం ॥ ౨౮॥

మహాపాతకసంయుక్తో నవరాత్రవ్రతం చరేత్ ।
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౨౯॥

పురా కశ్చిద్వణిగ్దీనో ధనహీనః సుదుఃఖితః ।
కుటుంబీ చాభవత్కశ్చిత్ కోసలే నృపసత్తమ ॥ ౩౦॥

అపత్యాని బహూన్యస్యాభవన్క్షుత్పీడితాని చ ।
భక్ష్యం కించిత్తు సాయాహ్నే ప్రాపుస్తస్య చ బాలకాః ॥ ౩౧॥

భుంక్తే స్మ కార్యకర్తాఽసౌ పరస్యాథ బుభుక్షితః ।
కుటుంబభరణం తత్ర చకారాతినిరాకులః ॥ ౩౨॥

సదా ధర్మరతః శాంతః సదాచారశ్చ సత్యవాక్ ।
అక్రోధనశ్చ ధృతిమాన్నిర్మదశ్చానసూయకః ॥ ౩౩॥

సంపూజ్య దేవతా నిత్యం పితౄనప్యతిథీంస్తథా ।
భుంజానే పోష్యవర్గేఽథ కృతవాన్భోజనం వణిక్ ॥ ౩౪॥

ఏవం గచ్ఛతి కాలే వై సుశీలో నామతో గుణైః ।
దారిద్ర్యార్తో ద్విజం శాంతం పప్రచ్ఛాతిబుభుక్షితః ॥ ౩౫॥

సుశీల ఉవాచ ।
భో భూదేవ కృపాం కృత్వా వదస్వాద్య మహామతే ।
కథం దారిద్ర్యనాశః స్యాదితి మే నిశ్చయేన వై ॥ ౩౬॥

ధనైషణా మే నైవాస్తి ధనీ స్యామితి మానద ।
కుటుంబభరణార్థం వై పృచ్ఛామి త్వాం ద్విజోత్తమ ॥ ౩౭॥

పుత్రీ సుతస్తు మే బాలో భక్షార్థీ రోదతే భృశం ।
తావన్మాత్రం గృహే నాన్నం ముష్టిమేకాం దదామ్యహం ॥ ౩౮॥

విసర్జితో యతో గేహాద్గతో బాలో రుదన్మయా ।
అతో మే దహ్యతేఽత్యర్థం కిం కరోమి ధనం వినా ॥ ౩౯॥

వివాహోఽస్తి సుతాయా మే నాస్తి విత్తం కరోమి కిం ।
దశవర్షాధికాయాస్తు దానకాలోఽపి యాత్యలం ॥ ౪౦॥

తేన శోచామి విప్రేంద్ర సర్వజ్ఞోఽసి దయానిధే ।
తపో దానం వ్రతం కించిద్బ్రూహి మంత్రజపం తథా ॥ ౪౧॥

యేనాహం పోష్యవర్గస్య కరోమి ద్విజ పోషణం ।
తావన్మే స్యాద్ధనప్రాప్తిర్నాధికం ప్రార్థయే కిల ॥ ౪౨॥

త్వత్ప్రసాదాత్కుటుంబం మే సుఖితం ప్రభవేదిహ ।
తత్కురుష్వ మహాభాగ జ్ఞానేన పరిచింత్య చ ॥ ౪౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తథా తేన బ్రాహ్మణః సంశితవ్రతః ।
ఉవాచ పరమప్రీతస్తం వైశ్యం నృపసత్తమ ॥ ౪౪॥

వైశ్యవర్య కురుష్వాద్య నవరాత్రవ్రతం శుభం ।
పూజనం భగవత్యాశ్చ హవనం భోజనం తథా ॥ ౪౫॥

వేదపారాయణం శక్తిజపహోమాదికం తథా |
కురుష్వాద్య యథాశక్తి తవ కార్యం భవిష్యతి || ౪౬||

ఏతస్మాదపరం కించిద్వ్రతం నాస్తి ధరాతలే |
నవరాత్రాభిధం వైశ్య పావనం సుఖదం తథా || ౪౭||

జ్ఞానదం మోక్షదం చైవ సుఖసంతానవర్ధనం |
శత్రునాశకరం కామం నవరాత్రవ్రతం సదా || ౪౮||

రాజ్యభ్రష్టేన రామేణ సీతావిరహితేన చ |
కిష్కింధాయాం వ్రతం చైతత్కృతం దుఃఖాతురేణ వై || ౪౯||

ప్రతప్తేనాపి రామేణ సీతావిరహవహ్నినా |
విధివత్పూజితా దేవీ నవరాత్రవ్రతేన వై || ౫౦||

తేన ప్రాప్తాఽథ వైదేహీ కృత్వా సేతుం మహార్ణవే |
హత్వా మందోదరీనాథం కుంభకర్ణం మహాబలం || ౫౧||

మేఘనాదం సుతం హత్వా కృత్వా భూపం బిభీషణం |
పశ్చాదయోధ్యామాగత్య ప్రాప్తం రాజ్యమకంటకం || ౫౨||

నవరాత్రవ్రతస్యాస్య ప్రభావేణ విశాంవర |
సుఖం భూమితలే ప్రాప్తం రామేణామితతేజసా || ౫౩||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి విప్రవచః శ్రుత్వా స వైశ్యస్తం ద్విజం గురుం |
కృత్వా జగ్రాహ సన్మంత్రం మాయాబీజాభిధం నృప || ౫౪||

జజాప పరయా భక్త్యా నవరాత్రమతంద్రితః |
నానావిధోపహారైశ్చ పూజయామాస సాదరం || ౫౫||

నవసంవత్సరం చైవ మాయాబీజపరాయణః |
నవమే వత్సరాంతే తు మహాష్టమ్యాం మహేశ్వరీ || ౫౬||

అర్ధరాత్రే తు సంజాతే ప్రత్యక్షం దర్శనం దదౌ |
నానావరప్రదానైశ్చ కృతకృత్యంచకార తం || ౫౭||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే దేవీపూజామహత్త్వవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః || ౨౭||

౨౮ రామచరిత్రవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
కథం రామేణ తచ్చీర్ణం వ్రతం దేవ్యాః సుఖప్రదం |
రాజ్యభ్రష్టః కథం సోఽథ కథం సీతా హృతా పునః || ౧||

వ్యాస ఉవాచ |

రాజా దశరథః శ్రీమానయోధ్యాధిపతిః పురా ।
సూర్యవంశధరశ్చాసీద్దేవబ్రాహ్మణపూజకః ॥ ౨॥

చత్వారో జజ్ఞిరే తస్య పుత్రా లోకేషు విశ్రుతాః ।
రామలక్ష్మణశత్రుఘ్నా భరతశ్చేతి నామతః ॥ ౩॥

రాజ్ఞః ప్రియకరాః సర్వే సదృశా గుణరూపతః ।
కౌసల్యాయాః సుతో రామః కైకేయ్యా భరతః స్మృతః ॥ ౪॥

సుమిత్రాతనయౌ జాతౌ యమలౌ ద్వౌ మనోహరౌ ।
తే జాతా వై కిశోరాశ్చ ధనుర్బాణధరాః కిల ॥ ౫॥

సూనవః కృతసంస్కారా భూపతేః సుఖవర్ధకాః ।
కౌశికేన తదాఽఽగత్య ప్రార్థితో రఘునందనః ॥ ౬॥

రాఘవం మఖరక్షార్థం సూనుం షోడశవార్షికం ।
తస్మై సోఽయం దదౌ రామం కౌశికాయ సలక్ష్మణం ॥ ౭॥

తౌ సమేత్య మునిం మార్గే జగ్మతుశ్చారుదర్శనౌ ।
తాటకా నిహతా మార్గే రాక్షసీ ఘోరదర్శనా ॥ ౮॥

రామేణైకేన బాణేన మునీనాం దుఃఖదా సదా ।
యజ్ఞరక్షా కృతా తత్ర సుబాహుర్నిహతః శఠః ॥ ౯॥

మారీచోఽథ మృతప్రాయో నిక్షిప్తో బాణవేగతః ।
ఏవం కృత్వా మహత్కర్మ యజ్ఞస్య పరిరక్షణం ॥ ౧౦॥

గతాస్తే మిథిలాం సర్వే రామలక్ష్మణకౌశికాః ।
అహల్యా మోచితా శాపాన్నిష్పాపా సా కృతాఽబలా ॥ ౧౧॥

విదేహనగరే తౌ తు జగ్మతుర్మునినా సహ ।
బభంజ శివచాపంచ జనకేన పణీకృతం ॥ ౧౨॥

ఉపయేమే తతః సీతాం జానకీంచ రమాంశజాం ।
లక్ష్మణాయ దదౌ రాజా పుత్రీమేకాం తథోర్మిలాం ॥ ౧౩॥

కుశధ్వజసుతే కన్యే ప్రాపతుర్భ్రాతరావుభౌ ।
తథా భరతశత్రుఘ్నౌ సుశీలౌ శుభలక్షణౌ ॥ ౧౪॥

ఏవం దారక్రియాస్తేషాం భ్రాతౄణాం చాభవన్నృప ।
చతుర్ణాం మిథిలాయాం తు యథావిధి విధానతః ॥ ౧౫॥

రాజ్యయోగ్యం సుతం దృష్ట్వా రాజా దశరథస్తదా ।
రాఘవాయ ధురం దాతుం మనశ్చక్రే నిజాయ వై ॥ ౧౬॥

సంభారం విహితం దృష్ట్వా కైకేయీ పూర్వకల్పితౌ ।
వరౌ సంప్రార్థయామాస భర్తారం వశవర్తినం ॥ ౧౭॥

రాజ్యం సుతాయ చైకేన భరతాయ మహాత్మనే ।
రామాయ వనవాసంచ చతుర్దశసమాస్తథా ॥ ౧౮॥

రామస్తు వచనాత్తస్యాః సీతాలక్ష్మణసంయుతః ।
జగామ దండకారణ్యం రాక్షసైరుపసేవితం ॥ ౧౯॥

రాజా దశరథః పుత్రవిరహేణ ప్రపీడితః ।
జహౌ ప్రాణానమేయాత్మా పూర్వశాపమనుస్మరన్ ॥ ౨౦॥

భరతః పితరం దృష్ట్వా మృతం మాతృకృతేన వై ।
రాజ్యమృద్ధం న జగ్రాహ భ్రాతుః ప్రియచికీర్షయా ॥ ౨౧॥

పంచవట్యాం వసన్ రామో రావణావరజాం వనే ।
శూర్పణఖాం విరూపాం వై చకారాతిస్మరాతురాం ॥ ౨౨॥

ఖరాదయస్తు తాం దృష్ట్వా ఛిన్ననాసాం నిశాచరాః ।
చక్రుః సంగ్రామమతులం రామేణామితతేజసా ॥ ౨౩॥

స జఘాన ఖరాదీంశ్చ దైత్యానతిబలాన్వితాన్ ।
మునీనాం హితమన్విచ్ఛన్ రామః సత్యపరాక్రమః ॥ ౨౪॥

గత్వా శూర్పణఖా లంకాం ఖరదూషణఘాతనం ।
దూషితా కథయామాస రావణాయ చ రాఘవాత్ ॥ ౨౫॥

సోఽపి శ్రుత్వా వినాశం తం జాతః క్రోధవశః ఖలః ।
జగామ రథమారుహ్య మారీచస్యాశ్రమం తదా ॥ ౨౬॥

కృత్వా హేమమృగం నేతుం ప్రేషయామాస రావణః ।
సీతాప్రలోభనార్థాయ మాయావినమసంభవం ॥ ౨౭॥

సోఽథ హేమమృగో భూత్వా సీతాదృష్టిపథం గతః ।
మాయావీ చాతిచిత్రాంగశ్చరన్నుబలమంతికే ॥ ౨౮॥

తం దృష్ట్వా జానకీ ప్రాహ రాఘవం దైవనోదితా ।
చర్మానయస్వ కాంతేతి స్వాధీనపతికా యథా ॥ ౨౯॥

అవిచార్యాథ రామోఽపి తత్ర సంస్థాప్య లక్ష్మణం ।
సశరం ధనురాదాయ యయౌ మృగపదానుగః ॥ ౩౦॥

సారంగోఽపి హరిం దృష్ట్వా మాయాకోటివిశారదః ।
దృశ్యాదృశ్యో బభూవాథ జగామ చ వనాంతరం ॥ ౩౧॥

మత్వా హస్తగతం రామః క్రోధాకృష్టధనుః పునః ।
జఘాన చాతితీక్ష్ణేన శరేణ కృత్రిమం మృగం ॥ ౩౨॥

స హతోఽతిబలాత్తేన చుక్రోశ భృశదుఃఖితః ।
హా లక్ష్మణ హతోఽస్మీతి మాయావీ నశ్వరః ఖలః ॥ ౩౩॥

స శబ్దస్తుములస్తావజ్జానక్యా సంశ్రుతస్తదా ।
రాఘవస్యేతి సా మత్వా దీనా దేవరమబ్రవీత్ ॥ ౩౪॥

గచ్ఛ లక్ష్మణ తూర్ణం త్వం హతోఽసౌ రఘునందనః ।
త్వామాహ్వయతి సౌమిత్రే సాహాయ్యం కురు సత్వరం ॥ ౩౫॥

తత్రాహ లక్ష్మణః సీతామంబ రామవధాదపి ।
నాహం గచ్ఛేఽద్య ముక్త్వా త్వామసహాయామిహాశ్రమే ॥ ౩౬॥

ఆజ్ఞా మే రాఘవస్యాత్ర తిష్ఠేతి జనకాత్మజే ।
తదతిక్రమభీతోఽహం న త్యజామి తవాంతికం ॥ ౩౭॥

దూరం వై రాఘవం దృష్ట్వా వనే మాయావినా కిల ।
త్యక్త్వా త్వాం నాధిగచ్ఛామి పదమేకం శుచిస్మితే ॥ ౩౮॥

కురు ధైర్యం న మన్యేఽద్య రామం హంతుం క్షమం క్షితౌ ।
నాహం త్యక్త్వా గమిష్యామి విలంఘ్య రామభాషితం ॥ ।౩౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
రుదతీ సుదతీ ప్రాహ తే తదా విధినోదితా ।
అక్రూరా వచనం క్రూరం లక్ష్మణం శుభలక్షణం ॥ ౪౦॥

అహం జానామి సౌమిత్రే సానురాగం చ మాం ప్రతి ।
ప్రేరితం భరతేనైవ మదర్థమిహ సంగతం ॥ ౪౧॥

నాహం తథావిధా నారీ స్వైరిణీ కుహకాధమ ।
మృతే రామే పతిం త్వాం న కర్తుమిచ్ఛామి కామతః ॥ ౪౨॥

నాగమిష్యతి చేద్రామో జీవితం సంత్యజామ్యహం ।
వినా తేన న జీవామి విధురా దుఃఖితా భృశం ॥ ౪౩॥

గచ్ఛ వా తిష్ఠ సౌమిత్రే న జానేఽహం తవేప్సితం ।
క్వ గతం తేఽద్య సౌహార్దం జ్యేష్ఠే ధర్మరతే కిల ॥ ౪౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా లక్ష్మణో దీనమానసః ।
ప్రోవాచ రుద్ధకంఠస్తు తాం తదా జనకాత్మజాం ॥ ౪౫॥

కిమాత్థ క్షితిజే వాక్యం మయి క్రూరతరం కిల ।
కిం వదస్యత్యనిష్టం తే భావి జానే ధియా హ్యహం ॥ ౪౬॥

ఇత్యుక్త్వా నిర్యయౌ వీరస్తాం త్యక్త్వా ప్రరుదన్భృశం ।
అగ్రజస్య యయౌ పశ్యంఛోకార్తః పృథివీపతే ॥ ౪౭॥

గతేఽథ లక్ష్మణే తత్ర రావణః కపటాకృతిః ।
భిక్షువేషం తతః కృత్వా ప్రవివేశ తదాశ్రమే ॥ ౪౮॥

జానకీ తం యతిం మత్వా దత్త్వార్ఘ్యం వన్యమాదరాత్ ।

భైక్ష్యం సమర్పయామాస రావణాయ దురాత్మనే ॥ ౪౯॥

తాం పప్రచ్ఛ స దుష్టాత్మా నమ్రపూర్వం మృదుస్వరం ।
కాఽసి పద్మపలాశాక్షి వనే చైకాకినీ ప్రియే ॥ ౫౦॥

పితా కస్తేఽథ వామోరు భ్రాతా కః కః పతిస్తవ ।
మూఢేవైకాకినీ చాత్ర స్థితాఽసి వరవర్ణిని ॥ ౫౧॥

నిర్జనే విపినే కిం త్వం సౌధార్హా త్వమసి ప్రియే ।
ఉటజే మునిపత్నీవద్దేవకన్యాసమప్రభా ॥ ౫౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ విదేహజా ।
దివ్యం దిష్ట్యా యతిం జ్ఞాత్వా మందోదర్యాః పతిం తదా ॥ ౫౩॥

రాజా దశరథః శ్రీమాంశ్చత్వారస్తస్య వై సుతాః ।
తేషాం జ్యేష్ఠః పతిర్మేఽస్తి రామనామేతి విశ్రుతః ॥ ౫౪॥

వివాసితోఽథ కైకేయ్యా కృతే భూపతినా వరే ।
చతుర్దశ సమా రామో వసతేఽత్ర సలక్ష్మణః ॥ ౫౫॥

జనకస్య సుతా చాహం సీతానామ్నీతి విశ్రుతా ।
భంక్త్వా శైవం ధనుః కామం రామేణాహం వివాహితా ॥ ౫౬॥

రామబాహుబలేనాత్ర వసామో నిర్భయా వనే ।
కాంచనం మృగమాలోక్య హంతుం మే నిర్గతః పతిః ॥ ౫౭॥

లక్ష్మణోఽపి పునః శ్రుత్వా రవం భ్రాతుర్గతోఽధునా ।
తయోర్బాహుబలాదత్ర నిర్భయాఽహం వసామి వై ॥ ౫౮॥

మయేదం కథితం సర్వం వృత్తాంతం వనవాసకే ।
తేఽత్రాగత్యార్హణాం తే వై కరిష్యంతి యథావిధి ॥ ౫౯॥

యతిర్విష్ణుస్వరూపోఽసి తస్మాత్త్వం పూజితో మయా ।
ఆశ్రమో విపినే ఘోరే కృతోఽస్తి రక్షసాం కులే ॥ ౬౦॥

తస్మాత్త్వాం పరిపృచ్ఛామి సత్యం బ్రూహి మమాగ్రతః ।
కోఽసి త్రిదండిరూపేణ విపినే త్వం సమాగతః ॥ ౬౧॥

రావణ ఉవాచ ।
లంకేశోఽహం మరాలాక్షి శ్రీమాన్మందోదరీపతిః ।
త్వత్కృతే తు కృతం రూపం మయేత్థం శోభనాకృతే ॥ ౬౨॥

ఆగతోఽహం వరారోహే భగిన్యా ప్రేరితోఽత్ర వై ।
జనస్థానే హతౌ శ్రుత్వా భ్రాతరౌ ఖరదూషణౌ ॥ ౬౩॥

అంగీకురు నృపం మాం త్వం త్యక్త్వా తం మానుషం పతిం ।

హృతరాజ్యం గతశ్రీకం నిర్బలం వనవాసినం ॥ ౬౪॥

పట్టరాజ్ఞీ భవ త్వం మే మందోదర్యుపరి స్ఫుటం ।
దాసోఽస్మి తవ తన్వంగి స్వామినీ భవ భామిని ॥ ౬౫॥

జేతాఽహం లోకపాలానాం పతామి తవ పాదయోః ।
కరం గృహాణ మేఽద్య త్వం సనాథం కురు జానకి ॥ ౬౬॥

పితా తే యాచితః పూర్వం మయా వై త్వత్కృతేఽబలే ।
జనకో మామువాచేత్థం పణబంధో మయా కృతః ॥ ౬౭॥

రుద్రచాపభయాన్నాహం సంప్రాప్తస్తు స్వయంవరే ।
మనో మే సంస్థితం తావన్నిమగ్నం విరహాతురం ॥ ౬౮॥

వనేఽత్ర సంస్థితాం శ్రుత్వా పూర్వానురాగమోహితః ।
ఆగతోఽస్మ్యసితాపాంగి సఫలం కురు మే శ్రమం ॥ ౬౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే రామచరిత్రవర్ణనం నామ అష్టావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౮॥

౨౯ లక్ష్మణకృతరామశోకసాంత్వనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్య వచో దుష్టం జానకీ భయవిహ్వలా ।
వేపమానా స్థిరం కృత్వా మనో వాచమువాచ హ ॥ ౧॥

పౌలస్త్య కిమసద్వాక్యం త్వమాత్థ స్మరమోహితః ।
నాహం వై స్వైరిణీ కింతు జనకస్య కులోద్భవా ॥ ౨॥

గచ్ఛ లంకాం దశాస్య త్వం రామ త్వాం వై హనిష్యతి ।
మత్కృతే మరణం తత్ర భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౩॥

ఇత్యుక్త్వా పర్ణశాలాయాం గతా సా వహ్నిసన్నిధౌ ।
గచ్ఛ గచ్ఛేతి వదతీ రావణం లోకరావణం ॥ ౪॥

సోఽథ కృత్వా నిజం రూపం జగామోటజమంతికం ।
బలాజ్జగ్రాహ తాం బాలాం రుదతీ భయవిహ్వలాం ॥ ౫॥

రామరామేతి క్రందంతీ లక్ష్మణేతి ముహుర్ముహుః ।
గృహీత్వా నిర్గతః పాపో రథమారోప్య సత్వరః ॥ ౬॥

గచ్ఛన్నరుణపుత్రేణ మార్గే రుద్ధో జటాయుషా ।
సంగ్రామోఽభూన్మహారౌద్రస్తయోస్తత్ర వనాంతరే ॥ ౭॥

హత్వా తం తాం గృహీత్వా చ గతోఽసౌ రాక్షసాధిపః ।
లంకాయాం క్రందతీ తాత కురరీవ దురాత్మనః ॥ ౮॥

అశోకవనికాయాం సా స్థాపితా రాక్షసీయుతా ।
స్వవృత్తాన్నైవ చలితా సామదానాదిభిః కిల ॥ ౯॥

రామోఽపి తం మృగం హత్వా జగామాదాయ నిర్వృతః ।
ఆయాంతం లక్ష్మణం వీక్ష్య కిం కృతం తేఽనుజాసమం ॥ ౧౦॥

ఏకాకినీం ప్రియాం హిత్వా కిమర్థం త్వమిహాగతః ।
శ్రుత్వా స్వనం తు పాపస్య రాఘవస్త్వబ్రవీదిదం ॥ ౧౧॥

సౌమిత్రిస్త్వబ్రవీద్వాక్యం సీతావాగ్బాణపీడితః ।
ప్రభోఽత్రాహం సమాయాతః కాలయోగాన్న సంశయః ॥ ౧౨॥

తదా తౌ పర్ణశాలాయాం గత్వా వీక్ష్యాతిదుఃఖితౌ ।
జానక్యన్వేషణే యత్నముభౌ కర్తుం సముద్యతౌ ॥ ౧౩॥

మార్గమాణౌ తు సంప్రాప్తౌ యత్రాసౌ పతితః ఖగః ।
జటాయుః ప్రాణశేషస్తు పతితః పృథివీతలే ॥ ౧౪॥

తేనోక్తం రావణేనాద్య హృతాఽసౌ జనకాత్మజా ।
మయా నిరుద్ధః పాపాత్మా పాతితోఽహం మృధే పునః ॥ ౧౫॥

ఇత్యుక్త్వాఽసౌ గతప్రాణః సంస్కృతో రాఘవేణ వై ।
కృత్వౌర్ధ్వదైహికం రామలక్ష్మణౌ నిర్గతౌ తతః ॥ ౧౬॥

కబంధం ఘాతయిత్వాసౌ శాపాచ్చామోచయత్ప్రభుః ।
వచనాత్తస్య హరిణా సఖ్యం చక్రేఽథ రాఘవః ॥ ౧౭॥

హత్వా చ వాలినం వీరం కిష్కింధారాజ్యముత్తమం ।
సుగ్రీవాయ దదౌ రామః కృతసఖ్యాయ కార్యతః ॥ ౧౮॥

తత్రైవ వార్షికాన్మాసాంస్తస్థౌ లక్ష్మణసంయుతః ।
చింతయంజానకీం చిత్తే దశాననహృతాం ప్రియాం ॥ ౧౯॥

లక్ష్మణం ప్రాహ రామస్తు సీతావిరహపీడితః ।
సౌమిత్రే కైకయసుతా జాతా పూర్ణమనోరథా ॥ ౨౦॥

న ప్రాప్తా జానకీ నూనం నాహం జీవామి తాం వినా ।
నాగమిష్యామ్యయోధ్యాయామృతే జనకనందినీం ॥ ౨౧॥

గతం రాజ్యం వనే వాసో మృతస్తాతో హృతా ప్రియా ।
పీడయన్మాం స దుష్టాత్మా దైవోఽగ్రే కిం కరిష్యతి ॥ ౨౨॥

దుర్జ్ఞేయం భవితవ్యం హి ప్రాణినాం భరతానుజ ।
ఆవయోః కా గతిస్తాత భవిష్యతి సుదుఃఖదా ॥ ౨౩॥

ప్రాప్య జన్మ మనోర్వంశే రాజపుత్రావుభౌ కిల ।
వనేఽతిదుఃఖభోక్తారౌ జాతౌ పూర్వకృతేన చ ॥ ౨౪॥

త్యక్త్వా త్వమపి భోగాంస్తు మయా సహ వినిర్గతః ।
దైవయోగాచ్చ సౌమిత్రే భుంక్ష్వ దుఃఖం దురత్యయం ॥ ౨౫॥

న కోఽప్యస్మత్కులే పూర్వం మత్సమో దుఃఖభాఙ్నరః ।
అకించనోఽక్షమః క్లిష్టో న భూతో న భవిష్యతి ॥ ౨౬॥

కిం కరోమ్యద్య సౌమిత్రే మగ్నోఽస్మి దుఃఖసాగరే ।
న చాస్తి తరణోపాయో హ్యసహాయస్య మే కిల ॥ ౨౭॥

న విత్తం న బలం వీర త్వమేకః సహచారకః ।
కోపం కస్మిన్కరోమ్యద్య భోగేస్మిన్స్వకృతేఽనుజ ॥ ౨౮॥

గతం హస్తగతం రాజ్యం క్షణాదింద్రాసనోపమం ।
వనే వాసస్తు సంప్రాప్తః కో వేద విధినిర్మితం ॥ ౨౯॥

బాలభావాచ్చ వైదేహీ చలితా చావయోః సహ ।
నీతా దైవేన దుష్టేన శ్యామా దుఃఖతరాం దశాం ॥ ౩౦॥

లంకేశస్య గృహే శ్యామా కథం దుఃఖం భవిష్యతి ।
పతివ్రతా సుశీలా చ మయి ప్రీతియుతా భృశం ॥ ౩౧॥

న చ లక్ష్మణ వైదేహీ సా తస్య వశగా భవేత్ ।
స్వైరిణీవ వరారోహా కథం స్యాజ్జనకాత్మజా ॥ ౩౨॥

త్యజేత్ప్రాణాన్నియంతృత్వే మైథిలీ భరతానుజ ।
న రావణస్య వశగా భవేదితి సునిశ్చితం ॥ ౩౩॥

మృతా చేజ్జానకీ వీర ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామ్యసంశయం ।
మృతా చేదసితాపాంగీం కిం మే దేహేన లక్ష్మణ ॥ ౩౪॥

ఏవం విలపమానం తం రామం కమలలోచనం ।
లక్ష్మణః ప్రాహ ధర్మాత్మా సాంత్వయన్నృతయా గిరా ॥ ౩౫॥

ధైర్యం కురు మహాబాహో త్యక్త్వా కాతరతామిహ ।
ఆనయిష్యామి వైదేహీం హత్వా తం రాక్షసాధమం ॥ ౩౬॥

ఆపది సంపది తుల్యా ధైర్యాద్భవంతి తే ధీరాః ।
అల్పధియస్తు నిమగ్నాః కష్టే భవంతి విభవేఽపి ॥ ౩౭॥

సంయోగో విప్రయోగశ్చ దైవాధీనావుభావపి ।
శోకస్తు కీదృశస్తత్ర దేహేనాత్మని చ క్వచిత్ ॥ ౩౮॥

రాజ్యాద్యథా వనే వాసో వైదేహ్యా హరణం యథా ।
తథా కాలే సమీచీనే సంయోగోఽపి భవిష్యతి ॥ ౩౯॥

ప్రాప్తవ్యం సుఖదుఃఖానాం భోగాన్నిర్వర్తనం క్వచిత్ ।
నాన్యథా జానకీజానే తస్మాచ్ఛోకం త్యజాధునా ॥ ౪౦॥

వానరాః సంతి భూయాంసో గమిష్యంతి చతుర్దిశం ।
శుద్ధిం జనకనందిన్యా ఆనయిష్యంతి తే కిల ॥ ४१॥

జ్ఞాత్వా మార్గస్థితిం తత్ర గత్వా కృత్వా పరాక్రమం ।
హత్వా తం పాపకర్మాణమానయిష్యామి మైథిలీం ॥ ४२॥

ససైన్యం భరతం వాఽపి సమాహూయ సహానుజం ।
హనిష్యామో వయం శత్రుం కిం శోచసి వృథాగ్రజ ॥ ४३॥

రఘుణైకరథేనైవ జితాః సర్వా దిశః పురా ।
తద్వంశజః కథం శోకం కర్తుమర్హసి రాఘవ ॥ ४४॥

ఏకోఽహం సకలాంజేతుం సమర్థోఽస్మి సురాసురాన్ ।
కిం పునః ససహాయో వై రావణం కులపాంసనం ॥ ४५॥

జనకం వా సమానీయ సాహాయ్యే రఘునందన ।
హనిష్యామి దురాచారం రావణం సురకంటకం ॥ ४६॥

సుఖస్యానంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యానంతరం సుఖం ।
చక్రనేమిరివైకం యన్న భవేద్రఘునందన ॥ ४७॥

మనోఽతికాతరం యస్య సుఖదుఃఖసముద్భవే ।
స శోకసాగరే మగ్నో న సుఖీ స్యాత్కదాచన ॥ ४८॥

ఇంద్రేణ వ్యసనం ప్రాప్తం పురా వై రఘునందన ।
నహుషః స్థాపితో దేవైః సర్వైర్మఘవతః పదే ॥ ४९॥

స్థితః పంకజమధ్యే చ బహువర్షగణానపి ।
అజ్ఞాతవాసం మఘవా భీతస్త్యక్త్వా నిజం పదం ॥ ५०॥

పునః ప్రాప్తం నిజస్థానం కాలే విపరివర్తితే ।
నహుషః పతితో భూమౌ శాపాదజగరాకృతిః ॥ ५१॥

ఇంద్రాణీం కామయానస్తు బ్రాహ్మణానవమన్య చ ।
అగస్తికోపాత్సంజాతః సర్పదేహో మహీపతిః ॥ ५२॥

తస్మాచ్ఛోకో న కర్తవ్యో వ్యసనే సతి రాఘవ ।
ఉద్యమే చిత్తమాస్థాయ స్థాతవ్యం వై విపశ్చితా ॥ ५३॥

సర్వజ్ఞోఽసి మహాభాగ సమర్థోఽసి జగత్పతే ।
కిం ప్రాకృత ఇవాత్యర్థం కురుషే శోకమాత్మని ॥ ५४॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి లక్ష్మణవాక్యేన బోధితో రఘునందనః ।
త్యక్త్వా శోకం తథాత్యర్థం బభూవ విగతజ్వరః ॥ ५५॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం తృతీయస్కంధే

లక్ష్మణకృతరామశోకసాంత్వనం నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

౩౦ రామాయ దేవీవరదానం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం తౌ సంవిదం కృత్వా యావత్తూష్ణీం బభూవతుః ।
ఆజగామ తదాఽఽకాశాన్నారదో భగవానృషిః ॥ ౧॥

రణయన్మహతీం వీణాం స్వరగ్రామవిభూషితాం ।
గాయన్బృహద్రథం సామ తదా తముపతస్థివాన్ ॥ ౨॥

దృష్ట్వా తం రామ ఉత్థాయ దదావథ వృషం శుభం ।
ఆసనం చార్ఘ్యపాద్యంచ కృతవానమితద్యుతిః ॥ ౩॥

పూజాం పరమికాం కృత్వా కృతాంజలిరుపస్థితః ।
ఉపవిష్టః సమీపే తు కృతాజ్ఞో మునినా హరిః ॥ ౪॥

ఉపవిష్టం తదా రామం సానుజం దుఃఖమానసం ।
పప్రచ్ఛ నారదః ప్రీత్యా కుశలం మునిసత్తమః ॥ ౫॥

కథం రాఘవ శోకార్తో యథా వై ప్రాకృతో నరః ।
హృతాం సీతాం చ జానామి రావణేన దురాత్మనా ॥ ౬॥

సురసద్మగతశ్చాహం శ్రుతవాంజనకాత్మజాం ।
పౌలస్త్యేన హృతాం మోహాన్మరణం స్వమజానతా ॥ ౭॥

తవ జన్మ చ కాకుత్స్థ పౌలస్త్యనిధనాయ వై ।
మైథిలీహరణం జాతమేతదర్థం నరాధిప ॥ ౮॥

పూర్వజన్మని వైదేహీ మునిపుత్రీ తపస్వినీ ।
రావణేన వనే దృష్టా తపస్యంతీ శుచిస్మితా ॥ ౯॥

ప్రార్థితా రావణేనాసౌ భవ భార్యేతి రాఘవ ।
తిరస్కృతస్తయాఽసౌ వై జగ్రాహ కబరం బలాత్ ॥ ౧౦॥

శశాప తత్క్షణం రామ రావణం తాపసీ భృశం ।
కుపితా త్యక్తుమిచ్ఛంతీ దేహం సంస్పర్శదూషితం ॥ ౧౧॥

దురాత్మంస్తవ నాశార్థం భవిష్యామి ధరాతలే ।
అయోనిజా వరా నారీ త్యక్త్వా దేహం జహావపి ॥ ౧౨॥

సేయం రమాంశసంభూతా గృహీతా తేన రక్షసా ।
వినాశార్థం కులస్యైవ వ్యాలీ స్రగివ సంభ్రమాత్ ॥ ౧౩॥

తవ జన్మ చ కాకుత్స్థ తస్య నాశాయ చామరైః ।
ప్రార్థితస్య హరేరంశాదజవంశేఽప్యజన్మనః ॥ ౧౪॥

కురు ధైర్యం మహాబాహో తత్ర సా వర్తతేఽవశా ।
సతీ ధర్మరతా సీతా త్వాం ధ్యాయంతీ దివానిశం ॥ ౧౫॥

కామధేనుపయః పాత్రే కృత్వా మఘవతా స్వయం ।
పానార్థం ప్రేషితం తస్యాః పీతం చైవామృతం యథా ॥ ౧౬॥

సురభీదుగ్ధపానాత్సా క్షుత్తృడ్దుఃఖవివర్జితా ।
జాతా కమలపత్రాక్షీ వర్తతే వీక్షితా మయా ॥ ౧౭॥

ఉపాయం కథయామ్యద్య తస్య నాశాయ రాఘవ ।
వ్రతం కురుష్వ శ్రద్ధావానాశ్వినే మాసి సాంప్రతం ॥ ౧౮॥

నవరాత్రోపవాసంచ భగవత్యాః ప్రపూజనం ।
సర్వసిద్ధికరం రామ జపహోమవిధానతః ॥ ౧౯॥

మేధ్యైశ్చ పశుభిర్దేవ్యా బలిం దత్త్వా విశంసితైః ।
దశాంశం హవనం కృత్వా సశక్తస్త్వం భవిష్యసి ॥ ౨౦॥

విష్ణునా చరితం పూర్వం మహాదేవేన బ్రహ్మణా ।
తథా మఘవతా చీర్ణం స్వర్గమధ్యస్థితేన వై ॥ ౨౧॥

సుఖినా రామ కర్తవ్యం నవరాత్రవ్రతం శుభం ।
విశేషేణ చ కర్తవ్యం పుంసా కష్టగతేన వై ॥ ౨౨॥

విశ్వామిత్రేణ కాకుత్స్థ కృతమేతన్న సంశయః ।
భృగుణాఽథ వసిష్ఠేన కశ్యపేన తథైవ చ ॥ ౨౩॥

గురుణా హృతదారేణ కృతమేతన్మహావ్రతం ।
తస్మాత్త్వం కురు రాజేంద్ర రావణస్య వధాయ చ ॥ ౨౪॥

ఇంద్రేణ వృత్రనాశాయ కృతం వ్రతమనుత్తమం ।
త్రిపురస్య వినాశాయ శివేనాపి పురా కృతం ॥ ౨౫॥

హరిణా మధునాశాయ కృతం మేరౌ మహామతే ।
విధివత్కురు కాకుత్స్థ వ్రతమేతదతంద్రితః ॥ ౨౬॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।
కా దేవీ కిం ప్రభావా సా కుతో జాతా కిమాహ్వయా ।
వ్రతం కిం విధివద్బ్రూహి సర్వజ్ఞోఽసి దయానిధే ॥ ౨౭॥

నారద ఉవాచ ।
శృణు రామ సదా నిత్యా శక్తిరాద్యా సనాతనీ ।
సర్వకామప్రదా దేవీ పూజితా దుఃఖనాశినీ ॥ ౨౮॥

కారణం సర్వజంతూనాం బ్రహ్మాదీనాం రఘూద్వహ ।
తస్యాః శక్తిం వినా కోఽపి స్పందితుం న క్షమో భవేత్ ॥ ౨౯॥

విష్ణోః పాలనశక్తిః సా కర్తృశక్తిః పితుర్మమ |
రుద్రస్య నాశశక్తిః సా త్వన్యాశక్తిః పరా శివా || ౩౦||

యచ్చ కించిత్క్వచిద్వస్తు సదసద్భువనత్రయే |
తస్య సర్వస్య యా శక్తిస్తదుత్పత్తిః కుతో భవేత్ || ౩౧||

న బ్రహ్మా న యదా విష్ణుర్న రుద్రో న దివాకరః |
న చేంద్రాద్యాః సురాః సర్వే న ధరా న ధరాధరాః || ౩౨||

తదా సా ప్రకృతిః పూర్ణా పురుషేణ పరేణ వై |
సంయుతా విహరత్యేవ యుగాదౌ నిర్గుణా శివా || ౩౩||

సా భూత్వా సగుణా పశ్చాత్కరోతి భువనత్రయం |
పూర్వం సంసృజ్య బ్రహ్మాదీందత్త్వా శక్తీశ్చ సర్వశః || ౩౪||

తాం జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జంతుర్జన్మసంసారబంధనాత్ |
సా విద్యా పరమా జ్ఞేయా వేదాద్యా వేదకారిణీ || ౩౫||

అసంఖ్యాతాని నామాని తస్యా బ్రహ్మాదిభిః కిల |
గుణకర్మవిధానైస్తు కల్పితాని చ కిం బ్రువే || ౩౬||

అకారాదిక్షకారాంతైః స్వరైర్వర్ణైస్తు యోజితైః |
అసంఖ్యేయాని నామాని భవంతి రఘునందన || ౩౭||

రామ ఉవాచ |
విధిం మే బ్రూహి విప్రర్షే వ్రతస్యాస్య సమాసతః |
కరోమ్యద్యైవ శ్రద్ధావాంఛ్రీదేవ్యాః పూజనం తథా || ౩౮||

నారద ఉవాచ |
పీఠం కృత్వా సమే స్థానే సంస్థాప్య జగదంబికాం |
ఉపవాసాన్నవైవ త్వం కురు రామ విధానతః || ౩౯||

ఆచార్యోఽహం భవిష్యామి కర్మణ్యస్మిన్మహీపతే |
దేవకార్యవిధానార్థముత్సాహం ప్రకరోమ్యహం || ౪౦||

వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం సత్యం మత్వా రామః ప్రతాపవాన్ |
కారయిత్వా శుభం పీఠం స్థాపయిత్వాంబికాం శివాం || ౪౧||

విధివత్పూజనం తస్యాశ్చకార వ్రతవాన్ హరిః |
సంప్రాప్తే చాశ్వినే మాసి తస్మిన్గిరివరే తదా || ౪౨||

ఉపవాసపరో రామః కృతవాన్వ్రతముత్తమం |
హోమంచ విధివత్తత్ర బలిదానంచ పూజనం || ౪౩||

భ్రాతరౌ చక్రతుః ప్రేమ్ణా వ్రతం నారదసమ్మతం |
అష్టమ్యాం మధ్యరాత్రే తు దేవీ భగవతీ హి సా || ౪౪||

సింహారూఢా దదౌ తత్ర దర్శనం ప్రతిపూజితా |
గిరిశృంగే స్థితోవాచ రాఘవం సానుజం గిరా || ౪౫||

మేఘగంభీరయా చేదం భక్తిభావేన తోషితా |
దేవ్యువాచ |
రామ రామ మహాబాహో తుష్టాఽస్మ్యద్య వ్రతేన తే || ౪౬||

ప్రార్థయస్వ వరం కామం యత్తే మనసి వర్తతే |
నారాయణాంశసంభూతస్త్వం వంశే మానవేఽనఘే || ౪౭||

రావణస్య వధాయైవ ప్రార్థితస్త్వమరైరసి |
పురా మత్స్యతనుం కృత్వా హత్వా ఘోరంచ రాక్షసం || ౪౮||

త్వయా వై రక్షితా వేదాః సురాణాం హితమిచ్ఛతా |
భూత్వా కచ్ఛపరూపస్తు ధృతవాన్మందరం గిరిం || ౪౯||

అకూపారం ప్రమంథానం కృత్వా దేవానపోషయః |
కోలరూపం పరం కృత్వా దశనాగ్రేణ మేదినీం || ౫౦||

ధృతవానసి యద్రామ హిరణ్యాక్షం జఘాన చ |
నారసింహీం తనుం కృత్వా హిరణ్యకశిపుం పురా || ౫౧||

ప్రహ్లాదం రామ రక్షిత్వా హతవానసి రాఘవ |
వామనం వపురాస్థాయ పురా ఛలితవాన్బలిం || ౫౨||

భూత్వేంద్రస్యానుజః కామం దేవకార్యప్రసాధకః |
జమదగ్నిసుతస్త్వం మే విష్ణోరంశేన సంగతః || ౫౩||

కృత్వాంతం క్షత్రియాణాం తు దానం భూమేరదాద్ద్విజే |
తథేదానీం తు కాకుత్స్థ జాతో దశరథాత్మజ || ౫౪||

ప్రార్థితస్తు సురైః సర్వై రావణేనాతిపీడితైః |
కపయస్తే సహాయా వై దేవాంశా బలవత్తరాః || ౫౫||

భవిష్యంతి నరవ్యాఘ్ర మచ్ఛక్తిసంయుతా హ్యమీ |
శేషాంశోఽప్యనుజస్తేఽయం రావణాత్మజనాశకః || ౫౬||

భవిష్యతి న సందేహః కర్తవ్యోఽత్ర త్వయాఽనఘ |
వసంతే సేవనం కార్యం త్వయా తత్రాతిశ్రద్ధయా || ౫౭||

హత్వాఽథ రావణం పాపం కురు రాజ్యం యథాసుఖం |
ఏకాదశ సహస్రాణి వర్షాణి పృథివీతలే || ౫౮||

కృత్వా రాజ్యం రఘుశ్రేష్ఠ గంతాఽసి త్రిదివం పునః |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ రామస్తు ప్రీతమానసః || ౫౯||

సమాప్య తద్వ్రతం చక్రే ప్రయాణం దశమీదినే ।
విజయాపూజనం కృత్వా దత్త్వా దానాన్యనేకశః ॥ ౬౦॥

కపిపతిబలయుక్తః సానుజః శ్రీపతిశ్చ
ప్రకటపరమశక్త్యా ప్రేరితః పూర్ణకామః ।
ఉదధితటగతోఽసౌ సేతుబంధం విధాయా-
ప్యహనదమరశత్రుం రావణం గీతకీర్తిః ॥ ౬౧॥

యః శృణోతి నరో భక్త్యా దేవ్యాశ్చరితముత్తమం ।
స భుక్త్వా విపులాన్భోగాన్ప్రాప్నోతి పరమం పదం ॥ ౬౨॥

సంత్యన్యాని పురాణాని విస్తరాణి బహూని చ ।
శ్రీమద్భాగవతస్యాస్య న తుల్యానీతి మే మతిః ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
తృతీయస్కంధే రామాయ దేవీవరదానం నామ త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే తృతీయస్కంధః సమాప్తః ॥

౪ చతుర్థః స్కంధః

౧ జనమేజయప్రశ్నాః

జనమేజయ ఉవాచ ।
వాసవేయ మునిశ్రేష్ఠ సర్వజ్ఞాననిధేఽనఘ ।
ప్రష్టుమిచ్ఛామ్యహం స్వామిన్నస్మాకం కులవర్ధన ॥ ౧॥

శూరసేనసుతః శ్రీమాన్వసుదేవః ప్రతాపవాన్ ।
శ్రుతం మయా హరిర్యస్య పుత్రభావమవాప్తవాన్ ॥ ౨॥

దేవానామపి పూజ్యోఽభూన్నామ్నా చానకదుందుభిః ।
కారాగారే కథం బద్ధః కంసస్య ధర్మతత్పరః ॥ ౩॥

దేవక్యా భార్యయా సార్ధం కిమాగః కృతవానసౌ ।
దేవక్యా బాలషట్కస్య వినాశశ్చ కృతః పునః ॥ ౪॥

తేన కంసేన కస్మాద్వై యయాతికులజేన చ ।
కారాగారే కథం జన్మ వాసుదేవస్య వై హరేః ॥ ౫॥

గోకులే చ కథం నీతో భగవాన్సాత్వతాం పతిః ।
గతో జన్మాంతరం కస్మాత్పితరౌ నిగడే స్థితౌ ॥ ౬॥

దేవకీవసుదేవౌ చ కృష్ణస్యామితతేజసః ।
కథం న మోచితౌ వృద్ధౌ పితరౌ హరిణామునా ॥ ౭॥

జగత్కర్తుం సమర్థేన స్థితేన జనకోదరే ।
ప్రాక్తనం కిం తయోః కర్మ దుర్విజ్ఞేయం మహాత్మభిః ॥ ౮॥

జన్మ వై వాసుదేవస్య యత్రాసీత్పరమాత్మనః ।
కే తే పుత్రాశ్చ కా బాలా యా కంసేన విపోథితా ॥ ౯॥

శిలాయాం నిర్గతా వ్యోమ్ని జాతా త్వష్టభుజా పునః ।
గార్హస్థ్యంచ హరేర్బ్రూహి బహుభార్యస్య చానఘ ॥ ౧౦॥

కార్యాణి తత్ర తాన్యేవ దేహత్యాగం చ తస్య వై ।
కింవదంత్యా శ్రుతం యత్తన్మనో మోహయతీవ మే ॥ ౧౧॥

చరితం వాసుదేవస్య త్వమాఖ్యాహి యథాతథం ।
నరనారాయణౌ దేవౌ పురాణావృషిసత్తమౌ ॥ ౧౨॥

ధర్మపుత్రౌ మహాత్మానౌ తపశ్చేరతురుత్తమం ।
యౌ మునీ బహువర్షాణి పుణ్యే బదరికాశ్రమే ॥ ౧౩॥

నిరాహారౌ జితాత్మానౌ నిఃస్పృహౌ జితషడ్గుణౌ ।
విష్ణోరంశౌ జగత్స్థిత్యై తపశ్చేరతురుత్తమం ॥ ౧౪॥

తయోరంశావతారౌ హి జిష్ణుకృష్ణౌ మహాబలౌ ।
ప్రసిద్ధౌ మునిభిః ప్రోక్తౌ సర్వజ్ఞైర్నారదాదిభిః ॥ ౧౫॥

విద్యమానశరీరౌ తౌ కథం దేహాంతరం గతౌ ।
నరనారాయణౌ దేవౌ పునః కృష్ణార్జునౌ కథం ॥ ౧౬॥

యౌ చక్రతుస్తపశ్చోగ్రం ముక్త్యర్థం మునిసత్తమౌ ।
తౌ కథం ప్రాపతుర్దేహౌ ప్రాప్తయోగౌ మహాతపౌ ॥ ౧౭॥

శూద్రః స్వధర్మనిష్ఠస్తు దేహాంతే క్షత్రియస్తు సః ।
శుభాచారో మృతో యో వై స శూద్రో బ్రాహ్మణో భవేత్ ॥ ౧౮॥

బ్రాహ్మణో నిఃస్పృహః శాంతో భవరోగాద్విముచ్యతే ।
విపరీతమిదం భాతి నరనారాయణౌ చ తౌ ॥ ౧౯॥

తపసా శోషితాత్మానౌ క్షత్రియౌ తౌ బభూవతుః ।
కేన తౌ కర్మణా శాంతౌ జాతౌ శాపేన వా పునః ॥ ౨౦॥

బ్రాహ్మణౌ క్షత్రియౌ జాతౌ కారణం తన్మునే వద ।
యాదవానాం వినాశశ్చ బ్రహ్మశాపాదితి శ్రుతః ॥ ౨౧॥

కృష్ణస్యాపి హి గాంధార్యాః శాపేనైవ కులక్షయః ।
ప్రద్యుమ్నహరణం చైవ శంబరేణ కథం కృతం ॥ ౨౨॥

వర్తమానే వాసుదేవే దేవదేవే జనార్దనే ।
పుత్రస్య సూతికాగేహాద్ధరణం చాతిదుర్ఘటం ॥ ౨౩॥

ద్వారకాదుర్గమధ్యాద్వై హరివేశ్మాద్దురత్యయాత్ ।
న జ్ఞాతం వాసుదేవేన తత్కథం దివ్యచక్షుషా ॥ ౨౪॥

సందేహోఽయం మహాన్బ్రహ్మన్నిఃసందేహం కురు ప్రభో ।
యత్పత్న్యో వాసుదేవస్య దస్యుభిర్లుంఠితా హృతాః ॥ ౨౫॥

స్వర్గతే దేవదేవే తు తత్కథం మునిసత్తమ ।
సంశయో జాయతే బ్రహ్మంశ్చిత్తాందోలనకారకః ॥ ౨౬॥

విష్ణోరంశః సముద్భూతః శౌరిర్భూభారహారకృత్ ।
స కథం మథురారాజ్యం భయాత్త్యక్త్వా జనార్దనః ॥ ౨౭॥

ద్వారవత్యాం గతః సాధో ససైన్యః ససుహృద్గణః ।
అవతారో హరేః ప్రోక్తో భూభారహరణాయ వై ॥ ౨౮॥

పాపాత్మనాం వినాశాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ ।
తత్కథం వాసుదేవేన చౌరాస్తే న నిపాతితాః ॥ ౨౯॥

యైర్హృతా వాసుదేవస్య పత్న్యః సంలుంఠితాశ్చ తాః ।
స్తేనాస్తే కిం న విజ్ఞాతాః సర్వజ్ఞేన సతా పునః ॥ ౩౦॥

భీష్మద్రోణవధః కామం భూభారహరణే మతః ।
అర్చితాశ్చ మహాత్మానః పాండవా ధర్మతత్పరాః ॥ ౩౧॥

కృష్ణభక్తాః సదాచారా యుధిష్ఠిరపురోగమాః ।
తే కృత్వా రాజసూయంచ యజ్ఞరాజం విధానతః ॥ ౩౨॥

దక్షిణా వివిధా దత్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యోఽతిభావతః ।
పాండుపుత్రాస్తు దేవాంశా వాసుదేవాశ్రితా మునే ॥ ౩౩॥

ఘోరం దుఃఖం కథం ప్రాప్తాః క్వ గతం సుకృతంచ తత్ ।
కిం తత్పాపం మహారౌద్రం యేన తే పీడితాః సదా ॥ ౩౪॥

ద్రౌపదీ చ మహాభాగా వేదీమధ్యాత్సముత్థితా ।
రమాంశజా చ సాధ్వీ చ కృష్ణభక్తియుతా తథా ॥ ౩౫॥

సా కథం దుఃఖమతులం ప్రాప ఘోరం పునః పునః ।
దుఃశాసనేన సా కేశే గృహీతా పీడితా భృశం ॥ ౩౬॥

రజస్వలా సభాయాం తు నీతా భీతైకవాససా ।
విరాటనగరే దాసీ జాతా మత్స్యస్య సా పునః ॥ ౩౭॥

ధర్షితా కీచకేనాథ రుదతీ కురరీ యథా ।
హృతా జయద్రథేనాథ క్రందమానాతిదుఃఖితా ॥ ౩౮॥

మోచితా పాండవైః పశ్చాద్బలవద్భిర్మహాత్మభిః ।
పూర్వజన్మకృతం పాపం కిం తద్యేన చ పీడితాః ॥ ౩౯॥

దుఃఖాన్యనేకాన్యాప్తాస్తే కథయాద్య మహామతే ।
రాజసూయం క్రతువరం కృత్వా తే మమ పూర్వజాః ॥ ౪౦॥

దుఃఖం మహత్తరం ప్రాప్తాః పూర్వజన్మకృతేన వై ।
దేవాంశానాం కథం తేషాం సంశయోఽయం మహాన్హి మే ॥ ౪౧॥

సదాచారైస్తు కౌంతేయైర్భీష్మద్రోణాదయో హతాః ।
ఛలేన ధనలాభార్థం జానానైర్నశ్వరం జగత్ ॥ ౪౨॥

ప్రేరితా వాసుదేవేన పాపే ఘోరే మహాత్మనా ।
కులం క్షయితవంతస్తే హరిణా పరమాత్మనా ॥ ౪౩॥

వరం భిక్షాటనం సాధోర్నీవారైర్జీవనం వరం ।
యోధాన్న హత్వా లోభేన శిల్పేన జీవనం వరం ॥ ౪౪॥

విచ్ఛిన్నస్తు త్వయా వంశో రక్షితో మునిసత్తమ ।
సముత్పాద్య సుతానాశు గోలకాచ్ఛత్రునాశనాన్ ॥ ౪౫॥

సోఽల్పేనైవ తు కాలేన విరాటతనయాసుతః ।
తాపసస్య గలే సర్పం న్యస్తవాన్కథమద్భుతం ॥ ౪౬॥

నకోఽపి బ్రాహ్మణం ద్వేష్టి క్షత్రియస్య కులోద్భవః ।
తాపసం మౌనసంయుక్తం పిత్రా కిం తత్కృతం మునే ॥ ౪౭॥

ఏతైరన్యైశ్చ సందేహైర్వ్యాకులం మే మనోఽధునా ।
స్థిరం కురు పితః సాధో సర్వజ్ఞోఽసి దయానిధే ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే జనమేజయప్రశ్నః ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ కర్మణో జన్మాదికారణత్వనిరూపణం

సూత ఉవాచ ।
ఏవం పృష్టః పురాణజ్ఞో వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
పరీక్షితసుతం శాంతం తతో వై జనమేజయం ॥ ౧॥

ఉవాచ సంశయచ్ఛేత్తౄ వాక్యం వాక్యవిశారదః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
రాజన్ కిమేతద్వక్తవ్యం కర్మణాం గహనా గతిః ॥ ౨॥

దుర్జ్ఞేయా కిల దేవానాం మానవానాం చ కా కథా ।
యదా సముత్థితం చైతద్బ్రహ్మాండం త్రిగుణాత్మకం ॥ ౩॥

కర్మణైవ సముత్పత్తిః సర్వేషాం నాత్ర సంశయః ।
అనాదినిధనా జీవాః కర్మబీజసముద్భవాః ॥ ౪॥

నానాయోనిషు జాయంతే మ్రియంతే చ పునః పునః ।
కర్మణా రహితో దేహసంయోగో న కదాచన ॥ ౫॥

శుభాశుభైస్తథా మిశ్రైః కర్మభిర్వేష్టితం త్విదం ।
త్రివిధాని హి తాన్యాహుర్బుధాస్తత్త్వవిదశ్చ యే ॥ ౬॥

సంచితాని భవిష్యంతి ప్రారబ్ధాని తథా పునః ।
వర్తమానాని దేహేఽస్మింస్త్రైవిధ్యం కర్మణాం కిల ॥ ౭॥

బ్రహ్మాదీనాం చ సర్వేషాం తద్వశత్వం నరాధిప ।
సుఖం దుఃఖం జరామృత్యుహర్షశోకాదయస్తథా ॥ ౮॥

కామక్రోధౌ చ లోభశ్చ సర్వే దేహగతా గుణాః ।
దైవాధీనాశ్చ సర్వేషాం ప్రభవంతి నరాధిప ॥ ౯॥

రాగద్వేషాదయో భావాః స్వర్గేఽపి ప్రభవంతి హి ।
దేవానాం మానవానాంచ తిరశ్చాం చ తథా పునః ॥ ౧౦॥

వికారాః సర్వ ఏవైతే దేహేన సహ సంగతాః ।

పూర్వవైరానుయోగేన స్నేహయోగేన వై పునః ॥ ౧౧॥

ఉత్పత్తిః సర్వజంతూనాం వినా కర్మ న విద్యతే ।
కర్మణా భ్రమతే సూర్యః శశాంకః క్షయరోగవాన్ ॥ ౧౨॥

కపాలీ చ తథా రుద్రః కర్మణైవ న సంశయః ।
అనాదినిధనం చైతత్కారణం కర్మ విద్యతే ॥ ౧౩॥

తేనేహ శాశ్వతం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ।
నిత్యానిత్యవిచారేఽత్ర నిమగ్నా మునయః సదా ॥ ౧౪॥

న జానంతి కిమేతద్వై నిత్యం వానిత్యమేవ చ ।
మాయాయాం విద్యమానాయాం జగన్నిత్యం ప్రతీయతే ॥ ౧౫॥

కార్యాభావః కథం వాచ్యః కారణే సతి సర్వథా ।
మాయా నిత్యా కారణంచ సర్వేషాం సర్వదా కిల ॥ ౧౬॥

కర్మబీజం తతోఽనిత్యం చింతనీయం సదా బుధైః ।
భ్రమత్యేవ జగత్సర్వం రాజన్కర్మనియంత్రితం ॥ ౧౭॥

నానాయోనిషు రాజేంద్ర నానాధర్మమయేషు చ ।
ఇచ్ఛయా చ భవేంచన్మ విష్ణోరమితతేజసః ॥ ౧౮॥

యుగే యుగేష్వనేకాసు నీచయోనిషు తత్కథం ।
త్యక్త్వా వైకుంఠసంవాసం సుఖభోగాననేకశః ॥ ౧౯॥

విణ్మూత్రమందిరే వాసం సంత్రస్తః కోఽభివాంఛతి ।
పుష్పావచయలీలాం చ జలకేలిం సుఖాసనం ॥ ౨౦॥

త్యక్త్వా గర్భగృహే వాసం కోఽభివాచ్ఛతి బుద్ధిమాన్ ।
తూలికాం మృదుసంయుక్తాం దివ్యాం శయ్యాం వినిర్మితాం ॥ ౨౧॥

త్యక్త్వాధోముఖవాసం చ కోఽభివాంఛతి పండితః ।
గీతం నృత్యంచ వాద్యంచ నానాభావసమన్వితం ॥ ౨౨॥

ముక్త్వా కో నరకే వాసం మనసాపి విచింతయేత్ ।
సింధుజాద్భుతభావానాం రసం త్యక్త్వా సుదుస్త్యజం ॥ ౨౩॥

విణ్మూత్రరసపానంజ క ఇచ్ఛేన్మతిమాన్నరః ।
గర్భవాసాత్పరో నాస్తి నరకో భువనత్రయే ॥ ౨౪॥

తద్భీతాశ్చ ప్రకుర్వంతి మునయో దుస్తరం తపః ।
హిత్వా భోగంచ రాజ్యంచ వనే యాంతి మనస్వినః ॥ ౨౫॥

యద్భీతాస్తు విమూఢాత్మా కస్తం సేవితుమిచ్ఛతి ।
గర్భే తుదంతి కృమయో జఠరాగ్నిస్తపత్యధః ॥ ౨౬॥

వపాసంవేష్టనం కూరం కిం సుఖం తత్ర భూపతే ।
వరం కారాగృహే వాసో బంధనం నిగడైర్వరం ॥ ౨౭॥

అల్పమాత్రం క్షణం నైవ గర్భవాసః క్వచిచ్ఛుభః ।
గర్భవాసే మహద్దుఃఖం దశమాసనివాసనం ॥ ౨౮॥

తథా నిఃసరణే దుఃఖం యోనియంత్రేఽతిదారుణే ।
బాలభావే తదా దుఃఖం మూకాజ్ఞభావసంయుతం ॥ ౨౯॥

క్షుత్తృష్ణావేదనాశక్తః పరతంత్రోఽతికాతరః ।
క్షుధితే రుదితే బాలే మాతా చింతాతురా తదా ॥ ౩౦॥

భేషజం పాతుమిచ్ఛంతీ జ్ఞాత్వా వ్యాధివ్యథాం దృఢాం ।
నానావిధాని దుఃఖాని బాలభావే భవంతి వై ॥ ౩౧॥

కిం సుఖం విబుధా దృష్ట్వా జన్మ వాంఛంతి చేచ్ఛయా ।
సంగ్రామమమరైః సార్ధం సుఖం త్యక్త్వా నిరంతరం ॥ ౩౨॥

కర్తుమిచ్ఛేచ్చ కో మూఢః శ్రమదం సుఖనాశనం ।
సర్వథైవ నృపశ్రేష్ఠ సర్వే బ్రహ్మాదయః సురాః ॥ ౩౩॥

కృతకర్మవిపాకేన ప్రాప్నువంతి సుఖాసుఖే ।
అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ।
దేహవద్భిర్నృభిర్దేవైస్తిర్యగ్భిశ్చ నృపోత్తమ ॥ ౩౪॥

తపసా దానయజ్ఞైశ్చ మానవశ్చేంద్రతాం వ్రజేత్ ।
క్షీణే పుణ్యేఽథ శక్రోఽపి పతత్యేవ న సంశయః ॥ ౩౫॥

రామావతారయోగేన దేవా వానరతాం గతాః ।
తథా కృష్ణసహాయార్థం దేవా యాదవతాం గతాః ॥ ౩౬॥

ఏవం యుగే యుగే విష్ణురవతారాననేకశః ।
కరోతి ధర్మరక్షార్థం బ్రహ్మణా ప్రేరితో భృశం ॥ ౩౭॥

పునః పునర్హరేరేవం నానాయోనిషు పార్థివ ।
అవతారా భవంత్యన్యే రథచక్రవదద్భుతాః ॥ ౩౮॥

దైత్యానాం హననం కర్మ కర్తవ్యం హరిణా స్వయం ।
అంశాంశేన పృథివ్యాం వై కృత్వా జన్మ మహాత్మనా ॥ ౩౯॥

తదహం సంప్రవక్ష్యామి కృష్ణజన్మకథాం శుభాం ।
స ఏవ భగవాన్విష్ణురవతీర్ణో యదోః కులే ॥ ౪౦॥

కశ్యపస్య మునేరంశో వసుదేవః ప్రతాపవాన్ ।
గోవృత్తిరభవద్రాజన్ పూర్వశాపానుభావతః ॥ ౪౧॥

కశ్యపస్య చ ద్వే పత్న్యౌ శాపాదత్ర మహీపతే ।

అదితిః సురసా చైవమాసతుః పృథివీపతే ॥ ౪౨॥

దేవకీ రోహిణీ చోభే భగిన్యౌ భరతర్షభ ।
వరుణేన మహాంఛాపో దత్తః కోపాదితి శ్రుతం ॥ ౪౩॥

రాజోవాచ ।
కిం కృతం కశ్యపేనాగో యేన శప్తో మహానృషిః ।
సభార్యః స కథం జాతస్తద్వదస్వ మహామతే ॥ ౪౪॥

కథంచ భగవాన్విష్ణుస్తత్ర జాతోఽస్తి గోకులే ।
వాసీ వైకుంఠనిలయే రమాపతిరఖండితః ॥ ౪౫॥

నిదేశాత్కస్య భగవాన్వర్తతే ప్రభురవ్యయః ।
నారాయణః సురశ్రేష్ఠో యుగాదిః సర్వధారకః ॥ ౪౬॥

స కథం సదనం త్యక్త్వా కర్మవానివ మానుషే ।
కరోతి జననం కస్మాదత్ర మే సంశయో మహాన్ ॥ ౪౭॥

ప్రాప్య మానుషదేహం తు కరోతి చ విడంబనం ।
భావాన్నానావిధాంస్తత్ర మానుషే దుష్టజన్మని ॥ ౪౮॥

కామః క్రోధోఽమర్షశోకౌ వైరం ప్రీతిశ్చ కర్హిచిత్ ।
సుఖం దుఃఖం భయం నృణాం దైన్యమార్జవమేవ చ ॥ ౪౯॥

దుష్కృతం సుకృతం చైవ వచనం హననం తథా ।
పోషణం చలనం తాపో విమర్శశ్చ వికత్థనం ॥ ౫౦॥

లోభో దంభస్తథా మోహః కపటః శోచనం తథా ।
ఏతే చాన్యే తథా భావా మానుష్యే సంభవంతి హి ॥ ౫౧॥

స కథం భగవాన్విష్ణుస్త్యక్త్వా సుఖమనశ్వరం ।
కరోతి మానుషం జన్మ భావైస్తైస్తైరభిద్రుతం ॥ ౫౨॥

కిం సుఖం మానుషం ప్రాప్య భువి జన్మ మునీశ్వర ।
కిం నిమిత్తం హరిః సాక్షాద్గర్భవాసం కరోతి వై ॥ ౫౩॥

గర్భదుఃఖం జన్మదుఃఖం బాలభావే తథా పునః ।
యౌవనే కామజం దుఃఖం గార్హస్త్యేఽతిమహత్తరం ॥ ౫౪॥

దుఃఖాన్యేతాన్యవాప్నోతి మానుషే ద్విజసత్తమ ।
కథం స భగవాన్విష్ణురవతారాన్పునః పునః ॥ ౫౫॥

ప్రాప్య రామావతారం హి హరిణా బ్రహ్మయోనినా ।
దుఃఖం మహత్తరం ప్రాప్తం వనవాసేఽతిదారుణే ॥ ౫౬॥

సీతావిరహజం దుఃఖం సంగ్రామశ్చ పునః పునః ।
కాంతాత్యాగోఽప్యనేనైవమనుభూతో మహాత్మనా ॥ ౫౭॥

తథా కృష్ణావతారేఽపి జన్మ రక్షాగృహే పునః ।
గోకులే గమనం చైవ గవాం చారణమిత్యుత ॥ ౫౮॥

కంసస్య హననం కష్టాద్ ద్వారకాగమనం పునః ।
నానాసంసారదుఃఖాని భుక్తవాన్భగవాన్ కథం ॥ ౫౯॥

స్వేచ్ఛయా కః ప్రతీక్షేత ముక్తో దుఃఖాని జ్ఞానవాన్ ।
సంశయం ఛింధి సర్వజ్ఞ మమ చిత్తప్రశాంతయే ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే కర్మణో జన్మాదికారణత్వనిరూపణం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 దిత్యా అదిత్యై శాపదానం

వ్యాస ఉవాచ ।
కారణాని బహూన్యత్రాప్యవతారే హరేః కిల ।
సర్వేషాం చైవ దేవానామంశావతరణేష్వపి ॥ ౧॥

వసుదేవావతారస్య కారణం శృణు తత్త్వతః ।
దేవక్యాశ్చైవ రోహిణ్యా అవతారస్య కారణం ॥ ౨॥

ఏకదా కశ్యపః శ్రీమాన్యజ్ఞార్థం ధేనుమాహరత్ ।
యాచితోఽయం బహువిధం న దదౌ ధేనుముత్తమాం ॥ ౩॥

వరుణస్తు తతో గత్వా బ్రహ్మాణం జగతః ప్రభుం ।
ప్రణమ్యోవాచ దీనాత్మా స్వదుఃఖం వినయాన్వితః ॥ ౪॥

కిం కరోమి మహాభాగ మత్తోఽసౌ న దదాతి గాం ।
శాపో మయా విసృష్టోఽస్మై గోపాలో భవ మానుషే ॥ ౫॥

భార్యే ద్వే అపి తత్రైవ భవేతాం చాతిదుఃఖితే ।
యతో వత్సా రుదంత్యత్ర మాతృహీనాః సుదుఃఖితాః ॥ ౬॥

మృతవత్సాదితిస్తస్మాద్భవిష్యతి ధరాతలే ।
కారాగారనివాసా చ తేనాపి బహుదుఃఖితా ॥ ౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య యాదోనాథస్య పద్మభూః ।
సమాహూయ మునిం తత్ర తమువాచ ప్రజాపతిః ॥ ౮॥

కస్మాత్త్వయా మహాభాగ లోకపాలస్య ధేనవః ।
హృతాః పునర్న దత్తాశ్చ కిమన్యాయం కరోషి చ ॥ ౯॥

జానన్ న్యాయం మహాభాగ పరవిత్తాపహారణం ।
కృతవాన్కథమన్యాయం సర్వజ్ఞోఽసి మహామతే ॥ ౧౦॥

అహో లోభస్య మహిమా మహతోఽపి న ముంచతి ।

లోభం నరకదం నూనం పాపాకరమసమ్మతం ॥ ౧౧॥

కశ్యపోఽపి న తం త్యక్తుం సమర్థః కిం కరోమ్యహం ।
సర్వదైవాధికస్తస్మాల్లోభో వై కలితో మయా ॥ ౧౨॥

ధన్యాస్తే మునయః శాంతా జితో యైర్లోభ ఏవ చ ।
వైఖానసైః శమపరైః ప్రతిగ్రహపరాఙ్ముఖైః ॥ ౧౩॥

సంసారే బలవాంఛత్రుర్లోభోఽమేధ్యోఽవరః సదా ।
కశ్యపోఽపి దురాచారః కృతస్నేహో దురాత్మనా ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మాపి తం శశాపాథ కశ్యపం మునిసత్తమం ।
మర్యాదారక్షణార్థం హి పౌత్రం పరమవల్లభం ॥ ౧౫॥

అంశేన త్వం పృథివ్యాం వై ప్రాప్య జన్మ యదోః కులే ।
భార్యాభ్యాం సంయుతస్తత్ర గోపాలత్వం కరిష్యసి ॥ ౧౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం శప్తః కశ్యపోఽసౌ వరుణేన చ బ్రహ్మణా ।
అంశావతరణార్థాయ భూభారహరణాయ చ ॥ ౧౭॥

తథా దిత్యాదితిః శప్తా శోకసంతప్తయా భృశం ।
జాతా జాతా వినశ్యేరంస్తవ పుత్రాస్తు సప్త వై ॥ ౧౮॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
కస్మాద్దిత్యా చ భగినీ శప్తేంద్రజననీ మునే ।
కారణం వద శాపే చ శోకస్తు మునిసత్తమ ॥ ౧౯॥

సూత ఉవాచ ।
పారీక్షితేన పృష్టస్తు వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
రాజానం ప్రత్యువాచేదం కారణం సుసమాహితః ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
రాజన్ దక్షసుతే ద్వే తు దితిశ్చాదితిరుత్తమే ।
కశ్యపస్య ప్రియే భార్యే బభూవతురురుక్రమే ॥ ౨౧॥

అదిత్యాం మఘవా పుత్రో యదాభూదతివీర్యవాన్ ।
తదా తు తాదృశం పుత్రం చకమే దితిరోజసా ॥ ౨౨॥

పతిమాహాసితాపాంగీ పుత్రం మే దేహి మానద ।
ఇంద్రఖ్యబలం వీరం ధర్మిష్ఠం వీర్యవత్తమం ॥ ౨౩॥

తామువాచ మునిః కాంతే స్వస్థా భవ మయోదితే ।
వ్రతాంతే భవితా తుభ్యం శతక్రతుసమః సుతః ॥ ౨౪॥

సా తథేతి ప్రతిశ్రుత్య చకార వ్రతముత్తమం ।
నిషిక్తం మునినా గర్భం బిభ్రాణా సుమనోహరం ॥ ౨౫॥

భూమౌ చకార శయనం పయోవ్రతపరాయణా ।
పవిత్రా ధారణాయుక్తా బభూవ వరవర్ణినీ ॥ ౨౬॥

ఏవం జాతః సుసంపూర్ణో యదా గర్భోఽతివీర్యవాన్ ।
శుభ్రాంశుమతిదీప్తాంగీం దితిం దృష్ట్వా తు దుఃఖితా ॥ ౨౭॥

మఘవత్సదృశః పుత్రో భవిష్యతి మహాబలః ।
దిత్యాస్తదా మమ సుతస్తేజోహీనో భవేత్కిల ॥ ౨౮॥

ఇతి చింతాపరా పుత్రమింద్రం చోవాచ మానినీ ।
శత్రుస్తేఽద్య సముత్పన్నో దితిగర్భేఽతివీర్యవాన్ ॥ ౨౯॥

ఉపాయం కురు నాశాయ శత్రోరద్య విచింత్య చ ।
ఉత్పత్తిరేవ హంతవ్యా దిత్యా గర్భస్య శోభన ॥ ౩౦॥

వీక్ష్య తామసితాపాంగీం సపత్నీభావమాస్థితాం ।
దునోతి హృదయే చింతా సుఖమర్మవినాశినీ ॥ ౩౧॥

రాజయక్ష్మేవ సంవృద్ధో నష్టో నైవ భవేద్రిపుః ।
తస్మాదంకురితం హన్యాద్బుద్ధిమానహితం కిల ॥ ౩౨॥

లోహశంకురివ క్షిప్తో గర్భో వై హృదయే మమ ।
యేన కేనాప్యుపాయేన పాతయాద్య శతక్రతో ॥ ౩౩॥

సామదానబలేనాపి హింసనీయస్త్వయా సుతః ।
దిత్యా గర్భో మహాభాగ మమ చేదిచ్ఛసి ప్రియం ॥ ౩౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా మాతృవచః శక్రో విచింత్య మనసా తతః ।
జగామాపరమాతుః స సమీపమమరాధిపః ॥ ౩౫॥

వవందే వినయాత్పాదౌ దిత్యాః పాపమతిర్నృప ।
ప్రోవాచ వినయేనాసౌ మధురం విషగర్భితం ॥ ౩౬॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
మాతస్త్వం వ్రతయుక్తాసి క్షీణదేహాతిదుర్బలా ।
సేవార్థమిహ సంప్రాప్తః కిం కర్తవ్యం వదస్వ మే ॥ ౩౭॥

పాదసంవాహనం తేఽహం కరిష్యామి పతివ్రతే ।
గురుశుశ్రూషణాత్పుణ్యం లభతే గతిమక్షయాం ॥ ౩౮॥

న మే కిమపి భేదోఽస్తి తథాదిత్యా శపే కిల ।
ఇత్యుక్త్వా చరణౌ స్పృష్ట్వా సంవాహనపరోఽభవత్ ॥ ౩౯॥

సంవాహనసుఖం ప్రాప్య నిద్రామాప సులోచనా ।
శ్రాంతా వ్రతకృశా సుప్తా విశ్వస్తా పరమా సతీ ॥ ౪౦॥

తాం నిద్రావశమాపన్నాం విలోక్య ప్రావిశత్తనుం ।
రూపం కృత్వాతిసూక్ష్మంచ శస్త్రపాణిః సమాహితః ॥ ౪౧॥

ఉదరం ప్రవివేశాశు తస్యా యోగబలేన వై ।
గర్భం చకర్త వజ్రేణ సప్తధా పవినాయకః ॥ ౪౨॥

రురోద చ తదా బాలో వజ్రేణాభిహతస్తథా ।
మా రుదేతి శనైర్వాక్యమువాచ మఘవానముం ॥ ౪౩॥

శకలాని పునః సప్త సప్తధా కర్తితాని చ ।
తదా చైకోనపంచాశన్మరుతశ్చాభవన్నృప ॥ ౪౪॥

తదా ప్రబుద్ధా సుదతీ జ్ఞాత్వా గర్భం తథాకృతం ।
ఇంద్రేణ ఛలరూపేణ చుకోప భృశదుఃఖితా ॥ ౪౫॥

భగినీకృతం తు సా బుద్ధ్వా శశాప కుపితా తదా ।
అదితిం మఘవంతంచ సత్యవ్రతపరాయణా ॥ ౪౬॥

యథా మే కర్తితో గర్భస్తవ పుత్రేణ ఛద్మనా ।
తథా తన్నాశమాయాతు రాజ్యం త్రిభువనస్య తు ॥ ౪౭॥

యథా గుప్తేన పాపేన మమ గర్భో నిపాతితః ।
అదిత్యా పాపచారిణ్యా యథా మే ఘాతితః సుతః ॥ ౪౮॥

తస్యాః పుత్రాస్తు నశ్యంతు జాతా జాతాః పునః పునః ।
కారాగారే వసత్వేషా పుత్రశోకాతురా భృశం ॥ ౪౯॥

అన్యజన్మని చాప్యేవ మృతాపత్యా భవిష్యతి ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుత్సృష్టం తదా శ్రుత్వా శాపం మరీచినందనః ॥ ౫౦॥

ఉవాచ ప్రణయోపేతో వచనం శమయన్నివ ।
మా కోపం కురు కల్యాణి పుత్రాస్తే బలవత్తరాః ॥ ౫౧॥

భవిష్యంతి సురాః సర్వే మరుతో మఘవత్సఖాః ।
శాపోఽయం తవ వామోరు త్వష్టావింశేఽథ ద్వాపరే ॥ ౫౨॥

అంశేన మానుషం జన్మ ప్రాప్య భోక్ష్యతి భామినీ ।
వరుణేనాపి దత్తోఽస్తి శాపః సంతాపితేన చ ॥ ౫౩॥

ఉభయోః శాపయోగేన మానుషీయం భవిష్యతి ।
వ్యాస ఉవాచ ।
పతినాశ్వాసితా దేవీ సంతుష్టా సాభవత్తదా ॥ ౫౪॥

నోవాచ విప్రియం కించిత్తతః సా వరవర్ణినీ ।
ఇతి తే కథితం రాజన్ పూర్వశాపస్య కారణం ॥ ౫౫॥

అదితిర్దేవకీ జాతా స్వాంశేన నృపసత్తమ ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే దిత్యా అదిత్యై శాపదానం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ అధమజగతః స్థితివర్ణనం

రాజోవాచ ।
విస్మితోఽస్మి మహాభాగ శ్రుత్వాఖ్యానం మహామతే ।
సంసారోఽయం పాపరూపః కథం ముచ్యేత బంధనాత్ ॥ ౧॥

కశ్యపస్యాపి దాయాదస్త్రిలోకీవిభవే సతి ।
కృతవానీదృశం కర్మ కో న కుర్యాజ్జుగుప్సితం ॥ ౨॥

గర్భే ప్రవిశ్య బాలస్య హననం దారుణం కిల ।
సేవామిషేణ మాతుశ్చ కృత్వా శపథమద్భుతం ॥ ౩॥

శాస్తా ధర్మస్య గోప్తా చ త్రిలోక్యాః పతిరప్యుత ।
కృతవానీదృశం కర్మ కో న కుర్యాదసాంప్రతం ॥ ౪॥

పితామహా మే సంగ్రామే కురుక్షేత్రేఽతిదారుణం ।
కృతవంతస్తథాశ్చర్యం దుష్టం కర్మ జగద్గురో ॥ ౫॥

భీష్మోద్రోణః కృపః కర్ణో ధర్మాంశోఽపి యుధిష్ఠిరః ।
సర్వే విరుద్ధధర్మేణ వాసుదేవేన నోదితాః ॥ ౬॥

అసారతాం విజానంతః సంసారస్య సుమేధసః ।
దేవాంశాశ్చ కథం చక్రుర్నిందితం ధర్మతత్పరాః ॥ ౭॥

కాస్థా ధర్మస్య విప్రేంద్ర ప్రమాణం కిం వినిశ్చితం ।
చలచిత్తోఽస్మి సంజాతః శ్రుత్వా చైతత్కథానకం ॥ ౮॥

ఆప్తవాక్యం ప్రమాణం చేదాప్తః కః పరదేహవాన్ ।
పురుషో విషయాసక్తో రాగీ భవతి సర్వథా ॥ ౯॥

రాగో ద్వేషో భవేన్నూనమర్థనాశాదసంశయం ।
ద్వేషాదసత్యవచనం వక్తవ్యం స్వార్థసిద్ధయే ॥ ౧౦॥

జరాసంధవిఘాతార్థం హరిణా సత్త్వమూర్తినా ।
ఛలేన రచితం రూపం బ్రాహ్మణస్య విజానతా ॥ ౧౧॥

తదాప్తః కః ప్రమాణం కిం సత్త్వమూర్తిరపీదృశః ।
అర్జునోఽపి తథైవాత్ర కార్యే యజ్ఞవినిర్మితే ॥ ౧౨॥

కీదృశోఽయం కృతో యజ్ఞః కిమర్థం శమవర్జితః ।
పరలోకపదార్థం వా యశసే వాన్యథా కిల ॥ ౧౩॥

ధర్మస్య ప్రథమః పాదః సత్యమేతచ్ఛ్రుతేర్వచః ।
ద్వితీయస్తు తథా శౌచం దయా పాదస్తృతీయకః ॥ ౧౪॥

దానం పాదశ్చతుర్థశ్చ పురాణజ్ఞా వదంతి వై ।
తైర్విహీనః కథం ధర్మస్తిష్ఠేదిహ సుసమ్మతః ॥ ౧౫॥

ధర్మహీనం కృతం కర్మ కథం తత్ఫలదం భవేత్ ।
ధర్మే స్థిరా మతిః క్వాపి న కస్యాపి ప్రతీయతే ॥ ౧౬॥

ఛలార్థంచ యదా విష్ణుర్వామనోఽభూజ్జగత్ప్రభుః ।
యేన వామనరూపేణ వంచితోఽసౌ బలిర్నృపః ॥ ౧౭॥

విహర్తా శతయజ్ఞస్య వేదాజ్ఞాపరిపాలకః ।
ధర్మిష్ఠో దానశీలశ్చ సత్యవాదీ జితేంద్రియః ॥ ౧౮॥

స్థానాత్ప్రభ్రంశితోఽకస్మాద్విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
జితం కేన తయోః కృష్ణ బలినా వామనేన వా ॥ ౧౯॥

ఛలకర్మవిదా చాయం సందేహోఽత్ర మహాన్మమ ।
వంచయిత్వా వంచితేన సత్యం వద ద్విజోత్తమ ॥ ౨౦॥

పురాణకర్తా త్వమసి ధర్మజ్ఞశ్చ మహామతిః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
జితం వై బలినా రాజన్ దత్తా యేన చ మేదినీ ॥ ౨౧॥

త్రివిక్రమోఽపి నామ్నా యః ప్రథితో వామనోఽభవత్ ।
ఛలనార్థమిదం రాజన్వామనత్వం నరాధిప ॥ ౨౨॥

సంప్రాప్తం హరిణా భూయో ద్వారపాలత్వమేవ చ ।
సత్యాదన్యతరన్నాస్తి మూలం ధర్మస్య పార్థివ ॥ ౨౩॥

దుఃసాధ్యం దేహినాం రాజన్సత్యం సర్వాత్మనా కిల ।
మాయా బలవతీ భూప త్రిగుణా బహురూపిణీ ॥ ౨౪॥

యయేదం నిర్మితం విశ్వం గుణైః శబలితం త్రిభిః ।
తస్మాచ్ఛలవతా సత్యం కుతోఽవిద్ధం భవేన్నృప ॥ ౨౫॥

మిశ్రేణ జనితా చైవ స్థితిరేషా సనాతనీ ।
వైఖానసాశ్చ మునయో నిఃసంగా నిష్ప్రతిగ్రహాః ॥ ౨౬॥

సత్యయుక్తా భవంత్యత్ర వీతరాగా గతస్పృహాః ।
దృష్టాంతదర్శనార్థాయ నిర్మితాస్తే చ తాదృశాః ॥ ౨౭॥

అన్యత్సర్వం శబలితం గుణైరేభిస్త్రిభిర్నృప ।
నైకం వాక్యం పురాణేషు వేదేషు నృపసత్తమ ॥ ౨౮॥

ధర్మశాస్త్రేషు చాంగేషు సగుణై రచితేష్విహ ।

సగుణః సగుణం కుర్యాన్నిర్గుణో న కరోతి వై ॥ ౨౯॥

గుణాస్తే మిశ్రితాః సర్వే న పృథగ్భావసంగతాః ।
నిర్వ్యలీకే స్థిరే ధర్మే మతిః కస్యాపి న స్థిరా ॥ ౩౦॥

భవోద్భవే మహారాజ మాయయా మోహితస్య వై ।
ఇంద్రియాణి ప్రమాథీని తదాసక్తం మనస్తథా ॥ ౩౧॥

కరోతి వివిధాన్భావాన్గుణైస్తైః ప్రేరితో భృశం ।
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతాః ప్రాణినః స్థిరజంగమాః ॥ ౩౨॥

సర్వే మాయావశా రాజన్ సానుక్రీడతి తైరిహ ।
సర్వాన్వై మోహయత్యేషా వికుర్వత్యనిశం జగత్ ॥ ౩౩॥

అసత్యో జాయతే రాజన్కార్యవాన్ప్రథమం నరః ।
ఇంద్రియార్థాంశ్చింతయానో న ప్రాప్నోతి యదా నరః ॥ ౩౪॥

తదర్థం ఛలమాదత్తే ఛలాత్పాపే ప్రవర్తతే ।
కామః క్రోధశ్చ లోభశ్చ వైరిణో బలవత్తరాః ॥ ౩౫॥

కృతాకృతం న జానంతి ప్రాణినస్తద్వశం గతాః ।
విభవే సత్యహంకారః ప్రబలః ప్రభవత్యపి ॥ ౩౬॥

అహంకారాద్భవేన్మోహో మోహాన్మరణమేవ చ ।
సంకల్పా బహవస్తత్ర వికల్పాః ప్రభవంతి చ ॥ ౩౭॥

ఈర్ష్యాసూయా తథా ద్వేషః ప్రాదుర్భవతి చేతసి ।
ఆశా తృష్ణా తథా దైన్యం దంభోఽధర్మమతిస్తథా ॥ ౩౮॥

ప్రాణినాం ప్రభవంత్యేతే భావా మోహసముద్భవాః ।
యజ్ఞదానాని తీర్థాని వ్రతాని నియమాస్తథా ॥ ౩౯॥

అహంకారాభిభూతస్తు కరోతి పురుషోఽన్వహం ।
అహంభావకృతం సర్వం ప్రభవేద్వై న శౌచవత్ ॥ ౪౦॥

రాగలోభాత్కృతం కర్మ సర్వాంగం శుద్ధివర్జితం ।
ప్రథమం ద్రవ్యశుద్ధిశ్చ ద్రష్టవ్యా విబుధైః కిల ॥ ౪౧॥

అద్రోహేణార్జితం ద్రవ్యం ప్రశస్తం ధర్మకర్మణి ।
ద్రోహార్జితేన ద్రవ్యేణ యత్కరోతి శుభం నరః ॥ ౪౨॥

విపరీతం భవేత్తత్తు ఫలకాలే నృపోత్తమ ।
మనోఽతినిర్మలం యస్య స సమ్యక్ఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౪౩॥

తస్మిన్వికారయుక్తే తు న యథార్థఫలం లభేత్ ।
కర్తారః కర్మణాం సర్వే ఆచార్యబుత్విజాదయః ॥ ౪౪॥

స్యస్తే విశుద్ధమనసస్తదా పూర్ణం భవేత్ఫలం ।
దేశకాలక్రియాద్రవ్యకర్తౄణాం శుద్ధతా యది ॥ ౪౫॥

మంత్రాణాం చ తదా పూర్ణం కర్మణాం ఫలమశ్నుతే ।
శత్రూణాం నాశముద్దిశ్య స్వవృద్ధిం పరమాం తథా ॥ ౪౬॥

కరోతి సుకృతం తద్వద్విపరీతం భవేత్కిల ।
స్వార్థాసక్తః పుమాన్నిత్యం న జానాతి శుభాశుభం ॥ ౪౭॥

దైవాధీనః సదా కుర్యాత్పాపమేవ న సత్కృతం ।
ప్రాజాపత్యాః సురాః సర్వే హ్యసురాశ్చ తదుద్భవాః ॥ ౪౮॥

సర్వే తే స్వార్థనిరతాః పరస్పరవిరోధినః ।
సత్త్వోద్భవాః సురాః సర్వేఽప్యుక్తా వేదేషు మానుషాః ॥ ౪౯॥

రజోద్భవాస్తామసాస్తు తిర్యంచః పరికీర్తితాః ।
సత్త్వోద్భవానాం వైరైర్వైరం పరస్పరమనారతం ॥ ౫౦॥

తిరశ్చామత్ర కిం చిత్రం జాతివైరసముద్భవే ।
సదా ద్రోహపరా దేవాస్తపోవిఘ్నకరాస్తథా ॥ ౫౧॥

అసంతుష్టా ద్వేషపరాః పరస్పరవిరోధినః ।
అహంకారసముద్భూతః సంసారోఽయం యతో నృప ॥ ౫౨॥

రాగద్వేషవిహీనస్తు స కథం జాయతే నృప ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే అధమజగతః స్థితివర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ నరనారాయణకథావర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అథ కిం బహునోక్తేన సంసారేఽస్మిన్నృపోత్తమ ।
ధర్మాత్మాద్రోహబుద్ధిస్తు కశ్చిద్భవతి కర్హిచిత్ ॥ ౧॥

రాగద్వేషావృతం విశ్వం సర్వం స్థావరజంగమం ।
ఆద్యే యుగేఽపి రాజేంద్ర కిమద్య కలిదూషితే ॥ ౨॥

దేవాః సేర్ష్యాశ్చ సద్రోహాశ్ఛలకర్మరతాః సదా ।
మానుషాణాం తిరశ్చాం చ కా వార్తా నృప గణ్యతే ॥ ౩॥

ద్రోహపరే ద్రోహపరో భవేదితి సమానతా ।
అద్రోహిణి తథా శాంతే విద్వేషః ఖలతా స్మృతా ॥ ౪॥

యః కశ్చిత్తాపసః శాంతో జపధ్యానపరాయణః ।
భవేత్తస్య జపే విఘ్నకర్తా వై మఘవా పరం ॥ ౫॥

సతాం సత్యయుగం సాక్షాత్సర్వదైవాసతాం కలిః ।
మధ్యమో మధ్యమానాం తు క్రియాయోగౌ యుగే స్మృతౌ ॥ ౬॥

కశ్చిత్కదాచిద్భవతి సత్యధర్మానువర్తకః ।
అన్యథాన్యయుగానాం వై సర్వే ధర్మపరాయణాః ॥ ౭॥

వాసనా కారణం రాజన్ సర్వత్ర ధర్మసంస్థితౌ ।
తస్యాం వై మలినాయాం తు ధర్మోఽపి మలినో భవేత్ ॥ ౮॥

మలినా వాసనా సత్యం వినాశాయేతి సర్వథా ।
బ్రహ్మణో హృదయాజ్జాతః పుత్రో ధర్మ ఇతి స్మృతః ॥ ౯॥

బ్రాహ్మణః సత్యసంపన్నో వేదధర్మరతః సదా ।
దక్షస్య దుహితారో హి వృతా దశ మహాత్మనా ॥ ౧౦॥

వివాహవిధినా సమ్యఙ్మునినా గృహధర్మిణా ।
తాస్వజీజనయత్పుత్రాంధర్మః సత్యవతాం వరః ॥ ౧౧॥

హరిం కృష్ణం నరం చైవ తథా నారాయణం నృప ।
యోగాభ్యాసరతో నిత్యం హరిః కృష్ణో బభూవ హ ॥ ౧౨॥

నరనారాయణౌ చైవ చేరతుస్తప ఉత్తమం ।
ప్రాలేయాద్రిం సమాగత్య తీర్థే బదరికాశ్రమే ॥ ౧౩॥

తపస్విషు ధురీణౌ తౌ పురాణౌ మునిసత్తమౌ ।
గృణంతౌ తత్పరం బ్రహ్మ గంగాయా విపులే తటే ॥ ౧౪॥

హరేరంశౌ స్థితౌ తత్ర నరనారాయణావృషీ ।
పూర్ణం వర్షసహస్రం తు చక్రాతే తప ఉత్తమం ॥ ౧౫॥

తాపితం చ జగత్సర్వం తపసా సచరాచరం ।
నరనారాయణాభ్యాం చ శక్రః క్షోభం తదా యయౌ ॥ ౧౬॥

చింతావిష్టః సహస్రాక్షో మనసా సమకల్పయత్ ।
కిం కర్తవ్యం ధర్మపుత్రౌ తాపసౌ ధ్యానసంయుతౌ ॥ ౧౭॥

సిద్ధార్థాం సుభృశం శ్రేష్ఠమాసనం మే గ్రహీష్యతః ।
విఘ్నః కథం ప్రకర్తవ్యస్తపో యేన భవేన్న హి ॥ ౧౮॥

ఉత్పాద్య కామం క్రోధంచ లోభం వాప్యతిదారుణం ।
ఇత్యుద్దిశ్య సహస్రాక్షః సమారుహ్య గజోత్తమం ॥ ౧౯॥

విఘ్నకామస్తు తరసా జగామ గంధమాదనం ।
గత్వా తత్రాశ్రమే పుణ్యే తావపశ్యచ్ఛతక్రతుః ॥ ౨౦॥

తపసా దీప్తదేహౌ తు భాస్కరావివ చోదితౌ ।
బ్రహ్మావిష్ణూ కిమేతౌ వై ప్రకటౌ వా విభావసూ ॥ ౨౧॥

ధర్మపుత్రావృషీ ఏతౌ తపసా కిం కరిష్యతః ।
ఇతి సంచింత్య తౌ దృష్ట్వా తదోవాచ శచీపతిః ॥ ౨౨॥

కిం వా కార్యం మహాభాగౌ బ్రూతం ధర్మసుతౌ కిల ।
దదామి వాం వరం శ్రేష్ఠం దాతుం యాతోఽస్మ్యహమృషీ ॥ ౨౩॥

అదేయమపి దాస్యామి తుష్టోఽస్మి తపసా కిల ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం పునః పునః శక్రస్తావువాచ పురః స్థితః ॥ ౨౪॥

నోచతుస్తావృషీ ధ్యానసంస్థితౌ దృఢచేతసౌ ।
తతో వై మోహినీం మాయాం చకార భయదాం వృషః ॥ ౨౫॥

వృకాన్సింహాంశ్చ వ్యాఘ్రాంశ్చ సముత్పాద్యాబిభీషయత్ ।
వర్షం వాతం తథా వహ్నిం సముత్పాద్య పునః పునః ॥ ౨౬॥

భీషయామాస తౌ శక్రో మాయాం కృత్వా విమోహినీం ।
భయతోఽపి వశం నీతౌ న తౌ ధర్మసుతౌ మునీ ॥ ౨౭॥

నరనారాయణౌ దృష్ట్వా శక్రః స్వభవనం గతః ।
వరదానే ప్రలుబ్ధౌ న న భీతౌ వహ్నివాయుతః ॥ ౨౮॥

వ్యాఘ్రసింహాదిభిః కాంతౌ చలితౌ నాశ్రమాత్స్వకాత్ ।
న తయోర్ధ్యానభంగం వై కర్తుం కోఽపి క్షమోఽభవత్ ॥ ౨౯॥

ఇంద్రోఽపి సదనం గత్వా చింతయామాస దుఃఖితః ।
చలితౌ భయలోభాభ్యాం నేమౌ మునివరోత్తమౌ ॥ ౩౦॥

చింతయంతౌ మహావిద్యామాదిశక్తిం సనాతనీం ।
ఈశ్వరీం సర్వలోకానాం పరాం ప్రకృతిమద్భుతాం ॥ ౩౧॥

ధ్యాయతాం కః క్షమో లోకే బహుమాయావిదప్యుత ।
యన్మూలాః సకలా మాయా దేవాసురకృతాః కిల ॥ ౩౨॥

తే కథం బాధితుం శక్తా ధ్యాయంతి గతకల్మషాః ।
వాగ్బీజం కామబీజంచ మాయాబీజం తథైవ చ ॥ ౩౩॥

చిత్తే యస్య భవేత్తం తు బాధితుం కోఽపి న క్షమః ।
మాయయా మోహితః శక్రో భూయస్తస్య ప్రతిక్రియాం ॥ ౩౪॥

కర్తుం కామవసంతౌ తు సమాహూయాబ్రవీద్వచః ।
మనోభవ వసంతేన రత్యా యుక్తో వ్రజాధునా ॥ ౩౫॥

అప్సరోభిః సమాయుక్తస్తరసా గంధమాదనం ।
నరనారాయణౌ తత్ర పురాణావృషిసత్తమౌ ॥ ౩౬॥

కురుతస్తప ఏకాంతే స్థితౌ బదరికాశ్రమే ।

గత్వా తత్ర సమీపే తు తయోర్మన్మథ మార్గణైః ॥ ౩౭॥

చిత్తం కామాతురం కార్యం కురు కార్యం మమాధునా ।
మోహయిత్వోచ్చాటయిత్వా విశిఖైస్తాడయాశు చ ॥ ౩౮॥

వశీకురు మహాభాగ మునీ ధర్మసుతావపి ।
కో హ్యస్మిన్ సర్వసంసారే దేవో దైత్యోఽథ మానవః ॥ ౩౯॥

యస్తే బాణవశం ప్రాప్తో న యాతి భృశతాడితః ।
బ్రహ్మాహం గిరిజానాథశ్చంద్రో వహ్నిర్విమోహితః ॥ ౪౦॥

గణనా కానయోః కామ త్వద్బాణానాం పరాక్రమే ।
వారాంగనాగణోఽయం తే సహాయార్థం మయేరితః ॥ ౪౧॥

ఆగమిష్యతి తత్రైవ రంభాదీనాం మనోరమః ।
ఏకా తిలోత్తమా రంభా కార్యం సాధయితుం క్షమా ॥ ౪౨॥

త్వమేవైకః క్షమః కామం మిలితైః కస్తు సంశయః ।
కురు కార్యం మహాభాగ దదామి తవ వాంఛితం ॥ ౪౩॥

ప్రలోభితౌ మయాత్యర్థం వరదానైస్తపస్వినౌ ।
స్థానాన్న చలితౌ శాంతౌ వృథాయం మే గతః శ్రమః ॥ ౪౪॥

తథా వై మాయయా కృత్వా భీషితౌ తాపసౌ భృశం ।
తథాపి నోత్థితౌ స్థానాద్దేహరక్షాపరౌ న తౌ ॥ ౪౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా శక్రం ప్రాహ మనోభవః ।
వాసవాద్య కరిష్యామి కార్యం తే మనసేప్సితం ॥ ౪౬॥

యది విష్ణుం మహేశం వా బ్రహ్మాణం వా దివాకరం ।
ధ్యాయంతౌ తౌ తదాస్మాకం భవితారౌ వశౌ మునీ ॥ ౪౭॥

దేవీభక్తం వశీకర్తుం నాహం శక్తః కథంచన ।
కామరాజ మహాబీజం చింతయంతం మనస్యలం ॥ ౪౮॥

తాం దేవీం చేన్మహాశక్తిం సంశ్రితౌ భక్తిభావతః ।
న తదా మమ బాణానాం గోచరౌ తాపసౌ కిల ॥ ౪౯॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
గచ్ఛ త్వం చ మహాభాగ సర్వైస్తత్ర సముద్యతైః ।
కార్యం మమాతిదుఃసాధ్యం కర్తా హితమనుత్తమం ॥ ౫౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తేన సమాదిష్టా యయుః సర్వే సముద్యతాః ।
యత్ర తౌ ధర్మపుత్రౌ ద్వౌ తేపాతే దుష్కరం తపః ॥ ౫౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే నరనారాయణకథావర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ‖ ౫‖

౬ అప్సరాం నారాయణసమీపే ప్రార్థనాకరణం

వ్యాస ఉవాచ ।
ప్రథమం తత్ర సంప్రాప్తో వసంతః పర్వతోత్తమే ।
పుష్పితాః పాదపాః సర్వే ద్విరేఫాలివిరాజితాః ‖ ౧‖

ఆమ్రాశ్చ బకులా రమ్యాస్తిలకాః కింశుకాః శుభా ।
సాలాస్తాలాస్తమాలాశ్చ మధూకాః పుష్పితా బభుః ‖ ౨‖

బభూవుః కోకిలాలాపా వృక్షాగ్రేషు మనోహరాః ।
వల్ల్యోఽపి పుష్పితాః సర్వా ఆలిలింగుర్నగోత్తమాన్ ‖ ౩‖

ప్రాణినః స్వాసు భార్యాసు ప్రేమయుక్తాః స్మరాతురాః ।
బభూవుశ్చాతిమత్తాశ్చ క్రీడాసక్తాః పరస్పరం ‖ ౪‖

వవుర్మందాః సుగంధాశ్చ సుస్పర్శా దక్షిణానిలాః ।
ఇంద్రియాణి ప్రమాథీని మునీనామపి చాభవన్ ‖ ౫‖

రతియుక్తస్తతః కామః పూరయన్పంచమార్గణాన్ ।
చకార త్వరితస్తత్ర వాసం బదరికాశ్రమే ‖ ౬‖

రంభా తిలోత్తమాద్యాశ్చ గత్వా తత్ర వరాశ్రమే ।
గానం చకుః సుగీతజ్ఞాః స్వరతానసమన్వితం ‖ ౭‖

తచ్ఛ్రుత్వా మధురోద్గీతం కోకిలానాంచ కూజితం ।
భ్రమరాలివిరావంచ ప్రబుద్ధౌ తౌ మునీశ్వరౌ ‖ ౮‖

ఋతురాజమకాలే తు దృష్ట్వా తౌ పుష్పితం వనం ।
జాతౌ చింతాపరౌ తత్ర నరనారాయణావృషీ ‖ ౯‖

కిమద్య శిశిరాపాయః సంభృతః సమయం వినా ।
ప్రాణినో విహ్వలాః సర్వే లక్ష్యంతేఽతిస్మరాతురాః ‖ ౧౦‖

కాలధర్మవిపర్యాసః కథమద్య దురాసదః ।
నరం నారాయణః ప్రాహ విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః ‖ ౧౧‖

నారాయణ ఉవాచ ।
పశ్య భ్రాతరిమే వృక్షాః పుష్పితాః ప్రతిభాంతి వై ।
కోకిలాలాపసంఘుష్టా భ్రమరాలివిరాజితాః ‖ ౧౨‖

శిశిరం భీమమాతంగం దారయన్స్వఖరైర్నఖైః ।
వసంతకేసరీ ప్రాప్తః పలాశకుసుమైర్మునే ‖ ౧౩‖

రక్తాశోకకరా తన్వీ దేవర్షే కింశుకాంఘ్రికా ।

నీలాశోకకచా శ్యామా వికాసికమలాననా ॥ ౧౪॥

నీలేందీవరనేత్రా సా బిల్వవృక్షఫలస్తనీ ।
ప్రోస్ఫుల్లకుందరదనా మంజరీకర్ణశోభితా ॥ ౧౫॥

బంధుజీవాధరా శుభ్రా సింధువారనఖోద్భవా ।
పుంస్కోకిలస్వరా పుణ్యా కదంబవసనా శుభా ॥ ౧౬॥

బర్హివృందకలాపా చ సారసస్వననూపురా ।
వాసంతీ బద్ధరశనా మత్తహంసగతిస్తథా ॥ ౧౭॥

పుత్రజీవాంశుకన్యస్తరోమరాజివిరాజితా ।
వసంతలక్ష్మీః సంప్రాప్తా బ్రహ్మన్ బదరికాశ్రమే ॥ ౧౮॥

అకాలే కిమియం ప్రాప్తా విస్మయోఽయం మమాధునా ।
తపోవిఘ్నకరా నూనం దేవర్షే పరిచింతయ ॥ ౧౯॥

శ్రూయతే సురనారీణాం గానం ధ్యానవినాశనం ।
ఆవయోస్తపిభంగాయ కృతం మఘవతా కిల ॥ ౨౦॥

ఋతురాడన్యథాకాలే ప్రీతిం సంజనయేత్కథం ।
విఘ్నోఽయం విహితో భాతి భీతేనాసురశత్రుణా ॥ ౨౧॥

వాతాః సుగంధాః శీతాశ్చ సమాయాంతి మనోహరాః ।
నాన్యత్కారణమస్తీహ శతక్రతుకృతిం వినా ॥ ౨౨॥

ఇతి బ్రువతి విప్రాగ్ర్యే దేవే నారాయణే విభౌ ।
సర్వే దృష్టిపథం ప్రాప్తా మన్మథప్రముఖాస్తదా ॥ ౨౩॥

దదర్శ భగవాన్సర్వాన్నరో నారాయణస్తథా ।
విస్మయావిష్టమనసౌ బభూవతురుభావపి ॥ ౨౪॥

మన్మథం మేనకాం చైవ రంభాం చైవ తిలోత్తమాం ।
పుష్పగంధాం సుకేశీం చ మహాశ్వేతాం మనోరమాం ॥ ౨౫॥

ప్రమద్వరాం ఘృతాచీంచ గీతజ్ఞాం చారుహాసినీం ।
చంద్రప్రభాం చ సోమాం చ కోకిలాలాపమండితాం ॥ ౨౬॥

విద్యున్మాలాంబుజాక్షీ చ తథా కాంచనమాలినీం ।
ఏతాశ్చాన్యా వరారోహా దృష్టాస్తాభ్యాం తదాంతికే ॥ ౨౭॥

తాసాం ద్వ్యష్టసహస్రాణి పంచాశదధికాని చ ।
వీక్ష్య తౌ విస్మితౌ జాతౌ కామసైన్యం సువిస్తరం ॥ ౨౮॥

ప్రణమ్యాగ్రే స్థితాః సర్వా దేవవారాంగనాస్తదా ।
దివ్యాభరణభూషాఢ్యా దివ్యమాలోపశోభితాః ॥ ౨౯॥

జగుశ్ఛలేన తాః సర్వాః పృథివ్యామతిదుర్లభం |
తత్తథావస్థితం దివ్యం మన్మథాదివివర్ధనం || ౩౦||

శుశ్రావ భగవాన్విష్ణుర్నరో నారాయణస్తదా |
శ్రుత్వా ప్రోవాచ తాస్తత్ర ప్రీత్యా నారాయణో మునిః || ౩౧||

ఆస్యతాం సుఖమత్రైవ కరోమ్యాతిథ్యమద్భుతం |
భవత్యోఽతిథిధర్మేణ ప్రాప్తాఃస్వర్గాత్సుమధ్యమాః || ౩౨||

వ్యాస ఉవాచ |
సాభిమానస్తు సంచాతస్తదా నారాయణో మునిః |
ఇంద్రేణ ప్రేషితా నూనం తథా విఘ్నచికీర్షయా || ౩౩||

వరాక్యః కా ఇమాః సర్వాః సృజామ్యద్య నవాః కిల |
ఏతాభ్యో దివ్యరూపాశ్చ దర్శయామి తపోబలం || ౩౪||

ఇతి సంచింత్య మనసా కరేణోరుం ప్రతాడ్య వై |
తరసోత్పాదయామాస నారీం సర్వాంగసుందరీం || ౩౫||

నారాయణోరుసంభూతా హ్యుర్వశీతి తతః శుభా |
దదృశుస్తాః స్థితాస్తత్ర విస్మయం పరమం యయుః || ౩౬||

తాసాం చ పరిచర్యార్థం తావతీశ్చాతిసుందరీః |
ప్రాదుశ్చకార తరసా తదా మునిరసంభ్రమః || ౩౭||

గాయంత్యశ్చ హసంత్యశ్చ నానోపాయనపాణయః |
ప్రణేముస్తా మునీ సర్వాః స్థితాః కృత్వాంజలిం పురః || ౩౮||

తాం వీక్ష్య విభ్రమకరీం తపసో విభూతిం ||

దేవాంగనా హి ముముహుః ప్రవిమోహయంత్యః |
ఊచుశ్చ తౌ ప్రముదితాననపద్మశోభా
రోమోద్గమోల్లసితచారునిజాంగవల్ల్యః || ౩౯||

కుర్యుః కథం స్తుతిమహో తపసో మహత్త్వం
ధైర్యం తథైవ భవతామభివీక్ష్య బాలాః |
అస్మత్కటాక్షవిషదిగ్ధశరేణ దగ్ధః
కో వా న తత్ర భవతాం మనసో వ్యథా న || ౪౦||

జ్ఞాతౌ యువాం నరహరేః పరమాంశభూతౌ
దేవౌ మునీ శమదమాదినిధీ సదైవ |
సేవానిమిత్తమిహ నో గమనం న కామం
కార్యం హరేః శతమఖస్య విధాతుమేవ || ౪౧||

భాగ్యేన కేన యువయోః కిల దర్శనం నః
సంపాదితం న విదితం ఖలు సంచితం తత్ |

చిత్తం క్షమం నిజజనే విహితం యువాభ్యా-
మస్మద్విధే కిల కృతాగసి తాపముక్తం ॥ ౪౨॥

కుర్వంతి నైవ విబుధాస్తపసో వ్యయం వై
శాపేన తుచ్ఛఫలదేన మహానుభావాః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్థం నిశమ్య వచనం సురకామినీనాం
తావూచతుర్మునివరౌ వినయానతానాం ॥ ౪౩॥

ప్రీతౌ ప్రసన్నవదనౌ జితకామలోభౌ
ధర్మాత్మజౌ నిజతపోరుచిశోభితాంగౌ ।
నరనారాయణావూచతుః
బ్రువంతు వాంఛితాన్ కామాందదావస్తుష్టమానసౌ ॥ ౪౪॥

యాంతు స్వర్గం గహీత్వేమామూర్వశీం చారులోచనాం ।
ఉపాయనమియం బాలా గచ్ఛత్వద్య మనోహరా ॥ ౪౫॥

దత్తావాభ్యాం మఘువతః ప్రీణనాయోరుసంభవా ।
స్వస్త్యస్తు సర్వదేవేభ్యో యథేష్టం ప్రవ్రజంతు చ ॥ ౪౬॥

(న కస్యాపి తపోవిఘ్నం ప్రకర్తవ్యమతః పరం ।)॥

దేవ్య ఊచుః ।
క్వ గచ్ఛామో మహాభాగ ప్రాప్తాస్తే పాదపంకజం ।
నారాయణ సురశ్రేష్ఠ భక్త్యా పరమయా ముదా ॥ ౪౭॥

వాంఛితం చేద్వరం నాథ దదాసి మధుసూదన ।
తుష్టః కమలపత్రాక్ష బ్రవీమో మనసేప్సితం ॥ ౪౮॥

పతిస్త్వం భవ దేవేశ వరమేనం పరంతప ।
భవామః ప్రీతియుక్తాస్త్వాం సేవితుం జగదీశ్వర ॥ ౪౯॥

త్వయా చోత్పాదితా నార్యః సంత్యన్యాశ్చారులోచనాః ।
ఉర్వశ్యాద్యాస్తథా యాంతు స్వర్గం వై భవదాజ్ఞయా ॥ ౫౦॥

స్త్రీణాం షోడశసాహస్రం తిష్ఠత్వత్ర శతార్ధకం ।
సేవాం తేఽత్ర కరిష్యామో యువయోస్తాపసోత్తమౌ ॥ ౫౧॥

వాంఛితం దేహి దేవేశ సత్యవాగ్భవ మాధవ ।
ఆశాభంగో హి నారీణాం హింసనం పరికీర్తితం ॥ ౫౨॥

కామార్తానాంచ మునిభిర్ధర్మజ్ఞైస్తత్త్వదర్శిభిః ।
భాగ్యయోగాదిహ ప్రాప్తాః స్వర్గాత్ప్రేమపరిప్లుతాః ॥ ౫౩॥

త్యక్తుం నార్హసి దేవేశ సమర్థోఽసి జగత్పతే ।
నారాయణ ఉవాచ ।

పూర్ణం వర్షసహస్రం తు తపస్తప్తం మయాత్ర వై ॥ ౩౪॥

జితేంద్రియేణ చార్వంగ్యః కథం భంగం కరోమ్యతః ।
నేచ్ఛా కామే సుఖే కాచిత్సుఖధర్మవినాశకే ॥ ౩౫॥

పశూనామపి సాధర్మ్యే రమేత మతిమాన్కథం ।
అప్సరస ఊచుః ।
శబ్దాదీనాం చ పంచానాం మధ్యే స్పర్శసుఖం వరం ॥ ౩౬॥

ఆనందరసమూలం వై నాన్యదస్తి సుఖం కిల ।
అతోఽస్మాకం మహారాజ వచనం కురు సర్వథా ॥ ౩౭॥

నిర్భరం సుఖమాసాద్య చరస్వ గంధమాదనే ।
యది వాంఛసి నాకత్వం నాధికో గంధమాదనాత్ ॥ ౩౮॥

రమస్వాత్ర శుభే స్థానే ప్రాప్య సర్వాః సురాంగనాః ॥ ౩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం చతుర్థస్కంధే అప్సరసాం నారాయణసమీపే ప్రార్థనాకరణం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ అహంకారావర్తనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తాసాం ధర్మపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
విమర్శమకరోచ్చిత్తే కిం కర్తవ్యం మయాధునా ॥ ౧॥

హాస్యోఽహం మునివృందేషు భవిష్యామ్యద్య సంగమాత్ ।
అహంకారాదిదం ప్రాప్తం దుఃఖం నాత్ర విచారణా ।
మూలం ధర్మవినాశస్య ప్రథమం యదహంకృతిః ॥ ౨॥

మూలం సంసారవృక్షస్య యతః ప్రోక్తో మహాత్మభిః ।
దృష్ట్వా మౌనం సమాధాయ న స్థితోఽహం సమాగతం ॥ ౩॥

వారాంగనాగణం జుష్టం తేనాసం దుఃఖభాజనం ।
ఉత్పాదితాస్తథా నార్యో మయా ధర్మవ్యయేన వై ॥ ౪॥

తాస్తు మాం బాధితుం వృత్తాః కామార్తాః ప్రమదోత్తమాః ।
ఊర్ణనాభిరివాద్యాహం జాలేన స్వకృతేన వై ॥ ౫॥

బద్ధోఽస్మి సుదృఢేనాత్ర కిం కర్తవ్యమతః పరం ।
యది చింతాం సముత్సృజ్య సంత్యజామ్యబలా ఇమాః ॥ ౬॥

శప్త్వా భ్రష్టా ప్రజిష్యంతి సర్వా భగ్నమనోరథాః ।
ముక్తోఽహం సంచరిష్యామి విజనే పరమం తపః ॥ ౭॥

తస్మాత్క్రోధం సముత్పాద్య త్యక్ష్యామి సుందరీగణం ।
వ్యాస ఉవాచ ।

ఇతి సంచింత్య మనసా మునిర్నారాయణస్తదా ॥ ౮॥

విమర్శమకరోచ్చిత్తే సుఖోత్పాదనసాధనే ।
ద్వితీయోఽయం మహాశత్రుః క్రోధః సంతాపకారకః ॥ ౯॥

కామాదప్యధికో లోకే లోభాదపి చ దారుణః ।
క్రోధాభిభూతః కురుతే హింసాం ప్రాణవిఘాతినీం ॥ ౧౦॥

దుఃఖదాం సర్వభూతానాం నరకారామదీర్ఘికాం ।
యథాగ్నిర్ఘర్షణాజ్జాతః పాదపం ప్రదహేత్తథా ॥ ౧౧॥

దేహోత్పన్నస్తథా క్రోధో దేహం దహతి దారుణః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్యమానం తం భ్రాతరం దీనమానసం ॥ ౧౨॥

ఉవాచ వచనం తథ్యం నరో ధర్మసుతోఽనుజః ।
నర ఉవాచ ।
నారాయణ మహాభాగ కోపం యచ్ఛ మహామతే ॥ ౧౩॥

శాంతం భావం సమాశ్రిత్య నాశయాహంకృతిం పరాం ।
పురాహంకారదోషేణ తపో నష్టం కిలావయోః ॥ ౧౪॥

సంగ్రామశ్చాభవత్తాభ్యాం భావాభ్యామసురేణ హ ।
దివ్యవర్షసహస్రం తు ప్రహ్లాదేన మహాద్భుతం ॥ ౧౫॥

దుఃఖం బహుతరం ప్రాప్తం తత్రావాభ్యాం సురోత్తమ ।
తస్మాత్క్రోధం పరిత్యజ్య శాంతో భవ మునీశ్వర ॥ ౧౬॥

(శాంతత్వం తపసో మూలం మునిభిః పరికీర్తితం ।)॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా శాంతోఽభూద్ధర్మనందనః ।
జనమేజయ ఉవాచ ।
సంశయోఽయం మునిశ్రేష్ఠ ప్రహ్లాదేన మహాత్మనా ॥ ౧౭॥

విష్ణుభక్తేన శాంతేన కథం యుద్ధం కృతం పురా ।
కృతవంతౌ కథం యుద్ధం నరనారాయణావృషీ ॥ ౧౮॥

తాపసౌ ధర్మపుత్రౌ ద్వౌ సుశాంతమానసావుభౌ ।
సమాగమః కథం జాతస్తయోర్దైత్యసుతస్య చ ॥ ౧౯॥

సంగ్రామస్తు కథం తాభ్యాం కృతస్తేన మహాత్మనా ।
ప్రహ్లాదోఽప్యతిధర్మాత్మా జ్ఞానవాన్విష్ణుతత్పరః ॥ ౨౦॥

నరనారాయణౌ తద్వత్తాపసౌ సత్త్వసంస్థితౌ ।
తేన తాభ్యాం సముద్భూతం వైరం యదీ పరస్పరం ॥ ౨౧॥

తదా తపసి ధర్మే చ శ్రమ ఏవ హి కేవలం ।
క్వ జపః క్వ తపశ్చర్యా పురా సత్యయుగేఽపి చ ॥ ౨౨॥

తాదృశైర్న జితం చిత్తం క్రోధాహంకారసంవృతం ।
న క్రోధో న చ మాత్సర్యమహంకారాంకురం వినా ॥ ౨౩॥

అహంకారాత్సముత్పన్నాః కామక్రోధాదయః కిల ।
వర్షకోటిసహస్రం తు తపః కృత్వాతిదారుణం ॥ ౨౪॥

అహంకారాంకురే జాతే వ్యర్థం భవతి సర్వథా ।
యథా సూర్యోదయే జాతే తమోరూపం న తిష్ఠతి ॥ ౨౫॥

అహంకారాంకురస్యాగ్రే తథా పుణ్యం న తిష్ఠతి ।
ప్రహ్లాదోఽపి మహాభాగ హరిణా సమయుధ్యత ॥ ౨౬॥

తదా వ్యర్థం కృతం సర్వం సుకృతం కిల భూతలే ।
నరనారాయణౌ శాంతౌ విహాయ పరమం తపః ॥ ౨౭॥

కృతవంతౌ యదా యుద్ధం క్వ శమః సుకృతం పునః ।
ఈదృగ్భ్యాం సత్త్వయుక్తాభ్యామజేయా యద్యహంకృతిః ॥ ౨౮॥

మాదృశానాంజ కా వార్తా మునేఽహంకారసంక్షయే ।
అహంకారపరిత్యక్తో న కోఽప్యస్తి జగత్త్రయే ॥ ౨౯॥

న భూతో భవితా నైవ యస్త్యక్తస్తేన సర్వథా ।
ముచ్యతే లోహనిగడైర్బద్ధః కాష్ఠమయైస్తథా ॥ ౩౦॥

అహంకారనిబద్ధస్తు న కదాచిద్విముచ్యతే ।
అహంకారావృతం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ॥ ౩౧॥

భ్రమత్యేవ హి సంసారే విష్ఠామూత్రప్రదూషితే ।
బ్రహ్మజ్ఞానం కుతస్తావత్సంసారే మోహసంవృతే ॥ ౩౨॥

మతం మీమాంసకానాం వై సమ్మతం భాతి సువ్రత ।
మహాంతోఽపి సదా యుక్తాః కామక్రోధాదిభిర్మునే ॥ ౩౩॥

మాదృశానాం కలావస్మిన్కా కథా మునిసత్తమ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
కార్యం వై కారణాద్భిన్నం కథం భవతి భారత ॥ ౩౪॥

కటకం కుండలంచైవ సువర్ణసదృశం భవేత్ ।
అహంకారోద్భవం సర్వం బ్రహ్మాండం సచరాచరం ॥ ౩౫॥

పటస్తంతువశః ప్రోక్తస్తద్వియుక్తః కథం భవేత్ ।
మాయాగుణైస్త్రిభిః సర్వం రచితం స్థిరజంగమం ॥ ౩౬॥

సతృణస్తంబపర్యంతం కా తత్ర పరిదేవనా ।

బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్రస్తే చాహంకారమోహితాః ॥ ౩౭॥

భ్రమంత్యస్మిన్మహాగాధే సంసారే నృపసత్తమ ।
వసిష్ఠనారదాద్యాశ్చ మునయో జ్ఞానినః పరం ॥ ౩౮॥

తేఽభిభూతాః సంసరంతి సంసారేఽస్మిన్పునః పునః ।
న కోఽప్యస్తి నృపశ్రేష్ఠ త్రిషు లోకేషు దేహభృత్ ॥ ౩౯॥

ఏభిర్మాయాగుణైర్ముక్తః శాంత ఆత్మసుఖే స్థితః ।
కామక్రోధౌ తథా లోభో మోహోఽహంకారసంభవః ॥ ౪౦॥

న ముంచంతి నరం సర్వం దేహవంతం నృపోత్తమ ।
అధీత్య వేదశాస్త్రాణి పురాణాని విచింత్య చ ॥ ౪౧॥

కృత్వా తీర్థాటనం దానం ధ్యానంచైవ సురార్చనం ।
కరోతి విషయాసక్తః సర్వం కర్మ చ చౌరవత్ ॥ ౪౨॥

విచారయతి నో పూర్వం కామమోహమదాన్వితః ।
కృతే యుగేఽపి త్రేతాయాం ద్వాపరే కురునందన ॥ ౪౩॥

విద్ధోఽత్రాస్తి చ ధర్మోఽపి కా కథాద్య కలౌ పునః ।
స్పర్ధా సదైవ సద్రోహో లోభామర్షౌ చ సర్వదా ॥ ౪౪॥

ఏవంవిధోఽస్తి సంసారో నాత్ర కార్యా విచారణా ।
సాధవో విరలా లోకే భవంతి గతమత్సరాః ॥ ౪౫॥

జితక్రోధా జితామర్షా దృష్టాంతార్థం వ్యవస్థితాః ।
రాజోవాచ ।
తే ధన్యాః కృతపుణ్యాస్తే మదమోహవివర్జితాః ॥ ౪౬॥

జితేంద్రియాః సదాచారా జితం తైర్భువనత్రయం ।
దునోమి పాతకం స్మృత్వా పితుర్మమ మహాత్మనః ॥ ౪౭॥

కృతస్తపస్వినః కంఠే మృతసర్పో హ్యఘం వినా ।
అతస్తస్య మునిశ్రేష్ఠ భవితా కిం మమాగ్రతః ॥ ౪౮॥

న జానే బుద్ధిసమ్మోహాత్కిం వా కార్యం భవిష్యతి ।
మధు పశ్యతి మూఢాత్మా ప్రపాతం నైవ పశ్యతి ॥ ౪౯॥

కరోతి నిందితం కర్మ నరకాన్న బిభేతి చ ।
కథం యుద్ధం పురా వృత్తం విస్తరాత్తద్వదస్వ మే ॥ ౫౦॥

ప్రహ్లాదేన యథా చోగ్రం నరనారాయణస్య వై ।
ప్రహ్లాదస్తు కథం యాతః పాతాలాత్తద్వదస్వ మే ॥ ౫౧॥

సారస్వతే మహాతీర్థే పుణ్యే బదరికాశ్రమే ।
నరనారాయణౌ శాంతౌ తాపసౌ మునిసత్తమౌ ॥ ౫౨॥

కృతవంతౌ తథా యుద్ధం హేతునా కేన మానద |
వైరం భవతి విత్తార్థం దారార్థం వా పరస్పరం || ౫౩||

ఏషణారహితౌ కస్మాచ్చక్రతుః ప్రధనం మహత్ |
ప్రహ్లాదోఽపి చ ధర్మాత్మా జ్ఞాత్వా దేవౌ సనాతనౌ || ౫౪||

కృతవాన్స కథం యుద్ధం నరనారాయణౌ మునీ |
ఏతద్విస్తరతో బ్రహ్మంఛ్రోతుమిచ్ఛామి కారణం || ౫౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం చతుర్థస్కంధే అహంకారావర్తనవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః || ౭||

౮ ప్రహ్లాదతీర్థయాత్రావర్ణనం

సూత ఉవాచ |
ఇతి పృష్టస్తదా విప్రో రాజ్ఞా పారీక్షితేన వై |
ఉవాచ విస్తరాత్సర్వం వ్యాసః సత్యవతీసుతః || ౧||

జనమేజయోఽపి ధర్మాత్మా నిర్వేదం పరమం గతః |
చిత్తం దుశ్చరితం మత్వా వైరాటీతనయస్య వై || ౨||

తస్యైవోద్ధరణార్థాయ చకార సతతం మనః |
విప్రావమానపాపేన యమలోకం గతస్య వై || ౩||

పున్నామనరకాద్యస్మాత్త్రాయతే పితరం స్వకం |
పుత్రేతి నామ సార్థం స్యాత్తేన తస్య మునీశ్వరాః || ౪||

సర్పదష్టం నృపం శ్రుత్వా హర్మ్యోపరి మృతం తథా |
విప్రశాపాదౌత్తరేయం స్నానదానవివర్జితం || ౫||

పితుర్గతిం నిశమ్యాసౌ నిర్వేదం గతవాన్నృపః |
పారీక్షితో మహాభాగః సంతప్తో భయవిహ్వలః || ౬||

పప్రచ్ఛాథ మునిం వ్యాసం గృహాగతమనిందితః |
నరనారాయణస్యేమాం కథాం పరమవిస్మృతాం || ౭||

వ్యాస ఉవాచ |
స యదా నిహతో రౌద్రో హిరణ్యకశిపుర్నృప |
అభిషిక్తస్తదా రాజ్యే ప్రహ్లాదో నామ తత్సుతః || ౮||

తస్మింఛాసతి దైత్యేంద్రే దేవబ్రాహ్మణపూజకే |
మఖైర్భూమౌ నృపతయో యజంతః శ్రద్ధయాన్వితాః || ౯||

బ్రాహ్మణాశ్చ తపోధర్మతీర్థయాత్రాశ్చ కుర్వతే |
వైశ్యాశ్చ స్వస్వవృత్తిస్థాః శూద్రాః శుశ్రూషణే రతాః || ౧౦||

నృసింహేన చ పాతాలే స్థాపితః సోఽథ దైత్యరాట్ |

రాజ్యం చకార తత్రైవ ప్రజాపాలనతత్పరః ॥ ౧౧॥

కదాచిద్ భృగుపుత్రోఽథ చ్యవనాఖ్యో మహాతపాః ।
జగామ నర్మదాం స్నాతుం తీర్థం వై వ్యాహృతీశ్వరం ॥ ౧౨॥

రేవాం మహానదీం దృష్ట్వా తతస్తస్యామవాతరత్ ।
ఉత్తరంతం ప్రజగ్రాహ నాగో విషభయంకరః ॥ ౧౩॥

గృహీతో భయభీతస్తు పాతాలే మునిసత్తమః ।
సస్మార మనసా విష్ణుం దేవదేవం జనార్దనం ॥ ౧౪॥

సంస్మృతే పుండరీకాక్షే నిర్విషోఽభూన్మహోరగః ।
న ప్రాప చ్యవనో దుఃఖం నీయమానో రసాతలం ॥ ౧౫॥

ద్విజిహ్వేన మునిస్త్యక్తో నిర్విణ్ణేనాతిశంకినా ।
మాం శపేత మునిః కుద్ధస్తాపసోఽయం మహానితి ॥ ౧౬॥

చచార నాగకన్యాభిః పూజితో మునిసత్తమః ।
వివేశాప్యథ నాగానాం దానవానాం మహత్పురం ॥ ౧౭॥

కదాచిద్భృగుపుత్రం తం విచరంతం పురోత్తమే ।
దదర్శ దైత్యరాజోఽసౌ ప్రహ్లాదో ధర్మవత్సలః ॥ ౧౮॥

దృష్ట్వా తం పూజయామాస మునిం దైత్యపతిస్తదా ।
పప్రచ్ఛ కారణం కిం తే పాతాలాగమనే వద ॥ ౧౯॥

ప్రేషితోఽసి కిమింద్రేణ సత్యం బ్రూహి ద్విజోత్తమ ।
దైత్యవిద్వేషయుక్తేన మమ రాజ్యదిదృక్షయా ॥ ౨౦॥

చ్యవన ఉవాచ ।
కిం మే మఘవతా రాజన్ యదహం ప్రేషితః పునః ।
దూతకార్యం ప్రకుర్వాణః ప్రాప్తవాన్నగరే తవ ॥ ౨౧॥

విద్ధి మాం భృగుపుత్రం తం స్వనేత్రం ధర్మతత్పరం ।
మా శంకాం కురు దైత్యేంద్ర వాసవప్రేషితస్య వై ॥ ౨౨॥

స్నానార్థం నర్మదాం ప్రాప్తః పుణ్యతీర్థే నృపోత్తమ ।
నద్యామేవావతీర్ణోఽహం గృహీతశ్చ మహాహినా ॥ ౨౩॥

జాతోఽసౌ నిర్విషః సర్పో విష్ణోః సంస్మరణాదివ ।
ముక్తోఽహం తేన నాగేన ప్రభావాత్స్మరణస్య వై ॥ ౨౪॥

అత్రాగతేన రాజేంద్ర మయాప్తం తవ దర్శనం ।
విష్ణుభక్తోఽసి దైత్యేంద్ర తద్భక్తం మాం విచింతయ ॥ ౨౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య వచః శ్లక్ష్ణం హిరణ్యకశిపోః సుతః ।

పప్రచ్ఛ పరయా ప్రీత్యా తీర్థాని వివిధాని చ ॥ ౨౬॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
పృథివ్యాం కాని తీర్థాని పుణ్యాని మునిసత్తమ ।
పాతాలే చ తథాకాశే తాని నో వద విస్తరాత్ ॥ ౨౭॥

చ్యవన ఉవాచ ।
మనోవాక్కాయశుద్ధానాం రాజంస్తీర్థం పదే పదే ।
తథా మలినచిత్తానాం గంగాపి కీకటాధికా ॥ ౨౮॥

ప్రథమం చేన్మనః శుద్ధం జాతం పాపవివర్జితం ।
తదా తీర్థాని సర్వాణి పావనాని భవంతి వై ॥ ౨౯॥

గంగాతీరే హి సర్వత్ర వసంతి నగరాణి చ ।
వ్రజాశ్చైవాకరా గ్రామాః సర్వే ఖేటాస్తథాపరే ॥ ౩౦॥

నిషాదానాం నివాసాశ్చ కైవర్తానాం తథాపరే ।
హూణబంగఖసానాం చ మ్లేచ్ఛానాం దైత్యసత్తమ ॥ ౩౧॥

పిబంతి సర్వదా గాంగం జలం బ్రహ్మోపమం సదా ।
స్నానం కుర్వంతి దైత్యేంద్ర త్రికాలం స్వేచ్ఛయా జనాః ॥ ౩౨॥

తత్రైకోఽపి విశుద్ధాత్మా న భవత్యేవ మారిష ।
కిం ఫలం తర్హి తీర్థస్య విషయోపహతాత్మసు ॥ ౩౩॥

కారణం మన ఏవాత్ర నాన్యద్రాజన్విచింతయ ।
మనఃశుద్ధిం ప్రకర్తవ్యా సతతం శుద్ధిమిచ్ఛతా ॥ ౩౪॥

తీర్థవాసీ మహాపాపీ భవేత్తత్రాత్మవంచనాత్ ।
తత్రైవాచరితం పాపమానంత్యాయ ప్రకల్పతే ॥ ౩౫॥

యథేంద్రవారుణం పక్వం మిష్టం నైవోపజాయతే ।
భావదుష్టస్తథా తీర్థే కోటిస్నాతో న శుధ్యతి ॥ ౩౬॥

ప్రథమం మనసః శుద్ధిః కర్తవ్యా శుభమిచ్ఛతా ।
శుద్ధే మనసి ద్రవ్యస్య శుద్ధిర్భవతి నాన్యథా ॥ ౩౭॥

తథైవాచారశుద్ధిః స్యాత్తతస్తీర్థం ప్రసిధ్యతి ।
అన్యథా తు కృతం సర్వం వ్యర్థం భవతి తత్క్షణాత్ ॥ ౩౮॥

(హీనవర్ణస్య సంసర్గం తీర్థే గత్వా సదా త్యజేత్ ।)॥

భూతానుకంపనం చైవ కర్తవ్యం కర్మణా ధియా ।
యది పృచ్ఛసి రాజేంద్ర తీర్థం వక్ష్యామ్యనుత్తమం ॥ ౩౯॥

ప్రథమం నైమిషం పుణ్యం చక్రతీర్థం చ పుష్కరం ।
అన్యేషాం చైవ తీర్థానాం సంఖ్యా నాస్తి మహీతలే ॥ ౪౦॥

పావనాని చ స్థానాని బహూని నృపసత్తమ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా నైమిషం గంతుముద్యతః ॥ ౪౧॥

నోదయామాస దైత్యాన్వై హర్షనిర్భరమానసః ।
ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
ఉత్తిష్ఠంతు మహాభాగా గమిష్యామోఽద్య నైమిషం ॥ ౪౨॥

ద్రక్ష్యామః పుండరీకాక్షం పీతవాససమచ్యుతం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా విష్ణుభక్తేన సర్వే తే దానవాస్తదా ॥ ౪౩॥

తేనైవ సహ పాతాలాన్నిర్యయుః పరయా ముదా ।
తే సమేత్య చ దైతేయా దానవాశ్చ మహాబలాః ॥ ౪౪॥

నైమిషారణ్యమాసాద్య స్నానం చక్రుర్ముదాన్వితాః ।
ప్రహ్లాదస్తత్ర తీర్థేషు చరందైత్యైః సమన్వితః ॥ ౪౫॥

సరస్వతీం మహాపుణ్యాం దదర్శ విమలోదకాం ।
తీర్థే తత్ర నృపశ్రేష్ఠ ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః ॥ ౪౬॥

మనః ప్రసన్నం సంజాతం స్నాత్వా సారస్వతే జలే ।
విధివత్తత్ర దైత్యేంద్రః స్నానదానాదికం శుభే ॥ ౪౭॥

చకారాతిప్రసన్నాత్మా తీర్థే పరమపావనే ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే ప్రహ్లాదతీర్థయాత్రావర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ ప్రహ్లాదనారాయణయోర్యుద్ధే విష్ణోరాగమనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
కుర్వంస్తీర్థవిధిం తత్ర హిరణ్యకశిపోః సుతః ।
న్యగ్రోధం సుమహచ్ఛాయమపశ్యత్పురతస్తదా ॥ ౧॥

దదర్శ బాణానపరాన్నానాజాతీయకాంస్తదా ।
గృధ్రపక్షయుతాంస్తీవ్రాచ్ఛిలాధౌతాన్మహోజ్వలాన్ ॥ ౨॥

చింతయామాస మనసా కస్యేమే విశిఖాస్త్విహ ।
ఋషీణామాశ్రమే పుణ్యే తీర్థే పరమపావనే ॥ ౩॥

ఏవం చింతయతానేన కృష్ణాజినధరౌ మునీ ।
సమున్నతజటాభారౌ దృష్టౌ ధర్మసుతౌ తదా ॥ ౪॥

తయోరగ్రే ధృతే శుభ్రే ధనుషీ లక్షణాన్వితే ।
శార్ఙ్గమాజగవంచైవ తథాక్షయ్యౌ మహేషుధీ ॥ ౫॥

ధ్యానస్థౌ తౌ మహాభాగౌ నరనారాయణావృషీ ।
దృష్ట్వా ధర్మసుతౌ తత్ర దైత్యానామధిపస్తదా ॥ ౬॥

క్రోధరక్తేక్షణస్తౌ తు ప్రోవాచాసురపాలకః ।
కిం భవద్భ్యాం సమారబ్ధో దంభో ధర్మవినాశనః ॥ ౭॥

న శ్రుతం నైవ దృష్టం హి సంసారేఽస్మిన్కదాపి హి ।
తపసశ్చరణం తీవ్రం తథా చాపస్య ధారణం ॥ ౮॥

విరోధోఽయం యుగే చాద్యే కథం యుక్తం కలిప్రియం ।
బ్రాహ్మణస్య తపో యుక్తం తత్ర కిం చాపధారణం ॥ ౯॥

క్వ జటాధారణం దేహే క్వేషుధీ చ విడంబనౌ ।
ధర్మస్యాచరణం యుక్తం యువయోర్దివ్యభావయోః ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా నరః ప్రోవాచ భారత ।
కా తే చింతాత్ర దైత్యేంద్ర వృథా తపసి చావయోః ॥ ౧౧॥

సామర్థ్యే సతి యత్కుర్యాత్తత్సంపద్యేత తస్య హి ।
ఆవాం కార్యద్వయే మంద సమర్థౌ లోకవిశ్రుతౌ ॥ ౧౨॥

యుద్ధే తపసి సామర్థ్యం త్వం పునః కిం కరిష్యసి ।
గచ్ఛ మార్గే యథాకామం కస్మాదత్ర వికత్థసే ॥ ౧౩॥

బ్రహ్మతేజో దురారాధ్యం న త్వం వేద విమోహితః ।
విప్రచర్చా న కర్తవ్యా ప్రాణిభిః సుఖమీప్సుభిః ॥ ౧౪॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
తాపసౌ మందబుద్ధీ స్థో మృషా వాం గర్వమోహితౌ ।
మయి తిష్ఠతి దైత్యేంద్రే ధర్మసేతుప్రవర్తకే ॥ ౧౫॥

న యుక్తమేతత్తీర్థేఽస్మిన్నధర్మాచరణం పునః ।
కా శక్తిస్తవ యుద్ధేఽస్తి దర్శయాద్య తపోధన ॥ ౧౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్య వచస్తస్య నరస్తం ప్రత్యువాచ హ ।
యుద్ధస్వాద్య మయా సార్ధం యది తే మతిరీదృశీ ॥ ౧౭॥

అద్య తే స్ఫోటయిష్యామి మూర్ధానమసురాధమ ।
(యుద్ధే శ్రద్ధా న తే పశ్చాద్భవిష్యతి కదాచన ।)॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య వచస్తస్య దైత్యేంద్రః కుపితస్తదా ॥ ౧౮॥

ప్రహ్లాదో బలవానత్ర ప్రతిజ్ఞామారురోహ సః ।
యేన కేనాప్యుపాయేన జేష్యామి తావుభావపి ॥ ౧౯॥

నరనారాయణౌ దాంతావృషీ తపిసమన్వితౌ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా వచనం దైత్యః ప్రతిగృహ్య శరాసనం ॥ ౨౦॥

ఆకృష్య తరసా చాపం జ్యాశబ్దంచ చకార హ ।
నరోఽపి ధనురాదాయ శరాంస్తీవ్రాంఛిలాశితాన్ ॥ ౨౧॥

ముమోచ బహుశః క్రోధాత్ప్రహ్లాదోపరి పార్థివ ॥ ౨౨॥

తాందైత్యరాజస్తపనీయపుంఖై-
శ్చిచ్ఛేద బాణైస్తరసా సమేత్య ।
సమీక్ష్య ఛిన్నాంశ్చ నరః స్వసృష్టా-
నన్యాన్ముమోచాశు రుషాన్వితో వై ॥ ౨౩॥

దైత్యాధిపస్తానపి తీవ్రవేగై-
శ్ఛిత్త్వా జఘానోరసి తం మునీంద్రం ।
నరోఽపి తం పంచభిరాశుగైశ్చ
క్రుద్ధోఽహనద్దైత్యపతిం బాహుదేశే ॥ ౨౪॥

సేంద్రాః సురాస్తత్ర తయోర్హి యుద్ధం
ద్రష్టుం విమానైర్గగనస్థితాశ్చ ।
నరస్య వీర్యం యుధి సంస్థితస్య
తే తుష్టువుర్దైత్యపతేశ్చ భూయః ॥ ౨౫॥

వవర్ష దైత్యాధిప ఆత్తచాపః
శిలీముఖానంబుధరో యథాపః ।
ఆదాయ శార్ఙ్గం ధనురప్రమేయం
ముమోచ బాణాంఛితహేమపుంఖాన్ ॥ ౨౬॥

బభూవ యుద్ధం తుములం తయోస్తు
జయైషిణోః పార్థివ దేవదైత్యయోః ।
వవర్షురాకాశపథే స్థితాస్తే
పుష్పాణి దివ్యాని ప్రహృష్టచిత్తాః ॥ ౨౭॥

చుకోప దైత్యాధిపతిర్హరౌ స
ముమోచ బాణానతితీవ్రవేగాన్ ।
చిచ్ఛేద తాంధర్మసుతః సుతీక్ష్ణై-
ర్ధనుర్విముక్తైర్విశిఖైస్తదాఽఽశు ॥ ౨౮॥

తతో నారాయణం బాణైః ప్రహ్లాదశ్చాతికర్షితైః ।
వవర్ష సుస్థితం వీరం ధర్మపుత్రం సనాతనం ।
నారాయణోఽపి తం వేగాన్ముక్తైర్బాణైః శిలాశితైః ॥ ౨౯॥

తుతోదాతీవ పురతో దైత్యానామధిపం స్థితం ।
సన్నిపాతోఽమ్బరే తత్ర దిదృక్షూణాం బభూవ హ ॥ ౩౦॥

దేవానాం దానవానాంచ కుర్వతాం జయఘోషణం |
ఉభయోః శరవర్షేణ ఛాదితే గగనే తదా || ౩౧||

దివాపి రాత్రిసదృశం బభూవ తిమిరం మహత్ |
ఊచుః పరస్పరం దేవా దైత్యాశ్చాతీవ విస్మితాః || ౩౨||

అదృష్టపూర్వం యుద్ధం వై వర్తతేఽద్య సుదారుణం |
దేవర్షయోఽథ గంధర్వా యక్షకిన్నరపన్నగాః || ౩౩||

విద్యాధరాశ్చారణాశ్చ విస్మయం పరమం యయుః |
నారదః పర్వతశ్చైవ ప్రేక్షణార్థం స్థితౌ మునీ || ౩౪||

నారదః పర్వతం ప్రాహ నేదృశం చాభవత్పురా |
తారకాసురయుద్ధంచ తథా వృత్రాసురస్య చ || ౩౫||

మధుకైటభయోర్యుద్ధం హరిణా చేదృశం కృతం |
ప్రహ్లాదః ప్రబలః శూరో యస్మాన్నారాయణేన చ || ౩౬||

కరోతి సదృశం యుద్ధం సిద్ధేనాద్భుతకర్మణా |
వ్యాస ఉవాచ |
దినే దినే తథా రాత్రౌ కృత్వా కృత్వా పునః పునః || ౩౭||

చక్రతుః పరమం యుద్ధం తౌ తదా దైత్యతాపసౌ |
నారాయణస్తు చిచ్ఛేద ప్రహ్లాదస్య శరాసనం || ౩౮||

తరసైకేన బాణేన స చాన్యద్ధనురాదదే |
నారాయణస్తు తరసా ముక్త్వాన్యంచ శిలీముఖం || ౩౯||

తదైవ మధ్యతశ్చాపం చిచ్ఛేద లఘుహస్తకః |
ఛిన్నం ఛిన్నం పునర్దైత్యో ధనురన్యత్సమాదదే || ౪౦||

నారాయణస్తు చిచ్ఛేద విశిఖైరాశు కోపితః |
ఛిన్నే ధనుషి దైత్యేంద్రః పరిఘం తు సమాదదే || ౪౧||

జఘాన ధర్మజం తూర్ణం బాహ్వోర్మధ్యేఽతికోపనః |
తమాయాంతం స బలవాన్మార్గణైర్నవభిర్మునిః || ౪౨||

చిచ్ఛేద పరిఘం ఘోరం దశభిస్తమతాడయత్ |
గదామాదాయ దైత్యేంద్రః సర్వాయసమయీం దృఢాం || ౪౩||

జానుదేశే జఘానాశు దేవం నారాయణం రుషా |
గదయా చాపి గిరివత్సంస్థితః స్థిరమానసః || ౪౪||

ధర్మపుత్రోఽతిబలవాన్ముమోచాశు శిలీముఖాన్ |
గదాం చిచ్ఛేద భగవాంస్తదా దైత్యపతేర్దృఢాం || ౪౫||

విస్మయం పరమం జగ్ముః ప్రేక్షకా గగనే స్థితాః |

స తు శక్తిం సమాదాయ ప్రహ్లాదః పరవీరహా ॥ ౪౬॥

చిక్షేప తరసా క్రుద్ధో బలాన్నారాయణోరసి ।
తామాపతంతీం సంవీక్ష్య బాణేనైకేన లీలయా ॥ ౪౭॥

సప్తధా కృతవానాశు సప్తభిస్తం జఘాన హ ।
దివ్యవర్షశతం చైవ తద్యుద్ధం పరమం తయోః ॥ ౪౮॥

జాతం విస్మయదం రాజన్ సర్వేషాం తత్ర చాశ్రమే ।
తదాఽఽజగామ తరసా పీతవాసాశ్చతుర్భుజః ॥ ౪౯॥

ప్రహ్లాదస్యాశ్రమం తత్ర జగామ చ గదాధరః ।
చతుర్భుజో రమాకాంతో రథాంగదరపద్మభృత్ ॥ ౫౦॥

దృష్ట్వా తమాగతం తత్ర హిరణ్యకశిపోః సుతః ।
ప్రణమ్య పరయా భక్త్యా ప్రాంజలిః ప్రత్యువాచ హ ॥ ౫౧॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
దేవదేవ జగనాథ భక్తవత్సల మాధవ ।
కథం న జితవానాజావహమేతౌ తపస్వినౌ ।
సంగ్రామస్తు మయా దేవ కృతః పూర్ణం శతం సమాః ॥ ౫౨॥

సురాణాం న జితౌ కస్మాదితి మే విస్మయో మహాన్ ।
విష్ణురువాచ ।
సిద్ధావిమౌ మదంశౌ చ విస్మయః కోఽత్ర మారిష ॥ ౫౩॥

తాపసౌ న జితాత్మానౌ నరనారాయణౌ జితౌ ।
గచ్ఛ త్వం వితలం రాజన్ కురు భక్తిం మమాచలాం ॥ ౫౪॥

నాభ్యాం కురు విరోధం త్వం తాపసాభ్యాం మహామతే ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాజ్ఞప్తో దైత్యరాజో నిర్యయావసురైః సహ ॥ ౫౫॥

నరనారాయణౌ భూయస్తపోయుక్తౌ బభూవతుః ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం చతుర్థస్కంధే ప్రహ్లాదనారాయణయోర్యుద్ధే విష్ణోరాగమనవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ భృగుశాపకారణవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
సందేహోఽయం మహానత్ర పారాశర్య కథానకే ।
నరనారాయణౌ శాంతౌ వైష్ణవాంశౌ తపోధనౌ ॥ ౧॥

తీర్థాశ్రయౌ సత్త్వయుక్తౌ వన్యాశనపరౌ సదా ।

ధర్మపుత్రౌ మహాత్మానౌ తాపసౌ సత్యసంస్థితౌ ॥ ౨॥

కథం రాగసమాయుక్తౌ జాతౌ యుద్ధే పరస్పరం ।
సంగ్రామం చక్రతుః కస్మాత్త్యక్త్వా తపమనుత్తమాం ॥ ౩॥

ప్రహ్లాదేన సమం పూర్ణం దివ్యవర్షశతం కిల ।
హిత్వా శాంతిసుఖం యుద్ధం కృతవంతౌ కథం మునీ ॥ ౪॥

కథం తౌ చక్రతుర్యుద్ధం ప్రహ్లాదేన సమం మునీ ।
కథయస్వ మహాభాగ కారణం విగ్రహస్య వై ॥ ౫॥

(కామినీ కనకం కార్యం కారణం విగ్రహస్య వై)॥

యుద్ధబుద్ధిః కథం జాతా తయోశ్చ తద్విరక్తయోః ।
తథావిధం తపస్తప్తం తాభ్యాంచ కేన హేతునా ॥ ౬॥

మోహార్థం సుఖభోగార్థం స్వర్గార్థం వా పరంతప ।
కృతమత్యుత్కటం తాభ్యాం తపః సర్వఫలప్రదం ॥ ౭॥

మునిభ్యాం శాంతచిత్తాభ్యాం ప్రాప్తం కిం ఫలమద్భుతం ।
తపసా పీడితో దేహః సంగ్రామేణ పునః పునః ॥ ౮॥

దివ్యవర్షశతం పూర్ణం శ్రమేణ పరిపీడితౌ ।
న రాజ్యార్థే ధనే వాపి న దారేషు గృహేషు చ ॥ ౯॥

కిమర్థం తు కృతం యుద్ధం తాభ్యాం తేన మహాత్మనా ।
నిరీహః పురుషః కస్మాత్ప్రకుర్యాద్యుద్ధమీదృశం ॥ ౧౦॥

దుఃఖదం సర్వథా దేహే జానంధర్మం సనాతనం ।
సుబుద్ధిః సుఖదానీహ కర్మాణి కురుతే సదా ॥ ౧౧॥

న దుఃఖదాని ధర్మజ్ఞ స్థితిరేషా సనాతనీ ।
ధర్మపుత్రౌ హరేరంశౌ సర్వజ్ఞౌ సర్వభూషితౌ ॥ ౧౨॥

కృతవంతౌ కథం యుద్ధం దుఃఖం ధర్మవినాశకం ।
త్యక్త్వా తపః సమాధీతం సుఖారామం మహత్ఫలం ॥ ౧౩॥

సంయుగం దారుణం కృష్ణ నైవ మూర్ఖోఽపి వాంఛతి ।
శ్రుతో మయా యయాతిస్తు చ్యుతః స్వర్గాన్మహీపతిః ॥ ౧౪॥

అహంకారభవాత్పాపాత్పాతితః పృథివీతలే ।
యజ్ఞకృద్దానకర్తా చ ధార్మికః పృథివీపతిః ॥ ౧౫॥

శబ్దోచ్చారణమాత్రేణ పాతితో వజ్రపాణినా ।
అహంకారమృతే యుద్ధం న భవత్యేవ నిశ్చయః ॥ ౧౬॥

కిం ఫలం తస్య యుద్ధస్య మునేః పుణ్యవినాశనం ।

వ్యాస ఉవాచ ।
రాజన్ సంసారమూలం హి త్రివిధః పరికీర్తితః ॥ ౧౭॥

అహంకారస్తు సర్వజ్ఞైర్మునిభిర్ధర్మనిశ్చయే ।
స కథం మునినా త్యక్తుం యోగ్యో దేహభృతా కిల ॥ ౧౮॥

కారణేన వినా కార్యం న భవత్యేవ నిశ్చయః ।
తపో దానం తథా యజ్ఞాః సాత్త్వికాత్ప్రభవంతి తే ॥ ౧౯॥

రాజసాద్వా మహాభాగ తామసాత్కలహస్తథా ।
క్రియా స్వల్పాపి రాజేంద్ర నాహంకారం వినా క్వచిత్ ॥ ౨౦॥

శుభా వాప్యశుభా వాపి ప్రభవత్యపి నిశ్చయః ।
అహంకారాద్ బంధకారీ నాన్యోఽస్తి జగతీతలే ॥ ౨౧॥

యేనేదం రచితం విశ్వం కథం తద్రహితం భవేత్ ।
బ్రహ్మా రుద్రస్తథా విష్ణురహంకారయుతాస్త్వమీ ॥ ౨౨॥

అన్యేషాం చైవ కా వార్తా మునీనాం వసుధాధిప ।
అహంకారావృతం విశ్వం భ్రమతీదం చరాచరం ॥ ౨౩॥

పునర్జన్మ పునర్మృత్యుః సర్వం కర్మవశానుగం ।
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాణాం సంసారేఽస్మిన్మహీపతే ॥ ౨౪॥

రథాంగవదసర్వార్థం భ్రమణం సర్వదా స్మృతం ।
విష్ణోరప్యవతారాణాం సంఖ్యాం జానాతి కః పుమాన్ ॥ ౨౫॥

వితతేఽస్మింస్తు సంసారే ఉత్తమాధమయోనిషు ।
నారాయణో హరిః సాక్షాన్మాత్స్యం వపురుపాశ్రితః ॥ ౨౬॥

కామఠం సౌకరం చైవ నారసింహంచ వామనం ।
యుగే యుగే జగన్నాథో వాసుదేవో జనార్దనః ॥ ౨౭॥

అవతారానసంఖ్యాతాన్కరోతి విధియంత్రితః ।
వైవస్వతే మహారాజ సప్తమే భగవాన్హరిః ॥ ౨౮॥

మన్వంతరేఽవతారాన్వై చక్రే తాంఛ్రుణు తత్త్వతః ।
భృగుశాపాన్మహారాజ విష్ణుర్దేవవరః ప్రభుః ॥ ౨౯॥

అవతారాననేకాంస్తు కృతవానఖిలేశ్వరః ।
రాజోవాచ ।
సందేహోఽయం మహాభాగ హృదయే మమ జాయతే ॥ ౩౦॥

భృగుణా భగవాన్విష్ణుః కథం శప్తః పితామహ ।
హరిణా చ మునేస్తస్య విప్రియం కిం కృతం మునే ॥ ౩౧॥

యద్రోషాద్ భృగుణా శప్తో విష్ణుర్దేవనమస్కృతః ।

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి భృగోః శాపస్య కారణం ॥ ౩౨॥

పురా కశ్యపదాయాదో హిరణ్యకశిపుర్నృపః ।
యదా తదా సురైః సార్ధం కృతం సఙ్ఖ్యం పరస్పరం ॥ ౩౩॥

కృతే సఙ్ఖ్యే జగత్సర్వం వ్యాకులం సమజాయత ।
హతే తస్మిన్నృపే రాజా ప్రహ్లాదః సమజాయత ॥ ౩౪॥

దేవాన్స పీడయామాస ప్రహ్లాదః శత్రుకర్షణః ।
సఙ్గ్రామో హ్యభవద్ ఘోరః శక్రప్రహ్లాదయోస్తదా ॥ ౩౫॥

పూర్ణం వర్షశతం రాజఁల్లోకవిస్మయకారకం ।
దేవైర్యుద్ధం కృతం చోగ్రం ప్రహ్రాదస్తు పరాజితః ॥ ౩౬॥

నిర్వేదం పరమం ప్రాప్తో జ్ఞాత్వా ధర్మం సనాతనం ।
విరోచనసుతం రాజ్యే ప్రతిష్ఠాప్య బలిం నృప ॥ ౩౭॥

జగామ స తపస్తప్తుం పర్వతే గన్ధమాదనే ।
ప్రాప్య రాజ్యం బలిః శ్రీమాన్సురైర్వైరం చకార హ ॥ ౩౮॥

యతః పరస్పరం యుద్ధం జాతం పరమదారుణం ।
తతః సురైర్జితా దైత్యా ఇన్ద్రేణామితతేజసా ॥ ౩౯॥

విష్ణునా చ సహాయేన రాజ్యభ్రష్టాః కృతా నృప ।
తతః పరాజితా దైత్యాః కావ్యస్య శరణం గతాః ॥ ౪౦॥

కిం త్వం న కురుషే బ్రహ్మన్ సాహాయ్యం నః ప్రతాపవాన్ ।
స్థాతుం న శక్నుమో హ్యత్ర ప్రవిశామో రసాతలం ॥ ౪౧॥

యది త్వం న సహాయోఽసి త్రాతుం మన్త్రవిదుత్తమ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః సోఽబ్రవీద్దైత్యాన్కావ్యః కారుణికో మునిః ॥ ౪౨॥

మా భైష్ట ధారయిష్యామి తేజసా స్వేన భోఽసురాః ।
మన్త్రైస్తథౌషధీభిశ్చ సాహాయ్యం వః సదైవ హి ॥ ౪౩॥

కరిష్యామి కృతోత్సాహా భవన్తు విగతజ్వరాః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తతస్తే నిర్భయా జాతా దైత్యాః కావ్యస్య సంశ్రయాత్ ॥ ౪౪॥

దేవైః శ్రుతస్తు వృత్తాన్తః సర్వైశ్చారముఖాత్కిల ।
తత్ర సమ్మన్త్ర్య తే దేవాః శక్రేణ చ పరస్పరం ॥ ౪౫॥

మన్త్రం చక్రుః సుసంవిగ్నాః కావ్యమన్త్రప్రభావతః ।
యోద్ధుం గచ్ఛామహే తూర్ణం యావన్న చ్యావయన్తి వై ॥ ౪౬॥

ప్రసహ్య హత్వా శిష్టాంస్తు పాతాలం ప్రాపయామహే |
దైత్యాంజగ్ముస్తతో దేవాః సంరుష్టాః శస్త్రపాణయః || ౪౭||

జగ్ముస్తాన్విష్ణుసహితా దానవాన్ హరిణోదితాః |
వధ్యమానాస్తు తే దైత్యాః సంత్రస్తా భయపీడితాః || ౪౮||

కావ్యస్య శరణం జగ్మూ రక్ష రక్షేతి చాబ్రువన్ |
తాంఛుక్రః పీడితాంద్దృష్ట్వా దేవైర్దైత్యాన్మహాబలాన్ || ౪౯||

మా భైష్టేతి వచః ప్రాహ మంత్రౌషధిబలాద్విభుః |
దృష్ట్వా కావ్యం సురాః సర్వే త్యక్త్వా తాన్ప్రయయుః కిల || ౫౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే భృగుశాపకారణవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః || ౧౦||

౧౧ శుక్రమాతుర్వధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
తథా గతేషు దేవేషు కావ్యస్తాన్ప్రత్యువాచ హ |
బ్రహ్మణా పూర్వముక్తం యచ్ఛృణుధ్వం దానవోత్తమాః || ౧||

విష్ణుర్దైత్యవధే యుక్తో హనిష్యతి జనార్దనః |
వారాహరూపం సంస్థాయ హిరణ్యాక్షో యథా హతః || ౨||

యథా నృసింహరూపేణ హిరణ్యకశిపుర్హతః |
తథా సర్వాన్కృతోత్సాహో హనిష్యతి న చాన్యథా || ౩||

న మే మంత్రబలం సమ్యక్ప్రతిభాతి యథా హరిం |
జేతుం యూయం సమర్థాః స్థ మయా త్రాతాః సురానథ || ౪||

తస్మాత్కాలం ప్రతీక్షధ్వం కియంతం దానవోత్తమాః |
అహమద్య మహాదేవం మంత్రార్థం ప్రవ్రజామి వై || ౫||

ప్రాప్య మంత్రాన్మహాదేవాదాగమిష్యామి సాంప్రతం |
యుష్మభ్యం తాన్ప్రదాస్యామి యథార్థం దానవోత్తమాః || ౬||

దైత్యా ఊచుః |
పరాజితాః కథం స్థాతుం పృథివ్యాం మునిసత్తమ |
శక్తా భవామోఽప్యబలాస్తావత్కాలం ప్రతీక్షితుం || ౭||

నిహతా బలినః సర్వే కేచిచ్ఛిష్టాశ్చ దానవాః |
నాద్య యుక్తాశ్చ సంగ్రామే స్థాతుమేవం సుఖావహాః || ౮||

శుక్ర ఉవాచ |
యావదహం మంత్రవిద్యామానయిష్యామి శంకరాత్ |
తావద్భవద్భిః స్థాతవ్యం తపోయుక్తైః శమాన్వితైః || ౯||

సామదానాదయః ప్రోక్తా విద్వద్భిః సమయోచితాః ।
దేశం కాలం బలం వీరైర్జ్ఞాత్వా శక్తిం బలం బుధైః ॥ ౧౦॥

సేవాథ సమయే కార్యా శత్రూణాం శుభకామ్యయా ।
స్వశక్త్యుపచయే కాలే హంతవ్యాస్తే మనీషిభిః ॥ ౧౧॥

తదద్య వినయం కృత్వా సామపూర్వం ఛలేన వై ।
తిష్ఠధ్వం స్వనికేతేషు మదాగమనకాంక్షయా ॥ ౧౨॥

ప్రాప్య మంత్రాన్మహాదేవాదాగమిష్యామి దానవాః ।
యుధ్యామహే పునర్దేవాన్మాంత్రమాస్థాయ వై బలం ॥ ౧౩॥

ఇత్యుక్త్వాథ భృగుస్తేభ్యో జగామ కృతనిశ్చయః ।
మహాదేవం మహారాజ మంత్రార్థం మునిసత్తమః ॥ ౧౪॥

దానవాః ప్రేషయామాసుః ప్రహ్లాదం సురసన్నిధౌ ।
సత్యవాదినమవ్యగ్రం సురాణాం ప్రత్యయప్రదం ॥ ౧౫॥

ప్రహ్లాదస్తు సురాన్ప్రాహ ప్రశ్రయావనతో నృపః ।
అసురైః సహితస్తత్ర వచనం నమ్రతాయుతం ॥ ౧౬॥

న్యస్తశస్త్రా వయం సర్వే నిఃసన్నాహాస్తథైవ చ ।
దేవాస్తపశ్చరిష్యామః సంవృతా వల్కలైర్యుతాః ॥ ౧౭॥

ప్రహ్లాదస్య వచః శ్రుత్వా సత్యాభివ్యాహృతం తు తత్ ।
తతో దేవా న్యవర్తంత విజ్వరా ముదితాశ్చ తే ॥ ౧౮॥

న్యస్తశస్త్రేషు దైత్యేషు వినివృత్తాస్తదా సురాః ।
విశ్రబ్ధాః స్వగృహాన్గత్వా క్రీడాసక్తాః సుసంస్థితాః ॥ ౧౯॥

దైత్యా దంభం సమాలంబ్య తాపసాస్తపిసంయుతాః ।
కశ్యపస్యాశ్రమే వాసం చక్రుః కావ్యాగమేచ్ఛయా ॥ ౨౦॥

కావ్యో గత్వాథ కైలాసం మహాదేవం ప్రణమ్య చ ।
ఉవాచ విభునా పృష్టః కిం తే కార్యమితి ప్రభుః ॥ ౨౧॥

మంత్రానిచ్ఛామ్యహం దేవ యే న సంతి బృహస్పతౌ ।
పరాజయాయ దేవానామసురాణాం జయాయ చ ॥ ౨౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య సర్వజ్ఞః శంకరః శివః ।
చింతయామాస మనసా కిం కర్తవ్యమతః పరం ॥ ౨౩॥

సురేషు ద్రోహబుద్ధ్యాసౌ మంత్రార్థమిహ సాంప్రతం ।
ప్రాప్తః కావ్యో గురుస్తేషాం దైత్యానాం విజయాయ చ ॥ ౨౪॥

రక్షణీయా మయా దేవా ఇతి సంచింత్య శంకరః ।

దుష్కరం వ్రతమత్యుగ్రం తమువాచ మహేశ్వరః ॥ ౨౫॥

పూర్ణం వర్షసహస్రం తు కణధూమమవాక్షిరాః ।
యది పాస్యసి భద్రం తే తతో మంత్రానవాప్స్యసి ॥ ౨౬॥

ఇత్యుక్తోఽసౌ ప్రణమ్యేశం బాఢమిత్యబ్రవీద్వచః ।
వ్రతం చరామ్యహం దేవ త్వయాజ్ఞప్తః సురేశ్వర ॥ ౨౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా శంకరం కావ్యశ్చకార వ్రతముత్తమం ।
ధూమపానరతః శాంతో మంత్రార్థం కృతనిశ్చయః ॥ ౨౮॥

తతో దేవాః పరిజ్ఞాయ కావ్యం వ్రతరతం తదా ।
దైత్యాందంభరతాంశ్చైవ బభూవుర్మంత్రతత్పరాః ॥ ౨౯॥

విచార్య మనసా సర్వే సంగ్రామాయోద్యతా నృప ।
యయుర్ధృతాయుధాస్తత్ర యత్ర తే దానవోత్తమాః ॥ ౩౦॥

తానాగతాన్సమీక్ష్యాథ సాయుధాందంశితాంస్తథా ।
ఆసంస్తే భయసంవిగ్నా దైత్యా దేవాన్సమంతతః ॥ ౩౧॥

ఉత్పేతుః సహసా తే వై సన్నద్ధాన్భయకర్శితాః ।
అబ్రువన్వచనం తథ్యం తే దేవాన్బలదర్పితాన్ ॥ ౩౨॥

న్యస్తశస్త్రే భయవతి ఆచార్యే వ్రతమాస్థితే ।
దత్త్వాభయం పురా దేవాః సంప్రాప్తా నో జిఘాంసయా ॥ ౩౩॥

సత్యం వః క్వ గతం దేవా ధర్మశ్చ శ్రుతినోదితః ।
న్యస్తశస్త్రా న హంతవ్యా భీతాశ్చ శరణం గతాః ॥ ౩౪॥

దేవా ఊచుః ।
భవద్భిః ప్రేషితః కావ్యో మంత్రార్థం కుహకేన చ ।
తపో జ్ఞాతం హి యుష్మాకం తేన యుధ్యామ ఏవ హి ॥ ౩౫॥

సజ్జా భవంతు యుద్ధాయ సంరబ్ధాః శస్త్రపాణయః ।
శత్రుశ్ఛిద్రేణ హంతవ్య ఏష ధర్మః సనాతనః ॥ ౩౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దైత్యా విచార్య చ పరస్పరం ।
పలాయనపరాః సర్వే నిర్గతా భయవిహ్వలాః ॥ ౩౭॥

శరణం దానవా జగ్ముర్భీతాస్తే కావ్యమాతరం ।
దృష్ట్వా తానతిసంతప్తానభయం చ దదావథ ॥ ౩౮॥

కావ్యమాతోవాచ ।
న భేతవ్యం న భేతవ్యం భయం త్యజత దానవాః ।
మత్సన్నిధౌ వర్తమానాన్న భీర్భవితుమర్హతి ॥ ౩౯॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దైత్యాః స్థితాస్తత్ర గతవ్యథాః |
నిరాయుధా హ్యసంభ్రాంతాస్తత్రాశ్రమవరేఽసురాః || ౪౦||

దేవాస్తాన్విద్రుతాన్వీక్ష్య దానవాస్తే పదానుగాః |
అభిజగ్ముః ప్రసహ్యైతానవిచార్య బలాబలం || ౪౧||

తత్రాగతాః సురాః సర్వే హంతుం దైత్యాన్సముద్యతాః |
వారితాః కావ్యమాత్రాపి జఘ్నుస్తానాశ్రమస్థితాన్ || ౪౨||

హన్యమానాన్సురైర్దృష్ట్వా కావ్యమాతాతివేపితా |
ఉవాచ సర్వాన్సనిద్రాంస్తపసా వై కరోమ్యహం || ౪౩||

ఇత్యుక్త్వా ప్రేరితా నిద్రా తానాగత్య పపాత చ |
సేంద్రా నిద్రావశం యాతా దేవా మూకవదాస్థితాః || ౪౪||

ఇంద్రం నిద్రాజితం దృష్ట్వా దీనం విష్ణురభాషత |
మాం త్వం ప్రవిశ భద్రం తే నయే త్వాం చ సురోత్తమ || ౪౫||

ఏవముక్తస్తతో విష్ణుం ప్రవివేశ పురందరః |
నిర్భయో గతనిద్రశ్చ బభూవ హరిరక్షితః || ౪౬||

రక్షితం హరిణా దృష్ట్వా శక్రం తత్ర గతవ్యథం |
కావ్యమాతా తతః క్రుద్ధా వచనం చేదమబ్రవీత్ || ౪౭||

మఘవంస్త్వాం భక్షయామి సవిష్ణుం వై తపోబలాత్ |
పశ్యతాం సర్వదేవానామీదృశం మే తపోబలం || ౪౮||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తౌ తు తయా దేవౌ విష్ణ్వింద్రౌ యోగవిద్యయా |
అభిభూతౌ మహాత్మానౌ స్తబ్ధౌ తౌ సంబభూవతుః || ౪౯||

విస్మితాస్తు తదా దేవా దృష్ట్వా తావతిబాధితౌ |
చక్రుః కిలకిలాశబ్దం తతస్తే దీనమానసాః || ౫౦||

క్రోశమానాన్సురాందృష్ట్వా విష్ణుం ప్రాహ శచీపతిః |
విశేషేణాభిభూతోఽస్మి త్వత్తోఽహం మధుసూదన || ౫౧||

జహ్యేనాం తరసా విష్ణో యావన్నౌ న దహేత్ప్రభో |
తపసా దర్పితాం దుష్టాం మా విచారయ మాధవ || ౫౨||

ఇత్యుక్తో భగవాన్విష్ణుః శక్రేణ ప్రథితేన చ |
చక్రం సస్మార తరసా ఘృణాం త్యక్త్వాథ మాధవః || ౫౩||

స్మృతమాత్రం తు సంప్రాప్తం చక్రం విష్ణువశానుగం |
దధార చ కరే క్రుద్ధో వధార్థం శక్రనోదితః || ౫౪||

గృహీత్వా తత్కరే చక్రం శిరశ్చిచ్ఛేద రంహసా |

హతాం దృష్ట్వా తు తాం శక్రో ముదితశ్చాభవత్తదా ॥ ౫౫॥

దేవాశ్చాతీవ సంతుష్టా హరిం జయ జయేతి చ ।
తుష్టువుర్ముదితాః సర్వే సంజాతా విగతజ్వరాః ॥ ౫౬॥

ఇంద్రవిష్ణూ తు సంజాతౌ తత్క్షణాద్ధృదయవ్యథౌ ।
స్త్రీవధాచ్ఛంకమానౌ తు భృగోః శాపం దురత్యయం ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే శుక్రమాతుర్వధవర్ణనం నామేకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ జయంత్యా శుక్రసహవాసవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తం దృష్ట్వా తు వధం ఘోరం చుక్రోధ భగవాన్భృగుః ।
వేపమానోఽతిదుఃఖార్తః ప్రోవాచ మధుసూదనం ॥ ౧॥

భృగురువాచ ।
అకృత్యం తే కృతం విష్ణో జానన్పాపం మహామతే ।
వధోఽయం విప్రజాతాయా మనసా కర్తుమక్షమః ॥ ౨॥

ఆఖ్యాతస్త్వం సత్త్వగుణః స్మృతో బ్రహ్మా చ రాజసః ।
తథాసౌ తామసః శంభుర్విపరీతం కథం స్మృతం ॥ ౩॥

తామసస్త్వం కథం జాతః కృతం కర్మాతినిందితం ।
అవధ్యా స్త్రీ త్వయా విష్ణో హతా కస్మాన్నిరాగసా ॥ ౪॥

శపామి త్వాం దురాచారం కిమన్యత్ప్రకరోమి తే ।
విధురోఽహం కృతః పాప త్వయాహం శక్రకారణాత్ ॥ ౫॥

న శపేఽహం తథా శక్రం శపే త్వాం మధుసూదన ।
సదా ఛలపరోఽసి త్వం కీటయోనిర్దురాశయః ॥ ౬॥

యే చ త్వాం సాత్త్వికం ప్రాహుస్తే మూర్ఖా మునయః కిల ।
తామసస్త్వం దురాచారః ప్రత్యక్షం మే జనార్దన ॥ ౭॥

అవతారా మృత్యులోకే సంతు మచ్ఛాపసంభవాః ।
ప్రాయో గర్భభవం దుఃఖం భుంక్ష్వ పాపాజ్జనార్దన ॥ ౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తతస్తేనాథ శాపేన నష్టే ధర్మే పునః పునః ।
లోకస్య చ హితార్థాయ జాయతే మానుషేష్విహ ॥ ౯॥

రాజోవాచ ।
భృగుభార్యా హతా తత్ర చక్రేణామితతేజసా ।
గార్హస్థ్యంచ పునస్తస్య కథం జాతం మహాత్మనః ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శప్త్వా హరిం రోషాత్తదాదాయ శిరస్త్వరన్ ।
కాయే సంయోజ్య తరసా భృగుః ప్రోవాచ కార్యవిత్ ॥ ౧౧॥

అద్య త్వాం విష్ణునా దేవి హతాం సంజీవయామ్యహం ।
యది కృత్స్నో మయా ధర్మో జ్ఞాయతే చరితోఽపి వా ॥ ౧౨॥

తేన సత్యేన జీవేత యది సత్యం బ్రవీమ్యహం ।
పశ్యంతు దేవతాః సర్వా మమ తేజోబలం మహత్ ॥ ౧౩॥

అద్భిస్త్వాం ప్రోక్ష్య శీతాభిర్జీవయామి తపోబలాత్ ।
సత్యం శౌచం తథా వేదా యది మే తపసో బలం ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
అద్భిః సంప్రోక్షితా దేవీ సద్యః సంజీవితా తదా ।
ఉత్థితా పరమప్రీతా భృగోర్భార్యా శుచిస్మితా ॥ ౧౫॥

తతస్తాం సర్వభూతాని దృష్ట్వా సుప్తోత్థితామివ ।
సాధు సాధ్వితి తం తాం తు తుష్టువుః సర్వతో దిశం ॥ ౧౬॥

ఏవం సంచీవితా తేన భృగుణా వరవర్ణినీ ।
విస్మయం పరమం జగ్ముర్దేవాః సేంద్రా విలోక్య తత్ ॥ ౧౭॥

ఇంద్రః సురానథోవాచ మునినా జీవితా సతీ ।
కావ్యస్తప్త్వా తపో ఘోరం కిం కరిష్యతి మంత్రవిత్ ॥ ౧౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
గతా నిద్రా సురేంద్రస్య దేహేఽక్షేమమభూన్నృప ।
స్మృత్వా కావ్యస్య వృత్తాంతం మంత్రార్థమతిదారుణం ॥ ౧౯॥

విమృశ్య మనసా శక్రో జయంతీం స్వసుతాం తదా ।
ఉవాచ కన్యాం చార్వంగీం స్మితపూర్వమిదం వచః ॥ ౨౦॥

గచ్ఛ పుత్రి మయా దత్తా కావ్యాయ త్వం తపస్వినే ।
సమారాధయ తన్వంగి మత్కృతే తం వశం కురు ॥ ౨౧॥

ఉపచారైర్మునిం తైస్తైః సమారాధ్య మనఃప్రియైః ।
భయం మే తరసా గత్వా హర తత్ర వరాశ్రమే ॥ ౨౨।
సా పితుర్వచనం శ్రుత్వా తత్రాగచ్ఛన్మనోరమా ।
తమపశ్యద్విశాలాక్షీ పిబంతం ధూమమాశ్రమే ॥ ౨౩॥

తస్య దేహం సమాలోక్య స్మృత్వా వాక్యం పితుస్తదా ।
కదలీదలమాదాయ వీజయామాస తం మునిం ॥ ౨౪॥

నిర్మలం శీతలం వారి సమానీయ సువాసితం ।
పానాయ కల్పయామాస భక్త్యా పరమయా లఘు ॥ ౨౫॥

ఛాయాం వస్త్రాతపత్రేణ భాస్కరే మధ్యగే సతి ।
రచయామాస తన్వంగీ స్వయం ధర్మే స్థితా సతీ ॥ ౨౬॥

ఫలాన్యానీయ దివ్యాని పక్వాని మధురాణి చ ।
ముమోచాగ్రే మునేస్తస్య భక్షార్థం విహితాని చ ॥ ౨౭॥

కుశాః ప్రాదేశమాత్రా హి హరితాః శుకసన్నిభాః ।
దధారాగ్రేఽథ పుష్పాణి నిత్యకర్మసమృద్ధయే ॥ ౨౮॥

నిద్రార్థం కల్పయామాస సంస్తరం పల్లవాన్వితం ।
తస్మిన్మునౌ చాదరస్థా చకార వ్యజనం శనైః ॥ ౨౯॥

హావభావాదికం కించిద్వికారజననం చ తత్ ।
న చకార జయంతీ సా శాపభీతా మునేస్తదా ॥ ౩౦॥

స్తుతిం చకార తన్వంగీ గీర్భిస్తస్య మహాత్మనః ।
సుభాషిణ్యానుకూలాభిః ప్రీతికర్త్రీభిరప్యుత ॥ ౩౧॥

ప్రబుద్ధే జలమాదాయ దధారాచమనాయ చ ।
మనోఽనుకూలం సతతం కుర్వంతీ వ్యచరత్తదా ॥ ౩౨॥

ఇంద్రోఽపి సేవకాంస్తత్ర ప్రేషయామాస చాతురః ।
ప్రవృత్తిం జ్ఞాతుకామో వై మునేస్తస్య జితాత్మనః ॥ ౩౩॥

ఏవం బహూని వర్షాణి పరిచర్యాపరాభవత్ ।
నిర్వికారా జితక్రోధా బ్రహ్మచర్యపరా సతీ ॥ ౩౪॥

పూర్ణే వర్షసహస్రే తు పరితుష్టో మహేశ్వరః ।
వరేణ ఛందయామాస కావ్యం ప్రీతమనా హరః ॥ ౩౫॥

ఈశ్వర ఉవాచ ।
యచ్చ కించిదపి బ్రహ్మన్విద్యతే భృగునందన ।
ప్రతిపశ్యసి యత్సర్వం యచ్చ వాచ్యం న కస్యచిత్ ॥ ౩౬॥

సర్వాభిభావకత్వేన భవిష్యసి న సంశయః ।
అవధ్యః సర్వభూతానాం ప్రజేశశ్చ ద్విజోత్తమః ॥ ౩౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం దత్త్వా వరాంఛంభుస్తత్రైవాంతరధీయత ।
కావ్యస్తామథ సంవీక్ష్య జయంతీం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౩౮॥

కాసి కస్యాసి సుశ్రోణి బ్రూహి కిం తే చికీర్షితం ।
కిమర్థమిహ సంప్రాప్తా కార్యం వద వరోరు మే ॥ ౩౯॥

కిం వాంఛసి కరోమ్యద్య దుష్కరం చేత్సులోచనే ।
ప్రీతోఽస్మి త్వత్కృతేనాద్య వరం వరయ సువ్రతే ॥ ౪౦॥

తతః సా తు మునిం ప్రాహ జయంతీ ముదితాననా ।
చికీర్షితం మే భగవంస్తపసా జ్ఞాతుమర్హసి ॥ ౪౧॥

శుక్ర ఉవాచ ।
జ్ఞాతం మయా తథాపి త్వం బ్రూహి యన్మనసేప్సితం ।
కరోమి సర్వథా భద్రం ప్రీతోఽస్మి పరిచర్యయా ॥ ౪౨॥

జయంత్యువాచ ।
శక్రస్యాహం సుతా బ్రహ్మన్ పిత్రా తుభ్యం సమర్పితా ।
జయంతీ నామతశ్చాహం జయంతావరజా మునే ॥ ౪౩॥

సకామాస్మి త్వయి విభో వాంఛితం కురు మేఽధునా ।
రంస్యే త్వయా మహాభాగ ధర్మతః ప్రీతిపూర్వకం ॥ ౪౪॥

శుక్ర ఉవాచ ।
మయా సహ త్వం సుశ్రోణి దశవర్షాణి భామిని ।
సర్వైర్భూతైరదృశ్యా చ రమస్వేహ యదృచ్ఛయా ॥ ౪౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవముక్త్వా గృహం గత్వా జయంత్యాః పాణిముద్వహన్ ।
తయా సహావసద్దేవ్యా దశవర్షాణి భార్గవః ॥ ౪౬॥

అదృశ్యః సర్వభూతానాం మాయయా సంవృతః ప్రభుః ।
దైత్యాస్తమాగతం శ్రుత్వా కృతార్థం మంత్రసంయుతం ॥ ౪౭॥

అభిజగ్ముర్గృహే తస్య ముదితాస్తే దిదృక్షవః ।
నాపశ్యన్ రమమాణం తే జయంత్యా సహ సంయుతం ॥ ౪౮॥

తదా విమనసః సర్వే జాతా భగ్నోద్యమాశ్చ తే ।
చింతాపరాతిదీనాశ్చ వీక్షమాణాః పునః పునః ॥ ౪౯॥

అదృష్ట్వా తం తు సంవృత్తం ప్రతిజగ్ముర్యథాగతం ।
స్వగృహాందైత్యవర్యాస్తే చింతావిష్టా భయాతురాః ॥ ౫౦॥

రమమాణం తథా జ్ఞాత్వా శక్రః ప్రోవాచ తం గురుం ।
బృహస్పతిం మహాభాగ కిం కర్తవ్యమితః పరం ॥ ౫౧॥

గచ్ఛాద్య దానవాన్బ్రహ్మన్మాయయా త్వం ప్రలోభయ ।
అస్మాకం కురు కార్యం త్వం బుద్ధ్యా సంచింత్య మానద ॥ ౫౨॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం కావ్యం రమమాణం సుసంవృతం ।
జ్ఞాత్వా తద్రూపమాస్థాయ దైత్యాన్మతి యయౌ గురుః ॥ ౫౩॥

గత్వా తత్రాతిభక్త్యాసౌ దానవాన్సముపాహ్వాయత్ ।
ఆగతాస్తేఽసురాః సర్వే దదృశుః కావ్యమగ్రతః ॥ ౫౪॥

ప్రణమ్య సంస్థితాః సర్వే కావ్యం మత్వాతిమోహితాః ।

న విదుస్తే గురోర్మాయాం కావ్యరూపవిభావినీం ॥ ౫౫॥

తానువాచ గురుః కావ్యరూపః ప్రచ్ఛన్నమాయయా ।
స్వాగతం మమ యాజ్యానాం ప్రాప్తోఽహం వో హితాయ వై ॥ ౫౬॥

అహం వో బోధయిష్యామి విద్యాం ప్రాప్తామమాయయా ।
తపసా తోషితః శంభుర్యుష్మత్కల్యాణహేతవే ॥ ౫౭॥

తచ్ఛ్రుత్వా ప్రీతమనసో జాతాస్తే దానవోత్తమాః ।
కృతకార్యం గురుం మత్వా జహృషుస్తే విమోహితాః ॥ ౫౮॥

ప్రణేముస్తే ముదా యుక్తా నిరాతంకా గతవ్యథాః ।
దేవేభ్యశ్చ భయం త్యక్త్వా తస్థుః సర్వే నిరామయాః ॥ ౫౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే జయంత్యా శుక్రసహవాసవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ శుక్రరూపేణ గురుణా దైత్యవంచనావర్ణనం

రాజోవాచ ।
కిం కృతం గురుణా పశ్చాద్భృగురూపేణ వర్తతా ।
ఛలేనైవ హి దైత్యానాం పౌరోహిత్యేన ధీమతా ॥ ౧॥

గురుః సురాణామనిశం సర్వవిద్యానిధిస్తథా ।
సుతోఽఙ్గిరస ఏవాసౌ స కథం ఛలకృన్మునిః ॥ ౨॥

ధర్మశాస్త్రేషు సర్వేషు సత్యం ధర్మస్య కారణం ।
కథితం మునిభిర్యేన పరమాత్మాపి లభ్యతే ॥ ౩॥

వాచస్పతిస్తథా మిథ్యావక్తా చేద్దానవాన్ప్రతి ।
కః సత్యవక్తా సంసారే భవిష్యతి గృహాశ్రమీ ॥ ౪॥

ఆహారాదధికం భోజ్యం బ్రహ్మాండవిభవేఽపి న ।
తదర్థం మునయో మిథ్యా ప్రవర్తంతే కథం మునే ॥ ౫॥

శబ్దప్రమాణముచ్ఛేదం శిష్టాభావే గతం న కిం ।
ఛలకర్మప్రవృత్తే వావిగీతత్వం గురౌ కథం ॥ ౬॥

దేవాః సత్త్వసముద్భూతా రాజసా మానవాః స్మృతాః ।
తిర్యంచస్తామసాః ప్రోక్తా ఉత్పత్తౌ మునిభిః కిల ॥ ౭॥

అమరాణాం గురుః సాక్షాన్మిథ్యావాదీ స్వయం యది ।
తదా కః సత్యవక్తా స్యాద్రాజసస్తామసః పునః ॥ ౮॥

క్వ స్థితిస్తస్య ధర్మస్య సందేహోఽయం మమాత్మనః ।
కా గతిః సర్వజంతూనాం మిథ్యాభూతే జగత్త్రయే ॥ ౯॥

హరిర్బ్రహ్మా శచీకాంతస్తథాన్యే సురసత్తమాః ।
సర్వే ఛలవిధౌ దక్షా మనుష్యాణాంచ కా కథా ॥ ౧౦॥

కామక్రోధాభిసంతప్తా లోభోపహతచేతసః ।
ఛలే దక్షాః సురాః సర్వే మునయశ్చ తపోధనాః ॥ ౧౧॥

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ విశ్వామిత్రో గురుస్తథా ।
ఏతే పాపరతాః కాత్ర గతిర్ధర్మస్య మానద ॥ ౧౨॥

ఇంద్రోఽగ్నిశ్చంద్రమా వేధాః పరదారాభిలంపటాః ।
ఆర్యత్వం భువనేష్వేషు స్థితం కుత్ర మునే వద ॥ ౧౩॥

వచనం కస్య మంతవ్యముపదేశధియానఘ ।
సర్వే లోభాభిభూతాస్తే దేవాశ్చ మునయస్తదా ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
కిం విష్ణుః కిం శివో బ్రహ్మా మఘవా కిం బృహస్పతిః ।
దేహవాన్ ప్రభవత్యేవ వికారైః సంయుతస్తదా ॥ ౧౫॥

రాగీ విష్ణుః శివో రాగీ బ్రహ్మాపి రాగసంయుతః ।
(రాగవాన్కిమకృత్యం వై న కరోతి నరాధిప)॥

రాగవానపి చాతుర్యాద్విదేహ ఇవ లక్ష్యతే ॥ ౧౬॥

సంప్రాప్తే సంకటే సోఽపి గుణైః సంబాధ్యతే కిల ।
కారణాద్రహితం కార్యం కథం భవితుమర్హతి ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మాదీనాం చ సర్వేషాం గుణా ఏవ హి కారణం ।
పంచవింశత్సముద్భూతా దేహాస్తేషాం న చాన్యథా ॥ ౧౮॥

కాలే మరణధర్మాస్తే సందేహః కోఽత్ర తే నృప ।
పరోపదేశే విస్పష్టం శిష్టాః సర్వే భవంతి చ ॥ ౧౯॥

విప్లుతిర్హ్యవిశేషేణ స్వకార్యే సముపస్థితే ।
కామః క్రోధస్తథా లోభద్రోహాహంకారమత్సరాః ॥ ౨౦॥

దేహవాన్కః పరిత్యక్తుమీశో భవతి తాన్పునః ।
సంసారోఽయం మహారాజ సదైవైవంవిధః స్మృతః ॥ ౨౧॥

నాన్యథా ప్రభవత్యేవ శుభాశుభమయః కిల ।
కదాచిద్భగవాన్విష్ణుస్తపశ్చరతి దారుణం ॥ ౨౨॥

కదాచిద్వివిధాన్యజ్ఞాన్వితనోతి సురాధిపః ।
కదాచిత్తు రమారంగరంజితః పరమేశ్వరః ॥ ౨౩॥

రమతే కిల వైకుంఠే తద్వశస్తరుణో విభుః ।
కదాచిద్దానవైః సార్ధం యుద్ధం పరమదారుణం ॥ ౨౪॥

కరోతి కరుణాసింధుస్తద్బాణాపీడితో భృశం |
కదాచిజ్జయమాప్నోతి దైవాత్సోఽపి పరాజయం || ౨౫||

సుఖదుఃఖాభిభూతోఽసౌ భవత్యేవ న సంశయః |
శేషే శేతే కదాచిద్వై యోగనిద్రాసమావృతః || ౨౬||

కాలే జాగర్తి విశ్వాత్మా స్వభావప్రతిబోధితః |
శర్వో బ్రహ్మా హరిశ్చేతి ఇంద్రాద్యా యే సురాస్తథా || ౨౭||

మునయశ్చ వినిర్మాణైః స్వాయుషో విచరంతి హి |
నిశావసానే సంజాతే జగత్స్థావరజంగమం || ౨౮||

మ్రియతే నాత్ర సందేహో నృప కించిత్కదాపి చ |
స్వాయుషోఽన్తే పద్మజాద్యాః క్షయమృచ్ఛంతి పార్థివ || ౨౯||

ప్రభవంతి పునర్విష్ణుహరశక్రాదయః సురాః |
తస్మాత్కామాదికాన్భావాందేహవాన్ప్రతిపద్యతే || ౩౦||

నాత్ర తే విస్మయః కార్యః కదాచిదపి పార్థివ |
సంసారోఽయం తు సందిగ్ధః కామక్రోధాదిభిర్నృప || ౩౧||

దుర్లభస్తద్వినిర్ముక్తః పురుషః పరమార్థవిత్ |
యో బిభేతీహ సంసారే స దారాన్న కరోత్యపి || ౩౨||

విముక్తః సర్వసంగేభ్యో విచరత్యవిశంకితః |
తస్మాద్బృహస్పతేర్భార్యా శశినా లంభితా పునః || ౩౩||

గురూణా లంభితా భార్యా తథా భ్రాతుర్యవీయసః |
ఏవం సంసారచక్రేఽస్మిన్ రాగలోభాదిభిర్వృతః || ౩౪||

గార్హస్థ్యంచ సమాస్థాయ కథం ముక్తో భవేన్నరః |
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన హిత్వా సంసారసారతాం || ౩౫||

ఆరాధయేన్మహేశానీం సచ్చిదానందరూపిణీం |
తన్మాయాగుణతశ్ఛన్నం జగదేతచ్చరాచరం || ౩౬||

భ్రమత్యున్మత్తవత్సర్వం మదిరామత్తవన్నృప |
తస్యా ఆరాధనేనైవ గుణాన్సర్వాన్విమృద్య చ || ౩౭||

ముక్తిం భజేత మతిమాన్నాన్యః పంథాస్త్వితః పరః |
ఆరాధితా మహేశానీ న యావత్కురుతే కృపాం || ౩౮||

తావద్భవేత్సుఖం కస్మాత్కోఽన్యోఽస్తి దయయా యుతః |
కరుణాసాగరామేతాం భజేత్తస్మాదమాయయా || ౩౯||

యస్యాస్తు భజనేనైవ జీవన్ముక్తత్వమశ్నుతే |
మానుష్యం దుర్లభం ప్రాప్య సేవితా న మహేశ్వరీ || ౪౦||

నిఃశ్రేణికాగ్రాత్పతితా అధ ఇత్యేవ విద్మహే ।
అహంకారావృతం విశ్వం గుణత్రయసమన్వితం ॥ ४१॥

అసత్యేనాపి సంబద్ధం ముచ్యతే కథమన్యథా ।
హిత్వా సర్వం తతః సర్వైః సంసేవ్యా భువనేశ్వరీ ॥ ४२॥

రాజోవాచ ।
కిం కృతం గురూణా తత్ర కావ్యరూపధరేణ చ ।
కదా శుక్రః సమాయాతస్తన్మే బ్రూహి పితామహ ॥ ४३॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి యత్కృతం గురుణా తదా ।
కృత్వా కావ్యస్వరూపంచ ప్రచ్ఛన్నేన మహాత్మనా ॥ ४४॥

గురుణా బోధితా దైత్యా మత్వా కావ్యం స్వకం గురుం ।
విశ్వాసం పరమం కృత్వా బభూవుస్తన్మయాస్తదా ॥ ४५॥

విద్యార్థం శరణం ప్రాప్తా భృగుం మత్వాతిమోహితాః ।
గురుణా విప్రలబ్ధాస్తే లోభాత్కో వా న ముహ్యతి ॥ ४६॥

దశవర్షాత్మకే కాలే సంపూర్ణసమయే తదా ।
జయంత్యా సహ క్రీడిత్వా కావ్యో యాజ్యానచింతయత్ ॥ ४७॥

ఆశయా మమ మార్గం తే పశ్యంతః సంస్థితాః కిల ।
గత్వా తాన్వై ప్రపశ్యేఽహం యాజ్యానతిభయాతురాన్ ॥ ४८॥

మా దేవేభ్యో భయం తేషాం మద్భక్తానాం భవేదితి ।
సంచింత్య బుద్ధిమాస్థాయ జయంతీం ప్రత్యువాచ హ ॥ ४९॥

దేవానేవోపసంయాంతి పుత్రా మే చారులోచనే ।
సమయస్తేఽద్య సంపూర్ణో జాతోఽయం దశవార్షికః ॥ ५०॥

తస్మాద్ గచ్ఛామ్యహం దేవి ద్రష్టుం యాజ్యాన్సుమధ్యమే ।
పునరేవాగమిష్యామి తవాంతికమనుద్రుతః ॥ ५१॥

తథేతి తమువాచాథ జయంతీ ధర్మవిత్తమా ।
యథేష్టం గచ్ఛ ధర్మజ్ఞ న తే ధర్మం విలోపయే ॥ ५२॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం కావ్యో జగామ త్వరితస్తతః ।
అపశ్యద్దానవానాం చ పార్శ్వే వాచస్పతిం తదా ॥ ५३॥

ఛద్మరూపధరం సౌమ్యం బోధయంతం ఛలేన తాన్ ।
జైనం ధర్మం కృతం స్వేన యజ్ఞనిందాపరం తథా ॥ ५४॥

భో దేవరిపవః సత్యం బ్రవీమి భవతాం హితం ।
అహింసా పరమో ధర్మోఽహంతవ్యా హ్యాతతాయినః ॥ ५५॥

ద్విజైర్భోగరతైర్వేదే దర్శితం హింసనం పశోః ।
జిహ్వాస్వాదపరైః కామమహింసైవ పరా మతా ॥ ౫౬॥

ఏవంవిధాని వాక్యాని వేదశాస్త్రపరాణి చ ।
బ్రువాణం గురుమాకర్ణ్య విస్మితోఽసౌ భృగోః సుతః ॥ ౫౭॥

చింతయామాస మనసా మమ ద్వేష్యో గురుః కిల ।
వంచితాః కిల ధూర్తేన యాజ్యా మే నాత్ర సంశయః ॥ ౫౮॥

ధిగ్లోభం పాపబీజం వై నరకద్వారమూర్జితం ।
గురురప్యనృతం బ్రూతే ప్రేరితో యేన పాప్మనా ॥ ౫౯॥

ప్రమాణం వచనం యస్య సోఽపి పాఖండధారకః ।
గురుః సురాణాం సర్వేషాం ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకః ॥ ౬౦॥

కిం కిం న లభతే లోభాన్మలినీకృతమానసః ।
అన్యోఽపి గురురప్యేవం జాతః పాఖండపండితః ॥ ౬౧॥

శైలూషచేష్టితం సర్వం పరిగృహ్య ద్విజోత్తమః ।
వంజయత్యతిసమ్మోఢాంద్దైత్యాన్యాజ్యాన్మమాప్యసౌ ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే శుక్రరూపేణ గురుణా దైత్యవంచనావర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ ప్రహ్లాదేన శుక్రకోపసాంత్వనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య మనసా తానువాచ హసన్నివ ।
వంచితా మత్స్వరూపేణ దైత్యాః కిం గురుణా కిల ॥ ౧॥

అహం కావ్యో గురుశ్చాయం దేవకార్యప్రసాధకః ।
అనేన వంచితా యూయం మద్యాజ్యా నాత్ర సంశయః ॥ ౨॥

మా శ్రద్ధధ్వం వచోఽస్యార్యా దాంభికోఽయం మదాకృతిః ।
అనుగచ్ఛత మాం యాజ్యాస్త్యజతైనం బృహస్పతిం ॥ ౩॥

ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య దృష్ట్వా తౌ సదృశౌ పునః ।
విస్మయం పరమం జగ్ముః కావ్యోఽయమితి నిశ్చితాః ॥ ౪॥

స తాన్వీక్ష్య సుసంభ్రాంతాన్గురుర్వాక్యమువాచ హ ।
గురుర్వో వంచయత్యేవ మద్రూపోఽయం బృహస్పతిః ॥ ౫॥

ప్రాప్తో వంచయితుం యుష్మాందేవకార్యార్థసిద్ధయే ।
మా విశ్వాసం వచస్తస్య కురుధ్వం దైత్యసత్తమాః ॥ ౬॥

ప్రాప్తా విద్యా మయా శంభోర్యుష్మానధ్యాపయామి తాం ।
దేవేభ్యో విజయం నూనం కరిష్యామి న సంశయః ॥ ౭॥

ఇతి శ్రుత్వా గురోర్వాక్యం కావ్యరూపధరస్య తే ।
విశ్వాసం పరమం జగ్ముః కావ్యోఽయమితి నిశ్చయాత్ ॥ ౮॥

కావ్యేన బహుధా తత్ర బోధితాః కిల దానవాః ।
బుబుధుర్న గురోర్మాయామోహితాః కాలపర్యయాత్ ॥ ౯॥

ఏవం తే నిశ్చయం కృత్వా తతో భార్గవమబ్రువన్ ।
అయం గురురహో ధర్మాత్మా బుద్ధిదశ్చ హితే రతః ॥ ౧౦॥

దశవర్షాణి సతతమయం నః శాస్తి భార్గవః ।
గచ్ఛ త్వం కుహకో భాసి నాస్మాకం గురురప్యుత ॥ ౧౧॥

ఇత్యుక్త్వా భార్గవం మూఢా నిర్భర్త్స్య చ పునః పునః ।
జగృహుస్తం గురుం ప్రీత్యా ప్రణిపత్యాభివాద్య చ ॥ ౧౨॥

కావ్యస్తు తన్మయాందృష్ట్వా చుకోపాథ శశాప చ ।
దైత్యాన్విబోధితాన్మత్వా గురుణా చాతివంజితాన్ ॥ ౧౩॥

యస్మాన్మయా బోధితా వై గృహ్ణీయుర్న చ మే వచః ।
తస్మాత్ప్రనష్టసంజ్ఞా వై పరాభవమవాప్స్యథ ॥ ౧౪॥

మదవజ్ఞాఫలం కామం స్వల్పే కాలే హ్యవాప్స్యథ ।
తదాస్య కపటం సర్వం పరిజ్ఞాతం భవిష్యతి ॥ ౧౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాసౌ జగామాశు భార్గవః క్రోధసంయుతః ।
బృహస్పతిర్ముదం ప్రాప్య తస్థౌ తత్ర సమాహితః ॥ ౧౬॥

తతః శప్తాన్గురుర్జ్ఞాత్వా దైత్యాంస్తాంభార్గవేణ హి ।
జగామ తరసా త్యక్త్వా స్వరూపం స్వం విధాయ చ ॥ ౧౭॥

గత్వోవాచ తదా శక్రం కృతం కార్యం మయా ధ్రువం ।
శప్తాః శుక్రేణ తే దైత్యా మయా త్యక్తాః పునః కిల ॥ ౧౮॥

నిరాధారాః కృతా నూనం యతధ్వం సురసత్తమాః ।
సంగ్రామార్థం మహాభాగ శాపదగ్ధా మయా కృతాః ॥ ౧౯॥

ఇతి శ్రుత్వా గురోర్వాక్యం మఘవా ముదమాప్తవాన్ ।
జహృషుశ్చ సురాః సర్వే ప్రతిపూజ్య బృహస్పతిం ॥ ౨౦॥

సంగ్రామాయ మతిం చక్రుః సంవిచార్య మిథః పునః ।
నిర్యయుర్మిలితాః సర్వే దానవాభిముఖాః సురాః ॥ ౨౧॥

సురాన్సముద్యతాంజ్ఞాత్వా కృతోద్యోగాన్మహాబలాన్ ।
అంతర్హితం గురుం చైవ బభూవుశ్చింతయాన్వితాః ॥ ౨౨॥

పరస్పరమథోచుస్తే మోహితాస్తస్య మాయయా ।

సంప్రసాద్యో మహాత్మా చ యాతోఽసౌ రుష్టమానసః ॥ ౨౩॥

వంచయిత్వా గతః పాపో గురుః కపటపండితః ।
భ్రాతృస్త్రీలంభనః ప్రాయో మలినోఽన్తర్బహిః శుచిః ॥ ౨౪॥

కిం కుర్మః క్వ చ గచ్ఛామః కథం కావ్యం ప్రకోపితం ।
కుర్వీమహి సహాయార్థం ప్రసన్నం హృష్టమానసం ॥ ౨౫॥

ఇతి సంచింత్య తే సర్వే మిలితా భయకంపితాః ।
ప్రహ్లాదం పురతః కృత్వా జగ్ముస్తే భార్గవం పునః ॥ ౨౬॥

ప్రణేముశ్చరణౌ తస్య మునేర్మౌనభృతస్తదా ।
భార్గవస్తానువాచాథ రోషసంరక్తలోచనః ॥ ౨౭॥

మయా ప్రబోధితా యూయం మోహితా గురుమాయయా ।
న గృహీతం వచో యోగ్యం తదా యాజ్యా హితం శుచి ॥ ౨౮॥

తదావగణితశ్చాహం భవద్భిస్తద్వశం గతైః ।
ప్రాప్తం నూనం మదోన్మత్తైర్మమావమానజం ఫలం ॥ ౨౯॥

తత్ర గచ్ఛత సత్భ్రష్టా యత్రాసౌ కపటాకృతిః ।
వంచకః సురకార్యార్థీ నాహం తద్వద్ధి వంచకః ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం బ్రువంతం శుక్రం తు వాక్యసందిగ్ధయా గిరా ।
ప్రహ్లాదస్తం తదోవాచ గహీత్వా చరణౌ తతః ॥ ౩౧॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
భార్గవాద్య సమాయాతాన్యాజ్యానస్మాంస్తథాతురాన్ ।
త్యక్తుం నార్హసి సర్వజ్ఞ త్వద్ధితాస్తనయాన్హి నః ॥ ౩౨॥

గతే త్వయి తు మంత్రార్థం శైలూషేణ దురాత్మనా ।
త్వద్వేషమధురాలాపైర్వయం తేన ప్రవంచితాః ॥ ౩౩॥

అజ్ఞానకృతదోషేణ నైవ కుప్యతి శాంతిమాన్ ।
సర్వజ్ఞస్త్వం విజానాసి చిత్తం నః ప్రవణం త్వయి ॥ ౩౪॥

జ్ఞాత్వా నస్తపసా భావం త్యజ కోపం మహామతే ।
బ్రువంతి మునయః సర్వే క్షణకోపా హి సాధవః ॥ ౩౫॥

జలం స్వభావతః శీతం వహ్న్యాతపసమాగమాత్ ।
భవత్యుష్ణం వియోగాచ్చ శీతత్వమనుగచ్ఛతి ॥ ౩౬॥

క్రోధశ్చాండాలరూపో వై త్యక్తవ్యః సర్వథా బుధైః ।
తస్మాద్రోషం పరిత్యజ్య ప్రసాదం కురు సువ్రత ॥ ౩౭॥

యది న త్యజసి క్రోధం త్యజస్యస్మాన్సుదుఃఖితాన్ ।

త్వయా త్యక్తా మహాభాగ గమిష్యామో రసాతలం ॥ ౩౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ప్రహ్లాదస్య వచః శ్రుత్వా భార్గవో జ్ఞానచక్షుషా ।
విలోక్య సుమనా భూత్వా తానువాచ హసన్నివ ॥ ౩౯॥

న భేతవ్యం న గంతవ్యం దానవా వా రసాతలం ।
రక్షయిష్యామి వో యాజ్యాన్మంత్రైరవితథైః కిల ॥ ౪౦॥

హితం సత్యం బ్రవీమ్యద్య శృణుధ్వం తత్తు నిశ్చయం ।
వచనం మమ ధర్మజ్ఞాః శ్రుతం యద్ బ్రహ్మణః పురా ॥ ౪౧॥

అవశ్యంభావినో భావాః ప్రభవంతి శుభాశుభాః ।
దైవం న చాన్యథా కర్తుం క్షమః కోఽపి ధరాతలే ॥ ౪౨॥

అద్య మందబలా యూయం కాలయోగాదసంశయం ।
దేవైర్జితాః సకృచ్చాపి పాతాలం ప్రతిపత్స్యథ ॥ ౪౩॥

ప్రాప్తః పర్యాయకాలో వ ఇతి బ్రహ్మాభ్యభాషత ।
భుక్తం రాజ్యం భవద్భిశ్చ పూర్ణం సర్వం సమృద్ధిమత్ ॥ ౪౪॥

యుగాని దశ పూర్ణాని దేవానాక్రమ్య మూర్ధని ।
దైవయోగాచ్చ యుష్మాభిర్భుక్తం త్రైలోక్యమూర్జితం ॥ ౪౫॥

సావర్ణికే మనౌ రాజ్యం పునస్తత్తు భవిష్యతి ।
పౌత్రస్త్రైలోక్యవిజయీ రాజ్యం ప్రాప్స్యతి తే బలిః ॥ ౪౬॥

యదా వామనరూపేణ హృతం దేవేన విష్ణునా ।
తదైవ చ భవత్పౌత్రః ప్రోక్తో దేవేన జిష్ణునా ॥ ౪౭॥

హృతం యేన బలే రాజ్యం దేవవాంఛార్థసిద్ధయే ।
త్వమింద్రో భవితా చాగ్నే స్థితే సావర్ణికే మనౌ ॥ ౪౮॥

భార్గవ ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తో హరిణా పౌత్రస్తవ ప్రహ్లాద సాంప్రతం ।
అదృశ్యః సర్వభూతానాం గుప్తశ్చరతి భీతవత్ ॥ ౪౯॥

ఏకదా వాసవేనాసౌ బలిర్గర్దభరూపభాక్ ।
శూన్యే గృహే స్థితః కామం భయభీతః శతక్రతోః ॥ ౫౦॥

పృష్టశ్చ బహుధా తేన వాసవేన బలిస్తదా ।
కిమర్థం గార్దభం రూపం కృతవాందైత్యపుంగవ ॥ ౫౧॥

భోక్తా త్వం సర్వలోకస్య దైత్యానాం చ ప్రశాసితా ।
(న లజ్జా ఖరరూపేణ తవ రాక్షససత్తమ ।)॥

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దైత్యరాజో బలిస్తదా ॥ ౫౨॥

ప్రోవాచ వచనం శక్రం కోఽత్ర శోకః శతక్రతో |
యథా విష్ణుర్మహాతేజా మత్స్యకచ్ఛపతాం గతః || ౫౩||

తథాహం ఖరరూపేణ సంస్థితః కాలయోగతః |
యథా త్వం కమలే లీనః సంస్థితో బ్రహ్మహత్యయా || ౫౪||

పీడితశ్చ తథా హ్యద్య స్థితోఽహం ఖరరూపధృక్ |
దైవాధీనస్య కిం దుఃఖం కిం సుఖం పాకశాసన || ౫౫||

కాలః కరోతి వై నూనం యదిచ్ఛతి యథా తథా |
భార్గవ ఉవాచ |
ఇతి తౌ బలిదేవేశౌ కృత్వా సంవిదముత్తమాం || ౫౬||

ప్రబోధం ప్రాపతుః కామం యథాస్థానంచ జగ్మతుః |
ఇత్యేతత్తే సమాఖ్యాతా మయా దైవబలిష్ఠతా || ౫౭||

దైవాధీనం జగత్సర్వం సదేవాసురమానుషం || ౫౮||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే ప్రహ్లాదేన శుక్రకోపసాంత్వనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః || ౧౪||

౧౫ దేవీకథనేన దానవానాం రసాతలం ప్రతి గమనం

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా భార్గవస్య మహాత్మనః |
ప్రహ్లాదస్తు సుసంహృష్టో బభూవ నృపనందనః || ౧||

జ్ఞాత్వా దైవం బలిష్ఠంచ ప్రహ్లాదస్తానువాచ హ |
కృతేఽపి యుద్ధే న జయో భవిష్యతి కదాచన || ౨||

తదా తే జయినః ప్రోచుర్దానవా మదగర్వితాః |
సంగ్రామస్తు ప్రకర్తవ్యో దైవం కిం న విదామహే || ౩||

నిరుద్యమానాం దైవం హి ప్రధానమసురాధిప |
కేన దృష్టం క్వ వా దృష్టం కీదృశం కేన నిర్మితం || ౪||

తస్మాద్యుద్ధం కరిష్యామో బలమాస్థాయ సాంప్రతం |
భవాగ్రే దైత్యవర్య త్వం సర్వజ్ఞోఽసి మహామతే || ౫||

ఇత్యుక్తస్తైస్తదా రాజన్ ప్రహ్లాదః ప్రబలారిహా |
సేనానీశ్చ తదా భూత్వా దేవాన్యుద్ధే సమాహ్వయత్ || ౬||

తేఽపి తత్రాసురాందృష్ట్వా సంగ్రామే సముపస్థితాన్ |
సర్వే సంభృతసంభారా దేవాస్తాన్సమయోధయన్ || ౭||

సంగ్రామస్తు తదా ఘోరః శక్రప్రహ్లాదయోరభూత్ |
పూర్ణం వర్షశతం తత్ర మునీనాం విస్మయావహః || ౮||

వర్తమానే మహాయుద్ధే శుక్రేణ ప్రతిపాలితాః ।
జయమాపుస్తదా దైత్యాః ప్రహ్లాదప్రముఖా నృప ॥ ౯॥

తదైవేంద్రో గురోర్వాక్యాత్సర్వదుఃఖవినాశినీం ।
సస్మార మనసా దేవీం ముక్తిదాం పరమాం శివాం ॥ ౧౦॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
జయ దేవి మహామాయే శూలధారిణి చాంబికే ।
శంఖచక్రగదాపద్మఖడ్గహస్తేఽభయప్రదే ॥ ౧౧॥

నమస్తే భువనేశాని శక్తిదర్శననాయికే ।
దశతత్త్వాత్మికే మాతర్మహాబిందుస్వరూపిణి ॥ ౧౨॥

మహాకుండలినీరూపే సచ్చిదానందరూపిణి ।
ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యే తే నమో దీపశిఖాత్మికే ॥ ౧౩॥

పంచకోశాంతరగతే పుచ్ఛబ్రహ్మస్వరూపిణి ।
ఆనందకలికే మాతః సర్వోపనిషదర్చితే ॥ ౧౪॥

మాతః ప్రసీద సుముఖీ భవ హీనసత్త్వాం-
స్త్రాయస్వ నో జనని దైత్యపరాజితాన్ వై ।
త్వం దేవి నః శరణదా భువనే ప్రమాణా
శక్తాసి దుఃఖశమనేఽఖిలవీర్యయుక్తే ॥ ౧౫॥

ధ్యాయంతి యేఽపి సుఖినో నితరాం భవంతి
దుఃఖాన్వితావిగతశోకభయాస్తథాన్యే ।
మోక్షార్థినో విగతమానవిముక్తసంగాః
సంసారవారిధిజలం ప్రతరంతి సంతః ॥ ౧౬॥

త్వం దేవి విశ్వజనని ప్రథితప్రభావా
సంరక్షణార్థముదితార్తిహరప్రతాపా ।
సంహర్తుమేతదఖిలం కిల కాలరూపా
కో వేత్తి తేఽమ్బ చరితం నను మందబుద్ధిః ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మా హరశ్చ హరిదశ్వరథో హరిశ్చ
ఇంద్రో యమోఽథ వరుణోఽగ్నిసమీరణౌ చ ।
జ్ఞాతుం క్షమా న మునయోఽపి మహానుభావా
యస్యాః ప్రభావమతులం నిగమాగమాశ్చ ॥ ౧౮॥

ధన్యాస్త ఏవ తవ భక్తిపరా మహాంతః
సంసారదుఃఖరహితాః సుఖసింధుమగ్నాః ।
యే భక్తిభావరహితా న కదాపి దుఃఖా- ॥

మ్భోధిం జనిక్షయతరంగముమే తరంతి ॥ ౧౯॥

యే వీజ్యమానాః సితచామరైశ్చ

క్రీడంతి ధన్యాః శిబికాధిరూఢాః ।
తైః పూజితా త్వం కిల పూర్వదేహే
నానోపహారైరితి చింతయామి ॥ ౨౦॥

యే పూజ్యమానా వరవారణస్థా
విలాసినీవృందవిలాసయుక్తాః ।
సామంతకైశ్చోపనతైర్వ్రజంతి
మన్యే హి తైస్త్వం కిల పూజితాసి ॥ ౨౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా మఘవతా దేవీ విశ్వేశ్వరీ తదా ।
ప్రాదుర్బభూవ తరసా సింహారూఢా చతుర్భుజా ॥ ౨౨॥

శంఖచక్రగదాపద్మాన్బిభ్రతీ చారులోచనా ।
రక్తాంబరధరా దేవీ దివ్యమాల్యవిభూషణా ॥ ౨౩॥

తానువాచ సురాందేవీ ప్రసన్నవదనా గిరా ।
భయం త్యజంతు భో దేవాః శం విధాస్యే కిలాధునా ॥ ౨౪॥

ఇత్యుక్త్వా సా తదా దేవీ సింహారూఢాతిసుందరీ ।
జగామ తరసా తత్ర యత్ర దైత్యా మదాన్వితాః ॥ ౨౫॥

ప్రహ్లాదప్రముఖాః సర్వే దృష్ట్వా దేవీం పురఃస్థితాం ।
ఊచుః పరస్పరం భీతాః కిం కర్తవ్యమితస్తదా ॥ ౨౬॥

దేవం నారాయణం చాత్ర సంప్రాప్తా చండికా కిల ।
మహిషాంతకరీ నూనం చండముండవినాశినీ ॥ ౨౭॥

నిహనిష్యతి నః సర్వానంబికా నాత్ర సంశయః ।
వక్రదృష్ట్యా యయా పూర్వం నిహతౌ మధుకైటభౌ ॥ ౨౮॥

ఏవం చింతాతురాన్వీక్ష్య ప్రహ్లాదస్తానువాచ హ ।
యోద్ధవ్యం నాథ గంతవ్యం పలాయ్య దానవోత్తమాః ॥ ౨౯॥

నముచిస్తానువాచాథ పలాయనపరానిహ ।
హనిష్యతి జగన్మాతా రుషితా కిల హేతిభిః ॥ ౩౦॥

తథా కురు మహాభాగ యథా దుఃఖం న జాయతే ।
వ్రజామోఽద్యైవ పాతాలం తాం స్తుత్వా తదనుజ్ఞయా ॥ ౩౧॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
స్తౌమి దేవీం మహామాయాం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీం ।
సర్వేషాం జననీం శక్తిం భక్తానామభయంకరీం ॥ ౩౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా విష్ణుభక్తస్తు ప్రహ్లాదః పరమార్థవిత్ ।

తుష్టావ జగతాం ధాత్రీం కృతాంజలిపుటస్తదా ॥ ౩౩॥

మాలాసర్పవదాభాతి యస్యాం సర్వం చరాచరం ।
సర్వాధిష్ఠానరూపాయై తస్యై హ్రీంమూర్తయే నమః ॥ ౩౪॥

త్వత్తః సర్వమిదం విశ్వం స్థావరం జంగమం తథా ।
అన్యే నిమిత్తమాత్రాస్తే కర్తారస్తవ నిర్మితాః ॥ ౩౫॥

నమో దేవి మహామాయే సర్వేషాం జననీ స్మృతా ।
కో భేదస్తవ దేవేషు దైత్యేషు స్వకృతేషు చ ॥ ౩౬॥

మాతుః పుత్రేషు కో భేదోఽప్యశుభేషు శుభేషు చ ।
తథైవ దేవేష్వస్మాసు న కర్తవ్యస్త్వయాధునా ॥ ౩౭॥

యాదృశాస్తాదృశా మాతః సుతాస్తే దానవాః కిల ।
యతస్త్వం విశ్వజననీ పురాణేషు ప్రకీర్తితా ॥ ౩౮॥

తేఽపి స్వార్థపరా నూనం యథైవ వయమప్యుత ।
నాంతరం దైత్యసురయోర్భేదోఽయం మోహసంభవః ॥ ౩౯॥

ధనదారాదిభోగేషు వయం సక్తా దివానిశం ।
తథైవ దేవా దేవేశి కో భేదోఽసురదేవయోః ॥ ౪౦॥

తేఽపి కశ్యపదాయాదా వయం తత్సంభవాః కిల ।
కుతో విరోధసంభూతిర్జాతా మాతస్తవాధునా ॥ ౪౧॥

న తథా విహితం మాతస్త్వయి సర్వసముద్భవే ।
సామ్యత్వైవ త్వయా స్థాప్యా దేవేష్వస్మాసు చైవ హి ॥ ౪౨॥

గుణవ్యతికరాత్సర్వే సముత్పన్నాః సురాసురాః ।
గుణాన్వితా భవేయుస్తే కథం దేహభృతోఽమరాః ॥ ౪౩॥

కామః క్రోధశ్చ లోభశ్చ సర్వదేహేషు సంస్థితాః ।
వర్తంతే సర్వదా తస్మాత్ కోఽవిరోధీ భవేంచనః ॥ ౪౪॥

త్వయా మిథో విరోధోఽయం కల్పితః కిల కౌతుకాత్ ।
మన్యామహే విభేదేన నూనం యుద్ధదిదృక్షయా ॥ ౪౫॥

అన్యథా ఖలు భ్రాతౄణాం విరోధః కీదృశోఽనఘే ।
త్వం చేన్నేచ్ఛసి చాముండే వీక్షితుం కలహం కిల ॥ ౪౬॥

జానామి ధర్మం ధర్మజ్ఞే వేద్మి చాహం శతక్రతుం ।
తథాపి కలహోఽస్మాకం భోగార్థం దేవి సర్వదా ॥ ౪౭॥

ఏకః కోఽపి న శాస్తాస్తి సంసారే త్వాం వినాంబికే ।
స్పృహావతస్తు కః కర్తుం క్షమతే వచనం బుధః ॥ ౪౮॥

దేవాసురైరయం సింధుర్మథితః సమయే క్వచిత్ |
విష్ణునా విహితో భేదః సుధారత్నచ్ఛలేన వై || ౪౯||

త్వయాసౌ కల్పితః శౌరిః పాలకత్వే జగద్గురుః |
తేన లక్ష్మీః స్వయం లోభాద్ గృహీతామరసుందరీ || ౫౦||

ఐరావతస్తథేంద్రేణ పారిజాతోఽథ కామధుక్ |
ఉచ్చైఃశ్రవాః సురైః సర్వం గృహీతం వైష్ణవేచ్ఛయా || ౫౧||

అనయం తాదృశం కృత్వా జాతా దేవాస్తు సాధవః |
(అన్యాయినః సురా నూనం పశ్య త్వం ధర్మలక్షణం |)||

సంస్థాపితాః సురా నూనం విష్ణునా బహుమానినా || ౫౨||

నూనం దైత్యాః పరాభూవన్పశ్య త్వం ధర్మలక్షణం |
క్వ ధర్మః కీదృశో ధర్మః క్వ కార్యం క్వ చ సాధుతా || ౫౩||

కథయామి చ కస్యాగ్రే సిద్ధం మైమాంసికం మతం |
తార్కికా యుక్తివాదజ్ఞా విధిజ్ఞా వేదవాదకాః || ౫౪||

ఉక్తాః సకర్తృకం విశ్వం వివదంతే జడాత్మకాః |
కర్తా భవతి చేదస్మిన్సంసారే వితతే కిల || ౫౫||

విరోధః కీదృశస్తత్ర చైకకర్మణి వై మిథః |
వేదే నైకమతిః కస్మాచ్ఛాస్త్రేష్వపి తథా పునః || ౫౬||

నైకవాక్యం వచస్తేషామపి వేదవిదాం పునః |
యతః స్వార్థపరం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం || ౫౭||

నిఃస్పృహః కోఽపి సంసారే న భవేన్న భవిష్యతి |
శశినాథ గురోర్భార్యా హృతా జ్ఞాత్వా బలాదపి || ౫౮||

గౌతమస్య తథేంద్రేణ జానతా ధర్మనిశ్చయం |
గురుణానుజభార్యా చ భుక్తా గర్భవతీ బలాత్ || ౫౯||

శప్తో గర్భగతో బాలః కృతశ్చాంధస్తథా పునః |
విష్ణునా చ శిరశ్ఛిన్నం రాహోశ్చక్రేణ వై బలాత్ || ౬౦||

అపరాధం వినా కామం తదా సత్త్వవతాంబికే |
పౌత్రో ధర్మవతాం శూరః సత్యవ్రతపరాయణః || ౬౧||

యజ్వా దానపతిః శాంతః సర్వజ్ఞః సర్వపూజకః |
కృత్వాథ వామనం రూపం హరిణా ఛలవేదినా || ౬౨||

వంచితోఽసౌ బలిః సర్వం హృతం రాజ్యం పురా కిల |
తథాపి దేవాంధర్మస్థాన్ప్రవదంతి మనీషిణః || ౬౩||

వదంతి చాటువాదాంశ్చ ధర్మవాదాజ్జయం గతాః |
ఏవం జ్ఞాత్వా జగన్మాతర్యథేచ్ఛసి తథా కురు || ౬౪||

శరణా దానవాః సర్వే జహి వా రక్ష వా పునః |
శ్రీదేవ్యువాచ |
సర్వే గచ్ఛత పాతాలం తత్ర వాసం యథేప్సితం || ౬౫||

కురుధ్వం దానవాః సర్వే నిర్భయా గతమన్యవః |
కాలః ప్రతీక్ష్యో యుష్మాభిః కారణం స శుభేఽశుభే || ౬౬||

సునిర్వేదపరాణాం హి సుఖం సర్వత్ర సర్వదా |
త్రైలోక్యస్య చ రాజ్యేఽపి న సుఖం లోభచేతసాం || ౬౭||

కృతేఽపి న సుఖం పూర్ణం సస్పృహాణాం ఫలైరపి |
తస్మాత్త్యక్త్వా మహీమేతాం ప్రయాంత్వద్య మహీతలం || ౬౮||

మమాజ్ఞాం పురతః కృత్వా సర్వే విగతకల్మషాః |
వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దేవ్యాస్తథేత్యుక్త్వా రసాతలం || ౬౯||

ప్రణమ్య దానవాః సర్వే గతాః శక్త్యాభిరక్షితాః |
అంతర్దధే తతో దేవీ దేవాః స్వభువనం గతాః || ౭౦||

త్యక్త్వా వైరం స్థితాః సర్వే తే తదా దేవదానవాః |
ఏతదాఖ్యానమఖిలం యః శృణోతి వదత్యథ || ౭౧||

సర్వదుఃఖవినిర్ముక్తః ప్రయాతి పదముత్తమం || ౭౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం చతుర్థస్కంధే దేవీకథనేన దానవానాం రసాతలం ప్రతి గమనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః || ౧౫||

౧౬ హరేర్నానావతారవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
భృగుశాపాన్మునిశ్రేష్ఠ హరేరద్భుతకర్మణః |
అవతారాః కథం జాతాః కస్మిన్మన్వంతరే విభో || ౧||

విస్తరాద్వద ధర్మజ్ఞ అవతారకథా హరేః |
పాపనాశకరీం బ్రహ్మంఛ్రుతాం సర్వసుఖావహాం || ౨||

వ్యాస ఉవాచ |
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి అవతారాన్ హరేర్యథా |
యస్మిన్మన్వంతరే జాతా యుగే యస్మిన్నరాధిప || ౩||

యేన రూపేణ యత్కార్యం కృతం నారాయణేన వై |
తత్సర్వం నృప వక్ష్యామి సంక్షేపేణ తవాధునా || ౪||

ధర్మస్యైవావతారోఽభూచ్చాక్షుషే మనుసంభవే |
నరనారాయణౌ ధర్మపుత్రౌ ఖ్యాతౌ మహీతలే || ౫||

అథ వైవస్వతాఖ్యేఽస్మింద్వితీయే తు యుగే పునః |
దత్తాత్రేయావతారోఽత్రేః పుత్రత్వమగమద్ధరిః || ౬||

బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్రస్త్రయోఽమీ దేవసత్తమాః |
పుత్రత్వమగమందేవాస్తస్యాత్రేర్భార్యయా వృతాః || ౭||

అనసూయాత్రిపత్నీ చ సతీనాముత్తమా సతీ |
యయా సంప్రార్థితా దేవాః పుత్రత్వమగమంస్త్రయః || ౮||

బ్రహ్మాభూత్సోమరూపస్తు దత్తాత్రేయో హరిః స్వయం |
దుర్వాసా రుద్రరూపోఽసౌ పుత్రత్వం తే ప్రపేదిరే || ౯||

నృసింహస్యావతారస్తు దేవకార్యార్థసిద్ధయే |
చతుర్థే తు యుగే జాతో ద్విధారూపో మనోహరః || ౧౦||

హిరణ్యకశిపోః సమ్యగ్వధాయ భగవాన్ హరిః |
చక్రే రూపం నారసింహం దేవానాం విస్మయప్రదం || ౧౧||

బలేర్నియమనార్థాయ శ్రేష్ఠే త్రేతాయుగే తథా |
చకార రూపం భగవాన్ వామనం కశ్యపాన్మునేః || ౧౨||

ఛలయిత్వా మఖే భూపం రాజ్యం తస్య జహార హ |
పాతాలే స్థాపయామాస బలిం వామనరూపధృక్ || ౧౩||

యుగే చైకోనవింశేఽథ త్రేతాఖ్యే భగవాన్ హరిః |
జమదగ్నిసుతో జాతో రామో నామ మహాబలః || ౧౪||

క్షత్రియాంతకరః శ్రీమాన్సత్యవాదీ జితేంద్రియః |
దత్తవాన్మేదినీం కృత్స్నాం కశ్యపాయ మహాత్మనే || ౧౫||

యో వై పరశురామాఖ్యో హరేరద్భుతకర్మణః |
అవతారస్తు రాజేంద్ర కథితః పాపనాశనః || ౧౬||

త్రేతాయుగే రఘోర్వంశే రామో దశరథాత్మజః |
నరనారాయణాంశౌ ద్వౌ జాతౌ భువి మహాబలౌ || ౧౭||

అష్టావింశే యుగే శస్తౌ ద్వాపరేఽర్జునశౌరిణౌ |
ధరాభారావతారార్థం జాతౌ కృష్ణార్జునౌ భువి || ౧౮||

కృతవంతౌ మహాయుద్ధం కురుక్షేత్రేఽతిదారుణం |
ఏవం యుగే యుగే రాజన్నవతారా హరేః కిల || ౧౯||

భవంతి బహవః కామం ప్రకృతేరనురూపతః |
ప్రకృతేరఖిలం సర్వం వశమేతజ్జగత్త్రయం || ౨౦||

యథేచ్ఛతి తథైవేయం భ్రామయత్యనిశం జగత్ ।
పురుషస్య ప్రియార్థం సా రచయత్యఖిలం జగత్ ॥ ౨౧॥

సృష్ట్వా పురా హి భగవాంజగదేతచ్చరాచరం ।
సర్వాదిః సర్వగశ్చాసౌ దుర్జ్ఞేయః పరమోఽవ్యయః ॥ ౨౨॥

నిరాలంబో నిరాకారో నిఃస్పృహశ్చ పరాత్పరః ।
ఉపాధితస్త్రిధా భాతి యస్యాః సా ప్రకృతిః పరా ॥ ౨౩॥

ఉత్పత్తికాలయోగాత్సా భిన్నా భాతి శివా తదా ।
సా విశ్వం కురుతే కామం సా పాలయతి కామదా ॥ ౨౪॥

కల్పాంతే సంహరత్యేవ త్రిరూపా విశ్వమోహినీ ।
తయా యుక్తోఽసృజ ద్బ్రహ్మా విష్ణుః పాతి తయాన్వితః ॥ ౨౫॥

రుద్రః సంహరతే కామం తయా సమ్మిలితః శివః ।
సా చైవోత్పాద్య కాకుత్స్థం పురా వై నృపసత్తమం ॥ ౨౬॥

కుత్రచిత్స్థాపయామాస దానవానాం జయాయ చ ।
ఏవమస్మింశ్చ సంసారే సుఖదుఃఖాన్వితాః కిల ॥ ౨౭॥

భవంతి ప్రాణినః సర్వే విధితంత్రనియంత్రితాః ॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే హరేర్నానావతారవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ నారాయణవరదానం

జనమేజయ ఉవాచ ।
వారాంగనాస్త్వయాఖ్యాతా నరనారాయణాశ్రమే ।
ఏకం నారాయణం శాంతం కామయానా స్మరాతురాః ॥ ౧॥

శప్తుకామస్తదా జాతో మునిర్నారాయణశ్చ తాః ।
నివారితో నరేణాథ భ్రాత్రా ధర్మవిదా నృప ॥ ౨॥

కిం కృతం మునినా తేన వ్యసనే సముపస్థితే ।
తాభిః సంకల్పితేనాథ కామార్థాభిర్భృశం మునే ॥ ౩॥

శక్రేణోత్పాదితాభిశ్చ బహుప్రార్థనయా పునః ।
యాచితేన వివాహార్థం కిం కృతం తేన జిష్ణునా ॥ ౪॥

ఇత్యేతచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి చరితం తస్య మోక్షదం ।
నారాయణస్య మే బ్రూహి విస్తరేణ పితామహ ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి యథా తస్య మహాత్మనః ।
ధర్మపుత్రస్య ధర్మజ్ఞ విస్తరేణ వదామి తే ॥ ౬॥

శప్తుకామస్తు సన్దృష్టో నరేణాథ యదా హరిః ।
వారితోఽసౌ సమాశ్వాస్య మునిర్నారాయణస్తదా ॥ ౭॥

శాంతకోపస్తదోవాచ తాస్తపస్వీ మహామునిః ।
స్మితపూర్వమిదం వాక్యం మధురం ధర్మనందనః ॥ ౮॥

అస్మింజన్మని చార్వంగ్యః కృతసంకల్పవానహం ।
ఆవాభ్యాంచ న కర్తవ్యః సర్వథా దారసంగ్రహః ॥ ౯॥

తస్మాద్ గచ్ఛంతు త్రిదివం కృపాం కృత్వా మమోపరి ।
ధర్మజ్ఞా న ప్రకుర్వంతి వ్రతభంగం పరస్య వై ॥ ౧౦॥

శృంగారేఽస్మిన్ రసే నూనం స్థాయీభావో రతిః స్మృతః ।
కథం కరోమి సంబంధం తదభావే సులోచనాః ॥ ౧౧॥

కారణేన వినా కార్యం న భవేదితి నిశ్చయః ।
కవిభిః కథితం శాస్త్రే స్థాయీభావో రసః కిల ॥ ౧౨॥

ధన్యః సుచారుసర్వాంగః సభాగ్యోఽహం ధరాతలే ।
ప్రీతిపాత్రం యతో జాతో భవతీనామకృత్రిమం ॥ ౧౩॥

భవతీభిః కృపాం కృత్వా రక్షణీయం వ్రతం మమ ।
భవిష్యామి మహాభాగాః పతిరప్యన్యజన్మని ॥ ౧౪॥

అష్టావింశే విశాలాక్ష్యో ద్వాపరేఽస్మింధరాతలే ।
దేవానాం కార్యసిద్ధ్యర్థం ప్రభవిష్యామి సర్వథా ॥ ౧౫॥

తదా భవత్యో మద్దారాః ప్రాప్య జన్మ పృథక్పృథక్ ।
భూపతీనాం సుతా భూత్వా పలీభావం గమిష్యథ ॥ ౧౬॥

ఇత్యాశ్వాస్య హరిస్తాస్తు ప్రతిశ్రుత్య పరిగ్రహం ।
వ్యసర్జయత్స భగవాంజగ్ముశ్చ విగతజ్వరాః ॥ ౧౭॥

ఏవం విసర్జితాస్తేన గతాః స్వర్గం తదాంగనాః ।
శక్రాయ కథయామాసుః కారణం సకలం పునః ॥ ౧౮॥

ఆశ్రుత్య మఘవాంస్తాభ్యో వృత్తాంతం తస్య విస్తరాత్ ।
తుష్టావ తం మహాత్మానం నారీర్దృష్ట్వా తథోర్వశీః ॥ ౧౯॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
అహో ధైర్యం మునేః కామం తథైవ చ తపోబలం ।
యేనోర్వశ్యః స్వతపసా తాదృగ్రూపాః ప్రకల్పితాః ॥ ౨౦॥

ఇతి స్తుత్వా ప్రసన్నాత్మా బభూవ సురరాట్ తతః ।
నారాయణోఽపి ధర్మాత్మా తపస్యభిరతోఽభవత్ ॥ ౨౧॥

ఇత్యేతత్సర్వమాఖ్యాతం మునేర్వృత్తాంతమద్భుతం ।

నారాయణస్య సకలం నరస్య చ మహామునేః ॥ ౨౨॥

తౌ హి కృష్ణార్జునౌ వీరౌ భూభారహరణాయ చ ।
జాతౌ తౌ భరతశ్రేష్ఠ భృగోః శాపవశాదిహ ॥ ౨౩॥

రాజోవాచ ।
కృష్ణావతారచరితం విస్తరేణ వదస్వ మే ।
సందేహో మమ చిత్తేఽస్తి తం నివారయ మానద ॥ ౨౪॥

యయోః పుత్రత్వమాపన్నో హర్యనంతౌ మహాబలౌ ।
దేవకీవసుదేవౌ తౌ దుఃఖభాజౌ కథం మునే ॥ ౨౫॥

కంసేన నిగడే బద్ధౌ పీడితౌ బహువత్సరాన్ ।
యయోః పుత్రో హరిః సాక్షాత్తపసా తోషితోఽభవత్ ॥ ౨౬॥

జాతోఽసౌ మథురాయాం తు గోకులే స కథం గతః ।
కంసం హత్వా ద్వారవత్యాం నివాసం కృతవాన్కథం ॥ ౨౭॥

పిత్రాదిసేవితం దేశం సమృద్ధం పావనం కిల ।
త్యక్త్వా దేశాంతరేఽనార్యే గతవాన్స కథం హరిః ॥ ౨౮॥

కులంచ ద్విజశాపేన కథముత్సాదితం హరేః ।
భారావతారణం కృత్వా వాసుదేవః సనాతనః ॥ ౨౯॥

దేహం ముమోచ తరసా జగామ చ దివం హరిః ।
పాపిష్ఠానాంచ భారేణ వ్యాకులాభూచ్చ మేదినీ ॥ ౩౦॥

తే హతా వాసుదేవేన పార్థేనామితకర్మణా ।
లుంఠితా యైర్హరేః పత్న్యస్తే కథం న నిపాతితాః ॥ ౩౧॥

భీష్మో ద్రోణస్తథా కర్ణో బాహ్లికోఽప్యథ పార్థివః ।
వైరాటోఽథ వికర్ణశ్చ ధృష్టద్యుమ్నశ్చ పార్థివః ॥ ౩౨॥

సోమదత్తాదయః సర్వే నిహతాః సమరే నృపాః ।
తేషాముత్తారితో భారశ్చౌరాణాం న హృతః కథం ॥ ౩౩॥

కృష్ణపత్న్యః కథం దుఃఖం ప్రాప్తాః ప్రాంతే పతివ్రతాః ।
సందేహోఽయం మునిశ్రేష్ఠ చిత్తే మే పరివర్తతే ॥ ౩౪॥

వసుదేవస్తు ధర్మాత్మా పుత్రదుఃఖేన తాపితః ।
త్యక్తవాన్స కథం ప్రాణానపమృత్యుం జగామ హ ॥ ౩౫॥

పాండవా ధర్మసంయుక్తాః కృష్ణే చ నిరతాః సదా ।
తే కథం దుఃఖభోక్తారో హ్యభవన్మునిసత్తమ ॥ ౩౬॥

ద్రౌపదీ చ మహాభాగా కథం దుఃఖస్య భాగినీ ।
వేదీమధ్యాచ్చ సంజాతా లక్ష్మ్యంశసంభవా కిల ॥ ౩౭॥

సభాయాం సా సమానీతా రజోదోషసమన్వితా ।
బాలా దుఃశాసనేనాథ కేశగ్రహణకర్శితా ॥ ౩౮॥

పీడితా సింధురాజ్ఞాథ వనమధ్యగతా సతీ ।
తథైవ కీచకేనాపి పీడితా రుదతీ భృశం ॥ ౩౯॥

పుత్రాః పంచైవ తస్యాస్తు నిహతా ద్రౌణినా గృహే ।
సుభద్రాయాః సుతో యుద్ధే బాల ఏవ నిపాతితః ॥ ౪౦॥

తథా చ దేవకీపుత్రా షట్ కంసేన నిషూదితాః ।
సమర్థేనాపి హరిణా దైవం న కృతమన్యథా । ౪౧॥

యాదవానాం తథా శాపః ప్రభాసే నిధనం పునః ।
కులక్షయస్తథా తీవ్రస్తత్పత్నీనాంచ లుంఠనం ॥ ౪౨॥

విష్ణునా చేశ్వరేణాపి సాక్షాన్నారాయణేన చ ।
ఉగ్రసేనస్య సేవా వై దాసవత్సతతం కృతా ॥ ౪౩॥

సందేహోఽయం మహాభాగ తత్ర నారాయణే మునౌ ।
సర్వజంతుసమానత్వం వ్యవహారే నిరంతరం ॥ ౪౪॥

హర్షశోకాదయో భావాః సర్వేషాం సదృశాః కథం ।
ఈశ్వరస్య హరేర్జ్ఞాతా కథమప్యన్యథా గతిః ॥ ౪౫॥

తస్మాద్విస్తరతో బ్రూహి కృష్ణస్య చరితం మహత్ ।
అలౌకికేన హరిణా కృతం కర్మ మహీతలే ॥ ౪౬॥

హతా ఆయుఃక్షయే దైత్యాః క్లేశేన మహతా పునః ।
క్వైశ్వర్యశక్తిః ప్రథితా హరిణా మునిసత్తమ ॥ ౪౭॥

రుక్మిణీహరణే నూనం గృహీత్వాథ పలాయనం ।
కృతం హి వాసుదేవేన చౌరవచ్చరితం తదా ॥ ౪౮॥

మథురామండలం త్యక్త్వా సమృద్ధం కులసమ్మతం ।
జరాసంధభయాత్తేన ద్వారకాగమనం కృతం ॥ ౪౯॥

తదా కేనాపి న జ్ఞాతో భగవాన్హరిరీశ్వరః ।
కించిత్ప్రబ్రూహి మే బ్రహ్మన్ కారణం వ్రజగోపనం ॥ ౫౦॥

ఏతే చాన్యే చ బహవః సందేహా వాసవీసుత ।
నాశయాద్య మహాభాగ సర్వజ్ఞోఽసి ద్విజోత్తమ ॥ ౫౧॥

గోప్యస్తథైకః సందేహో హృదయాన్న నివర్తతే ।
పాంచాల్యాః పంచభర్తృత్వం లోకే కిం న జుగుప్సితం ॥ ౫౨॥

సదాచారం ప్రమాణం హి ప్రవదంతి మనీషిణః ।
పశుధర్మః కథం తైస్తు సమర్థైరపి సంశ్రితః ॥ ౫౩॥

భీష్మేణాపి కృతం కిం వా దేవరూపేణ భూతలే |
గోలకౌ తౌ సముత్పాద్య యత్తు వంశస్య రక్షణం || ౫౪||

ధిగ్ధర్మనిర్ణయః కామం మునిభిః పరిదర్శితః |
యేన కేనాప్యుపాయేన పుత్రోత్పాదనలక్షణః || ౫౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం చతుర్థస్కంధే సురాంగనానాం ప్రతి నారాయణవరదానం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౧౭||

౧౮ బ్రహ్మాణం ప్రతి విష్ణువాక్యం

వ్యాస ఉవాచ |
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి కృష్ణస్య చరితం మహత్ |
అవతారకారణం చైవ దేవ్యాశ్చరితమద్భుతం || ౧||

ధరైకదా భరాక్రాంతా రుదతీ చాతికర్శితా |
గోరూపధారిణీ దీనా భీతాగచ్ఛత్త్రివిష్టపం || ౨||

పృష్టా శక్రేణ కిం తేఽద్య వర్తతే భయమిత్యథ |
కేన వై పీడితాసి త్వం కిం తే దుఃఖం వసుంధరే || ౩||

తచ్ఛ్రుత్వేలా తదోవాచ శృణు దేవేశ మేఽఖిలం |
దుఃఖం పృచ్ఛసి యత్త్వం మే భారాక్రాంతోఽస్మి మానద || ౪||

జరాసంధో మహాపాపీ మాగధేషు పతిర్మమ |
శిశుపాలస్తథా చైద్యః కాశిరాజః ప్రతాపవాన్ || ౫||

రుక్మీ చ బలవాన్కంసో నరకశ్చ మహాబలః |
శాల్వః సౌభపతిః క్రూరః కేశీ ధేనుకవత్సకౌ || ౬||

సర్వే ధర్మవిహీనాశ్చ పరస్పరవిరోధినః |
పాపాచారా మదోన్మత్తాః కాలరూపాశ్చ పార్థివాః || ౭||

తైరహం పీడితా శక్ర భారాక్రాంతాక్షమా విభో |
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి చింతా మే మహతీ స్థితా || ౮||

పీడితాహం వరాహేణ విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా |
శక్ర జానీహి హరిణా దుఃఖాద్దుఃఖతరం గతా || ౯||

యతోఽహం దుష్టదైత్యేన కశ్యపస్యాత్మజేన వై |
హృతాహం హిరణ్యాక్షేణ మగ్నా తస్మిన్మహార్ణవే || ౧౦||

తదా సూకరరూపేణ విష్ణునా నిహతోఽప్యసౌ |
ఉద్ధృతాహం వరాహేణ స్థాపితా హి స్థిరా కృతా || ౧౧||

నోచేద్రసాతలే స్వస్థా స్థితా స్యాం సుఖశాయినీ |
న శక్తాస్మ్యద్య దేవేశ భారం వోఢుం దురాత్మనాం || ౧౨||

అగ్రే దుష్టః సమాయాతి హ్యష్టావింశస్తథా కలిః |
తదాహం పీడితా శక్ర గంతాస్మ్యాశు రసాతలం || ౧౩||

తస్మాత్త్వం దేవదేవేశ దుఃఖరూపార్ణవస్య చ |
పారదో భవ భారం మే హర పాదౌ నమామి తే || ౧౪||

ఇంద్ర ఉవాచ |
ఇలే కిం తే కరోమ్యద్య బ్రహ్మాణం శరణం వ్రజ |
అహం తత్రాగమిష్యామి స తే దుఃఖం హరిష్యతి || ౧౫||

తచ్ఛ్రుత్వా త్వరితా పృథ్వీ బ్రహ్మలోకం గతా తదా |
శక్రోఽపి పృష్ఠతః ప్రాప్తః సర్వదేవపురఃసరః || ౧౬||

సురభీమాగతాం తత్ర దృష్ట్వోవాచ ప్రజాపతిః |
మహీం జ్ఞాత్వా మహారాజ ధ్యానేన సముపస్థితాం || ౧౭||

కస్మాద్రుదసి కల్యాణి కిం తే దుఃఖం వదాధునా |
పీడితాసి చ కేన త్వం పాపాచారేణ భూర్వద || ౧౮||

ధరోవాచ |
కలిరాయాతి దుష్టోఽయం బిభేమి తద్భయాదహం |
పాపాచారాః ప్రజాస్తత్ర భవిష్యంతి జగత్పతే || ౧౯||

రాజానశ్చ దురాచారాః పరస్పరవిరోధినః |
చౌరకర్మరతాః సర్వే రాక్షసాః పూర్ణవైరిణః || ౨౦||

తాన్హత్వా నృపతీన్భారం హర మేఽద్య పితామహ |
పీడితాస్మి మహారాజ సైన్యభారేణ భూభృతాం || ౨౧||

బ్రహ్మోవాచ |
నాహం శక్తస్తథా దేవి భారావతరణే తవ |
గచ్ఛావః సదనం విష్ణోర్దేవదేవస్య చక్రిణః || ౨౨||

స తే భారాపనోదం వై కరిష్యతి జనార్దనః |
పూర్వం మయాపి తే కార్యం చింతితం సువిచార్య చ || ౨౩||

తత్ర గచ్ఛ సురశ్రేష్ఠ యత్ర దేవో జనార్దనః |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా వేదకర్తాసౌ పురస్కృత్య సురాంశ్చ గాం || ౨౪||

జగామ విష్ణుసదనం హంసారూఢశ్చతుర్ముఖః |
తుష్టావ వేదవాక్యైశ్చ భక్తిప్రవణమానసః || ౨౫||

బ్రహ్మోవాచ |
సహస్రశీర్షాస్త్వమసి సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ |
త్వం వేదపురుషః పూర్వం దేవదేవః సనాతనః || ౨౬||

భూతపూర్వం భవిష్యచ్చ వర్తమానం చ యద్విభో |
అమరత్వం త్వయా దత్తమస్మాకం చ రమాపతే || ౨౭||

ఏతావాన్మహిమా తేఽస్తి కో న వేత్తి జగత్త్రయే |
త్వం కర్తాప్యవితా హంతా త్వం సర్వగతిరీశ్వరః || ౨౮||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతీడితః ప్రభుర్విష్ణుః ప్రసన్నో గరుడధ్వజః |
దర్శనంచ దదౌ తేభ్యో బ్రహ్మాదిభ్యోఽమలాశయః || ౨౯||

పప్రచ్ఛ స్వాగతం దేవాన్ప్రసన్నవదనో హరిః |
తతస్త్వాగమనే తేషాం కారణంచ సవిస్తరం || ౩౦||

తమువాచాబ్జజో నత్వా ధరాదుఃఖంచ సంస్మరన్ |
భారావతరణం విష్ణో కర్తవ్యం తే జనార్దన || ౩౧||

భువి ధృత్వావతారం త్వం ద్వాపరాంతే సమాగతే |
హత్వా దుష్టాన్నృపానుర్వ్యా హర భారం దయానిధే || ౩౨||

విష్ణురువాచ |
నాహం స్వతంత్ర ఏవాత్ర న బ్రహ్మా న శివస్తథా |
నేంద్రోఽగ్నిర్న యమస్త్వష్టా న సూర్యో వరుణస్తథా || ౩౩||

యోగమాయావశే సర్వమిదం స్థావరజంగమం |
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం గ్రథితం గుణసూత్రతః || ౩౪||

యథా సా స్వేచ్ఛయా పూర్వం కర్తుమిచ్ఛతి సువ్రత |
తథా కరోతి సుహితా వయం సర్వేఽపి తద్వశాః || ౩౫||

యద్యహం స్యాం స్వతంత్రో వై చింతయంతు ధియా కిల |
కుతోఽభవం మత్స్యవపుః కచ్ఛపో వా మహార్ణవే || ౩౬||

తిర్యగ్యోనిషు కో భోగః కా కీర్తిః కిం సుఖం పునః |
కిం పుణ్యం కిం ఫలం తత్ర క్షుద్రయోనిగతస్య మే || ౩౭||

కోలో వాథ నృసింహో వా వామనో వాభవం కుతః |
జమదగ్నిసుతః కస్మాత్సంభవేయం పితామహ || ౩౮||

నృశంసం వా కథం కర్మ కృతవానస్మి భూతలే |
క్షతజైస్తు హ్రదాన్సర్వాన్పూరయేయం కథం పునః || ౩౯||

తత్కథం జమదగ్నేశ్చ పుత్రో భూత్వా ద్విజోత్తమః |
క్షత్రియాన్హతవానాజౌ నిర్దయో గర్భగానపి || ౪౦||

రామో భూత్వాథ దేవేంద్ర ప్రావిశద్దండకం వనం |
పదాతిశ్చీరవాసాశ్చ జటావల్కలవాన్పునః || ౪౧||

అసహాయో హ్యపాథేయో భీషణే నిర్జనే వనే ।
కుర్వన్నాఖేటకం తత్ర వ్యచరం విగతత్రపః ॥ ౪౨॥

న జ్ఞాతవాన్మృగం హైమం మాయయా పిహితస్తదా ।
ఉటజే జానకీం త్యక్త్వా నిర్గతస్తత్పదానుగః ॥ ౪౩॥

లక్ష్మణోఽపి చ తాం త్యక్త్వా నిర్గతో మత్పదానుగః ।
వారితోఽపి మయాత్యర్థం మోహితః ప్రాకృతైర్గుణైః ॥ ౪౪॥

భిక్షురూపం తతః కృత్వా రావణః కపటాకృతిః ।
జహార తరసా రక్షో జానకీం శోకకర్శితాం ॥ ౪౫॥

దుఃఖార్తేన మయా తత్ర రుదితంచ వనే వనే ।
సుగ్రీవేణ చ మిత్రత్వం కృతం కార్యవశాన్మయా ॥ ౪౬॥

అన్యాయేన హతో వాలీ శాపాచ్చైవ నివారితః ।
సహాయాన్వానరాన్ కృత్వా లంకాయాం చలితః పునః ॥ ౪౭॥

బద్ధోఽహం నాగపాశైశ్చ లక్ష్మణశ్చ మమానుజః ।
విసంజ్ఞౌ పతితౌ దృష్ట్వా వానరా విస్మయం గతాః ॥ ౪౮॥

గరుడేన తదాఽఽగత్య మోచితౌ భ్రాతరౌ కిల ।
చింతా మే మహతీ జాతా దైవం కిం వా కరిష్యతి ॥ ౪౯॥

హృతం రాజ్యం వనే వాసో మృతస్తాతః ప్రియా హృతా ।
యుద్ధం కష్టం దదాత్యేవమగ్రే కిం వా కరిష్యతి ॥ ౫౦॥

ప్రథమం తు మహద్దుఃఖమరాజ్యస్య వనాశ్రయం ।
రాజపుత్ర్యాన్వితస్యైవ ధనహీనస్య మే సురాః ॥ ౫౧॥

వరాటికాపి పిత్రా మే న దత్తా వననిర్గమే ।
పదాతిరసహాయోఽహం ధనహీనశ్చ నిర్గతః ॥ ౫౨॥

చతుర్దశైవ వర్షాణి నీతాని చ తదా మయా ।
క్షాత్రం ధర్మం పరిత్యజ్య వ్యాధవృత్త్యా మహావనే ॥ ౫౩॥

దైవాద్యుద్ధే జయః ప్రాప్తో నిహతోఽసౌ మహాసురః ।
ఆనీతా చ పునః సీతా ప్రాప్తాయోధ్యా మయా తథా ॥ ౫౪॥

వర్షాణి కతిచిత్తత్ర సుఖం సంసారసంభవం ।
ప్రాప్తం రాజ్యంచ సంపూర్ణం కోసలానధితిష్ఠతా ॥ ౫౫॥

పురైవం వర్తమానేన ప్రాప్తరాజ్యేన వై తదా ।
లోకాపవాదభీతేన త్యక్తా సీతా వనే మయా ॥ ౫౬॥

కాంతావిరహజం దుఃఖం పునః ప్రాప్తం దురాసదం ।
పాతాలం సా గతా పశ్చాద్ధరాం భిత్త్వా ధరాత్మజా ॥ ౫౭॥

ఏవం రామావతారేఽపి దుఃఖం ప్రాప్తం నిరంతరం ।
పరతంత్రేణ మే నూనం స్వతంత్రః కో భవేత్తదా ॥ ౫౮॥

పశ్చాత్కాలవశాత్ప్రాప్తః స్వర్గో మే భ్రాతృభిః సహ ।
పరతంత్రస్య కా వార్తా వక్తవ్యా విబుధేన వై ॥ ౫౯॥

పరతంత్రోఽత్మ్యహం నూనం పద్మయోనే నిశామయ ।
తథా త్వమపి రుద్రశ్చ సర్వే చాన్యే సురోత్తమాః ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే బ్రహ్మాణం ప్రతి విష్ణువాక్యం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮॥

౧౯ దేవాన్ ప్రతి దేవీవాక్యవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా భగవాన్విష్ణుః పునరాహ ప్రజాపతిం ।
యన్మాయామోహితః సర్వస్తత్త్వం జానాతి నో జనః ॥ ౧॥

వయం మాయావృతాః కామం న స్మరామో జగద్గురుం ।
పరమం పురుషం శాంతం సచ్చిదానందమవ్యయం ॥ ౨॥

అహం విష్ణురహం బ్రహ్మా శివోఽహమితి మోహితాః ।
న జానీమో వయం ధాతః పరం వస్తు సనాతనం ॥ ౩॥

యన్మాయామోహితశ్చాహం సదా వర్తే పరాత్మనః ।
పరవాందారుపాంచాలీ మాయికస్య యథా వశే ॥ ౪॥

భవతాపి తథా దృష్టా విభూతిస్తస్య చాద్భుతా ।
కల్పాదౌ భవయుక్తేన మయాపి చ సుధార్ణవే ॥ ౫॥

మణిద్వీపేఽథ మందారవిటపే రాసమండలే ।
సమాజే తత్ర సా దృష్టా శ్రుతా న వచసాపి చ ॥ ౬॥

తస్మాత్తాం పరమాం శక్తిం స్మరంత్వద్య సురాః శివాం ।
సర్వకామప్రదాం మాయామాద్యాం శక్తిం పరాత్మనః ॥ ౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా హరిణా దేవా బ్రహ్మాద్యా భువనేశ్వరీం ।
సస్మరుర్మనసా దేవీం యోగమాయాం సనాతనీం ॥ ౮॥

స్మృతమాత్రా తదా దేవీ ప్రత్యక్షం దర్శనం దదౌ ।
పాశాంకుశవరాభీతిధరా దేవీ జపారుణా ।
దృష్ట్వా ప్రముదితా దేవాస్తుష్టువుస్తాం సుదర్శనాం ॥ ౯॥

దేవా ఊచుః ।
ఊర్ణనాభాద్యథా తంతుర్విస్ఫులింగా విభావసోః ।

తథా జగద్యదేతస్యా నిర్గతం తాం నతా వయం ॥ ౧౦॥

యన్మాయాశక్తిసఙ్క్లృప్తం జగత్సర్వం చరాచరం ।
తాం చితం భువనాధీశాం స్మరామః కరుణార్ణవాం ॥ ౧౧॥

యదజ్ఞానాద్భవోత్పత్తిర్యజ్జ్ఞానాద్భవనాశనం ।
సంవిద్రూపాం చ తాం దేవీం స్మరామః సా ప్రచోదయాత్ ॥ ౧౨॥

మహాలక్ష్మ్యై చ విద్మహే సర్వశక్త్యై చ ధీమహి ।
తన్నో దేవీ ప్రచోదయాత్ ॥ ౧౩॥

మాతర్నతాః స్మ భువనార్తిహరే ప్రసీద
శంతో విధేహి కురు కార్యమిదం దయార్ద్రే ।
భారం హరస్వ వినిహత్య సురారివర్గం
మహ్యా మహేశ్వరి సతాం కురు శం భవాని ॥ ౧౪॥

యద్యంబుజాక్షి దయసే న సురాన్కదాచిత్
కిం తే క్షమా రణముఖేఽసిశరైః ప్రహర్తుం ।
ఏతత్త్వయైవ గదితం నను యక్షరూపం
ధృత్వా తృణం దహ హుతాశ పదాభిలాషైః ॥ ౧౫॥

కంసః కుజోఽథ యవనేంద్రసుతశ్చ కేశీ
బార్హద్రథో బకబకీఖరశాల్వముఖ్యాః ।
యేఽన్యే తథా నృపతయో భువి సంతి తాంస్త్వం
హత్వా హరస్వ జగతో భరమాశు మాతః ॥ ౧౬॥

యే విష్ణునా న నిహతాః కిల శంకరేణ
యే వా విగృహ్య జలజాక్షి పురందరేణ ।
తే తే ముఖం సుఖకరం సుసమీక్షమాణాః
సంఖ్యే శరైర్వినిహతా నిజలీలయా తే ॥ ౧౭॥

శక్తిం వినా హరిహరప్రముఖాః సురాశ్చ ॥

నైవేశ్వరా విచలితుం తవ దేవదేవి ।
కిం ధారణావిరహితః ప్రభురప్యనంతో
ధర్తుం ధరాంచ రజనీశకలావతంసే ॥ ౧౮॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
వాచా వినా విధిరలం భవతీహ విశ్వం
కర్తుం హరిః కిము రమారహితోఽథ పాతుం ।
సంహర్తుమీశ ఉమయోజ్ఝిత ఈశ్వరః కిం
తే తాభిరేవ సహితాః ప్రభవః ప్రజేశాః ॥ ౧౯॥

విష్ణురువాచ ।
కర్తుం ప్రభుర్న ద్రుహిణో న కదాచనాహం
నాపీశ్వరస్తవ కలారహితస్త్రిలోక్యాః ।

కర్తుం ప్రభుత్వమనఘేఽత్ర తథా విహర్తుం
త్వం వై సమస్తవిభవేశ్వరి భాసి నూనం ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ తానాహ విబుధేశ్వరాన్ ।
కిం తత్కార్యం వదంత్వద్య కరోమి విగతజ్వరాః ॥ ౨౧॥

అసాధ్యమపి లోకేఽస్మింస్తత్కరోమి సురేప్సితం ।
శంసంతు భవతాం దుఃఖం ధరాయాశ్చ సురోత్తమాః ॥ ౨౨॥

దేవా ఊచుః ।
వసుధేయం భరాక్రాంతా సంప్రాప్తా విబుధాన్ప్రతి ।
రుదతీ వేపమానా చ పీడితా దుష్టభూభుజైః ॥ ౨౩॥

భారాపహరణం చాస్యాః కర్తవ్యం భువనేశ్వరి ।
దేవానామీప్సితం కార్యమేతదేవాధునా శివే ॥ ౨౪॥

ఘాతితస్తు పురా మాతస్త్వయా మహిషరూపభృత్ ।
దానవోఽతిబలాక్రాంతస్తత్సహాయాశ్చ కోటిశః ॥ ౨౫॥

తథా శుంభో నిశుంభశ్చ రక్తబీజస్తథాపరః ।
చండముండౌ మహావీర్యౌ తథైవ ధూమ్రలోచనః ॥ ౨౬॥

దుర్ముఖో దుఃసహశ్చైవ కరాలశ్చాతి వీర్యవాన్ ।
అన్యే చ బహవః క్రూరాస్త్వయైవ చ నిపాతితాః ॥ ౨౭॥

తథైవ చ సురారీంశ్చ జహి సర్వాన్మహీశ్వరాన్ ।
(భారం హర ధరాయాశ్చ దుర్ధరం దుష్టభూభుజాం ।)॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా సా తదా దేవీ దేవానాహాంబికా శివా ॥ ౨౮॥

సంప్రహస్యాసితాపాంగీ మేఘగంభీరయా గిరా ।
శ్రీదేవ్యువాచ ।
మయేదం చింతితం పూర్వమంశావతరణం సురాః ॥ ౨౯॥

భారావతరణం చైవ యథా స్యాద్దుష్టభూభుజాం ।
మయా సర్వే నిహంతవ్యా దైత్యేశా యే మహీభుజః ॥ ౩౦॥

మాగధాద్యా మహాభాగాః స్వశక్త్యా మందతేజసః ।
భవద్భిరపి స్వైరంశైరవతీర్య ధరాతలే ॥ ౩౧॥

మచ్ఛక్తియుక్తైః కర్తవ్యం భారావతరణం సురాః ।
కశ్యపో భార్యయా సార్ధం దివిజానాం ప్రజాపతిః ॥ ౩౨॥

యాదవానాం కులే పూర్వం భవితాఽఽనకదుందుభిః ।
తథైవ భృగుశాపాద్వై భగవాన్విష్ణురవ్యయః ॥ ౩౩॥

అంశేన భవితా తత్ర వసుదేవసుతో హరిః ।
తదాహం ప్రభవిష్యామి యశోదాయాం చ గోకులే ॥ ౩౪॥

కార్యం సర్వం కరిష్యామి సురాణాం సురసత్తమాః ।
కారాగారే గతం విష్ణుం ప్రాపయిష్యామి గోకులే ॥ ౩౫॥

శేషం చ దేవకీగర్భాత్ప్రాపయిష్యామి రోహిణీం ।
మచ్ఛక్త్యోపచితౌ తౌ చ కర్తారౌ దుష్టసంక్షయం ॥ ౩౬॥

దుష్టానాం భూభుజాం కామం ద్వాపరాంతే సునిశ్చితం ।
ఇంద్రాంశోఽప్యర్జునః సాక్షాత్కరిష్యతి బలక్షయం ॥ ౩౭॥

ధర్మాంశోఽపి మహారాజో భవిష్యతి యుధిష్ఠిరః ।
వాయ్వంశో భీమసేనశ్చాశ్విన్యంశౌ చ యమావపి ॥ ౩౮॥

వసోరంశోఽథ గాంగేయః కరిష్యతి బలక్షయం ।
వ్రజంతు చ భవంతోఽద్య ధరా భవతు సుస్థిరా ॥ ౩౯॥

భారావతరణం నూనం కరిష్యామి సురోత్తమాః ।
కృత్వా నిమిత్తమాత్రాంస్తాన్స్వశక్త్యాహం న సంశయః ॥ ౪౦॥

కురుక్షేత్రే కరిష్యామి క్షత్రియాణాం చ సంక్షయం ।
అసూయేర్ష్యా మతిస్తృష్ణా మమతాభిమతా స్పృహా ॥ ౪౧॥

జిగీషా మదనో మోహో దోషైర్నక్ష్యంతి యాదవాః ।
బ్రాహ్మణస్య చ శాపేన వంశనాశో భవిష్యతి ॥ ౪౨॥

భగవానపి శాపేన త్యక్ష్యత్యేతత్కలేవరం ।
భవంతోఽపి నిజాంగైశ్చ సహాయాః శార్ఙ్గధన్వనః ॥ ౪౩॥

ప్రభవంతు సనారీకా మథురాయాం చ గోకులే ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ యోగమాయా పరాత్మనః ॥ ౪౪॥

సధరా వై సురాః సర్వే జగ్ముః స్వాన్యాలయాని చ ।
ధరాపి సుస్థిరా జాతా తస్యా వాక్యేన తోషితా ॥ ౪౫॥

ఓషధీవీరుధోపేతా బభూవ జనమేజయ ।
ప్రజాశ్చ సుఖినో జాతా ద్విజాశ్చాపుర్మహోదయం ।
సంతుష్టా మునయః సర్వే బభూబుర్ధర్మతత్పరాః ॥ ౪౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే దేవాన్ ప్రతి దేవీవాక్యవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ కృష్ణావతారకథోపక్రమవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।

శృణ భారత వక్ష్యామి భారావతరణం తథా ।
కురుక్షేత్రే ప్రభాసే చ క్షపితం యోగమాయయా ॥ ౧॥

యదువంశే సముత్పత్తిర్విష్ణోరమితతేజసః ।
భృగుశాపప్రతాపేన మహామాయాబలేన చ ॥ ౨॥

క్షితిభారసముత్తారనిమిత్తమితి మే మతిః ।
మాయయా విహితో యోగో విష్ణోర్జన్మ ధరాతలే ॥ ౩॥

కిం చిత్రం నృప దేవీ సా బ్రహ్మావిష్ణుసురానపి ।
నర్తయత్యనిశం మాయా త్రిగుణానపరాన్కిము ॥ ౪॥

గర్భవాసోద్భవం దుఃఖం విణ్మూత్రస్నాయుసంయుతం ।
విష్ణోరాపాదితం సమ్యగ్యయా విగతలీలయా ॥ ౫॥

పురా రామావతారేఽపి నిర్జరా వానరాః కృతాః ।
విదితం తే యథా విష్ణుర్దుఃఖపాశేన మోహితః ॥ ౬॥

అహం మమేతి పాశేన సుదృఢేన నరాధిప ।
యోగినో ముక్తసంగాశ్చ భుక్తికామా ముముక్షవః ॥ ౭॥

తామేవ సముపాసంతే దేవీం విశ్వేశ్వరీం శివాం ।
యద్భక్తిలేశలేశాంశలేశలేశలవాంశకం ॥ ౮॥

లబ్ధ్వా ముక్తో భవేజ్జంతుస్తాం న సేవేత కో జనః ।
భువనేశీత్యేవ వక్త్రే దదాతి భువనత్రయం ॥ ౯॥

మాం పాహీత్యస్య వచసో దేయాభావాదృణాన్వితా ।
విద్యావిద్యేతి తస్యా ద్వే రూపే జానీహి పార్థివ ॥ ౧౦॥

విద్యయా ముచ్యతే జంతుర్బధ్యతేఽవిద్యయా పునః ।
బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ సర్వే తస్యా వశానుగాః ॥ ౧౧॥

అవతారాః సర్వ ఏవ యంత్రితా ఇవ దామభిః ।
కదాచిచ్చ సుఖం భుంక్తే వైకుంఠే క్షీరసాగరే ॥ ౧౨॥

కదాచిత్కురుతే యుద్ధం దానవైర్బలవత్తరైః ।
హరిః కదాచిద్యజ్ఞాన్వై వితతాన్ప్రకరోతి చ ॥ ౧౩॥

కదాచిచ్చ తపస్తీవ్రం తీర్థే చరతి సువ్రత ।
కదాచిచ్ఛయనే శేతే యోగనిద్రాముపాశ్రితః ॥ ౧౪॥

న స్వతంత్రః కదాచిచ్చ భగవాన్మధుసూదనః ।
తథా బ్రహ్మా తథా రుద్రస్తథేంద్రో వరుణో యమః ॥ ౧౫॥

కుబేరోఽగ్నీ రవీందూ చ తథాన్యే సురసత్తమాః ।
మునయః సనకాద్యాశ్చ వసిష్ఠాద్యాస్తథాపరే ॥ ౧౬॥

సర్వేఽమ్బావశగా నిత్యం పాంచాలీవ నరస్య చ ।
నసి ప్రోతా యథా గావో విచరంతి వశానుగాః ॥ ౧౭॥

తథైవ దేవతాః సర్వాః కాలపాశనియంత్రితాః ।
హర్షశోకాదయో భావా నిద్రాతంద్రాలసాదయః ॥ ౧౮॥

సర్వేషాం సర్వదా రాజందేహినాం దేహసంశ్రితాః ।
అమరా నిర్జరాః ప్రోక్తా దేవాశ్చ గ్రంథకారకైః ॥ ౧౯॥

అభిధానతశ్చార్థతో న తే నూనం తాదృశాః క్వచిత్ ।
ఉత్పత్తిస్థితినాశాఖ్యా భావా యేషాం నిరంతరం ॥ ౨౦॥

అమరాస్తే కథం వాచ్యా నిర్జరాశ్చ కథం పునః ।
కథం దుఃఖాభిభూతా వా జాయంతే విబుధోత్తమాః ॥ ౨౧॥

కథం దేవాశ్చ వక్తవ్యా వ్యసనే క్రీడనం కథం ।
క్షణాదుత్పత్తినాశశ్చ దృశ్యతేఽస్మిన్న సంశయః ॥ ౨౨॥

జలజానాం చ కీటానాం మశకానాం తథా పునః ।
ఉపమా న కథం చైషామాయుషోఽన్తే మరాః స్మృతాః ॥ ౨౩॥

తతో వర్షాయుషశ్చాపి శతవర్షాయుషస్తథా ।
మనుష్యా హ్యమరా దేవాస్తస్మాద్ బ్రహ్మాపరః స్మృతః ॥ ౨౪॥

రుద్రస్తథా తథా విష్ణుః క్రమశశ్చ భవంతి హి ।
నశ్యంతి క్రమశశ్చైవ వర్ధంతి చోత్తరోత్తరం ॥ ౨౫॥

నూనం దేహవతో నాశో మృతస్యోత్పత్తిరేవ చ ।
చక్రవద్ భ్రమణం రాజన్ సర్వేషాం నాత్ర సంశయః ॥ ౨౬॥

మోహజాలావృతో జంతుర్ముచ్యతే న కదాచన ।
మాయాయాం విద్యమానాయాం మోహజాలం న నశ్యతి ॥ ౨౭॥

ఉత్పిత్సుకాల ఉత్పత్తిః సర్వేషాం నృప జాయతే ।
తథైవ నాశః కల్పాంతే బ్రహ్మాదీనాం యథాక్రమం ॥ ౨౮॥

నిమిత్తం యస్తు యన్నాశే స ఘాతయతి తం నృప ।
నాన్యథా తద్భవేన్నూనం విధినా నిర్మితం తు యత్ ॥ ౨౯॥

జన్మమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖం వా సుఖమేవ వా ।
తత్తథైవ భవేత్కామం నాన్యథేహ వినిర్ణయః ॥ ౩౦॥

సర్వేషాం సుఖదౌ దేవౌ ప్రత్యక్షౌ శశిభాస్కరౌ ।
న నశ్యతి తయోః పీడా క్యచిత్తద్వైరిసంభవా ॥ ౩౧॥

భాస్కరస్య సుతో మందః క్షయీ చంద్రః కలంకవాన్ ।
పశ్య రాజన్ విధేః సూత్రం దుర్వారం మహతామపి ॥ ౩౨॥

వేదకర్తా జగత్స్రష్టా బుద్ధిదస్తు చతుర్ముఖః |
సోఽపి విక్లవతాం ప్రాప్తో దృష్ట్వా పుత్రీం సరస్వతీం || ౩౩||

శివస్యాపి మృతా భార్యా సతీ దగ్ధ్వా కలేవరం |
సోఽభవద్దుఃఖసంతప్తః కామార్తశ్చ జనార్తిహా || ౩౪||

కామాగ్నిదగ్ధదేహస్తు కాలింద్యాం పతితః శివః |
సాపి శ్యామజలా జాతా తన్నిదాఘవశాన్నృప || ౩౫||

కామార్తో రమమాణస్తు నగ్నః సోఽపి భృగోర్వనం |
గతః ప్రాప్తోఽథ భృగుణా శప్తః కామాతురో భృశం || ౩౬||

పతత్వద్యైవ తే లింగం నిర్లజ్జేతి భృశం కిల |
పపౌ చామృతవాపీంచ దానవైర్నిర్మితాం ముదే || ౩౭||

ఇంద్రోఽపి చ వృషో భూత్వా వాహనత్వం గతః క్షితౌ |
ఆద్యస్య సర్వలోకస్య విష్ణోరేవ వివేకినః || ౩౮||

సర్వజ్ఞత్వం గతం కుత్ర ప్రభుశక్తిః కుతో గతా |
యద్హేమమృగవిజ్ఞానం న జ్ఞాతం హరిణా కిల || ౩౯||

రాజన్ మాయాబలం పశ్య రామో హి కామమోహితః |
రామో విరహసంతప్తో రురోద భృశమాతురః || ౪౦||

యోఽపృచ్ఛత్పాదపాన్మూఢః క్వ గతా జనకాత్మజా |
భక్షితా వా హృతా కేన రుదన్నుచ్చతరం తతః || ౪౧||

లక్ష్మణాహం మరిష్యామి కాంతావిరహదుఃఖితః |
త్వం చాపి మమ దుఃఖేన మరిష్యసి వనేఽనుజ || ౪౨||

ఆవయోర్మరణం జ్ఞాత్వా మాతా మమ మరిష్యతి |
శత్రుఘ్నోఽప్యతిదుఃఖార్తః కథం జీవితుమర్హతి || ౪౩||

సుమిత్రా జీవితం జహ్యాత్పుత్రవ్యసనకర్శితా |
పూర్ణకామాథ కైకేయీ భవేత్పుత్రసమన్వితా || ౪౪||

హా సీతే క్వ గతాసి త్వం మాం విహాయ స్మరాతురా |
ఏహ్యేహి మృగశావాక్షి మాం జీవయ కృశోదరి || ౪౫||

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి త్వదధీనంచ జీవితం |
సమాశ్వాసయ దీనం మాం ప్రియం జనకనందిని || ౪౬||

ఏవం విలపతా తేన రామేణామితతేజసా |
వనే వనే చ భ్రమతా నేక్షితా జనకాత్మజా || ౪౭||

శరణ్యః సర్వలోకానాం రామః కమలలోచనః |
శరణం వానరాణాం స గతో మాయావిమోహితః || ౪౮||

సహాయాన్వానరాన్కృత్వా బబంధ వరుణాలయం ।
జఘాన రావణం వీరం కుంభకర్ణం మహోదరం ॥ ౪౯॥

ఆనీయ చ తతః సీతాం రామో దివ్యమకారయత్ ।
సర్వజ్ఞోఽపి హృతాం మత్వా రావణేన దురాత్మనా ॥ ౫౦॥

కిం బ్రవీమి మహారాజ యోగమాయాబలం మహత్ ।
యయా విశ్వమిదం సర్వం భ్రామితం భ్రమతే కిల ॥ ౫౧॥

ఏవం నానావతారేఽత్ర విష్ణుః శాపవశం గతః ।
కరోతి వివిధాశ్చేష్టా దైవాధీనః సదైవ హి ॥ ౫౨॥

తవాహం కథయిష్యామి కృష్ణస్యాపి విచేష్టితం ।
ప్రభవం మానుషే లోకే దేవకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౫౩॥

కాలిందీపులినే రమ్యే హ్యాసీన్మధువనం పురా ।
లవణో మధుపుత్రస్తు తత్రాసీద్దానవో బలీ ॥ ౫౪॥

ద్విజానాం దుఃఖదః పాపో వరదానేన గర్వితః ।
నిహతోఽసౌ మహాభాగ లక్ష్మణస్యానుజేన వై ॥ ౫౫॥

శత్రుఘ్నేనాథ సంగ్రామే తం నిహత్య మదోత్కటం ।
వాసితా మథురా నామ పురీ పరమశోభనా ॥ ౫౬॥

స తత్ర పుష్కరాక్షౌ ద్వౌ పుత్రౌ శత్రునిషూదనః ।
నివేశ్య రాజ్యే మతిమాన్కాలే ప్రాప్తే దివం గతః ॥ ౫౭॥

సూర్యవంశక్షయే తాం తు యాదవాః ప్రతిపేదిరే ।
మథురాం ముక్తిదా రాజన్ యయాతితనయః పురా ॥ ౫౮॥

శ్ణ్సేనాభిధః శ్ద్వస్తత్రాభూన్మేదినీపతిః ।
మాథురాచ్ఛూరసేనాంశ్చ బుభుజే విషయాన్నృప ॥ ౫౯॥

తత్రోత్పన్నః కశ్యపాంశః శాపాచ్చ వరుణస్య వై ।
వసుదేవోఽతివిఖ్యాతః శూరసేనసుతస్తదా ॥ ౬౦॥

వైశ్యవృత్తిరతః సోఽభూన్మృతే పితరి మాధవః ।
ఉగ్రసేనో బభూవాథ కంసస్తస్యాత్మజో మహాన్ ॥ ౬౧॥

అదితిర్దేవకీ జాతా దేవకస్య సుతా తదా ।
శాపాద్వై వరుణస్యాథ కశ్యపానుగతా కిల ॥ ౬౨॥

దత్తా సా వసుదేవాయ దేవకేన మహాత్మనా ।
వివాహే రచితే తత్ర వాగభూద్ గగనే తదా ॥ ౬౩॥

కంస కంస మహాభాగ దేవకీగర్భసంభవః ।
అష్టమస్తు సుతః శ్రీమాంస్తవ హంతా భవిష్యతి ॥ ౬౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం కంసో విస్మితోఽభూన్మహాబలః ।
దేవవాచం తు తాం మత్వా సత్యాం చింతామవాప సః ॥ ౬౫॥

కిం కరోమీతి సంచింత్య విమర్శమకరోత్తదా ।
నిహత్యైనాం న మే మృత్యుర్భవేదద్యైవ సత్వరం ॥ ౬౬॥

ఉపాయో నాన్యథా చాస్మిన్కార్యే మృత్యుభయావహే ।
ఇయం పితృష్వసా పూజ్యా కథం హన్మీత్యచింతయత్ ॥ ౬౭॥

పునర్విచారయామాస మరణం మేఽస్త్యహో స్వసా ।
పాపేనాపి ప్రకర్తవ్యా దేహరక్షా విపశ్చితా ॥ ౬౮॥

ప్రాయశ్చిత్తేన పాపస్య శుద్ధిర్భవతి సర్వదా ।
ప్రాణరక్షా ప్రకర్తవ్యా బుధైరప్యేనసా తథా ॥ ౬౯॥

విచింత్య మనసా కంసః ఖడ్గమాదాయ సత్వరః ।
జగ్రాహ తాం వరారోహాం కేశేష్వాకృష్య పాపకృత్ ॥ ౭౦॥

కోశాత్ఖడ్గముపాకృష్య హంతుకామో దురాశయః ।
పశ్యతాం సర్వలోకానాం నవోఢాం తాం చకర్ష హ ॥ ౭౧॥

హన్యమానాంచ తాం దృష్ట్వా హాహాకారో మహానభూత్ ।
వసుదేవానుగా వీరా యుద్ధాయోద్యతకార్ముకాః ॥ ౭౨॥

ముంచ ముంచేతి ప్రోచుస్తం తే తదాద్భుతసాహసాః ।
కృపయా మోచయామాసుర్దేవకీం దేవమాతరం ॥ ౭౩॥

తద్యుద్ధమభవద్ ఘోరం వీరాణాంచ పరస్పరం ।
వసుదేవసహాయానాం కంసేన చ మహాత్మనా ॥ ౭౪॥

వర్తమానే తథా యుద్ధే దారుణే లోమహర్షణే ।
కంసం నివారయామాసుర్వృద్ధా యే యదుసత్తమాః ॥ ౭౫॥

పితృష్వసేయం తే వీర పూజనీయా చ బాలిశా ।
న హంతవ్యా త్వయా వీర వివాహోత్సవసంగమే ॥ ౭౬॥

స్త్రీహత్యా దుఃసహా వీర కీర్తిఘ్నీ పాపకృత్తమా ।
భూతభాషితమాత్రేణ న కర్తవ్యా విజానతా ॥ ౭౭॥

అంతర్హితేన కేనాపి శత్రుణా తవ చాస్య వా ।
ఉదితేతి కుతో న స్యాద్వాగనర్థకరీ విభో ॥ ౭౮॥

యశసస్తే విఘాతాయ వసుదేవగృహస్య చ ।
అరిణా రచితా వాణీ గుణమాయావిదా నృప ॥ ౭౯॥

బిభేషి వీరస్త్వం భూత్వా భూతభాషితభాషయా ।
యశోమూలవిఘాతార్థముపాయస్త్వరిణా కృతః ॥ ౮౦॥

పితృష్వసా న హంతవ్యా వివాహసమయే పునః ।
భవితవ్యం మహారాజ భవేచ్చ కథమన్యథా ॥ ౮౧॥

ఏవం తైర్బోధ్యమానోఽసౌ నివృత్తో నాభవద్యదా ।
తదా తం వసుదేవోఽపి నీతిజ్ఞః ప్రత్యభాషత ॥ ౮౨॥

కంస సత్యం బ్రవీమ్యద్య సత్యాధారం జగత్త్రయం ।
దాస్యామి దేవకీపుత్రానుత్పన్నాంస్తవ సర్వశః ॥ ౮౩॥

జాతం జాతం సుతం తుభ్యం న దాస్యామి యది ప్రభో ।
కుంభీపాకే తదా ఘోరే పతంతు మమ పూర్వజాః ॥ ౮౪॥

శ్రుత్వాథ వచనం సత్యం పౌరవా యే పురఃస్థితాః ।
ఊచుస్తే త్వరితాః కంసం సాధు సాధు పునః పునః ॥ ౮౫॥

న మిథ్యా భాషతే క్వాపి వసుదేవో మహామనాః ।
కేశం ముంచ మహాభాగ స్త్రీహత్యా పాతకం తథా ॥ ౮౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం ప్రబోధితః కంసో యదువృద్ధైర్మహాత్మభిః ।
క్రోధం త్యక్త్వా స్థితస్తత్ర సత్యవాక్యానుమోదితః ॥ ౮౭॥

తతో దుందుభయో నేదుర్వాదిత్రాణి చ సస్వనుః ।
జయశబ్దస్తు సర్వేషాముత్పన్నస్తత్ర సంసది ॥ ౮౮॥

ప్రసాద్య కంసం ప్రతిమోచ్య దేవకీం
మహాయశాః శూరసుతస్తదానీం ।
జగామ గేహం స్వజనానువృత్తో
నవోఢయా వీతభయస్తరస్వీ ॥ ౮౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే కృష్ణావతారకథోపక్రమవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

౨౧ కంసేన దేవకీప్రథమపుత్రవధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అథ కాలే తు సంప్రాప్తే దేవకీ దేవరూపిణీ ।
గర్భం దధార విధివద్వసుదేవేన సంగతా ॥ ౧॥

పూర్ణేఽథ దశమే మాసే సుషువే సుతముత్తమం ।
రూపావయవసంపన్నం దేవకీ ప్రథమం యదా ॥ ౨॥

తదాఽఽహ వసుదేవస్తాం సత్యవాక్యానుమోదితః ।
భావిత్వాచ్చ మహాభాగో దేవకీం దేవమాతరం ॥ ౩॥

వరోరు సమయం మే త్వం జానాసి స్వసుతార్పణే ।

మోచితా త్వం మహాభాగే శపథేన మయా తదా ॥ ౪॥

ఇమం పుత్రం సుకేశాంతే దాస్యామి భ్రాతృసూనవే ।
(ఖలే కంసే వినాశార్థం దైవే కిం వా కరిష్యసి ।)॥

విచిత్రకర్మణాం పాకో దుర్జ్ఞేయో హ్యకృతాత్మభిః ॥ ౫॥

సర్వేషాం కిల జీవానాం కాలపాశానువర్తినాం ।
భోక్తవ్యం స్వకృతం కర్మ శుభ వా యది వాశుభం ॥ ౬॥

ప్రారబ్ధం సర్వథైవాత్ర జీవస్య విధినిర్మితం ।
దేవక్యువాచ ।
స్వామిన్ పూర్వం కృతం కర్మ భోక్తవ్యం సర్వథా నృభిః ॥ ౭॥

తీర్థైస్తపోభిర్దానైర్వా కిం న యాతి క్షయం హి తత్ ।
లిఖితో ధర్మశాస్త్రేషు ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నృప ॥ ౮॥

పూర్వార్జితానాం పాపానాం వినాశాయ మహాత్మభిః ।
బ్రహ్మహా హేమహారీ చ సురాపో గురుతల్పగః ॥ ౯॥

ద్వాదశాబ్దవ్రతే చీర్ణే శుద్ధిం యాతి యతస్తతః ।
మన్వాదిభిర్యథోద్దిష్టం ప్రాయశ్చిత్తం విధానతః ॥ ౧౦॥

తథా కృత్వా నరః పాపాన్ముచ్యతే వా న వానఘ ।
విగీతవచనాస్తే కిం మునయస్తత్త్వదర్శినః ॥ ౧౧॥

యాజ్ఞవల్క్యాదయః సర్వే ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకాః ।
భవితవ్యం భవత్యేవ యద్యేవం నిశ్చయః ప్రభో ॥ ౧౨॥

ఆయుర్వేదః స మిథ్యైవ మంత్రవాదాస్తథాఖిలాః ।
ఉద్యమస్తు వృథా సర్వమేవం చేద్దైవనిర్మితం ॥ ౧౩॥

భవితవ్యం భవత్యేవ ప్రవృత్తిస్తు నిరర్థికా ।
అగ్నిష్టోమాదికం వ్యర్థం నియతం స్వర్గసాధనం ॥ ౧౪॥

యదా తదా ప్రమాణం హి వృథైవ పరిభాషితం ।
వితథే తత్ప్రమాణే తు ధర్మోచ్ఛేదః కుతో న హి ॥ ౧౫॥

ఉద్యమే చ కృతే సిద్ధిః ప్రత్యక్షేణైవ సాధ్యతే ।
తస్మాదత్ర ప్రకర్తవ్యః ప్రపంచశ్చిత్తకల్పితః ॥ ౧౬॥

యథాయం బాలకః క్షేమం ప్రాప్నోతి మమ పుత్రకః ।
మిథ్యా యది ప్రకర్తవ్యం వచనం శుభమిచ్ఛతా ॥ ౧౭॥

న తత్ర దూషణం కించిత్ప్రవదంతి మనీషిణః ।
వసుదేవ ఉవాచ ।
నిశామయ మహాభాగే సత్యమేతద్ బ్రవీమి తే ॥ ౧౮॥

ఉద్యమః ఖలు కర్తవ్యః ఫలం దైవవశానుగం |
త్రివిధానీహ కర్మాణి సంసారేఽత్ర పురావిదః || ౧౯||

ప్రవదంతీహ జీవానాం పురాణేష్వాగమేషు చ |
సంచితాని చ జీర్ణాని ప్రారబ్ధాని సుమధ్యమే || ౨౦||

వర్తమానాని వామోరు వివిధానీహ దేహినాం |
శుభాశుభాని కర్మాణి బీజభూతాని యాని చ || ౨౧||

బహుజన్మసముత్థాని కాలే తిష్ఠంతి సర్వథా |
పూర్వదేహం పరిత్యజ్య జీవః కర్మవశానుగః || ౨౨||

స్వర్గం వా నరకం వాపి ప్రాప్నోతి స్వకృతేన వై |
దివ్యం దేహంచ సంప్రాప్య యాతనాదేహమర్థజం || ౨౩||

భునక్తి వివిధాన్ భోగాన్స్వర్గే వా నరకేఽథవా |
భోగాంతే చ యదోత్పత్తేః సమయస్తస్య జాయతే || ౨౪||

లింగదేహేన సహితం జాయతే జీవసంజ్ఞితం |
తదైవ సంచితేభ్యశ్చ కర్మభ్యః కర్మభిః పునః || ౨౫||

యోజయత్యేవ తం కాలం కర్మాణి ప్రాక్కృతాని చ |
దేహేనానేన భావ్యాని శుభాని చాశుభాని చ || ౨౬||

ప్రారబ్ధాని చ జీవేన భోక్తవ్యాని సులోచనే |
ప్రాయశ్చిత్తేన నశ్యంతి వర్తమానాని భామిని || ౨౭||

సంచితాని తథైవాశు యథార్థం విహితేన చ |
ప్రారబ్ధకర్మణాం భోగాత్సంక్షయో నాన్యథా భవేత్ || ౨౮||

తేనాయం తే కుమారో వై దేయః కంసాయ సర్వథా |
న మిథ్యా వచనం మేఽస్తి లోకనిందాభిదూషితం || ౨౯||

అనిత్యేఽస్మింస్తు సంసారే ధర్మసారే మహాత్మనాం |
దైవాధీనం హి సర్వేషాం మరణం జననం తథా || ౩౦||

తస్మాచ్ఛోకో న కర్తవ్యో దేహినా హి నిరర్థకః |
సత్యం యస్య గతం కాంతే వృథా తస్యైవ జీవితం || ౩౧||

ఇహలోకో గతో యస్మాత్పరలోకః కుతస్తతః |
అతో దేహి సుతం సుభ్రు కంసాయ ప్రదదామ్యహం || ౩౨||

సత్యసంస్తరణాద్దేవి శుభమగ్రే భవిష్యతి |
కర్తవ్యం సుకృతం పుంభిః సుఖే దుఃఖే సతి ప్రియే || ౩౩||

(సత్యసంరక్షణాద్దేవి శుభమేవ భవిష్యతి)||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తవతి కాంతే సా దేవకీ శోకసంయుతా |
దదౌ పుత్రం ప్రసూతం చ వేపమానా మనస్వినీ || ౩౪||

వసుదేవోఽపి ధర్మాత్మా ఆదాయ స్వసుతం శిశుం |
జగామ కంససదనం మార్గే లోకైరభిష్టుతః || ౩౫||

లోకా ఊచుః |
పశ్యంతు వసుదేవం భో లోకా ఏవం మనస్వినం |
స్వవాక్యమనురుధ్యైవ బాలమాదాయ యాత్యసౌ || ౩౬||

మృత్యవే దాతుకామోఽద్య సత్యవాగనసూయకః |
సఫలం జీవితం చాస్య ధర్మం పశ్యంతు చాద్భుతం || ౩౭||

యః పుత్రం యాతి కంసాయ దాతుం కాలాత్మనేఽపి హి |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి సంస్తూయమానస్తు ప్రాప్తః కంసాలయం నృప || ౩౮||

దదావస్మై కుమారం తం జాతమాత్రమమానుషం |
కంసోఽపి విస్మయం ప్రాప్తో దృష్ట్వా ధైర్యం మహాత్మనః || ౩౯||

గృహీత్వా బాలకం ప్రాహ స్మితపూర్వమిదం వచః |
ధన్యస్త్వం శూరపుత్రాద్య జ్ఞాతః పుత్రసమర్పణాత్ || ౪౦||

మమ మృత్యుర్న చాయం వై గిరా ప్రోక్తస్తు చాష్టమః |
న హంతవ్యో మయా కామం బాలోఽయం యాతు తే గృహం || ౪౧||

అష్టమస్తు ప్రదాతవ్యస్త్వయా పుత్రో మహామతే |
ఇత్యుక్త్వా వసుదేవాయ దదావాశు ఖలః శిశుం || ౪౨||

గచ్ఛత్వయం గృహే బాలః క్షేమం వ్యాహృతవాన్నృపః |
తమాదాయ తదా శౌరిర్జగామ స్వగృహం ముదా || ౪౩||

కంసోఽపి సచివానాహ వృథా కిం ఘాతయే శిశుం |
అష్టమాద్దేవకీపుత్రాన్మమ మృత్యురుదాహృతః || ౪౪||

అతః కిం ప్రథమం బాలం హత్వా పాపం కరోమ్యహం |
సాధుసాధ్వితి తేఽప్యుక్త్వా సంస్థితా మంత్రిసత్తమాః || ౪౫||

విసర్జితాస్తు కంసేన జగ్ముస్తే స్వగృహాన్ప్రతి |
గతేషు తేషు సంప్రాప్తో నారదో మునిసత్తమః || ౪౬||

అభ్యుత్థానార్ఘ్యపాద్యాది చకారోగ్రసుతస్తదా |
పప్రచ్ఛ కుశలం రాజా తత్రాగమనకారణం || ౪౭||

నారదస్తం తదోవాచ స్మితపూర్వమిదం వచః |
కంస కంస మహాభాగ గతోఽహం హేమపర్వతం || ౪౮||

తత్ర బ్రహ్మాదయో దేవా మంత్రం చక్రుః సమాహితాః |
దేవక్యాం వసుదేవస్య భార్యాయాం సురసత్తమః || ౪౯||

వధార్థం తవ విష్ణుశ్చ జన్మ చాత్ర కరిష్యతి |
తత్కథం న హతః పుత్రస్త్వయా నీతిం విజానతా || ౫౦||

కంస ఉవాచ |
అష్టమం చ హనిష్యేఽహం మృత్యుం మే దేవభాషితం |
నారద ఉవాచ |
న జానాసి నృపశ్రేష్ఠ రాజనీతిం శుభాశుభా | ౫౧||

మాయాబలం చ దేవానాం న త్వం వేత్సి వదామి కిం |
రిపురల్పోఽపి శూరేణ నోపేక్ష్యః శుభమిచ్ఛతా || ౫౨||

సమ్మేలనక్రియాయాం తు సర్వే తే హ్యష్టమాః స్మృతాః |
మూర్ఖస్త్వమరిసంత్యాగః కృతోఽయం జానతా త్వయా || ౫౩||

ఇత్యుక్త్వాశు గతః శ్రీమాన్నారదో దేవదర్శనః |
గతేఽథ నారదే కంసః సమాహూయాథ బాలకం |
పాషాణే పోథయామాస సుఖం ప్రాప చ మందధీః || ౫౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
కంసేన దేవకీప్రథమపుత్రవధవర్ణనం నామైకవింశోఽధ్యాయః || ౨౧||

౨౨ దేవదానవానామంశావతరణవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
కిం కృతం పాతకం తేన బాలకేన పితామహ |
యజ్జాతమాత్రో నిహతస్తథా తేన దురాత్మనా || ౧||

నారదోఽపి మునిశ్రేష్ఠో జ్ఞానవాంధర్మతత్పరః |
కథమేవంవిధం పాపం కృతవాన్బ్రహ్మవిత్తమః || ౨||

కర్తా కారయితా పాపే తుల్యపాపౌ స్మృతౌ బుధైః |
స కథం ప్రేరయామాస మునిః కంసం ఖలం తదా || ౩||

సంశయోఽయం మహాన్మేఽత్ర బ్రూహి సర్వం సవిస్తరం |
యేన కర్మవిపాకేన బాలకో నిధనం గతః || ౪||

వ్యాస ఉవాచ |
నారదః కౌతుకప్రేక్షీ సర్వదా కలహప్రియః |
దేవకార్యార్థమాగత్య సర్వమేతచ్చకార హ || ౫||

న మిథ్యాభాషణే బుద్ధిర్మునేస్తస్య కదాచన |
సత్యవక్తా సురాణాం స కర్తవ్యే నిరతః శుచిః || ౬||

ఏవం షడ్ బాలకాస్తేన జాతా జాతా నిపాతితాః ।
షడ్ గర్భాః శాపయోగేన సంభూయ మరణం గతాః ॥ ౭॥

శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి తేషాం శాపస్య కారణం ।
స్వాయంభువేఽన్తరే పుత్రా మరీచేః షణ్మహాబలాః ॥ ౮॥

ఊర్ణాయాం చైవ భార్యాయామాసంధర్మవిచక్షణాః ।
బ్రహ్మాణం జహసుర్వీక్ష్య సుతాం యభితుముద్యతం ॥ ౯॥

శశాప తాంస్తదా బ్రహ్మా దైత్యయోనిం విశంత్వధః ।
కాలనేమిసుతా జాతాస్తే షడ్గర్భా విశాంపతే ॥ ౧౦॥

అవతారే పరే తే తు హిరణ్యకశిపోః సుతాః ।
జాతాస్తే జ్ఞానసంయుక్తాః పూర్వశాపభయాన్నృప ॥ ౧౧॥

తస్మింజన్మని శాంతాశ్చ తపశ్చక్రుః సమాహితాః ।
తేషాం ప్రీతోఽభవద్ బ్రహ్మా షడ్గర్భాణాం వరాందదౌ ॥ ౧౨॥

బ్రహ్మోవాచ ।
శప్తా యూయం మయా పూర్వం క్రోధయుక్తేన పుత్రకాః ।
తుష్టోఽస్మి వో మహాభాగా బ్రువంతు వాంఛితం వరం ॥ ౧౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తే తు శ్రుత్వా వచస్తస్య బ్రహ్మణః ప్రీతమానసాః ।
బ్రహ్మాణమబ్రువన్కామం సర్వే కార్యార్థతత్పరాః ॥ ౧౪॥

గర్భా ఊచుః ।
పితామహాద్య తుష్టోఽసి దేహి నో వాంఛితం వరం ।
అవధ్యా దైవతైః సర్వైర్మానవైశ్చ మహోరగైః ॥ ౧౫॥

గంధర్వసిద్ధపతిభిర్వధో మాభూత్పితామహ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తానువాచ తతో బ్రహ్మా సర్వమేతద్భవిష్యతి ॥ ౧౬॥

గచ్ఛంతు వో మహాభాగాః సత్యమేవ న సంశయః ।
దత్త్వా వరం గతో బ్రహ్మా ముదితాస్తే తదాభవన్ ॥ ౧౭॥

హిరణ్యకశిపుః క్రుద్ధస్తానువాచ కురూద్వహ ।
యస్మాద్విహాయ మాం పుత్రాస్తోషితో వై పితామహః ॥ ౧౮॥

వరేణ ప్రార్థితోఽత్యర్థం బలవంతో యతోఽభవన్ ।
యుష్మాభిర్హాపితః స్నేహస్తతో యుష్మాంస్త్యజామ్యహం ॥ ౧౯॥

యూయం ప్రజంతు పాతాలే షడ్గర్భా విశ్రుతా భువి ।
పాతాలే నిద్రయావిష్టాస్తిష్ఠంతు బహువత్సరాన్ ॥ ౨౦॥

తతస్తు దేవకీగర్భే వర్షే వర్షే పునః పునః ।

పితా వః కాలనేమిస్తు తత్ర కంసో భవిష్యతి ॥ ౨౧॥

స ఏవ జాతమాత్రాన్వో వధిష్యతి సుదారుణః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం శప్తాంస్తదా తేన గర్భే జాతాన్పునః పునః ॥ ౨౨॥

జఘాన దేవకీపుత్రాన్షడ్గర్భాంఛాపనోదితః ।
శేషాంశః సప్తమస్తత్ర దేవకీగర్భసంస్థితః ॥ ౨౩॥

విస్రంసితశ్చ గర్భోఽసౌ యోగేన యోగమాయయా ।
నీతశ్చ రోహిణీగర్భే కృత్వా సంకర్షణం బలాత్ ॥ ౨౪॥

పతితః పంచమే మాసి లోకఖ్యాతిం గతస్తదా ।
కంసోఽపి జ్ఞాతవాంస్తత్ర దేవకీగర్భపాతనం ॥ ౨౫॥

ముదం ప్రాప స దుష్టాత్మా శ్రుత్వా వార్తాం సుఖావహాం ।
అష్టమే దేవకీగర్భే భగవాన్సాత్వతాం పతిః ॥ ౨౬॥

ఉవాస దేవకార్యార్థం భారావతరణాయ చ ।
రాజోవాచ ।
వసుదేవః కశ్యపాంశః శేషాంశశ్చ తదాభవత్ ॥ ౨౭॥

హరేరంశస్తథా ప్రోక్తో భవతా మునిసత్తమ ।
అన్యే చ యేంఽశా దేవానాం తత్ర జాతాస్తు తాన్వద ॥ ౨౮॥

భారావవతారణార్థం వై క్షితేః ప్రార్థనయానఘ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
సురాణామసురాణాం చ యే యేంఽశా భువి విశ్రుతాః ॥ ౨౯॥

తానహం సంప్రవక్ష్యామి సంక్షేపేణ శృణుష్వ తాన్ ।
వసుదేవః కశ్యపాంశో దేవకీ చ తథాదితిః ॥ ౩౦॥

బలదేవస్త్వనంతాంశో వర్తమానేషు తేషు చ ।
యోఽసౌ ధర్మసుతః శ్రీమాన్నారాయణ ఇతి శ్రుతః ॥ ౩౧॥

తస్యాంశో వాసుదేవస్తు విద్యమానే మునౌ తదా ।
నరస్తస్యానుజో యస్తు తస్యాంశోఽర్జున ఏవ చ ॥ ౩౨॥

యుధిష్ఠిరస్తు ధర్మాంశో వాయ్వంశో భీమ ఇత్యుత ।
అశ్వినాంశౌ తతః ప్రోక్తౌ మాద్రీపుత్రౌ మహాబలౌ ॥ ౩౩॥

సూర్యాంశః కర్ణ ఆఖ్యాతో ధర్మాంశో విదురః స్మృతః ।
ద్రోణో బృహస్పతేరంశస్తత్సుతస్తు శివాంశజః ॥ ౩౪॥

సముద్రః శంతనుః ప్రోక్తో గంగా భార్యా మతా బుధైః ।
దేవకస్తు సమాఖ్యాతో గంధర్వపతిరాగమే ॥ ౩౫॥

వసుర్భీష్మో విరాటస్తు మరుద్గణ ఇతి స్మృతః |
అరిష్టస్య సుతో హంసో ధృతరాష్ట్రః ప్రకీర్తితః || ౩౬||

మరుద్గణః కృపః ప్రోక్తః కృతవర్మా తథాపరః |
దుర్యోధనః కలేరంశః శకునిం విద్ధి ద్వాపరం || ౩౭||

సోమపుత్రః సువర్చాఖ్యః సోమప్రరురుదాహృతః |
పావకాంశో ధృష్టద్యుమ్నః శిఖండీ రాక్షసస్తథా || ౩౮||

సనత్కుమారస్యాంశస్తు ప్రద్యుమ్నః పరికీర్తితః |
ద్రుపదో వరుణస్యాంశో ద్రౌపదీ చ రమాంశజా || ౩౯||

ద్రౌపదీతనయాః పంచ విశ్వేదేవాంశజాః స్మృతాః |
కుంతిః సిద్ధిర్ధృతిర్మాద్రీ మతిర్గాంధారరాజజా || ౪౦||

కృష్ణపత్న్యస్తథా సర్వా దేవవారాంగనాః స్మృతాః |
రాజానశ్చ తథా సర్వే అసురాః శక్రనోదితాః || ౪౧||

హిరణ్యకశిపోరంశః శిశుపాల ఉదాహృతః |
విప్రచిత్తిర్జరాసంధః శల్యః ప్రహ్లాద ఇత్యపి || ౪౨||

కాలనేమిస్తథా కంసః కేశీ హయశిరాస్తథా |
అరిష్టో బలిపుత్రస్తు కకుద్మీ గోకులే హతః || ౪౩||

అనుహ్లాదో ధృష్టకేతుర్భగదత్తోఽథ బాష్కలః |
లంబః ప్రలంబః సంచాతః ఖరోఽసౌ ధేనుకోఽభవత్ || ౪౪||

వారాహశ్చ కిశోరశ్చ దైత్యౌ పరమదారుణౌ |
మల్లౌ తావేవ సంజాతౌ ఖ్యాతౌ చాణూరముష్టికౌ || ౪౫||

దితిపుత్రస్తథారిష్టో గజః కువలయాభిధః |
బలిపుత్రీ బకీ ఖ్యాతా బకస్తదనుజః స్మృతః || ౪౬||

యమో రుద్రస్తథా కామః క్రోధశ్చైవ చతుర్థకః |
తేషామంశైస్తు సంజాతో ద్రోణపుత్రో మహాబలః || ౪౭||

అంశావతరణే పూర్వం దైతేయా రాక్షసాస్తథా |
జాతాః సర్వే సురాంశాస్తే క్షితిభారావతారణే || ౪౮||

ఏతేషాం కథితం రాజన్నంశావతరణం నృప |
సురాణాం చాసురాణాం చ పురాణేషు ప్రకీర్తితం || ౪౯||

యదా బ్రహ్మాదయో దేవాః ప్రార్థనార్థం హరిం గతాః |
హరిణా చ తదా దత్తౌ కేశౌ ఖలు సితాసితౌ || ౫౦||

శ్యామవర్ణస్తతః కృష్ణః శ్వేతః సంకర్షణస్తథా |
భారావతారణార్థం తౌ జాతౌ దేవాంశసంభవౌ || ౫౧||

అంశావతరణం చైతచ్ఛృణోతి భక్తిభావతః ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తో మోదతే స్వజనైర్వృతః ॥ ౫౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే దేవదానవానామంశావతరణవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ కంసం ప్రతి యోగమాయావాక్యం

వ్యాస ఉవాచ ।
హతేషు షట్సు పుత్రేషు దేవక్యా ఔగ్రసేనినా ।
సప్తమే పతితే గర్భే వచనాన్నారదస్య చ ॥ ౧॥

అష్టమస్య చ గర్భస్య రక్షణార్థమతంద్రితః ।
ప్రయత్నమకరోద్రాజా మరణం స్వం విచింతయన్ ॥ ౨॥

సమయే దేవకీగర్భే ప్రవేశమకరోద్ధరిః ।
అంశేన వసుదేవే తు సమాగత్య యథాక్రమం ॥ ౩॥

తదేయం యోగమాయా చ యశోదాయాం యథేచ్ఛయా ।
ప్రవేశమకరోద్దేవీ దేవకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౪॥

రోహిణ్యాస్తనయో రామో గోకులే సమజాయత ।
యతః కంసభయోద్విగ్నా సంస్థితా సా చ కామినీ ॥ ౫॥

కారాగారే తతః కంసో దేవకీం దేవసంస్తుతాం ।
స్థాపయామాస రక్షార్థం సేవకాన్సమకల్పయత్ ॥ ౬॥

వసుదేవస్తు కామిన్యాః ప్రేమతంతునియంత్రితః ।
పుత్రోత్పత్తిం చ సంచింత్య ప్రవిష్టః సహ భార్యయా ॥ ౭॥

దేవకీగర్భగో విష్ణుర్దేవకార్యార్థసిద్ధయే ।
సంస్తుతోఽమరసంఘైశ్చ వ్యవర్ధత యథాక్రమం ॥ ౮॥

సంజాతే దశమే తత్ర మాసేఽథ శ్రావణే శుభే ।
ప్రాజాపత్యర్క్షసంయుక్తే కృష్ణపక్షేఽష్టమీదినే ॥ ౯॥

కంసస్తు దానవాన్సర్వానువాచ భయవిహ్వలః ।
రక్షణీయా భవద్భిశ్చ దేవకీ గర్భమందిరే ॥ ౧౦॥

అష్టమో దేవకీగర్భః శత్రుర్మే ప్రభవిష్యతి ।
రక్షణీయః ప్రయత్నేన మృత్యురూపః స బాలకః ॥ ౧౧॥

హత్వైనం బాలకం దైత్యాః సుఖం స్వప్స్యామి మందిరే ।
నివృత్తివర్జితే దుఃఖే నాశితే చాష్టమే సుతే ॥ ౧౨॥

ఖడ్గప్రాసధరాః సర్వే తిష్ఠంతు ధృతకార్ముకాః ।
నిద్రాతంద్రావిహీనాశ్చ సర్వత్ర నిహితేక్షణాః ॥ ౧౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాదిశ్యాసురగణాన్ కృశోఽతిభయవిహ్వాలః ।
మందిరం స్వం జగామాశు న లేభే దానవః సుఖం ॥ ౧౪॥

నిశీథే దేవకీ తత్ర వసుదేవమువాచ హ ।
కిం కరోమి మహారాజ ప్రసవావసరో మమ ॥ ౧౫॥

బహవో రక్షపాలాశ్చ తిష్ఠంత్యత్ర భయానకాః ।
నందపత్న్యా మయా సార్ధం కృతోఽస్తి సమయః పురా ॥ ౧౬॥

ప్రేషితవ్యస్త్వయా పుత్రో మందిరే మమ మానిని ।
పాలయిష్యామ్యహం తత్ర తవాతిమనసా కిల ॥ ౧౭॥

అపత్యం తే ప్రదాస్యామి కంసస్య ప్రత్యయాయ వై ।
కిం కర్తవ్యం ప్రభో చాత్ర విషమే సముపస్థితే ॥ ౧౮॥

వ్యత్యయః సంతతేః శౌరే కథం కర్తుం క్షమో భవేః ।
దూరే తిష్ఠస్వ కాంతాద్య లజ్జా మేఽతిదురత్యయా ॥ ౧౯॥

పరావృత్య ముఖం స్వామిన్నన్యథా కిం కరోమ్యహం ।
ఇత్యుక్త్వా తం మహాభాగం దేవకీ దేవసమ్మతం ॥ ౨౦॥

బాలకం సుషువే తత్ర నిశీథే పరమాద్భుతం ।
తం దృష్ట్వా విస్మయం ప్రాప దేవకీ బాలకం శుభం ॥ ౨౧॥

పతిం ప్రాహ మహాభాగా హర్షోత్ఫుల్లకలేవరా ।
పశ్య పుత్రముఖం కాంత దుర్లభం హి తవ ప్రభో ॥ ౨౨॥

అద్యైనం కాలరూపోఽసౌ ఘాతయిష్యతి భ్రాతృజః ।
వసుదేవస్తథేత్యుక్త్వా తమాదాయ కరే సుతం ॥ ౨౩॥

అపశ్యచ్చాననం తస్య సుతస్యాద్భుతకర్మణః ।
వీక్ష్య పుత్రముఖం శౌరిశ్చింతావిష్టో బభూవ హ ॥ ౨౪॥

కిం కరోమి కథం న స్యాద్దుఃఖమస్య కృతే మమ ।
ఏవం చింతాతురే తస్మిన్వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౨౫॥

వసుదేవం సమాభాష్య గగనే విశదాక్షరా ।
వసుదేవ గృహీత్వైనం గోకులం నయ సత్వరః ॥ ౨౬॥

రక్షపాలాస్తథా సర్వే మయా నిద్రావిమోహితాః ।
వివృతాని కృతాన్యష్ట కపాటాని చ శృంఖలాః ॥ ౨౭॥

ముక్త్వైనం నందగేహే త్వం యోగమాయాం సమానయ ।
శ్రుత్వైవం వసుదేవస్తు తస్మిన్కారాగృహే గతః ॥ ౨౮॥

వివృతం ద్వారమాలోక్య బభూవ తరసా నృప ।

తమాదాయ యయావాశు ద్వారపాలైరలక్షితః ॥ ౨౯॥

కాలిందీతటమాసాద్య పూరం దృష్ట్వా సునిశ్చితం ।
తదైవ కటిదఘ్నీ సా బభూవాశు సరిద్వరా ॥ ౩౦॥

యోగమాయాప్రభావేణ తతారానకదుందుభిః ।
గత్వా తు గోకులం శౌరిర్నిశీథే నిర్జనే పథి ॥ ౩౧॥

నందద్వారే స్థితః పశ్యన్విభూతిం పశుసంజ్ఞితాం ।
తదైవ తత్ర సంజాతా యశోదా గర్భసంభవా ॥ ౩౨॥

యోగమాయాంశజా దేవీ త్రిగుణా దివ్యరూపిణీ ।
జాతాం తాం బాలికాం దివ్యాం గృహీత్వా కరపంకజే ॥ ౩౩॥

తత్రాగత్య దదౌ దేవీ సైరంధ్రీరూపధారిణీ ।
వసుదేవః సుతం దత్త్వా సైరంధ్రీకరపంకజే ॥ ౩౪॥

తామాదాయ యయౌ శీఘ్రం బాలికాం ముదితాశయః ।
కారాగారే తతో గత్వా దేవక్యాః శయనే సుతాం ॥ ౩౫॥

నిఃక్షిప్య సంస్థితః పార్శ్వే చింతావిష్టో భయాతురః ।
రురోద సుస్వరం కన్యా తదైవాగతసంజ్ఞకాః ॥ ౩౬॥

ఉత్తస్థుః సేవకా రాజ్ఞః శ్రుత్వా తద్రుదితం నిశి ।
తమూచుర్భూపతిం గత్వా త్వరితాస్తేఽతివిహ్వలాః ॥ ౩౭॥

దేవక్యాశ్చ సుతో జాతః శీఘ్రమేహి మహామతే ।
తదాకర్ణ్య వచస్తేషాం శీఘ్రం భోజపతిర్యయౌ ॥ ౩౮॥

ప్రావృతం ద్వారమాలోక్య వసుదేవమథాహ్వయత్ ।
కంస ఉవాచ ।
సుతమానయ దేవక్యా వసుదేవ మహామతే ॥ ౩౯॥

మృత్యుర్మే చాష్టమో గర్భస్తన్నిహన్మి రిపుం హరిం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా కంసవచః శౌరిర్భయత్రస్తవిలోచనః ॥ ౪౦॥

తామాదాయ సుతాం పాణౌ దదౌ చాశు రుదన్నివ ।
దృష్ట్వాథ దారికాం రాజా విస్మయం పరమం గతః ॥ ౪౧॥

దేవవాణీ వృథా జాతా నారదస్య చ భాషితం ।
వసుదేవః కథం కుర్యాదనృతం సంకటే స్థితః ॥ ౪౨॥

రక్షపాలాశ్చ మే సర్వే సావధానా న సంశయః ।
కుతోఽత్ర కన్యకా కామం క్వ గతః స సుతః కిల ॥ ౪౩॥

సందేహోఽత్ర న కర్తవ్యః కాలస్య విషమా గతిః ।

ఇతి సంచింత్య తాం బాలాం గృహీత్వా పాదయోః ఖలః ॥ ౪౪॥

పోథయామాస పాషాణే నిర్ఘృణః కులపాంసనః ।
సా కరాన్నిఃసృతా బాలా యయావాకాశమండలం ॥ ౪౫॥

దివ్యరూపా తదా భూత్వా తమువాచ మృదుస్వనా ।
కిం మయా హతయా పాప జాతస్తే బలవాన్ రిపుః ॥ ౪౬॥

హనిష్యతి దురారాధ్యః సర్వథా త్వాం నరాధమం ।
ఇత్యుక్త్వా సా గతా కన్యా గగనం కామగా శివా ॥ ౪౭॥

కంసస్తు విస్మయావిష్టో గతో నిజగృహం తదా ।
ఆనాయ్య దానవాన్సర్వానిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౪౮॥

బకధేనుకవత్సాదీన్క్రోధావిష్టో భయాతురః ।
గచ్ఛంతు దానవాః సర్వే మమ కార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౪౯॥

జాతమాత్రాశ్చ హంతవ్యా బాలకా యత్ర కుత్రచిత్ ।
పూతనైషా వ్రజత్వద్య బాలఘ్నీ నందగోకులం ॥ ౫౦॥

జాతమాత్రాన్వినిఘ్నంతీ శిశూంస్తత్ర మమాజ్ఞయా ।
ధేనుకో వత్సకః కేశీ ప్రలంబో బక ఏవ చ ॥ ౫౧॥

సర్వే తిష్ఠంతు తత్రైవ మమ కార్యచికీర్షయా ।
ఇత్యాజ్ఞాప్యాసురాన్కంసో యయౌ నిజగృహం ఖలః ॥ ౫౨॥

చింతావిష్టోఽతిదీనాత్మా చింతయిత్వైవ తం పునః ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే కంసం ప్రతి యోగమాయావాక్యం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౩॥

౨౪ దేవ్యా కృష్ణశోకాయనోదనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ప్రాతర్నందగృహే జాతః పుత్రజన్మమహోత్సవః ।
కింవదంత్యథ కంసేన శ్రుతా చారముఖాదపి ॥ ౧॥

జానాతి వసుదేవస్య దారాస్తత్ర వసంతి హి ।
పశవో దాసవర్గశ్చ సర్వే తే నందగోకులే ॥ ౨॥

తేన శంకాసమావిష్టో గోకులం ప్రతి భారత ।
నారదేనాపి తత్సర్వం కథితం కారణం పురా ॥ ౩॥

గోకులే యే చ నందాద్యాస్తత్పత్న్యశ్చ సురాంశజాః ।
దేవకీవసుదేవాద్యాః సర్వే తే శత్రవః కిల ॥ ౪॥

ఇతి నారదవాక్యేన బోధితోఽసౌ కులాధమః ।

జాతః కోపమనా రాజన్ కంసః పరమపాపకృత్ ॥ ౫॥

పూతనా నిహతా తత్ర కృష్ణేనామితతేజసా ।
బకో వత్సాసురశ్చాపి ధేనుకశ్చ మహాబలః ॥ ౬॥

ప్రలంబో నిహతస్తేన తథా గోవర్ధనో ధృతః ।
శ్రుత్వైతత్కర్మ కంసస్తు మేనే మరణమాత్మనః ॥ ౭॥

తథా వినిహతః కేశీ జ్ఞాత్వా కంసోఽతిదుర్మనాః ।
ధనుర్యాగమిషేణాశు తావానేతుం ప్రచక్రమే ॥ ౮॥

అక్రూరం ప్రేషయామాస క్రూరః పాపమతిస్తదా ।
ఆనేతుం రామకృష్ణౌ చ వధాయామితవిక్రమౌ ॥ ౯॥

రథమారోప్య గోపాలౌ గోకులాద్ గాందినీసుతః ।
ఆగతో మథురాయాం తు కంసాదేశే స్థితః కిల ॥ ౧౦॥

తావాగత్య తదా తత్ర ధనుర్భంగంచ చక్రతుః ।
హత్వాథ రజకం కామం గజం చాణూరముష్టికం ॥ ౧౧॥

శలం చ తోశలం చైవ నిజఘాన హరిస్తదా ।
జఘాన కంసం దేవేశః కేశేష్వాకృష్య లీలయా ॥ ౧౨॥

పితరౌ మోచయిత్వాథ గతదుఃఖౌ చకార హ ।
ఉగ్రసేనాయ రాజ్యం తద్దదావరినిషూదనః ॥ ౧౩॥

వసుదేవస్తయోస్తత్ర మౌంజీబంధనపూర్వకం ।
కారయామాస విధివద్ వ్రతబంధం మహామనాః ॥ ౧౪॥

ఉపనీతౌ తదా తౌ తు గతౌ సాందీపనాలయం ।
విద్యాః సర్వాః సమభ్యస్య మథురామాగతౌ పునః ॥ ౧౫॥

జాతౌ ద్వాదశవర్షీయౌ కృతవిద్యౌ మహాబలౌ ।
మథురాయాం స్థితౌ వీరౌ సుతావానకదుందుభేః ॥ ౧౬॥

మాగధస్తు జరాసంధో జామాతృవధదుఃఖితః ।
కృత్వా సైన్యసమాజం స మథురామాగతః పురీం ॥ ౧౭॥

స సప్తదశవారం తు కృష్ణేన కృతబుద్ధినా ।
జితః సంగ్రామమాసాద్య మధుపుర్యాం నివాసినా ॥ ౧౮॥

పశ్చాచ్చ ప్రేరితస్తేన స కాలయవనాభిధః ।
సర్వమ్లేచ్ఛాధిపః శూరో యాదవానాం భయంకరః ॥ ౧౯॥

శ్రుత్వా యవనమాయాంతం కృష్ణః సర్వాన్ యదూత్తమాన్ ।
ఆనాయ్య చ తథా రామమువాచ మధుసూదనః ॥ ౨౦॥

భయం నోఽత్ర సముత్పన్నం జరాసంధాన్మహాబలాత్ ।
కిం కర్తవ్యం మహాభాగ యవనః సముపైతి వై ॥ ౨౧॥

ప్రాణత్రాణం ప్రకర్తవ్యం త్యక్త్వా గేహం బలం ధనం ।
సుఖేన స్థీయతే యత్ర స దేశః ఖలు పైతృకః ॥ ౨౨॥

సదోద్వేగకరః కామం కిం కర్తవ్యః కులోచితః ।
శైలసాగరసాన్నిధ్యే స్థాతవ్యం సుఖమిచ్ఛతా ॥ ౨౩॥

యత్ర వైరిభయం న స్యాత్స్థాతవ్యం తత్ర పండితైః ।
శేషశయ్యాం సమాశ్రిత్య హరిః స్వపితి సాగరే ॥ ౨౪॥

తథైవ చ భయాద్భీతః కైలాసే త్రిపురార్దనః ।
తస్మాన్నాత్రైవ స్థాతవ్యమస్మాభిః శత్రుతాపితైః ॥ ౨౫॥

ద్వారవత్యాం గమిష్యామః సహితాః సర్వ ఏవ వై ।
కథితా గరుడేనాద్య రమ్యా ద్వారవతీ పురీ ॥ ౨౬॥

రైవతాచలసానిధ్యే సింధుకూలే మనోహరా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తథ్యం సర్వే యాదవపుంగవాః ॥ ౨౭॥

గమనాయ మతిం చక్రుః సకుటుంబాః సవాహనాః ।
శకటాని తథోష్ట్రాశ్చ వామ్యశ్చ మహిషాస్తథా ॥ ౨౮॥

ధనపూర్ణాని కృత్వా తే నిర్యయుర్నగరాద్బహిః ।
రామకృష్ణౌ పురస్కృత్య సర్వే తే సపరిచ్ఛదాః ॥ ౨౯॥

అగ్రే కృత్వా ప్రజాః సర్వాశ్చేలుః సర్వే యదూత్తమాః ।
కతిచిద్దివసైః ప్రాపుః పురీం ద్వారవతీం కిల ॥ ౩౦॥

శిల్పిభిః కారయామాస జీర్ణోద్ధారం హి మాధవః ।
సంస్థాప్య యాదవాంస్తత్ర తావేతౌ బలకేశవౌ ॥ ౩౧॥

తరసా మథురామేత్య సంస్థితౌ నిర్జనాం పురీం ।
తదా తత్రైవ సంప్రాప్తో బలవాన్ యవనాధిపః ॥ ౩౨॥

జ్ఞాత్వైనమాగతం కృష్ణో నిర్యయౌ నగరాద్బహిః ।
పదాతిరగ్రే తస్యాభూద్యవనస్య జనార్దనః ॥ ౩౩॥

పీతాంబరధరః శ్రీమాన్ప్రహసన్మధుసూదనః ।
తం దృష్ట్వా పురతో యాంతం కృష్ణం కమలలోచనం ॥ ౩౪॥

యవనోఽపి పదాతిః సన్ప్రృష్ఠతోఽనుగతః ఖలః ।
ప్రసుప్తో యత్ర రాజర్షిర్ముచుకుందో మహాబలః ॥ ౩౫॥

ప్రయయౌ భగవాంస్తత్ర సకాలయవనో హరిః ।

తత్రైవాంతర్దధే విష్ణుర్ముచుకుందం సమీక్ష్య చ ॥ ౩౬॥

తత్రైవ యవనః ప్రాప్తః సుప్తభూతమపశ్యత ।
మత్వా తం వాసుదేవం స పాదేనాతాడయన్నృపం ॥ ౩౭॥

ప్రబుద్ధః క్రోధరక్తాక్షస్తం దదాహ మహాబలః ।
తం దగ్ధ్వా ముచుకుందోఽథ దదర్శ కమలేక్షణం ॥ ౩౮॥

వాసుదేవం సుదేవేశం ప్రణమ్య ప్రస్థితో వనం ।
జగామ ద్వారకాం కృష్ణో బలదేవసమన్వితః ॥ ౩౯॥

ఉగ్రసేనం నృపం కృత్వా విజహార యథారుచి ।
అహరద్రుక్మిణీ కామం శిశుపాలస్వయంవరాత్ ॥ ౪౦॥

రాక్షసేన వివాహేన చక్రే దారవిధిం హరిః ।
తతో జాంబవతీం సత్యాం మిత్రవిందాంచ భామినీం ॥ ౪౧॥

కాలిందీం లక్షణాం భద్రాం తథా నాగ్నజితీం శుభాం ।
పృథక్పృథక్సమానీయాప్యుపయేమే జనార్దనః ॥ ౪౨॥

అష్టావేవ మహీపాల పత్న్యః పరమశోభనాః ।
ప్రాసూత రుక్మిణీ పుత్రం ప్రద్యుమ్నం చారుదర్శనం ॥ ౪౩॥

జాతకర్మాదికం తస్య చకార మధుసూదనః ।
హృతోఽసౌ సూతికాగేహాచ్ఛంబరేణ బలీయసా ॥ ౪౪॥

నీతశ్చ స్వపురీం బాలో మాయావత్యై సమర్పితః ।
వాసుదేవో హృతం దృష్ట్వా పుత్రం శోకసమన్వితః ॥ ౪౫॥

జగామ శరణం దేవీం భక్తియుక్తేన చేతసా ।
వృత్రాసురాదయో దైత్యా లీలయైవ యయా హతాః ॥ ౪౬॥

తతోఽసౌ యోగమాయాయాశ్చకార పరమాం స్తుతిం ।
వచోభిః పరమోదారైరక్షరైః స్తవనైః శుభైః ॥ ౪౭॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ ।
మాతర్మయాతితపసా పరితోషితా త్వం
ప్రాగ్జన్మని ప్రసుమనాదిభిరర్చితాసి ।
ధర్మాత్మజేన బదరీవనఖండమధ్యే
కిం విస్మృతో జనని తే త్వయి భక్తిభావః ॥ ౪౮॥

సూతీగృహాదపహృతః కిము బాలకో మే
కేనాపి దుష్టమనసాప్యథ కౌతుకాద్వా ।
మానాపహారకరణాయ మమాద్య నూనం
లజ్జా తవాంబ ఖలు భక్తజనస్య యుక్తా ॥ ౪౯॥

దుర్గో మహానతితరాం నగరీ సుగుప్తా

తత్రాపి మేఽస్తి సదనం కిల మధ్యభాగే |
అంతఃపురే చ పిహితం నను సూతిగేహం
బాలో హృతః ఖలు తథాపి మమైవ దోషాత్ || ౨౦||

నాహం గతః పరపురం న చ యాదవాశ్చ
రక్షావతీవ నగరీ కిల వీరవర్యైః |
మాయా తవైవ జనని ప్రకటప్రభావా
మే బాలకః పరిహృతః కుహకేన కేన || ౨౧||

నో వేద్మ్యహం జనని తే చరితం సుగుప్తం
కో వేద మందమతిరల్పవిదేవ దేహీ |
క్వాసౌ గతో మమ భటైర్న చ వీక్షితో వా
హర్త్రాంబికే జవనికా తవ కల్పితేయం || ౨౨||

చిత్రం న తేఽత్ర పురతో మమ మాతృగర్భో
నీతస్త్వయార్ధసమయే కిల మాయయాసౌ |
యం రోహిణీ హలధరం సుషువే ప్రసిద్ధం
దూరే స్థితా పతిపరా మిథునం వినాపి || ౨౩||

సృష్టిం కరోషి జగతామనుపాలనం చ
నాశం తథైవ పునరప్యనిశం గుణైస్త్వం |
కో వేద తేఽమ్బ చరితం దురితాంతకారి
ప్రాయేణ సర్వమఖిలం విహితం త్వయైతత్ || ౨౪||

ఉత్పాద్య పుత్రజననప్రభవం ప్రమోదం
దత్త్వా పునర్విరహజం కిల దుఃఖభారం |
త్వం క్రీడసే సులలితైః ఖలు తైర్విహారై-
ర్నో చేత్కథం మమ సుతాప్తిరతిర్వృథా స్యాత్ || ౨౫||

మాతాస్య రోదితి భృశం కురరీవ బాలా
దుఃఖం తనోతి మమ సన్నిధిగా సదైవ |
కష్టం న వేత్సి లలితేఽప్రమితప్రభావే
మాతస్త్వమేవ శరణం భవపీడితానాం || ౨౬||

సీమా సుఖస్య సుతజన్మ తదీయనాశో
దుఃఖస్య దేవి భవనే విబుధా వదంతి |
తత్కిం కరోమి జనని ప్రథమే ప్రనష్టే
పుత్రే మమాద్య హృదయం స్ఫుటతీవ మాతః || ౨౭||

యజ్ఞం కరోమి తవ తుష్టికరం వ్రతం వా
దైవం చ పూజనమథాఖిలదుఃఖహా త్వం |
మాతః సుతోఽత్ర యది జీవతి దర్శయాశు
త్వం వై క్షమా సకలశోకవినాశనాయ || ౨౮||

వ్యాస ఉవాచ |
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ కృష్ణేనాక్లిష్టకర్మణా |

ప్రత్యక్షదర్శనా భూత్వా తమువాచ జగద్గురుం ॥ ౩౯॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।
శోకం మా కురు దేవేశ శాపోఽయం తే పురాతనః ।
తస్య యోగేన పుత్రస్తే శంబరేణ హృతో బలాత్ ॥ ౬౦॥

అతస్తే షోడశే వర్షే హత్వా తం శంబరం బలాత్ ।
ఆగమిష్యతి పుత్రస్తే మత్ప్రసాదాన్న సంశయః ॥ ౬౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ చండికా చండవిక్రమా ।
భగవానపి పుత్రస్య శోకం త్యక్త్వాభవత్సుఖీ ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే దేవ్యా కృష్ణశోకాపనోదనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

౨౫ పరాశక్తేః సర్వజ్ఞత్వకథనం

రాజోవాచ ।
సందేహో మే మునిశ్రేష్ఠ జాయతే వచనాత్తవ ।
వైష్ణవాంశే భగవతి దుఃఖోత్పత్తిం విలోక్య చ ॥ ౧॥

నారాయణాంశసంభూతో వాసుదేవః ప్రతాపవాన్ ।
కథం స సూతికాగారాద్ధృతో బాలో హరేరపి ॥ ౨॥

సుగుప్తనగరే రమ్యే గుప్తేఽథ సూతికాగృహే ।
ప్రవిశ్య తేన దైత్యేన గృహీతోఽసౌ కథం శిశుః ॥ ౩॥

న జ్ఞాతో వాసుదేవేన చిత్రమేతన్మమాద్భుతం ।
జాయతే మహదాశ్చర్యం చిత్తే సత్యవతీసుత ॥ ౪॥

బ్రూహి తత్కారణం బ్రహ్మన్న జ్ఞాతం కేశవేన యత్ ।
హరణం తత్రసంస్థేన శిశోర్వా సూతికాగృహాత్ ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
మాయా బలవతీ రాజన్నరాణాం బుద్ధిమోహినీ ।
శాంభవీ విశ్రుతా లోకే కో వా మోహం న గచ్ఛతి ॥ ౬॥

మానుషం జన్మ సంప్రాప్య గుణాః సర్వేఽపి మానుషాః ।
భవంతి దేహజా కామం న దేవా నాసురాస్తదా ॥ ౭॥

క్షుత్తృణ్నిద్రా భయం తంద్రా వ్యామోహః శోకసంశయః ।
హర్షశ్చైవాభిమానశ్చ జరామరణమేవ చ ॥ ౮॥

అజ్ఞానం గ్లానిరప్రీతిరీర్ష్యాసూయా మదః శ్రమః ।
ఏతే దేహభవా భావాః ప్రభవంతి నరాధిప ॥ ౯॥

యథా హేమమృగం రామో న బుబోధ పురోగతం ।
జానక్యా హరణంచైవ జటాయుమరణం తథా ॥ ౧౦॥

అభిషేకదినే రామో వనవాసం న వేద చ ।
తథా న జ్ఞాతవాన్ రామః స్వశోకాన్మరణం పితుః ॥ ౧౧॥

అజ్ఞవద్విచచారాసౌ పశ్యమానో వనే వనే ।
జానకీం న వివేదాథ రావణేన హృతాం బలాత్ ॥ ౧౨॥

సహాయాన్ వానరాన్కృత్వా హత్వా శక్రసుతం బలాత్ ।
సాగరే సేతుబంధంచ కృత్వోత్తీర్య సరిత్పతిం ॥ ౧౩॥

ప్రేషయామాస సర్వాసు దిక్షు తాన్కపికుంజరాన్ ।
సంగ్రామం కృతవాన్ఘోరం దుఃఖం ప్రాప రణాజిరే ॥ ౧౪॥

బంధనం నాగపాశేన ప్రాప రామో మహాబలః ।
గరుడాన్మోక్షణం పశ్చాదన్వభూద్రఘునందనః ॥ ౧౫॥

అహనద్రావణం సంఖ్యే కుంభకర్ణం మహాబలం ।
మేఘనాదం నికుంభంచ కుపితో రఘునందనః ॥ ౧౬॥

అదూష్యత్వంచ జానక్యా న వివేద జనార్దనః ।
దివ్యంచ కారయామాస జ్వలితేఽగ్నౌ ప్రవేశనం ॥ ౧౭॥

లోకాపవాదాచ్చ పరం తతస్తత్యాజ తాం ప్రియాం ।
అదూష్యాం దూషితాం మత్వా సీతాం దశరథాత్మజః ॥ ౧౮॥

న జ్ఞాతౌ స్వసుతౌ తేన రామేణ చ కుశీలవౌ ।
మునినా కథితౌ తౌ తు తస్య పుత్రౌ మహాబలౌ ॥ ౧౯॥

పాతాలగమనం చైవ జానక్యా జ్ఞాతవాన్న చ ।
రాఘవః కోపసంయుక్తో భ్రాతరం హంతుముద్యతః ॥ ౨౦॥

కాలస్యాగమనంచైవ న వివేద ఖరాంతకః ।
మానుషం దేహమాశ్రిత్య చక్రే మానుషచేష్టితం ॥ ౨౧॥

తథైవ మానుషాన్భావాన్నాత్ర కార్యా విచారణా ।
పూర్వం కంసభయాత్ప్రాప్తో గోకులే యదునందనః ॥ ౨౨॥

జరాసంధభయాత్పశ్చాద్ ద్వారవత్యాం గతో హరిః ।
అధర్మం కృతవాన్కృష్ణో రుక్మిణ్యా హరణంచ యత్ ॥ ౨౩॥

శిశుపాలవృతాయాశ్చ జానంధర్మం సనాతనం ।
శుశోచ బాలకం కృష్ణః శంబరేణ హృతం బలాత్ ॥ ౨౪॥

ముమోద జానన్పుత్రం తం హర్షశోకయుతస్తతః ।
సత్యభామాజ్ఞయా యత్తు యుయుధే స్వర్గతః కిల ॥ ౨౫॥

ఇంద్రేణ పాదపార్థం తు స్త్రీజితత్వం ప్రకాశయన్ ।
జహార కల్పవృక్షం యః పరాభూయ శతక్రతుం ॥ ౨౬॥

మానినీమానరక్షార్థం హరిశ్చిత్రధరః ప్రభుః ।
బద్ధ్వా వృక్షే హరిం సత్యా నారదాయ దదౌ పతిం ॥ ౨౭॥

దత్త్వాథ కానకం కృష్ణం మోచయామాస భామినీ ।
దృష్ట్వా పుత్రాన్పురుగుణాన్ప్రద్యుమ్నప్రముఖానథ ॥ ౨౮॥

కృష్ణం జాంబవతీ దీనా యయాచే సంతతిం శుభాం ।
స యయౌ పర్వతం కృష్ణస్తపస్యాకృతనిశ్చయః ॥ ౨౯॥

ఉపమన్యుర్మునిర్యత్ర శివభక్తః పరంతపః ।
ఉపమన్యుం గురు కృత్వా దీక్షాం పాశుపతో హరిః ॥ ౩౦॥

జగ్రాహ పుత్రకామస్తు ముండీ దండీ బభూవ హ ।
ఉగ్రం తత్ర తపస్తేపే మాసమేకం ఫలాశనః ॥ ౩౧॥

జజాప శివమంత్రం తు శివధ్యానపరో హరిః ।
ద్వితీయే తు జలాహారస్తిష్ఠన్నేకపదా హరిః ॥ ౩౨॥

తృతీయే వాయుభక్షస్తు పాదాంగుష్ఠాగ్రసంస్థితః ।
షష్ఠే తు భగవాన్ రుద్రః ప్రసన్నో భక్తిభావతః ॥ ౩౩॥

దర్శనంచ దదౌ తత్ర సోమః సోమకలాధరః ।
ఆజగామ వృషారూఢః సురైరింద్రాదిభిర్వృతః ॥ ౩౪॥

బ్రహ్మావిష్ణుయుతః సాక్షాద్యక్షగంధర్వసేవితః ।
సంబోధయన్వాసుదేవం శంకరస్తమువాచ హ ॥ ౩౫॥

తుష్టోఽస్మి కృష్ణ తపసా తవోగ్రేణ మహామతే ।
దదామి వాఞ్ఛితాన్కామాన్బ్రూహి యాదవనందన ॥ ౩౬॥

మయి దృష్టే కామపూరే కామశేషో న సంభవేత్ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తం దృష్ట్వా శంకరం తుష్టం భగవాందేవకీసుతః ॥ ౩౭॥

పపాత పాదయోస్తస్య దండవత్ప్రేమసంయుతః ।
స్తుతిం చకార దేవేశో మేఘగంభీరయా గిరా ॥ ౩౮॥

స్థితస్తు పురతః శంభోర్వాసుదేవః సనాతనః ।
శ్రీకృష్ణ ఉవాచ ।
దేవదేవ జగంనాథ సర్వభూతార్తినాశన ॥ ౩౯॥

విశ్వయోనే సురారిఘ్న నమస్త్రైలోక్యకారక ।
నీలకంఠ నమస్తుభ్యం శూలినే తే నమో నమః ॥ ౪౦॥

శైలజావల్లభాయాశ్చ యజ్ఞఘ్నాయ నమోఽస్తు తే ।
ధన్యోఽహం కృతకృత్యోఽహం దర్శనాత్తవ సువ్రత ॥ ౪౧॥

జన్మ మే సఫలం జాతం నత్వా తే పాదపంకజం ।
బద్ధోఽహం స్త్రీమయైః పాశైః సంసారేఽస్మింజగద్గురో ॥ ౪౨॥

శరణం తేఽద్య సంప్రాప్తో రక్షణార్థం త్రిలోచన ।
సంప్రాప్య మానుషం జన్మ ఖిన్నోఽహం దుఃఖనాశన ॥ ౪౩॥

త్రాహి మాం శరణం ప్రాప్తం భవభీతం భవాధునా ।
గర్భవాసే మహద్దుఃఖం ప్రాప్తం మదనదాహక ॥ ౪౪॥

జన్మతః కంసభయజమనుభూతం చ గోకులే ।
జాతోఽహం నందగోపాలో బల్లవాజ్ఞాకరస్తథా ॥ ౪౫॥

గోరజఃకీర్ణకేశస్తు భ్రమన్వృందావనే ఘనే ।
మ్లేచ్ఛరాజభయత్రస్తో గతో ద్వారవతీం పునః ॥ ౪౬॥

త్యక్త్వా పిత్ర్యం శుభం దేశం మాధురం దుర్లభం విభో ।
యయాతిశాపబద్ధేన తస్మై దత్తం భయాద్విభో ॥ ౪౭॥

రాజ్యం సుపుష్టమపి చ ధర్మరక్షాపరేణ చ ।
ఉగ్రసేనస్య దాసత్వం కృతం వై సర్వదా మయా ॥ ౪౮॥

రాజాసౌ యాదవానాం వై కృతో నః పూర్వజైః కిల ।
గార్హస్థ్యం దుఃఖదం శంభో స్త్రీవశ్యం ధర్మఖండనం ॥ ౪౯॥

పారతంత్ర్యం సదా బంధమోక్షవార్తాత్ర దుర్లభా ।
రుక్మిణ్యాస్తనయాందృష్ట్వా భార్యా జాంబవతీ మమ ॥ ౫౦॥

ప్రేరయామాస పుత్రార్థం తపసే మదనాంతక ।
సకామేన మయా తప్తం తపః పుత్రార్థమద్య వై ॥ ౫౧॥

లజ్జా భవతి దేవేశ ప్రార్థనాయాం జగద్గురో ।
కస్త్వామారాధ్య దేవేశం ముక్తిదం భక్తవత్సలం ॥ ౫౨॥

ప్రసన్నం యాచతే మూఢః ఫలం తుచ్ఛం వినాశి యత్ ।
సోఽయం మాయావిమూఢాత్మా యాచే పుత్రసుఖం విభో ॥ ౫౩॥

కామిన్యా ప్రేరితః శంభో ముక్తిదం త్వాం జగత్పతే ।
జానామి దుఃఖదం శంభో సంసారం దుఃఖసాధనం ॥ ౫౪॥

అనిత్యం నాశధర్మాణం తథాపి విరతిర్న మే ।
శాపాన్నారాయణాంశోఽహం జాతోఽస్మి క్షితిమండలే ॥ ౫౫॥

భోక్తుం బహుతరం దుఃఖం మాయాపాశేన యంత్రితః ।
వ్యాస ఉవాచ ।

ఇత్యుక్తవంతం గోవిందం ప్రత్యువాచ మహేశ్వరః ॥ ౫౬॥

బహవస్తే భవిష్యంతి పుత్రాః శత్రునిషూదన ।
స్త్రీణాం షోడశసాహస్రం భవిష్యతి శతార్ధకం ॥ ౫౭॥

తాసు పుత్రా దశ దశ భవిష్యంతి మహాబలాః ।
ఇత్యుక్త్వోపరరామాశు శంకరః ప్రియదర్శనః ॥ ౫౮॥

ఉవాచ గిరిజా దేవీ ప్రణతం మధుసూదనం ।
కృష్ణ కృష్ణ మహాబాహో సంసారేఽస్మిన్నరాధిప ॥ ౫౯॥

గృహస్థప్రవరో లోకే భవిష్యతి భవానిహ ।
తతో వర్షశతాంతే తు ద్విజశాపాజ్జనార్దన ॥ ౬౦॥

గాంధార్యాశ్చ తథా శాపాద్భవితా తే కులక్షయః ।
పరస్పరం నిహత్యాజౌ పుత్రాస్తే శాపమోహితాః ॥ ౬౧॥

గమిష్యంతి క్షయం సర్వే యాదవాశ్చ తథాపరే ।
సానుజస్త్వం తథా దేహం త్యక్త్వా యాస్యసి వై దివం ॥ ౬౨॥

శోకస్తత్ర న కర్తవ్యో భవితవ్యం ప్రతి ప్రభో ।
అవశ్యంభావిభావానాం ప్రతీకారో న విద్యతే ॥ ౬౩॥

తత్ర శోకో న కర్తవ్యో నూనం మమ మతం సదా ।
అష్టావక్రస్య శాపేన భార్యాస్తే మధుసూదన ॥ ౬౪॥

చౌరేభ్యో గ్రహణం కృష్ణ గమిష్యంతి మృతే త్వయి ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే శంభుః సోమః ససురమండలః ॥ ౬౫॥

ఉపమన్యుం ప్రణమ్యాథ కృష్ణోఽపి ద్వారకాం యయౌ ।
యస్మాద్ బ్రహ్మాదయో రాజన్ సంతి యద్యప్యధీశ్వరాః ॥ ౬౬॥

తథాపి మాయాకల్లోలయోగసంక్షుభితాంతరాః ।
తదధీనాః స్థితాః సర్వే కాష్ఠపుత్తలికోపమాః ॥ ౬౭॥

యథా యథా పూర్వభవం కర్మ తేషాం తథా తథా ।
ప్రేరయత్యనిశం మాయా పరబ్రహ్మస్వరూపిణీ ॥ ౬౮॥

న వైషమ్యం న నైర్ఘృణ్యం భగవత్యాం కదాచన ।
కేవలం జీవమోక్షార్థం యతతే భువనేశ్వరీ ॥ ౬౯॥

యది సా నైవ సృజ్యేత జగదేతచ్చరాచరం ।
తదా మాయాం వినా భూతం జడం స్యాదేవ నిత్యశః ॥ ౭౦॥

తస్మాత్కారుణ్యమాశ్రిత్య జగజ్జీవాదికం చ యత్ ।
కరోతి సతతం దేవీ ప్రేరయత్యనిశం చ తత్ ॥ ౭౧॥

తస్మాద్ బ్రహ్మాదిమోహేఽస్మిన్కర్తవ్యః సంశయో న హి ।
మాయాంతఃపాతినః సర్వే మాయాధీనాః సురాసురాః ॥ ౭౨॥

స్వతంత్రా సైవ దేవేశీ స్వేచ్ఛాచారవిహారిణీ ।
తస్మాత్సర్వాత్మనా రాజన్ సేవనీయా మహేశ్వరీ ॥ ౭౩॥

నాతః పరతరం కించిదధికం భువనత్రయే ।
ఏతద్ధి జన్మసాఫల్యం పరాశక్తేః పదస్మృతిః ॥ ౭౪॥

మాభూత్తత్ర కులే జన్మ యత్ర దేవీ న దైవతం ।
అహం దేవీ న చాన్యోఽస్మి బ్రహ్మైవాహం న శోకభాక్ ॥ ౭౫॥

ఇత్యభేదేన తాం నిత్యాం చింతయేజ్జగదంబికాం ।
జ్ఞాత్వా గురుముఖాదేనాం వేదాంతశ్రవణాదిభిః ॥ ౭౬॥

నిత్యమేకాగ్రమనసా భావయేదాత్మరూపిణీం ।
ముక్తో భవతి తేనాశు నాన్యథా కర్మకోటిభిః ॥ ౭౭॥

శ్వేతాశ్వతరాదయః సర్వే ఋషయో నిర్మలాశయాః ।
ఆత్మరూపాం హృదా జ్ఞాత్వా విముక్తా భవబంధనాత్ ॥ ౭౮॥

బ్రహ్మావిష్ణ్వాదయస్తద్వద్ గౌరీలక్ష్మ్యాదయస్తథా ।
తామేవ సముపాసంతే సచ్చిదానందరూపిణీం ॥ ౭౯॥

ఇతి తే కథితం రాజన్ యద్యత్పృష్టం త్వయానఘ ।
ప్రపంచతాపత్రస్తేన కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౮౦॥

ఏతత్తే కథితం రాజన్మయాఖ్యానమనుత్తమం ।
సర్వపాపహరం పుణ్యం పురాణం పరమాద్భుతం ॥ ౮౧॥

య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం పురాణం వేదసమ్మితం ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తో దేవీలోకే మహీయతే ॥ ౮౨॥

సూత ఉవాచ ।
ఏతన్మయా శ్రుతం వ్యాసాత్కథ్యమానం సవిస్తరం ।
పురాణం పంచమం నూనం శ్రీమద్భాగవతాభిధం ॥ ౮౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
చతుర్థస్కంధే పరాశక్తేః సర్వజ్ఞత్వకథనం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౫॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే చతుర్థస్కంధః సమాప్తః ॥

౫ పంచమః స్కంధః

౧ యోగమాయాప్రభావవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
భవతా కథితం సూత మహదాఖ్యానముత్తమం ।
కృష్ణస్య చరితం దివ్యం సర్వపాతకనాశనం ॥ ౧॥

సందేహోఽత్ర మహాభాగ వాసుదేవకథానకే ।
జాయతే నః ప్రోచ్యమానే విస్తరేణ మహామతే ॥ ౨॥

వనే గత్వా తపస్తప్తం వాసుదేవేన దుష్కరం ।
విష్ణోరంశావతారేణ శివస్యారాధనం కృతం ॥ ౩॥

వరప్రదానం దేవ్యా చ పార్వత్యా యత్కృతం పునః ।
జగన్మాతుశ్చ పూర్ణాయాః శ్రీదేవ్యా అంశభూతయా ॥ ౪॥

ఈశ్వరేణాపి కృష్ణేన కుతస్తౌ సంప్రపూజితౌ ।
న్యూనతా వా కిమస్త్యస్య తదేవం సంశయో మమ ॥ ౫॥

సూత ఉవాచ ।
శృణుధ్వం కారణం తత్ర మయా వ్యాసశ్రుతంచ యత్ ।
ప్రబ్రవీమి మహాభాగాః కథాం కృష్ణగుణాన్వితాం ॥ ౬॥

వృత్తాంతం వ్యాసతః శ్రుత్వా వైరాటీసుతజస్తదా ।
పునః పప్రచ్ఛ మేధావీ సందేహం పరమం గతః ॥ ౭॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
సమ్యక్సత్యవతీసూనో శ్రుతం పరమకారణం ।
తథాపి మనసో వృత్తిః సంశయం న విముంచతి ॥ ౮॥

కృష్ణేనారాధితః శంభుస్తపస్తప్త్వాతిదారుణం ।
విస్మయోఽయం మహాభాగ దేవదేవేన విష్ణునా ॥ ౯॥

యః సర్వాత్మాపి సర్వేశః సర్వసిద్ధిప్రదః ప్రభుః ।
స కథం కృతవాన్ఘోరం తపః ప్రాకృతవద్ధరిః ॥ ౧౦॥

జగత్కర్తుం క్షమః కృష్ణస్తథా పాలయితుం క్షమః ।
సంహర్తుమపి కస్మాత్స దారుణం తప ఆచరత్ ॥ ౧౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సత్యముక్తం త్వయా రాజన్ వాసుదేవో జనార్దనః ।
క్షమః సర్వేషు కార్యేషు దేవానాం దైత్యసూదనః ॥ ౧౨॥

తథాపి మానుషం దేహమాశ్రితః పరమేశ్వరః ।
కృతవాన్మానుషాన్భావాన్వర్ణాశ్రమసమాశ్రితాన్ ॥ ౧౩॥

వృద్ధానాం పూజనం చైవ గురుపాదాభివందనం ।
బ్రాహ్మణానాం తథా సేవా దేవతారాధనం తథా ॥ ౧౪॥

శోకే శోకాభియోగశ్చ హర్షే హర్షసమున్నతిః ।
దైన్యం నానాపవాదాశ్చ స్త్రీషు కామోపసేవనం ॥ ౧౫॥

కామః క్రోధస్తథా లోభః కాలే కాలే భవంతి హి ।
తథా గుణమయే దేహే నిర్గుణత్వం కథం భవేత్ ॥ ౧౬॥

సౌబలీశాపజాద్దోషాత్తథా బ్రాహ్మణశాపజాత్ ।
నిధనం యాదవానాం తు కృష్ణదేహస్య మోచనం ॥ ౧౭॥

హరణం లుంఠనం తద్వత్తత్పత్నీనాం నరాధిప ।
అర్జునస్యాస్త్రమోక్షే చ క్లీబత్వం తస్కరేషు చ ॥ ౧౮॥

అజ్ఞత్వం హరణే గేహాత్తత్ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధయోః ।
ఏవం మానుషదేహేఽస్మిన్మానుషం ఖలు చేష్టితం ॥ ౧౯॥

విష్ణోరంశావతారేఽస్మిన్నారాయణమునేస్తథా ।
అంశజే వాసుదేవేఽత్ర కిం చిత్రం శివసేవనే ॥ ౨౦॥

స హి సర్వేశ్వరో దేవో విష్ణోరపి చ కారణం ।
సుషుప్తస్థాననాథః స విష్ణునా చ ప్రపూజితః ॥ ౨౧॥

తదంశభూతాః కృష్ణాద్యాస్తైః కథం న స పూజ్యతే ।
అకారో భగవాన్బ్రహ్మాప్యుకారః స్యాద్ధరిః స్వయం ॥ ౨౨॥

మకారో భగవాన్ రుద్రోఽప్యర్ధమాత్రా మహేశ్వరీ ।
ఉత్తరోత్తరభావేనాప్యుత్తమత్వం స్మృతం బుధైః ॥ ౨౩॥

అతః సర్వేషు శాస్త్రేషు దేవీ సర్వోత్తమా స్మృతా ।
అర్ధమాత్రాస్థితా నిత్యా యానుచ్చార్యా విశేషతః ॥ ౨౪॥

విష్ణోరప్యధికో రుద్రో విష్ణుస్తు బ్రహ్మణోఽధికః ।
తస్మాన్న సంశయః కార్యః కృష్ణేన శివపూజనే ॥ ౨౫॥

ఇచ్ఛయా బ్రహ్మణో వక్త్రాద్వరదానార్థముద్బభౌ ।
మూలరుద్రస్యాంశభూతో రుద్రనామా ద్వితీయకః ॥ ౨౬॥

సోఽపి పూజ్యోఽస్తి సర్వేషాం మూలరుద్రస్య కా కథా ।
దేవీతత్త్వస్య సాన్నిధ్యాదుత్తమత్వం స్మృతం శివే ॥ ౨౭॥

అవతారా హరేరేవం ప్రభవంతి యుగే యుగే ।
యోగమాయాప్రభావేణ నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౨౮॥

యా నేత్రపక్ష్మపరిసంచలనేన సమ్య-
గ్విశ్వం సృజత్యవతి హంతి నిగూఢభావా ।
సైషా కరోతి సతతం ద్రుహిణాచ్యుతేశాన్
నానావతారకలనే పరిభూయమానాన్ ॥ ౨౯॥

సూతీగృహాద్వ్రజనమప్యనయా నియుక్తం
సంగోపితశ్చ భవనే పశుపాలరాజ్ఞః ।
సంప్రాపితశ్చ మధురాం వినియోజితశ్చ
శ్రీద్వారకాప్రణయనే నను భీతచిత్తః ॥ ౩౦॥

నిర్మాయ షోడశసహస్రశతార్ధకాస్తా
నార్యోఽష్టసమ్మతతరాః స్వకలాసముత్థాః ।
తాసాం విలాసవశగం తు విధాయ కామం
దాసీకృతో హి భగవాననయాప్యనంతః ॥ ౩౧॥

ఏకాపి బంధనవిధౌ యువతీ సమర్థా
పుంసో యథా సుదృఢలోహమయం తు దామ ।
కిం నామ షోడశసహస్రశతార్ధకాశ్చ
తం స్వీకృతం శుకమివాతినిబంధయంతి ॥ ౩౨॥

సాత్రాజితీవశగతేన ముదాన్వితేన
ప్రాప్తం సురేంద్రభవనం హరిణా తదానీం ।
కృత్వా మృధం మఘవతా విహృతస్తరూణా-
మీశః ప్రియాసదనభూషణతాం య ఆప ॥ ౩౩॥

యో భీమజాం హి హృతవాంఛిశుపాలకాదీ-
ఞ్జిత్వా విధిం నిఖిలధర్మకృతో విధిత్సుః ।
జగ్రాహ తాం నిజబలేన చ ధర్మపత్నీం
కోఽసౌ విధిః పరకలత్రహృతౌ విజాతః ॥ ౩౪॥

అహంకారవశః ప్రాణీ కరోతి చ శుభాశుభం ।
విమూఢో మోహజాలేన తత్కృతేనాతిపాతినా ॥ ౩౫॥

అహంకారాద్ధి సంజాతమిదం స్థావరజంగమం ।
మూలాద్ధరిహరాదీనాముగ్రాత్ప్రకృతిసంభవాత్ ॥ ౩౬॥

అహంకారపరిత్యక్తో యదా భవతి పద్మజః ।
తదా విముక్తో భవతి నోచేత్సంసారకర్మకృత్ ॥ ౩౭॥

తన్ముక్తస్తు విముక్తో హి బద్ధస్తద్వశతాం గతః ।
న నారీ న ధనం గేహం న పుత్రా న సహోదరాః ॥ ౩౮॥

బంధనం ప్రాణినాం రాజన్నహంకారస్తు బంధకః ।
అహం కర్తా మయా చేదం కృతం కార్యం బలీయసా ॥ ౩౯॥

కరిష్యామి కరోమ్యేవం స్వయం బధ్నాతి ప్రాణభృత్ ।

కారణేన వినా కార్యం న సంభవతి కర్హిచిత్ ॥ ౪౦॥

యథా న దృశ్యతే జాతో మృత్పిండేన వినా ఘటః ।
విష్ణుః పాలయితా విశ్వస్యాహంకారసమన్వితః ॥ ౪౧॥

అన్యథా సర్వదా చింతాంబుధౌ మగ్నః కథం భవేత్ ।
అహంకారవిముక్తస్తు యదా భవతి మానవః ॥ ౪౨॥

అవతారప్రవాహేషు కథం మజ్జేచ్ఛుభాశయః ।
మోహమూలమహంకారః సంసారస్తత్సముద్భవః ॥ ౪౩॥

అహంకారవిహీనానాం న మోహో న చ సంసృతిః ।
త్రివిధః పురుషః ప్రోక్తః సాత్త్వికో రాజసస్తథా ॥ ౪౪॥

తామసస్తు మహారాజ బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిషు ।
త్రివిధస్త్రిషు రాజేంద్ర కాజేశాదిషు సర్వదా ॥ ౪౫॥

అహంకారః సదా ప్రోక్తో మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ।
అహంకారేణ తేనైవ బద్ధా ఏతే న సంశయః ॥ ౪౬॥

మాయావిమోహితా మందాః ప్రవదంతి మనీషిణః ।
కరోతి స్వేచ్ఛయా విష్ణురవతారాననేకశః ॥ ౪౭॥

మందోఽపి దుఃఖగహనే గర్భవాసేఽతిసంకటే ।
న కరోతి మతిం విద్వాన్కథం కుర్యాత్స చక్రభృత్ ॥ ౪౮॥

కౌసల్యాదేవకీగర్భే విష్ఠామలసమాకులే ।
స్వేచ్ఛయా ప్రవదంత్యద్ధా గతో హి మధుసూదనః ॥ ౪౯॥

వైకుంఠసదనం త్యక్త్వా గర్భవాసే సుఖం ను కిం ।
చింతాకోటిసముత్థానే దుఃఖదే విషసమ్మితే ॥ ౫౦॥

తపస్తప్త్వా క్రతూన్కృత్వా దత్త్వా దానాన్యనేకశః ।
న వాంఛంతి యతో లోకా గర్భవాసం సుదుఃఖదం ॥ ౫౧॥

స కథం భగవాన్విష్ణుః స్వవశశ్చేజ్జనార్దనః ।
గర్భవాసరుచిర్భూయాద్భవేత్స్వవశతా యది ॥ ౫౨॥

జానీహి త్వం మహారాజ యోగమాయావశే జగత్ ।
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం దేవమానుషతిర్యగం ॥ ౫౩॥

మాయాతంత్రీనిబద్ధా యే బ్రహ్మవిష్ణుహరాదయః ।
భ్రమంతి బంధమాయాంతి లీలయా చోర్ణనాభవత్ ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే యోగమాయాప్రభావవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ మహిషాసురోత్పత్తిః

రాజోవాచ ।
యోగేశ్వర్యాః ప్రభావోఽయం కథితశ్చాతివిస్తరాత్ ।
బ్రూహి తచ్చరితం స్వామింఛ్రోతుం కౌతూహలం మమ ॥ ౧॥

మహాదేవీప్రభావం వై శ్రోతుం కో నాభివాంఛతి ।
యో జానాతి జగత్సర్వం తదుత్పన్నం చరాచరం ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి విస్తరేణ మహామతే ।
శ్రద్దధానాయ శాంతాయ న బ్రూయాత్స తు మందధీః ॥ ౩॥

పురా యుద్ధమభూద్ ఘోరం దేవదానవసేనయోః ।
పృథివ్యాం పృథివీపాల మహిషాఖ్యే మహీపతౌ ॥ ౪॥

మహిషో నామ రాజేంద్ర చకార తప ఉత్తమం ।
గత్వా హేమగిరౌ చోగ్రం దేవవిస్మయకారకం ॥ ౫॥

వర్షాణామయుతం పూర్ణం చింతయన్హృది దేవతాం ।
తస్య తుష్టో మహారాజ బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౬॥

తత్రాగత్యాబ్రవీద్వాక్యం హంసారూఢశ్చతుర్ముఖః ।
వరం వరయ ధర్మాత్మందదామి తవ వాంఛితం ॥ ౭॥

మహిష ఉవాచ ।
అమరత్వం దేవదేవ వాంఛామి ద్రుహిణ ప్రభో ।
యథా మృత్యు భయం న స్యాత్తథా కురు పితామహ ॥ ౮॥

బ్రహ్మోవాచ ।
ఉత్పన్నస్య ధ్రువం మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ ।
సర్వథా మరణోత్పత్తీ సర్వేషాం ప్రాణినాం కిల ॥ ౯॥

నాశః కాలేన సర్వేషాం ప్రాణినాం దైత్యపుంగవ ।
మహామహీధరాణాం చ సముద్రాణాం చ సర్వథా ॥ ౧౦॥

ఏకం స్థానం పరిత్యజ్య మరణస్య మహీపతే ।
ప్రబ్రూహి తం వరం సాధో యస్తే మనసి వర్తతే ॥ ౧౧॥

మహిష ఉవాచ ।
న దేవాన్మానుషాద్దైత్యాన్మరణం మే పితామహ ।
పురుషాన్న చ మే మృత్యుర్యోషా మాం కా హనిష్యతి ॥ ౧౨॥

తస్మాన్మే మరణం నూనం కామిన్యాః కురు పద్మజ ।
అబలా హంత మాం హంతుం కథం శక్తా భవిష్యతి ॥ ౧౩॥

బ్రహ్మోవాచ ।

యదా కదాపి దైత్యేంద్ర నార్యాస్తే మరణం ధ్రువం ।
న నరేభ్యో మహాభాగ మృతిస్తే మహిషాసుర ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం దత్త్వా వరం తస్మై యయౌ బ్రహ్మా నిజాలయం ।
సోఽపి దైత్యవరః ప్రాప నిజం స్థానం ముదాన్వితః ॥ ౧౫॥

రాజోవాచ ।
మహిషః కస్య పుత్రోఽసౌ కథం జాతో మహాబలీ ।
కథం చ మాహిషం రూపం ప్రాప్తం తేన మహాత్మనా ॥ ౧౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
దనోః పుత్రౌ మహారాజ విఖ్యాతౌ క్షితిమండలే ।
రంభశ్చైవ కరంభశ్చ ద్వావాస్తాం దానవోత్తమౌ ॥ ౧౭॥

తావపుత్రౌ మహారాజ పుత్రార్థం తేపతుస్తపః ।
బహూన్వర్షగణాన్కామం పుణ్యే పంచనదే జలే ॥ ౧౮॥

కరంభస్తు జలే మగ్నశ్చకార పరమం తపః ।
వృక్షం రసాలవటం ప్రాప్య రంభోఽగ్నిమసేవత ॥ ౧౯॥

పంచాగ్నిసాధనాసక్తః స రంభస్తు యదాభవత్ ।
జ్ఞాత్వా శచీపతిర్దుఃఖముద్యయౌ దానవౌ ప్రతి ॥ ౨౦॥

గత్వా పంచనదే తత్ర గ్రాహరూపం చకార హ ।
వాసవస్తు కరంభం తం తదా జగ్రాహ పాదయోః ॥ ౨౧॥

నిజఘాన చ తం దుష్టం కరంభం వృత్రసూదనః ।
భ్రాతరం నిహతం శ్రుత్వా రంభః కోపం పరం గతః ॥ ౨౨॥

స్వశీర్షం పావకే హోతుమైచ్ఛచ్ఛిత్త్వా కరేణ హ ।
కేశపాశే గృహీత్వాశు వామేన క్రోధసంయుతః ॥ ౨౩॥

దక్షిణేన కరేణోగ్రం గృహీత్వా ఖడ్గముత్తమం ।
ఛినత్తి శీర్షం తత్తావద్వహ్నినా ప్రతిబోధితః ॥ ౨౪॥

ఉక్తశ్చ దైత్య మూర్ఖోఽసి స్వశీర్షం ఛేత్తుమిచ్ఛసి ।
ఆత్మహత్యాతిదుఃసాధ్యా కథం త్వం కర్తుముద్యతః ॥ ౨౫॥

వరం వరయ భద్రం తే యస్తే మనసి వర్తతే ।
మా మ్రియస్వ మృతేనాద్య కిం తే కార్యం భవిష్యతి ॥ ౨౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రంభః పావకస్య సుభాషితం ।
తతోఽబ్రవీద్వచో రంభస్త్యక్త్వా కేశకలాపకం ॥ ౨౭॥

యది తుష్టోఽసి దేవేశ దేహి మే వాంఛితం వరం ।

త్రైలోక్యవిజయీ పుత్రః స్యాన్మః పరబలార్దనః ॥ ౨౮॥

అజేయః సర్వథా స స్యాద్దేవదానవమానవైః ।
కామరూపీ మహావీర్యః సర్వలోకాభివందితః ॥ ౨౯॥

పావకస్తం తథేత్యాహ భవిష్యతి తవేప్సితం ।
పుత్రస్తవ మహాభాగ మరణాద్విరమాధునా ॥ ౩౦॥

యస్యాం చిత్తం తు రంభ త్వం ప్రమదాయాం కరిష్యసి ।
తస్యాం పుత్రో మహాభాగ భవిష్యతి బలాధికః ॥ ౩౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తో వహ్నినా రంభో వచనం చిత్తరంజనం ।
శ్రుత్వా ప్రణమ్య ప్రయయౌ వహ్నిం తం దానవోత్తమః ॥ ౩౨॥

యక్షైః పరివృతం స్థానం రమణీయం శ్రియాన్వితం ।
దృష్ట్వా చక్రే తదా భావం మహిష్యాం దానవోత్తమః ॥ ౩౩॥

మత్తాయాం రూపపూర్ణాయాం విహాయాన్యాంచ యోషితం ।
సా సమాగాచ్ఛ తరసా కామయంతీ ముదాన్వితా ॥ ౩౪॥

రంభోఽపి గమనం చక్రే భవితవ్యప్రణోదితః ।
సా తు గర్భవతీ జాతా మహిషీ తస్య వీర్యతః ॥ ౩౫॥

తాం గృహీత్వాథ పాతాలం ప్రవివేశ మనోహరం ।
మహిషేభ్యశ్చ తాం రక్షన్ప్రియామనుమతాం కిల ॥ ౩౬॥

కదాచిన్మహిషశ్చాన్యః కామార్తస్తాముపాద్రవత్ ।
స్వయమాగత్య తం హంతుం దానవః సముపాద్రవత్ ॥ ౩౭॥

స్వరక్షార్థం సమాగత్య మహిషం సమతాడయత్ ।
సోఽపి తం నిజఘానాశు శృంగాభ్యాం కామమోహితః ॥ ౩౮॥

తాడితస్తేన తీక్ష్ణాభ్యాం శృంగాభ్యాం హృదయే భృశం ।
భూమౌ పపాత తరసా మమార చ విమూర్చ్ఛితః ॥ ౩౯॥

మృతే భర్తరి సా దీనా భయార్తా విద్రుతా భృశం ।
సా వేగాత్తం వటం ప్రాప్య యక్షాణాం శరణం గతా ॥ ౪౦॥

పృష్ఠతస్తు గతస్తత్ర మహిషః కామపీడితః ।
కామయానస్తు తాం కామీ బలవీర్యమదోద్ధతః ॥ ౪౧॥

రుదతీ సా భృశం దీనా దృష్ట్వా యక్షైర్భయాతురా ।
ధావమానం చ తం వీక్ష్య యక్షాస్త్రాతుం సమాయయుః ॥ ౪౨॥

యుద్ధం సమభవద్ ఘోరం యక్షాణాం చ హయారిణా ।
శరేణ తాడితస్తూర్ణం పపాత ధరణీతలే ॥ ౪౩॥

మృతం రంభం సమానీయ యక్షాస్తే పరమం ప్రియం ।
చితాయాం రోపయామాసుస్తస్య దేహస్య శుద్ధయే ॥ ౪౪॥

మహిషీ సా పతిం దృష్ట్వా చితాయాం రోపితం తదా ।
ప్రవేష్టుం సా మతిం చక్రే పతినా సహ పావకం ॥ ౪౫॥

వార్యమాణాపి యక్షైః సా ప్రవివేశ హుతాశనం ।
జ్వాలామాలాకులం సాధ్వీ పతిమాదాయ వల్లభం ॥ ౪౬॥

మహిషస్తు చితామధ్యాత్సముత్తస్థౌ మహాబలః ।
రంభోఽప్యన్యద్వపుః కృత్వా నిఃసృతః పుత్రవత్సలః ॥ ౪౭॥

రక్తబీజోఽప్యసౌ జాతో మహిషోఽపి మహాబలః ।
అభిషిక్తస్తు రాజ్యేఽసౌ హయారిరసురోత్తమైః ॥ ౪౮॥

ఏవం స మహిషో జాతో రక్తబీజశ్చ వీర్యవాన్ ।
అవధ్యస్తు సురైర్దైత్యైర్మానవైశ్చ నృపోత్తమ ॥ ౪౯॥

ఇత్యేతత్కథితం రాజన్ జన్మ తస్య మహాత్మనః ।
వరప్రదానంచ తథా ప్రోక్తం సర్వం సవిస్తరం ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే మహిషాసురోత్పత్తిర్నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ భగవతీమాహాత్మ్యే దైత్యసైన్యాద్యోగః

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స మహిషో నామ దానవో వరదర్పితః ।
ప్రాప్య రాజ్యం జగత్సర్వం వశే చక్రే మహాబలః ॥ ౧॥

పృథివీం పాలయామాస సాగరాంతాం భుజార్జితాం ।
ఏకచ్ఛత్రాం నిరాతంకాం వైరివర్గవివర్జితాం ॥ ౨॥

సేనానీశ్చిక్షురస్తస్య మహావీర్యో మదోత్కటః ।
ధనాధ్యక్షస్తథా తామ్రః సేనాయుతసమావృతః ॥ ౩॥

అసిలోమా తథోదర్కో బిడాలాఖ్యశ్చ బాష్కలః ।
త్రినేత్రోఽథ తథా కాలబంధకో బలదర్పితః ॥ ౪॥

ఏతే సైన్యయుతాః సర్వే దానవా మేదినీం తదా ।
ఆవృత్య సంస్థితాః కామమృద్ధాం సాగరమేఖలాం ॥ ౫॥

కరదాశ్చ కృతాః సర్వే భూమిపాలాః పురాతనాః ।
నిహతా యే బలోదగ్రాః క్షాత్రధర్మవ్యవస్థితాః ॥ ౬॥

బ్రాహ్మణా వశగా జాతా యజ్ఞభాగసమర్పకాః ।
మహిషస్య మహారాజ నిఖిలే క్షితిమండలే ॥ ౭॥

ఏకాతపత్రం తద్రాజ్యం కృత్వా స మహిషాసురః ।
స్వర్గం జేతుం మనశ్చక్రే వరదానేన గర్వితః ॥ ౮॥

ప్రణిధిం ప్రేషయామాస హయారిస్తు శచీపతిం ।
స సందేశహరం శీఘ్రమాహూయోవాచ దైత్యరాట్ ॥ ౯॥

గచ్ఛ వీర మహాబాహో దూతత్వం కురు మేఽనఘ ।
బ్రూహి శక్రం దివం గత్వా నిఃశంకః సురసన్నిధౌ ॥ ౧౦॥

ముంచ స్వర్గం సహస్రాక్ష యథేష్టం గచ్ఛ మా చిరం ।
సేవాం వా కురు దేవేశ మహిషస్య మహాత్మనః ॥ ౧౧॥

స త్వాం సంరక్షయేన్నూనం రాజా శరణమాగతం ।
తస్మాత్త్వం శరణం యాహి మహిషస్య శచీపతే ॥ ౧౨॥

నోచేద్వజ్రం గృహాణాశు యుద్ధాయ బలసూదన ।
పూర్వైర్జితోఽసి చాస్మాకం జానామి తవ పౌరుషం ॥ ౧౩॥

అహల్యాజార విజ్ఞాతం బలం తే సురసంఘప ।
యుధ్యస్వ వ్రజ వా కామం యత్ర తే రమతే మనః ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య శక్రః క్రోధసమన్వితః ।
ఉవాచ తం నృపశ్రేష్ఠ స్మితపూర్వం వచస్తదా ॥ ౧౫॥

న జానేఽహం సుమందాత్మన్ యతస్త్వం మదదర్పితః ।
చికిత్సాం సంకరిష్యామి రోగస్యాస్య ప్రభోస్తవ ॥ ౧౬॥

అతః పరం కరిష్యామి మూలస్యాస్య నిమూలనం ।
గచ్ఛ దూత తథా బ్రూహి తస్యాగ్రే మమ భాషితం ॥ ౧౭॥

శిష్టైర్దూతా న హంతవ్యాస్తస్మాత్త్వాం విసృజామ్యహం ।
యుద్ధేచ్ఛా చేత్సమాగచ్ఛ త్వరితో మహిషీసుత ॥ ౧౮॥

హయారే త్వద్బలం జ్ఞాతం తృణాదస్త్వం జడాకృతిః ।
శృంగయోస్తే కరిష్యామి సుదృఢం చ శరాసనం ॥ ౧౯॥

దర్పః శృంగబలాత్తేఽస్తి విదితం కారణం మయా ।
విషాణే తే పరిచ్ఛిద్య సంహరిష్యామి తద్ బలం ॥ ౨౦॥

యద్ బలేనాతిపూర్ణస్త్వం జాతోఽసి బలదర్పితః ।
కుశలస్త్వం తదాఘాతే న యుద్ధే మహిషాధమ ॥ ౨౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తోఽసౌ సురేంద్రేణ స దూతస్త్వరితో గతః ।
జగామ మహిషం మత్తం ప్రణమ్య ప్రత్యువాచ హ ॥ ౨౨॥

దూత ఉవాచ ।
రాజందేవాధిపః కామం న త్వాం విగణయత్యసౌ ।
మన్యతే స్వబలం పూర్ణం దేవసైన్యసమావృతః ॥ ౨౩॥

యదుక్తం తేన మూర్ఖేణ కథమన్యద్ బ్రవీమ్యహం ।
ప్రియం సత్యం చ వక్తవ్యం భృత్యేన పురతః ప్రభోః ॥ ౨౪॥

ప్రియం సత్యం చ వక్తవ్యం ప్రభోరగ్రే శుభేచ్ఛునా ।
ఇతి నీతిర్మహారాజ జాగర్తి శుభకారిణీ ॥ ౨౫॥

కేవలం చేత్ప్రియం బ్రూయాన్న తే కార్యం భవిష్యతి ।
పరుషం చ న వక్తవ్యం కదాచిచ్ఛుభమిచ్ఛతా ॥ ౨౬
యథా రిపుముఖాద్వాచః ప్రసరంతి విషోపమాః ।
తథా భృత్యముఖాన్నాథ నిఃసరంతి కథం గిరః ॥ ౨౭॥

యాదృశానీహ వాక్యాని తేనోక్తాని మహీపతే ।
తాదృశాని న మే జిహ్వా వక్తుమర్హతి కర్హిచిత్ ॥ ౨౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య హేతుగర్భం తృణాశనః ।
భృశం కోపపరీతాత్మా బభూవ మహిషాసురః ॥ ౨౯॥

సమాహూయాబ్రవీద్దైత్యాన్క్రోధసంరక్తలోచనః ।
లాంగూలం పృష్ఠదేశే చ కృత్వా మూత్రం పరిత్యజన్ ॥ ౩౦॥

భో భో దైత్యాః సురేంద్రోఽసౌ యుద్ధకామోఽస్తి సర్వథా ।
బలోద్యోగం కురుధ్వం వై జేతవ్యోఽసౌ సురాధమః ॥ ౩౧॥

మదగ్రే కో భవేచ్ఛూరః కోటిశశ్చేత్తథావిధాః ।
న బిభేమ్యేకతః కామం హనిష్యామ్యద్య సర్వథా ॥ ౩౨॥

శరః శాంతేష్వసౌ నూనం తపస్విషు బలాధికః ।
బలకర్తా హి కుహకో లంపటః పరదారహృత్ ॥ ౩౩॥

అప్సరోబలసమ్మత్తస్తపోవిఘ్నకరః ఖలః ।
ఛిద్రప్రహరణః పాపో నిత్యం విశ్వాసఘాతకః ॥ ౩౪॥

నముచిర్నిహతో యేన కృత్వా సంధిం దురాత్మనా ।
శపథాన్వివిధానాదౌ కృత్వా భీతేన ఛద్మనా ॥ ౩౫॥

విష్ణుస్తు కపటాచార్యః కుహకః శపథాకరః ।
నానారూపధరః కామం బలకృద్దంభపండితః ॥ ౩౬॥

కృత్వా కోలాకృతిం యేన హిరణ్యాక్షో నిపాతితః ।
హిరణ్యకశిపుర్యేన నృసింహేన చ ఘాతితః ॥ ౩౭॥

నాహం తద్వశగో నూనం భవేయం దనునందనాః ।

విశ్వాసం నైవ గచ్ఛామి దేవానాం కుత్ర కర్హిచిత్ ॥ ౩౮॥

కిం కరిష్యతి మే విష్ణురింద్రో వా బలవత్తరః ।
రుద్రో వాపి న మే శక్తః ప్రతికర్తుం రణాంగణే ॥ ౩౯॥

త్రివిష్టపం గ్రహీష్యామి జిత్వేంద్రం వరుణం యమం ।
ధనదం పావకం చైవ చంద్రసూర్యౌ విజిత్య చ ॥ ౪౦॥

యజ్ఞభాగభుజః సర్వే భవిష్యామోఽద్య సోమపాః ।
జిత్వా దేవసమూహంచ విహరిష్యామి దానవైః ॥ ౪౧॥

న మే భయం సురేభ్యశ్చ వరదానేన దానవాః ।
మరణం న నరేభ్యశ్చ నారీ కిం మే కరిష్యతి ॥ ౪౨॥

పాతాలపర్వతేభ్యశ్చ సమాహూయ వరాన్వరాన్ ।
దానవాన్మమ సైన్యేశాన్కుర్వంతు త్వరితాశ్చరాః ॥ ౪౩॥

ఏకోఽహం సర్వదేవేశాన్విజేతుం దానవాః క్షమః ।
శోభార్థం వః సమాహూయ నయామి సురసంగమే ॥ ౪౪॥

శృంగాభ్యాం చ ఖురాభ్యాం చ హనిష్యేఽహం సురాన్కిల ।
న మే భయం సురేభ్యశ్చ వరదానప్రభావతః ॥ ౪౫॥

అవధ్యోఽహం సురగణైరసురైర్మానవైస్తథా ।
తస్మాత్సజ్జా భవంత్వద్య దేవలోకజయాయ వై ॥ ౪౬॥

జిత్వా సురాలయం దైత్యా విహరిష్యామి నందనే ।
మందారకుసుమాపీడా దేవయోషిత్సమన్వితాః ॥ ౪౭॥

కామధేనుపయోత్సిక్తాః సుధాపానప్రమోదితాః ।
దేవగంధర్వగీతాదినృత్యలాస్యసమన్వితాః ॥ ౪౮॥

ఉర్వశీ మేనకా రంభా ఘృతాచీ చ తిలోత్తమా ।
ప్రమద్వరా మహాసేనా మిశ్రకేశీ మదోత్కటా ॥ ౪౯॥

విప్రచిత్తిప్రభృతయో నృత్యగీతవిశారదాః ।
రంజయిష్యంతి వః సర్వాన్పానాసవనిషేవణైః ॥ ౫౦॥

సర్వే సజ్జా భవంత్వద్య రోచతాం గమనం దివి ।
సంగ్రామార్థం సురైః సార్ధం కృత్వా మంగలముత్తమం ॥ ౫౧॥

రక్షణార్థం చ సర్వేషాం భార్గవం మునిసత్తమం ।
సమాహూయ చ సంపూజ్య స్థాప్య యజ్ఞే గురుం పరం ॥ ౫౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సందిశ్య దైత్యేంద్రాన్మహిషః పాపధీస్తదా ।
జగామ త్వరితో రాజన్భవనం స్వం ముదాన్వితః ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే భగవతీమాహాత్మ్యే దైత్యసైన్యోద్యోగో నామ తృతీయోఽధ్యాయః || ౩||

౪ భయాతురేంద్రాదిదేవైః సురగురుణా సహ పరామర్శవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
గతే దూతే సురేంద్రోఽపి సమాహూయ సురానథ |
యమవాయుధనాధ్యక్షవరుణానిదమూచివాన్ || ౧||

మహిషో నామ దైత్యేంద్రో రంభపుత్రో మహాబలః |
వరదర్పమదోన్మత్తో మాయాశతవిచక్షణః || ౨||

తస్య దూతోఽద్య సంప్రాప్తః ప్రేషితస్తేన భోః సురాః |
స్వర్గకామేన లుబ్ధేన మామువాచేదృశం వచః || ౩||

త్యజ దేవాలయం శక్ర యథేచ్ఛం వ్రజ వాసవ |
సేవాం వా కురు దైత్యస్య మహిషస్య మహాత్మనః || ౪||

దయావాందానవేంద్రోఽసౌ స తే వృత్తిం విధాస్యతి |
నతేషు భృత్యభూతేషు న కుప్యతి కదాచన || ౫||

నోచేద్యుద్ధాయ దేవేశ సేనోద్యోగం కురు స్వయం |
గతే మయి స దైత్యేంద్రస్త్వరితః సముపేష్యతి || ౬||

ఇత్యుక్త్వా స గతో దూతో దానవస్య దురాత్మనః |
కిం కర్తవ్యమతః కార్యం చింతయధ్వం సురోత్తమాః || ౭||

దుర్బలోఽపి న చోపేక్ష్యః శత్రుర్బలవతా సురాః |
విశేషేణ సదోద్యోగీ బలవాన్బలదర్పితః || ౮||

ఉద్యమః కిల కర్తవ్యో యథాబుద్ధి యథాబలం |
దైవాధీనో భవేన్నూనం జయో వాథ పరాజయః || ౯||

సంధియోగో న చాత్రాస్తి ఖలే సంధిర్నిరర్థకః |
సర్వథా సాధుభిః కార్యం విచార్య చ పునః పునః || ౧౦||

యానమప్యధునా నైవ కర్తవ్యం సహసా పునః |
ప్రేక్షకాః ప్రేషణీయాశ్చ శీఘ్రగాః సుప్రవేశకాః || ౧౧||

ఇంగితజ్ఞాశ్చ నిఃసంగా నిఃస్పృహాః సత్యవాదినః |
సేనాభియోగం ప్రస్థానం బలసంఖ్యాం యథార్థతః || ౧౨||

వీరాణాం చ పరిజ్ఞానం కృత్వాయాంతు త్వరాన్వితాః |
జ్ఞాత్వా దైత్యపతేస్తస్య సైన్యస్య చ బలాబలం || ౧౩||

కరిష్యామి తతస్తూర్ణం యానం వా దుర్గసంగ్రహం |
విచార్య ఖలు కర్తవ్యం కార్యం బుద్ధిమతా సదా |

సహసా విహితం కార్యం దుఃఖదం సర్వథా భవేత్ ॥ ౧౪॥

తస్మాద్విమృశ్య కర్తవ్యం సుఖదం సర్వథా బుధైః ।
నాత్ర భేదవిధిర్న్యాయ్యో దానవేషు చ సర్వథా ॥ ౧౫॥

ఏకచిత్తేషు కార్యేఽస్మింస్తస్మాచ్చారా వ్రజంతు వై ।
జ్ఞాత్వా బలాబలం తేషాం పశ్చాన్నీతిర్విచార్య చ ॥ ౧౬॥

విధేయా విధివత్తజ్జ్ఞైస్తేషు కార్యపరేషు చ ।
అన్యథా విహితం కార్యం విపరీతఫలప్రదం ॥ ౧౭॥

సర్వథా తద్భవేన్నూనమజ్ఞాతమౌషధం యథా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య తైః సర్వైః ప్రణిధిం కార్యవేదినం ॥ ౧౮॥

ప్రేషయామాస దేవేంద్రః పరిజ్ఞానాయ పార్థివ ।
దూతస్తు త్వరితో గత్వా సమాగమ్య సురాధిపం ॥ ౧౯॥

నివేదయామాస తదా సర్వసైన్యబలాబలం ।
జ్ఞాత్వా తద్బలముద్యోగం తురాషాడతివిస్మితః ॥ ౨౦॥

దేవానచోదయత్తూర్ణం సమాహూయ పురోహితం ।
మంత్రం మంత్రవిదాం శ్రేష్ఠం చకార త్రిదశేశ్వరః ॥ ౨౧॥

ఉవాచాంగిరసశ్రేష్ఠం సమాసీనం వరాసనే ।
ఇంద్ర ఉవాచ ।
భో భో దేవగురో విద్వన్కిం కర్తవ్యం వదస్వ నః ॥ ౨౨॥

సర్వజ్ఞోఽసి సముత్పన్నే కార్యే త్వం గతిరద్య నః ।
దానవో మహిషో నామ మహావీర్యో మదాన్వితః ॥ ౨౩॥

యోద్ధుకామః సమాయాతి బహుభిర్దానవైర్వృతః ।
తత్ర ప్రతిక్రియా కార్యా త్వయా మంత్రవిదాధునా ॥ ౨౪॥

తేషాం శుక్రస్తథా త్వం మే విఘ్నహర్తా సుసంయతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం ప్రాహ తురాసాహం బృహస్పతిః ॥ ౨౫॥

విచింత్య మనసా కామం కార్యసాధనతత్పరః ।
గురురువాచ ।
స్వస్థో భవ సురేంద్ర త్వం ధైర్యమాలంబ్య మారిష ॥ ౨౬॥

వ్యసనే చ సముత్పన్నే న త్యాజ్యం ధైర్యమాశు వై ।
జయాజయౌ సురాధ్యక్ష దైవాధీనౌ సదైవ హి ॥ ౨౭॥

స్థాతవ్యం ధైర్యమాలంబ్య తస్మాద్ బుద్ధిమతా సదా ।
భవితవ్యం భవత్యేవ జానన్నేవ శతక్రతో ॥ ౨౮॥

ఉద్యమః సర్వథా కార్యో యథాపౌరుషమాత్మనః ।
మునయోఽపి హి ముక్త్యర్థముద్యమైకరతాః సదా ॥ ౨౯॥

దైవాధీనం చ జానంతో యోగధ్యానపరాయణాః ।
తస్మాత్సదైవ కర్తవ్యో వ్యవహారోదితోద్యమః ॥ ౩౦॥

సుఖం భవతు వా మా వా దైవే కా పరిదేవనా ।
వినా పురుషకారేణ కదాచిత్సిద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౩౧॥

అంధవత్పంగువత్కామం న తథా ముదమావహేత్ ।
కృతే పురుషకారేఽపి యది సిద్ధిర్న జాయతే ॥ ౩౨॥

న తత్ర దూషణం తస్య దైవాధీనే శరీరిణి ।
కార్యసిద్ధిర్న సైన్యేఽస్తి న మంత్రే న చ మంత్రణే ॥ ౩౩॥

న రథే నాయుధే నూనం దైవాధీనా సురాధిప ।
బలవాన్క్లేశమాప్నోతి నిర్బలః సుఖమశ్నుతే ॥ ౩౪॥

బుద్ధిమాన్క్షుధితః శేతే నిర్బుద్ధిర్భోగవాన్భవేత్ ।
కాతరో జయమాప్నోతి శూరో యాతి పరాజయం ॥ ౩౫॥

దైవాధీనే తు సంసారే కామం కా పరిదేవనా ।
ఉద్యమే యోజయేన్నూనం భవితవ్యం సురాధిప ॥ ౩౬॥

దుఃఖదే సుఖదే వాపి తత్ర తౌ న విచింతయేత్ ।
దుఃఖే దుఃఖాధికాన్పశ్యేత్సుఖే పశ్యేత్సుఖాధికం ॥ ౩౭॥

ఆత్మానం హర్షశోకాభ్యాం శత్రుభ్యామివ నార్పయేత్ ।
ధైర్యమేవావగంతవ్యం హర్షశోకోద్భవే బుధైః ॥ ౩౮॥

అధైర్యాద్యాదృశం దుఃఖం న తు ధైర్యేఽస్తి తాదృశం ।
దుర్లభం సహనత్వం వై సమయే సుఖదుఃఖయోః ॥ ౩౯॥

హర్షశోకోద్భవో యత్ర న భవేద్ బుద్ధినిశ్చయాత్ ।
కిం దుఃఖం కస్య వా దుఃఖం నిర్గుణోఽహం సదావ్యయః ॥ ౪౦॥

చతుర్వింశాతిరిక్తోఽస్మి కిం మే దుఃఖం సుఖం చ కిం ।
ప్రాణస్య క్షుత్పిపాసే ద్వే మనసః శోకమూర్ఛనే ॥ ౪౧॥

జరామృత్యూ శరీరస్య షడూర్మిరహితః శివః ।
శోకమోహౌ శరీరస్య గణౌ కిం మేఽత్ర చింతనే ॥ ౪౨॥

శరీరం నాహమథవా తత్సంబంధీ న చాప్యహం ।
సప్తైకషోడశాదిభ్యో విభిన్నోఽహం సదా సుఖీ ॥ ౪౩॥

ప్రకృతిర్వికృతిర్నాహం కిం మే దుఃఖం సదా పునః ।
ఇతి మత్వా సురేశ త్వం మనసా భవ నిర్మమః ॥ ౪౪॥

ఉపాయః ప్రథమోఽయం తే దుఃఖనాశే శతక్రతో ।
మమతా పరమం దుఃఖం నిర్మమత్వం పరం సుఖం ॥ ४५॥

సంతోషాదపరం నాస్తి సుఖస్థానం శచీపతే ।
అథవా యది న జ్ఞానం మమత్వనాశనే కిల ॥ ४६॥

తతో వివేకః కర్తవ్యో భవితవ్యే సురాధిప ।
ప్రారబ్ధకర్మణాం నాశో నాభోగాల్లక్ష్యతే కిల ॥ ४७॥

యద్భావి తద్భవత్యేవ కా చింతా సుఖదుఃఖయోః ।
సురైః సర్వైః సహాయైర్వా బుద్ధ్యా వా తవ సత్తమ ॥ ४८॥

సుఖం క్షయాయ పుణ్యస్య దుఃఖం పాపస్య మారిష ।
తస్మాత్సుఖక్షయే హర్షః కర్తవ్యః సర్వథా బుధైః ॥ ४९॥

అథవా మంత్రయిత్వాద్య కురు యత్నం యథావిధి ।
కృతే యత్నే మహారాజ భవితవ్యం భవిష్యతి ॥ ५०॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే భయాతురేంద్రాదిదేవైః సురగురుణా సహ
పరామర్శవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ४॥

५ దైత్యసైన్యపరాజయః

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా సహస్రాక్షః పునరాహ బృహస్పతిం ।
యుద్ధోద్యోగం కరిష్యామి హయారేర్నాశనాయ వై ॥ १॥

నోద్యమేన వినా రాజ్యం న సుఖం న చ వై యశః ।
నిరుద్యమం న శంసంతి కాతరా న చ సోద్యమాః ॥ २॥

యతీనాం భూషణం జ్ఞానం సంతోషో హి ద్విజన్మనాం ।
ఉద్యమః శత్రుహననం భూషణం భూతిమిచ్ఛతాం ॥ ३॥

ఉద్యమేన హతస్త్వాష్ట్రో నముచిర్బల ఏవ చ ।
తథైనం నిహనిష్యామి మహిషం మునిసత్తమ ॥ ४॥

బలం దేవగురుస్త్వం మే వజ్రమాయుధముత్తమం ।
సహాయస్తు హరిర్నూనం తథోమాపతిరవ్యయః ॥ ५॥

రక్షోఘ్నాన్పఠ మే సాధో కరోమ్యద్య సముద్యమం ।
స్వసైన్యాభినివేశంచ మహిషం ప్రతి మానద ॥ ६॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తో దేవరాజేన వాచస్పతిరువాచ హ ।
సురేంద్రం యుద్ధసంరక్తం స్మితపూర్వం వచస్తదా ॥ ७॥

బృహస్పతిరువాచ ।
ప్రేరయామి న చాహం త్వాం న చ నిర్వారయామ్యహం ।
సందిగ్ధేఽత్ర జయే కామం యుధ్యతశ్చ పరాజయే ॥ ౮॥

న తేఽత్ర దూషణం కించిద్భవితవ్యే శచీపతే ।
సుఖం వా యది వా దుఃఖం విహితం చ భవిష్యతి ॥ ౯॥

న మయా తత్పరిజ్ఞాతం భావి దుఃఖం సుఖం తథా ।
యద్భార్యాహరణే ప్రాప్తం పురా వాసవ వేత్సి హి ॥ ౧౦॥

శశినా మే హృతా భార్యా మిత్రేణామిత్రకర్శన ।
స్వాశ్రమస్థేన సంప్రాప్తం దుఃఖం సర్వసుఖాపహం ॥ ౧౧॥

బుద్ధిమాన్సర్వలోకేషు విదితోఽహం సురాధిప ।
క్వ మే గతా తదా వుద్ధిర్యదా భార్యా హృతా బలాత్ ॥ ౧౨॥

తస్మాదుపాయః కర్తవ్యో బుద్ధిమద్భిః సదా నరైః ।
కార్యసిద్ధిః సదా నూనం దైవాధీనా సురాధిప ॥ ౧౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం సత్యం గురోః సార్థం శచీపతిః ।
బ్రహ్మాణం శరణం గత్వా నత్వా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౪॥

పితామహ సురాధ్యక్ష దైత్యో మహిషసంజ్ఞకః ।
గ్రహీతుకామః స్వర్గం మే బలోద్యోగం కరోత్యలం ॥ ౧౫॥

అన్యే చ దానవాః సర్వే తత్సైన్యం సముపస్థితాః ।
యోద్ధుకామా మహావీర్యాః సర్వే యుద్ధవిశారదాః ॥ ౧౬॥

తేనాహం భీతభీతోఽస్మి త్వత్సకాశమిహాగతః ।
సర్వజ్ఞోఽసి మహాప్రాజ్ఞ సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మోవాచ ।
గచ్ఛామః సర్వ ఏవాద్య కైలాసం త్వరితా వయం ।
శంకరం పురతః కృత్వా విష్ణుం చ బలినాం వరం ॥ ౧౮॥

తతో యుద్ధం ప్రకర్తవ్యం సర్వైః సురగణైః సహ ।
మిలిత్వా మంత్రమాధాయ దేశం కాలం విచింత్య చ ॥ ౧౯॥

బలాబలమవిజ్ఞాయ వివేకమపహాయ చ ।
సాహసం తు ప్రకుర్వాణో నరః పతనమృచ్ఛతి ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య సహస్రాక్షః కైలాసం నిర్జగామ హ ।
బ్రహ్మాణం పురతః కృత్వా లోకపాలసమన్వితః ॥ ౨౧॥

తుష్టావ శంకరం గత్వా వేదమంత్రైర్మహేశ్వరం ।

ప్రసన్నం పురతః కృత్వా యయౌ విష్ణుపురం ప్రతి ॥ ౨౨॥

స్తుత్వా తం దేవదేవేశం కార్యం ప్రోవాచ చాత్మనః ।
మహిషాత్తద్భయం చోగ్రం వరదానమదోద్ధతాత్ ॥ ౨౩॥

తదాకర్ణ్య భయం తస్య విష్ణుర్దేవానువాచ హ ।
కరిష్యామో వయం యుద్ధం హనిష్యామస్తు దుర్జయం ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తే నిశ్చయం కృత్వా బ్రహ్మవిష్ణుహరీశ్వరాః ।
స్వాని స్వాని సమారుహ్య వాహనాని యయుః సురాః ॥ ౨౫॥

బ్రహ్మా హంససమారూఢో విష్ణుర్గరుడవాహనః ।
శంకరో వృషభారూఢో వృత్రహా గజసంస్థితః ॥ ౨౬॥

మయూరవాహనః స్కందో యమో మహిషవాహనః ।
కృత్వా సైన్యసమాయోగం యావత్తే నిర్యయుః సురాః ॥ ౨౭॥

తావద్దైత్యబలం ప్రాప్తం దృప్తం మహిషపాలితం ।
తత్రాభూత్తుములం యుద్ధం దేవదానవసైన్యయోః ॥ ౨౮॥

బాణైః ఖడ్గైస్తథా ప్రాసైర్ముసలైశ్చ పరశ్వధైః ।
గదాభిః పట్టిశైః శూలైశ్చక్రైశ్చ శక్తితోమరైః ॥ ౨౯॥

ముద్గరైర్భిందిపాలైశ్చ హలైశ్చైవాతిదారుణైః ।
అన్యైశ్చ వివిధైరస్త్రైర్నిజఘ్నుస్తే పరస్పరం ॥ ౩౦॥

సేనానీశ్చిక్షురస్తస్య గజారూఢో మహాబలః ।
మఘవంతం పంచభిస్తైః సాయకైః సమతాడయత్ ॥ ౩౧॥

తురాషాడపి తాంశ్ఛిత్త్వా బాణైర్బాణాంస్త్వరాన్వితః ।
హృదయే చార్ధచంద్రేణ తాడయామాస తం కృతీ ॥ ౩౨॥

బాణాహతస్తు సేనానీః ప్రాప మూర్చ్ఛాం గజోపరి ।
కరిణం వజ్రఘాతేన స జఘాన కరే తతః ॥ ౩౩॥

తద్వజ్రాభిహతో నాగో భగ్నః సైన్యం జగామ హ ।
దృష్ట్వా తం దైత్యరాట్ కుద్ధో బిడాలాఖ్యమథాబ్రవీత్ ॥ ౩౪॥

గచ్ఛ వీర మహాబాహో జహీంద్రం మదగర్వితం ।
వరుణాదీన్సురాందేవాన్హత్వాఽఽగచ్ఛ మమాంతికం ॥ ౩౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య బిడాలాఖ్యో మహాబలః ।
ఆరుహ్య వారణం మత్తం జగామ త్రిదశాధిపం ॥ ౩౬॥

వాసవస్తం సమాయాంతం దృష్ట్వా క్రోధసమన్వితః ।

జఘాన విశిఖైస్తీక్ష్ణైరాశీవిషసమప్రభైః ॥ ౩౭॥

స తు ఛిత్త్వా శరాంస్తూర్ణం స్వశరైశ్చాపనిఃసృతైః ।
పంచాశద్భిర్జఘానాశు వాసవంచ శిలీముఖైః ॥ ౩౮॥

తథేంద్రోఽపి చ తాన్బాణాంశ్ఛిత్త్వా కోపసమన్వితః ।
జఘాన విశిఖైస్తీక్ష్ణైరాశీవిషసమప్రభైః ॥ ౩౯॥

స తు ఛిత్త్వా శరాంస్తూర్ణం స్వశరైశ్చాపనిఃసృతైః ।
గదయా తాడయామాస గజం తస్య కరోపరి ॥ ౪౦॥

స్వకరే నిహతో నాగశ్చకారార్తస్వరం ముహుః ।
పరివృత్య జఘానాశు దైత్యసైన్యం భయాతురం ॥ ౪౧॥

దానవస్తు గజం వీక్ష్య పరావృత్య గతం రణాత్ ।
సమావిశ్య రథే రమ్యే జగామాశు సురాన్ రణే ॥ ౪౨॥

తురాషాడపి తం వీక్ష్య రథస్థం పునరాగతం ।
అహనద్విశిఖైస్తీక్ష్ణైరాశీవిషసమప్రభైః ॥ ౪౩॥

సోఽపి క్రుద్ధశ్చకారోగ్రాం బాణవృష్టిం మహాబలః ।
బభూవ తుములం యుద్ధం తయోస్తత్ర జయైషిణోః ॥ ౪౪॥

ఇంద్రస్తు బలినం దృష్ట్వా కోపేనాకులితేంద్రియః ।
జయంతమగ్రతః కృత్వా యుయుధే తేన సంయుతః ॥ ౪౫॥

జయంతస్తు శితైర్బాణైస్తం జఘాన స్తనాంతరే ।
పంచభిః ప్రబలాకృష్టైరసురం మదగర్వితం ॥ ౪౬॥

స బాణాభిహతస్తావన్నిపపాత రథోపరి ।
అతివాహ్య రథం సూతో నిర్జగామ రణాజిరాత్ ॥ ౪౭॥

తస్మిన్వినిర్గతే దైత్యే బిడాలాఖ్యేఽథ మూర్చ్ఛితే ।
జయశబ్దో మహానాసీదుందుభీనాం చ నిఃస్వనః ॥ ౪౮॥

సురాః ప్రముదితాః సర్వే తుష్టువుస్తం శచీపతిం ।
జగుర్గంధర్వపతయో ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ ౪౯॥

చుకోప మహిషః శ్రుత్వా జయశబ్దం సురైః కృతం ।
ప్రేషయామాస తత్రైవ తామ్రం పరమదాపహం ॥ ౫౦॥

తామ్రస్తు బహుభిః సార్ధం సమాగమ్య రణాజిరే ।
శరవృష్టిం చకారాశు తడిత్వానివ సాగరే ॥ ౫౧॥

వరుణః పాశముద్యమ్య జగామ త్వరితస్తదా ।
యమశ్చ మహిషారూఢో దండమాదాయ నిర్యయౌ ॥ ౫౨॥

తత్ర యుద్ధమభూద్ ఘోరం దేవదానవయోర్మిథః ।
బాణైః ఖడ్గైశ్చ ముసలైః శక్తిభిశ్చ పరశ్వధైః ॥ ౫౩॥

దండేన నిహతస్తామ్రో యమహస్తోద్యతేన చ ।
న చచాల మహాబాహుః సంగ్రామాంగణతస్తదా ॥ ౫౪॥

చాపమాకృష్య వేగేన ముక్త్వా తీవ్రాంఛిలీముఖాన్ ।
ఇంద్రాదీనహనత్తూర్ణం తామ్రస్తస్మిన్ రణాజిరే ॥ ౫౫॥

తేఽపి దేవాః శరైర్దివ్యైర్నిశితైశ్చ శిలాశితైః ।
నిజఘ్నుర్దానవాన్క్రుద్ధాస్తిష్ఠ తిష్ఠేతి చుకుశుః ॥ ౫౬॥

నిహతస్తైః సురైర్దైత్యో మూర్ఛామాప రణాంగణే ।
హాహాకారో మహానాసీద్దైత్యసైన్యే భయాతురే ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే దైత్యసైన్యపరాజయో నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ మహిషాసురస్యేంద్రాదిదేవైః సహ యుద్ధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తామ్రేఽథ మూర్ఛితే దైత్యే మహిషః క్రోధసంయుతః ।
సముద్యమ్య గదాం గుర్వీం దేవానుపజగామ హ ॥ ౧॥

తిష్ఠంత్వద్య సురాః సర్వే హన్మ్యహం గదయా కిల ।
సర్వే బలిభుజః కామం బలహీనాః సదైవ హి ॥ ౨॥

ఇత్యుక్త్వాసౌ గజారూఢం సంప్రాప్య మదగర్వితః ।
జఘాన గదయా తూర్ణం బాహుమూలే మహాభుజః ॥ ౩॥

సోఽపి వజ్రేణ ఘోరేణ చిచ్ఛేదాశు గదాంచ తాం ।
ప్రహర్తుకామస్త్వరితో జగామ మహిషం ప్రతి ॥ ౪॥

హయారిరపి కోపేన ఖడ్గమాదాయ సుప్రభం ।
యయావింద్రం మహావీర్యం ప్రహరిష్యన్నివాంతికం ॥ ౫॥

బభూవ చ తయోర్యుద్ధం సర్వలోకభయావహం ।
ఆయుధైర్వివిధైస్తత్ర మునివిస్మయకారకం ॥ ౬॥

చకారాశు తదా దైత్యో మాయాం మోహకరీం కిల ।
శాంబరీం సర్వలోకఘ్నీం మునీనామపి మోహినీం ॥ ౭॥

కోటిశో మహిషాస్తత్ర తద్రూపాస్తత్పరాక్రమాః ।
దదృశుః సాయుధాః సర్వే నిఘ్నంతో దేవవాహినీం ॥ ౮॥

మఘవా విస్మితస్తత్ర దృష్ట్వా తాం దైత్యనిర్మితాం ।
బభూవాతిభయోద్విగ్నో మాయాం మోహకరీం కిల ॥ ౯॥

వరుణోఽపి సుసంత్రస్తస్తథైవ ధననాయకః |
యమో హుతాశనః సూర్యః శీతరశ్మిర్భయాతురః || ౧౦||

పలాయనపరా సర్వే బభూవుర్మోహితాః సురాః |
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం స్మరణం చక్రురుద్యతాః || ౧౧||

తత్రాజగ్ముశ్చ కాజేశాః స్మృతమాత్రాః సురోత్తమాః |
హంసతార్క్ష్యవృషారూఢాస్త్రాతుకామా వరాయుధాః || ౧౨||

శౌరిస్తాం మోహినీం దృష్ట్వా సుదర్శనమథోజ్జ్వలం |
ముమోచ తత్తేజసైవ మాయా సా విలయం గతా || ౧౩||

వీక్ష్య తాన్మహిషస్తత్ర సృష్టిస్థిత్యంతకారిణః |
యోద్ధుకామః సమాదాయ పరిఘం సముపాద్రవత్ || ౧౪||

మహిషాఖ్యో మహావీరః సేనానీశ్చిక్షురస్తథా |
ఉగ్రాస్యశ్చోగ్రవీర్యశ్చ దుద్రువుర్యుద్ధకాముకాః || ౧౫||

అసిలోమాత్రినేత్రశ్చ బాష్కలోఽన్ధక ఏవ చ |
ఏతే చాన్యే చ బహవో యుద్ధకామా వినిర్యయుః || ౧౬||

సన్నద్ధా ధృతచాపాస్తే రథారూఢా మదోద్ధతాః |
పరివవ్రుః సురాన్సర్వాన్వృకా ఇవ సువత్సకాన్ || ౧౭||

బాణవృష్టిం తతశ్చక్రుర్దానవా మదగర్వితాః |
సురాశ్చాపి తథా చక్రుః పరస్పరజిఘాంసవః || ౧౮||

అంధకో హరిమాసాద్య పంచబాణాంఛిలాశితాన్ |
ముమోచ విషసందిగ్ధాన్కర్ణాకృష్టాన్మహాబలాన్ || ౧౯||

వాసుదేవోఽప్యసంప్రాప్తాన్విశిఖానాశుగైస్తదా |
చిచ్ఛేద తాన్పునః పంచ ముమోచ రిపునాశనః || ౨౦||

తయోః పరస్పరం యుద్ధం బభూవ హరిదైత్యయోః |
బాణాసిచక్రముసలైర్గదాశక్తిపరశ్వధైః || ౨౧||

మహేశాంధకయోర్యుద్ధం తుములం లోమహర్షణం |
పంచాశద్దినపర్యంతం బభూవ చ పరస్పరం || ౨౨||

ఇంద్రబాష్కలయోస్తద్వన్మహిషాసురరుద్రయోః |
యమత్రినేత్రయోస్తద్వన్మహాహనుధనేశయోః || ౨౩||

అసిలోమవరుణయోర్యుద్ధం పరమదారుణం |
గరుడం గదయా దైత్యో జఘాన హరివాహనం || ౨౪||

స గదాపాతఖిన్నాంగో నిఃశ్వసన్నవతిష్ఠత |
శౌరిస్తం దక్షిణేనాశు హస్తేన పరిసాంత్వయన్ || ౨౫||

స్థిరం చకార దేవేశో వైనతేయం మహాబలం ।
సమాకృష్య ధనుః శార్ఙ్గం ముమోచ విశిఖాన్బహూన్ ॥ ౨౬॥

అంధకోపరి కోపేన హంతుకామో జనార్దనః ।
దానవోఽపి చ తాన్బాణాంశ్చిచ్ఛేద స్వశరైః శితైః ॥ ౨౭॥

పంచాశద్భిర్హరిం కోపాజ్జఘాన చ శిలాశితైః ।
వాసుదేవోఽపి తాంస్తూర్ణం వంచయిత్వా శరోత్తమాన్ ॥ ౨౮॥

చక్రం ముమోచ వేగేన సహస్రారం సుదర్శనం ।
త్యక్తం సుదర్శనం దూరాత్స్వచక్రేణ న్యవారయత్ ॥ ౨౯॥

ననాద చ మహారాజ దేవాన్సమ్మోహయన్నివ ।
దృష్ట్వా తు విఫలం జాతం చక్రం దేవస్య శార్ఙ్గిణః ॥ ౩౦॥

జగ్ముః శోకం సురాః సర్వే జహర్షుర్దానవాస్తథా ।
వాసుదేవోఽపి తరసా దృష్ట్వా దేవాంఛుచావృతాన్ ॥ ౩౧॥

గదాం కౌమోదకీం ధృత్వా దానవం సముపాద్రవత్ ।
తం జఘానాతివేగేన మూర్ధ్ని మాయావినం హరిః ॥ ౩౨॥

స గదాభిహతో భూమౌ నిపపాతాతిమూర్చ్ఛితః ।
తం తథా పతితం వీక్ష్య హయారిరతికోపనః ॥ ౩౩॥

ఆజగామ రమానాథం త్రాసయన్నతిగర్జితైః ।
వాసుదేవోఽపి తం దృష్ట్వా సమాయాంతం క్రుధాన్వితం ॥ ౩౪॥

చాపజ్యానినదం చోగ్రం చకార నందయన్సురాన్ ।
శరవృష్టిం చకారాశు భగవాన్మహిషోపరి ॥ ౩౫॥

సోఽపి చిచ్ఛేద బాణౌఘైస్తాంఛరాన్గగనేరితాన్ ।
తయోర్యుద్ధమభూద్రాజన్ పరస్పరభయావహం ॥ ౩౬॥

గదయా తాడయామాస కేశవో మస్తకోపరి ।
స గదాభిహతో మూర్ధ్ని పపాతోర్వ్యాం సుమూర్చ్ఛితః ॥ ౩౭॥

హాహాకారో మహానాసీత్సైన్యే తస్య సుదారుణః ।
స విహాయ వ్యథాం దైత్యో ముహూర్తాదుత్థితః పునః ॥ ౩౮॥

గృహీత్వా పరిఘం శీర్షే జఘాన మధుసూదనం ।
పరిఘేణాహతస్తేన మూర్చ్ఛామాప జనార్దనః ॥ ౩౯॥

మూర్చ్ఛితం తమువాహాశు జగామ గరుడో రణాత్ ।
పరావృత్తే జగన్నాథే దేవా ఇంద్రపురోగమాః ॥ ౪౦॥

భయం ప్రాపుః సుదుఃఖార్తాశ్చుక్రుశుశ్చ రణాజిరే ।
క్రందమానాన్సురాన్వీక్ష్య శంకరః శూలభృత్తదా ॥ ౪౧॥

మహిషం తరసాభ్యేత్య ప్రాహరద్రోషసంయుతః ।
సోఽపి శక్తిం ముమోచాథ శంకరస్యోరసి స్ఫుటం ॥ ४२॥

జగర్జ స చ దుష్టాత్మా వంచయిత్వా త్రిశూలకం ।
శంకరోఽపి తదా పీడాం న ప్రాపోరసి తాడితః ॥ ४३॥

తం జఘాన త్రిశూలేన కోపాదరుణలోచనః ।
సంలగ్నం శంకరం దృష్ట్వా మహిషేణ దురాత్మనా ॥ ४४॥

ఆజగామ హరిస్తావత్త్యక్త్వా మూర్చ్ఛాం ప్రహారజాం ।
మహిషస్తు తదా వీక్ష్య సంప్రాప్తౌ హరిశంకరౌ ॥ ४५॥

యుద్ధకామౌ మహావీర్యౌ చక్రశూలధరౌ వరౌ ।
కోపయుక్తో బభూవాసౌ దృష్ట్వా తౌ సముపాగతౌ ॥ ४६॥

జగామ సమ్ముఖస్తావత్సంగ్రామార్థం మహాభుజః ।
మాహిషం వపురాస్థాయ ధున్వన్పుచ్ఛం సముత్కటం ॥ ४७॥

చకార భైరవం నాదం త్రాసయన్నమరానపి ।
ధున్వంఛృంగే మహాకాయో దారుణో జలదో యథా ॥ ४८॥

శృంగాభ్యాం పర్వతాఞ్ఛృంగాంశ్చిక్షేప భృశముత్కటాన్ ।
దృష్ట్వా తౌ తు మహావీర్యౌ దానవం దేవసత్తమౌ ॥ ४९॥

చక్రతుర్బాణవృష్టిం చ దానవోపరి దారుణాం ।
కుర్వాణౌ బాణవృష్టిం తౌ దృష్ట్వా హరిహరౌ హరిః ॥ ५०॥

చిక్షేప గిరిశృంగం తు పుచ్ఛేనావృత్య దారుణం ।
ఆపతంతం గిరిం వీక్ష్య భగవాన్సాత్వతాం పతిః ॥ ५१॥

విశిఖైః శతధా చక్రే చక్రేణాశు జఘాన తం ।
హరిచక్రాహతః సంఖ్యే మూర్చ్ఛామాప స దైత్యరాట్ ॥ ५२॥

ఉత్తస్థౌ చ క్షణాన్మానం మానుషం వపురాస్థితః ।
గదాపాణిర్మహాఘోరో దానవః పర్వతోపమః ॥ ५३॥

మేఘనాదం ననాదోచ్చైర్భీషయన్నమరానపి ।
తచ్ఛ్రుత్వా భగవాన్విష్ణుః పాంచజన్యం సముజ్జ్వలం ॥ ५४॥

పూరయామాస తరసా శబ్దం కర్తుం ఖరస్వరం ।
తేన శబ్దేన శంఖస్య భయత్రస్తాశ్చ దానవాః ।
బభూవుర్ముదితా దేవా ఋషయశ్చ తపోధనాః ॥ ५५॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే మహిషాసురస్యేంద్రాదిదేవైః సహ యుద్ధవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ६॥

౭ శంకరశరణగమనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అసురాన్మహిషో దృష్ట్వా విషణ్ణమనసస్తదా ।
త్యక్త్వా తన్మాహిషం రూపం బభూవ మృగరాడసౌ ॥ ౧॥

కృత్వా నాదం మహాఘోరం విస్తార్య చ మహాసటాం ।
పపాత సురసేనాయాం త్రాసయన్నఖదర్శనైః ॥ ౨॥

గరుడంచ నఖాఘాతైః కృత్వా రుధిరవిప్లుతం ।
జఘాన చ భుజే విష్ణుం నఖాఘాతేన కేసరీ ॥ ౩॥

వాసుదేవోఽపి తం దృష్ట్వా చక్రముద్యమ్య వేగవాన్ ।
హంతుకామో హరిః కామమవాపాశు క్రుధాన్వితః ॥ ౪॥

యావద్ధయరిపుం వేగాచ్చక్రేణాభిజఘాన తం ।
తావత్సోఽతిబలః శృంగీ శృంగాభ్యాం న్యహనద్ధరిం ॥ ౫॥

వాసుదేవో విషాణాభ్యాం తాడితోరసి విహ్వలః ।
పలాయనపరో వేగాజ్జగామ భువనం నిజం ॥ ౬॥

గతం దృష్ట్వా హరిం కామం శంకరోఽపి భయాన్వితః ।
అవధ్యం తం పరం మత్వా యయౌ కైలాసపర్వతం ॥ ౭॥

బ్రహ్మాపి చ నిజం ధామ త్వరితః ప్రయయౌ భయాత్ ।
మఘవా వజ్రమాలంబ్య తస్థావాజౌ మహాబలః ॥ ౮॥

వరుణః శక్తిమాలంబ్య ధైర్యమాలంబ్య సంస్థితః ।
యమోఽపి దండమాదాయ యత్తః సమరతత్పరః ॥ ౯॥

తతో యక్షాధిపః కామం బభూవ రణతత్పరః ।
పావకః శక్తిమాదాయ తత్రాభూద్యుద్ధమానసః ॥ ౧౦॥

నక్షత్రాధిపతిః సూర్యః సమవేతౌ స్థితావుభౌ ।
వీక్ష్య తం దానవశ్రేష్ఠం యుద్ధాయ కృతనిశ్చయౌ ॥ ౧౧॥

ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధం దైత్యసైన్యం సమభ్యగాత్ ।
విసృజన్బాణజాలాని క్రూరాహిసదృశాని చ ॥ ౧౨॥

కృత్వా హి మాహిషం రూపం భూపతిః సంస్థితస్తదా ।
దేవదానవయోధానాం నినాదస్తుములోఽభవత్ ॥ ౧౩॥

జ్యాఘాతశ్చ తలాఘాతో మేఘనాదసమోఽభవత్ ।
సంగ్రామే సుమహాఘోరే దేవదానవసేనయోః ॥ ౧౪॥

శృంగాభ్యాం పార్వతాంఛృంగాంశ్చిక్షేప చ మహాబలః ।
జఘాన సురసంఘాంశ్చ దానవో మదగర్వితః ॥ ౧౫॥

ఖురాఘాతైస్తథా దేవాన్పుచ్ఛస్య భ్రమణేన చ |
స జఘాన రుషావిష్టో మహిషః పరమాద్భుతః || ౧౬||

తతో దేవాః సగంధర్వా భయమాజగ్మురుద్యతాః |
మఘవా మహిషం దృష్ట్వా పలాయనపరోఽభవత్ || ౧౭||

సంగరం సంపరిత్యజ్య గతే శక్రే శచీపతౌ |
యమో ధనాధిపః పాశీ జగ్ముః సర్వే భయాతురాః || ౧౮||

మహిషోఽపి జయం మత్వా జగామ స్వగృహం తతః |
ఐరావతం గజం ప్రాప్య త్యక్తమింద్రేణ గచ్ఛతా || ౧౯||

తథోచ్చైఃశ్రవసం భానోః కామధేనుం పయస్వినీం |
స్వసైన్యసంవృతస్తూర్ణం స్వర్గం గంతుం మనో దధే || ౨౦||

తరసా దేవసదనం గత్వా స మహిషాసురః |
జగ్రాహ సురరాజ్యం వై త్యక్తం దేవైర్భయాతురైః || ౨౧||

ఇంద్రాసనే తథా రమ్యే దానవః సముపావిశత్ |
దానవాన్స్థాపయామాస దేవానాం స్థానకేషు సః || ౨౨||

ఏవం వర్షశతం పూర్ణం కృత్వా యుద్ధం సుదారుణం |
అవాప్యైంద్రపదం కామం దానవో మదగర్వితః || ౨౩||

నిర్జరా నిర్గతా నాకాత్తేన సర్వేఽతిపీడితాః |
ఏవం బహూని వర్షాణి బభ్రముర్గిరిగహ్వరే || ౨౪||

శ్రాంతాః సర్వే తదా రాజన్ బ్రహ్మాణం శరణం యయుః |
ప్రజాపతిం జగన్నాథం రజోరూపం చతుర్ముఖం || ౨౫||

పద్మాసనం వేదగర్భం సేవితం మునిభిః స్వజైః |
మరీచిప్రముఖైః శాంతైర్వేదవేదాంగపారగైః || ౨౬||

కిన్నరైః సిద్ధగంధర్వైశ్చారణోరగపన్నగైః |
తుష్టువుర్భయభీతాస్తే దేవదేవం జగద్గురుం || ౨౭||

దేవా ఊచుః |
ధాతః కిమేతదఖిలార్తిహరాంబుజన్మ
జన్మాభివీక్ష్య న దయాం కురుషే సురాన్ యత్ |
సంపీడితాన్ రణజితానసురాధిపేన
స్థానచ్యుతాన్ గిరిగుహాకృతసన్నివాసాన్ || ౨౮||

పుత్రాన్పితా కిమపరాధశతైః సమేతా-
న్సంత్యజ్య లోభరహితః కురుతేఽతిదుఃస్థాన్ |
యస్త్వం సురాంస్తవ పదాంబుజభక్తియుక్తా-
న్దైత్యార్దితాంశ్చ కృపణాన్ యదుపేక్షసేఽద్య || ౨౯||

అమరభువనరాజ్యం తేన భుక్తం నితాంతం
మఖహవిరపి యోగ్యం బ్రాహ్మణైరాదదాతి ।
సురతరువరపుష్పం సేవతేఽసౌ దురాత్మా
జలనిధినిధిభూతాం గామసౌ సేవతే తాం ॥ ౩౦॥

కిం వా గృణీమః సురకార్యమద్భుతం
జానాసి దేవేశ సురారిచేష్టితం ।
జ్ఞానేన సర్వం త్వమశేషకార్యవి-
త్తస్మాత్ప్రభో తే ప్రణతాః స్మ పాదయోః ॥ ౩౧॥

యత్రాపి కుత్రాపి గతాన్సురానసౌ
నానాచరిత్రః ఖలు పాపమానసః ।
పీడాం కరోత్యేవ స దుష్టచేష్టిత-
స్త్రాతాసి దేవేశ విధేహి శం విభో ॥ ౩౨॥

నో చేద్వయం దావమహాగ్నిపీడితాః
కం శాంతికర్తారమనంతతేజసం ।
యామః ప్రజేశం శరణం సురేష్టం
ధాతారమాద్యం పరిముచ్య కం శివం ॥ ౩౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి స్తుత్వా సురాః సర్వే ప్రణేముస్తం ప్రజాపతిం ।
బద్ధాంజలిపుటాః సర్వే విషణ్ణవదనా భృశం ॥ ౩౪॥

తాంస్తథా పీడితాందృష్ట్వా తదా లోకపితామహః ।
ఉవాచ శ్లక్ష్ణయా వాచా సుఖం సంజనయన్నివ ॥ ౩౫॥

బ్రహ్మోవాచ ।
కిం కరోమి సురాః కామం దానవో వరదర్పితః ।
స్త్రీవధ్యోఽసౌ న పుంవధ్యో విధేయం తత్ర కిం పునః ॥ ౩౬॥

వ్రజామోఽద్య సురాః సర్వే కైలాసం పర్వతోత్తమం ।
శంకరం పురతః కృత్వా సర్వకార్యవిశారదం ॥ ౩౭॥

తతో వ్రజామ వైకుంఠం యత్ర దేవో జనార్దనః ।
మిలిత్వా దేవకార్యంచ విమృశామో విశేషతః ॥ ౩౮॥

ఇత్యుక్త్వా హంసమారుహ్య బ్రహ్మా కార్యసముచ్చయే ।
దేవాంశ్చ పృష్ఠతః కృత్వా కైలాసాభిముఖో యయౌ ॥ ౩౯॥

తావచ్ఛివోఽపి తరసా జ్ఞాత్వా ధ్యానేన పద్మజం ।
ఆగచ్ఛంతం సురైః సార్ధం నిర్గతః స్వగృహాద్బహిః ॥ ౪౦॥

దృష్ట్వా పరస్పరం తౌ తు కృతాభివాదనౌ భృశం ।
ప్రణతౌ చ సురైః సర్వైః సంతుష్టౌ సంబభూవతుః ॥ ౪౧॥

ఆసనాని పృథగ్దత్త్వా దేవేభ్యో గిరిజాపతిః ।
ఉపవిష్టేషు తేష్వేవ నిషసాదాసనే స్వకే ॥ ౪౨॥

కృత్వా తు కుశలప్రశ్నం బ్రహ్మాణం వృషభధ్వజః ।
పప్రచ్ఛ కారణం దేవాన్కైలాసాగమనే విభుః ॥ ౪౩॥

శివ ఉవాచ ।
కిమత్రాగమనం బ్రహ్మన్ కృతం దేవైః సవాసవైః ।
భవతా చ మహాభాగ బ్రూహి తత్కారణం కిల ॥ ౪౪॥

బ్రహ్మోవాచ ।
మహిషేణ సురేశాన పీడితాః స్వర్నివాసినః ।
భ్రమంతి గిరిదుర్గేషు భయత్రస్తాః సవాసవాః ॥ ౪౫॥

యజ్ఞభుగ్మహిషో జాతస్తథాన్యే సురశత్రవః ।
పీడితా లోకపాలాశ్చ త్వామద్య శరణం గతాః ॥ ౪౬॥

మయా తే భవనం శంభో ప్రాపితాః కార్యగౌరవాత్ ।
యద్యుక్తం తద్విధత్స్వాద్య సురకార్యం సురేశ్వర ॥ ౪౭॥

త్వయి భారోఽస్తి సర్వేషాం దేవానాం భూతభావన ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా శంకరః ప్రహసన్నివ ॥ ౪౮॥

వచనం శ్లక్ష్ణయా వాచా ప్రోవాచ పద్మజం ప్రతి ।
శివ ఉవాచ ।
భవతైవ కృతం కార్యం వరదానాత్పురా విభో ॥ ౪౯॥

అనర్థదంచ దేవానాం కిం కర్తవ్యమతః పరం ।
ఈదృశో బలవాంఛూరః సర్వదేవభయప్రదః ॥ ౫౦॥

కా సమర్థా వరా నారీ తం హంతుం మదదర్పితం ।
న మే భార్యా న తే భార్యా సంగ్రామం గంతుమర్హతి ॥ ౫౧॥

గత్వైవ తే మహాభాగే యుయుధాతే కథం పునః ।
ఇంద్రాణీ చ మహాభాగా న యుద్ధకుశలాస్తి హి ॥ ౫౨॥

కాన్యా హంతుం సమర్థాస్తి తం పాపం మదదర్పితం ।
మమేదం మతమద్యైవ గత్వా దేవం జనార్దనం ॥ ౫౩॥

స్తుత్వా తం దేవకార్యాయ ప్రేరయామః సుసత్వరం ।
సోఽతిబుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠో విష్ణుః సర్వార్థసాధనే ॥ ౫౪॥

మిలిత్వా వాసుదేవం వై కర్తవ్యం కార్యచింతనం ।
ప్రపంచేన చ బుద్ధ్యా స సంవిధాస్యతి సాధనం ॥ ౫౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।

ఇతి రుద్రవచః శ్రుత్వా బ్రహ్మాద్యాః సురసత్తమాః ।
ఉత్థితాస్తే తథేత్యుక్త్వా శివేన సహ సత్వరాః ॥ ౩౬॥

స్వకీయైర్వాహనైః సర్వే యయువిష్ణుపురం ప్రతి ।
ముదితాః శకునాందృష్ట్వా కార్యసిద్ధికరాంఛుభాన్ ॥ ౩౭॥

వవుర్వాతాః శుభాః శాంతాః సుగంధాః శుభశంసినః ।
పక్షిణశ్చ శివా వాచస్తత్రోచుః పథి సర్వశః ॥ ౩౮॥

నిర్మలం చాభవద్వ్యోమ దిశశ్చ విమలాస్తథా ।
గమనే తత్ర దేవానాం సర్వం శుభమివాభవత్ ॥ ౩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం పంచమస్కంధే
పరాజితదేవతానాం శంకరశరణగమనవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ దేవ్యాః స్వరూపోద్భవవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తరసా తేఽథ సంప్రాప్య వైకుంఠం విష్ణువల్లభం ।
దదృశుః సర్వశోభాఢ్యం దివ్యసద్మవిరాజితం ॥ ౧॥

సరోవాపీసరిద్భిశ్చ సంయుతం సుఖదం శుభం ।
హంససారసచక్రాహ్వైః కూజద్భిశ్చ విరాజితం ॥ ౨॥

చంపకాశోకకహ్లారమందారబకులావృతైః ।
మల్లికాతిలకామ్రాతయుతైః కురబకాదిభిః ॥ ౩॥

కోకిలారావసన్నాదైః శిఖండైర్నృత్యరంజితైః ।
భ్రమరారావరమ్యైశ్చ దివ్యైరుపవనైర్యుతం ॥ ౪॥

సునందనందనాద్యైశ్చ పార్షదైర్భక్తితత్పరైః ।
సంస్తువద్భిర్యుతం భక్తైరనన్యభవవృత్తిభిః ॥ ౫॥

ప్రాసాదై రత్నఖచితైః కాంచనైశ్చిత్రమండితైః ।
అభ్రంలిహైర్విరాజద్భిః సంయుతం శుభసద్మకైః ॥ ౬॥

గాయద్భిర్దేవగంధర్వైర్నృత్యద్భిరప్సరోగణైః ।
రంజితం కిన్నరైః శశ్వద్రక్తకంఠేర్మనోహరైః ॥ ౭॥

మునిభిశ్చ తథా శాంతైర్వేదపాఠకృతాదరైః ।
స్తువద్భిః శ్రుతిసూక్తైశ్చ మండితం సదనం హరేః ॥ ౮॥

తే చ విష్ణుగృహం ప్రాప్య ద్వారపాలౌ శుభాకృతీ ।
వీక్ష్యోచుర్జయవిజయౌ హేమయష్టిధరౌ స్థితౌ ॥ ౯॥

గత్వైకోఽప్యుభయోర్మధ్యే నివేదయతు సంగతాన్ ।
ద్వారస్థాన్ బ్రహ్మరుద్రాదీన్విష్ణుదర్శనలాలసాన్ ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
విజయస్తద్వచః శ్రుత్వా గత్వాథ విష్ణుసన్నిధౌ ।
సర్వాన్సమాగతాందేవాన్ప్రణమ్యోవాచ సత్వరః ॥ ౧౧॥

విజయ ఉవాచ ।
దేవదేవ మహారాజ రమాకాంత సురారిహన్ ।
సమాగతాః సురాః సర్వే ద్వారి తిష్ఠంతి వై విభో ॥ ౧౨॥

బ్రహ్మా రుద్రస్తథేంద్రశ్చ వరుణః పావకో యమః ।
స్తువంతి వేదవాక్యైస్త్వామమరా దర్శనార్థినః ॥ ౧౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం విష్ణుర్విజయస్య రమాపతిః ।
నిర్జగామ గృహాత్తూర్ణం సురాన్సమధికోత్సవః ॥ ౧౪॥

గత్వా వీక్ష్య హరిర్దేవాంద్వారస్థాంఛ్రమకర్శితాన్ ।
ప్రీతిప్రవణయా దృష్ట్యా ప్రీణయామాస దుఃఖితాన్ ॥ ౧౫॥

ప్రణేముస్తే సురాః సర్వే దేవదేవం జనార్దనం ।
తుష్టువుశ్చ సురారిఘ్నం వాగ్భిర్వేదవినిశ్చితం ॥ ౧౬॥

దేవా ఊచుః ।
దేవదేవ జగన్నాథ సృష్టిస్థిత్యంతకారక ।
దయాసింధో మహారాజ త్రాహి నః శరణాగతాన్ ॥ ౧౭॥

విష్ణురువాచ ।
విశంతు నిర్జరాః సర్వే కుశలం కథయంతు వః ।
ఆసనేషు కిమర్థం వై మిలితాః సముపాగతాః ॥ ౧౮॥

చింతాతురాః కథం జాతా విషణ్ణా దీనమానసాః ।
బ్రహ్మారుద్రేణ సహితాః కార్యం ప్రబ్రూత సత్వరం ॥ ౧౯॥

దేవా ఊచుః ।
మహిషేణ మహారాజ పీడితాః పాపకర్మణా ।
అసాధ్యేనాతిదుష్టేన వరదృప్తేన పాపినా ॥ ౨౦॥

యజ్ఞభాగానసౌ భుంక్తే బ్రాహ్మణైః ప్రతిపాదితాన్ ।
అమరా గిరిదుర్గేషు భ్రమంతి చ భయాతురాః ॥ ౨౧॥

వరదానేన ధాతుః స దుర్జయో మధుసూదన ।
తస్మాత్త్వాం శరణం ప్రాప్తా జ్ఞాత్వా తత్కార్యగౌరవం ॥ ౨౨॥

సమర్థోఽసి సముద్ధర్తుం దైత్యమాయావిశారద ।
కురు కృష్ణ వధోపాయం తస్య దానవమర్దన ॥ ౨౩॥

ధాత్రా తస్మై వరో దత్తో హ్యవధ్యోఽసి నరైః కిల ।

కా స్త్రీ త్వేవంవిధా బాలా యా హన్యాత్తం శతం రణే ॥ ౨౪॥

ఉమా మా వా శచీ విద్యా కా సమర్థాస్య ఘాతనే ।
మహిషస్యాతిదుష్టస్య వరదానబలాదపి ॥ ౨౫॥

విచింత్య బుద్ధ్యా యత్సర్వం మరణస్యాస్య కారణం ।
కురు కార్యం చ దేవానాం భక్తవత్సల భూధర ॥ ౨౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శ్రుత్వా తద్వచనం విష్ణుస్తానువాచ హసన్నివ ।
యుద్ధం కృతం పురాస్మాభిస్తథాపి న మృతో హ్యసౌ ॥ ౨౭॥

అద్య సర్వసురాణాం వై తేజోభీ రూపసంపదా ।
ఉత్పన్నా చేద్వరారోహా సా హన్యాత్తం రణే బలాత్ ॥ ౨౮॥

హయారిం వరదృప్తంచ మాయాశతవిశారదం ।
హంతుం యోగ్యా భవేన్నారీ శక్త్యంశైర్నిర్మితా హి నః ॥ ౨౯॥

ప్రార్థయంతు చ తేజోంఽశాన్స్త్రియోఽస్మాకం తథా పునః ।
ఉత్పన్నైస్తైశ్చ తేజోంఽశైస్తేజోరాశిర్భవేద్యథా ॥ ౩౦॥

ఆయుధాని వయం దద్మః సర్వే రుద్రపురోగమాః ।
తస్యై సర్వాణి దివ్యాని త్రిశూలాదీని యాని చ ॥ ౩౧॥

సర్వాయుధధరా నారీ సర్వతేజఃసమన్వితా ।
హనిష్యతి దురాత్మానం తం పాపం మదగర్వితం ॥ ౩౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తవతి దేవేశే బ్రహ్మణో వదనాత్తతః ।
స్వయమేవోద్బభౌ తేజోరాశిశ్చాతీవ దుఃసహః ॥ ౩౩॥

రక్తవర్ణం శుభాకారం పద్మరాగమణిప్రభం ।
కించిచ్ఛీతం తథా చోష్ణం మరీచిజాలమండితం ॥ ౩౪॥

నిఃసృతం హరిణా దృష్టం హరేణ చ మహాత్మనా ।
విస్మితౌ తౌ మహారాజ బభూవతురురుక్రమౌ ॥ ౩౫॥

శంకరస్య శరీరాత్తు నిఃసృతం మహదద్భుతం ।
రౌప్యవర్ణమభూత్తీవ్రం దుర్దర్శం దారుణం మహత్ ॥ ౩౬॥

భయంకరంచ దైత్యానాం దేవానాం విస్మయప్రదం ।
ఘోరరూపం గిరిప్రఖ్యం తమోగుణమివాపరం ॥ ౩౭॥

తతో విష్ణుశరీరాత్తు తేజోరాశిమివాపరం ।
నీలం సత్త్వగుణోపేతం ప్రాదురాస మహాద్యుతి ॥ ౩౮॥

తతశ్చేంద్రశరీరాత్తు చిత్రరూపం దురాసదం ।

ఆవిరాసీత్సుసంవృత్తం తేజః సర్వగుణాత్మకం ॥ ౩౯॥

కుబేరయమవహ్నీనాం శరీరేభ్యః సమంతతః ।
నిశ్చక్రామ మహత్తేజో వరుణస్య తథైవ చ ॥ ౪౦॥

అన్యేషాం చైవ దేవానాం శరీరేభ్యోఽతిభాస్వరం ।
నిర్గతం తన్మహాతేజోరాశిరాసీన్మహోజ్జ్వలః ॥ ౪౧॥

తం దృష్ట్వా విస్మితాః సర్వే దేవా విష్ణుపురోగమాః ।
తేజోరాశిం మహాదివ్యం హిమాచలమివాపరం ॥ ౪౨॥

పశ్యతాం తత్ర దేవానాం తేజఃపుంజసముద్భవా ।
బభూవాతివరా నారీ సుందరీ విస్మయప్రదా ॥ ౪౩॥

త్రిగుణా సా మహాలక్ష్మీః సర్వదేవశరీరజా ।
అష్టాదశభుజా రమ్యా త్రివర్ణా విశ్వమోహినీ ॥ ౪౪॥

శ్వేతాననా కృష్ణనేత్రా సంరక్తాధరపల్లవా ।
తామ్రపాణితలా కాంతా దివ్యభూషణభూషితా ॥ ౪౫॥

అష్టాదశభుజా దేవీ సహస్రభుజమండితా ।
సంభూతాసురనాశాయ తేజోరాశిసముద్భవా ॥ ౪౬॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
కృష్ణ దేవ మహాభాగ సర్వజ్ఞ మునిసత్తమ ।
విస్తరం బ్రూహి తస్యాస్త్వం శరీరస్య సముద్భవం ॥ ౪౭॥

ఏకీభూతం చ సర్వేషాం తేజః కిం వా పృథక్ స్థితం ।
అంగాని చైవ తస్యాస్తు సర్వతేజోమయాని వా ॥ ౪౮॥

భిన్నభాగవిభాగేన జాతాన్యంగాని యాని తు ।
ముఖనాసాక్షిభేదేన సర్వత్రైకభవాని చ ॥ ౪౯॥

బ్రూహి తద్విస్తరం వ్యాస శరీరాంగసముద్భవం ।
బభూవ యస్య దేవస్య తేజసోఽఙ్గం యదద్భుతం ॥ ౫౦॥

ఆయుధాభరణాదీని దత్తాని యైర్యథా యథా ।
తత్సర్వం శ్రోతుకామోఽస్మి త్వన్ముఖాంబుజనిర్గతం ॥ ౫౧॥

న హి తృప్యామ్యహం బ్రహ్మన్ సుధామయరసం పిబన్ ।
చరితంచ మహాలక్ష్మ్యాస్త్వన్ముఖాంభోజనిఃసృతం ॥ ౫౨॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజ్ఞః సత్యవతీసుతః ।
ఉవాచ మధురం వాక్యం ప్రీణయన్నివ భూపతిం ॥ ౫౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।

శృణు రాజన్మహాభాగ విస్తరేణ బ్రవీమి తే ।
యథామతి కురుశ్రేష్ఠ తస్యా దేహసముద్భవం ॥ ౩౪॥

న బ్రహ్మా న హరిః సాక్షాన్న రుద్రో న చ వాసవః ।
యాథాతథ్యేన తద్రూపం వక్తుమీశః కదాచన ॥ ౩౫॥

కథం జానామ్యహం దేవ్యా యద్రూపం యాదృశం యతః ।
వాచారంభణమాత్రం తదుత్పన్నేతి బ్రవీమి యత్ ॥ ౩౬॥

సా నిత్యా సర్వదైవాస్తే దేవకార్యార్థసిద్ధయే ।
నానారూపా త్వేకరూపా జాయతే కార్యగౌరవాత్ ॥ ౩౭॥

యథా నటో రంగగతో నానారూపో భవత్యసౌ ।
ఏకరూపస్వభావోఽపి లోకరంజనహేతవే ॥ ౩౮॥

తథైషా దేవకార్యార్థమరూపాపి స్వలీలయా ।
కరోతి బహురూపాణి నిర్గుణా సగుణాని చ ॥ ౩౯॥

కార్యకర్మానుసారేణ నామాని ప్రభవంతి హి ।
ధాత్వర్థగుణయుక్తాని గౌణాని సుబహూన్యపి ॥ ౪౦॥

తద్వై బుద్ధ్యనుసారేణ ప్రబ్రవీమి నరాధిప ।
యథా తేజఃసముద్భూతం రూపం తస్యా మనోహరం ॥ ౪౧॥

శంకరస్య చ యత్తేజస్తేన తన్ముఖపంకజం ।
శ్వేతవర్ణం శుభాకారమజాయత మహత్తరం ॥ ౪౨॥

కేశాస్తస్యాస్తథా స్నిగ్ధా యామ్యేన తేజసాభవన్ ।
వక్రాగ్రాశ్చాతిదీర్ఘా వై మేఘవర్ణా మనోహరాః ॥ ౪౩॥

నయనత్రితయం తస్యా జజ్ఞే పావకతేజసా ।
కృష్ణం రక్తం తథా శ్వేతం వర్ణత్రయవిభూషితం ॥ ౪౪॥

వక్రే స్నిగ్ధే కృష్ణవర్ణే సంధ్యయోస్తేజసా భ్రువౌ ।
జాతే దేవ్యాః సుతేజస్కే కామస్య ధనుషీవ తే ॥ ౪౫॥

వాయోశ్చ తేజసా శస్తౌ శ్రవణౌ సంబభూవతుః ।
నాతిదీర్ఘౌ నాతిహ్రస్వౌ దోలావివ మనోభువః ॥ ౪౬॥

తిలపుష్పసమాకారా నాసికా సుమనోహరా ।
సంజాతా స్నిగ్ధవర్ణా వై ధనదస్య చ తేజసా ॥ ౪౭॥

దంతాః శిఖరిణః శ్లక్ష్ణాః కుందాగ్రసదృశాః సమాః ।
సంజాతాః సుప్రభా రాజన్ ప్రాజాపత్యేన తేజసా ॥ ౪౮॥

అధరశ్చాతిరక్తోఽస్యాః సంజాతోఽరుణతేజసా ।
ఉత్తరోష్ఠస్తథా రమ్యః కార్తికేయస్య తేజసా ॥ ౪౯॥

అష్టాదశభుజాకారా బాహవో విష్ణుతేజసా ।
వసూనాం తేజసాంగుల్యో రక్తవర్ణాస్తథాభవన్ ॥ ౨౦॥

సౌమ్యేన తేజసా జాతం స్తనయోర్యుగ్మముత్తమం ।
ఐంద్రేణాస్యాస్తథా మధ్యం జాతం త్రివలిసంయుతం ॥ ౨౧॥

జంఘోరూ వరుణస్యాథ తేజసా సంబభూవతుః ।
నితంబః స తు సంజాతో విపులస్తేజసా భువః ॥ ౨౨॥

ఏవం నారీ శుభాకారా సురూపా సుస్వరా భృశం ।
సముత్పన్నా తథా రాజంస్తేజోరాశిసముద్భవా ॥ ౨౩॥

తాం దృష్ట్వా సుష్ఠుసర్వాంగీం సుదతీం చారులోచనాం ।
ముదం ప్రాపుః సురాః సర్వే మహిషేణ ప్రపీడితాః ॥ ౨౪॥

విష్ణుస్త్వాహ సురాన్సర్వాన్భూషణాన్యాయుధాని చ ।
ప్రయచ్ఛంతు శుభాన్యస్యై దేవాః సర్వాణి సాంప్రతం ॥ ౨౫॥

స్వాయుధేభ్యః సముత్పాద్య తేజోయుక్తాని సత్వరాః ।
సమర్పయంతు సర్వేఽద్య దేవ్యై నానాయుధాని వై ॥ ౨౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే దేవ్యాః స్వరూపోద్భవవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ మహిషమంత్రిణా దేవీవార్తావర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
దేవా విష్ణువచః శ్రుత్వా సర్వే ప్రముదితాస్తదా ।
దదుశ్చ భూషణాన్యాశు వస్త్రాణి స్వాయుధాని చ ॥ ౧॥

క్షీరోదశ్చాంబరే దివ్యే రక్తే సూక్ష్మే తథాజరే ।
నిర్మలంచ తథా హారం ప్రీతస్తస్మై సుమండితం ॥ ౨॥

దదౌ చూడామణిం దివ్యం సూర్యకోటిసమప్రభం ।
కుండలే చ తథా శుభ్రే కటకాని భుజేషు వై ॥ ౩॥

కేయూరాన్కంకణాందివ్యాన్నానారత్నవిరాజితాన్ ।
దదౌ తస్యై విశ్వకర్మా ప్రసన్నేంద్రియమానసః ॥ ౪॥

నూపురౌ సుస్వరౌ కాంతౌ నిర్మలౌ రత్నభూషితౌ ।
దదౌ సూర్యప్రతీకాశౌ త్వష్టా తస్యై సుపాదయోః ॥ ౫॥

తథా గ్రైవేయకం రమ్యం దదౌ తస్యై మహార్ణవః ।
అంగులీయకరత్నాని తేజోవంతి చ సర్వశః ॥ ౬॥

అమ్లానపంకజాం మాలాం గంధాఢ్యాం భ్రమరానుగాం ।
తథైవ వైజయంతీంచ వరుణః సంప్రయచ్ఛత ॥ ౭॥

హిమవానథ సంతుష్టో రత్నాని వివిధాని చ ।
దదౌ చ వాహనం సింహం కనకాభం మనోహరం ॥ ౮॥

భూషణైర్భూషితా దివ్యైః సా రరాజ వరా శుభా ।
సింహారూఢా వరారోహా సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౯॥

విష్ణుశ్చక్రాత్సముత్పాద్య దదావస్యై రథాంగకం ।
సహస్రారం సుదీప్తంచ దేవారిశిరసాం హరం ॥ ౧౦॥

స్వత్రిశూలాత్సముత్పాద్య శంకరః శూలముత్తమం ।
దదౌ దేవ్యై సురారీణాం కృంతనం భయనాశనం ॥ ౧౧॥

వరుణశ్చ ప్రసన్నాత్మా దదౌ శంఖం సముజ్జ్వలం ।
ఘోషవంతం స్వశంఖాత్తు సముత్పాద్య సుమంగలం ॥ ౧౨॥

హుతాశనస్తథా శక్తిం శతఘ్నీం సుమనోజవాం ।
ప్రాయచ్ఛత్తు ప్రసన్నాత్మా తస్యై దైత్యవినాశినీం ॥ ౧౩॥

ఇషుధిం బాణపూర్ణంచ చాపం చాద్భుతదర్శనం ।
మారుతో దత్తవాంస్తస్యై దురాకర్షం ఖరస్వరం ॥ ౧౪॥

స్వవజ్రాద్వజ్రముత్పాద్య దదావింద్రోఽతిదారుణం ।
ఘంటామైరావతాత్తూర్ణం సుశబ్దాం చాతిసుందరాం ॥ ౧౫॥

దదౌ దండం యమః కామం కాలదండసముద్భవం ।
యేనాంతం సర్వభూతానామకరోత్కాల ఆగతే ॥ ౧౬॥

బ్రహ్మా కమండలుం దివ్యం గంగావారిప్రపూరితం ।
దదావస్యై ముదా యుక్తో వరుణః పాశమేవ చ ॥ ౧౭॥

కాలః ఖడ్గం తథా చర్మ ప్రాయచ్ఛత్తు నరాధిప ।
పరశుం విశ్వకర్మా చ తీక్ష్ణమస్యై దదావథ ॥ ౧౮॥

ధనదస్తు సురాపూర్ణం పానపాత్రం సువర్ణజం ।
పంకజం వరుణశ్చాదాద్దేవ్యై దివ్యం మనోహరం ॥ ౧౯॥

గదాం కౌమోదకీం త్వష్టా ఘంటాశతనినాదినీం ।
అదాత్తస్యై ప్రసన్నాత్మా సురశత్రువినాశినీం ॥ ౨౦॥

అస్త్రాణ్యనేకరూపాణి తథాభేద్యంచ దంశనం ।
దదౌ త్వష్టా జగన్మాత్రే నిజరశ్మీందివాకరః ॥ ౨౧॥

సాయుధాం భూషణైర్యుక్తాం దృష్ట్వా తే విస్మయం గతాః ।
తుష్టువుస్తాం సురా దేవీం త్రైలోక్యమోహినీం శివాం ॥ ౨౨॥

దేవా ఊచుః ।
నమః శివాయై కల్యాణ్యై శాంత్యై పుష్ట్యై నమో నమః ।

భగవత్యై నమో దేవ్యై రుద్రాణ్యై సతతం నమః ॥ ౨౩॥

కాలరాత్ర్యై తథాంబాయై ఇంద్రాణ్యై తే నమో నమః ।
సిద్ధ్యై బుద్ధ్యై తథా వృద్ధ్యై వైష్ణవ్యై తే నమో నమః ॥ ౨౪॥

పృథివ్యాం యా స్థితా పృథ్వ్యా న జ్ఞాతా పృథివీంచ యా ।
అంతఃస్థితా యమయతి వందే తామీశ్వరీం పరాం ॥ ౨౫॥

మాయాయాం యా స్థితా జ్ఞాతా మాయయా న చ తామజాం ।
అంతఃస్థితా ప్రేరయతీ ప్రేరయిత్రీం నుమః శివాం ॥ ౨౬॥

కల్యాణం కురు భో మాతస్త్రాహి నః శత్రుతాపితాన్ ।
జహి పాపం హయారిం త్వం తేజసా స్వేన మోహితం ॥ ౨౭॥

ఖలం మాయావినం ఘోరం స్త్రీవధ్యం వరదర్పితం ।
దుఃఖదం సర్వదేవానాం నానారూపధరం శఠం ॥ ౨౮॥

త్వమేకా సర్వదేవానాం శరణం భక్తవత్సలే ।
పీడితాందానవేనాద్య త్రాహి దేవి నమోఽస్తు తే ॥ ౨౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ సురైః సర్వసుఖప్రదా ।
తానువాచ మహాదేవీ స్మితపూర్వం శుభం వచః ॥ ౩౦॥

దేవ్యువాచ ।
భయం త్యజంతు గీర్వాణా మహిషాన్మందచేతసః ।
హనిష్యామి రణేఽద్యైవ వరదృప్తం విమోహితం ॥ ౩౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా సా సురాందేవీ జహాసాతీవ సుస్వరం ।
చిత్రమేతచ్చ సంసారే భ్రమమోహయుతం జగత్ ॥ ౩౨॥

బ్రహ్మావిష్ణుమహేశాద్యాః సేంద్రాశ్చాన్యే సురాస్తథా ।
కంపయుక్తా భయత్రస్తా వర్తంతే మహిషాత్కిల ॥ ౩౩॥

అహో దైవబలం ఘోరం దుర్జయం సురసత్తమాః ।
కాలః కర్తాస్తి దుఃఖానాం సుఖానాం ప్రభురీశ్వరః ॥ ౩౪॥

సృష్టిపాలనసంహారే సమర్థా అపి తే యదా ।
ముహ్యంతి క్లేశసంతప్తా మహిషేణ ప్రపీడితాః ॥ ౩౫॥

ఇతి కృత్వా స్మితం దేవీ సాట్టహాసం చకార హ ।
ఉచ్చైః శబ్దం మహాఘోరం దానవానాం భయప్రదం ॥ ౩౬॥

చకంపే వసుధా తత్ర శ్రుత్వా తచ్ఛబ్దమద్భుతం ।
చేలుశ్చ పర్వతాః సర్వే చుక్షోభాబ్ధిశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౩౭॥

మేరుశ్చచాల శబ్దేన దిశః సర్వాః ప్రపూరితాః ।
భయం జగ్ముస్తదా శ్రుత్వా దానవాస్తత్స్వనం మహత్ ॥ ౩౮॥

జయ పాహీతి దేవాస్తామూచుః పరమహర్షితాః ।
మహిషోఽపి స్వనం శ్రుత్వా చుకోప మదగర్వితః ॥ ౩౯॥

కిమేతదితి తాందైత్యాన్పప్రచ్ఛ స్వనశంకితః ।
గచ్ఛంతు త్వరితా దూతా జ్ఞాతుం శబ్దసముద్భవం ॥ ౪౦॥

కృతః కేనాయమత్యుగ్రః శబ్దః కర్ణవ్యథాకరః ।
దేవో వా దానవో వాపి యో భవేత్స్వనకారకః ॥ ౪౧॥

గృహీత్వా తం దురాత్మానం మత్సమీపం నయంత్విహ ।
హనిష్యామి దురాచారం గర్జంతం స్మయదుర్మదం ॥ ౪౨॥

క్షీణాయుష్యం మందమతిం నయామి యమసాదనం ।
పరాజితాః సురాః కామం న గర్జంతి భయాతురాః ॥ ౪౩॥

నాసురా మమ వశ్యాస్తే కస్యేదం మూఢచేష్టితం ।
త్వరితా మాముపాయాంతు జ్ఞాత్వా శబ్దస్య కారణం ॥ ౪౪॥

అహం గత్వా హనిష్యామి తం పాపం వితథశ్రమం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తాస్తేన తే దూతా దేవీం సర్వాంగసుందరీం ॥ ౪౫॥

అష్టాదశభుజాం దివ్యాం సర్వాభరణభూషితాం ।
సర్వలక్షణసంపన్నాం వరాయుధధరాం శుభాం ॥ ౪౬॥

దధతీం చషకం హస్తే పిబంతీం చ ముహుర్మధు ।
సంవీక్ష్య భయభీతాస్తే జగ్ముస్త్రస్తాః సుశంకితాః ॥ ౪౭॥

సకాశే మహిషస్యాశు తమూచుః స్వనకారణం ।
దూతా ఊచుః ।
దేవీ దైత్యేశ్వర ప్రౌఢా దృశ్యతే కాచిదంగనా ॥ ౪౮॥

సర్వాంగభూషణా నారీ సర్వరత్నోపశోభితా ।
న మానుషీ నాసురీ సా దివ్యరూపా మనోహరా ॥ ౪౯॥

సింహారూఢాయుధధరా చాష్టాదశకరా వరా ।
సా నాదం కురుతే నారీ లక్ష్యతే మదగర్వితా ॥ ౫౦॥

సురాపానరతా కామం జానీమో న సభర్తృకా ।
అంతరిక్షస్థితా దేవాస్తాం స్తువంతి ముదాన్వితాః ॥ ౫౧॥

జయేతి పాహి నశ్చేతి జహి శత్రుమితి ప్రభో ।
న జానే కా వరారోహా కస్య వా సా పరిగ్రహః ॥ ౫౨॥

కిమర్థమాగతా చాత్ర కిం చికీర్షతి సుందరీ ।
ద్రష్టుం నైవ సమర్థాః స్మస్తత్తేజఃపరిధర్షితాః ॥ ౫౩॥

శృంగారవీరహాస్యాఢ్యా రౌద్రాద్భుతరసాన్వితా ।
దృష్ట్వైవైవంవిధాం నారీమసంభాష్య సమాగతాః ॥ ౫౪॥

వయం త్వదాజ్ఞయా రాజన్ కిం కర్తవ్యమతఃపరం ।
మహిష ఉవాచ ।
గచ్ఛ వీర మయాదిష్టో మంత్రిశ్రేష్ఠ బలాన్వితః ॥ ౫౫॥

సామాదిభిరుపాయైస్త్వం సమానయ శుభాననాం ।
నాయాతి యది సా నారీ త్రిభిః సామాదిభిస్త్విహ ॥ ౫౬॥

అహత్వా తాం వరారోహాం త్వమానయ మమాంతికం ।
కరోమి పట్టమహిషీం తాం మరాలభ్రువం ముదా ॥ ౫౭॥

ప్రీతియుక్తా సమాయాతి యది సా మృగలోచనా ।
రసభంగో యథా న స్యాత్తథా కురు మమేప్సితం ॥ ౫౮॥

శ్రవణాన్మోహితోఽస్మ్యద్య తస్యా రూపస్య సంపదా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
మహిషస్య వచః శ్రుత్వా పేశలం మంత్రిసత్తమః ॥ ౫౯॥

జగామ తరసా కామం గజాశ్వరథసంయుతః ।
గత్వా దూరతరం స్థిత్వా తామువాచ మనస్వినీం ॥ ౬౦॥

వినయావనతః శ్లక్ష్ణం మంత్రీ మధురయా గిరా ।
ప్రధాన ఉవాచ ।
కాసి త్వం మధురాలాపే కిమత్రాగమనం కృతం ॥ ౬౧॥

పృచ్ఛతి త్వాం మహాభాగే మన్ముఖేన మమ ప్రభుః ।
స జేతా సర్వదేవానామవధ్యస్తు నరైః కిల ॥ ౬౨॥

బ్రహ్మణో వరదానేన గర్వితశ్చారులోచనే ।
దైత్యేశ్వరోఽసౌ బలవాన్కామరూపధరః సదా ॥ ౬౩॥

శ్రుత్వా త్వాం సముపాయాతాం చారువేషాం మనోహరాం ।
ద్రష్టుమిచ్ఛతి రాజా మే మహిషో నామ పార్థివః ॥ ౬౪॥

మానుషం రూపమాదాయ త్వత్సమీపం సమేష్యతి ।
యథా రుచ్యేత చార్వంగి తథా మన్యామహే వయం ॥ ౬౫॥

తత్త్వ్యేహి మృగశావాక్షి సమీపం తస్య ధీమతః ।
నో చేదిహానయామ్యేనం రాజానం భక్తితత్పరం ॥ ౬౬॥

తథా కరోమి దేవేశి యథా తే మనసేప్సితం ।
వశగోఽసౌ తవాత్యర్థం రూపసంశ్రవణాత్తవ ॥ ౬౭॥

కరభోరు వదాశు త్వం సంవిధేయం మయా తథా ॥ ౬౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే మహిషమంత్రిణా
దేవీవార్తావర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ మంత్రీద్వారా మహిషాసురేణ దేవ్యా సహ వివాహప్రస్తావః

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రహస్య ప్రమదోత్తమా ।
తమువాచ మహారాజ మేఘగంభీరయా గిరా ॥ ౧॥

దేవ్యువాచ ।
మంత్రివర్య సురాణాం వై జననీం విద్ధి మాం కిల ।
మహాలక్ష్మీమితి ఖ్యాతాం సర్వదైత్యనిషూదినీం ॥ ౨॥

ప్రార్థితాహం సురైః సర్వైర్మహిషస్య వధాయ చ ।
పీడితైర్దానవేంద్రేణ యజ్ఞభాగబహిష్కృతైః ॥ ౩॥

తస్మాదిహాగతాస్మ్యద్య తద్వధార్థం కృతోద్యమా ।
ఏకాకినీ న సైన్యేన సంయుతా మంత్రిసత్తమ ॥ ౪॥

యత్త్వయాహం సామపూర్వం కృత్వా స్వాగతమాదరాత్ ।
ఉక్తా మధురయా వాచా తేన తుష్టాస్మి తేఽనఘ ॥ ౫॥

నోచేద్ధన్మి దృశా త్వాం వై కాలాగ్నిసమయా కిల ।
కస్య ప్రీతికరం న స్యాన్మాధుర్యవచనం ఖలు ॥ ౬॥

గచ్ఛ తం మహిషం పాపం వద మద్వచనాదిదం ।
గచ్ఛ పాతాలమధునా జీవితేచ్ఛా యదస్తి తే ॥ ౭॥

నోచేత్కృతాగసం దుష్టం హనిష్యామి రణాంగణే ।
మద్బాణక్షుణ్ణదేహస్త్వం గంతాసి యమసాదనం ॥ ౮॥

దయాలుత్వం మమేదం త్వం విదిత్వా గచ్ఛ సత్వరం ।
హతే త్వయి సురా మూఢ స్వర్గం ప్రాప్స్యంతి సత్వరం ॥ ౯॥

తస్మాద్ గచ్ఛస్వ త్యక్త్వైకో మేదినీంచ ససాగరాం ।
పాతాలం తరసా మంద యావద్ బాణా న మేఽపతన్ ॥ ౧౦॥

యుద్ధేచ్ఛా చేన్మనసి తే తర్హ్యేహి త్వరితోఽసుర ।
వీరైర్మహాబలైః సర్వైర్నయామి యమసాదనం ॥ ౧౧॥

యుగే యుగే మహామూఢ హతాస్త్వత్సదృశాః కిల ।
అసంఖ్యాతాస్తథా త్వాం వై హనిష్యామి రణాంగణే ॥ ౧౨॥

సాఫల్యం కురు శస్త్రాణాం ధారణే తు శ్రమోఽన్యథా ।

తద్యుధ్యస్వ మయా సార్ధం సమరే స్మరపీడితః || ౧౩||

మా గర్వం కురు దుష్టాత్మన్ యస్మేఽస్తి బ్రహ్మణో వరః |
స్త్రీవధ్యత్వే త్వయా మూఢ పీడితాః సురసత్తమాః || ౧౪||

కర్తవ్యం వచనం ధాతుస్తేనాహం త్వాముపాగతా |
స్త్రీరూపమతులం కృత్వా సత్యం హంతుం కృతాగసం || ౧౫||

యథేచ్ఛం గచ్ఛ వా మూఢ పాతాలం పన్నగావృతం |
హిత్వా భూసురసద్మాద్య జీవితేచ్ఛా యదస్తి తే || ౧౬||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తః స తతో దేవ్యా మంత్రిశ్రేష్ఠో బలాన్వితః |
ప్రత్యువాచ నిశమ్యాసౌ వచనం హేతుగర్భితం || ౧౭||

దేవి స్త్రీసదృశం వాక్యం బ్రూషే త్వం మదగర్వితా |
క్వాసౌ క్వ త్వం కథం యుద్ధమసంభావ్యమిదం కిల || ౧౮||

ఏకాకినీ పునర్బాలా ప్రారబ్ధయౌవనా మృదుః |
మహిషోఽసౌ మహాకాయో దుర్విభావ్యం హి సంగతం || ౧౯||

సైన్యం బహువిధం తస్య హస్త్యశ్వరథసంకులం |
పదాతిగణసంవిద్ధం నానాయుధవిరాజితం || ౨౦||

కః శ్రమః కరిరాజస్య మాలతీపుష్పమర్దనే |
మారణే తవ వామోరు మహిషస్య తథా రణే || ౨౧||

యది త్వాం పరుషం వాక్యం బ్రవీమి స్వల్పమప్యహం |
శృంగారే తద్విరుద్ధం హి రసభంగాద్బిభేమ్యహం || ౨౨||

రాజాస్మాకం సురరిపుర్వర్తతే త్వయి భక్తిమాన్ |
సామమేవ మయా వాచ్యం దానయుక్తం తథా వచః || ౨౩||

నోచేద్ధన్మ్యహమద్యైవ బాణేన త్వాం మృషావదాం |
మిథ్యాభిమానచతురాం రూపయౌవనగర్వితాం || ౨౪||

స్వామీ మే మోహితః శ్రుత్వా రూపం తే భువనాతిగం |
తత్ప్రియార్థం ప్రియం కామం వక్తవ్యం త్వయి యన్మయా || ౨౫||

రాజ్యం తవ ధనం సర్వం దాసస్తే మహిషః కిల |
కురు భావం విశాలాక్షి త్యక్త్వా రోషం మృతిప్రదం || ౨౬||

పతామి పాదయోస్తేఽహం భక్తిభావేన భామిని |
పట్టరాజ్ఞీ మహారాజ్ఞో భవ శీఘ్రం శుచిస్మితే || ౨౭||

త్రైలోక్యవిభవం సర్వం ప్రాప్స్యసి త్వమనావిలం |
సుఖం సంసారజం సర్వం మహిషస్య పరిగ్రహాత్ || ౨౮||

దేవ్యువాచ ।
శృణు సాచివ వక్ష్యామి వాక్యానాం సారముత్తమం ।
శాస్త్రదృష్టేన మార్గేణ చాతుర్యమనుచింత్య చ ॥ ౨౯॥

మహిషస్య ప్రధానస్త్వం మయా జ్ఞాతం ధియా కిల ।
పశుబుద్ధిస్వభావోఽసి వచనాత్తవ సాంప్రతం ॥ ౩౦॥

మంత్రిణస్త్వాదృశా యస్య స కథం బుద్ధిమాన్భవేత్ ।
ఉభయోః సదృశో యోగః కృతోఽయం విధినా కిల ॥ ౩౧॥

యదుక్తం స్త్రీస్వభావాసి తద్విచారస్య మూఢ కిం ।
పుమాన్నాహం తత్స్వభావాభవంస్త్రీవేషధారిణీ ॥ ౩౨॥

యాచితం మరణం పూర్వం స్త్రియా త్వత్ప్రభుణా యథా ।
తస్మాన్మన్యేఽతిమూర్ఖోఽసౌ న వీరరసవిత్తమః ॥ ౩౩॥

కామిన్యా మరణం క్లీబరతిదం శూరదుఃఖదం ।
ప్రార్థితం ప్రభుణా తేన మహిషేణాత్మబుద్ధినా ॥ ౩౪॥

తస్మాత్స్త్రీరూపమాధాయ కార్యం కర్తుముపాగతా ।
కథం బిభేమి త్వద్వాక్యైర్ధర్మశాస్త్రవిరోధకైః ॥ ౩౫॥

విపరీతం యదా దైవం తృణం వజ్రసమం భవేత్ ।
విధిశ్చేత్సుముఖః కామం కులిశం తూలవత్తదా ॥ ౩౬॥

కిం సైన్యైరాయుధైః కిం వా ప్రపంచైర్దుర్గసేవనైః ।
మరణం సాంప్రతం యస్య తస్య సైన్యైస్తు కిం ఫలం ॥ ౩౭॥

యదాయం దేహసంబంధో జీవస్య కాలయోగతః ।
తదైవ లిఖితం సర్వం సుఖం దుఃఖం తథా మృతిః ॥ ౩౮॥

యస్య యేన ప్రకారేణ మరణం దైవనిర్మితం ।
తస్య తేనైవ జాయేత నాన్యథేతి వినిశ్చయః ॥ ౩౯॥

బ్రహ్మాదీనాం యథా కాలే నాశోత్పత్తీ వినిర్మితే ।
తథైవ భవతః కామం కిమన్యేషాం విచార్యతే ॥ ౪౦॥

యే మృత్యుధర్మిణస్తేషాం వరదానేన దర్పితాః ।
మరిష్యామో న మన్యంతే తే మూఢా మందచేతసః ॥ ౪౧॥

తస్మాద్ గచ్ఛ నృపం బ్రూహి వచనం మమ సత్వరం ।
యదాజ్ఞాపయతే భూపస్తత్కర్తవ్యం త్వయా కిల ॥ ౪౨॥

మఘవా స్వర్గమాప్నోతు దేవాః సంతు హవిర్భుజః ।
యూయం ప్రయాత పాతాలం యది జీవితుమిచ్ఛథ ॥ ౪౩॥

అన్యథా చేన్మతిర్మంద మహిషస్య దురాత్మనః ।

తద్యుధ్యస్వ మయా సార్ధం మరణాయ కృతాదరః ॥ ౪౪॥

మన్యసే సంగరే భగ్నా దేవా విష్ణుపురోగమాః ।
దైవం హి కారణం తత్ర వరదానం ప్రజాపతేః ॥ ౪౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి దేవ్యా వచః శ్రుత్వా చింతయామాస దానవః ।
కిం కర్తవ్యం మయా యుద్ధం గంతవ్యం వా నృపం ప్రతి ॥ ౪౬॥

వివాహార్థమిహాజ్ఞప్తో రాజ్ఞా కామాతురేణ వై ।
తత్కథం విరసం కృత్వా గచ్ఛేయం నృపసన్నిధౌ ॥ ౪౭॥

ఇయం బుద్ధిః సమీచీనా యద్ వ్రజామి కలిం వినా ।
యథాగతం తథా శీఘ్రం రాజ్ఞే సంవేదయామ్యహం ॥ ౪౮॥

స ప్రమాణం పునః కార్యే రాజా మతిమతాం వరః ।
కరిష్యతి విచార్యైవ సచివైర్నిపుణైః సహ ॥ ౪౯॥

సహసా న మయా యుద్ధం కర్తవ్యమనయా సహ ।
జయే పరాజయే వాపి భూపతేరప్రియం భవేత్ ॥ ౫౦॥

యది మాం సుందరీ హన్యాదహం వా హన్మి తాం పునః ।
యేన కేనాప్యుపాయేన స కుప్యేత్పార్థివః కిల ॥ ౫౧॥

తస్మాత్తత్రైవ గత్వాహం బోధయిష్యామి తం నృపం ।
యథాద్యాభిహితం దేవ్యా యథారుచి కరోతు సః ॥ ౫౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య మేధావీ జగామ నృపసన్నిధౌ ।
ప్రణమ్య తమువాచేదం కృతాంజలిరమాత్యకః ॥ ౫౩॥

మంత్ర్యువాచ ।
రాజన్ దేవీ వరారోహా సింహస్యోపరి సంస్థితా ।
అష్టాదశభుజా రమ్యా వరాయుధధరా పరా ॥ ౫౪॥

సా మయోక్తా మహారాజ మహిషం భజ భామిని ।
మహిషీ భవ రాజ్ఞస్త్వం త్రైలోక్యాధిపతేః ప్రియా ॥ ౫౫॥

పట్టరాజ్ఞీ త్వమేవాస్య భవితా నాత్ర సంశయః ।
స తవాజ్ఞాకరో జాతో వశవర్తీ భవిష్యతి ॥ ౫౬॥

త్రైలోక్యవిభవం భుక్త్వా చిరకాలం వరాననే ।
మహిషం పతిమాసాద్య యోషితాం సుభగా భవ ॥ ౫౭॥

ఇతి మద్వచనం శ్రుత్వా సా స్మయావేశమోహితా ।
మామువాచ విశాలాక్షీ స్మితపూర్వమిదం వచః ॥ ౫౮॥

మహిషీగర్భసంభూతం పశూనామధమం కిల ।
బలిం దాస్యామ్యహం దేవ్యై సురాణాం హితకామ్యయా ॥ ౫౯॥

కా మూఢా కామినీ లోకే మహిషం వై పతిం భజేత్ ।
మాదృశీ మందబుద్ధే కిం పశుభావం భజేదిహ ॥ ౬౦॥

మహిషీ మహిషం నాథం సశృంగా శృంగసంయుతం ।
కురుతే క్రందమానా వై నాహం తత్సదృశీ శఠ ॥ ౬౧॥

కరిష్యేఽహం మృధే యుద్ధం హనిష్యే త్వాం సురాప్రియం ।
గచ్ఛ వా దుష్ట పాతాలం జీవితేచ్ఛా యదస్తి తే ॥ ౬౨॥

పరుషం తు తయా వాక్యమిత్యుక్తం నృప మత్తయా ।
తచ్ఛ్రుత్వాహం సమాయాతః ప్రవిచింత్య పునః పునః ॥ ౬౩॥

రసభంగం విచింత్యైవ న యుద్ధం తు మయా కృతం ।
ఆజ్ఞాం వినా తవాత్యంతం కథం కుర్యాం వృథోద్యమం ॥ ౬౪॥

సాతీవ చ బలోన్మత్తా వర్తతే భూప భామినీ ।
భవితవ్యం న జానామి కిం వా భావి భవిష్యతి ॥ ౬౫॥

కార్యేఽస్మింస్త్వం ప్రమాణం నో మంత్రోఽతీవ దురాసదః ।
యుద్ధం పలాయనం శ్రేయో న జానేఽహం వినిశ్చయం ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే మంత్రీద్వారా మహిషాసురేణ
దేవ్యా సహ వివాహప్రస్తావో నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ తామ్రకృతం దేవీం ప్రతి విస్రంసనవచనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా మహిషో మదవిహ్వలః ।
మంత్రివృద్ధాన్ సమాహూయ రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧॥

రాజోవాచ ।
మంత్రిణః కిం చ కర్తవ్యం విశ్రబ్ధం బ్రూత మా చిరం ।
ఆగతా దేవవిహితా మాయేయం శాంబరీవ కిం ॥ ౨॥

కార్యేఽస్మిన్నిపుణా యూయముపాయేషు విచక్షణాః ।
సామాదిషు చ కర్తవ్యః కోఽత్ర మహ్యం బ్రువంతు చ ॥ ౩॥

మంత్రిణ ఊచుః ।
సత్యం సదైవ వక్తవ్యం ప్రియంచ నృపసత్తమ ।
కార్యం హితకరం నూనం విచార్య విబుధైః కిల ॥ ౪॥

సత్యం చ హితకృద్రాజన్ప్రియం చాహితకృద్భవేత్ ।

యథౌషధం నృణాం లోకే హ్యప్రియం రోగనాశనం ॥ ౫॥

సత్యస్య శ్రోతా మంతా చ దుర్లభః పృథివీపతే ।
వక్తాపి దుర్లభః కామం బహవశ్చాటుభాషకాః ॥ ౬॥

కథం బ్రూమోఽత్ర నృపతే విచారే గహనే త్విహ ।
శుభం వాప్యశుభం వాపి కో వేత్తి భువనత్రయే ॥ ౭॥

రాజోవాచ ।
స్వస్వమత్యనుసారేణ బ్రువంత్వద్య పృథక్పృథక్ ।
యేషాం హి యాదృశో భావస్తచ్ఛ్రుత్వా చింతయామ్యహం ॥ ౮॥

బహూనాం మతమాజ్ఞాయ విచార్య చ పునః పునః ।
యచ్ఛ్రేయస్తద్ధి కర్తవ్యం కార్యం కార్యవిచక్షణైః ॥ ౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తస్యైవం వచనం శ్రుత్వా విరూపాక్షో మహాబలః ।
ఉవాచ తరసా వాక్యం రంజయన్పృథివీపతిం ॥ ౧౦॥

విరూపాక్ష ఉవాచ ।
రాజన్నారీ వరాకీయం సా బ్రూతే మదగర్వితా ।
విభీషికామాత్రమిదం జ్ఞాతవ్యం వచనం త్వయా ॥ ౧౧॥

కో బిభేతి స్త్రియో వాక్యైర్ధురుక్తై రణదుర్మదైః ।
అనృతం సాహసం చేతి జానన్నారీవిచేష్టితం ॥ ౧౨॥

జిత్వా త్రిభువనం రాజన్నద్య కాంతాభయేన వై ।
దీనత్వేఽప్యయశో నూనం వీరస్య భువనే భవేత్ ॥ ౧౩॥

తస్మాద్యామ్యహమేకాకీ యుద్ధాయ చండికాం ప్రతి ।
హనిష్యే తాం మహారాజ నిర్భయో భవ సాంప్రతం ॥ ౧౪॥

సేనావృతోఽహం గత్వా తాం శస్త్రాస్త్రైర్వివిధైః కిల ।
నిషూదయామి దుర్మర్షాం చండికాం చండవిక్రమాం ॥ ౧౫॥

బద్ధ్వా సర్పమయైః పాశైరానయిష్యే తవాంతికం ।
వశగా తు సదా తే స్యాత్పశ్య రాజన్ బలం మమ ॥ ౧౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
విరూపాక్షవచః శ్రుత్వా దుర్ధరో వాక్యమబ్రవీత్ ।
సత్యముక్తం వచో రాజన్ విరూపాక్షేణ ధీమతా ॥ ౧౭॥

మమాపి వచనం శ్లక్ష్ణం శ్రోతవ్యం ధీమతా త్వయా ।
కామాతురైషా సుదతీ లక్ష్యతేఽప్యనుమానతః ॥ ౧౮॥

భవత్యేవంవిధా కామం నాయికా రూపగర్వితా ।
భీషయిత్వా వరారోహా త్వాం వశే కర్తుమిచ్ఛతి ॥ ౧౯॥

హావోఽయం మానినీనాం వై తం వేత్తి రసవిత్తమః ।
వక్రోక్తిరేషా కామిన్యాః ప్రియం ప్రతి పరాయణం ॥ ౨౦॥

వేత్తి కోఽపి నరః కామం కామశాస్త్రవిచక్షణః ।
యదుక్తం నామ బాణైస్త్వా వధిష్యే రణమూర్ధని ॥ ౨౧॥

హేతుగర్భమిదం వాక్యం జ్ఞాతవ్యం హేతువిత్తమైః ।
బాణాస్తు మానినీనాం వై కటాక్షా ఏవ విశ్రుతాః ॥ ౨౨॥

పుష్పాంజలిమయాశ్చాన్యే వ్యంగ్యాని వచనాని చ ।
కా శక్తిరన్యబాణానాం ప్రేరణే త్వయి పార్థివ ॥ ౨౩॥

తాదృశీనాం న సా శక్తిర్బ్రహ్మవిష్ణుహరాదిషు ।
యయోక్తం నేత్రబాణైస్త్వాం హనిష్యే మంద పార్థివం ॥ ౨౪॥

విపరీతం పరిజ్ఞాతం తేనారసవిదా కిల ।
పాతయిష్యామి శయ్యాయాం రణమయ్యాం పతిం తవ ॥ ౨౫॥

విపరీతరతిక్రీడాభాషణం జ్ఞేయమేవ తత్ ।
కరిష్యే విగతప్రాణం యదుక్తం వచనం తయా ॥ ౨౬॥

వీర్యం ప్రాణా ఇతి ప్రోక్తం తద్విహీనం న చాన్యథా ।
వ్యంగ్యాధిక్యేన వాక్యేన వరయత్యుత్తమా నృప ॥ ౨౭॥

తద్వై విచారతో జ్ఞేయం రసగ్రంథవిచక్షణైః ।
ఇతి జ్ఞాత్వా మహారాజ కర్తవ్యం రససంయుతం ॥ ౨౮॥

సామదానద్వయం తస్యా నాన్యోపాయోఽస్తి భూపతే ।
రుష్టా వా గర్వితా వాపి వశగా మానినీ భవేత్ ॥ ౨౯॥

తాదృశైర్మధురైర్వాక్యైరానయిష్యే తవాంతికం ।
కిం బహూక్తేన మే రాజన్ కర్తవ్యా వశవర్తినీ ॥ ౩౦॥

గత్వా మయాధునైవేయం కింకరీవ సదైవ తే ।
వ్యాస ఉవాచ
ఇత్థం నిశమ్య తద్వాక్యం తామ్రస్తత్త్వవిచక్షణః ॥ ౩౧॥

ఉవాచ వచనం రాజన్నిశామయ మయోదితం ।
హేతుమద్ధర్మసహితం రసయుక్తం నయాన్వితం ॥ ౩౨॥

నైషా కామాతురా బాలా నానురక్తా విచక్షణా ।
వ్యంగ్యాని నైవ వాక్యాని తయోక్తాని తు మానద ॥ ౩౩॥

చిత్రమత్ర మహాబాహో యదేకా వరవర్ణినీ ।
నిరాలంబా సమాయాతి చిత్రరూపా మనోహరా ॥ ౩౪॥

అష్టాదశభుజా నారీ న శ్రుతా న చ వీక్షితా ।

కేనాపి త్రిషు లోకేషు పరాక్రమవతీ శుభా ॥ ౩౫॥

ఆయుధాన్యపి తావంతి ధృతాని బలవంతి చ ।
విపరీతమిదం మన్యే సర్వం కాలకృతం నృప ॥ ౩౬॥

స్వప్నాని దుర్నిమిత్తాని మయా దృష్టాని వై నిశి ।
తేన జానామ్యహం నూనం వైశసం సముపాగతం ॥ ౩౭॥

కృష్ణాంబరధరా నారీ రుదతీ చ గృహాంగణే ।
దృష్టా స్వప్నేఽప్యుషఃకాలే చింతితవ్యస్తదత్యయః ॥ ౩౮॥

వికృతాః పక్షిణో రాత్రౌ రోరువంతి గృహే గృహే ।
ఉత్పాతా వివిధా రాజన్ ప్రభవంతి గృహే గృహే ॥ ౩౯॥

తేన జానామ్యహం నూనం కారణం కించిదేవ హి ।
యత్త్వాం ప్రార్థయతే బాలా యుద్ధాయ కృతనిశ్చయా ॥ ౪౦॥

నైషాస్తి మానుషీ నో వా గాంధర్వీ న తథాసురీ ।
దేవైః కృతేయం జ్ఞాతవ్యా మాయా మోహకరీ విభో ॥ ౪౧॥

కాతరత్వం న కర్తవ్యం మమైతన్మతమిత్యలం ।
కర్తవ్యం సర్వథా యుద్ధం యద్భావ్యం తద్భవిష్యతి ॥ ౪౨॥

కో వేద దైవకర్తవ్యం శుభం వాప్యశుభం తథా ।
అవలంబ్య ధియా ధైర్యం స్థాతవ్యం వై విచక్షణైః ॥ ౪౩॥

జీవితం మరణం పుంసాం దైవాధీనం నరాధిప ।
కోఽపి నైవాన్యథా కర్తుం సమర్థో భువనత్రయే ॥ ౪౪॥

మహిష ఉవాచ ।
గచ్ఛ తామ్ర మహాభాగ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః ।
తామానయ వరారోహాం జిత్వా ధర్మేణ మానినీం ॥ ౪౫॥

న భవేద్వశగా నారీ సంగ్రామే యది సా తవ ।
హంతవ్యా నాన్యథా కామం మాననీయా ప్రయత్నతః ॥ ౪౬॥

వీరస్త్వమసి సర్వజ్ఞ కామశాస్త్రవిశారదః ।
యేన కేనాప్యుపాయేన జేతవ్యా వరవర్ణినీ ॥ ౪౭॥

త్వరస్వీర మహాబాహో సైన్యేన మహతా వృతః ।
తత్ర గత్వా త్వయా జ్ఞేయా విచార్య చ పునః పునః ॥ ౪౮॥

కిమర్థమాగతా చేయం జ్ఞాతవ్యం తద్ధి కారణం ।
కామాద్వా వైరభావాచ్చ మాయా కస్యేయమిత్యుత ॥ ౪౯॥

ఆదౌ తన్నిశ్చయం కృత్వా జ్ఞాతవ్యం తచ్చికీర్షితం ।
పశ్చాద్యుద్ధం ప్రకర్తవ్యం యథాయోగ్యం యథాబలం ॥ ౫౦॥

కాతరత్వం న కర్తవ్యం నిర్దయత్వం తథా న చ |
యాదృశం హి మనస్తస్యాః కర్తవ్యం తాదృశం త్వయా || ౫౧||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి తద్భాషితం శ్రుత్వా తామ్రః కాలవశం గతః |
నిర్గతః సైన్యసంయుక్తః ప్రణమ్య మహిషం నృపం || ౫౨||

గచ్ఛన్మార్గే దురాత్మాసౌ శకునాన్వీక్ష్య దారుణాన్ |
విస్మయంచ భయం ప్రాప యమమార్గప్రదర్శకాన్ || ౫౩||

సగత్వా తాం సమాలోక్య దేవీం సింహోపరిస్థితాం |
స్తూయమానాం సురైః సర్వైః సర్వాయుధవిభూషితాం || ౫౪||

తామువాచ వినీతః సన్ వాక్యం మధురయా గిరా |
సామభావం సమాశ్రిత్య వినయావనతః స్థితః || ౫౫||

దేవి దైత్యేశ్వరః శృంగీ త్వద్రూపగుణమోహితః |
స్పృహాం కరోతి మహిషస్త్వత్పాణిగ్రహణాయ చ || ౫౬||

భావం కురు విశాలాక్షి తస్మిన్నమరదుర్జయే |
పతిం తం ప్రాప్య మృద్వంగి నందనే విహరాద్భుతే || ౫౭||

సర్వాంగసుందరం దేహం ప్రాప్య సర్వసుఖాస్పదం |
సుఖం సర్వాత్మనా గ్రాహ్యం దుఃఖం హేయమితి స్థితిః || ౫౮||

కరభోరు కిమర్థం తే గృహీతాన్యాయుధాన్యలం |
పుష్పకందుకయోగ్యాస్తే కరాః కమలకోమలాః || ౫౯||

భ్రూచాపే విద్యమానేఽపి ధనుషా కిం ప్రయోజనం |
కటాక్షా విశిఖాః సంతి కిం బాణైర్నిష్ప్రయోజనైః || ౬౦||

సంసారే దుఃఖదం యుద్ధం న కర్తవ్యం విజానతా |
లోభాసక్తాః ప్రకుర్వంతి సంగ్రామంచ పరస్పరం || ౬౧||

పుష్పైరపి న యోద్ధవ్యం కిం పునర్నిశితైః శరైః |
భేదనం నిజగాత్రాణాం కస్య తజ్జాయతే ముదే || ౬౨||

తస్మాత్త్వమపి తన్వంగి ప్రసాదం కర్తుమర్హసి |
భర్తారం భజ మే నాథం దేవదానవపూజితం || ౬౩||

స తేఽత్ర వాంఛితం సర్వం కరిష్యతి మనోరథం |
త్వం పట్టమహిషీ రాజ్ఞః సర్వథా నాత్ర సంశయః || ౬౪||

వచనం కురు మే దేవి ప్రాప్స్యసే సుఖముత్తమం |
సంగ్రామే జయసందేహః కష్టం ప్రాప్య న సంశయః || ౬౫||

జానాసి రాజనీతిం త్వం యథావద్వరవర్ణిని |

భుంక్ష్వ రాజ్యసుఖం పూర్ణం వర్షాణామయుతాయుతం ॥ ౬౬॥

పుత్రస్తే భవితా కాంతః సోఽపి రాజా భవిష్యతి ।
యౌవనే క్రీడయిత్వాంతే వార్ధక్యే సుఖమాప్స్యసి ॥ ౬౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం పంచమస్కంధే
తామ్రకృతం దేవీం ప్రతి విస్రంసనవచనవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ దేవీపరాజయకరణాయ దుర్ధరప్రబోధవచనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య వచస్తస్య తామ్రస్య జగదంబికా ।
మేఘగంభీరయా వాచా హసంతీ తమువాచ హ ॥ ౧॥

దేవ్యువాచ ।
గచ్ఛ తామ్ర పతిం బ్రూహి ముమూర్షుం మందచేతసం ।
మహిషం చాతికామార్తం మూఢం జ్ఞానవివర్జితం ॥ ౨॥

యథా తే మహిషీ మాతా ప్రౌఢా యవసభక్షిణీ ।
నాహం తథా శృంగవతీ లంబపుచ్ఛా మహోదరీ ॥ ౩॥

న కామయేఽహం దేవేశం నైవ విష్ణుం న శంకరం ।
ధనదం వరుణం నైవ బ్రహ్మాణం న చ పావకం ॥ ౪॥

ఏతాందేవగణాన్హిత్వా పశుం కేన గుణేన వై ।
వృణోమ్యహం వృథా లోకే గర్హణా మే భవేదితి ॥ ౫॥

నాహం పతింవరా నారీ వర్తతే మే పతిః ప్రభుః ।
సర్వకర్తా సర్వసాక్షీ హ్యకర్తా నిఃస్పృహః స్థిరః ॥ ౬॥

నిర్గుణో నిర్మమోఽనంతో నిరాలంబో నిరాశ్రయః ।
సర్వజ్ఞః సర్వగః సాక్షీ పూర్ణః పూర్ణాశయః శివః ॥ ౭॥

సర్వావాసక్షమః శాంతః సర్వదృక్సర్వభావనః ।
తం త్యక్త్వా మహిషం మందం కథం సేవితుముత్సహే ॥ ౮॥

ప్రబుధ్య యుధ్యతాం కామం కరోమి యమవాహనం ।
అథవా మనుజానాం వై కరిష్యే జలవాహకం ॥ ౯॥

జీవితేచ్ఛాస్తి చేత్పాప గచ్ఛ పాతాలమాశు వై ।
సమస్తైర్దానవైర్యుక్తస్త్వన్యథా హన్మి సంగరే ॥ ౧౦॥

కామం సదృశయోర్యోగః సంసారే సుఖదో భవేత్ ।
అన్యథా దుఃఖదో భూయాదజ్ఞానాద్యది కల్పితః ॥ ౧౧॥

మూర్ఖస్త్వమసి యద్ బ్రూషే పతిం మే భజ భామిని ।
క్వాహం క్వ మహిషః శృంగీ సంబంధః కీదృశో ద్వయోః ॥ ౧౨॥

గచ్ఛ యుధ్యస్వ వా కామం హనిష్యేఽహం సబాంధవం |
యజ్ఞభాగం దేవలోకం నోచేత్త్యక్త్వా సుఖీ భవ || ౧౩||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా సా తదా దేవీ జగర్జ భృశమద్భుతం |
కల్పాంతసదృశం నాదం చక్రే దైత్యభయావహం || ౧౪||

చకంపే వసుధా చేలుస్తేన శబ్దేన భూధరాః |
గర్భాశ్చ దైత్యపత్నీనాం సస్రంసుర్గర్జితస్వనాత్ || ౧౫||

తామ్రః శ్రుత్వా చ తం శబ్దం భయత్రస్తమనాస్తదా |
పలాయనం తతః కృత్వా జగామ మహిషాంతికం || ౧౬||

నగరే తస్య యే దైత్యాస్తేఽపి చింతామవాప్నువన్ |
బధిరీకృతకర్ణాశ్చ పలాయనపరా నృప || ౧౭||

తదా క్రోధేన సింహోఽపి ననాద భృశముత్సటః |
తేన నాదేన దైతేయా భయం జగ్మురపి స్ఫుటం || ౧౮||

తామ్రం సమాగతం దృష్ట్వా హయారిరపి మోహితః |
చింతయామాస సచివైః కిం కర్తవ్యమతః పరం || ౧౯||

దుర్గగ్రహో వా కర్తవ్యో యుద్ధం నిర్గత్య వా పునః |
పలాయనే కృతే శ్రేయో భవేద్వా దానవోత్తమాః || ౨౦||

బుద్ధిమంతో దురాధర్షాః సర్వశాస్త్రవిశారదాః |
మంత్రః ఖలు ప్రకర్తవ్యః సుగుప్తః కార్యసిద్ధయే || ౨౧||

మంత్రమూలం స్మృతం రాజ్యం యది స స్యాత్సురక్షితః |
మంత్రిభిశ్చ సదాచారైర్విధేయః సర్వథా బుధైః || ౨౨||

మంత్రభేదే వినాశః స్యాద్రాజ్యస్య భూపతేస్తథా |
తస్మాద్భేదభయాద్ గుప్తః కర్తవ్యో భూతిమిచ్ఛతా || ౨౩||

తదత్ర మంత్రిభిర్వాచ్యం వచనం హేతుమద్ధితం |
కాలదేశానుసారేణ విచింత్య నీతినిర్ణయం || ౨౪||

యా యోషాత్ర సమాయాతా ప్రబలా దేవనిర్మితా |
ఏకాకినీ నిరాలంబా కారణం తద్విచింత్యతాం || ౨౫||

యుద్ధం ప్రార్థయతే బాలా కిమాశ్చర్యమతః పరం |
శ్రేయోఽత్ర విపరీతం వా కో వేత్తి భువనత్రయే || ౨౬||

న బహూనాం జయోఽప్యస్తి నైకస్య చ పరాజయః |
దైవాధీనౌ సదా జ్ఞేయౌ యుద్ధే జయపరాజయౌ || ౨౭||

ఉపాయవాదినః ప్రాహుర్దైవం కిం కేన వీక్షితం |

అదృష్టమితి యన్నామ ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౨౮॥

తత్సత్త్వేఽపి ప్రమాణం కిం కాతరాశావలంబనం ।
న సమర్థజనానాం హి దైవం కుత్రాపి లక్ష్యతే ॥ ౨౯॥

ఉద్యమో దైవమేతౌ హి శూరకాతరయోర్మతం ।
విచింత్యాద్య ధియా సర్వం కర్తవ్యం కార్యమాదరాత్ ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వా హేతుగర్భం మహాయశాః ।
బిడాలాఖ్యో మహారాజమిత్యువాచ కృతాంజలిః ॥ ౩౧॥

రాజన్నేషా విశాలాక్షీ జ్ఞాతవ్యా యత్నతః పునః ।
కిమర్థమిహ సంప్రాప్తా కుతః కస్య పరిగ్రహః ॥ ౩౨॥

మరణం తే పరిజ్ఞాయ స్త్రియా సర్వాత్మనా సురైః ।
ప్రేషితా పద్మపత్రాక్షీ సముత్పాద్య స్వతేజసా ॥ ౩౩॥

తేఽపి ఛన్నాః స్థితాః ఖేఽత్ర సర్వే యుద్ధదిదృక్షవః ।
సమయేఽస్యాః సహాయాస్తే భవిష్యంతి యుయుత్సవః ॥ ౩౪॥

పురతః కామినీం కృత్వా తే వై విష్ణుపురోగమాః ।
వధిష్యంతి చ నః సర్వాన్సా త్వాం యుద్ధే హనిష్యతి ॥ ౩౫॥

ఏతచ్చికీర్షితం తేషాం మయా జ్ఞాతం నరాధిప ।
భవితవ్యస్య న జ్ఞానం వర్తతే మమ సర్వథా ॥ ౩౬॥

యోద్ధవ్యం న త్వయాద్యేతి నాహం వక్తుం క్షమః ప్రభో ।
ప్రమాణం త్వం మహారాజ కార్యేఽత్ర దేవనిర్మితే ॥ ౩౭॥

తదర్థేఽస్మాభిరనిశం మర్తవ్యం కార్యగౌరవాత్ ।
విహర్తవ్యం త్వయా సార్ధమేష ధర్మోఽనుజీవినాం ॥ ౩౮॥

విచారోఽత్ర మహానస్తి యదేకా కామినీ నృప ।
యుద్ధం ప్రార్థయతేఽస్మాభిః ససైన్యైర్బలదర్పితైః ॥ ౩౯॥

దుర్ముఖ ఉవాచ ।
రాజన్ యుద్ధే జయో నోఽద్య భవితా వేద్మ్యహం కిల ।
పలాయనం న కర్తవ్యం యశోహానికరం నృణాం ॥ ౪౦॥

ఇంద్రాదీనాం సంయుగేఽపి న కృతం యజ్జుగుప్సితం ।
ఏకాకినీం స్త్రియం ప్రాప్య కో హి కుర్యాత్పలాయనం ॥ ౪౧॥

తస్మాద్యుద్ధం ప్రకర్తవ్యం మరణం వా రణే జయః ।
యద్భావి తద్భవత్యేవ కాత్ర చింతా విపశ్యతః ॥ ౪౨॥

మరణేఽత్ర యశఃప్రాప్తిర్జీవనే చ తథా సుఖం ।

ఉభయం మనసా కృత్వా కర్తవ్యం యుద్ధమద్య వై ॥ ४३॥

పలాయనే యశోహానిర్మరణం చాయుషః క్షయే ।
తస్మాచ్ఛోకో న కర్తవ్యో జీవితే మరణే వృథా ॥ ४४॥

వ్యాస ఉవాచ ।
దుర్ముఖస్య వచః శ్రుత్వా బాష్కలో వాక్యమబ్రవీత్ ।
ప్రణతః ప్రాంజలిర్భూత్వా రాజానం వాక్యకోవిదః ॥ ४५॥

బాష్కల ఉవాచ ।
రాజంశ్చింతా న కర్తవ్యా కార్యేఽస్మిన్కాతరప్రియే ।
అహమేకో హనిష్యామి చండీం చంచలలోచనాం ॥ ४६॥

ఉత్సాహస్తు ప్రకర్తవ్యః స్థాయీభావో రసస్య చ ।
భయానకో భవేద్వైరీ వీరస్య నృపసత్తమ ॥ ४७॥

తస్మాత్త్యక్త్వా భయం భూప కరిష్యే యుద్ధమద్భుతం ।
నయిష్యామి నరేంద్రాహం చండికాం యమసాదనం ॥ ४८॥

న బిభేమి యమాదింద్రాత్కుబేరాద్వరుణాదపి ।
వాయోర్వహ్నేస్తథా విష్ణోః శంకరాచ్ఛశినో రవేః ॥ ४९॥

ఏకాకినీ తథా నారీ కిం పునర్మదగర్వితా ।
అహం తాం నిహనిష్యామి విశిఖైశ్చ శిలాశితైః ॥ ५०॥

పశ్య బాహుబలం మేఽద్య విహరస్వ యథాసుఖం ।
భవతాత్ర న గంతవ్యం సంగ్రామేఽప్యనయా సమం ॥ ५१॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం బ్రువతి రాజేంద్రం బాష్కలే మదగర్వితే ।
ప్రణమ్య నృపతిం తత్ర దుర్ధరో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ५२॥

దుర్ధర ఉవాచ ।
మహిషాహం విజేష్యామి దేవీం దేవవినిర్మితాం ।
అష్టాదశభుజాం రమ్యాం కారణాచ్చ సమాగతాం ॥ ५३॥

రాజన్ భీషయితుం త్వాం వై మాయైషా నిర్మితా సురైః ।
విభీషికేయం విజ్ఞాయ త్యజ మోహం మనోగతం ॥ ५४॥

రాజనీతిరియం రాజన్ మంత్రికృత్యం తథా శృణు ।
సాత్త్వికా రాజసాః కేచిత్తామసాశ్చ తథాపరే ॥ ५५॥

మంత్రిణస్త్రివిధా లోకే భవంతి దానవాధిప ।
సాత్త్వికాః ప్రభుకార్యాణి సాధయంతి స్వశక్తిభిః ॥ ५६॥

ఆత్మకృత్యం ప్రకుర్వంతి స్వామికార్యావిరోధతః ।
ఏకచిత్తా ధర్మపరా మంత్రశాస్త్రవిశారదాః ॥ ५७॥

రాజసా భిన్నచిత్తాశ్చ స్వకార్యనిరతాః సదా ।
కదాచిత్స్వామికార్యం తే ప్రకుర్వంతి యదృచ్ఛయా ॥ ౩౮॥

తామసా లోభనిరతాః స్వకార్యనిరతాః సదా ।
ప్రభుకార్యం వినాశ్యైవ స్వకార్యం సాధయంతి తే ॥ ౩౯॥

సమయే తే విభిద్యంతే పరైస్తు పరివంచితాః ।
స్వచ్ఛిద్రం శత్రుపక్షీయాన్నిర్దిశంతి గృహస్థితాః ॥ ౬౦॥

కార్యభేదకరా నిత్యం కోశగుప్తాసివత్సదా ।
సంగ్రామేఽథ సముత్పన్నే భీషయంతి ప్రభుం సదా ॥ ౬౧॥

విశ్వాసస్తు న కర్తవ్యస్తేషాం రాజన్ కదాచన ।
విశ్వాసే కార్యహానిః స్యాన్మంత్రహానిః సదైవ హి ॥ ౬౨॥

ఖలాః కిం కిం న కుర్వంతి విశ్వస్తా లోభతత్పరాః ।
తామసాః పాపనిరతా బుద్ధిహీనాః శఠాస్తథా ॥ ౬౩॥

తస్మాత్కార్యం కరిష్యామి గత్వాహం రణమస్తకే ।
చింతా త్వయా న కర్తవ్యా సర్వథా నృపసత్తమ ॥ ౬౪॥

గృహీత్వా తాం దురాచారామాగమిష్యామి సత్వరః ।
పశ్య మేఽద్య బలం ధైర్యం ప్రభుకార్యం స్వశక్తితః ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవీపరాజయకరణాయ
దుర్ధరప్రబోధవచనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ మహిషసేనాధిపబాష్కలదుర్ముఖనిపాతనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తౌ మహాబాహూ దైత్యౌ బాష్కలదుర్ముఖౌ ।
జగ్మతుర్మదదిగ్ధాంగౌ సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదౌ ॥ ౧॥

తౌ గత్వా సమరే దేవీమూచతుర్వచనం తదా ।
దానవౌ చ మదోన్మత్తౌ మేఘగంభీరయా గిరా ॥ ౨॥

దేవి దేవా జితా యేన మహిషేణ మహాత్మనా ।
వరయ త్వం వరారోహే సర్వదైత్యాధిపం నృపం ॥ ౩॥

స కృత్వా మానుషం రూపం సర్వలక్షణసంయుతం ।
భూషితం భూషణైర్దివ్యైస్త్వామేష్యతి రహః కిల ॥ ౪॥

త్రైలోక్యవిభవం కామం త్వమేష్యసి శుచిస్మితే ।
మహిషే పరమం భావం కురు కాంతే మనోగతం ॥ ౫॥

కృత్వా పతిం మహావీరం సంసారసుఖమద్భుతం ।

త్వం ప్రాప్స్యసి పికాలాపే యోషితాం ఖలు వాంఛితం ॥ ౬॥

దేవ్యువాచ ।
జాల్మ త్వం కిం విజానాసి నారీయం కామమోహితా ।
మందబుద్ధిబలాత్యర్థం భజేయం మహిషం శఠం ॥ ౭॥

కులశీలగుణైస్తుల్యం తం భజంతి కులస్త్రియః ।
అధికం రూపచాతుర్యబుద్ధిశీలక్షమాదిభిః ॥ ౮॥

కా ను కామాతురా నారీ భజేచ్ఛ పశురూపిణం ।
పశూనామధమం నూనం మహిషం దేవరూపిణీ ॥ ౯॥

గచ్ఛతం మహిషం తూర్ణం భూపం బాష్కలదుర్ముఖౌ ।
వదతం మద్వచో దైత్యం గజతుల్యం విషాణినం ॥ ౧౦॥

పాతాలం గచ్ఛ వాభ్యేత్య సంగ్రామం కురు వా మయా ।
రణే జాతే సహస్రాక్షో నిర్భయః స్యాదితి ధ్రువం ॥ ౧౧॥

హత్వాహం త్వాం గమిష్యామి నాన్యథా గమనం మమ ।
ఇత్థం జ్ఞాత్వా సుదుర్బుద్ధే యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥ ౧౨॥

మామనిర్జిత్య భూభాగే న స్థానం తే కదాచన ।
భవిష్యతి చతుష్పాద దివి వా గిరికందరే ॥ ౧౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తౌ తౌ తయా దైత్యౌ కోపాకులితలోచనౌ ।
ధనుర్బాణధరౌ వీరౌ యుద్ధకామౌ బభూవతుః ॥ ౧౪॥

కృత్వా సువిపులం నాదం దేవీ సా నిర్భయా స్థితా ।
ఉభౌ చ చక్రతుస్తీవ్రా బాణవృష్టిం కురూద్వహ ॥ ౧౫॥

భగవత్యపి బాణౌఘాన్ముమోచ దానవౌ ప్రతి ।
కృత్వాతిమధురం నాదం దేవకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౧౬॥

తయోస్తు బాష్కలస్తూర్ణం సమ్ముఖోఽభూద్ రణాంగణే ।
దుర్ముఖః ప్రేక్షకస్తత్ర దేవీమభిముఖః స్థితః ॥ ౧౭॥

తయోర్యుద్ధమభూద్ ఘోరం దేవీబాష్కలయోస్తదా ।
బాణాసిపరిఘాఘాతైర్భయదం మందచేతసాం ॥ ౧౮॥

తతః క్రుద్ధా జగన్మాతా దృష్ట్వా తం యుద్ధదుర్మదం ।
జఘాన పంచభిర్బాణైః కర్ణాకృష్టైః శిలాశితైః ॥ ౧౯॥

దానవోఽపి శరాందేవ్యాశ్ఛిచ్ఛేద నిశితైః శరైః ।
సప్తభిస్తాడయామాస దేవీం సింహోపరిస్థితాం ॥ ౨౦॥

సాపి తం దశభిస్తీక్ష్ణైః సుపీతైః సాయకైః ఖలం ।

జఘాన తచ్ఛరాంశ్ఛిత్త్వా జహాస చ ముహుర్ముహుః ॥ ౨౧॥

అర్ధచంద్రేణ బాణేన చిచ్ఛేద చ శరాసనం ।
బాష్కలోఽపి గదాం గృహ్య దేవీం హంతుముపాయయౌ ॥ ౨౨॥

ఆగచ్ఛంతం గదాపాణిం దానవం మదగర్వితం ।
చండికా స్వగదాపాతైః పాతయామాస భూతలే ॥ ౨౩॥

బాష్కలః పతితో భూమౌ ముహూర్తాదుత్థితః పునః ।
చిక్షేప చ గదాం సోఽపి చండికాం చండవిక్రమః ॥ ౨౪॥

తమాగచ్ఛంతమాలోక్య దేవీ శూలేన వక్షసి ।
జఘాన బాష్కలం క్రుద్ధా పపాత చ మమార సః ॥ ౨౫॥

పతితే బాష్కలే సైన్యం భగ్నం తస్య దురాత్మనః ।
జయేతి చ ముదా దేవాశ్చుక్రుశుర్గగనే స్థితాః ॥ ౨౬॥

తస్మింశ్చ నిహతే దైత్యే దుర్ముఖోఽతిబలాన్వితః ।
ఆజగామ రణే దేవీం క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౨౭॥

తిష్ఠ తిష్ఠాబలే సోఽపి భాషమాణః పునః పునః ।
ధనుర్బాణధరః శ్రీమాన్రథస్థః కవచావృతః ॥ ౨౮॥

తమాగచ్ఛంతమాలోక్య దేవీ శంఖమవాదయత్ ।
కోపయంతీ దానవం తం జ్యాఘోషంచ చకార హ ॥ ౨౯॥

సోఽపి బాణాన్ముమోచాశు తీక్ష్ణానాశీవిషోపమాన్ ।
స్వబాణైస్తాన్మహామాయా చిచ్ఛేద చ ననాద చ ॥ ౩౦॥

తయోః పరస్పరం యుద్ధం బభూవ తుములం నృప ।
బాణశక్తిగదాఘాతైర్ముసలైస్తోమరైస్తథా ॥ ౩౧॥

రణభూమౌ తదా జాతా రుధిరౌఘవహా నదీ ।
పతితాని తదా తీరే శిరాంసి ప్రబభుస్తదా ॥ ౩౨॥

యథా సంతరణార్థాయ యమకింకరనాయకైః ।
తుంబీఫలాని నీతాని నవశిక్షాపరైర్ముదా ॥ ౩౩॥

రణభూమిస్తదా ఘోరా బభూవాతీవ దుర్గమా ।
శరీరైః పతితైర్భూమౌ ఖాద్యమానైర్వృకాదిభిః ॥ ౩౪॥

గోమాయుసారమేయాశ్చ కాకాః కంకా అయోముఖాః ।
గృధ్రా శ్యేనాశ్చ ఖాదంతి శరీరాణి దురాత్మనాం ॥ ౩౫॥

వవౌ వాయుశ్చ దుర్గంధో మృతానాం దేహసంగతః ।
అభూత్కిలకిలాశబ్దః ఖగానాం పలభక్షిణాం ॥ ౩౬॥

తదా చుకోప దుష్టాత్మా దుర్ముఖః కాలమోహితః |
దేవీమువాచ గర్వేణ కృత్వా చోర్ధ్వకరం శుభం || ౩౭||

గచ్ఛ చండి హనిష్యామి త్వామద్యైవ సుబాలిశే |
దైత్యం వా భజ వామోరు మహిషం మదగర్వితం || ౩౮||

దేవ్యువాచ |
ఆసన్నమరణః కామం ప్రలపస్యద్య మోహితః |
అద్యైవ త్వాం హనిష్యామి యథాయం బాష్కలో హతః || ౩౯||

గచ్ఛ వా తిష్ఠ వా మంద మరణం యది రోచతే |
హత్వా త్వాం వై వధిష్యామి బాలిశం మహిషీసుతం || ౪౦||

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా దుర్ముఖో మర్తుముద్యతః |
ముమోచ బాణవృష్టిం తు చండికాం ప్రతి దారుణాం || ౪౧||

సాపి తాం తరసా ఛిత్త్వా బాణవృష్టిం శితైః శరైః |
జఘాన దానవం కృద్ధా వృత్రం వజ్రధరో యథా || ౪౨||

తయోః పరస్పరం యుద్ధం సంజాతం చాతికర్కశం |
భయదం కాతరాణాంచ శూరాణాం బలవర్ధనం || ౪౩||

దేవీ చిచ్ఛేద తరసా ధనుస్తస్య కరే స్థితం |
తథైవ పంచభిర్బాణైర్బభంజ రథముత్తమం || ౪౪||

రథే భగ్నే మహాబాహుః పదాతిర్దుర్ముఖస్తదా |
గదాం గృహీత్వా దుర్ధర్షాం జగామ చండికాం ప్రతి || ౪౫||

చకార స గదాఘాతం సింహమౌలౌ మహాబలః |
న చచాల హరిః స్థానాత్తాడితోఽపి మహాబలః || ౪౬||

అంబికా తం సమాలోక్య గదాపాణిం పురఃస్థితం |
ఖడ్గేన శితధారేణ శిరశ్చిచ్ఛేద మౌలిమత్ || ౪౭||

ఛిన్నే చ మస్తకే భూమౌ పపాత దుర్ముఖో మృతః |
జయశబ్దం తదా చక్రుర్ముదితా నిర్జరా భృశం || ౪౮||

తుష్టువుస్తాం తదా దేవీం దుర్ముఖే నిహతేఽమరాః |
పుష్పవృష్టిం తథా చక్రుర్జయశబ్దం నభఃస్థితాః || ౪౯||

ఋషయః సిద్ధగంధర్వాః సవిద్యాధరకిన్నరాః |
జహృషుస్తం హతం దృష్ట్వా దానవం రణమస్తకే || ౫౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే మహిషసేనాధిప-
బాష్కలదుర్ముఖనిపాతనవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః || ౧౩||

౧౪ తామ్రచిక్షురాఖ్యవధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
దుర్ముఖం నిహతం శ్రుత్వా మహిషః క్రోధమూర్ఛ్ఛితః ।
ఉవాచ దానవాన్సర్వాన్కిం జాతమితి చాసకృత్ ॥ ౧॥

నిహతౌ దానవౌ శూరౌ రణే దుర్ముఖబాష్కలౌ ।
తన్వ్యా తత్పరమాశ్చర్యం పశ్యంతు దైవచేష్టితం ॥ ౨॥

కాలో హి బలవాన్కర్తా సతతం సుఖదుఃఖయోః ।
నరాణాం పరతంత్రాణాం పుణ్యపాపానుయోగతః ॥ ౩॥

నిహతౌ దానవశ్రేష్ఠౌ కిం కర్తవ్యమతః పరం ।
బ్రువంతు మిలితాః సర్వే యద్యుక్తం కార్యసంకటే ॥ ౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం బ్రువతి రాజేంద్ర మహిషేఽతిబలాన్వితే ।
చిక్షురాఖ్యస్తు సేనానీస్తమువాచ మహారథః ॥ ౫॥

రాజన్నహం హనిష్యామి కా చింతా స్త్రీవిహింసనే ।
ఇత్యుక్త్వా స్వబలైర్యుక్తః ప్రయయౌ రథసంయుతః ॥ ౬॥

ద్వితీయం పార్ష్ణిరక్షం తు కృత్వా తామ్రం మహాబలం ।
మహతా సైన్యఘోషేణ పూరయన్గగనం దిశః ॥ ౭॥

తమాగచ్ఛంతమాలోక్య దేవీ భగవతీ శివా ।
చకార శంఖజ్యాఘోషం ఘంటానాదం మహాద్భుతం ॥ ౮॥

తత్రసుస్తేన శబ్దేన తే చ సర్వే సురారయః ।
కిమేతదితి భాషంతో దుద్రువుర్భయకంపితాః ॥ ౯॥

చిక్షురాఖ్యస్తు తాందృష్ట్వా పలాయనపరాయణాన్ ।
ఉవాచాతీవ సంకుద్ధః కిం భయం వః సమాగతం ॥ ౧౦॥

అద్యైవాహం హనిష్యామి బాణైర్బాలాం మదోన్నతాం ।
తిష్ఠంత్వత్ర భయం త్యక్త్వా దైత్యాః సమరమూర్ధని ॥ ౧౧॥

ఇత్యుక్త్వా దానవశ్రేష్ఠశ్చాపపాణిర్బలాన్వితః ।
ఆగత్య సంగరే దేవీమిత్యువాచ గతవ్యథః ॥ ౧౨॥

కిం గర్జసి విశాలాక్షి భీషయంతీతరాన్నరాన్ ।
నాహం బిభేమి తన్వంగి శ్రుత్వా తేఽద్య విచేష్టితం ॥ ౧౩॥

స్త్రీవధే దూషణం జ్ఞాత్వా తథైవాకీర్తిసంభవం ।
ఉపేక్షాం కురుతే చిత్తం మదీయం వామలోచనే ॥ ౧౪॥

స్త్రీణాం యుద్ధం కటాక్షైశ్చ తథా హావైశ్చ సుందరి ।

న శస్త్రైర్విహితం క్వాపి త్వాదృశీనాం కదాచన ॥ ౧౫॥

పుష్పైరపి న యోద్ధవ్యం కిం పునర్నిశితైః శరైః ।
భవాదృశీనాం దేహేషు దునోతి మాలతీదలం ॥ ౧౬॥

ధిగ్జన్మ మానుషే లోకే క్షాత్రధర్మానుజీవినాం ।
లాలితోఽయం ప్రియో దేహః కృంతనీయః శితైః శరైః ॥ ౧౭॥

తైలాభ్యంగైః పుష్పవాతైస్తథా మిష్టాన్నభోజనైః ।
పోషితోఽయం ప్రియో దేహో ఘాతనీయః పరేషుభిః ॥ ౧౮॥

దేహం ఛిత్త్వాసిధారాభిర్ధనభృజ్జాయతే నరః ।
ధిగ్ధనం దుఃఖదం పూర్వం పశ్చాత్కిం సుఖదం భవేత్ ॥ ౧౯॥

త్వమప్యజ్ఞేవ వామోరు యుద్ధమాకాంక్షసే యతః ।
సుఖం సంభోగజం త్యక్త్వా కం గుణం వేత్సి సంగరే ॥ ౨౦॥

ఖడ్గపాతం గదాఘాతం భేదనంజ శిలీముఖైః ।
మరణాంతే తు సంస్కారో గోమాయుముఖకర్షణం ॥ ౨౧॥

తస్యైవ కవిభిర్ధూర్తైః కృతం చాతీవ శంసనం ।
రణే మృతానాం స్వఃప్రాప్తిరర్థవాదోఽస్తి కేవలః ॥ ౨౨॥

తస్మాద్ గచ్ఛ వరారోహే యత్ర తే రమతే మనః ।
భజ వా భూపతిం నాథం హయారిం సురమర్దనం ॥ ౨౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం బ్రువాణం తం దైత్యం ప్రోవాచ జగదంబికా ।
కిం మృషా భాషసే మూఢ బుద్ధిమానివ పండితః ॥ ౨౪॥

నీతిశాస్త్రం న జానాసి విద్యాం చాన్వీక్షికీం తథా ।
న సేవితాస్త్వయా వృద్ధా న ధర్మే మతిరస్తి తే ॥ ౨౫॥

మూర్ఖసేవాపరో యస్మాత్తస్మాత్త్వం మూర్ఖ ఏవ హి ।
రాజధర్మం న జానాసి కిం బ్రవీషి మమాగ్రతః ॥ ౨౬॥

సంగ్రామే మహిషం హత్వా కృత్వా రుధిరకర్దమం ।
యశఃస్తంభం స్థిరం కృత్వా గమిష్యామి యథాసుఖం ॥ ౨౭॥

దేవానాం దుఃఖదాతారం దానవం మదగర్వితం ।
హనిష్యేఽహం దురాచారం యుద్ధం కురు స్థిరో భవ ॥ ౨౮॥

జీవితేచ్ఛాస్తి చేన్మూఢ మహిషస్య తథా తవ ।
తదా గచ్ఛంతు పాతాలం దానవాః సర్వ ఏవ తే ॥ ౨౯॥

ముమూర్షా యది వశ్చిత్తే యుద్ధం కుర్వంతు సత్వరాః ।
సర్వానేవ వధిష్యామి నిశ్చయోఽయం మమాధునా ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా దానవో బలదర్పితః |
ముమోచ బాణవృష్టిం తాం ఘనవృష్టిమివాపరాం || ౩౧||

చిచ్ఛేద తస్య సా బాణాన్స్వబాణైర్నిశితైస్తదా |
జఘాన తం తథా ఘోరైరాశీవిషసమైః శరైః || ౩౨||

యుద్ధం పరస్పరం తత్ర బభూవ విస్మయప్రదం |
గదయా ఘాతయామాస తం రథాజ్జగదంబికా || ౩౩||

మూర్చ్ఛాం ప్రాప స దుష్టాత్మా గదయాభిహతో భృశం |
ముహూర్త్తద్వయమాత్రం తు రథోపస్థ ఇవాచలః || ౩౪||

తం తథా మూర్చ్ఛితం దృష్ట్వా తామ్రః పరబలార్దనః |
ఆజగామ రణే యోద్ధుం చండికాం ప్రతి చాపలాత్ || ౩౫||

ఆగచ్ఛంతం తు తం వీక్ష్య హసంతీ ప్రాహ చండికా |
ఏహ్యేహి దానవశ్రేష్ఠ యమలోకం నయామ్యహం || ౩౬||

కిం భవద్భిః సమాయాతైరబలైశ్చ గతాయుషైః |
మహిషః కిం గృహే మూఢః కరోతి జీవనోద్యమం || ౩౭||

కిం భవద్భిర్హతైర్మందైర్మమాపి విఫలః శ్రమః |
అహతే మహిషే పాపే సురశత్రౌ దురాత్మని || ౩౮||

తస్మాద్యూయం గృహం గత్వా మహిషం ప్రేషయంత్విహ |
పశ్యేన్మాం సోఽపి మందాత్మా యాదృశీం తాదృశీం స్థితాం || ౩౯||

తామ్రస్తద్వచనం శ్రుత్వా బాణవృష్టిం చకార హ |
చండికాం ప్రతి కోపేన కర్ణాకృష్టశరాసనః || ౪౦||

భగవత్యపి తామ్రాక్షీ సమాకృష్య శరాసనం |
బాణాన్ముమోచ తరసా హంతుకామా సురాహితం || ౪౧||

చిక్షురాఖ్యోఽపిబలవాన్మూర్చ్ఛాం త్యక్త్వోత్థితః పునః |
గృహీత్వా సశరం చాపం తస్థౌ తత్సమ్ముఖః క్షణాత్ || ౪౨||

చిక్షురాఖ్యశ్చ తామ్రశ్చ ద్వావప్యతిబలోత్కటౌ |
యుయుధాతే మహావీరౌ సహ దేవ్యా రణాంగణే || ౪౩||

కుపితా చ మహామాయా వవర్ష శరసంతతిం |
చకార దానవాన్ సర్వాన్ బాణక్షతతనుచ్ఛదాన్ || ౪౪||

అసురాః క్రోధసమ్మూఢా బభూవుః శరతాడితాః |
చిక్షిపుః శరజాలాని దేవీం ప్రతి రుషాన్వితాః || ౪౫||

బభుస్తే రాక్షసాస్తత్ర కింశుకా ఇవ పుష్పిణః |

శిలీముఖక్షతాః సర్వే వసంతే చ వనే రణే ॥ ౪౬॥

బభూవ తుములం యుద్ధం తామ్రేణ సహ సంయుగే ।
విస్మయం పరమం జగ్ముర్దేవా యే ప్రేక్షకాః స్థితాః ॥ ౪౭॥

తామ్రో ముసలమాదాయ లోహజం దారుణం దృఢం ।
జఘాన మస్తకే సింహం జహాస చ ననర్ద చ ॥ ౪౮॥

నర్దమానం తదా తం తు దృష్ట్వా దేవీ రుషాన్వితా ।
ఖడ్గేన శితధారేణ శిరశ్చిచ్ఛేద సత్వరా ॥ ౪౯॥

ఛిన్నే శిరసి తామ్రస్తు విశీర్షో ముసలీ బలీ ।
బభ్రామ క్షణమాత్రం తు పపాత రణమస్తకే ॥ ౫౦॥

పతితం తామ్రమాలోక్య చిక్షురాఖ్యో మహాబలః ।
ఖడ్గమాదాయ తరసా దుద్రావ చండికాం ప్రతి ॥ ౫౧॥

భగవత్యపి తం దృష్ట్వా ఖడ్గపాణిముపాగతం ।
దానవం పంచభిర్బాణైర్జఘాన తరసా రణే ॥ ౫౨॥

ఏకేన పాతితం ఖడ్గం ద్వితీయేన తు తత్కరః ।
కంఠాచ్చ మస్తకం తస్య కృంతితం చాపరైః శరైః ॥ ౫౩॥

ఏవం తౌ నిహతౌ క్రూరౌ రాక్షసౌ రణదుర్మదౌ ।
భగ్నం సైన్యం తయోస్తూర్ణం దిక్షు సంత్రస్తమానసం ॥ ౫౪॥

దేవాశ్చ ముదితాః సర్వే దృష్ట్వా తౌ నిహతౌ రణే ।
పుష్పవృష్టిం ముదా చక్రుర్జయశబ్దం నభఃస్థితాః ॥ ౫౫॥

ఋషయో దేవగంధర్వా వేతాలాః సిద్ధచారణాః ।
ఊచుస్తే జయ దేవీతి చాంబికేతి పునః పునః ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే
తామ్రచిక్షురాఖ్యవధవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ అసిలోమబిడాలాఖ్యవధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తౌ తయా నిహతౌ శ్రుత్వా మహిషో విస్మయాన్వితః ।
ప్రేషయామాస దైతేయాంస్తద్వధార్థం మహాబలాన్ ॥ ౧॥

అసిలోమబిడాలాఖ్యప్రముఖాన్ యుద్ధదుర్మదాన్ ।
సైన్యేన మహతా యుక్తాన్సాయుధాన్సపరిచ్ఛదాన్ ॥ ౨॥

తే తత్ర దదృశుర్దేవీం సింహస్యోపరి సంస్థితాం ।
అష్టాదశభుజాం దివ్యాం ఖడ్గఖేటకధారిణీం ॥ ౩॥

అసిలోమాగ్రతో గత్వా తాముమవాచ హసన్నివ |
వినయావనతః శాంతో దేవీం దైత్యవధోద్యతాం || ౪||

అసిలోమోవాచ |
దేవి బ్రూహి వచః సత్యం కిమర్థమిహ సుందరి |
ఆగతాసి కిమర్థం వా హంసి దైత్యాన్నిరాగసః || ౫||

కారణం కథయాద్య త్వం త్వయా సంధిం కరోమ్యహం |
కాంచనం మణిరత్నాని భాజనాని వరాణి చ || ౬||

యానీచ్ఛసి వరారోహే గహీత్వా గచ్ఛ మా చిరం |
కిమర్థం యుద్ధకామాసి దుఃఖసంతాపవర్ధనం || ౭||

కథయంతి మహాత్మానో యుద్ధం సర్వసుఖాపహం |
కోమలేఽతీవ తే దేహే పుష్పఘాతాసహే భృశం || ౮||

కిమర్థం శస్త్రసంపాతాన్సహసీతి విసిస్మియే |
చాతుర్యస్య ఫలం శాంతిః సతతం సుఖసేవనం || ౯||

తత్కిమర్థం దుఃఖహేతుం సంగ్రామం కర్తుమిచ్ఛసి |
సంసారేఽత్ర సుఖం గ్రాహ్యం దుఃఖం హేయమితి స్థితిః || ౧౦||

తత్సుఖం ద్వివిధం ప్రోక్తం నిత్యానిత్యప్రభేదతః |
ఆత్మజ్ఞానం సుఖం నిత్యమనిత్యం భోగజం స్మృతం || ౧౧||

నాశాత్మకం తు తత్త్యాజ్యం వేదశాస్త్రార్థచింతకైః |
సౌగతానాం మతం చేత్త్వం స్వీకరోషి వరాననే || ౧౨||

తథాపి యౌవనం ప్రాప్య భుంక్ష్వ భోగాననుత్తమాన్ |
పరలోకస్య సందేహో యది తేఽస్తి కృశోదరి || ౧౩||

స్వర్గభోగపరా నిత్యం భవ భామిని భూతలే |
అనిత్యం యౌవనం దేహే జ్ఞాత్వేతి సుకృతం చరేత్ || ౧౪||

పరోపతాపనం కార్యం వర్జనీయం సదా బుధైః |
అవిరోధేన కర్తవ్యం ధర్మార్థకామసేవనం || ౧౫||

తస్మాత్త్వమపి కల్యాణి మతిం ధర్మే సదా కురు |
అపరాధం వినా దైత్యాన్కస్మాన్మారయసేఽమ్బికే || ౧౬||

దయాధర్మోఽస్య దేహోఽస్తి సత్యే ప్రాణాః ప్రకీర్తితాః |
తస్మాద్దయా తథా సత్యం రక్షణీయం సదా బుధైః || ౧౭||

కారణం వద సుశ్రోణి దానవానాం వధే తవ |
దేవ్యువాచ |
త్వయా పృష్టం మహాబాహో కిమర్థమిహ చాగతా || ౧౮||

తదహం సంప్రవక్ష్యామి హననే చ ప్రయోజనం ।
విచరామి సదా దైత్య సర్వలోకేషు సర్వదా ॥ ౧౯॥

న్యాయాన్యాయౌ చ భూతానాం పశ్యంతీ సాక్షిరూపిణీ ।
న మే కదాపి భోగేచ్ఛా న లోభో న చ వైరితా ॥ ౨౦॥

ధర్మార్థం విచరామ్యత్ర సంసారే సాధురక్షణం ।
వ్రతమేతత్తు నియతం పాలయామి నిజం సదా ॥ ౨౧॥

సాధూనాం రక్షణం కార్యం హంతవ్యా యేఽప్యసాధవః ।
వేదసంరక్షణం కార్యమవతారైరనేకశః ॥ ౨౨॥

యుగే యుగే తాన్యేవాహమవతారాన్బిభర్మి చ ।
మహిషస్తు దురాచారో దేవాన్వై హంతుముద్యతః ॥ ౨౩॥

జ్ఞాత్వాహం తద్వధార్థం భోః ప్రాప్తాస్మి రాక్షసాధునా ।
తం హనిష్యే దురాచారం సురశత్రుం మహాబలం ॥ ౨౪॥

గచ్ఛ వా తిష్ఠ కామం త్వం సత్యమేతదుదాహృతం ।
బ్రూహి వా తం దురాత్మానం రాజానం మహిషీసుతం ॥ ౨౫॥

కిమన్యాన్ ప్రేషయస్యత్ర స్వయం యుద్ధం కురుష్వ హ ।
సంధించేత్కర్తుమిచ్ఛాస్తి రాజ్ఞస్తవ మయా సహ ॥ ౨౬॥

సర్వే గచ్ఛంతు పాతాలం వైరం త్యక్త్వా యథాసుఖం ।
దేవద్రవ్యం తు యత్కించిద్ధృతం జిత్వా రణే సురాన్ ।
తద్దత్త్వా యాంతు పాతాలం ప్రహ్లాదో యత్ర తిష్ఠతి ॥ ౨౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దేవ్యా అసిలోమా పురఃస్థితః ।
బిడాలాఖ్యం మహావీరం పప్రచ్ఛ ప్రీతిపూర్వకం ॥ ౨౮॥

అసిలోమోవాచ ।
శ్రుతం తేఽద్య బిడాలాఖ్య భవాన్యా కథితం చ యత్ ।
ఏవం గతే కిం కర్తవ్యో విగ్రహః సంధిరేవ వా ॥ ౨౯॥

బిడాలాఖ్య ఉవాచ ।
న సంధికామోఽస్తి నృపోఽభిమానీ
యుద్ధే చ మృత్యుం నియతం హి జానన్ ।
దృష్ట్వా హతాన్ ప్రేరయతే తథాస్మా-
న్దైవ హి కోఽతిక్రమితుం సమర్థః ॥ ౩౦॥

(దుఃసాధ్య ఏవాస్త్విహ సేవకానాం
ధర్మః సదా మానవివర్జితానాం ।
ఆజ్ఞాపరాణాం వశవర్తికానాం
పాంచాలికానామివ సూత్రభేదాత్ ॥)

గత్వా కథం తస్య పురస్త్వయా చ
మయాపి వక్తవ్యమిదం కఠోరం ।
గచ్ఛంతు పాతాలమితశ్చ సర్వే
దత్త్వాథ రత్నాని ధనం సురాణాం ॥ ౩౧॥

(ప్రియం హి వక్తవ్యమసత్యమేవ
న చ ప్రియం స్యాద్ధితకృత్తు భాషితం ।
సత్యం ప్రియం నో భవతీహ కామం
మౌనం తతో బుద్ధిమతాం ప్రతిష్ఠితం ॥)
న ఫల్గువాక్యైః ప్రతిబోధనీయో
రాజా తు వీరైరితి నీతిశాస్త్రం ॥ ౩౨॥

న నూనం తత్ర గంతవ్యం హితం వా వక్తుమాదరాత్ ।
ప్రష్టుం వాపి గతే రాజా కోపయుక్తో భవిష్యతి ॥ ౩౩॥

ఇతి సంచింత్య కర్తవ్యం యుద్ధం ప్రాణస్య సంశయే ।
స్వామికార్యం పరం మత్వా మరణం తృణవత్తథా ॥ ౩౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య తౌ వీరౌ సంస్థితౌ యుద్ధతత్పరౌ ।
ధనుర్బాణధరౌ తత్ర సన్నద్ధౌ రథసంగతౌ ॥ ౩౫॥

ప్రథమం తు బిడాలాఖ్యః సప్తబాణాన్ముమోచ హ ।
అసిలోమా స్థితో దూరే ప్రేక్షకః పరమాస్త్రవిత్ ॥ ౩౬॥

చిచ్ఛేద తాంస్తథాప్రాప్తానంబికా స్వశరైః శరాన్ ।
బిడాలాఖ్యం త్రిభిర్బాణైర్జఘాన చ శిలాశితైః ॥ ౩౭॥

ప్రాప్య బాణవ్యథాం దైత్యః పపాత సమరాంగణే ।
మూర్ఛితోఽథ మమారాశు దానవో దైవయోగతః ॥ ౩౮॥

బిడాలాఖ్యం హతం దృష్ట్వా రణే శక్తిశరోత్కరైః ।
అసిలోమా ధనుష్పాణిః సంస్థితో యుద్ధతత్పరః ॥ ౩౯॥

ఊర్ధ్వం సవ్యం కరం కృత్వా తామువాచ మితం వచః ।
దేవి జానామి మరణం దానవానాం దురాత్మనాం ॥ ౪౦॥

తథాపి యుద్ధం కర్తవ్యం పరాధీనేన వై మయా ।
మహిషో మందబుద్ధిశ్చ న జానాతి ప్రియాప్రియే ॥ ౪౧॥

తదగ్రే నైవ వక్తవ్యం హితం చైవాప్రియం మయా ।
మర్తవ్యం వీరధర్మేణ శుభం వాప్యశుభం భవేత్ ॥ ౪౨॥

దైవమేవ పరం మన్యే ధిక్పౌరుషమనర్థకం ।
పతంతి దానవాస్తూర్ణం తవ బాణహతా భువి ॥ ౪౩॥

ఇత్యుక్త్వా శరవృష్టిం స చకార దానవోత్తమః ।
దేవీ చిచ్ఛేద తాన్బాణైరప్రాప్తాంస్తు నిజాంతికే ॥ ౪౪॥

అన్యైర్వివ్యాధ తం తూర్ణమసిలోమానమాశుగైః ।
వీక్షితామరసంఘైశ్చ కోపపూర్ణాననా తదా ॥ ౪౫॥

శుశుభే దానవః కామం బాణైర్విద్ధతనుః కిల ।
స్రవద్రుధిరధారః స ప్రఫుల్లః కింశుకో యథా ॥ ౪౬॥

అసిలోమా గదాం గుర్వీం లౌహీముద్యమ్య వేగతః ।
దుద్రావ చండికాం కోపాత్సింహం మూర్ధ్ని జఘాన హ ॥ ౪౭॥

సింహోఽపి నఖరాఘాతైస్తం దదార భుజాంతరే ।
అగణయ్య గదాఘాతం కృతం తేన బలీయసా ॥ ౪౮॥

ఉత్పత్య తరసా దైత్యో గదాపాణిః సుదారుణః ।
సింహమూర్ధ్ని సమారుహ్య జఘాన గదయాంబికాం ॥ ౪౯॥

కృతం తేన ప్రహారం తు వంచయిత్వా విశాంపతే ।
ఖడ్గేన శితధారేణ శిరశ్చిచ్ఛేద కంఠతః ॥ ౫౦॥

ఛిన్నే శిరసి దైత్యేంద్రః పపాత తరసా క్షితౌ ।
హాహాకారో మహానాసీత్సైన్యే తస్య దురాత్మనః ॥ ౫౧॥

జయ దేవీతి దేవాస్తా తుష్టువుర్జగదంబికాం ।
దేవదుందుభయో నేదుర్జగుశ్చ నృప కిన్నరాః ॥ ౫౨॥

నిహతౌ దానవౌ వీక్ష్య పతితౌ చ రణాంగణే ।
నిహతాః సైనికాః సర్వే తత్ర కేసరిణా బలాత్ ॥ ౫౩॥

భక్షితాశ్చ తథా కేచిన్నిఃశేషం తద్రణం కృతం ।
భగ్నాః కేచిద్ గతా మందా మహిషం ప్రతి దుఃఖితాః ॥ ౫౪॥

చుక్రుశూ రురుదుశ్చైవ త్రాహి త్రాహీతి భాషణైః ।
అసిలోమబిడాలాఖ్యౌ నిహతౌ నృపసత్తమ ॥ ౫౫॥

అన్యే యే సైనికా రాజన్ సింహేన భక్షితాశ్చ తే ।
ఏవం బ్రువంతో రాజానం తదా చక్రుశ్చ వైశసం ॥ ౫౬॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తేషాం మహిషో దుర్మనాస్తదా ।
బభూవ చింతాకులితో విమనా దుఃఖసంయుతః ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే అసిలోమ-
బిడాలాఖ్యవధవర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫॥

౧౬ మహిషద్వారా దేవీప్రబోధనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా క్రోధయుక్తో నరాధిపః ।
దారుకం ప్రాహ తరసా రథమానయ మేఽద్భుతం ॥ ౧॥

సహస్రఖరసంయుక్తం పతాకాధ్వజభూషితం ।
ఆయుధైః సంయుతం శుభ్రం సుచక్రం చారుకూబరం ॥ ౨॥

సూతోఽపి రథమానీయ తమువాచ త్వరాన్వితః ।
రాజన్ రథోఽయమానీతో ద్వారి తిష్ఠతి భూషితః ॥ ౩॥

సర్వాయుధసమాయుక్తో వరాస్తరణసంయుతః ।
ఆనీతం తం రథం జ్ఞాత్వా దానవేంద్రో మహాబలః ॥ ౪॥

మానుషం దేహమాస్థాయ సంగ్రామే గంతుముద్యతః ।
విచార్య మనసా చేతి దేవీ మాం ప్రేక్ష్య దుర్ముఖం ॥ ౫॥

శృంగిణం మహిషం నూనం విమనా సా భవిష్యతి ।
నారీణాం చ ప్రియం రూపం తథా చాతుర్యమిత్యపి ॥ ౬॥

తస్మాద్రూపం చ చాతుర్యం కృత్వా యాస్యామి తాం ప్రతి ।
యథా మాం వీక్ష్య సా బాలా ప్రేమయుక్తా భవిష్యతి ॥ ౭॥

మమాపి చ తదైవ స్యాత్సుఖం నాన్యస్వరూపతః ।
ఇతి సంచింత్య మనసా దానవేంద్రో మహాబలః ॥ ౮॥

త్యక్త్వా తన్మాహిషం రూపం బభూవ పురుషః శుభః ।
సర్వాయుధధరః శ్రీమాంశ్చారుభూషణభూషితః ॥ ౯॥

దివ్యాంబరధరః కాంతః పుష్పబాణ ఇవాపరః ।
రథోపవిష్టః కేయూరస్రగ్వీ బాణధనుర్ధరః ॥ ౧౦॥

సేనాపరివృతో దేవీం జగామ మదగర్వితః ।
మనోజ్ఞం రూపమాస్థాయ మానినీనాం మనోహరం ॥ ౧౧॥

తమాగతం సమాలోక్య దైత్యానామధిపం తదా ।
బహుభిః సంవృతం వీరైర్దేవీ శంఖమవాదయత్ ॥ ౧౨॥

స శంఖనినదం శ్రుత్వా జనవిస్మయకారకం ।
సమీపమేత్య దేవ్యాస్తు తామువాచ హసన్నివ ॥ ౧౩॥

దేవి సంసారచక్రేఽస్మిన్వర్తమానో జనః కిల ।
నరో వాథ తథా నారీ సుఖం వాంఛతి సర్వథా ॥ ౧౪॥

సుఖం సంయోగజం నృణాం నాసంయోగే భవేదిహ ।
సంయోగో బహుధా భిన్నస్తాన్బ్రవీమి శృణుష్వ హ ॥ ౧౫॥

భేదాన్సుప్రీతిహేతూత్థాన్స్వభావోత్థాననేకశః |
తత్ర ప్రీతిభవానాదౌ కథయామి యథామతి || ౧౬||

మాతాపిత్రోస్తు పుత్రేణ సంయోగస్తూత్తమః స్మృతః |
భ్రాతుర్భ్రాత్రా తథా యోగః కారణాన్మధ్యమో మతః || ౧౭||

ఉత్తమస్య సుఖస్యైవ దాతృత్వాదుత్తమః స్మృతః |
తస్మాదల్పసుఖస్యైవ ప్రదాతృత్వాచ్చ మధ్యమః || ౧౮||

నావికానాం తు సంయోగః స్మృతః స్వాభావికో బుధైః |
వివిధావృతచిత్తానాం ప్రసంగపరివర్తినాం || ౧౯||

అత్యల్పసుఖదాతృత్వాత్కనిష్ఠోఽయం స్మృతో బుధైః |
అత్యుత్తమస్తు సంయోగః సంసారే సుఖదః సదా || ౨౦||

నారీపురుషయోః కాంతే సమానవయసో సదా |
సంయోగో యః సమాఖ్యాతః స ఏవాత్యుత్తమః స్మృతః || ౨౧||

అత్యుత్తమసుఖస్యైవ దాతృత్వాత్స తథావిధః |
చాతుర్యరూపవేషాద్యైః కులశీలగుణైస్తథా || ౨౨||

పరస్పరసముత్కర్షః కథ్యతే హి పరస్పరం |
తం చేత్కరోషి సంయోగం వీరేణ చ మయా సహ || ౨౩||

అత్యుత్తమసుఖస్యైవ ప్రాప్తిః స్యాత్తే న సంశయః |
నానావిధాని రూపాణి కరోమి స్వేచ్ఛయా ప్రియే || ౨౪||

ఇంద్రాదయః సురాః సర్వే సంగ్రామే విజితా మయా |
రత్నాని యాని దివ్యాని భవనేఽస్మిన్మమాధునా || ౨౫||

భుంక్ష్వ త్వం తాని సర్వాణి యథేష్టం దేహి వా యథా |
పట్టరాజ్ఞీ భవాద్య త్వం దాసోఽస్మి తవ సుందరి || ౨౬||

వైరం త్యజేఽహం దేవైస్తు తవ వాక్యాన్న సంశయః |
యథా త్వం సుఖమాప్నోషి తథాహం కరవాణి వై || ౨౭||

ఆజ్ఞాపయ విశాలాక్షి తథాహం ప్రకరోమ్యథ |
చిత్తం మే తవ రూపేణ మోహితం చారుభాషిణి || ౨౮||

ఆతురోఽస్మి వరారోహే ప్రాప్తస్తే శరణం కిల |
ప్రపన్నం పాహి రంభోరు కామబాణైః ప్రపీడితం || ౨౯||

ధర్మాణాముత్తమో ధర్మః శరణాగతరక్షణం |
త్వదీయోఽస్మ్యసితాపాంగి సేవకోఽహం కృశోదరి || ౩౦||

మరణాంతం వచః సత్యం నాన్యథా ప్రకరోమ్యహం |
పాదౌ నతోఽస్మి తన్వంగి త్యక్త్వా నానాయుధాని తే || ౩౧||

దయాం కురు విశాలాక్షి తప్తోఽస్మి కామమార్గణైః ।
జన్మప్రభృతి చార్వంగి దైన్యం నాచరితం మయా ॥ ౩౨॥

బ్రహ్మాదీనీశ్వరాన్ప్రాప్య త్వయి తద్విదధామ్యహం ।
చరితం మమ జానంతి రణే బ్రహ్మాదయః సురాః ॥ ౩౩॥

సోఽప్యహం తవ దాసోఽస్మి మన్ముఖం పశ్య భామిని ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి బ్రువాణం తం దైత్యం దేవీ భగవతీ హి సా ॥ ౩౪॥

ప్రహస్య సస్మితం వాక్యమువాచ వరవర్ణినీ ।
దేవ్యువాచ ।
నాహం పురుషమిచ్ఛామి పరమం పురుషం వినా ॥ ౩౫॥

తస్య చేచ్ఛాస్మ్యహం దైత్య సృజామి సకలం జగత్ ।
స మాం పశ్యతి విశ్వాత్మా తస్యాహం ప్రకృతిః శివా ॥ ౩౬॥

తత్సాన్నిధ్యవశాదేవ చైతన్యం మయి శాశ్వతం ।
జడాహం తస్య సంయోగాత్ప్రభవామి సచేతనా ॥ ౩౭॥

అయస్కాంతస్య సాన్నిధ్యాదయసశ్చేతనా యథా ।
న గ్రామ్యసుఖవాంఛా మే కదాచిదపి జాయతే ॥ ౩౮॥

మూర్ఖస్త్వమసి మందాత్మన్ యత్స్త్రీసంగం చికీర్షసి ।
నరస్య బంధనార్థాయ శృంఖలా స్త్రీ ప్రకీర్తితా ॥ ౩౯॥

లోహబద్ధోఽపి ముచ్యేత స్త్రీబద్ధో నైవ ముచ్యతే ।
కిమిచ్ఛసి చ మందాత్మన్ మూత్రాగారస్య సేవనం ॥ ౪౦॥

శమం కురు సుఖాయ త్వం శమాత్సుఖమవాప్స్యసి ।
నారీసంగే మహద్దుఃఖం జానన్కిం త్వం విముహ్యసి ॥ ౪౧॥

త్యజ వైరం సురైః సార్ధం యథేష్టం విచరావనౌ ।
పాతాలం గచ్ఛ వా కామం జీవితేచ్ఛా యదస్తి తే ॥ ౪౨॥

అథవా కురు సంగ్రామం బలవత్యస్మి సాంప్రతం ।
ప్రేషితాహం సురైః సర్వైస్తవ నాశాయ దానవ ॥ ౪౩॥

సత్యం బ్రవీమి యేనాద్య త్వయా వచనసౌహృదం ।
దర్శితం తేన తుష్టాస్మి జీవన్గచ్ఛ యథాసుఖం ॥ ౪౪॥

సతాం సప్తపదీ మైత్రీ తేన ముంచామి జీవితం ।
మరణేచ్ఛాస్తి చేద్యుద్ధం కురు వీర యథాసుఖం ॥ ౪౫॥

హనిష్యామి మహాబాహో త్వామహం నాత్ర సంశయః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా దానవః కామమోహితః ॥ ౪౬॥

ఉవాచ శ్లక్ష్ణయా వాచా మధురం వచనం తతః ।
బిభేమ్యహం వరారోహే త్వాం ప్రహర్తుం వరాననే ॥ ౪౭॥

కోమలాం చారుసర్వాంగీం నారీం నరవిమోహినీం ।
జిత్వా హరిహరాదీంశ్చ లోకపాలాంశ్చ సర్వశః ॥ ౪౮॥

కిం త్వయా సహ యుద్ధం మే యుక్తం కమలలోచనే ।
రోచతే యది చార్వంగి వివాహం కురు మాం భజ ॥ ౪౯॥

నోచేద్ గచ్ఛ యథేష్టం తే దేశం యస్మాత్సమాగతా ।
నాహం త్వాం ప్రహరిష్యామి యతో మైత్రీ కృతా త్వయా ॥ ౫౦॥

హితముక్తం శుభం వాక్యం తస్మాద్ గచ్ఛ యథాసుఖం ।
కా శోభా మే భవేదంతే హత్వా త్వాం చారులోచనాం ॥ ౫౧॥

స్త్రీహత్యా బాలహత్యా చ బ్రహ్మహత్యా దురత్యయా ।
గృహీత్వా త్వాం గృహం నూనం గచ్ఛామ్యద్య వరాననే ॥ ౫౨॥

తథాపి మే ఫలం న స్యాద్భలాద్భోగసుఖం కుతః ।
ప్రబ్రవీమి సుకేశి త్వాం వినయావనతో యతః ॥ ౫౩॥

పురుషస్య సుఖం న స్యాదృతే కాంతాముఖాంబుజాత్ ।
తత్తథైవ హి నారీణాం న స్యాచ్చ పురుషం వినా ॥ ౫౪॥

సంయోగే సుఖసంభూతిర్వియోగే దుఃఖసంభవః ।
కాంతాసి రూపసంపన్నా సర్వాభరణభూషితా ॥ ౫౫॥

చాతుర్యం త్వయి కిం నాస్తి యతో మాం న భజస్యహో ।
తవోపదిష్టం కేనేదం భోగానాం పరివర్జనం ॥ ౫౬॥

వంచితాసి ప్రియాలాపే వైరిణా కేనచిత్త్విహ ।
ముంచాగ్రహమిమం కాంతే కురు కార్యం సుశోభనం ॥ ౫౭॥

సుఖం తవ మమాపి స్యాద్వివాహే విహితే కిల ।
విష్ణుర్లక్ష్యా సహభాతి సావిత్ర్యా చ సహాత్మభూః ॥ ౫౮॥

రుద్రో భాతి చ పార్వత్యా శచ్యా శతమఖస్తథా ।
కా నారీ పతిహీనా చ సుఖం ప్రాప్నోతి శాశ్వతం ॥ ౫౯॥

యేన త్వమసితాపాంగి న కరోషి పతిం శుభం ।
కామః క్వాద్య గతః కాంతే యస్త్వాం బాణైః సుకోమలైః ॥ ౬౦॥

మాదనైః పంచభిః కామం న తాడయతి మందధీః ।
మన్యేఽహమివ కామోఽపి దయావాంస్త్వయి సుందరి ॥ ౬౧॥

అబలేతి చ మన్వానో న ప్రేరయతి మార్గణాన్ ।
మనోభవస్య వైరం వా కిమప్యస్తి మయా సహ ॥ ౬౨॥

తేన చ త్వయ్యరాలాక్షి న ముంచతి శిలీముఖాన్ ।
అథవా మేఽహితైర్దేవైర్వారితోఽసౌ ఝషధ్వజః ॥ ౬౩॥

సుఖవిధ్వంసిభిస్తేన త్వయి న ప్రహరత్యపి ।
త్యక్త్వా మాం మృగశావాక్షి పశ్చాత్తాపం కరిష్యసి ॥ ౬౪॥

మందోదరీవ తన్వంగి పరిత్యజ్య శుభం నృపం ।
అనుకూలం పతిం పశ్చాత్సా చకార శఠం పతిం ।
కామార్తా చ యదా జాతా మోహేన వ్యాకులాంతరా ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే మహిషద్వారా
దేవీప్రబోధనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ రాజపుత్రీమందోదరీవృత్తవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య దేవీ పప్రచ్ఛ దానవం ।
కా సా మందోదరీ నారీ కోఽసౌ త్యక్తో నృపస్తయా ॥ ౧॥

శఠః కో వా నృపః పశ్చాత్తన్మే బ్రూహి కథానకం ।
విస్తరేణ యథా ప్రాప్తం దుఃఖం వనితయా పునః ॥ ౨॥

మహిష ఉవాచ ।
సింహలో నామ దేశోఽస్తి విఖ్యాతః పృథివీతలే ।
ఘనపాదపసంయుక్తో ధనధాన్యసమృద్ధిమాన్ ॥ ౩॥

చంద్రసేనాభిధస్తత్ర రాజా ధర్మపరాయణః ।
న్యాయదండధరః శాంతః ప్రజాపాలనతత్పరః ॥ ౪॥

సత్యవాదీ మృదుః శూరస్తితిక్షుర్నీతిసాగరః ।
శాస్త్రవిత్సర్వధర్మజ్ఞో ధనుర్వేదేఽతినిష్ఠితః ॥ ౫॥

తస్య భార్యా వరారోహా సుందరీ సుభగా శుభా ।
సదాచారాతిసుముఖీ పతిభక్తిపరాయణా ॥ ౬॥

నామ్నా గుణవతీ కాంతా సర్వలక్షణసంయుతా ।
సుషువే ప్రథమే గర్భే పుత్రీం సా చాతిసుందరీం ॥ ౭॥

పితా చాతీవ సంతుష్టః పుత్రీం ప్రాప్య మనోరమాం ।
మందోదరీతి నామాస్యాః పితా చక్రే ముదాన్వితః ॥ ౮॥

ఇందోః కలేవ చాత్యర్థం వవృధే సా దినే దినే ।
దశవర్షా యదా జాతా కన్యా చాతిమనోహరా ॥ ౯॥

వరార్థం నృపతిశ్చింతామవాప చ దినే దినే ।

మద్రదేశాధిపః శూరః సుధన్వా నామ పార్థివః ॥ ౧౦॥

తస్య పుత్రోఽతిమేధావీ కంబుగ్రీవోఽతివిశ్రుతః ।
బ్రాహ్మణైః కథితో రాజ్ఞే స యుక్తోఽస్యా వరః శుభః ॥ ౧౧॥

సర్వలక్షణసంపన్నః సర్వవిద్యార్థపారగః ।
రాజ్ఞా పృష్టా తదా రాజ్ఞీ నామ్నా గుణవతీ ప్రియా ॥ ౧౨॥

కంబుగ్రీవాయ కన్యాం స్వాం దాస్యామి వరవర్ణినీం ।
సా తు పత్యుర్వచః శ్రుత్వా పుత్రీం పప్రచ్ఛ సాదరం ॥ ౧౩॥

వివాహం తే పితా కర్తుం కంబుగ్రీవేణ వాంఛతి ।
తచ్ఛ్రుత్వా మాతరం ప్రాహ వాక్యం మందోదరీ తదా ॥ ౧౪॥

నాహం పతిం కరిష్యామి నేచ్ఛా మేఽస్తి పరిగ్రహే ।
కౌమారం వ్రతమాస్థాయ కాలం నేష్యామి సర్వథా ॥ ౧౫॥

స్వాతంత్ర్యేణ చరిష్యామి తపస్తీవ్రం సదైవ హి ।
పారతంత్ర్యం పరం దుఃఖం మాతః సంసారసాగరే ॥ ౧౬॥

స్వాతంత్ర్యాన్మోక్షమిత్యాహుః పండితాః శాస్త్రకోవిదాః ।
తస్మాన్ముక్తా భవిష్యామి పత్యా మే న ప్రయోజనం ॥ ౧౭॥

వివాహే వర్తమానే తు పావకస్య చ సన్నిధౌ ।
వక్తవ్యం వచనం సమ్యక్త్వదధీనాస్మి సర్వదా ॥ ౧౮॥

శ్వశ్రూదేవరవర్గాణాం దాసీత్వం శ్వశురాలయే ।
పతిచిత్తానువర్తిత్వం దుఃఖాద్దుఃఖతరం స్మృతం ॥ ౧౯॥

కదాచిత్పతిరన్యాం వా కామినీం చ భజేద్యది ।
తదా మహత్తరం దుఃఖం సపత్నీసంభవం భవేత్ ॥ ౨౦॥

తదేర్ష్యా జాయతే పత్యౌ క్లేశశ్చాపి భవేదథ ।
సంసారే క్వ సుఖం మాతర్నారీణాం చ విశేషతః ॥ ౨౧॥

స్వభావాత్పరతంత్రాణాం సంసారే స్వప్నధర్మిణి ।
శ్రుతం మయా పురా మాతరుత్తానచరణాత్మజః ॥ ౨౨॥

ఉత్తమః సర్వధర్మజ్ఞో ధ్రువాదవరజో నృపః ।
పత్నీం ధర్మపరాం సాధ్వీం పతిభక్తిపరాయణాం ॥ ౨౩॥

అపరాధం వినా కాంతాం త్యక్తవాన్విపినే ప్రియాం ।
ఏవంవిధాని దుఃఖాని విద్యమానే తు భర్తరి ॥ ౨౪॥

కాలయోగాన్మృతే తస్మిన్నారీ స్యాద్దుఃఖభాజనం ।
వైధవ్యం పరమం దుఃఖం శోకసంతాపకారకం ॥ ౨౫॥

పరోషితపతిత్వేఽపి దుఃఖం స్యాదధికం గృహే ।
మదనాగ్నివిదగ్ధాయాః కిం సుఖం పతిసంగజం ॥ ౨౬॥

తస్మాత్పతిర్న కర్తవ్యః సర్వథేతి మతిర్మమ ।
ఏవం ప్రోక్తా తదా మాతా పతిం ప్రాహ నృపాత్మజా ॥ ౨౭॥

న చ వాంఛతి భర్తారం కౌమారవ్రతధారిణీ ।
వ్రతజాప్యపరా నిత్యం సంసారాద్విముఖీ సదా ॥ ౨౮॥

న కాంక్షతి పతిం కర్తుం బహుదోషవిచక్షణా ।
భార్యాయా భాషితం శ్రుత్వా తథైవ సంస్థితో నృపః ॥ ౨౯॥

వివాహో న కృతః పుత్ర్యా జ్ఞాత్వా భావవివర్జితాం ।
వర్తమానా గృహేష్వేవ పిత్రా మాత్రా చ రక్షితా ॥ ౩౦॥

యౌవనస్యాంకురా జాతా నారీణాం కామదీపకాః ।
తథాపి సా వయస్యాభిః ప్రేరితాపి పునః పునః ॥ ౩౧॥

చకమే న పతిం కర్తుం జ్ఞానార్థపదభాషిణీ ।
ఏకదోద్యానదేశే సా విహర్తుం బహుపాదపే ॥ ౩౨॥

జగామ సుముఖీ ప్రేమ్ణా సైరంధ్రీగణసేవితా ।
రేమే కృశోదరీ తత్రాపశ్యత్కుసుమితా లతాః ॥ ౩౩॥

పుష్పాణి చిన్వతీ రమ్యా వయస్యాభిః సమావృతా ।
కోసలాధిపతిస్తత్ర మార్గే దైవవశాత్తదా ॥ ౩౪॥

ఆజగామ మహావీరో వీరసేనోఽతివిశ్రుతః ।
ఏకాకీ రథమారూఢః కతిచిత్సేవకైర్వృతః ॥ ౩౫॥

సైన్యం చ పృష్ఠతస్తస్య సమాయాతి శనైః శనైః ।
దృష్టస్తస్యా వయస్యాభిర్దూరతః పార్థివస్తదా ॥ ౩౬॥

మందోదర్యై తథా ప్రోక్తం సమాయాతి నరః పథి ।
రథారూఢో మహాబాహూ రూపవాన్మదనోఽపరః ॥ ౩౭॥

మన్యేఽహం నృపతిః కశ్చిత్ప్రాప్తో భాగ్యవశాదిహ ।
ఏవం బ్రువత్యాం తత్రాసౌ కోసలేంద్రః సమాగతః ॥ ౩౮॥

దృష్ట్వా తామసితాపాంగీం విస్మయం ప్రాప భూపతిః ।
ఉత్తీర్య స రథాత్తూర్ణం పప్రచ్ఛ పరిచారికాం ॥ ౩౯॥

కేయం బాలా విశాలాక్షీ కస్య పుత్రీ వదాశు మే ।
ఏవం పృష్టా తు సైరంధ్రీ తమువాచ శుచిస్మితా ॥ ౪౦॥

ప్రథమం బ్రూహి మే వీర పృచ్ఛామి త్వాం సులోచన ।
కోఽసి త్వం కిమిహాయాతః కిం కార్యం వద సాంప్రతం ॥ ౪౧॥

ఇతి పృష్టస్తు సైరంధ్ర్యా తాముువాచ మహీపతిః ।
కోసలో నామ దేశోఽస్తి పృథివ్యాం పరమాద్భుతః ॥ ౪౨॥

తస్య పాలయితా చాహం వీరసేనాభిధః ప్రియే ।
వాహినీ పృష్ఠతః కామం సమాయాతి చతుర్విధా ॥ ౪౩॥

మార్గభ్రమాదిహ ప్రాప్తం విద్ధి మాం కోసలాధిపం ।
సైరంధ్ర్యువాచ ।
చంద్రసేనసుతా రాజన్నామ్నా మందోదరీ కిల ॥ ౪౪॥

ఉద్యానే రంతుకామేయం ప్రాప్తా కమలలోచనా ।
శ్రుత్వా తద్భాషితం రాజా ప్రత్యువాచ ప్రసాధికాం ॥ ౪౫॥

సైరంధ్రి చతురాసి త్వం రాజపుత్రీం ప్రబోధయ ।
కకుత్స్థవంశజశ్చాహం రాజాస్మి చారులోచనే ॥ ౪౬॥

గాంధర్వేణ వివాహేన పతిం మాం కురు కామిని ।
న మే భార్యాస్తి సుశ్రోణి వయసోఽద్భుతయౌవనాం ॥ ౪౭॥

వాంఛామి రూపసంపన్నాం సుకులాం కామినీం కిల ।
అథవా తే పితా మహ్యం విధినా దాతుమర్హతి ॥ ౪౮॥

అనుకూలః పతిశ్చాహం భవిష్యామి న సంశయః ।
మహిష ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య సైరంధ్రీ ప్రాహ తాం తదా ॥ ౪౯॥

ప్రహస్య మధురం వాక్యం కామశాస్త్రవిశారదా ।
మందోదరి నృపః ప్రాప్తః సూర్యవంశసముద్భవః ॥ ౫౦॥

రూపవాన్బలవాన్కాంతో వయసా త్వత్సమః పునః ।
ప్రీతిమాన్నృపతిర్జాతస్త్వయి సుందరి సర్వథా ॥ ౫౧॥

పితాపి తే విశాలాక్షి పరితప్యతి సర్వథా ।
వివాహకాలం తే జ్ఞాత్వా త్వాం చ వైరాగ్యసంయుతాం ॥ ౫౨॥

ఇత్యాహాస్మాన్స నృపతిర్వినిఃశ్వస్య పునః పునః ।
పుత్రీం ప్రబోధయంత్వేతాం సైరంధ్ర్యః సేవనే రతాః ॥ ౫౩॥

వక్తుం శక్తా వయం న త్వాం హఠధర్మరతాం పునః ।
భర్తుః శుశ్రూషణం స్త్రీణాం పరో ధర్మోఽబ్రవీన్మనుః ॥ ౫౪॥

భర్తారం సేవమానా వై నారీ స్వర్గమవాప్నుయాత్ ।
తస్మాత్కురు విశాలాక్షి వివాహం విధిపూర్వకం ॥ ౫౫॥

మందాదర్యువాచ ।
నాహం పతిం కరిష్యామి చరిష్యే తప అద్భుతం ।
నివారయ నృపం బాలే కిం మాం పశ్యతి నిస్త్రపః ॥ ౫౬॥

సైరంధ్ర్యువాచ ।
దుర్జ్ఞేయో దేవి కామోఽసౌ కాలోఽసౌ దురతిక్రమః ।
తస్మాన్మే వచనం పథ్యం కర్తుమర్హసి సుందరి ॥ ౫౭॥

అన్యథా వ్యసనం నూనమాపతేదితి నిశ్చయః ।
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా కన్యోవాచాథ తాం సఖీం ॥ ౫౮॥

యద్యద్భవేత్తద్భవతు దైవయోగాదసంశయం ।
న వివాహం కరిష్యేఽహం సర్వథా పరిచారికే ॥ ౫౯॥

మహిష ఉవాచ ।
ఇతి తస్యాస్తు నిర్బంధం జ్ఞాత్వా ప్రాహ నృపం పునః ।
గచ్ఛ రాజన్ యథాకామం నేయమిచ్ఛతి సత్పతిం ॥ ౬౦॥

నృపస్తు తద్వచః శ్రుత్వా నిర్గతః సహ సేనయా ।
కోసలాన్విమనా భూత్వా కామినీం ప్రతి నిఃస్పృహః ॥ ౬౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవీమహిషసంవాదే
రాజపుత్రీమందోదరీవృత్తవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭॥

౧౮ మహిషాసురవధః

మహిష ఉవాచ ।
తస్యాస్తు భగినీ కన్యా నామ్నా చేందుమతీ శుభా ।
వివాహయోగ్యా సంజాతా సురూపావరజా యదా ॥ ౧॥

తస్యా వివాహః సంవృత్తః సంజాతశ్చ స్వయంవరః ।
రాజానో బహుదేశీయాః సంగతాస్తత్ర మండపే ॥ ౨॥

తయా వృతో నృపః కశ్చిద్బలవాన్ రూపసంయుతః ।
కులశీలసమాయుక్తః సర్వలక్షణసంయుతః ॥ ౩॥

తదా కామాతురా జాతా విటం వీక్ష్య నృపం తు సా ।
చకమే దైవయోగాత్తు శఠం చాతుర్యభూషితం ॥ ౪॥

పితరం ప్రాహ తన్వంగీ వివాహం కురు మే పితః ।
ఇచ్ఛా మేఽద్య సముద్భూతా దృష్ట్వా మద్రాధిపం త్విహ ॥ ౫॥

చంద్రసేనోఽపి తచ్ఛ్రుత్వా పుత్ర్యా యద్భాషితం రహః ।
ప్రసన్నేన చ మనసా తత్కార్యే తత్పరోఽభవత్ ॥ ౬॥

తమాహూయ నృపం గేహే వివాహవిధినా దదౌ ।
కన్యాం మందోదరీం తస్మై పారిబర్హం తథా బహు ॥ ౭॥

చారుదేష్ణోఽపి తాం ప్రాప్య సుందరీం ముదితోఽభవత్ ।

జగామ స్వగృహం తుష్టో రాజాపి సహితః స్త్రియా ॥ ౮॥

రేమే నృపతిశార్దూలః కామిన్యా బహువాసరాన్ ।
కదాచిద్దాసపత్న్యా స రమమాణో రహః కిల ॥ ౯॥

సైరంధ్ర్యా కథితం తస్యై తయా దృష్టః పతిస్తథా ।
ఉపాలంభం దదౌ తస్మై స్మితపూర్వం రుషాన్వితా ॥ ౧౦॥

కదాచిదపి సామాన్యాం రహో రూపవతీం నృపః ।
క్రీడయఁల్లాలయందృష్టః ఖేదం ప్రాప తదైవ సా ॥ ౧౧॥

న జ్ఞాతోఽయం శఠః పూర్వం యదా దృష్టః స్వయంవరే ।
కిం కృతం తు మయా మోహాద్వంచితాహం నృపేణ హ ॥ ౧౨॥

కిం కరోమ్యద్య సంతాపం నిర్లజ్జే నిర్ఘృణే శఠే ।
కా ప్రీతిరీదృశే పత్యౌ ధిగద్య మమ జీవితం ॥ ౧౩॥

అద్యప్రభృతి సంసారే సుఖం త్యక్తం మయా ఖలు ।
పతిసంభోగజం సర్వం సంతోషోఽద్య మయా కృతః ॥ ౧౪॥

అకర్తవ్యం కృతం కార్యం తజ్జాతం దుఃఖదం మమ ।
దేహత్యాగః క్రియతే చేద్ధత్యాతీవ దురత్యయా ॥ ౧౫॥

పితృగేహం వ్రజామ్యాశు తత్రాపి న సుఖం భవేత్ ।
హాస్యయోగ్యా సఖీనాం తు భవేయం నాత్ర సంశయః ॥ ౧౬॥

తస్మాదత్రైవ సంవాసో వైరాగ్యయుతయా మయా ।
కర్తవ్యః కాలయోగేన త్యక్త్వా కామసుఖం పునః ॥ ౧౭॥

మహిష ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య సా నారీ దుఃఖశోకపరాయణా ।
స్థితా పతిగృహం త్యక్త్వా సుఖం సంసారజం తతః ॥ ౧౮॥

తస్మాత్త్వమపి కల్యాణి మామనాదృత్య భూపతిం ।
అన్యం కాపురుషం మందం కామార్తా సంశ్రయిష్యసి ॥ ౧౯॥

వచనం కురు మే తథ్యం నారీణాం పరమం హితం ।
అకృత్వా పరమం శోకం లప్స్యసే నాత్ర సంశయః ॥ ౨౦॥

దేవ్యువాచ ।
మందాత్మన్ గచ్ఛ పాతాలం యుద్ధం వా కురు సాంప్రతం ।
హత్వా త్వామసురాన్సర్వాన్గమిష్యామి యథాసుఖం ॥ ౨౧॥

యదా యదా హి సాధూనాం దుఃఖం భవతి దానవ ।
తదా తేషాం చ రక్షార్థం దేహం సంధారయామ్యహం ॥ ౨౨॥

అరూపాయాశ్చ మే రూపమజన్మాయాశ్చ జన్మ చ ।

సురాణాం రక్షణార్థాయ విద్ధి దైత్య వినిశ్చితం ॥ ౨౩॥

సత్యం బ్రవీమి జానీహి ప్రార్థితాహం సురైః కిల ।
త్వద్వధార్థం హయారే త్వాం హత్వా స్థాస్యామి నిశ్చలా ॥ ౨౪॥

తస్మాద్యుధ్యస్వ వా గచ్ఛ పాతాలమసురాలయం ।
సర్వథా త్వాం హనిష్యామి సత్యమేతద్ బ్రవీమ్యహం ॥ ౨౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తః స తయా దేవ్యా ధనురాదాయ దానవః ।
యుద్ధకామః స్థితస్తత్ర సంగ్రామాంగణభూమిషు ॥ ౨౬॥

ముమోచ తరసా బాణాన్కర్ణాకృష్టాంఛిలాశితాన్ ।
దేవీ చిచ్ఛేద తాన్బాణైః క్రోధాన్ముక్తైరయోముఖైః ॥ ౨౭॥

తయోః పరస్పరం యుద్ధం సంబభూవ భయప్రదం ।
దేవానాం దానవానాంచ పరస్పరజయైషిణాం ॥ ౨౮॥

మధ్యే దుర్ధర ఆగత్య ముమోచ చ శిలీముఖాన్ ।
దేవీం ప్రతి విషాసక్తాన్కోపయన్నతిదారుణాన్ ॥ ౨౯॥

తతో భగవతీ క్రుద్ధా తం జఘాన శితైః శరైః ।
దుర్ధరస్తు పపాతోర్వ్యాం గతాసుర్గిరిశృంగవత్ ॥ ౩౦॥

తం తథా నిహతం దృష్ట్వా త్రినేత్రః పరమాస్త్రవిత్ ।
ఆగత్య సప్తభిర్బాణైర్జఘాన పరమేశ్వరీం ॥ ౩౧॥

అనాగతాంస్తు చిచ్ఛేద దేవీ తాన్విశిఖైః శరాన్ ।
త్రిశూలేన త్రినేత్రం తు జఘాన జగదంబికా ॥ ౩౨॥

అంధకస్త్వాజగామాశు హతం దృష్ట్వా త్రిలోచనం ।
గదయా లోహమయ్యాఽఽశు సింహం వివ్యాధ మస్తకే ॥ ౩౩॥

సింహస్తు నఖఘాతేన తం హత్వా బలవత్తరం ।
చఖాద తరసా మాంసమంధకస్య రుషాన్వితః ॥ ౩౪॥

తాన్ రణే నిహతాన్వీక్ష్య దానవో విస్మయం గతః ।
చిక్షేప తరసా బాణానతితీక్ష్ణాంఛిలాశితాన్ ॥ ౩౫॥

ద్విధా చక్రే శరాందేవీ తానప్రాప్తాంఛిలీముఖైః ।
గదయా తాడయామాస దైత్యం వక్షసి చాంబికా ॥ ౩౬॥

స గదాభిహతో మూర్చ్ఛామవాపామరబాధకః ।
విషహ్య పీడాం పాపాత్మా పునరాగత్య సత్వరః ॥ ౩౭॥

జఘాన గదయా సింహం మూర్ధ్ని క్రోధసమన్వితః ।
సింహోఽపి నఖఘాతేన తం దదార మహాసురం ॥ ౩౮॥

విహాయ పౌరుషం రూపం సోఽపి సింహో బభూవ హ |
నఖైర్విదారయామాస దేవీసింహం మదోత్కటం || ౩౯||

తంచ కేసరిణం వీక్ష్య దేవీ క్రుద్ధా హ్యయోముఖైః |
శరైరవాకిరత్తీక్ష్ణైః క్రూరైరాశీవిషైరివ || ౪౦||

త్యక్త్వా స హరిరూపం తు గజో భూత్వా మదస్రవః |
శైలశృంగం కరే కృత్వా చిక్షేప చండికాం ప్రతి || ౪౧||

ఆగచ్ఛంతం గిరేః శృంగం దేవీ బాణైః శిలాశితైః |
చకార తిలశః ఖండాంజహాస జగదంబికా || ౪౨||

ఉత్పత్య చ తదా సింహస్తస్య మూర్ధ్ని వ్యవస్థితః |
నఖైర్విదారయామాస మహిషం గజరూపిణం || ౪౩||

విహాయ గజరూపం చ బభూవాష్టాపదీ తథా |
హంతుకామో హరిం కోపాద్దారుణో బలవత్తరః || ౪౪||

తం వీక్ష్య శరభం దేవీ ఖడ్గేన సా రుషాన్వితా |
ఉత్తమాంగే జఘానాశు సోఽపి తాం ప్రాహరత్తదా || ౪౫||

తయోః పరస్పరం యుద్ధం బభూవాతిభయప్రదం |
మాహిషం రూపమాస్థాయ శృంగాభ్యాం ప్రాహరత్తదా || ౪౬||

పుచ్ఛప్రభ్రమణేనాశు శృంగాఘాతైర్మహాసురః |
తాడయామాస తన్వంగీం ఘోరరూపో భయానకః || ౪౭||

పుచ్ఛేన పర్వతాంఛృంగే గృహీత్వా భ్రామయన్బలాత్ |
ప్రేషయామాస పాపాత్మా ప్రహసన్పరయా ముదా || ౪౮||

తామువాచ బలోన్మత్తస్తిష్ఠ దేవి రణాంగణే |
అద్యాహం త్వాం హనిష్యామి రూపయౌవనభూషితాం || ౪౯||

మూర్ఖాసి మదమత్తాద్య యన్మయా సహ సంగరం |
కరోషి మోహితాతీవ మృషా బలవతీ ఖరా || ౫౦||

హత్వా త్వాం నిహనిష్యామి దేవాన్కపటపండితాన్ |
యే నారీం పురతః కృత్వా జేతుమిచ్ఛంతి మాం శఠాః || ౫౧||

దేవ్యువాచ |
మా గర్వం కురు మందాత్మంస్తిష్ఠ తిష్ఠ రణాంగణే |
కరిష్యామి నిరాతంకాన్హత్వా త్వాం సురసత్తమాన్ || ౫౨||

పీత్వాద్య మాధవీం మిష్టాం శాతయామి రణేఽధమ |
దేవానాం దుఃఖదం పాపం మునీనాం భయకారకం || ౫౩||

వ్యాస ఉవాచ |

ఇత్యుక్త్వా చషకం హైమం గహీత్వా సురయా యుతం ।
పపౌ పునః పునః క్రోధాద్ధంతుకామా మహాసురం ॥ ౫౪॥

పీత్వా ద్రాక్షాసవం మిష్టం శూలమాదాయ సత్వరా ।
దుద్రావ దానవం దేవీ హర్షయందేవతాగణాన్ ॥ ౫౫॥

దేవాస్తాం తుష్టువుః ప్రేష్ఠా చక్రుః కుసుమవర్షణం ।
జయ జీవేతి తే ప్రోచుర్దుందుభీనాంచ నిఃస్వనైః ॥ ౫౬॥

ఋషయః సిద్ధగంధర్వాః పిశాచోరగచారణాః ।
కిన్నరాః ప్రేక్ష్య సంగ్రామం ముదితా గగనే స్థితాః ॥ ౫౭॥

సోఽపి నానావిధాందేహాన్కృత్వా కృత్వా పునః పునః ।
మాయామయాంజఘానాజౌ దేవీం కపటపండితః ॥ ౫౮॥

చండికాపి చ తం పాపం త్రిశూలేన బలాద్ధృది ।
తాడయామాస తీక్ష్ణేన క్రోధాదరుణలోచనా ॥ ౫౯॥

తాడితోఽసౌ పపాతోర్వ్యాం మూర్చ్ఛామాప ముహూర్తకం ।
పునరుత్థాయ చాముండాం పద్భ్యాం వేగాదతాడయత్ ॥ ౬౦॥

వినిహత్య పదాఘాతైర్జహాస చ ముహుర్ముహుః ।
రురావ దారుణం శబ్దం దేవానాం భయకారకం ॥ ౬౧॥

తతో దేవీ సహస్రారం సునాభం చక్రముత్తమం ।
కరే కృత్వా జగాదోచ్చైః సంస్థితం మహిషాసురం ॥ ౬౨॥

పశ్య చక్రం మదాంధాద్య తవ కంఠనికృంతనం ।
క్షణమాత్రం స్థిరో భూత్వా యమలోకం వ్రజాధునా ॥ ౬౩॥

ఇత్యుక్త్వా దారుణం చక్రం ముమోచ జగదంబికా ।
శిరశ్ఛిన్నం రథాంగేన దానవస్య తదా రణే ॥ ౬౪॥

సుస్రావ రుధిరం చోష్ణం కంఠనాలాద్ గిరేర్యథా ।
గైరికాద్యరుణం ప్రౌఢం ప్రవాహమివ నైర్ఝరం ॥ ౬౫॥

కబంధస్తస్య దైత్యస్య భ్రమన్వై పతితః క్షితౌ ।
జయశబ్దశ్చ దేవానాం బభూవ సుఖవర్ధనః ॥ ౬౬॥

సింహస్త్వతిబలస్తత్ర పలాయనపరానథ ।
దానవాన్భక్షయామాస క్షుధార్త ఇవ సంగరే ॥ ౬౭॥

మృతే చ మహిషే క్రూరే దానవా భయపీడితాః ।
మృతశేషాశ్చ యే కేచిత్పాతాలం తే యయుర్నృప ॥ ౬౮॥

ఆనందం పరమం జగ్ముర్దేవాస్తస్మిన్నిపాతితే ।
మునయో మానవాశ్చైవ యే చాన్యే సాధవః క్షితౌ ॥ ౬౯॥

చండికాపి రణం త్యక్త్వా శుభే దేశేఽథ సంస్థితా ।
దేవాస్తత్రాయయుః శీఘ్రం స్తోతుకామాః సుఖప్రదాం ॥ ౭౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే
మహిషాసురవధో నామాష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮॥

౧౯ దేవీసాంత్వనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అథ ప్రముదితాః సర్వే దేవా ఇంద్రపురోగమాః ।
మహిషం నిహతం దృష్ట్వా తుష్టువుర్జగదంబికాం ॥ ౧॥

దేవా ఊచుః ।
బ్రహ్మా సృజత్యవతి విష్ణురిదం మహేశః
శక్త్యా తవైవ హరతే నను చాంతకాలే ॥

ఈశా న తేఽపి చ భవంతి తయా విహీనా-
స్తస్మాత్త్వమేవ జగతః స్థితినాశకర్త్రీ ॥ ౨॥

కీర్తిర్మతిః స్మృతిగతీ కరుణా దయా త్వం
శ్రద్ధా ధృతిశ్చ వసుధా కమలాజపా చ ।
పుష్టిః కలాథ విజయా గిరిజా జయా త్వం
తుష్టిః ప్రమా త్వమసి బుద్ధిరుమా రమా చ ॥ ౩॥

విద్యా క్షమా జగతి కాంతిరపీహ మేధా
సర్వం త్వమేవ విదితా భువనత్రయేఽస్మిన్ ।
ఆభిర్వినా తవ తు శక్తిభిరాశు కర్తుం
కో వా క్షమః సకలలోకనివాసభూమే ॥ ౪॥

త్వం ధారణా నను న చేదసి కూర్మనాగౌ
ధర్తుం క్షమౌ కథమిలామపి తౌ భవేతాం ।
పృథ్వీ న చేత్త్వమసి వా గగనే కథం స్థా-
స్యత్యేతదంబ నిఖిలం బహుభారయుక్తం ॥ ౫॥

యే వా స్తువంతి మనుజా అమరాన్విమూఢా
మాయాగుణైస్తవ చతుర్ముఖవిష్ణురుద్రాన్ ।
శుభ్రాంశువహ్నియమవాయుగణేశముఖ్యాన్
కిం త్వామృతే జనని తే ప్రభవంతి కార్యే ॥ ౬॥

యే జుహ్వతి ప్రవితతేఽల్పధియోఽమ్బ యజ్ఞే
వహ్నౌ సురాన్సమధికృత్య హవిః సమృద్ధం ।
స్వాహా న చేత్త్వమసి తే కథమాపురద్ధా
త్వామేవ కిం న హి యజంతి తతో హి మూఢాః ॥ ౭॥

భోగప్రదాసి భవతీహ చరాచరాణాం

స్వాంశైర్దదాసి ఖలు జీవనమేవ నిత్యం ।
స్వీయాన్సురాంజనని పోషయసీహ యద్వ-
త్తద్వత్పరానపి చ పాలయసీతి హేతోః ॥ ౮॥

మాతః స్వయంవిరచితాన్విపినే వినోదా-
ద్వంధ్యాన్పలాశరహితాంశ్చ కటూంశ్చ వృక్షాన్ ।
నోచ్ఛేదయంతి పురుషా నిపుణాః కథంచి-
త్తస్మాత్త్వమప్యతితరాం పరిపాసి దైత్యాన్ ॥ ౯॥

యత్త్వం తు హంసి రణమూర్ధ్ని శరైరరాతీ-
న్దేవాంగనాసురతకేలిమతీన్విదిత్వా ।
దేహాంతరేఽపి కరుణారసమాదదానా
తత్తే చరిత్రమిదమీప్సితపూరణాయ ॥ ౧౦॥

చిత్రం త్వమీ యదసుభీ రహితా న సంతి
త్వచ్చింతితేన దనుజాః ప్రథితప్రభావాః ।
యేషాం కృతే జనని దేహనిబంధనం తే
క్రీడారసస్తవ న చాన్యతరోఽత్ర హేతుః ॥ ౧౧॥

ప్రాప్తే కలావహహ దుష్టతరే చ కాలే
న త్వాం భజంతి మనుజా నను వంచితాస్తే ।
ధూర్తైః పురాణచతురైర్హరిశంకరాణాం
సేవాపరాశ్చ విహితాస్తవ నిర్మితానాం ॥ ౧౨॥

జ్ఞాత్వా సురాంస్తవ వశానసురార్దితాంశ్చ
యే వై భజంతి భువి భావయుతా విభగ్నాన్ ।
ధృత్వా కరే సువిమలం ఖలు దీపకం తే
కూపే పతంతి మనుజా విజలేఽతిఘోరే ॥ ౧౩॥

విద్యా త్వమేవ సుఖదాసుఖదాప్యవిద్యా
మాతస్త్వమేవ జననార్తిహరా నరాణాం ।
మోక్షార్థిభిస్తు కలితా కిల మందధీభి-
ర్నారాధితా జనని భోగపరైస్తథాజ్ఞైః ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మా హరశ్చ హరిరప్యనిశం శరణ్యాం
పాదాంబుజం తవ భజంతి సురాస్తథాన్యే ।
తద్వై న యేఽల్పమతయో మనసా భజంతి
భ్రాంతాః పతంతి సతతం భవసాగరే తే ॥ ౧౫॥

చండి త్వదంఘ్రిజలజోత్థరజఃప్రసాదై-
ర్బ్రహ్మా కరోతి సకలం భువనం భవాదౌ ।
శౌరిశ్చ పాతి ఖలు సంహరతే హరస్తు
త్వాం సేవతే న మనుజస్త్విహ దుర్భగోఽసౌ ॥ ౧౬॥

వాగ్దేవతా త్వమసి దేవి సురాసురాణాం
వక్తుం న తేఽమరవరాః ప్రభవంతి శక్తాః ।

త్వం చేన్ముఖే వససి నైవ యదైవ తేషాం
యస్మాద్భవంతి మనుజా న హి తద్విహీనాః ॥ ౧౭॥

శప్తో హరిస్తు భృగుణా కుపితేన కామం
మీనో బభూవ కమఠః ఖలు సూకరస్తు ।
పశ్చాన్నృసింహ ఇతి యశ్ఛలకృద్ధరాయాం
తాన్సేవతాం జనని మృత్యుభయం న కిం స్యాత్ ॥ ౧౮॥

శంభోః పపాత భువి లింగమిదం ప్రసిద్ధం
శాపేన తేన చ భృగోర్విపినే గతస్య ।
తం యే నరా భువి భజంతి కపాలినం తు
తేషాం సుఖం కథమిహాపి పరత్ర మాతః ॥ ౧౯॥

యోఽభూద్ గజాననగణాధిపతిర్మహేశా-
త్తం యే భజంతి మనుజా వితథప్రపన్నాః ।
జానంతి తే న సకలార్థఫలప్రదాత్రీం
త్వాం దేవి విశ్వజననీం సుఖసేవనీయాం ॥ ౨౦॥

చిత్రం త్వయారిజనతాపి దయార్ద్రభావా-
ద్ధత్వా రణే శితశరైర్గమితా ద్యులోకం ।
నోచేత్స్వకర్మనిచితే నిరయే నితాంతం
దుఃఖాతిదుఃఖగతిమాపదమాపతేత్సా ॥ ౨౧॥

బ్రహ్మా హరశ్చ హరిరప్యత గర్వభావా-
జ్జానంతి తేఽపి విబుధా న తవ ప్రభావం ।
కేఽన్యే భవంతి మనుజా విదితుం సమర్థాః
సమ్మోహితాస్తవ గుణైరమితప్రభావైః ॥ ౨౨॥

క్లిశ్యంతి తేఽపి మునయస్తవ దుర్విభావ్యం
పాదాంబుజం న హి భజంతి విమూఢచిత్తాః ।
సూర్యాగ్నిసేవనపరాః పరమార్థతత్త్వం
జ్ఞాతం న తైః శ్రుతిశతైరపి వేదసారం ॥ ౨౩॥

మన్యే గుణాస్తవ భువి ప్రథితప్రభావాః
కుర్వంతి యే హి విముఖాన్నను భక్తిభావాత్ ।
లోకాన్స్వబుద్ధిరచితైర్వివిధాగమైశ్చ
విష్ణ్వీశభాస్కరగణేశపరాన్విధాయ ॥ ౨౪॥

కుర్వంతి యే తవ పదాద్విముఖాన్నరాగ్ర్యా-
న్స్వోక్తాగమైర్హరిహరార్చనభక్తియోగైః ।
తేషాం న కుప్యసి దయాం కురుషేఽమ్బికే త్వం
తాన్మోహమంత్రనిపుణాన్ప్రథయస్యలం చ ॥ ౨౫॥

తుర్యే యుగే భవతి చాతిబలం గుణస్య
తుర్యస్య తేన మథితాన్యసదాగమాని ।
త్వాం గోపయంతి నిపుణాః కవయః కలౌ వై

త్వత్కల్పితాన్సురగణానపి సంస్తువంతి ॥ ౨౬॥

ధ్యాయంతి ముక్తిఫలదాం భువి యోగసిద్ధాం
విద్యాం పరాంచ మునయోఽతివిశుద్ధసత్త్వాః ।
తే నాప్నువంతి జననీజఠరే తు దుఃఖం
ధన్యాస్త ఏవ మనుజాస్త్వయి యే విలీనాః ॥ ౨౭॥

చిచ్ఛక్తిరస్తి పరమాత్మని యేన సోఽపి
వ్యక్తో జగత్సు విదితో భవకృత్యకర్తా ।
కోఽన్యస్త్వయా విరహితః ప్రభవత్యముష్మిన్
కర్తుం విహర్తుమపి సంచలితుం స్వశక్త్యా ॥ ౨౮॥

తత్త్వాని చిద్విరహితాని జగద్విధాతుం
కిం వా క్షమాణి జగదంబ యతో జడాని ।
కిం చేంద్రియాణి గుణకర్మయుతాని సంతి
దేవి త్వయా విరహితాని ఫలం ప్రదాతుం ॥ ౨౯॥

దేవా మఖేష్వపి హుతం మునిభిః స్వభాగం
గృహ్ణీయురంబ విధివత్ప్రతిపాదితం కిం ।
స్వాహా న చేత్త్వమసి తత్ర నిమిత్తభూతా
తస్మాత్త్వమేవ నను పాలయసీవ విశ్వం ॥ ౩౦॥

సర్వం త్వయేదమఖిలం విహితం భవాదౌ
త్వం పాసి వై హరిహరప్రముఖాందిగీశాన్ ।
కాలేఽత్సి విశ్వమపి తే చరితం భవాద్యం
జానంతి నైవ మనుజాః క్వ ను మందభాగ్యాః ॥ ౩౧॥

హత్వాసురం మహిషరూపధరం మహోగ్రం
మాతస్త్వయా సురగణః కిల రక్షితోఽయం ।
కాం తే స్తుతిం జనని మందధియో విదామో
వేదా గతిం తవ యథార్థతయా న జగ్ముః ॥ ౩౨॥

కార్యం కృతం జగతి నో యదసౌ దురాత్మా
వైరీ హతో భువనకంటకదుర్విభావ్యః ।
కీర్తిః కృతా నను జగత్సు కృపా విధేయా-
ప్యస్మాంశ్చ పాహి జనని ప్రథితప్రభావే ॥ ౩౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా సురైర్దేవీ తానువాచ మృదుస్వరా ।
అన్యత్కార్యం చ దుఃసాధ్యం బ్రువంతు సురసత్తమాః ॥ ౩౪॥

యదా యదా హి దేవానాం కార్యం స్యాదతిదుర్ఘటం ।
స్మర్తవ్యాహం తదా శీఘ్రం నాశయిష్యామి చాపదం ॥ ౩౫॥

దేవా ఊచుః ।
సర్వం కృతం త్వయా దేవి కార్యం నః ఖలు సాంప్రతం ।

యదయం నిహతః శత్రురస్మాకం మహిషాసురః ॥ ౩౬॥

స్మరిష్యామో యథా తేఽమ్బ సదైవ పదపంకజం ।
తథా కురు జగన్మాతర్భక్తిం త్వయ్యప్యచంచలాం ॥ ౩౭॥

అపరాధసహస్రాణి మాతైవ సహతే సదా ।
ఇతి జ్ఞాత్వా జగద్యోనిం న భజంతే కుతో జనాః ॥ ౩౮॥

ద్వౌ సుపర్ణౌ తు దేహేఽస్మింస్తయోః సఖ్యం నిరంతరం ।
నాన్యః సఖా తృతీయోఽస్తి యోఽపరాధం సహేత హి ॥ ౩౯॥

తస్మాజ్జీవః సఖాయం త్వాం హిత్వా కిం ను కరిష్యతి ।
పాపాత్మా మందభాగ్యోఽసౌ సురమానుషయోనిషు ॥ ౪౦॥

ప్రాప్య దేహం సుదుష్ప్రాపం న స్మరేత్త్వాం నరాధమః ।
మనసా కర్మణా వాచా బ్రూమః సత్యం పునః పునః ॥ ౪౧॥

సుఖే వాప్యథవా దుఃఖే త్వం నః శరణమద్భుతం ।
పాహి నః సతతం దేవి సర్వైస్తవ వరాయుధైః ॥ ౪౨॥

అన్యథా శరణం నాస్తి త్వత్పాదాంబుజరేణుతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా సురైర్దేవీ తత్రైవాంతరధీయత ।
విస్మయం పరమం జగ్ముర్దేవాస్తాం వీక్ష్య నిర్గతాం ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే
దేవీసాంత్వనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ మహిషవధానంతరం పృథివీసుఖవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
అథాద్భుతం వీక్ష్య మునే ప్రభావం
దేవ్యా జగచ్ఛాంతికరం పరంచ ।
న తృప్తిరస్తి ద్విజవర్య శృణ్వతః
కథామృతం తే ముఖపద్మజాతం ॥ ౧॥

అంతర్హితాయాం చ తదా భవాన్యా
చక్రుశ్చ కిం దేవపురోగమాస్తే ।
దేవ్యాశ్చరిత్ర పరమం పవిత్రం
దురాపమేవాల్పపుణ్యైర్నరాణాం ॥ ౨॥

కస్తృప్తిమాప్నోతి కథామృతేన
భిన్నోఽల్పభాగ్యాత్పుటుకర్ణరంధ్రః ।
పీతేన యేనామరతాం ప్రయాతి
ధిక్తాన్నరాన్ యే న పిబంతి సాదరం ॥ ౩॥

లీలాచరిత్రం జగదంబికాయా
రక్షాన్వితం దేవమహామునీనాం ।
సంసారవార్ధేస్తరణం నరాణాం
కథం కృతజ్ఞా హి పరిత్యజేయుః ॥ ౪॥

ముక్తాశ్చ యే చైవ ముముక్షవశ్చ
సంసారిణో రోగయుతాశ్చ కేచిత్ ।
తేషాం సదా శ్రోత్రపుటైశ్చ పేయం
సర్వార్థదం వేదవిదో వదంతి ॥ ౫॥

తథా విశేషేణ మునే నృపాణాం
ధర్మార్థకామేషు సదా రతానాం ।
ముక్తాశ్చ యస్మాత్ఫలు తత్పిబంతి
కథం న పేయం రహితైశ్చ తేభ్యః ॥ ౬॥

యైః పూజితా పూర్వభవే భవానీ
సత్కుందపుష్పైరథ చంపకైశ్చ ।
బైల్వైర్దలైస్తే భువి భోగయుక్తా
నృపా భవంతీత్యనుమేయమేవం ॥ ౭॥

యే భక్తిహీనా సమవాప్య దేహం
తం మానుషం భారతభూమిభాగే ।
యైర్నార్చితా తే ధనధాన్యహీనా
రోగాన్వితాః సంతతివర్జితాశ్చ ॥ ౮॥

భ్రమంతి నిత్యం కిల దాసభూతా
ఆజ్ఞాకరాః కేవలభారవాహాః ।
దివానిశం స్వార్థపరాః కదాపి
నైవాప్నువంత్యోదరపూర్తిమాత్రం ॥ ౯॥

అంధాశ్చ మూకా బధిరాశ్చ ఖంజాః
కుష్ఠాన్వితా యే భువి దుఃఖభాజః ।
తత్రానుమానం కవిభిర్విధేయం
నారాధితా తైః సతతం భవానీ ॥ ౧౦॥

యే రాజభోగాన్వితబుద్ధిపూర్ణాః
సంసేవ్యమానా బహుభిర్మనుష్యైః ।
దృశ్యంతి యే వా విభవైః సమేతా-
స్తైః పూజితాంబేత్యనుమేయమేవ ॥ ౧౧॥

తస్మాత్సత్యవతీసూనో దేవ్యాశ్చరితముత్తమం ।
కథయస్వ కృపాం కృత్వా దయావానసి సాంప్రతం ॥ ౧౨॥

హత్వా తం మహిషం పాపం స్తుతా సంపూజితా సురైః ।
క్వ గతా సా మహాలక్ష్మీః సర్వతేజఃసముద్భవా ॥ ౧౩॥

కథితం తే మహాభాగ గతాంతర్ధానమాశు సా ।
స్వర్గే వా మృత్యులోకే వా సంస్థితా భువనేశ్వరీ ॥ ౧౪॥

లయం గతా వా తత్రైవ వైకుంఠే వా సమాశ్రితా ।
అథవా హేమశైలే సా తత్త్వతో మే వదాధునా ॥ ౧౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
పూర్వం మయా తే కథితం మణిద్వీపం మనోహరం ।
క్రీడాస్థానం సదా దేవ్యా వల్లభం పరమం స్మృతం ॥ ౧౬॥

యత్ర బ్రహ్మా హరిః స్థాణుః స్త్రీభావం తే ప్రపేదిరే ।
పురుషత్వం పునః ప్రాప్య స్వాని కార్యాణి చక్రిరే ॥ ౧౭॥

యః సుధాసింధుమధ్యేఽస్తి ద్వీపః పరమశోభనః ।
నానారూపైః సదా తత్ర విహారం కురుతేఽమ్బికా ॥ ౧౮॥

స్తుతా సంపూజితా దేవైః సా తత్రైవ గతా శివా ।
యత్ర సంక్రీడతే నిత్యం మాయాశక్తిః సనాతనీ ॥ ౧౯॥

దేవాస్తాం నిర్గతాం వీక్ష్య దేవీం సర్వేశ్వరీం తథా ।
రవివంశోద్భవం చక్రుర్భూమిపాలం మహాబలం ॥ ౨౦॥

అయోధ్యాధిపతిం వీరం శత్రుఘ్నం నామ పార్థివం ।
సర్వలక్షణసంపన్నం మహిష్యాసనే శుభే ॥ ౨౧॥

దత్త్వా రాజ్యం తదా తస్మై దేవా ఇంద్రపురోగమాః ।
స్వకీయైర్వాహనైః సర్వే జగ్ముః స్వాన్యాలయాని తే ॥ ౨౨॥

గతేషు తేషు దేవేషు పృథివ్యాం పృథివీపతే ।
ధర్మరాజ్యం బభూవాథ ప్రజాశ్చ సుఖితాస్తథా ॥ ౨౩॥

పర్జన్యః కాలవర్షీ చ ధరా ధాన్యగుణావృతా ।
పాదపాః ఫలపుష్పాఢ్యా బభూవుః సుఖదాః సదా ॥ ౨౪॥

గావశ్చ క్షీరసంపనా ఘటోధ్న్యః కామదా నృణాం ।
నద్యః సుమార్గగాః స్వచ్ఛాః శీతోదాః ఖగసంయుతాః ॥ ౨౫॥

బ్రాహ్మణా వేదతత్త్వాశ్చ యజ్ఞకర్మరతాస్తథా ।
క్షత్రియా ధర్మసంయుక్తా దానాధ్యయనతత్పరాః ॥ ౨౬॥

శస్త్రవిద్యారతా నిత్యం ప్రజారక్షణతత్పరాః ।
న్యాయదండధరాః సర్వే రాజానః శమసంయుతాః ॥ ౨౭॥

అవిరోధస్తు భూతానాం సర్వేషాం సంబభూవ హ ।
ఆకరా ధనదా నృణాం ప్రజా గోయూథసంయుతాః ॥ ౨౮॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చ నృపసత్తమ ।

దేవీభక్తిపరాః సర్వే సంబభూవుర్ధరాతలే ॥ ౨౯॥

సర్వత్ర యజ్ఞయూపాశ్చ మండపాశ్చ మనోహరాః ।
మఖైః పూర్ణా ధరాశ్చాసన్ బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైః కృతైః ॥ ౩౦॥

పతివ్రతధరా నార్యః సుశీలాః సత్యసంయుతాః ।
పితృభక్తిపరాః పుత్రా ఆసంధర్మపరాయణాః ॥ ౩౧॥

న పాఖండం న వాధర్మః కుత్రాపి పృథివీతలే ।
వేదవాదా శాస్త్రవాదా నాన్యే వాదాస్తథాభవన్ ॥ ౩౨॥

కలహో నైవ కేషాంచిన్న దైన్యం నాశుభా మతిః ।
సర్వత్ర సుఖినో లోకాః కాలే చ మరణం తథా ॥ ౩౩॥

సుహృదాం న వియోగశ్చ నాపదశ్చ కదాచన ।
నానావృష్టిర్న దుర్భిక్షం న మారీ దుఃఖదా నృణాం ॥ ౩౪॥

న రోగో న చ మాత్సర్యం న విరోధః పరస్పరం ।
సర్వత్ర సుఖసంపన్నా నరా నార్యః సుఖాన్వితాః ॥ ౩౫॥

క్రీడంతి మానవాః సర్వే స్వర్గే దేవగణా ఇవ ।
న చౌరా న చ పాఖండా వంచకా దంభకాస్తథా ॥ ౩౬॥

పిశునా లంపటాః స్తబ్ధా న బభూవుస్తదా నృప ।
న వేదద్వేషిణః పాపా మానవాః పృథివీపతే ॥ ౩౭॥

సర్వధర్మరతా నిత్యం ద్విజసేవాపరాయణాః ।
త్రిధాత్వాత్సృష్టిధర్మస్య త్రివిధా బ్రాహ్మణాస్తతః ॥ ౩౮॥

సాత్త్వికా రాజసాశ్చైవ తామసాశ్చ తథాపరే ।
సర్వే వేదవిదో దక్షాః సాత్త్వికాః సత్త్వవృత్తయః ॥ ౩౯॥

ప్రతిగ్రహవిహీనాశ్చ దయాదమపరాయణాః ।
యజ్ఞాస్తే సాత్త్వికైరన్నైః కుర్వాణా ధర్మతత్పరాః ॥ ౪౦॥

పురోడాశవిధానైశ్చ పశుభిర్న కదాచన ।
దానమధ్యయనంచైవ యజనం తు తృతీయకం ॥ ౪౧॥

త్రికర్మరసికాస్తే వై సాత్త్వికా బ్రాహ్మణా నృప ।
రాజసా వేదవిద్వాంసః క్షత్రియాణాం పురోహితాః ॥ ౪౨॥

షట్కర్మనిరతా సర్వే విధివన్మాంసభక్షకాః ।
యజనం యాజనం దానం తథైవ చ ప్రతిగ్రహః ॥ ౪౩॥

అధ్యయనం తు వేదానాం తథైవాధ్యాపనం తు షట్ ।
తామసాః క్రోధసంయుక్తా రాగద్వేషపరాః పునః ॥ ౪౪॥

రాజ్ఞాం కర్మకరా నిత్యం కించిదధ్యయనే రతాః |
మహిషే నిహతే సర్వే సుఖినో వేదతత్పరాః || ౪౫||

బభూవుర్వ్రతనిష్ణాతా దానధర్మపరాస్తథా |
క్షత్రియాః పాలనే యుక్తా వైశ్యా వణిజవృత్తయః || ౪౬||

కృషివాణిజ్యగోరక్షాకుసీదవృత్తయః పరే |
ఏవం ప్రముదితో లోకో మహిషే వినిపాతితే || ౪౭||

అనుద్వేగః ప్రజానాం వై సంబభూవ ధనాగమః |
బహుక్షీరా శుభా గావో నద్యశ్చైవ బహూదకాః || ౪౮||

వృక్షా బహుఫలాశ్చాసన్మానవా రోగవర్జితాః |
నాధయో నేతయః క్వాపి ప్రజానాం దుఃఖదాయకాః || ౪౯||

న నిధనముపయాంతి ప్రాణినస్తేఽప్యకాలే
సకలవిభవయుక్తా రోగహీనాః సదైవ |
నిగమవిహితధర్మే తత్పరాశ్చండికాయా-
శ్చరణసరసిజానాం సేవనే దత్తచిత్తాః || ౫౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే మహిషవధానంతరం
పృథివీసుఖవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః || ౨౦||

౨౧ శుంభనిశుంభద్వారా స్వర్గవిజయవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి దేవ్యాశ్చరితముత్తమం |
సుఖదం సర్వజంతూనాం సర్వపాపప్రణాశనం || ౧||

యథా శుంభో నిశుంభశ్చ భ్రాతరౌ బలవత్తరౌ |
బభూవతుర్మహావీరౌ అవధ్యౌ పురుషైః కిల || ౨||

బహుసేనావృతౌ శూరౌ దేవానాం దుఃఖదౌ సదా
దురాచారౌ మదోత్సిక్తౌ బహుదానవసంయుతౌ || ౩||

హతావంబికయా తౌ తు సంగ్రామేఽతీవ దారుణే |
దేవానాంజ హితార్థాయ సర్వైః పరిచరైః సహ || ౪||

చండముండౌ మహాబాహూ రక్తబీజోఽతిదారుణః |
ధూమ్రలోచననామా చ నిహతాస్తే రణాంగణే || ౫||

తాన్నిహత్య సురాణాం సా జహార భయముత్తమం |
స్తుతా సంపూజితా దేవైర్గిరౌ హేమాచలే శుభే || ౬||

రాజోవాచ |

కావేతావసురావాదౌ కథం తౌ బలినాం వరౌ ।
కేన సంస్థాపితౌ చేహ స్త్రీవధ్యత్వం కుతో గతౌ ॥ ౭॥

తపసా వరదానేన కస్య జాతౌ మహాబలౌ ।
కథంచ నిహతౌ సర్వం కథయస్వ సవిస్తరం ॥ ౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్కథాం దివ్యాం సర్వపాపప్రణాశినీం ।
దేవ్యాశ్చరితసంయుక్తాం సర్వార్థఫలదాం శుభాం ॥ ౯॥

పురా శుంభనిశుంభౌ ద్వావసురౌ భూమిమండలే ।
పాతాలతశ్చ సంప్రాప్తౌ భ్రాతరౌ శుభదర్శనౌ ॥ ౧౦॥

తౌ ప్రాప్తయౌవనౌ చైవ చేరతుస్తప ఉత్తమం ।
అన్నోదకం పరిత్యజ్య పుష్కరే లోకపావనే ॥ ౧౧॥

వర్షాణామయుతం యావద్యోగవిద్యాపరాయణౌ ।
ఏకత్రైవాసనం కృత్వా తేపాతే పరమం తపః ॥ ౧౨॥

తయోస్తుష్టోఽభవద్ బ్రహ్మా సర్వలోకపితామహః ।
తత్రాగతశ్చ భగవానారుహ్య వరటాపతిం ॥ ౧౩॥

తావుభౌ చ జగత్స్రష్టా దృష్ట్వా ధ్యానపరౌ స్థితౌ ।
ఉత్తిష్ఠత మహాభాగౌ తుష్టోఽహం తపసా కిల ॥ ౧౪॥

వాంఛితం వాం వరం కామం దదామి బ్రువతామిహ ।
కామదోఽహం సమాయాతో దృష్ట్వా వాం తపసో బలం ॥ ౧౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య ప్రబుద్ధౌ తౌ సమాహితౌ ।
ప్రదక్షిణక్రియాం కృత్వా ప్రణామం చక్రతుస్తదా ॥ ౧౬॥

దండవత్ప్రణిపాతంచ కృత్వా తౌ దుర్బలాకృతీ ।
ఊచతుర్మధురాం వాచం దీనౌ గద్గదయా గిరా ॥ ౧౭॥

దేవదేవ దయాసింధో భక్తానామభయప్రద ।
అమరత్వంచ నౌ బ్రహ్మందేహి తుష్టోఽసి చేద్విభో ॥ ౧౮॥

మరణాదపరం కించిద్భయం నాస్తి ధరాతలే ।
తస్మాద్భయాచ్చ సంత్రస్తౌ యుష్మాకం శరణం గతౌ ॥ ౧౯॥

త్రాహి త్వం దేవదేవేశ జగత్కర్తః క్షమానిధే ।
పరిస్ఫోటయ విశ్వాత్మన్ సద్యో మరణజం భయం ॥ ౨౦॥

బ్రహ్మోవాచ ।
కిమిదం ప్రార్థనీయం వో విపరీతం తు సర్వథా ।
అదేయం సర్వథా సర్వైః సర్వేభ్యో భువనత్రయే ॥ ౨౧॥

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ ।
మర్యాదా విహితా లోకే పూర్వం విశ్వకృతా కిల ॥ ౨౨॥

మర్త్తవ్యం సర్వథా సర్వైః ప్రాణిభిర్నాత్ర సంశయః ।
అన్యం ప్రార్థయతం కామం దదామి యచ్చ వాంఛితం ॥ ౨౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్య వచస్తస్య సువిమృశ్య చ దానవౌ ।
ఊచతుః ప్రణిపత్యాథ బ్రహ్మాణం పురతః స్థితం ॥ ౨౪॥

పురుషైరమరాద్యైశ్చ మానవైర్మృగపక్షిభిః ।
అవధ్యత్వం కృపాసింధో దేహి నౌ వాంఛితం వరం ॥ ౨౫॥

నారీ బలవతీ కాస్తి యా నౌ నాశం కరిష్యతి ।
న బిభీవః స్త్రియః కామం త్రైలోక్యే సచరాచరే ॥ ౨౬॥

అవధ్యౌ భ్రాతరౌ స్యాతాం నరేభ్యః పంకజోద్భవ ।
భయం న స్త్రీజనేభ్యశ్చ స్వభావాదబలా హి సా ॥ ౨౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా తయోర్వాక్యం ప్రదదౌ వాంఛితం వరం ।
బ్రహ్మా ప్రసన్నమనసా జగామాథ స్వమాలయం ॥ ౨౮॥

గతేఽథ భవనే తస్మిందానవౌ స్వగృహం గతౌ ।
భృగుం పురోహితం కృత్వా చక్రతుః పూజనం తదా ॥ ౨౯॥

శుభే దినే సునక్షత్రే జాతరూపమయం శుభం ।
కృత్వా సింహాసనం దివ్యం రాజ్యార్థం ప్రదదౌ మునిః ॥ ౩౦॥

శుంభాయ జ్యేష్ఠభూతాయ దదౌ రాజ్యాసనం శుభం ।
సేవనార్థం తదైవాశు సంప్రాప్తా దానవోత్తమాః ॥ ౩౧॥

చండముండౌ మహావీరౌ భ్రాతరౌ బలదర్పితౌ ।
సంప్రాప్తౌ సైన్యసంయుక్తౌ రథవాజిగజాన్వితౌ ॥ ౩౨॥

ధూమ్రలోచననామా చ తద్రూపశ్చండవిక్రమః ।
శుంభంచ భూపతిం శ్రుత్వా తదాగాద్బలసంయుతః ॥ ౩౩॥

రక్తబీజస్తథా శూరో వరదానబలాధికః ।
అక్షౌహిణీభ్యాం సంయుక్తస్తత్రైవాగత్య సంగతః ॥ ౩౪॥

తస్యైకం కారణం రాజన్ సంగ్రామే యుధ్యతః సదా ।
దేహాద్రుధిరసంపాతస్తస్య శస్త్రాహతస్య చ ॥ ౩౫॥

జాయతే చ యదా భూమావుత్పద్యంతే హ్యనేకశః ।
తాదృశాః పురుషాః క్రూరా బహవః శస్త్రపాణయః ॥ ౩౬॥

సంభవంతి తదాకారాస్తద్రూపాస్తత్పరాక్రమాః ।
యుద్ధం పునస్తే కుర్వంతి పురుషా రక్తసంభవాః ॥ ౩౭॥

అతః సోఽపి మహావీర్యః సంగ్రామేఽతీవ దుర్జయః ।
అవధ్యః సర్వభూతానాం రక్తబీజో మహాసురః ॥ ౩౮॥

అన్యే చ బహవః శూరాశ్చతురంగసమన్వితాః ।
శుంభంచ నృపతిం మత్వా బభూవుస్తస్య సేవకాః ॥ ౩౯॥

అసంఖ్యాతా తదా జాతా సేనా శుంభనిశుంభయోః ।
పృథివ్యాః సకలం రాజ్యం గృహీతం బలవత్తయా ॥ ౪౦॥

సేనాయోగం తదా కృత్వా నిశుంభః పరవీరహా ।
జగామ తరసా స్వర్గే శచీపతిజయాయ చ ॥ ౪౧॥

చకారాసౌ మహాయుద్ధం లోకపాలైః సమంతతః ।
వృత్రహా వజ్రపాతేన తాడయామాస వక్షసి ॥ ౪౨॥

స వజ్రాభిహతో భూమౌ పపాత దానవానుజః ।
భగ్నం బలం తదా తస్య నిశుంభస్య మహాత్మనః ॥ ౪౩॥

భ్రాతరం మూర్ఛితం శ్రుత్వా శుంభః పరబలార్దనః ।
తత్రాగత్య సురాన్సర్వాంస్తాడయామాస సాయకైః ॥ ౪౪॥

కృతం యుద్ధం మహత్తేన శుంభేనాక్లిష్టకర్మణా ।
నిర్జితాస్తు సురాః సర్వే సేంద్రాః పాలాశ్చ సర్వశః ॥ ౪౫॥

ఐంద్రం పదం తదా తేన గృహీతం బలవత్తయా ।
కల్పపాదపసంయుక్తం కామధేనుసమన్వితం ॥ ౪౬॥

త్రైలోక్యం యజ్ఞభాగాశ్చ హృతాస్తేన మహాత్మనా ।
నందనం చ వనం ప్రాప్య ముదితోఽభూన్మహాసురః ॥ ౪౭॥

సుధాయాశ్చైవ పానేన సుఖమాప మహాసురః ।
కుబేరం స చ నిర్జిత్య తస్య రాజ్యం చకార హ ॥ ౪౮॥

అధికారం తథా భానోః శశినశ్చ చకార హ ।
యమంచైవ వినిర్జిత్య జగ్రాహ తత్పదం తథా ॥ ౪౯॥

వరుణస్య తథా రాజ్యం చకార వహ్నికర్మ చ ।
వాయోః కార్యం నిశుంభశ్చ చకార స్వబలాన్వితః ॥ ౫౦॥

తతో దేవా వినిర్ధూతా హృతరాజ్యా హృతశ్రియః ।
సంత్యజ్య నందనం సర్వే నిర్యయుర్గిరిగహ్వరే ॥ ౫౧॥

హృతాధికారాస్తే సర్వే బభ్రముర్విజనే వనే ।
నిరాలంబా నిరాధారా నిస్తేజస్కా నిరాయుధాః ॥ ౫౨॥

విచేరురమరాః సర్వే పర్వతానాం గుహాసు చ ।
ఉద్యానేషు చ శూన్యేషు నదీనాం గహ్వరేషు చ ॥ ౫౩॥

న ప్రాపుస్తే సుఖం వాపి స్థానభ్రష్టా విచేతసః ।
లోకపాలా మహారాజ దైవాధీనం సుఖం కిల ॥ ౫౪॥

బలవంతో మహాభాగా బహుజ్ఞా ధనసంయుతాః ।
కాలే దుఃఖం తథా దైన్యమాప్నువంతి నరాధిప ॥ ౫౫॥

చిత్రమేతన్మహారాజ కాలస్యైవ విచేష్టితం ।
యః కరోతి నరం తావద్రాజానం భిక్షుకం తతః ॥ ౫౬॥

దాతారం యాచకం చైవ బలవంతం తథాబలం ।
పండితం వికలం కామం శూరం చాతీవ కాతరం ॥ ౫౭॥

మఖానాంచ శతం కృత్వా ప్రాప్యేంద్రాసనముత్తమం ।
పునర్దుఃఖం పరం ప్రాప్తం కాలస్య గతిరీదృశీ ॥ ౫౮॥

కాలః కరోతి ధర్మిష్ఠం పురుషం జ్ఞానసంయుతం ।
తమేవాతీవ పాపిష్ఠం జ్ఞానలేశవివర్జితం ॥ ౫౯॥

న విస్మయోఽత్ర కర్తవ్యః సర్వథా కాలచేష్టితే ।
బ్రహ్మవిష్ణుహరాదీనామపీదృక్కష్టచేష్టితం ॥ ౬౦॥

విష్ణుర్జననమాప్నోతి సూకరాదిషు యోనిషు ।
హరః కపాలీ సంజాతః కాలేనైవ బలీయసా ॥ ౬౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే శుంభనిశుంభద్వారా
స్వర్గవిజయవర్ణనం నామకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ దేవకృతదేవ్యారాధనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
పరాజితాః సురాః సర్వే రాజ్యం శుంభః శశాస హ ।
ఏవం వర్షసహస్రం తు జగామ నృపసత్తమ ॥ ౧॥

భ్రష్టరాజ్యాస్తతో దేవాశ్చింతామాపుః సుదుస్తరాం ।
గురుం దుఃఖాతురాస్తే తు పప్రచ్ఛురిదమాదృతాః ॥ ౨॥

కిం కర్తవ్యం గురో బ్రూహి సర్వజ్ఞస్త్వం మహామునిః ।
ఉపాయోఽస్తి మహాభాగ దుఃఖస్య వినివృత్తయే ॥ ౩॥

ఉపచారపరా నూనం వేదమంత్రాః సహస్రశః ।
వాంఛితార్థకరా నూనం సూత్రైః సంలక్షితాః కిల ॥ ౪॥

ఇష్టయో వివిధాః ప్రోక్తాః సర్వకామఫలప్రదాః ।

తాః కురుష్వ మునే నూనం త్వం జానాసి చ తత్క్రియాః || ౫||

విధిః శత్రువినాశాయ యథోద్దిష్టః సదాగమే |
తం కురుష్వాద్య విధివద్యథా నో దుఃఖసంక్షయః || ౬||

భవేదాంగిరసాద్యైవ తథా త్వం కర్తుమర్హసి |
దానవానాం వినాశాయ అభిచారం యథామతి || ౭||

బృహస్పతిరువాచ |
సర్వే మంత్రాశ్చ వేదోక్తా దైవాధీనఫలాశ్చ తే |
న స్వతంత్రాః సురాధీశ తథైకాంతఫలప్రదాః || ౮||

మంత్రాణాం దేవతా యూయం తే తు దుఃఖైకభాజనం |
జాతాః స్మ కాలయోగేన కిం కరోమి ప్రసాధనం || ౯||

ఇంద్రాగ్నివరుణాదీనాం యజనం యజ్ఞకర్మసు |
తే యూయం విపదం ప్రాప్తాః కరిష్యంతి కిమిష్టయః || ౧౦||

అవశ్యంభావిభావానాం ప్రతీకారో న విద్యతే |
ఉపాయస్త్వథ కర్తవ్య ఇతి శిష్టానుశాసనం || ౧౧||

దైవం హి బలవత్కేచిత్ప్రవదంతి మనీషిణః |
ఉపాయవాదినో దైవం ప్రవదంతి నిరర్థకం || ౧౨||

దైవం చైవాప్యుపాయశ్చ ద్వావేవాభిమతౌ నృణాం |
కేవలం దైవమాశ్రిత్య న స్థాతవ్యం కదాచన || ౧౩||

ఉపాయః సర్వథా కార్యో విచార్య స్వధియా పునః |
తస్మాద్ బ్రవీమి వః సర్వాన్సంవిచార్య పునః పునః || ౧౪||

పురా భగవతీ తుష్టా జఘాన మహిషాసురం |
యుష్మాభిస్తు స్తుతా దేవీ వరదానం దదావథ || ౧౫||

ఆపదం నాశయిష్యామి సంస్మృతా వా సదైవ హి |
యదా యదా వో దేవేశా ఆపదో దైవసంభవాః || ౧౬||

ప్రభవంతి తదా కామం స్మర్తవ్యాహం సురైః సదా |
స్మృతాహం నాశయిష్యామి యుష్మాకం పరమాపదః || ౧౭||

తస్మాద్ధిమాచలే గత్వా పర్వతే సుమనోహరే |
ఆరాధనం చండికాయాః కురుధ్వం ప్రేమపూర్వకం || ౧౮||

మాయాబీజవిధానజ్ఞాస్తత్పురశ్చరణే రతాః |
జానామ్యహం యోగబలాత్ప్రసన్నా సా భవిష్యతి || ౧౯||

దుఃఖస్యాంతోఽద్య యుష్మాకం దృశ్యతే నాత్ర సంశయః |
తస్మింఛైలే సదా దేవీ తిష్ఠతీతి మయా శ్రుతం || ౨౦||

స్తుతా సంపూజితా సద్యో వాంఛితార్థాన్ ప్రదాస్యతి ।
నిశ్చయం పరమం కృత్వా గచ్ఛధ్వం వై హిమాలయం ॥ ౨౧॥

సురాః సర్వాణి కార్యాణి సా వః కామం విధాస్యతి ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దేవాస్తే ప్రయయుర్గిరిం ॥ ౨౨॥

హిమాలయం మహారాజ దేవీధ్యానపరాయణాః ।
మాయాబీజం హృదా నిత్యం జపంతః సర్వ ఏవ హి ॥ ౨౩॥

నమశ్చక్రుర్మహామాయాం భక్తానామభయప్రదాం ।
తుష్టువుః స్తోత్రమంత్రైశ్చ భక్త్యా పరమయా యుతాః ॥ ౨౪॥

నమో దేవి విశ్వేశ్వరి ప్రాణనాథే
సదానందరూపే సురానందదే తే ।
నమో దానవాంతప్రదే మానవానా-
మనేకార్థదే భక్తిగమ్యస్వరూపే ॥ ౨౫॥

న తే నామసంఖ్యాం న తే రూపమీదృ-
క్తథా కోఽపి వేదాదిదేవస్వరూపే ।
త్వమేవాసి సర్వేషు శక్తిస్వరూపా
ప్రజాసృష్టిసంహారకాలే సదైవ ॥ ౨౬॥

స్మృతిస్త్వం ధృతిస్త్వం త్వమేవాసి బుద్ధి-
ర్జరా పుష్టితుష్టీ ధృతిః కాంతిశాంతీ ।
సువిద్యా సులక్ష్మీర్గతిః కీర్తిమేధే
త్వమేవాసి విశ్వస్య బీజం పురాణం ॥ ౨౭॥

యదా యైః స్వరూపైః కరోషీహ కార్యం
సురాణాం చ తేభ్యో నమామోఽద్య శాంత్యై ।
క్షమా యోగనిద్రా దయా త్వం వివక్షా
స్థితా సర్వభూతేషు శస్తైః స్వరూపైః ॥ ౨౮॥

కృతం కార్యమాదౌ త్వయా యత్సురాణాం
హతోఽసౌ మహారిర్మదాంధో హయారిః ।
దయా తే సదా సర్వదేవేషు దేవి
ప్రసిద్ధా పురాణేషు వేదేషు గీతా ॥ ౨౯॥

కిమత్రాస్తి చిత్రం యదంబా సుతం స్వం
ముదా పాలయేత్పోషయేత్సమ్యగేవ ।
యతస్త్వం జనిత్రీ సురాణాం సహాయా
కురుష్వైకచిత్తేన కార్యం సమగ్రం ॥ ౩౦॥

న వా తే గుణానామియత్తాం స్వరూపం
వయం దేవి జానీమహే విశ్వవంద్యే ।
కృపాపాత్రమిత్యేవ మత్వా తథాస్మా-

న్భయేభ్యః సదా పాహి పాతుం సమర్థే ॥ ౩౧॥

వినా బాణపాతైర్వినా ముష్టిఘాతై-
ర్వినాశూలఖడ్గైర్వినా శక్తిదండైః ।
రిపూన్హంతుమేవాసి శక్తా వినోదా-
త్తథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ॥ ౩౨॥

ఇదం శాశ్వతం నైవ జానంతి మూఢా
న కార్యం వినా కారణం సంభవేద్వా ।
వయం తర్కయామోఽనుమానం ప్రమాణం
త్వమేవాసి కర్తాస్య విశ్వస్య చేతి ॥ ౩౩॥

అజః సృష్టికర్తా ముకుందోఽవితాయం
హరో నాశకృద్వై పురాణే ప్రసిద్ధః ।
న కిం త్వత్ప్రసూతాస్త్రయస్తే యుగాదౌ
త్వమేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా ॥ ౩౪॥

త్రిభిస్త్వం పురారాధితా దేవి దత్తా
త్వయా శక్తిరుగ్రా చ తేభ్యః సమగ్రా ।
త్వయా సంయుతాస్తే ప్రకుర్వంతి కామం
జగత్పాలనోత్పత్తిసంహారమేవ ॥ ౩౫॥

తే కిం న మందమతయో యతయో విమూఢా-
స్త్వాం యే న విశ్వజననీం సముపాశ్రయంతి ।
విద్యాం పరాం సకలకామఫలప్రదాం తాం
ముక్తిప్రదాం విబుధవృందసువందితాంఘ్రిం ॥ ౩౬॥

యే వైష్ణవాః పాశుపతాశ్చ సౌరా
దంభాస్త ఏవ ప్రతిభాంతి నూనం ।
ధ్యాయంతి న త్వాం కమలాంచ లజ్జాం
కాంతిం స్థితిం కీర్తిమథాపి పుష్టిం ॥ ౩౭॥

హరిహరాదిభిరప్యథ సేవితా
త్వమిహ దేవవరైరసురైస్తథా ।
భువి భజంతి న యేఽల్పధియో నరా
జనని తే విధినా ఖలు వంచితాః ॥ ౩౮॥

జలధిజాపదపంకజరంజనం
జతురసేన కరోతి హరిః స్వయం ।
త్రినయనోఽపి ధరాధరజాంఘ్రిపం-
కజపరాగనిషేవణతత్పరః ॥ ౩౯॥

కిమపరస్య నరస్య కథానకై-
స్తవ పదాబ్జయుగం న భజంతి కే ।
విగతరాగగృహాశ్చ దయాం క్షమాం
కృతధియో మునయోఽపి భజంతి తే ॥ ౪౦॥

దేవి త్వదంఘ్రిభజనే న జనా రతా యే
సంసారకూపపతితాః పతితాః కిలామీ ।
తే కుష్ఠగుల్మశిరాధియుతా భవంతి
దారిద్ర్యదైన్యసహితా రహితాః సుఖౌఘైః ॥ ౪౧॥

యే కాష్ఠభారవహనే యవసావహారే
కార్యే భవంతి నిపుణా ధనదారహీనాః ।
జానీమహేఽల్పమతిభిర్భవదంఘ్రిసేవా
పూర్వే భవే జనని తైర్న కృతా కదాపి ॥ ౪౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా సురైః సర్వైరంబికా కరుణాన్వితా ।
ప్రాదుర్బభూవ తరసా రూపయౌవనసంయుతా ॥ ౪౩॥

దివ్యాంబరధరా దేవీ దివ్యభూషణభూషితా ।
దివ్యమాల్యసమాయుక్తా దివ్యచందనచర్చితా ॥ ౪౪॥

జగన్మోహనలావణ్యా సర్వలక్షణలక్షితా ।
అద్వితీయస్వరూపా సా దేవానాం దర్శనం గతా ॥ ౪౫॥

జాహ్నవ్యాం స్నాతుకామా సా నిర్గతా గిరిగహ్వరాత్ ।
దివ్యరూపధరా దేవీ విశ్వమోహనమోహినీ ॥ ౪౬॥

దేవాన్స్తుతిపరానాహ మేఘగంభీరయా గిరా ।
ప్రేమపూర్వం స్మితం కృత్వా కోకిలామంజువాదినీ ॥ ౪౭॥

దేవ్యువాచ ।
భో భోః సురవరాః కాత్ర భవద్భిః స్తూయతే భృశం ।
కిమర్థం బ్రూత వః కార్యం చింతావిష్టాః కుతః పునః ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా భాషితం తస్యా మోహితా రూపసంపదా ।
ప్రేమపూర్వం హృదుత్సాహాస్తామూచుః సురసత్తమాః ॥ ౪౯॥

దేవా ఊచుః ।
దేవి స్తుమస్త్వాం విశ్వేశి ప్రణతాః స్మ కృపార్ణవే ।
పాహి నః సర్వదుఃఖేభ్యః సంవిగ్నాందైత్యతాపితాన్ ॥ ౫౦॥

పురా త్వయా మహాదేవి నిహత్యాసురకంటకం ।
మహిషం నో వరో దత్తః స్మర్తవ్యాహం సదాపది ॥ ౫౧॥

స్మరణాద్దైత్యజాం పీడాం నాశయిష్యామ్యసంశయం ।
తేన త్వం సంస్మృతా దేవి నూనమస్మాభిరిత్యపి ॥ ౫౨॥

అద్య శుంభనిశుంభౌ ద్వావసురౌ ఘోరదర్శనౌ ।
ఉత్పన్నౌ విఘ్నకర్తారావవధ్యౌ పురుషైః కిల ॥ ౫౩॥

రక్తబీజశ్చ బలవాంశ్చండముండౌ తథాసురౌ ।
ఏతైరన్యైశ్చ దేవానాం హృతం రాజ్యం మహాబలైః ॥ ౫౪॥

గతిరన్యా న చాస్మాకం త్వమేవాసి మహాబలే ।
కురు కార్యం సురాణాం వై దుఃఖితానాం సుమధ్యమే ॥ ౫౫॥

దేవాస్త్వదంఘ్రిభజనే నిరతాః సదైవ
తే దానవైరతిబలైర్విపదం సునీతాః ।
తాందేవి దుఃఖరహితాన్ కురు భక్తియుక్తా-
న్మాతస్త్వమేవ శరణం భవ దుఃఖితానాం ॥ ౫౬॥

సకలభువనరక్షా దేవి కార్యా త్వయాద్య
స్వకృతమితి విదిత్వా విశ్వమేతద్యుగాదౌ ।
జనని జగతి పీడాం దానవా దర్పయుక్తాః
స్వబలమదసమేతాస్తే ప్రకుర్వంతి మాతః ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే
దేవకృతదేవ్యారాధనవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ దేవ్యా సుగ్రీవదూతాయ స్వవ్రతకథనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ దైవతైః శత్రుతాపితైః ।
స్వశరీరాత్పరం రూపం ప్రాదుర్భూతం చకార హ ॥ ౧॥

పార్వత్యాస్తు శరీరాద్వై నిఃసృతా చాంబికా యదా ।
కౌశికీతి సమస్తేషు తతో లోకేషు పఠ్యతే ॥ ౨॥

నిఃసృతాయాం తు తస్యాం సా పార్వతీ తనువ్యత్యయాత్ ।
కృష్ణరూపాథ సంజాతా కాలికా సా ప్రకీర్తితా ॥ ౩॥

మషీవర్ణా మహాఘోరా దైత్యానాం భయవర్ధినీ ।
కాలరాత్రీతి సా ప్రోక్తా సర్వకామఫలప్రదా ॥ ౪॥

అంబికాయాః పరం రూపం విరరాజ మనోహరం ।
సర్వభూషణసంయుక్తం లావణ్యగుణసంయుతం ॥ ౫॥

తతోఽమ్బికా తదా దేవానిత్యువాచ హ సస్మితా ।
తిష్ఠంతు నిర్భయా యూయం హనిష్యామి రిపూనిహ ॥ ౬॥

కార్యం వః సర్వథా కార్యం విహరిష్యామ్యహం రణే ।
నిశుంభాదీన్వధిష్యామి యుష్మాకం సుఖహేతవే ॥ ౭॥

ఇత్యుక్త్వా సా తదా దేవీ సింహారూఢా మదోత్కటా ।
కాలికాం పార్శ్వతః కృత్వా జగామ నగరే రిపోః ॥ ౮॥

సా గత్వోపవనే తస్థావంబికా కాలికాన్వితా |
జగావథ కలం తత్ర జగన్మోహనమోహనం || ౯||

శ్రుత్వా తన్మధురం గానం మోహమీయుః ఖగా మృగాః |
ముదంచ పరమాం ప్రాపురమరా గగనే స్థితాః || ౧౦||

తస్మిన్నవసరే తత్ర దానవౌ శుంభసేవకౌ |
చండముండాభిధౌ ఘోరౌ రమమాణౌ యదృచ్ఛయా || ౧౧||

ఆగతౌ దదృశాతే తు తాం తదా దివ్యరూపిణీం |
అంబికాం గానసంయుక్తాం కాలికాం పురతః స్థితాం || ౧౨||

దృష్ట్వా తాం దివ్యరూపాంచ దానవౌ విస్మయాన్వితౌ |
జగ్మతుస్తరసా పార్శ్వం శుంభస్య నృపసత్తమ || ౧౩||

తౌ గత్వా తం సమాసీనం దైత్యానామధిపం గృహే |
ఊచతుర్మధురాం వాణీం ప్రణమ్య శిరసా నృపం || ౧౪||

రాజన్ హిమాలయాత్కామం కామినీ కామమోహినీ |
సంప్రాప్తా సింహమారూఢా సర్వలక్షణసంయుతా || ౧౫||

నేదృశీ దేవలోకేఽస్తి న గంధర్వపురే తథా |
న దృష్టా న శ్రుతా క్వాపి పృథివ్యాం ప్రమదోత్తమా || ౧౬||

గానంచ తాదృశం రాజన్ కరోతి జనరంజనం |
మృగాస్తిష్ఠంతి తత్పార్శ్వే మధురస్వరమోహితాః || ౧౭||

జ్ఞాయతాం కస్య పుత్రీయం కిమర్థమిహ చాగతా |
గృహ్యతాం రాజశార్దూల తవ యోగ్యాస్తి కామినీ || ౧౮||

జ్ఞాత్వాఽఽనయ గృహే భార్యాం కురు కల్యాణలోచనాం |
నిశ్చితం నాస్తి సంసారే నారీ త్వేవంవిధా కిల || ౧౯||

దేవానాం సర్వరత్నాని గృహీతాని త్వయా నృప |
కస్మాన్నేమాం వరారోహాం ప్రగహ్ణాసి నృపోత్తమ || ౨౦||

ఇంద్రస్యైరావతః శ్రీమాన్పారిజాతతరుస్తథా |
గృహీతోఽశ్వః సప్తముఖస్త్వయా నృప బలాత్కిల || ౨౧||

విమానం వైధసం దివ్యం మరాలధ్వజసంయుతం |
త్వయాత్తం రత్నభూతం తద్బలేన నృప చాద్భుతం || ౨౨||

కుబేరస్య నిధిః పద్మస్త్వయా రాజన్ సమాహృతః |
ఛత్రం జలపతేః శుభ్రం గృహీతం తత్త్వయా బలాత్ || ౨౩||

పాశశ్చాపి నిశుంభేన భ్రాత్రా తవ నృపోత్తమ |
గృహీతోఽస్తి హఠాత్కామం వరుణస్య జితస్య చ || ౨౪||

అమ్లానపంకజాం తుభ్యం మాలాం జలనిధిర్దదౌ ।
భయాత్తవ మహారాజ రత్నాని వివిధాని చ ॥ ౨౫॥

మృత్యోః శక్తిర్యమస్యాపి దండః పరమదారుణః ।
త్వయా జిత్వా హృతః కామం కిమన్యద్వర్ణ్యతే నృప ॥ ౨౬॥

కామధేనుర్గృహీతాద్య వర్తతే సాగరోద్భవా ।
మేనకాద్యా వశే రాజంస్తవ తిష్ఠంతి చాప్సరాః ॥ ౨౭॥

ఏవం సర్వాణి రత్నాని త్వయాత్తాని బలాదపి ।
కస్మాన్న గృహ్యతే కాంతారత్నమేషా వరాంగనా ॥ ౨౮॥

సర్వాణి తే గృహస్థాని రత్నాని విశదాన్యథ ।
అనయా సంభవిష్యంతి రత్నభూతాని భూపతే ॥ ౨౯॥

త్రిషు లోకేషు దైత్యేంద్ర నేదృశీ వర్తతే ప్రియా ।
తస్మాత్తామానయాశు త్వం కురు భార్యాం మనోహరాం ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా తయోర్వాక్యం మధురం మధురాక్షరం ।
ప్రసన్నవదనః ప్రాహ సుగ్రీవం సనిధౌ స్థితం ॥ ౩౧॥

గచ్ఛ సుగ్రీవ దూతత్వం కురు కార్యం విచక్షణ ।
వక్తవ్యంచ తథా తత్ర యథాభ్యేతి కృశోదరీ ॥ ౩౨॥

ఉపాయౌ ద్వౌ ప్రయోక్తవ్యౌ కాంతాసు సువిచక్షణైః ।
సామదానే ఇతి ప్రాహుః శృంగారరసకోవిదాః ॥ ౩౩॥

భేదే ప్రయుజ్యమానేఽపి రసాభాసస్తు జాయతే ।
నిగ్రహే రసభంగః స్యాత్తస్మాత్తౌ దూషితౌ బుధైః ॥ ౩౪॥

సామదానముఖైర్వాక్యైః శ్లక్ష్ణైర్నర్మయుతైస్తథా ।
కా న యాతి వశే దూత కామినీ కామపీడితా ॥ ౩౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సుగ్రీవస్తు వచః శ్రుత్వా శుంభోక్తం సుప్రియం పటు ।
జగామ తరసా తత్ర యత్రాస్తే జగదంబికా ॥ ౩౬॥

సోఽపశ్యత్సుముఖీం కాంతాం సింహస్యోపరిసంస్థితాం ।
ప్రణమ్య మధురం వాక్యమువాచ జగదంబికాం ॥ ౩౭॥

దూత ఉవాచ ।
వరోరు త్రిదశారాతిః శుంభః సర్వాంగసుందరః ।
త్రైలోక్యాధిపతిః శూరః సర్వజిద్రాజతే నృపః ॥ ౩౮॥

తేనాహం ప్రేషితః కామం త్వత్సకాశం మహాత్మనా ।
త్వద్రూపశ్రవణాసక్తచిత్తేనాతివిదూయతా ॥ ౩౯॥

వచనం తస్య తన్వంగి శృణు ప్రేమపురఃసరం |
ప్రణిపత్య యథా ప్రాహ దైత్యానామధిపస్త్వయి || ౪౦||

దేవా మయా జితాః సర్వే త్రైలోక్యాధిపతిస్త్వహం |
యజ్ఞభాగానహం కాంతే గహ్ణామీహ స్థితః సదా || ౪౧||

హృతసారా కృతా నూనం ద్యౌర్మయా రత్నవర్జితా |
యాని రత్నాని దేవానాం తాని చాహృతవానహం || ౪౨||

భోక్తాహం సర్వరత్నానాం త్రిషు లోకేషు భామిని |
వశానుగాః సురాః సర్వే మమ దైత్యాశ్చ మానవాః || ౪౩||

త్వద్గుణైః కర్ణమాగత్య ప్రవిశ్య హృదయాంతరం |
త్వదధీనః కృతః కామం కింకరోఽస్మి కరోమి కిం || ౪౪||

త్వమాజ్ఞాపయ రంభోరు తత్కరోమి వశానుగః |
దాసోఽహం తవ చార్వంగి రక్ష మాం కామబాణతః || ౪౫||

భజ మాం త్వం మరాలాక్షి తవాధీనం స్మరాకులం |
త్రైలోక్యస్వామినీ భూత్వా భుంక్ష్వ భోగాననుత్తమాన్ || ౪౬||

తవ చాజ్ఞాకరః కాంతే భవామి మరణావధి |
అవధ్యోఽస్మి వరారోహే సదేవాసురమానుషైః || ౪౭||

సదా సౌభాగ్యసంయుక్తా భవిష్యసి వరాననే |
యత్ర తే రమతే చిత్తం తత్ర క్రీడస్వ సుందరి || ౪౮||

ఇతి తస్య వచశ్చిత్తే విమృశ్య మదమంథరే |
వక్తవ్యం యద్భవేత్ప్రోష్ణా తద్ బ్రూహి మధురం వచః || ౪౯||

శుంభాయ చంచలాపాంగి తద్బ్రువీమ్యహమాశు వై |
వ్యాస ఉవాచ |
తద్దూతవచనం శ్రుత్వా స్మితం కృత్వా సుపేశలం || ౫౦||

తం ప్రాహ మధురాం వాచం దేవీ దేవార్థసాధికా |
దేవ్యువాచ |
జానామ్యహం నిశుంభం చ శుంభం చాతిబలం నృపం || ౫౧||

జేతారం సర్వదేవానాం హంతారంచైవ విద్విషాం |
రాశిం సర్వగుణానాంచ భోక్తారం సర్వసంపదాం || ౫౨||

దాతారం చాతిశూరం చ సుందరం మన్మథాకృతిం |
ద్వాత్రింశల్లక్షణైర్యుక్తమవధ్యం సురమానుషైః || ౫౩||

జ్ఞాత్వా సమాగతాస్మ్యత్ర ద్రష్టుకామా మహాసురం |
రత్నం కనకమాయాతి స్వశోభాధికవృద్ధయే || ౫౪||

తత్రాహం స్వపతిం ద్రష్టుం దూరాదేవాగతాస్మి వై |
దృష్టా మయా సురాః సర్వే మానవా భువి మానదాః || ౫౫||

గంధర్వా రాక్షసాశ్చాన్యే యే చాతిప్రియదర్శనాః |
సర్వే శుంభభయాద్భీతా వేపమానా విచేతసః || ౫౬||

శ్రుత్వా శుంభగుణానత్ర ప్రాప్తాస్మ్యద్య దిదృక్షయా |
గచ్ఛ దూత మహాభాగ బ్రూహి శుంభం మహాబలం || ౫౭||

నిర్జనే శ్లక్ష్ణయా వాచా వచనం వచనాన్మమ |
త్వాం జ్ఞాత్వా బలినాం శ్రేష్ఠం సుందరాణాం చ సుందరం || ౫౮||

దాతారం గుణినం శూరం సర్వవిద్యావిశారదం |
జేతారం సర్వదేవానాం దక్షం చోగ్రం కులోత్తరం || ౫౯||

భోక్తారం సర్వరత్నానాం స్వాధీనం స్వబలోన్నతం |
పతికామాస్మ్యహం సత్యం తవ యోగ్యా నరాధిప || ౬౦||

స్వేచ్ఛయా నగరే తేఽత్ర సమాయాతా మహామతే |
మమాస్తి కారణం కించిద్వివాహే రాక్షసోత్తమ || ౬౧||

బాలభావాద్వ్రతం కించిత్కృతం రాజన్మయా పురా |
క్రీడంత్యా చ వయస్యాభిః సహైకాంతే యదృచ్ఛయా || ౬౨||

స్వదేహబలదర్పేణ సఖీనాం పురతో రహః |
మత్సమానబలః శూరో రణే మాం జేష్యతి స్ఫుటం || ౬౩||

తం వరిష్యామ్యహం కామం జ్ఞాత్వా తస్య బలాబలం |
జహసుర్వచనం శ్రుత్వా సఖ్యో విస్మితమానసాః || ౬౪||

కిమేతయా కృతం క్రూరం వ్రతమద్భుతమాశు వై |
తస్మాత్త్వమపి రాజేంద్ర జ్ఞాత్వా మే హీదృశం బలం | ౬౫||

జిత్వా మాం స్వబలేనాత్ర వాంఛితం కురు చాత్మనః |
త్వం వా తవానుజో భ్రాతా సమేత్య సమరాంగణే |
జిత్వా మాం సమరేణాత్ర వివాహం కురు సుందర || ౬౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవ్యా సుగ్రీవదూతాయ
స్వవ్రతకథనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః || ౨౩||

౨౪ దేవీమాహాత్మ్యే దేవీపార్శ్వే ధూమ్రలోచనదూతప్రేషణం

వ్యాస ఉవాచ |
దేవ్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా స దూతః ప్రాహ విస్మితః |
కిం బ్రూషే రుచిరాపాంగి స్త్రీస్వభావాద్ధి సాహసాత్ || ౧||

ఇంద్రాద్యా నిర్జితా యేన దేవా దైత్యాస్తథాపరే |
తం కథం సమరే దేవి జేతుమిచ్ఛసి భామిని || ౨||

త్రైలోక్యే తాదృశో నాస్తి యః శుంభం సమరే జయేత్ |
కా త్వం కమలపత్రాక్షి తస్యాగ్రే యుధి సాంప్రతం || ౩||

అవిచార్య న వక్తవ్యం వచనం చాపి సుందరి |
బలం స్వపరయోర్జ్ఞాత్వా వక్తవ్యం సమయోచితం || ౪||

త్రైలోక్యాధిపతిః శుంభస్తవ రూపేణ మోహితః |
త్వాంచ ప్రార్థయతే రాజా కురు తస్యేప్సితం ప్రియే || ౫||

త్యక్త్వా మూర్ఖస్వభావం త్వం సమ్మాన్య వచనం మమ |
భజ శుంభం నిశుంభం వా హితమేతద్ బ్రవీమి తే || ౬||

శృంగారః సర్వథా సర్వైః ప్రాణిభిః పరయా ముదా |
సేవనీయో బుద్ధిమద్భిర్నవానాముత్తమో యతః || ౭||

నాగమిష్యసి చేద్ బాలే సంక్రుద్ధః పృథివీపతిః |
అన్యానాజ్ఞాకరాన్ప్రేష్య బలాన్నేష్యతి సాంప్రతం || ౮||

కేశేష్వాకృష్య తే నూనం దానవా బలదర్పితాః |
త్వాం నయిష్యంతి వామోరు తరసా శుంభసంతిధౌ || ౯||

స్వలజ్జాం రక్ష తన్వంగి సాహసం సర్వథా త్యజ |
మానితా గచ్ఛ తత్పార్శ్వే మానపాత్రం యతోఽసి వై || ౧౦||

క్వ యుద్ధం నిశితైర్బాణైః క్వ సుఖం రతిసంగజం |
సారాసారం పరిచ్ఛేద్య కురు మే వచనం పటు || ౧౧||

భజ శుంభం నిశుంభం వా లబ్ధాసి పరమం సుఖం |
దేవ్యువాచ |
సత్యం దూత మహాభాగ ప్రవక్తుం నిపుణో హ్యసి || ౧౨||

నిశుంభశుంభౌ జానామి బలవంతావితి ధ్రువం |
ప్రతిజ్ఞా మే కృతా బాల్యాదన్యథా సా కథం భవేత్ || ౧౩||

తస్మాద్ బ్రూహి నిశుంభంచ శుంభం వా బలవత్తరం |
వినా యుద్ధం న మే భర్తా భవితా కోఽపి సౌష్ఠవాత్ || ౧౪||

జిత్వా మాం తరసా కామం కరం గృహ్ణాతు సాంప్రతం |
యుద్ధేచ్ఛయా సమాయాతాం విద్ధి మామబలాం నృప || ౧౫||

యుద్ధం దేహి సమర్థోఽసి వీరధర్మం సమాచర |
బిభేషి మమ శూలాచ్చేత్పాతాలం గచ్ఛ మా చిరం || ౧౬||

త్రిదివం చ ధరాం త్యక్త్వా జీవితేచ్ఛా యదస్తి తే |

ఇతి దూత వదాశు త్వం గత్వా స్వపతిమాదరాత్ ॥ ౧౭॥

స విచార్య యథాయుక్తం కరిష్యతి మహాబలః ।
సంసారే దూతధర్మోఽయం యత్సత్యం భాషణం కిల ॥ ౧౮॥

శత్రౌ పత్న్యౌ చ ధర్మజ్ఞ తథా త్వం కురు మా చిరం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
అథ తద్వచనం శ్రుత్వా నీతిమద్బలసంయుతం ॥ ౧౯॥

హేతుయుక్తం ప్రగల్భంచ విస్మితః ప్రయయౌ తదా ।
గత్వా దైత్యపతిం దూతో విచార్య చ పునః పునః ॥ ౨౦॥

ప్రణమ్య పాదయోః ప్రహ్వః ప్రత్యువాచ నృపంజ తం ।
రాజనీతికరం వాక్యం మృదుపూర్వం ప్రియం వచః ॥ ౨౧॥

దూత ఉవాచ ।
సత్యం ప్రియం చ వక్తవ్యం తేన చింతాపరో హ్యహం ।
సత్యం ప్రియం చ రాజేంద్ర వచనం దుర్లభం కిల ॥ ౨౨॥

అప్రియం వదతాం కామం రాజా కుప్యతి సర్వథా ।
సాక్షాత్కృతః సమాయాతా కస్య వా కింబలాబలా ॥ ౨౩॥

న జ్ఞానగోచరం కించిత్కిం బ్రవీమి విచేష్టితం ।
యుద్ధకామా మయా దృష్టా గర్వితా కటుభాషిణీ ॥ ౨౪॥

తయా యత్కథితం సమ్యక్ తచ్ఛృణుష్వ మహామతే ।
మయా బాల్యాత్ప్రతిజ్ఞేయం కృతా పూర్వం వినోదతః ॥ ౨౫॥

సఖీనాం పురతః కామం వివాహం ప్రతి సర్వథా ।
యో మాం యుద్ధే జయేదద్ధా దర్పంచ విధునోతి వై ॥ ౨౬॥

తం వరిష్యామ్యహం కామం పతిం సమబలం కిల ।
న మే ప్రతిజ్ఞా మిథ్యా సా కర్తవ్యా నృపసత్తమ ॥ ౨౭॥

తస్మాద్యుధ్యస్వ ధర్మజ్ఞ జిత్వా మాం స్వవశం కురు ।
తయేతి వ్యాహృతం వాక్యం శ్రుత్వాహం సముపాగతః ॥ ౨౮॥

యథేచ్ఛసి మహారాజ తథా కురు తవ ప్రియం ।
సా యుద్ధార్థం కృతమతిః సాయుధా సింహగామినీ ॥ ౨౯॥

నిశ్చలా వర్తతే భూప యద్యోగ్యం తద్విధీయతాం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య సుగ్రీవస్య నరాధిపః ॥ ౩౦॥

పప్రచ్ఛ భ్రాతరంశూరం సమీపస్థం మహాబలం ।
శుంభ ఉవాచ ।
భ్రాతః కిమత్ర కర్తవ్యం బ్రూహి సత్యం మహామతే ॥ ౩౧॥

నార్యేకా యోద్ధుకామాస్తి సమాహ్వాయతి సాంప్రతం ।
అహం గచ్ఛామి సంగ్రామే త్వం వా గచ్ఛ బలాన్వితః ॥ ౩౨॥

యద్రోచతే నిశుంభాత్ర తత్కర్తవ్యం మయా కిల ।
నిశుంభ ఉవాచ ।
న మయా న త్వయా వీర గంతవ్యం రణమూర్ధని ॥ ౩౩॥

ప్రేషయస్వ మహారాజ త్వరితం ధూమ్రలోచనం ।
స గత్వా తాం రణే జిత్వా గృహీత్వా చారులోచనాం ॥ ౩౪॥

ఆగమిష్యతి శుంభాత్ర వివాహః సంవిధీయతాం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య వచస్తస్య శుంభో భ్రాతుః కనీయసః ॥ ౩౫॥
కోపాత్సంప్రేషయామాస పార్శ్వస్థం ధూమ్రలోచనం ।
శుంభ ఉవాచ ।
ధూమ్రలోచన గచ్ఛాశు సైన్యేన మహతాఽఽవృతః ॥ ౩౬॥

గృహీత్వాఽఽనయ తాం ముగ్ధాం స్వవీర్యమదమోహితాం ।
దేవో వా దానవో వాపి మనుష్యో వా మహాబలః ॥ ౩౭॥

తత్పార్ష్ణిగ్రాహతాం ప్రాప్తో హంతవ్యస్తరసా త్వయా ।
తత్పార్శ్వవర్తినీం కాలీం హత్వా సంగృహ్య తాం పునః ॥ ౩౮॥

శీఘ్రమత్ర సమాగచ్ఛ కృత్వా కార్యమనుత్తమం ।
రక్షణీయా త్వయా సాధ్వీ ముంచంతీ మృదుమార్గణాన్ ॥ ౩౯॥

యత్నేన మహతా వీర మృదుదేహా కృశోదరీ ।
తత్సహాయాశ్చ హంతవ్యా యే రణే శస్త్రపాణయః ॥ ౪౦॥

సర్వథా సా న హంతవ్యా రక్షణీయా ప్రయత్నతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాదిష్టస్తదా రాజ్ఞా తరసా ధూమ్రలోచనః ॥ ౪౧॥

ప్రణమ్య శుంభం సైన్యేన భూతః శీఘ్రం యయౌ రణే ।
అసాధూనాం సహస్రాణాం షష్ట్యా తేషాం వృతస్తథా ॥ ౪౨॥

స దదర్శ తతో దేవీం రమ్యోపవనసంస్థితాం ।
దృష్ట్వా తాం మృగశావాక్షీం వినయేన సమన్వితః ॥ ౪౩॥

ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం హేతుమద్రసభూషితం ।
శృణు దేవి మహాభాగే శుంభస్త్వద్విరహాతురః ॥ ౪౪॥

దూతం ప్రేషితవాన్పార్శ్వే తవ నీతివిశారదః ।
రసభంగభయోద్విగ్నః సామపూర్వం త్వయి స్వయం ॥ ౪౫॥

తేనాగత్య వచః ప్రోక్తం విపరీతం వరాననే ।

వచసా తేన మే భర్తా చింతావిష్టమనా నృపః ॥ ౪౬॥

బభూవ రసమార్గజ్ఞే శుంభః కామవిమోహితః ।
దూతేన తేన న జ్ఞాతం హేతుగర్భం వచస్తవ ॥ ౪౭॥

యో మాం జయతి సంగ్రామే యదుక్తం కఠినం వచః ।
న జ్ఞాతస్తేన సంగ్రామో ద్వివిధః ఖలు మానిని ॥ ౪౮॥

రతిజోఽథోత్సాహజశ్చ పాత్రభేదే వివక్షితః ।
రతిజస్త్వయి వామోరు శత్రోరుత్సాహజః స్మృతః ॥ ౪౯॥

సుఖదః ప్రథమః కాంతే దుఃఖదశ్చారిజః స్మృతః ।
జానామ్యహం వరారోహే భవత్యా మానసం కిల ॥ ౫౦॥

రతిసంగ్రామభావస్తే హృదయే పరివర్తతే ।
ఇతి తజ్జ్ఞం విదిత్వా మాం త్వత్సకాశం నరాధిపః ॥ ౫౧॥

ప్రేషయామాస శుంభోఽద్య బలేన మహతాఽఽవృతం ।
చతురాసి మహాభాగే శృణు మే వచనం మృదు ॥ ౫౨॥

భజ శుంభం త్రిలోకేశం దేవదర్పనిబర్హణం ।
పట్టరాజ్ఞీ ప్రియా భూత్వా భుంక్ష్వ భోగాననుత్తమాన్ ॥ ౫౩॥

జేష్యతి త్వాం మహాబాహుః శుంభః కామబలార్థవిత్ ।
విచిత్రాన్కురు హావాంస్త్వం సోఽపి భావాన్కరిష్యతి ॥ ౫౪॥

భవిష్యతి కాలికేయం తత్ర వై నర్మసాక్షిణీ ।
ఏవం సంగరయోగేన పతిర్మే పరమార్థవిత్ ॥ ౫౫॥

జిత్వా త్వాం సుఖశయ్యాయాం పరిశ్రాంతాం కరిష్యతి ।
రక్తదేహాం నఖాఘాతైర్దంతైశ్చ ఖండితాధరాం ॥ ౫౬॥

స్వేదక్లిన్నాం ప్రభగ్నాం త్వాం సంవిధాస్యతి భూపతిః ।
భవితా మానసః కామో రతిసంగ్రామజస్తవ ॥ ౫౭॥

దర్శనాద్వశ ఏవాస్తే శుంభః సర్వాత్మనా ప్రియే ।
వచనం కురు మే పథ్యం హితకృచ్చాపి పేశలం ॥ ౫౮॥

భజ శుంభం గణాధ్యక్షం మాననీయాతిమానినీ ।
మందభాగ్యాశ్చ తే నూనం హ్యస్త్రయుద్ధప్రియాశ్చ యే ॥ ౫౯॥

న తదర్హాసి కాంతే త్వం సదా సురతవల్లభే ।
అశోకం కురు రాజానం పాదాఘాతవికాసితం ॥ ౬౦॥

బకులం సీధుసేకేన తథా కురబకం కురు ॥ ౬౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం

సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవీమాహాత్మ్యే దేవీపార్శ్వే
ధూమ్రలోచనదూతప్రేషణం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

౨౫ దేవ్యాసహ యుద్ధాయ చండముండప్రేషణం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా విరరామాసౌ వచనం ధూమ్రలోచనః ।
ప్రత్యువాచ తదా కాలీ ప్రహస్య లలితం వచః ॥ ౧॥

విదూషకోఽసి జాల్మ త్వం శైలూష ఇవ భాషసే ।
వృథా మనోరథాంశ్చిత్తే కరోషి మధురం వదన్ ॥ ౨॥

బలవాన్బలసంయుక్తః ప్రేషితోఽసి దురాత్మనా ।
కురు యుద్ధం వృథా వాదం ముంచ మూఢమతేఽధునా ॥ ౩॥

హత్వా శుంభం నిశుంభంచ త్వదన్యాన్వా బలాధికాన్ ।
దేవీ క్రుద్ధా శరాఘాతైర్వ్రజిష్యతి నిజాలయం ॥ ౪॥

క్వాసౌ మందమతిః శుంభః క్వ వా విశ్వవిమోహినీ ।
అయుక్తః ఖలు సంసారే వివాహవిధిరేతయోః ॥ ౫॥

సింహీ కిం త్వతికామార్తా జంబుకం కురుతే పతిం ।
కరిణీ గర్దభం వాపి గవయం సురభిః కిము ॥ ౬॥

గచ్ఛ శుంభం నిశుంభం చ వద సత్యం వచో మమ ।
కురు యుద్ధం న చేద్యాహి పాతాలం తరసాధునా ॥ ౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
కాలికాయావచః శ్రుత్వా స దైత్యో ధూమ్రలోచనః ।
తామువాచ మహాభాగ క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౮॥

దుర్దర్శే త్వాం నిహత్యాజౌ సింహంచ మదగర్వితం ।
గృహీత్వైనాం గమిష్యామి రాజానం ప్రత్యహం కిల ॥ ౯॥

రసభంగభయాత్కాలి బిభేమి త్విహ సాంప్రతం ।
నోచేత్త్వాం నిశితైర్బాణైర్నయ్మ్యద్య కలహప్రియే ॥ ౧౦॥

కాలికోవాచ ।
కిం వికత్థసి మందాత్మన్నాయం ధర్మో ధనుష్మతాం ।
స్వశక్త్యా ముంచ విశిఖాన్గంతాసి యమసంసది ॥ ౧౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దైత్యః సంగృహ్యా కార్ముకం దృఢం ।
కాలికాం తాం శరాసారైర్వవర్షాతిశిలాశితైః ॥ ౧౨॥

దేవాస్తు ప్రేక్షకాస్తత్ర విమానవరసంస్థితాః ।

తాం స్తువంతో జయేత్యూచుర్దేవీం శక్రపురోగమాః ॥ ౧౩॥

తయోః పరస్పరం యుద్ధం ప్రవృత్తం చాతిదారుణం ।
బాణఖడ్గగదాశక్తిముసలాదిభిరుత్కటం ॥ ౧౪॥

కాలికా బాణపాతైస్తు హత్వా పూర్వం ఖరానథ ।
బభంజ తద్రథం వ్యూఢం జహాస చ ముహుర్ముహుః ॥ ౧౫॥

స చాన్యం రథమారూఢః కోపేన ప్రజ్వలన్నివ ।
బాణవృష్టిం చకారోగ్రాం కాలికోపరి భారత ॥ ౧౬॥

సాపి చిచ్ఛేద తరసా తస్య బాణానసంగతాన్ ।
ముమోచాన్యానుగ్రవేగాందానవోపరి కాలికా ॥ ౧౭॥

తైర్బాణైర్నిహతాస్తస్య పార్ష్ణిగ్రాహా సహస్రశః ।
బభంజ చ రథం వేగాత్సూతం హత్వా ఖరానపి ॥ ౧౮॥

చిచ్ఛేద తద్ధనుః సద్యో బాణైరురగసన్నిభైః ।
ముదం చక్రే సురాణాం సా శంఖనాదం తథాకరోత్ ॥ ౧౯॥

విరథః పరిఘం గృహ్య సర్వలోహమయం దృఢం ।
ఆజగామ రథోపస్థం కుపితో ధూమ్రలోచనః ॥ ౨౦॥

వాచా నిర్భర్త్సయన్కాలీం కరాలః కాలసన్నిభః ।
అద్యైవ త్వాం హనిష్యామి కురూపే పింగలోచనే ॥ ౨౧॥

ఇత్యుక్త్వా సహసాఽఽగత్య పరిఘం క్షిపతే యదా ।
హుంకారేణైవ తం భస్మ చకార తరసాంబికా ॥ ౨౨॥

దృష్ట్వా భస్మీకృతం దైత్యం సైనికా భయవిహ్వలాః ।
చక్రుః పలాయనం సద్యో హా తాతేత్యబ్రువన్పథి ॥ ౨౩॥

దేవాస్తం నిహతం దృష్ట్వా దానవం ధూమ్రలోచనం ।
ముముచుః పుష్పవృష్టిం తే ముదితా గగనే స్థితాః ॥ ౨౪॥

రణభూమిస్తదా రాజన్ దారుణా సమపద్యత ।
నిహతైర్దానవైరశ్వైః ఖరైశ్చ వారణైస్తథా ॥ ౨౫॥

గృధ్రాః కాకా వటాః శ్యేనా వరఘా జంబుకాస్తథా ।
ననృతుశ్చుక్రుశుః ప్రేతాన్పతితాన్ రణభూమిషు ॥ ౨౬॥

అంబికా తద్రణస్థానం త్యక్త్వా దూరం స్థలాంతరే ।
గత్వా చకార చాప్యుగ్రం శంఖనాదం భయప్రదం ॥ ౨౭॥

తం శ్రుత్వా దరశబ్దం తు శుంభః సద్మని సంస్థితః ।
దృష్ట్వాథ దానవాన్భగ్నానాగతాన్ రుధిరోక్షితాన్ ॥ ౨౮॥

ఛిన్నపాదకరాక్షాంశ్చ మంచకారోపితానపి |
భగ్నపృష్ఠకటిగ్రీవాన్క్రందమానాననేకశః || ౨౯ ||

వీక్ష్య శుంభో నిశుంభశ్చ క్వ గతో ధూమ్రలోచనః |
కథం భగ్నాః సమాయాతా నానీతా కిం వరాననా || ౩౦ ||

సైన్యం కుత్ర గతం మందాః కథయంతు యథోచితం |
కస్యాయం శంఖనాదోఽద్య శ్రూయతే భయవర్ధనః || ౩౧ ||

గణా ఊచుః |
బలంచ పాతితం సర్వం నిహతో ధూమ్రలోచనః |
కృతం కాలికయా కర్మ రణభూమావమానుషం || ౩౨ ||

శంఖనాదోఽమ్బికాయాస్తు గగనం వ్యాప్య రాజతే |
హర్షదః సురసంఘానాం దానవానాంచ శోకకృత్ || ౩౩ ||

యదా నిపాతితాః సర్వే తేన కేసరిణా విభో |
రథా భగ్నా హయాశ్చైవ బాణపాతైర్వినాశితాః || ౩౪ ||

గగనస్థాః సురాశ్చక్రుః పుష్పవృష్టిం ముదాన్వితాః |
దృష్ట్వా భగ్నం బలం సర్వం పాతితం ధూమ్రలోచనం || ౩౫ ||

నిశ్చయస్తు కృతోఽస్మాభిర్జయో నైవ భవేదితి |
విచారం కురు రాజేంద్ర మంత్రిభిర్మంత్రవిత్తమైః || ౩౬ ||

విస్మయోఽయం మహారాజ యదేకా జగదంబికా |
భవద్భిః సహ యుద్ధాయ సంస్థితా సైన్యవర్జితా || ౩౭ ||

నిర్భయైకాకినీ బాలా సింహారూఢా మదోత్కటా |
చిత్రమేతన్మహారాజ భాసతేఽద్భుతమంజసా || ౩౮ ||

సంధిర్వా విగ్రహో వాద్య స్థానం నిర్యాణమేవ చ |
మంత్రయిత్వా మహారాజ కురు కార్యం యథారుచి || ౩౯ ||

తత్సన్నిధౌ బలం నాస్తి తథాపి శత్రుతాపన |
పార్ష్ణిగ్రాహా సురాః సర్వే భవిష్యంతి కిలాపది || ౪౦ ||

సమయే తత్సమీపస్థా జ్ఞాతౌ చ హరిశంకరౌ |
లోకపాలాః సమీపేఽద్య వర్తంతే గగనే స్థితాః || ౪౧ ||

రక్షోగణాశ్చ గంధర్వాః కిన్నరా మానుషాస్తథా |
తత్సహాయాశ్చ మంతవ్యాః సమయే సురతాపన || ౪౨ ||

అస్మాకం మతిమానేన జ్ఞాయతే సర్వథేదృశం |
అంబికాయాః సహాయాశా తత్కార్యాశా న కాచన || ౪౩ ||

ఏకా నాశయితుం శక్తా జగత్సర్వం చరాచరం |

కా కథా దానవానాం తు సర్వేషామితి నిశ్చయః ॥ ౪౪॥

ఇతి జ్ఞాత్వా మహాభాగ యథారుచి తథా కురు ।
హితం సత్యం మితం వాక్యం వక్తవ్యమనుయాయిభిః ॥ ౪౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తేషాం శుంభః పరబలార్దనః ।
కనీయాంసం సమానీయ పప్రచ్ఛ రహసి స్థితః ॥ ౪౬॥

భ్రాతః కాలికయాద్యైవ నిహతో ధూమ్రలోచనః ।
బలంచ శాతితం సర్వం గణా భగ్నాః సమాగతాః ॥ ౪౭॥

అంబికా శంఖనాదం వై కరోతి మదగర్వితా ।
జ్ఞానినాం చైవ దుర్జ్ఞేయా గతిః కాలస్య సర్వథా ॥ ౪౮॥

తృణం వజ్రాయతే నూనం వజ్రం చైవ తృణాయతే ।
బలవాన్బలహీనః స్యాద్దైవస్య గతిరీదృశీ ॥ ౪౯॥

పృచ్ఛామి త్వాం మహాభాగ కిం కర్తవ్యమితః పరం ।
అభోగ్యా చాంబికా నూనం కారణాదత్ర చాగతా ॥ ౫౦॥

యుక్తం పలాయనం వీర యుద్ధం వా వద సత్వరం ।
లఘుం జ్యేష్ఠం విజానామి త్వామహం కార్యసంకటే ॥ ౫౧॥

నిశుంభ ఉవాచ ।
న వా పలాయనం యుక్తం న దుర్గగ్రహణం తథా ।
యుద్ధమేవ పరం శ్రేయః సర్వథైవానయానఘ ॥ ౫౨॥

ససైన్యోఽహం గమిష్యామి రణే తు ప్రవరాశ్రితః ।
హత్వా తామాగమిష్యామి తరసా త్వబలామిమాం ॥ ౫౩॥

అథవా బలవద్దైవాదన్యథా చేద్భవిష్యతి ।
మృతే మయి త్వయా కార్యం విమృశ్య చ పునః పునః ॥ ౫౪॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా శుంభః ప్రోవాచ చానుజం ।
తిష్ఠ త్వం చండముండౌ ద్వౌ గచ్ఛేతాం బలసంయుతౌ ॥ ౫౫॥

శశకగ్రహణాయాత్ర న యుక్తం గజమోచనం ।
చండముండౌ మహావీరౌ తాం హంతుం సర్వథా క్షమౌ ॥ ౫౬॥

ఇత్యుక్త్వా భ్రాతరం శుంభః సంభాష్య చ మహాబలౌ ।
ఉవాచ వచనం రాజా చండముండౌ పురఃస్థితౌ ॥ ౫౭॥

గచ్ఛతం చండముండౌ ద్వౌ స్వసైన్యపరివారితౌ ।
హంతుం తామబలాం శీఘ్రం నిర్లజ్జాం మదగర్వితాం ॥ ౫౮॥

గృహీత్వాథ నిహత్యాజౌ కాలికాం పింగలోచనాం ।

ఆగమ్యతాం మహాభాగౌ కృత్వా కార్యం మహత్తరం ॥ ౩౯॥

సా నాయాతి గృహీతాపి గర్వితా చాంబికా యది ।
తదా బాణైర్మహాతీక్ష్ణైర్హంతవ్యాహవమండితా ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవ్యాసహ యుద్ధాయ
చండముండప్రేషణం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౫॥

౨౬ చండముండవధేన దేవ్యాశ్చాముండేతినామవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాజ్ఞప్తౌ తదా వీరౌ చండముండౌ మహాబలౌ ।
జగ్మతుస్తరసైవాజౌ సైన్యేన మహతాన్వితౌ ॥ ౧॥

దృష్ట్వా తత్ర స్థితాం దేవీం దేవానాం హితకారిణీం ।
ఊచతుస్తౌ మహావీర్యౌ తదా సామాన్వితం వచః ॥ ౨॥

బాలే త్వం కిం న జానాసి శుంభం సురబలార్దనం ।
నిశుంభంచ మహావీర్యం తురాషాడ్విజయోద్ధతం ॥ ౩॥

త్వమేకాసి వరారోహే కాలికాసింహసంయుతా ।
జేతుమిచ్ఛసి దుర్బుద్ధే శుంభం సర్వబలాన్వితం ॥ ౪॥

మతిదః కోఽపి తే నాస్తి నారీ వాపి నరోఽపి వా ।
దేవాస్త్వాం ప్రేరయంత్యేవ వినాశాయ తవైవ తే ॥ ౫॥

విమృశ్య కురు తన్వంగి కార్యం స్వపరయోర్బలం ।
అష్టాదశభుజత్వాత్త్వం గర్వంచ కురుషే మృషా ॥ ౬॥

కిం భుజైర్బహుభిర్వ్యర్థైరాయుధైః కిం శ్రమప్రదైః ।
శుంభస్యాగ్రే సురాణాం వై జేతుః సమరశాలినః ॥ ౭॥

ఐరావతకరచ్ఛేత్తుర్దంతిదారణకారిణః ।
జయినః సురసంఘానాం కార్యం కురు మనోగతం ॥ ౮॥

వృథా గర్వాయసే కాంతే కురు మే వచనం ప్రియం ।
హితం తవ విశాలాక్షి సుఖదం దుఃఖనాశనం ॥ ౯॥

దుఃఖదాని చ కార్యాణి త్యాజ్యాని దూరతో బుధైః ।
సుఖదాని చ సేవ్యాని శాస్త్రతత్త్వవిశారదైః ॥ ౧౦॥

చతురాసి పికాలాపే పశ్య శుంభబలం మహత్ ।
ప్రత్యక్షం సురసంఘానాం మర్దనేన మహోదయం ॥ ౧౧॥

ప్రత్యక్షంచ పరిత్యజ్య వృథైవానుమితిః కిల ।
సందేహసహితే కార్యే న విపశ్చిత్ప్రవర్తతే ॥ ౧౨॥

శత్రుః సురాణాం పరమః శుంభః సమరదుర్జయః ।
తస్మాత్త్వాం ప్రేరయంత్యత్ర దేవా దైత్యేశపీడితాః ॥ ౧౩॥

తస్మాత్తద్వచనైః స్నిగ్ధైర్వంచితాసి శుచిస్మితే ।
దుఃఖాయ తవ దేవానాం శిక్షా స్వార్థస్య సాధికా ॥ ౧౪॥

కార్యమిత్రం పరిక్షిప్య ధర్మమిత్రం సమాశ్రయేత్ ।
దేవాః స్వార్థపరాః కామం త్వామహం సత్యమబ్రువం ॥ ౧౫॥

భజ శుంభం సురేశానం జేతారం భువనేశ్వరం ।
చతురం సుందరం శూరం కామశాస్త్రవిశారదం ॥ ౧౬
ఐశ్వర్యం సర్వలోకానాం ప్రాప్స్యసే శుంభశాసనాత్ ।
నిశ్చయం పరమం కృత్వా భర్తారం భజ శోభనం ॥ ౧౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా చండస్య జగదంబికా ।
మేఘగంభీరనినదం జగర్జ పునరబ్రవీత్ ॥ ౧౮॥

గచ్ఛ జాల్మ మృషా కిం త్వం భాషసే వంచకం వచః ।
త్యక్త్వా హరిహరాదీంశ్చ శుంభం కస్మాద్భజే పతిం ॥ ౧౯॥

న మే కశ్చిత్పతిః కార్యో న కార్యం పతినా సహ ।
స్వామినీ సర్వభూతానామహమేవ నిశామయ ॥ ౨౦॥

శుంభా మే బహవో దృష్టా నిశుంభాశ్చ సహస్రశః ।
ఘాతితాశ్చ మయా పూర్వం శతశో దైత్యదానవాః ॥ ౨౧॥

మమాగ్రే దేవవృందాని వినష్టాని యుగే యుగే ।
నాశం యాస్యంతి దైత్యానాం యూథాని పునరద్య వై ॥ ౨౨॥

కాల ఏవాగతోఽస్త్యత్ర దైత్యసంహారకారకః ।
వృథా త్వం కురుషే యత్నం రక్షణాయాత్మసంతతేః ॥ ౨౩॥

కురు యుద్ధం వీరధర్మరక్షాయై త్వం మహామతే ।
మరణం భావి దుస్త్యాజ్యం యశో రక్ష్యం మహాత్మభిః ॥ ౨౪॥

కిం తే కార్యం నిశుంభేన శుంభేన చ దురాత్మనా ।
వీరధర్మం పరం ప్రాప్య గచ్ఛ స్వర్గం సురాలయం ॥ ౨౫॥

శుంభో నిశుంభశ్చైవాన్యే యే చాత్ర తవ బాంధవాః ।
సర్వే తవానుగాః పశ్చాదాగమిష్యంతి సాంప్రతం ॥ ౨౬॥

క్రమశః సర్వదైత్యానాం కరిష్యామ్యద్య సంక్షయం ।
విషాదం త్యజ మందాత్మన్ కురు యుద్ధం విశాంపతే ॥ ౨౭॥

త్వామహం నిహనిష్యామి భ్రాతరం తవ సాంప్రతం ।
తతః శుంభం నిశుంభం చ రక్తబీజం మదోత్కటం ॥ ౨౮॥

అన్యాంశ్చ దానవాన్సర్వాన్హత్వాహం సమరాంగణే ।
గమిష్యామి యథాస్థానం తిష్ఠ వా గచ్ఛ వా ద్రుతం ॥ ౨౯॥

గృహాణాస్త్రం వృథాపుష్ట కురు యుద్ధం మయాధునా ।
కిం జల్పసి మృషా వాక్యం సర్వథా కాతరప్రియం ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తయేత్థం ప్రేరితౌ దైత్యౌ చండముండౌ క్రుధాన్వితౌ ।
జ్యాశబ్దం తరసా ఘోరం చక్రతుర్బలదర్పితౌ ॥ ౩౧॥

సాపి శంఖస్వనం చక్రే పూరయంతీ దిశో దశ ।
సింహోఽపి కుపితస్తావన్నాదం సమకరోద్బలీ ॥ ౩౨॥

తేన నాదేన శక్రాద్యా జహర్షురమరాస్తదా ।
మునయో యక్షగంధర్వాః సిద్ధాః సాధ్యాశ్చ కిన్నరాః ॥ ౩౩॥

యుద్ధం పరస్పరం తత్ర జాతం కాతరభీతిదం ।
చండికాచండయోస్తీవ్రం బాణఖడ్గగదాదిభిః ॥ ౩౪॥

చండముక్తాంఛరాందేవీ చిచ్ఛేద నిశితైః శరైః ।
ముమోచ పునరుగ్రాన్సా బాణాంశ్చ పన్నగానివ ॥ ౩౫॥

గగనం ఛాదితం తత్ర సంగ్రామే విశిఖైస్తదా ।
శలభైరివ మేఘాంతే కర్షకాణాం భయప్రదైః ॥ ౩౬॥

ముండోఽపి సైనికైః సార్ధం పపాత తరసా రణే ।
ముమోచ బాణవృష్టిం వై క్రుద్ధః పరమదారుణః ॥ ౩౭॥

బాణజాలం మహద్ దృష్ట్వా క్రుద్ధా తత్రాంబికా భృశం ।
కోపేన వదనం తస్యా బభూవ ఘనసన్నిభం ॥ ౩౮॥

కదలీపుష్పనేత్రంచ భృకుటీకుటిలం తదా ।
నిష్క్రాంతా చ తదా కాలీ లలాటఫలకాద్ద్రుతం ॥ ౩౯॥

వ్యాఘ్రచర్మాంబరా క్రూరా గజచర్మోత్తరీయకా ।
ముండమాలాధరా ఘోరా శుష్కవాపీసమోదరా ॥ ౪౦॥

ఖడ్గపాశధరాతీవ భీషణా భయదాయినీ ।
ఖట్వాంగధారిణీ రౌద్రా కాలరాత్రిరివాపరా ॥ ౪౧॥

విస్తీర్ణవదనా జిహ్వాం చాలయంతీ ముహుర్ముహుః ।
విస్తారజఘనా వేగాజ్జఘానాసురసైనికాన్ ॥ ౪౨॥

కరే కృత్వా మహావీరాంస్తరసా సా రుషాన్వితా ।
ముఖే చిక్షేప దైతేయాన్పిపేష దశనైః శనైః ॥ ౪౩॥

గజాన్ఘంటాన్వితాన్హస్తే గృహీత్వా నిదధౌ ముఖే ।

సారోహాన్భక్షయిత్వాజౌ సాట్టహాసం చకార హ ॥ ౪౪॥

తథైవ తురగానుష్ట్రాంస్తథా సారథిభిః సహ ।
నిక్షిప్య వక్త్రే దశనైశ్చర్వయత్యతిభైరవం ॥ ౪౫॥

హన్యమానం బలం ప్రేక్ష్య చండముండౌ మహాసురౌ ।
ఛాదయామాసతుర్దేవీం బాణాసారైరనంతరైః ॥ ౪౬॥

చండశ్చండకరచ్ఛాయం చక్రం చక్రధరాయుధం ।
చిక్షేప తరసా దేవీం ననాద చ ముహుర్ముహుః ॥ ౪౭॥

నదంతం వీక్ష్య తం కాలీ రథాంగంచ రవిప్రభం ।
బాణేనైకేన చిచ్ఛేద సుప్రభం తత్సుదర్శనం ॥ ౪౮॥

తం జఘాన శరైస్తీక్ష్ణైశ్చండం చండీ శిలాశితైః ।
మూర్చ్ఛితోఽసౌ పపాతోర్వ్యాం దేవీబాణార్దితో భృశం ॥ ౪౯॥

పతితం భ్రాతరం వీక్ష్య ముండో దుఃఖార్దితస్తదా ।
చకార శరవృష్టించ కాలికోపరి కోపతః ॥ ౫౦॥

చండికా ముండనిర్ముక్తాం శరవృష్టిం సుదారుణాం ।
ఈషికాస్త్రైర్బలాన్ముక్తైశ్చకార తిలశః క్షణాత్ ॥ ౫౧॥

అర్ధచంద్రేణ బాణేన తాడయామాస తం పునః ।
పతితోఽసౌ మహావీర్యో మేదిన్యాం మదవర్జితః ॥ ౫౨॥

హాహాకారో మహానాసీద్దానవానాం బలే తదా ।
జహర్షురమరాః సర్వే గగనస్థా గతవ్యథాః ॥ ౫౩॥

విహాయ మూర్చ్ఛాం చండస్తు సంగృహ్యా మహతీం గదాం ।
తరసా తాడయామాస కాలికాం దక్షిణే భుజే ॥ ౫౪॥

వంచయిత్వా గదాఘాతం తం బబంధ మహాసురం ।
తరసా బాణపాశేన మంత్రముక్తేన కాలికా ॥ ౫౫॥

ఉత్థితస్తు తదా ముండో బద్ధం దృష్ట్వానుజం బలాత్ ।
ఆజగామ సుసన్నద్ధః శక్తిం కృత్వా కరే దృఢాం ॥ ౫౬॥

ఆగచ్ఛంతం తదా కాలీ దానవం వీక్ష్య సత్వరం ।
బబంధ తరసా తం తు ద్వితీయం భ్రాతరం భృశం ॥ ౫౭॥

గృహీత్వా తౌ మహావీర్యౌ చండముండౌ శశావివ ।
కుర్వతీ విపులం హాసమాజగామాంబికాం ప్రతి ॥ ౫౮॥

ఆగత్య తామథోవాచ గృహాణేమౌ పశూ ప్రియే ।
రణయజ్ఞార్థమానీతౌ దానవౌ రణదుర్జయౌ ॥ ౫౯॥

తావానీతౌ తదా వీక్ష్య చండికా తౌ వృకావివ ।
అంబికా కాలికాం ప్రాహ మాధురీసంయుతం వచః ॥ ౬౦॥

వధం మా కురు మా ముంచ చతురాసి రణప్రియే ।
దేవానాం కార్యసంసిద్ధిః కర్తవ్యా తరసా త్వయా ॥ ౬౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా కాలికా ప్రాహ తాం పునః ।
యుద్ధయజ్ఞేఽతివిఖ్యాతే ఖడ్గయూపే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౬౨॥

ఆలంభంచ కరిష్యామి యథా హింసా న జాయతే ।
ఇత్యుక్త్వా సా తదా దేవీ ఖడ్గేన శిరసీ తయోః ॥ ౬౩॥

చకర్త తరసా కాలీ పపౌ చ రుధిరం ముదా ।
ఏవం దైత్యౌ హతౌ దృష్ట్వా ముదితోవాచ చాంబికా ॥ ౬౪॥

కృతం కార్యం సురాణాం తే దదామ్యద్య వరం శుభం ।
చండముండౌ హతౌ యస్మాత్తస్మాత్తే నామ కాలికే ।
చాముండేతి సువిఖ్యాతం భవిష్యతి ధరాతలే ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే చండముండవధేన
దేవ్యాశ్చాముండేతినామవర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౬॥

౨౭ రక్తబీజద్వారా దేవీసమీపే శుంభనిశుంభసంవాదవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
హతౌ తౌ దానవౌ దృష్ట్వా హతశేషాశ్చ సైనికాః ।
పలాయనం తతః కృత్వా జగ్ముః సర్వే నృపం ప్రతి ॥ ౧॥

భిన్నాంగా విశిఖైః కేచిత్కేచిచ్ఛిన్నకరాస్తథా ।
రుధిరస్రావదేహాశ్చ రుదంతోఽభియయుః పురే ॥ ౨॥

గత్వా దైత్యపతిం సర్వే చక్రుర్బుంబారవం ముహుః ।
రక్ష రక్ష మహారాజ భక్షయత్యద్య కాలికా ॥ ౩॥

తయా హతౌ మహావీరౌ చండముండౌ సురార్దనౌ ।
భక్షితాః సైనికాః సర్వే వయం భగ్నా భయాతురాః ॥ ౪॥

భీతిదంచ రణస్థానం కృతం కాలికయా ప్రభో ।
పాతితైర్గజవీరాశ్వైర్దాసేరకపదాతిభిః ॥ ౫॥

శోణితౌఘవహా కుల్యా కృతా మాంసాతికర్దమా ।
కేశశైవలినీ భగ్నరథచక్రవిరాజితా ॥ ౬॥

ఛిన్నబాహ్వాదిమత్స్యాఢ్యా శీర్షతుంబీఫలాన్వితా ।

భయదా కాతరాణాం వై సురాణాం మోదవర్ధినీ ॥ ౭॥

కులం రక్ష మహారాజ పాతాలం గచ్ఛ సత్వరం ।
క్రుద్ధా దేవీ క్షయం సద్యః కరిష్యతి న సంశయః ॥ ౮॥

సింహోఽపి భక్షయత్యాజౌ దానవాందనుజేశ్వర ।
తథైవ కాలికా దేవీ హంతి బాణైరనేకధా ॥ ౯॥

తస్మాత్త్వమపి రాజేంద్ర మరణాయ మృషా మతిం ।
కరోషి సహితో భ్రాత్రా శుంభేన కుపితాశయః ॥ ౧౦॥

కిం కరిష్యతి నార్యేషా క్రూరా కులవినాశినీ ।
యస్యా హేతోర్మహారాజ హంతుమిచ్ఛసి బాంధవాన్ ॥ ౧౧॥

దైవాధీనౌ మహారాజ లోకే జయపరాజయౌ ।
అల్పార్థాయ మహద్దుఃఖం బుద్ధిమాన్న ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౨॥

చిత్రం పశ్య విధేః కర్మ యదధీనం జగత్ ప్రభో ।
నిహతా రాక్షసాః సర్వే స్త్రియా పశ్యైకయానయా ॥ ౧౩॥

జేతా త్వం లోకపాలానాం సైన్యయుక్తో హి సాంప్రతం ।
ఏకా ప్రార్థయతే బాలా యుద్ధాయేతి సుసంభ్రమః ॥ ౧౪॥

పురా త్వయా తపస్తప్తం పుష్కరే దేవతాయనే ।
వరదానాయ సంప్రాప్తో బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౧౫॥

ధాత్రోక్తస్త్వం మహారాజ వరం వరయ సువ్రత ।
తదా త్వయామరత్వం చ ప్రార్థితం బ్రహ్మణః కిల ॥ ౧౬॥

దేవదైత్యమనుష్యేభ్యో న భవేన్మరణం మమ ।
సర్పకిన్నరయక్షేభ్యః పుంల్లింగవాచకాదపి ॥ ౧౭॥

తస్మాత్త్వాం హంతుకామైషా ప్రాప్తా యోషిద్వరా ప్రభో ।
యుద్ధం మా కురు రాజేంద్ర విచార్యైవం ధియాధునా ॥ ౧౮॥

దేవీ హ్యేషా మహామాయా ప్రకృతిః పరమా మతా ।
కల్పాంతకాలే రాజేంద్ర సర్వసంహారకారిణీ ॥ ౧౯॥

ఉత్పాదయిత్రీ లోకానాం దేవానామీశ్వరీ శుభా ।
త్రిగుణా తామసీ దేవీ సర్వశక్తిసమన్వితా ॥ ౨౦॥

అజయ్యా చాక్షయా నిత్యా సర్వజ్ఞా చ సదోదితా ।
వేదమాతా చ గాయత్రీ సంధ్యా సర్వసురాలయా ॥ ౨౧॥

నిర్గుణా సగుణా సిద్ధా సర్వసిద్ధిప్రదావ్యయా ।
ఆనందానందదా గౌరీ దేవానామభయప్రదా ॥ ౨౨॥

ఏవం జ్ఞాత్వా మహారాజ వైరభావం త్యజానయా ।
శరణం వ్రజ రాజేంద్ర దేవీ త్వాం పాలయిష్యతి ॥ ౨౩॥

ఆజ్ఞాకరో భవైతస్యాః సంజీవయ నిజం కులం ।
హతశేషాశ్చ యే దైత్యాస్తే భవంతు చిరాయుషః ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా శుంభః సురబలార్దనః ।
ఉవాచ వచనం తథ్యం వీరవర్యగుణాన్వితం ॥ ౨౫॥

శుంభ ఉవాచ ।
మౌనం కుర్వంతు భో మందా యూయం భగ్నా రణాజిరాత్ ।
శీఘ్రం గచ్ఛత పాతాలం జీవితాశా బలీయసీ ॥ ౨౬॥

దైవాధీనం జగత్సర్వం కా చింతాత్ర జయే మమ ।
దేవాస్తథైవ బ్రహ్మాద్యా దైవాధీనా వయం యథా ॥ ౨౭॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రోఽయం యమోఽగ్నిర్వరుణస్తథా ।
సూర్యశ్చంద్రస్తథా శక్రః సర్వే దైవవశాః కిల ॥ ౨౮॥

కా చింతా తర్హి మే మందా యద్భావి తద్భవిష్యతి ।
ఉద్యమస్తాదృశో భూయాద్యాదృశీ భవితవ్యతా ॥ ౨౯॥

సర్వథైవ విచార్యైవ న శోచంతి బుధాః క్వచిత్ ।
స్వధర్మం న త్యజంతీహ జ్ఞానినో మరణాద్భయాత్ ॥ ౩౦॥

సుఖం దుఃఖం తథైవాయుర్జీవితం మరణం నృణాం ।
కాలే భవతి సంప్రాప్తే సర్వథా దైవనిర్మితం ॥ ౩౧॥

బ్రహ్మా పతతి కాలే స్వే విష్ణుశ్చ పార్వతీపతిః ।
నాశం గచ్ఛంత్యాయుషోఽన్తే సర్వే దేవాః సవాసవాః ॥ ౩౨॥

తథాహమపి కాలస్య వశగః సర్వథాధునా ।
నాశం జయం వా గంతాస్మి స్వధర్మపరిపాలనాత్ ॥ ౩౩॥

ఆహూతోఽప్యనయా కామం యుద్ధాయాబలయా కిల ।
కథం పలాయనపరో జీవేయం శరదాం శతం ॥ ౩౪॥

కరిష్యామ్యద్య సంగ్రామం యద్భావి తద్భవత్విహ ।
జయో వా మరణం వాపి స్వీకరోమి యథా తథా ॥ ౩౫॥

దైవం మిథ్యేతి విద్వాంసో వదంత్యుద్యమవాదినః ।
యుక్తియుక్తం వచస్తేషాం యే జానంత్యభిభాషితం ॥ ౩౬॥

ఉద్యమేన వినా కామం న సిధ్యంతి మనోరథాః ।
కాతరా ఏవ జల్పంతి యద్భావ్యం తద్భవిష్యతి ॥ ౩౭॥

అదృష్టం బలవన్మూఢాః ప్రవదంతి న పండితాః ।
ప్రమాణం తస్య సత్త్వే కిమదృశ్యం దృశ్యతే కథం ॥ ౩౮॥

అదృష్టం క్వాపి దృష్టం స్యాదేషా మూర్ఖవిభీషికా ।
అవలంబం వినైవైషా దుఃఖే చిత్తస్య ధారణా ॥ ౩౯॥

చక్రీసమీపే సంవిష్టా సంస్థితా పిష్టకారిణీ ।
ఉద్యమేన వినా పిష్టం న భవత్యేవ సర్వథా ॥ ౪౦॥

ఉద్యమే చ కృతే కార్యం సిద్ధిం యాత్యేవ సర్వథా ।
కదాచిత్తస్య న్యూనత్వే కార్యం నైవ భవేదపి ॥ ౪౧॥

దేశం కాలంచ విజ్ఞాయ స్వబలం శత్రుజం బలం ।
కృతం కార్యం భవత్యేవ బృహస్పతివచో యథా ॥ ౪౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి నిశ్చిత్య దైత్యేంద్రో రక్తబీజం మహాసురం ।
ప్రేషయామాస సంగ్రామే సైన్యేన మహతాఽఽవృతం ॥ ౪౩॥

శుంభ ఉవాచ ।
రక్తబీజ మహాబాహో గచ్ఛ త్వం సమరాంగణే ।
కురు యుద్ధం మహాభాగ యథా తే బలమాహితం ॥ ౪౪॥

రక్తబీజ ఉవాచ ।
మహారాజ న తే కార్యా చింతా స్వల్పతరాపి వా ।
అహమేనాం హనిష్యామి కరిష్యామి వశే తవ ॥ ౪౫॥

పశ్య మే యుద్ధచాతుర్యం క్వేయం బాలా సురప్రియా ।
దాసీం తేఽహం కరిష్యామి జిత్వేమాం సమరే బలాత్ ॥ ౪౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాభాష్య కురుశ్రేష్ఠ రక్తబీజో మహాసురః ।
జగామ రథమారుహ్య స్వసైన్యపరివారితః ॥ ౪౭॥

హస్త్యశ్వరథపాదాతవృందైశ్చ పరివేష్టితః ।
నిర్జగామ రథారూఢో దేవీం శైలోపరిస్థితాం ॥ ౪౮॥

తమాగతం సమాలోక్య దేవీ శంఖమవాదయత్ ।
భయదం సర్వదైత్యానాం దేవానాం మోదవర్ధనం ॥ ౪౯॥

శ్రుత్వా శంఖస్వనం చోగ్రం రక్తబీజోఽతివేగవాన్ ।
గత్వా సమీపే చాముండాం బభాషే వచనం మృదు ॥ ౫౦॥

రక్తబీజ ఉవాచ ।
బాలే కిం మాం భీషయసి మత్వా త్వం కాతరం కిల ।
శంఖనాదేన తన్వంగి వేత్సి కిం ధూమ్రలోచనం ॥ ౫౧॥

రక్తబీజోఽస్మి నామ్నాహం త్వత్సకాశమిహాగతః ।
యుద్ధేచ్ఛా చేత్పికాలాపే సజ్జా భవ భయం న మే ॥ ౫౨॥

పశ్యాద్య మే బలం కాంతే దృష్టా యే కాతరాస్త్వయా ।
నాహం పంక్తిగతస్తేషాం కురు యుద్ధం యథేచ్ఛసి ॥ ౫౩॥

వృద్ధాశ్చ సేవితాః పూర్వం నీతిశాస్త్రం శ్రుతం త్వయా ।
పఠితం చార్థవిజ్ఞానం విద్వద్గోష్ఠీ కృతాథ వా ॥ ౫౪॥

సాహిత్యతంత్రవిజ్ఞానం చేదస్తి తవ సుందరి ।
శృణు మే వచనం పథ్యం తథ్యం ప్రమితిబృంహితం ॥ ౫౫॥

రసానాంచ నవానాం వై ద్వావేవ ముఖ్యతాం గతౌ ।
శృంగారకః శాంతిరసో విద్వజ్జనసభాసు చ ॥ ౫౬॥

తయోః శృంగార ఏవాదౌ నృపభావే ప్రతిష్ఠితః ।
విష్ణుర్లక్ష్మ్యా సహాస్తే వై సావిత్ర్యా చతురాననః ॥ ౫౭॥

శచ్యేంద్రః శైలసుతయా శంకరః సహ శేరతే ।
వల్ల్యా వృక్షో మృగో మృగ్యా కపోత్యా చ కపోతకః ॥ ౫౮॥

ఏవం సర్వే ప్రాణభృతః సంయోగరసికా భృశం ।
అప్రాప్తభోగవిభవా యే చాన్యే కాతరా నరాః ॥ ౫౯॥

భవంతి యతయస్తే వై మూఢా దైవేన వంచితాః ।
అసంసారరసజ్ఞాస్తే వంచితా వంచనాపరైః ॥ ౬౦॥

మధురాలాపనిపుణై రతాః శాంతిరసే హి తే ।
క్వ జ్ఞానం క్వ చ వైరాగ్యం వర్తమానే మనోభవే ॥ ౬౧॥

లోభే క్రోధే చ దుర్ధర్షే మోహే మతివినాశకే ।
తస్మాత్త్వమపి కల్యాణి కురు కాంతం మనోహరం ॥ ౬౨॥

శుంభం సురాణాం జేతారం నిశుంభం వా మహాబలం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా రక్తబీజోఽసౌ విరరామ పురఃస్థితః ।
శ్రుత్వా జహాస చాముండా కాలికా చాంబికా తథా ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం పంచమస్కంధే
రక్తబీజద్వారా దేవీసమీపే శుంభనిశుంభసంవాదవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౭॥

౨౮ రక్తబీజద్వారా దేవీసమీపే శుంభనిశుంభసంవాదవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
కృత్వా హాస్యం తతో దేవీ తమువాచ విశాంపతే ।
మేఘగంభీరయా వాచా యుక్తియుక్తమిదం వచః ॥ ౧॥

పూర్వమేవ మయా ప్రోక్తం మందాత్మన్ కిం వికత్థసే ।
దూతస్యాగ్రే యథాయోగ్యం వచనం హితసంయుతం ॥ ౨॥

సదృశో మమ రూపేణ బలేన విభవేన చ ।
త్రిలోక్యాం యది కోఽపి స్యాత్తం పతిం ప్రవృణోమ్యహం ॥ ౩॥

బ్రూహి శుంభం నిశుంభంచ ప్రతిజ్ఞా మే పురా కృతా ।
తస్మాద్యుధ్యస్వ జిత్వా మాం వివాహం విధివత్కురు ॥ ౪॥

త్వం వై తదాజ్ఞయా ప్రాప్తస్తస్య కార్యార్థసిద్ధయే ।
సంగ్రామం కురు పాతాలం గచ్ఛ వా పతినా సహ ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దేవ్యాః స దైత్యోఽమర్షపూరితః ।
ముమోచ తరసా బాణాన్సింహస్యోపరి దారుణాన్ ॥ ౬॥

అంబికా తాచ్ఛరాన్వీక్ష్య గగనే పన్నగోపమాన్ ।
చిచ్ఛేద సాయకైస్తీక్ష్ణైర్లఘుహస్తతయా క్షణాత్ ॥ ౭॥

అన్యైర్జఘాన విశిఖై రక్తబీజం మహాసురం ।
అంబికాచాపనిర్ముక్తైః కర్ణాకృష్టైః శిలాశితైః ॥ ౮॥

దేవీబాణహతః పాపో మూర్ఛ్ఛామాప రథోపరి ।
పతితే రక్తబీజే తు హాహాకారో మహానభూత్ ॥ ౯॥

సైనికాశ్చుక్రుశుః సర్వే హతాః స్మ ఇతి చాబ్రువన్ ।
తతో బుంబారవం శ్రుత్వా శుంభః పరమదారుణం ॥ ౧౦॥

ఉద్యోగం సర్వసైన్యానాం దైత్యానామాదిదేశ హ ।
శుంభ ఉవాచ ।
నిర్యాంతు దానవాః సర్వే కాంబోజాః స్వబలైర్వృతాః ॥ ౧౧॥

అన్యేఽప్యతిబలాః శూరాః కాలకేయా విశేషతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాజ్ఞప్తం బలం సర్వం శుంభేన చ చతుర్విధం ॥ ౧౨॥

నిర్జగామ మదాఽఽవిష్టం దేవీసమరమండలే ।
తమాగతం సమాలోక్య చండికా దానవం బలం ॥ ౧౩॥

ఘంటానాదం చకారాశు భీషణం భయదం ముహుః ।
జ్యాస్వనం శంఖనాదంచ చకార జగదంబికా ॥ ౧౪॥

తేన నాదేన సా జాతా కాలీ విస్తారితాననా ।
శ్రుత్వా తన్నినదం ఘోరం సింహో దేవ్యాశ్చ వాహనం ॥ ౧౫॥

జగర్జ సోఽపి బలవాంజనయన్భయమద్భుతం ।
తన్నినాదముపశ్రుత్య దానవాః క్రోధమూర్ఛ్ఛితాః ॥ ౧౬॥

సర్వే చిక్షిపురస్త్రాణి దేవీం ప్రతి మహాబలాః |
తస్మిన్నేవాయతే యుద్ధే దారుణే లోమహర్షణే || ౧౭||

బ్రహ్మాదీనాంచ దేవానాం శక్తయశ్చండికాం యయుః |
యస్య దేవస్య యద్రూపం యథా భూషణవాహనం || ౧౮||

తాదృగ్రూపాస్తదా దేవ్యః ప్రయయుః సమరాంగణే |
బ్రహ్మాణీ వరటారూఢా సాక్షసూత్రకమండలుః || ౧౯||

ఆగతా బ్రహ్మణః శక్తిర్బ్రహ్మాణీతి ప్రతిశ్రుతా |
వైష్ణవీ గరుడారూఢా శంఖచక్రగదాధరా || ౨౦||

పద్మహస్తా సమాయాతా పీతాంబరవిభూషితా |
శాంకరీ తు వృషారూఢా త్రిశూలవరధారిణీ || ౨౧||

అర్ధచంద్రధరా దేవీ తథాహివలయా శివా |
కౌమారీ శిఖిసంరూఢా శక్తిహస్తా వరాననా || ౨౨||

యుద్ధకామా సమాయాతా కార్తికేయస్వరూపిణీ |
ఇంద్రాణీ సుష్ఠువదనా సుశ్వేతగజవాహనా || ౨౩||

వజ్రహస్తాతిరోషాఢ్యా సంగ్రామాభిముఖీ యయౌ |
వారాహీ శూకరాకారా ప్రౌఢప్రేతాసనా మతా || ౨౪||

నారసింహీ నృసింహస్య బిభ్రతీ సదృశం వపుః |
యామ్యా చ మహిషారూఢా దండహస్తా భయప్రదా || ౨౫||

సమాయాతాథ సంగ్రామే యమరూపా శుచిస్మితా |
తథైవ వారుణీ శక్తిః కౌబేరీ చ మదోత్కటా || ౨౬||

ఏవంవిధాస్తథాఽఽకారా యయుః స్వస్వబలైర్వృతాః |
ఆగతాస్తాః సమాలోక్య దేవీ ముదమవాప చ || ౨౭||

స్వస్థా ముముదిరే దేవా దైత్యాశ్చ భయమాయయుః |
తాభిః పరివృతస్తత్ర శంకరో లోకశంకరః || ౨౮||

సమాగమ్య చ సంగ్రామే చండికామిత్యువాచ హ |
హన్యంతామసురాః శీఘ్రం దేవానాం కార్యసిద్ధయే || ౨౯||

నిశుంభం చైవ శుంభం చ యే చాన్యే దానవాః స్థితాః |
హత్వా దైత్యబలం సర్వం కృత్వా చ నిర్భయం జగత్ || ౩౦||

స్వాని స్వాని చ ధిష్ణ్యాని సమాగచ్ఛంతు శక్తయః |
దేవా యజ్ఞభుజః సంతు బ్రాహ్మణా యజనే రతాః || ౩౧||

ప్రాణినః సంతు సంతుష్టాః సర్వే స్థావరజంగమాః |
శమం యాంతు తథోత్పాతా ఈతయశ్చ తథా పునః || ౩౨||

ఘనాః కాలే ప్రవర్షంతు కృషిర్బహుఫలా తథా |
వ్యాస ఉవాచ |
ఏవం బ్రువతి దేవేశే శంకరే లోకశంకరే || ౩౩||

చండికాయా శరీరాత్తు నిర్గతా శక్తిరద్భుతా |
భీషణాతిప్రచండా చ శివాశతనినాదినీ || ౩౪||

ఘోరరూపాథ పంచాస్యమిత్యువాచ స్మితాననా |
దేవదేవ వ్రజాశు త్వం దైత్యానామధిపం ప్రతి || ౩౫||

దూతత్వం కురు కామారే బ్రూహి శుంభం స్మరాకులం |
నిశుంభంచ మదోత్సిక్తం వచనాన్మమ శంకర || ౩౬||

ముక్త్వా త్రివిష్టపం యాత యూయం పాతాలమాశు వై |
దేవాః స్వర్గే సుఖం యాంతు తురాషాట్ స్వాసనం శభం || ౩౭||

ప్రాప్నోతు త్రిదివం స్థానం యజ్ఞభాగాంశ్చ దేవతాః |
జీవితేచ్ఛా చ యుష్మాకం యది స్యాత్తు మహత్తరా || ౩౮||

తర్హి గచ్ఛత పాతాలం తరసా యత్ర దానవాః |
అథవా బలమాస్థాయ యుద్ధేచ్ఛా మరణాయ చేత్ || ౩౯||

తదాఽఽగచ్ఛంతు తృప్యంతు మచ్ఛివాః పిశితేన వః |
వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యాః శూలపాణిస్త్వరాన్వితః || ౪౦||

గత్వాఽఽహ దైత్యరాజానం శుంభం సదసి సంస్థితం |
శివ ఉవాచ |
రాజన్ దూతోఽహమంబాయాస్త్రిపురాంతకరో హరః || ౪౧||

త్వత్సకాశమిహాయాతో హితం కర్తుం తవాఖిలం |
త్యక్త్వా స్వర్గం తథా భూమిం యూయం గచ్ఛత సత్వరం || ౪౨||

పాతాలం యత్ర ప్రహ్లాదో బలిశ్చ బలినాం వరః |
అథవా మరణేచ్ఛా చేత్తర్హ్యాగచ్ఛత సత్వరం || ౪౩||

సంగ్రామే వో హనిష్యామి సర్వానేవాహమాశు వై |
ఇత్యువాచ మహారాజ్ఞీ యుష్మత్కల్యాణహేతవే || ౪౪||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి దైత్యవరాందేవీవాక్యం పీయూషసన్నిభం |
హితకృచ్ఛ్రావయిత్వా స ప్రత్యాయాతశ్చ శూలభృత్ || ౪౫||

యయాసౌ ప్రేరితః శంభుర్దూతత్వే దానవాన్ప్రతి |
శివదూతీతి విఖ్యాతా జాతా త్రిభువనేఽఖిలే || ౪౬||

తేఽపి శ్రుత్వా వచో దేవ్యాః శంకరోక్తం తుదుష్కరం |

యుద్ధాయ నిర్యయుః శీఘ్రం దంశితాః శస్త్రపాణయః ॥ ౪౭॥

తరసా రణమాగత్య చండికాం ప్రతి దానవాః ।
నిర్జఘ్నుశ్చ శరైస్తీక్ష్ణైః కర్ణాకృష్టైః శిలాశితైః ॥ ౪౮॥

కాలికా శూలపాతైస్తాన్ గదాశక్తివిదారితాన్ ।
కుర్వంతీ వ్యచరత్తత్ర భక్షయంతీ చ దానవాన్ ॥ ౪౯॥

కమండలుజలాక్షేపగతప్రాణాన్ మహాబలాన్ ।
బ్రహ్మాణీ చాకరోత్తత్ర దానవాన్సమరాంగణే ॥ ౫౦॥

మాహేశ్వరీ వృషారూఢా త్రిశూలేనాతిరంహసా ।
జఘాన దానవాన్సంఖ్యే పాతయామాస భూతలే ॥ ౫౧॥

వైష్ణవీ చక్రపాతేన గదాపాతేన దానవాన్ ।
గతప్రాణాంశ్చకారాశు చోత్తమాంగవివర్జితాన్ ॥ ౫౨॥

ఐంద్రీ వజ్రప్రహారేణ పాతయామాస భూతలే ।
ఐరావతకరాఘాతపీడితాందైత్యపుంగవాన్ ॥ ౫౩॥

వారాహీ తుండఘాతేన దంష్ట్రాగ్రపాతనేన చ ।
జఘాన క్రోధసంయుక్తా శతశో దైత్యదానవాన్ ॥ ౫౪॥

నారసింహీ నఖైస్తీవ్రైర్దారితాందైత్యపుంగవాన్ ।
భక్షయంతీ చచారాజౌ ననాద చ ముహుర్ముహుః ॥ ౫౫॥

శివదూతీ అట్టహాసైః పాతయామాస భూతలే ।
తాంశ్చఖాదాథ చాముండా కాలికా చ త్వరాన్వితా ॥ ౫౬॥

శిఖిసంస్థా చ కౌమారీ కర్ణాకృష్టైః శిలాశితైః ।
నిజఘాన రణే శత్రూందేవానాం చ హితాయ వై ॥ ౫౭॥

వారుణీ పాశసంబద్ధాందైత్యాన్సమరమస్తకే ।
పాతయామాస తత్పృష్ఠే మూర్చ్ఛితాన్గతచేతనాన్ ॥ ౫౮॥

ఏవం మాతృగణేనాజావతివీర్యపరాక్రమం ।
మర్దితం దానవం సైన్యం పలాయనపరం హ్యభూత్ ॥ ౫౯॥

ఝుంబారవస్తు సుమహానభూత్తత్ర బలార్ణవే ।
పుష్పవృష్టిం తదా దేవాశ్చక్రుర్దేవ్యా గణోపరి ॥ ౬౦॥

తచ్ఛ్రుత్వా నినదం ఘోరం జయశబ్దం చ దానవాః ।
రక్తబీజశ్చుకోపాశు దృష్ట్వా దైత్యాన్పలాయితాన్ ॥ ౬౧॥

గర్జమానాంస్తథా దేవాన్వీక్ష్య దైత్యో మహాబలః ।
రక్తబీజస్తు తేజస్వీ రణమభ్యాయయౌ తదా ॥ ౬౨॥

సాయుధో రథసంవిష్టః కుర్వంజ్యాశబ్దమద్భుతం ।
ఆజగామ తదా దేవీం క్రోధరక్తేక్షణోద్యతః ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే రక్తబీజేన
దేవ్యా యుద్ధవర్ణనం నామాష్టావిశోఽధ్యాయః ॥ ౨౮॥

౨౯ దేవ్యాసహ యుద్ధకరణాయ నిశుంభప్రయాణం

వ్యాస ఉవాచ ।
వరదానమిదం తస్య దానవస్య శివార్పితం ।
అత్యద్భుతతరం రాజంఛ్రుణు తత్ప్రబ్రవీమ్యహం ॥ ౧॥

తస్య దేహాద్రక్తబిందుర్యదా పతతి భూతలే ।
సముత్పతంతి దైతేయాస్తద్రూపాస్తత్పరాక్రమాః ॥ ౨॥

అసంఖ్యాతా మహావీర్యా దానవా రక్తసంభవాః ।
ప్రభవంత్వితి రుద్రేణ దత్తోఽస్త్యత్యద్భుతో వరః ॥ ౩॥

స తేన వరదానేన దర్పితః క్రోధసంయుతః ।
అభ్యగాత్తరసా సంఖ్యే హంతుం దేవీం సకాలికాం ॥ ౪॥

స దృష్ట్వా వైష్ణవీం శక్తిం గరుడోపరిసంస్థితాం ।
శక్త్యా జఘాన దైత్యేంద్రస్తాం వై కమలలోచనాం ॥ ౫॥

గదయా వారయామాస శక్తిః సా శక్తిసంయుతా ।
అతాడయచ్చ చక్రేణ రక్తబీజం మహాసురం ॥ ౬॥

రథాంగహతదేహాత్తు బహు సుస్రావ శోణితం ।
వజ్రాహతగిరేః శృంగాన్నిర్ఝరా ఇవ గైరికా ॥ ౭॥

యత్ర యత్ర యదా భూమౌ పతంతి రక్తబిందవః ।
సముత్తస్థుస్తదాకారాః పురుషాశ్చ సహస్రశః ॥ ౮॥

ఐంద్రీ తమసురం ఘోరం వజ్రేణాభిజఘాన చ ।
రక్తబీజం క్రుధాఽఽవిష్టా నిఃససార చ శోణితం ॥ ౯॥

తతస్తత్క్షతజాజ్జాతా రక్తబీజా హ్యనేకశః ।
తద్వీర్యాశ్చ తదాకారా సాయుధా యుద్ధదుర్మదాః ॥ ౧౦॥

బ్రహ్మాణీ బ్రహ్మదండేన కుపితా హ్యహనద్ భృశం ।
మాహేశ్వరీ త్రిశూలేన దారయామాస దానవం ॥ ౧౧॥

నారసింహీ నఖాఘాతైస్తం వివ్యాధ మహాసురం ।
అహనత్తుండఘాతేన క్రుద్ధా తం రాక్షసాధమం ॥ ౧౨॥

కౌమారీ చ తథా శక్త్యా వక్షస్యేనమతాడయత్ ।

సోఽపి క్రుద్ధః శరాసారైర్బిభేద నిశితైశ్చ తాః ॥ ౧౩॥

గదాశక్తిప్రహారైస్తు మాతృాః సర్వాః పృథక్పృథక్ ।
శక్తయస్తం శరాఘాతైర్వివ్యధుస్తత్ప్రకోపితాః ॥ ౧౪॥

తస్య శస్త్రాణి చిచ్ఛేద చండికా స్వశరైః శితైః ।
జఘానాన్యైశ్చ విశిఖైస్తం దేవీ కుపితా భృశం ॥ ౧౫॥

తస్య దేహాచ్చ సుస్రావ రుధిరం బహుధా తు యత్ ।
తస్మాత్తత్సదృశాః శూరాః ప్రాదురాసన్సహస్రశః ॥ ౧౬॥

రక్తబీజైర్జగద్వ్యాప్తం రుధిరౌఘసముద్భవైః ।
సన్నద్ధైః సాయుధైః కామం కుర్వద్భిర్యుద్ధమద్భుతం ॥ ౧౭॥

ప్రహరంతశ్చ తాందృష్ట్వా రక్తబీజాననేకశః ।
భయభీతాః సురాస్త్రేసుర్విషణ్ణాః శోకకర్శితాః ॥ ౧౮॥

కథమద్య క్షయం దైత్యా గమిష్యంతి సహస్రశః ।
మహాకాయా మహావీర్యా దానవా రక్తసంభవాః ॥ ౧౯॥

ఏకైవ చండికాత్రాస్తి తథా కాలీ చ మాతరః ।
ఏతాభిర్దానవాః సర్వే జేతవ్యాః కష్టమేవ తత్ ॥ ౨౦॥

నిశుంభో వాథ శుంభో వా సహసా బలసంవృతః ।
ఆగమిష్యతి సంగ్రామే తతోఽనర్థో మహాన్భవేత్ ॥ ౨౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం దేవా భయోద్విగ్నాశ్చింతామాపుర్మహత్తరాం ।
యదా తదాంబికా ప్రాహ కాలీం కమలలోచనాం ॥ ౨౨॥

చాముండే కురు విస్తీర్ణం వదనం త్వరితా భృశం ।
మచ్ఛస్త్రపాతసంభూతం రుధిరం పిబ సత్వరా ॥ ౨౩॥

భక్షయంతీ చర రణే దానవానద్య కామతః ।
హనిష్యామి శరైస్తీక్ష్ణైర్గదాసిముసలైస్తథా ॥ ౨౪॥

తథా కురు విశాలాక్షి పానం తద్రుధిరస్య చ ।
బిందుమాత్రం యథా భూమ్యాం న పతేదపి సాంప్రతం ॥ ౨౫॥

భక్ష్యమాణాస్తదా దైత్యా న చోత్పత్స్యంతి చాపరే ।
ఏవమేషాం క్షయో నూనం భవిష్యతి న చాన్యథా ॥ ౨౬॥

ఘాతయిష్యామ్యహం దైత్యం త్వం భక్షయ చ సత్వరా ।
పిబంతీ క్షతజం సర్వం యతమానారిసంక్షయే ॥ ౨౭॥

ఇత్థం దైత్యక్షయం కృత్వా దత్త్వా రాజ్యం సురాలయం ।
ఇంద్రాయ సుస్థిరం సర్వం గమిష్యామో యథాసుఖం ॥ ౨౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తాంబికయా దేవీ చాముండా చండవిక్రమా ।
పపౌ చ క్షతజం సర్వం రక్తబీజశరీరజం ॥ ౨౯॥

అంబికా తం జఘానాశు ఖడ్గేన ముసలేన చ ।
చఖాద దేహశకలాంశ్చాముండా తాన్కృశోదరీ ॥ ౩౦॥

సోఽపి క్రుద్ధో గదాఘాతైశ్చాముండాం సమఘాతయత్ ।
తథాపి సా పపావాశు క్షతజం తమభక్షయత్ ॥ ౩౧॥

యేఽన్యే రుధిరజాః క్రూరా రక్తబీజా మహాబలాః ।
తేఽపి నిష్పాతితాః సర్వే భక్షితా గతశోణితాః ॥ ౩౨॥

కృత్రిమా భక్షితాః సర్వే యస్తు స్వాభావికోఽసురః ।
సోఽపి ప్రపాతితో హత్వా ఖడ్గేనాతివిఖండితః ॥ ౩౩॥

రక్తబీజే హతే రౌద్రే యే చాన్యే దానవా రణే ।
పలాయనం తతః కృత్వా గతాస్తే భయకంపితాః ॥ ౩౪॥

హాహేతి విబ్రువంతస్తే శుంభం ప్రోచుః సవిహ్వలాః ।
రుధిరారక్తదేహాశ్చ విగతాస్త్రా విచేతసః ॥ ౩౫॥

రాజన్నంబికయా రక్తబీజోఽసౌ వినిపాతితః ।
చాముండా తస్య దేహాత్తు పపౌ సర్వం చ శోణితం ॥ ౩౬॥

యే చాన్యే దానవాః శూరా వాహనేనాతిరంహసా ।
సింహేన నిహతాః సర్వే కాల్యా చ భక్షితాః పరే ॥ ౩౭॥

వయం త్వాం కథితుం రాజన్నాగతా యుద్ధచేష్టితం ।
చరితంచ తథా దేవ్యాః సంగ్రామే పరమాద్భుతం ॥ ౩౮॥

అజేయేయం మహారాజ సర్వథా దైత్యదానవైః ।
గంధర్వాసురయక్షైశ్చ పన్నగోరగరాక్షసైః ॥ ౩౯॥

అన్యాస్తత్రాగతా దేవ్య ఇంద్రాణీప్రముఖా భృశం ।
యుధ్యమానా మహారాజ వాహనైరాయుధైర్యుతాః ॥ ౪౦॥

తాభిః సర్వం హతం సైన్యం దానవానాం వరాయుధైః ।
రక్తబీజోఽపి రాజేంద్ర తరసా వినిపాతితః ॥ ౪౧॥

ఏకాపి దుఃసహా దేవీ కిం పునస్తాభిరన్వితా ।
సింహోఽపి హంతి సంగ్రామే రాక్షసానమితప్రభః ॥ ౪౨॥

అతో విచార్య సచివైర్యద్యుక్తం తద్విధీయతాం ।
న వైరమనయా యుక్తం సంధిరేవ సుఖప్రదః ॥ ౪౩॥

ఆశ్చర్యమేతదఖిలం యన్నారీ హంతి రాక్షసాన్ ।

రక్తబీజోఽపి నిహతః పీతం తస్యాపి శోణితం ‖ ౪౪‖

అన్యే నిపాతితా దైత్యాః సంగ్రామేఽమ్బికయా నృప ।
చాముండయా చ మాంసం వై భక్షితం సకలం రణే ‖ ౪౫‖

వరం పాతాలగమనం తస్యాః సేవాథవా వరా ।
న తు యుద్ధం మహారాజ కార్యమంబికయా సహ ‖ ౪౬‖

న నారీ ప్రాకృతా హ్యేషా దేవకార్యార్థసాధినీ ।
మాయేయం ప్రబలా దేవీ క్షపయంతీయముత్థితా ‖ ౪౭‖

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తేషాం వచస్తథ్యం శ్రుత్వా కాలవిమోహితః ।
ముమూర్షుః ప్రత్యువాచేదం శుంభః ప్రస్ఫురితాధరః ‖ ౪౮‖

శుంభ ఉవాచ ।
యూయం గచ్ఛత పాతాలం శరణం వా భయాతురాః ।
హనిష్యామ్యహమద్యైవ తాంచ తాశ్చ సముద్యతః ‖ ౪౯‖

జిత్వా సర్వాన్సురానాజౌ కృత్వా రాజ్యం సుపుష్కలం ।
కథం నారీభయోద్విగ్నః పాతాలం ప్రవిశామ్యహం ‖ ౫౦‖

నిహత్య పార్షదాన్సర్వాన్ రక్తబీజముఖాన్ రణే ।
ప్రాణత్రాణాయ గచ్ఛామి హిత్వా కిం విపులం యశః ‖ ౫౧‖

మరణం త్వనివార్యం వై ప్రాణినాం కాలకల్పితం ।
తద్భయం జన్మనోపాత్తం త్యజేత్కో దుర్లభం యశః ‖ ౫౨‖

నిశుంభాహం గమిష్యామి రథారూఢో రణాజిరే ।
హత్వా తామాగమిష్యామి నాగమిష్యామి చాన్యథా ‖ ౫౩‖

త్వం తు సేనాయుతో వీర పార్ష్ణిగ్రాహో భవస్వ మే ।
తరసా తాం శరైస్తీక్ష్ణైర్నారీం నయ యమాలయే ‖ ౫౪‖

నిశుంభ ఉవాచ ।
అహమద్య హనిష్యామి గత్వా దుష్టాంచ కాలికాం ।
ఆగమిష్యామ్యహం శీఘ్రం గృహీత్వా తామథాంబికాం ‖ ౫౫‖

మా చింతాం కురు రాజేంద్ర వరాకాయాస్తు కారణే ।
క్వైషా బాలా క్వ మే బాహువీర్యం విశ్వవశంకరం ‖ ౫౬‖

త్యక్త్వాఽఽర్తిం విపులాం భ్రాతర్భుంక్ష్వ భోగాననుత్తమాన్ ।
ఆనయిష్యామ్యహం కామం మానినీం మానసంయుతాం ‖ ౫౭‖

మయి తిష్ఠతి తే రాజన్న యుక్తం గమనం రణే ।
గత్వాహమానయిష్యామి తవార్థే వై జయశ్రియం ‖ ౫౮‖

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా భ్రాతరం జ్యేష్ఠం కనీయాన్బలగర్వితః ।
రథమాస్థాయ విపులం సన్నద్ధః స్వబలావృతః ॥ ౩౯॥

జగామ తరసా తూర్ణం సంగరే కృతమంగలః ।
సంస్తుతో బందిసూతైశ్చ సాయుధః సపరిష్కరః ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే దేవ్యాసహ యుద్ధకరణాయ
నిశుంభప్రయాణం నామకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

౩౦ యుద్ధాత్ప్రత్యాగతానాం రక్షసాం శుంభాయ వార్తావర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
నిశుంభో నిశ్చయం కృత్వా మరణాయ జయాయ వా ।
సోద్యమః సబలః శూరో రణే దేవీముపాయయౌ ॥ ౧॥

తమాజగామ శుంభోఽపి స్వబలేన సమావృతః ।
ప్రేక్షకోఽభూద్రణే రాజా సంగ్రామరసపండితః ॥ ౨॥

గగనే సంస్థితా దేవాస్తదాభ్రపటలావృతాః ।
దిదృక్షవస్తు సంగ్రామే సేంద్రా యక్షగణాస్తథా ॥ ౩॥

నిశుంభోఽథ రణే గత్వా ధనురాదాయ శార్ఙ్గకం ।
చకార శరవృష్టిం స భీషయంజగదంబికాం ॥ ౪॥

ముంచంతం శరజాలాని నిశుంభం చండికా రణే ।
వీక్ష్యాదాయ ధనుః శ్రేష్ఠం జహాస సుస్వరం ముహుః ॥ ౫॥

ఉవాచ కాలికాం దేవీ పశ్య మూర్ఖత్వమేతయోః ।
మరణాయాగతౌ కాలి మత్సమీపమిహాధునా ॥ ౬॥

దృష్ట్వా దైత్యవధం ఘోరం రక్తబీజాత్యయం తథా ।
జయాశాం కురుతస్త్వేతౌ మోహితౌ మమ మాయయా ॥ ౭॥

ఆశా బలవతీ హ్యేషా న జహాతి నరం క్వచిత్ ।
భగ్నం హృతబలం నష్టం గతపక్షం విచేతనం ॥ ౮॥

ఆశాపాశనిబద్ధౌ ద్వౌ యుద్ధాయ సముపాగతౌ ।
నిహంతవ్యౌ మయా కాలి రణే శుంభనిశుంభకౌ ॥ ౯॥

ఆసన్నమరణావేతౌ సంప్రాప్తౌ దైవమోహితౌ ।
పశ్యతాం సర్వదేవానాం హనిష్యామ్యహమద్య తౌ ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా కాలికాం చండీ కర్ణాకృష్టశరోత్కరైః ।

ఛాదయామాస తరసా నిశుంభం పురతః స్థితం ॥ ౧౧॥

దానవోఽపి శరాంస్తస్యాశ్చిచ్ఛేద నిశితైః శరైః ।
తయోః పరస్పరం యుద్ధం బభూవాతిభయానకం ॥ ౧౨॥

కేసరీ కేశజాలాని ధున్వానః సైన్యసాగరం ।
గాహయామాస బలవాన్సరసీం వారణో యథా ॥ ౧౩॥

నఖైర్దంతప్రహారైస్తు దానవాన్పురతః స్థితాన్ ।
చఖాద చ విశీర్ణాంగాన్ గజానివ మదోత్కటాన్ ॥ ౧౪॥

ఏవం విమథ్యమానే తు సైన్యే కేసరిణా తదా ।
అభ్యధావన్నిశుంభోఽథ వికృష్టవరకార్ముకః ॥ ౧౫॥

అన్యేఽపి క్రుద్ధా దైత్యేంద్రా దేవీం హంతుముపాయయుః ।
సందష్టదంతరసనా రక్తనేత్రా హ్యనేకశః ॥ ౧౬॥

తత్రాజగామ తరసా శుంభః సైన్యసమావృతః ।
నిహత్య కాలికాం కోపాద్గ్రహీతుం జగదంబికాం ॥ ౧౭॥

తత్రాగత్య దదర్శాజావంబికాంచ పురఃస్థితాం ।
రౌద్రరసయుతాం కాంతాం శృంగారరససంయుతాం ॥ ౧౮॥

తాం వీక్ష్య విపులాపాంగీం త్రైలోక్యవరసుందరీం ।
సురక్తనయనాం రమ్యాం క్రోధరక్తేక్షణాం తథా ॥ ౧౯॥

వివాహేచ్ఛాం పరిత్యజ్య జయాశాం దూరతస్తథా ।
మరణే నిశ్చయం కృత్వా తస్థావాహితకార్ముకః ॥ ౨౦॥

తం తథా దానవం దేవీ స్మితపూర్వమిదం వచః ।
బభాషే శృణ్వతాం తేషాం దైత్యానాం రణమస్తకే ॥ ౨౧॥

గచ్ఛధ్వం పామరా యూయం పాతాలం వా జలార్ణవం ।
జీవితాశాం స్థిరాం కృత్వా త్యక్త్వాత్రైవాయుధాని చ ॥ ౨౨॥

అథవా మచ్ఛరాఘాతహతప్రాణా రణాజిరే ।
ప్రాప్య స్వర్గసుఖం సర్వే క్రీడంతు విగతజ్వరాః ॥ ౨౩॥

కాతరత్వం చ శూరత్వం న భవత్యేవ సర్వథా ।
దదామ్యభయదానం వై యాంతు సర్వే యథాసుఖం ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్యా నిశుంభో మదగర్వితః ।
నిశితం ఖడ్గమాదాయ చర్మ చైవాష్టచంద్రకం ॥ ౨౫॥

ధావమానస్తు తరసాసినా సింహం మదోత్కటం ।
జఘానాతిబలాన్మూర్ధ్ని భ్రామయంజగదంబికాం ॥ ౨౬॥

తతో దేవీ స్వగదయా వంచయిత్వాసిపాతనం ।
తాడయామాస తం బాహోర్మూలే పరశునా తదా ॥ ౨౭॥

ఖడ్గేన నిహతః సోఽపి బాహుమూలే మహామదః ।
సంస్తభ్య వేదనాం భూయో జఘాన చండికాం తదా ॥ ౨౮॥

సాపి ఘంటాస్వనం ఘోరం చకార భయదం నృణాం ।
పపౌ పునః పునః పానం నిశుంభం హంతుమిచ్ఛతీ ॥ ౨౯॥

ఏవం పరస్పరం యుద్ధం బభూవాతిభయప్రదం ।
దేవానాం దానవానాంచ పరస్పరజయైషిణాం ॥ ౩౦॥

పలాదాః పక్షిణః క్రూరాః సారమేయాశ్చ జంబుకాః ।
ననృతుశ్చాతిసంతుష్టా గృధ్రాః కంకాశ్చ వాయసాః ॥ ౩౧॥

రణభూర్భాతి భూయిష్ఠపతితాసురవర్ష్మకైః ।
రుధిరస్రావసంయుక్తైర్గజాశ్వదేహసంకులా ॥ ౩౨॥

పతితాందానవాందృష్ట్వా నిశుంభోఽతిరుషాన్వితః ।
ప్రయయౌ చండికాం తూర్ణం గదామాదాయ దారుణాం ॥ ౩౩॥

సింహం జఘాన గదయా మస్తకే మదగర్వితః ।
ప్రహృత్య చ స్మితం కృత్వా పునర్దేవీమతాడయత్ ॥ ౩౪॥

సాపి తం కుపితాతీవ నిశుంభం పురతః స్థితం ।
ప్రహరంతం సమీక్ష్యాథ దేవీ వచనమబ్రవీత్ ॥ ౩౫॥

దేవ్యువాచ ।
తిష్ఠ మందమతే తావద్యావత్ఖడ్గమిదం తవ ।
గ్రీవాయాం ప్రేరయామ్యస్మాద్ గంతాసి యమసాదనం ॥ ౩౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తరసా దేవీ కృపాణేన సమాహితా ।
చిచ్ఛేద మస్తకం తస్య నిశుంభస్యాథ చండికా ॥ ౩౭॥

సచ్ఛిన్నమస్తకో దేవ్యా కబంధోఽతీవ దారుణః ।
బభ్రామ చ గదాపాణిస్త్రాసయందేవతాగణాన్ ॥ ౩౮॥

దేవీ తస్య శితైర్బాణైశ్చిచ్ఛేద చరణౌ కరౌ ।
పపాతోర్వ్యాం తతః పాపీ గతాసుః పర్వతోపమః ॥ ౩౯॥

తస్మిన్నిపతితే దైత్యే నిశుంభే భీమవిక్రమే ।
హాహాకారో మహానాసీత్తత్సైన్యే భయకంపితే ॥ ౪౦॥

త్యక్త్వాఽఽయుధాని సర్వాణి సైనికాః క్షతజాప్లుతాః ।
జగ్ముర్భుంబారవం సర్వే కుర్వాణా రాజమందిరం ॥ ౪౧॥

తానాగతాన్సుసంప్రేక్ష్య శుంభః శత్రునిషూదనః ।
పప్రచ్ఛ క్వ నిశుంభోఽసౌ కథం భగ్నాః పలాయితాః ॥ ౪౨
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞస్తే ప్రోచుః ప్రణతా భృశం ।
రాజంస్తే నిహతో భ్రాతా శేతే సమరమూర్ధని ॥ ౪౩॥

తయా నిపాతితాః శూరా యే చ తేఽప్యనుజానుగాః ।
వయం త్వాం కథితుం సర్వం వృత్తాంతం సముపాగతాః ॥ ౪౪॥

నిశుంభో నిహతస్తత్ర తయా చండికయాధునా ।
న హి యుద్ధస్య కాలోఽద్య తవ రాజన్ రణాంగణే ॥ ౪౫॥

దేవకార్యం సముద్దిశ్య కాపీయం పరమాంగనా ।
హంతుం దైత్యకులం నూనం ప్రాప్తేతి పరిచింతయ ॥ ౪౬॥

నైషా ప్రాకృతయోషైవ దేవీ శక్తిరనుత్తమా ।
అచింత్యచరితా క్వాపి దుర్జ్ఞేయా దైవతైరపి ॥ ౪౭॥

నానారూపధరాతీవ మాయామూలవిశారదా ।
విచిత్రభూషణా దేవీ సర్వాయుధధరా శుభా ॥ ౪౮॥

గహనా గూఢచరితా కాలరాత్రిరివాపరా ।
అపారపారగా పూర్ణా సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౪౯॥

అంతరిక్షస్థితా దేవాస్తాం స్తువంత్యకుతోభయాః ।
దేవకార్యంచ కుర్వాణాం శ్రీదేవీం పరమాద్భుతాం ॥ ౫౦॥

పలాయనం పరో ధర్మః సర్వథా దేహరక్షణం ।
రక్షితే కిల దేహేస్మిన్కాలేఽస్మత్సుఖతాంగతే ॥ ౫౧॥

సంగ్రామే విజయో రాజన్ భవితా తే న సంశయః ।
కాలః కరోతి బలినం సమయే నిర్బలం క్వచిత్ ॥ ౫౨॥

తం పునః సబలం కృత్వా జయాయోపదధాతి హి ।
దాతారం యాచకం కాలః కరోతి సమయే క్వచిత్ ॥ ౫౩॥

భిక్షుకం ధనదాతారం కరోతి సమయాంతరే ।
విష్ణుః కాలవశే నూనం బ్రహ్మా వా పార్వతీపతిః ॥ ౫౪॥

ఇంద్రాద్యా నిర్జరాః సర్వే కాల ఏవ ప్రభుః స్వయం ।
తస్మాత్కాలం ప్రతీక్షస్వ విపరీతం తవాధునా ॥ ౫౫॥

సమ్ముఖో దేవతానాంచ దైత్యానాం నాశహేతుకః ।
ఏకైవ చ గతిర్నాస్తి కాలస్య కిల భూపతే ॥ ౫౬॥

నానారూపధరాప్యస్తి జ్ఞాతవ్యం తస్య చేష్టితం ।
కదాచిత్సంభవో నృణాం కదాచిత్ప్రలయస్తథా ॥ ౫౭॥

ఉత్పత్తిహేతుః కాలోఽన్యః క్షయహేతుస్తథాపరః ।
ప్రత్యక్షం తే మహారాజ దేవాః సర్వే సవాసవాః ॥ ౫౮॥

కరదాస్తే కృతాః పూర్వం కాలేన సమ్ముఖేన చ ।
తేనైవ విముఖేనాద్య బలినోఽబలయాసురాః ॥ ౫౯॥

నిహతా నితరాం కాలః కరోతి చ శుభాశుభం ।
నైవాత్ర కారణం కాలీ నైవ దేవాః సనాతనాః ॥ ౬౦॥

యథా తే రోచతే రాజంస్తథా కురు విమృశ్య చ ।
కాలోఽయం నాత్ర హేతుస్తే దానవానాం తథా పునః ॥ ౬౧॥

త్వదగ్రతో గతః శక్రో భగ్నః సంఖ్యే నిరాయుధః ।
తథా విష్ణుస్తథా రుద్రో వరుణో ధనదో యమః ॥ ౬౨॥

తథా త్వమపి రాజేంద్ర వీక్ష్య కాలవశం జగత్ ।
పాతాలం గచ్ఛ తరసా జీవన్భద్రమవాప్స్యసి ॥ ౬౩॥

మృతే త్వయి మహారాజ శత్రవస్తే ముదాన్వితాః ।
మంగలాని ప్రగాయంతో విచరిష్యంతి సర్వతః ॥ ౬౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే యుద్ధాత్ప్రత్యాగతానాం రక్షసాం
శుంభాయ వార్తావర్ణనం నామ త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

౩౧ శుంభవధః

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా శుంభో దైత్యపతిస్తథా ।
ఉవాచ సైనికానాశు కోపాకులితలోచనః ॥ ౧॥

శుంభ ఉవాచ ।
జాల్మాః కిం శ్రూత దుర్వాచ్యం కృత్వా జీవితుముత్సహే ।
నిహత్య సచివాన్భ్రాతౄన్నిర్లజ్జో విచరామి కిం ॥ ౨॥

కాలః కర్తా శుభానాం వాశుభానాం బలవత్తరః ।
కా చింతా మమ దుర్వారే తస్మిన్నిశేఽప్యరూపకే ॥ ౩॥

యద్భవతి తద్భవతు యత్కరోతి కరోతు తత్ ।
న మే చింతాస్తి కుత్రాపి మరణాజ్జీవనాత్తథా ॥ ౪॥

స కాలోఽప్యన్యథాకర్తుం భావితో నేశతే క్వచిత్ ।
న వర్షతి చ పర్జన్యః శ్రావణే మాసి సర్వథా ॥ ౫॥

కదాచిన్మార్గశీర్షే వా పౌషే మాఘేఽథ ఫాల్గునే ।
అకాలే వర్షతీవాశు తస్మాన్ముఖ్యో న చాస్త్వయం ॥ ౬॥

కాలో నిమిత్తమాత్రం తు దైవం హి బలవత్తరం ।
దైవేన నిర్మితం సర్వం నాన్యథా భవతీత్యదః ॥ ౭
దైవమేవ పరం మన్యే ధిక్పౌరుషమనర్థకం ।
జేతా యః సర్వదేవానాం నిశుంభోఽప్యనయా హతః ॥ ౮
రక్తబీజో మహాశూరః సోఽపి నాశం గతో యదా ।
తదాహం కీర్తిముత్సృజ్య జీవితాశాం కరోమి కిం ॥ ౯॥

ప్రాప్తే కాలే స్వయం బ్రహ్మా పరార్ధద్వయసమ్మితే ।
నిధనం యాతి తరసా జగత్కర్తా స్వయం ప్రభుః ॥ ౧౦॥

చతుర్యుగసహస్రం తు బ్రహ్మణో దివసే కిల ।
పతంతి భవనాత్పంచ నవ చేంద్రాస్తథా పునః ॥ ౧౧॥

తథైవ ద్విగుణే విష్ణుర్మరణాయోపకల్పతే ।
తథైవ ద్విగుణే కాలే శంకరః శాంతిమేతి చ ॥ ౧౨॥

కా చింతా మరణే మూఢా నిశ్చలే దైవనిర్మితే ।
మహీ మహీధరాణాంచ నాశః సూర్యశశాంకయోః ॥ ౧౩॥

జాతస్య హి ధ్రువం మృత్యుర్ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ ।
అధ్రువేఽస్మింఛరీరే తు రక్షణీయం యశః స్థిరం ॥ ౧౪॥

రథో మే కల్ప్యతాం శీఘ్రం గమిష్యామి రణాజిరే ।
జయో వా మరణం వాపి భవత్వద్యైవ దైవతః ॥ ౧౫॥

ఇత్యుక్త్వా సైనికాంఛుంభో రథమాస్థాయ సత్వరః ।
ప్రయయావంబికా యత్ర సంస్థితా తు హిమాచలే ॥ ౧౬॥

సైన్యం ప్రచలితం తస్య సంగే తత్ర చతుర్విధం ।
హస్త్యశ్వరథపాదాతిసంయుతం సాయుధం బహు ॥ ౧౭॥

తత్ర గత్వాచలే శుంభః సంస్థితాం జగదంబికాం ।
త్రైలోక్యమోహినీం కాంతామపశ్యత్సింహవాహినీం ॥ ౧౮॥

సర్వాభరణభూషాఢ్యాం సర్వలక్షణసంవృతాం ।
స్తూయమానాం సురైః ఖస్థైర్గంధర్వయక్షకిన్నరైః ॥ ౧౯॥

పుష్పైశ్చ పూజ్యమానాంచ మందారపాదపోద్భవైః ।
కుర్వాణాం శంఖనినదం ఘంటానాదం మనోహరం ॥ ౨౦॥

దృష్ట్వా తాం మోహమగమచ్ఛుంభః కామవిమోహితః ।
పంచబాణాహతః కామం మనసా సమచింతయత్ ॥ ౨౧॥

అహో రూపమిదం సమ్యగహో చాతుర్యమద్భుతం ।
సౌకుమార్యంజ ధైర్యంచ పరస్పరవిరోధి యత్ ॥ ౨౨॥

సుకుమారాతితన్వంగీ సద్యః ప్రకటయౌవనా ।

చిత్రమేతదసౌ బాలా కామభావవివర్జితా ॥ ౨౩॥

కామకాంతాసమా రూపే సర్వలక్షణలక్షితా ।
అంబికేయం కిమేతత్తు హంతి సర్వాన్మహాబలాన్ ॥ ౨౪॥

ఉపాయః కోఽత్ర కర్తవ్యో యేన మే వశగా భవేత్ ।
న మంత్రా వా మరాలాక్షీసాధనే సన్నిధౌ మమ ॥ ౨౫॥

సర్వమంత్రమయీ హ్యేషా మోహినీ మదగర్వితా ।
సుందరీయం కథం మే స్యాద్వశగా వరవర్ణినీ ॥ ౨౬॥

పాతాలగమనం మేఽద్య న యుక్తం సమరాంగణాత్ ।
సామదానవిభేదైశ్చ నేయం సాధ్యా మహాబలా ॥ ౨౭॥

కిం కర్తవ్యం చ గంతవ్యం విషమే సముపస్థితే ।
మరణం నోత్తమం చాత్ర స్త్రీకృతం తు యశోఽపహృత్ ॥ ౨౮॥

మరణమృషిభిః ప్రోక్తం సంగరే మంగలాస్పదం ।
యత్తత్సమానబలయోర్యోధయోర్యుధ్యతోః కిల ॥ ౨౯॥

ప్రాప్తేయం దైవరచితా నారీ నరశతోత్తమా ।
నాశాయాస్మత్కులస్యేహ సర్వథాతిబలాబలా ॥ ౩౦॥

వృథా కిం సామవాక్యాని మయా యోజ్యాని సాంప్రతం ।
హననాయాగతా హ్యేషా కిం ను సామ్నా ప్రసీదతి ॥ ౩౧॥

న దానైశ్చాలితుం యోగ్యా నానాశస్త్రవిభూషితా ।
భేదస్తు విఫలః కామం సర్వదేవవశానుగా ॥ ౩౨॥

తస్మాత్తు మరణం శ్రేయో న సంగ్రామే పలాయనం ।
జయో వా మరణం వాద్య భవత్వేవ యథావిధి ॥ ౩౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య మనసా శుంభః సత్త్వాశ్రితోఽభవత్ ।
యుద్ధాయ సుస్థిరో భూత్వా తామువాచ పురఃస్థితాం ॥ ౩౪॥

దేవి యుధ్యస్వ కాంతేఽద్య వృథాయం తే పరిశ్రమః ।
మూర్ఖాసి కిల నారీణాం నాయం ధర్మః కదాచన ॥ ౩౫॥

నారీణాం లోచనే బాణా భ్రువావేవ శరాసనం ।
హావభావాస్తు శస్త్రాణి పుమాఀల్లక్ష్యం విచక్షణః ॥ ౩౬॥

సన్నాహశ్చాంగరాగోఽత్ర రథశ్చాపి మనోరథః ।
మందప్రజల్పితం భేరీశబ్దో నాన్యః కదాచన ॥ ౩౭॥

అన్యాస్త్రధారణం స్త్రీణాం విడంబనమసంశయం ।
లజ్జైవ భూషణం కాంతే న చ ధార్ష్ట్యం కదాచన ॥ ౩౮॥

యుధ్యమానా వరా నారీ కర్కశేవాభిదృశ్యతే |
స్తనౌ సంగోపనీయౌ వా ధనుషః కర్షణే కథం || ౩౯||

క్వ మందగమనం కుత్ర గదామాదాయ ధావనం |
బుద్ధిదా కాలికా తేఽత్ర చాముండా పరనాయికా || ౪౦||

చండికా మంత్రమధ్యస్థా లాలనేఽనుస్వరా శివా |
వాహనం మృగరాడాస్తే సర్వసత్త్వభయంకరః || ౪౧||

వీణానాదం పరిత్యజ్య ఘంటానాదం కరోషి యత్ |
రూపయౌవనయోః సర్వం విరోధి వరవర్ణిని || ౪౨||

యది తే సంగరేచ్ఛాస్తి కురూపా భవ భామిని |
లంబోష్ఠీ కునఖీ క్రూరా ధ్వాంక్షవర్ణా విలోచనా || ౪౩||

లంబపాదా కుదంతీ చ మార్జారనయనాకృతిః |
ఈదృశం రూపమాస్థాయ తిష్ఠ యుద్ధే స్థిరా భవ || ౪౪||

కర్కశం వచనం బ్రూహి తతో యుద్ధం కరోమ్యహం |
ఈదృశీం సుదతీం దృష్ట్వా న మే పాణిః ప్రసీదతి || ౪౫||

హంతుం త్వాం మృగశావాక్షి కామకాంతోపమే మృధే |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి బ్రువాణం కామార్తం వీక్ష్య తం జగదంబికా || ౪౬||

స్మితపూర్వమిదం వాక్యమువాచ భరతోత్తమ |
దేవ్యువాచ |
కిం విషీదసి మందాత్మన్ కామబాణవిమోహితః || ౪౭||

ప్రేక్షికాహం స్థితా మూఢ కురు కాలికయా మృధం |
చాముండయా వా కుర్వేతే తవ యోగ్యే రణాంగణే || ౪౮||

ప్రహరస్వ యథాకామం నాహం త్వాం యోద్ధుముత్సహే |
ఇత్యుక్త్వా కాలికాం ప్రాహ దేవీ మధురయా గిరా || ౪౯||

జహ్యేనం కాలికే క్రూరే కురూపప్రియమాహవే |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్తా కాలికా కాలప్రేరితా కాలరూపిణీ || ౫౦||

గదాం ప్రగృహ్య తరసా తస్థావాజౌ కృతోద్యమా |
తయోః పరస్పరం యుద్ధం బభూవాతిభయానకం || ౫౧||

పశ్యతాం సర్వదేవానాం మునీనాంచ మహాత్మనాం |
గదాముద్యమ్య శుంభోఽథ జఘాన కాలికాం రణే || ౫౨||

కాలికా దైత్యరాజానం గదయా న్యహనద్ భృశం |
బభంజాస్య రథం చండీ గదయా కనకోజ్జ్వలం || ౫౩||

ఖరాన్హత్వా జఘానాశు దారుకం దారుణస్వనా ।
స పదాతిర్గదాం గుర్వీం సమాదాయ క్రుధాన్వితః ॥ ౫౪॥

కాలికాభుజయోర్మధ్యే ప్రహసన్నహనత్తదా ।
వంచయిత్వా గదాఘాతం ఖడ్గమాదాయ సత్వరా ॥ ౫౫॥

చిచ్ఛేదాస్య భుజం సవ్యం సాయుధం చందనార్చితం ।
స ఛిన్నబాహుర్విరథో గదాపాణిః పరిప్లుతః ॥ ౫౬॥

అచిరేణ సమాగమ్య కాలికామహనత్తదా ।
కాలీ చ కరవాలేన భుజం తస్యాథ దక్షిణం ॥ ౫౭॥

చిచ్ఛేద ప్రహసంతీ సా సగదం కిల సాంగదం ।
కర్తుం పాదప్రహారం స కుపితః ప్రయయౌ జవాత్ ॥ ౫౮॥

కాలీ చిచ్ఛేద చరణౌ ఖడ్గేనాస్య త్వరాన్వితా ।
సచ్ఛిన్నకరపాదోఽపి తిష్ఠ తిష్ఠేతి చ బ్రువన్ ॥ ౫౯॥

ధావమానో యయావాశు కాలికాం భీషయన్నివ ।
తమాగచ్ఛంతమాలోక్య కాలికా కమలోపమం ॥ ౬౦॥

చకర్త మస్తకం కంఠాద్రుధిరౌఘవహం భృశం ।
ఛిన్నేఽసౌ మస్తకే భూమౌ పపాత గిరిసన్నిభః ॥ ౬౧॥

ప్రాణా వినిర్యయుస్తస్య దేహాదుత్క్రమ్య సత్వరం ।
గతాసుం పతితం దైత్యం దృష్ట్వా దేవాః సవాసవాః ॥ ౬౨॥

తుష్టువుస్తాం తదా దేవీం చాముండాం కాలికాం తథా ।
వవుర్వాతాః శివాస్తత్ర దిశశ్చ విమలా భృశం ॥ ౬౩॥

బభూవుశ్చాగ్నయో హోమే ప్రదక్షిణశిఖాః శుభాః ।
హతశేషాశ్చ యే దైత్యాః ప్రణమ్య జగదంబికాం ॥ ౬౪॥

త్యక్త్వాఽఽయుధాని తే సర్వే పాతాలం ప్రయయుర్నృప ।
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం దేవ్యాశ్చరితముత్తమం ॥ ౬౫॥

శుంభాదీనాం వధం చైవ సురాణాం రక్షణం తథా ।
ఏతదాఖ్యానకం సర్వం పఠంతి భువి మానవాః ॥ ౬౬॥

శృణ్వంతి చ సదా భక్త్యా తే కృతార్థా భవంతి హి ।
అపుత్రో లభతే పుత్రాన్నిర్ధనశ్చ ధనం బహు ॥ ౬౭॥

రోగీ చ ముచ్యతే రోగాత్సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ।
శత్రుతో న భయం తస్య య ఇదం చరితం శుభం ।
శృణోతి పఠతే నిత్యం ముక్తిమాంజాయతే నరః ॥ ౬౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం

సంహితాయాం పంచమస్కంధే
శుంభవధో నామైకత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౧॥

౩౨ సురథరాజసమాధివైశ్యయోర్మునిసమీపే గమనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
మహిమా వర్ణితః సమ్యక్చండికాయాస్త్వయా మునే ।
కేన చారాధితా పూర్వం చరిత్రత్రయయోగతః ॥ ౧॥

ప్రసన్నా కస్య వరదా కేన ప్రాప్తం ఫలం మహత్ ।
ఆరాధ్య కామదాం దేవీం కథయస్వ కృపానిధే ॥ ౨॥

ఉపాసనావిధిం బ్రహ్మంస్తథా పూజావిధిం వద ।
విస్తరేణ మహాభాగ హోమస్య చ విధిం పునః ॥ ౩॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి భూపవచః శ్రుత్వా ప్రీతః సత్యవతీసుతః ।
ప్రత్యువాచ నృపం కృష్ణో మహామాయాప్రపూజనం ॥ ౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
స్వారోచిషేఽన్తరే పూర్వం సురథో నామ పార్థివః ।
బభూవ పరమోదారః ప్రజాపాలనతత్పరః ॥ ౫॥

సత్యవాదీ కర్మపరో బ్రాహ్మణానాంచ పూజకః ।
గురుభక్తిరతో నిత్యం స్వదారగమనే రతః ॥ ౬॥

దానశీలోఽవిరోధీ చ ధనుర్వేదైకపారగః ।
ఏవం పాలయతో రాజ్యం మ్లేచ్ఛాః పర్వతవాసినః ॥ ౭॥

బలాచ్ఛత్రుత్వమాపన్నాః సైన్యం కృత్వా చతుర్విధం ।
హస్త్యశ్వరథపాదాతిసహితాస్తే మదోత్కటాః ॥ ౮॥

కోలావిధ్వంసినః ప్రాప్తాః పృథ్వీగ్రహణతత్పరాః ।
సురథః సైన్యమాదాయ సమ్ముఖః సమపద్యత ॥ ౯॥

యుద్ధం సమభవద్ఘోరం తస్య తైరతిదారుణైః ।
మ్లేచ్ఛానాం తు బలం స్వల్పం రాజ్ఞస్తద్బలమద్భుతం ॥ ౧౦॥

తథాపి తైర్జితో యుద్ధే దైవాద్రాజా పరాజితః ।
భగ్నశ్చ స్వపురం ప్రాప్తః సురక్షం దుర్గమండితం ॥ ౧౧॥

చింతయామాస మేధావీ రాజా నీతివిచక్షణః ।
ప్రధానాన్విమనా దృష్ట్వా శత్రుపక్షసమాశ్రితాన్ ॥ ౧౨॥

స్థానం గృహీత్వా విపులం పరిఖాదుర్గమండితం ।
కాలప్రతీక్షా కర్తవ్యా కిం వా యుద్ధం వరం మతం ॥ ౧౩॥

మంత్రిణః శత్రువశగా మంత్రయోగ్యా న తే కిల ।
కిం కరోమీతి మనసా భూపతిః సమచింతయత్ ॥ ౧౪॥

కదాచిత్తే గహీత్వా మాం పాపాచారాః పరాశ్రితాః ।
శత్రుభ్యోఽథ ప్రదాస్యంతి తదా కిం వా భవిష్యతి ॥ ౧౫॥

పాపబుద్ధిషు విశ్వాసో న కర్తవ్యః కదాచన ।
కిన్న తే వై ప్రకుర్వంతి యే లోభవశగా నరాః ॥ ౧౬॥

భ్రాతరం పితరం మిత్రం సుహృదం బాంధవం తథా ।
గురుం పూజ్యం ద్విజం ద్వేష్టి లోభావిష్టః సదా నరః ॥ ౧౭॥

తస్మాన్మయా న కర్తవ్యో విశ్వాసః సర్వథాధునా ।
మంత్రివర్గేఽతిపాపిష్ఠే శత్రుపక్షసమాశ్రితే ॥ ౧౮॥

ఇతి సంచింత్య మనసా రాజా పరమదుర్మనాః ।
ఏకాకీ హయమారుహ్య నిర్జగామ పురాత్తతః ॥ ౧౯॥

అసహాయోఽథ నిర్గత్య గహనం వనమాశ్రితః ।
చింతయామాస మేధావీ క్వ గంతవ్యం మయా పునః ॥ ౨౦॥

యోజనత్రయమాత్రే తు మునేరాశ్రమముత్తమం ।
జ్ఞాత్వా జగామ భూపాలస్తాపసస్య సుమేధసః ॥ ౨౧॥

బహువృక్షసమాయుక్తం నదీపులినసంశ్రితం ।
నిర్వైరశ్వాపదాకీర్ణం కోకిలారావమండితం ॥ ౨౨॥

శిష్యాధ్యయనశబ్దాఢ్యం మృగయూథశతావృతం ।
నీవారాన్నసుపక్వాఢ్యం సుపుష్పఫలపాదపం ॥ ౨౩॥

హోమధూమసుగంధేన ప్రీతిదం ప్రాణినాం సదా ।
వేదధ్వనిసమాక్రాంతం స్వర్గాదపి మనోహరం ॥ ౨౪॥

దృష్ట్వా తమాశ్రమం రాజా బభూవాసౌ ముదాన్వితః ।
భయం త్యక్త్వా మతిం చక్రే విశ్రామాయ ద్విజాశ్రమే ॥ ౨౫॥

ఆసజ్య పాదపేఽశ్వం తు జగామ వినయాన్వితః ।
దృష్ట్వా తం మునిమాసీనం సాలచ్ఛాయాసు సంశ్రితం ॥ ౨౬॥

మృగాజినాసనం శాంతం తపసాతికృశం ఋజుం ।
అధ్యాపయంతం శిష్యాంశ్చ వేదశాస్త్రార్థదర్శినం ॥ ౨౭॥

రహితం క్రోధలోభాద్యైర్ద్వంద్వాతీతం విమత్సరం ।
ఆత్మజ్ఞానరతం సత్యవాదినం శమసంయుతం ॥ ౨౮॥

తం వీక్ష్య భూపతిర్భూమౌ పపాత దండవత్తదా ।
తదగ్రేఽశ్రుజలాపూర్ణనయనః ప్రేమసంయుతః ॥ ౨౯॥

ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ భద్రం తే తమువాచ తదా మునిః ।
శిష్యో దదౌ బృసీం తస్మై గురుణా నోదితస్తదా ॥ ౩౦॥

ఉత్థాయ నృపతిస్తస్యాం సమాసీనస్తదాజ్ఞయా ।
అర్ఘ్యపాద్యార్హణం చక్రే సుమేధా విధిపూర్వకం ॥ ౩౧॥

పప్రచ్ఛాత్ర కుతః ప్రాప్తః కస్త్వం చింతాపరః కథం ।
కథయస్వ యథాకామం సంవృతం కారణం త్విహ ॥ ౩౨॥

కిమాగమనకృత్యం తే బ్రూహి కార్యం మనోగతం ।
కరిష్యే వాంఛితం కామమసాధ్యమపి యత్తవ ॥ ౩౩॥

రాజోవాచ ।
సురథో నామ రాజాహం శత్రుభిశ్చ పరాజితః ।
త్యక్త్వా రాజ్యం గృహం భార్యామహం తే శరణం గతః ॥ ౩౪॥

యదాజ్ఞాపయసే బ్రహ్మంస్తదహం భక్తితత్పరః ।
కరిష్యామి న మే త్రాతా త్వదన్యః పృథివీతలే ॥ ౩౫॥

శత్రుభ్యో మే భయం ఘోరం ప్రాప్తోఽస్మ్యద్య తవాంతికం ।
త్రాయస్వ మునిశార్దూల శరణాగతవత్సల ॥ ౩౬॥

ఋషిరువాచ ।
నిర్భయం వస రాజేంద్ర నాత్ర తే శత్రవః కిల ।
ఆగమిష్యంతి బలినో నిశ్చయం తపసో బలాత్ ॥ ౩౭॥

నాత్ర హింసా ప్రకర్తవ్యా వనవృత్త్యా నృపోత్తమ ।
కర్తవ్యం జీవనం శస్తైర్నీవారఫలమూలకైః ॥ ౩౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా నిర్భయః స నృపస్తదా ।
ఉవాసాశ్రమ ఏవాసౌ ఫలమూలాశనః శుచిః ॥ ౩౯॥

కదాచిత్స నృపస్తత్ర వృక్షచ్ఛాయాం సమాశ్రితః ।
చింతయామాస చింతార్తో గృహ ఏవ గతాశయః ॥ ౪౦॥

రాజ్యం మే శత్రుభిః ప్రాప్తం మ్లేచ్ఛైః పాపరతైః సదా ।
సంపీడితాః స్యుర్లోకాస్తైర్దురాచారైర్గతత్రపైః ॥ ౪౧॥

గజాశ్చ తురగాః సర్వే దుర్బలా భక్ష్యవర్జితాః ।
జాతాః స్యుర్నాత్ర సందేహః శత్రుణా పరిపీడితాః ॥ ౪౨॥

సేవకా మమ సర్వే తే శత్రూణాం వశవర్తినః ।
దుఃఖితా ఏవ జాతాః స్యుః పాలితా యే మయా పురా ॥ ౪౩॥

ధనం మే సుదురాచారైరసద్వ్యయపరైః పరైః ।
ద్యూతాసవభుజిష్యాదిస్థానే స్యాత్ప్రాపితం కిల ॥ ౪౪॥

కోశక్షయం కరిష్యంతి వ్యసనైః పాపబుద్ధయః ।
న పాత్రదాననిపుణా మ్లేచ్ఛాస్తే మంత్రిణోఽపి మే ॥ ౪౫॥

ఇతి చింతాపరో రాజా వృక్షమూలస్థితో యదా ।
తదాఽఽజగామ వైశ్యస్తు కశ్చిదార్తిపరస్తథా ॥ ౪౬॥

నృపేణ పురతో దృష్టః పార్శ్వే తత్రోపవేశితః ।
పప్రచ్ఛ తం నృపః కోఽసి కుత ఏవాగతో వనం ॥ ౪౭॥

కోఽసి కస్మాచ్చ దీనోఽసి హరిణః శోకపీడితః ।
బ్రూహి సత్యం మహాభాగ మైత్రీ సాప్తపదీ మతా ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞస్తమువాచ విశోత్తమః ।
ఉపవిశ్య స్థిరో భూత్వా మత్వా సాధుసమాగమం ॥ ౪౯॥

వైశ్య ఉవాచ ।
మిత్రాహం వైశ్యజాతీయః సమాధిర్నామ విశ్రుతః ।
ధనవాంధర్మనిపుణః సత్యవాగనసూయకః ॥ ౫౦॥

పుత్రదారైర్నిరస్తోఽహం ధనలుబ్ధైరసాధుభిః ।
(కృపణేతి మిషం కృత్వా త్యక్త్వా మాయాం సుదుస్త్యజాం ।)
స్వజనేన చ సంత్యక్తః ప్రాప్తోఽస్మి వనమాశు వై ॥ ౫౧॥

కోఽసి త్వం భాగ్యవాన్భాసి కథయస్వ ప్రియాధునా ।
రాజోవాచ ।
సురథో నామ రాజాహం దస్యుభిః పీడితోఽభవం ॥ ౫౨॥

ప్రాప్తోఽస్మి గతరాజ్యోఽత్ర మంత్రిభిః పరివంచితః ।
దిష్ట్యా త్వమత్ర మిత్రం మే మిలితోఽసి విశోత్తమ ॥ ౫౩॥

సుఖేన విహరిష్యావో వనేఽత్ర శుభపాదపే ।
శోకం త్యజ మహాబుద్ధే స్వస్థో భవ విశోత్తమ ॥ ౫౪॥

(అత్రైవ చ యథాకామం సుఖం తిష్ఠ మయా సహ ।)
వైశ్య ఉవాచ ।
కుటుంబం మే నిరాలంబం మయా హీనం సుదుఃఖితం ।
భవిష్యతి చ చింతాఽఽర్తం వ్యాధిశోకోపతాపితం ॥ ౫౫॥

భార్యాదేహే సుఖం నో వా పుత్రదేహే న వా సుఖం ।
ఇతి చింతాతురం చేతో న మే శామ్యతి భూమిప ॥ ౫౬॥

కదా ద్రక్ష్యే సుతం భార్యాం గృహం స్వజనమేవ చ ।
స్వస్థం న మన్మనో రాజన్ గృహచింతాకులం భృశం ॥ ౫౭॥

రాజోవాచ

యైర్నిరస్తోఽసి పుత్రాద్యైరసద్వృత్తైః సుబాలిశైః |
తాందృష్ట్వా కిం సుఖం తేఽద్య భవిష్యతి మహామతే || ౩౮||

హితకారీ వరః శత్రుర్దుఃఖదాః సుహృదః కుతః |
తస్మాత్స్థిరం మనః కృత్వా విహరస్వ మయా సహ || ౩౯||

వైశ్య ఉవాచ |
మనో మే న స్థిరం రాజన్ భవత్యద్య సుదుఃఖితం |
చింతయాత్ర కుటుంబస్య దుస్త్యజస్య దురాత్మభిః || ౬౦||

రాజోవాచ |
మమాపి రాజ్యజం దుఃఖం దునోతి కిల మానసం |
పృచ్ఛావోఽద్య మునిం శాంతం శోకనాశనమౌషధం || ౬౧||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి కృత్వా మతిం తౌ తు రాజా వైశ్యశ్చ జగ్మతుః |
మునిం తౌ వినయోపేతౌ ప్రష్టుం శోకస్య కారణం || ౬౨||

గత్వా తం ప్రణిపత్యాహ రాజా ఋషిమనుత్తమం |
ఆసీనం సమ్యగాసీనః శాంతం శాంతిముపాగతః || ౬౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే సురథరాజసమాధి-
వైశ్యయోర్మునిసమీపే గమనం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః || ౩౨||

33 దేవీమాహాత్మ్యవర్ణనం

రాజోవావ
మునే వైశ్యోఽయమధునా వనే మే మిత్రతాం గతః |
పుత్రదారైర్నిరస్తోఽయం ప్రాప్తోఽత్ర మమ సంగమం || ౧||

(కుటుంబవిరహేణాసౌ దుఃఖితోఽతీవ దుర్మనాః |
న శాంతిముపయాత్యేష తథాపి మమ సాంప్రతం |
గతరాజ్యస్య దుఃఖేన శోకార్తోఽస్మి మహామతే |)
నిష్కారణంచ మే చింతా హృదయాన్న నివర్తతే |
హయా మే దుర్బలాః స్యుః కిం గజాః శత్రువశం గతాః || ౨||

భృత్యవర్గస్తథా దుఃఖీ జాతః స్యాత్తు మయా వినా |
కోశక్షయం కరిష్యంతి రిపవోఽతిబలాత్క్షణాత్ || ౩||

ఇత్యేవం చింతయానస్య న మే నిద్రా తనౌ సుఖం |
జానామీదం జగన్మిథ్యా స్వప్నవత్సర్వమేవ హి || ౪||

జానతోఽపి మనో భ్రాంతం న స్థిరం భవతి ప్రభో |
కోఽహం కేఽశ్వా గజాః కేఽమీ న తే మే చ సహోదరాః || ౫||

న పుత్రా న చ మిత్రాణి యేషాం దుఃఖం దునోతి మాం ।
భ్రమోఽయమితి జానామి తథాపి మమ మానసః ॥ ౬॥

మోహో నైవాపసరతి కిం తత్కారణమద్భుతం ।
స్వామింస్త్వమసి సర్వజ్ఞః సర్వసంశయనాశకృత్ ॥ ౭॥

కారణం బ్రూహి మోహస్య మమాస్య చ దయానిధే ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తదా రాజ్ఞా సుమేధా మునిసత్తమః ॥ ౮॥

తమువాచ పరం జ్ఞానం శోకమోహవినాశనం ।
ఋషిరువాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి కారణం బంధమోక్షయోః ॥ ౯॥

మహామాయేతి విఖ్యాతా సర్వేషాం ప్రాణినామిహ ।
బ్రహ్మా విష్ణుస్తథేశానస్తురాషాడ్ వరుణోఽనిలః ॥ ౧౦॥

సర్వే దేవా మనుష్యాశ్చ గంధర్వోరగరాక్షసాః ।
వృక్షాశ్చ వివిధా వల్ల్యః పశవో మృగపక్షిణః ॥ ౧౧॥

మాయాధీనాశ్చ తే సర్వే భాజనం బంధమోక్షయోః ।
తయా సృష్టమిదం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ॥ ౧౨॥

తద్వశే వర్తతే నూనం మోహజాలేన యంత్రితం ।
త్వం కియాన్మానుషేష్వేకః క్షత్రియో రజసావిలః ॥ ౧౩॥

జ్ఞానినామపి చేతాంసి మోహయత్యనిశం హి సా ।
బ్రహ్మేశవాసుదేవాద్యా జ్ఞానే సత్యపి శేషతః ॥ ౧౪॥

తేఽపి రాగవశాల్లోకే భ్రమంతి పరిమోహితాః ।
పురా సత్యయుగే రాజన్ విష్ణుర్నారాయణః స్వయం ॥ ౧౫॥

శ్వేతద్వీపం సమాసాద్య చకార విపులం తపః ।
వర్షాణామయుతం యావద్ బ్రహ్మవిద్యాప్రసక్తయే ॥ ౧౬॥

అనశ్వరసుఖాయాసౌ చింతయానస్తతః పరం ।
ఏకస్మిన్నిర్జనే దేశే బ్రహ్మాపి పరమాద్భుతే ॥ ౧౭॥

స్థితస్తపసి రాజేంద్ర మోహస్య వినివృత్తయే ।
కదాచిద్వాసుదేవోఽసౌ స్థలాంతరమతిర్హరిః ॥ ౧౮॥

తస్మాద్దేశాత్సముత్థాయ జగామాన్యద్దిదృక్షయా ।
చతుర్ముఖోఽపి రాజేంద్ర తథైవ నిఃసృతః స్థలాత్ ॥ ౧౯॥

మిలితౌ మార్గమధ్యే తు చతుర్ముఖచతుర్భుజౌ ।
అన్యోన్యం పృష్టవంతౌ తౌ కస్త్వం కస్త్వమితి స్మ హ ॥ ౨౦॥

బ్రహ్మా ప్రోవాచ తం దేవం కర్తాహం జగతః కిల ।
విష్ణుస్తమాహ భో మూర్ఖ జగత్కర్తాహమచ్యుతః ॥ ౨౧॥

త్వం కియాన్బలహీనోఽసి రజోగుణసమాశ్రితః ।
సత్త్వాశ్రితం హి మాం విద్ధి వాసుదేవం సనాతనం ॥ ౨౨॥

మయా త్వం రక్షితోఽద్యైవ కృత్వా యుద్ధం సుదారుణం ।
శరణం మే సమాయాతో దానవాభ్యాం ప్రపీడితః ॥ ౨౩॥

మయా తౌ నిహతౌ కామం దానవౌ మధుకైటభౌ ।
కథం గర్వాయసే మంద మోహోఽయం త్యజ సాంప్రతం ॥ ౨౪॥

న మత్తోఽప్యధికః కశ్చిత్సంసారేఽస్మిన్ప్రసారితే ।
ఋషిరువాచ ।
ఏవం ప్రవదమానౌ తౌ బ్రహ్మావిష్ణూ పరస్పరం ॥ ౨౫॥

స్ఫురదోష్ఠౌ వేపమానౌ లోహితాక్షౌ బభూవతుః ।
ప్రాదుర్బభూవ సహసా తయోర్వివదమానయోః ॥ ౨౬॥

మధ్యే లింగం సుధాశ్వేతం విపులం దీర్ఘమద్భుతం ।
ఆకాశే తరసా తత్ర వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౨౭॥

తౌ సంబోధ్య మహాభాగౌ వివదంతౌ పరస్పరం ।
బ్రహ్మాన్ విష్ణో వివాదం మా కురుతాం వాం పరస్పరం ॥ ౨౮॥

లింగస్యాస్య పరం పారమధస్తాదుపరి ధ్రువం ।
యో యాతి యువయోర్మధ్యే స శ్రేష్ఠో వాం సదైవ హి ॥ ౨౯॥

ఏకః ప్రయాతు పాతాలమాకాశమపరోఽధునా ।
ప్రమాణం మే వచః కార్యం త్యక్త్వా వాదం నిరర్థకం ॥ ౩౦॥

మధ్యస్థః సర్వదా కార్యో వివాదేఽస్మింద్వయోరిహ ।
ఋషిరువాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దివ్యం సజ్జీభూతౌ కృతోద్యమౌ ॥ ౩౧॥

జగ్మతుర్మాతుమగ్రస్థం లింగమద్భుతదర్శనం ।
పాతాలమగమద్విష్ణుర్బ్రహ్మాప్యాకాశమేవ చ ॥ ౩౨॥

పరిమాతుం మహాలింగం స్వమహత్త్వవివృద్ధయే ।
విష్ణుర్గత్వా కియద్దేశం శ్రాంతః సర్వాత్మనా యతః ॥ ౩౩॥

న ప్రాపాంతం స లింగస్య పరివృత్త్య యయౌ స్థలం ।
బ్రహ్మాగచ్ఛత్తతశ్చోర్ధ్వం పతితం కేతకీదలం ॥ ౩౪॥

శివస్య మస్తకాత్ప్రాప్య పరావృత్తో ముదాన్వితః ।
ఆగత్య తరసా బ్రహ్మా విష్ణవే కేతకీదలం ॥ ౩౫॥

దర్శయిత్వా చ వితథముపాచ మదమోహితః ।
లింగస్య మస్తకాదేతద్ గృహీతం కేతకీదలం ॥ ౩౬॥

అభిజ్ఞానాయ చానీతం తవ చిత్తప్రశాంతయే ।
శ్రుత్వా తద్బ్రహ్మణోవాక్యం దృష్ట్వా చ కేతకీదలం ॥ ౩౭॥

హరిస్తం ప్రత్యువాచేదం సాక్షీ కః కథయాధునా ।
యథార్థవాదీ మేధావీ సదాచారః శుచి సమః ॥ ౩౮॥

సాక్షీ భవతి సర్వత్ర వివాదే సముపస్థితే ।
బ్రహ్మోవాచ ।
దూరదేశాత్సమాయాతి సాక్షీ కః సమయేఽధునా ॥ ౩౯॥

యత్సత్యం తద్వచః సేయం కేతకీ కథయిష్యతి ।
ఇత్యుక్త్వా ప్రేరితా తత్ర బ్రహ్మణా కేతకీ స్ఫుటం ॥ ౪౦॥

వచనం ప్రాహ తరసా శార్ఙ్గిణం ప్రత్యబోధయత్ ।
శివమూర్ధ్ని స్థితాం బ్రహ్మ గృహీత్వా మాం సమాగతః ॥ ౪౧॥

సందేహోఽత్ర న కర్తవ్యస్త్వయా విష్ణో కదాచన ।
మమ వాక్యం ప్రమాణం హి బ్రహ్మ పారంగతోఽస్య హ ॥ ౪౨॥

గృహీత్వా మాం సమాయాతః శివభక్తైః సమర్పితాం ।
కేతక్యా వచనం శ్రుత్వా హరిరాహ స్మయన్నివ ॥ ౪౩॥

మహాదేవః ప్రమాణం మే యద్యసౌ వచనం వదేత్ ।
ఋషిరువాచ ।
తదాకర్ణ్య హరేర్వాక్యం మహాదేవః సనాతనః ॥ ౪౪॥

కుపితః కేతకీం ప్రాహ మిథ్యావాదిని మా వద ।
గచ్ఛతో మధ్యతః ప్రాప్తా పతితా మస్తకాన్మమ ॥ ౪౫॥

మిథ్యాభిభాషిణీ త్యక్తా మయా త్వం సర్వదైవ హి ।
బ్రహ్మ లజ్జాపరో భూత్వా ననామ మధుసూదనం ॥ ౪౬॥

శివేన కేతకీ త్యక్తా తద్దినాత్కుసుమేషు వై ।
ఏవం మాయాబలం విద్ధి జ్ఞానినామపి మోహదం ॥ ౪౭॥

అన్యేషాం ప్రాణినాం రాజన్ కా వార్తా విభ్రమం ప్రతి ।
దేవానాం కార్యసిద్ధ్యర్థం సర్వదైవ రమాపతిః ॥ ౪౮॥

దైత్యాన్వంచయతే చాశు త్యక్త్వా పాపభయం హరిః ।
అవతారకరో దేవో నానాయోనిషు మాధవః ॥ ౪౯॥

త్యక్త్వానందసుఖం దైత్యైర్యుద్ధం చైవాకరోద్విభుః ।
నూనం మాయాబలం చైతన్మాధవేఽపి జగద్గురౌ ॥ ౫౦॥

సర్వజ్ఞే దేవకార్యాంశే కా వార్తాన్యస్య భూపతే ।
జ్ఞానినామపి చేతాంసి పరమా ప్రకృతిః కిల ॥ ౫౧॥

బలాదాకృష్య మోహాయ ప్రయచ్ఛతి మహీపతే ।
యయా వ్యాప్తమిదం సర్వం భగవత్యా చరాచరం ॥ ౫౨॥

మోహదా జ్ఞానదా సైవ బంధమోక్షప్రదా సదా ।
రాజోవాచ ।
భగవన్బ్రూహి మే తస్యాః స్వరూపం బలముత్తమం ॥ ౫౩॥

ఉత్పత్తికారణం వాపి స్థానం పరమకం చ యత్ ।
ఋషిరువాచ ।
న చోత్పత్తిరనాదిత్వాన్నృప తస్యాః కదాచన ॥ ౫౪॥

నిత్యైవ సా పరా దేవీ కారణానాం చ కారణం ।
వర్తతే సర్వభూతేషు శక్తిః సర్వాత్మనా నృప ॥ ౫౫॥

శవవచ్ఛక్తిహీనస్తు ప్రాణీ భవతి సర్వథా ।
చిచ్ఛక్తిః సర్వభూతేషు రూపం తస్యాస్తదేవ హి ॥ ౫౬॥

ఆవిర్భావతిరోభావౌ దేవానాం కార్యసిద్ధయే ।
యదా స్తువంతి తాం దేవా మనుజాశ్చ విశాంపతే ॥ ౫౭॥

ప్రాదుర్భవతి భూతానాం దుఃఖనాశాయ చాంబికా ।
నానారూపధరా దేవీ నానాశక్తిసమన్వితా ॥ ౫౮॥

ఆవిర్భవతి కార్యార్థం స్వేచ్ఛయా పరమేశ్వరీ ।
దైవాధీనా న సా దేవీ యథా సర్వే సురా నృప ॥ ౫౯॥

న కాలవశగా నిత్యం పురుషార్థప్రవర్తినీ ।
అకర్తా పురుషో ద్రష్టా దృశ్యం సర్వమిదం జగత్ ॥ ౬౦॥

దృశ్యస్య జననీ సైవ దేవీ సదసదాత్మికా ।
పురుషం రంజయత్యేకా కృత్వా బ్రహ్మాండనాటకం ॥ ౬౧॥

రంజితే పురుషే సర్వం సంహరత్యతిరంహసా ।
తయా నిమిత్తభూతాస్తే బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౬౨॥

కల్పితాః స్వస్వకార్యేషు ప్రేరితా లీలయా త్వమీ ।
స్వాంశం తేషు సమారోప్య కృతాస్తే బలవత్తరాః ॥ ౬౩॥

దత్తాశ్చ శక్తయస్తేభ్యో గీర్లక్ష్మీర్గిరిజా తథా ।
తే తాం ధ్యాయంతి దేవేశా పూజయంతి పరాం ముదా ॥ ౬౪॥

జ్ఞాత్వా సర్వేశ్వరీం శక్తిం సృష్టిస్థితివినాశినీం ।
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ।
మమ బుద్ధ్యనుసారేణ నాంతం జానామి భూపతే ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే
దేవీమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౩॥

౩౪ భగవత్యాః పూజారాధనవిధివర్ణనం

రాజోవాచ ।
భగవన్బ్రూహి మే సమ్యక్తస్యా ఆరాధనే విధిం ।
పూజావిధించ మంత్రాంశ్చ తథా హోమవిధిం వద ॥ ౧॥

ఋషిరువాచ ।
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి తస్యాః పూజావిధిం శుభం ।
కామదం మోక్షదం నృణాం జ్ఞానదం దుఃఖనాశనం ॥ ౨॥

ఆదౌ స్నానవిధిం కృత్వా శుచిః శుక్లాంబరో నరః ।
ఆచమ్య ప్రయతః కృత్వా శుభమాయతనం నిజం ॥ ౩॥

తతోఽవలిప్తభూమ్యాం తు సంస్థాప్యాసనముత్తమం ।
తత్రోపవిశ్య విధివత్ త్రిరాచమ్య ముదాన్వితః ॥ ౪॥

పూజాద్రవ్యం సుసంస్థాప్య యథాశక్త్యనుసారతః ।
ప్రాణాయామం తతః కృత్వా భూతశుద్ధిం విధాయ చ ॥ ౫॥

కుర్యాత్ప్రాణప్రతిష్ఠాం తు సంభారం ప్రోక్ష్య మంత్రతః ।
కాలజ్ఞానం తతః కృత్వా న్యాసం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౬॥

శుభే తామ్రమయే పాత్రే చందనేన సితేన చ ।
షట్కోణం విలిఖేద్యంత్రం చాష్టకోణం తతో బహిః ॥ ౭॥

నవాక్షరస్య మంత్రస్య బీజాని విలిఖేత్తతః ।
కృత్వా యంత్రప్రతిష్ఠాంచ వేదోక్తా సంవిధాయ చ ॥ ౮॥

అర్చాం వా ధాతవీం కుర్యాత్పూజామంత్రైః శివోదితైః ।
పూజనం పృథివీపాల భగవత్యాః ప్రయత్నతః ॥ ౯॥

కృత్వా వా విధివత్పూజామాగమోక్తాం సమాహితః ।
జపేన్నవాక్షరం మంత్రం సతతం ధ్యానపూర్వకం ॥ ౧౦॥

హోమం దశాంశతః కుర్యాద్దశాంశేన చ తర్పణం ।
భోజనం బ్రాహ్మణానాంచ తద్దశాంశేన కారయేత్ ॥ ౧౧॥

చరిత్రత్రయపాఠంచ నిత్యం కుర్యాద్విసర్జయేత్ ।
నవరాత్రవ్రతం చైవ విధేయం విధిపూర్వకం ॥ ౧౨॥

ఆశ్వినే చ తథా చైత్రే శుక్లే పక్షే నరాధిప ।
నవరాత్రోపవాసో వై కర్తవ్యః శుభమిచ్ఛతా ॥ ౧౩॥

హోమః సువిపులః కార్యో జప్యమంత్రైః సుపాయసైః |
శర్కరాఘృతమిశ్రైశ్చ మధుయుక్తైః సుసంస్కృతైః || ౧౪||

ఛాగమాంసేన వా కార్యో బిల్వపత్రైస్తథా శుభైః |
హయారికుసుమై రక్తైస్తిలైర్వా శర్కరాయుతైః || ౧౫||

అష్టమ్యాంచ చతుర్దశ్యాం నవమ్యాంచ విశేషతః |
కర్తవ్యం పూజనం దేవ్యా బ్రాహ్మణానాంచ భోజనం || ౧౬||

నిర్ధనో ధనమాప్నోతి రోగీ రోగాత్ప్రముచ్యతే |
అపుత్రో లభతే పుత్రాంఛుభాంశ్చ వశవర్తినః || ౧౭||

రాజ్యభ్రష్టో నృపో రాజ్యం ప్రాప్నోతి సార్వభౌమికం |
శత్రుభిః పీడితో హంతి రిపుం మాయాప్రసాదతః || ౧౮||

విద్యార్థీ పూజనం యస్తు కరోతి నియతేంద్రియః |
అనవద్యాం శుభా విద్యాం విందతే నాత్ర సంశయః || ౧౯||

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యః శూద్రో వా భక్తిసంయుతః |
పూజయేజ్జగతాం ధాత్రీం స సర్వసుఖభాగ్భవేత్ || ౨౦||

నవరాత్రవ్రతం కుర్యాన్నరనారీగణశ్చ యః |
వాంఛితం ఫలమాప్నోతి సర్వదా భక్తితత్పరః || ౨౧||

ఆశ్వినే శుక్లపక్షే తు నవరాత్రవ్రతం శుభం |
కరోతి భావసంయుక్తః సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ || ౨౨||

విధివన్మండలం కృత్వా పూజాస్థానం ప్రకల్పయేత్ |
కలశం స్థాపయేత్తత్ర వేదమంత్రవిధానతః || ౨౩||

యంత్రం సురుచిరం కృత్వా స్థాపయేత్కలశోపరి |
వాపయిత్వా యవాంశ్చారూన్పార్శ్వతః పరివర్తితాన్ || ౨౪||

కృత్వోపరి వితానంచ పుష్పమాలాసమావృతం |
ధూపదీపసుసంయుక్తం కర్తవ్యం చండికాగృహం || ౨౫||

త్రికాలం తత్ర కర్తవ్యా పూజా శక్త్యనుసారతః |
విత్తశాఠ్యం న కర్తవ్యం చండికాయాశ్చ పూజనే || ౨౬||

ధూపైర్దీపైః సునైవేద్యైః ఫలపుష్పైరనేకశః |
గీతవాద్యైః స్తోత్రపాఠైర్వేదపారాయణైస్తథా || ౨౭||

ఉత్సవస్తత్ర కర్తవ్యో నానావాదిత్రసంయుతైః |
కన్యకానాం పూజనంచ విధేయం విధిపూర్వకం || ౨౮||

చందనైర్భూషణైర్వస్త్రైర్భక్ష్యైశ్చ వివిధైస్తథా |
సుగంధతైలమాల్యైశ్చ మనసో రుచికారకైః || ౨౯||

ఏవం సంపూజనం కృత్వా హోమం మంత్రవిధానతః |
అష్టమ్యాం వా నవమ్యాం వా కారయేద్విధిపూర్వకం || ౩౦||

బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్పారణం దశమీదినే |
కర్తవ్యం శక్తితో దానం దేయం భక్తిపరైర్నృపైః || ౩౧||

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా నవరాత్రవ్రతం నరః |
నారీ వా సధవా భక్త్యా విధవా వా పతివ్రతా || ౩౨||

ఇహ లోకే సుఖం భోగాన్ప్రాప్నోతి మనసేప్సితాన్ |
దేహాంతే పరమం స్థానం ప్రాప్నోతి వ్రతతత్పరః || ౩౩||

జన్మాంతరేఽమ్బికాభక్తిర్భవత్యవ్యభిచారిణీ |
జన్మోత్తమకులే ప్రాప్య సదాచారో భవేద్ధి సః || ౩౪||

నవరాత్రవ్రతం ప్రోక్తం వ్రతానాముత్తమం వ్రతం |
ఆరాధనం శివాయాస్తు సర్వసౌఖ్యకరం పరం || ౩౫||

అనేన విధినా రాజన్ సమారాధయ చండికాం |
జిత్వా రిపూనస్ఖలితం రాజ్యం ప్రాప్స్యస్యనుత్తమం || ౩౬||

సుఖంచ పరమం భూప దేహేఽస్మిన్స్వగృహే పునః |
పుత్రదారాన్సమాసాద్య లప్స్యసే నాత్ర సంశయః || ౩౭||

వైశ్యోత్తమ త్వమేవాద్య సమారాధయ కామదాం |
దేవీం విశ్వేశ్వరీం మాయాం సృష్టిసంహారకారిణీం || ౩౮||

స్వజనానాం చ మాన్యస్త్వం భవిష్యసి గృహే గతః |
సుఖం సాంసారికం ప్రాప్య యథాభిలషితం పునః || ౩౯||

దేవీలోకే శుభే వాసో భవితా తే న సంశయః |
నారాధితా భగవతీ యైస్తే నరకభాగినః || ౪౦||

ఇహ లోకేఽతిదుఃఖార్తా నానారోగైః ప్రపీడితాః |
భవంతి మానవా రాజంఛత్రుభిశ్చ పరాజితాః || ౪౧||

నిష్కలత్రా హ్యపుత్రాశ్చ తృష్ణార్తాః స్తబ్ధబుద్ధయః |
బిల్వీదలైః కరవీరైః శతపత్రైశ్చ చంపకైః || ౪౨||

అర్చితా జగతాం ధాత్రీ యైస్తేఽతీవ విలాసినః |
భవంతి కృతపుణ్యాస్తే శక్తిభక్తిపరాయణాః || ౪౩||

ధనవిభవసుఖాఢ్యా మానవా మానవంతః
సకలగుణగణానాం భాజనం భారతీశాః |
నిగమపఠితమంత్రైః పూజితా యైర్భవానీ
నృపతితిలకముఖ్యాస్తే భవంతీహ లోకే || ౪౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే భగవత్యాః
పూజారాధనవిధివర్ణనం నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౪॥

౩౫ సురథరాజసమాధివైశ్యయోర్దేవీభక్త్యేష్టప్రాప్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దుఃఖితౌ వైశ్యపార్థివౌ ।
ప్రణిపత్య మునిం ప్రీత్యా ప్రశ్రయావనతౌ భృశం ॥ ౧॥

హర్షేణోత్ఫుల్లనయనావూచతుర్వాక్యకోవిదౌ ।
కృతాంజలిపుటౌ శాంతౌ భక్తిప్రవణచేతసౌ ॥ ౨॥

భగవన్పావితావద్య శాంతౌ దీనౌ శుచాన్వితౌ ।
తవ సూక్తసరస్వత్యా గంగయేవ భగీరథః ॥ ౩॥

సాధవః సంభవంతీహ పరోపకృతితత్పరాః ।
అకృత్రిమగుణారామాః సుఖదాః సర్వదేహినాం ॥ ౪॥

పూర్వపుణ్యప్రసంగేన ప్రాప్తోఽయమాశ్రమః శుభః ।
తవావాభ్యాం మహాభాగ మహాదుఃఖవినాశకః ॥ ౫॥

భవంతి మానవా భూమౌ బహవః స్వార్థతత్పరాః ।
పరార్థసాధనే దక్షాః కేచిత్త్వాపి భవాదృశాః ॥ ౬॥

దుఃఖితోఽహం మునిశ్రేష్ఠ వైశ్యోఽయం చాతిదుఃఖితః ।
ఉభౌ సంసారసంతప్తౌ తవాశ్రమపదే ముదా ॥ ౭॥

దర్శనాదేవ హే విద్వన్ గతం దుఃఖమిహావయోః ।
దేహజం మానసం వాక్యశ్రవణాదేవ సాంప్రతం ॥ ౮॥

ధన్యావావాం కృతకృత్యౌ జాతౌ సూక్తిసుధారసాత్ ।
పావితౌ భవతా బ్రహ్మన్ కృపయా కరుణార్ణవ ॥ ౯॥

గృహాణాస్మత్కరౌ సాధో నయ పారం భవార్ణవే ।
మగ్నౌ శ్రాంతావితి జ్ఞాత్వా మంత్రదానేన సాంప్రతం ॥ ౧౦॥

తపః కృత్వాతివిపులం సమారాధ్య సుఖప్రదాం ।
సంప్రాప్య దర్శనం భూయో యాస్యావో నిజమందిరం ॥ ౧౧॥

వదనాత్తవ సంప్రాప్య దేవీమంత్రం నవాక్షరం ।
స్మరణంజ కరిష్యావో నిరాహారౌ ధృతవ్రతౌ ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచోదితస్తాభ్యాం సుమేధా మునిసత్తమః ।
దదౌ మంత్రం శుభం తాభ్యాం ధ్యానబీజపురఃసరం ॥ ౧౩॥

తౌ చ ప్రాప్య మునేర్మంత్రం సమ్మంత్ర్య గురుదైవతౌ |
జగ్మతుర్వైశ్యరాజానౌ నదీతీరమనుత్తమం || ౧౪||

ఏకాంతే విజనే స్థానే కృత్వాఽఽసనపరిగ్రహం |
ఉపవిష్టౌ స్థిరప్రజ్ఞౌ తావతీవ కృశోదరౌ || ౧౫||

మంత్రజాప్యరతౌ శాంతౌ చరిత్రత్రయపాఠకౌ |
నిన్యతుర్మాసమేకం తు తత్ర ధ్యానపరాయణౌ || ౧౬||

తయోర్మాసవ్రతేనైవ జాతా ప్రీతిరనుత్తమా |
పాదాంబుజే భవాన్యాస్తు స్థిరా బుద్ధిస్తథాప్యలం || ౧౭||

కదాచిత్పాదయోర్గత్వా మునేస్తస్య మహాత్మనః |
కృతప్రణామావాగత్య తస్థతుశ్చ కుశాసనే || ౧౮||

నాన్యకార్యపరౌ క్వాపి బభూవతుః కదాచన |
దేవీధ్యానపరౌ నిత్యం జపమంత్రరతౌ సదా || ౧౯||

ఏవం జాతే తదా పూర్ణే తత్ర సంవత్సరే నృప |
బభూవతుః ఫలాహారం త్యక్త్వా పర్ణాశనౌ నృప || ౨౦||

వర్షమేకం తపస్తత్ర చక్రతుర్వైశ్యపార్థివౌ |
శుష్కపర్ణాశనౌ దాంతౌ జపధ్యానపరాయణౌ || ౨౧||

పూర్ణే వర్షద్వయే జాతే కదాచిద్దర్శనంచ తౌ |
ప్రాపతుః స్వప్నమధ్యే తు భగవత్యా మనోహరం || ౨౨||

రక్తాంబరధరాం దేవీం చారుభూషణభూషితాం |
కదాచిన్నృపతిః స్వప్నేఽప్యపశ్యజ్జగదంబికాం || ౨౩||

వీక్ష్య స్వప్నే చ తౌ దేవీం ప్రీతియుక్తౌ బభూవతుః |
జలాహారైస్తృతీయే తు స్థితౌ సంవత్సరే తు తౌ || ౨౪||

ఏవం వర్షత్రయం కృత్వా తతస్తౌ వైశ్యపార్థివౌ |
చక్రతుస్తౌ తదా చింతాం చిత్తే దర్శనలాలసౌ || ౨౫||

ప్రత్యక్షం దర్శనం దేవ్యా న ప్రాప్తం శాంతిదం నృణాం |
దేహత్యాగం కరిష్యావో దుఃఖితౌ భృశమాతురౌ || ౨౬||

ఇతి సంచింత్య మనసా రాజా కుండం చకార హ |
త్రికోణం సుస్థిరం సౌమ్యం హస్తమాత్రప్రమాణతః || ౨౭||

సంస్థాప్య పావకం రాజా తథా వైశ్యోఽతిభక్తిమాన్ |
జుహావాసౌ నిజం మాంసం ఛిత్త్వా ఛిత్త్వా పునః పునః || ౨౮||

తథా వైశ్యోఽపి దీప్తేఽగ్నౌ స్వమాంసం ప్రాక్షిపత్తదా |
రుధిరేణ బలిం చాస్యై దదతుస్తౌ కృతోద్యమౌ || ౨౯||

తదా భగవతీ దత్త్వా ప్రత్యక్షం దర్శనం తయోః |
ప్రాహ ప్రీతిభరోద్భ్రాంతౌ దృష్ట్వా తౌ దుఃఖితౌ భృశం || ౩౦||

దేవ్యువాచ |
వరం వరయ భో రాజన్ యత్తే మనసి వాంఛితం |
తుష్టాహం తపసా తేఽద్య భక్తోఽసి త్వం మతో మమ || ౩౧||

వైశ్యం ప్రాహ తదా దేవీ ప్రసన్నాహం మహామతే |
కిం తేఽభీష్టం దదామ్యద్య ప్రార్థయాశు మనోగతం || ౩౨||

వ్యాస ఉవాచ |
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా తామువాచ ముదాన్వితః |
దేహి మేఽద్య నిజం రాజ్యం హతశత్రుబలం బలాత్ || ౩౩||

తమువాచ తదా దేవీ గచ్ఛ రాజన్ నిజం గృహం |
శత్రవః క్షీణసత్త్వాస్తే గమిష్యంతి పరాజితాః || ౩౪||

మంత్రిణస్తే సమాగమ్య తే పతిష్యంతి పాదయోః |
కురు రాజ్యం మహాభాగ నగరే స్వం యథాసుఖం || ౩౫||

కృత్వా రాజ్యం సువిపులం వర్షాణామయుతం నృప |
దేహాంతే జన్మ సంప్రాప్య సూర్యాచ్చ భవితా మనుః || ౩౬||

వ్యాస ఉవాచ |
వైశ్యస్తామప్యువాచేదం కృతాంజలిపుటః శుచిః |
న మే గృహేణ కార్యం వై న పుత్రేణ ధనేన వా || ౩౭||

సర్వం బంధకరం మాతః స్వప్నవన్నశ్వరం స్ఫుటం |
జ్ఞానం మే దేహి విశదం మోక్షదం బంధనాశనం || ౩౮||

అసారేఽస్మింశ్చ సంసారే మూఢా మజ్జంతి పామరాః |
పండితాః సంతరంతీహ తస్మాన్నేచ్ఛంతి సంసృతిం || ౩౯||

వ్యాస ఉవాచ |
తదాకర్ణ్య మహామాయా వైశ్యం ప్రాహ పురఃస్థితం |
వైశ్యవర్య తవ జ్ఞానం భవిష్యతి న సంశయః || ౪౦||

ఇతి దత్త్వా వరం తాభ్యాం తత్రైవాంతరధీయత |
అదర్శనం గతాయాం తు రాజా తం మునిసత్తమం || ౪౧||

ప్రణమ్య హయమారుహ్య గమనాయ మనో దధే |
తదైవ తస్య సచివాస్తత్రాగత్య నృపం ప్రజాః || ౪౨||

ప్రణేముర్వినయోపేతాస్తమూచుః ప్రాంజలిస్థితాః |
రాజంస్తే శత్రవః సర్వే పాపాచ్చ నిహతా రణే || ౪౩||

రాజ్యం నిష్కంటకం భూప కురుష్వ పురమాస్థితః |

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా నత్వా తం మునిసత్తమం ॥ ४४॥

ఆపృచ్ఛ్య నిర్యయౌ తత్ర మంత్రిభిః పరివారితః ।
సంప్రాప్య చ నిజం రాజ్యం దారాన్స్వజనబాంధవాన్ ॥ ४५॥

బుభుజే పృథివీం సర్వాం తతః సాగరమేఖలాం ।
వైశ్యోఽపి జ్ఞానమాసాద్య ముక్తసంగః సమంతతః ॥ ४६॥

కాలాతివాహనం తత్ర ముక్తబంధశ్చకార హ ।
తీర్థేషు విచరన్గాయన్భగవత్యా గుణానథ ॥ ४७॥

ఏతత్తే కథితం దేవ్యాశ్చరితం పరమాద్భుతం ।
ఆరాధనఫలప్రాప్తిర్యథావద్భూపవైశ్యయోః ॥ ४८॥

దైత్యానాం హననం ప్రోక్తం ప్రాదుర్భావస్తథా శుభః ।
ఏవంప్రభావా సా దేవీ భక్తానామభయప్రదా ॥ ४९॥

యః శృణోతి నరో నిత్యమేతదాఖ్యానముత్తమం ।
సంప్రాప్నోతి నరః సత్యం సంసారసుఖమద్భుతం ॥ ५०॥

జ్ఞానదం మోక్షదం చైవ కీర్తిదం సుఖదం తథా ।
పావనం శ్రవణాన్నూనమేతదాఖ్యానమద్భుతం ॥ ५१॥

అఖిలార్థప్రదం నౄణాం సర్వధర్మసమావృతం ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం కారణం పరమం మతం ॥ ५२॥

సూత ఉవాచ ।
జనమేజయేన రాజ్ఞాసౌ పృష్టః సత్యవతీసుతః ।
ఉవాచ సంహితాం దివ్యాం వ్యాసః సర్వార్థతత్త్వవిత్ ॥ ५३॥

చరితం చండికాయాస్తు శుంభదైత్యవధాశ్రితం ।
కథయామాస భగవాన్కృష్ణః కారుణికో మునిః ।
ఇతి వః కథితః సారః పురాణానాం మునీశ్వరాః ॥ ५४॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం పంచమస్కంధే సురథరాజసమాధివైశ్యయోర్దేవీ-
భక్త్యేష్టప్రాప్తివర్ణనం నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ३५॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే పంచమస్కంధః సమాప్తః ॥

౬ షష్ఠః స్కంధః

౧ త్రిశిరసస్తపోభంగాయ దేవరాజేంద్రద్వారా నానోపాయచింతనవర్ణనం

ఋషయ ఊచుః ।
సూత సూత మహాభాగ మిష్టం తే వచనామృతం ।
న తృప్తాః స్మో వయం పీత్వా ద్వైపాయనకృతం శుభం ॥ ౧॥

పునస్త్వాం ప్రష్టుమిచ్ఛామః కథాం పౌరాణికీం శుభాం ।
వేదేఽపి కథితాం రమ్యాం ప్రసిద్ధాం పాపనాశినీం ॥ ౨॥

వృత్రాసుర ఇతి ఖ్యాతో వీర్యవాంస్త్వష్టురాత్మజః ।
స కథం నిహతః సంఖ్యే వాసవేన మహాత్మనా ॥ ౩॥

త్వష్టా వై సురపక్షీయస్తత్పుత్రో బలవత్తరః ।
శక్రేణ ఘాతితః కస్మాద్బ్రహ్మయోనిర్మహాబలః ॥ ౪॥

దేవాః సత్త్వగుణోత్పనా మానుషా రాజసాః స్మృతాః ।
తిర్యంచస్తామసాః ప్రోక్తాః పురాణాగమవాదిభిః ॥ ౫॥

విరోధోఽత్ర మహాన్ భాతి నూనం శతమఖేన హ ।
ఛలేన బలవాన్ వృత్రః శక్రేణ వినిపాతితః ॥ ౬॥

విష్ణుః ప్రేరయితా తత్ర స తు సత్త్వధరః పరః ।
ప్రవిష్టః పవిమధ్యే స ఛద్మనా భగవాన్ ప్రభుః ॥ ౭॥

సంధిం విధాయ స హ్యేవం మంత్రితోఽసౌ మహాబలః ।
హరిభ్యాం సత్యముత్సృజ్య జలఫేనేన శాతితః ॥ ౮॥

కృతమింద్రేణ హరిణా కిమేతత్సూత సాహసం ।
మహాంతోఽపి చ మోహేన వంచితాః పాపబుద్ధయః ॥ ౯॥

అన్యాయవర్తినోఽత్యర్థం భవంతి సురసత్తమాః ।
సదాచారేణ యుక్తేన దేవాః శిష్టత్వమాగతాః ॥ ౧౦॥

ఏవం విశిష్టధర్మేణ శిష్టత్వం కీదృశం పునః ।
హత్వా వృత్రం తు విశ్వస్తం శక్రేణ ఛద్మనా పునః ॥ ౧౧॥

ప్రాప్తం పాపఫలం నో వా బ్రహ్మహత్యాసముద్భవం ।
కిం చ త్వయా పురా ప్రోక్తం వృత్రాసురవధః కృతః ॥ ౧౨॥

శ్రీదేవ్యా ఇతి తచ్చాపి చిత్తం మోహయతీహ నః ।
సూత ఉవాచ ।
శృణ్వంతు మునయో వృత్తం వృత్రాసురవధాశ్రయం ॥ ౧౩॥

యథేంద్రేణ చ సంప్రాప్తం దుఃఖం హత్యాసముద్భవం ।
ఏవమేవ పురా పృష్టో వ్యాసః సత్యవతీసుతః ॥ ౧౪॥

పారీక్షితేన రాజ్ఞాపి స యదాహ చ తద్బ్రువే ।
జనమేజయ ఉవాచ ।
కథం వృత్రాసురః పూర్వం హతో మఘవతా మునే ॥ ౧౫॥

సహాయం విష్ణుమాసాద్య ఛద్మనా సాత్త్వికేన హ ।
కథం చ దేవ్యా నిహతో దైత్యోఽసౌ కేన హేతునా ॥ ౧౬॥

కథమేకవధో ద్వాభ్యాం కృతః స్యాన్మునిపుంగవ ।
తదేతచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి పరం కౌతూహలం హి మే ॥ ౧౭॥

మహతాం చరితం శృణ్వన్ కో విరజ్యేత మానవః ।
కథయాంబావైభవం త్వం వృత్రాసురవధాశ్రితం ॥ ౧౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ధన్యోఽసి రాజంస్తవ బుద్ధిరీదృశీ
జాతా పురాణశ్రవణేఽతిసాదరా ।
పీత్వామృతం దేవవరాస్తు సర్వథా
పానే వితృష్ణాః ప్రభవంతి వై పునః ॥ ౧౯॥

దినే దినే తేఽధికభక్తిభావః
కథాసు రాజన్ మహనీయకీర్తేః ।
శ్రోతా యదైకప్రవణః శృణోతి
వక్తా తదా ప్రీతమనా బ్రవీతి ॥ ౨౦॥

యుద్ధం పురా వాసవవృత్రయోర్యద్
వేదే ప్రసిద్ధం చ తథా పురాణే ।
దుఃఖం సురేంద్రేణ తథైవ లబ్ధం
హత్వా రిపుం త్వాష్ట్రమపాపమేవ ॥ ౨౧॥

చిత్రం కిమత్ర నృపతే హరివజ్రభృద్భ్యాం
యచ్ఛద్మనా వినిహతస్త్రిశిరోఽథ వృత్రః ।
మాయాబలేన మునయోఽపి విమోహితాస్తే
చక్రుశ్చ నింద్యమనిశం కిల పాపభీతాః ॥ ౨౨॥

విష్ణుః సదైవ కపటేన జఘాన దైత్యాన్
సత్త్వాత్మమూర్తిరపి మోహమవాప్య కామం ।
కోఽన్యోఽస్తి తాం భగవతీం మనసాపి జేతుం
శక్తః సమస్తజనమోహకరీం భవానీం ॥ ౨౩॥

మత్స్యాదియోనిషు సహస్రయుగేషు సద్యః
సాక్షాద్భవత్యపి యయా వినియోజితోఽత్ర ।
నారాయణో నరసఖో భగవాననంతః
కార్యం కరోతి విహితావిహితం కదాచిత్ ॥ ౨౪॥

దేహం ధనం గృహమిదం స్వజనా మదీయం
పుత్రాః కలత్రమితి మోహముపేత్య సర్వః ।
పుణ్యం కరోత్యథ చ పాపచయం కరోతి
మాయాగుణైరతిబలైర్వికలీకృతో యత్ ॥ ౨౫॥

న జాతు మోహం క్షపితుం నరః క్షమః
కశ్చిద్భవేద్భూప పరావరార్థవిత్ ।
విమోహితస్తైస్త్రిభిరేవ మూలతో
వశీకృతాత్మా జగతీతలే భృశం ॥ ౨౬॥

అథ తౌ మాయయా విష్ణువాసవౌ మోహితౌ భృశం ।
జఘ్నతుశ్ఛద్మనా వృత్రం స్వార్థసాధనతత్పరౌ ॥ ౨౭॥

తదహం సంప్రవక్ష్యామి వృత్తాంతమవనీపతే ।
కారణం పూర్వవైరస్య వృత్రవాసవయోర్మిథః ॥ ౨౮॥

త్వష్టా ప్రజాపతిర్హ్యాసీద్దేవశ్రేష్ఠో మహాతపాః ।
దేవానాం కార్యకర్తా చ నిపుణో బ్రాహ్మణప్రియః ॥ ౨౯॥

స పుత్రం వై త్రిశిరసమింద్రద్వేషాత్కిలాసృజత్ ।
విశ్వరూపేతి విఖ్యాతం నామ్నా రూపేణ మోహనం ॥ ౩౦॥

త్రిభిః స వదనైః శ్రేష్ఠై ర్వ్యరోచత మనోహరైః ।
త్రిభిర్భిన్నాని కార్యాణి ముఖైః సమకరోన్మునిః ॥ ౩౧॥

వేదానేకేన సోఽధీతే సురాం చైకేన సోఽపిబత్ ।
తృతీయేన దిశః సర్వా యుగపచ్చ నిరీక్షతే ॥ ౩౨॥

త్రిశిరా భోగముత్సృజ్య తపశ్చక్రే సుదుష్కరం ।
తపస్వీ స మృదుర్దాంతో ధర్మమేవ సమాశ్రితః ॥ ౩౩॥

పంచాగ్నిసాధనం కాలే పాదపాగ్రే నివేశనం ।
జలమధ్యే నివాసం చ హేమంతే శిశిరే తథా ॥ ౩౪॥

నిరాహారో జితాత్మాసౌ త్యక్తసర్వపరిగ్రహః ।
తపశ్చచార మేధావీ దుష్కరం మందబుద్ధిభిః ॥ ౩౫॥

తం చ దృష్ట్వా తపస్యంతం ఖేదమాప శచీపతిః ।
విషాదమగమత్తత్ర శక్రోఽయం మాస్మభూదితి ॥ ౩౬॥

దృష్ట్వా తస్య తపో వీర్యం సత్యం చామితతేజసః ।
చింతాం చ మహతీం ప్రాప హ్యనిశం పాకశాసనః ॥ ౩౭॥

వివర్ధమానస్త్రిశిరా మామయం శాతయిష్యతి ।
నోపేక్ష్యః సర్వథా శత్రుర్వర్ధమానబలో బుధైః ॥ ౩౮॥

తస్మాదుపాయః కర్తవ్యస్తపోనాశాయ సాంప్రతం ।

కామస్తు తపసాం శత్రుః కామాన్నశ్యతి వై తపః ॥ ౩౯॥

తథైవాద్య ప్రకర్తవ్యం భోగాసక్తో భవేద్యథా ।
ఇతి సంచింత్య మనసా బుద్ధిమాన్బలమర్దనః ॥ ౪౦॥

ఆజ్ఞాపయత్సోఽప్సరసస్త్వాష్ట్రపుత్రప్రలోభనే ।
ఉర్వశీం మేనకాం రంభాం ఘృతాచీం చ తిలోత్తమాం ॥ ౪౧॥

సమాహూయాబ్రవీచ్ఛక్రస్తాస్తదా రూపగర్వితాః ।
ప్రియం కురుధ్వం మే సర్వాః కార్యేఽద్య సముపస్థితే ॥ ౪౨॥

యత్తో మేఽద్య మహాంఛత్రుస్తపస్తపతి దుర్జయః ।
కార్యం కురుత గచ్ఛధ్వం ప్రలోభయత మాచిరం ॥ ౪౩॥

శృంగారవేషైర్వివిధైర్హావైర్భావైర్హాసముద్భవైః ।
ప్రలోభయత భద్రం వః శమయధ్వం జ్వరం మమ ॥ ౪౪॥

అస్వస్థోఽహం మహాభాగాస్తస్య జ్ఞాత్వా తపోబలం ।
బలవానాసనం మేఽద్య గ్రహీష్యత్యవిలంబితః ॥ ౪౫॥

భయం మే సముపాయాతం క్షిప్రం నాశయతాబలాః ।
ఉపకుర్వంతు సహితాః కార్యేఽద్య సముపస్థితే ॥ ౪౬॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం నార్య ఊచుస్తం ప్రణతాః పురః ।
మా భయం కురు దేవేశ యతిష్యామః ప్రలోభనే ॥ ౪౭॥

యథా న స్యాద్భయం తస్మాత్తథా కార్యం మహాద్యుతే ।
నృత్యగీతవిహారైశ్చ మునేస్తస్య ప్రలోభనే ॥ ౪౮॥

కటాక్షైరంగభేదైశ్చ మోహయిత్వా మునిం విభో ।
లోలుపం వశమస్మాకం కరిష్యామో నియంత్రితం ॥ ౪౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాభాష్య హరిం నార్యో యయుస్త్రిశిరసోఽన్తికం ।
కుర్వంత్యో వివిధాన్భావాన్కామశాస్త్రోచితానపి ॥ ౫౦॥

గాయంత్యస్తాలభేదైస్తా నృత్యంత్యః పురతో మునేః ।
తం ప్రలోభయితుం చక్రుర్నానాభావాన్వరాంగనాః ॥ ౫౧॥

నాపశ్యత్స తపోరాశిరంగనానాం విడంబనం ।
ఇంద్రియాణి వశే కృత్వా మూకాంధబధిరః స్థితః ॥ ౫౨॥

దినాని కతిచిత్తస్థుర్నార్యస్తస్యాశ్రమే వరే ।
కుర్వంత్యో గాననృత్యాదిప్రపంచానతిమోహదాన్ ॥ ౫౩॥

న చచాల యదా కామం ధ్యానాచ్చ త్రిశిరా మునిః ।
పరావృత్య తదా దేవ్యః పునః శక్రముపస్థితాః ॥ ౫౪॥

కృతాంజలిపుటాః సర్వా దేవరాజమథాబ్రువన్ ।
శ్రాంతా దీనా భయత్రస్తా వివర్ణవదనా భృశం ॥ ౫౫॥

దేవదేవ మహారాజ యత్నశ్చ పరమః కృతః ।
న స శక్యో దురాధర్షో ధైర్యాచ్చాలయితుం విభో ॥ ౫౬॥

ఉపాయోఽన్యః ప్రకర్తవ్యః సర్వథా పాకశాసన ।
నాస్మాకం బలమేతస్మింస్తాపసే విజితేంద్రియే ॥ ౫౭॥

దిష్ట్యా వయం న శప్తాః స్మ యదనేన మహాత్మనా ।
మునినా వహ్నితుల్యేన తపసా ద్యోతితేన హి ॥ ౫౮॥

విసృజ్యాప్సరసః శక్రశ్చింతయామాస మందధీః ।
తస్యైవ చ వధోపాయం పాపబుద్ధిరసాంప్రతం ॥ ౫౯॥

విసృజ్య లోకలజ్జాం స తథా పాపభయం భృశం ।
చకార పాపబుద్ధిం తు తద్వధాయ మహీపతే ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే త్రిశిరసస్తపోభంగాయ దేవరాజేంద్రద్వారా
నానోపాయచింతనవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ త్రిశిరవధానంతరం వృత్రోత్పత్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అథ స లోభముపేత్య సురాధిపః
సమధిగమ్య గజాసనసంస్థితః ।
త్రిశిరసం ప్రతి దుష్టమతిస్తదా
మునిమపశ్యదమేయపరాక్రమం ॥ ౧॥

తమభివీక్ష్య దృఢాసనసంస్థితం
జితగిరం సుసమాధివశం గతం ।
రవివిభావసుసన్నిభమోజసా
సురపతిః పరమాపదమభ్యగాత్ ॥ ౨॥

కథమసౌ వినిహంతుమహో మయా
మునిరపాపమతిః కిల సమ్మతః ।
రిపురయం సుసమిద్ధతపోబలః
కథముపేక్ష్య ఇహాసనకాముకః ॥ ౩॥

ఇతి విచింత్య పవిం పరమాయుధం
ప్రతి ముమోచ మునిం తపసి స్థితం ।
శశిదివాకరసన్నిభమాశుగం
త్రిశిరసం సురసంఘపతిః స్వయం ॥ ౪॥

తదభిఘాతహతః స ధరాతలే

కిల పపాత మమార చ తాపసః ।
శిఖరిణః శిఖరం కులిశార్దితం
నిపతితం భువి చాద్భుతదర్శనం ॥ ౫॥

తం నిహత్య ముదమాప సురేశ-
శ్చుక్రుశుశ్చ మునయస్తు సంస్థితాః ।
హా హతేతి భృశమార్తనిఃస్వనాః
కిం కృతం శతమఖేన పాపినా ॥ ౬॥

వినాపరాధం తపసాం నిధిర్హతః
శచీపతిః పాపమతిర్దురాత్మా ।
ఫలం కిలాయం తరసా కృతస్య
ప్రాప్నోతు పాపీ హననోద్భవస్య ॥ ౭॥

తం నిహత్య తరసా సురరాజో
నిర్జగామ నిజమందిరమాశు ।
స హతోఽపి విరరాజ మహాత్మా
జీవమాన ఇవ తేజసాం నిధిః ॥ ౮॥

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ జీవంతమివ వృత్రహా ।
చింతామాపాతిఖిన్నాంగః కిం వా జీవేదయం పునః ॥ ౯॥

విమృశ్య మనసాతీవ తక్షాణం పురతః స్థితం ।
మఘవా వీక్ష్య తం ప్రాహ స్వకార్యసదృశం వచః ॥ ౧౦॥

తక్షంశ్ఛింధి శిరాంస్యస్య కురుష్వ వచనం మమ ।
మా జీవతు మహాతేజా భాతి జీవన్నివ స్వయం ॥ ౧౧॥

ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య తక్షోవాచ విగర్హయన్ ।
తక్షోవాచ ।
మహాస్కంధో భృశం భాతి పరశుర్న తరిష్యతి ॥ ౧౨॥

తతో నాహం కరిష్యామి కార్యమేతద్విగర్హితం ।
త్వయా వై నిందితం కర్మ కృతం సద్భిర్విగర్హితం ॥ ౧౩॥

అహం బిభేమి పాపాద్వై మృతస్యైవ చ మారణే ।
మృతోఽయం మునిరస్త్యేవ శిరసః కృంతనేన కిం ॥ ౧౪॥

భయం కిం తేఽత్ర సంజాతం పాకశాసన కథ్యతాం ।
ఇంద్ర ఉవాచ ।
సజీవ ఇవ దేహోఽయమాభాతి విశదాకృతిః ॥ ౧౫॥

తస్మాద్బిభేమి మా జీవేన్మునిః శత్రురయం మమ ।
తక్షోవాచ ।
నాత్ర కిం త్రపసే విద్వన్ క్రూరేణానేన కర్మణా ॥ ౧౬॥

ఋషిపుత్రమిమం హత్వా బ్రహ్మహత్యాభయం న కిం ।
ఇంద్ర ఉవాచ ।
ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యామి పశ్చాత్పాపక్షయాయ వై ॥ ౧౭॥

శత్రుస్తు సర్వథా వధ్యశ్ఛలేనాపి మహామతే ।
తక్షోవాచ ।
త్వం లోభాభిహతః పాపం కరోషి మఘవన్నిహ ॥ ౧౮॥

తం వినాహం కథం పాపం కరోమి వద మే విభో ।
ఇంద్ర ఉవాచ ।
మఖేషు ఖలు భాగం తే కరిష్యామి సదైవ హి ॥ ౧౯॥

శిరః పశోస్తు తే భాగం యజ్ఞే దాస్యంతి మానవాః ।
శుల్కేనానేన ఛింధి త్వం శిరాంస్యస్య కురు ప్రియం ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహేంద్రస్య వచస్తక్షా ముదాన్వితః ।
కుఠారేణ శిరాంస్యస్య చకర్త సుదృఢేన హి ॥ ౨౧॥

ఛిన్నాని త్రీణి శీర్షాణి పతితాని యదా భువి ।
తేభ్యస్తు పక్షిణః క్షిప్రం వినిష్పేతుః సహస్రశః ॥ ౨౨॥

కలవింకాస్తిత్తిరయస్తథైవ చ కపింజలాః ।
పృథక్పృథగ్వినిష్పేతుర్ముఖతస్తరసా తదా ॥ ౨౩॥

యేన వేదానధీతే స్మ సోమం చ పిబతే తథా ।
తస్మాద్వక్త్రాత్కిలోత్పేతుః సద్య ఏవ కపింజలాః ॥ ౨౪॥

యేన సర్వా దిశః కామం పిబన్నివ నిరీక్షతే ।
తస్మాత్తు తిత్తిరాస్తత్ర నిఃసృతాస్తిగ్మతేజసః ॥ ౨౫॥

యత్సురాపం తు తద్వక్త్రం తస్మాత్తు చటకాః కిల ।
వినిష్పేతుస్త్రిశిరస ఏవం తే విహగా నృప ॥ ౨౬॥

ఏవంవినిఃసృతాందృష్ట్వా తేభ్యః శక్రస్తదాండజాన్ ।
ముమోద మనసా రాజన్ జగామ త్రిదివం పునః ॥ ౨౭॥

గతే శక్రే తు తక్షాపి స్వగృహం తరసా యయౌ ।
యజ్ఞభాగం పరం లబ్ధ్వా ముదమాప మహీపతే ॥ ౨౮॥

ఇంద్రోఽథ స్వగృహం గత్వా హత్వా శత్రుం మహాబలం ।
మేనే కృతార్థమాత్మానం బ్రహ్మహత్యామచింతయన్ ॥ ౨౯॥

తం శ్రుత్వా నిహతం త్వష్టా పుత్రం పరమధార్మికం ।
చుకోపాతీవ మనసా వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౩౦॥

అనాగసం మునిం యస్మాత్పుత్రం నిహతవాన్మమ ।

తస్మాదుత్పాదయిష్యామి తద్వధార్థం సుతం పునః ॥ ౩౧॥

సురాః పశ్యంతు మే వీర్యం తపసశ్చ బలం తథా ।
జానాతు సర్వం పాపాత్మా స్వకృతస్య ఫలం మహత్ ॥ ౩౨॥

ఇత్యుక్త్వాగ్నిం జుహావాథ మంత్రైరాథర్వణోదితైః ।
పుత్రస్యోత్పాదనార్థాయ త్వష్టా క్రోధసమాకులః ॥ ౩౩॥

కృతే హోమేఽష్టరాత్రం తు సందీప్తాచ్చ విభావసోః ।
ప్రాదుర్బభూవ తరసా పురుషః పావకోపమః ॥ ౩౪॥

తం దృష్ట్వాగ్రే సుతం త్వష్టా తేజోబలసమన్వితం ।
వేగాత్ప్రకటితం వహ్నేర్దీప్యమానమివానలం ॥ ౩౫॥

ఉవాచ వచనం త్వష్టా సుతం వీక్ష్య పురఃస్థితం ।
ఇంద్రశత్రో వివర్ధస్వ ప్రతాపాత్తపసో మమ ॥ ౩౬॥

ఇత్యుక్తే వచనే త్వష్ట్రా క్రోధప్రజ్వలితేన చ ।
సోఽవర్ధత దివం స్తబ్ధ్వా వైశ్వానరసమద్యుతిః ॥ ౩౭॥

జాతః స పర్వతాకారః కాలమృత్యుసమః స్వరాట్ ।
కిం కరోమీతి తం ప్రాహ పితరం పరమాతురం ॥ ౩౮॥

కురు మే నామకం నాథ కార్యం కథయ సువ్రత ।
చింతాతురోఽసి కస్మాత్త్వం బ్రూహి మే శోకకారణం ॥ ౩౯॥

నాశయామ్యద్య తే శోకమితి మే వ్రతమాహితం ।
తేన జాతేన కిం భూయః పితా భవతి దుఃఖితః ॥ ౪౦॥

పిబామి సాగరం సద్యశ్చూర్ణయామి ధరాధరాన్ ।
ఉద్యంతం వారయామ్యద్య తరణిం తిగ్మతేజసం ॥ ౪౧॥

హన్మీంద్రం ససురం సద్యో యమం వా దేవతాంతరం ।
క్షిపామి సాగరే సర్వాన్సముత్పాట్య చ మేదినీం ॥ ౪౨॥

ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య త్వష్టా పుత్రస్య పేశలం ।
ప్రత్యువాచాతిముదితస్తం సుతం పర్వతోపమం ॥ ౪౩॥

వృజినాత్త్రాతుమధునా యస్మాచ్ఛక్తోఽసి పుత్రక ।
తస్మాద్వృత్ర ఇతి ఖ్యాతం తవ నామ భవిష్యతి ॥ ౪౪॥

భ్రాతా తవ మహాభాగ త్రిశిరా నామ తాపసః ।
త్రీణి తస్య చ శీర్షాణి హ్యభవన్వీర్యవంతి చ ॥ ౪౫॥

వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞః సర్వవిద్యావిశారదః ।
సంస్థితస్తపసి ప్రాయస్త్రిలోకీవిస్మయప్రదే ॥ ౪౬॥

శక్రేణ తు హతః సోఽద్య వజ్రఘాతేన సాంప్రతం ।
వినాపరాధం సహసా ఛిన్నాని మస్తకాని చ ॥ ౪౭॥

తస్మాత్త్వం పురుషవ్యాఘ్ర జహి శక్రం కృతాగసం ।
బ్రహ్మహత్యాయుతం పాపం నిస్త్రపం దుర్మతిం శఠం ॥ ౪౮॥

ఇత్యుక్త్వా చ తదా త్వష్టా పుత్రశోకసమాకులః ।
ఆయుధాని చ దివ్యాని చకార వివిధాని చ ॥ ౪౯॥

దదావస్మై సహస్రాక్షవధాయ ప్రబలాని చ ।
ఖడ్గశూలగదాశక్తితోమరప్రముఖాని వై ॥ ౫౦॥

శార్ఙ్గం ధనుస్తథా బాణం పరిఘం పట్టిశం తథా ।
చక్రం దివ్యం సహస్రారం సుదర్శనసమప్రభం ॥ ౫౧॥

తూణీరౌ చాక్షయౌ దివ్యౌ కవచం చాతిసుందరం ।
రథం మేఘప్రతీకాశం దృఢం భారసహం జవం ॥ ౫౨॥

యుద్ధోపకరణం సర్వం కృత్వా పుత్రాయ పార్థివ ।
దత్త్వాసౌ ప్రేరయామాస త్వష్టా క్రోధసమన్వితః ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే త్రిశిరవధానంతరం
వృత్రోత్పత్తివర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 బ్రహ్మణః సమారాధనాయ త్వష్ట్రా వృత్రోపదేశవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
కృతస్వస్త్యయనో వృత్రో బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
నిర్జగామ రథారూఢో హంతుం శక్రం మహాబలః ॥ ౧॥

తదైవ రాక్షసాః క్రూరాః పురా దేవపరాజితాః ।
సమాజగ్ముశ్చ సేవార్థం వృత్రం జ్ఞాత్వా మహాబలం ॥ ౨॥

ఇంద్రదూతాస్తు తం దృష్ట్వా యుద్ధాయ తు సమాగతం ।
వేగాదాగత్య వృత్తాంతం శశంసుస్తస్య చేష్టితం ॥ 3॥

దూతా ఊచుః ।
స్వామింఛీఘ్రమిహాయాతి వృత్రో నామ రిపుస్తవ ।
బలవాన్స్యందనే రూఢస్త్వష్ట్రా చోత్పాదితః కిల ॥ ౪॥

అవిచారేణ నాశార్థం తవ క్రోధాన్వితేన వై ।
పుత్రఘాతాభితప్తేన దుఃసహో రాక్షసైర్యుతః ॥ ౫॥

యత్నం కురు మహాభాగ శీఘ్రమాయాతి సాంప్రతం ।
మేరుమందరసంకాశో ఘోరశబ్దోఽతిదారుణః ॥ ౬॥

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర భీతా దేవగణా భృశం |
ఆగత్యోచుః సురపతిం శృణ్వంతం దూతభాషితం || ౭||

గణాః ఊచుః |
మఘవన్ దుర్నిమిత్తాని భవంతి త్రిదశాలయే |
బహూని భయశంసీని పక్షిణాం విరుతాని చ || ౮||

కాకగృధ్రాస్తథా శ్యేనాః కంకాద్యా దారుణాః ఖగాః |
రుదంతి వికృతైః శబ్దైరుత్కారైర్భవనోపరి || ౯||

చీచీకూచీతి నినదాన్ కుర్వంతి విహగా భృశం |
వాహనానాం చ నేత్రేభ్యో జలధారాః పతంత్యధః || ౧౦||

శ్రూయతేఽతిమహాంఛబ్దో రుదతీనాం నిశాసు చ |
రాక్షసీనాం మహాభాగ భవనోపరి దారుణః || ౧౧||

ప్రపతంతి ధ్వజాస్తూర్ణం వినా వాతేన మానద |
ప్రభవంతి మహోత్పాతా దివి భూమ్యంతరిక్షజాః || ౧౨||

కృష్ణాంబరధరా నార్యో భ్రమంతి చ గృహే గృహే |
యాంతు యాంతు గృహాత్తూర్ణం కుర్వంత్యో వికృతాననాః || ౧౩||

రాత్రౌ స్వప్నేషు కాంతానాం సుప్తానాం నిజమందిరే |
కేశాంల్లునంతి రాక్షస్యో భీషయంత్యో భృశాతురాః || ౧౪||

ఏవంవిధాని దేవేశ భూకంపోల్కాదయస్తథా |
గోమాయవో రుదంతి స్మ నిశాయాం భవనాంగణే || ౧౫||

సరటానాం చ జాలాని ప్రభవంతి గృహే గృహే |
అంగప్రస్ఫురణాదీని దుర్నిమిత్తాని సర్వశః || ౧౬||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా చింతామాప సురేశ్వరః |
బృహస్పతిం సమాహూయ పప్రచ్ఛ చ మనోగతం || ౧౭||

ఇంద్ర ఉవాచ |
బ్రహ్మన్ కిముత ఘోరాణి నిమిత్తాని భవంతి వై |
వాతాశ్చ దారుణా వాంతి ప్రపతంత్యులకాః ఖతః || ౧౮||

సర్వజ్ఞోఽసి మహాభాగ సమర్థో విఘ్ననాశనే |
బుద్ధిమాంఛాస్త్రతత్త్వజ్ఞో దేవతానాం గురుస్తథా || ౧౯||

కురు శాంతిం విధానజ్ఞ శత్రుక్షయవిధాయినీం |
యథా మే న భవేద్దుఃఖం తథా కార్యం విధీయతాం || ౨౦||

బృహస్పతిరువాచ |
కిం కరోమి సహస్రాక్ష త్వయాద్య దుష్కృతం కృతం |

అనాగసం మునిం హత్వా కిం ఫలం సముపార్జితం ॥ ౨౧॥

అత్యుగ్రం పుణ్యపాపానాం ఫలం భవతి సత్వరం ।
విచార్య ఖలు కర్తవ్యం కార్యం తదుభ్పతిమిచ్ఛతా ॥ ౨౨॥

పరోపతాపనం కర్మ న కర్తవ్యం కదాచన ।
న సుఖం విందతే ప్రాణీ పరపీడాపరాయణః ॥ ౨౩॥

మోహాల్లోభాద్బ్రహ్మహత్యా కృతా శక్ర త్వయాధునా ।
తస్య పాపస్య సహసా ఫలమేతదుపాగతం ॥ ౨౪॥

అవధ్యః సర్వదేవానాం జాతోఽసౌ వృత్రసంజ్ఞకః ।
హంతుం త్వాం స సమాయాతి దానవైర్బహుభిర్వృతః ॥ ౨౫॥

ఆయుధాని చ సర్వాణి వజ్రతుల్యాని వాసవ ।
త్వష్ట్రా దత్తాని దివ్యాని గృహీత్వా సముపస్థితః ॥ ౨౬॥

సమాగచ్ఛతి దుర్ధర్షో రథారూఢః ప్రతాపవాన్ ।
దేవేంద్ర ప్రలయం కుర్వన్నాస్య మృత్యుర్భవిష్యతి ॥ ౨౭॥

కోలాహలస్తదా జాతస్తథా బ్రువతి వాక్పతౌ ।
గంధర్వాః కిన్నరా యక్షా మునయశ్చ తపోధనాః ॥ ౨౮॥

సదనాని విహాయైవామరాః సర్వే పలాయితాః ।
తద్దృష్ట్వా మహదాశ్చర్యం శక్రశ్చింతాపరాయణః ॥ ౨౯॥

ఆజ్ఞాపయామాస తదా సేనోద్యోగాయ సేవకాన్ ।
ఆనయధ్వం వసూన్ రుద్రానశ్వినౌ చ దివాకరాన్ ॥ ౩౦॥

పూషణం చ భగం వాయుం కుబేరం వరుణం యమం ।
విమానేషు సమారుహ్య సాయుధాః సురసత్తమాః ॥ ౩౧॥

సమాగచ్ఛంతు తరసా శత్రురాయాతి సాంప్రతం ।
ఇత్యాజ్ఞాప్య సురపతిః సమారుహ్య గజోత్తమం ॥ ౩౨॥

బృహస్పతిం పురోధాయ నిర్గతో నిజమందిరాత్ ।
తథైవ త్రిదశాః సర్వే స్వం స్వం వాహనమాస్థితాః ॥ ౩౩॥

యుద్ధాయ కృతసంకల్పా నిర్యయుః శస్త్రపాణయః ।
వృత్రోఽథ దానవైర్యుక్తః సంప్రాప్తో మానసోత్తరం ॥ ౩౪॥

పర్వతం దేవతావాసం రమ్యం పాదపశోభితం ।
ఇంద్రోఽప్యాగత్య సంగ్రామం చకార మానసోత్తరే ॥ ౩౫॥

పర్వతే దేవతాయుక్తో వాచస్పతిపురఃసరః ।
తత్రాభూద్దారుణం యుద్ధం వృత్రవాసవయోస్తదా ॥ ౩౬॥

గదాసిపరిఘైః పాశైర్బాణైః శక్తిపరశ్వధైః ।
మానుషేణ ప్రమాణేన సంగ్రామః శరదాం శతం ॥ ౩౭॥

బభూవ భయదో నృణామృషీణాం భావితాత్మనాం ।
వరుణః ప్రథమం భగ్నస్తతో వాయుగణః కిల ॥ ౩౮॥

యమో విభావసుః శక్రః సర్వే తే నిర్గతా రణాత్ ।
పలాయనపరాన్ దృష్ట్వా దేవానింద్రపురోగమాన్ ॥ ౩౯॥

వృత్రోఽపి పితరం ప్రాగాదాశ్రమస్థం ముదాన్వితం ।
ప్రణమ్య ప్రాహ త్వష్టారం పితః కార్యం మయా కృతం ॥ ౪౦॥

దేవా వినిర్జితాః సర్వే సేంద్రాః సమరసంస్థితాః ।
విద్రుతాస్తే గతాః స్థానం యథా సింహాన్మృగా గజాః ॥ ౪౧॥

ఇంద్రః పదాతిరగమన్మయానీతో గజోత్తమః ।
ఐరావతోఽయం భగవన్ గృహాణ ద్విరదోత్తమం ॥ ౪౨॥

న హతాస్తే మయా యస్మాదయుక్తం భీతమారణం ।
ఆజ్ఞాపయ పునస్తాత కిం కరోమి తవేప్సితం ॥ ౪౩॥

నిర్జరా నిర్గతాః సర్వే భయభీతా శ్రమాతురాః ।
ఇంద్రోఽప్యైరావతం త్యక్త్వా భయభీతః పలాయితః ॥ ౪౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి పుత్రవచః శ్రుత్వా త్వష్టా ప్రాహ ముదాన్వితః ।
పుత్రవానద్య జాతోఽస్మి సఫలం మమ జీవితం ॥ ౪౫॥

త్వయాహం పావితః పుత్ర గతో మే మానసో జ్వరః ।
నిశ్చలం మే మనో జాతం దృష్ట్వా వీర్యం తవాద్భుతం ॥ ౪౬॥

శృణు వక్ష్యామ్యహం పుత్ర హితం తేఽద్య నిశామయ ।
తపః కురు మహాభాగ సావధానః స్థిరాసనః ॥ ౪౭॥

విశ్వాసో నైవ కర్తవ్యః కేషాంచిత్పాకశాసనః ।
శత్రుస్తే ఛలకర్తాస్తి నానాభేదవిశారదః ॥ ౪౮॥

తపసా ప్రాప్యతే లక్ష్మీస్తపసా రాజ్యముత్తమం ।
తపసా బలవృద్ధిః స్యాత్సంగ్రామే విజయస్తథా ॥ ౪౯॥

ఆరాధ్య ద్రుహిణం దేవం లబ్ధ్వా వరమనుత్తమం ।
జహి శక్రం దురాచారం బ్రహ్మహత్యాసమావృతం ॥ ౫౦॥

సావధానః స్థిరో భూత్వా దాతారం భజ శంకరం ।
వాంఛితం స వరం దద్యాత్సంతుష్టశ్చతురాననః ॥ ౫౧॥

తోషయిత్వా విశ్వయోనిం బ్రహ్మాణమమితౌజసం ।

అవినాశిత్వమాసాద్య జహి శక్రం కృతాగసం ॥ ౫౨॥

వైరం మనసి మే పుత్ర వర్తతే సుతఘాతజం ।
న శాంతిమనుగచ్ఛామి న స్వపామి సుఖేన హ ॥ ౫౩॥

తాపసో మే హతః పుత్రో నిరాగాః పాప్మనా యతః ।
న విందామి సుఖం వృత్ర త్వం మాముద్ధర దుఃఖితం ॥ ౫౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్య పితుర్వాక్యం వృత్రః క్రోధయుతస్తదా ।
ఆజ్ఞామాదాయ చ పితుర్జగామ తపసే ముదా ॥ ౫౫॥

గంధమాదనమాసాద్య పుణ్యాం దేవధునీం శుభాం ।
స్నాత్వా కుశాసనం కృత్వా సంస్థితశ్చ స్థిరాసనః ॥ ౫౬॥

త్యక్త్వాన్నం వారిపానం చ యోగాభ్యాసపరాయణః ।
ధ్యాయన్విశ్వసృజం చిత్తే సోపవిష్టః స్థిరాసనే ॥ ౫౭॥

మఘవా తం తపస్యంతం జ్ఞాత్వా చింతాతురో హ్యభూత్ ।
గంధర్వాన్ప్రేషయామాస విఘ్నార్థం పాకశాసనః ॥ ౫౮॥

యక్షాంశ్చ పన్నగాన్సర్పాన్కిన్నరానమితౌజసః ।
విద్యాధరానప్సరసో దేవదూతాననేకశః ॥ ౫౯॥

ఉపాయాస్తైః కృతాః సమ్యక్ తపోవిఘ్నాయ మాయిభిః ।
న చచాల తతో ధ్యానాత్త్వాష్ట్రః పరమతాపసః ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే బ్రహ్మణః సమారాధనాయ
త్వష్ట్రా వృత్రోపదేశవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ బ్రహ్మనేతృత్వే సేంద్రైః సురైర్విష్ణోః శరణగమనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
నిర్గతాస్తే పరావృత్తాస్తపోవిఘ్నకరాః సురాః ।
నిరాశాః కార్యసంసిద్ధ్యై తం దృష్ట్వా దృఢచేతసం ॥ ౧॥

జాతే వర్షశతే పూర్ణే బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
తత్రాజగామ తరసా హంసారూఢశ్చతుర్ముఖః ॥ ౨॥

ఆగత్య తమువాచేదం త్వాష్ట్ర పుత్ర సుఖీ భవ ।
త్యక్త్వా ధ్యానం వరం బ్రూహి దదామి తవ వాంఛితం ॥ ౩॥

తపసా తేఽద్య తుష్టోఽస్మి త్వాం దృష్ట్వా చాతికర్శితం ।
వరం వరయ భద్రం తే మనోఽభిలషితం తవ ॥ ౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।

వృత్రస్తదాతివిశదాం పురతో నిశమ్య
వాచం సుధాసమరసాం జగదేకకర్తుః ।
సంత్యజ్య యోగకలనాం సహసోదతిష్ఠ-
త్సంజాతహర్షనయనాశ్రుకలాకలాపః ॥ ౫॥

పాదౌ ప్రణమ్య శిరసా ప్రణయాద్విధాతు-
ర్బద్ధాంజలిః పురత ఏవ సమాససాద ।
ప్రోవాచ తం సువరదం తపసా ప్రసన్నం
ప్రేమ్ణాతిగద్గదగిరా వినయేన నమ్రః ॥ ౬॥

ప్రాప్తం మయా సకలదేవపదం ప్రభోఽద్య
యద్దర్శనం తవ సుదుర్లభమాశు జాతం ।
వాంఛాస్తి నాథ మనసి ప్రవణే దురాపా
తాం ప్రబ్రవీమి కమలాసన వేత్సి భావం ॥ ౭॥

మృత్యుశ్చ మా భవతు మే కిల లోహకాష్ఠ-
శుష్కార్ద్రవంశనిచయైరపరైశ్చ శస్త్రైః ।
వృద్ధిః ప్రయాతు మమ వీర్యమతీవ యుద్ధే
యస్మాద్భవామి సబలైరమరైరజేయః ॥ ౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్థం సంప్రార్థితో బ్రహ్మా తమాహ ప్రహసన్నివ ।
ఉత్తిష్ఠ గచ్ఛ భద్రం తే వాంఛితం సఫలం సదా ॥ ౯॥

న శుష్కేణ న చార్ద్రేణ న పాషాణేన దారుణా ।
భవిష్యతి చ తే మృత్యురితి సత్యం బ్రవీమ్యహం ॥ ౧౦॥

ఇతి దత్త్వా వరం బ్రహ్మా జగామ భువనం పరం ।
వృత్రస్తు తం వరం లబ్ధ్వా ముదితః స్వగృహం యయౌ ॥ ౧౧॥

శశంస పితురగ్రే తద్వరదానం మహామతిః ।
త్వష్టా తు ముదితః ప్రాప్తం పుత్రం ప్రాప్తవరం తదా ॥ ౧౨॥

స్వస్తి తేఽస్తు మహాభాగ జహి శక్రం రిపుం మమ ।
హత్వాగచ్ఛ త్రిశిరసో హంతారం పాపసంయుతం ॥ ౧౩॥

భవ త్వం త్రిదశాధీశః సంప్రాప్య విజయం రణే ।
మమాధిం ఛింధి విపులం పుత్రనాశసముద్భవం ॥ ౧౪॥

జీవతో వాక్యకరణాత్క్షయాహే భూరిభోజనాత్ ।
గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రతా ॥ ౧౫॥

తస్మాత్పుత్ర మమాత్యర్థం దుఃఖం నాశితుమర్హసి ।
త్రిశిరా మమ చిత్తాత్తు నాపసర్పతి కర్హిచిత్ ॥ ౧౬॥

సుశీలః సత్యవాదీ చ తాపసో వేదవిత్తమః ।

అపరాధం వినా తేన నిహతః పాపబుద్ధినా ॥ ౧౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా వృత్రః పరమదుర్జయః ।
రథమారుహ్య తరసా నిర్జగామ పితుర్గృహాత్ ॥ ౧౮॥

రణదుందుభినిర్ఘోషం శంఖనాదం మహాబలం ।
కారయిత్వా ప్రయాణం స చకార మదగర్వితః ॥ ౧౯॥

నిర్యయౌ నయసంయుక్తః సేవకానితి సంవదన్ ।
హత్వా శక్రం గ్రహీష్యామి సురరాజ్యమకంటకం ॥ ౨౦॥

ఇత్యుక్త్వా నిర్జగామాశు స్వసైన్యపరివారితః ।
మహతా సైన్యనాదేన భీషయన్నమరావతీం ॥ ౨౧॥

తమాగచ్ఛంతమాజ్ఞాయ తురాషాడపి సత్వరః ।
సేనోద్యోగం భయత్రస్తః కారయామాస భారత ॥ ౨౨॥

సర్వానాహూయ తరసా లోకపాలానరిందమః ।
యుద్ధార్థం ప్రేరయన్సర్వాన్వ్యరోచత మహాద్యుతిః ॥ ౨౩॥

గృధ్రవ్యూహం తతః కృత్వా సంస్థితః పాకశాసనః ।
తత్రాజగామ వేగాత్తు వృత్రః పరబలార్దనః ॥ ౨౪॥

దేవదానవయోస్తావత్సంగ్రామస్తుములోఽభవత్ ।
వృత్రవాసవయోః సంఖ్యే మనసా విజయైషిణోః ॥ ౨౫॥

ఏవం పరస్పరం యుద్ధే సందీప్తే భయదే భృశం ।
ఆకూతం దేవతాః ప్రాపుర్దైత్యాశ్చ పరమాం ముదం ॥ ౨౬॥

తోమరైర్భిందిపాలైశ్చ ఖడ్గైః పరశుపట్టిశైః ।
జఘ్నుః పరస్పరం దేవదైత్యా స్వస్వవరాయుధైః ॥ ౨౭॥

ఏవం యుద్ధే వర్తమానే దారుణే లోమహర్షణే ।
శక్రం జగ్రాహ సహసా వృత్రః క్రోధసమన్వితః ॥ ౨౮॥

అపావృత్య ముఖే క్షిప్త్వా స్థితో వృత్రః శతక్రతుం ।
ముదితోఽభూన్మహారాజ పూర్వవైరమనుస్మరన్ ॥ ౨౯॥

శక్రే గ్రస్తేఽథ వృత్రేణ సంభ్రాంతా నిర్జరాస్తదా ।
చుక్రుశుః పరమార్తాస్తే హా శక్రేతి ముహుర్ముహుః ॥ ౩౦॥

అపావృతం ముఖే శక్రం జ్ఞాత్వా సర్వే దివౌకసః ।
బృహస్పతిం ప్రణమ్యోచుర్దీనా వ్యథితచేతసః ॥ ౩౧॥

కిం కర్తవ్యం ద్విజశ్రేష్ఠ త్వమస్మాకం గురుః పరః ।
శక్రో గ్రస్తస్తు వృత్రేణ రక్షితో దేవతాంతరైః ॥ ౩౨॥

వినా శక్రేణ కిం కుర్మః సర్వే హీనపరాక్రమాః ।
అభిచారం కురు విభో సత్వరః శక్రముక్తయే ॥ ౩౩॥

బృహస్పతిరువాచ ।
కిం కర్తవ్యం సురాః క్షిప్తో ముఖమధ్యేఽస్తి వాసవః ।
వృత్రేణోత్సాదితో జీవన్నస్తి కోష్ఠాంతరే రిపోః ॥ ౩౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
దేవాశ్చింతాతురాః సర్వే తురాసాహం తథాకృతం ।
దృష్ట్వా విమృశ్య తరసా చక్రుర్యత్నం విముక్తయే ॥ ౩౫॥

అసృజంత మహాసత్త్వాం జృంభికాం రిపునాశినీం ।
తతో విజృంభమాణః స వ్యావృతాస్యో బభూవ హ ॥ ౩౬॥

విజృంభమాణస్య తతో వృత్రస్యాస్యాదవాపతత్ ।
స్వాన్యంగాన్యపి సంక్షిప్య నిష్క్రాంతో బలసూదనః ॥ ౩౭॥

తతః ప్రభృతి లోకేషు జృంభికా ప్రాణిసంస్థితా ।
జహృషుశ్చ సురాః సర్వే శక్రం దృష్ట్వా వినిర్గతం ॥ ౩౮॥

తతః ప్రవవృతే యుద్ధం తయోర్లోకభయప్రదం ।
వర్షాణామయుతం యావద్దారుణం లోమహర్షణం ॥ ౩౯॥

ఏకతశ్చ సురాః సర్వే యుద్ధాయ సముపస్థితాః ।
ఏకతో బలవాంస్త్వాష్ట్రః సంగ్రామే సమవర్తత ॥ ౪౦॥

యదా వ్యవర్ధత రణే వృత్రో వరమదావృతః ।
పరాజితస్తదా శక్రస్తేజసా తస్య ధర్షితః ॥ ౪౧॥

వివ్యథే మఘవా యుద్ధే తతః ప్రాప్య పరాజయం ।
విషాదమగమందేవా దృష్ట్వా శక్రం పరాజితం ॥ ౪౨॥

జగ్ముస్త్యక్త్వా రణం సర్వే దేవా ఇంద్రపురోగమాః ।
గృహీతం దేవసదనం వృత్రేణాగత్య రంహసా ॥ ౪౩॥

దేవోద్యానానిసర్వాణి భుంక్తేఽసౌ దానవో బలాత్ ।
ఐరావతోఽపి దైత్యేన గృహీతోఽసౌ గజోత్తమః ॥ ౪౪॥

విమానాని చ సర్వాణి గృహీతాని విశాంపతే ।
ఉచ్చైఃశ్రవా హయవరో జాతస్తస్య వశే తదా ॥ ౪౫॥

కామధేనుః పారిజాతో గణశ్చాప్సరసాం తథా ।
గృహీతం రత్నమాత్రం తు తేన త్వష్టృసుతేన హ ॥ ౪౬॥

స్థానభ్రష్టాః సురాః సర్వే గిరిదుర్గేషు సంస్థితాః ।
దుఃఖమాపుః పరిభ్రష్టా యజ్ఞభాగాత్సురాలయాత్ ॥ ౪౭॥

వృత్రః సురపదం ప్రాప్య బభూవ మదగర్వితః ।
త్వష్టాతీవ సుఖం ప్రాప్య ముమోద సుతసంయుతః ॥ ४८॥

అమంత్రయన్వితం దేవా మునిభిః సహ భారత ।
కిం కర్తవ్యమితి ప్రాప్తే విచింత్య భయమోహితాః ॥ ४९॥

జగ్ముః కైలాసమచలం సురాః శక్రసమన్వితాః ।
మహాదేవం ప్రణమ్యోచుః ప్రహ్వాః ప్రాంజలయో భృశం ॥ ౫౦॥

దేవదేవ మహాదేవ కృపాసింధో మహేశ్వర ।
రక్షాస్మాన్భయభీతాంస్తు వృత్రేణాతిపరాజితాన్ ॥ ౫౧॥

గృహీతం దేవసదనం తేన దేవ బలీయసా ।
కిం కర్తవ్యమతః శంభో బ్రూహి సత్యం శివాద్య నః ॥ ౫౨॥

కిం కుర్మః క్వ చ గచ్ఛామః స్థానభ్రష్టా మహేశ్వర ।
దుఃఖస్య నాధిగచ్ఛామో వినాశోపాయమీశ్వర ॥ ౫౩॥

సాహాయ్యం కురు భూతేశ వ్యథితాః స్మ కృపానిధే ।
వృత్రం జహి మదోత్సిక్తం వరదానబలాద్విభో ॥ ౫४॥

శివ ఉవాచ ।
బ్రహ్మాణం పురతః కృత్వా వయం సర్వే హరేః క్షయం ।
గత్వా సమేత్య తం విష్ణుం చింతయామో వధోద్యమం ॥ ౫౫॥

స శక్తశ్చ ఛలజ్ఞశ్చ బలవాన్బుద్ధిమత్తరః ।
శరణ్యశ్చ దయాబ్ధిశ్చ వాసుదేవో జనార్దనః ॥ ౫౬॥

వినా తం దేవదేవేశం నార్థసిద్ధిర్భవిష్యతి ।
తస్మాత్తత్ర చ గంతవ్యం సర్వకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౫౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సంచింత్య తే సర్వే బ్రహ్మా శక్రః సశంకరః ।
జగ్ముర్విష్ణోః క్షయం దేవాః శరణ్యం భక్తవత్సలం ॥ ౫౮॥

గత్వా విష్ణుపదం దేవాస్తుష్టువుః పరమేశ్వరం ।
హరిం పురుషసూక్తేన వేదోక్తేన జగద్గురుం ॥ ౫౯॥

ప్రత్యక్షోఽభూజ్జగన్నాథస్తేషాం స కమలాపతిః ।
సమ్మాన్య చ సురాన్సర్వానిత్యువాచ పురఃస్థితః ॥ ౬౦॥

కిమాగతాః స్మ లోకేశా హరబ్రహ్మసమన్వితాః ।
కారణం కథయధ్వం వః సర్వేషాం సురసత్తమాః ॥ ౬౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి శ్రుత్వా హరేర్వాక్యం నోచుర్దేవా రమాపతిం ।
చింతావిష్టాః స్థితాః ప్రాయః సర్వేప్రాంజలయస్తథా ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే బ్రహ్మనేతృత్వే సేంద్రైః సురైర్విష్ణోః
శరణగమనవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ దేవీసమారాధనాయ దేవకృతస్తుతివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తథా చింతాతురాన్వీక్ష్య సర్వాన్మర్వార్థతత్త్వవిత్ ।
ప్రాహ ప్రేమభరోద్భ్రాంతాన్మాధవో మేదినీపతే ॥ ౧॥

విష్ణురువాచ ।
కిం మౌనమాశ్రితా యూయం బ్రువంతు కారణం సురాః ।
సదసద్వాపి యచ్ఛ్రుత్వా యతిష్యే తన్నివారణే ॥ ౨॥

దేవా ఊచుః ।
కిమజ్ఞాతం తవ విభో త్రిషు లోకేషు వర్తతే ।
సర్వం వేద భవాన్కార్యం కిం పృచ్ఛసి పునః పునః ॥ ౩॥

త్వయా పూర్వం బలిర్బద్ధః శక్రో దేవాధిపః కృతః ।
వామనం వపురాస్థాయ క్రాంతం త్రిభువనం పదైః ॥ ౪॥

అమృతం త్వాహృతం విష్ణో దైత్యాశ్చ వినిపాతితాః ।
త్వం ప్రభుః సర్వదేవానాం సర్వాపద్వినివారణే ॥ ౫॥

విష్ణురువాచ ।
న భేతవ్యం సురవరా వేద్మ్యుపాయం సుసమ్మతం ।
తద్వధాయ ప్రవక్ష్యామి యేన సౌఖ్యం భవిష్యతి ॥ ౬॥

అవశ్యం కరణీయం మే భవతాం హితమాత్మనా ।
బుద్ధ్యా బలేన చార్థేన యేన కేనచ్ఛలేన వా ॥ ౭॥

ఉపాయాః ఖలు చత్వారః కథితాస్తత్త్వదర్శిభిః ।
సామాదయః సుహృత్స్వేవ దుర్హృదేషు విశేషతః ॥ ౮॥

బ్రహ్మణాస్య వరో దత్తస్తపసాఽఽరాధితేన చ ।
దుర్జయత్వం చ సంప్రాప్తం వరదానప్రభావతః ॥ ౯॥

అజేయః సర్వభూతానాం త్వష్ట్రా సముపపాదితః ।
తతో బలేన వృద్ధిం స ప్రాప్తః పరపురంజయః ॥ ౧౦॥

దుఃసాధ్యోఽసౌ సురాః శత్రుర్వినా సామప్రతారణం ।
ప్రలోభ్య వశమానేయో హంతవ్యస్తు తతః పరం ॥ ౧౧॥

గచ్ఛధ్వం సర్వగంధర్వా యత్రాస్తి బలవత్తరః ।
సామ తస్య ప్రయుంజధ్వం తతత ఏనం విజేష్యథ ॥ ౧౨॥

సంగమ్య శపథాత్కృత్వా విశ్వాస్య సమయేన హి ।
మిత్రత్వం చ సమాధాయ హంతవ్యః ప్రబలో రిపుః ॥ ౧౩॥

అదృశ్యః సంప్రవేక్ష్యామి వజ్రమస్య వరాయుధం ।
సాహాయ్యం చ కరిష్యామి శక్రస్యాహం సురోత్తమాః ॥ ౧౪॥

సమయం చ ప్రతీక్షధ్వం సర్వథైవాయుషః క్షయే ।
మరణం విబుధాస్తస్య నాన్యథా సంభవిష్యతి ॥ ౧౫॥

గచ్ఛధ్వమృషిభిః సార్ధం గంధర్వాః కపటావృతాః ।
ఇంద్రేణ సహ మిత్రత్వం కురుధ్వం వాక్యదానతః ॥ ౧౬॥

యథా స యాతి విశ్వాసం తథా కార్యం ప్రతారణం ।
గుప్తోఽహం సంప్రవేక్ష్యామి పవిం సంఛాదితం దృఢం ॥ ౧౭॥

విశ్వస్తం మఘవా శత్రుం హనిష్యతి న చాన్యథా ।
విశ్వాసస్య కృతే పాపం కృత్వా శక్రస్తు పృష్ఠతః ॥ ౧౮॥

మత్సహాయోఽథ వజ్రేణ శాతయిష్యతి పాపినం ।
న దోషోఽత్ర శఠే శత్రౌ శాఠ్యమేవ ప్రకుర్వతః ॥ ౧౯॥

నాన్యథా బలవాన్వధ్యః శూరధర్మేణ జాయతే ।
వామనం రూపమాధాయ మయాయం వంచితో బలిః ॥ ౨౦॥

కృత్వా చ మోహినీవేషం దైత్యాః సర్వేఽపివంచితాః ।
భవంతః సహితాః సర్వే దేవీం భగవతీం శివాం ॥ ౨౧॥

గచ్ఛధ్వం శరణం భావైః స్తోత్రమంత్రైః సురోత్తమాః ।
సాహాయ్యం సా యోగమాయా భవతాం సంవిధాస్యతి ॥ ౨౨॥

వందామహే సదా దేవీం సాత్త్వికీం ప్రకృతిం పరాం ।
సిద్ధిదాం కామదాం కామాం దురాపామకృతాత్మభిః ॥ ౨౩॥

ఇంద్రోఽపి తాం సమారాధ్య హనిష్యతి రిపుం రణే ।
మోహినీ సా మహామాయా మోహయిష్యతి దానవం ॥ ౨౪॥

మోహితో మాయయా వృత్రః సుఖసాధ్యో భవిష్యతి ।
ప్రసన్నాయాం పరాంబాయాం సర్వం సాధ్యం భవిష్యతి ॥ ౨౫॥

నోచేన్మనోరథావాప్తిర్న కస్యాపి భవిష్యతి ।
అంతర్యామిస్వరూపా సా సర్వకారణకారణా ॥ ౨౬॥

తస్మాత్తాం విశ్వజననీం ప్రకృతిం పరమాదృతాః ।
భజధ్వం సాత్త్వికైర్భావైః శత్రునాశాయ సత్తమాః ॥ ౨౭॥

పురా మయాపి సంగ్రామం కృత్వా పరమదారుణం ।
పంచవర్షసహస్రాణి నిహతౌ మధుకైటభౌ ॥ ౨౮॥

స్తుతా మయా తదాత్యర్థం ప్రసన్నా ప్రకృతిః పరా ।
మోహితౌ తౌ తదా దైత్యౌ ఛలేన చ మయా హతౌ ॥ ౨౯॥

విప్రలబ్ధౌ మహాబాహూ దానవౌ మదగర్వితౌ ।
తథా కురుధ్వం ప్రకృతేర్భజనం భావసంయుతాః ॥ ౩౦॥

సర్వథా కార్యసిద్ధిం సా కరిష్యతి సురోత్తమాః ।
ఏవం తే దత్తమతయో విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౩౧॥

జగ్ముస్తే మేరుశిఖరం మందారద్రుమమండితం ।
ఏకాంతే సంస్థితా దేవాః కృత్వా ధ్యానం జపం తపః ॥ ౩౨॥

తుష్టువుర్జగతాం ధాత్రీం సృష్టిసంహారకారిణీం ।
భక్తకామదుఘామంబాం సంసారక్లేశనాశినీం ॥ ౩౩॥

దేవా ఊచుః ।
దేవి ప్రసీద పరిపాహి సురాన్ప్రతప్తాన్
వృత్రాసురేణ సమరే పరిపీడితాంశ్చ ।
దీనార్తినాశనపరే పరమార్థతత్త్వే
ప్రాప్తాంస్త్వదంఘ్రికమలం శరణం సదైవ ॥ ౩౪॥

త్వం సర్వవిశ్వజననీ పరిపాలయాస్మాన్
పుత్రానివాతిపతితాన్ రిపుసంకటేఽస్మిన్ ।
మాతర్న తేఽస్త్యవిదితం భువనత్రయేఽపి
కస్మాదుపేక్షసి సురానసురప్రతప్తాన్ ॥ ౩౫॥

త్రైలోక్యమేతదఖిలం విహితం త్వయైవ
బ్రహ్మా హరిః పశుపతిస్తవ వాసనోత్థాః ।
కుర్వంతి కార్యమఖిలం స్వవశా న తే తే
భ్రూభంగచాలనవశాద్విహరంతి కామం ॥ ౩౬॥

మాతా సుతాన్పరిభవాత్పరిపాతి దీనాన్
రీతిస్త్వయైవ రచితా ప్రకటాపరాధాన్ ।
కస్మాన్న పాలయసి దేవి వినాపరాధా-
నస్మాంస్త్వదంఘ్రిశరణాన్కరుణారసాబ్ధే ॥ ౩౭॥

నూనం మదంఘ్రిభజనాప్తపదాః కిలైతే
భక్తిం విహాయ విభవే సుఖభోగలుబ్ధాః ।
నేమే కటాక్షవిషయా ఇతి చేన్న చైషా
రీతిః సుతే జననకర్తరి చాపి దృష్టా ॥ ౩౮॥

దోషో న నోఽత్ర జనని ప్రతిభాతి చిత్తే
యత్తే విహాయ భజనం విభవే నిమగ్నాః ।
మోహస్త్వయా విరచితః ప్రభవత్యసౌ న-
స్తస్మాత్స్వభావకరుణే దయసే కథం న ॥ ౩౯॥

పూర్వం త్వయా జనని దైత్యపతిర్బలిష్ఠో
వ్యాపాదితో మహిషరూపధరః కిలాజౌ ।
అస్మత్కృతే సకలలోకభయావహోఽసౌ
వృత్రం కథం న భయదం విధునోషి మాతః ॥ ౪౦॥

శుంభస్తథాతిబలవాననుజో నిశుంభ-
స్తౌ భ్రాతరౌ తదనుగా నిహతా హతౌ చ ।
వృత్రం తథా జహి ఖలం ప్రబలం దయార్ద్రే
మత్తం విమోహయ తథా న భవేద్యథాసౌ ॥ ౪౧॥

త్వం పాలయాద్య విబుధానసురేణ మాతః
సంతాపితానతితరాం భయవిహ్వలాంశ్చ ।
నాన్యోఽస్తి కోఽపి భువనేషు సురార్తిహంతా
యః క్లేశజాలమఖిలం నిదహేత్స్వశక్త్యా ॥ ౪౨॥

వృత్రే దయా తవ యది ప్రథితా తథాపి
జహ్యేనమాశు జనదుఃఖకరం ఖలం చ ।
పాపాత్సముద్ధర భవాని శరైః పునానా
నోచేత్ప్రయాస్యతి తమో నను దుష్టబుద్ధిః ॥ ౪౩॥

తే ప్రాపితాః సురవనం విబుధారయో యే
హత్వా రణేఽపి విశిఖైః కిల పావితాస్తే ।
త్రాతా న కిం నిరయపాతభయాద్దయార్ద్రే
యచ్ఛత్రవోఽపి న హి కిం వినిహంసి వృత్రం ॥ ౪౪॥

జానీమహే రిపురసౌ తవ సేవకో న
ప్రాయేణ పీడయతి నః కిల పాపబుద్ధిః ।
యస్తావకస్త్విహ భవేదమరానసౌ కిం
త్వత్పాదపంకజరతాన్ననుపీడయేద్వా ॥ ౪౫॥

కుర్మః కథం జనని పూజనమద్య తేఽమ్బ
పుష్పాదికం తవ వినిర్మితమేవ యస్మాత్ ।
మంత్రా వయం చ సకలం పరశక్తిరూపం
తస్మాద్భవాని చరణే ప్రణతాః స్మ నూనం ॥ ౪౬॥

ధన్యాస్త ఏవ మనుజా హి భజంతి భక్త్యా
పాదాంబుజం తవ భవాబ్ధిజలేషు పోతం ।
యం యోగినోఽపి మనసా సతతం స్మరంతి
మోక్షార్థినో విగతరాగవికారమోహాః ॥ ౪౭॥

యే యాజ్ఞికాః సకలవేదవిదోఽపి నూనం
త్వాం సంస్మరంతి సతతం కిల హోమకాలే ।
స్వాహాం తు తృప్తిజననీమమరేశ్వరాణాం
భూయః స్వధాం పితృగణస్య చ తృప్తిహేతుం ॥ ౪౮॥

మేధాసి కాంతిరసి శాంతిరపి ప్రసిద్ధా

బుద్ధిస్త్వమేవ విశదార్థకరీ నరాణాం ।
సర్వం త్వమేవ విభవం భువనత్రయేఽస్మి-
న్కృత్వా దదాసి భజతాం కృపయా సదైవ ॥ ౪౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా సురైర్దేవీ ప్రత్యక్షా సాభవత్తదా ।
చారురూపధరా తన్వీ సర్వాభరణభూషితా ॥ ౫౦॥

పాశాంకుశవరాభీతిలసద్బాహుచతుష్టయా ।
రణత్కింకిణికాజాలరసనాబద్ధసత్కటిః ॥ ౫౧॥

కలకంఠీరవా కాంతా క్వణత్కంకణనూపురా ।
చంద్రఖండసమాబద్ధరత్నమౌలివిరాజితా ॥ ౫౨॥

మందస్మితారవిందాస్యా నేత్రత్రయవిభూషితా ।
పారిజాతప్రసూనాచ్ఛనాలవర్ణసమప్రభా ॥ ౫౩॥

రక్తాంబరపరీధానా రక్తచందనచర్చితా ।
ప్రసాదసుముఖీ దేవీ కరుణారససాగరా ॥ ౫౪॥

సర్వశృంగారవేషాఢ్యా సర్వద్వైతారణిః పరా ।
సర్వజ్ఞా సర్వకర్త్రీ చ సర్వాధిష్ఠానరూపిణీ ॥ ౫౫॥

సర్వవేదాంతసంసిద్ధా సచ్చిదానందరూపిణీ ।
ప్రణేముస్తాం సమాలోక్య సురా దేవీం పురఃస్థితాం ॥ ౫౬॥

తానాహ ప్రణతానంబా కిం వః కార్యం బ్రువంతు మాం ।
దేవా ఊచుః ।
మోహయైనం రిపుం వృత్రం దేవానామతిదుఃఖదం ॥ ౫౭॥

యథా విశ్వసతే దేవాంస్తథా కురు విమోహితం ।
ఆయుధే చ బలం దేహి హతః స్యాద్యేన వా రిపుః ॥ ౫౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తథేత్యుక్త్వా భగవతీ తత్రైవాంతరధీయత ।
స్వాని స్వాని నికేతాని జగ్ముర్దేవా ముదాన్వితాః ॥ ౫౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
దేవీసమారాధనాయ దేవకృతస్తుతివర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ ఛద్మేనేంద్రేణ ఫేనద్వారా పరాశక్తిస్మరణపూర్వకం వృత్రహననవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం ప్రాప్తవరా దేవా ఋషయశ్చ తపోధనాః ।
(జగ్ముః సర్వే చ సమ్మంత్ర్య వృత్రస్యాశ్రమముత్తమం ।)
దదృశుస్తత్ర తం వృత్రం జ్వలంతమివ తేజసా ॥ ౧॥

ధక్ష్యంతమివ లోకాంస్త్రీన్గ్రసంతమివ చామరాన్ ।
ఋషయోఽథ తతోఽభ్యేత్య వృత్రమూచుః ప్రియం వచః ॥ ౨॥

దేవకార్యార్థసిద్ధ్యర్థం సామయుక్తం రసాత్మకం ।
ఋషయ ఊచుః ।
వృత్ర వృత్ర మహాభాగ సర్వలోకభయంకర ॥ ౩॥

వ్యాప్తం త్వయైతత్సకలం బ్రహ్మాండమఖిలం కిల ।
శక్రేణ తవ వైరం యత్తత్తు సౌఖ్యవిఘాతకం ॥ ౪॥

యువయోర్దుఃఖదం కామం చింతావృద్ధికరం పరం ।
న త్వం స్వపిషి సంతుష్టో న చాపి మఘవా తథా ॥ ౫॥

సుఖం స్వపితి చింతార్తో ద్వయోర్యద్వైరిజం భయం ।
యువయోర్యుధ్యతోః కాలో వ్యతీతస్తు మహానిహ ॥ ౬॥

పీడ్యంతే చ ప్రజాః సర్వాః సదేవాసురమానవాః ।
సంసారేఽత్ర సుఖం గ్రాహ్యం దుఃఖం హేయమితి స్థితిః ॥ ౭॥

న సుఖం కృతవైరస్య భవతీతి వినిర్ణయః ।
సంగ్రామరసికాః శూరాః ప్రశంసంతి న పండితాః ॥ ౮॥

యుద్ధం శృంగారచతురా ఇంద్రియార్థవిఘాతకం ।
పుష్పైరపి న యోద్ధవ్యం కిం పునర్నిశితైః శరైః ॥ ౯॥

యుద్ధే విజయసందేహో నిశ్చయం బాణతాడనం ।
దైవాధీనమిదం విశ్వం తథా జయపరాజయౌ ॥ ౧౦॥

దైవాధీనావితి జ్ఞాత్వా న యోద్ధవ్యం కదాచన ।
కాలేఽథ భోజనం స్నానం శయ్యాయాం శయనం తథా ॥ ౧౧॥

పరిచర్యాపరా భార్యా సంసారే సుఖసాధనం ।
కిం సుఖం యుధ్యతః సంఖ్యే బాణవృష్టిభయంకరే ॥ ౧౨॥

ఖడ్గపాతాతిరౌద్రే చ తథారాతిసుఖప్రదే ।
సంగ్రామే మరణాత్స్వర్గసుఖప్రాప్తిరితి స్ఫుటం ॥ ౧౩॥

ప్రలోభనపరం వాక్యం నోదనార్థం నిరర్థకం ।
ఛిత్త్వా దేహం వ్యథాం ప్రాప్య శృగాలకరటాదిభిః ॥ ౧౪॥

పశ్చాత్స్వర్గసుఖావాప్తిం కో వా వాంఛతి మందధీః ।
సఖ్యం భవతు తే వృత్ర శక్రేణ సహ నిత్యదా ॥ ౧౫॥

అవాప్స్యసి సుఖం త్వం చ శక్రశ్చాపి నిరంతరం ।
వయం చ తాపసాః సర్వే గంధర్వాశ్చ నిజాశ్రమే ॥ ౧౬॥

సుఖవాసం గమిష్యామః శాంతే వైరేఽధునైవ వాం ।

సంగ్రామే యువయోర్ధీర వర్తమానే దివానిశం ॥ ౧౭॥

పీడ్యంతే మునయః సర్వే గంధర్వాః కిన్నరా నరాః ।
సర్వేషాం శాంతికామానాం సఖ్యమిచ్ఛామహే వయం ॥ ౧౮॥

మునయస్త్వం చ శక్రశ్చ ప్రాప్నువంతు సుఖం కిల ।
మధ్యస్థాశ్చ వయం వృత్ర యువయోః సఖ్యకారణే ॥ ౧౯॥

శపథం కారయిత్వాత్ర యోజయామో మిథః ప్రియం ।
శక్రస్తు శపథాన్కృత్వా యథోక్తాంశ్చ తవాగ్రతః ॥ ౨౦॥

చిత్తం తే ప్రీతిసంయుక్తం కరిష్యతి తు సాంప్రతం ।
సత్యాధారా ధరా నూనం సత్యేన చ దివాకరః ॥ ౨౧॥

తపత్యయం యథాకాలం వాయుః సత్యేన వాత్యథ ।
ఉదన్వానపి మర్యాదాం సత్యేనైవ న ముంచతి ॥ ౨౨॥

తస్మాత్సత్యేన సఖ్యం వా భవత్వద్య యథాసుఖం ।
ఏకత్ర శయనం క్రీడా జలకేలిం సుఖాసనం ॥ ౨౩॥

యువాభ్యాం సర్వథా కార్యం కర్తవ్యం సఖ్యమేత్య చ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
మహర్షివచనం శ్రుత్వా తానువాచ మహామతిః ॥ ౨౪॥

అవశ్యం భగవంతో మే మాననీయాస్తపస్వినః ।
భవంతో మునయః క్వాపి న మిథ్యావాదినో భృశం ॥ ౨౫॥

సదాచారాః సుశాంతాశ్చ న విదుశ్ఛలకారణం ।
కృతవైరే శఠే స్తబ్ధే కాముకే చ గతత్రిపే ॥ ౨౬॥

నిర్లజ్జే నైవ కర్తవ్యం సఖ్యం మతిమతా సదా ।
నిర్లజ్జోఽయం దురాచారో బ్రహ్మహా లంపటః శఠః ॥ ౨౭॥

న విశ్వాసస్తు కర్తవ్యః సర్వథైవేదృశే జనే ।
భవంతో నిపుణాః సర్వే న ద్రోహమతయః సదా ॥ ౨౮॥

అనభిజ్ఞాస్తు శాంతత్వాచ్చిత్తానామతివాదినాం ।
మునయ ఊచుః ।
జంతుః కృతస్య భోక్తా వై శుభస్య త్వశుభస్య చ ॥ ౨౯॥

ద్రోహం కృత్వా కుతః శాంతిమాప్నుయాన్నష్టచేతనః ।
విశ్వాసఘాతకర్తారో నరకం యాంతి నిశ్చయం ॥ ౩౦॥

దుఃఖం చ సమవాప్నోతి నూనం విశ్వాసఘాతకః ।
నిష్కృతిర్బ్రహ్మహంతౄణాం సురాపానాం చ నిష్కృతిః ॥ ౩౧॥

విశ్వాసఘాతినాం నైవ మిత్రద్రోహకృతామపి ।

సమయం బ్రూహి సర్వజ్ఞ యథా తే చేతసి ధ్రువం ॥ ౩౨॥

తేనైవ సమయేనాద్య సంధిః స్యాదుభయోః కిల ।
వృత్ర ఉవాచ ।
న శుష్కేణ న చార్ద్రేణ నాశ్మనా న చ దారుణా ॥ ౩౩॥

న వజ్రేణ మహాభాగ న దివా నిశి నైవ చ ।
వధ్యో భవేయం విప్రేంద్రాః శక్రస్య సహ దైవతైః ॥ ౩౪॥

ఏవం మే రోచతే సంధిః శక్రేణ సహ నాన్యథా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఋషయస్తం తదా ప్రాహుర్బాఢమిత్యేవ చాదృతాః ॥ ౩౫॥

సమయం శ్రావయామాసుస్తత్రానీయ సురేశ్వరం ।
ఇంద్రోఽపి శపథాంస్తత్ర చకార విగతజ్వరః ॥ ౩౬॥

సాక్షిణం పావకం కృత్వా మునీనాం సన్నిధౌ కిల ।
వృత్రస్తు వచనైస్తస్య విశ్వాసమగమత్తదా ॥ ౩౭॥

బభూవ మిత్రవచ్ఛక్రే సహచర్యాపరాయణః ।
కదాచిన్నందనే చోభౌ కదాచిద్గంధమాదనే ॥ ౩౮॥

కదాచిదుదధేస్తీరే మోదమానౌ విచేరతుః ।
ఏవం కృతే చ సంధానే వృత్రః ప్రముదితోఽభవత్ ॥ ౩౯॥

శక్రోఽపి వధకామస్తు తదుపాయానచింతయత్ ।
రంధ్రాన్వేషీ సముద్విగ్నస్తదాసీన్మఘవా భృశం ॥ ౪౦॥

ఏవం చింతయతస్తస్య కాలః సమభివర్తత ।
విశ్వాసం పరమం ప్రాప వృత్రః శక్రేఽతిదారుణే ॥ ౪౧॥

ఏవం కతిచిదబ్దాని గతాని సమయే కృతే ।
వృత్రస్య మరణోపాయాన్మనసీంద్రోఽప్యచింతయత్ ॥ ౪౨॥

త్వష్టైకదా సుతం ప్రాహ విశ్వస్తం పాకశాసనే ।
పుత్ర వృత్ర మహాభాగ శృణు మే వచనం హితం ॥ ౪౩॥

న విశ్వాసస్తు కర్తవ్యః కృతవైరే కథంచన ।
మఘవా కృతవైరస్తే సదాసూయాపరః పరైః ॥ ౪౪॥

లోభాన్మత్తో ద్వేషరతః పరదుఃఖోత్సవాన్వితః ।
పరదారలంపటః స పాపబుద్ధిః ప్రతారకః ॥ ౪౫॥

రంధ్రాన్వేషీ ద్రోహపరో మాయావీ మదగర్వితః ।
యః ప్రవిశ్యోదరే మాతుర్గర్భచ్ఛేదం చకార హ ॥ ౪౬॥

సప్తకృత్వః సప్తకృత్వః క్రందమానమనాతురః ।

తస్మాత్పుత్ర న కర్తవ్యో విశ్వాసస్తు కథంచన ॥ ౪౭॥

కృతపాపస్య కా లజ్జా పునః పుత్ర ప్రకుర్వతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం ప్రబోధితః పిత్రా వచనైర్హేతుసంయుతైః ॥ ౪౮॥

న బుబోధ తదా వృత్ర ఆసన్నమరణః కిల ।
స కదాచిత్సముద్రాంతే తమపశ్యన్మహాసురం ॥ ౪౯॥

సంధ్యాకాల ఉపావృత్తే ముహూర్తేఽతీవ దారుణే ।
తతః సంచింత్య మఘవా వరదానం మహాత్మనాం ॥ ౫౦॥

సంధ్యేయం వర్తతే రౌద్రా న రాత్రిర్దివసో న చ ।
హంతవ్యోఽయం మయా చాద్య బలేనైవ న సంశయః ॥ ౫౧॥

ఏకాకీ విజనే చాత్ర సంప్రాప్తః సమయోచితః ।
ఏవం విచార్య మనసా సస్మార హరిమవ్యయం ॥ ౫౨॥

తత్రాజగామ భగవానదృశ్యః పురుషోత్తమః ।
వజ్రమధ్యే ప్రవిశ్యాసౌ సంస్థితో భగవాన్హరిః ॥ ౫౩॥

ఇంద్రో బుద్ధిం చకారాశు తదా వృత్రవధం ప్రతి ।
ఇతి సంచింత్య మనసా కథం హన్యాం రిపుం రణే ॥ ౫౪॥

అజేయం సర్వథా సర్వదేవైశ్చ దానవైస్తథా ।
యది వృత్రం న హన్మ్యద్య వంచయిత్వా మహాబలం ॥ ౫౫॥

న శ్రేయో మమ నూనం స్యాత్సర్వథా రిపురక్షణాత్ ।
అపాం ఫేనం తదాపశ్యత్సముద్రే పర్వతోపమం ॥ ౫౬॥

నాయం శుష్కో న చార్ద్రోఽయం న చ శస్త్రమిదం తథా ।
అపాం ఫేనం తదా శక్రో జగ్రాహ కిల లీలయా ॥ ౫౭॥

పరాం శక్తిం చ సస్మార భక్త్యా పరమయా యుతః ।
స్మృతమాత్రా తదా దేవీ స్వాంశం ఫేనే న్యధాపయత్ ॥ ౫౮॥

వజ్రం తదావృతం తత్ర చకార హరిసంయుతం ।
ఫేనావృతం పవిం తత్ర శక్రశ్చిక్షేప తం ప్రతి ॥ ౫౯॥

సహసా నిపపాతాశు వజ్రాహత ఇవాచలః ।
వాసవస్తు ప్రహృష్టాత్మా బభూవ నిహతే తదా ॥ ౬౦॥

ఋషయశ్చ మహేంద్రం తమస్తువన్వివిధైః స్తవైః ।
హతశత్రుః ప్రహృష్టాత్మా వాసవః సహ దైవతైః ॥ ౬౧॥

దేవీం సంపూజయామాస యత్ప్రసాదాద్ధతో రిపుః ।
ప్రసాదయామాస తదా స్తోత్రైర్నానావిధైరపి ॥ ౬౨॥

దేవోద్యానే పరాశక్తేః ప్రాసాదమకరోద్ధరిః ।
పద్మరాగమయీం మూర్తిం స్థాపయామాస వాసవః ॥ ౬౩॥

త్రికాలం మహతీం పూజాం చక్రుః సర్వేఽపి నిర్జరాః ।
తదాప్రభృతి దేవానాం శ్రీదేవీ కులదైవతం ॥ ౬౪॥

విష్ణుం త్రిభువనశ్రేష్ఠం పూజయామాస వాసవః ।
తతో హతే మహావీర్యే వృత్రే దేవభయంకరే ॥ ౬౫॥

ప్రవవౌ చ శివో వాయుర్హృష్టర్దేవతాస్తథా ।
హతే తస్మిన్సగంధర్వా యక్షరాక్షసకిన్నరాః ॥ ౬౬॥

ఇత్థం వృత్రః పరాశక్తిప్రవేశయుతఫేనతః ।
తయా కృతవిమోహాచ్చ శక్రేణ సహసా హతః ॥ ౬౭॥

తతో వృత్రనిహంత్రీతి దేవీ లోకేషు గీయతే ।
శక్రేణ నిహతత్వాచ్చ శక్రేణ హత ఉచ్యతే ॥ ౬౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే ఛద్మేనేంద్రేణ ఫేనద్వారా పరాశక్తి-
స్మరణపూర్వకం వృత్రహననవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ ఇంద్రస్య పద్మనాలప్రవేశానంతరం నహుషస్య దేవేంద్రపదేఽభిషేకవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
అథ తం పతితం దృష్ట్వా విష్ణుర్విష్ణుపురీం యయౌ ।
మనసా శంకమానస్తు తస్య హత్యాకృతం భయం ॥ ౧॥

ఇంద్రోఽపి భయసంత్రస్తో యయావింద్రపురీం తతః ।
మునయో భయసంవిగ్నా హ్యభవన్నిహతే రిపౌ ॥ ౨॥

కిమస్మాభిః కృతం పాపం యదసౌ వంచితః కిల ।
మునిశబ్దో వృథా జాతః సురేశస్య చ సంగమాత్ ॥ ౩॥

అస్మాకం వచనాద్వృత్రో విశ్వాసమగమత్కిల ।
విశ్వాసఘాతినః సంగాద్వయం విశ్వాసఘాతకాః ॥ ౪॥

ధిగియం మమతా పాపమూలమేవమనర్థకృత్ ।
యదస్మాభిశ్ఛలం కృత్వా శపథైర్వంచితోఽసురః ॥ ౫॥

మంత్రకృద్బుద్ధిదాతా చ ప్రేరకః పాపకారిణాం ।
పాపభాక్స భవేన్నూనం పక్షకర్తా తథైవ చ ॥ ౬॥

విష్ణునాపి కృతం పాపం యత్సాహాయ్యమవాప్తవాన్ ।
వజ్రం ప్రవిశ్య యేనాసౌ పాతితః సత్త్వమూర్తినా ॥ ౭॥

నూనం స్వార్థపరః ప్రాణీ న పాపాత్త్రాసమశ్నుతే ।

హరిణా హరిసంగేన సర్వథా దుష్కృతం కృతం ॥ ౮॥

ద్వావేవ స్తః పదార్థానాం ద్వావేవ నిధనం గతౌ ।
ప్రథమశ్చ తురీయశ్చ యౌ త్రిలోక్యాం తు దుర్లభౌ ॥ ౯॥

అర్థకామౌ ప్రశస్తౌ ద్వౌ సర్వేషాం సమ్మతౌ ప్రియౌ ।
ధర్మాధర్మేతి వాగ్వాదో దంభోఽయం మహతామపి ॥ ౧౦॥

మునయోఽపి మనస్తాపమేవం కృత్వా పునః పునః ।
జగ్ముః స్వానాశ్రమానేవ విమనస్కా హతోద్యమాః ॥ ౧౧॥

త్వష్టా తు నిహతం శ్రుత్వా పుత్రమింద్రేణ భారత ।
రురోద దుఃఖసంతప్తో నిర్వేదమగమత్పునః ॥ ౧౨॥

యత్రాసౌ పతితస్తత్ర గత్వా వీక్ష్య తథాగతం ।
సంస్కారం కారయామాస విధివత్పారలౌకికం ॥ ౧౩॥

స్నాత్వాస్య సలిలం దత్త్వా కృత్వా చైవౌర్ధ్వదైహికం ।
శశాపేంద్రం స శోకార్తః పాపిష్ఠం మిత్రఘాతకం ॥ ౧౪॥

యథా మే నిహతః పుత్రః ప్రలోభ్య శపథైర్భృశం ।
తథేంద్రోఽపి మహద్దుఃఖం ప్రాప్నోతు విధినిర్మితం ॥ ౧౫॥

ఇతి శప్త్వా సురేశానం త్వష్టా తాపసమన్వితః ।
మేరోః శిఖరమాస్థాయ తపస్తేపే సుదుష్కరం ॥ ౧౬॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
హత్వా త్వాష్ట్రం సురేశోఽథ కామవస్థామవాప్తవాన్ ।
సుఖం వా దుఃఖమేవాగ్రే తన్మే బ్రూహి పితామహ ॥ ౧౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
కిం పృచ్ఛసి మహాభాగ సందేహః కీదృశస్తవ ।
అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ॥ ౧౮॥

బలిష్ఠైర్దుర్బలైర్వాపి స్వల్పం వా బహు వా కృతం ।
సర్వథైవ హి భోక్తవ్యం సదేవాసురమానుషైః ॥ ౧౯॥

శక్రాయేత్థం మతిర్దత్తా హరిణా వృత్రఘాతినే ।
ప్రవిష్టోఽథ పవిం విష్ణుః సహాయః ప్రత్యపద్యత ॥ ౨౦॥

న చాపది సహాయోఽభూద్వాసుదేవః కథంచన ।
సమయే స్వజనః సర్వః సంసారేఽస్మిన్నరాధిప ॥ ౨౧॥

దైవే విముఖతాం ప్రాప్తే న కోఽప్యస్తి సహాయవాన్ ।
పితా మాతా తథా భార్యా భ్రాతా వాథ సహోదరః ॥ ౨౨॥

సేవకో వాపి మిత్రం వా పుత్రశ్చైవ తథౌరసః ।

ప్రతికూలే గతే దైవే న కోఽప్యేతి సహాయతాం ॥ ౨౩॥

భోక్తా పాపస్య పుణ్యస్య కర్తా భవతి సర్వథా ।
వృత్రం హత్వా గతాః సర్వే నిస్తేజస్కః శచీపతిః ॥ ౨౪॥

శేపుస్తం త్రిదశాః సర్వే బ్రహ్మహేత్యబ్రువంఛనైః ।
కో నామ శపథాన్కృత్వా సత్యం దత్త్వా వచః పునః ॥ ౨౫॥

జిఘాంసతి సువిశ్వస్తం మునిం మిత్రత్వమాగతం ।
దేవగోష్ఠ్యాం సురోద్యానే గంధర్వాణాం సమాగమే ॥ ౨౬॥

సర్వత్రైవ కథా తస్య విస్తారమగమత్కిల ।
కిం కృతం దుష్కృతం కర్మ శక్రేణాద్య జిఘాంసతా ॥ ౨౭॥

వృత్రం ఛలేన విశ్వస్తం మునిభిశ్చ ప్రతారితం ।
వేదప్రమాణముత్సృజ్య స్వీకృతం సౌగతం మతం ॥ ౨౮॥

యదయం నిహతః శనుర్వంచయిత్వాతిసాహసాత్ ।
కో నామ వచనం దత్త్వా విపరీతమథాచరేత్ ॥ ౨౯॥

వినా శక్రం హరిం వాపి యథాయం వినిపాతితః ।
ఏవంవిధాః కథాశ్చాన్యాః సమాజేష్వభవన్భృశం ॥ ౩౦॥

శుశ్రావేంద్రోఽపి వివిధాః స్వకీర్త్యాదికారకాః ।
యస్య కీర్తిర్హతా లోకే ధిక్తస్యైవ కుజీవితం ॥ ౩౧॥

యం దృష్ట్వా పథి గచ్ఛంతం శత్రుః స్మేరముఖో భవేత్ ।
ఇంద్రద్యుమ్నోఽపి రాజర్షిః పతితః కీర్తిసంక్షయాత్ ॥ ౩౨॥

స్వర్గాదకృతపాపోఽసౌ పాపకృత్కిం న పాత్యతే ।
స్వల్పేఽపరాధేఽపి నృపో యయాతిః పతితః కిల ॥ ౩౩॥

నృపః కర్కటతాం ప్రాప్తో యుగానష్టాదశైవ తు ।
భృగుపత్నీశిరశ్ఛేదాద్భగవాన్హరిరచ్యుతః ॥ ౩౪॥

బ్రహ్మశాపాత్పశోర్యోనౌ సంజాతో మకరాదిషు ।
విష్ణుశ్చ వామనో భూత్వా యాచనార్థం బలేర్గృహే ॥ ౩౫॥

గతః కిమపరం దుఃఖం ప్రాప్నోతి దుష్కృతీ నరః ।
రామోఽపి వనవాసేషు సీతావిరహజం బహు ॥ ౩౬॥

దుఃఖం చ ప్రాప్తవాన్ఘోరం భృగుశాపేన భారత ।
తథేంద్రోఽపి బ్రహ్మహత్యాకృతం ప్రాప్య మహద్భయం ॥ ౩౭॥

న స్వాస్థ్యం ప్రాప గేహేఽసౌ సర్వసిద్ధిసమన్వితే ।
పౌలోమీ తం సభాహీనం దృష్ట్వా ప్రోవాచ వాసవం ॥ ౩౮॥

నిఃశ్వసంతం భయత్రస్తం నష్టసంజ్ఞం విచేతసం ।
కిం ప్రభోఽద్య భయార్తోఽసి మృతస్తే దారుణో రిపుః ॥ ౩౯॥

కా చింతా వర్తతే కాంత తవ శత్రునిషూదన ।
కస్మాచ్ఛోచసి లోకేశ నిఃశ్వసన్ప్రాకృతో యథా ॥ ౪౦॥

నాన్యోఽస్తి బలవాంఛత్రుర్యేన చింతాపరో భవాన్ ।
ఇంద్ర ఉవాచ ।
నారాతిర్బలవాన్మేఽస్తి న శాంతిర్న సుఖం తథా ॥ ౪౧॥

బ్రహ్మహత్యాభయాద్రాజ్ఞి బిభేమి సతతం గృహే ।
న నందనం సుఖకరం నామృతం న గృహం వనం ॥ ౪౨॥

గంధర్వాణాం తథా గేయం నృత్యమప్సరసాం పునః ।
న త్వం సుఖకరా నారీ నానా చ సురయోషితః ॥ ౪౩॥

న తథా కామధేనుశ్చ దేవవృక్షః సుఖప్రదః ।
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి క్వ శర్మ మమ జాయతే ॥ ౪౪॥

ఇతి చింతాపరః కాంతే న లభే సుఖమాత్మని ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా వచనం శక్రః ప్రియాం పరమకాతరాం ॥ ౪౫॥

నిర్జగామ గృహాన్మందో మానసం సర ఉత్తమం ।
పద్మనాలే ప్రవిష్టోఽసౌ భయార్తః శోకకర్శితః ॥ ౪౬॥

న ప్రాజ్ఞాయత దేవేంద్రస్త్వభిభూతశ్చ కల్మషైః ।
ప్రతిచ్ఛన్నో వసత్యప్సు చేష్టమాన ఇవోరగః ॥ ౪౭॥

అసహాయస్తురాషాడ్వైచ్చింతార్తో వికలేంద్రియః ।
తతః ప్రనష్టే దేవేంద్రే బ్రహ్మహత్యాభయార్దితే ॥ ౪౮॥

సురాశ్చింతాతురాశ్చాసన్నుత్పాతాశ్చాభవన్నథ ।
ఋషయః సిద్ధగంధర్వా భయార్తాశ్చాభవన్భృశం ॥ ౪౯॥

అరాజకం జగత్సర్వమభిభూతముపద్రవైః ।
అవర్షణం తదా జాతం పృథివీ క్షీణవైభవా ॥ ౫౦॥

విచ్ఛిన్నస్రోతసో నద్యః సరాంస్యనుదకాని వై ।
ఏవం త్వరాజకే జాతే దేవతా మునయస్తథా ॥ ౫౧॥

విచార్య నహుషం చక్రుః శక్రం సర్వే దివౌకసః ।
సంప్రాప్య నహుషో రాజా ధర్మిష్ఠోఽపి రజోబలాత్ ॥ ౫౨॥

బభూవ విషయాసక్తః పంచబాణశరాహతః ।
అప్సరోభిర్వృతః క్రీడందేవోద్యానేషు భారత ॥ ౫౩॥

శక్రపత్నీగుణాంఛ్రుత్వా చకమే తాం స పార్థివః |
ఋషీనాహ కిమింద్రాణీ నోపగచ్ఛతి మాం కిల || ౫౪||

భవద్భిశ్చామరైః సర్వైః కృతోఽహం వాసవస్త్విహ |
ప్రేషయధ్వం సురాః కామం సేవార్థం మమ వై శచీం || ౫౫||

ప్రియం చేన్మమ కర్తవ్యం సర్వథా మునయోఽమరాః |
అహమింద్రోఽద్య దేవానాం లోకానాం చ తథేశ్వరః || ౫౬||

ఆగచ్ఛతు శచీ మహ్యం క్షిప్రమద్య నివేశనం |
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దేవా దేవర్షయస్తథా || ౫౭||

గత్వా చింతాతురాః ప్రోచుః పౌలోమీం ప్రణతాస్తతః |
ఇంద్రపత్ని దురాచారో నహుషస్త్వామిహేచ్ఛతి || ౫౮||

కుపితోఽస్మానువాచేదం ప్రేషయధ్వం శచీమిహ |
కిం కుర్మస్తదధీనాః స్మో యేనేంద్రోఽయం కృతః కిల || ౫౯||

తచ్ఛ్రుత్వా దుర్మనా దేవీ బృహస్పతిమువాచ హ |
రక్ష మాం నహుషాద్బ్రహ్మంస్తవాస్మి శరణం గతా || ౬౦||

బృహస్పతిరువాచ |
న భేతవ్యం త్వయా దేవి నహుషాత్పాపమోహితాత్ |
న త్వాం దాస్యామ్యహం వత్సే త్యక్త్వా ధర్మం సనాతనం || ౬౧||

శరణాగతమార్తం చ యో దదాతి నరాధమః |
స ఏవ నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవం |
స్వస్థా భవ పృథుశ్రోణి న త్యక్ష్యే త్వాం కదాచన || ౬౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే ఇంద్రస్య పద్మనాలప్రవేశానంతరం నహుషస్య
దేవేంద్రపదేఽభిషేకవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః || ౭||

౮ ఇంద్రాణ్యా శక్రదర్శనం

వ్యాస ఉవాచ |
నహుషస్త్వథ తాం శ్రుత్వా గురోస్తు శరణం గతాం |
చుక్రోధ స్మరబాణార్తస్తమాంగిరసమాశు వై || ౧||

దేవానాహాంగిరాసూనుర్హంతవ్యోఽయం మయా కిల |
ఇతీంద్రాణీం గృహే మూఢో రక్షతీతి మయా శ్రుతం || ౨||

ఇతి తం కుపితం దృష్ట్వా దేవాః సర్షిపురోగమాః |
అబ్రువన్నహుషం ఘోరం సామపూర్వం వచస్తదా || ౩||

క్రోధం సంహర రాజేంద్ర త్యజ పాపమతిం ప్రభో |

నిందంతి ధర్మశాస్త్రేషు పరదారాభిమర్శనం ॥ ౪॥

శక్రపత్నీ సదా సాధ్వీ జీవమానే పతౌ పునః ।
కథమన్యే పతిం కుర్యాత్సుభగాతిపతివ్రతా ॥ ౫॥

త్రిలోకేశస్త్వమధునా శాస్తా ధర్మస్య వై విభో ।
త్వాదృశోఽధర్మమాతిష్ఠేత్తదా నశ్యేత్ప్రజా ధ్రువం ॥ ౬॥

సర్వథా ప్రభుణా కార్యం శిష్టాచారస్య రక్షణం ।
వారముఖ్యాశ్చ శతశో వర్తంతేఽత్ర శచీసమాః ॥ ౭॥

రతిస్తు కారణం ప్రోక్తం శృంగారస్య మహాత్మభిః ।
రసహానిర్బలాత్కారే కృతే సతి తు జాయతే ॥ ౮॥

ఉభయోః సదృశం ప్రేమ యది పార్థివసత్తమ ।
తదా వై సుఖసంపత్తిరుభయోరుపజాయతే ॥ ౯॥

తస్మాద్భావమిమం ముంచ పరదారాభిమర్శనే ।
సద్భావం కురు దేవేంద్ర పదం ప్రాప్తోఽస్యనుత్తమం ॥ ౧౦॥

బుద్ధిక్షయస్తు పాపేన పుణ్యేనాతివివర్ధనం ।
తస్మాత్పాపం పరిత్యజ్య సన్మతిం కురు పార్థివ ॥ ౧౧॥

నహుష ఉవాచ ।
గౌతమస్య యదా భుక్తా దారాః శక్రేణ దేవతాః ।
వాచస్పతేస్తు సోమేన క్వ యూయం సంస్థితాస్తదా ॥ ౧౨॥

పరోపదేశే కుశలా ప్రభవంతి నరాః కిల ।
కర్తా చైవోపదేష్టా చ దుర్లభః పురుషో భవేత్ ॥ ౧౩॥

మామాగచ్ఛతు సా దేవీ హితం స్యాదద్భుతం హి వః ।
ఏతస్యాః పరమం దేవాః సుఖమేవ భవిష్యతి ॥ ౧౪॥

అన్యథా న హి తుష్యేఽహం సత్యమేతద్బ్రవీమి వః ।
వినయాద్వా బలాద్వాపి తామాశు ప్రాపయంత్విహ ॥ ౧౫॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దేవాశ్చ మునయస్తథా ।
తమూచుశ్చాతిసంత్రస్తా నహుషం మదనాతురం ॥ ౧౬॥

ఇంద్రాణీమానయిష్యామః సామపూర్వం తవాంతికం ।
ఇత్యుక్త్వా తే తదా జగ్ముర్బృహస్పతినికేతనం ॥ ౧౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తే గత్వాంగిరసః పుత్రం ప్రోచుః ప్రాంజలయః సురాః ।
జానీమః శరణం ప్రాప్తామింద్రాణీం తవ వేశ్మని ॥ ౧౮॥

సా దేయా నహుషాయాద్య వాసవోఽసౌ కృతో యతః ।

వృణోత్వియం వరారోహా పతిత్వే వరవర్ణినీ ॥ ౧౯॥

బృహస్పతిః సురానాహ తచ్ఛ్రుత్వా దారుణం వచః ।
నాహం త్యక్ష్యే తు పౌలోమీం సతీం చ శరణాగతాం ॥ ౨౦॥

దేవా ఊచుః ।
ఉపాయోఽన్యః ప్రకర్తవ్యో యేన సోఽద్య ప్రసీదతి ।
అన్యథా కోపసంయుక్తో దురారాధ్యో భవిష్యతి ॥ ౨౧॥

గురురువాచ ।
తత్ర గత్వా శచీ భూపం ప్రలోభ్య వచసా భృశం ।
కరోతు సమయం బాలా పతిం జ్ఞాత్వా మృతం భజే ॥ ౨౨॥

ఇంద్రే జీవతి మే కాంతే కథమన్యం కరోమ్యహం ।
అన్వేషణార్థం గంతవ్యం మయా తస్య మహాత్మనః ॥ ౨౩॥

ఇతి సా సమయం కృత్వా వంచయిత్వా చ భూపతిం ।
భర్తురానయనే యత్నం కరోతు మమ వాక్యతః ॥ ౨౪॥

ఇతి సంచింత్య మే సర్వే బృహస్పతిపురోగమాః ।
నహుషం సహితా జగ్మురింద్రపత్న్యా దివౌకసః ॥ ౨౫॥

తానాగతాన్సమీక్ష్యాహ తదా కృత్రిమవాసవః ।
జహర్ష చ ముదాయుక్తస్తాం వీక్ష్య ముదితోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౬॥

అద్యాస్మి వాసవః కాంతే భజ మాం చారులోచనే ।
పతిత్వే సర్వలోకస్య పూజ్యోఽహం విహితః సురైః ॥ ౨౭॥

ఇత్యుక్తా సా నృపం ప్రాహ వేపమానా త్రపాయుతా ।
వరమిచ్ఛామ్యహం రాజంస్త్వత్తః ప్రాప్తం సురేశ్వర ॥ ౨౮॥

కించిత్కాలం ప్రతీక్షస్వ యావత్కుర్వే వినిర్ణయం ।
ఇంద్రోఽస్తీతి న వాస్తీతి సందేహో మే హృది స్థితః ॥ ౨౯॥

తతస్త్వాం సముపస్థాస్యే కృత్వా నిశ్చయమాత్మని ।
తావత్క్షమస్వ రాజేంద్ర సత్యమేతద్బ్రవీమి తే ॥ ౩౦॥

న హి విజ్ఞాయతే శక్రో నష్టః కిం వా క్వ వా గతః ।
ఏవముక్తః స చేంద్రాణ్యా నహుషః ప్రీతిమానభూత్ ॥ ౩౧॥

వ్యసర్జయత్స తాం దేవీం తథేత్యుక్త్వా ముదాన్వితః ।
సా విసృష్టా నృపేణాశు గత్వా ప్రాహ సురాన్సతీ ॥ ౩౨॥

ఇంద్రస్యాగమనే యత్నం కురుతాద్య కృతోద్యమాః ।
శ్రుత్వా తద్వచనం దేవా ఇంద్రాణ్యా రసవచ్ఛుచి ॥ ౩౩॥

మంత్రయామాసురేకాగ్రాః శక్రార్థం నృపసత్తమ ।

తే గత్వా వైష్ణవం ధామ తుష్టువుః పరమేశ్వరం ॥ ౩౪॥

ఆదిదేవం జగన్నాథం శరణాగతవత్సలం ।
ఊచుశ్చైనం సముద్విగ్నా వాక్యం వాక్యవిశారదాః ॥ ౩౫॥

దేవదేవ సురపతిర్బ్రహ్మహత్యాప్రపీడితః ।
అదృశ్యః సర్వభూతానాం క్వాపి తిష్ఠతి వాసవః ॥ ౩౬॥

త్వద్ధియా నిహతే విప్రే బ్రహ్మహత్యా కుతః ప్రభో ।
త్వం గతిస్తస్య భగవన్నస్మాకం చ తథైవ హి ॥ ౩౭॥

త్రాహి నః పరమాపన్నాన్మోక్షం తస్య వినిర్దిశ ।
దేవానాం వచనం శ్రుత్వా కాతరం విష్ణురబ్రవీత్ ॥ ౩౮॥

యజతామశ్వమేధేన శక్రపాపనివృత్తయే ।
పుణ్యేన హయమేధేన పావితః పాకశాసనః ॥ ౩౯॥

పునరేష్యతి దేవానామింద్రత్వమకుతోభయః ।
హయమేధేన సంతుష్టా దేవీ శ్రీజగదంబికా ॥ ౪౦॥

బ్రహ్మహత్యాదిపాపాని నాశయిష్యత్యసంశయం ।
యస్యాః స్మరణమాత్రేణ పాపజాలం వినశ్యతి ॥ ౪౧॥

కిం పునర్వాజిమేధేన తత్ప్రీత్యర్థం కృతేన చ ।
ఇంద్రాణీ కురుతాన్నిత్యం భగవత్యాః ప్రపూజనం ॥ ౪౨॥

ఆరాధనం శివాయాస్తు సుఖకారి భవిష్యతి ।
నహుషోఽపి జగన్మాతుర్మాయయా మోహితః కిల ॥ ౪౩॥

వినాశం స్వకృతేనాశు గమిష్యత్యేనసా సురాః ।
పావితశ్చాశ్వమేధేన తురాషాడపి వైభవం ॥ ౪౪॥

ప్రాప్స్యత్యచిరకాలేన స్వమాసనమనుత్తమం ।
తే తు శ్రుత్వా శుభాం వాణీం విష్ణోరమితతేజసః ॥ ౪౫॥

జగ్మస్తం దేశమనిశం యత్రాస్తే పాకశాసనః ।
తమాశ్వాస్య సురాః శక్రం బృహస్పతిపురోగమాః ॥ ౪౬॥

కారయామాసురఖిలం హయమేధం మహాక్రతుం ।
విభజ్య బ్రహ్మహత్యాం తు వృక్షేషు చ నదీషు చ ॥ ౪౭॥

పర్వతేషు పృథివ్యాం చ స్త్రీషు చైవాక్షిపద్విభుః ।
తాం విసృజ్య చ భూతేషు విపాపః పాకశాసనః ॥ ౪౮॥

విజ్వరః సమభూద్భూయః కాలాకాంక్షీ స్థితో జలే ।
అదృశ్యః సర్వభూతానాం పద్మనాలే వ్యతిష్ఠత ॥ ౪౯॥

దేవాస్తు నిర్గతాః స్థానే కృత్వా కార్యం తదద్భుతం ।
పౌలోమీ తు గురుం ప్రాహ దుఃఖితా విరహాకులా ॥ ౫౦॥

కృతయజ్ఞోఽపి మే భర్తా కిమదృశ్యః పురందరః ।
కథం ద్రక్ష్యే ప్రియం స్వామింస్తముపాయం వదస్వ మే ॥ ౫౧॥

బృహస్పతిరువాచ ।
త్వమారాధయ పౌలోమి దేవీం భగవతీం శివాం ।
దర్శయిష్యతి తే నాథం దేవీ విగతకల్మషం ॥ ౫౨॥

ఆరాధితా జగద్ధాత్రీ నహుషం వారయిష్యతి ।
మోహయిత్వా నృపం స్థానాత్పాతయిష్యతి చాంబికా ॥ ౫౩॥

ఇత్యుక్తా సా తదా తేన పులోమతనయా నృప ।
జగ్రాహ మంత్రం విధివద్గురోర్దేవ్యాః ససాధనం ॥ ౫౪॥

విద్యాం ప్రాప్య గురోర్దేవీ దేవీం శ్రీభువనేశ్వరీం ।
సమ్యగారాధయామాస బలిపుష్పార్చనైః శుభైః ॥ ౫౫॥

త్యక్తాన్యభోగసంభారా తాపసీవేషధారిణీ ।
చకార పూజనం దేవ్యాః ప్రియదర్శనలాలసా ॥ ౫౬॥

కాలేన కియతా తుష్టా ప్రత్యక్షం దర్శనం దదౌ ।
సౌమ్యరూపధరా దేవీ వరదా హంసవాహినీ ॥ ౫౭॥

సూర్యకోటిప్రతీకాశా చంద్రకోటిసుశీతలా ।
విద్యుత్కోటిసమానాభా చతుర్వేదసమన్వితా ॥ ౫౮॥

పాశాంకుశాభయవరాందధతీ నిజబాహుభిః ।
ఆపాదలంబినీం స్వచ్ఛాం ముక్తామాలాం చ బిభ్రతీ ॥ ౫౯॥

ప్రసంతస్మేరవదనా లోచనత్రయభూషితా ।
ఆబ్రహ్మకీటజననీ కరుణామృతసాగరా ॥ ౬౦॥

అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయికా పరమేశ్వరీ ।
సౌమ్యానంతరసైర్యుక్తస్తనద్వయవిరాజితా ॥ ౬౧॥

సర్వేశ్వరీ చ సర్వజ్ఞా కూటస్థాక్షరరూపిణీ ।
తామువాచ ప్రసన్నా సా శక్రపత్నీం కృతోద్యమాం ॥ ౬౨॥

మేఘగంభీరశబ్దేన ముదమాదదతీ భృశం ।
దేవ్యువాచ ।
వరం వరయ సుశ్రోణి వాంఛితం శక్రవల్లభే ॥ ౬౩॥

దదామ్యద్య ప్రసన్నాస్మి పూజితా సుభృశం త్వయా ।
వరదాహం సమాయాతా దర్శనం సహజం న మే ॥ ౬౪॥

అనేకకోటిజన్మోత్థపుణ్యపుంజైర్హి లభ్యతే ।
ఇత్యుక్తా సా తదా దేవీ తామాహ ప్రణతా పురః ॥ ౬౫॥

శక్రపత్నీ భగవతీం ప్రసన్నాం పరమేశ్వరీం ।
వాంఛామి దర్శనం మాతః పత్యుః పరమదుర్లభం ॥ ౬౬॥

నహుషాద్భయనాశం చ స్వపదప్రాపణం తథా ।
దేవ్యువాచ ।
గచ్ఛ త్వమనయా దూత్యా సార్ధం శ్రీమానసం సరః ॥ ౬౭॥

యత్ర మే మూర్తిరచలా విశ్వకామాభిధా మతా ।
తత్ర పశ్యసి శక్రం త్వం దుఃఖితం భయవిహ్వాలం ॥ ౬౮॥

మోహయిష్యామి రాజానం కాలేన కియతా పునః ।
స్వస్థా భవ విశాలాక్షి కరోమి తవ చేప్సితం ॥ ౬౯॥

భ్రంశయిష్యామి భూపాలం మోహితం త్రిదశాసనాత్ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
దేవీదూతీ తాం గృహీత్వా శక్రపత్నీం త్వరాన్వితా ॥ ౭౦॥

ప్రాపయామాస సాన్నిధ్యం స్వపత్యుః పరమేశ్వరీం ।
సా దృష్ట్వా తం పతిం బాలా సురేశం గుప్తసంస్థితం ।
ముదితాభూద్వరం వీక్ష్య బహుకాలాభివాంఛితం ॥ ౭౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే ఇంద్రాణ్యా శక్రదర్శనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ నహుషస్వర్గచ్యుతివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తాం వీక్ష్య విపులాపాంగీం రహః శోకసమన్వితాం ।
ఆఖండలః ప్రియాం భార్యాం విస్మితశ్చాబ్రవీత్తదా ॥ ౧॥

కథమత్రాగతా కాంతే కథం జ్ఞాతస్త్వయా హ్యహం ।
దుర్జ్ఞేయః సర్వభూతానాం సంస్థితోఽస్మి శుభాననే ॥ ౨॥

శచ్యువాచ ।
దేవ దేవ్యాః ప్రసాదేన జ్ఞాతోఽస్యద్య భవానిహ ।
పునస్తస్యాః ప్రసాదేన ప్రాప్తాస్మి త్వాం దివస్పతే ॥ ౩॥

నహుషో నామ రాజర్షిః స్థాపితో భవదాసనే ।
త్రిదశైర్మునిభిశ్చైవ స మాం బాధతి నిత్యశః ॥ ౪॥

పతిం మాం కురు చార్వంగిః తురాసాహం సురాధిపం ।
ఏవం వదతి మాం పాప్మా కిం కరోమి బలార్దన ॥ ౫॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
కాలాకాంక్షీ వరారోహే సంస్థితోఽస్మి యదృచ్ఛయా ।
తథా త్వమపి కల్యాణి సుస్థిరం స్వమనః కురు ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తా తేన సా దేవీ పతినాతిప్రశంసినా ।
నిఃశ్వసంత్యాహ తం శక్రం వేపమానాతిదుఃఖితా ॥ ౭॥

కథం తిష్ఠే మహాభాగ పాపాత్మా మాం వశానుగాం ।
కరిష్యతి మదోన్మత్తో వరదానేన గర్వితః ॥ ౮॥

దేవాశ్చ మునయః సర్వే మామూచుస్తద్భయాకులాః ।
తం భజస్వ వరారోహే దేవరాజం స్మరాతురం ॥ ౯॥

బృహస్పతిస్తు శత్రుఘ్నే వాడవో బలవర్జితః ।
కథం మాం రక్షితుం శక్తో భవేద్దేవానుగః సదా ॥ ౧౦॥

తస్మాచ్చింతాస్తి మహతీ నార్యహం వశవర్తినీ ।
అనాథా కిం కరిష్యామి విపరీతే విధౌ విభో ॥ ౧౧॥

నార్యస్మ్యహం న కులటా త్వచ్చిత్తాతిపతివ్రతా ।
నాస్తి మే శరణం తత్ర యో మాం రక్షతి దుఃఖితాం ॥ ౧౨॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
ఉపాయం ప్రబ్రవీమ్యద్య తం కురుష్వ వరాననే ।
శీలం తే దుఃఖితే కాలే పరిత్రాతం భవిష్యతి ॥ ౧౩॥

పరేణ రక్షితా నారీ న భవేచ్చ పతివ్రతా ।
ఉపాయైః కోటిభిః కామభిన్నచిత్తాతిచంచలా ॥ ౧౪॥

శీలమేవ హి నారీణాం సదా రక్షతి పాపతః ।
తస్మాత్త్వం శీలమాస్థాయ స్థిరా భవ శుచిస్మితే ॥ ౧౫॥

యదా త్వాం నహుషో రాజా బలాదాకర్షయేత్ఖలః ।
తదా త్వం సమయం కృత్వా గజం వంచయ భూపతిం ॥ ౧౬॥

ఏకాంతే తత్సమీపే త్వం గత్వా వద మదాలసే ।
ఋషియానేన దివ్యేన మాముపైహి జగత్పతే ॥ ౧౭॥

ఏవం తవ వశే ప్రీతా భవిష్యామీతి మే తతం ।
ఇతి తం వద సుశ్రోణి తదా తు పరిమోహితః ॥ ౧౮॥

కామాంధః స మునీన్ యానే యోజయిష్యతి పార్థివః ।
అవశ్యం తాపసో భూపం శాపదగ్ధం కరిష్యతి ॥ ౧౯॥

సాహాయ్యం జగదంబా తే కరిష్యతి న సంశయః ।
జగదంబాపదస్మర్తుః సంకటం న కదాచన ॥ ౨౦॥

యది జాయేత తచ్చాపి జ్ఞేయం తత్స్వస్తయే కిల ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మణిద్వీపాధివాసినీం ॥ ౨౧॥

భజ త్వం భువనేశానీం గురువాక్యానుసారతః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాఖ్యాతా శచీ తేన జగామ నహుషం ప్రతి ॥ ౨౨॥

తథేత్యుక్త్వాతివిశ్వస్తా భావికార్యే కృతోద్యమా ।
నహుషస్తాం సమాలోక్య ముదితో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨౩॥

స్వాగతం సత్యవచనైస్త్వదధీనోఽస్మి కామిని ।
దాసోఽహం తవ సత్యేన పాలితం వచనం త్వయా ॥ ౨౪॥

యదాగతా సమీపే మే తుష్టోఽస్మి మితభాషిణి ।
న చ వ్రీడా త్వయా కార్యా భక్తం మాం భజ సుస్మితే ॥ ౨౫॥

కార్యం వద విశాలాక్షి కరిష్యామి తవ ప్రియం ।
శచ్యువాచ ।
సర్వం కృతం త్వయా కార్యం మమ కృత్రిమవాసవ ॥ ౨౬॥

మనోరథోఽస్తి మే దేవ శృణు చిత్తేఽధునా విభో ।
వాంఛితం కురు కల్యాణ త్వద్వశాహమతః పరం ॥ ౨౭॥

బ్రవీమి మానసోత్సాహం త్వం తం కర్తుమిహార్హసి ।
నహుష ఉవాచ ।
కార్యం త్వం బ్రూహి చంద్రాస్యే కరోమి తవ వాంఛితం ॥ ౨౮॥

అలభ్యమపి దాస్యామి తుభ్యం సుభ్రు వదస్వ మాం ।
శచ్యువాచ ।
కథం బ్రవీమి రాజేంద్ర ప్రత్యయో నాస్తి మే తవ ॥ ౨౯॥

శపథం కురు రాజేంద్ర యత్కరోమి ప్రియం తవ ।
రాజానః సత్యవచసో దుర్లభా ఏవ భూతలే ॥ ౩౦॥

పశ్చాద్బ్రవీమ్యహం రాజన్ జ్ఞాత్వా సత్యేన యంత్రితం ।
కృతే చేద్వాంఛితే భూప సదా తే వశవర్తినీ ॥ ౩౧॥

భవిష్యామి తురాషాడ్ వై సత్యమేతద్వచో మమ ।
నహుష ఉవాచ ।
అవశ్యమేవ కర్తవ్యం వచనం తవ సుందరి ॥ ౩౨॥

శపామి సుకృతేనాహం యజ్ఞదానకృతేన వై ।
శచ్యువాచ ।
ఇంద్రస్య హరయో వాహా గజశ్చైవ రథస్తథా ॥ ౩౩॥

గరుడో వాసుదేవస్య యమస్య మహిషస్తథా ।

వృషభః శంకరస్యాపి బ్రహ్మణో వరటాపతిః ॥ ౩౪॥

మయూరః కార్తికేయస్య గజాస్యస్య తు మూషకః ।
ఇచ్ఛామ్యహమపూర్వం వై వాహనం తే సురాధిప ॥ ౩౫॥

యన్న విష్ణోర్న రుద్రస్య నాసురాణాం న రక్షసాం ।
వహంతు త్వాం మహారాజ మునయః సంశితవ్రతాః ॥ ౩౬॥

సర్వే శిబికయా రాజన్నేతద్ధి మమ వాంఛితం ।
సర్వదేవాధికం త్వాం వై జానామి వసుధాధిప ॥ ౩౭॥

తేన తే తేజసో వృద్ధిం వాంఛామ్యహమతంద్రితా ।
వ్యాస ఉవాచ ।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రహస్య జ్ఞానదుర్బలః ॥ ౩౮॥

మోహితస్తు మహాదేవ్యా కృతమోహేన తత్క్షణం ।
ఉవాచ వచనం భూపః సంస్తువన్వాసవప్రియాం ॥ ౩౯॥

నహుష ఉవాచ ।
సత్యముక్తం త్వయా తన్వి వాహనం రుచిరం మమ ।
కరిష్యామి సుకేశాంతే వచనం తవ సర్వథా ॥ ౪౦॥

న హ్యల్పవీర్యో భవతి యో వాహాన్కురుతే మునీన్ ।
అహమారుహ్య యానేన త్వామేష్యామి శుచిస్మితే ॥ ౪౧॥

సప్తర్షయో మాం వక్ష్యంతి సర్వే దేవర్షయస్తథా ।
సమర్థం త్రిషు లోకేషు జ్ఞాత్వా మాం తపసాధికం ॥ ౪౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తాం సుసంతుష్టో విససర్జ హరిప్రియాం ।
మునీనాహూయ సర్వాస్తానిత్యువాచ స్మరాన్వితః ॥ ౪౩॥

నహుష ఉవాచ ।
అహమింద్రోఽద్య భో విప్రాః సర్వశక్తిసమన్వితః ।
కార్యమత్ర ప్రకుర్వంతు భవంతో విగతస్మయాః ॥ ౪౪॥

ఇంద్రాసనం మయా ప్రాప్తం నేంద్రాణీ మాముపైతి చ ।
ఆకారితా చ మాం సూతే ప్రేమపూర్వమిదం వచః ॥ ౪౫॥

మునియానేన దేవేంద్ర మాముపైహి సురాధిప ।
దేవదేవ మహారాజ మత్ప్రియం కురు మానద ॥ ౪౬॥

ఏతత్కార్యం మునిశ్రేష్ఠా మమాత్యంతం దురాసదం ।
భవద్భిస్తు ప్రకర్తవ్యం సర్వథైవ దయాలుభిః ॥ ౪౭॥

మనో దహతి మే కామః శక్రపత్న్యాం ప్రవర్తితం ।
భవంతః శరణం మేఽద్య కురుధ్వం కార్యమద్భుతం ॥ ౪౮॥

అగస్తిప్రముఖాస్తస్య శ్రుత్వా వాక్యమసత్కరం |
అంగీచక్రుశ్చ భావిత్వాత్కృపయా పరమర్షయః || ४८||

అంగీకృతేఽథ తద్వాక్యే మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః |
ముదం ప్రాప నృపః కామం పౌలోమీకృతమానసః || ౫౦||

ఆరుహ్య శిబికాం రమ్యాం సంస్థితస్త్వరయాన్వితః |
వాహాత్కృత్వా మునీందివ్యాన్సర్ప సర్పేతి చాబ్రవీత్ || ౫౧||

కామార్తః సోఽస్పృశన్మూఢః పాదేన మునిమస్తకం |
అగస్తిం తాపసశ్రేష్ఠం లోపాముద్రాపతిం తదా || ౫౨||

వాతాపిభక్షకర్తారం సముద్రస్యాపి శోషకం |
కశయా తాడయామాస పంచబాణశరాహతః || ౫౩||

ఇంద్రాణీహృతచిత్తోఽసౌ సర్పేతి ప్రబ్రువన్మునిం |
తం శశాప మునిః క్రుద్ధః కశాఘాతమనుస్మరన్ || ౫౪||

సర్పో భవ దురాచార వనే ఘోరవపుర్మహాన్ |
బహువర్షసహస్రాణి యత్ర క్లేశో మహాన్భవేత్ || ౫౫||

విచరిష్యసి వీర్యేణ పునః స్వర్గమవాప్స్యసి |
దృష్ట్వా యుధిష్ఠిరం నామ తవ మోక్షో భవిష్యతి || ౫౬||

ప్రశ్నానాముత్తరం శ్రుత్వా ధర్మపుత్రముఖాత్తతః |
వ్యాస ఉవాచ |
ఏవం శప్తః స రాజర్షిః స్తుత్వా తం మునిసత్తమం || ౫౭||

స్వర్గాత్పపాత సహసా సర్పరూపధరోఽభవత్ |
బృహస్పతిస్తతో గత్వా తరసా మానసం ప్రతి || ౫౮||

ఇంద్రాయ సర్వవృత్తాంతం కథయామాస విస్తరాత్ |
తచ్ఛ్రుత్వా మఘవా రాజ్ఞః స్వర్గాత్ప్రచ్యవనాదికం || ౫౯||

ముదితోఽభూన్మహారాజ స్థితస్తత్రైవ వాసవః |
దేవాశ్చ మునయో దృష్ట్వా నహుషం పతితం భువి || ౬౦||

జగ్ముః సర్వేఽపి తత్రైవ యత్రేంద్రః సరసి స్థితః |
తమాశ్వాస్య సురాః సర్వే మునిభిః సహితాస్తదా || ౬౧||

స్వర్గే సమానయామాసుర్మానపూర్వం శచీపతిం |
సమాగతం తతః శక్రం సర్వే తే మునయః సురాః || ౬౨||

స్థాపయిత్వాఽఽసనే పశ్చాదభిషేకం దధుః శివం |
ఇంద్రోఽపి స్వాసనం ప్రాప్య శచ్యా సహ సురాలయే || ౬౩||

చిక్రీడ నందనే రమ్యే కాననే ప్రేమయుక్తయా |

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవమింద్రేణ సంప్రాప్తం దుఃఖం పరమదారుణం ॥ ౬౪॥

హత్వాసురం కామరూపం విశ్వరూపం మహామునిం ।
పునర్దేవ్యాః ప్రసాదేన స్వస్థానం ప్రాప్తవాన్నృప ॥ ౬౫॥

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం వృత్రాసురవధాశ్రయం ।
యత్పృష్టోఽహం త్వయా రాజన్ కథానకమనుత్తమం ॥ ౬౬॥

యాదృశం కురుతే కర్మ తాదృశం ఫలమాప్నుయాత్ ।
అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ॥ ౬౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
నహుషస్వర్గచ్యుతివర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ కర్మణాం గహనగతివర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
కథితం చరితం బ్రహ్మంఛక్రస్యాద్భుతకర్మణః ।
స్థానభ్రంశస్తథా దుఃఖప్రాప్తిరుక్తా విశేషతః ॥ ౧॥

యత్ర దేవాధిదేవ్యాశ్చ మహిమాతీవ వర్ణితః ।
సందేహోఽత్ర మమాప్యస్తి యచ్ఛక్రోఽపి మహాతపాః ॥ ౨॥

దేవాధిపత్యమాసాద్య దుఃసహం దుఃఖమన్వభూత్ ।
మఖానాం తు శతం కృత్వా ప్రాప్తం స్థానమనుత్తమం ॥ ౩॥

దేవేశత్వం చ సంప్రాప్య భ్రష్టః స్థానాదసౌ కథం ।
ఏతత్సర్వం సమాచక్ష్వ కారణం కరుణానిధే ॥ ౪॥

సర్వజ్ఞోఽసి మునిశ్రేష్ఠ పురాణానాం ప్రవర్తకః ।
నావాచ్యం మహతాం కించిచ్ఛిష్యే చ శ్రద్ధయాన్వితే ॥ ౫॥

తస్మాత్కురు మహాభాగ మత్సందేహాపనోదనం ।
సూత ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టః స రాజ్ఞా వై తదా సత్యవతీసుతః ॥ ౬॥

తమాహాతిప్రసన్నాత్మా యథానుక్రమముత్తరం ।
వ్యాస ఉవాచ ।
నిబోధ నృపతిశ్రేష్ఠ కారణం పరమాద్భుతం ॥ ౭॥

కర్మణస్తు త్రిధా ప్రోక్తా గతిస్తత్త్వవిదాం వరైః ।
సంచితం వర్తమానం చ ప్రారబ్ధమితి భేదతః ॥ ౮॥

అనేకజన్మసంజాతం ప్రాక్తనం సంచితం స్మృతం ।

సాత్త్వికం రాజసం కర్మ తామసం త్రివిధం పునః ॥ ౯॥

శుభం వాప్యశుభం భూప సంచితం బహుకాలికం ।
అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం సుకృతం దుష్కృతం తథా ॥ ౧౦॥

జన్మజన్మని జీవానాం సంచితానాం చ కర్మణాం ।
నిఃశేషస్తు క్షయో నాభూత్కల్పకోటిశతైరపి ॥ ౧౧॥

క్రియమాణం చ యత్కర్మ వర్తమానం తదుచ్యతే ।
దేహం ప్రాప్య శుభం వాపి హ్యశుభం వా సమాచరేత్ ॥ ౧౨॥

సంచితానాం పునర్మధ్యాత్సమాహృత్య కియాన్కిల ।
దేహారంభే చ సమయే కాలః ప్రేరయతీవ తత్ ॥ ౧౩॥

ప్రారబ్ధం కర్మ విజ్ఞేయం భోగాత్తస్య క్షయః స్మృతః ।
ప్రాణిభిః ఖలు భోక్తవ్యం ప్రారబ్ధం నాత్ర సంశయః ॥ ౧౪॥

పురా కృతాని రాజేంద్ర హ్యశుభాని శుభాని చ ।
అవశ్యమేవ కర్మాణి భోక్తవ్యానీతి నిశ్చయః ॥ ౧౫॥

దేవైర్మనుష్యైరసురైర్యక్షగంధర్వకిన్నరైః ।
కర్మైవ హి మహారాజ దేహారంభస్య కారణం ॥ ౧౬॥

కర్మక్షయే జన్మనాశః ప్రాణినాం నాత్ర సంశయః ।
బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్ర ఇంద్రాద్యాశ్చ సురాస్తథా ॥ ౧౭॥

దానవా యక్షగంధర్వాః సర్వే కర్మవశా కిల ।
అన్యథా దేహసంబంధః కథం భవతి భూపతే ॥ ౧౮॥

కారణం యస్తు భోగస్య దేహినః సుఖదుఃఖయోః ।
తస్మాదనేకజన్మోత్థసంచితానాం చ కర్మణాం ॥ ౧౯॥

మధ్యే వేగః సమాయాతి కస్యచిత్కాలపాకతః ।
తత్ప్రారబ్ధవశాత్పుణ్యం కరోతి చ యథా తథా ॥ ౨౦॥

పాపం కరోతి మనుజస్తథా దేవాదయోఽపి చ ।
తథా నారాయణో రాజన్నరశ్చ ధర్మజావుభౌ ॥ ౨౧॥

జాతౌ కృష్ణార్జునౌ కామమంశౌ నారాయణస్య తౌ ।
పురాణపిఠికేయం వై మునిభిః పరికీర్తితా ॥ ౨౨॥

దేవాంశః స తు విజ్ఞేయో యో భవేద్విభవాధికః ।
నానృషిః కురుతే కావ్యం నారుద్రో రుద్రమర్చతే ॥ ౨౩॥

నాదేవాంశో దదాత్యన్నం నావిష్ణుః పృథివీపతిః ।
ఇంద్రాదగ్నేర్యమాద్విష్ణోర్ధనదాదితి భూపతే ॥ ౨౪॥

ప్రభుత్వం చ ప్రభావం చ కోపం చైవ పరాక్రమం ।
ఆదాయ క్రియతే నూనం శరీరమితి నిశ్చయః ॥ ౨౫॥

యః కశ్చిద్బలవాఁల్లోకే భాగ్యవానథ భోగవాన్ ।
విద్యావాందానవాన్వాపి స దేవాంశః ప్రపద్యతే ॥ ౨౬॥

తథైవైతే మయాఖ్యాతా పాండవాః పృథివీపతే ।
దేవాంశో వాసుదేవోఽపి నారాయణసమద్యుతిః ॥ ౨౭॥

శరీరం ప్రాణినాం నూనం భాజనం సుఖదుఃఖయోః ।
శరీరీ ప్రాప్నుయాత్కామం సుఖం దుఃఖమనంతరం ॥ ౨౮॥

దేహీ నాస్తి వశః కోఽపి దైవాధీనః సదైవ హి ।
జననం మరణం దుఃఖం సుఖం ప్రాప్నోతి చావశః ॥ ౨౯॥

పాండవాస్తే వనే జాతాః ప్రాప్తాస్తు స్వగృహం పునః ।
స్వబాహుబలతః పశ్చాద్రాజసూయం క్రతూత్తమం ॥ ౩౦॥

వనవాసం పునః ప్రాప్తా బహుదుఃఖకరం పరం ।
అర్జునేన తపస్తప్తం దుష్కరం హ్యజితేంద్రియైః ॥ ౩౧॥

సంతుష్టైస్తు సురైర్దత్తం వరదానం పునః శుభం ।
నరదేహకృతం పుణ్యం క్వ గతం వనవాసజం ॥ ౩౨॥

నరదేహే తపస్తప్తం చోగ్రం బదరికాశ్రమే ।
నార్జునస్య శరీరే తత్ఫలదం సంబభూవ హ ॥ ౩౩॥

ప్రాణినాం దేహసంబంధే గహనా కర్మణో గతిః ।
దుర్జ్ఞేయా సర్వథా దేవైర్మానవానాం తు కా కథా ॥ ౩౪॥

వాసుదేవోఽపి సంజాతః కారాగారేఽతిసంకటే ।
నీతోఽసౌ వసుదేవేన నందగోపస్య గోకులం ॥ ౩౫॥

ఏకాదశైవ వర్షాణి సంస్థితస్తత్ర భారత ।
పునః స మథురాం గత్వా జఘానోగ్రసుతం బలాత్ ॥ ౩౬॥

మోచయామాస పితరౌ బంధనాద్భృశదుఃఖితౌ ।
ఉగ్రసేనం చ రాజానంచకార మథురాపురే ॥ ౩౭॥

జగామ ద్వారవత్యాం స మ్లేచ్ఛరాజభయాత్పునః ।
సర్వం భావివశాత్కృష్ణః కృతవాన్పౌరుషం మహత్ ॥ ౩౮॥

కృత్వా కార్యాణ్యనేకాని ద్వారవత్యాం జనార్దనః ।
దేహం త్యక్త్వా ప్రభాసే తు సకుటుంబో దివం గతః ॥ ౩౯॥

పుత్రాః పౌత్రాశ్చ సుహృదో భ్రాతరో జామయస్తథా ।
ప్రభాసే యాదవాః సర్వే విప్రశాపాత్క్షయం గతాః ॥ ౪౦॥

ఏవం తే కథితా రాజన్ కర్మణో గహనా గతిః |
వాసుదేవోఽపి వ్యాధస్య బాణేన నిధనం గతః || ౪౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే కర్మణాం
గహనగతివర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః || ౧౦||

౧౧ యుగధర్మవ్యవస్థావర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
భారావతారణార్థాయ కథితం జన్మ కృష్ణయోః |
సంశయోఽయం ద్విజశ్రేష్ఠ హృదయే మమ తిష్ఠతి || ౧||

పృథివీ గోస్వరూపేణ బ్రహ్మాణం శరణం గతా |
ద్వాపరాంతేఽతిదీనార్తా గురుభారప్రపీడితా || ౨||

వేధసా ప్రార్థితో విష్ణుః కమలాపతిరీశ్వరః |
భూభారోత్తారణార్థాయ సాధూనాం రక్షణాయ చ || ౩||

భగవన్ భారతే ఖండే దేవైః సహ జనార్దన |
అవతారం గృహాణాశు వసుదేవగృహే విభో || ౪||

ఏవం సంప్రార్థితో ధాత్రా భగవాందేవకీసుతః |
బభూవ సహ రామేణ భూభారోత్తారణాయ వై || ౫||

కియానుత్తారితో భారో హత్వా దుష్టాననేకశః |
జ్ఞాత్వా సర్వాందురాచారాన్పాపబుద్ధినృపానిహ || ౬||

హతో భీష్మో హతో ద్రోణో విరాటో ద్రుపదస్తథా |
బాహ్లీకః సోమదత్తశ్చ కర్ణో వైకర్తనస్తథా || ౭||

యైర్లుంఠితం ధనం సర్వం హృతాశ్చ హరియోషితః |
కథం న నాశితా దుష్టా యే స్థితాః పృథివీతలే || ౮||

ఆభీరాశ్చ శకా మ్లేచ్ఛా నిషాదాః కోటిశస్తథా |
భారావతరణం కిం తత్కృతం కృష్ణేన ధీమతా || ౯||

సందేహోఽయం మహాభాగ న నివర్తతి చిత్తతః |
కలావస్మిన్ప్రజాః సర్వాః పశ్యతః పాపనిశ్చయాః || ౧౦||

వ్యాస ఉవాచ |
రాజన్ యస్మిన్యుగే యాదృక్ప్రజా భవతి కాలతః |
నాన్యథా తద్భవేన్నూనం యుగధర్మోఽత్ర కారణం || ౧౧||

యే ధర్మరసికా జీవాస్తే వై సత్యయుగేఽభవన్ |
ధర్మార్థరసికా యే తు తే వై త్రేతాయుగేఽభవన్ || ౧౨||

ధర్మార్థకామరసికా ద్వాపరే చాభవన్యుగే ।
అర్థకామపరాః సర్వే కలావస్మిన్భవంతి హి ॥ ౧౩॥

యుగధర్మస్తు రాజేంద్ర న యాతి వ్యత్యయం పునః ।
కాలః కర్తాస్తి ధర్మస్య హ్యధర్మస్య చ వై పునః ॥ ౧౪॥

రాజోవాచ ।
యే తు సత్యయుగే జీవా భవంతి ధర్మతత్పరాః ।
కుత్ర తేఽద్య మహాభాగ తిష్ఠంతి పుణ్యభాగినః ॥ ౧౫॥

త్రేతాయుగే ద్వాపరే వా యే దానవ్రతకారకాః ।
వర్తంతే మునయః శ్రేష్ఠాః కుత్ర బ్రూహి పితామహ ॥ ౧౬॥

కలావద్య దురాచారా యేఽత్ర సంతి గతత్రపాః ।
ఆద్యే యుగే క్వ యాస్యంతి పాపిష్ఠా దేవనిందకాః ॥ ౧౭॥

ఏతత్సర్వం సమాచక్ష్వ విస్తరేణ మహామతే ।
సర్వథా శ్రోతుకామోఽస్మి యదేతద్ధర్మనిర్ణయం ॥ ౧౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
యే వై కృతయుగే రాజన్ సంభవంతీహ మానవాః ।
కృత్వా తే పుణ్యకర్మాణి దేవలోకాన్వ్రజంతి వై ॥ ౧౯॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చ నృపసత్తమ ।
స్వధర్మనిరతా యాంతి లోకాన్కర్మజితాన్కిల ॥ ౨౦॥

సత్యం దయా తథా దానం స్వదారగమనం తథా ।
అద్రోహః సర్వభూతేషు సమతా సర్వజంతుషు ॥ ౨౧॥

ఏతత్సాధారణం ధర్మం కృత్వా సత్యయుగే పునః ।
స్వర్గం యాంతీతరే వర్ణా ధర్మతో రజకాదయః ॥ ౨౨॥

తథా త్రేతాయుగే రాజన్ ద్వాపరేఽథ యుగే తథా ।
కలావస్మిన్యుగే పాపా నరకం యాంతి మానవాః ॥ ౨౩॥

తావత్తిష్ఠంతి తే తత్ర యావత్స్యాద్యుగపర్యయః ।
పునశ్చ మానుషే లోకే భవంతి భువి మానవాః ॥ ౨౪॥

యదా సత్యయుగస్యాదిః కలేరంతశ్చ పార్థివ ।
తదా స్వర్గాత్పుణ్యకృతో జాయంతే కిల మానవాః ॥ ౨౫॥

యదా కలియుగస్యాదిర్ద్వాపరస్య క్షయస్తథా ।
నరకాత్పాపినః సర్వే భవంతి భువి మానవాః ॥ ౨౬॥

ఏవం కాలసమాచారో నాన్యథాభూత్కదాచన ।
తస్మాత్కలిరసత్కర్తా తస్మింస్తు తాదృశీ ప్రజా ॥ ౨౭॥

కదాచిద్దైవయోగాత్తు ప్రాణినాం వ్యత్యయో భవేత్ ।
కలౌ యే సాధవః కేచిద్ద్వాపరే సంభవంతి తే ॥ ౨౮॥

తథా త్రేతాయుగే కేచిత్కేచిత్సత్యయుగే తథా ।
దుష్టాః సత్యయుగే యే తు తే భవంతి కలావపి ॥ ౨౯॥

కృతకర్మప్రభావేణ ప్రాప్నువంత్యసుఖాని చ ।
పునశ్చ తాదృశం కర్మ కుర్వంతి యుగభావతః ॥ ౩౦॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
యుగధర్మాన్మహాభాగ బ్రూహి సర్వానశేషతః ।
యస్మిన్వై యాదృశో ధర్మో జ్ఞాతుమిచ్ఛామి తం తథా ॥ ౩౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
నిబోధ నృపశార్దూల దృష్టాంతం తే బ్రవీమ్యహం ।
సాధూనామపి చేతాంసి యుగభావాద్భ్రమంతి హి ॥ ౩౨॥

పితుర్యథా తే రాజేంద్ర వుద్ధిర్విప్రావహేలనే ।
కృతా వై కలినా రాజన్ ధర్మజ్ఞస్య మహాత్మనః ॥ ౩౩॥

అన్యథా క్షత్రియో రాజా యయాతికులసంభవః ।
తాపసస్య గలే సర్పం మృతం కస్మాదయోజయత్ ॥ ౩౪॥

సర్వం యుగబలం రాజన్వేదితవ్యం విజానతా ।
ప్రయత్నేన హి కర్తవ్యం ధర్మకర్మ విశేషతః ॥ ౩౫॥

నూనం సత్యయుగే రాజన్ బ్రాహ్మణా వేదపారగాః ।
పరాశక్త్యర్చనరతా దేవీదర్శనలాలసాః ॥ ౩౬॥

గాయత్రీప్రణవాసక్తా గాయత్రీధ్యానకారిణః ।
గాయత్రీజపసంసక్తా మాయాబీజైకజాపినః ॥ ౩౭॥

గ్రామే గ్రామే పరాంబాయాః ప్రాసాదకరణోత్సుకాః ।
స్వకర్మనిరతాః సర్వే సత్యశౌచదయాన్వితాః ॥ ౩౮॥

త్రయ్యుక్తకర్మనిరతాస్తత్త్వజ్ఞానవిశారదాః ।
అభవన్క్షత్రియాస్తత్ర ప్రజాభరణతత్పరాః ॥ ౩౯॥

వైశ్యాస్తు కృషివాణిజ్యగోసేవానిరతాస్తథా ।
శూద్రాః సేవాపరాస్తత్ర పుణ్యే సత్యయుగే నృప ॥ ౪౦॥

పరాంబాపూజనాసక్తాః సర్వే వర్ణాః పరే యుగే ।
తథా త్రేతాయుగే కించిన్న్యూనా ధర్మస్య సంస్థితిః ॥ ౪౧॥

ద్వాపరే చ విశేషేణ న్యూనా సత్యయుగస్థితిః ।
పూర్వం యే రాక్షసా రాజన్ తే కలౌ బ్రాహ్మణాః స్మృతాః ॥ ౪౨॥

పాఖండనిరతాః ప్రాయో భవంతి జనవంచకాః ।
అసత్యవాదినః సర్వే వేదధర్మవివర్జితాః ॥ ౪౩॥

దాంభికా లోకచతురా మానినో వేదవర్జితాః ।
శూద్రసేవాపరాః కేచిన్నానాధర్మప్రవర్తకాః ॥ ౪౪॥

వేదనిందాకరాః క్రూరా ధర్మభ్రష్టాతివాదుకాః ।
యథా యథా కలిర్వృద్ధిం యాతి రాజంస్తథా తథా ॥ ౪౫॥

ధర్మస్య సత్యమూలస్య క్షయః సర్వాత్మనా భవేత్ ।
తథైవ క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చ ధర్మవర్జితాః ॥ ౪౬॥

అసత్యవాదినః పాపాస్తథా వర్ణేతరాః కలౌ ।
శూద్రధర్మరతా విప్రాః ప్రతిగ్రహపరాయణాః ॥ ౪౭॥

భవిష్యంతి కలౌ రాజన్ యుగే వృద్ధిం గతాః కిల ।
కామచారాః స్త్రియః కామలోభమోహసమన్వితాః ॥ ౪౮॥

పాపా మిథ్యాభివాదిన్యః సదా క్లేశరతా నృప ।
స్వభర్తృవంజకా నిత్యం ధర్మభాషణపండితాః ॥ ౪౯॥

భవంత్యేవంవిధా నార్యః పాపిష్ఠాశ్చ కలౌ యుగే ।
ఆహారశుద్ధ్యా నృపతే చిత్తశుద్ధిస్తు జాయతే ॥ ౫౦॥

శుద్ధే చిత్తే ప్రకాశః స్యాద్ధర్మస్య నృపసత్తమ ।
వృత్తసంకరదోషేణ జాయతే ధర్మసంకరః ॥ ౫౧॥

ధర్మస్య సంకరే జాతే నూనం స్యాద్వర్ణసంకరః ।
ఏవం కలియుగే భూప సర్వధర్మవివర్జితే ॥ ౫౨॥

స్వవర్ణధర్మవార్తైషా న కుత్రాప్యుపలభ్యతే ।
మహాంతోఽపి చ ధర్మజ్ఞా అధర్మం కుర్వతే నృప ॥ ౫౩॥

కలిస్వభావ ఏవైష పరిహార్యో న కేనచిత్ ।
తస్మాదత్ర మనుష్యాణాం స్వభావాత్పాపకారిణాం ॥ ౫౪॥

నిష్కృతిర్న హి రాజేంద్ర సామాన్యోపాయతో భవేత్ ।
జనమేజయ ఉవాచ ।
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ॥ ౫౫॥

కలావధర్మబహులే నరాణాం కా గతిర్భవేత్ ।
యద్యస్తి తదుపాయశ్చేద్దయయా తం వదస్వ మే ॥ ౫౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఏక ఏవ మహారాజ తత్రోపాయోఽస్తి నాపరః ।
సర్వదోషనిరాసార్థం ధ్యాయేద్దేవీపదాంబుజం ॥ ౫౭॥

న సంత్యఘాని తావంతి యావతీ శక్తిరస్తి హి |
నాస్తి దేవ్యాః పాపదాహే తస్మాద్భీతిః కుతో నృప || ౫౮||

అవశేనాపి యన్నామ లీలయోచ్చారితం యది |
కిం కిం దదాతి తజ్జ్ఞాతుం సమర్థా న హరాదయః || ౫౯||

ప్రాయశ్చిత్తం తు పాపానాం శ్రీదేవీనామసంస్మృతిః |
తస్మాత్కలిభయాద్రాజన్ పుణ్యక్షేత్రే వసేన్నరః || ౬౦||

నిరంతరం పరాంబాయా నామసంస్మరణం చరేత్ |
ఛిత్త్వా భిత్త్వా చ భూతాని హత్వా సర్వమిదం జగత్ || ౬౧||

దేవీం నమతి భక్త్యా యో న స పాపైర్విలిప్యతే |
రహస్యం సర్వశాస్త్రాణాం మయా రాజన్నుదీరితం || ౬౨||

విమృశ్యైతదశేషేణ భజ దేవీపదాంబుజం |
అజపాం నామ గాయత్రీం జపంతి నిఖిలా జనాః || ౬౩||

మహిమానం న జానంతి మాయాయా వైభవం మహత్ |
గాయత్రీం బ్రాహ్మణాః సర్వే జపంతి హృదయాంతరే || ౬౪||

మహిమానం న జానంతి మాయాయా వైభవం మహత్ |
ఏతత్సర్వం సమాఖ్యాతం యత్పృష్టం తత్త్వయా నృప |
యుగధర్మవ్యవస్థాయాం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి || ౬౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే యుగధర్మవ్యవస్థావర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః || ౧౧||

౧౨ హరిశ్చంద్రస్య జలోదరవ్యాధిపీడావర్ణనం

రాజోవాచ |
తీర్థాని భువి పుణ్యాని బ్రూహి మే మునిసత్తమ |
గమ్యాని మానవైర్దేవైః క్షేత్రాణి సరితస్తథా || ౧||

ఫలం చ యాదృశం యత్ర తీర్థేషు స్నానదానతః |
విధిం తు తీర్థయాత్రాయాం నియమాంశ్చ విశేషతః || ౨||

వ్యాస ఉవాచ |
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి తీర్థాని వివిధాని చ |
యేషు తీర్థేషు దేవీనాం ప్రశస్తాన్యాయనాని చ || ౩||

నదీనాం జాహ్నవీ శ్రేష్ఠా యమునా చ సరస్వతీ |
నర్మదా గండకీ సింధుర్గోమతీ తమసా తథా || ౪||

కావేరీ చంద్రభాగా చ పుణ్యా వేత్రవతీ శుభా |
చర్మణ్వతీ చ సరయూస్తాపీ సాభ్రమతీ తథా || ౫||

ఏతాశ్చ కథితా రాజన్నన్యాశ్చ శతశః పునః |
తాసాం సముద్రగాః పుణ్యాః స్వల్పపుణ్యా హ్యనబ్ధిగాః || ౬||

సముద్రగానాం తాః పుణ్యాః సర్వదౌఘవహాస్తు యాః |
మాసద్వయం శ్రావణాదౌ తాశ్చ సర్వా రజస్వలాః || ౭||

భవంతి వృష్టియోగేన గ్రామ్యవారివహాస్తథా |
పుష్కరం చ కురుక్షేత్రం ధర్మారణ్యం సుపావనం || ౮||

ప్రభాసం చ ప్రయాగం చ నైమిషారణ్యమేవ చ |
విశ్రుతం చార్బుదారణ్యం శైలాశ్చ పావనాస్తథా || ౯||

శ్రీశైలశ్చ సుమేరుశ్చ పర్వతో గంధమాదనః |
సరాంసి చైవ పుణ్యాని మానసం సర్వవిశ్రుతం || ౧౦||

తథా బిందుసరః శ్రేష్ఠమచ్ఛోదం నామ పావనం |
ఆశ్రమాస్తు తథా పుణ్యా మునీనాం భావితాత్మనాం || ౧౧||

విశ్రుతస్తు సదా పుణ్యః ఖ్యాతో బదరికాశ్రమః |
నరనారాయణౌ యత్ర తేపాతే తౌ మునీ తపః || ౧౨||

వామనాశ్రమ ఆఖ్యాతః శతయూపాశ్రమస్తథా |
యేన యత్ర తపస్తప్తం తస్య నామ్నాతివిశ్రుతః || ౧౩||

ఏవం పుణ్యాని స్థానాని హ్యసంఖ్యాతాని భూతలే |
మునిభిః పరిగీతాని పావనాని మహీపతే || ౧౪||

ఏషు స్థానేషు సర్వత్ర దేవీస్థానాని భూపతే |
దర్శనాత్పాపహారీణి వసంతి నియమేన చ || ౧౫||

కథయిష్యామి తాన్యగ్రే ప్రసంగేన చ కానిచిత్ |
తీర్థాని నృప దానాని వ్రతాని చ మఖాస్తథా || ౧౬||

తపాంసి పుణ్యకర్మాణి సాపేక్షాణి మహీపతే |
ద్రవ్యశుద్ధిం క్రియాశుద్ధిం మనఃశుద్ధిమపేక్ష్య చ || ౧౭||

పావనాని హి తీర్థాని తపాంసి చ వ్రతాని చ |
కదాచిద్ద్రవ్యశుద్ధిః స్యాత్క్రియాశుద్ధిః కదాచన || ౧౮||

దుర్లభా మనసః శుద్ధిః సర్వేషాం సర్వదా నృప |
మనస్తు చంచలం రాజన్ననేకవిషయాశ్రితం || ౧౯||

కథం శుద్ధం భవేద్రాజన్నానాభావసమాశ్రితం |
కామక్రోధౌ తథా లోభో హ్యహంకారో మదస్తథా || ౨౦||

సర్వవిఘ్నకరా హ్యేతే తపస్తీర్థవ్రతేషు చ |
అహింసా సత్యమస్తేయం శౌచమింద్రియనిగ్రహః || ౨౧||

స్వధర్మపాలనం రాజన్ సర్వతీర్థఫలప్రదం ।
నిత్యకర్మపరిత్యాగాన్మార్గే సంసర్గదోషతః ॥ ౨౨॥

వ్యర్థం తీర్థాధిగమనం పాపమేవావశిష్యతే ।
క్షాలయంతి హి తీర్థాని సర్వథా దేహజం మలం ॥ ౨౩॥

మానసం క్షాలితుం తాని న సమర్థాని వై నృప ।
శక్తాని యది చేత్తాని గంగాతీరనివాసినః ॥ ౨౪॥

మునయో ద్రోహసంయుక్తాః కథం స్యుర్భావితేశ్వరాః ।
వసిష్ఠసదృశాః ప్రహ్వా విశ్వామిత్రాదయః కిల ॥ ౨౫॥

రాగద్వేషరతాః సర్వే కామక్రోధాకులాః సదా ।
చిత్తశుద్ధిమయం తీర్థం గంగాదిభ్యోఽతిపావనం ॥ ౨౬॥

యది స్యాద్దైవయోగేన క్షాలయత్యాంతరం మలం ।
విశేషేణ తు సత్సంగో జ్ఞాననిష్ఠస్య భూపతే ॥ ౨౭॥

న వేదా న చ శాస్త్రాణి న వ్రతాని తపాంసి న ।
న మఖా న చ దానాని చిత్తశుద్ధేస్తు కారణం ॥ ౨౮॥

వసిష్ఠో బ్రహ్మణః పుత్రో వేదవిద్యావిశారదః ।
రాగద్వేషాన్వితః కామం గంగాతీరసమాశ్రితః ॥ ౨౯॥

ఆడీబకం మహాయుద్ధం విశ్వామిత్రవసిష్ఠయోః ।
జాతం నిరర్థకం ద్వేషాద్దేవానాం విస్మయప్రదం ॥ ౩౦॥

విశ్వామిత్రో బకస్తత్ర జాతః పరమతాపసః ।
శప్తః స తు వసిష్ఠేన హరిశ్చంద్రస్య కారణాత్ ॥ ౩౧॥

కౌశికేన వసిష్ఠోఽపి శప్త్వాడీదేహభాక్కృతః ।
శాపాదాడీబకౌ జాతౌ తౌ మునీ విశదప్రభౌ ॥ ౩౨॥

నివాసం ప్రాపతుస్తీరే సరసో మానసస్య చ ।
చక్రతుర్దారుణం యుద్ధం నఖచంచుప్రతాడనైః ॥ ౩౩॥

వర్షాణామయుతం యావత్తావృషీ రోషసంయుతౌ ।
యుయుధాతే మదోన్మత్తౌ సింహావివ పరస్పరం ॥ ౩౪॥

రాజోవాచ ।
కథం తౌ మునిశార్దూలౌ తాపసౌ ధర్మతత్పరౌ ।
పరస్పరం వైరపరౌ సంజాతౌ కేన హేతునా ॥ ౩౫॥

శాపం పరస్పరం కేన కారణేన మహామతీ ।
దత్తవంతౌ మిథః క్లేశకారకౌ దుఃఖదౌ నృణాం ॥ ౩౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।

హరిశ్చంద్రో నృపశ్రేష్ఠస్త్రిశంకుతనయః పురా ।
బభూవ రవివంశీయో రామచంద్రస్య పూర్వజః ॥ ౩౭॥

అనపత్యః స రాజర్షిర్వరుణాయ మహాక్రతుం ।
ప్రతిజజ్ఞే పుత్రకామో నరమేధం దురాసదం ॥ ౩౮॥

వరుణస్తస్య సంతుష్టో యజ్ఞస్య నియమే కృతే ।
దధార గర్భం రాజ్ఞస్తు భార్యా పరమసుందరీ ॥ ౩౯॥

రాజా బభూవ సంతుష్టో దృష్ట్వా భార్యాం సదోహదాం ।
చకార విధివత్కర్మ గర్భసంస్కారకారకం ॥ ౪౦॥

సుషువే తనయం నారీ సర్వలక్షణసంయుతం ।
ముదం ప్రాప నృపస్తత్ర పుత్రే జాతే విశాంపతే ॥ ౪౧॥

కృతవాంజాతకర్మాదిసంస్కారవిధిముత్తమం ।
దదౌ హిరణ్యం గా దోగ్ధ్రీర్బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః ॥ ౪౨॥

జన్మోత్సవేఽతిసంవృత్తే గేహే వై యాదసాంపతిః ।
ఆజగామ మహారాజ విప్రవేషధరస్తథా ॥ ౪౩॥

పూజితః పార్థివేనాథ దత్త్వా విధివదాసనం ।
కార్యే పృష్టేఽబ్రవీద్వాక్యం వరుణోఽస్మీతి భూపతిం ॥ ౪౪॥

కురు యజ్ఞం సుతం కృత్వా పశుం పరమపావనం ।
సత్యవాగ్భవ రాజేంద్ర సంకల్పస్తు త్వయా కృతః ॥ ౪౫॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా విహ్వలోఽతివ్యథాకులః ।
సంస్తభ్యాధిం నృపః ప్రాహ వరుణం సత్కృతాంజలిః ॥ ౪౬॥

స్వామిన్కరోమి తం యజ్ఞం సర్వథా విధిపూర్వకం ।
మయా తే యత్ప్రతిజ్ఞాతం భవామి సత్యవాగహం ॥ ౪౭॥

పూర్ణే మాసే విశుధ్యేత ధర్మపత్నీ సురోత్తమ ।
విశుద్ధాయాం తు భార్యాయాం కర్తవ్యః స పశోర్మఖః ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తే వచనే రాజ్ఞా వరుణః స్వగృహం గతః ।
రాజా బభూవ సంతుష్టః కించిచ్చింతాతురస్తథా ॥ ౪౯॥

పూర్ణే మాసి పునః పాశీ పరీక్షార్థం నృపాలయే ।
ఆజగామ ద్విజో భూత్వా సువేషః సుష్ఠుభాషకః ॥ ౫౦॥

కృతార్హణం సుఖాసీనం భూపతిస్తం సురోత్తమం ।
ఉవాచ వినయోపేతో హేతుగర్భం వచస్తదా ॥ ౫౧॥

అసంస్కృతం సుతం స్వామిన్యూపే బధ్నామి తం కథం ।

సంస్కృత్య క్షత్రియం కృత్వా యజేఽహం యజ్ఞముత్తమం ॥ ౫౨॥

దయసే యది దేవ త్వం జ్ఞాత్వా దీనం స్వసేవకం ।
అసంస్కృతస్య బాలస్య నాధికారోఽస్తి కుత్రచిత్ ॥ ౫౩॥

వరుణ ఉవాచ ।
ప్రతారయసి రాజేంద్ర కృత్వా సమయమగ్రతః ।
దుస్త్యజస్తవ జానామి సుతస్నేహో హ్యపుత్రిణః ॥ ౫౪॥

గృహం వ్రజామి భూపాల వచనాత్తవ కోమలాత్ ।
కియత్కాలం ప్రతీక్ష్యాహమాగమిష్యామి తే గృహం ॥ ౫౫॥

భవితవ్యం త్వయా తాత తదా సత్యవచోఽన్వితం ।
అన్యథా త్వయి ముంచామి కోపం శాపసమన్వితం ॥ ౫౬॥

రాజోవాచ ।
సమావర్తనకర్మాంతే సర్వథా యాదసాంపతే ।
కృత్వా పుత్రపశుం యజ్ఞే యజిష్యే విధిపూర్వకం ॥ ౫౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞో వరుణః ప్రీతమానసః ।
తథేత్యుక్త్వా యయౌ తూర్ణం నృపస్తు సుస్థితోఽభవత్ ॥ ౫౮॥

రోహితాఖ్య ఇతి ఖ్యాతః సుతస్తస్య వివృద్ధిమాన్ ।
సంజాతశ్చతురః సర్వవిద్యానాం చ విశారదః ॥ ౫౯॥

యజ్ఞస్య కారణం తేన జ్ఞాతం సర్వం సవిస్తరం ।
భయభీతస్తతః సోఽపి మత్వా మరణమాత్మనః ॥ ౬౦॥

కృత్వా పలాయనం వీరో గతోఽసౌ గిరిగహ్వరే ।
అగమ్యే నృపతిస్థానే స్థితస్తత్ర భయాతురః ॥ ౬౧॥

ప్రాప్తే కాలేఽథ వరుణో యజ్ఞార్థీ నృపతేర్గృహం ।
గత్వా తమాహ భూపాలం కురు యజ్ఞం విశాంపతే ॥ ౬౨॥

ప్రమ్లానవదనో రాజా తమాహ వ్యథితేంద్రియః ।
కిం కరోమి గతః క్వాపి సుతో మే సురసత్తమ ॥ ౬౩॥

శ్రుత్వా తద్వచనం రాజ్ఞః కుపితో యాదసాంపతిః ।
శశాప తం నృపం కోపాదసత్యవాదినం భృశం ॥ ౬౪॥

జలోదరాభిధో వ్యాధిర్దేహే భవతు తే నృప ।
యతః ప్రతారితశ్చాహం కృత్వా కపటపండిత ॥ ౬౫॥

ఇతి శప్త్వా యయౌ ధామ స్వకం పాశధరస్తదా ।
రాజా చింతాతురస్తస్థౌ భవనే వ్యాధిపీడితః ॥ ౬౬॥

యదాతివ్యాధితో రాజా రోగేణ శాపజేన హ ।
తదా శుశ్రావ పుత్రోఽపి పితరం వ్యాధిపీడితం ॥ ౬౭॥

పాంథికః ప్రాహ పుత్రం హి పితా తే భృశదుఃఖితః ।
జలోదరవికారేణ శాపజేన నృపాత్మజ ॥ ౬౮॥

వినష్టం జీవితం తేఽద్య వృథా జాతస్య దుర్మతే ।
యత్త్యక్త్వా పితరం దుఃస్థం ప్రాప్తోఽసి గిరిగహ్వరం ॥ ౬౯॥

కిమనేన శరీరేణ ప్రాప్తం తే జన్మనః ఫలం ।
దేహదం దుఃఖితం కృత్వా స్థితోఽస్యత్ర సుతాధమ ॥ ౭౦॥

ప్రాణాస్త్యాజ్యాః పితుః కార్యే సత్పుత్రేణేతి నిశ్చయః ।
త్వదర్థే దుఃఖితో రాజా క్రందతి వ్యాధిపీడితః ॥ ౭౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తదాకర్ణ్య వచస్తథ్యం పాంథికాద్ధర్మసంయుతం ।
యదా చక్రే మనో గంతుం ద్రష్టుం తాతం వ్యథాతురం ॥ ౭౨॥

తదా విప్రవపుర్భూత్వా వాసవస్తముపాగమత్ ।
రహః ప్రాహ హితం వాక్యం దయావానివ భారత ॥ ౭౩॥

మూర్ఖోఽసి రాజపుత్ర త్వం గమనాయ మతిం వృథా ।
కరోషి పితరం త్వద్య న జానాసి వ్యథాయుతం ॥ ౭౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
హరిశ్చంద్రస్య జలోదరవ్యాధిపీడావర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ ఆడీబకయుద్ధ వర్ణనసహితం దేవీమాహాత్మ్యవర్ణనం

ఇంద్ర ఉవాచ ।
సాహసం కృతవాన్ రాజా పూర్వం యత్కథితో మఖః ।
వరుణాయ ప్రతిజ్ఞాతః పుత్రం కృత్వా పశుం ప్రియం ॥ ౧॥

గతే త్వయి పితా పుత్రం బద్ధ్వా యూపేఽఘృణః పునః ।
పశుం కృత్వా మహాబుద్ధే వధిష్యతి వ్యథాతురః ॥ ౨॥

ఇత్థం నిషిద్ధస్తత్పుత్రః శక్రేణామితతేజసా ।
స్థితస్తత్రైవ మాయేశీమాయయా మోహితో భృశం ॥ ౩॥

యదా పునః పునః శ్రుత్వా పితరం రోగపీడితం ।
గమనాయ మతిం చక్రే తదేంద్రః ప్రత్యషేధయత్ ॥ ౪॥

హరిశ్చంద్రోఽతిదుఃఖార్తః పప్రచ్ఛ గురుమంతికే ।
స్థితం వసిష్ఠమేకాంతే సర్వజ్ఞం హితతత్పరం ॥ ౫॥

రాజోవాచ ।

భగవన్ కి కరోమ్యద్య కాతరోఽస్మి వ్యథాకులః ।
త్రాహి మాం దుఃఖమనసం మహావ్యాధిభయాతురం ॥ ౬॥

వసిష్ఠ ఉవాచ ।
శృణు రాజన్నుపాయోఽస్తి రోగనాశం ప్రతి స్తుతః ।
త్రయోదశవిధాః పుత్రాః కథితా ధర్మసంగ్రహే ॥ ౭॥

తస్మాత్క్రీతం సుతం కృత్వా యజస్వ మఖముత్తమం ।
ద్రవ్యం దత్త్వా యథోద్దిష్టమానయస్వ ద్విజోత్తమం ॥ ౮॥

ఏవం కృతే మఖే భూప రోగనాశో భవిష్యతి ।
వరుణోఽపి ప్రసన్నాత్మా భవిష్యతి యథాసుఖం ॥ ౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజా ప్రోవాచ మంత్రిణం ।
అన్వేషయ మహాబుద్ధే విషయేష్వతియత్నతః ॥ ౧౦॥

కదాచిత్కోఽపి లోభార్థీ దదాతి స్వసుతం పితా ।
సమానయ ధనం దత్త్వా యావత్ప్రార్థయతేఽప్యసౌ ॥ ౧౧॥

సర్వథైవ సమానేయో యజ్ఞార్థే ద్విజబాలకః ।
న కార్యా కృపణా బుద్ధిస్త్వయా మత్కార్యహేతవే ॥ ౧౨॥

ప్రార్థనీయస్త్వయా పుత్రః కస్యచిద్ద్విజవాదినః ।
ద్రవ్యేణ దేహి యజ్ఞార్థం కర్తవ్యోఽసౌ పశుః కిల ॥ ౧౩॥

ఇతి సంచోదితస్తేన సచివః కార్యహేతవే ।
అన్వేషయామాస పురే గ్రామే గ్రామే గృహే గృహే ॥ ౧౪॥

ఏవమన్వేషతస్తస్య విషయే కశ్చిదాతురః ।
నిర్ధనస్త్రిసుతశ్చాసీదజీగర్తేతి నామతః ॥ ౧౫॥

తస్య పుత్రం శునఃశేపం మధ్యమం మంత్రిసత్తమః ।
ఆనయామాస దత్త్వార్థం ప్రార్థితం యద్ధనం తదా ॥ ౧౬॥

సమానీయ శునఃశేపం సచివః కార్యతత్పరః ।
రాజ్ఞే నివేదయామాస పశుయోగ్యం ద్విజాత్మజం ॥ ౧౭॥

రాజాతిముదితస్తేన విప్రానానీయ సర్వతః ।
కారయామాస సంభారాన్యజ్ఞార్థం వేదవిత్తమాన్ ॥ ౧౮॥

ప్రారబ్ధే తు మఖే తత్ర విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
బద్ధం దృష్ట్వా శునఃశేపం నిషిషేధ నృపం తదా ॥ ౧౯॥

రాజన్మా సాహసం కార్షీర్ముంచైనం ద్విజబాలకం ।
ప్రార్థయామ్యహమాయుష్మన్ సుఖం తేఽద్య భవిష్యతి ॥ ౨౦॥

క్రందత్యయం శునఃశేపః కరుణా మాం దునోత్యపి ।
దయావాన్భవ రాజేంద్ర కురు మే వచనం నృప ॥ ౨౧॥

పరదేహస్య రక్షాయై స్వదేహం యే దయాపరాః ।
దదతి క్షత్రియాః పూర్వం స్వర్గకామాః శుచివ్రతాః ॥ ౨౨॥

త్వం స్వదేహస్య రక్షార్థం హంసి ద్విజసుతం బలాత్ ।
పాపం మా కురు రాజేంద్ర దయావాన్ భవ బాలకే ॥ ౨౩॥

సర్వేషాం సదృశీ ప్రీతిర్దేహే వేత్సి స్వయం నృప ।
ముంచైనం బాలకం తస్మాత్ప్రమాణం యది మే వచః ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ
అనాదృత్య చ తద్వాక్యం రాజా దుఃఖాతురో భృశం ।
న ముమోచ మునిస్తస్మై చుకోపాతీవ తాపసః ॥ ౨౫॥

ఉపదేశం దదౌ తస్మై శునఃశేపాయ కౌశికః ।
మంత్రం పాశధరస్యాథ దయావాన్వేదవిత్తమః ॥ ౨౬॥

శునఃశేపోఽపి తం మంత్రమసకృద్వ్యధకర్శితః ।
స్తుతస్వరేణ చుక్రోశ సంస్మరన్వరుణం భృశం ॥ ౨౭॥

స్తువంతం మునిపుత్రం తం జ్ఞాత్వా వై యాదసాం పతిః ।
తత్రాగత్య శునఃశేపం ముమోచ కరుణార్ణవః ॥ ౨౮॥

రోగహీనం నృపం కృత్వా వరుణః స్వగృహం యయౌ ।
విశ్వామిత్రస్తు తం పుత్రం కృతవాన్మోచితం మృతేః ॥ ౨౯॥

న కృతం వచనం రాజ్ఞా కౌశికస్య మహాత్మనః ।
రోషం దధార మనసా రాజోపరి స గాధిజః ॥ ౩౦॥

ఏకస్మిన్సమయే రాజా హయారూఢో వనం గతః ।
సూకరం హంతుకామస్తు మధ్యాహ్నే కౌశికీతటే ॥ ౩౧॥

వృద్ధబ్రాహ్మణవేషేణ విశ్వామిత్రేణ వంచితః ।
సర్వస్వం ప్రార్థితం తస్య గృహీతం రాజ్యమద్భుతం ॥ ౩౨॥

పీడితోఽసౌ హరిశ్చంద్రో యజమానో యతో భృశం ।
వసిష్ఠః కౌశికం ప్రాహ వనే ప్రాప్తం యదృచ్ఛయా ॥ ౩౩॥

క్షత్రియాధమ దుర్బుద్ధే వృథా బ్రాహ్మణవేషభృత్ ।
బకధర్మ వృథా కిం త్వం గర్వం వహసి దాంభిక ॥ ౩౪॥

కస్మాత్త్వయా నృపశ్రేష్ఠో యజమానో మమాప్యసౌ ।
అపరాధం వినా జాల్మ గమితో దుఃఖమద్భుతం ॥ ౩౫॥

బకధ్యానపరో యస్మాత్తస్మాత్త్వం వై బకో భవ ।

ఇతి శప్తో వసిష్ఠేన కౌశికః ప్రాహ తం పునః ॥ ౩౬॥

త్వమప్యాడిర్భవాయుష్మన్ బకోఽహం యావదేవ హి ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏవం పరస్పరం దత్త్వా శాపం తౌ క్రోధపీడితౌ ॥ ౩౭॥

అండజౌ తరసా జాతౌ సరస్యాడీబకౌ మునీ ।
ఏకస్మిన్పాదపే నీడం కృత్వాసౌ బకరూపభాక్ ॥ ౩౮॥

విశ్వామిత్రః స్థితస్తత్ర దివ్యే సరసి మానసే ।
అన్యస్మిత్పాదపే కృత్వా వసిష్ఠో నీడముత్తమం ॥ ౩౯॥

ఆడీరూపధరస్తస్థావన్యోన్యం ద్వేషతత్పరౌ ।
దినే దినే తౌ సంగ్రామం చక్రతుః క్రోధసంయుతౌ ॥ ౪౦॥

దుఃఖదం సర్వలోకానాం క్రందమానావుభౌ భృశం ।
చంచుపక్షప్రహారైస్తు నఖాఘాతైః పరస్పరం ॥ ౪౧॥

జఘ్నతుః రుధిరక్లినౌ పుష్పితావివ కింశుకౌ ।
ఏవం బహూని వర్షాణి పక్షిరూపధరౌ మునీ ॥ ౪౨॥

స్థితౌ తత్ర మహారాజ శాపపాశేన యంత్రితౌ ।
రాజోవాచ ।
కథం ముక్తౌ మునిశ్రేష్ఠౌ శాపాద్వసిష్ఠకౌశికౌ ॥ ౪౩॥

తన్మమాచక్ష్వ విప్రర్షే పరం కౌతూహలం హి మే ।
వ్యాస ఉవాచ ।
యుధ్యమానాబ్రుభౌ దృష్ట్వా బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౪౪॥

తత్రాజగామానిమిషైర్వృతః సర్వైర్దయాపరైః ।
తావాశ్వాస్య జగత్కర్తా యుద్ధతో వినివార్య చ ॥ ౪౫॥

శాపం సమ్మోచయామాస తయోః క్షిప్తం పరస్పరం ।
తతో జగ్ముః సురాః సర్వే స్వాని ధిష్ణ్యాని పద్మభూః ॥ ౪౬॥

సత్యలోకం జగామాశు హంసారూఢః ప్రతాపవాన్ ।
విశ్వామిత్రోఽప్యగాత్తూర్ణం వసిష్ఠః స్వాశ్రమం గతః ॥ ౪౭॥

మిథః స్నేహం తతః కృత్వా ప్రజాపత్యుపదేశతః ।
మైత్రావరుణినాప్యేవం కృతం యుద్ధమకారణం ॥ ౪౮॥

కౌశికేన సమం భూప దుఃఖదం చ పరస్పరం ।
కో నామ మానవో లోకే దేవో వా దానవోఽపి వా ॥ ౪౯॥

అహంకారజయం కృత్వా సర్వదా సుఖభాగ్భవేత్ ।
తస్మాద్రాజంశ్చిత్తశుద్ధిర్మహతామపి దుర్లభా ॥ ౫౦॥

యత్నేన సాధనీయా సా తద్విహీనం నిరర్థకం |
తీర్థం దానం తపః సత్యం యత్కించిద్ధర్మసాధనం || ౩౧||

(శ్రద్ధాత్ర త్రివిధా ప్రోక్తా సాత్త్వికీ రాజసీ తథా |
తామసీ సర్వదేహేషు దేహినాం ధర్మకర్మసు ||

సాత్త్వికీ దుర్లభా లోకే యథోక్తఫలదా సదా |
తదర్ధఫలదా ప్రోక్తా రాజసీ విధిసంయుతా ||

తామసీ త్వఫలా రాజన్న తు కీర్తికరీ పునః |
కామక్రోధాభిభూతానాం జనానాం నృపసత్తమ ||)
వాసనారహితం కృత్వా తచ్చిత్తం శ్రవణాదినా |
తీర్థాదిషు వసేన్నిత్యం దేవీపూజనతత్పరః || ౩౨||

దేవీనామాని వచసా గృహ్ణంస్తస్యా గుణాన్స్మరన్ |
ధ్యాయంస్తస్యాః పదాంభోజం కలిదోషభయార్దితః || ౩౩||

ఏవం తు కుర్వతస్తస్య న కదాచిత్కలేర్భయం |
అనాయాసేన సంసారాన్ముచ్యతే పాతకీ జనః || ౩౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే ఆడీబకయుద్ధ వర్ణనసహితం దేవీమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః || ౧౩||

౧౪ వసిష్ఠస్య మైత్రావరుణిరితినామవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
మైత్రావరుణిరిత్యుక్తం నామ తస్య మునేః కథం |
వసిష్ఠస్య మహాభాగ బ్రహ్మణస్తనుజస్య హ || ౧||

కిమసౌ కర్మతో నామ ప్రాప్తవాన్ గుణతస్తథా |
బ్రూహి మే వదతాంశ్రేష్ఠ కారణం తస్య నామజం || ౨||

వ్యాస ఉవాచ |
నిబోధ నృపతిశ్రేష్ఠ వసిష్ఠో బ్రహ్మణః సుతః |
నిమిశాపాత్తనుం త్యక్త్వా పునర్జాతో మహాద్యుతిః || ౩||

మిత్రావరుణయోర్యస్మాత్తస్మాత్తన్నామ విశ్రుతం |
మైత్రావరుణిరిత్యస్మిల్లోకే సర్వత్ర పార్థివ || ౪||

రాజోవాచ |
కస్మాచ్ఛప్తః స ధర్మాత్మా రాజ్ఞా బ్రహ్మాత్మజో మునిః |
చిత్రమేతన్మునిం లగ్నో రాజ్ఞః శాపోఽతిదారుణః || ౫||

అనాగసం మునిం రాజా కిమసౌ శప్తవాన్మునే |
కారణం వద ధర్మజ్ఞ తస్య శాపస్య మూలతః || ౬||

వ్యాస ఉవాచ ।
కారణం తు మయా ప్రోక్తం తవ పూర్వం వినిశ్చితం ।
సంసారోఽయం త్రిభిర్వ్యాప్తో రాజన్మాయాగుణైః కిల ॥ ౭॥

ధర్మం కరోతు భూపాలశ్చరంతు తాపసాస్తపః ।
సర్వేషాం తు గుణైర్వ్యాప్తం నోజ్జ్వలం తద్భవేదిహ ॥ ౮॥

కామక్రోధాభిభూతాశ్చ రాజానో మునయస్తథా ।
లోభాహంకారసంయుక్తాశ్చరంతి దుశ్చరం తపః ॥ ౯॥

యజంతి క్షత్రియా రాజన్ రజోగుణసమావృతాః ।
బ్రాహ్మణాస్తు తథా రాజన్ న కోఽపి సత్త్వసంయుతః ॥ ౧౦॥

ఋషిణాసౌ నిమిః శప్తస్తేన శప్తో మునిః పునః ।
దుఃఖాద్దుఃఖతరం ప్రాప్తావుభావపి విధేర్బలాత్ ॥ ౧౧॥

ద్రవ్యశుద్ధిః క్రియాశుద్ధిర్మనసః శుద్ధిరుజ్జ్వలా ।
దుర్లభా ప్రాణినాం భూప సంసారే త్రిగుణాత్మకే ॥ ౧౨॥

పరాశక్తిప్రభావోఽయం నోల్లంఘ్యః కేనచిత్క్వచిత్ ।
యస్యానుగ్రహమిచ్ఛేత్సా మోచయత్యేవ తం క్షణాత్ ॥ ౧౩॥

మహాంతోఽపి న ముచ్యంతే హరిబ్రహ్మహరాదయః ।
పామరా అపి ముచ్యంతే యథా సత్యవ్రతాదయః ॥ ౧౪॥

తస్యాస్తు హృదయం కోఽపి న వేత్తి భువనత్రయే ।
తథాపి భక్తవశ్యేయం భవత్యేవ సునిశ్చితం ॥ ౧౫॥

తస్మాత్తద్భక్తిరాస్థేయా దోషనిర్మూలనాయ చ ।
రాగదంభాదియుక్తా చేత్సా భక్తిర్నాశినీ భవేత్ ॥ ౧౬॥

ఇక్ష్వాకుకులసంభూతో నిమిర్నామ నరాధిపః ।
రూపవాన్ గుణసంపన్నో ధర్మజ్ఞో లోకరంజకః ॥ ౧౭॥

సత్యవాదీ దానపరో యాజకో జ్ఞానవాచ్ఛుచిః ।
ద్వాదశస్తనయో ధీమాన్ప్రజాపాలనతత్పరః ॥ ౧౮॥

పురం నివేశయామాస గౌతమాశ్రమసన్నిధౌ ।
జయంతపురసంజ్ఞం తు బ్రాహ్మణానాం హితాయ సః ॥ ౧౯॥

బుద్ధిస్తస్య సముత్పన్నా యజేయమితి రాజసీ ।
యజ్ఞేన బహుకాలేన దక్షిణాసంయుతేన చ ॥ ౨౦॥

ఇస్వాకుం పితరం పృష్ట్వా యజ్ఞకార్యాయ పార్థివః ।
కారయామాస సంభారం యథోద్దిష్టం మహాత్మభిః ॥ ౨౧॥

భృగుమంగిరసం చైవ వామదేవం చ గౌతమం ।

వసిష్ఠం చ పులస్త్యం చ ఋచీకం పులహం క్రతుం ॥ ౨౨॥

మునీనామంత్రయామాస సర్వజ్ఞాన్వేదపారగాన్ ।
యజ్ఞవిద్యాప్రవీణాంశ్చ తాపసాన్వేదవిత్తమాన్ ॥ ౨౩॥

రాజా సంభృతసంభారః సంపూజ్య గురుమాత్మనః ।
వసిష్ఠం ప్రాహ ధర్మజ్ఞో వినయేన సమన్వితః ॥ ౨౪॥

యజేయం మునిశార్దూల యాజయస్వ కృపానిధే ।
గురుస్త్వం సర్వవేత్తాసి కార్యం మే కురు సాంప్రతం ॥ ౨౫॥

యజ్ఞోపకరణం సర్వం సమానీతం సుసంస్కృతం ।
పంచవర్షసహస్రం తు దీక్షాం కర్తుం మతిశ్చ మే ॥ ౨౬॥

యస్మిన్యజ్ఞే సమారాధ్యా దేవీ శ్రీజగదంబికా ।
తత్ప్రీత్యర్థమహం యజ్ఞం కరోమి విధిపూర్వకం ॥ ౨౭॥

తచ్ఛ్రుత్వాసౌ నిమేర్వాక్యం వసిష్ఠః ప్రాహ భూపతిం ।
ఇంద్రేణాహం వృతః పూర్వం యజ్ఞార్థం నృపసత్తమ ॥ ౨౮॥

పరాశక్తిమఖం కర్తుముద్యుక్తః పాకశాసనః ।
స దీక్షాం గమితో దేవః పంచవర్షశతాత్మికాం ॥ ౨౯॥

తస్మాత్త్వమంతరం తావత్ప్రతిపాలయ పార్థివ ।
ఇంద్రయజ్ఞే సమాప్తేఽత్ర కృత్వా కార్యం దివస్పతేః ॥ ౩౦॥

ఆగమిష్యామ్యహం రాజంస్తావత్త్వం ప్రతిపాలయ ।
రాజోవాచ ।
మయా నిమంత్రితాశ్చాన్యే మునయో యజ్ఞకారణాత్ ॥ ౩౧॥

సంభారాః సంభృతాః సర్వే పాలయామి కథం గురో ।
ఇక్ష్వాకూణాం కులే బ్రహ్మన్గురుస్త్వం వేదవిత్తమః ॥ ౩౨॥

కథం త్యక్త్వాద్య మే కార్యముద్యతో గంతుమాశు వై ।
న తే యుక్తం ద్విజశ్రేష్ఠ యదుత్సృజ్య మఖం మమ ॥ ౩౩॥

గంతాసి ధనలోభేన లోభాకులితచేతనః ।
నివారితోఽపి రాజ్ఞా స జగామేంద్రమఖం గురుః ॥ ౩౪॥

రాజాపి విమనా భూత్వా గౌతమం ప్రత్యపూజయత్ ।
ఇయాజ హిమవత్పార్శ్వే సాగరస్య సమీపతః ॥ ౩౫॥

దక్షిణా బహులా దత్తా విప్రేభ్యో మఖకర్మణి ।
నిమినా పంచసాహస్రీ దీక్షా తత్ర కృతా నృప ॥ ౩౬॥

ఋత్విజః పూజితాః కామం ధనైర్గోభిర్ముదా యుతాః ।
శక్రయజ్ఞసమాప్తే తు పంచవర్షశతాత్మకే ॥ ౩౭॥

ఆజగామ వసిష్ఠస్తు రాజ్ఞః సత్రదిదృక్షయా ।
ఆగత్య సంస్థితస్తత్ర దర్శనార్థం నృపస్య చ ॥ ౩౮॥

తదా రాజా ప్రసుప్తస్తు నిద్రయాపహృతో భృశం ।
నాసౌ ప్రబోధితో భృత్యైర్నాగతస్తు మునిం నృపః ॥ ౩౯॥

వసిష్ఠస్య తతో మన్యుః ప్రాదుర్భూతోఽవమానతః ।
అదర్శనాన్నిమేస్తత్ర చుకోప మునిసత్తమః ॥ ౪౦॥

శాపం చ దత్తవాంస్తస్మై రాజ్ఞే మన్యువశం గతః ।
యస్మాత్త్వం మాం గురుం త్యక్త్వా కృత్వాన్యం గురుమాత్మనః ॥ ౪౧॥

దీక్షితోఽసి బలాన్మంద మామవజ్ఞాయ పార్థివ ।
వారితోఽపి మయా తస్మాద్విదేహస్త్వం భవిష్యసి ॥ ౪౨॥

పతత్విదం శరీరం తే విదేహో భవ భూపతే ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తద్వ్యాహృతం శ్రుత్వా రాజ్ఞస్తు పరిచారకాః ॥ ౪౩॥

సద్యః ప్రబోధయామాసుర్మునిమాహుః ప్రకోపితం ।
కుపితం తం సమాగత్య రాజా విగతకల్మషః ॥ ౪౪॥

ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం హేతుగర్భం చ యుక్తిమత్ ।।
మమ దోషో న ధర్మజ్ఞ గతస్త్వం తృష్ణయాఽఽకులః ॥ ౪౫॥

హిత్వా మాం యజమానం వై ప్రార్థితోఽపి మయా భృశం ।
న లజ్జసే ద్విజశ్రేష్ఠ కృత్వా కర్మ జుగుప్సితం ॥ ౪౬॥

సంతోషే బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠ జానంధర్మస్య నిశ్చయం ।
పుత్రోఽసి బ్రహ్మణః సాక్షాద్వేదవేదాంగవిత్తమః ॥ ౪౭॥

న వేత్సి విప్రధర్మస్య గతిం సూక్ష్మాం దురత్యయాం ।
ఆత్మదోషం మయి జ్ఞాత్వా మృషా మాం శప్తుమిచ్ఛసి ॥ ౪౮॥

త్యాజ్యస్తు సుజనైః క్రోధశ్చండాలాదధికో యతః ।
వృథా క్రోధపరీతేన మయి శాపః ప్రపాతితః ॥ ౪౯॥

తవాపి చ పతత్వద్య దేహోఽయం క్రోధసంయుతః ।
ఏవం శప్తో మునీ రాజ్ఞా రాజా చ మునినా తథా ॥ ౫౦॥

పరస్పరం ప్రాప్య శాపం దుఃఖితౌ తౌ బభూవతుః ।
వసిష్ఠస్త్వతిచింతార్తో బ్రహ్మాణం శరణం గతః ॥ ౫౧॥

నివేదయామాస తథా శాపం భూపకృతం మహత్ ।
వసిష్ఠ ఉవాచ ।
రాజ్ఞా శప్తోఽస్మి దేహోఽయం పతత్వద్య తవేతి వై ॥ ౫౨॥

కిం కరోమి పితః ప్రాప్యం కష్టం కాయప్రపాతజం ।
అన్యదేహసముత్పత్తౌ జనకం వద సాంప్రతం ॥ ౫౩॥

తథా మే దేహసంయోగః పూర్వవత్సమపద్యతాం ।
యాదృశం జ్ఞానమేతస్మిందేహే తత్రాస్తు తత్పితః ॥ ౫౪॥

సమర్థోఽసి మహారాజ ప్రసాదం కర్తుమర్హసి ।
వసిష్ఠస్య వచః శ్రుత్వా బ్రహ్మా ప్రోవాచ తం సుతం ॥ ౫౫॥

మిత్రావరుణయోస్తేజస్త్వం ప్రవిశ్య స్థిరో భవ ।
తస్మాదయోనిజః కాలే భవితా త్వం న సంశయః ॥ ౫౬॥

పునర్దేహం సమాసాద్య ధర్మయుక్తో భవిష్యసి ।
భూతాత్మా వేదవిత్కామం సర్వజ్ఞః సర్వపూజితః ॥ ౫౭॥

ఏవముక్తస్తదా పిత్రా ప్రయయౌ వరుణాలయం ।
కృత్వా ప్రదక్షిణం ప్రీత్యా ప్రణమ్య చ పితామహం ॥ ౫౮॥

వివేశ స తయోర్దేహే మిత్రావరుణయోః కిల ।
జీవాంశేన వసిష్ఠోఽథ త్యక్త్వా దేహమనుత్తమం ॥ ౫౯॥

కదాచిత్తూర్వశీ రాజన్నాగతా వరుణాలయం ।
యదృచ్ఛయా వరారోహా సఖీగణసమావృతా ॥ ౬౦॥

దృష్ట్వా తామప్సరాం దివ్యాం రూపయౌవనసంయుతాం ।
జాతౌ కామాతురౌ దేవౌ తదా తామూచతుర్నృప ॥ ౬౧॥

వివశౌ చారుసర్వాంగీం దేవకన్యాం మనోరమాం ।
ఆవాం త్వమనవద్యాంగి వరయస్వ సమాకులౌ ॥ ౬౨॥

విహరస్వ యథాకామం స్థానేఽస్మిన్వరవర్ణిని ।
తథోక్తా సా తతో దేవీ తాభ్యాం తత్ర స్థితావశా ॥ ౬౩॥

కృత్వా భావం స్థిరం దేవీ మిత్రావరుణయోర్గృహే ।
సా గృహీత్వా తయోర్భావం సంస్థితా చారుదర్శనా ॥ ౬౪॥

తయోస్తు పతితం వీర్యం కుంభే దైవాదనావృతే ।
తస్మాజ్జాతౌ మునీ రాజంద్వావేవాతిమనోహరౌ ॥ ౬౫॥

అగస్తిః ప్రథమస్తత్ర వసిష్ఠశ్చాపరస్తథా ।
మిత్రావరుణయోర్వీర్యాత్తాపసావృషిసత్తమౌ ॥ ౬౬॥

ప్రథమస్తు వనం ప్రాప్తో బాల ఏవ మహాతపాః ।
ఇక్ష్వాకుస్తు వసిష్ఠం తం బాలం వవ్రే పురోహితం ॥ ౬౭॥

వంశస్యాస్య సుఖార్థం తే పాలయామాస పార్థివ ।
విశేషేణ మునిం జ్ఞాత్వా ప్రీత్యా యుక్తో బభూవ హ ॥ ౬౮॥

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం వసిష్ఠస్య చ కారణం ।
శాపాద్దేహాంతరప్రాప్తిర్మిత్రావరుణయోః కులే ॥ ౬౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే వసిష్ఠస్య మైత్రావరుణిరితినామవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ దేవీమహిమ్ని నానాభావవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
దేహప్రాప్తిర్వసిష్ఠస్య కథితా భవతా కిల ।
నిమిః కథం పునర్దేహం ప్రాప్తవానితి మే వద ॥ ౧॥

వ్యాస ఉవాచ ।
వసిష్ఠేన చ సంప్రాప్తః పునర్దేహో నరాధిప ।
నిమినా న తథా ప్రాప్తో దేహః శాపాదనంతరం ॥ ౨॥

యదా శప్తో వసిష్ఠేన తదా తే బ్రాహ్మణాః క్రతౌ
ఋత్విజో యే వృతా రాజ్ఞా తే సర్వే సమచింతయన్ ॥ ౩॥

కిం కర్తవ్యమహోఽస్మాభిః శాపదగ్ధో మహీపతిః ।
అస్మిన్యజ్ఞే త్వసంపూర్ణే దీక్షాయుక్తశ్చ ధార్మికః ॥ ౪॥

కిం కర్తవ్యం కార్యమేతద్విపరీతమభూత్కిల ।
అవశ్యంభావిభావత్వాదశక్తాః స్మ నివారణే ॥ ౫॥

మంత్రైర్బహువిధైర్దేహం తదా తస్య మహాత్మనః ।
రక్షితం ధారయామాసుః కించిచ్ఛ్వసనసంయుతం ॥ ౬॥

గంధైర్మాల్యైశ్చ వివిధైః పూజ్యమానం ముహుర్ముహుః ।
మంత్రశక్త్యా ప్రతిష్టభ్య నిర్వికారం సుపూజితం ॥ ౭॥

సమాప్తే చ క్రతౌ తత్ర దేవాః సర్వే సమాగతాః ।
ఋత్విగ్భిస్తు స్తుతాః సర్వే సుప్రీతాశ్చాభవన్నృప ॥ ౮॥

విజ్ఞప్తా మునిభిః స్తోత్రైర్నిర్విణ్ణాత్మానమబ్రువన్ ।
ప్రసన్నాః స్మ మహీపాల వరం వరయ సువ్రత ॥ ౯॥

యజ్ఞేనానేన రాజర్షే వరం జన్మ విధీయతే ।
దేవదేహం నృదేహం వా యత్తే మనసి వాంఛితం ॥ ౧౦॥

దృష్టః కామం పురోధాస్తే మృత్యులోకే యథాసుఖం ।
ఏవముక్తో నిమేరాత్మా సంతుష్టస్తానువాచ హ ॥ ౧౧॥

న దేహే మమ వాంఛాస్తి సర్వదైవ వినశ్వరే ।
వాసో మే సర్వసత్త్వానాం దృష్టావస్తు సురోత్తమాః ॥ ౧౨॥

నేత్రేషు సర్వభూతానాం వాయుభూతశ్చరామ్యహం ।

ఏవముక్తాః సురాస్తత్ర నిమేరాత్మానమబ్రువన్ ॥ ౧౩॥

ప్రార్థయ త్వం మహారాజ దేవీం సర్వేశ్వరీం శివాం ।
మఖేనానేన సంతుష్టా సా తేఽభీష్టం విధాస్యతి ॥ ౧౪॥

స దేవైరేవముక్తస్తు ప్రార్థయామాస దేవతాం ।
స్తోత్రైర్నానావిధైర్దివ్యైర్భక్త్యా గద్గదయా గిరా ॥ ౧౫॥

ప్రసన్నా సా తదా దేవీ ప్రత్యక్షం దర్శనం దదౌ ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశం రూపం లావణ్యదీపితం । ౧౬
దృష్ట్వా ప్రముదితాః సర్వే కృతకృత్యాశ్చ చేతసి ।
ప్రసన్నాయాం దేవతాయాం రాజా వవ్రే వరం నృప ॥ ౧౭॥

జ్ఞానం తద్విమలం దేహి యేన మోక్షో భవేదపి ।
నేత్రేషు సర్వభూతానాం నివాసో మే భవేదితి ॥ ౧౮॥

తతః ప్రసన్నా దేవేశీ ప్రోవాచ జగదంబికా ।
జ్ఞానం తే విమలం భూయాత్ప్రారబ్ధస్యావశేషతః ॥ ౧౯॥

నేత్రేషు సర్వభూతానాం నివాసోఽపి భవిష్యతి ।
నిమిషం యాంతి చక్షూంషి త్వత్కృతేనైవ దేహినాం ॥ ౨౦॥

తవ వాసాత్సనిమిషా మానవాః పశవస్తథా ।
పతంగాశ్చ భవిష్యంతి పునశ్చానిమిషాః సురాః ॥ ౨౧॥

ఇతి దత్త్వా వరం తస్మై తదా శ్రీవరదేవతా ।
ఆమంత్ర్య చ మునీన్సర్వాంస్తత్రైవాంతర్హితాభవత్ ॥ ౨౨॥

అంతర్హితాయాం దేవ్యాం తు మునయస్తత్ర సంస్థితాః ।
విచింత్య విధివత్సర్వే నిమేర్దేహం సమాహరన్ ॥ ౨౩॥

అరణిం తత్ర సంస్థాప్య మమంథుర్మంత్రవత్తదా ।
మంత్రహోమైర్మహాత్మానః పుత్రహేతోర్నిమేరథ ॥ ౨౪॥

అరణ్యాం మథ్యమానాయాం పుత్రః ప్రాదురభూత్తదా ।
సర్వలక్షణసంపన్నః సాక్షాన్నిమిరివాపరః ॥ ౨౫॥

అరణ్యా మథనాజ్జాతస్తస్మాన్మిథిరితి స్మృతః ।
యేనాయం జనకాజ్జాతస్తేనాసౌ జనకోఽభవత్ ॥ ౨౬॥

విదేహస్తు నిమిర్జాతో యస్మాత్తస్మాత్తదన్వయే ।
సముద్భూతాస్తు రాజానో విదేహా ఇతి కీర్తితాః ॥ ౨౭॥

ఏవం నిమిసుతో రాజా ప్రథితో జనకోఽభవత్ ।
నగరీ నిర్మితా తేన గంగాతీరే మనోహరా ॥ ౨౮॥

మిథిలేతి సువిఖ్యాతా గోపురాట్టాలసంయుతా ।

ధనధాన్యసమాయుక్తా హట్టశాలావిరాజితా ॥ ౨౯॥

వంశేఽస్మిన్యేఽపి రాజానస్తే సర్వే జనకాస్తథా ।
విఖ్యాతా జ్ఞానినః సర్వే విదేహాః పరికీర్తితాః ॥ ౩౦॥

ఏతత్తే కథితం రాజన్నిమేరాఖ్యానముత్తమం ।
శాపాద్యస్య విదేహత్వం విస్తరాదుదితం మయా ॥ ౩౧॥

రాజోవాచ ।
భగవన్భవతా ప్రోక్తం నిమిశాపస్య కారణం ।
శ్రుత్వా సందేహమాపన్నం మనో మేఽతీవ చంచలం ॥ ౩౨॥

వసిష్ఠో బ్రాహ్మణః శ్రేష్ఠో రాజ్ఞశ్చైవ పురోహితః ।
పుత్రః పంకజయోనేస్తు రాజ్ఞా శప్తః కథం మునిః ॥ ౩౩॥

గురుం చ బ్రాహ్మణం జ్ఞాత్వా నిమినా న కృతా క్షమా ।
యజ్ఞకర్మ శుభం కృత్వా కథం క్రోధముపాగతః ॥ ౩౪॥

జ్ఞాత్వా ధర్మస్య విజ్ఞానం కథమిక్ష్వాకుసంభవః ।
క్రోధస్య వశమాపంతః శప్తవాన్బ్రాహ్మణం గురుం ॥ ౩౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
క్షమాతిదుర్లభా రాజన్ప్రాణిభిరజితాత్మభిః ।
క్షమావాందుర్లభో లోకే సుసమర్థో విశేషతః ॥ ౩౬॥

సర్వసంగపరిత్యాగీ మునిర్భవతు తాపసః ।
నిద్రాక్షుధోర్విజేతా చ యోగాభ్యాసే సునిష్ఠితః ॥ ౩౭॥

కామః క్రోధస్తథా లోభో హ్యహంకారశ్చతుర్థకః ।
దుర్జ్ఞేయా దేహమధ్యస్థా రిపవస్తేన సర్వథా ॥ ౩౮॥

న భూతపూర్వః సంసారే న చైవ వర్తతేఽధునా ।
భవితా న పుమాన్కశ్చిద్యో జయేత రిపూనిమాన్ ॥ ౩౯॥

న స్వర్గే న చ భూలోకే బ్రహ్మలోకే హరేః పదే ।
కైలాసే నేదృశః కశ్చిద్యో జయేత రిపూనిమాన్ ॥ ౪౦॥

మునయో బ్రహ్మపుత్రాశ్చ తథాన్యే తాపసోత్తమాః ।
తేఽపి గుణత్రయావిద్ధాః కిం పునర్మానవా భువి ॥ ౪౧॥

కపిలః సాంఖ్యవేత్తా చ యోగాభ్యాసరతః శుచిః ।
తేనాపి దైవయోగాద్ధి ప్రదగ్ధాః సగరాత్మజాః ॥ ౪౨॥

తస్మాద్రాజన్నహంకారాత్సంజాతం భువనత్రయం ।
కార్యకారణభావాత్తు తద్వియుక్తం కథం భవేత్ ॥ ౪౩॥

బ్రహ్మా గుణత్రయావిష్టో విష్ణుశ్చైవాథ శంకరః ।

ప్రభవంతి శరీరేషు తేషాం భావాః పృథక్పృథక్ ॥ ౪౪॥

మానవానాం చ కా వార్తా సత్త్వైకాంతవ్యవస్థితౌ ।
గుణానాం సంకరో రాజన్సర్వత్ర సమవస్థితః ॥ ౪౫॥

కదాచిత్సత్త్వవృద్ధిః స్యాత్కదాచిద్రజసః కిల ।
కదాచిత్తమసో వృద్ధిః సమభావః కదాచన ॥ ౪౬॥

నిర్గుణః పరమాత్మాసౌ నిర్లేపః పరమోఽవ్యయః ।
అలక్ష్యః సర్వసత్త్వానామప్రమేయః సనాతనః ॥ ౪౭॥

తథైవ పరమా శక్తిర్నిర్గుణా బ్రహ్మసంస్థితా ।
దుర్జ్ఞేయా చాల్పమతిభిః సర్వభూతవ్యవస్థితిః ॥ ౪౮॥

పరాత్మనస్తథా శక్తేస్తయోరైక్యం సదైవ హి ।
అభిన్నం తద్వపుర్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే సర్వదోషతః ॥ ౪౯॥

తజ్జ్ఞానాదేవ మోక్షః స్యాదితి వేదాంతడిండిమః ।
యో వేద స విముక్తోఽస్మిన్సంసారే త్రిగుణాత్మకే ॥ ౫౦॥

జ్ఞానం తు ద్వివిధం ప్రోక్తం శాబ్దికం ప్రథమం స్మృతం ।
వేదశాస్త్రార్థవిజ్ఞానాత్తద్భవేద్బుద్ధియోగతః ॥ ౫౧॥

వికల్పాస్తత్ర బహవో భవంతి మతికల్పితాః ।
(కుతర్కకల్పితాః కేచిత్సుతర్కకల్పితాః పరే ।
వితర్కైర్విభ్రమోత్పత్తిర్విభ్రమాద్బుద్ధిభ్రంశతా ।
బుద్ధిభ్రంశాజ్జ్ఞాననాశః ప్రాణినాం పరికీర్తితః ।)
అనుభవాఖ్యం ద్వితీయం తు జ్ఞానం తద్దుర్లభం నృప ॥ ౫౨॥

తత్తదా ప్రాప్యతే తస్య వేత్తుః సంగో యదా భవేత్ ।
శబ్దజ్ఞానాన్న కార్యస్య సిద్ధిర్భవతి భారత ॥ ౫౩॥

తస్మాన్నానుభవజ్ఞానం సంభవత్యతిమానుషం ।
అంతర్గతం తమశ్ఛేత్తుం శాబ్దబోధో హి న క్షమః ॥ ౫౪॥

యథా న నశ్యతి తమః కృతయా దీపవార్తయా ।
తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే ॥ ౫౫॥

ఆయాసాయాపరం కర్మ విద్యాన్యా శిల్పనైపుణం ।
శీలం పరహితత్వం చ కోపాభావః క్షమా ధృతిః ॥ ౫౬॥

సంతోషశ్చేతి విద్యాయాః పరిపాకోజ్జ్వలం ఫలం ।
విద్యయా తపసా వాపి యోగాభ్యాసేన భూపతే ॥ ౫౭॥

వినా కామాదిశత్రూణాం నైవ నాశః కదాచన ।
(మనస్తు చంచలం రాస్వభావాదతిదుర్గ్రహం ।
తద్వశః సర్వథా ప్రాణీ త్రివిధో భువనత్రయే ।)

కామక్రోధాదయో భావాశ్చిత్తజాః పరికీర్తితాః ॥ ౫౮॥

తే తదా న భవంత్యేవ యదా వై నిర్జితం మనః ।
తస్మాత్తు నిమినా రాజన్న క్షమా విహితా మునౌ ॥ ౫౯॥

యథా యయాతినా పూర్వం కృతా శుక్రే కృతాగసి ।
భృగుపుత్రేణ శప్తోఽపి యయాతిర్నృపసత్తమః ॥ ౬౦॥

న శశాప మునిం క్రోధాజ్జరాం రాజా గృహీతవాన్ ।
కశ్చిత్సౌమ్యో భవేత్కశ్చిత్క్రూరో భవతి పార్థివః ॥ ౬౧॥

స్వభావభేదాన్నృపతే కస్య దోషోఽత్ర కల్ప్యతే ।
హైహయా భార్గవాన్పూర్వం ధనలోభాత్పురోహితాన్ ॥ ౬౨॥

బ్రాహ్మణాన్మూలతః సర్వాంశ్చిచ్ఛిదుః క్రోధమూర్చ్ఛితాః ।
పాతకం పృష్ఠతః కృత్వా బ్రహ్మహత్యాసముద్భవం ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే దేవీమహిమ్ని నానాభావవర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫॥

౧౬ హైహయైర్ధనాహరణేన సహ భృగూణాం వధవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
కులే కస్య సముత్పన్నాః క్షత్రియా హైహయాశ్చ తే ।
బ్రహ్మహత్యామనాదృత్య నిజఘ్నుర్భార్గవాంశ్చ యే ॥ ౧॥

వైరస్య కారణం తేషాం కిం మే బ్రూహి పితామహ ।
నిమిత్తేన వినా క్రోధం కథం కుర్వంతి సత్తమాః ॥ ౨॥

వైరం పురోహితైః సార్ధం కస్మాత్తేషామజాయత ।
నాల్పహేతోర్హి తద్వైరం క్షత్రియాణాం భవిష్యతి ॥ ౩॥

అన్యథా బ్రాహ్మణాన్ పూజ్యాన్కథం జఘ్నురనాగసః ।
బాహుజా బలవంతోఽపి పాపభీతాః కథం న తే ॥ ౪॥

స్వల్పేఽపరాధే కో హన్యాద్వాడవాన్క్షత్రియర్షభః ।
సందేహో మే మునిశ్రేష్ఠ కారణం వక్తుమర్హసి ॥ ౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తదా తేన రాజ్ఞా సత్యవతీసుతః ।
ఉవాచ పరమప్రీతః కథాం సంస్మృత్య చేతసా ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు పారిక్షితే వార్తాం క్షత్రియాణాం పురాతనీం ।
ఆశ్చర్యకారిణీం సమ్యగ్విదితాం చ పురా మయా ॥ ౭॥

కార్తవీర్యేతి నామ్నాభూద్ధైహయః పృథివీపతిః ।

సహస్రబాహుర్బలవానర్జునో ధర్మతత్పరః ॥ ౮॥

దత్తాత్రేయస్య శిష్యోఽభూదవతారో హరేరివ ।
సిద్ధః సర్వార్థదః శాక్తో భృగూణాం యాజ్య ఏవ సః ॥ ౯॥

యజ్వా పరమధర్మిష్ఠః సదా దానపరాయణః ।
దదౌ విత్తం భృగుభ్యోఽసౌ కృత్వా యజ్ఞాననేకశః ॥ ౧౦॥

ధనినస్తే ద్విజా జాతా భృగవో నృపదానతః ।
హయరత్నసమృద్ధ్యాఢ్యాః సంజాతాః ప్రథితా భువి ॥ ౧౧॥

స్వర్యాతే నృపశార్దూలే కార్తవీర్యార్జునే పునః ।
హైహయా నిర్ధనా జాతాః కాలేన మహతా నృప ॥ ౧౨॥

ధనకార్యం సముత్పన్నం హైహయానాం కదాచన ।
యాచిష్ణవోఽభిజగ్ముస్తాన్భృగూంస్తే హైహయా నృప ॥ ౧౩॥

వినయం క్షత్రియాః కృత్వాప్యయాచంత ధనం బహు ।
న దదుస్తేఽతిలోభార్తా నాస్తి నాస్తీతివాదినః ॥ ౧౪॥

భూమౌ చ నిదధుః కేచిద్భృగవో ధనముత్తమం ।
దదుః కేచిద్ద్విజాతిభ్యో జ్ఞాత్వా క్షత్రియతో భయం ॥ ౧౫॥

కృత్వా స్థానాంతరే ద్రవ్యం బ్రాహ్మణా భయవిహ్వలాః ।
త్యక్త్వాఽఽశ్రమాన్యయుః సర్వే భృగవస్తృష్ణయాన్వితాః ॥ ౧౬॥

యాజ్యాంశ్చ దుఃఖితాందృష్ట్వా న దదుర్లోభమోహితాః ।
పలాయిత్వా గతాః సర్వే గిరిదుర్గానుపాశ్రితాః ॥ ౧౭॥

తతస్తే హైహయాస్తాత దుఃఖితాః కార్యగౌరవాత్ ।
భృగూణామాశ్రమాంజగ్ముర్ద్రవ్యార్థం క్షత్రియర్షభాః ॥ ౧౮॥

భృగూంస్తు నిర్గతాన్వీక్ష్య శూన్యాంస్త్యక్త్వా గృహానథ ।
చఖనుర్భూతలం తత్ర ద్రవ్యార్థం హైహయా భృశం ॥ ౧౯॥

ఖనతాధిగతం విత్తం కేనచిద్భృగువేశ్మని ।
దదృశుః క్షత్రియాః సర్వే తద్విత్తం శ్రమకర్శితాః ॥ ౨౦॥

యత్ర యత్ర సముత్పన్నం భూరి ద్రవ్యం మహీతలాత్ ।
తదా తే పార్శ్వభాగస్థబ్రాహ్మణానాం గృహాణ్యపి ॥ ౨౧॥

నిర్భిద్య హైహయా ద్రవ్యం దదృశుర్ధనలిప్సయా ।
బ్రాహ్మణాశ్చుకుశః సర్వే భీతాశ్చ శరణం గతాః ॥ ౨౨॥

అతిచిన్వత్సు విప్రాణాం భవనాన్నిఃసృతం బహు ।
నిజఘ్నుస్తాంఛరైః కోపాద్వాడవాంఛరణాగతాన్ ॥ ౨౩॥

యయుస్తే గిరిదుర్గాంశ్చ యత్ర వై భృగవః స్థితాః ।
ఆగర్భాదనుకృంతంతశ్చేరుశ్చైవ మహీమిమాం ॥ ౨౪॥

ప్రాప్తాన్ప్రాప్తాన్భృగూన్సర్వాన్నిజఘ్నుర్నిశితైః శరైః ।
ఆబాలవృద్ధానపరానవమన్య చ పాతకం ॥ ౨౫॥

ఏవముత్పాట్యమానేషు భార్గవేషు యతస్తతః ।
హన్యుర్గర్భాంశ్చ నారీణాం గృహీత్వా హైహయా భృశం ॥ ౨౬॥

రురుదుస్తాః స్త్రియః కామం కురర్య ఇవ దుఃఖితాః ।
గర్భాశ్చ కృంతితా యాసాం క్షత్రియైః పాపనిశ్చయైః ॥ ౨౭॥

అన్యేఽప్యాహుశ్చ తాంద్దృష్ట్వాన్మునయస్తీర్థవాసినః ।
ముంచంతు క్షత్రియాః క్రోధం బ్రాహ్మణేషు భయావహం ॥ ౨౮॥

అయుక్తమేతదారబ్ధం భవద్భిః కర్మ గర్హితం ।
యద్గర్భాన్భృగుపత్నీనాం నిహన్యుః క్షత్రియర్షభాః ॥ ౨౯॥

అత్యుగ్రపుణ్యపాపానామిహైవ ఫలమాప్నుయాత్ ।
తస్మాజ్జుగుప్సితం కర్మ త్యక్తవ్యం భూతిమిచ్ఛతా ॥ ౩౦॥

తానాహుర్హైహయాః క్రుద్ధా మునీనథ దయాపరాన్ ।
భవంతః సాధవః సర్వే నార్థజ్ఞాః పాపకర్మణాం ॥ ౩౧॥

ఏభిర్హృతం ధనం సర్వం పూర్వజానాం మహాత్మనాం ।
వంచయిత్వా ఛలాభిజ్ఞైర్మార్గే పాటచ్చరైరివ ॥ ౩౨॥

ఏతే ప్రతారకా దంభాస్తాదృశా బకవృత్తయః ।
ఉత్పన్నే చ మహాకార్యే ప్రార్థితా వినయేన తే ॥ ౩౩॥

న దదుః ప్రార్థితం విప్రాః పాదవృద్ధ్యాపి యాచితాః ।
నాస్తీతివాదినః స్తబ్ధాః దుఃఖితాన్వీక్ష్య యాజ్యకాన్ ॥ ౩౪॥

ధనం ప్రాప్తం కార్తవీర్యాద్రక్షితం కేన హేతునా ।
న కృతాః క్రతవః కిం తైర్దానం చార్థిషు భూరిశః ॥ ౩౫॥

న సంచితవ్యం విప్రైస్తు ధనం చాపి కదాచన ।
యష్టవ్యం విధివద్దేయం భోక్తవ్యం చ యథాసుఖం ॥ ౩౬॥

ద్రవ్యే చౌరభయం ప్రోక్తం తథా రాజభయం ద్విజాః ।
వహ్నేర్భయం మహాఘోరం తథా ధూర్తభయం మహత్ ॥ ౩౭॥

యేన కేనాప్యుపాయేన ధనం త్యజతి రక్షకం ।
అథవాసౌ మృతో యాతి ద్రవ్యం త్యక్త్వా హ్యసద్గతిం ॥ ౩౮॥

పాదవృద్ధ్యా తథాస్మాభిః ప్రార్థితం వినయాన్వితైః ।
తథాపి లోభసందిగ్ధైర్న దత్తం నః పురోహితైః ॥ ౩౯॥

దానం భోగస్తథా నాశో ధనస్య గతిరీదృశీ ।
దానభోగౌ కృతీనాం చ నాశః పాపాత్మనాం కిల ॥ ౪౦॥

న దాతా న చ యో భోక్తా కృపణో గుప్తితత్పరః ।
రాజ్ఞాసౌ సర్వథా దండ్యో వంచకో దుఃఖభాఙ్నరః ॥ ౪౧॥

తస్మాద్వయం గురూనేతాన్వంచకాన్బ్రాహ్మణాధమాన్ ।
హంతుం సముద్యతాః సర్వే న క్రోధవ్యం మహాత్మభిః ॥ ౪౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా హేతుమద్వాక్యం తానాశ్వాస్య మునీనథ ।
విచేరుశ్చ విచిన్వానా భృగుదారాననేకశః ॥ ౪౩॥

భయార్తా భృగుపత్న్యస్తు హిమవంతం ధరాధరం ।
ప్రపేదిరే రుదంత్యశ్చ వేపమానాః కృశా భృశం ॥ ౪౪॥

ఏవం తే హైహయైర్విప్రాః పీడితా ధనకాముకైః ।
నిహతాశ్చ యథాకామం సంరబ్ధైః పాపకర్మభిః ॥ ౪౫॥

లోభ ఏవ మనుష్యాణాం దేహసంస్థో మహారిపుః ।
సర్వదుఃఖాకరః ప్రోక్తో దుఃఖదః ప్రాణనాశకః ॥ ౪౬॥

సర్వపాపస్య మూలం హి సర్వదా తృష్ణయాన్వితః ।
విరోధకృత్త్రివర్ణానాం సర్వార్తేః కారణం తథా ॥ ౪౭॥

లోభాత్త్యజంతి ధర్మం వై కులధర్మం తథైవ హి ।
మాతరం భ్రాతరం హంతి పితరం బాంధవం తథా ॥ ౪౮॥

గురుం మిత్రం తథా భార్యాం పుత్రం చ భగినీం తథా ।
లోభావిష్టో న కిం కుర్యాదకృత్యం పాపమోహితః ॥ ౪౯॥

క్రోధాత్కామాదహంకారాల్లోభ ఏవ మహారిపుః ।
ప్రాణాంస్త్యజతి లోభేన కిం పునః స్యాదనావృతం ॥ ౫౦॥

పూర్వజాస్తే మహారాజ ధర్మజ్ఞాః సత్పథే స్థితాః ।
పాండవాః కౌరవాశ్చైవ లోభేన నిధనం గతాః ॥ ౫౧॥

యత్ర భీష్మశ్చ ద్రోణశ్చ కృపః కర్ణశ్చ బాహ్లికః ।
భీమసేనో ధర్మపుత్రస్తథైవార్జునకేశవౌ ॥ ౫౨॥

తథాపి యుద్ధమత్యుగ్రం కృతం తైశ్చ పరస్పరం ।
కుటుంబకదనం భూరి కృతం లోభాతురైరిహ ॥ ౫౩॥

హతో ద్రోణో హతో భీష్మస్తథైవ పాండవాత్మజాః ।
భ్రాతరః పితరః పుత్రాః సర్వే వై నిహతా రణే ॥ ౫౪॥

తస్మాల్లోభాభిభూతస్తు కిం న కుర్యాన్నరః కిల ।

హైహయైర్నిహతాః సర్వే భృగవః పాపబుద్ధిభిః ॥ ౫౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే హైహయైర్ధనాహరణేన సహ భృగూణాం వధవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ హైహయానాముత్పత్తిప్రసంగే రమావిష్ణుసంవాదవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
కథం తాశ్చ స్త్రియః సర్వా భృగూణాం దుఃఖసాగరాత్ ।
ముక్తా వంశః పునస్తేషాం బ్రాహ్మణానాం స్థిరోఽభవత్ ॥ ౧॥

హైహయైః కిం కృతం కార్యం హత్వా తాన్బ్రాహ్మణానపి ।
క్షత్రియైర్లోభసంయుక్తైః పాపాచారైర్వదస్వ తత్ ॥ ౨॥

న తృప్తిరస్తి మే బ్రహ్మన్ పిబతస్తే కథామృతం ।
పావనం సుఖదం నృణాం పరలోకే ఫలప్రదం ॥ ౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి కథాం పాపప్రణాశినీం ।
యథా స్త్రియస్తు తా ముక్తా దుఃఖాత్తస్మాద్దురత్యయాత్ ॥ ౪॥

భృగుపత్న్యో యదా రాజన్ హిమవంతం గిరిం గతాః ।
భయత్రస్తా విభగ్నాశా హైహయైః పీడితా భృశం ॥ ౫॥

గౌరీం తత్ర తు సంస్థాప్య మృణ్మయీం సరితస్తటే ।
ఉపోషణపరాశ్చకుర్నిశ్చయం మరణం ప్రతి ॥ ౬॥

స్వప్నే గత్వా తదా దేవీ ప్రాహ తాః ప్రమదోత్తమాః ।
యుష్మాసు మధ్యే కస్యాశ్చిద్భవితా చోరుజః పుమాన్ ॥ ౭॥

మదంశశక్తిసంభిన్నః స వః కార్యం విధాస్యతి ।
ఇత్యాదిశ్య పరాంబా సా పశ్చాదంతర్హితాభవత్ ॥ ౮॥

జాగృతాస్తు తతః సర్వా ముదమాపుర్వరాంగనాః ।
కాచిత్తాసాం భయోద్విగ్నా కామినీ చతురా భృశం ॥ ౯॥

దధార చోరుణైకేన గర్భం సా కులవృద్ధయే ।
పలాయనపరా దృష్టా క్షత్రియైర్బ్రాహ్మణీ యదా ॥ ౧౦॥

విహ్వలా తేజసా యుక్తా తదా తే దుద్రువుర్భృశం ।
గృహ్యతాం వధ్యతాం నారీ సగర్భా యాతి సత్వరా ॥ ౧౧॥

ఇతి బ్రువంతః సంప్రాప్తాః కామినీం ఖడ్గపాణయః ।
సా భయార్తా తు తాందృష్ట్వా రురోద సముపాగతాన్ ॥ ౧౨॥

గర్భస్య రక్షణార్థం సా చుక్రోశాతిభయాతురా ।
రుదతీం మాతరం శ్రుత్వా దీనాం ప్రాణవివర్జితాం ॥ ౧౩॥

నిరాధారాం క్రందమానాం క్షత్రియైర్భృశతాపితాం ।
గృహీతామివ సింహేన సగర్భాం హరిణీం యథా ॥ ౧౪॥

సాశ్రునేత్రాం వేపమానాం సంక్రుధ్య బాలకస్తదా ।
భిత్త్వోరుం నిర్జగామాశు గర్భః సూర్య ఇవాపరః ॥ ౧౫॥

ముష్ణందృష్టీః క్షత్రియాణాం తేజసా బాలకః శుభః ।
దర్శనాద్బాలకస్యాశు సర్వే జాతా విలోచనాః ॥ ౧౬॥

బభ్రముర్గిరిదుర్గేషు జన్మాంధా ఇవ క్షత్రియాః ।
చింతితం మనసా సర్వైః కిమేతదితి సాంప్రతం ॥ ౧౭॥

సర్వే చక్షుర్విహీనా యజ్జాతా స్మ బాలదర్శనాత్ ।
బ్రాహ్మణ్యాస్తు ప్రభావోఽయం సతీవ్రతబలం మహత్ ॥ ౧౮॥

క్షణాద్వామోఘసంకల్పాః కిం కరిష్యంతిదుఃఖితాః ।
ఇతి సంచింత్య మనసా నేత్రహీనా నిరాశ్రయాః ॥ ౧౯॥

బ్రాహ్మణీం శరణం జగ్ముర్హైహయా గతచేతసః ।
ప్రణేముస్తాం భయత్రస్తాం కృతాంజలిపుటాశ్చ తే ॥ ౨౦॥

ఊచుశ్చైనాం భయోద్విగ్నాం దృష్ట్యర్థం క్షత్రియర్షభాః ।
ప్రసీద సుభగే మాతః సేవకాస్తే వయం కిల ॥ ౨౧॥

కృతాపరాధా రంభోరు క్షత్రియాః పాపబుద్ధయః ।
దర్శనాత్తవ తన్వంగి జాతాః సర్వే విలోచనాః ॥ ౨౨॥

ముఖం తే నైవ పశ్యామో జన్మాంధా ఇవ భామిని ।
అద్భుతం తే తపో వీర్యం కిం కుర్మః పాపకారిణః ॥ ౨౩॥

శరణం తే ప్రపన్నాః స్మో దేహి చక్షూంషి మానదే ।
అంధత్వం మరణాదుగ్రం కృపాం కర్తుం త్వమర్హసి ॥ ౨౪॥

పునర్దృష్టిప్రదానేన సేవకాన్క్షత్రియాన్కురు ।
ఉపరమ్య చ గచ్ఛేమ సహితాః పాపకర్మణః ॥ ౨౫॥

అతః పరం న కర్తవ్యమీదృశం కర్మ కర్హిచిత్ ।
భార్గవాణాం తు సర్వేషాం సేవకాః స్మో వయం కిల ॥ ౨౬॥

అజ్ఞానాద్యత్కృతం పాపం క్షంతవ్యం తత్త్వయాధునా ।
వైరం నాతః పరం క్వాపి భృగుభిః క్షత్రియైః సహ ॥ ౨౭॥

కర్తవ్యం శపథైః సమ్యగ్వర్తితవ్యం తు హైహయైః ।
సపుత్రా భవ సుశ్రోణి ప్రణతాః స్మో వయం చ తే ॥ ౨౮॥

ప్రసాదం కురు కల్యాణి న ద్విష్యామః కదాచన ।
వ్యాస ఉవాచ ।

ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా బ్రాహ్మణీ విస్మయాన్వితా ॥ ౨౯॥

తానాహ ప్రణతాందుఃస్థానాశ్వాస్య గతలోచనాన్ ।
గృహీతా న మయా దృష్టిర్యుష్మాకం క్షత్రియాః కిల ॥ ౩౦॥

నాహం రుషాన్వితా సత్యం కారణం శృణుతాద్య యత్ ।
అయం చ భార్గవో నూనమూరుజః కుపితోఽద్య వః ॥ ౩౧॥

చక్షూంషి తేన యుష్మాకం స్తంభితాని రుషావతా ।
స్వబంధూన్నిహతాంజ్ఞాత్వా గర్భస్థానపి క్షత్రియైః ॥ ౩౨॥

అనాగసో ధర్మపరాంస్తాపసాంధనకామ్యయా ।
గర్భానపి యదా యూయం భృగూనఘ్నంస్తు పుత్రకాః ॥ ౩౩॥

తదాయమూరుణా గర్భో మయా వర్షశతం ధృతః ।
షడంగశ్చాఖిలో వేదో గృహీతోఽనేన చాంజసా ॥ ౩౪॥

గర్భస్థేనాపి బాలేన భృగువంశవివృద్ధయే ।
సోఽపి పితృవధాన్నూనం క్రోధేద్ధో హంతుమిచ్ఛతి ॥ ౩౫॥

భగవత్యాః ప్రసాదేన జాతోఽయం మమ బాలకః ।
తేజసా యస్య దివ్యేన చక్షూంషి ముషితాని వః ॥ ౩౬॥

తస్మాదౌర్వం సుతం మేఽద్య యాచధ్వం వినయాన్వితాః ।
ప్రణిపాతేన తుష్టోఽసౌ దృష్టిం వః ప్రతిమోక్ష్యతి ॥ ౩౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా హైహయాస్తుష్టువుశ్చ తం ।
ప్రణేముర్వినయోపేతా ఊరుజం మునిసత్తమం ॥ ౩౮॥

స సంతుష్టో బభూవాథ తానువాచ విచక్షుషః ।
గచ్ఛధ్వం స్వగృహాన్భూపా మమాఖ్యానకృతం వచః ॥ ౩౯॥

అవశ్యంభావిభావాస్తే భవంతి దేవనిర్మితాః ।
నాత్ర శోకస్తు కర్తవ్యః పురుషేణ విజానతా ॥ ౪౦॥

పూర్వవదృషయః సర్వే ప్రాప్నువంతు యథాసుఖం ।
వ్రజంతు విగతక్రోధా భవనాని యథాసుఖం ॥ ౪౧॥

ఇతి తేన సమాదిష్టా హైహయాః ప్రాప్తలోచనాః ।
ఔర్వమామంత్ర్య జగ్ముస్తే సదనాని యథారుచి ॥ ౪౨॥

బ్రాహ్మణీ తం సుతం దివ్యం గృహీత్వా స్వాశ్రమం గతా ।
పాలయామాస భూపాల తేజస్వినమతంద్రితా ॥ ౪౩॥

ఏవం తే కథితం రాజన్ భృగూణాం తు వినాశనం ।
లోభావిష్టైః క్షత్రియైశ్చ యత్కృతం పాతకం కిల ॥ ౪౪॥

జనమేజయ ఉవాచ ।
శ్రుతం మయా మహత్కర్మ క్షత్రియాణాంచ దారుణం ।
కారణం లోభ ఏవాత్ర దుఃఖదశ్చోభయోస్తు సః ॥ ౪౫॥

కించిత్ప్రష్టుమిహేచ్ఛామి సంశయం వాసవీసుత ।
హైహయాస్తే కథం నామ్నా ఖ్యాతా భువి నృపాత్మజాః ॥ ౪౬॥

యదోస్తు యాదవాః కామం భరతాద్భారతాస్తథా ।
హైహయః కోఽపి రాజాభూత్తేషాం వంశే ప్రతిష్ఠితః ॥ ౪౭॥

తదహం శ్రోతుమిచ్ఛామి కారణం కరుణానిధే ।
హైహయాస్తే కథం జాతాః క్షత్రియాః కేన కర్మణా ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
హైహయానాం సముత్పత్తిం శృణు భూప సవిస్తరాం ।
పురాతనీం సుపుణ్యాం చ కథాం పాపప్రణాశినీం ॥ ౪౯॥

కస్మింశ్చిత్సమయే భూప సూర్యపుత్రః సుశోభనః ।
రేవంతేతి చ విఖ్యాతో రూపవానమితప్రభః ॥ ౫౦॥

ఉచ్చైఃశ్రవసమారుహ్య హయరత్నం మనోహరం ।
జగామ విష్ణుసదనం వైకుంఠం భాస్కరాత్మజః ॥ ౫౧॥

భగవద్దర్శనాకాంక్షీ హయారూఢో యదాగతః ।
హయస్థస్తు తదా దృష్టో లక్ష్మ్యాసౌ రవినందనః ॥ ౫౨॥

రమా వీక్ష్య హయం దివ్యం భ్రాతరం సాగరోద్భవం ।
రూపేణ విస్మితా తస్య తస్థౌ స్తంభితలోచనా ॥ ౫౩॥

భగవానపి తం దృష్ట్వా హయారూఢం మనోహరం ।
ఆగచ్ఛంతం రమాం విష్ణుః పప్రచ్ఛ ప్రణయాత్ప్రభుః ॥ ౫౪॥

కోఽయమాయాతి చార్వంగి హయారూఢ ఇవాపరః ।
స్మరతేజస్తనుః కాంతే మోహయన్భువనత్రయం ॥ ౫౫॥

ప్రేక్షమాణా తదా లక్ష్మీస్తచ్చిత్తా దైవయోగతః ।
నోవాచ వచనం కించిత్పృష్టాపి చ పునః పునః ॥ ౫౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
అశ్వాసక్తమతిం వీక్ష్య కామినీమతిమోహితాం ।
పశ్యంతీం పరమప్రేమ్ణా చంచలాక్షీం చ చంచలాం ॥ ౫౭॥

తామాహ భగవాన్క్రుద్ధః కిం పశ్యసి సులోచనే ।
మోహితా చ హరిం దృష్ట్వా పృష్టా నైవాభిభాషసే ॥ ౫౮॥

సర్వత్ర రమసే యస్మాద్రమా తస్మాద్భవిష్యసి ।
చంచలత్వాచ్చలేత్యేవం సర్వథైవ న సంశయః ॥ ౫౯॥

ప్రాకృతా చ యథా నారీ నూనం భవతి చంచలా |
తథా త్వమపి కల్యాణి స్థిరా నైవ కదాచన || ౬౦||

త్వం హయం మత్సమీపస్థా సమీక్ష్య యది మోహితా |
వడవా భవ వామోరు మర్త్యలోకేఽతిదారుణే || ౬౧||

ఇతి శప్తా రమా దేవీ హరిణా దైవయోగతః |
రురోద వేపమానా సా భయభీతాతిదుఃఖితా || ౬౨||

తమువాచ రమానాథ శంకితా చారుహాసినీ |
ప్రణమ్య శిరసా దేవం స్వపతిం వినయాన్వితా || ౬౩||

దేవదేవ జగన్నాథ కరుణాకర కేశవ |
స్వల్పేఽపరాధే గోవింద కస్మాచ్ఛాపం దదాసి మే || ౬౪||

న కదాచిన్మయా దృష్టః క్రోధస్తే హీదృశః ప్రభో |
క్వ గతస్తే మయి స్నేహః సహజో న తు నశ్వరః || ౬౫||

వజ్రపాతస్తు శత్రౌ వై కర్తవ్యో న సుహృజ్జనే |
సదాహం వరయోగ్యా తే శాపయోగ్యా కథం కృతా || ౬౬||

ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామి గోవింద పశ్యతోఽద్య తవాగ్రతః |
కథం జీవే త్వయా హీనా విరహానలతాపితా || ౬౭||

ప్రసాదం కురు దేవేశ శాపాదస్మాత్సుదారుణాత్ |
కదా ముక్తా సమీపం తే ప్రాప్నోమి సుఖదం విభౌ || ౬౮||

హరిరువాచ |
యదా తే భవితా పుత్రః పృథివ్యాం మత్సమః ప్రియే |
తదా మాం ప్రాప్య తన్వంగి సుఖితా త్వం భవిష్యసి || ౬౯||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
హైహయానాముత్పత్తిప్రసంగే రమావిష్ణుసంవాదవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౧౭||

౧౮ శివప్రసాదేన లక్ష్మీద్వారా భగవత్యాః సమారాధనవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ |
ఇతి శప్తా భగవతా సింధుజా కోపయోగతః |
కథం సా వడవా జాతా రేవంతేన చ కిం కృతం || ౧||

కస్మిందేశేఽబ్ధిజా దేవీ వడవారూపధారిణీ |
సంస్థితైకాకినీ బాలా పరోషితపతికా యథా || ౨||

కాలం కియంతమాయుష్మన్ వియుక్తా పతినా రమా |
సంస్థితా విజనేఽరణ్యే కిం కృతం చ తయా పునః || ౩||

సమాగమం కదా ప్రాప్తా వాసుదేవస్య సింధుజా |

పుత్రః కథం తయా ప్రాప్తో నారాయణవియుక్తయా ॥ ౪॥

ఏతద్వృత్తాంతమార్యేశ కథయస్వ సవిస్తరం ।
శ్రోతుకామోఽస్మి విప్రేంద్ర కథాఖ్యానమనుత్తమం ॥ ౫॥

సూత ఉవాచ ।
ఇతి పృష్టస్తదా వ్యాసః పరీక్షిత్తనయేన వై ।
కథయామాస భో విప్రాః కథామేతాం సువిస్తరాం ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి కథాం పౌరాణికీం శుభాం ।
పావనీం సుఖదాం కర్ణే విశదాక్షరసంయుతాం ॥ ౭॥

రేవంతస్తు రమాం దృష్ట్వా శప్తా దేవేన కామినీం ।
భయార్తః ప్రయయౌ దూరాత్ప్రణమ్య జగతాం పతిం ॥ ౮॥

పితుః సకాశం త్వరితో వీక్ష్య కోపం జగత్పతేః ।
నివేదయామాస కథాం భాస్కరాయ స శాపజాం ॥ ౯॥

దుఃఖితా సా రమా దేవీ ప్రణమ్య జగదీశ్వరం ।
ఆజ్ఞప్తా మానుషం లోకం ప్రాప్తా కమలలోచనా ॥ ౧౦॥

సూర్యపత్న్యా తపస్తప్తం యత్ర పూర్వం సుదారుణం ।
తత్రైవ సా యయావాశు వడవారూపధారిణీ ॥ ౧౧॥

కాలిందీతమసాసంగే సుపర్ణాక్షస్య చోత్తరే ।
సర్వకామప్రదే స్థానే సురమ్యవనమండితే ॥ ౧౨॥

తత్ర స్థితా మహాదేవం శంకరం వాంఛితప్రదం ।
దధ్యౌ చైకేన మనసా శూలినం చంద్రశేఖరం ॥ ౧౩॥

పంచాననం దశభుజం గౌరీదేహార్ధధారిణం ।
కర్పూరగౌరదేహాభం నీలకంఠం త్రిలోచనం ॥ ౧౪॥

వ్యాఘ్రాజినధరం దేవం గజచర్మోత్తరీయకం ।
కపాలమాలాకలితం నాగయజ్ఞోపవీతినం ॥ ౧౫॥

సాగరస్య సుతా కృత్వా హయీరూపం మనోహరం ।
తస్మింస్తీర్థే రమాదేవీ చకార దుశ్చరం తపః ॥ ౧౬॥

ధ్యాయమానా పరం దేవం వైరాగ్యం సముపాశ్రితా ।
దివ్యం వర్షసహస్రం తు గతం తత్ర మహీపతే ॥ ౧౭॥

తతస్తుష్టో మహాదేవో వృషారూఢస్త్రిలోచనః ।
ప్రత్యక్షోఽభూన్మహేశానః పార్వతీసహితః ప్రభుః ॥ ౧౮॥

తత్రైత్య సగణః శంభుస్తామాహ హరివల్లభాం ।

తపస్యంతీం మహాభాగామశ్వినీరూపధారిణీం ॥ ౧౯॥

కిం తపస్యసి కల్యాణి జగన్మాతర్వదస్వ మే ।
సర్వార్థదః పతిస్తేఽస్తి సర్వలోకవిధాయకః ॥ ౨౦॥

హరిం త్యక్త్వాద్య మాం కస్మాత్త్వం స్తౌషి దేవి జగత్పతిం ।
వాసుదేవం జగన్నాథం భుక్తిముక్తిప్రదాయకం ॥ ౨౧॥

వేదోక్తం వచనం కార్యం నారీణాం దేవతా పతిః ।
నాన్యస్మిన్సర్వథా భావః కర్తవ్యః కర్హిచిత్క్వచిత్ ॥ ౨౨॥

పతిశుశ్రూషణం స్త్రీణాం ధర్మ ఏవ సనాతనః ।
యాదృశస్తాదృశః సేవ్యః సర్వథా శుభకామ్యయా ॥ ౨౩॥

నారాయణస్తు సర్వేషాం సేవ్యో యోగ్యః సదైవ హి ।
తం త్యక్త్వా దేవదేవేశం కిం మాం ధ్యాయసి సింధుజే ॥ ౨౪॥

లక్ష్మీరువాచ ।
ఆశుతోష మహేశాన శప్తాహం పతినా శివ ।
మాం సముద్ధర దేవేశ శాపాదస్మాద్దయానిధే ॥ ౨౫॥

తదోక్తం హరిణా శంభో శాపానుగ్రహకారణం ।
విజ్ఞప్తేన మయా కామం దయాయుక్తేన విష్ణునా ॥ ౨౬॥

యదా తే భవితా పుత్రస్తదా శాపస్య మోక్షణం ।
భవిష్యతి చ వైకుంఠవాసస్తే కమలాలయే ॥ ౨౭॥

ఇత్యుక్తాహం తపస్తప్తుమాగతాస్మి తపోవనే ।
ఆరాధితో మయా దేవ త్వం సర్వార్థప్రదాయకః ॥ ౨౮॥

పతిసంగం వినా పుత్రం దేవదేవ లభే కథం ।
స తు తిష్ఠతి వైకుంఠే త్యక్త్వా వామామనాగసం ॥ ౨౯॥

వరం మే దేహి దేవేశ యది తుష్టోఽసి శంకర ।
తవ తస్య ద్విధా భావో నాస్తి నూనం కదాచన ॥ ౩౦॥

మయైతద్గిరిజాకాంత జ్ఞాతం పత్యుః పురో హర ।
యస్త్వం యోఽసౌ పునర్యోఽసౌ స త్వం నాస్త్యత్ర సంశయః ॥ ౩౧॥

ఏకత్వం చ మయా జ్ఞాత్వా మయా తే స్మరణం కృతం ।
అన్యథా మమ దోషస్త్వామాశ్రయంత్యా భవేచ్ఛివ ॥ ౩౨॥

శివ ఉవాచ ।
కథం జ్ఞాతస్త్వయా దేవి మమ తస్య చ సుందరి ।
ఐక్యభావో హరేర్జ్ఞానం సత్యం మే వద సింధుజే ॥ ౩౩॥

ఏకత్వం చ న జానంతి దేవాశ్చ మునయస్తథా ।

జ్ఞానినో వేదతత్త్వజ్ఞాః కుతర్కోపహతాః కిల ॥ ౩౪॥

మద్భక్తా వాసుదేవస్య నిందకా బహవస్తథా ।
విష్ణుభక్తాస్తు బహవో మమ నిందాపరాయణాః ॥ ౩౫॥

భవంతి కాలభేదేన కలౌ దేవి విశేషతః ।
కథం జ్ఞాతస్త్వయా భద్రే దుర్జ్ఞేయో హ్యకృతాత్మభిః ॥ ౩౬॥

సర్వథా త్వైక్యభావస్తు హరేర్మమ చ దుర్లభః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సా శంభునా పృష్టా తుష్టేన హరివల్లభా ॥ ౩౭॥

వృత్తాంతం తస్య విజ్ఞాతం ప్రవక్తుముపచక్రమే ।
శివం ప్రతి రమా తత్ర ప్రసన్నవదనా భృశం ॥ ౩౮॥

లక్ష్మీరువాచ ।
ఏకదా దేవదేవేశ విష్ణుర్ధ్యానపరో రహః ।
దృష్టో మయా తపః కుర్వన్పద్మాసనగతో యదా ॥ ౩౯॥

తదాహం విస్మితా దేవం తమపృచ్ఛం పతిం కిల ।
ప్రబుద్ధం సుప్రసన్నం చ జ్ఞాత్వా వినయపూర్వకం ॥ ౪౦॥

దేవదేవ జగన్నాథ యదాహం నిర్గతార్ణవాత్ ।
మథ్యమానాత్సురైర్దైత్యైః సర్వైర్బ్రహ్మాదిభిః ప్రభో ॥ ౪౧॥

వీక్షితాశ్చ మయా సర్వే పతికామనయా తదా ।
వృతస్త్వం సర్వదేవేభ్యః శ్రేష్ఠోఽసీతి వినిశ్చయాత్ ॥ ౪౨॥

త్వం కం ధ్యాయసి సర్వేశ సంశయోఽయం మహాన్మమ ।
ప్రియోఽసి కైటభారే మే కథయస్వ మనోగతం ॥ ౪౩॥

విష్ణురువాచ ।
శృణు కాంతే ప్రవక్ష్యామి యం ధ్యాయామి సురోత్తమం ।
ఆశుతోషం మహేశానం గిరిజావల్లభం హృది ॥ ౪౪॥

కదాచిద్దేవదేవో మాం ధ్యాయత్యమితవిక్రమః ।
ధ్యాయామ్యహం చ దేవేశం శంకరం త్రిపురాంతకం ॥ ౪౫॥

శివస్యాహం ప్రియః ప్రాణః శంకరస్తు తథా మమ ।
ఉభయోరంతరం నాస్తి మిథః సంసక్తచేతసోః ॥ ౪౬॥

నరకం యాంతి తే నూనం యే ద్విషంతి మహేశ్వరం ।
భక్తా మమ విశాలాక్షి సత్యమేతద్బ్రవీమ్యహం ॥ ౪౭॥

ఇత్యుక్తం దేవదేవేన విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
ఏకాంతే కిల పృష్టేన మయా శైలసుతాప్రియ ॥ ౪౮॥

తస్మాత్త్వాం వల్లభం విష్ణోర్జ్ఞాత్వా ధ్యాతవతీ హ్యహం |
తథా కురు మహేశాన యథా మే ప్రియసంగమః || ౪౯||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి శ్రియో వచః శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ మహేశ్వరః |
తామాశ్వాస్య ప్రియైర్వాక్యైర్యథార్థం వాక్యకోవిదః || ౫౦||

స్వస్థా భవ పృథుశ్రోణి తుష్టోఽహం తపసా తవ |
సమాగమస్తే పతినా భవిష్యతి న సంశయః || ౫౧||

అత్రైవ హయరూపేణ భగవాంజగదీశ్వరః |
ఆగమిష్యతి తే కామం పూర్ణం కర్తుం మయేరితః || ౫౨||

తథాహం ప్రేరయిష్యామి తం దేవం మధుసూదనం |
యథాసౌ హయరూపేణ త్వామేష్యతి మదాతురః || ౫౩||

పుత్రస్తే భవితా సుభ్రు నారాయణసమః క్షితౌ |
భవిష్యతి స భూపాలః సర్వలోకనమస్కృతః || ౫౪||

సుతం ప్రాప్య మహాభాగే త్వం తేన పతినా సహ |
గంతాసి దేవి వైకుంఠం ప్రియా తస్య భవిష్యసి || ౫౫||

ఏకవీరేతి నామ్నాసౌ ఖ్యాతిం యాస్యతి తే సుతః |
తస్మాత్తు హైహయో వంశో భువి విస్తారమేష్యతి || ౫౬||

పరం తు విస్మృతాసి త్వం హృదిస్థాం పరమేశ్వరీం |
మదాంధా మత్తచిత్తా చ తేన తే ఫలమీదృశం || ౫౭||

అతస్తద్దోషశాంత్యర్థం హృదిస్థాం పరదేవతాం |
శరణం యాహి సర్వాత్మభావేన జలధేః సుతే || ౫౮||

అన్యథా తవ చిత్తం తు కథం గచ్ఛేద్ధయోత్తమే |
వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి దత్త్వా వరం దేవ్యై భగవాంఛైలజాపతిః || ౫౯||

అంతర్ధానం గతః సాక్షాదుమయా సహితః శివః |
సాపి తత్రైవ చార్వంగీ సంస్థితా కమలాసనా || ౬౦||

ధ్యాయంతీ చరణాంభోజం దేవ్యాః పరమశోభనం |
దేవాసురశిరోరత్ననిఘృష్టనఖమండలం || ౬౧||

ప్రేమగద్గదయా వాచా తుష్టావ చ ముహుర్ముహుః |
ప్రతీక్షమాణా భర్తారం హయరూపధరం హరిం || ౬౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
శివప్రసాదేన లక్ష్మీద్వారా భగవత్యాః సమారాధనవర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః || ౧౮||

౧౯ పుత్రజన్మానంతరం స్వస్వరూపేణ వైకుంఠగమనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తస్యై దత్త్వా వరం శంభుః కైలాసం త్వరితో యయౌ ।
రమ్యం దేవగణైర్జుష్టమప్సరోభిశ్చ మండితం ॥ ౧॥

తత్ర గత్వా చిత్రరూపం గణం కార్యవిశారదం ।
ప్రేషయామాస వైకుంఠే లక్ష్మీకార్యార్థసిద్ధయే ॥ ౨॥

శివ ఉవాచ ।
చిత్రరూప హరిం గత్వా బ్రూహి త్వం వచనాన్మమ ।
యథాసౌ దుఃఖితాం పత్నీం విశోకాం చ కరిష్యతి ॥ ౩॥

ఇత్యుక్తశ్చిత్రరూపోఽథ నిర్జగామ త్వరాన్వితః ।
వైకుంఠం పరమం స్థానం వైష్ణవైశ్చ గణైర్వృతం ॥ ౪॥

నానాద్రుమగణాకీర్ణం వాపీశతవిరాజితం ।
సంజుష్టం హంసకారండమయూరశుకకోకిలైః ॥ ౫॥

ఉచ్చప్రాసాదసంయుక్తం పతాకాభిరలంకృతం ।
నృత్యగీతకలాపూర్ణం మందారద్రుమసంయుతం ॥ ౬॥

బకులాశోకతిలకచంపకాలివిమండితం ।
కూజితైర్విహగానాం తు కర్ణాహ్లాదకరైర్యుతం ॥ ౭॥

సంవీక్ష్య భవనం విష్ణోర్ద్వాఃస్థౌ ప్రాహ ప్రణమ్య చ ।
జయవిజయనామానౌ వేత్రపాణీ స్థితావుభౌ ॥ ౮॥

చిత్రరూప ఉవాచ ।
భో నివేదయత శీఘ్రం హరయే పరమాత్మనే ।
దూతం ప్రాప్యం హరస్యాత్ర ప్రేరితం శూలపాణినా ॥ ౯॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య జయః పరమబుద్ధిమాన్ ।
గత్వా హరిం ప్రణమ్యాహ కృతాంజలిపుటః పురః ॥ ౧౦॥

దేవదేవ రమాకాంత కరుణాకర కేశవ ।
ద్వారి తిష్ఠతి దూతోఽత్ర శంకరస్య సమాగతః ॥ ౧౧॥

ఆజ్ఞాపయ ప్రవేష్టవ్యో న వేత్తి గరుడధ్వజ ।
చిత్రరూపధరోఽప్యస్తి న జానే కార్యగౌరవం ॥ ౧౨॥

ఇత్యాకర్ణ్య హరిః ప్రాహ జయం ప్రజ్ఞాతకారణః ।
ప్రవేశయాత్ర రుద్రస్య భృత్యం సమయసంస్థితం ॥ ౧౩॥

ఇత్యాకర్ణ్య జయస్తూర్ణం గత్వా తం పరమాద్భుతం ।
ఏహీత్యాకారయామాస జయః శంకరసేవకం ॥ ౧౪॥

ప్రవేశితో జయేనాథ చిత్రరూపస్తథాకృతిః |
ప్రణమ్య దండవద్విష్ణుం కృతాంజలిపుటః స్థితః || ౧౫||

దృష్ట్వా తం విస్మయం ప్రాప భగవాన్ గరుడధ్వజః |
చిత్రరూపధరం శంభోః సేవకం వినయాన్వితం || ౧౬||

పప్రచ్ఛ తం స్మితం కృత్వా చిత్రరూపం రమాపతిః |
కుశలం దేవదేవస్య సకుటుంబస్య చానఘ || ౧౭||

కస్మాత్త్వం ప్రేషితోఽస్యత్ర బ్రూహికార్యం హరస్య కిం |
అథవా దేవతానాం చ కించిత్కార్యం సముత్థితం || ౧౮||

దూత ఉవాచ |
కిమజ్ఞాతం తవాస్తీహ సంసారే గరుడధ్వజ |
వర్తమానం త్రికాలజ్ఞ యదహం ప్రబ్రవీమి వై || ౧౯||

ప్రేషితోఽస్మి భవేనాత్ర విజ్ఞప్తు త్వాం జనార్దన |
హరస్య వచనాద్వాక్యం ప్రబ్రవీమి త్వయి ప్రభో || ౨౦||

తేనోక్తమేతద్దేవేశ భార్యా తే కమలాలయా |
తపస్తపతి కాలిందీతమసాసంగమే విభో || ౨౧||

హయీరూపధరా దేవీ సర్వార్థసిద్ధిదాయినీ |
ధ్యాతుం యోగ్యామరగణైర్మానవైర్యక్షకిన్నరైః || ౨౨||

వినా తయా నరః కోఽపిసుఖభాగీ భవేన్న హి |
తాం త్యక్త్వా పుండరీకాక్ష ప్రాప్నోషి కిం సుఖం హరే || ౨౩||

దుర్బలోఽపి స్త్రియం పాతి నిర్ధనోఽపి జగత్పతే |
వినాపరాధం చ విభో కిం త్యక్తా జగదీశ్వరీ || ౨౪||

దుఃఖం ప్రాప్నోతి సంసారే యస్య భార్యా జగద్గురో |
ధిక్తస్య జీవితం లోకే నిందితం త్వరిమండలే || ౨౫||

సకామా రిపవస్తేఽద్య దృష్ట్వా తాం దుఃఖితా భృశం |
త్వాం వియుక్తం చ రమయా హసిష్యంతి దివానిశం || ౨౬||

రమాం రమయ దేవేశ త్వదుత్సంగగతాం కురు |
సర్వలక్షణసంపన్నాం సుశీలాం చ సురూపిణీం || ౨౭||

సుఖితో భవ తాం ప్రాప్య వల్లభాం చారుహాసినీం |
కాంతావిరహజం దుఃఖం స్మరామ్యహమనాతురః || ౨౮||

మమ భార్యా మృతా విష్ణో దక్షయజ్ఞే సతీ యదా |
తదాహం దుఃసహం దుఃఖం భుక్తవానంబుజేక్షణ || ౨౯||

సంసారేఽస్మిన్నరః కోఽపి మాభూన్మత్సదృశోఽపరః |

మనసాకరవం శోకం తస్యా విరహపీడితః ॥ ౩౦॥

కాలేన మహతా ప్రాప్తా మయా గిరిసుతా పునః ।
తపస్తప్త్వాతిదుఃసాధ్యం యా దగ్ధా తు రుషాధ్వరే ॥ ౩౧॥

హరే కిం సుఖమాపన్నం త్వయా సంత్యజ్య కామినీం ।
ఏకాకీ తిష్ఠతా కాలం సహస్రవత్సరాత్మకం ॥ ౩౨॥

గత్వాశ్వాస్య మహాభాగాం సమానయ నిజాలయం ।
మాభూత్కోఽపీహ సంసారే విముక్తో రమయా తయా ॥ ౩౩॥

కృత్వా తురగరూపం త్వం భజ తాం కమలాలయాం ।
ఉత్పాద్య పుత్రమాయుష్మంస్తామానయ శుచిస్మితాం ॥ ౩౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
హరిరాకర్ణ్య తద్వాక్యం చిత్రరూపస్య భారత ।
తథేత్యుక్త్వా తు తం దూతం ప్రేషయామాస శంకరం ॥ ౩౫॥

గతే దూతేఽథ భగవాన్వైకుంఠాత్కామసంయుతః ।
జగామ ధృత్వా తత్రాశు వాజిరూపం మనోహరం ॥ ౩౬॥

యత్ర సా వడవారూపం కృత్వా తపతి సింధుజా ।
విష్ణుస్తం దేశమాసాద్య తామపశ్యద్ధయీం స్థితాం ॥ ౩౭॥

సాపి తం వీక్ష్య గోవిందం హయరూపధరం పతిం ।
జ్ఞాత్వా వీక్ష్య స్థితా సాధ్వీ విస్మితా సాశ్రులోచనా ॥ ౩౮॥

తయోస్తు సంగమస్తత్ర ప్రవృత్తో మన్మథార్తయోః ।
కాలిందీతమసాసంగే పావనే లోకవిశ్రుతే ॥ ౩౯॥

సగర్భా సా తదా జాతా వడవా హరివల్లభా ।
సుషువే సుందరం బాలం తత్రైవ సుగుణోత్తరం ॥ ౪౦॥

తామాహ భగవాన్వాక్యం ప్రహస్య సమయాశ్రితం ।
త్యజాద్య వాడవం దేహం పూర్వదేహా భవాధునా ॥ ౪౧॥

గమిష్యావః స్వవైకుంఠమావాం కృత్వా నిజం వపుః ।
తిష్ఠత్వత్ర కుమారోఽయం త్వయా జాతః సులోచనే ॥ ౪౨॥

లక్ష్మీరువాచ ।
స్వదేహసంభవం పుత్రం కథం హిత్వా వ్రజామ్యహం ।
స్నేహః సుదుస్త్యజః కామం స్వాత్మజస్య సురర్షభ ॥ ౪౩॥

కా గతిః స్యాదమేయాత్మన్ బాలస్యాస్య నదీతటే ।
అనాథస్యాసమర్థస్య విజనేఽల్పతనోరిహ ॥ ౪౪॥

అనాశ్రయం సుతం త్యక్త్వా కథం గంతుం మనో మమ ।

సమర్థం సదయం స్వామిన్ భవేదంబుజలోచన ॥ ४७॥

దివ్యదేహౌ తతో జాతౌ లక్ష్మీనారాయణావుభౌ ।
విమానవరసంవిష్టౌ స్తూయమానౌ సురైర్దివి ॥ ४६॥

గంతుకామం పతిం ప్రాహ కమలా కమలాపతిం ।
గృహాణేమం సుతం నాథ నాహం శక్తాస్మి హాపితుం ॥ ४८॥

ప్రాణప్రియోఽస్తి మే పుత్రః కాంత్యా త్వత్సదృశః ప్రభో ।
గృహీత్వైనం గమిష్యావో వైకుంఠం మధుసూదన ॥ ४८॥

హరిరువాచ ।
మా విషాదం ప్రియే కర్తుం త్వమర్హసి వరాననే ।
తిష్ఠత్వయం సుఖేనాత్ర రక్షా మే విహితా త్విహ ॥ ४९॥

కార్యం కిమపి వామోరు వర్తతే మహదద్భుతం ।
నిబోధ కథయామ్యద్య సుతస్యాత్ర విమోచనే ॥ ५०॥

తుర్వసుర్నామ విఖ్యాతో యయాతితనుజో భువి ।
హరివర్మేతి పిత్రాస్య కృతం నామ సువిశ్రుతం ॥ ५१॥

స రాజా పుత్రకామోఽద్య తపస్తపతి పావనే ।
తీర్థే వర్షశతం జాతం తస్య వై కుర్వతస్తపః ॥ ५२॥

తస్యార్థే నిర్మితః పుత్రో మయాయం కమలాలయే ।
తత్ర గత్వా నృపం సుభ్రు ప్రేరయిష్యామి సాంప్రతం ॥ ५३॥

తస్మై దాస్యామ్యహం పుత్రం పుత్రకామాయ కామిని ।
గృహీత్వా స్వగృహం రాజా ప్రాపయిష్యతి బాలకం ॥ ५४॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యాశ్వాస్య ప్రియాం పద్మాం కృత్వా రక్షాం చ బాలకే ।
విమానవరమారుహ్య ప్రయయౌ ప్రియయా సహ ॥ ५५॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే పుత్రజన్మానంతరం స్వస్వరూపేణ వైకుంఠగమనవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ १९॥

२० ఏకవీరాఖ్యానవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
సంశయోఽయం మహానత్ర జాతమాత్రః శిశుస్తథా ।
ముక్తః కేన గృహీతోఽసావేకాకీ విజనే వనే ॥ १॥

కా గతిస్తస్య బాలస్య జాతా సత్యవతీసుత ।
వ్యాఘ్రసింహాదిభిర్హింస్రైర్గృహీతో నాతిబాలకః ॥ २॥

వ్యాస ఉవాచ ।

లక్ష్మీనారాయణౌ తస్మాత్స్థానాచ్చ చలితౌ యదా ।
తదైవ తత్ర చంపాఖ్యః ప్రాప్తో విద్యాధరః కిల ॥ ౩॥

విమానవరమారూఢః కామిన్యా సహితో నృప ।
మదనాలసయా కామం క్రీడమానో యదృచ్ఛయా ॥ ౪॥

విలోక్య తం శిశుం భూమావేకాకినమనుత్తమం ।
దేవపుత్రప్రతీకాశం రమమాణం యథాసుఖం ॥ ౫॥

విమానాత్తరసోత్తీర్య చంపకస్తం శిశు జవాత్ ।
జగ్రాహ చ ముదం ప్రాప నిధిం ప్రాప్య యథాధనః ॥ ౬॥

గృహీత్వా చంపకః ప్రాదాద్దేవ్యై తం మదనోపమం ।
మదనాలసాయై తం బాలం జాతమాత్రం మనోహరం ॥ ౭॥

సా గృహీత్వా శిశుం ప్రేమ్ణా సరోమాంచా సవిస్మయా ।
ముఖం చుచుంబ బాలస్య కృత్వా తు హృదయే భృశం ॥ ౮॥

ఆలింగితశ్చుంబితశ్చ తయాసౌ ప్రీతిపూర్వకం ।
ఉత్సంగే చ కృతస్తన్వ్యా పుత్రభావేన భారత ॥ ౯॥

కృత్వాంకే తౌ సమారూఢౌ విమానం దంపతీ ముదా ।
పతిం పప్రచ్ఛ చార్వంగీ ప్రహస్య మదనాలసా ॥ ౧౦॥

కస్యాయం బాలకః కాంత త్యక్తః కేన చ కాననే ।
పుత్రోఽయం మమ దేవేన దత్తస్త్ర్యంబకపాణినా ॥ ౧౧॥

చంపక ఉవాచ ।
ప్రియే గత్వాద్య పృచ్ఛేయం శక్రం సర్వజ్ఞమాశు వై ।
దేవో వా దానవో వాపి గంధర్వో వా శిశుః కిల ॥ ౧౨॥

తేనాజ్ఞప్తః కరిష్యామి పుత్రం ప్రాప్తం వనాదముం ।
అపృష్ట్వా నైవ కర్తవ్యం కార్యం కించిన్మయా ధ్రువం ॥ ౧౩॥

ఇత్యుక్త్వా తాం గృహీత్వా తం విమానేనాథ చంపకః ।
యయౌ శక్రపురం తూర్ణం హర్షేణోత్ఫుల్లలోచనః ॥ ౧౪॥

ప్రణమ్య పాదయోః ప్రీత్యా చంపకస్తు శచీపతిం ।
నివేద్య బాలకం ప్రాహ కృతాంజలిపుటః స్థితః ॥ ౧౫॥

దేవదేవ మయా లబ్ధస్తీర్థే పరమపావనే ।
కాలిందీతమసాసంగే బాలకోఽయం స్మరప్రభః ॥ ౧౬॥

కస్యాయం బాలకః కాంతః కథం త్యక్తః శచీపతే ।
ఆజ్ఞా చేత్తవ దేవేశ కుర్వేఽహం బాలకం సుతం ॥ ౧౭॥

అతీవ సుందరో బాలః ప్రియాయా వల్లభః సుతః ।

కృత్రిమస్తు సుతః ప్రోక్తో ధర్మశాస్త్రేషు సర్వథా ॥ ౧౮॥

ఇంద్ర ఉవాచ ।
పుత్రోఽయం వాసుదేవస్య వాజిరూపధరస్య హ ।
హైహయోఽయం మహాభాగ లక్ష్మ్యాం జాతః పరంతపః ॥ ౧౯॥

ఉత్పాదితో భగవతా కార్యార్థం కిల బాలకః ।
దాతుం నృపతయే నూనం యయాతితనయాయ చ ॥ ౨౦॥

హరిణా ప్రేరితః సోఽద్య రాజా పరమధార్మికః ।
ఆగమిష్యతి పుత్రార్థం తీర్థే తస్మిన్మనోరమే ॥ ౨౧॥

తావత్త్వం గచ్ఛ తత్రైవ గృహీత్వా బాలకం శుభం ।
యావన్న యాతి నృపతిర్గ్రహీతుం హరిణేరితః ॥ ౨౨॥

గత్వా తత్ర విముంచైనం విలంబం మా కృథా వర ।
అదృష్ట్వా బాలకం రాజా దుఃఖితశ్చ భవిష్యతి ॥ ౨౩॥

తస్మాచ్చంపక ముంచైనం రాజా ప్రాప్నోతు పుత్రకం ।
ఏకవీరేతి నామ్నాయం ఖ్యాతః స్యాత్ పృథివీతలే ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా చంపకస్త్వరయాన్వితః ।
జగామ పుత్రమాదాయ స్థలే తస్మిన్మహీపతే ॥ ౨౫॥

ముమోచ బాలకం తత్ర యత్ర పూర్వం స్థితో హ్యభూత్ ।
ఆరుహ్య స్వవిమానం తు యయౌ స్వాశ్రమమండలం ॥ ౨౬॥

తదైవ కమలాకాంతో లక్ష్మ్యా సహ జగద్గురుః ।
విమానవరమారూఢో జగామ నృపతిం ప్రతి ॥ ౨౭॥

దృష్టస్తదా తేన నృపేణ విష్ణుః
సముత్తరంస్తత్ర విమానముఖ్యాత్ ।
జహర్ష రాజా హరిదర్శనేన
పపాత భూమౌ ఖలు దండవచ్చ ॥ ౨౮॥

ఉత్తిష్ఠ వత్సేతి హరిః పతంత-
మాశ్వాసయద్భూమిగతం స్వభక్తం ।
సోఽప్యుత్సుకో వాసుదేవం పురఃస్థం
తుష్టావ భక్త్యా ముఖరీకృతోఽథ ॥ ౨౯॥

దేవాధిదేవాఖిలలోకనాథ
కృపానిధే లోకగురో రమేశ ।
మందస్య మే తే కిల దర్శనం య-
త్సుదుర్లభం యోగిజనైరలభ్యం ॥ ౩౦॥

యే నిఃస్పృహాస్తే విషయైరపేతా-
స్తేషాం త్వదీయం ఖలు దర్శనం స్యాత్ ।
ఆశాపరోఽహం భగవన్ననంత
యోగ్యో న తే దర్శనే దేవదేవ ॥ ౩౧॥

ఇతి స్తుతస్తేన నృపేణ విష్ణు-
స్తమాహ వాక్యేన సుధామయేన ।
వృణీష్వ రాజన్ మనసేప్సితం తే
దదామి తుష్టస్తపసా తవేతి ॥ ౩౨॥

తతో నృపస్తం ప్రణిపత్య పాదయోః
ప్రోవాచ విష్ణుం పురతః స్థితం చ ।
తపస్తు తప్తం హి మయా సుతార్థే
పుత్రం దదస్వాత్మసమం మురారే ॥ ౩౩॥

శ్రుత్వా నృపప్రార్థితమాదిదేవ-
స్తమాహ రాజానమమోఘవాక్యం ।
యయాతిసూనో వ్రజ తత్ర తీర్థే
కలిందకన్యాతమసాప్రసంగే ॥ ౩౪॥

మయాద్య పుత్రస్తు యథేప్సితస్తే
తత్రైవ ముక్తోఽస్త్యమితప్రభావః ।
లక్ష్మ్యాః ప్రసూతో మమ వీర్యజశ్చ
కృతస్తవార్థేఽథ గృహాణ రాజన్ ॥ ౩౫॥

శ్రుత్వా హరేర్వాక్యమతీవ మృష్టం
సంతుష్టచిత్తః ప్రబభూవ రాజా ।
హరిస్తు దత్త్వేతి వరం జగామ
వైకుంఠలోకం రమయా యుతశ్చ ॥ ౩౬॥

గతే హరౌ సోఽథ యయాతిసూను-
ర్యయావనుద్ధాతరథేన రాజా ।
ప్రేమాన్వితస్తత్ర సుతోఽస్తి యత్ర
వచో నిశమ్యేతి జనార్దనస్య ॥ ౩౭॥

స తత్ర గత్వాతిమనోహరం తం
దదర్శ బాలం భువి ఖేలమానం ।
ముఖే నివేశ్యైకకరేణ కృత్వా
శ్లక్ష్ణం పదాంగుష్ఠమనన్యసత్త్వః ॥ ౩౮॥

తం వీక్ష్య పుత్రం మదనస్వరూపం
నారాయణాంశం కమలాప్రసూతం ।
హరిప్రభావం హరివర్మనామా
హర్షప్రఫుల్లాననపంకజోఽభూత్ ॥ ౩౯॥

గృహ్ణన్ సువేగాత్ కరపంకజాభ్యాం

బభూవ ప్రేమార్ణవమగ్నదేహః ।
మూర్ధన్యుపాఘ్రాయ ముదాన్వితోఽసా
ననంద రాజా సుతమాలిలింగ ॥ ४०॥

ముఖం సమీక్ష్యాతిమనోహరం త-
మువాచ నేత్రాంబునిరుద్ధకంఠః ।
దత్తోఽసి దేవేన జనార్దనేన
మాత్రా హి పుత్రావమదుఃఖభీతేః ॥ ४१॥

తప్తం మయా పుత్ర తపస్తవార్థే
సుదుష్కరం వర్షశతం చ పూర్ణం ।
తేనైవ తుష్టేన రమాప్రియేణ
దత్తోఽసి సంసారసుఖోదయాయ ॥ ४२॥

మాతా రమా త్వాం తనుజం మదర్థే
త్యక్త్వా గతా సా హరిణా సమేతా ।
ధన్యా తు సా యా ప్రహసంతమంకే
కృత్వా సుతం త్వాం ముదితాననా స్యాత్ ॥ ४३॥

త్వమేవ సంసారసముద్రనౌకా-
రూపః కృతః పుత్ర లక్ష్మీధరేణ ।
ఇత్యేవముక్త్వా నృపతిః సుతం తం
ముదా సమాదాయ యయౌ గృహాయ ॥ ४४॥

పురీసమీపే నృపమాగతం త-
మాకర్ణ్య సర్వే సచివాస్తు రాజ్ఞః ।
యయుః సమీపం నృపతేశ్చ లోకాః
సోపాయనాస్తే సపురోహితాశ్చ ॥ ४५॥

బందీజనా గాయనకాశ్చ సూతాః
సమాయయుః సమ్ముఖమాశు రాజ్ఞః ।
నృపః పురం ప్రాప్య పురః సమాగతం
జనం సమాశ్వాస్య వాక్యైశ్చ దృష్ట్యా ॥ ४६॥

సంపూజితః పౌరజనేన రాజా
వివేశ పుత్రేణ యుతో నగర్యాం ।
మార్గేషు లాజైః కుసుమైః సమంతా-
ద్వికీర్యమాణో నృపతిర్జగామ ॥ ४७॥

గృహం సమృద్ధం సచివైః సమేతః
సుతం సమాదాయ ముదా కరాభ్యాం ।
రాజ్యై దదౌ చాథ సుతం మనోజ్ఞం
సద్యఃప్రసూతం చ మనోభవాభం ॥ ४८॥

రాజ్ఞీ గృహీత్వాభినవం తనూజం
పప్రచ్ఛ రాజానమనిందితా సా ।

రాజన్ కుతశ్చైవ సుతః సుజన్మా
ప్రాప్తస్త్వయా మన్మథతుల్యరూపః ॥ ౪౯॥

కేనైష దత్తః కథయాశు కాంత
చేతో మదీయం ప్రహృతం సుతేన ।
నృపస్తదోవాచ ముదాన్వితోఽసౌ
ప్రియే రమేశేన సుతో హి మహ్యం ॥ ౫౦॥

లోలాక్షి దత్తః కమలాసముత్థో
జనార్దనాంశోఽయమహీనసత్త్వః ।
సా తం గృహీత్వా ముదమాప రాజ్ఞీ
రాజా చకారోత్సవమద్భుతం చ ॥ ౫౧॥

దదౌ చ దానం కిల యాచకేభ్యో
గీతాని వాద్యాని బహూని నేదుః ।
కృత్వోత్సవం భూపతిరాత్మజస్య
నామైకవీరేతి చకార విశ్రుతం ॥ ౫౨॥

సుఖం చ సంప్రాప్య ముదాన్వితోఽసౌ
ననంద దేవాధిపతుల్యవీర్యః ।
పుత్రం హరే రూపగుణానురూపం
సంప్రాప్య వంశస్య ఋణాచ్చ ముక్తః ॥ ౫౩॥

ఇతి సకలసురాణామీశ్వరేణార్పితం తం
సకలగుణగణాఢ్యం పుత్రమాసాద్య రాజా ।
వివిధసుఖవినోదైర్భార్యయా సేవ్యమానో
వ్యహరత నిజగేహే శక్రతుల్యప్రతాపః ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే ఏకవీరాఖ్యానవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

౨౧ రాజపుత్ర్యాః ఏకావల్యాః వర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
జాతకర్మాదిసంస్కారాంశ్చకార నృపతిస్తదా ।
దినే దినే జగామాశు వృద్ధిం బాలః సులాలితః ॥ ౧॥

నృపః సంసారజం ప్రాప్య సుఖం పుత్రసముద్భవం ।
ఋణత్రయవిమోక్షం చ మేనే తేన మహాత్మనా ॥ ౨॥

షష్ఠేఽన్నప్రాశనం తస్య కృత్వా మాసి యథావిధి ।
తృతీయేఽథ తథా వర్షే చూడాకరణముత్తమం ॥ ౩॥

చకార బ్రాహ్మణాన్ ద్రవ్యైః సంపూజ్య వివిధైర్ధనైః ।
గోభిశ్చ వివిధైర్దానైర్యాచకానితరానపి ॥ ౪॥

వర్షే చైకాదశే తస్య మౌంజీబంధనకర్మ వై ।
కారయిత్వా ధనుర్వేదమధ్యాపయత పార్థివః ॥ ౫॥

అధీతవేదం పుత్రం తం రాజధర్మవిశారదం ।
దృష్ట్వా తస్యాభిషేకాయ మతిం చక్రే జనాధిపః ॥ ౬॥

పుష్యార్కయోగసంయుక్తే దివసే నృపసత్తమః ।
కారయామాస సంభారానభిషేకార్థమాదరాత్ ॥ ౭॥

ద్విజానాహూయ వేదజ్ఞాన్ సర్వశాస్త్రవిచక్షణాన్ ।
అభిషేకం చకారాసౌ విధివత్ స్వాత్మజస్య హ ॥ ౮॥

జలమానీయ తీర్థేభ్యః సాగరేభ్యశ్చ పార్థివః ।
స్వయం చకార విధివదభిషేకం శుభే దినే ॥ ౯॥

ధనం దత్త్వాథ విప్రేభ్యో రాజ్యం పుత్రే నివేశ్య సః ।
జగామ వనమేవాశు స్వర్గకామః స భూపతిః ॥ ౧౦॥

ఏకవీరం నృపం కృత్వా సమ్మాన్య సచివానథ ।
భార్యయా సహ భూపాలః ప్రవివేశ వనం వశీ ॥ ౧౧॥

మైనాకశిఖరే రాజా కృత్వా తార్తీయమాశ్రమం ।
నిత్యం పత్రఫలాహారశ్చింతయామాస పార్వతీం ॥ ౧౨॥

ఏవం స నృపతిః కృత్వా దిష్టాంతే సహ భార్యయా ।
మృతోఽసౌ వాసవం లోకం గతః పుణ్యేన కర్మణా ॥ ౧౩॥

ఇంద్రలోకం పితా ప్రాప్త ఇతి శ్రుత్వాథ హైహయః ।
చకార వేదనిర్దిష్టం కర్మ చైవౌర్ధ్వదైహికం ॥ ౧౪॥

కృత్వోత్తరాః క్రియాః సర్వాః పితుః పార్థివనందనః ।
రాజ్యం చకార మేధావీ పిత్రా దత్తం సుసమ్మతం ॥ ౧౫॥

ఏకవీరోఽథ ధర్మజ్ఞః ప్రాప్య రాజ్యమనుత్తమం ।
బుభుజే వివిధాన్ భోగాన్సచివైశ్చ సుమానితః ॥ ౧౬॥

ఏకస్మిన్ దివసే రాజా మంత్రిపుత్రైః సమన్వితః ।
జగామ జాహ్నవీతీరే హయారూఢః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧౭॥

సంపశ్యన్ పాదపాన్ రమ్యాన్ కోకిలాలాపసంయుతాన్ ।
పుష్పితాన్ ఫలసంయుక్తాన్ షట్పదాలివిరాజితాన్ ॥ ౧౮॥

మునీనామాశ్రమాందివ్యాన్ వేదధ్వనినినాదితాన్ ।
హోమధూమావృతాకాశాన్ మృగశావసమావృతాన్ ॥ ౧౯॥

కేదారాంఛాలిసంపక్వాన్ గోపికాభిః సురక్షితాన్ ।
ప్రఫుల్లపంకజారామాన్నికుంజాంశ్చ మనోరమాన్ ॥ ౨౦॥

ప్రేక్షమాణః ప్రియాలాంస్తు చంపకాన్ పనసద్రుమాన్ ।
బకులాంస్తిలకాన్నీపాన్మందారాంశ్చ ప్రఫుల్లితాన్ ॥ ౨౧॥

శాలాంస్తాలాంస్తమాలాంశ్చ జంబూచూతకదంబకాన్ ।
స గచ్ఛంజాహ్నవీతోయే ప్రఫుల్లం శతపత్రకం ॥ ౨౨॥

పంకజం చాతిగంధాఢ్యమపశ్యదవనీపతిః ।
దక్షిణే జలజస్యాథ పార్శ్వే కమలలోచనాం ॥ ౨౩॥

కనకాభాం సుకేశీం చ కంబుగ్రీవాం కృశోదరీం ।
బింబోష్ఠీ సుందరీం కించిత్సముద్యత్పయోధరాం ॥ ౨౪॥

సునాసాం చారుసర్వాంగీమపశ్యత్ కన్యకాం నృపః ।
రుదతీం తాం సఖీం త్యక్త్వా విహ్వలాం దుఃఖపీడితాం ॥ ౨౫॥

సాశ్రునేత్రాం క్రందమానాం విజనే కురరీమివ ।
సంవీక్ష్య రాజా పప్రచ్ఛ కన్యకాం శోకకారణం ॥ ౨౬॥

సునసే బ్రూహి కాసి త్వం కస్య పుత్రీ శుభాననే ।
గంధర్వీ దేవకన్యాథ కథం రోదిషి సుందరి ॥ ౨౭॥

కథమేకాకినీ బాలే త్యక్తా కేన పికస్వరే ।
పతిస్తే క్వ గతః కాంతే పితా వా బ్రూహి సాంప్రతం ॥ ౨౮॥

కిం తే దుఃఖమరాలభ్రు కథయాద్య మమాంతికే ।
కరోమి దుఃఖనాశం తే సర్వథైవ కృశోదరి ॥ ౨౯॥

న రాజ్యే మమ తన్వంగి పీడాం కోఽపి కరోత్యలం ।
న భయం చౌరజం కాంతే న రాక్షసభయం తథా ॥ ౩౦॥

మయి శాసతి భూపాలే నోత్పాతా దారుణా భువి ।
భయం న వ్యాఘ్రసింహేభ్యో న భయం కస్యచిద్భవేత్ ॥ ౩౧॥

వద వామోరు కస్మాత్త్వం విలాపం జాహ్నవీతటే ।
కరోషి త్రాణహీనాత్ర కిం తే దుఃఖం వదస్వ మే ॥ ౩౨॥

హన్మ్యహం దుఃఖమత్యుగ్రం ప్రాణినాం పృథివీతలే ।
దైవం చ మానుషం కాంతే వ్రతమేతన్మమాద్భుతం ॥ ౩౩॥

విశాలలోచనే బ్రూహి కరోమి తవ చింతితం ।
ఇత్యుక్తే వచనే రాజ్ఞా శ్రుత్వోవాచ మృదుస్వనా ॥ ౩౪॥

శృణు రాజేంద్ర వక్ష్యామి మమ శోకస్య కారణం ।
విపత్తిరహితః ప్రాణీ కథం రుదతి భూపతే ॥ ౩౫॥

ప్రబ్రవీమి మహాబాహో యదర్థం రుదతీ త్వహం ।
తవ రాజ్యాదన్యదేశే రాజా పరమధార్మికః ॥ ౩౬॥

రైభ్యో నామ మహారాజః సంతానరహితో భృశం |
తస్య భార్యా సువిఖ్యాతా రుక్మరేఖేతి నామతః || ౩౭||

సురూపా చతురా సాధ్వీ సర్వలక్షణసంయుతా |
అపుత్రా దుఃఖితా కాంతమిత్యువాచ పునః పునః || ౩౮||

కిం జీవితేన మే నాథ ధిగ్వృథా జీవితం మమ |
వంధ్యాయాః సుఖహీనాయా హ్యపుత్రాయా ధరాతలే || ౩౯||

ఇత్యేవం భార్యయా భూపః ప్రేరితో మఖముత్తమం |
చకార బ్రాహ్మణాంస్తజ్జ్ఞానాహూయ విధివత్తదా || ౪౦||

పుత్రకామో ధనం భూరి దదావథ యథోదితం |
హూయమానే ఘృతేఽత్యర్థం పావకాదతిసుప్రభాత్ || ౪౧||

ఆవిర్బభూవ చార్వంగీ కన్యకా శుభలక్షణా |
బింబోష్ఠీ సుదతీ సుభ్రూః పూర్ణచంద్రనిభాననా || ౪౨||

కనకాభా సుకేశాంతా రక్తపాణితలా మృదుః |
సురక్తనయనా తన్వీ రక్తపాదతలా భృశం || ౪౩||

హుతాశనాత్సముద్భూతా హోత్రా సా స్వీకృతా తదా |
హోతా ప్రోవాచ రాజానం గృహీత్వా తాం సుమధ్యమాం || ౪౪||

రాజన్ పుత్రీం గృహాణేమాం సర్వలక్షణసంయుతాం |
ఏకావలీవ సంభూతా హూయమానాద్ధుతాశనాత్ || ౪౫||

నామ్నా చైకావలీ లోకే ఖ్యాతా పుత్రీ భవిష్యతి |
సుఖితో భవ భూపాల పుత్ర్యా పుత్రసమానయా || ౪౬||

సంతోషం కురు రాజేంద్ర దత్తా దేవేన విష్ణునా |
హోతుర్వాక్యం నృపః శ్రుత్వా దృష్ట్వా తాం కన్యకాం శుభాం || ౪౭||

జగ్రాహ పరమప్రీతో హోత్రా దత్తాం సుసమ్మతాం |
గృహీత్వా నృపతిస్తాం తు దదౌ పత్న్యై వరాననాం || ౪౮||

ఆభాష్య రుక్మరేఖాయై గృహాణ సుభగే సుతాం |
సా తాం కమలపత్రాక్షీం ప్రాప్య కన్యాం మనోరమాం || ౪౯||

జహర్ష ముదితా రాజ్ఞీ పుత్రం ప్రాప్య యథాసుఖం |
చకార మంగలం కర్మ జాతకర్మాదికం శుభం || ౫౦||

పుత్రజన్మసముత్థం యత్తత్సర్వం విధివత్తతః |
సమాప్య చ మఖం రాజా ద్విజేభ్యో దక్షిణాం శుభాం || ౫౧||

దత్త్వా విసృజ్య విప్రేంద్రాన్ ముదం ప్రాప మహీపతిః |
దినే దినేఽసితాపాంగీ పుత్రవృద్ధ్యా భృశం బభౌ || ౫౨||

ముదం చ పరమాం ప్రాప నృపభార్యా సుతాన్వితా ।
ఉత్సవస్తద్దినే తస్య ప్రవృత్తః సుతజన్మజః ॥ ౫౩॥

పుత్రీ పుత్రసమాత్యర్థం బభూవ వల్లభా కిల ।
రాజ్ఞో మంత్రిసుతా చాహం సుబుద్ధే మన్మథాకృతే ॥ ౫౪॥

యశోవతీ చ మే నామ సమానం వయ ఆవయోః ।
వయస్యాహం కృతా రాజ్ఞా క్రీడనాయ తయా సహ ॥ ౫౫॥

సదా సహచరీ జాతా ప్రేమయుక్తా దివానిశం ।
ఏకావలీ గంధవంతి యత్ర పద్మాని పశ్యతి ॥ ౫౬॥

తత్ర సా రమతే బాలా నాన్యత్ర సుఖమాప్నుయాత్ ।
సుదూరే జాహ్నవీతీరే భవంతి కమలాన్యపి ॥ ౫౭॥

రమమాణా తత్ర యాతా మత్సమేతా సఖీయుతా ।
మయా నివేదితం రాజన్ పుత్రీ తే కమలాకరాన్ ॥ ౫౮॥

ప్రేక్షమాణాతిదూరే సా ప్రయాతి నిర్జనే వనే ।
నిషేధితాథ పిత్రాసౌ గృహే కృత్వా జలాశయాన్ ॥ ౫౯॥

కమలాన్ వాపయిత్వాథ పుష్పితాన్ భ్రమరావృతాన్ ।
తథాపి నిర్యయౌ బాలా కమలాసక్తచేతనా ॥ ౬౦॥

తదా రాజ్ఞా రక్షపాలాః ప్రేరితాః శస్త్రపాణయః ।
ఏవం రక్షాయుతా తన్వీ మత్సమేతా సఖీయుతా ।
క్రీడార్థం జాహ్నవీతోయే నిత్యమాయాతి యాతి చ ॥ ౬౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే రాజపుత్ర్యాః ఏకావల్యాః వర్ణనం నామైకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ హైహయైకవీరాయ యశోవత్యైకావలీమోచనాయ దేవీస్వప్నవర్ణనం

యశోవత్యువాచ ।
ప్రాతరుత్థాయ తన్వంగీ చలితా చ సఖీయుతా ।
చామరైర్వీజ్యమానా సా రక్షితా బహురక్షిభిః ॥ ౧॥

సాయుధైశ్చాతిసన్నద్ధైః సహితా వరవర్ణినీ ।
క్రీడార్థమత్ర రాజేంద్ర సంప్రాప్తా నలినీం శుభాం ॥ ౨॥

అహమప్యనయా సార్ధం గంగాతీరే సమాగతా ।
అప్సరోభిః సమేతా చ కమలైః క్రీడమానయా ॥ ౩॥

ఏకావలీ తథా చాహం జాతే క్రీడాపరే యదా ।
సహసైవ తదాయాతో దానవో బలసంయుతః ॥ ౪॥

కాలకేతురితి ఖ్యాతో రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః ।

పరిఘాసిగదాచాపబాణతోమరపాణిభిః ॥ ౫॥

దృష్ట్వా చైకావలీ తేన రూపయౌవనశాలినీ ।
ద్వితీయా కామపత్నీవ క్రీడమానా సుపంకజైః ॥ ౬॥

మయోక్తైకావలీ రాజన్ కోఽయం దైత్యః సమాగతః ।
గచ్ఛావో రక్షపాలానాం మధ్యే పంకజలోచనే ॥ ౭॥

విమృశ్యైవ సఖీ చాహం త్వరయైవ గతే భయాత్ ।
మధ్యే వై సైనికానాం తు సాయుధానాం నృపాత్మజ ॥ ౮॥

కాలకేతుస్తు తాం దృష్ట్వా మోహినీం మదనాతురః ।
గదాం గుర్వీ గృహీత్వా తు ధావమానః సమాగతః ॥ ౯॥

రక్షకాందూరతః కృత్వా జగ్రాహాంబుజలోచనామ్ ।
త్రస్తాం వేపథుసంయుక్తాం క్రందమానాం కృశోదరీమ్ ॥ ౧౦॥

త్యజైనాం మాం గృహాణేతి మయా చోక్తోఽపి దానవః ।
న మాం జగ్రాహ కామార్తస్తాం గృహీత్వా వినిఃసృతః ॥ ౧౧॥

తిష్ఠ తిష్ఠేతి భాషంతో రక్షకాస్తం మహాబలమ్ ।
ప్రతిషిధ్య తు సంగ్రామం చక్రుర్విస్మయకారకమ్ ॥ ౧౨॥

తస్యాపి రాక్షసాః క్రూరాః సర్వతః శస్త్రపాణయః ।
యుయుధూ రక్షకైః సార్ధం స్వామికార్యే కృతోద్యమాః ॥ ౧౩॥

సంగ్రామస్తు తదా జాతః కాలకేతోస్తథా రణే ।
నిహత్య రక్షకాన్సర్వాన్గృహీత్వైనాం మహాబలః ॥ ౧౪॥

యుక్తో రాక్షససైన్యేన నిర్జగామ పురం ప్రతి ।
వీక్ష్య తాం రుదతీం బాలాం గృహీతా దానవేన తు ॥ ౧౫॥

పృష్ఠతోఽహం గతా తత్ర యత్ర నీతా సఖీ మమ ।
విక్రోశంతీ యథా సా మాం పశ్యేదితి పదానుగా ॥ ౧౬॥

సాపి మామాగతాం వీక్ష్య కించిత్స్వస్థాభవత్తదా ।
గతాహం తత్సమీపే తు తామాభాష్య పునః పునః ॥ ౧౭॥

సా మాం ప్రాప్యాతిదుఃఖార్తా స్తంభస్వేదసమాకులా ।
కంఠే గృహీత్వా మాం భూప రురోద భృశదుఃఖితా ॥ ౧౮॥

స మామాహ కాలకేతుః ప్రీతిపూర్వమిదం వచః ।
సమాశ్వాసయ భీతాం త్వం సఖీం చంచలలోచనామ్ ॥ ౧౯॥

ప్రాప్తం మమాద్య నగరం దేవలోకసమం ప్రియే ।
దాసోఽస్మి తవ రత్యా హి కస్మాత్క్రందసి కాతరా ॥ ౨౦॥

కథయైనాం సఖీం తేఽద్య స్వస్థా భవ సులోచనే |
ఇత్యుక్త్వా మాం సఖీపార్శ్వే సమారోప్య రథోత్తమే || ౨౧||

జగామ తరసా దుష్టః పురే స్వస్య మనోహరే |
సైన్యేన మహతా యుక్తః ప్రఫుల్లవదనాంబుజః || ౨౨||

ఏకావలీ తథా మాం చ సంస్థాప్య ధవలే గృహే |
రాక్షసాన్ గృహరక్షార్థం కల్పయామాస కోటిశః || ౨౩||

ద్వితీయే దివసే సోఽథ మాముువాచ రహో నృప |
ప్రబోధయ సఖీం బాలాం శోచంతీం విరహాతురాం || ౨౪||

పత్నీ మే భవ సుశ్రోణి సుఖం భుంక్ష్వ యథేప్సితం |
రాజ్యం త్వదీయం చంద్రాస్యే సేవకోఽహం సదా తవ || ౨౫||

పునరుక్తం మయా వాక్యం శ్రుత్వా తద్భాషితం ఖరం |
నాహం క్షమాప్రియం వక్తుం త్వమేనాం కథయ ప్రభో || ౨౬||

ఇత్యుక్తే వచనే దుష్టో మదనక్షతమానసః |
ఉవాచ వినయాదేనాం సఖీం క్షామోదరీం ప్రియాం || ౨౭||

కృశోదరి త్వయా మంత్రో నిక్షిప్తోఽస్తి మమోపరి |
తేన మే హృదయం కాంతే హృతం తే వశతాం గతం || ౨౮||

తేనాహం తవ దాసోఽద్య కృతోఽస్మీతి వినిశ్చయః |
భజ మాం కామబాణేన పీడితం వివశం భృశం || ౨౯||

యౌవనం యాతి రంభోరు చంచలం దుర్లభం తదా |
సఫలం కురు కల్యాణి పతిం మాం పరిరభ్య చ || ౩౦||

ఏకావల్యువాచ |
పిత్రాహం కల్పితా పూర్వం దాతుం రాజసుతాయ వై |
హైహయస్తు మహాభాగ స మయా మనసా వృతః || ౩౧||

కథమన్యం భజే కాంతం త్యక్త్వా ధర్మం సనాతనం |
కన్యాధర్మం విహాయాద్య వేత్సి శాస్త్రవినిశ్చయం || ౩౨||

యస్మై దద్యాత్పితా కామం కన్యా తం పతిమాప్నుయాత్ |
పరతంత్రా సదా కన్యా న స్వాతంత్ర్యం కదాచన || ౩౩||

ఇత్యుక్తోఽపి తయా పాపీ విరరామ న మోహితః |
న ముమోచ విశాలాక్షీం మాం చ పార్శ్వస్థితాం తథా || ౩౪||

పాతాలవివరే తస్య పురం పరమసంకటే |
రాక్షసై రక్షితం దుర్గం మండితం పరిఖావృతం || ౩౫||

తత్ర తిష్ఠతి దుఃఖార్తా సఖీ మే ప్రాణవల్లభా |

తేనాహం విరహేణాత్ర రారటీమి సుదుఃఖితా ॥ ౩౬॥

ఏకవీర ఉవాచ ।
కథం త్వమత్ర సంప్రాప్తా పురాత్తస్య దురాత్మనః ।
విస్మయో మే మహానత్ర తత్త్వం బ్రూహి వరాననే ॥ ౩౭॥

త్వయా చ కథితం వాక్యం సందిగ్ధం భాతి భామిని ।
హైహయార్థే కల్పితా సా పిత్రేతి మమ సాంప్రతం ॥ ౩౮॥

హైహయో నామ రాజాహం నాన్యోఽస్తి పృథివీపతిః ।
మదర్థే కథితా సా కిం సఖీ తవ సులోచనా ॥ ౩౯॥

ఏతన్మే సంశయం సుభ్రు ఛేత్తుమర్హసి భామిని ।
అహం తామానయిష్యామి తం హత్వా రాక్షసాధమం ॥ ౪౦॥

స్థానం దర్శయ మే తస్య యది జానాసి సువ్రతే ।
రాజ్ఞే నివేదితం కిం వా తత్పిత్రే చాతిదుఃఖితా ॥ ౪౧॥

యస్యైషా వల్లభా పుత్రీ న కిం జానాతి తాం హృతాం ।
నోద్యమః కిం కృతస్తేన తతో మోచనహేతవే ॥ ౪౨॥

బందీకృతాం సుతాం జ్ఞాత్వా కథం తిష్ఠతి సుస్థిరః ।
అసమర్థో నృపః కిం వా కారణం బ్రూహి సత్వరం ॥ ౪౩॥

త్వయా మేఽపహృతం చేతో గుణానుక్త్వా హ్యమానుషాన్ ।
సఖ్యాః పంకజపత్రాక్షి కృతః కామవశో భృశం ॥ ౪౪॥

కదా పశ్యామి తాం కాంతాం మోచయిత్వాతిసంకటాత్ ।
ఇతి మే హృదయం చాద్య కరోత్యతిమనోరథం ॥ ౪౫॥

బ్రూహి మే గమనోపాయం పురే తస్యాతిదుర్గమే ।
కథం త్వమాగతా తస్మాత్సంకటాదత్ర తద్వద ॥ ౪౬॥

యశోవత్యువాచ ।
బాలభావాన్మయా మంత్రో భగవత్యా విశాంపతే ।
ప్రాప్తోఽస్తి బ్రాహ్మణాత్సిద్ధాత్సబీజధ్యానపూర్వకః ॥ ౪౭॥

తత్రావస్థితయా రాజన్ మయా చిత్తే విచారితం ।
ఆరాధయామి సతతం చండికాం చండవిక్రమాం ॥ ౪౮॥

సా దేవీ సేవితా కామం బంధమోక్షం కరిష్యతి ।
భక్తానుకంపినీ శక్తిః సమర్థా సర్వసాధనే ॥ ౪౯॥

యా విశ్వం సృజతే శక్త్యా పాలయత్యేవ సా పునః ।
కల్పాంతే సంహరత్యేవ నిరాకారా నిరాశ్రయా ॥ ౫౦॥

ఇతి సంచింత్య మనసా దేవీం విశ్వేశ్వరీం శివాం ।

ధ్యాత్వా రక్తాంబరాం సౌమ్యాం సురక్తనయనాం హృది ॥ ౫౧॥

సంస్మృత్య మనసా రూపం మంత్రజాప్యపరాభవం ।
ఉపాసితా మయా దేవీ మాసమేకం సమాధినా ॥ ౫౨॥

స్వప్నే మమ సమాయాతా భక్తిభావేన తోషితా ।
మామాహామృతయా వాచా కిం సుప్తాసీతి చండికా ॥ ౫౩॥

ఉత్తిష్ఠ యాహి తరసా గంగాతీరం మనోహరం ।
ఆగమిష్యతి తత్రాసౌ హైహయో నృపపుంగవః ॥ ౫౪॥

ఏకవీరో మహాబాహుః సర్వశత్రువిమర్దనః ।
దత్తాత్రేయేణ మన్మంత్రో మహావిద్యాభిధః పరః ॥ ౫౫॥

దత్తోఽస్మై సోఽపి సతతం మాముపాస్తేఽతిభక్తితః ।
మయ్యాసక్తమతిర్నిత్యం మమ పూజాపరాయణః ॥ ౫౬॥

మామేవ సర్వభూతేషు ధ్యాయన్నాస్తే చ మత్పరః ।
స తే దుఃఖవినాశం వై కరిష్యతి మహామతిః ॥ ౫౭॥

మాసుతో విహరంస్తత్ర తవ త్రాతా భవిష్యతి ।
హత్వా తం రాక్షసం ఘోరం మోచయిష్యతి మానినీం ॥ ౫౮॥

ఏకావలీమేకవీరః సర్వశాస్త్రవిశారదః ।
పశ్చాత్త్వైవ పతిః కార్యస్త్వయా రాజసుతః శుభః ॥ ౫౯॥

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ ప్రబుద్ధాహం తదైవ హి ।
కథితం స్వప్నవృత్తాంతం దేవ్యాశ్చారాధనం తథా ॥ ౬౦॥

ప్రసన్నవదనా జాతా శ్రుత్వా సా కమలేక్షణా ।
విశేషేణ చ సంతుష్టా మామువాచ శుచిస్మితా ॥ ౬౧॥

గచ్ఛ తత్ర త్వరాయుక్తా కురు కార్యం మమ ప్రియే ।
సత్యవాక్యా భగవతీ సావాం మోక్షం విధాస్యతి ॥ ౬౨॥

ఇత్యాజ్ఞప్తా తయా చాహం సఖ్యా వై ప్రేమయుక్తయా ।
మత్వోపసరణం యుక్తం తస్మాత్స్థానాత్తదా నృప ॥ ౬౩॥

చాలితాహం తతః శీఘ్రం మహాదేవీప్రసాదతః ।
మార్గజ్ఞానం శీఘ్రగతిర్మయా ప్రాప్తా నృపాత్మజ ॥ ౬౪॥

ఇత్యేతత్కథితం సర్వం కారణం మమ దుఃఖజం ।
కస్త్వం కస్య సుతశ్చేతి వద వీర యథా తథా ॥ ౬౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే హైహయైకవీరాయ యశోవత్యైకావలీమోచనాయ దేవీస్వప్నవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ ఏకవీరైకావల్యోర్వివాహవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
తస్యాస్తు వచనం శ్రుత్వా రమాపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
ప్రఫుల్లవదనాంభోజస్తామువాచ విశాంపతే ॥ ౧॥

రాజోవాచ ।
రంభోరు యస్త్వయా పృష్టో వృత్తాంతో విశదాక్షరః ।
హేహయోఽహం చైకవీరనామ్నా సింధుసుతాసుతః ॥ ౨॥

మనో మే యత్త్వయా నూనం పరతంత్రం కృతం కిల ।
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి విరహేణాతిపీడితః ॥ ౩॥

ప్రథమం రూపమాఖ్యాతం సర్వలోకాతిగం త్వయా ।
తేన మే విహ్వలం జాతం కామబాణహతం మనః ॥ ౪॥

తతస్తస్యా గుణాః ప్రోక్తాస్తైస్తు చిత్తం హృతం పునః ।
యత్త్వయోక్తం పునర్వాక్యం తేన మే విస్మయోఽభవత్ ॥ ౫॥

ఏకావల్యా వచః ప్రోక్తం దానవాగ్రే మయా వృతః ।
హైహయస్తం వినా నాన్యం వృణోమీతి వినిశ్చయః ॥ ౬॥

తేన వాక్యేన తన్వంగి భృత్యోఽహమధునా కృతః ।
త్వయా తస్యాః సుకేశాంతే బ్రూహి కిం కరవాణి వాం ॥ ౭॥

స్థానం తస్య న జానామి రాక్షసస్య దురాత్మనః ।
గతిర్మే నాస్తి గమనే పురే తస్మిన్సులోచనే ॥ ౮॥

వద మాం త్వం విశాలాక్షి తత్ర ప్రాపయితుం క్షమా ।
ప్రాపయాశు సఖీ తే సా యత్ర తిష్ఠతి సుందరీ ॥ ౯॥

హత్వా తం రాక్షసం క్రూరం మోచయిష్యామి సాంప్రతం ।
వివశాం శోకసంతప్తాం రాజపుత్రీం తవ ప్రియాం ॥ ౧౦॥

విముక్తదుఃఖాం కృత్వాఽఽశు ప్రాపయిష్యామి తే పురం ।
పిత్రే చాస్యాః ప్రదాస్యామి కన్యామేకావలీమహం ॥ ౧౧॥

పశ్చాద్వివాహం కర్తాసౌ రాజా పుత్ర్యాః పరంతపః ।
ఏవం తే మనసః కామో మమ చాపి ప్రియంవదే ॥ ౧౨॥

భవిష్యతి స సంపూర్ణః సాధనేన తవాధునా ।
దర్శయాశు పురం తస్య పశ్య మే త్వం పరాక్రమం ॥ ౧౩॥

యథా హన్మి దురాచారం పరదారాపహారకం ।
తథా కురు ప్రియం కర్తుం శక్తాసి వరవర్ణిని ॥ ౧౪॥

మార్గం దర్శయ తస్యాద్య పురస్య దుర్గమస్య చ ।

వ్యాస ఉవాచ ।
తన్నిశమ్య ప్రియం వాక్యం ముదితా చ యశోవతీ ॥ ౧౫॥

తమువాచ రమాపుత్రం గమనోపాయమాదరాత్ ।
మంత్రం గృహాణ రాజేంద్ర భగవత్యాస్తు సిద్ధిదం ॥ ౧౬॥

దర్శయిష్యామి తస్యాద్య పురం రాక్షసపాలితం ।
సజ్జో భవ మహాభాగ గమనాయ మయా సహ ॥ ౧౭॥

సైన్యేన మహతా యుక్తస్తత్ర యుద్ధం భవిష్యతి ।
కాలకేతుర్మహావీరో రాక్షసైర్బలిభిర్వృతః ॥ ౧౮॥

తస్మాన్మంత్రం గృహీత్వా త్వం వ్రజ తత్ర మయా సహ ।
దర్శయిష్యామి తే మార్గం పురస్యాస్య దురాత్మనః ॥ ౧౯॥

హత్వా తం పాపకర్మాణం మోచయాశు చ మే సఖీం ।
శ్రుత్వా తద్వచనం వీరో మంత్రం జగ్రాహ సత్వరః ॥ ౨౦॥

దత్తాత్రేయాద్దేవయోగాత్ప్రాప్తాజ్జ్ఞానివరాచ్ఛుభాత్ ।
యోగేశ్వరీమహామంత్రం త్రిలోకీతిలకాభిధం ॥ ౨౧॥

తేన సర్వజ్ఞతా జాతా సర్వాంతశ్చారితా తథా ।
తయా సహ జగామాశు పురం తస్య సుదుర్గమం ॥ ౨౨॥

రక్షితం రాక్షసైర్ఘోరైః పాతాలమివ పన్నగైః ।
యశోవత్యా చ సైన్యేన మహతా సంయుతో నృపః ॥ ౨౩॥

తమాయాంతం సమాలోక్య దూతాస్తస్య భయాతురాః ।
క్రోశంతోఽభియయుః పార్శ్వం కాలకేతోస్తరస్వినః ॥ ౨౪॥

తమూచుః సహసా మత్వా రాక్షసం కామమోహితం ।
ఏకావలీసమీపస్థం కుర్వంతం వినయాన్బహూన్ ॥ ౨౫॥

దూతా ఊచుః ।
రాజన్ యశోవతీ నారీ కామిన్యాః సహచారిణీ ।
ఆయాతి సహ సైన్యేన రాజపుత్రేణ సంయుతా ॥ ౨౬॥

జయంతో వా మహారాజ కార్తికేయోఽథవా ను కిం ।
ఆగచ్ఛతి బలోన్మత్తో వాహినీసహితః కిల ॥ ౨౭॥

సంయత్తో భవ రాజేంద్ర సంగ్రామః సముపస్థితః ।
దేవపుత్రేణ యుధ్యస్వ త్యజ వా కమలేక్షణాం ॥ ౨౮॥

ఇతో దూరేఽస్తి సైన్యం తద్యోజనత్రయమాత్రతః ।
సజ్జో భవ మహీపాల దుందుభిం ఘోషయాశు వై ॥ ౨౯॥

వ్యాస ఉవాచ ।

తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసః క్రోధమూర్చ్ఛితః ।
రాక్షసాన్ప్రేరయామాస సాయుధాన్సబలాన్బహూన్ ॥ ౩౦॥

గచ్ఛధ్వం రాక్షసాః సర్వే సమ్ముఖాః శస్త్రపాణయః ।
తానాజ్ఞాప్య కాలకేతుః పప్రచ్ఛ ప్రణయాన్వితః ॥ ౩౧॥

ఏకావలీం సమీపస్థాం వివశాం భృశదుఃఖితాం ।
కోఽయమాయాతి తన్వంగి పితా తే వాపరః పుమాన్ ॥ ౩౨॥

త్వదర్థే సైన్యసంయుక్తో బ్రూహి సత్యం కృశోదరి ।
పితా తే యది సంప్రాప్తో నేతుం త్వాం విరహాతురః ॥ ౩౩॥

జ్ఞాత్వా తే పితరం సమ్యక్ సంగ్రామం న కరోమ్యహం ।
ఆనయిత్వా గృహే పూజాం రత్నైర్వస్త్రైర్హయైః శుభైః ॥ ౩౪॥

కరోమి తస్య చాతిథ్యం గృహే ప్రాప్తస్య సర్వథా ।
అన్యశ్చేద్యది సంప్రాప్తస్తం హన్మి నిశితైః శరైః ॥ ౩౫॥

ఆనీతః కిల కాలేన మరణాయ మహాత్మనా ।
తస్మాద్వద విశాలాక్షి కోఽయమాయాతి మందధీః ॥ ౩౬॥

అజ్ఞాత్వా మాం దురాధర్షం కాలరూపం మహాబలం ।
ఏకావల్యువాచ ।
న జానేఽహం మహాభాగ కోఽయమాయాతి సత్వరః ॥ ౩౭॥

నమేఽస్తి విదితః కోఽపి స్థితాయాస్తవ బంధనే ।
నాయం పితా మే న భ్రాతా కోఽప్యన్యోఽస్తి మహాబలః ॥ ౩౮॥

కిమర్థమిహ చాయాతి నాహం వేద వినిశ్చయం ।
దైత్య ఉవాచ ।
ఏవం వదంత్యమీ దూతా వయస్యా తే యశోవతీ ॥ ౩౯॥

సమానీయ చ తం వీరమాగతేతి కృతోద్యమా ।
క్వ గతా సా సఖీ కాంతే విదగ్ధా కార్యనిశ్చయే ॥ ౪౦॥

నాన్యః కోఽపి మమారాతిర్యో మే ప్రతిబలో భవేత్ ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఏతస్మిన్నంతరే దూతాస్తత్రాన్యే వై సమాగతాః ॥ ౪౧॥

తే హోచుస్త్వరితా భీతాః కాలకేతుం గృహే స్థితం ।
కిం స్వస్థోఽసి మహారాజ సమీపే సైన్యమాగతం ॥ ౪౨॥

నిర్గచ్ఛ నగరాత్తూర్ణం సైన్యేన మహతాఽఽవృతః ।
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా కాలకేతుర్మహాబలః ॥ ౪౩॥

రథమారుహ్య త్వరితో నిర్యయౌ స్వపురాద్బహిః ।
ఏకవీరోఽపి సహసా హయారూఢః ప్రతాపవాన్ ॥ ౪౪॥

ఆగతస్తత్ర కామిన్యా విరహేణ సమాకులః |
యుద్ధం తయోరభూత్తత్ర వృత్రవాసవయోరివ || ౪౫||

శస్త్రాస్త్రైర్బహుధా ముక్తైరాదీపితదిగంతరం |
వర్తమానే తదా యుద్ధే కాతరాణాం భయావహే || ౪౬||

గదయా తాడయామాస దైత్యం సింధుసుతాసుతః |
స గతాసుః పపాతోర్వ్యాం వజ్రాహత ఇవాచలః || ౪౭||

పలాయిత్వా గతాః సర్వే రాక్షసా భయపీడితాః |
యశోవతీ తతో గత్వా వేగాదేకావలీం తదా || ౪౮||

ఉవాచ మధురాం వాణీం విస్మితా ముదితా భృశం |
ఏహ్యాలి నృపపుత్రేణ దానవోఽసౌ నిపాతితః || ౪౯||

ఏకవీరేణ ధీరేణ యుద్ధం కృత్వా సుదారుణం |
స్కంధావారేఽప్యసౌ రాజా తిష్ఠత్యద్య శ్రమాతురః || ౫౦||

దర్శనం కాంక్షమాణస్తే శ్రుతరూపగుణస్తవ |
పశ్య తం కుటిలాపాంగి మనోభవసమం నృపం || ౫౧||

కథితా త్వం మయా పూర్వం తస్యాగ్రే జాహ్నవీతటే |
పూర్ణానురాగః సంజాతస్తేనాసౌ విరహాతురః || ౫౨||

వాంఛతి త్వాం చారురూపాం ద్రష్టుం నృపతినందనః |
సా తస్యా వచనం శ్రుత్వా గమనాయ మనో దధే || ౫౩||

లజ్జమానా భృశం భీత్యా కౌమారం ప్రాప్తయా తయా |
కథం తస్య ముఖం ద్రక్ష్యే కుమారీ హ్యవశా భృశం || ౫౪||

స మాం గృహ్ణాతి కామార్త ఇతి చింతాకులా సతీ |
యశోవత్యా యుతా తత్ర నరయానస్థితా యయౌ || ౫౫||

స్కంధావారేఽతిమలినా మలినాంబరధారిణీ |
తామాగతాం విశాలాక్షీం దృష్ట్వా రాజసుతోఽబ్రవీత్ || ౫౬||

దర్శనం దేహి తన్వంగి తృషితే నయనే మమ |
కామాతురం చ తం వీక్ష్య తాం చ లజ్జాభరావృతాం || ౫౭||

నీతిజ్ఞా శిష్టమార్గజ్ఞా తమువాచ యశోవతీ |
రాజపుత్ర పితాప్యస్యాస్త్వామేనాం దాతుమిచ్ఛతి || ౫౮||

ఏషాపి త్వద్వశా నూనం భవితా సంగమస్తవ |
కాలం ప్రతీక్ష్య రాజేంద్ర నయైనాం పితురంతికం || ౫౯||

స వివాహవిధిం కృత్వా దాస్యతీతి వినిశ్చయః |
స తస్యా వచనం తథ్యం మత్వా సైన్యసమన్వితః || ౬౦||

సమేతః కామినీభ్యాం తు యయౌ తత్పితురాశ్రమం ।
రాజపుత్రీం తథాయాతాం శ్రుత్వా ప్రేమసమన్వితః ॥ ౬౧॥

ప్రయయౌ సమ్ముఖస్తూర్ణం సచివైః పరివేష్టితః ।
బహుభిర్దివసైర్దృష్టా పుత్రీ సా మలినాంబరా ॥ ౬౨॥

యశోవత్యా తు వృత్తాంతః కథితో విస్తరాత్పునః ।
ఏకవీరం మిలిత్వాసౌ గృహమానీయ చాదరాత్ ॥ ౬౩॥

పుణ్యేఽహ్ని కారయామాస వివాహం విధిపూర్వకం ।
పారిబర్హం తతో దత్త్వా సంపూజ్య విధివత్తదా ॥ ౬౪॥

పుత్రీం విసర్జయామాస యశోవత్యా సమన్వితాం ।
ఏవం వివాహే సంవృత్తే రమాపుత్రో ముదాన్వితః ॥ ౬౫॥

గృహం ప్రాప్య బహూన్భోగాంబుభుజే ప్రియయా సమం ।
బభూవ తస్యాం పుత్రస్తు కృతవీర్యాభిధః కిల ।
తత్సుతః కార్తవీర్యస్తు వంశోఽయం కథితో మయా ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే ఏకవీరైకావల్యోర్వివాహవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౩॥

౨౪ అంబికాయాః నియోగాత్పుత్రోత్పాదనాయ గర్భధారణవర్ణనం

రాజోవాచ ।
భగవంస్త్వన్ముఖాంభోజాచ్చ్యుతం దివ్యకథారసం ।
న తృప్తిమధిగచ్ఛామి పిబంస్తు సుధయా సమం ॥ ౧॥

విచిత్రమిదమాఖ్యానం కథితం భవతా మమ ।
హైహయానాం సముత్పత్తిర్విస్తరాద్విస్మయప్రదా ॥ ౨॥

పరం కౌతూహలం మేఽత్ర యద్విష్ణుః కమలాపతిః ।
దేవదేవో జగన్నాథః సృష్టిస్థిత్యంతకారకః ॥ ౩॥

సోఽప్యశ్వభావమాపన్నో భగవాన్హరిరచ్యుతః ।
పరతంత్రః కథం జాతః స్వతంత్రః పురుషోత్తమః ॥ ౪॥

ఏతన్మే సంశయం బ్రహ్మంఛేత్తుమర్హసి సాంప్రతం ।
సర్వజ్ఞస్త్వం మునిశ్రేష్ఠ బ్రూహి వృత్తాంతమద్భుతం ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి సందేహస్యాస్య నిర్ణయం ।
యథా శ్రుతం మయా పూర్వం నారదాన్మునిసత్తమాత్ ॥ ౬॥

బ్రహ్మణో మానసః పుత్రో నారదో నామ తాపసః ।
సర్వజ్ఞః సర్వగః శాంతః సర్వలోకప్రియః కవిః ॥ ౭॥

స చైకదా మునిశ్రేష్ఠో విచరన్పృథివీమిమాం |
వాదయన్మహతీం వీణాం స్వరతానసమన్వితాం || ౮||

బృహద్రథంతరాదీనాం సామ్నాం భేదాననేకశః |
గాయన్గాయత్రమమృతం సంప్రాప్తోఽథ మమాశ్రమం || ౯||

శమ్యాప్రాసం మహాతీర్థం సరస్వత్యాః సుపావనం |
నివాసం మునిముఖ్యానాం శర్మదం జ్ఞానదం తథా || ౧౦||

తమాగతమహం ప్రేక్ష్య బ్రహ్మపుత్రం మహాద్యుతిం |
అభ్యుత్థానాదికం సర్వం కృతవానర్చనాదికం || ౧౧||

అర్ఘ్యపాద్యవిధిం కృత్వా తస్యాసనస్థితస్య చ |
ఉపవిష్టః సమీపేఽహం మునేరమితతేజసః || ౧౨||

దృష్ట్వా విశ్రమిణం శాంతం నారదం జ్ఞానపారదం |
తమపృచ్ఛమహం రాజన్ యత్పృష్టోఽహం త్వయాధునా || ౧౩||

అసారేఽస్మింస్తు సంసారే ప్రాణినాం కిం సుఖం మునే |
న పశ్యామి వినిశ్చిత్య కదాచిత్కుత్రచిత్క్వచిత్ || ౧౪||

ద్వీపే జాతో జనన్యాహం సంత్యక్తస్తత్క్షణాదపి |
అనాశ్రయో వనే వృద్ధిం ప్రాప్తః కర్మానుసారతః || ౧౫||

తపస్తప్తం మయా చోగ్రం పర్వతే బహువార్షికం |
పుత్రకామేన దేవర్షే శంకరః సముపాసితః || ౧౬||

తతో మయా శుకః ప్రాప్తః పుత్రో జ్ఞానవతాం వరః |
పాఠితస్తు మయా సమ్యగ్వేదానాం సార ఆదితః || ౧౭||

స త్యక్త్వా మాం గతః క్వాపి రుదంతం విరహాతురం |
లోకాల్లోకాంతరం సాధో వచనాత్తవ బోధితః || ౧౮||

తతోఽహం పుత్రసంతప్తస్త్యక్త్వా మేరుం మహాగిరిం |
మాతరం మనసా కృత్వా సంప్రాప్తః కురుజాంగలం || ౧౯||

పుత్రస్నేహాదతితరాం కృశాంగః శోకసంయుతః |
జానన్మిథ్యేతి సంసారం మాయాపాశనియంత్రితః || ౨౦||

తతో రాజ్ఞా వృతాం జ్ఞాత్వా మాతరం వాసవీం శుభాం |
స్థితోఽత్రైవాశ్రమం కృత్వా సరస్వత్యాస్తటే శుభే || ౨౧||

శంతనుః స్వర్గతిం ప్రాప్తో విధురా జననీ స్థితా |
పుత్రద్వయయుతా సాధ్వీ భీష్మేణ ప్రతిపాలితా || ౨౨||

చిత్రాంగదః కృతో రాజా గంగాపుత్రేణ ధీమతా |
కాలేన సోఽపి మే భ్రాతా మృతః కామసమద్యుతిః || ౨౩||

తతః సత్యవతీ మాతా నిమగ్నా శోకసాగరే ।
చిత్రాంగదం మృతం పుత్రం రురోద భృశమాతురా ॥ ౨౪॥

సంప్రాప్తోఽహం మహాభాగ జ్ఞాత్వా తాం దుఃఖితాం సతీం ।
ఆశ్వాసితా మయాత్యర్థం భీష్మేణ చ మహాత్మనా ॥ ౨౫॥

విచిత్రవీర్యస్త్వపరో వీర్యవాన్పృథివీపతిః ।
కృతో భీష్మేణ భ్రాతా వై స్త్రీరాజ్యవిముఖేన హ ॥ ౨౬॥

కాశిరాజసుతే రమ్యే విజిత్య పృథివీపతీన్ ।
భీష్మేణానీయ స్వబలాత్కన్యకే ద్వే సమర్పితే ॥ ౨౭॥

సత్యవత్యై శుభే కాలే వివాహః పరికల్పితః ।
భ్రాతుర్విచిత్రవీర్యస్య తదాహం సుఖితోఽభవం ॥ ౨౮॥

పునః సోఽపి మృతో భ్రాతా యక్ష్మణా పీడితో భృశం ।
అనపత్యో యువా ధన్వీ మాతా మే దుఃఖితాభవత్ ॥ ౨౯॥

కాశిరాజసుతే ద్వే తు మృతం దృష్ట్వా పతిం తదా ।
పతివ్రతాధర్మపరే భగిన్యౌ సంబభూవతుః ॥ ౩౦॥

తే ఊచతుః సతీం శ్వశ్రూం రుదతీం భృశదుఃఖితాం ।
పతినా సహగామిన్యౌ భవిష్యావో హుతాశనే ॥ ౩౧॥

పుత్రేణ సహ తే శ్వశ్రు స్వర్గే గత్వాథ నందనే ।
సుఖేన విహరిష్యావః పతినా సహ సంయుతే ॥ ౩౨॥

నివారితే తదా మాత్రా వధ్వౌ తస్మాన్మహోద్యమాత్ ।
స్నేహభావం సమాశ్రిత్య భీష్మస్య వచనాత్తదా ॥ ౩౩॥

గాంగేయేన చ మాత్రా మే సమ్మంత్ర్య చ పరస్పరం ।
కృత్వౌర్ధ్వదైహికం సర్వం సంస్మృతోఽహం గజాహ్వయే ॥ ౩౪॥

స్మృతమాత్రస్తు మాత్రా వై జ్ఞాత్వా భావం మనోగతం ।
తరసైవాగతశ్చాహం నగరం నాగసాహ్వయం ॥ ౩౫॥

ప్రణమ్య మాతరం మూర్ధ్నా సంస్థితోఽథ కృతాంజలిః ।
తామబ్రవం సుతప్తాంగీం పుత్రశోకేన కర్శితాం ॥ ౩౬॥

మాతస్త్వయా కిమాహూతో మనసాహం తపస్విని ।
ఆజ్ఞాపయ మహత్కార్యే దాసోఽస్మి కరవాణి కిం ॥ ౩౭॥

త్వం మే తీర్థం పరం మాతర్దేవశ్చ ప్రథితః పరః ।
ఆగతశ్చింతితశ్చాత్ర బ్రూహి కృత్యం తవ ప్రియం ॥ ౩౮॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వాహం స్థితస్తత్ర మాతురగ్రే యదా మునే ।

తదా సా మాముదాచేదం పశ్యంతీ భీష్మమంతికే ॥ ౩౯॥

పుత్ర తేఽద్య మృతో భ్రాతా పీడితో రాజయక్ష్మణా ।
తేనాహం దుఃఖితా జాతా వంశచ్ఛేదభయాదిహ ॥ ౪౦॥

తస్మాత్త్వమద్య మేధావిన్ మయాహూతః సమాధినా ।
గాంగేయస్య మతేనాత్ర పారాశర్యార్థసిద్ధయే ॥ ౪౧॥

కులం స్థాపయ నష్టం త్వం శంతనోర్నామకారణాత్ ।
రక్ష మాం దుఃఖతః కృష్ణ వంశచ్ఛేదోద్భవాద్ధ్రుతం ॥ ౪౨॥

కాశిరాజసుతే భార్యే భ్రాతుస్తవ యవీయసః ।
సాధ్వోర్విచిత్రవీర్యస్య రూపయౌవనభూషితే ॥ ౪౩॥

తాభ్యాం సంగమ్య మేధావిన్ పుత్రోత్పాదనకం కురు ।
రక్షస్వ భారతం వంశం నాత్ర దోషోఽస్తి కర్హిచిత్ ॥ ౪౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి మాతుర్వచః శ్రుత్వా జాతశ్చింతాతురో హ్యహం ।
లజ్జయాఽఽకులచిత్తస్తామబ్రవం వినయానతః ॥ ౪౫॥

మాతః పాపాధికం కర్మ పరదారాభిమర్శనం ।
జ్ఞాత్వా ధర్మపథం సమ్యక్కరోమి కథమాదరాత్ ॥ ౪౬॥

తథా యవీయసో భ్రాతుర్వధూః కన్యా ప్రకీర్తితా ।
వ్యభిచారం కథం కుర్యామధీత్య నిగమానహం ॥ ౪౭॥

అన్యాయేన న కర్తవ్యం సర్వథా కులరక్షణం ।
న తరంతి హి సంసారాత్పితరః పాపకారిణః ॥ ౪౮॥

లోకానాముపదేష్టా యః పురాణానాం ప్రవర్తకః ।
స కథం కుత్సితం కర్మ జ్ఞాత్వా కుర్యాన్మహాద్భుతం ॥ ౪౯॥

పునరుక్తో హ్యహం మాత్రా రుదత్యా భృశమంతికే ।
పుత్రశోకాతితప్తా యా వంశరక్షణకామ్యయా ॥ ౫౦॥

పారాశర్య న తే దోషో వచనాన్మమ పుత్రక ।
గురూణాం వచనం తథ్యం సదోషమపి మానవైః ॥ ౫౧॥

కర్తవ్యమవిచార్యైవ శిష్టాచారప్రమాణతః ।
వచనం కురు మే పుత్ర న తే దోషోఽస్తి మానద ॥ ౫౨॥

పుత్రస్య జననం కృత్వా సుఖినీ కురు మాతరం ।
విశేషేణ తు సంతప్తాం మగ్నాం శోకార్ణవే సుత ॥ ౫౩॥

ఇతి తాం బ్రువతీం శ్రుత్వా తదా సురనదీసుతః ।
మామువాచ విశేషజ్ఞః సూక్ష్మధర్మస్య నిర్ణయే ॥ ౫౪॥

ద్వైపాయన విచారోఽత్ర న కర్తవ్యస్త్వయానఘ |
మాతుర్వచనమాదాయ విహరస్వ యథాసుఖం || ౫౫||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా మాతుశ్చ ప్రార్థనం తథా |
నిఃశంకోఽహం తదా జాతః కార్యే తస్మింజుగుప్సితే || ౫౬||

అంబికాయాం ప్రవృత్తోఽహమృతుమత్యాం ముదా నిశి |
మయి విమనసాయాం తు తాపసే కుత్సితే భృశం || ౫౭||

శప్తా మయా సా సుశ్రోణీ ప్రసంగే ప్రథమే తదా |
అంధస్తే భవితా పుత్రో యతో నేత్రే నిమీలితే || ౫౮||

ద్వితీయేఽహ్ని మునిశ్రేష్ఠ పృష్టో మాత్రా రహః పునః |
భవిష్యతి సుతః పుత్ర కాశిరాజసుతోదరే || ౫౯||

మయోక్తా జననీ తత్ర వ్రీడానమ్రముఖేన హ |
వినేత్రో భవితా పుత్రో మాతః శాపాన్మమైవ హి || ౬౦||

తయా నిర్భర్త్సితస్తత్ర కఠోరవచసా మునే |
కథం పుత్ర త్వయా శప్తా పుత్రస్తేఽన్ధో భవిష్యతి || ౬౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే అంబికాయాం నియోగాత్పుత్రోత్పాదనాయ గర్భధారణవర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః || ౨౪||

౨౫ వ్యాసస్వకీయమోహవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
వాసవీ చకితా జాతా శ్రుత్వా మే వాక్యమీదృశం |
దాశేయీ మామువాచేదం పుత్రార్థే భృశమాతురా || ౧||

అంబాలికా వధూర్ధన్యా కాశిరాజసుతా సుత |
భార్యా విచిత్రవీర్యస్య విధవా శోకసంయుతా || ౨||

సర్వలక్షణసంపన్నా రూపయౌవనశాలినీ |
తస్యాం జనయ సంగం త్వం కృత్వా పుత్రం సుసమ్మతం || ౩||

నాంధో రాజాధికారీ స్యాత్తస్మాత్పుత్ర మనోహరం |
ఉత్పాదయ రాజపుత్ర్యాం వచనాన్మమ మానద || ౪||

ఇత్యుక్తోఽహం తదా మాత్రా స్థితస్తత్ర గజాహ్వయే |
యావదృతుమతీ జాతా కాశిరాజసుతా మునే || ౫||

ఏకాంతే శయనాగారే ప్రాప్తా సా మమ సన్నిధౌ |
లజ్జమానా సుకేశాంతా స్వశ్వశ్రూవచనాత్తదా || ౬||

దృష్ట్వా మాం జటిలం దాంతం తాపసం రసవర్జితం ।
సా స్వేదవదనా జాతా పాండురా విమనా భృశం ॥ ౭॥

కుపితోఽహం తదా దృష్ట్వా కామినీం నిశి సంగతాం ।
వేపమానాం స్థితాం పార్శ్వే హ్యబ్రవం తామహం రుషా ॥ ౮॥

దృష్ట్వా మాం యది గర్వేణ పాండువర్ణా సమావృతా ।
అతస్తే తనయః పాండుర్భవిష్యతి సుమధ్యమే ॥ ౯॥

ఇత్యుక్త్వా నిశి తత్రైవ స్థితోఽమ్బాలికయా యుతః ।
భుక్త్వా తాం నిశి నిర్యాతః స్థానమాపృచ్ఛ్య మాతరం ॥ ౧౦॥

తతస్తాభ్యాం సుతౌ కాలే ప్రసూతావంధపాండురౌ ।
ధృతరాష్ట్రశ్చ పాండుశ్చ ప్రథితౌ సంబభూవతుః ॥ ౧౧॥

మాతా మే విమనా జాతా తాదృశౌ వీక్ష్య తౌ సుతౌ ।
తతః సంవత్సరస్యాంతే మామాహూయ తదాబ్రవీత్ ॥ ౧౨॥

ద్వైపాయన సుతౌ జాతౌ రాజ్యయోగ్యౌ న తాదృశౌ ।
అన్యం మనోహరం పుత్రం సముత్పాదయ మే ప్రియం ॥ ౧౩॥

తథేతి సా మయా ప్రోక్తా ముదితా జననీ తదా ।
అంబికాం ప్రార్థయామాస సుతార్థే కాల ఆగతే ॥ ౧౪॥

పుత్రి వ్యాసం సమాలింగ్య పుత్రముత్పాదయాద్భుతం ।
కురువంశస్య కర్తారం రాజ్యయోగ్యం వరాననే ॥ ౧౫॥

వధూర్లజ్జాన్వితా కించిన్నోవాచ వచనం తదా ।
గతోఽహం శయనాగారే మాతుస్తద్వచనాన్నిశి ॥ ౧౬॥

దాసీ విచిత్రవీర్యస్య రూపయౌవనసంయుతా ।
ప్రేషితాంబికయా త్వత్ర విచిత్రాభరణాంబరా ॥ ౧౭॥

చందనారక్తదేహా సా పుష్పమాలావిభూషితా ।
ఆయాతా హావసంయుక్తా సుకేశీ హంసగామినీ ॥ ౧౮॥

పర్యంకే మాం సమావేశ్య సంస్థితా ప్రేమసంయుతా ।
ప్రసన్నోఽహం తదా తస్యా విలాసేనాభవం మునే ॥ ౧౯॥

రాత్రౌ సంక్రీడితం ప్రేమ్ణా తయా సహ మయా భృశం ।
వరో దత్తః పునస్తస్యై ప్రసన్నేన తు నారద ॥ ౨౦॥

సుభగే భవితా పుత్రః సర్వలక్షణసంయుతః ।
సురూపః సర్వధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ శమే రతః ॥ ౨౧॥

స తదా విదురో జాతస్త్రయః పుత్రా మయాభవన్ ।
మాయా వృద్ధిం గతా సాధో పరక్షేత్రోద్భవే మమ ॥ ౨౨॥

విస్మృతః శుకసంబంధీ విరహః శోకకారణం |
దృష్ట్వా త్రీన్స్వసుతాన్కామం బలినో వీర్యసమ్మతాన్ || ౨౩||

మాయా బలవతీ బ్రహ్మన్ దుస్త్యజా హ్యకృతాత్మభిః |
అరూపా చ నిరాలంబా జ్ఞానినామపి మోహినీ || ౨౪||

మాతరి స్నేహసంబద్ధం తథా పుత్రేషు సంవృతం |
న మే చిత్తం వనే శాంతిమగాన్మునివరోత్తమ || ౨౫||

దోలారూఢం మనో జాతం కదాచిద్ధస్తినాపురే |
పునః సరస్వతీతీరే న చైకత్ర వ్యవస్థితిః || ౨౬||

కదాచిచ్చింతయన్ జ్ఞానం మానసే ప్రతిభాతి వై |
కేఽమీ పుత్రాః క్వ మోహోఽయం న శ్రాద్ధార్హా మృతస్య మే || ౨౭||

వ్యభిచారోద్భవాః కిం మే సుఖదాః స్యుః సుతాః కిల |
మాయా బలవతీ మోహం వితనోతి హి మానసే || ౨౮||

జానన్మోహాంధకూపేఽస్మిన్పతితోఽహం మృషా మునే |
ఇత్యకుర్వం రహస్తాపం కదాచిత్స్వసమాహితః || ౨౯||

రాజ్యం ప్రాప తతః పాండుర్బలవాన్భీష్మసమ్మతః |
తదా మమ మనో జాతం ప్రసన్నం సుతకారణాత్ || ౩౦||

కుంతీ మాద్రీ సురూపే ద్వే భార్యే తస్య బభూవతుః |
శూరసేనసుతా కుంతీ మద్రరాజసుతాపరా || ౩౧||

స శాపం ద్విజతః ప్రాప్య కామినీద్వయసంయుతః |
పాండుర్నిర్వేదమాపన్నస్త్యక్త్వా రాజ్యం వనం గతః || ౩౨||

తదా మామావిశచ్ఛోకః శ్రుత్వా పుత్రం వనే స్థితం |
గతోఽహం తత్ర యత్రాసౌ భార్యాభ్యాం సహ సంస్థితః || ౩౩||

తమాశ్వాస్య వనే పాండుం పునః ప్రాప్తో గజాహ్వయే |
ధృతరాష్ట్రం సమాభాష్య హ్యాగమం బ్రహ్మజాతటే || ౩౪||

క్షేత్రజాన్పంచపుత్రాన్స సముత్పాద్య వనాశ్రమే |
ధర్మతో వాయుతః శక్రాదశ్విభ్యాం పంచ పాండవాన్ || ౩౫||

యుధిష్ఠిరో భీమసేనస్తథైవార్జున ఇత్యపి |
కుంతీపుత్రాః సమాఖ్యాతా ధర్మానిలసురేశజాః || ౩౬||

నకులః సహదేవశ్చ మద్రరాజసుతాసుతౌ |
కదాచిత్తు రహో మాద్రీం సమాలింగ్య మహీపతిః || ౩౭||

మృతః శాపాత్తు మునిభిః సంస్కృతో హుతభుఙ్ముఖే |
మాద్రీ తత్ర సతీ భూత్వా ప్రవిష్టా పతినా సహ || ౩౮||

స్థితా పుత్రయుతా కుంతీ జ్వలితే జాతవేదసి ।
మునయః సుతసంయుక్తాం శూరసేనసుతాం తదా ॥ ౩౯॥

దుఃఖితాం పతిహీనాం తామానిన్యుర్గజసాహ్వయే ।
సమర్పితాథ భీష్మాయ విదురాయ మహాత్మనే ॥ ౪౦॥

శ్రుత్వాహం సుఖదుఃఖాభ్యాం పీడితస్తు పరాత్మభిః ।
భీష్మేణ పాలితాః పుత్రాః పాండోరితి విచింత్య తే ॥ ౪౧॥

విదురేణ తథా ప్రీత్యా ధృతరాష్ట్రేణ ధీమతా ।
దుర్యోధనాదయస్తస్య పుత్రా యే క్రూరమానసాః ॥ ౪౨॥

ఏకత్ర స్థితిమాపన్నా విరోధం చకురద్భుతం ।
ద్రోణాచార్యస్తు సమ్మాప్తస్తత్ర భీష్మేణ మానితః ॥ ౪౩॥

అధ్యాపనాయ పుత్రాణాం పురే తస్మిన్నివాసితః ।
కర్ణః కుంత్యా పరిత్యక్తో జాతమాత్రః శిశుర్యదా ॥ ౪౪॥

సూతేన పాలితో నద్యాం ప్రాంతశ్చాధిరథేన హ ।
దుర్యోధనప్రియశ్చాభూత్కర్ణః శూరతమస్తథా ॥ ౪౫॥

పరస్పరం విరోధోఽభూద్భీమదుర్యోధనాదిషు ।
ధృతరాష్ట్రస్తు సంచింత్య క్లేశం పుత్రేషు తేషు చ ॥ ౪౬॥

నివాసం కల్పయామాస పాండవానాం మహాత్మనాం ।
విరోధశమనాయైవ నగరే వారణావతే ॥ ౪౭॥

దుర్యోధనేన తత్రైవ ద్రోహాజ్జతుగృహాణి వై ।
కారితాని చ దివ్యాని ప్రేష్య మిత్రం పురోచనం ॥ ౪౮॥

శ్రుత్వా జతుగృహే దగ్ధాన్పాండవాన్పృథయా యుతాన్ ।
పౌత్రభావాన్మునిశ్రేష్ఠ మగ్నోఽహం వ్యసనార్ణవే ॥ ౪౯॥

శోకాతురో భృశం శూన్యే వనే పశ్యన్నహర్నిశం ।
దృష్టా మయైకచక్రాయాం పాండవా దుఃఖకర్శితాః ॥ ౫౦॥

తతస్తుష్టమనాశ్చాహం జాతః పార్థాన్విలోక్య చ ।
ప్రేరితాస్తే మయా తూర్ణం ద్రుపదస్య పురం ప్రతి ॥ ౫౧॥

తే గతాస్తత్ర దుఃఖార్తా విప్రవేషధరాః కృశాః ।
మృగచర్మపరీధానాః సభాయాం సంస్థితాస్తదా ॥ ౫౨॥

కృత్వా పరాక్రమం జిష్ణుః స జిత్వా ద్రుపదాత్మజాం ।
చక్రుర్వివాహం మానిన్యా పంచైవ మాతృవాక్యతః ॥ ౫౩॥

దృష్ట్వా వివాహం తేషాం తు ముదితోఽహం భృశం తదా ।
తతో నాగాహ్వయే ప్రాప్తాః పాంచాలీసహితా మునే ॥ ౫౪॥

నివాసం ఖాండవప్రస్థం ధృతరాష్ట్రేణ కల్పితం ।
పాండవానాం ద్విజశ్రేష్ఠ వసుదేవసుతేన వై ॥ ౩౭॥

తర్పితః పావకస్తత్ర విష్ణునా సహ జిష్ణునా ।
రాజసూయః కృతో యజ్ఞస్తదాహం ముదితోఽభవం ॥ ౩౮॥

దృష్ట్వాథ విభవం తేషాం తథా మయకృతాం సభాం ।
దుర్యోధనోఽతిసంతప్తో దురోదరమథాకరోత్ ॥ ౩౯॥

దుర్ద్యూతవేదీ శకునిరనక్షజ్ఞశ్చ ధర్మజః ।
హృతం రాజ్యం ధనం సర్వం యాజ్ఞసేనీ చ క్లేశితా ॥ ౪౦॥

వనే ద్వాదశ వర్షాణి పాండవాస్తే వివాసితాః ।
పాంచాలీసహితాస్తేన దుఃఖం మే జనితం భృశం ॥ ౪౧॥

ఏవం నారద సంసారే సుఖదుఃఖాత్మకే భృశం ।
నిమగ్నోఽహం భ్రమేణైవ జానన్ ధర్మం సనాతనం ॥ ౪౨॥

కోఽహం కస్య సుతాస్తేఽమీ కా మాతా కిం సుఖం పునః ।
యేన మే హృదయం మోహాద్భ్రమతీతి దివానిశం ॥ ౪౩॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి సంతోషో నాధిగచ్ఛతి ।
దోలారూఢం మనో మేఽత్ర చంచలం న స్థిరం భవేత్ ॥ ౪౪॥

సర్వజ్ఞోఽసి మునిశ్రేష్ఠ సందేహం మే నివర్తయ ।
తథా కురు యథాహం స్యాం సుఖితో విగతజ్వరః ॥ ౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే వ్యాసస్వకీయమోహవర్ణనం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౫॥

౨౬ దమయంతీవివాహప్రస్తావవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి మే వచనం శ్రుత్వా నారదః పరమార్థవిత్ ।
మామాహ చ స్మితం కృత్వా పృచ్ఛంతం మోహకారణం ॥ ౧॥

నారద ఉవాచ ।
పారాశర్య పురాణజ్ఞ కిం పృచ్ఛసి సునిశ్చయం ।
సంసారేఽస్మిన్వినా మోహం కోఽపి నాస్తి శరీరవాన్ ॥ ౨॥

బ్రహ్మావిష్ణుస్తథా రుద్రః సనకః కపిలస్తథా ।
మాయయా వేష్టితాః సర్వే భ్రమంతి భవవర్త్మని ॥ ౩॥

జ్ఞానినం మాం జనో వేత్తి భ్రాంతోఽహం సర్వలోకవత్ ।
శృణు మే పూర్వవృత్తాంతం ప్రబ్రవీమి సునిశ్చితం ॥ ౪॥

దుఃఖం మయా యథా పూర్వమనుభూతం మహత్తరం ।

స్వకృతేన చ మోహేన భార్యార్థే వాసవీసుత ॥ ౫॥

ఏకదా పర్వతశ్చాహం దేవలోకాన్మహీతలం ।
ప్రాప్తో విలోకనార్థాయ భారతం ఖండముత్తమం ॥ ౬॥

భ్రమంతౌ సహితావుర్వ్యాం పశ్యంతౌ తీర్థమండలం ।
పావనాని చ స్థానాని మునీనామాశ్రమాంఛుభాన్ ॥ ౭॥

శపథం దేవలోకాత్తు కృత్వా పూర్వం పరస్పరం ।
చలితౌ సమయం చేమం సమ్మంత్ర్య నిశ్చయేన వై ॥ ౮॥

చిత్తవృత్తిస్తు వక్తవ్యా యాదృశీ యస్య జాయతే ।
శుభా వాప్యశుభా వాపి న గోప్తవ్యా కదాచన ॥ ౯॥

భోజనేచ్ఛా ధనేచ్ఛాపి రతీచ్ఛా వా భవేదపి ।
యాదృశీ యస్య చిత్తే తు కథనీయా పరస్పరం ॥ ౧౦॥

ఇత్యావాం సమయం కృత్వా స్వర్గాద్భూలోకమాగతౌ ।
ఏకచిత్తౌ మునీభూతౌ విచరంతౌ యథేచ్ఛయా ॥ ౧౧॥

ఏవం భ్రమంతౌ లోకేఽస్మిన్గ్రీష్మాంతే సముపాగతే ।
సంజయస్య పురం రమ్యం సంప్రాప్తౌ నృపతే పునః ॥ ౧౨॥

తేన సంపూజితౌ భక్త్యా రాజ్ఞా సమ్మానితౌ భృశం ।
స్థితౌ తత్ర గృహే తస్య చాతుర్మాస్యం మహాత్మనః ॥ ౧౩॥

వార్షికాశ్చతురో మాసా దుర్గమాః పథి సర్వదా ।
తస్మాదేకత్ర విబుధైః స్థాతవ్యమితి నిశ్చయః ॥ ౧౪॥

అష్టౌ మాసాంస్తు ప్రవసేత్సదా కార్యవశాద్ద్విజః ।
వర్షాకాలే న గంతవ్యం ప్రవాసే సుఖమిచ్ఛతా ॥ ౧౫॥

ఇతి సంచింత్య మనసా సంజయస్య గృహే తదా ।
సంస్థితౌ మానితౌ రాజ్ఞా కృతాతిథ్యౌ మహాత్మనా ॥ ౧౬॥

దమయంతీతి విఖ్యాతా తస్య పుత్రీ మహీపతేః ।
ఆజ్ఞప్తా పరిచర్యార్థం సుదతీ సుందరీ భృశం ॥ ౧౭॥

వివేకజ్ఞా విశాలాక్షీ రాజపుత్రీ కృతోద్యమా ।
సేవనం సర్వకాలే చ వ్యదధాదుభయోరపి ॥ ౧౮॥

స్నానార్థముదకం కాలే భోజనం మృష్టమాయతం ।
ముఖవాసం తథా చాన్యం యదిష్టం తద్దదాతి సా ॥ ౧౯॥

మనోఽభిలషితాన్కామానుభయోరపి కన్యకా ।
వ్యజనాసనశయ్యాదీన్వాంఛితానప్యకల్పయత్ ॥ ౨౦॥

ఏవం సంసేవ్యమానౌ తు స్థితౌ రాజ్ఞో గృహే కిల ।
వేదాధ్యయనసంశీలావావాం వేదవ్రతే రతౌ ॥ ౨౧॥

అహం వీణాం కరే కృత్వా సాధయిత్వా స్వరోత్తమం ।
గాయత్రం సామ సుస్వాదమగాం కర్ణరసాయనం ॥ ౨౨॥

రాజపుత్రీ తు తచ్ఛ్రుత్వా సామగానం మనోహరం ।
బభూవ మయి రాగాఢ్యా ప్రీతియుక్తా విశారదా ॥ ౨౩॥

దినే దినేఽనురాగోఽస్యా మయి వృద్ధిం గతః పరః ।
మమాపి ప్రీతియుక్తాయాం మనో జాతం స్పృహాపరం ॥ ౨౪॥

మమ తస్య చ సా కన్యా భోజనాదిషు కర్హిచిత్ ।
అకరోదంతరం కించిత్సేవాభేదం రసాన్వితా ॥ ౨౫॥

స్నానాయోష్ణజలం మహ్యం పర్వతాయ చ శీతలం ।
దధి మహ్యం తథా తక్రం పర్వతాయాప్యకల్పయత్ ॥ ౨౬॥

శయనాస్తరణం శుభ్రం మదర్థే పర్యకల్పయత్ ।
ప్రీత్యా పరమయా యద్వత్పర్వతాయ న తాదృశం ॥ ౨౭॥

విలోకయతి మాం ప్రేమ్ణా సుందరీ న చ పర్వతం ।
తతోఽస్యాస్తాదృశం దృష్ట్వా పర్వతః ప్రేమకారణం ॥ ౨౮॥

మనసా చింతయామాస కిమేతదితి విస్మితః ।
పప్రచ్ఛ మాం రహః సమ్యగ్బ్రూహి నారద సర్వథా ॥ ౨౯॥

రాజపుత్రీ త్వయి ప్రేమ కరోతి ముదితా భృశం ।
దదాతి భక్ష్యభోజ్యాని స్నేహయుక్తా సమంతతః ॥ ౩౦॥

న తథా మయి భేదోఽత్ర సందేహం జనయత్యసౌ ।
మన్యతే త్వాం పతిం కర్తుం సర్వథా సంజయాత్మజా ॥ ౩౧॥

తవాపి తాదృశం భావం జానామి లక్షణైరహం ।
నేత్రవక్త్రవికారైశ్చ జ్ఞాయతే ప్రీతికారణం ॥ ౩౨॥

సత్యం వద న తే మిథ్యా వక్తవ్యం వచనం మునే ।
స్వర్గతః సమయం కృత్వా చలితౌ సంస్మరాధునా ॥ ౩౩॥

నారద ఉవాచ ।
పృష్టోఽహం పర్వతేనేదం కారణం తు హఠాద్యదా ।
తదాహం హ్రీసమాక్రాంతః సంజాతశ్చాబ్రువం పునః ॥ ౩౪॥

పర్వతైషా విశాలాక్షీ పతిం మాం కర్తుముద్యతా ।
మమాపి మానసో భావో వర్తతేఽస్యాం విశేషతః ॥ ౩౫॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం సత్యం పర్వతః కోపసంయుతః ।

మాముశాచ మునిర్వాక్యం ధిగ్ధిగితి పునః పునః ॥ ౩౬॥

ప్రథమం శపథాన్కృత్వా వంచితోఽహం త్వయా యతః ।
భవ వానరవక్త్రస్త్వం శాపాచ్చ మమ మిత్రధుక్ ॥ ౩౭॥

ఇతి శప్తస్తు తేనాహం కుపితేన మహాత్మనా ।
సహసా హ్యభవం క్రూరః శాఖామృగముఖస్తదా ॥ ౩౮॥

మయాపి న కృతా తస్మిన్క్షమా తు భగినీసుతే ।
సోఽపి శప్తోఽతికోపాద్వై మా స్వర్గే తే గతిః కిల ॥ ౩౯॥

స్వల్పేఽపరాధే యస్మాన్మాం శప్తవానసి పర్వత ।
తస్మాత్తవాపి మందాత్మన్ మృత్యులోకే స్థితిః కిల ॥ ౪౦॥

పర్వతస్తు గతస్తస్మాన్నగరాద్విమనా భృశం ।
అహం వానరవక్త్రస్తు సంజాతస్తత్క్షణాదపి ॥ ౪౧॥

దృష్ట్వా మాం వానరం క్రూరం రాజపుత్రీ విలక్షణా ।
విమనాతీవ సంజాతా వీణాశ్రవణలాలసా ॥ ౪౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
తతః కిమభవద్బ్రహ్మన్ కథం శాపాన్నివర్తితః ।
మానుషాస్యః పునర్జాతో భవాన్బ్రూహి యథావిధి ॥ ౪౩॥

పర్వతః క్వ గతో భూయః సంగమో యువయోరభూత్ ।
కదా కుత్ర కథం సర్వం విస్తరేణ వదస్వ హ ॥ ౪౪॥

నారద ఉవాచ ।
కిం బ్రవీమి మహాభాగ మాయాయాశ్చరితం మహత్ ।
దుఃఖితోఽహం భృశం తత్ర పర్వతే రుషితే గతే ॥ ౪౫॥

పునః సేవాపరాత్యర్థం రాజపుత్రీ మమాభవత్ ।
గతేఽథ పర్వతే కామం స్థితస్తత్రైవ సద్మని ॥ ౪౬॥

అహం దుఃఖాన్వితో దీనస్తథా వానరవన్ముఖః ।
విశేషేణ తు చింతార్తః కిం మే స్యాదితి చింతయన్ ॥ ౪౭॥

సంజయోఽథ సుతాం దృష్ట్వా కించిత్ప్రకటయౌవనాం ।
వివాహార్థే రాజసుతామపృచ్ఛత్సచివం తదా ॥ ౪౮॥

వివాహకాలః సంప్రాప్తః సుతాయా మమ సాంప్రతం ।
యోగ్యం వరం మమ బ్రూహి రాజపుత్రం సుసమ్మతం ॥ ౪౯॥

రూపౌదార్యగుణైర్యుక్తం శూరం సుకులసంభవం ।
వివాహం విధివత్పుత్ర్యాః కరోమి కిల సాంప్రతం ॥ ౫౦॥

ప్రధానస్త్వబ్రవీద్రాజన్ రాజపుత్రా హ్యనేకశః ।

వర్తంతే భువి పుత్ర్యాస్తే యోగ్యాః సర్వగుణాన్వితాః ॥ ౫౧॥

యస్మిన్ రుచిస్తే రాజేంద్ర తమాహూయ నృపాత్మజం ।
దేహి కన్యాం ధనం భూరి హస్త్యశ్వరథసంయుతం ॥ ౫౨॥

నారద ఉవాచ ।
పితుశ్చికీర్షితం జ్ఞాత్వా దమయంతీ తదా నృపం ।
ధాత్ర్యా ముఖేన వాక్యజ్ఞా తమువాచ రహః స్థితం ॥ ౫౩॥

ధాత్ర్యువాచ ।
దమయంతీ మహారాజ పుత్రీ తే మామథాబ్రవీత్ ।
పితరం బ్రూహి ధాత్రేయి వచనాన్మే సుఖాన్వితం ॥ ౫౪॥

మయా వృతోఽథ మేధావీ నారదో మహతీయుతః ।
నాదమోహితయా కామం నాన్యః కోఽపి ప్రియో మమ ॥ ౫౫॥

కురు మే వాంఛితం తాత వివాహం మునినా సహ ।
నాన్యం వరిష్యే ధర్మజ్ఞ నారదం తు పతిం వినా ॥ ౫౬॥

మగ్నాహం నాదసింధౌ వై నక్రహీనే రసాత్మకే ।
అక్షారే సుఖసంపూర్ణే తిమింగిలవివర్జితే ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే దమయంతీవివాహప్రస్తావవర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౬॥

౨౭ నారదస్య మాయాదమయంత్యా సహ వివాహవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
తత్పుత్ర్యా వచనం శ్రుత్వా రాజా ధాత్రీముఖాత్తతః ।
భార్యాం ప్రోవాచ కైకేయీం సమీపస్థాం సులోచనాం ॥ ౧॥

రాజోవాచ ।
యదుక్తం వచనం కాంతే ధాత్ర్యా తత్తు త్వయా శ్రుతం ।
వృతోఽయం నారదః కామం మునిర్వానరవక్త్రభాక్ ॥ ౨॥

కిమిదం చింతితం పుత్ర్యా బుద్ధిహీనం విచేష్టితం ।
కథమస్మై మయా దేయా కన్యా హరిముఖాయ సా ॥ ౩॥

క్వాసౌ భిక్షుః కురూపః క్వ దమయంతీ మమాత్మజా ।
విపరీతమిదం కార్యం న విధేయం కదాచన ॥ ౪॥

తామేకాంతే సుకేశాంతే నివారయ హఠాత్సుతాం ।
యుక్త్యా మునిరతాం ముగ్ధాం శాస్త్రవృద్ధానుసారయా ॥ ౫॥

ఇతి భర్తృవచః శ్రుత్వా జననీ తామథాబ్రవీత్ ।
చ తే రూపం మునిః క్వాసౌ వానరాస్యోఽధనః పునః ॥ ౬॥

కథం మోహమవాప్తాసి భిక్షుకే చతురా పునః |
లతాకోమలదేహా త్వం భస్మరూక్షతనుస్త్వయం || ౭||

వార్తా వానరవక్త్రేణ కథం యుక్తా తవానఘే |
కా ప్రీతిః కుత్సితే పుంసి భవిష్యతి శుచిస్మితే || ౮||

వరస్తే రాజపుత్రోఽస్తు మా కురు త్వం వృథా హఠం |
పితా తే దుఃఖమాప్నోతి శ్రుత్వా ధాత్రీముఖాద్వచః || ౯||

లగ్నాం బుబూలవృక్షేణ కోమలాం మాలతీలతాం |
దృష్ట్వా కస్య మనః ఖేదం చతురస్య న గచ్ఛతి || ౧౦||

దాసేరకాయ తాంబూలీదలాని కోమలాని కః |
దదాతి భక్షణార్థాయ మూర్ఖోఽపి ధరణీతలే || ౧౧||

వీక్ష్య త్వాం కరసంలగ్నాం నారదస్య సమీపతః |
వివాహే వర్తమానే తు కస్య చేతో న దహ్యతి || ౧౨||

కుముఖేన సమం వార్తా న రుచిం జనయత్యతః |
ఆమృతేస్తు కథం కాలః క్షపితవ్యస్త్వయామునా || ౧౩||

నారద ఉవాచ |
ఇతి మాతుర్వచః శ్రుత్వా దమయంతీ భృశాతురా |
మాతరం ప్రాహ తన్వంగీ మయి సా కృతనిశ్చయా || ౧౪||

కిం ముఖేన చ రూపేణ మూర్ఖస్య చ ధనేన కిం |
కిం రాజ్యేనావిదగ్ధస్య రసమార్గావిదోఽస్య చ || ౧౫||

హరిణ్యోఽపి వనే ధన్యా యా నాదేన విమోహితాః |
మాతః ప్రాణాన్ప్రయచ్ఛంతి ధిఙ్మూర్ఖాన్మానుషాన్భువి || ౧౬||

నారదో వేత్తి యాం విద్యాం మాతః సప్తస్వరాత్మికాం |
తృతీయః కోఽపి నో వేద శివాదన్యః పుమాన్కిల || ౧౭||

మూర్ఖేణ సహ సంవాసో మరణం తత్క్షణే క్షణే |
రూపవాంధనవాంస్త్యాజ్యో గుణహీనో నరః సదా || ౧౮||

ధిఙ్మైత్రీం మూర్ఖభూపాలే వృథా గర్వసమన్వితే |
గుణజ్ఞే భిక్షుకే శ్రేష్ఠా వచనాత్సుఖదాయినీ || ౧౯||

స్వరజ్ఞో గ్రామవిత్కామం మూర్ఛ్ఛనాజ్ఞానభేదభాక్ |
దుర్లభః పురుషశ్చాష్టరసజ్ఞో దుర్బలోఽపి వై || ౨౦||

యథా నయతి కైలాసం గంగా చైవ సరస్వతీ |
తథా నయతి కైలాసం స్వరజ్ఞానవిశారదః | ౨౧||

స్వరమానం తు యో వేద స దేవో మానుషోఽపి సన్ |

సప్తభేదం న యో వేద స పశుః సురరాడపి ॥ ౨౨॥

మూర్చ్ఛనాతానమార్గం తు శ్రుత్వా మోదం న యాతి యః ।
స పశుః సర్వథా జ్ఞేయో హరిణాః పశవో న హి ॥ ౨౩॥

వరం విషధరః సర్పః శ్రుత్వా నాదం మనోహరం ।
అశ్రోత్రోఽపి ముదం యాతి ధిక్సకర్ణాంశ్చ మానవాన్ ॥ ౨౪॥

బాలోఽపి సుస్వరం గేయం శ్రుత్వా ముదితమానసః ।
జాయతే కింతు తే వృద్ధా న జానంతి ధిగస్తు తాన్ ॥ ౨౫॥

పితా మే కిం న జానాతి నారదస్య గుణాన్ బత ।
ద్వితీయః సామగో నాస్తి త్రిషు లోకేషు తత్సమః ॥ ౨౬॥

తస్మాదసౌ మయా నూనం వృతః పూర్వం సమాగమాత్ ।
పశ్చాచ్ఛాపవశాజ్జాతో వానరాస్యో గుణాకరః ॥ ౨౭॥

కిన్నరా న ప్రియాః కస్య భవంతి తురగాననాః ।
గానవిద్యాసమాయుక్తాః కిం ముఖేన వరేణ హ ॥ ౨౮॥

పితరం బ్రూహి మే మాతర్వృతోఽయం మునిసత్తమః ।
తస్మాత్త్వమాగ్రహం త్యక్త్వా దేహి తస్మై చ మాం ముదా ॥ ౨౯॥

నారద ఉవాచ ।
ఇతి పుత్ర్యా వచః శ్రుత్వా రాజ్ఞీ రాజ్ఞే న్యవేదయత్ ।
ఆగ్రహం సుందరీ జ్ఞాత్వా సుతాయా నారదే మునౌ ॥ ౩౦॥

వివాహం కురు రాజేంద్ర దమయంత్యాః శుభే దినే ।
మునినా స చ సర్వజ్ఞో వృతోఽసౌ మనసానయా ॥ ౩౧॥

నారద ఉవాచ ।
ఇతి సంచోదితో రాజ్ఞ్యా సంజయః పృథివీపతిః ।
చకార విధివత్సర్వం విధిం వైవాహికం తతః ॥ ౩౨॥

ఏవం దారగ్రహం కృత్వా వానరాస్యః పరంతప ।
స్థితస్తత్రైవ మనసా దహ్యమానేన చాన్వహం ॥ ౩౩॥

యదాఽఽగచ్ఛద్రాజసుతా సేవార్థం మమ సన్నిధౌ ।
అభవం దుఃఖసంతప్తస్తదాహం వానరాననః ॥ ౩౪॥

దమయంతీ తు మాం వీక్ష్య ప్రఫుల్లవదనాంబుజా ।
శోకం వానరవక్త్రత్వాన్న చకార కదాచన ॥ ౩౫॥

ఏవం గచ్ఛతి కాలే తు సహసా పర్వతో మునిః ।
కుర్వంస్తీర్థాన్యనేకాని ద్రష్టుం మాం సముపాగతః ॥ ౩౬॥

మయాతిమానితః ప్రేమ్ణా పూజితశ్చ యథావిధి ।

ఆసీన ఆసనే దివ్యే వీక్ష్య మాం దుఃఖితో హ్యభూత్ ॥ ౩౭॥

కృతదారం వానరాస్యం దీనం చింతాతురం భృశం ।
దయావాన్మామువాచేదం పర్వతో మాతులం కృశం ॥ ౩౮॥

మయా నారద కోపాత్త్వం శప్తోఽసి మునిసత్తమ ।
నిష్కృతిం తస్య శాపస్య కరోమ్యద్య నిశామయ ॥ ౩౯॥

భవ త్వం చారువదనో మమ పుణ్యేన నారద ।
దృష్ట్వా రాజసుతాం చిత్తే కృపా జాతా మమాధునా ॥ ౪౦॥

నారద ఉవాచ ।
మయాపి ప్రవణం చిత్తం కృత్వా శ్రుత్వాస్య భాషితం ।
అనుగ్రహః కృతః సద్యస్తస్య శాపస్య తత్క్షణాత్ ॥ ౪౧॥

భాగినేయ తవాప్యస్తు గమనం సురసద్మని ।
శాపస్యానుగ్రహః కామం కృతోఽయం పర్వతాధునా ॥ ౪౨॥

నారద ఉవాచ ।
జాతోఽహం చారువదనో వచనాత్తస్య పశ్యతః ।
రాజపుత్రీ తు సంతుష్టా మాతరం ప్రాహ సత్వరం ॥ ౪౩॥

మాతస్తే సుముఖో జాతో జామాతా చ మహాద్యుతిః ।
వచనాత్పర్వతస్యాద్య ముక్తశాపో మునేరభూత్ ॥ ౪౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞ్యా కథితం తత్తు రాజని ।
యయౌ ద్రష్టుం మునిం తత్ర సంజయః ప్రీతిమాంస్తదా ॥ ౪౫॥

ధనం సమర్పితం రాజ్ఞా సంతుష్టేన తదా మహత్ ।
మహ్యం చ భాగినేయాయ పారిబర్హం మహాత్మనా ॥ ౪౬॥

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం వర్తనం యత్పురాతనం ।
మాయాయా బలమాహాత్మ్యం హ్యనుభూతం యథా మయా ॥ ౪౭॥

సంసారేఽస్మిన్మహాభాగ మాయాగుణకృతేఽనృతే ।
తనుభృత్తు సుఖీ నాస్తి న భూతో న భవిష్యతి ॥ ౪౮॥

కామక్రోధౌ తథా లోభో మత్సరో మమతా తథా ।
అహంకారో మదః కేన జితాః సర్వే మహాబలాః ॥ ౪౯॥

సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ గుణాస్త్రయ ఇమే కిల ।
కారణం ప్రాణినాం దేహసంభవే సర్వథా మునే ॥ ౫౦॥

కస్మింశ్చిత్సమయే వ్యాస వనేఽహం విష్ణునా సహ ।
గచ్ఛన్హాస్యవినోదేన స్త్రీభావం గమితః క్షణాత్ ॥ ౫౧॥

రాజపత్నీత్వమాపన్నో మాయాబలవిమోహితః ।

పుత్రాః ప్రసూతా బహవో గేహే తస్య నృపస్య హ ॥ ౫౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సంశయోఽయం మహాన్సాధో శ్రుత్వా తే వచనం కిల ।
కథం నారీత్వమాపన్నస్త్వం మునే జ్ఞానవాన్భృశం ॥ ౫౩॥

కథం చ పురుషో జాతో బ్రూహి సర్వమశేషతః ।
కథం పుత్రాస్త్వయా జాతాః కస్య రాజ్ఞో గృహేఽఙ్గనా ॥ ౫౪॥

ఏతదాఖ్యాహి చరితం మాయాయా మహదద్భుతం ।
మోహితం చ యయా సర్వమిదం స్థావరజంగమం ॥ ౫౫॥

న తృప్తిమధిగచ్ఛామి శృణ్వంస్తవ కథామృతం ।
సర్వగ్రంథార్థతత్త్వం చ సర్వసంశయనాశనం ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
నారదస్య మాయాదమయంత్యా సహ వివాహవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౭॥

౨౮ నారదేన స్వస్త్రీత్వప్రాప్తివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
నిశామయ మునిశ్రేష్ఠ గదతో మమ సత్కథాం ।
మాయాబలం సుదుర్జ్ఞేయం మునిభిర్యోగవిత్తమైః ॥ ౧॥

మాయయా మోహితం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ।
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతమజయా దుర్విభావ్యయా ॥ ౨॥

కదాచిత్సత్యలోకాద్వై శ్వేతద్వీపే మనోహరే ।
గతోఽహం దర్శనాకాంక్షీ హరేరద్భుతకర్మణః ॥ ౩॥

వాదయన్మహతీం వీణాం స్వరతానవిభూషితాం ।
గాయత్రం గాయమానస్తు సామ సప్తస్వరాన్వితం ॥ ౪॥

దృష్టో మయా దేవదేవశ్చక్రపాణిర్గదాధరః ।
కౌస్తుభోద్భాసితోరస్కో మేఘశ్యామశ్చతుర్భుజః ॥ ౫॥

పీతాంబరపరీధానో ముకుటాంగదరాజితః ।
లక్ష్మ్యా సహ విలాసిన్యా క్రీడమానో ముదా యుతః ॥ ౬॥

వీక్ష్య మాం కమలా దేవీ గతాంతర్ధానమంతికాత్ ।
సర్వలక్షణసంపన్నా సర్వభూషణభూషితా ॥ ౭॥

నారీణాం ప్రవరా కాంతా రూపయౌవనగర్వితా ।
సుప్రియా వాసుదేవస్య వరచామీకరప్రభా ॥ ౮॥

అంతర్గృహం గతా దృష్ట్వా సింధుజాం వ్యంజనాన్వితాం ।
మయా పృష్టో దేవదేవో వనమాలీ జగత్ప్రభుః ॥ ౯॥

భగవందేవదేవేశ పద్మనాభ సురారిహన్ ।
కథం చ మా గతా దృష్ట్వా మామాగచ్ఛంతమంతికాత్ ॥ ౧౦॥

నాహం విటో న వా ధూర్తః తాపసోఽహం జగద్గురో ।
జితేంద్రియో జితక్రోధో జితమాయో జనార్దన ॥ ౧౧॥

నారద ఉవాచ ।
నిశమ్య వచనం కించిద్గర్వయుక్తం జనార్దనః ।
ఉవాచ మాం స్మితం కృత్వా వీణావన్మధురాం గిరం ॥ ౧౨॥

విష్ణురువాచ ।
నారదైవంవిధా నీతిర్న స్థాతవ్యం కదాచన ।
పతిం వినాన్యసాన్నిధ్యే కస్యచిద్యోషయా క్వచిత్ ॥ ౧౩॥

మాయా సుదుర్జయా విద్వన్ యోగిభిర్జితమారుతైః ।
సాంఖ్యవిద్భిర్నిరాహారైస్తాపసైశ్చ జితేంద్రియైః ॥ ౧౪॥

దేవైశ్చ మునిశార్దూల యత్త్వయోక్తం వచోఽధునా ।
జితమాయోఽస్మి గీతజ్ఞ నైవం వాచ్యం కదాచన ॥ ౧౫॥

నాహం శివో న వా బ్రహ్మా జేతుం తాం ప్రభవోఽప్యజాం ।
మునయః సనకాద్యాశ్చ కస్త్వం కేఽన్యే క్షమా జయే ॥ ౧౬॥

దేవదేహం నృదేహం వా తిర్యగ్దేహమథాపి వా ।
బిభృయాద్యః శరీరం చ స కథం తాం జయేదజాం ॥ ౧౭॥

త్రియుతస్తాం కథం మాయాం జేతుం శక్తః పుమాంభవేత్ ।
వేదవిద్యోగవిద్వాపి సర్వజ్ఞో విజితేంద్రియః ॥ ౧౮॥

కాలోఽపి తస్యా రూపం హి రూపహీనః స్వరూపకృత్ ।
తద్వశే వర్తతే దేహీ విద్వాన్మూర్ఖోఽథ మధ్యమః ॥ ౧౯॥

కాలః కరోతి ధర్మజ్ఞం కదాచిద్వ్యాకులం పునః ।
స్వభావాత్కర్మతో వాపి దుర్జ్ఞేయం తస్య చేష్టితం ॥ ౨౦॥

నారద ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా విరతో విష్ణురహం విస్మయమానసః ।
తమబ్రవం జగన్నాథం వాసుదేవం సనాతనం ॥ ౨౧॥

రమాపతే కథంరూపా మాయా సా కీదృశీ పునః ।
కియద్బలా క్వ సంస్థానా కస్యాధారా వదస్వ మే ॥ ౨౨॥

ద్రష్టుకామోఽస్మి తాం మాయాం దర్శయాశు మహీధర ।
జ్ఞాతుమిచ్ఛామి తాం సమ్యక్ప్రసాదం కురు మాపతే ॥ ౨౩॥

విష్ణురువాచ ।
త్రిగుణా సాఖిలాధారా సర్వజ్ఞా సర్వసమ్మతా ।

అజేయానేకరూపా చ సర్వం వ్యాప్య స్థితా జగత్ ॥ ౨౪॥

దిదృక్షా యది తే చిత్తే నారదారోహణం కురు ।
గరుడే మత్సమేతోఽద్య గచ్ఛావోఽన్యత్ర సాంప్రతం ॥ ౨౫॥

దర్శయిష్యామి తే మాయాం దుర్జయామజితాత్మభిః ।
దృష్ట్వా తాం బ్రహ్మపుత్ర త్వం విషాదే మా మనః కృథాః ॥ ౨౬॥

ఇత్యుక్త్వా దేవదేవో మాం సస్మార వినతాసుతం ।
స్మృతమాత్రస్తు గరుడస్తదాగాద్ధరిసన్నిధౌ ॥ ౨౭॥

ఆగతం గరుడం వీక్ష్య ఆరురోహ జనార్దనః ।
సమారోప్య చ మాం పృష్ఠే గమనాయ కృతాదరః ॥ ౨౮॥

చలితో వినతాపుత్రో వైకుంఠాద్వాయువేగవాన్ ।
ప్రేరితో యత్ర కృష్ణేన గంతుకామేన కాననం ॥ ౨౯॥

మహావనాని దివ్యాని సరాంసి సరితస్తథా ।
పురగ్రామాకరాదీంశ్చ ఖేటఖర్వటగోవ్రజాన్ ॥ ౩౦॥

మునీనామాశ్రమాన్ రమ్యాన్ వాపీశ్చ సుమనోహరాః ।
పల్వలాని విశాలాని హ్రదాన్ పంకజభూషితాన్ ॥ ౩౧॥

మృగాణాం చ వరాహాణాం వృందాన్యప్యవలోక్య చ ।
గతావావాం కాన్యకుబ్జసమీపం గరుడాసనౌ ॥ ౩౨॥

తత్ర రమ్యం సరో దివ్యం దృష్టం పంకజమండితం ।
హంసకారండవాకీర్ణం చక్రవాకోపశోభితం ॥ ౩౩॥

నానావర్ణైః ప్రఫుల్లైశ్చ పంకజైరుపరంజితం ।
శుచి మిష్టజలం భృంగయూథనాదవిరాజితం ॥ ౩౪॥

మామాహ భగవాన్ వీక్ష్య తడాగం పరమాద్భుతం ।
స్పర్ధకం చోదధేః క్షీరం మిష్టం వారి విశేషతః ॥ ౩౫॥

శ్రీభగవానువాచ ।
పశ్య నారద గంభీరం సరః సారసనాదితం ।
సర్వత్ర పంకజైశ్ఛన్నం స్వచ్ఛనీరప్రపూరితం ॥ ౩౬॥

అత్ర స్నాత్వా గమిష్యావః కాన్యకుబ్జం పురోత్తమం ।
ఇత్యుక్త్వా గరుడాదాశు మాముత్తార్య వ్యతారయత్ ॥ ౩౭॥

విహస్య భగవాంస్తత్ర జగ్రాహ మమ తర్జనీం ।
స్తువన్సరోవరం భూయస్తీరే మామనయత్ప్రభుః ॥ ౩౮॥

విశ్రమ్య తటభాగే తు స్నిగ్ధచ్ఛాయే మనోహరే ।
మామువాచ మునే స్నానం కురు త్వం విమలే జలే ॥ ౩౯॥

పశ్చాదహం కరిష్యామి తడాగేఽస్మిన్సుపావనే ।
సాధూనామివ చేతాంసి జలాని నిర్మలాని చ ॥ ౪౦॥

సురభీణి పరాగైస్తు పంకజానాం విశేషతః ।
ఇత్యుక్తోఽహం భగవతా ముక్త్వా వీణాం మృగాజినం ॥ ౪౧॥

స్నానాయ కృతధీస్తీరే గతః ప్రేమసమన్వితః ।
పాదౌప్రక్షాల్య హస్తౌచ శిఖాం బద్ధ్వా కుశగ్రహం ॥ ౪౨॥

కృత్వాఽఽచమ్య శుచిస్తోయే స్నాతవానస్మి తజ్జలే ।
యదా తస్మిజ్జలే రమ్యే స్నాతోఽహం పశ్యతో హరేః ॥ ౪౩॥

విహాయ పౌరుషం రూపం ప్రాప్తః స్త్రీత్వమనుత్తమం ।
హరిర్గృహీత్వా వీణాం మే తథా కృష్ణాజినం శుభం ॥ ౪౪॥

ఆరుహ్య గరుడం తూర్ణం జగామ స్వగృహం క్షణాత్ ।
తతోఽహం స్త్రీత్వమాపన్నశ్చారుభూషణభూషితః ॥ ౪౫॥

తత్క్షణాన్మనసో జాతా పూర్వదేహస్య విస్మృతిః ।
విస్మృతోఽసౌ జగన్నాథో మహతీ విస్మృతా పునః ॥ ౪౬॥

సంప్రాప్య మోహినీరూపం తడాగాన్నిర్గతో బహిః ।
అపశ్యం నలినీజుష్టం సరస్తద్విమలోదకం ॥ ౪౭॥

కిమేతదితి మనసాకరవం విస్మయం ముహుః ।
ఏవం చింతయమానస్య నారీరూపధరస్య మే ॥ ౪౮॥

సహసా దృక్పథం ప్రాప్తస్తత్ర తాలధ్వజో నృపః ।
గజాశ్వరథవృందైశ్చ సంవృతో రథసంస్థితః ॥ ౪౯॥

యువా భూషణసంవీతో దేహవానివ మన్మథః ।
వీక్ష్య మాం భూపతిస్తత్ర దివ్యభూషణభూషితాం ॥ ౫౦॥

రాకాచంద్రముఖీం యోషాం విస్మయం పరమం గతః ।
పప్రచ్ఛ కాసి కల్యాణి కస్య పుత్రీ సురస్య వా ॥ ౫౧॥

మానుషస్య చ వా కాంతే గంధర్వస్యోరగస్య చ ।
ఏకాకినీ కథం బాలా రూపయౌవనభూషితా ॥ ౫౨॥

వివాహితాథ కన్యా వా సత్యం వద సులోచనే ।
కిం పశ్యసి సుకేశాంతే తడాగేఽస్మిన్సుమధ్యమే ॥ ౫౩॥

చికీర్షితం పికాలాపే బ్రూహి మన్మథమోహిని ।
భుంక్ష్వ భోగాన్మరాలాక్షి మయా సహ కృశోదరి ।
వాంఛితాన్మనసా నూనం కృత్వా మాం పతిముత్తమం ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం

షష్ఠస్కంధే నారదేన స్వస్త్రీత్వప్రాప్తివర్ణనం నామాష్టావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౮॥

౨౯ నారదస్య పునః స్వరూపప్రాప్తివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తోఽహం తదా తేన రాజ్ఞా తాలధ్వజేన చ ।
విమృశ్య మనసాత్యర్థం తమువాచ విశాంపతే ॥ ౧॥

రాజన్నాహం విజానామి పుత్రీ కస్యేతి నిశ్చయం ।
పితరౌ క్వ చ మే కేన స్థాపితా చ సరోవరే ॥ ౨॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కథం మే సుకృతం భవేత్ ।
నిరాధారాస్మి రాజేంద్ర చింతయామి చికీర్షితం ॥ ౩॥

దైవమేవ పరం రాజన్నాస్త్యత్ర పౌరుషం మమ ।
ధర్మజ్ఞోఽసి మహీపాల యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥ ౪॥

తవాధీనాస్మ్యహం భూప న మే కోఽప్యస్తి పాలకః ।
న పితా న చ మాతా చ న స్థానం న చ బాంధవాః ॥ ౫॥

ఇత్యుక్తోఽసౌ మయా రాజా బభూవ మదనాతురః ।
మాం నిరీక్ష్య విశాలాక్షీం సేవకానిత్యువాచ హ ॥ ౬॥

నరయానమానయధ్వం చతుర్వాహ్యం మనోహరం ।
ఆరోహణార్థమస్యాస్తు కౌశేయాంబరవేష్టితం ॥ ౭॥

మృద్వాస్తరణసంయుక్తం ముక్తాజాలవిభూషితం ।
చతురస్రం విశాలం చ సువర్ణరచితం శుభం ॥ ౮॥

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా భృత్యాః సత్వరగామినః ।
ఆనిన్యుః శిబికాం దివ్యాం మదర్థే వస్త్రవేష్టితాం ॥ ౯॥

ఆరూఢాఽహం తదా తస్యాం తస్య ప్రియచికీర్షయా ।
ముదితోఽసౌ గృహే నీత్వా మాం తదా పృథివీపతిః ॥ ౧౦॥

వివాహవిధినా రాజా శుభే లగ్నే శుభే దినే ।
ఉపయేమే చ మాం తత్ర హుతభుక్సన్నిధౌ తతః ॥ ౧౧॥

తస్యాహం వల్లభా జాతా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ ।
సౌభాగ్యసుందరీత్యేవం నామ తత్ర కృతం మమ ॥ ౧౨॥

రమమాణో మయా సార్ధం సుఖమాప మహీపతిః ।
నానాభోగవిలాసైశ్చ కామశాస్త్రోదితైస్తథా ॥ ౧౩॥

రాజకార్యాణి సంత్యజ్య క్రీడాసక్తో దివానిశం ।
నాసౌ వివేద గచ్ఛంతం కాలం కామకలారతః ॥ ౧౪॥

ఉద్యానేషు చ రమ్యేషు వాపీషు చ గృహేషు చ |
హర్మ్యేషు వరశైలేషు దీర్ఘికాసు వరాసు చ || ౧౫||

వారుణీమదమత్తోఽసౌ విహరన్కాననే శుభే |
విసృజ్య సర్వకార్యాణి మదధీనో బభూవ హ || ౧౬||

వ్యాసాహం తేన సంసక్తా క్రీడారసవశీకృతా |
స్మృతవాన్పూర్వదేహం న పుంభావం మునిజన్మ చ || ౧౭||

మమైవాయం పతిర్యోషాహం పత్నీషు ప్రియా సతీ |
పట్టరాజ్ఞీ విలాసజ్ఞా సఫలం జీవితం మమ || ౧౮||

ఇతి చింతయతీ తస్మిన్ప్రేమబద్ధా దివానిశం |
క్రీడాసక్తా సుఖే లుబ్ధా తం స్థితా వశవర్తినీ || ౧౯||

విస్మృతం బ్రహ్మవిజ్ఞానం బ్రహ్మజ్ఞానం చ శాశ్వతం |
ధర్మశాస్త్రపరిజ్ఞానం తదాసక్తమనా స్థితా || ౨౦||

ఏవం విహరతస్తత్ర వర్షాణి ద్వాదశైవ తు |
గతాని క్షణవత్కామక్రీడాసక్తస్య మే మునే || ౨౧||

జాతా గర్భవతీ చాహం ముదం ప్రాప నృపస్తదా |
కారయామాస విధివద్గర్భసంస్కారకర్మ చ || ౨౨||

అపృచ్ఛద్దోహదం రాజా ప్రీణయన్మాం పునః పునః |
నాబ్రవం లజ్జమానాహం నృపం ప్రీతమనా భృశం || ౨౩||

సంపూర్ణే దశమే మాసి పుత్రో జాతస్తతో మమ |
శుభేఽహ్ని గ్రహనక్షత్రలగ్నతారాబలాన్వితే || ౨౪||

బభూవ నృపతేర్గేహే పుత్రజన్మమహోత్సవః |
రాజా పరమసంతుష్టో బభూవ సుతజన్మతః || ౨౫||

సూతకాంతే సుతం వీక్ష్య రాజా ముదమవాప హ |
అహం భూమిపతేశ్చాసం ప్రియా భార్యా పరంతప || ౨౬||

తతో వర్షద్వయాంతే వై పునర్గర్భో మయా ధృతః |
ద్వితీయస్తు సుతో జాతః సర్వలక్షణసంయుతః || ౨౭||

సుధన్వేతి సుతస్యాథ నామ చక్రే నృపస్తదా |
వీరవర్మేతి జ్యేష్ఠస్య బ్రాహ్మణైః ప్రేరితస్స్వయం || ౨౮||

ఏవం ద్వాదశ పుత్రాశ్చ ప్రసూతా భూపసమ్మతాః |
మోహితోఽహం తదా తేషాం ప్రీత్యా పాలనలాలనే || ౨౯||

పునరష్ట సుతాః కాలే కాలే జాతాః స్వరూపిణః |
గార్హస్థ్యం మే తతః పూర్ణం సంపన్నం సుఖసాధనం || ౩౦||

తేషాం దారక్రియాః కాలే కృతా రాజ్ఞా యథోచితాః ।
స్నుషాభిశ్చ తథా పుత్రైః పరివారో మహానభూత్ ॥ ౩౧॥

తతః పౌత్రాదిసంభూతాస్తేఽపి క్రీడారసాన్వితాః ।
ఆసన్నానారసోపేతా మోహవృద్ధికరా భృశం ॥ ౩౨॥

కదాచిత్సుఖమైశ్వర్యం కదాచిద్దుఃఖమద్భుతం ।
పుత్రేషు రోగజనితం దేహసంతాపకారకం ॥ ౩౩॥

పరస్పరం కదాచిత్తు విరోధోఽభూత్సుదారుణః ।
పుత్రాణాం వా వధూనాం చ తేన సంతాపసంభవః ॥ ౩౪॥

సుఖదుఃఖాత్మకే ఘోరే మిథ్యాచారకరే భృశం ।
సంకల్పజనితే క్షుద్రే మగ్నోఽహం మునిసత్తమ ॥ ౩౫॥

విస్మృతం పూర్వవిజ్ఞానం శాస్త్రజ్ఞానం తథా గతం ।
యోషాభావే విలీనోఽహం గృహకార్యేషు సర్వథా ॥ ౩౬॥

అహంకారస్తు సంజాతో భృశం మోహవివర్ధకః ।
ఏతే మే బలినః పుత్రాః స్నుషాః సుకులసంభవాః ॥ ౩౭॥

ఏతే పుత్రాః సుసన్నద్ధాః క్రీడంతి మమ వేశ్మసు ।
ధన్యాహం ఖలు నారీణాం సంసారేఽస్మిన్నహో భృశం ॥ ౩౮॥

నారదోఽహం భగవతా వంచితో మాయయా కిల ।
న కదాచిన్మయాప్యేవం చింతితం మనసా కిల ॥ ౩౯॥

రాజపత్నీ శుభాచారా బహుపుత్రా పతివ్రతా ।
ధన్యాహం కిల సంసారే కృష్ణైవం మోహితస్త్వహం ॥ ౪౦॥

అథ కశ్చిన్నృపః కామం దూరదేశాధిపో మహాన్ ।
అరాతిభావమాపన్నః పతినా సహ మానద ॥ ౪౧॥

కృత్వా సైన్యసమాయోగం రథైశ్చ వారణైర్యుతం ।
ఆజగామ కాన్యకుబ్జే పురే యుద్ధమచింతయత్ ॥ ౪౨॥

వేష్టితం నగరం తేన రాజ్ఞా సైన్యయుతేన చ ।
మమ పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ నిర్గతా నగరాత్తదా ॥ ౪౩॥

సంగ్రామస్తుములస్తత్ర కృతస్తైస్తేన పుత్రకైః ।
హతా రణే సుతాః సర్వే వైరిణా కాలయోగతః ॥ ౪౪॥

రాజా భగ్నస్తు సంగ్రామాదాగతః స్వగృహం పునః ।
శ్రుతం మయా మృతాః పుత్రాః సంగ్రామే భృశదారుణే ॥ ౪౫॥

స హత్వా మే సుతాన్పౌత్రాన్గతో రాజా బలాన్వితః ।
క్రందమానా హ్యహం తత్ర గతా సమరమండలే ॥ ౪౬॥

దృష్ట్వా తాన్పతితాన్పుత్రాన్పౌత్రాంశ్చదుఃఖపీడితా ।
విలలాపాహమాయుష్మంఛోకసాగరసంప్లవే ॥ ౪౭॥

హా పుత్రాః క్వ గతా మేఽద్య హా హతాస్మి దురాత్మనా ।
దైవేనాతిబలిష్ఠేన దుర్వారేణాతిపాపినా ॥ ౪౮॥

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర భగవాన్మధుసూదనః ।
కృత్వా రూపం ద్విజస్యాగాద్వృద్ధః పరమశోభనః ॥ ౪౯॥

సువాసా వేదవిత్కామం మత్సమీపం సమాగతః ।
మాముపాచాతిదీనాం స క్రందమానాం రణాజిరే ॥ ౫౦॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ ।
కిం విషీదసి తన్వంగి భ్రమోఽయం ప్రకటీకృతః ।
మోహేన కోకిలాలాపే పతిపుత్రగృహాత్మకే ॥ ౫౧॥

కా త్వం కస్యాః సుతాః కేఽమీ చింతయాత్మగతిం పరాం ।
ఉత్తిష్ఠ రోదనం త్యక్త్వా స్వస్థా భవ సులోచనే ॥ ౫౨॥

స్నానం చ తిలదానం చ పుత్రాణాం కురు కామిని ।
పరలోకగతానాం చ మర్యాదారక్షణాయ వై ॥ ౫౩॥

కర్తవ్యం సర్వథా తీర్థే స్నానం తు న గృహే క్వచిత్ ।
మృతానాం కిల బంధూనాం ధర్మశాస్త్రవినిర్ణయః ॥ ౫౪॥

నారద ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా తేన విప్రేణ వృద్ధేన ప్రతిబోధితా ।
ఉత్థితాహం నృపేణాథ యుక్తా బంధుభిరావృతా ॥ ౫౫॥

అగ్రతో ద్విజరూపేణ భగవాన్భూతభావనః ।
చలితాహం తతస్తూర్ణం తీర్థం పరమపావనం ॥ ౫౬॥

హరిర్మాం కృపయా తత్ర పుంతీర్థే సరసి ప్రభుః ।
నీత్వాహ భగవాన్విష్ణుర్ద్విజరూపీ జనార్దనః ॥ ౫౭॥

స్నానం కురు తడాగేఽస్మిన్పావనే గజగామిని ।
త్యజ శోకం క్రియాకాలః పుత్రాణాం చ నిరర్థకం ॥ ౫౮॥

కోటిశస్తే మృతాః పుత్రా జన్మజన్మసముద్భవాః ।
పితరః పతయశ్చైవ భ్రాతరో జామయస్తథా ॥ ౫౯॥

కేషాం దుఃఖం త్వయా కార్యం భ్రమేఽస్మిన్మానసోద్భవే ।
వితథే స్వప్నసదృశే తాపదే దేహినామిహ ॥ ౬౦॥

నారద ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా తీర్థే పురుషసంజ్ఞకే ।
ప్రవిష్టా స్నాతుకామాహం ప్రేరితా తత్ర విష్ణునా ॥ ౬౧॥

మజ్జనాదేవ తీర్థేషు పుమాంజాతః క్షణాదపి ।
హరిర్వీణాం కరే కృత్వా స్థితస్తీరే స్వదేహవాన్ ॥ ౬౨॥

ఉన్మజ్జ్య చ మయా తీరే దృష్టః కమలలోచనః ।
ప్రత్యభిజ్ఞా తదా జాతా మమ చిత్తే ద్విజోత్తమ ॥ ౬౩॥

సంచింతితం మయా తత్ర నారదోఽహమిహాగతః ।
హరిణా సహ స్త్రీభావం ప్రాప్తో మాయావిమోహితః ॥ ౬౪॥

ఇతి చింతాపరశ్చాహం యదా జాతస్తదా హరిః ।
మామాహ నారదాగచ్ఛ కిం కరోషి జలే స్థితః ॥ ౬౫॥

విస్మితోఽహం తదా స్మృత్వా స్త్రీభావం దారుణం భృశం ।
పునః పురుషభావశ్చ సంపన్నః కేన హేతునా ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే
నారదస్య పునః స్వరూపప్రాప్తివర్ణనం నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

౩౦ మాయాప్రాబల్యవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
మాం దృష్ట్వా నారదం విప్రం విస్మితోఽసౌ మహీపతిః ।
క్వ గతా మమ భార్యా సా కుతోఽయం మునిసత్తమః ॥ ౧॥

విలలాప నృపస్తత్ర హా ప్రియేతి ముహుర్ముహుః ।
క్వ గతా మాం పరిత్యజ్య విలపంతం వియోగినం ॥ ౨॥

వినా త్వాం విపులశ్రోణి వృథా మే జీవితం గృహం ।
రాజ్యం కమలపత్రాక్షి కిం కరోమి శుచిస్మితే ॥ ౩॥

న ప్రాణా మే బహిర్యాంతి విరహేణ తవాధునా ।
గతో వై ప్రీతిధర్మస్తు త్వామృతే ప్రాణధారణాత్ ॥ ౪॥

విలపామి విశాలాక్షి దేహి ప్రత్యుత్తరం ప్రియం ।
క్వ గతా సా మయి ప్రీతిర్యాభూత్ప్రథమసంగమే ॥ ౫॥

నిమగ్నా కిం జలే సుభ్రూర్భక్షితా మత్స్యకచ్ఛపైః ।
గృహీతా వరుణేనాశు మమ దౌర్భాగ్యయోగతః ॥ ౬॥

ధన్యా సుచారుసర్వాంగి యా త్వం పుత్రైః సమాగతా ।
అకృత్రిమస్తు పుత్రేషు స్నేహస్తేఽమృతభాషిణి ॥ ౭॥

న యుక్తమధునా యన్మాం విహాయ త్రిదివం గతా ।
విలపంతం పతిం దీనం పుత్రస్నేహేన యంత్రితా ॥ ౮॥

ఉభయం మే గతం కాంతే పుత్రాస్త్వం ప్రాణవల్లభా ।
తథాపి మరణం నాస్తి దుఃఖితస్య భృశం ప్రియే ॥ ౯॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి రామో నాస్తి మహీతలే ।
రామావిరహజం దుఃఖం జానాతి రఘునందనః ॥ ౧౦॥

విధినా నిష్ఠురేణాత్ర విపరీతం కృతం భువి ।
దంపత్యోర్మరణం భిన్నం సర్వథా సమచిత్తయోః ॥ ౧౧॥

ఉపకారస్తు నారీణాం మునిభిర్విహితః కిల ।
యదుక్తం ధర్మశాస్త్రేషు జ్వలనం పతినా సహ ॥ ౧౨॥

ఏవం విలపమానం తం రాజానం భగవాన్హరిః ।
నివారయామాస తదా వచనైర్యుక్తియోజితైః ॥ ౧౩॥

శ్రీభగవానువాచ ।
కిం విషీదసి రాజేంద్ర క్వ గతా తే ప్రియాంగనా ।
న శ్రుతం కిం త్వయా శాస్త్రం న కృతోఽసౌ బుధాశ్రయః ॥ ౧౪॥

కా సా కస్త్వం క్వ సంయోగో వియోగః కీదృశస్తవ ।
ప్రవాహరూపే సంసారే నృణాం నౌతరతామివ ॥ ౧౫॥

గృహే గచ్ఛ నృపశ్రేష్ఠ వృథా తే రుదితేన కిం ।
సంయోగశ్చ వియోగశ్చ దైవాధీనః సదా నృణాం ॥ ౧౬॥

అనయా సహ తే రాజన్ సంయోగస్త్విహ సంవృతః ।
భుక్తా త్వయా విశాలాక్షీ సుందరీ తనుమధ్యమా ॥ ౧౭॥

న దృష్టౌ పితరావస్యాస్త్వయా ప్రాప్తా సరోవరే ।
కాకతాలీప్రసంగేన యద్భూతం తత్తథా గతం ॥ ౧౮॥

మా శోకం కురు రాజేంద్ర కాలో హి దురతిక్రమః ।
కాలయోగం సమాసాద్య భుంక్ష్వ భోగాన్ గృహే యథా ॥ ౧౯॥

యథాగతా గతా సా తు తథైవ వరవర్ణినీ ।
యథా పూర్వం తథా తత్ర గచ్ఛ కార్యం కురు ప్రభో ॥ ౨౦॥

రుదితేన తవాద్యైవ నాగమిష్యతి కామినీ ।
వృథా శోచసి పృథ్వీశ యోగయుక్తో భవాధునా ॥ ౨౧॥

భోగః కాలవశాదేతి తథైవ ప్రతియాతి చ ।
నాత్ర శోకస్తు కర్తవ్యో నిష్ఫలే భవవర్త్మని ॥ ౨౨॥

నైకత్ర సుఖసంయోగో దుఃఖయోగస్తు నైకతః ।
ఘటికాయంత్రవత్కామం భ్రమణం సుఖదుఃఖయోః ॥ ౨౩॥

మనః కృత్వా స్థిరం భూప కురు రాజ్యం యథాసుఖం ।
అథవా న్యస్య దాయాదే వనం సేవయ సాంప్రతం ॥ ౨౪॥

దుర్లభో మానుషో దేహః ప్రాణినాం క్షణభంగురః ।

తస్మిన్ప్రాప్తే తు కర్తవ్యం సర్వథైవాత్మసాధనం ॥ ౨౫॥

జిహ్వోపస్థరసో రాజన్ పశుయోనిషు వర్తతే ।
జ్ఞానం మానుషదేహే వై నాన్యాసు చ కుయోనిషు ॥ ౨౬॥

తస్మాద్గచ్ఛ గృహం త్యక్త్వా శోకం కాంతాసముద్భవం ।
మాయేయం భగవత్యాస్తు యయా సమ్మోహితం జగత్ ॥ ౨౭॥

నారద ఉవాచ ।
ఇత్యుక్తో హరిణా రాజా ప్రణమ్య కమలాపతిం ।
కృత్వా స్నానవిధిం సమ్యగ్జగామ నిజమందిరం ॥ ౨౮॥

దత్త్వా రాజ్యం స్వపౌత్రాయ ప్రాప్య నిర్వేదమద్భుతం ।
వనం జగామ భూపాలస్తత్త్వజ్ఞానమవాప చ ॥ ౨౯॥

గతే రాజన్యహం వీక్ష్య భగవంతమధోక్షజం ।
తమబ్రవం జగన్నాథం హసంతం మాం పునః పునః ॥ ౩౦॥

వంచితోఽహం త్వయా దేవ జ్ఞాతం మాయాబలం మహత్ ।
స్మరామి చరితం సర్వం స్త్రీదేహే యత్కృతం మయా ॥ ౩౧॥

బ్రూహి మే దేవదేవేశ ప్రవిష్టోఽహం సరోవరే ।
విగతం పూర్వవిజ్ఞానం స్నానాదేవ కథం హరే ॥ ౩౨॥

యోషిద్దేహం సమాసాద్య మోహితోఽహం జగద్గురో ।
పతిం ప్రాప్య నృపశ్రేష్ఠం పులోమీ వాసవం యథా ॥ ౩౩॥

మనస్తదేవ తచ్చిత్తం దేహః స చ పురాతనః ।
లింగం తదేవ దేవేశ స్మృతేర్నాశః కథం హరే ॥ ౩౪॥

విస్మయోఽయం మహాన్మేఽత్ర జ్ఞాననాశం ప్రతి ప్రభో ।
కథయాద్య రమాకాంత కారణం పరమం చ యత్ ॥ ౩౫॥

నారీదేహం మయా ప్రాప్య భుక్తా భోగా హ్యనేకశః ।
సురాపానం కృతం నిత్యం విధిహీనం చ భోజనం ॥ ౩౬॥

మయా తదేవ న జ్ఞాతం నారదోఽహమితి స్ఫుటం ।
జానామ్యద్య యథా సర్వం వివిక్తం న తథా తదా ॥ ౩౭॥

విష్ణురువాచ ।
పశ్య నారద మాయావీ విలాసోఽయం మహామతే ।
దేహేషు సర్వజంతూనాం దశాభేదా హ్యనేకశః ॥ ౩౮॥

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిశ్చ తురీయా దేహినాం దశా ।
తథా దేహాంతరే ప్రాప్తే సందేహః కీదృశః పునః ॥ ౩౯॥

సుప్తో నరో న జానాతి న శృణోతి వదత్యపి ।

పునః ప్రబుద్ధో జానాతి సర్వం జ్ఞాతమశేషతః ॥ ౪౦॥

నిద్రయా చాల్యతే చిత్తం భవంతి స్వప్నసంభవాః ।
నానావిధా మనోభేదా మనోభావా హ్యనేకశః ॥ ౪౧॥

గజో మాం హంతుమాయాతి న శక్తోఽస్మి పలాయనే ।
కిం కరోమి న మే స్థానం యత్ర గచ్ఛామి సత్వరః ॥ ౪౨॥

మృతం పితామహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహాగతం ।
సంయోగస్తేన వార్తా చ భోజనం సహ మన్యతే ॥ ౪౩॥

ప్రబుద్ధః ఖలు జానాతి స్వప్నే దృష్టం సుఖాసుఖం ।
స్మృత్వా సర్వం జనేభ్యస్తు విస్తరాత్ప్రవదత్యపి ॥ ౪౪॥

స్వప్నేకోఽపి న జానాతి భ్రమోఽయమితి నిశ్చయః ।
తథా తథైవ విభవో మాయాయా దుర్గమః కిల ॥ ౪౫॥

నాహం నారద జానామి పారం పరమదుర్ఘటం ।
గుణానాం కిల మాయాయా నైవ శంభుర్న పద్మజః ॥ ౪౬॥

కోఽన్యో జ్ఞాతుం సమర్థోఽభూన్మానతో మందధీః పునః ।
మాయాగుణపరిజ్ఞానం న కస్యాపి భవేదిహ ॥ ౪౭॥

గుణత్రయకృతం సర్వం జగత్స్థావరజంగమం ।
వినా గుణైర్న సంసారో వర్తతే కించిదప్యదః ॥ ౪౮॥

అహం సత్త్వప్రధానోఽస్మి రజస్తమసమన్వితః ।
న కదాచిత్త్రిభిర్హీనో భవామి భువనేశ్వరః ॥ ౪౯॥

తథా బ్రహ్మా పితా తేఽత్ర రజోముఖ్యః ప్రకీర్తితః ।
తమఃసత్త్వసమాయుక్తో న తాభ్యాముజ్ఝితః కిల ॥ ౫౦॥

శివస్తథా తమోముఖ్యో రజఃసత్త్వసమావృతః ।
గుణత్రయవిహీనస్తు నైవ కోఽపి మయా శ్రుతః ॥ ౫౧॥

తస్మాన్మోహో న కర్తవ్యః సంసారేఽస్మిన్మునీశ్వర ।
మాయావినిర్మితేఽసారేఽపారే పరమదుర్ఘటే ॥ ౫౨॥

దృష్టా మాయా త్వయాద్యైవ భుక్తా భోగా హ్యనేకశః ।
కిం పృచ్ఛసి మహాభాగ తస్యాశ్చరితమద్భుతం ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే మాయాప్రాబల్యవర్ణనం నామ త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

౩౧ భగవతీమాహాత్మ్యవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।

నిశామయ మహారాజ బ్రవీమి విశదాక్షరం |
మాహాత్మ్యం ఖలు మాయాయా నారదాత్తు మయా శ్రుతం || ౧||

మయా పునర్మునిః పృష్టో నారదః సర్వవిత్తమః |
శ్రుత్వా కథాం మునేస్తస్య నారీదేహసముద్భవాం || ౨||

బ్రూహి నారద పశ్చాత్కిం కథితం హరిణా తదా |
క్వ గతశ్చ జగన్నాథో భవతా సహ మాధవః || ౩||

నారద ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా భగవాంస్తస్మింస్తడాగేఽతిమనోహరే |
ఆరుహ్య గరుడం గంతుం వైకుంఠే చ మనో దధే || ౪||

మాముఘాచ రమాకాంతో యథేష్టం గచ్ఛ నారద |
ఏహి వా మమ లోకం త్వం యథారుచి తథా కురు || ౫||

బ్రహ్మలోకం గతశ్చాహమాపృచ్ఛ్య మధుసూదనం |
భగవానపి దేవేశస్తత్క్షణాద్గరుడాసనః || ౬||

వైకుంఠమగమత్తూర్ణం మామాదిశ్య యథాసుఖం |
తతోఽహం పితృసదనం గతో యాతే జనార్దనే || ౭||

చింతయన్సకలం దుఃఖం సుఖం చ పరమాద్భుతం |
గత్వా ప్రణమ్య పితరం స్థితో యావత్పురః పితుః || ౮||

తావత్పృష్టో మునే పిత్రా వీక్ష్య చింతాతురం తు మాం |
బ్రహ్మోవాచ |
క్వ గతోఽసి మహాభాగ కస్మాచ్చింతాతురః సుత || ౯||

స్వస్థం నైవాద్య పశ్యామి మనస్తే మునిసత్తమ |
కేనాపి వంచితోఽసి త్వం దృష్టం వా కించిదద్భుతం || ౧౦||

విషణ్ణం గతవిజ్ఞానం పశ్యామి త్వాం కథం సుత |
నారద ఉవాచ |
ఇతి పృష్టస్తదా పిత్రా బృస్యాం సముపవేశ్య చ || ౧౧||

తమబ్రవం స్వవృత్తాంతం మాయాబలసముద్భవం |
వంచితోఽహం పితః కామం విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా || ౧౨||

స్త్రీభావం గమితః కామం వర్షాణి సుబహూన్యపి |
అనుభూతం మహద్దుఃఖం పుత్రశోకసముద్భవం || ౧౩||

ప్రబోధితోఽహం తేనైవ మృదువాక్యామృతేన చ |
పునః సరోవరే స్నాత్వా జాతోఽహం నారదః పుమాన్ || ౧౪||

కిమేతత్కారణం బ్రహ్మన్ యన్మోహమగమం తదా |
విస్మృతం పూర్వవిజ్ఞానం తన్మయస్తరసా కృతః || ౧౫||

ఏతన్మాయాబలం బ్రహ్మన్న జానేఽహం దురత్యయం |
జ్ఞానహానికరం జాతం మూలం మోహస్య విస్ఫుటం || ౧౬||

అనుభూతం మయా సమ్యగ్జ్ఞాతం సర్వం శుభాశుభం |
కథం త్వం జితవాంస్తాత తముపాయం వదస్వ మే || ౧౭||

నారద ఉవాచ |
విజ్ఞప్తోఽసౌ మయా ధాతా ప్రీతిపూర్వమతః పరం |
మామువాచ స్మితం కృత్వా పితా మే వాసవీసుత || ౧౮||

బ్రహ్మోవాచ |
దుర్జ్ఞేయైషా సురైః సర్వైర్మునిభిశ్చ మహాత్మభిః |
తాపసైర్జ్ఞానయుక్తైశ్చ యోగిభిః పవనాశనైః || ౧౯||

నాహం తాం సర్వథా జ్ఞాతుం శక్తో మాయాం మహాబలాం |
విష్ణుర్జ్ఞాతుం న శక్తశ్చ తథా శంభురుమాపతిః || ౨౦||

దుర్జ్ఞేయా సా మహామాయా సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీ |
కాలకర్మస్వభావాద్యైర్నిమిత్తకారణైర్వృతా || ౨౧||

శోకం మా కురు మేధావింస్తత్ర మాయామహాబలే |
న చైవ విస్మయః కార్యో వయం సర్వే విమోహితాః || ౨౨||

నారద ఉవాచ |
పిత్రేత్యుక్తస్తదా వ్యాస తమాపృచ్ఛ్య గతస్మయః |
ఆగతోఽస్మ్యత్ర పశ్యన్వై తీర్థాని చ వరాణి చ || ౨౩||

తస్మాత్త్వమపి సంత్యజ్య మోహం కౌరవనాశజం |
కాలక్షయం సుఖాసీనః స్థానేఽస్మిన్ కురు సత్తమ || ౨౪||

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం |
నిశ్చయం హృదయే కృత్వా విచరస్వ యథాసుఖం || ౨౫||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇత్యుక్త్వా నారదో రాజన్ గతో మాం ప్రతిబోధ్య చ |
అహం తచ్చింతయన్వాక్యం యదుక్తం మునినా తదా || ౨౬||

స్థితః సరస్వతీతీరే కల్పే సారస్వతే వరే |
కాలాతివాహనాయైతత్కృతం భాగవతం మయా || ౨౭||

పురాణముత్తమం భూప సర్వసంశయనాశనం |
నానాఖ్యానసమాయుక్తం వేదప్రామాణ్యసంశ్రితం || ౨౮||

సందేహోఽత్ర న కర్తవ్యః సర్వథా నృపసత్తమ |
యథేంద్రజాలికః కశ్చిత్పాంచాలీం దారవీం కరే || ౨౯||

కృత్వా నర్తయతే కామం స్వేచ్ఛయా వశవర్తినీం |

తథా నర్తయతే మాయా జగత్స్థావరజంగమం ॥ ౩౦॥

బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం సదేవాసురమానుషం ।
పంచేంద్రియసమాయుక్తం మనశ్చిత్తానువర్తనం ॥ ౩౧॥

గుణాస్తు కారణం రాజన్ సర్వేషాం సర్వథా త్రయః ।
కార్యం కారణసంయుక్తం భవతీతి వినిశ్చయః ॥ ౩౨॥

భిన్నభిన్నస్వభావాస్తే గుణా మాయాసముద్భవాః ।
శాంతో ఘోరస్తథా మూఢస్త్రయస్తు వివిధా యతః ॥ ౩౩॥

తత్సమేతః పుమాన్నిత్యం తద్విహీనః కథం భవేత్ ।
న భవత్యేవ సంసారే రహితస్తంతుభిః పటః ॥ ౩౪॥

తథా గుణైస్త్రిభిర్హీనో న దేహీతి వినిశ్చయః ।
దేవదేహో మనుష్యో వా తిరశ్చో వా నరాధిప ॥ ౩౫॥

గుణైర్విరహితో న స్యాన్మృద్విహీనో ఘటో యథా ।
బ్రహ్మా విష్ణుస్తథా రుద్రస్త్రయశ్చామీ గుణాశ్రయాః ॥ ౩౬॥

కదాచిత్ప్రీతియుక్తాస్తే తథాప్రీతియుతాః పునః ।
తథా విషాదయుక్తాస్తే భవంతి గుణయోగతః ॥ ౩౭॥

బ్రహ్మా కదాచిత్సత్త్వస్థస్తదా శాంతః సమాధిమాన్ ।
ప్రీతియుక్తో భవేత్సర్వభూతేషు జ్ఞానసంయుతః ॥ ౩౮॥

పునః సత్త్వవిహీనస్తు రజోగుణసమావృతః ।
తదా భవేద్ ఘోరరూపః సర్వత్రాప్రీతిసంయుతః ॥ ౩౯॥

యదా తమోగుణావిష్టో బాహుల్యేన భవేద్విధిః ।
తదా విషాదసంపన్నో మూఢో భవతి నాన్యథా ॥ ౪౦॥

మాధవోఽపి సదా సత్త్వసంశ్రితః సర్వథా భవేత్ ।
యదా శాంతః ప్రీతియుక్తో భవేజ్జ్ఞానసమన్వితః ॥ ౪౧॥

స ఏవ రజాధిక్యాదప్రీతిసంయుతో భవేత్ ।
ఘోరశ్చ సర్వభూతేషు గుణాధీనో రమాపతిః ॥ ౪౨॥

రుద్రోఽపి సత్త్వసంయుక్తః ప్రీతిమాంఛాంతిమాన్భవేత్ ।
రజోనిమీలితః సోఽపి ఘోరః ప్రీతివివర్జితః ॥ ౪౩॥

తమోగుణయుతః సోఽపి మూఢో విషాదయుగ్భవేత్ ।
ఏతే యది గుణాధీనా బ్రహ్మవిష్ణుహరాదయః ॥ ౪౪॥

సూర్యవంశోద్భవాస్తద్వత్సోమవంశభవా అపి ।
మన్వాదయశ్చ యే ప్రోక్తాశ్చతుర్దశ యుగే యుగే ॥ ౪౫॥

అన్యేషాం చైవ కా వార్తా సంసారేఽస్మిన్నృపోత్తమ |
మాయాధీనం జగత్సర్వం సదేవాసురమానుషం || ౪౬||

తస్మాద్రాజన్న కర్తవ్యః సందేహోఽత్ర కదాచన |
దేహీ మాయాపరాధీనశ్చేష్టతే తద్వశానుగః || ౪౭||

సా చ మాయా పరే తత్త్వే సంవిద్రూపేఽపి సర్వదా |
తదధీనా ప్రేరితా చ తేన జీవేషు సర్వదా || ౪౮||

తతో మాయావిశిష్టాం తాం సంవిదం పరమేశ్వరీం |
మాయేశ్వరీం భగవతీం సచ్చిదానందరూపిణీం || ౪౯||

ధ్యాయేత్తథారాధయేచ్చ ప్రణమేచ్చ జపేదపి |
తేన సా సదయా భూత్వా మోచయత్యేవ దేహినం || ౫౦||

స్వమాయాం సంహరత్యేవ స్వానుభూతిప్రదానతః |
భువనం ఖలు మాయా స్యాదీశ్వరీ తస్య నాయికా || ౫౧||

భువనేశీ తతః ప్రోక్తా దేవీ త్రైలోక్యసుందరీ |
తద్రూపే యది సక్తం స్యాచ్చిత్తం భూమిపతే సదా || ౫౨||

మాయయా కిం భవేత్తత్ర సదసద్భూతయా నృప |
తస్మాన్మాయానిరాసార్థం నాన్యద్వై దేవతాంతరం || ౫౩||

సమర్థం తు వినా దేవీం సచ్చిదానందరూపిణీం |
తమోరాశిం నాశయితుం శక్తం నైవ తమో భవేత్ || ౫౪||

కింతు భానుప్రభాచంద్రవిద్యుద్వహ్నిప్రభాదయః |
తస్మాన్మాయేశ్వరీమంబాం స్వప్రకాశాం తు సంవిదం || ౫౫||

ఆరాధయేదతిప్రీత్యా మాయాగుణనివృత్తయే |
ఇతి సమ్యఙ్మయాఖ్యాతం వృత్రాసురవధాదికం || ౫౬||

యత్పృష్టం రాజశార్దూల కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి |
పూర్వార్ధోఽయం పురాణస్య కథితస్తవ సువ్రత || ౫౭||

యత్ర దేవ్యాస్తు మహిమా విస్తరేణోపపాదితః |
ఏతద్రహస్యం శ్రీమాతుర్న దేయం యస్య కస్యచిత్ || ౫౮||

దేయం భక్తాయ శాంతాయ దేవీభక్తిరతాయ చ |
శిష్యాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ గురుభక్తియుతాయ చ || ౫౯||

ఇదమఖిలకథానాం సారభూతం పురాణం
నిఖిలనిగమతుల్యం సప్రమాణానువిద్ధం |
పఠతి పరమభావాద్యః శృణోతీహ భక్త్యా
స భవతి ధనవాన్వై జ్ఞానవాన్మానవోఽత్ర || ౬౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం షష్ఠస్కంధే భగవతీమాహాత్మ్యవర్ణనం నామకత్రింశోఽధ్యాయః || ३० ||

|| ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే షష్ఠస్కంధః సమాప్తః ||

|| ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవత మహాపురాణే పూర్వార్ధః సంపూర్ణః ||

౭ సప్తమః స్కంధః

౧ దక్షప్రజాపతివర్ణనం

సూత ఉవాచ -
శ్రుత్వైతాం తాపసాద్దివ్యాం కథాం రాజా ముదాన్వితః |
వ్యాసం పప్రచ్ఛ ధర్మాత్మా పరీక్షితసుతః పునః || ౧||

జనమేజయ ఉవాచ -
స్వామిన్ సూర్యాన్వయానాం చ రాజ్ఞాం వంశస్య విస్తరం |
తథా సోమాన్వయానాం చ శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా || ౨||

కథయానఘ సర్వజ్ఞ కథాం పాపప్రణాశినీం |
చరితం భూపతీనాం చ విస్తరాద్వంశయోర్ద్వయోః || ౩||

తే హి సర్వే పరాశక్తిభక్తా ఇతి మయా శ్రుతం |
దేవీభక్తస్య చరితం శృణ్వన్కోఽస్తి విరక్తిభాక్ || ౪||

ఇతి రాజర్షిణా పృష్టో వ్యాసః సత్యవతీసుతః |
తమువాచ మునిశ్రేష్ఠః ప్రసన్నవదనో మునిః || ౫||

వ్యాస ఉవాచ -
నిశామయ మహారాజ విస్తరాద్గదతో మమ |
సోమసూర్యాన్వయానాం చ తథాన్యేషాం సముద్భవం || ౬||

విష్ణోర్నాభిసరోజాద్వై బ్రహ్మాభూచ్చతురాననః |
తపస్తప్త్వా సమారాధ్య మహాదేవీం సుదుర్గమాం || ౭||

తయా దత్తవరో ధాతా జగత్కర్తుం సముద్యతః |
నాశకన్మానుషీం సృష్టిం కర్తుం లోకపితామహః || ౮||

విచింత్య బహుధా చిత్తే సృష్ట్యర్థం చతురాననః |
న విస్తారం జగామాశు రచితాపి మహాత్మనా || ౯||

(ససర్జ మానసాన్పుత్రాన్సప్తసంఖ్యాన్ప్రజాపతిః)
మరీచిరంగిరాత్రిశ్చ వసిష్ఠః పులహః క్రతుః |
పులస్త్యశ్చేతి విఖ్యాతాః సప్తైతే మానసాః సుతాః || ౧౦||

రుద్రో రోషాత్సముత్పన్నోఽప్యుత్సంగాన్నారదోఽభవత్ |
దక్షోఽఙ్గుష్ఠాత్తథాన్యేఽపి మానసాః సనకాదయః || ౧౧||

వామాంగుష్ఠాద్దక్షపత్నీ జాతా సర్వాంగసుందరీ |
వీరిణీ నామ విఖ్యాతా పురాణేషు మహీపతే || ౧౨||

అసిక్నీతి చ నామ్నా సా యస్యాం జాతోఽథ నారదః |
దేవర్షిప్రవరః కామం బ్రహ్మణో మానసః సుతః || ౧౩||

జనమేజయ ఉవాచ -
అత్ర మే సంశయో బ్రహ్మన్ యదుక్తం భవతా వచః |
వీరిణ్యాం నారదో జాతో దక్షాదితి మహాతపాః || ౧౪||

కథం దక్షస్య పత్న్యాం తు వీరిణ్యాం నారదో మునిః |
జాతో హి బ్రహ్మణః పుత్రో ధర్మజ్ఞస్తాపసోత్తమః || ౧౫||

విచిత్రమిదమాఖ్యాతం భవతా నారదస్య చ |
దక్షాజ్జన్మాస్య భార్యాయాం తద్వదస్వ సవిస్తరం || ౧౬||

పూర్వదేహః కథం ముక్తః శాపాత్కస్య మహామనా |
నారదేన బహుజ్ఞేన కస్మాజ్జన్మ కృతం మునే || ౧౭||

వ్యాస ఉవాచ -
బ్రహ్మణాసౌ సమాదిష్టో దక్షః సృష్ట్యర్థమాదితః |
ప్రజాః సృజేతి సుభృశం వృద్ధిహేతోః స్వయంభువా || ౧౮||

తతః పంచసహస్రాంశ్చ జనయామాస వీర్యవాన్ |
దక్షః ప్రజాపతిః పుత్రాన్ వీరిణ్యాం బలవత్తరాన్ || ౧౯||

దృష్ట్వా తాన్నారదః పుత్రాన్సర్వాన్వర్ధయిషూన్ప్రజాః |
ఉవాచ ప్రహసన్వాచం దేవర్షిః కాలనోదితః || ౨౦||

భువః ప్రమాణమజ్ఞాత్వా స్రష్టుకామాః ప్రజాః కథం |
లోకానాం హాస్యతాం యూయం గమిష్యథ న సంశయః || ౨౧||

పృథివ్యా వై ప్రమాణం తు జ్ఞాత్వా కార్యః సముద్యమః |
కృత్తోఽసౌ సిద్ధిమాయాతి నాన్యథేతి వినిశ్చయః || ౨౨||

బాలిశా బత యూయం వై యదజ్ఞాత్వా భువస్తలం |
సముద్యతాః ప్రజాః కర్తుం కథం సిద్ధిర్భవిష్యతి || ౨౩||

వ్యాస ఉవాచ -
నారదేనైవముక్తాస్తే హర్యశ్వా దైవయోగతః |
అన్యోన్యమూచుః సహసా సమ్యగాహ మునిః కిల || ౨౪||

జ్ఞాత్వ ప్రమాణముర్వ్యాస్తు సుఖం స్రక్ష్యామహే ప్రజాః |
ఇతి సంచింత్య తే సర్వే ప్రయాతాః ప్రేక్షితుం భువః || ౨౫||

తలం సర్వం పరిజ్ఞాతుం వచనాన్నారదస్య చ |
ప్రాచ్యాం కేచిద్గతాః కామం దక్షిణస్యాం తథాపరే || ౨౬||

ప్రతీచ్యాముత్తరస్యాం తు కృతోత్సాహాః సమంతతః |
దక్షః పుత్రాన్గతాంద్దృష్ట్వా పీడితస్తు శుచా భృశం || ౨౭||

అన్యానుత్పాదయామాస ప్రజార్థం కృతనిశ్చయః |
తేఽపి తత్రోద్యతాః కర్తుం ప్రజార్థముద్యమం సుతాః || ౨౮||

నారదః ప్రాహ తాందృష్ట్వా పూర్వం యద్వచనం మునిః |
బాలిశా బత యూయం వై యదజ్ఞాత్వా భువః కిల || ౨౯||

ప్రమాణం తు ప్రజాః కర్తుం ప్రవృత్తాః కేన హేతునా |
శ్రుత్వా వాక్యం మునేస్తేఽపి మత్వా సత్యం విమోహితాః || ౩౦||

జగ్ముః సర్వే యథాపూర్వం భ్రాతరశ్చలితాస్తథా |
తాన్సుతాన్ప్రస్థితాందృష్ట్వా దక్షః కోపసమన్వితః || ౩౧||

శశాప నారదం కోపాత్ పుత్రశోకసముద్భవాత్ |
దక్ష ఉవాచ -
నాశితా మే సుతా యస్మాత్ తస్మాన్నాశమవాప్నుహి || ౩౨||

పాపేనానేన దుర్బుద్ధే గర్భవాసం వ్రజేతి చ |
పుత్రో మే భవ కామం త్వం యతో మే భ్రంశితాః సుతాః || ౩౩||

ఇతి శప్తస్తతో జాతో వీరిణ్యాం నారదో మునిః |
షష్టిర్భ్యయోఽసృజత్కన్యా వీరిణ్యామితి నః శ్రుతం || ౩౪||

శోకం విహాయ పుత్రాణాం దక్షః పరమధర్మవిత్ |
తాసాం త్రయోదశ ప్రాదాత్కశ్యపాయ మహాత్మనే || ౩౫||

దశ ధర్మాయ సోమాయ సప్తవింశతి భూపతే |
ద్వే చైవ భృగవే ప్రాదాచ్చతస్రోఽరిష్టనేమినే || ౩౬||

ద్వే చైవాంగిరసే కన్యే తథైవాంగిరసే పునః |
తాసాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ దేవాశ్చ దానవాస్తథా || ౩౭||

జాతా బలసమాయుక్తాః పరస్పరవిరోధకాః |
రాగద్వేషాన్వితాః సర్వే పరస్పరవిరోధినః |
సర్వే మోహావృతాః శూరా హ్యభవన్నతిమాయినః || ౩౮||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
సోమసూర్యవంశవర్ణనే దక్షప్రజాపతివర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః || ౧||

౨ శర్యాతిరాజవర్ణనం

మమాఖ్యాహి మహాభాగ రాజ్ఞాం వంశం సువిస్తరం |
సూర్యాన్వయప్రసూతానాం ధర్మజ్ఞానాం విశేషతః || ౧||

శృణు భారత వక్ష్యామి రవివంశస్య విస్తరం |
యథా శ్రుతం మయా పూర్వం నారదాదృషిసత్తమాత్ || ౨||

ఏకదా నారదః శ్రీమాన్సరస్వత్యాస్తటే శుభే |

ఆజగామాశ్రమే పుణ్యే విచరన్స్వేచ్ఛయా మునిః ॥ ౩॥

ప్రణమ్య శిరసా పాదౌ తస్యాగ్రే సంస్థితస్తదా ।
తతస్తస్యాసనం దత్త్వా కృత్వార్హణమథాదరాత్ ॥ ౪॥

విధివత్పూజయిత్వా తముక్తవాన్వచనం త్విదం ।
పావితోఽహం మునిశ్రేష్ఠ పూజ్యస్యాగమనేన వై ॥ ౫॥

కథాం కథయ సర్వజ్ఞ రాజ్ఞాం చరితసంయుతాం ।
రాజానో యే సమాఖ్యాతాః సప్తమేఽస్మిన్మనోః కులే ॥ ౬॥

తేషాముత్పత్తిరతులా చరితం పరమాద్భుతం ।
శ్రోతుకామోఽస్మ్యహం బ్రహ్మన్ సూర్యవంశస్య విస్తరం ॥ ౭॥

సమాఖ్యాహి మునిశ్రేష్ఠ సమాసవ్యాసపూర్వకం ।
ఇతి పృష్టో మయా రాజన్నారదః పరమార్థవిత్ ॥ ౮॥

ఉవాచ ప్రహసన్ప్రీతః సమాభాష్య ముదాన్వయం ।
నారద ఉవాచ -
శృణు సత్యవతీసూనో రాజ్ఞాం వంశమనుత్తమం ॥ ౯॥

పావనం కర్ణసుఖదం ధర్మజ్ఞానాదిభిర్యుతం ।
బ్రహ్మా పూర్వం జగత్కర్తా నాభిపంకజసంభవః ॥ ౧౦॥

విష్ణోరితి పురాణేషు ప్రసిద్ధః పరికీర్తితః ।
సర్వజ్ఞః సర్వకర్తాసౌ స్వయంభూః సర్వశక్తిమాన్ ॥ ౧౧॥

తపస్తప్త్వా స విశ్వాత్మా వర్షాణామయుతం పురా ।
సృష్టికామః శివాం ధ్యాత్వా ప్రాప్య శక్తిమనుత్తమాం ॥ ౧౨॥

పుత్రానుత్పదయామాస మానసాంచ్ఛుభలక్షణాన్ ।
మరీచిః ప్రథిస్తేషామభవత్సృష్టికర్మణి ॥ ౧౩॥

తస్య పుత్రోఽతివిఖ్యాతః కశ్యపః సర్వసమ్మతః ।
త్రయోదశైవ తస్యాసన్భార్యా దక్షసుతాః కిల ॥ ౧౪॥

దేవాః సర్వే సముత్పన్నా దైత్యా యక్షాశ్చ పన్నగాః ।
పశవః పక్షిణశ్చైవ తస్మాత్సృష్టిస్తు కాశ్యపీ ॥ ౧౫॥

దేవానాం ప్రథితః సూర్యో వివస్వాన్నామ తస్య తు ।
తస్య పుత్రః స విఖ్యాతో వైవస్వతమనుర్నృపః ॥ ౧౬॥

తస్య పుత్రస్తథేక్ష్వాకుః సూర్యవంశవివర్ధనః ।
నవాభవన్సుతాస్తస్య మనోరిక్ష్వాకుపూర్వజాః ॥ ౧౭॥

తేషాం నామాని రాజేంద్ర శృణుష్వైకమనాః పునః ।
ఇక్ష్వాకురథ నాభాగో ధృష్టః శర్యాతిరేవ చ ॥ ౧౮॥

నరిష్యంతస్తథా ప్రాంశుర్నృగో దిష్టశ్చ సప్తమః |
కరూషశ్చ పృషధ్రశ్చ నవైతే మానవాః స్మృతాః || ౧౯||

ఇక్ష్వాకుస్తు మనోః పుత్రః ప్రథమః సమజాయత |
తస్య పుత్రశతం చాసీజ్జ్యేష్ఠో వికుక్షిరాత్మవాన్ || ౨౦||

నవానాం వంశవిస్తారం సంక్షేపేణ నిశామయ |
శూరాణాం మనుపుత్రాణాం మనోరంతరజన్మనాం || ౨౧||

నాభాగస్య తు పుత్రోఽభూదంబరీషః ప్రతాపవాన్ |
ధర్మజ్ఞః సత్యసంధశ్చ ప్రజాపాలనతత్పరః || ౨౨||

ధృష్టాత్తు ధార్ష్టకం క్షత్రం బ్రహ్మభూతమజాయత |
సంగ్రామకాతరం సమ్యగ్బ్రహ్మకర్మరతం తథా || ౨౩||

శర్యాతేస్తనయశ్చాభూదానర్తో నామ విశ్రుతః |
సుకన్యా చ తథా పుత్రీ రూపలావణ్యసంయుతా || ౨౪||

చ్యవనాయ సుతా దత్తా రాజ్ఞాప్యంధాయ సుందరీ |
మునిః సులోచనో జాతస్తస్యాః శీలగుణేన హ || ౨౫||

విహితో రవిపుత్రాభ్యామశ్విభ్యామితి నః శ్రుతం |
జనమేజయ ఉవాచ |
సందేహోఽయం మహాన్ బ్రహ్మన్ కథాయాం కథితస్త్వయా || ౨౬||

యద్రాజా మునయేఽన్ధాయ దత్తా పుత్రీ సులోచనా |
కురూపా గుణహీనా వా నారీ లక్షణవర్జితా || ౨౭||

పుత్రీ యదా భవేద్రాజా తదాంధాయ ప్రయచ్ఛతి |
జ్ఞాత్వాంధం సుముఖీం కస్మాద్దత్తవాన్నృపసత్తమః || ౨౮||

కారణం బ్రూహి మే బ్రహ్మన్ననుగ్రాహ్యోఽస్మి సర్వదా |
సూత ఉవాచ -
ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వా పరీక్షితసుతస్య వై || ౨౯||

ద్వైపాయనః ప్రసన్నాత్మా తమువాచ హసన్నివ |
వ్యాస ఉవాచ -
వైవస్వతసుతః శ్రీమాంఛర్యాతిర్నామ పార్థివః || ౩౦||

తస్య స్త్రీణాం సహస్రాణి చత్వార్యాసన్పరిగ్రహాః |
రాజపుత్ర్యః సరూపాశ్చ సర్వలక్షణసంయుతాః || ౩౧||

పత్న్యః ప్రేమయుతాః సర్వాః ప్రియా రాజ్ఞః సుసమ్మతాః |
ఏకా పుత్రీ తు తాసాం వై సుకన్యా నామ సుందరీ || ౩౨||

పితుః ప్రియా చ మాతౄణాం సర్వాసాం చారుహాసినీ |
నగరాన్నాతిదూరేఽభూత్సరో మానససన్నిభం || ౩౩||

బద్ధసోపానమార్గం చ స్వచ్ఛపానీయపూరితం ।
హంసకారండవాకీర్ణం చక్రవాకోపశోభితం ॥ ౩౪॥

దాత్యూహసారసాకీర్ణం సర్వపక్షిగణావృతం ।
పంచధాకమలోపేతం చంచరీకసుసేవితం ॥ ౩౫॥

పార్శ్వతశ్చ ద్రుమాకీర్ణం వేష్టితం పాదపైః శుభైః ।
సాలైస్తమాలైః సరలైః పున్నాగాశోకమండితం ॥ ౩౬॥

వటాశ్వత్థకదంబైశ్చ కదలీఖండరాజితం ।
జంబీరైర్బీజపూరైశ్చ ఖర్జూరైః పనసైస్తథా ॥ ౩౭॥

క్రముకైర్నారికేలైశ్చ కేతకైః కాంచనద్రుమైః ।
యూథికాజాలకైః శుభ్రైః సంవృతం మల్లికాగణైః ॥ ౩౮॥

జంబ్వామ్రతింతిణీభిశ్చ కరంజకుటజావృతం ।
పలాశనింబఖదిరబిల్వామలకమండితం ॥ ౩౯॥

బభూవ కోకిలారావః కేకాస్వనవిరాజితం ।
తత్సమీపే శుభే దేశే పాదపానాం గణావృతే ॥ ౪౦॥

భార్గవశ్చ్యవనః శాంతస్తాపసః సంస్థితో మునిః ।
జ్ఞాత్వాసౌ విజనం స్థానం తపస్తేపే సమాహితః ॥ ౪౧॥

కృత్వా దృఢాసనం మౌనమాధాయ జితమారుతః ।
ఇంద్రియాణి చ సంయమ్య త్యక్తాహారస్తపోనిధిః ॥ ౪౨॥

జలపానాదిరహితో ధ్యాయన్నాస్తే పరాంబికాం ।
సవల్మీకోఽభవద్రాజల్లఁతాభిః పరివేష్టితః ॥ ౪౩॥

కాలేన మహతా రాజన్ సమాకీర్ణః పిపీలికైః ।
తథా స సంవృతో ధీమాన్మృత్పిండ ఇవ సర్వతః ॥ ౪౪॥

కదాచిత్స మహీపాలః కామినీగణసంవృతః ।
ఆజగామ సరో రాజన్ విహర్తుమిదముత్తమం ॥ ౪౫॥

శర్యాతిః సుందరీవృందసంయుతః సలిలేఽమలే ।
క్రీడాసక్తో మహీపాలో బభూవ కమలాకరే ॥ ౪౬॥

సుకన్యా వనమాసాద్య విజహార సఖీవృతా ।
సుమనాంసి విచిన్వంతీ చంచలా చంచలోపమా ॥ ౪౭॥

సర్వాభరణసంయుక్తా రణచ్చరణనూపురా ।
చంక్రమమాణా వల్మీకం చ్యవనస్య సమాసదత్ ॥ ౪౮॥

క్రీడాసక్తోపవిష్టా సా వల్మీకస్య సమీపతః ।
దదర్శ చాస్య రంధ్రే వై ఖద్యోత ఇవ జ్యోతిషీ ॥ ౪౯॥

కిమేతదితి సంచింత్య సముద్ధర్తుం మనో దధే |
గృహీత్వా కంటకం తీక్ష్ణం త్వరమాణా కృశోదరీ || ౩౦||

సా దృష్టా మునినా బాలా సమీపస్థా కృతోద్యమా |
విచరంతీ సుకేశాంతా మన్మథస్యేవ కామినీ || ౩౧||

తాం వీక్ష్య సుదతీం తత్ర క్షామకంఠస్తపోనిధిః |
తామభాషత కల్యాణీం కిమేతదితి భార్గవః || ౩౨||

దూరం గచ్ఛ విశాలాక్షి తాపసోఽహం వరాననే |
మా భిందస్వాద్య వల్మీకం కంటకేన కృశోదరి || ౩౩||

తేనేదం ప్రోచ్యమానాపి సా చాస్య న శృణోతి వై |
కిము ఖల్విదమిత్యుక్త్వా నిర్బిభేదాస్య లోచనే || ౩౪||

దైవేన నోదితా భిత్త్వా జగామ నృపకన్యకా |
క్రీడంతీ శంకమానా సా కిం కృతం తు మయేతి చ || ౩౫||

చుక్రోధ స తథా విద్ధనేత్రః పరమమన్యుమాన్ |
వేదనాభ్యర్దితః కామం పరితాపం జగామ హ || ౩౬||

శకృన్మూత్రనిరోధోఽభూత్సైనికానాం తు తత్క్షణాత్ |
విశేషేణ తు భూపస్య సామాత్యస్య సమంతతః || ౩౭||

గజోష్ట్రతురగాణాం చ సర్వేషాం ప్రాణినాం తదా |
తతో రుద్ధే శకృన్మూత్రే శర్యాతిర్దుఃఖితోఽభవత్ || ౩౮||

సైనికైః కథితం తస్మై శకృన్మూత్రనిరోధనం |
చింతయామాస భూపాలః కారణం దుఃఖసంభవే || ౩౯||

విచింత్యాహ తతో రాజా సైనికాన్స్వజనాంస్తథా |
గృహమాగత్య చింతార్తః కేనేదం దుష్కృతం కృతం || ౪౦||

సరసః పశ్చిమే భాగే వనమధ్యే మహాతపాః |
చ్యవనస్తాపసస్తత్ర తపశ్చరతి దుశ్చరం || ౪౧||

కేనాప్యపకృతం తత్ర తాపసేఽగ్నిసమప్రభే |
తస్మాత్పీడా సముత్పన్నా సర్వేషామితి నిశ్చయః || ౪౨||

తపోవృద్ధస్య వృద్ధస్య వరిష్ఠస్య విశేషతః |
కేనాప్యపకృతం మన్యే భార్గవస్య మహాత్మనః || ౪౩||

జ్ఞాతం వా యది వాజ్ఞాతం తస్యేదం ఫలముత్తమం |
కైశ్చ దుష్టైః కృతం తస్య హేలనం తాపసస్య హ || ౪౪||

ఇతి పృష్టాస్తమూచుస్తే సైనికా వేదనార్దితాః |
మనోవాక్కాయనితం న విద్మోఽపకృతం వయం || ౪౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే శర్యాతిరాజవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ చ్యవనసుకన్యయోర్గార్హస్థ్యవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి పప్రచ్ఛ తాన్సర్వాన్ రాజా చింతాకులస్తథా ।
పర్యపృచ్ఛత్సుహృద్వర్గం సామ్నా చోగ్రతయాపి చ ॥ ౧॥

పీడ్యమానం జనం వీక్ష్య పితరం దుఃఖితం తథా ।
విచింత్య శూలభేదం సా సుకన్యా చేదమబ్రవీత్ ॥ ౨॥

వనే మయా పితస్తత్ర వల్మీకో వీరుధావృతః ।
క్రీడంత్యా సుదృఢో దృష్టశ్ఛిద్రద్వయసమన్వితః ॥ ౩॥

తత్ర ఖద్యోతవద్దీప్తజ్యోతిషీ వీక్షితే మయా ।
సూచ్యావిద్ధే మహారాజ పునః ఖద్యోతశంకయా ॥ ౪॥

జలక్లిన్నా తదా సూచీ మయా దృష్టా పితః కిల ।
హాహేతి చ శ్రుతః శబ్దో మందో వల్మీకమధ్యతః ॥ ౫॥

తదాహం విస్మితా రాజన్కిమేతదితి శంకయా ।
న జానే కిం మయా విద్ధం తస్మిన్వల్మీకమండలే ॥ ౬॥

రాజా శ్రుత్వా తు శర్యాతిః సుకన్యావచనం మృదు ।
మునేస్తద్ధేలనం జ్ఞాత్వా వల్మీకం క్షిప్రమభ్యగాత్ ॥ ౭॥

తత్రాపశ్యత్తపోవృద్ధం చ్యవనం దుఃఖితం భృశం ।
స్ఫోటయామాస వల్మీకం మునిదేహావృతం భృశం ॥ ౮॥

ప్రణమ్య దండవద్భూమౌ రాజా తం భార్గవం ప్రతి ।
తుష్టావ వినయోపేతస్తమువాచ కృతాంజలిః ॥ ౯॥

పుత్ర్యా మమ మహాభాగ క్రీడంత్యా దుష్కృతం కృతం ।
అజ్ఞానాద్బాలయా బ్రహ్మన్ కృతం తత్క్షంతుమర్హసి ॥ ౧౦॥

అక్రోధనా హి మునయో భవంతీతి మయా శ్రుతం ।
తస్మాత్త్వమపి బాలాయాః క్షంతుమర్హసి సాంప్రతం ॥ ౧౧॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య చ్యవనో వాక్యమబ్రవీత్ ।
వినయోపనతం దృష్ట్వా రాజానం దుఃఖితం భృశం ॥ ౧౨॥

చ్యవన ఉవాచ -
రాజన్నాహం కదాచిద్వై కరోమి క్రోధమణ్వపి ।
న మయాద్యైవ శప్తస్త్వం దుహిత్రా పీడనే కృతే ॥ ౧౩॥

నేత్రే పీడా సముత్పన్నా మమ చాద్య నిరాగసః |
తేన పాపేన జానామి దుఃఖితస్త్వం మహీపతే || ౧౪||

అపరాధం పరం కృత్వా దేవీభక్తస్య కో జనః |
సుఖం లభేత యదపి భవేత్ త్రాతా శివః స్వయం || ౧౫||

కిం కరోమి మహీపాల నేత్రహీనో జరావృతః |
అంధస్య పరిచర్యాం చ కః కరిష్యతి పార్థివ || ౧౬||

రాజోవాచ -
సేవకా బహవః సేవాం కరిష్యంతి తవానిశం |
క్షమస్వ మునిశార్దూల స్వల్పక్రోధా హి తాపసాః || ౧౭||

చ్యవన ఉవాచ -
అంధోఽహం నిర్జనో రాజంస్తపస్తప్తుం కథం క్షమః |
త్వదీయాః సేవకాః కిం తే కరిష్యంతి మమ ప్రియం || ౧౮||

క్షమాపయసి చేన్మాం త్వం కురు మే వచనం నృప |
దేహి మే పరిచర్యార్థం కన్యాం కమలలోచనాం || ౧౯||

తుష్యేఽనయా మహారాజ పుత్ర్యా తవ మహామతే |
కరిష్యామి తపశ్చాహం సా మే సేవాం కరిష్యతి || ౨౦||

ఏవం కృతే సుఖం మే స్యాత్తవ చైవ భవిష్యతి |
సంతుష్టే మయి రాజేంద్ర సైనికానాం న సంశయః || ౨౧||

విచింత్య మనసా భూప కన్యాదానం సమాచర |
న చాత్ర దూషణం కించిత్తాపసోఽహం యతవ్రతః || ౨౨||

వ్యాస ఉవాచ -
శర్యాతిర్వచనం శ్రుత్వా మునేశ్చింతాతురోఽభవత్ |
న దాస్యేఽప్యథవా దాస్యే కించిన్నోవాచ భారత || ౨౩||

కథమంధాయ వృద్ధాయ కురూపాయ సుతామిమాం |
దేవకన్యోపమాం దత్త్వా సుఖీ స్యామాత్మసంభవాం || ౨౪||

కో వాత్మనః సుఖార్థాయ పుత్ర్యాః సంసారజం సుఖం |
హరతేఽల్పమతిః పాపో జానన్నపి శుభాశుభం || ౨౫||

ప్రాప్య సా చ్యవనం సుభ్రూః పంచబాణశరార్దితా |
అంధం వృద్ధం పతిం ప్రాప్య కథం కాలం నయిష్యతి || ౨౬||

యౌవనే దుర్జయః కామో విశేషేణ సురూపయా |
ఆత్మతుల్యం పతిం ప్రాప్య కిము వృద్ధం విలోచనం || ౨౭||

గౌతమం తాపసం ప్రాప్య రూపయౌవనసంయుతా |
అహల్యా వాసవేనాశు వంచితా వరవర్ణినీ || ౨౮||

శప్తా చ పతినా పశ్చాజ్జ్ఞాత్వా ధర్మవిపర్యయం ।
తస్మాద్భవతు మే దుఃఖం న దదామి సుకన్యకాం ॥ ౨౯॥

ఇతి సంచింత్య శర్యాతిర్విమనా స్వగృహం యయౌ ।
సచివాంశ్చ సమాదాయ మంత్రం చక్రేఽతిదుఃఖితః ॥ ౩౦॥

భో మంత్రిణో బ్రువంత్వద్య కిం కర్తవ్యం మయాధునా ।
పుత్రీ దేయాథ విప్రాయ భోక్తవ్యం దుఃఖమేవ వా ॥ ౩౧॥

విచారయధ్వం మిలితా హితం స్యాన్మమ వై కథం ।
మంత్రిణ ఊచుః -
కిం బ్రూమోఽస్మిన్మహారాజ సంకటేఽతిదురాసదే ॥ ౩౨॥

దుర్భగాయ సుకన్యైషా కథం దేయాతిసుందరీ ।
వ్యాస ఉవాచ -
తదా చింతాకులం వీక్ష్య పితరం మంత్రిణస్తదా ॥ ౩౩॥

సుకన్యా త్వింగితం జ్ఞాత్వా ప్రహస్యేదమువాచ హ ।
పితః కస్మాద్భవానద్య చింతావ్యాకులితేంద్రియః ॥ ౩౪॥

మత్కృతే దుఃఖసంవిగ్నో విషణ్ణవదనోఽసి వై ।
అహం గత్వా మునిం తత్ర సమాశ్వాస్య భయార్దితం ॥ ౩౫॥

కరిష్యామి ప్రసన్నం తమాత్మదానేన వై పితః ।
ఇతి రాజా వచః శ్రుత్వా భాషితం యత్సుకన్యయా ॥ ౩౬॥

తామువాచ ప్రసన్నాత్మా సచివానాం చ శృణ్వతాం ।
కథం పుత్రి త్వమంధస్య పరిచర్యాం వనేఽబలా ॥ ౩౭॥

కరిష్యసి జరార్తస్య క్రోధనస్య విశేషతః ।
కథమంధాయ చానేన రూపేణ రతిసన్నిభాం ॥ ౩౮॥

దదామి జరయా గ్రస్తదేహాయ సుఖవాంఛయా ।
పిత్రా పుత్రీ ప్రదాతవ్యా వయోజ్ఞాతిబలాయ చ ॥ ౩౯॥

ధనధాన్యసమృద్ధాయ నాధనాయ కదాచన ।
క్వ తే రూపం విశాలాక్షి క్వాసౌ వృద్ధో వనేచరః ॥ ౪౦॥

కథం దేయా మయా పుత్రీ తస్మై నాతివరాయ చ ।
ఉటజే నియతం వాసో యస్య నిత్యం మనోహరే ॥ ౪౧॥

కథమంబుజపత్రాక్షి కల్పనీయో మయా తవ ।
మరణం మే వరం ప్రాప్తం సైనికానాం తథైవ చ ॥ ౪౨॥

న తే ప్రదానమంధాయ రోచతే పికభాషిణి ।
భవితవ్యం భవత్యేవ ధైర్యం నైవ త్యజామ్యహం ॥ ౪౩॥

సుస్థిరా భవ సుశ్రోణి న దాస్యేఽన్ధాయ కర్హిచిత్ |
రాజ్యం తిష్ఠతు వా యాతు దేహోఽయం చ తథైవ మే || ౪౪||

న త్వాం దాస్యామ్యహం తస్మై నేత్రహీనాయ బాలికే |
సుకన్యా తం తదా ప్రాహ శ్రుత్వా తద్వచనం పితుః || ౪౫||

ప్రసన్నవదనాతీవ స్నేహయుక్తమిదం వచః |
సుకన్యోవాచ -
న మే చింతా పితః కార్యా దేహి మాం మునయేఽధునా || ౪౬||

సుఖం భవతు సర్వేషాం లోకానాం మత్కృతేన హి |
సేవయిష్యామి సంతుష్టా పతిం పరమపావనం || ౪౭||

భక్త్యా పరమయా చాపి వృద్ధం చ విజనే వనే |
సతీధర్మపరా చాహం చరిష్యామి సుసమ్మతం || ౪౮||

న భోగేచ్ఛాస్తి మే తాత స్వస్థం చిత్తం మమానఘ |
వ్యాస ఉవాచ -
తచ్ఛ్రుత్వా భాషితం తస్యా మంత్రిణో విస్మయం గతాః || ౪౯||

రాజా చ పరమప్రీతో జగామ మునిసన్నిధౌ |
గత్వా ప్రణమ్య శిరసా తమువాచ తపోధనం || ౫౦||

స్వామిన్ గృహాణ పుత్రీం మే సేవార్థం విధివద్విభో |
ఇత్యుక్త్వాసౌ దదౌ పుత్రీం వివాహవిధినా నృపః || ౫౧||

ప్రతిగృహ్య మునిః కన్యాం ప్రసన్నో భార్గవోఽభవత్ |
పారిబర్హం న జగ్రాహ దీయమానం నృపేణ హ || ౫౨||

కన్యామేవాగ్రహీత్కామం పరిచర్యార్థమాత్మనః |
ప్రసన్నేఽస్మిన్మునౌ జాతం సైనికానాం సుఖం తదా || ౫౩||

రాజ్ఞశ్చ పరమాహ్లాదః సంజాతస్తత్క్షణాదపి |
దత్త్వా పుత్రీం యదా రాజా గమనాయ గృహం ప్రతి || ౫౪||

మతిం చకార తవంగీ తదోవాచ నృపం సుతా |
సుకన్యోవాచ -
గృహాణ మమ వాసాంసి భూషణాని చ మే పితః || ౫౫||

వల్కలం పరిధానాయ ప్రయచ్ఛాజినముత్తమం |
వేషం తు మునిపత్నీనాం కృత్వా తపసి సేవనం || ౫౬||

కరిష్యామి తథా తాత యథా తే కీర్తిరచ్యుతా |
భవిష్యతి భువః పృష్ఠే తథా స్వర్గే రసాతలే || ౫౭||

పరలోకసుఖాయాహం చరిష్యామి దివానిశం |
దత్త్వాంధాయ చ వృద్ధాయ సుందరీం యువతీం తు మాం || ౫౮||

చింతా త్వయా న కర్తవ్యా శీలనాశసముద్భవా |
అరుంధతీ వసిష్ఠస్య ధర్మపత్నీ యథా భువి || ౫౯||

తథైవాహం భవిష్యామి నాత్ర కార్యా విచారణా |
అనసూయా యథా సాధ్వీ భార్యాత్రేః ప్రథితా భువి || ౬౦||

తథైవాహం భవిష్యామి పుత్రీ కీర్తికరీ తవ |
సుకన్యావచనం శ్రుత్వా రాజా పరమధర్మవిత్ || ౬౧||

దత్త్వాజినం రురోదాశు వీక్ష్య తాం చారుహాసినీం |
త్యక్త్వా భూషణవాసాంసి మునివేషధరాం సుతాం || ౬౨||

వివర్ణవదనో భూత్వా స్థితస్తత్రైవ పార్థివః |
రాజ్ఞ్యః సర్వాః సుతాం దృష్ట్వా వల్కలాజినధారిణీం || ౬౩||

రురుదుర్భృశశోకార్తా వేపమానా ఇవాభవన్ |
తామాపృచ్ఛ్య మహీపాలో మంత్రిభిః పరివారితః |
యయౌ స్వనగరం రాజన్ ముక్త్వా పుత్రీం శుచార్పితాం || ౬౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే చ్యవనసుకన్యయోర్గార్హస్థ్యవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః || ౩||

౪ అశ్వినీకుమారయోః సుకన్యాం ప్రతి బోధవచనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
గతే రాజని సా బాలా పతిసేవాపరాయణా |
బభూవ చ తథాగ్నీనాం సేవనే ధర్మతత్పరా || ౧||

ఫలాన్యాదాయ స్వాదూని మూలాని వివిధాని చ |
దదౌ సా మునయే బాలా పతిసేవాపరాయణా || ౨||

పతిం తప్తోదకేనాశు స్నాపయిత్వా మృగత్వచా |
పరివేష్ట్య శుభాయాం తు బృస్యాం స్థాపితవత్యపి || ౩||

తిలాన్ యవకుశానగ్రే పరికల్ప్య కమండలుం |
తమువాచ నిత్యకర్మ కురుష్వ మునిసత్తమ || ౪||

తముత్థాప్య కరే కృత్వా సమాప్తే నిత్యకర్మణి |
బృస్యాం వా సంస్తరే బాలా భర్తారం సంన్యవేశయత్ || ౫||

పశ్చాదానీయ పక్వాని ఫలాని చ నృపాత్మజా |
భోజయామాస చ్యవనం నీవారాన్నం సుసంస్కృతం || ౬||

భుక్తవంతం పతిం తృప్తం దత్త్వాచమనమాదరాత్ |
పశ్చాచ్చ పూగం పత్రాణి దదౌ చాదరసంయుతా || ౭||

గృహీతముఖవాసం తం సంవేశ్య చ శుభాసనే |

గృహీత్వాఽఽజ్ఞాం శరీరస్య చకార సాధనం తతః ॥ ౮॥

ఫలాహారం స్వయం కృత్వా పునర్గత్వా చ సన్నిధౌ ।
ప్రోవాచ ప్రణయోపేతా కిమాజ్ఞాపయసే ప్రభో ॥ ౯॥

పాదసంవాహనం తేఽద్య కరోమి యది మన్యసే ।
ఏవం సేవాపరా నిత్యం బభూవ పతితత్పరా ॥ ౧౦॥

సాయం హోమావసానే సా ఫలాన్యాహృత్య సుందరీ ।
అర్పయామాస మునయే స్వాదూని చ మృదూని చ ॥ ౧౧॥

తతః శేషాణి బుభుజే ప్రేమయుక్తా తదాజ్ఞయా ।
సుస్పర్శాస్తరణం కృత్వా శాయయామాస తం ముదా ॥ ౧౨॥

సుప్తే సుఖం ప్రియే కాంతా పదసంవాహనం తదా ।
చకార పృచ్ఛతీ ధర్మం కులస్త్రీణాం కృశోదరీ ॥ ౧౩॥

పాదసంవాహనం కృత్వా నిశి భక్తిపరాయణా ।
నిద్రితం చ మునిం జ్ఞాత్వా సుష్వాప చరణాంతికే ॥ ౧౪॥

శుచౌ ప్రతిష్ఠితం వీక్ష్య తాలవృంతేన భామినీ ।
కుర్వాణా శీతలం వాయుం సిషేవే స్వపతిం తదా ॥ ౧౫॥

హేమంతే కాష్ఠసంభారం కృత్వాగ్నిజ్వలనం పురః ।
స్థాపయిత్వా తథాపృచ్ఛత్సుఖం తేఽస్తీతి చాసకృత్ ॥ ౧౬॥

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ జలం పాత్రం చ మృత్తికాం ।
సమర్పయిత్వా శౌచార్థం సముత్థాప్య పతిం ప్రియా ॥ ౧౭॥

స్థానాద్దూరే చ సంస్థాప్య దూరం గత్వా స్థిరాభవత్ ।
కృతశౌచం పతిం జ్ఞాత్వా గత్వా జగ్రాహ తం పునః ॥ ౧౮॥

ఆనీయాశ్రమమవ్యగ్రా చోపవేశ్యాసనే శుభే ।
మృజ్జలాభ్యాం చ ప్రక్షాల్య పాదావస్య యథావిధి ॥ ౧౯॥

దత్త్వాఽఽచమనపాత్రం తు దంతధావనమాహరత్ ।
సమర్ప్య దంతకాష్ఠం చ యథోక్తం నృపనందినీ ॥ ౨౦॥

చకారోష్ణం జలం శుద్ధం సమానీతం సుపావనం ।
స్నానార్థం జలమాహృత్య పప్రచ్ఛ ప్రణయాన్వితా ॥ ౨౧॥

కిమాజ్ఞాపయసే బ్రహ్మన్ కృతం వై దంతధావనం ।
ఉష్ణోదకం సుసంపన్నం కురు స్నానం సమంత్రకం ॥ ౨౨॥

వర్తతే హోమకాలోఽయం సంధ్యా పూర్వా ప్రవర్తతే ।
విధివద్ధవనం కృత్వా దేవతాపూజనం కురు ॥ ౨౩॥

ఏవం కన్యా పతిం లబ్ధ్వా తపస్వినమనిందితా |
నిత్యం పర్యచరత్ప్రీత్యా తపసా నియమేన చ || ౨౪||

అగ్నీనామతిథీనాం చ శుశ్రూషాం కుర్వతీ సదా |
ఆరాధయామాస ముదా చ్యవనం సా శుభాననా || ౨౫||

కస్మింశ్చిదథ కాలే తు రవిజావశ్వినావుభౌ |
చ్యవనస్యాశ్రమాభ్యాశే క్రీడమానౌ సమగతౌ || ౨౬||

జలే స్నాత్వా తు తాం కన్యాం నివృత్తాం స్వాశ్రమం ప్రతి |
గచ్ఛంతీం చారుసర్వాంగీం రవిపుత్రావపశ్యతాం || ౨౭||

తాం దృష్ట్వా దేవకన్యాభాం గత్వా చాంతికమాదరాత్ |
ఊచతుః సమభిద్రుత్య నాసత్యావతిమోహితౌ || ౨౮||

క్షణం తిష్ఠ వరారోహే ప్రష్టుం త్వాం గజగామిని |
ఆవాం దేవసుతౌ ప్రాప్తౌ బ్రూహి సత్యం శుచిస్మితే || ౨౯||

పుత్రీ కస్య పతిః కస్తే కథముద్యానమాగతా |
ఏకాకినీ తడాగేఽస్మిన్ స్నానార్థం చారులోచనే || ౩౦||

ద్వితీయా శ్రీరివాభాసి కాంత్యా కమలలోచనే |
ఇచ్ఛామస్తు వయం జ్ఞాతుం తత్త్వమాఖ్యాహి శోభనే || ౩౧||

కోమలౌ చరణౌ కాంతే స్థితౌ భూమావనావృతౌ |
హృదాయే కురుతః పీడాం చలంతౌ చలలోచనే || ౩౨||

విమానార్హాసి తన్వంగి కథం పద్భ్యాం వ్రజస్యదః |
అనావృతాత్ర విపినే కిమర్థం గమనం తవ || ౩౩||

దాసీశతసమాయుక్తా కథం చ త్వం వినిర్గతా |
రాజపుత్ర్యప్సరా వాసి వద సత్యం వరాననే || ౩౪||

ధన్యా మాతా యతో జాతా ధన్యోఽసౌ జనకస్తవ |
వక్తుం త్వాం నైవ శక్తౌ చ భర్తుర్భాగ్యం తవానఘే || ౩౫||

దేవలికాధికా భూమిరియం చైవ సులోచనే |
ప్రచలంశ్చరణస్తేఽద్య సంపావయతి భూతలం || ౩౬||

సౌభాగ్యాశ్చ మృగాః కామం యే త్వాం పశ్యంతి వై వనే |
యే చాన్యే పక్షిణః సర్వే భూరియం చాతిపావనా || ౩౭||

స్తుత్యాలం తవ చాత్యర్థం సత్యం బ్రూహి సులోచనే |
పితా కస్తే పతిః క్వాసౌ ద్రష్టుమిచ్ఛాస్తి సాదరం || ౩౮||

వ్యాస ఉవాచ -
తయోరితి వచః శ్రుత్వా రాజకన్యాతిసుందరీ |

తావువాచ త్రపాక్రాంతా దేవపుత్రీ నృపాత్మజా ॥ ౩౯॥

శర్యాతితనయాం మాం వాం విత్తం భార్యాం మునేరిహ ।
చ్యవనస్య సతీం కాంతాం పిత్రా దత్తాం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౦॥

పతిరంధోఽస్తి మే దేవౌ వృద్ధశ్చాతీవ తాపసః ।
తస్య సేవామహోరాత్రం కరోమి ప్రీతిమానసా ॥ ౪౧॥

కౌ యువాం కిమిహాయాతౌ పతిస్తిష్ఠతి చాశ్రమే ।
తత్రాగత్య ప్రకురుతమాశ్రమం చాద్య పావనం ॥ ౪౨॥

తదాకర్ణ్య వచో దస్రావూచతుస్తాం నరాధిప ।
కథం త్వమపి కల్యాణి పితా దత్తా తపస్వినే ॥ ౪౩॥

భ్రాజసేఽస్మిన్వనోద్దేశే విద్యుత్సౌదామినీ యథా ।
న దేవేష్వపి తుల్యా హి తవ దృష్టాస్తి భామిని ॥ ౪౪॥

త్వం దివ్యాంబరయోగ్యాసి శోభసే నాజినైర్వృతా ।
సర్వాభరణసంయుక్తా నీలాలకవరూథినీ ॥ ౪౫॥

అహో విధేర్దుష్కలితం విచేష్టితం
యదత్ర రంభోరు వనే విషీదసి ।
విశాలనేత్రేఽన్ధమిమం పతిం ప్రియే
మునిం సమాసాద్య జరాతురం భృశం ॥ ౪౬॥

వృథా వ్రతస్తేన భృశం న శోభసే
నవం వయః ప్రాప్య సునృత్యపండితే ।
మనోభవేనాశు శరాః సుసంధితాః
పతంతి కస్మిన్పతిరీదృశస్తవ ॥ ౪౭॥

త్వమంధభార్యా నవయౌవనాన్వితా
కృతాసి ధాత్రా నను మందబుద్ధినా ।
న చైనమర్హస్యసితాయతేక్షణే
పతిం త్వమన్యం కురు చారులోచనే ॥ ౪౮॥

వృథైవ తే జీవితమంబుజేక్షణే
పతిం చ సంప్రాప్య మునిం గతేక్షణం ।
వనే నివాసం చ తథాజినాంబర-
ప్రధారణం యోగ్యతరం న మన్మహే ॥ ౪౯॥

అతోఽనవద్యాంగ్యుభయోస్త్వమేకం
వరం కురుష్వావహితా సులోచనే ।
కిం యౌవనం మానిని సంకరోషి
వృథా మునిం సుందరి సేవమానా ॥ ౫౦॥

కిం సేవసే భాగ్యవివర్జితం తం

సముజ్ఝితం పోషణరక్షణాభ్యాం ।
త్యక్త్వా మునిం సర్వసుఖాపవర్జితం
భజానవద్యాంగ్యుభయోస్త్వమేకం ॥ ౫౧॥

త్వం నందనే చైత్రరథే వనే చ
కురుష్వ కాంతే ప్రథితం విహారం ।
అంధేన వృద్ధేన కథం హి కాలం
వినేష్యసే మానిని మానహీనం ॥ ౫౨॥

భూపాత్మజా త్వం శుభలక్షణా చ
జానాసి సంసారవిహారభావం ।
భాగ్యేన హీనా విజనే వనేఽత్ర
కాలం కథం వాహయసే వృథా చ ॥ ౫౩॥

తస్మాద్భజస్వ పికభాషిణి చారువక్త్రే
ఏవం ద్వయోస్తవ సుఖాయ విశాలనేత్రే ।
దేవాలయుషే చ కృశోదరి భుంక్ష్వ భోగాన్
త్యక్త్వా మునిం జరఠమాశు నృపేంద్రపుత్రి ॥ ౫౪॥

కిం తే సుఖం చాత్ర వనే సుకేశి
వృద్ధేన సార్ధం విజనే మృగాక్షి ।
సేవా తథాంధస్య నవం వయశ్చ
కిం తే మతం భూపతిపుత్రి దుఃఖం ॥ ౫౫॥

శశిముఖి త్వమతీవ సుకోమలా
ఫలజలాహరణం తవ నోచితం ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం సప్తమస్కంధే అశ్వినీకుమారయోః సుకన్యాం
ప్రతి బోధవచనవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ అశ్విభ్యాం చ్యవనద్వారా సోమపానాయ ప్రతిజ్ఞావర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
తయోస్తద్భాషితం శ్రుత్వా వేపమానా నృపాత్మజా ।
ధైర్యమాలంబ్య తౌ తత్ర బభాషే మితభాషిణీ ॥ ౧॥

దేవౌ వాం రవిపుత్రౌ చ సర్వజ్ఞౌ సురసమ్మతౌ ।
సతీం మాం ధర్మశీలాం చ నైవం వదితుమర్హథః ॥ ౨॥

పిత్రా దత్తా సురశ్రేష్ఠౌ మునయే యోగధర్మిణే ।
కథం గచ్ఛామి తం మార్గం పుంశ్చలీగణసేవితం ॥ ౩॥

ద్రష్టాయం సర్వలోకస్య కర్మసాక్షీ దివాకరః ।
కశ్యపాచ్చైవ సంభూతో నైవం భాషితుమర్హథః ॥ ౪॥

కులకన్యా పతిం త్యక్త్వా కథమన్యం భజేన్నరం |
అసారేఽస్మిన్హి సంసారే జానంతౌ ధర్మనిర్ణయం || ౫||

యథేచ్ఛం గచ్ఛతం దేవౌ శాపం దాస్యామి వానఘౌ |
సుకన్యాహం చ శర్యాతేః పతిభక్తిపరాయణా || ౬||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్యా నాసత్యౌ విస్మితౌ భృశం |
తావబ్రూతాం పునస్త్వేనాం శంకమానౌ భయం మునేః || ౭||

రాజపుత్రి ప్రసన్నౌ తే ధర్మేణ వరవర్ణిని |
వరం వరయ సుశ్రోణి దాస్యావః శ్రేయసే తవ || ౮||

జానీహి ప్రమదే నూనమావాం దేవభిషగ్వరౌ |
యువానం రూపసంపన్నం ప్రకుర్యావః పతిం తవ || ౯||

తతస్త్రయాణామస్మాకం పతిమేకతమం వృణు |
సమానరూపదేహానాం మధ్యే చాతుర్యపండితే || ౧౦||

సా తయోర్వచనం శ్రుత్వా విస్మితా స్వపతిం తదా |
గత్వోవాచ తయోర్వాక్యం తాభ్యాముక్తం యదద్భుతం || ౧౧||

సుకన్యోవాచ -
స్వామిన్ సూర్యసుతౌ దేవౌ సంప్రాప్తౌ చ్యవనాశ్రమే |
దృష్టౌ మయా దివ్యదేహౌ నాసత్యౌ భృగునందన || ౧౨||

వీక్ష్య మాం చారుసర్వాంగీం జాతౌ కామాతురావుభౌ |
కథితం వచనం స్వామిన్ పతిం తే నవయౌవనం || ౧౩||

దివ్యదేహం కరిష్యావశ్చక్షుష్మంతం మునిం కిల |
ఏతేన సమయేనాద్య తం శృణు త్వం మయోదితం || ౧౪||

సమావయవరూపం చ కరిష్యావః పతిం తవ |
తత్ర త్రయాణామస్మాకం పతిమేకతమం వృణు || ౧౫||

తచ్ఛ్రుత్వాహమిహాయాతా ప్రష్టుం త్వాం కార్యమద్భుతం |
కిం కర్తవ్యమతః సాధో బ్రూహ్యస్మిన్కార్యసంకటే || ౧౬||

దేవమాయాపి దుర్జ్ఞేయా న జానే కపటం తయోః |
యదాజ్ఞాపయ సర్వజ్ఞ తత్కరోమి తవేప్సితం || ౧౭||

చ్యవన ఉవాచ -
గచ్ఛ కాంతేఽద్య నాసత్యౌ వచనాన్మమ సువ్రతే |
ఆనయస్వ సమీపం మే శీఘ్రం దేవభిషగ్వరౌ || ౧౮||

క్రియతామాశు తద్వాక్యం నాత్ర కార్యా విచారణా
వ్యాస ఉవాచ -

ఏవం సా సమనుజ్ఞాతా తత్ర గత్వా వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౯॥

క్రియతామాశు నాసత్యౌ సమయేన సురోత్తమౌ ।
తచ్ఛ్రుత్వా చాశ్వినౌ వాక్యం తస్యాస్తౌ తత్ర చాగతౌ ॥ ౨౦॥

ఊచతురూ రాజపుత్రీం తాం పతిస్తవ విశత్వపః ।
రూపార్థం చ్యవనస్తూర్ణం తతోఽమ్భః ప్రవివేశ హ ॥ ౨౧॥

అశ్వినావపి పశ్చాత్తత్ప్రవిష్టౌ సర ఉత్తమం ।
తతస్తే నిఃసృతాస్తస్మాత్సరసస్తత్క్షణాత్త్రయః ।
తుల్యరూపా దివ్య దేహా యువానః సదృశాః కిల ।
దివ్యకుండలభూషాఢ్యాః సమానావయవాస్తథా ॥ ౨౩॥

తేఽబ్రువన్సహితాః సర్వే వృణీష్వ వరవర్ణిని ।
అస్మాకమీప్సితం భద్రే పతిం త్వమమలాననే ॥ ౨౪॥

యస్మిన్వాప్యధికా ప్రీతిస్తం వృణుష్వ వరాననే ।
వ్యాస ఉవాచ -
సా దృష్ట్వా తుల్యరూపాంస్తాన్సమానవయసస్తథా ॥ ౨౫॥

ఏకస్వరాంస్తుల్యవేషాంస్త్రీన్వై దేవసుతోపమాన్ ।
సా తు సంశయమాపన్నా వీక్ష్య తాన్సదృశాకృతీన్ ॥ ౨౬॥

అజానంతీ పతిం సమ్యగ్వ్యాకులా సమచింతయత్ ।
కిం కరోమి త్రయస్తుల్యాః కం వృణోమి న వేద్మ్యహం ॥ ౨౭॥

పతిం దేవసుతా హ్యేతే సంశయే పతితాస్మ్యహం ।
ఇంద్రజాలమిదం సమ్యగ్దేవాభ్యామిహ కల్పితం ॥ ౨౮॥

కర్తవ్యం కిం మయా చాత్ర మరణం సముపాగతం ।
న మయా పతిముత్సృజ్య వరణీయః కథంచన ॥ ౨౯॥

దేవస్త్వాధునికః కశ్చిదిత్యేషా మమ ధారణా ।
ఇతి సంచింత్య మనసా పరాం విశ్వేశ్వరీం శివాం ॥ ౩౦॥

దధ్యౌ భగవతీం దేవీం తుష్టావ చ కృశోదరీ ।
సుకన్యోవాచ -
శరణం త్వాం జగన్మాతః ప్రాప్తాస్మి భృశదుఃఖితా ॥ ౩౧॥

రక్ష మేఽద్య సతీధర్మం నమామి చరణౌ తవ ।
నమః పద్మోద్భవే దేవి నమః శంకరవల్లభే ॥ ౩౨॥

విష్ణుప్రియే నమో లక్ష్మి వేదమాతః సరస్వతి ।
ఇదం జగత్త్వయా సృష్టం సర్వం స్థావరజంగమం ॥ ౩౩॥

పాసి త్వమిదమవ్యగ్రా తథాత్సి లోకశాంతయే ।
బ్రహ్మావిష్ణుమహేశానాం జననీ త్వం సుసమ్మతా ॥ ౩౪॥

బుద్ధిదాసి త్వమజ్ఞానాం జ్ఞానినాం మోక్షదా సదా ।
ఆజ్ఞా త్వం ప్రకృతిః పూర్ణా పురుషప్రియదర్శనా ॥ ౩౫॥

భుక్తిముక్తిప్రదాసి త్వం ప్రాణినాం విశదాత్మనాం ।
అజ్ఞానాం దుఃఖదా కామం సత్త్వానాం సుఖసాధనా ॥ ౩౬॥

సిద్ధిదా యోగినామంబ జయదా కీర్తిదా పునః ।
శరణం త్వాం ప్రపన్నాస్మి విస్మయం పరమం గతా ॥ ౩౭॥

పతిం దర్శయ మే మాతర్మగ్నాస్మి శోకసాగరే ।
దేవాభ్యాం చరితం కూటం కం వృణోమి విమోహితా ॥ ౩౮॥

పతిం దర్శయ సర్వజ్ఞే విదిత్వా మే సతీవ్రతం ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఏవం స్తుతా తదా దేవా తథా త్రిపురసుందరీ ॥ ౩౯॥

హృదయేఽస్యాస్తదా జ్ఞానం దదావాశు సుఖోదయం ।
నిశ్చిత్య మనసా తుల్యవయోరూపధరాన్సతీ ॥ ౪౦॥

ప్రసమీక్ష్య తు తాన్ సర్వాన్వవ్రే బాలా స్వకం పతిం ।
వృతేఽథ చ్యవనే దేవౌ సంతుష్టౌ తౌ బభూవతుః ॥ ౪౧॥

సతీధర్మం సమాలోక్య సంప్రీతౌ దదతుర్వరం ।
భగవత్యాః ప్రసాదేన ప్రసన్నౌ తౌ సురోత్తమౌ ॥ ౪౨॥

మునిమామంత్ర్య తరసా గమనాయోద్యతావుభౌ ।
లబ్ధ్వా తు చ్యవనో రూపం నేత్రే భార్యాం చ యౌవనం ॥ ౪౩॥

హృష్టోఽబ్రవీన్మహాతేజాస్తౌ నాసత్యావిదం వచః ।
ఉపకారః కృతోఽయం మే యువాభ్యాం సురసత్తమౌ ॥ ౪౪॥

కిం బ్రవీమి సుఖం ప్రాప్తం సంసారేఽస్మిన్ననుత్తమే ।
ప్రాప్య భార్యాం సుకేశాంతాం దుఃఖం మేఽభవదన్వహం ॥ ౪౫॥

అంధస్య చాతివృద్ధస్య భోగహీనస్య కాననే ।
యువాభ్యాం నయనే దత్తే యౌవనం రూపమద్భుతం ॥ ౪౬॥

సంపాదితం తతం కించిదుపకర్తుమహం బ్రువే ।
ఉపకారిణి మిత్రే యో నోపకుర్యాత్కథంచన ॥ ౪౭॥

తం ధిగస్తు నరం దేవౌ భవేచ్చ ఋణవాన్భువి ।
తస్మాద్వాం వాంఛితం కించిద్దాతుమిచ్ఛామి సాంప్రతం ॥ ౪౮॥

ఆత్మనో ఋణమోక్షాయ దేవేశౌ నూతనస్య చ ।
ప్రార్థితం వాం ప్రదాస్యామి యదలభ్యం సురాసురైః ॥ ౪౯॥

బ్రువాథాం వాం మనోద్దిష్టం ప్రీతోఽస్మి సుకృతేన వాం ।

శ్రుత్వా తౌ తు మునేర్వాక్యమభిమంత్ర్య పరస్పరం ॥ ౩౦॥

తమూచతుర్మునిశ్రేష్ఠం సుకన్యాసహితం స్థితం ।
మునే పితుః ప్రసాదేన సర్వం నో మనసేప్సితం ॥ ౩౧॥

ఉత్కంఠా సోమపానస్య వర్తతే నౌ సురైః సహ ।
భిషజావితి దేవేన నిషిద్ధౌ చమసగ్రహే ॥ ౩౨॥

శక్రేణ వితతే యజ్ఞే బ్రహ్మణః కనకాచలే ।
తస్మాత్త్వమపి ధర్మజ్ఞ యది శక్తోఽసి తాపస ॥ ౩౩॥

కార్యమేతద్ధి కర్తవ్యం వాంఛితం నౌ సుసమ్మతం ।
ఏతద్విజ్ఞాయ వా బ్రహ్మన్కురు వాం సోమపాయినౌ ॥ ౩౪॥

పిపాసాస్తి సుదుష్ప్రాపపా త్వత్తః సముపయాస్యతి ।
చ్యవనస్తు తయోః ప్రాహ తచ్ఛ్రుత్వా వచనం మృదు ॥ ౩౫॥

యదహం రూపసంపన్నో వయసా చ సమన్వితః ।
కృతో భవద్భ్యాం వృద్ధః సన్భార్యాం చ ప్రాప్తవానితి ॥ ౩౬॥

తస్మాద్యువాం కరిష్యామి ప్రీత్యాహం సోమపాయినౌ ।
మిషతో దేవరాజస్య సత్యమేతద్బ్రవీమ్యహం ॥ ౩౭॥

రాజ్ఞస్తు వితతే యజ్ఞే శర్యాతేరమితద్యుతేః ।
ఇత్యాకర్ణ్య వచో హృష్టౌ తౌ దివం ప్రతిజగ్మతుః ॥ ౩౮॥

చ్యవనస్తాం గృహీత్వా తు జగామాశ్రమమండలం ॥ ౩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం సప్తమస్కంధే అశ్విభ్యాం చ్యవనద్వారా
సోమపానాయ ప్రతిజ్ఞావర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ చ్యవనేశ్వినోః కృతే సోమపానాధికారత్వచేష్టావర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
చ్యవనేన కథం వైద్యౌ తౌ కృతౌ సోమపాయినౌ ।
వచనం చ కథం సత్యం జాతం తస్య మహాత్మనః ॥ ౧॥

మానుషస్య బలం కీదృగ్దేవరాజబలం ప్రతి ।
నిషిద్ధౌ భిషజౌ తేన కృతౌ తౌ సోమపాయినౌ ॥ ౨॥

ధర్మనిష్ఠ తదాశ్చర్యం విస్తరేణ వద ప్రభో ।
చరితం చ్యవనస్యాద్య శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా ॥ ౩॥

వ్యాస ఉవాచ -
నిశామయ మహారాజ చరితం పరమాద్భుతం ।
చ్యవనస్య మఖే తస్మింఛర్యాతేర్భువి భారత ॥ ౪॥

సుకన్యాం సుందరీం ప్రాప్య చ్యవనః సురసన్నిభః ।
విజహార ప్రసన్నాత్మా దేవకన్యామివాపరః ॥ ౫॥

కదాచిదథ శర్యాతిభార్యా చింతాతురా భృశం ।
పతిం ప్రాహ వేపమానా వచనం రుదతీ ప్రియా ॥ ౬॥

రాజన్ పుత్రీ త్వయా దత్తా మునయేఽన్ధాయ కాననే ।
మృతా జీవతి వా సా తు ద్రష్టవ్యా సర్వథా త్వయా ॥ ౭॥

గచ్ఛ నాథ మునేస్తావదాశ్రమం ద్రష్టుమాదరాత్ ।
కిం కరోతి సుకన్యా సా ప్రాప్య నాథం తథావిధం ॥ ౮॥

పుత్రీదుఃఖేన రాజర్షే దగ్ధాస్మి సర్వథా హృది ।
తామానయ విశాలాక్షీం తపఃక్షామాం మదంతికే ॥ ౯॥

పశ్యామి సర్వథా పుత్రీం కృశాంగీం వల్కలావృతాం ।
అంధం పతిం సమాసాద్య దుఃఖభాజం కృశోదరీం ॥ ౧౦॥

శర్యాతిరువాచ -
గచ్ఛావోఽద్య విశాలాక్షి సుకన్యాం ద్రష్టుమాదరాత్ ।
ప్రియపుత్రీం వరారోహే మునిం తం సంశితవ్రతం ॥ ౧౧॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఏవముక్త్వా తు శర్యాతిః కామినీం శోకసంకులాం ।
జగామ రథమారుహ్య త్వరితశ్చాశ్రమం మునేః ॥ ౧౨॥

గత్వాఽఽశ్రమసమీపే తు తమపశ్యన్మహీపతిః ।
నవయౌవనసంపన్నం దేవపుత్రోపమం మునిం ॥ ౧౩॥

తం విలోక్యామరాకారం విస్మయం నృపతిర్గతః ।
కిం కృతం కుత్సితం కర్మ పుత్ర్యా లోకవిగర్హితం ॥ ౧౪॥

నిహతోఽసౌ మునిర్వృద్ధస్త్వనయాన్యః పతిః కృతః ।
కామపీడితయా కామం ప్రశాంతోఽప్యతినిర్ధనః ॥ ౧౫॥

దుఃసహాయోఽయం పుష్పధన్వా విశేషేణ చ యౌవనే ।
కులే కలంకః సుమహాననయా మానవే కృతః ॥ ౧౬॥

ధిక్తస్య జీవితం లోకే యస్య పుత్రీ హి కుత్సితా ।
సర్వపాపైస్తు దుఃఖాయ పుత్రీ భవతి దేహినాం ॥ ౧౭॥

మయా త్వనుచితం కర్మ కృతం స్వార్థస్య సిద్ధయే ।
వృద్ధాయాంధాయ యా దత్తా పుత్రీ సర్వాత్మనా కిల ॥ ౧౮॥

కన్యా యోగ్యాయ దాతవ్యా పిత్రా సర్వాత్మనా కిల ।
తాదృశం హి ఫలం ప్రాప్తం యాదృశం వై కృతం మయా ॥ ౧౯॥

హన్మి చేదద్య తనయాం దుఃశీలాం పాపకారిణీం ।
స్త్రీహత్యా దుస్తరా స్యాన్మే తథా పుత్ర్యా విశేషతః ॥ ౨౦॥

మనువంశస్తు విఖ్యాతః సకలంకః కృతో మయా ।
లోకాపవాదో బలవాందుస్త్యాజ్యా స్నేహశృంఖలా ॥ ౨౧॥

కిం కరోమీతి చింతాబ్ధౌ యదా మగ్నః స పార్థివః ।
సుకన్యయా తదా దైవాద్దృష్టశ్చింతాకులః పితా ॥ ౨౨॥

సా దృష్ట్వా తం జగామాశు సుకన్యా పితురంతికే ।
గత్వా పప్రచ్ఛ భూపాలం ప్రేమపూరితమానసా ॥ ౨౩॥

కిం విచారయసే రాజంశ్చింతావ్యాకులితాననః ।
ఉపవిష్టం మునిం వీక్ష్య యువానమంబుజేక్షణం ॥ ౨౪॥

ఏహ్యేహి పురుషవ్యాఘ్ర ప్రణమస్వ పతిం మమ ।
మా విషాదం నృపశ్రేష్ఠ సాంప్రతం కురు మానవ ॥ ౨౫॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి పుత్ర్యా వచం శ్రుత్వా శర్యాతిః క్రోధపీడితః ।
ప్రోవాచ వచనం రాజా పురఃస్థాం తనయాం తతః ॥ ౨౬॥

రాజోవాచ -
క్వ మునిశ్చ్యవనః పుత్రి వృద్ధోఽన్ధస్తాపసోత్తమః ।
కోఽయం యువా మదోన్మత్తః సందేహోఽత్ర మహాన్మమ ॥ ౨౭॥

మునిః కిం నిహతః పాపే త్వయా దుష్కృతకారిణి ।
నూతనోఽసౌ పతిః కామాత్కృతః కులవినాశిని ॥ ౨౮॥

సోఽహం చింతాతురస్తం న పశ్యామ్యాశ్రమసంస్థితం ।
కిం కృతం దుష్కృతం కర్మ కులటాచరితం కిల ॥ ౨౯॥

నిమగ్నోఽహం దురాచారే శోకాబ్ధౌ త్వత్కృతేఽధునా ।
దృష్ట్వైనం పురుషం దివ్యమదృష్ట్వా చ్యవనం మునిం ॥ ౩౦॥

విహస్య తమువాచాశు సా శ్రుత్వా వచనం పితుః ।
గృహీత్వాఽఽనీయ పితరం భర్తురంతికమాదరాత్ ॥ ౩౧॥

చ్యవనోఽసౌ మునిస్తాత జామాతా తే న సంశయః ।
అశ్విభ్యామీదృశః కాంతః కృతః కమలలోచనః ॥ ౩౨॥

యదృచ్ఛయాత్ర సంప్రాప్తౌ నాసత్యావాశ్రమే మమ ।
తాభ్యాం కరుణయా నూనం చ్యవనస్తాదృశః కృతః ॥ ౩౩॥

నాహం తవ సుతా తాత తథా స్యాం పాపకారిణీ ।
యథా త్వం మన్యసే రాజన్ విమూఢో రూపసంశయే ॥ ౩౪॥

ప్రణమ త్వం మునిం రాజన్ భార్గవం చ్యవనం పితః ।
ఆపృచ్ఛ కారణం సర్వం కథియిష్యతి విస్తరం ॥ ౩౫॥

ఇతి శ్రుత్వా వచం పుత్ర్యా శర్యాతిస్త్వరితస్తదా ।
ప్రణనామ మునిం తత్ర గత్వా పప్రచ్ఛ సాదరం ॥ ౩౬॥

రాజోవాచ -
కథయస్వ స్వవృత్తాంతం భార్గవాశు యథోచితం ।
నయనే చ కథం ప్రాప్తే క్వ గతా తే జరా పునః ॥ ౩౭॥

సంశయోఽయం మహాన్మేఽస్తి రూపం దృష్ట్వాతిసుందరం ।
వద విస్తరతో బ్రహ్మన్ శ్రుత్వాహం సుఖమాప్నుయాం ॥ ౩౮॥

చ్యవన ఉవాచ -
నాసత్యావత్ర సంప్రాప్తౌ దేవానాం భిషజావుభౌ ।
ఉపకారః కృతస్తాభ్యాం కృపయా నృపసత్తమ ॥ ౩౯॥

మయా తాభ్యాం వరో దత్త ఉపకారస్య హేతవే ।
కరిష్యామి మఖే రాజ్ఞో భవంతౌ సోమపాయినౌ ॥ ౪౦॥

ఏవం మయా వయః ప్రాప్తం లోచనే విమలే తథా ।
స్వస్థో భవ మహారాజ సంవిశస్వాసనే శుభే ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్తః స తు విప్రేణ సభార్యః పృథివీపతిః ।
సుఖోపవిష్టః కల్యాణీః కథాశ్చక్రే మహాత్మనా ॥ ౪౨॥

అథైనం భార్గవం ప్రాహ రాజానం పరిసాంత్వయన్ ।
యాజయిష్యామి రాజంస్త్వాం సంభారానుపకల్పయ ॥ ౪౩॥

మయా ప్రతిశ్రుతం తాభ్యాం కర్తవ్యౌ సోమపౌ యువాం ।
తత్కర్తవ్యం నృపశ్రేష్ఠ తవ యజ్ఞేఽతివిస్తరే ॥ ౪౪॥

ఇంద్రం నివారయిష్యామి క్రుద్ధం తేజోబలేన వై ।
పాయయిష్యామి రాజేంద్ర సోమం సోమమఖే తవ ॥ ౪౫॥

తతః పరమసంతుష్టః శర్యాతిః పృథివీపతిః ।
చ్యవనస్య మహారాజ తద్వాక్యం ప్రత్యపూజయత్ ॥ ౪౬॥

సమ్మాన్య చ్యవనం రాజా జగామ నగరం ప్రతి ।
సభార్యశ్చాతిసంతుష్టః కుర్వన్వార్తాం మునేః కిల ॥ ౪౭॥

ప్రశస్తేహని యజ్ఞీయే సర్వకామసమృద్ధిమాన్ ।
కారయామాస శర్యాతిర్యజ్ఞాయతనముత్తమం ॥ ౪౮॥

సమానీయ మునీన్పూజ్యాన్వసిష్ఠప్రముఖానసౌ ।
భార్గవో యాజయామాస చ్యవనః పృథివీపతిం ॥ ౪౯॥

వితతే తు తథా యజ్ఞే దేవాః సర్వే సవాసవాః |
ఆజగ్ముశ్చాశ్వినౌ తత్ర సోమార్థముపజగ్మతుః || ౩౦||

ఇంద్రస్తు శంకితస్తత్ర వీక్ష్య తావశ్వినావుభౌ |
పప్రచ్ఛ చ సురాన్సర్వాన్కిమేతౌ సముపాగతౌ || ౩౧||

చికిత్సకౌ న సోమార్హౌ కేనానీతావిహేతి చ |
నాబ్రువన్నమరాస్తత్ర రాజ్ఞస్తు వితతే మఖే || ౩౨||

అగృహ్ణాచ్చ్యవనః సోమమశ్వినోర్దేవయోస్తదా |
శక్రస్తం వారయామాస మా గృహాణైతయోర్గ్రహం || ౩౩||

తమాహ చ్యవనస్తత్ర కథమేతౌ రవేః సుతౌ |
న గ్రహార్హౌ చ నాసత్యౌ బ్రూహి సత్యం శచీపతే || ౩౪||

న సంకరౌ సముత్పన్నౌ ధర్మపత్నీసుతౌ రవేః |
కేన దోషేణ దేవేంద్ర నార్హౌ సోమం భిషగ్వరౌ || ౩౫||

నిర్ణయోఽత్ర మఖే శక్ర కర్తవ్యః సర్వదైవతైః |
గ్రాహయిష్యామహం సోమం కృతౌ తౌ సోమపౌ మయా || ౩౬||

ప్రేరితోఽసౌ మయా రాజా మఖాయ మఘవన్కిల |
ఏతదర్థం కరిష్యామి సత్యం మే వచనం విభో || ౩౭||

ఆభ్యాముపకృతః శక్ర తథా దత్తం నవం వయః |
తస్మాత్ప్రత్యుపకారస్తు కర్తవ్యః సర్వథా మయా || ౩౮||

ఇంద్ర ఉవాచ -
చికిత్సకౌ కృతావేతౌ నాసత్యౌ నిందితౌ సురైః |
ఉభావేతౌ న సోమార్హౌ మా గృహాణైతయోర్గ్రహం || ౩౯||

చ్యవన ఉవాచ -
అహల్యాజార సంయచ్ఛ కోపం చాద్య నిరర్థకం |
వృత్రఘ్న కిం హి నాసత్యౌ న సోమార్హౌ సురాత్మజౌ || ౬౦||

ఏవం వివాదే సముపస్థితే చ
న కోఽపి వాచం తమువాచ భూప |
గ్రహం తయోర్భార్గవతిగ్మతేజాః
సంగ్రాహయామాస తపోబలేన || ౬౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం సప్తమస్కంధే చ్యవనాశ్వినోః కృతే
సోమపానాధికారత్వచేష్టావర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః || ౬||

౭ రేవతస్య రేవతీవరార్థం బ్రహ్మలోకగమనవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
దత్తే గ్రహే తు రాజేంద్ర వాసవః కుపితౌ భృశం ।
ప్రోవాచ చ్యవనం తత్ర దర్శయన్బలమాత్మనః ॥ ౧॥

మా బ్రహ్మబంధో మర్యాదామిమాం త్వం కర్తుమర్హసి ।
వధిష్యామి ద్విషంతం త్వాం విశ్వరూపమివాఽపరం ॥ ౨॥

చ్యవన ఉవాచ -
మావమంస్థా మహాత్మానౌ రూపద్రవిణవర్చసా ।
యౌ చక్రతుర్మాం మఘవన్ వృందారకమివాపరం ॥ ౩॥

ఋతే త్వాం విబుధాశ్చాన్యే కథం వాదదతే గ్రహం ।
అశ్వినావపి దేవేంద్ర దేవౌ విద్ధి పరంతపౌ ॥ ౪॥

ఇంద్ర ఉవాచ -
భిషజౌ నార్హతః కామం గ్రహం యజ్ఞే కథంచన ।
యది దిత్ససి మందాత్మన్ శిరశ్ఛేత్స్యామి సాంప్రతం ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।
అనాదృత్య తు తద్వాక్యం వాసవస్య చ భార్గవః ।
గ్రహం తు గ్రాహయామాస భర్త్సయన్నివ తం భృశం ॥ ౬॥

సోమపాత్రం యదా తాభ్యాం గృహీతం తు పిపాసయా ।
సమీక్ష్య బలభిద్దేవ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౭॥

ఆభ్యమర్థాయ సోమం త్వం గ్రాహయిష్యసి చేత్స్వయం ।
వజ్రం తు ప్రహరిష్యామి విశ్వరూపమివాపరం ॥ ౮॥

వాసవేనైవముక్తస్తు భార్గవశ్చాతిగర్వితః ।
జగ్రాహ విధివత్సోమమశ్విభ్యామతిమన్యుమాన్ ॥ ౯॥

ఇంద్రోఽపి ప్రాక్షిపత్కోపాద్వజ్రమస్మై స్వమాయుధం ।
పశ్యతాం సర్వదేవానాం సూర్యకోటిసమప్రభం ॥ ౧౦॥

ప్రేరితం చాశనిం ప్రేక్ష్య చ్యవనస్తపసా తతః ।
స్తంభయామాస వజ్రం స శక్రస్యామితతేజసః ॥ ౧౧॥

కృత్యయా స మహాబాహురింద్రం హంతుమిహోద్యతః ।
జుహావాగ్నౌ శ్రుతం హవ్యం మంత్రేణ మునిసత్తమః ॥ ౧౨॥

తత్ర కృత్యా సముత్పన్నా చ్యవనస్య తపోబలాత్ ।
ప్రబలః పురుషః క్రూరో బృహత్కాయో మహాసురః ॥ ౧౩॥

మదో నామ మహాఘోరో భయదః ప్రాణినామిహ ।
శరీరే పర్వతాకారస్తీక్ష్ణదంష్ట్రో మయానకః ॥ ౧౪॥

చతస్రశ్చాయతా దంష్ట్రా యోజనానాం శతం శతం ।

ఇతరే త్వస్య దశనా బభూవుర్దశయోజనాః ॥ ౧౫॥

బాహూ పర్వతసంకాశావాయతౌ క్రూరదర్శనౌ ।
జిహ్వా తు భీషణా క్రూరా లేలిహానా నభస్తలం ॥ ౧౬॥

గ్రీవా తు గిరిశృంగాభా కఠినా భీషణా భృశం ।
నఖా వ్యాఘ్రనఖప్రఖ్యాః కేశాశ్చాతీవభీషణాః ॥ ౧౭॥

శరీరం కజ్జలాభం చ తస్య చాస్యం భయానకం ।
నేత్రే దావానలప్రఖ్యే భీషణేఽతిభయానకే ॥ ౧౮॥

హనురేకా స్థితా తస్య భూమావేకా దివం గతా ।
ఏవంవిధః సముత్పన్నో మదో నామ బృహత్తనుః ॥ ౧౯॥

తం విలోక్య సురాః సర్వే భయమాజగ్మురంహసా ।
ఇంద్రోఽపి భయసంత్రస్తో యుద్ధాయ న మనో దధే ॥ ౨౦॥

దైత్యోఽపి వదనే కామం వజ్రమాదాయ సంస్థితః ।
వ్యాప్తం నభో ఘోరదృష్టిర్గ్రసన్నివ జగత్త్రయం ॥ ౨౧॥

స భక్ష్యయిష్యన్సంక్రుద్ధః శతక్రతుముపాద్రవత్ ।
చక్రుశుశ్చ సురాః సర్వే హా హతాః స్మేతి సంస్థితాః ॥ ౨౨॥

ఇంద్రః స్తంభితబాహుస్తు ముముక్షుర్వజ్రమంతికాత్ ।
న శశాక పవిం తస్మిన్ప్రహర్తుం పాకశాసనః ॥ ౨౩॥

వజ్రహస్తః సురేశానస్తం వీక్ష్య కాలసన్నిభం ।
సస్మార మనసా తత్ర గురుం సమయకోవిదం ॥ ౨౪॥

స్మరణాదాజగామాశు బృహస్పతిరుదారధీః ।
గురుస్తత్సమయం దృష్ట్వా విపత్తిసదృశం మహత్ ॥ ౨౫॥

విచార్య మనసా కృత్యం తమువాచ శచీపతిం ।
దుఃసాధ్యోఽయం మహామంత్రైస్త్వయం వజ్రేణ వాసవ ॥ ౨౬॥

అసురో మదసంజ్ఞస్తు యజ్ఞకుండాత్సముత్థితః ।
తపోబలమృషేః సమ్యక్ చ్యవనస్య మహాబలః ॥ ౨౭॥

అనివార్యో హ్యయం శత్రుస్త్వయా దేవైస్తథా మయా ।
శరణం యాహి దేవేశ చ్యవనస్య మహాత్మనః ॥ ౨౮॥

స నివారయితా నూనం కృత్యామాత్మకృతాం కిల ।
న నివారయితుం శక్తాః శక్తిభక్తరుషం క్వచిత్ ॥ ౨౯॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తో గురుణా శక్రస్తదాగచ్ఛన్మునిం ప్రతి ।
ప్రణమ్య శిరసా నమ్రః తమువాచ భయాన్వితః ॥ ౩౦॥

క్షమస్వ మునిశార్దూల శమయాసురముద్యతం ।
ప్రసన్నో భవ సర్వజ్ఞ వచనం తే కరోమ్యహం ॥ ౩౧॥

సోమార్హావశ్వినావేతావద్యప్రభృతి భార్గవ ।
భవిష్యతః సత్యమేతద్వచో విప్ర ప్రసీద మే ॥ ౩౨॥

మిథ్యా తే నోద్యమో హ్యేష భవత్యేవ తపోధన ।
జానే త్వమపి ధర్మజ్ఞ మిథ్యా నైవ కరిష్యసి ॥ ౩౩॥

సోమపావశ్వినావేతౌ త్వత్కృతౌ చ సదైవ హి ।
భవిష్యతశ్చ శర్యాతేః కీర్తిస్తు విపులా భవేత్ ॥ ౩౪॥

మయా యద్ధి కృతం కర్మ సర్వథా మునిసత్తమ ।
పరీక్షార్థం తు విజ్ఞేయం తవ వీర్యప్రకాశనం ॥ ౩౫॥

ప్రసాదం కురు మే బ్రహ్మన్ మదం సంహర చోత్థితం ।
కల్యాణం సర్వదేవానాం తథా భూయో విధీయతాం ॥ ౩౬॥

ఏవముక్తస్తు శక్రేణ చ్యవనః పరమార్థవిత్ ।
సంజహార తపః కోపం సముత్పన్నం విరోధజం ॥ ౩౭॥

దేవమాశ్వాస్య సంవిగ్నం భార్గవస్తు మదం తతః ।
వ్యభజత్స్త్రీషు పానేషు ద్యూతేషు మృగయాసు చ ॥ ౩౮॥

మదం విభజ్య దేవేంద్రమాశ్వాస్య చకితం భియా ।
సంస్థాప్య చ సురాన్సర్వాన్మఖం తస్య న్యవర్తయత్ ॥ ౩౯॥

తతస్తు సంస్కృతం సోమం వాసవాయ మహాత్మనే ।
అశ్విభ్యాం సర్వధర్మాత్మా పాయయామాస భార్గవః ॥ ౪౦॥

ఏవం తౌ చ్యవనేనార్యావశ్వినౌ రవిపుత్రకౌ ।
విహితౌ సోమపౌ రాజన్ సర్వథా తపసో బలాత్ ॥ ౪౧॥

సరస్తదపి విఖ్యాతం జాతం యూపవిమండితం ।
ఆశ్రమస్తు మునేః సమ్యక్ పృథివ్యాం విశ్రుతోఽభవత్ ॥ ౪౨॥

శర్యాతిరపి సంతుష్టో హ్యభవత్తేన కర్మణా ।
యజ్ఞం సమాప్య నగరే జగామ సచివైర్వృతః ॥ ౪౩॥

రాజ్యం చకార ధర్మజ్ఞో మనుపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
ఆనర్తస్తస్య పుత్రోఽభూదానర్తాద్రేవతోఽభవత్ ॥ ౪౪॥

సోఽన్తఃసముద్రే నగరీం వినిర్మాయ కుశస్థలీం ।
ఆస్థితోఽభుంక్త విషయానానర్తాదీనరిందమః ॥ ౪౫॥

తస్య పుత్రశతం జజ్ఞే కకుద్మిజ్యేష్ఠముత్తమం ।
పుత్రీ చ రేవతీ నామ్నా సుందరీ శుభలక్షణా ॥ ౪౬॥

వరయోగ్యా యదా జాతా తదా రాజా చ రేవతః ।
చింతయామాస రాజేంద్రో రాజపుత్రాన్కులోద్భవాన్ ॥ ౪౭॥

రైవతం నామ చ గిరిమాశ్రితః పృథివీపతిః ।
చకార రాజ్యం బలవానానర్తేషు నరాధిపః ॥ ౪౮॥

విచింత్య మనసా రాజా కస్మై దేయా మయా సుతా ।
గత్వా పృచ్ఛామి బ్రహ్మాణం సర్వజ్ఞం సురపూజితం ॥ ౪౯॥

ఇతి సంచింత్య భూపాలః సుతామాదాయ రేవతీం ।
బ్రహ్మలోకం జగామాశు ప్రష్టుకామః పితామహం ॥ ౫౦॥

యత్ర దేవాశ్చ యజ్ఞాశ్చ ఛందాంసి పర్వతాస్తథా ।
అబ్ధయః సిద్ధగంధర్వాః దివ్యరూపధరాః స్థితాః ॥ ౫౧॥

ఋషయః సిద్ధగంధర్వాః పన్నగాశ్చారణాస్తథా ।
తస్థుః ప్రాంజలయః సర్వే స్తువంతశ్చ పురాతనాః ॥ ౫౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం సప్తమస్కంధే రేవతస్య రేవతీవరార్థం
బ్రహ్మలోకగమనవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ ఇక్ష్వాకువంశవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
సంశయోఽయం మహాన్ బ్రహ్మన్ వర్తతే మమ మానసే ।
బ్రహ్మలోకం గతో రాజా రేవతీసంయుతః స్వయం ॥ ౧॥

మయా పూర్వం శ్రుతం కృత్స్నం బ్రాహ్మణేభ్యః కథాంతరే ।
బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవిచ్ఛాంతో బ్రహ్మలోకమవాప్నుయాత్ ॥ ౨॥

రాజా కథం గతస్తత్ర రేవతీసంయుతః స్వయం ।
సత్యలోకేఽతిదుష్ప్రాపే భూర్లోకాదితి సంశయః ॥ ౩॥

మృతః స్వర్గమవాప్నోతి సర్వశాస్త్రేషు నిర్ణయః ।
(మానుషేణ తు దేహేన బ్రహ్మలోకే గతిః కథం ।)
స్వర్గాత్పునః కథం లోకే మానుషే జాయతే గతిః ॥ ౪॥

ఏతన్మే సంశ్యయం విద్వంశ్ఛేత్తుమర్హసి సాంప్రతం ।
యథా రాజా గతస్తత్ర ప్రష్టుకామః ప్రజాపతిం ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ -
మేరోస్తు శిఖరే రాజన్ సర్వే లోకాః ప్రతిష్ఠితాః ।
ఇంద్రలోకో వహ్నిలోకో యా చ సంయమినీ పురీ ॥ ౬॥

తథైవ సత్యలోకశ్చ కైలాసశ్చ తథా పునః ।

వైకుంఠశ్చ పునస్తత్ర వైష్ణవం పదముచ్యతే ॥ ౭॥

యథార్జునః శక్రలోకే గతః పార్థో ధనుర్ధరః ।
పంచవర్షాణి కౌంతేయః స్థితస్తత్ర సురాలయే ॥ ౮॥

మానుషేణైవ దేహేన వాసవస్య చ సన్నిధౌ ।
తథైవాన్యేఽపి భూపాలాః కకుత్స్థప్రముఖాః కిల ॥ ౯॥

స్వర్లోకగతయః పశ్చాద్దైత్యాశ్చాపి మహాబలాః ।
జిత్వేంద్రసదనం ప్రాప్య సంస్థితాస్తత్ర కామతః ॥ ౧౦॥

మహాభిషః పురా రాజా బ్రహ్మలోకం గతః స్వరాట్ ।
ఆగచ్ఛంతీం నృపో గంగామపశ్యచ్చాతిసుందరీం ॥ ౧౧॥

వాయునాంబరమస్యాస్తు దైవాదపహృతం నృప ।
కించిన్నగ్నా నృపేణాథ దృష్టా సా సుందరీ తథా ॥ ౧౨॥

స్మితం చకార కామార్తః సా చ కించిజ్జహాస వై ।
బ్రహ్మణా తౌ తదా దృష్టౌ శప్తౌ జాతౌ వసుంధరాం ॥ ౧౩॥

వైకుంఠేఽపి సురాః సర్వే పీడితా దైత్యదానవైః ।
గత్వా హరిం జగన్నాథమస్తువన్కమలాపతిం ॥ ౧౪॥

సందేహో నాత్ర కర్తవ్యః సర్వథా నృపసత్తమ ।
గమ్యాః సర్వేఽపి లోకాః స్యుర్మానవానాం నరాధిప ॥ ౧౫॥

అవశ్యం కృతపుణ్యానాం తాపసానాం నరాధిప ।
పుణ్యసద్భావ ఏవాత్ర గమనే కారణం నృప ॥ ౧౬॥

తథైవ యజమానానాం యజ్ఞేన భావితాత్మనాం ।
జనమేజయ ఉవాచ -
రేవతో రేవతీం కన్యాం గృహీత్వా చారులోచనాం ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మలోకం గతః పశ్చాత్కిం కృతం తేనే భూభుజా ।
బ్రహ్మణా కిం సమాదిష్టం కస్మై దత్తా సుతా పునః ॥ ౧౮॥

తత్సర్వం విస్తరాద్బ్రహ్మన్ కథయ త్వం మమాధునా ।
వ్యాస ఉవాచ -
నిశామయ మహీపాల రాజా రేవతకః కిల ॥ ౧౯॥

పుత్ర్యా వరం పరిప్రష్టుం బ్రహ్మలోకం గతో యదా ।
ఆవర్తమానే గాంధర్వే స్థితో లబ్ధక్షణః క్షణం ॥ ౨౦॥

శృణ్వన్నతృప్యద్ధృష్టాత్మా సభాయాం తు సకన్యకః ।
సమాప్తే తత్ర గాంధర్వే ప్రణమ్య పరమేశ్వరం ॥ ౨౧॥

దర్శయిత్వా సుతాం తస్మై స్వాభిప్రాయం న్యవేదయత్ ।

రాజోవాచ -
వరం కథయ దేవేశ కన్యేయం మమ పుత్రికా ॥ ౨౨॥

దేయా కస్మై మయా బ్రహ్మన్ ప్రష్టుం త్వాం సముపాగతః ।
బహవో రాజపుత్రా మే వీక్షితాః కులసంభవాః ॥ ౨౩॥

కస్మింశ్చిన్మే మనః కామం నోపతిష్ఠతి చంచలం ।
తస్మాత్త్వాం దేవదేవేశ ప్రష్టుమత్రాగతోఽస్మ్యహం ॥ ౨౩॥

తదాజ్ఞాపయ సర్వజ్ఞ యోగ్యం రాజసుతం వరం ।
కులీనం బలవంతం చ సర్వలక్షణసంయుతం ॥ ౨౫॥

దాతారం ధర్మశీలం చ రాజపుత్రం సమాదిశ ।
వ్యాస ఉవాచ -
తదాకర్ణ్య జగత్కర్తా వచనం నృపతేస్తదా ॥ ౨౬॥

తమువాచ హసన్వాక్యం దృష్ట్వా కాలస్య పర్యయం ।
బ్రహ్మోవాచ -
రాజపుత్రాస్త్వయా రాజన్ వరా యే హృదయే కృతాః ॥ ౨౭॥

గ్రస్తాః కాలేన తే సర్వే సపితృపౌత్రబాంధవాః ।
సప్తవింశతిమోఽద్యైవ ద్వాపరస్తు ప్రవర్తతే ॥ ౨౮॥

వంశజాస్తే మృతాః సర్వే పురీ దైత్యైర్విలుంఠితా ।
సోమవంశోద్భవస్తత్ర రాజా రాజ్యం ప్రశాస్తి హి ॥ ౨౯॥

ఉగ్రసేన ఇతి ఖ్యాతో మథురాధిపతిః కిల ।
యయాతివంశసంభూతో రాజా మాథురమండలే ॥ ౩౦॥

ఉగ్రసేనాత్మజః కంసః సురద్వేషీ మహాబలః ।
దైత్యాంశః పితరం సోఽపి కారాగారం న్యవేశయత్ ॥ ౩౧॥

స్వయం రాజ్యం చకారాసౌ నృపాణాం మదగర్వితః ।
మేదినీ చాతిభారార్తా బ్రహ్మాణం శరణం గతా ॥ ౩౨॥

దుష్టరాజన్యసైన్యాయాం భారేణాతిసమాకులా ।
అంశావతరణం తత్ర గదితం సురసత్తమైః ॥ ౩౩॥

వాసుదేవః సముత్పన్నః కృష్ణః కమలలోచనః ।
దేవక్యాం దేవరూపిణ్యాం యోఽసౌ నారాయణో మునిః ॥ ౩౪॥

తపశ్చచార దుఃసాధ్యం ధర్మపుత్రః సనాతనః ।
గంగాతీరే నరసఖః పుణ్యే బదరికాశ్రమే ॥ ౩౫॥

సోఽవతీర్ణో యదుకులే వాసుదేవోఽపి విశ్రుతః ।
తేనాసౌ నిహతః పాపః కంసః కృష్ణేన సత్తమ ॥ ౩౬॥

ఉగ్రసేనాయ రాజ్యం వై దత్తం హత్వా ఖలం సుతం |
కంసస్య శ్వశురః పాపో జరాసంధో మహాబలః || ౩౭||

ఆగత్య మథురాం క్రోధాచ్చకార సంగరం ముదా |
కృష్ణేనాసౌ జితః సంఖ్యే జరాసంధో మహాబలః || ౩౮||

ప్రేషయామాస యుద్ధాయ సబలం యవనం తతః |
శ్రుత్వాఽఽయాంతం మహాశూరం ససైన్యం యవనాధిపం || ౩౯||

[కృష్ణస్తు మథురాం త్యక్త్వా పురీం ద్వారావతీమగాత్ |
ప్రభగ్నాం తాం పురీం కృష్ణః శిల్పిభిః సహ సంగతైః ||

కారయామాస దుర్గాఢ్యాం హట్టశాలావిమండితాం |
జీర్ణోద్ధారం పురః కృత్వా వాసుదేవః ప్రతాపవాన్ |
ఉగ్రసేనం చ రాజానం చకార వశవర్తినం ||]
యాదవాన్స్థాపయామాస ద్వారవత్యాం యదూత్తమః |
వాసుదేవస్తు తత్రాద్య వర్తతే బాంధవైః సహ || ౪౦||

తస్యాగ్రతః స విఖ్యాతో బలదేవో హలాయుధః |
శేషాంశో ముసలీ వీరో వరోఽస్తు తవ సమ్మతః || ౪౧||

సంకర్షణాయ దేహ్యాశు కన్యాం కమలలోచనాం |
రేవతీం బలభద్రాయ వివాహవిధినా తతః || ౪౨||

దత్త్వా పుత్రీం నృపశ్రేష్ఠ గచ్ఛ త్వం బదరికాశ్రమం |
తపస్తప్తుం సురారామం పావనం కామదం నృణాం || ౪౩||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి రాజా సమాదిష్టో బ్రహ్మణా పద్మయోనినా |
జగామ తరసా రాజన్ ద్వారకాం కన్యయాన్వితః || ౪౪||

దదౌ తాం బలదేవాయ కన్యాం వై శుభలక్షణాం |
తతస్తప్త్వా తపస్తీవ్రం నృపతిః కాలపర్యయే || ౪౫||

జగామ త్రిదశావాసం త్యక్త్వా దేహం సరిత్తటే |
రాజోవాచ -
భగవన్మహదాశ్చర్యం భవతా సముదాహృతం || ౪౬||

రేవతస్తు స్థితస్తత్ర బ్రహ్మలోకే సుతార్థతః |
యుగానాం తు గతం తత్ర శతమష్టోత్తరం కిల || ౪౭||

కన్యా వృద్ధా న సంజాతా రాజా వాతితరాం ను కిం |
ఏతావంతం తథా కాలమాయుః పూర్ణం తయోః కథం || ౪౮||

వ్యాస ఉవాచ -
న జరా క్షుపిత్పాసా వా న మృత్యుర్న భయం పునః |

న తు గ్లానిః ప్రభవతి బ్రహ్మలోకే సదానఘ ॥ ౪౯॥

మేరుం గతస్య శర్యాతేః సంతతీ రాక్షసైర్వృతా ।
గతాః కుశస్థలీం త్యక్త్వా భయభీతా ఇతస్తతః ॥ ౫౦॥

మనోశ్చ క్షువతః పుత్ర ఉత్పన్నో వీర్యవత్తరః ।
ఇక్ష్వాకురితి విఖ్యాతః సూర్యవంశకరస్తు సః ॥ ౫౧॥

వంశార్థం తప ఆతిష్ఠద్దేవీం ధ్యాత్వా నిరంతరం ।
నారదస్యోపదేశేన ప్రాప్య దీక్షామనుత్తమాం ॥ ౫౨॥

తస్య పుత్రశతం రాజన్నిక్ష్వాకోరితి విశ్రుతం ।
వికుక్షిః ప్రథమస్తేషాం బలవీర్యసమన్వితః ॥ ౫౩॥

అయోధ్యాయాం స్థితో రాజా ఇక్ష్వాకురితి విశ్రుతః ।
శకునిప్రముఖాః పుత్రా పంచాశద్బలవత్తరాః ॥ ౫౪॥

ఉత్తరాపథదేశస్య రక్షితారః కృతాః కిల ।
దక్షిణస్యాం తథా రాజన్నాదిష్టాస్తేన తే సుతాః ॥ ౫౫॥

చత్వారింశత్తథాష్టౌ చ రక్షణార్థం మహాత్మనా ।
అన్యౌ ద్వౌ సంస్థితౌ పార్శ్వే సేవార్థం తస్య భూపతేః ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే ఇక్ష్వాకువంశవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ మాంధాతోత్పత్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
కదాచిదష్టకాశ్రాద్ధే వికుక్షిం పృథివీపతిః ।
ఆజ్ఞాపయదసమ్మూఢో మాంసమానయ సత్వరం ॥ ౧॥

మేధ్యం శ్రాద్ధార్థమధునా వనే గత్వా సుతాదరాత్ ।
ఉత్యుక్తోఽసౌ తథేత్యాశు జగామ వనమస్త్రభృత్ ॥ ౨॥

గత్వా జఘాన బాణైః స వరాహాన్సూకరాన్మృగాన్ ।
శశాంశ్చాపి పరిశ్రాంతో బభూవాథ బుభుక్షితః ॥ ౩॥

విస్మృతా చాష్టకా తస్య శశం చాదదసౌ వనే ।
శేషం నివేదయామాస పిత్రే మాంసమనుత్తమం ॥ ౪॥

ప్రోక్షణాయ సమానీతం మాంసం దృష్ట్వా గురుస్తదా ।
అనర్హమితి తజ్జ్ఞాత్వా చుకోప మునిసత్తమః ॥ ౫॥

భుక్తశేషం తు న శ్రాద్ధే ప్రోక్షణీయమితి స్థితిః ।
రాజ్ఞే నివేదయామాస వసిష్ఠః పాకదూషణం ॥ ౬॥

పుత్రస్య కర్మ తజ్జ్ఞాత్వా భూపతిర్గురుణోదితం ।
చుకోప విధిలోపాత్తం దేశాన్నిఃసారయత్తతః ॥ ౭॥

శశాప ఇతి విఖ్యాతో నామ్నా జాతో నృపాత్మజః ।
గతో వనే శశాదస్తు పితృకోపాదసంభ్రమః ॥ ౮॥

వన్యేన వర్తయన్కాలం నీతవాన్ ధర్మతత్పరః ।
పితర్యుపరతే రాజ్యం ప్రాప్తం తేన మహాత్మనా ॥ ౯॥

శశాదస్త్వకరోద్రాజ్యమయోధ్యాయాః పతిః స్వయం ।
యజ్ఞాననేకశః పూర్ణాంశ్చకార సరయూతటే ॥ ౧౦॥

శశాదస్యాభవత్పుత్రః కకుత్స్థ ఇతి విశ్రుతః ।
తస్యైవ నామభేదాద్వై ఇంద్రవాహః పురంజయః ॥ ౧౧॥

జనమేజయ ఉవాచ -
నామభేదః కథం జాతో రాజపుత్రస్య చానఘ ।
కారణం బ్రూహి మే సర్వం కర్మణా యేన చాభవత్ ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ -
శశాదే స్వర్గతే రాజా కకుత్స్థ ఇతి చాభవత్ ।
[రాజ్యం చకార ధర్మజ్ఞః పితృపైతామహం బలాత్ ।]
ఏతస్మిన్నంతరే దేవా దైత్యైః సర్వే పరాజితాః ॥ ౧౩॥

జగ్ముస్త్రిలోకాధిపతిం విష్ణుం శరణమవ్యయం ।
తాన్ప్రోవాచ మహావిష్ణుస్తదా దేవాన్సనాతనః ॥ ౧౪॥

విష్ణురువాచ -
పార్ష్ణిగ్రాహం మహీపాలం ప్రార్థయంతు శశాదజం ।
స హనిష్యతి వై దైత్యాన్సంగ్రామే సురసత్తమాః ॥ ౧౫॥

ఆగమిష్యతి ధర్మాత్మా సాహాయ్యార్థం ధనుర్ధరః ।
పరాశక్తేః ప్రసాదేన సామర్థ్యం తస్య చాతులం ॥ ౧౬॥

హరేః సువచనాద్దేవా యయుః సర్వే సవాసవాః ।
అయోధ్యాయాం మహారాజ శశాదతనయం ప్రతి ॥ ౧౭॥

తానాగతాన్ సురాన్ రాజా పూజయామాస ధర్మతః ।
పప్రచ్ఛాగమనే రాజా ప్రయోజనమతంద్రితః ॥ ౧౮॥

రాజోవాచ -
ధన్యోఽహం పావితశ్చాస్మి జీవితం సఫలం మమ ।
యదాగత్య గృహే దేవా దదుశ్చ దర్శనం మహత్ ॥ ౧౯॥

బ్రువంతు కృత్యం దేవేశా దుఃసాధ్యమపి మానవైః ।
కరిష్యామి మహత్కార్యం సర్వథా భవతాం మహత్ ॥ ౨౦॥

దేవా ఊచుః -
సాహాయ్యం కురు రాజేంద్ర సఖా భవ శచీపతేః ।
సంగ్రామే జయ దైత్యేంద్రాందుర్జయాంస్త్రిదశైరపి ॥ ౨౧॥

పరాశక్తిప్రసాదేన దుర్లభం నాస్తి తే క్వచిత్ ।
విష్ణునా ప్రేరితాశ్చైవమాగతాస్తవ సన్నిధౌ ॥ ౨౨॥

రాజోవాచ -
పార్ష్ణిగ్రాహో భవామ్యద్య దేవానాం సురసత్తమాః ।
ఇంద్రో మే వాహనం తత్ర భవేద్యది సురాధిపః ॥ ౨౩॥

సంగ్రామం తు కరిష్యామి దైత్యైర్దేవకృతేఽధునా ।
ఆరుహ్యైంద్రం గమిష్యామి సత్యమేతద్బ్రువీమ్యహం ॥ ౨౪॥

తదోచుర్వాసవం దేవాః కర్తవ్యం కార్యమద్భుతం ।
పత్రం భవ నరేంద్రస్య త్యక్త్వా లజ్జాం శచీపతే ॥ ౨౫॥

లజ్జమానస్తదా శక్రః ప్రేరితో హరిణా భృశం ।
బభూవ వృషభస్తూర్ణం రుద్రస్యేవాపరో మహాన్ ॥ ౨౬॥

తమారురోహ రాజాసౌ సంగ్రామగమనాయ వై ।
స్థితః కకుది యేనాస్య కకుత్స్థస్తేన చాభవత్ ॥ ౨౭॥

ఇంద్రో వాహః కృతో యేన తేన నామ్నేంద్రవాహకః ।
పురం జితం తు దైత్యానాం తేనాభూచ్చ పురంజయః ॥ ౨౮॥

జిత్వా దైత్యాన్మహాబాహుర్ధనం తేషాం ప్రదత్తవాన్ ।
పప్రచ్ఛ చైవం రాజర్షేరితి సఖ్యం బభూవ హ ॥ ౨౯॥

కకుత్స్థశ్చాతివిఖ్యాతో నృపతిస్తస్య వంశజాః ।
కాకుత్స్థా భువి రాజానో బభూవుర్బహువిశ్రుతాః ॥ ౩౦॥

కకుత్స్థస్యాభవత్పుత్రో ధర్మపత్న్యాం మహాబలః ।
అనేనా విశ్రుతస్తస్య పృథుః పుత్రశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౩౧॥

విష్ణోరంశః స్మృతః సాక్షాత్పరాశక్తిపదార్చకః ।
విశ్వరంధిస్తు విజ్ఞేయః పృథోః పుత్రో నరాధిపః ॥ ౩౨॥

చంద్రస్తస్య సుతః శ్రీమాన్ రాజా వంశకరః స్మృతః ।
తత్సుతో యువనాశ్వస్తు తేజస్వీ బలవత్తరః ॥ ౩౩॥

శావంతో యువనాశ్వస్య జజ్ఞే పరమధార్మికః ।
శావంతీ నిర్మితా తేన పురీ శక్రపురీసమా ॥ ౩౪॥

బృహదశ్వస్తు పుత్రోఽభూచ్ఛావంతస్య మహాత్మనః ।
కువలయాశ్వః సుతస్తస్య బభూవ పృథివీపతిః ॥ ౩౫॥

ధుంధుర్నామా హతో దైత్యస్తేనాసౌ పృథివీతలే |
ధుంధుమారేతి విఖ్యాతం నామ ప్రాపాతివిశ్రుతం || ౩౬||

పుత్రస్తస్య దృఢాశ్వస్తు పాలయామాస మేదినీం |
దృఢాశ్వస్య సుతః శ్రీమాన్హర్యశ్వ ఇతి కీర్తితః || ౩౭||

నికుంభస్తత్సుతః ప్రోక్తో బభూవ పృథివీపతిః |
బర్హణాశ్వో నికుంభస్య కుశాశ్వస్తస్య వై సుతః || ౩౮||

ప్రసేనజిత్కృశాశ్వస్య బలవాన్సత్యవిక్రమః |
తస్య పుత్రో మహాభాగో యౌవనాశ్వేతి విశ్రుతః || ౩౯||

యౌవనాశ్వసుతః శ్రీమాన్మాంధాతేతి మహీపతిః |
అష్టోత్తరసహస్రం తు ప్రాసాదా యేన నిర్మితాః || ౪౦||

భగవత్యాస్తు తుష్ట్యర్థం మహాతీర్థేషు మానద |
మాతృగర్భే న జాతోఽసావుత్పన్నో జనకోదరే || ౪౧||

నిఃసారితస్తతః పుత్రః కుక్షిం భిత్త్వా పితుః పునః |
రాజోవాచ -
న శ్రుతం న చ దృష్టం వా భవతా తదుదాహృతం || ౪౨||

అసంభావ్యం మహాభాగ తస్య జన్మ యథోదితం |
విస్తరేణ వదస్వాద్య మాంధాతుర్జన్మకారణం || ౪౩||

రాజోదరే యథోత్పన్నః పుత్రః సర్వాంగసుందరః |
వ్యాస ఉవాచ -
యౌవనాశ్వోఽనపత్యోఽభూద్రాజా పరమధార్మికః || ౪౪||

భార్యాణాం చ శతం తస్య బభూవ నృపతేర్నృప |
రాజా చింతాపరః ప్రాయశ్చింతయామాస నిత్యశః || ౪౫||

అపత్యార్థే యౌవనాశ్వో దుఃఖితస్తు వనం గతః |
ఋషీణామాశ్రమే పుణ్యే నిర్విణ్ణః స చ పార్థివః || ౪౬||

ముమోచ దుఃఖితః శ్వాసాంస్తాపసానాం చ పశ్యతాం |
దృష్ట్వా తు దుఃఖితం విప్రా బభూవుశ్చ కృపాలవః || ౪౭||

తమూచుర్బ్రాహ్మణా రాజన్కస్మాచ్ఛోచసి పార్థివ |
కిం తే దుఃఖం మహారాజ బ్రూహి సత్యం మనోగతం || ౪౮||

ప్రతీకారం కరిష్యామో దుఃఖస్య తవ సర్వథా |
యౌవనాశ్వ ఉవాచ -
రాజ్యం ధనం సదశ్వాశ్చ వర్తంతే మునయో మమ || ౪౯||

భార్యాణాం చ శతం శుద్ధం వర్తతే విశదప్రభం |
నారాతిస్త్రిషు లోకేషు కోఽప్యస్తి బలవాన్మమ || ౫౦||

ఆజ్ఞాకరాస్తు సామంతా వర్తంతే మంత్రిణస్తథా |
ఏకం సంతానజం దుఃఖం నాన్యత్పశ్యామి తాపసాః || ౩౧||

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ |
తస్మాచ్ఛోచామి విప్రేంద్రాః సంతానార్థం భృశం తతః || ౩౨||

వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞాస్తాపసాశ్చ కృతశ్రమాః |
ఇష్టిం సంతానకామస్య యుక్తాం జ్ఞాత్వా దిశంతు మే || ౩౩||

కుర్వంతు మమ కార్యం వై కృపా చేదస్తి తాపసాః |
వ్యాస ఉవాచ -
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞః కృపయా పూర్ణమానసాః || ౩౪||

కారయామాసురవ్యగ్రాస్తస్యేష్టిమింద్రదేవతాం |
కలశః స్థాపితస్తత్ర జలపూర్ణస్తు వాడవైః || ౩౫||

మంత్రితో వేదమంత్రైశ్చ పుత్రార్థం తస్య భూపతేః |
రాజా తద్యజ్ఞసదనం ప్రవిష్టస్తృషితో నిశి || ౩౬||

విప్రాంద్దృష్ట్వా శయానాన్స పపౌ మంత్రజలం స్వయం |
భార్యార్థం సంస్కృతం విప్రైర్మంత్రితం విధినోద్ధృతం || ౩౭||

పీతం రాజ్ఞా తృషార్తేన తదజ్ఞానాన్నృపోత్తమ |
వ్యుదకం కలశం దృష్ట్వా తదా విప్రా విశంకితాః || ౩౮||

పప్రచ్ఛుస్తే నృపం కేన పీతం జలమితి ద్విజాః |
రాజ్ఞా పీతం విదిత్వా తే జ్ఞాత్వా దైవబలం మహత్ || ౩౯||

ఇష్టిం సమాపయామాసుర్గతాస్తే మునయో గృహాన్ |
గర్భం దధార నృపతిస్తతో మంత్రబలాదథ || ౬౦||

తతః కాలే స ఉత్పన్నః కుక్షిం భిత్త్వాఽస్య దక్షిణాం |
పుత్రం నిష్కాసయామాసుర్మంత్రిణస్తస్య భూపతేః || ౬౧||

దేవానాం కృపయా తత్ర న మమార మహీపతిః |
కం ధాస్యతి కుమారోఽయం మంత్రిణశ్చుక్రుశుర్భృశం || ౬౨||

తదేంద్రో దేశినీం ప్రాదాన్మాం ధాతేత్యవదద్వచః |
సోఽభవద్బలవాన్ రాజా మాంధాతా పృథివీపతిః |
తదుత్పత్తిస్తు భూపాల కథితా తవ విస్తరాత్ || ౬౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే మాంధాతోత్పత్తివర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః || ౯||

౧౦ సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -

బభూవ చక్రవర్తీ స నృపతిః సత్యసంగరః ।
మాంధాతా పృథివీం సర్వామజయన్నృపతీశ్వరః ॥ ౧॥

దస్యవోఽస్య భయత్రస్తా యయుర్గిరిగుహాసు చ ।
ఇంద్రేణాస్య కృతం నామ త్రసద్దస్యురితి స్ఫుటం ॥ ౨॥

తస్య బిందుమతీ భార్యా శశబిందోః సుతాభవత్ ।
పతివ్రతా సురూపా చ సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౩॥

తస్యాముత్పాదయామాస మాంధాతా ద్వౌ సుతౌ నృప ।
పురుకుత్సం సువిఖ్యాతం ముచుకుందం తథాపరం ॥ ౪॥

పురుకుత్సాత్తతోఽరణ్యః పుత్రః పరమధార్మికః ।
పితృభక్తిరతశ్చాభూద్బృహదశ్వస్తదాత్మజః ॥ ౫॥

హర్యశ్వస్తస్య పుత్రోఽభూద్ధార్మికః పరమార్థవిత్ ।
తస్యాత్మజస్త్రిధన్వాభూదరుణస్తస్య చాత్మజః ॥ ౬॥

అరుణస్య సుతః శ్రీమాన్సత్యవ్రత ఇతి శ్రుతః ।
సోఽభూదిచ్ఛాచరః కామీ మందాత్మా హ్యతిలోలుపః ॥ ౭॥

స పాపాత్మా విప్రభార్యాం హృతవాన్కామమోహితః ।
వివాహే తస్య విఘ్నం స చకార నృపతేః సుతః ॥ ౮॥

మిలితా బ్రాహ్మణాస్తత్ర రాజానమరుణం నృప ।
ఊచుర్భృశం సుదుఃఖార్తా హా హతాఃస్మేతి చాసకృత్ ॥ ౯॥

పప్రచ్ఛ రాజా తాన్విప్రాందుఃఖితాన్పురవాసినః ।
కిం కృతం మమ పుత్రేణ భవతామశుభం ద్విజాః ॥ ౧౦॥

తన్నిశమ్య ద్విజా వాక్యం రాజ్ఞో వినయపూర్వకం ।
తదోచుస్త్వరుణం విప్రాం కృతాశీర్వచనా భృశం ॥ ౧౧॥

బ్రాహ్మణా ఊచుః -
రాజంస్తవ సుతేనాద్య వివాహే ప్రహృతా కిల ।
వివాహితా విప్రకన్యా బలేన బలినాంవర ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ -
శ్రుత్వా తేషాం వచస్తథ్యం రాజా పరమధార్మికః ।
పుత్రమాహ వృథా నామ కృతం తే దుష్టకర్మణా ॥ ౧౩॥

గచ్ఛ దూరం సుమందాత్మందురాచార గృహాన్మమ ।
న స్థాతవ్యం త్వయా పాప విషయే మమ సర్వథా ॥ ౧౪॥

కుపితం పితరం ప్రాహ క్వ గచ్ఛామీతి వై ముహుః ।
అరుణస్తమథోవాచ శ్వపాకైః సహ వర్తయ ॥ ౧౫॥

శ్వపచస్య కృతం కర్మ ద్విజదారాపహారణం ।
తస్మాత్తైః సహ సంసర్గం కృత్వా తిష్ఠ యథాసుఖం ॥ ౧౬॥

నాహం పుత్రేణ పుత్రార్థీ త్వయా చ కులపాంసన ।
యథేష్టం వ్రజ దుష్టాత్మన్ కీర్తినాశః కృతస్త్వయా ॥ ౧౭॥

స నిశమ్య పితుర్వాక్యం కుపితస్య మహాత్మనః ।
నిశ్చక్రామ పురాత్తస్మాత్తరసా శ్వపచాన్యయౌ ॥ ౧౮॥

సత్యవ్రతస్తదా తత్ర శ్వపాకైః సహ వర్తతే ।
ధనుర్బాణధరః శ్రీమాన్కవచీ కరుణాలయః ॥ ౧౯॥

యదా నిష్కాసితః పిత్రా కుపితేన మహాత్మనా ।
గురుణాథ వసిష్ఠేన ప్రేరితోఽసౌ మహీపతిః ॥ ౨౦॥

తస్మాత్సత్యవ్రతస్తస్మిన్బభూవ క్రోధసంయుతః ।
వసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రజ్ఞే నివారణపరాఙ్ముఖే ॥ ౨౧॥

కేనచిత్కారణేనాథ పితా తస్య మహీపతిః ।
పుత్రార్థేఽసౌ తపస్తప్తుం పురం త్యక్త్వా వనం గతః ॥ ౨౨॥

న వవర్ష తదా తస్మిన్విషయే పాకశాసనః ।
సమా ద్వాదశ రాజేంద్ర తేనాధర్మేణ సర్వథా ॥ ౨౩॥

విశ్వామిత్రస్తదా దారాంస్తస్మింస్తు విషయే నృప ।
సంన్యస్య కౌశికీతీరే చచార విపులం తపః ॥ ౨౪॥

కాతరా తత్ర సంజాతా భార్యా వై కౌశికస్య హ ।
కుటుంబభరణార్థాయ దుఃఖితా వరవర్ణినీ ॥ ౨౫॥

బాలకాన్క్షుధయాక్రాంతాన్రుదతః పశ్యతీ భృశం ।
యాచమానాంశ్చ నీవారాన్కష్టమాప పతివ్రతా ॥ ౨౬॥

చింతయామాస దుఃఖార్తా తోకాన్వీక్ష్య క్షుధాతురాన్ ।
నృపో నాస్తి పురే హ్యద్య కం యాచే వా కరోమి కిం ॥ ౨౭॥

న మే త్రాతాస్తి పుత్రాణాం పతిర్మే నాస్తి సన్నిధౌ ।
రుదంతి బాలకాః కామం ధిఙ్మే జీవనమద్య వై ॥ ౨౮॥

ధనహీనాం చ మాం త్యక్త్వా తపస్తప్తుం గతః పతిః ।
న జానాతి సమర్థోఽపి దుఃఖితాం ధనవర్జితాం ॥ ౨౯॥

బాలానాం భరణం కేన కరోమి పతినా వినా ।
మరిష్యంతి సుతాః సర్వే క్షుధయా పీడితా భృశం ॥ ౩౦॥

ఏకం సుతం తు విక్రీయ ద్రవ్యేణ కియతా పునః ।
పాలయామి సుతానన్యానేష మే విహితో విధిః ॥ ౩౧॥

సర్వేషాం మారణం నాద్ధా యుక్తం మమ విపర్యయే ।
కాలస్య కలనాయాహం విక్రీణామి తథాత్మజం ॥ ౩౨॥

హృదయం కఠినం కృత్వా సంచింత్య మనసా సతీ ।
సా దర్భరజ్జ్వా బద్ధ్వాథ గలే పుత్రం వినిర్గతా ॥ ౩౩॥

మునిపత్నీ గలే బద్ధ్వా మధ్యమం పుత్రమౌరసం ।
శేషస్య భరణార్థాయ గృహీత్వా చలితా గృహాత్ ॥ ౩౪॥

దృష్ట్వా సత్యవ్రతేనార్తా తాపసీ శోకసంయుతా ।
పప్రచ్ఛ నృపతిస్తాం తు కిం చికీర్షసి శోభనే ॥ ౩౫॥

రుదంతం బాలకం కంఠే బద్ధ్వా నయసి కాధునా ।
కిమర్థం చారుసర్వాంగి సత్యం బ్రూహి మమాగ్రతః ॥ ౩౬॥

ఋషిపత్న్యువాచ -
విశ్వామిత్రస్య భార్యాహం పుత్రోఽయం మే నృపాత్మజ ।
విక్రేతుమౌరసం కామం గమిష్యే విషమే సుతం ॥ ౩
అన్నం నాస్తి పతిర్ముక్త్వా గతస్తప్తుం నృప క్వచిత్ ।
విక్రీణామి క్షుధార్తైనం శేషస్య భరణాయ వై ॥ ౩౮॥

రాజోవాచ -
పతివ్రతే రక్ష పుత్రం దాస్యామి భరణం తవ ।
తావదేవ పతిస్తేఽత్ర వనాచ్చైవాగమిష్యతి ॥ ౩౯॥

వృక్షే తవాశ్రమాభ్యాశే భక్ష్యం కించిన్నిరంతరం ।
బంధయిత్వా గమిష్యామి సత్యమేతద్బ్రవీమ్యహం ॥ ౪౦॥

ఇత్యయుక్తా సా తదా తేన రాజ్ఞా కౌశికకామినీ ।
విబంధం తనయం కృత్వా జగామాశ్రమమండలం ॥ ౪౧॥

సోఽభవద్ గాలవో నామ గలబంధాన్మహాతపాః ।
సా తు స్వస్యాశ్రమే గత్వా ముమోద బాలకైర్వృతా ॥ ౪౨॥

సత్యవ్రతస్తు భక్త్యా చ కృపయా చ పరిప్లుతః ।
విశ్వామిత్రస్య చ మునేః కలత్రం తద్ బభార హ ॥ ౪౩॥

వనే స్థితాన్మృగాన్హత్వా వరాహాన్మహిషాంస్తథా ।
విశ్వామిత్రవనాభ్యాశే మాంసం వృక్షే బబంధ హ ॥ ౪౪॥

ఋషిపత్నీ గృహీత్వా తన్మాంసం పుత్రానదాత్తతః ।
నిర్వృత్తిం పరమాం ప్రాప ప్రాప్య భక్ష్యమనుత్తమం ॥ ౪౫॥

అయోధ్యాం చైవ రాజ్యం చ తథైవాంతఃపురం మునిః ।
గతే తప్తుం నృపే తస్మిన్వసిష్ఠః పర్యరక్షత ॥ ౪౬॥

సత్యవ్రతోఽపి ధర్మాత్మా హ్యతిష్ఠన్నగరాద్ బహిః ।

పితురాజ్ఞాం సమాస్థాయ పశుఘ్నవ్రతవాన్వనే ॥ ౪౭॥

సత్యవ్రతో హ్యకస్మాచ్చ కస్యచిత్కారణాన్నృపః ।
వసిష్ఠే చాధికం మన్యుం ధారయామాస నిత్యదా ॥ ౪౮॥

త్యజ్యమానం వనే పిత్రా ధర్మిష్ఠం చ ప్రియం సుతం ।
న వారయామాస మునిర్వసిష్ఠః కారణేన హ ॥ ౪౯॥

పాణిగ్రహణమంత్రాణాం నిష్ఠా స్యాత్సప్తమే పదే ।
జానన్నపి స ధర్మాత్మా విప్రదారపరిగ్రహే ॥ ౫౦॥

కస్మింశ్చిద్దివసేఽరణ్యే మృగాభావే మహీపతిః ।
వసిష్ఠస్య చ గాం దోగ్ధ్రీమపశ్యద్వనమధ్యగాం ॥ ౫౧॥

తాం జఘాన క్షుధార్తస్తు క్రోధాన్మోహాచ్చ దస్యువత్ ।
వృక్షే బబంధ తన్మాంసం నీత్వా స్వయమభక్షయత్ ॥ ౫౨॥

ఋషిపత్నీ సుతాన్సర్వాన్భోజయమాస తత్తదా ।
శంకమానా మృగస్యేతి న గోరితి చ సువ్రతా ॥ ౫౩॥

వసిష్ఠస్తు హతాం దోగ్ధ్రీం జ్ఞాత్వా క్రుద్ధస్తమబ్రవీత్ ।
దురాత్మన్ కిం కృతం పాపం ధేనుఘాతాత్పిశాచవత్ ॥ ౫౪॥

ఏవం తే శంకవః క్రూరాః పతంతు త్వరితాస్త్రయః ।
గోవధాద్దారహరణాత్పితుః క్రోధాత్తథా భృశం ॥ ౫౫॥

త్రిశంకురితి నామ్నా వై భువి ఖ్యాతో భవిష్యసి ।
పిశాచరూపమాత్మానం దర్శయన్సర్వదేహినాం ॥ ౫౬॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఏవం శప్తో వసిష్ఠేన తదా సత్యవ్రతో నృపః ।
చచార చ తపస్తీవ్రం తస్మిన్నేవాశ్రమే స్థితః ॥ ౫౭॥

కస్మాచ్చిన్మునిపుత్రాత్తు ప్రాప్య మంత్రమనుత్తమం ।
ధ్యాయన్భగవతీం దేవీం ప్రకృతిం పరమాం శివాం ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ సత్యవ్రతాయ రాజనీత్యుపదేశవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
వసిష్ఠేన చ శప్తోఽసౌ త్రిశంకుర్నృపతేః సుతః ।
కథం శాపాద్వినిర్ముక్తస్తన్మే బ్రూహి మహామతే ॥ ౧॥

వ్యాస ఉవాచ -
సత్యవ్రతస్తథా శప్తః పిశాచత్వమవాప్తవాన్ ।

తస్మిన్నేవాశ్రమే తస్థౌ దేవీభక్తిపరాయణః ॥ ౨॥

కదాచిన్నృపతిస్తత్ర జప్త్వా మంత్రం నవాక్షరం ।
హోమార్థం బ్రాహ్మణాన్గత్వా ప్రణమ్యోవాచ భక్తితః ॥ ౩॥

భూమిదేవాః శృణుధ్వం వై వచనం ప్రణతస్య మే ।
ఋత్విజో మమ సర్వేఽత్ర భవంతః ప్రభవంతు హ ॥ ౪॥

జపస్య చ దశాంశేన హోమః కార్యో విధానతః ।
భవద్భిః కార్యసిద్ధ్యర్థం వేదవిద్భిః కృపాపరైః ॥ ౫॥

సత్యవ్రతోఽహం నృపతేః పుత్రో బ్రహ్మవిదాంవరాః ।
కార్యం మమ విధాతవ్యం సర్వథా సుఖహేతవే ॥ ౬॥

తచ్ఛ్రుత్వా బ్రాహ్మణాస్తత్ర తమూచుర్నృపతేః సుతం ।
శప్తస్త్వం గురుణా ప్రాప్తం పిశాచత్వం త్వయాధునా ॥ ౭॥

న యాగార్హోఽసి తస్మాత్త్వం వేదేష్వనధికారతః ।
పిశాచత్వమనుప్రాప్తం సర్వలోకేషు గర్హితం ॥ ౮॥

వ్యాస ఉవాచ -
తన్నిశమ్య వచస్తేషాం రాజా దుఃఖమవాప హ ।
ధిగ్జీవితమిదం మేఽద్య కిం కరోమి వనే స్థితః ॥ ౯॥

పిత్రా చాహం పరిత్యక్తః శప్తశ్చ గురుణా భృశం ।
రాజ్యాద్భ్రష్టః పిశాచత్వమనుప్రాప్తః కరోమి కిం ॥ ౧౦॥

తదా పృథుతరాం కృత్వా చితాం కాష్ఠైర్నృపాత్మజః ।
సస్మార చండికాం దేవీం ప్రవేశమనుచింతయన్ ॥ ౧౧॥

స్మృతా దేవీం మహామాయాం చితాం ప్రజ్వలితాం పురః ।
కృత్వా స్నాత్వా ప్రవేశార్థం స్థితః ప్రాంజలిరగ్రతః ॥ ౧౨॥

జ్ఞాత్వా భగవతీ తం తు మర్తుకామం మహీపతిం ।
ఆజగామ తదాఽఽకాశం ప్రత్యక్షం తస్య చాగ్రతః ॥ ౧౩॥

దత్త్వాథ దర్శనం దేవీ తమువాచ నృపాత్మజం ।
సింహారూఢా మహారాజ మేఘగంభీరయా గిరా ॥ ౧౪।
దేవ్యువాచ -
కిం తే వ్యవసితం సాధో హుతాశే మా తనుం త్యజ ।
స్థిరో భవ మహాభాగ పితా తే జరసాన్వితః ॥ ౧౫॥

రాజ్యం దత్త్వా వనే తుభ్యం గంతాస్తి తపసే కిల ।
విషాదం త్యజ హే వీర పరశ్వోఽహని భూపతే ॥ ౧౬॥

నేతుం త్వామాగమిష్యంతి సచివాశ్చ పితుస్తవ ।
మత్ప్రసాదాత్పితా చ త్వామభిషిచ్య నృపాసనే ॥ ౧౭॥

జిత్వా కామం బ్రహ్మలోకం గమిష్యేత్యేష నిశ్చయః |
వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్త్వా తం తదా దేవీ తత్రైవాంతరధీయత || ౧౮||

రాజపుత్రో విరమితో మరణాత్పావకాత్తతః |
అయోధ్యాయాం తదాఽఽగత్య నారదేన మహాత్మనా || ౧౯||

వృత్తాంతః కథితః సర్వో రాజ్ఞే సత్వరమాదితః |
శ్రుత్వా రాజాథ పుత్రస్య తం తథా మరణోద్యమం || ౨౦||

ఖేదమాధాయ మనసి శుశోచ బహుధా నృపః |
సచివానాహ ధర్మాత్మా పుత్రశోకపరిప్లుతః || ౨౧||

జ్ఞాతం భవద్భిరత్యుగ్రం పుత్రస్య మమ చేష్టితం |
త్యక్తో మయా వనే ధీమాన్పుత్రః సత్యవ్రతో మమ || ౨౨||

ఆజ్ఞయాసౌ గతః సద్యో రాజ్యార్హః పరమార్థవిత్ |
స్థితస్తత్రైవ విజ్ఞానే ధనహీనః క్షమాన్వితః || ౨౩||

వసిష్ఠేన తథా శప్తః పిశాచసదృశః కృతః |
సోఽద్య దుఃఖేన సంతప్తః ప్రవేష్టుంచ హుతాశనం || ౨౪||

ఉద్యతః శ్రీమహాదేవ్యా నిషిద్ధః సంస్థితః పునః |
తస్మాద్ గచ్ఛంతు తం శీఘ్రం జ్యేష్ఠపుత్రం మహాబలం || ౨౫||

ఆశ్వాస్య వచనైరత్ర తరసైవానయంత్విహ |
అభిషిచ్య సుతం రాజ్యే ఔరసం పాలనక్షమం || ౨౬||

వనం యాస్యామి శాంతోఽహం తపసే కృతనిశ్చయః |
ఇత్యుక్త్వా మంత్రిణః సర్వాన్ప్రేషయామాస పార్థివః || ౨౭||

తస్యైవానయనార్థం హి ప్రీతిప్రవణమానసః |
తే గత్వా తం సమాశ్వాస్య మంత్రిణః పార్థివాత్మజం || ౨౮||

అయోధ్యాయాం మహాత్మానం మానపూర్వం సమానయన్ |
దృష్ట్వా సత్యవ్రతం రాజా దుర్బలం మలినాంబరం || ౨౯||

జటాజూటధరం క్రూరం చింతాతురమచింతయత్ |
కిం కృతం నిష్ఠురం కర్మ మయా పుత్రో వివాసితః || ౩౦||

రాజ్యార్హశ్చాతిమేధావీ జానతా ధర్మనిశ్చయం |
ఇతి సంచింత్య మనసా తమాలిఙ్య మహీపతిః || ౩౧||

ఆసనే స్వసమీపశే సమాశ్వాస్యోపవేశయత్ |
ఉపవిష్టం సుతం రాజా ప్రేమపూర్వమువాచ హ || ౩౨||

ప్రేమగద్గదయా వాచా నీతిశాస్త్రవిశారదః |

రాజోవాచ -
పుత్ర ధర్మే మతిః కార్యా మాననీయా ముఖోద్భవాః ॥ ౩౩॥

న్యాయాగతం ధనం గ్రాహ్యం రక్షణీయాః సదా ప్రజాః ।
నాసత్యం క్వాపి వక్తవ్యం నామార్గే గమనం క్వచిత్ ॥ ౩౪॥

శిష్టప్రోక్తం ప్రకర్తవ్యం పూజనీయాస్తపస్వినః ।
హంతవ్యా దస్యవః క్రూరా ఇంద్రియాణాం తథా జయః ॥ ౩౫॥

కర్తవ్యం కార్యసిద్ధ్యర్థం రాజ్ఞా పుత్ర సదైవ హి ।
మంత్రస్తు సర్వథా గోప్యః కర్తవ్యః సచివైః సహ ॥ ౩౬॥

నోపేక్ష్యోఽల్పోఽపి కృతినా రిపుః సర్వాత్మనా సుత ।
న విశ్వసేత్పరాసక్తం సచివం చ తథా నతం ॥ ౩౭॥

చారాః సర్వత్ర యోక్తవ్యాః శత్రుమిత్రేషు సర్వథా ।
ధర్మే మతిః సదా కార్యా దానం దద్యాచ్చ నిత్యశః ॥ ౩౮॥

శుష్కవాదో న కర్తవ్యో దుష్టసంగం చ వర్జయేత్ ।
యష్టవ్యా వివిధా యజ్ఞాః పూజనీయా మహర్షయః ॥ ౩౯॥

న విశ్వసేత్స్త్రియం క్వాపి స్త్రైణం ద్యూతరతం నరం ।
అత్యాదరో న కర్తవ్యో మృగయాయాం కదాచన ॥ ౪౦॥

ద్యూతే మద్యే తథా గేయే నూనం వారవధూషు చ ।
స్వయం తద్విముఖో భూయాత్ ప్రజాస్తేభ్యశ్చ రక్షయేత్ ॥ ౪౧॥

బ్రాహ్మే ముహూర్తే కర్తవ్యముత్థానం సర్వథా సదా ।
స్నానాదికం సర్వవిధిం విధాయ విధివద్యథా ॥ ౪౨॥

పరాశక్తేః పరాం పూజాం భక్త్యా కుర్యాత్సుదీక్షితః ।
పుత్రైతజ్జన్మసాఫల్యం పరాశక్తేః పదార్చనం ॥ ౪౩॥

సకృత్కృత్వా మహాపూజాం దైవీపాదజలం పిబన్ ।
న జాతు జననీగర్భే గచ్ఛేదితి వినిశ్చయః ॥ ౪౪॥

సర్వం దృశ్యం మహాదేవీ ద్రష్టా సాక్షీ చ సైవ హి ।
ఇతి తద్భావభరితస్తిష్ఠేన్నిర్భయచేతసా ॥ ౪౫॥

కృత్వా నిత్యవిధిం సమ్యగ్గంతవ్యం సదసి ద్విజాన్ ।
సమాహూయ చ ప్రష్టవ్యో ధర్మశాస్త్రవినిర్ణయః ॥ ౪౬॥

సంపూజ్య బ్రాహ్మణాన్పూజ్యాన్వేదవేదాంతపారగాన్ ।
గోభూహిరణ్యాదికం చ దేయం పాత్రేషు సర్వదా ॥ ౪౭॥

అవిద్వాన్బ్రాహ్మణః కోఽపి నైవ పూజ్యః కదాచన ।
ఆహారాదధికం నైవ దేయం మూర్ఖాయ కర్హిచిత్ ॥ ౪౮॥

న వా లోభాత్త్వయా పుత్ర కర్తవ్యం ధర్మలంఘనం ।
అతః పరం న కర్తవ్యం క్వచిద్విప్రావమాననం ॥ ౪౯॥

బ్రాహ్మణా భూమిదేవాశ్చ మాననీయాః ప్రయత్నతః ।
కారణం క్షత్రియాణాం చ ద్విజా ఏవ న సంశయః ॥ ౫౦॥

అద్భ్యోఽగ్నిర్బ్రహ్మణః క్షత్రమశ్మనో లోహముత్థితం ।
తేషాం సర్వత్రగం తేజః స్వాసు యోనిషు శామ్యతి ॥ ౫౧॥

తస్మాద్రాజ్ఞా విశేషేణ మాననీయా ముఖోద్భవాః ।
దానేన వినయేనైవ సర్వథా భూతిమిచ్ఛతా ॥ ౫౨॥

దండనీతిః సదా కార్యా ధర్మశాస్త్రానుసారతః ।
కోశస్య సంగ్రహః కార్యో నూనం న్యాయాగతస్య హ ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే సత్యవ్రతాయ రాజనీత్యుపదేశవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ త్రిశంకూపాఖ్యానవర్ణనం

ఏవం ప్రబోధితః పిత్రా త్రిశంకుః ప్రణతో నృపః ।
తథేతి పితరం ప్రాహ ప్రేమగద్గదయా గిరా ॥ ౧॥

విప్రానాహూయ మంత్రజ్ఞాన్వేదశాస్త్రవిశారదాన్ ।
అభిషేకాయ సంభారాన్ కారయామాస సత్వరం ॥ ౨॥

సలిలం సర్వతీర్థానాం సమానాయ్య విశాంపతిః ।
ప్రకృతీశ్చ సమాహూయ సామంతాన్భూపతీంస్తథా ॥ ౩॥

పుణ్యేఽహ్ని విధివత్తస్మై దదావాసనముత్తమం ।
అభిషిచ్య సుతం రాజ్యే త్రిశంకుం విధివత్పితా ॥ ౪॥

తృతీయమాశ్రమం పుణ్యం జగ్రాహ భార్యయా యుతః ।
వనే త్రిపథగాకూలే చచార దుశ్చరం తపః ॥ ౫॥

కాలే ప్రాప్తే యయౌ స్వర్గం పూజితస్త్రిదశైరపి ।
ఇంద్రాసనసమీపస్థో రరాజ రవివత్సదా ॥ ౬॥

రాజోవాచ ।
పూర్వం భగవతా ప్రోక్తం కథాయోగేన సాంప్రతం ।
సత్యవ్రతో వసిష్ఠేన శప్తో ద్రోగ్ధ్రీవధాత్కిల ॥ ౭॥

కుపితేనే పిశాచత్వం ప్రాపితో గురుణా తతః ।
కథం ముక్తః పిశాచత్వాదిత్యేతత్సంశయః ప్రభో ॥ ౮॥

న సింహాసనయోగ్యో హి భవేచ్ఛాపసమన్వితః ।
మునినా మోచితః శాపాత్కేనాన్యేన చ కర్మణా ॥ ౯॥

ఏతన్మే బ్రూహి విప్రర్షే శాపమోక్షణకారణం ।
ఆనీతస్తు కథం పిత్రా స్వగృహే తాదృశాకృతిః ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ -
వసిష్ఠేన చ శప్తోఽసౌ సద్యః పైశాచతాం గతః ।
దుర్వేషశ్చాతిదుర్ధర్షః సర్వలోకభయంకరః ॥ ౧౧॥

యద్దైవోపాసితా దేవీ భక్త్యా సత్యవ్రతేన హ ।
తయా ప్రసన్నయా రాజన్ దివ్యదేహః కృతః క్షణాత్ ॥ ౧౨॥

పిశాచత్వం గతం తస్య పాపం చైవ క్షయం గతం ।
విపాప్మా చాతితేజస్వీ సంభూతస్తత్కృపామృతాత్ ॥ ౧౩॥

వసిష్ఠోఽపి ప్రసన్నాత్మా జాతః శక్తిప్రసాదతః ।
పితాపి చ బభూవాస్య ప్రేమయుక్తస్త్వనుగ్రహాత్ ॥ ౧౪॥

రాజ్యం శశాస ధర్మాత్మా మృతే పితరి పార్థివః ।
ఈజే చ వివిధైర్యజ్ఞైర్దేవదేవీం సనాతనీం ॥ ౧౫॥

తస్య పుత్రో బభూవాథ హరిశ్చంద్రః సుశోభనః ।
లక్షణైః శాస్త్రనిర్దిష్టైః సంయుతశ్చాతిసుందరః ॥ ౧౬॥

యువరాజం సుతం కృత్వా త్రిశంకుః పృథివీపతిః ।
మానుషేణ శరీరేణ స్వర్గం భోక్తుం మనో దధే ॥ ౧౭॥

వసిష్ఠస్యాశ్రమం గత్వా ప్రణమ్య విధివన్నృపః ।
ఉవాచ వచనం ప్రీతః కృతాంజలిపుటస్తదా ॥ ౧౮॥

రాజోవాచ -
బ్రహ్మపుత్ర మహాభాగ సర్వమంత్రవిశారద ।
విజ్ఞప్తిం మే సుమనసా శ్రోతుమర్హసి తాపస ॥ ౧౯॥

ఇచ్ఛా మేఽద్య సముత్పన్నా స్వర్గలోకసుఖాయ చ ।
అనేనైవ శరీరేణ భోగాన్భోక్తుమమానుషాన్ ॥ ౨౦॥

అప్సరోభిశ్చ సంవాసః క్రీడితుం నందనే వనే ।
దేవగంధర్వగానం చ శ్రోతవ్యం మధురం కిల ॥ ౨౧॥

యాజయ త్వం మఖేనాశు తాదృశేన మహామునే ।
యథానేన శరీరేణ వసే లోకం త్రివిష్టపం ॥ ౨౨॥

సమర్థోఽసి మునిశ్రేష్ఠ కురు కార్యం మమాధునా ।
ప్రాపయాశు మఖం కృత్వా దేవలోకం దురాసదం ॥ ౨౩॥

వసిష్ఠ ఉవాచ -
రాజన్ మానుషదేహేన స్వర్గే వాసః సుదుర్లభః ।
మృతస్య హి ధ్రువం స్వర్గః కథితః పుణ్యకర్మణా ॥ ౨౪॥

తస్మాద్ బిభేమి సర్వజ్ఞ దుర్లభాచ్చ మనోరథాత్ ।
అప్సరోభిశ్చ సంవాసో జీవమానస్య దుర్లభః ॥ ౨౫॥

కురు యజ్ఞాన్మహాభాగ మృతః స్వర్గమవాప్స్యసి ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య రాజా పరమదుర్మనాః ॥ ౨౬॥

ఉవాచ వచనం భూయో వసిష్ఠం పూర్వరోషితం ।
న త్వం యాజయసే బ్రహ్మన్ గర్వావేశాచ్చ మాం యది ॥ ౨౭॥

అన్యం పురోహితం కృత్వా యక్ష్యేఽహం కిల సాంప్రతం ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య వసిష్ఠః కోపసంయుతః ॥ ౨౮॥

శశాప భూపతిం చేతి చాండాలో భవ దుర్మతే ।
అనేన త్వం శరీరేణ శ్వపచో భవ సత్వరం ॥ ౨౯॥

స్వర్గకృంతన పాపిష్ఠ సురభీవధదూషిత ।
బ్రహ్మపత్నీహరోచ్ఛిన్న ధర్మమార్గవిదూషక ॥ ౩౦॥

న తే స్వర్గగతిః పాప మృతస్యాపి కథంచన ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తో గురుణా రాజంస్త్రిశంకుస్తత్క్షణాదపి ॥ ౩౧॥

తత్ర తేన శరీరేణ బభూవ శ్వపచాకృతిః ।
కుండలేఽశ్మమయే వాపి జాతే తస్య చ తత్క్షణాత్ ॥ ౩౨॥

దేహే చందనగంధశ్చ విగంధో హ్యభవత్తదా ।
నీలవర్ణేఽథ సంజాతే దివ్యే పీతాంబరే తనౌ ॥ ౩౩॥

రాజవర్ణోఽభవద్దేహః శాపాత్తస్య మహాత్మనః ।
శక్త్యుపాసకరోషేణ ఫలమేతదభూన్నృప ॥ ౩౪॥

తస్మాచ్ఛ్రీశక్తిభక్తో హి నావమాన్యః కదాచన ।
గాయత్రీజపనిష్ఠో హి వసిష్ఠో మునిసత్తమః ॥ ౩౫॥

దృష్ట్వా నింద్యం నిజం దేహం రాజా దుఃఖమవాప్తవాన్ ।
న జగామ గృహే దీనో వనమేవాభితో యయౌ ॥ ౩౬॥

చింతయామాస దుఃఖార్తాస్త్రిశంకుః శోకవిహ్వలః ।
కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి దేహో మేఽతీవ నిందితః ॥ ౩౭॥

కర్తవ్యం నైవ పశ్యామి యేన మే దుఃఖసంక్షయః ।
గృహే గచ్ఛామి చేత్పుత్రః పీడితోఽద్య భవిష్యతి ॥ ౩౮॥

భార్యాపి శ్వపచం దృష్ట్వా నాంగీకారం కరిష్యతి ।
సచివా నాదరిష్యంతి వీక్ష్య మామీదృశం పునః ॥ ౩౯॥

జ్ఞాతయో బంధువర్గశ్చ సంగతో న భజిష్యతి ।
సర్వైస్తక్తస్య మే నూనం జీవితాన్మరణం వరం ॥ ౪౦॥

విషం వా భక్షయిత్వాద్య పతిత్వా వా జలాశయే ।
కృత్వా వా కంఠపాశం చ దేహత్యాగం కరోమ్యహం ॥ ౪౧॥

అగ్నౌ వా జ్వలితే దేహం జుహోమి విధివద్ బలాత్ ।
కృత్వా వానశనం ప్రాణాంస్త్యజామి దూషితాన్భృశం ॥ ౪౨॥

ఆత్మహత్యా భవేన్నూనం పునర్జన్మని జన్మని ।
శ్వపచత్వం చ శాపశ్చ హత్యాదోషాద్భవేదపి ॥ ౪౩॥

పునర్విచార్య భూపాలశ్చేతసా సమచింతయత్ ।
ఆత్మహత్యా న కర్తవ్యా సర్వథైవ మయాధునా ॥ ౪౪॥

భోక్తవ్యం స్వకృతం కర్మ దేహేనానేన కాననే ।
భోగేనాస్య విపాకస్య భవితా సర్వథా క్షయః ॥ ౪౫॥

ప్రారబ్ధకర్మణాం భోగాదన్యథా న క్షయో భవేత్ ।
తస్మాన్మయాత్ర భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ॥ ౪౬॥

కుర్వన్పుణ్యాశ్రమాభ్యాశే తీర్థానాం సేవనం తథా ।
స్మరణం చాంబికాయాస్తు సాధూనాం సేవనం తథా ॥ ౪౭॥

ఏవం కర్మక్షయం నూనం కరిష్యామి వనే వసన్ ।
భాగ్యయోగాత్కదాచిత్తు భవేత్సాధుసమాగమః ॥ ౪౮॥

ఇతి సంచింత్య మనసా త్యక్త్వా స్వనగరం నృపః ।
గంగాతీరే గతః కామం శోచంస్తత్రైవ సంస్థితః ॥ ౪౯॥

హరిశ్చంద్రస్తదా జ్ఞాత్వా పితుః శాపస్య కారణం ।
దుఃఖితః సచివాంస్తత్ర ప్రేషయామాస పార్థివః ॥ ౫౦॥

సచివాస్తత్ర గత్వాఽఽశు తమూచుః ప్రశ్రయాన్వితాః ।
ప్రణమ్య శ్వపచాకారం నిఃశ్వసంతం ముహుర్ముహుః ॥ ౫౧॥

రాజన్ పుత్రేణ తే నూనం ప్రేషితాన్సముపాగతాన్ ।
అవేహి సచివాంస్త్వం నో హరిశ్చంద్రాజ్ఞయా స్థితాన్ ॥ ౫౨॥

యువరాజసుతః ప్రాహ యత్తచ్ఛృణు నరాధిప ।
ఆనయధ్వం నృపం యూయం సమ్మాన్య పితరం మమ ॥ ౫౩॥

తస్మాద్రాజన్ సమాగచ్ఛ రాజ్యం ప్రతి గతవ్యథః ।
సేవాం సర్వే కరిష్యంతి సచివాశ్చ ప్రజాస్తథా ॥ ౫౪॥

గురుం ప్రసాదయిష్యామః స యథా తు దయేత వై ।
ప్రసన్నోఽసౌ మహాతేజా దుఃఖస్యాంతం కరిష్యతి ॥ ౫౫॥

ఇతి పుత్రేణ తే రాజన్ కథితం బహుధా కిల |
తస్మాద్ గమనమేవాశు రోచతాం నిజసద్మని || ౫౬||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తేషాం నృపః శ్రుత్వా భాషితం శ్వపచాకృతిః |
స్వగృహం గమనాయాసౌ న మతిం కృతవానతః || ౫౭||

తానువాచ తదా వాక్యం వ్రజంతు సచివాః పురం |
గత్వా పురం మహాభాగా బ్రువంతు వచనాచ్చ మే || ౫౮||

నాగమిష్యామ్యహం పుత్ర కురు రాజ్యమతంద్రితః |
మానయన్బ్రాహ్మణాందేవాన్యజన్యజ్ఞైరనేకశః || ౫౯||

నాహం శ్వపచవేషేణ గర్హితేన మహాత్మభిః |
ఆగమిష్యామ్యయోధ్యాయాం సర్వే గచ్ఛంతు మా చిరం || ౬౦||

పుత్రం సింహాసనే స్థాప్య హరిశ్చంద్రం మహాబలం |
కుర్వంతు రాజ్యకర్మాణి యూయం తత్ర మమాజ్ఞయా || ౬౧||

ఇత్యాదిష్టాస్తతస్తే తు రురుదుశ్చాతురా భృశం |
సచివా నిర్యయుస్తూర్ణం నత్వా తం చ వనాశ్రమాత్ || ౬౨||

అయోధ్యాయాముపాగత్య పుణ్యేఽహ్ని విధిపూర్వకం |
అభిషేకం తదా చక్రుర్హరిశ్చంద్రస్య మూర్ధ్ని తే || ౬౩||

అభిషిక్తస్తు తేజస్వీ సచివైశ్చ నృపాజ్ఞయా |
రాజ్యం చకార ధర్మిష్ఠః పితరం చింతయన్భృశం || ౬౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే త్రిశంకూపాఖ్యానవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః || ౧౨||

౧౩ త్రిశంకుశాపోద్ధారాయ విశ్వామిత్రసాంత్వనవర్ణనం

రాజోవాచ -
హరిశ్చంద్రః కృతో రాజా సచివైర్నృపశాసనాత్ |
త్రిశంకుస్తు కథం ముక్తస్తస్మాచ్చాండాలదేహతః || ౧||

మృతో వా వనమధ్యే తు గంగాతీరే పరిప్లుతః |
గురుణా వా కృపాం కృత్వా శాపాత్తస్మాద్విమోచితః || ౨||

ఏతద్ వృత్తాంతమఖిలం కథయస్వ మమాగ్రతః |
చరితం తస్య నృపతేః శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా || ౩||

వ్యాస ఉవాచ -
అభిషిక్తం సుతం కృత్వా రాజా సంతుష్టమానసః |
కాలాతిక్రమణం తత్ర చకార చింతయంఛివాం || ౪||

ఏవం గచ్ఛతి కాలే తు తపస్తప్త్వా సమాహితః ।
ద్రష్టుం దారాన్సుతాదీంశ్చ తదాగాత్కౌశికో మునిః ॥ ౫॥

ఆగత్య స్వజనం దృష్ట్వా సుస్థితం ముదమాప్తవాన్ ।
భార్యాం పప్రచ్ఛ మేధావీ స్థితామగ్రే సపర్యయా ॥ ౬॥

దుర్భిక్షే తు కథం కాలస్త్వయా నీతః సులోచనే ।
అన్నం వినా త్విమే బాలాః పాలితా కేన తద్వద ॥ ౭॥

అహం తపసి సన్నద్ధో నాగతః శృణు సుందరి ।
కిం కృతం తు త్వయా కాంతే వినా ద్రవ్యేణ శోభనే ॥ ౮॥

మయా చింతా కృతా తత్ర శ్రుత్వా దుర్భిక్షమద్భుతం ।
నాగతోఽహం విచార్యైవం కిం కరిష్యామి నిర్ధనః ॥ ౯॥

అహమప్యతి వామోరు పీడితః క్షుధయా వనే ।
ప్రవిష్టశ్చౌరభావేన కుత్రచిచ్ఛ్వపచాలయే ॥ ౧౦॥

శ్వపచం నిద్రితం దృష్ట్వా క్షుధయా పీడితో భృశం ।
మహానసం పరిజ్ఞాయ భక్ష్యార్థం సముపస్థితః ॥ ౧౧॥

యదా భాండం సముద్ఘాట్య పక్వం శ్వతనుజామిషం ।
గృహ్ణామి భక్షణార్థాయ తదా దృష్టస్తు తేన వై ॥ ౧౨॥

పృష్టః కస్త్వం కథం ప్రాప్తో గృహే మే నిశి సాదరం ।
బ్రూహి కార్యం కిమర్థం త్వముద్ఘాటయసి భాండకం ॥ ౧౩॥

ఇత్యుక్తః శ్వపచేనాహం క్షుధయా పీడితో భృశం ।
తమవోచం సుకేశాంతే కామం గద్గదయా గిరా ॥ ౧౪॥

బ్రాహ్మణోఽహం మహాభాగ తాపసః క్షుధయార్దితః ।
చౌరభావమనుప్రాప్తో భక్ష్యం పశ్యామి భాండకే ॥ ౧౫॥

చౌరభావేన సంప్రాప్తోఽస్మ్యతిథిస్తే మహామతే ।
క్షుధితోఽస్మి దదస్వాజ్ఞాం మాంసమద్మి సుసంస్కృతం ॥ ౧౬॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
శ్వపచస్తు వచః శ్రుత్వా మామువాచ సునిశ్చితం ।
భక్షం మా కురు వర్ణాగ్ర్య జానీహి శ్వపచాలయం ॥ ౧౭॥

దుర్లభం ఖలు మానుష్యం తత్రాపి చ ద్విజన్మతా ।
ద్విజత్వే బ్రాహ్మణత్వం చ దుర్లభం వేత్సి కిం న హి ॥ ౧౮॥

దుష్టాహారో న కర్తవ్యః సర్వథా లోకమిచ్ఛతా ।
అగ్రాహ్యా మనునా ప్రోక్తాః కర్మణా సప్త చాంత్యజాః ॥ ౧౯॥

త్యాజ్యోఽహం కర్మణా విప్ర శ్వపచో నాత్ర సంశయః ।

నివారయామి భక్ష్యాత్త్వాం న లోభేనాంజసా ద్విజ ॥ ౨౦॥

వర్ణసంకరదోషోఽయం మా యాతు త్వాం ద్విజోత్తమ ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
సత్యం వదసి ధర్మజ్ఞ మతిస్తే విశదాంత్యజ ॥ ౨౧॥

తథాప్యాపది ధర్మస్య సూక్ష్మమార్గం బ్రవీమ్యహం ।
దేహస్య రక్షణం కార్యం సర్వథా యది మానద ॥ ౨౨॥

పాపస్యాంతే పునః కార్యం ప్రాయశ్చిత్తం విశుద్ధయే ।
దుర్గతిస్తు భవేత్పాపాదనాపది న చాపది ॥ ౨౩॥

మరణాత్క్షుధితస్యాథ నరకో నాత్ర సంశయః ।
తస్మాత్క్షుధాపహరణం కర్తవ్యం శుభమిచ్ఛతా ॥ ౨౪॥

తేనాహం చౌర్యధర్మేణ దేహం రక్షేఽప్యథాంత్యజ ।
అవర్షణే చ చౌర్యేణ యత్పాపం కథితం బుధైః ॥ ౨౫॥

యో న వర్షతి పర్జన్యస్తత్తు తస్మై భవిష్యతి ।
ఇత్యుక్తే వచనే కాంతే పర్జన్యః సహసాపతత్ ॥ ౨౬॥

గగనాద్ధస్తిహస్తాభిర్ధారాభిరభికాంక్షితః ।
ముదితోఽహం ఘనం వీక్ష్య వర్షంతం విద్యుతా సహ ॥ ౨౭॥

తదాహం తద్గృహం త్యక్త్వా నిఃసృతః పరయా ముదా ।
కథయ త్వం వరారోహే కాలో నీతస్త్వయా కథం ॥ ౨౮॥

కాంతారే పరమః క్రూరః క్షయకృత్ప్రాణినామిహ ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా పతిమాహ ప్రియంవదా ॥ ౨౯॥

యథా శృణు మయా నీతః కాలః పరమదారుణః ।
గతే త్వయి మునిశ్రేష్ఠ దుర్భిక్షం సముపాగతం ॥ ౩౦॥

అన్నార్థం పుత్రకాః సర్వే బభూవుశ్చాతిదుఃఖితాః ।
క్షుధితాన్బాలకాన్వీక్ష్య నీవారార్థం వనే వనే ॥ ౩౧॥

భ్రాంతాహం చింతయాఽఽవిష్టా కించిత్ప్రాప్తం ఫలం తదా ।
ఏవం చ కతిచిన్మాసా నీవారేణాతివాహితాః ॥ ౩౨॥

తదభావే మయా కాంత చింతితం మనసా పునః ।
న భిక్షా కిల దుర్భిక్షే నీవారా నాపి కాననే ॥ ౩౩॥

న వృక్షేషు ఫలాన్యాసుర్న మూలాని ధరాతలే ।
క్షుధయా పీడితా బాలా రుదంతి భృశమాతురాః ॥ ౩౪॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం బ్రవీమి క్షుధార్తితాన్ ।

ఏవం విచింత్య మనసా నిశ్చయస్తు మయా కృతః ॥ ౩౫॥

పుత్రమేకం దదామ్యద్య కస్మైచిద్ధనినే కిల ।
గృహీత్వా తస్య మౌల్యం తు తేన ద్రవ్యేణ బాలకాన్ ॥ ౩౬॥

పాలయేఽహం క్షుధార్తాంస్తు నాన్యోపాయోఽస్తి పాలనే ।
ఇతి సంచింత్య మనసా పుత్రోఽయం ప్రహితో మయా ॥ ౩౭॥

విక్రయార్థం మహాభాగ క్రందమానో భృశాతురః ।
క్రందమానం గృహీత్వైనం నిర్గతాహం గతత్రపా ॥ ౩౮॥

తదా సత్యవ్రతో మార్గే మాముద్వీక్ష్య భృశాతురాం ।
పప్రచ్ఛ స చ రాజర్షిః కస్మాద్రోదితి బాలకః ॥ ౩౯॥

తదాహం తమువాచేదం వచనం మునిసత్తమ ।
విక్రయార్థం నీయతేఽసౌ బాలకోఽద్య మయా నృప ॥ ౪౦॥

శ్రుత్వా మే వచనం రాజా దయార్ద్రహృదయస్తతః ।
మామువాచ గృహం యాహి గృహీత్వైనం కుమారకం ॥ ౪౧॥

భోజనార్థే కుమారాణామామిషం విహితం తవ ।
ప్రాపయిష్యామ్యహం నిత్యం యావన్మునిసమాగమః ॥ ౪౨॥

అహన్యహని భూపాలో వృక్షేఽస్మిన్మృగసూకరాన్ ।
విన్యస్య యాతి హత్వాసౌ ప్రత్యహం దయయాన్వితః ॥ ౪౩॥

తేనైవ బాలకాః కాంత పాలితా వృజినార్ణవాత్ ।
వసిష్ఠేనాథ శప్తోఽసౌ భూపతిర్మమ కారణాత్ ॥ ౪౪॥

కస్మింశ్చిద్దివసే మాంసం న ప్రాప్తం తేన కాననే ।
హతా దోగ్ధ్రీ వసిష్ఠస్య తేనాసౌ కుపితో మునిః ॥ ౪౫॥

త్రిశంకురితి భూపస్య కృతం నామ మహాత్మనా ।
కుపితేన వధాద్ధేతోశ్చాండాలశ్చ కృతో నృపః ॥ ౪౬॥

తేనాహం దుఃఖితా జాతా తస్య దుఃఖేన కౌశిక ।
శ్వపచత్వమసౌ ప్రాప్తో మత్కృతే నృపనందనః ॥ ౪౭॥

యేన కేనాప్యుపాయేన భవతా నృపతేః కిల ।
తస్మాద్రక్షా ప్రకర్తవ్యా తపసా ప్రబలేన హ ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి భార్యావచః శ్రుత్వా కౌశికో మునిసత్తమః ।
తామాహ కామినీం దీనాం సాంత్వపూర్వమరిందమ ॥ ౪౯॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
మోచయిష్యామి తం శాపాన్నృపం కమలలోచనే ।

ఉపకారః కృతో యేన కాంతారాద్రక్షితాసి వై ॥ ౩౦॥

విద్యాతపోబలేనాహం కరిష్యే దుఃఖసంక్షయం ।
ఇత్యాశ్వాస్య ప్రియాం తత్ర కౌశికః పరమార్థవిత్ ॥ ౩౧॥

చింతయామాస నృపతేః కథం స్యాద్దుఃఖనాశనం ।
సంవిమృశ్య మునిస్తత్ర జగామ యత్ర పార్థివః ॥ ౩౨॥

త్రిశంకుః పక్వణే దీనః సంస్థితః శ్వపచాకృతిః ।
ఆగచ్ఛంతం మునిం దృష్ట్వా విస్మితోఽసౌ నరాధిపః ॥ ౩౩॥

దండవన్నిపపాతోర్వ్యాం పాదయోస్తరసా మునేః ।
గృహీత్వా తం కరే భూపం పతితం కౌశికస్తదా ॥ ౩౪॥

ఉత్థాప్యోవాచ వచనం సాంత్వపూర్వం ద్విజోత్తమః ।
మత్కృతే త్వం మహీపాల శప్తోఽసి మునినా యతః ॥ ౩౫॥

వాంఛితం తే కరిష్యామి బ్రూహి కిం కరవాణ్యహం ।
రాజోవాచ -
మయా సంప్రార్థితః పూర్వం వసిష్ఠో మఖహేతవే ॥ ౩౬॥

మాం యాజయ మునిశ్రేష్ఠ కరోమి మఖముత్తమం ।
యథేష్టం కురు విప్రేంద్ర యథా స్వర్గం వ్రజామ్యహం ॥ ౩౭॥

అనేనైవ శరీరేణ శక్రలోకం సుఖాలయం ।
కోపం కృత్వా వసిష్ఠోఽసౌ మామాహేతి సుదుర్మతే ॥ ౩౮॥

మానుషేణ హి దేహేన స్వర్గవాసః కుతస్తవ ।
పునర్మయోక్తో భగవాన్స్వర్గలుబ్ధేన చానఘ ॥ ౩౯॥

అన్యం పురోహితం కృత్వా యక్ష్యేఽహం యజ్ఞముత్తమం ।
తదా తేనైవ శప్తోఽహం చాండాలో భవ పామర ॥ ౪౦॥

ఇత్యేతత్కథితం సర్వం కారణం శాపసంభవం ।
మమ దుఃఖవినాశాయ సమర్థోఽసి మునీశ్వర ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్త్వా విరరమాసౌ రాజా దుఃఖరుజార్దితః ।
కౌశికోఽపి నిరాకర్తుం శాపం తస్య వ్యచింతయత్ ॥ ౪౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే త్రిశంకుశాపోద్ధారాయ విశ్వామిత్రసాంత్వనవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ వరుణకృపయా శైవ్యాయాం పుత్రోత్పత్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
విచింత్య మనసా కృత్యం గాధిసూనుర్మహాతపాః ।
ప్రకల్ప్య యజ్ఞసంభారాన్మునీనామంత్రయత్తదా ॥ ౧॥

మునయస్తం మఖం జ్ఞాత్వా విశ్వామిత్రనిమంత్రితాః |
నాగతాః సర్వ ఏవైతే వసిష్ఠేన నివారితాః || ౨||

గాధిసూనుస్తదాజ్ఞాయ విమనాశ్చాతిదుఃఖితః |
ఆజగామాశ్రమం తత్ర యత్రాసౌ నృపతిః స్థితః || ౩||

తమాహ కౌశికః క్రుద్ధో వసిష్ఠేన నివారితాః |
నాగతాః బ్రాహ్మణాః సర్వే యజ్ఞార్థం నృపసత్తమ || ౪||

పశ్య మే తపసః సిద్ధిం యథా త్వాం సురసద్మని |
ప్రాపయామి మహారాజ వాంఛితం తే కరోమ్యహం || ౫||

ఇత్యుక్త్వా జలమాదాయ హస్తేన మునిసత్తమః |
దదౌ పుణ్యం తదా తస్మై గాయత్రీజపసంభవం || ౬||

దత్త్వాథ సుకృతం రాజ్ఞే తమువాచ మహీపతిం |
యథేష్టం గచ్ఛ రాజర్షే త్రివిష్టపమతంద్రితః || ౭||

పుణ్యేన మమ రాజేంద్ర బహుకాలార్జితేన చ |
యాహి శక్రపురీం ప్రీతః స్వస్తి తేఽస్తు సురాలయే || ౮||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తవతి విప్రేంద్రే త్రిశంకుస్తరసా తతః |
ఉత్పపాత యథా పక్షీ వేగవాంస్తపసో బలాత్ || ౯||

ఉత్పత్య గగనే రాజా గతః శక్రపురీం యదా |
దృష్టో దేవగణైస్తత్ర క్రూరశ్చాండాలవేషభాక్ || ౧౦||

కథితోఽసౌ సురేంద్రాయ కోఽయమాయాతి సత్వరః |
గగనే దేవవద్వా యో దుర్దర్శః శ్వపచాకృతిః || ౧౧||

సహసోత్థాయ శక్రస్తమపశ్యత్పురుషాధమం |
జ్ఞాత్వా త్రిశంకుమపి స నిర్భర్త్స్య తరసాబ్రవీత్ || ౧౨||

శ్వపచ క్వ సమాయాసి దేవలోకే జుగుప్సితః |
యాహి శీఘ్రం తతో భూమౌ నాత్ర స్థాతుం త్వయోచితం || ౧౩||

ఇత్యుక్తః స్ఖలితః స్వర్గాచ్ఛక్రేణామిత్రకర్శన |
నిపపాత తదా రాజా క్షీణపుణ్యో యథామరః || ౧౪||

పునశ్చుక్రోశ భూపాలో విశ్వామిత్రేతి చాసకృత్ |
పతామి రక్ష దుఃఖార్తం స్వర్గాచ్చలితమాశుగం || ౧౫||

తస్య తత్క్రందితం రాజన్ పతితః కౌశికో మునిః |
శ్రుత్వా తిష్ఠేతి హోవాచ పతంతం వీక్ష్య భూపతిం || ౧౬||

వచనాత్తస్య తత్రైవ స్థితోఽసౌ గగనే నృపః |

మునేస్తపఃప్రభావేణ చలితోఽపి సురాలయాత్ ‖ ౧౭‖

విశ్వామిత్రోఽప్యపః స్పృష్ట్వా చకారేష్టిం సువిస్తరాం ।
విధాతుం నూతనాం సృష్టిం స్వర్గలోకం ద్వితీయకం ‖ ౧౮‖

తస్యోద్యమం తథా జ్ఞాత్వా త్వరితస్తు శచీపతిః ।
తత్రాజగామ సహసా మునిం ప్రతి తు గాధిజం ‖ ౧౯‖

కిం బ్రహ్మన్ క్రియతే సాధో కస్మాత్కోపసమాకులః ।
అలం సృష్ట్యా మునిశ్రేష్ఠ బ్రూహి కిం కరవాణి తే ‖ ౨౦‖

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
స్వం నివాసం మహీపాలం చ్యుతం త్వద్భువనాద్ విభో ।
నయస్వ ప్రీతియోగేన త్రిశంకుం చాతిదుఃఖితం ‖ ౨౧‖

వ్యాస ఉవాచ -
తస్య తం నిశ్చయం జ్ఞాత్వా తురాషాడతిశంకితః ।
తపోబలం విదిత్వోగ్రమోమిత్యువాచ వాసవః ‖ ౨౨‖

దివ్యదేహం నృపం కృత్వా విమానవరసంస్థితం ।
ఆపృచ్ఛ్య కౌశికం శక్రోఽగమన్నిజపురీం తదా ‖ ౨౩‖

గతే శక్రే తు వై స్వర్గం త్రిశంకుసహితే తతః ।
విశ్వామిత్రః సుఖం ప్రాప్య స్వాశ్రమే సుస్థిరోఽభవత్ ‖ ౨౪‖

హరిశ్చంద్రోఽథ తచ్ఛ్రుత్వా విశ్వామిత్రోపకారకం ।
పితుః స్వర్గమనం కామం ముదితో రాజ్యమన్వశాత్ ‖ ౨౫‖

అయోధ్యాధిపతిః క్రీడాం చకార సహ భార్యయా ।
రూపయౌవనచాతుర్యయుక్తయా ప్రీతిసంయుతః ‖ ౨౬‖

అతీతకాలే యువతీ న సా గర్భవతీ హ్యభూత్ ।
తదా చింతాతురో రాజా బభూవాతీవ దుఃఖితః ‖ ౨౭‖

వసిష్ఠస్యాశ్రమం గత్వా ప్రణమ్య శిరసా మునిం ।
అనపత్యత్వజాం చింతాం గురవే సమవేదయత్ ‖ ౨౮‖

దైవజ్ఞోఽసి భవాన్కామం మంత్రవిద్యావిశారదః ।
ఉపాయం కురు ధర్మజ్ఞ సంతతేర్మమ మానద ‖ ౨౯‖

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి జానాసి ద్విజసత్తమ ।
కస్మాదుపేక్షసే జానన్ దుఃఖం మమ చ శక్తిమాన్ ‖ ౩౦‖

కలవింకాస్త్విమే ధన్యా యే శిశుం లాలయంతి హి ।
మందభాగ్యోఽహమనిశం చింతయామి దివానిశం ‖ ౩౧‖

వ్యాస ఉవాచ -

ఇత్యాకర్ణ్య మునిస్తస్య నిర్వేదమిశ్రితం వచః ।
సంచింత్య మనసా సమ్యక్ తమువాచ విధేః సుతః ॥ ౩౨॥

వసిష్ఠ ఉవాచ -
సత్యం బ్రూహి మహారాజ సంసారేఽస్మిన్న విద్యతే ।
అనపత్యత్వజం దుఃఖం యత్తథా దుఃఖమద్భుతం ॥ ౩౩॥

తస్మాత్త్వమపి రాజేంద్ర వరుణం యాదసాం పతిం ।
సమారాధయ యత్నేన స తే కార్యం కరిష్యతి ॥ ౩౪॥

వరుణాదధికో నాస్తి దేవః సంతానదాయకః ।
తమారాధయ ధర్మిష్ఠ కార్యసిద్ధిర్భవిష్యతి ॥ ౩౫॥

దైవం పురుషకారశ్చ మాననీయావిమౌ నృభిః ।
ఉద్యమేన వినా కార్యసిద్ధిః సంజాయతే కథం ॥ ౩౬॥

న్యాయతస్తు నరైః కార్య ఉద్యమస్తత్త్వదర్శిభిః ।
కృతే తస్మిన్భవేత్సిద్ధిర్నాన్యథా నృపసత్తమ ॥ ౩౭॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా గురోరమితతేజసః ।
ప్రణమ్య నిర్యయౌ రాజా తపసే కృతనిశ్చయః ॥ ౩౮॥

గంగాతీరే శుభే స్థానే కృతపద్మాసనో నృపః ।
ధ్యాయన్పాశధరం చిత్తే చచార దుశ్చరం తపః ॥ ౩౯॥

ఏవం తపస్యతస్తస్య ప్రచేతా దృష్టిగోచరః ।
కృపయాభూన్మహారాజ ప్రసన్నముఖపంకజః ॥ ౪౦॥

హరిశ్చంద్రమువాచేదం వచనం యాదసాం పతిః ।
వరం వరయ ధర్మజ్ఞ తుష్టోఽస్మి తపసా తవ ॥ ౪౧॥

రాజోవాచ -
అనపత్యోఽస్మి దేవేశ పుత్రం దేహి సుఖప్రదం ।
ఋణత్రయాపహారార్థముద్యమోఽయం మయా కృతః ॥ ౪౨॥

నృపస్య వచనం శ్రుత్వా ప్రగల్భం దుఃఖితస్య చ ।
స్మితపూర్వం తతః పాశీ తమాహ పురః స్థితం ॥ ౪౩॥

వరుణ ఉవాచ -
పుత్రో యది భవేద్రాజన్ గుణీ మనసి వాంఛితః ।
సిద్ధే కార్యే తతః పశ్చాత్కిం కరిష్యసి మే ప్రియం ॥ ౪౪॥

యది త్వం తేన పుత్రేణ మాం యజేథా విశంకితః ।
పశుబంధేన తేనైవ దదామి నృపతే వరం ॥ ౪౫॥

రాజోవాచ -
దేవ మే మాస్తు వంధ్యత్వం యజిష్యేఽహం జలాధిప ।

పశుం కృత్వా సుతం పుత్రం సత్యమేతద్బ్రవీమి తే ॥ ౪౬॥

వంధ్యత్వే పరమం దుఃఖమసహ్యం భువి మానద ।
శోకాగ్నిశమనం నృణాం తస్మాద్దేహి సుతం శుభం ॥ ౪౭॥

వరుణ ఉవాచ -
భవిష్యతి సుతః కామం రాజన్ గచ్ఛ గృహాయ వై ।
సత్యం తద్వచనం కార్యం యద్బ్రవీషి మమాగ్రతః ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తో వరుణేనాసౌ హరిశ్చంద్రో గృహం యయౌ ।
భార్యాయై కథయామాస వృత్తాంతం వరదానజం ॥ ౪౯॥

తస్య భార్యాశతం పూర్ణం బభూవాతిమనోహరం ।
పట్టరాజ్ఞీ శుభా శైవ్యా ధర్మపత్నీ పతివ్రతా ॥ ౫౦॥

కాలే గతేఽథ సా గర్భం దధార వరవర్ణినీ ।
బభూవ ముదితో రాజా శ్రుత్వా దోహదచేష్టితం ॥ ౫౧॥

కారయామాస విధివత్సంస్కారాన్నృపతిస్తదా ।
మాసేఽథ దశమే పూర్ణే సుషువే సా శుభే దినే ॥ ౫౨॥

తారాగ్రహబలోపేతే పుత్రం దేవసుతోపమం ।
పుత్రే జాతే నృపః స్నాత్వా బ్రాహ్మణైః పరివేష్టితః ॥ ౫౩॥

చకార జాతకర్మాదౌ దదౌ దానాని భూరిశః ।
రాజ్ఞశ్చాతిప్రమోదోఽభూత్పుత్రజన్మసముద్భవః ॥ ౫౪॥

బభూవ పరమోదారో ధనధాన్యసమన్వితః ।
విశేషదానసంయుక్తో గీతవాదిత్రసంకులః ॥ ౫౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
వరుణకృపయా శైవ్యాయాం పుత్రోత్పత్తివర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ హరిశ్చంద్రస్య జలోదరవ్యాధిప్రాప్తివర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
ప్రవృత్తే సదనే తస్య రాజ్ఞః పుత్రమహోత్సవే ।
ఆజగామ తదా పాశీ విప్రవేషధరః శుభః ॥ ౧॥

స్వస్తీత్యుక్త్వా నృపం ప్రాహ వరుణోఽహం నిశామయ ।
పుత్రో జాతస్తవాధీశ యజానేన నృపాశు మాం ॥ ౨॥

సత్యం కురు వచో రాజన్ యత్ప్రోక్తం భవతః పురా ।
వంధ్యత్వం తు గతం తేఽద్య వరదానేన మే కిల ॥ ౩॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజా చింతాం చకార హ ।

కథం హన్మి సుతం జాతం జలజేన సమాననం || ౪||

లోకపాలః సమాయాతో విప్రవేషేణ వీర్యవాన్ |
న దేవహేలనం కార్యం సర్వథా శుభమిచ్ఛతా || ౫||

పుత్రస్నేహః సుదుశ్ఛేద్యః సర్వథా ప్రాణిభిః సదా |
కిం కరోమి కథం మే స్యాత్సుఖం సంతతిసంభవం || ౬||

ధైర్యమాలంబ్య భూపాలస్తం నత్వా ప్రతిపూజ్య చ |
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం యుక్తం వినయపూర్వకం || ౭||

రాజోవాచ -
దేవదేవ తవానుజ్ఞాం కరోమి కరుణానిధే |
వేదోక్తేన విధానేన మఖం చ బహుదక్షిణం || ౮||

పుత్రే జాతే దశాహేన కర్మయోగ్యో భవేత్పితా |
మాసేన శుధ్యేజ్జననీ దంపతీ తత్ర కారణం || ౯||

సర్వజ్ఞోఽసి ప్రచేతస్త్వం ధర్మం జానాసి శాశ్వతం |
కృపాం కురు త్వం వారీశ క్షమస్వ పరమేశ్వర || ౧౦||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తస్తు ప్రచేతాస్తం ప్రత్యువాచ జనాధిపం |
స్వస్తి తేఽస్తు గమిష్యామి కురు కార్యాణి పార్థివ || ౧౧||

ఆగమిష్యామి మాసాంతే యష్టవ్యం సర్వథా త్వయా |
కృత్వోత్థానికమాచారం పుత్రస్య నృపసత్తమ || ౧౨||

ఇత్యుక్త్వా శ్లక్ష్ణయా వాచా రాజానం యాదసాం పతిః |
హరిశ్చంద్రో ముదం ప్రాప గతే పాశిని పార్థివః || ౧౩||

కోటిశః ప్రదదౌ గాస్తా ఘటోధ్నీర్హేమపూరితాః |
విప్రేభ్యో వేదవిద్భ్యశ్చ తథైవ తిలపర్వతాన్ || ౧౪||

రాజా పుత్రముఖం దృష్ట్వా సుఖమాప మహత్తరం |
నామాస్య రోహితశ్చేతి చకార విధిపూర్వకం || ౧౫||

పూర్ణే మాసే తతః పాశీ విప్రవేషేణ భూపతేః |
ఆజగామ గృహే సద్యో యజస్వేతి బ్రువన్ముహుః || ౧౬||

వీక్ష్య తం నృపతిర్దేవం నిమగ్నః శోకసాగరే |
ప్రణిపత్య కృతాతిథ్యం తమువాచ కృతాంజలిః || ౧౭||

దిష్ట్యా దేవ త్వమాయాతో గృహం మే పావితం ప్రభో |
మఖం కరోమి వారీశ విధివద్వాంఛితం తవ || ౧౮||

అదంతో న పశుః శ్లాఘ్య ఇత్యాహుర్వేదవాదినః |

తస్మాద్దంతోద్భవే తేఽహం కరిష్యామి మహామఖం ॥ ౧౯॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తస్తేన వరుణస్తథేత్యుక్త్వా యయావథ ।
హరిశ్చంద్రో ముదం ప్రాప్య విజహార గృహాశ్రమే ॥ ౨౦॥

పునర్దంతోద్భవం జ్ఞాత్వా ప్రచేతా ద్విజరూపవాన్ ।
ఆజగామ గృహే తస్య కురు కార్యమితి బ్రువన్ ॥ ౨౧॥

భూపాలోఽపి జలాధీశం వీక్ష్య ప్రాప్తం ద్విజాకృతిం ।
ప్రణమ్యాసనసమ్మానైః పూజయామాస సాదరం ॥ ౨౨॥

స్తుత్వా ప్రోవాచ వచనం వినయానతకంధరః ।
కరోమి విధివత్కామం మఖం ప్రబలదక్షిణం ॥ ౨౩॥

బాలోఽప్యకృతచౌలోఽయం గర్భకేశో న సమ్మతః ।
యజ్ఞార్థే పశుకరణే మయా వృద్ధముఖాచ్ఛ్రుతం ॥ ౨౪॥

తావత్క్షమస్వ వారీశ విధిం జానాసి శాశ్వతం ।
కర్తవ్యః సర్వథా యజ్ఞో ముండనాంతే శిశోః కిల ॥ ౨౫॥

తస్యేతి వచనం శ్రుత్వా ప్రచేతాః ప్రాహ తం పునః ।
ప్రతారయసి మాం రాజన్ పునః పునరిదం బ్రువన్ ॥ ౨౬॥

అపి తే సర్వసామగ్రీ వర్తతే నృపతేఽధునా ।
పుత్రస్నేహనిబద్ధస్త్వం వంచయస్యేవ సాంప్రతం ॥ ౨౭॥

క్షౌరకర్మవిధిం కృత్వా న కర్తాసి మఖం యది ।
తదాహం దారుణం శాపం దాస్యే కోపసమన్వితః ॥ ౨౮॥

అద్య గచ్ఛామి రాజేంద్ర వచనాత్తవ మానద ।
న మృషా వచనం కార్యం త్వయేక్ష్వాకుకులోద్భవ ॥ ౨౯॥

ఇత్యాభాష్య యయావాశు ప్రచేతా నృపతేర్గృహాత్ ।
రాజా పరమసంతుష్టో ననంద భవనే తదా ॥ ౩౦॥

చూడాకరణకాలే తు ప్రవృత్తే పరమోత్సవే ।
సంప్రాప్తస్తరసా పాశీ భవనం నృపతేః పునః ॥ ౩౧॥

యదాంకే సుతమాదాయ రాజ్ఞీ నృపతిసన్నిధౌ ।
ఉపవిష్టా క్రియాకాలే తదైవ వరుణోఽభ్యగాత్ ॥ ౩౨॥

కురు కర్మేతి విస్పష్టం వచనం కథయన్నృపం ।
విప్రరూపధరః శ్రీమాన్ ప్రత్యక్ష ఇవ పావకః ॥ ౩౩॥

నృపతిస్త్వం సమాలోక్య బభూవాతీవ విహ్వలః ।
నమశ్చకార తం భీత్యా కృతాంజలిపుటః పురః ॥ ౩౪॥

విధివత్పూజయిత్వా తం రాజోవాచ వినీతవాన్ ।
స్వామిన్ కార్యం కరోమ్యద్య మఖస్య విధిపూర్వకం ॥ ౩౫॥

వక్తవ్యమస్తి తత్రాపి శృణుష్వైకమనా విభో ।
యుక్తం చేన్మన్యసే స్వామింస్తద్ బ్రవీమి తవాగ్రతః ॥ ౩౬॥

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యస్త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ।
సంస్కృతాశ్చాన్యథా శూద్రా ఏవం వేదవిదో విదుః ॥ ౩౭॥

తస్మాదయం సుతో మేఽద్య శుద్రవద్వర్తతే శిశుః ।
ఉపనీతః క్రియార్హః స్యాదితి వేదేషు నిర్ణయః ॥ ౩౮॥

రాజ్ఞామేకాదశే వర్షే సదోపనయనం స్మృతం ।
అష్టమే బ్రాహ్మణానాం చ వైశ్యానాం ద్వాదశే కిల ॥ ౩౯॥

దయసే యది దేవేశ దీనం మాం సేవకం తవ ।
తదోపనీయ కర్తాస్మి పశునా యజ్ఞముత్తమం ॥ ౪౦॥

లోకపాలోఽసి ధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ।
మన్యసే మద్వచః సత్యం తద్ గచ్ఛ భవనం విభో ॥ ౪౧॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దయావాన్ యాదసాం పతిః ।
ఓమిత్యుక్త్వా యయావాశు ప్రసన్నవదనో నృపః ॥ ౪౨॥

గతేఽథ వరుణో రాజా బభూవాతిముదాన్వితః ।
సుఖం ప్రాప్య సుతస్యైవం రాజా ముదమవాప హ ॥ ౪౩॥

చకార రాజకార్యాణి హరిశ్చంద్రస్తదా నృపః ।
కాలేన వ్రజతా పుత్రో బభూవ దశవార్షికః ॥ ౪౪॥

తస్యోపవీతసామగ్రీం విభూతిసదృశీం నృపః ।
చకార బ్రాహ్మణైః శిష్టైరన్వితః సచివైస్తథా ॥ ౪౫॥

ఏకాదశే సుతాస్యాబ్దే వ్రతబంధవిధౌ నృపః ।
విదధే విధివత్కార్యం చిత్తే చింతాతురః పునః ॥ ౪౬॥

వర్తమానే తథా కార్యే ఉపనీతే కుమారకే ।
ఆజగామాథ వరుణో విప్రవేషధరస్తదా ॥ ౪౭॥

తం వీక్ష్య నృపతిస్తూర్ణం ప్రణమ్య పురతః స్థితః ।
కృతాంజలిపుటః ప్రీతః ప్రత్యువాచ సురోత్తమం ॥ ౪౮॥

దేవ దత్తోపవీతోఽయం పశుయోగ్యోఽస్తి మే సుతః ।
ప్రసాదాత్తవ మే శోకో గతో వంధ్యాపవాదజః ॥ ౪౯॥

కర్తుమిచ్ఛామ్యహం యజ్ఞం ప్రభూతవరదక్షిణం ।

సమయే శృణు ధర్మజ్ఞ సత్యమద్య బ్రవీమ్యహం ॥ ౫౦॥

సమావర్తనకర్మాంతే కరిష్యామి తవేప్సితం ।
మమోపరి దయాం కృత్వా తావత్త్వం క్షంతుమర్హసి ॥ ౫౧॥

వరుణ ఉవాచ -
ప్రతారయసి మాం రాజన్ పుత్రప్రేమాకులో భృశం ।
ముహుర్ముహుర్మతిం కృత్వా యుక్తియుక్తాం మహామతే ॥ ౫౨॥

గచ్ఛామ్యద్య మహారాజ వచసా తవ నోదితః ।
ఆగమిష్యామి సమయే సమావర్తనకర్మణి ॥ ౫౩॥

ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ పాశీ తపాపృచ్ఛ్య విశాంపతే ।
రాజా ప్రముదితః కార్యం చకార చ యథోత్తరం ॥ ౫౪॥

ఆగతం వరుణం దృష్ట్వా కుమారోఽతివిచక్షణః ।
యజ్ఞస్య సమయం జ్ఞాత్వా తదా చింతాతురోఽభవత్ ॥ ౫౫॥

శోకస్య కారణం రాజ్ఞః పర్యపృచ్ఛదితస్తతః ।
జ్ఞాత్వాత్మవధమాయుష్మన్ గమనాయ మతిం దధౌ ॥ ౫౬॥

నిశ్చయం పరమం కృత్వా సమ్మంత్ర్య సచివాత్మజైః ।
ప్రయయౌ నగరాత్తస్మాన్నిర్గత్య వనమప్యసౌ ॥ ౫౭॥

గతే పుత్రే నృపః కామం దుఃఖితోఽభూద్ భృశం తదా ।
ప్రేరయామాస దూతాన్స్వాంస్తస్యాన్వేషణకామ్యయా ॥ ౫౮॥

ఏవం గతేఽథ కాలేఽసౌ వరుణస్తద్గృహం గతః ।
రాజానం శోకసంతప్తం కురు యజ్ఞమితి బ్రువన్ ॥ ౫౯॥

రాజా ప్రణమ్య తం ప్రాహ దేవదేవ కరోమి కిం ।
న జానే క్వాపి పుత్రో మే గతస్త్వద్య భయాకులః ॥ ౬౦॥

సర్వత్ర గిరిదుర్గేషు మునీనామాశ్రమేషు చ ।
అన్వేషితో మే దూతైస్తు న ప్రాప్తో యాదసాంపతే ॥ ౬౧॥

ఆజ్ఞాపయ మహారాజ కిం కరోమి గతే సుతే ।
న మే దోషోఽత్ర సర్వజ్ఞ భాగ్యదోషస్తు సర్వథా ॥ ౬౨॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి భూపవచః శ్రుత్వా ప్రచేతాః కుపితో భృశం ।
శశాప చ నృపం క్రోధాద్వంచితస్తు పునః పునః ॥ ౬౩॥

నృపతేఽహం త్వయా యస్మాద్వచసా చ ప్రవంచితః ।
తస్మాజ్జలోదరో వ్యాధిస్త్వాం తుదత్వతిదారుణః ॥ ౬౪॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి శప్తో మహీపాలః కుపితేన ప్రచేతసా ।
పీడితోఽభూత్తదా రాజా వ్యాధినా దుఃఖదేన తు ॥ ౬౫॥

ఏవం శప్త్వా నృపం పాశీ జగామ నిజమాస్పదం ।
రాజా ప్రాప్య మహావ్యాధిం బభూవాతీవ దుఃఖితః ॥ ౬౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రస్య జలోదరవ్యాధిప్రాప్తివర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫॥

౧౬ యజ్ఞపశుభూతస్య బ్రాహ్మణపుత్రస్య వధకరణాయ విశ్వామిత్రనిషేధవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
గతేఽథ వరుణే రాజా రోగేణాతీవ పీడితః ।
దుఃఖాద్దుఃఖం పరం ప్రాప్య వ్యథితోఽభూద్ భృశం తదా ॥ ౧॥

కుమారోఽసౌ వనే శ్రుత్వా పితరం రోగపీడితం ।
గమనాయ మతిం రాజంశ్చకార స్నేహయంత్రితః ॥ ౨॥

సంవత్సరే వ్యతీతే తు పితరం ద్రష్టుమాదరాత్ ।
గంతుకామం తు తం జ్ఞాత్వా శక్రస్తత్రాజగామ హ ॥ ౩॥

వాసవస్తు తదా రూపం కృత్వా విప్రస్య సత్వరః ।
వారయామాస యుక్త్యా వై కుమారం గంతుముద్యతం ॥ ౪॥

ఇంద్ర ఉవాచ -
రాజపుత్ర న జానాసి రాజనీతిం సుదుర్లభాం ।
అతః కరోషి మూఢస్త్వం గమనాయ మతిం వృథా ॥ ౫॥

పితా తవ మహాభాగ బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
కారయిష్యతి హోమం తే జ్వలితేఽథ విభావసౌ ॥ ౬॥

ఆత్మా హి వల్లభస్తాత సర్వేషాం ప్రాణినాం ఖలు ।
తదర్థే వల్లభాః సంతి పుత్రదారధనాదయః ॥ ౭॥

ఆత్మనో దేహరక్షార్థం హత్వా త్వాం వల్లభం సుతం ।
హవనం కారయిత్వాసౌ రోగముక్తో భవిష్యతి ॥ ౮॥

తస్మాత్త్వయా న గంతవ్యం రాజపుత్ర పితుర్గృహే ।
మృతే పితరి గంతవ్యం రాజ్యార్థే సర్వథా పునః ॥ ౯॥

ఏవం నిషేధితస్తత్ర వాసవేన నృపాత్మజః ।
వనమధ్యే స్థితః కామం పునః సంవత్సరం నృప ॥ ౧౦॥

అత్యంతం దుఃఖితం శ్రుత్వా హరిశ్చంద్రం తదాఽఽత్మజః ।
గమనాయ మతిం చక్రే మరణే కృతనిశ్చయః ॥ ౧౧॥

తుషారాడ్ ద్విజరూపేణ తత్రాగత్య చ రోహితం |
నివారయామాస సుతం యుక్తివాక్యైః పునః పునః || ౧౨||

హరిశ్చంద్రోఽతిదుఃఖార్తో వసిష్ఠం స్వపురోహితం |
పప్రచ్ఛ రోగనాశాయ తత్రోపాయం సునిశ్చితం || ౧౩||

తమాహ బ్రహ్మణః పుత్రో యజ్ఞం కురు నృపోత్తమ |
క్రయక్రీతేన పుత్రేణ శాపమోక్షో భవిష్యతి || ౧౪||

పుత్రా దశవిధాం ప్రోక్తా బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః |
ద్రవ్యేణానీయ తస్మాత్త్వం పుత్రం కురు నృపోత్తమ || ౧౫||

వరుణోఽపి ప్రసన్నః సన్సుఖకారీ భవిష్యతి |
లోభాత్కోఽపి ద్విజః పుత్రం ప్రదాస్యతి స్వరాష్ట్రజః || ౧౬||

ఏవం ప్రమోదితో రాజా వసిష్ఠేన మహాత్మనా |
ప్రధానం ప్రేరయామాస తదన్వేషణకామ్యయా || ౧౭||

అజీగర్తో ద్విజః కశ్చిద్విషయే తస్య భూపతేః |
తస్యాసంశ్చ త్రయః పుత్రా నిర్ధనస్య విశేషతః || ౧౮||

ప్రధానేనాప్యసౌ పృష్టః పుత్రార్థం దుర్బలో ద్విజః |
గవాం శతం దదామీతి దేహి పుత్రం మఖాయ వై || ౧౯||

శునఃపుచ్ఛః శునఃశేపః శునోలాంగూల ఇత్యమీ |
తేషామేకతమం దేహి దదామి తు గవాం శతం || ౨౦||

అజీగర్తస్తు తచ్ఛ్రుత్వా క్షుధయా పీడితో భృశం |
పుత్రం చ కతమం తేభ్యో విక్రేతుం వై మనో దధే || ౨౧||

కార్యాధికారిణం జ్యేష్ఠం మత్వా నాసావదాదముం |
కనిష్ఠం నాప్యదాన్మాతా మమైష ఇతి వాదినీ || ౨౨||

మధ్యమం చ శునఃశేపం దదౌ గవాం శతేన చ |
ఆనినాయ పశుం చక్రే నరమేధే నరాధిపః || ౨౩||

రుదంతం దుఃఖితం దీనం వేపమానం భృశాతురం |
యూపే బద్ధం నిరీక్ష్యాముం చుక్రుశుర్మునయస్తదా || ౨౪||

శామిత్రాయ పశుం చక్రే నరమేధే నరాధిపః |
శమితా నాదదే శస్త్రం తమాలంభయితుం శిశుం || ౨౫||

నాహం ద్విజసుతం దీనం రుదంతం కరుణం భృశం |
హనిష్యామి స్వలోభార్థమిత్యువాచాప్యసౌ తదా || ౨౬||

ఇత్యుక్త్వా విరరామాసౌ కర్మణో దుష్కరాదథ |
రాజా ఆభాసదః ప్రాహ కిం కర్తవ్యమితి ద్విజాః || ౨౭||

జాతః కిలకిలాశబ్దో జనానాం క్రోశతాం తదా ।
క్రందమానే శునఃశేపే సభాయాం భృశమద్భుతం ॥ ౨౮॥

అజీగర్తస్తదోత్థాయ తమువాచ నృపోత్తమం ।
రాజన్ కార్యం కరిష్యామి తవాహం సుస్థిరో భవ ॥ ౨౯॥

వేతనం ద్విగుణం దేహి హనిష్యామి పశుం కిల ।
కర్తవ్యం మఖకార్యం వై మయా తేఽద్య ధనార్థినా ॥ ౩౦॥

దుఃఖితస్య ధనార్థస్య సదాసూయా ప్రసూయతే ।
వ్యాస ఉవాచ -
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య హరిశ్చంద్రో ముదాన్వితః ॥ ౩౧॥

తమువాచ దదామ్యద్య గవాం శతమనుత్తమం ।
తదాకర్ణ్య పితా తస్య పుత్రం హంతుం సముద్యతః ॥ ౩౨॥

లోభేనాకులచిత్తోఽసౌ శామిత్రే కృతనిశ్చయః ।
సముద్యతం చ తం దృష్ట్వా జనాః సర్వే సభాసదః ॥ ౩౩॥

చుక్రుశుర్భృశదుఃఖార్తా హాహేతి జగదుర్వచః ।
పిశాచోఽయం మహాపాపీ క్రూరకర్మా ద్విజాకృతిః ॥ ౩౪॥

యత్స్వయం స్వసుతం హంతుముద్యతః కులపాంసనః ।
ధిక్చాండాల కిమేతత్తే పాపకర్మ చికీర్షితం ॥ ౩౫॥

హత్వా సుతం ధనం ప్రాప్య కిం సుఖం తే భవిష్యతి ।
ఆత్మా వై జాయతే పుత్ర అంగాద్వై వేదభాషితం ॥ ౩౬॥

తత్కథం పాపబుద్ధే త్వమాత్మానం హంతుమిచ్ఛసి ।
ఏవం కోలాహలే తత్ర జాతే కుశికనందనః ॥ ౩౭॥

సమీపం నృపతేర్గత్వా తమువాచ దయాపరః ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
రాజన్నముం శునఃశేపం రుదంతం భృశదుఃఖితం ॥ ౩౮॥

క్రతుస్తే భవితా పూర్ణో రోగనాశశ్చ సర్వథా ।
దయాసమం నాస్తి పుణ్యం పాపం హింసాసమం నహి ॥ ౩౯॥

రాగిణాం రోచనార్థాయ నోదనేయం విచారయ ।
ఆత్మదేహస్య రక్షార్థం పరదేహనికృంతనం ॥ ౪౦॥

న కర్తవ్యం మహారాజ సర్వతః శుభమిచ్ఛతా ।
దయయా సర్వభూతేషు సంతుష్టో యేన కేన చ ॥ ౪౧॥

సర్వేంద్రియోపశాంత్యా చ తుష్యత్యాశు జగత్పతిః ।
ఆత్మవత్సర్వభూతేషు చింతనీయం నృపోత్తమ ॥ ౪౨॥

జీవితవ్యం ప్రియం నూనం సర్వేషాం సర్వదా కిల |
త్వమిచ్ఛసి సుఖం కర్తుం దేహే హత్వా త్వముం ద్విజం || ౪౩||

కథం నేచ్ఛేదసౌ దేహం రక్షితుం స్వసుఖాస్పదం |
పూర్వజన్మకృతం వైరం నానేన సహ తే నృప || ౪౪||

యేనాముం హంతుకామస్త్వం ద్విజపుత్రం నిరాగసం |
యో యం హంతి వినా వైరం స్వకామః సతతం పునః || ౪౫||

హంతారం హంతి తం ప్రాప్య జననం జననాంతరే |
జనకోఽస్య సుదుష్టాత్మా యేనాసౌ తే సమర్పితః || ౪౬||

స్వాత్మజో ధనలోభేన పాపాచారః సుదుర్మతిః |
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్ || ౪౭||

యజేత చాశ్వమేధేన నీలం వా వృషముత్సృజేత్ |
దేశమధ్యే చ యః కశ్చిత్పాపకర్మ సమాచరేత్ || ౪౮||

షష్ఠాంశస్తస్య పాపస్య రాజా భుంక్తే న సంశయః |
నిషేధనీయో రాజ్ఞాసౌ పాపం కర్తుం సముద్యతః || ౪౯||

న నిషిద్ధస్త్వయా కస్మాత్పుత్రం విక్రేతుముద్యతః |
సూర్యవంశే సముత్పన్నస్త్రిశంకుతనయః శుభః || ౫౦||

ఆర్యస్త్వనార్యవత్కర్మ కర్తుమిచ్ఛసి పార్థివ |
మోచనాన్మునిపుత్రస్య కరణాద్వచనస్య మే || ౫౧||

తవ దేహే సుఖం రాజన్ భవిష్యత్యవిచారణాత్ |
పితా తే శాపయోగేన చాండాలత్వముపాగతః || ౫౨||

మయాసౌ తేన దేహేన స్వర్లోకం ప్రాపితః కిల |
తేనైవ ప్రీతియోగేన కురు మే వచనం నృప || ౫౩||

ముంచైనం బాలకం దీనం రుదంతం భృశమాతురం |
యాచితోఽసి మయా నూనం యజ్ఞేఽస్మిన్ రాజసూయకే || ౫౪||

ప్రార్థనాభంగజం దోషం కథం త్వం నావబుధ్యసే |
ప్రార్థితం సర్వదా దేయం మఖేఽస్మిన్నృపసత్తమ || ౫౫||

అన్యథా పాపమేవ స్యాత్తవ రాజన్న సంశయః |
వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా కౌశికస్య నృపోతమః || ౫౬||

ప్రత్యువాచ మహారాజ కౌశికం మునిసత్తమం |
జలోదరేణ గాధేయ దుఃఖితోఽహం భృశం మునే || ౫౭||

తస్మాన్న మోచయామ్యేనమన్యత్ప్రార్థయ కౌశిక |

న త్వయా విగ్రహః కార్యః కార్యేఽస్మిన్మమ సర్వథా ॥ ౨౮॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజ్ఞో విశ్వామిత్రోఽతికోపనః ।
బభూవ దుఃఖసంతప్తో వీక్ష్య దీనం ద్విజాత్మజం ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే యజ్ఞపశుభూతస్య బ్రాహ్మణపుత్రస్య వధకరణాయ
విశ్వామిత్రనిషేధవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ వసిష్ఠవిశ్వామిత్రపణవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
రుదంతం బాలకం వీక్ష్య విశ్వామిత్రో దయాతురః ।
శునఃశేపమువాచేదం గత్వా పార్శ్వేఽతిదుఃఖితం ॥ ౧॥

మంత్రం ప్రచేతసః పుత్ర మయోక్తం మనసా స్మరన్ ।
జపతస్తవ కల్యాణం భవిష్యతి మమాజ్ఞయా ॥ ౨॥

విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా శునఃశేపః శుచాఽఽకులః ।
మంత్రం జజాప మనసా కౌశికోక్తం స్ఫుటాక్షరం ॥ ౩॥

జపతస్తత్ర తస్యాశు ప్రచేతాస్తు కృపాకరః ।
ప్రాదుర్బభూవ సహసా ప్రసన్నో నృప బాలకే ॥ ౪॥

దృష్ట్వా తమాగతం సర్వే విస్మయం పరమం గతాః ।
తుష్టువుర్వరుణం దేవం ముదితా దర్శనేన తే ॥ ౫॥

రాజాతివిస్మితః పాదౌ ప్రణనామ రుజాతురః ।
బద్ధాంజలిపుటో దేవం తుష్టావ పురతః స్థితం ॥ ౬॥

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
దేవదేవ కృపాసింధో పాపాత్మాహం సుమందధీః ।
కృతాపరాధః కృపణః పావితః పరమేష్ఠినా ॥ ౭॥

మయా తే పుత్రకామేన దుఃఖసంస్థేన హేలనం ।
కృతం క్షమాప్యం ప్రభుణా కోఽపరాధః సుదుర్మతేః ॥ ౮॥

అర్థీ దోషం న జానాతి తస్మాత్పుత్రార్థినా మయా ।
వంచితస్త్వం దేవదేవ భీతేన నరకాద్విభో ॥ ౯॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ ।
భీతోఽహం తేన వాక్యేన తస్మాత్తే హేలనం కృతం ॥ ౧౦॥

నాజ్ఞస్య దూషణం చింత్యం నూనం జ్ఞానవతా విభో ।
దుఃఖితోఽహం రుజాక్రాంతో వంచితః స్వసుతేన హ ॥ ౧౧॥

న జానేఽహం మహారాజ పుత్రో మే క్వ గతః ప్రభో ।

వంచయిత్వా వనే భీతో మరణాన్మాం కృపానిధే ॥ ౧౨॥

ప్రయయౌ ద్రవిణం దత్వా గృహీతో ద్విజబాలకః ।
యజ్ఞోఽయం క్రీతపుత్రేణ ప్రారబ్ధస్తవ తుష్టయే ॥ ౧౩॥

దర్శనం తవ సంప్రాప్య గతం దుఃఖం మమాద్భుతం ।
జలోదరకృతం సర్వం ప్రసన్నే త్వయి సాంప్రతం ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజ్ఞో రోగాతురస్య చ ।
దయావాందేవదేవేశః ప్రత్యువాచ నృపోత్తమం ॥ ౧౫॥

వరుణ ఉవాచ -
ముంచ రాజంఛునఃశేపం స్తువంతం మాం భృశాతురం ।
యజ్ఞోఽయం పరిపూర్ణస్తే రోగముక్తో భవాత్మనా ॥ ౧౬॥

ఇత్యుక్త్వా వరుణస్తూర్ణం రాజానం విరుజం తథా ।
చకార పశ్యతాం తత్ర సదస్యానాం సుసంస్థితం ॥ ౧౭॥

విముక్తోఽసౌ ద్విజః పాశాద్వరుణేన మహాత్మనా ।
జయశబ్దస్తతస్తత్ర సంజాతో మఖమండపే ॥ ౧౮॥

రాజా ప్రముదితః సద్యో రోగాన్ముక్తః సుదారుణాత్ ।
యూపాన్ముక్తః శునఃశేపో బభూవాతీవ సంస్థితః ॥ ౧౯॥

రాజా త్వేమం మఖం పూర్ణం చకార వినయాన్వితః ।
శునఃశేపస్తదా సభ్యానిత్యువాచ కృతాంజలిః ॥ ౨౦॥

భో భోః సభ్యా సుధర్మజ్ఞాః బ్రువంతు ధర్మనిర్ణయం ।
వేదశాస్త్రానుసారేణ యథార్థవాదినః కిల ॥ ౨౧॥

పుత్రోఽహం కస్య సర్వజ్ఞాః పితా కే కోఽగ్రతః పరం ।
భవతాం వచనాత్తస్య శరణం ప్రవ్రజామ్యహం ॥ ౨౨॥

ఇత్యుక్తే వచనే తత్ర సభ్యాః ప్రోచుః పరస్పరం ।
సభ్యా ఊచుః -
అజీగర్తస్య పుత్రోఽయం కస్యాన్యస్య భవేదసౌ ॥ ౨౩॥

అంగాదంగాత్సముద్భూతః పాలితస్తేన భక్తితః ।
అన్యస్య కస్య పుత్రోఽసౌ ప్రభవేదితి నిశ్చయః ॥ ౨౪॥

తచ్ఛ్రుత్వా వామదేవస్తు తానువాచ సభాసదః ।
విక్రీతస్తేన తాతేన ద్రవ్యలోభాత్సుతః కిల ॥ ౨౫॥

పుత్రోఽయం ధనదాతుశ్చ రాజ్ఞస్తత్ర న సంశయః ।
అథవా వరుణస్యైష పాశాన్ముక్తోఽస్త్యనేన వై ॥ ౨౬॥

అన్నదాతా భయత్రాతా తథా విద్యాప్రదశ్చ యః |
తథా విత్తప్రదశ్చైవ పంచైతే పితరః స్మృతాః || ౨౭||

తదా కేచిత్పితుః ప్రాహుః కేచిద్రాజ్ఞస్తథాపరే |
వరుణస్యేతి సంవాదే నిర్ణయం న యయుశ్చ తే || ౨౮||

ఇత్థం సందేహమాపన్నే వసిష్ఠో వాక్యమబ్రవీత్ |
సభ్యాన్వివదతస్తత్ర సర్వజ్ఞః సర్వపూజితః || ౨౯||

శృణుధ్వం భో మహాభాగా నిర్ణయం శ్రుతిసమ్మతం |
నిఃస్నేహేన యదా పిత్రా విక్రీతోఽయం సుతః శిశుః || ౩౦||

సంబంధస్తు గతస్తస్య తదైవ ధనసంగ్రహాత్ |
హరిశ్చంద్రస్య సంజాతః పుత్రోఽసౌ క్రీత ఏవ చ || ౩౧||

యూపే బద్ధో యదా రాజ్ఞా తదా తస్య న వై సుతః |
వరుణస్తు స్తుతోఽనేన తేన తుష్టేన మోచితః || ౩౨||

తస్మాన్నాయం మహాభాగా హ్యసౌ పుత్రః ప్రచేతసః |
యో యం స్తౌతి మహామంత్రైః సోఽపి తుష్టో దదాతి చ || ౩౩||

ధనం ప్రాణాన్పశూన్ రాజ్యం తథా మోక్షం కిలేప్సితం |
కౌశికస్య సుతశ్చాయమరిష్టే యేన రక్షితః || ౩౪||

మంత్రం దత్త్వా మహావీర్యం వరుణస్యాతిసంకటే |
వ్యాస ఉవాచ -
శ్రుత్వా వాక్యం వసిష్ఠస్య బాఢమూచుః సభాసదః || ౩౫||

విశ్వామిత్రస్తు జగ్రాహ తం కరే దక్షిణే తదా |
ఏహి పుత్ర గృహం మే త్వమిత్యుక్త్వా ప్రేమపూరితః || ౩౬||

శునఃశేపో జగామాశు తేనైవ సహ సత్వరః |
వరుణస్తు ప్రసన్నాత్మా జగామ చ స్వమాలయం || ౩౭||

ఋత్విజశ్చ తథా సభ్యాః స్వగృహాన్నిర్యయుస్తదా |
రాజాపి రోగనిర్ముక్తో బభూవాతిముదాన్వితః || ౩౮||

ప్రజాస్తు పాలయామాస సుప్రసన్నేన చేతసా |
రోహితాఖ్యస్తు తచ్ఛ్రుత్వా వృత్తాంతం వరుణస్య హ || ౩౯||

ఆజగామ గృహం ప్రీతో దుర్గమాద్వనపర్వతాత్ |
దూతా రాజానమభ్యేత్య ప్రోచుః పుత్రం సమాగతం || ౪౦||

ముదితోఽసౌ జగామాశు సమ్ముఖః కోసలాధిపః |
దృష్ట్వా పితరమాయాంతం ప్రేమోద్రిక్తః సుసంభ్రమః || ౪౧||

దండవత్ప్రతితో భూమావశ్రుపూర్ణముఖః శుచా |

రాజాపి తం సముత్థాప్య పరిరభ్య ముదాన్వితః ॥ ४२॥

తమాఘ్రాయ సుతం మూర్ధ్ని పప్రచ్ఛ కుశలం పునః ।
ఉత్సంగే తం సమారోప్య ముదితో మేదినీపతిః ॥ ४३॥

ఉష్ణైర్నేత్రజలైః శీర్షణ్యభిషేకమథాకరోత్ ।
రాజ్యం శశాస తేనాసౌ పుత్రేణాతిప్రియేణ చ ॥ ४४॥

వృత్తాంతం నరమేధస్య కథయామాస విస్తరాత్ ।
రాజసూయం క్రతువరం చకార నృపసత్తమః ॥ ४५॥

వసిష్ఠం పూజయిత్వాథ హోతారమకరోద్విభుః ।
సమాప్తే త్వథ యజ్ఞేశే వసిష్ఠోఽతీవ పూజితః ॥ ४६॥

శక్రస్య సదనం రమ్యం జగామ మునిరాదరాత్ ।
విశ్వామిత్రోఽపి తత్రైవ వసిష్ఠేన చ సంగతః ॥ ४७॥

మిలిత్వా తౌ స్థితౌ దేవసదనే మునిసత్తమ ।
విశ్వామిత్రోఽపి పప్రచ్ఛ వసిష్ఠం ప్రతిపూజితం ॥ ४८॥

వీక్ష్య విస్మయచిత్తస్తం సభాయాం తు శచీపతేః ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
క్వేయం పూజా త్వయా ప్రాప్తా మహతీ మునిసత్తమ ॥ ४९॥

కృతా కేన మహాభాగ సత్యం బ్రూహి మమాంతికే ।
వసిష్ఠ ఉవాచ -
యజమానోఽస్తి మే రాజా హరిశ్చంద్రః ప్రతాపవాన్ ॥ ५०॥

రాజసూయః కృతస్తేన రాజ్ఞా ప్రవరదక్షిణః ।
నేదృశోఽస్తి నృపశ్చాన్యః సత్యవాదీ ధృతవ్రతః ॥ ५१॥

దాతా చ ధర్మశీలశ్చ ప్రజారంజనతత్పరః ।
తస్య యజ్ఞే మయా పూజా ప్రాప్తా కౌశికనందన ॥ ५२॥

[కిం పృచ్ఛసి పునః సత్యం బ్రవీమ్యకృత్రిమం ద్విజ]
హరిశ్చంద్రసమో రాజా న భూతో న భవిష్యతి ।
సత్యవాదీ తథా దాతా శూరః పరమధార్మికః ॥ ५३॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా విశ్వామిత్రోఽతికోపనః ।
బభూవ క్రోధసంరక్తలోచనోఽప్యబ్రవీచ్చ తం ॥ ५४॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
ఏవం స్తౌషి నృపం మిథ్యావాదినం కపటప్రియం ।
వంచితో వరుణో యేన ప్రతిశ్రుత్య వరం పునః ॥ ५५॥

మమ జన్మార్జితం పుణ్యం తపసః పఠితస్య చ ।

త్వదీయం వాతితపసో గ్లహం కురు మహామతే ॥ ౫౬॥

అహం చేత్తం నృపం సద్యో న కరోమ్యతిసంస్తుతం ।
అసత్యవాదినం కామమదాతారం మహాఖలం ॥ ౫౭॥

ఆజన్మసంచితం సర్వం పుణ్యం మమ వినశ్యతు ।
అన్యథా త్వత్కృతం సర్వం పుణ్యం త్వితి పణావహే ॥ ౫౮॥

గ్లహం కృత్వా తతస్తౌ తు వివదంతౌ మునీ తదా ।
స్వాశ్రమం స్వర్గలోకాచ్చ గతౌ పరమకోపనౌ ॥ ౫౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే వసిష్ఠవిశ్వామిత్రపణవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭॥

౧౮ హరిశ్చంద్రద్వారా వృద్ధబ్రాహ్మణాయ ధనదానప్రతిజ్ఞావర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
కదాచిత్తు హరిశ్చంద్రో మృగయార్థం వనం యయౌ ।
అపశ్యద్రుదతీం బాలాం సుందరీం చారులోచనాం ॥ ౧॥

తామపృచ్ఛన్మహారాజః కామినీం కరుణాపరః ।
పద్మపత్రవిశాలాక్షి కిం రోదిషి వరాననే ॥ ౨॥

కేనాసి పీడితాత్యర్థం కిం తే దుఃఖం వదాశు మే ।
కా చ త్వం విజనే ఘోరే కస్తే భర్తా పితాథవా ॥ ౩॥

న బాధతే చ రాజ్యే మే రాక్షసోఽపి పరాంగనాం ।
తం హన్మి తరసా కాంతే యస్త్వాం సుందరి బాధతే ॥ ౪॥

బ్రూహి దుఃఖం వరారోహే స్వస్థా భవ కృశోదరి ।
విషయే మమ పాపాత్మా న తిష్ఠతి సుమధ్యమే ॥ ౫॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా నారీ తమబ్రవీన్నృపం ।
ప్రమృజ్యాశ్రూణి వదనాద్ధరిశ్చంద్రం నృపోత్తమం ॥ ౬॥

నార్యువాచ -
రాజన్ మాం బాధతేఽత్యర్థం విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
తపః కరోతి యద్ఘోరం మదర్థం కౌశికో వనే ॥ ౭॥

తేనాహం దుఃఖితా రాజన్ విషయే తవ సువ్రత ।
విద్ధి మాం కమనాం కాంతాం పీడితాం మునినా భృశం ॥ ౮॥

రాజోవాచ -
స్వస్థా భవ విశాలాక్షి న తే దుఃఖం భవిష్యతి ।
తమహం వారయిష్యామి మునిం తాపపరాయణం ॥ ౯॥

ఇత్యాశ్వాస్య స్త్రియం రాజా తరసా మునిసన్నిధౌ ।

నత్వా ప్రణమ్య శిరసా తమువాచ మహీపతిః ॥ ౧౦॥

స్వామిన్కిం క్రియతేఽత్యర్థం తపసా దేహపీడనం ।
కిమర్థం తే సమారంభో బ్రూహి సత్యం మహామతే ॥ ౧౧॥

వాంఛితం తవ గాధేయ కరోమి సఫలం కిల ।
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ తరసా తపసాలమతః పరం ॥ ౧౨॥

విషయే మమ సర్వజ్ఞ న కర్తవ్యం సుదారుణం ।
లోకపీడాకరం ఘోరం తపః కేనాపి కర్హిచిత్ ॥ ౧౩॥

ఇత్థం నిషిధ్య తం రాజా విశ్వామిత్రం గృహం యయౌ ।
మనసా క్రోధమాధాయ గతోఽసౌ కౌశికో మునిః ॥ ౧౪॥

స గత్వా చింతయామాస నృపకృత్యమసాంప్రతం ।
వసిష్ఠస్య చ సంవాదం తపసః ప్రతిషేధనం ॥ ౧౫॥

కోపావిష్టేన మనసా ప్రతీకారమథాకరోత్ ।
విచింత్య బహుధా చిత్తే దానవం ఘోరవిగ్రహం ॥ ౧౬॥

ప్రేషయామాస తద్దేశం విధాయ సూకరాకృతిం ।
సోఽతికాయో మహాకాలః కుర్వన్నాదం సుదారుణం ॥ ౧౭॥

రాజ్ఞశ్చోపవనే ప్రాప్తస్త్రాసయన్ రక్షకాంస్తదా ।
మాలతీనాం చ ఖండాని కదంబానాం తథైవ చ ॥ ౧౮॥

యూథికానాం చ వృందాని కంపయంశ్చ ముహుర్ముహుః ।
దంతేన విలిఖన్భూమిం సమున్మూలయతే ద్రుమాన్ ॥ ౧౯॥

చంపకాన్కేతకీఖండాన్మల్లికానాం చ పాదపాన్ ।
కరవీరానుశీరాంశ్చ నిచఖాన శుభాన్మృదూన్ ॥ ౨౦॥

ముచుకుందానశోకాంశ్చ బకులాంస్తిలకాంస్తథా ।
ఉన్మూల్య కదనం తత్ర చకార సూకరో వనే ॥ ౨౧॥

వాటికారక్షకాః సర్వే దుద్రువుః శస్త్రపాణయః ।
హాహేతి చుక్రుశుస్తత్ర మాలాకారా భృశాతురాః ॥ ౨౨॥

బాణైః సంతాడ్యమానోఽపి యదా త్రస్తో న వై మృగః ।
రక్షకాన్పీడయామాస కోలః కాలసమద్యుతిః ॥ ౨౩॥

తే తదాతిభయాక్రాంతా రాజానం శరణం యయుః ।
తమూచుస్త్రాహి త్రాహీతి వేపమానా భయాకులాః ॥ ౨౪॥

తానాగతాన్సమాలోక్య భయార్తాన్భూపతిస్తదా ।
పప్రచ్ఛ కిం భయం కస్మాన్మాం బ్రువంతు సమాగతాః ॥ ౨౫॥

నాహం బిభేమి దేవేభ్యో రాక్షసేభ్యశ్చ రక్షకాః |
కస్మాద్భయం సముత్పన్నం తద్ బ్రువంతు మమాగ్రతః || ౨౬||

హన్మి చైకేన బాణేన తం శత్రుం దుర్భగం కిల |
యో మేఽరాతిః సముత్పన్నో లోకే పాపమతిః ఖలః || ౨౭||

దేవో వా దానవో వాపి తం నిహన్మి శరైః శితైః |
క్వ తిష్ఠతి కియద్రూపః కియద్బలసమన్వితః || ౨౮||

మాలాకారా ఊచుః -
న దేవో న చ దైత్యోఽస్తి న యక్షో న చ కిన్నరః |
కశ్చిత్కోలో మహాకాయో రాజంస్తిష్ఠతి కాననే || ౨౯||

పుష్పవృక్షానతిమృదూందంతేనోన్మూలయత్యసౌ |
విదీర్ణం తద్వనం సర్వం సూకరేణాతిరంహసా || ౩౦||

విశిఖైస్తాడితోఽస్మాభిర్దృషద్భిర్లకుటైస్తథా |
న బిభేతి మహారాజ హంతుమస్మానుపాద్రవత్ || ౩౧||

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తేషాం రాజా కోపసమాకులః |
అశ్వమారుహ్య తరసా జగామోపవనం ప్రతి || ౩౨||

సైన్యేన మహతా యుక్తో గజాశ్వరథసంయుతః |
పదాతివృందసహితః ప్రయయౌ వనముత్తమం || ౩౩||

తత్రాపశ్యన్మహాకోలం ఘుర్ఘురంతం భయానకం |
వనం భగ్నం చ సంవీక్ష్య రాజా క్రోధయుతోఽభవత్ || ౩౪||

చాపే బాణం సమారోప్య వికృష్య చ శరాసనం |
తం హంతుం సూకరం పాపం తరసా సముపాక్రమత్ || ౩౫||

సమాలోక్య చ రాజానం చాపహస్తం రుషాకులం |
సమ్ముఖోఽభ్యద్రవత్తూర్ణం కుర్వంఛబ్దం సుదారుణం || ౩౬||

తమాయాంతం సమాలోక్య వరాహం వికృతాననం |
ముమోచ విశిఖం తస్మిన్హంతుకామో మహీపతిః || ౩౭||

వంచయిత్వాథ తద్బాణం సూకరస్తరసా బలాత్ |
నిర్జగామ మహావేగాత్తముల్లంఘ్య నృపం తదా || ౨౮||

గచ్ఛంతం తం సమాలోక్య రాజా కోపసమన్వితః |
ముమోచ విశిఖాంస్తీక్ష్ణాంశ్చాపమాకృష్య యత్నతః || ౩౯||

క్షణం దృష్టిపథం రాజ్ఞః క్షణం చాదర్శనం గతః |
కుర్వన్బహువిధారావం సూకరం సముపాద్రవత్ || ౪౦||

హరిశ్చంద్రోఽతికుపితో మృగస్యానుజగామ హ |
అశ్వేన వాయువేగేన వికృష్య చ శరాసనం || ౪౧||

ఇతస్తతస్తతః సైన్యమగమచ్చ వనాంతరం |
ఏకాకీ నృపతిః కోలం వ్రజంతం సముపాద్రవత్ || ౪౨||

మధ్యాహ్నసమయే రాజా సంప్రాప్తో విజనే వనే |
తృషితః క్షుధితోఽత్యర్థం బభూవ శ్రాంతవాహనః || ౪౩||

సూకరోఽదర్శనం ప్రాప్తో రాజా చింతాతురోఽభవత్ |
మార్గభ్రష్టోఽతివిపినే దారుణే దీనవత్స్థితః || ౪౪||

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి న సహాయోఽస్తి మే వనే |
అజ్ఞాతస్వపథః కుత్ర వ్రజామీతి వ్యచింతయత్ || ౪౫||

ఏవం చింతయతస్తత్ర విపినే జనవర్జితే |
రాజ్ఞా చింతాతురోఽపశ్యన్నదీం సువిమలోదకాం || ౪౬||

వీక్ష్య తాం ముదితో రాజా పాయయిత్వా తురంగకం |
అశ్వాదుత్తీర్య విమలం పపౌ పానీయముత్తమం || ౪౭||

జలం పీత్వా నృపస్తత్ర సుఖమాప మహీపతిః |
ఇత్యేష నగరం గంతుం దిగ్భ్రమేణాతిమోహితః || ౪౮||

విశ్వామిత్రస్తు సంప్రాప్తో వృద్ధబ్రాహ్మణరూపధృక్ |
ననామ వీక్ష్య రాజా తం ప్రీతిపూర్వం ద్విజోత్తమం || ౪౯||

తమువాచ గాధిరాజః ప్రణమంతం నృపోత్తమం |
స్వస్తి తేఽస్తు మహారాజ కిమర్థమిహ చాగతః || ౫౦||

ఏకాకీ విజనే రాజన్ కిం చికీర్షితమత్ర తే |
బ్రూహి సర్వం స్థిరో భూత్వా కారణం నృపసత్తమ || ౫౧||

రాజోవాచ -
సూకరోఽతిమహాకాయో బలవాన్పుష్పకాననం |
సముపేత్య మమర్దాశు కోమలాన్పుష్పపాదపాన్ || ౫౨||

తం నివారయితుం దుష్టం కరే కృత్వా చ కార్ముకం |
ససైన్యోఽహం స్వనగరాన్నిర్గతో మునిసత్తమ || ౫౩||

గతోఽసౌ దృక్పథాత్పాపో మాయావీ క్వాపి వేగవాన్ |
పృష్ఠతోఽహమపి ప్రాప్తః సైన్యం క్వాపి గతం మమ || ౫౪||

క్షుధితస్తృషితశ్చాహం సైన్యభ్రష్టస్త్విహాగతః |
న జానే పురమార్గం చ తథా సైన్యగతిం మునే || ౫౫||

పంథానం దర్శయ విభో వ్రజామి నగరం ప్రతి |

మమాత్ర భాగ్యయోగేన ప్రాప్తస్త్వం విజనే వనే ॥ ౫౬॥

అయోధ్యాదిపతిశ్చాహం హరిశ్చంద్రోఽతివిశ్రుతః ।
రాజసూయస్య కర్తా చ వాంఛితార్థప్రదః సదా ॥ ౫౭॥

ధనేచ్ఛా యది తే బ్రహ్మన్ యజ్ఞార్థం ద్విజసత్తమ ।
ఆగంతవ్యమయోధ్యాయాం దాస్యామి విపులం ధనం ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
హరిశ్చంద్రద్వారా వృద్ధబ్రాహ్మణాయ ధనదానప్రతిజ్ఞావర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮॥

౧౯ కౌశికాయ సర్వస్వసమర్పణం తద్దక్షిణాదానవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా భూపతేః కౌశికో మునిః ।
ప్రహస్య ప్రత్యువాచేదం హరిశ్చంద్రం తథా నృప ॥ ౧॥

రాజంస్తీర్థమిదం పుణ్యం పావనం పాపనాశనం ।
స్నానం కురు మహాభాగ పితౄణాం తర్పణం తథా ॥ ౨॥

కాలః శుభతమోఽస్తీహ తీర్థే స్నాత్వా విశాంపతే ।
దానం దదస్వ శక్త్యాత్ర పుణ్యతీర్థేఽతిపావనే ॥ ౩॥

ప్రాప్య తీర్థం మహాపుణ్యమస్నాత్వా యస్తు గచ్ఛతి ।
స భవేదాత్మహా భూయ ఇతి స్వాయంభువోఽబ్రవీత్ ॥ ౪॥

తస్మాత్తీర్థవరే రాజన్ కురు పుణ్యం స్వశక్తితః ।
దర్శయిష్యామి మార్గం తే గంతాసి నగరం తతః ॥ ౫॥

ఆగమిష్యామహం మార్గదర్శనార్థం తవానఘ ।
త్వయా సహాద్య కాకుత్స్థ తవ దానేన తోషితః ॥ ౬॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా మునేః కపటమండితం ।
వాసాంస్యుత్తార్య విధివత్స్నాతుమభ్యాయయౌ నదీం ॥ ౭॥

బంధయిత్వా హయం వృక్షే మునివాక్యేన మోహితః ।
అవశ్యంభావియోగేన తద్వశస్తు తదాభవత్ ॥ ౮॥

రాజా స్నానవిధిం కృత్వా సంతర్ప్య పితృదేవతాః ।
విశ్వామిత్రమువాచేదం స్వామిన్ దానం దదామి తే ॥ ౯॥

యదిచ్ఛసి మహాభాగ తత్తే దాస్యామి సాంప్రతం ।
గావో భూమిర్హిరణ్యం చ గజాశ్వరథవాహనం ॥ ౧౦॥

నాదేయం మే కిమప్యస్తి కృతమేతద్ వ్రతం పురా ।
రాజసూయే మఖశ్రేష్ఠే మునీనాం సన్నిధావపి ॥ ౧౧॥

తస్మాత్త్వమిహ సంప్రాప్తస్తీర్థేఽస్మిన్ప్రవరే మునే ।
యత్తేఽస్తి వాంఛితం బ్రూహి దదామి తవ వాంఛితం ॥ ౧౨॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
మయా పూర్వం శ్రుతా రాజన్ కీర్తిస్తే విపులా భువి ।
వసిష్ఠేన చ సంప్రోక్తా దాతా నాస్తి మహీతలే ॥ ౧౩॥

హరిశ్చంద్రో నృపశ్రేష్ఠః సూర్యవంశే మహీపతిః ।
తాదృశో నృపతిర్దాతా న భూతో న భవిష్యతి ॥ ౧౪॥

పృథివ్యాం పరమోదారస్త్రిశంకుతనయో యథా ।
అతస్త్వాం ప్రార్థయామ్యద్య వివాహో మేఽస్తి పార్థివః ॥ ౧౫॥

పుత్రస్య చ మహాభాగ తదర్థం దేహి మే ధనం ।
రాజోవాచ -
వివాహం కురు విప్రేంద్ర దదామి ప్రార్థితం తవ ॥ ౧౬॥

యదిచ్ఛసి ధనం కామం దాతా తస్యాస్మి నిశ్చితం ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్తః కౌశికస్తేన వంచనాతత్పరో మునిః ॥ ౧౭॥

ఉద్భావ్య మాయాం గాంధర్వీం పార్థివాయాప్యదర్శయత్ ।
కుమారః సుకుమారశ్చ కన్యా చ దశవార్షికీ ॥ ౧౮॥

ఏతయోః కార్యమప్యద్య కర్తవ్యం నృపసత్తమ ।
రాజసూయాధికం పుణ్యం గృహస్థస్య వివాహతః ॥ ౧౯॥

భవిష్యతి తవాద్యైవ విప్రపుత్రవివాహతః ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా మాయయా తస్య మోహితః ॥ ౨౦॥

తథేతి చ ప్రతిజ్ఞాయ నోవాచాల్పం వచస్తథా ।
తేన దర్శితమార్గోఽసౌ నగరం ప్రతి జగ్మివాన్ ॥ ౨౧॥

విశ్వామిత్రోఽపి రాజానం వంచయిత్వాఽఽశ్రమం యయౌ ।
కృతోద్వాహవిధిస్తావద్విశ్వామిత్రోఽబ్రవీన్నృపం ॥ ౨౨॥

వేదీమధ్యే నృపాద్య త్వం దేహి దానం యథేప్సితం ।
రాజోవాచ -
కిం తేఽభీష్టం ద్విజ బ్రూహి దదామి వాంఛితం కిల ॥ ౨౩॥

అదేయమపి సంసారే యశఃకామోఽస్మి సాంప్రతం ।
వ్యర్థం హి జీవితం తస్య విభవం ప్రాప్య యేన వై ॥ ౨౪॥

నోపార్జితం యశః శుద్ధం పరలోకసుఖప్రదం ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
రాజ్యం దేహి మహారాజ వరాయ సపరిచ్ఛదం ॥ ౨౫॥

గజాశ్వరథరత్నాఢ్యం వేదీమధ్యేఽతిపావనే |
వ్యాస ఉవాచ -
మోహితో మాయయా తస్య శ్రుత్వా వాక్యం మునేర్నృపః || ౨౬||

దత్తమిత్యుక్తవాన్ రాజ్యమవిచార్య యదృచ్ఛయా |
గృహీతమితి తం ప్రాహ విశ్వామిత్రోఽతినిష్ఠురః || ౨౭||

దక్షిణాం దేహి రాజేంద్ర దానయోగ్యాం మహామతే |
దక్షిణారహితం దానం నిష్ఫలం మనురబ్రవీత్ || ౨౮||

తస్మాద్దానఫలాయ త్వం యథోక్తాం దేహి దక్షిణాం |
ఇత్యుక్తస్తు తదా రాజా తమువాచాతివిస్మితః || ౨౯||

బ్రూహి కియద్ధనం తుభ్యం దేయం స్వామిన్ మయాధునా |
దక్షిణానిష్క్రియం సాధో వద తావత్ప్రమాణకం || ౩౦||

దానపూర్త్యై ప్రదాస్యామి స్వస్థో భవ తపోధన |
విశ్వామిత్రస్తు తచ్ఛ్రుత్వా తమాహ మేదినీపతిం || ౩౧||

హేమభారద్వయం సార్ధం దక్షిణాం దేహి సాంప్రతం |
దాస్యామీతి ప్రతిశ్రుత్య తస్మై రాజాతివిస్మితః || ౩౨||

తదైవ సైనికాస్తస్య వీక్షమాణాః సమాగతాః |
దృష్ట్వా మహీపతిం వ్యగ్రం తుష్టువుస్తే ముదాన్వితాః || ౩౩||

వ్యాస ఉవాచ -
శ్రుత్వా తేషాం వచో రాజా నోక్త్వా కించిచ్ఛుభాశుభం |
చింతయన్స్వకృతం కర్మ యయావంతఃపురే తతః || ౩౪||

కిం మయా స్వీకృతం దానం సర్వస్వం యత్సమర్పితం |
వంచితోఽహం ద్విజేనాత్ర వనే పాటచ్చరైరివ || ౩౫||

రాజ్యం సోపస్కరం తస్మై మయా సర్వం ప్రతిశ్రుతం |
భారద్వయం సువర్ణస్య సార్ధం చ దక్షిణా పునః || ౩౬||

కిం కరోమి మతిర్భ్రష్టా న జ్ఞాతం కపటం మునేః |
ప్రతారితోఽహం సహసా బ్రాహ్మణేన తపస్వినా || ౩౭||

న జానే దైవకార్యం వై హా దైవ కిం భవిష్యతి |
ఇతి చింతాపరో రాజా గృహం ప్రాప్తోఽతివిహ్వలః || ౩౮||

పతిం చింతాపరం దృష్ట్వా రాజ్ఞీ పప్రచ్ఛ కారణం |
కిం ప్రభో విమనా భాసి కా చింతా బ్రూహి సాంప్రతం || ౩౯||

వనాత్పుత్రః సమాయాతో రాజసూయః కృతః పురా |
కస్మాచ్ఛోచసి రాజేంద్ర శోకస్య కారణం వద || ౪౦||

నారాతిర్విద్యతే క్వాపి బలవాందుర్బలోఽపి వా ।
వరుణోఽపి సుసంతుష్టః కృతకృత్యోఽసి భూతలే ॥ ४१॥

చింతయా క్షీయతే దేహో నాస్తి చింతాసమా మృతిః ।
త్యజ్యతాం నృపశార్దూల స్వస్థో భవ విచక్షణ ॥ ४२॥

తన్నిశమ్య ప్రియావాక్యం ప్రీతిపూర్వం నరాధిపః ।
ప్రోవాచ కించిచ్చింతాయాః కారణం చ శుభాశుభం ॥ ४३॥

భోజనం న చకారాఽసౌ చింతావిష్టస్తథా నృపః ।
సుప్త్వాపి శయనే శుభ్రే లేభే నిద్రాం న భూమిపః ॥ ४४॥

ప్రాతరుత్థాయ చింతార్తో యావత్సంధ్యాదికాః క్రియాః ।
కరోతి నృపతిస్తావద్విశ్వామిత్రః సమాగతః ॥ ४५॥

క్షత్రా నివేదితో రాజ్ఞే మునిః సర్వస్వహారకః ।
ఆగత్యోవాచ రాజానం ప్రణమంతం పునః పునః ॥ ४६॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
రాజంస్త్యజ స్వరాజ్యం మే దేహి వాచా ప్రతిశ్రుతం ।
సువర్ణం స్పృశ రాజేంద్ర సత్యవాగ్భవ సాంప్రతం ॥ ४७॥

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
స్వామిన్ రాజ్యం తవేదం మే మయా దత్తం కిలాధునా ।
త్యక్త్వాన్యత్ర గమిష్యామి మా చింతా కురు కౌశిక ॥ ४८॥

సర్వస్వం మమ తే బ్రహ్మన్ గృహీతం విధివద్విభో ।
సువర్ణదక్షిణాం దాతుమశక్తోఽస్మ్యధునా ద్విజ ॥ ४९॥

దానం దదామి తే తావద్యావన్మే స్యాద్ధనాగమః ।
పునశ్చేత్కాలయోగేన తదా దాస్యామి దక్షిణాం ॥ ५०॥

ఇత్యుక్త్వా నృపతిః ప్రాహ పుత్రం భార్యాం చ మాధవీం ।
రాజ్యమస్మై ప్రదత్తం వై మయా వేద్యాం సువిస్తరం ॥ ५१॥

హస్త్యశ్వరథసంయుక్తం రత్నహేమసమన్వితం ।
త్యక్త్వా త్రీణి శరీరాణి సర్వం చాస్మై సమర్పితం ॥ ५२॥

త్యక్త్వాయోధ్యాం గమిష్యామి కుత్రచిద్వనగహ్వరే
గృహ్ణాత్విదం మునిః సమ్యగ్రాజ్యం సర్వసమృద్ధిమత్ ॥ ५३॥

ఇత్యాభాష్య సుతం భార్యాం హరిశ్చంద్రః స్వమందిరాత్ ।
వినిర్గతః సుధర్మాత్మా మానయంస్తం ద్విజోత్తమం ॥ ५४॥

వ్రజంతం భూపతిం వీక్ష్య భార్యాపుత్రావుభావపి ।
చింతాతురౌ సుదీనాస్యౌ జగ్మతుః పృష్ఠతస్తదా ॥ ५५॥

హాహాకారో మహానాసీన్నగరే వీక్ష్య తాంస్తథా ।
చుక్రుశుః ప్రాణినః సర్వే సాకేతపురవాసినః ॥ ౫౬॥

హా రాజన్ కిం కృతం కర్మ కుతః క్లేశః సమాగతః ।
వంచితోఽసి మహారాజ విధినాపండితేన హ ॥ ౫౭॥

సర్వే వర్ణాస్తదా దుఃఖమాప్నుయుస్తం మహీపతిం ।
విలోక్య భార్యయా సార్ధం పుత్రేణ చ మహాత్మనా ॥ ౫౮॥

నినిందుర్బ్రాహ్మణం తం తు దురాచారం పురౌకసః ।
ధూర్తోఽయమితి భాషంతో దుఃఖార్తా బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౫౯॥

నిర్గత్య నగరాత్తస్మాద్విశ్వామిత్రః క్షితీశ్వరం ।
గచ్ఛంతం తమువాచేదం సమేత్య నిష్ఠురం వచః ॥ ౬౦॥

దక్షిణాయాః సువర్ణం మే దత్త్వా గచ్ఛ నరాధిప ।
నాహం దాస్యామి వా బ్రూహి మయా త్యక్తం సువర్ణకం ॥ ౬౧॥

రాజ్యం గృహాణ వా సర్వం లోభశ్చేద్ధృతి వర్తతే ।
దత్తం చేన్మన్యసే రాజన్ దేహి యత్తత్ప్రతిశ్రుతం ॥ ౬౨॥

ఏవం బ్రువంతం గాధేయం హరిశ్చంద్రో మహీపతిః ।
ప్రణిపత్య సుదీనాత్మా కృతాంజలిపుటోఽబ్రవీత్ ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
కౌశికాయ సర్వస్వసమర్పణం తద్దక్షిణాదానవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
అదత్త్వా తే హిరణ్యం వై న కరిష్యామి భోజనం ।
ప్రతిజ్ఞా మే మునిశ్రేష్ఠ విషాదం త్యజ సువ్రత ॥ ౧॥

సూర్యవంశసముద్భూతః క్షత్రియోఽహం మహీపతిః ।
రాజసూయస్య యజ్ఞస్య కర్తా వాంఛితదో నృషు ॥ ౨॥

కథం కరోమి నాకారం స్వామిందత్త్వా యదృచ్ఛయా ।
అవశ్యమేవ దాతవ్యమృణం తే ద్విజసత్తమ ॥ ౩॥

స్వస్థో భవ ప్రదాస్యామి సువర్ణం మనసేప్సితం ।
కంచిత్కాలం ప్రతీక్షస్వ యావత్ప్రాప్స్యామ్యహం ధనం ॥ ౪॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
కుతస్తే భవితా రాజన్ ధనప్రాప్తిరతః పరం ।
గతం రాజ్యం తథా కోశో బలం చైవార్థసాధనం ॥ ౫॥

వృథాశా తే మహీపాల ధనార్థే కిం కరోమ్యహం ।

నిర్ధనం త్వాం చ లోభేన పీడయామి కథం నృప ॥ ౬॥

తస్మాత్కథయ భూపాల న దాస్యామీతి సాంప్రతం ।
త్యక్త్వాఽఽశాం మహతీం కామం గచ్ఛామ్యహమతః పరం ॥ ౭॥

యథేష్టం వ్రజ రాజేంద్ర భార్యాపుత్రసమన్వితః ।
సువర్ణం నాస్తి కిం తుభ్యం దదామీతి వదాధునా ॥ ౮॥

గచ్ఛన్వాక్యమిదం శ్రుత్వా బ్రాహ్మణస్య చ భూపతిః ।
ప్రత్యువాచ మునిం బ్రహ్మన్ ధైర్యం కురు దదామ్యహం ॥ ౯॥

మమ దేహోఽస్తి భార్యాయాః పురస్య చ హ్యనామయః ।
క్రీత్వా దేహం తు తం నూనమృణం దాస్యామి తే ద్విజ ॥ ౧౦॥

గ్రాహకం పశ్య విప్రేంద్ర వారాణస్యాం పురి ప్రభో ।
దాసభావం గమిష్యామి సదారోఽహం సపుత్రకః ॥ ౧౧॥

గృహాణ కాంచనం పూర్ణం సార్ధం భారద్వయం మునే ।
మౌల్యేన దత్త్వా సర్వాన్నః సంతుష్టో భవ భూధర ॥ ౧౨॥

ఇతి బ్రువంజగామాథ సహ పత్న్యా సుతాన్వితః ।
ఉమయా కాంతయా సార్ధం యత్రాస్తే శంకరః స్వయం ॥ ౧౩॥

తాం దృష్ట్వా చ పురీం రమ్యాం మనసో హ్లాదకారిణీం ।
ఉవాచ స కృతార్థోఽస్మి పురీం పశ్యన్సువర్చసం ॥ ౧౪॥

తతో భాగీరథీం ప్రాప్య స్నాత్వా దేవాదితర్పణం ।
దేవార్చనం చ నిర్వర్త్య కృతవాన్ దిగ్విలోకనం ॥ ౧౫॥

ప్రవిశ్య వసుధాపాలో దివ్యాం వారాణసీం పురీం ।
నైషా మనుష్యభుక్తేతి శూలపాణేః పరిగ్రహః ॥ ౧౬॥

జగామ పద్భ్యాం దుఃఖార్తః సహ పత్న్యా సమాకులః ।
పురీం ప్రవిశ్య స నృపో విశ్వాసమకరోత్తదా ॥ ౧౭॥

దదృశేఽథ మునిశ్రేష్ఠం బ్రాహ్మణం దక్షిణార్థినం ।
తం దృష్ట్వా సమనుప్రాప్తం వినయావనతోఽభవత్ ॥ ౧౮॥

ప్రాహ చైవాంజలిం కృత్వా హరిశ్చంద్రో మహామునిం ।
ఇమే ప్రాణాః సుతశ్చాయం ప్రియా పత్నీ మునే మమ ॥ ౧౯॥

యేన తే కృత్యమస్త్యాశు గృహాణాద్య ద్విజోత్తమ ।
యచ్చాన్యత్కార్యమస్మాభిస్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౨౦॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
పూర్ణః స మాసో భద్రం తే దీయతాం మమ దక్షిణా ।
పూర్వం తస్య నిమిత్తం హి స్మర్యతే స్వవచో యది ॥ ౨౧॥

రాజోవాచ -
బ్రహ్మన్నాద్యాపి సంపూర్ణో మాసో జ్ఞానతపోబల ।
తిష్ఠత్యేకదినార్ధం యత్తత్ప్రతీక్షస్వ నాపరం ॥ ౨౨॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
ఏవమస్తు మహారాజ ఆగమిష్యామ్యహం పునః ।
శాపం తవ ప్రదాస్యామి న చేదద్య ప్రయచ్ఛసి ॥ ౨౩॥

ఇత్యుక్త్వాథ యయౌ విప్రో రాజా చాచింతయత్తదా ।
కథమస్మై ప్రయచ్ఛామి దక్షిణా యా ప్రతిశ్రుతా ॥ ౨౪॥

కుతః పుష్టాని మిత్రాణి కుత్రార్థః సాంప్రతం మమ ।
ప్రతిగ్రహః ప్రదుష్టో మే తత్ర యాంచా కథం భవేత్ ॥ ౨౫॥

రాజ్ఞాం వృత్తిత్రయం ప్రోక్తం ధర్మశాస్త్రేషు నిశ్చితం ।
యది ప్రాణాన్విముంచామి హ్యప్రదాయ చ దక్షిణాం ॥ ౨౬॥

బ్రహ్మస్వహా కృమిః పాపో భవిష్యామ్యధమాధమః ।
అథవా ప్రేతతాం యాస్యే వర ఏవాత్మవిక్రయః ॥ ౨౭॥

సూత ఉవాచ -
రాజానం వ్యాకులం దీనం చింతయానమధోముఖం ।
ప్రత్యువాచ తదా పత్నీ బాష్పగద్గదయా గిరా ॥ ౨౮॥

త్యజ చింతాం మహారాజ స్వధర్మమనుపాలయ ।
ప్రేతవద్వర్జనీయో హి నరః సత్యబహిష్కృతః ॥ ౨౯॥

నాతః పరతరం ధర్మం వదంతి పురుషస్య చ ।
యాదృశం పురుషవ్యాఘ్ర స్వసత్యస్యానుపాలనం ॥ ౩౦॥

అగ్నిహోత్రమధీతం చ దానాద్యాః సకలాః క్రియాః ।
భవంతి తస్య వైఫల్యం వాక్యం యస్యానృతం భవేత్ ॥ ౩౧॥

సత్యమత్యంతముదితం ధర్మశాస్త్రేషు ధీమతాం ।
తారణాయానృతం తద్వత్పాతనాయాకృతాత్మనాం ॥ ౩౨॥

శతాశ్వమేధానాదృత్య రాజసూయం చ పార్థివః ।
కృత్వా రాజా సకృత్స్వర్గాదసత్యవచనాచ్చ్యుతః ॥ ౩౩॥

రాజోవాచ -
వంశవృద్ధికరశ్చాయం పుత్రస్తిష్ఠతి బాలకః ।
ఉచ్యతాం వక్తుకామాసి యద్వాక్యం గజగామిని ॥ ౩౪॥

పత్న్యువాచ -
రాజన్ మాభూదసత్యం తే పుంసాం పుత్రఫలాః స్త్రియః ।
తన్మాం ప్రదాయ విత్తేన దేహి విప్రాయ దక్షిణాం ॥ ౩౫॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఏతద్వాక్యముపశ్రుత్య యయౌ మోహం మహీపతిః |
ప్రతిలభ్య చ సంజ్ఞాం వై విలలాపాతిదుఃఖితః || ౩౬||

మహద్దుఃఖమిదం భద్రే యత్త్వమేవం బ్రవీషి మే |
కిం తవ స్మితసంల్లాపా మమ పాపస్య విస్మృతాః || ౩౭||

హా హా త్వయా కథం యోగ్యం వక్తుమేతచ్ఛుచిస్మితే |
దుర్వాచ్యమేతద్వచనం కథం వదసి భామిని || ౩౮||

ఇత్యుక్త్వా నృపతిశ్రేష్ఠో న ధీరో దారవిక్రయే |
నిపపాత మహీపృష్ఠే మూర్చ్ఛయాతిపరిప్లుతః || ౩౯||

శయానం భువి తం దృష్ట్వా మూర్చ్ఛయాపి మహీపతిం |
ఉవాచేదం సుకరుణం రాజపుత్రీ సుదుఃఖితా || ౪౦||

హా మహారాజ కస్యేదమపధ్యానాదుపాగతం |
యస్త్వం నిపతితో భూమౌ రంకవచ్ఛరణోచితః || ౪౧||

యేనైవ కోటిశో విత్తం విప్రాణామపవర్జితం |
స ఏవ పృథివీనాథో భువి స్వపితి మే పతిః || ౪౨||

హా కష్టం కిం తవానేన కృతం దైవ మహీక్షితా |
యదింద్రోపేంద్రతుల్యోఽయం నీతః పాపామిమాం దశాం || ౪౩||

ఇత్యుక్త్వా సాపి సుశ్రోణీ మూర్చ్ఛితా నిపపాత హ |
భర్తుర్దుఃఖమహాభారేణాసహ్యేనాతిపీడితా || ౪౪||

శిశుర్దృష్ట్వా క్షుధావిష్టః ప్రాహ వాక్యం సుదుఃఖితః |
తాత తాత ప్రదేహ్యన్నం మాతర్మే దేహి భోజనం || ౪౫||

క్షున్మే బలవతీ జాతా జిహ్వాగ్రే మేఽతిశుష్యతి || ౪౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః || ౨౦||

౨౧ హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం

ఏతస్మిన్నంతరే ప్రాప్తో విశ్వామిత్రో మహాతపాః |
అంతకేన సమః క్రుద్ధో ధనం స్వం యాచితుం హ్రదా || ౧||

తమాలోక్య హరిశ్చంద్రః పపాత భువి మూర్చ్ఛితః |
స వారిణా తమభ్యుక్ష్య రాజానమిదమబ్రవీత్ || ౨||

ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ రాజేంద్ర స్వాం దదస్వేష్టదక్షిణాం |
ఋణం ధారయతాం దుఃఖమహన్యహని వర్ధతే || ౩||

ఆప్యాయమానః స తదా హిమశీతేన వారిణా ।
అవాప్య చేతనాం రాజా విశ్వామిత్రమవేక్ష్య చ ॥ ౪॥

పునర్మోహం సమాపేదే హ్యథ క్రోధం యయౌ మునిః
సమాశ్వాస్య చ రాజానం వాక్యమాహ ద్విజోత్తమః ॥ ౫॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
దీయతాం దక్షిణా సా మే యది ధైర్యమవేక్షసే ।
సత్యేనార్కః ప్రతపతి సత్యే తిష్ఠతి మేదినీ ॥ ౬॥

సత్యే ప్రోక్తః పరో ధర్మః స్వర్గః సత్యే ప్రతిష్ఠితః ।
అశ్వమేధసహస్రం తు సత్యం చ తులయా ధృతం ॥ ౭॥

అశ్వమేధసహస్రాద్ధి సత్యమేకం విశిష్యతే ।
అథవా కిం మమైతేన ప్రోక్తేనాస్తి ప్రయోజనం ॥ ౮॥

మదీయాం దక్షిణాం రాజన్న దాస్యతి భవాన్యది ।
అస్తాచలగతే హ్యర్కే శప్స్యామి త్వామతో ధ్రువం ॥ ౯॥

ఇత్యుక్త్వా స యయౌ విప్రో రాజా చాసీద్భయాతురః ।
దుఃఖీభూతోఽవనౌ నిఃస్వో నృశంసమునినార్దితః ॥ ౧౦॥

సూత ఉవాచ -
ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర బ్రాహ్మణో వేదపారగః ।
బ్రాహ్మణైర్బహుభిః సార్ధం నిర్యయౌ స్వగృహాద్ బహిః ॥ ౧౧॥

తతో రాజ్ఞీ తు తం దృష్ట్వా ఆయాంతం తాపసం స్థితం ।
ఉవాచ వాక్యం రాజానం ధర్మార్థసహితం తదా ॥ ౧౨॥

త్రయాణామపి వర్ణానాం పితా బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ।
పితృద్రవ్యం హి పుత్రేణ గ్రహీతవ్యం న సంశయః ॥ ౧౩॥

తస్మాదయం ప్రార్థనీయో ధనార్థమితి మే మతిః ।
రాజోవాచ -
నాహం ప్రతిగ్రహం కాంక్షే క్షత్రియోఽహం సుమధ్యమే ॥ ౧౪॥

యాచనం ఖలు విప్రాణాం క్షత్రియాణాం న విద్యతే ।
గురుర్హి విప్రో వర్ణానాం పూజనీయోఽస్తి సర్వదా ॥ ౧౫॥

తస్మాద్ గురుర్న యాచ్యః స్యాత్క్షత్రియాణాం విశేషతః ।
యజనాధ్యయనం దానం క్షత్రియస్య విధీయతే ॥ ౧౬॥

శరణాగతానామభయం ప్రజానాం ప్రతిపాలనం ।
న చాప్యేవం తు వక్తవ్యం దేహీతి కృపణం వచః ॥ ౧౭॥

దదామీత్యేవ మే దేవి హృదయే నిహితం వచః ।
అర్జితం కుత్రచిద్ ద్రవ్యం బ్రాహ్మణాయ దదామ్యహం ॥ ౧౮॥

పత్న్యువాచ -
కాలః సమవిషమకరః పరిభవసమ్మానమానదః కాలః ।
కాలః కరోతి పురుషం దాతారం యాచితారం చ ॥ ౧౯॥

విప్రేణ విదుషా రాజా క్రుద్ధేనాతిబలీయసా ।
రాజ్యాన్నిరస్తః సౌఖ్యాచ్చ పశ్య కాలస్య చేష్టితం ॥ ౨౦॥

రాజోవాచ -
అసినా తీక్ష్ణధారేణ వరం జిహ్వా ద్విధా కృతా ।
న తు మానం పరిత్యజ్య దేహి దేహీతి భాషితం ॥ ౨౧॥

క్షత్రియోఽహం మహాభాగే న యాచే కించిదప్యహం ।
దదామి వాహం నిత్యం హి భుజవీర్యార్జితం ధనం ॥ ౨౨॥

పత్న్యువాచ -
యది తే హి మహారాజ యాచితుం న క్షమం మనః ।
అహం తు న్యాయతో దత్తా దేవైరపి సవాసవైః ॥ ౨౩॥

అహం శాస్యా చ పత్యా చ రక్ష్యా చైవ మహాద్యుతే ।
మన్మౌల్యం సంగృహీత్వాథ గుర్వర్థం సంప్రదీయతాం ॥ ౨౪॥

ఏతద్వాక్యముపశ్రుత్య హరిశ్చంద్రో మహీపతిః ।
కష్టం కష్టమితి ప్రోచ్య విలలాపాతిదుఃఖితః ॥ ౨౫॥

భార్యా చ భూయః ప్రాహేదం క్రియతాం వచనం మమ ।
విప్రశాపాగ్నిదగ్ధత్వాన్నీచత్వముపయాస్యసి ॥ ౨౬॥

న ద్యూతహేతోర్న చ మద్యహేతో-
ర్న రాజ్యహేతోర్న చ భోగహేతోః ।
దదస్వ గుర్వర్థమతో మయా త్వం
సత్యవ్రతత్వం సఫలం కురుష్వ ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ హరిశ్చంద్రస్య పత్నీపుత్రవిక్రయవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
స తయా నోద్యమానస్తు రాజా పత్న్యా పునః పునః ।
ప్రాహ భద్రే కరోమ్యేష విక్రయం తే సునిర్ఘృణః ॥ ౧॥

నృశంసైరపి యత్కర్తుం న శక్యం తత్కరోమ్యహం ।
యది తే భ్రాజతే వాణీ వక్తుమీదృక్సునిష్ఠురం ॥ ౨॥

ఏవముక్త్వా తతో రాజా గత్వా నగరమాతురః ।
అవతార్య తదా రంగే తాం భార్యాం నృపసత్తమః ।

బాష్పగద్గదకంఠస్తు తతో వచనమబ్రవీత్ ।
భో భో నాగరికాః సర్వే శృణుధ్వం వచనం మమ ॥ ४॥

కస్యచిద్యది కార్యం స్యాద్దాస్యా ప్రాణేష్టయా మమ ।
స బ్రవీతు త్వరాయుక్తో యావత్స్వం ధారయామ్యహం ॥ ౫॥

తేఽబ్రువన్పండితాః కస్త్వం పత్నీం విక్రేతుమాగతః ।
రాజోవాచ -
కిం మాం పృచ్ఛథ కస్త్వం భో నృశంసోఽహమమానుషః ॥ ౬॥

రాక్షసో వాస్మి కఠినస్తతః పాపం కరోమ్యహం ।
వ్యాస ఉవాచ -
తం శబ్దం సహసా శ్రుత్వా కౌశికో విప్రరూపధృక్ ॥ ౭॥

వృద్ధరూపం సమాస్థాయ హరిశ్చంద్రమభాషత ।
సమర్పయస్వ మే దాసీమహం క్రేతా ధనప్రదః ॥ ౮॥

అస్తి మే విత్తమతులం సుకుమారీ చ మే ప్రియా ।
గృహకర్మ న శక్నోతి కర్తుమస్మాత్ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౯॥

అహం గృహ్ణామి దాసీం తు కతి దాస్యామి తే ధనం ।
ఏవముక్తే తు విప్రేణ హరిశ్చంద్రస్య భూపతేః ॥ ౧౦॥

విదీర్ణం తు మనో దుఃఖాన్న చైనం కించిదబ్రవీత్ ।
విప్ర ఉవాచ -
కర్మణశ్చ వయోరూపశీలానాం తవ యోషితః ॥ ౧౧॥

అనురూపమిదం విత్తం గృహాణార్పయ మేఽబలాం ।
ధర్మశాస్త్రేషు యద్ దృష్టం స్త్రియో మౌల్యం నరస్య చ ॥ ౧౨॥

ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతా దక్షా శీలగుణాన్వితా ।
కోటిమౌల్యం సువర్ణస్య స్త్రియః పుంసస్తథార్బుదం ॥ ౧౩॥

ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య హరిశ్చంద్రో మహీపతిః ।
దుఃఖేన మహతాఽఽవిష్టో న చైనం కించిదబ్రవీత్ ॥ ౧४॥

తతః స విప్రో నృపతేః పురతో వల్కలోపరి ।
ధనం నిధాయ కేశేషు ధృత్వా రాజ్ఞీమకర్షయత్ ॥ ౧౫॥

రాజ్ఞ్యువాచ -
ముంచ ముంచార్య మాం సద్యో యావత్పశ్యామ్యహం సుతం ।
దుర్లభం దర్శనం విప్ర పునరస్య భవిష్యతి ॥ ౧౬॥

పశ్యేహ పుత్ర మామేవం మాతరం దాస్యతాం గతాం ।
మాం మాస్ప్రాక్షీ రాజపుత్ర న స్పృశ్యాహం త్వయాధునా ॥ ౧౭॥

తతః స బాలః సహసా దృష్ట్వాఽఽకృష్టాం తు మాతరం ।

సమభ్యధావదంబేతి వదన్సాశ్రువిలోచనః ॥ ౧౮॥

హస్తే వస్త్రం సమాకర్షన్ కాకపక్షధరః స్ఖలన్ ।
తమాగతం ద్విజః క్రోధాద్ బాలమప్యాహనత్తదా ॥ ౧౯॥

వదంస్తథాపి సోఽమ్బేతి నైవ ముంచతి మాతరం ।
రాజ్ఞ్యువాచ -
ప్రసాదం కురు మే నాథ క్రీణీష్వేమం హి బాలకం ॥ ౨౦॥

క్రీతాపి నాహం భవితా వినైనం కార్యసాధికా ।
ఇత్థం మమాల్పభాగ్యాయాః ప్రసాదం కురు మే ప్రభో ॥ ౨౧॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ -
గృహ్యతాం విత్తమేతత్తే దీయతాం మమ బాలకః ।
స్త్రీపుంసోర్ధర్మశాస్త్రజ్ఞైః కృతమేవ హి వేతనం ॥ ౨౨॥

శతం సహస్రం లక్షం చ కోటిమౌల్యం తథాపరైః ।
ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతా దక్షా శీలగుణాన్వితా ॥ ౨౩॥

కోటిమౌల్యం స్త్రియః ప్రోక్తం పురుషస్య తథార్బుదం ।
సూత ఉవాచ -
తథైవ తస్య తద్విత్తం పురః క్షిప్తం పటే పునః ॥ ౨౪॥

ప్రగృహ్య బాలకం మాత్రా సహైకస్థమబంధయత్ ।
ప్రతస్థే స గృహం క్షిప్రం తయా సహ ముదాన్వితః ॥ ౨౫॥

ప్రదక్షిణాం తు సా కృత్వా జానుభ్యాం ప్రణతా స్థితా ।
బాష్పపర్యాకులా దీనా త్విదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨౬॥

యది దత్తం యది హుతం బ్రాహ్మణాస్తర్పితా యది ।
తేన పుణ్యేన మే భర్తా హరిశ్చంద్రోఽస్తు వై పునః ॥ ౨౭॥

పాదయోః పతితాం దృష్ట్వా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీం ।
హాహేతి చ వదన్ రాజా విలలాపాకులేంద్రియః ॥ ౨౮॥

వియుక్తేయం కథం జాతా సత్యశీలగుణాన్వితా ।
వృక్షచ్ఛాయాపి వృక్షం తం న జహాతి కదాచన ॥ ౨౯॥

ఏవం భార్యాం వదిత్వాథ సుసంబద్ధం పరస్పరం ।
పుత్రం చ తమువాచేదం మాం త్వం హిత్వా క్వ యాస్యసి ॥ ౩౦॥

కాం దిశం ప్రతి యాస్యామి కో మే దుఃఖం నివారయేత్ ।
రాజ్యత్యాగే న మే దుఃఖం వనవాసే న మే ద్విజ ॥ ౩౧॥

యత్పుత్రేణ వియోగో మే ఏవమాహ స భూపతిః ।
సద్భర్తృభోగ్యా హి సదా లోకే భార్యా భవంతి హి ॥ ౩౨॥

మయా త్యక్తాసి కల్యాణి దుఃఖేన వినియోజితా ।
ఇక్ష్వాకువంశసంభూతం సర్వరాజ్యసుఖోచితం ॥ ౩౩॥

మామీదృశాం పతిం ప్రాప్య దాసీభావం గతా హ్యసి ।
ఈదృశే మజ్జమానం మాం సుమహచ్ఛోకసాగరే ॥ ౩౪॥

కో మాముద్ధరతే దేవి పౌరాణాఖ్యానవిస్తరైః ।
సూత ఉవాచ -
పశ్యతస్తస్య రాజర్షేః కశాఘాతైః సుదారుణైః ॥ ౩౫॥

ఘాతయిత్వా తు విప్రేశో నేతుం సముపచక్రమే ।
నీయమానౌ తు తౌ దృష్ట్వా భార్యాపుత్రౌ స పార్థివః ॥ ౩౬॥

విలలాపాతిదుఃఖార్తో నిఃశ్వస్యోష్ణం పునః పునః ।
యాం న వాయుర్న వాఽఽదిత్యో న చంద్రో న పృథగ్జనాః ॥ ౩౭॥

దృష్టవంతః పురా పత్నీం సేయం దాసీత్వమాగతా ।
సూర్యవంశప్రసూతోఽయం సుకుమారకరాంగులిః ॥ ౩౮॥

సంప్రాప్తో విక్రయం బాలో ధిఙ్మామస్తు సుదుర్మతిం ।
హా ప్రియే హా శిశో వత్స మమానార్యస్య దుర్నయః ॥ ౩౯॥

దైవాధీనదశాం ప్రాప్తో న మృతోఽస్మి తథాపి ధిక్ ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఏవం విలపితో రాజ్ఞోఽగ్రే విప్రోఽన్తరధీయత ॥ ౪౦॥

వృక్షగేహాదిభిస్తుంగైస్తావాదాయ త్వరాన్వితః ।
అత్రాంతరే మునిశ్రేష్ఠస్త్వాజగామ మహాతపాః ॥ ౪౧॥

సశిష్యః కౌశికేంద్రోఽసౌ నిష్ఠురః క్రూరదర్శనః ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ-
యా త్వయోక్తా పురా రాజన్ రాజసూయస్య దక్షిణా ॥ ౪౨॥

తాం దదస్వ మహాబాహో యది సత్యం పురస్కృతం ।
హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
నమస్కరోమి రాజర్షే గృహాణేమాం స్వదక్షిణాం ॥ ౪౩॥

రాజసూయస్య యాగస్య యా మయోక్తా పురానఘ ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
కుతో లబ్ధమిదం ద్రవ్యం దక్షిణార్థే ప్రదీయతే ॥ ౪౪॥

ఏతదాచక్ష్వ రాజేంద్ర యథా ద్రవ్యం త్వయార్జితం ।
రాజోవాచ -
కిమనేన మహాభాగ కథితేన తవానఘ ॥ ౪౫॥

శోకస్తు వర్ధతే విప్ర శ్రుతేనానేన సువ్రత ।

ఋషిరువాచ -
అశస్తం నైవ గృహ్ణామి శస్తమేవ ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౪౬॥

ద్రవ్యస్యాగమనం రాజన్ కథయస్వ యథాతథం ।
రాజోవాచ -
మయా దేవీ తు సా భార్యా విక్రీతా కోటిసమ్మితైః ।
నిష్కైః పుత్రో రోహితాఖ్యో విక్రీతోఽర్బుదసంఖ్యయా ।
విప్రైకాదశకోట్యస్త్వం సువర్ణస్య గృహాణ మే ॥ ౪౮॥

సూత ఉవాచ -
తద్విత్తం స్వల్పమాలక్ష్య దారవిక్రయసంభవం ।
శోకాభిభూతం రాజానం కుపితః కౌశికోఽబ్రవీత్ ॥ ౪౯॥

ఋషిరువాచ -
రాజసూయస్య యజ్ఞస్య నైషా భవతి దక్షిణా ।
అన్యదుత్పాదయ క్షిప్రం సంపూర్ణా యేన సా భవేత్ ॥ ౫౦॥

క్షత్రబంధో మమేమాం త్వం సదృశీం యది దక్షిణాం ।
మన్యసే తర్హి తత్క్షిప్రం పశ్య త్వం మే పరం బలం ॥ ౫౧॥

తపసోఽస్య సుతప్తస్య బ్రాహ్మణస్యామలస్య చ ।
మత్ప్రభావస్య చోగ్రస్య శుద్ధస్యాధ్యయనస్య చ ॥ ౫౨॥

రాజోవాచ -
అన్యద్దాస్యామి భగవన్ కాలః కశ్చిత్ప్రతీక్ష్యతాం ।
అధునైవాస్తి విక్రీతా పత్నీ పుత్రశ్చ బాలకః ॥ ౫౩॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
చతుర్భాగః స్థితో యోఽయం దివసస్య నరాధిప ।
ఏష ఏవ ప్రతీక్ష్యో మే వక్తవ్యం నోత్తరం త్వయా ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రస్య పత్నీపుత్రవిక్రయవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
తమేవముక్త్వా రాజానం నిర్ఘృణం నిష్ఠురం వచః ।
తదాదాయ ధనం పూర్ణం కుపితః కౌశికో యయౌ ॥ ౧॥

విశ్వామిత్రే గతే రాజా తతః శోకముపాగతః ।
శ్వాసోచ్ఛ్వాసం ముహుః కృత్వా ప్రోవాచోచ్చైరధోముఖః ॥ ౨॥

విత్తక్రీతేన యస్యార్తిర్మయా ప్రేతేన గచ్ఛతి ।
స బ్రవీతు త్వరాయుక్తో యామే తిష్ఠతి భాస్కరః ॥ ౩॥

అథాజగామ త్వరితో ధర్మశ్చాండాలరూపధృక్ |
దుర్గంధో వికృతోరస్కః శ్మశ్రులో దంతురోఽఘృణీ || ౪||

కృష్ణో లంబోదరః స్నిగ్ధః కరాలః పురుషాధమః |
హస్తజర్జరయష్టిశ్చ శవమాల్యైరలంకృతః || ౫||

చాండాల ఉవాచ -
అహం గృహ్ణామి దాసత్వే భృత్యార్థః సుమహాన్మమ |
క్షిప్రమాచక్ష్వ మౌల్యం కిమేతత్తే సంప్రదీయతే || ౬||

వ్యాస ఉవాచ -
తం తాదృశమథాలక్ష్య క్రూరదృష్టిం సునిర్ఘృణం |
వదంతమతిదుఃశీలం కస్త్వమిత్యాహ పార్థివః || ౭||

చాండాల ఉవాచ -
చాండాలోఽహమిహ ఖ్యాతః ప్రవీరేతి నృపోత్తమ |
శాసనే సర్వదా తిష్ఠ మృతచైలాపహారకః || ౮||

ఏవముక్తస్తదా రాజా వచనం చేదమబ్రవీత్ |
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి గృహ్ణాత్వితి మతిర్మమ || ౯||

ఉత్తమస్యోత్తమో ధర్మో మధ్యమస్య చ మధ్యమః |
అధమస్యాధమశ్చైవ ఇతి ప్రాహుర్మనీషిణః || ౧౦||

చాండాల ఉవాచ |
ఏవమేవ త్వయా ధర్మః కథితో నృపసత్తమ |
అవిచార్య త్వయా రాజన్నధునోక్తం మమాగ్రతః || ౧౧||

విచారయిత్వా యో బ్రూతే సోఽభీష్టం లభతే నరః |
సామాన్యమేవ తత్ప్రోక్తమవిచార్య త్వయానఘ || ౧౨||

యది సత్యం ప్రమాణం తే గృహీతోఽసి న సంశయః |
హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
అసత్యాన్నరకే గచ్ఛేత్సద్యః క్రూరే నరాధమః || ౧౩||

తతశ్చాండాలతా సాధ్వీ న వరా మే హ్యసత్యతా |
వ్యాస ఉవాచ -
తస్యైవం వదతః ప్రాప్తో విశ్వామిత్రస్తపోనిధిః || ౧౪||

క్రోధామర్షవివృత్తాక్షః ప్రాహ చేదం నరాధిపం |
చాండాలోఽయం మనస్థం తే దాతుం విత్తముపస్థితః || ౧౫||

కస్మాన్న దీయతే మహ్యమశేషా యజ్ఞదక్షిణా |
రాజోవాచ -
భగవన్సూర్యవంశోత్థమాత్మానం వేద్మి కౌశిక || ౧౬||

కథం చాండాలదాసత్వం గమిష్యే విత్తకామతః |
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
యది చాండాలవిత్తం త్వమాత్మవిక్రయజం మమ || ౧౭||

న ప్రదాస్యసి చేత్తర్హి శప్స్యామి త్వామసంశయం |
చాండాలాదథవా విప్రాద్దేహి మే దక్షిణాధనం || ౧౮||

వినా చాండాలమధునా నాన్యః కశ్చిద్ధనప్రదః |
ధనేనాహం వినా రాజన్న యాస్యామి న సంశయః || ౧౯||

ఇదానీమేవ మే విత్తం న ప్రదాస్యసి చేన్నృప |
దినేఽర్ధఘటికాశేషే తత్త్వాం శాపాగ్నినా దహే || ౨౦||

వ్యాస ఉవాచ -
హరిశ్చంద్రస్తతో రాజా మృత్వవచ్ఛ్రితజీవితః |
ప్రసీదేతి వదన్పాదౌ ఋషేర్జగ్రాహ విహ్వలః || ౨౧||

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
దాసోఽస్మ్యార్తోఽస్మి దీనోఽస్మి త్వద్భక్తశ్చ విశేషతః |
ప్రసాదం కురు విప్రర్షే కష్టశ్చాండాలసంకరః || ౨౨||

భవేయం విత్తశేషేణ తవ కర్మకరో వశః |
తవైవ మునిశార్దూల ప్రేష్యశ్చిత్తానువర్తకః || ౨౩||

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
ఏవమస్తు మహారాజ మమైవ భవ కింకరః |
కింతు మద్వచనం కార్యం సర్వదైవ నరాధిప || ౨౪||

వ్యాస ఉవాచ -
ఏవముక్తేఽథ వచనే రాజా హర్షసమన్వితః |
అమన్యత పునర్జాతమాత్మానం ప్రాహ కౌశికం || ౨౫||

తవాదేశం కరిష్యామి సదైవాహం న సంశయః |
ఆదేశయ ద్విజశ్రేష్ఠ కిం కరోమి తవానఘ || ౨౬||

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
చాండాలాగచ్ఛ మద్దాసమౌల్యం కిం మే ప్రయచ్ఛసి |
గృహాణ దాసం మౌల్యేన మయా దత్తం తవాధునా || ౨౭||

నాస్తి దాసేన మే కార్యం విత్తాశా వర్తతే మమ |
వ్యాస ఉవాచ -
ఏవముక్తే తదా తేన స్వపచో హృష్టమానసః || ౨౮||

ఆగత్య సన్నిధౌ తూర్ణం విశ్వామిత్రమభాషత |
చాండాల ఉవాచ -
దశయోజనవిస్తీర్ణే ప్రయాగస్య చ మండలే || ౨౯||

భూమిం రత్నమయీం కృత్వా దాస్యే తేఽహం ద్విజోత్తమ |
అస్య విక్రయణేనేయమార్తిశ్చ ప్రహతా త్వయా || ౩౦||

వ్యాస ఉవాచ -
తతో రత్నసహస్రాణి సువర్ణమణిమౌక్తికైః |
చాండాలేన ప్రదత్తాని జగ్రాహ ద్విజసత్తమః || ౩౧||

హరిశ్చంద్రస్తథా రాజా నిర్వికారముఖోఽభవత్ |
అమన్యత తథా ధైర్యాద్విశ్వామిత్రో హి మే పతిః || ౩౨||

తత్తదేవ మయా కార్యం యదయం కారయిష్యతి |
అథాంతరిక్షే సహసా వాగువాచాశరీరిణీ || ౩౩||

అనృణోఽసి మహాభాగ దత్తా సా దక్షిణా త్వయా |
తతో దివః పుష్పవృష్టిః పపాత నృపమూర్ధని || ౩౪||

సాధు సాధ్వితి తం దేవాః ప్రోచుః సేంద్రా మహౌజసః |
హర్షేణ మహతాఽఽవిష్టో రాజా కౌశికమబ్రవీత్ || ౩౫||

రాజోవాచ -
త్వం హి మాతా పితా చైవ త్వం హి బంధుర్మహామతే |
యదర్థం మోచితోఽహం తే క్షణాచ్చైవానృణీకృతః || ౩౬||

కిం కరోమి మహాబాహో శ్రేయో మే వచనం తవ |
ఏవముక్తే తు వచనే నృపం మునిరభాషత || ౩౭||

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
చాండాలవచనం కార్యమద్యప్రభృతి తే నృప |
స్వస్తి తేఽస్త్వితి తం ప్రోచ్య తదాదాయ ధనం యయౌ || ౩౮||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః || ౨౩||

౨౪ హరిశ్చంద్రచింతావర్ణనం

శౌనక ఉవాచ -
తతః కిమకరోద్రాజా చాణ్డాలస్య గృహే గతః |
తద్ బ్రూహి సూతవర్య త్వం పృచ్ఛతః సత్వరం హి మే || ౧||

సూత ఉవాచ -
విశ్వామిత్రే గతే విప్రే శ్వపచో హృష్టమానసః |
విశ్వామిత్రాయ తద్ ద్రవ్యం దత్త్వా బద్ధ్వా నరేశ్వరం || ౨||

అసత్యో యాస్యసీత్యుక్త్వా దండేనాతాడయత్తదా |
దండప్రహారసంభ్రాంతమతీవ వ్యాకులేంద్రియం || ౩||

ఇష్టబంధువియోగార్తమానీయ నిజపక్కణే ।
నిగడే స్థాపయిత్వా తం స్వయం సుష్వాప విజ్వరః ॥ ౪॥

నిగడస్థస్తతో రాజా వసంశ్చాండాలపక్కణే ।
అన్నపానే పరిత్యజ్య సదా వై తదశోచయత్ ॥ ౫॥

తన్వీ దీనముఖీ దృష్ట్వా బాలం దీనముఖం పురః ।
మాం స్మరంత్యసుఖావిష్టా మోక్షయిష్యతి నౌ నృపః ॥ ౬॥

ఉపాత్తవిత్తో విప్రాయ దత్త్వా విత్తం ప్రతిశ్రుతం ।
రోదమానం సుతం వీక్ష్య మాం చ సంబోధయిష్యతి ॥ ౭॥

తాతపార్శ్వం వ్రజామీతి రుదంతం బాలకం పునః ।
తాత తాతేతి భాషంతం తథా సంబోధయిష్యతి ॥ ౮॥

న సా మాం మృగశావాక్షీ వేత్తి చాండాలతాం గతం ।
రాజ్యనాశః సుహృత్త్యాగో భార్యాతనయవిక్రయః ॥ ౯॥

తతశ్చాండాలతా చేయమహో దుఃఖపరంపరా ।
ఏవం స నివసన్నిత్యం స్మరంశ్చ దయితాం సుతం ॥ ౧౦॥

నినాయ దివసాన్ రాజా చతురో విధిపీడితః ।
అథాహ్ని పంచమే తేన నిగడాన్మోచితో నృపః ॥ ౧౧॥

చాండాలేనానుశిష్టశ్చ మృతచైలాపహారణే ।
క్రుద్ధేన పరుషైర్వాక్యైర్నిర్భర్త్స్య చ పునః పునః ॥ ౧౨॥

కాశ్యాశ్చ దక్షిణే భాగే శ్మశానం విద్యతే మహత్ ।
తద్రక్షస్వ యథాన్యాయం న త్యాజ్యం తత్త్వయా క్వచిత్ ॥ ౧౩॥

ఇమం చ జర్జరం దండం గృహీత్వా యాహి మా చిరం ।
వీరబాహోరయం దండ ఇతి ఘోషస్వ సర్వతః ॥ ౧౪॥

సూత ఉవాచ -
కస్మింశ్చిదథ కాలే తు మృతచైలాపహారకః ।
హరిశ్చంద్రోఽభవద్రాజా శ్మశానే దద్వశానుగః ॥ ౧౫॥

చాండాలేనానుశిష్టస్తు మృతచైలాపహారిణా ।
రాజా తేన సమాదిష్టో జగామ శవమందిరం ॥ ౧౬॥

పుర్యాస్తు దక్షిణే దేశే విద్యమానం భయానకం ।
శవమాల్యసమాకీర్ణం దుర్గంధం బహుధూమకం ॥ ౧౭॥

శ్మశానం ఘోరసన్నాదం శివాశతసమాకులం ।
గృధ్రగోమాయుసంకీర్ణం శ్వవృందపరివారితం ॥ ౧౮॥

అస్థిసంఘాతసంకీర్ణం మహాదుర్గంధసంకులం ।

అర్ధదగ్ధశవాస్యాని వికసద్దంతపంక్తిభిః ॥ ౧౯॥

హసంతీవాగ్నిమధ్యస్థకాయస్యైవం వ్యవస్థితిః ।
నానామృతసుహృన్నాదం మహాకోలాహలాకులం ॥ ౨౦॥

హా పుత్ర మిత్ర హా బంధో భ్రాతర్వత్స ప్రియాద్య మే ।
హాప్యతే భాగినేయార్ద్వ హా మాతుల పితామహ ॥ ౨౧॥

మాతామహ పితః పౌత్ర క్వ గతోఽస్యేహి బాంధవ ।
ఇతి శబ్దైః సమాకీర్ణం భైరవైః సర్వదేహినాం ॥ ౨౨॥

జ్వలన్మాంసవసామేదచ్ఛుమితి ధ్వనిసంకులం ।
అగ్నేశ్చటచటాశబ్దో భైరవో యత్ర జాయతే ॥ ౨౩॥

కల్పాంతసదృశాకారం శ్మశానం తత్సుదారుణం ।
స రాజా తత్ర సంప్రాప్తో దుఃఖాదేవమశోచత ॥ ౨౪॥

హా భృత్యా మంత్రిణో యూయం క్వ తద్రాజ్యం కులోచితం ।
హా ప్రియ పుత్ర మే బాల మాం త్యక్త్వా మందభాగ్యకం ॥ ౨౫॥

బ్రాహ్మణస్య చ కోపేన గతా యూయం క్వ దూరతః ।
వినా ధర్మం మనుష్యాణాం జాయతే న శుభం క్వచిత్ ॥ ౨౬॥

యత్నతో ధారయేత్తస్మాత్పురుషో ధర్మమేవ హి ।
ఇత్యేవం చింతయంస్తత్ర చాండాలోక్తం పునః పునః ॥ ౨౭॥

మలేన దిగ్ధసర్వాంగః శవానాం దర్శనే వ్రజన్ ।
లకుటాకారకల్పశ్చ ధావంశ్చాపి తతస్తతః ॥ ౨౮॥

అస్మింఛవ ఇదం మౌల్యం శతం ప్రాప్స్యామి చాగ్రతః ।
ఇదం మమ ఇదం రాజ్ఞ ఇదం చాండాలకస్య చ ॥ ౨౯॥

ఇత్యేవం చింతయన్ రాజా వ్యవస్థాం దుస్తరాం గతః ।
జీర్ణైకపటసుగ్రంథికృతకంథాపరిగ్రహః ॥ ౩౦॥

చితాభస్మరజోలిప్తముఖబాహూదరాంఘ్రికః ।
నానామేదోవసామజ్జాలిప్తపాణ్యంగులిః శ్వసన్ ॥ ౩౧॥

నానాశవౌదనకృతక్షున్నివృత్తిపరాయణః ।
తదీయమాల్యసంశ్లేషకృతమస్తకమండలః ॥ ౩౨॥

న రాత్రౌ న దివా శేతే హాహేతి ప్రవదన్ముహుః ।
ఏవం ద్వాదశ మాసాస్తు నీతా వర్షశతోపమాః ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రచింతావర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

౨౫ చాండాలాజ్ఞయా హరిశ్చంద్రస్య ఖడ్గగ్రహణవర్ణనం

సూత ఉవాచ -
ఏకదా తు గతో రంతుం బాలకైః సహితో బహిః |
వారాణస్యా నాతిదూరే రోహితాఖ్యః కుమారకః || ౧||

క్రీడాం కృత్వా తతో దర్భాన్ గ్రహీతుముపచక్రమే |
కోమలానల్పమూలాంశ్చ సాగ్రాంఛక్త్యనుసారతః || ౨||

ఆర్యప్రీత్యర్థమిత్యుక్త్వా హస్తయుగ్మేన యత్నతః |
సలక్షణాశ్చ సమిధో బర్హిరిధ్మం సలక్షణం || ౩||

పలాశకాష్ఠాన్యాదాయ త్వగ్నిహోమార్థమాదరాత్ |
మస్తకే భారకం కృత్వా ఖిద్యమానః పదే పదే || ౪||

ఉదకస్థానమాసాద్య తదా బాలస్తృషాన్వితః |
భువి భారం వినిక్షిప్య జలస్థానే తదా శిశుః || ౫||

కామతః సలిలం పీత్వా విశ్రమ్య చ ముహూర్తకం |
వల్మీకోపరి విన్యస్తభారో హర్తుం ప్రచక్రమే || ౬||

విశ్వామిత్రాజ్ఞయా తావత్కృష్ణసర్పో భయావహః |
మహావిషో మహాఘోరో వల్మీకాన్నిర్గతస్తదా || ౭||

తేనాసౌ బాలకో దష్టస్తదైవ చ పపాత హ |
రోహితాఖ్యం మృతం దృష్ట్వా యయుర్బాలా ద్విజాలయం || ౮||

త్వరితా భయసంవిగ్నాః ప్రోచుస్తన్మాతురగ్రతః |
హే విప్రదాసి తే పుత్రః క్రీడాం కర్తుం బహిర్గతః || ౯||

అస్మాభిః సహితస్తత్ర సర్పదష్టో మృతస్తతః |
ఇతి సా తద్వచః శ్రుత్వా వజ్రపాతోపమం తదా || ౧౦||

పపాత మూర్ఛితా భూమౌ ఛిన్నేవ కదలీ యథా |
అథ తాం బ్రాహ్మణో రుష్టః పానీయేనాభ్యషించత || ౧౧||

ముహూర్తాచ్చేతనాం ప్రాప్తా బ్రాహ్మణస్తామథాబ్రవీత్ |
బ్రాహ్మణ ఉవాచ -
అలక్ష్మీకారకం నింద్యం జానతీ త్వం నిశాముఖే || ౧౨||

రోదనం కురుషే దుష్టే లజ్జా తే హృదయే న కిం |
బ్రాహ్మణేనైవముక్తా సా న కించిద్వాక్యమబ్రవీత్ || ౧౩||

రురోద కరుణం దీనా పుత్రశోకేన పీడితా |
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా ధూసరా ముక్తమూర్ధజా || ౧౪||

అథ తాం కుపితో విప్రో రాజపత్నీమభాషత |

ధిక్త్వాం దుష్టే క్రయం గృహ్య మమ కార్యం విలుంపసి ॥ ౧౫॥

అశక్తా చేత్కథం తర్హి గృహీతం మమ తద్ధనం ।
ఏవం నిర్భర్త్సితా తేన క్రూరవాక్యైః పునః పునః ॥ ౧౬॥

రుదితా కారణం ప్రాహ విప్రం గద్గదయా గిరా ।
స్వామిన్ మమ సుతో బాలః సర్పదష్టో మృతో బహిః ॥ ౧౭॥

అనుజ్ఞాం మే ప్రయచ్ఛస్వ ద్రష్టుం యాస్యామి బాలకం ।
దుర్లభం దర్శనం తేన సంజాతం మమ సువ్రత ॥ ౧౮॥

ఇత్యుక్త్వా కరుణం బాలా పునరేవ రురోద హ ।
పునస్తాం కుపితో విప్రో రాజపత్నీమభాషత ॥ ౧౯॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ -
శఠే దుష్టసమాచారే కిం న జానాసి పాతకం ।
యః స్వామివేతనం గృహ్య తస్య కార్యం విలుంపతి ॥ ౨౦॥

నరకే పచ్యతే సోఽథ మహారౌరవపూర్వకే ।
ఉషిత్వా నరకే కల్పం తతోఽసౌ కుక్కుటో భవేత్ ॥ ౨౧॥

కిమనేనాథవా కార్యం ధర్మసంకీర్తనేన మే ।
యస్తు పాపరతో మూర్ఖః క్రూరో నీచోఽనృతః శఠః ॥ ౨౨॥

తద్వాక్యం నిష్ఫలం తస్మిన్బ్రవేద్ బీజమివోషరే ।
ఏహి తే విద్యతే కించిత్పరలోకభయం యది ॥ ౨౩॥

ఏవముక్తాథ సా విప్రం వేపమానాబ్రవీద్వచః ।
కారుణ్యం కురు మే నాథ ప్రసీద సుముఖో భవ ॥ ౨౪॥

ప్రస్థాపయ ముహూర్తం మాం యావద్ ద్రక్ష్యామి బాలకం ।
ఏవముక్త్వాథ సా మూర్ధ్నా నిపత్య ద్విజపాదయోః ॥ ౨౫॥

రురోద కరుణం బాలా పుత్రశోకేన పీడితా ।
అథాహ కుపితో విప్రః క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౨౬॥

విప్ర ఉవాచ -
కిం తే పుత్రేణ మే కార్యం గృహకర్మ కురుష్వ మే ।
కిం న జానాసి మే క్రోధం కశాఘాతఫలప్రదం ॥ ౨౭॥

ఏవముక్తా స్థితా ధైర్యాద్ గృహకర్మ చకార హ ।
అర్ధరాత్రో గతస్తస్యాః పాదాభ్యంగాదికర్మణా ॥ ౨౮॥

బ్రాహ్మణేనాథ సా ప్రోక్తా పుత్రపార్శ్వం వ్రజాధునా ।
తస్య దాహాదికం కృత్వా పునరాగచ్ఛ సత్వరం ॥ ౨౯॥

న లుప్యేత యథా ప్రాతర్గృహకర్మ మమేతి చ ।

తతస్త్వేకాకినీ రాత్రౌ విలపంతీ జగామ హ ॥ ౩౦॥

దృష్ట్వా మృతం నిజం పుత్రం భృశం శోకేన పీడితా ।
యూథభ్రష్టా కురంగీవ వివత్సా సౌరభీ యథా ॥ ౩౧॥

వారాణస్యా బహిర్గత్వా క్షణాద్ దృష్ట్వా నిజం సుతం ।
శయానం రంకవద్భూమౌ కాష్ఠదర్భతృణోపరి ॥ ౩౨॥

విలలాపాతిదుఃఖార్తా శబ్దం కృత్వా సునిష్ఠురం ।
ఏహి మే సమ్ముఖం కస్మాద్రోషితోఽసి వదాధునా ॥ ౩౩॥

ఆయాస్యభిముఖో నిత్యమంబేత్యుక్త్వా పునః పునః ।
గత్వా స్ఖలత్పదా తస్య పపాతోపరి మూర్ఛితా ॥ ౩౪॥

పునః సా చేతనాం ప్రాప్య దోర్భ్యామాలింగ్య బాలకం ।
తన్ముఖే వదనం న్యస్య రురోదార్తస్వనైస్తదా ॥ ౩౫॥

కరాభ్యాం తాడనం చక్రే మస్తకస్యోదరస్య చ ।
హా బాల హా శిశో వత్స హా కుమారక సుందర ॥ ౩౬॥

హా రాజన్ క్వ గతోఽసి త్వం పశ్యేమం బాలకం నిజం ।
ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయాంసం భూతలే పతితం మృతం ॥ ౩౭॥

తథాపశ్యన్ముఖం తస్య భూయో జీవితశంకయా ।
నిర్జీవవదనం జ్ఞాత్వా మూర్ఛితా నిపపాత హ ॥ ౩౮॥

హస్తేన వదనం గృహ్య పునరేవమభాషత ।
శయనం త్యజ హే బాల శీఘ్రం జాగృహి భీషణం ॥ ౩౯॥

నిశార్ధం వర్ధతే చేదం శివాశతనినాదితం ।
భూతప్రేతపిశాచాదిడాకినీయూథనాదితం ॥ ౪౦॥

మిత్రాణి తే గతాన్యస్తాత్త్వమేకస్తు కుతః స్థితః ।
సూత ఉవాచ -
ఏవముక్త్వా పునస్తన్వీ కరుణం ప్రరురోద హ ॥ ౪౧॥

హా శిశో బాల హా వత్స రోహితాఖ్య కుమారక ।
రే పుత్ర ప్రతిశబ్దం మే కస్మాత్త్వం న ప్రయచ్ఛసి ॥ ౪౨॥

తవాహం జననీ వత్స కిం న జానాసి పశ్య మాం ।
దేశత్యాగాద్రాజ్యనాశాత్పుత్ర భర్తుః స్వవిక్రయాత్ ॥ ౪౩॥

యద్దాసీత్వాచ్చ జీవామి త్వాం దృష్ట్వా పుత్ర కేవలం ।
తే జన్మసమయే విప్రైరాదిష్టం యత్త్వనాగతం ॥ ౪౪॥

దీర్ఘాయుః పృథివీరాజః పుత్రపౌత్రసమన్వితః ।
శౌర్యదానరతిః సత్త్వో గురుదేవద్విజార్చకః ॥ ౪౫॥

మాతాపిత్రోస్తు ప్రియకృత్సత్యవాదీ జితేంద్రియః ।
ఇత్యాది సకలం జాతమసత్యమధునా సుత ॥ ౪౬॥

చక్రమత్స్యాతపత్రశ్రీవత్సస్వస్తికధ్వజాః ।
తవ పాణితలే పుత్ర కలశశ్చామరం తథా ॥ ౪౭॥

లక్షణాని తథాన్యాని త్వద్ధస్తే యాని సంతి చ ।
తాని సర్వాణి మోఘాని సంజాతాన్యధునా సుత ॥ ౪౮॥

హా రాజన్పృథివీనాథ క్వ తే రాజ్యం క్వ మంత్రిణః ।
క్వ తే సింహాసనం ఛత్రం క్వ తే ఖడ్గః క్వ తద్ధనం ॥ ౪౯॥

క్వ సాయోధ్యా క్వ హర్మ్యాణి క్వ గజాశ్వరథప్రజాః ।
సర్వమేతత్తథా పుత్ర మాం త్యక్త్వా క్వ గతోఽసి రే ॥ ౫౦॥

హా కాంత హా నృపాగచ్ఛ పశ్యేమం స్వసుతం ప్రియం ।
యేన తే రింగతా వక్షః కుంకుమేనావలేపితం ॥ ౫౧॥

స్వశరీరరజఃపంకైర్విశాలం మలినీకృతం ।
యేన తే బాలభావేన మృగనాభివిలేపితః ॥ ౫౨॥

భ్రంశితో భాలతిలకస్తవాంకస్థేన భూపతే ।
యస్య వక్త్రం మృదా లిప్తం స్నేహార్ద్రై చుంబితం మయా ॥ ౫౩॥

తన్ముఖం మక్షికాలింగ్యం పశ్యే కీటైర్విదూషితం ।
హా రాజన్ పశ్య తం పుత్రం భువిస్థం రంకవన్మృతం ॥ ౫౪॥

హా దేవ కిం మయా కృత్యం కృతం పూర్వభవాంతరే ।
తస్య కర్మఫలస్యేహ న పారముపలక్షయే ॥ ౫౫॥

హా పుత్ర హా శిశో వత్స కా కుమారక సుందర ।
ఏవం తస్యా విలాపం తే శ్రుత్వా నగరపాలకాః ॥ ౫౬॥

జాగృతాస్త్వరితాస్తస్యాః పార్శ్వమీయుః సువిస్మితాః ।
జనా ఊచుః -
కా త్వం బాలస్య కస్యాయం పతిస్తే కుత్ర తిష్ఠతి ॥ ౫౭॥

ఏకైవ నిర్భయా రాత్రౌ కస్మాత్త్వమిహ రోదిషి ।
ఏవముక్తాథ సా తన్వీ న కించిద్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౫౮॥

భూయోఽపి పృష్టా సా తూష్ణీం స్తబ్ధీభూతా బభూవ హ ।
విలలాపాతిదుఃఖార్తా శోకాశ్రుప్లుతలోచనా ॥ ౫౯॥

అథ తే శంకితాస్తస్యాం రోమాంచితతనూరుహాః ।
సంత్రస్తాః ప్రాహురన్యోన్యముద్ధృతాయుధపాణయః ॥ ౬౦॥

నూనం స్త్రీ న భవత్యేషా యతః కించిన్న భాషతే ।

తస్మాద్వధ్యా భవేదేషా యత్నతో బాలఘాతినీ ॥ ౬౧॥

శుభా చేత్తర్హి కిం హ్యత్ర నిశార్ధే తిష్ఠతే బహిః ।
భక్షార్థమనయా నూనమానీతః కస్యచిచ్ఛిశుః ॥ ౬౨॥

ఇత్యుక్త్వా తైర్గృహితా సా గాఢం కేశేషు సత్వరం ।
భుజయోరపరైశ్చైవ కైశ్చాపి గలకే తథా ॥ ౬౩॥

ఖేచరీ యాస్యతీత్యుక్తం బహుభిః శస్త్రపాణిభిః ।
ఆకృష్య పక్కణే నీతా చాండాలాయ సమర్పితా ॥ ౬౪॥

హే చాండాల బహిర్దృష్టా హ్యస్మాభిర్బాలఘాతినీ ।
వధ్యతాం వధ్యతామేష శీఘ్రం నీత్వా బహిఃస్థలే ॥ ౬౫॥

చాండాలః ప్రాహ తాం దృష్ట్వా జ్ఞాతేయం లోకవిశ్రుతా ।
న దృష్టపూర్వా కేనాపి లోకడింభాన్యనేకధా ॥ ౬౬॥

భక్షితాన్యనయా భూరి భవద్భిః పుణ్యమార్జితం ।
ఖ్యాతిర్వః శాశ్వతీ లోకే గచ్ఛధ్వం చ యథాసుఖం ॥ ౬౭॥

ద్విజస్త్రీబాలగోఘాతీ స్వర్ణస్తేయీ చ యో నరః ।
అగ్నిదో వర్త్మఘాతీ చ మద్యపో గురుతల్పగః ॥ ౬౮॥

మహాజనవిరోధీ చ తస్య పుణ్యప్రదో వధః ।
ద్విజస్యాపి స్త్రియో వాపి న దోషో విద్యతే వధే ॥ ౬౯॥

అస్యా వధశ్చ మే యోగ్య ఇత్యుక్త్వా గాడబంధనైః ।
బద్ధ్వా కేశేష్వథాకృష్య రజ్జుభిస్తామతాడయత్ ॥ ౭౦॥

హరిశ్చంద్రమథోవాచ వాచా పరుషయా తదా ।
రే దాస వధ్యతామేషా దుష్టాత్మా మా విచారయ ॥ ౭౧॥

తద్వాక్యం భూపతిః శ్రుత్వా వజ్రపాతోపమం తదా ।
వేపమానోఽథ చాండాలం ప్రాహ స్త్రీవధశంకితః ॥ ౭౨॥

న శక్తోఽహమిదం కర్తుం ప్రేష్యం దేహి మమాపరం ।
అసాధ్యమపి యత్కర్మ తత్కరిష్యే త్వయోదితం ॥ ౭౩॥

శ్రుత్వా తదుక్తం వచనం శ్వపచో వాక్యమబ్రవీత్ ।
మా భైషీస్త్వం గృహాణాసిం వధోఽస్యాః పుణ్యదో మతః ॥ ౭౪॥

బాలానామేవ భయదా నేయం రక్ష్యా కదాచన ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౭౫॥

స్త్రియో రక్ష్యాః ప్రయత్నేన న హంతవ్యాః కదాచన ।
స్త్రీవధే కీర్తితః పాపం మునిభిర్ధర్మతత్పరైః ॥ ౭౬॥

పురుషో యః స్త్రియం హన్యాజ్జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోఽపి వా ।
నరకే పచ్యతే సోఽథ మహారౌరవపూర్వకే ॥ ౭౭॥

చాండాల ఉవాచ -
మా వదాసిం గృహాణైనం తీక్ష్ణం విద్యుత్సమప్రభం ।
యత్రైకస్మిన్వధం నీతే బహూనాం తు సుఖం భవేత్ ॥ ౭౮॥

తస్య హింసా కృతం నూనం బహుపుణ్యప్రదా భవేత్ ।
భక్షితాన్యనయా భూరి లోకే డింభాని దుష్టయా ॥ ౭౯॥

తత్క్షిప్రం వధ్యతామేషా లోకః స్వస్థో భవిష్యతి ।
రాజోవాచ -
చాండాలాధిపతే తీవ్రం వ్రతం స్త్రీవధవర్జనం ॥ ౮౦॥

ఆజన్మతస్తతో యత్నం న కుర్యాం స్త్రీవధే తవ ।
చాండాల ఉవాచ -
స్వామికార్యం వినా దుష్ట కిం కార్యం విద్యతేఽపరం ॥ ౮౧॥

గృహీత్వా వేతనం మేఽద్య కస్మాత్కార్యం విలుంపసి ।
యః స్వామివేతనం గృహ్య స్వామికార్యం విలుంపతి ॥ ౮౨॥

నరకాన్నిష్కృతిస్తస్య నాస్తి కల్పాయుతైరపి ।
రాజోవాచ -
చాండాలనాథ మే దేహి ప్రాప్యమన్యత్సుదారుణం ॥ ౮౩॥

స్వశత్రుం బ్రూహి తం క్షిప్రం ఘాతయిష్యామ్యసంశయం ।
ఘాతయిత్వా తు తం శత్రుం తవ దాస్యామి మేదినీం ॥ ౮౪॥

దేవ దేవోరగైః సిద్ధైర్గంధర్వైరపి సంయుతం ।
దేవేంద్రమపి జేష్యామి నిహత్య నిశితైః శరైః ॥ ౮౫॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తతో వాక్యం హరిశ్చంద్రస్య భూపతేః ।
చాండాలః కుపితః ప్రాహ వేపమానం మహీపతిం ॥ ౮౬॥

చాండాల ఉవాచ -
(నైతద్వాక్యం సుఘటితం యద్వాక్యం దాసకీర్తితం)
చాండాలదాసతాం కృత్వా సురాణాం భాషసే వచః ।
దాస కిం బహునా నూనం శృణు మే గదతో వచః ॥ ౮౭॥

నిర్లజ్జ తవ చేదస్తి కించిత్పాపభయం హృది ।
కిమర్థం దాసతాం యాతశ్చాండాలస్య తు వేశ్మని ॥ ౮౮॥

గృహాణైనం తతః ఖడ్గమస్యాశ్ఛింధి శిరోఽమ్బుజం ।
ఏవముక్త్వాథ చాండాలో రాజ్ఞే ఖడ్గం న్యవేదయత్ ॥ ౮౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే

చాండాలాజ్ఞయా హరిశ్చంద్రస్య ఖడ్గగ్రహణవర్ణనం నామ పంచవింశోఽధ్యాయః || ౨౫||

౨౬ హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానే రాజ్ఞో హుతాశనప్రవేశోద్యోగవర్ణనం

సూత ఉవాచ -
తతోఽథ భూపతిః ప్రాహ రాజ్ఞీం స్థిత్వా హ్యధోముఖః |
అత్రోపవిశ్యతాం బాలే పాపస్య పురతో మమ || ౧||

శిరస్తే ఛేదయిష్యామి హంతుం శక్నోతి చేత్కరః |
ఏవముక్త్వా సముద్యమ్య ఖడ్గం హంతుం గతో నృపః || ౨||

న జానాతి నృపః పత్నీం సా న జానాతి భూపతిం |
అబ్రవీద్ భృశదుఃఖార్తా స్వమృత్యుమభికాంక్షతి || ౩||

స్త్ర్యువాచ -
చాండాల శృణు మే వాక్యం కించిత్త్వం యది మన్యసే |
మృతస్తిష్ఠతి మే పుత్రో నాతిదూరే బహిః పురాత్ || ౪||

తం దహామి హతం యావదానయిత్వా తవాంతికం |
తావత్ప్రతీక్ష్యతాం పశ్చాదసినా ఘాతయస్వ మాం || ౫||

తేనాథ బాఢమిత్యుక్త్వా ప్రేషితా బాలకం ప్రతి |
సా జగామాతిదుఃఖార్తా విపలంతీ సుదారుణం || ౬||

భార్యా తస్య నరేంద్రస్య సర్పదష్టం హి బాలకం |
హా పుత్ర హా వత్స శిశో ఇత్యేవం వదతీ ముహుః || ౭||

కృశా వివర్ణా మలినా పాంసుధ్వస్తశిరోరుహా |
శ్మశానభూమిమాగత్య బాలం స్థాప్యావిశద్భువి || ౮||

(రాజన్నద్య స్వబాలం తం పశ్యసీహ మహీతలే |
రమమాణం స్వసఖిభిర్దష్టం దుష్టాహినా మృతం ||)
తస్యా విలాపశబ్దం తమాకర్ణ్య స నరాధిపః |
శవసన్నిధిమాగత్య వస్త్రమస్యాక్షిపత్తదా || ౯||

తాం తథా రుదతీం భార్యాం నాభిజానాతి భూమిపః |
చిరప్రవాససంతప్తాం పునర్జాతామివాబలాం || ౧౦||

సాపి తం చారుకేశాంతం పురో దృష్ట్వా జటాలకం |
నాభ్యజానాన్నృపవరం శుష్కవృక్షత్వచోపమం || ౧౧||

భూమౌ నిపతితం బాలం దృష్ట్వాశీవిషపీడితం |
నరేంద్రలక్షణోపేతమచింతయదసౌ నృపః || ౧౨||

అస్య పూర్ణేందువద్వక్త్రం శుభమున్నసమవ్రణం |
దర్పణప్రతిమోత్తుంగకపోలయుగశోభితం || ౧౩||

నీలాన్కేశాన్కుంచితాగ్రాన్ సాంద్రాందీర్ఘాంస్తరంగిణః |
రాజీవసదృశే నేత్రే ఓష్ఠౌ బింబఫలోపమౌ || ౧౪||

విశాలవక్షా దీర్ఘాక్షో దీర్ఘబాహూన్నతాంసకః |
విశాలపాదో గంభీరఃసూక్ష్మాంగుల్యవనీధరః || ౧౫||

మృణాలపాదో గంభీరనాభిరుద్ధతకంధరః |
అహో కష్టం నరేంద్రస్య కస్యాప్యేష కులే శిశుః || ౧౬||

జాతో నీతః కృతాంతేన కాలపాశాద్దురాత్మనా |
సూత ఉవాచ -
ఏవం దృష్ట్వాథ తం బాలం మాతురంకే ప్రసారితం || ౧౭||

స్మృతిమభ్యాగతో రాజా హాహేత్యశ్రూణ్యపాతయత్ |
సోఽప్యువాచ చ వత్సో మే దశామేతాముపాగతః || ౧౮||

నీతో యది చ ఘోరేణ కృతాంతేనాత్మనో వశం |
విచారయిత్వా రాజాసౌ హరిశ్చంద్రస్తథా స్థితః || ౧౯||

తతో రాజ్ఞీ మహాదుఃఖావేశాదిదమభాషత |
రాజ్ఞ్యువాచ -
హా వత్స కస్య పాపస్య త్వపధ్యానాదిదం మహత్ || ౨౦||

దుఃఖమాపతితం ఘోరం తద్రూపం నోపలభ్యతే |
హా నాథ రాజన్ భవతా మామపాస్య సుదుఃఖితాం || ౨౧||

కస్మిన్సంస్థీయతే స్థానే విశ్రబ్ధం కేన హేతునా |
రాజ్యనాశం సుహృత్త్యాగో భార్యాతనయవిక్రయః || ౨౨||

హరిశ్చంద్రస్య రాజర్షేః కిం విధాతః కృతం త్వయా |
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా రాజా స్థానచ్యుతస్తదా || ౨౩||

ప్రత్యభిజ్ఞాయ దేవీం తాం పుత్రం చ నిధనం గతం |
కష్టం మమైవ పత్నీయం బాలకశ్చాపి మే సుతః || ౨౪||

జ్ఞాత్వా పపాత సంతప్తో మూర్చ్ఛామతిజగామ హ |
సా చ తం ప్రత్యభిజ్ఞాయ తామవస్థాముపాగతం || ౨౫||

మూర్చ్ఛితా నిపపాతార్తా నిశ్చేష్టా ధరణీతలే |
చేతనాం ప్రాప్య రాజేంద్రో రాజపత్నీ చ తౌ సమం || ౨౬||

విలేపతుః సుసంతప్తౌ శోకభారేణ పీడితౌ |
రాజోవాచ -
హా వత్స సుకుమారం తే వదనం కుంచితాలకం || ౨౭||

పశ్యతో మే ముఖం దీనం హృదయం కిం న దీర్యతే |
తాత తాతేతి మధురం బ్రువాణం స్వయమాగతం || ౨౮||

ఉపగుహ్య కదా వక్ష్యే వత్సవత్సేతి సౌహృదాత్ ।
కస్య జానుప్రణీతేన పింగేన క్షితిరేణునా ॥ ౨౯॥

మమోత్తరీయముత్సంగం తథాంగం మలమేష్యతి ।
న వాలం మమ సంభూతం మనో హృదయనందన ॥ ౩౦॥

(మయాసి పితృమాన్పిత్రా విక్రీతో యేన వస్తువత్ ।)
గతం రాజ్యమశేషం మే సబాంధవధనం మహత్ ।
(హీనదైవాన్నృశంసేన దృష్టో మే తనయస్తతః ।)
అహం మహాహిదష్టస్య పుత్రస్యాననపంకజం ॥ ౩౧॥

నిరీక్షన్నద్య ఘోరేణ విషేణాధికృతోఽధునా ।
ఏవముక్త్వా తమాదాయ బాలకం బాష్పగద్గదః ॥ ౩౨॥

పరిష్వజ్య చ నిశ్చేష్టో మూర్చ్ఛయా నిపపాత హ ।
తతస్తం పతితం దృష్ట్వా శైవ్యా చైవమచింతయత్ ॥ ౩౩॥

అయం స పురుషవ్యాఘ్రః స్వరేణైవోపలక్ష్యతే ।
విద్వజ్జనమనశ్చంద్రో హరిశ్చంద్రో న సంశయః ॥ ౩౪॥

తథాస్య నాసికా తుంగా తిలపుష్పోపమా శుభా ।
దంతాశ్చ ముకులప్రఖ్యాః ఖ్యాతకీర్తేర్మహాత్మనః ॥ ౩౫॥

శ్మశానమాగతః కస్మాద్యద్యేవం స నరేశ్వరః ।
విహాయ పుత్రశోకం సా పశ్యంతీ పతితం పతిం ॥ ౩౬॥

ప్రహృష్టా విస్మితా దీనా భర్తృపుత్రార్తిపీడితా ।
వీక్షతీ సా తదాపతన్మూర్చ్ఛయా ధరణీతలే ॥ ౩౭॥

ప్రాప్య చేతశ్చ శనకైః సా గద్గదమభాషత ।
ధిక్త్వాం దైవ హ్యకరుణ నిర్మర్యాద జుగుప్సిత ॥ ౩౮॥

యేనాయమమరప్రఖ్యో నీతో రాజా శ్వపాకతాం ।
రాజ్యనాశం సుహృత్త్యాగం భార్యాతనయవిక్రయం ॥ ౩౯॥

ప్రాపయిత్వాపి యేనాద్య చాండాలోఽయం కృతో నృపః ।
నాద్య పశ్యామి తే ఛత్రం సింహాసనమథాపి వా ॥ ౪౦॥

చామరవ్యజనే వాపి కోఽయం విధివిపర్యయః ।
యస్యాస్య వ్రజతః పూర్వం రాజానో భృత్యతాం గతాః ॥ ౪౧॥

స్వోత్తరీయైః ప్రకుర్వంతి విరజస్కం మహీతలం ।
సోఽయం కపాలసంలగ్నే ఘటీపటనిరంతరే ॥ ౪౨॥

మృతనిర్మాల్యసూత్రాంతర్లగ్నకేశసుదారుణే ।
వసానిష్పందసంశుష్కమహాపటలమండితే ॥ ౪౩॥

భస్మాంగారార్ధదగ్ధాస్థిమజ్జాసంఘట్టభీషణే ।
గృధ్రగోమాయునాదార్తే పుష్టక్షుద్రవిహంగమే ॥ ౪౪॥

చితాధూమాయతపటే నీలీకృతదిగంతరే ।
కుణపాస్వాదనముదా సంప్రకృష్టనిశాచరే ॥ ౪౫॥

చరత్యమేధ్యే రాజేంద్రః శ్మశానే దుఃఖపీడితః ।
ఏవముక్త్వాథ సంశ్లిష్య కంఠే రాజ్ఞో నృపాత్మజా ॥ ౪౬॥

కష్టం శోకసమావిష్టా విలలాపార్తయా గిరా ।
రాజన్ స్వప్నోఽథ తథ్యం వా యదేతన్మన్యతే భవాన్ ॥ ౪౭॥

తత్కథ్యతాం మహాభాగ మనో వై ముహ్యతే మమ ।
యద్యేతదేవ ధర్మజ్ఞ నాస్తి ధర్మే సహాయతా ॥ ౪౮॥

తథైవ విప్రదేవాదిపూజనే సత్యపాలనే ।
నాస్తి ధర్మః కుతః సత్యం నార్జవం నానృశంసతా ॥ ౪౯॥

యత్ర త్వం ధర్మపరమః స్వరాజ్యాదవరోపితః ।
సూత ఉవాచ -
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా నిఃశ్వస్యోష్ణం సగద్గదః ॥ ౫౦॥

కథయామాస తన్వంగ్యై యథా ప్రాప్తః శ్వపాకతాం ।
రుదిత్వా సా తు సుచిరం నిఃశ్వస్యోష్ణం సుదుఃఖితా ॥ ౫౧॥

స్వపుత్రమరణం భీరుర్యథావత్తం న్యవేదయత్ ।
శ్రుత్వా రాజా తథా వాక్యం నిపపాత మహీతలే ॥ ౫౨॥

మృతపుత్రం సమానీయ జిహ్వయా విలిహన్ముహుః ।
హరిశ్చంద్రమథో ప్రాహ శైవ్యా గద్గదయా గిరా ॥ ౫౩॥

కురుష్వ స్వామినః ప్రేష్యం ఛేదయిత్వా శిరో మమ ।
స్వామిద్రోహో న తేఽస్త్వద్య మాసత్యో భవ భూపతే ॥ ౫౪॥

మాసత్యం తవ రాజేంద్ర పరద్రోహస్తు పాతకం ।
ఏతదాకర్ణ్య రాజా తు పపాత భువి మూర్చ్ఛితః ॥ ౫౫॥

క్షణేన చేతనాం ప్రాప్య విలలాపాతిదుఃఖితః ।
రాజోవాచ -
కథం ప్రియే త్వయా ప్రోక్తం వచనం త్వతినిష్ఠురం ॥ ౫౬॥

యదశక్యం భవేద్వక్తుం తత్కర్మ క్రియతే కథం ।
పత్న్యువాచ -
మయా చ పూజితా గౌరీ దేవా విప్రాస్తథైవ చ ॥ ౫౭॥

భవిష్యసి పతిస్త్వం మే హ్యన్యస్మింజన్మని ప్రభో ।
శ్రుత్వా రాజా తదా వాక్యం నిపపాత మహీతలే ॥ ౫౮॥

మృతస్య పుత్రస్య తదా చుచుంబ దుఃఖితో ముఖం |
రాజోవాచ -
ప్రియే న రోచతే దీర్ఘం కాలం క్లేశం మయాశితుం || ౩౯||

నాత్మాయత్తోఽహం తన్వంగి పశ్య మే మందభాగ్యతాం |
చాండాలేనాననుజ్ఞాతః ప్రవేక్ష్యే జ్వలనం యది || ౬౦||

చాండాలదాసతాం యాస్యే పునరప్యన్యజన్మని |
నరకం చ వరం ప్రాప్య ఖేదం ప్రాప్స్యామి దారుణం || ౬౧||

తాపం ప్రాప్స్యామి సంప్రాప్య మహారౌరవరౌరవే |
మగ్నస్య దుఃఖజలధౌ వరం ప్రాణైర్వియోజనం || ౬౩||

ఏకోఽపి బాలకో యోఽయమాసీద్వంశకరః సుతః |
మమ దైవానుయోగేన మృతో సోఽపి బలీయసా || ౬౩||

కథం ప్రాణాన్విముంచామి పరాయత్తోఽస్మి దుర్గతః |
తథాపి దుఃఖబాహుల్యాత్త్యక్ష్యామి తు నిజాం తనుం || ౬౪||

త్రైలోక్యే నాస్తి తద్దుఃఖం నాసిపత్రవనే తథా |
వైతరణ్యాం కుతస్తద్వద్యాదృశం పుత్రవిప్లవే || ౬౫||

సోఽహం సుతశరీరేణ దీప్యమానే హుతాశనే |
నిపతిష్యామి తన్వంగి క్షంతవ్యం తన్మమాధునా || ౬౬||

న వక్తవ్య త్వయా కించిదతః కమలలోచనే |
మమ వాక్యం చ తన్వంగి నిబోధాహతమానసా || ౬౭||

అనుజ్ఞాతాథ గచ్ఛ త్వం విప్రవేశ్మ శుచిస్మితే |
యది దత్తం యది హుతం గురవో యది తోషితాః || ౬౮||

సంగమః పరలోకే మే నిజపుత్రేణ చేత్త్వయా |
ఇహలోకే కుతస్త్వేతద్భవిష్యతి సమీప్సితం || ౬౯||

యన్మయా హసతా కించిద్రహసి త్వాం శుచిస్మితే |
అశేషముక్తం తత్సర్వం క్షంతవ్యం మమ యాస్యతః || ౭౦||

రాజపత్నీతి గర్వేణ నావజ్ఞేయః స మే ద్విజః |
సర్వయత్నేన తోష్యం స్యాత్స్వామీ దైవతవచ్ఛుభే || ౭౧||

రాజ్ఞ్యువాచ |
అహమప్యత్ర రాజర్షే నిపతిష్యే హుతాశనే |
దుఃఖభారాసహా దేవ సహ యాస్యామి వై త్వయా || ౭౨||

త్వయా సహ మమ శ్రేయో గమనం నాన్యథా భవేత్ |
సహ స్వర్గం చ నరకం త్వయా భోక్ష్యామి మానద |
శ్రుత్వా రాజా తదోవాచ ఏవమస్తు పతివ్రతే || ౭౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానే రాజ్ఞో హుతాశనప్రవేశోద్యోగవర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః || ౨౬||

౨౭ హరిశ్చంద్రాఖ్యానశ్రవణఫలవర్ణనం

సూత ఉవాచ -
తతః కృత్వా చితాం రాజా ఆరోప్య తనయం స్వకం |
భార్యయా సహితో రాజా బద్ధాంజలిపుటస్తదా || ౧||

చింతయన్పరమేశానీం శతాక్షీం జగదీశ్వరీం |
పంచకోశాంతరగతాం పుచ్ఛబ్రహ్మస్వరూపిణీం || ౨||

రక్తాంబరపరీధానాం కరుణారససాగరం |
నానాయుధధరామంబాం జగత్పాలనతత్పరాం || ౩||

తస్య చింతయమానస్య సర్వే దేవాః సవాసవాః |
ధర్మం ప్రముఖతః కృత్వా సమాజగ్ముస్త్వరాన్వితాః || ౪||

ఆగత్య సర్వే ప్రోచుస్తే రాజంఛ్రుణు మహాప్రభో |
అహం పితామహః సాక్షాద్ధర్మశ్చ భవగాన్స్వయం || ౫||

సాధ్యాః సవిశ్వే మరుతో లోకపాలాః సచారణాః |
నాగాః సిద్ధాః సగంధర్వా రుద్రాశ్చైవ తథాశ్వినౌ || ౬||

ఏతే చాన్యేఽథ బహవో విశ్వామిత్రస్తథైవ చ |
విశ్వత్రయేణ యో మైత్రీం కర్తుమిచ్ఛతి ధర్మతః || ౭||

విశ్వామిత్రః స తేఽభీష్టమాహర్తుం సమ్యగిచ్ఛతి |
ధర్మ ఉవాచ -
మా రాజన్ సాహసం కార్షీర్ధర్మోఽహం త్వాముపాగతః || ౮||

తితిక్షాదమసత్త్వాద్యైస్త్వద్గుణైః పరితోషితః |
ఇంద్ర ఉవాచ -
హరిశ్చంద్ర మహాభాగ ప్రాప్తః శక్రోఽస్మి తేఽన్తికం || ౯||

త్వయాద్య భార్యాపుత్రేణ జితా లోకాః సనాతనాః |
ఆరోహ త్రిదివం రాజన్ భార్యాపుత్రసమన్వితః || ౧౦||

సుదుష్ప్రాపం నరైరన్యైర్జితమాత్మీయకర్మభిః |
సూత ఉవాచ -
తతోఽమృతమయం వర్షమపమృత్యువినాశనం || ౧౧||

ఇంద్రః ప్రాసృజదాకాశాచ్చితామధ్యగతే శిశౌ |
పుష్పవృష్టిశ్చ మహతీ దుందుభిస్వన ఏవ చ || ౧౨||

సముత్తస్థౌ మృతః పుత్రో రాజ్ఞస్తస్య మహాత్మనః |

సుకుమారతనుః స్వస్థః ప్రసన్నః ప్రీతమానసః || ౧౩||

తతో రాజా హరిశ్చంద్రః పరిష్వజ్య సుతం తదా |
సభార్యః స్వశ్రియా యుక్తో దివ్యమాలాంబరావృతః || ౧౪||

బభూవ తత్క్షణాదింద్రో భూపం చైవమభాషత || ౧౫||

సభార్యస్త్వం సపుత్రశ్చ స్వర్లోకం సద్గతిం పరాం |
సమారోహ మహాభాగ నిజానాం కర్మణాం ఫలం || ౧౬||

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
దేవరాజాననుజ్ఞాతః స్వామినా శ్వపచేన హి |
అకృత్వా నిష్కృతిం తస్య నారోక్ష్యే వై సురాలయం || ౧౭||

ధర్మ ఉవాచ -
తవైవం భావినం క్లేశమవగమ్యాత్మమాయయా |
ఆత్మా శ్వపచతాం నీతో దర్శితం తచ్చ పక్కణం || ౧౮||

ఇంద్ర ఉవాచ -
ప్రార్థ్యతే యత్పరం స్థానం సమస్తైర్మనుజైర్భువి |
తదారోహ హరిశ్చంద్ర స్థానం పుణ్యకృతాం నృణాం || ౧౯||

హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
దేవరాజ నమస్తుభ్యం వాక్యం చేదం నిబోధ మే |
మచ్ఛోకమగ్నమనసః కౌసలే నగరే నరాః || ౨౦||

తిష్ఠంతి తానపాస్యైవం కథం యాస్యామ్యహం దివం |
బ్రహ్మహత్యా సురాపానం గోవధః స్త్రీవధస్తథా || ౨౧||

తుల్యమేభిర్మహత్పాపం భక్తత్యాగాదుదాహృతం |
భజంతం భక్తమత్యాజ్యం త్యజతః స్యాత్కథం సుఖం || ౨౨||

తైర్వినా న ప్రయాస్యామి తస్మాచ్ఛక్ర దివం వ్రజ |
యది తే సహితాః స్వర్గం మయా యాంతి సురేశ్వర || ౨౩||

తతోఽహమపి యాస్యామి నరకం వాపి తైః సహ |
ఇంద్ర ఉవాచ -
బహూని పుణ్యపాపాని తేషాం భిన్నాని వై నృప || ౨౪||

కథం సంఘాతభోజ్యం త్వం భూప స్వర్గమభీప్ససి |
హరిశ్చంద్ర ఉవాచ -
భుంక్తే శక్ర నృపో రాజ్యం ప్రభావాత్ప్రకృతేర్ధ్రువం || ౨౫||

యజతే చ మహాయజ్ఞైః కర్మ పూర్తం కరోతి చ |
తచ్చ తేషాం ప్రభావేణ మయా సర్వమనుష్ఠితం || ౨౬||

ఉపదాదాన్న సంత్యక్ష్యే తానహం స్వర్గలిప్సయా |

తస్మాద్యన్మమ దేవేశ కించిదస్తి సుచేష్టితం ॥ ౨౭॥

దత్తమిష్టమథో జప్తం సామాన్యం తైస్తదస్తు నః ।
బహుకాలోపభోజ్యం చ ఫలం యన్మమ కర్మగం ॥ ౨౮॥

తదస్తు దినమప్యేకం తైః సమం త్వత్ప్రసాదతః ।
సూత ఉవాచ -
ఏవం భవిష్యతీత్యుక్త్వా శక్రస్త్రిభువనేశ్వరః ॥ ౨౯॥

ప్రసన్నచేతా ధర్మశ్చ విశ్వామిత్రశ్చ గాధిజః ।
గత్వా తు నగరం సర్వే చాతుర్వర్ణ్యసమాకులం ॥ ౩౦॥

హరిశ్చంద్రస్య నికటే ప్రోవాచ విబుధాధిపః ।
ఆగచ్ఛంతు జనాః శీఘ్రం స్వర్గలోకం సుదుర్లభం ॥ ౩౧॥

ధర్మప్రసాదాత్సంప్రాప్తం సర్వైర్యుష్మాభిరేవ తు ।
హరిశ్చంద్రోఽపి తాన్సర్వాంజనాన్నగరవాసినః ॥ ౩౨॥

ప్రాహ రాజా ధర్మపరో దివమారుహ్యతామితి ।
సూత ఉవాచ -
తదింద్రస్య వచః శ్రుత్వా ప్రీతాస్తస్య చ భూపతేః ॥ ౩౩॥

యే సంసారేషు నిర్విణ్ణాస్తే ధురం స్వసుతేషు వై ।
కృత్వా ప్రహృష్టమనసో దివమారురుహుర్జనాః ॥ ౩౪॥

విమానవరమారూఢాః సర్వే భాస్వరవిగ్రహాః ।
తదా సంభూతహర్షాస్తే హరిశ్చంద్రశ్చ పార్థివః ॥ ౩౫॥

రాజ్యేఽభిషిచ్య తనయం రోహితాఖ్యం మహామనాః ।
అయోధ్యాఖ్యే పురే రమ్యే హృష్టపుష్టజనాన్వితే ॥ ౩౬॥

తనయం సుహృదశ్చాపి ప్రతిపూజ్యాభినంద్య చ ।
పుణ్యేన లభ్యాం విపులాం దేవాదీనాం సుదుర్లభాం ॥ ౩౭॥

సంప్రాప్య కీర్తిమతులాం విమానే స మహీపతిః ।
ఆసాంచక్రే కామగమే క్షుద్రఘంటావిరాజితే ॥ ౩౮॥

తతస్తర్ద్ధిం సమాలోక్య శ్లోకమంత్రం తదా జగౌ ।
దైత్యాచార్యో మహాభాగః సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ॥ ౩౯॥

శుక్ర ఉవాచ -
అహో తితిక్షామాహాత్మ్యమహో దానఫలం మహత్ ।
యదాగతో హరిశ్చంద్రో మహేంద్రస్య సలోకతాం ॥ ౪౦॥

సూత ఉవాచ -
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యానం హరిశ్చంద్రస్య చేష్టితం ।
యః శృణోతి చ దుఃఖార్తః స సుఖం లభతేఽన్వహం ॥ ౪౧॥

స్వర్గార్థీ ప్రాప్నుయాత్ స్వర్గం సుతార్థీ సుతమాప్నుయాత్ ।
భార్యార్థీ ప్రాప్నుయాద్భార్యాం రాజ్యార్థీం రాజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౪౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రాఖ్యానశ్రవణఫలవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౭॥

౨౮ శతాక్షీచరిత్రవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ -
విచిత్రమిదమాఖ్యానం హరిశ్చంద్రస్య కీర్తితం ।
శతాక్షీపాదభక్తస్య రాజర్షేర్ధార్మికస్య చ ॥ ౧॥

శతాక్షీ సా కుతో జాతా దేవీ భగవతీ శివా ।
తత్కారణం వద మునే సార్థకం జన్మ మే కురు ॥ ౨॥

కో హి దేవ్యా గుణాంఛృణ్వంస్తృప్తిం యాస్యతి శుద్ధధీః ।
పదే పదేఽశ్వమేధస్య ఫలమక్షయ్యమశ్నుతే ॥ ౩॥

వ్యాస ఉవాచ -
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి శతాక్షీసంభవం శుభం ।
తవావాచ్యం న మే కించిద్దేవీభక్తస్య విద్యతే ॥ ౪॥

దుర్గమాఖ్యో మహాదైత్యః పూర్వం పరమదారుణః ।
హిరణ్యాక్షాన్వయే జాతో రురుపుత్రో మహాఖలః ॥ ౫॥

దేవానాం తు బలం వేదో నాశే తస్య సురా అపి
నంక్ష్యంత్యేవ న సందేహో విధేయం తావదేవ తత్ ॥ ౬॥

విమృశ్యైతత్తపశ్చర్యాం గతః కర్తుం హిమాలయే ।
బ్రహ్మాణం మనసా ధ్యాత్వా వాయుభక్షో వ్యతిష్ఠత ॥ ౭॥

సహస్రవర్షపర్యంతం చకార పరమం తపః ।
తేజసా తస్య లోకాస్తు సంతప్తాః ససురాసురాః ॥ ౮॥

తతః ప్రసన్నో భగవాన్ హంసారూఢశ్చతుర్ముఖః ।
యయౌ తస్మై వరం దాతుం ప్రసన్నముఖపంకజః ॥ ౯॥

సమాధిస్థం మీలితాక్షం స్ఫుటమాహ చతుర్ముఖః ।
వరం వరయ భద్రం తే యస్తే మనసి వర్తతే ॥ ౧౦॥

తవాద్య తపసా తుష్టో వరదేశోఽహమాగతః ।
శ్రుత్వా బ్రహ్మముఖాద్వాణీం వ్యుత్థితః స సమాధితః ॥ ౧౧॥

పూజయిత్వా వరం వవ్రే వేదాందేహి సురేశ్వర ।
త్రిషు లోకేషు యే మంత్రా బ్రాహ్మణేషు సురేష్వపి ॥ ౧౨॥

విద్యంతే తే తు సాన్నిధ్యే మమ సంతు మహేశ్వర ।

బలం చ దేహి యేన స్యాద్దేవానాం చ పరాజయః ॥ ౧౩॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా తథాస్త్వితి వచో వదన్ ।
జగామ సత్యలోకం తు చతుర్వేదేశ్వరః పరః ॥ ౧౪॥

తతః ప్రభృతి విప్రైస్తు విస్మృతా వేదరాశయః ।
స్నానసంధ్యానిత్యహోమశ్రాద్ధయజ్ఞజపాదయః ॥ ౧౫॥

విలుప్తా ధరణీపృష్ఠే హాహాకారో మహానభూత్ ।
కిమిదం కిమిదం చేతి విప్రా ఊచుః పరస్పరం ॥ ౧౬॥

వేదాభావాత్తదస్మాభిః కర్తవ్యం కిమతః పరం ।
ఇతి భూమౌ మహానర్థే జాతే పరమదారుణే ॥ ౧౭॥

నిర్జరాః సజరా జాతా హవిర్భాగాద్యభావతః ।
రురోధ స తదా దైత్యో నగరీమమరావతీం ॥ ౧౮॥

అశక్తాస్తేన తే యోద్ధుం వజ్రదేహాసురేణ చ ।
పలాయనం తదా కృత్వా నిర్గతా నిర్జరాః క్వచిత్ ॥ ౧౯॥

నిలయం గిరిదుర్గేషు రత్నసానుగుహాసు చ ।
సంస్థితాః పరమాం శక్తిం ధ్యాయంతస్తే పరాంబికాం ॥ ౨౦॥

అగ్నౌ హోమాద్యభావాత్తు వృష్ట్యభావోఽప్యభూన్నృప ।
వృష్టేరభావే సంశుష్కం నిర్జలం చాపి భూతలం ॥ ౨౧॥

కూపవాపీతడాగాశ్చ సరితః శుష్కతాం గతాః ।
అనావృష్టిరియం రాజన్నభూచ్చ శతవార్షికీ ॥ ౨౨॥

మ్మృతాః ప్రజాశ్చ బహుధా గోమహిష్యాదయస్తథా ।
గృహే గృహే మనుష్యాణామభవచ్ఛవసంగ్రహః ॥ ౨౩॥

అనర్థే త్వేవముద్భూతే బ్రాహ్మణాః శాంతచేతసః ।
గత్వా హిమవతః పార్శ్వే రిరాధయిషవః శివం ॥ ౨౪॥

సమాధిధ్యానపూజాభిర్దేవీం తుష్టువురన్వహం ।
నిరాహారాస్తదాసక్తాస్తామేవ శరణం యయుః ॥ ౨౫॥

దయాం కురు మహేశాని పామరేషు జనేషు హి ।
సర్వాపరాధయుక్తేషు నైతచ్ఛ్లాఘ్యం తవాంబికే ॥ ౨౬॥

కోపం సంహర దేవేశి సర్వాంతర్యామిరూపిణి ।
త్వయా యథా ప్రేర్యతేఽయం కరోతి స తథా జనః ॥ ౨౭॥

నాన్యా గతిర్జనస్యాస్య కిం పశ్యసి పునః పునః ।
యథేచ్ఛసి తథా కర్తుం సమర్థాసి మహేశ్వరి ॥ ౨౮॥

సముద్ధర మహేశాని సంకటాత్పరమోత్థితాత్ |
జీవనేన వినాస్మాకం కథం స్యాత్స్థితిరంబికే || ౨౯||

ప్రసీద త్వం మహేశాని ప్రసీద జగదంబికే |
అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయికే తే నమో నమః || ౩౦||

నమః కూటస్థరూపాయై చిద్రూపాయై నమో నమః |
నమో వేదాంతవేద్యాయై భువనేశ్యై నమో నమః || ౩౧||

నేతి నేతీతి వాక్యైర్యా బోధ్యతే సకలాగమైః |
తాం సర్వకారణాం దేవీం సర్వభావేన సన్నతాః || ౩౨||

ఇతి సంప్రార్థితా దేవీ భువనేశీ మహేశ్వరీ |
అనంతాక్షిమయం రూపం దర్శయామాస పార్వతీ || ౩౩||

నీలాంజనసమప్రఖ్యం నీలపద్మాయతేక్షణం |
సుకర్కశసమోత్తుంగవృత్తపీనఘనస్తనం || ౩౪||

బాణముష్టిం చ కమలం పుష్పపల్లవమూలకాన్ |
శాకాదీన్ఫలసంయుక్తాననంతరససంయుతాన్ || ౩౫||

క్షుత్తృడ్జరాపహాన్ హస్తైర్బిభ్రతీ చ మహాధనుః |
సర్వసౌందర్యసారం తద్రూపం లావణ్యశోభితం || ౩౬||

కోటిసూర్యప్రతీకాశం కరుణారససాగరం |
దర్శయిత్వా జగద్ధాత్రీ సానంతనయనోద్భవా || ౩౭||

మోచయామాస లోకేషు వారిధారాం సహస్రశః |
నవరాత్రం మహావృష్టిరభూన్నేత్రోద్భవైర్జలైః || ౩౮||

దుఃఖితాన్వీక్ష్య సకలాన్నేత్రాశ్రూణి విముంచతీ |
తర్పితాస్తేన తే లోకా ఓషధ్యః సకలా అపి || ౩౯||

నదీనదప్రవాహాస్తైర్జలైః సమభవన్నృప |
నిలీయ సంస్థితాః పూర్వం సురాస్తే నిర్గతా బహిః || ౪౦||

మిలిత్వా ససురా విప్రా దేవీం సమభితుష్టువుః |
నమో వేదాంతవేద్యే తే నమో బ్రహ్మస్వరూపిణి || ౪౧||

స్వమాయయా సర్వజగద్విధాత్ర్యై తే నమో నమః |
భక్తకల్పద్రుమే దేవి భక్తార్థం దేహధారిణి || ౪౨||

నిత్యతృప్తే నిరుపమే భువనేశ్వరి తే నమః |
అస్మచ్ఛాంత్యర్థమతులం లోచనానాం సహస్రకం || ౪౩||

త్వయా యతో ధృతం దేవి శతాక్షీ త్వం తతో భవ |
క్షుధయా పీడితా మాతః స్తోతుం శక్తిర్న చాస్తి నః || ౪౪||

కృపాం కురు మహేశాని వేదానప్యాహరాంబికే ।
వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా శాకాన్స్వకరసంస్థితాన్ ॥ ౪౫॥

స్వాదూని ఫలమూలాని భక్షణార్థం దదౌ శివా ।
నానావిధాని చాన్నాని పశుభోజ్యాని యాని చ ॥ ౪౬॥

కామ్యానంతరసైర్యుక్తాన్యానవీనోద్భవం దదౌ ।
శాకంభరీతి నామాపి తద్దినాత్సమభూన్నృప ॥ ౪౭॥

తతః కోలాహలే జాతే దూతవాక్యేన బోధితః ।
ససైన్యః సాయుధో యోద్ధుం దుర్గమాఖ్యోఽసురో యయౌ ॥ ౪౮॥

సహస్రాక్షౌహిణీయుక్తః శరాన్ముంచంస్త్వరాన్వితః ।
రురోధ దేవసైన్యం తద్యద్దేవ్యగ్రే స్థితం పురా ॥ ౪౯॥

తథా విప్రగణం చైవ రోధయామాస సర్వతః ।
తతః కిలకిలా శబ్దః సమభూద్దేవమండలే ॥ ౫౦॥

త్రాహి త్రాహీతి వాక్యాని ప్రోచుః సర్వే ద్విజామరాః ।
తతస్తేజోమయం చక్రం దేవానాం పరితః శివా ॥ ౫౧॥

చకార రక్షణార్థాయ స్వయం తస్మాద్ బహిః స్థితా ।
తతః సమభవద్యుద్ధం దేవ్యా దైత్యస్య చోభయోః ॥ ౫౨॥

శరవర్షసమాచ్ఛన్నం సూర్యమండలమద్భుతం ।
పరస్పరశరోద్ఘర్షసముద్భూతాగ్నిసుప్రభం ॥ ౫౩॥

కఠోరజ్యాటణత్కారబధిరీకృతదిక్తటం ।
తతో దేవీశరీరాత్తు నిర్గతాస్తీవ్రశక్తయః ॥ ౫౪॥

కాలికా తారిణీ బాలా త్రిపురా భైరవీ రమా ।
బగలా చైవ మాతంగీ తథా త్రిపురసుందరీ ॥ ౫౫॥

కామాక్షీ తులజా దేవీ జంభినీ మోహినీ తథా ।
ఛిన్నమస్తా గుహ్యకాలీ దశసాహస్రబాహుకా ॥ ౫౬॥

ద్వాత్రింశచ్ఛక్తయశ్చాన్యాశ్చతుష్షష్టిమితాః పరాః ।
అసంఖ్యాతాస్తతో దేవ్యః సముద్భూతాస్తు సాయుధాః ॥ ౫౭॥

మృదంగశంఖవీణాదినాదితం సంగరస్థలం ।
శక్తిభిర్దైత్యసైన్యే తు నాశితేఽక్షౌహిణీశతే ॥ ౫౮॥

అగ్రేసరః సమభవద్దుర్గమో వాహినీపతిః ।
శక్తిభిః సహ యుద్ధం చ చకార ప్రథమం రిపుః ॥ ౫౯॥

మహద్యుద్ధం సమభవద్యత్రాభూద్రక్తవాహినీ ।

అక్షౌహిణ్యస్తు తాః సర్వా వినష్టా దశభిర్దినైః ॥ ౬౦॥

తత ఏకాదశే ప్రాప్తే దినే పరమదారుణే ।
రక్తమాల్యాంబరధరో రక్తగంధానులేపనః ॥ ౬౧॥

కృత్వోత్సవం మహాంతం తు యుద్ధాయ రథసంస్థితః ।
సంరంభేణైవ మహతా శక్తీః సర్వా విజిత్య చ ॥ ౬౨॥

మహాదేవీరథాగ్రే తు స్వరథం సంన్యవేశయత్ ।
తతోఽభవన్మహద్యుద్ధం దేవ్యా దైత్యస్య చోభయోః ॥ ౬౩॥

ప్రహరద్వయపర్యంతం హృదయత్రాసకారకం ।
తతః పంచదశాత్యుగ్రబాణాందేవీ ముమోచ హ ॥ ౬౪॥

చతుర్భిశ్చతురో వాహాన్బాణేనైకేన సారథిం ।
ద్వాభ్యాం నేత్రే భుజౌ ద్వాభ్యాం ధ్వజమేకేన పత్రిణా ॥ ౬౫॥

పంచభిర్హృదయం తస్య వివ్యాధ జగదంబికా ।
తతో వమన్ స రుధిరం మమార పుర ఈశితుః ॥ ౬౬॥

తస్య తేజస్తు నిర్గత్య దేవీరూపే వివేశ హ ।
హతే తస్మిన్మహావీర్యే శాంతమాసీజ్జగత్త్రయం ॥ ౬౭॥

తతో బ్రహ్మాదయః సర్వే తుష్టువుర్జగదంబికాం ।
పురస్కృత్య హరీశానౌ భక్త్యా గద్గదయా గిరా ॥ ౬౮॥

దేవా ఊచుః ।
జగద్భ్రమవివర్తైకకారణే పరమేశ్వరి ।
నమః శాకంభరి శివే నమస్తే శతలోచనే ॥ ౬౯॥

సర్వోపనిషదుద్ఘుష్టే దుర్గమాసురనాశిని ।
నమో మాయేశ్వరి శివే పంచకోశాంతరస్థితే ॥ ౭౦॥

చేతసా నిర్వికల్పేన యాం ధ్యాయంతి మునీశ్వరాః ।
ప్రణవార్థస్వరూపాం తాం భజామో భువనేశ్వరీం ॥ ౭౧॥

అనంతకోటిబ్రహ్మాండజననీం దివ్యవిగ్రహాం ।
బ్రహ్మావిష్ణ్వాదిజననీం సర్వభావైర్నతా వయం ॥ ౭౨॥

కః కుర్యాత్పామరాందృష్ట్వా రోదనం సకలేశ్వరః ।
సదయాం పరమేశానీం శతాక్షీం మాతరం వినా ॥ ౭౩॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి స్తుతా సురైర్దేవీ బ్రహ్మావిష్ణ్వాదిభిర్వరైః ।
పూజితా వివిధైర్ద్రవ్యైః సంతుష్టాభూచ్చ తత్క్షణే ॥ ౭౪॥

ప్రసన్నా సా తదా దేవీ వేదానాహృత్య సా దదౌ ।

బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషేణ ప్రోవాచ పికభాషిణీ ॥ ౭౫॥

మమేయం తనురుత్కృష్టా పాలనీయా విశేషతః ।
యయా వినానర్థ ఏష జాతో దృష్టోఽధునైవ హి ॥ ౭౬॥

పూజ్యాహం సర్వదా సేవ్యా యుష్మాభిః సర్వదైవ హి ।
నాతః పరతరం కించిత్కల్యాణాయోపదిశ్యతే ॥ ౭౭॥

పఠనీయం మమైతద్ధి మాహాత్మ్యం సర్వదోత్తమం ।
తేన తుష్టా భవిష్యామి హరిష్యామి తథాపదః ॥ ౭౮॥

దుర్గమాసురహంత్రీత్వాద్దుర్గేతి మమ నామ యః ।
గృహ్ణాతి చ శతాక్షీతి మాయాం భిత్త్వా వ్రజత్యసౌ ॥ ౭౯॥

కిముక్తేనాత్ర బహునా సారం వక్ష్యామి తత్త్వతః ।
సంసేవ్యాహం సదా దేవాః సర్వైరపి సురాసురైః ॥ ౮౦॥

ఇత్యుక్త్వాంతర్హితా దేవీ దేవానాం చైవ పశ్యతాం ।
సంతోషం జనయంత్యేవం సచ్చిదనందరూపిణీ ॥ ౮౧॥

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం రహస్యం పరమం మహత్ ।
గోపనీయం ప్రయత్నేన సర్వకల్యాణకారకం ॥ ౮౨॥

య ఇమం శృణుయాన్నిత్యమధ్యాయం భక్తితత్పరః ।
సర్వాన్కామానవాప్నోతి దేవీలోకే మహీయతే ॥ ౮౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే శతాక్షీచరిత్రవర్ణనం నామాష్టావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౮॥

౨౯ భగవతీం సమారాధయిషూణాం దేవానాం తపఃకరణవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యేవం సూర్యవంశ్యానాం రాజ్ఞాం చరితముత్తమం ।
సోమవంశోద్భవానాం చ వర్ణనీయం మయా కియత్ ॥ ౧॥

పరాశక్తిప్రసాదేన మహత్త్వం ప్రతిపేదిరే ।
రాజన్ సునిశ్చితం విద్ధి పరాశక్తిప్రసాదతః ॥ ౨॥

యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ।
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం పరాశక్త్యంశసంభవం ॥ ౩॥

ఏతే చాన్యే చ రాజానః పరాశక్తేరుపాసకాః ।
సంసారతరుమూలస్య కుఠారా అభవన్నృప ॥ ౪॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సంసేవ్యా భువనేశ్వరీ ।
పలాలమివ ధాన్యార్థీ త్యజేదన్యమశేషతః ॥ ౫॥

ఆమథ్య వేదదుగ్ధాబ్ధిం ప్రాప్తం రత్నం మయా నృప ।
పరాశక్తిపదాంభోజం కృతకృత్యోఽస్మ్యహం తతః ॥ ౬॥

పంచబ్రహ్మాసనారూఢా నాస్త్యన్యా కాపి దేవతా ।
తత ఏవ మహాదేవ్యా పంచబ్రహ్మాసనం కృతం ॥ ౭॥

పంచభ్యస్త్వధికం వస్తు వేదేఽవ్యక్తమితీర్యతే ।
యస్మిన్నోతం చ ప్రోతం చ సైవ శ్రీభువనేశ్వరీ ॥ ౮॥

తామవిజ్ఞాయ రాజేంద్ర నైవ ముక్తో భవేన్నరః ।
యదా చర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యంతి మానవాః ॥ ౯॥

తదా శివామవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాంతో భవిష్యతి ।
అత ఏవ శ్రుతౌ ప్రాహుః శ్వేతాశ్వతరశాఖినః ॥ ౧౦॥

తే ధ్యానయోగానుగతా అపశ్య-
న్దేవాత్మశక్తిం స్వగుణైర్నిగూఢాం ॥ ౧౧॥

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన జన్మసాఫల్యహేతవే ।
లజ్జయా వా భయేనాపి భక్త్యా వా ప్రేమయుక్తయా ।
సర్వసంగం పరిత్యజ్య మనో హృది నిరుధ్య చ ॥ ౧౨॥

తన్నిష్ఠస్తత్పరో భూయాదితి వేదాంతడిండిమః ।
యేన కేన మిషేణాపి స్వపంస్తిష్ఠన్వ్రజన్నపి ॥ ౧౩॥

కీర్తయేత్సతతం దేవీం స వై ముచ్యేత బంధనాత్ ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన భజ రాజన్ మహేశ్వరీం ॥ ౧౪॥

విరాడ్రూపాం సూత్రరూపాం తథాంతర్యామిరూపిణీం ।
సోపానక్రమతః పూర్వం తతః శుద్ధే తు చేతసి ॥ ౧౫॥

సచ్చిదానందలక్ష్యార్థరూపాం తాం బ్రహ్మరూపిణీం ।
ఆరాధయ పరాం శక్తిం ప్రపంచోల్లాసవర్జితాం ॥ ౧౬॥

తస్యాం చిత్తలయో యః స తస్యా ఆరాధనం స్మృతం ।
రాజన్ రాజ్ఞాం పరాశక్తిభక్తానాం చరితం మయా ॥ ౧౭॥

ధార్మికాణాం సూర్యసోమవంశజానాం మనస్వినాం ।
పావనం కీర్తిదం ధర్మబుద్ధిదం సద్గతిప్రదం ॥ ౧౮॥

కథితం పుణ్యదం పశ్చాత్కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి ।
జనమేజయ ఉవాచ -
గౌరీలక్ష్మీసరస్వత్యో దత్తాః పూర్వం పరాంబయా ॥ ౧౯॥

హరాయ హరయే తద్వన్నాభిపద్మోద్భవాయ చ ।
తుషారాద్రేశ్చ దక్షస్య గౌరీ కన్యేతి విశ్రుతం ॥ ౨౦॥

క్షీరోదధేశ్చ కన్యేతి మహాలక్ష్మీరితి స్మృతం |
మూలదేవ్యుద్భవానాం చ కథం కన్యాత్వమన్యయోః || ౨౧||

అసంభావ్యమిదం భాతి సంశయోఽత్ర మహామునే |
ఛింధి జ్ఞానాసినా తం త్వం సంశయచ్ఛేదతత్పరః || ౨౨||

వ్యాస ఉవాచ -
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి రహస్యం పరమాద్భుతం |
దేవీభక్తస్య తే కించిదవాచ్యం న హి విద్యతే || ౨౩||

దేవీత్రయం యదా దేవత్రయాయాదాత్పరాంబికా |
తదాప్రభృతి తే దేవాః సృష్టికార్యాణి చక్రిరే || ౨౪||

కస్మింశ్చిత్సమయే రాజన్ దైత్యా హాలాహలాభిధాః |
మహాపరాక్రమా జాతాస్త్రైలోక్యం తైర్జితం క్షణాత్ || ౨౫||

బ్రహ్మణో వరదానేన దర్పితా రజతాచలం |
రురుధుర్నిజసేనాభిస్తథా వైకుంఠమేవ చ || ౨౬||

కామారిః కైటభారిశ్చ యుద్ధోద్యోగం చ చక్రతుః |
షష్టివర్షసహస్రాణామభూద్యుద్ధం మహోత్కటం || ౨౭||

హాహాకారో మహానాసీద్దేవదానవసేనయోః |
మహతాథ ప్రయత్నేన తాభ్యాం తే దానవా హతాః || ౨౮||

స్వస్వస్థానేషు గత్వా తావభిమానం చ చక్రతుః |
స్వశక్త్యోర్నికటే రాజన్ యద్వశాదేవ తే హతాః || ౨౯||

అభిమానం తయోర్జ్ఞాత్వా ఛలహాస్యం చ చక్రతుః |
మహాలక్ష్మీశ్చ గౌరీ చ హాస్యం దృష్ట్వా తయోస్తు తౌ || ౩౦||

దేవావతీవ సంకృద్ధౌ మోహితావాదిమాయయా |
దురుత్తరం చ దదతురవమానపురఃసరం || ౩౧||

తతస్తే దేవతే తస్మిన్క్షణే త్యక్త్వా తు తౌ పునః |
అంతర్హితే చాభవతాం హాహాకారస్తదా హ్యభూత్ || ౩౨||

నిస్తేజస్కౌ చ నిఃశక్తీ విక్షిప్తౌ చ విచేతనౌ |
అవమానాత్తయోః శక్త్యోర్జాతౌ హరిహరౌ తదా || ౩౩||

బ్రహ్మా చింతాతురో జాతః కిమేతత్సముపస్థితం |
ప్రధానౌ దేవతామధ్యే కథం కార్యాక్షమావమూ || ౩౪||

అకాండే కిం నిమిత్తేన సంకటం సముపస్థితం |
ప్రలయో భవితా కిం వా జగతోఽస్య నిరాగసః || ౩౫||

నిమిత్తం నైవ జానేఽహం కథం కార్యా ప్రతిక్రియా |

ఇతి చింతాతురోఽత్యర్థం దధ్యౌ మీలితలోచనః ॥ ౩౬॥

పరాశక్తిప్రకోపాత్తు జాతమేతదితి స్మ హ ।
జానంస్తదా సావధానః పద్మజోఽభూన్నృపోత్తమ ॥ ౩౭॥

తతస్తయోశ్చ యత్కార్యం స్వయమేవాఽకరోత్తదా ।
స్వశక్తేశ్చ ప్రభావేణ కియత్కాలం తపోనిధిః ॥ ౩౮॥

తతస్తయోస్తు స్వస్త్యర్థం మన్వాదీన్స్వసుతానథ ।
ఆహ్వాయామాస ధర్మాత్మా సనకాదీంశ్చ సత్వరః ॥ ౩౯॥

ఉవాచ వచనం తేభ్యః సన్నతేభ్యస్తపోనిధిః ।
కార్యాసక్తోఽహమధునా తపః కర్తుం న చ క్షమః ॥ ౪౦॥

పరాశక్తేస్తు తోషార్థం జగద్వ్యారయుతోఽస్మ్యహం ।
శివవిష్ణూ చ విక్షిప్తౌ పరాశక్తిప్రకోపతః ॥ ౪౧॥

తస్మాత్తాం పరమాం శక్తిం యూయం సంతోషయంత్వథ ।
అత్యద్భుతం తపః కృత్వా భక్త్యా పరమయా యుతాః ॥ ౪౨॥

యథా తౌ పూర్వవృత్తౌ చ స్యాత శక్తియుతావపి ।
తథా కురుత మత్పుత్రా యశోవృద్ధిర్భవేద్ధి వః ॥ ౪౩॥

కులే యస్య భవేజ్జన్మ తయోః శక్త్యోస్తు తత్కులం ।
పావయేజ్జగతీం సర్వాం కృతకృత్యం స్వయం భవేత్ ॥ ౪౪॥

వ్యాస ఉవాచ -
పితామహవచః శ్రుత్వా గతాః సర్వే వనాంతరే ।
రిరాధయిషవః సర్వే దక్షాద్యా విమలాంతరాః ॥ ౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం సప్తమస్కంధే భగవతీం సమారాధయిషూణాం
దేవానాం తపఃకరణవర్ణనం నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

౩౦ దేవీపీఠవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ -
తతస్తే తు వనోద్దేశే హిమాచలతటాశ్రయాః ।
మాయాబీజజపాసక్తాస్తపశ్చేరుః సమాహితాః ॥ ౧॥

ధ్యాయతాం పరమాం శక్తిం లక్షవర్షాణ్యభూన్నృప ।
తతః ప్రసన్నా దేవీ సా ప్రత్యక్ష్యం దర్శనం దదౌ ॥ ౨॥

పాశాంకుశవరాభీతిచతుర్బాహుస్త్రిలోచనా ।
కరుణారససంపూర్ణా సచ్చిదానందరూపిణీ ॥ ౩॥

దృష్ట్వా తాం సర్వజననీం తుష్టువుర్మునయోఽమలాః ।

నమస్తే విశ్వరూపాయై వైశ్వానరసుమూర్తయే ॥ ४॥

నమస్తేజసరూపాయై సూత్రాత్మవపుషే నమః ।
యస్మిన్సర్వే లింగదేహా ఓతప్రోతా వ్యవస్థితాః ॥ ५॥

నమః ప్రాజ్ఞస్వరూపాయై నమోఽవ్యాకృతమూర్తయే ।
నమః ప్రత్యక్స్వరూపాయై నమస్తే బ్రహ్మమూర్తయే ॥ ६॥

నమస్తే సర్వరూపాయై సర్వలక్ష్యాత్మమూర్తయే ।
ఇతి స్తుత్వా జగద్ధాత్రీం భక్తిగద్గదయా గిరా ॥ ७॥

ప్రణేముశ్చరణాంభోజం దక్షాద్యా మునయోఽమలాః ।
తతః ప్రసన్నా సా దేవీ ప్రోవాచ పికభాషిణీ ॥ ८॥

వరం బ్రూత మహాభాగా వరదాహం సదా మతా ।
తస్యాస్తు వచనం శ్రుత్వా హరవిష్ణ్వోస్తనోః శమం ॥ ९॥

తయోస్తచ్ఛక్తిలాభం చ వవ్రిరే నృపసత్తమ ।
దక్షోఽథ పునరప్యాహ జన్మ దేవి కులే మమ ॥ १०॥

భవేత్తవాంబ యేనాహం కృతకృత్యో భవే ఇతి ।
జపం ధ్యానం తథా పూజాం స్థానాని వివిధాని చ ॥ ११॥

వద మే పరమేశాని స్వముఖేనైవ కేవలం ।
దేవ్యువాచ -
మచ్ఛక్త్యోరవమానాచ్చ జాతావస్థా తయోర్ద్వయోః ॥ १२॥

నైతాదృశః ప్రకర్తవ్యో మేఽపరాధః కదాచన ।
అధునా మత్కృపాలేశాచ్ఛరీరే స్వస్థతా తయోః ॥ १३॥

భవిష్యతి చ తే శక్తీ త్వద్గృహే క్షీరసాగరే ।
జనిష్యతస్తత్ర తాభ్యాం ప్రాప్స్యతః ప్రేరితే మయా ॥ १४॥

మాయాబీజం హి మంత్రో మే ముఖ్యః ప్రియకరః సదా ।
ధ్యానం విరాట్స్వరూపం మేఽథవా త్వత్పురతః స్థితం ॥ १५॥

సచ్చిదానందరూపం వా స్థానం సర్వం జగన్మమ ।
యుష్మాభిః సర్వదా చాహం పూజ్యా ధ్యేయా చ సర్వదా ॥ १६॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ మణిద్వీపాధివాసినీ ।
దక్షాద్యా మునయః సర్వే బ్రహ్మాణం పునరాయయుః ॥ १७॥

బ్రహ్మణే సర్వవృతాంతం కథయామాసురాదరాత్ ।
హరో హరిశ్చ స్వస్థౌ తౌ స్వస్వకార్యక్షమౌ నృప ॥ १८॥

జాతౌ పరాంబాకృపయా గర్వేణ రహితౌ తదా ।

కదాచితదథ కాలే తు మహః శాక్తమవాతరత్ ॥ ౧౯॥

దక్షదేహే మహారాజ త్రైలోక్యేఽప్యుత్సవోఽభవత్ ।
దేవాః ప్రముదితాః సర్వే పుష్పవృష్టిం చ చక్రిరే ॥ ౨౦॥

నేదుర్దుందుభయః స్వర్గే కరకోణాహతా నృప ।
మనాంస్యాసన్ప్రసన్నాని సాధూనామమలాత్మనాం ॥ ౨౧॥

సరితో మార్గవాహిన్యః సుప్రభోఽభూద్దివాకరః ।
మంగలాయాం తు జాతాయాం జాతం సర్వత్ర మంగలం ॥ ౨౨॥

తస్యా నామ సతీం చక్రే సత్యత్వాత్పరసంవిదః ।
దదౌ పునః శివాయాథ తస్య శక్తిస్తు యాభవత్ ॥ ౨౩॥

సా పునర్జ్వలనే దగ్ధా దైవయోగాన్మనోర్నృప ।
జనమేజయ ఉవాచ -
అనర్థకరమేతత్తే శ్రావితం వచనం మునే ॥ ౨౪॥

ఏతాదృశం మహద్వస్తు కథం దగ్ధం హుతాశనే ।
యన్నామస్మరణాన్నృణాం సంసారాగ్నిభయం న హి ॥ ౨౫॥

కేన కర్మవిపాకేన మనోర్దగ్ధం తదేవ హి ।
వ్యాస ఉవాచ -
శృణు రాజన్ పురా వృత్తం సతీదాయస్య కారణం ॥ ౨౬॥

కదాచిదథ దుర్వాసా గతో జాంబూనదేశ్వరీం ।
దదర్శ దేవీం తత్రాసౌ మాయాబీజం జజాప సః ॥ ౨౭॥

తతః ప్రసన్నా దేవేశీ నిజకంఠగతాం స్రజం ।
భ్రమద్భ్రమరసంసక్తాం మకరందమదాకులాం ॥ ౨౮॥

దదౌ ప్రసాదభూతాం తాం జగ్రాహ శిరసా మునిః ।
తతో నిర్గత్య తరసా వ్యోమమార్గేణ తాపసః ॥ ౨౯॥

ఆజగామ స యత్రాస్తే దక్షః సాక్షాత్సతీపితా ।
సందర్శనార్థమంబాయా ననామ చ సతీపదే ॥ ౩౦॥

పృష్టో దక్షేణ స మునిర్మాలా కస్యాస్త్వలౌకికీ ।
కథం లబ్ధా త్వయా నాథ దుర్లభా భువి మానవైః ॥ ౩౧॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య ప్రోవాచాశ్రుయుతేక్షణః ।
దేవ్యాః ప్రసాదమతులం ప్రేమగద్గదితాంతరః ॥ ౩౨॥

ప్రార్థయామాస తాం మాలాం తం మునిం స సతీపితా ।
అదేయం శక్తిభక్తాయ నాస్తి త్రైలోక్యమండలే ॥ ౩౩॥

ఇతి బుద్ధ్వా తు తాం మాలాం మనవే స సమర్పయత్ ।

గృహీతా శిరసా మాలా మనునా నిజమందిరే ॥ ౩౪॥

స్థాపితా శయనం యత్ర దంపత్యోరతిసుందరం ।
పశుకర్మరతో రాత్రౌ మాలాగంధేన మోదితః ॥ ౩౫॥

అభవత్స మహీపాలస్తేన పాపేన శంకరే ।
శివే ద్వేషమతిర్జాతో దేవ్యాం సత్యాం తథా నృప ॥ ౩౬॥

రాజంస్తేనాపరాధేన తజ్జన్యో దేహ ఏవ చ ।
సత్యా యోగాగ్నినా దగ్ధః సతీధర్మదిదృక్షయా ॥ ౩౭॥

పునశ్చ హిమవత్పృష్ఠే ప్రాదురాసీత్తు తన్మహః ।
జనమేజయ ఉవాచ -
దహ్యమానే సతీదేహే జాతే కిమకరోచ్ఛివః ॥ ౩౮॥

ప్రాణాధికా సతీ తస్య తద్వియోగేన కాతరః ।
వ్యాస ఉవాచ -
తతః పరం తు యజ్జాతాం మయా వక్తుం న శక్యతే ॥ ౩౯॥

త్రైలోక్యప్రలయో జాతః శివకోపాగ్నినా నృప ।
వీరభద్రః సముత్పన్నో భద్రకాలీగణాన్వితః ॥ ౪౦॥

త్రైలోక్యనాశనోద్యుక్తో వీరభద్రో యదాభవత్ ।
బ్రహ్మాదయస్తదా దేవాః శంకరం శరణం యయుః ॥ ౪౧॥

జాతే సర్వస్వనాశేఽపి కరుణానిధిరీశ్వరః ।
అభయం దత్తవాంస్తేభ్యో బస్తవక్త్రేణ తం మనుం ॥ ౪౨॥

అజీవయన్మహాత్మాసౌ తతః ఖిన్నో మహేశ్వరః ।
యజ్ఞవాటముపాగమ్య రురోద భృశదుఃఖితః ॥ ౪౩॥

అపశ్యత్తాం సతీం వహ్నౌ దహ్యమానాం తు చిత్కలాం ।
స్కంధేఽప్యారోపయామాస హా సతీతి వదన్ముహుః ॥ ౪౪॥

బభ్రామ భ్రాంతచిత్తః సన్నానాదేశేషు శంకరః ।
తదా బ్రహ్మాదయో దేవాశ్చింతామాపురనుత్తమాం ॥ ౪౫॥

విష్ణుస్తు త్వరయా తత్ర ధనురుద్యమ్య మార్గణైః ।
చిచ్ఛేదావయవాన్సత్యాస్తత్తత్స్థానేషు తేఽపతన్ ॥ ౪౬॥

తత్తత్స్థానేషు తత్రాసీన్నానామూర్తిధరో హరః ।
ఉవాచ చ తతో దేవాన్స్థానేష్వేతేషు యే శివాం ॥ ౪౭॥

భజంతి పరయా భక్త్యా తేషాం కించిన్న దుర్లభం ।
నిత్యం సన్నిహితా యత్ర నిజాంగేషు పరాంబికా ॥ ౪౮॥

స్థానేష్వేతేషు యే మర్త్యాః పురశ్చరణకర్మిణః ।

తేషాం మంత్రాః ప్రసిద్ధ్యంతి మాయాబీజం విశేషతః ॥ ౪౯॥

ఇత్యుక్త్వా శంకరస్తేషు స్థానేషు విరహాతురః ।
కాలం నిన్యే నృపశ్రేష్ఠ జపధ్యానసమాధిభిః ॥ ౫౦॥

జనమేజయ ఉవాచ -
కాని స్థానాని తాని స్యుః సిద్ధపీఠాని చానఘ ।
కతి సంఖ్యాని నామాని కాని తేషాం చ మే వద ॥ ౫౧॥

తత్ర స్థితానాం దేవీనాం నామాని చ కృపాకర ।
కృతార్థోఽహం భవే యేన తద్వదాశు మహామునే ॥ ౫౨॥

వ్యాస ఉవాచ -
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి దేవీపీఠాని సాంప్రతం ।
యేషాం శ్రవణమాత్రేణ పాపహీనో భవేన్నరః ॥ ౫౩॥

యేషు యేషు చ పీఠేషూపాస్యేయం సిద్ధికాంక్షిభిః ।
భూతికామైరభిధ్యేయా తాని వక్ష్యామి తత్త్వతః ॥ ౫౪॥

వారాణస్యాం విశాలాక్షీ గౌరీముఖనివాసినీ ।
క్షేత్రే వై నైమిషారణ్యే ప్రోక్తా సా లింగధారిణీ ॥ ౫౫॥

ప్రయాగే లలితా ప్రోక్తా కాముకీ గంధమాదనే ।
మానసే కుముదా ప్రోక్తా దక్షిణే చోత్తరే తథా ॥ ౫౬॥

విశ్వకామా భగవతీ విశ్వకామప్రపూరణీ ।
గోమంతే గోమతీ దేవీ మందరే కామచారిణీ ॥ ౫౭॥

మదోత్కటా చైత్రరథే జయంతీ హస్తినాపురే ।
గౌరీ ప్రోక్తా కాన్యకుబ్జే రంభా తు మలయాచలే ॥ ౫౮॥

ఏకామ్రపీఠే సంప్రోక్తా దేవీ సా కీర్తిమత్యపి ।
విశ్వే విశ్వేశ్వరీం ప్రాహుః పురుహూతాం చ పుష్కరే ॥ ౫౯॥

కేదారపీఠే సంప్రోక్తా దేవీ సన్మార్గదాయినీ ।
మందా హిమవతః పృష్ఠే గోకర్ణే భద్రకర్ణికా ॥ ౬౦॥

స్థానేశ్వరే భవానీ తు బిల్వలే బిల్వపత్రికా ।
శ్రీశైలే మాధవీ ప్రోక్తా భద్రా భద్రేశ్వరే తథా ॥ ౬౧॥

వరాహశైలే తు జయా కమలా కమలాలయే ।
రుద్రాణీ రుద్రకోట్యాం తు కాలీ కాలంజరే తథా ॥ ౬౨॥

శాలగ్రామే మహాదేవీ శివలింగే జలప్రియా ।
మహాలింగే తు కపిలా మాకోటే ముకుటేశ్వరీ ॥ ౬౩॥

మాయాపుర్యాం కుమారీ స్యాత్సంతానే లలితాంబికా ।

గయాయాం మంగలా ప్రోక్తా విమలా పురుషోత్తమే ॥ ౬౪॥

ఉత్పలాక్షీ సహస్రాక్షే హిరణ్యాక్షే మహోత్పలా ।
విపాశాయామమోఘాక్షీ పాడలా పుండ్రవర్ధనే ॥ ౬౫॥

నారాయణీ సుపార్శ్వే తు త్రికుటే రుద్రసుందరీ ।
విపులే విపులా దేవీ కల్యాణీ మలయాచలే ॥ ౬౬॥

సహ్యాద్రావేకవీరా తు హరిశ్చంద్రే తు చంద్రికా ।
రమణా రామతీర్థే తు యమునాయాం మృగావతీ ॥ ౬౭॥

కోటవీ కోటతీర్థే తు సుగంధా మాధవే వనే ।
గోదావర్యాం త్రిసంధ్యా తు గంగాద్వారే రతిప్రియా ॥ ౬౮॥

శివకుండే శుభానందా నందినీ దేవికాతటే ।
రుక్మిణీ ద్వారవత్యాం తు రాధా వృందావనే వనే ॥ ౬౯॥

దేవకీ మథురాయాం తు పాతాలే పరమేశ్వరీ ।
చిత్రకూటే తథా సీతా వింధ్యే వింధ్యాధివాసినీ ॥ ౭౦॥

కరవీరే మహాలక్ష్మీరుమా దేవీ వినాయకే ।
ఆరోగ్యా వైద్యనాథే తు మహాకాలే మహేశ్వరీ ॥ ౭౧॥

అభయేత్యుష్ణతీర్థేషు నితంబా వింధ్యపర్వతే ।
మాండవ్యే మాండవీ నామ స్వాహా మాహేశ్వరీపురే ॥ ౭౨॥

ఛగలండే ప్రచండా తు చండికామరకంటకే ।
సోమేశ్వరే వరారోహా ప్రభాసే పుష్కరావతీ ॥ ౭౩॥

దేవమాతా సరస్వత్యాం పారావారా తటే స్మృతా ।
మహాలయే మహాభాగా పయోష్ణ్యాం పింగలేశ్వరీ ॥ ౭౪॥

సింహికా కృతశౌచే తు కార్తికే త్వతిశాంకరీ ।
ఉత్పలావర్తకే లోలా సుభద్రా శోణసంగమే ॥ ౭౫॥

మాతా సిద్ధవనే లక్ష్మీరనంగా భరతాశ్రమే ।
జాలంధరే విశ్వముఖీ తారా కిష్కింధపర్వతే ॥ ౭౬॥

దేవదారువనే పుష్టిర్మేధా కాశ్మీరమండలే ।
భీమా దేవీ హిమాద్రౌ తు తుష్టిర్విశ్వేశ్వరే తథా ॥ ౭౭॥

కపాలమోచనే శుద్ధిర్మాతా కామావరోహణే ।
శంఖోద్ధారే ధారా నామ ధృతిః పిండారకే తథా ॥ ౭౮॥

కలా తు చంద్రభాగాయామచ్ఛోదే శివధారిణీ ।
వేణాయామమృతా నామ బదర్యాముర్వశీ తథా ॥ ౭౯॥

ఔషధిశ్చోత్తరకురౌ కుశద్వీపే కుశోదకా |
మన్మథా హేమకూటే తు కుముదే సత్యవాదినీ || ౮౦||

అశ్వత్థే వందనీయా తు నిధిర్వైశ్రవణాలయే |
గాయత్రీ వేదవదనే పార్వతీ శివసన్నిధౌ || ౮౧||

దేవలోకే తథేంద్రాణీ బ్రహ్మాస్యేషు సరస్వతీ |
సూర్యబింబే ప్రభా నామ మాతౄణాం వైష్ణవీ మతా || ౮౨||

అరుంధతీ సతీనాం తు రామాసు చ తిలోత్తమా |
చిత్తే బ్రహ్మకలా నామ శక్తిః సర్వశరీరిణాం || ౮౩||

ఇమాన్యష్ట శతాని స్యుః పీఠాని జనమేజయ |
తత్సంఖ్యాకాస్తదీశాన్యో దేవ్యశ్చ పరికీర్తితాః || ౮౪||

సతీదేవ్యంగభూతాని పీఠాని కథితాని చ |
అన్యాన్యపి ప్రసంగేన యాని ముఖ్యాని భూతలే || ౮౫||

యః స్మరేచ్ఛృణుయాద్వాపి నామాష్టశతముత్తమం |
సర్వపాపవినిర్ముక్తో దేవీలోకం పరం వ్రజేత్ || ౮౬||

ఏతేషు సర్వపీఠేషు గచ్ఛేద్యాత్రావిధానతః |
సంతర్పయేచ్చ పిత్రాదీంఛ్రాద్ధాదీని విధాయ చ || ౮౭||

కుర్యాచ్చ మహతీం పూజాం భగవత్యా విధానతః |
క్షమాపయేజ్జగధాత్రీం జగదంబాం ముహుర్ముహుః || ౮౮||

కృతకృత్యం స్వమాత్మానం జానీయాజ్జనమేజయ |
భక్ష్యభోజ్యాదిభిః సర్వాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తతః || ౮౯||

సువాసినీః కుమారీశ్చ బటుకాదీంస్తథా నృప |
తస్మిన్క్షేత్రే స్థితా యే తు చాండాలాద్యా అపి ప్రభో || ౯౦||

దేవీరూపాః స్మృతాః సర్వే పూజనీయాస్తతో హి తే |
ప్రతిగ్రహాదికం సర్వం తేషు క్షేత్రేషు వర్జయేత్ || ౯౧||

యథాశక్తి పురశ్చర్యాం కుర్యాన్మంత్రస్య సత్తమః |
మాయాబీజేన దేవేశీం తత్తత్పీఠాధివాసినీం || ౯౨||

పూజయేదనిశం రాజన్ పురశ్చరణకృద్భవేత్ |
విత్తశాఠ్యం న కుర్వీత దేవీభక్తిపరో నరః || ౯౩||

య ఏవం కురుతే యాత్రాం శ్రీదేవ్యాః ప్రీతమానసః |
సహస్రకల్పపర్యంతం బ్రహ్మలోకే మహత్తరే || ౯౪||

వసంతి పితరస్తస్య సోఽపి దేవీపురే తథా |
అంతే లబ్ధ్వా పరం జ్ఞానం భవేన్ముక్తో భవాంబుధేః || ౯౫||

నామాష్టశతజాపేన బహవః సిద్ధతాం గతాః ।
యత్రైతల్లిఖితం సాక్షాత్పుస్తకే వాపి తిష్ఠతి ॥ ౯౬॥

గ్రహమారీభయాదీని తత్ర నైవ భవంతి హి ।
సౌభాగ్యం వర్ధతే నిత్యం యథా పర్వణి వారిధిః ॥ ౯౭॥

న తస్య దుర్లభం కించిన్నామాష్టశతజాపినః ।
కృతకృత్యో భవేన్నూనం దేవీభక్తిపరాయణః ॥ ౯౮॥

నమంతి దేవతాస్తం వై దేవీరూపో హి స స్మృతః ।
సర్వథా పూజ్యతే దేవైః కిం పునర్మనుజోత్తమైః ॥ ౯౯॥

శ్రాద్ధకాలే పఠేదేతన్నామాష్టశతముత్తమం ।
తృప్తాస్తత్పితరః సర్వే ప్రయాంతి పరమాం గతిం ॥ ౧౦౦॥

ఇమాని ముక్తిక్షేత్రాణి సాక్షాత్సంవిన్మయాని చ ।
సిద్ధపీఠాని రాజేంద్ర సంశ్రయేన్మతిమాన్నరః ॥ ౧౦౧॥

పృష్టం యత్తత్త్వయా రాజన్నుక్తం సర్వం మహేశితుః ।
రహస్యాతిరహస్యం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౦౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే దేవీపీఠవర్ణనం నామ త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

౩౧ హిమాలయగృహే పార్వతీజన్మవిషయే దేవాన్ ప్రతి దేవీకథనవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
ధరాధరాధీశమౌలావావిరాసీత్పరం మహః ।
యదుక్తం భవతా పూర్వం విస్తరాత్తద్వదస్వ మే ॥ ౧॥

కో విరజ్యేత మతిమాన్ పిబంఛక్తికథామృతం ।
సుధాం తు పిబతాం మృత్యుః స నైతచ్ఛృణ్వతో భవేత్ ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ధన్యోఽసి కృతకృత్యోఽసి శిక్షితోఽసి మహాత్మభిః ।
భాగ్యవానసి యద్దేవ్యాం నిర్వ్యాజా భక్తిరస్తి తే ॥ ౩॥

శృణు రాజన్పురా వృత్తం సతీదేహేఽగ్నిభర్జితే ।
భ్రాంతః శివస్తు బభ్రామ క్వచిద్దేశే స్థిరోఽభవత్ ॥ ౪॥

ప్రపంచభానరహితః సమాధిగతమానసః ।
ధ్యాయందేవీస్వరూపం తు కాలం నిన్యే స ఆత్మవాన్ ॥ ౫॥

సౌభాగ్యరహితం జాతం త్రైలోక్యం సచరాచరం ।
శక్తిహీనం జగత్సర్వం సాబ్ధిద్వీపం సపర్వతం ॥ ౬॥

ఆనందః శుష్కతాం యాతః సర్వేషాం హృదయాంతరే ।

ఉదాసీనాః సర్వలోకాశ్చింతాజర్జరచేతసః ॥ ౭॥

సదా దుఃఖోదధౌ మగ్నా రోగగ్రస్తాస్తదాభవన్ ।
గ్రహాణాం దేవతానాం చ వైపరీత్యేన వర్తనం ॥ ౮॥

అధిభూతాధిదైవానాం సత్యభావాన్నృపాభవన్ ।
అథాఽస్మిన్నేవ కాలే తు తారకాఖ్యో మహాసురః ॥ ౯॥

బ్రహ్మదత్తవరో దైత్యోఽభవత్త్రైలోక్యనాయకః ।
శివౌరసస్తు యః పుత్రః స తే హంతా భవిష్యతి ॥ ౧౦॥

ఇతి కల్పితమృత్యుః స దేవదేవైర్మహాసురః ।
శివౌరససుతాభావాజ్జగర్జ చ ననంద చ ॥ ౧౧॥

తేన చోపద్రుతాః సర్వే స్వస్థానాత్ప్రచ్యుతాః సురాః ।
శివౌరససుతాభావాచ్చింతామాపుర్దురత్యయాం ॥ ౧౨॥

నాంగనా శంకరస్యాస్తి కథం తత్సుతసంభవః ।
అస్మాకం భాగ్యహీనానాం కథం కార్యం భవిష్యతి ॥ ౧౩॥

ఇతి చింతాతురాః సర్వే జగ్ముర్వైకుంఠమండలే ।
శశంసుర్హరిమేకాంతే స చోపాయం జగాద హ ॥ ౧౪॥

కుతశ్చింతాతురాః సర్వే కామకల్పద్రుమా శివా ।
జాగర్తి భువనేశానీ మణిద్వీపాధివాసినీ ॥ ౧౫॥

అస్మాకమనయా దేవ తదుపేక్షాస్తి నాన్యథా ।
శిక్షైవేయం జగన్మాత్రా కృతాస్మచ్ఛిక్షణాయ చ ॥ ౧౬॥

లాలనే తాడనే మాతుర్నాకారుణ్యం యథార్భకే ।
తద్వదేవ జగన్మాతుర్నియంత్ర్యా గుణదోషయోః ॥ ౧౭॥

అపరాధో భవత్యేవ తనయస్య పదే పదే ।
కోఽపరః సహతే లోకే కేవలం మాతరం వినా ॥ ౧౮॥

తస్మాద్యూయం పరాంబాం తాం శరణం యాత మా చిరం ।
నిర్వ్యాజయా చిత్తవృత్త్యా సా వః కార్యం విధాస్యతి ॥ ౧౯॥

ఇత్యాదిశ్య సురాన్సర్వాన్మహావిష్ణుః స్వజాయయా ।
సంయుతో నిర్జగామాశు దేవైః సహ సురాధిపః ॥ ౨౦॥

ఆజగామ మహాశైలం హిమవంతం నగాధిపం ।
అభవంశ్చ సురాః సర్వే పురశ్చరణకర్మిణః ॥ ౨౧॥

అంబాయజ్ఞవిధానజ్ఞా అంబాయజ్ఞం చ చక్రిరే ।
తృతీయాదివ్రతాన్యాశు చక్రుః సర్వే సురా నృప ॥ ౨౨॥

కేచిత్సమాధినిష్ణాతాః కేచిన్నామపరాయణాః ।
కేచిత్సూక్తపరాః కేచిన్నామపారాయణోత్సుకాః ॥ ౨౩॥

మంత్రపారాయణపరాః కేచిత్కృచ్ఛ్రాదికారిణః ।
అంతర్యాగపరాః కేచిత్కేచిన్న్యాసపరాయణాః ॥ ౨౪॥

హృల్లేఖయా పరాశక్తేః పూజాం చక్రురతంద్రితాః ।
ఇత్యేవం బహువర్షాణి కాలోఽగాజ్జనమేజయ ॥ ౨౫॥

అకస్మాచ్చైత్రమాసీయనవమ్యాం చ భృగోర్దినే ।
ప్రాదుర్బభూవ పురతస్తన్మహః శ్రుతిబోధితం ॥ ౨౬॥

చతుర్దిక్షు చతుర్వేదైర్మూర్తిమద్భిరభిష్టుతం ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశం చంద్రకోటిసుశీతలం ॥ ౨౭॥

విద్యుత్కోటిసమానాభమరుణం తత్పరం మహః ।
నైవ చోర్ధ్వం న తిర్యక్చ న మధ్యే పరిజగ్రభత్ ॥ ౨౮॥

ఆద్యంతరహితం తత్తు న హస్తాద్యంగసంయుతం ।
న చ స్త్రీరూపమథవా న పుంరూపమథోభయం ॥ ౨౯॥

దీప్త్యా పిధానం నేత్రాణాం తేషామాసీన్మహీపతే ।
పునశ్చ ధైర్యమాలంబ్య యావత్తే దదృశుః సురాః ॥ ౩౦॥

తావత్తదేవ స్త్రీరూపేణాభాద్దివ్యం మనోహరం ।
అతీవ రమణీయాంగీం కుమారీం నవయౌవనాం ॥ ౩౧॥

ఉద్యత్పీనకుచద్వంద్వనిందితాంభోజకుడ్మలాం ।
రణత్కింకిణికాజాలసింజన్మంజీరమేఖలాం ॥ ౩౨॥

కనకాంగదకేయూరగ్రైవేయకవిభూషితాం ।
అనర్ఘ్యమణిసంభిన్నగలబంధవిరాజితాం ॥ ౩౩॥

తనుకేతకసంరాజన్నీలభ్రమరకుంతలాం ।
నితంబబింబసుభగాం రోమరాజివిరాజితాం ॥ ౩౪॥

కర్పూరశకలోన్మిశ్రతాంబూలపూరితాననాం ।
కనత్కనకతాటంకవిటంకవదనాంబుజాం ॥ ౩౫॥

అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటామాయతభ్రువం ।
రక్తారవిందనయనాామున్నసాం మధురాధరాం ॥ ౩౬॥

కుందకుడ్మలదంతాగ్రాం ముక్తాహారవిరాజితాం ।
రత్నసంభిన్నముకుటాం చంద్రరేఖావతంసినీం ॥ ౩౭॥

మల్లికామాలతీమాలాకేశపాశవిరాజితాం ।
కాశ్మీరబిందునిటిలాం నేత్రత్రయవిలాసినీం ॥ ౩౮॥

పాశాంకుశవరాభీతిచతుర్బాహుం త్రిలోచనాం ।
రక్తవస్త్రపరీధానాం దాడిమీకుసుమప్రభాం ॥ ౩౯॥

సర్వశృంగారవేషాఢ్యాం సర్వదేవనమస్కృతాం ।
సర్వాశాపూరికాం సర్వమాతరం సర్వమోహినీం ॥ ౪౦॥

ప్రసాదసుముఖీమంబాం మందస్మితముఖాంబుజాం ।
అవ్యాజకరుణామూర్తిం దదృశుః పురతః సురాః ॥ ౪౧॥

దృష్ట్వా తాం కరుణామూర్తిం ప్రణేముః సకలాః సురాః ।
వక్తుం నాశక్నువన్ కించిద్బాష్పసంరుద్ధనిఃస్వనాః ॥ ౪౨॥

కథంచిత్స్థైర్యమాలంబ్య భక్త్యా చానతకంధరాః ।
ప్రేమాశ్రుపూర్ణనయనాస్తుష్టువుర్జగదంబికాం ॥ ౪౩॥

దేవా ఊచుః ।
నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై శివాయై సతతం నమః ।
నమః ప్రకృత్యై భద్రాయై నియతాః ప్రణతాః స్మ తాం ॥ ౪౪॥

తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం
వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టాం ।
దుర్గాం దేవీం శరణమహం ప్రపద్యే
సుతరసి తరసే నమః ॥ ౪౫॥

దేవీం వాచమజనయంత దేవా-
స్తాం విశ్వరూపాః పశవో వదంతి ।
సా నో మంద్రేషమూర్జం దుహానా
ధేనుర్వాగస్మానుపసుష్టుతైతు ॥ ౪౬॥

కాలరాత్రిం బ్రహ్మస్తుతాం వైష్ణవీం స్కందమాతరం ।
సరస్వతీమదితిం దక్షదుహితరం నమామః పావనాం శివాం ॥ ౪౭॥

మహాలక్ష్మ్యై చ విద్మహే సర్వశక్త్యై చ ధీమహి ।
తన్నో దేవీ ప్రచోదయాత్ ॥ ౪౮॥

నమో విరాట్స్వరూపిణ్యై నమః సూత్రాత్మమూర్తయే ।
నమోఽవ్యాకృతరూపిణ్యై నమః శ్రీబ్రహ్మమూర్తయే ॥ ౪౯॥

యదజ్ఞానాజ్జగద్భాతి రజ్జుసర్పస్రగాదివత్ ।
యజ్జ్ఞానాల్లయమాప్నోతి నుమస్తాం భువనేశ్వరీం ॥ ౫౦॥

నుమస్తత్పదలక్ష్యార్థాం చిదేకరసరూపిణీం ।
అఖండానందరూపాం తాం వేదతాత్పర్యభూమికాం ॥ ౫౧॥

పంచకోశాతిరిక్తాం తామవస్థాత్రయసాక్షిణీం ।
నుమస్త్వంపదలక్ష్యార్థాం ప్రత్యగాత్మస్వరూపిణీం ॥ ౫౨॥

నమః ప్రణవరూపాయై నమో హ్రీంకారమూర్తయే |
నానామంత్రాత్మికాయై తే కరుణాయై నమో నమః || ౫౩||

ఇతి స్తుతా తదా దేవైర్మణిద్వీపాధివాసినీ |
ప్రాహ వాచా మధురయా మత్తకోకిలనిఃస్వనా || ౫౪||

శ్రీదేవ్యువాచ |
వదంతు విబుధాః కార్యం యదర్థమిహ సంగతాః |
వరదాహం సదా భక్తకామకల్పద్రుమాస్మి చ || ౫౫||

తిష్ఠంత్యాం మయి కా చింతా యుష్మాకం భక్తిశాలినాం |
సముద్ధరామి మద్భక్తాందుఃఖసంసారసాగరాత్ || ౫౬||

ఇతి ప్రతిజ్ఞాం మే సత్యాం జానీథ విబుధోత్తమాః |
ఇతి ప్రేమాకులాం వాణీం శ్రుత్వా సంతుష్టమానసాః || ౫౭||

నిర్భయా నిర్జరా రాజన్నూచుర్దుఃఖం స్వకీయకం |
దేవా ఊచుః |
నాజ్ఞాతం కించిదప్యత్ర భవత్యాస్తి జగత్త్రయే || ౫౮||

సర్వజ్ఞయా సర్వసాక్షిరూపిణ్యా పరమేశ్వరి |
తారకేణాసురేంద్రేణ పీడితాః స్మో దివానిశం || ౫౯||

శివాంగజాద్వధస్తస్య నిర్మితో బ్రహ్మణా శివే |
శివాంగనా తు నైవాస్తి జానాసి త్వం మహేశ్వరి || ౬౦||

సర్వజ్ఞపురతః కిం వా వక్తవ్యం పామరైర్జనైః |
ఏతదుద్దేశతః ప్రోక్తమపరం తర్కయాంబికే || ౬౧||

సర్వదా చరణాంభోజే భక్తిః స్యాత్తవ నిశ్చలా |
ప్రార్థనీయమిదం ముఖ్యమపరం దేహహేతవే || ౬౨||

ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా ప్రోవాచ పరమేశ్వరీ |
మమ శక్తిస్తు యా గౌరీ భవిష్యతి హిమాలయే || ౬౩||

శివాయ సా ప్రదేయా స్యాత్సా వః కార్యం విధాస్యతి |
భక్తిర్యచ్చరణాంభోజే భూయాద్యుష్మాకమాదరాత్ || ౬౪||

హిమాలయో హి మనసా మాముపాస్తేఽతిభక్తితః |
తతస్తస్య గృహే జన్మ మమ ప్రియకరం మతం || ౬౫||

వ్యాస ఉవాచ |
హిమాలయోఽపి తచ్ఛ్రుత్వాత్యనుగ్రహకరం వచః |
బాష్పైః సంరుద్ధకంఠాక్షో మహారాజ్ఞీం వచోఽబ్రవీత్ || ౬౬||

మహత్తరం తం కురుషే యస్యానుగ్రహమిచ్ఛసి |
నోచేత్క్వాహం జడః స్థాణుః క్వ త్వం సచ్చిత్స్వరూపిణీ || ౬౭||

అసంభావ్యం జన్మశతైస్త్వత్పితృత్వం మమానఘే ।
అశ్వమేధాదిపుణ్యైర్వా పుణ్యైర్వా తత్సమాధిజైః ॥ ౬౮॥

అద్య ప్రపంచే కీర్తిః స్యాజ్జగన్మాతా సుతాభవత్ ।
అహో హిమాలయస్యాస్య ధన్యోఽసౌ భాగ్యవానితి ॥ ౬౯॥

యస్యాస్తు జఠరే సంతి బ్రహ్మాండానాం చ కోటయః ।
సైవ యస్య సుతా జాతా కో వా స్యాత్తత్సమో భువి ॥ ౭౦॥

న జానేఽస్మత్పితౄణాం కిం స్థానం స్యాన్నిర్మితం పరం ।
ఏతాదృశానాం వాసాయ యేషాం వంశేఽస్తి మాదృశః ॥ ౭౧॥

ఇదం యథా చ దత్తం మే కృపయా ప్రేమపూర్ణయా ।
సర్వవేదాంతసిద్ధం చ త్వద్రూపం బ్రూహి మే తథా ॥ ౭౨॥

యోగం చ భక్తిసహితం జ్ఞానం చ శ్రుతిసమ్మతం ।
వదస్వ పరమేశాని త్వమేవాహం యతో భవేః ॥ ౭౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రసన్నముఖపంకజా ।
వక్తుమారభతాంబా సా రహస్యం శ్రుతిగూహితం ॥ ౭౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే హిమాలయగృహే
పార్వతీజన్మవిషయే దేవాన్ ప్రతి దేవీకథనవర్ణనం నామైకత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౧॥

౩౨ దేవ్యా వ్యష్టిసమష్టిరూపవర్ణనం

శ్రీదేవ్యువాచ ।
శృణ్వంతు నిర్జరాః సర్వే వ్యాహరంత్యా వచో మమ ।
యస్య శ్రవణమాత్రేణ మద్రూపత్వం ప్రపద్యతే ॥ ౧॥

అహమేవాస పూర్వం తు నాన్యత్కించిన్నగాధిప ।
తదాత్మరూపం చిత్సంవిత్పరబ్రహ్మైకనామకం ॥ ౨॥

అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యమనౌపమ్యమనామయం ।
తస్య కాచిత్స్వతః సిద్ధా శక్తిర్మాయేతి విశ్రుతా ॥ ౩॥

న సతీ సా నాసతీ సా నోభయాత్మా విరోధతః ।
ఏతద్విలక్షణా కాచిద్వస్తుభూతాస్తి సర్వదా ॥ ౪॥

పావకస్యోష్ణతేవేయముష్ణాంశోరివ దీధితిః ।
చంద్రస్య చంద్రికేవేయం మమేయం సహజా ధ్రువా ॥ ౫॥

తస్యాం కర్మాణి జీవానాం జీవాః కాలాశ్చ సంచరే ।
అభేదేన విలీనాః స్యుః సుషుప్తౌ వ్యవహారవత్ ॥ ౬॥

స్వశక్తేశ్చ సమాయోగాదహం బీజాత్మతాం గతా ।
స్వాధారావరణాత్తస్యా దోషత్వం చ సమాగతం ॥ ౭॥

చైతన్యస్య సమాయోగాన్నిమిత్తత్వం చ కథ్యతే ।
ప్రపంచపరిణామాచ్చ సమవాయిత్వముచ్యతే ॥ ౮॥

కేచిత్తాం తప ఇత్యాహుస్తమః కేచిజ్జడం పరే ।
జ్ఞానం మాయాం ప్రధానం చ ప్రకృతిం శక్తిమప్యజాం ॥ ౯॥

విమర్శ ఇతి తాం ప్రాహుః శైవశాస్త్రవిశారదాః ।
అవిద్యామితరే ప్రాహుర్వేదతత్త్వార్థచింతకాః ॥ ౧౦॥

ఏవం నానావిధాని స్యుర్నామాని నిగమాదిషు ।
తస్యా జడత్వం దృశ్యత్వాజ్జ్ఞాననాశాత్తతోఽసతీ ॥ ౧౧॥

చైతన్యస్య న దృశ్యత్వం దృశ్యత్వే జడమేవ తత్ ।
స్వప్రకాశం చ చైతన్యం న పరేణ ప్రకాశితం ॥ ౧౨॥

అనవస్థాదోషసత్త్వాన్న స్వేనాపి ప్రకాశితం ।
కర్మకర్తృవిరోధః స్యాత్తస్మాత్తద్దీపవత్స్వయం ॥ ౧౩॥

ప్రకాశమానమన్యేషాం భాసకం విద్ధి పర్వత ।
అత ఏవ చ నిత్యత్వం సిద్ధసంవిత్తనోర్మమ ॥ ౧౪॥

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాదౌ దృశ్యస్య వ్యభిచారతః ।
సంవిదో వ్యభిచారశ్చ నానుభూతోఽస్తి కర్హిచిత్ ॥ ౧౫॥

యది తస్యాప్యనుభవస్తర్హ్యయం యేన సాక్షిణా ।
అనుభూతః స ఏవాత్ర శిష్టః సంవిద్వపుః పురా ॥ ౧౬॥

అత ఏవ చ నిత్యత్వం ప్రోక్తం సచ్ఛాస్త్రకోవిదైః ।
ఆనందరూపతా చాస్యాః పరప్రేమాస్పదత్వతః ॥ ౧౭॥

మా న భూవం హి భూయాసమితి ప్రేమాత్మని స్థితం ।
సర్వస్యాన్యస్య మిథ్యాత్వాదసంగత్వం స్ఫుటం మమ ॥ ౧౮॥

అపరిచ్ఛిన్నతాప్యేవమత ఏవ మతా మమ ।
తచ్చ జ్ఞానం నాత్మధర్మో ధర్మత్వే జడతాఽఽత్మనః ॥ ౧౯॥

జ్ఞానస్య జడశేషత్వం న దృష్టం న చ సంభవి ।
చిద్ధర్మత్వం తథా నాస్తి చితశ్చిన్న హి భిద్యతే ॥ ౨౦॥

తస్మాదాత్మా జ్ఞానరూపః సుఖరూపశ్చ సర్వదా ।
సత్యః పూర్ణోఽప్యసంగశ్చ ద్వైతజాలవివర్జితః ॥ ౨౧॥

స పునః కామకర్మాదియుక్తయా స్వీయమాయయా ।
పూర్వానుభూతసంస్కారాత్ కాలకర్మవిపాకతః ॥ ౨౨॥

అవివేకాచ్చ తత్త్వస్య సిసృక్షావాన్ప్రజాయతే ।
అబుద్ధిపూర్వః సర్గోఽయం కథితస్తే నగాధిప ॥ ౨౩॥

ఏతద్ధి యన్మయా ప్రోక్తం మమ రూపమలౌకికం ।
అవ్యాకృతం తదవ్యక్తం మాయాశబలమిత్యపి ॥ ౨౪॥

ప్రోచ్యతే సర్వశాస్త్రేషు సర్వకారణకారణం ।
తత్త్వానామాదిభూతం చ సచ్చిదానందవిగ్రహం ॥ ౨౫॥

సర్వకర్మఘనీభూతమిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశ్రయం ।
హ్రీంకారమంత్రవాచ్యం తదాదితత్త్వం తదుచ్యతే ॥ ౨౬॥

తస్మాదాకాశ ఉత్పన్నః శబ్దతన్మాత్రరూపకః ।
భవేత్స్పర్శాత్మకో వాయుస్తేజోరూపాత్మకం పునః ॥ ౨౭॥

జలం రసాత్మకం పశ్చాత్తతో గంధాత్మికా ధరా ।
శబ్దైకగుణ ఆకాశో వాయుః స్పర్శరవాన్వితః ॥ ౨౮॥

శబ్దస్పర్శరూపగుణం తేజ ఇత్యుచ్యతే బుధైః ।
శబ్దస్పర్శరూపరసైరాపో వేదగుణాః స్మృతాః ॥ ౨౯॥

శబ్దస్పర్శరూపరసగంధైః పంచగుణా ధరా ।
తేభ్యోఽభవన్మహత్సూత్రం యల్లింగం పరిచక్షతే ॥ ౩౦॥

సర్వాత్మకం తత్సంప్రోక్తం సూక్ష్మదేహోఽయమాత్మనః ।
అవ్యక్తం కారణో దేహః స చోక్తః పూర్వమేవ హి ॥ ౩౧॥

యస్మింజగద్బీజరూపం స్థితం లింగోద్భవో యతః ।
తతః స్థూలాని భూతాని పంచీకరణమార్గతః ॥ ౩౨॥

పంచసంఖ్యాని జాయంతే తత్ప్రకారస్త్వథోచ్యతే ।
పూర్వోక్తాని చ భూతాని ప్రత్యేకం విభజేద్ ద్విధా ॥ ౩౩॥

ఏకైకం భాగమేకస్య చతుర్ధా విభజేద్ గిరే ।
స్వస్వేతరద్వితీయాంశే యోజనాత్పంచ పంచ తే ॥ ౩౪॥

తత్కార్యం చ విరాడ్దేహః స్థూలదేహోఽయమాత్మనః ।
పంచభూతస్థసత్త్వాంశైః శ్రోత్రాదీనాం సముద్భవః ॥ ౩౫॥

జ్ఞానేంద్రియాణాం రాజేంద్ర ప్రత్యేకం మిలితైస్తు తైః ।
అంతఃకరణమేకం స్యాద్ వృత్తిభేదాచ్చతుర్విధం ॥ ౩౬॥

యదా తు సంకల్పవికల్పకృత్యం
తదా భవేత్తన్మన ఇత్యభిఖ్యం ।
స్యాద్ బుద్ధిసంజ్ఞం చ యదా ప్రవేత్తి
సునిశ్చితం సంశయహీనరూపం ॥ ౩౭॥

అనుసంధానరూపం తచ్చిత్తం చ పరికీర్తితం ।
అహంకృత్యాత్మవృత్త్యా తు తదహంకారతాం గతం ॥ ౩౮॥

తేషాం రజోంశైర్జాతాని క్రమాత్కర్మేంద్రియాణి చ ।
ప్రత్యేకం మిలితైస్తైతు ప్రాణో భవతి పంచధా ॥ ౩౯॥

హృది ప్రాణో గుదేఽపానో నాభిస్థస్తు సమానకః ।
కంఠదేశేఽప్యుదానః స్యాద్ వ్యానః సర్వశరీరగః ॥ ౪౦॥

జ్ఞానేంద్రియాణి పంచైవ పంచకర్మేంద్రియాణి చ ।
ప్రాణాదిపంచకం చైవ ధియా చ సహితం మనః ॥ ౪౧॥

ఏతత్సూక్ష్మశరీరం స్యాన్మమ లింగం యదుచ్యతే ।
తత్ర యా ప్రకృతిః ప్రోక్తా సా రాజంద్వివిధా స్మృతా ॥ ౪౨॥

సత్త్వాత్మికా తు మాయా స్యాదవిద్యా గుణమిశ్రితా ।
స్వాశ్రయం యా తు సంరక్షేత్సా మాయేతి నిగద్యతే ॥ ౪౩॥

తస్యాం యత్ప్రతిబింబం స్యాద్బింబభూతస్య చేశితుః ।
స ఈశ్వరః సమాఖ్యాతః స్వాశ్రయజ్ఞానవాన్పరః ॥ ౪౪॥

సర్వజ్ఞః సర్వకర్తా చ సర్వానుగ్రహకారకః ।
అవిద్యాయాం తు యత్కించిత్ప్రతిబింబం నగాధిప ॥ ౪౫॥

తదేవ జీవసంజ్ఞం స్యాత్సర్వదుఃఖాశ్రయం పునః ।
ద్వయోరపీహ సంప్రోక్తం దేహత్రయమవిద్యయా ॥ ౪౬॥

దేహత్రయాభిమానాచ్చాప్యభూన్నామత్రయం పునః ।
ప్రాజ్ఞస్తు కారణాత్మా స్యాత్సూక్ష్మదేహీ తు తైజసః ॥ ౪౭॥

స్థూలదేహీ తు విశ్వాఖ్యస్త్రివిధః పరికీర్తితః ।
ఏవమీశోఽపి సంప్రోక్త ఈశసూత్రవిరాట్పదైః ॥ ౪౮॥

ప్రథమో వ్యష్టిరూపస్తు సమష్ట్యాత్మా పరః స్మృతః ।
స హి సర్వేశ్వరః సాక్షాజ్జీవానుగ్రహకామ్యయా ॥ ౪౯॥

కరోతి వివిధం విశ్వం నానాభోగాశ్రయం పునః ।
మచ్ఛక్తిప్రేరితో నిత్యం మయి రాజన్ప్రకల్పితః ॥ ౫౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే దేవీగీతాయాం దేవ్యా వ్యష్టిసమష్టిరూపవర్ణనం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౨॥

33 శ్రీదేవీవిరాడ్రూపదర్శనసహితం దేవకృతతత్స్తవవర్ణనం

దేవ్యువాచ ।
మన్మాయాశక్తిసంక్లృప్తం జగత్సర్వం చరాచరం ।
సాపి మత్తః పృథఙ్మాయా నాస్త్యేవ పరమార్థతః ॥ ౧॥

వ్యవహారదృశా సేయం విద్యా మాయేతి విశ్రుతా |
తత్త్వదృష్ట్యా తు నాస్త్యేవ తత్త్వమేవాస్తి కేవలం || ౨||

సాహం సర్వం జగత్సృష్ట్వా తదంతః ప్రవిశామ్యహం |
మాయాకర్మాదిసహితా గిరే ప్రాణపురఃసరా || ౩||

లోకాంతరగతిర్నోచేత్కథం స్యాదితి హేతునా |
యథా యథా భవంత్యేవ మాయాభేదాస్తథా తథా || ౪||

ఉపాధిభేదాద్భిన్నాహం ఘటాకాశాదయో యథా |
ఉచ్చనీచాదివస్తూని భాసయన్భాస్కరః సదా || ౫||

న దుష్యతి తథైవాహం దోషైర్లిప్తా కదాపి న |
మయి బుద్ధ్యాదికర్తృత్వమధ్యస్యైవాపరే జనాః || ౬||

వదంతి చాత్మా కర్మేతి విమూఢా న సుబుద్ధయః |
అజ్ఞానభేదతస్తద్వన్మాయాయా భేదతస్తథా || ౭||

జీవేశ్వరవిభాగశ్చ కల్పితో మాయయైవ తు |
ఘటాకాశమహాకాశవిభాగః కల్పితో యథా || ౮||

తథైవ కల్పితో భేదో జీవాత్మపరమాత్మనోః |
యథా జీవబహూత్వం చ మాయయైవ న చ స్వతః || ౯||

తథేశ్వరబహుత్వం చ మాయయా న స్వభావతః |
దేహేంద్రియాదిసంఘాతవాసనాభేదభేదితా || ౧౦||

అవిద్యా జీవభేదస్య హేతుర్నాన్యః ప్రకీర్తితః |
గుణానాం వాసనాభేదభేదితా యా ధరాధర || ౧౧||

మాయా సా పరభేదస్య హేతుర్నాన్యః కదాచన |
మయి సర్వమిదం ప్రోతమోతం చ ధరణీధర || ౧౨||

ఈశ్వరోఽహం చ సూత్రాత్మా విరాడాత్మాహమస్మి చ |
బ్రహ్మాహం విష్ణురుద్రౌ చ గౌరీ బ్రాహ్మీ చ వైష్ణవీ || ౧౩||

సూర్యోఽహం తారకాశ్చాహం తారకేశస్తథాస్మ్యహం |
పశుపక్షిస్వరూపాహం చాండాలోఽహం చ తస్కరః || ౧౪||

వ్యాధోఽహం క్రూరకర్మాహం సత్కర్మాహం మహాజనః |
స్త్రీపున్నపుంసకాకారోఽప్యహమేవ న సంశయః || ౧౫||

యచ్చ కించిత్క్వచిద్వస్తు దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా |
అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్యాహం సర్వదా స్థితా || ౧౬||

న తదస్తి మయా త్యక్తం వస్తు కించిచ్చరాచరం |
యద్యస్తి చేత్తచ్ఛూన్యం స్యాద్వంధ్యాపుత్రోపమం హి తత్ || ౧౭||

రజ్జుర్యథా సర్పమాలాభేదైరేకా విభాతి హి ।
తథైవేశాదిరూపేణ భామ్యహం నాత్ర సంశయః ॥ ౧౮॥

అధిష్ఠానాతిరేకేణ కల్పితం తన్న భాసతే ।
తస్మాన్మత్సత్తయైవైతత్సత్తావాన్నాన్యథా భవేత్ ॥ ౧౯॥

హిమాలయ ఉవాచ ।
యథా వదసి దేవేశి సమష్ట్యాఽఽత్మవపుస్త్విదం ।
తథైవ ద్రష్టుమిచ్ఛామి యది దేవి కృపా మయి ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా సర్వే దేవాః సవిష్ణవః ।
ననందుర్ముదితాత్మానః పూజయంతశ్చ తద్వచః ॥ ౨౧॥

అథ దేవమతం జ్ఞాత్వా భక్తకామదుఘా శివా ।
అదర్శయన్నిజం రూపం భక్తకామప్రపూరిణీ ॥ ౨౨॥

అపశ్యంస్తే మహాదేవ్యా విరాడ్రూపం పరాత్పరం ।
ద్యౌర్మస్తకం భవేద్యస్య చంద్రసూర్యౌ చ చక్షుషీ ॥ ౨౩॥

దిశః శ్రోత్రే వచో దేవాః ప్రాణో వాయుః ప్రకీర్తితః ।
విశ్వం హృదయమిత్యాహుః పృథివీ జఘనం స్మృతం ॥ ౨౪॥

నభస్తలం నాభిసరో జ్యోతిశ్చక్రమురఃస్థలం ।
మహర్లోకస్తు గ్రీవా స్యాజ్జనోలోకో ముఖం స్మృతం ॥ ౨౫॥

తపోలోకో రరాటిస్తు సత్యలోకాదధః స్థితః ।
ఇంద్రాదయో బాహవః స్యుః శబ్దః శ్రోత్రం మహేశితుః ॥ ౨౬॥

నాసత్యదస్రౌ నాసే స్తో గంధో ఘ్రాణం స్మృతో బుధైః ।
ముఖమగ్నిః సమాఖ్యాతో దివారాత్రీ చ పక్ష్మణీ ॥ ౨౭॥

బ్రహ్మస్థానం భ్రూవిజృంభోఽప్యాపస్తాలుః ప్రీకీర్తితాః ।
రసో జిహ్వా సమాఖ్యాతా యమో దంష్ట్రాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౮॥

దంతాః స్నేహకలా యస్య హాసో మాయా ప్రకీర్తితా ।
సర్గస్త్వపాంగమోక్షః స్యాద్ వ్రీడోర్ధ్వోష్ఠో మహేశితుః ॥ ౨౯॥

లోభః స్యాదధరోష్ఠోఽస్యాధర్మమార్గస్తు పృష్ఠభూః ।
ప్రజాపతిశ్చ మేఢ్రం స్యాద్యః స్రష్టా జగతీతలే ॥ ౩౦॥

కుక్షిః సముద్రా గిరయోఽస్థీని దేవ్యా మహేశితుః ।
నద్యో నాడ్యః సమాఖ్యాతా వృక్షాః కేశాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩౧॥

కౌమారయౌవనజరా వయోఽస్య గతిరుత్తమా ।
బలాహకాస్తు కేశాః స్యుః సంధ్యే తే వాససీ విభో ॥ ౩౨॥

రాజంఛ్రీజగదంబాయాశ్చంద్రమాస్తు మనః స్మృతః ।
విజ్ఞానశక్తిస్తు హరీ రుద్రోఽన్తఃకరణం స్మృతం ॥ ౩౩॥

అశ్వా హి జాతయః సర్వాః శ్రోణిదేశే స్థితా విభోః ।
అతలాదిమహాలోకాః కట్యధోభాగతాం గతాః ॥ ౩౪॥

ఏతాదృశం మహారూపం దదృశుః సురపుంగవాః ।
జ్వాలామాలాసహస్రాఢ్యం లేలిహానం చ జిహ్వయా ॥ ౩౫॥

దంష్ట్రాకటకటారావం వమంతం వహ్నిమక్షిభిః ।
నానాయుధధరం వీరం బ్రహ్మక్షత్రౌదనం చ యత్ ॥ ౩౬॥

సహస్రశీర్షనయనం సహస్రచరణం తథా ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశం విద్యుత్కోటిసమప్రభం ॥ ౩౭॥

భయంకరం మహాఘోరం హృదక్ష్ణోస్త్రాసకారకం ।
దదృశుస్తే సురాః సర్వే హాహాకారం చ చక్రిరే ॥ ౩౮॥

వికంపమానహృదయా మూర్చ్ఛామాపుర్దురత్యయాం ।
స్మరణం చ గతం తేషాం జగదంబేయమిత్యపి ॥ ౩౯॥

అథ తే యే స్థితా వేదాశ్చతుర్దిక్షు మహావిభోః ।
బోధయామాసురత్యుగ్రం మూర్ఛాతో మూర్ఛ్ఛితాన్సురాన్ ॥ ౪౦॥

అథ తే ధైర్యమాలంబ్య లబ్ధ్వా చ శ్రుతిముత్తమాం ।
ప్రేమాశ్రుపూర్ణనయనా రుద్ధకంఠాస్తు నిర్జరాః ॥ ౪౧॥

బాష్పగద్గదయా వాచా స్తోతుం సముపచక్రిరే ।
దేవా ఊచుః ।
అపరాధం క్షమస్వాంబ పాహి దీనాంస్త్వదుద్భవాన్ ॥ ౪౨॥

కోపం సంహర దేవేశి సభయా రూపదర్శనాత్ ।
కా తే స్తుతిః ప్రకర్తవ్యా పామరైర్నిర్జరైరిహ ॥ ౪౩॥

స్వస్యాప్యజ్ఞేయ ఏవాసౌ యావాన్యశ్చ స్వవిక్రమః ।
తదర్వాగ్జాయమానానాం కథం స విషయో భవేత్ ॥ ౪౪॥

నమస్తే భువనేశాని నమస్తే ప్రణవాత్మికే ।
సర్వవేదాంతసంసిద్ధే నమో హ్రీంకారమూర్తయే ॥ ౪౫॥

యస్మాదగ్నిః సముత్పన్నో యస్మాత్సూర్యశ్చ చంద్రమాః ।
యస్మాదోషధయః సర్వాస్తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౬॥

యస్మాచ్చ దేవాః సంభూతాః సాధ్యాః పక్షిణ ఏవ చ ।
పశవశ్చ మనుష్యాశ్చ తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౭॥

ప్రాణాపానౌ వ్రీహియవౌ తపః శ్రద్ధా ఋతం తథా ।

బ్రహ్మాచర్యం విధిశ్చైవ యస్మాత్తస్మై నమో నమః ॥ ౪౮॥

సప్త ప్రాణార్చిషో యస్మాత్సమిధః సప్త ఏవ చ ।
హోమాః సప్త తథా లోకాస్తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౯॥

యస్మాత్సముద్రా గిరయః సింధవః ప్రచరంతి చ ।
యస్మాదోషధయః సర్వా రసాస్తస్మై నమో నమః ॥ ౫౦॥

యస్మాద్యజ్ఞః సముద్భూతో దీక్షా యూపశ్చ దక్షిణాః ।
ఋచో యజూంషి సామాని తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౫౧॥

నమః పురస్తాత్పృష్ఠే చ నమస్తే పార్శ్వయోర్ద్వయోః ।
అధ ఊర్ధ్వం చతుర్దిక్షు మాతర్భూయో నమో నమః ॥ ౫౨॥

ఉపసంహర దేవేశి రూపమేతదలౌకికం ।
తదేవ దర్శయాస్మాకం రూపం సుందరసుందరం ॥ ౫౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి భీతాన్సురాందృష్ట్వా జగదంబా కృపార్ణవా ।
సంహృత్య రూపం ఘోరం తద్దర్శయామాస సుందరం ॥ ౫౪॥

పాశాంకుశవరాభీతిధరం సర్వాంగకోమలం ।
కరుణాపూర్ణనయనం మందస్మితముఖాంబుజం ॥ ౫౫॥

దృష్ట్వా తత్సుందరం రూపం తదా భీతివివర్జితాః ।
శాంతచిత్తాః ప్రణేముస్తే హర్షగద్గదనిఃస్వనాః ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
శ్రీదేవీవిరాడ్రూపదర్శనసహితం దేవకృతతత్స్తవవర్ణనం నామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౩॥

౩౪ దేవీగీతాయాం జ్ఞానస్య మోక్షహేతుత్వవర్ణనం

శ్రీ దేవ్యువాచ ।
క్వ యూయం మందభాగ్యా వై క్వేదం రూపం మహాద్భుతం ।
తథాపి భక్తవాత్సల్యాదీదృశం దర్శితం మయా ॥ ౧॥

న వేదాధ్యయనైర్యోగైర్న దానైస్తపసేజ్యయా ।
రూపం ద్రష్టుమిదం శక్యం కేవలం మత్కృపాం వినా ॥ ౨॥

ప్రకృతం శృణు రాజేంద్ర పరమాత్మాత్ర జీవతాం ।
ఉపాధియోగాత్సంప్రాప్తః కర్తృత్వాదికమప్యుత ॥ ౩॥

క్రియాః కరోతి వివిధా ధర్మాధర్మైకహేతవః ।
నానా యోనీస్తతః ప్రాప్య సుఖదుఃఖైశ్చ యుజ్యతే ॥ ౪॥

పునస్తత్సంస్కృతివశాన్నానాకర్మరతః సదా ।
నానాదేహాన్సమాప్నోతి సుఖదుఃఖైశ్చ యుజ్యతే ॥ ౫॥

ఘటీయంత్రవదేతస్య న విరామః కదాపి హి |
అజ్ఞానమేవ మూలం స్యాత్తతః కామః క్రియాస్తతః || ౬||

తస్మాదజ్ఞాననాశాయ యతేత నియతం నరః |
ఏతద్ధి జన్మసాఫల్యం యదజ్ఞానస్య నాశనం || ౭||

పురుషార్థసమాప్తిశ్చ జీవన్ముక్తదశాపి చ |
అజ్ఞాననాశనే శక్తా విద్యైవ తు పటీయసీ || ౮||

న కర్మ తజ్జం నోపాస్తిర్విరోధాభావతో గిరే |
ప్రత్యుతాశాజ్ఞాననాశే కర్మణా నైవ భావ్యతాం || ౯||

అనర్థదాని కర్మాణి పునః పునరుశంతి హి |
తతో రాగస్తతో దోషస్తతోఽనర్థో మహాన్భవేత్ || ౧౦||

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన జ్ఞానం సంపాదయేన్నరః |
కుర్వన్నేవేహ కర్మాణీత్యతః కర్మాప్యవశ్యకం || ౧౧||

జ్ఞానాదేవ హి కైవల్యమతః స్యాత్తత్సముచ్చయః |
సహాయతాం వ్రజేత్కర్మ జ్ఞానస్య హితకారి చ || ౧౨||

ఇతి కేచిద్వదంత్యత్ర తద్విరోధాన్న సంభవేత్ |
జ్ఞానాద్ధృద్గ్రంథిభేదః స్యాద్ధృద్గ్రంథౌ కర్మసంభవః || ౧౩||

యౌగపద్యం న సంభావ్యం విరోధాత్తు తతస్తయోః |
తమః ప్రకాశయోర్యద్వద్యౌగపద్యం న సంభవి || ౧౪||

తస్మాత్ సర్వాణి కర్మాణి వైదికాని మహామతే |
చిత్తశుద్ధ్యంతమేవ స్యుస్తాని కుర్యాత్ప్రయత్నతః || ౧౫||

శమో దమస్తితిక్షా చ వైరాగ్యం సత్త్వసంభవః |
తావత్పర్యంతమేవ స్యుః కర్మాణి న తతః పరం || ౧౬||

తదంతే చైవ సంన్యస్య సంశ్రయేద్ గురుమాత్మవాన్ |
శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠం చ భక్త్యా నిర్వ్యాజయా పునః || ౧౭||

వేదాంతశ్రవణం కుర్యాన్నిత్యమేవమతంద్రితః |
తత్త్వమస్యాదివాక్యస్య నిత్యమర్థం విచారయేత్ || ౧౮||

తత్త్వమస్యాది వాక్యం తు జీవబ్రహ్మైక్యబోధకం |
ఐక్యే జ్ఞాతే నిర్భయస్తు మద్రూపో హి ప్రజాయతే || ౧౯||

పదార్థావగతిః పూర్వం వాక్యార్థావగతిస్తతః |
తత్పదస్య చ వాక్యార్థో గిరేఽహం పరికీర్తితః || ౨౦||

త్వం పదస్య చ వాచ్యార్థో జీవ ఏవ న సంశయః |
ఉభయోరైక్యమసినా పదేన ప్రోచ్యతే బుధైః || ౨౧||

వాచ్యార్థయోర్విరుద్ధత్వాదైక్యం నైవ ఘటేత హ ।
లక్షణాతః ప్రకర్తవ్యా తత్త్వమోః శ్రుతిసంస్థయోః ॥ ౨౨॥

చిన్మాత్రం తు తయోర్లక్ష్యం తయోరైక్యస్య సంభవః ।
తయోరైక్యం తథా జ్ఞాత్వా స్వాభేదేనాద్వయో భవేత్ ॥ ౨౩॥

దేవదత్తః స ఏవాయమితివల్లక్షణా స్మృతా ।
స్థూలాది దేహరహితో బ్రహ్మ సంపద్యతే నరః ॥ ౨౪॥

పంచీకృతమహాభూతసంభూతః స్థూలదేహకః ।
భోగాలయో జరావ్యాధిసంయుతః సర్వకర్మణాం ॥ ౨౫॥

మిథ్యాభూతోఽయమాభాతి స్ఫుటం మాయామయత్వతః ।
సోఽయం స్థూల ఉపాధిః స్యాదాత్మనో మే నగేశ్వర ॥ ౨౬॥

జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతం ప్రాణపంచకసంయుతం ।
మనోబుద్ధియుతం చైతత్సూక్ష్మం తత్కవయో విదుః ॥ ౨౭॥

అపంచీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మదేహోఽయమాత్మనః ।
ద్వితీయోఽయముపాధిః స్యాత్సుఖాదేరవబోధకః ॥ ౨౮॥

అనాద్యనిర్వాచ్యమిదమజ్ఞానం తు తృతీయకః ।
దేహోఽయమాత్మనో భాతి కారణాత్మా నగేశ్వర ॥ ౨౯॥

ఉపాధివిలయే జాతే కేవలాత్మావశిష్యతే ।
దేహత్రయే పంచకోశా అంతఃస్థాః సంతి సర్వదా ॥ ౩౦॥

పంచకోశపరిత్యాగే బ్రహ్మపుచ్ఛం హి లభ్యతే ।
నేతినేతీత్యాదివాక్యైర్మమ రూపం యదుచ్యతే ॥ ౩౧॥

న జాయతే మ్రియతే తత్కదాచి-
న్నాయం భూత్వా న బభూవ కశ్చిత్ ।
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ॥ ౩౨॥

హతం చేన్మన్యతే హంతుం హతశ్చేన్మన్యతే హతం ।
ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హంతి న హన్యతే ॥ ౩౩॥

అణోరణీయాన్మహతో మహీయా-
నాత్మాస్య జంతోర్నిహితో గుహాయాం ।
తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో
ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమస్య ॥ ౩౪॥

ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ తు ।
బుద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవ చ ॥ ౩౫॥

ఇంద్రియాణి హయానాహుర్విషయాంస్తేషు గోచరాన్ ।

ఆత్మేంద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః || ౩౬||

యస్త్వవిద్వాన్భవతి చామనస్కశ్చ సదాశుచిః |
న తత్పదమవాప్నోతి సంసారం చాధిగచ్ఛతి || ౩౭||

యస్తు విజ్ఞానవాన్భవతి సమనస్కః సదా శుచిః |
స తు తత్పదమాప్నోతి యస్మాద్భూయో న జాయతే || ౩౮||

విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవాన్నరః |
సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి మదీయం యత్పరం పదం || ౩౯||

ఇత్థం శ్రుత్వా చ మత్వా చ నిశ్చిత్యాత్మానమాత్మనా |
భావయేన్మామాత్మరూపాం నిదిధ్యాసనతోఽపి చ || ౪౦||

యోగవృత్తేః పురా స్వస్మిన్భావయేదక్షరత్రయం |
దేవీప్రణవసంజ్ఞస్య ధ్యానార్థం మంత్రవాచ్యయోః || ౪౧||

హకారః స్థూలదేహః స్యాద్రకారః సూక్ష్మదేహకః |
ఈకారః కారణాత్మాసౌ హ్రీంకారోఽహం తురీయకం || ౪౨||

ఏవం సమష్టిదేహేఽపి జ్ఞాత్వా బీజత్రయం క్రమాత్ |
సమష్టివ్యష్ట్యోరేకత్వం భావయేన్మతిమాన్నరః || ౪౩||

సమాధికాలాత్పూర్వం తు భావయిత్వైవమాదృతః |
తతో ధ్యాయేన్నిలీనాక్షో దేవీం మాం జగదీశ్వరీం || ౪౪||

ప్రాణాపానౌ సమౌ కృత్వా నాసాభ్యంతరచారిణౌ |
నివృత్తవిషయాకాంక్షో వీతదోషో విమత్సరః || ౪౫||

భక్త్యా నిర్వ్యాజయా యుక్తో గుహాయాం నిఃస్వనే స్థలే |
హకారం విశ్వమాత్మానం రకారే ప్రవిలాపయేత్ || ౪౬||

రకారం తైజసం దేవమీకారే ప్రవిలాపయేత్ |
ఈకారం ప్రాజ్ఞమాత్మానం హ్రీంకారే ప్రవిలాపయేత్ || ౪౭||

వాచ్యవాచకతాహీనం ద్వైతభావవివర్జితం |
అఖండం సచ్చిదానందం భావయేత్తచ్ఛిఖాంతరే || ౪౮||

ఇతి ధ్యానేన మాం రాజన్ సాక్షాత్కృత్య నరోత్తమః |
మద్రూప ఏవ భవతి ద్వయోరప్యేకతా యతః || ౪౯||

యోగయుక్త్యానయా దృష్ట్వా మామాత్మానం పరాత్పరం |
అజ్ఞానస్య సకార్యస్య తత్క్షణే నాశకో భవేత్ || ౫౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం జ్ఞానస్య మోక్షహేతుత్వవర్ణనం నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః || ౩౪||

౩౫ దేవీగీతాయాం మన్త్రసిద్ధిసాధనవర్ణనం

హిమాలయ ఉవాచ ।
యోగం వద మహేశాని సాంగం సంవిత్ప్రదాయకం ।
కృతేన యేన యోగ్యోఽహం భవేయం తత్త్వదర్శనే ॥ ౧॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।
న యోగో నభసః పృష్ఠే న భూమౌ న రసాతలే ।
ఐక్యం జీవాత్మనోరాహుర్యోగం యోగవిశారదాః ॥ ౨॥

తత్ప్రత్యూహాః షడాఖ్యాతా యోగవిఘ్నకరానఘ ।
కామక్రోధౌ లోభమోహౌ మదమాత్సర్యసంజ్ఞకౌ ॥ ౩॥

యోగాంగైరేవ భిత్త్వా తాన్యోగినో యోగమాప్నుయుః ।
యమం నియమమాసనప్రాణాయామౌ తతః పరం ॥ ౪॥

ప్రత్యాహారం ధారణాఖ్యం ధ్యానం సార్ధం సమాధినా ।
అష్టాంగాన్యాహురేతాని యోగినాం యోగసాధనే ॥ ౫॥

అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యం దయాఽఽర్జవం ।
క్షమా ధృతిర్మితాహారః శౌచం చేతి యమా దశ ॥ ౬॥

తపః సంతోష ఆస్తిక్యం దానం దేవస్య పూజనం ।
సిద్ధాంతశ్రవణం చైవ హ్రీర్మతిశ్చ జపో హుతం ॥ ౭॥

దశైతే నియమాః ప్రోక్తా మయా పర్వతనాయక ।
పద్మాసనం స్వస్తికం చ భద్రం వజ్రాసనం తథా ॥ ౮॥

వీరాసనమితి ప్రోక్తం క్రమాదాసనపంచకం ।
ఊర్వోరుపరి విన్యస్య సమ్యక్పాదతలే శుభే ॥ ౯॥

అంగుష్ఠౌ చ నిబధ్నీయాద్ధస్తాభ్యాం వ్యుత్క్రమాత్తతః ।
పద్మాసనమితి ప్రోక్తం యోగినాం హృదయంగమం ॥ ౧౦॥

జానూర్వోరంతరే సమ్యక్కృత్వా పాదతలే శుభే ।
ఋజుకాయో విశేద్యోగీ స్వస్తికం తత్ప్రచక్షతే ॥ ౧౧॥

సీవన్యాః పార్శ్వయోర్న్యస్య గుల్ఫయుగ్మం సునిశ్చితం ।
వృషణాధః పాదపార్ష్ణీ పార్ష్ణిభ్యాం పరిబంధయేత్ ॥ ౧౨॥

భద్రాసనమితి ప్రోక్తం యోగిభిః పరిపూజితం ।
ఉర్వోః పాదౌ క్రమాన్న్యస్య జాన్వోః ప్రత్యఙ్ముఖాంగులీ ॥ ౧౩॥

కరౌ విదధ్యాదాఖ్యాతం వజ్రాసనమనుత్తమం ।
ఏకం పాదమధః కృత్వా విన్యస్యోరుం తథోత్తరే ॥ ౧౪॥

ఋజుకాయో విశేద్యోగీ వీరాసనమితీరితం ।

ఇడయాఽఽకర్షయేద్వాయుం బాహ్యం షోడశమాత్రయా ॥ ౧౫॥

ధారయేత్పూరితం యోగీ చతుఃషష్ట్యా తు మాత్రయా ।
సుషుమ్నామధ్యగం సమ్యగ్ద్వాత్రింశన్మాత్రయా శనైః ॥ ౧౬॥

నాడ్యా పింగలయా చైవ రేచయేద్యోగవిత్తమః ।
ప్రాణాయామమిమం ప్రాహుర్యోగశాస్త్రవిశారదాః ॥ ౧౭॥

భూయో భూయః క్రమాత్తస్య బాహ్యమేవం సమాచరేత్ ।
మాత్రావృద్ధిః క్రమేణైవ సమ్యగ్ద్వాదశ షోడశ ॥ ౧౮॥

జపధ్యానాదిభిః సార్ధం సగర్భం తం విదుర్బుధాః ।
తదపేతం విగర్భం చ ప్రాణాయామం పరే విదుః ॥ ౧౯॥

క్రమాదభ్యస్యతః పుంసో దేహే స్వేదోద్గమోఽధమః ।
మధ్యమః కంపసంయుక్తో భూమిత్యాగః పరో మతః ॥ ౨౦॥

ఉత్తమస్య గుణావాప్తిర్యావచ్ఛీలనమిష్యతే ।
ఇంద్రియాణాం విచరతాం విషయేషు నిరర్గలం ॥ ౨౧॥

బలాదాహరణం తేభ్యః ప్రత్యాహారోఽభిధీయతే ।
అంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధోలింగనాభిషు ॥ ౨౨॥

హృద్గ్రీవాకంఠదేశేషు లంబికాయాం తతో నసి ।
భ్రూమధ్యే మస్తకే మూర్ధ్ని ద్వాదశాంతే యథావిధి ॥ ౨౩॥

ధారణం ప్రాణమరుతో ధారణేతి నిగద్యతే ।
సమాహితేన మనసా చైతన్యాంతరవర్తినా ॥ ౨౪॥

ఆత్మన్యభీష్టదేవానాం ధ్యానం ధ్యానమిహోచ్యతే ।
సమత్వభావనా నిత్యం జీవాత్మపరమాత్మనోః ॥ ౨౫॥

సమాధిమాహుర్మునయః ప్రోక్తమష్టాంగలక్షణం ।
ఇదానీం కథయే తేఽహం మంత్రయోగమనుత్తమం ॥ ౨౬॥

విశ్వం శరీరమిత్యుక్తం పంచభూతాత్మకం నగ ।
చంద్రసూర్యాగ్నితేజోభిర్జీవబ్రహ్మైక్యరూపకం ॥ ౨౭॥

తిస్రః కోట్యస్తదర్ధేన శరీరే నాడయో మతాః ।
తాసు ముఖ్యా దశ ప్రోక్తాస్తాభ్యస్తిస్రో వ్యవస్థితాః ॥ ౨౮॥

ప్రధానా మేరుదండేఽత్ర చంద్రసూర్యాగ్నిరూపిణీ ।
ఇడా వామే స్థితా నాడీ శుభ్రా తు చంద్రరూపిణీ ॥ ౨౯॥

శక్తిరూపా తు సా నాడీ సాక్షాదమృతవిగ్రహా ।
దక్షిణే యా పింగలాఖ్యా పుంరూపా సూర్యవిగ్రహా ॥ ౩౦॥

సర్వతేజోమయీ సా తు సుషుమ్నా వహ్నిరూపిణీ ।
తస్యా మధ్యే విచిత్రాఖ్యే ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకం ॥ ౩౧॥

మధ్యే స్వయంభూలింగం తు కోటిసూర్యసమప్రభం ।
తదూర్ధ్వం మాయాబీజం తు హరాత్మాబిందునాదకం ॥ ౩౨॥

తదూర్ధ్వం తు శిఖాకారా కుండలీ రక్తవిగ్రహా ।
దేవ్యాత్మికా తు సా ప్రోక్తా మదభిన్నా నగాధిప ॥ ౩౩॥

తద్బాహ్యే హేమరూపాభం వాదిసాంతచతుర్దలం ।
ద్రుతహేమసమప్రఖ్యం పద్మం తత్ర విచింతయేత్ ॥ ౩౪॥

తదూర్ధ్వం త్వనలప్రఖ్యం షడ్దలం హీరకప్రభం ।
బాదిలాంతషడ్వర్ణేన స్వాధిష్ఠానమనుత్తమం ॥ ౩౫॥

మూలమాధారషట్కోణం మూలాధారం తతో విదుః ।
స్వశబ్దేన పరం లింగం స్వాధిష్ఠానం తతో విదుః ॥ ౩౬॥

తదూర్ధ్వం నాభిదేశే తు మణిపూరం మహాప్రభం ।
మేఘాభం విద్యుదాభం చ బహుతేజోమయం తతః ॥ ౩౭॥

మణివద్భిన్నం తత్పద్మం మణిపద్మం తథోచ్యతే ।
దశభిశ్చ దలైర్యుక్తం డాదిఫాంతాక్షరాన్వితం ॥ ౩౮॥

విష్ణునాధిష్ఠితం పద్మం విష్ణ్వాలోకనకారణం ।
తదూర్ధ్వేఽనాహతం పద్మముద్యదాదిత్యసన్నిభం ॥ ౩౯॥

కాదిఠాంతదలైరర్కపత్రైశ్చ సమధిష్ఠితం ।
తన్మధ్యే బాణలింగం తు సూర్యాయుతసమప్రభం ॥ ౪౦॥

శబ్దబ్రహ్మమయం శబ్దానాహతం తత్ర దృశ్యతే ।
అనాహతాఖ్యం తత్పద్మం మునిభిః పరికీర్తితం ॥ ౪౧॥

ఆనందసదనం తత్తు పురుషాధిష్ఠితం పరం ।
తదూర్ధ్వం తు విశుద్ధాఖ్యం దలం షోడశపంకజం ॥ ౪౨॥

స్వరైః షోడశభిర్యుక్తం ధూమ్రవర్ణం మహాప్రభం ।
విశుద్ధం తనుతే యస్మాజ్జీవస్య హంసలోకనాత్ ॥ ౪౩॥

విశుద్ధం పద్మమాఖ్యాతమాకాశాఖ్యం మహాద్భుతం ।
ఆజ్ఞాచక్రం తదూర్ధ్వం తు ఆత్మనాధిష్ఠితం పరం ॥ ౪౪॥

ఆజ్ఞాసంక్రమణం తత్ర తేనాజ్ఞేతి ప్రకీర్తితం ।
ద్విదలం హక్షసంయుక్తం పద్మం తత్సుమనోహరం ॥ ౪౫॥

కైలాసాఖ్యం తదూర్ధ్వం తు రోధినీ తు తదూర్ధ్వతః ।
ఏవం త్వాధారచక్రాణి ప్రోక్తాని తవ సువ్రత ॥ ౪౬॥

సహస్రారయుతం బిందుస్థానం తదూర్ధ్వమీరితం ।
ఇత్యేతత్కథితం సర్వం యోగమార్గమనుత్తమం ॥ ౪౭॥

ఆదౌ పూరకయోగేనాప్యాధారే యోజయేన్మనః ।
గుదమేఢ్రాంతరే శక్తిస్తామాకుంచ్య ప్రబోధయేత్ ॥ ౪౮॥

లింగభేదక్రమేణైవ బిందుచక్రం చ ప్రాపయేత్ ।
శంభునా తాం పరాం శక్తిమేకీభూతాం విచింతయేత్ ॥ ౪౯॥

తత్రోత్థితామృతం యత్తు ద్రుతలాక్షారసోపమం ।
పాయయిత్వా తు తాం శక్తిం మాయాఖ్యాం యోగసిద్ధిదాం ॥ ౫౦॥

షట్చక్రదేవతాస్తత్ర సంతర్ప్యామృతధారయా ।
ఆనయేత్తేన మార్గేణ మూలాధారం తతః సుధీః ॥ ౫౧॥

ఏవమభ్యస్యమానస్యాప్యహన్యహని నిశ్చితం ।
పూర్వోక్తదూషితా మంత్రాః సర్వే సిధ్యంతి నాన్యథా ॥ ౫౨॥

జరామరణదుఃఖాద్యైర్ముచ్యతే భవబంధనాత్ ।
యే గుణాః సంతి దేవ్యా మే జగన్మాతుర్యథా తథా ॥ ౫౩॥

తే గుణాః సాధకవరే భవంత్యేవ న చాన్యథా ।
ఇత్యేవం కథితం తాత వాయుధారణముత్తమం ॥ ౫౪॥

ఇదానీం ధారణాఖ్యం తు శృణుష్వావహితో మమ ।
దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నదేవ్యాం చేతో విధాయ చ ॥ ౫౫॥

తన్మయో భవతి క్షిప్రం జీవబ్రహ్మైక్యయోజనాత్ ।
అథవా సమలం చేతో యది క్షిప్రం న సిద్ధ్యతి ॥ ౫౬॥

తదావయవయోగేన యోగీ యోగాన్సమభ్యసేత్ ।
మదీయహస్తపాదాదావంగే తు మధురే నగ ॥ ౫౭॥

చిత్తం సంస్థాపయేన్మంత్రీ స్థానస్థానజయాత్పునః ।
విశుద్ధచిత్తః సర్వస్మిన్రూపే సంస్థాపయేన్మనః ॥ ౫౮॥

యావన్మనో లయం యాతి దేవ్యాం సంవిది పర్వత ।
తావదిష్టమనుం మంత్రీ జపహోమైః సమభ్యసేత్ ॥ ౫౯॥

మంత్రాభ్యాసేన యోగేన జ్ఞేయజ్ఞానాయ కల్పతే ।
న యోగేన వినా మంత్రో న మంత్రేణ వినా హి సః ॥ ౬౦॥

ద్వయోరభ్యాసయోగో హి బ్రహ్మసంసిద్ధికారణం ।
తమః పరివృతే గేహే ఘటో దీపేన దృశ్యతే ॥ ౬౧॥

ఏవం మాయావృతో హ్యాత్మా మనునా గోచరీకృతః ।
ఇతి యోగవిధిః కృత్స్నః సాంగః ప్రోక్తో మయాఽధునా ॥ ౬౨॥

గురూపదేశతో జ్ఞేయో నాన్యథా శాస్త్రకోటిభిః ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం మంత్రసిద్ధిసాధనవర్ణనం నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౫॥

౩౬ దేవీగీతాయాం బ్రహ్మవిద్యోపదేశవర్ణనం

దేవ్యువాచ ।
ఇత్యాదియోగయుక్తాత్మా ధ్యాయేన్మాం బ్రహ్మరూపిణీం ।
భక్త్యా నిర్వ్యాజయా రాజన్నాసనే సముపస్థితః ॥ ౧॥

ఆవిః సన్నిహితం గుహాచరం నామ మహత్పదం ।
అత్రైతత్సర్వమర్పితమేజత్ప్రాణమిషచ్చ యత్ ॥ ౨॥

ఏతజ్జానథ సదసద్వరేణ్యం
పరం విజ్ఞానాద్యద్వరిష్ఠం ప్రజానాం ।
యదర్చిమద్యదణుభ్యోఽణు చ
యస్మింల్లోకా నిహితా లోకినశ్చ ॥ ౩॥

తదేతదక్షరం బ్రహ్మ స ప్రాణస్తదు వాఙ్మనః ।
తదేతత్సత్యమమృతం తద్వేద్ధవ్యం సౌమ్య విద్ధి ॥ ౪॥

ధనుర్గృహీత్వౌపనిషదం మహాస్త్రం
శరం హ్యుపాసానిశితం సంధయీత ।
ఆయమ్య తద్భావగతేన చేతసా
లక్ష్యం తదేవాక్షరం సౌమ్య విద్ధి ॥ ౫॥

ప్రణవో ధనుః శరో హ్యాత్మా బ్రహ్మ తల్లక్ష్యముచ్యతే ।
అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యం శరవత్తన్మయో భవేత్ ॥ ౬॥

యస్మిన్ ద్యౌశ్చ పృథివీ చాంతరిక్ష-
మోతం మనః సహ ప్రాణైశ్చ సర్వైః ।
తమేవైకం జానథాత్మానం
అన్యా వాచో విముంచథామృతస్యైష సేతుః ॥ ౭॥

అరా ఇవ రథనాభౌ సంహతా యత్ర నాడ్యః ।
స ఏషోఽన్తశ్చరతే బహుధా జాయమానః ॥ ౮॥

ఓమిత్యేవం ధ్యాయథాత్మానం
స్వస్తి వః పారాయ తమసః పరస్తాత్ ।
దివ్యే బ్రహ్మపురే వ్యోమ్ని ఆత్మా సంప్రతిష్ఠితః ॥ ౯॥

మనోమయః ప్రాణశరీరనేతా
ప్రతిష్ఠితోఽన్నే హృదయం సన్నిధాయ ।
తద్విజ్ఞానేన పరిపశ్యంతి ధీరా
ఆనందరూపమమృతం యద్విభాతి ॥ ౧౦॥

భిద్యతే హృదయగ్రంథిశ్ఛిద్యంతే సర్వసంశయాః |
క్షీయంతే చాస్య కర్మాణి తస్మిందృష్టే పరావరే || ౧౧||

హిరణ్మయే పరే కోశే విరాజం బ్రహ్మ నిష్కలం |
తచ్ఛుభ్రం జ్యోతిషాం జ్యోతిస్తద్యదాత్మవిదో విదుః || ౧౨||

న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం
నేమా విద్యుతో భాంతి కుతోఽయమగ్నిః |
తమేవ భాంతమనుభాతి సర్వం
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి || ౧౩||

బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ
పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షిణతశ్చోత్తరేణ |
అధశ్చోర్ధ్వం చ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వం వరిష్ఠం || ౧౪||

ఏతాదృగనుభవో యస్య స కృతార్థో నరోత్తమః |
బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా న శోచతి న కాంక్షతి || ౧౫||

ద్వితీయాద్వై భయం రాజంస్తదభావాద్ బిభేతి న |
న తద్వియోగో మేఽప్యస్తి మద్వియోగోఽపి తస్య న || ౧౬||

అహమేవ స సోఽహం వై నిశ్చితం విద్ధి పర్వత |
మద్దర్శనం తు తత్ర స్యాద్యత్ర జ్ఞానీ స్థితో మమ || ౧౭||

నాహం తీర్థే న కైలాసే వైకుంఠే వా న కర్హిచిత్ |
వసామి కింతు మజ్జ్ఞానిహృదయాంభోజమధ్యమే || ౧౮||

మత్పూజాకోటిఫలదం సకృన్మజ్జ్ఞానినోఽర్చనం |
కులం పవిత్రం తస్యాస్తి జననీ కృతకృత్యకా || ౧౯||

విశ్వంభరా పుణ్యవతీ చిల్లయో యస్య చేతసః |
బ్రహ్మజ్ఞానం తు యత్పృష్టం త్వయా పర్వతసత్తమ || ౨౦||

కథితం తన్మయా సర్వం నాతో వక్తవ్యమస్తి హి |
ఇదం జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ భక్తియుక్తాయ శీలినే || ౨౧||

శిష్యాయ చ యథోక్తాయ వక్తవ్యం నాన్యథా క్వచిత్ |
యస్య దేవే పరా భక్తిర్యథా దేవే తథా గురౌ || ౨౨||

తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహాత్మనః |
యేనోపదిష్టా విద్యేయం స ఏవ పరమేశ్వరః || ౨౩||

యస్యాయం సుకృతం కర్తుమసమర్థస్తతో ఋణీ |
పిత్రోరప్యధికః ప్రోక్తో బ్రహ్మజన్మప్రదాయకః || ౨౪||

పితృజాతం జన్మ నష్టం నేత్థం జాతం కదాచన |
తస్మై న ద్రుహ్యేదిత్యాది నిగమోఽప్యవదన్నగ || ౨౫||

తస్మాచ్ఛాస్త్రస్య సిద్ధాంతో బ్రహ్మదాతా గురుః పరః ।
శివే రుష్టే గురుస్త్రాతా గురౌ రుష్టే న శంకరః ॥ ౨౬॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శ్రీగురుం తోషయేన్నగ ।
కాయేన మనసా వాచా సర్వదా తత్పరో భవేత్ ॥ ౨౭॥

అన్యథా తు కృతఘ్నః స్యాత్కృతఘ్నే నాస్తి నిష్కృతిః ।
ఇంద్రేణాథర్వణాయోక్తా శిరశ్ఛేదప్రతిజ్ఞయా ॥ ౨౮॥

అశ్విభ్యాం కథనే తస్య శిరశ్ఛిన్నం చ వజ్రిణా ।
అశ్వీయం తచ్ఛిరో నష్టం దృష్ట్వా వైద్యౌ సురోత్తమౌ ॥ ౨౯॥

పునః సంయోజితం స్వీయం తాభ్యాం మునిశిరస్తదా ।
ఇతి సంకటసంపాద్యా బ్రహ్మవిద్యా నగాధిప ।
లబ్ధా యేన స ధన్యః స్యాత్కృతకృత్యశ్చ భూధర ॥ ౩౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం బ్రహ్మవిద్యోపదేశవర్ణనం నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౬॥

౩౭ దేవీగీతాయాం భక్తిమహిమావర్ణనం

హిమాలయ ఉవాచ ।
స్వీయాం భక్తిం వదస్వాంబ యేన జ్ఞానం సుఖేన హి ।
జాయేత మనుజస్యాస్య మధ్యమస్యావిరాగిణః ॥ ౧॥

దేవ్యువాచ ।
మార్గాస్త్రయో మే విఖ్యాతా మోక్షప్రాప్తౌ నగాధిప ।
కర్మయోగో జ్ఞానయోగో భక్తియోగశ్చ సత్తమ ॥ ౨॥

త్రయాణామప్యయం యోగ్యః కర్తుం శక్యోఽస్తి సర్వథా ।
సులభత్వాన్మానసత్వాత్కాయచిత్తాద్యపీడనాత్ ॥ ౩॥

గుణభేదాన్మనుష్యాణాం సా భక్తిస్త్రివిధా మతా ।
పరపీడాం సముద్దిశ్య దంభం కృత్వా పురఃసరం ॥ ౪॥

మాత్సర్యక్రోధయుక్తో యస్తస్య భక్తిస్తు తామసీ ।
పరపీడాదిరహితః స్వకల్యాణార్థమేవ చ ॥ ౫॥

నిత్యం సకామో హృదయం యశోఽర్థీ భోగలోలుపః ।
తత్తత్ఫలసమావాప్త్యై మాముపాస్తేఽతిభక్తితః ॥ ౬॥

భేదబుద్ధ్యా తు మాం స్వస్మాదన్యాం జానాతి పామరః ।
తస్య భక్తిః సమాఖ్యాతా నగాధిప తు రాజసీ ॥ ౭॥

పరమేశార్పణం కర్మ పాపసంక్షాలనాయ చ ।
వేదోక్తత్వాదవశ్యం తత్కర్తవ్యం తు మయానిశం ॥ ౮॥

ఇతి నిశ్చితబుద్ధిస్తు భేదబుద్ధిముపాశ్రితః ।
కరోతి ప్రీతయే కర్మ భక్తిః సా నగ సత్త్వికీ ॥ ౯॥

పరభక్తేః ప్రాపికేయం భేదబుద్ధ్యవలంబనాత్ ।
పూర్వప్రోక్తే హ్యుభే భక్తీ న పరప్రాపికే మతే ॥ ౧౦॥

అధునా పరభక్తిం తు ప్రోచ్యమానాం నిబోధ మే ।
మద్గుణశ్రవణం నిత్యం మమ నామానుకీర్తనం ॥ ౧౧॥

కల్యాణగుణరత్నానామాకరాయాం మయి స్థిరం ।
చేతసో వర్తనం చైవ తైలధారాసమం సదా ॥ ౧౨॥

హేతుస్తు తత్ర కో వాపి న కదాచిద్భవేదపి ।
సామీప్యసార్ష్టిసాయుజ్యసాలోక్యానాం న చైషణా ॥ ౧౩॥

మత్సేవాతోఽధికం కించిన్నైవ జానాతి కర్హిచిత్ ।
సేవ్యసేవకతాభావాత్తత్ర మోక్షం న వాంఛతి ॥ ౧౪॥

పరానురక్త్యా మామేవ చింతయేద్యో హ్యతంద్రితః ।
స్వాభేదేనైవ మాం నిత్యం జానాతి న విభేదతః ॥ ౧౫॥

మద్రూపత్వేన జీవానాం చింతనం కురుతే తు యః ।
యథా స్వస్యాత్మని ప్రీతిస్తథైవ చ పరాత్మని ॥ ౧౬॥

చైతన్యస్య సమానత్వాన్న భేదం కురుతే తు యః ।
సర్వత్ర వర్తమానానాం సర్వరూపాం చ సర్వదా ॥ ౧౭॥

నమతే యజతే చైవాప్యాచాండాలాంతమీశ్వర ।
న కుత్రాపి ద్రోహబుద్ధిం కురుతే భేదవర్జనాత్ ॥ ౧౮॥

మత్స్థానదర్శనే శ్రద్ధా మద్భక్తదర్శనే తథా ।
మచ్ఛాస్త్రశ్రవణే శ్రద్ధా మంత్రతంత్రాదిషు ప్రభో ॥ ౧౯॥

మయి ప్రేమాకులమతీ రోమాంచితతనుః సదా ।
ప్రేమాశ్రుజలపూర్ణాక్షః కంఠగద్గదనిస్వనః ॥ ౨౦॥

అనన్యేనైవ భావేన పూజయేద్యో నగాధిప ।
మామీశ్వరీం జగద్యోనిం సర్వకారణకారణం ॥ ౨౧॥

వ్రతాని మమ దివ్యాని నిత్యనైమిత్తికాన్యపి ।
నిత్యం యః కురుతే భక్త్యా విత్తశాఠ్యవివర్జితః ॥ ౨౨॥

మదుత్సవదిదృక్షా చ మదుత్సవకృతిస్తథా ।
జాయతే యస్య నియతం స్వభావాదేవ భూధర ॥ ౨౩॥

ఉచ్చైర్గాయంశ్చ నామాని మమైవ ఖలు నృత్యతి ।
అహంకారాదిరహితో దేహతాదాత్మ్యవర్జితః ॥ ౨౪॥

ప్రారబ్ధేన యథా యచ్చ క్రియతే తత్తథా భవేత్ |
న మే చింతాస్తి తత్రాపి దేహసంరక్షణాదిషు || ౨౫||

ఇతి భక్తిస్తు యా ప్రోక్తా పరభక్తిస్తు సా స్మృతా |
యస్యాం దేవ్యతిరిక్తం తు న కించిదపి భావ్యతే || ౨౬||

ఇత్థం జాతా పరా భక్తిర్యస్య భూధర తత్త్వతః |
తదైవ తస్య చిన్మాత్రే మద్రూపే విలయో భవేత్ || ౨౭||

భక్తేస్తు యా పరా కాష్ఠా సైవ జ్ఞానం ప్రకీర్తితం |
వైరాగ్యస్య చ సీమా సా జ్ఞానే తదుభయం యతః || ౨౮||

భక్తౌ కృతాయాం యస్యాపి ప్రారబ్ధవశతో నగ |
న జాయతే మమ జ్ఞానం మణిద్వీపం స గచ్ఛతి || ౨౯||

తత్ర గత్వాఖిలాన్భోగాననిచ్ఛన్నపి చర్చ్ఛతి |
తదంతే మమ చిద్రూపజ్ఞానం సమ్యగ్భవేన్నగ || ౩౦||

తేన ముక్తః సదైవ స్యాజ్జ్ఞానాన్ముక్తిర్న చాన్యథా |
ఇహైవ యస్య జ్ఞానం స్యాద్ధృద్గతప్రత్యగాత్మనః || ౩౧||

మమ సంవిత్పరతనోస్తస్య ప్రాణా వ్రజంతి న |
బ్రహ్మైవ సంస్తదాప్నోతి బ్రహ్మైవ బ్రహ్మ వేద యః || ౩౨||

కంఠచామీకరసమమజ్ఞానాత్తు తిరోహితం |
జ్ఞానాదజ్ఞాననాశేన లబ్ధమేవ హి లభ్యతే || ౩౩||

విదితావిదితాదన్యన్నగోత్తమ వపుర్మమ |
యథాదర్శే తథాత్మని యథా జలే తథా పితృలోకే || ౩౪||

ఛాయాతపౌ యథా స్వచ్ఛౌ వివిక్తౌ తద్వదేవ హి |
మమ లోకే భవేజ్జ్ఞానం ద్వైతభావవివర్జితం || ౩౫||

యస్తు వైరాగ్యవానేవ జ్ఞానహీనో మ్రియేత చేత్ |
బ్రహ్మలోకే వసేన్నిత్యం యావత్కల్పం తతః పరం || ౩౬||

శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే భవేత్తస్య జనిః పునః |
కరోతి సాధనం పశ్చాత్తతో జ్ఞానం హి జాయతే || ౩౭||

అనేకజన్మభీ రాజంజ్ఞానం స్యాన్నైకజన్మనా |
తతః సర్వప్రయత్నేన జ్ఞానార్థం యత్నమాశ్రయేత్ || ౩౮||

నోచేన్మహాన్ వినాశః స్యాజ్జన్మైతద్దుర్లభం పునః |
తత్రాపి ప్రథమే వర్ణే వేదప్రాప్తిశ్చ దుర్లభా || ౩౯||

శమాదిషట్కసంపత్తిర్యోగసిద్ధిస్తథైవ చ |
తథోత్తమగురుప్రాప్తిః సర్వమేవాత్ర దుర్లభం || ౪౦||

తథేంద్రియాణాం పటుతా సంస్కృతత్వం తనోస్తథా ।
అనేకజన్మపుణ్యైస్తు మోక్షేచ్ఛా జాయతే తతః ॥ ౪౧॥

సాధనే సఫలేఽప్యేవం జాయమానేఽపి యో నరః ।
జ్ఞానార్థం నైవ యతతే తస్య జన్మ నిరర్థకం ॥ ౪౨॥

తస్మాద్రాజన్యథాశక్త్యా జ్ఞానార్థం యత్నమాశ్రయేత్ ।
పదే పదేఽశ్వమేధస్య ఫలమాప్నోతి నిశ్చితం ॥ ౪౩॥

ఘృతమివ పయసి నిగూఢం
భూతే భూతే చ వసతి విజ్ఞానం ।
సతతం మంథయితవ్యం
మనసా మంథానభూతేన ॥ ౪౪॥

జ్ఞానం లబ్ధ్వా కృతార్థః స్యాదితి వేదాంతడిండిమః ।
సర్వముక్తం సమాసేన కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం భక్తిమహిమావర్ణనం నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౭॥

౩౮ దేవీగీతాయాం మహోత్సవవ్రతస్థానవర్ణనం

హిమాలయ ఉవాచ ।
కతి స్థానాని దేవేశి ద్రష్టవ్యాని మహీతలే ।
ముఖ్యాని చ పవిత్రాణి దేవీప్రియతమాని చ ॥ ౧॥

వ్రతాన్యపి తథా యాని తుష్టిదాన్యుత్సవా అపి ।
తత్సర్వం వద మే మాతః కృతకృత్యో యతో నరః ॥ ౨॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।
సర్వం దృశ్యం మమ స్థానం సర్వే కాలా వ్రతాత్మకాః ।
ఉత్సవాః సర్వకాలేషు యతోఽహం సర్వరూపిణీ ॥ ౩॥

తథాపి భక్తవాత్సల్యాత్కించిత్కించిదథోచ్యతే ।
శృణుష్వావహితో భూత్వా నగరాజ వచో మమ ॥ ౪॥

కోలాపురం మహాస్థానం యత్ర లక్ష్మీః సదా స్థితా ।
మాతుః పురం ద్వితీయం చ రేణుకాధిష్ఠితం పరం ॥ ౫॥

తులజాపురం తృతీయం స్యాత్సప్తశృంగం తథైవ చ ।
హింగులాయా మహాస్థానం జ్వాలాముఖ్యాస్తథైవ చ ॥ ౬॥

శాకంభర్యాః పరం స్థానం భ్రామర్యాః స్థానముత్తమం ।
శ్రీరక్తదంతికాస్థానం దుర్గాస్థానం తథైవ చ ॥ ౭॥

వింధ్యాచలనివాసిన్యాః స్థానం సర్వోత్తమోత్తమం ।

అన్నపూర్ణామహాస్థానం కాంచీపురమనుత్తమం ॥ ౮॥

భీమాదేవ్యాః పరం స్థానం విమలాస్థానమేవ చ ।
శ్రీచంద్రలామహాస్థానం కౌశికీస్థానమేవ ॥ ౯॥

నీలాంబాయాః పరం స్థానం నీలపర్వతమస్తకే ।
జాంబూనదేశ్వరీస్థానం తథా శ్రీనగరం శుభం ॥ ౧౦॥

గుహ్యకాల్యా మహాస్థానం నేపాలే యత్ప్రతిష్ఠితం ।
మీనాక్ష్యాః పరమం స్థానం యచ్చ ప్రోక్తం చిదంబరే ॥ ౧౧॥

వేదారణ్యం మహాస్థానం సుందర్యాః సమధిష్ఠితం ।
ఏకాంబరం మహాస్థానం పరశక్త్యా ప్రతిష్ఠితం ॥ ౧౨॥

మహాలసా పరం స్థానం యోగేశ్వర్యాస్తథైవ చ ।
తథా నీలసరస్వత్యాః స్థానం చీనేషు విశ్రుతం ॥ ౧౩॥

వైద్యనాథే తు బగలాస్థానం సర్వోత్తమం మతం ।
శ్రీమచ్ఛ్రీభువనేశ్వర్యా మణిద్వీపం మమ స్మృతం ॥ ౧౪॥

శ్రీమత్త్రిపురభైరవ్యాః కామాఖ్యాయోనిమండలం ।
భూమండలే క్షేత్రరత్నం మహామాయాధివాసితం ॥ ౧౫॥

నాతః పరతరం స్థానం క్వచిదస్తి ధరాతలే ।
ప్రతిమాసం భవేద్దేవీ యత్ర సాక్షాద్రజస్వలా ॥ ౧౬॥

తత్రత్యా దేవతాః సర్వాః పర్వతాత్మకతాం గతాః ।
పర్వతేషు వసంత్యేవ మహత్యో దేవతా అపి ॥ ౧౭॥

తత్రత్యా పృథివీ సర్వా దేవీరూపా స్మృతా బుధైః ।
నాతః పరతరం స్థానం కామాఖ్యాయోనిమండలాత్ ॥ ౧౮॥

గాయత్ర్యాశ్చ పరం స్థానం శ్రీమత్పుష్కరమీరితం ।
అమరేశే చండికా స్యాత్ప్రభాసే పుష్కరేక్షిణీ ॥ ౧౯॥

నైమిషే తు మహాస్థానే దేవీ సా లింగధారిణీ ।
పురుహూతా పుష్కరాక్షే ఆషాఢౌ చ రతిస్తథా ॥ ౨౦॥

చండముండీమహాస్థానే దండినీ పరమేశ్వరీ ।
భారభూతౌ భవేద్భూతిర్నాకులే నకులేశ్వరీ ॥ ౨౧॥

చంద్రికా తు హరిశ్చంద్రే శ్రీగిరౌ శాంకరీ స్మృతా ।
జప్యేశ్వరే త్రిశూలా స్యాత్సూక్ష్మా చామ్రాతకేశ్వరే ॥ ౨౨॥

శాంకరీ తు మహాకాలే శర్వాణీ మధ్యమాభిధే ।
కేదారాఖ్యే మహాక్షేత్రే దేవీ సా మార్గదాయినీ ॥ ౨౩॥

భైరవాఖ్యే భైరవీ సా గయాయాం మంగలా స్మృతా |
స్థాణుప్రియా కురుక్షేత్రే స్వాయంభువ్యపి నాకులే || ౨౪||

కనఖలే భవేదుగ్రా విశ్వేశా విమలేశ్వరే |
అట్టహాసే మహానందా మహేంద్రే తు మహాంతకా || ౨౫||

భీమే భీమేశ్వరీ ప్రోక్తా స్థానే వస్త్రాపథే పునః |
భవానీ శాంకరీ ప్రోక్తా రుద్రాణీ త్వర్ధకోటికే || ౨౬||

అవిముక్తే విశాలాక్షీ మహాభాగా మహాలయే |
గోకర్ణే భద్రకర్ణీ స్యాద్భద్రా స్యాద్భద్రకర్ణకే || ౨౭||

ఉత్పలాక్షీ సువర్ణాక్షే స్థాణ్వీశా స్థాణుసంజ్ఞకే |
కమలాలయే తు కమలా ప్రచండా ఛగలండకే || ౨౮||

కురండలే త్రిసంధ్యా స్యాన్మాకోటే ముకుటేశ్వరీ |
మండలేశే శాండకీ స్యాత్కాలీ కాలంజరే పునః || ౨౯||

శంకుకర్ణే ధ్వనిః ప్రోక్తా స్థూలా స్యాత్స్థూలకేశ్వరే |
జ్ఞానినాం హృదయాంభోజే హృల్లేఖా పరమేశ్వరీ || ౩౦||

ప్రోక్తానీమాని స్థానాని దేవ్యాః ప్రియతమాని చ |
తత్తత్క్షేత్రస్య మాహాత్మ్యం శ్రుత్వా పూర్వం నగోత్తమ || ౩౧||

తదుక్తేన విధానేన పశ్చాద్దేవీం ప్రపూజయేత్ |
అథవా సర్వక్షేత్రాణి కాశ్యాం సంతి నగోత్తమ || ౩౨||

అతస్తత్ర వసేన్నిత్యం దేవీభక్తిపరాయణః |
తాని స్థానాని సంపశ్యంజపందేవీం నిరంతరం || ౩౩||

ధ్యాయంస్తచ్చరణాంభోజం ముక్తో భవతి బంధనాత్ |
ఇమాని దేవీనామాని ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ || ౩౪||

భస్మీభవంతి పాపాని తత్క్షణాన్నగ సత్వరం |
శ్రాద్ధకాలే పఠేదేతాన్యమలాని ద్విజాగ్రతః || ౩౫||

ముక్తాస్తత్పితరః సర్వే ప్రయాంతి పరమాం గతిం |
అధునా కథయిష్యామి వ్రతాని తవ సువ్రత || ౩౬||

నారీభిశ్చ నరైశ్చైవ కర్తవ్యాని ప్రయత్నతః |
వ్రతమనంతతృతీయాఖ్యం రసకల్యాణినీవ్రతం || ౩౭||

ఆర్ద్రానందకరం నామ్నా తృతీయాయా వ్రతం చ యత్ |
శుక్రవారవ్రతం చైవ తథా కృష్ణచతుర్దశీ || ౩౮||

భౌమవారవ్రతం చైవ ప్రదోషవ్రతమేవ చ |
యత్ర దేవో మహాదేవో దేవీం సంస్థాప్య విష్టరే || ౩౯||

నృత్యం కరోతి పురతః సార్ధం దేవైర్నిశాముఖే ।
తత్రోపోష్య రజన్యాదౌ ప్రదోషే పూజయేచ్ఛివాం ॥ ౪౦॥

ప్రతిపక్షం విశేషేణ తద్దేవీప్రీతికారకం ।
సోమవారవ్రతం చైవ మమాతిప్రియకృన్నగ ॥ ౪౧॥

తత్రాపి దేవీం సంపూజ్య రాత్రౌ భోజనమాచరేత్ ।
నవరాత్రద్వయం చైవ వ్రతం ప్రీతికరం మమ ॥ ౪౨॥

ఏవమన్యాన్యపి విభో నిత్యనైమిత్తికాని చ ।
వ్రతాని కురుతే యో వై మత్ప్రీత్యర్థం విమత్సరః ॥ ౪౩॥

ప్రాప్నోతి మమ సాయుజ్యం స మే భక్తః స మే ప్రియః ।
ఉత్సవానపి కుర్వీత దోలోత్సవసుఖాన్విభో ॥ ౪౪॥

శయనోత్సవం యథా కుర్యాత్తథా జాగరణోత్సవం ।
రథోత్సవం చ మే కుర్యాద్దమనోత్సవమేవ చ ॥ ౪౫॥

పవిత్రోత్సవమేవాపి శ్రావణే ప్రీతికారకం ।
మమ భక్తః సదా కుర్యాదేవమన్యాన్మహోత్సవాన్ ॥ ౪౬॥

మద్భక్తాన్భోజయేత్ప్రీత్యా తథా చైవ సువాసినీః ।
కుమారీర్బటుకాంశ్చాపి మద్బుద్ధ్యా తద్గతాంతరః ॥ ౪౭॥

విత్తశాఠ్యేన రహితో యజేదేతాన్సుమాదిభిః ।
య ఏవం కురుతే భక్త్యా ప్రతివర్షమతంద్రితః ॥ ౪౮॥

స ధన్యః కృతకృత్యోఽసౌ మత్ప్రీతేః పాత్రమంజసా ।
సర్వముక్తం సమాసేన మమ ప్రీతిప్రదాయకం ।
నాశిష్యాయ ప్రదాతవ్యం నాభక్తాయ కదాచన ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే దేవీగీతాయాం మహోత్సవవ్రతస్థానవర్ణనం నామాష్టత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౮॥

౩౯ దేవీగీతాయాం శ్రీదేవ్యాః పూజావిధివర్ణనం

హిమాలయ ఉవాచ ।
దేవదేవి మహేశాని కరుణాసాగరేఽమ్బికే ।
బ్రూహి పూజావిధిం సమ్యగ్యథావదధునా నిజం ॥ ౧॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।
వక్ష్యే పూజావిధిం రాజన్నంబికాయా యథా ప్రియం ।
అత్యంతశ్రద్ధయా సార్ధం శృణు పర్వతపుంగవ ॥ ౨॥

ద్వివిధా మమ పూజా స్యాద్ బాహ్యా చాభ్యంతరాపి చ ।
బాహ్యాపి ద్వివిధా ప్రోక్తా వైదికీ తాంత్రికీ తథా ॥ ౩॥

వైదిక్యర్చాపి ద్వివిధా మూర్తిభేదేన భూధర |
వైదికీ వైదికైః కార్యా వేదదీక్షాసమన్వితైః || ౪||

తంత్రోక్తదీక్షావద్భిస్తు తాంత్రికీ సంశ్రితా భవేత్ |
ఇత్థం పూజారహస్యం చ న జ్ఞాత్వా విపరీతకం || ౫||

కరోతి యో నరో మూఢః స పతత్యేవ సర్వథా |
తత్ర యా వైదికీ ప్రోక్తా ప్రథమా తాం వదామ్యహం || ౬||

యన్మే సాక్షాత్పరం రూపం దృష్ట్వానసి భూధర |
అనంతశీర్షనయనమనంతచరణం మహత్ || ౭||

సర్వశక్తిసమాయుక్తం ప్రేరకం యత్పరాత్పరం |
తదేవ పూజయేన్నిత్యం నమేద్ ధ్యాయేత్స్మరేదపి || ౮||

ఇత్యేతత్ప్రథమార్చాయాః స్వరూపం కథితం నగ |
శాంతః సమాహితమనా దంభాహంకారవర్జితః || ౯||

తత్పరో భవ తద్యాజీ తదేవ శరణం వ్రజ |
తదేవ చేతసా పశ్య జప ధ్యాయస్వ సర్వదా || ౧౦||

అనన్యయా ప్రేమయుక్తభక్త్యా మద్భావమాశ్రితః |
యజ్ఞైర్యజ తపోదానైర్మామేవ పరితోషయ || ౧౧||

ఇత్థం మమానుగ్రహతో మోక్ష్యసే భవబంధనాత్ |
మత్పరా యే మదాసక్తచిత్తా భక్తవరా మతాః || ౧౨||

ప్రతిజానే భవాదస్మాదుద్ధరామ్యచిరేణ తు |
ధ్యానేన కర్మయుక్తేన భక్తిజ్ఞానేన వా పునః || ౧౩||

ప్రాప్యోఽహం సర్వథా రాజన్న తు కేవలకర్మభిః |
ధర్మాత్సంజాయతే భక్తిర్భక్త్యా సంజాయతే పరం || ౧౪||

శ్రుతిస్మృతిభ్యాముదితం యత్స ధర్మః ప్రకీర్తితః |
అన్యశాస్త్రేణ యః ప్రోక్తో ధర్మాభాసః స ఉచ్యతే || ౧౫||

సర్వజ్ఞాత్సర్వశక్తేశ్చ మత్తో వేదః సముత్థితః |
అజ్ఞానస్య మమాభావాదప్రమాణా న చ శ్రుతిః || ౧౬||

స్మృతయశ్చ శ్రుతేరర్థం గృహీత్వైవ చ నిర్గతాః |
మన్వాదీనాం శ్రుతీనాం చ తతః ప్రామాణ్యమిష్యతే || ౧౭||

క్వచిత్కదాచిత్తంత్రార్థకటాక్షేణ పరోదితం |
ధర్మం వదంతి సోంఽశస్తు నైవ గ్రాహ్యోఽస్తి వైదికైః || ౧౮||

అన్యేషాం శాస్త్రకర్తౄణామజ్ఞానప్రభవత్వతః |
అజ్ఞానదోషదుష్టత్వాత్తదుక్తేర్న ప్రమాణతా || ౧౯||

తస్మాన్ముముక్షుర్ధర్మార్థం సర్వథా వేదమాశ్రయేత్ ।
రాజాజ్ఞా చ యథా లోకే హన్యతే న కదాచన ॥ ౨౦॥

సర్వేశాన్యా మమాజ్ఞా సా శ్రుతిస్త్యాజ్యా కథం నృభిః ।
మదాజ్ఞారక్షణార్థం తు బ్రహ్మక్షత్రియజాతయః ॥ ౨౧॥

మయా సృష్టాస్తతో జ్ఞేయం రహస్యం మే శ్రుతేర్వచః ।
యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భూధర ॥ ౨౨॥

అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదా వేషాన్బిభర్మ్యహం ।
దేవదైత్యవిభాగశ్చాప్యత ఏవాభవన్నృప ॥ ౨౩॥

యే న కుర్వంతి తద్ధర్మం తచ్ఛిక్షార్థం మయా సదా ।
సంపాదితాస్తు నరకాస్త్రాసో యచ్ఛ్రవణాద్భవేత్ ॥ ౨౪॥

యో వేదధర్మముజ్ఝిత్య ధర్మమన్యం సమాశ్రయేత్ ।
రాజా ప్రవాసయేద్దేశాన్నిజాదేతానధర్మిణః ॥ ౨౫॥

బ్రాహ్మణైర్న చ సంభాష్యాః పంక్తిగ్రాహ్యా న చ ద్విజైః ।
అన్యాని యాని శాస్త్రాణి లోకేఽస్మిన్వివిధాని చ ॥ ౨౬॥

శ్రుతిస్మృతివిరుద్ధాని తామసాన్యేవ సర్వశః ।
వామం కాపాలకం చైవ కౌలకం భైరవాగమః ॥ ౨౭॥

శివేన మోహనార్థాయ ప్రణీతో నాన్యహేతుకః ।
దక్షశాపాద్ భృగోః శాపాద్దధీచస్య చ శాపతః ॥ ౨౮॥

దగ్ధా యే బ్రాహ్మణవరా వేదమార్గబహిష్కృతాః ।
తేషాముద్ధరణార్థాయ సోపానక్రమతః సదా ॥ ౨౯॥

శైవాశ్చ వైష్ణవాశ్చైవ సౌరాః శాక్తాస్తథైవ చ ।
గాణపత్యా ఆగమాశ్చ ప్రణీతాః శంకరేణ తు ॥ ౩౦॥

తత్ర వేదావిరుద్ధాంశోఽప్యుక్త ఏవ క్వచిత్క్వచిత్ ।
వైదికైస్తద్గ్రహే దోషో న భవత్యేవ కర్హిచిత్ ॥ ౩౧॥

సర్వథా వేదభిన్నార్థే నాధికారీ ద్విజో భవేత్ ।
వేదాధికారహీనస్తు భవేత్తత్రాధికారవాన్ ॥ ౩౨॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వైదికో వేదమాశ్రయేత్ ।
ధర్మేణ సహితం జ్ఞానం పరం బ్రహ్మ ప్రకాశయేత్ ॥ ౩౩॥

సర్వైషణాః పరిత్యజ్య మామేవ శరణం గతాః ।
సర్వభూతదయావంతో మానాహంకారవర్జితాః ॥ ౩౪॥

మచ్చిత్తా మద్గతప్రాణా మత్స్థానకథనే రతాః ।
సంన్యాసినో వనస్థాశ్చ గృహస్థా బ్రహ్మచారిణః ॥ ౩౫॥

ఉపాసంతే సదా భక్త్యా యోగమైశ్వరసంజ్ఞితం ।
తేషాం నిత్యాభియుక్తానామహమజ్ఞానజం తమః ॥ ౩౬॥

జ్ఞానసూర్యప్రకాశేన నాశయామి న సంశయః ।
ఇత్థం వైదికపూజాయాః ప్రథమాయా నగాధిప ॥ ౩౭॥

స్వరూపముక్తం సంక్షేపాద్ ద్వితీయాయా అథో బ్రువే ।
మూర్తౌ వా స్థండిలే వాపి తథా సూర్యేందుమండలే ॥ ౩౮॥

జలేఽథవా బాణలింగే యంత్రే వాపి మహాపటే ।
తథా శ్రీహృదయాంభోజే ధ్యాత్వా దేవీం పరాత్పరాం ॥ ౩౯॥

సగుణాం కరుణాపూర్ణాం తరుణీమరుణారుణాం ।
సౌందర్యసారసీమాం తాం సర్వావయవసుందరీం ॥ ౪౦॥

శృంగారరససంపూర్ణాం సదా భక్తార్తికాతరాం ।
ప్రసాదసుముఖీమంబాం చంద్రఖండశిఖండినీం ॥ ౪౧॥

పాశాంకుశవరాభీతిధరామానందరూపిణీం ।
పూజయేదుపచారైశ్చ యథావిత్తానుసారతః ॥ ౪౨॥

యావదాంతరపూజాయామధికారో భవేన్న హి ।
తావద్బాహ్యామిమాం పూజాం శ్రయేజ్జాతే తు తాం త్యజేత్ ॥ ౪౩॥

ఆభ్యంతరా తు యా పూజా సా తు సంవిల్లయః స్మృతః ।
సంవిదేవ పరం రూపముపాధిరహితం మమ ॥ ౪౪॥

అతః సంవిది మద్రూపే చేతః స్థాప్యం నిరాశ్రయం ।
సంవిద్రూపాతిరిక్తం తు మిథ్యా మాయామయం జగత్ ॥ ౪౫॥

అతః సంసారనాశాయ సాక్షిణీమాత్మరూపిణీం ।
భావయేన్నిర్మనస్కేన యోగయుక్తేన చేతసా ॥ ౪౬॥

అతః పరం బాహ్యపూజావిస్తారః కథ్యతే మయా ।
సావధానేన మనసా శృణు పర్వతసత్తమ ॥ ౪౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం శ్రీదేవ్యాః పూజావిధివర్ణనం నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౯॥

౪౦ దేవీగీతాయాం బాహ్యపూజావిధివర్ణనం

శ్రీ దేవ్యువాచ ।
ప్రాతరుత్థాయ శిరసి సంస్మరేత్పద్మముజ్జ్వలం ।
కర్పూరాభం స్మరేత్తత్ర శ్రీగురుం నిజరూపిణం ॥ ౧॥

సుప్రసన్నం లసద్భూషాభూషితం శక్తిసంయుతం ।
నమస్కృత్య తతో దేవీం కుండలీం సంస్మరేద్బుధః ॥ ౨॥

ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే
ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమానాం ।
అంతః పదవ్యామనుసంచరంతీ-
మానందరూపామబలాం ప్రపద్యే ॥ ౩॥

ధ్యాత్వైవం తచ్ఛిఖామధ్యే సచ్చిదానందరూపిణీం ।
మాం ధ్యాయేదథ శౌచాదిక్రియాః సర్వాః సమాపయేత్ ॥ ౪॥

అగ్నిహోత్రం తతో హుత్వా మత్ప్రీత్యర్థం ద్విజోత్తమః ।
హోమాంతే స్వాసనే స్థిత్వా పూజాసంకల్పమాచరేత్ ॥ ౫॥

భూతశుద్ధిం పురా కృత్వా మాతృకాన్యాసమేవ చ ।
హృల్లేఖామాతృకాన్యాసం నిత్యమేవ సమాచరేత్ ॥ ౬॥

మూలాధారే హకారం చ హృదయే చ రకారకం ।
భ్రూమధ్యే తద్వదీకారం హ్రీంకారం మస్తకే న్యసేత్ ॥ ౭॥

తత్తన్మంత్రోదితానన్యాన్న్యాసాన్సర్వాన్సమాచరేత్ ।
కల్పయేత్స్వాత్మనో దేహే పీఠం ధర్మాదిభిః పునః ॥ ౮॥

తతో ధ్యాయేన్మహాదేవీం ప్రాణాయామైర్వివిజృంభితే ।
హృదంభోజే మమ స్థానే పంచప్రేతాసనే బుధః ॥ ౯॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ సదాశివః ।
ఏతే పంచ మహాప్రేతాః పాదమూలే మమ స్థితాః ॥ ౧౦॥

పంచభూతాత్మకా హ్యేతే పంచావస్థాత్మకా అపి ।
అహం త్వవ్యక్తచిద్రూపా తదతీతాస్మి సర్వథా ॥ ౧౧॥

తతో విష్టరతాం యాతాః శక్తితంత్రేషు సర్వదా ।
ధ్యాత్వైవం మానసైర్భోగైః పూజయేన్మాం జపేదపి ॥ ౧౨॥

జపం సమర్ప్య శ్రీదేవ్యై తతోఽర్ఘ్యస్థాపనం చరేత్ ।
పాత్రాసాదనకం కృత్వా పూజాద్రవ్యాణి శోధయేత్ ॥ ౧౩॥

జలేన తేన మనునా చాస్త్రమంత్రేణ దేశికః ।
దిగ్బంధం చ పురా కృత్వా గురూన్నత్వా తతః పరం ॥ ౧౪॥

తదనుజ్ఞాం సమాదాయ బాహ్యపీఠే తతః పరం ।
హృదిస్థాం భవితాం మూర్తిం మమ దివ్యాం మనోహరాం ॥ ౧౫॥

ఆవాహయేత్తతః పీఠే ప్రాణస్థాపనవిద్యయా ।
అసనావాహనే చార్ఘ్యం పాద్యాద్యాచమనం తథా ॥ ౧౬॥

స్నానం వాసోద్వయం చైవ భూషణాని చ సర్వశః ।
గంధపుష్పం యథాయోగ్యం దత్త్వా దేవ్యై స్వభక్తితః ॥ ౧౭॥

యంత్రస్థానామావృతీనాం పూజనం సమ్యగాచరేత్ |
ప్రతివారమశక్తానాం శుక్రవారో నియమ్యతే || ౧౮||

మూలదేవీప్రభారూపాః స్మర్తవ్యా అంగదేవతాః |
తత్ప్రభాపటలవ్యాప్తం త్రైలోక్యం చ విచింతయేత్ || ౧౯||

పునరావృత్తిసహితాం మూలదేవీం చ పూజయేత్ |
గంధాదిభిః సుగంధైస్తు తథా పుష్పైః సువాసితైః || ౨౦||

నైవేద్యైస్తర్పణైశ్చైవ తాంబూలైర్దక్షిణాదిభిః |
తోషయేన్మాం త్వత్కృతేన నామ్నాం సాహస్రకేణ చ || ౨౧||

కవచేన చ సూక్తేనాహం రుద్రేభిరితి ప్రభో |
దేవ్యథర్వశిరోమంత్రైర్హృల్లేఖోపనిషద్భవైః || ౨౨||

మహావిద్యామహామంత్రైస్తోషయేన్మాం ముహుర్ముహుః |
క్షమాపయేజ్జగద్ధాత్రీం ప్రేమార్ద్రహృదయో నరః || ౨౩||

పులకాంకితసర్వాంగైర్బాష్పరుద్ధాక్షినిఃస్వనః |
నృత్యగీతాదిఘోషేణ తోషయేన్మాం ముహుర్ముహుః || ౨౪||

వేదపారాయణైశ్చైవ పురాణైః సకలైరపి |
ప్రతిపాద్యా యతోఽహం వై తస్మాత్తైస్తోషయేత్తు మాం || ౨౫||

నిజం సర్వస్వమపి మే సదేహం నిత్యశోఽర్పయేత్ |
నిత్యహోమం తతః కుర్యాద్బ్రాహ్మణాంశ్చ సువాసినీః || ౨౬||

బటుకాన్పామరానన్యాందేవీబుద్ధ్యా తు భోజయేత్ |
నత్వా పునః స్వహృదయే వ్యుత్క్రమేణ విసర్జయేత్ || ౨౭||

సర్వం హృల్లేఖయా కుర్యాత్ పూజనం మమ సుబ్రత |
హృల్లేఖా సర్వమంత్రాణాం నాయికా పరమా స్మృతా || ౨౮||

హృల్లేఖాదర్పణే నిత్యమహం తత్ప్రతిబింబితా |
తస్మాద్ధృల్లేఖయా దత్తం సర్వమంత్రైః సమర్పితం || ౨౯||

గురుం సంపూజ్య భూషాద్యైః కృతకృత్యత్వమావహేత్ |
య ఏవం పూజయేద్దేవీం శ్రీమద్భువనసుందరీం || ౩౦||

న తస్య దుర్లభం కించిత్కదాచిత్క్వచిదస్తి హి |
దేహాంతే తు మణిద్వీపం మమ యాత్యేవ సర్వథా || ౩౧||

జ్ఞేయో దేవీస్వరూపోఽసౌ దేవా నిత్యం నమంతి తం |
ఇతి తే కథితం రాజన్ మహాదేవ్యాః ప్రపూజనం || ౩౨||

విమృశ్యైతదశేషేణాప్యధికారానురూపతః |
కురు మే పూజనం తేన కృతార్థస్త్వం భవిష్యసి || ౩౩||

ఇదం తు గీతాశాస్త్రం మే నాశిష్యాయ వదేత్ క్వచిత్ ।
నాభక్తాయ ప్రదాతవ్యం న ధూర్తాయ చ దుర్హృదే ॥ ౩౪॥

ఏతత్ప్రకాశనం మాతురుద్ఘాటనమురోజయోః ।
తస్మాదవశ్యం యత్నేన గోపనీయమిదం సదా ॥ ౩౫॥

దేయం భక్తాయ శిష్యాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ చైవ హి ।
సుశీలాయ సువేషాయ దేవీభక్తియుతాయ చ ॥ ౩౬॥

శ్రాద్ధకాలే పఠేదేతద్బ్రాహ్మణానాం సమీపతః ।
తృప్తాస్తత్పితరః సర్వే ప్రయాంతి పరమం పదం ॥ ౩౭॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా సా భగవతీ తత్రైవాంతరధీయత ।
దేవాశ్చ ముదితాః సర్వే దేవీదర్శనతోఽభవన్ ॥ ౩౮॥

తతో హిమాలయే జజ్ఞే దేవీ హైమవతీ తు సా ।
యా గౌరీతి ప్రసిద్ధాసీద్దత్తా సా శంకరాయ చ ॥ ౩౯॥

తతః స్కందః సముద్భూతస్తారకస్తేన పాతితః ।
సముద్రమంథనే పూర్వం రత్నాన్యాసుర్నరాధిప ॥ ౪౦॥

తత్ర దేవైః స్తుతా దేవీ లక్ష్మీప్రాప్త్యర్థమాదరాత్ ।
తేషామనుగ్రహార్థాయ నిర్గతా తు రమా తతః ॥ ౪౧॥

వైకుంఠాయ సురైర్దత్తా తేన తస్య శమోఽభవత్ ।
ఇతి తే కథితం రాజన్ దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ॥ ౪౨॥

గౌరీలక్ష్మ్యోః సముద్భూతివిషయం సర్వకామదం ।
న వాచ్యం త్వేతదన్యస్మై రహస్యం కథితం యతః ॥ ౪౩॥

గీతా రహస్యభూతేయం గోపనీయా ప్రయత్నతః ।
సర్వముక్తం సమాసేన యత్పృష్టం తత్త్వయానఘ ।
పవిత్రం పావనం దివ్యం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౪౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే దేవీగీతాయాం బాహ్యపూజావిధివర్ణనం నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౦॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే సప్తమస్కంధః సమాప్తః ॥

౮ అష్టమః స్కంధః

౧ భువనకోశప్రసంగే దేవ్యా మనవే వరదానవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
సూర్యచంద్రాన్వయోత్థానాం నృపాణాం సత్కథాశ్రితం ।
చరితం భవతా ప్రోక్తం శ్రుతం తదమృతాస్పదం ॥ ౧॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి సా దేవీ జగదంబికా ।
మన్వంతరేషు సర్వేషు యద్యద్రూపేణ పూజ్యతే ॥ ౨॥

యస్మిన్యస్మింశ్చ వై స్థానే యేన యేన చ కర్మణా ।
(శరీరేణ చ దేవేశీ పూజనీయా ఫలప్రదా ।
యేనైవ మంత్రబీజేన యత్ర యత్ర చ పూజ్యతే ॥)
దేవ్యా విరాట్స్వరూపస్య వర్ణనం చ యథాతథం ॥ ౩॥

యేన ధ్యానేన తత్సూక్ష్మే స్వరూపే స్యాన్మతేర్గతిః ।
తత్సర్వం వద విప్రర్షే యేన శ్రేయోఽహమాప్నుయాం ॥ ౪॥

వ్యాస ఉవాచ ।
శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి దేవ్యారాధనముత్తమం ।
యత్కృతేన శ్రుతేనాపి నరః శ్రేయోఽత్ర విందతే ॥ ౫॥

ఏవమేతన్నారదేన పృష్టో నారాయణః పురా ।
తస్మై యదుక్తవాందేవో యోగచర్యాప్రవర్తకః ॥ ౬॥

ఏకదా నారదః శ్రీమాన్పర్యటన్పృథివీమిమాం ।
నారాయణాశ్రమం ప్రాప్తో గతఖేదశ్చ తస్థివాన్ ॥ ౭॥

తస్మై యోగాత్మనే నత్వా బ్రహ్మదేవతనూద్భవః ।
పర్యపృచ్ఛదిమం చార్థం యత్పృష్టో భవతానఘ ॥ ౮॥

నారద ఉవాచ ।
దేవదేవ మహాదేవ పురాణపురుషోత్తమ ।
జగదాధార సర్వజ్ఞ శ్లాఘనీయోరుసద్గుణ ॥ ౯॥

జగతస్తత్త్వమాద్యం యత్తన్మే వద యథేప్సితం ।
జాయతే కుత ఏవేదం కుతశ్చేదం ప్రతిష్ఠితం ॥ ౧౦॥

కుతోఽన్తం ప్రాప్నుయాత్కాలే కుత్ర సర్వఫలోదయః ।
కేన జ్ఞాతేన మాయైషా మోహభూర్నాశమాప్నుయాత్ ॥ ౧౧॥

కయార్చయా కిం జపేన కిం ధ్యానేనాత్మహృత్కజే ।
ప్రకాశో జాయతే దేవ తమస్యర్కోదయో యథా ॥ ౧౨॥

ఏతత్ప్రశ్నోత్తరం దేవ బ్రూహి సర్వమశేషతః |
యథా లోకస్తరేదంధతమసం త్వంజసైవ హి || ౧౩||

వ్యాస ఉవాచ |
ఏవం దేవర్షిణా పృష్టః ప్రాచీనో మునిసత్తమః |
నారాయణో మహాయోగీ ప్రతినంద్య వచోఽబ్రవీత్ || ౧౪||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
శృణు దేవర్షివర్యాత్ర జగతస్తత్త్వముత్తమం |
యేన జ్ఞాతేన మర్త్యో హి జాయతే న జగద్భ్రమే || ౧౫||

జగతస్తత్త్వమిత్యేవ దేవీ ప్రోక్తా మయాపి హి |
ఋషిభిర్దేవగంధర్వైరన్యైశ్చాపి మనీషిభిః || ౧౬||

సా జగత్సృజతే దేవీ తయా చ ప్రతిపాల్యతే |
తయా చ నాశ్యతే సర్వమితి ప్రోక్తం గుణత్రయాత్ || ౧౭||

తస్యాః స్వరూపం వక్ష్యామి దేవ్యాః సిద్ధర్షిపూజితం |
స్మరతాం సర్వపాపఘ్నం కామదం మోక్షదం తథా || ౧౮||

మనుః స్వాయంభువస్త్వాద్యః పద్మపుత్రః ప్రతాపవాన్ |
శతరూపాపతిః శ్రీమాన్సర్వమన్వంతరాధిపః || ౧౯||

స మనుః పితరం దేవం ప్రజాపతిమకల్మషం |
భక్త్యా పర్యచరత్పూర్వం తమువాచాత్మభూః సుతం || ౨౦||

పుత్ర పుత్ర త్వయా కార్యం దేవ్యారాధనముత్తమం |
తత్ప్రసాదేన తే తాత ప్రజాసర్గః ప్రసిధ్యతి || ౨౧||

ఏవముక్తః ప్రజాస్రష్ట్రా మనుః స్వాయంభువో విరాట్ |
జగద్యోనిం తదా దేవీం తపసాతర్పయద్ విభుః || ౨౨||

తుష్టావ దేవీం దేవేశీం సమాహితమతిః కిల |
ఆద్యాం మాయాం సర్వశక్తిం సర్వకారణకారణాం || ౨౩||

మనురువాచ |
నమో నమస్తే దేవేశి జగత్కారణకారణే |
శంఖచక్రగదాహస్తే నారాయణహృదాశ్రితే || ౨౪||

వేదమూర్తే జగన్మాతః కారణస్థానరూపిణి |
వేదత్రయప్రమాణజ్ఞే సర్వదేవనుతే శివే || ౨౫||

మాహేశ్వరి మహాభాగే మహామాయే మహోదయే |
మహాదేవప్రియావాసే మహాదేవప్రియంకరి || ౨౬||

గోపేంద్రస్య ప్రియే జ్యేష్ఠే మహానందే మహోత్సవే |
మహామారీభయహరే నమో దేవాదిపూజితే || ౨౭||

సర్వమంగలమాంగల్యే శివే సర్వార్థసాధికే ।
శరణ్యే త్ర్యంబకే గౌరి నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥ ౨౮॥

యతశ్చేదం యయా విశ్వమోతం ప్రోతం చ సర్వదా ।
చైతన్యమేకమాద్యంతరహితం తేజసాం నిధిం ॥ ౨౯॥

బ్రహ్మా యదీక్షణాత్సర్వం కరోతి చ హరిః సదా ।
పాలయత్యపి విశ్వేశః సంహర్తా యదనుగ్రహాత్ ॥ ౩౦॥

మధుకైటభసంభూతభయార్తః పద్మసంభవః ।
యస్యాః స్తవేన ముముచే ఘోరదైత్యభవాంబుధేః ॥ ౩౧॥

త్వం హ్రీః కీర్తిః స్మృతిః కాంతిః కమలా గిరిజా సతీ ।
దాక్షాయణీ వేదగర్భా సిద్ధిదాత్రీ సదాభయా ॥ ౩౨॥

స్తోష్యే త్వాం చ నమస్యామి పూజయామి జపామి చ ।
ధ్యాయామి భావయే వీక్షే శ్రోష్యే దేవి ప్రసీద మే ॥ ౩౩॥

బ్రహ్మా వేదనిధిః కృష్ణో లక్ష్మ్యావాసః పురందరః ।
త్రిలోకాధిపతిః పాశీ యాదసాంపతిరుత్తమః ॥ ౩౪॥

కుబేరో నిధినాథోఽభూద్యమో జాతః పరేతరాట్ ।
నైరృతో రక్షసాం నాథః సోమో జాతో హ్యపోమయః ॥ ౩౫॥

త్రిలోకవంద్యే లోకేశి మహామాంగల్యరూపిణి ।
నమస్తేఽస్తు పునర్భూయో జగన్మాతర్నమో నమః ॥ ౩౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతా భగవతీ దుర్గా నారాయణీ పరా ।
ప్రసన్నా ప్రాహ దేవర్షే బ్రహ్మపుత్రమిదం వచః ॥ ౩౭॥

దేవ్యువాచ ।
వరం వరయ రాజేంద్ర బ్రహ్మపుత్ర యదిచ్ఛసి ।
ప్రసన్నాహం స్తవేనాత్ర భక్త్యా చారాధనేన చ ॥ ౩౮॥

మనురువాచ ।
యది దేవి ప్రసన్నాసి భక్త్యా కారుణికోత్తమే ।
తదా నిర్విఘ్నతః సృష్టిః ప్రజాయాః స్యాత్తవాజ్ఞయా ॥ ౩౯॥

దేవ్యువాచ ।
ప్రజాసర్గః ప్రభవతు మమానుగ్రహతః కిల ।
నిర్విఘ్నేన చ రాజేంద్ర వృద్ధిశ్చాప్యుత్తరోత్తరం ॥ ౪౦॥

యః కశ్చిత్పఠతే స్తోత్రం మద్భక్త్యా త్వత్కృతం సదా ।
తేషాం విద్యా ప్రజాసిద్ధిః కీర్తిః కాంత్యుదయః ఖలు ॥ ౪౧॥

జాయంతే ధనధాన్యాని శక్తిరప్రహతా నృణాం ।

సర్వత్ర విజయో రాజన్ సుఖం శత్రుపరిక్షయః ॥ ౪౨॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం దత్త్వా వరాన్ దేవీ మనవే బ్రహ్మసూనవే ।
అంతర్ధానం గతా చాసీత్పశ్యతస్తస్య ధీమతః ॥ ౪౩॥

అథ లబ్ధవరో రాజా బ్రహ్మపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
బ్రహ్మాణమబ్రవీత్తాత స్థానం మే దీయతాం రహః ॥ ౪౪॥

యత్రాహం సమధిష్ఠాయ ప్రజాః స్రక్ష్యామి పుష్కలాః ।
యక్ష్యామి యజ్ఞైర్దేవేశం తత్సమాదిశ మాచిరం ॥ ౪౫॥

ఇతి పుత్రవచః శ్రుత్వా ప్రజాపతిపతిర్విభుః ।
చింతయామాస సుచిరం కథం కార్యం భవేదిదం ॥ ౪౬॥

సృజతో మే గతః కాలో విపులోఽనంతసంఖ్యకః ।
ధరా వార్భిః స్తుతా మగ్నా రసం యాతాఖిలాశ్రయా ॥ ౪౭॥

ఇదం మచ్చింతితం కార్యం భగవానాదిపూరుషః ।
కరిష్యతి సహాయో మే యదాదేశేఽహమాశ్రితః ॥ ౪౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామష్టమస్కంధే భువనకోశప్రసంగే
దేవ్యా మనవే వరదానవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ ధరణ్యుద్ధారవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం మీమాంసతస్తస్య పద్మయోనేః పరంతప ।
మన్వాదిభిర్మునివరైర్మరీచ్యాద్యైః సమంతతః ॥ ౧॥

ధ్యాయతస్తస్య నాసాగ్రాద్విరంచేః సహసానఘ ।
వరాహపోతో నిరగాదేకాంగులప్రమాణతః ॥ ౨॥

తస్యైవ పశ్యతః ఖస్థః క్షణేన కిల నారద ।
కరిమాత్రం ప్రవవృధే తదద్భుతతమం హ్యభూత్ ॥ ౩॥

మరీచిముఖ్యైర్విప్రేంద్రైః సనకాద్యైశ్చ నారద ।
తద్ దృష్ట్వా సౌకరం రూపం తర్కయామాస పద్మభూః ॥ ౪॥

కిమేతత్సౌకరవ్యాజం దివ్యం సత్త్వమవస్థితం ।
అత్యాశ్చర్యమిదం జాతం నాసికాయా వినిఃసృతం ॥ ౫॥

దృష్టోఽఙ్గుష్ఠశిరోమాత్రః క్షణాచ్ఛైలేంద్రసంనిభః ।
ఆహోస్విద్భగవాన్కిం వా యజ్ఞో మే ఖేదయన్మనః ॥ ౬॥

ఇతి తర్కయతస్తస్య బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।

వరాహరూపో భగవాంజగర్జాచలసన్నిభః ॥ ౭॥

విరంచిం హర్షయామాస సంహతాంశ్చ ద్విజోత్తమాన్ ।
స్వగర్జశబ్దమాత్రేణ దిక్ప్రాంతమనునాదయన్ ॥ ౮॥

తే నిశమ్య స్వఖేదస్య క్షయితుం ఘుర్ఘురస్వనం ।
జనస్తపఃసత్యలోకవాసినోఽమరవర్యకాః ॥ ౯॥

ఛందోమయైః స్తోత్రవర్యైరృక్సామాథర్వసంభవైః ।
వచోభిః పురుషం త్వాద్యం ద్విజేంద్రాః పర్యవాకిరన్ ॥ ౧౦॥

తేషాం స్తోత్రం నిశమ్యాద్యో భగవాన్ హరిరీశ్వరః ।
కృపావలోకమాత్రేణానుగృహీత్వాఽఽప ఆవిశత్ ॥ ౧౧॥

తస్యాంతర్విశతః క్రూరసటాఘాతప్రపీడితః ।
సముద్రోఽథాబ్రవీద్దేవ రక్ష మాం శరణార్తిహన్ ॥ ౧౨॥

ఇత్యాకర్ణ్య సముద్రోక్తం వచనం హరిరీశ్వరః ।
విదారయంజలచరాంజగామాంతర్జలే విభుః ॥ ౧౩॥

ఇతస్తతోఽభిధావన్సన్ విచిన్వన్పృథివీం ధరాం ।
ఆఘ్రాయాఘ్రాయ సర్వేశో ధరామాసాదయచ్ఛనైః ॥ ౧౪॥

అంతర్జలగతాం భూమిం సర్వసత్త్వాశ్రయాం తదా ।
భూమిం స దేవదేవేశో దంష్ట్రయోదాజహార తాం ॥ ౧౫॥

తాం సముద్ధృత్య దంష్ట్రాగ్రే యజ్ఞేశో యజ్ఞపూరుషః ।
శుశుభే దిగ్గజో యద్వదుద్ధృత్యాథ సుపద్మినీం ॥ ౧౬॥

తం దృష్ట్వా దేవదేవేశో విరంచిః సమనుః స్వరాట్ ।
తుష్టావ వాగ్భిర్దేవేశం దంష్ట్రోద్ధతవసుంధరం ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మోవాచ ।
జితం తే పుండరీకాక్ష భక్తానామార్తినాశన ।
ఖర్వీకృతసురాధార సర్వకామఫలప్రద ॥ ౧౮॥

ఇయం చ ధరణీ దేవ శోభతే వసుధా తవ ।
పద్మినీవ సుపత్రాఢ్యా మతంగజకరోద్ధృతా ॥ ౧౯॥

ఇదం చ తే శరీరం వై శోభతే భూమిసంగమాత్ ।
ఉద్ధృతాంబుజశుండాగ్రకరీంద్రతనుసన్నిభం ॥ ౨౦॥

నమో నమస్తే దేవేశ సృష్టిసంహారకారక ।
దానవానాం వినాశాయ కృతనానాకృతే ప్రభో ॥ ౨౧॥

అగ్రతశ్చ నమస్తేఽస్తు పృష్ఠతశ్చ నమో నమః ।
సర్వామరాధారభూత బృహద్ధామ నమోఽస్తు తే ॥ ౨౨॥

త్వయాహం చ ప్రజాసర్గే నియుక్తః శక్తిబృంహితః ।
త్వదాజ్ఞావశతః సర్గం కరోమి వికరోమి చ ॥ ౨౩॥

త్వత్సహాయేన దేవేశా అమరాశ్చ పురా హరే ।
సుధాం విభేజిరే సర్వే యథాకాలం యథాబలం ॥ ౨౪॥

ఇంద్రస్త్రిలోకీసామ్రాజ్యం లబ్ధవాంస్తన్నిదేశతః ।
భునక్తి లక్ష్మీం బహులాం సురసంఘప్రపూజితః ॥ ౨౫॥

వహ్నిః పావకతాం లబ్ధ్వా జాఠరాదివిభేదతః ।
దేవాసురమనుష్యాణాం కరోత్యాప్యాయనం తథా ॥ ౨౬॥

ధర్మరాజోఽథ పిత్రూణామధిపః సర్వకర్మదృక్ ।
కర్మణాం ఫలదాతాసౌ త్వన్నియోగాదధీశ్వరః ॥ ౨౭॥

నైరృతో రక్షసామీశో యక్షో విఘ్నవినాశనః ।
సర్వేషాం ప్రాణినాం కర్మసాక్షీ త్వత్తః ప్రజాయతే ॥ ౨౮॥

వరుణో యాదసామీశో లోకపాలో జలాధిపః ।
త్వదాజ్ఞాబలమాశ్రిత్య లోకపాలత్వమాగతః ॥ ౨౯॥

వాయుర్గంధవహః సర్వభూతప్రాణనకారణం ।
జాతస్తవ నిదేశేన లోకపాలో జగద్గురుః ॥ ౩౦॥

కుబేరః కిన్నరాదీనాం యక్షాణాం జీవనాశ్రయః ।
త్వదాజ్ఞాంతర్గతః సర్వలోకపేషు చ మాన్యభూః ॥ ౩౧॥

ఈశానః సర్వరుద్రాణామీశ్వరాంతకరః ప్రభుః ।
జాతో లోకేశవంద్యోఽసౌ సర్వదేవాధిపాలకః ॥ ౩౨॥

నమస్తుభ్యం భగవతే జగదీశాయ కుర్మహే ।
యస్యాంశభాగాః సర్వే హి జాతా దేవాః సహస్రశః ॥ ౩౩॥

నారద ఉవాచ ।
ఏవం స్తుతో విశ్వసృజా భగవానాదిపూరుషః ।
లీలావలోకమాత్రేణాప్యనుగ్రహమవాసృజత్ ॥ ౩౪॥

తత్రైవాభ్యాగతం దైత్యం హిరణ్యాక్షం మహాసురం ।
రుంధానమధ్వనో భీమం గదయాతాడయద్ధరిః ॥ ౩౫॥

తద్రక్తపంకదిగ్ధాంగో భగవానాదిపూరుషః ।
ఉద్ధృత్య ధరణీం దేవో దంష్ట్రయా లీలయాప్సు తాం ॥ ౩౬॥

నివేశ్య లోకనాథేశో జగామ స్థానమాత్మనః ।
ఏతద్భగవతశ్చిత్రం ధరణ్యుద్ధరణం పరం ॥ ౩౭॥

శృణుయాద్యః పుమాన్ యశ్చ పఠేచ్చరితముత్తమం ।

సర్వపాపవినిర్ముక్తో వైష్ణవీం గతిమాప్నుయాత్ ॥ ౩౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామష్టమస్కంధే ధరణ్యుద్ధారవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ భువనకోశవిస్తారే స్వాయంభువమనువంశకీర్తనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మహీం దేవః ప్రతిష్ఠాప్య యథాస్థానే చ నారద ।
వైకుంఠలోకమగమద్ బ్రహ్మోవాచ స్వమాత్మజం ॥ ౧॥

స్వాయంభువ మహాబాహో పుత్ర తేజస్వినాంవర ।
స్థానే మహీమయే తిష్ఠ ప్రజాః సృజ యథోచితం ॥ ౨॥

దేశకాలవిభాగేన యజ్ఞేశం పురుషం యజ ।
ఉచ్చావచపదార్థైశ్చ యజ్ఞసాధనకైర్విభో ॥ ౩॥

ధర్మమాచర శాస్త్రోక్తం వర్ణాశ్రమనిబంధనం ।
ఏతేన క్రమయోగేన ప్రజావృద్ధిర్భవిష్యతి ॥ ౪॥

పుత్రానుత్పాద్య గుణతః కీర్త్యా కాంత్యాత్మరూపిణః ।
విద్యావినయసంపన్నాన్ సదాచారవతాం వరాన్ ॥ ౫॥

కన్యాశ్చ దత్త్వా గుణవద్యశోవద్భ్యః సమాహితః ।
మనః సమ్యక్ సమాధాయ ప్రధానపురుషే పరే ॥ ౬॥

భక్తిసాధనయోగేన భగవత్పరిచర్యయా ।
గతిమిష్టాం సదా వంద్యాం యోగినాం గమితా భవాన్ ॥ ౭॥

ఇత్యాశ్వాస్య మనుం పుత్ర పద్మయోనిః ప్రజాపతిః ।
ప్రజాసర్గే నియమ్యాముం స్వధామ ప్రత్యపద్యత ॥ ౮॥

ప్రజాః సృజత పుత్రేతి పితురాజ్ఞాం సమాదధత్ ।
స్వాయంభువః ప్రజాసర్గమకరోత్పృథివీపతిః ॥ ౯॥

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ మనుపుత్రౌ మహౌజసౌ ।
కన్యాస్తిస్రః ప్రసూతాశ్చ తాసాం నామాని మే శృణు ॥ ౧౦
ఆకూతిః ప్రథమా కన్యా ద్వితీయా దేవహూతికా ।
తృతీయా చ ప్రసూతిర్హి విఖ్యాతా లోకపావనీ ॥ ౧౧
ఆకూతిం రుచయే ప్రాదాత్కర్దమాయ చ మధ్యమాం ।
దక్షాయాదాత్ప్రసూతిం చ యాసాం లోక ఇమాః ప్రజాః ॥ ౧౨
రుచేః ప్రజజ్ఞే భగవాన్ యజ్ఞో నామాదిపూరుషః ।
ఆకూత్యాం దేవహూత్యాం చ కపిలోఽసౌ చ కర్దమాత్ ॥ ౧౩
సాంఖ్యాచార్యః సర్వలోకే విఖ్యాతః కపిలో విభుః ।
దక్షాత్ప్రసూత్యాం కన్యాశ్చ బహుశో జజ్ఞిరే ప్రజాః ॥ ౧౪
యాసాం సంతానసంభూతా దేవతిర్యఙ్నరాదయః ।

ప్రసూతా లోకవిఖ్యాతా సర్వే సర్గప్రవర్తకాః ॥ ౧౫
యజ్ఞశ్చ భగవాన్ స్వాయంభువమన్వంతరే విభుః ।
మనుం రరక్ష రక్షోభ్యో యామైర్దేవగణైర్వృతః ॥ ౧౬
కపిలోఽపి మహాయోగీ భగవాన్ స్వాశ్రమే స్థితః ।
దేవహూత్యై పరం జ్ఞానం సర్వావిద్యానివర్తకం ॥ ౧౭
సవిశేషం ధ్యానయోగమధ్యాత్మజ్ఞాననిశ్చయం ।
కాపిలం శాస్త్రమాఖ్యాతం సర్వాజ్ఞానవినాశనం ॥ ౧౮
ఉపదిశ్య మహాయోగీ స యయౌ పులహాశ్రమం ।
అద్యాపి వర్తతే దేవః సాంఖ్యాచార్యో మహాశయః ॥ ౧౯
యన్నామస్మరణేనాపి సాంఖ్యయోగశ్చ సిద్ధ్యతి ।
తం వందే కపిలం యోగాచార్యం సర్వవరప్రదం ॥ ౨౦
ఏవముక్తం మనోః కన్యావంశవర్ణనముత్తమం ।
పఠతాం శృణ్వతాం చాపి సర్వపాపవినాశనం ॥ ౨౧
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి మనుపుత్రాన్వయం శుభం ।
యదాకర్ణనమాత్రేణ పరం పదమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౨
ద్వీపవర్షసముద్రాదివ్యవస్థా యత్సుతైః కృతా ।
వ్యవహారప్రసిద్ధ్యర్థం సర్వభూతసుఖాప్తయే ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే భువనకోశవిస్తారే స్వాయంభువమనువంశకీర్తనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ భువనకోశవిషయే ప్రియవ్రతవంశవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మనోః స్వాయంభువస్యాసీజ్జ్యేష్ఠః పుత్రః ప్రియవ్రతః ।
పితుః సేవాపరో నిత్యం సత్యధర్మపరాయణః ॥ ౧॥

ప్రజాపతేర్దుహితరం సురూపాం విశ్వకర్మణః ।
బర్హిష్మతీం చోపయేమే సమానాం శీలకర్మభిః ॥ ౨॥

తస్యాం పుత్రాందశ గుణైరన్వితాన్భావితాత్మనః ।
జనయామాస కన్యాం చోర్జస్వతీం చ యవీయసీం ॥ ౩॥

ఆగ్నీధ్రశ్చేధ్మజిహ్వశ్చ యజ్ఞబాహుస్తృతీయకః ।
మహావీరశ్చతుర్థస్తు పంచమో రుక్మశుక్రకః ॥ ౪॥

ఘృతపృష్ఠశ్చ సవనో మేధాతిథిరథాష్టమః ।
వీతిహోత్రః కవిశ్చేతి దశైతే వహ్నినామకాః ॥ ౫॥

ఏతేషాం దశపుత్రాణాం త్రయోఽప్యాసన్విరాగిణః ।
కవిశ్చ సవనశ్చైవ మహావీర ఇతి త్రయః ॥ ౬॥

ఆత్మవిద్యాపరిస్నాతాః సర్వే తే హ్యూర్ధ్వరేతసః ।
ఆశ్రమే పరహంసాఖ్యే నిఃస్పృహా హ్యభవన్ముదాః ॥ ౭॥

అపరస్యాం చ జాయాయాం త్రయః పుత్రాశ్చ జజ్ఞిరే ।

ఉత్తమస్తామసశ్చైవ రైవతశ్చేతి విశ్రుతాః ॥ ౮॥

మన్వంతరాధిపతయ ఏతే పుత్రా మహౌజసః ।
ప్రియవ్రతః స రాజేంద్రో బుభుజే జగతీమిమాం ॥ ౯॥

ఏకాదశార్బుదాబ్దానామవ్యాహతబలేంద్రియః ।
యదా సూర్యః పృథివ్యాశ్చ విభాగే ప్రథమేఽతపత్ ॥ ౧౦॥

భాగే ద్వితీయే తత్రాసీదంధకారోదయః కిల ।
ఏవం వ్యతికరం రాజా విలోక్య మనసా చిరం ॥ ౧౧॥

ప్రశాస్తి మయి భూమ్యాం చ తమః ప్రాదుర్భవేత్కథం ।
ఏవం నివారయిష్యామి భూమౌ యోగబలేన చ ॥ ౧౨॥

ఏవం వ్యవసితో రాజా పుత్రః స్వాయంభువస్య సః ।
రథేనాదిత్యవర్ణేన సప్తకృత్వః ప్రకాశయన్ ॥ ౧౩॥

తస్యాపి గచ్ఛతో రాజ్ఞో భూమౌ యద్రథనేమయః ।
పతితాస్తే సముద్రాఖ్యాం భేజిరే లోకహేతవే ॥ ౧౪॥

జాతాః ప్రదేశాస్తే సప్త ద్వీపా భూమౌ విభాగశః ।
రథనేమిసముత్థాస్తే పరిఖాః సప్త సింధవః ॥ ౧౫॥

యత ఆసంస్తతః సప్త భువో ద్వీపా హి తే స్మృతాః ।
జంబుద్వీపః ప్లక్షద్వీపః శాల్మలీద్వీపసంజ్ఞకః ॥ ౧౬॥

కుశద్వీపః క్రౌంచద్వీపః శాకద్వీపశ్చ పుష్కరః ।
తేషాం చ పరిమాణం తు ద్విగుణం చోత్తరోత్తరం ॥ ౧౭॥

సమంతతశ్చోపక్లృప్తం బహిర్భాగక్రమేణ చ ।
క్షారోదేక్షురసోదౌ చ సురోదశ్చ ఘృతోదకః ॥ ౧౮॥

క్షీరోదో దధిమండోదః శుద్ధోదశ్చేతి తే స్మృతాః ।
సప్తైతే ప్రతివిఖ్యాతాః పృథివ్యాం సింధవస్తదా ॥ ౧౯॥

ప్రథమో జంబుద్వీపాఖ్యో యః క్షారోదేన వేష్టితః ।
తత్పతిం విదధే రాజా పుత్రమాగ్నీధ్రసంజ్ఞకం ॥ ౨౦॥

ప్లక్షద్వీపే ద్వితీయేఽస్మింద్వీపేక్షురససంప్లుతే ।
జాతస్తదధిపః ప్రైయవ్రత ఇధ్మాదిజిహ్వకః ॥ ౨౧॥

శాల్మలీద్వీప ఏతస్మిన్సురోదధిపరిప్లుతే ।
యజ్ఞబాహుం తదధిపం కరోతి స్మ ప్రియవ్రతః ॥ ౨౨॥

కుశద్వీపేఽతిరమ్యే చ ఘృతోదేనోపవేష్టితే ।
హిరణ్యరేతా రాజాభూత్ప్రియవ్రతతనూజనిః ॥ ౨౩॥

క్రౌంచద్వీపే పంచమే తు క్షీరోదపరిసంప్లుతే ।
ప్రైయవ్రతో ఘృతపృష్ఠః పతిరాసీన్మహాబలః ॥ ౨౪॥

శాకద్వీపే చారుతరే దధిమండోదసంకులే ।
మేధాతిథిరభూద్రాజా ప్రియవ్రతసుతో వరః ॥ ౨౫॥

పుష్కరద్వీపకే శుద్ధోదకసింధుసమాకులే ।
వీతిహోత్రో బభూవాసౌ రాజా జనకసమ్మతః ॥ ౨౬॥

కన్యామూర్జస్వతీనామ్నీం దదావుశనసే విభుః ।
ఆసీత్తస్యాం దేవయానీ కన్యా కావ్యస్య విశ్రుతా ॥ ౨౭॥

ఏవం విభజ్య పుత్రేభ్యః సప్తద్వీపాన్ ప్రియవ్రతః ।
వివేకవశగో భూత్వా యోగమార్గాశ్రితోఽభవత్ ॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవిషయే ప్రియవ్రతవంశవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ భువనలోకవర్ణనే ద్వీపవర్షవిభేదవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
దేవర్షే శృణు విస్తారం ద్వీపవర్షవిభేదతః ।
భూమండలస్య సర్వస్య యథా దేవప్రకల్పితం ॥ ౧॥

సమాసాత్సంప్రవక్ష్యామి నాలం విస్తరతః క్వచిత్ ।
జంబుద్వీపః ప్రథమతః ప్రమాణే లక్షయోజనః ॥ ౨॥

విశాలో వర్తులాకారో యథాబ్జస్య చ కర్ణికా ।
నవ వర్షాణి యస్మింశ్చ నవసాహస్రయోజనైః ॥ ౩॥

ఆయామైః పరిసంఖ్యాని గిరిభిః పరితః శ్రితైః ।
అష్టాభిర్దీర్ఘరూపైశ్చ సువిభక్తాని సర్వతః ॥ ౪॥

ధనుర్వత్సంస్థితే జ్ఞేయే ద్వే వర్షే దక్షిణోత్తరే ।
దీర్ఘాణి తత్ర చత్వారి చతురస్రమిలావృతం ॥ ౫॥

ఇలావృతం మధ్యవర్షం యన్నాభ్యాం సుప్రతిష్ఠితః ।
సౌవర్ణో గిరిరాజోఽయం లక్షయోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౬॥

కర్ణికారూప ఏవాయం భూగోలకమలస్య చ ।
మూర్ధ్ని ద్వాత్రింశత్సహస్రయోజనైర్వితతస్త్వయం ॥ ౭॥

మూలే షోడశసాహస్రస్తావతాంతర్గతః క్షితౌ ।
ఇలావృతస్యోత్తరతో నీలః శ్వేతశ్చ శృంగవాన్ ॥ ౮॥

త్రయో వై గిరయః ప్రోక్తా మర్యాదావధయస్త్రిషు ।
రమ్యకాఖ్యే తథా వర్షే ద్వితీయే చ హిరణ్మయే ॥ ౯॥

కురువర్షే తృతీయే తు మర్యాదాం వ్యంజయంతి తే ।
ప్రాగాయతా ఉభయతః క్షారోదావధయస్తథా ॥ ౧౦॥

ద్విసహస్రపృథుతరాస్తథా ఏకైకశః క్రమాత్ ।
పూర్వాత్పూర్వాచ్చోత్తరస్యాం దశాంశాదధికాంశతః ॥ ౧౧॥

దైర్ఘ్య ఏవ హ్రసంతీమే నానానదనదీయుతాః ।
ఇలావృతాద్దక్షిణతో నిషధో హేమకూటకః ॥ ౧౨॥

హిమాలయశ్చేతి త్రయః ప్రాగ్విస్తీర్ణాః సుశోభనాః ।
అయుతోత్సేధభాజస్తే యోజనైః పరికీర్తితాః ॥ ౧౩॥

హరివర్షం కింపురుషం భారతం చ యథాతథం ।
విభాగాత్కథయంత్యేతే మర్యాదాగిరయస్త్రయః ॥ ౧౪॥

ఇలావృతాత్పశ్చిమతో మాల్యవాన్నామపర్వతః ।
పూర్వేణ చ తతః శ్రీమాన్ గంధమాదనపర్వతః ॥ ౧౫॥

ఆనీలనిషధం త్వేతౌ చాయతౌ ద్విసహస్రతః ।
యోజనైః పృథుతాం యాతౌ మర్యాదాకారకౌ గిరీ ॥ ౧౬॥

కేతుమాలాఖ్యభద్రాశ్వవర్షయోః ప్రథితౌ చ తౌ ।
మందరశ్చ తథా మేరుమందరశ్చ సుపార్శ్వకః ॥ ౧౭॥

కుముదశ్చేతి విఖ్యాతా గిరయో మేరుపాదకాః ।
యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహా మేరోశ్చతుర్దిశం ॥ ౧౮॥

అవష్టంభకరాస్తే తు సర్వతోఽభివిరాజితాః ।
ఏతేషు గిరిషు ప్రాప్తాః పాదపాశ్చూతజంబునీ ॥ ౧౯॥

కదంబన్యగ్రోధ ఇతి చత్వారః పర్వతాః స్థితాః ।
కేతవో గిరిరాజేషు ఏకాదశశతోచ్ఛ్రియాః ॥ ౨౦॥

తావద్విటపవిస్తారాః శతాఖ్యపరిణాహినః ।
చత్వారశ్చ హ్రదాస్తేషు పయోమధ్విక్షుసజ్జలాః ॥ ౨౧॥

యదుపస్పర్శినో దేవా యోగైశ్వర్యాణి విందతే ।
దేవోద్యానాని చత్వారి భవంతి లలనాసుఖాః ॥ ౨౨॥

నందనం చైత్రరథకం వైభ్రాజం సర్వభద్రకం ।
యేషు స్థిత్వామరగణా లలనాయూథసంయుతాః ॥ ౨౩॥

ఉపదేవగణైర్గీతమహిమానో మహాశయాః ।
విహరంతి స్వతంత్రాస్తే యథాకామం యథాసుఖం ॥ ౨౪॥

మందరోత్సంగసంస్థస్య దేవచూతస్య మస్తకాత్ ।
ఏకాదశశతోచ్ఛ్రాయాత్ఫలాన్యమృతభాంజి చ ॥ ౨౫॥

గిరికూటప్రమాణాని సుస్వాదూని మృదూని చ ।
తేషాం విశీర్యమాణానాం ఫలానాం సురసేన చ ॥ ౨౬॥

అరుణోదసవర్ణేన అరుణోదా ప్రవర్తతే ।
నదీ రమ్యజలా దేవదైత్యరాజప్రపూజితా ॥ ౨౭॥

అరుణాఖ్యా మహారాజ వర్తతే పాపహారిణీ ।
పూజయంతి చ తాం దేవీం సర్వకామఫలప్రదాం ॥ ౨౮॥

నానోపహారబలిభిః కల్మషఘ్న్యభయప్రదాం ।
తస్యాః కృపావలోకేన క్షేమారోగ్యం వ్రజంతి తే ॥ ౨౯॥

ఆద్యా మాయాతులానంతా పుష్టిరీశ్వరమాలినీ ।
దుష్టనాశకరీ కాంతిదాయినీతి స్మృతా భువి ॥ ౩౦॥

అస్యాః పూజాప్రభావేణ జాంబూనదముదావహత్ ॥ ౩౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనలోకవర్ణనే ద్వీపవర్షవిభేదవర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ భువనకోశవర్ణనేఽరుణోదాదినదీనాం నిసర్గస్థానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అరుణోదా నదీ యా తు మయా ప్రోక్తా చ నారద ।
మందరాన్నిపతంతీ సా పూర్వేణేలావృతం ప్లవేత్ ॥ ౧॥

యజ్జోషణాద్భవాన్యాశ్చానుచరీణాం స్త్రియామపి ।
యక్షగంధర్వపత్నీనాం దేహగంధవహోఽనిలః ॥ ౨॥

వాసయత్యభితో భూమిం దశయోజనసంఖ్యయా ।
ఏవం జంబూఫలానాం చ తుంగదేశనిపాతనాత్ ॥ ౩॥

విశీర్యతామనస్థీనాం కుంజరాంగప్రమాణినాం ।
రసేన చ నదీ జంబూనామ్నీ మేర్వాఖ్యమందరాత్ ॥ ౪॥

పతంతీ భూమిభాగే చ దక్షిణేలావృతం గతా ।
దేవీ జంబూఫలాస్వాదతుష్టా జంబ్వాదినీ స్మృతా ॥ ౫॥

తత్రత్యానాం చ లోకానాం దేవనాగర్షిరక్షసాం ।
పూజనీయపదా మాన్యా సర్వభూతదయాకరీ ॥ ౬॥

పావనీ పాపినాం రోగనాశినీ స్మరతామపి ।
కీర్తితా విఘ్నసంహర్త్రీ మాననీయా దివౌకసాం ॥ ౭॥

కోకిలాక్షీ కామకలా కరుణా కామపూజితా ।
కఠోరవిగ్రహా ధన్యా నాకిమాన్యా గభస్తినీ ॥ ౮॥

ఏభిర్నామపదైః కామం జపనీయా సదా నృణాం |
జంబూనదీరోధసోర్యా మృత్తికాతీరవర్తినీ || ౯||

జంబూరసేనానువిద్ధ్యమానా వాయ్వర్కయోగతః |
విద్యాధరామరస్త్రీణాం భూషణం వివిధం మహత్ || ౧౦||

జాంబూనదం సువర్ణం చ ప్రోక్తం దేవవినిర్మితం |
యత్సువర్ణం చ విబుధా యోషిద్భిః కాముకాః సదా || ౧౧||

ముకుటం కటిసూత్రం చ కేయూరాదీన్ప్రకుర్వతే |
మహాకదంబః సంప్రోక్తః సుపార్శ్వగిరిసంస్థితః || ౧౨||

తస్య కోటరదేశేభ్యః పంచ ధారాశ్చ యాః స్మృతాః |
సుపార్శ్వగిరిమూర్ధ్నిహ పతంత్యేతా భువం గతాః || ౧౩||

మధుధారాః పంచ తాస్తు పశ్చిమేలావృతం ప్లుతాః |
యాశ్చోపభుజ్యమానానాం దేవానాం ముఖగంధభృత్ || ౧౪||

వాయుః సమంతతోఽగచ్ఛంఛతయోజనవాసనః |
ధారేశ్వరీ మహాదేవీ భక్తానాం కార్యకారిణీ || ౧౫||

దేవపూజ్యా మహోత్సాహా కాలరూపా మహానసా |
వసతే కర్మఫలదా కాంతారగ్రహణేశ్వరీ || ౧౬||

కరాలదేహా కాలాంగీ కామకోటిప్రవర్తినీ |
ఇత్యేతైర్నామభిః పూజ్యా దేవీ సర్వసురేశ్వరీ || ౧౭||

ఏవం కుముదరూఢో యో నామ్నా శతబలో వటః |
తత్స్కంధేభ్యోఽధోముఖాశ్చ నదాః కుముదమూర్ధతః || ౧౮||

పయోదధిమధుఘృతగుడాన్నాద్యంబరాదిభిః |
శయ్యాసనాద్యాభరణైః సర్వే కామదుఘాశ్చ తే || ౧౯||

ఉత్తరేణేలావృతం తే ప్లావయంతి సమంతతః |
మీనాక్షీ తత్తలే దేవీ దేవాసురనిషేవితా || ౨౦||

నీలాంబరా రౌద్రముఖీ నీలాలకయుతా చ సా |
నాకినాం దేవసంఘానాం ఫలదా వరదా చ సా || ౨౧||

అతిమాన్యాతిపూజ్యా చ మత్తమాతంగగామినీ |
మదనోన్మాదినీ మానప్రియా మానప్రియాంతరా || ౨౨||

మారవేగధరా మారపూజితా మారమాదినీ |
మయూరవరశోభాఢ్యా శిఖివాహనగర్భభూః || ౨౩||

ఏభిర్నామపదైర్వంద్యా దేవీ సా మీనలోచనా |
జపతాం స్మరతాం మానదాత్రీ చేశ్వరసంగినీ || ౨౪||

తేషాం నదానాం పానీయపానానుగతచేతసాం |
ప్రజానాం న కదాచిత్స్యాద్వలీపలితలక్షణం || ౨౫||

క్లమస్వేదాదిదౌర్గంధ్యం జరామయమృతిభ్రమాః |
శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్యముఖోపప్లవసంచయాః || ౨౬||

నాపదశ్చైవ జాయంతే యావజ్జీవం సుఖం భవేత్ |
నైరంతర్యేణ తత్స్యాద్వై సుఖం నిరతిశాయకం || ౨౭||

తత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి సన్నివేశం చ తద్గిరేః |
సువర్ణమయనామ్నో వై సుమేరోః పర్వతాః పృథక్ || ౨౮||

గిరయో వింశతిపరాః కర్ణికాయా ఇవేహ తే |
కేసరీభూయ సర్వేఽపి మేరోర్మూలవిభాగకే || ౨౯||

పరితశ్చోపక్లృప్తాస్తే తేషాం నామాని శృణ్వతః |
కురంగః కురగశ్చైవ కుసుంభోఽథో వికంకతః || ౩౦||

త్రికూటః శిశిరశ్చైవ పతంగో రుచకస్తథా |
నిషధశ్చ శినీవాసః కపిలః శంఖ ఏవ చ || ౩౧||

వైదూర్యశ్చారుధిశ్చైవ హంసో ఋషభ ఏవ చ |
నాగః కాలంజరశ్చైవ నారదశ్చేతి వింశతిః || ౩౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనేఽరుణోదాదినదీనాం నిసర్గస్థానవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః || ౬||

౭ భువనకోశవర్ణనే పర్వతనదీవర్షాదివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
గిరీ మేరుం చ పూర్వేణ ద్వౌ చాష్టాదశయోజనైః |
సహస్రైరాయతౌ చోదగ్ద్విసహస్రం పృథూచ్చకౌ || ౧||

జఠరో దేవకూటశ్చ తావేతౌ గిరివర్యకౌ |
మేరోః పశ్చిమతోఽద్రీ ద్వౌ పవమానస్తథాపరః || ౨||

పారియాత్రశ్చ తౌ తావద్విఖ్యాతౌ తుంగవిస్తరౌ |
మేరోర్దక్షిణతః ఖ్యాతౌ కైలాసకరవీరకౌ || ౩||

ప్రాగాయతౌ పూర్వవృత్తౌ మహాపర్వతరాజకౌ |
ఏవం చోత్తరతో మేరోస్త్రిశృంగమకరౌ గిరీ || ౪||

ఏతైశ్చాద్రివరైరష్టసంఖ్యైః పరివృతో గిరిః |
సుమేరుః కాంచనగిరిః పరిభ్రాజన్ రవిర్యథా || ౫||

మేరోర్మూర్ధని ధాతుర్హి పురీ పంకజజన్మనః |
మధ్యతశ్చోపక్లృప్తేయం దశసాహస్రయోజనైః || ౬||

సమానచతురస్రాం చ శాతకౌంభమయీం పురీం ।
వర్ణయంతి మహాత్మానః పరావరవిదో బుధాః ॥ ౭॥

తాం పురీమనులోకానామష్టానామీశిషాం పరాః ।
పుర్యః ప్రఖ్యాతసౌవర్ణరూపాస్తాశ్చ యథాదిశం ॥ ౮॥

యథారూపం సార్ధనేత్రసహస్రప్రమితాః కృతాః ।
మేరోర్వ్వ పురాణి స్యుర్మనోవత్యమరావతీ ॥ ౯॥

తేజోవతీ సంయమనీ తథా కృష్ణాంగనాపరా ।
శ్రద్ధావతీ గంధవతీ తథా చాన్యా మహోదయా ॥ ౧౦॥

యశోవతీ చ బ్రహ్మేంద్రవహ్న్యాదీనాం యథాక్రమం ।
తత్రైవ యజ్ఞలింగస్య విష్ణోర్భగవతో విభోః ॥ ౧౧॥

వామపాదాంగుష్ఠనఖనిర్భిన్నస్య చ నారద ।
అండోర్ధ్వభాగరంధ్రస్య మధ్యాత్సంవిశతీ దివః ॥ ౧౨॥

మూర్ధన్యవతతారేయం గంగా సంవిశతీ విభో ।
లోకానామఖిలానాం చ పాపహారిజలాకులా ॥ ౧౩॥

ఇయం చ సాక్షాద్భగవత్పదీ లోకేషు విశ్రుతా ।
కాలేన మహతా సా తు యుగసాహస్రకేణ తు ॥ ౧౪॥

దివో మూర్ధానమాగత్య దేవీ దేవనదీశ్వరీ ।
యత్తద్విష్ణుపదం నామ స్థానం త్రైలోక్యవిశ్రుతం ॥ ౧౫॥

ఔత్తానపాదిర్యత్రాస్తే ధ్రువః పరమపావనః ।
భగవత్పాదయుగలం పద్మకోశరజో దధత్ ॥ ౧౬॥

అద్యాప్యాస్తే స రాజర్షిః పదవీమచలాం శ్రితః ।
తత్ర సప్తర్షయస్తస్య ప్రభావజ్ఞా మహాశయాః ॥ ౧౭॥

ప్రదక్షిణం ప్రక్రమంతి సర్వలోకహితేప్సవః ।
ఆత్యంతికీ సిద్ధిరియం తపతాం సిద్ధిదాయినీ ॥ ౧౮॥

ఆద్రియంతే చ శిరసా జటాజూటోషితేన చ ।
తతో విష్ణుపదాద్దేవీ నైకసాహస్రకోటిభిః ॥ ౧౯॥

విమానైరాకులే దేవయానేఽవతరతీ చ సా ।
చంద్రమండలమాప్లావ్య పతంతీ బ్రహ్మసద్మని ॥ ౨౦॥

చతుర్ధా భిద్యమానా సా బ్రహ్మలోకే చ నారద ।
చతుర్భిర్నామభిర్దేవీ చతుర్దిశమభిసృతా ॥ ౨౧॥

సరితాం చ నదీనాం చ పతిమేవాన్వపద్యత ।
సీతా చాలకనందా చ చతుర్భద్రేతి నామభిః ॥ ౨౨॥

సీతా చ బ్రహ్మసదనాచ్ఛిఖరేభ్యః క్ష్మాభృతాం ।
కేసరాభిధనామ్నా చ ప్రస్రవంతీ చ స్వర్ణదీ ॥ ౨౩॥

గంధమాదనమూర్ధ్నీహ పతితా పాపహారిణీ ।
అంతరేణ తు భద్రాశ్వవర్షం ప్రాచ్యాం సమాగతా ॥ ౨౪॥

క్షారోదధిం గతా సా తు ద్యునదీ దేవపూజితా ।
తతో మాల్యవతః శృంగాద్ ద్వితీయా పరినిర్గతా ॥ ౨౫॥

తతో వేగవతీ భూత్వా కేతుమాలం సమాగతా ।
చక్షుర్నామ్నీ దేవనదీ ప్రతీచ్యాం దిశ్యుపాగతా ॥ ౨౬॥

సరితాం పతిమావిష్టా సా గంగా దేవవందితా ।
తతస్తృతీయా ధారా తు నామ్నా ఖ్యాతా చ నారద ॥ ౨౭॥

పుణ్యా చాలకనందా వై దక్షిణేనాబ్జభూపదాత్ ।
వనాని గిరికూటాని సమతిక్రమ్య చాగతా ॥ ౨౮॥

హేమకూటం గిరివరం ప్రాప్తాతోఽపీహ నిర్గతా ।
అతివేగవతీ భూత్వా భారతం చాగతాపరా ॥ ౨౯॥

దక్షిణం జలధిం ప్రాప్తా తృతీయా సా సరిద్వరా ।
యస్యాః స్నానాయ సరతాం మనుజానాం పదే పదే ॥ ౩౦॥

రాజసూయాశ్వమేధాది ఫలం తు న హి దుర్లభం ।
తతశ్చతుర్థీ ధారా తు భృంగవత్పర్వతాత్పునః ॥ ౩౧॥

భద్రాభిధా సంస్రవంతీ కురూన్సంతర్ప్య చోత్తరాన్ ।
సముద్రం సమనుప్రాప్తా గంగా త్రైలోక్యపావనీ ॥ ౩౨॥

అన్యే నదాశ్చ నద్యశ్చ వర్షే వర్షేఽపి సంతి హి ।
బహుశో మేరుమందారప్రసూతాశ్చైవ నారద ॥ ౩౩॥

తత్రాపి భారతం వర్షం కర్మక్షేత్రముశంతి హి ।
అన్యాని చాష్టవర్షాణి భౌమస్వర్గప్రదాని చ ॥ ౩౪॥

స్వర్గిణాం పుణ్యశేషస్య భోగస్థానాని నారద ।
పురుషాణాం చాయుతాయుర్వజ్రాంగా దేవసన్నిభాః ॥ ౩౫॥

పురుషా నాగసాహస్రైర్దశభిః పరికల్పితాః ।
మహాసౌరతసంతుష్టాః కలత్రాఢ్యాః సుఖాన్వితాః ॥ ౩౬॥

ఏకవర్షేనకే చాయుష్యాప్తగర్భాః స్త్రియోఽపి హి ।
త్రేతాయుగసమః కాలో వర్తతే సర్వదైవ హి ॥ ౩౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే పర్వతనదీవర్షాదివర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ భువనకోశవర్ణనే ఇలావృతభద్రాశ్వవర్షవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
తేషు వర్షేషు దేవేశాః పూర్వోక్తైః స్తవనైః సదా ।
పూజయంతి మహాదేవీం జపధ్యానసమాధిభిః ॥ ౧॥

సర్వర్తుకుసుమశ్రేణీ శోభితా వనరాజయః ।
ఫలానాం పల్లవానాం చ యత్ర శోభా నిరంతరం ॥ ౨॥

తేషు కాననవర్షేషు వర్షపర్వతసానుషు ।
గిరిద్రోణీషు సర్వాసు నిర్మలోదకరాశిషు ॥ ౩॥

వికచోత్పలమాలాసు హంససారససంచయైః ।
విమిశ్రితేషు తేష్వేవ పక్షిభిః కూజితేషు చ ॥ ౪॥

జలక్రీడాదిభిశ్చిత్రవినోదైః క్రీడయంతి చ ।
సుందరీలలితభ్రూణాం విలాసాయతనేషు చ ॥ ౫॥

తత్రత్యా విహరంత్యత్ర స్వైరం యువతిభిః సహ ।
నవస్వపి చ వర్షేషు భగవానాదిపూరుషః ॥ ౬॥

(నారాయణాఖ్యో లోకానామనుగ్రహరసైకదృక్ ।)
దేవీమారాధయన్నాస్తే స చ సర్వైశ్చ పూజ్యతే ।
ఆత్మవ్యూహేనేజ్యయాసౌ సన్నిధత్తే సమాహితః ॥ ౭॥

ఇలావృతే తు భగవాన్ పద్మజాక్షిసముద్భవః ।
ఏక ఏవ భవో దేవో నిత్యం వసతి సాంగనః ॥ ౮॥

తత్క్షేత్రే నాపరః కశ్చిత్ప్రవేశం వితనోతి చ ।
భవాన్యాః శాపతస్తత్ర పుమాన్స్త్రీ భవతి స్ఫుటం ॥ ౯॥

భవానీనాథకైః స్త్రీణామసంఖ్యైర్గణకోటిభిః ।
సంరుధ్యమానో దేవేశో దేవం సంకర్షణం భజన్ ॥ ౧౦॥

ఆత్మనా ధ్యానయోగేన సర్వభూతహితేచ్ఛయా ।
తాం తామసీం తురీయాం చ మూర్తిం ప్రకృతిమాత్మనః ॥ ౧౧॥

ఉపధావతే చైకాగ్రమనసా భగవానజః ।
శ్రీభగవానువాచ ।
ఓన్నమో భగవతే మహాపురుషాయ
సర్వగుణసంఖ్యానాయానంతాయావ్యక్తాయ నమ ఇతి ॥ ౧౨॥

భజే భజన్యారణపాదపంకజం
భగస్య కృత్స్నస్య పరం పరాయణం ।
భక్తేష్వలం భావితభూతభావనం
భవాపహం త్వా భవ భావమీశ్వరం ॥ ౧౩॥

న యస్య మాయాగుణకర్మవృత్తిభి-
ర్నిరీక్షితో హ్యణ్వపి దృష్టిరజ్యతే ।
ఈశే యథా నో జితమన్యురంహసా
కస్తం న మన్యేత జిగీషురాత్మనః ॥ ౧౪॥

అసద్దృశో యః ప్రతిభాతి మాయయా
క్షీబేవ మధ్వాసవతాగమ్రలోచనః ।
న నాగవధ్వోఽర్హణ ఈశిరే హ్రియా
యత్పాదయోః స్పర్శనధర్షితేంద్రియాః ॥ ౧౫॥

యమాహురస్య స్థితిజన్మసంయమం
త్రిభిర్విహీనం యమనంతమృషయః ।
న వేద సిద్ధార్థమివ క్వచిత్స్థితం
భూమండలం మూర్ధసహస్రధామసు ॥ ౧౬॥

యస్యాద్య ఆసీద్ గుణవిగ్రహో మహాన్
విజ్ఞానధిష్ణ్యో భగవానజః కిల ।
యత్సంభవోఽహం త్రివృతా స్వతేజసా
వైకారికం తామసమైంద్రియం సృజే ॥ ౧౭॥

ఏతే వయం యస్య వశే మహాత్మనః
స్థితాః శకుంతా ఇవ సూత్రయంత్రితాః ।
మహానహంవైకృతతామసేంద్రియాః
సృజామ సర్వే యదనుగ్రహాదిదం ॥ ౧౮॥

యన్నిర్మితాం కర్హ్యపి కర్మపర్వణీం
మాయాం జనోఽయం గురుసర్గమోహితః ।
న వేద నిస్తారణయోగమంజసా
తస్మై నమస్తే విలయోదయాత్మనే ॥ ౧౯॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం స భగవాన్ రుద్రో దేవం సంకర్షణం ప్రభుం ।
ఇలావృతముపాసీత దేవీగణసమాహితః ॥ ౨౦॥

తథైవ ధర్మపుత్రోఽసౌ నామ్నా భద్రశ్రవా ఇతి ।
తత్కులస్యాపి పతయః పురుషా భద్రసేవకాః ॥ ౨౧॥

భద్రాశ్వవర్షే తాం మూర్తిం వాసుదేవస్య విశ్రుతాం ।
హయమూర్తిభిదా తాం తు హయగ్రీవపదాంకితాం ॥ ౨౨॥

పరమేణ సమాధ్యన్యవారకేణ నియంత్రితాం ।
ఏవమేవ చ తాం మూర్తిం గృణంత ఉపయాంతి చ ॥ ౨౩॥

భద్రశ్రవస ఊచుః ।
ఓం నమో భగవతే ధర్మాయాత్మవిశోధనాయ నమ ఇతి ।
అహో విచిత్రం భగవద్విచేష్టితం

ఘ్నంతం జనోఽయం హి మిషన్న పశ్యతి ।
ధ్యాయన్న సద్యర్హి వికర్మ సేవితుం
నిర్హృత్య పుత్రం పితరం జిజీవిషుః ॥ ౨౪॥

వదంతి విశ్వం కవయః స్మ నశ్వరం
పశ్యంతి చాధ్యాత్మవిదో విపశ్చితః ।
తథాపి ముహ్యంతి తవాజ మాయయా
సువిస్మితం కృత్యమజం నతోఽస్మి తం ॥ ౨౫॥

విశ్వోద్భవస్థాననిరోధకర్మ తే
హ్యకర్తురంగీకృతమప్యపావృతః ।
యుక్తం న చిత్రం త్వయి కార్యకారణే
సర్వాత్మని వ్యతిరిక్తే చ వస్తుతః ॥ ౨౬॥

వేదాన్ యుగాంతే తమసా తిరస్కృతాన్
రసాతలాద్యో నృతురంగవిగ్రహః ।
ప్రత్యాదదే వై కవయేఽభియాచతే
తస్మై నమస్తే వితథేహితాయ తే ॥ ౨౭॥

ఏవం స్తువంతి దేవేశం హయశీర్షం హరిం చ తే ।
భద్రశ్రవసనామానో వర్ణయంతి చ తద్గుణాన్ ॥ ౨౮॥

ఏషాం చరితమేతద్ధి యః పఠేచ్ఛ్రావయేచ్చ యః ।
పాపకంచుకముత్సృజ్య దేవీలోకం వ్రజేచ్చ సః ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే ఇలావృతభద్రాశ్వవర్షవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ భువనకోశవర్ణనే హరివర్షకేతుమాలరమ్యకవర్షవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
హరివర్షే చ భగవాన్నృహరిః పాపనాశనః ।
వర్తతే యోగయుక్తాత్మా భక్తానుగ్రహకారకః ॥ ౧॥

తస్య తద్దయితం రూపం మహాభాగవతోఽసురః ।
పశ్యన్భక్తిసమాయుక్తః స్తౌతి తద్గుణతత్త్వవిత్ ॥ ౨॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ ।
ఓం నమో భగవతే నరసింహాయ నమస్తేజస్తేజసే
ఆవిరావిర్భవ వజ్రదంష్ట్ర కర్మాశయాన్ రంధయ రంధయ
తమో గ్రస గ్రస ఓం స్వాహా । అభయం మమాత్మని
భూయిష్ఠాః ॥ ఓం క్ష్రౌం ॥

స్వస్త్యస్తు విశ్వస్య ఖలః ప్రసీదతాం
ధ్యాయంతు భూతాని శివం మిథో ధియా ।
మనశ్చ భద్రం భజతాదధోక్షజే

ఆవేశ్యతాం నో మతిరప్యహైతుకీ ॥ ౩॥

మాగారదారాత్మజవిత్తబంధుషు
సంగో యది స్యాద్భగవత్ప్రియేషు నః ।
యః ప్రాణవృత్త్యా పరితుష్ట ఆత్మవాన్
సిద్ధ్యత్యదూరాన్న తథేంద్రియప్రియః ॥ ౪॥

యత్సంగలబ్ధం నిజవీర్యవైభవం
తీర్థం ముహుః సంస్పృశతాం హి మానసం ।
హరత్యజోఽన్తః శ్రుతిభిర్గతోఽఙ్గజం
కో వై న సేవేత ముకుందవిక్రమం ॥ ౫॥

యస్యాస్తి భక్తిర్భగవత్యకించనా
సర్వైర్గుణైస్తత్ర సమాసతే సురాః ।
హరావభక్తస్య కుతో మహద్గుణా
మనోరథేనాసతి ధావతో బహిః ॥ ౬॥

హరిర్హి సాక్షాద్భగవాంఛరీరిణా-
మాత్మా ఝషాణామివ తోయమీప్సితం ।
హిత్వా మహాంస్తం యది సజ్జతే గృహే
తదా మహత్త్వం వయసా దంపతీనాం ॥ ౭॥

తస్మాద్రజోరాగవిషాదమన్యు-
మానస్పృహాభయదైన్యాధిమూలం ।
హిత్వా గృహం సంసృతిచక్రవాలం
నృసింహపాదం భజతాం కుతో భయం ॥ ౮॥

ఏవం దైత్యపతిః సోఽపి భక్త్యానుదినమీడతే ।
నృహరిం పాపమాతంగహరిం హృత్పద్మవాసినం ॥ ౯॥

కేతుమాలే చ వర్షే హి భగవాన్స్మరరూపధృక్ ।
ఆస్తే తద్వర్షనాథానాం పూజనీయశ్చ సర్వదా ॥ ౧౦॥

ఏతేనోపాసతే స్తోత్రజాలేన చ రమాబ్ధిజా ।
తద్వర్షనాథా సతతం మహతాం మానదాయికా ॥ ౧౧॥

రమోవాచ ।
ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం స్మ నమో భగవతే
హృషీకేశాయ సర్వగుణవిశేషైర్విలక్షితాత్మనే
ఆకూతీనాం చిత్తీనాం చేతసాం విశేషాణాం చాధిపతయే
షోడశకలాయ ఛందోమయాయాన్నమయాయామృతమయాయ
సర్వమయాయ మహసే ఓజసే బలాయ కాంతాయ
కామాయ నమస్తే ఉభయత్ర భూయాత్ ।
స్త్రియో వ్రతైస్త్వాం హృషీకేశ్వరం స్వతో
హ్యారాధ్య లోకే పతిమాశాసతేఽన్యం ।
తాసాం న తే వై పరిపాంత్యపత్యం

ప్రియం ధనాయూంషి యతోఽస్వతంత్రాః ॥ ౧౨॥

స వై పతిః స్యాదకుతోభయః స్వతః
సమంతతః పాతి భయాతురం జనం ।
స ఏక ఏవేతరథా మిథో భయం
నైవాత్మలాభాదధిమన్యతే పరం ॥ ౧౩॥

యా తస్య తే పాదసరోరుహార్హణం
న కామయేత్సాఖిలకామలంపటా ।
తదేవ రాసీప్సితమీప్సితోఽర్చితో
యద్భగ్నయాంచా భగవన్ ప్రతప్యతే ॥ ౧౪॥

మత్ప్రాప్తయేఽజేశసురాసురాదయ-
స్తప్యంత ఉగ్రం తప ఐంద్రియే ధియః ।
ఋతే భవత్పాదపరాయణాన్న మాం
విదంత్యహం త్వద్ధృదయా యతోఽజిత ॥ ౧౫॥

స త్వం మమాప్యచ్యుత శీర్ష్ణి వందితం
కరాంబుజం యత్త్వదధాయి సాత్వతాం ।
బిభర్షి మాం లక్ష్య వరేణ్య మాయయా
క ఈశ్వరస్యేహితమూహితుం విభుః ॥ ౧౬॥

ఏవం కామం స్తువంత్యేవ లోకబంధుస్వరూపిణం ।
ప్రజాపతిముఖా వర్షనాథాః కామస్య సిద్ధయే ॥ ౧౭॥

రమ్యకే నామవర్షే చ మూర్తిం భగవతః పరాం ।
మాత్స్యాం దేవాసురైర్వంద్యాం మనుః స్తౌతి నిరంతరం ॥ ౧౮॥

మనురువాచ ।
ఓం నమో భగవతే ముఖ్యతమాయ నమః సత్త్వాయ
ప్రాణాయౌజసే బలాయ మహామత్స్యాయ నమః ।
అంతర్బహిశ్చాఖిలలోకపాలకై-
రదృష్టరూపో విచరస్యురుస్వనః ।
స ఈశ్వరస్త్వం య ఇదం వశే నయ-
న్నామ్నా యథా దారుమయీం నరః స్త్రియం ॥ ౧౯॥

యం లోకపాలాః కిల మత్సరజ్వరా
హిత్వా యతంతోఽపి పృథక్ సమేత్య చ ।
పాతుం న శేకుర్ద్విపదశ్చతుష్పదః
సరీసృపం స్థాణు యదత్ర దృశ్యతే ॥ ౨౦॥

భవాన్ యుగాంతార్ణవ ఊర్మిమాలిని
క్షోణీమిమామోషధివీరుధాం నిధిం ।
మయా సహోరుక్రమ తేఽజ ఓజసా
తస్మై జగత్ప్రాణగణాత్మనే నమః ॥ ౨౧॥

ఏవం స్తౌతి చ దేవేశం మనుః పార్థివసత్తమః |
మత్స్యావతారం దేవేశం సంశయచ్ఛేదకారణం || ౨౨||

ధ్యానయోగేన దేవస్య నిర్ధూతాశేషకల్మషః |
ఆస్తే పరిచరన్భక్త్యా మహాభాగవతోత్తమః || ౨౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే హరివర్షకేతుమాలరమ్యకవర్షవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః || ౯||

౧౦ భువనకోశవర్ణనే హిరణ్మయకింపురుషవర్షవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
హిరణ్మయే నామ వర్షే భగవాన్కూర్మరూపధృక్ |
ఆస్తే యోగపతిః సోఽయమర్యమ్ణా పూజ్య ఈడ్యతే || ౧||

అర్యమోవాచ |
ఓం నమో భగవతే అకూపారాయ సర్వసత్త్వగుణ-
విశేషణాయ నోపలక్షితస్థానాయ నమో వర్ష్మణే
నమో భూమ్నే నమోఽవస్థానాయ నమస్తే |
యద్రూపమేతన్నిజమాయయార్పిత-
మర్థస్వరూపం బహురూపరూపితం |
సంఖ్యా న యస్యాస్త్యయథోపలంభనా-
త్తస్మై నమస్తేఽవ్యపదేశరూపిణే || ౨||

జరాయుజం స్వేదజమండజోద్భిదం
చరాచరం దేవర్షిపితృభూతమైంద్రియం |
ద్యౌః ఖం క్షితిః శైలసరిత్సముద్రం
ద్వీపగ్రహర్క్షేత్యభిధేయ ఏకః || ౩||

యస్మిన్నసంఖ్యేయవిశేషనామ-
రూపాకృతౌ కవిభిః కల్పితేయం |
సంఖ్యా యయా తత్త్వదృశాపనీయతే
తస్మై నమః సాంఖ్యనిదర్శనాయ తే || ౪||

ఏవం స్తువతి దేవేశమర్యమా సహ వర్షపైః |
గీయతే చాపి భజతే సర్వభూతభవం ప్రభుం || ౫||

తథోత్తరేషు కురుషు భగవాన్యజ్ఞపూరుషః |
ఆదివారాహరూపోఽసౌ ధరణ్యా పూజ్యతే సదా || ౬||

సంపూజ్య విధివద్దేవం తద్భక్త్యార్ద్రార్ద్రహృత్కజా |
భూమిః స్తౌతి హరిం యజ్ఞవారాహం దైత్యమర్దనం || ౭||

భూరువాచ |
ఓం నమో భగవతే మంత్రతత్త్వలింగాయ యజ్ఞక్రతవే
మహాధ్వరావయవాయ మహావరాహాయ నమః కర్మశుక్లాయ

త్రియుగాయ నమస్తే ॥ ౮॥

యస్య స్వరూపం కవయో విపశ్చితో
గుణేషు దారుష్వివ జాతవేదసం ।
మథ్నంతి మథ్నా మనసా దిదృక్షవో
గూఢం క్రియార్థైర్నమ ఈరితాత్మనే ॥ ౯॥

ద్రవ్యక్రియాహేత్వయనేశకర్తృభి-
ర్మాయాగుణైర్వస్తుభిరీక్షితాత్మనే ।
అన్వీక్షయాంగాతిశయాత్మబుద్ధిభి-
ర్నిరస్తమాయాకృతయే నమోఽస్తు తే ॥ ౧౦॥

కరోతి విశ్వస్థితిసంయమోదయం
యస్యేప్సితం నేప్సితుమీక్షితుర్గుణైః ।
మాయా యథాఽయో భ్రమతే తదాశ్రయం
గ్రావ్ణో నమస్తే గుణకర్మసాక్షిణే ॥ ౧౧॥

ప్రమథ్య దైత్యం ప్రతివారణం మృధే
యో మాం రసాయా జగదాదిసూకరః ।
కృత్వాగ్రదంష్ట్రే నిరగాదుదన్వతః
క్రీడన్నివేభః ప్రణతాస్మి తం విభుం ॥ ౧౨॥

కింపురుషే వర్షేఽస్మిన్భగవంతం దాశరథిం చ సర్వేశం ।
సీతారామం దేవం శ్రీహనుమానాదిపూరుషం స్తౌతి ॥ ౧౩॥

ఓం నమో భగవతే ఉత్తమశ్లోకాయ నమ ఇతి ।
ఆర్యలక్షణశీలవ్రతాయ నమ ఉపశిక్షితాత్మనే
ఉపాసితలోకాయ నమః । సాధువాదనికషణాయ నమో
బ్రహ్మణ్యదేవాయ మహాపురుషాయ మహాభాగాయ నమ ఇతి ।
యత్తద్విశుద్ధానుభవాత్మమేకం
స్వతేజసా ధ్వస్తగుణవ్యవస్థం ।
ప్రత్యక్ ప్రశాంతం సుధియోపలంభనం
హ్యనామరూపం నిరహం ప్రపద్యే ॥ ౧౪॥

మర్త్యావతారస్త్విహ మర్త్యశిక్షణం
రక్షోవధాయైవ న కేవలం విభో ।
కుతోఽన్యథా స్యాద్ఽఽరమతః స్వ ఆత్మనః
సీతాకృతాని వ్యసనానీశ్వరస్య ॥ ౧౫॥

న వై స ఆత్మాఽఽత్మవతాం సుహృత్తమః
సక్తస్త్రిలోక్యాం భగవాన్వాసుదేవః ।
న స్త్రీకృతం కశ్మలమశ్నువీత
న లక్షణం చాపి విహాతుమర్హతి ॥ ౧౬॥

న జన్మ నూనం మహతో న సౌభగం
న వాఙ్ న బుద్ధిర్నాకృతిస్తోషహేతుః ।

త్రైర్యద్విస్పృష్టానపి నో వనౌకస-
శ్చకార సఖ్యే బత లక్ష్మణాగ్రజః ॥ ౧౭॥

సురోఽసురో వాప్యథవా నరోఽనరః
సర్వాత్మనా యః సుకృతజ్ఞముత్తమం ।
భజేత రామం మనుజాకృతిం హరిం
య ఉత్తరాననయత్కోసలాన్ దివం ॥ ౧౮॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం కింపురుషే వర్షే సత్యసంధం దృఢవ్రతం ।
రామం రాజీవపత్రాక్షం హనుమాన్ వానరోత్తమః ॥ ౧౯॥

స్తౌతి గాయతి భక్త్యా చ సంపూజయతి సర్వశః ।
య ఏతచ్ఛృణుయాచ్చిత్రం రామచంద్రకథానకం ।
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా యాతి రామసలోకతాం ॥ ౨౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే హిరణ్మయకింపురుషవర్షవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ భువనకోశవర్ణనే భారతవర్షవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
భారతాఖ్యే చ వర్షేఽస్మిన్నహమాదిజపూరుషః ।
తిష్ఠామి భవతా చైవ స్తవనం క్రియతేఽనిశం ॥ ౧॥

నారద ఉవాచ ।
ఓం నమో భగవతే ఉపశమశీలాయోపరతానాత్మ్యాయ
నమోఽకించనవిత్తాయ ఋషిఋషభాయ నరనారాయణాయ
పరమహంసపరమగురవే ఆత్మారామాధిపతయే నమో నమ ఇతి ।
కర్తాస్య సర్గాదిషు యో న బధ్యతే
న హన్యతే దేహగతోఽపి దైహికైః ।
ద్రష్టుర్న దృశ్యస్య గుణైర్విదూష్యతే
తస్మై నమోఽసక్తవివిక్తసాక్షిణే ॥ ౨॥

ఇదం హి యోగేశ్వరయోగనైపుణం
హిరణ్యగర్భో భగవాంజగాద యత్ ।
యదంతకాలే త్వయి నిర్గుణే మనో
భక్త్యా దధీతోజ్ఝితదుష్కలేవరః ॥ ౩॥

యథైహికాముష్మికకామలంపటః
సుతేషు దారేషు ధనేషు చింతయన్ ।
శంకేత విద్వాన్ కుకలేవరాత్యయా-
ద్యస్తస్య యత్నః శ్రమ ఏవ కేవలం ॥ ౪॥

తన్నః ప్రభో త్వం కుకలేవరార్పితాం
త్వం మాయయాహం మమతామధోక్షజ ।

భింద్యామ యేనాశు వయం సుదుర్భిదాం
విధేహి యోగం త్వయి నః స్వభావజం ॥ ౫॥

ఏవం స్తౌతి సదా దేవం నారాయణమనామయం ।
నారదో మునిశార్దూలః ప్రజ్ఞాతాఖిలసారదృక్ ॥ ౬॥

అస్మిన్ వై భారతే వర్షే సరిచ్ఛైలాస్తు సంతి హి ।
తాన్ప్రవక్ష్యామి దేవర్షే శృణుష్వైకాగ్రమానసః ॥ ౭॥

మలయో మంగలప్రస్థో మైనాకశ్చ త్రికూటకః ।
ఋషభః కూటకః కోల్లః సహ్యో దేవగిరిస్తథా ॥ ౮॥

ఋష్యమూకశ్చ శ్రీశైలో వ్యంకటాద్రిర్మహేంద్రకః ।
వారిధారశ్చ వింధ్యశ్చ ముక్తిమాన్ఋక్షపర్వతః ॥ ౯॥

పారియాత్రస్తథా ద్రోణశ్చిత్రకూటగిరిస్తథా ।
గోవర్ధనో రైవతకః కకుభో నీలపర్వతః ॥ ౧౦॥

గౌరముఖశ్చేంద్రకీలో గిరిః కామగిరిస్తథా ।
ఏతే చాన్యేఽప్యసంఖ్యాతా గిరయో బహుపుణ్యదాః ॥ ౧౧॥

ఏతదుత్పన్నసరితః శతశోఽథ సహస్రశః ।
పానావగాహనస్నానదర్శనోత్కీర్తనైరపి ॥ ౧౨॥

నాశయంతి చ పాపాని త్రివిధాని శరీరిణాం ।
తామ్రపర్ణీ చంద్రవశా కృతమాలా వటోదకా ॥ ౧౩॥

వైహాయసీ చ కావేరీ వేణా చైవ పయస్వినీ ।
తుంగభద్రా కృష్ణవేణా శర్కరావర్తకా తథా ॥ ౧౪॥

గోదావరీ భీమరథీ నిర్వింధ్యా చ పయోష్ణికా ।
తాపీ రేవా చ సురసా నర్మదా చ సరస్వతీ ॥ ౧౫॥

చర్మణ్వతీ చ సింధుశ్చ అంధశోణౌ మహానదౌ ।
ఋషికుల్యా త్రిసామా చ వేదస్మృతిర్మహానదీ ॥ ౧౬॥

కౌశికీ యమునా చైవ మందాకినీ దృషద్వతీ ।
గోమతీ సరయూ రోధవతీ సప్తవతీ తథా ॥ ౧౭॥

సుషోమా చ శతద్రుశ్చ చంద్రభాగా మరుద్వృధా ।
వితస్తా చ అసిక్నీ చ విశ్వా చేతి ప్రకీర్తితాః ॥ ౧౮॥

అస్మిన్వర్షే లబ్ధజన్మపురుషైః స్వస్వకర్మభిః ।
శుక్లలోహితకృష్ణాఖ్యైర్దివ్యమానుషనారకాః ॥ ౧౯॥

భవంతి వివిధా భోగాః సర్వేషాం చ నివాసినాం ।
యథా వర్ణవిధానేనాపవర్గో భవతి స్ఫుటం ॥ ౨౦॥

ఏతదేవ చ వర్షస్య ప్రాధాన్యం కార్యసిద్ధితః ।
వదంతి మునయో వేదవాదినః స్వర్గవాసినః ॥ ౨౧॥

అహో అమీషాం కిమకారి శోభనం
ప్రసన్న ఏషాం స్విదుత స్వయం హరిః ।
యైర్జన్మ లబ్ధం నృషు భారతాజిరే
ముకుందసేవౌపయికం స్పృహా హి నః ॥ ౨౨॥

కిం దుష్కరైర్నః క్రతుభిస్తపోవ్రతై-
ర్దానాదిభిర్వా ద్యుజయేన ఫల్గునా ।
న యత్ర నారాయణపదపంకజ-
స్మృతిః ప్రముష్టాతిశయేంద్రియోత్సవాత్ ॥ ౨౩॥

కల్పాయుషాం స్థానజయాత్పునర్భవా-
త్క్షణాయుషాం భారతభూజయో వరం ।
క్షణేన మర్త్యేన కృతం మనస్వినః
సంన్యస్య సంయాంత్యభయం పదం హరేః ॥ ౨౪॥

న యత్ర వైకుంఠకథాసుధాపగా
న సాధవో భాగవతాస్తదాశ్రయాః ।
న యత్ర యజ్ఞేశమఖా మహోత్సవాః
సురేశలోకోఽపి న వై స సేవ్యతాం ॥ ౨౫॥

ప్రాప్తా నృజాతిం త్విహ యే చ జంతవో
జ్ఞానక్రియాద్రవ్యకలాపసంభృతాం ।
న వై యతేరన్న పునర్భవాయ తే
భూయో వనౌకా ఇవ యాంతి బంధనం ॥ ౨౬॥

యైః శ్రద్ధయా బర్హిషి భాగశో హవి-
ర్నిరుప్తమిష్టం విధిమంత్రవస్తుతః ।
ఏకః పృథఙ్నామభిరాహుతో ముదా
గృహ్ణాతి పూర్ణః స్వయమాశిషాం ప్రభుః ॥ ౨౭॥

సత్యం దిశత్యర్థితమర్థితో నృణాం
నైవార్థదో యత్పునరర్థితా యతః ।
స్వయం విధత్తే భజతామనిచ్ఛతా-
మిచ్ఛాపిధానం నిజపాదపల్లవం ॥ ౨౮॥

(యద్యత్ర నః స్వర్గసుఖావశేషితం
స్విష్టస్య పూర్తస్య కృతస్య శోభనం ।
తేనాబ్జనాభే స్మృతిమజ్జన్మ నః స్యా-
ద్వర్షే హరిర్భజతాం శం తనోతి ॥)
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం స్వర్గగతా దేవాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
ప్రవదంతి చ మాహాత్మ్యం భారతస్య సుశోభనం ॥ ౨౯॥

జంబుద్వీపస్య చాష్టౌ హి ఉపద్వీపాః స్మృతాః పరే ।
హయమార్గాన్విశోధద్భిః సాగరైః పరికల్పితాః ॥ ౩౦॥

స్వర్ణప్రస్థశ్చంద్రశుక్ర ఆవర్తనరమాణకౌ ।
మందరోపాఖ్యహరిణః పాంచజన్యస్తథైవ చ ॥ ౩౧॥

సింహలశ్చైవ లంకేతి ఉపద్వీపాష్టకం స్మృతం ।
జంబుద్వీపస్య మానం హి కీర్తితం విస్తరేణ చ ॥ ౩౨॥

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్లక్షాదిద్వీపషట్కకం ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే భారతవర్షవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ భువనకోశవర్ణనే ప్లక్షద్వీపకుశద్వీపవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
జంబుద్వీపో యథా చాయం యత్ప్రమాణేన కీర్తితః ।
తావతా సర్వతః క్షారోదధినా పరివేష్టితః ॥ ౧॥

జంబ్వాఖ్యేన యథా మేరుస్తథా క్షారోదకేన చ ।
క్షారోదధిస్తు ద్విగుణః ప్లక్షాఖ్యేనోపవేష్టితః ॥ ౨॥

యథైవ పరిఖా బాహ్యోపవనేన హి వేష్ట్యతే ।
ప్లక్షాఖ్యశ్చ స్వయం జంబుప్రమాణో ద్వీపరూపధృక్ ॥ ౩॥

హిరణ్మయోఽగ్నిస్తత్రైవ తిష్ఠతీతి వినిశ్చయః ।
ప్రియవ్రతాత్మజస్తత్ర సప్తజిహ్వ ఇతి స్మృతః ॥ ౪॥

అగ్నిస్తదధిపస్త్విధ్మజిహ్వః స్వం ద్వీపమేవ చ ।
విభజ్య సప్తవర్షాణి స్వపుత్రేభ్యో దదౌ విభుః ॥ ౫॥

స్వయమాత్మవిదాం మాన్యాం యోగచర్యాం సమాశ్రితః ।
తేనైవ చాత్మయోగేన భగవంతముపాగతః ॥ ౬॥

శివం చ యవసం భద్రం శాంతం క్షేమామృతే తథా ।
అభయం చేతి సప్తైవ తద్వర్షాణి సదేక్షతాం ॥ ౭॥

తేషు ప్రోక్తా నదీః సప్త గిరయః సప్త చైవ హి ।
అరుణా నృమ్ణాంగిరసీ సావిత్రీ సుప్రభాతికా ॥ ౮॥

ఋతంభరా సత్యంభరా ఇతి నద్యః ప్రకీర్తితాః ।
మణికూటో వజ్రకూట ఇంద్రసేనస్తథైవ చ ॥ ౯॥

జ్యోతిష్మాన్వై సుపర్ణశ్చ హిరణ్యష్ఠీవ ఏవ చ ।
మేఘమాల ఇతి ఖ్యాతాః ప్లక్షద్వీపస్య పర్వతాః ॥ ౧౦॥

నదీనాం జలమాత్రేణ దర్శనస్పర్శనాదిభిః ।
నిర్ధూతాశేషరజసో నిస్తమస్కాః ప్రజాస్తథా ॥ ౧౧॥

హంసశ్చైవ పతంగశ్చ ఊర్ధ్వాయన ఇతీవ చ ।
సత్యాంగసంజ్ఞాశ్చత్వారో వర్ణాః ప్లక్షస్య ద్వీపకే ॥ ౧౨॥

సహస్రాయుప్రమాణాశ్చ వివిధోపమదర్శనాః ।
స్వర్గద్వారం త్రయీవిద్యావిధినార్కం యజంతి తే ॥ ౧౩॥

ప్రత్నస్య విష్ణో రూపం చ సత్యర్తస్య చ బ్రహ్మణః ।
అమృతస్య చ మృత్యోశ్చ సూర్యమాత్మానమీమహి ॥ ౧౪॥

ప్లక్షాదిషు చ సర్వేషు పంచద్వీపేషు నారద ।
ఆయురింద్రియమోజశ్చ బలం బుద్ధిః సహోఽపి చ ॥ ౧౫॥

విక్రమః సర్వలోకానాం సిద్ధిరౌత్పత్తికీ సదా ।
ప్లక్షద్వీపాత్పరం చేక్షురసోదః సరితాంపతిః ॥ ౧౬॥

ప్లక్షద్వీపం సమగ్రం చ పరివార్యావతిష్ఠతే ।
శాల్మలాఖ్యస్తతో ద్వీపశ్చాస్మాద్ ద్విగుణవిస్తరః ॥ ౧౭॥

సమానేన సురోదేన సింధునా పరివేష్టితః ।
యత్ర వై శాల్మలీవృక్షః ప్లక్షాయామః ప్రకీర్తితః ॥ ౧౮॥

స్థానం తత్పక్షిరాజస్య గరుడస్య మహాత్మనః ।
తస్య ద్వీపస్య నాథో హి యజ్ఞబాహుః ప్రియవ్రతాత్ ॥ ౧౯॥

జాతః స ఏవ సప్తభ్యః స్వపుత్రేభ్యో దదౌ ధరాం ।
తద్వర్షాణాం చ నామాని కథితాని నిబోధత ॥ ౨౦॥

సురోచనం సౌమనస్యం రమణం దేవవర్షకం ।
పారిభద్రం తథా చాప్యాయనం విజ్ఞాతనామకం ॥ ౨౧॥

తేషు వర్షాద్రయః సప్త సప్తైవ సరితః స్మృతాః ।
సరసః శతశృంగశ్చ వామదేవశ్చ కందకః ॥ ౨౨॥

కుముదః పుష్పవర్షశ్చ సహస్రశ్రుతిరేవ చ ।
ఏతే చ పర్వతాః సప్త నదీనామాని చోచ్యతే ॥ ౨౩॥

అనుమతిః సినీవాలీ సరస్వతీ కుహూస్తథా ।
రజనీ చైవ నందా చ రాకేతి పరికీర్తితాః ॥ ౨౪॥

తద్వర్షపురుషాః సర్వే చాతుర్వర్ణ్యసమాహ్వయాః ।
శ్రుతధరో వీర్యధరో వసుంధర ఇషుంధరః ॥ ౨౫॥

భగవంతం వేదమయం యజంతే సోమమీశ్వరం ।
స్వగోభిః పితృదేవేభ్యో విభజన్కృష్ణశుక్లయోః ॥ ౨౬॥

సర్వాసాం చ ప్రజానాం చ రాజా సోమః ప్రసీదతు ।
ఏవం సురోదాద్ ద్విగుణః స్వమానేన ప్రకీర్తితః ॥ ౨౭॥

ఘృతోదేనావృతః సోఽయం కుశద్వీపః ప్రకాశతే ।
యస్మిన్నాస్తే కుశస్తంబో ద్వీపాఖ్యాకారణో జ్వలన్ ॥ ౨౮॥

స్వశష్పరోచిషా కాష్ఠా భాసయన్పరితిష్ఠతే ।
హిరణ్యరేతాస్తద్ద్వీపపతిః ప్రైయవ్రత స్వరాట్ ॥ ౨౯॥

స్వపుత్రేభ్యశ్చ సప్తభ్యస్తద్ద్వీపం సప్తధాభజత్ ।
వసుశ్చ వసుదానశ్చ తథా దృఢరుచిః పరః ॥ ౩౦॥

నాభిగుప్తస్తుత్యవ్రతౌ వివిక్తనామదేవకౌ ।
తేషాం వర్షేషు సప్తైవ సీమాగిరివరాః స్మృతాః ॥ ౩౧॥

నద్యః సప్తైవ సంతీహ తన్నామాని నిబోధత ।
చక్రస్తథా చతుఃశృంగః కపిలశ్చిత్రకూటకః ॥ ౩౨॥

దేవానీకశ్చోర్ధ్వరోమా ద్రవిణః సప్త పర్వతాః ।
రసకుల్యా మధుకుల్యా మిత్రవిందా తథైవ చ ॥ ౩౩॥

శ్రుతవిందా దేవగర్భా ఘృతచ్యున్మందమాలికే ।
యత్పయోభిః కుశద్వీపవాసినః సర్వ ఏవ తే ॥ ౩౪॥

కుశలః కోవిదశ్చైవాప్యభియుక్తస్తథైవ చ ।
కులకశ్చేతి సంజ్ఞాభిశ్చతుర్వర్ణాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩౫॥

జాతవేదసరూపం తం దేవం కర్మజకౌశలైః ।
యజంతే దేవవర్యాభాః సర్వే సర్వవిదో జనాః ॥ ౩౬॥

పరస్యబ్రహ్మణః సాక్షాజ్జాతవేదోఽసి హవ్యవాట్ ।
దేవానాం పురుషాంగానాం యజ్ఞేన పురుషం యజ ।
ఏవం యజంతే జ్వలనం సర్వే ద్వీపాధివాసినః ॥ ౩౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే ప్లక్షద్వీపకుశద్వీపవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ భువనకోశవర్ణనే క్రౌంచశాకపుష్కరద్వీపవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
శిష్టద్వీపప్రమాణం చ వద సర్వార్థదర్శన ।
యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ పరానందమయో భవేత్ ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
కుశద్వీపస్య పరితో ఘృతోదావరణం మహత్ ।
తతో బహిః క్రౌంచద్వీపో ద్విగుణః స్యాత్స్వమానతః ॥ ౨॥

క్షీరోదేనావృతో భాతి యస్మిన్క్రౌంచాద్రిరస్తి చ ।
నామనిర్వర్తకః సోఽయం ద్వీపస్య పరివర్తతే ॥ ౩॥

యోఽసౌ గుహస్య శక్త్యా చ భిన్నకుక్షిః పురాభవత్ ।
క్షీరోదేనాసిచ్యమానో వరుణేన చ రక్షితః ॥ ౪॥

ఘృతపృష్ఠో నామ యస్య విభాతి కిల నాయకః ।
ప్రియవ్రతాత్మజః శ్రీమాన్ సర్వలోకనమస్కృతః ॥ ౫॥

స్వద్వీపం తు విభజ్యైవ సప్తధా స్వాత్మజాందదౌ ।
పుత్రనామసు వర్షేషు వర్షపాన్సన్నివేశయన్ ॥ ౬॥

స్వయం భగవతస్తస్య శరణం సంజగామ హ ।
ఆమో మధురుహశ్చైవ మేఘపృష్ఠః సుధామకః ॥ ౭॥

భ్రాజిష్ఠో లోహితార్ణశ్చ వనస్పతిరితీవ చ ।
నగా నద్యశ్చ సప్తైవ విఖ్యాతా భువి సర్వతః ॥ ౮॥

శుక్లో వై వర్ధమానశ్చ భోజనశ్చోపబర్హణః ।
నందశ్చ నందనః సర్వతోభద్ర ఇతి కీర్తితాః ॥ ౯॥

అభయా అమృతౌఘా చార్యకా తీర్థవతీతి చ ।
వృత్తిరూపవతీ శుక్లా పవిత్రవతికా తథా ॥ ౧౦॥

ఏతాసాముదకం పుణ్యం చాతుర్వర్ణ్యేన పీయతే ।
పురుషఋషభౌ తద్వద్ ద్రవిణాఖ్యశ్చ దేవకః ॥ ౧౧॥

ఏతే చతుర్వర్ణజాతాః పురుషా నివసంతి హి ।
తత్రత్యాః పురుషా ఆపోమయం దేవమపాం పతిం ॥ ౧౨॥

పూర్ణేనాంజలినా భక్త్యా యజంతే వివిధక్రియాః ।
ఆపః పురుషవీర్యాః స్థ పునంతీర్భూర్భువః స్వరః ॥ ౧౩॥

తా నః పునీతామీవఘ్నీః స్పృశతామాత్మనా భువః ।
ఇతి మంత్రజపాంతే చ స్తువంతి వివిధైః స్తవైః ॥ ౧౪॥

ఏవం పరస్తాత్క్షీరోదాత్పరితశ్చోపవేశితః ।
ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయామమాశ్రితః ॥ ౧౫॥

స్వమానేన చ ద్వీపోఽయం దధిమండోదకేన చ ।
శాకద్వీపో విశిష్టోఽయం యస్మిచ్ఛాకో మహీరుహః ॥ ౧౬॥

స్వక్షేత్రవ్యపదేశస్య కారణం స హి నారద ।
ప్రైయవ్రతోఽధిపస్తస్య మేధాతిథిరితి స్మృతః ॥ ౧౭॥

విభజ్య సప్త వర్షాణి పుత్రనామాని తేషు చ ।
సప్త పుత్రాన్నిజాన్ స్థాప్య స్వయం యోగగతిం గతః ॥ ౧౮॥

పురోజవో మనఃపూర్వజవోఽథ పవమానకః ।
ధూమ్రానీకశ్చిత్రరేఫో బహురూపోఽథ విశ్వధృక్ ॥ ౧౯॥

మర్యాదాగిరయః సప్త నద్యః సప్తైవ కీర్తితాః ।
ఈశాన ఊరుశృంగోఽథ బలభద్రః శతకేశరః ॥ ౨౦॥

సహస్రస్రోతకో దేవపాలోఽప్యంతే మహాశనః ।
ఏతేఽద్రయః సప్త చోక్తాః సరిన్నామాని సప్త చ ॥ ౨౧॥

అనఘా ప్రథమాఽఽయుర్దా ఉభయస్పృష్టిరేవ చ ।
అపరాజితా పంచపదీ సహస్రశ్రుతిరేవ చ ॥ ౨౨॥

తతో నిజధృతిశ్చోక్తాః సప్త నద్యో మహోజ్జ్వలాః ।
తద్వర్షపురుషాః సర్వే సత్యవ్రతక్రతువ్రతౌ ॥ ౨౩॥

దానవ్రతానువ్రతౌ చ చతుర్వర్ణా ఉదీరితాః ।
భగవంతం ప్రాణవాయుం ప్రాణాయామేన సంయుతాః ॥ ౨౪॥

యజంతి నిర్ధూతరజస్తమసః పరమం హరిం ।
అంతః ప్రవిశ్య భూతాని యో బిభర్త్యాత్మకేతుభిః ॥ ౨౫॥

అంతర్యామీశ్వరః సాక్షాత్పాతు నో యద్వశే ఇదం ।
పరస్తాద్దధిమండోదాత్తతస్తు బహువిస్తరః ॥ ౨౬॥

పుష్కరద్వీపనామాయం శాకద్వీపద్విసంగుణః ।
స్వసమానేన స్వాదూదకేనాయం పరివేష్టితః ॥ ౨౭॥

యత్రాస్తే పుష్కరం భ్రాజదగ్నిచూడానిభాని చ ।
పత్రాణి విశదానీహ స్వర్ణపత్రాయుతాయుతం ॥ ౨౮॥

శ్రీమద్భగవతశ్చేదమాసనం పరమేష్ఠినః ।
కల్పితం లోకగురుణా సర్వలోకసిసృక్షయా ॥ ౨౯॥

తద్ద్వీప ఏక ఏవాయం మానసోత్తరనామకః ।
అర్వాచీనపరాచీనవర్షయోరవధిర్గిరిః ॥ ౩౦॥

ఉచ్ఛ్రాయాయామయోః సంఖ్యాయుతయోజనసమ్మితా ।
యత్ర దిక్షు చ చత్వారి చతస్రుషు పురాణి హ ॥ ౩౧॥

ఇంద్రాదిలోకపాలానాం యదుపర్యర్కనిర్గమః ।
మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వన్ భానుః పర్యేతి యత్ర హి ॥ ౩౨॥

సంవత్సరాత్మకం చక్రం దేవాహోరాత్రతో భ్రమన్ ।
ప్రైయవ్రతోఽధిపో వీతిహోత్రః స్వాత్మజకద్వయం ॥ ౩౩॥

వర్షద్వయే పరిస్థాప్య వర్షనామధరం క్రమాత్ ।
రమణో ధాతకిశ్చైవ తత్తద్వర్షపతీ ఉభౌ ॥ ౩౪॥

కృతాః స్వయం పూర్వజవద్భగవద్భక్తితత్పరాః ।
తద్వర్షపురుషా బ్రహ్మరూపిణం పరమేశ్వరం ॥ ౩౫॥

సకర్మకేన యోగేన యజంతి పరిశీలితాః ।
యత్తత్కర్మమయం లింగ బ్రహ్మలింగం జనోఽర్చయేత్ ।
ఏకాంతమద్వయం శాంతం తస్మై భగవతే నమః ॥ ౩౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనం క్రౌంచశాకపుష్కరద్వీపవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ సూర్యగతివర్ణనం

నారాయణ ఉవాచ ।
తతః పరస్తాదచలో లోకాలోకేతి నామకః ।
అంతరాలే చ లోకాలోకయోర్యః పరికల్పితః ॥ ౧॥

యావదస్తి చ దేవర్షే హ్యంతరం మానసోత్తరాత్ ।
సుమేరోస్తావతీ శుద్ధా కాంచనీ భూమిరస్తి హి ॥ ౨॥

దర్పణోదరతుల్యా సా సర్వప్రాణివివర్జితా ।
యస్యాం పదార్థః ప్రహితో న కించిత్ప్రత్యుదీయతే ॥ ౩॥

అతః సర్వప్రాణిసంఘరహితా సా చ నారద ।
లోకాలోక ఇతి వ్యాఖ్యా యదత్ర పరికల్పితా ॥ ౪॥

లోకాలోకాంతరే చాస్య వర్తతే సర్వదా స్థితిః ।
ఈశ్వరేణ స లోకానాం త్రయాణామంతగః కృతః ॥ ౫॥

సూర్యాదీనాం ధ్రువాంతానాం రశ్మయో యద్వశాదిహ ।
అర్వాచీనాశ్చ త్రీఁల్లోకానాతన్వానాః కదాపి హి ॥ ౬॥

పరాచీనత్వభాజో హి న భవంతి చ నారద ।
తావదున్నహనాయామః పర్వతేంద్రో మహోదయః ॥ ౭॥

ఏతావాఁల్లోకవిన్యాసోఽయం సంస్థామానలక్షణైః ।
కవిభిః స తు పంచాశత్కోటిభిర్గణితస్య చ ॥ ౮॥

భూగోలస్య చతుర్థాంశో లోకాలోకాచలో మునే ।
తస్యోపరి చతుర్దిక్షు బ్రహ్మణా చాత్మయోనినా ॥ ౯॥

నివేశితా దిగ్గజా యే తన్నామాని నిబోధత ।
ఋషభః పుష్పచూడోఽథ వామనోఽథాపరాజితః ॥ ౧౦॥

ఏతే సమస్తలోకస్య స్థితిహేతవ ఈరితాః ।
తేషాం చ స్వవిభూతీనాం బహువీర్యోపబృంహణం ॥ ౧౧॥

విశుద్ధసత్త్వం చైశ్వర్యం వర్ధయన్భగవాన్ హరిః ।

ఆస్తే సిద్ధ్యష్టకోపేతో విష్వక్సేనాదిసంవృతః ॥ ౧౨॥

నిజాయుధైః పరివృతో భుజదండైః సమంతతః ।
ఆస్తే సకలలోకస్య స్వస్తయే పరమేశ్వరః ॥ ౧౩॥

ఆకల్పమేవం వేషం స గతో విష్ణుః సనాతనః ।
స్వమాయారచితస్యాస్య గోపీథాయాత్మసాధనః ॥ ౧౪॥

యోఽన్తర్విస్తార ఏతేన హ్యాలోకపరిమాణకం ।
వ్యాఖ్యాతం యద్బహిర్లోకాలోకాచల ఇతీరణాత్ ॥ ౧౫॥

తతః పరస్తాద్యోగేశగతిం శుద్ధా వదంతి హి ।
అండమధ్యగతః సూర్యో ద్యావాభూమ్యోర్యదంతరం ॥ ౧౬॥

సూర్యాండగోలయోర్మధ్యే కోట్యః స్యుః పంచవింశతిః ।
మృతేఽణ్డ ఏష ఏతస్మింజాతో మార్తండశబ్దభాక్ ॥ ౧౭॥

హిరణ్యగర్భ ఇతి యద్ధిరణ్యాండసముద్భవః ।
సూర్యేణ హి విభజ్యంతే దిశః ఖం ద్యౌర్మహీభిదా ॥ ౧౮॥

స్వర్గాపవర్గౌ నరకా రసౌకాంసి చ సర్వశః ।
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాణాం సరీసృపసవీరుధాం ॥ ౧౯॥

సర్వజీవనికాయానాం సూర్య ఆత్మా దృగీశ్వరః ।
ఏతావాన్భూమండలస్య సన్నివేశ ఉదాహృతః ॥ ౨౦॥

ఏతేన హి దివో మానం వర్ణయంతి చ తద్విదః ।
ద్విదలానాం చ నిష్పావాదీనాం చ దలయోర్యథా ॥ ౨౧॥

అంతరేణ తయోరంతరిక్షం తదుభయసంధితం ।
యన్మధ్యగశ్చ భగవాన్ భానుర్వై తపతాం వరః ॥ ౨౨॥

ఆతపేన త్రిలోకం చ ప్రతపత్యేవ భాసయన్ ।
ఉత్తరాయణమాసాద్య గతిమాంద్యం వితన్వతే ॥ ౨౩॥

ఆరోహణస్థానమసౌ గత్వాహో దైర్ఘ్యమాచరేత్ ।
దక్షిణాయనమాసాద్య గతిశైఘ్ర్యం వితన్వతే ॥ ౨౪॥

అవరోహస్థానమసౌ గచ్ఛన్హ్రస్వం దినం చరేత్ ।
విషువత్సంజ్ఞమాసాద్య గతిసామ్యం వితన్వతే ॥ ౨౫॥

సమస్థానమథాసాద్య దినసామ్యం కరోతి చ ।
యదా చ మేషతులయోః సంచరేద్ధి దివాకరః ॥ ౨౬॥

సమానాని త్వహోరాత్రాణ్యాతనోతి త్రయీమయః ।
వృషాదిపంచసు యదా రాశిష్వర్కో విరోచతే ॥ ౨౭॥

తదాహాని చ వర్ధంతే రాత్రయోఽపి హ్రసంతి చ ।
వృశ్చికాదిషు సూర్యో హి యదా సంచరతే రవిః ॥ ౨౮॥

తదాపీమాన్యహోరాత్రాణి భవంతి విపర్యయాత్ ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
సూర్యగతివర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ భువనకోశవర్ణనే సూర్యగతివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి భానోర్గమనముత్తమం ।
శీఘ్రమందాదిగతిభిస్త్రివిధం గమనం రవేః ॥ ౧॥

సర్వగ్రహాణాం త్రీణ్యేవ స్థానాని సురసత్తమ ।
స్థానం జారద్గవం మధ్యం తథైరావతముత్తరం ॥ ౨॥

వైశ్వానరం దక్షిణతో నిర్దిష్టమితి తత్త్వతః ।
అశ్వినీ కృత్తికా యామ్యా నాగవీథీతి శబ్దితా ॥ ౩॥

రోహిణ్యార్ద్రా మృగశిరో గజవీథ్యభిధీయతే ।
పుష్యాశ్లేషా తథాఽఽదిత్యా వీథీ చైరావతీ స్మృతా ॥ ౪॥

ఏతాస్తు వీథయస్తిస్ర ఉత్తరో మార్గ ఉచ్యతే ।
తథా ద్వే చాపి ఫల్గున్యౌ మఘా చైవార్షభీ మతా ॥ ౫॥

హస్తశ్చిత్రా తథా స్వాతీ గోవీథీతి తు శబ్దితా ।
జ్యేష్ఠా విశాఖానురాధా వీథీ జారద్గవీ మతా ॥ ౬॥

ఏతాస్తు వీథయస్తిస్రో మధ్యమో మార్గ ఉచ్యతే ।
మూలాషాఢోత్తరాషాఢా అజవీథ్యభిశబ్దితా ॥ ౭॥

శ్రవణం చ ధనిష్ఠా చ మార్గీ శతభిషక్ తథా ।
వైశ్వానరీ భాద్రపదే రేవతీ చైవ కీర్తితా ॥ ౮॥

ఏతాస్తు వీథయస్తిస్రో దక్షిణో మార్గ ఉచ్యతే ।
ఉత్తరాయణమాసాద్య యుగాక్షాంతర్నిబద్ధయోః ॥ ౯॥

కర్షణం పాశయోర్వాయుబద్ధయో రోహణం స్మృతం ।
తదాభ్యంతరగాన్మండలాద్రథస్య గతేర్భవేత్ ॥ ౧౦॥

మాంద్యం దివసవృద్ధిశ్చ జాయతే సురసత్తమ ।
రాత్రిహ్రాసశ్చ భవతి సౌమ్యాయనక్రమో హ్యయం ॥ ౧౧॥

దక్షిణాయనకే పాశే ప్రేరణాదవరోహణం ।
బహిర్మండలవేశేన గతిశైఘ్ర్యం తదా భవేత్ ॥ ౧౨॥

తదా దినాల్పతా రాత్రివృద్ధిశ్చ పరికీర్తితా |
వైషువే పాశసామ్యాత్తు సమావస్థానతో రవేః || ౧౩||

మధ్యమండలవేశశ్చ సామ్యం రాత్రిదినాదికే |
ఆకృష్యేతే యదా తౌ తు ధ్రువేణ సమధిష్ఠితౌ || ౧౪||

తదాభ్యంతరతః సూర్యో భ్రమతే మండలాని చ |
ధ్రువేణ ముచ్యమానేన పునా రశ్మియుగేన తు || ౧౫||

తథైవ బాహ్యతః సూర్యో భ్రమతే మండలాని చ |
తస్మిన్మేరౌ పూర్వభాగే పుర్యైంద్రీ దేవధానికా || ౧౬||

దక్షిణే వై సంయమనీ నామ యామ్యా మహాపురీ |
పశ్చాన్నిమ్లోచనీ నామ వారుణీ వై మహాపురీ || ౧౭||

తదుత్తరే పురీ సౌమ్యా ప్రోక్తా నామ విభావరీ |
ఐంద్రపుర్యాం రవేః ప్రోక్త ఉదయో బ్రహ్మావాదిభిః || ౧౮||

సంయమన్యాం చ మధ్యాహ్నో నిమ్లోచన్యాం నిమీలనం |
విభావర్యాం నిశీథః స్యాత్తిగ్మాంశోః సురపూజితః || ౧౯||

ప్రవృత్తేశ్చ నిమిత్తాని భూతానాం తాని సర్వశః |
మేరోశ్చతుర్దిశం భానోః కీర్తితాని మయా మునే || ౨౦||

మేరుస్థానాం సదా మధ్యం గత ఏవ విభాతి హి |
సవ్యం గచ్ఛందక్షిణేన కరోతి స్వర్ణపర్వతం || ౨౧||

ఉదయాస్తమయే చైవ సర్వకాలం తు సమ్ముఖే |
దిశాస్వశేషాసు తథా సురర్షే విదిశాసు చ || ౨౨||

యైర్యత్ర దృశ్యతే భాస్వాన్స తేషాముదయః స్మృతః |
తిరోభావం చ యత్రైతి తత్రైవాస్తమనం రవేః || ౨౩||

నైవాస్తమనమర్కస్య నోదయః సర్వదా సతః |
ఉదయాస్తమనాఖ్యం హి దర్శనాదర్శనం రవేః || ౨౪||

శక్రాదీనాం పురే తిష్ఠన్స్పృశత్యేష పురత్రయం |
వికర్ణౌ ద్వౌ వికర్ణస్థస్త్రీన్కోణాంద్వే పురే తథా || ౨౫||

సర్వేషాం ద్వీపవర్షాణాం మేరురుత్తరతః స్థితః |
యైర్యత్ర దృశ్యతే భానుః సైవ ప్రాచీతి చోచ్యతే || ౨౬||

తద్వామభాగతో మేరుర్వర్తతేతి వినిర్ణయః |
యది చైంద్ర్యాః ప్రచలతే ఘటికా దశపంచభిః || ౨౭||

యామ్యాం తదా యోజనానాం సపాదం కోటియుగ్మకం |
సార్ధద్వాదశలక్షాణి పంచనేత్రసహస్రకం || ౨౮||

ప్రక్రామతి సహస్రాంశుః కాలమార్గప్రదర్శకః ।
ఏవం తతో వారుణీం చ సౌమ్యామైంద్రీం సహస్రదృక్ ॥ ౨౯॥

పర్యేతి కాలచక్రాత్మా ద్యుమణిః కాలబుద్ధయే ।
తథా చాన్యే గ్రహాః సోమాదయో యే దిగ్వ్యచారిణః ॥ ౩౦॥

నక్షత్రైః సహ చోద్యంతి సహ చాస్తం వ్రజంతి తే ।
ఏవం ముహూర్తేన రథో భానోరష్టశతాధికం ॥ ౩౧॥

యోజనానాం చతుస్త్రింశల్లక్షాణి భ్రమతి ప్రభుః ।
త్రయీమయశ్చతుర్దిక్షు పురీషు చ సమీరణాత్ ॥ ౩౨॥

ప్రవహాఖ్యాత్సదా కాలచక్రం పర్యేతి భానుమాన్ ।
యస్య చక్రం రథస్యైకం ద్వాదశారం త్రినాభికం ॥ ౩౩॥

షణ్నేమి కవయస్తం చ వత్సరాత్మకమూచిరే ।
మేరుమూర్ధని తస్యాక్షో మానసోత్తరపర్వతే ॥ ౩౪॥

కృతేతరవిభాగో యః ప్రోతం తత్ర రథాంగకం ।
తైలకారకయంత్రేణ చక్రసామ్యం పరిభ్రమన్ । ౩౫॥

మానసోత్తరనామ్నీహ గిరౌ పర్యేతి చాంశుమాన్ ।
తస్మిన్నక్షే కృతం మూలం ద్వితీయోఽక్షో ధ్రువే కృతః ॥ ౩౬॥

తుర్యమానేన తైలస్య యంత్రాక్షవదితీరితః ।
కృతోపరితనో భాగః సూర్యస్య జగతాం పతేః ॥ ౩౭॥

రథనీడస్తు షట్త్రింశల్లక్షయోజనమాయతః ।
తత్తుర్యభాగతః సోఽయం పరిణాహేన కీర్తితః ॥ ౩౮॥

తావానర్కరథస్యాత్ర యుగస్తస్మిన్హయాః శుభాః ।
సప్తచ్ఛందోఽభిధానాశ్చ సూరసూతేన యోజితాః ॥ ౩౯॥

వహంతి దేవమాదిత్యం లోకానాం సుఖహేతవే ।
పురస్తాత్సవితుః సూతోఽరుణః పశ్చాన్నియోజితః ॥ ౪౦॥

సౌత్యే కర్మణి సంయుక్తో వర్తతే గరుడాగ్రజః ।
తథైవ బాలఖిల్యాఖ్యా ఋషయోఽఙ్గుష్ఠపర్వకాః ॥ ౪౧॥

ప్రమాణేన పరిఖ్యాతాః షష్టిసాహస్రసంఖ్యకాః ।
స్తువంతి పురతః సూర్యం సూక్తవాక్యైః సుశోభనైః ॥ ౪౨॥

తథా చాన్యే చ ఋషయో గంధర్వా అప్సరోరగాః ।
గ్రామణ్యో యాతుధానాశ్చ దేవాః సర్వే పరేశ్వరం ॥ ౪౩॥

ఏకైకశః సప్త సప్త మాసి మాసి విరోచనం ।
సార్ధలక్షోత్తరం కోటినవకం భూమిమండలం ॥ ౪౪॥

ద్విసహస్రం యోజనానాం స గవ్యూత్యుత్తరం క్షణాత్ |
పర్యేతి దేవదేవేశో విశ్వవ్యాపీ నిరంతరం || ౪౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
భువనకోశవర్ణనే సూర్యగతివర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః || ౧౫||

౧౬ సోమాదిగతివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
అథాతః శ్రూయతాం చిత్రం సోమాదీనాం గమాదికం |
తద్గత్యనుసృతా నృణాం శుభాశుభనిదర్శనా || ౧||

యథా కులాలచక్రేణ భ్రమతా భ్రమతాం సహ |
తదాశ్రయాణాం చ గతిరన్యా కీటాదినాం భవేత్ || ౨||

ఏవం హి రాశివృందేన కాలచక్రేణ తేన చ |
మేరుం ధురం చ సరతాం ప్రాదక్షిణ్యేన సర్వదా || ౩||

గ్రహాణాం భానుముఖ్యానాం గతిరన్యైవ దృశ్యతే |
నక్షత్రాంతరగామిత్వాద్భాంతరే గమనం తథా || ౪||

గతిద్వయం చావిరుద్ధం సర్వత్రైష వినిర్ణయః |
స ఏవ భగవానాదిపురుషో లోకభావనః || ౫||

నారాయణోఽఖిలాధారో లోకానాం స్వస్తయే భ్రమన్ |
కర్మశుద్ధినిమిత్తం తు ఆత్మానం వై త్రయీమయం || ౬||

కవిభిశ్చైవ వేదేన విజిజ్ఞాస్యోఽర్కధాభవత్ |
షట్సు క్రమేణ ఋతుషు వసంతాదిషు చ స్వయం || ౭||

యథోపజోషమృతుజాన్ గుణాన్ వై విదధాతి చ |
తమేనం పురుషాః సర్వే త్రయ్యా చ విద్యయా సదా || ౮||

వర్ణాశ్రమాచారపథా తథామ్నాతైశ్చ కర్మభిః |
ఉచ్చావచైః శ్రద్ధయా చ యోగానాం చ వితానకైః || ౯||

అంజసా చ యజంతే యే శ్రేయో విందంతి తే మతం |
అథైష ఆత్మా లోకానాం ద్యావాభూమ్యంతరేణ చ || ౧౦||

కాలచక్రగతో భుంక్తే మాసాంద్వాదశరాశిభిః |
సంవత్సరస్యావయవాన్మాసః పక్షద్వయం దివా || ౧౧||

నక్తం చేతి స పాదర్క్షద్వయమిత్యుపదిశ్యతే |
యావతా షష్ఠమంశం స భుంజీత ఋతురుచ్యతే || ౧౨||

సంవత్సరస్యావయవః కవిభిశ్చోపవర్ణితః |
యావతార్ధేన చాకాశవీథ్యాం ప్రచరతే రవిః || ౧౩||

తం ప్రాక్తనా వర్ణయంతి అయనం మునిపూజితాః ।
అథ యావన్నభోమండలం సహ ప్రతిగచ్ఛతి ॥ ౧౪॥

కార్త్స్న్యేన సహ భుంజీత కాలం తం వత్సరం విదుః ।
సంవత్సరం పరివత్సరమిడావత్సరమేవ చ ॥ ౧౫॥

అనువత్సరమిద్వత్సరమితి పంచకమీరితం ।
భానోర్మాంద్యశైఘ్ర్యసమగతిభిః కాలవిత్తమైః ॥ ౧౬॥

ఏవం భానోర్గతిః ప్రోక్తా చంద్రాదీనాం నిబోధత ।
ఏవం చంద్రోఽర్కరశ్మిభ్యో లక్షయోజనమూర్ధ్వతః ॥ ౧౭॥

ఉపలభ్యమానో మిత్రస్య సంవత్సరభుజిం చ సః ।
పక్షాభ్యాం చౌషధీనాథో భుంక్తే మాసభుజిం చ సః ॥ ౧౮॥

సపాదమాభ్యాం దివసభుక్తిం పక్షభుజిం చరేత్ ।
ఏవం శీఘ్రగతిః సోమో భుంక్తే నూనం భచక్రకం ॥ ౧౯॥

పూర్యమాణకలాభిశ్చామరాణాం ప్రీతిమావహన్ ।
క్షీయమాణకలాభిశ్చ పితౄణాం చిత్తరంజకః ॥ ౨౦॥

అహోరాత్రాణి తన్వానః పూర్వాపరసుఘస్రకైః ।
సర్వజీవనికాయస్య ప్రాణో జీవః స ఏవ హి ॥ ౨౧॥

భుంక్తే చైకైకనక్షత్రం ముహూర్తత్రింశతా విభుః ।
స ఏవ షోడశకలః పురుషోఽనాదిసత్తమః ॥ ౨౨॥

మనోమయోఽప్యన్నమయోఽమృతధామా సుధాకరః ।
దేవపితృమనుష్యాదిసరీసృపసవీరుధాం ॥ ౨౩॥

ప్రాణాప్యాయనశీలత్వాత్స సర్వమయ ఉచ్యతే ।
తతో భచక్రం భ్రమతి యోజనానాం త్రిలక్షతః ॥ ౨౪॥

మేరుప్రదక్షిణేనైవ యోజితం చేశ్వరేణ తు ।
అష్టావింశతిసంఖ్యాని గణితాని సహాభిజిత్ ॥ ౨౫॥

తతః శుక్రో ద్విలక్షేణ యోజనానామథోపరి ।
పురః పశ్చాత్సహైవాసావర్కస్య పరివర్తతే ॥ ౨౬॥

శీఘ్రమందసమానాభిర్గతిభిర్విచరన్విభుః ।
లోకానామనుకూలోఽయం ప్రాయః ప్రోక్తః శుభావహః ॥ ౨౭॥

వృష్టివిష్టంభశమనో భార్గవః సర్వదా మునే ।
శుక్రాద్ బుధః సమాఖ్యాతో యోజనానాం ద్విలక్షతః ॥ ౨౮॥

శీఘ్రమందసమానాభిర్గతిభిః శుక్రవత్సదా ।
యదార్కాద్వ్యతిరిచ్యేత సౌమ్యః ప్రాయేణ తత్ర తు ॥ ౨౯॥

అతివాతాభ్రపాతానాం వృష్ట్యాదిభయసూచకః ।
ఉపరిష్ఠాత్తతో భౌమో యోజనానాం ద్విలక్షతః ॥ ౩౦॥

పక్షైస్త్రిభిస్త్రిభిః సోఽయం భుంక్తే రాశీనథైకశః ।
ద్వాదశాపి చ దేవర్షే యది వక్రో న జాయతే ॥ ౩౧॥

ప్రాయేణాశుభకృత్సోఽయం గ్రహౌఘానాం చ సూచకః ।
నతో ద్విలక్షమానేన యోజనానాం చ గీష్పతిః ॥ ౩౨॥

ఏకైకస్మిన్నథో రాశౌ భుంగే సంవత్సరం చరన్ ।
యది వక్రో భవేన్నైవానుకూలో బ్రహ్మవాదినాం ॥ ౩౩॥

తతః శనైశ్చరో ఘోరో లక్షద్వయపరో మితః ।
యోజనైః సూర్యపుత్రోఽయం త్రింశన్మాసైః పరిభ్రమన్ ॥ ౩౪॥

ఏకైకరాశౌ పర్యేతి సర్వాన్ రాశీన్మహాగ్రహః ।
సర్వేషామశుభో మందః ప్రోక్తః కాలవిదాం వరైః ॥ ౩౫॥

తత ఉత్తరతః ప్రోక్తమేకాదశసులక్షకైః ।
యోజనైః పరిసంఖ్యాతం సప్తర్షీణాం చ మండలం ॥ ౩౬॥

లోకానాం శం భావయంతో మునయః సప్త తే మునే ।
యత్తద్విష్ణుపదం స్థానం దక్షిణం ప్రక్రమంతి తే ॥ ౩౭

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
సోమాదిగతివర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬॥

౧౭ ధ్రువమండలసంస్థానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథర్షిమండలాదూర్ధ్వం యోజనానాం ప్రమాణతః ।
లక్షైస్త్రయోదశమితైః పరమం వైష్ణవం పదం ॥ ౧॥

మహాభాగవతః శ్రీమాన్ వర్తతే లోకవందితః ।
ఔత్తానపాదిరింద్రేణ వహ్నినా కశ్యపేన చ ॥ ౨॥

ధర్మేణ సహ చైవాస్తే సమకాలయుజా ధ్రువః ।
బహుమానం దక్షిణతః కుర్వద్భిః ప్రేక్షకైః సదా ॥ ౩॥

ఆజీవ్యః కల్పజీవినాముపాస్తే భగవత్పదం ।
జ్యోతిర్గణానాం సర్వేషాం గ్రహనక్షత్రభాదినాం ॥ ౪॥

కాలేనానిమిషేణాయం భ్రామ్యతాం వ్యక్తరంహసా ।
అవష్టంభస్థాణురివ విహితశ్చేశ్వరేణ సః ॥ ౫॥

భాసతే భాసయన్భాసా స్వీయయా దేవపూజితః ।
మేఢిస్తంభే యథా యుక్తాః పశవః కర్షణార్థకాః ॥ ౬॥

మండలాని చరంతీమే సవనత్రితయేన చ ।
ఏవం గ్రహాదయః సర్వే భగణాద్యా యథాక్రమం ॥ ౭॥

అంతర్బహిర్విభాగేన కాలచక్రే నియోజితాః ।
ధ్రువమేవావలంబ్యాశు వాయునోదీరితాశ్చ తే ॥ ౮॥

ఆకల్పాంతం చ క్రమంతి ఖే శ్యేనాద్యాః ఖగా ఇవ ।
కర్మసారథయో వాయువశగాః సర్వ ఏవ తే ॥ ౯॥

ఏవం జ్యోతిర్గణాః సర్వే ప్రకృతేః పురుషస్య చ ।
సంయోగానుగృహీతాస్తే భూమౌ న నిపతంతి చ ॥ ౧౦॥

జ్యోతిశ్చక్రం కేచిదేతచ్ఛిశుమారస్వరూపకం ।
సోపయోగం భగవతో యోగధారణకర్మణి ॥ ౧౧॥

యస్యార్వాక్శిరసః కుండలీభూతవపుషో మునే ।
పుచ్ఛాగ్రే కల్పితో యోఽయం ధ్రువ ఉత్తానపాదజః ॥ ౧౨॥

లాంగూలేఽస్య చ సంప్రోక్తః ప్రజాపతిరకల్మషః ।
అగ్నిరింద్రశ్చ ధర్మశ్చ తిష్ఠంతే సురపూజితాః ॥ ౧౩॥

ధాతా విధాతా పుచ్ఛాంతే కట్యాం సప్తర్షయస్తతః ।
దక్షిణావర్తభోగేన కుండలాకారమీయుషః ॥ ౧౪॥

ఉత్తరాయణభానీహ దక్షపార్శ్వేఽర్పితాని చ ।
దక్షిణాయనభానీహ సవ్యే పార్శ్వేఽర్పితాని చ ॥ ౧౫॥

కుండలాభోగవేశస్య పార్శ్వయోరుభయోరపి ।
సమసంఖ్యాశ్చావయవా భవంతి కజనందన ॥ ౧౬॥

అజవీథీ పృష్ఠభాగే ఆకాశసరిదౌదరే ।
పునర్వసుశ్చ పుష్యశ్చ శ్రోణ్యౌ దక్షిణవామయోః ॥ ౧౭॥

ఆర్ద్రాశ్లేషే పశ్చిమయోః పాదయోర్దక్షవామయోః ।
అభిజిచ్చోత్తరాషాఢా నాసయోర్దక్షవామయోః ॥ ౧౮॥

యథాసంఖ్యం చ దేవర్షే శ్రుతిశ్చ జలభం తథా ।
కల్పితే కల్పనావిద్భిర్నేత్రయోర్దక్షవామయోః ॥ ౧౯॥

ధనిష్ఠా చైవ మూలం చ కర్ణయోర్దక్షవామయోః ।
మఘాదీన్యష్టభానీహ దక్షిణాయనగాని చ ॥ ౨౦॥

యుంజీత వామపార్శ్వీయవంక్రిషు క్రమతో మునే ।
తథైవ మృగశీర్షాదీన్యుదగ్భాని చ యాని హి ॥ ౨౧॥

దక్షపార్శ్వే వంక్రికేషు ప్రాతిలోమ్యేన యోజయేత్ ।
శతతారా తథా జ్యేష్ఠా స్కంధయోర్దక్షవామయోః ॥ ౨౨॥

అగస్తిశ్చోత్తరహనావధరాయాం హనౌ యమః |
ముఖేష్వంగారకః ప్రోక్తో మందః ప్రోక్త ఉపస్థకే || ౨౩||

బృహస్పతిశ్చ కకుది వక్షస్యర్కో గ్రహాధిపః |
నారాయణశ్చ హృదయే చంద్రో మనసి తిష్ఠతి || ౨౪||

స్తనయోరశ్వినౌ నాభ్యాముశనాః పరికీర్తితః |
బుధః ప్రాణాపానయోశ్చ గలే రాహుశ్చ కేతవః || ౨౫||

సర్వాంగేషు తథా రోమకూపే తారాగణాః స్మృతాః |
ఏతద్భగవతో విష్ణోః సర్వదేవమయం వపుః || ౨౬||

సంధ్యాయాం ప్రత్యహం ధ్యాయేత్ప్రయతో వాగ్యతో మునిః |
నిరీక్షమాణశ్చోత్తిష్ఠేన్మంత్రేణానేన ధీశ్వరః || ౨౭||

నమో జ్యోతిర్లోకాయ కాలాయానిమిషాం
పతయే మహాపురుషాయాభిధీమహీతి || ౨౮||

గ్రహర్క్షతారామయమాధిదైవికం
పాపాపహం మంత్రకృతాం త్రికాలం |
నమస్యతః స్మరతో వా త్రికాలం
నశ్యేత తత్కాలజమాశు పాపం || ౨౯||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
ధ్రువమండలసంస్థానవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౧౭||

౧౮ రాహుమండలాద్యవస్థానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
అధస్తాత్సవితుః ప్రోక్తమయుతం రాహుమండలం |
నక్షత్రవచ్చరతి చ సైంహికేయోఽతదర్హణః || ౧||

సూర్యాచంద్రమసోరేవ మర్దనః సింహికాసుతః |
అమరత్వం చ ఖేటత్వం లేభే యో విష్ణ్వనుగ్రహాత్ || ౨||

యదదస్తరణేర్బింబం తపతో యోజనాయుతం |
తచ్ఛాదకోఽసురో జ్ఞేయోఽప్యర్కసాహస్రవిస్తరం || ౩||

త్రయోదశసహస్రం తు సోమస్యాచ్ఛాదకో గ్రహః |
యః పర్వసమయే వైరానుబంధీ ఛాదకోఽభవత్ || ౪||

సూర్యాచంద్రమసోర్దూరాద్భవేచ్ఛాదనకారకః |
తన్నిశమ్యోభయత్రాపి విష్ణునా ప్రేరితం స్వకం || ౫||

చక్రం సుదర్శనం నామ జ్వాలామాలాతిభీషణం |
తత్తేజసా దుఃసహేన సమంతాత్పరివారితం || ౬||

ముహూర్తో ద్విజమానస్తు దూరాచ్చకితమానసః ।
ఆరాన్నివర్తతే సోఽయముపరాగ ఇతీవ హ ॥ ౭॥

ఉచ్యతే లోకమధ్యే తు దేవర్షే అవబుధ్యతాం ।
తతోఽధస్తాత్సమాఖ్యాతా లోకాః పరమపావనాః ॥ ౮॥

సిద్ధానాం చారణానాం చ విద్యాధ్రాణాం చ సత్తమ ।
యోజనాయుతవిఖ్యాతా లోకాః పుణ్యనిషేవితాః ॥ ౯॥

తతోఽప్యధస్తాద్దేవర్షే యక్షాణాం చ సరక్షసాం ।
పిశాచప్రేతభూతానాం విహారాజిరముత్తమం ॥ ౧౦॥

అంతరిక్షం చ తత్ప్రోక్తం యావద్వాయుః ప్రవాతి హి ।
యావన్మేఘాస్తతోద్యంతి తత్ప్రోక్తం జ్ఞానకోవిదైః ॥ ౧౧॥

తతోఽధస్తాద్యోజనానాం శతం యావద్ ద్విజోత్తమ ।
పృథివీ పరిసంఖ్యాతా సుపర్ణశ్యేనసారసాః ॥ ౧౨॥

హంసాదయః ప్రోత్పతంతి పార్థివాః పృథివీభవాః ।
భూసన్నివేశావస్థానం యథావదుపవర్ణితం ॥ ౧౩॥

అధస్తాదవనేః సప్త దేవర్షే వివరాః స్మృతాః ।
ఏకైకశో యోజనానామాయామోచ్ఛ్రియతః పునః ॥ ౧౪॥

అయుతాంతరవిఖ్యాతాః సర్వర్తుసుఖదాయకాః ।
అతలం ప్రథమం ప్రోక్తం ద్వితీయం వితలం తథా ॥ ౧౫॥

తృతీయం సుతలం ప్రోక్తం చతుర్థం వై తలాతలం ।
మహాతలం పంచమం చ షష్ఠం ప్రోక్తం రసాతలం ॥ ౧౬॥

సప్తమం విప్ర పాతాలం సప్తైతే వివరాః స్మృతాః ।
ఏతేషు బిలస్వర్గేషు దివోఽప్యధికమేవ చ ॥ ౧౭॥

కామభోగైశ్వర్యసుఖసమృద్ధభువనేషు చ ।
నిత్యోద్యానవిహారేషు సుఖాస్వాదః ప్రవర్తతే ॥ ౧౮॥

దైత్యాశ్చ కాద్రవేయాశ్చ దానవా బలశాలినః ।
నిత్యప్రముదితా రక్తాః కలత్రాపత్యబంధుభిః ॥ ౧౯॥

సుహృద్భిరనుజీవాద్యైః సంయుతాశ్చ గృహేశ్వరాః ।
ఈశ్వరాదప్రతిహతకామా మాయావినశ్చ తే ॥ ౨౦॥

నివసంతి సదా హృష్టాః సర్వర్తుసుఖసంయుతాః ।
మయేన మాయావిభునా యేషు యేషు చ నిర్మితాః ॥ ౨౧॥

పురః ప్రకామశో భక్తా మణిప్రవరశాలినః ।
విచిత్రభవనాట్టాలగోపురాద్యాః సహస్రశః ॥ ౨౨॥

సభాచత్వరచైత్యాదిశోభాఢ్యాః సురదుర్లభాః |
నాగాసురాణాం మిథునైః సపారావతసారికైః || ౨౩||

కీర్ణకృత్రిమభూమిశ్చ వివరేశగృహోత్తమైః |
అలంకృతాశ్చకాసంతి ఉద్యానాని మహాంతి చ || ౨౪||

మనఃప్రసన్నకారీణి ఫలపుష్పవిశాలిభిః |
లలనానాం విలాసార్హస్థానైః శోభితభాంజి చ || ౨౫||

నానావిహంగమవ్రాతసంయుక్తజలరాశిభిః |
స్వచ్ఛార్ణపూరితప్రదైః పాఠీనసమలంకృతైః || ౨౬||

జలజంతుక్షుబ్ధనీరనీరజాతైరనేకశః |
కుముదోత్పలకహ్లారనీలరక్తోత్పలైస్తథా || ౨౭||

తేషు కృతనికేతానాం విహారైః సంకులాని చ |
ఇంద్రియోత్సవకారైశ్చ తథైవ వివిధైః స్వరైః || ౨౮||

అమరాణాం చ పరమాం శ్రియం చాతిశయంతి చ |
యత్ర నైవ భయం క్వాపి కాలాంగైర్దినరాత్రిభిః || ౨౯||

యత్రాహిప్రవరాణాం చ శిరఃస్థైర్మణిరశ్మిభిః |
నిత్యం తమః ప్రబాధ్యేత సదా ప్రస్ఫుటకాంతిభిః || ౩౦||

న వా ఏతేషు వసతాం దివ్యౌషధిరసాయనైః |
రసాన్నపానస్నానాద్యైర్నాధయో న చ వ్యాధయః || ౩౧||

వలీపలితజీర్ణత్వవైవర్ణ్యస్వేదగంధతాః |
అనుత్సాహవయోఽవస్థా న బాధంతే కదాచన || ౩౨||

కల్యాణానాం సదా తేషాం న చ మృత్యుభయం కుతః |
భగవత్తేజసోఽన్యత్ర చక్రాచ్చైవ సుదర్శనాత్ || ౩౩||

యస్మిన్ప్రవిష్టే దైతేయవధూనాం గర్భరాశయః |
ప్రాయో భయాత్పతంత్యేవ స్రవంతి బ్రహ్మపుత్రక || ౩౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే రాహుమండలాద్యవస్థానవర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః || ౧౮||

౧౯ అతలవితలసుతలలోకవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
ప్రథమే వివరే విప్ర అతలాఖ్యే మనోరమే |
మయపుత్రో బలో నామ వర్తతేఽఖర్వగర్వకృత్ || ౧||

షణ్ణవత్యో యేన సృష్టా మాయాః సర్వార్థసాధికాః |
మాయావినో యాశ్చ సద్యో ధారయంతి చ కాశ్చన || ౨||

జృంభమాణస్య యస్యైవ బలస్య బలశాలినః |
స్త్రీగణా ఉపపద్యంతే త్రయోలోకవిమోహనాః || ౩||

పుంశ్చల్యశ్చైవ స్వైరిణ్యః కామిన్యశ్చేతి విశ్రుతాః |
యా వై బిలాయనం ప్రేష్ఠం ప్రవిష్టం పురుషం రహః || ౪||

రసేన హాటకాఖ్యేన సాధయిత్వా ప్రయత్నతః |
స్వవిలాసావలోకానురాగస్మితవిగూహనైః || ౫||

సంలాపవిభ్రమాద్యైశ్చ రమయంత్యపి తాః స్త్రియః |
యస్మిన్నుపయుక్తే జనో మనుతే బహుధా స్వయం || ౬||

ఈశ్వరోఽహమహం సిద్ధో నాగాయుతబలో మహాన్ |
ఆత్మానం మన్యమానః సన్మదాంధ ఇవ కథ్యతే || ౭||

ఏవం ప్రోక్తా స్థితిశ్చాత్ర అతలస్య చ నారద |
ద్వితీయవివరస్యాత్ర వితలస్య నిబోధత || ౮||

భూతలాధస్తలే చైవ వితలే భగవాన్భవః |
హాటకేశ్వరనామాయం స్వపార్షదగణైర్వృతః || ౯||

ప్రజాపతికృతస్యాపి సర్గస్య బృంహణాయ చ |
భవాన్యా మిథునీభూయ ఆస్తే దేవాధిపూజితః || ౧౦||

భవయోర్వీర్యసంభూతా హాటకీ సరిదుత్తమా |
సమిద్ధో మరుతా వహ్నిరోజసా పిబతీవ హి || ౧౧||

తన్నిష్ఠ్యూతం హాటకాఖ్యం సువర్ణం దైత్యవల్లభం |
దైత్యాంగనా భూషణార్థం సదా తం ధారయంతి హి || ౧౨||

తద్బిలాధస్తలాత్ప్రోక్తం సుతలాఖ్యం బిలేశ్వరం |
పుణ్యశ్లోకో బలిర్నామా ఆస్తే వైరోచనిర్మునే || ౧౩||

మహేంద్రస్య చ దేవస్య చికీర్షుః ప్రియముత్తమం |
త్రివిక్రమోఽపి భగవాన్ సుతలే బలిమానయత్ || ౧౪||

త్రైలోక్యలక్ష్మీమాక్షిప్య స్థాపితః కిల దైత్యరాట్ |
ఇంద్రాదిష్వప్యలబ్ధా యా సా శ్రీస్తమనువర్తతే || ౧౫||

తమేవ దేవదేవేశమారాధయతి భక్తితః |
వ్యపేతసాధ్వసోఽద్యాపి వర్తతే సుతలాధిపః || ౧౬||

భూమిదానఫలం హ్యేతత్త్వాత్రభూతేఽఖిలేశ్వరే |
వర్ణయంతి మహాత్మానో నైతద్యుక్తం చ నారద || ౧౭||

వాసుదేవే భగవతి పురుషార్థప్రదే హరౌ |
ఏతద్దానఫలం విప్ర సర్వథా నహి యుజ్యతే || ౧౮||

యస్యైవ దేవదేవస్య నామాపి వివశో గృణన్ ।
స్వకీయకర్మబంధీయగుణాన్విధునుతేఽఞ్జసా ॥ ౧౯॥

యత్క్లేశబంధహానాయ సాంఖ్యయోగాదిసాధనం ।
కుర్వతే యతయో నిత్యం భగవత్యఖిలేశ్వరే ॥ ౨౦॥

న చాయం భగవానస్మాననుజగ్రాహ నారద ।
మాయామయం చ భోగానామైశ్వర్యం వ్యతనోత్పరం ॥ ౨౧॥

సర్వక్లేశాధిహేతుం తదాత్మానుస్మృతిమోషణం ।
యం సాక్షాద్భగవాన్ విష్ణుః సర్వోపాయవిదీశ్వరః ॥ ౨౨॥

యాంఞాఛలేనాపహృతం సర్వస్వం దేహశేషకం ।
అప్రాప్తాన్యోపాయ ఈశః పాశైర్వారుణసంభవైః ॥ ౨౩॥

బంధయిత్వావముచ్యాపి గిరిదర్యామివాబ్రవీత్ ।
అసావింద్రో మహామూఢో యస్య మంత్రీ బృహస్పతిః ॥ ౨౪॥

ప్రసన్నమిమమత్యర్థమయాచల్లోకసంపదం ।
త్రైలోక్యమిదమైశ్వర్యం కియదేవాతితుచ్ఛకం ॥ ౨౫॥

ఆశిషాం ప్రభవం ముక్త్వా యో మూఢో లోకసంపది ।
అస్మత్పితామహః శ్రీమాన్ ప్రహ్లాదో భగవత్ప్రియః ॥ ౨౬॥

దాస్యం వవ్రే విభోస్తస్య సర్వలోకోపకారకః ।
పిత్ర్యమైశ్వర్యమతులం దీయమానం చ విష్ణునా ॥ ౨౭॥

పితర్యుపరతే వీరే నైవైచ్ఛద్భగవత్ప్రియః ।
తస్యాతులానుభావస్య సర్వలోకోపధీమతః ॥ ౨౮॥

అస్మద్విధో నాల్పపక్వేతరదోషోఽవగచ్ఛతి ।
ఏవం దైత్యపతిః సోఽయం బలిః పరమపూజితః ॥ ౨౯॥

సుతలే వర్తతే యస్య ద్వారపాలో హరిః స్వయం ।
ఏకదా దిగ్విజయే రాజా రావణో లోకరావణః ॥ ౩౦॥

ప్రవిశన్సుతలే యేన భక్తానుగ్రహకారిణా ।
పాదాంగుష్ఠేన ప్రక్షిప్తో యోజనాయుతమత్ర హి ॥ ౩౧॥

ఏవంభూతానుభావోఽయం బలిః సర్వసుఖైకభుక్ ।
ఆస్తే సుతలరాజస్థో దేవదేవప్రసాదతః ॥ ౩౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
అతలవితలసుతలలోకవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ తలాతలాదిలోకవర్ణనేఽనంతవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
తతోఽధస్తాద్వివరకం తలాతలముదీరితం ।
దానవేంద్రో మయో నామ త్రిపురాధిపతిర్మహాన్ ॥ ౧॥

త్రిలోక్యాః శంకరేణాయం పాలితో దగ్ధపూస్త్రయః ।
దేవదేవప్రసాదాత్తు లబ్ధరాజ్యసుఖాస్పదః ॥ ౨॥

ఆచార్యో మాయినాం సోఽయం నానామాయావిశారదః ।
పూజ్యతే రాక్షసైర్ఘోరైః సర్వకార్యసమృద్ధయే ॥ ౩॥

తతోఽధస్తాస్తువిఖ్యాతం మహాతలమితి స్ఫుటం ।
సర్పాణాం కాద్రవేయాణాం గణః క్రోధవశో మహాన్ ॥ ౪॥

అనేకశిరసాం విప్ర ప్రధానాన్కీర్తయామి తే ।
కుహకస్తక్షకశ్చైవ సుషేణః కాలియస్తథా ॥ ౫॥

మహాభోగా మహాసత్త్వాః క్రూరాః క్రూరస్వజాతయః ।
పతత్రిరాజాధిపతేరుద్విగ్నాః సర్వ ఏవ తే ॥ ౬॥

స్వకలత్రాపత్యసుహృత్కుటుంబస్య చ సంగతాః ।
ప్రమత్తా విహరంత్యేవ నానాక్రీడావిశారదాః ॥ ౭॥

తతోఽధస్తాచ్చ వివరే రసాతలసమాహ్వయే ।
దైతేయా నివసంత్యేవ పణయో దానవాశ్చ యే ॥ ౮॥

నివాతకవచా నామ హిరణ్యపురవాసినః ।
కాలేయా ఇతి చ ప్రోక్తాః ప్రత్యనీకా హవిర్భుజాం ॥ ౯॥

మహౌజసశ్చోత్పత్త్యైవ మహాసాహసినస్తథా ।
సకలేశస్య చ హరేస్తేజసా హతవిక్రమాః ॥ ౧౦॥

బిలేశయా ఇవ సదా వివరే నివసంతి హి ।
యే వై వాగ్భిః సరమయా శక్రదూత్యా నిరంతరం ॥ ౧౧॥

మంత్రవర్ణాభిరసురాస్తాడితా బిభ్యతి స్మ హ ।
తతోఽప్యధస్తాత్పాతాలే నాగలోకాధిపాలకాః ॥ ౧౨॥

వాసుకిప్రముఖాః శంఖః కులికః శ్వేత ఏవ చ ।
ధనంజయో మహాశంఖో ధృతరాష్ట్రస్తథైవ చ ॥ ౧౩॥

శంఖచూడః కంబలాశ్వతరో దేవోపదత్తకః ।
మహామర్షా మహాభోగా నివసంతి విషోల్బణాః ॥ ౧౪॥

పంచమస్తకవంతశ్చ ఫణాసప్తకభూషితాః ।
కేచిద్దశఫణాః కేచిచ్ఛతశీర్షాస్తథాపరే ॥ ౧౫॥

సహస్రశిరసః కేఽపి రోచిష్ణుమణిధారకాః ।

పాతాలరంధ్రతిమిరనికరం స్వమరీచిభిః ॥ ౧౬॥

విధమంతి చ దేవర్షే సదా సంజాతమన్యవః ।
అస్య మూలప్రదేశే హి త్రింశత్సాహస్రకేఽన్తరే ॥ ౧౭॥

యోజనైః పరిసంఖ్యాతే తామసీ భగవత్కలా ।
అనంతాఖ్యా సమాస్తే హి సర్వదేవప్రపూజితా ॥ ౧౮॥

అహమిత్యభిమానస్య లక్షణం యం ప్రచక్షతే ।
సంకర్షణం సాత్వతీయాః కర్షణం ద్రష్టృదృశ్యయోః ॥ ౧౯॥

ఇదం భూమండలం యస్య సహస్రశిరసః ప్రభోః ।
అనంతమూర్తేః శేషస్య ధ్రియమాణం చ శీర్షకే ॥ ౨౦॥

పృధ్వీగోలమశేషం హి సిద్ధార్థ ఇవ లక్ష్యతే ।
యస్య కాలేన దేవస్య సంజిహీర్షోః సమం విభోః ॥ ౨౧॥

చరాచరం భ్రువోరంతర్వివరాదుదపద్యత ।
సాంకర్షణో నామ రుద్రో వ్యూహైకాదశశోభితః ॥ ౨౨॥

త్రిలోచనశ్చ త్రిశిఖం శూలముత్తంభయన్స్వయం ।
ఉదతిష్ఠన్మహాసత్త్వో మహాభూతక్షయంకరః ॥ ౨౩॥

యస్యాంఘ్రికమలద్వంద్వశోణాచ్ఛనఖమండలే ।
విరాజన్మణిబింబేషు మహాహిపతయోఽనిశం ॥ ౨౪॥

ఏకాంతభక్తియోగేన సహ సాత్త్వతపుంగవైః ।
ప్రణమంతః స్వమూర్ధ్నా తే స్వముఖాని సమీక్షతే ॥ ౨౫॥

స్ఫురత్కుండలమాణిక్యప్రభామండలభాంజ్యపి ।
సుకపోలాని చారూణి గండస్థలద్యుమంతి చ ॥ ౨౬॥

నాగరాజకుమార్యోఽపి చార్వంగవిలసత్త్విషః ।
విశదైర్విపులైస్తద్వద్ధవలైః సుభగైస్తథా ॥ ౨౭॥

రుచిరైర్భుజదండైశ్చ శోభమానా ఇతస్తతః ।
చందనాగురుకాశ్మీరపంకలేపేన భూషితాః ॥ ౨౮॥

తదభిమర్శసంజాతకామావేశసమాయుతాః ।
లలితస్మితసంయుక్తాః సవ్రీడం లోకయంతి చ ॥ ౨౯॥

అనురాగమదోన్మత్తవిఘూర్ణారుణలోచనం ।
కరుణావలోకనేత్రం చ ఆశాసానాస్తథాశిషః ॥ ౩౦॥

సోఽనంతో భగవాందేవోఽనంతసత్త్వో మహాశయః ।
అనంతగుణవార్ధిశ్చ ఆదిదేవో మహాద్యుతిః ॥ ౩౧॥

సంహృతామర్షరోషాదివేగో లోకశుభాయ చ ।
ఆస్తే మహాసత్త్వనిధిః సర్వదేవప్రపూజితః ॥ ౩౨॥

ధ్యాయమానః సురైః సిద్ధైరసురైశ్చోరగైస్తథా ।
విద్యాధరైశ్చ గంధర్వైర్మునిసంఘైశ్చ నిత్యశః ॥ ౩౩॥

అనారతమదోన్మత్తలోకవిహ్వలలోచనః ।
వాక్యామృతేన విబుధాన్స్వపార్షదగణానపి ॥ ౩౪॥

ఆప్యాయమానః స విభుర్వైజయంతీం స్రజం దధత్ ।
అమ్లానాభినవైః స్వచ్ఛైస్తులసీదలసంచయైః ॥ ౩౫॥

మాద్యన్మధుకరవ్రాతఘోషశ్రీసంయుతాం సదా ।
నీలవాసా దేవదేవ ఏకకుండలభూషితః ॥ ౩౬॥

హలస్య కకుది న్యస్తసుపీవరభుజోఽవ్యయః ।
మహేంద్రః కాంచనీం యద్వద్వరత్రాం చ మతంగమః ।
ఉదారలీలో దేవేశో వర్ణితః సాత్త్వతర్షభైః ॥ ౩౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
తలాతలాదిలోకవర్ణనేఽనంతవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

౨౧ నరకస్వరూపవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
తస్యానుభావం భగవాన్ బ్రహ్మపుత్రః సనాతనః ।
సభాయాం బ్రహ్మదేవస్య గాయమాన ఉపాసతే ॥ ౧॥

ఉత్పత్తిస్థితిలయహేతవోఽస్య కల్పాః
సత్త్వాద్యాః ప్రకృతిగుణా యదీక్షయాఽఽసన్ ।
యద్రూపం ధ్రువమకృతం యదేకమాత్మన్-
నానాధాత్కథముహ వేద తస్య వర్త్మ ॥ ౨॥

మూర్తిం నః పురుకృపయా బభార సత్త్వం
సంశుద్ధం సదసదిదం విభాతి యత్ర ।
యల్లీలాం మృగపతిరాదదేఽనవద్యా-
మాదాతుం స్వజనమనాంస్యుదారవీర్యః ॥ ౩॥

యన్నామ శ్రుతమనుకీర్తయేదకస్మా-
దార్తో వా యది పతితః ప్రలంభనాద్వా ।
హంత్యంహః సపది నృణామశేషమన్యం
కం శేషాద్భగవత ఆశ్రయేత్ముముక్షుః ॥ ౪॥

మూర్ధన్యర్పితమణువత్సహస్రమూర్ధ్నో
భూగోలం సగిరిసరిత్సముద్రసత్త్వం ।
ఆనంత్యాదనమితవిక్రమస్య భూమ్నః

కో వీర్యాణ్యధిగణయేత్సహస్రజిహ్వః ॥ ౫॥

ఏవంప్రభావో భగవాననంతో
దురంతవీర్యోరుగుణానుభావః ।
మూలే రసాయాః స్థిత ఆత్మతంత్రో
యో లీలయా క్ష్మాం స్థితయే బిభర్తి ॥ ౬॥

ఏతా హ్యేవేహ తు నృభిర్గతయో మునిసత్తమ ।
గంతవ్యా బహుశో యద్వద్యథాకర్మవినిర్మితాః ॥ ౭॥

యథోపదేశం చ కామాన్సదా కామయమానకైః ।
ఏతావతీర్హి రాజేంద్ర మనుష్యమృగపక్షిషు ॥ ౮॥

విపాకగతయః ప్రోక్తా ధర్మస్య వశగాస్తథా ।
ఉచ్చావచా విసదృశా యథాప్రశ్నం నిబోధత ॥ ౯॥

నారద ఉవాచ ।
వైచిత్ర్యమేతల్లోకస్య కథం భగవతా కృతం ।
సమానత్వే కర్మణాం చ తన్నో బ్రూహి యథాతథం ॥ ౧౦॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
కర్తుః శ్రద్ధావశాదేవ గతయోఽపి పృథగ్విధాః ।
త్రిగుణత్వాత్సదా తాసాం ఫలం విసదృశం త్విహ ॥ ౧౧॥

సాత్త్వికాఽ్యా శ్రద్ధయా కర్తుః సుఖిత్వం జాయతే సదా ।
దుఃఖిత్వం చ తథా కర్తూ రాజస్యా శ్రద్ధయా భవేత్ ॥ ౧౨॥

దుఃఖిత్వం చైవ మూఢత్వం తామస్యా శ్రద్ధయోదితం ।
తారతమ్యాత్తు శ్రద్ధానాం ఫలవైచిత్ర్యమీరితం ॥ ౧౩॥

అనాద్యవిద్యావిహితకర్మణాం పరిణామజాః ।
సహస్రశః ప్రవృత్తాస్తు గతయో ద్విజపుంగవ ॥ ౧౪॥

తద్భేదాన్వర్ణయిష్యామి ప్రాచుర్యేణ ద్విజోత్తమ ।
త్రిజగత్యా అంతరాలే దక్షిణస్యాం దిశీహ వై ॥ ౧౫॥

భూమేరధస్తాదుపరి త్వతలస్య చ నారద ।
అగ్నిష్వాత్తాః పితృగణా వర్తంతే పితరశ్చ హ ॥ ౧౬॥

వసంతి యస్యాం స్వీయానాం గోత్రాణాం పరమాశిషః ।
సత్యాః సమాధినా శీఘ్రం త్వాశాసానాః పరేణ వై ॥ ౧౭॥

పితృరాజోఽపి భగవాన్ సంపరేతేషు జంతుషు ।
విషయం ప్రాపితేష్వేషు స్వకీయైః పురుషైరిహ ॥ ౧౮॥

సగణో భగవత్ప్రోక్తాజ్ఞాపరో దమధారకః ।
యథాకర్మ యథాదోషం విదధాతి విచారదృక్ ॥ ౧౯॥

స్వాన్గణాంధర్మతత్త్వజ్ఞాన్సర్వానాజ్ఞాప్రవర్తకాన్ ।
సదా ప్రేరయతి ప్రాజ్ఞో యథాదేశనియోజితాన్ ॥ ౨౦॥

నరకానేకవింశత్యా సంఖ్యయా వర్ణయంతి హి ।
అష్టావింశమితాన్కేచిత్తానను‌క్రమతో బ్రువే ॥ ౨౧॥

తామిస్ర అంధతామిస్రో రౌరవోఽపి తృతీయకః ।
మహారౌరవనామా చ కుంభీపాకోఽపరో మతః ॥ ౨౨॥

కాలసూత్రం తథా చాసిపత్రారణ్యముదాహృతం ।
సూకరస్య ముఖం చాంధకూపోఽథ కృమిభోజనః ॥ ౨౩॥

సందంశస్తప్తమూర్తిశ్చ వజ్రకంటక ఏవ చ ।
శాల్మలీ చాథ దేవర్షే నామ్నా వైరతణీ తథా ॥ ౨౪॥

పూయోదః ప్రాణరోధశ్చ తథా విశసనం మతం ।
లాలాభక్షః సారమేయాదనముక్తమతః పరం ॥ ౨౫॥

అవీచిరప్యయః పానం క్షారకర్దమ ఏవ చ ।
రక్షోగణాఖ్యసంభోజః శూలప్రోతోఽప్యతః పరం ॥ ౨౬॥

దందశూకోఽవటారోధః పర్యావర్తనకః పరం ।
సూచీముఖమితి ప్రోక్తా అష్టావింశతినారకాః ॥ ౨౭॥

ఇత్యేతే నారకా నామ యాతనాభూమయః పరాః ।
కర్మభిశ్చాపి భూతానాం గమ్యాః పద్మజసంభవ ॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
నరకస్వరూపవర్ణనం నామైకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ నరకప్రదపాతకవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
కర్మభేదాః కతివిధాః సనాతనమునే మమ ।
శ్రోతవ్యాః సర్వథైవైతే యాతనాప్రాప్తిభూమయః ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
యో వై పరస్య విత్తాని దారాపత్యాని చైవ హి ।
హరతే స హి దుష్టాత్మా యమానుచరగోచరః ॥ ౨॥

కాలపాశేన సంబద్ధో యామ్యైరతిభయానకైః ।
తామిస్రనామనరకే పాత్యతే యాతనాస్పదే ॥ ౩॥

తాడనం దండనం చైవ సంతర్జనమతః పరం ।
యామ్యాః కుర్వంతి పాశాఢ్యాః కశ్మలం యాతి చైవ హి ॥ ౪॥

మూర్చ్ఛామాయాతి వివశో నారకీ పద్మభూసుత ।

యః పతిం వంచయిత్వా తు దారాదీనుపభుజ్యతి ॥ ౫॥

అంధతామిస్రనరకే పాత్యతే యమకింకరైః ।
పాత్యమానో యత్ర జంతుర్వేదనాపరవాన్భవేత్ ॥ ౬॥

నష్టదృష్టిర్నష్టమతిర్భవత్యేవావిలంబతః ।
వనస్పతిర్భజ్యమానమూలో యద్వద్భవేదిహ ॥ ౭॥

తస్మాదప్యంధతామిస్రనామ్నా ప్రోక్తః పురాతనైః ।
ఏతన్మమాహమితి యో భూతద్రోహేణ కేవలం ॥ ౮॥

పుష్ణాతి ప్రత్యహం స్వీయం కుటుంబం కార్యలంపటః ।
ఏతద్విహాయ చాత్రైవ స్వాశుభేన పతేదిహ ॥ ౯॥

రౌరవే నామ నరకే సర్వసత్త్వభయావహే ।
ఇహ లోకేఽమునా యే తు హింసితా జంతవః పురా ॥ ౧౦॥

త ఏవ రురవో భూత్వా పరత్ర పీడయంతి తం ।
తస్మాద్రౌరవమిత్యాహుః పురాణజ్ఞా మనీషిణః ॥ ౧౧॥

రురుః సర్పాదతిక్రూరో జంతురుక్తః పురాతనైః ।
ఏవం మహారౌరవాఖ్యో నరకో యత్ర పూరుషః ॥ ౧౨॥

యాతనాం ప్రాప్యమాణో హి యః పరం దేహసంభవః ।
క్రవ్యాదా నామ రురవస్తం క్రవ్యే ఘాతయంతి చ ॥ ౧౩॥

య ఉగ్రః పురుషః క్రూరః పశుపక్షిగణానపి ।
ఉపరంధయతే మూఢో యామ్యాస్తం రంధయంతి చ ॥ ౧౪॥

కుంభీపాకే తప్తతైలే ఉపర్యపి చ నారద ।
యావంతి పశురోమాణి తావద్వర్షసహస్రకం ॥ ౧౫॥

పితృవిప్రబ్రాహ్మణధ్రుక్కాలసూత్రే స నారకే ।
అగ్న్యర్కాభ్యాం తప్యమానే నారకీ వినివేశితః ॥ ౧౬॥

క్షుత్పిపాసాదహ్యమానోఽన్తఃశరీరస్తథా బహిః ।
ఆస్తే శేతే చేష్టతే చావతిష్ఠతి చ ధావతి ॥ ౧౭॥

నిజవేదపథాద్యో వై పాఖండం చోపయాతి చ ।
అనాపద్యపి దేవర్షే తం పాపం పురుషం భటాః ॥ ౧౮॥

అసిపత్రవనం నామ నరకం వేశయంతి చ ।
కశయా ప్రహరంత్యేవ నారకీ తద్గతస్తదా ॥ ౧౯॥

ఇతస్తతో ధావమాన ఉత్తాలమతివేగతః ।
అసిపత్రైశ్ఛిద్యమాన ఉభయత్ర చ ధారభిః ॥ ౨౦॥

సంఛిద్యమానసర్వాంగో హాహతోఽస్మీతి మూర్ఛ్ఛితః |
వేదనాం పరమాం ప్రాప్తః పతత్యేవ పదే పదే || ౨౧||

స్వధర్మానుగతం భుంక్తే పాఖండఫలమల్పధీః |
యో రాజా రాజపురుషో దండయేద్వ్వై త్వధర్మతః || ౨౨||

ద్విజే శరీరదండం చ పాపీయాన్నారకీ చ సః |
నరకే సూకరముఖే పాత్యతే యమకింకరైః || ౨౩||

వినిష్పిష్టావయవకో బలవద్భిస్తథేక్షువత్ |
ఆర్తస్వరేణ స్వనయన్మూర్ఛ్ఛితః కశ్మలంగతః || ౨౪||

స పీడ్యమానో బహుధా వేదనాం యాత్యతీవ హి |
వివిక్తపరపీడో యోఽప్యవివిక్తపరవ్యథాం || ౨౫||

ఈశ్వరాంకితవృత్తీనాం వ్యథామాచరతే స్వయం |
స చాంధకూపే పతతి తదభిద్రోహయంత్రితే || ౨౬||

తత్రాసౌ జంతుభిః క్రూరైః పశుభిర్మృగపక్షిభిః |
సరీసృపైశ్చ మశకైర్యూకామత్కుణజాతిభిః || ౨౭||

మక్షికాభిశ్చ తమసి దందశూకైశ్చ పీడ్యతే |
పరిక్రామతి చైవాత్ర కుశరీరే చ జంతువత్ || ౨౮||

యస్తు సంవిహితైః పంచయజ్ఞైః కాకైశ్చ సంస్తుతః |
అశ్నాతి చాసంవిభజ్య యత్కించిదుపపద్యతే || ౨౯||

స పాపపురుషః క్రూరైర్యామ్యైశ్చ కృమిభోజనే |
నరకాధమకే దుష్టకర్మణా పరిపాత్యతే || ౩౦||

లక్షయోజనవిస్తీర్ణే కృమికుండే భయంకరే |
కృమిరూపం సమాసాద్య భక్ష్యమాణశ్చ తైః స్వయం || ౩౧||

అప్రత్తాప్రహుతాదో యః పాతమాప్నోతి తత్ర వై |
యస్తు స్తేయేన చ బలాద్ధిరణ్యం రత్నమేవ చ || ౩౨||

బ్రాహ్మణస్యాపహరతి అన్యస్యాపి చ కస్యచిత్ |
అనాపది చ దేవర్షే తమముత్ర యమానుగాః || ౩౩||

అయస్మయైరగ్నిపిండైః సదృశైర్నిత్కుషంతి చ |
యోఽగమ్యాం యోషితం గచ్ఛేదగమ్యం పురుషం చ యా || ౩౪||

తావముత్రాపి కశయా తాడయంతో యమానుగాః |
తిగ్మయా లోహమయ్యా చ సూర్మ్యాప్యాలింగయంతి తం || ౩౫||

తాం చాపి యోషితం సూర్మ్యాలింగయంతి యమానుగాః |
యస్తు సర్వాభిగమనః పురుషః పాపసంచయీ || ౩౬||

నిరయేఽముత్ర తం యామ్యాః శాల్మలీం రోపయంతి తం |
వజ్రకంటకసంయుక్తాం శాల్మలీం తామయస్మయీం || ౩౭||

రాజన్యా రాజపురుషా యే వా పాఖండవర్తినః |
ధర్మసేతుం విభిందంతి తే పరేత్య గతా నరాః || ౩౮||

వైతరణ్యాం పతంత్యేవ భిన్నమర్యాదపాతకాః |
నద్యాం నిరయదుర్గస్య పరిఖాయాం చ నారద || ౩౯||

యాదోగణైః సమంతాత్తు భక్ష్యమాణా ఇతస్తతః |
నాత్మనా వియుజంత్యేవ నాసుభిశ్చాపి నారద || ౪౦||

స్వీయేన కర్మపాకేనోపతపంతి చ సర్వతః |
విణ్మూత్రపూయరక్తైశ్చ కేశాస్థినఖమాంసకైః || ౪౧||

మేదోవసాసంయుతాయాం నద్యాముపపతంతి తే |
వృషలీపతయో యే చ నష్టశౌచా గతత్రపాః || ౪౨||

ఆచారనియమైస్త్యక్తాః పశుచర్యాపరాయణాః |
తేఽత్రానుకష్టగతయో విణ్మూత్రశ్లేష్మరక్తకైః || ౪౩||

శ్లేష్మమలసమాపూర్ణే నిపతంతి దురాగ్రహాః |
తదేవ ఖాదయంత్యేతాన్యమానుచరవర్గకాః || ౪౪||

యే శ్వానగర్దభాదీనాం పతయో వై ద్విజాతయః |
మృగయారసికా నిత్యమతీర్థే మృగఘాతకాః || ౪౫||

పరేతాంస్తాన్యమభటా లక్షీభూతాన్నరాధమాన్ |
ఇషుభిశ్చ విభిందంతి తాంస్తాందుర్నయమాగతాన్ || ౪౬||

యే దంభా దంభయజ్ఞేషు పశూన్ఘ్నంతి నరాధమాః |
తానముష్మిన్యమభటా నరకే వైశసే తదా || ౪౭||

నిపాత్య పీడయంత్యేవ కశాఘాతైర్దురాసదైః |
యో భార్యాం చ సవర్ణాం వై ద్విజో మదనమోహితః || ౪౮||

రేతః పాయయతి మూఢోఽముత్ర తం యమకింకరాః |
రేతఃకుండే పాతయంతి రేతః సంపాయయంతి చ || ౪౯||

యే దస్యవోఽగ్నిదాశ్చైవ గరదా సార్థఘాతకాః |
గ్రామాన్సార్థాన్విలుంపంతి రాజానో రాజపూరుషాః || ౫౦||

తాన్పరేతాన్యమభటా నయంతి శ్వానకాదనం |
వింశత్యధికసంఖ్యాతాః సారమేయా మహాద్భుతాః || ౫౧||

సప్తశత్యా సమాఖ్యాతా రభసం ఖాదయంతి తే |
సారమేయాదనం నామ నరకం దారుణం మునే |

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి అవీచిప్రభుఖాన్మునే ॥ ౫౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
నరకప్రదపాతకవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ అవశిష్టనరకవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
యే నరాః సర్వదా సాక్ష్యే అనృతం భాషయంతి చ ।
దానే వినిమయేఽర్థస్య దేవర్షే పాపబుద్ధయః ॥ ౧॥

తే ప్రేత్యాముత్ర నరకే అవీచ్యాఖ్యేఽతిదారుణే ।
యోజనానాం శతోచ్ఛ్రాయాద్గిరిమూర్ధ్నః పతంతి హి ॥ ౨॥

అనాకాశేఽధఃశిరసస్తదవీచీతినామకే ।
యత్ర స్థలం దృశ్యతే చ జలవద్వీచిసంయుతం ॥ ౩॥

అవీచిమత్తతస్తత్ర తిలశశ్ఛిన్నవిగ్రహః ।
మ్రియతే నైవ దేవర్షే పునరేవాఽవరోప్యతే ॥ ౪॥

యో వా ద్విజో వా రాజన్యో వైశ్యో వా బ్రహ్మసంభవ ।
సోమపీథస్తత్కలత్రం సురాం వా పిబతీవ హి ॥ ౫॥

ప్రమాదతస్తు తేషాం వై నిరయే పరిపాతనం ।
కుర్వంతి యమదూతాస్తే పానం కార్ష్ణాయసో మునే ॥ ౬॥

వహ్నినా ద్రవమాణస్య నితరాం బ్రహ్మసంభవ ।
సంభావనేన స్వస్యైవ యోఽధమోఽపి నరాధమః ॥ ౭॥

విద్యాజన్మతపోవర్ణాశ్రమాచారవతో నరాన్ ।
వరీయసోఽపి న బహు మన్యతే పురుషాధమః ॥ ౮॥

స నీయతే యమభటైః క్షారకర్దమనామకే ।
నిరయేఽర్వాక్శిరా ఘోరా దురంతయాతనాశ్నుతే ॥ ౯॥

యే వై నరా యజంత్యన్యం నరమేధేన మోహితాః ।
స్త్రియోఽపి వా నరపశుం ఖాదంత్యత్ర మహామునే ॥ ౧౦॥

పశవో నిహితాస్తే తు యమసద్మని సంగతాః ।
సౌనికా ఇవ తే సర్వే విదార్య శితధారయా ॥ ౧౧॥

అసృక్పిబంతి నృత్యంతి గాయంతి బహుధా మునే ।
యథేహ మాంసభోక్తారః పురుషాదా దురాసదాః ॥ ౧౨॥

అనాగసోఽపి యేఽరణ్యే గ్రామే వా బ్రహ్మపుత్రక ।
వైశ్రంభకైరుపసృతాన్విశ్రంభయ్యాజిజీవిషూన్ ॥ ౧౩॥

శూలసూత్రాదిషు ప్రోతాన్క్రీడనోత్కారకానివ |
పాతయంతి చ తే ప్రేత్య శూలపాతే పతంతి హ || ౧౪||

శూలాదిషు ప్రోతదేహాః క్షుత్తృడ్భ్యాం చాతిపీడితాః |
తిగ్మతుండైః కంకబకైరితశ్చేతశ్చ తాడితాః || ౧౫||

పీడితా ఆత్మశమలం బహుధా సంస్మరంతి హి |
యే భూతానుద్వేజయంతి నరా ఉల్బణవృత్తయః || ౧౬||

యథా సర్పాదికాస్తేఽపి నరకే నిపతంతి హి |
దందశూకాభిధానే చ యత్రోత్తిష్ఠంతి సర్వతః || ౧౭||

పంచాననః సప్తముఖా గ్రసంతి నరకాగతాన్ |
యథా బిలేశయా విప్ర క్రూరబుద్ధిసమన్వితాః || ౧౮||

యేఽవటేషు కుసూలాదిగుహాదిషు నిరుంధతే |
తానముత్రోద్యతకరాః కీనాశపరిసేవకాః || ౧౯
తేష్వేవోపవిశిత్వా చ సగరేణ చ వహ్నినా |
ధూమేన చ నిరుంధంతి పాపకర్మరతాన్నరాన్ || ౨౦||

యోఽతిథీన్సమయప్రాప్తాందిధక్షురివ చక్షుషా |
పాపేనేహాలోకయేచ్చ స్వయం గృహపతిర్ద్విజః || ౨౧||

తస్యాపి పాపదృష్టేర్హి నిరయే యమకింకరాః |
అక్షిణీ వజ్రతుండా యే కంకాః కాకవటాదయః || ౨౨||

గృధ్రాః క్రూరతరాశ్చాపి ప్రసహ్యోత్పాటయంతి హి |
య ఆఢ్యాభిమతిర్యాతి అహంకృత్యాతిగర్వితః || ౨౩||

తిర్యక్ప్రేక్షణ ఏవాత్రాభివిశంకీ నరాధమః |
చింతయార్థస్య సర్వత్రాయతివ్యయస్వరూపయా || ౨౪||

శుష్యద్ధృదయవక్త్రశ్చ నిర్వృతిం నైవ గచ్ఛతి |
గ్రహవద్రక్షతే చార్థం స ప్రేతో యమకింకరైః || ౨౫||

సూచీముఖే చ నరకే పాత్యతే నిజకర్మణా |
విత్తగ్రహం చ పురుషం వాయకా ఇవ యామ్యకాః || ౨౬||

కింకరాః సర్వతోఽఙ్గేషు సూత్రైః పరివయంతి హి |
ఏతే బహువిధా విప్ర నరకాః పాపకర్మణాం || ౨౭||

నరాణాం శతశః సంతి యాతనాస్థానభూమయః |
సహస్రశోఽపి దేవర్షే ఉక్తానుక్తాంస్తథాపి హి || ౨౮||

విశంతి నరకానేతాన్యాతనాబహులాన్మునే |
తథా ధర్మపరాశ్చాపి లోకాన్యాంతి సుఖోద్గతాన్ || ౨౯||

స్వధర్మో బహుధా గీతో యథా తవ మహామునే |
దేవీపూజనరూపో హి దేవ్యారాధనలక్షణః || ౩౦||

యేనానుష్ఠితమాత్రేణ నరో న నరకం వ్రజేత్ |
సా దేవీ భవపాథోధేరుద్ధర్త్రీ పూజితా నృణాం || ౩౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
ఽవశిష్టనరకవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః || ౨౩||

౨౪ దేవీపూజనవిధినిరూపణం

నారద ఉవాచ |
ధర్మశ్చ కీదృశస్తాత దేవ్యారాధనలక్షణః |
కథమారాధితా దేవీ సా దదాతి పరం పదం || ౧||

ఆరాధనవిధిః కో వా కథమారాధితా కదా |
కేన సా దుర్గనరకాద్దుర్గా త్రాణప్రదా భవేత్ || ౨||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
దేవర్షే శృణు చిత్తైకాగ్ర్యేణ మే విదుషాం వర |
యథా ప్రసీదతే దేవీ ధర్మారాధనతః స్వయం || ౩||

స్వధర్మో యాదృశః ప్రోక్తస్తం చ మే శృణు నారద |
అనాదావిహ సంసారే దేవీ సశృజితా స్వయం || ౪||

పరిపాలయతే ఘోరసంకటాదిషు సా మునే |
సా దేవీ పూజ్యతే లోకైర్యథావత్తద్విధిం శృణు || ౫||

ప్రతిపత్తిథిమాసాద్య దేవీమాజ్యేన పూజయేత్ |
ఘృతం దద్యాద్ బ్రాహ్మణాయ రోగహీనో భవేత్సదా || ౬||

ద్వితీయాయాం శర్కరయా పూజయేజ్జగదంబికాం |
శర్కరాం ప్రదదేద్విప్రే దీర్ఘాయుర్జాయతే నరః || ౭||

తృతీయాదివసే దేవ్యై దుగ్ధం పూజనకర్మణి |
క్షీరం దత్త్వా ద్విజాగ్ర్యాయ సర్వదుఃఖాతిగో భవేత్ || ౮||

చతుర్థ్యాం పూజనేఽపూపా దేయా దేవ్యై ద్విజాయ చ |
అపూపా ఏవ దాతవ్యా న విఘ్నైరభిభూయతే || ౯||

పంచమ్యాం కదలీజాతం ఫలం దేవ్యై నివేదయేత్ |
తదేవ బ్రాహ్మణే దేయం మేధావాన్పురుషో భవేత్ || ౧౦||

షష్ఠీతిథౌ మధు ప్రోక్తం దేవీపూజనకర్మణి |
బ్రాహ్మణాయ చ దాతవ్యం మధు కాంతిర్యతో భవేత్ || ౧౧||

సప్తమ్యాం గుడనైవేద్యం దేవ్యై దత్త్వా ద్విజాయ చ |

గుడం దత్త్వా శోకహీనో జాయతే ద్విజసత్తమ ॥ ౧౨॥

నారికేలమథాష్టమ్యాం దేవ్యై నైవేద్యమర్పయేత్ ।
బ్రాహ్మణాయ ప్రదాతవ్యం తాపహీనో భవేన్నరః ॥ ౧౩॥

నవమ్యాం లాజమంబాయై చార్పయిత్వా ద్విజాయ చ ।
దత్త్వా సుఖాధికో భూయాదిహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౧౪॥

దశమ్యామర్పయిత్వా తు దేవ్యై కృష్ణతిలాన్మునే ।
బ్రాహ్మణాయ ప్రదత్త్వా తు యమలోకాద్భయం న హి ॥ ౧౫॥

ఏకాదశ్యాం దధి తథా దేవ్యై చార్పయతే తు యః ।
దదాతి బ్రాహ్మణాయైతద్దేవీప్రియతమో భవేత్ ॥ ౧౬॥

ద్వాదశ్యాం పృథుకాందేవ్యై దత్త్వాచార్యాయ యో దదేత్ ।
తానేవ చ మునిశ్రేష్ఠ స దేవీప్రియతాం వ్రజేత్ ॥ ౧౭॥

త్రయోదశ్యాం చ దుర్గాయై చణకాన్ప్రదదాతి చ ।
తానేవ దత్త్వా విప్రాయ ప్రజాసంతతిమాన్భవేత్ ॥ ౧౮॥

చతుర్దశ్యాం చ దేవర్షే దేవ్యై సక్తూన్ప్రయచ్ఛతి ।
తానేవ దద్యాద్విప్రాయ శివస్య దయితో భవేత్ ॥ ౧౯॥

పాయసం పూర్ణిమాతిథ్యామపర్ణాయై ప్రయచ్ఛతి ।
దదాతి చ ద్విజాగ్ర్యాయ పితౄనుద్ధరతేఽఖిలాన్ ॥ ౨౦॥

తత్తిథౌ హవనం ప్రోక్తం దేవీప్రీత్యై మహామునే ।
తత్తత్తిథ్యుక్తవస్తూనామశేషారిష్టనాశనం ॥ ౨౧॥

రవివారే పాయసం చ నైవేద్యం పరికీర్తితం ।
సోమవారే పయః ప్రోక్తం భౌమే చ కదలీఫలం ॥ ౨౨॥

బుధవారే చ సంప్రోక్తం నవనీతం నవం ద్విజ ।
గురువారే శర్కరాం చ సితాం భార్గవవాసరే ॥ ౨౩॥

శనివారే ఘృతం గవ్యం నైవేద్యం పరికీర్తితం ।
సప్తవింశతినక్షత్రనైవేద్యం శ్రూయతాం మునే ॥ ౨౪॥

ఘృతం తిలం శర్కరాం చ దధి దుగ్ధం కిలాటకం ।
దధికూర్చీ మోదకం చ ఫేణికాం ఘృతమండకం ॥ ౨౫॥

కంసారం వటపత్రం చ ఘృతపూరమతః పరం ।
వటకం కోకరసకం పూరణం మధు సూరణం ॥ ౨౬॥

గుడం పృథుకద్రాక్షే చ ఖర్జూరం చైవ చారకం ।
అపూపం నవనీతం చ ముద్గం మోదక ఏవ చ ॥ ౨౭॥

మాతులింగమితి ప్రోక్తం భనైవేద్యం చ నారద |
విష్కంభాదిషు యోగేషు ప్రవక్ష్యామి నివేదనం || ౨౮||

పదార్థానాం కృతేష్వేషు ప్రీణాతి జగదంబికా |
గుడం మధు ఘృతం దుగ్ధం దధి తక్రం త్వపూపకం || ౨౯||

నవనీతం కర్కటీం చ కూష్మాండం చాపి మోదకం |
పనసం కదలం జంబుఫలమామ్రఫలం తిలం || ౩౦||

నారంగం దాడిమం చైవ బదరీఫలమేవ చ |
ధాత్రీఫలం పాయసంచ పృథుకం చణకం తథా || ౩౧||

నారికేలం జంభఫలం కసేరుం సూరణం తథా |
ఏతాని క్రమశో విప్ర నైవేద్యాని శుభాని చ || ౩౨||

విష్కంభాదిషు యోగేషు నిర్ణీతాని మనీషిభిః |
అథ నైవేద్యమాఖ్యాస్యే కరణానాం పృథఙ్మునే || ౩౩||

కంసారం మండకం ఫేణీ మోదకం వటపత్రకం |
లడ్డుకం ఘృతపూరం చ తిలం దధి ఘృతం మధు || ౩౪||

కరణానామిదం ప్రోక్తం దేవీనైవేద్యమాదరాత్ |
అథాన్యత్సంప్రవక్ష్యామి దేవీప్రీతికరం పరం || ౩౫||

విధానం నారదమునే శృణు తత్సర్వమాదృతః |
చైత్రశుద్ధతృతీయాయాం నరో మధుకవృక్షకం || ౩౬||

పూజయేత్పంచ ఖాద్యం చ నైవేద్యముపకల్పయేత్ |
ఏవం ద్వాదశమాసేషు తృతీయాతిథిషు క్రమాత్ || ౩౭||

శుక్లపక్షే విధానేన నైవేద్యమభిదధ్మహే |
వైశాఖమాసే నైవేద్యం గుడయుక్తం చ నారద || ౩౮||

జ్యేష్ఠమాసే మధు ప్రోక్తం దేవీప్రీత్యర్థమేవ తు |
ఆషాఢే నవనీతం చ మధుకస్య నివేదనం || ౩౯||

శ్రావణే దధి నైవేద్యం భాద్రమాసే చ శర్కరా |
ఆశ్వినే పాయసం ప్రోక్తం కార్తికే పయ ఉత్తమం || ౪౦||

మార్గే ఫేణ్యుత్తమా ప్రోక్తా పౌషే చ దధికూర్చికా |
మాఘే మాసి చ నైవేద్యం ఘృతం గవ్యం సమాహరేత్ || ౪౧||

నారికేలం చ నైవేద్యం ఫాల్గునే పరికీర్తితం |
ఏవం ద్వాదశనైవేద్యైర్మాసే చ క్రమతోఽర్చయేత్ || ౪౨||

మంగలా వైష్ణవీ మాయా కాలరాత్రిర్దురత్యయా |
మహామాయా మతంగీ చ కాలీ కమలవాసినీ || ౪౩||

శివా సహస్రచరణా సర్వమంగలరూపిణీ |
ఏభిర్నామపదైర్దేవీం మధూకే పరిపూజయేత్ || ౪౪||

తతః స్తువీత దేవేశీం మధూకస్థాం మహేశ్వరీం |
సర్వకామసమృద్ధ్యర్థం వ్రతపూర్ణత్వసిద్ధయే || ౪౫||

నమః పుష్కరనేత్రాయై జగద్ధాత్ర్యై నమోఽస్తు తే |
మాహేశ్వర్యం మహాదేవ్యై మహామంగలమూర్తయే || ౪౬||

పరమా పాపహంత్రీ చ పరమార్గప్రదాయినీ |
పరమేశ్వరీ ప్రజోత్పత్తిః పరబ్రహ్మస్వరూపిణీ || ౪౭||

మదదాత్రీ మదోన్మత్తా మానగమ్యా మహోన్నతా |
మనస్వినీ మునిధ్యేయా మార్తండసహచారిణీ || ౪౮||

జయ లోకేశ్వరి ప్రాజ్ఞే ప్రలయాంబుదసన్నిభే |
మహామోహవినాశార్థం పూజితాసి సురాసురైః || ౪౯||

యమలోకాభావకర్త్రీ యమపూజ్యా యమాగ్రజా |
యమనిగ్రహరూపా చ యజనీయే నమో నమః || ౫౦||

సమస్వభావా సర్వేశీ సర్వసంగవివర్జితా |
సంగనాశకరీ కామ్యరూపా కారుణ్యవిగ్రహా || ౫౧||

కంకాలక్రూరా కామాక్షీ మీనాక్షీ మర్మభేదినీ |
మాధుర్యరూపశీలా చ మధురస్వరపూజితా || ౫౨||

మహామంత్రవతీ మంత్రగమ్యా మంత్రప్రియంకరీ |
మనుష్యమానసగమా మన్మథారిప్రియంకరీ || ౫౩||

అశ్వత్థవటనింబామ్రకపిత్థబదరీగతే |
పనసార్కకరీరాదిక్షీరవృక్షస్వరూపిణీ || ౫౪||

దుగ్ధవల్లీనివాసార్హే దయనీయే దయాధికే |
దాక్షిణ్యకరుణారూపే జయ సర్వజ్ఞవల్లభే || ౫౫||

ఏవం స్తవేన దేవేశీం పూజనాంతే స్తువీత తాం |
వ్రతస్య సకలం పుణ్యం లభతే సర్వదా నరః || ౫౬||

నిత్యం యః పఠతే స్తోత్రం దేవీప్రీతికరం నరః |
ఆధివ్యాధిభయం నాస్తి రిపుభీతిర్న తస్య హి || ౫౭||

అర్థార్థీ చార్థమాప్నోతి ధర్మార్థీ ధర్మమాప్నుయాత్ |
కామానవాప్నుయాత్కామీ మోక్షార్థీ మోక్షమాజప్నుయాత్ || ౫౮||

బ్రాహ్మణో వేదసంపన్నో విజయీ క్షత్రియో భవేత్ |
వైశ్యశ్చ ధనధాన్యాఢ్యో భవేచ్ఛూద్రః సుఖాధికః || ౫౯||

స్తోత్రమేతచ్ఛ్రాద్ధకాలే యః పఠేత్ప్రయతో నరః ।
పితౄణామక్షయా తృప్తిర్జాయతే కల్పవర్తినీ ॥ ౬౦॥

ఏవమారాధనం దేవ్యాః సముక్తం సురపూజితం ।
యః కరోతి నరో భక్త్యా స దేవీలోకభాగ్భవేత్ ॥ ౬౧॥

దేవీపూజనతో విప్ర సర్వే కామా భవంతి హి ।
సర్వపాపహతిః శుద్ధా మతిరంతే ప్రజాయతే ॥ ౬౨॥

యత్ర తత్ర భవేత్పూజ్యో మాన్యో మానధనేషు చ ।
జాయతే జగదంబాయాః ప్రసాదేన విరంచిజ ॥ ౬౩॥

నరకాణాం న తస్యాస్తి భయం స్వప్నేఽపి కుత్రచిత్ ।
మహామాయాప్రసాదేన పుత్రపౌత్రాదివర్ధనః ॥ ౬౪॥

దేవీభక్తో భవత్యేవ నాత్ర కార్యా విచారణా ।
ఇత్యేవం తే సమాఖ్యాతం నరకోద్ధారలక్షణం ॥ ౬౫॥

పూజనం హి మహాదేవ్యాః సర్వమంగలకారకం ।
మధూకపూజనం తద్వన్మాసానాం క్రమతో మునే ॥ ౬౬॥

సర్వం సమాచరేద్యస్తు పూజనం మధుకాహ్వయం ।
న తస్య రోగబాధాదిభయముద్భవతేఽనఘ ॥ ౬౭॥

అథాన్యదపి వక్ష్యామి ప్రకృతేః పంచకం పరం ।
నామ్నా రూపేణ చోత్పత్త్యా జగదానందదాయకం ॥ ౬౮॥

సాఖ్యానం చ సమాహాత్మ్యం ప్రకృతేః పంచకం మునే ।
కుతూహలకర చైవ శృణు ముక్తివిధాయకం ॥ ౬౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామష్టమస్కంధే
దేవీపూజనవిధినిరూపణం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే అష్టమస్కంధః సమాప్తః ॥

౯ నవమః స్కంధః

౧ ప్రకృతిచరిత్రవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
గణేశజననీ దుర్గా రాధా లక్ష్మీః సరస్వతీ ।
సావిత్రీ చ సృష్టివిధౌ ప్రకృతిః పంచధా స్మృతా ॥ ౧॥

నారద ఉవాచ ।
ఆవిర్బభూవ సా కేన కా వా సా జ్ఞానినాంవర ।
కిం వా తల్లక్షణం సాధో బభూవ పంచధా కథం ॥ ౨॥

సర్వాసాం చరితం పూజావిధానం గుణ ఈప్సితః ।
అవతారః కుత్ర కస్యాస్తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ప్రకృతేర్లక్షణం వత్స కో వా వక్తుం క్షమో భవేత్ ।
కించిత్తథాపి వక్ష్యామి యచ్ఛ్రుతం ధర్మవక్త్రతః ॥ ౪॥

ప్రకృష్టవాచకః ప్రశ్న కృతిశ్చ సృష్టివాచకః ।
సృష్టౌ ప్రకృష్టా యా దేవీ ప్రకృతిః సా ప్రకీర్తితా ॥ ౫॥

గుణే సత్త్వే ప్రకృష్టే చ ప్రశబ్దో వర్తతే శ్రుతః ।
మధ్యమే రజసి కృశ్చ తిశబ్దస్తమసి స్మృతః ॥ ౬॥

త్రిగుణాత్మస్వరూపా యా సా చ శక్తిసమన్వితా ।
ప్రధానా సృష్టికరణే ప్రకృతిస్తేన కథ్యతే ॥ ౭॥

ప్రథమే వర్తతే ప్రశ్న కృతిశ్చ సృష్టివాచకః ।
సృష్టేరాదౌ చ యా దేవీ ప్రకృతిః సా ప్రకీర్తితా ॥ ౮॥

యోగేనాత్మా సృష్టివిధౌ ద్విధారూపో బభూవ సః ।
పుమాంశ్చ దక్షిణార్ధాంగో వామార్ధా ప్రకృతిః స్మృతా ॥ ౯॥

సా చ బ్రహ్మస్వరూపా చ నిత్యా సా చ సనాతనీ ।
యథాఽఽత్మా చ తథా శక్తిర్యథాగ్నౌ దాహికా స్థితా ॥ ౧౦॥

అత ఏవ హి యోగీంద్రైః స్త్రీపుంభేదో న మన్యతే ।
సర్వం బ్రహ్మమయం బ్రహ్మంఛశ్వత్సదపి నారద ॥ ౧౧॥

స్వేచ్ఛామయస్యేచ్ఛయా చ శ్రీకృష్ణస్య సిసృక్షయా ।
సాఽఽవిర్బభూవ సహసా మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ॥ ౧౨॥

తదాజ్ఞయా పంచవిధా సృష్టికర్మవిభేదికా ।

అథ భక్తానురోధాద్వా భక్తానుగ్రహవిగ్రహా ॥ ౧౩॥

గణేశమాతా దుర్గా యా శివరూపా శివప్రియా ।
నారాయణీ విష్ణుమాయా పూర్ణబ్రహ్మస్వరూపిణీ ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మాదిదేవైర్మునిభిర్మనుభిః పూజితా స్తుతా ।
సర్వాధిష్ఠాతృదేవీ సా శర్వరూపా సనాతనీ ॥ ౧౫॥

ధర్మసత్యపుణ్యకీర్తిర్యశోమంగలదాయినీ ।
సుఖమోక్షహర్షదాత్రీ శోకార్తిదుఃఖనాశినీ ॥ ౧౬॥

శరణాగతదీనార్తపరిత్రాణపరాయణా ।
తేజఃస్వరూపా పరమా తదధిష్ఠాతృదేవతా ॥ ౧౭॥

సర్వశక్తిస్వరూపా చ శక్తిరీశస్య సంతతం ।
సిద్ధేశ్వరీ సిద్ధిరూపా సిద్ధిదా సిద్ధిరీశ్వరీ ॥ ౧౮॥

బుద్ధిర్నిద్రా క్షుత్పిపాసా ఛాయా తంద్రా దయా స్మృతిః ।
జాతిః క్షాంతిశ్చ భ్రాంతిశ్చ శాంతిః కాంతిశ్చ చేతనా ॥ ౧౯॥

తుష్టిః పుష్టిస్తథా లక్ష్మీర్ధృతిర్మాయా తథైవ చ ।
సర్వశక్తిస్వరూపా సా కృష్ణస్య పరమాత్మనః ॥ ౨౦॥

ఉక్తః శ్రుతౌ శ్రుతగుణశ్చాతిస్వల్పో యథాగమం ।
గుణోఽస్త్యనంతోఽనంతాయా అపరాం చ నిశామయ ॥ ౨౧॥

శుద్ధసత్త్వస్వరూపా యా పద్మా సా పరమాత్మనః ।
సర్వసంపత్స్వరూపా సా తదధిష్ఠాతృదేవతా ॥ ౨౨॥

కాంతాతిదాంతా శాంతా చ సుశీలా సర్వమంగలా ।
లోభమోహకామరోషమదాహంకారవర్జితా ॥ ౨౩॥

భక్తానురక్తా పత్యుశ్చ సర్వాభ్యశ్చ పతివ్రతా ।
ప్రాణతుల్యా భగవతః ప్రేమపాత్రం ప్రియంవదా ॥ ౨౪॥

సర్వసస్యాత్మికా దేవీ జీవనోపాయరూపిణీ ।
మహాలక్ష్మీశ్చ వైకుంఠే పతిసేవారతా సతీ ॥ ౨౫॥

స్వర్గే చ స్వర్గలక్ష్మీశ్చ రాజలక్ష్మీశ్చ రాజసు ।
గృహేషు గృహలక్ష్మీశ్చ మర్త్యానాం గృహిణాం తథా ॥ ౨౬॥

సర్వప్రాణిషు ద్రవ్యేషు శోభారూపా మనోహరా ।
కీర్తిరూపా పుణ్యవతాం ప్రభారూపా నృపేషు చ ॥ ౨౭॥

వాణిజ్యరూపా వణిజాం పాపినాం కలహాంకురా ।
దయారూపా చ కథితా వేదోక్తా సర్వసమ్మతా ॥ ౨౮॥

సర్వపూజ్యా సర్వవంద్యా చాన్యాం మత్తో నిశామయ ।
వాగ్బుద్ధివిద్యాజ్ఞానాధిష్ఠాత్రీ చ పరమాత్మనః ॥ ౨౯॥

సర్వవిద్యాస్వరూపా యా సా చ దేవీ సరస్వతీ ।
సా బుద్ధిః కవితా మేధా ప్రతిభా స్మృతిదా నృణాం ॥ ౩౦॥

నానాప్రకారసిద్ధాంతభేదార్థకలనా మతా ।
వ్యాఖ్యాబోధస్వరూపా చ సర్వసందేహభంజినీ ॥ ౩౧॥

విచారకారిణీ గ్రంథకారిణీ శక్తిరూపిణీ ।
స్వరసంగీతసంధానతాలకారణరూపిణీ ॥ ౩౨॥

విషయజ్ఞానవాగ్రూపా ప్రతివిశ్వోపజీవినీ ।
వ్యాఖ్యావాదకరీ శాంతా వీణాపుస్తకధారిణీ ॥ ౩౩॥

శుద్ధసత్త్వస్వరూపా చ సుశీలా శ్రీహరిప్రియా ।
హిమచందనకుందేందుకుముదాంభోజసన్నిభా ॥ ౩౪॥

యజంతీ పరమాత్మానం శ్రీకృష్ణం రత్నమాలయా ।
తపఃస్వరూపా తపసాం ఫలదాత్రీ తపస్వినాం ॥ ౩౫॥

సిద్ధివిద్యాస్వరూపా చ సర్వసిద్ధిప్రదా సదా ।
యయా వినా తు విప్రౌఘో మూకో మృతసమః సదా ॥ ౩౬॥

దేవీ తృతీయా గదితా శ్రుత్యుక్తా జగదంబికా ।
యథాగమం యథాకించిదపరాం త్వం నిబోధ మే ॥ ౩౭॥

మాతా చతుర్ణాం వర్ణానాం వేదాంగానాం చ ఛందసాం ।
సంధ్యావందనమంత్రాణాం తంత్రాణాం చ విచక్షణా ॥ ౩౮॥

ద్విజాతిజాతిరూపా చ జపరూపా తపస్వినీ ।
బ్రహ్మణ్యతేజోరూపా చ సర్వసంస్కారరూపిణీ ॥ ౩౯॥

పవిత్రరూపా సావిత్రీ గాయత్రీ బ్రహ్మణః ప్రియా ।
తీర్థాని యస్యాః సంస్పర్శం వాంఛంతి హ్యాత్మశుద్ధయే ॥ ౪౦॥

శుద్ధస్ఫటికసంకాశా శుద్ధసత్త్వస్వరూపిణీ ।
పరమానందరూపా చ పరమా చ సనాతనీ ॥ ౪౧॥

పరబ్రహ్మస్వరూపా చ నిర్వాణపదదాయినీ ।
బ్రహ్మతేజోమయీ శక్తిస్తదధిష్ఠాతృదేవతా ॥ ౪౨॥

యత్పాదరజసా పూతం జగత్సర్వం చ నారద ।
దేవీ చతుర్థీ కథితా పంచమీం వర్ణయామి తే ॥ ౪౩॥

పంచప్రాణాధిదేవీ యా పంచప్రాణస్వరూపిణీ ।
ప్రాణాధికప్రియతమా సర్వాభ్యః సుందరీ పరా ॥ ౪౪॥

సర్వయుక్తా చ సౌభాగ్యమానినీ గౌరవాన్వితా ।
వామాంగార్ధస్వరూపా చ గుణేన తేజసా సమా ॥ ౪౫॥

పరావరా సారభూతా పరమాద్యా సనాతనీ ।
పరమానందరూపా చ ధన్యా మాన్యా చ పూజితా ॥ ౪౬॥

రాసక్రీడాధిదేవీ శ్రీకృష్ణస్య పరమాత్మనః ।
రాసమండలసంభూతా రాసమండలమండితా ॥ ౪౭॥

రాసేశ్వరీ సురసికా రాసావాసనివాసినీ ।
గోలోకవాసినీ దేవీ గోపీవేషవిధాయికా ॥ ౪౮॥

పరమాహ్లాదరూపా చ సంతోషహర్షరూపిణీ ।
నిర్గుణా చ నిరాకారా నిర్లిప్తాఽఽత్మస్వరూపిణీ ॥ ౪౯॥

నిరీహా నిరహంకారా భక్తానుగ్రహవిగ్రహా ।
వేదానుసారిధ్యానేన విజ్ఞాతా మా విచక్షణైః ॥ ౫౦॥

దృష్టిదృష్టా న సా చేశైః సురేంద్రైర్మునిపుంగవైః ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకధరా నానాలంకారభూషితా ॥ ౫౧॥

కోటిచంద్రప్రభా పుష్టసర్వశ్రీయుక్తవిగ్రహా ।
శ్రీకృష్ణభక్తిదాస్యైకకరా చ సర్వసంపదాం ॥ ౫౨॥

అవతారే చ వారాహే వృషభానుసుతా చ యా ।
యత్పాదపద్మసంస్పర్శాత్పవిత్రా చ వసుంధరా ॥ ౫౩॥

బ్రహ్మాదిభిరదృష్టా యా సర్వైర్దృష్టా చ భారతే ।
స్త్రీరత్నసారసంభూతా కృష్ణవక్షఃస్థలే స్థితా ॥ ౫౪॥

యథాంబరే నవఘనే లోలా సౌదామనీ మునే ।
షష్టివర్షసహస్రాణి ప్రతప్తం బ్రహ్మణా పురా ॥ ౫౫॥

యత్పాదపద్మనఖరదృష్టయే చాత్మశుద్ధయే ।
న చ దృష్టం చ స్వప్నేఽపి ప్రత్యక్షస్యాపి కా కథా ॥ ౫౬॥

తేనైవ తపసా దృష్టా భువి వృందావనే వనే ।
కథితా పంచమీ దేవీ సా రాధా చ ప్రకీర్తితా ॥ ౫౭॥

అంశరూపాః కలారూపాః కలాంశాంశాంశసంభవాః ।
ప్రకృతేః ప్రతివిశ్వేషు దేవ్యశ్చ సర్వయోషితః ॥ ౫౮॥

పరిపూర్ణతమాః పంచ విద్యాదేవ్యః ప్రకీర్తితాః ।
యా యాః ప్రధానాంశరూపా వర్ణయామి నిశామయ ॥ ౫౯॥

ప్రధానాంశస్వరూపా సా గంగా భువనపావనీ ।
విష్ణువిగ్రహసంభూతా ద్రవరూపా సనాతనీ ॥ ౬౦॥

పాపిపాపేధ్మదాహాయ జ్వలదగ్నిస్వరూపిణీ ।
సుఖస్పర్శా స్నానపానైర్నిర్వాణపదదాయినీ ॥ ౬౧॥

గోలోకస్థానప్రస్థానసుఖసోపానరూపిణీ ।
పవిత్రరూపా తీర్థానాం సరితాం చ పరావరా ॥ ౬౨॥

శంభుమౌలిజటామేరుముక్తాపంక్తిస్వరూపిణీ ।
తపఃసంపాదినీ సద్యో భారతేషు తపస్వినాం ॥ ౬౩॥

చంద్రపద్మక్షీరనిభా శుద్ధసత్త్వస్వరూపిణీ ।
నిర్మలా నిరహంకారా సాధ్వీ నారాయణప్రియా ॥ ౬౪॥

ప్రధానాంశస్వరూపా చ తులసీ విష్ణుకామినీ ।
విష్ణుభూషణరూపా చ విష్ణుపాదస్థితా సతీ ॥ ౬౫॥

తపఃసంకల్పపూజాదిసంఘసంపాదినీ మునే ।
సారభూతా చ పుష్పాణాం పవిత్రా పుణ్యదా సదా ॥ ౬౬॥

దర్శనస్పర్శనాభ్యాం చ సద్యో నిర్వాణదాయినీ ।
కలౌ కలుషశుష్కేధ్మదహనాయాగ్నిరూపిణీ ॥ ౬౭॥

యత్పాదపద్మసంస్పర్శాత్సద్యః పూతా వసుంధరా ।
యత్స్పర్శదర్శనే చైవేచ్ఛంతి తీర్థాని శుద్ధయే ॥ ౬౮॥

యయా వినా చ విశ్వేషు సర్వకర్మ చ నిష్ఫలం ।
మోక్షదా యా ముముక్షూణాం కామినీ సర్వకామదా ॥ ౬౯॥

కల్పవృక్షస్వరూపా యా భారతే వృక్షరూపిణీ ।
భారతీనాం ప్రీణనాయ జాతా యా పరదేవతా ॥ ౭౦॥

ప్రధానాంశస్వరూపా యా మనసా కశ్యపాత్మజా ।
శంకరప్రియశిష్యా చ మహాజ్ఞానవిశారదా ॥ ౭౧॥

నాగేశ్వరస్యానంతస్య భగినీ నాగపూజితా ।
నాగేశ్వరీ నాగమాతా సుందరీ నాగవాహినీ ॥ ౭౨॥

నాగేంద్రగణసంయుక్తా నాగభూషణభూషితా ।
నాగేంద్రవందితా సిద్ధా యోగినీ నగశాయినీ ॥ ౭౩॥

విష్ణురూపా విష్ణుభక్తా విష్ణుపూజాపరాయణా ।
తపఃస్వరూపా తపసాం ఫలదాత్రీ తపస్వినీ ॥ ౭౪॥

దివ్యం త్రిలక్షవర్షం చ తపస్తప్త్వా చ యా హరేః ।
తపస్వినీషు పూజ్యా చ తపస్విషు చ భారతే ॥ ౭౫॥

సర్వమంత్రాధిదేవీ చ జ్వలంతీ బ్రహ్మతేజసా ।
బ్రహ్మస్వరూపా పరమా బ్రహ్మభావనతత్పరా ॥ ౭౬॥

జరత్కారుమునేః పత్నీ కృష్ణాంశస్య పతివ్రతా ।
ఆస్తీకస్య మునేర్మాతా ప్రవరస్య తపస్వినాం ॥ ౭౭॥

ప్రధానాంశస్వరూపా యా దేవసేనా చ నారద ।
మాతృకాసు పూజ్యతమా సా షష్ఠీ చ ప్రకీర్తితా ॥ ౭౮॥

పుత్రపౌత్రాదిదాత్రీ చ ధాత్రీ త్రిజగతాం సతీ ।
షష్ఠాంశరూపా ప్రకృతేస్తేన షష్ఠీ ప్రకీర్తితా ॥ ౭౯॥

స్థానే శిశూనాం పరమా వృద్ధరూపా చ యోగినీ ।
పూజా ద్వాదశమాసేషు యస్యా విశ్వేషు సంతతం ॥ ౮౦॥

పూజా చ సూతికాగారే పురా షష్ఠదినే శిశోః ।
ఏకవింశతిమే చైవ పూజా కల్యాణహేతుకీ ॥ ౮౧॥

మునిభిర్నమితా చైషా నిత్యకామాప్యతః పరా ।
మాతృకా చ దయారూపా శశ్వద్రక్షణకారిణీ ॥ ౮౨॥

జలే స్థలే చాంతరిక్షే శిశూనాం సద్మగోచరే ।
ప్రధానాంశస్వరూపా చ దేవీమంగలచండికా ॥ ౮౩॥

ప్రకృతేర్ముఖసంభూతా సర్వమంగలదా సదా ।
సృష్టౌ మంగలరూపా చ సంహారే కోపరూపిణీ ॥ ౮౪॥

తేన మంగలచండీ సా పండితైః పరికీర్తితా ।
ప్రతిమంగలవారేషు ప్రతివిశ్వేషు పూజితా ॥ ౮౫॥

పుత్రపౌత్రధనైశ్వర్యయశోమంగలదాయినీ ।
పరితుష్టా సర్వవాంఛాప్రదాత్రీ సర్వయోషితాం ॥ ౮౬॥

రుష్టా క్షణేన సంహర్తుం శక్తా విశ్వం మహేశ్వరీ ।
ప్రధానాంశస్వరూపా సా కాలీ కమలలోచనా ॥ ౮౭॥

దుర్గాలలాటసంభూతా రణే శుంభనిశుంభయోః ।
దుర్గార్ధాంశస్వరూపా సా గుణేన తేజసా సమా ॥ ౮౮॥

కోటిసూర్యసమాజుష్టపుష్టజాజ్వలవిగ్రహా ।
ప్రధానా సర్వశక్తీనాం బలా బలవతీ పరా ॥ ౮౯॥

సర్వసిద్ధిప్రదా దేవీ పరమా యోగరూపిణీ ।
కృష్ణభక్తా కృష్ణతుల్యా తేజసా విక్రమైర్గుణైః ॥ ౯౦॥

కృష్ణభావనయా శశ్వత్కృష్ణవర్ణా సనాతనీ ।
సంహర్తుం సర్వబ్రహ్మాండం శక్తా నిఃశ్వాసమాత్రతః ॥ ౯౧॥

రణం దైత్యైః సమం తస్యాః క్రీడయా లోకశిక్షయా ।
ధర్మార్థకామమోక్షాంశ్చ దాతుం శక్తా చ పూజితా ॥ ౯౨॥

బ్రహ్మాదిభిః స్తూయమానా మునిభిర్మనుభిర్నరైః |
ప్రధానాంశస్వరూపా సా ప్రకృతేశ్చ వసుంధరా || ౯౩||

ఆధారరూపా సర్వేషాం సర్వసస్యా ప్రకీర్తితా |
రత్నాకరా రత్నగర్భా సర్వరత్నాకరాశ్రయా || ౯౪||

ప్రజాభిశ్చ ప్రజేశైశ్చ పూజితా వందితా సదా |
సర్వోపజీవ్యరూపా చ సర్వసంపద్విధాయినీ || ౯౫||

యయా వినా జగత్సర్వం నిరాధారం చరాచరం |
ప్రకృతేశ్చ కలా యా యాస్తా నిబోధ మునీశ్వర || ౯౬||

యస్య యస్య చ యా పత్నీ తత్సర్వం వర్ణయామి తే |
స్వాహాదేవీ వహ్నిపత్నీ ప్రతివిశ్వేషు పూజితా || ౯౭||

యయా వినా హవిర్దానం న గ్రహీతుం సురాః క్షమాః |
దక్షిణా యజ్ఞపత్నీ చ దీక్షా సర్వత్ర పూజితా || ౯౮||

యయా వినా హి విశ్వేషు సర్వకర్మ హి నిష్ఫలం |
స్వధా పితౄణాం పత్నీ చ మునిభిర్మనుభిర్నరైః || ౯౯||

పూజితా పితృదానం హి నిష్కలం చ యయా వినా |
స్వస్తిదేవీ వాయుపత్నీ ప్రతివిశ్వేషు పూజితా || ౧౦౦||

ఆదానం చ ప్రదానం చ నిష్ఫలం చ యయా వినా |
పుష్టిర్గణపతేః పత్నీ పూజితా జగతీతలే || ౧౦౧||

యయా వినా పరిక్షీణాః పుమాంసో యోషితోఽపి చ |
అనంతపత్నీ తుష్టిశ్చ పూజితా వందితా భవేత్ || ౧౦౨||

యయా వినా న సంతుష్టాః సర్వలోకాశ్చ సర్వతః |
ఈశానపత్నీ సంపత్తిః పూజితా చ సురైర్నరైః || ౧౦౩||

సర్వే లోకా దరిద్రాశ్చ విశ్వేషు చ యయా వినా |
ధృతిః కపిలపత్నీ చ సర్వైః సర్వత్ర పూజితా || ౧౦౪||

సర్వే లోకా అధైర్యాశ్చ జగత్సు చ యయా వినా |
సత్యపత్నీ సతీ ముక్తైః పూజితా చ జగత్ప్రియా || ౧౦౫||

యయా వినా భవేల్లోకో బంధుతారహితః సదా |
మోహపత్నీ దయా సాధ్వీ పూజితా చ జగత్ప్రియా || ౧౦౬||

సర్వే లోకాశ్చ సర్వత్ర నిష్ఫలాశ్చ యయా వినా |
పుణ్యపత్నీ ప్రతిష్ఠా సా పూజితా పుణ్యదా సదా || ౧౦౭||

యయా వినా జగత్సర్వం జీవన్మృతసమం మునే |
సుకర్మపత్నీ సంసిద్ధా కీర్తిర్ధన్యైశ్చ పూజితా || ౧౦౮||

యయా వినా జగత్సర్వం యశోహీనం మృతం యథా |
క్రియా తూద్యోగపత్నీ చ పూజితా సర్వసమ్మతా || ౧౦౯||

యయా వినా జగత్సర్వం విధిహీనం చ నారద |
అధర్మపత్నీ మిథ్యా సా సర్వధూర్తైశ్చ పూజితా || ౧౧౦||

యయా వినా జగత్సర్వముచ్ఛిన్నం విధినిర్మితం |
సత్యే అదర్శనా యా చ త్రేతాయాం సూక్ష్మరూపిణీ || ౧౧౧||

అర్ధావయవరూపా చ ద్వాపరే చైవ సంవృతా |
కలౌ మహాప్రగల్భా చ సర్వత్ర వ్యాపికా బలాత్ || ౧౧౨||

కపటేన సమం భ్రాత్రా భ్రమతే చ గృహే గృహే |
శాంతిర్లజ్జా చ భార్యే ద్వే సుశీలస్య చ పూజితే || ౧౧౩||

యాభ్యాం వినా జగత్సర్వమున్మత్తమివ నారద |
జ్ఞానస్య తిస్రో భార్యాశ్చ బుద్ధిర్మేధాధృతిస్తథా || ౧౧౪||

యాభిర్వినా జగత్సర్వం మూఢం మత్తసమం సదా |
మూర్తిశ్చ ధర్మపత్నీ సా కాంతిరూపా మనోహరా || ౧౧౫||

పరమాత్మా చ విశ్వౌఘో నిరాధారో యయా వినా |
సర్వత్ర శోభారూపా చ లక్ష్మీర్మూర్తిమతీ సతీ || ౧౧౬||

శ్రీరూపా మూర్తిరూపా చ మాన్యా ధన్యాతిపూజితా |
కాలాగ్నీ రుద్రపత్నీ చ నిద్రా సా సిద్ధయోగినీ || ౧౧౭||

సర్వే లోకాః సమాచ్ఛన్నా యయా యోగేన రాత్రిషు |
కాలస్య తిస్రో భార్యాశ్చ సంధ్యా రాత్రిర్దినాని చ || ౧౧౮||

యాభిర్వినా విధాతా చ సంఖ్యాం కర్తుం న శక్యతే |
క్షుత్పిపాసే లోభభార్యే ధన్యే మాన్యే చ పూజితే || ౧౧౯||

యాభ్యాం వ్యాప్తం జగత్సర్వం నిత్యం చింతాతురం భవేత్ |
ప్రభా చ దాహికా చైవ ద్వే భార్యే తేజసస్తథా || ౧౨౦||

యాభ్యాం వినా జగత్స్రష్టా విధాతుం చ న హీశ్వరః |
కాలకన్యే మృత్యుజరే ప్రజ్వారస్య ప్రియాప్రియే || ౧౨౧||

యాభ్యాం జగత్సముచ్ఛిన్నం విధాత్రా నిర్మితం విధౌ |
నిద్రాకన్యా చ తంద్రా సా ప్రీతిరన్యా సుఖప్రియే || ౧౨౨||

యాభ్యాం వ్యాప్తం జగత్సర్వం విధిపుత్ర విధేర్విధౌ |
వైరాగ్యస్య చ ద్వే భార్యే శ్రద్ధా భక్తిశ్చ పూజితే || ౧౨౩||

యాభ్యాం శశ్వజ్జగత్సర్వం యజ్జీవన్ముక్తిమన్మునే |
అదితిర్దేవమాతా చ సురభీ చ గవాం ప్రసూః || ౧౨౪||

దితిశ్చ దైత్యజననీ కద్రూశ్చ వినతా దనుః ।
ఉపయుక్తాః సృష్టివిధావేతాస్తు కీర్తితాః కలాః ॥ ౧౨౫॥

కలా అన్యాః సంతి బహ్వ్యస్తాసు కాశ్చిన్నిబోధ మే ।
రోహిణీ చంద్రపత్నీ చ సంజ్ఞా సూర్యస్య కామినీ ॥ ౧౨౬॥

శతరూపా మనోర్భార్యా శచీంద్రస్య చ గేహినీ ।
తారా బృహస్పతేర్భార్యా వసిష్ఠస్యాప్యరుంధతీ ॥ ౧౨౭॥

అహల్యా గౌతమస్త్రీ సాప్యనసూయాత్రికామినీ ।
దేవహూతిః కర్దమస్య ప్రసూతిర్దక్షకామినీ ॥ ౧౨౮॥

పితౄణాం మానసీ కన్యా మేనకా సాంబికాప్రసూః ।
లోపాముద్రా తథా కుంతీ కుబేరకామినీ తథా ॥ ౧౨౯॥

వరుణానీ ప్రసిద్ధా చ బలేర్వింధ్యావలిస్తథా ।
కాంతా చ దమయంతీ చ యశోదా దేవకీ తథా ॥ ౧౩౦॥

గాంధారీ ద్రౌపదీ శైవ్యా సా చ సత్యవతీ ప్రియా ।
వృషభానుప్రియా సాధ్వీ రాధామాతా కులోద్వహా ॥ ౧౩౧॥

మందోదరీ చ కౌసల్యా సుభద్రా కౌరవీ తథా ।
రేవతీ సత్యభామా చ కాలిందీ లక్ష్మణా తథా ॥ ౧౩౨॥

జాంబవతీ నాగ్నజితిర్మిత్రవిందా తథాపరా ।
లక్ష్మణా రుక్మిణీ సీతా స్వయం లక్ష్మీః ప్రకీర్తితా ॥ ౧౩౩॥

కాలీ యోజనగంధా చ వ్యాసమాతా మహాసతీ ।
బాణపుత్రీ తథోషా చ చిత్రలేఖా చ తత్సఖీ ॥ ౧౩౪॥

ప్రభావతీ భానుమతీ తథా మాయావతీ సతీ ।
రేణుకా చ భృగోర్మాతా రామమాతా చ రోహిణీ ॥ ౧౩౫॥

ఏకనందా చ దుర్గా సా శ్రీకృష్ణభగినీ సతీ ।
బహ్వ్యః సత్యః కలాశ్చైవ ప్రకృతేరేవ భారతే ॥ ౧౩౬॥

యా యాశ్చ గ్రామదేవ్యః స్యుస్తాః సర్వాః ప్రకృతేః కలాః ।
కలాంశాంశసముద్భూతాః ప్రతివిశ్వేషు యోషితః ॥ ౧౩౭॥

యోషితామవమానేన ప్రకృతేశ్చ పరాభవః ।
బ్రాహ్మణీ పూజితా యేన పతిపుత్రవతీ సతీ ॥ ౧౩౮॥

ప్రకృతిః పూజితా తేన వస్త్రాలంకారచందనైః ।
కుమారీ చాష్టవర్షీయా వస్త్రాలంకారచందనైః ॥ ౧౩౯॥

పూజితా యేన విప్రస్య ప్రకృతిస్తేన పూజితా ।
సర్వాః ప్రకృతిసంభూతా ఉత్తమాధమమధ్యమాః ॥ ౧౪౦॥

సత్త్వాంశాశ్చోత్తమా జ్ఞేయాః సుశీలాశ్చ పతివ్రతాః |
మధ్యమా రజసశ్చాంశాస్తాశ్చ భోగ్యాః ప్రకీర్తితాః || ౧౪౧||

సుఖసంభోగవశ్యాశ్చ స్వకార్యే తత్పరాః సదా |
అధమాస్తమసశ్చాంశా అజ్ఞాతకులసంభవాః || ౧౪౨||

దుర్ముఖాః కులహా ధూర్తాః స్వతంత్రాః కలహప్రియాః |
పృథివ్యాం కులటా యాశ్చ స్వర్గే చాప్సరసాం గణాః || ౧౪౩||

ప్రకృతేస్తమసశ్చాంశాః పుంశ్చల్యః పరికీర్తితాః |
ఏవం నిగదితం సర్వం ప్రకృతే రూపవర్ణనం || ౧౪౪||

తాః సర్వాః పూజితాః పృథ్వ్యాం పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే |
పూజితా సురథేనాదౌ దుర్గా దుర్గార్తినాశినీ || ౧౪౫||

తతః శ్రీరామచంద్రేణ రావణస్య వధార్థినా |
తత్పశ్చాజ్జగతాం మాతా త్రిషు లోకేషు పూజితా || ౧౪౬||

జాతాఽఽదౌ దక్షకన్యా యా నిహత్య దైత్యదానవాన్ |
తతో దేహం పరిత్యజ్య యజ్ఞే భర్తుశ్చ నిందయా || ౧౪౭||

జజ్ఞే హిమవతః పత్న్యాం లేభే పశుపతిం పతిం |
గణేశశ్చ స్వయం కృష్ణః స్కందో విష్ణుకలోద్భవః || ౧౪౮||

బభూవతుస్తౌ తనయౌ పశ్చాత్తస్యాశ్చ నారద |
లక్ష్మీర్మంగలభూపేన ప్రథమం పరిపూజితా || ౧౪౯||

త్రిషు లోకేషు తత్పశ్చాద్దేవతామునిమానవైః |
సావిత్రీ చాశ్వపతినా ప్రథమం పరిపూజితా || ౧౫౦||

తత్పశ్చాత్త్రిషు లోకేషు దేవతామునిపుంగవైః |
ఆదౌ సరస్వతీ దేవీ బ్రహ్మణా పరిపూజితా || ౧౫౧||

తత్పశ్చాత్త్రిషు లోకేషు దేవతామునిపుంగవైః |
ప్రథమం పూజితా రాధా గోలోకే రాసమండలే || ౧౫౨||

పౌర్ణమాస్యాం కార్తికస్య కృష్ణేన పరమాత్మనా |
గోపికాభిశ్చ గోపైశ్చ బాలికాభిశ్చ బాలకైః || ౧౫౩||

గవాం గణైః సురభ్యా చ తత్పశ్చాదాజ్ఞయా హరేః |
తదా బ్రహ్మాదిభిర్దేవైర్మునిభిః పరయా ముదా || ౧౫౪||

పుష్పధూపాదిభిర్భక్త్యా పూజితా వందితా సదా |
పృథివ్యాం ప్రథమం దేవీ సుయజ్ఞేనైవ పూజితా || ౧౫౫||

శంకరేణోపదిష్టేన పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే |
త్రిషు లోకేషు తత్పశ్చాదాజ్ఞయా పరమాత్మనః || ౧౫౬||

పుష్పధూపాదిభిర్భక్త్యా పూజితా మునిభిః సదా ।
కలా యా యాః సముద్భూతా పూజితాస్తాశ్చ భారతే ॥ ౧౩౭॥

పూజితా గ్రామదేవ్యశ్చ గ్రామే చ నగరే మునే ।
ఏవం తే కథితం సర్వం ప్రకృతేశ్చరితం శుభం ॥ ౧౩౮॥

యథాగమం లక్షణం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
ప్రకృతిచరిత్రవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ పంచప్రకృతితద్భర్తృగణోత్పత్తివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
సమాసేన శ్రుతం సర్వం దేవీనాం చరితం ప్రభో ।
విబోధనాయ బోధస్య వ్యాసేన వక్తుమర్హసి ॥ ౧॥

సృష్టేరాద్యా సృష్టివిధౌ కథమావిర్బభూవ హ ।
కథం వా పంచధా భూతా వద వేదవిదాంవర ॥ ౨॥

భూతా యయాంశకలయా తయా త్రిగుణయా భవే ।
వ్యాసేన తాసాం చరితం శ్రోతుమిచ్ఛామి సాంప్రతం ॥ ౩॥

తాసాం జన్మానుకథనం పూజాధ్యానవిధిం బుధ ।
స్తోత్రం కవచమైశ్వర్యం శౌర్యం వర్ణయ మంగలం ॥ ౪॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
నిత్య ఆత్మా నభో నిత్యం కాలో నిత్యో దిశో యథా ।
విశ్వానాం గోలకం నిత్యం నిత్యో గోలోక ఏవ చ ॥ ౫॥

తదేకదేశో వైకుంఠో నమ్రభాగానుసారకః ।
తథైవ ప్రకృతిర్నిత్యా బ్రహ్మలీలా సనాతనీ ॥ ౬॥

యథాగ్నౌ దాహికా చంద్రే పద్మే శోభా ప్రభా రవౌ ।
శశ్వద్యుక్తా న భిన్నా సా తథా ప్రకృతిరాత్మని ॥ ౭॥

వినా స్వర్ణం స్వర్ణకారః కుండలం కర్తుమక్షమః ।
వినా మృదా ఘటం కర్తుం కులాలో హి నహీశ్వరః ॥ ౮॥

న హి క్షమస్తథాత్మా చ సృష్టిం స్రష్టుం తయా వినా ।
సర్వశక్తిస్వరూపా సా యయా చ శక్తిమాన్సదా ॥ ౯॥

ఐశ్వర్యవచనః శశ్చ క్తిః పరాక్రమ ఏవ చ ।
తత్స్వరూపా తయోర్దాత్రీ సా శక్తిః పరికీర్తితా ॥ ౧౦॥

జ్ఞానం సమృద్ధిః సంపత్తిర్యశశ్చైవ బలం భగః ।

తేన శక్తిర్భగవతీ భగరూపా చ సా సదా ॥ ౧౧॥

తయా యుక్తః సదాత్మా చ భగవాంస్తేన కథ్యతే ।
స చ స్వేచ్ఛామయో దేవః సాకారశ్చ నిరాకృతిః ॥ ౧౨॥

తేజోరూపం నిరాకారం ధ్యాయంతే యోగినః సదా ।
వదంతి చ పరం బ్రహ్మ పరమానందమీశ్వరం ॥ ౧౩॥

అదృశ్యం సర్వద్రష్టారం సర్వజ్ఞం సర్వకారణం ।
సర్వదం సర్వరూపం తం వైష్ణవాస్తన్న మన్వతే ॥ ౧౪॥

వదంతి చైవ తే కస్య తేజస్తేజస్వినా వినా ।
తేజోమండలమధ్యస్థం బ్రహ్మ తేజస్వినం పరం ॥ ౧౫॥

స్వేచ్ఛామయం సర్వరూపం సర్వకారణకారణం ।
అతీవ సుందరం రూపం బిభ్రతం సుమనోహరం ॥ ౧౬॥

కిశోరవయసం శాంతం సర్వకాంతం పరాత్పరం ।
నవీననీరదాభాసధామైకం శ్యామవిగ్రహం ॥ ౧౭॥

శరన్మధ్యాహ్నపద్మౌఘశోభామోచనలోచనం ।
ముక్తాచ్ఛవివినింద్యైకదంతపంక్తిమనోరమం ॥ ౧౮॥

మయూరపిచ్ఛచూడం చ మాలతీమాల్యమండితం ।
సునసం సస్మితం కాంతం భక్తానుగ్రహకారణం ॥ ౧౯॥

జ్వలదగ్నివిశుద్ధైకపీతాంశుకసుశోభితం ।
ద్విభుజం మురలీహస్తం రత్నభూషణభూషితం ॥ ౨౦॥

సర్వాధారం చ సర్వేశం సర్వశక్తియుతం విభుం ।
సర్వైశ్వర్యప్రదం సర్వస్వతంత్రం సర్వమంగలం ॥ ౨౧॥

పరిపూర్ణతమం సిద్ధం సిద్ధేశం సిద్ధికారకం ।
ధ్యాయంతే వైష్ణవాః శశ్వద్దేవదేవం సనాతనం ॥ ౨౨॥

జన్మమృత్యుజరావ్యాధిశోకభీతిహరం పరం ।
బ్రహ్మణో వయసా యస్య నిమేష ఉపచర్యతే ॥ ౨౩॥

స చాత్మా స పరం బ్రహ్మ కృష్ణ ఇత్యభిధీయతే ।
కృషిస్తద్భక్తివచనో నశ్చ తద్దాస్యవాచకః ॥ ౨౪॥

భక్తిదాస్యప్రదాతా యః స చ కృష్ణః ప్రకీర్తితః ।
కృషిశ్చ సర్వవచనో నకారో బీజమేవ చ ॥ ౨౫॥

స కృష్ణః సర్వస్రష్టాఽఽదౌ సిసృక్షన్నేక ఏవ చ ।
సృష్ట్యున్ముఖస్తదంశేన కాలేన ప్రేరితః ప్రభుః ॥ ౨౬॥

స్వేచ్ఛామయః స్వేచ్ఛయా చ ద్విధారూపో బభూవ హ |
స్త్రీరూపో వామభాగాంశో దక్షిణాంశః పుమాన్స్మృతః || ౨౭ ||

తాం దదర్శ మహాకామీ కామాధారాం సనాతనః |
అతీవ కమనీయా చ చారుపంకజసన్నిభాం || ౨౮ ||

చంద్రబింబవినింద్యైకనితంబయుగలాం పరాం |
సుచారుకదలీస్తంభనిందితశ్రోణిసుందరీం || ౨౯ ||

శ్రీయుక్తశ్రీఫలాకారస్తనయుగ్మమనోరమాం |
పుష్పజుష్టాం సువలితాం మధ్యక్షీణాం మనోహరాం || ౩౦ ||

అతీవ సుందరీం శాంతాం సస్మితాం వక్రలోచనాం |
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధారాం రత్నభూషణభూషితాం || ౩౧ ||

శశ్వచ్చక్షుశ్చకోరాభ్యాం పిబంతీం సతతం ముదా |
కృష్ణస్య ముఖచంద్రం చ చంద్రకోటివినిందితం || ౩౨ ||

కస్తూరీబిందునా సార్ధమధశ్చందనబిందునా |
సమం సిందూరబిందుం చ భాలమధ్యే చ బిభ్రతీం || ౩౩ ||

వక్రిమం కబరీభారం మాలతీమాల్యభూషితం |
రత్నేంద్రసారహారం చ దధతీం కాంతకాముకీం || ౩౪ ||

కోటిచంద్రప్రభామృష్టపుష్టశోభాసమన్వితాం |
గమనేన రాజహంసగజగర్వవినాశినీం || ౩౫ ||

దృష్ట్వా తాం తు తయా సార్ధం రాసేశో రాసమండలే |
రాసోల్లాసే సురసికో రాసక్రీడాంచకార హ || ౩౬ ||

నానాప్రకారశృంగారం శృంగారో మూర్తిమానివ |
చకార సుఖసంభోగం యావద్వై బ్రహ్మణో దినం || ౩౭ ||

తతః స చ పరిశ్రాంతస్తస్యా యోనౌ జగత్పితా |
చకార వీర్యాధానం చ నిత్యానందే శుభక్షణే || ౩౮ ||

గాత్రతో యోషితస్తస్యాః సురతాంతే చ సువ్రత |
నిఃససార శ్రమజలం శ్రాంతాయాస్తేజసా హరేః || ౩౯ ||

మహాక్రమణక్లిష్టాయా నిఃశ్వాసశ్చ బభూవ హ |
తదా వవ్రే శ్రమజలం తత్సర్వం విశ్వగోలకం || ౪౦ ||

స చ నిఃశ్వాసవాయుశ్చ సర్వాధారో బభూవ హ |
నిఃశ్వాసవాయుః సర్వేషాం జీవినాం చ భవేషు చ || ౪౧ ||

బభూవ మూర్తిమద్వాయోర్వామాంగాత్ప్రాణవల్లభా |
తత్పత్నీ సా చ తత్పుత్రాః ప్రాణాః పంచ చ జీవినాం || ౪౨ ||

ప్రాణోఽపానః సమానశ్చోదానవ్యానౌ చ వాయవః |
బభూవురేవ తత్పుత్రా అధః ప్రాణాశ్చ పంచ చ || ౪౩||

ఘర్మతోయాధిదేవశ్చ బభూవ వరుణో మహాన్ |
తద్వామాంగాచ్చ తత్పత్నీ వరుణానీ బభూవ సా || ౪౪||

అథ సా కృష్ణచిచ్ఛక్తిః కృష్ణగర్భం దధార హ |
శతమన్వంతరం యావజ్జ్వలంతీ బ్రహ్మతేజసా || ౪౫||

కృష్ణప్రాణాధిదేవీ సా కృష్ణప్రాణాధికప్రియా |
కృష్ణస్య సంగినీ శశ్వత్కృష్ణవక్షఃస్థలస్థితా || ౪౬||

శతమన్వంతరాంతే చ కాలేఽతీతే తు సుందరీ |
సుషావ డింభం స్వర్ణాభం విశ్వాధారాలయం పరం || ౪౭||

దృష్ట్వా డింభం చ సా దేవీ హృదయేన వ్యదూయత |
ఉత్ససర్జ చ కోపేన బ్రహ్మాండగోలకే జలే || ౪౮||

దృష్ట్వా కృష్ణశ్చ తత్త్యాగం హాహాకారం చకార హ |
శశాప దేవీం దేవేశస్తత్క్షణం చ యథోచితం || ౪౯||

యతోఽపత్యం త్వయా త్యక్తం కోపశీలే చ నిష్ఠురే |
భవ త్వమనపత్యాపి చాద్యప్రభృతి నిశ్చితం || ౫౦||

యా యాస్త్వదంశరూపాశ్చ భవిష్యంతి సురస్త్రియః |
అనపత్యాశ్చ తాః సర్వాస్త్వత్సమా నిత్యయౌవనాః || ౫౧||

ఏతస్మిన్నంతరే దేవీ జిహ్వాగ్రాత్సహసా తతః |
ఆవిర్బభూవ కన్యైకా శుక్లవర్ణా మనోహరా || ౫౨||

శ్వేతవస్త్రపరీధానా వీణాపుస్తకధారిణీ |
రత్నభూషణభూషాఢ్యా సర్వశాస్త్రాధిదేవతా || ౫౩||

అథ కాలాంతరే సా చ ద్విధారూపా బభూవ హ |
వామార్ధాంగాచ్చ కమలా దక్షిణార్ధాచ్చ రాధికా || ౫౪||

ఏతస్మిన్నంతరే కృష్ణో ద్విధారూపో బభూవ సః |
దక్షిణార్ధశ్చ ద్విభుజో వామార్ధశ్చ చతుర్భుజః || ౫౫||

ఉవాచ వాణీం కృష్ణస్తాం త్వమస్య కామినీ భవ |
అత్రైవ మానినీ రాధా తవ భద్రం భవిష్యతి || ౫౬||

ఏవం లక్ష్మీం చ ప్రదదౌ తుష్టో నారాయణాయ చ |
స జగామ చ వైకుంఠం తాభ్యాం సార్ధం జగత్పతిః || ౫౭||

అనపత్యే చ తే ద్వే చ జాతే రాధాంశసంభవే |
భూతా నారాయణాంగాచ్చ పార్షదాశ్చ చతుర్భుజాః || ౫౮||

తేజసా వయసా రూపగుణాభ్యాం చ సమా హరేః ।
బభూవుః కమలాంగాచ్చ దాసీకోట్యశ్చ తత్సమాః ॥ ౩౯॥

అథ గోలోకనాథస్య లోమ్నాం వివరతో మునే ।
భూతాశ్చాసంఖ్యగోపాశ్చ వయసా తేజసా సమాః ॥ ౬౦॥

రూపేణ చ గుణేనైవ బలేన విక్రమేణ చ ।
ప్రాణతుల్యప్రియాః సర్వే బభూవుః పార్షదా విభోః ॥ ౬౧॥

రాధాంగలోమకూపేభ్యో బభూవుర్గోపకన్యకాః ।
రాధాతుల్యాశ్చ తాః సర్వా రాధాదాస్యః ప్రియంవదాః ॥ ౬౨॥

రత్నభూషణభూషాఢ్యాః శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాః ।
అనపత్యాశ్చ తాః సర్వాః పుంసః శాపేన సంతతం ॥ ౬౩॥

ఏతస్మిన్నంతరే విప్ర సహసా కృష్ణదేవతా ।
ఆవిర్బభూవ దుర్గా సా విష్ణుమాయా సనాతనీ ॥ ౬౪॥

దేవీ నారాయణీశానా సర్వశక్తిస్వరూపిణీ ।
బుద్ధ్యధిష్ఠాత్రీ దేవీ సా కృష్ణస్య పరమాత్మనః ॥ ౬౫॥

దేవీనాం బీజరూపా చ మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ।
పరిపూర్ణతమా తేజఃస్వరూపా త్రిగుణాత్మికా ॥ ౬౬॥

తప్తకాంచనవర్ణాభా కోటిసూర్యసమప్రభా ।
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యా సహస్రభుజసంయుతా ॥ ౬౭॥

నానాశస్త్రాస్త్రనికరం బిభ్రతీ సా త్రిలోచనా ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానా రత్నభూషణభూషితా ॥ ౬౮॥

యస్యాశ్చాంశాంశకలయా బభూవుః సర్వయోషితః ।
సర్వే విశ్వస్థితా లోకా మోహితాః స్యుశ్చ మాయయా ॥ ౬౯॥

సర్వైశ్వర్యప్రదాత్రీ చ కామినాం గృహవాసినాం ।
కృష్ణభక్తిప్రదా యా చ వైష్ణవానాం చ వైష్ణవీ ॥ ౭౦॥

ముముక్షూణాం మోక్షదాత్రీ సుఖినాం సుఖదాయినీ ।
స్వర్గేషు స్వర్గలక్ష్మీశ్చ గృహలక్ష్మీర్గృహేషు చ ॥ ౭౧॥

తపస్విషు తపస్యా చ శ్రీరూపా తు నృపేషు చ ।
యా వహ్నౌ దాహికారూపా ప్రభారూపా చ భాస్కరే ॥ ౭౨॥

శోభారూపా చ చంద్రే చ సా పద్మేషు చ శోభనా ।
సర్వశక్తిస్వరూపా యా శ్రీకృష్ణే పరమాత్మని ॥ ౭౩॥

యయా చ శక్తిమానాత్మా యయా చ శక్తిమజ్జగత్ ।
యయా వినా జగత్సర్వం జీవన్మృతమివ స్థితం ॥ ౭౪॥

యా చ సంసారవృక్షస్య బీజరూపా సనాతనీ ।
స్థితిరూపా వృద్ధిరూపా ఫలరూపా చ నారద ॥ ౭౫॥

క్షుత్పిపాసాదయారూపా నిద్రా తంద్రా క్షమా మతిః ।
శాంతిలజ్జాతుష్టిపుష్టిభ్రాంతికాంత్యాదిరూపిణీ ॥ ౭౬॥

సా చ సంస్తూయ సర్వేశం తత్పురః సమువాస హ ।
రత్నసింహాసనం తస్యై ప్రదదౌ రాధికేశ్వరః ॥ ౭౭॥

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర సస్త్రీకశ్చ చతుర్ముఖః ।
పద్మనాభేర్నాభిపద్మాన్నిఃససార మహామునే ॥ ౭౮॥

కమండలుధరః శ్రీమాంస్తపస్వీ జ్ఞానినాం వరః ।
చతుర్ముఖైస్తం తుష్టావ ప్రజ్వలన్బ్రహ్మతేజసా ॥ ౭౯॥

సా తదా సుందరీ సృష్టా శతచంద్రసమప్రభా ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానా రత్నభూషణభూషణా ॥ ౮౦॥

రత్నసింహాసనే రమ్యే సంస్తూయ సర్వకారణం ।
ఉవాస స్వామినా సార్ధం కృష్ణస్య పురతో ముదా ॥ ౮౧॥

ఏతస్మిన్నంతరే కృష్ణో ద్విధారూపో బభూవ సః ।
వామార్ధాంగో మహాదేవో దక్షిణే గోపికాపతిః ॥ ౮౨॥

శుద్ధస్ఫటికసంకాశః శతకోటిరవిప్రభః ।
త్రిశూలపట్టిశధరో వ్యాఘ్రచర్మాంబరో హరః ॥ ౮౩॥

తప్తకాంచనవర్ణాభో జటాభారధరః పరః ।
భస్మభూషితగాత్రశ్చ సస్మితశ్చంద్రశేఖరః ॥ ౮౪॥

దిగంబరో నీలకంఠః సర్పభూషణభూషితః ।
బిభ్రద్దక్షిణహస్తేన రత్నమాలాం సుసంస్కృతాం ॥ ౮౫॥

ప్రజపన్పంచవక్త్రేణ బ్రహ్మజ్యోతిః సనాతనం ।
సత్యస్వరూపం శ్రీకృష్ణం పరమాత్మానమీశ్వరం ॥ ౮౬॥

కారణం కారణానాం చ సర్వమంగలమంగలం ।
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిశోకభీతిహరం పరం ॥ ౮౭॥

సంస్తూయ మృత్యోర్మృత్యుం తం యతో మృత్యుంజయాభిధః ।
రత్నసింహాసనే రమ్యే సమువాస హరేః పురః ॥ ౮౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
పంచప్రకృతితద్భర్తృగణోత్పత్తివర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాదిదేవతోత్పత్తివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథ డింభో జలే తిష్ఠన్యావద్వై బ్రహ్మణో వయః ।
తతః స కాలే సహసా ద్విధాభూతో బభూవ హ ॥ ౧॥

తన్మధ్యే శిశురేకశ్చ శతకోటిరవిప్రభః ।
క్షణం రోరూయమాణశ్చ స్తనాంధః పీడితః క్షుధా ॥ ౨॥

పిత్రా మాత్రా పరిత్యక్తో జలమధ్యే నిరాశ్రయః ।
బ్రహ్మాండాసంఖ్యనాథో యో దదర్శోర్ధ్వమనాథవత్ ॥ ౩॥

స్థూలాత్స్థూలతమః సోఽపి నామ్నా దేవో మహావిరాట్ ।
పరమాణుర్యథా సూక్ష్మాత్పరః స్థూలాత్తథాప్యసౌ ॥ ౪॥

తేజసా షోడశాంశోఽయం కృష్ణస్య పరమాత్మనః ।
ఆధారః సర్వవిశ్వానాం మహావిష్ణుశ్చ ప్రాకృతః ॥ ౫॥

ప్రత్యేకం లోమకూపేషు విశ్వాని నిఖిలాని చ ।
అస్యాపి తేషాం సంఖ్యాం చ కృష్ణో వక్తుం న హి క్షమః ॥ ౬॥

సంఖ్యా చేద్రజసామస్తి విశ్వానాం న కదాచన ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివాదీనాం తథా సంఖ్యా న విద్యతే ॥ ౭॥

ప్రతివిశ్వేషు సంత్యేవం బ్రహ్మవిష్ణుశివాదయః ।
పాతాలాద్ బ్రహ్మలోకాంతం బ్రహ్మాండం పరికీర్తితం ॥ ౮॥

తత ఊర్ధ్వం చ వైకుంఠో బ్రహ్మాండాద్ బహిరేవ సః ।
తత ఊర్ధ్వం చ గోలోకః పంచాశత్కోటియోజనః ॥ ౯॥

నిత్యః సత్యస్వరూపశ్చ యథా కృష్ణస్తథాప్యయం ।
సప్తద్వీపమితా పృథ్వీ సప్తసాగరసంయుతా ॥ ౧౦॥

ఊనపంచాశదుపద్వీపాసంఖ్యశైలవనాన్వితా ।
ఊర్ధ్వం సప్త స్వర్గలోకా బ్రహ్మలోకసమన్వితాః ॥ ౧౧॥

పాతాలాని చ సప్తాధశ్చైవం బ్రహ్మాండమేవ చ ।
ఊర్ధ్వం ధరాయా భూర్లోకో భువర్లోకస్తతః పరం ॥ ౧౨॥

తతః పరశ్చ స్వర్లోకో జనలోకస్తథా పరః ।
తతః పరస్తపోలోకః సత్యలోకస్తతః పరః ॥ ౧౩॥

తతః పరం బ్రహ్మలోకస్తప్తకాంచనసన్నిభః ।
ఏవం సర్వం కృత్రిమం చ బాహ్యాభ్యంతరమేవ చ ॥ ౧౪॥

తద్వినాశే వినాశశ్చ సర్వేషామేవ నారద ।
జలబుద్బుదవత్సర్వం విశ్వసంఘమనిత్యకం ॥ ౧౫॥

నిత్యౌ గోలోకవైకుంఠౌ ప్రోక్తౌ శశ్వదకృత్రిమౌ ।
ప్రత్యేకం లోమకూపేషు బ్రహ్మాండం పరినిశ్చితం ॥ ౧౬॥

ఏషాం సంఖ్యాం న జానాతి కృష్ణోఽన్యస్యాపి కా కథా ।
ప్రత్యేకం ప్రతిబ్రహ్మాండం బ్రహ్మావిష్ణుశివాదయః ॥ ౧౭॥

తిస్రః కోట్యః సురాణాం చ సంఖ్యా సర్వత్ర పుత్రక ।
దిగీశాశ్చైవ దిక్పాలా నక్షత్రాణి గ్రహాదయః ॥ ౧౮॥

భువి వర్ణాశ్చ చత్వారోఽప్యధో నాగాశ్చరాచరాః ।
అథ కాలేఽత్ర స విరాడూర్ధ్వం దృష్ట్వా పునః పునః ॥ ౧౯॥

డింభాంతరే చ శూన్యం చ న ద్వితీయం చ కించన ।
చింతామవాప క్షుద్యుక్తో రురోద చ పునః పునః ॥ ౨౦॥

జ్ఞానం ప్రాప్య తదా దధ్యౌ కృష్ణం పరమపూరుషం ।
తతో దదర్శ తత్రైవ బ్రహ్మజ్యోతిః సనాతనం ॥ ౨౧॥

నవీనజలదశ్యామం ద్విభుజం పీతవాససం ।
సస్మితం మురలీహస్తం భక్తానుగ్రహకాతరం ॥ ౨౨॥

జహాస బాలకస్తుష్టో దృష్ట్వా జనకమీశ్వరం ।
వరం తదా దదౌ తస్మై వరేశః సమయోచితం ॥ ౨౩॥

మత్సమో జ్ఞానయుక్తశ్చ క్షుత్పిపాసాదివర్జితః ।
బ్రహ్మాండాసంఖ్యనిలయో భవ వత్స లయావధి ॥ ౨౪॥

నిష్కామో నిర్భయశ్చైవ సర్వేషాం వరదో భవ ।
జరామృత్యురోగశోకపీడాదివర్జితో భవ ॥ ౨౫॥

ఇత్యుక్త్వా తస్య కర్ణే స మహామంత్రం షడక్షరం ।
త్రిఃకృత్వశ్చ ప్రజజాప వేదాంగప్రవరం పరం ॥ ౨౬॥

ప్రణవాదిచతుర్థ్యంతం కృష్ణ ఇత్యక్షరద్వయం ।
వహ్నిజాయాంతమిష్టం చ సర్వవిఘ్నహరం పరం ॥ ౨౭॥

మంత్రం దత్త్వా తదాహారం కల్పయామాస వై విభుః ।
శ్రూయతాం తద్ బ్రహ్మపుత్ర నిబోధ కథయామి తే ॥ ౨౮॥

ప్రతివిశ్వం యన్నైవేద్యం దదాతి వైష్ణవో జనః ।
తత్షోడశాంశో విషయిణో విష్ణోః పఞ్చదశాస్య వై ॥ ౨౯॥

నిర్గుణస్యాత్మనశ్చైవ పరిపూర్ణతమస్య చ ।
నైవేద్యే చైవ కృష్ణస్య న హి కించిత్ప్రయోజనం ॥ ౩౦॥

యద్యద్దదాతి నైవేద్యం తస్మై దేవాయ యో జనః ।
స చ ఖాదతి తత్సర్వం లక్ష్మీనాథో విరాట్ తథా ॥ ౩౧॥

తం చ మంత్రవరం దత్త్వా తమువాచ పునర్విభుః |
వరమన్యం కిమిష్టం తే తన్మే బ్రూహి దదామి చ || ౩౨||

కృష్ణస్య వచనం శ్రుత్వా తమువాచ విరాడ్ విభుః |
కృష్ణం తం బాలకస్తావద్వచనం సమయోచితం || ౩౩||

బాలక ఉవాచ |
వరో మే త్వత్పదాంభోజే భక్తిర్భవతు నిశ్చలా |
సతతం యావదాయుర్మే క్షణం వా సుచిరం చ వా || ౩౪||

త్వద్భక్తియుక్తలోకేఽస్మింజీవన్ముక్తశ్చ సంతతం |
త్వద్భక్తిహీనో మూర్ఖశ్చ జీవన్నపి మృతో హి సః || ౩౫||

కిం తజ్జపేన తపసా యజ్ఞేన పూజనేన చ |
వ్రతేన చోపవాసేన పుణ్యేన తీర్థసేవయా || ౩౬||

కృష్ణభక్తివిహీనస్య మూర్ఖస్య జీవనం వృథా |
యేనాత్మనా జీవితశ్చ తమేవ న హి మన్యతే || ౩౭||

యావదాత్మా శరీరేఽస్తి తావత్స శక్తిసంయుతః |
పశ్చాద్యాంతి గతే తస్మిన్స్వతంత్రాః సర్వశక్తయః || ౩౮||

స చ త్వం చ మహాభాగ సర్వాత్మా ప్రకృతేః పరః |
స్వేచ్ఛామయశ్చ సర్వాద్యో బ్రహ్మజ్యోతిః సనాతనః || ౩౯||

ఇత్యుక్త్వా బాలకస్తత్ర విరరామ చ నారద |
ఉవాచ కృష్ణః ప్రత్యుక్తిం మధురాం శ్రుతిసుందరీం || ౪౦||

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ |
సుచిరం సుస్థిరం తిష్ఠ యథాహం త్వం తథా భవ |
బ్రహ్మణోఽసంఖ్యపాతే చ పాతస్తే న భవిష్యతి || ౪౧||

అంశేన ప్రతిబ్రహ్మాండే త్వం చ క్షుద్రవిరాడ్ భవ |
త్వన్నాభిపద్మాద్ బ్రహ్మా చ విశ్వస్రష్టా భవిష్యతి || ౪౨||

లలాటే బ్రహ్మణశ్చైవ రుద్రాశ్చైకాదశైవ తే |
శివాంశేన భవిష్యంతి సృష్టిసంహరణాయ వై || ౪౩||

కాలాగ్నిరుద్రస్తేష్వేకో విశ్వసంహారకారకః |
పాతా విష్ణుశ్చ విషయీ రుద్రాంశేన భవిష్యతి || ౪౪||

మద్భక్తియుక్తః సతతం భవిష్యసి వరేణ మే |
ధ్యానేన కమనీయం మాం నిత్యం ద్రక్ష్యసి నిశ్చితం || ౪౫||

మాతరం కమనీయాం చ మమ వక్షఃస్థలస్థితాం |
యామి లోకం తిష్ఠ వత్సేత్యుక్త్వా సోఽన్తరధీయత || ౪౬||

గత్వా స్వలోకం బ్రహ్మాణం శంకరం సమువాచ హ ।
స్రష్టారం స్రష్టుమీశం చ సంహర్తుం చైవ తత్క్షణం ॥ ౪౭॥

శ్రీభగవానువాచ ।
సృష్టిం స్రష్టుం గచ్ఛ వత్స నాభిపద్మోద్భవో భవ ।
మహావిరాడ్ లోమకూపే క్షుద్రస్య చ విధే శృణు ॥ ౪౮॥

గచ్ఛ వత్స మహాదేవ బ్రహ్మభాలోద్భవో భవ ।
అంశేన చ మహాభాగ స్వయం చ సుచిరం తప ॥ ౪౯॥

ఇత్యుక్త్వా జగతాం నాథో విరరామ విధేః సుత ।
జగామ బ్రహ్మా తం నత్వా శివశ్చ శివదాయకః ॥ ౫౦॥

మహావిరాడ్ లోమకూపే బ్రహ్మాండగోలకే జలే ।
బభూవ చ విరాట్ క్షుద్రో విరాడంశేన సాంప్రతం ॥ ౫౧॥

శ్యామో యువా పీతవాసాః శయానో జలతల్పకే ।
ఈషద్ధాస్యః ప్రసన్నాస్యో విశ్వవ్యాపీ జనార్దనః ॥ ౫౨॥

తన్నాభికమలే బ్రహ్మా బభూవ కమలోద్భవః ।
సంభూయ పద్మదండే చ బభ్రామ యుగలక్షకం ॥ ౫౩॥

నాంతం జగామ దండస్య పద్మనాలస్య పద్మజః ।
నాభిజస్య చ పద్మస్య చింతామాప పితా తవ ॥ ౫౪॥

స్వస్థానం పునరాగమ్య దధ్యౌ కృష్ణపదాంబుజం ।
తతో దదర్శ క్షుద్రం తం ధ్యానేన దివ్యచక్షుషా ॥ ౫౫॥

శయానం జలతల్పే చ బ్రహ్మాండగోలకాప్లుతే ।
యల్లోమకూపే బ్రహ్మాండం తం చ తత్పరమీశ్వరం ॥ ౫౬॥

శ్రీకృష్ణం చాపి గోలోకం గోపగోపీసమన్వితం ।
తం సంస్తూయ వరం ప్రాప తతః సృష్టిం చకార సః ॥ ౫౭॥

బభూవుర్బ్రహ్మణః పుత్రా మానసాః సనకాదయః ।
తతో రుద్రకలాశ్చాపి శివస్యైకాదశ స్మృతాః ॥ ౫౮॥

బభూవ పాతా విష్ణుశ్చ క్షుద్రస్య వామపార్శ్వతః ।
చతుర్భుజశ్చ భగవాన్ శ్వేతద్వీపే స చావసత్ ॥ ౫౯॥

క్షుద్రస్య నాభిపద్మే చ బ్రహ్మా విశ్వం ససర్జ హ ।
స్వర్గం మర్త్యం చ పాతాలం త్రిలోకీం సచరాచరాం ॥ ౬౦॥

ఏవం సర్వం లోమకూపే విశ్వం ప్రత్యేకమేవ చ ।
ప్రతివిశ్వే క్షుద్రవిరాడ్ బ్రహ్మావిష్ణుశివాదయః ॥ ౬౧॥

ఇత్యేవం కథితం బ్రహ్మన్ కృష్ణసంకీర్తనం శుభం ।

సుఖదం మోక్షదం బ్రహ్మన్కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాది-
దేవతోత్పత్తివర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ సరస్వతీస్తోత్రపూజాకవచాదివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
శ్రుతం సర్వం మయా పూర్వం త్వత్ప్రసాదాత్సుధోపమం ।
అధునా ప్రకృతీనాం చ వ్యస్తం వర్ణయ పూజనం ॥ ౧॥

కస్యాః పూజా కృతా కేన కథం మర్త్యే ప్రచారితా ।
కేన వా పూజితా కా వా కేన కా వా స్తుతా ప్రభో ॥ ౨॥

తాసాం స్తోత్రం చ ధ్యానం చ ప్రభావం చరితం శుభం ।
కాభిః కేభ్యో వరో దత్తస్తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
గణేశజననీ దుర్గా రాధా లక్ష్మీః సరస్వతీ ।
సావిత్రీ చ సృష్టివిధౌ ప్రకృతిః పంచధా స్మృతా ॥ ౪॥

ఆసాం పూజా ప్రసిద్ధా చ ప్రభావః పరమాద్భుతః ।
సుధోపమం చ చరితం సర్వమంగలకారణం ॥ ౫॥

ప్రకృత్యంశాః కలా యాశ్చ తాసాం చ చరితం శుభం ।
సర్వం వక్ష్యామి తే బ్రహ్మన్ సావధానో నిశామయ ॥ ౬॥

కాలీ వసుంధరా గంగా షష్ఠీ మంగలచండికా ।
తులసీ మనసా నిద్రా స్వధా స్వాహా చ దక్షిణా ॥ ౭॥

సంక్షిప్తమాసాం చరితం పుణ్యదం శ్రుతిసుందరం ।
జీవకర్మవిపాకం చ తచ్చ వక్ష్యామి సుందరం ॥ ౮॥

దుర్గాయాశ్చైవ రాధాయా విస్తీర్ణం చరితం మహత్ ।
తద్వత్పశ్చాత్ప్రవక్ష్యామి సంక్షేపక్రమతః శృణు ॥ ౯॥

ఆదౌ సరస్వతీపూజా శ్రీకృష్ణేన వినిర్మితా ।
యత్ప్రసాదాన్మునిశ్రేష్ఠ మూర్ఖో భవతి పండితః ॥ ౧౦॥

ఆవిర్భూతా యథా దేవీ వక్త్రతః కృష్ణయోషితః ।
ఇయేష కృష్ణం కామేన కాముకీ కామరూపిణీ ॥ ౧౧॥

స చ విజ్ఞాయ తద్భావం సర్వజ్ఞః సర్వమాతరం ।
తామువాచ హితం సత్యం పరిణామే సుఖావహం ॥ ౧౨॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ ।

భజ నారాయణం సాధ్వి మదంశం చ చతుర్భుజం |
యువానం సుందరం సర్వగుణయుక్తం చ మత్సమం || ౧౩||

కామజ్ఞం కామినీనాం చ తాసాం చ కామపూరకం |
కోటికందర్పలావణ్యాం లీలాలంకతమీశ్వరం || ౧౪||

కాంతే కాంతం చ మాం కృత్వా యది స్థాతుమిహేచ్ఛసి |
త్వత్తో బలవతీ రాధా న భద్రం తే భవిష్యతి || ౧౫||

యో యస్మాద్ బలవాన్వాపి తతోఽన్యం రక్షితుం క్షమః |
కథం పరాన్సాధయతి యది స్వయమనీశ్వరః || ౧౬||

సర్వేశః సర్వశాస్తాహం రాధాం బాధితుమక్షమః |
తేజసా మత్సమా సా చ రూపేణ చ గుణేన చ || ౧౭||

ప్రాణాధిష్ఠాతృదేవీ సా ప్రాణాంస్త్యక్తుం చ కః క్షమః |
ప్రాణతోఽపి ప్రియః పుత్రః కేషాం వాస్తి చ కశ్చన || ౧౮||

త్వం భద్రే గచ్ఛ వైకుంఠం తవ భద్రం భవిష్యతి |
పతిం తమీశ్వరం కృత్వా మోదస్వ సుచిరం సుఖం || ౧౯||

లోభమోహకామక్రోధమానహింసావివర్జితా |
తేజసా త్వత్సమా లక్ష్మీ రూపేణ చ గుణేన చ || ౨౦||

తయా సార్ధం తవ ప్రీత్యా శశ్వత్కాలః ప్రయాస్యతి |
గౌరవం చ హరిస్తుల్యం కరిష్యతి ద్వయోరపి || ౨౧||

ప్రతివిశ్వేషు తాం పూజాం మహతీం గౌరవాన్వితాం |
మాఘస్య శుక్లపంచమ్యాం విద్యారంభే చ సుందరి || ౨౨||

మానవా మనవో దేవా మునీంద్రాశ్చ ముముక్షవః |
వసవో యోగినః సిద్ధా నాగా గంధర్వరాక్షసాః || ౨౩||

మద్వరేణ కరిష్యంతి కల్పే కల్పే లయావధి |
భక్తియుక్తాశ్చ దత్త్వా వై చోపచారాణి షోడశ || ౨౪||

కణ్వశాఖోక్తవిధినా ధ్యానేన స్తవనేన చ |
జితేంద్రియాః సంయతాశ్చ ఘటే చ పుస్తకేఽపి చ || ౨౫||

కృత్వా సువర్ణగుటికాం గంధచందనచర్చితాం |
కవచం తే గ్రహీష్యంతి కంఠే వా దక్షిణే భుజే || ౨౬||

పఠిష్యంతి చ విద్వాంసః పూజాకాలే చ పూజితే |
ఇత్యుక్త్వా పూజయామాస తాం దేవీం సర్వపూజితాం || ౨౭||

తతస్తత్పూజనం చకుర్బ్రహ్మావిష్ణుశివాదయః |
అనంతశ్చాపి ధర్మశ్చ మునీంద్రాః సనకాదయః || ౨౮||

సర్వే దేవాశ్చ మునయో నృపాశ్చ మానవాదయః ।
బభూవ పూజితా నిత్యం సర్వలోకైః సరస్వతీ ॥ ౨౯॥

నారద ఉవాచ ।
పూజావిధానం కవచం ధ్యానం చాపి నిరంతరం ।
పూజోపయుక్తం నైవేద్యం పుష్పం చ చందనాదికం ॥ ౩౦॥

వద వేదవిదాం శ్రేష్ఠ శ్రోతుం కౌతూహలం మమ ।
వర్తతే హృదయే శశ్వత్కిమిదం శ్రుతిసుందరం ॥ ౩౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి కణ్వశాఖోక్తపద్ధతిం ।
జగన్మాతుః సరస్వత్యాః పూజావిధిసమన్వితాం ॥ ౩౨॥

మాఘస్య శుక్లపంచమ్యాం విద్యారంభదినేఽపి చ ।
పూర్వేఽహ్ని సమయం కృత్వా తత్రాహ్ని సంయతః శుచిః ॥ ౩౩॥

స్నాత్వా నిత్యక్రియాః కృత్వా ఘటం సంస్థాప్య భక్తితః ।
స్వశాఖోక్తవిధానేన తాంత్రికేణాథవా పునః ॥ ౩౪॥

గణేశం పూర్వమభ్యర్చ్య తతోఽభీష్టాం ప్రపూజయేత్ ।
ధ్యానేన వక్ష్యమాణేన ధ్యాత్వా బాహ్యఘటే ధ్రువం ॥ ౩౫॥

ధ్యాత్వా పునః షోడశోపచారేణ పూజయేద్ వ్రతీ ।
పూజోపయుక్తం నైవేద్యం యచ్చ వేదనిరూపితం ॥ ౩౬॥

వక్ష్యామి సామ్ప్రతం కించిద్యథాధీతం యథాగమం ।
నవనీతం దధి క్షీరం లాజాంశ్చ తిలలడ్డుకం ॥ ౩౭॥

ఇక్షుమిక్షురసం శుక్లవర్ణం పంచగుడం మధు ।
స్వస్తికం శర్కరాం శుక్లధాన్యస్యాక్షతమక్షతం ॥ ౩౮॥

అచ్ఛిన్నశుక్లధాన్యస్య పృథుకం శుక్లమోదకం ।
ఘృతసైంధవసంయుక్తం హవిష్యాన్నం యథోదితం ॥ ౩౯॥

యవగోధూమచూర్ణానాం పిష్టకం ఘృతసంయుతం ।
పిష్టకం స్వస్తికస్యాపి పక్వరంభాఫలస్య చ ॥ ౪౦॥

పరమాన్నం చ సఘృతం మిష్టాన్నం చ సుధోపమం ।
నారికేలం తదుదకం కసేరుం మూలమార్ద్రకం ॥ ౪౧॥

పక్వరంభాఫలం చారు శ్రీఫలం బదరీఫలం ।
కాలదేశోద్భవం చారు ఫలం శుక్లం చ సంస్కృతం ॥ ౪౨॥

సుగంధం శుక్లపుష్పం చ సుగంధం శుక్లచందనం ।
నవీనం శుక్లవస్త్రం చ శంఖం చ సుందరం మునే ॥ ౪౩॥

మాల్యం చ శుక్లపుష్పాణాం శుక్లహారం చ భూషణం |
యాదృశం చ శ్రుతౌ ధ్యానం ప్రశస్యం శ్రుతిసుందరం || ౪౪||

తన్నిబోధ మహాభాగ భ్రమభంజనకారణం |
సరస్వతీం శుక్లవర్ణాం సస్మితాం సుమనోహరాం || ౪౫||

కోటిచంద్రప్రభాముష్టపుష్టశ్రీయుక్తవిగ్రహాం |
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం వీణాపుస్తకధారిణీం || ౪౬||

రత్నసారేంద్రనిర్మాణనవభూషణభూషితాం |
సుపూజితాం సురగణైర్బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిభిః || ౪౭||

వందే భక్త్యా వందితాం చ మునీంద్రమనుమానవైః |
ఏవం ధ్యాత్వా చ మూలేన సర్వం దత్త్వా విచక్షణః || ౪౮||

సంస్తూయ కవచం ధృత్వా ప్రణమేద్దండవద్భువి |
యేషాం చేయమిష్టదేవీ తేషాం నిత్యక్రియా మునే || ౪౯||

విద్యారంభే చ వర్షాంతే సర్వేషాం పంచమీదినే |
సర్వోపయుక్తం మూలం చ వైదికాష్టాక్షరః పరః || ౫౦||

యేషాం యేనోపదేశో వా తేషాం స మూల ఏవ చ |
సరస్వతీ చతుర్థ్యంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ || ౫౧||

లక్ష్మీమాయాదికం చైవ మంత్రోఽయం కల్పపాదపః |
పురా నారాయణశ్చేమం వాల్మీకాయ కృపానిధిః || ౫౨||

ప్రదదౌ జాహ్నవీతీరే పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే |
భృగుర్దదౌ చ శుక్రాయ పుష్కరే సూర్యపర్వణి || ౫౩||

చంద్రపర్వణి మారీచో దదౌ వాక్పతయే ముదా |
భృగోశ్చైవ దదౌ తుష్టో బ్రహ్మా బదరికాశ్రమే || ౫౪||

ఆస్తికస్య జరత్కారుర్దదౌ క్షీరోదసన్నిధౌ |
విభాండకో దదౌ మేరౌ ఋష్యశృంగాయ ధీమతే || ౫౫||

శివః కణాదమునయే గౌతమాయ దదౌ ముదా |
సూర్యశ్చ యాజ్ఞవల్క్యాయ తథా కాత్యాయనాయ చ || ౫౬||

శేషః పాణినయే చైవ భారద్వాజాయ ధీమతే |
దదౌ శాకటాయనాయ సుతలే బలిసంసది || ౫౭||

చతుర్లక్షజపేనైవ మంత్రః సిద్ధో భవేన్నృణాం |
యది స్యాన్మంత్రసిద్ధో హి బృహస్పతిసమో భవేత్ || ౫౮||

కవచం శృణు విప్రేంద్ర యద్దత్తం బ్రహ్మణా పురా |
విశ్వస్రష్టా విశ్వజయం భృగవే గంధమాదనే || ౫౯||

భృగురువాచ ।
బ్రహ్మన్బ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠ బ్రహ్మజ్ఞానవిశారద ।
సర్వజ్ఞ సర్వజనక సర్వేశ సర్వపూజిత ॥ ౬౦॥

సరస్వత్యాశ్చ కవచం బ్రూహి విశ్వజయం ప్రభో ।
అయాతయామం మంత్రాణాం సమూహసంయుతం పరం ॥ ౬౧॥

బ్రహ్మోవాచ ।
శృణు వత్స ప్రవక్ష్యామి కవచం సర్వకామదం ।
శ్రుతిసారం శ్రుతిసుఖం శ్రుత్యుక్తం శ్రుతిపూజితం ॥ ౬౨॥

ఉక్తం కృష్ణేన గోలోకే మహ్యం వృందావనే వనే ।
రాసేశ్వరేణ విభునా రాసే వై రాసమండలే ॥ ౬౩॥

అతీవ గోపనీయం చ కల్పవృక్షసమం పరం ।
అశ్రుతాద్భుతమంత్రాణాం సమూహైశ్చ సమన్వితం ॥ ౬౪॥

యద్ధృత్వా భగవాంచుక్రః సర్వదైత్యేషు పూజితః ।
యద్ధృత్వా పఠనాద్ బ్రహ్మన్ బుద్ధిమాంశ్చ బృహస్పతిః ॥ ౬౫॥

పఠనాద్ధారణాద్వాగ్మీ కవీంద్రో వాల్మికో మునిః ।
స్వాయంభువో మనుశ్చైవ యద్ధృత్వా సర్వపూజితః ॥ ౬౬॥

కణాదో గౌతమః కణ్వః పాణినిః శాకటాయనః ।
గ్రంథం చకార యద్ధృత్వా దక్షః కాత్యాయనః స్వయం ॥ ౬౭॥

ధృత్వా వేదవిభాగం చ పురాణాన్యఖిలాని చ ।
చకార లీలామాత్రేణ కృష్ణద్వైపాయనః స్వయం ॥ ౬౮॥

శాతాతపశ్చ సంవర్తో వసిష్ఠశ్చ పరాశరః ।
యద్ధృత్వా పఠనాద్ గ్రంథం యాజ్ఞవల్క్యశ్చకార సః ॥ ౬౯॥

ఋష్యశృంగో భరద్వాజశ్చాస్తికో దేవలస్తథా ।
జైగీషవ్యో యయాతిశ్చ ధృత్వా సర్వత్ర పూజితాః ॥ ౭౦॥

కవచస్యాస్య విప్రేంద్ర ఋషిరేవ ప్రజాపతిః ।
స్వయం ఛందశ్చ బృహతీ దేవతా శారదాంబికా ॥ ౭౧॥

సర్వతత్త్వపరిజ్ఞానసర్వార్థసాధనేషు చ ।
కవితాసు చ సర్వాసు వినియోగః ప్రకీర్తితః ॥ ౭౨॥

శ్రీం హ్రీం సరస్వత్యై స్వాహా శిరో మే పాతు సర్వతః ।
శ్రీం వాగ్దేవతాయై స్వాహా భాలం మే సర్వదావతు ॥ ౭౩॥

ఓం హ్రీం సరస్వత్యై స్వాహేతి శ్రోత్రే పాతు నిరంతరం ।
ఓం శ్రీం హ్రీం భగవత్యై సరస్వత్యై స్వాహా నేత్రయుగ్మం సదావతు ॥ ౭౪॥

ఐం హ్రీం వాగ్వాదిన్యై స్వాహా నాసాం మే సర్వదావతు ।
హ్రీం విద్యాధిష్ఠాతృదేవ్యై స్వాహా చోష్ఠం సదావతు ॥ ౨౫॥

ఓం శ్రీం హ్రీం బ్రాహ్మ్యై స్వాహేతి దంతపంక్తిం సదావతు ।
ఐమిత్యేకాక్షరో మంత్రో మమ కంఠం సదావతు ॥ ౨౬॥

ఓం శ్రీం హ్రీం పాతు మే గ్రీవాం స్కంధౌ మే శ్రీం సదావతు ।
ఓం హ్రీం విద్యాధిష్ఠాతృదేవ్యై స్వాహా వక్షః సదావతు ॥ ౨౭॥

ఓం హ్రీం విద్యాధిస్వరూపాయై స్వాహా మే పాతు నాభికాం ।
ఓం హ్రీం క్లీం వాణ్యై స్వాహేతి మమ హస్తౌ సదావతు ॥ ౨౮॥

ఓం సర్వవర్ణాత్మికాయై స్వాహా పాదయుగ్మం సదావతు ।
ఓం వాగధిష్ఠాతృదేవ్యై స్వాహా సర్వం సదావతు ॥ ౨౯॥

ఓం సర్వకంఠవాసిన్యై స్వాహా ప్రాచ్యాం సదావతు ।
ఓం సర్వజిహ్వాగ్రవాసిన్యై స్వాహాగ్నిదిశి రక్షతు ॥ ౩౦॥

ఓం ఐం హ్రీం క్లీం సరస్వత్యై బుధజనన్యై స్వాహా ।
సతతం మంత్రరాజోఽయం దక్షిణే మాం సదావతు ॥ ౩౧॥

ఐం హ్రీం శ్రీం త్ర్యక్షరో మంత్రో నైరృత్యాం సర్వదావతు ।
ఓం ఐం జిహ్వాగ్రవాసిన్యై స్వాహా మాం వారుణేఽవతు ॥ ౩౨॥

ఓం సర్వాంబికాయై స్వాహా వాయవ్యే మాం సదావతు ।
ఓం ఐం శ్రీం క్లీం గద్యవాసిన్యై స్వాహా మాముత్తరేఽవతు ॥ ౩౩॥

ఓం ఐం సర్వశాస్త్రవాసిన్యై స్వాహైశాన్యాం సదావతు ।
ఓం హ్రీం సర్వపూజితాయై స్వాహా చోర్ధ్వం సదావతు ॥ ౩౪॥

ఓం హ్రీం పుస్తకవాసిన్యై స్వాహాధో మాం సదావతు ।
ఓం గ్రంథబీజస్వరూపాయై స్వాహా మాం సర్వతోఽవతు ॥ ౩౫॥

ఇతి తే కథితం విప్ర బ్రహ్మమంత్రౌఘవిగ్రహం ।
ఇదం విశ్వజయం నామ కవచం బ్రహ్మరూపకం ॥ ౩౬॥

పురా శ్రుతం ధర్మవక్త్రాత్పర్వతే గంధమాదనే ।
తవ స్నేహాన్మయాఖ్యాతం ప్రవక్తవ్యం న కస్యచిత్ ॥ ౩౭॥

గురుమభ్యర్చ్య విధివద్వస్త్రాలంకారచందనైః ।
ప్రణమ్య దండవద్భూమౌ కవచం ధారయేత్సుధీః ॥ ౩౮॥

పంచలక్షజపేనైవ సిద్ధం తు కవచం భవేత్ ।
యది స్యాత్సిద్ధకవచో బృహస్పతిసమో భవేత్ ॥ ౩౯॥

మహావాగ్మీ కవీంద్రశ్చ త్రైలోక్యవిజయీ భవేత్ ।
శక్నోతి సర్వం జేతుం చ కవచస్య ప్రసాదతః ॥ ౪౦॥

ఇదం చ కణ్వశాఖోక్తం కవచం కథితం మునే ।
స్తోత్రం పూజావిధానం చ ధ్యానం చ వందనం శృణు ॥ ౯౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే సరస్వతీస్తోత్ర-
పూజాకవచాదివర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ యాజ్ఞవల్క్యకృతం సరస్వతీస్తోత్రవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
వాగ్దేవతాయాః స్తవనం శ్రూయతాం సర్వకామదం ।
మహామునిర్యాజ్ఞవల్క్యో యేన తుష్టావ తాం పురా ॥ ౧॥

గురుశాపాచ్చ స మునిర్హతవిద్యో బభూవ హ ।
తదా జగామ దుఃఖార్తో రవిస్థానం సుపుణ్యదం ॥ ౨॥

సంప్రాప్య తపసా సూర్యం లోలార్కే దృష్టిగోచరే ।
తుష్టావ సూర్యం శోకేన రురోద చ ముహుర్ముహుః ॥ ౩॥

సూర్యస్తం పాఠయామాస వేదం వేదాంగమీశ్వరః ।
ఉవాచ స్తౌహి వాగ్దేవీం భక్త్యా చ స్మృతిహేతవే ॥ ౪॥

తమిత్యుక్త్వా దీననాథోఽప్యంతర్ధానం చకార సః ।
మునిః స్నాత్వా చ తుష్టావ భక్తినమ్రాత్మకంధరః ॥ ౫॥

యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ ।
కృపాం కురు జగన్మాతర్మామేవం హతతేజసం ।
గురుశాపాత్స్మృతిభ్రష్టం విద్యాహీనం చ దుఃఖితం ॥ ౬॥

జ్ఞానం దేహి స్మృతిం విద్యాం శక్తిం శిష్యప్రబోధినీం ।
గ్రంథకర్తృత్వశక్తిం చ సుశిష్యం సుప్రతిష్ఠితం ॥ ౭॥

ప్రతిభాం సత్సభాయాం చ విచారక్షమతాం శుభాం ।
లుప్తం సర్వం దైవయోగాన్నవీభూతం పునః కురు ॥ ౮॥

యథాంకురం భస్మని చ కరోతి దేవతా పునః ।
బ్రహ్మస్వరూపా పరమా జ్యోతీరూపా సనాతనీ ॥ ౯॥

సర్వవిద్యాధిదేవీ యా తస్యై వాణ్యై నమో నమః ।
విసర్గబిందుమాత్రాసు యదధిష్ఠానమేవ చ ॥ ౧౦॥

తదధిష్ఠాత్రీ యా దేవీ తస్యై నిత్యై నమో నమః ।
వ్యాఖ్యాస్వరూపా సా దేవీ వ్యాఖ్యాధిష్ఠాతృరూపిణీ ॥ ౧౧॥

యయా వినా ప్రసంఖ్యావాన్ సంఖ్యాం కర్తుం న శక్యతే ।
కాలసంఖ్యాస్వరూపా యా తస్యై దేవ్యై నమో నమః ॥ ౧౨॥

భ్రమసిద్ధాంతరూపా యా తస్యై దేవ్యై నమో నమః ।
స్మృతిశక్తిజ్ఞానశక్తిబుద్ధిశక్తిస్వరూపిణీ ॥ ౧౩॥

ప్రతిభాకల్పనాశక్తిర్యా చ తస్యై నమో నమః ।
సనత్కుమారో బ్రహ్మాణం జ్ఞానం పప్రచ్ఛ యత్ర వై ॥ ౧౪॥

బభూవ మూకవత్సోఽపి సిద్ధాంతం కర్తుమక్షమః ।
తదాఽఽజగామ భగవానాత్మా శ్రీకృష్ణ ఈశ్వరః ॥ ౧౫॥

ఉవాచ స తాం స్తౌహి వాణీమిష్టాం ప్రజాపతే ।
స చ తుష్టావ తాం బ్రహ్మా చాజ్ఞయా పరమాత్మనః ॥ ౧౬॥

చకార తత్ప్రసాదేన తదా సిద్ధాంతముత్తమం ।
యదాప్యనంతం పప్రచ్ఛ జ్ఞానమేకం వసుంధరా ॥ ౧౭॥

బభూవ మూకవత్సోఽపి సిద్ధాంతం కర్తుమక్షమః ।
తదా తాం స చ తుష్టావ సంత్రస్తః కశ్యపాజ్ఞయా ॥ ౧౮॥

తతశ్చకార సిద్ధాంతం నిర్మలం భ్రమభంజనం ।
వ్యాసః పురాణసూత్రం చ పప్రచ్ఛ వాల్మికిం యదా ॥ ౧౯॥

మౌనీభూతశ్చ సస్మార తామేవ జగదంబికాం ।
తదా చకార సిద్ధాంతం తద్వరేణ మునీశ్వరః ॥ ౨౦॥

సంప్రాప్య నిర్మలం జ్ఞానం భ్రమాంధధ్వంసదీపకం ।
పురాణసూత్రం శ్రుత్వా చ వ్యాసః కృష్ణకలోద్భవః ॥ ౨౧॥

తాం శివాం వేద దధ్యౌ చ శతవర్షం చ పుష్కరే ।
తదా త్వత్తో వరం ప్రాప్య సత్కవీంద్రో బభూవ హ ॥ ౨౨॥

తదా వేదవిభాగం చ పురాణం చ చకార సః ।
యదా మహేంద్రః పప్రచ్ఛ తత్త్వజ్ఞానం సదాశివం ॥ ౨౩॥

క్షణం తామేవ సంచింత్య తస్మై జ్ఞానం దదౌ విభుః ।
పప్రచ్ఛ శబ్దశాస్త్రం చ మహేంద్రశ్చ బృహస్పతిం ॥ ౨౪॥

దివ్యం వర్షసహస్రం చ స త్వాం దధ్యౌ చ పుష్కరే ।
తదా త్వత్తో వరం ప్రాప్య దివ్యవర్షసహస్రకం ॥ ౨౫॥

ఉవాచ శబ్దశాస్త్రం చ తదర్థం చ సురేశ్వరం ।
అధ్యాపితాశ్చ యే శిష్యా యైరధీతం మునీశ్వరైః ॥ ౨౬॥

తే చ తాం పరిసంచింత్య ప్రవర్తంతే సురేశ్వరీం ।
త్వం సంస్తుతా పూజితా చ మునీంద్రైర్మనుమానవైః ॥ ౨౭॥

దైత్యేంద్రైశ్చ సురైశ్చాపి బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిభిః ।
జడీభూతః సహస్రాస్యః పంచవక్త్రశ్చతుర్ముఖః ॥ ౨౮॥

యాం స్తోతుం కిమహం స్తౌమి తామేకాస్యేన మానవః ।
ఇత్యుక్త్వా యాజ్ఞవల్క్యశ్చ భక్తినమ్రాత్మకంధరః ॥ ౨౯॥

ప్రణనామ నిరాహారో రురోద చ ముహుర్ముహుః ।
జ్యోతీరూపా మహామాయా తేన దృష్టాప్యువాచ తం ॥ ౩౦॥

సుకవీంద్రో భవేత్యుక్త్వా వైకుంఠం చ జగామ హ ।
యాజ్ఞవల్క్యకృతం వాణీస్తోత్రమేతత్తు యః పఠేత్ ॥ ౩౧॥

స కవీంద్రో మహావాగ్మీ బృహస్పతిసమో భవేత్ ।
మహామూర్ఖశ్చ దుర్బుద్ధిర్వర్షమేకం యదా పఠేత్ ॥ ౩౨॥

స పండితశ్చ మేధావీ సుకవీంద్రో భవే ధ్రువం ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే యాజ్ఞవల్క్యకృతం
సరస్వతీస్తోత్రవర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ లక్ష్మీగంగాసరస్వతీనాం భూలోకేఽవతరణవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సరస్వతీ తు వైకుంఠే స్వయం నారాయణాంతికే ।
గంగాశాపేన కలహాత్కలయా భారతే సరిత్ ॥ ౧॥

పుణ్యదా పుణ్యరూపా చ పుణ్యతీర్థస్వరూపిణీ ।
పుణ్యవద్భిర్నిషేవ్యా చ స్థితిః పుణ్యవతాం మునే ॥ ౨॥

తపస్వినాం తపోరూపా తపసః ఫలరూపిణీ ।
కృతపాపేధ్మదాహాయ జ్వలదగ్నిస్వరూపిణీ ॥ ౩॥

జ్ఞానాత్సరస్వతీతోయే మృతా యే మానవా భువి ।
తేషాం స్థితిశ్చ వైకుంఠే సుచిరం హరిసంసది ॥ ౪॥

భారతే కృతపాపశ్చ స్నాత్వా తత్ర చ లీలయా ।
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకే వసేచ్చిరం ॥ ౫॥

చాతుర్మాస్యాం పౌర్ణమాస్యామక్షయాయాం దినక్షయే ।
వ్యతీపాతే చ గ్రహణేఽన్యస్మిన్పుణ్యదినేఽపి చ ॥ ౬॥

అనుషంగేణ యః స్నాతో హేతునా శ్రద్ధయాపి వా ।
సారూప్యం లభతే నూనం వైకుంఠే స హరేరపి ॥ ౭॥

సరస్వతీమనుం తత్ర మాసమేకం చ యో జపేత్ ।
మహామూర్ఖః కవీంద్రశ్చ స భవేన్నాత్ర సంశయః ॥ ౮॥

నిత్యం సరస్వతీతోయే యః స్నాయాన్ముండయన్నరః ।
న గర్భవాసం కురుతే పునరేవ స మానవః ॥ ౯॥

ఇత్యేవం కథితం కించిద్భారతీగుణకీర్తనం ।
సుఖదం కామదం సారం భూయః కిం శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౦॥

సూత ఉవాచ ।
నారాయణవచః శ్రుత్వా నారదో మునిసత్తమః ।
పునః పప్రచ్ఛ సందేహమిమం శౌనక సత్వరం ॥ ౧౧॥

నారద ఉవాచ ।
కథం సరస్వతీ దేవీ గంగాశాపేన భారతే ।
కలయా కలహేనైవ బభూవ పుణ్యదా సరిత్ ॥ ౧౨॥

శ్రవణే శ్రుతిసారాణాం వర్ధతే కౌతుకం మమ ।
కథామృతేన మే తృప్తిః కేన శ్రేయసి తృప్యతే ॥ ౧౩॥

కథం శశాప సా గంగా పూజితాం తాం సరస్వతీం ।
సా తు సత్త్వస్వరూపా యా పుణ్యదా శుభదా సదా ॥ ౧౪॥

తేజస్వినోర్ద్వయోర్వాదకారణం శ్రుతిసుందరం ।
సుదుర్లభం పురాణేషు తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧౫॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి కథామేతాం పురాతనీం ।
యస్యాః శ్రవణమాత్రేణ సర్వపాపాత్ప్రముచ్యతే ॥ ౧౬॥

లక్ష్మీః సరస్వతీ గంగా తిస్రో భార్యా హరేరపి ।
ప్రేమ్ణా సమాస్తాస్తిష్ఠంతి సతతం హరిసన్నిధౌ ॥ ౧౭॥

చకార సైకదా గంగా విష్ణోర్ముఖనిరీక్షణం ।
సస్మితా చ సకామా చ సకటాక్షం పునః పునః ॥ ౧౮॥

విభుర్జహాస తద్వక్త్రం నిరీక్ష్య చ క్షణం తదా ।
క్షమాం చకార తద్ దృష్ట్వా లక్ష్మీర్నైవ సరస్వతీ ॥ ౧౯॥

బోధయామాస పద్మా తాం సత్త్వరూపా చ సస్మితా ।
క్రోధావిష్టా చ సా వాణీ న చ శాంతా బభూవ హ ॥ ౨౦॥

ఉవాచ వాణీ భర్తారం రక్తాస్యా రక్తలోచనా ।
కుపితా కామవేగేన శశ్వత్ప్రస్ఫురితాధరా ॥ ౨౧॥

సరస్వత్యువాచ ।
సర్వత్ర సమతాబుద్ధిః సద్భర్తుః కామినీం ప్రతి ।
ధర్మిష్ఠస్య వరిష్ఠస్య విపరీతా ఖలస్య చ ॥ ౨౨॥

జ్ఞాతం సౌభాగ్యమధికం గంగాయాం తే గదాధర ।
కమలాయాం చ తత్తుల్యం న చ కించిన్మయి ప్రభో ॥ ౨౩॥

గంగాయాః పద్మయా సార్ధం ప్రీతిశ్చాస్తి సుసమ్మతా ।

క్షమాం చకార తేనేదం విపరీతం హరిప్రియా ॥ ౨౪॥

కిం జీవనేన మేఽత్రైవ దుర్భగాయాశ్చ సాంప్రతం ।
నిష్ఫలం జీవనం తస్యా యా పత్యుః ప్రేమవంచితా ॥ ౨౫॥

త్వాం సర్వే సత్త్వరూపం చ యే వదంతి మనీషిణః ।
తే చ మూర్ఖా న వేదజ్ఞా న జానంతి మతిం తవ ॥ ౨౬॥

సరస్వతీవచః శ్రుత్వా దృష్ట్వా తాం కోపసంయుతాం ।
మనసా చ సమాలోచ్య స జగామ బహిః సభాం ॥ ౨౭॥

గతే నారాయణే గంగామువాచ నిర్భయం రుషా ।
వాగధిష్ఠాతృదేవీ సా వాక్యం శ్రవణదుష్కరం ॥ ౨౮॥

హే నిర్లజ్జే హే సకామే స్వామిగర్వం కరోషి కిం ।
అధికం స్వామిసౌభాగ్యం విజ్ఞాపయితుమిచ్ఛసి ॥ ౨౯॥

మానచూర్ణం కరిష్యామి తవాద్య హరిసన్నిధౌ ।
కిం కరిష్యతి తే కాంతో మమైవం కాంతవల్లభే ॥ ౩౦॥

ఇత్యేవముక్త్వా గంగాయాః కేశం గ్రహీతుముద్యతా ।
వారయామాస తాం పద్మా మధ్యదేశం సమాశ్రితా ॥ ౩౧॥

శశాప వాణీ తాం పద్మాం మహాబలవతీ సతీ ।
వృక్షరూపా సరిద్రూపా భవిష్యసి న సంశయః ॥ ౩౨॥

విపరీతం తతో దృష్ట్వా కించిన్నో వక్తుమర్హసి ।
సంతిష్ఠతి సభామధ్యే యథా వృక్షో యథా సరిత్ ॥ ౩౩॥

శాపం శ్రుత్వా తు సా దేవీ న శశాప చుకోప హ ।
తత్రైవ దుఃఖితా తస్థౌ వాణీం ధృత్వా కరేణ చ ॥ ౩౪॥

అసంతుష్టాం తు తాం దృష్ట్వా కోపప్రస్ఫురితాధరాం ।
ఉవాచ గంగా తాం దేవీం పద్మాం చారక్తలోచనాం ॥ ౩౫॥

గంగోవాచ ।
త్వముత్సృజ మహోగ్రాం చ పద్మే కిం మే కరిష్యతి ।
దుఃశీలా ముఖరా నష్టా నిత్యం వాచాలరూపిణీ ॥ ౩౬॥

వాగధిష్ఠాత్రీ దేవీయం సతతం కలహప్రియా ।
యావతీ యోగ్యతా చాస్యా యావతీ శక్తిరేవ చ ॥ ౩౭॥

తథా కరోతు వాదం చ మయా సార్ధం చ దుర్ముఖీ ।
స్వబలం యన్మమ బలం విజ్ఞాపయితుమిచ్ఛతి ॥ ౩౮॥

జానంతు సర్వే హ్యుభయోః ప్రభావం విక్రమం సతి ।
ఇత్యేవముక్త్వా సా దేవీ వాణ్యై శాపం దదావితి ॥ ౩౯॥

సరిత్త్వరూపా భవతు సా యా త్వాం చ శశాప హ ।
అధోమర్త్యం సా ప్రయాతు సంతి యత్రైవ పాపినః ॥ ४०॥

కలౌ తేషాం చ పాపాని గ్రహీష్యతి న సంశయః ।
ఇత్యేవం వచనం శ్రుత్వా తాం శశాప సరస్వతీ ॥ ४१॥

త్వమేవ యాస్యసి మహీం పాపిపాపం లభిష్యసి ।
ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర భగవానాజగామ హ ॥ ४२॥

చతుర్భుజశ్చతుర్భిశ్చ పార్షదైశ్చ చతుర్భుజైః ।
సరస్వతీం కరే ధృత్వా వాసయామాస వక్షసి ॥ ४३॥

బోధయామాస సర్వజ్ఞః సర్వజ్ఞానం పురాతనం ।
శ్రుత్వా రహస్యం తాసాం చ శాపస్య కలహస్య చ ॥ ४४॥

ఉవాచ దుఃఖితాస్తాశ్చ వాచం సామయికీం విభుః ।
శ్రీభగవానువాచ ।
లక్ష్మి త్వం కలయా గచ్ఛ ధర్మధ్వజగృహం శుభే ॥ ४५॥

అయోనిసంభవా భూమౌ తస్య కన్యా భవిష్యసి ।
తత్రైవ దైవదోషేణ వృక్షత్వం చ లభిష్యసి ॥ ४६॥

మదంశస్యాసురస్యైవ శంఖచూడస్య కామినీ ।
భూత్వా పశ్చాచ్చ మత్పత్నీ భవిష్యసి న సంశయః ॥ ४७॥

త్రైలోక్యపావనీ నామ్నా తులసీతి చ భారతే ।
కలయా చ సరిద్భావం శీఘ్రం గచ్ఛ వరాననే ॥ ४८॥

భారతం భారతీశాపాన్నామ్నా పద్మావతీ భవ ।
గంగే యాస్యసి పశ్చాత్త్వమంశేన విశ్వపావనీ ॥ ४९॥

భారతం భారతీశాపాత్పాపదాహాయ పాపినాం ।
భగీరథస్య తపసా తేన నీతా సుకల్పితే ॥ ५०॥

నామ్నా భాగీరథీ పూతా భవిష్యసి మహీతలే ।
మదంశస్య సముద్రస్య జాయా జాయేర్మమాజ్ఞయా ॥ ५१॥

మత్కలాంశస్య భూపస్య శంతనోశ్చ సురేశ్వరి ।
గంగాశాపేన కలయా భారతం గచ్ఛ భారతి ॥ ५२॥

కలహస్య ఫలం భుంక్ష్వ సపత్నీభ్యాం సహాచ్యుతే ।
స్వయం చ బ్రహ్మసదనే బ్రహ్మణః కామినీ భవ ॥ ५३॥

గంగా యాతు శివస్థానమత్ర పద్మైవ తిష్ఠతు ।
శాంతా చ క్రోధరహితా మద్భక్తా సత్త్వరూపిణీ ॥ ५४॥

మహాసాధ్వీ మహాభాగా సుశీలా ధర్మచారిణీ ।

యదంశకలయా సర్వా ధర్మిష్ఠాశ్చ పతివ్రతాః ॥ ౫౫॥

శాంతరూపాః సుశీలాశ్చ ప్రతివిశ్వేషు పూజితాః ।
తిస్రో భార్యాస్త్రిశీలాశ్చ త్రయో భృత్యాశ్చ బాంధవాః ॥ ౫౬॥

ధ్రువం వేదవిరుద్ధాశ్చ న హ్యేతే మంగలప్రదాః ।
స్త్రీపుంవచ్చ గృహే యేషాం గృహిణాం స్త్రీవశః పుమాన్ ॥ ౫౭॥

నిష్ఫలం చ జన్మ తేషామశుభం చ పదే పదే ।
ముఖే దుష్టా యోనిదుష్టా యస్య స్త్రీ కలహప్రియా ॥ ౫౮॥

అరణ్యం తేన గంతవ్యం మహారణ్యం గృహాద్వరం ।
జలానాం చ స్థలానాం చ ఫలానాం ప్రాప్తిరేవ చ ॥ ౫౯॥

సతతం సులభా తత్ర న తేషాం గృహ ఏవ చ ।
వరమగ్నౌ స్థితిర్హింస్రజంతూనాం సన్నిధౌ సుఖం ॥ ౬౦॥

తతోఽపి దుఃఖం పుంసాం చ దుష్టస్త్రీసన్నిధౌ ధ్రువం ।
వ్యాధిజ్వాలా విషజ్వాలా వరం పుంసాం వరాననే ॥ ౬౧॥

దుష్టస్త్రీణాం ముఖజ్వాలా మరణాదతిరిచ్యతే ।
పుంసాం చ స్త్రీజితానాం చైవ భస్మాంతం శౌచమధ్రువం ॥ ౬౨॥

యదహ్నా కురుతే కర్మ న తస్య ఫలభాగ్భవేత్ ।
నిందితోఽత్ర పరత్రైవ సర్వత్ర నరకం వ్రజేత్ ॥ ౬౩॥

యశఃకీర్తివిహీనో యో జీవన్నపి మృతో హి సః ।
బహ్వీనాం చ సపత్నీనాం నైకత్ర శ్రేయసే స్థితిః ॥ ౬౪॥

ఏకభార్యః సుఖీ నైవ బహుభార్యః కదాచన ।
గచ్ఛ గంగే శివస్థానం బ్రహ్మస్థానం సరస్వతి ॥ ౬౫॥

అత్ర తిష్ఠతు మద్గేహే సుశీలా కమలాలయా ।
సుసాధ్వీ యస్య పత్నీ చ సుశీలా చ పతివ్రతా ॥ ౬౬॥

ఇహ స్వర్గే సుఖం తస్య ధర్మో మోక్షః పరత్ర చ ।
పతివ్రతా యస్య పత్నీ స చ ముక్తః శుచిః సుఖీ ।
జీవన్మృతోఽశుచిర్దుఃఖీ దుఃశీలాపతిరేవ చ ॥ ౬౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే లక్ష్మీగంగాసరస్వతీనాం
భూలోకేఽవతరణవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ గంగానదీనాం శాపోద్ధారవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా జగతాం నాథో విరరామ చ నారద ।

అతీవ రురుదుర్దేవ్యః సమాలింగ్య పరస్పరం ॥ ౧॥

తాశ్చ సర్వాః సమాలోక్య క్రమేణోచుస్తదేశ్వరం ।
కంపితాః సాశ్రునేత్రాశ్చ శోకేన చ భయేన చ ॥ ౨॥

సరస్వత్యువాచ ।
విశాపం దేహి హే నాథ దుష్టమాజన్మశోచనం ।
సత్స్వామినా పరిత్యక్తాః కుతో జీవంతి తాః స్త్రియః ॥ ౩॥

దేహత్యాగం కరిష్యామి యోగేన భారతే ధ్రువం ।
అత్యున్నతో హి నియతం పాతుమర్హతి నిశ్చితం ॥ ౪॥

గంగోవాచ ।
అహం కేనాపరాధేన త్వయా త్యక్తా జగత్పతే ।
దేహత్యాగం కరిష్యామి నిర్దోషాయా వధం లభ ॥ ౫॥

నిర్దోషకామినీత్యాగం కరోతి యో నరో భువి ।
స యాతి నరకం ఘోరం కింతు సర్వేశ్వరోఽపి వా ॥ ౬॥

పద్మోవాచ ।
నాథ సత్త్వస్వరూపస్త్వం కోపః కథమహో తవ ।
ప్రసాదం కురు భార్యే ద్వే సదీశస్య క్షమా వరా ॥ ౭॥

భారతే భారతీశాపాద్యాస్యామి కలయా హ్యహం ।
కియత్కాలం స్థితిస్తత్ర కదా ద్రక్ష్యామి తే పదం ॥ ౮॥

దాస్యంతి పాపినః పాపం సద్యః స్నానావగాహనాత్ ।
కేన తేన విముక్తాహమాగమిష్యామి తే పదం ॥ ౯॥

కలయా తులసీరూపం ధర్మధ్వజసుతా సతీ ।
భుక్త్వా కదా లభిష్యామి త్వత్పాదాంబుజమచ్యుత ॥ ౧౦॥

వృక్షరూపా భవిష్యామి త్వదధిష్ఠాతృదేవతా ।
సముద్ధరిష్యసి కదా తన్మే బ్రూహి కృపానిధే ॥ ౧౧॥

గంగా సరస్వతీశాపాద్యది యాస్యతి భారతే ।
శాపేన ముక్తా పాపాచ్చ కదా త్వాం చ లభిష్యతి ॥ ౧౨॥

గంగాశాపేన వా వాణీ యది యాస్యతి భారతం ।
కదా శాపాద్వినిర్ముచ్య లభిష్యతి పదం తవ ॥ ౧౩॥

తాం వాణీం బ్రహ్మసదనం గంగాం వా శివమందిరం ।
గంతుం వదసి హే నాథ తత్క్షమస్వ చ తే వచః ॥ ౧౪॥

ఇత్యుక్త్వా కమలా కాంతపాదం ధృత్వా ననామ సా ।
స్వకేశైర్వేష్టనం కృత్వా రురోద చ పునః పునః ॥ ౧౫॥

(ఉవాచ పద్మనాభస్తాం పద్మాం కృత్వా స్వవక్షసి ।
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యో భక్తానుగ్రహకాతరః ॥)॥

శ్రీభగవానువాచ ।
త్వద్వాక్యమాచరిష్యామి స్వవాక్యం చ సురేశ్వరి ।
సమతాం చ కరిష్యామి శృణు త్వం కమలేక్షణే ॥ ౧౬॥

భారతీ యాతు కలయా సరిద్రూపా చ భారతే ।
అర్ధా సా బ్రహ్మసదనం స్వయం తిష్ఠతు మద్గృహే ॥ ౧౭॥

భగీరథేన సా నీతా గంగా యాస్యతి భారతే ।
పూతం కర్తుం త్రిభువనం స్వయం తిష్ఠతు మద్గృహే ॥ ౧౮॥

తత్రైవ చంద్రమౌలేశ్చ మౌలిం ప్రాప్స్యతి దుర్లభం ।
తతః స్వభావతః పూతాప్యతిపూతా భవిష్యతి ॥ ౧౯॥

కలాంశాంశేన గచ్ఛ త్వం భారతే వామలోచనే ।
పద్మావతీ సరిద్రూపా తులసీవృక్షరూపిణీ ॥ ౨౦॥

కలేః పంచసహస్రే చ గతే వర్షే తు మోక్షణం ।
యుష్మాకం సరితాం చైవ మద్గేహే చాగమిష్యథ ॥ ౨౧॥

సంపదా హేతుభూతా చ విపత్తిః సర్వదేహినాం ।
వినా విపత్తేర్మహిమా కేషాం పద్మభవే భవేత్ ॥ ౨౨॥

మన్మంత్రోపాసకానాం చ సతాం స్నానావగాహనాత్ ।
యుష్మాకం మోక్షణం పాపాద్దర్శనాత్స్పర్శనాత్తథా ॥ ౨౩॥

పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సంత్యసంఖ్యాని సుందరి ।
భవిష్యంతి చ పూతాని మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౨౪॥

మన్మంత్రోపాసకా భక్తా విభ్రమంతి చ భారతే ।
పూతం కర్తుం తారితుం చ సుపవిత్రాం వసుంధరాం ॥ ౨౫॥

మద్భక్తా యత్ర తిష్ఠంతి పాదం ప్రక్షాలయంతి చ ।
తత్స్థానం చ మహాతీర్థం సుపవిత్రం భవేద్ధ్రువం ॥ ౨౬॥

స్త్రీఘ్నో గోఘ్నః కృతఘ్నశ్చ బ్రహ్మఘ్నో గురుతల్పగః ।
జీవన్ముక్తో భవేత్పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౨౭॥

ఏకాదశీవిహీనశ్చ సంధ్యాహీనోఽథ నాస్తికః ।
నరఘాతీ భవేత్పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౨౮॥

అసిజీవీ మసీజీవీ ధావకో గ్రామయాచకః ।
వృషవాహో భవేత్పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౨౯॥

విశ్వాసఘాతీ మిత్రఘ్నో మిథ్యాసాక్ష్యస్య దాయకః ।

స్థాప్యాహారీ భవేత్పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౩౦॥

అత్యుగ్రవాందూషకశ్చ జారకః పుంశ్చలీపతిః ।
పూతశ్చ వృషలీపుత్రో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౩౧॥

శూద్రాణాం సూపకారశ్చ దేవలో గ్రామయాజకః ।
అదీక్షితో భవేత్పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౩౨॥

పితరం మాతరం భార్యాం భ్రాతరం తనయం సుతాం ।
గురోః కులం చ భగినీం చక్షుర్హీనం చ బాంధవం ॥ ౩౩॥

శ్వశ్రూం చ శ్వశురం చైవ యో న పుష్ణాతి సుందరి ।
స మహాపాతకీ పూతో మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౩౪॥

అశ్వత్థనాశకశ్చైవ మద్భక్తనిందకస్తథా ।
శూద్రాన్నభోజీ విప్రశ్చ పూతో మద్భక్తదర్శనాత్ ॥ ౩౫॥

దేవద్రవ్యాపహారీ చ విప్రద్రవ్యాపహారకః ।
లాక్షాలోహరసానాం చ విక్రేతా దుహితుస్తథా ॥ ౩౬॥

మహాపాతకినశ్చైవ శూద్రాణాం శవదాహకః ।
భవేయురేతే పూతాశ్చ మద్భక్తస్పర్శదర్శనాత్ ॥ ౩౭॥

మహాలక్ష్మీరువాచ ।
భక్తానాం లక్షణం బ్రూహి భక్తానుగ్రహకాతర ।
యేషాం తు దర్శనస్పర్శాత్సద్యః పూతా నరాధమాః ॥ ౩౮॥

హరిభక్తివిహీనాశ్చ మహాహంకారసంయుతః ।
స్వప్రశంసారతా ధూర్తాః శఠాశ్చ సాధునిందకాః ॥ ౩౯॥

పునంతి సర్వతీర్థాని యేషాం స్నానావగాహనాత్ ।
యేషాం చ పాదరజసా పూతా పాదోదకాన్మహీ ॥ ౪౦॥

యేషాం సందర్శనం స్పర్శం యే వా వాంఛంతి భారతే ।
సర్వేషాం పరమో లాభో వైష్ణవానాం సమాగమః ॥ ౪౧॥

న హ్యమ్మయాని తీర్థాని న దేవా మృచ్ఛిలామయాః ।
తే పునంత్యపి కాలేన విష్ణుభక్తాః క్షణాదహో ॥ ౪౨॥

సూత ఉవాచ
మహాలక్ష్మీవచః శ్రుత్వా లక్ష్మీకాంతశ్చ సస్మితః ।
నిగూఢతత్త్వం కథితుమపి శ్రేష్ఠోపచక్రమే ॥ ౪౩॥

శ్రీభగవానువాచ ।
భక్తానాం లక్షణం లక్ష్మి గూఢం శ్రుతిపురాణయోః ।
పుణ్యస్వరూపం పాపఘ్నం సుఖదం భుక్తిముక్తిదం ॥ ౪౪॥

సారభూతం గోపనీయం న వక్తవ్యం ఖలేషు చ ।
త్వాం పవిత్రాం ప్రాణతుల్యాం కథయామి నిశామయ ॥ ౪౫॥

గురువక్త్రాద్విష్ణుమంత్రో యస్య కర్ణే పతిష్యతి ।
వదంతి వేదాస్తం చాపి పవిత్రం చ నరోత్తమం ॥ ౪౬॥

పురుషాణాం శతం పూర్వం తథా తజ్జన్మమాత్రతః ।
స్వర్గస్థం నరకస్థం వా ముక్తిమాప్నోతి తత్క్షణాత్ ॥ ౪౭॥

యైః కైశ్చిద్యత్ర వా జన్మ లబ్ధం యేషు చ జంతుషు ।
జీవన్ముక్తాస్తు తే పూతా యాంతి కాలే హరేః పదం ॥ ౪౮॥

మద్భక్తియుక్తో మర్త్యశ్చ స ముక్తో మద్గుణాన్వితః ।
మద్గుణాధీనవృత్తిర్యః కథావిష్టశ్చ సంతతం ॥ ౪౯॥

మద్గుణశ్రుతిమాత్రేణ సానందః పులకాన్వితః ।
సగద్గదః సాశ్రునేత్రః స్వాత్మవిస్మృత ఏవ చ ॥ ౫౦॥

న వాంఛతి సుఖం ముక్తిం సాలోక్యాదిచతుష్టయం ।
బ్రహ్మత్వమమరత్వం వా తద్వాంఛా మమ సేవనే ॥ ౫౧॥

ఇంద్రత్వం చ మనుత్వం చ బ్రహ్మత్వం చ సుదుర్లభం ।
స్వర్గరాజ్యాదిభోగం చ స్వప్నేఽపి చ న వాంఛతి ॥ ౫౨॥

భ్రమంతి భారతే భక్తాస్తాదృగ్జన్మ సుదుర్లభం ।
మద్గుణశ్రవణాః శ్రావ్యగానైర్నిత్యం ముదాన్వితాః ॥ ౫౩॥

తే యాంతి చ మహీం పూత్వా నరం తీర్థం మమాలయం ।
ఇత్యేవం కథితం సర్వం పద్మే కురు యథోచితం ।
తదాజ్ఞయా తాస్తచ్చక్రుర్హరిస్తస్థౌ సుఖాసనే ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే గంగాదీనాం
శాపోద్ధారవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ నారాయణనారదసంవాదే కలిమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సరస్వతీ పుణ్యక్షేత్రమాజగామ చ భారతే ।
గంగాశాపేన కలయా స్వయం తస్థౌ హరేః పదే ॥ ౧॥

భారతీ భారతం గత్వా బ్రాహ్మీ చ బ్రహ్మణః ప్రియా ।
వాణ్యధిష్ఠాతృదేవీ సా తేన వాణీ ప్రకీర్తితా ॥ ౨॥

సరో వాప్యాం చ స్రోతస్తు సర్వత్రైవ హి దృశ్యతే ।
హరిః సరస్వాంస్తస్యేయం తేన నామ్నా సరస్వతీ ॥ ౩॥

సరస్వతీ నదీ సా చ తీర్థరూపాతిపావనీ ।
పాపినాం పాపదాహాయ జ్వలదగ్నిస్వరూపిణీ ॥ ౪॥

పశ్చాద్భాగీరథీ నీతా మహీం భగీరథేన చ ।
సా వై జగామ కలయా వాణీశాపేన నారద ॥ ౫॥

తత్రైవ సమయే తాం చ దధార శిరసా శివః ।
వేగం సోఢుమయం శక్తో భువః ప్రార్థనయా విభుః ॥ ౬॥

పద్మా జగామ కలయా సా చ పద్మావతీ నదీ ।
భారతం భారతీశాపాత్స్వయం తస్థౌ హరేః పదే ॥ ౭॥

తతోఽన్యయా సా కలయా లేభే జన్మ చ భారతే ।
ధర్మధ్వజసుతా లక్ష్మీర్విఖ్యాతా తులసీతి చ ॥ ౮॥

పురా సరస్వతీశాపాత్పశ్చాచ్చ హరిశాపతః ।
బభూవ వృక్షరూపా సా కలయా విశ్వపావనీ ॥ ౯॥

కలేః పంచసహస్రం చ వర్షం స్థిత్వా తు భారతే ।
జగ్ముస్తాశ్చ సరిద్రూపం విహాయ శ్రీహరేః పదం ॥ ౧౦॥

యాని సర్వాణి తీర్థాని కాశీం వృందావనం వినా ।
యాస్యంతి సార్ధం తాభిశ్చ వైకుంఠమాజ్ఞయా హరేః ॥ ౧౧॥

శాలగ్రామః శక్తిశివౌ జగన్నాథశ్చ భారతం ।
కలేర్దశసహస్రాంతే త్యక్త్వా యాంతి నిజం పదం ॥ ౧౨॥

సాధవశ్చ పురాణాని శంఖాని శ్రాద్ధతర్పణే ।
వేదోక్తాని చ కర్మాణి యయుస్తైః సార్ధమేవ చ ॥ ౧౩॥

దేవపూజా దేవనామ తత్కీర్తిగుణకీర్తనం ।
వేదాంగాని చ శాస్త్రాణి యయుస్తైః సార్ధమేవ చ ॥ ౧౪॥

సంతశ్చ సత్యధర్మశ్చ వేదాశ్చ గ్రామదేవతాః ।
వ్రతం తపశ్చానశనం యయుస్తైః సార్ధమేవ చ ॥ ౧౫॥

వామాచారరతాః సర్వే మిథ్యాకపటసంయుతాః ।
తులసీరహితా పూజా భవిష్యతి తతః పరం ॥ ౧౬॥

శఠాః క్రూరా దాంభికాశ్చ మహాహంకారసంయుతాః ।
చోరాశ్చ హింసకాః సర్వే భవిష్యంతి తతః పరం ॥ ౧౭॥

పుంసో భేదః స్త్రీవిభేదో వివాహో వాపి నిర్భయః ।
స్వస్వామిభేదో వస్తూనాం భవిష్యతి తతః పరం ॥ ౧౮॥

సర్వే స్త్రీవశగాః పుంసః పుశ్చల్యశ్చ గృహే గృహే ।
తర్జనైర్భర్త్సనైః శశ్వత్స్వామినం తాడయంతి చ ॥ ౧౯॥

గృహేశ్వరీ చ గృహిణీ గృహీ భృత్యాధికోఽధమః |
చేటీదాససమౌ వధ్వాః శ్వశ్రూశ్చ శ్వశురస్తథా || ౨౦||

కర్తారో బలినో గేహే యోనిసంబంధిబాంధవాః |
విద్యాసంబంధిభిః సార్ధం సంభాషాపి న విద్యతే || ౨౧||

యథాపరిచితా లోకాస్తథా పుంసశ్చ బాంధవాః |
సర్వకర్మాక్షమాః పుంసో యోషితామాజ్ఞయా వినా || ౨౨||

బ్రహ్మక్షత్రవిశః శూద్రా జాత్యాచారవివర్జితాః |
సంధ్యా చ యజ్ఞసూత్రం చ భవేల్లుప్తం న సంశయః || ౨౩||

మ్లేచ్ఛాచారా భవిష్యంతి వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ |
మ్లేచ్ఛశాస్త్రం పఠిష్యంతి స్వశాస్త్రాణి విహాయ చ || ౨౪||

బ్రహ్మక్షత్రవిశాం వంశాః శూద్రాణాం సేవకాః కలౌ |
సూపకారా ధావకాశ్చ వృషవాహాశ్చ సర్వశః || ౨౫||

సత్యహీనా జనాః సర్వే సస్యహీనా చ మేదినీ |
ఫలహీనాశ్చ తరవోఽపత్యహీనాశ్చ యోషితః || ౨౬||

క్షీరహీనాస్తథా గావః క్షీరం సర్పిర్వివర్జితం |
దంపతీ ప్రీతిహీనౌ చ గృహిణః సత్యవర్జితాః || ౨౭||

ప్రతాపహీనా భూపాశ్చ ప్రజాశ్చ కరపీడితాః |
జలహీనా మహానద్యో దీర్ఘికాకందరాదయః || ౨౮||

ధర్మహీనా పుణ్యహీనా వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ |
లక్షేషు పుణ్యవాన్కోఽపి న తిష్ఠతి తతః పరం || ౨౯||

కుత్సితా వికృతాకారా నరా నార్యశ్చ బాలకాః |
కువార్తా కుత్సితః శబ్దో భవిష్యతి తతః పరం || ౩౦||

కేచిద్గ్రామాశ్చ నగరా నరశూన్యా భయానకాః |
కేచిత్స్వల్పకుటీరేణ నరేణ చ సమన్వితాః || ౩౧||

అరణ్యాని భవిష్యంతి గ్రామేషు నగరేషు చ |
అరణ్యవాసినః సర్వే జనాశ్చ కరపీడితాః || ౩౨||

సస్యాని చ భవిష్యంతి తడాగేషు నదీషు చ |
ప్రకృష్టవంశజా హీనా భవిష్యంతి కలౌ యుగే || ౩౩||

అలీకవాదినో ధూర్తాః శఠాశ్చాసత్యవాదినః |
ప్రకృష్టాని చ క్షేత్రాణి సస్యహీనాని నారద || ౩౪||

హీనాః ప్రకృష్టా ధనినో దేవభక్తాశ్చ నాస్తికాః |
హింసకాశ్చ దయాహీనా పౌరాశ్చ నరఘాతినః || ౩౫||

వామనా వ్యాధియుక్తాశ్చ నరా నార్యశ్చ సర్వతః |
స్వల్పాయుషో గదాయుక్తా యౌవనై రహితాః కలౌ || ౩౬||

పలితాః షోడశే వర్షే మహావృద్ధాశ్చ వింశతౌ |
అష్టవర్షా చ యువతీ రజోయుక్తా చ గర్భిణీ || ౩౭||

వత్సరాంతప్రసూతా స్త్రీ షోడశే చ జరాన్వితా |
పతిపుత్రవతీ కాచిత్సర్వా వంధ్యాః కలౌ యుగే || ౩౮||

కన్యావిక్రయిణః సర్వే వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ |
మాతృజాయావధూనాం చ జారోపేతాన్నభక్షకాః || ౩౯||

కన్యానాం భగినీనాం వా జారోపాత్తానజీవినః |
హరేర్నామ్నాం విక్రయిణో భవిష్యంతి కలౌ యుగే || ౪౦||

స్వయముత్సృజ్య దానం చ కీర్తివర్ధనహేతవే |
తతః పశ్చాత్స్వదానం చ స్వయముల్లంఘయిష్యతి || ౪౧||

దేవవృత్తిం బ్రహ్మవత్తిం వృత్తిం గురుకులస్య చ |
స్వదత్తాం పరదత్తాం వా సర్వముల్లంఘయిష్యతి || ౪౨||

కన్యకాగామినః కేచిత్కేచిచ్చ శ్వశ్రుగామినః |
కేచిద్వధూగామినశ్చ కేచిద్వై సర్వగామినః || ౪౩||

భగినీగామినః కేచిత్సపత్నీమాతృగామినః |
భ్రాతృజాయాగామినశ్చ భవిష్యంతి కలౌ యుగే || ౪౪||

అగమ్యాగమనం చైవ కరిష్యంతి గృహే గృహే |
మాతృయోనిం పరిత్యజ్య విహరిష్యంతి సర్వతః || ౪౫||

పత్నీనాం నిర్ణయో నాస్తి భర్తౄణాం చ కలౌ యుగే |
ప్రజానాం చైవ గ్రామాణాం వస్తునాం చ విశేషతః || ౪౬||

అలీకవాదినః సర్వే సర్వే చౌరాశ్చ లంపటాః |
పరస్పరం హింసకాశ్చ సర్వే చ నరఘాతినః || ౪౭||

బ్రహ్మక్షత్రవిశాం వంశా భవిష్యంతి చ పాపినః |
లాక్షా లోహరసానాం చ వ్యాపారం లవణస్య చ || ౪౮||

వృషవాహా విప్రవంశాః శూద్రాణాం శవదాహినః |
శూద్రాన్నభోజినః సర్వే సర్వే చ వృషలీరతాః || ౪౯||

పంచయజ్ఞవిహీనాశ్చ కుహూరాత్రౌ చ భోజినః |
యజ్ఞసూత్రవిహీనాశ్చ సంధ్యాశౌచవిహీనకాః || ౫౦||

పుంశ్చలీ వార్ధుషాజీవా కుట్టనీ చ రజస్వలా |
విప్రాణాం రంధనాగారే భవిష్యతి చ పాచికా || ౫౧||

అన్నానాం నియమో నాస్తి యోనీనాం చ విశేషతః ।
ఆశ్రమాణాం జనానాం చ సర్వే మ్లేచ్ఛాః కలౌ యుగే ॥ ౫౨॥

ఏవం కలౌ సంప్రవృత్తే సర్వం మ్లేచ్ఛమయం భవేత్ ।
హస్తప్రమాణే వృక్షే చ అంగుష్ఠే చైవ మానవే ॥ ౫౩॥

విప్రస్య విష్ణుయశసః పుత్రః కల్కిర్భవిష్యతి ।
నారాయణకలాంశశ్చ భగవాన్ బలినాం వరః ॥ ౫౪॥

దీర్ఘేణ కరవాలేన దీర్ఘఘోటకవాహనః ।
మ్లేచ్ఛశూన్యాం చ పృథివీం త్రిరాత్రేణ కరిష్యతి ॥ ౫౫॥

నిర్మ్లేచ్ఛాం వసుధాం కృత్వా చాంతర్ధానం కరిష్యతి ।
అరాజకా చ వసుధా దస్యుగ్రస్తా భవిష్యతి ॥ ౫౬॥

స్థూలాప్రమాణా షడ్రాత్రం వర్షధారాఽఽప్లుతా మహీ ।
లోకశూన్యా వృక్షశూన్యా గృహశూన్యా భవిష్యతి ॥ ౫౭॥

తతశ్చ ద్వాదశాదిత్యాః కరిష్యంత్యుదయం మునే ।
ప్రాప్నోతి శుష్కతాం పృథ్వీ సమా తేషాం చ తేజసా ॥ ౫౮॥

కలౌ గతే చ దుర్ధర్షే ప్రవృత్తే చ కృతే యుగే ।
తపఃసత్త్వసమాయుక్తో ధర్మః పూర్ణో భవిష్యతి ॥ ౫౯॥

తపస్వినశ్చ ధర్మిష్ఠా వేదజ్ఞా బ్రాహ్మణా భువి ।
పతివ్రతాశ్చ ధర్మిష్ఠా యోషితశ్చ గృహే గృహే ॥ ౬౦॥

రాజానః క్షత్రియాః సర్వే విప్రభక్తా మనస్వినః ।
ప్రతాపవంతో ధర్మిష్ఠాః పుణ్యకర్మరతాః సదా ॥ ౬౧॥

వైశ్యా వాణిజ్యనిరతా విప్రభక్తాశ్చ ధార్మికాః ।
శూద్రాశ్చ పుణ్యశీలాశ్చ ధర్మిష్ఠా విప్రసేవినః ॥ ౬౨॥

విప్రక్షత్రవిశాం వంశా దేవీభక్తిపరాయణాః ।
దేవీమంత్రరతాః సర్వే దేవీధ్యానపరాయణాః ॥ ౬౩॥

శ్రుతిస్మృతిపురాణజ్ఞాః పుమాంస ఋతుగామినః ।
లేశో నాస్తి హ్యధర్మస్య పూర్ణో ధర్మః కృతే యుగే ॥ ౬౪॥

ధర్మస్త్రిపాచ్చ త్రేతాయాం ద్విపాచ్చ ద్వాపరే తతః ।
కలౌ వృత్తే చైకపాచ్చ సర్వలుప్తిస్తతః పరం ॥ ౬౫॥

వారాః సప్త తథా విప్ర తిథయః షోడశ స్మృతాః ।
తథా ద్వాదశ మాసాశ్చ ఋతవశ్చ షడేవ చ ॥ ౬౬॥

ద్వౌ పక్షౌ చాయనే ద్వే చ చతుర్భిః ప్రహరైర్దినం ।
చతుర్భిః ప్రహరై రాత్రిర్మాసస్త్రింశద్దినైస్తథా ॥ ౬౭॥

వర్షం పంచవిధం జ్ఞేయం కాలసంఖ్యావిధిక్రమే |
యథా చాయాంతి యాంత్యేవ యథా యుగచతుష్టయం || ౬౮||

వర్షే పూర్ణే నరాణాం చ దేవానాం చ దివానిశం |
శతత్రయే షష్ట్యధికే నరాణాం చ యుగే గతే || ౬౯||

దేవానాం చ యుగం జ్ఞేయం కాలసంఖ్యావిదాం మతం |
మన్వంతరం తు దివ్యానాం యుగానామేకసప్తతిః || ౭౦||

మన్వంతరసమం జ్ఞేయమాయుష్యంచ శచీపతేః |
అష్టావింశతిమే చేంద్రే గతే బ్రహ్మదివానిశం || ౭౧||

అష్టోత్తరశతే వర్షే గతే పాతశ్చ బ్రహ్మణః |
ప్రలయః ప్రాకృతో జ్ఞేయస్తత్రాదృష్టా వసుంధరా || ౭౨||

జలప్లుతాని విశ్వాని బ్రహ్మవిష్ణుశివాదయః |
ఋషయో జ్ఞానినః సర్వే లీనాః సత్యే చిదాత్మని || ౭౩||

తత్రైవ ప్రకృతిర్లీనా తత్ర ప్రాకృతికో లయః |
లయే ప్రాకృతికే జాతే పాతే చ బ్రహ్మణో మునే || ౭౪||

నిమేషమాత్రం కాలశ్చ శ్రీదేవ్యాః ప్రోచ్యతే మునే |
ఏవం నశ్యంతి సర్వాణి బ్రహ్మాండాన్యఖిలాని చ || ౭౫||

నిమేషాంతరకాలేన పునః సృష్టిక్రమేణ చ |
ఏవం కతివిధా సృష్టిర్లయః కతివిధోఽపి వా || ౭౬||

కతి కల్పా గతాయాతాః సంఖ్యాం జానాతి కః పుమాన్ |
సృష్టీనాం చ లయానాం చ బ్రహ్మాండానాం చ నారద || ౭౭||

బ్రహ్మాదీనాం చ బ్రహ్మాండే సంఖ్యాం జానాతి కః పుమాన్ |
బ్రహ్మాండానాం చ సర్వేషామీశ్వరశ్చైక ఏవ సః || ౭౮||

సర్వేషాం పరమాత్మా చ సచ్చిదానందరూపధృక్ |
బ్రహ్మాదయశ్చ తస్యాంశాస్తస్యాంశశ్చ మహావిరాట్ || ౭౯||

తస్యాంశశ్చ విరాట్ క్షుద్రః సైవేయం ప్రకృతిః పరా |
తస్యాః సకాశాత్సంజాతోఽప్యర్ధనారీశ్వరస్తతః || ౮౦||

సైవ కృష్ణో ద్విధాభూతో ద్విభుజశ్చ చతుర్భుజః |
చతుర్భుజశ్చ వైకుంఠే గోలోకే ద్విభుజః స్వయం || ౮౧||

బ్రహ్మాదితృణపర్యంతం సర్వం ప్రాకృతికం భవేత్ |
యద్యత్ప్రాకృతికం సృష్టం సర్వం నశ్వరమేవ చ || ౮౨||

ఏవంవిధం సృష్టిహేతుం సత్యం నిత్యం సనాతనం |
స్వేచ్ఛామయం పరం బ్రహ్మ నిర్గుణం ప్రకృతేః పరం || ౮౩||

నిరుపాధి నిరాకారం భక్తానుగ్రహకాతరం ।
కరోతి బ్రహ్మ్ బ్రహ్మాండం యజ్ఞానాత్కమలోద్భవః ॥ ౮౪॥

శివో మృత్యుఞ్జయశ్చైవ సంహర్తా సర్వసత్త్వవిత్ ।
యజ్ఞానాద్యస్య తపసా సర్వేశస్తు తపో మహాన్ ॥ ౮౫॥

మహావిభూతియుక్తశ్చ సర్వజ్ఞః సర్వదర్శనః ।
సర్వవ్యాపీ సర్వపాతా ప్రదాతా సర్వసంపదాం ॥ ౮౬॥

విష్ణుః సర్వేశ్వరః శ్రీమాన్ యద్భక్త్యా యస్య సేవయా ।
మహామాయా చ ప్రకృతిః సర్వశక్తిమయీశ్వరీ ॥ ౮౭॥

సైవ ప్రోక్తా భగవతీ సచ్చిదానందరూపిణీ ।
యజ్ఞానాద్యస్య తపసా యద్భక్త్యా యస్య సేవయా ॥ ౮౮॥

సావిత్రీ దేవమాతా చ వేదాధిష్ఠాతృదేవతా ।
పూజ్యా ద్విజానాం వేదజ్ఞా యజ్ఞానాద్యస్య సేవయా ॥ ౮౯॥

సర్వవిద్యాధిదేవీ సా పూజ్యా చ విదుషాం పరా ।
యత్సేవయా యత్తపసా సర్వవిశ్వేషు పూజితా ॥ ౯౦॥

సర్వగ్రామాధిదేవీ సా సర్వసంపత్ప్రదాయినీ ।
సర్వేశ్వరీ సర్వవంద్యా సర్వేషాం పుత్రదాయినీ ॥ ౯౧॥

సర్వస్తుతా చ సర్వజ్ఞా సర్వదుర్గార్తినాశినీ ।
కృష్ణవామాంశసంభూతా కృష్ణప్రాణాధిదేవతా ॥ ౯౨॥

కృష్ణప్రాణాధికా ప్రేమ్ణా రాధికా శక్తిసేవయా ।
సర్వాధికం చ రూపం చ సౌభాగ్యం మానగౌరవే ॥ ౯౩॥

కృష్ణవక్షఃస్థలస్థానం పత్నీత్వే ప్రాప సేవయా ।
తపశ్చకార సా పూర్వం శతశృంగే చ పర్వతే ॥ ౯౪॥

దివ్యవర్షసహస్రం చ పతిం ప్రాప్త్యర్థమేవ చ ।
జాతే శక్తిప్రసాదే తు దృష్ట్వా చంద్రకలోపమాం ॥ ౯౫॥

కృష్ణో వక్షఃస్థలే కృత్వా రురోద కృపయా విభుః ।
వరం తస్యై దదౌ సారం సర్వేషామపి దుర్లభం ॥ ౯౬॥

మమ వక్షఃస్థలే తిష్ఠ మమ భక్తా చ శాశ్వతీ ।
సౌభాగ్యేన చ మానేన ప్రేమ్ణాథో గౌరవేణ చ ॥ ౯౭॥

త్వం మే శ్రేష్ఠా చ జ్యేష్ఠా చ ప్రేయసీ సర్వయోషితాం ।
వరిష్ఠా చ గరిష్ఠా చ సంస్తుతా పూజితా మయా ॥ ౯౮॥

సతతం తవ సాధ్యోఽహం వశ్యశ్చ ప్రాణవల్లభే ।
ఇత్యుక్త్వా చ జగన్నాథశ్చకార లలనాం తతః ॥ ౯౯॥

సపత్నీరహితాం తాం చ చకార ప్రాణవల్లభాం ।
అన్యా యా యాశ్చ తా దేవ్యః పూజితాః శక్తిసేవయా ॥ ౧౦౦॥

తపస్తు యాదృశం యాసాం తాదృక్తాదృక్ఫలం మునే ।
దివ్యవర్షసహస్రం చ తపస్తప్త్వా హిమాచలే ॥ ౧౦౧॥

దుర్గా చ తత్పదం ధ్యాత్వా సర్వపూజ్యా బభూవ హ ।
సరస్వతీ తపస్తప్త్వా పర్వతే గంధమాదనే ॥ ౧౦౨॥

లక్షవర్షం చ దివ్యం చ సర్వవంద్యా బభూవ సా ।
లక్ష్మీర్యుగశతం దివ్యం తపస్తప్త్వా చ పుష్కరే ॥ ౧౦౩॥

సర్వసంపత్ప్రదాత్రీ చ జాతా దేవీనిషేవణాత్ ।
సావిత్రీ మలయే తప్త్వా పూజ్యా వంద్యా బభూవ సా ॥ ౧౦౪॥

షష్టివర్షసహస్రం చ దివ్యం ధ్యాత్వా చ తత్పదం ।
శతమన్వంతరం తప్తం శంకరేణ పురా విభో ॥ ౧౦౫॥

శతమన్వంతరం చేదం బ్రహ్మా శక్తిం జజాప హ ।
శతమన్వంతరం విష్ణుస్తప్త్వా పాతా బభూవ హ ॥ ౧౦౬॥

దశమన్వంతరం తప్త్వా శ్రీకృష్ణః పరమం తపః ।
గోలోకం ప్రాప్తవాందివ్యం మోదతేఽద్యాపి యత్ర హి ॥ ౧౦౭॥

దశమన్వంతరం ధర్మస్తప్త్వా వై భక్తిసంయుతః ।
సర్వప్రాణః సర్వపూజ్యః సర్వాధారో బభూవ సః ॥ ౧౦౮॥

ఏవం దేవ్యాశ్చ తపసా సర్వే దేవాశ్చ పూజితాః ।
మునయో మనవో భూపా బ్రాహ్మణాశ్చైవ పూజితాః ॥ ౧౦౯॥

ఏవం తే కథితం సర్వం పురాణం సయథాగమం ।
గురువక్త్రాద్యథా జ్ఞాతం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౧౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
కలిమాహాత్మ్యవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ భూమిస్తోత్రవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
దేవ్యా నిమేషమాత్రేణ బ్రహ్మణః పాత ఏవ చ ।
తస్య పాతః ప్రాకృతికః ప్రలయః పరికీర్తితః ॥ ౧॥

ప్రలయే ప్రాకృతే చోక్తా తత్రాదృష్టా వసుంధరా ।
జలప్లుతాని విశ్వాని సర్వే లీనాః పరాత్మని ॥ ౨॥

వసుంధరా తిరోభూతా కుత్ర వా సా చ తిష్ఠతి ।

సృష్టేర్విధానసమయే సావిర్భూతా కథం పునః ॥ ౩॥

కథం బభూవ సా ధన్యా మాన్యా సర్వాశ్రయా జయా ।
తస్యాశ్చ జన్మకథనం వద మంగలకారణం ॥ ౪॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సర్వాదిసృష్టౌ సర్వేషాం జన్మ దేవ్యా ఇతి శ్రుతిః ।
ఆవిర్భావస్తిరోభావః సర్వేషు ప్రలయేషు చ ॥ ౫॥

శ్రూయతాం వసుధాజన్మ సర్వమంగలకారణం ।
విఘ్ననిఘ్నకరం పాపనాశనం పుణ్యవర్ధనం ॥ ౬॥

అహో కేచిద్వదంతీతి మధుకైటభమేదసా ।
బభూవ వసుధా ధన్యా తద్విరుద్ధమతః శృణు ॥ ౭॥

ఊచతుస్తౌ పురా విష్ణుం తుష్టౌ యుద్ధేన తేజసా ।
ఆవాం వధ్యౌ న యత్రోర్వీ పాథసా సంవృతేతి చ ॥ ౮॥

తయోర్జీవనకాలే న ప్రత్యక్షా సాభవత్స్ఫుటం ।
తతో బభూవ మేదశ్చ మరణానంతరం తయోః ॥ ౯॥

మేదినీతి చ విఖ్యాతేత్యుక్తమేతన్మతం శృణు ।
జలధౌతా కృతా పూర్వం వర్ధితా మేదసా యతః ॥ ౧౦॥

కథయామి తే తజ్జన్మ సార్థకం సర్వమంగలం ।
పురా శ్రుతం యచ్ఛ్రుత్యుక్తం ధర్మవక్త్రాచ్చ పుష్కరే ॥ ౧౧॥

మహావిరాట్శరీరస్య జలస్థస్య చిరం స్ఫుటం ।
మనో బభూవ కాలేన సర్వాంగవ్యాపకం ధ్రువం ॥ ౧౨॥

తచ్చ ప్రవిష్టం సర్వేషాం తల్లోమ్నాం వివరేషు చ ।
కాలేన మహతా పశ్చాద్ బభూవ వసుధా మునే ॥ ౧౩॥

ప్రత్యేకం ప్రతిలోమ్నాం చ కూపేషు సంస్థితా సదా ।
ఆవిర్భూతా తిరోభూతా సజలా చ పునః పునః ॥ ౧౪॥

ఆవిర్భూతా సృష్టికాలే తజ్జలోపర్యుపస్థితా ।
ప్రలయే చ తిరోభూతా జలస్యాభ్యంతరే స్థితా ॥ ౧౫॥

ప్రతివిశ్వేషు వసుధా శైలకాననసంయుతా ।
సప్తసాగరసంయుక్తా సప్తద్వీపసమన్వితా ॥ ౧౬॥

హేమాద్రిమేరుసంయుక్తా గ్రహచంద్రార్కసంయుతా ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివాద్యైశ్చ సురైర్లోకైస్తదాజ్ఞయా ॥ ౧౭॥

పుణ్యతీర్థసమాయుక్తా పుణ్యభారతసంయుతా ।
కాంచనీభూమిసంయుక్తా సప్తస్వర్గసమన్వితా ॥ ౧౮॥

పాతాలసప్తం తదధస్తదూర్ధ్వం బ్రహ్మలోకతః ।
ధ్రువలోకశ్చ తత్రైవ సర్వం విశ్వం చ తత్ర వై ॥ ౧౯॥

ఏవం సర్వాణి విశ్వాని పృథివ్యాం నిర్మితాని చ ।
నశ్వరాణి చ విశ్వాని సర్వాణి కృత్రిమాణి వై ॥ ౨౦॥

ప్రలయే ప్రాకృతే చైవ బ్రహ్మణశ్చ నిపాతనే ।
మహావిరాడాదిసృష్టౌ సృష్టః కృష్ణేన చాత్మనా ॥ ౨౧॥

నిత్యౌ చ స్థితిప్రలయౌ కాష్ఠాకాలేశ్వరైః సహ ।
నిత్యాధిష్ఠాతృదేవీ సా వారాహే పూజితా సురైః ॥ ౨౨॥

మునిభిర్మనుభిర్విప్రైర్గంధర్వాదిభిరేవ చ ।
విష్ణోర్వరాహరూపస్య పత్నీ సా శ్రుతిసమ్మతా ॥ ౨౩॥

తత్పుత్రో మంగలో జ్ఞేయో ఘటేశో మంగలాత్మజః ।
నారద ఉవాచ ।
పూజితా కేన రుపేణ వారాహే చ సురైర్మహీ ॥ ౨౪॥

వారాహే చైవ వారాహీ సర్వైః సర్వాశ్రయా సతీ ।
మూలప్రకృతిసంభూతా పంచీకరణమార్గతః ॥ ౨౫॥

తస్యాః పూజావిధానం చాప్యధశ్చోర్ధ్వమనేకశః ।
మంగలం మంగలస్యాపి జన్మ వాసం వద ప్రభో ॥ ౨౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
వారాహే చ వరాహశ్చ బ్రహ్మణా సంస్తుతః పురా ।
ఉద్దధార మహీం హత్వా హిరణ్యాక్షం రసాతలం ॥ ౨౭॥

జలే తాం స్థాపయామాస పద్మపత్రం యథా హ్రదే ।
తత్రైవ నిర్మమే బ్రహ్మా విశ్వం సర్వం మనోహరం ॥ ౨౮॥

దృష్ట్వా తదధిదేవీం చ సకామాం కాముకో హరిః ।
వరాహరూపీ భగవాన్ కోటిసూర్యసమప్రభః ॥ ౨౯॥

కృత్వా రతికలాం సర్వాం మూర్తిం చ సుమనోహరాం ।
క్రీడాంచకార రహసి దివ్యవర్షమహర్నిశం ॥ ౩౦॥

సుఖసంభోగసంస్పర్శాన్మూర్చ్ఛాం సంప్రాప సుందరీ ।
విదగ్ధాయా విదగ్ధేన సంగమోఽతిసుఖప్రదః ॥ ౩౧॥

విష్ణుస్తదంగసంశ్లేషాద్ బుబుధే న దివానిశం ।
వర్షాంతే చేతనాం ప్రాప్య కామీ తత్యాజ కాముకీం ॥ ౩౨॥

పూర్వరూపం వరాహం చ దధార స చ లీలయా ।
పూజాంచకార తాం దేవీం ధ్యాత్వా చ ధరణీం సతీం ॥ ౩౩॥

ధూపైర్దీపైశ్చ నైవేద్యైః సిందూరైరనులేపనైః |
వస్త్రైః పుష్పైశ్చ బలిభిః సంపూజ్యోవాచ తాం హరిః || ౩౪||

శ్రీభగవానువాచ |
సర్వాధారా భవ శుభే సర్వైః సంపూజితా సుఖం |
మునిభిర్మనుభిర్దేవైః సిద్ధైశ్చ దానవాదిభిః || ౩౫||

అంబువాచీత్యాగదినే గృహారంభే ప్రవేశనే |
వాపీతడాగారంభే చ గృహే చ కృషికర్మణి || ౩౬||

తవ పూజాం కరిష్యంతి మద్వరేణ సురాదయః |
మూఢా యే న కరిష్యంతి యాస్యంతి నరకం చ తే || ౩౭||

వసుధోవాచ |
వహామి సర్వం వారాహరూపేణాహం తవాజ్ఞయా |
లీలామాత్రేణ భగవన్ విశ్వం చ సచరాచరం || ౩౮||

ముక్తాం శుక్తిం హరేరర్చాం శివలింగం శివాం తథా |
శంఖం ప్రదీపం యంత్రం చ మాణిక్యం హీరకం తథా || ౩౯||

యజ్ఞసూత్రం చ పుష్పం చ పుస్తకం తులసీదలం |
జపమాలాం పుష్పమాలాం కర్పూరం చ సువర్ణకం || ౪౦||

గోరోచనం చందనం చ శాలగ్రామజలం తథా |
ఏతాన్వోఢుమశక్తాహం క్లిష్టా చ భగవంఛృణు || ౪౧||

శ్రీభగవానువాచ |
ద్రవ్యాణ్యేతాని యే మూఢా అర్పయిష్యంతి సుందరి |
యాస్యంతి కాలసూత్రం తే దివ్యం వర్షశతం త్వయి || ౪౨||

ఇత్యేవముక్త్వా భగవాన్ విరరామ చ నారద |
బభూవ తేన గర్భేణ తేజస్వీ మంగలగ్రహః || ౪౩||

పూజాంచక్రుః పృథివ్యాశ్చ తే సర్వే చాజ్ఞయా హరేః |
కణ్వశాఖోక్తధ్యానేన తుష్టువుశ్చ స్తవేన తే || ౪౪||

దదుర్మూలేన మంత్రేణ నైవేద్యాదికమేవ చ |
సంస్తుతా త్రిషు లోకేషు పూజితా సా బభూవ హ || ౪౫||

నారద ఉవాచ |
కిం ధ్యానం స్తవనం తస్యా మూలమంత్రం చ కిం వద |
గూఢం సర్వపురాణేషు శ్రోతుం కౌతూహలం మమ || ౪౬||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
ఆదౌ చ పృథివీ దేవీ వరాహేణ చ పూజితా |
తతో హి బ్రహ్మణా పశ్చాత్పూజితా పృథివీ తదా || ౪౭||

తతః సర్వైర్మునీంద్రైశ్చ మనుభిర్మానవాదిభిః ।
ధ్యానం చ స్తవనం మంత్రం శృణు వక్ష్యామి నారద ॥ ౪౮॥

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం వసుధాయై స్వాహేత్యనేన
మంత్రేణ విష్ణునా పూజితా పురా ।
శ్వేతపంకజవర్ణాభాం శరచ్చంద్రనిభాననాం ॥ ౪౯॥

చందనోక్షిప్తసర్వాంగీం రత్నభూషణభూషితాం ।
రత్నాధారాం రత్నగర్భాం రత్నాకరసమన్వితాం ॥ ౫౦॥

వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం సస్మితాం వందితాం భజే ।
ధ్యానేనానేన సా దేవీ సర్వైశ్చ పూజితాభవత్ ॥ ౫౧॥

స్తవనం శృణు విప్రేంద్ర కణ్వశాఖోక్తమేవ చ ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
జయే జయే జలాధారే జలశీలే జలప్రదే ॥ ౫౨॥

యజ్ఞసూకరజాయే త్వం జయం దేహి జయావహే ।
మంగలే మంగలాధారే మాంగల్యే మంగలప్రదే ॥ ౫౩॥

మంగలార్థం మంగలేశే మంగలం దేహి మే భవే ।
సర్వాధారే చ సర్వజ్ఞే సర్వశక్తిసమన్వితే ॥ ౫౪॥

సర్వకామప్రదే దేవి సర్వేష్టం దేహి మే భవే ।
పుణ్యస్వరూపే పుణ్యానాం బీజరూపే సనాతని ॥ ౫౫॥

పుణ్యాశ్రయే పుణ్యవతామాలయే పుణ్యదే భవే ।
సర్వసస్యాలయే సర్వసస్యాఢ్యే సర్వసస్యదే ॥ ౫౬॥

సర్వసస్యహరే కాలే సర్వసస్యాత్మికే భవే ।
భూమే భూమిపసర్వస్వే భూమిపాలపరాయణే ॥ ౫౭॥

భూమిపానాం సుఖకరే భూమిం దేహి చ భూమిదే ।
ఇదం స్తోత్రం మహాపుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ ॥ ౫౮॥

కోటిజన్మసు స భవేద్ బలవాన్భూమిపేశ్వరః ।
భూమిదానకృతం పుణ్యం లభ్యతే పఠనాజ్జనైః ॥ ౫౯॥

భూమిదానహరాత్పాపాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ।
అంబువాచీభూకరణపాపాత్స ముచ్యతే ధ్రువం ॥ ౬౦॥

అన్యకూపే కూపఖననపాపాత్స ముచ్యతే ధ్రువం ।
పరభూమిహరాత్పాపాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౬౧॥

భూమౌ వీర్యత్యాగపాపాద్భూమౌ దీపాదిస్థాపనాత్ ।
పాపేన ముచ్యతే సోఽపి స్తోత్రస్య పఠనాన్మునే ॥ ౬౨॥

అశ్వమేధశతం పుణ్యం లభతే నాత్ర సంశయః |
భూమిదేవ్యా మహాస్తోత్రం సర్వకల్యాణకారకం || ౬౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
భూమిస్తోత్రవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః || ౯||

౧౦ పృథివ్యుపాఖ్యానే నరకఫలప్రాప్తివర్ణనం

నారద ఉవాచ |
భూమిదానకృతం పుణ్యం పాపం తద్ధరణేన చ |
పరభూహరణాత్పాపం పరకూపే ఖననే తథా || ౧||

అంబువాచ్యాం భూఖననే వీర్యస్య త్యాగ ఏవ చ |
దీపాదిస్థాపనాత్పాపం శ్రోతుమిచ్ఛామి యత్నతః || ౨||

అన్యద్వా పృథివీజన్యం పాపం యత్పృచ్ఛతే పరం |
యదస్తి తత్ప్రతీకారం వద వేదవిదాంవర || ౩||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
వితస్తిమాత్రభూమిం చ యో దదాతి చ భారతే |
సంధ్యాపూతాయ విప్రాయ స యాతి శివమందిరం || ౪||

భూమిం చ సర్వసస్యాఢ్యాం బ్రాహ్మణాయ దదాతి చ |
భూమిరేణుప్రమాణాబ్దమంతే విష్ణుపదే స్థితిః || ౫||

గ్రామం భూమిం చ ధాన్యం చ బ్రాహ్మణాయ దదాతి యః |
సర్వపాపాద్వినిర్ముక్తౌ చోభౌ దేవీపురఃస్థితౌ || ౬||

భూమిదానం చ తత్కాలే యః సాధుశ్చానుమోదతే |
స చ ప్రయాతి వైకుంఠే మిత్రగోత్రసమన్వితః || ౭||

స్వదత్తాం పరదత్తాం వా బ్రహ్మవృత్తిం హరేత్తు యః |
స తిష్ఠతి కాలసూత్రే యావచ్చంద్రదివాకరౌ || ౮||

తత్పుత్రపౌత్రప్రభృతిర్భూమిహీనః శ్రియా హతః |
పుత్రహీనో దరిద్రశ్చ ఘోరం యాతి చ రౌరవం || ౯||

గవాం మార్గం వినిష్కృష్య యశ్చ సస్యం దదాతి చ |
దివ్యం వర్షశతం చైవ కుంభీపాకే చ తిష్ఠతి || ౧౦||

గోష్ఠం తడాగం నిష్కృష్య మార్గే సస్యం దదాతి యః |
స తిష్ఠత్యసిపత్రే చ యావదింద్రాశ్చతుర్దశ || ౧౧||

పంచపిండానసముద్ధృత్య పరకూపే చ స్నాతి యః |
ప్రాప్నోతి నరకం చైవ స్నానం నిష్ఫలమేవ చ || ౧౨||

కామీ భూమౌ చ రహసి వీర్యత్యాగం కరోతి యః ।
భూమిరేణుప్రమాణం చ వర్షం తిష్ఠతి రౌరవే ॥ ౧౩॥

అంబువాచ్యాం భూకరణం యః కరోతి చ మానవః ।
స యాతి కృమిదంశం చ స్థితిస్తత్ర చతుర్యుగం ॥ ౧౪॥

పరకీయే లుప్తకూపే కూపం మూఢః కరోతి యః ।
పుష్కరిణ్యాం చ లుప్తాయాం పుష్కరిణీం దదాతి యః ॥ ౧౫॥

సర్వం ఫలం పరస్యైవ తప్తకుండం వ్రజేచ్చ సః ।
తత్ర తిష్ఠతి సంతప్తో యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౧౬॥

పరకీయే తడాగే చ పంకముద్ధృత్య చోత్సృజేత్ ।
రేణుప్రమాణవర్షం చ బ్రహ్మలోకే వసేన్నరః ॥ ౧౭॥

పిండం పిత్రే భూమిభర్తుర్న ప్రదాయ చ మానవః ।
శ్రాద్ధం కరోతి యో మూఢో నరకం యాతి నిశ్చితం ॥ ౧౮॥

భూమౌ దీపం యోఽర్పయతి స చాంధః సప్తజన్మసు ।
భూమౌ శంఖం చ సంస్థాప్య కుష్ఠం జన్మాంతరే లభేత్ ॥ ౧౯॥

ముక్తాం మాణిక్యహీరౌ చ సువర్ణం చ మణిం తథా ।
పంచ సంస్థాపయేద్భూమౌ స చాంధః సప్తజన్మసు ॥ ౨౦॥

శివలింగం శివామర్చాం యశ్చార్పయతి భూతలే ।
శతమన్వంతరం యావత్కృమిభక్షః స తిష్ఠతి ॥ ౨౧॥

శంఖం యంత్రం శిలాతోయం పుష్పం చ తులసీదలం ।
యశ్చార్పయతి భూమౌ చ స తిష్ఠేన్నరకే ధ్రువం ॥ ౨౨॥

జపమాలాం పుష్పమాలాం కర్పూరం రోచనం తథా ।
యో మూఢశ్చార్పయేద్భూమౌ స యాతి నరకం ధ్రువం ॥ ౨౩॥

భూమౌ చందనకాష్ఠం చ రుద్రాక్షం కుశమూలకం ।
సంస్థాప్య భూమౌ నరకే వసేన్మన్వంతరావధి ॥ ౨౪॥

పుస్తకం యజ్ఞసూత్రం చ భూమౌ సంస్థాపయేన్నరః ।
న భవేద్విప్రయోనౌ చ తస్య జన్మాంతరే జనిః ॥ ౨౫॥

బ్రహ్మహత్యాసమం పాపమిహ వై లభతే ధ్రువం ।
గ్రంథియుక్తం యజ్ఞసూత్రం పూజ్యం చ సర్వవర్ణకైః ॥ ౨౬॥

యజ్ఞం కృత్వా తు యో భూమిం క్షీరేణ న హి సించతి ।
స యాతి తప్తభూమిం చ సంతప్తః సప్తజన్మసు ॥ ౨౭॥

భూకంపే గ్రహణే యో హి కరోతి ఖననం భువః ।
జన్మాంతరే మహాపాపో హ్యంగహీనో భవేద్ ధ్రువం ॥ ౨౮॥

భవనం యత్ర సర్వేషాం భూమిస్తేన ప్రకీర్తితా |
కాశ్యపీ కశ్యపస్యేయమచలా స్థిరరూపతః || ౨౯||

విశ్వంభరా ధారణాచ్చానంతానంతస్వరూపతః |
పృథివీ పృథుకన్యాత్వాద్విస్తృతత్వాన్మహామునే || ౩౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే పృథివ్యుపాఖ్యానే
నరకఫలప్రాప్తివర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః || ౧౦||

౧౧ గంగోపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ |
శ్రుతం పృథివ్యుపాఖ్యానమతీవ సుమనోహరం |
గంగోపాఖ్యానమధునా వద వేదవిదాంవర || ౧||

భారతే భారతీశాపాత్సా జగామ సురేశ్వరీ |
విష్ణుస్వరూపా పరమా స్వయం విష్ణుపదీతి చ || ౨||

కథం కుత్ర యుగే కేన ప్రార్థితా ప్రేరితా పురా |
తత్క్రమం శ్రోతుమిచ్ఛామి పాపఘ్నం పుణ్యదం శుభం || ౩||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
రాజరాజేశ్వరః శ్రీమాన్ సగరః సూర్యవంశజః |
తస్య భార్యా చ వైదర్భీ శైవ్యా చ ద్వే మనోహరే || ౪||

తత్పుత్ర్యామేకపుత్రశ్చ బభూవ సుమనోహరః |
అసమంజ ఇతి ఖ్యాతః శైవ్యాయాం కులవర్ధనః || ౫||

అన్యా చారాధయామాస శంకరం పుత్రకాముకీ |
బభూవ గర్భస్తస్యాశ్చ హరస్య చ వరేణ హ || ౬||

గతే శతాబ్దే పూర్ణే చ మాంసపిండం సుషావ సా |
తద్ దృష్ట్వా సా శివం ధ్యాత్వా రురోదోచ్చైః పునః పునః || ౭||

శంభుర్బ్రాహ్మణరూపేణ తత్సమీపం జగామ హ |
చకార సంవిభజ్యైతత్పిండం షష్టిసహస్రధా || ౮||

సర్వే బభూవుః పుత్రాశ్చ మహాబలపరాక్రమాః |
గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తండప్రభాముష్టకలేవరాః || ౯||

కపిలస్య మునేః శాపాద్ బభూవుర్భస్మసాచ్చ తే |
రాజా రురోద తచ్ఛ్రుత్వా జగామ గహనే వనే || ౧౦||

తపశ్చకారాసమంజో గంగానయనకారణాత్ |
లక్షవర్షం తపస్తప్త్వా మమార కాలయోగతః || ౧౧||

అంశుమాంస్తస్య తనయో గంగానయనకారణాత్ ।
తపః కృత్వా లక్షవర్షం మమార కాలయోగతః ॥ ౧౨॥

భగీరథస్తస్య పుత్రో మహాభాగవతః సుధీః ।
వైష్ణవో విష్ణుభక్తశ్చ గుణవానజరామరః ॥ ౧౩॥

తపః కృత్వా లక్షవర్షం గంగానయనకారణాత్ ।
దదర్శ కృష్ణం గ్రీష్మస్థసూర్యకోటిసమప్రభం ॥ ౧౪॥

ద్విభుజం మురలీహస్తం కిశోరం గోపవేషిణం ।
గోపాలసుందరీరూపం భక్తానుగ్రహరూపిణం ॥ ౧౫॥

స్వేచ్ఛామయం పరం బ్రహ్మ పరిపూర్ణతమం ప్రభుం ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివాద్యైశ్చ స్తుతం మునిగణైర్నుతం ॥ ౧౬॥

నిర్లిప్తం సాక్షిరూపం చ నిర్గుణం ప్రకృతేః పరం ।
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యం భక్తానుగ్రహకారణం ॥ ౧౭॥

వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానం రత్నభూషణభూషితం ।
తుష్టావ దృష్ట్వా నృపతిః ప్రణమ్య చ పునః పునః ॥ ౧౮॥

లీలయా చ వరం ప్రాప వాంఛితం వంశతారణం ।
కృత్వా చ స్తవనం దివ్యం పులకాంకితవిగ్రహః ॥ ౧౯॥

శ్రీభగవానువాచ ।
భారతం భారతీశాపాద్ గచ్ఛ శీఘ్రం సురేశ్వరి ।
సగరస్య సుతాన్సర్వాన్పూతాన్కురు మమాజ్ఞయా ॥ ౨౦॥

త్వత్స్పర్శవాయునా పూతా యాస్యంతి మమ మందిరం ।
బిభ్రతో మమ మూర్తీశ్చ దివ్యస్యందనగామినః ॥ ౨౧॥

మత్పార్షదా భవిష్యంతి సర్వకాలం నిరామయాః ।
సముచ్ఛిద్య కర్మభోగాన్ కృతాంజన్మని జన్మని ॥ ౨౨॥

కోటిజన్మార్జితం పాపం భారతే యత్కృతం నృభిః ।
గంగాయా వాతస్పర్శేన నశ్యతీతి శ్రుతౌ శ్రుతం ॥ ౨౩॥

స్పర్శనాద్దర్శనాద్దేవ్యాః పుణ్యం దశగుణం తతః ।
మౌసలస్నానమాత్రేణ సామాన్యదివసే నృణాం ॥ ౨౪॥

శతకోటిజన్మపాపం నశ్యతీతి శ్రుతౌ శ్రుతం ।
యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాదికాని చ ॥ ౨౫॥

జన్మసంఖ్యార్జితాన్యేవ కామతోఽపి కృతాని చ ।
తాని సర్వాణి నశ్యంతి మౌసలస్నానతో నృణాం ॥ ౨౬॥

పుణ్యాహస్నానతః పుణ్యం వేదా నైవ వదంతి చ ।

కించిద్వదంతి తే విప్ర ఫలమేవ యథాగమం ॥ ౨౭॥

బ్రహ్మవిష్ణుశివాద్యాశ్చ సర్వం నైవ వదంతి చ ।
సామాన్యదివసస్నానసంకల్పం శృణు సుందరి ॥ ౨౮॥

పుణ్యం దశగుణం చైవ మౌసలస్నానతః పరం ।
తతస్త్రింశద్గుణం పుణ్యం రవిసంక్రమణే దినే ॥ ౨౯॥

అమాయాం చాపి తత్తుల్యం ద్విగుణం దక్షిణాయనే ।
తతో దశగుణం పుణ్యం నరాణాముత్తరాయణే ॥ ౩౦॥

చాతుర్మాస్యాం పౌర్ణమాస్యామనంతం పుణ్యమేవ చ ।
అక్షయాయాం చ తత్తుల్యం చైతద్వేదే నిరూపితం ॥ ౩౧॥

అసంఖ్యపుణ్యఫలదమేతేషు స్నానదానకం ।
సామాన్యదివసస్నానాద్దానాచ్ఛతగుణం ఫలం ॥ ౩౨॥

మన్వంతరాద్యాయాం తిథౌ యుగాద్యాయాం తథైవ చ ।
మాఘస్య సితసప్తమ్యాం భీష్మాష్టమ్యాం తథైవ చ ॥ ౩౩॥

అథాప్యశోకాష్టమ్యాం చ నవమ్యాం చ తథా హరేః ।
తతోఽపి ద్విగుణం పుణ్యం నందాయాం తవ దుర్లభం ॥ ౩౪॥

దశహరాదశమ్యాం తు యుగాద్యాదిసమం ఫలం ।
నందాసమం చ వారుణ్యాం మహత్పూర్వే చతుర్గుణం ॥ ౩౫॥

తతశ్చతుర్గుణం పుణ్యం ద్విమహత్పూర్వకే సతి ।
పుణ్యం కోటిగుణం చైవ సామాన్యస్నానతోఽపి యత్ ॥ ౩౬॥

చంద్రోపరాగసమయే సూర్యే దశగుణం తతః ।
పుణ్యమర్ధోదయే కాలే తతః శతగుణం ఫలం ॥ ౩౭॥

ఇత్యేవముక్త్వా దేవేశో విరరామ తయోః పురః ।
తమువాచ తతో గంగా భక్తినమ్రాఽఽత్మకంధరా ॥ ౩౮॥

గంగోవాచ ।
యామి చేద్భారతం నాథ భారతీశాపతః పురా ।
తవాజ్ఞయా చ రాజేంద్ర తపసా చైవ సాంప్రతం ॥ ౩౯॥

దాస్యంతి పాపినో మహ్యం పాపాని యాని కాని చ ।
తాని మే కేన నశ్యంతి తముపాయం వద ప్రభో ॥ ౪౦॥

కతికాలం పరిమితం స్థితిర్మే తత్ర భారతే ।
కదా యాస్యామి దేవేశ తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ ౪౧॥

మమాన్యద్వాంఛితం యద్యత్సర్వం జానాసి సర్వవిత్ ।
సర్వాంతరాత్మన్ సర్వజ్ఞ తదుపాయం వద ప్రభో ॥ ౪౨॥

శ్రీభగవానువాచ ।
జానామి వాంఛితం గంగే తవ సర్వం సురేశ్వరి ।
పతిస్తే ద్రవరూపాయా లవణోదో భవిష్యతి ॥ ౪౩॥

స మమాంశస్వరూపశ్చ త్వం చ లక్ష్మీస్వరూపిణీ ।
విదగ్ధాయా విదగ్ధేన సంగమో గుణవాన్ భువి ॥ ౪౪॥

యావత్యః సంతి నద్యశ్చ భారత్యాద్యాశ్చ భారతే ।
సౌభాగ్యా త్వం చ తాస్వేవ లవణోదస్య సౌరతే ॥ ౪౫॥

అద్యప్రభృతి దేవేశి కలేః పంచసహస్రకం ।
వర్షం స్థితిస్తే భారత్యాః శాపేన భారతే భువి ॥ ౪౬॥

నిత్యం త్వమబ్ధినా సార్ధం కరిష్యసి రహో రతిం ।
త్వమేవ రసికా దేవి రసికేంద్రేణ సంయుతా ॥ ౪౭॥

త్వాం స్తోష్యంతి చ స్తోత్రేణ భగీరథకృతేన చ ।
భారతస్థా జనాః సర్వే పూజయిష్యంతి భక్తితః ॥ ౪౮॥

కణ్వశాఖోక్తధ్యానేన ధ్యాత్వా త్వాం పూజయిష్యతి ।
యః స్తౌతి ప్రణమేన్నిత్యం సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ౪౯॥

గంగా గంగేతి యో బ్రూయాద్యోజనానాం శతైరపి ।
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ॥ ౫౦॥

సహస్రపాపినాం స్నానాద్యత్పాపం తే భవిష్యతి ।
ప్రకృతేర్భక్తసంస్పర్శాదేవ తద్ధి వినంక్ష్యతి ॥ ౫౧॥

పాపినాం తు సహస్రాణాం శవస్పర్శేన యత్త్వయి ।
తన్మంత్రోపాసకస్నానాత్తదఘం చ వినంక్ష్యతి ॥ ౫౨॥

తత్రైవ త్వమధిష్ఠానం కరిష్యస్యఘమోచనం ।
సార్ధం సరిద్భిః శ్రేష్ఠాభిః సరస్వత్యాదిభిః శుభే ॥ ౫౩॥

తత్తు తీర్థం భవేత్సద్యో యత్ర త్వద్గుణకీర్తనం ।
త్వద్రేణుస్పర్శమాత్రేణ పూతో భవతి పాతకీ ॥ ౫౪॥

రేణుప్రమాణవర్షం చ దేవీలోకే వసేద్ ధ్రువం ।
జ్ఞానేన త్వయి యే భక్త్యా మన్నామస్మృతిపూర్వకం ॥ ౫౫॥

సముత్సృజంతి ప్రాణాంశ్చ తే గచ్ఛంతి హరేః పదం ।
పార్షదప్రవరాస్తే చ భవిష్యంతి హరేశ్చిరం ॥ ౫౬॥

లయం ప్రాకృతికం తే చ ద్రక్ష్యంతి చాప్యసంఖ్యకం ।
మృతస్య బహుపుణ్యేన తచ్ఛవం త్వయి విన్యసేత్ ॥ ౫౭॥

ప్రయాతి స చ వైకుంఠం యావదహ్నః స్థితిస్త్వయి ।

కాయవ్యూహం తతః కృత్వా భోజయిత్వా స్వకర్మకం ॥ ౫౮॥

తస్మై దదామి సారూప్యం కరోమి తం చ పార్షదం ।
అజ్ఞానీ త్వజ్జలస్పర్శాద్యది ప్రాణాన్సముత్సృజేత్ ॥ ౫౯॥

తస్మై దదామి సాలోక్యం కరోమి తం చ పార్షదం ।
అన్యత్ర వా త్యజేత్ప్రాణాంస్త్వన్నామస్మృతిపూర్వకం ॥ ౬౦॥

తస్మై దదామి సాలోక్యం యావద్వై బ్రహ్మణో వయః ।
అన్యత్ర వా త్యజేత్ప్రాణాంస్త్వన్నామస్మృతిపూర్వకం ॥ ౬౧॥

తస్మై దదామి సారూప్యమసంఖ్యం ప్రాకృతం లయం ।
రత్నేంద్రసారనిర్మాణయానేన సహ పార్షదైః ॥ ౬౨॥

సద్యః ప్రయాతి గోలోకం మమ తుల్యో భవేద్ ధ్రువం ।
తీర్థేఽప్యతీర్థే మరణే విశేషో నాస్తి కశ్చన ॥ ౬౩॥

మన్మంత్రోపాసకానాం తు నిత్యం నైవేద్యభోజినాం ।
పూతం కర్తుం సశక్తో హి లీలయా భువనత్రయం ॥ ౬౪॥

రత్నేంద్రసారయానేన గోలోకం సంప్రయాంతి చ ।
మద్భక్తా బాంధవా యేషాం తేఽపి పశ్వాదయోఽపి హి ॥ ౬౫॥

ప్రయాంతి రత్నయానేన గోలోకం చాతిదుర్లభం ।
యత్ర యత్ర స్మృతాస్తే చ జ్ఞానేన జ్ఞానినః సతి ॥ ౬౬॥

జీవన్ముక్తాశ్చ తే పూతా మద్భక్తైః సంవిధానతః ।
ఇత్యుక్త్వా శ్రీహరిస్తాంశ్చ ప్రత్యువాచ భగీరథం ॥ ౬౭॥

స్తుహి గంగామిమాం భక్త్యా పూజాం చ కురు సాంప్రతం ।
భగీరథస్తాం తుష్టావ పూజయామాస భక్తితః ॥ ౬౮॥

కౌథుమోక్తేన ధ్యానేన స్తోత్రేణాపి పునః పునః ।
ప్రణనామ చ శ్రీకృష్ణం పరమాత్మానమీశ్వరం ॥ ౬౯॥

భగీరథశ్చ గంగా చ సోఽన్తర్ధానం చకార హ ।
నారద ఉవాచ ।
కేన ధ్యానేన స్తోత్రేణ కేన పూజాక్రమేణ చ ॥ ౭౦॥

పూజాం చకార నృపతిర్వద వేదవిదాంవర ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
స్నాత్వా నిత్యక్రియాం కృత్వా ధృత్వా ధౌతే చ వాససీ ॥ ౭౧॥

సంపూజ్య దేవషట్కం చ సంయతో భక్తిపూర్వకం ।
గణేశం చ దినేశం చ వహ్నిం విష్ణుం శివం శివాం ॥ ౭౨॥

సంపూజ్య దేవషట్కం చ సోఽధికారీ చ పూజనే ।

గణేశం విఘ్ననాశాయ ఆరోగ్యాయ దివాకరం ॥ ౨౩॥

వహ్నిం శౌచాయ విష్ణుం చ లక్ష్మ్యర్థం పూజయేన్నరః ।
శివం జ్ఞానాయ జ్ఞానేశం శివాం చ ముక్తిసిద్ధయే ॥ ౨౪॥

సంపూజ్యైతాంల్లభేత్ప్రాజ్ఞో విపరీతమతోఽన్యథా ।
దధ్యావనేన ధ్యానేన తద్ధ్యానం శృణు నారద ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
గంగోపాఖ్యానవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ గంగోపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ధ్యానం చ కణ్వశాఖోక్తం సర్వపాపప్రణాశనం ।
శ్వేతపంకజవర్ణాభాం గంగాం పాపప్రణాశినీం ॥ ౧॥

కృష్ణవిగ్రహసంభూతాం కృష్ణతుల్యాం పరాం సతీం ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం రత్నభూషణభూషితాం ॥ ౨॥

శరత్పూర్ణేందుశతకమృష్టశోభాకరాం పరాం ।
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం ॥ ౩॥

నారాయణప్రియాం శాంతాం తత్సౌభాగ్యసమన్వితాం ।
బిభ్రతీం కబరీభారం మాలతీమాల్యసంయుతం ॥ ౪॥

సిందూరబిందులలితం సార్ధం చందనబిందుభిః ।
కస్తూరీపత్రకం గండే నానాచిత్రసమన్వితం ॥ ౫॥

పక్వబింబవినింద్యాచ్ఛచార్వోష్ఠపుటముత్తమం ।
ముక్తాపంక్తిప్రభాముష్టదంతపంక్తిమనోరమం ॥ ౬॥

సుచారువక్త్రనయనం సకటాక్షం మనోహరం ।
కఠినం శ్రీఫలాకారం స్తనయుగ్మం చ బిభ్రతీం ॥ ౭॥

బృహచ్ఛ్రోణీ సుకఠినాం రంభాస్తంభవినిందితాం ।
స్థలపద్మప్రభాముష్టపాదపద్మయుగం వరం ॥ ౮॥

రత్నపాదుకసంయుక్తం కుంకుమాక్తం సయావకం ।
దేవేంద్రమౌలిమందారమకరందకణారుణం ॥ ౯॥

సురసిద్ధమునీంద్రైశ్చ దత్తార్ఘ్యసంయుతం సదా ।
తపస్విమౌలినికరభ్రమరశ్రేణీసంయుతం ॥ ౧౦॥

ముక్తిప్రదం ముముక్షూణాం కామినాం సర్వభోగదం ।
వరాం వరేణ్యాం వరదాం భక్తానుగ్రహకారిణీం ॥ ౧౧॥

శ్రీవిష్ణోః పదదాత్రీం చ భజే విష్ణుపదీం సతీం ।
ఇత్యనేనైవ ధ్యానేన ధ్యాత్వా త్రిపథగాం శుభాం ॥ ౧౨॥

దత్త్వా సంపూజయేద్ బ్రహ్మన్నుపచారాణి షోడశ ।
ఆసనం పాద్యమర్ఘ్యం చ స్నానీయం చానులేపనం ॥ ౧౩॥

ధూపం దీపం చ నైవేద్యం తాంబూలం శీతలం జలం ।
వసనం భూషణం మాల్యం గంధమాచమనీయకం ॥ ౧౪॥

మనోహరం సుతల్పం చ దేయాన్యేతాని షోడశ ।
దత్త్వా భక్త్యా చ ప్రణమేత్సంస్తూయ సంపుటాంజలిః ॥ ౧౫॥

సంపూజ్యైవ ప్రకారేణ సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
నారద ఉవాచ ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి దేవేశ లక్ష్మీకాంత జగత్పతే ॥ ౧౬॥

విష్ణోర్విష్ణుపదీస్తోత్రం పాపఘ్నం పుణ్యకారకం ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి పాపఘ్నం పుణ్యకారకం ॥ ౧౭॥

శివసంగీతసమ్ముగ్ధశ్రీకృష్ణాంగసముద్భవాం ।
రాధాంగద్రవసంయుక్తాం తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౧౮॥

యజ్జన్మ సృష్టేరాదౌ చ గోలోకే రాసమండలే ।
సన్నిధానే శంకరస్య తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౧౯॥

గోపైర్గోపీభిరాకీర్ణే శుభే రాధామహోత్సవే ।
కార్తికీపూర్ణిమాయాం చ తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౦॥

కోటియోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే లక్షగుణా తతః ।
సమావృతా యా గోలోకే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౧॥

షష్టిలక్షయోజనా యా తతో దైర్ఘ్యే చతుర్గుణా ।
సమావృతా యా వైకుంఠే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౨॥

త్రింశల్లక్షయోజనా యా దైర్ఘ్యే పంచగుణా తతః ।
ఆవృతా బ్రహ్మలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౩॥

త్రింశల్లక్షయోజనా యా దైర్ఘ్యే చతుర్గుణా తతః ।
ఆవృతా శివలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౪॥

లక్షయోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే సప్తగుణా తతః ।
ఆవృతా ధ్రువలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౫॥

లక్షయోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే పంచగుణా తతః ।
ఆవృతా చంద్రలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం ॥ ౨౬॥

షష్టిసహస్రయోజనా యా దైర్ఘ్యే దశగుణా తతః |
ఆవృతా సూర్యలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౨౭||

లక్షయోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే పంచగుణా తతః |
ఆవృతా యా తపోలోకే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౨౮||

సహస్రయోజనాయామా దైర్ఘ్యే దశగుణా తతః |
ఆవృతా జనలోకే యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౨౯||

దశలక్షయోజనా యా దైర్ఘ్యే పంచగుణా తతః |
ఆవృతా యా మహర్లోకే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౦||

సహస్రయోజనాయామా దైర్ఘ్యే శతగుణా తతః |
ఆవృతా యా చ కైలాసే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౧||

శతయోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే దశగుణా తతః |
మందాకినీ యేంద్రలోకే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౨||

పాతాలే భోగవతీ చ విస్తీర్ణా దశయోజనా |
తతో దశగుణా దైర్ఘ్యే తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౩||

క్రోశైకమాత్రవిస్తీర్ణా తతః క్షీణా చ కుత్రచిత్ |
క్షితౌ చాలకనందా యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౪||

సత్యే యా క్షీరవర్ణా చ త్రేతాయామిందుసన్నిభా |
ద్వాపరే చందనాభా యా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౫||

జలప్రభా కలౌ యా చ నాన్యత్ర పృథివీతలే |
స్వర్గే చ నిత్యం క్షీరాభా తాం గంగాం ప్రణమామ్యహం || ౩౬||

యత్తోయకణికాస్పర్శే పాపినాం జ్ఞానసంభవః |
బ్రహ్మహత్యాదికం పాపం కోటిజన్మార్జితం దహేత్ || ౩౭||

ఇత్యేవం కథితా బ్రహ్మన్ గంగాపద్యైకవింశతిః |
స్తోత్రరూపం చ పరమం పాపఘ్నం పుణ్యజీవనం || ౩౮||

నిత్యం యో హి పఠేద్భక్త్యా సంపూజ్య చ సురేశ్వరీం |
సోఽశ్వమేధఫలం నిత్యం లభతే నాత్ర సంశయః || ౩౯||

అపుత్రో లభతే పుత్రం భార్యాహీనో లభేత్స్త్రియం |
రోగాత్ప్రముచ్యతే రోగీ బంధాన్ముక్తో భవేద్ ధ్రువం || ౪౦||

అస్పష్టకీర్తిః సుయశా మూర్ఖో భవతి పండితః |
యః పఠేత్ప్రాతరుత్థాయ గంగాస్తోత్రమిదం శుభం || ౪౧||

శుభం భవేచ్చ దుఃస్వప్నే గంగాస్నానఫలం లభేత్ |
శ్రీనారాయణ ఉవాచ |

స్తోత్రేణానేన గంగా చ స్తుత్వా చైవ భగీరథః ॥ ౪౨॥

జగామ తాం గృహీత్వా చ యత్ర నష్టాశ్చ సాగరాః ।
వైకుంఠం తే యయుస్తూర్ణం గంగాయాః స్పర్శవాయునా ॥ ౪౩॥

భగీరథేన సా నీతా తేన భాగీరథీ స్మృతా ।
ఇత్యేవం కథితం సర్వం గంగోపాఖ్యానముత్తమం ॥ ౪౪॥

పుణ్యదం మోక్షదం సారం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।
నారద ఉవాచ ।
కథం గంగా త్రిపథగా జాతా భువనపావనీ ॥ ౪౫॥

కుత్ర వా కేన విధినా తత్సర్వం వద మే ప్రభో ।
తత్రస్థాశ్చ జనా యే యే తే చ కిం చక్రురుత్తమం ॥ ౪౬॥

ఏతత్సర్వం తు విస్తీర్ణం కృత్వా వక్తుమిహార్హసి ।
శ్రీనారాయణాయ ఉవాచ ।
కార్తిక్యాం పూర్ణిమాయాం తు రాధాయాః సుమహోత్సవః ॥ ౪౭॥

కృష్ణః సంపూజ్య తాం రాధాముువాస రాసమండలే ।
కృష్ణేన పూజితాం తాం తు సంపూజ్య హృష్టమానసాః ॥ ౪౮॥

ఊషుర్బ్రహ్మాదయః సర్వే ఋషయః శౌనకాదయః ।
ఏతస్మిన్నంతరే కృష్ణసంగీతా చ సరస్వతీ ॥ ౪౯॥

జగౌ సుందరతాలేన వీణయా చ మనోహరం ।
తుష్టో బ్రహ్మా దదౌ తస్యై రత్నేంద్రసారహారకం ॥ ౫౦॥

శివో మణీంద్రసారం తు సర్వబ్రహ్మాండదుర్లభం ।
కృష్ణః కౌస్తుభరత్నం చ సర్వరత్నాత్పరం వరం ॥ ౫౧॥

అమూల్యరత్ననిర్మాణం హారసారం చ రాధికా ।
నారాయణశ్చ భగవాన్ దదౌ మాలాం మనోహరాం ॥ ౫౨॥

అమూల్యరత్ననిర్మాణం లక్ష్మీః కనకకుండలం ।
విష్ణుమాయా భగవతీ మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ॥ ౫౩॥

దుర్గా నారాయణీశానా బ్రహ్మభక్తిం సుదుర్లభాం ।
ధర్మబుద్ధిం చ ధర్మశ్చ యశశ్చ విపులం భవే ॥ ౫౪॥

వహ్నిశుద్ధాంశుకం వహ్నిర్వాయుశ్చ మణినూపురాన్ ।
ఏతస్మిన్నంతరే శంభుర్బ్రహ్మణా ప్రేరితో ముహుః ॥ ౫౫॥

జగౌ శ్రీకృష్ణసంగీతం రాసోల్లాససమన్వితం ।
మూర్చ్ఛాం ప్రాపుః సురాః సర్వే చిత్రపుత్తలికా యథా ॥ ౫౬॥

కష్టేన చేతనాం ప్రాప్య దదృశూ రాసమండలే ।

స్థలం సర్వం జలాకీర్ణం రాధాకృష్ణవిహీనకం ॥ ౩౭॥

అత్యుచ్చై రురుదుః సర్వే గోపా గోప్యః సురా ద్విజాః ।
ధ్యానేన బ్రహ్మా బుబుధే సర్వం తీర్థమభీప్సితం ॥ ౩౮॥

గతశ్చ రాధయా సార్ధం శ్రీకృష్ణో ద్రవతామితి ।
తతో బ్రహ్మాదయః సర్వే తుష్టువుః పరమేశ్వరం ॥ ౩౯॥

స్వమూర్తిం దర్శయ విభో వాంఛితం వరమేవ నః ।
ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర వాగ్బభూవాశరీరిణీ ॥ ౬౦॥

తామేవ శుశ్రువుః సర్వే సువ్యక్తాం మధురాన్వితాం ।
సర్వాత్మాహమియం శక్తిర్భక్తానుగ్రహవిగ్రహా ॥ ౬౧॥

మమాప్యస్యాశ్చ దేహేన కర్తవ్యం చ కిమావయోః ।
మనవో మానవాః సర్వే మునయశ్చైవ వైష్ణవాః ॥ ౬౨॥

మన్మంత్రపూతా మాం ద్రష్టుమాగమిష్యంతి మత్పదం ।
మూర్తిం ద్రష్టుం చ సువ్యక్తాం యదీచ్ఛథ సురేశ్వరాః ॥ ౬౩॥

కరోతు శంభుస్తత్రైవం మదీయం వాక్యపాలనం ।
స్వయం విధాతస్త్వం బ్రహ్మన్నాజ్ఞాం కురు జగద్గురుం ॥ ౬౪॥

కర్తుం శాస్త్రవిశేషం చ వేదాంగం సుమనోహరం ।
అపూర్వమంత్రనికరైః సర్వాభీష్టఫలప్రదైః ॥ ౬౫॥

స్తోత్రైశ్చ నికరైర్ధ్యానైర్యుతం పూజావిధిక్రమైః ।
మన్మంత్రకవచస్తోత్రం కృత్వా యత్నేన గోపనం ॥ ౬౬॥

భవంతి విముఖా యేన జనా మాం తత్కరిష్యతి ।
సహస్రేషు శతేష్వేకో మన్మంత్రోపాసకో భవేత్ ॥ ౬౭॥

జనా మన్మంత్రపూతాశ్చ గమిష్యంతి చ మత్పదం ।
అన్యథా న భవిష్యంతి సర్వే గోలోకవాసినః ॥ ౬౮॥

నిష్కలం భవితా సర్వం బ్రహ్మాండం చైవ బ్రహ్మణః ।
జనాః పంచప్రకారాశ్చ యుక్తాః స్రష్టుం భవే భవే ॥ ౬౯॥

పృథివీవాసినః కేచిత్కేచిత్స్వర్గనివాసినః ।
ఇదం కర్తుం మహాదేవః కరోతి దేవసంసది ॥ ౭౦॥

ప్రతిజ్ఞాం సుదృఢాం సద్యస్తతో మూర్తిం చ ద్రక్ష్యతి ।
ఇత్యేవముక్త్వా గగనే విరరామ సనాతనః ॥ ౭౧॥

తచ్ఛ్రుత్వా జగతాం ధాతా తమువాచ శివం ముదా ।
బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా జ్ఞానేశో జ్ఞానినాం వరః ॥ ౭౨॥

గంగాతోయం కరే కృత్వా స్వీకారం చ చకార సః ।
సంయుక్తం విష్ణుమాయాయా మంత్రౌఘైః శాస్త్రముత్తమం ॥ ౭౩॥

వేదసారం కరిష్యామి ప్రతిజ్ఞాపాలనాయ చ ।
గంగాతోయముపస్పృశ్య మిథ్యా యది వదేజ్జనః ॥ ౭౪॥

స యాతి కాలసూత్రం చ యావద్వై బ్రహ్మణో వయః ।
ఇత్యుక్తే శంకరే బ్రహ్మన్ గోలోకే సురసంసది ॥ ౭౫॥

ఆవిర్బభూవ శ్రీకృష్ణో రాధయా సహితస్తతః ।
తం సుదృష్ట్వా చ సంహృష్టాస్తుష్టువుః పురుషోత్తమం ॥ ౭౬॥

పరమానందపూర్ణాశ్చ చకుశ్చ పునరుత్సవం ।
కాలేన శంభుర్భగవాన్ ముక్తిదీపం చకార సః ॥ ౭౭॥

ఇత్యేవం కథితం సర్వం సుగోప్యం చ సుదుర్లభం ।
స ఏవ ద్రవరూపా సా గంగా గోలోకసంభవా ॥ ౭౮॥

రాధాకృష్ణాంగసంభూతా భుక్తిముక్తిఫలప్రదా ।
స్థానే స్థానే స్థాపితా సా కృష్ణేన చ పరాత్మనా ।
కృష్ణస్వరూపా పరమా సర్వబ్రహ్మాండపూజితా ॥ ౭౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
గంగోపాఖ్యానవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ గంగోపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
కలేః పంచసహస్రాబ్దే సమతీతే సురేశ్వర ।
క్వ గతా సా మహాభాగ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
భారతం భారతీశాపాత్సమాగత్యేశ్వరేచ్ఛయా ।
జగామ తత్ర వైకుంఠే శాపాంతే పునరేవ సా ॥ ౨॥

భారతీ భారతం త్యక్త్వా తజ్జగామ హరేః పదం ।
పద్మావతీ చ శాపాంతే గంగా సా చైవ నారద ॥ ౩॥

గంగా సరస్వతీ లక్ష్మీశ్చైతాస్తిస్రః ప్రియా హరేః ।
తులసీసహితా బ్రహ్మంశ్చతస్రః కీర్తితాః శ్రుతౌ ॥ ౪॥

నారద ఉవాచ ।
కేనోపాయేన సా దేవీ విష్ణుపాదాబ్జసంభవా ।
బ్రహ్మకమండలుస్థా చ శ్రుతా శివప్రియా చ సా ॥ ౫॥

బభూవ సా మునిశ్రేష్ఠ గంగా నారాయణప్రియా ।
అహో కేన ప్రకారేణ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
పురా బభూవ గోలోకే సా గంగా ద్రవరూపిణీ ।
రాధాకృష్ణాంగసంభూతా తదంశా తత్స్వరూపిణీ ॥ ౭॥

ద్రవాధిష్ఠాతృదేవీ యా రూపేణాప్రతిమా భువి ।
నవయౌవనసంపన్నా సర్వాభరణభూషితా ॥ ౮॥

శరన్మధ్యాహ్నపద్మాస్యా సస్మితా సుమనోహరా ।
తప్తకాంచనవర్ణాభా శరచ్చంద్రసమప్రభా ॥ ౯॥

స్నిగ్ధప్రభాతిసుస్నిగ్ధా శుద్ధసత్త్వస్వరూపిణీ ।
సుపీనకఠినశ్రోణిః సునితంబయుగంధరా ॥ ౧౦॥

పీనోన్నతం సుకఠినం స్తనయుగ్మం సువర్తులం ।
సుచారునేత్రయుగలం సుకటాక్షం సువంక్రిమం ॥ ౧౧॥

వంక్రిమం కబరీభారం మాలతీమాల్యసంయుతం ।
సిందూరబిందులలితం సార్ధం చందనబిందుభిః ॥ ౧౨॥

కస్తూరీపత్రికాయుక్తం గండయుగ్మం మనోరమం ।
బంధూకకుసుమాకారమధరోష్ఠం చ సుందరం ॥ ౧౩॥

పక్వదాడిమబీజాభదంతపంక్తిసముజ్జ్వలం ।
వాససీ వహ్నిశుద్ధే చ నీవీయుక్తే చ బిభ్రతీ ॥ ౧౪॥

సా సకామా కృష్ణపార్శ్వే సమువాస సులజ్జితా ।
వాససా ముఖమాచ్ఛాద్య లోచనాభ్యాం విభోర్ముఖం ॥ ౧౫॥

నిమేషరహితాభ్యాం చ పిబంతీ సతతం ముదా ।
ప్రఫుల్లవదనా హర్షాన్నవసంగమలాలసా ॥ ౧౬॥

మూర్చ్ఛితా ప్రభురూపేణ పులకాంకితవిగ్రహా ।
ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర విద్యమానా చ రాధికా ॥ ౧౭॥

గోపీత్రింశత్కోటియుక్తా చంద్రకోటిసమప్రభా ।
కోపేనారక్తపద్మాస్యా రక్తపంకజలోచనా ॥ ౧౮॥

పీతచంపకవర్ణాభా గజేంద్రమందగామినీ ।
అమూల్యరత్ననిర్మాణనానాభూషణభూషితా ॥ ౧౯॥

అమూల్యరత్నఖచితమమూల్యం వహ్నిశౌచకం ।
పీతవస్త్రస్య యుగలం నీవీయుక్తం చ బిభ్రతీ ॥ ౨౦॥

స్థలపద్మప్రభాముష్టం కోమలం చ సురంజితం ।

కృష్ణదత్తార్ఘ్యసంయుక్తం విన్యసంతీ పదాంబుజం ॥ ౨౧॥

రత్నేంద్రసారనిర్మాణవిమానాదవరుహ్య సా ।
సేవ్యమానా చ ఋషిభిః శ్వేతచామరవాయునా ॥ ౨౨॥

కస్తూరీబిందుభిర్యుక్తం చందనేన సమన్వితం ।
దీప్తదీపప్రభాకారం సిందూరం బిందుశోభితం ॥ ౨౩॥

దధతీ భాలమధ్యే చ సీమంతాధఃస్థలోజ్జ్వలే ।
పారిజాతప్రసూనానాం మాలాయుక్తం సువంక్రిమం ॥ ౨౪॥

సుచారుకబరీభారం కంపయంతీ సుకంపితా ।
సుచారురాగసంయుక్తమోష్ఠం కంపయతీ రుషా ॥ ౨౫॥

గత్వోవాస కృష్ణపార్శ్వే రత్నసింహాసనే శుభే ।
సఖీనాం చ సమూహైశ్చ పరిపూర్ణా విభోః ప్రియా ॥ ౨౬॥

తాం దృష్ట్వా చ సముత్తస్థౌ కృష్ణః సాదరపూర్వకం ।
సంభాష్య మధురాలాపైః సస్మితశ్చ ససంభ్రమః ॥ ౨౭॥

ప్రణేమురతిసంత్రస్తా గోపా నమ్రాత్మకంధరాః ।
తుష్టువుస్తే చ భక్త్యా చ తుష్టావ పరమేశ్వరః ॥ ౨౮॥

ఉత్థాయ గంగా సహసా స్తుతిం బహు చకార సా ।
కుశలం పరిపప్రచ్ఛ భీతాతివినయేన చ ॥ ౨౯॥

నమ్రభాగస్థితా త్రస్తా శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకా ।
ధ్యానేన శరణాయత్తా శ్రీకృష్ణచరణాంబుజే ॥ ౩౦॥

తాం హృత్పద్మస్థితాం కృష్ణో భీతాయై చాభయం దదౌ ।
బభూవ స్థిరచిత్తా సా సర్వేశ్వరవరేణ చ ॥ ౩౧॥

ఊర్ధ్వసింహాసనస్థాం చ రాధాం గంగా దదర్శ సా ।
సుస్నిగ్ధాం సుఖదృశ్యాం చ జ్వలంతీం బ్రహ్మతేజసా ॥ ౩౨॥

అసంఖ్యబ్రహ్మణః కర్త్రీమాదిసృష్టేః సనాతనీం ।
సదా ద్వాదశవర్షీయాం కన్యాభినవయౌవనాం ॥ ౩౩॥

విశ్వవృందే నిరుపమాం రూపేణ చ గుణేన చ ।
శాంతాం కాంతామనంతాం తామాద్యంతరహితాం సతీం ॥ ౩౪॥

శుభాం సుభద్రాం సుభగాం స్వామిసౌభాగ్యసంయుతాం ।
సౌందర్యసుందరీం శ్రేష్ఠాం సర్వాసు సుందరీషు చ ॥ ౩౫॥

కృష్ణార్ధాంగాం కృష్ణసమాం తేజసా వయసా త్విషా ।
పూజితాం చ మహాలక్ష్మీం లక్ష్మ్యా లక్ష్మీశ్వరేణ చ ॥ ౩౬॥

ప్రచ్ఛాద్యమానాం ప్రభయా సభామీశస్య సుప్రభాం |
సఖీదత్తం చ తాంబూలం భుక్తవంతీం చ దుర్లభం || ౩౭||

అజన్యాం సర్వజననీం ధన్యాం మాన్యాం చ మానినీం |
కృష్ణప్రాణాధిదేవీం చ ప్రాణప్రియతమాం రమాం || ౩౮||

దృష్ట్వా రాసేశ్వరీం తృప్తిం న జగామ సురేశ్వరీ |
నిమేషరహితాభ్యాం చ లోచనాభ్యాం పపౌ చ తాం || ౩౯||

ఏతస్మిన్నంతరే రాధా జగదీశమువాచ సా |
వాచా మధురయా శాంతా వినీతా సస్మితా మునే || ౪౦||

రాధోవాచ |
కేయం ప్రాణేశ కల్యాణీ సస్మితా త్వన్ముఖాంబుజం |
పశ్యంతీ సస్మితం పార్శ్వే సకామా వక్రలోచనా || ౪౧||

మూర్చ్ఛాం ప్రాప్నోతి రూపేణ పులకాంకితవిగ్రహా |
వస్త్రేణ ముఖమాచ్ఛాద్య నిరీక్షంతీ పునః పునః || ౪౨||

త్వం చాపి తాం సన్నిరీక్ష్య సకామః సస్మితః సదా |
మయి జీవతి గోలోకే భూతా దుర్వృత్తిరీదృశీ || ౪౩||

త్వమేవ చైవ దుర్వృత్తం వారం వారం కరోషి చ |
క్షమాం కరోమి ప్రేమ్ణా చ స్త్రీజాతిః స్నిగ్ధమానసా || ౪౪||

సంగృహ్యేమాం ప్రియామిష్టాం గోలోకాద్ గచ్ఛ లంపట |
అన్యథా న హి తే భద్రం భవిష్యతి వ్రజేశ్వర || ౪౫||

దృష్టస్త్వం విరజాయుక్తో మయా చందనకాననే |
క్షమా కృతా మయా పూర్వం సఖీనాం వచనాదహో || ౪౬||

త్వయా మచ్ఛబ్దమాత్రేణ తిరోధానం కృతం పురా |
దేహం తత్యాజ విరజా నదీరూపా బభూవ సా || ౪౭||

కోటియోజనవిస్తీర్ణా తతో దైర్ఘ్యే చతుర్గుణా |
అద్యాపి విద్యమానా సా తవ సత్కీర్తిరూపిణీ || ౪౮||

గృహం మయి గతాయాం చ పునర్గత్వా తదంతికే |
ఉచ్చై రురోద విరజే విరజే చేతి సంస్మరన్ || ౪౯||

తదా తోయాత్సముత్థాయ సా యోగాత్సిద్ధయోగినీ |
సాలంకారా మూర్తిమతీ దదౌ తుభ్యం చ దర్శనం || ౫౦||

తతస్తాం చ సమాక్షిప్య వీర్యాధానం కృతం త్వయా |
తతో బభూవుస్తస్యాం చ సముద్రాః సప్త ఏవ చ || ౫౧||

దృష్టస్త్వం శోభయా గోప్యా యుక్తశ్చంపకకాననే |

సద్యో మచ్ఛబ్దమాత్రేణ తిరోధానం కృతం త్వయా ॥ ౫౨॥

శోభా దేహం పరిత్యజ్య జగామ చంద్రమండలే ।
తతస్తస్యాః శరీరం చ స్నిగ్ధం తేజో బభూవ హ ॥ ౫౩॥

సంవిభజ్య త్వయా దత్తం హృదయేన విదూయతా ।
రత్నాయ కించిత్స్వర్ణాయ కించిన్మణివరాయ చ ॥ ౫౪॥

కించిత్స్త్రీణాం ముఖాబ్జేభ్యః కించిద్రాజ్ఞే చ కించన ।
కించిత్కిసలయేభ్యశ్చ పుష్పేభ్యశ్చాపి కించన ॥ ౫౫॥

కించిత్ఫలేభ్యః పక్వేభ్యః సస్యేభ్యశ్చాపి కించన ।
నృపదేవగృహేభ్యశ్చ సంస్కృతేభ్యశ్చ కించన ॥ ౫౬॥

కించిన్నూతనపత్రేభ్యో దుగ్ధేభ్యశ్చాపి కించన ।
దృష్టస్త్వం ప్రభయా గోప్యా యుక్తో వృందావనే వనే ॥ ౫౭॥

సద్యో మచ్ఛబ్దమాత్రేణ తిరోధానం కృతం త్వయా ।
ప్రభా దేహం పరిత్యజ్య జగామ సూర్యమండలే ॥ ౫౮॥

తతస్తస్యాః శరీరం చ తీవ్రం తేజో బభూవ హ ।
సంవిభజ్య త్వయా దత్తం ప్రేమ్ణా ప్రరుదతా పురా ॥ ౫౯॥

విసృష్టం చక్షుషోః కృష్ణ లజ్జయా మద్భయేన చ ।
హుతాశనాయ కించిచ్చ యక్షేభ్యశ్చాపి కించన ॥ ౬౦॥

కించిత్పురుషసింహేభ్యో దేవేభ్యశ్చాపి కించన ।
కించిద్విష్ణుజనేభ్యశ్చ నాగేభ్యోఽపి చ కించన ॥ ౬౧॥

బ్రాహ్మణేభ్యో మునిభ్యశ్చ తపస్విభ్యశ్చ కించన ।
స్త్రీభ్యః సౌభాగ్యయుక్తాభ్యో యశస్విభ్యశ్చ కించన ॥ ౬౨॥

తత్తు దత్త్వా చ సర్వేభ్యః పూర్వం ప్రరుదితం త్వయా ।
శాంతిగోప్యా యుతస్త్వం చ దృష్టోఽసి రాసమండలే ॥ ౬౩॥

వసంతే పుష్పశయ్యాయాం మాల్యవాంశ్చందనోక్షితః ।
రత్నప్రదీపైర్యుక్తే చ రత్ననిర్మాణమందిరే ॥ ౬౪॥

రత్నభూషణభూషాఢ్యో రత్నభూషితయా సహ ।
తయా దత్తం చ తాంబూలం భుక్తవాంశ్చ పురా విభో ॥ ౬౫॥

సద్యో మచ్ఛబ్దమాత్రేణ తిరోధానం కృతం త్వయా ।
శాంతిర్దేహం పరిత్యజ్య భియా లీనా త్వయి ప్రభో ॥ ౬౬॥

తతస్తస్యాః శరీరం చ గుణశ్రేష్ఠం బభూవ హ ।
సంవిభజ్య త్వయా దత్తం ప్రేమ్ణా ప్రరుదతా పురా ॥ ౬౭॥

విశ్వే తు విపినే కించిద్బ్రహ్మణే చ మయి ప్రభో ।
శుద్ధసత్త్వస్వరూపాయై కించిల్లక్ష్మ్యై పురా విభో ॥ ౧౮॥

త్వన్మంత్రోపాసకేభ్యశ్చ శాక్తేభ్యశ్చాపి కించన ।
తపస్విభ్యశ్చ ధర్మాయ ధర్మిష్ఠేభ్యశ్చ కించన ॥ ౧౯॥

మయా పూర్వం చ త్వం దృష్టో గోప్యా చ క్షమయా సహ ।
సువేషయుక్తో మాలావాన్ గంధచందనచర్చితః ॥ ౨౦॥

రత్నభూషితయా గంధచందనోక్షితయా సహ ।
సుఖేన మూర్చ్ఛితస్తల్పే పుష్పచందనచర్చితే ॥ ౨౧॥

శ్లిష్టో నిద్రితయా సద్యః సుఖేన నవసంగమాత్ ।
మయా ప్రబోధితా సా చ భవాంశ్చ స్మరణం కురు ॥ ౨౨॥

గృహీతం పీతవస్త్రం చ మురలీ చ మనోహరా ।
వనమాలాకౌస్తుభశ్చాప్యమూల్యం రత్నకుండలం ॥ ౨౩॥

పశ్చాత్ప్రదత్తం ప్రేమ్ణా చ సఖీనాం వచనాదహో ।
లజ్జయా కృష్ణవర్ణోఽభూద్భవాన్ పాపేన యః ప్రభో ॥ ౨౪॥

క్షమా దేహం పరిత్యజ్య లజ్జయా పృథివీం గతా ।
తతస్తస్యాః శరీరం చ గుణశ్రేష్ఠం బభూవ హ ॥ ౨౫॥

సంవిభజ్య త్వయా దత్తం ప్రేమ్ణా ప్రరుదతా పునః ।
కించిద్దత్తం విష్ణవే చ వైష్ణవేభ్యశ్చ కించన ॥ ౨౬॥

ధార్మికేభ్యశ్చ ధర్మాయ దుర్బలేభ్యశ్చ కించన ।
తపస్విభ్యోఽపి దేవేభ్యః పండితేభ్యశ్చ కించన ॥ ౨౭॥

ఏతత్తే కథితం సర్వం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।
త్వద్గుణం చైవ బహుశో న జానామి పరం ప్రభో ॥ ౨౮॥

ఇత్యేవముక్త్వా సా రాధా రక్తపంకజలోచనా ।
గంగాం వక్తుం సమారేభే నమ్రాస్యాం లజ్జితాం సతీం ॥ ౨౯॥

గంగా రహస్యం విజ్ఞాయ యోగేన సిద్ధయోగినీ ।
తిరోభూయ సభామధ్యే స్వజలం ప్రవివేశ సా ॥ ౩౦॥

రాధా యోగేన విజ్ఞాయ సర్వత్రావస్థితాం చ తాం ।
పానం కర్తుం సమారేభే గండూషాత్సిద్ధయోగినీ ॥ ౩౧॥

గంగా రహస్యం విజ్ఞాయ యోగేన సిద్ధయోగినీ ।
శ్రీకృష్ణచరణాంభోజే వివేశ శరణం యయౌ ॥ ౩౨॥

గోలోకే సా చ వైకుంఠే బ్రహ్మలోకాదికే తథా ।
దదర్శ రాధా సర్వత్ర నైవ గంగాం దదర్శ సా ॥ ౩౩॥

సర్వత్ర జలశూన్యం చ శుష్కపంకం చ గోలకం |
జలజంతుసమూహైశ్చ మృతదేహైః సమన్వితం || ౮౪||

బ్రహ్మవిష్ణుశివానంతధర్మేంద్రేందుదివాకరాః |
మనవో మునయః సర్వే దేవసిద్ధతపస్వినః || ౮౫||

గోలోకం చ సమాజగ్ముః శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకాః |
సర్వే ప్రణేముర్గోవిందం సర్వేశం ప్రకృతేః పరం || ౮౬||

వరం వరేణ్యం వరదం వరిష్ఠం వరకారణం |
గోపికాగోపవృందానాం సర్వేషాం ప్రవరం ప్రభుం || ౮౭||

నిరీహం చ నిరాకారం నిర్లిప్తం చ నిరాశ్రయం |
నిర్గుణం చ నిరుత్సాహం నిర్వికారం నిరంజనం || ౮౮||

స్వేచ్ఛామయం చ సాకారం భక్తానుగ్రహకారకం |
సత్త్వస్వరూపం సత్యేశం సాక్షిరూపం సనాతనం || ౮౯||

పరం పరేశం పరమం పరమాత్మానమీశ్వరం |
ప్రణమ్య తుష్టువుః సర్వే భక్తినమ్రాత్మకంధరాః || ౯౦||

సగద్గదాః సాశ్రునేత్రాః పులకాంకితవిగ్రహాః |
సర్వే సంస్తూయ సర్వేశం భగవంతం పరాత్పరం || ౯౧||

జ్యోతిర్మయం పరం బ్రహ్మ సర్వకారణకారణం |
అమూల్యరత్ననిర్మాణచిత్రసింహాసనస్థితం || ౯౨||

సేవ్యమానం చ గోపాలైః శ్వేతచామరవాయునా |
గోపాలికానృత్యగీతం పశ్యంతం సస్మితం ముదా || ౯౩||

ప్రాణాధికప్రియతమం రాధావక్షఃస్థలస్థితం |
తయా ప్రదత్తం తాంబూలం భుక్తవంతం సువాసితం || ౯౪||

పరిపూర్ణతమం రాసే దదృశుశ్చ సురేశ్వరం |
మునయో మనవః సిద్ధాస్తాపసాశ్చ తపస్వినః || ౯౫||

ప్రహృష్టమనసః సర్వే జగ్ముః పరమవిస్మయం |
పరస్పరం సమాలోక్య ప్రోచుస్తే చ చతుర్ముఖం || ౯౬||

నివేదితం జగన్నాథం స్వాభిప్రాయమభీప్సితం |
బ్రహ్మా తద్వచనం శ్రుత్వా విష్ణుం కృత్వా స్వదక్షిణే || ౯౭||

వామతో వామదేవం చ జగామ కృష్ణసన్నిధిం |
పరమానందయుక్తం చ పరమానందరూపిణీం || ౯౮||

సర్వం కృష్ణమయం ధాతా దదర్శ రాసమండలే |
సర్వం సమానవేషం చ సమానాసనసంస్థితం || ౯౯||

ద్విభుజం మురలీహస్తం వనమాలావిభూషితం |
మయూరపిచ్ఛచూడం చ కౌస్తుభేన విరాజితం || ౧౦౦||

అతీవ కమనీయం చ సుందరం శాంతవిగ్రహం |
గుణభూషణరూపేణ తేజసా వయసా త్విషా || ౧౦౧||

పరిపూర్ణతమం సర్వం సర్వైశ్వర్యసమన్వితం |
కిం సేవ్యం సేవకం కిం వా దృష్ట్వా నిర్వక్తుమక్షమః || ౧౦౨||

క్షణం తేజః స్వరూపం చ రూపం తత్ర స్థితం క్షణం |
నిరాకారం చ సాకారం దదర్శ ద్వివిధం క్షణం || ౧౦౩||

ఏకమేవ క్షణం కృష్ణం రాధయా రహితం పరం |
ప్రత్యేకాసనసంస్థం చ తయా సార్ధం చ తత్క్షణం || ౧౦౪||

రాధారూపధరం కృష్ణం కృష్ణరూపం కలత్రకం |
కిం స్త్రీరూపం చ పురుషం విధాతా ధ్యాతుమక్షమః || ౧౦౫||

హృత్పద్మస్థం చ శ్రీకృష్ణం ధ్యాత్వా ధ్యానేన చక్షుషా |
చకార స్తవనం భక్త్యా పరిహారమనేకధా || ౧౦౬||

తతః స్వచక్షురున్మీల్య పునశ్చ తదనుజ్ఞయా |
దదర్శ కృష్ణమేకం చ రాధావక్షఃస్థలస్థితం || ౧౦౭||

స్వపార్షదైః పరివృతం గోపీమండలమండితం |
పునః ప్రణేముస్తం దృష్ట్వా తుష్టువుః పరమేశ్వరం || ౧౦౮||

తదభిప్రాయమాజ్ఞాయ తానువాచ రమేశ్వరః |
సర్వాత్మా స చ సర్వజ్ఞః సర్వేశః సర్వభావనః || ౧౦౯||

శ్రీభగవానువాచ |
ఆగచ్ఛ కుశలం బ్రహ్మన్నాగచ్ఛ కమలాపతే |
ఇహాగచ్ఛ మహాదేవ శశ్వత్కుశలమస్తు వః || ౧౧౦||

ఆగతా హి మహాభాగా గంగానయనకారణాత్ |
గంగా చ చరణాంభోజే భయేన శరణం గతా || ౧౧౧||

రాధేమాం పాతుమిచ్ఛంతీ దృష్ట్వా మత్సన్నిధానతః |
దాస్యామీమాం చ భవతాం యూయం కురుత నిర్భయాం || ౧౧౨||

శ్రీకృష్ణస్య వచః శ్రుత్వా సస్మితః కమలోద్భవః |
తుష్టావ రాధామారాధ్యాం శ్రీకృష్ణపరిపూజితాం || ౧౧౩||

వక్త్రైశ్చతుర్భిః సంస్తూయ భక్తినమ్రాత్మకంధరః |
ధాతా చతుర్ణాం వేదానాముువాచ చతురాననః || ౧౧౪||

చతురానన ఉవాచ |

గంగా త్వదంగసంభూతా ప్రభోశ్చ రాసమండలే ।
యువయోర్ద్రవరూపా సా ముగ్ధయోః శంకరస్వనాత్ ॥ ౧౧౫॥

కృష్ణాంశా చ త్వదంశా చ త్వత్కన్యాసదృశీ ప్రియా ।
త్వన్మంత్రగ్రహణం కృత్వా కరోతు తవ పూజనం ॥ ౧౧౬॥

భవిష్యతి పతిస్తస్యా వైకుంఠేశశ్చతుర్భుజః ।
భూస్థాయాః కలయా తస్యాః పతిర్లవణవారిధిః ॥ ౧ ౧ ౭॥

గోలోకస్థా చ యా గంగా సర్వత్రస్థా తథాంబికే ।
తదంబికా త్వం దేవేశీ సర్వదా సా త్వదాత్మజా ॥ ౧౧౮॥

బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా స్వీచకార చ సస్మితా ।
వహిర్బభూవ సా కృష్ణపాదాంగుష్ఠనఖాగ్రతః ॥ ౧౧౯॥

తత్రైవ సత్కృతా శాంతా తస్థౌ తేషాం చ మధ్యతః ।
ఉవాస తోయాదుత్థాయ తదధిష్ఠాతృదేవతా ॥ ౧౨౦॥

తత్తోయం బ్రహ్మణా కించిత్స్థాపితం చ కమండలౌ ।
కించిద్దధార శిరసి చంద్రార్ధకృతశేఖరః ॥ ౧౨౧॥

గంగాయై రాధికామంత్రం ప్రదదౌ కమలోద్భవః ।
తత్స్తోత్రం కవచం పూజాం విధానం ధ్యానమేవ చ ॥ ౧౨౨॥

సర్వం తత్సామవేదోక్తం పురశ్చర్యాక్రమం తథా ।
గంగా తామేవ సంపూజ్య వైకుంఠం ప్రయయౌ సహ ॥ ౧౨౩॥

లక్ష్మీః సరస్వతీ గంగా తులసీ విశ్వపావనీ ।
ఏతా నారాయణస్యైవ చతస్రో యోషితో మునే ॥ ౧౨౪॥

అథ తం సస్మితః కృష్ణో బ్రహ్మాణం సమువాచ సః ।
సర్వకాలస్య వృత్తాంతం దుర్బోధమవిపశ్చితం ॥ ౧౨౫॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ ।
గృహాణ గంగాం హే బ్రహ్మన్ హే విష్ణో హే మహేశ్వర ।
శృణు కాలస్య వృత్తాంతం మత్తో బ్రహ్మన్నిశామయ ॥ ౧౨౬॥

యూయం చ యేఽన్యే దేవాశ్చ మునయో మనవస్తథా ।
సిద్ధా యశస్వినశ్చైవ యే యేఽత్రైవ సమాగతాః ॥ ౧౨౭॥

ఏతే జీవంతి గోలోకే కాలచక్రవివర్జితే ।
జలాప్లుతే సర్వవిశ్వం జాతం కల్పక్షయోఽధునా ॥ ౧౨౮॥

బ్రహ్మాద్యా యేఽన్యవిశ్వస్థాస్తే విలీనాధునా మయి ।
వైకుంఠం చ వినా సర్వం జలమగ్నం చ పద్మజ ॥ ౧౨౯॥

గత్వా సృష్టిం కురు పునర్బ్రహ్మలోకాదికం భవం ।

స్వం బ్రహ్మాండం విరచయ పశ్చాద్ గంగా ప్రయాస్యతి ॥ ౧౩౦॥

ఏవమన్యేషు విశ్వేషు సృష్ట్వా బ్రహ్మాదికం పునః ।
కరోమ్యహం పునః సృష్టిం గచ్ఛ శీఘ్రం సురైః సహ ॥ ౧౩౧॥

గతో బహుతరః కాలో యుష్మాకం చ చతుర్ముఖాః ।
గతాః కతివిధాస్తే చ భవిష్యంతి చ వేధసః ॥ ౧౩౨॥

ఇత్యుక్త్వా రాధికానాథో జగామాంతఃపురే మునే ।
దేవా గత్వా పునః సృష్టిం చక్రురేవ ప్రయత్నతః ॥ ౧౩౩॥

గోలోకే చ స్థితా గంగా వైకుంఠే శివలోకకే ।
బ్రహ్మలోకే స్థితాన్యత్ర యత్ర యత్ర పురః స్థితా ॥ ౧౩౪॥

తత్రైవ సా గతా గంగా చాజ్ఞయా పరమాత్మనః ।
నిర్గతా విష్ణుపాదాబ్జాత్తేన విష్ణుపదీ స్మృతా ॥ ౧౩౫॥

ఇత్యేవం కథితం బ్రహ్మన్ గంగోపాఖ్యానముత్తమం ।
సుఖదం మోక్షదం సారం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౩౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
గంగోపాఖ్యానవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ గంగాయాః కృష్ణపత్నీత్వవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
లక్ష్మీః సరస్వతీ గంగా తులసీ విశ్వపావనీ ।
ఏతా నారాయణస్యైవ చతస్రశ్చ ప్రియా ఇతి ॥ ౧॥

గంగా జగామ వైకుంఠమిదమేవ శ్రుతం మయా ।
కథం సా తస్య పత్నీ చ బభూవేతి చ న శ్రుతం ॥ ౨॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
గంగా జగామ వైకుంఠం తత్పశ్చాజ్జగతాం విధిః ।
గత్వోవాచ తయా సార్ధం ప్రణమ్య జగదీశ్వరం ॥ ౩॥

బ్రహ్మోవాచ ।
రాధాకృష్ణాంగసంభూతా యా దేవీ ద్రవరూపిణీ ।
నవయౌవనసంపన్నా సుశీలా సుందరీ వరా ॥ ౪॥

శుద్ధసత్త్వస్వరూపా చ క్రోధాహంకారవర్జితా ।
తదంగసంభవా నాన్యం వృణోతీయం చ తం వినా ॥ ౫॥

తత్రాతిమానినీ రాధా సా చ తేజస్వినీ వరా ।
సముద్యుక్తా పాతుమిమాం భీతేయం బుద్ధిపూర్వకం ॥ ౬॥

వివేశ చరణాంభోజే కృష్ణస్య పరమాత్మనః ।
సర్వత్ర గోలకం శుష్కం దృష్ట్వాహమగమం తదా ॥ ౭॥

గోలోకే యత్ర కృష్ణశ్చ సర్వవృత్తాంతప్రాప్తయే ।
సర్వాంతరాత్మా సర్వేషాం జ్ఞాత్వాభిప్రాయమేవ చ ॥ ౮॥

బహిశ్చకార గంగా చ పాదాంగుష్ఠనఖాగ్రతః ।
దత్త్వాస్యై రాధికామంత్రం పూరయిత్వా చ గోలకం ॥ ౯॥

ప్రణమ్య తాం చ రాధేశం గృహీత్వాత్రాగమం ప్రభో ।
గాంధర్వేణ వివాహేన గృహాణేమాం సురేశ్వరీం ॥ ౧౦॥

సురేశ్వరేషు రసికో రసికేయం సమాగతా ।
త్వం రత్నం పుంసు దేవేశ స్త్రీరత్నం స్త్రీష్వియం సతీ ॥ ౧౧॥

విదగ్ధయా విదగ్ధేన సంగమో గుణవాన్ భవేత్ ।
ఉపస్థితాం స్వయం కన్యాం న గృహ్ణాతీహ యః పుమాన్ ॥ ౧౨॥

తం విహాయ మహాలక్ష్మీ రుష్టా యాతి న సంశయః ।
యో భవేత్పండితః సో ఽపి ప్రకృతిం నావమన్యతే ॥ ౧౩॥

సర్వే ప్రాకృతికాః పుంసః కామిన్యః ప్రకృతేః కలాః ।
త్వమేవ భగవాన్నాథో నిర్గుణః ప్రకృతేః పరః ॥ ౧౪॥

అర్ధాంగం ద్విభుజః కృష్ణో యోఽర్ధాంగేన చతుర్భుజః ।
కృష్ణవామాంగసంభూతా బభూవ రాధికా పురా ॥ ౧౫॥

దక్షిణాంశః స్వయం సా చ వామాంశః కమలా తథా ।
తేనేయం త్వాం వృణోత్యేవ యతస్త్వద్దేహసంభవా ॥ ౧౬॥

ఏకాంగం చైవ స్త్రీపుంసోర్యథా ప్రకృతిపూరుషౌ ।
ఇత్యేవముక్త్వా ధాతా తాం తం సమర్ప్య జగామ సః ॥ ౧౭॥

గాంధర్వేణ వివాహేన తాం జగ్రాహ హరిః స్వయం ।
నారాయణః కరం ధృత్వా పుష్పచందనచర్చితం ॥ ౧౮॥

రేమే రమాపతిస్తత్ర గంగయా సహితో ముదా ।
గంగా పృథ్వీం గతా యా సా స్వస్థానం పునరాగతా ॥ ౧౯॥

నిర్గతా విష్ణుపాదాబ్జాత్తేన విష్ణుపదీతి చ ।
మూర్చ్ఛాం సంప్రాప సా దేవీ నవసంగమలీలయా ॥ ౨౦॥

రసికా సుఖసంభోగాద్రసికేశ్వరసంయుతా ।
తాం దృష్ట్వా దుఃఖితా వాణీ పద్మయా వర్జితాపి చ ॥ ౨౧॥

నిత్యమీర్ష్యతి తాం వాణీ న చ గంగా సరస్వతీం ।
గంగా శశాప కోపేన భారతే చ హరిప్రియా ॥ ౨౨॥

గంగయా సహ తస్యైవ తిస్రో భార్యా రమాపతేః ।
సార్ధం తులస్యా పశ్చాచ్చ చతస్రశ్చాభవన్మునే ॥ ౨౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే గంగాయాః
కృష్ణపత్నీత్వవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ నారాయణనారదసంవాదే శక్తిప్రాదుర్భావః

నారద ఉవాచ ।
నారాయణప్రియా సాధ్వీ కథం సా చ బభూవ హ ।
తులసీ కుత్ర సంభూతా కా వా సా పూర్వజన్మని ॥ ౧॥

కస్య వా సా కులే జాతా కస్య కన్యా కులే సతీ ।
కేన వా తపసా సా చ సంప్రాప్తా ప్రకృతేః పరం ॥ ౨॥

నిర్వికారం నిరీహం చ సర్వవిశ్వస్వరూపకం ।
నారాయణం పరం బ్రహ్మ పరమేశ్వరమీశ్వరం ॥ ౩॥

సర్వారాధ్యం చ సర్వేశం సర్వజ్ఞం సర్వకారణం ।
సర్వాధారం సర్వరూపం సర్వేషాం పరిపాలకం ॥ ౪॥

కథమేతాదృశీ దేవీ వృక్షత్వం సమవాప హ ।
కథం సాప్యసురగ్రస్తా సంబభూవ తపస్వినీ ॥ ౫॥

సుస్నిగ్ధం మే మనో లోలం ప్రేరయన్మాం ముహుర్ముహుః ।
ఛేత్తుమర్హసి సందేహం సర్వం సందేహభంజన ॥ ౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మనుశ్చ దక్షసావర్ణిః పుణ్యవాన్ వైష్ణవః శుచిః ।
యశస్వీ కీర్తిమాంశ్చైవ విష్ణోరంశసముద్భవః ॥ ౭॥

తత్పుత్రో బ్రహ్మసావర్ణిర్ధర్మిష్ఠో వైష్ణవః శుచిః ।
తత్పుత్రో ధర్మసావర్ణిర్వైష్ణవశ్చ జితేంద్రియః ॥ ౮॥

తత్పుత్రో రుద్రసావర్ణిర్భక్తిమాన్విజితేంద్రియః ।
తత్పుత్రో దేవసావర్ణిర్విష్ణువ్రతపరాయణః ॥ ౯॥

తత్పుత్ర ఇంద్రసావర్ణిర్మహావిష్ణుపరాయణః ।
వృషధ్వజశ్చ తత్పుత్రో వృషధ్వజపరాయణః ॥ ౧౦॥

యస్యాశ్రమే స్వయం శంభురాసీద్దేవయుగత్రయం ।
పుత్రాదపి పరః స్నేహో నృపే తస్మింఛివస్య చ ॥ ౧౧॥

న చ నారాయణం మేనే న లక్ష్మీం న సరస్వతీం ।
పూజాం చ సర్వదేవానాం దూరీభూతా చకార సః ॥ ౧౨॥

భాద్రే మాసి మహాలక్ష్మీపూజాం మత్తో బభంజ హ ।
తథా మాఘీయపంచమ్యాం విస్మృతా సర్వదైవతైః ॥ ౧౩॥

పాపః సరస్వతీపూజాం దూరీభూతా చకార సః ।
యజ్ఞం చ విష్ణుపూజాం చ నిందంతం తం దివాకరః ॥ ౧౪॥

చుకోప దేవో భూపేంద్రం శశాప శివకారణాత్ ।
భ్రష్టశ్రీస్త్వంచ భవేతి తం శశాప దివాకరః ॥ ౧౫॥

శూలం గృహీత్వా తం సూర్యమధావచ్ఛంకరః స్వయం ।
పిత్రా సార్ధం దినేశశ్చ బ్రహ్మాణం శరణం యయౌ ॥ ౧౬॥

శివస్త్రిశూలహస్తశ్చ బ్రహ్మలోకం యయౌ క్రుధా ।
బ్రహ్మా సూర్యం పురస్కృత్య వైకుంఠం చ యయౌ భియా ॥ ౧౭॥

బ్రహ్మకశ్యపమార్తండాః సంత్రస్తాః శుష్కతాలుకాః ।
నారాయణం చ సర్వేశం తే యయుః శరణం భియా ॥ ౧౮॥

మూర్ధ్నా ప్రణేముస్తే గత్వా తుష్టువుశ్చ పునః పునః ।
సర్వం నివేదనం చక్రుర్భయస్య కారణం హరౌ ॥ ౧౯॥

నారాయణశ్చ కృపయా తేభ్యశ్చ హ్యాభయం దదౌ ।
స్థిరా భవత హే భీతా భయం కించ మయి స్థితే ॥ ౨౦॥

స్మరంతి యే యత్ర తత్ర మాం విపత్తౌ భయాన్వితాః ।
తాంస్తత్ర గత్వా రక్షామి చక్రహస్తస్త్వరాన్వితః ॥ ౨౧॥

పాతాహం జగతాం దేవాః కర్తా చ సతతం సదా ।
స్రష్టా చ బ్రహ్మరూపేణ సంహర్తా శివరూపతః ॥ ౨౨॥

శివోఽహం త్వమహం చాపి సూర్యోఽహం త్రిగుణాత్మకః ।
విధాయ నానారూపం చ కరోమి సృష్టిపాలనం ॥ ౨౩॥

యూయం గచ్ఛత భద్రం వో భవిష్యతి భయం కుతః ।
అద్యప్రభృతి మద్వరేణ భయం వో నాస్తి శంకరాత్ ॥ ౨౪॥

సర్వేశో వై స భగవాచ్ఛంకరశ్చ సతాం పతిః ।
భక్తాధీనశ్చ భక్తానాం భక్తాత్మా భక్తవత్సలః ॥ ౨౫॥

సుదర్శనః శివశ్చైవ మమ ప్రాణాధికః ప్రియః ।
బ్రహ్మాండేషు న తేజస్వీ హే బ్రహ్మన్ననయోః పరః ॥ ౨౬॥

శక్తః స్రష్టుం మహాదేవః సూర్యకోటిం చ లీలయా ।
కోటిం చ బ్రహ్మణామేవం నాసాధ్యం శూలినః ప్రభోః ॥ ౨౭॥

బాహ్యజ్ఞానం నైవ కించిద్ధ్యాయతే మాం దివానిశం ।
మన్మంత్రాన్మద్గుణాన్భక్త్యా పంచవక్త్రేణ గాయతి ॥ ౨౮॥

అహమేవం చింతయామి తత్కల్యాణం దివానిశం ।
యే యథా మాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవ భజామ్యహం ॥ ౨౯॥

శివస్వరూపో భగవాంఛివాధిష్ఠాతృదేవతా ।
శివం భవతి తస్మాచ్చ శివం తేన విదుర్బుధాః ॥ ౩౦॥

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర జగామ శంకరః స్థితః ।
శూలహస్తో వృషారూఢో రక్తపంకజలోచనః ॥ ౩౧॥

అవరుహ్య వృషాత్తూర్ణం భక్తినమ్రాత్మకంధరః ।
ననామ భక్త్యా తం శాంతం లక్ష్మీకాంతం పరాత్పరం ॥ ౩౨॥

రత్నసింహాసనస్థం చ రత్నాలంకారభూషితం ।
కిరీటినం కుండలినం చక్రిణం వనమాలినం ॥ ౩౩॥

నవీననీరదశ్యామం సుందరం చ చతుర్భుజం ।
చతుర్భుజైః సేవితం చ శ్వేతచామరవాయునా ॥ ౩౪॥

చందనోక్షితసర్వాంగం భూషితం పీతవాససం ।
లక్ష్మీప్రదత్తతాంబూలం భుక్తవంతం చ నారద ॥ ౩౫॥

విద్యాధరీనృత్యగీతం పశ్యంతం సస్మితం సదా ।
ఈశ్వరం పరమాత్మానం భక్తానుగ్రహవిగ్రహం ॥ ౩౬॥

తం ననామ మహాదేవో బ్రహ్మణా నమితశ్చ సః ।
ననామ సూర్యో భక్త్యా చ సంత్రస్తశ్చంద్రశేఖరం ॥ ౩౭॥

కశ్యపశ్చ మహాభక్త్యా తుష్టావ చ ననామ చ ।
శివః సంస్తూయ సర్వేశం సమువాస సుఖాసనే ॥ ౩౮॥

సుఖాసనే సుఖాసీనం విశ్రాంతం చంద్రశేఖరం ।
శ్వేతచామరవాతేన సేవితం విష్ణుపార్షదైః ॥ ౩౯॥

పీయూషతుల్యమధురం వచనం సుమనోహరం ।
విష్ణురువాచ ।
ఆగతోఽసి కథం చాత్ర వద కోపస్య కారణం ॥ ౪౦॥

మహాదేవ ఉవాచ ।
వృషధ్వజం చ మద్భక్తం మమ ప్రాణాధికం ప్రియం ।
సూర్యః శశాప ఇతి మే ప్రకోపస్య తు కారణం ॥ ౪౧॥

పుత్రవత్సలశోకేన సూర్యం హంతుం సముద్యతః ।
స బ్రహ్మాణం ప్రపన్నశ్చ సూర్యశ్చ స విధిస్త్వయి ॥ ౪౨॥

త్వయి యే శరణాపన్నా ధ్యానేన వచసాపి వా ।
నిరాపదో విశంకాస్తే జరా మృత్యుశ్చ తైర్జితః ॥ ౪౩॥

ప్రత్యక్షం శరణాపన్నాస్తత్ఫలం కిం వదామి భోః |
హరిస్మృతిశ్చాభయదా సర్వమంగలదా సదా || ४४||

కిం మే భక్తస్య భవితా తన్మే బ్రూహి జగత్ప్రభో |
శ్రీహతస్యాస్య మూఢస్య సూర్యశాపేన హేతునా || ४५||

విష్ణురువాచ |
కాలోఽతియాతో దైవేన యుగానామేకవింశతిః |
వైకుంఠం ఘటికార్ధేన శీఘ్రం గచ్ఛ త్వమాలయం || ४६||

వృషధ్వజో మృతః కాలాద్దుర్నివార్యాత్సుదారుణాత్ |
రథధ్వజశ్చ తత్పుత్రో మృతః సోఽపి శ్రియా హతః || ४७||

తత్పుత్రౌ చ మహాభాగౌ ధర్మధ్వజకుశధ్వజౌ |
హృతశ్రియౌ సూర్యశాపాత్స్మృతౌ పరమవైష్ణవౌ || ४८||

రాజ్యభ్రష్టౌ శ్రియా భ్రష్టౌ కమలాతపసా రతౌ |
తయోశ్చ భార్యయోర్లక్ష్మీః కలయా చ భవిష్యతి || ४९||

సంపద్యుక్తౌ తదా తౌ చ నృపశ్రేష్ఠౌ భవిష్యతః |
మృతస్తే సేవకః శంభో గచ్ఛ యూయం చ గచ్ఛత || ५०||

ఇత్యుక్త్వా చ సలక్ష్మీకః సభాతోఽభ్యంతరంగతః |
దేవా జగ్ముః సంప్రహృష్టాః స్వాశ్రమం పరయా ముదా |
శివశ్చ తపసే శీఘ్రం పరిపూర్ణతమో యయౌ || ५१||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
శక్తిప్రాదుర్భావో నామ పంచదశోఽధ్యాయః || १५||

१६ మహాలక్ష్మ్యా వేదవతీరూపేణ రాజగృహే జన్మవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
లక్ష్మీం తౌ చ సమారాధ్య చోగ్రేణ తపసా మునే |
వరమిష్టం చ ప్రత్యేకం సంప్రాపతురభీప్సితం || १||

మహాలక్ష్మీవరేణైవ తౌ పృథ్వీశౌ బభూవతుః |
పుణ్యవంతౌ పుత్రవంతౌ ధర్మధ్వజకుశధ్వజౌ || २||

కుశధ్వజస్య పత్నీ చ దేవీ మాలావతీ సతీ |
సా సుషావ చ కాలేన కమలాంశాం సుతాం సతీం || ३||

సా చ భూమిష్ఠకాలేన జ్ఞానయుక్తా బభూవ హ |
కృత్వా వేదధ్వనిం స్పష్టముత్తస్థౌ సూతికాగృహాత్ || ४||

వేదధ్వనిం సా చకార జాతమాత్రేణ కన్యకా |

తస్మాత్తాం చ వేదవతీం ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౫॥

జాతమాత్రేణ సుస్నాతా జగామ తపసే వనం ।
సర్వైర్నిషిద్ధా యత్నేన నారాయణపరాయణా ॥ ౬॥

ఏకమన్వంతరం చైవ పుష్కరే చ తపస్వినీ ।
అత్యుగ్రాం చ తపస్యాం చ లీలయా హి చకార సా ॥ ౭॥

తథాపి పుష్టా న క్లిష్టా నవయౌవనసంయుతా ।
సుశ్రావ సా చ సహసా సువాచమశరీరిణీం ॥ ౮॥

జన్మాంతరే చ తే భర్తా భవిష్యతి హరిః స్వయం ।
బ్రహ్మాదిభిర్దురారాధ్యం పతిం లప్స్యసి సుందరి ॥ ౯॥

ఇతి శ్రుత్వా చ సా హృష్టా చకార హ పునస్తపః ।
అతీవ నిర్జనస్థానే పర్వతే గంధమాదనే ॥ ౧౦॥

తత్రైవ సుచిరం తప్త్వా విశ్వస్య సమువాస సా ।
దదర్శ పురతస్తత్ర రావణం దుర్నివారణం ॥ ౧౧॥

దృష్ట్వా సాతిథిభక్త్యా చ పాద్యం తస్మై దదౌ కిల ।
సుస్వాదుభూతం చ ఫలం జలం చాపి సుశీతలం ॥ ౧౨॥

తచ్చ భుక్త్వా స పాపిష్ఠశ్చోవాస తత్సమీపతః ।
చకార ప్రశ్నమితి తాం కా త్వం కల్యాణి వర్తసే ॥ ౧౩॥

తాం దృష్ట్వా స వరారోహాం పీనశ్రోణిపయోధరాం ।
శరత్పద్మోత్సవాస్యాం చ సస్మితాం సుదతీం సతీం ॥ ౧౪॥

మూర్చ్ఛామవాప కృపణః కామబాణప్రపీడితః ।
స కరేణ సమాకృష్య శృంగారం కర్తుముద్యతః ॥ ౧౫॥

సతీ చుకోప దృష్ట్వా తం స్తంభితం చ చకార హ ।
స జడో హస్తపాదైశ్చ కించిద్వక్తుం న చ క్షమః ॥ ౧౬॥

తుష్టావ మనసా దేవీం ప్రయయౌ పద్మలోచనాం ।
సా తుష్టా తస్య స్తవనం సుకృతం చ చకార హ ॥ ౧౭॥

సా శశాప మదర్థే త్వం వినంక్ష్యసి సబాంధవః ।
స్పృష్టాహం చ త్వయా కామాద్ బలం చాప్యవలోకయ ॥ ౧౮॥

ఇత్యుక్త్వా సా చ యోగేన దేహత్యాగం చకార హ ।
గంగాయాం తాం చ సంన్యస్య స్వగృహం రావణో యయౌ ॥ ౧౯॥

అహో కిమద్భుతం దృష్టం కిం కృతం వానయాధునా ।
ఇతి సంచింత్య సంచింత్య విలలాప పునః పునః ॥ ౨౦॥

సా చ కాలాంతరే సాధ్వీ బభూవ జనకాత్మజా |
సీతాదేవీతి విఖ్యాతా యదర్థే రావణో హతః || ౨౧||

మహాతపస్వినీ సా చ తపసా పూర్వజన్మతః |
లేభే రామం చ భర్తారం పరిపూర్ణతమం హరిం || ౨౨||

సంప్రాప తపసాఽఽరాధ్య దురారాధ్యం జగత్పతిం |
సా రమా సుచిరం రేమే రామేణ సహ సుందరీ || ౨౩||

జాతిస్మరా న స్మరతి తపసశ్చ క్లమం పురా |
సుఖేన తజ్జహౌ సర్వం దుఃఖం చాపి సుఖం ఫలే || ౨౪||

నానాప్రకారవిభవం చకార సుచిరం సతీ |
సంప్రాప్య సుకుమారం తమతీవ నవయౌవనా || ౨౫||

గుణినం రసికం శాంతం కాంతం దేవమనుత్తమం |
స్త్రీణాం మనోజ్ఞం రుచిరం తథా లేభే యథేప్సితం || ౨౬||

పితుః సత్యపాలనార్థం సత్యసంధో రఘూద్వహః |
జగామ కాననం పశ్చాత్కాలేన చ బలీయసా || ౨౭||

తస్థౌ సముద్రనికటే సీతయా లక్ష్మణేన చ |
దదర్శ తత్ర వహ్నిం చ విప్రరూపధరం హరిః || ౨౮||

రామం చ దుఃఖితం దృష్ట్వా స చ దుఃఖీ బభూవ హ |
ఉవాచ కించిత్సత్యేష్టం సత్యం సత్యపరాయణః || ౨౯||

ద్విజ ఉవాచ |
భగవచ్ఛ్రూయతాం రామ కాలోఽయం యదుపస్థితః |
సీతాహరణకాలోఽయం తవైవ సముపస్థితః || ౩౦||

దైవం చ దుర్నివార్యం చ న చ దైవాత్పరో బలీ |
జగత్ప్రసూం మయి న్యస్య ఛాయాం రక్షాంతికేఽధునా || ౩౧||

దాస్యామి సీతాం తుభ్యం చ పరీక్షాసమయే పునః |
దేవైః ప్రస్థాపితోఽహం చ న చ విప్రో హుతాశనః || ౩౨||

రామస్తద్వచనం శ్రుత్వా న ప్రకాశ్య చ లక్ష్మణం |
స్వీకారం వచసశ్చక్రే హృదయేన విదూయతా || ౩౩||

వహ్నిర్యోగేన సీతాయా మాయాసీతాం చకార హ |
తత్తుల్యగుణసర్వాంగాం దదౌ రామాయ నారద || ౩౪||

సీతాం గృహీత్వా స యయౌ గోప్యం వక్తుం నిషిధ్య చ |
లక్ష్మణో నైవ బుబుధే గోప్యమన్యస్య కా కథా || ౩౫||

ఏతస్మిన్నంతరే రామో దదర్శ కానకం మృగం |

సీతా తం ప్రేరయామాస తదర్థే యత్నపూర్వకం ॥ ౩౬॥

సంన్యస్య లక్ష్మణం రామో జానక్యా రక్షణే వనే ।
స్వయం జగామ తూర్ణం తం వివ్యాధ సాయకేన చ ॥ ౩౭॥

లక్ష్మణేతి చ శబ్దం స కృత్వా చ మాయయా మృగః ।
ప్రాణాంస్తత్యాజ సహసా పురో దృష్ట్వా హరిం స్మరన్ ॥ ౩౮॥

మృగదేహం పరిత్యజ్య దివ్యరూపం విధాయ చ ।
రత్ననిర్మాణయానేన వైకుంఠం స జగామ హ ॥ ౩౯॥

వైకుంఠలోకద్వార్యాసీత్కింకరో ద్వారపాలయోః ।
పునర్జగామ తద్ద్వారమాదేశాద్ ద్వారపాలయోః ॥ ౪౦॥

అథ శబ్దం చ సా శ్రుత్వా లక్ష్మణేతి చ విక్లవం ।
తం హి సా ప్రేరయామాస లక్ష్మణం రామసన్నిధౌ ॥ ౪౧॥

గతే చ లక్ష్మణే రామం రావణో దుర్నివారణః ।
సీతాం గృహీత్వా ప్రయయౌ లంకామేవ స్వలీలయా ॥ ౪౨॥

విషసాద చ రామశ్చ వనే దృష్ట్వా చ లక్ష్మణం ।
తూర్ణం చ స్వాశ్రమం గత్వా సీతాం నైవ దదర్శ సః ॥ ౪౩॥

మూర్చ్ఛాం సంప్రాప సుచిరం విలలాప భృశం పునః ।
పునః పునశ్చ బభ్రామ తదన్వేషణపూర్వకం ॥ ౪౪॥

కాలేన ప్రాప్య తద్వార్తాం గోదావరీనదీతటే ।
సహాయాన్వానరాత్కృత్వా బబంధ సాగరం హరిః ॥ ౪౫॥

లంకాం గత్వా రఘుశ్రేష్ఠో జఘాన సాయకేన చ ।
కాలేన ప్రాప్య తం హత్వా రావణం బాంధవైః సహ ॥ ౪౬॥

తాం చ వహ్నిపరీక్షాం చ కారయామాస సత్వరం ।
హుతాశస్తత్ర కాలే తు వాస్తవీం జానకీం దదౌ ॥ ౪౭॥

ఉవాచ ఛాయా వహ్నిం చ రామం చ వినయాన్వితా ।
కరిష్యామీతి కిమహం తదుపాయం వదస్వ మే ॥ ౪౮॥

శ్రీరామాగ్నీ ఊచతుః
త్వం గచ్ఛ తపసే దేవి పుష్కరం చ సుపుణ్యదం ।
కృత్వా తపస్యా తత్రైవ స్వర్గలక్ష్మీర్భవిష్యసి ॥ ౪౯॥

సా చ తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రతప్య పుష్కరే తపః ।
దివ్యం త్రిలక్షవర్షం చ స్వర్గలక్ష్మీర్బభూవ హ ॥ ౫౦॥

సా చ కాలేన తపసా యజ్ఞకుండసముద్భవా ।
కామినీ పాండవానాం చ ద్రౌపదీ ద్రుపదాత్మజా ॥ ౫౧॥

కృతే యుగే వేదవతీ కుశధ్వజసుతా శుభా |
త్రేతాయాం రామపత్నీ చ సీతేతి జనకాత్మజా || ౫౨||

తచ్ఛాయా ద్రౌపదీ దేవీ ద్వాపరే ద్రుపదాత్మజా |
త్రిహాయణీ చ సా ప్రోక్తా విద్యమానా యుగత్రయే || ౫౩||

నారద ఉవాచ |
ప్రియాః పంచ కథం తస్యా బభూవుర్మునిపుంగవ |
ఇతి మచ్చిత్తసందేహం భంజ సందేహభంజన || ౫౪||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
లంకాయాం వాస్తవీ సీతా రామం సంప్రాప నారద |
రూపయౌవనసంపన్నా ఛాయా చ బహుచింతయా || ౫౫||

రామాగ్న్యోరాజ్ఞయా తప్తుముపాస్తే శంకరం పరం |
కామాతురా పతివ్యగ్రా ప్రార్థయంతీ పునః పునః || ౫౬||

పతిం దేహి పతిం దేహి పతిం దేహి త్రిలోచన |
పతిం దేహి పతిం దేహి పంచవారం చకార సా || ౫౭||

శివస్తత్ప్రార్థనాం శ్రుత్వా ప్రహస్య రసికేశ్వరః |
ప్రియే తవ ప్రియాః పంచ భవిష్యంతి వరం దదౌ || ౫౮||

తేన సా పాండవానాం చ బభూవ కామినీ ప్రియా |
ఇతి తే కథితం సర్వం ప్రస్తావం వాస్తవం శృణు || ౫౯||

అథ సంప్రాప్య లంకాయాం సీతాం రామో మనోహరాం |
విభీషణాయ తాం లంకాం దత్త్వాయోధ్యాం యయౌ పునః || ౬౦||

ఏకాదశసహస్రాబ్దం కృత్వా రాజ్యం చ భారతే |
జగామ సర్వైర్లోకైశ్చ సార్ధం వైకుంఠమేవ చ || ౬౧||

కమలాంశా వేదవతీ కమలాయాం వివేశ సా |
కథితం పుణ్యమాఖ్యానం పుణ్యదం పాపనాశనం || ౬౨||

సతతం మూర్తిమంతశ్చ వేదాశ్చత్వార ఏవ చ |
సంతి యస్యాశ్చ జిహ్వాగ్రే సా చ వేదవతీ శ్రుతా || ౬౩||

ధర్మధ్వజసుతాఖ్యానం నిబోధ కథయామి తే || ౬౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే మహాలక్ష్మ్యా వేదవతీరూపేణ
రాజగృహే జన్మవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః || ౧౬||

౧౭ ధర్మధ్వజసుతాతులస్యుపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |

ధర్మధ్వజస్య పత్నీ మాధవీతి చ విశ్రుతా ।
నృపేణ సార్ధం సారామే రేమే చ గంధమాదనే ॥ ౧॥

శయ్యాం రతికరీం కృత్వా పుష్పచందనచర్చితాం ।
చందనాలిప్తసర్వాంగీం పుష్పచందనవాయునా ॥ ౨॥

స్త్రీరత్నమతిచార్వంగీ రత్నభూషణభూషితా ।
కాముకీ రసికా సృష్టా రసికేన చ సంయుతా ॥ ౩॥

సురతే విరతిర్నాస్తి తయోః సురతివిజ్ఞయోః ।
గతం దేవవర్షశతం న జ్ఞాతం చ దివానిశం ॥ ౪॥

తతో రాజా మతిం ప్రాప్య సురతాద్విరరామ చ ।
కాముకీ సుందరీ కించిన్న చ తృప్తిం జగామ సా ॥ ౫॥

దధార గర్భం సా సద్యో దైవాదబ్దశతం సతీ ।
శ్రీగర్భా శ్రీయుతా సా చ సంబభూవ దినే దినే ॥ ౬॥

శుభే క్షణే శుభదినే శుభయోగే చ సంయుతే ।
శుభలగ్నే శుభాంశే చ శుభస్వామిగ్రహాన్వితే ॥ ౭॥

కార్తికీపూర్ణిమాయాం తు సితవారే చ పాద్మజ ।
సుషావ సా చ పద్మాంశాం పద్మినీం తాం మనోహరాం ॥ ౮॥

శరత్పార్వణచంద్రాస్యాం శరత్పంకజలోచనాం ।
పక్వబింబాధరోష్ఠీం చ పశ్యంతీం సస్మితాం గృహం ॥ ౯॥

హస్తపాదతలారక్తాం నిమ్ననాభిం మనోరమాం ।
తదధస్త్రివలీయుక్తాం నితంబయుగవర్తులాం ॥ ౧౦॥

శీతే సుఖోష్ణసర్వాంగీం గ్రీష్మే చ సుఖశీతలాం ।
శ్యామాం సుకేశీం రుచిరాం న్యగ్రోధపరిమండలాం ॥ ౧౧॥

పీతచంపకవర్ణాభాం సుందరీష్వేవ సుందరీం ।
నరా నార్యశ్చ తాం దృష్ట్వా తులనాం దాతుమక్షమాః ॥ ౧౨॥

తేన నామ్నా చ తులసీం తాం వదంతి మనీషిణః ।
సా చ భూయిష్ఠమానేన యోగ్యా స్త్రీ ప్రకృతిర్యథా ॥ ౧౩॥

సర్వైర్నిషిద్ధా తపసే జగామ బదరీవనం ।
తత్ర దేవాబ్దలక్షం చ చకార పరమం తపః ॥ ౧౪॥

మనసా నారాయణః స్వామీ భవితేతి చ నిశ్చితా ।
గ్రీష్మే పంచతపాః శీతే తోయవస్త్రా చ ప్రావృషి ॥ ౧౫॥

ఆసనస్థా వృష్టిధారాః సహంతీతి దివానిశం ।
వింశత్సహస్రవర్షం చ ఫలతోయాశనా చ సా ॥ ౧౬॥

త్రింశత్సహస్రవర్షం చ పత్రాహారా తపస్వినీ ।
చత్వారింశత్సహస్రాబ్దం వాయ్వాహారా కృశోదరీ ॥ ౧౭॥

తతో దశసహస్రాబ్దం నిరాహారా బభూవ సా ।
నిర్లక్ష్యాం చైకపాదస్థాం దృష్ట్వా తాం కమలోద్భవః ॥ ౧౮॥

సమాయయౌ వరం దాతుం పరం బదరికాశ్రమం ।
చతుర్ముఖం చ సా దృష్ట్వా ననామ హంసవాహనం ॥ ౧౯॥

తామువాచ జగత్కర్తా విధాతా జగతామపి ।
బ్రహ్మోవాచ ।
వరం వృణీష్వ తులసి యత్తే మనసి వాఞ్చితం ॥ ౨౦॥

హరిభక్తిం హరేర్దాస్యమజరామరతామపి ।
తులస్యువాచ ।
శృణు తాత ప్రవక్ష్యామి యన్మే మనసి వాంఛితం ॥ ౨౧॥

సర్వజ్ఞస్యాపి పురతః కా లజ్జా మమ సాంప్రతం ।
అహం తు తులసీ గోపీ గోలోకేఽహం స్థితా పురా ॥ ౨౨॥

కృష్ణప్రియా కింకరీ చ తదంశా తత్సఖీ ప్రియా ।
గోవిందరతిసంభుక్తామతృప్తాం మాం చ మూర్ఛితాం ॥ ౨౩॥

రాసేశ్వరీ సమాగత్య దదర్శ రాసమండలే ।
గోవిందం భర్త్సయామాస మాం శశాప రుషాన్వితా ॥ ౨౪॥

యాహి త్వం మానవీం యోనిమిత్యేవం చ శశాప హ ।
మామువాచ స గోవిందో మదంశం చ చతుర్భుజం ॥ ౨౫॥

లభిష్యసి తపస్తప్త్వా భారతే బ్రహ్మణో వరాత్ ।
ఇత్యేవముక్త్వా దేవేశోఽప్యంతర్ధానం చకార సః ॥ ౨౬॥

దేవ్యా భియా తనుం త్యక్త్వా ప్రాప్తం జన్మ గురో భువి ।
అహం నారాయణం కాంతం శాంతం సుందరవిగ్రహం ॥ ౨౭॥

సాంప్రతం తం పతిం లబ్ధుం వరయే త్వం చ దేహి మే ।
బ్రహ్మదేవ ఉవాచ ।
సుదామా నామ గోపశ్చ శ్రీకృష్ణాంగసముద్భవః ॥ ౨౮॥

తదంశశ్చాతితేజస్వీ లేభే జన్మ చ భారతే ।
సాంప్రతం రాధికాశాపాద్దనువంశసముద్భవః ॥ ౨౯॥

శంఖచూడేతి విఖ్యాతస్త్రైలోక్యే న చ తత్సమః ।
గోలోకే త్వాం పురా దృష్ట్వా కామోన్మథితమానసః ॥ ౩౦॥

విలంభితుం న శశాక రాధికాయాః ప్రభావతః ।
స చ జాతిస్మరస్తస్మాత్సుదామాభూచ్చ సాగరే ॥ ౩౧॥

జాతిస్మరా త్వమపి సా సర్వం జానాసి సుందరి ।
అధునా తస్య పత్నీ త్వం సంభవిష్యసి శోభనే ॥ ౩౨॥

పశ్చాన్నారాయణం శాంతం కాంతమేవ వరిష్యసి ।
శాపాన్నారాయణస్యైవ కలయా దైవయోగతః ॥ ౩౩॥

భవిష్యసి వృక్షరూపా త్వం పూతా విశ్వపావనీ ।
ప్రధానా సర్వపుష్పేషు విష్ణుప్రాణాధికా భవేః ॥ ౩౪॥

త్వయా వినా చ సర్వేషాం పూజా చ విఫలా భవేత్ ।
వృందావనే వృక్షరూపా నామ్నా వృందావనీతి చ ॥ ౩౫॥

త్వత్పత్రైర్గోపిగోపాశ్చ పూజయిష్యంతి మాధవం ।
వృక్షాధిదేవీరూపేణ సార్ధం కృష్ణేన సంతతం ॥ ౩౬॥

విహరిష్యసి గోపేన స్వచ్ఛందం మద్వరేణ చ ।
ఇత్యేవం వచనం శ్రుత్వా సస్మితా హృష్టమానసా ॥ ౩౭॥

ప్రణనామ చ బ్రహ్మాణం తం చ కించిదువాచ సా ।
తులస్యువాచ ।
యథా మే ద్విభుజే కృష్ణే వాంఛా చ శ్యామసుందరే ॥ ౩౮॥

సత్యం బ్రవీమి హే తాత న తథా చ చతుర్భుజే ।
అతృప్తాహం చ గోవిందే దైవాచ్ఛృంగారభంగతః ॥ ౩౯॥

గోవిందస్యైవ వచనాత్ప్రార్థయామి చతుర్భుజం ।
త్వత్ప్రసాదేన గోవిందం పునరేవ సుదుర్లభం ॥ ౪౦॥

ధ్రువమేవ లభిష్యామి రాధాభీతిం ప్రమోచయ ।
బ్రహ్మోవాచ ।
గృహాణ రాధికామంత్రం దదామి షోడశాక్షరం ॥ ౪౧॥

తస్యాశ్చ ప్రాణతుల్యా త్వం మద్వరేణ భవిష్యసి ।
శృంగారం యువయోర్గోప్యం న జ్ఞాస్యతి చ రాధికా ॥ ౪౨॥

రాధాసమా త్వం సుభగే గోవిందస్య భవిష్యసి ।
ఇత్యేవముక్త్వా దత్త్వా చ దేవ్యా వై షోడశాక్షరం ॥ ౪౩॥

మంత్రం చైవ జగద్ధాతా స్తోత్రం చ కవచం పరం ।
సర్వం పూజావిధానం చ పురశ్చర్యావిధిక్రమం ॥ ౪౪॥

పరాం శుభాశిషం చైవ పూజాం చైవ చకార సా ।
బభూవ సిద్ధా సా దేవీ తత్ప్రసాదాద్రమా యథా ॥ ౪౫॥

సిద్ధం మంత్రేణ తులసీ వరం ప్రాప యథోదితం ।
బుభుజే చ మహాభోగం యద్విశ్వేషు చ దుర్లభం ॥ ౪౬॥

ప్రసన్నమనసా దేవీ తత్యాజ తపసః క్లమం |
సిద్ధే ఫలే నరాణాం చ దుఃఖం చ సుఖముత్తమం || ౪౭||

భుక్త్వా పీత్వా చ సంతుష్టా శయనం చ చకార సా |
తల్పే మనోరమే తత్ర పుష్పచందనచర్చితే || ౪౮||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
ధర్మధ్వజసుతాతులస్యుపాఖ్యానవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౧౭||

౧౮ శంఖచూడేన సహ తులస్యాః సంగతివర్ణనం

నారాయణ ఉవాచ |
తులసీ పరితుష్టా చ సుష్వాప హృష్టమానసా |
నవయౌవనసంపన్నా వృషధ్వజవరాంగనా || ౧||

చిక్షేప పంచబాణశ్చ పంచబాణాంశ్చ తాం ప్రతి |
పుష్పాయుధేన సా దగ్ధా పుష్పచందనచర్చితా || ౨||

పులకాంకితసర్వాంగీ కంపితారక్తలోచనా |
క్షణం సా శుష్కతాం ప్రాప క్షణం మూర్చ్ఛామవాప హ || ౩||

క్షణముద్విగ్నతాం ప్రాప క్షణం తంద్రాం సుఖావహాం |
క్షణం చ దహనం ప్రాప క్షణం ప్రాప ప్రసన్నతాం || ౪||

క్షణం సా చేతనాం ప్రాప క్షణం ప్రాప విషణ్ణతాం |
ఉత్తిష్ఠంతీ క్షణం తల్పాద్ గచ్ఛంతీ నికటే క్షణం || ౫||

భ్రమంతీ క్షణముద్వేగాన్నివసంతీ క్షణం పునః |
క్షణమేవ సముద్వేగాత్సుష్వాప పునరేవ సా || ౬||

పుష్పచందనతల్పం చ తద్ బభూవాతికంటకం |
విషహారి సుఖం దివ్యం సుందరం చ ఫలం జలం || ౭||

నిలయం చ బిలాకారం సూక్ష్మవస్త్రం హుతాశనః |
సిందూరపత్రకం చైవ వ్రణతుల్యం చ దుఃఖదం || ౮||

క్షణం దదర్శ తంద్రాయాం సువేషం పురుషం సతీ |
సుందరం చ యువానం చ సస్మితం రసికేశ్వరం || ౯||

చందనోక్షితసర్వాంగం రత్నభూషణభూషితం |
ఆగచ్ఛంతం మాల్యవంతం పిబంతం తన్ముఖాంబుజం || ౧౦||

కథయంతం రతికథాం బ్రువంతం మధురం ముహుః |
సంభుక్తవంతం తల్పే చ సమాశ్లిష్యంతమీప్సితం || ౧౧||

పునరేవ తు గచ్ఛంతమాగచ్ఛంతం చ సన్నిధౌ |

యాంతం క్వ యాసి ప్రాణేశ తిష్ఠత్యేవమువాచ సా ॥ ౧౨॥

పునశ్చ చేతనాం ప్రాప్య విలలాప పునః పునః ।
ఏవం సా యౌవనం ప్రాప్య తస్థౌ తత్రైవ నారద ॥ ౧౩॥

శంఖచూడో మహాయోగీ జైగీషవ్యాన్మనోహరం ।
కృష్ణమంత్రం చ సంప్రాప్య కృత్వా సిద్ధం తు పుష్కరే ॥ ౧౪॥

కవచం చ గలే బద్ధ్వా సర్వమంగలమంగలం ।
బ్రహ్మణశ్చ వరం ప్రాప్య యత్తే మనసి వాంఛితం ॥ ౧౫॥

ఆజ్ఞయా బ్రహ్మణః సోఽపి బదరీం చ సమాయయౌ ।
ఆగచ్ఛంతం శంఖచూడం దదర్శ తులసీ మునే ॥ ౧౬॥

నవయౌవనసంపన్నం కామదేవసమప్రభం ।
శ్వేతచంపకవర్ణాభం రత్నభూషణభూషితం ॥ ౧౭॥

శరత్పార్వణచంద్రాస్యం శరత్పంకజలోచనం ।
రత్నసారవినిర్మాణవిమానస్థం మనోహరం ॥ ౧౮॥

రత్నకుండలయుగ్మేన గండస్థలవిరాజితం ।
పారిజాతప్రసూనానాం మాలావంతం చ సుస్మితం ॥ ౧౯॥

కస్తూరీకుంకుమాయుక్తం సుగంధిచందనాన్వితం ।
సా దృష్ట్వా సన్నిధావేనం ముఖమాచ్ఛాద్య వాససా ॥ ౨౦॥

సస్మితా తం నిరీక్షంతీ సకటాక్షం పునః పునః ।
బభూవాతినమ్రముఖీ నవసంగమలజ్జితా ॥ ౨౧॥

శరదిందువినింద్యైకస్వముఖేందువిరాజితా ।
అమూల్యరత్ననిర్మాణయావకావలిసంయుతా ॥ ౨౨॥

మణీంద్రసారనిర్మాణక్వణన్మంజీరరంజితా ।
దధతీ కబరీభారం మాలతీమాల్యసంయుతం ॥ ౨౩॥

అమూల్యరత్ననిర్మాణమకరాకృతికుండలా ।
చిత్రకుండలయుగ్మేన గండస్థలవిరాజితా ॥ ౨౪॥

రత్నేంద్రసారహారేణ స్తనమధ్యస్థలోజ్జ్వలా ।
రత్నకంకణకేయూరశంఖభూషణభూషితా ॥ ౨౫॥

రత్నాంగులీయకైర్దివ్యైరంగుల్యావలిరాజితా ।
దృష్ట్వా తాం లలితాం రమ్యాం సుశీలాం సుందరీం సతీం ॥ ౨౬॥

ఉవాస తత్సమీపే తు మధురం తామువాచ సః ।
శంఖచూడ ఉవాచ ।
కా త్వం కస్య చ కన్యా చ ధన్యా మాన్యా చ యోషితాం ॥ ౨౭॥

కా త్వం మానిని కల్యాణి సర్వకల్యాణదాయిని ।
మౌనీభూతే కింకరే మాం సంభాషాం కురు సుందరి ॥ ౨౮॥

ఇత్యేవం వచనం శ్రుత్వా సకామా వామలోచనా ।
సస్మితా నమ్రవదనా సకామం తమువాచ సా ॥ ౨౯॥

తులస్యువాచ ।
ధర్మధ్వజసుతాహం చ తపస్యాయాం తపోవనే ।
తపస్విన్యహం తిష్ఠామి కస్త్వం గచ్ఛ యథాసుఖం ॥ ౩౦॥

కామినీం కులజాతాం చ రహస్యేకాకినీం సతీం ।
న పృచ్ఛతి కులే జాత ఇత్యేవం మే శ్రుతౌ శ్రుతం ॥ ౩౧॥

లంపటోఽసత్కులే జాతో ధర్మశాస్త్రార్థవర్జితః ।
యేనాశ్రుతః శ్రుతేరర్థః స కామీచ్ఛతి కామినీం ॥ ౩౨॥

ఆపాతమధురాం మత్తామంతకాం పురుషస్య తాం ।
విషకుంభాకారరూపామమృతాస్యాం చ సంతతం ॥ ౩౩॥

హృదయే క్షురధారాభాం శశ్వన్మధురభాషిణీం ।
స్వకార్యపరినిష్పత్త్యై తత్పరా సతతం చ తాం ॥ ౩౪॥

కార్యార్థే స్వామివశగామన్యథైవావశాం సదా ।
స్వాంతర్మలినరూపాం చ ప్రసన్నవదనేక్షణాం ॥ ౩౫॥

శ్రుతౌ పురాణే యాసాం చ చరిత్రమతిదూషితం ।
తాసు కో విశ్వసేత్ప్రాజ్ఞః ప్రజ్ఞావాంశ్చ దురాశయః ॥ ౩౬॥

తాసాం కో వా రిపుర్మిత్రం ప్రార్థయంతి నవం నవం ।
దృష్ట్వా సువేషం పురుషమిచ్ఛంతి హృదయే సదా ॥ ౩౭॥

బాహ్యే స్వార్థం సతీత్వం చ జ్ఞాపయంతీ ప్రయత్నతః ।
శశ్వత్కామా చ రామా చ కామాధారా మనోహరా ॥ ౩౮॥

బాహ్యే ఛలాత్ఖేదయంతీ స్వాంతర్మైథునమానసా ।
కాంతం హసంతీ రహసి బాహ్యేఽతీవ సులజ్జితా ॥ ౩౯॥

మానినీ మైథునాభావే కోపనా కలహాంకురా ।
సుప్రీతా భూరిసంభోగాత్స్వల్పమైథునదుఃఖితా ॥ ౪౦॥

సుమిష్టాన్నాచ్ఛీతతోయాదాకాంక్షంతీ చ మానసే ।
సుందరం రసికం కాంతం యువానం గుణినం సదా ॥ ౪౧॥

సుతాత్పరమభిస్నేహం కుర్వతీ రసికోపరి ।
ప్రాణాధికం ప్రియతమం సంభోగకుశలం ప్రియం ॥ ౪౨॥

పశ్యంతీ రిపుతుల్యం చ వృద్ధం వా మైథునాక్షమం ।

కలహం కుర్వతీ శశ్వత్తేన సార్ధం సుకోపనా || ౪౩||

వాచయా భక్షయంతీ తం సర్ప ఆఖుమివోల్బణం |
దుఃసాహసస్వరూపా చ సర్వదోషాశ్రయా సదా || ౪౪||

బ్రహ్మావిష్ణుశివాదీనాం దుఃసాధ్యా మోహరూపిణీ |
తపోమార్గార్గలా శశ్వన్మోక్షద్వారకపాటికా || ౪౫||

హరేర్భక్తివ్యవహితా సర్వమాయాకరండికా |
సంసారకారాగారే చ శశ్వన్నిగడరూపిణీ || ౪౬||

ఇంద్రజాలస్వరూపా చ మిథ్యా చ స్వప్నరూపిణీ |
బిభ్రతీ బాహ్యసౌందర్యమధోఽఙ్గమతికుత్సితం || ౪౭||

నానావిణ్మూత్రపూయానామాధారం మలసంయుతం |
దుర్గంధిదోషసంయుక్తం రక్తారక్తమసంస్కృతం || ౪౮||

మాయారూపా మాయినాం చ విధినా నిర్మితా పురా |
విషరూపా ముముక్షూణామదృశ్యాప్యభివాంఛతాం || ౪౯||

ఇత్యుక్త్వా తులసీ తం తు విరరామ చ నారద |
సస్మితః శంఖచూడశ్చ ప్రవక్తుముపచక్రమే || ౫౦||

శంఖచూడ ఉవాచ |
త్వయా యత్కథితం దేవి న చ సర్వమలీకకం |
కించిత్సత్యమలీకం చ కించిన్మత్తో నిశామయ || ౫౧||

నిర్మితం ద్వివిధం ధాత్రా స్త్రీరూపం సర్వమోహనం |
కృత్వా రూపం వాస్తవం చ ప్రశస్యం చాప్రశంసితం || ౫౨||

లక్ష్మీః సరస్వతీ దుర్గా సావిత్రీ రాధికాదికా |
సృష్టిసూత్రస్వరూపా చ ఆద్యా సృష్టిర్వినిర్మితా || ౫౩||

ఏతాసామంశరూపం చ స్త్రీరూపం వాస్తవం స్మృతం |
తత్ప్రశస్యం యశోరూపం సర్వమంగలకారకం || ౫౪||

శతరూపా దేవహూతీ స్వధా స్వాహా చ దక్షిణా |
ఛాయావతీ రోహిణీ చ వరుణానీ శచీ తథా || ౫౫||

కుబేరస్య చ పత్నీ యాప్యదితిశ్చ దితిస్తథా |
లోపాముద్రానసూయా చ కోటభీ తులసీ తథా || ౫౬||

అహల్యారుంధతీ మేనా తారా మందోదరీ తథా |
దమయంతీ వేదవతీ గంగా చ మనసా తథా || ౫౭||

పుష్టిస్తుష్టిః స్మృతిర్మేధా కాలికా చ వసుంధరా |
షష్ఠీ మంగలచండీ చ మూర్తిశ్చ ధర్మకామినీ || ౫౮||

స్వస్తిః శ్రద్ధా చ శాంతిశ్చ కాంతిః క్షాంతిస్తథా పరా ।
నిద్రా తంద్రా క్షుత్పిపాసా సంధ్యా రాత్రిదినాని చ ॥ ౫౯॥

సంపత్తిర్ధృతికీర్తీ చ క్రియా శోభా ప్రభా శివా ।
యత్స్త్రీరూపం చ సంభూతముత్తమం తు యుగే యుగే ॥ ౬౦॥

కలాకలాంశరూపం చ స్వర్వేశ్యాదికమేవ చ ।
తదప్రశస్యం విశ్వేషు పుంశ్చలీరూపమేవ చ ॥ ౬౧॥

సత్త్వప్రధానం యద్రూపం తద్వ్యక్తం చ ప్రభావతః ।
తదుత్తమం చ విశ్వేషు సాధ్వీరూపం ప్రశంసితం ॥ ౬౨॥

తద్వాస్తవం చ విజ్ఞేయం ప్రవదంతి మనీషిణః ।
రజోరూపం తమోరూపం కలాసు వివిధం స్మృతం ॥ ౬౩॥

మధ్యమా రజసశ్చాంశాస్తాస్తు భోగేషు లోలుపాః ।
సుఖసంభోగవశ్యాశ్చ స్వకార్యే నిరతాః సదా ॥ ౬౪॥

కపటా మోహకారిణ్యో ధర్మార్థవిముఖాః సదా ।
రజోరూపస్య సాధ్వీత్వమతో నైవోపజాయతే ॥ ౬౫॥

ఇదం మధ్యమరూపం చ ప్రవదంతి మనీషిణః ।
తమోరూపం దుర్నివార్యమధమం తద్విదుర్బుధాః ॥ ౬౬॥

న పృచ్ఛతి కులే జాతః పండితశ్చ పరస్త్రియం ।
నిర్జనే నిర్జలే వాపి రహస్యపి పరస్త్రియం ॥ ౬౭॥

ఆగచ్ఛామి త్వత్సమీపమాజ్ఞయా బ్రహ్మణోఽధునా ।
గాంధర్వేణ వివాహేన త్వాం గ్రహీష్యామి శోభనే ॥ ౬౮॥

అహమేవ శంఖచూడో దేవవిద్రావకారకః ।
దనువంశ్యో విశేషేణ సుదామాహం హరేః పురా ॥ ౬౯॥

అహమష్టసు గోపేషు గోపోఽపి పార్షదేషు చ ।
అధునా దానవేంద్రోఽహం రాధికాయాశ్చ శాపతః ॥ ౭౦॥

జాతిస్మరోఽహం జానామి కృష్ణమంత్రప్రభావతః ।
జాతిస్మరా త్వం తులసీ సంభుక్తా హరిణా పురా ॥ ౭౧॥

త్వమేవ రాధికాకోపాజ్జాతాసి భారతే భువి ।
త్వాం సంభోక్తుముత్సుకోఽహం నాలం రాధాభయాత్తతః ॥ ౭౨॥

ఇత్యేవముక్త్వా స పుమాన్విరరామ మహామునే ।
సస్మితం తులసీ తుష్టా ప్రవక్తుముపచక్రమే ॥ ౭౩॥

తులస్యువాచ ।
ఏవంవిధో బుధో నిత్యం విశ్వేషు చ ప్రశంసితః ।

కాంతమేవంవిధం కాంతా శశ్వదిచ్ఛతి కామతః ॥ ౭౪॥

త్వయాహమధునా సత్యం విచారేణ పరాజితా ।
స నిందితశ్చాప్యశుచిర్యః పుమాంశ్చ స్త్రియా జితః ॥ ౭౫॥

నిందంతి పితరో దేవా బాంధవాః స్త్రీజితం నరం ।
స్త్రీజితం మనసా మాతా పితా భ్రాతా చ నిందతి ॥ ౭౬॥

శుద్ధో విప్రో దశాహేన జాతకే మృతకే యథా ।
భూమిపో ద్వాదశాహేన వైశ్యః పంచదశాహతః ॥ ౭౭॥

శూద్రో మాసేన వేదేషు మాతృవద్ధీనసంకరః ।
అశుచిః స్త్రీజితః శుద్ధ్యేచ్చితాదహనకాలతః ॥ ౭౮॥

న గృహ్ణంతీచ్ఛయా తస్య పితరః పిండతర్పణం ।
న గృహ్ణంత్యేవ దేవాశ్చ తస్య పుష్పజలాదికం ॥ ౭౯॥

కిం వా జ్ఞానేన తపసా జపహోమప్రపూజనైః ।
కిం విద్యయా చ యశసా స్త్రీభిర్యస్య మనో హృతం ॥ ౮౦॥

విద్యాప్రభావజ్ఞానార్థం మయా త్వం చ పరీక్షితః ।
కృత్వా పరీక్షాం కాంతస్య వృణోతి కామినీ వరం ॥ ౮౧॥

వరాయ గుణహీనాయ వృద్ధాయాజ్ఞానినే తథా ।
దరిద్రాయ చ మూర్ఖాయ రోగిణే కుత్సితాయ చ ॥ ౮౨॥

అత్యంతకోపయుక్తాయ వాత్యంతదుర్ముఖాయ చ ।
పంగవే చాంగహీనాయ చాంధాయ బధిరాయ చ ॥ ౮౩॥

జడాయ చైవ మూకాయ క్లీబతుల్యాయ పాపినే ।
బ్రహ్మహత్యాం లభేత్సోఽపి స్వకన్యాం ప్రదదాతి యః ॥ ౮౪॥

శాంతాయ గుణినే చైవ యూనే చ విదుషేఽపి చ ।
సాధవే చ సుతాం దత్త్వా దశయజ్ఞఫలం లభేత్ ॥ ౮౫॥

యః కన్యాపాలనం కృత్వా కరోతి యది విక్రయం ।
విక్రేతా ధనలోభేన కుంభీపాకం స గచ్ఛతి ॥ ౮౬॥

కన్యామూత్రం పురీషం చ తత్ర భక్షతి పాతకీ ।
కృమిభిర్దంశితః కాకైర్యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౮౭॥

తదంతే వ్యాధిసంయుక్తః స లభేజ్జన్మ నిశ్చితం ।
విక్రీణాతి మాంసభారం వహత్యేవ దివానిశం ॥ ౮౮॥

ఇత్యేవముక్త్వా తులసీ విరరామ తపోనిధే ।
బ్రహ్మోవాచ ।
కిం కరోషి శంఖచూడ సంవాదమనయా సహ ॥ ౮౯॥

గాంధర్వేణ వివాహేన త్వం చాస్యా గ్రహణం కురు |
పురుషేష్వసి రత్నం త్వం స్త్రీషు రత్నం త్వియం సతీ || ౯౦||

విదగ్ధాయా విదగ్ధేన సంగమో గుణవాన్భవేత్ |
నిర్విరోధసుఖం రాజన్ కో వా త్యజతి దుర్లభం || ౯౧||

యోఽవిరోధసుఖత్యాగీ స పశుర్నాత్ర సంశయః |
కిం పరీక్షసి త్వం కాంతమీదృశం గుణినం సతి || ౯౨||

దేవానామసురాణాం చ దానవానాం విమర్దకం |
యథా లక్ష్మీశ్చ లక్ష్మీశే యథా కృష్ణే చ రాధికా || ౯౩||

యథా మయి చ సావిత్రీ భవానీ చ భవే యథా |
యథా ధరా వరాహే చ దక్షిణా చ యథాధ్వరే || ౯౪||

ద్యథాత్రేరనసూయా చ దమయంతీ యథా నలే |
రోహిణీ చ యథా చంద్రే యథా కామే రతిః సతీ || ౯౫||

యథాదితిః కశ్యపే చ వసిష్ఠేఽరుంధతీ సఖీ |
యథాహల్యా గౌతమే చ దేవహూతిశ్చ కర్దమే || ౯౬||

యథా బృహస్పతౌ తారా శతరూపా మనౌ యథా |
యథా చ దక్షిణా యజ్ఞే యథా స్వాహా హుతాశనే || ౯౭||

యథా శచీ మహేంద్రే చ యథా పుష్టిర్గణేశ్వరే |
దేవసేనా యథా స్కందే ధర్మే భూర్తిర్యథా సతీ || ౯౮||

సౌభాగ్యా సుప్రియా త్వం చ శంఖచూడే తథా భవ |
అనేన సార్ధం సుచిరం సుందరేణ చ సుందరి || ౯౯||

స్థానే స్థానే విహారం చ యథేచ్ఛం కురు సంతతం |
పశ్చాత్ప్రాప్స్యసి గోలోకే శ్రీకృష్ణం పునరేవ చ |
చతుర్భుజం చ వైకుంఠే శంఖచూడే మృతే సతి || ౧౦౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే శంఖచూడేన సహ
తులస్యాః సంగతివర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః || ౧౮||

౧౯ శంఖచూడేన సహ తులసీసంగమవర్ణనం

నారద ఉవాచ |
విచిత్రమిదమాఖ్యానం భవతా సముదాహృతం |
శ్రుతేన యేన మే తృప్తిర్న కదాపి హి జాయతే || ౧||

తతః పరం తు యజ్జాతం తత్త్వం వద మహామతే |
శ్రీనారాయణ ఉవాచ |

ఇత్యేవమాశిషం దత్త్వా స్వాలయం చ యయౌ విధిః ॥ ౨॥

గాంధర్వేణ వివాహేన జగృహే తాం చ దానవః ।
స్వర్గే దుందుభివాద్యం చ పుష్పవృష్టిర్బభూవ హ ॥ ౩॥

స రేమే రామయా సార్ధం వాసగేహే మనోరమే ।
మూర్చ్ఛాం సా ప్రాప తులసీ నవసంగమసంగతా ॥ ౪॥

నిమగ్నా నిర్జలే సాధ్వీ సంభోగసుఖసాగరే ।
చతుఃషష్టికలామానం చతుఃషష్టివిధం సుఖం ॥ ౫॥

కామశాస్త్రే యన్నిరుక్తం రసికానాం యథేప్సితం ।
అంగప్రత్యంగసంశ్లేషపూర్వకం స్త్రీమనోహరం ॥ ౬॥

తత్సర్వం రసశృంగారం చకార రసికేశ్వరః ।
అతీవ రమ్యదేశే చ సర్వజంతువివర్జితే ॥ ౭॥

పుష్పచందనతల్పే చ పుష్పచందనవాయునా ।
పుష్పోద్యానే నదీతీరే పుష్పచందనచర్చితే ॥ ౮॥

గహీత్వా రసికో రాసే పుష్పచందనచర్చితాం ।
భూషితో భూషణేనైవ రత్నభూషణభూషితాం ॥ ౯॥

సురతే విరతిర్నాస్తి తయోః సురతివిజ్ఞయోః ।
జహార మానసం భర్తుర్లోలయా లీలయా సతీ ॥ ౧౦॥

చేతనాం రసికాయాశ్చ జహార రసభావవిత్ ।
వక్షసశ్చందనం రాజ్ఞస్తిలకం విజహార సా ॥ ౧౧॥

స చ జహార తస్యాశ్చ సిందూరం బిందుపత్రకం ।
తద్వక్షస్యురోజే చ నఖరేఖాం దదౌ ముదా ॥ ౧౨॥

సా దదౌ తద్వామపార్శ్వే కరభూషణలక్షణం ।
రాజా తదోష్ఠపుటకే దదౌ రదనదంశనం ॥ ౧౩॥

తద్గండయుగలే సా చ ప్రదదౌ తచ్చతుర్గుణం ।
ఆలింగనం చుంబనం చ జంఘాదిమర్దనం తథా ॥ ౧౪॥

ఏవం పరస్పరం క్రీడాం చక్రతుస్తౌ విజానతౌ ।
సురతే విరతే తౌ చ సముత్థాయ పరస్పరం ॥ ౧౫॥

సువేషం చక్రతుస్తత్ర యద్యన్మనసి వాంఛితం ।
చందనైః కుంకుమారక్తైః సా తస్య తిలకం దదౌ ॥ ౧౬॥

సర్వాంగే సుందరే రమ్యే చకార చానులేపనం ।
సువాసం చైవ తాంబూలం వహ్నిశుద్ధే చ వాససీ ॥ ౧౭॥

పారిజాతస్య కుసుమం జరారోగహరం పరం |
అమూల్యరత్ననిర్మాణమంగులీయకముత్తమం || ౧౮||

సుందరం చ మణివరం త్రిషు లోకేషు దుర్లభం |
దాసీ తవాహమిత్యేవం సముచ్చార్య పునః పునః || ౧౯||

ననామ పరయా భక్త్యా స్వామినం గుణశాలినం |
సస్మితా తన్ముఖాంభోజం లోచనాభ్యాం పునః పునః || ౨౦||

నిమేషరహితాభ్యాం చాప్యపశ్యత్కామసుందరం |
స చ తాం చ సమాకృష్య చకార వక్షసి ప్రియాం || ౨౧||

సస్మితం వాససాచ్ఛన్నం దదర్శ ముఖపంకజం |
చుచుంబ కఠినే గండే బింబోష్ఠౌ పునరేవ చ || ౨౨||

దదౌ తస్యై వస్త్రయుగ్మం వరుణాదాహృతం చ యత్ |
తదాహృతాం రత్నమాలాం త్రిషు లోకేషు దుర్లభాం || ౨౩||

దదౌ మంజీరయుగ్మం చ స్వాహాయా ఆహృతం చ యత్ |
కేయూరయుగ్మం ఛాయాయా రోహిణ్యాశ్చైవ కుండలం || ౨౪||

అంగులీయకరత్నాని రత్యాశ్చ కరభూషణం |
శంఖం చ రుచిరం చిత్రం యద్దత్తం విశ్వకర్మణా || ౨౫||

విచిత్రపద్మకశ్రేణీం శయ్యాం చాపి సుదుర్లభాం |
భూషణాని చ దత్త్వా స భూపో హాసం చకార హ || ౨౬||

నిర్మమే కబరీభారే తస్యా మాంగల్యభూషణం |
సుచిత్రం పత్రకం గండమండలేఽస్యాః సమం తథా || ౨౭||

చంద్రలేఖాత్రిభిర్యుక్తం చందనేన సుగంధినా |
పరీతం పరితశ్చిత్రైః సార్ధం కుంకుమబిందుభిః || ౨౮||

జ్వలత్ప్రదీపాకారం చ సిందూరతిలకం దదౌ |
తత్పాదపద్మయుగలే స్థలపద్మవినిందితే || ౨౯||

చిత్రాలక్తకరాగం చ నఖరేషు దదౌ ముదా |
స్వవక్షసి ముహుర్న్యస్య సరాగం చరణాంబుజం || ౩౦||

హే దేవి తవ దాసోఽహమిత్యుచ్చార్య పునః పునః |
రత్నభూషితహస్తేన తాం చ కృత్వా స్వవక్షసి || ౩౧||

తపోవనం పరిత్యజ్య రాజా స్థానాంతరం యయౌ |
మలయే దేవనిలయే శైలే శైలే తపోవనే || ౩౨||

స్థానే స్థానేఽతిరమ్యే చ పుష్పోద్యానే చ నిర్జనే |
కందరే కందరే సింధుతీరే చైవాతిసుందరే || ౩౩||

పుష్పభద్రానదీతీరే నీరవాతమనోహరే |
పులినే పులినే దివ్యే నద్యాం నద్యాం నదే నదే || ౩౪||

మధౌ మధుకరాణాం చ మధురధ్వనినాదితే |
విస్పందనే సురసనే నందనే గంధమాదనే || ౩౫||

దేవోద్యానే నందనే చ చిత్రచందనకాననే |
చంపకానాం కేతకీనాం మాధవీనాం చ మాధవే || ౩౬||

కుందానాం మాలతీనాం చ కుముదాంభోజకాననే |
కల్పవృక్షే కల్పవృక్షే పారిజాతవనే వనే || ౩౭||

నిర్జనే కాంచనే స్థానే ధన్యే కాంచనపర్వతే |
కాంచీవనే కింజలకే కంచుకే కాంచనాకరే || ౩౮||

పుష్పచందనతల్పేషు పుంస్కోకిలరుతశ్రుతే |
పుష్పచందనసంయుక్తః పుష్పచందనవాయునా || ౩౯||

కాముక్యా కాముకః కామాత్స రేమే రామయా సహ |
న హి తృప్తో దానవేంద్రస్తృప్తిం నైవ జగామ సా || ౪౦||

హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ వవృధే మదనస్తయోః |
తయా సహ సమాగత్య స్వాశ్రమం దానవస్తతః || ౪౧||

రమ్యం క్రీడాలయం గత్వా విజహార పునః పునః |
ఏవం స బుభుజే రాజ్యం శంఖచూడః ప్రతాపవాన్ || ౪౨||

ఏకమన్వంతరం పూర్ణం రాజరాజేశ్వరో మహాన్ |
దేవానామసురాణాం చ దానవానాం చ సంతతం || ౪౩||

గంధర్వాణాం కిన్నరాణాం రాక్షసానాం చ శాంతిదః |
హృతాధికారా దేవాశ్చ చరంతి భిక్షుకా యథా || ౪౪||

తే సర్వేఽతివిషణ్ణాశ్చ ప్రజగ్ముర్బ్రహ్మణః సభాం |
వృత్తాంతం కథయామాసూ రురుదుశ్చ భృశం ముహుః || ౪౫||

తదా బ్రహ్మా సురైః సార్ధం జగామ శంకరాలయం |
సర్వేశం కథయామాస విధాతా చంద్రశేఖరం || ౪౬||

బ్రహ్మా శివశ్చ తైః సార్ధం వైకుంఠం చ జగామ హ |
దుర్లభం పరమం ధామ జరామృత్యుహరం పరం || ౪౭||

సంప్రాప చ వరం ద్వారమాశ్రమాణాం హరేరహో |
దదర్శ ద్వారపాలాంశ్చ రత్నసింహాసనస్థితాన్ || ౪౮||

శోభితాన్పీతవస్త్రైశ్చ రత్నభూషణభూషితాన్ |
వనమాలాన్వితాన్సర్వాన్ శ్యామసుందరవిగ్రహాన్ || ౪౯||

శంఖచక్రగదాపద్మధరాంశ్చైవ చతుర్భుజాన్ ।
సస్మితాన్స్మేరవక్త్రాస్యాన్పద్మనేత్రాన్మనోహరాన్ ॥ ౫౦॥

బ్రహ్మా తాన్కథయామాస వృత్తాంతం గమనార్థకం ।
తేఽనుజ్ఞాం చ దదుస్తస్మై ప్రవివేశ తదాజ్ఞయా ॥ ౫౧॥

ఏవం షోడశ ద్వారాణి నిరీక్ష్య కమలోద్భవః ।
దేవైః సార్ధం తానతీత్య ప్రవివేశ హరేః సభాం ॥ ౫౨॥

దేవర్షిభిః పరివృతాం పార్షదైశ్చ చతుర్భుజైః ।
నారాయణస్వరూపైశ్చ సర్వైః కౌస్తుభభూషితైః ॥ ౫౩॥

నవేందుమండలాకారాం చతురస్రాం మనోహరాం ।
మణీంద్రహారనిర్మాణాం హీరాసారసుశోభితాం ॥ ౫౪॥

అమూల్యరత్నఖచితాం రచితాం స్వేచ్ఛయా హరేః ।
మాణిక్యమాలాజాలాభాం ముక్తాపంక్తివిభూషితాం ॥ ౫౫॥

మండితాం మండలాకారై రత్నదర్పణకోటిభిః ।
విచిత్రైశ్చిత్రరేఖాభిర్నానాచిత్రవిచిత్రితాం ॥ ౫౬॥

పద్మరాగేంద్రరచితాం రుచిరాం మణిపంకజైః ।
సోపానశతకైర్యుక్తాం స్యమంతకవినిర్మితైః ॥ ౫౭॥

పట్టసూత్రగ్రంథియుక్తైశ్చారుచందనపల్లవైః ।
ఇంద్రనీలస్తంభవర్యైర్వేష్టితాం సుమనోహరాం ॥ ౫౮॥

సద్రత్నపూర్ణకుంభానాం సమూహైశ్చ సమన్వితాం ।
పారిజాతప్రసూనానాం మాలాజాలైర్విరాజితాం ॥ ౫౯॥

కస్తూరీకుంకుమారక్తైః సుగంధిచందనద్రుమైః ।
సుసంస్కృతాం తు సర్వత్ర వాసితాం గంధవాయునా ॥ ౬౦॥

విద్యాధరీసమూహానాం నృత్యజాలైర్విరాజితాం ।
సహస్రయోజనాయామాం పరిపూర్ణాం చ కింకరైః ॥ ౬౧॥

దదర్శ శ్రీహరిం బ్రహ్మా శంకరశ్చ సురైః సహ ।
వసంతం తన్మధ్యదేశే యథేందుం తారకావృతం ॥ ౬౨॥

అమూల్యరత్ననిర్మాణచిత్రసింహాసనే స్థితం ।
కిరీటినం కుండలినం వనమాలావిభూషితం ॥ ౬౩॥

చందనోక్షితసర్వాంగం బిభ్రతం కేలిపంకజం ।
పురతో నృత్యగీతం చ పశ్యంతం సస్మితం ముదా ॥ ౬౪॥

శాంతం సరస్వతీకాంతం లక్ష్మీధృతపదాంబుజం ।
లక్ష్మ్యా ప్రదత్తం తాంబూలం భుక్తవంతం సువాసితం ॥ ౬౫॥

గంగయా పరయా భక్త్యా సేవితం శ్వేతచామరైః |
సర్వైశ్చ స్తూయమానం చ భక్తినమ్రాత్మకంధరైః || ౬౬||

ఏవం విశిష్టం తం దృష్ట్వా పరిపూర్ణతమం ప్రభుం |
బ్రహ్మాదయః సురాః సర్వే ప్రణమ్య తుష్టువుస్తదా || ౬౭||

పులకాంచితసర్వాంగాః సాశ్రునేత్రాశ్చ గద్గదాః |
భక్తాశ్చ పరయా భక్త్యా భీతా నమ్రాత్మకంధరాః || ౬౮||

కృతాంజలిపుటో భూత్వా విధాతా జగతామపి |
వృత్తాంతం కథయామాస వినయేన హరేః పురః || ౬౯||

హరిస్తద్వచనం శ్రుత్వా సర్వజ్ఞః సర్వభావవిత్ |
ప్రహస్యోవాచ బ్రహ్మాణం రహస్యం చ మనోహరం || ౭౦||

శ్రీభగవానువాచ |
శంఖచూడస్య వృత్తాంతం సర్వం జానామి పద్మజ |
మద్భక్తస్య చ గోపస్య మహాతేజస్వినః పురా || ౭౧||

శృణు తత్సర్వవృత్తాంతమితిహాసం పురాతనం |
గోలోకస్యైవ చరితం పాపఘ్నం పుణ్యకారకం || ౭౨||

సుదామా నామ గోపశ్చ పార్షదప్రవరో మమ |
స ప్రాప దానవీం యోనిం రాధాశాపాత్సుదారుణాత్ || ౭౩||

తత్రైకదాహమగమం స్వాలయాద్రాసమండలం |
విరజామపి నీత్వా చ మమ ప్రాణాధికా పరా || ౭౪||

సా మాం విరజయా సార్ధం విజ్ఞాయ కింకరీముఖాత్ |
పశ్చాత్క్రుద్ధా సాజగామ న దదర్శ చ తత్ర మాం || ౭౫||

విరజాం చ నదీరూపాం మాం జ్ఞాత్వా చ తిరోహితం |
పునర్జగామ సా దృష్ట్వా స్వాలయం సఖిభిః సహ || ౭౬||

మాం దృష్ట్వా మందిరే దేవీ సుదామ్నా సహితం పురా |
భృశం సా భర్త్సయామాస మౌనీభూతం చ సుస్థిరం || ౭౭||

తచ్ఛ్రుత్వాసహమానశ్చ సుదామా తాం చుకోప హ |
స చ తాం భర్త్సయామాస కోపేన మమ సన్నిధౌ || ౭౮||

తచ్ఛ్రుత్వా కోపయుక్తా సా రక్తపంకజలోచనా |
బహిష్కర్తుం చకారాజ్ఞాం సంత్రస్తం మమ సంసది || ౭౯||

సఖీలక్షం సముత్తస్థౌ దుర్వారం తేజసోల్బణం |
బహిశ్చకార తం తూర్ణం జల్పంతం చ పునః పునః || ౮౦||

సా చ తత్తాడనం తాసాం శ్రుత్వా రుష్టా శశాప హ |

యాహి రే దానవీం యోనిమిత్యేవం దారుణం వచః ॥ ౮౧॥

తం గచ్ఛంతం శపంతం చ రుదంతం మాం ప్రణమ్య చ ।
వారయామాస తుష్టా సా రుదతీ కృపయా పునః ॥ ౮౨॥

హే వత్స తిష్ఠ మా గచ్ఛ క్వ యాసీతి పునః పునః ।
సముచ్చార్య చ తత్పశ్చాజ్జగామ సా చ విక్లవం ॥ ౮౩॥

గోప్యశ్చ రురుదుః సర్వా గోపాశ్చాపి సుదుఃఖితాః ।
తే సర్వే రాధికా చాపి తత్పశ్చాద్ బోధితా మయా ॥ ౮౪॥

ఆయాస్యతి క్షణార్ధేన కృత్వా శాపస్య పాలనం ।
సుదామంస్త్వమిహాగచ్ఛేత్యుక్త్వా సా చ నివారితా ॥ ౮౫॥

గోలోకస్య క్షణార్ధేన చైకం మన్వంతరం భవేత్ ।
పృథివ్యాం జగతాం ధాతరిత్యేవ వచనం ధ్రువం ॥ ౮౬॥

ఇత్యేవం శంఖచూడశ్చ పునస్తత్రైవ యాస్యతి ।
మహాబలిష్ఠో యోగేశః సర్వమాయావిశారదః ॥ ౮౭॥

మమ శూలం గృహీత్వా చ శీఘ్రం గచ్ఛత భారతం ।
శివః కరోతు సంహారం మమ శూలేన రక్షసః ॥ ౮౮॥

మమైవ కవచం కంఠే సర్వమంగలకారకం ।
బిభర్తి దానవః శశ్వత్సంసారే విజయీ తతః ॥ ౮౯॥

తస్మిన్ బ్రహ్మన్ స్థితే చైవ న కోఽపి హింసితుం క్షమః ।
తద్యాచనాం కరిష్యామి విప్రరూపోఽహమేవ చ ॥ ౯౦॥

సతీత్వహానిస్తత్పత్న్యా యత్ర కాలే భవిష్యతి ।
తత్రైవ కాలే తన్మృత్యురితి దత్తో వరస్త్వయా ॥ ౯౧॥

తత్పత్న్యాశ్చోదరే వీర్యమర్పయిష్యామి నిశ్చితం ।
తత్క్షణే చైవ తన్మృత్యుర్భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౯౨॥

పశ్చాత్సా దేహముత్సృజ్య భవిష్యతి మమ ప్రియా ।
ఇత్యుక్త్వా జగతాం నాథో దదౌ శూలం హరాయ చ ॥ ౯౩॥

శూలం దత్త్వా యయౌ శీఘ్రం హరిరభ్యంతరే ముదా ।
భారతం చ యయుర్దేవా బ్రహ్మరుద్రపురోగమాః ॥ ౯౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే శంఖచూడేన సహ
తులసీసంగమవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ శంఖచూడేన సహ దేవానాం సంగ్రామోద్యోగవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
బ్రహ్మా శివం సన్నియోజ్య సంహారే దానవస్య చ ।
జగామ స్వాలయం తూర్ణం యథాస్థానం సురోత్తమాః ॥ ౧॥

చంద్రభాగానదీతీరే వటమూలే మనోహరే ।
తత్ర తస్థౌ మహాదేవో దేవవిస్తారహేతవే ॥ ౨॥

దూతం కృత్వా చిత్రరథం గంధర్వేశ్వరమీప్సితం ।
శీఘ్రం ప్రస్థాపయామాస శంఖచూడాంతికం ముదా ॥ ౩॥

సర్వేశ్వరాజ్ఞయా శీఘ్రం యయౌ తన్నగరం పరం ।
మహేంద్రనగరోత్కృష్టం కుబేరభవనాధికం ॥ ౪॥

పంచయోజనవిస్తీర్ణం దైర్ఘ్యే తద్ ద్విగుణం భవేత్ ।
స్ఫటికాకారమణిభిర్నిర్మితం యానవేష్టితం ॥ ౫॥

సప్తభిః పరిఖాభిశ్చ దుర్గమాభిః సమన్వితం ।
జ్వలదగ్నినిభైః శశ్వత్కల్పితం రత్నకోటిభిః ॥ ౬॥

యుక్తం చ వీథీశతకైర్మణివేదివిచిత్రితైః ।
పరితో వణిజాం సౌధైర్నానావస్తువిరాజితైః ॥ ౭॥

సిందూరాకారమణిభిర్నిర్మితైశ్చ విచిత్రితైః ।
భూషితం భూషితైర్దివ్యైరాశ్రమైః శతకోటిభిః ॥ ౮॥

గత్వా దదర్శ తన్మధ్యే శంఖచూడాలయం పరం ।
అతీవ వలయాకారం యథా పూర్ణేందుమండలం ॥ ౯॥

జ్వలదగ్నిశిఖాక్తాభిః పరిఖాభిశ్చతసృభిః ।
తద్దుర్గమం చ శత్రూణామన్యేషాం సుగమం సుఖం ॥ ౧౦॥

అత్యుచ్చైర్గగనస్పర్శిమణిశృంగవిరాజితం ।
రాజితం ద్వాదశద్వారైర్ద్వారపాలసమన్వితం ॥ ౧౧॥

మణీంద్రసారనిర్మాణైః శోభితం లక్షమందిరైః ।
శోభితం రత్నసోపానై రత్నస్తంభవిరాజితం ॥ ౧౨॥

తద్ దృష్ట్వా పుష్పదంతోఽపి వరం ద్వారం దదర్శ సః ।
ద్వారే నియుక్తం పురుషం శూలహస్తం చ సస్మితం ॥ ౧౩॥

తిష్ఠంతం పింగలాక్షం చ తామ్రవర్ణం భయంకరం ।
కథయామాస వృత్తాంతం జగామ తదనుజ్ఞయా ॥ ౧౪॥

అతిక్రమ్య చ తద్ద్వారం జగామాభ్యంతరం పునః ।
న కోఽపి రక్షతి శ్రుత్వా దూతరూపం రణస్య చ ॥ ౧౫॥

గత్వా సోఽభ్యంతరద్వారం ద్వారపాలమువాచ హ ।

రణస్య సర్వవృత్తాంతం విజ్ఞాపయత మాచిరం || ౧౬||

స చ తం కథయిత్వా చ దూతో గంతుమువాచ హ |
స గత్వా శంఖచూడం తం దదర్శ సుమనోహరం || ౧౭||

రాజమండలమధ్యస్థం స్వర్ణసింహాసనే స్థితం |
మణీంద్రరచితం దివ్యం రత్నదండసమన్వితం || ౧౮||

రత్నకృత్రిమపుష్పైశ్చ ప్రశస్తైః శోభితం సదా |
భృత్యేన మస్తకన్యస్తం స్వర్ణచ్ఛత్రం మనోహరం || ౧౯||

సేవితం పార్షదగణై రుచిరైః శ్వేతచామరైః |
సువేషం సుందరం రమ్యం రత్నభూషణభూషితం || ౨౦||

మాల్యేన లేపనం సూక్ష్మం సువస్త్రం దధతం మునే |
దానవేంద్రైః పరివృతం సువేషైశ్చ త్రికోటిభిః || ౨౧||

శతకోటిభిరన్యైశ్చ భ్రమద్భిరస్త్రపాణిభిః |
ఏవంభూతంచ తం దృష్ట్వా పుష్పదంతః సవిస్మయః || ౨౨||

ఉవాచ స చ వృత్తాంతం యదుక్తం శంకరేణ చ |
పుష్పదంత ఉవాచ |
రాజేంద్ర శివభృత్యోఽహం పుష్పదంతాభిధః ప్రభో || ౨౩||

యదుక్తం శంకరేణైవ తద్ బ్రవీమి నిశామయ |
రాజ్యం దేహి చ దేవానామధికారం చ సాంప్రతం || ౨౪||

దేవాశ్చ శరణాపన్నా దేవేశం శ్రీహరిం పరం |
హరిర్దత్త్వాస్య శూలం చ తేన ప్రస్థాపితః శివః || ౨౫||

పుష్పభద్రానదీతీరే వటమూలే త్రిలోచనః |
విషయం దేహి తేషాం చ యుద్ధం వా కురు నిశ్చితం || ౨౬||

గత్వా వక్ష్యామి కిం శంభుమథ తద్వద మామపి |
దూతస్య వచనం శ్రుత్వా శంఖచూడః ప్రహస్య చ || ౨౭||

ప్రభాతేఽహం గమిష్యామి త్వం చ గచ్ఛేత్యువాచ హ |
స గత్వోవాచ తం తూర్ణం వటమూలస్థమీశ్వరం || ౨౮||

శంఖచూడస్య వచనం తదీయం తన్ముఖోదితం |
ఏతస్మిన్నంతరే స్కంద ఆజగామ శివాంతికం || ౨౯||

వీరభద్రశ్చ నందీ చ మహాకాలః సుభద్రకః |
విశాలాక్షశ్చ బాణశ్చ పింగలాక్షో వికంపనః || ౩౦||

విరూపో వికృతిశ్చైవ మణిభద్రశ్చ బాష్కలః |
కపిలాఖ్యో దీర్ఘదంష్ట్రో వికటస్తామ్రలోచనః || ౩౧||

కాలకంఠో బలీభద్రః కాలజిహ్వః కుటీచరః ।
బలోన్మత్తో రణశ్లాఘీ దుర్జయో దుర్గమస్తథా ॥ ౩౨॥

అష్టౌ చ భైరవా రౌద్రా రుద్రాశ్చైకాదశ స్మృతాః ।
వసవోఽష్టౌ వాసవశ్చ ఆదిత్యా ద్వాదశ స్మృతాః ॥ ౩౩॥

హుతాశనశ్చ చంద్రశ్చ విశ్వకర్మాశ్వినౌ చ తౌ ।
కుబేరశ్చ యమశ్చైవ జయంతో నలకూబరః ॥ ౩౪॥

వాయుశ్చ వరుణశ్చైవ బుధశ్చ మంగలస్తథా ।
ధర్మశ్చ శనిరీశానః కామదేవశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౩౫॥

ఉగ్రదంష్ట్రా చోగ్రదండా కోటరా కైటభీ తథా ।
స్వయం చాష్టభుజా దేవీ భద్రకాలీ భయంకరీ ॥ ౩౬॥

రత్నేంద్రసారనిర్మాణవిమానోపరి సంస్థితా ।
రక్తవస్త్రపరీధానా రక్తమాల్యానులేపనా ॥ ౩౭॥

నృత్యంతీ చ హసంతీ చ గాయంతీ సుస్వరం ముదా ।
అభయం దదాతి భక్తేభ్యోఽభయా సా చ భయం రిపుం ॥ ౩౮॥

బిభ్రతీ వికటాం జిహ్వాం సులోలాం యోజనాయతాం ।
శంఖచక్రగదాపద్మఖడ్గచర్మధనుఃశరాన్ ॥ ౩౯॥

ఖర్పరం వర్తులాకారం గంభీరం యోజనాయతం ।
త్రిశూలం గగనస్పర్శి శక్తిం చ యోజనాయతాం ॥ ౪౦॥

ముద్గరం ముసలం వజ్రం ఖేటం ఫలకముజ్జ్వలం ।
వైష్ణవాస్త్రం వారుణాస్త్రం వాహ్నేయం నాగపాశకం ॥ ౪౧॥

నారాయణాస్త్రం గాంధర్వం బ్రహ్మాస్త్రం గారుడం తథా ।
పర్జన్యాస్త్రం పాశుపతం జృంభణాస్త్రం చ పార్వతం ॥ ౪౨॥

మాహేశ్వరాస్త్రం వాయవ్యం దండం సమ్మోహనం తథా ।
అవ్యర్థమస్త్రకం దివ్యం దివ్యాస్త్రశతకం పరం ॥ ౪౩॥

ఆగత్య తత్ర తస్థౌ చ యోగినీనాం త్రికోటిభిః ।
సార్ధం చ డాకినీనాం చ వికటానాం త్రికోటిభిః ॥ ౪౪॥

భూతప్రేతపిశాచాశ్చ కూష్మాండా బ్రహ్మరాక్షసాః ।
వేతాలా రాక్షసాశ్చైవ యక్షాశ్చైవ తు కిన్నరాః ॥ ౪౫॥

తాభిశ్చైవ సహ స్కందః ప్రణమ్య చంద్రశేఖరం ।
పితుః పార్శ్వే సహాయార్థం సమువాస తదాజ్ఞయా ॥ ౪౬॥

అథ దూతే గతే తత్ర శంఖచూడః ప్రతాపవాన్ ।
ఉవాచ తులసీం వార్తాం గత్వాభ్యంతరమేవ చ ॥ ౪౭॥

రణవార్తాం చ సా శ్రుత్వా శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకా ।
ఉవాచ మధురం సాధ్వీ హృదయేన విదూయతా ॥ ౪౮॥

తులస్యువాచ ।
హే ప్రాణబంధో హే నాథ తిష్ఠ మే వక్షసి క్షణం ।
హే ప్రాణాధిష్ఠాతృదేవ రక్ష మే జీవితం క్షణం ॥ ౪౯॥

భుంక్ష్వ జన్మ సమాసాద్య యన్మే మనసి వాంఛితం ।
పశ్యామి త్వాం క్షణం కించిల్లోచనాభ్యాం చ సాదరం ॥ ౫౦॥

ఆందోలయంతే ప్రాణా మే మనో దగ్ధం చ సంతతం ।
దుఃస్వప్నశ్చ మయా దృష్టశ్చాద్యైవ చరమే నిశి ॥ ౫౧॥

తులసీవచనం శ్రుత్వా భుక్త్వా పీత్వా నృపేశ్వర ।
ఉవాచ వచనం ప్రాజ్ఞో హితం సత్యం యథోచితం ॥ ౫౨॥

శంఖచూడ ఉవాచ ।
కాలేన యోజితం సర్వం కర్మభోగనిబంధనం ।
శుభం హర్షః సుఖం దుఃఖం భయం శోకశ్చ మంగలం ॥ ౫౩॥

కాలే భవంతి వృక్షాశ్చ స్కంధవంతశ్చ కాలతః ।
క్రమేణ పుష్పవంతశ్చ ఫలవంతశ్చ కాలతః ॥ ౫౪॥

తేషాం ఫలాని పక్వాని ప్రభవంత్యేవ కాలతః ।
తే సర్వే ఫలితాః కాలే పాతం యాంతి చ కాలతః ॥ ౫౫॥

కాలే భవంతి విశ్వాని కాలే నశ్యంతి సుందరి ।
కాలాత్స్రష్టా చ సృజతి పాతా పాతి చ కాలతః ॥ ౫౬॥

సంహర్తా సంహరేత్కాలే క్రమేణ సంచరంతి తే ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివాదీనామీశ్వరః ప్రకృతిః పరా ॥ ౫౭॥

స్రష్టా పాతా చ సంహర్తా స చాత్మా కాలనర్తకః ।
కాలే స ఏవ ప్రకృతిం స్వాభిన్నాం స్వేచ్ఛయా ప్రభుః ॥ ౫౮॥

నిర్మాయ కృతవాన్సర్వాన్విశ్వస్థాంశ్చ చరాచరాన్ ।
సర్వేశః సర్వరూపశ్చ సర్వాత్మా పరమేశ్వరః ॥ ౫౯॥

జనం జనేన జనితా జనం పాతి జనేన యః ।
జనం జనేన హరతే తం దేవం భజ సాంప్రతం ॥ ౬౦॥

యస్యాజ్ఞయా వాతి వాతః శీఘ్రగామీ చ సాంప్రతం ।
యస్యాజ్ఞయా చ తపనస్తపత్యేవ యథాక్షణం ॥ ౬౧॥

యథాక్షణం వర్షతీంద్రో మృత్యుశ్చరతి జంతుషు ।
యథాక్షణం దహత్యగ్నిశ్చంద్రో భ్రమతి శీతవాన్ ॥ ౬౨॥

మృత్యోర్మృత్యుం కాలకాలం యమస్య చ యమం పరం |
విభుం స్రష్టుశ్చ స్రష్టారం మాతుశ్చ మాతృకం భవే || ౬౩||

సంహర్తారం చ సంహర్తుస్తం దేవం శరణం వ్రజ |
కో వా బంధుశ్చ కేషాం వా సర్వబంధుం భజ ప్రియే || ౬౪||

అహం కో వా చ త్వం కా వా విధినా యోజితః పురా |
త్వయా సార్ధం కర్మణా చ పునస్తేన వియోజితః || ౬౫||

అజ్ఞానీ కాతరః శోకే విపత్తౌ న చ పండితః |
సుఖే దుఃఖే భ్రమత్యేవ కాలనేమిక్రమేణ చ || ౬౬||

నారాయణం తం సర్వేశం కాంతం యాస్యసి నిశ్చితం |
తపః కృతం యదర్థం చ పురా బదరికాశ్రమే || ౬౭||

మయా త్వం తపసా లబ్ధా బ్రహ్మణస్తు వరేణ చ |
హర్యర్థే యత్తవ తపో హరిం ప్రాప్స్యసి కామిని || ౬౮||

వృందావనే చ గోవిందం గోలోకే త్వం లభిష్యసి |
అహం యాస్యామి తల్లోకం తనుం త్యక్త్వా చ దానవీం || ౬౯||

తత్ర ద్రక్ష్యసి మాం త్వం చ ద్రక్ష్యామి త్వాం చ సాంప్రతం |
అగమం రాధికాశాపాద్భారతం చ సుదుర్లభం || ౭౦||

పునర్యాస్యామి తత్రైవ కః శోకో మే శృణు ప్రియే |
త్వం చ దేహం పరిత్యజ్య దివ్యరూపం విధాయ చ || ౭౧||

తత్కాలం ప్రాప్స్యసి హరిం మా కాంతే కాతరా భవ |
ఇత్యుక్త్వా చ దినాంతే చ తయా సార్ధం మనోహరం || ౭౨||

సుష్వాప శోభనే తల్పే పుష్పచందనచర్చితే |
నానాప్రకారవిభవం చకార రత్నమందిరే || ౭౩||

రత్నప్రదీపసంయుక్తే స్త్రీరత్నం ప్రాప్య సుందరీం |
నినాయ రజనీం రాజా క్రీడాకౌతుకమంగలైః || ౭౪||

కృత్వా వక్షసి తాం కాంతాం రుదతీమతిదుఃఖితాం |
కృశోదరీం నిరాహారాం నిమగ్నాం శోకసాగరే || ౭౫||

పునస్తాం బోధయామాస దివ్యజ్ఞానేన జ్ఞానవిత్ |
పురా కృష్ణేన యద్దత్తం భాండీరే తత్త్వముత్తమం || ౭౬||

స చ తస్యై దదౌ సర్వం సర్వశోకహరం పరం |
జ్ఞానం సంప్రాప్య సా దేవీ ప్రసన్నవదనేక్షణా || ౭౭||

క్రీడాం చకార హర్షేణ సర్వం మత్వేతి నశ్వరం |
తౌ దంపతీ చ క్రీడంతౌ నిమగ్నౌ సుఖసాగరే || ౭౮||

పులకాంచితసర్వాంగౌ మూర్ఛ్ఛితౌ నిర్జనే మునే ।
అంగప్రత్యంగసంయుక్తౌ సుప్రీతౌ సురతోత్సుకో ॥ ౭౯॥

ఏకాంగౌ చ తథా తౌ ద్వౌ చార్ధనారీశ్వరో యథా ।
ప్రాణేశ్వరం చ తులసీ మేనే ప్రాణాధికం పరం ॥ ౮౦॥

ప్రాణాధికాం చ తాం మేనే రాజా ప్రాణేశ్వరీం సతీం ।
తౌ స్థితౌ సుఖసుప్తౌ చ తంద్రితౌ సుందరౌ సమౌ ॥ ౮౧॥

సువేషౌ సుఖసంభోగాదచేష్టౌ సుమనోహరౌ ।
క్షణం సుచేతనౌ తౌ చ కథయంతౌ రసాశ్రయాత్ ॥ ౮౨॥

కథాం మనోరమాం దివ్యాం హసంతౌ చ క్షణం పునః ।
క్షణం చ కేలిసంయుక్తౌ రసభావసమన్వితౌ ॥ ౮౩॥

సురతే విరతిర్నాస్తి తౌ తద్విషయపండితౌ ।
సతతం జయయుక్తౌ ద్వౌ క్షణం నైవ పరాజితౌ ॥ ౮౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే శంఖచూడేన సహ
దేవానాం సంగ్రామోద్యోగవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

౨౧ శంఖచూడకృతే ప్రబోధవాక్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శ్రీకృష్ణం మనసా ధ్యాత్వా రక్షః కృష్ణపరాయణః ।
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ పుష్పతల్పాన్మనోహరాత్ ॥ ౧॥

రాత్రివాసః పరిత్యజ్య స్నాత్వా మంగలవారిణా ।
ధౌతే చ వాససీ ధృత్వా కృత్వా తిలకముజ్జ్వలం ॥ ౨॥

చకారాహ్నికమావశ్యమభీష్టదేవవందనం ।
దధ్యాజ్యమధులాజాంశ్చ దదర్శ వస్తు మంగలం ॥ ౩॥

రత్నశ్రేష్ఠం మణిశ్రేష్ఠం వస్త్రశ్రేష్ఠం చ కాంచనం ।
బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ భక్త్యా యథా నిత్యం చ నారద ॥ ౪॥

అమూల్యరత్నం యత్కించిన్ముక్తామాణిక్యహీరకం ।
దదౌ విప్రాయ గురవే యాత్రామంగలహేతవే ॥ ౫॥

గజరత్నమశ్వరత్నం ధనరత్నం మనోహరం ।
దదౌ సర్వం దరిద్రాయ విప్రాయ మంగలాయ చ ॥ ౬॥

భాండారాణాం సహస్రాణి నగరాణాం ద్విలక్షకం ।
గ్రామాణాం శతకోటిం చ బ్రాహ్మణాయ దదౌ ముదా ॥ ౭॥

పుత్రం కృత్వా తు రాజేంద్రం సర్వేషు దానవేషు చ ।

పుత్రం సమర్ప్య భార్యాం తాం రాజ్యం చ సర్వసంపదం ॥ ౮॥

ప్రజానుచరసంఘం చ భాండారం వాహనాదికం ।
స్వయం సన్నాహయుక్తశ్చ ధనుష్పాణిర్బభూవ హ ॥ ౯॥

భృత్యద్వారా క్రమేణైవ చకార సైన్యసంచయం ।
అశ్వానాం చ త్రిలక్షేణ లక్షేణ వరహస్తినాం ॥ ౧౦॥

రథానామయుతేనైవ ధానుష్కాణాం త్రికోటిభిః ।
త్రికోటిభిర్వర్మిణాం చ శూలినాం చ త్రికోటిభిః ॥ ౧౧॥

కృతా సేనాపరిమితా దానవేంద్రేణ నారద ।
తస్యాం సేనాపతిశ్చైవ యుద్ధశాస్త్రవిశారదః ॥ ౧౨॥

మహారథః స విజ్ఞేయో రథినాం ప్రవరో రణే ।
త్రిలక్షాక్షౌహిణీసేనాపతిం కృత్వా నరాధిపః ॥ ౧౩॥

త్రింశదక్షౌహిణీబాధం భాండౌఘం చ చకార హ ।
బహిర్బభూవ శివిరాన్మనసా శ్రీహరిం స్మరన్ ॥ ౧౪॥

రత్నేంద్రసారనిర్మాణవిమానమారురోహ సః ।
గురువర్గాన్పురస్కృత్య ప్రయయౌ శంకరాంతికం ॥ ౧౫॥

పుష్పభద్రానదీతీరే యత్రాక్షయవటః శుభః ।
సిద్ధాశ్రమం చ సిద్ధానాం సిద్ధిక్షేత్రం చ నారద ॥ ౧౬॥

కపిలస్య తపఃస్థానం పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ।
పశ్చిమోదధిపూర్వే చ మలయస్య చ పశ్చిమే ॥ ౧౭॥

శ్రీశైలోత్తరభాగే చ గంధమాదనదక్షిణే ।
పంచయోజనవిస్తీర్ణా దైర్ఘ్యే శతగుణా తథా ॥ ౧౮॥

శుద్ధస్ఫటికసంకాశా భారతే చ సుపుణ్యదా ।
శాశ్వతీ జలపూర్ణా చ పుష్పభద్రా నదీ శుభా ॥ ౧౯॥

లవణాబ్ధిప్రియా భార్యా శశ్వత్సౌభాగ్యసంయుతా ।
శరావతీమిశ్రితా చ నిర్గతా సా హిమాలయాత్ ॥ ౨౦॥

గోమతీం వామతః కృత్వా ప్రవిష్టా పశ్చిమోదధౌ ।
తత్ర గత్వా శంఖచూడో దదర్శ చంద్రశేఖరం ॥ ౨౧॥

వటమూలే సమాసీనం సూర్యకోటిసమప్రభం ।
కృత్వా యోగాసనం దృష్ట్వా ముద్రాయుక్తం చ సస్మితం ॥ ౨౨॥

శుద్ధస్ఫటికసంకాశం జ్వలంతం బ్రహ్మతేజసా ।
త్రిశలపట్టిశధరం వ్యాఘ్రచర్మాంబరం వరం ॥ ౨౩॥

భక్తమృత్యుహరం శాంతం గౌరీకాంతం మనోహరం |
తపసాం ఫలదాతారం దాతారం సర్వసంపదాం || ౨౪||

ఆశుతోషం ప్రసన్నాస్యం భక్తానుగ్రహకాతరం |
విశ్వనాథం విశ్వబీజం విశ్వరూపం చ విశ్వజం || ౨౫||

విశ్వంభరం విశ్వవరం విశ్వసంహారకారకం |
కారణం కారణానాం చ నరకార్ణవతారణం || ౨౬||

జ్ఞానప్రదం జ్ఞానబీజం జ్ఞానానందం సనాతనం |
అవరుహ్య విమానాచ్చ తం దృష్ట్వా దానవేశ్వరః || ౨౭||

సర్వైః సార్ధం భక్తియుక్తః శిరసా ప్రణనామ సః |
వామతో భద్రకాలీం చ స్కందం చ తత్పురః స్థితం || ౨౮||

ఆశిషం చ దదౌ తస్మై కాలీ స్కందశ్చ శంకరః |
ఉత్తస్థురాగతం దృష్ట్వా సర్వే నందీశ్వరాదయః || ౨౯||

పరస్పరం చ భాషంతే చక్రుస్తత్ర చ సాంప్రతం |
రాజా కృత్వా చ సంభాషాముివాస శివసన్నిధౌ || ౩౦||

ప్రసన్నాత్మా మహాదేవో భగవాంస్తమువాచ హ |
మహాదేవ ఉవాచ |
విధాతా జగతాం బ్రహ్మా పితా ధర్మస్య ధర్మవిత్ || ౩౧||

మరీచిస్తస్య పుత్రశ్చ వైష్ణవాశ్చాపి ధార్మికః |
కశ్యపశ్చాపి తత్పుత్రో ధర్మిష్ఠశ్చ ప్రజాపతిః || ౩౨||

దక్షః ప్రీత్యా దదౌ తస్మై భక్త్యా కన్యాస్త్రయోదశ |
తాస్వేకా చ దనుః సాధ్వీ తత్సౌభాగ్యవివర్ధితా || ౩౩||

చత్వారింశద్దనోః పుత్రా దానవాస్తేజసోల్బణాః |
తేష్వేకో విప్రచిత్తిశ్చ మహాబలపరాక్రమః || ౩౪||

తత్పుత్రో ధార్మికో దంభో విష్ణుభక్తో జితేంద్రియః |
జజాప పరమం మంత్రం పుష్కరే లక్షవత్సరం || ౩౫||

శుక్రాచార్యం గురుం కృత్వా కృష్ణస్య పరమాత్మనః |
తదా త్వాం తనయం ప్రాప పరం కృష్ణపరాయణం || ౩౬||

పురా త్వం పార్షదో గోపో గోపేష్వపి సుధార్మికః |
అధునా రాధికాశాపాద్భారతే దానవేశ్వరః || ౩౭||

ఆబ్రహ్మాస్తంబపర్యంతం తుచ్ఛం మేనే చ వైష్ణవః |
సాలోక్యసార్ష్టిసాయుజ్యసామీప్యం చ హరేరపి || ౩౮||

దీయమానం న గృహ్ణంతి వైష్ణవాః సేవనం వినా |

బ్రహ్మత్వమమరత్వం వా తుచ్ఛం మేనే చ వైష్ణవః ॥ ౩౯॥

ఇంద్రత్వం వా మనుత్వం వా న మేనే గణనాసు చ ।
కృష్ణభక్తస్య తే కిం వా దేవానాం విషయే భ్రమే ॥ ౪౦॥

దేహి రాజ్యం చ దేవానాం మత్ప్రీతిం రక్ష భూమిప ।
సుఖం స్వరాజ్యే త్వం తిష్ఠ దేవాస్తిష్ఠంతు వై పదే ॥ ౪౧॥

అలం భూతవిరోధేన సర్వే కశ్యపవంశజాః ।
యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాదికాని చ ॥ ౪౨॥

జ్ఞాతిద్రోహస్య పాపాని కలాం నార్హంతి షోడశీం ।
స్వసంపదాం చ హానిం చ యది రాజేంద్ర మన్యసే ॥ ౪౩॥

సర్వావస్థా చ సమతాం కేషాం యాతి చ సర్వదా ।
బ్రహ్మణశ్చ తిరోభావో లయే ప్రాకృతికే సదా ॥ ౪౪॥

ఆవిర్భావః పునస్తస్య ప్రభావాదీశ్వరేచ్ఛయా ।
జ్ఞానవృద్ధిశ్చ తపసా స్మృతిలోపశ్చ నిశ్చితం ॥ ౪౫॥

కరోతి సృష్టిం జ్ఞానేన స్రష్టా సోఽపి క్రమేణ చ ।
పరిపూర్ణతమో ధర్మః సత్యే సత్యాశ్రయే సదా ॥ ౪౬॥

త్రిభాగః సోఽపి త్రేతాయాం ద్విభాగో ద్వాపరే స్మృతః ।
ఏకభాగః కలౌ పూర్వం తదంశశ్చ కమేణ చ ॥ ౪౭॥

కలామాత్రం కలేః శేషే కుహ్వాం చంద్రకలా యథా ।
యాదృక్ తేజో రవేర్గ్రీష్మే న తాదృక్ శిశిరే పునః ॥ ౪౮॥

దినేషు యాదృఙ్మధ్యాహ్నే సాయం ప్రాతర్న తత్సమం ।
ఉదయం యాతి కాలేన బాలతాం చ క్రమేణ చ ॥ ౪౯॥

ప్రకాండతాం చ తత్పశ్చాత్కాలేఽస్తం పునరేతి సః ।
దినే ప్రచ్ఛన్నతాం యాతి కాలేన దుర్దినే ఘనే ॥ ౫౦॥

రాహుగ్రస్తే కంపితశ్చ పునరేవ ప్రసన్నతాం ।
పరిపూర్ణతమశ్చంద్రః పూర్ణిమాయాం చ జాయతే ॥ ౫౧॥

తాదృశో న భవేన్నిత్యం క్షయం యాతి దినే దినే ।
పునశ్చ పుష్టిమాయాతి పరం కుహ్వా దినే దినే ॥ ౫౨॥

సంపద్యుక్తః శుక్లపక్షే కృష్ణే మ్లానశ్చ యక్ష్మణా ।
రాహుగ్రస్తే దినే మ్లానో దుర్దినే న విరోచతే ॥ ౫౩॥

కాలే చంద్రో భవేచ్ఛుక్లో భ్రష్టశ్రీః కాలభేదతః ।
భవిష్యతి బలిశ్చేంద్రో భ్రష్టశ్రీః సుతలేఽధునా ॥ ౫౪॥

కాలేన పృథ్వీ సస్యాఢ్యా సర్వాధారా వసుంధరా ।
కాలే జలే నిమగ్నా సా తిరోభూతాంబువిప్లుతా ॥ ౫౫॥

కాలే నశ్యంతి విశ్వాని ప్రభవంత్యేవ కాలతః ।
చరాచరాశ్చ కాలేన నశ్యంతి ప్రభవంతి చ ॥ ౫౬॥

ఈశ్వరస్యైవ సమతా బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।
అహం మృత్యుంజయో యస్మాదసంఖ్యం ప్రాకృతం లయం ॥ ౫౭॥

ఆదర్శం చాపి ద్రక్ష్యామి వారం వారం పునః పునః ।
స చ ప్రకృతిరూపశ్చ స ఏవ పురుషః స్మృతః ॥ ౫౮॥

స చాత్మా స చ జీవశ్చ నానారూపధరః పరః ।
కరోతి సతతం యో హి తనామగుణకీర్తనం ॥ ౫౯॥

కాలే మృత్యుం స జయతి జన్మరోగభయం జరాం ।
స్రష్టా కృతో విధిస్తేన పాతా విష్ణుః కృతో భవేత్ ॥ ౬౦॥

అహం కృతశ్చ సంహర్తా వయం విషయిణః కృతాః ।
కాలాగ్నిరుద్రం సంహారే నియోజ్య విషయే నృప ॥ ౬౧॥

అహం కరోమి సతతం తన్నామగుణకీర్తనం ।
తేన మృత్యుంజయోఽహం చ జ్ఞానేనానేన నిర్భయః ॥ ౬౨॥

మృత్యుర్మృత్యుభయాద్యాతి వైనతేయాదివోరగాః ।
ఇత్యుక్త్వా స చ సర్వేశః సర్వభావేన తత్పరః ॥ ౬౩॥

విరరామ చ శంభుశ్చ సభామధ్యే చ నారద ।
రాజా తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రశశంస పునః పునః ॥ ౬౪॥

ఉవాచ మధురం దేవం పరం వినయపూర్వకం ।
శంఖచూడ ఉవాచ ।
త్వయా యత్కథితం దేవ నాన్యథా వచనం స్మృతం ॥ ౬౫॥

తథాపి కించిద్యథార్థం శ్రూయతాం మన్నివేదనం ।
జ్ఞాతిద్రోహే మహత్పాపం త్వయోక్తమధునా చ యత్ ॥ ౬౬॥

గృహీత్వా తస్య సర్వస్వం కుతః ప్రస్థాపితో బలిః ।
మయా సముద్ధృతం సర్వమూర్ధ్వమైశ్వర్యమీశ్వర ॥ ౬౭॥

సుతలాచ్చ సముద్ధర్తుం నాలం తత్ర గదాధరః ।
సభ్రాతృకో హిరణ్యాక్షః కథం దేవైశ్చ హింసితః ॥ ౬౮॥

శుంభాదయశ్చాసురాశ్చ కథం దేవైర్నిపాతితాః ।
పురా సముద్రమథనే పీయూషం భక్షితం సురైః ॥ ౬౯॥

క్లేశభాజో వయం తత్ర తే సర్వే ఫలభోగినః ।

క్రీడాభాండమిదం విశ్వం ప్రకృతేః పరమాత్మనః ॥ ౨౦॥

యస్మై యత్ర స దదాతి తస్యైశ్వర్యం భవేత్తదా ।
దేవదానవయోర్వాదః శశ్వన్నైమిత్తికః సదా ॥ ౨౧॥

పరాజయో జయస్తేషాం కాలేఽస్మాకం క్రమేణ చ ।
తదావయోర్విరోధే వాఽఽగమనం నిష్ఫలం పరం ॥ ౨౨॥

సమసంబంధినో బంధోరీశ్వరస్య మహాత్మనః ।
ఇయం తే మహతీ లజ్జా యుద్ధేఽస్మాభిః సహాధునా ॥ ౨౩॥

జయే తతోఽధికా కీర్తిర్హానిశ్చైవ పరాజయే ।
ఇత్యేతద్వచనం శ్రుత్వా ప్రహస్య చ త్రిలోచనః ॥ ౨౪॥

యథోచితముత్తరం తమువాచ దానవేశ్వరం ।
మహాదేవ ఉవాచ ।
యుష్మాభిః సహ యుద్ధే మే బ్రహ్మవంశసముద్భవైః ॥ ౨౫॥

కా లజ్జా మహతీ రాజన్నకీర్తిర్వా పరాజయే ।
యుద్ధమాదౌ హరేరేవ మధునా కైటభేన చ ॥ ౨౬॥

హిరణ్యకశిపోశ్చైవ సహ తేనాత్మనా నృప ।
హిరణ్యాక్షస్య యుద్ధం చ పునస్తేన గదాభృతా ॥ ౨౭॥

త్రిపురైః సహ యుద్ధం చ మయాపి చ పురా కృతం ।
సర్వేశ్వర్యాః సర్వమాతుః ప్రకృత్యాశ్చ బభూవ హ ॥ ౨౮॥

సహ శుంభాదిభిః పూర్వం సమరః పరమాద్భుతః ।
పార్షదప్రవరస్త్వం చ కృష్ణస్య పరమాత్మనః ॥ ౨౯॥

యే యే హతాశ్చ దైతేయా నహి కేఽపి త్వయా సమాః ।
కా లజ్జా మహతీ రాజన్ మమ యుద్ధే త్వయా సహ ॥ ౩౦॥

సురాణాం శరణస్యైవ ప్రేషితశ్చ హరేరహో ।
దేహి రాజ్యం చ దేవానామితి మే నిశ్చితం వచః ॥ ౩౧॥

యుద్ధం వా కురు మత్సార్ధం వాగ్వ్యయే కిం ప్రయోజనం ।
ఇత్యుక్త్వా శంకరస్తత్ర విరరామ చ నారద ।
ఉత్తస్థౌ శంఖచూడశ్చ హ్యమాత్యైః సహ సత్వరం ॥ ౩౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే శంఖచూడకృతే
ప్రబోధవాక్యవర్ణనం నామైకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ కాలీశంఖచూడయుద్ధవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।

శివం ప్రణమ్య శిరసా దానవేంద్రః ప్రతాపవాన్ ।
సమారురోహ యానం చ సహామాత్యైః స సత్వరః ॥ ౧॥

శివః స్వసైన్యం దేవాంశ్చ ప్రేరయామాస సత్వరం ।
దానవేంద్రః ససైన్యశ్చ యుద్ధారంభే బభూవ హ ॥ ౨॥

స్వయం మహేంద్రో యుయుధే సార్ధం చ వృషపర్వణా ।
భాస్కరో యుయుధే విప్రచిత్తినా సహ సత్వరః ॥ ౩॥

దంభేన సహ చంద్రశ్చ చకార పరమం రణం ।
కాలస్వరేణ కాలశ్చ గోకర్ణేన హుతాశనః ॥ ౪॥

కుబేరః కాలకేయేన విశ్వకర్మా మయేన చ ।
భయంకరేణ మృత్యుశ్చ సంహారేణ యమస్తథా ॥ ౫॥

వికంకణేన వరుణశ్చంచలేన సమీరణః ।
బుధశ్చ ఘృతపృష్ఠేన రక్తాక్షేణ శనైశ్చరః ॥ ౬॥

జయంతో రత్నసారేణ వసవో వర్చసాం గణైః ।
అశ్వినౌ చ దీప్తిమతా ధూమ్రేణ నలకూబరః ॥ ౭॥

ధురంధరేణ ధర్మశ్చ ఉషాక్షేణ చ మంగలః ।
శోభాకరేణ వై భానుః పిఠరేణ చ మన్మథః ॥ ౮॥

గోధాముఖేన చూర్ణేన ఖడ్గేన చ ధ్వజేన చ ।
కాంచీముఖేన పిండేన ధూమేణ సహ నందినా ॥ ౯॥

విశ్వేన చ పలాశేనాదిత్యాద్యా యుయుధుః పరే ।
ఏకాదశ చ రుద్రా వై ఏకాదశభయంకరైః ॥ ౧౦॥

మహామారీ చ యుయుధే చోగ్రచండాదిభిః సహ ।
నందీశ్వరాదయః సర్వే దానవానాం గణైః సహ ॥ ౧౧॥

యుయుధుశ్చ మహాయుద్ధే ప్రలయేఽపి భయంకరే ।
వటమూలే చ శంభుశ్చ తస్థౌ కాల్యా సుతేన చ ॥ ౧౨॥

సర్వే చ యుయుధుః సైన్యసమూహాః సతతం మునే ।
రత్నసింహాసనే రమ్యే కోటిభిర్దానవైః సహ ॥ ౧౩॥

ఉవాస శంఖచూడశ్చ రత్నభూషణభూషితః ।
శంకరస్య చ యే యోధా దానవైశ్చ పరాజితాః ॥ ౧౪॥

దేవాశ్చ దుద్రువుః సర్వే భీతాశ్చ క్షతవిగ్రహాః ।
చకార కోపం స్కందశ్చ దేవేభ్యశ్చాభయం దదౌ ॥ ౧౫॥

బలం చ స్వగణానాం చ వర్ధయామాస తేజసా ।
సోఽయమేకశ్చ యుయుధే దానవానాం గణైః సహ ॥ ౧౬॥

అక్షౌహిణీనాం శతకం సమరే చ జఘాన సః ।
అసురాన్పాతయామాస కాలీ కమలలోచనా ॥ ౧౭॥

పపౌ రక్తం దానవానామతికుద్ధా తతః పరం ।
దశలక్షగజేంద్రాణాం శతలక్షం చ కోటిశః ॥ ౧౮॥

సమాదాయైకహస్తేన ముఖే చిక్షేప లీలయా ।
కబంధానాం సహస్రం చ ననర్త సమరే మునే ॥ ౧౯॥

స్కందస్య శరజాలేన దానవాః క్షతవిగ్రహాః ।
భీతాశ్చ దుద్రువుః సర్వే మహారణపరాక్రమాః ॥ ౨౦॥

వృషపర్వా విప్రచిత్తిర్దంభశ్చాపి వికంకణః ।
స్కందేన సార్ధం యుయుధుస్తే సర్వే విక్రమేణ చ ॥ ౨౧॥

మహామారీ చ యుయుధే న బభూవ పరాఙ్ముఖీ ।
బభూవుస్తే చ సంక్షుబ్ధాః స్కందస్య శక్తిపీడితాః ॥ ౨౨॥

న దుద్రువుర్భయాత్స్వర్గే పుష్పవృష్టిర్బభూవ హ ।
స్కందస్య సమరం దృష్ట్వా మహారౌద్రం సముల్బణం ॥ ౨౩॥

దానవానాం క్షయకరం యథా ప్రాకృతికో లయః ।
రాజా విమానమారుహ్య చకార బాణవర్షణం ॥ ౨౪॥

నృపస్య శరవృష్టిశ్చ ఘనస్య వర్షణం యథా ।
మహాఘోరాంధకారశ్చ వహ్న్యుత్థానం బభూవ చ ॥ ౨౫॥

దేవాః ప్రదుద్రువుః సర్వేఽప్యన్యే నందీశ్వరాదయః ।
ఏక ఏవ కార్తికేయస్తస్థౌ సమరమూర్ధని ॥ ౨౬॥

పర్వతానాం చ సర్పాణాం శిలానాం శాఖినాం తథా ।
నృపశ్చకార వృష్టిం చ దుర్వారాం చ భయంకరీం ॥ ౨౭॥

నృపస్య శరవృష్ట్యా చ ప్రహితః శివనందనః ।
నీహారేణ చ సాంద్రేణ ప్రహితో భాస్కరో యథా ॥ ౨౮॥

ధనుశ్చిచ్ఛేద స్కందస్య దుర్వహం చ భయంకరః ।
బభంజ చ రథం దివ్యం చిచ్ఛేద రథపీతకాన్ ॥ ౨౯॥

మయూరం జర్జరీభూతం దివ్యాస్త్రేణ చకార సః ।
శక్తిం చిక్షేప సూర్యాభాం తస్య వక్షస్య ఘాతినీం ॥ ౩౦॥

క్షణం మూర్చ్ఛాం చ సంప్రాప బభూవ చేతనః పునః ।
గృహీత్వా తద్ధనుర్దివ్యం యద్దత్తం విష్ణునా పురా ॥ ౩౧॥

రత్నేంద్రసారనిర్మాణయానమారుహ్య కార్తికః ।
శస్త్రాస్త్రం చ గృహీత్వా చ చకార రణముల్బణం ॥ ౩౨॥

సర్పాంశ్చ పర్వతాంశ్చైవ వృక్షాంశ్చ ప్రస్తరాంస్తథా ।
సర్వాంశ్చిచ్ఛేద కోపేన దివ్యాస్త్రేణ శివాత్మజః ॥ ౩౩॥

వహ్నిం నిర్వాపయామాస పార్జన్యేన ప్రతాపవాన్ ।
రథం ధనుశ్చ చిచ్ఛేద శంఖచూడస్య లీలయా ॥ ౩౪॥

సన్నాహం సారథిం చైవ కిరీటం ముకుటోజ్జ్వలం ।
చిక్షేప శక్తిం శుక్లాభాం దానవేంద్రస్య వక్షసి ॥ ౩౫॥

మూర్చ్ఛాం సంప్రాప్య రాజా చ చేతనశ్చ బభూవ హ ।
ఆరురోహ యానమన్యద్ధనుర్జగ్రాహ సత్వరః ॥ ౩౬॥

చకార శరజాలం చ మాయయా మాయినాం వరః ।
గుహం చచ్ఛాద సమరే శరజాలేన నారద ॥ ౩౭॥

జగ్రాహ శక్తిమవ్యగ్రాం శతసూర్యసమప్రభాం ।
ప్రలయాగ్నిశిఖారూపాం విష్ణోశ్చ తేజసాఽఽవృతాం ॥ ౩౮॥

చిక్షేప తాం చ కోపేన మహావేగేన కార్తికే ।
పపాత శక్తిస్తద్గాత్రే వహ్నిరాశిరివోజ్జ్వలా ॥ ౩౯॥

మూర్చ్ఛాం సంప్రాప శక్త్యా చ కార్తికేయో మహాబలః ।
కాలీ గృహీత్వా తం క్రోడే నినాయ శివసనిధౌ ॥ ౪౦॥

శివస్తం చాపి జ్ఞానేన జీవయామాస లీలయా ।
దదౌ బలమనంతం చ సముత్తస్థౌ ప్రతాపవాన్ ॥ ౪౧॥

కాలీ జగామ సమరం రక్షితుం కార్తికస్య యా ।
వీరాస్తామనుజగ్ముశ్చ తే చ నందీశ్వరాదయః ॥ ౪౨॥

సర్వే దేవాశ్చ గంధర్వా యక్షరాక్షసకిన్నరాః ।
వాద్యభాండాశ్చ బహుశః శతశో మధువాహకాః ॥ ౪౩॥

సా చ గత్వాథ సంగ్రామం సింహనాదం చకార చ ।
దేవ్యాశ్చ సింహనాదేన ప్రాపుర్మూర్చ్ఛాం చ దానవాః ॥ ౪౪॥

అట్టాట్టహాసమశివం చకార చ పునః పునః ।
దృష్ట్వా పపౌ చ మాధ్వీకం ననర్త రణమూర్ధని ॥ ౪౫॥

ఉగ్రదంష్ట్రా చోగ్రదండా కోటవీ చ పపౌ మధు ।
యోగినీడాకినీనాం చ గణాః సురగణాదయః ॥ ౪౬॥

దృష్ట్వా కాలీం శంఖచూడః శీఘ్రమాజౌ సమాయయౌ ।
దానవాశ్చ భయం ప్రాపు రాజా తేభ్యోఽభయం దదౌ ॥ ౪౭॥

కాలీ చిక్షేప వహ్నిం చ ప్రలయాగ్నిశిఖోపమం ।
రాజా నిర్వాపయామాస పార్జన్యేన చ లీలయా ॥ ౪౮॥

చిక్షేప వారుణం సా చ తీవ్రం చ మహదద్భుతం |
గాంధర్వేణ చ చిచ్ఛేద దానవేంద్రశ్చ లీలయా || ౪౯||

మాహేశ్వరం ప్రచిక్షేప కాలీ వహ్నిశిఖోపమం |
రాజా జఘాన తం శీఘ్రం వైష్ణవేన చ లీలయా || ౫౦||

నారాయణాస్త్రం సా దేవీ చిక్షేప మంత్రపూర్వకం |
రాజా ననామ తద్ దృష్ట్వా చావరుహ్య రథాదసౌ || ౫౧||

ఊర్ధ్వం జగామ తచ్చాస్త్రం ప్రలయాగ్నిశిఖోపమం |
పపాత శంఖచూడశ్చ భక్త్యా తం దండవద్భువి || ౫౨||

బ్రహ్మాస్త్రం సా చ చిక్షేప యత్నతో మంత్రపూర్వకం |
బ్రహ్మాస్త్రేణ మహారాజో నిర్వాపం చ చకార సః || ౫౩||

తదా చిక్షేప దివ్యాస్త్రం సా దేవీ మంత్రపూర్వకం |
రాజా దివ్యాస్త్రజాలేన తన్నిర్వాణం చకార చ || ౫౪||

తదా చిక్షేప శక్తిం చ యత్నతో యోజనాయతాం |
రాజా దివ్యాస్త్రజాలేన శతఖండాం చకార హ || ౫౫||

జగ్రాహ మంత్రపూతం చ దేవీ పాశుపతం రుషా |
నిక్షేపణం నిరోద్ధుం చ వాగ్బభూవాశరీరిణీ || ౫౬||

మృత్యుః పాశుపతే నాస్తి నృపస్య చ మహాత్మనః |
యావదస్తి చ మంత్రస్య కవచం చ హరేరితి || ౫౭||

యావత్సతీత్వమస్త్యేవ సత్యాశ్చ నృపయోషితః |
తావదస్య జరామృత్యుర్నాస్తీతి బ్రహ్మణో వచః || ౫౮||

ఇత్యాకర్ణ్య భద్రకాలీ న తచ్చిక్షేప శస్త్రకం |
శతలక్షం దానవానాం జగ్రాస లీలయా క్షుధా || ౫౯||

గ్రస్తుం జగామ వేగేన శంఖచూడం భయంకరీ |
దివ్యాస్త్రేణ సుతీక్ష్ణేన వారయామాస దానవః || ౬౦||

ఖడ్గం చిక్షేప సా దేవీ గ్రీష్మసూర్యోపమం యథా |
దివ్యాస్త్రేణ దానవేంద్రః శతఖండం చకార సః || ౬౧||

పునర్గ్రస్తుం మహాదేవీ వేగేన చ జగామ తం |
సర్వసిద్ధేశ్వరః శ్రీమాన్వవృధే దానవేశ్వరః || ౬౨||

వేగేన ముష్టినా కాలీ కోపయుక్తా భయంకరీ |
బభంజ చ రథం తస్య జఘాన సారథిం సతీ || ౬౩||

సా చ శూలం ప్రచిక్షేప ప్రలయాగ్నిశిఖోపమం |
వామహస్తేన జగ్రాహ శంఖచూడః స్వలీలయా || ౬౪||

ముష్ట్యా జఘాన తం దేవీ మహాకోపేన వేగతః |
బభ్రామ చ తయా దైత్యః క్షణం మూర్చ్ఛామవాప చ || ౬౫||

క్షణేన చేతనాం ప్రాప్య సముత్తస్థౌ ప్రతాపవాన్ |
న చకార బాహుయుద్ధం దేవ్యా సహ ననామ తాం || ౬౬||

దేవ్యాశ్చాస్త్రం స చిచ్ఛేద జగ్రాహ చ స్వతేజసా |
నాస్త్రం చిక్షేప తాం భక్తో మాతృభక్త్యా తు వైష్ణవః || ౬౭||

గృహీత్వా దానవం దేవీ భ్రామయిత్వా పునః పునః |
ఊర్ధ్వం చ ప్రాపయామాస మహావేగేన కోపితా || ౬౮||

ఊర్ధ్వాత్పపాత వేగేన శంఖచూడః ప్రతాపవాన్ |
నిపత్య చ సముత్తస్థౌ ప్రణమ్య భద్రకాలికాం || ౬౯||

రత్నేంద్రసారనిర్మాణం విమానం సుమనోహరం |
ఆరురోహ హర్షయుక్తో న విశ్రాంతో మహారణే || ౭౦||

దానవానాం చ క్షతజం సా దేవీ చ పపౌ క్షుధా |
పీత్వా భుక్త్వా భద్రకాలీ జగామ శంకరాంతికం || ౭౧||

ఉవాచ రణవృత్తాంతం పౌర్వాపర్యం యథాక్రమం |
శ్రుత్వా జహాస శంభుశ్చ దానవానాం వినాశనం || ౭౨||

లక్షం చ దానవేంద్రాణామవశిష్టం రణేఽధునా |
భుంజంత్యా నిర్గతం వక్త్రాత్తదన్యం భుక్తమీశ్వర || ౭౩||

సంగ్రామే దానవేంద్రం చ హంతుం పాశుపతేన వై |
అవధ్యస్తవ రాజేతి వాగ్బభూవాశరీరిణీ || ౭౪||

రాజేంద్రశ్చ మహాజ్ఞానీ మహాబలపరాక్రమః |
న చ చిక్షేప మయ్యస్త్రం చిచ్ఛేద మమ సాయకం || ౭౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసవాదే
కాలీశంఖచూడయుద్ధవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః || ౨౨||

౨౩ శంఖచూడవధవర్ణనం

శివస్తత్త్వం సమాకర్ణ్య తత్త్వజ్ఞానవిశారదః |
యయౌ స్వయం చ సమరే స్వగణైః సహ నారద || ౧||

శంఖచూడః శివం దృష్ట్వా విమానాదవరుహ్య చ |
ననామ పరయా భక్త్యా శిరసా దండవద్భువి || ౨||

తం ప్రణమ్య చ వేగేన విమానమారురోహ సః |
తూర్ణం చకార సన్నాహం ధనుర్జగ్రాహ దుర్వహం || ౩||

శివదానవయోర్యుద్ధం పూర్ణమబ్దశతం పురా ।
న బభూవతురన్యోన్యం బ్రహ్మంజయపరాజయౌ ॥ ౪॥

న్యస్తశస్త్రశ్చ భగవాన్ న్యస్తశస్త్రశ్చ దానవః ।
రథస్థః శంఖచూడశ్చ వృషస్థో వృషభధ్వజః ॥ ౫॥

దానవానాం చ శతకముద్ధృతం చ బభూవ హ ।
రణే యే యే మృతాః శంభుర్జీవయామాస తాన్విభుః ॥ ౬॥

ఏతస్మిన్నంతరే వృద్ధబ్రాహ్మణః పరమాతురః ।
ఆగత్య చ రణస్థానమువాచ దానవేశ్వరం ॥ ౭॥

వృద్ధబ్రాహ్మణ ఉవాచ ।
దేహి భిక్షాం చ రాజేంద్ర మహ్యం విప్రాయ సాంప్రతం ।
త్వం సర్వసంపదాం దాతా యన్మే మనసి వాంఛితం ॥ ౮॥

నిరీహాయ చ వృద్ధాయ తృషితాయ చ సాంప్రతం ।
పశ్చాత్త్వాం కథయిష్యామి పురః సత్యం చ కుర్వితి ॥ ౯॥

ఓమిత్యువాచ రాజేంద్రః ప్రసన్నవదనేక్షణః ।
కవచార్థీ జనశ్చాహమిత్యువాచాతిమాయయా ॥ ౧౦॥

తచ్ఛ్రుత్వా కవచం దివ్యం జగ్రాహ హరిరేవ చ ।
శంఖచూడస్య రూపేణ జగామ తులసీం ప్రతి ॥ ౧౧॥

గత్వా తస్యాం మాయయా చ వీర్యాధానం చకార హ ।
అథ శంభుర్హరేః శూలం జగ్రాహ దానవం ప్రతి ॥ ౧౨॥

గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తండప్రలయాగ్నిశిఖోపమం ।
దుర్నివార్యం చ దుర్ధర్షమవ్యర్థం వైరిఘాతకం ॥ ౧౩॥

తేజసా చక్రతుల్యం చ సర్వశస్త్రాస్త్రసారకం ।
శివకేశవయోరన్యైర్దుర్వహం చ భయంకరం ॥ ౧౪॥

ధనుఃసహస్రం దైర్ఘ్యేణ ప్రస్థేన శతహస్తకం ।
సజీవం బ్రహ్మరూపం చ నిత్యరూపమనిర్దిశం ॥ ౧౫॥

సంహర్తుం సర్వబ్రహ్మాండమలం యత్స్వీయలీలయా ।
చిక్షేప తోలనం కృత్వా శంఖచూడే చ నారద ॥ ౧౬॥

రాజా చాపం పరిత్యజ్య శ్రీకృష్ణచరణాంబుజం ।
ధ్యానం చకార భక్త్యా చ కృత్వా యోగాసనం ధియా ॥ ౧౭॥

శూలం చ భ్రమణం కృత్వా పపాత దానవోపరి ।
చకార భస్మసాత్తం చ సరథం చాథ లీలయా ॥ ౧౮॥

రాజా ధృత్వా దివ్యరూపం కిశోరం గోపవేషకం ।

ద్విభుజం మురలీహస్తం రత్నభూషణభూషితం ॥ ౧౯॥

రత్నేంద్రసారనిర్మాణం వేష్టితం గోపకోటిభిః ।
గోలోకాదాగతం యానమారురోహ పురం యయౌ ॥ ౨౦॥

గత్వా ననామ శిరసా స రాధాకృష్ణయోర్మునే ।
భక్త్యా చ చరణాంభోజం రాసే వృందావనే వనే ॥ ౨౧॥

సుదామానం చ తౌ దృష్ట్వా ప్రసన్నవదనేక్షణౌ ।
క్రోడే చక్రతురత్యంతం ప్రేమ్ణాతిపరిసంయుతౌ ॥ ౨౨॥

అథ శలం చ వేగేన ప్రయయౌ తం చ సాదరం ।
అస్థిభిః శంఖచూడస్య శంఖజాతిర్బభూవ హ ॥ ౨౩॥

నానాప్రకారరూపేణ శశ్వత్పూతా సురార్చనే ।
ప్రశస్తం శంఖతోయం చ దేవానాం ప్రీతిదం పరం ॥ ౨౪॥

తీర్థతోయస్వరూపం చ పవిత్రం శంభునా వినా ।
శంఖశబ్దో భవేద్యత్ర తత్ర లక్ష్మీః సుసంస్థిరా ॥ ౨౫॥

స స్నాతః సర్వతీర్థేషు యః స్నాతః శంఖవారిణా ।
శంఖో హరేరధిష్ఠానం యత్ర శంఖస్తతో హరిః ॥ ౨౬॥

తత్రైవ వసతే లక్ష్మీర్దూరీభూతమమంగలం ।
స్త్రీణాం చ శంఖధ్వనిభిః శూద్రాణాం చ విశేషతః ॥ ౨౭॥

భీతా రుష్టా యాతి లక్ష్మీస్తత్స్థలాదన్యదేశతః ।
శివోఽపి దానవం హత్వా శివలోకం జగామ హ ॥ ౨౮॥

ప్రహృష్టో వృషభారూఢః స్వగణైశ్చ సమావృతః ।
సురాః స్వవిషయం ప్రాపుః పరమానందసంయుతాః ॥ ౨౯॥

నేదుర్దుందుభయః స్వర్గే జగుర్గంధర్వకిన్నరాః ।
బభూవ పుష్పవృష్టిశ్చ శివస్యోపరి సంతతం ।
ప్రశశంసుః సురాస్తం చ మునీంద్రప్రవరాదయః ॥ ౩౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
శంఖచూడవధవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౩॥

౨౪ తులసీమాహాత్మ్యేన సహ శాలగ్రామమహత్త్వవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
నారాయణశ్చ భగవాన్వీర్యాధానం చకార హ ।
తులస్యాం కేన రూపేణ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।

నారాయణశ్చ భగవాందేవానాం సాధనేషు చ |
శంఖచూడస్య కవచం గృహీత్వా విష్ణుమాయయా || ౨||

పునర్విధాయ తద్రూపం జగామ తత్సతీగృహం |
పాతివ్రతస్య నాశేన శంఖచూడజిఘాంసయా || ౩||

దుందుభిం వాదయామాస తులసీద్వారసన్నిధౌ |
జయశబ్దం చ తద్ద్వారే బోధయామాస సుందరీం || ౪||

తచ్ఛ్రుత్వా చ రవం సాధ్వీ పరమానందసంయుతా |
రాజమార్గే గవాక్షేణ దదర్శ పరమాదరాత్ || ౫||

బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దత్త్వా కారయామాస మంగలం |
వందిభ్యో భిక్షుకేభ్యశ్చ వాచిభ్యశ్చ ధనం దదౌ || ౬||

అవరుహ్య రథాద్దేవో దేవ్యాశ్చ భవనం యయౌ |
అమూల్యరత్ననిర్మాణం సుందరం సుమనోహరం || ౭||

దృష్ట్వా చ పురతః కాంతం సా తం కాంతం ముదాన్వితా |
తత్పాదం క్షాలయామాస ననామ చ రురోద చ || ౮||

రత్నసింహాసనే రమ్యే వాసయామాస కాముకీ |
తాంబూలం చ దదౌ తస్మై కర్పూరాదిసువాసితం || ౯||

అద్య మే సఫలం జన్మ జీవనం చ బభూవ హ |
రణే గతం చ ప్రాణేశం పశ్యంత్యాశ్చ పునర్గృహే || ౧౦||

సస్మితా సకటాక్షం చ సకామా పులకాంకితా |
పప్రచ్ఛ రణవృత్తాంతం కాంతం మధురయా గిరా || ౧౧||

తులస్యువాచ |
అసంఖ్యవిశ్వసంహర్త్రా సార్ధమాజౌ తవ ప్రభో |
కథం బభూవ విజయస్తన్మే బ్రూహి కృపానిధే || ౧౨||

తులసీవచనం శ్రుత్వా ప్రహస్య కమలాపతిః |
శంఖచూడస్య రూపేణ తామువాచామృతం వచః || ౧౩||

శ్రీభగవానువాచ |
ఆవయోః సమరః కాంతే పూర్ణమబ్దం బభూవ హ |
నాశో బభూవ సర్వేషాం దానవానాం చ కామిని || ౧౪||

ప్రీతించ కారయామాస బ్రహ్మా చ స్వయమావయోః |
దేవానామధికారశ్చ ప్రదత్తస్తస్య చాజ్ఞయా || ౧౫||

మయాగతం స్వభవనం శివలోకం శివో గతః |
ఇత్యుక్త్వా జగతాం నాథః శయనం చ చకార హ || ౧౬||

రేమే రమాపతిస్తత్ర రామయా సహ నారద |
సా సాధ్వీ సుఖసంభోగాదాకర్షణవ్యతిక్రమాత్ || ౧౭||

సర్వం వితర్కయామాస కస్త్వమేవేత్యువాచ సా |
తులస్యువాచ |
కో వా త్వం వద మాయేశ భుక్తాహం మాయయా త్వయా || ౧౮||

దూరీకృతం మత్సతీత్వం యదతస్త్వాం శపామి హే |
తులసీవచనం శ్రుత్వా హరిః శాపభయేన చ || ౧౯||

దధార లీలయా బ్రహ్మన్ సుమూర్తిం సుమనోహరాం |
దదర్శ పురతో దేవీ దేవదేవం సనాతనం || ౨౦||

నవీననీరదశ్యామం శరత్పంకజలోచనం |
కోటికందర్పలీలాభం రత్నభూషణభూషితం || ౨౧||

ఈషద్ధాస్యం ప్రసన్నాస్యం శోభితం పీతవాససం |
తం దృష్ట్వా కామినీ కామం మూర్చ్ఛాం సంప్రాప లీలయా || ౨౨||

పునశ్చ చేతనాం ప్రాప్య పునః సా తమువాచ హ |
తులస్యువాచ |
హే నాథ తే దయా నాస్తి పాషాణసదృశస్య చ || ౨౩||

ఛలేన ధర్మభంగేన మమ స్వామీ త్వయా హతః |
పాషాణహృదయస్త్వం హి దయాహీనో యతః ప్రభో || ౨౪||

తస్మాత్పాషాణరూపస్త్వం భవే దేవ భవాధునా |
యే వదంతి చ సాధుం త్వాం తే భ్రాంతా హి న సంశయః || ౨౫||

భక్తో వినాపరాధేన పరార్థే చ కథం హతః |
భృశం రురోద శోకార్తా విలలాప ముహుర్ముహుః || ౨౬||

తతశ్చ కరుణాం దృష్ట్వా కరుణారససాగరః |
నయేన తాం బోధయితుమువాచ కమలాపతిః || ౨౭||

శ్రీభగవానువాచ |
తపస్త్వయా కృతం భద్రే మదర్థే భారతే చిరం |
త్వదర్థే శంఖచూడశ్చ చకార సుచిరం తపః || ౨౮||

కృత్వా త్వాం కామినీం సోఽపి విజహార చ తత్క్షణాత్ |
అధునా దాతుముచితం తవైవ తపసః ఫలం || ౨౯||

ఇదం శరీరం త్యక్త్వా చ దివ్యదేహం విధాయ చ |
రామే రమ మయా సార్ధం త్వం రమాసదృశీ భవ || ౩౦||

ఇయం తనుర్నదీరూపా గండకీతి చ విశ్రుతా |
పూతా సుపుణ్యదా నృణాం పుణ్యే భవతు భారతే || ౩౧||

తవ కేశసమూహాశ్చ పుణ్యవృక్షో భవిష్యతి ।
తులసీకేశసంభూతా తులసీతి చ విశ్రుతా ॥ ౩౨॥

త్రిషు లోకేషు పుష్పాణాం పత్రాణాం దేవపూజనే ।
ప్రధానరూపా తులసీ భవిష్యతి వరాననే ॥ ౩౩॥

స్వర్గే మర్త్యే చ పాతాలే గోలోకే మమ సన్నిధౌ ।
భవ త్వం తులసీ వృక్షవరా పుష్పేషు సుందరీ ॥ ౩౪॥

గోలోకే విరజాతీరే రాసే వృందావనే వనే ।
భాండీరే చంపకవనే రమ్యే చందనకాననే ॥ ౩౫॥

మాధవీకేతకీకుందమాలికామాలతీవనే ।
వాసస్తేఽత్రైవ భవతు పుణ్యస్థానేషు పుణ్యదః ॥ ౩౬॥

తులసీతరుమూలేషు పుణ్యదేశేషు పుణ్యదం ।
అధిష్ఠానం చ తీర్థానాం సర్వేషాం చ భవిష్యతి ॥ ౩౭॥

తత్రైవ సర్వదేవానాం మమాధిష్ఠానమేవ చ ।
తులసీపత్రపతనప్రాప్తయే చ వరాననే ॥ ౩౮॥

స స్నాతః సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు దీక్షితః ।
తులసీపత్రతోయేన యోఽభిషేకం సమాచరేత్ ॥ ౩౯॥

సుధాఘటసహస్రాణాం యా తుష్టిస్తు భవేద్ధరేః ।
సా చ తుష్టిర్భవేన్నూనం తులసీపత్రదానతః ॥ ౪౦॥

గవామయుతదానేన యత్ఫలం తత్ఫలం భవేత్ ।
తులసీపత్రదానేన తత్ఫలం కార్తికే సతి ॥ ౪౧॥

తులసీపత్రతోయం చ మృత్యుకాలే చ యో లభేత్ ।
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౪౨॥

నిత్యం యస్తులసీతోయం భుంక్తే భక్త్యా చ మానవః ।
లక్షాశ్వమేధజం పుణ్యం సంప్రాప్నోతి స మానవః ॥ ౪౩॥

తులసీం స్వకరే కృత్వా ధృత్వా దేహే చ మానవః ।
ప్రాణాంస్త్యజతి తీర్థేషు విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ॥ ౪౪॥

తులసీకాష్ఠనిర్మాణమాలాం గృహ్ణాతి యో నరః ।
పదే పదేఽశ్వమేధస్య లభతే నిశ్చితం ఫలం ॥ ౪౫॥

తులసీం స్వకరే కృత్వా స్వీకారం యో న రక్షతి ।
స యాతి కాలసూత్రం చ యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౪౬॥

కరోతి మిథ్యాశపథం తులస్యా యోఽత్ర మానవః ।
స యాతి కుంభీపాకం చ యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౪౭॥

తులసీతోయకణికాం మృత్యుకాలే చ యో లభేత్ ।
రత్నయానం సమారుహ్య వైకుంఠే ప్రాప్యతే ధ్రువం ॥ ౪౮॥

పూర్ణిమాయామమాయాం చ ద్వాదశ్యాం రవిసంక్రమే ।
తైలాభ్యంగం చ కృత్వా చ మధ్యాహ్నే నిశి సంధ్యయోః ॥ ౪౯॥

అశౌచేఽశుచికాలే యే రాత్రివాసోఽన్వితా నరాః ।
తులసీం యే విచిన్వంతి తే ఛిందంతి హరేః శిరః ॥ ౫౦॥

త్రిరాత్రం తులసీపత్రం శుద్ధం పర్యుషితం సతి ।
శ్రాద్ధే వ్రతే చ దానే చ ప్రతిష్ఠాయాం సురార్చనే ॥ ౫౧॥

భూగతం తోయపతితం యద్దత్తం విష్ణవే సతి ।
శుద్ధం చ తులసీపత్రం క్షాలనాదన్యకర్మణి ॥ ౫౨॥

వృక్షాధిష్ఠాతృదేవీ యా గోలోకే చ నిరామయే ।
కృష్ణేన సార్ధం నిత్యం చ నిత్యక్రీడాం కరిష్యసి ॥ ౫౩॥

నద్యధిష్ఠాతృదేవీ యా భారతే చ సుపుణ్యదా ।
లవణోదస్య సా పత్నీ మదంశస్య భవిష్యతి ॥ ౫౪॥

త్వం చ స్వయం మహాసాధ్వీ వైకుంఠే మమ సన్నిధౌ ।
రమాసమా చ రామా చ భవిష్యసి న సంశయః ॥ ౫౫॥

అహం చ శైలరూపేణ గండకీతీరసన్నిధౌ ।
అధిష్ఠానం కరిష్యామి భారతే తవ శాపతః ॥ ౫౬॥

కోటిసంఖ్యాస్తత్ర కీటాస్తీక్ష్ణదంష్ట్రావరాయుధైః ।
తచ్ఛిలాకుహరే చక్రం కరిష్యంతి మదీయకం ॥ ౫౭॥

ఏకద్వారం చతుశ్చక్రం వనమాలావిభూషితం ।
నవీననీరదాకారం లక్ష్మీనారాయణాభిధం ॥ ౫౮॥

ఏకద్వారం చతుశ్చక్రం నవీననీరదోపమం ।
లక్ష్మీజనార్దనో జ్ఞేయో రహితో వనమాలయా ॥ ౫౯॥

ద్వారద్వయే చతుశ్చక్రం గోష్పదేన విరాజితం ।
రఘునాథాభిధం జ్ఞేయం రహితం వనమాలయా ॥ ౬౦॥

అతిక్షుద్రం ద్విచక్రం చ నవీనజలదప్రభం ।
తద్వామనాభిధం జ్ఞేయం రహితం వనమాలయా ॥ ౬౧॥

అతిక్షుద్రం ద్విచక్రం చ వనమాలావిభూషితం ।
విజ్ఞేయం శ్రీధరం రూపం శ్రీప్రదం గృహిణా సదా ॥ ౬౨॥

స్థూలం చ వర్తులాకారం రహితం వనమాలయా ।
ద్విచక్రం స్ఫుటమత్యంతం జ్ఞేయం దామోదరాభిధం ॥ ౬౩॥

మధ్యమం వర్తులాకారం ద్విచక్రం బాణవిక్షతం ।
రణరామాభిధం జ్ఞేయం శరతూణసమన్వితం ॥ ౬౪॥

మధ్యమం సప్తచక్రంచ ఛత్రభూషణభూషితం ।
రాజరాజేశ్వరం జ్ఞేయం రాజసంపత్ప్రదం నృణాం ॥ ౬౫॥

ద్విసప్తచక్రం స్థూలం చ నవనీరదసుప్రభం ।
అనంతాఖ్యం చ విజ్ఞేయం చతుర్వర్గఫలప్రదం ॥ ౬౬॥

చక్రాకారం ద్విచక్రం చ సశ్రీకం జలదప్రభం ।
సగోష్పదం మధ్యమం చ విజ్ఞేయం మధుసూదనం ॥ ౬౭॥

సుదర్శనం చైకచక్రం గుప్తచక్రం గదాధరం ।
ద్విచక్రం హయవక్త్రాభం హయగ్రీవం ప్రకీర్తితం ॥ ౬౮॥

అతీవ విస్తృతాస్యం చ ద్విచక్రం వికటం సతి ।
నరసింహం సువిజ్ఞేయం సద్యో వైరాగ్యదం నృణాం ॥ ౬౯॥

ద్విచక్రం విస్తృతాస్యం చ వనమాలాసమన్వితం ।
లక్ష్మీనృసింహం విజ్ఞేయం గృహిణాం చ సుఖప్రదం ॥ ౭౦॥

ద్వారదేశే ద్విచక్రం చ సశ్రీకం చ సమం స్ఫుటం ।
వాసుదేవం తు విజ్ఞేయం సర్వకామఫలప్రదం ॥ ౭౧॥

ప్రద్యుమ్నం సూక్ష్మచక్రం చ నవీననీరదప్రభం ।
సుషిరచ్ఛిద్రబహులం గృహిణా చ సుఖప్రదం ॥ ౭౨॥

ద్వే చక్రే చైకలగ్నే చ పృష్ఠం యత్ర తు పుష్కలం ।
సంకర్షణం సువిజ్ఞేయం సుఖదం గృహిణాం సదా ॥ ౭౩॥

అనిరుద్ధం తు పీతాభం వర్తులం చాతిశోభనం ।
సుఖప్రదం గృహస్థానాం ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ ౭౪॥

శాలగ్రామశిలా యత్ర తత్ర సన్నిహితో హరిః ।
తత్రైవ లక్ష్మీర్వసతి సర్వతీర్థసమన్వితా ॥ ౭౫॥

యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాదికాని చ ।
తాని సర్వాణి నశ్యంతి శాలగ్రామశిలార్చనాత్ ॥ ౭౬॥

ఛత్రాకారే భవేద్రాజ్యం వర్తులే చ మహాశ్రియః ।
దుఃఖంచ శకటాకారే శూలాగ్రే మరణం ధ్రువం ॥ ౭౭॥

వికృతాస్యే చ దారిద్ర్యం పింగలే హానిరేవ చ ।
భగ్నచక్రే భవేద్వ్యాధిర్విదీర్ణే మరణం ధ్రువం ॥ ౭౮॥

వ్రతం దానం ప్రతిష్ఠా చ శ్రాద్ధం చ దేవపూజనం ।
శాలగ్రామస్య సాన్నిధ్యాత్ప్రశస్తం తద్భవేదితి ॥ ౭౯॥

స స్నాతః సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు దీక్షితః |
సర్వయజ్ఞేషు తీర్థేషు వ్రతేషు చ తపఃసు చ || ౮౦||

పాఠే చతుర్ణాం వేదానాం తపసాం కరణే సతి |
తత్పుణ్యం లభతే నూనం శాలగ్రామశిలార్చనాత్ || ౮౧||

(శాలగ్రామశిలాతోయైర్యోఽభిషేకం సదా చరేత్ |
సర్వదానేషు యత్పుణ్యం ప్రదక్షిణం భువో యథా ||)||

శాలగ్రామశిలాతోయం నిత్యం భుంక్తే చ యో నరః |
సురేప్సితం ప్రసాదం చ లభతే నాత్ర సంశయః || ౮౨||

తస్య స్పర్శం చ వాంఛంతి తీర్థాని నిఖిలాని చ |
జీవన్ముక్తో మహాపూతోఽప్యంతే యాతి హరేః పదం || ౮౩||

తత్రైవ హరిణా సార్ధమసంఖ్యం ప్రాకృతం లయం |
యాస్యత్యేవ హి దాస్యే చ నియుక్తో దాస్యకర్మణి || ౮౪||

యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాసమాని చ |
తం దృష్ట్వా చ పలాయంతే వైనతేయాదివోరగాః || ౮౫||

తత్పాదరజసా దేవీ సద్యఃపూతా వసుంధరా |
పుంసాం లక్షం తత్పితౄణాం నిస్తరేత్తస్య జన్మతః || ౮౬||

శాలగ్రామశిలాతోయం మృత్యుకాలే చ యో లభేత్ |
సర్వపాపవినిర్ముక్తో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి || ౮౭||

నిర్వాణముక్తిం లభతే కర్మభోగాత్ప్రముచ్యతే |
విష్ణోః పదే ప్రలీనశ్చ భవిష్యతి న సంశయః || ౮౮||

శాలగ్రామశిలాం ధృత్వా మిథ్యావాక్యం వదేత్తు యః |
స యాతి కుంభీపాకే చ యావద్వై బ్రహ్మణో వయః || ౮౯||

శాలగ్రామశిలాం ధృత్వా స్వీకారం యో న పాలయేత్ |
స ప్రయాత్యసిపత్రం చ లక్షమన్వంతరావధి || ౯౦||

తులసీపత్రవిచ్ఛేదం శాలగ్రామే కరోతి యః |
తస్య జన్మాంతరే కాంతే స్త్రీవిచ్ఛేదో భవిష్యతి || ౯౧||

తులసీపత్రవిచ్ఛేదం శంఖే యో హి కరోతి చ |
భార్యాహీనో భవేత్సోఽపి రోగీ చ సప్తజన్మసు || ౯౨||

శాలగ్రామం చ తులసీం శంఖం చైకత్ర ఏవ చ |
యో రక్షతి మహాజ్ఞానీ స భవేచ్ఛ్రీహరేః ప్రియః || ౯౩||

సకృదేవ హి యో యస్యాం వీర్యాధానం కరోతి చ |
తద్విచ్ఛేదే తస్య దుఃఖం భవేదేవ పరస్పరం || ౯౪||

త్వం ప్రియా శంఖచూడస్య చైకమన్వంతరావధి ।
శంఖేన సార్ధం త్వద్భేదః కేవలం దుఃఖదస్తథా ॥ ౯౫॥

ఇత్యుక్త్వా శ్రీహరిస్తాం చ విరరామ చ నారద ।
సా చ దేహం పరిత్యజ్య దివ్యరూపం విధాయ చ ॥ ౯౬॥

యథా శ్రీశ్చ తథా సా చాప్యువాస హరివక్షసి ।
స జగామ తయా సార్ధం వైకుంఠం కమలాపతిః ॥ ౯౭॥

లక్ష్మీః సరస్వతీ గంగా తులసీ చాపి నారద ।
హరేః ప్రియాశ్చతస్రశ్చ బభూవురీశ్వరస్య చ ॥ ౯౮॥

సద్యస్తద్దేహజాతా చ బభూవ గండకీ నదీ ।
ఈశ్వరః సోఽపి శైలశ్చ తత్తీరే పుణ్యదో నృణాం ॥ ౯౯॥

కుర్వంతి తత్ర కీటాశ్చ శిలాం బహువిధాం మునే ।
జలే పతంతి యా యాశ్చ ఫలదాస్తాశ్చ నిశ్చితం ॥ ౧౦౦॥

స్థలస్థాః పింగలా జ్ఞేయాశ్చోపతాపాద్రవేరితి ।
ఇత్యేవం కథితం సర్వం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౦౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే తులసీమాహాత్మ్యేన
సహ శాలగ్రామమహత్త్వవర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

౨౫ తులసీపూజావిధివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
తులసీ చ యదా పూజ్యా కృతా నారాయణప్రియా ।
అస్యాః పూజావిధానం చ స్తోత్రం చ వద సాంప్రతం ॥ ౧॥

కేన పూజా కృతా కేన స్తుతా ప్రథమతో మునే ।
తత్ర పూజ్యా సా బభూవ కేన వా వద మామహో ॥ ౨॥

సూత ఉవాచ ।
నారదస్య వచః శ్రుత్వా ప్రహస్య మునిపుంగవః ।
కథాం కథితుమారేభే పుణ్యాం పాపహరాం పరాం ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
హరిః సంపూజ్య తులసీం రేమే చ రమయా సహ ।
రమాసమానసౌభాగ్యాం చకార గౌరవేణ చ ॥ ౪॥

సేహే చ లక్ష్మీర్గంగా చ తస్యాశ్చ నవసంగమం ।
సౌభాగ్యగౌరవం కోపాత్తే న సేహే సరస్వతీ ॥ ౫॥

సా తాం జఘాన కలహే మానినీ హరిసన్నిధౌ ।

వ్రీడయా చాపమానేన సాంతర్ధానం చకార హ ॥ ౬॥

సర్వసిద్ధేశ్వరీ దేవీ జ్ఞానినాం సిద్ధియోగినీ ।
జగామాదర్శనం కోపాత్సర్వత్ర చ హరేరహో ॥ ౭॥

హరిర్న దృష్ట్వా తులసీం బోధయిత్వా సరస్వతీం ।
తదనుజ్ఞాం గృహీత్వా చ జగామ తులసీవనం ॥ ౮॥

తత్ర గత్వా చ సుస్నాతో హరిః స తులసీం సతీం ।
పూజయామాస తాం ధ్యాత్వా స్తోత్రం భక్త్యా చకార హ ॥ ౯॥

లక్ష్మీమాయాకామవాణీబీజపూర్వం దశాక్షరం ।
వృందావనీతి ఙేఽన్తం చ వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ ౧౦॥

అనేన కల్పతరుణా మంత్రరాజేన నారద ।
పూజయేద్యో విధానేన సర్వసిద్ధిం లభేద్ ధ్రువం ॥ ౧౧॥

ఘృతదీపేన ధూపేన సిందూరచందనేన చ ।
నైవేద్యేన చ పుష్పేణ చోపచారేణ నారద ॥ ౧౨॥

హరిస్తోత్రేణ తుష్టా సా చావిర్బ్భూతా మహీరుహాత్ ।
ప్రసన్నా చరణాంభోజే జగామ శరణం శుభా ॥ ౧౩॥

వరం తస్యై దదౌ విష్ణుః సర్వపూజ్యా భవేరితి ।
అహం త్వాం ధారయిష్యామి సురూపాం మూర్ధ్ని వక్షసి ॥ ౧౪॥

సర్వే త్వాం ధారయిష్యంతి స్వమూర్ధ్ని చ సురాదయః ।
ఇత్యుక్త్వా తాం గృహీత్వా చ ప్రయయౌ స్వాలయం విభుః ॥ ౧౫॥

నారద ఉవాచ ।
కిం ధ్యానం స్తవనం కిం వా కిం వా పూజావిధానకం ।
తులస్యాశ్చ మహాభాగ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అంతర్హితాయాం తస్యాం చ హరిర్వృందావనే తదా ।
తస్యాశ్చక్రే స్తుతిం గత్వా తులసీం విరహాతురః ॥ ౧౭॥

శ్రీభగవానువాచ ।
వృందరూపాశ్చ వృక్షాశ్చ యదైకత్ర భవంతి చ ।
విదుర్బుధాస్తేన వృందాం మత్ప్రియాం తాం భజామ్యహం ॥ ౧౮॥

పురా బభూవ యా దేవీ త్వాదౌ వృందావనే వనే ।
తేన వృందావనీ ఖ్యాతా సౌభాగ్యా తాం భజామ్యహం ॥ ౧౯॥

అసంఖ్యేషు చ విశ్వేషు పూజితా యా నిరంతరం ।
తేన విశ్వపూజితాఽఽఖ్యాం పూజితాం చ భజామ్యహం ॥ ౨౦॥

అసంఖ్యాని చ విశ్వాని పవిత్రాణి త్వయా సదా ।
తాం విశ్వపావనీం దేవీం విరహేణ స్మరామ్యహం ॥ ౨౧॥

దేవా న తుష్టాః పుష్పాణాం సమూహేన యయా వినా ।
తాం పుష్పసారాం శుద్ధాం చ ద్రష్టుమిచ్ఛామి శోకతః ॥ ౨౨॥

విశ్వే యత్ప్రాప్తిమాత్రేణ భక్తానందో భవేద్ ధ్రువం ।
నందినీ తేన విఖ్యాతా సా ప్రీతా భవతాదిహ ॥ ౨౩॥

యస్యా దేవ్యాస్తులా నాస్తి విశ్వేషు నిఖిలేషు చ ।
తులసీ తేన విఖ్యాతా తాం యామి శరణం ప్రియాం ॥ ౨౪॥

కృష్ణజీవనరూపా సా శశ్వత్ప్రియతమా సతీ ।
తేన కృష్ణజీవనీ సా సా మే రక్షతు జీవనం ॥ ౨౫॥

ఇత్యేవం స్తవనం కృత్వా తస్థౌ తత్ర రమాపతిః ।
దదర్శ తులసీం సాక్షాత్పాదపద్మనతాం సతీం ॥ ౨౬॥

రుదతీమవమానేన మానినీం మానపూజితాం ।
ప్రియాం దృష్ట్వా ప్రియః శీఘ్రం వాసయామాస వక్షసి ॥ ౨౭॥

భారత్యాజ్ఞాం గృహీత్వా చ స్వాలయం చ యయౌ హరిః ।
భారత్యా సహ తత్ప్రీతిం కారయామాస సత్వరం ॥ ౨౮॥

వరం విష్ణుర్దదౌ తస్యై సర్వపూజ్యా భవేరితి ।
శిరోధార్యా చ సర్వేషాం వంద్యా మాన్యా మమేతి చ ॥ ౨౯॥

విష్ణోర్వరేణ సా దేవీ పరితుష్టా బభూవ చ ।
సరస్వతీ తామాకృష్య వాసయామాస సన్నిధౌ ॥ ౩౦॥

లక్ష్మీర్గంగా సస్మితా చ తాం సమాకృష్య నారద ।
గృహం ప్రవేశయామాస వినయేన సతీం తదా ॥ ౩౧॥

వృందా వృందావనీ విశ్వపూజితా విశ్వపావనీ ।
పుష్పసారా నందనీ చ తులసీ కృష్ణజీవనీ ॥ ౩౨॥

ఏతన్నామాష్టకంచైవ స్తోత్రం నామార్థసంయుతం ।
యః పఠేత్తాం చ సంపూజ్య సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ౩౩॥

కార్తిక్యాం పూర్ణిమాయాం చ తులస్యా జన్మ మంగలం ।
తత్ర తస్యాశ్చ పూజా చ విహితా హరిణా పురా ॥ ౩౪॥

తస్యాం యః పూజయేత్తాం చ భక్త్యా వై విశ్వపావనీం ।
సర్వపాపాద్వినిర్ముక్తో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ॥ ౩౫॥

కార్తికే తులసీపత్రం యో దదాతి చ విష్ణవే ।
గవామయుతదానస్య ఫలం ప్రాప్నోతి నిశ్చితం ॥ ౩౬॥

అపుత్రో లభతే పుత్రం ప్రియాహీనో లభేత్ప్రియాం |
బంధుహీనో లభేద్ బంధూన్ స్తోత్రశ్రవణమాత్రతః || ౩౭||

రోగీ ప్రముచ్యతే రోగాద్ బద్ధో ముచ్యేత బంధనాత్ |
భయాన్ముచ్యేత భీతస్తు పాపాన్ముచ్యేత పాతకీ || ౩౮||

ఇత్యేవం కథితం స్తోత్రం ధ్యానం పూజావిధిం శృణు |
త్వమేవ వేదే జానాసి కణ్వశాఖోక్తమేవ చ || ౩౯||

తద్వృక్షే పూజయేత్తాం చ భక్త్యా చావాహనం వినా |
తాం ధ్యాత్వా చోపచారేణ ధ్యానం పాతకనాశనం || ౪౦||

తులసీం పుష్పసారాం చ సతీం పూతాం మనోహరాం |
కృతపాపేధ్మదాహాయ జ్వలదగ్నిశిఖోపమాం || ౪౧||

పుష్పేషు తులనా యస్యా నాస్తి వేదేషు భాషితం |
పవిత్రరూపా సర్వాసు తులసీ సా చ కీర్తితా || ౪౨||

శిరోధార్యా చ సర్వేషామీప్సితా విశ్వపావనీ |
జీవన్ముక్తాం ముక్తిదాం చ భజే తాం హరిభక్తిదాం || ౪౩||

ఇతి ధ్యాత్వా చ సంపూజ్య స్తుత్వా చ ప్రణమేత్సుధీః |
ఉక్తం తులస్యుపాఖ్యానం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి || ౪౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
తులసీపూజావిధివర్ణనం నామ పంచవిశోఽధ్యాయః || ౨౫||

౨౬ సావిత్రీపూజావిధికథనం

నారద ఉవాచ |
తులస్యుపాఖ్యానమిదం శ్రుతం చాతిసుధోపమం |
తతః సావిత్ర్యుపాఖ్యానం తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి || ౧||

పురా కేన సముద్భూతా సా శ్రుతా చ శ్రుతేః ప్రసూః |
కేన వా పూజితా లోకే ప్రథమే కైశ్చ వా పరే || ౨||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
బ్రహ్మణా వేదజననీ ప్రథమే పూజితా మునే |
ద్వితీయే చ వేదగణైస్తత్పశ్చాద్విదుషాం గణైః || ౩||

తదా చాశ్వపతిర్భూపః పూజయామాస భారతే |
తత్పశ్చాత్పూజయామాసుర్వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ || ౪||

నారద ఉవాచ |
కో వా సోఽశ్వపతిర్బ్రహ్మన్ కేన వా తేన పూజితా |

సర్వపూజ్యా చ సా దేవీ ప్రథమే కైశ్చ వా పరే ॥ ౫॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మద్రదేశే మహారాజో బభూవాశ్వపతిర్మునే ।
వైరిణాం బలహర్తా చ మిత్రాణాం దుఃఖనాశనః ॥ ౬॥

ఆసీత్తస్య మహారాజ్ఞీ మహిషీ ధర్మచారిణీ ।
మాలతీతి సమాఖ్యాతా యథా లక్ష్మీర్గదాభృతః ॥ ౭॥

సా చ రాజ్ఞీ చ వంధ్యా చ వసిష్ఠస్యోపదేశతః ।
చకారారాధనం భక్త్యా సావిత్ర్యాశ్చైవ నారద ॥ ౮॥

ప్రత్యాదేశం న సా ప్రాప్తా మహిషీ న దదర్శ తాం ।
గృహం జగామ దుఃఖార్తా హృదయేన విదూయతా ॥ ౯॥

రాజా తాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా బోధయిత్వా నయేన వై ।
సావిత్ర్యాస్తపసే భక్త్యా జగామ పుష్కరం తదా ॥ ౧౦॥

తపశ్చకార తత్రైవ సంయతః శతవత్సరం ।
న దదర్శ చ సావిత్ర్యా ప్రత్యాదేశో బభూవ చ ॥ ౧౧॥

శుశ్రావాకాశవాణీం చ నృపేంద్రశ్చాశరీరిణీం ।
గాయత్ర్యా దశలక్షం చ జపం త్వం కురు నారద ॥ ౧౨॥

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర ఆజగామ పరాశరః ।
ప్రణనామ తతస్తం చ మునిర్నృపమువాచ చ ॥ ౧౩॥

మునిరువాచ ।
సకృజ్జపశ్చ గాయత్ర్యాః పాపం దినభవం హరేత్ ।
దశవారం జపేనైవ నశ్యేత్పాపం దివానిశం ॥ ౧౪॥

శతవారం జపశ్చైవ పాపం మాసార్జితం హరేత్ ।
సహస్రధా జపశ్చైవ కల్మషం వత్సరార్జితం ॥ ౧౫॥

లక్షో జన్మకృతం పాపం దశలక్షోఽన్యజన్మజం ।
సర్వజన్మకృతం పాపం శతలక్షాద్వినశ్యతి ॥ ౧౬॥

కరోతి ముక్తిం విప్రాణాం జపో దశగుణస్తతః ।
కరం సర్పఫణాకారం కృత్వా తద్రంధ్రముద్రితం ॥ ౧౭॥

ఆనమ్రమూర్ధమచలం ప్రజపేత్ప్రాఙ్ముఖో ద్విజః ।
అనామికామధ్యదేశాదధోఽవామక్రమేణ చ ॥ ౧౮॥

తర్జనీమూలపర్యంతం జపస్యైవం క్రమః కరే ।
శ్వేతపంకజబీజానాం స్ఫటికానాం చ సంస్కృతాం ॥ ౧౯॥

కృత్వా వై మాలికాం రాజన్ జపేత్తీర్థే సురాలయే ।

సంస్థాప్య మాలామశ్వత్థపత్రే పద్మే చ సంయతః ॥ ౨౦॥

కృత్వా గోరోచనాక్తాం చ గాయత్ర్యా స్నాపయేత్సుధీః ।
గాయత్రీశతకం తస్యాం జపేచ్చ విధిపూర్వకం ॥ ౨౧॥

అథవా పంచగవ్యేన స్నాత్వా మాలాం సుసంస్కృతాం ।
అథ గంగోదకేనైవ స్నాత్వా వాతిసుసంస్కృతాం ॥ ౨౨॥

ఏవం క్రమేణ రాజర్షే దశలక్షం జపం కురు ।
సాక్షాద్ద్రక్ష్యసి సావిత్రీం త్రిజన్మపాతకక్షయాత్ ॥ ౨౩॥

నిత్యం సంధ్యాం చ హే రాజన్ కరిష్యసి దినే దినే ।
మధ్యాహ్నే చాపి సాయాహ్నే ప్రాతరేవ శుచిః సదా ॥ ౨౪॥

సంధ్యాహీనోఽశుచిర్నిత్యమనర్హః సర్వకర్మసు ।
యదహ్నా కురుతే కర్మ న తస్య ఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౨౫॥

నోపతిష్ఠతి యః పూర్వాం నోపాస్తే యస్తు పశ్చిమాం ।
స శూద్రవద్బహిష్కార్యః సర్వస్మాద్ ద్విజకర్మణః ॥ ౨౬॥

యావజ్జీవనపర్యంతం త్రిఃసంధ్యాం యః కరోతి చ ।
స చ సూర్యసమో విప్రస్తేజసా తపసా సదా ॥ ౨౭॥

తత్పాదపద్మరజసా సద్యఃపూతా వసుంధరా ।
జీవన్ముక్తః స తేజస్వీ సంధ్యాపూతో హి యో ద్విజః ॥ ౨౮॥

తీర్థాని చ పవిత్రాణి తస్య సంస్పర్శమాత్రతః ।
తతః పాపాని యాంత్యేవ వైనతేయాదివోరగాః ॥ ౨౯॥

న గృహ్ణంతి సురాః పూజాం పితరః పిండతర్పణం ।
స్వేచ్ఛయా చ ద్విజాతేశ్చ త్రిసంధ్యారహితస్య చ ॥ ౩౦॥

మూలప్రకృత్యభక్తో యస్తన్మంత్రస్యాప్యనర్చకః ।
తదుత్సవవిహీనశ్చ విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౧॥

విష్ణుమంత్రవిహీనశ్చ త్రిసంధ్యారహితో ద్విజః ।
ఏకాదశీవిహీనశ్చ విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౨॥

హరేరనైవేద్యభోజీ ధావకో వృషవాహకః ।
శూద్రాన్నభోజీ యో విప్రో విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౩॥

శూద్రాణాం శవదాహీ యః స విప్రో వృషలీపతిః ।
శూద్రాణాం సూపకారశ్చ విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౪॥

శూద్రాణాం చ ప్రతిగ్రాహీ శూద్రయాజీ చ యో ద్విజః ।
మసిజీవీ అసిజీవీ విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౫॥

యః కన్యావిక్రయీ విప్రో యో హరేర్నామవిక్రయీ ।
యో విప్రోఽవీరాన్నభోజీ ఋతుస్నాతాన్నభోజకః ॥ ౩౬॥

భగజీవీ బార్ధుషికో విషహీనో యథోరగః ।
యో విద్యావికయీ విప్రో విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౭॥

సూర్యోదయే స్వపేద్యో హి మత్స్యభోజీ చ యో ద్విజః ।
శివాపూజాదిరహితో విషహీనో యథోరగః ॥ ౩౮॥

ఇత్యుక్త్వా చ మునిశ్రేష్ఠః సర్వపూజావిధిక్రమం ।
తమువాచ చ సావిత్ర్యా ధ్యానాదికమభీప్సితం ॥ ౩౯॥

దత్త్వా సర్వం నృపేంద్రాయ యయౌ చ స్వాశ్రమే మునే ।
రాజా సంపూజ్య సావిత్రీం దదర్శ వరమాప చ ॥ ౪౦॥

నారద ఉవాచ ।
కిం వా ధ్యానం చ సావిత్ర్యాః కిం వా పూజావిధానకం ।
స్తోత్రం మంత్రం చ కిం దత్త్వా ప్రయయౌ స పరాశరః ॥ ౪౧॥

నృపః కేన విధానేన సంపూజ్య శ్రుతిమాతరం ।
వరం చ కం వా సంప్రాప సంపూజ్య తు విధానతః ॥ ౪౨॥

తత్సర్వం శ్రోతుమిచ్ఛామి సావిత్ర్యాః పరమం మహత్ ।
రహస్యాతిరహస్యం చ శ్రుతిసిద్ధం సమాసతః ॥ ౪౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
జ్యేష్ఠకృష్ణత్రయోదశ్యాం శుద్ధకాలే చ యత్నతః ।
వ్రతమేవ చతుర్దశ్యాం వ్రతీ భక్త్యా సమాచరేత్ ॥ ౪౪॥

వ్రతం చతుర్దశాబ్దం చ ద్విసప్తఫలసంయుతం ।
దత్త్వా ద్విసప్తనైవేద్యం పుష్పధూపాదికం చరేత్ ॥ ౪౫॥

వస్త్రం యజ్ఞోపవీతం చ భోజనం విధిపూర్వకం ।
సంస్థాప్య మంగలఘటం ఫలశాఖాసమన్వితం ॥ ౪౬॥

గణేశం చ దినేశం చ వహ్నిం విష్ణుం శివం శివాం ।
సంపూజ్య పూజయేదిష్టం ఘటే ఆవాహితే ద్విజః ॥ ౪౭॥

శృణు ధ్యానం చ సావిత్ర్యాశ్చోక్తం మాధ్యందినే చ యత్ ।
స్తోత్రం పూజావిధానం చ మంత్రం చ సర్వకామదం ॥ ౪౮॥

తప్తకాంచనవర్ణాభాం జ్వలంతీం బ్రహ్మతేజసా ।
గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తండసహస్రసమ్మితప్రభాం ॥ ౪౯॥

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం రత్నభూషణభూషితాం ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం భక్తానుగ్రహవిగ్రహాం ॥ ౫౦॥

సుఖదాం ముక్తిదాం శాంతాం కాంతాం చ జగతాం విధేః |
సర్వసంపత్స్వరూపాం చ ప్రదాత్రీం సర్వసంపదాం || ౫౧||

వేదాధిష్ఠాతృదేవీం చ వేదశాస్త్రస్వరూపిణీం |
వేదబీజస్వరూపాం చ భజే తాం వేదమాతరం || ౫౨||

ధ్యాత్వా ధ్యానేన నైవేద్యం దత్త్వా పాణిం స్వమూర్ధని |
పునర్ధ్యాత్వా ఘటే భక్త్యా దేవీమావాహయేద్ వ్రతీ || ౫౩||

దత్త్వా షోడశోపచారం వేదోక్తం మంత్రపూర్వకం |
సంపూజ్య స్తుత్వా ప్రణమేద్దేవదేవీం విధానతః || ౫౪||

ఆసనం పాద్యమర్ఘ్యం చ స్నానీయం చానులేపనం |
ధూపం దీపం చ నైవేద్యం తాంబూలం శీతలం జలం || ౫౫||

వసనం భూషణం మాల్యం గంధమాచమనీయకం |
మనోహరం సుతల్పం చ దేయాన్యేతాని షోడశ || ౫౬||

దారుసారవికారం చ హేమాదినిర్మితం చ వా |
దేవాధారం పుణ్యదం చ మయా తుభ్యం నివేదితం || ౫౭||

తీర్థోదకం చ పాద్యం చ పుణ్యదం ప్రీతిదం మహత్ |
పూజాంగభూతం శుద్ధం చ మయా తుభ్యం నివేదితం || ౫౮||

పవిత్రరూపమర్ఘ్యం చ దూర్వాపుష్పదలాన్వితం |
పుణ్యదం శంఖతోయాక్తం మయా తుభ్యం నివేదితం || ౫౯||

సుగంధం గంధతోయం చ స్నేహం సౌగంధకారకం |
మయా నివేదితం భక్త్యా స్నానీయం ప్రతిగృహ్యతాం || ౬౦||

గంధద్రవ్యోద్భవం పుణ్యం ప్రీతిదం దివ్యగంధదం |
మయా నివేదితం భక్త్యా గంధతోయం తవాంబికే || ౬౧||

సర్వమంగలరూపం చ సర్వం చ మంగలప్రదం |
పుణ్యదం చ సుధూపం తం గృహాణ పరమేశ్వరి || ౬౨||

సుగంధయుక్తం సుఖదం మయా తుభ్యం నివేదితం |
జగతాం దర్శనార్థాయ ప్రదీపం దీప్తికారకం || ౬౩||

అంధకారధ్వంసబీజం మయా తుభ్యం నివేదితం |
తుష్టిదం పుష్టిదం చైవ ప్రీతిదం క్షుద్వినాశనం || ౬౪||

పుణ్యదం స్వాదురూపం చ నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతాం |
తాంబూలప్రవరం రమ్యం కర్పూరాదిసువాసితం || ౬౫||

తుష్టిదం పుష్టిదం చైవ మయా తుభ్యం నివేదితం |
సుశీతలం వారి శీతం పిపాసానాశకారణం || ౬౬||

జగతాం జీవనరూపం చ జీవనం ప్రతిగృహ్యతాం |
దేహశోభాస్వరూపం చ సభాశోభావివర్ధనం || ౬౭||

కార్పాసజం చ కృమిజం వసనం ప్రతిగృహ్యతాం |
కాంచనాదివినిర్మాణం శ్రీకరం శ్రీయుతం సదా || ౬౮||

సుఖదం పుణ్యదం రత్నభూషణం ప్రతిగృహ్యతాం |
నానావృక్షసముద్భూతం నానారూపసమన్వితం || ౬౯||

ఫలస్వరూపం ఫలదం ఫలం చ ప్రతిగృహ్యతాం |
సర్వమంగలరూపం చ సర్వమంగలమంగలం || ౭౦||

నానాపుష్పవినిర్మాణం బహుశోభాసమన్వితం |
ప్రీతిదం పుణ్యదం చైవ మాల్యం చ ప్రతిగృహ్యతాం || ౭౧||

పుణ్యదం చ సుగంధాఢ్యం గంధం చ దేవి గృహ్యతాం |
సిందూరం చ వరం రమ్యం భాలశోభావివర్ధనం || ౭౨||

భూషణానాం చ ప్రవరం సిందూరం ప్రతిగృహ్యతాం |
విశుద్ధం గ్రంథిసంయుక్తం పుణ్యసూత్రవినిర్మితం || ౭౩||

పవిత్రం వేదమంత్రేణ యజ్ఞసూత్రం చ గృహ్యతాం |
ద్రవ్యాణ్యేతాని మూలేన దత్త్వా స్తోత్రం పఠేత్సుధీః || ౭౪||

తతో విప్రాయ భక్త్యా చ వ్రతీ దద్యాచ్చ దక్షిణాం |
సావిత్రీతి చతుర్థ్యంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ || ౭౫||

లక్ష్మీమాయాకామపూర్వం మంత్రమష్టాక్షరం విదుః |
మాధ్యందినోక్తం స్తోత్రం చ సర్వకామఫలప్రదం || ౭౬||

విప్రజీవనరూపం చ నిబోధ కథయామి తే |
కృష్ణేన దత్తాం సావిత్రీం గోలోకే బ్రహ్మణే పురా || ౭౭||

నాయాతి సా తేన సార్ధం బ్రహ్మలోకే చ నారద |
బ్రహ్మా కృష్ణాజ్ఞయా భక్త్యా తుష్టావ వేదమాతరం || ౭౮||

తదా సా పరితుష్టా చ బ్రహ్మాణం చకమే పతిం |
బ్రహ్మోవాచ
సచ్చిదానందరూపే త్వం మూలప్రకృతిరూపిణి || ౭౯||

హిరణ్యగర్భరూపే త్వం ప్రసన్నా భవ సుందరి |
తేజఃస్వరూపే పరమే పరమానందరూపిణి || ౮౦||

ద్విజాతీనాం జాతిరూపే ప్రసన్నా భవ సుందరి |
నిత్యే నిత్యప్రియే దేవి నిత్యానందస్వరూపిణి || ౮౧||

సర్వమంగలరూపే చ ప్రసన్నా భవ సుందరి |

సర్వస్వరూపే విప్రాణాం మంత్రసారే పరాత్పరే ॥ ౮౨॥

సుఖదే మోక్షదే దేవి ప్రసన్నా భవ సుందరి ।
విప్రపాపేధ్మదాహాయ జ్వలదగ్నిశిఖోపమే ॥ ౮౩॥

బహ్మతేజఃప్రదే దేవి ప్రసన్నా భవ సుందరి ।
కాయేన మనసా వాచా యత్పాపం కురుతే నరః ॥ ౮౪॥

తత్త్వత్స్మరణమాత్రేణ భస్మీభూతం భవిష్యతి ।
ఇత్యుక్త్వా జగతాం ధాతా తస్థౌ తత్రైవ సంసది ॥ ౮౫॥

సావిత్రీ బ్రహ్మణా సార్ధం బ్రహ్మలోకం జగామ సా ।
అనేన స్తవరాజేన సంస్తూయాశ్వపతిర్నృపః ॥ ౮౬॥

దదర్శ తాం చ సావిత్రీం వరం ప్రాప మనోగతం ।
స్తవరాజమిమం పుణ్యం సంధ్యాం కృత్వా చ యః పఠేత్ ।
పాఠే చతుర్ణాం వేదానాం యత్ఫలం లభతే చ తత్ ॥ ౮౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
సావిత్రీపూజావిధికథనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౬॥

౨౭ సావిత్ర్యుపాఖ్యానే యమసావిత్రీసంవాదవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ
స్తుత్వానేన సోఽశ్వపతిః సంపూజ్య విధిపూర్వకం ।
దదర్శ తత్ర తాం దేవీం సహస్రార్కసమప్రభాం ॥ ౧॥

ఉవాచ సా చ రాజానం ప్రసన్నా సస్మితా సతీ ।
యథా మాతా స్వపుత్రం చ ద్యోతయంతీ దిశస్త్విషా ॥ ౨॥

సావిత్ర్యువాచ ।
జానామ్యహం మహారాజ యత్తే మనసి వాంఛితం ।
వాంఛితం తవ పత్న్యాశ్చ సర్వం దాస్యామి నిశ్చితం ॥ ౩॥

సాధ్వీ కన్యాభిలాషం చ కరోతి తవ కామినీ ।
త్వం ప్రార్థయసి పుత్రం చ భవిష్యతి క్రమేణ చ ॥ ౪॥

ఇత్యుక్త్వా సా తదా దేవీ బ్రహ్మలోకం జగామ హ ।
రాజా జగామ స్వగృహం తత్కన్యాఽఽదౌ బభూవ హ ॥ ౫॥

ఆరాధనాచ్చ సావిత్ర్యా బభూవ కమలా పరా ।
సావిత్రీతి చ తన్నామ చకారాశ్వపతిర్నృపః ॥ ౬॥

కాలేన సా వర్ధమానా బభూవ చ దినే దినే ।
రూపయౌవనసంపన్నా శుక్లే చంద్రకలా యథా ॥ ౭॥

సా వరం వరయామాస ద్యుమత్సేనాత్మజం తదా ।
సత్యవంతం సత్యశీలం నానాగుణసమన్వితం ॥ ౮॥

రాజా తస్మై దదౌ తాం చ రత్నభూషణభూషితాం ।
సోఽపి సార్ధం కౌతుకేన తాం గృహీత్వా గృహం యయౌ ॥ ౯॥

స చ సంవత్సరేఽతీతే సత్యవాన్ సత్యవిక్రమః ।
జగామ ఫలకాష్ఠార్థం ప్రహర్షం పితురాజ్ఞయా ॥ ౧౦॥

జగామ సాధ్వీ తత్పశ్చాత్సావిత్రీ దైవయోగతః ।
నిపత్య వృక్షాద్దైవేన ప్రాణాంస్తత్యాజ సత్యవాన్ ॥ ౧౧॥

యమస్తం పురుషం దృష్ట్వా బద్ధ్వాంగుష్ఠసమం మునే ।
గృహీత్వా గమనం చక్రే తత్పశ్చాత్ప్రయయౌ సతీ ॥ ౧౨॥

పశ్చాత్తాం సుదతీం దృష్ట్వా యమః సంయమనీపతిః ।
ఉవాచ మధురం సాధ్వీం సాధూనాం ప్రవరో మహాన్ ॥ ౧౩॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
అహో క్వ యాసి సావిత్రి గృహీత్వా మానుషీం తనుం ।
యది యాస్యసి కాంతేన సార్ధం దేహం తదా త్యజ ॥ ౧౪॥

గంతుం మర్త్యో న శక్నోతి గృహీత్వా పాంచభౌతికం ।
దేహం చ మమ లోకం చ నశ్వరం నశ్వరః సదా ॥ ౧౫॥

భర్తుస్తే పూర్ణకాలో వై బభూవ భారతే సతి ।
స్వకర్మఫలభోగార్థం సత్యవాన్ యాతి మద్గృహం ॥ ౧౬॥

కర్మణా జాయతే జంతుః కర్మణైవ ప్రలీయతే ।
సుఖం దుఃఖం భయం శోకః కర్మణైవ ప్రణీయతే ॥ ౧౭॥

కర్మణేంద్రో భవేజ్జీవో బ్రహ్మపుత్రః స్వకర్మణా ।
స్వకర్మణా హరేర్దాసో జన్మాదిరహితో భవేత్ ॥ ౧౮॥

స్వకర్మణా సర్వసిద్ధిమమరత్వం లభేద్ ధ్రువం ।
లభేత్స్వకర్మణా విష్ణోః సాలోక్యాదిచతుష్టయం ॥ ౧౯॥

సురత్వం చ మనుత్వం చ రాజేంద్రత్వం లభేన్నరః ।
కర్మణా చ శివత్వం చ గణేశత్వం తథైవ చ ॥ ౨౦॥

కర్మణా చ మునీంద్రత్వం తపస్విత్వం స్వకర్మణా ।
స్వకర్మణా క్షత్రియత్వం వైశ్యత్వం చ స్వకర్మణా ॥ ౨౧॥

కర్మణైవ చ మ్లేచ్ఛత్వం లభతే నాత్ర సంశయః ।
స్వకర్మణా జంగమత్వం శైలత్వం చ స్వకర్మణా ॥ ౨౨॥

కర్మణా రాక్షసత్వం చ కిన్నరత్వం స్వకర్మణా ।

కర్మణైవాధిపత్యం చ వృక్షత్వం చ స్వకర్మణా ॥ ౨౩॥

కర్మణైవ పశుత్వం చ వనజీవీ స్వకర్మణా ।
కర్మణా క్షుద్రజంతుత్వం కృమిత్వం చ స్వకర్మణా ॥ ౨౪॥

దైతేయత్వం దానవత్వమసురత్వం స్వకర్మణా ।
ఇత్యేతదుక్త్వా సావిత్రీం విరరామ స వై యమః ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే సావిత్ర్యుపాఖ్యానే
యమసావిత్రీసంవాదవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౭॥

౨౮ సావిత్ర్యుపాఖ్యానే యమసావిత్రీసంవాదవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
యమస్య వచనం శ్రుత్వా సావిత్రీ చ పతివ్రతా ।
తుష్టావ పరయా భక్త్యా తమువాచ మనస్వినీ ॥ ౧॥

సావిత్ర్యువాచ ।
కిం కర్మ తద్భవేత్కేన కో వా తద్ధేతురేవ చ ।
కో వా దేహీ చ దేహః కః కో వాత్ర కర్మకారకః ॥ ౨॥

కిం వా జ్ఞానం చ బుద్ధిః కా కో వా ప్రాణః శరీరిణాం ।
కానీంద్రియాణి కిం తేషాం లక్షణం దేవతాశ్చ కాః ॥ ౩॥

భోక్తా భోజయితా కో వా కో వా భోగశ్చ నిష్కృతిః ।
కో జీవః పరమాత్మా కస్తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౪॥

ధర్మ ఉవాచ ।
వేదప్రణిహితో ధర్మః కర్మ యన్మంగలం పరం ।
అవైదికం తు యత్కర్మ తదేవాశుభమేవ చ ॥ ౫॥

అహైతుకీ దేవసేవా సంకల్పరహితా సతీ ।
కర్మనిర్మూలరూపా చ సా ఏవ పరభక్తిదా ॥ ౬॥

కో వా కర్మఫలం భుంక్తే కో వా నిర్లిప్త ఏవ చ ।
బ్రహ్మభక్తో యో నరశ్చ స చ ముక్తః శ్రుతః శ్రుతౌ ॥ ౭॥

జన్మమృత్యుజరావ్యాధిశోకభీతివివర్జితః ।
భక్తిశ్చ ద్వివిధా సాధ్వి శ్రుత్యుక్తా సర్వసమ్మతా ॥ ౮॥

నిర్వాణపదదాత్రీ చ హరిరూపప్రదా నృణాం ।
హరిరూపస్వరూపాం చ భక్తిం వాంఛంతి వైష్ణవాః ॥ ౯॥

అన్యే నిర్వాణమిచ్ఛంతి యోగినో బ్రహ్మవిత్తమాః ।
కర్మణో బీజరూపశ్చ సతతం తత్ఫలప్రదః ॥ ౧౦॥

కర్మరూపశ్చ భగవాన్పరాత్మా ప్రకృతిః పరా ।
సోఽపి తద్ధేతురూపశ్చ దేహో నశ్వర ఏవ చ ॥ ౧౧॥

పృథివీ వాయురాకాశో జలం తేజస్తథైవ చ ।
ఏతాని సూత్రరూపాణి సృష్టిరూపవిధౌ సతః ॥ ౧౨॥

కర్మకర్తా చ దేహీ చ ఆత్మా భోజయితా సదా ।
భోగో విభవభేదశ్చ నిత్కృతిర్ముక్తిరేవ చ ॥ ౧౩॥

సదసద్భేదబీజం చ జ్ఞానం నానావిధం భవేత్ ।
విషయాణాం విభాగానాం భేది బీజం చ కీర్తితం ॥ ౧౪॥

బుద్ధిర్వివేచనా సా చ జ్ఞానబీజం శ్రుతౌ శ్రుతం ।
వాయుభేదాశ్చ ప్రాణాశ్చ బలరూపాశ్చ దేహినాం ॥ ౧౫॥

ఇంద్రియాణాం చ ప్రవరమీశ్వరాంశమనూహకం ।
ప్రేరకం కర్మణాం చైవ దుర్నివార్యం చ దేహినాం ॥ ౧౬॥

అనిరూప్యమదృశ్యం చ జ్ఞానభేదో మనః స్మృతం ।
లోచనం శ్రవణం ఘ్రాణం త్వక్చ రసనమింద్రియం ॥ ౧౭॥

అంగినామంగరూపం చ ప్రేరకం సర్వకర్మణాం ।
రిపురూపం మిత్రరూపం సుఖరూపం చ దుఃఖదం ॥ ౧౮॥

సూర్యో వాయుశ్చ పృథివీ బ్రహ్మాద్యా దేవతాః స్మృతాః ।
ప్రాణదేహాదిభృద్యో హి స జీవః పరికీర్తితః ॥ ౧౯॥

పరమం వ్యాపకం బ్రహ్మ నిర్గుణః ప్రకృతేః పరః ।
కారణం కారణానాం చ పరమాత్మా స ఉచ్యతే ॥ ౨౦॥

ఇత్యేవం కథితం సర్వం త్వయా పృష్టం యథాగమం ।
జ్ఞానినాం జ్ఞానరూపం చ గచ్ఛ వత్సే యథాసుఖం ॥ ౨౧॥

సావిత్ర్యువాచ ।
త్యక్త్వా క్వ యామి కాంతం వా త్వాం వా జ్ఞానార్ణవం ధ్రువం ।
యద్యత్కరోమి ప్రశ్నం చ తద్భవాన్వక్తుమర్హతి ॥ ౨౨॥

కాం కాం యోనిం యాతి జీవః కర్మణా కేన వా పునః ।
కేన వా కర్మణా స్వర్గం కేన వా నరకం పితః ॥ ౨౩॥

కేన వా కర్మణా ముక్తిః కేన భక్తిర్భవేద్ గురౌ ।
కేన వా కర్మణా యోగీ రోగీ వా కేన కర్మణా ॥ ౨౪॥

కేన వా దీర్ఘజీవీ చ కేనాల్పాయుశ్చ కర్మణా ।
కేన వా కర్మణా దుఃఖీ సుఖీ వా కేన కర్మణా ॥ ౨౫॥

అంగహీనశ్చ కాణశ్చ బధిరః కేన కర్మణా ।

అంధో వా పంగురపి వా ప్రమత్తః కేన కర్మణా ॥ ౨౬॥

క్షిప్తోఽతిలుబ్ధకశ్చౌరః కేన వా కర్మణా భవేత్ ।
కేన సిద్ధిమవాప్నోతి సాలోక్యాదిచతుష్టయం ॥ ౨౭॥

కేన వా బ్రాహ్మణత్వం చ తపస్విత్వం చ కేన వా ।
స్వర్గభోగాదికం కేన వైకుంఠం కేన కర్మణా ॥ ౨౮॥

గోలోకం కేన వా బ్రహ్మన్ సర్వోత్కృష్టం నిరామయం ।
నరకో వా కతివిధః కింసంఖ్యో నామ కిం చ వా ॥ ౨౯॥

కో వా కం నరకం యాతి కియంతం తేషు తిష్ఠతి ।
పాపినాం కర్మణా కేన కో వా వ్యాధిః ప్రజాయతే ।
యద్యత్ప్రియం మయా పృష్టం తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౩౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసవాదే సావిత్ర్యుపాఖ్యానే
యమసావిత్రీసంవాదవర్ణనం నామాష్టావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౮॥

౨౯ సావిత్ర్యుపాఖ్యానే కర్మవిపాకవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సావిత్రీవచనం శ్రుత్వా జగామ విస్మయం యమః ।
ప్రహస్య వక్తుమారేభే కర్మపాకం తు జీవినాం ॥ ౧॥

ధర్మ ఉవాచ ।
కన్యా ద్వాదశవర్షీయా వత్సే త్వం వయసాధునా ।
జ్ఞానం తే పూర్వవిదుషాం జ్ఞానినాం యోగినాం పరం ॥ ౨॥

సావిత్రీవరదానేన త్వం సావిత్రీ కలా సతీ ।
ప్రాప్తా పురా భూభృతా చ తపసా తత్సమా సుతే ॥ ౩॥

యథా శ్రీః శ్రీపతేః క్రోడే భవానీ చ భవోరసి ।
యథాదితిః కశ్యపే చ యథాహల్యా చ గౌతమే ॥ ౪॥

యథా శచీ మహేంద్రే చ యథా చంద్రే చ రోహిణీ ।
యథా రతిః కామదేవే యథా స్వాహా హుతాశనే ॥ ౫॥

యథా స్వధా చ పితృషు యథా సంధ్యా దివాకరే ।
వరుణానీ చ వరుణే యజ్ఞే చ దక్షిణా యథా ॥ ౬॥

యథా వరాహే పృథివీ దేవసేనా చ కార్తికే ।
సౌభాగ్యా సుప్రియా త్వం చ తథా సత్యవతః ప్రియే ॥ ౭॥

అయం తుభ్యం వరో దత్తోఽప్యపరం చ యథేప్సితం ।
శృణు దేవి మహాభాగే దదామి సకలేప్సితం ॥ ౮॥

సావిత్ర్యువాచ ।
సత్యవత ఔరసానాం పుత్రాణాం శతకం మమ ।
భవిష్యతి మహాభాగ వరమేతన్మదీప్సితం ॥ ౯॥

మత్పితుః పుత్రశతకం శ్వశురస్య చ చక్షుషీ ।
రాజ్యలాభో భవత్వేవం వరమేతన్మదీప్సితం ॥ ౧౦॥

అంతే సత్యవతా సార్ధం యాస్యామి హరిమందిరం ।
సమతీతే లక్షవర్షే దేహీదం మే జగత్ప్రభో ॥ ౧౧॥

జీవకర్మవిపాకం చ శ్రోతుం కౌతూహలం మమ ।
విశ్వనిస్తారబీజం చ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧౨॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
భవిష్యతి మహాసాధ్వి సర్వం మానసికం తవ ।
జీవకర్మవిపాకం చ కథయామి నిశామయ ॥ ౧౩॥

శుభానామశుభానాం చ కర్మణాం జన్మ భారతే ।
పుణ్యక్షేత్రే చ నాన్యత్ర సర్వం చ భుంజతే జనాః ॥ ౧౪॥

సురా దైత్యా దానవాశ్చ గంధర్వా రాక్షసాదయః ।
నరాశ్చ కర్మజనకా న సర్వే జీవినః సతి ॥ ౧౫॥

విశిష్టజీవినః కర్మ భుంజతే సర్వయోనిషు ।
శుభాశుభం చ సర్వత్ర స్వర్గేషు నరకేషు చ ॥ ౧౬॥

విశేషతో జీవినశ్చ భ్రమంతే సర్వయోనిషు ।
శుభాశుభం భుంజతే చ కర్మ పూర్వార్జితం పరం ॥ ౧౭॥

శుభేన కర్మణా యాతి స్వర్లోకాదికమేవ చ ।
కర్మణా చాశుభేనైవ భ్రమంతి నరకేషు చ ॥ ౧౮॥

కర్మనిర్మూలనే భక్తిః సా చోక్తా ద్వివిధా సతి ।
నిర్వాణరూపా భక్తిశ్చ బ్రహ్మణః ప్రకృతేరిహ ॥ ౧౯॥

రోగీ కుకర్మణా జీవశ్చారోగీ శుభకర్మణా ।
దీర్ఘజీవీ చ క్షీణాయుః సుఖీ దుఃఖీ చ కర్మణా ॥ ౨౦॥

అంధాదయశ్చాంగహీనాః కర్మణా కుత్సితేన చ ।
సిద్ధ్యాదికమవాప్నోతి సర్వోత్కృష్టేన కర్మణా ॥ ౨౧॥

సామాన్యం కథితం దేవి విశేషం శృణు సుందరి ।
సుదుర్లభం సుగోప్యం చ పురాణేషు స్మృతిష్వపి ॥ ౨౨॥

దుర్లభా మానుషీ జాతిః సర్వజాతిషు భారతే ।
సర్వేభ్యో బ్రాహ్మణః శ్రేష్ఠః ప్రశస్తః సర్వకర్మసు ॥ ౨౩॥

బ్రహ్మనిష్ఠో ద్విజశ్చైవ గరీయాన్ భారతే సతి ।
నిష్కామశ్చ సకామశ్చ బ్రాహ్మణో ద్వివిధః సతి ॥ ౨౪॥

సకామాజ్జ ప్రధానశ్చ నిష్కామో భక్త ఏవ చ ।
కర్మభోగీ సకామశ్చ నిష్కామో నిరుపద్రవః ॥ ౨౫॥

స యాతి దేహం త్యక్త్వా చ పదం యత్తన్నిరామయం ।
పునరాగమనం నాస్తి తేషాం నిష్కామినాం సతి ॥ ౨౬॥

సేవంతే ద్విభుజం కృష్ణం పరమాత్మానమీశ్వరం ।
గోలోకం ప్రతి తే భక్తా దివ్యరూపవిధారిణః ॥ ౨౭॥

సకామినో వైష్ణవాశ్చ గత్వా వైకుంఠమేవ చ ।
భారతం పునరాయాంతి తేషాం జన్మ ద్విజాతిషు ॥ ౨౮॥

కాలే గతే చ నిష్కామా భవంత్యేవ క్రమేణ చ ।
భక్తిం చ నిర్మలాం తేభ్యో దాస్యామి నిశ్చితం పునః ॥ ౨౯॥

బ్రాహ్మణా వైష్ణవాశ్చైవ సకామాః సర్వజన్మసు ।
న తేషాం నిర్మలా బుద్ధిర్విష్ణుభక్తివివర్జితాః ॥ ౩౦॥

తీర్థాశ్రితా ద్విజా యే చ తపస్యానిరతాః సతి ।
తే యాంతి బ్రహ్మలోకం చ పునరాయాంతి భారతే ॥ ౩౧॥

స్వధర్మనిరతా యే చ తీర్థాన్యత్రనివాసినః ।
వ్రజంతి తే సత్యలోకం పునరాయాంతి భారతే ॥ ౩౨॥

స్వధర్మనిరతా విప్రాః సూర్యభక్తాశ్చ భారతే ।
వ్రజంతి తే సూర్యలోకం పునరాయాంతి భారతే ॥ ౩౩॥

మూలప్రకృతిభక్తా యే నిష్కామా ధర్మచారిణః ।
మణిద్వీపం ప్రయాంత్యేవ పునరావృత్తివర్జితం ॥ ౩౪॥

స్వధర్మే నిరతా భక్తాః శైవాః శాక్తాశ్చ గాణపాః ।
తే యాంతి శివలోకం చ పునరాయాంతి భారతే ॥ ౩౫॥

యే విప్రా అన్యదేవేజ్యాః స్వధర్మనిరతాః సతి ।
తే యాంతి సర్వలోకం చ పునరాయాంతి భారతే ॥ ౩౬॥

హరిభక్తాశ్చ నిష్కామాః స్వధర్మనిరతా ద్విజాః ।
తే చ యాంతి హరేర్లోకం క్రమాద్భక్తిబలాదహో ॥ ౩౭॥

స్వధర్మరహితా విప్రా దేవాన్యసేవనాః సదా ।
భ్రష్టాచారాశ్చ కామాశ్చ తే యాంతి నరకం ధ్రువం ॥ ౩౮॥

స్వధర్మనిరతా ఏవ వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ ।
భవంత్యేవ శుభస్యైవ కర్మణః ఫలభోగినః ॥ ౩౯॥

స్వకర్మరహితా యే చ నరకం యాంతి తే ధ్రువం |
భారతే న భవంత్యేవ కర్మణః ఫలభోగినః || ౪౦||

స్వధర్మనిరతా ఏవ వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ |
స్వధర్మనిరతా విప్రాః స్వధర్మనిరతాయ చ || ౪౧||

కన్యాం దదతి విప్రాయ చంద్రలోకం ప్రయాంతి తే |
వసంతి తత్ర తే సాధ్వి యావదింద్రాశ్చతుర్దశ || ౪౨||

సాలంకృతాయా దానేన ద్విగుణం ఫలముచ్యతే |
సకామా యాంతి తల్లోకం న నిష్కామాశ్చ సాధవః || ౪౩||

తే ప్రయాంతి విష్ణులోకం ఫలసంఘాతవర్జితాః |
గవ్యం చ రజతం స్వర్ణం వస్త్రం సర్పిః ఫలం జలం || ౪౪||

యే దదత్యేవ విప్రేభ్యశ్చంద్రలోకం ప్రయాంతి తే |
వసంతి తే చ తల్లోకే యావన్మన్వంతరం సతి || ౪౫||

సుచిరాత్సుచిరం వాసం కుర్వంతి తేన తే జనాః |
యే దదతి సువర్ణాంశ్చ గాశ్చ తామ్రాదికం సతి || ౪౬||

తే యాంతి సూర్యలోకం చ శుచయే బ్రాహ్మణాయ చ |
వసంతి తే తత్ర లోకే వర్షాణామయుతం సతి || ౪౭||

విపులే సుచిరం వాసం కుర్వంతి చ నిరామయాః |
దదాతి భూమిం విప్రేభ్యో ధనాని విపులాని చ || ౪౮||

స యాతి విష్ణులోకం చ శ్వేతద్వీపం మనోహరం |
తత్రైవ నివసత్యేవ యావచ్చంద్రదివాకరౌ || ౪౯||

విపులే విపులం వాసం కరోతి పుణ్యవాన్మునే |
గృహం దదతి విప్రాయ యే జనా భక్తిపూర్వకం || ౫౦||

తే యాంతి విష్ణులోకం చ సుచిరం సుఖదాయకం |
గృహరేణుప్రమాణం చ విష్ణులోకే మహత్తమే || ౫౧||

విపులే విపులం వాసం కుర్వంతి మానవాః సతి |
యస్మై యస్మై చ దేవాయ యో దదాతి గృహం నరః || ౫౨||

స యాతి తస్య లోకం చ రేణుమానాబ్దమేవ చ |
సౌధే చతుర్గుణం పుణ్యం దేశే శతగుణం ఫలం || ౫౩||

ప్రకృష్టే ద్విగుణం తస్మాదిత్యాహ కమలోద్భవః |
యో దదాతి తడాగం చ సర్వపాపాపనుత్తయే || ౫౪||

స యాతి జనలోకం చ రేణుమానాబ్దమేవ చ |
వాప్యాం ఫలం దశగుణం ప్రాప్నోతి మానవః సదా || ౫౫||

స తు వాపీప్రదానేన తడాగస్య ఫలం లభేత్ ।
ధనుశ్చతుఃసహస్రేణ దర్శ్యమానేన నిశ్చితం ॥ ౫౬॥

న్యూనా వా తావతీ ప్రస్థే సా వాపీ పరికీర్తితా ।
దశవాపీసమా కన్యా యది పాత్రే ప్రదీయతే ॥ ౫౭॥

ఫలం దదాతి ద్విగుణం యది సాలంకృతా భవేత్ ।
యత్ఫలం చ తడాగే చ తదుద్ధారే చ తత్ఫలం ॥ ౫౮॥

వాప్యాశ్చ పంకోద్ధరణే వాపీతుల్యఫలం లభేత్ ।
అశ్వత్థవృక్షమారోప్య ప్రతిష్ఠాం యః కరోతి చ ॥ ౫౯॥

స ప్రయాతి తపోలోకం వర్షాణామయుతం సతి ।
పుష్పోద్యానం యో దదాతి సావిత్రి సర్వభూతయే ॥ ౬౦॥

స వసేద్ ధ్రువలోకే చ వర్షాణామయుతం ధ్రువం ।
యో దదాతి విమానం చ విష్ణవే భారతే సతి ॥ ౬౧॥

విష్ణులోకే వసేత్సోఽపి యావన్మన్వంతరం పరం ।
చిత్రయుక్తే చ విపులే ఫలం తస్య చతుర్గుణం ॥ ౬౨॥

తస్యార్ధం శిబికాదానే ఫలమేవ లభేద్ ధ్రువం ।
యో దదాతి భక్తియుక్తో హరయే దోలమందిరం ॥ ౬౩॥

విష్ణులోకే వసేత్సోఽపి యావన్మన్వంతరం శతం ।
రాజమార్గం సౌధయుక్తం యః కరోతి పతివ్రతే ॥ ౬౪॥

వర్షాణామయుతం సోఽపి శక్రలోకే మహీయతే ।
బ్రాహ్మణేభ్యోఽథ దేవేభ్యో దానే సమఫలం లభేత్ ॥ ౬౫॥

యద్ధి దత్తం చ తద్భుంక్తే న దత్తం నోపతిష్ఠతే ।
భుక్త్వా స్వర్గాదిజం సౌఖ్యం పుణ్యవాంజన్మ భారతే ॥ ౬౬॥

లభేద్విప్రకులేష్వేవ క్రమేణైవోత్తమాదిషు ।
భారతే పుణ్యవాన్విప్రో భుక్త్వా స్వర్గాదికం ఫలం ॥ ౬౭॥

పునః సోఽపి భవేద్విప్రశ్చైవం చ క్షత్రియాదయః ।
క్షత్రియో వాథ వైశ్యో వా కల్పకోటిశతేన చ ॥ ౬౮॥

తపసా బ్రాహ్మణత్వం చ న ప్రాప్నోతి శ్రుతౌ శ్రుతం ।
నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైరపి ॥ ౬౯॥

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం ।
దేవతీర్థసహాయేన కాయవ్యూహేన శుధ్యతి ।
ఏతత్తే కథితం కించిత్ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౭౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం

సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే సావిత్ర్యుపాఖ్యానే
కర్మవిపాకవర్ణనం నామైకోనత్రిశోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

౩౦ యమేన కర్మవిపాకకథనం

సావిత్ర్యువాచ ।
ప్రయాంతి స్వర్గమన్యం చ యేనైవ కర్మణా యమ ।
మానవాః పుణ్యవంతశ్చ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
అన్నదానం చ విప్రాయ యః కరోతి చ భారతే ।
అన్నప్రమాణవర్షం చ శివలోకే మహీయతే ॥ ౨॥

అన్నదానం మహాదానమన్యేభ్యోఽపి కరోతి యః ।
అన్నదానప్రమాణం చ శివలోకే మహీయతే ॥ ౩॥

అన్నదానాత్పరం దానం న భూతం న భవిష్యతి ।
నాత్ర పాత్రపరీక్షా స్యాన్న కాలనియమః క్వచిత్ ॥ ౪॥

దేవేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో వా దదాతి చాసనం యది ।
మహీయతే విష్ణులోకే వర్షాణామయుతం సతి ॥ ౫॥

యో దదాతి చ విప్రాయ దివ్యాం ధేనుం పయస్వినీం ।
తల్లోమమానవర్షం చ విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౬॥

చతుర్గుణం పుణ్యదినే తీర్థే శతగుణం ఫలం ।
దానం నారాయణక్షేత్రం ఫలం కోటిగుణం భవేత్ ॥ ౭॥

గాం యో దదాతి విప్రాయ భారతే భక్తిపూర్వకం ।
వర్షాణామయుతం చైవ చంద్రలోకే మహీయతే ॥ ౮॥

యశ్చోభయముఖీదానం కరోతి బ్రాహ్మణాయ చ ।
తల్లోమమానవర్షం చ విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౯॥

యో దదాతి బ్రాహ్మణాయ శ్వేతచ్ఛత్రం మనోహరం ।
వర్షాణామయుతం సోఽపి మోదతే వరుణాలయే ॥ ౧౦॥

విప్రాయ పీడితాంగాయ వస్త్రయుగ్మం దదాతి చ ।
మహీయతే వాయులోకే వర్షాణామయుతం సతి ॥ ౧౧॥

యో దదాతి బ్రాహ్మణాయ శాలగ్రామం సవస్త్రకం ।
మహీయతే స వైకుంఠే యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౧౨॥

యో దదాతి బ్రాహ్మణాయ దివ్యాం శయ్యాం మనోహరాం ।
మహీయతే చంద్రలోకే యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౧౩॥

యో దదాతి ప్రదీపం చ దేవేభ్యో బ్రాహ్మణాయ చ ।

యావన్మన్వంతరం సోఽపి వహ్నిలోకే మహీయతే ॥ ౧౪॥

కరోతి గజదానం చ యది విప్రాయ భారతే ।
యావదింద్రో నరస్తావదింద్రస్యార్ధాసనే వసేత్ ॥ ౧౫॥

భారతే యోఽశ్వదానం చ కరోతి బ్రాహ్మణాయ చ ।
మోదతే వారుణే లోకే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౧౬॥

ప్రకృష్టాం శిబికాం యో హి దదాతి బ్రాహ్మణాయ చ ।
మోదతే వారుణే లోకే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౧౭॥

ప్రకృష్టాం వాటికా యో హి దదాతి బ్రాహ్మణాయ చ ।
మహీయతే వాయులోకే యావన్మన్వంతరం సతి ॥ ౧౮॥

యో దదాతి చ విప్రాయ వ్యజనం శ్వేతచామరం ।
మహీయతే వాయులోకే వర్షాణామయుతం ధ్రువం ॥ ౧౯॥

ధాన్యం రత్నం యో దదాతి చిరంజీవీ భవేత్సుధీః ।
దాతా గ్రహీతా తౌ ద్వౌ చ ధ్రువం వైకుంఠగామినౌ ॥ ౨౦॥

సతతం శ్రీహరేర్నామ భారతే యో జపేన్నరః ।
స ఏవ చిరజీవీ చ తతో మృత్యుః పలాయతే ॥ ౨౧॥

యో నరో భారతే వర్షే దోలనం కారయేత్సుధీః ।
పూర్ణిమారజనీశేషే జీవన్ముక్తో భవేన్నరః ॥ ౨౨॥

ఇహలోకే సుఖం భుక్త్వా యాత్యంతే విష్ణుమందిరం ।
నిశ్చితం నివసేత్తత్ర శతమన్వంతరావధి ॥ ౨౩॥

ఫలముత్తరఫల్గున్యాం తతోఽపి ద్విగుణం భవేత్ ।
కల్పాంతజీవీ స భవేదిత్యాహ కమలోద్భవః ॥ ౨౪॥

తిలదానం బ్రాహ్మణాయ యః కరోతి చ భారతే ।
తిలప్రమాణవర్షం చ మోదతే శివమందిరే ॥ ౨౫॥

తతః సుయోనిం సంప్రాప్య చిరంజీవీ భవేత్సుఖీ ।
తామ్రపాత్రస్య దానేన ద్విగుణం చ ఫలం లభేత్ ॥ ౨౬॥

సాలంకృతాం చ భోగ్యాం చ సవస్త్రాం సుందరీం ప్రియాం ।
యో దదాతి బ్రాహ్మణాయ భారతే చ పతివ్రతాం ॥ ౨౭॥

మహీయతే చంద్రలోకే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ।
తత్ర స్వర్వేశ్యయా సార్ధం మోదతే చ దివానిశం ॥ ౨౮॥

తతో గంధర్వలోకే చ వర్షాణామయుతం ధ్రువం ।
దివానిశం కౌతుకేన చోర్వశ్యా సహ మోదతే ॥ ౨౯॥

తతో జన్మసహస్రం చ ప్రాప్నోతి సుందరీం ప్రియాం |
సతీం సౌభాగ్యయుక్తాం చ కోమలాం ప్రియవాదినీం || ౩౦||

ప్రదదాతి ఫలం చారు బ్రాహ్మణాయ చ యో నరః |
ఫలప్రమాణవర్షం చ శక్రలోకే మహీయతే || ౩౧||

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య లభతే సుతముత్తమం |
సఫలానాం చ వృక్షాణాం సహస్రం చ ప్రశంసితం || ౩౨||

కేవలం ఫలదానం వా బ్రాహ్మణాయ దదాతి చ |
సుచిరం స్వర్గవాసం చ కృత్వా యాతి చ భారతే || ౩౩||

నానాద్రవ్యసమాయుక్తం నానాసస్యసమన్వితం |
దదాతి యశ్చ విప్రాయ భారతే విపులం గృహం || ౩౪||

సురలోకే వసేత్సోఽపి యావన్మన్వంతరం శతం |
తతః సుయోనిం సంప్రాప్య స మహాధనవాన్భవేత్ || ౩౫||

యో నరః సస్యసంయుక్తాం భూమిం చ రుచిరాం సతి |
దదాతి భక్త్యా విప్రాయ పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే || ౩౬||

మహీయతే చ వైకుంఠే మన్వంతరశతం ధ్రువం |
పునః సుయోనిం సంప్రాప్య మహాంశ్చ భూమిపో భవేత్ || ౩౭||

తం న త్యజతి భూమిశ్చ జన్మనాం శతకం పరం |
శ్రీమాంశ్చ ధనవాంశ్చైవ పుత్రవాంశ్చ ప్రజేశ్వరః || ౩౮||

యో వ్రజం చ ప్రకృష్టం చ గ్రామం దద్యాద్ ద్విజాయ చ |
లక్షమన్వంతరం చైవ వైకుంఠే స మహీయతే || ౩౯||

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య గ్రామలక్షసమన్వితం |
న జహాతి చ తం పృథ్వీ జన్మనాం లక్షమేవ చ || ౪౦||

సుప్రజం చ ప్రకృష్టం చ పక్వసస్యసమన్వితం |
నానాపుష్కరిణీవృక్షఫలవల్లీసమన్వితం || ౪౧||

నగరం యశ్చ విప్రాయ దదాతి భారతే భువి |
మహీయతే స కైలాసే దశలక్షేంద్రకాలకం || ౪౨||

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య రాజేంద్రో భారతే భవేత్ |
నగరాణాం చ నియుతం స లభేన్నాత్ర సంశయః || ౪౩||

ధరా తం న జహాత్యేవ జన్మనామయుతం ధ్రువం |
పరమైశ్వర్యనియుతో భవేదేవ మహీతలే || ౪౪||

నగరాణాం చ శతకం దేశం యో హి ద్విజాతయే |
సుప్రకృష్టం మధ్యకృష్టం ప్రజాయుక్తం దదాతి చ || ౪౫||

వాపీతడాగసంయుక్తం నానావృక్షసమన్వితం ।
మహీయతే స వైకుంఠే కోటిమన్వంతరావధి ॥ ౪౬॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య జంబుద్వీపపతిర్భవేత్ ।
పరమైశ్వర్యసంయుక్తో యథా శక్రస్తథా భువి ॥ ౪౭॥

మహీ తం న జహాత్యేవ జన్మనాం కోటిమేవ చ ।
కల్పాంతజీవీ స భవేద్రాజరాజేశ్వరో మహాన్ ॥ ౪౮॥

స్వాధికారం సమగ్రం చ యో దదాతి ద్విజాతయే ।
చతుర్గుణం ఫలం చాంతే భవేత్తస్య న సంశయః ॥ ౪౯॥

జంబుద్వీపం యో దదాతి బ్రాహ్మణాయ తపస్వినే ।
ఫలం శతగుణం చాంతే భవేత్తస్య న సంశయః ॥ ౫౦॥

జంబుద్వీపమహీదాతుః సర్వతీర్థాని సేవితుః ।
సర్వేషాం తపసాం కర్తుః సర్వేషాం వాసకారిణః ॥ ౫౧॥

సర్వదానప్రదాతుశ్చ సర్వసిద్ధేశ్వరస్య చ ।
అస్త్యేవ పునరావృత్తిర్న భక్తస్య మహేశితుః ॥ ౫౨॥

అసంఖ్యబ్రహ్మణాం పాతం పశ్యంతి భువనేశితుః ।
నివసంతి మణిద్వీపే శ్రీదేవ్యాః పరమే పదే ॥ ౫౩॥

దేవీమంత్రోపాసకాశ్చ విహాయ మానవీం తనుం ।
విభూతిం దివ్యరూపం చ జన్మమృత్యుజరాహరం ॥ ౫౪॥

లబ్ధ్వా దేవ్యాశ్చ సారూప్యం దేవీసేవాం చ కుర్వతే ।
పశ్యంతి తే మణిద్వీపే సఖండం లోకసంక్షయం ॥ ౫౫॥

నశ్యంతి దేవాః సిద్ధాశ్చ విశ్వాని నిఖిలాని చ ।
దేవీభక్తా న నశ్యంతి జన్మమృత్యుజరాహరాః ॥ ౫౬॥

కార్తికే తులసీదానం కరోతి హరయే చ యః ।
యుగత్రయప్రమాణం చ మోదతే హరిమందిరే ॥ ౫౭॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య హరిభక్తిం లభేద్ ధ్రువం ।
జితేంద్రియాణాం ప్రవరః స భవేద్భారతే భువి ॥ ౫౮॥

మఘ్యే యః స్నాతి గంగాయామరుణోదయకాలతః ।
యుగషష్టిసహస్రాణి మోదతే హరిమందిరే ॥ ౫౯॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య విష్ణుమంత్రం లభేద్ ధ్రువం ।
త్యక్త్వా చ మానుషం దేహం పునర్యాతి హరేః పదం ॥ ౬౦॥

నాస్తి తత్పునరావృత్తిర్వైకుంఠాచ్చ మహీతలే ।
కరోతి హరిదాస్యం చ తథా సారూప్యమేవ చ ॥ ౬౧॥

నిత్యస్నాయీ చ గంగాయాం స పూతః సూర్యవద్భువి ।
పదే పదేఽశ్వమేధస్య లభతే నిశ్చితం ఫలం ॥ ౬౨॥

తస్యైవ పాదరజసా సద్యఃపూతా వసుంధరా ।
మోదతే స చ వైకుంఠే యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౬౩॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య హరిభక్తిం లభేద్ ధ్రువం ।
జీవన్ముక్తోఽతితేజస్వీ తపస్విప్రవరో భవేత్ ॥ ౬౪॥

స్వధర్మనిరతః శుద్ధో విద్వాంశ్చ స జితేంద్రియః ।
మీనకర్కటయోర్మధ్యే గాఢం తపతి భాస్కరః ॥ ౬౫॥

భారతే యో దదాత్యేవ జలమేవ సువాసితం ।
స మోదతే చ కైలాసే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౬౬॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య రూపవాంశ్చ సుఖీ భవేత్ ।
శివభక్తశ్చ తేజస్వీ వేదవేదాంగపారగః ॥ ౬౭॥

వైశాఖే సక్తుదానం చ యః కరోతి ద్విజాతయే ।
సక్తురేణుప్రమాణాబ్దం మోదతే శివమందిరే ॥ ౬౮॥

కరోతి భారతే యో హి కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రతం ।
శతజన్మకృతం పాపం ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౬౯॥

వైకుంఠే మోదతే సోఽపి యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ।
పునః సుయోనిం సంప్రాప్య కృష్ణే భక్తింలభేద్ ధ్రువం ॥ ౭౦॥

ఇహైవ భారతే వర్షే శివరాత్రిం కరోతి యః ।
మోదతే శివలోకే స సప్తమన్వంతరావధి ॥ ౭౧॥

శివాయ శివరాత్రౌ చ బిల్వపత్రం దదాతి యః ।
పత్రమానయుగం తత్ర మోదతే శివమందిరే ॥ ౭౨॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య శివభక్తిం లభేద్ధ్రువం ।
విద్యావాన్పుత్రవాంఛ్రీమాన్ ప్రజావాన్భూమిమాన్భవేత్ ॥ ౭౩॥

చైత్రమాసేఽథవా మాఘే శంకరం యోఽర్చయేద్వ్రతీ ।
కరోతి నర్తనం భక్త్యా వేత్రపాణిర్దివానిశం ॥ ౭౪॥

మాసం వాప్యర్ధమాసం వా దశ సప్త దినాని చ ।
దినమానయుగం సోఽపి శివలోకే మహీయతే ॥ ౭౫॥

శ్రీరామనవమీం యో హి కరోతి భారతే పుమాన్ ।
సప్తమన్వంతరం యావన్మోదతే విష్ణుమందిరే ॥ ౭౬॥

పునః సుయోనిం సంప్రాప్య రామభక్తిం లభేద్ధ్రువం ।
జితేంద్రియాణాం ప్రవరో మహాంశ్చ ధనవాన్భవేత్ ॥ ౭౭॥

శారదీయాం మహాపూజాం ప్రకృతేర్యః కరోతి చ ।
మహిషైశ్ఛాగలైర్మేషైః ఖడ్గైర్భేకాదిభిః సతి ॥ ౭౮॥

నైవేద్యైరుపహారైశ్చ ధూపదీపాదిభిస్తథా ।
నృత్యగీతాదిభిర్వాద్యైర్నానాకౌతుకమంగలం ॥ ౭౯॥

శివలోకే వసేత్సోఽపి సప్తమన్వంతరావధి ।
పునః సుయోనిం సంప్రాప్య నరో బుద్ధిం చ నిర్మలాం ॥ ౮౦॥

అతులాం శ్రియమాప్నోతి పుత్రపౌత్రవివర్ధనీం ।
మహాప్రభావయుక్తశ్చ గజవాజిసమన్వితః ॥ ౮౧॥

రాజరాజేశ్వరః సోఽపి భవేదేవ న సంశయః ।
తతః శుక్లాష్టమీం ప్రాప్య మహాలక్ష్మీం చ యోఽర్చయేత్ ॥ ౮౨॥

నిత్యం భక్త్యా పక్షమేకం పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ।
దత్త్వా తస్యై ప్రకృష్టాని చోపచారాణి షోడశ ॥ ౮౩॥

గోలోకే చ వసేత్సోఽపి యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ।
పునః సుయోనిం సంప్రాప్య రాజరాజేశ్వరో భవేత్ ॥ ౮౪॥

కార్తికీపూర్ణిమాయాం చ కృత్వా తు రాసమండలం ।
గోపానాం శతకం కృత్వా గోపీనాం శతకం తథా ॥ ౮౫॥

శిలాయాం ప్రతిమాయాం చ శ్రీకృష్ణం రాధయా సహ ।
భారతే పూజయేద్భక్త్యా చోపచారాణి షోడశ ॥ ౮౬॥

గోలోకే వసతే సోఽపి యావద్వై బ్రహ్మణో వయః ।
భారతం పునరాగత్య కృష్ణే భక్తిం లభేద్దృఢాం ॥ ౮౭॥

క్రమేణ సుదృఢాం భక్తిం లబ్ధ్వా మంత్రం హరేరహో ।
దేహం త్యక్త్వా చ గోలోకం పునరేవ ప్రయాతి సః ॥ ౮౮॥

తతః కృష్ణస్య సారూప్యం పార్షదప్రవరో భవేత్ ।
పునస్తత్పతనం నాస్తి జరామృత్యుహరో భవేత్ ॥ ౮౯॥

శుక్లాం వాప్యథవా కృష్ణాం కరోత్యేకాదశీం చ యః ।
వైకుంఠే మోదతే సోఽపి యావద్వై బ్రహ్మణో వయః ॥ ౯౦॥

భారతే పునరాగత్య కృష్ణభక్తిం లభేద్ధ్రువం ।
క్రమేణ భక్తిం సుదృఢాం కరోత్యేకాం హరేరహో ॥ ౯౧॥

దేహం త్యక్త్వా చ గోలోకం పునరేవ ప్రయాతి సః ।
తతః కృష్ణస్య సారూప్యం సంప్రాప్య పార్షదో భవేత్ ॥ ౯౨॥

పునస్తత్పతనం నాస్తి జరామృత్యుహరో భవేత్ ।
భాద్రే చ శుక్లద్వాదశ్యాం యః శక్రం పూజయేన్నరః ॥ ౯౩॥

షష్టివర్షసహస్రాణి శక్రలోకే మహీయతే ।
రవివారే చ సంక్రాంత్యాం సప్తమ్యాం శుక్లపక్షకే ॥ ౯౪॥

సంపూజ్యార్కం హవిష్యాన్నం యః కరోతి చ భారతే ।
మహీయతే సోఽర్కలోకే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౯౫॥

భారతం పునరాగత్య చారోగీ శ్రీయుతో భవేత్ ।
జ్యేష్ఠకృష్ణచతుర్దశ్యాం సావిత్రీం యో హి పూజయేత్ ॥ ౯౬॥

మహీయతే బ్రహ్మలోకే సప్తమన్వంతరావధి ।
పునర్మహీం సమాగత్య శ్రీమానతులవిక్రమః ॥ ౯౭॥

చిరజీవీ భవేత్సోఽపి జ్ఞానవాన్సంపదా యుతః ।
మాఘస్య శుక్లపంచమ్యాం పూజయేద్యః సరస్వతీం ॥ ౯౮॥

సంయతో భక్తితో దత్త్వా చోపచారాణి షోడశ ।
మహీయతే మణిద్వీపే యావద్బ్రహ్మా దివానిశం ॥ ౯౯॥

సంప్రాప్య చ పునర్జన్మ స భవేత్కవిపండితః ।
గాం సువర్ణాదికం యో హి బ్రాహ్మణాయ దదాతి చ ॥ ౧౦౦॥

నిత్యం జీవనపర్యంతం భక్తియుక్తశ్చ భారతే ।
గవాం లోమప్రమాణాబ్దం ద్విగుణం విష్ణుమందిరే ॥ ౧౦౧॥

మోదతే హరిణా సార్ధం క్రీడాకౌతుకమంగలైః ।
తదంతే పునరాగత్య రాజరాజేశ్వరో భవేత్ ॥ ౧౦౨॥

శ్రీమాంశ్చ పుత్రవాన్విద్వాంజ్ఞానవాన్సర్వతః సుఖీ ।
భోజయేద్యోఽపి మిష్టాన్నం బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ భారతే ॥ ౧౦౩॥

విప్రలోమప్రమాణాబ్దం మోదతే విష్ణుమందిరే ।
తతః పునరిహాగత్య సుఖీ చ ధనవాన్భవేత్ ॥ ౧౦౪॥

విద్వాన్సుచిరజీవీ చ శ్రీమానతులవిక్రమః ।
యో వక్తి వా దదాత్యేవ హరేర్నామాని భారతే ॥ ౧౦౫॥

యుగం నామ ప్రమాణం చ విష్ణులోకే మహీయతే ।
తతః పునరిహాగత్య స సుఖీ ధనవాన్భవేత్ ॥ ౧౦౬॥

యది నారాయణక్షేత్రే ఫలం కోటిగుణం భవేత్ ।
నామ్నాం కోటిం హరేర్యో హి క్షేత్రే నారాయణే జపేత్ ॥ ౧౦౭॥

సర్వపాపవినిర్ముక్తో జీవన్ముక్తో భవేద్ధ్రువం ।
న లభేత్స పునర్జన్మ వైకుంఠే స మహీయతే ॥ ౧౦౮॥

లభేద్విష్ణోశ్చ సారూప్యం న తస్య పతనం భవేత్ ।
విష్ణుభక్తిం లభేత్సోఽపి విష్ణుసారూప్యమాప్నుయాత్ ॥ ౧౦౯॥

శివం యః పూజయేన్నిత్యం కృత్వా లింగం చ పార్థివం ।
యావజ్జీవనపర్యంతం స యాతి శివమందిరం ॥ ౧౧౦॥

మృదో రేణుప్రమాణాబ్దం శివలోకే మహీయతే ।
తతః పునరిహాగత్య రాజేంద్రో భారతే భవేత్ ॥ ౧౧౧॥

శిలాం చ పూజయేన్నిత్యం శిలాతోయం చ భక్షతి ।
మహీయతే చ వైకుంఠే యావద్వై బ్రహ్మణః శతం ॥ ౧౧౨॥

తతో లబ్ధ్వా పునర్జన్మ హరిభక్తిం చ దుర్లభాం ।
మహీయతే విష్ణులోకే న తస్య పతనం భవేత్ ॥ ౧౧౩॥

తపాంసి చైవ సర్వాణి వ్రతాని నిఖిలాని చ ।
కృత్వా తిష్ఠతి వైకుంఠే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౧౧౪॥

తతో లబ్ధ్వా పునర్జన్మ రాజేంద్రో భారతే భవేత్ ।
తతో ముక్తో భవేత్పశ్చాత్పునర్జన్మ న విద్యతే ॥ ౧౧౫॥

యః స్నాత్వా సర్వతీర్థేషు భువః కృత్వా ప్రదక్షిణాం ।
స తు నిర్వాణతాం యాతి న చ జన్మ భవేద్భువి ॥ ౧౧౬॥

పుణ్యక్షేత్రే భారతే చ యోఽశ్వమేధం కరోతి చ ।
అశ్వలోమమితాబ్దం చ శక్రస్యార్ధాసనం భజేత్ ॥ ౧౧౭॥

చతుర్గుణం రాజసూయే ఫలమాప్నోతి మానవః ।
సర్వేభ్యోఽపి మఖేభ్యో హి పరో దేవీమఖః స్మృతః ॥ ౧౧౮॥

విష్ణునా చ కృతః పూర్వం బ్రహ్మణా చ వరాననే ।
శంకరేణ మహేశేన త్రిపురాసురనాశనే ॥ ౧౧౯॥

శక్తియజ్ఞః ప్రధానశ్చ సర్వయజ్ఞేషు సుందరి ।
నానేన సదృశో యజ్ఞస్త్రిషు లోకేషు విద్యతే ॥ ౧౨౦॥

దక్షేణ చ కృతః పూర్వం మహాన్సంవాదసంయుతః ।
బభూవ కలహో యత్ర దక్షశంకరయోః సతి ॥ ౧౨౧॥

శేపుశ్చ నందినం విప్రా నందీ విప్రాంశ్చ కోపతః ।
యద్ధేతోర్దక్షయజ్ఞం చ బభంజ చంద్రశేఖరః ॥ ౧౨౨॥

చకార దేవీయజ్ఞం స పురా దక్షః ప్రజాపతిః ।
ధర్మశ్చ కశ్యపశ్చైవ శేషశ్చాపి చ కర్దమః ॥ ౧౨౩॥

స్వాయంభువో మనుశ్చైవ తత్పుత్రశ్చ ప్రియవ్రతః ।
శివః సనత్కుమారశ్చ కపిలశ్చ ధ్రువస్తథా ॥ ౧౨౪॥

రాజసూయసహస్రాణాం ఫలమాప్నోతి నిశ్చితం ।
దేవీయజ్ఞాత్పరో యజ్ఞో నాస్తి వేదే ఫలప్రదః ॥ ౧౨౫॥

వర్షాణాం శతజీవీ చ జీవన్ముక్తో భవేద్ధ్రువం |
జ్ఞానేన తేజసా చైవ విష్ణుతుల్యో భవేదిహ || ౧౨౬||

దేవానాం చ యథా విష్ణుర్వైష్ణవానాం చ నారద |
శాస్త్రాణాం చ యథా వేదా వర్ణానాం బ్రాహ్మణో యథా || ౧౨౭||

తీర్థానాం చ యథా గంగా పవిత్రాణాం శివో యథా |
ఏకాదశీ వ్రతానాం చ పుష్పాణాం తులసీ యథా || ౧౨౮||

నక్షత్రాణాం యథా చంద్రః పక్షిణాం గరుడో యథా |
యథా స్త్రీణాం చ ప్రకృతీ రాధా వాణీ వసుంధరా || ౧౨౯||

శీఘ్రాణాం చేంద్రియాణాం చ చంచలానాం మనో యథా |
ప్రజాపతీనాం బ్రహ్మా చ ప్రజానాం చ ప్రజాపతిః || ౧౩౦||

వృందావనం వనానాం చ వర్షాణాం భారతం యథా |
శ్రీమతాం చ యథా శ్రీశ్చ విదుషాం చ సరస్వతీ || ౧౩౧||

పతివ్రతానాం దుర్గా చ సౌభాగ్యానాం చ రాధికా |
దేవీయజ్ఞస్తథా వత్సే సర్వయజ్ఞేషు భామిని || ౧౩౨||

అశ్వమేధశతేనైవ శక్రత్వం చ లభేద్ధ్రువం |
సహస్రేణ విష్ణుపదం సంప్రాప్తః పృథురేవ చ || ౧౩౩||

స్నానం చ సర్వతీర్థానాం సర్వయజ్ఞేషు దీక్షణం |
సర్వేషాం చ వ్రతానాం చ తపసాం ఫలమేవ చ || ౧౩౪||

పాఠే చతుర్ణాం వేదానాం ప్రాదక్షిణ్యం భువస్తథా |
ఫలభూతమిదం సర్వం ముక్తిదం శక్తిసేవనం || ౧౩౫||

పురాణేషు చ వేదేషు చేతిహాసేషు సర్వతః |
నిరూపితం సారభూతం దేవీపాదాంబుజార్చనం || ౧౩౬||

తద్వర్ణనం చ తద్ధ్యానం తన్నామగుణకీర్తనం |
తత్స్తోత్రస్మరణం చైవ వందనం జపమేవ చ || ౧౩౭||

తత్పాదోదకనైవేద్యం భక్షణం నిత్యమేవ చ |
సర్వసమ్మతమిత్యేవం సర్వేప్సితమిదం సతి || ౧౩౮||

భజ నిత్యం పరం బ్రహ్మ నిర్గుణం ప్రకృతిం పరాం |
గృహాణ స్వామినం వత్సే సుఖం వస చ మందిరే || ౧౩౯||

అయం తే కథితః కర్మవిపాకో మంగలో నృణాం |
సర్వేప్సితః సర్వమతస్తత్త్వజ్ఞానప్రదః పరః || ౧౪౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే యమేన

కర్మవిపాకకథనం నామ త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

౩౧ యమాష్టకవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శక్తేరుత్కీర్తనం శ్రుత్వా సావిత్రీ యమవక్త్రతః ।
సాశ్రునేత్రా సపులకా యమం పునరువాచ సా ॥ ౧॥

సావిత్ర్యువాచ ।
శక్తేరుత్కీర్తనం ధర్మ సకలోద్ధారకారణం ।
శ్రోతౄణాం చైవ వక్తౄణాం జన్మమృత్యుజరాహరం ॥ ౨॥

దానవానాం చ సిద్ధానాం తపసాం చ పరం పదం ।
యోగానాం చైవ వేదానాం కీర్తనం సేవనం విభో ॥ ౩॥

ముక్తిత్వమమరత్వం చ సర్వసిద్ధిత్వమేవ చ ।
శ్రీశక్తిసేవకస్యైవ కలాం నార్హంతి షోడశీం ॥ ౪॥

భజామి కేన విధినా వద వేదవిదాంవర ।
శుభకర్మవిపాకం చ శ్రుతం నౄణాం మనోహరం ॥ ౫॥

కర్మాశుభవిపాకం చ తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ।
ఇత్యుక్త్వా చ సతీ బ్రహ్మన్ భక్తినమ్రాత్మకంధరా ॥ ౬॥

తుష్టావ ధర్మరాజం చ వేదోక్తేన స్తవేన చ ।
సావిత్ర్యువాచ ।
తపసా ధర్మమారాధ్య పుష్కరే భాస్కరః పురా ॥ ౭॥

ధర్మం సూర్యః సుతం ప్రాప ధర్మరాజం నమామ్యహం ।
సమతా సర్వభూతేషు యస్య సర్వస్య సాక్షిణః ॥ ౮॥

అతో యన్నామ శమనమితి తం ప్రణమామ్యహం ।
యేనాంతశ్చ కృతో విశ్వే సర్వేషాం జీవినాం పరం ॥ ౯॥

కామానురూపం కాలేన తం కృతాంతం నమామ్యహం ।
బిభర్తి దండం దండాయ పాపినాం శుద్ధిహేతవే ॥ ౧౦॥

నమామి తం దండధరం యః శాస్తా సర్వజీవినాం ।
విశ్వం చ కలయత్యేవ యః సర్వేషు చ సంతతం ॥ ౧౧॥

అతీవ దుర్నివార్యం చ తం కాలం ప్రణమామ్యహం ।
తపస్వీ బ్రహ్మనిష్ఠో యః సంయమీ సంజితేంద్రియః ॥ ౧౨॥

జీవానాం కర్మఫలదస్తం యమం ప్రణమామ్యహం ।
స్వాత్మారామశ్చ సర్వజ్ఞో మిత్రం పుణ్యకృతాం భవేత్ ॥ ౧౩॥

పాపినాం క్లేశదో యస్తం పుణ్యమిత్రం నమామ్యహం ।

యజ్జన్మ బ్రహ్మణోంఽశేన జ్వలంతం బ్రహ్మతేజసా ॥ ౧౪॥

యో ధ్యాయతి పరం బ్రహ్మ తమీశం ప్రణమామ్యహం ।
ఇత్యుక్త్వా సా చ సావిత్రీ ప్రణనామ యమం మునే ॥ ౧౫॥

యమస్తాం శక్తిభజనం కర్మపాకమువాచ హ ।
ఇదం యమాష్టకం నిత్యం ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ ॥ ౧౬॥

యమాత్తస్య భయం నాస్తి సర్వపాపాత్ప్రముచ్యతే ।
మహాపాపీ యది పఠేన్నిత్యం భక్తిసమన్వితః ।
యమః కరోతి సంశుద్ధం కాయవ్యూహేన నిశ్చితం ॥ ౧౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
యమాష్టకవర్ణనం నామైకత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౧॥

౩౨ సావిత్ర్యుపాఖ్యానే కుండసంఖ్యానిరూపణం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మాయాబీజం మహామంత్రం ప్రదత్త్వా విధిపూర్వకం ।
కర్మాశుభవిపాకం చ తామువాచ రవేః సుతః ॥ ౧॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
శుభకర్మవిపాకాన్న నరకం యాతి మానవః ।
కర్మాశుభవిపాకం చ కథయామి నిశామయ ॥ ౨॥

నానాపురాణభేదేన నామభేదేన భామిని ।
నానాప్రకారం స్వర్గం చ యాతి జీవః స్వకర్మభిః ॥ ౩॥

శుభకర్మవిపాకాన్న నరకం యాతి కర్మభిః ।
కుకర్మణా చ నరకం యాతి నానావిధం నరః ॥ ౪॥

నరకాణాం చ కుండాని సంతి నానావిధాని చ ।
నానాశాస్త్రప్రమాణేన కర్మభేదేన యాని చ ॥ ౫॥

విస్తృతాని చ గర్తాని క్లేశదాని చ దుఃఖినాం ।
భయంకరాణి ఘోరాణి హే వత్సే కుత్సితాని చ ॥ ౬॥

షడశీతి చ కుండాని ఏవమన్యాని సంతి చ ।
నిబోధ తేషాం నామాని ప్రసిద్ధాని శ్రుతౌ సతి ॥ ౭॥

వహ్నికుండం తప్తకుండం క్షారకుండం భయానకం ।
విట్కుండం మూత్రకుండం చ శ్లేష్మకుండం చ దుఃసహం ॥ ౮॥

గరకుండం దూషికుండం వసాకుండం తథైవ చ ।
శుక్రకుండమసృక్కుండమశ్రుకుండం చ కుత్సితం ॥ ౯॥

కుండం గాత్రమలానాం చ కర్ణవిట్కుండమేవ చ ।
మజ్జాకుండం మాంసకుండం నక్రకుండం చ దుస్తరం ॥ ౧౦॥

లోమకుండం కేశకుండమస్థికుండం చ దుస్తరం ।
తామ్రకుండం లోహకుండం ప్రతప్తం క్లేశదం మహత్ ॥ ౧౧॥

చర్మకుండం తప్తసురాకుండం చ పరికీర్తితం ।
తీక్ష్ణకంటకకుండం చ విషోదం విషకుండకం ॥ ౧౨॥

ప్రతప్తకుండం తైలస్య కుంతకుండం చ దుర్వహం ।
కృమికుండం పూయకుండం సర్పకుండం దురంతకం ॥ ౧౩॥

మశకుండం దంశకుండం భీమం గరలకుండకం ।
కుండం చ వజ్రదంష్ట్రాణాం వృశ్చికానాం చ సువ్రతే ॥ ౧౪॥

శరకుండం శూలకుండం ఖడ్గకుండం చ భీషణం ।
గోలకుండం నక్రకుండం కాకకుండం శుచాస్పదం ॥ ౧౫॥

మంథానకుండం బీజకుండం వజ్రకుండం చ దుఃసహం ।
తప్తపాషాణకుండం చ తీక్ష్ణపాషాణకుండకం ॥ ౧౬॥

లాలాకుండం మసీకుండం చూర్ణకుండం తథైవ చ ।
చక్రకుండం వక్రకుండం కూర్మకుండం మహోల్బణం ॥ ౧౭॥

జ్వాలాకుండం భస్మకుండం దగ్ధకుండం శుచిస్మితే ।
తప్తసూచీమసిపత్రం క్షురధారం సూచీముఖం ॥ ౧౮॥

గోకాముఖ నక్రముఖం గజదంశం చ గోముఖం ।
కుంభీపాకం కాలసూత్రం మత్స్యోదం కృమితంతుకం ॥ ౧౯॥

పాంసుభోజ్యం పాశవేష్టం శూలప్రోతం ప్రకంపనం ।
ఉల్కాముఖమంధకూపం వేధనం తాడనం తథా ॥ ౨౦॥

జాలరంధ్రం దేహచూర్ణం దలనం శోషణం కషం ।
శూర్పం జ్వాలాముఖం చైవ ధూమాంధం నాగవేష్టనం ॥ ౨౧॥

కుండాన్యేతాని సావిత్రి పాపినాం క్లేశదాని చ ।
నియుక్తైః కింకరగణై రక్షితాని చ సంతతం ॥ ౨౨॥

దండహస్తైః పాశహస్తైర్మదమత్తైర్భయంకరైః ।
శక్తిహస్తైర్గదాహస్తైరసిహస్తైః సుదారుణైః ॥ ౨౩॥

తమోయుక్తైర్దయాహీనైర్నివార్యైశ్చ న సర్వతః ।
తేజస్విభిశ్చ నిఃశంకైరాతామ్రపింగలోచనైః ॥ ౨౪॥

యోగయుక్తైః సిద్ధియుక్తైర్నానారూపధరైర్భటైః ।
ఆసన్నమృత్యుభిర్దృష్టైః పాపిభిః సర్వజీవిభిః ॥ ౨౫॥

స్వకర్మనిరతైః సర్వైః శాక్తైః సౌరైశ్చ గాణపైః ।
అదృశ్యైః పుణ్యకృద్భిశ్చ సిద్ధైర్యోగిభిరేవ చ ॥ ౨౬॥

స్వధర్మనిరతైర్వాపి వితతైర్వా స్వతంత్రకైః ।
బలవద్భిశ్చ నిఃశంకైః స్వప్నదృష్టైశ్చ వైష్ణవైః ॥ ౨౭॥

ఏతత్తే కథితం సాధ్వి కుండసంఖ్యానిరూపణం ।
యేషాం నివాసో యత్కుండే నిబోధ కథయామి తే ॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే సావిత్ర్యుపాఖ్యానే
కుండసంఖ్యానిరూపణం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౨॥

33 నానాకర్మవిపాకఫలకథనం

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
హరిసేవారతః శుద్ధో యోగసిద్ధో వ్రతీ సతి ।
తపస్వీ బ్రహ్మచారీ చ న యాతి నరకం ధ్రువం ॥ ౧॥

కటువాచా బాంధవాంశ్చ బలలేపేన యో నరః ।
దగ్ధాన్కరోతి బలవాన్ వహ్నికుండం ప్రయాతి సః ॥ ౨॥

స్వగాత్రలోమమానాబ్దం తత్ర స్థిత్వా హుతాశనే ।
పశుయోనిమవాప్నోతి రౌద్రదగ్ధాం త్రిజన్మని ॥ ౩॥

బ్రాహ్మణం తృషితం తప్తం క్షుధితం గృహమాగతం ।
న భోజయతి యో మూఢస్తప్తకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౪॥

తత్ర తల్లోమమానం చ వర్షం స్థిత్వా చ దుఃఖదే ।
తప్తస్థలే వహ్నితల్పే పక్షీ చ సప్తజన్మసు ॥ ౫॥

రవివారే చ సంక్రాంత్యామమాయాం శ్రాద్ధవాసరే ।
వస్త్రాణాం క్షారసంయోగం కరోతి కేవలం నరః ॥ ౬॥

స యాతి క్షారకుండం చ సూత్రమానాబ్దమేవ చ ।
స వ్రజేద్రజకీం యోనిం సప్తజన్మసు భారతే ॥ ౭॥

మూలప్రకృతినిందాం యః కురుతే మానవాధమః ।
వేదనిందాం శాస్త్రనిందాం పురాణానాం తథైవ చ ॥ ౮॥

బ్రహ్మవిష్ణుశివాదీనాం తథా నిందాపరో జనః ।
గౌరీవాణ్యాదిదేవీనాం తథా నిందాపరో జనః ॥ ౯॥

తే సర్వే నిరయే యాంతి తస్మిన్కుండే భయానకే ।
నాతః పరతరం కుండం దుఃఖదం తు భవిష్యతి ॥ ౧౦॥

తత్ర స్థిత్వానేకకల్పం సర్పయోనిం వ్రజేత్పునః ।

దేవీనిందాపరాధస్య ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౧౧॥

స్వదత్తాం పరదత్తాం వా వృత్తిం చ సురవిప్రయోః ।
షష్టివర్షసహస్రాణి విట్కుండం చ ప్రయాతి సః ॥ ౧౨॥

తావంత్యేవ చ వర్షాణి విడ్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
షష్టివర్షసహస్రాణి విట్కృమిశ్చ పునర్భువి ॥ ౧౩॥

పరకీయతడాగే చ తడాగం యః కరోతి చ ।
ఉత్సృజేద్దైవదోషేణ మూత్రకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౧౪॥

తద్రేణుమానవర్షం చ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
పునః పూర్ణశతాబ్దం చ స వృషో భారతే భవేత్ ॥ ౧౫॥

ఏకాకీ మిష్టమశ్నాతి శ్లేష్మకుండం ప్రయాతి చ ।
పూర్ణమబ్దశతం చైవ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ॥ ౧౬॥

తతః పూర్ణశతాబ్దం చ స ప్రేతో భారతే భవేత్ ।
శ్లేష్మమూత్రపరం చైవ పూయం భుంక్తే తతః శుచిః ॥ ౧౭॥

పితరం మాతరం చైవ గురుం భార్యాం సుతం సుతాం ।
యో న పుష్ణాత్యనాథం చ గరకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౧౮॥

పూర్ణమబ్దశతం చైవ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
తతో వ్రజేద్భూతయోనిం శతవర్షం తతః శుచిః ॥ ౧౯॥

దృష్ట్వాతిథిం వక్రచక్షుః కరోతి యో హి మానవః ।
పితృదేవాస్తస్య జలం న గృహ్ణంతి చ పాపినః ॥ ౨౦॥

యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాదికాని చ ।
ఇహైవ లభతే చాంతే దూషికాకుండమావ్రజేత్ ॥ ౨౧॥

పూర్ణమబ్దశతం చైవ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
తతో వ్రజేద్భూతయోనిం శతవర్షం తతః శుచిః ॥ ౨౨॥

దత్త్వా ద్రవ్యం చ విప్రాయ చాన్యస్మై దీయతే యది ।
స తిష్ఠతి వసాకుండే తద్భోజీ శతవత్సరం ॥ ౨౩॥

కృకలాసో భవేత్సోఽపి భారతే సప్తజన్మసు ।
తతో భవేన్మహారౌద్రో దరిద్రోఽల్పాయురేవ చ ॥ ౨౪॥

పుమాంసం కామినీ వాపి కామినీం వా పుమానథ ।
యః శుక్రం పాయయత్యేవ శుక్రకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౨౫॥

పూర్ణమబ్దశతం చైవ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
కృమియోనిం శతాబ్దం చ ప్రజేద్భూత్వా తతః శుచిః ॥ ౨౬॥

సంతాడ్య చ గురుం విప్రం రక్తపాతం చ కారయేత్ ।
స చ తిష్ఠత్యసృక్కుండే తద్భోజీ శతవత్సరం ॥ ౨౭॥

తతో లభేద్వ్యాఘ్రజన్మ సప్తజన్మసు భారతే ।
తతః శుద్ధిమవాప్నోతి మానవశ్చ క్రమేణ హ ॥ ౨౮॥

యోఽశ్రు తత్యాజ గాయంతం భక్తం దృష్ట్వా సగద్గదం ।
శ్రీకృష్ణగుణసంగీతే హసత్యేవ హి యో నరః ॥ ౨౯॥

స వసేదశ్రుకుండే చ తద్భోజీ శతవర్షకం ।
తతో భవేచ్చ చాండాలస్త్రిజన్మని తతః శుచిః ॥ ౩౦॥

కరోతి శఠతా తద్వన్నిత్యం సుహృది యో నరః ।
కుండం గాత్రమలానాం చ స ప్రయాతి శతాబ్దకం ॥ ౩౧॥

తతః స గార్దభీం యోనిమవాప్నోతి త్రిజన్మని ।
త్రిజన్మని చ శార్గాలీం తతః శుద్ధో భవేద్ ధ్రువం ॥ ౩౨॥

బధిరం యో హసత్యేవ నిందత్యేవాభిమానతః ।
స వసేత్కర్ణవిట్కుండే తద్భోజీ శతవత్సరం ॥ ౩౩॥

తతో భవేత్స బధిరో దరిద్రః సప్తజన్మసు ।
సప్తజన్మన్యంగహీనస్తతః శుద్ధిం లభేద్ ధ్రువం ॥ ౩౪॥

లోభాత్స్వభరణార్థాయ జీవినం హంతి యో నరః ।
మజ్జాకుండే వసేత్సోఽపి తద్భోజీ లక్షవత్సరం ॥ ౩౫॥

తతో భవేచ్చ శశకో మీనశ్చ సప్తజన్మసు ।
త్రిజన్మని వరాహశ్చ కుక్కుటః సప్తజన్మసు ॥ ౩౬॥

ఏణాదయశ్చ కర్మభ్యస్తతః శుద్ధిం లభేద్ ధ్రువం ।
స్వకన్యాపాలనం కృత్వా విక్రీణాతి చ యో నరః ॥ ౩౭॥

అర్థలోభాన్మహామూఢో మాంసకుండం ప్రయాతి సః ।
కన్యాలోమప్రమాణాబ్దం తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ॥ ౩౮॥

తస్య దండప్రహారం చ కుర్వంతి యమకింకరాః ।
మాంసభారం మూర్ధ్ని కృత్వా రక్తభారం లిహేత్క్షుధా ॥ ౩౯॥

తతో హి భారతే పాపీ కన్యావిట్కృమిగో భవేత్ ।
షష్టివర్షసహస్రాణి వ్యాధశ్చ సప్తజన్మసు ॥ ౪౦॥

త్రిజన్మని వరాహశ్చ కుక్కుటః సప్తజన్మసు ।
మండూకో హి జలౌకాశ్చ సప్తజన్మసు భారతే ॥ ౪౧॥

సప్తజన్మసు కాకశ్చ తతః శుద్ధిం లభేద్ ధ్రువం ।
వ్రతానాముపవాసానాం శ్రాద్ధాదీనాం చ సంగమే ॥ ౪౨॥

కరోతి యః క్షౌరకర్మ సోఽశుచిః సర్వకర్మసు ।
స చ తిష్ఠతి కుండే చ నఖాదీనాంచ సుందరి ॥ ౪౩॥

తద్దైవదినమానాబ్దం తద్భోజీ దండతాడితః ।
సకేశం పార్థివం లింగం యో వార్చయతి భారతే ॥ ౪౪॥

స తిష్ఠతి కేశకుండే మృద్రేణుమానవర్షకం ।
తదంతే యావనీం యోనిం ప్రయాతి హరకోపతః ॥ ౪౫॥

శతాబ్దాచ్ఛుద్ధిమాప్నోతి రాక్షసః స భవేద్ ధ్రువం ।
పితౄణాం యో విష్ణుపదే పిండం నైవ దదాతి చ ॥ ౪౬॥

స చ తిష్ఠత్యస్థికుండే స్వలోమాబ్దం మహోల్బణే ।
తతః సుయోనిం సంప్రాప్య కుఖంజః సప్తజన్మసు ॥ ౪౭॥

భవేన్మహాదరిద్రశ్చ తతః శుద్ధో హి దేహతః ।
యః సేవతే మహామూఢో గుర్విణీం చ స్వకామినీం ॥ ౪౮॥

ప్రతప్తే తామ్రకుండే చ శతవర్షం స తిష్ఠతి ।
అవీరాన్నం చ యో భుంక్తే ఋతుస్నాతాన్నమేవ చ ॥ ౪౯॥

లోహకుండే శతాబ్దం చ స చ తిష్ఠతి తప్తకే ।
స వ్రజేద్రజకీం యోనిం కాకానాం సప్తజన్మసు ॥ ౫౦॥

మహావ్రణీ దరిద్రశ్చ తతః శుద్ధీ భవేన్నరః ।
యో హి చర్మాక్తహస్తేన దేవద్రవ్యముపస్పృశేత్ ॥ ౫౧॥

శతవర్షప్రమాణం చ చర్మకుండే స తిష్ఠతి ।
యః శూద్రేణాభ్యనుజ్ఞాతో భుంక్తే శూద్రాన్నమేవ చ ॥ ౫౨॥

స చ తప్తసురాకుండే శతాబ్దం తిష్ఠతి ద్విజః ।
తతో భవేచ్ఛూద్రయాజీ బ్రాహ్మణః సప్తజన్మసు ॥ ౫౩॥

శూద్రశ్రాద్ధాన్నభోజీ చ తతః శుద్ధో భవేద్ధ రువం ।
వాగ్దుష్టః కటుకో వాచా తాడయేత్స్వామినం సదా ॥ ౫౪॥

తీక్ష్ణకంటకకుండే స తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
తాడితో యమదూతేన దండేన చ చతుర్గుణం ॥ ౫౫॥

తతః ఉచ్చైఃశ్రవాః సప్తజన్మస్వేవ తతః శుచి ।
విషేణ జీవనం హంతి నిర్దయో యో హి మానవః ॥ ౫౬॥

విషకుండే చ తద్భోజీ సహస్రాబ్దం చ తిష్ఠతి ।
తతో భవేన్నృఘాతీ చ వ్రణీ చ శతజన్మసు ॥ ౫౭॥

సప్తజన్మసు కుష్ఠీ చ తతః శుద్ధో భవేద్ ధ్రువం ।
దండేన తాడయేద్ గాం హి వృషంచ వృషవాహకః ॥ ౫౮॥

భృత్యద్వారా స్వతంత్రో వా పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ।
ప్రతప్తే తైలకుండేఽగ్నౌ తిష్ఠతి స్మ చతుర్యుగం ॥ ౩౯॥

గవాం లోమప్రమాణాబ్దం వృషో భవతి తత్పరం ।
కుంతేన హంతి యో జీవం వహ్నిలోహేన హేలయా ॥ ౬౦॥

కుంతకుండే వసేత్సోఽపి వర్షాణామయుతం సతి ।
తతః సుయోనిం సంప్రాప్య చోదరే వ్యాధిసంయుతః ॥ ౬౧॥

జన్మనైకేన క్లేశేన తతః శుద్ధో భవేన్నరః ।
యో భుంక్తే చ వృథా మాంసం మాంసలోభీ ద్విజాధమః ॥ ౬౨॥

హరేరనైవేద్యభోజీ కృమికుండం ప్రయాతి సః ।
స్వలోమమానవర్షం చ తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ॥ ౬౩॥

తతో భవేన్మ్లేచ్ఛజాతిస్త్రిజన్మని తతో ద్విజః ।
బ్రాహ్మణః శూద్రయాజీ చ శూద్రశ్రాద్ధాన్నభోజకః ॥ ౬౪॥

శూద్రాణాం శవదాహీ చ పూయకుండే వసేద్ ధ్రువం ।
యావల్లోమప్రమాణాబ్దం యమదండేన సువ్రతే ॥ ౬౫॥

తాడితో యమదూతేన తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి ।
తతో భారతమాగత్య స శూద్రః సప్తజన్మసు ॥ ౬౬॥

మహారోగీ దరిద్రశ్చ బధిరో మూక ఏవ చ ।
కృష్ణం పద్మం చ కే యస్య తం సర్పం హంతి యో నరః ॥ ౬౭॥

స్వలోమమానవర్షం చ సర్పకుండం ప్రయాతి సః ।
సర్పేణ భక్షితః సోఽథ యమదూతేన తాడితః ॥ ౬౮॥

వసేచ్చ సర్పవిడ్భోజీ తతః సర్పో భవేద్ ధ్రువం ।
తతో భవేన్మానవశ్చ స్వల్పాయుర్దద్రుసంయుతః ॥ ౬౯॥

మహాక్లేశేన తన్మృత్యుః సర్పేణ భక్షితాద్ ధ్రువం ।
విధిప్రదత్తజీవ్యాంశ్చ క్షుద్రజంతూంశ్చ హంతి యః ॥ ౭౦॥

స దంశమశయోః కుండే జంతుమానాబ్దమేవ చ ।
దివానిశం భక్షితస్తైరనాహారశ్చ శబ్దవాన్ ॥ ౭౧॥

హస్తపాదాదిబద్ధశ్చ యమదూతేన తాడితః ।
తతో భవేత్క్షుద్రజంతుర్జాతిశ్చ యావనీ భవేత్ ॥ ౭౨॥

తతో భవేన్మానవశ్చ సోఽఙ్గహీనస్తతః శుచిః ।
యో మూఢో మధుమశ్నాతి హత్వా చ మధుమక్షికాః ॥ ౭౩॥

స ఏవ గారలే కుండే జీవమానాబ్దకం వసేత్ ।
భక్షితో గరలైర్దగ్ధో యమదూతేన తాడితః ॥ ౭౪॥

తతో హి మక్షికాజాతిస్తతః శుద్ధో భవేన్నరః ।
దండం కరోత్యదండ్యే చ విప్రే దండం కరోతి చ ॥ ౭౫॥

స కుండం వజ్రదంష్ట్రాణాం కీటానాం యాతి సత్వరం ।
స తల్లోమప్రమాణాబ్దం తత్ర తిష్ఠత్యహర్నిశం ॥ ౭౬॥

శబ్దకృద్భక్షితస్తైస్తు యమదూతేన తాడితః ।
కరోతి రోదనం భద్రే హాహాకారం క్షణే క్షణే ॥ ౭౭॥

పునః సూకరయోనౌ చ జాయతే సప్తజన్మసు ।
త్రిజన్మని కాకయోనౌ తతః శుద్ధో భవేన్నరః ॥ ౭౮॥

అర్థలోభేన యో మూఢః ప్రజాదండం కరోతి సః ।
వృశ్చికానాం చ కుండం చ తల్లోమాబ్దం వసేద్ ధ్రువం ॥ ౭౯॥

తతో వృశ్చికజాతిశ్చ సప్తజన్మసు భారతే ।
తతో నరశ్చాంగహీనో వ్యాధిశుద్ధో భవేద్ ధ్రువం ॥ ౮౦॥

బ్రాహ్మణః శస్త్రధారీ యో హ్యన్యేషాం ధావకో భవేత్ ।
సంధ్యాహీనశ్చ యో విప్రో హరిభక్తివిహీనకః ॥ ౮౧॥

స తిష్ఠతి స్వలోమాబ్దం కుండేషు చ శరాదిషు ।
విద్ధః శరాదిభిః శశ్వత్తతః శుద్ధో భవేన్నరః ॥ ౮౨॥

కారాగారే సాంధకారే ప్రణిహంతి ప్రజాశ్చ యః ।
ప్రమత్తః స్వస్య దోషేణ గోలకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౮౩॥

స పంకతప్తతోయాక్తం సాంధకారం భయంకరం ।
తీక్ష్ణదంష్ట్రైశ్చ కీటైశ్చ సంయుక్తం గోలకుండకం ॥ ౮౪॥

కీటైర్విద్ధో వసేత్తత్ర ప్రజాలోమాబ్దమేవ చ ।
తతో భవేత్ప్రజాభృత్యస్తతః శుద్ధో భవేత్క్రమాత్ ॥ ౮౫॥

సరోవరాదుత్థితాంశ్చ నక్రాదీన్హంతి యో నరః ।
నక్రకంటకమానాబ్దం నక్రకుండం ప్రయాతి సః ॥ ౮౬॥

తతో నక్రాదిజాతీయో భవేన్నక్రాదిషు ధ్రువం ।
తతః సద్యో విశుద్ధో హి దండేనైవ పునః పునః ॥ ౮౭॥

వక్షః శ్రోణీస్తనాస్యంచ యః పశ్యతి పరస్త్రియాః ।
కామేన కాముకో యో హి పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ॥ ౮౮॥

స వసేత్కాకకుండే చ కాకైః సంచూర్ణలోచనః ।
తతః స్వలోమమానాబ్దం భవేద్దగ్ధస్త్రిజన్మని ॥ ౮౯॥

స్వర్ణస్తేయీ చ యో మూఢో భారతే సురవిప్రయోః ।
స చ మంథానకుండే వై స్వలోమాబ్దం వసేద్ ధ్రువం ॥ ౯౦॥

తాడితో యమదూతేన మంథానైశ్ఛన్నలోచనః |
తద్విడ్భోజీ చ తత్రైవ తతశ్చాంధస్త్రిజన్మని || ౯౧||

సప్తజన్మ దరిద్రశ్చ మహాక్రూరశ్చ పాతకీ |
భారతే స్వర్ణకారశ్చ స చ స్వర్ణవణిక్ తతః || ౯౨||

యో భారతే తామ్రచౌరో లోహచౌరశ్చ సుందరి |
స చ స్వలోమమానాబ్దం బీజకుండం ప్రయాతి సః || ౯౩||

తత్రైవ బీజవిడ్భోజీ బీజైశ్చ ఛన్నలోచనః |
తాడితో యమదూతేన తతః శుద్ధో భవేన్నరః || ౯౪||

భారతే దేవచౌరశ్చ దేవద్రవ్యాపహారకః |
స దుస్తరే వజ్రకుండే స్వలోమాబ్దం వసేద్ ధ్రువం || ౯౫||

దేహదగ్ధోఽపి తద్వజ్రైరనాహారశ్చ శబ్దకృత్ |
తాడితో యమదూతైశ్చ తతః శుద్ధో భవేన్నరః || ౯౬||

రౌప్యగవ్యాంశుకానాం చ యశ్చౌరః సురవిప్రయోః |
తప్తపాషాణకుండేచ స్వలోమాబ్దం వసేద్ ధ్రువం || ౯౭||

త్రిజన్మని చ కంసోఽపి శ్వేతరూపస్త్రిజన్మని |
జన్మైకం శ్వేతచిహ్నశ్చ తతోఽన్యే శ్వేతపక్షిణః || ౯౮||

తతో రక్తవికారీ చ శూలీ వై మానవో భవేత్ |
సప్తజన్మసు చాల్పాయుస్తతః శుద్ధో భవేన్నరః || ౯౯||

రైతం కాంస్యమయం పాత్రం యో హరేద్దేవవిప్రయోః |
తీక్ష్ణపాషాణకుండే చ స్వలోమాబ్దం వసేన్నరః || ౧౦౦||

స భవేదశ్వజాతిశ్చ భారతే సప్తజన్మసు |
తతోఽధికాంగజాతిశ్చ పాదరోగీ తతః శుచిః || ౧౦౧||

పుంశ్చల్యన్నం చ యో భద్రే పుంశ్చలీజీవ్యజీవినః |
స్వలోమమానవర్షం చ లాలాకుండే వసేద్ ధ్రువం || ౧౦౨||

తాడితో యమదూతేన తద్భోజీ తత్ర దుఃఖితః |
తతశ్చక్షుఃశూలరోగీ తతః శుద్ధః క్రమేణ సః || ౧౦౩||

మ్లేచ్ఛసేవీ మసీజీవీ యో విప్రో భారతే భువి |
వసేత్స్వలోమమానాబ్దం మసీకుండే స దుఃఖభాక్ || ౧౦౪||

తాడితో యమదూతేన తద్భోజీ తత్ర తిష్ఠతి |
తతస్త్రిజన్మని భవేత్కృష్ణవర్ణః పశుః సతి || ౧౦౫||

త్రిజన్మని భవేచ్ఛాగః కృష్ణవర్ణస్త్రిజన్మని |
తతః స తాలవృక్షశ్చ తతః శుద్ధో భవేన్నరః || ౧౦౬||

ధాన్యాదిసస్యం తాంబూలం యో హరేత్సురవిప్రయోః |
ఆసనం చ తథా తల్పం చూర్ణకుండే ప్రయాతి సః || ౧౦౭||

శతాబ్దం తత్ర నివసేద్యమదూతేన తాడితః |
తతో భవేన్మేషజాతిః కుక్కుటశ్చ త్రిజన్మని || ౧౦౮||

తతో భవేద్వానరశ్చ కాసవ్యాధియుతో భువి |
వంశహీనో దరిద్రశ్చ స్వల్పాయుశ్చ తతః శుచిః || ౧౦౯||

కరోతి చక్రం విప్రాణాం హృత్వా ద్రవ్యం చ యో జనః |
స వసేచ్చక్రకుండే చ శతాబ్దం దండతాడితః || ౧౧౦||

తతో భవేన్మానవశ్చ తైలకారస్త్రిజన్మని |
వ్యాధియుక్తో భవేద్రోగీ వంశహీనస్తతః శుచిః || ౧౧౧||

గోధనేషు చ విప్రేషు కరోతి వక్రతాం పుమాన్ |
ప్రయాతి వక్రకుండం స తిష్ఠేద్యుగశతం సతి || ౧౧౨||

తతో భవేత్స వక్రాంగో హీనాంగః సప్తజన్మని |
దరిద్రో వంశహీనశ్చ భార్యాహీనస్తతః శుచిః || ౧౧౩||

తతో భవేద్ గృధ్రజన్మా త్రిజన్మని చ సూకరః |
త్రిజన్మని బిడాలశ్చ మయూరశ్చ త్రిజన్మని || ౧౧౪||

నిషిద్ధం కూర్మమాంసం చ బ్రాహ్మణో యో హి భక్షతి |
కూర్మకుండే వసేత్సోఽపి శతాబ్దం కూర్మభక్షితః || ౧౧౫||

తతో భవేత్కూర్మజన్మా త్రిజన్మని చ సూకరః |
త్రిజన్మని బిడాలశ్చ మయూరశ్చ తతః శుచిః || ౧౧౬||

ఘృతం తైలాదికం చైవ యో హరేత్సురవిప్రయోః |
స యాతి జ్వాలాకుండం చ భస్మకుండం చ పాతకీ || ౧౧౭||

తత్ర స్థిత్వా శతాబ్దం చ స భవేత్తైలపాచితః |
సప్తజన్మని మత్స్యశ్చ మూషకశ్చ తతః శుచిః || ౧౧౮||

సుగంధితైలం ధాత్రీం వా గంధద్రవ్యాన్యదేవ వా |
భారతే పుణ్యవర్షే చ యో హరేత్సురవిప్రయోః || ౧౧౯||

స వసేద్దగ్ధకుండే చ భవేద్దగ్ధో దివానిశం |
స్వలోమమానవర్షం చ తతో దుర్గంధికో భవేత్ || ౧౨౦||

దుర్గంధికః సప్తజన్మ మృగనాభిస్త్రిజన్మని |
సప్తజన్మసు మంథానస్తతో హి మానవో భవేత్ || ౧౨౧||

బలేనైవ ఛలేనైవ హింసారూపేణ వా సతి |
బలిష్ఠశ్చ హరేద్భూమిం భారతే పరపైతృకీం || ౧౨౨||

స వసేత్తప్తసూచిం చ భవేత్తాపీ దివానిశం |
తప్తతైలే యథా జీవో దగ్ధో భవతి సంతతం || ౧౨౩||

భస్మసాన్న భవత్యేవ భోగే దేహీ న నశ్యతి |
సప్తమన్వంతరం పాపీ సంతప్తస్తత్ర తిష్ఠతి || ౧౨౪||

శబ్దం కరోత్యనాహారో యమదూతేన తాడితః |
షష్టివర్షసహస్రాణి విట్కృమిశ్చ భవేత్తతః || ౧౨౫||

తతో భవేద్భూమిహీనో దరిద్రశ్చ తతః శుచిః |
తతః స్వయోనిం సంప్రాప్య శుభం కర్మాచరేత్పునః || ౧౨౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నానాకర్మ-
విపాకఫలకథనం నామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః || ౩౩||

౩౪ నానాకర్మవిపాకఫలవర్ణనం

యమ ఉవాచ |
ఛినత్తి జీవం ఖడ్గేన దయాహీనః సుదారుణః |
నరఘాతీ హంతి నరమర్థలోభేన భారతే || ౧||

అసిపత్రే వసేత్సోఽపి యావదింద్రాశ్చతుర్దశ |
తేషు యో బ్రాహ్మణాన్ హంతి శతమన్వంతరం వసేత్ || ౨||

ఛిన్నాంగః సంవసేత్ సోఽపి ఖడ్గధారేణ సంతతం |
అనాహారః శబ్దముచ్చైర్యమదూతేన తాడితః || ౩||

మంథానః శతజన్మాని శతజన్మాని సూకరః |
కుక్కుటః సప్త జన్మాని శృగాలః సప్తజన్మసు || ౪||

వ్యాఘ్రశ్చ సప్త జన్మాని వృకశ్చైవ త్రిజన్మసు |
సప్తజన్మసు మండూకో యమదూతేన తాడితః || ౫||

స భవేద్భారతే వర్షే మహిషశ్చ తతః శుచిః |
గ్రామాణాం నగరాణాం వా దహనం యః కరోతి చ || ౬||

క్షురధారే వసేత్సోఽపి ఛిన్నాంగస్త్రియుగం సతి |
తతః ప్రేతో భవేత్సద్యో వహ్నివక్త్రో భ్రమన్మహీం || ౭||

సప్తజన్మామేధ్యభోజీ కపోతః సప్తజన్మసు |
తతో భవేన్మహాశూలీ మానవః సప్తజన్మని || ౮||

సప్తజన్మ గలత్కుష్ఠీ తతః శుద్ధో భవేన్నరః |
పరకర్ణే ముఖం దత్త్వా పరనిందాం కరోతి యః || ౯||

పరదోషే మహాశ్లాఘీ దేవబ్రాహ్మణనిందకః |

సూచీముఖే వసేత్సోఽపి సూచీవిద్ధో యుగత్రయం ॥ ౧౦॥

తతో భవేద్ వృశ్చికశ్చ సర్పశ్చ సప్తజన్మసు ।
వజ్రకీటః సప్తజన్మ భస్మకీటస్తతః పరం ॥ ౧౧॥

తతో భవేన్మానవశ్చ మహావ్యాధిస్తతః శుచిః ।
గృహిణాం హి గృహం భిత్త్వా వస్తుస్తేయం కరోతి యః ॥ ౧౨॥

గాశ్చ ఛాగాంశ్చ మేషాంశ్చ యాతి గోకాముఖే చ సః ।
తాడితో యమదూతేన వసేత్తత్ర యుగత్రయం ॥ ౧౩॥

తతో భవేత్సప్తజన్మ గోజాతిర్వ్యాధిసంయుతః ।
త్రిజన్మని మేషజాతిశ్ఛాగజాతిస్త్రిజన్మని ॥ ౧౪॥

తతో భవేన్మానవశ్చ నిత్యరోగీ దరిద్రకః ।
భార్యాహీనో బంధుహీనః సంతాపీ చ తతః శుచిః ॥ ౧౫॥

సామాన్యద్రవ్యచౌరశ్చ యాతి నక్రముఖం చ సః ।
తాడితో యమదూతేన వసేత్తత్రాబ్దకత్రయం ॥ ౧౬॥

తతో భవేత్సప్తజన్మ గోపతిర్వ్యాధిసంయుతః ।
తతో భవేన్మానవశ్చ మహారోగీ తతః శుచిః ॥ ౧౭॥

హంతి గాశ్చ గజాంశ్చైవ తురగాంశ్చ నగాంస్తథా ।
స యాతి గజదంశం చ మహాపాపీ యుగత్రయం ॥ ౧౮॥

తాడితో యమదూతేన నాగదంతేన సంతతం ।
స భవేద్గజజాతిశ్చ తురగశ్చ త్రిజన్మని ॥ ౧౯॥

గోజాతిర్మ్లేచ్ఛజాతిశ్చ తతః శుద్ధో భవేన్నరః ।
జలం పిబంతీం తృషితాం గాం వారయతి యః పుమాన్ ॥ ౨౦॥

నరకం గోముఖాకారం కృమితప్తోదకాన్వితం ।
తత్ర తిష్ఠతి సంతప్తో యావన్మన్వంతరావధి ॥ ౨౧॥

తతో నరోఽపి గోహీనో మహారోగీ దరిద్రకః ।
సప్తజన్మాంత్యజాతిశ్చ తతః శుద్ధో భవేన్నరః ॥ ౨౨॥

గోహత్యాం బ్రహ్మహత్యాం చ కరోతి హ్యతిదేశికీం ।
యో హి గచ్ఛత్యగమ్యాం చ యః స్త్రీహత్యాం కరోతి చ ॥ ౨౩॥

భిక్షుహత్యాం మహాపాపీ భ్రూణహత్యాం చ భారతే ।
కుంభీపాకే వసేత్సోఽపి యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౨౪॥

తాడితో యమదూతేన చూర్ణ్యమానశ్చ సంతతం ।
క్షణం పతతి వహ్నౌ చ క్షణం పతతి కంటకే ॥ ౨౫॥

క్షణం పతేత్తప్తతైలే తప్తో యేన క్షణం క్షణం ।
క్షణం చ తప్తలోహే చ క్షణం చ తప్తతామ్రకే ॥ ౨౬॥

గృధ్రో జన్మసహస్రాణి శతజన్మాని సూకరః ।
కాకశ్చ సప్త జన్మాని సర్పశ్చ సప్తజన్మసు ॥ ౨౭॥

షష్టివర్షసహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే కృమిః ।
నానాజన్మసు స వృషస్తతః కుష్ఠీ దరిద్రకః ॥ ౨౮॥

సావిత్ర్యువాచ ।
విప్రహత్యా చ గోహత్యా కింవిధా చాతిదైశికీ ।
కా వా నృణామగమ్యా చ కో వా సంధ్యావిహీనకః ॥ ౨౯॥

అదీక్షితః పుమాన్కో వా కో వా తీర్థప్రతిగ్రహీ ।
ద్విజః కో వా గ్రామయాజీ కో వా విప్రోఽథ దేవలః ॥ ౩౦॥

శూద్రాణాం సూపకారశ్చ ప్రమత్తో వృషలీపతిః ।
ఏతేషాం లక్షణం సర్వం వద వేదవిదాం వర ॥ ౩౧॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
శ్రీకృష్ణే చ తదర్చాయామన్యేషాం ప్రకృతౌ సతి ।
శివే చ శివలింగే చ సూర్యే సూర్యమణౌ తథా ॥ ౩౨॥

గణేశే వాథ దుర్గాయామేవం సర్వత్ర సుందరి ।
యః కరోతి భేదబుద్ధిం బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౩॥

స్వగురౌ స్వేష్టదేవే చ జన్మదాతరి మాతరి ।
కరోతి భేదబుద్ధిం యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౪॥

వైష్ణవేషు చ భక్తేషు బ్రాహ్మణేష్వితరేషు చ ।
కరోతి భేదబుద్ధిం యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౫॥

విప్రపాదోదకే చైవ శాలగ్రామోదకే తథా ।
కరోతి భేదబుద్ధిం యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౬॥

శివనైవేద్యకే చైవ హరినైవేద్యకే తథా ।
కరోతి భేదబుద్ధిం యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౭॥

సర్వేశ్వరేశ్వరే కృష్ణే సర్వకారణకారణే ।
సర్వాద్యే సర్వదేవానాం సేవ్యే సర్వాంతరాత్మని ॥ ౩౮॥

మాయయానేకరూపే వాప్యేక ఏవ హి నిర్గుణే ।
కరోతీశేన భేదం యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౩౯॥

శక్తిభక్తే ద్వేషబుద్ధిం శక్తిశాస్త్రే తథైవ చ ।
ద్వేషం యః కురుతే మర్త్యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౪౦॥

పితృదేవార్చనం యో వా త్యజేద్వేదనిరూపితం ।
యః కరోతి నిషిద్ధం చ బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౪౧॥

యో నిందతి హృషీకేశం తన్మంత్రోపాసకం తథా ।
పవిత్రాణాం పవిత్రం చ జ్ఞానానందం సనాతనం ॥ ౪౨॥

ప్రధానం వైష్ణవానాం చ దేవానాం సేవ్యమీశ్వరం ।
యే నార్చయంతి నిందంతి బ్రహ్మహత్యాం లభంతి తే ॥ ౪౩॥

యే నిందంతి మహాదేవీం కారణబ్రహ్మరూపిణీం ।
సర్వశక్తిస్వరూపాం చ ప్రకృతిం సర్వమాతరం ॥ ౪౪॥

సర్వదేవస్వరూపాం చ సర్వేషాం వందితాం సదా ।
సర్వకారణరూపాం చ బ్రహ్మహత్యాం లభంతి తే ॥ ౪౫॥

కృష్ణజన్మాష్టమీం రామనవమీం చ సుపుణ్యదాం ।
శివరాత్రిం తథా చైకాదశీం వారే రవేస్తథా ॥ ౪౬॥

పంచ పర్వాణి పుణ్యాని యే న కుర్వంతి మానవాః ।
లభంతి బ్రహ్మహత్యాం తే చాండాలాధికపాపినః ॥ ౪౭॥

అంబువాచ్యాం భూఖననం జలశౌచాదికం చ యే ।
కుర్వంతి భారతే వర్షే బ్రహ్మహత్యాం లభంతి తే ॥ ౪౮॥

గురుంచ మాతరం తాతం సాధ్వీం భార్యాం సుతం సుతాం ।
అనింద్యాం యో న పుష్ణాతి బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౪౯॥

వివాహో యస్య న భవేన్న పశ్యతి సుతం తు యః ।
హరిభక్తివిహీనో యో బ్రహ్మహత్యాం లభేత్తు సః ॥ ౫౦॥

హరేరనైవేద్యభోజీ నిత్యం విష్ణుం న పూజయేత్ ।
పుణ్యం పార్థివలింగం చ బ్రహ్మహాసౌ ప్రకీర్తితః ॥ ౫౧॥

గోప్రహారం ప్రకుర్వంతం దృష్ట్వా యో న నివారయేత్ ।
యాతి గోవిప్రయోర్మధ్యే గోహత్యా తు లభేత్తు సః ॥ ౫౨॥

దండైర్గోస్తాడయేన్మూఢో యో విప్రో వృషవాహనః ।
దినే దినే గోవధం చ లభతే నాత్ర సంశయః ॥ ౫౩॥

దదాతి గోభ్య ఉచ్ఛిష్టం భోజయేద్ వృషవాహకం ।
భునక్తి వృషవాహాన్నం స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం ॥ ౫౪॥

వృషలీపతిం యాజయేద్యో భుంక్తేఽన్నం తస్య యో నరః ।
గోహత్యాశతకం సోఽపి లభతే నాత్ర సంశయః ॥ ౫౫॥

పాదం దదాతి వహ్నౌ యో గాశ్చ పాదేన తాడయేత్ ।
గేహం విశేదధౌతాంఘ్రిః స్నాత్వా గోవధమాప్నుయాత్ ॥ ౫౬॥

యో భుంక్తే స్నిగ్ధపాదేన శేతే స్నిగ్ధాంఘ్రిరేవ చ |
సూర్యోదయే చ యో భుంక్తే స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౩౭||

అవీరాన్నం చ యో భుంక్తే యోనిజీవ్యస్య చ ద్విజః |
యస్త్రిసంధ్యావిహీనశ్చ గోహత్యా లభతే చ సః || ౩౮||

స్వభర్తరి చ దేవే వా భేదబుద్ధిం కరోతి యా |
కటూక్త్యా తాడయేత్ కాంతం సా గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౩౯||

గోమార్గవర్జనం కృత్వా దదాతి సస్యమేవ వా |
తడాగే వా తు దుర్గే వా స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౬౦||

ప్రాయశ్చిత్తే గోవధస్య యః కరోతి వ్యతిక్రమం |
పుత్రలోభాదథాజ్ఞానాత్స గోహత్యా లభేద్ ధ్రువం || ౬౧||

రాజకే దైవకే యత్నాద్ గోస్వామీ గాం న రక్షతి |
దుఃఖం దదాతి యో మూఢో గోహత్యాం స లభేద్ ధ్రువం || ౬౨||

ప్రాణినో లంఘయేద్యో హి దేవార్చామనలం జలం |
నైవేద్యం పుష్పమన్నం చ స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౬౩||

శశ్వన్నాస్తీతి యో వాదీ మిథ్యావాదీ ప్రతారకః |
దేవద్వేషీ గురుద్వేషీ స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౬౪||

దేవతాప్రతిమాం దృష్ట్వా గురుం వా బ్రాహ్మణం సతి |
సంభ్రమాన్న నమేద్యో హి స గోహత్యా లభేద్ ధ్రువం || ౬౫||

న దదాత్యాశిషం కోపాత్ప్రణతాయ చ యో ద్విజః |
విద్యార్థినే చ విద్యాం చ స గోహత్యాం లభేద్ ధ్రువం || ౬౬||

గోహత్యా విప్రహత్యా చ కథితా చాతిదేశికీ |
గమ్యాం స్త్రియం నృణామేవ నిబోధ కథయామి తే || ౬౭||

స్వస్త్రీ గమ్యా చ సర్వేషామితి వేదానుశాసనం |
అగమ్యా చ తదన్యా యా చేతి వేదవిదో విదుః || ౬౮||

సామాన్యం కథితం సర్వం విశేషం శృణు సుందరి |
అత్యగమ్యా హి యా యాశ్చ నిబోధ కథయామి తాః || ౬౯||

శూద్రాణాం విప్రపత్నీ చ విప్రాణాం శూద్రకామినీ |
అత్యగమ్యా చ నింద్యా చ లోకే వేదే పతివ్రతే || ౭౦||

శూద్రశ్చ బ్రాహ్మణీం గత్వా బ్రహ్మహత్యాశతం లభేత్ |
తత్సమం బ్రాహ్మణీ చాపి కుంభీపాకం లభేద్ ధ్రువం || ౭౧||

శూద్రాణాం విప్రపత్నీ చ విప్రాణాం శూద్రకామినీ |
యది శూద్రా వ్రజేద్విప్రో వృషలీపతిరేవ సః || ౭౨||

స భ్రష్టో విప్రజాతేశ్చ చాండాలాత్సోఽధమః స్మృతః |
విష్ఠాసమశ్చ తత్పిండో మూత్రం తస్య చ తర్పణం || ౭౩||

న పితౄణాం సురాణాం చ తద్దత్తముపతిష్ఠతి |
కోటిజన్మార్జితం పుణ్యం తస్యార్చాత్తపసార్జితం || ౭౪||

ద్విజస్య వృషలీలోభాన్నశ్యత్యేవ న సంశయః |
బ్రాహ్మణశ్చ సురాపీతిర్విడ్భోజీ వృషలీపతిః || ౭౫||

తప్తముద్రాదగ్ధదేహస్తప్తశూలాంకితస్తథా |
హరివాసరభోజీ చ కుంభీపాకం వ్రజేద్ ద్విజః || ౭౬||

గురుపత్నీం రాజపత్నీం సపత్నీం మాతరం ధ్రువం |
సుతాం పుత్రవధూం శ్వశ్రూం సగర్భాం భగినీం సతీం || ౭౭||

సహోదరభ్రాతృజాయాం మాతులానీం పితుః ప్రసూం |
మాతుః ప్రసూం తత్స్వసారం భగినీం భ్రాతృకన్యకాం || ౭౮||

శిష్యాం శిష్యస్య పత్నీం చ భాగినేయస్య కామినీం |
భ్రాతుః పుత్రప్రియాం చైవాత్యగమ్యా ఆహ పద్మజః || ౭౯||

ఏతాః కామేన కాంతా యో వ్రజేద్వై మానవాధమః |
స మాతృగామీ వేదేషు బ్రహ్మహత్యాశతం వ్రజేత్ || ౮౦||

అకర్మార్హోఽప్యసంస్పృశ్యో లోకే వేదే చ నిందితః |
స యాతి కుంభీపాకే చ మహాపాపీ సుదుష్కరే || ౮౧||

కరోత్యశుద్ధాం సంధ్యాం వా న సంధ్యాం వా కరోతి చ |
త్రిసంధ్యం వర్జయేద్యో వా సంధ్యాహీనశ్చ స ద్విజః || ౮౨||

వైష్ణవం చ తథా శైవం శాక్తం సౌరం చ గాణపం |
యోఽహంకారాన్న గృహ్ణాతి మంత్రం సోఽదీక్షితః స్మృతః || ౮౩||

ప్రవాహమవధిం కృత్వా యావద్ధస్తచతుష్టయం |
తత్ర నారాయణః స్వామీ గంగాగర్భాంతరే వసేత్ || ౮౪||

తత్ర నారాయణక్షేత్రే మృతో యాతి హరేః పదం |
వారాణస్యాం బదర్యాం చ గంగాసాగరసంగమే || ౮౫||

పుష్కరే హరిహరక్షేత్రే ప్రభాసే కామరూపస్థలే |
హరిద్వారే చ కేదారే తథా మాతృపురేఽపి చ || ౮౬||

సరస్వతీనదీతీరే పుణ్యే వృందావనే వనే |
గోదావర్యాం చ కౌశిక్యాం త్రివేణ్యాం చ హిమాచలే || ౮౭||

ఏషు తీర్థేషు యో దానం ప్రతిగృహ్ణాతి కామతః |
స చ తీర్థప్రతిగ్రాహీ కుంభీపాకే ప్రయాతి సః || ౮౮||

శూద్రసేవీ శూద్రయాజీ గ్రామయాజీతి కీర్తితః ।
తథా దేవోపజీవీ చ దేవలః పరికీర్తితః ॥ ౮౯॥

శూద్రపాకోపజీవీ యః సూపకార ఇతి స్మృతః ।
సంధ్యాపూజనహీనశ్చ ప్రమత్తః పతితః స్మృతః ॥ ౯౦॥

ఉక్తం సర్వం మయా భద్రే లక్షణం వృషలీపతేః ।
ఏతే మహాపాతకినః కుంభీపాకం ప్రయాంతి తే ।
కుండాన్యన్యాని యే యాంతి నిబోధ కథయామి తే ॥ ౯౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే సావిత్ర్యుపాఖ్యానే
నానాకర్మవిపాకఫలవర్ణనం నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౪॥

౩౫ నానాకర్మవిపాకఫలకథనం

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
దేవసేవాం వినా సాధ్వి న భవేత్కర్మకృంతనం ।
శుద్ధకర్మ శుద్ధబీజం నరకశ్చ కుకర్మణా ॥ ౧॥

పుంశ్చల్యన్నం చ యో భుంక్తే యోఽస్యాం గచ్ఛేత్పతివ్రతే ।
స ద్విజః కాలసూత్రం చ మృతో యాతి సుదుర్గమం ॥ ౨॥

శతవర్షం కాలసూత్రే స్థిరీభూతో భవేద్ ధ్రువం ।
తత్ర జన్మని రోగీ చ తతః శుద్ధో భవేద్ ద్విజః ॥ ౩॥

పతివ్రతా చైకపతౌ ద్వితీయే కులటా స్మృతా ।
తృతీయే ధర్షిణీ జ్ఞేయా చతుర్థే పుంశ్చలీత్యపి ॥ ౪॥

వేశ్యా చ పంచమే షష్ఠే పుంగీ చ సప్తమేఽష్టమే ।
తత ఊర్ధ్వం మహావేశ్యా సాస్పృశ్యా సర్వజాతిషు ॥ ౫॥

యో ద్విజః కులటాం గచ్ఛేద్ధర్షిణీం పుంశ్చలీమపి ।
పుంగీం వేశ్యాం మహావేశ్యాం మత్స్యోదే యాతి నిశ్చితం ॥ ౬॥

శతాబ్దం కులటాగామీ ధృష్టాగామీ చతుర్గుణం ।
షడ్గుణం పుంశ్చలీగామీ వేశ్యాగామీ గుణాష్టకం ॥ ౭॥

పుంగీగామీ దశగుణం వసేత్తత్ర న సంశయః ।
మహావేశ్యాకాముకశ్చ తతో దశగుణం వసేత్ ॥ ౮॥

తత్రైవ యాతనాం భుంక్తే యమదూతేన తాడితః ।
తిత్తిరిః కులటాగామీ ధృష్టాగామీ చ వాయసః ॥ ౯॥

కోకిలః పుంశ్చలీగామీ వేశ్యాగామీ వృకః స్మృతః ।
పుంగీగామీ సూకరశ్చ సప్తజన్మని భారతే ॥ ౧౦॥

మహావేశ్యాప్రగామీ చ జాయతే శాల్మలీతరుః ।
యో భుంక్తే జ్ఞానహీనశ్చ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః ॥ ౧౧॥

అరుంతుదం స యాత్యేవాప్యన్నమానాబ్దమేవ చ ।
తతో భవేన్మానవశ్చాప్యుదరే రోగపీడితః ॥ ౧౨॥

గుల్మయుక్తశ్చ కాణశ్చ దంతహీనస్తతః శుచిః ।
వాక్ప్రదత్తాం స్వకన్యాం చ యోఽన్యస్మై ప్రదదాతి చ ॥ ౧౩॥

స వసేత్పాంసుకుండే చ తద్భోజీ శతవత్సరం ।
తద్ద్రవ్యహారీ యః సాధ్వి పాంసువేష్టే శతాబ్దకం ॥ ౧౪॥

నివసేచ్ఛరశయ్యాయాం మమ దూతేన తాడితః ।
భక్త్యా న పూజయేద్విప్రః శివలింగం చ పార్థివం ॥ ౧౫॥

స యాతి శూలినః పాపాచ్ఛూలప్రోతం సుదారుణం ।
స్థిత్వా శతాబ్దం తత్రైవ శ్వాపదః సప్తజన్మసు ॥ ౧౬॥

తతో భవేద్దేవలశ్చ సప్తజన్మ తతః శుచిః ।
కరోతి కుంఠితం విప్రం యద్భియా కంపతే ద్విజః ॥ ౧౭॥

ప్రకంపనే వసేత్సోఽపి విప్రలోమాబ్దమేవ చ ।
ప్రకోపవదనా కోపాత్ స్వామినం యా చ పశ్యతి ॥ ౧౮॥

కటూక్తిం తం ప్రవదతి సోల్ముకం సంప్రయాతి హి ।
ఉల్కాం దదాతి తద్వక్త్రే సతతం మమ కింకరః ॥ ౧౯॥

దండేన తాడయేన్మూర్ధ్ని తల్లోమాబ్దప్రమాణకం ।
తతో భవేన్మానవీ చ విధవా సప్తజన్మసు ॥ ౨౦॥

సా భుక్త్వా చైవ వైధవ్యం వ్యాధియుక్తా తతః శుచిః ।
యా బ్రాహ్మణీ శూద్రభోగ్యా చాంధకూపే ప్రయాతి సా ॥ ౨౧॥

తప్తశౌచోదకే ధ్వాంతే తదాహారీ దివానిశం ।
నివసేదతిసంతప్తా మమ దూతేన తాడితా ॥ ౨౨॥

శౌచోదకే నిమగ్నా సా యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ।
కాకీ జన్మసహస్రాణి శతజన్మాని సూకరీ ॥ ౨౩॥

శృగాలీ శతజన్మాని శతజన్మాని కుక్కుటీ ।
పారావతీ సప్తజన్మ వానరీ సప్తజన్మసు ॥ ౨౪॥

తతో భవేత్సా చాండాలీ సర్వభోగ్యా చ భారతే ।
తతో భవేచ్చ రజకీ యక్ష్మగ్రస్తా చ పుంశ్చలీ ॥ ౨౫॥

తతః కుష్ఠయుతా తైలకారీ శుద్ధా భవేత్తతః ।
నివసేద్వేధనే వేశ్యా పుంగీ చ దండతాడనే ॥ ౨౬॥

జలరంధ్రే వసేద్వేశ్యా కులటా దేహచూర్ణకే ।
స్వైరిణీ దలనే చైవ ధృష్టా చ శోషణే తథా ॥ ౨౭॥

నివసేద్యాతనాయుక్తా మమ దూతేన తాడితా ।
విణ్మూత్రభక్షా సతతం యావన్మన్వంతరం సతి ॥ ౨౮॥

తతో భవేద్విట్కృమిశ్చ లక్షవర్షం తతః శుచిః ।
బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణీం గచ్ఛేత్క్షత్రియాం వాపి క్షత్రియః ॥ ౨౯॥

వైశ్యో వైశ్యాం చ శూద్రా వా శూద్రశ్చాపి వ్రజేద్యది ।
సవర్ణపరదారైశ్చ కషాయం యాంతి తే జనాః ॥ ౩౦॥

భుక్త్వా కషాయతప్తోదం నివసేద్వా శతాబ్దకం ।
తతో విప్రో భవేచ్ఛుద్ధస్తతో వై క్షత్రియాదయః ॥ ౩౧॥

యోషితశ్చాపి శుద్ధ్యంతీత్యేవమాహ పితామహః ।
క్షత్రియో బ్రాహ్మణీం గచ్ఛేద్వైశ్యో వాపి పతివ్రతే ॥ ౩౨॥

మాతృగామీ భవేత్సోఽపి శూర్పే చ నరకే వసేత్ ।
శూర్పాకారైశ్చ కృమిభిర్బ్రాహ్మణ్యా సహ భక్షితః ॥ ౩౩॥

ప్రతప్తమూత్రభోజీ చ మమ దూతేన తాడితః ।
తత్రైవ యాతనాం భుంక్తే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౩౪॥

సప్తజన్మ వరాహశ్చ ఛాగలశ్చ తతః శుచిః ।
కరే ధృత్వా తు తులసీం ప్రతిజ్ఞాం యో న పాలయేత్ ॥ ౩౫॥

మిథ్యా వా శపథం కుర్యాత్స చ జ్వాలాముఖం వ్రజేత్ ।
గంగాతోయం కరే కృత్వా ప్రతిజ్ఞాం యో న పాలయేత్ ॥ ౩౬॥

శిలాం వా దేవప్రతిమాం స చ జ్వాలాముఖం వ్రజేత్ ।
దత్త్వా దక్షిణహస్తం చ ప్రతిజ్ఞాం యో న పాలయేత్ ॥ ౩౭॥

స్థిత్వా దేవగృహే వాపి స చ జ్వాలాముఖం వ్రజేత్ ।
అస్పృశ్య బ్రాహ్మణం గాం చ జ్వాలావహ్నిం వ్రజేద్ ద్విజః ॥ ౩౮॥

న పాలయేత్ప్రతిజ్ఞాం చ స చ జ్వాలాముఖం వ్రజేత్ ।
మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ యశ్చ విశ్వాసఘాతకః ॥ ౩౯॥

మిథ్యాసాక్ష్యప్రదశ్చైవ స చ జ్వాలాముఖం వ్రజేత్ ।
ఏతే తత్ర వసంత్యేవ యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౪౦॥

తథాంగారప్రదగ్ధాశ్చ మమ దూతేన తాడితాః ।
చాండాలస్తులసీం స్పృష్ట్వా సప్తజన్మ తతః శుచిః ॥ ౪౧॥

మ్లేచ్ఛో గంగాజలస్పర్శీ పంచజన్మ తతః శుచిః ।
శిలాస్పర్శీ విట్కృమిశ్చ సప్తజన్మసు సుందరి ॥ ౪౨॥

అర్చాస్పర్శీ బ్రహ్మకృమిః సప్తజన్మ తతః శుచి ।
దక్షహస్తప్రదాతా చ సర్పశ్చ సప్తజన్మసు ॥ ४३॥

తతో భవేద్ బ్రహ్మహీనో మానవశ్చ తతః శుచిః ।
మిథ్యావాదీ దేవగృహే దేవలః సప్తజన్మసు ॥ ४४॥

విప్రాదిస్పర్శకారీ చ వ్యాఘ్రజాతిర్భవేద్ ధ్రువం ।
తతో భవేచ్చ మూకః స బధిరశ్చ త్రిజన్మని ॥ ४५॥

భార్యాహీనో బంధుహీనో వంశహీనస్తతః శుచిః ।
మిత్రద్రోహీ చ నకులః కృతఘ్నశ్చాపి గండకః ॥ ४६॥

విశ్వాసఘాతీ వ్యాఘ్రశ్చ సప్తజన్మసు భారతే ।
మిథ్యాసాక్షీ చ వక్తవ్యే మండూకః సప్తజన్మసు ॥ ४७॥

పూర్వాన్సప్తాపరాన్సప్త పురుషాన్హంతి చాత్మనః ।
నిత్యక్రియావిహీనశ్చ జడత్వేన యుతో ద్విజః ॥ ४८॥

యస్యానాస్థా వేదవాక్యే మందం హసతి సంతతం ।
వ్రతోపవాసహీనశ్చ సద్వాక్యపరనిందకః ॥ ४९॥

ధూమ్రాంధే చ వసేత్సోఽపి శతాబ్దం ధూమ్రభక్షకః ।
జలజంతుర్భవేత్సోఽపి శతజన్మక్రమేణ చ ॥ ५०॥

తతో నానాప్రకారశ్చ మత్స్యజాతిస్తతః శుచిః ।
యః కరోత్యుపహాసం చ దేవబ్రాహ్మణయోర్ధనే ॥ ५१॥

పాతయిత్వా స పురుషాందశపూర్వాందశాపరాన్ ।
సోఽయం యాతి చ ధూమ్రాంధం ధూమ్రధ్వాంతసమన్వితం ॥ ५२॥

ధూమ్రక్లిష్టో ధూమ్రభోజీ వసేత్తత్ర చతుర్యుగం ।
తతో మూషకజాతిశ్చ సప్తజన్మసు భారతే ॥ ५३॥

తతో నానావిధాః పక్షిజాతయః కృమిజాతిభిః ।
తతో నానావిధా వృక్షా పశవశ్చ తతో నరః ॥ ५४॥

విప్రో దైవజ్ఞజీవీ చ వైద్యజీవీ చికిత్సకః ।
లాక్షాలోహాదివ్యాపారీ రసాదివిక్రయీ చ యః ॥ ५५॥

స యాతి నాగవేష్టం చ నాగైర్వేష్టితమేవ చ ।
వసేత్స లోమమానాబ్దం తత్రైవ నాగపాశితః ॥ ५६॥

తతో నానావిధాః పక్షిజాతయశ్చ తతో నరః ।
తతో భవేత్స గణకో వైద్యశ్చ సప్తజన్మసు ॥ ५७॥

గోపశ్చ కర్మకారశ్చ రంగకారస్తతః శుచిః ।
ప్రసిద్ధాని చ కుండాని కథితాని పతివ్రతే ॥ ५८॥

అన్యాని చాప్రసిద్ధాని క్షుద్రాణి సంతి తత్ర వై ।
సంతి పాతకినస్తేషు స్వకర్మఫలభోగినః ।
భ్రమంతి నానాయోనిం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౩౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
నానాకర్మవిపాకఫలకథనం నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౫॥

౩౬ దేవపూజనాత్ సర్వారిష్టనివృత్తివర్ణనం

సావిత్ర్యువాచ ।
ధర్మరాజ మహాభాగ వేదవేదాంగపారగ ।
నానాపురాణేతిహాసే యత్సారం తత్ప్రదర్శయ ॥ ౧॥

సర్వేషు సారభూతం యత్సర్వేష్టం సర్వసమ్మతం ।
కర్మచ్ఛేదబీజరూపం ప్రశస్తం సుఖదం నృణాం ॥ ౨॥

సర్వప్రదం చ సర్వేషాం సర్వమంగలకారణం ।
భయం దుఃఖం న పశ్యంతి యేన వై సర్వమానవాః ॥ ౩॥

కుండాని తే న పశ్యంతి తేషు నైవ పతంతి చ ।
న భవేద్యేన జన్మాది తత్కర్మ వద సాంప్రతం ॥ ౪॥

కిమాకారాణి కుండాని తాని వా నిర్మితాని చ ।
కే చ కేనైవ రూపేణ తత్ర తిష్ఠంతి పాపినః ॥ ౫॥

స్వదేహే భస్మసాద్భూతే యాతి లోకాంతరం నరః ।
కేన దేహేన వా భోగం కరోతి చ శుభాశుభం ॥ ౬॥

సుచిరం క్లేశభోగేన కథం దేహో న నశ్యతి ।
దేహో వా కింవిధో బ్రహ్మంస్తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౭॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సావిత్రీవచనం శ్రుత్వా ధర్మరాజో హరిం స్మరన్ ।
కథాం కథితుమారేభే కర్మబంధనికృంతనీం ॥ ౮॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
వత్సే చతుర్షు వేదేషు ధర్మేషు సంహితాసు చ ।
పురాణేష్వితిహాసేషు పాంచరాత్రాదికేషు చ ॥ ౯॥

అన్యేషు ధర్మశాస్త్రేషు వేదాంగేషు చ సువ్రతే ।
సర్వేష్టం సారభూతం చ పంచదేవానుసేవనం ॥ ౧౦॥

జన్మమృత్యుజరావ్యాధిశోకసంతాపనాశనం ।
సర్వమంగలరూపం చ పరమానందకారణం ॥ ౧౧॥

కారణం సర్వసిద్ధీనాం నరకార్ణవతారణం |
భక్తివృక్షాంకురకరం కర్మవృక్షనికృంతనం || ౧౨||

విమోక్షసోపానమిదమవినాశపదం స్మృతం |
సాలోక్యసార్ష్టిసారూప్యసామీప్యాదిప్రదం శుభం || ౧౩||

కుండాని యమదూతైశ్చ రక్షితాని సదా శుభే |
న హి పశ్యంతి స్వప్నే చ పంచదేవార్చకా నరాః || ౧౪||

దేవీభక్తివిహీనా యే తే పశ్యంతి మమాలయం |
యాంతి యే హరితీర్థం వా శ్రయంతి హరివాసరం || ౧౫||

ప్రణమంతి హరిం నిత్యం హర్యర్చాం కల్పయంతి చ |
న యాంతి తేఽపి ఘోరాం చ మమ సంయమినీం పురీం || ౧౬||

త్రిసంధిపూతా విప్రాశ్చ శుద్ధాచారసమన్వితాః |
నివృత్తిం నైవ లప్స్యంతి దేవీసేవాం వినా నరాః || ౧౭||

స్వధర్మనిరతాచారాః స్వధర్మనిరతాస్తథా |
గచ్ఛంతో మృత్యులోకం చ దుర్దృశా మమ కింకరాః || ౧౮||

భీతాః శివోపాసకేభ్యో వైనతేయాదివోరగాః |
స్వదూతం పాశహస్తం చ గచ్ఛంతం వారయామ్యహం || ౧౯||

యాస్యంతి తే చ సర్వత్ర హరిదాసాశ్రమం వినా |
కృష్ణమంత్రోపాసకాచ్చ వైనతేయాదివోరగాః || ౨౦||

దేవీమంత్రోపాసకానాం నామ్నాంచైవ నికృంతనం |
కరోతి నఖలేఖన్యా చిత్రగుప్తశ్చ భీతవత్ || ౨౧||

మధుపర్కాదికం తేషాం కురుతే చ పునః పునః |
విలంఘ్య బ్రహ్మలోకం చ లోకం గచ్ఛంతి తే సతి || ౨౨||

దురితాని చ నశ్యంతి యేషాం సంస్పర్శమాత్రతః |
తే మహాభాగ్యవంతో హి సహస్రకులపావనాః || ౨౩||

యథా చ ప్రజ్వలద్వహ్నౌ శుష్కాని చ తృణాని చ |
ప్రాప్నోతి మోహః సమ్మోహం తాంశ్చ దృష్ట్వా చ భీతవత్ || ౨౪||

కామశ్చ కామినం యాతి లోభక్రోధౌ తతః సతి |
మృత్యుః ప్రలీయతే రోగో జరా శోకో భయం తథా || ౨౫||

కాలః శుభాశుభం కర్మ హర్షో భోగస్తథైవ చ |
యే యే న యాంతి తాం పీడాం కథితాస్తే మయా సతి || ౨౬||

శృణు దేహవివరణం కథయామి యథాగమం |
పృథివీ వాయురాకాశస్తేజస్తోయమితి స్ఫుటం || ౨౭||

దేహినాం దేహబీజం చ స్రష్టృస్సృష్టివిధౌ పరం ।
పృథివ్యాదిపంచభూతైర్యో దేహో నిర్మితో భవేత్ ॥ ౨౮॥

స కృత్రిమో నశ్వరశ్చ భస్మసాచ్చ భవేదిహ ।
బద్ధోఽఙ్గుష్ఠప్రమాణశ్చ యో జీవః పురుషః కృతః ॥ ౨౯॥

బిభర్తి సూక్ష్మం దేహం తం తద్రూపం భోగహేతవే ।
స దేహో న భవేద్భస్మ జ్వలదగ్నౌ మమాలయే ॥ ౩౦॥

జలేన నష్టో దేహీ వా ప్రహారే సుచిరం కృతే ।
న శస్త్రేణ న వాస్త్రేణ సుతీక్ష్ణకంటకే తథా ॥ ౩౧॥

తప్తద్రవే తప్తలోహే తప్తపాషాణ ఏవ చ ।
ప్రతప్తప్రతిమాశ్లేషే యత్పూర్వపతనేఽపి చ ॥ ౩౨॥

న దగ్ధో న చ భగ్నః స భుంక్తే సంతాపమేవ చ ।
కథితో దేహవృత్తాంతః కారణం చ యథాగమం ।
కుండానాం లక్షణం సర్వం బోధాయ కథయామి తే ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
దేవపూజనాత్ సర్వారిష్టనివృత్తివర్ణనం నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౬॥

౩౭ నానానరకకుండవర్ణనం

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
పూర్ణేందుమండలాకారం సర్వం కుండం చ వర్తులం ।
నిమ్నం పాషాణభేదైశ్చ పాచితం బహుభిః సతి ॥ ౧॥

న నశ్వరం చాప్రలయం నిర్మితం చేశ్వరేచ్ఛయా ।
క్లేశదం పాతకానాం చ నానారూపం తదాలయం ॥ ౨॥

జ్వలదంగారరూపం చ శతహస్తశిఖాన్వితం ।
పరితః క్రోశమానం చ వహ్నికుండం ప్రకీర్తితం ॥ ౩॥

మహాశబ్దం ప్రకుర్వద్భిః పాపిభిః పరిపూరితం ।
రక్షితం మమ దూతైశ్చ తాడితైశ్చాపి సంతతం ॥ ౪॥

ప్రతప్తోదకపూర్ణం చ హింస్రజంతుసమన్వితం ।
మహాఘోరం కాకుశబ్దం ప్రహారేణ దృఢేన చ ॥ ౫॥

క్రోశార్ధమానం తద్దూతైస్తాడితైర్మమ పార్షదైః ।
తప్తక్షారోదకైః పూర్ణం పునః కాకైశ్చ సంకులం ॥ ౬॥

సంకులం పాపిభిశ్చైవ క్రోశమానం భయానకం ।
త్రాహీతి శబ్దం కుర్వద్భిర్మమ దూతైశ్చ తాడితైః ॥ ౭॥

ప్రచలద్భిరనాహారైః శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకైః ।
విడ్భిరేవ కృతం పూర్ణం క్రోశమానం చ కుత్సితం ॥ ౮॥

అతిదుర్గంధిసంసక్తం వ్యాప్తం పాపిభిరన్వహం ।
తాడితైర్మమ దూతైశ్చ తదాహారైః సుదారుణైః ॥ ౯॥

రక్షేతి శబ్దం కుర్వద్భిస్తత్కీటైరేవ భక్షితైః ।
తప్తమూత్రద్రవైః పూర్ణం మూత్రకీటైశ్చ సంకులం ॥ ౧౦॥

యుక్తం మహాపాతకిభిస్తత్కీటైర్భక్షితైః సదా ।
గవ్యూతిమానం ధ్వాంతాక్తం శబ్దకృద్భిశ్చ సంతతం ॥ ౧౧॥

మద్దూతైస్తాడితైర్ఘోరైః శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకైః ।
శ్లేష్మపూర్ణం ప్రశమితం తత్కీటైః పూరితం సదా ॥ ౧౨॥

తద్భోజిభిః పాపిభిశ్చ వేష్టితం వేష్టితైః సదా ।
క్రోశార్ధం గరకుండం చ గరభోజిభిరన్వితం ॥ ౧౩॥

గరకీటైర్భక్షితైశ్చ పాపిభిః పూర్ణమేవ చ ।
తాడితైర్మమ దూతైశ్చ శబ్దకృద్భిశ్చ కంపితైః ॥ ౧౪॥

సర్పాకారైర్వజ్రదంష్ట్రైః శుష్కకంఠైః సుదారుణైః ।
నేత్రయోర్మలపూర్ణం చ క్రోశార్ధం కీటసంయుతం ॥ ౧౫॥

పాపిభిః సంకులం శశ్వద్భ్రమద్భిః కీటభక్షితైః ।
వసారసేన సంపూర్ణం క్రోశతుర్యం సుదుఃసహం ॥ ౧౬॥

తద్భోజిభిః పాతకిభిర్మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
శుక్రకుండం క్రోశమితం శుక్రకీటైశ్చ సంయుతం ॥ ౧౭॥

పాపిభిః సంకులం శశ్వద్ ద్రవద్భిః కీటభక్షితైః ।
దుర్గంధిరక్తపూర్ణం చ వాపీమానం గభీరకం ॥ ౧౮॥

తద్భోజిభిః పాపిభిశ్చ సంకులం కీటభక్షితం ।
పూర్ణం నేత్రాశ్రుభిస్తప్తం బహుపాపిభిరన్వితం ॥ ౧౯॥

వాపీతుర్యప్రమాణం చ రుదద్భిః కీటభక్షితైః ।
నృణాం గాత్రమలైర్యుక్తం తద్భక్షైః పాపిభిర్యుతం ॥ ౨౦॥

తాడితైర్మమ దూతైశ్చ వ్యగ్రైశ్చ కీటభక్షితైః ।
కర్ణవిట్పరిపూర్ణం చ తద్భక్షైః పాపిభిర్వృతం ॥ ౨౧॥

వాపీతుర్యప్రమాణం చ బ్రువద్భిః కీటభక్షితైః ।
మజ్జాపూర్ణం నరాణాం చ మహాదుర్గంధిసంయుతం ॥ ౨౨॥

మహాపాతకిభిర్యుక్తం వాపీతుర్యప్రమాణకం ।
పరిపూర్ణం సిగ్ధమాంసైర్మమ దూతైశ్చ తాడితైః ॥ ౨౩॥

పాపిభిః సంకులం చైవ వాపీమానం భయానకం |
కన్యావిక్రయిభిశ్చైవ తద్భక్ష్యైః కీటభక్షితైః || ౨౪||

పాహీతి శబ్దం కుర్వద్భిస్త్రాసితైశ్చ భయానకైః |
వాపీతుర్యప్రమాణం చ నఖాదికచతుష్టయం || ౨౫||

పాపిభిః సంయుతం శశ్వన్మమ దూతైశ్చ తాడితైః |
ప్రతప్తతామ్రకుండం చ తామ్రోపర్యుల్ముకాన్వితం || ౨౬||

తామ్రాణాం ప్రతిమాలక్షైః ప్రతప్తైర్వ్యాపృతం సదా |
ప్రత్యేకం ప్రతిమాశ్లిష్టైః రుదద్భిః పాపిభిర్యుతం || ౨౭||

గవ్యూతిమానం విస్తీర్ణం మమ దూతైశ్చ తాడితైః |
ప్రతప్తలోహధారం చ జ్వలదంగారసంయుతం || ౨౮||

లోహానాం ప్రతిమాశ్లిష్టైః రుదద్భిః పాపిభిర్యుతం |
ప్రత్యేకం ప్రతిమాశ్లిష్టైః శశ్వత్ప్రజ్వాలితైర్భియా || ౨౯||

రక్ష రక్షేతి శబ్దం చ కుర్వద్భిర్దూతతాడితైః |
మహాపాతకిభిర్యుక్తం ద్విగవ్యూతిప్రమాణకం || ౩౦||

భయానకం ధ్వాంతయుక్తం లోహకుండం ప్రకీర్తితం |
చర్మకుండం తప్తసురాకుండం వాప్యర్ధమేవ చ || ౩౧||

తద్భోజిపాపిభిర్వ్యాప్తం మమ దూతైశ్చ తాడితైః |
అతః శాల్మలికుండం చ వృక్షకంటకశోభితం || ౩౨||

లక్షపౌరుషమానం చ క్రోశమానం చ దుఃఖదం |
ధనుర్మానైః కంటకైశ్చ సుతీక్ష్ణైః పరివేష్టితం || ౩౩||

ప్రత్యేకం విద్ధగాత్రైశ్చ మహాపాతకిభిర్యుతం |
వృక్షాగ్రాన్నిపతద్భిశ్చ మమ దూతైశ్చ పాతితైః || ౩౪||

జలం దేహీతి శబ్దం చ కుర్వద్భిః శుష్కతాలుకైః |
మహాభియాతివ్యగ్రైశ్చ దండైః సంభగ్నమస్తకైః || ౩౫||

ప్రచలద్భిర్యథా తప్తతైలజీవిభిరేవ చ |
విషోదైస్తక్షకాణాం చ పూర్వం చ క్రోశమానకం || ౩౬||

తద్భక్షైః పాపిభిర్యుక్తం మమ దూతైశ్చ తాడితే |
ప్రతప్తతైలపూర్ణం చ కీటాదిపరివర్జితం || ౩౭||

మహాపాతకిభిర్యుక్తం దగ్ధాంగారైశ్చ వేష్టితం |
కాకుశబ్దం ప్రకుర్వద్భిశ్చలద్భిర్దూతపీడితైః || ౩౮||

ధ్వాంతయుక్తం క్రోశమానం క్లేశదం చ భయానకం |
శూలాకారైః సుతీక్ష్ణాగ్రైర్లోహశస్త్రైశ్చ వేష్టితం || ౩౯||

శస్త్రతల్పస్వరూపంచ కోశతుర్యప్రమాణకం ।
వేష్టితం తత్పాతకిభిః కుంతవిద్ధైశ్చ వేష్టితైః ॥ ४०॥

తాడితైర్మమ దూతైశ్చ శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకైః ।
కీటైశ్చ శంకుప్రమితైః సర్పమానైర్భయంకరైః ॥ ४१॥

తీక్ష్ణదంతైశ్చ వికృతైర్వ్యాప్తం ధ్వాంతయుతం సతి ।
మహాపాతకిభిర్యుక్తం మమ దూతైశ్చ తాడితే ॥ ४२॥

ద్విగవ్యూతిప్రమాణం చ పూయకుండం ప్రచక్షతే ।
తద్భక్ష్యైః ప్రాణిభిర్యుక్తం మమ దూతైశ్చ తాడితైః ॥ ४३॥

తాలవృక్షప్రమాణైశ్చ సర్పకోటిభిరావృతం ।
సర్పవేష్టితగాత్రైశ్చ పాపిభిః సర్పభక్షితైః ॥ ४४॥

సంకులం శబ్దకృద్భిశ్చ మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
కుండత్రయం మశాదీనాం పూర్ణం చ మశకాదిభిః ॥ ४५॥

సర్వం కోశార్ధమానం చ మహాపాతకిభిర్యుతం ।
హస్తపాదాదిబద్ధైశ్చ క్షతజౌఘేన లోహితైః ॥ ४६॥

హాహేతి శబ్దం కుర్వద్భిస్తాడితైర్మమ పార్షదైః ।
వజ్రవృశ్చికయోః కుండం తాభ్యాం చ పరిపూరితం ॥ ४७॥

వాప్యర్ధం పాపిభిర్యుక్తం వజ్రవృశ్చికదంశితైః ।
కుండత్రయం శరాదీనాం తైరేవ పరిపూరితం ॥ ४८॥

తైర్విద్ధైః పాపిభిర్యుక్తం వాప్యర్ధం రక్తలోహితైః ।
తప్తతోయోదకైః పూర్ణం సధ్వాంతం గోలకుండకం ॥ ४९॥

కీటైః శంకుసమానైశ్చ భక్షితైః పాపిభిర్యుతం ।
వాప్యర్ధమానం భీతైశ్చ పాపిభిః కీటభక్షితైః ॥ ५०॥

రుదద్భిః క్రోశమానైశ్చ మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
అతిదుర్గంధిసంయుక్తం దుఃఖదం పాపినాం సదా ॥ ५१॥

దారుణైర్వికృతాకారైర్భక్షితం పాపిభిర్యుతం ।
వాప్యర్ధం పరిపూర్ణం చ జలస్థైర్నక్రకోటిభిః ॥ ५२॥

విణ్మూత్రశ్లేష్మభక్షైశ్చ సంయుతం శతకోటిభిః ।
కాకైశ్చ వికృతాకారైర్భక్షితైః పాపిభిర్యుతం ॥ ५३॥

మంథానకుండం బీజకుండం తాభ్యాం పూర్ణం ధనుఃశతం ।
భక్షితైః పాపిభిర్యుక్తం శబ్దకృద్భిశ్చ సంతతం ॥ ५४॥

ధనుఃశతం జీవయుక్తం పాపిభిః సంకులం సదా ।
శబ్దకృద్భిర్వజ్రదంష్ట్రైః సాంద్రధ్వాంతమయం పరం ॥ ५५॥

వాపీద్విగుణమానం చ తప్తప్రస్తరనిర్మితం ।
జ్వలదంగారసదృశం చలద్భిః పాపిభిర్యుతం ॥ ౩౬॥

క్షురధారోపమైస్తీక్ష్ణైః పాషాణైర్నిర్మితం పరం ।
మహాపాతకిభిర్యుక్తం లాలాకుండం చ లోహితైః ॥ ౩౭॥

క్రోశమాత్రం చ గంభీరం మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
తప్తాంజనాచలాకారైః పరిపూర్ణం ధనుఃశతం ॥ ౩౮॥

చలద్భిః పాపిభిర్యుక్తం మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
పూర్ణం చూర్ణద్రవైః క్రోశమానం పాపిభిరన్వితం ॥ ౩౯॥

తద్భోజిభిః ప్రదగ్ధైశ్చ మమ దూతైశ్చ తాడితైః ।
కుండం కులాలచక్రం చ ఘూర్ణమానంచ సంతతం ॥ ౬౦॥

సుతీక్ష్ణం షోడశారం చ చూర్ణితైః పాపిభిర్యుతం ।
అతీవ వక్రం నిమ్నం చ ద్విగవ్యూతిప్రమాణకం ॥ ౬౧॥

కందరాకారనిర్మాణం తప్తోదైశ్చ సమన్వితం ।
మహాపాతకిభిర్యుక్తం భక్షితైర్జలజంతుభిః ॥ ౬౨॥

జ్వలద్భిః శబ్దకృద్భిశ్చ ధ్వాంతయుక్తం భయానకం ।
కోటిభిర్వికృతాకారైః కచ్ఛపైశ్చ సుదారుణైః ॥ ౬౩॥

జలస్థైః సంయుతం తైశ్చ భక్షితైః పాపిభిర్యుతం ।
జ్వాలాకలాపైస్తేజోభిర్నిర్మితైః క్రోశమానకం ॥ ౬౪॥

శబ్దకృద్భిః పాతకిభిః సంయుతం క్లేశదం సదా ।
క్రోశమానంచ గంభీరం తప్తభస్మభిరన్వితం ॥ ౬౫॥

శశ్వజ్జ్వలద్భిః సంయుక్తం పాపిభిర్భస్మభక్షితైః ।
తప్తపాషాణలోహానాం సమూహైః పరిపూరితైః ॥ ౬౬॥

పాపిభిర్దగ్ధగాత్రైశ్చ యుక్తంచ శుష్కతాలుకైః ।
క్రోశమానం ధ్వాంతయుక్తం గంభీరమతిదారుణం ॥ ౬౭॥

తాడితైశ్చ ప్రదగ్ధైశ్చ దగ్ధకుండం ప్రకీర్తితం ।
అతీవోర్మియుతం తోయం ప్రతప్తక్షారసంయుతం ॥ ౬౮॥

నానాప్రకారైర్వికృతైర్జలజంతుభిరన్వితం ।
ద్విగవ్యూతిప్రమాణం చ గంభీరం ధ్వాంతసంయుతం ॥ ౬౯॥

తద్భక్ష్యైః పాపిభిర్యుక్తం దంశితైర్జలజంతుభిః ।
జ్వలద్భిః శబ్దకృద్భిశ్చ న పశ్యద్భిః పరస్పరం ॥ ౭౦॥

ప్రతప్తసూచీకుండంచ కీర్తితం చ భయానకం ।
అసీవ ధారాపత్రస్యాఽప్యుచ్చైస్తాలతరోరధః ॥ ౭౧॥

క్రోశార్ధమానం కుండం చ పతత్పత్రసమన్వితం |
పాపినాం రక్తపూర్ణం చ వృక్షాగ్రాత్పతతాం ధ్రువం | ౨౨
పరిత్రాహీతి శబ్దం చ కుర్వతామసతామపి |
గంభీరం ధ్వాంతయుక్తం చ రక్తకీటసమన్వితం || ౨౩||

తదసీపత్రకుండం చ కీర్తితం చ భయానకం |
ధనుఃశతప్రమాణం చ క్షురధారాస్త్రసంయుతం || ౨౪||

పాపినాం రక్తపూర్ణం చ క్షురధారం భయానకం |
సూచీముఖాస్త్రసంయుక్తం పాపిరక్తౌఘపూరతం || ౨౫||

పంచాశద్ధనురాయామం క్లేశదం సూచికాముఖం |
కస్యచిజ్జంతుభేదస్య గోకాఖ్యస్య ముఖాకృతి || ౨౬||

కూపరూపం గభీరం చ ధనుర్వింశత్ప్రమాణకం |
మహాపాతకినాం చైవ మహత్క్లేశప్రదం పరం || ౨౭||

తత్కీటభక్షితానాం చ నమ్రాస్యానాం చ సంతతం |
కుండం నక్రముఖాకారం ధనుఃషోడశమానకం || ౨౮||

గంభీరం కూపరూపం చ పాపినాం సంకులం సదా |
ధనుఃశతప్రమాణం చ కీర్తితం గజదంశనం || ౨౯||

ధనుస్త్రింశత్ప్రమాణం చ కుండం చ గోముఖాకృతి |
పాపినాం క్లేశదం శశ్వద్ గోముఖం పరికీర్తితం || ౩౦||

కాలచక్రేణ సంయుక్తం భ్రమమాణం భయానకం |
కుంభాకారం ధ్వాంతయుక్తం ద్విగవ్యూతిప్రమాణకం || ౩౧||

లక్షపౌరుషమానం చ గంభీరం విస్తృతం సతి |
కుత్రచిత్తప్తతైలం చ తామ్రాదికుండమేవ చ || ౩౨||

పాపినాం చ ప్రధానైశ్చ మూర్చ్ఛితైః కృమిభిర్యుతం |
పరస్పరం చ నశ్యద్భిః శబ్దకృద్భిశ్చ సంతతం || ౩౩||

తాడితైర్యమదూతైశ్చ ముసలైర్ముద్గరైస్తథా |
ఘూర్ణమానైః పతద్భిశ్చ మూర్చ్ఛితైశ్చ క్షణం క్షణం || ౩౪||

పాతితైర్యమదూతైశ్చ రుదంత్యస్మాత్క్షణం పునః |
యావంతః పాపినః సంతి సర్వకుండేషు సుందరి || ౩౫||

తతశ్చతుర్గుణాః సంతి కుంభీపాకే చ దుఃఖదే |
సుచిరం వధ్యమానాస్తే భోగదేహా న నశ్వరాః || ౩౬||

సర్వకుండప్రధానం చ కుంభీపాకం ప్రకీర్తితం |
కాలనిర్మితసూత్రేణ నిబద్ధా యత్ర పాపినః || ౩౭||

ఉత్థాపితాశ్చ దూతైశ్చ క్షణమేవ నిమజ్జితాః ।
నిఃశ్వాసబద్ధాః సుచిరం తథా మోహం గతాః పునః ॥ ౮౮॥

అతీవ క్లేశసంయుక్తా దేహభోగేన సుందరి ।
ప్రతప్తతోయయుక్తం చ కాలసూత్రం ప్రకీర్తితం ॥ ౮౯॥

అవటః కూపభేదశ్చ మత్స్యోదః స ఉదాహృతః ।
ప్రతప్తతోయపూర్ణం చ చతుర్వింశత్ప్రమాణకం ॥ ౯౦॥

వ్యాప్తం మహాపాతకిభిర్వ్యాదగ్ధాంగైశ్చ సంతతం ।
మద్దూతైస్తాడితైః శశ్వదవటోదం ప్రకీర్తితం ॥ ౯౧॥

యత్రోదస్పర్శమాత్రేణ సర్వవ్యాధిశ్చ పాపినాం ।
భవేదకస్మాత్పతతాం యస్మిన్కుండే ధనుఃశతే ॥ ౯౨॥

అరుంతుదైర్భక్షితైస్తు ప్రాణిభిర్యచ్చ సంకులం ।
హాహేతి శబ్దం కుర్వద్భిస్తదేవారుంతుదం విదుః ॥ ౯౩॥

తప్తపాంసుభిరాకీర్ణం జ్వలద్భిస్తుషదగ్ధకైః ।
తద్భక్షైః పాపిభిర్యుక్తం పాంసుభోజైర్ధనుఃశతం ॥ ౯౪॥

పాతమాత్రేణ పాపీ చ పాశేన వేష్టితో భవేత్ ।
క్రోశమాత్రేణ కుండం చ తత్పాశవేష్టనం విదుః ॥ ౯౫॥

పాతమాత్రేణ పాపీ చ శూలేన వేష్టితో భవేత్ ।
ధనుర్వింశత్ప్రమాణం చ శూలప్రోతం ప్రకీర్తితం ॥ ౯౬॥

పతతాం పాపినాం యత్ర భవేదేవ ప్రకంపనం ।
అతీవ హిమతోయాక్తం క్రోశార్ధం చ ప్రకంపనం ॥ ౯౭॥

దదత్యేవ హి మే దూతా యత్రోల్కాః పాపినాం ముఖే ।
ధనుర్వింశత్ప్రమాణం తదుల్కాభిశ్చ సుసంకులం ॥ ౯౮॥

లక్షపౌరుషమానం చ గంభీరం చ ధనుఃశతం ।
నానాప్రకారకృమిభిః సంయుక్తం చ భయానకం ॥ ౯౯॥

అత్యంధకారవ్యాప్తం చ కూపాకారం చ వర్తులం ।
తద్భక్ష్యైః పాపిభిర్యుక్తం ప్రణశ్యద్భిః పరస్పరం ॥ ౧౦౦॥

తప్తతోయప్రదగ్ధైశ్చ జ్వలద్భిః కీటభక్షితైః ।
ధ్వాంతేన చక్షుషా చాంధైరంధకూపః ప్రకీర్తితః ॥ ౧౦౧॥

నానాప్రకారశస్త్రౌఘైర్యత్ర విద్ధాశ్చ పాపినః ।
ధనుర్వింశత్ప్రమాణం చ వేధనం తత్ప్రకీర్తితం ॥ ౧౦౨॥

దండేన తాడితా యత్ర మమ దూతైశ్చ పాపినః ।
ధనుఃషోడశమానం చ తత్కుండం దండతాడనం ॥ ౧౦౩॥

నిరుద్ధాశ్చ మహాజాలైర్యథా మీనాశ్చ పాపినః ।
ధనుర్వింశత్ప్రమాణం చ జాలరంధ్రం ప్రకీర్తితం ॥ ౧౦౪॥

పతతాం పాపినాం కుండే దేహశ్చూర్ణో భవేదిహ ।
లోహబందీనిబద్ధానాం కోటిపౌరుషమానకం ॥ ౧౦౫॥

గంభీరం ధ్వాంతసంయుక్తం ధనుర్వింశత్ప్రమాణకం ।
మూర్ఛితానాం జడానాం చ దేహచూర్ణం ప్రకీర్తితం ॥ ౧౦౬॥

దలితాః పాపినో యత్ర మమ దూతైశ్చ తాడితాః ।
ధనుఃషోడశమానం చ తత్కుండం దలనం స్మృతం ॥ ౧౦౭॥

పతనేనైవ పాపీ చ శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకః ।
బాలుకాసు చ తప్తాసు ధనుస్త్రింశత్ప్రమాణకం ॥ ౧౦౮॥

శతపౌరుషమానం చ గంభీరం ధ్వాంతసంయుతం ।
శోషణం కుండమేతద్ధి పాపినాం పరదుఃఖదం ॥ ౧౦౯॥

నానాచర్మకషాయోదపరిపూర్ణం ధనుఃశతం ।
దుర్గంధియుక్తతద్భక్ష్యైః ప్రాణిభిః సంకులం కషం ॥ ౧౧౦॥

శూర్పాకారముఖం కుండం ధనుర్ద్వాదశమానకం ।
తప్తలోహబాలుకాభిః పూర్ణం పాతకిసంయుతం ॥ ౧౧౧॥

దుర్గంధియుక్తం తద్భక్ష్యైః పాపిభిః సంకులం సతి ।
శూర్పాకారముఖం కుండం ధనుర్ద్వాదశమాత్రకం ॥ ౧౧౨॥

ప్రతప్తబాలుకాపూర్ణం మహాపాతకిభిర్యుతం ।
అంతరగ్నిశిఖానాం చ జ్వాలావ్యాప్తముఖం సదా ॥ ౧౧౩॥

ధనుర్వింశతిమాత్రం చ ప్రమాణం యస్య సుందరి ।
జ్వాలాభిర్దగ్ధగాత్రైశ్చ పాపిభిర్వ్యాప్తమేవ చ ॥ ౧౧౪॥

తన్మహాక్లేశదం శశ్వత్కుండం జ్వాలాముఖం స్మృతం ।
పాతమాత్రాద్యత్ర పాపీ మూర్ఛితో వై నరో భవేత్ ॥ ౧౧౫॥

తప్తేష్టకాభ్యంతరితం వాప్యర్ధం జిహ్మకుండకం ।
ధూమాంధకారసంయుక్తం ధూమ్రాంధైః పాపిభిర్యుతం ॥ ౧౧౬॥

ధనుఃశతం శ్వాసరంధ్రైర్ధూమ్రాంధం పరికీర్తితం ।
పాతమాత్రాద్యత్ర పాపీ నాగైశ్చ వేష్టితో భవేత్ ॥ ౧౧౭॥

ధనుఃశతం నాగపూర్ణం తన్నాగైర్వేష్టితం భవేత్ ।
షడశీతి చ కుండాని మయోక్తాని నిశామయ ।
లక్షణం చాపి తేషాం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౧౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం

సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
నానానరకకుండవర్ణనం నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౭॥

౩౮ సావిత్ర్యుపాఖ్యానవర్ణనం

సావిత్ర్యువాచ ।
దేవీభక్తిం దేహి మహ్యం సారాణాం చైవ సారకం ।
పుంసాం ముక్తిద్వారబీజం నరకార్ణవతారకం ॥ ౧॥

కారణం ముక్తిసారాణాం సర్వాశుభవినాశనం ।
దారకం కర్మవృక్షాణాం కృతపాపౌఘహారణం ॥ ౨॥

ముక్తిశ్చ కతిధాప్యస్తి కిం వా తాసాం చ లక్షణం ।
దేవీభక్తిం భక్తిభేదం నిషేకస్యాపి ఖండనం ॥ ౩॥

తత్త్వజ్ఞానవిహీనా చ స్త్రీజాతిర్విధినిర్మితా ।
కించిజ్జ్ఞానం సారభూతం వద వేదవిదాం వర ॥ ౪॥

సర్వం దానం చ యజ్ఞశ్చ తీర్థస్నానం వ్రతం తపః ।
అజ్ఞానిజ్ఞానదానస్య కలాం నార్హంతి షోడశీం ॥ ౫॥

పితుః శతగుణా మాతా గౌరవే చేతి నిశ్చితం ।
మాతుః శతగుణః పూజ్యో జ్ఞానదాతా గురుః ప్రభో ॥ ౬॥

ధర్మరాజ ఉవాచ ।
పూర్వం సర్వో వరో దత్తో యస్తే మనసి వాంఛితః ।
అధునా శక్తిభక్తిస్తే వత్సే భవతు మద్వరాత్ ॥ ౭॥

శ్రోతుమిచ్ఛసి కల్యాణి శ్రీదేవీగుణకీర్తనం ।
వక్తౄణాం పృచ్ఛకానాం చ శ్రోతౄణాం కులతారణం ॥ ౮॥

శేషో వక్త్రసహస్రేణ నహి యద్వక్తుమీశ్వరః ।
మృత్యుంజయో న క్షమశ్చ వక్తుం పంచముఖేన చ ॥ ౯॥

ధాతా చతుర్ణాం వేదానాం విధాతా జగతామపి ।
బ్రహ్మా చతుర్ముఖేనైవ నాలం విష్ణుశ్చ సర్వవిత్ ॥ ౧౦॥

కార్తికేయః షణ్ముఖేన నాపి వక్తుమలం ధ్రువం ।
న గణేశః సమర్థశ్చ యోగీంద్రాణాం గురోర్గురుః ॥ ౧౧॥

సారభూతాశ్చ శాస్త్రాణాం వేదాశ్చత్వార ఏవ చ ।
కలామాత్రం యద్గుణానాం న విదంతి బుధాశ్చ యే ॥ ౧౨॥

సరస్వతీ జడీభూతా నాలం తద్గుణవర్ణనే ।
సనత్కుమారో ధర్మశ్చ సనందనః సనాతనః ॥ ౧౩॥

సనకః కపిలః సూర్యో యేఽన్యే చ బ్రహ్మణః సుతాః ।

విచక్షణా న యద్వక్తుం కించాన్యే జడబుద్ధయః ॥ ౧౪॥

న యద్వక్తుం క్షమాః సిద్ధా మునీంద్రా యోగినస్తథా ।
కే చాన్యే చ వయం కే వా శ్రీదేవ్యా గుణవర్ణనే ॥ ౧౫॥

ధ్యాయంతే యత్పదాంభోజం బ్రహ్మావిష్ణుశివాదయః ।
అతిసాధ్యం స్వభక్తానాం తదన్యేషాం సుదుర్లభం ॥ ౧౬॥

కశ్చిత్కించిద్విజానాతి తద్గుణోత్కీర్తనం శుభం ।
అతిరిక్తం విజానాతి బ్రహ్మా బ్రహ్మావిశారదః ॥ ౧౭॥

తతోఽతిరిక్తం జానాతి గణేశో జ్ఞానినాం గురుః ।
సర్వాతిరిక్తం జానాతి సర్వజ్ఞః శంభురేవ సః ॥ ౧౮॥

తస్మై దత్తం పురా జ్ఞానం కృష్ణేన పరమాత్మనా ।
అతీవ నిర్జనేఽరణ్యే గోలోకే రాసమండలే ॥ ౧౯॥

తత్రైవ కథితం కించిత్తద్గుణోత్కీర్తనం శుభం ।
ధర్మం చ కథయామాస శివలోకే శివః స్వయం ॥ ౨౦॥

ధర్మస్తు కథయామాస భాస్వతే పృచ్ఛతే తథా ।
యామారాధ్య మత్పితాపి సంప్రాప తపసా సతి ॥ ౨౧॥

పూర్వం స్వం విషయం చాహం న గృహ్ణామి ప్రయత్నతః ।
వైరాగ్యయుక్తస్తపసే గంతుమిచ్ఛామి సువ్రతే ॥ ౨౨॥

తదా మాం కథయామాస పితా తద్గుణకీర్తనం ।
యథాగమం తద్వదామి నిబోధాతీవ దుర్గమం ॥ ౨౩॥

తద్గుణం సా న జానాతి తదన్యస్య చ కా కథా ।
యథాకాశో న జానాతి స్వాంతమేవ వరాననే ॥ ౨౪॥

సర్వాత్మా సర్వభగవాన్ సర్వకారణకారణః ।
సర్వేశ్వరశ్చ సర్వాద్యః సర్వవిత్పరిపాలకః । ౨౫
నిత్యరూపీ నిత్యదేహీ నిత్యానందో నిరాకృతిః ।
నిరంకుశో నిరాశంకో నిర్గుణశ్చ నిరామయః ॥ ౨౬॥

నిర్లిప్తః సర్వసాక్షీ చ సర్వాధారః పరాత్పరః ।
మాయావిశిష్టః ప్రకృతిస్తద్వికారాశ్చ ప్రాకృతాః ॥ ౨౭॥

స్వయం పుమాంశ్చ ప్రకృతిస్తావభిన్నౌ పరస్పరం ।
యథా వహ్నేస్తస్య శక్తిర్న భిన్నాస్త్యేవ కుత్రచిత్ ॥ ౨౮॥

సేయం శక్తిర్మహామాయా సచ్చిదానందరూపిణీ ।
రూపం బిభర్త్యరూపా చ భక్తానుగ్రహహేతవే ॥ ౨౯॥

గోపాలసుందరీరూపం ప్రథమం సా ససర్జ హ ।

అతీవ కమనీయం చ సుందరం సుమనోహరం ॥ ౩౦॥

నవీననీరదశ్యామం కిశోరం గోపవేషకం ।
కందర్పకోటిలావణ్యం లీలాధామమనోహరం ॥ ౩౧॥

శరన్మధ్యాహ్నపద్మానాం శోభామోచనలోచనం ।
శరత్పార్వణకోటీందుశోభాప్రచ్ఛాదనాననం ॥ ౩౨॥

అమూల్యరత్ననిర్మాణనానాభూషణభూషితం ।
సస్మితం శోభితం శశ్వదమూల్యపీతవాససా ॥ ౩౩॥

పరబ్రహ్మస్వరూపం చ జ్వలంతం బ్రహ్మతేజసా ।
సుఖదృశ్యం చ శాంతం చ రాధాకాంతమనంతకం ॥ ౩౪॥

గోపీభిర్వీక్ష్యమాణం చ సస్మితాభిశ్చ సంతతం ।
రాసమండలమధ్యస్థం రత్నసింహాసనస్థితం ॥ ౩౫॥

వంశీం క్వణంతం ద్విభుజం వనమాలావిభూషితం ।
కౌస్తుభేంద్రమణీంద్రేణ శశ్వద్వక్షఃస్థలోజ్జ్వలం ॥ ౩౬॥

కుంకుమాగురుకస్తురీచందనార్చితవిగ్రహం ।
చారుచంపకమాలాక్తం మాలతీమాల్యమండితం ॥ ౩౭॥

చారుచంద్రకశోభాఢ్యం చూడావంక్రిమరాజితం ।
ఏవంభూతం చ ధ్యాయంతి భక్తా భక్తిపరిప్లుతాః ॥ ౩౮॥

యద్భయాజ్జగతా ధాతా విధత్తే సృష్టిమేవ చ ।
కర్మానుసారాల్లిఖితం కరోతి సర్వకర్మణాం ॥ ౩౯॥

తపసాం ఫలదాతా చ కర్మణాం చ యదాజ్ఞయా ।
విష్ణుః పాతా చ సర్వేషాం యద్భయాత్పాతి సంతతం ॥ ౪౦॥

కాలాగ్నిరుద్రః సంహర్తా సర్వవిశ్వేషు యద్భయాత్ ।
శివో మృత్యుంజయశ్చైవ జ్ఞానినాం చ గురోర్గురుః ॥ ౪౧॥

యజ్జ్ఞానాజ్జ్ఞానవానస్తి యోగీశో జ్ఞానవిత్ప్రభుః ।
పరమానందయుక్తశ్చ భక్తివైరాగ్యసంయుతః ॥ ౪౨॥

యద్భయాద్వాతి పవనః ప్రవరః శీఘ్రగామినాం ।
తపనశ్చ ప్రతపతి యద్భయాత్సంతతం సతి ॥ ౪౩॥

యదాజ్ఞయా వర్షతీంద్రో మృత్యుశ్చరతి జంతుషు ।
యదాజ్ఞయా దహేద్వహ్నిర్జలమేవం సుశీతలం ॥ ౪౪॥

దిశో రక్షంతి దిక్పాలా మహాభీతా యదాజ్ఞయా ।
భ్రమంతి రాశిచక్రాణి గ్రహాశ్చ యద్భయేన చ ॥ ౪౫॥

భయాత్ఫలంతి వృక్షాశ్చ పుష్యంత్యపి చ యద్భయాత్ |
యదాజ్ఞాం తు పురస్కృత్య కాలః కాలే హరేద్భయాత్ || ౪౬||

తథా జలస్థలస్థాశ్చ న జీవంతి యదాజ్ఞయా |
అకాలే నాహరేద్వృద్ధం రణేషు విషమేషు చ || ౪౭||

ధత్తే వాయుస్తోయరాశిం తోయం కూర్మం తదాజ్ఞయా |
కూర్మోఽనంతం స చ క్షోణీం సముద్రాన్ సా చ పర్వతాన్ || ౪౮||

సర్వా చైవ క్షమారూపా నానారత్నం బిభర్తి యా |
యతః సర్వాణి భూతాని స్థీయంతే హంతి తత్ర హి || ౪౯||

ఇంద్రాయుశ్చైవ దివ్యానాం యుగానామేకసప్తతిః |
అష్టావింశే శక్రపాతే బ్రహ్మణశ్చ దివానిశం || ౫౦||

ఏవం త్రింశద్దినైర్మాసో ద్వాభ్యామాభ్యామృతుః స్మృతః |
ఋతుభిః షడ్భిరేవాబ్దం బ్రహ్మణో వై వయః స్మృతం || ౫౧||

బ్రహ్మణశ్చ నిపాతే చ చక్షురున్మీలనం హరేః |
చక్షురున్మీలనే తస్య లయం ప్రాకృతికం విదుః || ౫౨||

ప్రలయే ప్రాకృతే సర్వే దేవాద్యాశ్చ చరాచరాః |
లీనా ధాతా విధాతా చ శ్రీకృష్ణనాభిపంకజే || ౫౩||

విష్ణుః క్షీరోదశాయీ చ వైకుంఠే యశ్చతుర్భుజః |
విలీనా వామపార్శ్వే చ కృష్ణస్య పరమాత్మనః || ౫౪||

యస్య జ్ఞానే శివో లీనో జ్ఞానాధీశః సనాతనః |
దుర్గాయాం విష్ణుమాయాయాం విలీనాః సర్వశక్తయః || ౫౫||

సా చ కృష్ణస్య బుద్ధౌ చ బుద్ధ్యధిష్ఠాతృదేవతా |
నారాయణాంశః స్కందశ్చ లీనో వక్షసి తస్య చ || ౫౬||

శ్రీకృష్ణాంశశ్చ తద్బాహౌ దేవాధీశో గణేశ్వరః |
పద్మాంశాశ్చైవ పద్మాయాం సా రాధాయాం చ సువ్రతే || ౫౭||

గోప్యశ్చాపి చ తస్యాం చ సర్వాశ్చ దేవయోషితః |
కృష్ణప్రాణాధిదేవీ సా తస్య ప్రాణేషు సంస్థితా || ౫౮||

సావిత్రీ చ సరస్వత్యాం వేదాః శాస్త్రాణి యాని చ |
స్థితా వాణీ చ జిహ్వాయాం యస్య చ పరమాత్మనః || ౫౯||

గోలోకస్య చ గోపాశ్చ విలీనాస్తస్య లోమసు |
తత్ప్రాణేషు చ సర్వేషాం ప్రాణా వాతా హుతాశనాః || ౬౦||

జఠరాగ్నౌ విలీనాశ్చ జలం తద్రసనాగ్రతః |
వైష్ణవాశ్చరణాంభోజే పరమానందసంయుతాః || ౬౧||

సారాత్సారతరా భక్తిరసపీయూషపాయినః |
విరాడంశాశ్చ మహతి లీనాః కృష్ణే మహావిరాట్ || ౬౨||

యస్యైవ లోమకూపేషు విశ్వాని నిఖిలాని చ |
యస్య చక్షుష ఉన్మేషే ప్రాకృతః ప్రలయో భవేత్ || ౬౩||

చక్షురున్మీలనే సృష్టిర్యస్యైవ పునరేవ సః |
యావత్కాలో నిమేషేణ తావదున్మీలనేన చ || ౬౪||

బ్రహ్మణశ్చ శతాబ్దే చ సృష్టేః సూత్రలయః పునః |
బ్రహ్మసృష్టిలయానాం చ సంఖ్యా నాస్త్యేవ సువ్రతే || ౬౫||

యథా భూరజసాం చైవ సంఖ్యానం నైవ విద్యతే |
చక్షుర్నిమేషే ప్రలయో యస్య సర్వాంతరాత్మనః || ౬౬||

ఉన్మీలనే పునః సృష్టిర్భవేదేవేశ్వరేచ్ఛయా |
స కృష్ణః ప్రలయే తస్యాం ప్రకృతౌ లీన ఏవ హి || ౬౭||

ఏకైవ చ పరా శక్తిర్నిర్గుణః పరమః పుమాన్ |
సదేవేదమగ్ర ఆసీదితి వేదవిదో విదుః || ౬౮||

మూలప్రకృతిరవ్యక్తాప్యవ్యాకృతపదాభిధా |
చిదభిన్నత్వమాపన్నా ప్రలయే సైవ తిష్ఠతి || ౬౯||

తద్గుణోత్కీర్తనం వక్తుం బ్రహ్మాండేషు చ కః క్షమః |
ముక్తయశ్చ చతుర్వేదైర్నిరుక్తాశ్చ చతుర్విధాః || ౭౦||

తత్ప్రధానా దేవభక్తిర్ముక్తేరపి గరీయసీ |
సాలోక్యదా భవేదేకా తథా సారూప్యదా పరా || ౭౧||

సామీప్యదాథ నిర్వాణప్రదా ముక్తిశ్చతుర్విధా |
భక్తాస్తా న హి వాంఛంతి వినా తత్సేవనం విభోః || ౭౨||

శివత్వమమరత్వం చ బ్రహ్మత్వం చావహేలయా |
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిభయశోకాదికం ధనం || ౭౩||

దివ్యరూపధారణం చ నిర్వాణం మోక్షణం విదుః |
ముక్తిశ్చ సేవారహితా భక్తిః సేవావివర్ధినీ || ౭౪||

భక్తిముక్త్యోరయం భేదో నిషేకఖండనం శృణు |
విదుర్బుధా నిషేకం చ భోగం చ కృతకర్మణాం || ౭౫||

తత్ఖండనం చ శుభదం శ్రీవిభోః సేవనం పరం |
తత్త్వజ్ఞానమిదం సాధ్వి స్థిరం చ లోకవేదయోః || ౭౬||

నిర్విఘ్నం శుభదం చోక్తం గచ్ఛ వత్సే యథాసుఖం |
ఇత్యుక్త్వా సూర్యపుత్రశ్చ జీవయిత్వా చ తత్పతిం || ౭౭||

తస్యై శుభాశిషం దత్త్వా గమనం కర్తుముద్యతః ।
దృష్ట్వా యమం చ గచ్ఛంతం సా సావిత్రీ ప్రణమ్య చ ॥ ౭౮॥

రురోద చరణౌ ధృత్వా సాధుచ్ఛేదేన దుఃఖితా ।
సావిత్రీరోదనం శ్రుత్వా యమశ్చైవ కృపానిధిః ॥ ౭౯॥

తామిత్యువాచ సంతుష్టః స్వయం చైవ రురోద హ ।
ధర్మరాజ ఉవాచ
లక్షవర్షం సుఖం భుక్త్వా పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ॥ ౮౦॥

అంతే యాస్యసి తల్లోకం యత్ర దేవీ విరాజతే ।
గత్వా చ స్వగృహం భద్రే సావిత్ర్యాశ్చ వ్రతం కురు ॥ ౮౧॥

ద్విసప్తవర్షపర్యంతం నారీణాం మోక్షకారణం ।
జ్యేష్ఠశుక్లచతుర్దశ్యాం సావిత్ర్యాశ్చ వ్రతం శుభం ॥ ౮౨॥

శుక్లాష్టమ్యాం భాద్రపదే మహాలక్ష్మ్యా యథా వ్రతం ।
ద్వ్యష్టవర్షం వ్రతం చైవ ప్రత్యాదేయం శుచిస్మితే ॥ ౮౩॥

కరోతి భక్త్యా యా నారీ సా యాతి చ విభోః పదం ।
ప్రతిమంగలవారే చ దేవీం మంగలదాయినీం ॥ ౮౪॥

ప్రతిమాసం శుక్లషష్ఠ్యాం షష్ఠీం మంగలదాయినీం ।
తథా చాషాఢసంక్రాంత్యాం మనసాం సర్వసిద్ధిదాం ॥ ౮౫॥

రాధాం రాసే చ కార్తిక్యాం కృష్ణప్రాణాధికప్రియాం ।
ఉపోష్య శుక్లాష్టమ్యాం చ ప్రతిమాసం వరప్రదాం ॥ ౮౬॥

విష్ణుమాయాం భగవతీం దుర్గాం దుర్గతినాశినీం ।
ప్రకృతిం జగదంబాం చ పతిపుత్రవతీషు చ ॥ ౮౭॥

పతివ్రతాసు శుద్ధాసు యంత్రేషు ప్రతిమాసు చ ।
యా నారీ పూజయేద్భక్త్యా ధనసంతానహేతవే ॥ ౮౮॥

ఇహలోకే సుఖం భుక్త్వా యాత్యంతే శ్రీవిభోః పదం ।
ఏవం దేవ్యా విభూతీశ్చ పూజయేత్సాధకోఽనిశం ॥ ౮౯॥

సర్వకాలం సర్వరూపా సంసేవ్యా పరమేశ్వరీ ।
నాతః పరతరం కించిత్కృతకృత్యత్వదాయకం ॥ ౯౦॥

ఇత్యుక్త్వా తాం ధర్మరాజో జగామ నిజమందిరం ।
గృహీత్వా స్వామినం సా చ సావిత్రీ చ నిజాలయం ॥ ౯౧॥

సావిత్రీ సత్యవాంశ్చైవ ప్రయయౌ చ యథాగమం ।
అన్యాంశ్చ కథయామాస స్వవృత్తాంతం హి నారద ॥ ౯౨॥

సావిత్రీజనకః పుత్రాన్ సంప్రాప్తః ప్రక్రమేణ చ ।

శ్వశురశ్చక్షుషీ రాజ్యం సా చ పుత్రాన్ వరేణ చ ॥ ౯౩॥

లక్షవర్షం సుఖం భుక్త్వా పుణ్యక్షేత్రే చ భారతే ।
జగామ స్వామినా సార్ధం దేవీలోకం పతివ్రతా ॥ ౯౪॥

సవితుశ్చాధిదేవీ యా మంత్రాధిష్ఠాతృదేవతా ।
సావిత్రీ హ్యపి వేదానాం సావిత్రీ తేన కీర్తితా ॥ ౯౫॥

ఇత్యేవం కథితం వత్స సావిత్ర్యాఖ్యానముత్తమం ।
జీవకర్మవిపాకం చ కిం పునః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౯౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
సావిత్ర్యుపాఖ్యానవర్ణనం నామాష్టత్రిలోఽధ్యాయః ॥ ౩౮॥

౩౯ లక్ష్మ్యుపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
శ్రీమూలప్రకృతేర్దేవ్యా గాయత్ర్యాస్తు నిరాకృతేః ।
సావిత్రీయమసంవాదే శ్రుతం వై నిర్మలం యశః ॥ ౧॥

తద్గుణోత్కీర్తనం సత్యం మంగలానాం చ మంగలం ।
అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి లక్ష్మ్యుపాఖ్యానమీశ్వర ॥ ౨॥

కేనాదౌ పూజితా సాపి కింభూతా కేన వా పురా ।
తద్గుణోత్కీర్తనం మహ్యం వద వేదవిదాంవర ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సృష్టేరాదౌ పురా బ్రహ్మన్ కృష్ణస్య పరమాత్మనః ।
దేవీ వామాంససంభూతా బభూవ రాసమండలే ॥ ౪॥

అతీవ సుందరీ శ్యామా న్యగ్రోధపరిమండితా ।
యథా ద్వాదశవర్షీయా శశ్వత్సుస్థిరయౌవనా ॥ ౫॥

శ్వేతచంపకవర్ణాభా సుఖదృశ్యా మనోహరా ।
శరత్పార్వణకోటీందుప్రభాప్రచ్ఛాదనాననా ॥ ౬॥

శరన్మధ్యాహ్నపద్మానాం శోభామోచనలోచనా ।
సా దేవీ ద్వివిధా భూతా సహ సర్వేశ్వరేచ్ఛయా ॥ ౭॥

స్వీయరూపేణ వర్ణేన తేజసా వయసా త్విషా ।
యశసా వాససా కృత్యా భూషణేన గుణేన చ ॥ ౮॥

స్మితేన వీక్షణేనైవ ప్రేమ్ణా వానునయేన చ ।
తద్వామాంసాన్మహాలక్ష్మీర్దక్షిణాంసాంచ్చ రాధికా ॥ ౯॥

రాధాఽఽదౌ వరయామాస ద్విభుజంచ పరాత్పరం ।

మహాలక్ష్మీశ్చ తత్పశ్చాచ్చకమే కమనీయకం ॥ ౧౦॥

కృష్ణస్తద్గౌరవేణైవ ద్విధారూపో బభూవ హ ।
దక్షిణాంసశ్చ ద్విభుజో వామాంసశ్చ చతుర్భుజః ॥ ౧౧॥

చతుర్భుజాయ ద్విభుజో మహాలక్ష్మీం దదౌ పురా ।
లక్ష్యతే దృశ్యతే విశ్వం స్నిగ్ధదృష్ట్యా యయానిశం ॥ ౧౨॥

దేవీభూతా చ మహతీ మహాలక్ష్మీశ్చ సా స్మృతా ।
రాధాకాంతశ్చ ద్విభుజో లక్ష్మీకాంతశ్చతుర్భుజః ॥ ౧౩॥

శుద్ధసత్త్వస్వరూపా చ గోపైర్గోపీభిరావృతా ।
చతుర్భుజశ్చ వైకుంఠం ప్రయయౌ పద్మయా సహ ॥ ౧౪॥

సర్వాంశేన సమౌ తౌ ద్వౌ కృష్ణనారాయణౌ పరౌ ।
మహాలక్ష్మీశ్చ యోగేన నానారూపా బభూవ సా ॥ ౧౫॥

వైకుంఠే చ మహాలక్ష్మీః పరిపూర్ణతమా రమా ।
శుద్ధసత్త్వస్వరూపా చ సర్వసౌభాగ్యసంయుతా ॥ ౧౬॥

ప్రేమ్ణా సా చ ప్రధానా చ సర్వాసు రమణీషు చ ।
స్వర్గేషు స్వర్గలక్ష్మీశ్చ శక్రసంపత్స్వరూపిణీ ॥ ౧౭॥

పాతాలే నాగలక్ష్మీశ్చ రాజలక్ష్మీశ్చ రాజసు ।
గృహలక్ష్మీర్గృహేష్వేవ గృహిణాం చ కలాంశతః ॥ ౧౮॥

సంపత్స్వరూపా గృహిణాం సర్వమంగలమంగలా ।
గవాం ప్రసూతిః సురభిర్దక్షిణా యజ్ఞకామినీ ॥ ౧౯॥

క్షీరోదసింధుకన్యా సా శ్రీరూపా పద్మినీషు చ ।
శోభాస్వరూపా చంద్రే చ సూర్యమండలమండితా ॥ ౨౦॥

విభూషణేషు రత్నేషు ఫలేషు చ జలేషు చ ।
నృపేషు నృపపత్నీషు దివ్యస్త్రీషు గృహేషు చ ॥ ౨౧॥

సర్వసస్యేషు వస్త్రేషు స్థానేషు సంస్కృతేషు చ ।
ప్రతిమాసు చ దేవానాం మంగలేషు ఘటేషు చ ॥ ౨౨॥

మాణిక్యేషు చ ముక్తాసు మాల్యేషు చ మనోహరా ।
మణీంద్రేషు చ హీరేషు క్షీరేషు చందనేషు చ ॥ ౨౩॥

వృక్షశాఖాసు రమ్యాసు నవమేఘేషు వస్తుషు ।
వైకుంఠే పూజితా సాఽఽదౌ దేవీ నారాయణేన చ ॥ ౨౪॥

ద్వితీయే బ్రహ్మణా భక్త్యా తృతీయే శంకరేణ చ ।
విష్ణునా పూజితా సా చ క్షీరోదే భారతే మునే ॥ ౨౫॥

స్వాయంభువేన మనునా మానవేంద్రైశ్చ సర్వతః ।
ఋషీంద్రైశ్చ మునీంద్రైశ్చ సద్భిశ్చ గృహిభిర్భవే ॥ ౨౬॥

గంధర్వైశ్చైవ నాగాద్యైః పాతాలేషు చ పూజితా ।
శుక్లాష్టమ్యాం భాద్రపదే కృతా పూజా చ బ్రహ్మణా ॥ ౨౭॥

భక్త్యా చ పక్షపర్యంతం త్రిషు లోకేషు నారద ।
చైత్రే పౌషే చ భాద్రే చ పుణ్యే మంగలవాసరే ॥ ౨౮॥

విష్ణునా పూజితా సా చ త్రిషు లోకేషు భక్తితః ।
వర్షాంతే పౌషసంక్రాంత్యాం మాఘ్యామావాహ్య మంగలే ॥ ౨౯॥

మనుస్తాం పూజయామాస సా భూతా భువనత్రయే ।
పూజితా సా మహేంద్రేణ మంగలేనైవ మంగలా ॥ ౩౦॥

కేదారేణైవ నీలేన సుబలేన నలేన చ ।
ధ్రువేణోత్తానపాదేన శక్రేణ బలినా తథా ॥ ౩౧॥

కశ్యపేన చ దక్షేణ కర్దమేన వివస్వతా ।
ప్రియవ్రతేన చంద్రేణ కుబేరేణైవ వాయునా ॥ ౩౨॥

యమేన వహ్నినా చైవ వరుణేనైవ పూజితా ।
ఏవం సర్వత్ర సర్వేషు పూజితా వందితా సదా ।
సర్వేశ్వర్యాధిదేవీ సా సర్వసంపత్స్వరూపిణీ ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే లక్ష్మ్యుపాఖ్యానవర్ణనం
నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౯॥

౪౦ లక్ష్మ్యుత్పత్తివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
నారాయణప్రియా సా చ పరా వైకుంఠవాసినీ ।
వైకుంఠాధిష్ఠాతృదేవీ మహాలక్ష్మీః సనాతనీ ॥ ౧॥

కథం బభూవ సా దేవీ పృథివ్యాం సింధుకన్యకా ।
పురా కేన స్తుతాఽఽదౌ సా తన్మే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౨॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
పురా దుర్వాససః శాపాద్ భ్రష్టశ్రీశ్చ పురందరః ।
బభూవ దేవసంఘశ్చ మర్త్యలోకే హి నారద ॥ ౩॥

లక్ష్మీః స్వర్గాదికం త్యక్త్వా రుష్టా పరమదుఃఖితా ।
గత్వా లీనా తు వైకుంఠే మహాలక్ష్మీశ్చ నారద ॥ ౪॥

తదా శోకాద్యయుః సర్వే దుఃఖితా బ్రహ్మణః సభాం ।

బ్రహ్మాణం చ పురస్కృత్య యయుర్వైకుంఠమేవ చ ॥ ౫॥

వైకుంఠే శరణాపన్నా దేవా నారాయణే పరే ।
అతీవ దైన్యయుక్తాశ్చ శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకాః ॥ ౬॥

తదా లక్ష్మీశ్చ కలయా పురాణపురుషాజ్ఞయా ।
బభూవ సింధుకన్యా సా సర్వసంపత్స్వరూపిణీ ॥ ౭॥

తథా మథిత్వా క్షీరోదం దేవా దైత్యగణైః సహ ।
సంప్రాప్తాశ్చ మహాలక్ష్మీం విష్ణుస్తాం చ దదర్శ హ ॥ ౮॥

సురాదిభ్యో వరం దత్త్వా వనమాలాం చ విష్ణవే ।
దదౌ ప్రసన్నవదనా తుష్టా క్షీరోదశాయినే ॥ ౯॥

దేవాశ్చాప్యసురగ్రస్తం రాజ్యం ప్రాపుశ్చ నారద ।
తాం సంపూజ్య చ సంభూయ సర్వత్ర చ నిరాపదః ॥ ౧౦॥

నారద ఉవాచ ।
కథం శశాప దుర్వాసా మునిశ్రేష్ఠః కదాచన ।
కేన దోషేణ వా బ్రహ్మన్ బ్రహ్మిష్ఠస్తత్త్వవిత్పురా ॥ ౧౧॥

మమంథుః కేనరూపేణ జలధిం తే సురాదయః ।
కేన స్తోత్రేణ వా దేవీ శక్రం సాక్షాద్బభూవ సా ॥ ౧౨॥

కో వా తయోశ్చ సంవాదో బభూవ తద్వద ప్రభో ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మధుపానప్రమత్తశ్చ త్రైలోక్యాధిపతిః పురా ॥ ౧౩॥

క్రీడాం చకార రహసి రంభయా సహ కాముకః ।
కృత్వా క్రీడాం తయా సార్ధం కాముక్యా హృతమానసః ॥ ౧౪॥

తస్థౌ తత్ర మహారణ్యే కామోన్మథితమానసః ।
కైలాసశిఖరే యాంతం వైకుంఠాదృషిసత్తమం ॥ ౧౫॥

దుర్వాససం దదర్శేంద్రో జ్వలంతం బ్రహ్మతేజసా ।
గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తండసహస్రప్రభమీశ్వరం ॥ ౧౬॥

ప్రతప్తకాంచనాకారం జటాభారమహోజ్జ్వలం ।
శుక్లయజ్ఞోపవీతం చ చీరదండౌ కమండలుం ॥ ౧౭॥

మహోజ్జ్వలం చ తిలకం బిభ్రంతం చేందుసన్నిభం ।
సమన్వితం శిష్యలక్షైర్వేదవేదాంగపారగైః ॥ ౧౮॥

దృష్ట్వా ననామ శిరసా సంప్రమత్తః పురందరః ।
శిష్యవర్గం తదా భక్త్యా తుష్టావ చ ముదాన్వితం ॥ ౧౯॥

మునినా చ సశిష్యేణ దత్తాస్తస్మై శుభాశిషః ।

విష్ణుదత్తం పారిజాతపుష్పం చ సుమనోహరం ॥ ౨౦॥

తజ్జరారోగమృత్యుఘ్నం శోకఘ్నం మోక్షకారకం ।
శక్రః పుష్పం గృహీత్వా చ ప్రమత్తో రాజ్యసంపదా ॥ ౨౧॥

పుష్పం స న్యస్తయామాస తదైవ కరిమస్తకే ।
హస్తీ తత్స్పర్శమాత్రేణ రూపేణ చ గుణేన చ ॥ ౨౨॥

తేజసా వయసాకస్మాద్విష్ణుతుల్యో బభూవ హ ।
త్యక్త్వా శక్రం గజేంద్రశ్చ జగామ ఘోరకాననం ॥ ౨౩॥

న శశాక మహేంద్రస్తం రక్షితుం తేజసా మునే ।
తత్పుణ్యం త్యక్తవంతం చ దృష్ట్వా శక్రం మునీశ్వరః ॥ ౨౪॥

తమువాచ మహారుష్టః శశాప చ రుషాన్వితః ।
మునిరువాచ ।
అరే శ్రియా ప్రమత్తస్త్వం కథం మామవమన్యసే ॥ ౨౫॥

మద్దత్తపుష్పం దత్తం చ గర్వేణ కరిమస్తకే ।
విష్ణోర్నివేదితం చైవ నైవేద్యం వా ఫలం జలం ॥ ౨౬॥

ప్రాప్తిమాత్రేణ భోక్తవ్యం త్యాగేన బ్రహ్మహా భవేత్ ।
భ్రష్టశ్రీర్భ్రష్టబుద్ధిశ్చ పురభ్రష్టో భవేత్తు సః ॥ ౨౭॥

యస్త్యజేద్విష్ణునైవేద్యం భాగ్యేనోపస్థితం శుభం ।
ప్రాప్తిమాత్రేణ యో భుంక్తే భక్తో విష్ణునివేదితం ॥ ౨౮॥

పుంసాం శతం సముద్ధృత్య జీవన్ముక్తః స్వయం భవేత్ ।
నైవేద్యం భోజనం కృత్వా నిత్యం యః ప్రణమేద్ధరిం ॥ ౨౯॥

పూజయేత్స్తౌతి వా భక్త్యా స విష్ణుసదృశో భవేత్ ।
తత్స్పర్శవాయునా సద్యస్తీర్థౌఘశ్చ విశుధ్యతి ॥ ౩౦॥

తత్పాదరజసా మూఢ సద్యః పూతా వసుంధరా ।
పుంశ్చల్యన్నమవీరాన్నం శూద్రశ్రాద్ధాంతమేవ చ ॥ ౩౧॥

యద్ధరేరనివేద్యం చ వృథా మాంసస్య భక్షణం ।
శివలింగప్రదానం చ యద్దత్తం శూద్రయాజినా ॥ ౩౨॥

చికిత్సకద్విజాన్నం చ దేవలాన్నం తథైవ చ ।
కన్యావిక్రయిణామన్నం యదన్నం యోనిజీవినాం ॥ ౩౩॥

ఉచ్ఛిష్టాన్నం పర్యుషితం సర్వభక్ష్యావశేషితం ।
శూద్రాపతిద్విజానాం చ భూషవాహద్విజాన్నకం ॥ ౩౪॥

అదీక్షితద్విజానాం చ యదన్నం శవదాహినాం ।
అగమ్యాగామినాం చైవ ద్విజానామన్నమేవ చ ॥ ౩౫॥

మిత్రద్రుహాం కృతఘ్నానామన్నం విశ్వాసఘాతినాం ।
మిథ్యాసాక్ష్యప్రదాన్నం చ బ్రాహ్మణాన్నం తథైవ చ ॥ ౩౬॥

ఏతే సర్వే విశుధ్యంతి విష్ణోర్నైవేద్యభక్షణాత్ ।
శ్వపచశ్చేద్విష్ణుసేవీ వంశానాం కోటిముద్ధరేత్ ॥ ౩౭॥

హరేరభక్తో మనుజః స్వం చ రక్షితుమక్షమః ।
అజ్ఞానాద్యది గృహ్ణాతి విష్ణోర్నిర్మాల్యమేవ చ ॥ ౩౮॥

సప్తజన్మార్జితాత్పాపాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ।
జ్ఞాత్వా భక్త్యా చ గృహ్ణాతి విష్ణోర్నైవేద్యమేవ చ ॥ ౩౯॥

కోటిజన్మార్జితాత్పాపాన్ముచ్యతే నిశ్చితం హరే ।
యస్మాత్సంస్థాపితం పుష్పం గర్వేణ కరిమస్తకే ॥ ౪౦॥

తస్మాద్యుష్మాన్పరిత్యజ్య యాతు లక్ష్మీర్హరేః పదం ।
నారాయణస్య భక్తోఽహం న బిభేమి సురాద్విధేః ॥ ౪౧॥

కాలాన్మృత్యోర్జరాతశ్చ కానన్యాన్ గణయామి చ ।
కిం కరిష్యతి తే తాతః కశ్యపశ్చ ప్రజాపతిః ॥ ౪౨॥

బృహస్పతిర్గురుశ్చైవ నిఃశంకస్య చ మే హరే ।
ఇదం పుష్పం యస్య మూర్ధ్ని తస్యైవ పూజనం పరం ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రుత్వా మహేంద్రశ్చ ధృత్వా స చరణం మునేః ।
ఉచ్చై రురోద శోకార్తస్తమువాచ భయాకులః ॥ ౪౪॥

మహేంద్ర ఉవాచ ।
దత్తః సముచితః శాపో మహ్యం మాయాపహః ప్రభో ।
హృతాం న యాచే సంపత్తిం కించిజ్జ్ఞానం చ దేహి మే ॥ ౪౫॥

ఐశ్వర్యం విపదాం బీజం జ్ఞానప్రచ్ఛన్నకారణం ।
ముక్తిమార్గకుఠారశ్చ భక్తేశ్చ వ్యవధాయకం ॥ ౪౬॥

మునిరువాచ ।
జన్మమృత్యుజరాశోకరోగబీజాంకురం పరం ।
సంపత్తితిమిరాంధశ్చ ముక్తిమార్గం న పశ్యతి ॥ ౪౭॥

సంపన్మత్తో విమూఢశ్చ సురామత్తః స ఏవ చ ।
బాంధవైర్వేష్టితః సోఽపి బంధుత్వేనైవ హే హరే ॥ ౪౮॥

సంపత్తిమదమత్తశ్చ విషయాంధశ్చ విహ్వలః ।
మహాకామీ రాజసికః సత్త్వమార్గం న పశ్యతి ॥ ౪౯॥

ద్వివిధో విషయాంధశ్చ రాజసస్తామసః స్మృతః ।
అశాస్త్రజ్ఞస్తామసశ్చ శాస్త్రజ్ఞో రాజసః స్మృతః ॥ ౫౦॥

శాస్త్రం చ ద్వివిధం మార్గం దర్శయేత్సురపుంగవ |
ప్రవృత్తిబీజమేకం చ నివృత్తేః కారణం పరం || ౫౧||

చరంతి జీవినశ్చాదౌ ప్రవృత్తేర్దుఃఖవర్త్మని |
స్వచ్ఛందం చ ప్రసన్నం చ నిర్విరోధం చ సంతతం || ౫౨||

ఆయాతి మధునో లోభాత్క్లేశేన సుఖమానితః |
పరిణామే నాశబీజే జన్మమృత్యుజరాకరే || ౫౩||

అనేకజన్మపర్యంతం కృత్వా చ భ్రమణం ముదా |
స్వకర్మవిహితాయాం చ నానాయోన్యాం క్రమేణ చ || ౫౪||

తతశ్చేశానుగహాగ్రచ్చ సత్సంగం లభతే చ సః |
సహస్రేషు శతేష్వేకో భవాబ్ధిపారకారణం || ౫౫||

సాధుస్తత్త్వప్రదీపేన ముక్తిమార్గం ప్రదర్శయేత్ |
తదా కరోతి యత్నం చ జీవో బంధనఖండనే || ౫౬||

అనేకజన్మయోగేన తపసానశనేన చ |
తదా లభేన్ముక్తిమార్గం నిర్విఘ్నం సుఖదం పరం || ౫౭||

ఇదం శ్రుతం గురోర్వాక్యాద్యత్ పృచ్ఛసి పురందర |
మునేస్తద్వచనం శ్రుత్వా వీతరాగో బభూవ సః || ౫౮||

వైరాగ్యం వర్ధయామాస తస్య బ్రహ్మన్ దినే దినే |
మునేః స్థానాద్ గృహం గత్వా స దదర్శామరావతీం || ౫౯||

దైత్యైరసురసంఘైశ్చ సమాకీర్ణాం భయాకులాం |
విషమోపప్లవాం పుత్రబంధుహీనాం చ కుత్రచిత్ || ౬౦||

పితృమాతృకలత్రాదివిహీనామతిచంచలాం |
శత్రుగ్రస్తాం చ తాం దృష్ట్వా జగామ వాక్పతిం ప్రతి || ౬౧||

శక్రో మందాకినీతీరే దదర్శ గురుమీశ్వరం |
ధ్యాయమానం పరం బ్రహ్మ గంగాతోయే స్థితం పరం || ౬౨||

సూర్యాభిసమ్ముఖం పూర్వముఖం చ విశ్వతోముఖం |
సాశ్రునేత్రం పులకినం పరమానందసంయుతం || ౬౩||

వరిష్ఠం చ గరిష్ఠం చ ధర్మిష్ఠం శ్రేష్ఠసేవితం |
ప్రేష్ఠం చ బంధువర్గాణామతిశ్రేష్ఠం చ జ్ఞానినాం || ౬౪||

జ్యేష్ఠం చ భ్రాతృవర్గాణామనిష్టం సురవైరిణాం |
దృష్ట్వా గురుం జపంతం చ తత్ర తస్థౌ సురేశ్వరః || ౬౫||

ప్రహరాంతే గురుం దృష్ట్వా చోత్థితం ప్రణనామ సః |
ప్రణమ్య చరణాంభోజే రురోదోచ్చైర్ముహుర్ముహుః || ౬౬||

వృత్తాంతం కథయామాస బ్రహ్మశాపాదికం తథా |
పునర్వరోపలబ్ధిం చ జ్ఞానప్రాప్తిం సుదుర్లభాం || ౧౭||

వైరిగ్రస్తాం చ స్వపురీం క్రమేణైవ సురేశ్వరః |
శిష్యస్య వచనం శ్రుత్వా సుబుద్ధిర్వదతాం వరః || ౧౮||

బృహస్పతిరువాచేదం కోపసంరక్తలోచనః |
గురురువాచ |
శ్రుతం సర్వం సురశ్రేష్ఠ మా రోదీర్వచనం శృణు || ౧౯||

న కాతరో హి నీతిజ్ఞో విపత్తౌ చ కదాచన |
సంపత్తిర్వా విపత్తిర్వా నశ్వరా శ్రమరూపిణీ || ౨౦||

పూర్వస్య కర్మాయత్తా చ స్వయం కర్తా తయోరపి |
సర్వేషాం చ భవత్యేవ శశ్వజ్జన్మని జన్మని || ౨౧||

చక్రనేమిక్రమేణైవ తత్ర కా పరిదేవనా |
ఉక్తం హి స్వకృతం కర్మ భుజ్యతేఽఖిలభారతే || ౨౨||

శుభాశుభం చ యత్కించిత్స్వకర్మఫలభుక్ పుమాన్ |
నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైరపి || ౨౩||

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం |
ఇత్యేవముక్తం వేదే చ కృష్ణేన పరమాత్మనా || ౨౪||

సామవేదోక్తశాఖాయాం సంబోధ్య కమలోద్భవం |
జన్మభోగావశేషే చ సర్వేషాం కృతకర్మణాం || ౨౫||

అనురూపం హి తేషాం చ భారతేఽన్యత్ర చైవ హి |
కర్మణా బ్రహ్మశాపం చ కర్మణా చ శుభాశిషం || ౨౬||

కర్మణా చ మహాలక్ష్మీం లభేద్దైన్యం చ కర్మణా |
కోటిజన్మార్జితం కర్మ జీవినామనుగచ్ఛతి || ౨౭||

న హి త్యజేద్వినా భోగం తచ్ఛాయేవ పురందర |
కాలభేదే దేశభేదే పాత్రభేదే చ కర్మణాం || ౨౮||

న్యూనతాధికభావోఽపి భవేదేవ హి కర్మణా |
వస్తుదానేన వస్తూనాం సమం పుణ్యం దినే దినే || ౨౯||

దినభేదే కోటిగుణమసంఖ్యం వా తతోఽధికం |
సమే దేశే చ వస్తూనాం దానే పుణ్యం సమం సుర || ౩౦||

దేశభేదే కోటిగుణమసంఖ్యం వా తతోఽధికం |
సమే పాత్రే సమం పుణ్యం వస్తూనాం కర్తురేవ చ || ౩౧||

పాత్రభేదే శతగుణమసంఖ్యం వా తతోఽధికం |

యథా ఫలంతి సస్యాని న్యూనాన్యప్యధికాని చ ॥ ౮౨॥

కర్షకాణాం క్షేత్రభేదే పాత్రభేదే ఫలం తథా ।
సామాన్యదివసే విప్రదానం సమఫలం భవేత్ ॥ ౮౩॥

అమాయాం రవిసంక్రాంత్యాం ఫలం శతగుణం భవేత్ ।
చాతుర్మాస్యాం పౌర్ణమాస్యామనంతం ఫలమేవ చ ॥ ౮౪॥

గ్రహణే శశినః కోటిగుణం చ ఫలమేవ చ ।
సూర్యస్య గ్రహణే వాపి తతో దశగుణం భవేత్ ॥ ౮౫॥

అక్షయాయామక్షయం తదసంఖ్యం ఫలముచ్యతే ।
ఏవమన్యత్ర పుణ్యాహే ఫలాధిక్యం భవేదితి ॥ ౮౬॥

యథా దానే తథా స్నానే జపేఽన్యపుణ్యకర్మసు ।
ఏవం సర్వత్ర బోద్ధవ్యం నరాణాం కర్మణాం ఫలం ॥ ౮౭॥

యథా దండేన చక్రేణ శరావేణ భ్రమేణ చ ।
కుంభం నిర్మాతి నిర్మాతా కుంభకారో మృదా భువి ॥ ౮౮॥

తథైవ కర్మసూత్రేణ ఫలం ధాతా దదాతి చ ।
యస్యాజ్ఞయా సృష్టమిదం తం చ నారాయణం భజ ॥ ౮౯॥

స విధాతా విధాతుశ్చ పాతుః పాతా జగత్త్రయే ।
స్రష్టుః స్రష్టా చ సంహర్తుః సంహర్తా కాలకాలకః ॥ ౯౦॥

మహావిపత్తౌ సంసారే యః స్మరేన్మధుసూదనం ।
విపత్తౌ తస్య సంపత్తిర్భవేదిత్యాహ శంకరః ॥ ౯౧॥

ఇత్యేవముక్త్వా తత్త్వజ్ఞః సమాలింగ్య సురేశ్వరం ।
దత్త్వా శుభాశిషం చేష్టం బోధయామాస నారద ॥ ౯౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
లక్ష్మ్యుత్పత్తివర్ణనం నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౦॥

౪౧ శ్రీలక్ష్మ్యుపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
హరిం ధ్యాత్వా హరిర్బ్రహ్మన్ జగామ బ్రహ్మణః సభాం ।
బృహస్పతిం పురస్కృత్య సర్వైః సురగణైః సహ ॥ ౧॥

శీఘ్రం గత్వా బ్రహ్మలోకం దృష్ట్వా చ కమలోద్భవం ।
ప్రణేముర్దేవతాః సర్వాః సహేంద్రా గురుణా సహ ॥ ౨॥

వృత్తాంతం కథయామాస సురాచార్యో విధిం ప్రతి ।
ప్రహస్యోవాచ తచ్ఛ్రుత్వా మహేంద్రం కమలాసనః ॥ ౩॥

బ్రహ్మోవాచ ।
వత్స మద్వంశజాతోఽసి ప్రపౌత్రో మే విచక్షణః ।
బృహస్పతేశ్చ శిష్యస్త్వం సురాణామధిపః స్వయం ॥ ౪॥

మాతామహశ్చ దక్షస్తే విష్ణుభక్తః ప్రతాపవాన్ ।
కులత్రయం యస్య శుద్ధం కథం సోఽహంకృతో భవేత్ ॥ ౫॥

మాతా పతివ్రతా యస్య పితా శుద్ధో జితేంద్రియః ।
మాతామహో మాతులశ్చ కథం సోఽహంకృతో భవేత్ ॥ ౬॥

జనః పైతృకదోషేణ దోషాన్మాతామహస్య చ ।
గురుదోషాత్త్రిభిర్దోషైర్హరిదోషీ భవేద్ ధ్రువం ॥ ౭॥

సర్వాంతరాత్మా భగవాన్ సర్వదేహేష్వవస్థితః ।
యస్య దేహాత్స ప్రయాతి స శవస్తత్క్షణం భవేత్ ॥ ౮॥

మనోఽహమింద్రియేశం చ జ్ఞానరూపో హి శంకరః ।
విష్ణుప్రాణా చ ప్రకృతిర్బుద్ధిర్భగవతీ సతీ ॥ ౯॥

నిద్రాదయః శక్తయశ్చ తాః సర్వాః ప్రకృతేః కలాః ।
ఆత్మనః ప్రతిబింబశ్చ జీవో భోగశరీరభృత్ ॥ ౧౦॥

ఆత్మనీశే గతే దేహాత్సర్వే యాంతి ససంభ్రమాః ।
యథా వర్త్మని గచ్ఛంతం నరదేవమివానుగాః ॥ ౧౧॥

అహం శివశ్చ శేషశ్చ విష్ణుర్ధర్మో మహావిరాట్ ।
యూయం యదంశా భక్తాశ్చ తత్పుష్పం న్యక్కృతం త్వయా ॥ ౧౨॥

శివేన పూజితం పాదపద్మం పుష్పేణ యేన చ ।
తత్ర దుర్వాససా దత్తం దైవేన న్యక్కృతం త్వయా ॥ ౧౩॥

తత్పుణ్యం మస్తకే యస్య కృష్ణపాదాబ్జప్రచ్యుతం ।
సర్వేషాం చ సురాణాం చ తత్పూజాపురతో భవేత్ ॥ ౧౪॥

దైవేన వంచితస్త్వం హి దైవం చ బలవత్తరం ।
భాగ్యహీనం జనం మూఢం కో వా రక్షితుమీశ్వరః ॥ ౧౫॥

సా శ్రీర్గతాధునా కోపాత్కృష్ణనిర్మాల్యవర్జనాత్ ।
అధునా గచ్ఛ వైకుంఠం మయా చ గురుణా సహ ॥ ౧౬॥

నిషేవ్య తత్ర శ్రీనాథం శ్రియం ప్రాప్స్యతి మద్వరాత్ ।
ఏవముక్త్వా చ స బ్రహ్మా సర్వైః సురగణైః సహ ॥ ౧౭॥

తత్ర గత్వా పరబ్రహ్మ భగవంతం సనాతనం ।
దృష్ట్వా తేజఃస్వరూపం తం ప్రజ్వలంతం స్వతేజసా ॥ ౧౮॥

గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తండశతకోటిసమప్రభం ।

శాంతమనాదిమధ్యాంతం లక్ష్మీకాంతమనంతకం ॥ ౧౯॥

చతుర్భుజైః పార్షదైశ్చ సరస్వత్యా యుతం ప్రభుం ।
భక్త్యా చతుర్భిర్వేదైశ్చ గంగయా పరివేష్టితం ॥ ౨౦॥

తం ప్రణేముః సురాః సర్వే మూర్ధ్నా బ్రహ్మపురోగమాః ।
భక్తినమ్రాః సాశ్రునేత్రాస్తుష్టువుః పరమేశ్వరం ॥ ౨౧॥

వృత్తాంతం కథయామాస స్వయం బ్రహ్మా కృతాంజలిః ।
రురుదుర్దేవతాః సర్వాః స్వాధికారాచ్చ్యుతాశ్చ తాః ॥ ౨౨॥

స దదర్శ సురగణం విపద్గ్రస్తం భయాకులం ।
రత్నభూషణశూన్యం చ వాహనాదివివర్జితం ॥ ౨౩॥

శోభాశూన్యం హతశ్రీకం నిష్ప్రభం సభయం పరం ।
ఉవాచ కాతరం దృష్ట్వా భయభీతివిభంజనః ॥ ౨౪॥

శ్రీభగవానువాచ ।
మా భైర్బ్రహ్మన్ హే సురాశ్చ భయం కిం వో మయి స్థితే ।
దాస్యామి లక్ష్మీమచలాం పరమైశ్వర్యవర్ధినీం ॥ ౨౫॥

కించ మద్వచనం కించిచ్ఛ్రూయతాం సమయోచితం ।
హితం సత్యం సారభూతం పరిణామసుఖావహం ॥ ౨౬॥

జనాశ్చాసంఖ్యవిశ్వస్థా మదధీనాశ్చ సంతతం ।
యథా తథాహం మద్భక్తపరాధీనోఽస్వతంత్రకః ॥ ౨౭॥

యం యం రుష్టో హి మద్భక్తో మత్పరో హి నిరంకుశః ।
తద్గృహేఽహం న తిష్ఠామి పద్మయా సహ నిశ్చితం ॥ ౨౮॥

దుర్వాసాః శంకరాంశశ్చ వైష్ణవో మత్పరాయణః ।
తచ్ఛాపాదాగతోఽహం చ సలక్ష్మీకో హి వో గృహాత్ ॥ ౨౯॥

యత్ర శంఖధ్వనిర్నాస్తి తులసీ న శివార్చనం ।
న భోజనం చ విప్రాణాం న పద్మా తత్ర తిష్ఠతి ॥ ౩౦॥

మద్భక్తానాం చ మే నిందా యత్ర బ్రహ్మన్ భవేత్సురాః ।
మహారుష్టా మహాలక్ష్మీస్తతో యాతి పరాభవం ॥ ౩౧॥

మద్భక్తిహీనో యో మూఢో భుంక్తే యో హరివాసరే ।
మమ జన్మదినే వాపి యాతి శ్రీస్తద్గృహాదపి ॥ ౩౨॥

మన్నామవిక్రయీ యశ్చ విక్రీణాతి స్వకన్యకాం ।
యత్రాతిథిర్న భుంక్తే చ మత్ప్రియా యాతి తద్గృహాత్ ॥ ౩౩॥

యో విప్రః పుంశ్చలీపుత్రో మహాపాపీ చ తత్పతిః ।
పాపినో యో గృహం యాతి శూద్రశ్రాద్ధాన్నభోజకః ॥ ౩౪॥

మహారుష్టా తతో యాతి మందిరాత్కమలాలయా ।
శూద్రాణాం శవదాహీ చ భాగ్యహీనో ద్విజాధమః ॥ ౩౫॥

యాతి రుష్టా తద్గృహాచ్చ దేవీ కమలవాసినీ ।
శూద్రాణాం సూపకారీ యో బ్రాహ్మణో వృషవాహకః ॥ ౩౬॥

తత్తోయపానభీతా చ కమలా యాతి తద్గృహాత్ ।
అశుద్ధహృదయః క్రూరో హింసకో నిందకో ద్విజః ॥ ౩౭॥

బ్రాహ్మణః శూద్రయాజీ చ యాతి దేవీ చ తద్గృహాత్ ।
అవీరాన్నం చ యో భుంక్తే తస్మాద్యాతి జగత్ప్రసూః ॥ ౩౮॥

తృణం ఛినత్తి నఖరైస్తైర్వా యో విలిఖేన్మహీం ।
నిరాశో బ్రాహ్మణో యత్ర తద్గృహాద్యాతి మత్ప్రియా ॥ ౩౯॥

సూర్యోదయే ద్విజో భుంక్తే దివాస్వాపీ చ బ్రాహ్మణః ।
దివా మైథునకారీ చ యస్తస్మాద్యాతి మత్ప్రియా ॥ ౪౦॥

ఆచారహీనో విప్రో యో యశ్చ శూద్రప్రతిగ్రహీ ।
అదీక్షితో హి యో మూఢస్తస్మాద్వై యాతి మత్ప్రియా ॥ ౪౧॥

స్నిగ్ధపాదశ్చ నగ్నో హి యః శేతే జ్ఞానదుర్బలః ।
శశ్వద్వదతి వాచాలో యాతి సా తద్గృహాత్సతీ ॥ ౪౨॥

శిరస్నాతస్తు తైలేన యోఽన్యాంగం సముపస్పృశేత్ ।
స్వాంగం చ వాదయేద్వాద్యం రుష్టా సా యాతి తద్గృహాత్ ॥ ౪౩॥

వ్రతోపవాసహీనో యః సంధ్యాహీనోఽశుచిర్ద్విజః ।
విష్ణుభక్తివిహీనస్తు తస్మాద్యాతి చ మత్ప్రియా ॥ ౪౪॥

బ్రాహ్మణం నిందయేద్యో హి తం చ యో ద్వేష్టి సంతతం ।
జీవహింస్రో దయాహీనో యాతి సర్వప్రసూస్తతః ॥ ౪౫॥

యత్ర యత్ర హరేరర్చా హరేరుత్కీర్తనం తథా ।
తత్ర తిష్ఠతి సా దేవీ సర్వమంగలమంగలా ॥ ౪౬॥

యత్ర ప్రశంసా కృష్ణస్య తద్భక్తస్య పితామహ ।
సా చ కృష్ణప్రియా దేవీ తత్ర తిష్ఠతి సంతతం ॥ ౪౭॥

యత్ర శంఖధ్వనిః శంఖః శిలా చ తులసీదలం ।
తత్సేవా వందనం ధ్యానం తత్ర సా పరితిష్ఠతి ॥ ౪౮॥

శివలింగార్చనం యత్ర తస్య చోత్కీర్తనం శుభం ।
దుర్గార్చనం తద్గుణాశ్చ తత్ర పద్మనివాసినీ ॥ ౪౯॥

విప్రాణాం సేవనం యత్ర తేషాం చ భోజనం శుభం ।
అర్చనం సర్వదేవానాం తత్ర పద్మముఖీ సతీ ॥ ౫౦॥

ఇత్యుక్త్వా చ సురాన్సర్వాన్ రమామాహ రమాపతిః ।
క్షీరోదసాగరే జన్మ కలయాకలయేతి చ ॥ ૩౧॥

ఇత్యుక్త్వా తాం జగన్నాథో బ్రహ్మాణం పునరాహ చ ।
మథిత్వా సాగరం లక్ష్మీం దేవేభ్యో దేహి పద్మజ ॥ ૩౨॥

ఇత్యుక్త్వా కమలాకాంతో జగామాంతఃపురం మునే ।
దేవాశ్చిరేణ కాలేన యయుః క్షీరోదసాగరం ॥ ૩౩॥

మంథానం మందరం కృత్వా కూర్మం కృత్వా చ భాజనం ।
కృత్వా శేషం మంథపాశం మమంథురసురాః సురాః ॥ ૩౪॥

ధన్వంతరిం చ పీయూషముచ్చైఃశ్రవసమీప్సితం ।
నానారత్నం హస్తిరత్నం ప్రాపుర్లక్ష్మీం సుదర్శనం ॥ ૩૩॥

వనమాలాం దదౌ సా చ క్షీరోదశాయినే మునే ।
సర్వేశ్వరాయ రమ్యాయ విష్ణవే వైష్ణవీ సతీ ॥ ૩౬॥

దేవైః స్తుతా పూజితా చ బ్రహ్మణా శంకరేణ చ ।
దదౌ దృష్టిం సురగృహే బ్రహ్మశాపవిమోచనాత్ ॥ ૩౭॥

ప్రాపుర్దేవాః స్వవిషయం దైత్యగ్రస్తం భయంకరం ।
మహాలక్ష్మీప్రసాదేన వరదానేన నారద ॥ ૩౮॥

ఇత్యేవం కథితం సర్వం లక్ష్మ్యుపాఖ్యానముత్తమం ।
సుఖదం సారభూతం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ૩౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
శ్రీలక్ష్మ్యుపాఖ్యానవర్ణనం నామైకచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౧॥

౪౨ మహాలక్ష్మ్యాః ధ్యానస్తోత్రవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
హరేరుత్కీర్తనం భద్రం శ్రుతం తజ్జ్ఞానముత్తమం ।
ఈప్సితం లక్ష్మ్యుపాఖ్యానం ధ్యానం స్తోత్రం వద ప్రభో ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
స్నాత్వా తీర్థే పురా శక్రో ధృత్వా ధౌతే చ వాససీ ।
ఘటం సంస్థాప్య క్షీరోదే షడ్దేవాన్ పర్యపూజయత్ ॥ ౨॥

గణేశం చ దినేశం చ వహ్నిం విష్ణుం శివం శివాం ।
ఏతాన్ భక్త్యా సమభ్యర్చ్య పుష్పగంధాదిభిస్తదా ॥ ౩॥

ఆవాహ్య చ మహాలక్ష్మీం పరమైశ్వర్యరూపిణీం ।
పూజాంచకార దేవేశో బ్రహ్మణా చ పురోధసా ॥ ౪॥

పురఃస్థితేషు మునిషు బ్రాహ్మణేషు గురౌ హరౌ |
దేవాదిషు సుదేశే చ జ్ఞానానందం శివే మునే || ౫||

పారిజాతస్య పుష్పం చ గృహీత్వా చందనోక్షితం |
ధ్యాత్వా దేవీం మహాలక్ష్మీం పూజయామాస నారద || ౬||

ధ్యానం చ సామవేదోక్తం యద్దత్తం బ్రహ్మణే పురా |
హరిణా తేన ధ్యానేన తన్నిబోధ వదామి తే || ౭||

సహస్రదలపద్మస్థకర్ణికావాసినీం పరాం |
శరత్పార్వణకోటీందుప్రభాముష్టికరాం పరాం || ౮||

స్వతేజసా ప్రజ్వలంతీం సుఖదృశ్యాం మనోహరాం |
ప్రతప్తకాంచననిభశోభాం మూర్తిమతీం సతీం || ౯||

రత్నభూషణభూషాఢ్యాం శోభితాం పీతవాససా |
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం || ౧౦||

సర్వసంపత్ప్రదాత్రీం చ మహాలక్ష్మీం భజే శుభాం |
ధ్యానేనానేన తాం ధ్యాత్వా నానాగుణసమన్వితాం || ౧౧||

సంపూజ్య బ్రహ్మవాక్యేన చోపచారాణి షోడశ |
దదౌ భక్త్యా విధానేన ప్రత్యేకం మంత్రపూర్వకం || ౧౨||

ప్రశస్తాని ప్రకృష్టాని వరాణి వివిధాని చ |
అమూల్యరత్నసారం చ నిర్మితం విశ్వకర్మణా || ౧౩||

ఆసనం చ విచిత్రం చ మహాలక్ష్మి ప్రగృహ్యతాం |
శుద్ధం గంగోదకమిదం సర్వవందితమీప్సితం || ౧౪||

పాపేధ్మవహ్నిరూపం చ గృహ్యతాం కమలాలయే |
పుష్పచందనదూర్వాదిసంయుతం జాహ్నవీజలం || ౧౫||

శంఖగర్భస్థితం స్వర్ఘ్యం గృహ్యతాం పద్మవాసిని |
సుగంధిపుష్పతైలం చ సుగంధామలకీఫలం || ౧౬||

దేహసౌందర్యబీజం చ గృహ్యతాం శ్రీహరేః ప్రియే |
కార్పాసజం చ కృమిజం వసనం దేవి గృహ్యతాం || ౧౭||

రత్నస్వర్ణవికారం చ దేహభూషావివర్ధనం |
శోభాయై శ్రీకరం రత్నం భూషణం దేవి గృహ్యతాం || ౧౮||

సర్వసౌందర్యబీజం చ సద్యః శోభాకరం పరం |
వృక్షనిర్యాసరూపం చ గంధద్రవ్యాదిసంయుతం || ౧౯||

శ్రీకృష్ణకాంతే ధూపం చ పవిత్రం ప్రతిగృహ్యతాం |
సుగంధియుక్తం సుఖదం చందనం దేవి గృహ్యతాం || ౨౦||

జగచ్చక్షుఃస్వరూపం చ పవిత్రం తిమిరాపహం |
ప్రదీపం సుఖరూపం చ గృహ్యతాం చ సురేశ్వరి || ౨౧||

నానోపహారరూపం చ నానారససమన్వితం |
అతిస్వాదుకరం చైవ నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతాం || ౨౨||

అన్నం బ్రహ్మస్వరూపం చ ప్రాణరక్షణకారణం |
తుష్టిదం పుష్టిదం చైవ దేవ్యన్నం ప్రతిగృహ్యతాం || ౨౩||

శాల్యన్నజం సుపక్వం చ శర్కరాగవ్యసంయుతం |
స్వాదుయుక్తం మహాలక్ష్మి పరమాన్నం ప్రగృహ్యతాం || ౨౪||

శర్కరాగవ్యపక్వం చ సుస్వాదు సుమనోహరం |
స్వస్తికం నామ నైవేద్యం గృహాణ పరమేశ్వరి || ౨౫||

నానావిధాని రమ్యాణి పక్వాన్నాని ఫలాని చ |
సురభిస్తనసంత్యక్తం సుస్వాదు సుమనోహరం || ౨౬||

మర్త్యామృతం సుగవ్యం చ గృహ్యతామచ్యుతప్రియే |
సుస్వాదు రససంయుక్తమిక్షువృక్షసముద్భవం || ౨౭||

అగ్నిపక్వమతిస్వాదు గుడం చ ప్రతిగృహ్యతాం |
యవగోధూమసస్యానాం చూర్ణరేణుసముద్భవం || ౨౮||

సుపక్వం గుడగవ్యాక్తం మిష్టాన్నం దేవి గృహ్యతాం |
సస్యచూర్ణోద్భవం పక్వం స్వస్తికాదిసమన్వితం || ౨౯||

మయా నివేదితం భక్త్యా నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతాం |
శీతవాయుప్రదం చైవ దాహే చ సుఖదం పరం || ౩౦||

కమలే గృహ్యతాం చేదం వ్యజనం శ్వేతచామరం |
తాంబూలం చ వరం రమ్యం కర్పూరాదిసువాసితం || ౩౧||

జిహ్వాజాడ్యచ్ఛేదకరం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం |
సువాసితం సుశీతం చ పిపాసానాశకారణం || ౩౨||

జగజ్జీవనరూపం చ జీవనం దేవి గృహ్యతాం |
దేహసౌందర్యబీజం చ సదా శోభావివర్ధనం || ౩౩||

కార్పాసజం చ కృమిజం వసనం దేవి గృహ్యతాం |
రత్నస్వర్ణవికారం చ దేహభూషాదివర్ధనం || ౩౪||

శోభాధారం శ్రీకరం చ భూషణం దేవి గృహ్యతాం |
నానాఋతుషు నిర్మాణం బహుశోభాశ్రయం పరం || ౩౫||

సురభూపప్రియం శుద్ధం మాల్యం దేవి ప్రగృహ్యతాం |
శుద్ధిదం శుద్ధరూపం చ సర్వమంగలమంగలం || ౩౬||

గంధవస్తూద్భవం రమ్యం గంధం దేవి ప్రగృహ్యతాం |
పుణ్యతీర్థోదకం చైవ విశుద్ధం శుద్ధిదం సదా || ౩౭||

గృహ్యతాం కృష్ణకాంతే త్వం రమ్యమాచమనీయకం |
రత్నసారాదినిర్మాణం పుష్పచందనచర్చితం || ౩౮||

రత్నభూషణభూషాఢ్యం సుతల్పం దేవి గృహ్యతాం |
యద్యద్ ద్రవ్యమపూర్వం చ పృథివ్యామపి దుర్లభం || ౩౯||

దేవభూషార్హభోగ్యం చ తద్ ద్రవ్యం దేవి గృహ్యతాం |
ద్రవ్యాణ్యేతాని దత్త్వా చ మూలేన దేవపుంగవః || ౪౦||

మూలం జజాప భక్త్యా చ దశలక్షం విధానతః |
జపేన దశలక్షేణ మంత్రసిద్ధిర్బభూవ హ || ౪౧||

మంత్రశ్చ బ్రహ్మణా దత్తః కల్పవృక్షశ్చ సర్వతః |
లక్ష్మీర్మాయా కామవాణీ జేఽన్తా కమలవాసినీ || ౪౨||

వైదికో మంత్రరాజోఽయం ప్రసిద్ధః స్వాహయాన్వితః |
కుబేరోఽనేన మంత్రేణ పరమైశ్వర్యమాప్తవాన్ || ౪౩||

రాజరాజేశ్వరో దక్షః సావర్ణిర్మనురేవ చ |
మంగలోఽనేన మంత్రేణ సప్తద్వీపేఽవనీపతిః || ౪౪||

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ కేదారో నృప ఏవ చ |
ఏతే సిద్ధాశ్చ రాజేంద్రా మంత్రేణానేన నారద || ౪౫||

సిద్ధే మంత్రే మహాలక్ష్మీః శక్రాయ దర్శనం దదౌ |
రత్నేంద్రసారనిర్మాణవిమానస్థా వరప్రదా || ౪౬||

సప్తద్వీపవతీం పృథ్వీం ఛాదయంతీ త్విషా చ సా |
శ్వేతచంపకవర్ణాభా రత్నభూషణభూషితా || ౪౭||

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యా భక్తానుగ్రహకాతరా |
బిభ్రతీ రత్నమాలాం చ కోటిచంద్రసమప్రభాం || ౪౮||

దృష్ట్వా జగత్ప్రసూం శాంతాం తుష్టావైతాం పురందరః |
పులకాంచితసర్వాంగః సాశ్రునేత్రః కృతాంజలిః || ౪౯||

బ్రహ్మణా చ ప్రదత్తేన స్తోత్రరాజేన సంయుతః |
సర్వాభీష్టప్రదేనైవ వైదికేనైవ తత్ర చ || ౫౦||

పురందర ఉవాచ |
నమః కమలవాసిన్యై నారాయణ్యై నమో నమః |
కృష్ణప్రియాయై సతతం మహాలక్ష్మ్యై నమో నమః || ౫౧||

పద్మపత్రేక్షణాయై చ పద్మాస్యాయై నమో నమః |

పద్మాసనాయై పద్మిన్యై వైష్ణవ్యై చ నమో నమః ॥ ౫౨॥

సర్వసంపత్స్వరూపిణ్యై సర్వారాధ్యై నమో నమః ।
హరిభక్తిప్రదాత్ర్యై చ హర్షదాత్ర్యై నమో నమః ॥ ౫౩॥

కృష్ణవక్షఃస్థితాయై చ కృష్ణేశాయై నమో నమః ।
చంద్రశోభాస్వరూపాయై రత్నపద్మే చ శోభనే ॥ ౫౪॥

సంపత్త్యధిష్ఠాతృదేవ్యై మహాదేవ్యై నమో నమః ।
నమో వృద్ధిస్వరూపాయై వృద్ధిదాయై నమో నమః ॥ ౫౫॥

వైకుంఠే యా మహాలక్ష్మీర్యా లక్ష్మీః క్షీరసాగరే ।
స్వర్గలక్ష్మీరింద్రగేహే రాజలక్ష్మీర్నృపాలయే ॥ ౫౬॥

గృహలక్ష్మీశ్చ గృహిణాం గేహే చ గృహదేవతా ।
సురభిః సాగరే జాతా దక్షిణా యజ్ఞకామినీ ॥ ౫౭॥

అదితిర్దేవమాతా త్వం కమలా కమలాలయా ।
స్వాహా త్వం చ హవిర్దానే కవ్యదానే స్వధా స్మృతా ॥ ౫౮॥

త్వం హి విష్ణుస్వరూపా చ సర్వాధారా వసుంధరా ।
శుద్ధసత్త్వస్వరూపా త్వం నారాయణపరాయణా ॥ ౫౯॥

క్రోధహింసావర్జితా చ వరదా శారదా శుభా ।
పరమార్థప్రదా త్వం చ హరిదాస్యప్రదా పరా ॥ ౬౦॥

యయా వినా జగత్సర్వం భస్మీభూతమసారకం ।
జీవన్మృతం చ విశ్వం చ శశ్వత్సర్వం యయా వినా ॥ ౬౧॥

సర్వేషాం చ పరా మాతా సర్వబాంధవరూపిణీ ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం త్వం చ కారణరూపిణీ ॥ ౬౨॥

యథా మాతా స్తనాంధానాం శిశూనాం శైశవే సదా ।
తథా త్వం సర్వదా మాతా సర్వేషాం సర్వరూపతః ॥ ౬౩॥

మాతృహీనః స్తనాంధస్తు స చ జీవతి దైవతః ।
త్వయా హీనో జనః కోఽపి న జీవత్యేవ నిశ్చితం ॥ ౬౪॥

సుప్రసన్నస్వరూపా త్వం మాం ప్రసన్నా భవాంబికే ।
వైరిగ్రస్తం చ విషయం దేహి మహ్యం సనాతని ॥ ౬౫॥

అహం యావత్త్వయా హీనో బంధుహీనశ్చ భిక్షుకః ।
సర్వసంపద్విహీనశ్చ తావదేవ హరిప్రియే ॥ ౬౬॥

జ్ఞానం దేహి చ ధర్మం చ సర్వసౌభాగ్యమీప్సితం ।
ప్రభావంచ ప్రతాపం చ సర్వాధికారమేవ చ ॥ ౬౭॥

జయం పరాక్రమం యుద్ధే పరమైశ్వర్యమేవ చ ।
ఇత్యుక్త్వా చ మహేంద్రశ్చ సర్వైః సురగణైః సహ ॥ ౬౮॥

ప్రణనామ సాశ్రునేత్రో మూర్ధ్నా చైవ పునః పునః ।
బ్రహ్మా చ శంకరశ్చైవ శేషో ధర్మశ్చ కేశవః ॥ ౬౯॥

సర్వే చక్రుః పరీహారం సురార్థే చ పునః పునః ।
దేవేభ్యశ్చ వరం దత్త్వా పుష్పమాలాం మనోహరాం ॥ ౭౦॥

కేశవాయ దదౌ లక్ష్మీః సంతుష్టా సురసంసది ।
యయుర్దేవాశ్చ సంతుష్టాః స్వం స్వం స్థానం చ నారద ॥ ౭౧॥

దేవీ యయౌ హరేః స్థానం హృష్టా క్షీరోదశాయినః ।
యయతుశ్చైవ స్వగృహం బ్రహ్మేశానౌ చ నారద ॥ ౭౨॥

దత్త్వా శుభాశిషం తౌ చ దేవేభ్యః ప్రీతిపూర్వకం ।
ఇదం స్తోత్రం మహాపుణ్యం త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నరః ॥ ౭౩॥

కుబేరతుల్యః స భవేద్రాజరాజేశ్వరో మహాన్ ।
పంచలక్షజపేనైవ స్తోత్రసిద్ధిర్భవేన్నృణాం ॥ ౭౪॥

సిద్ధస్తోత్రం యది పఠేన్మాసమేకం తు సంతతం ।
మహాసుఖీ చ రాజేంద్రో భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౭౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే మహాలక్ష్మ్యాః
ధ్యానస్తోత్రవర్ణనం నామ ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౨॥

౪౩ స్వాహోపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
నారాయణ మహాభాగ నారాయణ మహాప్రభో ।
రూపేణైవ గుణేనైవ యశసా తేజసా త్విషా ॥ ౧॥

త్వమేవ జ్ఞానినాం శ్రేష్ఠః సిద్ధానాం యోగినాం మునే ।
తపస్వినాం మునీనాం చ పరో వేదవిదాంవర ॥ ౨॥

మహాలక్ష్మ్యా ఉపాఖ్యానం విజ్ఞాతం మహదద్భుతం ।
అన్యత్కించిదుపాఖ్యానం నిగూఢం వద సాంప్రతం ॥ ౩॥

అతీవ గోపనీయం యదుపయుక్తం చ సర్వతః ।
అప్రకాశ్యం పురాణేషు వేదోక్తం ధర్మసంయుతం ॥ ౪॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
నానాప్రకారమాఖ్యానమప్రకాశ్యం పురాణతః ।
శ్రుతం కతివిధం గూఢమాస్తే బ్రహ్మన్ సుదుర్లభం ॥ ౫॥

తేషు యత్సారభూతం చ శ్రోతుం కిం వా త్వమిచ్ఛసి ।
తన్మే బ్రూహి మహాభాగ పశ్చాద్వక్ష్యామి తత్పునః ॥ ౬॥

నారద ఉవాచ ।
స్వాహా దేవీ హవిర్దానే ప్రశస్తా సర్వకర్మసు ।
పితృదానే స్వధా శస్తా దక్షిణా సర్వతో వరా ॥ ౭॥

ఏతాసాం చరితం జన్మఫలం ప్రాధాన్యమేవ చ ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి త్వద్వక్త్రాద్వద వేదవిదాంవర ॥ ౮॥

సూత ఉవాచ ।
నారదస్య వచః శ్రుత్వా ప్రహస్య మునిసత్తమః ।
కథాం కథితుమారేభే పురాణోక్తాం పురాతనీం ॥ ౯॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సృష్టేః ప్రథమతో దేవాః స్వాహారార్థం యయుః పురా ।
బ్రహ్మలోకం బ్రహ్మసభామాజగ్ముః సుమనోహరాం ॥ ౧౦॥

గత్వా నివేదనం చక్రురాహారహేతుకం మునే ।
బ్రహ్మా శ్రుత్వా ప్రతిజ్ఞాయ నిషేవే శ్రీహరిం పరం ॥ ౧౧॥

నారద ఉవాచ ।
యజ్ఞరూపో హి భగవాన్ కలయా చ బభూవ హ ।
యజ్ఞే యద్యద్ధవిర్దానం దత్తం తేభ్యశ్చ బ్రాహ్మణైః ॥ ౧౨॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
హవిర్దదతి విప్రాశ్చ భక్త్యా చ క్షత్రియాదయః ।
సురా నైవ ప్రాప్నువంతి తద్దానం మునిపుంగవ ॥ ౧౩॥

దేవా విషణ్ణాస్తే సర్వే తత్సభాం చ యయుః పునః ।
గత్వా నివేదనం చక్రురాహారాభావహేతుకం ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మా శ్రుత్వా తు ధ్యానేన శ్రీకృష్ణం శరణం యయౌ ।
పూజాంచకార ప్రకృతేర్ధ్యానేనైవ తదాజ్ఞయా ॥ ౧౫॥

ప్రకృతేః కలయా చైవ సర్వశక్తిస్వరూపిణీ ।
అతీవ సుందరీ శ్యామా రమణీయా మనోహరా ॥ ౧౬॥

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యా భక్తానుగ్రహకాతరా ।
ఉవాచేతి విధేరగ్రే పద్మయోనే వరం వృణు ॥ ౧౭॥

విధిస్తద్వచనం శ్రుత్వా సంభ్రమాత్సమువాచ తాం ।
ప్రజాపతిరువాచ ।
త్వమగ్నేర్దాహికా శక్తిర్భవ యాతీవ సుందరీ ॥ ౧౮॥

దగ్ధుం న శక్తః ప్రకృతీర్హుతాశశ్చ త్వయా వినా ।

త్వన్నామోచ్చార్య మంత్రాంతే యో దాస్యతి హవిర్నరః ॥ ౧౯॥

సురేభ్యస్తత్ప్రాప్నువంతి సురాః సానందపూర్వకం ।
అగ్నేః సంపత్స్వరూపా చ శ్రీరూపా సా గృహేశ్వరీ ॥ ౨౦॥

దేవానాం పూజితా శశ్వన్నరాదీనాం భవాంబికే ।
బ్రహ్మణశ్చ వచః శ్రుత్వా సా విషణ్ణా బభూవ హ ॥ ౨౧॥

తమువాచ తతో దేవీ స్వాభిప్రాయం స్వయంభువం ।
స్వాహోవాచ ।
అహం కృష్ణం భజిష్యామి తపసా సుచిరేణ చ ॥ ౨౨॥

బ్రహ్మంస్తదన్యం యత్కించిత్స్వప్నవద్ భ్రమమేవ చ ।
విధాతా జగతస్త్వం చ శంభుర్మృత్యుంజయో విభుః ॥ ౨౩॥

బిభర్తి శేషో విశ్వం చ ధర్మః సాక్షీ చ ధర్మిణాం ।
సర్వాద్యపూజ్యో దేవానాం గణేషు చ గణేశ్వరః ॥ ౨౪॥

ప్రకృతిః సర్వసంపూజ్యా యత్ప్రసాదాత్పురాభవత్ ।
ఋషయో మునయశ్చైవ పూజితా యన్నిషేవయా ॥ ౨౫॥

తత్పాదపద్మం నియతం భావేన చింతయామ్యహం ।
పద్మాస్యా పాద్యమిత్యుక్త్వా పద్మనాభానుసారతః ॥ ౨౬॥

జగామ తపసే దేవీ ధ్యాత్వా కృష్ణం నిరామయం ।
తపస్తేపే వర్షలక్షమేకపాదేన పద్మజా ॥ ౨౭॥

తదా దదర్శ శ్రీకృష్ణం నిర్గుణం ప్రకృతేః పరం ।
అతీవ కమనీయం చ రూపం దృష్ట్వా చ రూపిణీ ॥ ౨౮॥

మూర్చ్ఛాం సంప్రాప కాలేన కామేశస్య చ కాముకీ ।
విజ్ఞాయ తదభిప్రాయం సర్వజ్ఞస్తామువాచ హ ॥ ౨౯॥

సముత్థాప్య చ తాం క్రోడే క్షీణాంగీం తపసా చిరం ।
శ్రీభగవానువాచ ।
వారాహే వై త్వమంశేన మమ పత్నీ భవిష్యసి ॥ ౩౦॥

నామ్నా నాగ్నజితీ కన్యా కాంతే నగ్నజితస్య చ ।
అధునాగ్నేర్దాహికా త్వం భవ పత్నీ చ భామినీ ॥ ౩౧॥

మంత్రాంగరూపా పూజ్యా చ మత్ప్రసాదాద్ భవిష్యసి ।
వహ్నిస్త్వాం భక్తిభావేన సంపూజ్య చ గృహేశ్వరీం ॥ ౩౨॥

రమిష్యతి త్వయా సార్ధం రామయా రమణీయయా ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవో దేవీం సంభాష్య నారద ॥ ౩౩॥

తత్రాజగామ సంత్రస్తో వహ్నిర్బ్రహ్మనిదేశతః ।

సామవేదోక్తధ్యానేన ధ్యాత్వా తాం జగదంబికాం ॥ ౩౪॥

సంపూజ్య పరితుష్టావ పాణిం జగ్రాహ మంత్రతః ।
తదా దివ్యం వర్షశతం స రేమే రామయా సహ ॥ ౩౫॥

అతీవ నిర్జనే దేశే సంభోగసుఖదే సదా ।
బభూవ గర్భస్తస్యాం చ హుతాశస్య చ తేజసా ॥ ౩౬॥

తం దధార చ సా దేవీ దివ్యం ద్వాదశవత్సరం ।
తతః సుషావ పుత్రాంశ్చ రమణీయాన్మనోహరాన్ ॥ ౩౭॥

దక్షిణాగ్నిగార్హపత్యాహవనీయాన్ క్రమేణ చ ।
ఋషయో మునయశ్చైవ బ్రాహ్మణాః క్షత్రియాదయః ॥ ౩౮॥

స్వాహాంతం మంత్రముచ్చార్య హవిర్దానం చ చక్రిరే ।
స్వాహాయుక్తం చ మంత్రం చ యో గృహ్ణాతి ప్రశస్తకం ॥ ౩౯॥

సర్వసిద్ధిర్భవేత్తస్య మంత్రగ్రహణమాత్రతః ।
విషహీనో యథా సర్పో వేదహీనో యథా ద్విజః ॥ ౪౦॥

పతిసేవావిహీనా స్త్రీ విద్యాహీనో యథా పుమాన్ ।
ఫలశాఖావిహీనశ్చ యథా వృక్షో హి నిందితః ॥ ౪౧॥

స్వాహాహీనస్తథా మంత్రో న హుతః ఫలదాయకః ।
పరితుష్టా ద్విజాః సర్వే దేవాః సంప్రాపురాహుతీః ॥ ౪౨॥

స్వాహాంతేనైవ మంత్రేణ సఫలం సర్వమేవ చ ।
ఇత్యేవం కథితం సర్వం స్వాహోపాఖ్యానముత్తమం ॥ ౪౩॥

సుఖదం మోక్షదం సారం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।
నారద ఉవాచ ।
స్వాహాపూజావిధానం చ ధ్యానం స్తోత్రం మునీశ్వర ॥ ౪౪॥

సంపూజ్య వహ్నిస్తుష్టావ యేన తద్వద మే ప్రభో ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ధ్యానం చ సామవేదోక్తం స్తోత్రపూజావిధానకం ॥ ౪౫॥

వదామి శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ సావధానో మునీశ్వర ।
సర్వయజ్ఞారంభకాలే శాలగ్రామే ఘటేఽథవా ॥ ౪౬॥

స్వాహాం సంపూజ్య యత్నేన యజ్ఞం కుర్యాత్ఫలాప్తయే ।
స్వాహాం మంత్రాంగయుక్తాం చ మంత్రసిద్ధిస్వరూపిణీం ॥ ౪౭॥

సిద్ధాం చ సిద్ధిదాం నృణాం కర్మణాం ఫలదాం శుభాం ।
ఇతి ధ్యాత్వా చ మూలేన దత్త్వా పాద్యాదికం నరః ॥ ౪౮॥

సర్వసిద్ధిం లభేత్స్తుత్వా మూలమంత్రం మునే శృణు ।

ఓం హ్రీం శ్రీం వహ్నిజాయాయై దేవ్యై స్వాహేత్యనేన చ ॥ ౪౯॥

యః పూజయేచ్చ తాం భక్త్యా సర్వేష్టం సంభవేద్ ధ్రువం ।
వహ్నిరువాచ ।
స్వాహా వహ్నిప్రియా వహ్నిజాయా సంతోషకారిణీ ॥ ౫౦॥

శక్తిః క్రియా కాలదాత్రీ పరిపాకకరీ ధ్రువా ।
గతిః సదా నరాణాం చ దాహికా దహనక్షమా ॥ ౫౧॥

సంసారసారరూపా చ ఘోరసంసారతారిణీ ।
దేవజీవనరూపా చ దేవపోషణకారిణీ ॥ ౫౨॥

షోడశైతాని నామాని యః పఠేద్భక్తిసంయుతః ।
సర్వసిద్ధిర్భవేత్తస్య ఇహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౫౩॥

నాంగహీనం భవేత్తస్య సర్వం కర్మ సుశోభనం ।
అపుత్రో లభతే పుత్రం భార్యాహీనో లభేత్ప్రియాం ॥ ౫౪॥

రంభోపమాం స్వకాంతాం చ సంప్రాప్య సుఖమాప్నుయాత్ ॥ ౫౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
స్వాహోపాఖ్యానవర్ణనం నామ త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౩॥

౪౪ స్వధోపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి స్వధోపాఖ్యానముత్తమం ।
పితౄణాం చ తృప్తికరం శ్రాద్ధాంతఫలవర్ధనం ॥ ౧॥

సృష్టేరాదౌ పితృగణాన్ససర్జ జగతాం విధిః ।
చతురశ్చ మూర్తిమతస్త్రీంశ్చ తేజఃస్వరూపిణః ॥ ౨॥

దృష్ట్వా సప్తపితృగణాన్ సుఖరూపాన్మనోహరాన్ ।
ఆహారం ససృజే తేషాం శ్రాద్ధం తర్పణపూర్వకం ॥ ౩॥

స్నానం తర్పణపర్యంతం శ్రాద్ధం తు దేవపూజనం ।
ఆహ్నికం చ త్రిసంధ్యాంతం విప్రాణాం చ శ్రుతౌ శ్రుతం ॥ ౪॥

నిత్యం న కుర్యాద్యో విప్రస్త్రిసంధ్యం శ్రాద్ధతర్పణం ।
బలిం వేదధ్వనిం సోఽపి విషహీనో యథోరగః ॥ ౫॥

దేవీసేవావిహీనశ్చ శ్రీహరేరనివేద్యభుక్ ।
భస్మాంతం సూతకం తస్య న కర్మార్హశ్చ నారద ॥ ౬॥

బ్రహ్మా శ్రాద్ధాదికం సృష్ట్వా జగామ పితృహేతవే ।
న ప్రాప్నువంతి పితరో దదతి బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౭॥

సర్వే చ జగ్ముః క్షుధితాః ఖిన్నాస్తు బ్రహ్మణః సభాం ।
సర్వం నివేదనం చక్రుస్తమేవ జగతాం విధిం ॥ ౮॥

బ్రహ్మా చ మానసీం కన్యాం ససృజే చ మనోహరాం ।
రూపయౌవనసంపన్నాం శతచంద్రనిభాననాం ॥ ౯॥

విద్యావతీం గుణవతీమతిరూపవతీం సతీం ।
శ్వేతచంపకవర్ణాభాం రత్నభూషణభూషితాం ॥ ౧౦॥

విశుద్ధాం ప్రకృతేరంశాం సస్మితాం వరదాం శుభాం ।
స్వధాభిధాం చ సుదతీం లక్ష్మలక్షణసంయుతాం ॥ ౧౧॥

శతపద్మపదన్యస్తపాదపద్మం చ బిభ్రతీం ।
పత్నీం పితౄణాం పద్మాస్యాం పద్మజాం పద్మలోచనాం ॥ ౧౨॥

పితృభ్యశ్చ దదౌ బ్రహ్మా తుష్టేభ్యస్తుష్టిరూపిణీం ।
బ్రాహ్మణానాం చోపదేశం చకార గోపనీయకం ॥ ౧౩॥

స్వధాంతం మంత్రముచ్చార్య పితృభ్యో దేయమిత్యపి ।
క్రమేణ తేన విప్రాశ్చ పిత్రే దానం దదుః పురా ॥ ౧౪॥

స్వాహా శస్తా దేవదానే పితృదానే స్వధా స్మృతా ।
సర్వత్ర దక్షిణా శస్తా హతం యజ్ఞమదక్షిణం ॥ ౧౫॥

పితరో దేవతా విప్రా మునయో మనవస్తథా ।
పూజాం చక్రుః స్వధాం శాంతాం తుష్టువుః పరమాదరాత్ ॥ ౧౬॥

దేవాదయశ్చ సంతుష్టాః పరిపూర్ణమనోరథాః ।
విప్రాదయశ్చ పితరః స్వధాదేవీవరేణ చ ॥ ౧౭॥

ఇత్యేవం కథితం సర్వం స్వధోపాఖ్యానమేవ చ ।
సర్వేషాం చ తుష్టికరం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౮॥

నారద ఉవాచ ।
స్వధాపూజావిధానం చ ధ్యానం స్తోత్రం మహామునే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి యత్నేన వద వేదవిదాంవర ॥ ౧౯॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ధ్యానం చ స్తవనం బ్రహ్మన్ వేదోక్తం సర్వమంగలం ।
సర్వం జానాసి చ కథం జ్ఞాతుమిచ్ఛసి వృద్ధయే ॥ ౨౦॥

శరత్కృష్ణత్రయోదశ్యాం మఘాయాం శ్రాద్ధవాసరే ।
స్వధాం సంపూజ్య యత్నేన తతః శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥ ౨౧॥

స్వధాం నాభ్యర్చ్య యో విప్రః శ్రాద్ధం కుర్యాదహమ్మతిః ।
న భవేత్ఫలభాక్సత్యం శ్రాద్ధస్య తర్పణస్య చ ॥ ౨౨॥

బ్రహ్మణో మానసీం కన్యాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం |
పూజ్యాం వై పితృదేవానాం శ్రాద్ధానాం ఫలదాం భజే || ౨౩||

ఇతి ధ్యాత్వా శిలాయాం వా హ్యథవా మంగలే ఘటే |
దద్యాత్పాద్యాదికం తస్యై మూలేనేతి శ్రుతౌ శ్రుతం || ౨౪||

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం స్వధాదేవ్యై స్వాహేతి చ మహామునే |
సముచ్చార్య తు సంపూజ్య స్తుత్వా తాం ప్రణమేద్ ద్విజః || ౨౫||

స్తోత్రం శృణు మునిశ్రేష్ఠ బ్రహ్మపుత్ర విశారద |
సర్వవాంఛాప్రదం నృణాం బ్రహ్మణా యత్కృతం పురా || ౨౬||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
స్వధోచ్చారణమాత్రేణ తీర్థస్నాయీ భవేన్నరః |
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో వాజపేయఫలం లభేత్ || ౨౭||

స్వధా స్వధా స్వధేత్యేవం యది వారత్రయం స్మరేత్ |
శ్రాద్ధస్య ఫలమాప్నోతి బలేశ్చ తర్పణస్య చ || ౨౮||

శ్రాద్ధకాలే స్వధాస్తోత్రం యః శృణోతి సమాహితః |
స లభేచ్ఛ్రాద్ధసంభూతం ఫలమేవ న సంశయః || ౨౯||

స్వధా స్వధా స్వధేత్యేవం త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నరః |
ప్రియాం వినీతాం స లభేత్సాధ్వీం పుత్రగుణాన్వితాం || ౩౦||

పితౄణాం ప్రాణతుల్యా త్వం ద్విజజీవనరూపిణీ |
శ్రాద్ధాధిష్ఠాతృదేవీ చ శ్రాద్ధాదీనాం ఫలప్రదా || ౩౧||

నిత్యా త్వం సత్యరూపాసి పుణ్యరూపాసి సువ్రతే |
ఆవిర్భావతిరోభావౌ సృష్టౌ చ ప్రలయే తవ || ౩౨||

ఓం స్వస్తిశ్చ నమః స్వాహా స్వధా త్వం దక్షిణా తథా |
నిరూపితాశ్చతుర్వేదైః ప్రశస్తాః కర్మిణాం పునః || ౩౩||

కర్మపూర్త్యర్థమేవైతా ఈశ్వరేణ వినిర్మితాః |
ఇత్యేవముక్త్వా స బ్రహ్మా బ్రహ్మలోకే స్వసంసది || ౩౪||

తస్థౌ చ సహసా సద్యః స్వధా సాఽఽవిర్బభూవ హ |
తదా పితృభ్యః ప్రదదౌ తామేవ కమలాననాం || ౩౫||

తాం సంప్రాప్య యయుస్తే చ పితరశ్చ ప్రహర్షితాః |
స్వధాస్తోత్రమిదం పుణ్యం యః శృణోతి సమాహితః |
స స్నాతః సర్వతీర్థేషు వాంఛితం ఫలమాప్నుయాత్ || ౩౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
స్వధోపాఖ్యానవర్ణనం నామ చతుశ్చత్వారిశోఽధ్యాయః || ౪౪||

౪౫ దక్షిణోపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఉక్తం స్వాహాస్వధాఖ్యానం ప్రశస్తం మధురం పరం ।
వక్ష్యామి దక్షిణాఖ్యానం సావధానో నిశామయ ॥ ౧॥

గోపీ సుశీలా గోలోకే పురాఽఽసీత్ప్రేయసీ హరేః ।
రాధా ప్రధానా సధ్రీచీ ధన్యా మాన్యా మనోహరా ॥ ౨॥

అతీవ సుందరీ రామా సుభగా సుదతీ సతీ ।
విద్యావతీ గుణవతీ చాతిరూపవతీ సతీ ॥ ౩॥

కలావతీ కోమలాంగీ కాంతా కమలలోచనా ।
సుశ్రోణీ సుస్తనీ శ్యామా న్యగ్రోధపరిమండితా ॥ ౪॥

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యా రత్నాలంకారభూషితా ।
శ్వేతచంపకవర్ణాభా బింబోష్ఠీ మృగలోచనా ॥ ౫॥

కామశాస్త్రేషు నిపుణా కామినీ హంసగామినీ ।
భావానురక్తా భావజ్ఞా కృష్ణస్య ప్రియభామినీ ॥ ౬॥

రసజ్ఞా రసికా రాసే రాసేశస్య రసోత్సుకా ।
ఉవాసాదక్షిణే క్రోడే రాధాయాః పురతః పురా ॥ ౭॥

సంబభూవానమ్రముఖో భయేన మధుసూదనః ।
దృష్ట్వా రాధాం చ పురతో గోపీనాం ప్రవరోత్తమాం ॥ ౮॥

కామినీం రక్తవదనాం రక్తపంకజలోచనాం ।
కోపేన కంపితాంగీం చ కోపేన స్ఫురితాధరాం ॥ ౯॥

వేగేన తాం తు గచ్ఛంతీం విజ్ఞాయ తదనంతరం ।
విరోధభీతో భగవానంతర్ధానం చకార సః ॥ ౧౦॥

పలాయంతం చ కాంతం చ శాంతం సత్త్వం సువిగ్రహం ।
విలోక్య కంపితా గోప్యః సుశీలాద్యాస్తతో భియా ॥ ౧౧॥

విలోక్య లంపటం తత్ర గోపీనాం లక్షకోటయః ।
పుటాంజలియుతా భీతా భక్తినమ్రాత్మకంధరాః ॥ ౧౨॥

రక్ష రక్షేత్యుక్తవంత్యో దేవీమితి పునః పునః ।
యయుర్భయేన శరణం యస్యాశ్చరణపంకజే ॥ ౧౩॥

త్రిలక్షకోటయో గోపాః సుదామాదయ ఏవ చ ।
యయుర్భయేన శరణం తత్పాదాబ్జే చ నారద ॥ ౧౪॥

పలాయంతం చ కాంతం చ విజ్ఞాయ పరమేశ్వరీ ।
పలాయంతీం సహచరీం సుశీలాం చ శశాప సా ॥ ౧౫॥

అద్యప్రభృతి గోలోకం సా చేదాయాతి గోపికా |
సద్యో గమనమాత్రేణ భస్మసాచ్చ భవిష్యతి || ౧౬||

ఇత్యేవముక్త్వా తత్రైవ దేవదేవేశ్వరీ రుషా |
రాసేశ్వరీ రాసమధ్యే రాసేశమాజుహావ హ || ౧౭||

నాలోక్య పురతః కృష్ణం రాధా విరహకాతరా |
యుగకోటిసమం మేనే క్షణభేదేన సువ్రతా || ౧౮||

హే కృష్ణ ప్రాణనాథేశాగచ్ఛ ప్రాణాధికప్రియ |
ప్రాణాధిష్ఠాతృదేవేశ ప్రాణా యాంతి త్వయా వినా || ౧౯||

స్త్రీగర్వః పతిసౌభాగ్యాద్వర్ధతే చ దినే దినే |
సుఖం చ విపులం యస్మాత్తం సేవేద్ధర్మతః సదా || ౨౦||

పతిర్బంధుః కులస్త్రీణామధిదేవః సదాగతిః |
పరసంపత్స్వరూపశ్చ మూర్తిమాన్ భోగదః సదా || ౨౧||

ధర్మదః సుఖదః శశ్వత్ప్రీతిదః శాంతిదః సదా |
సమ్మానైర్దీప్యమానశ్చ మానదో మానఖండనః || ౨౨||

సారాత్సారతరః స్వామీ బంధూనాం బంధువర్ధనః |
న చ భర్తుః సమో బంధుర్బంధోర్బంధుషు దృశ్యతే || ౨౩||

భరణాదేవ భర్తా చ పాలనాత్పతిరుచ్యతే |
శరీరేశాచ్చ స స్వామీ కామదః కాంత ఉచ్యతే || ౨౪||

బంధుశ్చ సుఖవృద్ధ్యా చ ప్రీతిదానాత్ప్రియః స్మృతః |
ఐశ్వర్యదానాదీశశ్చ ప్రాణేశాత్ప్రాణనాయకః || ౨౫||

రతిదానాచ్చ రమణః ప్రియో నాస్తి ప్రియాత్పరః |
పుత్రస్తు స్వామినః శుక్రాజ్జాయతే తేన స ప్రియః || ౨౬||

శతపుత్రాత్పరః స్వామీ కులజానాం ప్రియః సదా |
అసత్కులప్రసూతా యా కాంతం విజ్ఞాతుమక్షమా || ౨౭||

స్నానం చ సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు దక్షిణా |
ప్రాదక్షిణ్యం పృథివ్యాశ్చ సర్వాణి చ తపాంసి చ || ౨౮||

సర్వాణ్యేవ వ్రతాదీని మహాదానాని యాని చ |
ఉపోషణాని పుణ్యాని యాని యాని శ్రుతాని చ || ౨౯||

గురుసేవా విప్రసేవా దేవసేవాదికం చ యత్ |
స్వామినః పాదసేవాయాః కలాం నార్హంతి షోడశీం || ౩౦||

గురువిప్రేంద్రదేవేషు సర్వేభ్యశ్చ పతిర్గురుః |
విద్యాదాతా యథా పుంసాం కులజానాం తథా ప్రియః || ౩౧||

గోపీనాం లక్షకోటీనాం గోపానాం చ తథైవ చ |
బ్రహ్మాండానామసంఖ్యానాం తత్రస్థానాం తథైవ చ || ౩౨||

విశ్వాదిగోలకాంతానామీశ్వరీ యత్ప్రసాదతః |
అహం న జానే తం కాంతం స్త్రీస్వభావో దురత్యయః || ౩౩||

ఇత్యుక్త్వా రాధికా కృష్ణం తత్ర దధ్యౌ స్వభక్తితః |
రురోద ప్రేమ్ణా సా రాధా నాథ నాథేతి చాబ్రవీత్ || ౩౪||

దర్శనం దేహి రమణ దీనా విరహదుఃఖితా |
అథ సా దక్షిణా దేవీ ధ్వస్తా గోలోకతో మునే || ౩౫||

సుచిరం చ తపస్తప్త్వా వివేశ కమలాతనౌ |
అథ దేవాదయః సర్వే యజ్ఞం కృత్వా సుదుష్కరం || ౩౬||

నాలభంస్తే ఫలం తేషాం విషణ్ణాః ప్రయయుర్విధిం |
విధిర్నివేదనం శ్రుత్వా దేవాదీనాం జగత్పతిం || ౩౭||

దధ్యౌ చ సుచిరం భక్త్యా ప్రత్యాదేశమవాప సః |
నారాయణశ్చ భగవాన్ మహాలక్ష్మ్యాశ్చ దేహతః || ౩౮||

వినిష్కృష్య మర్త్యలక్ష్మీం బ్రహ్మణే దక్షిణాం దదౌ |
బ్రహ్మా దదౌ తాం యజ్ఞాయ పూరణార్థం చ కర్మణాం || ౩౯||

యజ్ఞః సంపూజ్య విధివత్తాం తుష్టావ తదా ముదా |
తప్తకాంచనవర్ణాభాం చంద్రకోటిసమప్రభాం || ౪౦||

అతీవ కమనీయాం చ సుందరీం సుమనోహరాం |
కమలాస్యాం కోమలాంగీం కమలాయతలోచనాం || ౪౧||

కమలాసనపూజ్యాం చ కమలాంగసముద్భవాం |
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం బింబోష్ఠీం సుదతీం సతీం || ౪౨||

బిభ్రతీం కబరీభారం మాలతీమాల్యసంయుతం |
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం రత్నభూషణభూషితాం || ౪౩||

సువేషాఢ్యాం చ సుస్నాతాం మునిమానసమోహినీం |
కస్తూరీబిందుభిః సార్ధం సుగంధిచందనేందుభిః || ౪౪||

సిందూరబిందునాల్పేనాప్యలకాధఃస్థలోజ్జ్వలాం |
సుప్రశస్తనితంబాఢ్యాం బృహచ్ఛ్రోణిపయోధరాం || ౪౫||

కామదేవాధారరూపాం కామబాణప్రపీడితాం |
తాం దృష్ట్వా రమణీయాం చ యజ్ఞో మూర్చ్ఛామవాప హ || ౪౬||

పత్నీం తామేవ జగ్రాహ విధిబోధితపూర్వకం |
దివ్యం వర్షశతం చైవ తాం గృహీత్వా తు నిర్జనే || ౪౭||

యజ్ఞో రేమే ముదా యుక్తో రామేశో రమయా సహ |
గర్భం దధార సా దేవీ దివ్యం ద్వాదశవర్షకం || ౪౮||

తతః సుషావ పుత్రం చ ఫలం వై సర్వకర్మణాం |
పరిపూర్ణే కర్మణి చ తత్పుత్రః ఫలదాయకః || ౪౯||

యజ్ఞో దక్షిణయా సార్ధం పుత్రేణ చ ఫలేన చ |
కర్మిణాం ఫలదాతా చేత్యేవం వేదవిదో విదుః || ౫౦||

యజ్ఞశ్చ దక్షిణాం ప్రాప్య పుత్రం చ ఫలదాయకం |
ఫలం దదౌ చ సర్వేభ్యః కర్మణాం చైవ నారద || ౫౧||

తదా దేవాదయస్తుష్టాః పరిపూర్ణమనోరథాః |
స్వస్థానే తే యయుః సర్వే ధర్మవక్త్రాదిదం శ్రుతం || ౫౨||

కృత్వా కర్మ చ కర్తా చ తూర్ణం దద్యాచ్చ దక్షిణాం |
తత్క్షణం ఫలమాప్నోతి వేదైరుక్తమిదం మునే || ౫౩||

కర్మీ కర్మణి పూర్ణే చ తత్క్షణే యది దక్షిణాం |
న దద్యాద్ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ దైవేనాజ్ఞానతోఽథవా || ౫౪||

ముహూర్తే సమతీతే తు ద్విగుణా సా భవేద్ ధ్రువం |
ఏకరాత్రే వ్యతీతే తు భవేచ్ఛతగుణా చ సా || ౫౫||

త్రిరాత్రే తచ్ఛతగుణా సప్తాహే ద్విగుణా తతః |
మాసే లక్షగుణా ప్రోక్తా బ్రాహ్మణానాం చ వర్ధతే || ౫౬||

సంవత్సరే వ్యతీతే తు సా త్రికోటిగుణా భవేత్ |
కర్మ తద్యజమానానాం సర్వం వై నిష్ఫలం భవేత్ || ౫౭||

స చ బ్రహ్మస్వహారీ చ న కర్మార్హోఽశుచిర్నరః |
దరిద్రో వ్యాధియుక్తశ్చ తేన పాపేన పాతకీ || ౫౮||

తద్గృహాద్యాతి లక్ష్మీశ్చ శాపం దత్త్వా సుదారుణం |
పితరో నైవ గృహ్ణంతి తద్దత్తం శ్రాద్ధతర్పణం || ౫౯||

ఏవం సురాశ్చ తత్పూజాం తద్దత్తామగ్నిరాహుతిం |
దత్తం న దీయతే దానం గ్రహీతా నైవ యాచతే || ౬౦||

ఉభౌ తౌ నరకే యాతశ్ఛిన్నరజ్జౌ యథా ఘటః |
నార్పయేద్యజమానశ్చేద్యాచితశ్చాపి దక్షిణాం || ౬౧||

భవేద్బ్రహ్మస్వాపహారీ కుంభీపాకం వ్రజేద్ ధ్రువం |
వర్షలక్షం వసేత్తత్ర యమదూతేన తాడితః || ౬౨||

తతో భవేత్స చాండాలో వ్యాధియుక్తో దరిద్రకః |
పాతయేత్పురుషాన్సప్త పూర్వాంశ్చ సప్త జన్మతః || ౬౩||

ఇత్యేవం కథితం విప్ర కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।
నారద ఉవాచ ।
యత్కర్మ దక్షిణాహీనం కో భుంక్తే తత్ఫలం మునే ॥ ౬౪॥

పూజావిధిం దక్షిణాయాః పురా యజ్ఞకృతం వద ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
కర్మణోఽదక్షిణస్యైవ కుత ఏవ ఫలం మునే ॥ ౬౫॥

సదక్షిణే కర్మణి చ ఫలమేవ ప్రవర్తతే ।
అదక్షిణం చ యత్కర్మ తద్భుంక్తే చ బలిర్మునే ॥ ౬౬॥

బలయే తత్ప్రదత్తం చ వామనేన పురా మునే ।
అశ్రోత్రియః శ్రాద్ధద్రవ్యమశ్రద్ధాదానమేవ చ ॥ ౬౭॥

వృషలీపతివిప్రాణాం పూజాద్రవ్యాదికం చ యత్ ।
అసద్ద్విజైః కృతం యజ్ఞమశుచేః పూజనం చ యత్ ॥ ౬౮॥

గురావభక్తస్య కర్మ బలిర్భుంక్తే న సంశయః ।
దక్షిణాయాశ్చ యద్ధ్యానం స్తోత్రం పూజావిధిక్రమం ॥ ౬౯॥

తత్సర్వం కణ్వశాఖోక్తం ప్రవక్ష్యామి నిశామయ ।
పురా సంప్రాప్య తాం యజ్ఞః కర్మదక్షాం చ దక్షిణాం ॥ ౭౦॥

ముమోహాస్యాః స్వరూపేణ తుష్టావ కామకాతరః ।
యజ్ఞ ఉవాచ ।
పురా గోలోకగోపీ త్వం గోపీనాం ప్రవరా వరా ॥ ౭౧॥

రాధాసమా తత్సఖీ చ శ్రీకృష్ణప్రేయసీ ప్రియా ।
కార్తికీపూర్ణిమాయాం తు రాసే రాధామహోత్సవే ॥ ౭౨॥

ఆవిర్భూతా దక్షిణాంసాల్లక్ష్మ్యాశ్చ తేన దక్షిణా ।
పురా త్వం చ సుశీలాఖ్యా ఖ్యాతా శీలేన శోభనే ॥ ౭౩॥

లక్ష్మీదక్షాంసభాగాత్త్వం రాధాశాపాచ్చ దక్షిణా ।
గోలోకాత్త్వం పరిభ్రష్టా మమ భాగ్యాదుపస్థితా ॥ ౭౪॥

కృపాం కురు మహాభాగే మామేవ స్వామినం కురు ।
కర్మిణాం కర్మణాం దేవీ త్వమేవ ఫలదా సదా ॥ ౭౫॥

త్వయా వినా చ సర్వేషాం సర్వం కర్మ చ నిష్ఫలం ।
త్వయా వినా తథా కర్మ కర్మిణాం చ న శోభతే ॥ ౭౬॥

బ్రహ్మావిష్ణుమహేశాశ్చ దిక్పాలాదయ ఏవ చ ।
కర్మణశ్చ ఫలం దాతుం న శక్తాశ్చ త్వయా వినా ॥ ౭౭॥

కర్మరూపీ స్వయం బ్రహ్మా ఫలరూపీ మహేశ్వరః ।
యజ్ఞరూపీ విష్ణురహం త్వమేషాం సారరూపిణీ ॥ ౭౮॥

ఫలదాతృపరం బ్రహ్మ నిర్గుణా ప్రకృతిః పరా ।
స్వయం కృష్ణశ్చ భగవాన్ స చ శక్తస్త్వయా సహ ॥ ౭౯॥

త్వమేవ శక్తిః కాంతే మే శశ్వజ్జన్మని జన్మని ।
సర్వకర్మణి శక్తోఽహం త్వయా సహ వరాననే ॥ ౮౦॥

ఇత్యుక్త్వా చ పురస్తస్థౌ యజ్ఞాధిష్ఠాతృదేవతా ।
తుష్టా బభూవ సా దేవీ భేజే తం కమలాకలా ॥ ౮౧॥

ఇదం చ దక్షిణాస్తోత్రం యజ్ఞకాలే చ యః పఠేత్ ।
ఫలం చ సర్వయజ్ఞానాం ప్రాప్నోతి నాత్ర సంశయః ॥ ౮౨॥

రాజసూయే వాజపేయే గోమేధే నరమేధకే ।
అశ్వమేధే లాంగలే చ విష్ణుయజ్ఞే యశస్కరే ॥ ౮౩॥

ధనదే భూమిదే పూర్తే ఫలదే గజమేధకే ।
లోహయజ్ఞే స్వర్ణయజ్ఞే రత్నయజ్ఞేఽథ తామ్రకే ॥ ౮౪॥

శివయజ్ఞే రుద్రయజ్ఞే శక్రయజ్ఞే చ బంధుకే ।
వృష్టౌ వరుణయాగే చ కండకే వైరిమర్దనే ॥ ౮౫॥

శుచియజ్ఞే ధర్మయజ్ఞేఽధ్వరే చ పాపమోచనే ।
బ్రహ్మాణీకర్మయాగే చ యోనియాగే చ భద్రకే ॥ ౮౬॥

ఏతేషాం చ సమారంభే ఇదం స్తోత్రం చ యః పఠేత్ ।
నిర్విఘ్నేన చ తత్కర్మ సర్వం భవతి నిశ్చితం ॥ ౮౭॥

ఇదం స్తోత్రం చ కథితం ధ్యానం పూజావిధిం శృణు ।
శాలగ్రామే ఘటే వాపి దక్షిణాం పూజయేత్సుధీః ॥ ౮౮॥

లక్ష్మీదక్షాంససంభూతాం దక్షిణాం కమలాకలాం ।
సర్వకర్మసుదక్షాం చ ఫలదాం సర్వకర్మణాం ॥ ౮౯॥

విష్ణోః శక్తిస్వరూపాం చ పూజితాం వందితాం శుభాం ।
శుద్ధిదాం శుద్ధిరూపాం చ సుశీలాం శుభదాం భజే ॥ ౯౦॥

ధ్యాత్వానేనైవ వరదాం మూలేన పూజయేత్సుధీః ।
దత్త్వా పాద్యాదికం దేవ్యై వేదోక్తేనైవ నారద ॥ ౯౧॥

ఓం శ్రీం క్లీం హ్రీం దక్షిణాయై స్వాహేతి చ విచక్షణః ।
పూజయేద్విధివద్ భక్త్యా దక్షిణాం సర్వపూజితాం ॥ ౯౨॥

ఇత్యేవం కథితం బ్రహ్మన్ దక్షిణాఖ్యానమేవ చ ।
సుఖదం ప్రీతిదం చైవ ఫలదం సర్వకర్మణాం ॥ ౯౩॥

ఇదం చ దక్షిణాఖ్యానం యః శృణోతి సమాహితః ।
అంగహీనం చ తత్కర్మ న భవేద్భారతే భువి ॥ ౯౪॥

అపుత్రో లభతే పుత్రం నిశ్చితం చ గుణాన్వితం ।
భార్యాహీనో లభేద్భార్యాం సుశీలాం సుందరీం పరాం ॥ ౯౫॥

వరారోహాం పుత్రవతీం వినీతాం ప్రియవాదినీం ।
పతివ్రతాం చ శుద్ధాం చ కులజాం చ వధూం వరాం ॥ ౯౬॥

విద్యాహీనో లభేద్విద్యాం ధనహీనో లభేద్ధనం ।
భూమిహీనో లభేద్భూమిం ప్రజాహీనో లభేత్ప్రజాం ॥ ౯౭॥

సంకటే బంధువిచ్ఛేదే విపత్తౌ బంధనే తథా ।
మాసమేకమిదం శ్రుత్వా ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౯౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
దక్షిణోపాఖ్యానవర్ణనం నామ పంచచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౫॥

౪౬ షష్ఠ్యుపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
అనేకానాం చ దేవీనాం శ్రుతమాఖ్యానముత్తమం ।
అన్యాసాం చరితం బ్రహ్మన్ వద వేదవిదాంవర ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సర్వాసాం చరితం విప్ర వేదేషు చ పృథక్పృథక్ ।
పూర్వోక్తానాం చ దేవీనాం కాసాం శ్రోతుమిహేచ్ఛసి ॥ ౨॥

నారద ఉవాచ ।
షష్ఠీ మంగలచండీ చ మనసా ప్రకృతేః కలా ।
ఉత్పత్తిమాసాం చరితం శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
షష్ఠాంశా ప్రకృతేర్యా చ సా చ షష్ఠీ ప్రకీర్తితా ।
బాలకానామధిష్ఠాత్రీ విష్ణుమాయా చ బాలదా ॥ ౪॥

మాతృకాసు చ విఖ్యాతా దేవసేనాభిధా చ యా ।
ప్రాణాధికప్రియా సాధ్వీ స్కందభార్యా చ సువ్రతా ॥ ౫॥

ఆయుఃప్రదా చ బాలానాం ధాత్రీ రక్షణకారిణీ ।
సతతం శిశుపార్శ్వస్థా యోగేన సిద్ధియోగినీ ॥ ౬॥

తస్యాః పూజావిధిం బ్రహ్మనితిహాసమిదం శృణు ।
యచ్ఛ్రుతం ధర్మవక్త్రేణ సుఖదం పుత్రదం పరం ॥ ౭॥

రాజా ప్రియవ్రతశ్చాసీత్స్వాయంభువమనోః సుతః ।
యోగీంద్రో నోద్వహద్భార్యాం తపస్యాసు రతః సదా ॥ ౮॥

బ్రహ్మాజ్ఞయా చ యత్నేన కృతదారో బభూవ హ |
సుచిరం కృతదారశ్చ న లేభే తనయం మునే || ౯||

పుత్రేష్టియజ్ఞం తం చాపి కారయామాస కశ్యపః |
మాలిన్యం తస్య కాంతాయై మునిర్యజ్ఞచరుం దదౌ || ౧౦||

భుక్త్వా చ తం చరుం తస్యాః సద్యో గర్భో బభూవ హ |
దధార తం చ సా దేవీ దైవం ద్వాదశవత్సరం || ౧౧||

తతః సుషావ సా బ్రహ్మన్ కుమారం కనకప్రభం |
సర్వావయవసంపన్నం మృతముత్తారలోచనం || ౧౨||

తం దృష్ట్వా రురుదుః సర్వా నార్యశ్చ బాంధవస్త్రియః |
మూర్చ్ఛామవాప తన్మాతా పుత్రశోకేన భూయసా || ౧౩||

శ్మశానం చ యయౌ రాజా గహీత్వా బాలకం మునే |
రురోద తత్ర కాంతారే పుత్రం కృత్వా స్వవక్షసి || ౧౪||

నోత్సృజద్ బాలకం రాజా ప్రాణాంస్త్యక్తుం సముద్యతః |
జ్ఞానయోగం విసస్మార పుత్రశోకాత్సుదారుణాత్ || ౧౫||

ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర విమానం చ దదర్శ సః |
శుద్ధస్ఫటికసంకాశం మణిరాజవినిర్మితం || ౧౬||

తేజసా జ్వలితం శశ్వచ్ఛోభితం క్షౌమవాససా |
నానాచిత్రవిచిత్రాఢ్యం పుష్పమాలావిరాజితం || ౧౭||

దదర్శ తత్ర దేవీం చ కమనీయాం మనోహరాం |
శ్వేతచంపకవర్ణాభాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం || ౧౮||

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం రత్నభూషణభూషితాం |
కృపామయీం యోగసిద్ధాం భక్తానుగ్రహకాతరాం || ౧౯||

దృష్ట్వా తాం పురతో రాజా తుష్టావ పరమాదరాత్ |
చకార పూజనం తస్యా విహాయ బాలకం భువి || ౨౦||

పప్రచ్ఛ రాజా తాం తుష్టాం గ్రీష్మసూర్యసమప్రభాం |
తేజసా జ్వలితాం శాంతాం కాంతాం స్కందస్య నారద || ౨౧||

రాజోవాచ |
కా త్వం సుశోభనే కాంతే కస్య కాంతాసి సువ్రతే |
కస్య కన్యా వరారోహే ధన్యా మాన్యా చ యోషితాం || ౨౨||

నృపేంద్రస్య వచః శ్రుత్వా జగన్మంగలచండికా |
ఉవాచ దేవసేనా సా దేవానాం రణకారిణీ || ౨౩||

దేవానాం దైత్యగ్రస్తానాం పురా సేనా బభూవ సా |

జయం దదౌ సా తేభ్యశ్చ దేవసేనా చ తేన సా ‖ ౨౪‖

శ్రీదేవసేనోవాచ ।
బ్రహ్మణో మానసీ కన్యా దేవసేనాహమీశ్వరీ ।
సృష్ట్వా తాం మనసా ధాతా దదౌ స్కందాయ భూమిప ‖ ౨౫‖

మాతృకాసు చ విఖ్యాతా స్కందభార్యా చ సువ్రతా ।
విశ్వే షష్ఠీతి విఖ్యాతా షష్ఠాంశా ప్రకృతేః పరా ‖ ౨౬‖

అపుత్రాయ పుత్రదాహం ప్రియాదాత్రీ ప్రియాయ చ ।
ధనదాహం దరిద్రేభ్యః కర్మిభ్యశ్చ స్వకర్మదా ‖ ౨౭‖

సుఖం దుఃఖం భయం శోకో హర్షో మంగలమేవ చ ।
సంపత్తిశ్చ విపత్తిశ్చ సర్వం భవతి కర్మణా ‖ ౨౮‖

కర్మణా బహుపుత్రశ్చ వంశహీనః స్వకర్మణా ।
కర్మణా మృతపుత్రశ్చ కర్మణా చిరజీవనః ‖ ౨౯‖

కర్మణా గుణవాంశ్చైవ కర్మణా చాంగహీనకః ।
కర్మణా బహుభార్యశ్చ భార్యాహీనశ్చ కర్మణా ‖ ౩౦‖

కర్మణా రూపవాంధర్మీ రోగీ శశ్వత్స్వకర్మణా ।
కర్మణా చ భవేద్వ్యాధిః కర్మణాఽఽరోగ్యమేవ చ ‖ ౩౧‖

తస్మాత్కర్మ పరం రాజన్ సర్వేభ్యశ్చ శ్రుతౌ శ్రుతం ।
ఇత్యేవముక్త్వా సా దేవీ గృహీత్వా బాలకం మునే ‖ ౩౨‖

మహాజ్ఞానేన సా దేవీ జీవయామాస లీలయా ।
రాజా దదర్శ తం బాలం సస్మితం కనకప్రభం ‖ ౩౩‖

దేవసేనా చ పశ్యంతం నృపమాపృచ్ఛ్య సా తదా ।
గృహీత్వా బాలకం దేవీ గగనం గంతుముద్యతా ‖ ౩౪‖

పునస్తుష్టావ తాం రాజా శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకః ।
నృపస్తోత్రేణ సా దేవీ పరితుష్టా బభూవ హ ‖ ౩౫‖

ఉవాచ తం నృపం బ్రహ్మన్ వేదోక్తం కర్మనిర్మితం ।
దేవ్యువాచ ।
త్రిషు లోకేషు త్వం రాజా స్వాయంభువమనోః సుతః ‖ ౩౬‖

మమ పూజాం చ సర్వత్ర కారయిత్వా స్వయం కురు ।
తదా దాస్యామి పుత్రం తే కులపద్మం మనోహరం ‖ ౩౭‖

సువ్రతం నామ విఖ్యాతం గుణవంతం సుపండితం ।
జాతిస్మరం చ యోగీంద్రం నారాయణకలాత్మకం ‖ ౩౮‖

శతక్రతుకరం శ్రేష్ఠం క్షత్రియాణాం చ వందితం ।

మత్తమాతంగలక్షాణాం ధృతవంతం బలం శుభం ॥ ౩౯॥

ధనినం గుణినం శుద్ధం విదుషాం ప్రియమేవ చ ।
యోగినాం జ్ఞానినాం చైవ సిద్ధిరూపం తపస్వినాం ॥ ౪౦॥

యశస్వినం చ లోకేషు దాతారం సర్వసంపదాం ।
ఇత్యేవముక్త్వా సా దేవీ తస్మై తద్బాలకం దదౌ ॥ ౪౧॥

రాజా చకార స్వీకారం పూజార్థం చ ప్రియవ్రతః ।
జగామ దేవీ స్వర్గం చ దత్త్వా తస్మై శుభం వరం ॥ ౪౨॥

ఆజగామ సహామాత్యః స్వగృహం హృష్టమానసః ।
ఆగత్య కథయామాస వృత్తాంతం పుత్రహేతుకం ॥ ౪౩॥

శ్రుత్వా బభూవుః సంతుష్టా నరా నార్యశ్చ నారద ।
మంగలం కారయామాస సర్వత్ర పుత్రహేతుకం ॥ ౪౪॥

దేవీం చ పూజయామాస బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దదౌ ।
రాజా చ ప్రతిమాసేషు శుక్లషష్ఠ్యాం మహోత్సవం ॥ ౪౫॥

షష్ఠ్యా దేవ్యాశ్చ యత్నేన కారయామాస సర్వతః ।
బాలానాం సూతికాగారే షష్ఠాహే యత్నపూర్వకం ॥ ౪౬॥

తత్పూజాం కారయామాస చైకవింశతివాసరే ।
బాలానాం శుభకార్యే చ శుభాన్నప్రాశనే తథా ॥ ౪౭॥

సర్వత్ర వర్ధయామాస స్వయమేవ చకార హ ।
ధ్యానం పూజావిధానం చ స్తోత్రం మత్తో నిశామయ ॥ ౪౮॥

యచ్ఛ్రుతం ధర్మవక్త్రేణ కౌథుమోక్తం చ సువ్రత ।
శాలగ్రామే ఘటే వాథ వటమూలేఽథవా మునే ॥ ౪౯॥

భిత్త్యాం పుత్తలికాం కృత్వా పూజయేద్వా విచక్షణః ।
షష్ఠాంశాం ప్రకృతేః శుద్ధాం ప్రతిష్ఠాప్య చ సుప్రభాం ॥ ౫౦॥

సుపుత్రదాం చ శుభదా దయారూపాం జగత్ప్రసూం ।
శ్వేతచంపకవర్ణాభాం రత్నభూషణభూషితాం ॥ ౫౧॥

పవిత్రరూపాం పరమాం దేవసేనాం పరాం భజే ।
ఇతి ధ్యాత్వా స్వశిరసి పుష్పం దత్త్వా విచక్షణః ॥ ౫౨॥

పునర్ధ్యాత్వా చ మూలేన పూజయేత్సువ్రతాం సతీం ।
పాద్యార్ఘ్యాచమనీయైశ్చ గంధపుష్పప్రదీపకైః ॥ ౫౩॥

నైవేద్యైర్వివిధైశ్చాపి ఫలేన శోభనేన చ ।
ఓం హ్రీం షష్ఠీదేవ్యై స్వాహేతి విధిపూర్వకం ॥ ౫౪॥

అష్టాక్షరం మహామంత్రం యథాశక్తి జపేన్నరః |
తతః స్తుత్వా చ ప్రణమేద్భక్తియుక్తః సమాహితః || ౩౫||

స్తోత్రం చ సామవేదోక్తం వరం పుత్రఫలప్రదం |
అష్టాక్షరం మహామంత్రం లక్షధా యో జపేత్తతః || ౩౬||

సుపుత్రం స లభేన్నూనమిత్యాహ కమలోద్భవః |
స్తోత్రం శృణు మునిశ్రేష్ఠ సర్వకామశుభావహం || ౩౭||

వాంఛాప్రదం చ సర్వేషాం గూఢం వేదేషు నారద |
నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై సిద్ధ్యై శాంత్యై నమో నమః || ౩౮||

శుభాయై దేవసేనాయై షష్ఠ్యై దేవ్యై నమో నమః |
వరదాయై పుత్రదాయై ధనదాయై నమో నమః || ౩౯||

సుఖదాయై మోక్షదాయై షష్ఠ్యై దేవ్యై నమో నమః |
సృష్ట్యై షష్ఠాంశరూపాయై సిద్ధాయై చ నమో నమః || ౪౦||

మాయాయై సిద్ధయోగిన్యై షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః |
సారాయై శారదాయై చ పరాదేవ్యై నమో నమః || ౪౧||

బాలాధిష్ఠాతృదేవ్యై చ షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః |
కల్యాణదాయై కల్యాణ్యై ఫలదాయై చ కర్మణాం || ౪౨||

ప్రత్యక్షాయై స్వభక్తానాం షష్ఠ్యై దేవ్యై నమో నమః |
పూజ్యాయై స్కందకాంతాయై సర్వేషాం సర్వకర్మసు || ౪౩||

దేవరక్షణకారిణ్యై షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః |
శుద్ధసత్త్వస్వరూపాయై వందితాయై నృణాం సదా || ౪౪||

హింసాక్రోధవర్జితాయై షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః |
ధనం దేహి ప్రియాం దేహి పుత్రం దేహి సురేశ్వరి || ౪౫||

మానం దేహి జయం దేహి ద్విషో జహి మహేశ్వరి |
ధర్మం దేహి యశో దేహి షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః || ౪౬||

దేహి భూమిం ప్రజాం దేహి విద్యాం దేహి సుపూజితే |
కల్యాణం చ జయం దేహి షష్ఠీదేవ్యై నమో నమః || ౪౭||

ఇతి దేవీం చ సంస్తూయ లేభే పుత్రం ప్రియవ్రతః |
యశస్వినం చ రాజేంద్రః షష్ఠీదేవ్యాః ప్రసాదతః || ౪౮||

షష్ఠీస్తోత్రమిదం బ్రహ్మన్ యః శృణోతి తు వత్సరం |
అపుత్రో లభతే పుత్రం వరం సుచిరజీవినం || ౪౯||

వర్షమేకం చ యో భక్త్యా సంపూజ్యేదం శృణోతి చ |
సర్వపాపాద్వినిర్ముక్తో మహావంధ్యా ప్రసూయతే || ౫౦||

వీరం పుత్రం చ గుణినం విద్యావంతం యశస్వినం |
సుచిరాయుష్యవంతం చ సూతే దేవీప్రసాదతః || ౨౧||

కాకవంధ్యా చ యా నారీ మృతవత్సా చ యా భవేత్ |
వర్షం శ్రుత్వా లభేత్పుత్రం షష్ఠీదేవీప్రసాదతః || ౨౨||

రోగయుక్తే చ బాలే చ పితా మాతా శృణోతి చేత్ |
మాసేన ముచ్యతే బాలః షష్ఠీదేవీప్రసాదతః || ౨౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
షష్ఠ్యుపాఖ్యానవర్ణనం నామ షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః || ౪౬||

౪౭ మంగలచండీమనసయోరుపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
కథితం షష్ఠ్యుపాఖ్యానం బ్రహ్మపుత్ర యథాఽఽగమం |
దేవీ మంగలచండీ చ తదాఖ్యానం నిశామయ || ౧||

తస్యాః పూజాదికం సర్వం ధర్మవక్త్రేణ యచ్ఛ్రుతం |
శ్రుతిసమ్మతమేవేష్టం సర్వేషాం విదుషామపి || ౨||

దక్షా యా వర్తతే చండీ కల్యాణేషు చ మంగలా |
మంగలేషు చ యా దక్షా సా చ మంగలచండికా || ౩||

పూజ్యా యా వర్తతే చండీ మంగలోఽపి మహీసుతః |
మంగలాభీష్టదేవీ యా సా వా మంగలచండికా || ౪||

మంగలో మనువంశ్యశ్చ సప్తద్వీపధరాపతిః |
తస్య పూజ్యాభీష్టదేవీ తేన మంగలచండికా || ౫||

మూర్తిభేదేన సా దుర్గా మూలప్రకృతిరీశ్వరీ |
కృపారూపాతిప్రత్యక్షా యోషితామిష్టదేవతా || ౬||

ప్రథమే పూజితా సా చ శంకరేణ పరాత్పరా |
త్రిపురస్య వధే ఘోరే విష్ణునా ప్రేరితేన చ || ౭||

బ్రహ్మన్ బ్రహ్మోపదేశేన దుర్గతేన చ సంకటే |
ఆకాశాత్పతితే యానే దైత్యేన పాతితే రుషా || ౮||

బ్రహ్మావిష్ణూపదిష్టశ్చ దుర్గాం తుష్టావ శంకరః |
సా చ మంగలచండీ యా బభూవ రూపభేదతః || ౯||

ఉవాచ పురతః శంభోర్భయం నాస్తీతి తే ప్రభో |
భగవాన్వృషరూపశ్చ సర్వేశస్తే భవిష్యతి || ౧౦||

యుద్ధశక్తిస్వరూపాహం భవిష్యామి న సంశయః |

మాయాత్మనా చ హరిణా సహాయేన వృషధ్వజ ॥ ౧౧॥

జహి దైత్యం స్వశత్రుం చ సురాణాం పదఘాతకం ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్హితా దేవీ శంభోః శక్తిర్బభూవ సా ॥ ౧౨॥

విష్ణుదత్తేన శస్త్రేణ జఘాన తముమాపతిః ।
మునీంద్ర పతితే దైత్యే సర్వే దేవా మహర్షయః ॥ ౧౩॥

తుష్టువుః శంకరం దేవం భక్తినమ్రాత్మకంధరాః ।
సద్యః శిరసి శంభోశ్చ పుష్పవృష్టిర్బభూవ హ ॥ ౧౪॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ సంతుష్టో దదౌ తస్మై శుభాశిషం ।
బ్రహ్మవిష్ణూపదిష్టశ్చ సుస్నాతః శంకరస్తథా ॥ ౧౫॥

పూజయామాస తాం భక్త్యా దేవీం మంగలచండికాం ।
పాద్యార్ఘ్యాచమనీయైశ్చ వస్త్రైశ్చ వివిధైరపి ॥ ౧౬॥

పుష్పచందననైవేద్యైర్భక్త్యా నానావిధైర్మునే ।
ఛాగైర్మేషైశ్చ మహిషైర్గవయైః పక్షిభిస్తథా ॥ ౧౭॥

వస్త్రాలంకారమాల్యైశ్చ పాయసైః పిష్టకైరపి ।
మధుభిశ్చ సుధాభిశ్చ ఫలైర్నానావిధైరపి ॥ ౧౮॥

సంగీతైర్నర్తకైర్వాద్యైరుత్సవైర్నామకీర్తనైః ।
ధ్యాత్వా మాధ్యందినోక్తేన ధ్యానేన భక్తిపూర్వకం ॥ ౧౯॥

దదౌ ద్రవ్యాణి మూలేన మంత్రేణైవ చ నారద ।
ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం సర్వపూజ్యే దేవి మంగలచండికే ॥ ౨౦॥

హూం హూం ఫట్ స్వాహేత్యేకవింశాక్షరో మనుః ।
పూజ్యః కల్పతరుశ్చైవ భక్తానాం సర్వకామదః ॥ ౨౧॥

దశలక్షజపేనైవ మంత్రసిద్ధిర్భవేద్ ధ్రువం ।
ధ్యానం చ శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ వేదోక్తం సర్వసమ్మతం ॥ ౨౨॥

దేవీం షోడశవర్షీయాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం ।
బింబోష్ఠీం సుదతీం శుద్ధాం శరత్పద్మనిభాననాం ॥ ౨౩॥

శ్వేతచంపకవర్ణాభాం సునీలోత్పలలోచనాం ।
జగద్ధాత్రీం చ దాత్రీం చ సర్వేభ్యః సర్వసంపదాం ॥ ౨౪॥

సంసారసాగరే ఘోరే జ్యోతీరూపాం సదా భజే ।
దేవ్యాశ్చ ధ్యానమిత్యేవం స్తవనం శ్రూయతాం మునే ॥ ౨౫॥

మహాదేవ ఉవాచ ।
రక్ష రక్ష జగన్మాతర్దేవి మంగలచండికే ।
హారికే విపదాం రాశేర్హర్షమంగలకారికే ॥ ౨౬॥

హర్షమంగలదక్షే చ హర్షమంగలదాయికే ।
శుభే మంగలదక్షే చ శుభే మంగలచండికే ॥ ౨౭॥

మంగలే మంగలార్హే చ సర్వమంగలమంగలే ।
సతాం మంగదే దేవి సర్వేషాం మంగలాలయే ॥ ౨౮॥

పూజ్యే మంగలవారే చ మంగలాభీష్టదేవతే ।
పూజ్యే మంగలభూపస్య మనువంశస్య సంతతం ॥ ౨౯॥

మంగలాధిష్ఠాతృదేవి మంగలానాం చ మంగలే ।
సంసారమంగలాధారే మోక్షమంగలదాయిని ॥ ౩౦॥

సారే చ మంగలాధారే పారే చ సర్వకర్మణాం ।
ప్రతిమంగలవారే చ పూజ్యే మంగసుఖప్రదే ॥ ౩౧॥

స్తోత్రేణానేన శంభుశ్చ స్తుత్వా మంగలచండికాం ।
ప్రతిమంగలవారే చ పూజాం దత్త్వా గతః శివః ॥ ౩౨॥

ప్రథమే పూజితా దేవీ శివేన సర్వమంగలా ।
ద్వితీయే పూజితా సా చ మంగలేన గ్రహేణ చ ॥ ౩౩॥

తృతీతే పూజితా భద్రా మంగలేన నృపేణ చ ।
చతుర్థే మంగలే వారే సుందరీభిః ప్రపూజితా ॥ ౩౪॥

పంచమే మంగలాకాంక్షినరైర్మంగలచండికా ।
పూజితా ప్రతివిశ్వేషు విశ్వేశపూజితా సదా ॥ ౩౫॥

తతః సర్వత్ర సంపూజ్యా బభూవ పరమేశ్వరీ ।
దేవైశ్చ మునిభిశ్చైవ మానవైర్మనుభిర్మునే ॥ ౩౬॥

దేవ్యాశ్చ మంగస్తోత్రం యః శృణోతి సమాహితః ।
తన్మంగలం భవేత్తస్య న భవేత్తదమంగలం ।
వర్ధతే పుత్రపౌత్రైశ్చ మంగలం చ దినే దినే ॥ ౩౭॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఉక్తం ద్వయోరుపాఖ్యానం బ్రహ్మపుత్ర యథాగమం ।
శ్రూయతాం మనసాఽఽఖ్యానం యచ్ఛ్రుతం ధర్మవక్త్రతః ॥ ౩౮॥

సా చ కన్యా భగవతీ కశ్యపస్య చ మానసీ ।
తేనైవ మనసా దేవీ మనసా యా చ దీవ్యతి ॥ ౩౯॥

మనసా ధ్యాయతే యా చ పరమాత్మానమీశ్వరం ।
తేన సా మనసా దేవీ తేన యోగేన దీవ్యతి ॥ ౪౦॥

ఆత్మారామా చ సా దేవీ వైష్ణవీ సిద్ధయోగినీ ।
త్రియుగం చ తపస్తప్త్వా కృష్ణస్య పరమాత్మనః ॥ ౪౧॥

జరత్కారుశరీరం చ దృష్ట్వా యత్క్షీణమీశ్వరః |
గోపీపతిర్నామ చక్రే జరత్కారురితి ప్రభుః || ౪౨||

వాంఛితం చ దదౌ తస్యై కృపయా చ కృపానిధిః |
పూజాం చ కారయామాస చకార చ స్వయం ప్రభుః || ౪౩||

స్వర్గే చ నాగలోకే చ పృథివ్యాం బ్రహ్మలోకతః |
భృశం జగత్సు గౌరీ సా సుందరీ చ మనోహరా | ౪౪
జగద్గౌరీతి విఖ్యాతా తేన సా పూజితా సతీ |
శివశిష్యా చ సా దేవీ తేన శైవీ ప్రకీర్తితా || ౪౫||

విష్ణుభక్తాతీవ శశ్వద్వైష్ణవీ తేన కీర్తితా |
నాగానాం ప్రాణరక్షిత్రీ యజ్ఞే పారీక్షితస్య చ || ౪౬||

నాగేశ్వరీతి విఖ్యాతా సా నాగభగినీతి చ |
విషం సంహర్తుమీశా యా తేన విషహరీ స్మృతా || ౪౭||

సిద్ధయోగం హరాత్ప్రాప తేన సా సిద్ధయోగినీ |
మహాజ్ఞానం చ యోగం చ మృతసజ్జీవనీం పరాం || ౪౮||

మహాజ్ఞానయుతాం తాం చ ప్రవదంతి మనీషిణః |
ఆస్తీకస్య మునీంద్రస్య మాతా సాపి తపస్వినీ || ౪౯||

ఆస్తీకమాతా విఖ్యాతా జగత్యాం సుప్రతిష్ఠితా |
ప్రియా మునేర్జరత్కారోర్మునీంద్రస్య మహాత్మనః || ౫౦||

యోగినో విశ్వపూజ్యస్య జరత్కారుప్రియా తతః |
జరత్కారుర్జగద్గౌరీ మనసా సిద్ధయోగినీ || ౫౧||

వైష్ణవీ నాగభగినీ శైవీ నాగేశ్వరీ తథా |
జరత్కారుప్రియాస్తీకమాతా విషహరేతి చ || ౫౨||

మహాజ్ఞానయుతా చైవ సా దేవీ విశ్వపూజితా |
ద్వాదశైతాని నామాని పూజాకాలే తు యః పఠేత్ || ౫౩||

తస్య నాగభయం నాస్తి తస్య వంశోద్భవస్య చ |
నాగభీతే చ శయనే నాగగ్రస్తే చ మందిరే || ౫౪||

నాగశోభే మహాదుర్గే నాగవేష్టితవిగ్రహే |
ఇదం స్తోత్రం పఠిత్వా తు ముచ్యతే నాత్ర సంశయః || ౫౫||

నిత్యం పఠేద్యస్తం దృష్ట్వా నాగవర్గః పలాయతే |
దశలక్షజపేనైవ స్తోత్రసిద్ధిర్భవేన్నృణాం || ౫౬||

స్తోత్రసిద్ధిర్భవేద్యస్య స విషం భోక్తుమీశ్వరః |
నాగైశ్చ భూషణం కృత్వా స భవేన్నాగవాహనః || ౫౭||

నాగాసనో నాగతల్పో మహాసిద్ధో భవేన్నరః ।
అంతే చ విష్ణునా సార్ధం క్రీడత్యేవ దివానిశం ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే నారాయణనారదసంవాదే
మంగలచండీమనసయోరుపాఖ్యానవర్ణనం
నామ సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౭॥

౪౮ మనసోపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మత్తః పూజావిధానం చ శ్రూయతాం మునిపుంగవ ।
ధ్యానం చ సామవేదోక్తం ప్రోక్తం దేవీవిధానకం ॥ ౧॥

శ్వేతచంపకవర్ణాభాం రత్నభూషణభూషితాం ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం నాగయజ్ఞోపవీతినీం ॥ ౨॥

మహాజ్ఞానయుతాం తాం చ ప్రవరజ్ఞానినాం వరాం ।
సిద్ధాధిష్ఠాతృదేవీం చ సిద్ధాం సిద్ధిప్రదాం భజే ॥ ౩॥

ఇతి ధ్యాత్వా చ తాం దేవీం మూలేనైవ ప్రపూజయేత్ ।
నైవేద్యైర్వివిధైర్ధూపైః పుష్పగంధానులేపనైః ॥ ౪॥

మూలమంత్రైశ్చ వేదోక్తైర్భక్తానాం వాఞ్ఛితప్రదః ।
మునే కల్పతరుర్నామ సుసిద్ధో ద్వాదశాక్షరః ॥ ౫॥

ఓం హ్రీం శ్రీం క్లీం ఐం మనసాదేవ్యై స్వాహేతి కీర్తితః ।
పంచలక్షజపేనైవ మంత్రసిద్ధిర్భవేన్నృణాం ॥ ౬॥

మంత్రసిద్ధిర్భవేద్యస్య స సిద్ధో జగతీతలే ।
సుధాసమం విషం తస్య ధన్వంతరిసమో భవేత్ ॥ ౭॥

బ్రహ్మన్స్నాత్వా తు సంక్రాంత్యాం గూఢశాలాసు యత్నతః ।
ఆవాహ్య దేవీమీశానాం పూజయేద్యోఽతిభక్తితః ॥ ౮॥

పంచమ్యాం మనసా ధ్యాయన్ దేవ్యై దద్యాచ్చ యో బలిం ।
ధనవాన్పుత్రవాంశ్చైవ కీర్తిమాన్స భవేద్ ధ్రువం ॥ ౯॥

పూజావిధానం కథితం తదాఖ్యానం నిశామయ ।
కథయామి మహాభాగ యచ్ఛ్రుతం ధర్మవక్త్రతః ॥ ౧౦॥

పురా నాగభయాక్రాంతా బభూవుర్మానవా భువి ।
గతాస్తే శరణం సర్వే కశ్యపం మునిపుంగవం ॥ ౧౧॥

మంత్రాంశ్చ ససృజే భీతః కశ్యపో బ్రహ్మణాన్వితః ।
వేదబీజానుసారేణ చోపదేశేన బ్రహ్మణః ॥ ౧౨॥

మంత్రాధిష్ఠాతృదేవీం తాం మనసా ససృజే తథా ।
తపసా మనసా తేన బభూవ మనసా చ సా ॥ ౧౩॥

కుమారీ సా చ సంభూతా జగామ శంకరాలయం ।
భక్త్యా సంపూజ్య కైలాసే తుష్టావ చంద్రశేఖరం ॥ ౧౪॥

దివ్యవర్షసహస్రం తం సిషేవే చ మునేః సుతా ।
ఆశుతోషో మహేశశ్చ తాం చ తుష్టో బభూవ హ ॥ ౧౫॥

మహాజ్ఞానం దదౌ తస్యై పాఠయామాస సామ చ ।
కృష్ణమంత్రం కల్పతరుం దదావష్టాక్షరం మునే ॥ ౧౬॥

లక్ష్మీమాయాకామబీజం ఙేఽన్తం కృష్ణపదం తతః ।
త్రైలోక్యమంగలం నామ కవచం పూజనక్రమం ॥ ౧౭॥

పురశ్చర్యాక్రమం చాపి వేదోక్తం సర్వసమ్మతం ।
ప్రాప్య మృత్యుంజయాన్మంత్రం సా సతీ చ మునేః సుతా ॥ ౧౮॥

జగామ తపసే సాధ్వీ పుష్కరం శంకరాజ్ఞయా ।
త్రియుగం చ తపస్తప్త్వా కృష్ణస్య పరమాత్మనః ॥ ౧౯॥

సిద్ధా బభూవ సా దేవీ దదర్శ పురతః ప్రభుం ।
దృష్ట్వా కృశాంగీం బాలాం చ కృపయా చ కృపానిధిః ॥ ౨౦॥

పూజాం చ కారయామాస చకార చ స్వయం హరిః ।
వరం చ ప్రదదౌ తస్యై పూజితా త్వం భవే భవ ॥ ౨౧॥

వరం దత్త్వా తు కల్యాణ్యై తతశ్చాంతర్దధే హరిః ।
ప్రథమే పూజితా సా చ కృష్ణేన పరమాత్మనా ॥ ౨౨॥

ద్వితీయే శంకరేణైవ కశ్యపేన సురేణ చ ।
మునినా మనునా చైవ నాగేన మానవాదిభిః ॥ ౨౩॥

బభూవ పూజితా సా చ త్రిషు లోకేషు సువ్రతా ।
జరత్కారుమునీంద్రాయ కశ్యపస్తాం దదౌ పురా ॥ ౨౪॥

అయాచితో మునిశ్రేష్ఠో జగ్రాహ బ్రాహ్మణాజ్ఞయా ।
కృత్వోద్వాహం మహాయోగీ విశ్రాంతస్తపసా చిరం ॥ ౨౫॥

సుష్వాప దేవ్యా జఘనే వటమూలే చ పుష్కరే ।
నిద్రాం జగామ స మునిః స్మృత్వా నిద్రేశమీశ్వరం ॥ ౨౬॥

జగామాస్తం దినకరః సాయంకాల ఉపస్థితే ।
సంచింత్య మనసా సాధ్వీ మనసా సా పతివ్రతా ॥ ౨౭॥

ధర్మలోపభయేనైవ చకారాలోచనం సతీ ।
అకృత్వా పశ్చిమాం సంధ్యాం నిత్యాం చైవ ద్విజన్మనాం ॥ ౨౮॥

బ్రహ్మహత్యాదికం పాపం లభిష్యతి పతిర్మమ ।
నోపతిష్ఠతి యః పూర్వాం నోపాస్తే యస్తు పశ్చిమాం ॥ ౨౯॥

స సర్వత్రాశుచిర్నిత్యం బ్రహ్మహత్యాదికం లభేత్ ।
వేదోక్తమితి సంచింత్య బోధయామాస సుందరీ ॥ ౩౦॥

స చ బుద్ధో మునిశ్రేష్ఠస్తాం చుకోప భృశం మునే ।
మునిరువాచ ।
కథం మే సుఖినః సాధ్వి నిద్రాభంగః కృతస్త్వయా ॥ ౩౧॥

వ్యర్థం వ్రతాదికం తస్యా యా భర్తుశ్చాపకారిణీ ।
తపశ్చానశనం చైవ వ్రతం దానాదికం చ యత్ ॥ ౩౨॥

భర్తురప్రియకారిణ్యాః సర్వం భవతి నిష్ఫలం ।
యయా ప్రియః పూజితశ్చ శ్రీకృష్ణః పూజితస్తయా ॥ ౩౩॥

పతివ్రతావ్రతార్థంచ పతిరూపో హరిః స్వయం ।
సర్వదానం సర్వయజ్ఞః సర్వతీర్థనిషేవణం ॥ ౩౪॥

సర్వం వ్రతం తపః సర్వముపవాసాదికం చ యత్ ।
సర్వధర్మశ్చ సత్యం చ సర్వదేవప్రపూజనం ॥ ౩౫॥

తత్సర్వం స్వామిసేవాయాః కలాం నార్హతి షోడశీం ।
పుణ్యే చ భారతే వర్షే పతిసేవా కరోతి యా ॥ ౩౬॥

వైకుంఠే స్వామినా సార్ధం సా యాతి బ్రహ్మణః పదం ।
విప్రియం కురుతే భర్తుర్విప్రియం వదతి ప్రియం ॥ ౩౭॥

అసత్కులే ప్రసూతా హి తత్ఫలం శ్రూయతాం సతి ।
కుంభీపాకం వ్రజేత్సా చ యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౩౮॥

తతో భవతి చాండాలీ పతిపుత్రవివర్జితా ।
ఇత్యుక్త్వా చ మునిశ్రేష్ఠో బభూవ స్ఫురితాధరః ॥ ౩౯॥

చకంపే తేన సా సాధ్వీ భయేనోవాచ తం పతిం ।
సాధ్వ్యువాచ ।
సంధ్యాలోపభయేనైవ నిద్రాభంగః కృతస్తవ ॥ ౪౦॥

కురు శాంతిం మహాభాగ దుష్టాయా మమ సువ్రత ।
శృంగారాహారనిద్రాణాం యశ్చ భంగం కరోతి వై ॥ ౪౧॥

స వ్రజేత్కాలసూత్రం వై యావచ్చంద్రదివాకరౌ ।
ఇత్యుక్త్వా మనసా దేవీ స్వామినశ్చరణాంబుజే ॥ ౪౨॥

పపాత భక్త్యా భీతా చ రురోద చ పునః పునః ।
కుపితం చ మునిం దృష్ట్వా శ్రీసూర్యం శప్తుముద్యతం ॥ ౪౩॥

తత్రాజగామ భగవాన్సంధ్యయా సహ నారద |
తత్రాగత్య మునిం సమ్యగువాచ భాస్కరః స్వయం || ౪౪||

వినయేన చ భీతశ్చ తయా సహ యథోచితం |
భాస్కర ఉవాచ |
సూర్యాస్తసమయం దృష్ట్వా సాధ్వీ ధర్మభయేన చ || ౪౫||

బోధయామాస త్వాం విప్ర శరణం త్వామహం గతః |
క్షమస్వ భగవన్బ్రహ్మన్ మాం శప్తుం నోచితం మునే || ౪౬||

బ్రాహ్మణానాం చ హృదయం నవనీతసమం సదా |
తేషాం క్షణార్ధం క్రోధశ్చ తతో భస్మ భవేజ్జగత్ || ౪౭||

పునః స్రష్టుం ద్విజః శక్తో న తేజస్వీ ద్విజాత్పరః |
బ్రాహ్మణో బ్రహ్మణో వంశః ప్రజ్వలన్బ్రహ్మతేజసా || ౪౮||

శ్రీకృష్ణం భావయేన్నిత్యం బ్రహ్మజ్యోతిః సనాతనం |
సూర్యస్య వచనం శ్రుత్వా ద్విజస్తుష్టో బభూవ హ || ౪౯||

సూర్యో జగామ స్వస్థానం గృహీత్వా బ్రాహ్మణాశిషం |
తత్యాజ మనసాం విప్రః ప్రతిజ్ఞాపాలనాయ చ || ౫౦||

రుదతీం శోకసంయుక్తాం హృదయేన విదూయతా |
సా సస్మార గురుం శంభుమిష్టదేవం విధిం హరిం || ౫౧||

కశ్యపం జన్మదాతారం విపత్తౌ భయకర్శితా |
తత్రాజగామ గోపీశో భగవాచ్ఛంభురేవ చ || ౫౨||

విధిశ్చ కశ్యపశ్చైవ మనసా పరిచింతితః |
దృష్ట్వా విప్రోఽభీష్టదేవం నిర్గుణం ప్రకృతేః పరం || ౫౩||

తుష్టావ పరయా భక్త్యా ప్రణనామ ముహుర్ముహుః |
నమశ్చకార శంభుం చ బ్రహ్మాణం కశ్యపం తథా || ౫౪||

కథమాగమనం దేవా ఇతి ప్రశ్నం చకార సః |
బ్రహ్మా తద్వచనం శ్రుత్వా సహసా సమయోచితం || ౫౫||

ప్రత్యువాచ నమస్కృత్య హృషీకేశపదాంబుజం |
యది త్యక్తా ధర్మపత్నీ ధర్మిష్ఠా మనసా సతీ || ౫౬||

కురుష్వాస్యాం సుతోత్పత్తిం స్వధర్మపాలనాయ వై |
జాయాయాం చ సుతోత్పత్తిం కృత్వా పశ్చాత్త్యజేన్మునే || ౫౭||

అకృత్వా తు సుతోత్పత్తిం విరాగీ యస్త్యజేత్ప్రియాం |
స్రవతే తస్య పుణ్యం చ చాలన్యాం చ యథా జలం || ౫౮||

బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా జరత్కారుర్మునీశ్వరః |

చకార నాభిసంస్పర్శం యోగేన మంత్రపూర్వకం ॥ ౫౯॥

మనసాయా మునిశ్రేష్ఠ మునిశ్రేష్ఠ ఉవాచ తాం ।
జరత్కారురువాచ ।
గర్భేణానేన మనసే తవ పుత్రో భవిష్యతి ॥ ౬౦॥

జితేంద్రియాణాం ప్రవరో ధార్మికో బ్రాహ్మణాగ్రణీః ।
తేజస్వీ చ తపస్వీ చ యశస్వీ చ గుణాన్వితః ॥ ౬౧॥

వరో వేదవిదాం చైవ జ్ఞానినాం యోగినాం తథా ।
స చ పుత్రో విష్ణుభక్తో ధార్మికః కులముద్ధరేత్ ॥ ౬౨॥

నృత్యంతి పితరః సర్వే జన్మమాత్రేణ వై ముదా ।
పతివ్రతా సుశీలా యా సా ప్రియా ప్రియవాదినీ ॥ ౬౩॥

ధర్మిష్ఠా పుత్రమాతా చ కులస్త్రీ కులపాలికా ।
హరిభక్తిప్రదో బంధుర్న చాభీష్టసుఖప్రదః ॥ ౬౪॥

యో బంధుశ్చేత్స చ పితా హరివర్త్మప్రదర్శకః ।
సా గర్భధారిణీ యా చ గర్భావాసవిమోచనీ ॥ ౬౫॥

దయారూపా చ భగినీ యమభీతివిమోచనీ ।
విష్ణుమంత్రప్రదాతా చ స గురుర్విష్ణుభక్తిదః ॥ ౬౬॥

గురుశ్చ జ్ఞానదో యో హి యజ్జ్ఞానం కృష్ణభావనం ।
ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతం తతో విశ్వం చరాచరం ॥ ౬౭॥

ఆవిర్భూతం తిరోభూతం కిం వా జ్ఞానం తదన్యతః ।
వేదజం యజ్ఞజం యద్యత్తత్సారం హరిసేవనం ॥ ౬౮॥

తత్త్వానాం సారభూతం చ హరేరన్యద్విడంబనం ।
దత్తం జ్ఞానం మయా తుభ్యం స స్వామీ జ్ఞానదో హి యః ॥ ౬౯॥

జ్ఞానాత్ప్రముచ్యతే బంధాత్స రిపుర్యో హి బంధదః ।
విష్ణుభక్తియుతం జ్ఞానం నో దదాతి చ యో గురుః ॥ ౭౦॥

స రిపుః శిష్యఘాతీ చ యతో బంధాన్న మోచయేత్ ।
జననీం గర్భజక్లేశాద్యమయాతనయా తథా ॥ ౭౧॥

న మోచయేద్యః స కథం గురుస్తాతో హి బాంధవః ।
పరమానందరూపం చ కృష్ణమార్గమనశ్వరం ॥ ౭౨॥

న దర్శయేద్యః సతతం కీదృశో బాంధవో నృణాం ।
భజ సాధ్వి పరం బ్రహ్మాచ్యుతం కృష్ణం చ నిర్గుణం ॥ ౭౩॥

నిర్మూలం చ భవేత్పుంసాం కర్మ వై తస్య సేవయా ।
మయా ఛలేన త్వం త్యక్తా క్షమస్వైతన్మమ ప్రియే ॥ ౭౪॥

క్షమాయుతానాం సాధ్వీనాం సత్త్వాత్క్రోధో న విద్యతే ।
పుష్కరే తపసే యామి గచ్ఛ దేవి యథాసుఖం ॥ ౭౫॥

శ్రీకృష్ణచరణాంభోజే నిఃస్పృహాణాం మనోరథాః ।
జరత్కారువచః శ్రుత్వా మనసా శోకకాతరా ॥ ౭౬॥

సాశ్రునేత్రా చ వినయాదువాచ ప్రాణవల్లభం ।
మనసోవాచ ।
దోషో నాస్త్యేవ మే త్యక్తుం నిద్రాభంగేన తే ప్రభో ॥ ౭౭॥

యత్ర స్మరామి త్వాం నిత్యం తత్ర మామాగమిష్యసి ।
బంధుభేదః క్లేశతమః పుత్రభేదస్తతః పరం ॥ ౭౮॥

ప్రాణేశభేదః ప్రాణానాం విచ్ఛేదాత్సర్వతః పరః ।
పతిః పతివ్రతానాం తు శతపుత్రాధికం ప్రియః ॥ ౭౯॥

సర్వస్మాత్తు ప్రియః స్త్రీణాం ప్రియస్తేనోచ్యతే బుధైః ।
పుత్రే యథైకపుత్రాణాం వైష్ణవానాం యథా హరౌ ॥ ౮౦॥

నేత్రే యథైకనేత్రాణాం తృషితానాం యథా జలే ।
క్షుధితానాం యథాన్నే చ కాముకానాం చ మైథునే ॥ ౮౧॥

యథా పరస్వే చౌరాణాం యథా జారే కుయోషితాం ।
విదుషాం చ యథా శాస్త్రే వాణిజ్యే వణిజాం యథా ॥ ౮౨॥

తథా శశ్వన్మనః కాంతే సాధ్వీనాం యోషితాం ప్రభో ।
ఇత్యుక్త్వా మనసా దేవీ పపాత స్వామినః పదే ॥ ౮౩॥

క్షణం చకార క్రోడే తాం కృపయా చ కృపానిధిః ।
నేత్రోదకేన మనసాం స్నాపయామాస తాం మునిః ॥ ౮౪॥

సాశ్రు నేత్రా మునేః క్రోడం సిషేచ భేదకాతరా ।
తదా జ్ఞానేన తౌ ద్వౌ చ విశోకౌ సంబభూవతుః ॥ ౮౫॥

స్మారం స్మారం పదాంభోజం కృష్ణస్య పరమాత్మనః ।
జగామ తపసే విప్రః స్వకాంతాం సంప్రబోధ్య చ ॥ ౮౬॥

జగామ మనసా శంభోః కైలాసం మందిరం గురోః ।
పార్వతీ బోధయామాస మనసాం శోకకర్శితాం ॥ ౮౭॥

శివశ్చాతీవ జ్ఞానేన శివేన చ శివాలయః ।
సుప్రశస్తే దినే సాధ్వీ సుషువే మంగలక్షణే ॥ ౮౮॥

నారాయణాంశం పుత్రం తం యోగినాం జ్ఞానినాం గురుం ।
గర్భస్థితో మహాజ్ఞానం శ్రుత్వా శంకరవక్త్రతః ॥ ౮౯॥

సంబభూవ చ యోగీంద్రో యోగినాం జ్ఞానినాం గురుః ।

జాతకం కారయామాస వాచయామాస మంగలం ॥ ౯౦॥

వేదాంశ్చ పాఠయామాస శివాయ చ శివః శిశోః ।
మణిరత్నకిరీటాంశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ శివః ॥ ౯౧॥

పార్వతీ చ గవాం లక్షం రత్నాని వివిధాని చ ।
శంభుశ్చ చతురో వేదాన్వేదాంగానితరాంస్తథా ॥ ౯౨॥

బాలకం పాఠయామాస జ్ఞానం మృత్యుంజయం పరం ।
భక్తిరస్త్వధికా కాంతేఽభీష్టదేవే గురౌ తథా ॥ ౯౩॥

యస్యాస్తేన చ తత్పుత్రో బభూవాస్తీక ఏవ చ ।
జగామ తపసే విష్ణోః పుష్కరం శంకరాజ్ఞయా ॥ ౯౪॥

సంప్రాప్య చ మహామంత్రం తతశ్చ పరమాత్మనః ।
దివ్యం వర్షత్రిలక్షం చ తపస్తప్త్వా తపోధనః ॥ ౯౫॥

ఆజగామ మహాయోగీ నమస్కర్తుం శివం ప్రభుం ।
శంకరం చ నమస్కృత్య స్థిత్వా తత్రైవ బాలకః ॥ ౯౬॥

సా చాజగామ మనసా కశ్యపస్యాశ్రమం పితుః ।
తాం సపుత్రాం సుతాం దృష్ట్వా ముదం ప్రాప ప్రజాపతిః ॥ ౯౭॥

శతలక్షం చ రత్నానాం బాహ్మణేభ్యో దదౌ మునే ।
బ్రాహ్మణాన్భోజయామాస సోఽసంఖ్యాన్ శ్రేయసే శిశోః ॥ ౯౮॥

అదితిశ్చ దితిశ్చాన్యా ముదం ప్రాప పరంతప ।
సా సపుత్రా చ సుచిరం తస్థౌ తాతాలయే సదా ॥ ౯౯॥

తదీయం పునరాఖ్యానం వక్ష్యామి తన్నిశామయ ।
అథాభిమన్యుతనయే బ్రహ్మశాపః పరీక్షితే ॥ ౧౦౦॥

బభూవ సహసా బ్రహ్మన్ దైవదోషేణ కర్మణా ।
సప్తాహే సమతీతే తు తక్షకస్త్వాం చ ధక్ష్యతి ॥ ౧౦౧॥

శశాప శృంగీ తత్రైవ కౌశిక్యాశ్చ జలేన వై ।
రాజా శ్రుత్వా తత్ప్రవృత్తిం నిర్వాతస్థానమాగతః ॥ ౧౦౨॥

తత్ర తస్థౌ చ సప్తాహం దేహరక్షణతత్పరః ।
సప్తాహే సమతీతే తు గచ్ఛంతం తక్షకం పథి ॥ ౧౦౩॥

ధన్వంతరిర్నృపం భోక్తుం దదర్శ గాముకః పథి ।
తయోర్బభూవ సంవాదః సుప్రీతిశ్చ పరస్పరం ॥ ౧౦౪॥

ధన్వంతరిర్మణిం ప్రాప తక్షకః స్వేచ్ఛయా దదౌ ।
స యయౌ తం గృహీత్వా తు సంతుష్టో హృష్టమానసః ॥ ౧౦౫॥

తక్షకో భక్షయామాస నృపం తం మంచకే స్థితం ।
రాజా జగామ తరసా దేహం త్యక్త్వా పరత్ర చ ॥ ౧౦౬॥

సంస్కారం కారయామాస పితుర్వై జనమేజయః ।
రాజా చకార యజ్ఞం చ సర్పసత్రం తతో మునే ॥ ౧౦౭॥

ప్రాణాంస్తత్యాజ సర్పాణాం సమూహో బ్రహ్మతేజసా ।
స తక్షకో వై భీతస్తు మహేంద్రం శరణం యయౌ ॥ ౧౦౮॥

సేంద్రం చ తక్షకం హంతుం విప్రవర్గః సముద్యతః ।
అథ దేవాశ్చ సేంద్రాశ్చ సంజగ్ముర్మనసాంతికం ॥ ౧౦౯॥

తాం తుష్టావ మహేంద్రశ్చ భయకాతరవిహ్వలః ।
తత ఆస్తీక ఆగత్య యజ్ఞం చ మాతురాజ్ఞయా ॥ ౧౧౦॥

మహేంద్రతక్షకప్రాణాన్యయాచే భూమిపం పరం ।
దదౌ వరం నృపశ్రేష్ఠః కృపయా బ్రాహ్మణాజ్ఞయా ॥ ౧౧౧॥

యజ్ఞం సమాప్య విప్రేభ్యో దక్షిణాం చ దదౌ ముదా ।
విప్రాశ్చ మునయో దేవా గత్వా చ మనసాంతికం ॥ ౧౧౨॥

మనసాం పూజయామాసుస్తుష్టువుశ్చ పృథక్ పృథక్ ।
శక్రః సంభృతసంభారో భక్తియుక్తః సదా శుచిః ॥ ౧౧౩॥

మనసాం పూజయామాస తుష్టావ పరమాదరాత్ ।
నత్వా షోడశోపచారం బలిం చ తత్ప్రియం తదా ॥ ౧౧౪॥

ప్రదదౌ పరితుష్టశ్చ బ్రహ్మవిష్ణుశివాజ్ఞయా ।
సంపూజ్య మనసాం దేవీం ప్రయయుః స్వాలయం చ తే ॥ ౧౧౫॥

ఇత్యేవం కథితం సర్వం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ।
నారద ఉవాచ ।
కేన స్తోత్రేణ తుష్టావ మహేంద్రో మనసాం సతీం ॥ ౧౧౬॥

పూజావిధిక్రమం తస్యాః శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సుస్నాతః శుచిరాచాంతో ధృత్వా ధౌతే చ వాససీ ॥ ౧౧౭॥

రత్నసింహాసనే దేవీం వాసయామాస భక్తితః ।
స్వర్గంగాయా జలేనైవ రత్నకుంభస్థితేన చ ॥ ౧౧౮॥

స్నాపయామాస మనసాం మహేంద్రో వేదమంత్రతః ।
వాససీ వాసయామాస వహ్నిశుద్ధే మనోహరే ॥ ౧౧౯॥

సర్వాంగే చందనం కృత్వా పాదార్ఘ్యం భక్తిసంయుతః ।
గణేశం చ దినేశం చ వహ్నిం విష్ణుం శివం శివాం ॥ ౧౨౦॥

సంపూజ్యాదౌ దేవషట్కం పూజయామాస తాం సతీం ।
ఓం హ్రీం శ్రీం మనసాదేవ్యై స్వాహేత్యేవం చ మంత్రతః ॥ ౧౨౧॥

దశాక్షరేణ మూలేన దదౌ సర్వం యథోచితం ।
దత్త్వా షోడశోపచారాందుర్లభాందేవనాయకః ॥ ౧౨౨॥

పూజయామాస భక్త్యా చ విష్ణునా ప్రేరితో ముదా ।
వాద్యం నానాప్రకారం చ వాదయామాస తత్ర వై ॥ ౧౨౩॥

బభూవ పుష్పవృష్టిశ్చ నభసో మనసోపరి ।
దేవప్రియాజ్ఞయా తత్ర బహ్మావిష్ణుశివాజ్ఞయా ॥ ౧౨౪॥

తుష్టావ సాశ్రునేత్రశ్చ పులకాంకితవిగ్రహః ।
పురందర ఉవాచ ।
దేవి త్వాం స్తోతుమిచ్ఛామి సాధ్వీనాం ప్రవరాం వరాం ॥ ౧౨౫॥

పరాత్పరాం చ పరమాం న హి స్తోతుం క్షమోఽధునా ।
స్తోత్రాణాం లక్షణం వేదే స్వభావాఖ్యానతత్పరం ॥ ౧౨౬॥

న క్షమః ప్రకృతే వక్తుం గుణానాం గణనాం తవ ।
శుద్ధసత్త్వస్వరూపా త్వం కోపహింసాదివర్జితా ॥ ౧౨౭॥

న చ శక్తో మునిస్తేన త్యక్తుం యాంచా కృతా యతః ।
త్వం మయా పూజితా సాధ్వీ జననీ మే యథాదితిః ॥ ౧౨౮॥

దయారూపా చ భగినీ క్షమారూపా యథా ప్రసూః ।
త్వయా మే రక్షితాః ప్రాణాః పుత్రదారాః సురేశ్వరి ॥ ౧౨౯॥

అహం కరోమి త్వత్పూజాం ప్రీతిశ్చ వర్ధతాం సదా ।
నిత్యా యద్యపి పూజ్యా త్వం సర్వత్ర జగదంబికే ॥ ౧౩౦॥

తథాపి తవ పూజాం చ వర్ధయామి సురేశ్వరి ।
యే త్వామాషాఢసంక్రాంత్యాం పూజయిష్యంతి భక్తితః ॥ ౧౩౧॥

పంచమ్యాం మనసాఖ్యాయాం మాసాంతే వా దినే దినే ।
పుత్రపౌత్రాదయస్తేషాం వర్ధంతే చ ధనాని వై ॥ ౧౩౨॥

యశస్వినః కీర్తిమంతో విద్యావంతో గుణాన్వితాః ।
యే త్వాం న పూజయిష్యంతి నిందంత్యజ్ఞానతో జనాః ॥ ౧౩౩॥

లక్ష్మీహీనా భవిష్యంతి తేషాం నాగభయం సదా ।
త్వం స్వయం సర్వలక్ష్మీశ్చ వైకుంఠే కమలాలయా ॥ ౧౩౪॥

నారాయణాంశో భగవాంజరత్కారుర్మునీశ్వరః ।
తపసా తేజసా త్వాం చ మనసా ససృజే పితా ॥ ౧౩౫॥

అస్మాకం రక్షణాయైవ తేన త్వం మనసాభిధా ।

మనసాదేవి శక్త్యా త్వం స్వాత్మనా సిద్ధయోగినీ ॥ ౧౩౬॥

తేన త్వం మనసాదేవీ పూజితా వందితా భవ ।
యే భక్త్యా మనసాం దేవాః పూజయంత్యనిశం భృశం ॥ ౧౩౭॥

తేన త్వాం మనసాం దేవీం ప్రవదంతి మనీషిణః ।
సత్యస్వరూపా దేవి త్వం శశ్వత్సత్యనిషేవణాత్ ॥ ౧౩౮॥

యో హి త్వాం భావయేన్నిత్యం స త్వాం ప్రాప్నోతి తత్పరః ।
ఇంద్రశ్చ మనసాం స్తుత్వా గృహీత్వా భగినీవరం ॥ ౧౩౯॥

ప్రజగామ స్వభవనం భూషయా సపరిచ్ఛదం ।
పుత్రేణ సార్ధం సా దేవీ చిరం తస్థౌ పితుర్గృహే ॥ ౧౪౦॥

భ్రాతృభిః పూజితా శశ్వన్మాన్యా వంద్యా చ సర్వతః ।
గోలోకాత్సురభిర్బ్రహ్మన్ తత్రాగత్య సుపూజితాం ॥ ౧౪౧॥

తాం స్నాపయిత్వా క్షీరేణ పూజయామాస సాదరం ।
జ్ఞానం చ కథయామాస గోప్యం సర్వం సుదుర్లభం ॥ ౧౪౨॥

తయా దేవైః పూజితా సా స్వర్లోకం చ పునర్యయౌ ।
ఇంద్రస్తోత్రం పుణ్యబీజం మనసాం పూజయేత్పఠేత్ ॥ ౧౪౩॥

తస్య నాగభయం నాస్తి తస్య వంశోద్భవస్య చ ।
విషం భవేత్సుధాతుల్యం సిద్ధస్తోత్రో యదా భవేత్ ॥ ౧౪౪॥

పంచలక్షజపేనైవ సిద్ధస్తోత్రో భవేన్నరః ।
సర్పశాయీ భవేత్సోఽపి నిశ్చితం సర్పవాహనః ॥ ౧౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే
మనసోపాఖ్యానవర్ణనం నామాష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౪౮॥

౪౯ సురభ్యుపాఖ్యానవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
కా వా సా సురభిర్దేవీ గోలోకాదాగతా చ యా ।
తజ్జన్మచరితం బ్రహ్మంఛ్రోతుమిచ్ఛామి యత్నతః ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణాయ ఉవాచ ।
గవామధిష్ఠాతృదేవీ గవామాద్యా గవాం ప్రసూః ।
గవాం ప్రధానా సురభిర్గోలోకే సా సముద్భవా ॥ ౨॥

సర్వాదిసృష్టేశ్చరితం కథయామి నిశామయ ।
బభూవ తేన తజ్జన్మ పురా వృందావనే వనే ॥ ౩॥

ఏకదా రాధికానాథో రాధయా సహ కౌతుకీ ।

గోపాంగనాపరివృతః పుణ్యం వృందావనం యయౌ ॥ ४॥

సహసా తత్ర రహసి విజహార స కౌతుకాత్ ।
బభూవ క్షీరపానేచ్ఛా తస్య స్వేచ్ఛామయస్య చ ॥ ౫॥

సస్‍ృజే సురభిం దేవీం లీలయా వామపార్శ్వతః ।
వత్సయుక్తాం దుగ్ధవతీం వత్సో నామ మనోరథః ॥ ౬॥

దృష్ట్వా సవత్సాం శ్రీదామా నవభాండే దుదోహ చ ।
క్షీరం సుధాతిరిక్తం చ జన్మమృత్యుజరాహరం ॥ ౭॥

తదుత్థం చ పయః స్వాదు పపౌ గోపీపతిః స్వయం ।
సరో బభూవ పయసాం భాండవిస్రంసనేన చ ॥ ౮॥

దీర్ఘం చ విస్తృతం చైవ పరితః శతయోజనం ।
గోలోకేఽయం ప్రసిద్ధశ్చ సోఽపి క్షీరసరోవరః ॥ ౯॥

గోపికానాం చ రాధాయాః క్రీడావాపీ బభూవ సా ।
రత్నేంద్రరచితా పూర్ణం భూతా చాపీశ్వరేచ్ఛయా ॥ ౧౦॥

బభూవ కామధేనూనాం సహసా లక్షకోటయః ।
యావంతస్తత్ర గోపాశ్చ సురభ్యా లోమకూపతః ॥ ౧౧॥

తాసాం పుత్రాశ్చ బహవః సంబభూవురసంఖ్యకాః ।
కథితా చ గవాం సృష్టిస్తయా చ పూరితం జగత్ ॥ ౧౨॥

పూజాం చకార భగవాన్ సురభ్యాశ్చ పురా మునే ।
తతో బభూవ తత్పూజా త్రిషు లోకేషు దుర్లభా ॥ ౧౩॥

దీపాన్వితాపరదినే శ్రీకృష్ణస్యాజ్ఞయా హరేః ।
బభూవ సురభిః పూజ్యా ధర్మవక్త్రాదిదం శ్రుతం ॥ ౧४॥

ధ్యానం స్తోత్రం మూలమంత్రం యద్యత్పూజావిధిక్రమం ।
వేదోక్తం చ మహాభాగ నిబోధ కథయామి తే ॥ ౧౫॥

ఓం సురభ్యై నమ ఇతి మంత్రస్తస్యాః షడక్షరః ।
సిద్ధో లక్షజపేనైవ భక్తానాం కల్పపాదపః ॥ ౧౬॥

ధ్యానం యజుర్వేదగీతం తస్యాః పూజా చ సర్వతః ।
బుద్ధిదా వృద్ధిదా చైవ ముక్తిదా సర్వకామదా ॥ ౧౭॥

లక్ష్మీస్వరూపాం పరమాం రాధాసహచరీం పరాం ।
గవామధిష్ఠాతృదేవీం గవామాద్యాం గవాం ప్రసూం ॥ ౧౮॥

పవిత్రరూపాం పూతాం చ భక్తానాం సర్వకామదాం ।
యయా పూతం సర్వవిశ్వం తాం దేవీం సురభిం భజే ॥ ౧౯॥

ఘటే వా ధేనుశిరసి బంధస్తంభే గవామపి ।
శాలగ్రామే జలాగ్నౌ వా సురభిం పూజయేద్ ద్విజః ॥ ౨౦॥

దీపాన్వితాపరదినే పూర్వాహ్నే భక్తిసంయుతః ।
యః పూజయేచ్చ సురభిం స చ పూజ్యో భవేద్భువి ॥ ౨౧॥

ఏకదా త్రిషు లోకేషు వారాహే విష్ణుమాయయా ।
క్షీరం జహార సురభిశ్చింతితాశ్చ సురాదయః ॥ ౨౨॥

తే గత్వా బ్రహ్మలోకే చ బ్రహ్మాణం తుష్టువుస్తదా ।
తదాజ్ఞయా చ సురభిం తుష్టావ పాకశాసనః ॥ ౨౩॥

పురందర ఉవాచ ।
నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై సురభ్యై చ నమో నమః ।
గవాం బీజస్వరూపాయై నమస్తే జగదంబికే ॥ ౨౪॥

నమో రాధాప్రియాయై చ పద్మాంశాయై నమో నమః ।
నమః కృష్ణప్రియాయై చ గవాం మాత్రే నమో నమః ॥ ౨౫॥

కల్పవృక్షస్వరూపాయై సర్వేషాం సతతం పరే ।
క్షీరదాయై ధనదాయై బుద్ధిదాయై నమో నమః ॥ ౨౬॥

శుభాయై చ సుభద్రాయై గోప్రదాయై నమో నమః ।
యశోదాయై కీర్తిదాయై ధర్మదాయై నమో నమః ॥ ౨౭॥

స్తోత్రశ్రవణమాత్రేణ తుష్టా హృష్టా జగత్ప్రసూః ।
ఆవిర్బభూవ తత్రైవ బ్రహ్మలోకే సనాతనీ ॥ ౨౮॥

మహేంద్రాయ వరం దత్త్వా వాంఛితం చాపి దుర్లభం ।
జగామ సా చ గోలోకం యయుర్దేవాదయో గృహం ॥ ౨౯॥

బభూవ విశ్వం సహసా దుగ్ధపూర్ణం చ నారద ।
దుగ్ధం ఘృతం తతో యజ్ఞస్తతః ప్రీతిః సురస్య చ ॥ ౩౦॥

ఇదం స్తోత్రం మహాపుణ్యం భక్తియుక్తశ్చ యః పఠేత్ ।
స గోమాన్ ధనవాంశ్చైవ కీర్తిమాన్పుత్రవాంస్తథా ॥ ౩౧॥

స స్నాతః సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు దీక్షితః ।
ఇహ లోకే సుఖం భుక్త్వా యాత్యంతే కృష్ణమందిరే ॥ ౩౨॥

సుచిరం నివసేత్తత్ర కరోతి కృష్ణసేవనం ।
న పునర్భవనం తత్ర బ్రహ్మపుత్రో భవేత్తతః ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే సురభ్యుపాఖ్యానవర్ణనం
నామైకోనపంచాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౯॥

૩౦ దేవ్యా ఆవరణపూజావిధివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
శ్రుతం సర్వముపాఖ్యానం ప్రకృతీనాం యథాతథం ।
యచ్ఛ్రుత్వా ముచ్యతే జంతుర్జన్మసంసారబంధనాత్ ॥ ౧॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి రహస్యం వేదగోపితం ।
రాధాయాశ్చైవ దుర్గాయా విధానం శ్రుతిచోదితం ॥ ౨॥

మహిమా వర్ణితోఽతీవ భవతా పరయోర్ద్వయోః ।
శ్రుత్వా తం తద్గతం చేతో న కస్య స్యాన్మునీశ్వర ॥ ౩॥

యయోరంశో జగత్సర్వం యన్నియమ్యం చరాచరం ।
యయోర్భక్త్యా భవేన్ముక్తిస్తద్విధానం వదాధునా ॥ ౪॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి రహస్యం శ్రుతిచోదితం ।
యన్న కస్యాపి చాఖ్యాతం సారాత్సారం పరాత్పరం ॥ ౫॥

శ్రుత్వా పరస్మై నో వాచ్యం యతోఽతీవ రహస్యకం ।
మూలప్రకృతిరూపిణ్యాః సంవిదో జగదుద్భవే ॥ ౬॥

ప్రాదుర్భూతం శక్తియుగ్మం ప్రాణబుద్ధ్యధిదైవతం ।
జీవానాం చైవ సర్వేషాం నియంతృప్రేరకం సదా ॥ ౭॥

తదధీనం జగత్సర్వం విరాడాదిచరాచరం ।
యావత్తయోః ప్రసాదో న తావన్మోక్షో హి దుర్లభః ॥ ౮॥

తతస్తయోః ప్రసాదార్థం నిత్యం సేవేత తద్ద్వయం ।
తత్రాదౌ రాధికామంత్రం శృణు నారద భక్తితః ॥ ౯॥

బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభిర్నిత్యం సేవితో యః పరాత్పరః ।
శ్రీరాధేతి చతుర్థ్యంతం వహ్నిజాయా తతః పరం ॥ ౧౦॥

షడక్షరో మహామంత్రో ధర్మాద్యర్థప్రకాశకః ।
మాయాబీజాదికశ్చాయం వాంఛాచింతామణిః స్మృతః ॥ ౧౧॥

వక్త్రకోటిసహస్రైస్తు జిహ్వాకోటిశతైరపి ।
ఏతన్మంత్రస్య మాహాత్మ్యం వర్ణితుం నైవ శక్యతే ॥ ౧౨॥

జగ్రాహ ప్రథమం మంత్రం శ్రీకృష్ణో భక్తితత్పరః ।
ఉపదేశాన్మూలదేవ్యా గోలోకే రాసమండలే ॥ ౧౩॥

విష్ణుస్తేనోపదిష్టస్తు తేన బ్రహ్మా విరాట్ తథా ।
తేన ధర్మస్తేన చాహమిత్యేషా హి పరంపరా ॥ ౧౪॥

అహం జపామి తం మంత్రం తేనాహమృషిరీడితః ।

బ్రహ్మాద్యాః సకలా దేవా నిత్యం ధ్యాయంతి తాం ముదా ॥ ౧౫॥

కృష్ణార్చాయాం నాధికారో యతో రాధార్చనం వినా ।
వైష్ణవైః సకలైస్తస్మాత్కర్తవ్యం రాధికార్చనం ॥ ౧౬॥

కృష్ణప్రాణాధిదేవీ సా తదధీనో విభుర్యతః ।
రాసేశ్వరీ తస్య నిత్యం తయా హీనో న తిష్ఠతి ॥ ౧౭॥

రాధ్నోతి సకలాన్కామాంస్తస్మాద్రాధేతి కీర్తితా ।
అత్రోక్తానాం మనూనాం చ ఋషిరస్మ్యహమేవ చ ॥ ౧౮॥

ఛందశ్చ దేవీ గాయత్రీ దేవతాత్ర చ రాధికా ।
తారో బీజం శక్తిబీజం శక్తిస్తు పరికీర్తితా ॥ ౧౯॥

మూలావృత్త్యా షడంగాని కర్తవ్యానీతరత్ర చ ।
అథ ధ్యాయేన్మహాదేవీం రాధికాం రాసనాయికాం ॥ ౨౦॥

పూర్వోక్తరీత్యా తు మునే సామవేదే విగీతయా ।
శ్వేతచంపకవర్ణాభాం శరదిందుసమాననాం ॥ ౨౧॥

కోటిచంద్రప్రతీకాశాం శరదంభోజలోచనాం ।
బింబాధరాం పృథుశ్రోణీం కాంచీయుతనితంబినీం ॥ ౨౨॥

కుందపంక్తిసమానాభదంతపంక్తివిరాజితాం ।
క్షౌమాంబరపరీధానాం వహ్నిశుద్ధాంశుకాన్వితాం ॥ ౨౩॥

ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం కరికుంభయుగస్తనీం ।
సదా ద్వాదశవర్షీయాం రత్నభూషణభూషితాం ॥ ౨౪॥

శృంగారసింధులహరీం భక్తానుగ్రహకాతరాం ।
మల్లికామాలతీమాలాకేశపాశవిరాజితాం ॥ ౨౫॥

సుకుమారాంగలతికాం రాసమండలమధ్యగాం ।
వరాభయకరాం శాంతాం శశ్వత్సుస్థిరయౌవనాం ॥ ౨౬॥

రత్నసింహాసనాసీనాం గోపీమండలనాయికాం ।
కృష్ణప్రాణాధికాం వేదబోధితాం పరమేశ్వరీం ॥ ౨౭॥

ఏవం ధ్యాత్వా తతో బాహ్యే శాలగ్రామే ఘటేఽథవా ।
యంత్రే వాష్టదలే దేవీం పూజయేత్తు విధానతః ॥ ౨౮॥

ఆవాహ్య దేవీం తత్పశ్చాదాసనాది ప్రదీయతాం ।
మూలమంత్రం సముచ్చార్య చాసనాదీని కల్పయేత్ ॥ ౨౯॥

పాద్యం తు పాదయోర్దద్యాన్మస్తకేఽర్ఘ్యం సమీరితం ।
ముఖే త్వాచమనీయం స్యాత్త్రివారం మూలవిద్యయా ॥ ౩౦॥

మధుపర్కం తతో దద్యాదేకాం గాం చ పయస్వినీం |
తతో నయేత్స్నానశాలాం తాం చ తత్రైవ భావయేత్ || ౩౧||

అభ్యంగాదిస్నానవిధిం కల్పయిత్వాథ వాససీ |
తతశ్చ చందనం దద్యాన్నానాలంకారపూర్వకం || ౩౨||

పుష్పమాలా బహువిధాస్తులసీమంజరీయుతాః |
పారిజాతప్రసూనాని శతపత్రాదికాని చ || ౩౩||

తతః కుర్యాత్పవిత్రం తత్పరివారార్చనం విభోః |
అగ్నీశాసురవాయవ్యమధ్యే దిక్ష్వంగపూజనం || ౩౪||

కృత్వా పశ్చాదష్టదలే దక్షిణావర్తతోఽగ్రతః |
మాలావతీమగ్రదలే వహ్నికోణే చ మాధవీం || ౩౫||

రత్నమాలాం దక్షిణే చ నైరృత్యే తు సుశీలకాం |
పశ్చాద్దలే శశికలాం పూజయేన్మతిమాన్నరః || ౩౬||

మారుతే పారిజాతాం చాప్యుత్తరే చ పరావతీం |
ఈశానకోణే సంపూజ్యా సుందరీ ప్రియకారిణీ || ౩౭||

బ్రాహ్మ్యాదయస్తు తద్బాహ్యేఽప్యాశాపాలాంస్తు భూపురే |
వజ్రాదికాన్యాయుధాని దేవీమిత్థం ప్రపూజయేత్ || ౩౮||

తతో దేవీం సావరణాం గంధాద్యైరుపచారకైః |
రాజోపచారసహితైః పూజయేన్మతిమాన్నరః || ౩౯||

తతః స్తువీత దేవేశీం స్తోత్రైర్నామసహస్రకైః |
సహస్రసంఖ్యం చ జపం నిత్యం కుర్యాత్ప్రయత్నతః || ౪౦||

య ఏవం పూజయేద్దేవీం రాధాం రాసేశ్వరీం పరాం |
స భవేద్విష్ణుతుల్యస్తు గోలోకం యాతి సంతతం || ౪౧||

యః కార్త్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం రాధాజన్మోత్సవ బుధః |
కురుతే తస్య సాన్నిధ్యం దద్యాద్రాసేశ్వరీ పరా || ౪౨||

కేనచిత్కారణేనైవ రాధా వృందావనే వనే |
వృషభానుసుతా జాతా గోలోకస్థాయినీ సదా || ౪౩||

అత్రోక్తానాం తు మంత్రాణాం వర్ణసంఖ్యావిధానతః |
పురశ్చరణకర్మోక్తం దశాంశం హోమమాచరేత్ || ౪౪||

తిలైస్త్రిస్వాదుసంయుక్తైర్జుహుయాద్భక్తిభావతః |
నారద ఉవాచ |
స్తోత్రం వద మునే సమ్యగ్యేన దేవీ ప్రసీదతి || ౪౫||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |

నమస్తే పరమేశాని రాసమండలవాసిని |
రాసేశ్వరి నమస్తేఽస్తు కృష్ణప్రాణాధికప్రియే || ౪౬||

నమస్త్రైలోక్యజనని ప్రసీద కరుణార్ణవే |
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభిర్దేవైర్వంద్యమానపదాంబుజే || ౪౭||

నమః సరస్వతీరూపే నమః సావిత్రి శంకరి |
గంగాపద్మావతీరూపే షష్ఠి మంగలచండికే || ౪౮||

నమస్తే తులసీరూపే నమో లక్ష్మీస్వరూపిణి |
నమో దుర్గే భగవతి నమస్తే సర్వరూపిణి || ౪౯||

మూలప్రకృతిరూపాం త్వాం భజామః కరుణార్ణవాం |
సంసారసాగరాదస్మానుద్ధరాంబ దయాం కురు || ౫౦||

ఇదం స్తోత్రం త్రిసంధ్యం యః పఠేద్రాధాం స్మరన్నరః |
న తస్య దుర్లభం కించిత్కదాచిచ్చ భవిష్యతి || ౫౧||

దేహాంతే చ వసేన్నిత్యం గోలోకే రాసమండలే |
ఇదం రహస్యం పరమం న చాఖ్యేయం తు కస్యచిత్ || ౫౨||

అధునా శృణు విప్రేంద్ర దుర్గాదేవ్యా విధానకం |
యస్యాః స్మరణమాత్రేణ పలాయంతే మహాపదః || ౫౩||

ఏనాం న భజతే యో హి తాదృఙ్నాస్త్యేవ కుత్రచిత్ |
సర్వోపాస్యా సర్వమాతా శైవీ శక్తిర్మహాద్భుతా || ౫౪||

సర్వబుద్ధ్యాధిదేవీయమంతర్యామిస్వరూపిణీ |
దుర్గసంకటహంత్రీతి దుర్గేతి ప్రథితా భువి || ౫౫||

వైష్ణవానాం చ శైవానాముపాస్యేయం చ నిత్యశః |
మూలప్రకృతిరూపా సా సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీ || ౫౬||

తస్యా నవాక్షరం మంత్రం వక్ష్యే మంత్రోత్తమోత్తమం |
వాగ్భవం శంభువనితా కామబీజం తతః పరం || ౫౭||

చాముండాయై పదం పశ్చాద్విచ్చే ఇత్యక్షరద్వయం |
నవాక్షరో మనుః ప్రోక్తో భజతాం కల్పపాదపః || ౫౮||

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానా ఋషయోఽస్య ప్రకీర్తితాః |
ఛందాంస్యుక్తాని సతతం గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుభః || ౫౯||

మహాకాలీ మహాలక్ష్మీః సరస్వత్యపి దేవతాః |
స్యాద్రక్తదంతికాబీజం దుర్గా చ భ్రామరీ తథా || ౬౦||

నందాశాకంభరీదేవ్యౌ భీమా చ శక్తయః స్మృతాః |
ధర్మార్థకామమోక్షేషు వినియోగ ఉదాహృతః || ౬౧||

ఋషిచ్ఛందో దైవతాని మౌలౌ వక్త్రే హృది న్యసేత్ |
స్తనయోః శక్తిబీజాని న్యసేత్సర్వార్థసిద్ధయే || ౬౨||

బీజత్రయైశ్చతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాం సర్వేణ చైవ హి |
షడంగాని మనోః కుర్యాజ్జాతియుక్తాని దేశికః || ౬౩||

శిఖాయాం లోచనద్వంద్వే శ్రుతినాసాననేషు చ |
గుదే న్యసేన్మంత్రవర్ణాన్సర్వేణ వ్యాపకం చరేత్ || ౬౪||

ఖడ్గచక్రగదాబాణచాపాని పరిఘం తథా |
శూలం భుశుండీం చ శిరః శంఖం సందధతీం కరైః || ౬౫||

మహాకాలీం త్రినయనాం నానాభూషణభూషితాం |
నీలాంజనసమప్రఖ్యాం దశపాదాననాం భజే || ౬౬||

మధుకైటభనాశార్థం యాం తుష్టావాంబుజాసనః |
ఏవం ధ్యాయేన్మహాకాలీం కామబీజస్వరూపిణీం || ౬౭||

అక్షమాలాం చ పరశుం గదేషుకులిశాని చ |
పద్మం ధనుష్కుండికాం చ దండం శక్తిమసిం తథా || ౬౮||

చర్మాంబుజం తథా ఘంటాం సురాపాత్రం చ శూలకం |
పాశం సుదర్శనం చైవ దధతీమరుణప్రభాం || ౬౯||

రక్తాంబుజాసనగతాం మాయాబీజస్వరూపిణీం |
మహాలక్ష్మీం భజేదేవం మహిషాసురమర్దినీం || ౭౦||

ఘంటాశూలే హలం శంఖం ముసలం చ సుదర్శనం |
ధనుర్బాణాన్ హస్తపద్మైర్దధానాం కుందసన్నిభాం || ౭౧||

శుంభాదిదైత్యసంహర్త్రీం వాణీబీజస్వరూపిణీం |
మహాసరస్వతీం ధ్యాయేత్సచ్చిదానందవిగ్రహాం || ౭౨||

యంత్రమస్యాః శృణు ప్రాజ్ఞ త్ర్యస్రం షట్కోణసంయుతం |
తతోఽష్టదలపద్మం చ చతుర్వింశతిపత్రకం || ౭౩||

భూగృహేణ సమాయుక్తం యంత్రమేవం విచింతయేత్ |
శాలగ్రామే ఘటే వాపి యంత్రే వా ప్రతిమాసు వా || ౭౪||

బాణలింగేఽథవా సూర్యే యజేద్దేవీమనన్యధీః |
జయాదిశక్తిసంయుక్తే పీఠే దేవీం ప్రపూజయేత్ || ౭౫||

పూర్వకోణే సరస్వత్యా సహితం పద్మజం యజేత్ |
శ్రియా సహ హరిం తత్ర నైరృతే కోణకే యజేత్ || ౭౬||

పార్వత్యా సహితం శంభుం వాయుకోణే సమర్చయేత్ |
దేవ్యా ఉత్తరతః పూజ్యః సింహో వామే మహాసురం || ౭౭||

మహిషం పూజయేదంతే షట్కోణేషు యజేత్క్రమాత్ ।
నందజాం రక్తదంతాం చ తథా శాకంభరీం శివాం ॥ ౨౮॥

దుర్గాం భీమాం భ్రామరీం చ తతో వసుదలేషు చ ।
బ్రాహ్మీం మాహేశ్వరీం చైవ కౌమారీం వైష్ణవీం తథా ॥ ౨౯॥

వారాహీం నారసింహీం చ ఐంద్రీం చాముండకాం తథా ।
పూజయేచ్చ తతః పశ్చాత్తత్త్వపత్రేషు పూర్వతః ॥ ౩౦॥

విష్ణుమాయాం చేతనాం చ బుద్ధిం నిద్రాం క్షుధాం తథా ।
ఛాయాం శక్తిం పరాం తృష్ణాం శాంతిం జాతిం చ లజ్జయా ॥ ౩౧॥

క్షాంతిం శ్రద్ధాం కీర్తిలక్ష్మ్యౌ ధృతిం వృత్తిం శ్రుతిం స్మృతిం ।
దయాం తుష్టిం తతః పుష్టిం మాతృభ్రాంతీ ఇతి క్రమాత్ ॥ ౩౨॥

తతో భూపురకోణేషు గణేశం క్షేత్రపాలకం ।
వటుకం యోగినీశ్చాపి పూజయేన్మతిమాన్నరః ॥ ౩౩॥

ఇంద్రాద్యానపి తద్బాహ్యే వజ్రాద్యాయుధసంయుతాన్ ।
పూజయేదనయా రీత్యా దేవీం సావరణాం తతః ॥ ౩౪॥

రాజోపచారాన్వివిధాందద్యాదంబాప్రతుష్టయే ।
తతో జపేన్నవార్ణం చ మంత్రం మంత్రార్థపూర్వకం ॥ ౩౫॥

తతః సప్తశతీస్తోత్రం దేవ్యా అగ్రే తు సంపఠేత్ ।
నానేన సదృశం స్తోత్రం విద్యతే భువనత్రయే ॥ ౩౬॥

తతశ్చానేన దేవేశీం తోషయేత్ ప్రత్యహం నరః ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణామాలయం జాయతే నరః ॥ ౩౭॥

ఇతి తే కథితం విప్ర శ్రీదుర్గాయా విధానకం ।
కృతార్థతా యేన భవేత్తదేతత్కథితం తవ ॥ ౩౮॥

సర్వే దేవా హరిబ్రహ్మప్రముఖా మనవస్తథా ।
మునయో జ్ఞాననిష్ఠాశ్చ యోగినశ్చాశ్రమాస్తథా ॥ ౩౯॥

లక్ష్మ్యాదయస్తథా దేవ్యః సర్వే ధ్యాయంతి తాం శివాం ।
తదైవ జన్మసాఫల్యం దుర్గాస్మరణమస్తి చేత్ ॥ ౪౦॥

చతుర్దశాపి మనవో ధ్యాత్వా చరణపంకజం ।
మనుత్వం ప్రాప్తవంతశ్చ దేవాః స్వం స్వం పదం తథా ॥ ౪౧॥

తదేతత్సర్వమాఖ్యాతం రహస్యాతిరహస్యకం ।
ప్రకృతీనాం పంచకస్య తదంశానాం చ వర్ణనం ॥ ౪౨॥

శ్రుత్వైతన్మనుజో నిత్యం పురుషార్థచతుష్టయం ।
లభతే నాత్ర సందేహః సత్యం సత్యం మయోదితం ॥ ౪౩॥

అపుత్రో లభతే పుత్రం విద్యార్థీ ప్రాప్నుయాచ్చ తాం ।
యం యం కామం స్మరేద్వాపి తం తం శ్రుత్వా సమాప్నుయాత్ ॥ ౯౪॥

నవరాత్రే పఠేదేతద్దేవ్యగ్రే తు సమాహితః ।
పరితుష్టా జగద్ధాత్రీ భవత్యేవ హి నిశ్చితం ॥ ౯౫॥

నిత్యమేకైకమధ్యాయం పఠేద్యః ప్రత్యహం నరః ।
తస్య వశ్యా భవేద్దేవీ దేవీప్రియకరో హి సః ॥ ౯౬॥

శకునాంశ్చ పరీక్షేత నిత్యమస్మిన్యథావిధి ।
కుమారీదివ్యహస్తేన యద్వా బటుకరాంబుజాత్ ॥ ౯౭॥

మనోరథం తు సంకల్ప్య పుస్తకం పూజయేత్తతః ।
దేవీం చ జగదీశానీం ప్రణమేచ్చ పునః పునః ॥ ౯౮॥

సుస్నాతాం కన్యకాం తత్రానీయాభ్యర్చ్య యథావిధి ।
శలాకాం రోపయేన్మధ్యే తథా స్వర్ణేన నిర్మితాం ॥ ౯౯॥

శుభం వాప్యశుభం తత్ర యదాయాతి చ తద్భవేత్ ।
ఉదాసీనేఽప్యుదాసీనం కార్యం భవతి నిశ్చితం ॥ ౧౦౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం నవమస్కంధే దేవ్యా
ఆవరణపూజావిధివర్ణనం నామ పంచాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౦॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే నవమస్కంధః సమాప్తః ॥

౧౦ దశమః స్కంధః

౧ మనుకృతం దేవీస్తవనం

నారద ఉవాచ ।
నారాయణ ధరాధార సర్వపాలనకారణ ।
భవతోదీరితం దేవీచరితం పాపనాశనం ॥ ౧॥

మన్వంతరేషు సర్వేషు సా దేవీ యత్స్వరూపిణీ ।
యదాకారేణ కురుతే ప్రాదుర్భావం మహేశ్వరీ ॥ ౨॥

తాన్నః సర్వాన్సమాఖ్యాహి దేవీమాహాత్మ్యమిశ్రితాన్ ।
యథా చ యేన యేనేహ పూజితా సంస్తుతాపి హి ॥ ౩॥

మనోరథాన్పూరయతి భక్తానాం భక్తవత్సలా ।
తన్నః శుభూషమాణానాం దేవీచరితముత్తమం ॥ ౪॥

వర్ణయస్వ కృపాసింధో యేనాప్నోతి సుఖం మహత్ ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఆకర్ణయ మహర్షే త్వం చరితం పాపనాశనం ॥ ౫॥

భక్తానాం భక్తిజననం మహాసంపత్తికారకం ।
జగద్యోనిర్మహాతేజా బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౬॥

ఆవిరాసీన్నాభిపద్మాద్దేవదేవస్య చక్రిణః ।
స చతుర్ముఖ ఆసాద్య ప్రాదుర్భావం మహామతే ॥ ౭॥

మనుం స్వాయంభువం నామ జనయామాస మానసాత్ ।
స మానసో మనుః పుత్రో బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ॥ ౮॥

శతరూపాం చ తత్పత్నీం జజ్ఞే ధర్మస్వరూపిణీం ।
స మనుః క్షీరసింధోశ్చ తీరే పరమపావనే ॥ ౯॥

దేవీమారాధయామాస మహాభాగ్యఫలప్రదాం ।
మూర్తిం చ మృణ్మయీం తస్యా విధాయ పృథివీపతిః ॥ ౧౦॥

ఉపాసతే స్మ తాం దేవీం వాగ్భవం స జపన్ రహః ।
నిరాహారో జితశ్వాసో నియమవ్రతకర్శితః ॥ ౧౧॥

ఏకపాదేన సంతిష్ఠన్ ధరాయామనిశం స్థిరః ।
శతవర్షం జితః కామః క్రోధస్తేన మహాత్మనా ॥ ౧౨॥

భేజే స్థావరతాం దేవ్యాశ్చరణౌ చింతయన్ హృది ।
తస్య తత్తపసా దేవీ ప్రాదుర్భూతా జగన్మయీ ॥ ౧౩॥

ఉవాచ వచనం దివ్యం వరం వరయ భూమిప ।
తత ఆనందజనకం శ్రుత్వా వాక్యం మహీపతిః ॥ ౧౪॥

వరయామాస తాన్ హృత్స్థాన్ వరానమరదుర్లభాన్ ।
మనురువాచ ।
జయ దేవి విశాలాక్షి జయ సర్వాంతరస్థితే ॥ ౧౫॥

మాన్యే పూజ్యే జగద్ధాత్రి సర్వమంగలమంగలే ।
త్వత్కటాక్షావలోకేన పద్మభూః సృజతే జగత్ ॥ ౧౬॥

వైకుంఠః పాలయత్యేవ హరః సంహరతే క్షణాత్ ।
శచీపతిస్త్రిలోక్యాశ్చ శాసకో భవదాజ్ఞయా ॥ ౧౭॥

ప్రాణినః శిక్షయత్యేవ దండేన చ పరేతరాట్ ।
యాదసామధిపః పాశీ పాలనం మాదృశామపి ॥ ౧౮॥

కురుతే స కుబేరోఽపి నిధీనాం పతిరవ్యయః ।
హుతభుఙ్నైరృతో వాయురీశానః శేష ఏవ చ ॥ ౧౯॥

త్వదంశసంభవా ఏవ త్వచ్ఛక్తిపరిబృంహితాః ।
అథాపి యది మే దేవి వరో దేయోఽస్తి సాంప్రతం ॥ ౨౦॥

తదా ప్రహ్వాః సర్గకార్యే విఘ్నా నశ్యంతు మే శివే ।
వాగ్భవస్యాపి మంత్రస్య యే కేచిదుపసేవినః ॥ ౨౧॥

తేషాం సిద్ధిః సత్వరాపి కార్యాణాం జాయతామపి ।
యే సంవాదమిమం దేవి పఠంతి శ్రావయంతి చ ॥ ౨౨॥

తేషాం లోకే భుక్తిముక్తీ సులభే భవతాం శివే ।
జాతిస్మరత్వం భవతు వక్తృత్వం సౌష్ఠవం తథా ॥ ౨౩॥

జ్ఞానసిద్ధిః కర్మమార్గసంసిద్ధిరపి చాస్తు హి ।
పుత్రపౌత్రసమృద్ధిశ్చ జాయేదిత్యేవ మే వచః ॥ ౨౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే మనుకృతం దేవీస్తవనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ వింధ్యోపాఖ్యానవర్ణనం

శ్రీదేవ్యువాచ ।
భూమిపాల మహాబాహో సర్వమేతద్భవిష్యతి ।
యత్త్వయా ప్రార్థితం తత్తే దదామి మనుజాధిప ॥ ౧॥

అహం ప్రసన్నా దైత్యేంద్రనాశనామోఘవిక్రమా ।
వాగ్భవస్య జపేనైవ తపసా తే సునిశ్చితం ॥ ౨॥

రాజ్యం నిష్కంటకం తేఽస్తు పుత్రా వంశకరా అపి ।

మయి భక్తిర్దృఢా వత్స మోక్షాంతే సత్పదే భవేత్ ॥ ౩॥

ఏవం వరాన్మహాదేవీ తస్మై దత్త్వా మహాత్మనే ।
పశ్యతస్తు మనోరేవ జగామ వింధ్యపర్వతం ॥ ౪॥

యోఽసౌ వింధ్యాచలో రుద్ధః కుంభోద్భవమహర్షిణా ।
భానుమార్గావరోధార్థం ప్రవృత్తో గగనం స్పృశన్ ॥ ౫॥

సా వింధ్యవాసినీ విష్ణోరనుజా వరదేశ్వరీ ।
బభూవ పూజ్యా లోకానాం సర్వేషాం మునిసత్తమ ॥ ౬॥

ఋషయ ఊచుః ।
కోఽసౌ వింధ్యాచలః సూత కిమర్థం గగనం స్పృశన్ ।
భానుమార్గావరోధం చ కిమర్థం కృతవానసౌ ॥ ౭॥

కథం చ మైత్రావరుణిః పర్వతం తం మహోన్నతం ।
ప్రకృతిస్థం చకారేతి సర్వం విస్తరతో వద ॥ ౮॥

న హి తృప్యామహే సాధో త్వదాస్యగలితామృతం ।
దేవ్యాశ్చరిత్రరూపాఖ్యం పీత్వా తృష్ణా ప్రవర్ధతే ॥ ౯॥

సూత ఉవాచ ।
ఆసీద్వింధ్యాచలో నామ మాన్యః సర్వధరాభృతాం ।
మహావనసమూహాఢ్యో మహాపాదపసంవృతః ॥ ౧౦॥

సుపుష్పితైరనేకైశ్చ లతాగుల్మైస్తు సంవృతః ।
మృగా వరాహా మహిషా వ్యాఘ్రాః శార్దూలకా అపి ॥ ౧౧॥

వానరాః శశకా ఋక్షాః శృగాలాశ్చ సమంతతః ।
విచరంతి సదా హృష్టా పుష్టా ఏవ మహోద్యమాః ॥ ౧౨॥

నదీనదజలాక్రాంతో దేవగంధర్వకిన్నరైః ।
అప్సరోభిః కింపురుషైః సర్వకామఫలద్రుమైః ॥ ౧౩॥

ఏతాదృశే వింధ్యనగే కదాచిత్పర్యటన్ మహీం ।
దేవర్షిః పరమప్రీతో జగామ స్వేచ్ఛయా మునిః ॥ ౧౪॥

తం దృష్ట్వా స నగో మంక్షు తూర్ణముత్థాయ సంభ్రమాత్ ।
పాద్యమర్ఘ్యం తథా దత్త్వా వరాసనమథార్పయత్ ॥ ౧౫॥

సుఖోపవిష్టం దేవర్షిం ప్రసన్నం నగ ఊచివాన్ ।
వింధ్య ఉవాచ ।
దేవర్షే కథ్యతాం జాత ఆగమః కుత ఉత్తమః ॥ ౧౬॥

తవాగమనతో జాతమనర్ఘ్యం మమ మందిరం ।
తవ చంక్రమణం దేవాభయార్థం హి యథా రవేః ॥ ౧౭॥

అపూర్వం యన్మనోవృత్తం తద్ బ్రూహి మమ నారద ।
నారద ఉవాచ ।
మమాగమనమింద్రారే జాతం స్వర్ణగిరేరథ ॥ ౧౮॥

తత్ర దృష్టా మయా లోకాః శక్రాగ్నియమపాశినాం ।
సర్వేషాం లోకపాలానాం భవనాని సమంతతః ॥ ౧౯॥

మయా దృష్టాని వింధ్యాగ నానాభోగప్రదాని చ ।
ఇతి చోక్త్వా బ్రహ్మయోనిః పునరుచ్ఛ్వాసమావిశత్ ॥ ౨౦॥

ఉచ్ఛ్వసంతం మునిం దృష్ట్వా పునః పప్రచ్ఛ శైలరాట్ ।
ఉచ్ఛ్వాసకారణం కిం తద్ బ్రూహి దేవఋషే మమ ॥ ౨౧॥

ఇత్యాకర్ణ్య నగస్యోక్తం దేవర్షిరమితద్యుతిః ।
అబ్రవీచ్ఛ్రూయతాం వత్స మమోచ్ఛ్వాసస్య కారణం ॥ ౨౨॥

గౌరీగురుస్తు హిమవాంఛివస్య శ్వశురః కిల ।
సంబంధిత్వాత్పశుపతేః పూజ్య ఆసీత్క్షమాభృతాం ॥ ౨౩॥

ఏవమేవ చ కైలాసః శివస్యావసథః ప్రభుః ।
పూజ్యః పృథ్వీభృతాం జాతో లోకే పాపౌఘదారణః ॥ ౨౪॥

నిషధః పర్వతో నీలో గంధమాదన ఏవ చ ।
పూజ్యాః స్వస్థానమాసాద్య సర్వ ఏవ క్షమాభృతః ॥ ౨౫॥

యం పర్యేతి చ విశ్వాత్మా సహస్రకిరణః స్వరాట్ ।
సగ్రహర్క్షగణోపేతః సోఽయం కనకపర్వతః ॥ ౨౬॥

ఆత్మానం మనుతే శ్రేష్ఠం వరిష్ఠం చ ధరాభృతాం ।
సర్వేషామహమేవాగ్ర్యో నాస్తి లోకేషు మత్సమః ॥ ౨౭॥

ఏవమ్మానాభిమానం తం స్మృత్వోచ్ఛ్వాసో మయోజ్ఝితః ।
అస్తు నైతావతా కృత్యం తపోబలవతాం నగ ।
ప్రసంగతో మయోక్తం తే గమిష్యామి నిజం గృహం ॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే వింధ్యోపాఖ్యానవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

3 దేవీమాహాత్మ్యే వింధ్యోపాఖ్యానవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఏవం సముపదిశ్యాయం దేవర్షిః పరమః స్వరాట్ ।
జగామ బ్రహ్మణో లోకం స్వైరచారీ మహామునిః ॥ ౧॥

గతే మునివరే వింధ్యశ్చింతాం లేభేఽనపాయినీం ।
నైవ శాంతిం స లేభే చ సదాంతఃకృతశోచనః ॥ ౨॥

కథం కిం త్వత్ర మే కార్యం కథం మేరుం జయామ్యహం ।
నైవ శాంతిం లభే నాపి స్వాస్థ్యం మే మానసే భవేత్ ॥ ౩॥

(ధిగుత్సాహం చ మానం చ ధిఙ్మే కీర్తిం చ ధిక్కులం)
ధిగ్బలం మే పౌరుషం ధిక్ స్మృతం పూర్వైర్మహాత్మభిః ।
ఏవం చింతయమానస్య వింధ్యస్య మనసి స్ఫుటం ॥ ౪॥

ప్రాదుర్భూతా మతిః కార్యే కర్తవ్యే దోషకారిణీ ।
మేరుప్రదక్షిణాం కుర్వన్నిత్యమేవ దివాకరః ॥ ౫॥

సగ్రహర్క్షగణోపేతః సదా దృప్యత్యయం నగః ।
తస్య మార్గస్య సంరోధం కరిష్యామి నిజైః కరైః ॥ ౬॥

తదా నిరుద్ధో ద్యుమణిః పరిక్రామేత్కథం నగం ।
ఏవం మార్గే నిరుద్ధే తు మయా దినకరస్య చ ॥ ౭॥

భగ్నదర్పో దివ్యనగో భవిష్యతి వినిశ్చయం ।
ఏవం నిశ్చిత్య వింధ్యాద్రిః ఖం స్పృశన్ వవృధే భుజైః ॥ ౮॥

మహోన్నతైః శృంగవరైః సర్వం వ్యాప్య వ్యవస్థితః ।
కదోదేష్యతి భాస్వాంస్తం రోధయిష్యామ్యహం కదా ॥ ౯॥

ఏవం సంచింతయానస్య సా వ్యతీయాయ శర్వరీ ।
ప్రభాతం విమలం జజ్ఞే దిశో వితిమిరాః కరైః ॥ ౧౦॥

కుర్వన్స నిర్గతో భానురుదయాయోదయే గిరౌ ।
ప్రకాశతే స్మ విమలం నభో భానుకరైః శుభైః ॥ ౧౧॥

వికాసం నలినీ భేజే మీలనం చ కుముద్వతీ ।
స్వాని కార్యాణి సర్వే చ లోకాః సముపతస్థిరే ॥ ౧౨॥

హవ్యం కవ్యం భూతబలిం దేవానాం చ ప్రవర్ధయన్ ।
ప్రాహ్ణాపరాహ్ణమధ్యాహ్నవిభాగేన త్విషాం పతిః ॥ ౧౩॥

ఏవం ప్రాచీం తథాగ్నేయీం సమాశ్వాస్య వియోగినీం ।
జ్వలంతీం చిరకాలీనవిరహాదివ కామినీం ॥ ౧౪॥

భాస్కరోఽథ కృశానోశ్చ దిశం నూనం విహాయ చ ।
యామ్యాం గంతుం తతస్తూర్ణం ప్రతస్థే కమలాకరః ॥ ౧౫॥

న శశాకాగ్రతో గంతుం తతోఽనూరుర్వ్యజిజ్ఞపత్ ।
అనూరురువాచ ।
భానో మానోన్నతో వింధ్యో నిరుధ్య గగనం స్థితః ॥ ౧౬॥

స్పర్ధతే మేరుణా ప్రేప్సుస్త్వద్దత్తాం చ ప్రదక్షిణాం ।
సూత ఉవాచ ।
అనూరువాక్యమాకర్ణ్య సవితా హ్యాస చింతయన్ ॥ ౧౭॥

అహో గగనమార్గోఽపి రుధ్యతే చాతివిస్మయః ।
ప్రాయః శూరో న కిం కుర్యాదుత్పథే వర్త్మని స్థితః ॥ ౧౮॥

నిరుద్ధో నో వాజిమార్గో దైవం హి బలవత్తరం ।
రాహుబాహుగ్రహవ్యగ్రో యః క్షణం నావతిష్ఠతే ॥ ౧౯॥

స చిరం రుద్ధమార్గోఽపి కిం కరోతి విధిర్బలీ ।
ఏవం చ మార్గే సంరుద్ధే లోకాః సర్వే చ సేశ్వరాః ॥ ౨౦॥

నాన్వవిందంత శరణం కర్తవ్యం నాన్వపద్యత ।
చిత్రగుప్తాదయః సర్వే కాలం జానంతి సూర్యతః ॥ ౨౧॥

సంరుద్ధో వింధ్యగిరిణా అహో దైవవిపర్యయః ।
యదా నిరుద్ధః సవితా గిరిణా స్పర్ధయా తదా ॥ ౨౨॥

నష్టః స్వాహాస్వధాకారో నష్టప్రాయమభూజ్జగత్ ।
ఏవం చ పాశ్చిమా లోకా దాక్షిణాత్యాస్తథైవ చ ॥ ౨౩॥

నిద్రామీలితచక్షుష్కా నిశామేవ ప్రపేదిరే ।
ప్రాంచస్తథోత్తరాహాశ్చ తీక్ష్ణతాపప్రతాపితాః ॥ ౨౪॥

మృతా నష్టాశ్చ భగ్నాశ్చ వినాశమభజన్ ప్రజాః ।
హాహాభూతం జగత్సర్వం స్వధాకవ్యవివర్జితం ।
దేవాః సేంద్రాః సముద్విగ్నాః కిం కుర్మ ఇతివాదినః ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే దేవీమాహాత్మ్యే వింధ్యోపాఖ్యానవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ రుద్రప్రార్థనం

సూత ఉవాచ ।
తతః సర్వే సురగణా మహేంద్రప్రముఖాస్తదా ।
పద్మయోనిం పురస్కృత్య రుద్రం శరణమన్వయుః ॥ ౧॥

ఉపతస్థుః ప్రణతిభిః స్తోత్రైశ్చారువిభూతిభిః ।
దేవదేవం గిరిశయం శశిలోలితశేఖరం ॥ ౨॥

దేవవా ఊచుః ।
జయ దేవ గణాధ్యక్ష ఉమాలాలితపంకజ ।
అష్టసిద్ధివిభూతీనాం దాత్రే భక్తజనాయ తే ॥ ౩॥

మహామాయావిలసితస్థానాయ పరమాత్మనే ।
వృషాంకాయామరేశాయ కైలాసస్థితిశాలినే ॥ ౪॥

అహిర్బుధ్న్యాయ మాన్యాయ మనవే మానదాయినే ।
అజాయ బహురూపాయ స్వాత్మారామాయ శంభవే ॥ ౫॥

గణనాథాయ దేవాయ గిరిశాయ నమోఽస్తు తే |
మహావిభూతిదాత్రే తే మహావిష్ణుస్తుతాయ చ || ౬||

విష్ణుహృత్కంజవాసాయ మహాయోగరతాయ చ |
యోగగమ్యాయ యోగాయ యోగినాం పతయే నమః || ౭||

యోగీశాయ నమస్తుభ్యం యోగానాం ఫలదాయినే |
దీనదానపరాయాపి దయాసాగరమూర్తయే || ౮||

ఆర్తిప్రశమనాయోగ్రవీర్యాయ గుణమూర్తయే |
వృషధ్వజాయ కాలాయ కాలకాలాయ తే నమః || ౯||

సూత ఉవాచ |
ఏవం స్తుతః స దేవేశో యజ్ఞభుగ్భిర్వృషధ్వజః |
ప్రాహ గంభీరయా వాచా ప్రహసన్విబుధర్షభాన్ || ౧౦||

శ్రీభగవానువాచ |
ప్రసన్నోఽహం దివిషదః స్తోత్రేణోత్తమపూరుషాః |
మనోరథం పూరయామి సర్వేషాం దేవతర్షభాః || ౧౧||

దేవా ఊచుః |
సర్వదేవేశ గిరిశ శశిమౌలివిరాజిత |
ఆర్తానాం శంకరస్త్వం చ శం విధేహి మహాబల || ౧౨||

పర్వతో వింధ్యనామాస్తి మేరుద్వేష్టా మహోన్నతః |
భానుమార్గనిరోద్ధా హి సర్వేషాం దుఃఖదోఽనఘ || ౧౩||

తదవృద్ధిం స్తంభయేశాన సర్వకల్యాణకృద్భవ |
భానుసంచారరోధేన కాలజ్ఞానం కథం భవేత్ || ౧౪||

నష్టే స్వాహాస్వధాకారే లోకే కః శరణం భవేత్ |
అస్మాకం చ భయార్తానాం భవానేవ హి దృశ్యతే || ౧౫||

దుఃఖనాశకరో దేవ ప్రసీద గిరిజాపతే |
శ్రీశివ ఉవాచ |
నాస్మాకం శక్తిరస్తీహ తద్వృద్ధిస్తంభనే సురాః || ౧౬||

ఇమమేవం వదిష్యామో భగవంతం రమాధవం |
సోఽస్మాకం ప్రభురాత్మా చ పూజ్యః కారణరూపధృక్ || ౧౭||

గోవిందో భగవాన్విష్ణుః సర్వకారణకారణః |
తం గత్వా కథయిష్యామః స దుఃఖాంతో భవిష్యతి || ౧౮||

ఇత్యేవమాకర్ణ్య గిరీశభాషితం
దేవాశ్చ సేంద్రాః సపయోజసంభవాః |
రుద్రం పురస్కృత్య చ వేపమానా

వైకుంఠలోకం ప్రతిజగ్మురంజసా ॥ ౧౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే రుద్రప్రార్థనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ శ్రీవిష్ణునా దేవేభ్యో వరప్రదానం

సూత ఉవాచ ।
తే గత్వా దేవదేవేశం రమానాథం జగద్గురుం ।
విష్ణుం కమలపత్రాక్షం దదృశుః ప్రభయాన్వితం ॥ ౧॥

స్తోత్రేణ తుష్టువుర్భక్త్యా గద్గదస్వరసత్కృతాః ।
దేవా ఊచుః ।
జయ విష్ణో రమేశాద్య మహాపురుష పూర్వజ ॥ ౨॥

దైత్యారే కామజనక సర్వకామఫలప్రద ।
మహావరాహ గోవింద మహాయజ్ఞస్వరూపక ॥ ౩॥

మహావిష్ణో ధ్రువేశాద్య జగదుత్పత్తికారణ ।
మత్స్యావతారే వేదానాముద్ధారాధారరూపక ॥ ౪॥

సత్యవ్రత ధరాధీశ మత్స్యరూపాయ తే నమః ।
జయాకూపార దైత్యారే సురకార్యసమర్పక ॥ ౫॥

అమృతాప్తికరేశాన కూర్మరూపాయ తే నమః ।
జయాదిదైత్యనాశార్థమాదిసూకరరూపధృక్ ॥ ౬॥

మహ్యుద్ధారకృతోద్యోగకోలరూపాయ తే నమః ।
నారసింహం వపుః కృత్వా మహాదైత్యం దదార యః ॥ ౭॥

కరజైర్వరదృప్తాంగం తస్మై నృహరయే నమః ।
వామనం రూపమాస్థాయ త్రైలోక్యైశ్వర్యమోహితం ॥ ౮॥

బలిం సంఛలయామాస తస్మై వామనరూపిణే ।
దుష్టక్షత్రవినాశాయ సహస్రకరశత్రవే ॥ ౯॥

రేణుకాగర్భజాతాయ జామదగ్న్యాయ తే నమః ।
దుష్టరాక్షసపౌలస్త్యశిరశ్ఛేదపటీయసే ॥ ౧౦॥

శ్రీమద్దాశరథే తుభ్యం నమోఽనంతక్రమాయ చ ।
కంసదుర్యోధనాద్యైశ్చ దైత్యైః పృథ్వీశలాంఛనైః ॥ ౧౧॥

భారాక్రాంతాం మహీం యోఽసావుజ్జహార మహావిభుః ।
ధర్మం సంస్థాపయామాస పాపం కృత్వా సుదూరతః ॥ ౧౨॥

తస్మై కృష్ణాయ దేవాయ నమోఽస్తు బహుధా విభో ।
దుష్టయజ్ఞవిఘాతాయ పశుహింసానివృత్తయే ॥ ౧౩॥

బౌద్ధరూపం దధౌ యోఽసౌ తస్మై దేవాయ తే నమః ।
మ్లేచ్ఛప్రాయేఽఖిలే లోకే దుష్టరాజన్యపీడితే ॥ ౧౪॥

కల్కిరూపం సమాదధ్యౌ దేవదేవాయ తే నమః ।
దశావతారాస్తే దేవ భక్తానాం రక్షణాయ వై ॥ ౧౫॥

దుష్టదైత్యవిఘాతాయ తస్మాత్త్వం సర్వదుఃఖహృత్ ।
జయ భక్తార్తినాశాయ ధృతం నారీజలాత్మసు ॥ ౧౬॥

రూపం యేన త్వయా దేవ కోఽన్యస్త్వత్తో దయానిధిః ।
ఇత్యేవం దేవదేవేశం స్తుత్వా శ్రీపీతవాససం ॥ ౧౭॥

ప్రణేముర్భక్తిసహితాః సాష్టాంగం విబుధర్షభాః ।
తేషాం స్తవం సమాకర్ణ్య దేవః శ్రీపురుషోత్తమః ॥ ౧౮॥

ఉవాచ విబుధాన్సర్వాన్ హర్షయచ్ఛ్రీగదాధరః ।
శ్రీభగవానువాచ -
ప్రసన్నోఽస్మి స్తవేనాహం దేవాస్తాపం విముంచథ ॥ ౧౯॥

భవతాం నాశయిష్యామి దుఃఖం పరమదుఃసహం ।
వృణుధ్వం చ వరం మత్తో దేవాః పరమదుర్లభం ॥ ౨౦॥

దదామి పరమప్రీతః స్తవస్యాస్య ప్రసాదతః ।
య ఏతత్పఠతే స్తోత్రం కల్య ఉత్థాయ మానవః ॥ ౨౧॥

మయి భక్తిం పరాం కృత్వా న తం శోకః స్పృశేత్కదా ।
అలక్ష్మీః కాలకర్ణీ చ నాక్రామేత్తద్గృహం సురాః ॥ ౨౨॥

నోపసర్గా న వేతాలా న గ్రహా బ్రహ్మరాక్షసాః ।
న రోగా వాతికాః పైత్తాః శ్లేష్మసంభవినస్తథా ॥ ౨౩॥

నాకాలమరణం తస్య కదాపి చ భవిష్యతి ।
సంతతిశ్చిరకాలస్థా భోగాః సర్వే సుఖాదయః ॥ ౨౪॥

సంభవిష్యంతి తన్మర్త్యగృహే యః స్తోత్రపాఠకః ।
కిం పునర్బహునోక్తేన స్తోత్రం సర్వార్థసాధకం ॥ ౨౫॥

ఏతస్య పఠనాన్నృణాం భుక్తిముక్తీ న దూరతః ।
దేవా భవత్సు యద్దుఃఖం కథ్యతాం తదసంశయం ॥ ౨౬॥

నాశయామి న సందేహశ్చాత్ర కార్యోఽణురేవ చ ।
ఏవం శ్రీభగవద్వాక్యం శ్రుత్వా సర్వే దివౌకసః ।
ప్రసన్నమనసః సర్వే పునరూచుర్వృషాకపిం ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే శ్రీవిష్ణునా దేవేభ్యో వరప్రదానం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ అగస్త్యాశ్వాసనవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
శ్రీశస్య వచనాద్దేవాః సంతుష్టాః సర్వ ఏవ హి ।
ప్రసన్నమనసో భూత్వా పునరేనం సమూచిరే ॥ ౧॥

దేవా ఊచుః ।
దేవదేవ మహావిష్ణో సృష్టిస్థిత్యంతకారణ ।
విష్ణో వింధ్యనగోఽర్కస్య మార్గరోధం కరోతి హి ॥ ౨॥

తేన భానువిరోధేన సర్వ ఏవ మహావిభో ।
అలబ్ధభోగభాగా హి కిం కుర్మః కుత్ర యామ హి ॥ ౩॥

శ్రీభగవానువాచ ।
యా కర్త్రీ సర్వజగతామాద్యా చ కులవర్ధనీ ।
దేవీ భగవతీ తస్యాః పూజకః పరమద్యుతిః ॥ ౪॥

అగస్త్యో మునివర్యోఽసౌ వారాణస్యాం సమాసతే ।
తత్తేజోవంచకోఽగస్త్యో భవిష్యతి సురోత్తమాః ॥ ౫॥

తం ప్రసాద్య ద్విజవరమగస్త్యం పరమౌజసం ।
యాచధ్వం విబుధాః కాశీం గత్వా నిఃశ్రేయసః పదీం ॥ ౬॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవం సముపదిష్టాస్తే విష్ణునా విబుధోత్తమాః ।
ప్రతీతాః ప్రణతాః సర్వే జగ్ముర్వారాణసీం పురీం ॥ ౭॥

క్షణేన విబుధశ్రేష్ఠా గత్వా కాశీపురీం శుభాం ।
మణికర్ణీం సమాప్లుత్య సచైలం భక్తిసంయుతాః ॥ ౮॥

సంతర్ప్య దేవాంశ్చ పితౄందత్త్వా దానం విధానతః ।
ఆగత్య మునివర్యస్య చాశ్రమం పరమం మహత్ ॥ ౯॥

ప్రశాంతశ్వాపదాకీర్ణం నానాపాదపసంకులం ।
మయూరైః సారసైర్హంసైశ్చక్రవాకైరుపాశ్రితం ॥ ౧౦॥

మహావరాహైః కోలైశ్చ వ్యాఘ్రైః శార్దూలకైరపి ।
మృగై రురుభిరత్యర్థం ఖడ్గైః శరభకైరపి ॥ ౧౧॥

సమాశ్రితం పరమయా లక్ష్మ్యా మునివరం తదా ।
దండవత్ప్రతితాః సర్వే ప్రణేముశ్చ పునః పునః ॥ ౧౨॥

దేవా ఊచుః ।
జయ ద్విజగణాధీశ మాన్య పూజ్య ధరాసుర ।
వాతాపీబలనాశాయ నమస్తే కుంభయోనయే ॥ ౧౩॥

లోపాముద్రాపతే శ్రీమన్మిత్రావరుణసంభవ ।

సర్వవిద్యానిధేఽగస్త్య శాస్త్రయోనే నమోఽస్తు తే ॥ ౧౪॥

యస్యోదయే ప్రసన్నాని భవంత్యుజ్జ్వలభాంజ్యపి ।
తోయాని తోయరాశీనాం తస్మై తుభ్యం నమోఽస్తు తే ॥ ౧౫॥

కాశపుష్పవికాసాయ లంకావాసప్రియాయ చ ।
జటామండలయుక్తాయ సశిష్యాయ నమోఽస్తు తే ॥ ౧౬॥

జయ సర్వామరస్తవ్య గుణరాశే మహామునే ।
వరిష్ఠాయ చ పూజ్యాయ సస్త్రీకాయ నమోఽస్తు తే ॥ ౧౭॥

ప్రసాదః క్రియతాం స్వామిన్ వయం త్వాం శరణం గతాః ।
దుస్తరాచ్ఛైలజాద్దుఃఖాత్పీడితాః పరమద్యుతే ॥ ౧౮॥

ఇత్యేవం సంస్తుతోఽగస్త్యో మునిః పరమధార్మికః ।
ప్రాహ ప్రసన్నయా వాచా విహసన్ ద్విజసత్తమః ॥ ౧౯॥

మునిరువాచ ।
భవంతః పరమశ్రేష్ఠా దేవాస్త్రిభువనేశ్వరాః ।
లోకపాలా మహాత్మానో నిగ్రహానుగ్రహక్షమాః ॥ ౨౦॥

యోఽమరావత్యధీశానః కులిశం యస్య చాయుధం ।
సిద్ధ్యష్టకం చ యద్ద్వారి స శక్రో మరుతాం పతిః ॥ ౨౧॥

వైశ్వానరః కృశానుర్హి హవ్యకవ్యవహోఽనిశం ।
ముఖం సర్వామరాణాం హి సోఽగ్నిః కిం తస్య దుష్కరం ॥ ౨౨॥

రక్షోగణాధిపో భీమః సర్వేషాం కర్మసాక్షికః ।
దండవ్యగ్రకరో దేవః కిం తస్యాసుకరం సురాః ॥ ౨౩॥

తథాపి యది దేవేశాః కార్యం మచ్ఛక్తిసిద్ధిభృత్ ।
అస్తి చేదుచ్యతాం దేవాః కరిష్యామి న సంశయః ॥ ౨౪॥

ఏవం మునివరేణోక్తం నిశమ్య విబుధర్షభాః ।
ప్రతీతాః ప్రణయోద్విగ్నాః కార్యం నిజగదుర్నిజం ॥ ౨౫॥

మహర్షే వింధ్యగిరిణా నిరుద్ధోఽర్కవినిర్గమః ।
త్రైలోక్యం తేన సంవిష్టం హాహాభూతమచేతనం ॥ ౨౬॥

తద్వృద్ధిం స్తంభయ మునే నిజయా తపసః శ్రియా ।
భవతస్తేజసాగస్త్య నూనం నమ్రో భవిష్యతి ।
ఏతదేవాస్మదీయం చ కార్యం కర్తవ్యమస్తి హి ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే అగస్త్యాశ్వాసనవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ వింధ్యవృద్ధ్యవరోధవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
ఇతి వాక్యం సమాకర్ణ్య విబుధానాం ద్విజోత్తమః ।
కరిష్యే కార్యమేతద్వః ప్రత్యువాచ తతో మునిః ॥ ౧॥

అంగీకృతే తదా కార్యే మునినా కుంభజన్మనా ।
దేవాః ప్రముదితాః సర్వే బభూబుర్ద్విజసత్తమాః ॥ ౨॥

తే దేవాః స్వాని ధిష్ణ్యాని భేజిరే మునివాక్యతః ।
పత్నీం మునివరః శ్రీమానువాచ నృపకన్యకాం ॥ ౩॥

అయే నృపసుతే ప్రాప్తో విఘ్నోఽనర్థస్య కారకః ।
భానుమార్గనిరోధేన కృతో వింధ్యమహీభృతా ॥ ౪॥

ఆజ్ఞాతం కారణం తచ్చ స్మృతం వాక్యం పురాతనం ।
కాశీముద్దిశ్య యద్గీతం మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౫॥

అవిముక్తం న మోక్తవ్యం సర్వథైవ ముముక్షుభిః ।
కింతు విఘ్నా భవిష్యంతి కాశ్యాం నివసతాం సతాం ॥ ౬॥

సోఽన్తరాయో మయా ప్రాప్తః కాశ్యాం నివసతా ప్రియే ।
ఇత్యేవముక్త్వా భార్యాం తాం మునిః పరమతాపనః ॥ ౭॥

మణికర్ణ్యాం సమాప్లుత్య దృష్ట్వా విశ్వేశ్వరం విభుం ।
దండపాణిం సమభ్యర్చ్య కాలరాజం సమాగతః ॥ ౮॥

కాలరాజ మహాబాహో భక్తానాం భయహారక ।
కథం దూరయసే పుర్యాః కాశీపుర్యాస్స్వమీశ్వరః ॥ ౯॥

త్వం కాశీవాసవిఘ్నానాం నాశకో భక్తరక్షకః ।
మాం కిం దూరయసే స్వామిన్ భక్తార్తివినివారక ॥ ౧౦॥

పరాపవాదో నోక్తో మే న పైశున్యం న చానృతం ।
కేన కర్మవిపాకేన కాశ్యా దూరం కరోషి మాం ॥ ౧౧॥

ఏవం ప్రార్థ్య చ తం కాలనాథం కుంభోద్భవో మునిః ।
జగామ సాక్షివిఘ్నేశం సర్వవిఘ్ననివారణం ॥ ౧౨॥

తం దృష్ట్వాభ్యర్చ్య సంప్రార్థ్య తతః పుర్యా వినిర్గతః ।
లోపాముద్రాపతిః శ్రీమానగస్త్యో దక్షిణాం దిశం ॥ ౧౩॥

కాశీవిరహసంతప్తో మహాభాగ్యనిధిర్మునిః ।
సంస్మృత్యానుక్షణం కాశీం జగామ సహ భార్యయా ॥ ౧౪॥

తపోయానమివారుహ్య నిమిషార్ధేన వై మునిః ।
అగ్రే దదర్శ తం వింధ్యం రుద్ధాంబరమథోన్నతం ॥ ౧౫॥

చకంపే చాచలస్తూర్ణం దృష్ట్వైవాగ్రే స్థితం మునిం ।
గిరిః ఖర్వతరో భూత్వా వివక్షురవనీమివ ॥ ౧౬॥

దండవత్ప్రతితో భూమౌ సాష్టాంగం భక్తిభావితః ।
తం దృష్ట్వా నమ్రశిఖరం విన్ధ్యం నామ మహాగిరిం ॥ ౧౭॥

ప్రసన్నవదనోఽగస్త్యో మునిర్విన్ధ్యమథాబ్రవీత్ ।
వత్సైవం తిష్ఠ తావత్త్వం యావదాగమ్యతే మయా ॥ ౧౮॥

అశక్తోఽహం గండశైలారోహణే తవ పుత్రక ।
ఏవముక్త్వా మునిర్యామ్యదిశం ప్రతి గమోత్సుకః ॥ ౧౯॥

ఆరుహ్య తస్య శిఖరాణ్యవారుహదనుక్రమాత్ ।
గతో యామ్యదిశం చాపి శ్రీశైలం ప్రేక్ష్య వర్త్మని ॥ ౨౦॥

మలయాచలమాసాద్య తత్రాశ్రమపరోఽభవత్ ।
సాపి దేవీ తత్ర విన్ధ్యమాగతా మనుపూజితా ॥ ౨౧॥

లోకేషు ప్రథితా విన్ధ్యవాసినీతి చ శౌనక ।
సూత ఉవాచ ।
ఏతచ్చరిత్రం పరమం శత్రునాశనముత్తమం ॥ ౨౨॥

అగస్త్యవిన్ధ్యనగయోరాఖ్యానం పాపనాశనం ।
రాజ్ఞాం విజయదం తచ్చ ద్విజానాం జ్ఞానవర్ధనం ॥ ౨౩॥

వైశ్యానాం ధాన్యధనదం శూద్రాణాం సుఖదం తథా ।
ధర్మార్థీ ధర్మమాప్నోతి ధనార్థీ ధనమాప్నుయాత్ ॥ ౨౪॥

కామానవాప్నుయాత్కామీ భక్త్యా చాస్య సకృచ్ఛ్రవాత్ ।
ఏవం స్వాయంభువమనుర్దేవీమారాధ్య భక్తితః ॥ ౨౫॥

లేభే రాజ్యం ధరాయాశ్చ నిజమన్వంతరాశ్రయం ।
ఇత్యేతద్వర్ణితం సౌమ్య మయా మన్వంతరాశ్రితం ।
ఆద్యం చరిత్రం శ్రీదేవ్యాః కిం పునః కథయామి తే ॥ ౨౬॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే విన్ధ్యవృద్ధ్యవరోధవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ మనూత్పత్తివర్ణనం

శౌనక ఉవాచ ।
ఆద్యో మన్వంతరః ప్రోక్తో భవతా చాయముత్తమః ।
అన్యేషాముద్భవం బ్రూహి మనూనాం దివ్యతేజసాం ॥ ౧॥

సూత ఉవాచ ।
ఏవమాద్యస్య చోత్పత్తిం శ్రుత్వా స్వాయంభువస్య హి ।

అన్యేషాం క్రమశస్తేషాం సంభూతిం పరిపృచ్ఛతి ॥ ౨॥

నారదః పరమో జ్ఞానీ దేవీతత్త్వార్థకోవిదః ।
నారద ఉవాచ ।
మనూనాం మే సమాఖ్యాహి సూత్పత్తిం చ సనాతన ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ప్రథమోఽయం మనుః స్వాయంభువ ఉక్తో మహామునే ।
దేవ్యారాధనతో యేన ప్రాప్తం రాజ్యమకంటకం ॥ ౪॥

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ మనుపుత్రౌ మహౌజసౌ ।
రాజ్యపాలనకర్తారౌ విఖ్యాతౌ వసుధాతలే ॥ ౫॥

ద్వితీయశ్చ మనుః స్వారోచిష ఉక్తో మనీషిభిః ।
ప్రియవ్రతసుతః శ్రీమానప్రమేయపరాక్రమః ॥ ౬॥

స స్వారోచిషనామాపి కాలిందీకూలతో మనుః ।
నివాసం కల్పయామాస సర్వసత్త్వప్రియంకరః ॥ ౭॥

జీర్ణపత్రాశనో భూత్వా తపః కర్తుమనువ్రతః ।
దేవ్యా మూర్తిం మృణ్మయీం చ పూజయామాస భక్తితః ॥ ౮॥

ఏవం ద్వాదశ వర్షాణి వనస్థస్య తపస్యతః ।
దేవీ ప్రాదురభూత్తాత సహస్రార్కసమద్యుతిః ॥ ౯॥

తతః ప్రసన్నా దేవేశీ స్తవరాజేన సువ్రతా ।
దదౌ స్వారోచిషాయైవ సర్వమన్వంతరాశ్రయం ॥ ౧౦॥

ఆధిపత్యం జగద్ధాత్రీ తారిణీతి ప్రథామగాత్ ।
ఏవం స్వారోచిషమనుస్తారిణ్యారాధనాత్తతః ॥ ౧౧॥

ఆధిపత్యం చ లేభే స సర్వారాతివివర్జితం ।
ధర్మం సంస్థాప్య విధివద్రాజ్యం పుత్రైః సమం విభుః ॥ ౧౨॥

భుక్త్వా జగామ స్వర్లోకం నిజమన్వంతరాశ్రయాత్ ।
తృతీయ ఉత్తమో నామ ప్రియవ్రతసుతో మనుః ॥ ౧౩॥

గంగాకూలే తపస్తప్త్వా వాగ్భవం సంజపన్ రహః ।
వర్షాణి త్రీణ్యుపవసన్ దేవ్యనుగ్రహమావిశత్ ॥ ౧౪॥

స్తుత్వా దేవీం స్తోత్రవర్యైర్భక్తిభావితమానసః ।
రాజ్యం నిష్కంటకం లేభే సంతతిం చిరకాలికీం ॥ ౧౫॥

రాజ్యోత్థాన్యాని సౌఖ్యాని భుక్త్వా ధర్మాన్యుగస్య చ ।
సోఽప్యాజగామ పదవీం రాజర్షివరభావితాం ॥ ౧౬॥

చతుర్థస్తామసో నామ ప్రియవ్రతసుతో మనుః ।

నర్మదాదక్షిణే కూలే సమారాధ్య జగన్మయీం ॥ ౧౭॥

మహేశ్వరీం కామరాజకూటజాపపరాయణః ।
వాసంతే శారదే కాలే నవరాత్రసపర్యయా ॥ ౧౮॥

తోషయామాస దేవేశీం జలజాక్షీమనూపమాం ।
తస్యాః ప్రసాదమాసాద్య నత్వా స్తోత్రైరనుత్తమైః ॥ ౧౯॥

అకంటకం మహద్రాజ్యం బుభుజే గతసాధ్వసః ।
పుత్రాన్వలోద్ధతాంఛూరాందశ వీర్యనికేతనాన్ ॥ ౨౦॥

ఉత్పాద్య నిజభార్యాయాం జగామాంబరముత్తమం ।
పంచమో మనురాఖ్యాతో రైవతస్తామసానుజః ॥ ౨౧॥

కాలిందీకూలమాశ్రిత్య జజాప కామసంజ్ఞకం ।
బీజం పరమవాగ్దర్పదాయకం సాధకాశ్రయం ॥ ౨౨॥

ఏతదారాధనాదాప స్వారాజ్యర్ద్ధిమనుత్తమాం ।
బలమప్రహతం లోకే సర్వసిద్ధివిధాయకం ॥ ౨౩॥

సంతతిం చిరకాలీనాం పుత్రపౌత్రమయీం శుభాం ।
ధర్మాన్వ్యస్య వ్యవస్థాప్య విషయానుపభుజ్య చ ।
జగామాప్రతిమః శూరో మహేంద్రాలయముత్తమం ॥ ౨౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే మనూత్పత్తివర్ణనం నామ అష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ చాక్షుషమనువృత్తవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథాతః శ్రూయతాం చిత్రం దేవీమాహాత్మ్యముత్తమం ।
అంగపుత్రేణ మనునా యథాఽఽప్తం రాజ్యముత్తమం ॥ ౧॥

అంగస్య రాజ్ఞః పుత్రోఽభూచ్చాక్షుషో మనురుత్తమః ।
షష్ఠః సుపులహం నామ బ్రహ్మర్షిం శరణం గతః ॥ ౨॥

బ్రహ్మర్షే త్వామహం ప్రాప్తః శరణం ప్రణతార్తిహన్ ।
శాధి మాం కింకరంస్వామిన్ యేనాహం ప్రాప్నుయాం శ్రియం ॥ ౩॥

మేదిన్యాశ్చాధిపత్యం మే స్యాద్యథావదఖండితం ।
అవ్యాహతం భుజబలం శస్త్రాస్త్రనిపుణం క్షమం ॥ ౪॥

సంతతిశ్చిరకాలీనాప్యఖండం వయ ఉత్తమం ।
అంతేఽపవర్గలాభశ్చ స్యాత్తథోపదిశాద్య మే ॥ ౫॥

ఇత్యేవం వచనం తస్య మనోః కర్ణపథేఽభవత్ ।
ప్రత్యువాచ మునిః శ్రీమాన్ దేవ్యాః సంరాధనం పరం ॥ ౬॥

రాజన్నాకర్ణయ వచో మమ శ్రోత్రసుఖం మహత్ ।
శివామారాధయాద్య త్వం తత్ప్రసాదాదిదం భవేత్ ॥ ౭॥

చాక్షుష ఉవాచ ।
కీదృగారాధనం దేవ్యాస్తస్యాః పరమపావనం ।
కేనాకారేణ కర్తవ్యం కారుణ్యాద్వక్తుమర్హసి ॥ ౮॥

మునిరువాచ ।
రాజన్నాకర్ణ్యతాం దేవ్యాః పూజనం పరమవ్యయం ।
వాగ్భవం బీజమవ్యక్తం సంజప్యమనిశం తథా ॥ ౯॥

త్రికాలం సంజపన్మర్త్యో భుక్తిముక్తీ లభేత్తు హి ।
న బీజం వాగ్భవాదన్యదస్తి రాజన్యనందన ॥ ౧౦॥

జపాత్సిద్ధికరం వీర్యబలవృద్ధికరం పరం ।
ఏతస్య జాపాత్పాద్మోఽపి సృష్టికర్తా మహాబలః ॥ ౧౧॥

విష్ణుర్యజ్జపతః సృష్టిపాలకః పరికీర్తితః ।
మహేశ్వరోఽపి సంహర్తా యజ్జపాదభవన్నృప ॥ ౧౨॥

లోకపాలాస్తథాన్యేఽపి నిగ్రహానుగ్రహక్షమాః ।
యదాశ్రయాదభూవంస్తే బలవీర్యమదోద్ధతాః ॥ ౧౩॥

ఏవం త్వమపి రాజన్య మహేశీం జగదంబికాం ।
సమారాధ్య మహర్ద్ధిం చ లప్స్యసేఽచిరకాలతః ॥ ౧౪॥

ఏవం స మునివర్యేణ పులహేన ప్రబోధితః ।
అంగపుత్రస్తపస్తప్తుం జగామ విరజాం నదీం ॥ ౧౫॥

స చ తేపే తపస్తీవ్రం వాగ్భవస్య జపే రతః ।
బీజస్య పృథివీపాలః శీర్ణపర్ణాశనో విభుః ॥ ౧౬॥

ప్రథమేఽబ్దే పల్లవాశో ద్వితీయే తోయభక్షణః ।
తృతీయేఽబ్దే పవనభుక్ తస్థౌ స్థాణురివాచలః ॥ ౧౭॥

ఏవం ద్వాదశ వర్షాణి త్యక్తాహారస్య భూభుజః ।
వాగ్భవం జపతో నిత్యం మతిరాసీచ్ఛుభాన్వితా ॥ ౧౮॥

తథా చ దేవ్యాః పరమం మంత్రం సజ్జపతో రహః ।
ప్రాదురాసీజ్జగన్మాతా సాక్షాచ్ఛ్రీపరమేశ్వరీ ॥ ౧౯॥

తేజోమయీ దురాధర్షా సర్వదేవమయీశ్వరీ ।
ఉవాచాంగతనూజం తం ప్రసన్నా లలితాక్షరం ॥ ౨౦॥

దేవ్యువాచ ।
పృథివీపాల తే యత్స్యాచ్చింతితం పరమం వరం ।
తద్ బ్రూహి సంప్రదాస్యామి తపసా తే సుతోషితా ॥ ౨౧॥

చాక్షుష ఉవాచ ।
జానాసి దేవదేవేశి యత్ప్రార్థ్యం మనసేప్సితం ।
అంతర్యామిస్వరూపేణ తత్సర్వం దేవపూజితే ॥ ౨౨॥

తథాపి మమ భాగ్యేన జాతం యత్తవ దర్శనం ।
బ్రవీమి దేవి మే దేహి రాజ్యం మన్వంతరాశ్రితం ॥ ౨౩॥

దేవ్యువాచ ।
దత్తం మన్వంతరస్యాస్య రాజ్యం రాజన్యసత్తమ ।
పుత్రా మహాబలాస్తే చ భవిష్యంతి గుణాధికాః ॥ ౨౪॥

రాజ్యం నిష్కంటకం భావి మోక్షోఽన్తే చాపి నిశ్చితః ।
ఏవం దత్త్వా పరం దేవీ మనవే వరముత్తమం ॥ ౨౫॥

జగామాదర్శనం సద్యస్తేన భక్త్యా చ సంస్తుతా ।
సోఽపి రాజా మనుః షష్ఠః ప్రసాదాత్తు తదాశ్రయాత్ ॥ ౨౬॥

బభూవ మనుమాన్యోఽసౌ సార్వభౌమసుఖైర్వృతః ।
పుత్రాస్తస్య బలోద్యుక్తాః కార్యభారసహాదృతాః ॥ ౨౭॥

దేవీభక్తాశ్చ శూరాశ్చ మహాబలపరాక్రమాః ।
అన్యత్ర మాననీయాశ్చ మహారాజ్యసుఖాస్పదాః ॥ ౨౮॥

ఏవం చ చాక్షుషమనుర్దేవ్యారాధనతః ప్రభుః ।
బభూవ మనువర్యోఽసౌ జగామాంతే శివాపదం ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
దశమస్కంధే చాక్షుషమనువృత్తవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ సురథనృపతివృమత్తవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సప్తమో మనురాఖ్యాతో మనుర్వైవస్వతః ప్రభుః ।
శ్రాద్ధదేవః పరానందభోక్తా మాన్యస్తు భూభుజాం ॥ ౧॥

స చ వైవస్వతమనుః పరదేవ్యాః ప్రసాదతః ।
తథా తత్తపసా చైవ జాతో మన్వంతరాధిపః ॥ ౨॥

అష్టమో మనురాఖ్యాతః సావర్ణిః ప్రథితః క్షితౌ ।
స జన్మాంతర ఆరాధ్య దేవీం తద్వరలాభతః ॥ ౩॥

జాతో మన్వంతరపతిః సర్వరాజన్యపూజితః ।
మహాపరాక్రమీ ధీరో దేవీభక్తిపరాయణః ॥ ౪॥

నారద ఉవావ
కథం జన్మాంతరే తేన మనునారాధనం కృతం ।

దేవ్యాః పృథివ్యుద్భవాయాస్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౫॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
చైత్రవంశసముద్భూతో రాజా స్వారోచిషేఽన్తరే ।
సురథో నామ విఖ్యాతో మహాబలపరాక్రమః ॥ ౬॥

గుణగ్రాహీ ధనుర్ధారీ మాన్యః శ్రేష్ఠః కవిః కృతీ ।
ధనసంగ్రహకర్తా చ దాతా యాచకమండలే ॥ ౭॥

అరీణాం మర్దనో మానీ సర్వాస్త్రకుశలో బలీ ।
తస్యైకదా బభూవుస్తే కోలావిధ్వంసినో నృపాః ॥ ౮॥

శత్రవః సైన్యసహితాః పరివార్యైనమూర్జితాః ।
రురుధుర్నగరీం తస్య రాజ్ఞో మానధనస్య హి ॥ ౯॥

తదా స సురథో నామ రాజా సైన్యసమావృతః ।
నిర్యయౌ నగరాత్స్వీయాత్సర్వశత్రునిబర్హణః ॥ ౧౦॥

తదా స సమరే రాజా సురథః శత్రుభిర్జితః ।
అమాత్యైర్మంత్రిభిశ్చైవ తస్య కోశగతం ధనం ॥ ౧౧॥

హృతం సర్వమశేషేణ తదాతప్యత భూమిపః ।
నిష్కాసితశ్చ నగరాత్స రాజా పరమద్యుతిః ॥ ౧౨॥

జగామాశ్వమథారుహ్య మృగయామిషతో వనం ।
ఏకాకీ విజనేఽరణ్యే బభ్రామోద్భ్రాంతమానసః ॥ ౧౩॥

మునేః కస్యచిదాగత్య స్వాశ్రమం శాంతమానసః ।
ప్రశాంతజంతుసంయుక్తం మునిశిష్యగణైర్యుతం ॥ ౧౪॥

ఉవాస కంచిత్కాలం స రాజా పరమశోభనే ।
ఆశ్రమే మునివర్యస్య దీర్ఘదృష్టేః సుమేధసః ॥ ౧౫॥

ఏకదా స మహీపాలో మునిం పూజావసానకే ।
కాలే గత్వా ప్రణమ్యాశు పప్రచ్ఛ వినయాన్వితః ॥ ౧౬॥

మునే మమ మనోదుఃఖం బాధతే చాధిసంభవం ।
జ్ఞాతతత్త్వస్య భూదేవ నిష్ప్రజ్ఞస్య చ సంతతం ॥ ౧౭॥

శత్రుభిర్నిర్జితస్యాపి హృతరాజ్యస్య సర్వశః ।
తథాపి తేషు మనసి మమత్వం జాయతే స్ఫుటం ॥ ౧౮॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కథం శర్మ లభే మునే ।
త్వదనుగ్రహమాశాసే వద వేదవిదాం వర ॥ ౧౯॥

మునిరువాచ ।
ఆకర్ణయ మహీపాల మహాశ్చర్యకరం పరం ।

దేవీమాహాత్మ్యమతులం సర్వకామప్రదం పరం ॥ ౨౦॥

జగన్మయీ మహామాయా విష్ణుబ్రహ్మహరోద్భవా ।
సా బలాదపహృత్యైవ జంతూనాం మానసాని హి ॥ ౨౧॥

మోహాయ ప్రతిసంయచ్ఛేదితి జానీహి భూమిప ।
సా సృజత్యఖిలం విశ్వం సా పాలయతి సర్వదా ॥ ౨౨॥

సంహారే హరరూపేణ సంహరత్యేవ భూమిప ।
కామదాత్రీ మహామాయా కాలరాత్రిర్దురత్యయా ॥ ౨౩॥

విశ్వసంహారిణీ కాలీ కమలా కమలాలయా ।
తస్యాం సర్వం జగజ్జాతం తస్యాం విశ్వం ప్రతిష్ఠితం ॥ ౨౪॥

లయమేష్యతి తస్యాం చ తస్మాత్సైవ పరాత్పరా ।
తస్యా దేవ్యాః ప్రసాదశ్చ యస్యోపరి భవేన్నృప ।
స ఏవ మోహమత్యేతి నాన్యథా ధరణీపతే ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం దశమస్కంధే
సురథనృపతివృమత్తవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ దేవీమాహాత్మ్యే మధుకైటభవధవర్ణనం

రాజోవాచ ।
కా సా దేవీ త్వయా ప్రోక్తా బ్రూహి కాలవిదాం వర ।
కా మోహయతి సత్త్వాని కారణం కిం భవేద్ ద్విజ ॥ ౧॥

కస్మాదుత్పద్యతే దేవీ కింరూపా సా కిమాత్మికా ।
సర్వమాఖ్యాహి భూదేవ కృపయా మమ సర్వతః ॥ ౨॥

మునిరువాచ ।
రాజన్ దేవ్యాః స్వరూపం తే వర్ణయామి నిశామయ ।
యథా చోత్పతితా దేవీ యేన వా సా జగన్మయీ ॥ ౩॥

యదా నారాయణో దేవో విశ్వం సంహృత్య యోగరాట్ ।
ఆస్తీర్య శేషం భగవాన్ సముద్రే నిద్రితోఽభవత్ ॥ ౪॥

తదా ప్రస్వాపవశగో దేవదేవో జనార్దనః ।
తత్కర్ణమలసంజాతౌ దానవౌ మధుకైటభౌ ॥ ౫॥

బ్రహ్మాణం హంతుముద్యుక్తౌ దానవౌ ఘోరరూపిణౌ ।
తదా కమలజో దేవో దృష్ట్వా తౌ మధుకైటభౌ ॥ ౬॥

నిద్రితం దేవదేవేశం చింతామాప దురత్యయాం ।
నిద్రితో భగవానీశో దానవౌ చ దురాసదౌ ॥ ౭॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కథం శర్మ లభే హ్యహం ।
ఏవం చింతయతస్తస్య పద్యయోనేర్మహాత్మనః ॥ ౮॥

బుద్ధిః ప్రాదూరభూత్తాత తదా కార్యప్రసాధినీ ।
యస్యా వశం గతో దేవో నిద్రితో భగవాన్ హరిః ॥ ౯॥

తాం దేవీం శరణం యామి నిద్రాం సర్వప్రసూతికాం ।
బ్రహ్మోవాచ ।
దేవి దేవి జగద్ధాత్రి భక్తాభీష్టఫలప్రదే ॥ ౧౦॥

జగన్మాయే మహామాయే సముద్రశయనే శివే ।
త్వదాజ్ఞావశగాః సర్వే స్వస్వకార్యవిధాయినః ॥ ౧౧॥

కాలరాత్రిర్మహారాత్రిర్మోహరాత్రిర్మదోత్కటా ।
వ్యాపినీ వశగా మాన్యా మహానందైకశేవధిః ॥ ౧౨॥

మహనీయా మహారాధ్యా మాయా మధుమతీ మహీ ।
పరాపరాణాం సర్వేషాం పరమా త్వం ప్రకీర్తితా ॥ ౧౩॥

లజ్జా పుష్టిః క్షమా కీర్తిః కాంతిః కారుణ్యవిగ్రహా ।
కమనీయా జగద్వంద్యా జాగ్రదాదిస్వరూపిణీ ॥ ౧౪॥

పరమా పరమేశానీ పరానందపరాయణా ।
ఏకాప్యేకస్వరూపా చ సద్వితీయా ద్వయాత్మికా ॥ ౧౫॥

త్రయీ త్రివర్గనిలయా తుర్యా తుర్యపదాత్మికా ।
పంచమీ పంచభూతేశీ షష్ఠీ షష్ఠేశ్వరీతి చ ॥ ౧౬॥

సప్తమీ సప్తవారేశీ సప్తసప్తవరప్రదా ।
అష్టమీ వసునాథా చ నవగ్రహమయీశ్వరీ ॥ ౧౭॥

నవరాగకలా రమ్యా నవసంఖ్యా నవేశ్వరీ ।
దశమీ దశదిక్పూజ్యా దశాశావ్యాపినీ రమా ॥ ౧౮॥

ఏకాదశాత్మికా చైకాదశరుద్రనిషేవితా ।
ఏకాదశీతిథిప్రీతా ఏకాదశగణాధిపా ॥ ౧౯॥

ద్వాదశీ ద్వాదశభుజా ద్వాదశాదిత్యజన్మభూః ।
త్రయోదశాత్మికా దేవీ త్రయోదశగణప్రియా ॥ ౨౦॥

త్రయోదశాభిధా భిన్నా విశ్వేదేవాధిదేవతా ।
చతుర్దశేంద్రవరదా చతుర్దశమనుప్రసూః ॥ ౨౧॥

పంచాధికదశీ వేద్యా పంచాధికదశీ తిథిః ।
షోడశీ షోడశభుజా షోడశేందుకలామయీ ॥ ౨౨॥

షోడశాత్మకచంద్రాంశువ్యాప్తదివ్యకలేవరా ।

ఏవంరూపాసి దేవేశి నిర్గుణే తామసోదయే ॥ ౨౩॥

త్వయా గృహీతో భగవాందేవదేవో రమాపతిః ।
ఏతౌ దురాసదౌ దైత్యౌ విక్రాంతౌ మధుకైటభౌ ॥ ౨౪॥

ఏతయోశ్చ వధార్థాయ దేవేశం ప్రతిబోధయ ।
మునిరువాచ ।
ఏవం స్తుతా భగవతీ తామసీ భగవత్ప్రియా ॥ ౨౫॥

దేవదేవం తదా త్యక్త్వా మోహయామాస దానవౌ ।
తదైవ భగవాన్విష్ణుః పరమాత్మా జగత్పతిః ॥ ౨౬॥

ప్రబోధమాప దేవేశో దదృశే దానవోత్తమౌ ।
తదా తౌ దానవౌ ఘోరౌ దృష్ట్వా తం మధుసూదనం ॥ ౨౭॥

యుద్ధాయ కృతసంకల్పౌ జగ్మతుః సన్నిధిం హరేః ।
యుయుధే చ తతస్తాభ్యాం భగవాన్మధుసూదనః ॥ ౨౮॥

పంచవర్షసహస్రాణి బాహుప్రహరణో విభుః ।
తౌ తదాతిబలోన్మత్తౌ జగన్మాయావిమోహితౌ ॥ ౨౯॥

వ్రియతాం వర ఇత్యేవమూచతుః పరమేశ్వరం ।
ఏవం తయోర్వచః శ్రుత్వా భగవానాదిపూరుషః ॥ ౩౦॥

వవ్రే వధ్యావుభౌ మేఽద్య భవేతామితి నిశ్చితం ।
తౌ తదాతిబలౌ దేవం పునరేవోచతుర్హరిం ॥ ౩౧॥

ఆవాం జహి న యత్రోర్వీ పయసా చ పరిప్లుతా ।
తథేత్యుక్త్వా భగవతా గదాశంఖభృతా నృప ॥ ౩౨॥

కృత్వా చక్రేణ వై ఛిన్నే జఘనే శిరసీ తయోః ।
ఏవం దేవీ సముత్పన్నా బ్రహ్మణా సంస్తుతా నృప ॥ ౩౩॥

మహాకాలీ మహారాజ సర్వయోగేశ్వరేశ్వరీ ।
మహాలక్ష్మ్యాస్తథోత్పత్తిం నిశామయ మహీపతే ॥ ౩౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం దశమస్కంధే దేవీమాహాత్మ్యే
మధుకైటభవధవర్ణనం నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ దేవీచరిత్రసహితం సావర్ణిమనువృత్తాంతవర్ణనం

మునిరువాచ ।
మహిషీగర్భసంభూతో మహాబలపరాక్రమః ।
దేవాన్సర్వాన్పరాజిత్య మహిషోఽభూజ్జగత్ప్రభుః ॥ ౧
సర్వేషాం లోకపాలానామధికారాన్మహాసురః ।

బలానిర్జిత్య బుభుజే త్రైలోక్యైశ్వర్యమద్భుతం ॥ ౨॥

తతః పరాజితాః సర్వే దేవాః స్వర్గపరిచ్యుతాః ।
బ్రహ్మాణం చ పురస్కృత్య తే జగ్ముర్లోకముత్తమం ॥ ౩॥

యత్రోత్తమౌ దేవదేవౌ సంస్థితౌ శంకరాచ్యుతౌ ।
వృత్తాంతం కథయామాసుర్మహిషస్య దురాత్మనః ॥ ౪॥

దేవానాం చైవ సర్వేషాం స్థానాని తరసాసురః ।
వినిర్జిత్య స్వయం భుంక్తే బలవీర్యమదోద్ధతః ॥ ౫॥

మహిషాసురనామాసౌ దుష్టదైత్యోఽమరేశ్వరౌ ।
వధోపాయశ్చ తస్యాశు చింత్యతామసురార్దనౌ ॥ ౬॥

ఏవం శ్రుత్వా స భగవాందేవానామార్తియుగ్వచః ।
చకార కోపం సుబహుం తథా శంకరపద్మజౌ ॥ ౭॥

ఏవం కోపయుతస్యాస్య హరేరాస్యాన్మహీపతే ।
తేజః ప్రాదురభూద్దివ్యం సహస్రార్కసమద్యుతి ॥ ౮॥

అథానుక్రమతస్తేజః సర్వేషాం త్రిదివౌకసాం ।
శరీరాదుద్భవం ప్రాప హర్షయద్విబుధాధిపాన్ ॥ ౯॥

యదభూచ్ఛంభుజం తేజో ముఖమస్యోదపద్యత ।
కేశా బభూవుర్యామ్యేన వైష్ణవేన చ బాహవః ॥ ౧౦॥

సౌమ్యేన చ స్తనౌ జాతౌ మాహేంద్రేణ చ మధ్యమః ।
వారుణేన తతో భూప జంఘోరూ సంబభూవతుః ॥ ౧౧॥

నితంబౌ తేజసా భూమేః పాదౌ బ్రాహ్మేణ తేజసా ।
పాదాంగుల్యో భానవేన వాసవేన కరాంగులీ ॥ ౧౨॥

కౌబేరేణ తథా నాసా దంతాః సంజజ్ఞిరే తదా ।
ప్రాజాపత్యేనోత్తమేన తేజసా వసుధాధిప ॥ ౧౩॥

పావకేన చ సంజాతం లోచనత్రితయం శుభం ।
సాంధ్యేన తేజసా జాతే భృకుట్యౌ తేజసాం నిధీ ॥ ౧౪॥

కర్ణౌ వాయవ్యతో జాతౌ తేజసో మనుజాధిప ।
సర్వేషాం తేజసా దేవీ జాతా మహిషమర్దినీ ॥ ౧౫॥

శూలం దదౌ శివో విష్ణుశ్చక్రం శంఖం చ పాశభృత్ ।
హుతాశనో దదౌ శక్తిం మారుతశ్చాపసాయకౌ ॥ ౧౬॥

వజ్రం మహేంద్రః ప్రదదౌ ఘంటాం చైరావతాద్ గజాత్ ।
కాలదండం యమో బ్రహ్మా చాక్షమాలాకమండలూ ॥ ౧౭॥

దివాకరో రశ్మిమాలాం రోమకూపేషు సందదౌ ।
కాలః ఖడ్గం తథా చర్మ నిర్మలం వసుధాధిప ॥ ౧౮॥

సముద్రో నిర్మలం హారమజరే చాంబరే నృప ।
చూడామణిం కుండలే చ కటకాని తథాంగదే ॥ ౧౯॥

అర్ధచంద్రం నిర్మలం చ నూపురాణి తథా దదౌ ।
గ్రైవేయకం భూషణం చ తస్యై దేవ్యై ముదాన్వితః ॥ ౨౦॥

విశ్వకర్మా చోర్మికాశ్చ దదౌ తస్యై ధరాపతే ।
హిమవాన్వాహనం సింహం రత్నాని వివిధాని చ ॥ ౨౧॥

పానపాత్రం సురాపూర్ణం దదౌ తస్యై ధనాధిపః ।
శేషశ్చ భగవాందేవో నాగహారం దదౌ విభుః ॥ ౨౨॥

అన్యైరశేషవిబుధైర్మానితా సా జగన్మయీ ।
తాం తుష్టువుర్మహాదేవీం దేవా మహిషపీడితాః ॥ ౨౩॥

నానాస్తోత్రైర్మహేశానీం జగదుద్భవకారిణీం ।
తేషాం నిశమ్య దేవేశీ స్తోత్రం విబుధపూజితా ॥ ౨౪॥

మహిషస్య వధార్థాయ మహానాదం చకార హ ।
తేన నాదేన మహిషశ్చకితోఽభూద్ధరాపతే ॥ ౨౫॥

ఆససాద జగద్ధాత్రీం సర్వసైన్యసమావృతః ।
తతః స యుయుధే దేవ్యా మహిషాఖ్యో మహాసురః ॥ ౨౬॥

శస్త్రాస్త్రైర్బహుధా క్షిప్తైః పూరయన్నంబరాంతరం ।
చిక్షురో గ్రామణీః సేనాపతిర్దుర్ధరదుర్ముఖౌ ॥ ౨౭॥

బాష్కలస్తామ్రకశ్చైవ బిడాలవదనోఽపరః ।
ఏతైశ్చాన్యైరసంఖ్యాతైః సంగ్రామాంతకసన్నిభైః ॥ ౨౮॥

యోధైః పరివృతో వీరో మహిషో దానవోత్తమః ।
తతః సా కోపతామ్రాక్షీ దేవీ లోకవిమోహినీ ॥ ౨౯॥

జఘాన యోధాన్సమరే దేవీ మహిషమాశ్రితాన్ ।
తతస్తేషు హతేష్వేవ స దైత్యో రోషమూర్చ్ఛితః ॥ ౩౦॥

ఆససాద తదా దేవీం తూర్ణం మాయావిశారదః ।
రూపాంతరాణి సంభేజే మాయయా దానవేశ్వరః ॥ ౩౧॥

తాని తాన్యస్య రూపాణి నాశయామాస సా తదా ।
తతోఽన్తే మాహిషం రూపం బిభ్రాణమమరార్దనం ॥ ౩౨॥

పాశేన బద్ధ్వా సుదృఢం ఛిత్త్వా ఖడ్గేన తచ్ఛిరః ।
పాతయామాస మహిషం దేవీ దేవగణాంతకం ॥ ౩౩॥

హాహాకృతం తతః శేషం సైన్యం భగ్నం దిశో దశ ।
తుష్టువుర్దేవదేవేశీం సర్వే దేవాః ప్రమోదితాః ॥ ౩౪॥

ఏవం లక్ష్మీః సముత్పన్నా మహిషాసురమర్దినీ ।
రాజంఛృణు సరస్వత్యాః ప్రాదుర్భావో యథాభవత్ ॥ ౩౫॥

ఏకదా శుంభనామాసీద్దైత్యో మదబలోత్కటః ।
నిశుంభశ్చాపి తద్భ్రాతా మహాబలపరాక్రమః ॥ ౩౬॥

తేన సంపీడితా దేవాః సర్వే భ్రష్టశ్రియో నృప ।
హిమవంతమథాసాద్య దేవీం తుష్టువురాదరాత్ ॥ ౩౭॥

దేవా ఊచుః ।
జయ దేవేశి భక్తానామార్తినాశనకోవిదే ।
దానవాంతకరూపే త్వమజరామరణేఽనఘే ॥ ౩౮॥

దేవేశి భక్తిసులభే మహాబలపరాక్రమే ।
విష్ణుశంకరబ్రహ్మాదిస్వరూపేఽనంతవిక్రమే ॥ ౩౯॥

సృష్టిస్థితికరే నాశకారికే కాంతిదాయిని ।
మహాతాండవసుప్రీతే మోదదాయిని మాధవి ॥ ౪౦॥

ప్రసీద దేవదేవేశి ప్రసీద కరుణానిధే ।
నిశుంభశుంభసంభూతభయాపారాంబువారిధే ॥ ౪౧॥

ఉద్ధరాస్మాన్ ప్రపన్నార్తినాశికే శరణాగతాన్ ।
ఏవం సంస్తువతాం తేషాం త్రిదశానాం ధరాపతే ॥ ౪౨॥

ప్రసన్నా గిరిజా ప్రాహ బ్రూత స్తవనకారణం ।
ఏతస్మిన్నంతరే యస్యాః కోశరూపాత్సముత్థితా ॥ ౪౩॥

కౌశికీ సా జగత్పూజ్యా దేవాన్ప్రీత్యేదమబ్రవీత్ ।
ప్రసన్నాహం సురశ్రేష్ఠాః స్తవేనోత్తమరూపిణీ ॥ ౪౪॥

వ్రియతాం వర ఇత్యుక్తే దేవాః సంవవ్రిరే వరం ।
శుంభనామావరో భ్రాతా నిశుంభస్తస్య విశ్రుతః ॥ ౪౫॥

త్రైలోక్యమోజసాక్రాంతం దైత్యేన బలశాలినా ।
తద్వధశ్చింత్యతాం దేవి దురాత్మా దానవేశ్వరః ॥ ౪౬॥

బాధతే సతతం దేవి తిరస్కృత్య నిజౌజసా ।
దేవ్యువాచ ।
దేవశత్రుం పాతయిష్యే నిశుంభం శుంభమేవ చ ॥ ౪౭॥

స్వస్థాస్తిష్ఠత భద్రం వః కంటకం నాశయామి వః ।
ఇత్యుక్త్వా దేవదేవేశీ దేవాన్సేంద్రాందయామయీ ॥ ౪౮॥

జగామాదర్శనం సద్యో మిషతాం త్రిదివౌకసాం ।
దేవాః సమాగతా హృష్టాః సువర్ణాద్రిగుహాం శుభాం ॥ ४८॥

చండముండౌ పశ్యతఃస్మ భృత్యౌ శుంభనిశుంభయోః ।
దృష్ట్వా తాం చారుసర్వాంగీం దేవీం లోకవిమోహినీం ॥ ५०॥

కథయామాసతూ రాజ్ఞే భృత్యౌ తౌ చండముండకౌ ।
దేవ సర్వాసురశ్రేష్ఠ రత్నభోగార్హ మానద ॥ ५१॥

అపూర్వా కామినీ దృష్టా చావాభ్యాం రిపుమర్దన ।
తస్యాః సంభోగయోగ్యత్వమస్త్యేవ తవ సాంప్రతం ॥ ५२॥

తాం సమానయ చార్వంగీం భుంక్ష్వ సౌఖ్యసమన్వితః ।
తాదృశీ నాసురీ నారీ న గంధర్వీ న దానవీ ॥ ५३॥

న మానవీ నాపి దేవీ యాదృశీ సా మనోహరా ।
ఏవం భృత్యవచః శ్రుత్వా శుంభః పరబలార్దనః ॥ ५४॥

దూతం సమ్మ్రేషయామాస సుగ్రీవం నామ దానవం ।
స దూతస్త్వరితం గత్వా దేవ్యాః సవిధమాదరాత్ ॥ ५५॥

వృత్తాంతం కథయామాస దేవ్యై శుంభస్య యద్వచః ।
దేవి శుంభాసురో నామ త్రైలోక్యవిజయీ ప్రభుః ॥ ५६॥

సర్వేషాం రత్నవస్తూనాం భోక్తా మాన్యో దివౌకసాం ।
తదుక్తం శృణు మే దేవి రత్నభోక్తాహమవ్యయః ॥ ५७॥

త్వం చాపి రత్నభూతాసి భజ మాం చారులోచనే ।
సర్వేషు యాని రత్నాని దేవాసురనరేషు చ ॥ ५८॥

తాని మయ్యేవ సుభగే భజ మాం కామజై రసైః ।
దేవ్యువాచ ।
సత్యం వదసి హే దూత దైత్యరాజప్రియంకరం ॥ ५९॥

ప్రతిజ్ఞా యా మయా పూర్వం కృతా సాప్యనృతా కథం ।
భవేత్తాం శృణు మే దూత యా ప్రతిజ్ఞా మయా కృతా ॥ ६०॥

యో మే దర్పం విధునుతే యో మే బలమపోహతి ।
యో మే ప్రతిబలో భూయాత్స ఏవ మమ భోగభాక్ ॥ ६१॥

తత ఏనాం ప్రతిజ్ఞాం మే సత్యాం కృత్వాసురేశ్వరః ।
గృహ్ణాతు పాణిం తరసా తస్యాశక్యం కిమత్ర హి ॥ ६२॥

తస్మాద్ గచ్ఛ మహాదూత స్వామినం బ్రూహి చాదృతః ।
ప్రతిజ్ఞాం చాపి మే సత్యాం విధాస్యతి బలాధికః ॥ ६३॥

ఏవం వాక్యం మహాదేవ్యాః సమాకర్ణ్య స దానవః ।

కథయామాస శుంభాయ దేవ్యా వృత్తాంతమాదితః ॥ ౬౪॥

తదాప్రియం దూతవాక్యం శుంభః శ్రుత్వా మహాబలః ।
కోపమాహారయామాస మహాంతం దనుజాధిపః ॥ ౬౫॥

తతో ధూమ్రాక్షనామానం దైత్యం దైత్యపతిః ప్రభుః ।
ఆదిదేశ శృణు వచో ధూమ్రాక్ష మమ చాదృతః ॥ ౬౬॥

తాం దుష్టాం కేశపాశేషు హత్వాప్యానీయతాం మమ ।
సమీపమవిలంబేన శీఘ్రం గచ్ఛస్వ మే పురః ॥ ౬౭॥

ఇత్యాదేశం సమాసాద్య దైత్యేశో ధూమ్రలోచనః ।
షష్ట్యాసురాణాం సహితః సహస్రాణాం మహాబలః ॥ ౬౮॥

తుహినాచలమాసాద్య దేవ్యాః సవిధమేవ సః ।
ఉచ్చైర్దేవీం జగాదాశు భజ దైత్యపతిం శుభే ॥ ౬౯॥

శుంభం నామ మహావీర్యం సర్వభోగానవాప్నుహి ।
నోచేత్కేశాన్గృహీత్వా త్వాం నేష్యే దైత్యపతిం ప్రతి ॥ ౭౦॥

ఇత్యుక్తా సా తతో దేవీ దైత్యేన త్రిదశారిణా ।
ఉవాచ దైత్య యద్ బ్రూషే తత్సత్యం తే మహాబల ॥ ౭౧॥

రాజా శుంభాసురస్త్వం చ కిం కరిష్యసి తద్వద ।
ఇత్యుక్తో దైత్యపోఽధావత్తూర్ణం శస్త్రసమన్వితః ॥ ౭౨॥

భస్మసాత్తం చకారాశు హుంకారేణ మహేశ్వరీ ।
తతః సైన్యం వాహనేన దేవ్యా భగ్నం మహీపతే ॥ ౭౩॥

దిశో దశాభజచ్ఛీఘ్రం హాహాభూతమచేతనం ।
తద్వృత్తాంతం సమాశ్రుత్య స శుంభో దైత్యరాడ్ విభుః ॥ ౭౪॥

చుకోప చ మహాకోపాద్ భ్రుకుటీకుటిలాననః ।
తతః కోపపరీతాత్మా దైత్యరాజః ప్రతాపవాన్ ॥ ౭౫॥

చండం ముండం రక్తబీజం క్రమతః ప్రైషయద్విభుః ।
తే చ గత్వా త్రయో దైత్యా విక్రాంతా బహువిక్రమాః ॥ ౭౬॥

దేవీం గ్రహీతుమారబ్ధయత్నాస్తే హ్యభవన్బలాత్ ।
తానాపతతత ఏవాసౌ జగద్ధాత్రీ మదోత్కటా ॥ ౭౭॥

శూలం గహీత్వా వేగేన పాతయామాస భూతలే ।
ససైన్యాన్నిహతాంఛ్రుత్వా దైత్యాంస్త్రీందానవేశ్వరౌ ॥ ౭౮॥

శుంభశ్చైవ నిశుంభశ్చ సమాజగ్మతురోజసా ।
నిశుంభశ్చైవ శుంభశ్చ కృత్వా యుద్ధం మహోత్కటం ॥ ౭౯॥

దేవ్యాశ్చ వశగౌ జాతౌ నిహతౌ చ తయాసురౌ ।
ఇతి దైత్యవరం శుంభం ఘాతయిత్వా జగన్మయీ ॥ ౮౦॥

విబుధైః సంస్తుతా తద్వత్సాక్షాద్వాగీశ్వరీ పరా ।
ఏవం తే వర్ణితో రాజన్ ప్రాదుర్భావోఽతిరమ్యకః ॥ ౮౧॥

కాల్యాశ్చైవ మహాలక్ష్మ్యాః సరస్వత్యాః క్రమేణ చ ।
పరా పరేశ్వరీ దేవీ జగత్సర్గం కరోతి చ ॥ ౮౨॥

పాలనం చైవ సంహారం సైవ దేవీ దధాతి హి ।
తాం సమాశ్రయ దేవేశీం జగన్మోహనివారిణీం ॥ ౮౩॥

మహామాయాం పూజ్యతమాం సా కార్యం తే విధాస్యతి ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇతి రాజా వచః శ్రుత్వా మునేః పరమశోభనం ॥ ౮౪॥

దేవీం జగామ శరణం సర్వకామఫలప్రదాం ।
నిరాహారో యతాత్మా చ తన్మనాశ్చ సమాహితః ॥ ౮౫॥

దేవీమూర్తిం మృణ్మయీం చ పూజయామాస భక్తితః ।
పూజనాంతే బలిం తస్యై నిజగాత్రాస్సృజం దదత్ ॥ ౮౬॥

తదా ప్రసన్నా దేవేశీ జగద్యోనిః కృపావతీ ।
ప్రాదుర్బభూవ పురతో వరం బ్రూహీతి భాషిణీ ॥ ౮౭॥

స రాజా నిజమోహస్య నాశనం జ్ఞానముత్తమం ।
రాజ్యం నిష్కంటకం చైవ యాచతి స్మ మహేశ్వరీం ॥ ౮౮॥

దేవ్యువాచ ।
రాజన్నిష్కంటకం రాజ్యం జ్ఞానం వై మోహనాశనం ।
భవిష్యతి మయా దత్తమస్మిన్నేవ భవే తవ ॥ ౮౯॥

అన్యచ్చ శృణు భూపాల జన్మాంతరవిచేష్టితం ।
భానోర్జన్మ సమాసాద్య సావర్ణిర్భవితా భవాన్ ॥ ౯౦॥

తత్ర మన్వంతరస్యాపి పతిత్వం బహువిక్రమం ।
సంతతిం బహులాం చాపి ప్రాప్స్యతే మద్వరాద్భవాన్ ॥ ౯౧॥

ఏవం దత్త్వా వరం దేవీ జగామాదర్శనం తదా ।
సోఽపి దేవ్యాః ప్రసాదేన జాతో మన్వంతరాధిపః ॥ ౯౨॥

ఏవం తే వర్ణితం సాధో సావర్ణేర్జన్మ కర్మ చ ।
ఏతత్పఠంస్తథా శృణ్వందేవ్యనుగ్రహమాప్నుయాత్ ॥ ౯౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం దశమస్కంధే దేవీచరిత్రసహితం
సావర్ణిమనువృత్తాంతవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ భ్రామరీచరిత్రవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథాతః శ్రూయతాం శేషమనూనాం చిత్రముద్భవం ।
యస్య స్మరణమాత్రేణ దేవీభక్తిః ప్రజాయతే ॥ ౧॥

ఆసన్వైవస్వతమనోః పుత్రాః షడ్ విమలోదయాః ।
కరూషశ్చ పృషధ్రశ్చ నాభాగో దిష్ట ఏవ చ ॥ ౨॥

శర్యాతిశ్చ త్రిశంకుశ్చ సర్వ ఏవ మహాబలాః ।
తతః షడేవ తే గత్వా కాలింద్యాస్తీరముత్తమం ॥ ౩॥

నిరాహారా జితశ్వాసాః పూజాం చక్రుస్తతః స్థితాః ।
దేవ్యా మహీమయీం మూర్తిం వినిర్మాయ పృథక్పృథక్ ॥ ౪॥

వివిధైరుపచారైస్తాం పూజయామాసురాదృతాః ।
తతశ్చ సర్వ ఏవైతే తపఃసారా మహాబలాః ॥ ౫॥

జీర్ణపర్ణాశనా వాయుభక్షణాస్తోయజీవనాః ।
ధూమ్రపానా రశ్మిపానాః క్రమశశ్చ బహుశ్రమాః ॥ ౬॥

తతస్తేషామాదరేణారాధనం కుర్వతాం సదా ।
విమలా మతిరుత్పన్నా సర్వమోహవినాశినీ ॥ ౭॥

బభూవుర్మనుపుత్రాస్తే దేవీపాదైకచింతనాః ।
మత్యా విమలయా తేషామాత్మన్యేవాఖిలం జగత్ ॥ ౮॥

దర్శనం సంజగామాశు తదద్భుతమివాభవత్ ।
ఏవం ద్వాదశవర్షాంతే తపసా జగదీశ్వరీ ॥ ౯॥

ప్రాదుర్బభూవ దేవేశీ సహస్రార్కసమద్యుతిః ।
తాం దృష్ట్వా విమలాత్మానో రాజపుత్రాః షడేవ తే ॥ ౧౦॥

తుష్టువుర్భక్తినమ్రాంతఃకరణా భావసంయుతాః ।
రాజపుత్రా ఊచుః ।
మహేశ్వరి జయేశాని పరమే కరుణాలయే ॥ ౧౧॥

వాగ్భవారాధనప్రీతే వాగ్భవప్రతిపాదితే ।
క్లీంకారవిగ్రహే దేవి క్లీంకారప్రీతిదాయిని ॥ ౧౨॥

కామరాజమనోమోదదాయినీశ్వరతోషిణి ।
మహామాయే మోదపరే మహాసామ్రాజ్యదాయిని ॥ ౧౩॥

విష్ణ్వర్కహరశక్రాదిస్వరూపే భోగవర్ధిని ।
ఏవం స్తుతా భగవతీ రాజపుత్రైర్మహాత్మభిః ॥ ౧౪॥

ప్రసాదసుముఖీ దేవీ ప్రోవాచ వచనం శుభం ।

దేవ్యువాచ ।
రాజపుత్రా మహాత్మానో భవంతస్తపసా యుతాః ॥ ౧౫॥

నిష్కల్మషాః శుద్ధధియో జాతా వై మదుపాసనాత్ ।
వరం మనోగతం సర్వం యాచధ్వమవిలంబితం ॥ ౧౬॥

ప్రసన్నాహం ప్రదాస్యామి యుష్మాకం మనసి స్థితం ।
రాజపుత్రా ఊచుః ।
దేవి నిష్కంటకం రాజ్యం సంతతిశ్చిరజీవినీ ॥ ౧౭॥

భోగా అవ్యాహతా కామం యశస్తేజో మతిశ్చ హ ।
అకుంఠితత్వం సర్వేషామేష ఏవ వరో హితః ॥ ౧౮॥

దేవ్యువాచ ।
ఏవమస్తు చ సర్వేషాం భవతాం యన్మనోగతం ।
అథాన్యదపి మే వాక్యం శ్రూయతామాదరాదిదం ॥ ౧౯॥

భవంతః సర్వ ఏవైతే మన్వంతరపతీశ్వరాః ।
సంతత్యా దీర్ఘయా భోగైరనేకైరపి సంగమః ॥ ౨౦॥

అఖండితబలైశ్వర్యం యశస్తేజోవిభూతయః ।
భవితారో మత్ప్రసాదాద్రాజపుత్రాః క్రమేణ తు ॥ ౨౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం తేభ్యో వరాందత్త్వా భ్రామరీ జగదంబికా ।
అంతర్ధానం జగామాశు భక్త్యా తైః సంస్తుతా సతీ ॥ ౨౨॥

తే రాజపుత్రాః సర్వేఽపి తస్మింజన్మన్యనుత్తమం ।
రాజ్యం మహీగతాన్భోగాన్బుభుజుశ్చ మహౌజసః ॥ ౨౩॥

సంతతిం చాఖండితాం తే సముత్పాద్య మహీతలే ।
వంశం సంస్థాప్య సర్వేఽపి మనూనాం పతయోఽభవన్ ॥ ౨౪॥

భవాంతరే క్రమేణైవ సావర్ణిపదభాగినః ।
ప్రథమో దక్షసావర్ణిర్నవమో మనురీరితః ॥ ౨౫॥

అవ్యాహతబలో దేవ్యాః ప్రసాదాదభవద్విభుః ।
ద్వితీయో మేరుసావర్ణిర్దశమో మనురేవ చ ॥ ౨౬॥

బభూవ మన్వంతరపో మహాదేవీప్రసాదతః ।
తృతీయో మనురాఖ్యాతః సూర్యసావర్ణినామకః ॥ ౨౭॥

ఏకాదశో మహోత్సాహస్తపసా స్వేన భావితః ।
చతుర్థశ్చంద్రసావర్ణిర్ద్వాదశో మనురాడ్ విభుః ॥ ౨౮॥

దేవీసమారాధనేన జాతో మన్వంతరేశ్వరః ।
పంచమో రుద్రసావర్ణిస్త్రయోదశమనుః స్మృతః ॥ ౨౯॥

మహాబలో మహాసత్త్వో బభూవ జగదీశ్వరః ।
షష్ఠశ్చ విష్ణుసావర్ణిశ్చతుర్దశమనుః కృతీ ॥ ౩౦॥

బభూవ దేవీవరతో జగతాం ప్రథితః ప్రభుః ।
చతుర్దశైతే మనవో మహాతేజోబలైర్యుతాః ॥ ౩౧॥

దేవ్యారాధనతః పూజ్యా వంద్యా లోకేషు నిత్యశః ।
మహాప్రతాపినః సర్వే భ్రామర్యాస్తు ప్రసాదతః ॥ ౩౨॥

నారద ఉవాచ ।
కేయం సా భ్రామరీ దేవీ కథం జాతా కిమాత్మికా ।
తదాఖ్యానం వద ప్రాజ్ఞ విచిత్రం శోకనాశకం ॥ ౩౩॥

న తృప్తిమధిగచ్ఛామి పిబందేవీకథామృతం ।
అమృతం పిబతాం మృత్యుర్నాస్య శ్రవణతో యతః ॥ ౩౪॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద వక్ష్యామి జగన్మాతుర్విచేష్టితం ।
అచింత్యావ్యక్తరూపాయా విచిత్రం మోక్షదాయకం ॥ ౩౫॥

యద్యచ్చరిత్రం శ్రీదేవ్యాస్తత్సర్వం లోకహేతవే ।
నిర్వ్యాజయా కరుణయా పుత్రే మాతుర్యథా తథా ॥ ౩౬॥

పూర్వం దైత్యో మహానాసీదరుణాఖ్యో మహాబలః ।
పాతాలే దైత్యసంస్థానే దేవద్వేషీ మహాఖలః ॥ ౩౭॥

స దేవాంజేతుకామశ్చ చకార పరమం తపః ।
పద్మసంభవముద్దిశ్య స నస్త్రాతా భవిష్యతి ॥ ౩౮॥

గత్వా హిమవతః పార్శ్వే గంగాజలసుశీతలే ।
పక్వపర్ణాశనో యోగీ సన్నిరుధ్య మరుద్గణం ॥ ౩౯॥

గాయత్రీజపసంసక్తః సకామస్తమసా యుతః ।
దశవర్షసహస్రాణి తతో వారికణాశనః ॥ ౪౦॥

దశవర్షసహస్రాణి తతః పవనభోజనః ।
దశవర్షసహస్రాణి నిరాహారోఽభవత్తతః ॥ ౪౧॥

ఏవం తపస్యతస్తస్య శరీరాదుత్థితోఽనలః ।
దదాహ జగతీం సర్వాం తదద్భుతమివాభవత్ ॥ ౪౨॥

కిమిదం కిమిదం చేతి దేవాః సర్వే చకంపిరే ।
సంత్రస్తాః సకలా లోకా బ్రహ్మాణం శరణం యయుః ॥ ౪౩॥

విజ్ఞాపితం దేవవరైః శ్రుత్వా తత్ర చతుర్ముఖః ।
గాయత్రీసహితో హంససమారూఢో యయౌ ముదా ॥ ౪౪॥

ప్రాణమాత్రావశిష్టం తం ధమనీశతసంకులం ।
శుష్కోదరం క్షామగాత్రం ధ్యానమీలితలోచనం ॥ ౪౫॥

దదర్శ తేజసా దీప్తం ద్వితీయమివ పావకం ।
వరం వరయ భద్రం తే వత్స యన్మనసి స్థితం ॥ ౪౬॥

శ్రుతిమాత్రేణ సంతోషకారకం వాక్యమూచివాన్ ।
శ్రుత్వా బ్రహ్మముఖాద్వాణీం సుధాధారామివారుణః ॥ ౪౭॥

ఉన్మీలితాక్షః పురతో దదర్శ జలజోద్భవం ।
గాయత్రీసహితం దేవం చతుర్వేదసమన్వితం ॥ ౪౮॥

అక్షస్రక్కుండికాహస్తం జపంతం బ్రహ్మ శాశ్వతం ।
దృష్ట్వోత్థాయ ననామాథ స్తుత్వా చ వివిధైః స్తవైః ॥ ౪౯॥

వరం వవ్రే స్వబుద్ధిస్థం మా భవేన్మృత్యురిత్యపి ।
శ్రుత్వారుణవచో బ్రహ్మా బోధయామాస సాదరం ॥ ౫౦॥

బ్రహ్మావిష్ణుమహేశాద్యా మృత్యునా కవలీకృతాః ।
తదాన్యేషాం తు కా వార్తా మరణే దానవోత్తమ ॥ ౫౧॥

వరం యోగ్యం తతో బ్రూహి దాతుం యః శక్యతే మయా ।
నాత్రాగ్రహం ప్రకుర్వంతి బుద్ధిమంతో జనాః క్వచిత్ ॥ ౫౨॥

ఇతి బ్రహ్మవచః శ్రుత్వా పునః ప్రోవాచ సాదరం ।
న యుద్ధే న చ శస్త్రాస్త్రాన్న పుంభ్యో నాపి యోషితః ॥ ౫౩॥

ద్విపాద్భ్యో వా చతుష్పాద్భ్యో నోభయాకారతస్తథా ।
భవేన్మే మృత్యురిత్యేవం దేవ దేహి వరం ప్రభో ॥ ౫౪॥

బలం చ విపులం దేహి యేన దేవజయో భవేత్ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా తథాస్త్వితి వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౫౫॥

దత్త్వా వరం జగామాశు పద్మజః స్వం నికేతనం ।
తతోఽరుణాఖ్యో దైత్యస్తు పాతాలాత్స్వాశ్రయస్థితాన్ ॥ ౫౬॥

దైత్యానాకారయామాస బ్రహ్మణో వరదర్పితః ।
ఆగత్య తేఽసురాః సర్వే దైత్యేశం తం ప్రచక్రిరే ॥ ౫౭॥

దూతం చ ప్రేషయామాసుర్యుద్ధార్థమమరావతీం ।
దూతవాక్యం తదా శ్రుత్వా దేవరాడ్ భయకంపితః ॥ ౫౮॥

దేవైః సార్ధం జగామాశు బ్రహ్మణః సదనం ప్రతి ।
బ్రహ్మావిష్ణూ పురస్కృత్య జగ్ముస్తే శంకరాలయం ॥ ౫౯॥

విచారం చక్రిరే తత్ర వధార్థం తే సురద్రుహాం ।
ఏతస్మిన్సమయే తత్ర దైత్యసేనాసమావృతః ॥ ౬౦॥

అరుణాఖ్యో దైత్యరాజో జగామాశు త్రివిష్టపం |
సూర్యేందుయమవహ్నీనామధికారాన్పృథక్పృథక్ || ౬౧||

స్వయం చకార తపసా నానారూపధరో మునే |
స్వస్వస్థానచ్యుతాః సర్వే జగ్ముః కైలాసమండలం || ౬౨||

శశంసుః శంకరం దేవాః స్వస్వదుఃఖం పృథక్పృథక్ |
మహాన్ విచారస్తత్రాసీత్కిం కర్తవ్యమతః పరం || ౬౩||

న యుద్ధేన చ శస్త్రాస్త్రైర్న పుంభ్యో నాపి యోషితః |
ద్విపాద్భ్యో వా చతుష్పాద్భ్యో నోభయాకారతోఽపి వా || ౬౪||

మృత్యుర్భవేదితి బ్రహ్మా ప్రోవాచ వచనం యతః |
ఇతి చింతాతురాః సర్వే కర్తుం కించిన్న చ క్షమాః || ౬౫||

ఏతస్మిన్సమయే తత్ర వాగభూదశరీరిణీ |
భజధ్వం భువనేశానీం సా వః కార్యం విధాస్యతి || ౬౬||

గాయత్రీజపసంసక్తో దైత్యరాడ్ యది తాం త్యజేత్ |
మృత్యుయోగ్యస్తదా భూయాదిత్యుచ్చైస్తోషకారిణీ || ౬౭||

శ్రుత్వా దైవీం తథా వాణీం మంత్రయామాసురాదృతాః |
బృహస్పతిం సమాహూయ వచనం ప్రాహ దేవరాట్ || ౬౮||

గురో గచ్ఛ సురాణాం తు కార్యార్థమసురం ప్రతి |
యథా భవేచ్చ గాయత్రీత్యాగస్తస్య తథా కురు || ౬౯||

అస్మాభిః పరమేశానీ సేవ్యతే ధ్యానయోగతః |
ప్రసన్నా సా భగవతీ సాహాయ్యం తే కరిష్యతి || ౭౦||

ఇత్యాదిశ్య గురుం సర్వే జగ్ముర్జాంబూనదేశ్వరీం |
సాస్మాందైత్యభయత్రస్తాన్ పాలయిష్యతి శోభనా || ౭౧||

తత్ర గత్వా తపశ్చర్యాం చక్రుః సర్వే సునిష్ఠితాః |
మాయాబీజజపాసక్తా దేవీమఖపరాయణాః || ౭౨||

బృహస్పతిస్తదా శీఘ్రం జగామాసురసన్నిధౌ |
ఆగతం మునివర్యం తం పప్రచ్ఛాథ స దైత్యరాట్ || ౭౩||

మునే కుత్రాగమః కస్మాత్కిమర్థమితి మే వద |
నాహం యుష్మత్పక్షపాతీ ప్రత్యుతారాతిరేవ చ || ౭౪||

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రోవాచ మునినాయకః |
అస్మత్సేవ్యా చ యా దేవీ సా త్వయా పూజ్యతేఽనిశం || ౭౫||

తస్మాదస్మత్పక్షపాతీ న భవేస్త్వం కథం వద |
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా మోహితో దేవమాయయా || ౭౬||

తత్యాజ పరమం మంత్రమభిమానేన సత్తమ ।
గాయత్రీత్యాగతో దైత్యో నిస్తేజస్కో బభూవ హ ॥ ౨౭॥

కృతకార్యో గురుస్తస్మాత్స్థానాన్నిర్గతవాన్పునః ।
తతో వృత్తాంతమఖిలం కథయామాస వజ్రిణే ॥ ౨౮॥

సంతుష్టాస్తే సురాః సర్వే భేజిరే పరమేశ్వరీం ।
ఏవం బహుగతే కాలే కస్మింశ్చిత్సమయే మునే ॥ ౨౯॥

ప్రాదురాసీజ్జగన్మాతా జగన్మంగలకారిణీ ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశా కోటికందర్పసుందరీ ॥ ౩౦॥

చిత్రానులేపనా దేవీ చిత్రవాసోయుగాన్వితా ।
విచిత్రమాల్యాభరణా చిత్రభ్రమరముష్టికా ॥ ౩౧॥

వరాభయకరా శాంతా కరుణామృతసాగరా ।
నానాభ్రమరసంయుక్తపుష్పమాలావిరాజితా ॥ ౩౨॥

భ్రామరీభిర్విచిత్రాభిరసంఖ్యాభిః సమావృతా ।
భ్రమరైర్గాయమానైశ్చ హ్రీంకారమనుమన్వహం ॥ ౩౩॥

సమంతతః పరివృతా కోటికోటిభిరంబికా ।
సర్వశృంగారవేషాఢ్యా సర్వవేదప్రశంసితా ॥ ౩౪॥

సర్వాత్మికా సర్వమయీ సర్వమంగలరూపిణీ ।
సర్వజ్ఞా సర్వజననీ సర్వా సర్వేశ్వరీ శివా ॥ ౩౫॥

దృష్ట్వా తాం తరలాత్మానో దేవా బ్రహ్మపురోగమాః ।
తుష్టువుర్హృష్టమనసో విష్టరశ్రవసాం శివాం ॥ ౩౬॥

దేవా ఊచుః ।
నమో దేవి మహావిద్యే సృష్టిస్థిత్యంతకారిణి ।
నమః కమలపత్రాక్షి సర్వాధారే నమోఽస్తు తే ॥ ౩౭॥

సవిశ్వతైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మికే నమః ।
నమో వ్యాకృతరూపాయై కూటస్థాయై నమో నమః ॥ ౩౮॥

దుర్గే సర్గాదిరహితే దుష్టసంరోధనార్గలే ।
నిరర్గలప్రేమగమ్యే భర్గే దేవి నమోఽస్తు తే ॥ ౩౯॥

నమః శ్రీకాలికే మాతర్నమో నీలసరస్వతి ।
ఉగ్రతారే మహోగ్రే తే నిత్యమేవ నమో నమః ॥ ౪౦॥

నమః పీతాంబరే దేవి నమస్త్రిపురసుందరి ।
నమో భైరవి మాతంగి ధూమావతి నమో నమః ॥ ౪౧॥

ఛిన్నమస్తే నమస్తేఽస్తు క్షీరసాగరకన్యకే ।

నమః శాకంభరి శివే నమస్తే రక్తదంతికే ॥ ౯౨॥

నిశుంభశుంభదలని రక్తబీజవినాశిని ।
ధూమ్రలోచననిర్ణాశే వృత్రాసురనిబర్హిణి ॥ ౯౩॥

చండముండప్రమథిని దానవాంతకరే శివే ।
నమస్తే విజయే గంగే శారదే వికచాననే ॥ ౯౪॥

పృథ్వీరూపే దయారూపే తేజోరూపే నమో నమః ।
ప్రాణరూపే మహారూపే భూతరూపే నమోఽస్తు తే ॥ ౯౫॥

విశ్వమూర్తే దయామూర్తే ధర్మమూర్తే నమో నమః ।
దేవమూర్తే జ్యోతిమూర్తే జ్ఞానమూర్తే నమోఽస్తు తే ॥ ౯౬॥

గాయత్రి వరదే దేవి సావిత్రి చ సరస్వతి ।
నమః స్వాహే స్వధే మాతర్దక్షిణే తే నమో నమః ॥ ౯౭॥

నేతి నేతీతి వాక్యైర్యా బోధ్యతే సకలాగమైః ।
సర్వప్రత్యక్స్వరూపాం తాం భజామః పరదేవతాం ॥ ౯౮॥

భ్రమరైర్వేష్టితా యస్మాద్ భ్రామరీ యా తతః స్మృతా ।
తస్యై దేవ్యై నమో నిత్యం నిత్యమేవ నమో నమః ॥ ౯౯॥

నమస్తే పార్శ్వయోః పృష్ఠే నమస్తే పురతోఽమ్బికే ।
నమ ఊర్ధ్వం నమశ్చాధః సర్వత్రైవ నమో నమః ॥ ౧౦౦॥

కృపాం కురు మహాదేవి మణిద్వీపాధివాసిని ।
అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయికే జగదంబికే ॥ ౧౦౧॥

జయ దేవి జగన్మాతర్జయ దేవి పరాత్పరే ।
జయ శ్రీభువనేశాని జయ సర్వోత్తమోత్తమే ॥ ౧౦౨॥

కల్యాణగుణరత్నానామాకరే భువనేశ్వరి ।
ప్రసీద పరమేశాని ప్రసీద జగతోరణే ॥ ౧౦౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇతి దేవవచః శ్రుత్వా ప్రగల్భం మధురం వచః ।
ఉవాచ జగదంబా సా మత్తకోకిలభాషిణీ ॥ ౧౦౪॥

దేవ్యువాచ ।
ప్రసన్నాహం సదా దేవా వరదేశశిఖామణిః ।
బ్రువంతు విబుధాః సర్వే యదేవ స్యాచ్చికీర్షితం ॥ ౧౦౫॥

దేవీవాక్యం సురాః శ్రుత్వా ప్రోచుర్దుఃఖస్య కారణం ।
దుష్టదైత్యస్య చరితం జగద్బాధాకరం పరం ॥ ౧౦౬॥

దేవబ్రాహ్మణవేదానాం హేలనం నాశనం తథా ।

స్థానభ్రంశం సురాణాం చ కథయామాసురాదృతాః ॥ ౧౦౭॥

బ్రహ్మణో వరదానం చ యథావత్తే సమూచిరే ।
శ్రుత్వా దేవముఖాద్వాణీం మహాభగవతీ తదా ॥ ౧౦౮॥

ప్రేరయామాస హస్తస్థాన్భ్రమరాన్భ్రామరీ తదా ।
పార్శ్వస్థానగ్నభాగస్థాన్నానారూపధరాంస్తథా ॥ ౧౧౦॥

జనయామాస బహుశో యైర్వ్యాప్తం భువనత్రయం ।
మటచీయూథవత్తేషాం సముదాయస్తు నిర్గతః ॥ ౧౧౦॥

తదాంతరిక్షం తైర్వ్యాప్తమంధకారః క్షితావభూత్ ।
దివి పర్వతశృంగేషు ద్రుమేషు విపినేష్వపి ॥ ౧౧౧॥

భ్రమరా ఏవ సంజాతాస్తదద్భుతమివాభవత్ ।
తే సర్వే దైత్యవక్షాంసి దారయామాసురుద్ధతాః ॥ ౧౧౨॥

నరం మధుహరం యద్వన్మక్షికాః కోపసంయుతాః ।
ఉపాయో న చ శస్త్రాణాం తథాస్త్రాణాం తదాభవత్ ॥ ౧౧౩॥

న యుద్ధం న చ సంభాషా కేవలం మరణం ఖలు ।
యస్మిన్యస్మిన్స్థలే యే యే స్థితా దైత్యా యథా యథా ॥ ౧౧౪॥

తత్రైవ చ తథా సర్వే మరణం ప్రాపురుత్స్మయాః ।
పరస్పరం సమాచారో న కస్యాప్యభవత్తదా ॥ ౧౧౫॥

క్షణమాత్రేణ తే సర్వే వినష్టా దైత్యపుంగవాః ।
కృత్వేత్థం భ్రమరాః కార్యం దేవీనికటమాయయుః ॥ ౧౧౬॥

ఆశ్చర్యమేతదాశ్చర్యమితి లోకాః సమూచిరే ।
కిం చిత్రం జగదంబాయా యస్యా మాయేయమీదృశీ ॥ ౧౧౭॥

తతో దేవగణాః సర్వే బ్రహ్మవిష్ణుపురోగమాః ।
నిమగ్నా హర్షజలధౌ పూజయామాసురంబికాం ॥ ౧౧౮॥

నానోపచారైర్వివిధైర్నానోపాయనపాణయః ।
జయశబ్దం ప్రకుర్వాణా ముముచుః సుమనాంసి చ ॥ ౧౧౯॥

దివి దుందుభయో నేదుర్ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ।
పేఠుర్వేదాన్మునిశ్రేష్ఠా గంధర్వాద్యా జగుస్తథా ॥ ౧౨౦॥

మృదంగమురజావీణాఢక్కాడమరునిఃస్వనైః ।
ఘంటాశంఖనినాదైశ్చ వ్యాప్తమాసీజ్జగత్త్రయం ॥ ౧౨౧॥

నానాస్తోత్రైస్తదా స్తుత్వా మూర్ధ్న్యాధాయాఞ్జలీంస్తథా ।
జయ మాతర్జయేశానీత్యేవం సర్వే సమూచిరే ॥ ౧౨౨॥

తతస్తుష్టా మహాదేవీ వరాందత్త్వా పృథక్పృథక్ ।
స్వస్మింశ్చ విపులాం భక్తిం ప్రార్థితా తైర్దదౌ చ తాం ॥ ౧౨౩॥

పశ్యతామేవ దేవానామంతర్ధానం గతా తతః ।
ఇతి తే సర్వమాఖ్యాతం భ్రామర్యాశ్చరితం మహత్ ॥ ౧౨౪॥

పఠతాం శృణ్వతాం చైవ సర్వపాపప్రణాశనం ।
శ్రుతమాశ్చర్యజనకం సంసారార్ణవతారకం ॥ ౧౨౫॥

ఏవం మనూనాం సర్వేషాం చరితం పాపనాశనం ।
దేవీమాహాత్మ్యసంయుక్తం పఠఞ్శృణ్వఞ్శుభప్రదం ॥ ౧౨౬॥

యశ్చైతత్పఠతే నిత్యం శృణుయాద్యోఽనిశం నరః ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తో దేవీసాయుజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం దశమస్కంధే
భ్రామరీచరిత్రవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే దశమస్కంధః సమాప్తః ॥

౧౧ ఏకాదశః స్కంధః

౧ మనుకృతం దేవీస్తవనం

నారద ఉవాచ ।
భగవన్ భూతభవ్యేశ నారాయణ సనాతన ।
ఆఖ్యాతం పరమాశ్చర్యం దేవీచారిత్రముత్తమం ॥ ౧॥

ప్రాదుర్భావః పరో మాతుః కార్యార్థమసురద్రుహాం ।
అధికారాప్తిరుక్తాత్ర దేవీపూర్ణకృపావశాత్ ॥ ౨॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి యేన ప్రీణాతి సర్వదా ।
స్వభక్తాన్పరిపుష్ణాతి తమాచారం వద ప్రభో ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు నారద తత్త్వజ్ఞ సదాచారవిధిక్రమం ।
యదనుష్ఠానమాత్రేణ దేవీ ప్రీణాతి సర్వదా ॥ ౪॥

ప్రాతరుత్థాయ కర్తవ్యం యద్ ద్విజేన దినే దినే ।
తదహం సంప్రవక్ష్యామి ద్విజానాముపకారకం ॥ ౫॥

ఉదయాస్తమయం యావద్ ద్విజః సత్కర్మకృద్భవేత్ ।
నిత్యనైమిత్తికైర్యుక్తః కామ్యైశ్చాన్యైరగర్హితైః ॥ ౬॥

ఆత్మనశ్చ సహాయార్థం పితా మాతా న తిష్ఠతి ।
న పుత్రదారా న జ్ఞాతిర్ధర్మస్తిష్ఠతి కేవలం ॥ ౭॥

తస్మాద్ధర్మం సహాయార్థం నిత్యం సంచిను సాధనైః ।
ధర్మేణైవ సహాయాత్తు తమస్తరతి దుస్తరం ॥ ౮॥

ఆచారః ప్రథమో ధర్మః శ్రుత్యుక్తః స్మార్త ఏవ చ ।
తస్మాదస్మిన్సమాయుక్తో నిత్యం స్యాదాత్మనో ద్విజః ॥ ౯॥

ఆచారాల్లభతే చాయురాచారాల్లభతే ప్రజాః ।
ఆచారాదన్నమక్షయ్యమాచారో హంతి పాతకం ॥ ౧౦॥

ఆచారః పరమో ధర్మో నృణాం కల్యాణకారకః ।
ఇహ లోకే సుఖీ భూత్వా పరత్ర లభతే సుఖం ॥ ౧౧॥

అజ్ఞానాంధజనానాం తు మోహితైర్భ్రామితాత్మనాం ।
ధర్మరూపో మహాదీపో ముక్తిమార్గప్రదర్శకః ॥ ౧౨॥

ఆచారాత్ప్రాప్యతే శ్రైష్ఠ్యమాచారాత్కర్మ లభ్యతే ।
కర్మణో జాయతే జ్ఞానమితి వాక్యం మనోః స్మృతం ॥ ౧౩॥

సర్వధర్మవరిష్ఠోఽయమాచారః పరమం తపః ।
తదేవ జ్ఞానముద్దిష్టం తేన సర్వం ప్రసాధ్యతే ॥ ౧౪॥

యస్త్వాచారవిహీనోఽత్ర వర్తతే ద్విజసత్తమః ।
స శూద్రవద్ బహిష్కార్యో యథా శూద్రస్తథైవ సః ॥ ౧౫॥

ఆచారో ద్వివిధః ప్రోక్తః శాస్త్రీయో లౌకికస్తథా ।
ఉభావపి ప్రకర్తవ్యౌ న త్యాజ్యౌ శుభమిచ్ఛతా ॥ ౧౬॥

గ్రామధర్మా జాతిధర్మా దేశధర్మాః కులోద్భవాః ।
పరిగ్రాహ్యా నృభిః సర్వైర్నైవ తాఁల్లంఘయేన్మునే ॥ ౧౭॥

దురాచారో హి పురుషో లోకే భవతి నిందితః ।
దుఃఖభాగీ చ సతతం వ్యాధినా వ్యాప్త ఏవ చ ॥ ౧౮॥

పరిత్యజేదర్థకామౌ యౌ స్యాతాం ధర్మవర్జితౌ ।
ధర్మమప్యసుఖోదర్కం లోకవిద్విష్టమేవ చ ॥ ౧౯॥

నారద ఉవాచ ।
బహుత్వాదిహ శాస్త్రాణాం నిశ్చయః స్యాత్కథం మునే ।
కియత్ప్రమాణం తద్ బ్రూహి ధర్మమార్గవినిర్ణయే ॥ ౨౦॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శ్రుతిస్మృతీ ఉభే నేత్రే పురాణం హృదయం స్మృతం ।
ఏతత్త్రయోక్త ఏవ స్యాద్ధర్మో నాన్యత్ర కుత్రచిత్ ॥ ౨౧॥

విరోధో యత్ర తు భవేత్త్రయాణాం చ పరస్పరం ।
శ్రుతిస్తత్ర ప్రమాణం స్యాద్ ద్వయోర్ద్వైధే స్మృతిర్వరా ॥ ౨౨॥

శ్రుతిద్వైధం భవేద్యత్ర తత్ర ధర్మావుభౌ స్మృతౌ ।
స్మృతిద్వైధం తు యత్ర స్యాద్విషయః కల్ప్యతాం పృథక్ ॥ ౨౩॥

పురాణేషు క్వచిచ్చైవ తంత్రదృష్టం యథాతథం ।
ధర్మం వదంతి తం ధర్మం గృహ్ణీయాన్న కథంచన ॥ ౨౪॥

వేదావిరోధి చేత్తంత్రం తత్ప్రమాణం న సంశయః ।
ప్రత్యక్షశ్రుతిరుద్ధం యత్తత్ప్రమాణం భవేన్న చ ॥ ౨౫॥

సర్వథా వేద ఏవాసౌ ధర్మమార్గప్రమాణకః ।
తేనావిరుద్ధం యత్కించిత్తత్ప్రమాణం న చాన్యథా ॥ ౨౬॥

యో వేదధర్మముజ్ఝిత్య వర్తతేఽన్యప్రమాణతః ।
కుండాని తస్య శిక్షార్థం యమలోకే వసంతి హి ॥ ౨౭॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వేదోక్తం ధర్మమాశ్రయేత్ ।
స్మృతిః పురాణమన్యద్వా తంత్రం వా శాస్త్రమేవ చ ॥ ౨౮॥

తన్మూలత్వే ప్రమాణం స్యాన్నాన్యథా తు కదాచన ।
యే కుశాస్త్రాభియోగేన వర్తయంతీహ మానవాన్ ॥ ౨౯॥

అధోముఖోర్ధ్వపాదాస్తే యాస్యంతి నరకార్ణవం ।
కామాచారాః పాశుపతాస్తథా వై లింగధారిణః ॥ ౩౦॥

తప్తముద్రాంకితా యే చ వైఖానసమతానుగాః ।
తే సర్వే నిరయం యాంతి వేదమార్గబహిష్కృతాః ॥ ౩౧॥

వేదోక్తమేవ సద్ధర్మం తస్మాత్కుర్యాన్నరః సదా ।
ఉత్థాయోత్థాయ బోద్ధవ్యం కిం మయాద్య కృతం కృతం ॥ ౩౨॥

దత్తం వా దాపితం వాపి వాక్యేనాపి చ భాషితం ।
ఉపపాపేషు సర్వేషు పాతకేషు మహత్స్వపి ॥ ౩౩॥

అవాప్య రజనీయామం బ్రహ్మధ్యానం సమాచరేత్ ।
ఊరుస్థోత్తానచరణః సవ్యే చోరౌ తథోత్తరం ॥ ౩౪॥

ఉత్తానం కించిదుత్తానం ముఖమవష్టభ్య చోరసా ।
నిమీలితాక్షః సత్త్వస్థో దంతైర్దంతాన్న సంస్పృశేత్ ॥ ౩౫॥

తాలుస్థాచలజిహ్వాశ్చ సంవృతాస్యః సునిశ్చలః ।
సన్నిరుద్ధేంద్రియగ్రామో నాతినిమ్నస్థితాసనః ॥ ౩౬॥

ద్విగుణం త్రిగుణం వాపి ప్రాణాయామముపక్రమేత్ ।
తతో ధ్యేయః స్థితో యోఽసౌ హృదయే దీపవత్ప్రభుః ॥ ౩౭॥

ధారయేత్తత్ర చాత్మానం ధారణాం ధారయేద్బుధః ।
సధూమశ్చ విధూమశ్చ సగర్భశ్చాప్యగర్భకః ॥ ౩౮॥

సలక్ష్యశ్చాప్యలక్ష్యశ్చ ప్రాణాయామస్తు షడ్విధః ।
ప్రాణాయామసమో యోగః ప్రాణాయామ ఇతీరితః ॥ ౩౯॥

ప్రాణాయామ ఇతి ప్రోక్తో రేచపూరకకుంభకైః ।
వర్ణత్రయాత్మకా హ్యేతే రేచపూరకకుంభకాః ॥ ౪౦॥

స ఏవ ప్రణవః ప్రోక్తః ప్రాణాయామశ్చ తన్మయః ।
ఇడయా వాయుమారోప్య పూరయిత్వోదరే స్థితం ॥ ౪౧॥

శనైః షోడశమాత్రాభిరన్యయా తం విరేచయేత్ ।
ఏవం సధూమః ప్రాణానామాయామః కథితో మునే ॥ ౪౨॥

ఆధారేలింగనాభిప్రకటితహృదయే తాలుమూలే లలాటే
ద్వే పత్రే షోడశారే ద్విదశదశదలద్వాదశార్ధే చతుష్కే ।
వాసాంతే బాలమధ్యే డఫకతసహితే కంఠదేశే స్వరాణాం
హంక్షంతత్త్వార్థయుక్తం సకలదలగతం వర్ణరూపం నమామి ॥ ౪౩॥

అరుణకమలసంస్థా తద్రజఃపుంజవర్ణా
హరనియమితచిహ్నా పద్మతంతుస్వరూపా ।
రవిహుతవహరాకానాయకాస్యస్తనాఢ్యా
సకృదపి యది చిత్తే సంవసేత్స్యాత్స భుక్తః ॥ ౪౪॥

స్థితిః సైవ గతిర్యాత్రా మతిశ్చింతా స్తుతిర్వచః ।
అహం సర్వాత్మకో దేవః స్తుతిః సర్వం త్వదర్చనం ॥ ౪౫॥

అహం దేవీ న చాన్యోఽస్మి బ్రహ్మైవాహం న శోకభాక్ ।
సచ్చిదానందరూపోఽహం స్వాత్మానమితి చింతయేత్ ॥ ౪౬॥

ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే
ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమానాం ।
అంతఃపదవ్యామనుసంచరంతీ-
మానందరూపామబలాం ప్రపద్యే ॥ ౪౭॥

తతో నిజబ్రహ్మరంధ్రే ధ్యాయేత్తం గురుమీశ్వరం ।
ఉపచారైర్మానసైశ్చ పూజయేత్తు యథావిధి ॥ ౪౮॥

స్తువీతానేన మంత్రేణ సాధకో నియతాత్మవాన్ ।
గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుర్గురుర్దేవో మహేశ్వరః ।
గురురేవ పరం బ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురవే నమః ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామేకాదశస్కంధే
మనుకృతందేవీస్తవనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ శౌచవిధివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఆచారహీనం న పునంతి వేదా
యదప్యధీతాః సహ షడ్భిరంగైః ।
ఛందాంస్యేనం మృత్యుకాలే త్యజంతి
నీడం శకుంతా ఇవ జాతపక్షాః ॥ ౧॥

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ తత్సర్వం సమ్యగాచరేత్ ।
రాత్రేరంతిమయామే తు వేదాభ్యాసం చరేద్ బుధః ॥ ౨॥

కించిత్కాలం తతః కుర్యాదిష్టదేవానుచింతనం ।
యోగీ తు పూర్వమార్గేణ బ్రహ్మధ్యానం సమాచరేత్ ॥ ౩॥

జీవబ్రహ్మైక్యతా యేన జాయతే తు నిరంతరం ।
జీవన్ముక్తశ్చ భవతి తత్క్షణాదేవ నారద ॥ ౪॥

పంచపంచ ఉషఃకాలః సప్తపంచారుణోదయః ।
అష్టపంచభవేత్ప్రాతః శేషః సూర్యోదయః స్మృతః ॥ ౫॥

ప్రాతరుత్థాయ యః కుర్యాద్విణ్మూత్రం ద్విజసత్తమః |
నైర్‍ఋత్యామిషువిక్షేపమతీత్యాభ్యధికం భువః || ౬||

విణ్మూత్రేఽపి చ కర్ణస్థ ఆశ్రమే ప్రథమే ద్విజః |
నివీతం పృష్ఠతః కుర్యాద్వానప్రస్థగృహస్థయోః || ౭||

కృత్వా యజ్ఞోపవీతం తు పృష్ఠతః కంఠలంబితం |
విణ్మూత్రం తు గృహీ కుర్యాత్కర్ణస్థం ప్రథమాశ్రమీ || ౮||

అంతర్ధాయ తృణైర్భూమిం శిరః ప్రావృత్య వాససా |
వాచం నియమ్య యత్నేన ష్ఠీవనశ్వాసవర్జితః || ౯||

న ఫాలకృష్టే న జలే న చితాయాం న పర్వతే |
జీర్ణదేవాలయే కుర్యాన్న వల్మీకే న శాద్వలే || ౧౦||

న ససత్త్వేషు గర్తేషు న గచ్ఛన్న పథి స్థితః |
సంధ్యయోరుభయోర్జప్యే భోజనే దంతధావనే || ౧౧||

పితృకార్యే చ దైవే చ తథా మూత్రపురీషయోః |
ఉత్సాహే మైథునే వాపి తథా వై గురుసన్నిధౌ || ౧౨||

యాగే దానే బ్రహ్మయజ్ఞే ద్విజో మౌనం సమాచరేత్ |
దేవతా ఋషయః సర్వే పిశాచోరగరాక్షసాః || ౧౩||

ఇతో గచ్ఛంతు భూతాని బహిర్భూమిం కరోమ్యహం |
ఇతి సంప్రార్థ్య పశ్చాత్తు కుర్యాచ్ఛౌచం యథావిధి || ౧౪||

వాయ్వగ్నీ విప్రమాదిత్యమాపః పశ్యంస్తథైవ గాః |
న కదాచన కుర్వీత విణ్మూత్రస్య విసర్జనం || ౧౫||

ఉదఙ్ముఖో దివా కుర్యాద్రాత్రౌ చేద్దక్షిణాముఖః |
తత ఆచ్ఛాద్య విణ్మూత్రం లోష్ఠపర్ణతృణాదిభిః || ౧౬||

గృహీతలింగ ఉత్థాయ స గచ్ఛేద్వారిసన్నిధౌ |
పాత్రే జలం గహీత్వా తు గచ్ఛేదన్యత్ర చైవ హి || ౧౭||

గృహీత్వా మృత్తికాం కూలాచ్ఛ్వేతాం బ్రాహ్మణసత్తమః |
రక్తాం పీతాం తథా కృష్ణాం గృహ్ణీయుశ్చాన్యవర్ణకాః || ౧౮||

అథవా యా యత్ర దేశే సైవ గ్రాహ్యా ద్విజోత్తమైః |
అంతర్జలాద్దేవగృహాద్వల్మీకాన్మూషకోత్కరాత్ || ౧౯||

కృతశౌచావశిష్టాచ్చ న గ్రాహ్యాః పంచమృత్తికాః |
మూత్రాత్తు ద్విగుణం శౌచే మైథునే త్రిగుణం స్మృతం || ౨౦||

ఏకా లింగే కరే తిస్ర ఉభయోర్మృద్ద్వయం స్మృతం |
మూత్రశౌచం సమాఖ్యాతం శౌచే తద్ ద్విగుణం స్మృతం || ౨౧||

విట్శౌచే లింగదేశే తు ప్రదద్యాన్మృత్తికాద్వయం ।
పంచాపానే దశైకస్మిన్నుభయోః సప్త మృత్తికాః ॥ ౨౨॥

వామపాదం పురస్కృత్య పశ్చాద్దక్షిణమేవ చ ।
ప్రత్యేకం చ చతుర్వారం మృత్తికాం లేపయేత్సుధీః ॥ ౨౩॥

ఏవం శౌచం గృహస్థస్య ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణః ।
త్రిగుణం వానప్రస్థస్య యతీనాం చ చతుర్గుణం ॥ ౨౪॥

ఆర్ద్రామలకమానా తు మృత్తికా శౌచకర్మణి ।
ప్రత్యేకం తు సదా గ్రాహ్యా నాతో న్యూనా కదాచన ॥ ౨౫॥

ఏతద్దివా స్యాద్విట్శౌచం తదర్ధం నిశి కీర్తితం ।
ఆతురస్య తదర్ధం తు మార్గస్థస్య తదర్ధకం ॥ ౨౬॥

స్త్రీశూద్రాణామశక్తానాం బాలానాం శౌచకర్మణి ।
యథా గంధక్షయః స్యాత్తు తథా కుర్యాదసంఖ్యకం ॥ ౨౭॥

గంధలేపక్షయో యావత్తావచ్ఛౌచం విధీయతే ।
సర్వేషామేవ వర్ణానామిత్యాహ భగవాన్మనుః ॥ ౨౮॥

వామహస్తేన శౌచం తు కుర్యాద్వై దక్షిణేన న ।
నాభేరధో వామహస్తో నాభేరూర్ధ్వం తు దక్షిణః ॥ ౨౯॥

శౌచకర్మణి విజ్ఞేయో నాన్యథా ద్విజపుంగవైః ।
జలపాత్రం న గృహ్ణీయాద్విణ్మూత్రోత్సర్జనే బుధః ॥ ౩౦॥

గృహ్ణీయాద్యది మోహేన ప్రాయశ్చిత్తం చరేత్తతః ।
మోహాద్వాప్యథవాఽఽలస్యాన్న కుర్యాచ్ఛౌచమాత్మనః ॥ ౩౧॥

జలాహారస్త్రిరాత్రః స్యాత్తతో జాపాచ్చ శుధ్యతి ।
దేశకాలద్రవ్యశక్తిస్వోపపత్తీశ్చ సర్వశః ॥ ౩౨॥

జ్ఞాత్వా శౌచం ప్రకర్తవ్యమాలస్యం నాత్ర ధారయేత్ ।
పురీషోత్సర్జనే కుర్యాద్ గండూషాంద్వాదశైవ తు ॥ ౩౩॥

చతురో మూత్రవిక్షేపే నాతో న్యూనాన్కదాచన ।
అధోముఖం నరః కృత్వా త్యజేత్తం వామతః శనైః ॥ ౩౪॥

ఆచమ్య చ తతః కుర్యాద్దంతధావనమాదరాత్ ।
కంటకిక్షీరవృక్షోత్థం ద్వాదశాంగులమవ్రణం ॥ ౩౫॥

కనిష్ఠికాగ్రవత్స్థూలం పూర్వార్ధే కృతకూర్చకం ।
కరంజోదుంబరౌ చూతః కదంబో లోధ్రచంపకౌ ।
బదరీతి ద్రుమాశ్చేతి ప్రోక్తా దంతప్రధావనే ॥ ౩౬॥

అన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వంసే సోమో రాజాయమాగమత్ ।

స మే ముఖం ప్రక్షాల్య తేజసా చ భగేన చ ॥ ౩౭॥

ఆయుర్బలం యశో వర్చః ప్రజాః పశువసూని చ ।
బ్రహ్మప్రజ్ఞాం చ మేధాం చ త్వన్నో దేహి వనస్పతే ॥ ౩౮॥

అభావే దంతకాష్ఠస్య ప్రతిషిద్ధదినేషు చ ।
అపాం ద్వాదశగండూషైర్విదధ్యాద్దంతధావనం ॥ ౩౯॥

రవేర్దినే యః కురుతే ప్రాణీ దంతస్య ధావనం ।
సవితా భక్షితస్తేన స్వకులం తేన ఘాతితం ॥ ౪౦॥

ప్రతిపద్దర్శషష్ఠీషు నవమ్యేకాదశీరవౌ ।
దంతానాం కాష్ఠసంయోగాద్దహత్యాసప్తమం కులం ॥ ౪౧॥

కృత్వాలం పాదశౌచం హ్యమలమథ జలం
త్రిఃపిబేద్ ద్విర్విమృజ్య
తర్జన్యాంగుష్ఠవత్యా సజలమభిమృశే-
న్నాసికారంధ్రయుగ్మం ।
అంగుష్ఠానామికాభ్యాం నయనయుగయుతం
కర్ణయుగ్మం కనిష్ఠా-
ఙ్గుష్ఠాభ్యాం నాభిదేశే హృదయమథ తలే-
నాంగులీభిః శిరాంసి ॥ ౪౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ఏకాదశస్కంధే శౌచవిధివర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
(శుద్ధం స్మార్తం చాచమనం పౌరాణం వైదికం తథా ।
తాంత్రికం శ్రౌతమిత్యాహుః షడ్విధం శ్రుతిచోదితం ॥

విణ్మూత్రాదికశౌచం చ శుద్ధం చ పరికీర్తితం ।
స్మార్తం పౌరాణికం కర్మ ఆచాంతే విధిపూర్వకం ॥

వైదికం శ్రౌత్రమిత్యాది బ్రహ్మయజ్ఞాదిపూర్వకం ।
అస్త్రవిద్యాదికం కర్మ తాంత్రికో విధిరుచ్యతే ॥)
స్మృత్వా చోంకారగాయత్రీం నిబధ్నీయాచ్ఛిఖాం తథా ।
పునరాచమ్య హృదయం బాహూ స్కంధౌ చ సంస్పృశేత్ ॥ ౧॥

క్షుతే నిష్ఠీవనే చైవ దంతోచ్ఛిష్టే తథానృతే ।
పతితానాం చ సంభాషే దక్షిణం శ్రవణం స్పృశేత్ ॥ ౨॥

అగ్నిరాపశ్చ వేదాశ్చ సోమః సూర్యోఽనిలస్తథా ।
సర్వే నారద విప్రస్య కర్ణే తిష్ఠంతి దక్షిణే ॥ ౩॥

తతస్తు గత్వా నద్యాదౌ ప్రాతఃస్నానం విశోధనం ।
సమాచరేన్మునిశ్రేష్ఠ దేహసంశుద్ధిహేతవే ॥ ౪॥

అత్యంతమలినో దేహో నవద్వారైర్మలం వహన్ ।
సదాఽఽస్తే తచ్ఛోధనాయ ప్రాతఃస్నానం విధీయతే ॥ ౫॥

అగమ్యాగమనాత్పాపం యచ్చ పాపం ప్రతిగ్రహాత్ ।
రహస్యాచరితం పాపం ముచ్యతే స్నానకర్మణా ॥ ౬॥

అస్నాతస్య క్రియాః సర్వా భవంతి విఫలా యతః ।
తస్మాత్ప్రాతశ్చరేత్స్నానం నిత్యమేవ దినే దినే ॥ ౭॥

దర్భయుక్తశ్చరేత్స్నానం తథా సంధ్యాభివందనం ।
సప్తాహం ప్రాతరస్నాయీ సంధ్యాహీనస్త్రిభిర్దినైః ॥ ౮॥

ద్వాదశాహమనగ్నిః సంద్విజః శూద్రత్వమాప్నుయాత్ ।
అల్పత్వాద్ధోమకాలస్య బహుత్వాత్స్నానకర్మణః ॥ ౯॥

ప్రాతర్న తు తథా స్నాయాద్ధోమకాలే విగర్హితః ।
గాయత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి ఇహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౧౦॥

గాయంతం త్రాయతే యస్మాద్గాయత్రీత్యభిధీయతే ।
ప్రణవేన తు సంయుక్తాం వ్యాహృతిత్రయసంయుతాం ॥ ౧౧॥

వాయుం వాయౌ జయేద్విప్రః ప్రాణసంయమనత్రయాత్ ।
బ్రాహ్మణః శ్రుతిసంపన్నః స్వధర్మనిరతః సదా ॥ ౧౨॥

స వైదికం జపేన్మంత్రం లౌకికం న కదాచన ।
గౌశృంగే సర్షపో యావత్ తావద్యేషాం న స స్థిరః ॥ ౧౩॥

న తారయంత్యుభౌ పక్షౌ పితౄనేకోత్తరం శతం ।
సగర్భో జపసంయుక్తస్త్వగర్భో ధ్యానమాత్రకః ॥ ౧౪॥

స్నానాంగతర్పణం కృత్వా దేవర్షిపితృతోషకం ।
శుద్ధే వస్త్రే పరిధాయ జలాద్బహిరుపాగతః ॥ ౧౫॥

విభూతిధారణం కార్యం రుద్రాక్షాణాం చ ధారణం ।
క్రమయోగేన కర్తవ్యం సర్వదా జపసాధకైః ॥ ౧౬॥

రుద్రాక్షాన్కంఠదేశే దశనపరిమితా-
న్మస్తకే వింశతీ ద్వే
షట్ షట్ కర్ణప్రదేశే కరయుగలకృతే
ద్వాదశ ద్వాదశైవ ।
బాహ్వోరిందోః కలాభిర్నయనయుగకృతే
త్వేకమేకం శిఖాయాం
వక్షస్యష్టాధికం యః కలయతి శతకం

స స్వయం నీలకంఠః ॥ ౧౭॥

బద్ధ్వా స్వర్ణేన రుద్రాక్షం రజతేనాథవా మునే ।
శిఖాయాం ధారయేన్నిత్యం కర్ణయోర్వా సమాహితః ॥ ౧౮॥

యజ్ఞోపవీతే హస్తే వా కంఠే తుందేఽథవా నరః ।
శ్రీమత్పంచాక్షరేణైవ ప్రణవేన తథాపి వా ॥ ౧౯॥

నిర్వ్యాజభక్త్యా మేధావీ రుద్రాక్షం ధారయేన్ముదా ।
రుద్రాక్షధారణం సాక్షాచ్ఛివజ్ఞానస్య సాధనం ॥ ౨౦॥

రుద్రాక్షం యచ్ఛిఖాయాం తత్తారతత్త్వమితి స్మరేత్ ।
కర్ణయోరుభయోర్బ్రహ్మన్ దేవం దేవీం చ భావయేత్ ॥ ౨౧॥

యజ్ఞోపవీతే వేదాంశ్చ తథా హస్తే దిశః స్మరేత్ ।
కంఠే సరస్వతీం దేవీం పావకం చాపి భావయేత్ ॥ ౨౨॥

సర్వాశ్రమాణాం వర్ణానాం రుద్రాక్షాణాం చ ధారణం ।
కర్తవ్యం మంత్రతః ప్రోక్తం ద్విజానాం నాన్యవర్ణినాం ॥ ౨౩॥

రుద్రాక్షధారణాద్రుద్రో భవత్యేవ న సంశయః ।
పశ్యన్నపి నిషిద్ధాంశ్చ తథా శృణ్వన్నపి స్మరన్ ॥ ౨౪॥

జిఘ్రన్నపి తథా చాశ్నన్ ప్రలపన్నపి సంతతం ।
కుర్వన్నపి సదా గచ్ఛన్విసృజన్నపి మానవః ॥ ౨౫॥

రుద్రాక్షధారణాదేవ సర్వపాపైర్న లిప్యతే ।
అనేన భుక్తం దేవేన భుక్తం యత్తు తథా భవేత్ ॥ ౨౬॥

పీతం రుద్రేణ తత్పీతం ఘ్రాతం ఘ్రాతం శివేన తత్ ।
రుద్రాక్షధారణే లజ్జా యేషామస్తి మహామునే ॥ ౨౭॥

తేషాం నాస్తి వినిర్మోక్షః సంసారాజ్జన్మకోటిభిః ।
రుద్రాక్షధారిణం దృష్ట్వా పరివాదం కరోతి యః ॥ ౨౮॥

ఉత్పత్తౌ తస్య సాంకర్యమస్త్యేవేతి వినిశ్చయః ।
రుద్రాక్షధారణాదేవ రుద్రో రుద్రత్వమాప్నుయాత్ ॥ ౨౯॥

మునయః సత్యసంకల్పా బ్రహ్మా బ్రహ్మత్వమాగతః ।
రుద్రాక్షధారణాచ్ఛ్రేష్ఠం న కించిదపి విద్యతే ॥ ౩౦॥

రుద్రాక్షధారిణే భక్త్యా వస్త్రం ధాన్యం దదాతి యః ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః శివలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౩౧॥

రుద్రాక్షధారిణం శ్రాద్ధే భోజయేత విమోదతః ।
పితృలోకమవాప్నోతి నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౩౨॥

రుద్రాక్షధారిణః పాదౌ ప్రక్షాల్యాద్భిః పిబేన్నరః ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః శివలోకే మహీయతే ॥ ౩౩॥

హారం వా కటకం వాపి సువర్ణం వా ద్విజోత్తమః ।
రుద్రాక్షసహితం భక్త్యా ధారయన్ రుద్రతామియాత్ ॥ ౩౪॥

రుద్రాక్షం కేవలం వాపి యత్ర కుత్ర మహామతే ।
సమంత్రకం వా మంత్రేణ రహితం భావవర్జితం ॥ ౩౫॥

యో వా కో వా నరో భక్త్యా ధారయేల్లజ్జయాపి వా ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః సమ్యగ్జ్ఞానమవాప్నుయాత్ ॥ ౩౬॥

అహో రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం మయా వక్తుం న శక్యతే ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కుర్యాద్రుద్రాక్షధారణం ॥ ౩౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామేకాదశస్కంధే
సదాచారనిరూపణే రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
ఏవంభూతానుభావోఽయం రుద్రాక్షో భవతానఘ ।
వర్ణితో మహతాం పూజ్యః కారణం తత్ర కిం వద ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవమేవ పురా పృష్టో భగవాన్ గిరిశః ప్రభుః ।
షణ్ముఖేన చ రుద్రస్తం యదువాచ శృణుష్వ తత్ ॥ ౨॥

ఈశ్వర ఉవాచ ।
శృణు షణ్ముఖ తత్త్వేన కథయామి సమాసతః ।
త్రిపురో నామ దైత్యస్తు పురాఽఽసీత్సర్వదుర్జయః ॥ ౩॥

జితాస్తేన సురాః సర్వే బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవతాః ।
సర్వైస్తు కథితే తస్మింస్తదాహం త్రిపురం ప్రతి ॥ ౪॥

అచింతయం మహాశస్త్రమఘోరాఖ్యం మనోహరం ।
సర్వదేవమయం దివ్యం జ్వలంతం ఘోరరూపి యత్ ॥ ౫॥

త్రిపురస్య వధార్థాయ దేవానాం తారణాయ చ ।
సర్వవిఘ్నోపశమనమఘోరాస్త్రమచింతయం ॥ ౬॥

దివ్యవర్షసహస్రం తు చక్షురున్మీలితం మయా ।
పశ్చాన్మమాకులాక్షిభ్యః పతితా జలబిందవః ॥ ౭॥

తత్రాశ్రుబిందుతో జాతా మహారుద్రాక్షవృక్షకాః ।
మమాజ్ఞయా మహాసేన సర్వేషాం హితకామ్యయా ॥ ౮॥

బభూవుస్తే చ రుద్రాక్షా అష్టత్రింశత్ప్రభేదతః ।
సూర్యనేత్రసముద్భూతాః కపిలా ద్వాదశ స్మృతాః ॥ ౯॥

సోమనేత్రోత్థితాః శ్వేతాస్తే షోడశవిధాః క్రమాత్ ।
వహ్నినేత్రోద్భవాః కృష్ణా దశ భేదా భవంతి హి ॥ ౧౦॥

శ్వేతవర్ణశ్చ రుద్రాక్షో జాతితో బ్రాహ్మ ఉచ్యతే ।
క్షాత్రో రక్తస్తథా మిశ్రో వైశ్యః కృష్ణస్తు శూద్రకః ॥ ౧౧॥

ఏకవక్త్రః శివః సాక్షాద్బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి ।
ద్వివక్త్రో దేవదేవ్యో స్యాద్ద్వివిధం నాశయేదఘం ॥ ౧౨॥

త్రివక్త్రస్త్వనలః సాక్షాత్స్త్రీహత్యాం దహతి క్షణాత్ ।
చతుర్వక్త్రః స్వయం బ్రహ్మా నరహత్యాం వ్యపోహతి ॥ ౧౩॥

పంచవక్త్రః స్వయం రుద్రః కాలాగ్నిర్నామ నామతః ।
అభక్ష్యభక్షణోద్భూతైరగమ్యాగమనోద్భవైః ॥ ౧౪॥

ముచ్యతే సర్వపాపైస్తు పంచవక్త్రస్య ధారణాత్ ।
షడ్వక్త్రః కార్తికేయస్తు స ధార్యో దక్షిణే కరే ॥ ౧౫॥

బ్రహ్మహత్యాదిభిః పాపైర్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ।
సప్తవక్త్రో మహాభాగో హ్యనంగో నామ నామతః ॥ ౧౬॥

తద్ధారణాన్ముచ్యతే హి స్వర్ణస్తేయాదిపాతకైః ।
అష్టవక్త్రో మహాసేన సాక్షాద్దేవో వినాయకః ॥ ౧౭॥

అంతకూటం తూలకూటం స్వర్ణకూటం తథైవ చ ।
దుష్టాన్వయస్త్రియం వాథ సంస్పృశంశ్చ గురుస్త్రియం ॥ ౧౮॥

ఏవమాదీని పాపాని హంతి సర్వాణి ధారణాత్ ।
విఘ్నాస్తస్య ప్రణశ్యంతి యాతి చాంతే పరం పదం ॥ ౧౯॥

భవంత్యేతే గుణాః సర్వే హ్యష్టవక్త్రస్య ధారణాత్ ।
నవవక్త్రో భైరవస్తు ధారయేద్వామబాహుకే ॥ ౨౦॥

భుక్తిముక్తిప్రదః ప్రోక్తో మమ తుల్యబలో భవేత్ ।
భ్రూణహత్యాసహస్రాణి బ్రహ్మహత్యాశతాని చ ॥ ౨౧॥

సద్యః ప్రలయమాయాంతి నవవక్త్రస్య ధారణాత్ ।
దశవక్త్రస్తు దేవేశః సాక్షాద్దేవో జనార్దనః ॥ ౨౨॥

గ్రహాశ్చైవ పిశాచాశ్చ వేతాలా బ్రహ్మరాక్షసాః ।
పన్నగాశ్చోపశామ్యంతి దశవక్త్రస్య ధారణాత్ ॥ ౨౩॥

వక్త్రైకాదశరుద్రాక్షో రుద్రైకాదశకం స్మృతం ।
శిఖాయాం ధారయేద్యో వై తస్య పుణ్యఫలం శృణు ॥ ౨౪॥

అశ్వమేధసహస్రస్య వాజపేయశతస్య చ ।
గవాం శతసహస్రస్య సమ్యగ్దత్తస్య యత్ఫలం ॥ ౨౫॥

తత్ఫలం లభతే శీఘ్రం వక్త్రైకాదశధారణాత్ ।
ద్వాదశాస్యస్య రుద్రాక్షస్యైవ కర్ణే తు ధారణాత్ ॥ ౨౬॥

ఆదిత్యాస్తోషితా నిత్యం ద్వాదశాస్యే వ్యవస్థితాః ।
గోభేధే చాశ్వమేధే చ యత్ఫలం తదవాప్నుయాత్ ॥ ౨౭॥

శృంగిణాం శస్త్రిణాం చైవ వ్యాఘ్రాదీనాం భయం న హి ।
న చ వ్యాధిభయం తస్య నైవ చాధిః ప్రకీర్తితః ॥ ౨౮॥

న చ కించిద్భయం తస్య న చ వ్యాధిః ప్రవర్తతే ।
న కుతశ్చిద్భయం తస్య సుఖీ చైవేశ్వరో భవేత్ ॥ ౨౯॥

హస్త్యశ్వమృగమార్జారసర్పమూషకదర్దురాన్ ।
ఖరాంశ్చ శ్వశృగాలాంశ్చ హత్వా బహువిధానపి ॥ ౩౦॥

ముచ్యతే నాత్ర సందేహో వక్త్రద్వాదశధారణాత్ ।
వక్త్రత్రయోదశో వత్స రుద్రాక్షో యది లభ్యతే ॥ ౩౧॥

కార్తికేయసమో జ్ఞేయః సర్వకామార్థసిద్ధిదః ।
రసో రసాయనం చైవ తస్య సర్వం ప్రసిద్ధ్యతి ॥ ౩౨॥

తస్యైవ సర్వభోగ్యాని నాత్ర కార్యా విచారణా ।
మాతరం పితరం చైవ భ్రాతరం వా నిహంతి యః ॥ ౩౩॥

ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో ధారణాత్తస్య షణ్ముఖ ।
చతుర్దశాస్యో రుద్రాక్షో యది లభ్యేత పుత్రక ॥ ౩౪॥

ధారయేత్సతతం మూర్ధ్ని తస్య పిండః శివస్య తు ।
కిం మునే బహునోక్తేన వర్ణనేన పునః పునః ॥ ౩౫॥

పూజ్యతే సంతతం దేవైః ప్రాప్యతే చ పరా గతిః ।
రుద్రాక్ష ఏకః శిరసా ధార్యో భక్త్యా ద్విజోత్తమైః ॥ ౩౬॥

షడ్వింశద్భిః శిరోమాలా పంచాశద్ధృదయేన తు ।
కలాక్షైర్బాహువలయే అర్కాక్షైర్మణిబంధనం ॥ ౩౭॥

అష్టోత్తరశతైర్మాలా పంచాశద్భిః షడానన ।
అథవా సప్తవింశత్యా కృత్వా రుద్రాక్షమాలికాం ॥ ౩౮॥

ధారణాద్వా జపాద్వాపి హ్యనంతం ఫలమశ్నుతే ।
అష్టోత్తరశతైర్మాలా రుద్రాక్షైర్ధార్యతే యది ॥ ౩౯॥

క్షణే క్షణేఽశ్వమేధస్య ఫలం ప్రాప్నోతి షణ్ముఖ ।
త్రిఃసప్తకులముద్ధృత్య శివలోకే మహీయతే ॥ ౪౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ రుద్రాక్షజపమాలావిధానవర్ణనం

ఈశ్వర ఉవాచ ।
లక్షణం జపమాలాయాః శృణు వక్ష్యామి షణ్ముఖ ।
రుద్రాక్షస్య ముఖం బ్రహ్మా బిందూ రుద్ర ఇతీరితః ॥ ౧॥

విష్ణుః పుచ్ఛం భవేచ్చైవ భోగమోక్షఫలప్రదం ।
పంచవింశతిభిశ్చాక్షైః పంచవక్త్రైః సకంటకైః ॥ ౨॥

రక్తవర్ణైః సితైర్మిశ్రైః కృతరంధ్రవిదర్భితైః ।
అక్షసూత్రం ప్రకర్తవ్యం గోపుచ్ఛవలయాకృతి ॥ ౩॥

వక్త్రం వక్త్రేణ సంయోజ్య పుచ్ఛం పుచ్ఛేన యోజయేత్ ।
మేరుమూర్ధ్వముఖం కుర్యాత్తదూర్ధ్వం నాగపాశకం ॥ ౪॥

ఏవం సంగ్రథితాం మాలాం మంత్రసిద్ధిప్రదాయినీం ।
ప్రక్షాల్య గంధతోయేన పంచగవ్యేన చోపరి ॥ ౫॥

తతః శివాంభసాఽఽక్షాల్య తతో మంత్రగణాన్న్యసేత్ ।
స్పృష్ట్వా శివాస్త్రమంత్రేణ కవచేనావగుంఠయేత్ ॥ ౬॥

మూలమంత్రం న్యసేత్పశ్చాత్పూర్వవత్కారయేత్తథా ।
సద్యోజాతాదిభిః ప్రోక్ష్య యావదష్టోత్తరం శతం ॥ ౭॥

మూలమంత్రం సముచ్చార్య శుద్ధభూమౌ నిధాయ చ ।
తస్యోపరి న్యసేత్సాంబం శివం పరమకారణం ॥ ౮॥

ప్రతిష్ఠితా భవేన్మాలా సర్వకామఫలప్రదా ।
యస్య దేవస్య యో మంత్రస్తాం తేనైవాభిపూజయేత్ ॥ ౯॥

మూర్ధ్ని కంఠేఽథవా కర్ణే న్యసేద్వా జపమాలికాం ।
రుద్రాక్షమాలయా చైవం జప్తవ్యం నియతాత్మనా ॥ ౧౦॥

కంఠే మూర్ధ్ని హృది ప్రాంతే కర్ణే బాహుయుగేఽథవా ।
రుద్రాక్షధారణం నిత్యం భక్త్యా పరమయా యుతః । ౧౧॥

కిమత్ర బహునోక్తేన వర్ణనేన పునః పునః ।
రుద్రాక్షధారణం నిత్యం తస్మాదేతత్ప్రశస్యతే ॥ ౧౨॥

స్నానే దానే జపే హోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే ।
ప్రాయశ్చిత్తే తథా శ్రాద్ధే దీక్షాకాలే విశేషతః ॥ ౧౩॥

అరుద్రాక్షధరో భూత్వా యత్కించిత్కర్మ వైదికం ।
కుర్వన్విప్రస్తు మోహేన నరకే పతతి ధ్రువం ॥ ౧౪॥

రుద్రాక్షం ధారయేన్మూర్ధ్ని కంఠే సూత్రే కరేఽథవా |
సువర్ణమణిసంభిన్నం శుద్ధం నాన్యైర్ధృతం శివం || ౧౫||

నాశుచిర్ధారయేదక్షం సదా భక్త్యైవ ధారయేత్ |
రుద్రాక్షతరుసంభూతవాతోద్భూతతృణాన్యపి || ౧౬||

పుణ్యలోకం గమిష్యంతి పునరావృత్తిదుర్లభం |
రుద్రాక్షం ధారయన్పాపం కుర్వన్నపి చ మానవః || ౧౭||

సర్వం తరతి పాప్మానం జాబాలశ్రుతిరాహ హి |
పశవో హి చ రుద్రాక్షధారణాద్యాంతి రుద్రతాం || ౧౮||

కిము యే ధారయంతి స్మ నరా రుద్రాక్షమాలికాం |
రుద్రాక్షః శిరసా హ్యేకో ధార్యో రుద్రపరైః సదా || ౧౯||

ధ్వంసనం సర్వదుఃఖానాం సర్వపాపవిమోచనం |
వ్యాహరంతి చ నామాని యే శంభోః పరమాత్మనః || ౨౦||

రుద్రాక్షాలంకృతా యే చ తే వై భాగవతోత్తమాః |
రుద్రాక్షధారణం కార్యం సర్వశ్రేయోఽర్థిభిర్నృభిః || ౨౧||

కర్ణపాశే శిఖాయాం చ కంఠే హస్తే తథోదరే |
మహాదేవశ్చ విష్ణుశ్చ బ్రహ్మా తేషాం విభూతయః || ౨౨||

దేవాశ్చాన్యే తథా భక్త్యా ఖలు రుద్రాక్షధారిణః |
గోత్రర్షయశ్చ సర్వేషాం కూటస్థా మూలరూపిణః || ౨౩||

తేషాం వంశప్రసూతాశ్చ మునయః సకలా అపి |
శ్రౌతధర్మపరాః శుద్ధాః ఖలు రుద్రాక్షధారిణః || ౨౪||

శ్రద్ధా న జాయతే సాక్షాద్వేదసిద్ధే విముక్తిదే |
బహూనాం జన్మనామంతే మహాదేవప్రసాదతః || ౨౫||

రుద్రాక్షధారణే వాంఛా స్వభావాదేవ జాయతే |
రుద్రాక్షస్య తు మాహాత్మ్యం జాబాలైరాదరేణ తు || ౨౬||

పఠ్యతే మునిభిః సర్వైర్మయా పుత్ర తథైవ చ |
రుద్రాక్షస్య ఫలం చైవ త్రిషు లోకేషు విశ్రుతం || ౨౭||

ఫలస్య దర్శనే పుణ్యం స్పర్శాత్కోటిగుణం భవేత్ |
శతకోటిగుణం పుణ్యం ధారణాల్లభతే నరః || ౨౮||

లక్షకోటిసహస్రాణి లక్షకోటిశతాని చ |
జపాచ్చ లభతే నిత్యం నాత్ర కార్యా విచారణా || ౨౯||

హస్తే చోరసి కంఠే చ కర్ణయోర్మస్తకే తథా |
రుద్రాక్షం ధారయేద్యస్తు స రుద్రో నాత్ర సంశయః || ౩౦||

అవధ్యః సర్వభూతానాం రుద్రవద్ధి చరేద్భువి |
సురాణామసురాణాం చ వందనీయో యథా శివః || ౩౧||

రుద్రాక్షధారీ సతతం వందనీయస్తథా నరైః |
ఉచ్ఛిష్టో వా వికర్మస్థో యుక్తో వా సర్వపాతకైః || ౩౨||

ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో రుద్రాక్షస్య తు ధారణాత్ |
కంఠే రుద్రాక్షమాబధ్య శ్వాపి వా మ్రియతే యది || ౩౩||

సోఽపి ముక్తిమవాప్నోతి కిం పునర్మానుషోఽపి సః |
జపధ్యానవిహీనోఽపి రుద్రాక్షం యది ధారయేత్ || ౩౪||

సర్వపాపవినిర్ముక్తః స యాతి పరమాం గతిం |
ఏకం వాపి హి రుద్రాక్షం కృత్వా యత్నేన ధారయేత్ || ౩౫||

ఏకవింశతిముద్ధృత్య రుద్రలోకే మహీయతే |
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి రుద్రాక్షస్య పునర్విధిం || ౩౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయామేకాదశస్కంధే
రుద్రాక్షజపమాలావిధానవర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః || ౫||

౬ రుద్రాక్షమాహాత్మ్యే గుణనిధిమోక్షవర్ణనం

ఈశ్వర ఉవాచ |
మహాసేన కుశగ్రంథిపుత్రాజీవాదయః పరే |
రుద్రాక్షస్య తు నైకోఽపి కలామర్హతి షోడశీం || ౧||

పురుషాణాం యథా విష్ణుర్గ్రహాణాం చ యథా రవిః |
నదీనాం తు యథా గంగా మునీనాం కశ్యపో యథా || ౨||

ఉచ్చైఃశ్రవా యథాశ్వానాం దేవానామీశ్వరో యథా |
దేవీనాం తు యథా గౌరీ తద్వచ్ఛ్రేష్ఠమిదం భవేత్ || ౩||

నాతః పరతరం స్తోత్రం నాతః పరతరం వ్రతం |
అక్షయ్యేషు చ దానేషు రుద్రాక్షస్తు విశిష్యతే || ౪||

శివభక్తాయ శాంతాయ దద్యాద్రుద్రాక్షముత్తమం |
తస్య పుణ్యఫలస్యాంతం న చాహం వక్తుముత్సహే || ౫||

ధృతరుద్రాక్షకంఠాయ యస్త్వన్నం సంప్రయచ్ఛతి |
త్రిసప్తకులముద్ధృత్య రుద్రలోకం స గచ్ఛతి || ౬||

యస్య భాలే విభూతిర్న నాంగే రుద్రాక్షధారణం |
న శంభోర్భవనే పూజా స విప్రః శ్వపచాధమః || ౭||

ఖాదన్మాంసం పిబన్మద్యం సంగచ్ఛన్నంత్యజానపి |
పాతకేభ్యో విముచ్యేత రుద్రాక్షం శిరసి స్థితే || ౮||

సర్వయజ్ఞతపోదానవేదాభ్యాసైశ్చ యత్ఫలం ।
తత్ఫలం లభతే సద్యో రుద్రాక్షస్య తు ధారణాత్ ॥ ౯॥

వేదైశ్చతుర్భిర్యత్పుణ్యం పురాణపఠనేన చ ।
యత్తీర్థసేవనేనైవ సర్వవిద్యాదిభిస్తథా ॥ ౧౦॥

తత్పుణ్యం లభతే సద్యో రుద్రాక్షస్య తు ధారణాత్ ।
ప్రయాణకాలే రుద్రాక్షం బంధయిత్వా మ్రియేద్యది ॥ ౧౧॥

స రుద్రత్వమవాప్నోతి పునర్జన్మ న విద్యతే ।
రుద్రాక్షం ధారయేత్కంఠే బాహ్వోర్వా మ్రియతే యది ॥ ౧౨॥

కులైకవింశముత్తార్య రుద్రలోకే వసేన్నరః ।
బ్రాహ్మణో వాపి చాండాలో నిర్గుణః సగుణోఽపి చ ॥ ౧౩॥

భస్మరుద్రాక్షధారీ యః స దేవత్వం శివం వ్రజేత్ ।
శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి తథాభక్ష్యస్య భక్షకః ॥ ౧౪॥

మ్లేచ్ఛో వాప్యథ చాండాలో యుతో వా సర్వపాతకైః ।
రుద్రాక్షధారణాదేవ స రుద్రో నాత్ర సంశయః ॥ ౧౫॥

శిరసా ధారితే కోటిః కర్ణయోర్దశకోటయః ।
శతకోటిర్గలే బద్ధో మూర్ధ్ని కోటిసహస్రకం ॥ ౧౬॥

అయుతం చోపవీతే తు లక్షకోటిర్భుజే స్థితే ।
మణిబంధే తు రుద్రాక్షో మోక్షసాధనకః పరః ॥ ౧౭॥

రుద్రాక్షధారకో భూత్వా యత్కించిత్కర్మ వైదికం ।
కుర్వన్విప్రః సదా భక్త్యా మహదాప్నోతి తత్ఫలం ॥ ౧౮॥

రుద్రాక్షమాలికాం కంఠే ధారయేద్భక్తివర్జితః ।
పాపకర్మా తు యో నిత్యం స ముక్తః సర్వబంధనాత్ ॥ ౧౯॥

రుద్రాక్షార్పితచేతా యో రుద్రాక్షస్తు న వై ధృతః ।
అసౌ మాహేశ్వరో లోకే నమస్యః స తు లింగవత్ ॥ ౨౦॥

అవిద్యో వా సవిద్యో వా రుద్రాక్షస్య తు ధారణాత్ ।
శివలోకం ప్రపద్యేత కీకటే గర్దభో యథా ॥ ౨౧॥

స్కంద ఉవాచ ।
రుద్రాక్షాన్సందధే దేవ గర్దభః కేన హేతునా ।
కీకటే కేన వా దత్తస్తద్బ్రూహి పరమేశ్వర ॥ ౨౨॥

శ్రీభగవానువాచ ।
శృణు పుత్ర పురావృత్తం గర్దభో వింధ్యపర్వతే ।
ధత్తే రుద్రాక్షభారం తు వాహితః పథికేన తు ॥ ౨౩॥

శ్రాంతోఽసమర్థస్తద్భారం వోఢుం పతితవాన్భువి ।
ప్రాణైస్త్యక్తస్త్రినేత్రస్తు శూలపాణిర్మహేశ్వరః ॥ ౨౪॥

మత్ప్రసాదాన్మహాసేన మదంతికముపాగతః ।
యావద్వక్త్రస్య సంఖ్యానం రుద్రాక్షాణాం సుదుర్లభం ॥ ౨౫॥

తావద్యుగసహస్రాణి శివలోకే మహీయతే ।
స్వశిష్యేభ్యస్తు వక్తవ్యం నాశిష్యేభ్యః కదాచన ॥ ౨౬॥

అభక్తేభ్యోఽపి మూర్ఖేభ్యః కదాచిన్న ప్రకాశయేత్ ।
అభక్తో వాస్తు భక్తో వా నీచో నీచతరోఽపి వా ॥ ౨౭॥

రుద్రాక్షాంధారయేద్యస్తు ముచ్యతే సర్వపాతకైః ।
రుద్రాక్షధారణం పుణ్యం కేన వా సదృశం భవేత్ ॥ ౨౮॥

మహావ్రతమిదం ప్రాహుర్మునయస్తత్త్వదర్శినః ।
సహస్రం ధారయేద్యస్తు రుద్రాక్షాణాం ధృతవ్రతః ॥ ౨౯॥

తం నమంతి సురాః సర్వే యథా రుద్రస్తథైవ సః ।
అభావే తు సహస్రస్య బాహ్వోః షోడశ షోడశ ॥ ౩౦॥

ఏకం శిఖాయాం కరయోర్ద్వాదశ ద్వాదశైవ తు ।
ద్వాత్రింశత్కంఠదేశే తు చత్వారింశచ్చ మస్తకే ॥ ౩౧॥

ఏకైకం కర్ణయోః షట్ షట్ వక్షస్యష్టోత్తరం శతం ।
యో ధారయతి రుద్రాక్షాన్ రుద్రవత్స తు పూజ్యతే ॥ ౩౨॥

ముక్తాప్రవాలస్ఫటికరౌప్యవైదూర్యకాంచనైః ।
సమేతాంధారయేద్యస్తు రుద్రాక్షాన్స శివో భవేత్ ॥ ౩౩॥

కేవలానపి రుద్రాక్షాన్యద్యాలస్యాద్బిభర్తి యః ।
తం న స్పృశంతి పాపాని తమాంసీవ విభావసుం ॥ ౩౪॥

రుద్రాక్షమాలయా మంత్రో జప్తోఽనంతఫలప్రదః ।
యస్యాంగే నాస్తి రుద్రాక్ష ఏకోఽపి బహుపుణ్యదః ॥ ౩౫॥

తస్య జన్మ నిరర్థం స్యాత్త్రిపుండ్రరహితం యథా ।
రుద్రాక్షం మస్తకే ధృత్వా శిరఃస్నానం కరోతి యః ॥ ౩౬॥

గంగాస్నానఫలం తస్య జాయతే నాత్ర సంశయః ।
ఏకవక్త్రః పంచవక్త్ర ఏకాదశముఖాః పరే ॥ ౩౭॥

చతుర్దశముఖాః కేచిద్రుద్రాక్షా లోకపూజితాః ।
భక్త్యా సంపూజ్యతే నిత్యం రుద్రాక్షః శంకరాత్మకః ॥ ౩౮॥

దరిద్రం వాపి పురుషం రాజానం కురుతే భువి ।
అత్ర తే కథయిష్యామి పురాణం మతముత్తమం ॥ ౩౯॥

కోసలేషు ద్విజః కశ్చిద్గిరినాథ ఇతి శ్రుతః |
మహాధనీ చ ధర్మాత్మా వేదవేదాంగపారగః || ౪౦||

యజ్ఞకృద్దీక్షితస్తస్య తనయః సుందరాకృతిః |
నామ్నా గుణనిధిః ఖ్యాతస్తరుణః కామసుందరః || ౪౧||

గురోః సుధిషణస్యాథ పత్నీం ముక్తావలీమథ |
మోహయామాస రూపేణ యౌవనేన మదేన చ || ౪౨||

సంగతస్తు తయా సార్ధం కంచిత్కాలం తతో భియా |
విషం దదౌ చ గురవే యేభే పశ్చాత్తు నిర్భయః || ౪౩||

యదా మాతా పితా కర్మ కించిజ్జానాతి యత్నణే |
మాతరం పితరం చాపి మారయామాస తద్విషాత్ || ౪౪||

నానావిలాసభోగైశ్చ జాతే ద్రవ్యవ్యయే తతః |
బ్రాహ్మణానాం గృహే చౌర్యం చకార స తదా ఖలః || ౪౫||

సురాపానమదోన్మత్తస్తదా జ్ఞాతిబహిష్కృతః |
గ్రామాన్నిష్కాసితః సర్వైస్తదా సోఽభూద్వనేచరః || ౪౬||

ముక్తావల్యా తయా సార్ధం జగామ గహనం వనం |
మార్గే స్థితో ద్రవ్యలోభాజ్జఘాన బ్రాహ్మణాన్బహూన్ || ౪౭||

ఏవం బహుగతే కాలే మమార స తదాధమః |
నేతుం తం యమదూతాశ్చ సమాజగ్ముః సహస్రశః || ౪౮||

శివలోకాచ్ఛివగణాస్తథైవ చ సమాగతాః |
తయోః పరస్పరం వాదో బభూవ గిరిజాసుత || ౪౯||

యమదూతాస్తదా ప్రోచుః పుణ్యమస్య కిమస్తి హి |
బ్రువంతు సేవకాః శంభోర్యద్యేనం నేతుమిచ్ఛథ || ౫౦||

శివదూతాస్తదా ప్రోచురయం యస్మిన్స్థలే మృతః |
దశహస్తాదధో భూమే రుద్రాక్షస్తత్ర చాస్తి హి || ౫౧||

తత్ప్రభావేణ హే దూతా నేష్యామః శివసన్నిధిం |
తతో విమానమారుహ్య దివ్యరూపధరో ద్విజః || ౫౨||

గతో గుణనిధిర్దూతైః సహితః శంకరాలయం |
ఇతి రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం కథితం తవ సువ్రత || ౫౩||

ఏవం రుద్రాక్షమహిమా సమాసాత్కథితో మయా |
సర్వపాపక్షయకరో మహాపుణ్యఫలప్రదః || ౫౪||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే రుద్రాక్షమాహాత్మ్యే

గుణనిధిమోక్షవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ౬॥

౭ రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఏవం నారద షడ్వక్త్రో గిరిశేన విబోధితః ।
రుద్రాక్షమహిమానం చ జ్ఞాత్వాసీత్స కృతార్థకః ॥ ౧॥

ఇత్థం భూతానుభావోఽయం రుద్రాక్షో వర్ణితో మయా ।
సదాచారప్రసంగేన శృణు చాన్యత్సమాహితః ॥ ౨॥

యథా రుద్రాక్షమహిమా వర్ణితోఽనంతపుణ్యదః ।
లక్షణం మంత్రవిన్యాసం తథాహం వర్ణయామి తే ॥ ౩॥

లక్షం తు దర్శనాత్పుణ్యం కోటిస్తత్స్పర్శనాద్భవేత్ ।
తస్య కోటిగుణం పుణ్యం లభతే ధారణాన్నరః ॥ ౪॥

లక్షకోటిసహస్రాణి లక్షకోటిశతాని చ ।
తజ్జపాల్లభతే పుణ్యం నరో రుద్రాక్షధారణాత్ ॥ ౫॥

రుద్రాక్షాణాం తు భద్రాక్షధారణాత్స్యాన్మహాఫలం ।
ధాత్రీఫలప్రమాణం యచ్ఛ్రేష్ఠమేతదుదాహృతం ॥ ౬॥

బదరీఫలమాత్రం తు ప్రోచ్యతే మధ్యమం బుధైః ।
అధమం చణమాత్రం స్యాత్ప్రతిజ్ఞైషా మయోదితా ॥ ౭॥

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చేతి శివాజ్ఞయా ।
వృక్షా జాతాః పృథివ్యాం తు తజ్జాతీయాః శుభాక్షకాః ॥ ౮॥

శ్వేతాస్తు బ్రాహ్మణా జ్ఞేయాః క్షత్రియా రక్తవర్ణకాః ।
పీతా వైశ్యాస్తు విజ్ఞేయాః కృష్ణాః శూద్రాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౯॥

బ్రాహ్మణో బిభృయాచ్ఛ్వేతాన్ రక్తాన్ రాజా తు ధారయేత్ ।
పీతాన్వైశ్యస్తు బిభృయాత్కృష్ణాన్ శూద్రస్తు ధారయేత్ ॥ ౧౦॥

సమాః స్నిగ్ధా దృఢాస్తద్వత్కంటకైః సంయుతాః శుభాః ।
కృమిదష్టాంఛిన్నభిన్నాన్కంటకైరహితాంస్తథా ॥ ౧౧॥

వ్రణయుక్తానావృతాంశ్చ షడ్రుద్రాక్షాంస్తు వర్జయేత్ ।
స్వయమేవ కృతద్వారో రుద్రాక్షః స్యాదిహోత్తమః ॥ ౧౨॥

యత్తు పౌరుషయత్నేన కృతం తన్మధ్యమం భవేత్ ।
సమాన్స్నిగ్ధాందృఢాన్వృత్తాన్క్షౌమసూత్రేణ ధారయేత్ ॥ ౧౩॥

సర్వగాత్రేషు సామ్యేన సమానాతివిలక్షణా ।
నిఘర్షే హేమలేఖాభా యత్ర లేఖా ప్రదృశ్యతే ॥ ౧౪॥

తదక్షముత్తమం విద్యాత్స ధార్యః శివపూజకైః ।
శిఖాయామేకరుద్రాక్షం త్రింశద్వై శిరసా వహేత్ ॥ ౧౫॥

షట్త్రింశచ్చ గలే ధార్యా బాహ్వోః షోడశ షోడశ ।
మణిబంధే ద్వాదశాక్షాన్స్కంధే పంచాశతం భవేత్ ॥ ౧౬॥

అష్టోత్తరశతైర్మాలోపవీతం చ ప్రకల్పయేత్ ।
ద్విసరం త్రిసరం వాపి బిభృయాత్కంఠదేశతః ॥ ౧౭॥

కుండలే ముకుటే చైవ కర్ణికాహారకేషు చ ।
కేయూరే కటకే చైవ కుక్షివంశే తథైవ చ ॥ ౧౮॥

సుప్తే పీతే సర్వకాలం రుద్రాక్షం ధారయేన్నరః ।
త్రిశతం త్వధమం పంచశతం మధ్యమముచ్యతే ॥ ౧౯॥

సహస్రముత్తమం ప్రోక్తం చైవం భేదేన ధారయేత్ ।
శిరసీశానమంత్రేణ కర్ణే తత్పురుషేణ చ ॥ ౨౦॥

అఘోరేణ లలాటే తు తేనైవ హృదయేఽపి చ ।
అఘోరబీజమంత్రేణ కరయోర్ధారయేత్పునః ॥ ౨౧॥

పంచాశదక్షగ్రథితాం వామదేవేన చోదరే ।
పంచబ్రహ్మభిరంగైశ్చాప్యేవం రుద్రాక్షధారణం ॥ ౨౨॥

గ్రథితాన్మాలమంత్రేణ సర్వానక్షాంస్తు ధారయేత్ ।
ఏకవక్త్రస్తు రుద్రాక్షః పరతత్త్వప్రకాశకః ॥ ౨౩॥

పరతత్త్వధారణాచ్చ జాయతే తత్ప్రకాశనం ।
ద్వివక్త్రస్తు మునిశ్రేష్ఠ అర్ధనారీశ్వరో భవేత్ ॥ ౨౪॥

ధారణాదర్ధనారీశః ప్రీయతే తస్య నిత్యశః ।
త్రివక్త్రస్త్వనలః సాక్షాత్స్త్రీహత్యాం దహతి క్షణాత్ ॥ ౨౫॥

త్రిముఖశ్చైవ రుద్రాక్షోఽప్యగ్నిత్రయస్వరూపకః ।
తద్ధారణాచ్చ హుతభుక్ తస్య తుష్యతి నిత్యశః ॥ ౨౬॥

చతుర్ముఖస్తు రుద్రాక్షః పితామహస్వరూపకః ।
తద్ధారణాన్మహాశ్రీమాన్మహదారోగ్యముత్తమం ॥ ౨౭॥

మహతీ జ్ఞానసంపత్తిః శుద్ధయే ధారయేన్నరః ।
పంచముఖస్తు రుద్రాక్షః పంచబ్రహ్మస్వరూపకః ॥ ౨౮॥

తస్య ధారణమాత్రేణ సంతుష్యతి మహేశ్వరః ।
షడ్వక్త్రశ్చైవ రుద్రాక్షః కార్తికేయాధిదైవతః ॥ ౨౯॥

వినాయకం చాపి దేవం ప్రవదంతి మనీషిణః ।
సప్తవక్త్రస్తు రుద్రాక్షః సప్తమాత్రాధిదైవతః ॥ ౩౦॥

సప్తాశ్వదైవతశ్చైవ మునిసప్తకదైవతః ।
తద్ధారణాన్మహాశ్రీః స్యాన్మహదారోగ్యముత్తమం ॥ ౩౧॥

మహతీ జ్ఞానసంపత్తిః శుచిర్వై ధారయేన్నరః ।
అష్టవక్త్రస్తు రుద్రాక్షోఽప్యష్టమాత్రాధిదైవతః ॥ ౩౨॥

వస్వష్టకప్రీతికరో గంగాప్రీతికరః శుభః ।
తద్ధారణాదిమే ప్రీతా భవేయుః సత్యవాదినః ॥ ౩౩॥

నవవక్త్రస్తు రుద్రాక్షో యమదేవ ఉదాహృతః ।
తద్ధారణాద్యమభయం న భవత్యేవ సర్వథా ॥ ౩౪॥

దశవక్త్రస్తు రుద్రాక్షో దశాశాదైవతః స్మృతః ।
దశాశాప్రీతిజనకో ధారణే నాత్ర సంశయః ॥ ౩౫॥

ఏకాదశముఖస్త్వక్షో రుద్రైకాదశదైవతః ।
తమింద్రదైవతం చాహుః సదా సౌఖ్యవివర్ధనం ॥ ౩౬॥

రుద్రాక్షో ద్వాదశముఖో మహావిష్ణుస్వరూపకః ।
ద్వాదశాదిత్యదైవశ్చ బిభర్త్యేవ హి తత్పరః ॥ ౩౭॥

త్రయోదశముఖశ్చాక్షః కామదః సిద్ధిదః శుభః ।
తస్య ధారణమాత్రేణ కామదేవః ప్రసీదతి ॥ ౩౮॥

చతుర్దశముఖశ్చాక్షో రుద్రనేత్రసముద్భవః ।
సర్వవ్యాధిహరశ్చైవ సర్వారోగ్యప్రదాయకః ॥ ౩౯॥

మద్యం మాంసం చ లశునం పలాండుం శిగ్రుమేవ చ ।
శ్లేష్మాతకం విడ్వరాహం భక్షణే వర్జయేత్తతః ॥ ౪౦॥

గ్రహణే విషువే చైవ సంక్రమే త్వయనే తథా ।
దర్శే చ పౌర్ణమాసే చ పుణ్యేషు దివసేష్వపి ।
రుద్రాక్షధారణాత్సద్యః సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౪౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
రుద్రాక్షమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ భూతశుద్ధివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
భూతశుద్ధిప్రకారం చ కథయామి మహామునే ।
మూలాధారాత్సముత్థాయ కుండలీం పరదేవతాం ॥ ౧॥

సుషుమ్ణామార్గమాశ్రిత్య బ్రహ్మరంధ్రగతాం స్మరేత్ ।
జీవం బ్రహ్మణి సంయోజ్య హంసమంత్రేణ సాధకః ॥ ౨॥

పాదాదిజానుపర్యంతం చతుష్కోణం సవజ్రకం ।
లం బీజాఖ్యం స్వర్ణవర్ణం స్మరేదవనిమండలం ॥ ౩॥

జాన్వాద్యానాభిచంద్రార్ధనిభం పద్మద్వయాంకితం ।
వం బీజయుక్తం శ్వేతాభమంభసో మండలం స్మరేత్ ॥ ౪॥

నాభేర్హృదయపర్యంతం త్రికోణం స్వస్తికాన్వితం ।
రం బీజేన యుతం రక్తం స్మరేత్పావకమండలం ॥ ౫॥

హృదో భ్రూమధ్యపర్యంతం వృత్తం షడ్బిందులాంఛితం ।
యం బీజయుక్తం ధూమ్రాభం నభస్వన్మండలం స్మరేత్ ॥ ౬॥

ఆబ్రహ్మరంధ్రం భ్రూమధ్యాద్వృత్తం స్వచ్ఛం మనోహరం ।
హం బీజయుక్తమాకాశమండలం చ విచింతయేత్ ॥ ౭॥

ఏవం భూతాని సంచింత్య ప్రత్యేకం సంవిలాపయేత్ ।
భువం జలే జలం వహ్నౌ వహ్నిం వాయౌ నభస్యముం ॥ ౮॥

విలాప్య ఖమహంకారే మహత్తత్త్వేఽప్యహంకృతిం ।
మహాంతం ప్రకృతౌ మాయామాత్మని ప్రవిలాపయేత్ ॥ ౯॥

శుద్ధసంవిన్మయో భూత్వా చింతయేత్పాపపూరుషం ।
వామకుక్షిస్థితం కృష్ణమంగుష్ఠపరిమాణకం ॥ ౧౦॥

బ్రహ్మహత్యాశిరోయుక్తం కనకస్తేయబాహుకం ।
మదిరాపానహృదయం గురుతల్పకటీయుతం ॥ ౧౧॥

తత్సంసర్గిపదద్వంద్వముపపాతకమస్తకం ।
ఖడ్గచర్మధరం కృష్ణమధోవక్త్రం సుదుఃసహం ॥ ౧౨॥

వాయుబీజం స్మరన్వాయుం సంపూర్యైనం విశోషయేత్ ।
స్వశరీరయుతం మంత్రీ వహ్నిబీజేన నిర్దహేత్ ॥ ౧౩॥

కుంభకే పరిజప్తేన తతః పాపనరోద్భవం ।
బహిర్భస్మ సముత్సార్య వాయుబీజేన రేచయేత్ ॥ ౧౪॥

సుధాబీజేన దేహోత్థం భస్మ సంప్లావయేత్సుధీః ।
భూబీజేన ఘనీకృత్య భస్మ తత్కనకాండవత్ ॥ ౧౫॥

విశుద్ధముకురాకారం జపన్బీజం విహాయసః ।
మూర్ధాదిపాదపర్యంతాన్యంగాని రచయేత్సుధీః ॥ ౧౬॥

ఆకాశాదీని భూతాని పునరుత్పాదయేచ్చితః ।
సోఽహం మంత్రేణ చాత్మానమానయేద్ధృదయాంబుజే ॥ ౧౭॥

కుండలీజీవమాదాయ పరసంగాత్సుధామయం ।
సంస్థాప్య హృదయాంభోజే మూలాధారగతాం స్మరేత్ ॥ ౧౮॥

రక్తాంభోధిస్థపోతోల్లసదరుణ-
సరోజాధిరూఢా కరాబ్జైః
శూలం కోదండమిక్షూద్భవమణిగుణ-
మప్యంకుశం పంచబాణాన్ ।
బిభ్రాణాసృక్కపాలం త్రినయన-
లసితా పీనవక్షోరుహాఢ్యా
దేవీ బాలార్కవర్ణా భవతు
సుఖకరీ ప్రాణశక్తిః పరా నః ॥ ౧౯॥

ఏవం ధ్యాత్వా ప్రాణశక్తిం పరమాత్మస్వరూపిణీం ।
విభూతిధారణం కార్యం సర్వాధికృతిసిద్ధయే ॥ ౨౦॥

విభూతేర్విస్తరం వక్ష్యే ధారణే చ మహాఫలం ।
శ్రుతిస్మృతిప్రమాణోక్తం భస్మధారణముత్తమం ॥ ౨౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే భూతశుద్ధివర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ సశిరోవ్రతం త్రిపుండధారణవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇదం శిరోవ్రతం చీర్ణం విధివద్యైర్ద్విజాతిభిః ।
తేషామేవ పరాం విద్యాం వదేదజ్ఞానబాధికాం ॥ ౧॥

విధివచ్ఛ్రద్ధయా సార్ధం న చీర్ణం యైః శిరోవ్రతం ।
శ్రౌతస్మార్తసమాచారస్తేషామనుపకారకః ॥ ౨॥

శిరోవ్రతసమాచారాదేవ బ్రహ్మాదిదేవతాః ।
దేవతా అభవన్విద్వన్ ఖలు నాన్యేన హేతునా ॥ ౩॥

శిరోవ్రతస్య మాహాత్మ్యం పూర్వైః పూర్వతరం కృతం ।
బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ దేవతాః సకలా అపి ॥ ౪॥

సర్వపాతకయుక్తోఽపి ముచ్యతే సర్వపాతకైః ।
శిరోవ్రతమిదం యేన చరితం విధివద్బుధైః ॥ ౫॥

శిరోవ్రతమిదం నామ శిరస్యాథర్వణశ్రుతేః ।
యదుక్తం తద్ధి నైవాన్యత్తత్తు పుణ్యేన లభ్యతే ॥ ౬॥

శాఖాభేదేషు నామాని వ్రతస్యాస్య విభేదతః ।
పర్యంతే మునిశార్దూల శాఖాస్వేకవ్రతం హి తత్ ॥ ౭॥

సర్వశాఖాసు వస్త్వేకం శివాఖ్యం సత్యచిద్ఘనం ।
తథా తద్విషయం జ్ఞానం తథైవ చ శిరోతవ్రతం ॥ ౮॥

శిరోవ్రతవిహీనస్తు సర్వధర్మవివర్జితః ।

అపి సర్వాసు విద్యాసు సోఽధికారీ న సంశయః ॥ ౯॥

శిరోవ్రతమిదం కార్యం పాపకాంతారదాహకం ।
సాధనం సర్వవిద్యానాం యతస్తత్సమ్యగాచరేత్ ॥ ౧౦॥

శ్రుతిరాథర్వణీ సూక్ష్మా సూక్ష్మార్థస్య ప్రకాశినీ ।
యదువాచ వ్రతం ప్రీత్యా తన్నిత్యం సమ్యగాచరేత్ ॥ ౧౧॥

అగ్నిరిత్యాదిభిర్మంత్రైః షడ్భిః శుద్ధేన భస్మనా ।
సర్వాంగోద్ధూలనం కుర్యాచ్ఛిరోవ్రతసమాహ్వయం ॥ ౧౨॥

ఏతచ్ఛిరోవ్రతం కుర్యాత్సంధ్యాకాలేషు సాదరం ।
యావద్విద్యోదయస్తావత్తస్య విద్యా ఖలూత్తమా ॥ ౧౩॥

ద్వాదశాబ్దమథాబ్దం వా తదర్ధం చ తదర్ధకం ।
ప్రకుర్యాద్ద్వాదశాహం వా సంకల్పేన శిరోవ్రతం ॥ ౧౪॥

శిరోవ్రతేన యః స్నాతస్తం తు నోపదిశేత్తు యః ।
తస్య విద్యా వినష్టా స్యాన్నిర్ఘృణః స గురుః ఖలు ॥ ౧౫॥

బ్రహ్మవిద్యాగురుః సాక్షాన్మునిః కారుణికః ఖలు ।
యథా సర్వేశ్వరః శ్రీమాన్మృదుః కారుణికః ఖలు ॥ ౧౬॥

జన్మాంతరసహస్రేషు నరా యే ధర్మచారిణః ।
తేషామేవ ఖలు శ్రద్ధా జాయతే న కదాచన ॥ ౧౭॥

ప్రత్యుతాజ్ఞానబాహుల్యాద్ద్వేష ఏవ విజాయతే ।
అతః ప్రద్వేషయుక్తస్య న భవేదాత్మవేదనం ॥ ౧౮॥

బ్రహ్మవిద్యోపదేశస్య సాక్షాదేవాధికారిణః ।
త ఏవ నేతరే విద్వన్ యే తు స్నాతాః శిరోవ్రతైః ॥ ౧౯॥

వ్రతం పాశుపతం చీర్ణం యైర్ద్విజైరాదరేణ తు ।
తేషామేవోపదేష్టవ్యమితి వేదానుశాసనం ॥ ౨౦॥

యః పశుస్తత్పశుత్వం చ వ్రతేనానేన సంత్యజేత్ ।
తాన్హత్వా న స పాపీయాన్భవేద్వేదాంతనిశ్చయః ॥ ౨౧॥

త్రిపుండ్రధారణం ప్రోక్తం జాబాలైరాదరేణ తు ।
త్రియంబకేన మంత్రేణ సతారేణ శివేన చ ॥ ౨౨॥

త్రిపుండ్రం ధారయేన్నిత్యం గహస్థాశ్రమమాశ్రితః ।
ఓంకారేణ త్రిరుక్తేన సహంసేన త్రిపుండ్రకం ॥ ౨౩॥

ధారయేద్భిక్షుకో నిత్యమితి జాబాలికీ శ్రుతిః ।
త్రియంబకేన మంత్రేణ ప్రణవేన శివేన చ ॥ ౨౪॥

గృహస్థశ్చ వానప్రస్థో ధారయేచ్చ త్రిపుండ్రకం ।
మేధావీత్యాదినా వాపి బ్రహ్మచారీ దినే దినే ॥ ౨౫॥

భస్మనా సజలేనాపి ధారయేచ్చ త్రిపుండ్రకం ।
బ్రాహ్మణో విధినోత్పన్నస్త్రిపుండ్రభస్మనైవ తు ॥ ౨౬॥

లలాటే ధారయేన్నిత్యం తిర్యగ్భస్మావగుంఠనం ।
(మహాదేవస్య సంబంధాత్తద్ధర్మేఽప్యస్తి సంగతిః ।)
సమ్యక్ త్రిపుండ్రధర్మం చ బ్రాహ్మణో నిత్యమాచరేత్ ॥ ౨౭॥

ఆదిబ్రాహ్మణభూతేన త్రిపుండ్రం భస్మనా ధృతం ।
యతోఽత ఏవ విప్రస్తు త్రిపుండ్రం ధారయేత్సదా ॥ ౨౮॥

భస్మనా వేదసిద్ధేన త్రిపుండ్రం దేహగుంఠనం ।
రుద్రలింగార్చనం వాపి మోహతోఽపి చ న త్యజేత్ ॥ ౨౯॥

త్రియంబకేన మంత్రేణ సతారేణ తథైవ చ ।
పంచాక్షరేణ మంత్రేణ ప్రణవేన తథైవ చ ॥ ౩౦॥

లలాటే హృదయే చైవ దోర్ద్వంద్వే చ మహామునే ।
త్రిపుండ్రం ధారయేన్నిత్యం సంన్యాసాశ్రమమాశ్రితః ॥ ౩౧॥

త్రియాయుషేణ మంత్రేణ మేధావీత్యాదినాథవా ।
గౌణేన భస్మనా ధార్యం త్రిపుండ్రం బ్రహ్మచారిణా ॥ ౩౨॥

నమోఽన్తేన శివేనైవ శూద్రః శుశ్రూషణే రతః ।
ఉద్ధూలనం త్రిపుండ్రం చ నిత్యం భక్త్యా సమాచరేత్ ॥ ౩౩॥

అన్యేషామపి సర్వేషాం వినా మంత్రేణ సువ్రత ।
ఉద్ధూలనం త్రిపుండ్రం చ కర్తవ్యం భక్తితో మునే ॥ ౩౪॥

భూత్యైవోద్ధూలనం తిర్యక్ త్రిపుండ్రస్య చ ధారణం ।
వరేణ్యం సర్వధర్మేభ్యస్తస్మాన్నిత్యం సమాచరేత్ ॥ ౩౫॥

భస్మాగ్నిహోత్రజం వాథ విరజాగ్నిసముద్భవం ।
ఆదరేణ సమాదాయ శుద్ధే పాత్రే నిధాయ తత్ ॥ ౩౬॥

ప్రక్షాల్య పాదౌ హస్తౌ చ ద్విరాచమ్య సమాహితః ।
గృహీత్వా భస్మ తత్పంచబ్రహ్మమంత్రైః శనైః శనైః ॥ ౩౭॥

ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా అగ్నిరిత్యాదిమంత్రితం ।
తైరేవ సప్తభిర్మంత్రైస్త్రివారమభిమంత్రయేత్ ॥ ౩౮॥

ఓమాపోజ్యోతిరిత్యుక్త్వా ధ్యాత్వా మంత్రానుదీరయేత్ ।
సితేన భస్మనా పూర్వం సముద్ధూల్య శరీరకం ॥ ౩౯॥

విపాపో విరజో మర్త్యో జాయతే నాత్ర సంశయః ।

తతో ధ్యాత్వా మహావిష్ణుం జగన్నాథం జలాధిపం ॥ ౪౦॥

సంయోజ్య భస్మనా తోయమగ్నిరిత్యాదిభిః పునః ।
విమృజ్య సాంబం ధ్యాత్వా చ సముద్ధూల్యోర్ధ్వమస్తకం ॥ ౪౧॥

తేన భావనయా బ్రాహ్మభూతేన సితభస్మనా ।
లలాటవక్షఃస్కంధేషు స్వాశ్రమోచితమంత్రతః ॥ ౪౨॥

మధ్యమానామికాంగుష్ఠై రనులోమవిలోమతః ।
త్రిపుండ్రం ధారయేన్నిత్యం త్రికాలేష్వపి భక్తితః ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే సశిరోవ్రతం
త్రిపుండధారణవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ భస్మమాహాత్మ్యే పాశుపతవ్రతవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఆగ్నేయం గౌణమజ్ఞానధ్వంసకం జ్ఞానసాధకం ।
గౌణం నానావిధం విద్ధి బ్రహ్మన్బ్రహ్మవిదాంవర ॥ ౧॥

అగ్నిహోత్రాగ్నిజం తద్వద్విరజానలజం మునే ।
ఔపాసనసముత్పన్నం సమిదగ్నిసముద్భవం ॥ ౨॥

పచనాగ్నిసముత్పన్నం దావానలసముద్భవం ।
త్రైవర్ణికానాం సర్వేషామగ్నిహోత్రసముద్భవం ॥ ౩॥

విరజానలజం చైవ ధార్యం భస్మ మహామునే ।
ఔపాసనసముత్పన్నం గృహస్థానాం విశేషతః ॥ ౪॥

సమిదగ్నిసముత్పన్నం ధార్యం వై బ్రహ్మచారిణా ।
శూద్రాణాం శ్రోత్రియాగారపచనాగ్నిసముద్భవం ॥ ౫॥

అన్యేషామపి సర్వేషాం ధార్యం దావానలోద్భవం ।
కాలశ్చైత్రా పౌర్ణమాసీ దేశః స్వీయః పరిగ్రహః ॥ ౬॥

క్షేత్రారామాద్యరణ్యం వా ప్రశస్తః శుభలక్షణః ।
తత్ర పూర్వత్రయోదశ్యాం సుస్నాతః సుకృతాహ్నికః ॥ ౭॥

అనుజ్ఞాప్య స్వమాచార్యం సంపూజ్య ప్రణిపత్య చ ।
పూజాం వైశేషికీం కృత్వా శుక్లాంబరధరః స్వయం ॥ ౮॥

శుద్ధయజ్ఞోపవీతీ చ శుక్లమాల్యానులేపనః ।
దర్భాసనే సమాసీనో దర్భముష్టిం ప్రగృహ్య చ ॥ ౯॥

ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ।
ధ్యాత్వా దేవం చ దేవీం చ తద్విజ్ఞాపనవర్త్మనా ॥ ౧౦॥

వ్రతమేతత్కరోమీతి భవేత్సంకల్పదీక్షితః ।
యావచ్ఛరీరపాతం వా ద్వాదశాబ్దమథాపి వా ॥ ౧౧॥

తదర్ధం వా తదర్ధం వా మాసద్వాదశకం తు వా ।
తదర్ధం వా తదర్ధం వా మాసమేకమథాపి వా ॥ ౧౨॥

దినద్వాదశకం వాపి దినషట్కమథాపి వా ।
తదర్ధం దినమేకం వా వ్రతసంకల్పనావధి ॥ ౧౩॥

అగ్నిమాధాయ విధివద్విరజాహోమకారణాత్ ।
హుత్వాఽఽజ్యేన సమిద్భిశ్చ చరుణా చ యథావిధి ॥ ౧౪॥

పూతాహోత్పరతో భూయస్తత్త్వానాం శుద్ధిముద్దిశన్ ।
జుహుయాన్మూలమంత్రేణ తైరేవ సమిదాదిభిః ॥ ౧౫॥

తత్త్వాన్యేతాని మే దేహే శుధ్యంతామిత్యనుస్మరన్ ।
పశ్చాద్భూతాదితన్మాత్రాః పంచకర్మేంద్రియాణి చ ॥ ౧౬॥

జ్ఞానకర్మవిభేదేన పంచ పంచ విభాగశః ।
త్వగాదిధాతవః సప్త పంచ ప్రాణాదివాయవః ॥ ౧౭॥

మనో బుద్ధిరహంకారో గుణాః ప్రకృతిపూరుషౌ ।
రాగో విద్యా కలా చైవ నియతిః కాల ఏవ చ ॥ ౧౮॥

మాయా చ శుద్ధవిద్యా చ మహేశ్వరసదాశివౌ ।
శక్తిశ్చ శివతత్త్వం చ తత్త్వాని క్రమశో విదుః ॥ ౧౯॥

మంత్రైస్తు విరజైర్హుత్వా హోతాసౌ విరజో భవేత్ ।
అథ గోమయమాదాయ పిండీకృత్యాభిమంత్ర్య చ ॥ ౨౦॥

న్యస్యాగ్నౌ తం చ సంరక్ష్య దినే తస్మిన్ హవిష్యభుక్ ।
ప్రభాతే చ చతుర్దశ్యాం కృత్వా సర్వం పురోదితం ॥ ౨౧॥

తస్మిందినే నిరాహారః కాలశేషం సమాపయేత్ ।
ప్రాతః పర్వణి చాప్యేవం కృత్వా హోమావసానతః ॥ ౨౨॥

ఉపసంహృత్య రుద్రాగ్నిం గృహీత్వా భస్మ యత్నతః ।
తతశ్చ జటిలో ముండః శిఖైకజట ఏవ చ ॥ ౨౩॥

భూత్వా స్నాత్వా పునర్వీతలజ్జశ్చేత్స్యాద్దిగంబరః ।
అన్యః కాషాయవసనశ్చర్మచీరాంబరోఽథవా ॥ ౨౪॥

ఏకాంబరో వల్కలవాన్భవేద్దండీ చ మేఖలీ ।
ప్రక్షాల్య చరణౌ పశ్చాద్ద్విరాచమ్యాత్మనస్తనుం ॥ ౨౫॥

సంకలీకృత్య తద్భస్మ విరజానలసంభవం ।
అగ్నిరిత్యాదిభిర్మంత్రైః షడ్భిరాథర్వణైః క్రమాత్ ॥ ౨౬॥

విమృజ్యాంగాని మూర్ధాదిచరణాంతం చ తైః స్పృశేత్ ।
తతస్తేన క్రమేణైవ సముద్ధూల్య చ భస్మనా ॥ ౨౭॥

సర్వాంగోద్ధూలనం కుర్యాత్ప్రణవేన శివేన వా ।
తతశ్చ పుండ్రం రచయేత్త్రియాయుషసమాహ్వయం ॥ ౨౮॥

శివభావం సమాగమ్య శివభావమథాచరేత్ ।
కుర్యాత్త్రిసంధ్యమప్యేవమేతత్పాశుపతం వ్రతం ॥ ౨౯॥

భుక్తిముక్తిప్రదం చైవ పశుత్వం వినివర్తయేత్ ।
తత్పశుత్వం పరిత్యజ్య కృత్వా పాశుపతం వ్రతం ॥ ౩౦॥

పూజనీయో మహాదేవో లింగమూర్తిః సదాశివః ।
భస్మస్నానం మహాపుణ్యం సర్వసౌఖ్యకరం పరం ॥ ౩౧॥

ఆయుష్యం బలమారోగ్యం శ్రీపుష్టివర్ధనం యతః ।
రక్షార్థం మంగలార్థం చ సర్వసంపత్సమృద్ధయే ॥ ౩౨॥

భస్మస్నిగ్ధమనుష్యాణాం మహామారీభయం న చ ।
శాంతికం పౌష్టికం భస్మ కామదం చ త్రిధా భవేత్ ॥ ౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే భస్మమాహాత్మ్యే
పాశుపతవ్రతవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

౧౧ త్రివిధభస్మమాహాత్మ్యవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
త్రివిధత్వం కథం చాస్య భస్మనః పరికీర్తితం ।
ఏతత్కథయ మే దేవ మహత్కౌతూహలం మమ ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
త్రివిధత్వం ప్రవక్ష్యామి దేవర్షే భస్మనః శృణు ।
మహాపాపక్షయకరం మహాకీర్తికరం పరం ॥ ౨॥

గోమయం యోనిసంబద్ధం తద్ధస్తేనైవ గృహ్యతే ।
బ్రాహ్మైర్మంత్రైస్తు సందగ్ధం తచ్ఛాంతికృదిహోచ్యతే ॥ ౩॥

సావధానస్తు గృహ్ణీయాన్నరో వై గోమయం తు యత్ ।
అంతరిక్షే గృహీత్వా తత్షడంగేన దహేదతః ॥ ౪॥

పౌష్టికం తత్సమాఖ్యాతం కామదం చ తతః శృణు ।
ప్రాసాదేన దహేదేతత్కామదం భస్మ కీర్తితం ॥ ౫॥

ప్రాతరుత్థాయ దేవర్షే భస్మవ్రతపరః శుచిః ।
గవాం గోష్ఠేషు గత్వా తు నమస్కృత్య తు గోకులం ॥ ౬॥

గవాం వర్ణానురూపాణాం గృహ్ణీయాద్గోమయం శుభం |
బ్రాహ్మణస్య చ గౌః శ్వేతా రక్తా గౌః క్షత్రియస్య చ || ౭||

పీతవర్ణా తు వైశ్యస్య కృష్ణా శూద్రస్య కథ్యతే |
పౌర్ణమాస్యామమావాస్యామష్టమ్యాం వా విశుద్ధధీః || ౮||

ప్రాసాదేన తు మంత్రేణ గృహీత్వా గోమయం శుభం |
హృదయేన తు మంత్రేణ పిండీకృత్య తు గోమయం || ౯||

రవిరశ్మిసుసంతప్తం శుచౌ దేశే మనోహరే |
తుషేణ వా బుసైర్వాపి ప్రాసాదేన తు నిక్షిపేత్ || ౧౦||

అరణ్యుద్భవమగ్నిం వా శ్రోత్రియాగారజం తు వా |
తదగ్నౌ విన్యసేత్తం చ శివబీజేన మంత్రతః || ౧౧||

గృహ్ణీయాదథ తత్రాగ్నికుండాద్భస్మ విచక్షణః |
నవపాత్రం సమాదాయ ప్రాసాదేన తు నిక్షిపేత్ || ౧౨||

కేతకీ పాటలీ తద్వదుశీరం చందనం తథా |
నానాసుగంధిద్రవ్యాణి కాశ్మీరప్రభృతీని చ || ౧౩||

నిక్షిపేత్తత్ర పాత్రే తు సద్యోమంత్రేణ శుద్ధధీః |
జలస్నానం పురా కృత్వా భస్మస్నానమతః పరం || ౧౪||

జలస్నానే త్వశక్తశ్చ భస్మస్నానం సమాచరేత్ |
ప్రక్షాల్య పాదౌ హస్తౌ చ శిరశ్చేశానమంత్రతః || ౧౫||

సముద్ధూల్య తతః పశ్చాదాననం తత్పురుషేణ తు |
అఘోరేణ తు హృదయం నాభిం వామేన తత్పరం || ౧౬||

సద్యోమంత్రేణ సర్వాంగం సముద్ధూల్య విచక్షణః |
పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య శుద్ధవస్త్రం పరిగ్రహేత్ || ౧౭||

ప్రక్షాల్య పాదౌ హస్తౌ చ పశ్చాదాచమనం చరేత్ |
భస్మనోద్ధూలనాభావే త్రిపుండ్రం తు విధీయతే || ౧౮||

మధ్యాహ్నాత్ప్రాగ్జలైర్యుక్తం పరతో జలవర్జితం |
తర్జన్యనామికామధ్యైస్త్రిపుండ్రం చ సమాచరేత్ || ౧౯||

మూర్ధ్ని చైవ లలాటే చ కర్ణే కంఠే తథైవ చ |
హృదయే చైవ బాహ్వోశ్చ న్యాసస్థానం హి చోచ్యతే || ౨౦||

పంచాంగులైర్న్యసేన్మూర్ధ్ని ప్రాసాదేన తు మంత్రతః |
త్ర్యంగులైర్విన్యసేద్భాలే శిరోమంత్రేణ దేశికః || ౨౧||

సద్యేన దక్షిణే కర్ణే వామదేవేన వామతః |
అఘోరేణ తు కంఠే చ మధ్యాంగుల్యా స్పృశేద్బుధః || ౨౨||

హృదయం హృదయేనైవ త్రిభిరంగులిభిః స్పృశేత్ ।
విన్యసేద్దక్షిణే బాహౌ శిఖామంత్రేణ దేశికః ॥ ౨౩॥

వామబాహౌ న్యసేద్ధీమాన్కవచేన త్రియంగులైః ।
మధ్యేన సంస్పృశేన్నాభ్యామీశాన ఇతి మంత్రతః ॥ ౨౪॥

బ్రహ్మావిష్ణుమహేశానాస్తిస్రో రేఖా ఇతి స్మృతాః ।
ఆద్యో బ్రహ్మా తతో విష్ణుస్తదూర్ధ్వం తు మహేశ్వరః ॥ ౨౫॥

ఏకాంగులేన న్యస్తం యదీశ్వరస్తత్ర దేవతా ।
శిరోమధ్యే త్వయం బ్రహ్మా ఈశ్వరస్తు లలాటకే ॥ ౨౬॥

కర్ణయోరశ్వినౌ దేవౌ గణేశస్తు గలే తథా ।
క్షత్రియశ్చ తథా వైశ్యః శూద్రశ్చోద్ధూలనం త్యజేత్ ॥ ౨౭॥

సర్వేషామంత్యజాతీనాం మంత్రేణ రహితం భవేత్ ।
(అదీక్షితం మనుష్యాణామపి మంత్రం వినా భవేత్)॥ ౨౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
త్రివిధభస్మమాహాత్మ్యవర్ణనం నామకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

౧౨ భస్మధారణమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
దేవర్షే శృణు తత్సర్వం భస్మోద్ధూలనజం ఫలం ।
సరహస్యవిధానం చ సర్వకామఫలప్రదం ॥ ౧॥

కపిలాయాః శకృత్స్వచ్ఛం గృహీత్వా గగనేఽపతత్ ।
న క్లిన్నం నాపి కఠినం న దుర్గంధం న చోషితం ॥ ౨॥

ఉపర్యధః పరిత్యజ్య గృహ్ణీయాత్పతితం యది ।
పిండీకృత్య శివాగ్న్యాదౌ తత్క్షిపేన్మూలమంత్రితం ॥ ౩॥

ఆదాయ వాససాఽఽచ్ఛాద్య భస్మాధానే వినిక్షిపేత్ ।
సుకృతే సుదృఢే శుద్ధే క్షాలితే ప్రోక్షితే శుభే ॥ ౪॥

విన్యస్య మంత్రీ మంత్రేణ పాత్రే భస్మ వినిక్షిపేత్ ।
తైజసం దారవం చాథ మృణ్మయం చైలమేవ చ ॥ ౫॥

అన్యద్వా శోభనం శుద్ధం భస్మాధారం ప్రకల్పయేత్ ।
క్షౌమే చైవాతిశుద్ధే వా ధనవద్భస్మ నిక్షిపేత్ ॥ ౬॥

ప్రస్థితో భస్మ గృహ్ణీయాత్స్వయం చానుచరోఽపి వా ।
న చాయుక్తకరే దద్యాన్న చాశుచితలే క్షిపేత్ ॥ ౭॥

న సంస్పృశేత్తు నీచాంగైర్న క్షిపేన్న చ లంఘయేత్ ।

తస్మాద్భసితమాదాయ వినియుంజీత మంత్రితం ॥ ౮॥

విభూతిధారణవిధిః స్మృతిప్రోక్తో మయేరితః ।
యదీయాచరణేనైవ శివతుల్యో న సంశయః ॥ ౯॥

శైవైః సంపాదితం భస్మ వైదికైః శివసన్నిధౌ ।
భక్త్యా పరమయా గ్రాహ్యం ప్రార్థయిత్వా తు పూజయేత్ ॥ ౧౦॥

తంత్రోక్తవర్త్మనా సిద్ధం భస్మ తాంత్రికపూజకైః ।
యత్రకుత్రాపి దత్తం చేత్తద్గ్రాహ్యం నైవ వైదికైః ॥ ౧౧॥

శూద్రైః కాపాలికైర్వాథ పాఖండైరపరైస్తు తత్ ।
త్రిపుండ్రం ధారయేద్భక్త్యా మనసాపి న లంఘయేత్ ॥ ౧౨॥

శ్రుత్యా విధీయతే యస్మాత్తత్త్యాగీ పతితో భవేత్ ।
త్రిపుండ్రధారణం భక్త్యా తథా దేహావగుంఠనం ॥ ౧౩॥

ద్విజః కుర్యాద్ధి మంత్రేణ తత్త్యాగీ పతితో భవేత్ ।
ఉద్ధూలనం త్రిపుండ్రం చ భక్త్యా నైవాచరంతి యే ॥ ౧౪॥

తేషాం నాస్తి వినిర్మోక్షః సంసారాజ్జన్మకోటిభిః ।
యేన భస్మోక్తమార్గేణ ధృతం న మునిపుంగవ ॥ ౧౫॥

తస్య విద్ధి మునే జన్మ నిష్ఫలం సౌకరం యథా ।
యేషాం వపుర్మనుష్యాణాం త్రిపుండ్రేణ వినా స్థితం ॥ ౧౬॥

శ్మశానసదృశం తత్స్యాన్న ప్రేక్ష్యం పుణ్యకృజ్జనైః ।
ధిగ్భస్మరహితం భాలం ధిగ్గ్రామమశివాలయం ॥ ౧౭॥

ధిగనీశార్చనం జన్మ ధిగ్విద్యామశివాశ్రయాం ।
త్రిపుండ్రం యే వినిందంతి నిందంతి శివమేవ తే ॥ ౧౮॥

ధారయంతి చ యే భక్త్యా ధారయంతి తమేవ తే ।
యథా కృశానురహితో భూధరో న విరాజతే ॥ ౧౯॥

అశేషసాధనేఽప్యేవం భస్మహీనం శివార్చనం ।
ఉద్ధూలనం త్రిపుండ్రం చ శ్రద్ధయా నాచరంతి యే ॥ ౨౦॥

తైః పూర్వాచరితం సర్వం విపరీతం భవేదపి ।
భస్మనా వేదమంత్రేణ త్రిపుండ్రస్య చ ధారణం ॥ ౨౧॥

వినా వేదోచితాచారం స్మార్తస్యానర్థకారణం ।
కృతం స్యాదకృతం తేన శ్రుతమప్యశ్రుతం భవేత్ ॥ ౨౨॥

అధీతమనధీతం చ త్రిపుండ్రం యో న ధారయేత్ ।
వృథా వేదా వృథా యజ్ఞా వృథా దానం వృథా తపః ॥ ౨౩॥

వృథా వ్రతోపవాసేన త్రిపుండ్రం యో న ధారయేత్ ।
భస్మధారణకం త్యక్త్వా ముక్తిమిచ్ఛతి యః పుమాన్ ॥ ౨౪॥

విషపానేన నిత్యత్వం కురుతే హ్యాత్మనో హి సః ।
స్రష్టా సృష్టిచ్ఛలేనాహ త్రిపుండ్రస్య చ ధారణం ॥ ౨౫॥

ససర్జ స లలాటం హి తిర్యగూర్ధ్వం న వర్తులం ।
తిర్యగ్రేఖాః ప్రదృశ్యంతే లలాటే సర్వదేహినాం ॥ ౨౬॥

తథాపి మానవా మూర్ఖా న కుర్వంతి త్రిపుండ్రకం ।
న తద్ధ్యానం న తన్మోక్షం న తజ్జ్ఞానం న తత్తపః ॥ ౨౭॥

వినా తిర్యక్త్రిపుండ్రం చ విప్రేణ యదనుష్ఠితం ।
వేదస్యాధ్యయనే శూద్రో నాధికారీ యథా భవేత్ ॥ ౨౮॥

త్రిపుండ్రేణ వినా విప్రో నాధికారీ శివార్చనే ।
ప్రాఙ్ముఖశ్చరణౌ హస్తౌ ప్రక్షాల్యాచమ్య పూర్వవత్ ॥ ౨౯॥

ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య భస్మస్నానం సమాచరేత్ ।
ఆదాయ భసితం శుద్ధమగ్నిహోత్రసముద్భవం ॥ ౩౦॥

ఈశానేన తు మంత్రేణ స్వమూర్ధని వినిక్షిపేత్ ।
తత ఆదాయ తద్భస్మ ముఖే చ పురుషేణ తు ॥ ౩౧॥

అఘోరాఖ్యేణ హృదయే గుహ్యే వామాహ్వయేన చ ।
సద్యోజాతాభిధానేన భస్మ పాదద్వయే క్షిపేత్ ॥ ౩౨॥

సర్వాంగం ప్రణవేనైవ మంత్రేణోద్ధూలనం తతః ।
ఏతదాగ్నేయకం స్నానముదితం పరమర్షిభిః ॥ ౩౩॥

సర్వకర్మసమృద్ధ్యర్థం కుర్యాదాదావిదం బుధః ।
తతః ప్రక్షాల్య హస్తాదీనుపస్పృశ్య యథావిధి ॥ ౩౪॥

తిర్యక్త్రిపుండ్రం విధినా లలాటే హృదయే గలే ।
పంచభిర్బ్రహ్మభిర్వాపి కృతేన భసితేన చ ॥ ౩౫॥

ధృతమేతత్త్రిపుండ్రం స్యాత్సర్వకర్మసు పావనం ।
శూద్రైరంత్యజహస్తస్థం న ధార్యం భస్మ చ క్వచిత్ ॥ ౩౬॥

భస్మనా సాగ్నిహోత్రేణ లిప్తః కర్మ సమాచరేత్ ।
అన్యథా సర్వకర్మాణి న ఫలంతి కదాచన ॥ ౩౭॥

సత్యం శౌచం జపో హోమస్తీర్థం దేవాదిపూజనం ।
తస్య వ్యర్థమిదం సర్వం యస్త్రిపుండ్రం న ధారయేత్ ॥ ౩౮॥

త్రిపుండ్రధృగ్విప్రవరో యో రుద్రాక్షధరః శుచిః ।
స హంతి రోగదురితవ్యాధిదుర్భిక్షతస్కరాన్ ॥ ౩౯॥

సమాప్నోతి పరం బ్రహ్మ యతో నావర్తతే పునః ।
స పంక్తిపావనః శ్రాద్ధే పూజ్యో విప్రైః సురైరపి ॥ ౪౦॥

శ్రాద్ధే యజ్ఞే జపే హోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే ।
ధృతత్రిపుండ్రః పూతాత్మా మృత్యుం జయతి మానవః ।
భస్మధారణమాహాత్మ్యం భూయోఽపి కథయామి తే ॥ ౪౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
భస్మధారణమాహామ్యవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ త్రిపుండధారణమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
మహాపాతకసంఘాశ్చ పాతకాన్యపరాణ్యపి ।
నశ్యంతి మునిశార్దూల సత్యం సత్యం న చాన్యథా ॥ ౧॥

ఏకం భస్మ ధృతం యేన తస్య పుణ్యఫలం శృణు ।
యతీనాం జ్ఞానదం ప్రోక్తం వానస్థానాం విరక్తిదం ॥ ౨॥

గృహస్థానాం మునే తద్వద్ధర్మవృద్ధికరం తథా ।
బ్రహ్మచర్యాశ్రమస్థానాం స్వాధ్యాయప్రదమేవ చ ॥ ౩॥

శూద్రాణాం పుణ్యదం నిత్యమన్యేషాం పాపనాశనం ।
భస్మనోద్ధూలనం చైవ తథా తిర్యక్ త్రిపుండ్రకం ॥ ౪॥

రక్షార్థం సర్వభూతానాం విధత్తే వైదికీ శ్రుతిః ।
భస్మనోద్ధూలనం చైవ తథా తిర్యక్ త్రిపుండ్రకం ॥ ౫॥

యజ్ఞత్వేనైవ సర్వేషాం విధత్తే వైదికీ శ్రుతిః ।
భస్మనోద్ధూలనం చైవ తథా తిర్యక్ త్రిపుండ్రకం ॥ ౬॥

సర్వధర్మతయా తేషాం విధత్తే వైదికీ శ్రుతిః ।
భస్మనోద్ధూలనం చైవ తథా తిర్యక్ త్రిపుండ్రకం ॥ ౭॥

మాహేశ్వరాణాం లింగార్థం విధత్తే వైదికీ శ్రుతిః ।
భస్మనోద్ధూలనం చైవ తథా తిర్యక్ త్రిపుండ్రకం ॥ ౮॥

విజ్ఞానార్థం చ సర్వేషాం విధత్తే వైదికీ శ్రుతిః ।
శివేన విష్ణునా చైవ బ్రహ్మణా వజ్రిణా తథా ॥ ౯॥

హిరణ్యగర్భేణ తదవతారైర్వరుణాదిభిః ।
దేవతాభిర్ధృతం భస్మ త్రిపుండ్రోద్ధూలనాత్మకం ॥ ౧౦॥

ఉమాదేవ్యా చ లక్ష్మ్యా చ వాచా చాన్యాభిరాస్తికైః ।
సర్వస్త్రీభిర్ధృతం భస్మ త్రిపుండ్రోద్ధూలనాత్మనా ॥ ౧౧॥

యక్షరాక్షసగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిభిః |
మునిభిశ్చ ధృతం భస్మ త్రిపుండ్రోద్ధూలనాత్మనా || ౧౨||

బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైః శూద్రైరపి చ సంకరైః |
అపభ్రంశైర్ధృతం భస్మ త్రిపుండ్రోద్ధూలనాత్మనా || ౧౩||

ఉద్ధూలనం త్రిపుండ్రం చ యైః సమాచరితం ముదా |
త ఏవ శిష్టా విద్వాంసో నేతరే మునిపుంగవ || ౧౪||

శివలింగం మణిః సఖ్యం మంత్రః పంచాక్షరస్తథా |
విభూతిరౌషధం పుంసాం ముక్తిస్త్రీవశ్యకర్మణి || ౧౫||

భునక్తి యత్ర భస్మాంగో మూర్ఖో వా పండితోఽపి వా |
తత్ర భుంక్తే మహాదేవః సపత్నీకో వృషధ్వజః || ౧౬||

భస్మసంఛన్నసర్వాంగమనుగచ్ఛతి యః పుమాన్ |
సర్వపాతకయుక్తోఽపి పూజితో మానవోఽచిరాత్ || ౧౭||

భస్మసంఛన్నసర్వాంగం యః స్తౌతి శ్రద్ధయా సహ |
సర్వపాతకయుక్తోఽపి పూజ్యతే మానవోఽచిరాత్ || ౧౮||

త్రిపుండ్రధారిణే భిక్షాప్రదానేన హి కేవలం |
తేనాధీతం శ్రుతం తేన తేన సర్వమనుష్ఠితం || ౧౯||

యేన విప్రేణ శిరసి త్రిపుండ్రం భస్మనా కృతం |
కీకటేష్వపి దేశేషు యత్ర భూతివిభూషణః || ౨౦||

మానవస్తు వసేన్నిత్యం కాశీక్షేత్రసమం హి తత్ |
దుఃశీలః శీలయుక్తో వా యోగయుక్తోఽప్యలక్షణః || ౨౧||

భూతిశాసనయుక్తో వా స పూజ్యో మమ పుత్రవత్ |
ఛద్మనాపి చరేద్యో హి భూతిశాసనమైశ్వరం || ౨౨||

సోఽపి యాం గతిమాప్నోతి న తాం యజ్ఞశతైరపి |
సంపర్కాల్లీలయా వాపి భయాద్వా ధారయేత్తు యః || ౨౩||

విధియుక్తో విభూతిం తు స చ పూజ్యో యథా హ్యహం |
శివస్య విష్ణోర్దేవానాం బ్రహ్మణస్తృప్తికారణం || ౨౪||

పార్వత్యాశ్చ మహాలక్ష్మ్యా భారత్యాస్తృప్తికారణం |
న దానేన న యజ్ఞేన న తపోభిః సుదుర్లభైః || ౨౫||

న తీర్థయాత్రయా పుణ్యం త్రిపుండ్రేణ చ లభ్యతే |
దానం యజ్ఞాశ్చ ధర్మాశ్చ తీర్థయాత్రాశ్చ నారద || ౨౬||

ధ్యానం తపస్త్రిపుండ్రస్య కలాం నార్హంతి షోడశీం |
యథా రాజా స్వచిహ్నాంకం స్వజనం మన్యతే సదా || ౨౭||

తథా శివస్త్రిపుండ్రాంకం స్వకీయమివ మన్యతే ।
ద్విజాతిర్వాన్యజాతిర్వా శుద్ధచిత్తేన భస్మనా ॥ ౨౮॥

ధారయేద్యస్త్రిపుండ్రాంకం రుద్రస్తేన వశీకృతః ।
త్యక్తసర్వాశ్రమాచారో లుప్తసర్వక్రియోఽపి సః ॥ ౨౯॥

సకృత్త్రిర్యక్త్రిపుండ్రాంకం ధారయేత్సోఽపి ముచ్యతే ।
నాస్య జ్ఞానం పరీక్షేత న కులం న వ్రతం తథా ॥ ౩౦॥

త్రిపుండ్రాంకితభాలేన పూజ్య ఏవ హి నారద ।
శివమంత్రాత్పరో మంత్రో నాస్తి తుల్యం శివాత్పరం ॥ ౩౧॥

శివార్చనాత్పరం పుణ్యం న హి తీర్థం చ భస్మనా ।
రుద్రాగ్నేర్యత్పరం తీర్థం తద్భస్మ పరికీర్తితం ॥ ౩౨॥

ధ్వంసనం సర్వదుఃఖానాం సర్వపాపవిశోధనం ।
అంత్యజో వాధమో వాపి మూర్ఖో వా పండితోఽపి వా ॥ ౩౩॥

యస్మిందేశే వసేన్నిత్యం భూతిశాసనసంయుతః ।
తస్మిన్సదాశివః సోమః సర్వభూతగణైర్వృతః ।
సర్వతీర్థైశ్చ సంయుక్తః సాన్నిధ్యం కురుతే సదా ॥ ౩౪॥

ఏతాని పంచశివమంత్రపవిత్రితాని
భస్మాని కామదహనాంగవిభూషితాని ।
త్రైపుండ్రకాణి రచితాని లలాటపట్టే
లుంపంతి దైవలిఖితాని దురక్షరాణి ॥ ౩౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
త్రిపుండధారణమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ విభూతిధారణమాహాత్మ్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
భస్మదిగ్ధశరీరాయ యో దదాతి ధనం ముదా ।
తస్య సర్వాణి పాపాని వినశ్యంతి న సంశయః ॥ ౧॥

శ్రుతయః స్మృతయః సర్వాః పురాణాన్యఖిలాన్యపి ।
వదంతి భూతిమాహాత్మ్యం తత్తస్మాద్ధారయేద్ద్విజః ॥ ౨॥

సితేన భస్మనా కుర్యాత్త్రిసంధ్యం యస్త్రిపుండ్రకం ।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః శివలోకే మహీయతే ॥ ౩॥

యోగీ సర్వాంగకం స్నానమాపాదతలమస్తకం ।
త్రిసంధ్యమాచరేన్నిత్యమాశు యోగమవాప్నుయాత్ ॥ ౪॥

భస్మస్నానేన పురుషః కులస్యోద్ధారకో భవేత్ ।
భస్మస్నానం జలస్నానాదసంఖ్యేయగుణాన్వితం ॥ ౫॥

సర్వతీర్థేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలం ।
తత్ఫలం లభతే సర్వం భస్మస్నానాన్న సంశయః ॥ ౬॥

మహాపాతకయుక్తో వా యుక్తో వాప్యుపపాతకైః ।
భస్మస్నానేన తత్సర్వం దహత్యగ్నిరివేంధనం ॥ ౭॥

భస్మస్నానాత్పరం స్నానం పవిత్రం నైవ విద్యతే ।
ఏవముక్తం శివేనాదౌ తదా స్నాతః స్వయం శివః ॥ ౮॥

తదాప్రభృతి బ్రహ్మాద్యా మునయశ్చ శివార్థినః ।
సర్వకర్మసు యత్నేన భస్మస్నానం ప్రచక్రిరే ॥ ౯॥

తస్మాదేతచ్ఛిరఃస్నానమాగ్నేయం యః సమాచరేత్ ।
అనేనైవ శరీరేణ స హి రుద్రో న సంశయః ॥ ౧౦॥

యే భస్మధారిణం దృష్ట్వా పరితృప్తా భవంతి తే ।
దేవాసురమునీంద్రైశ్చ పూజ్యా నిత్యం న సంశయః ॥ ౧౧॥

భస్మసంఛన్నసర్వాంగం దృష్ట్వోత్తిష్ఠతి యః పుమాన్ ।
తం దృష్ట్వా దేవరాజోఽపి దండవత్ప్రణమిష్యతి ॥ ౧౨॥

అభక్ష్యభక్షణం యేషాం భస్మధారణపూర్వకం ।
తేషాం తద్భక్ష్యమేవ స్యాన్మునే నాత్ర విచారణా ॥ ౧౩॥

యః స్నాతి భస్మనా నిత్యం జలే స్నాత్వా తతః పరం ।
బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా వానప్రస్థోఽథవాదరాత్ ॥ ౧౪॥

సర్వపాపవినిర్ముక్తః స యాతి పరమాం గతిం ।
ఆగ్నేయం భస్మనా స్నానం యతీనాం చ విశిష్యతే ॥ ౧౫॥

ఆర్ద్రస్నానాద్వరం భస్మస్నానమార్ద్రవధో ధ్రువః ।
ఆర్ద్రం తు ప్రకృతిం విద్యాత్ప్రకృతిం బంధనం విదుః ॥ ౧౬॥

ప్రకృతేస్తు ప్రహాణాయ భస్మనా స్నానమిష్యతే ।
భస్మనా సదృశం బ్రహ్యాన్నాస్తి లోకత్రయేష్వపి ॥ ౧౭॥

రక్షార్థం మంగలార్థం చ పవిత్రార్థం పురా సురైః ।
భస్మ దృష్ట్వా మునే పూర్వం దత్తం దేవ్యై ప్రియేణ తు ॥ ౧౮॥

తస్మాదేతచ్ఛిరఃస్నానమాగ్నేయం యః సమాచరేత్ ।
భవపాశైర్వినిర్ముక్తః శివలోకే మహీయతే ॥ ౧౯॥

జ్వరరక్షఃపిశాచాశ్చ పూతనాకుష్ఠగుల్మకాః ।
భగందరాణి సర్వాణి చాశీతిర్వాతరోగకాః ॥ ౨౦॥

చతుఃషష్టిః పిత్తరోగాః శ్లేష్మా సప్తత్రిపంచకాః |
వ్యాఘ్రచౌరభయం చైవాప్యన్యే దుష్టగ్రహా అపి || ౨౧||

భస్మస్నానేన నశ్యంతి సింహేనైవ యథా గజాః |
శుద్ధశీతజలేనైవ భస్మనా చ త్రిపుండ్రకం || ౨౨||

యో ధారయేత్పరం బ్రహ్మ స ప్రాప్నోతి న సంశయః |
(భస్మనా చ త్రిపుండ్రం చ యః కోఽపి ధారయేత్పరం |
స బ్రహ్మలోకమాప్నోతి ముక్తపాపో న సంశయః ||)
యథావిధి లలాటే వై వహ్నివీర్యప్రధారణాత్ || ౨౩||

నాశయేల్లిఖితాం యామీం లలాటస్థాం లిపిం ధ్రువం |
కంఠోపరికృతం పాపం నాశయేత్తత్ప్రధారణాత్ || ౨౪||

కంఠే చ ధారణాత్కంఠభోగాదికృతపాతకం |
బాహ్వోర్బాహుకృతం పాపం వక్షసా మనసా కృతం || ౨౫||

నాభ్యాం శిశ్నకృతం పాపం గుదే గుదకృతం హరేత్ |
పార్శ్వయోర్ధారణాద్బ్రహ్మన్ పరస్త్ర్యాలింగనాదికం || ౨౬||

తద్భస్మధారణం శస్తం సర్వత్రైవ త్రిలింగకం |
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం త్రయ్యగ్నీనాం చ ధారణం || ౨౭||

గుణలోకత్రయాణాం చ ధారణం తేన వై కృతం |
భస్మచ్ఛన్నో ద్విజో విద్వాన్మహాపాతకసంభవైః || ౨౮||

దోషైర్వియుజ్యతే సద్యో ముచ్యతే చ న సంశయః |
భస్మనిష్ఠస్య దహ్యంతే దోషా భస్మాగ్నిసంగమాత్ || ౨౯||

భస్మస్నానవిశుద్ధాత్మా ఆత్మనిష్ఠ ఇతి స్మృతః |
భస్మనా దిగ్ధసర్వాంగో భస్మదీప్తత్రిపుండ్రకః || ౩౦||

భస్మశాయీ చ పురుషో భస్మనిష్ఠ ఇతి స్మృతః |
భూతప్రేతపిశాచాద్యా రోగాశ్చాతీవ దుఃసహాః || ౩౧||

భస్మనిష్ఠస్య సాన్నిధ్యాద్విద్రవంతి న సంశయః |
భాసనాద్భసితం ప్రోక్తం భస్మ కల్మషభక్షణాత్ || ౩౨||

భూతిర్భూతికరీ పుంసాం రక్షా రక్షాకరీ పురా |
త్రిపుండ్రధారిణం దృష్ట్వా భూతప్రేతపురఃసరాః || ౩౩||

భీతాః ప్రకంపితాః శీఘ్రం నశ్యంత్యేవ న సంశయః |
స్మరణాదేవ రుద్రస్య యథా పాపం ప్రణశ్యతి || ౩౪||

అప్యకార్యసహస్రాణి కృత్వా యః స్నాతి భస్మనా |
తత్సర్వం దహతే భస్మ యథాగ్నిస్తేజసా వనం || ౩౫||

కృత్వాపి చాతులం పాపం మృత్యుకాలేఽపి యో ద్విజః ।
భస్మస్నాయీ భవేత్కశ్చిత్క్షిప్రం పాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౩౬॥

భస్మస్నానాద్ధి శుద్ధాత్మా జితక్రోధో జితేంద్రియః ।
మత్సమీపం సమాగమ్య న స భూయోఽభివర్తతే ॥ ౩౭॥

వనస్పతిగతే సోమే భస్మోద్ధూలితవిగ్రహః ।
అర్చితం శంకరం దృష్ట్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౩౮॥

ఆయుష్కామోఽథవా విద్వాన్భూతికామోఽథవా నరః ।
నిత్యం వై ధారయేద్భస్మ మోక్షకామీ చ వై ద్విజః ॥ ౩౯॥

త్రిపుండ్రం పరమం పుణ్యం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకం ।
యే ఘోరా రాక్షసాః ప్రేతా యే చాన్యే క్షుద్రజంతవః ॥ ౪౦॥

త్రిపుండ్రధారణం దృష్ట్వా పలాయంతే న సంశయః ।
కృత్వా శౌచాదికం కర్మ స్నాత్వా తు విమలే జలే ॥ ౪౧॥

భస్మనోద్ధూలనం కార్యమాపాదతలమస్తకం ।
కేవలం వారుణం స్నానం దేహే బాహ్యమలాపహం ॥ ౪౨॥

విభూతిస్తానమనఘం బాహ్యాంతరమలాపహం ।
త్యక్త్వాపి వారుణం స్నానం తత్పరః స్యాన్న సంశయః ॥ ౪౩॥

కృతమప్యకృతం సత్యం భస్మస్నానం వినా మునే ।
భస్మస్నానం శ్రుతిప్రోక్తమాగ్నేయం స్నానముచ్యతే ॥ ౪౪॥

అంతర్బహిశ్చ సంశుద్ధం శివపూజాఫలం లభేత్ ।
యద్బాహ్యమలమాత్రస్య నాశకం స్తానమస్తి తత్ ॥ ౪౫॥

తన్నాశయతి తీవ్రేణ ప్రాణిబాహ్యాంతరం మలం ।
కృత్వాపి కోటిశో నిత్యం వారుణం స్నానమాదరాత్ ॥ ౪౬॥

న భవత్యేవ పూతాత్మా భస్మస్నానం వినా మునే ।
యద్భస్మస్నానమాహాత్మ్యం తద్వేదో వేద తత్త్వతః ॥ ౪౭॥

యద్వా వేద మహాదేవః సర్వదేవశిఖామణిః ।
భస్మస్నానమకృత్వైవ యః కుర్యాత్కర్మ వైదికం ॥ ౪౮॥

స తత్కర్మకలార్ధార్ధమపి నాప్నోతి వస్తుతః ।
యః కరిష్యతి యత్నేన భస్మస్నానం యథావిధి ॥ ౪౯॥

స ఏవైకః సర్వకర్మస్వధికారీ శ్రుతిశ్రుతః ।
పావనం పావనానాం చ భస్మస్నానం శ్రుతిశ్రుతం ॥ ౫౦॥

న కరిష్యతి యో మోహాత్స మహాపాతకీ భవేత్ ।
అనంతైర్వారుణైః స్నానైర్యత్పుణ్యం ప్రాప్యతే ద్విజైః ॥ ౫౧॥

తతోఽనంతగుణం పుణ్యం భస్మస్నానాదవాప్యతే ।
కాలత్రయేఽపి కర్తవ్యం భస్మస్నానం ప్రయత్నతః ॥ ౫౨॥

భస్మస్నానం స్మృతం శ్రౌతం తత్త్యాగీ పతితో భవేత్ ।
మూత్రాద్యుత్సర్జనాంతే తు భస్మస్నానం ప్రయత్నతః ॥ ౫౩॥

కర్తవ్యమన్యథా పూతా న భవిష్యంతి మానవాః ।
విధివత్కృతశౌచోఽపి భస్మస్నానం వినా ద్విజః ॥ ౫౪॥

న భవిష్యతి పూతాత్మా నాధికార్యపి కర్మణి ।
అపానవాయునిర్యాతే జృంభణే స్కందనే క్షుతే ॥ ౫౫॥

శ్లేష్మోద్గారేఽపి కర్తవ్యం భస్మస్నానం ప్రయత్నతః ।
శ్రీభస్మస్నానమాహాత్మ్యస్యైకదేశోఽత్ర వర్ణితః ॥ ౫౬॥

పునశ్చ సంప్రవక్ష్యామి భస్మస్నానోత్థితం ఫలం ।
సావధానేన మనసా శ్రోతవ్యం మునిపుంగవ ॥ ౫౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
విభూతిధారణమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

౧౫ త్రిపుండ్రోర్ధ్వపుండ్రధారణవిధివర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అగ్నిరిత్యాదిభిర్మంత్రైర్భస్మ సంశోధ్య సాదరం ।
ధారణీయం లలాటాదౌ త్రిపుండ్రం కేవలం ద్విజైః ॥ ౧॥

బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యాశ్చ ఏతే సర్వే ద్విజాః స్మృతాః ।
తస్మాద్ద్విజైః ప్రయత్నేన త్రిపుండ్రం ధార్యమన్వహం ॥ ౨॥

యస్యోపనయనం బ్రహ్మన్ స ఏవ ద్విజ ఉచ్యతే ।
తస్మాచ్ఛ్రౌతం ద్విజైః కార్యం త్రిపుండ్రస్య చ ధారణం ॥ ౩॥

విభూతిధారణం త్యక్త్వా యః సత్కర్మ సమాచరేత్ ।
తత్కృతం చాకృతప్రాయం భవత్యేవ న సంశయః ॥ ౪॥

న గాయత్ర్యుపదేశోఽపి భస్మనో ధారణం వినా ।
తతో ధృత్వైవ భస్మాంగే గాయత్రీజపమాచరేత్ ॥ ౫॥

గాయత్రీం మూలమేవాహుర్బ్రాహ్మణ్యే మునిపుంగవ ।
సా భస్మధారణాభావే న కేనాప్యుపదిశ్యతే ॥ ౬॥

న తావదధికారోఽస్తి గాయత్రీగ్రహణే మునే ।
యావన్న భస్మ భాలాదౌ ధృతమగ్నిసముద్భవం ॥ ౭॥

భస్మహీనలలాటత్వం న బ్రహ్మణ్యానుమాపకం ।

ఏవమేవ మయా బ్రహ్మన్ హేతురుక్తః సుపుణ్యదః ॥ ౮॥

మంత్రపూతం సితం భస్మ లలాటే పరివర్తతే ।
స ఏవ బ్రాహ్మణో విద్వాన్సత్యం సత్యం మయోచ్యతే ॥ ౯॥

యస్యాస్తి సహజా ప్రీతిర్మణివద్భస్మసంగ్రహే ।
స ఏవ బ్రాహ్మణో బ్రహ్మన్ సత్యం సత్యం మయోచ్యతే ॥ ౧౦॥

న యస్య సహజా ప్రీతిర్మణివద్భస్మసంగ్రహే ।
స చాండాల ఇతి జ్ఞేయో జన్మజన్మాంతరే ధ్రువం ॥ ౧౧॥

న యస్య సహజా ప్రీతిస్త్రిపుండ్రోద్ధూలనాదిషు ।
స చాండాల ఇతి జ్ఞేయః సత్యం సత్యం మయోచ్యతే ॥ ౧౨॥

యే భస్మధారణం త్యక్త్వా భుంజంతే చ ఫలాదికం ।
తే సర్వే నరకం ఘోరం ప్రాప్నువంతి న సంశయః ॥ ౧౩॥

(విభూతిధారణం త్యక్త్వా యః శివం పూజయిష్యతి ।
స దుర్భగః శివద్వేష్టా స ద్వేషో నరకప్రదః ।
సర్వకర్మబహిర్భూతో భస్మధారణవర్జితః ॥)
విభూతిధారణం త్యక్త్వా కుర్వన్ హేమతులామపి ।
న తత్ఫలమవాప్నోతి పతితో హి భవేద్ధి సః ॥ ౧౪॥

యథోపవీతరహితైః సంధ్యా న క్రియతే ద్విజైః ।
తథా సంధ్యా న కర్తవ్యా విభూతిరహితైరపి ॥ ౧౫॥

గతోపవీతైః సంధ్యాయాం కార్యః ప్రతినిధిః క్వచిత్ ।
జపాదికం తు సావిత్ర్యాస్తథైవోపోషణాదికం ॥ ౧౬॥

విభూతిధారణే త్వన్యో నాస్తి ప్రతినిధిః క్వచిత్ ।
విభూతిధారణం త్యక్త్వా యది సంధ్యాం కరోతి యః ॥ ౧౭॥

ప్రత్యవైత్యేవ యేనాసౌ నాధికారీ తదా ద్విజః ।
యథా శ్రుత్వాంత్యజో వేదాన్ప్రత్యవైతి తథా ద్విజః ॥ ౧౮॥

ప్రత్యవైతి న సందేహః సంధ్యాకృద్భస్మవర్జితః ।
సంపాదనీయ యత్నేన శ్రౌతం భస్మ సదా ద్విజైః ॥ ౧౯॥

స్మార్తం వా తదభావే తు లౌకికం వా సమాహితైః ।
యాదృశం తాదృశం వాస్తు పవిత్రం భస్మ సంతతం ॥ ౨౦॥

ధారణీయం ప్రయత్నేన ద్విజైః సంధ్యాదికర్మసు ।
న సంవిశంతి పాపాని భస్మనిష్ఠే తతః సదా ॥ ౨౧॥

కర్తవ్యమపి యత్నేన బ్రాహ్మణైర్భస్మధారణం ।
మధ్యాంగులిత్రయేణైవ స్వదక్షిణకరస్య తు ॥ ౨౨॥

షడంగులాయతం మానమపి చాధికమానకం ।
నేత్రయుగ్మప్రమాణేన భాలే దీప్తం త్రిపుండ్రకం ॥ ౨౩॥

కదాచిద్భస్మనా కుర్యాత్స రుద్రో నాత్ర సంశయః ।
అకారోఽనామికా ప్రోక్త ఉకారో మధ్యమాంగులిః ॥ ౨౪॥

మకారస్తర్జనీ తస్మాత్ త్రిపుండ్రం త్రిగుణాత్మకం ।
త్రిపుండ్రం మధ్యమాతర్జన్యనామాభిరనులోమతః ॥ ౨౫॥

అత్ర తే కథయామ్యేనమితిహాసం పురాతనం ।
కదాచిదథ దుర్వాసాః పితృలోకం గతోఽభవత్ ॥ ౨౬॥

భస్మసందిగ్ధసర్వాంగో రుద్రాక్షాభరణాన్వితః ।
శివ శంకర సర్వాత్మంఛ్రీమాతర్జగదంబికే ॥ ౨౭॥

నామానీతి గృణన్నుచ్చైస్తాపసానాం శిఖామణిః ।
కవ్యవాడాదయస్తే తు ప్రత్యుత్థానాభివాదనైః ॥ ౨౮॥

ఆసనాద్యుపచారైశ్చ సమ్మానం బహు చక్రిరే ।
నానాకథాభిరన్యోన్యం సంభాషాంచక్రిరే తదా ॥ ౨౯॥

తస్మింస్తు సమయే కుంభీపాకస్థానాం తు పాపినాం ।
ఘోరః సమభవచ్ఛబ్దో హా హతాః స్మేతివాదినాం ॥ ౩౦॥

మృతాః స్మేతి వదంత్యేకే దగ్ధాః స్మేతి పరే జగుః ।
ఛిన్నాః స్మేతి విభిన్నాః స్మేత్యేవం రోదనకారిణః ॥ ౩౧॥

శ్రుత్వా తం కరుణ శబ్దం దుఃఖితో మునిరాడ్ హృది ।
పప్రచ్ఛ పితృనాథాంస్తాన్కేషాం శబ్దోఽయమిత్యపి ॥ ౩౨॥

తే సమూచుర్మునేఽత్రైవ పురీ సంయమనీ పరా ।
వర్తతే యమరాడత్ర పాపినాం భోగదాయకః ॥ ౩౩॥

నానాదూతైః కాలరూపైః కృష్ణవర్ణైర్భయంకరైః ।
సహితోఽత్రైవ తత్పుర్యాం నాయకో విద్యతేఽనఘ ॥ ౩౪॥

తత్ర కుండాన్యనేకాని పాపినాం భోగదాని చ ।
షడశీతిర్ఘోరరూపైర్దూతైః పరివృతాని చ ॥ ౩౫॥

తత్ర ముఖ్యతమం కుండం కుంభీపాకాభిధం మహత్ ।
వర్తతే తద్గతానాం చ యాతనానాం తు వర్ణనం ॥ ౩౬॥

కర్తుం న శక్యతే కైశ్చిదపి వర్షశతైరపి ।
యే శివద్రోహిణః సంతి తథా దేవీవినిందకాః ॥ ౩౭॥

యే విష్ణుద్రోహిణః సంతి పతంత్యత్రైవ తే మునే ।
యే వేదనిందకాః సంతి సూర్యస్య చ గణేశితుః ॥ ౩౮॥

బ్రాహ్మణానాం ద్రోహిణో యే పతంత్యత్రైవ తే మునే ।
కామాచారాశ్చ యే సంతి తప్తముద్రాంకితాశ్చ యే ॥ ౩౯॥

త్రిశూలధారిణో యే చ పతంత్యత్రైవ తే మునే ।
మాతృపితృగురుజ్యేష్ఠపురాణస్మృతినిందకాః ॥ ౪౦॥

యే ధర్మదూషకాః సంతి పతంత్యత్రైవ తే మునే ।
తేషామయం మహాఘోరః శబ్దః శ్రవణదారుణః ॥ ౪౧॥

శ్రూయతేఽస్మాభిరనిశం వైరాగ్యం యచ్ఛ్రుతేర్భవేత్ ।
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా మునిరాట్ తద్దిదృక్షయా ॥ ౪౨॥

ఉత్థాయ చలితస్తూర్ణం యయౌ కుండసమీపతః ।
అవాఙ్ముఖో దదర్శాధస్తస్మిన్నేవ క్షణే మునే ॥ ౪౩॥

తత్రత్యానాం పాపినాం తు స్వర్గాధికమభూత్సుఖం ।
హసంతి కేచిద్గాయంతి నృత్యంతి చ తథాపరే ॥ ౪౪॥

పరస్పరం రమంతే తేఽత్యున్మత్తాః సుఖవర్ధనాత్ ।
మృదంగమురజావీణాఢక్కాదుందుభినిస్వనాః ॥ ౪౫॥

సముద్భూతాస్తు మధురాః పంచమస్వరభూషితాః ।
వసంతవల్లీపుష్పాణాం సుగంధమరుతో వవుః ॥ ౪౬॥

మునిస్తు చకితో దృష్ట్వా యమదూతాశ్చ విస్మితాః ।
శీఘ్రం తే కథయామాసుర్ధర్మరాజాయ వేదినే ॥ ౪౭॥

మహారాజ మహాశ్చర్యమధునైవాభవద్విభో ।
స్వర్గాదప్యధికం సౌఖ్యం కుంభీపాకస్థపాపినాం ॥ ౪౮॥

నిమిత్తం నైవ జానీమః కస్మాదిదమభూద్విభో ।
చకితాః స్మ వయం సర్వే ప్రాప్తా దేవ త్వదంతికం ॥ ౪౯॥

నిశమ్య దూతవాణీం తాం ధర్మరాట్ శీఘ్రముత్థితః ।
మహామహిషమారూఢో యయౌ తే యత్ర పాపినః ॥ ౫౦॥

తాం వార్తాం ప్రేషయామాస దూతద్వారామరావతీం ।
శ్రుత్వా తాం దేవరాజోఽపి ప్రాప్తో దేవగణైః సహ ॥ ౫౧॥

బ్రహ్మలోకాత్పద్మజోఽపి వైకుంఠాద్విష్టరశ్రవాః ।
తత్తల్లోకాచ్చ దిక్పాలాః సమాజగ్ముర్గణైః సహ ॥ ౫౨॥

పరివార్య స్థితాః సర్వే కుంభీపాకమితస్తతః ।
అపశ్యంస్తద్గతాంజీవాన్స్వర్గాధికసుఖాంత్వితాన్ ॥ ౫౩॥

చకితా ఏవ తే సర్వే న విదుస్తస్య కారణం ।
అహో పాపస్య భోగార్థం కుండమేతద్వినిర్మితం ॥ ౫౪॥

తత్ర సౌఖ్యం యదా జాతం తదా పాపాత్తు కిం భయం |
ఉచ్ఛిన్నా వేదమర్యాదా పరమేశకృతా కథం || ౫౫||

భగవాన్ స్వస్య సంకల్పం వితథం కృతవాన్కథం |
ఆశ్చర్యమేతదాశ్చర్యమేతదిత్యేవ భాషిణః || ౫౬||

తటస్థా అభవన్సర్వే న విదుస్తత్ర కారణం |
ఏతస్మిన్నంతరే శౌరిః సమ్మంత్ర్య విబుధాదిభిః || ౫౭||

యయౌ కైశ్చిత్సురగణైః సహితః శంకరాలయం |
పార్వత్యా సహితం దేవం కోటికందర్పసుందరం || ౫౮||

రమణీయతమాంగం తం లావణ్యాఖనిమద్భుతం |
సదా షోడశవర్షీయం నానాలంకారభూషితం || ౫౯||

నానాగణైః పరివృతం లాలయంతం పరాం శివాం |
దదర్శ చంద్రమౌలిం స చతుర్వేదం ననామ హ || ౬౦||

వృత్తాంతం కథయామాస చమత్కృతమతిస్ఫుటం |
ఏతస్య కారణం దేవ న జానీమః కథంచన || ౬౧||

వద తత్కారణం దేవ సర్వజ్ఞోఽసి యతః ప్రభో |
విష్ణువాక్యం తదా శ్రుత్వా ప్రసన్నముఖపంకజః || ౬౨||

ఉవాచ మధురం వాక్యం మేఘగంభీరయా గిరా |
శృణు విష్ణో తన్నిమిత్తం నాశ్చర్యం త్వత్ర విద్యతే || ౬౩||

భస్మనో మహిమైవాయం భస్మనా కిం భవేన్న హి |
కుంభీపాకం గతో ద్రష్టుం దుర్వాసాః శైవసమ్మతః || ౬౪||

అవాఙ్ముఖో దదర్శాధస్తదా వాయువశాద్ధరే |
భాలభస్మకణాస్తత్ర పతితా దైవయోగతః || ౬౫||

తేన జాతమిదం సర్వం భస్మనో మహిమా త్వయం |
ఇతః పరం తు తత్తీర్థం పితృలోకనివాసినాం || ౬౬||

భవిష్యతి న సందేహో యత్ర స్నాత్వా సుఖీ భవేత్ |
పితృతీర్థం తు తన్నామ్నాప్యత ఊర్ధ్వం భవిష్యతి || ౬౭||

మల్లింగస్థాపనం తత్ర కార్యం దేవ్యాశ్చ సత్తమ |
పూజయిష్యంతి తే తత్ర పితృలోకనివాసినః || ౬౮||

త్రైలోక్యే యాని తీర్థాని తత్ర శ్రేష్ఠమిదం భవేత్ |
పితృీశ్వరీపూజయా తు త్రైలోక్యం పూజితం భవేత్ || ౬౯||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
ఇతి దేవవచః శ్రుత్వా దేవం మూర్ధ్నా ప్రణమ్య చ |

తదనుజ్ఞాం సమాదాయ యయౌ దేవాంతికం హరిః ॥ ౭౦॥

తత్సర్వం కథయామాస కారణం శంకరోదితం ।
సాధు సాధ్వితి తే ప్రోచురమరా మౌలిచాలనైః ॥ ౭౧॥

శశంసుర్భస్మమాహాత్మ్యం హరిబ్రహ్మాదయః సురాః ।
పితరశ్చైవ సంతుష్టాస్తీర్థలాభాత్పరంతప ॥ ౭౨॥

తత్తీర్థతీరే లింగం చ దేవ్యా మూర్తిం యథావిధి ।
స్థాపయామాసురమరాః పూజయామాసురన్వహం ॥ ౭౩॥

తత్ర యే ప్రాణినోఽభూవన్పాపభోగార్థమాస్థితాః ।
తే విమానం సమారుహ్య గతాః కైలాసమండలం ॥ ౭౪॥

నామ్నా భద్రగణాస్తే తు వసంత్యద్యాపి తత్ర హి ।
పునశ్చ దూరదేశే తు కుంభీపాకో వినిర్మితః ॥ ౭౫॥

నిరుద్ధం శైవగమనం దేవైస్తత్ర తు తద్దినాత్ ।
ఇతి తే సర్వమాఖ్యాతం భస్మమాహాత్మ్యముత్తమం ॥ ౭౬॥

నాతః పరతరం కించిదధికం విద్యతే మునే ।
ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిం చైవాప్యధికారివిభేదతః ॥ ౭౭॥

ప్రవక్ష్యే మునిశార్దూల వైష్ణవాగమలోకనాత్ ।
ఊర్ధ్వపుండ్రప్రమాణాని దివ్యాన్యంగులిభేదతః ॥ ౭౮॥

వర్ణాభిమంత్రదేవాంశ్చ ప్రవక్ష్యామి ఫలాని చ ।
పర్వతాగ్రే నదీతీరే శివక్షేత్రే విశేషతః ॥ ౭౯॥

సింధుతీరే చ వల్మీకే తులసీమూలమాశ్రితే ।
మృద ఏతాస్తు సంగ్రాహ్యా వర్జయేదన్యమృత్తికాః ॥ ౮౦॥

శ్యామం శాంతికరం ప్రోక్తం రక్తం వశ్యకరం భవేత్ ।
శ్రీకరం పీతమిత్యాహుర్ధర్మదం శ్వేతముచ్యతే ॥ ౮౧॥

అంగుష్ఠః పుష్టిదః ప్రోక్తో మధ్యమాయుష్కరీ భవేత్ ।
అనామికాన్నదా నిత్యం ముక్తిదా చ ప్రదేశినీ ॥ ౮౨॥

ఏతైరంగులిభేదైస్తు కారయేన్న నఖైః స్పృశేత్ ।
వర్తిదీపావలికృతిం వేణపత్రాకృతిం తథా ॥ ౮౩॥

పద్మస్య ముకులాకారం తథా కుర్యాత్ప్రయత్నతః ।
మత్స్యకూర్మాకృతిం వాపి శంఖాకారం తతః పరం ॥ ౮౪॥

దశాంగులిప్రమాణం తు ఉత్తమోత్తమముచ్యతే ।
నవాంగులం మధ్యమం స్యాదష్టాంగులమతః పరం ॥ ౮౫॥

సప్తషట్పంచభిః పుండ్రం మధ్యమం త్రివిధం స్మృతం |
చతుస్త్రిద్వ్యంగులైః పుండ్రం కనిష్ఠం త్రివిధం భవేత్ || ౮౬||

లలాటే కేశవం విద్యాన్నారాయణమథోదరే |
మాధవం హృది విన్యస్య గోవిందం కంఠకూపకే || ౮౭||

ఉదరే దక్షిణే పార్శ్వే విష్ణురిత్యభిధీయతే |
తత్పార్శ్వబాహుమధ్యే చ మధుసూదనమేవ చ || ౮౮||

త్రివిక్రమం కర్ణదేశే వామకుక్షౌ తు వామనం |
శ్రీధరం బాహుకే వామే హృషీకేశం తు కర్ణకే || ౮౯||

పృష్ఠే చ పద్మనాభం తు కకుద్ధామోదరం స్మరేత్ |
ద్వాదశైతాని నామాని వాసుదేవేతి మూర్ధని || ౯౦||

పూజాకాలే చ హోమే చ సాయం ప్రాతః సమాహితః |
నామాన్యుచ్చార్య విధినా ధారయేదూర్ధ్వపుండ్రకం || ౯౧||

అశుచిర్వాప్యనాచారో మనసా పాపమాచరేత్ |
శుచిరేవ భవేన్నిత్యం మూర్ధ్ని పుండ్రాంకితో నరః || ౯౨||

ఊర్ధ్వపుండ్రధరో మర్త్యో మ్రియతే యత్ర కుత్రచిత్ |
శ్వపాకోఽపి విమానస్థో మమ లోకే మహీయతే || ౯౩||

ఏకాంతినో మహాభాగా మత్స్వరూపవిదోఽమలాః |
సాంతరాలాన్ప్రకుర్వంతి పుండ్రాన్విష్ణుపదాకృతీన్ || ౯౪||

పరమైకాంతినోఽప్యేవం మత్పాదైకపరాయణాః |
హరిద్రాచూర్ణసంయుక్తాంఛూలాకారాంస్తు వామలాన్ || ౯౫||

అన్యే తు వైష్ణవాః పుండ్రానచ్ఛిద్రానపి భక్తితః |
ప్రకుర్వీరందీపపద్మవేణుపత్రోపమాకృతీన్ || ౯౬||

అచ్ఛిద్రానపి సచ్ఛిద్రాన్ కుర్యుః కేవలవైష్ణవాః |
అచ్ఛిద్రకరణే తేషాం ప్రత్యవాయో న విద్యతే || ౯౭||

ఏకాంతినాం ప్రపన్నానాం పరమైకాంతినామపి |
అచ్ఛిద్రపుండ్రాకరణే ప్రత్యవాయో మహాన్భవేత్ || ౯౮||

ఊర్ధ్వపుండ్రం తు యః కుర్యాద్దండాకారం తు శోభనం |
మధ్యే ఛిద్రం వైష్ణవాశ్చ నమోఽన్తైః కేశవాదిభిః || ౯౯||

విమలాన్యూర్ధ్వపుండ్రాణి సాంతరాలాని యో నరః |
కరోతి విపులం తత్ర మందిరం మే కరోతి సః || ౧౦౦||

ఊర్ధ్వపుండ్రస్య మధ్యే తు విశాలే సుమనోహరే |
లక్ష్మ్యా సాకం సహాసీనో రమతే విష్ణురవ్యయః || ౧౦౧||

నిరంతరాలం యః కుర్యాదూర్ధ్వపుండ్రం ద్విజాధమః |
స హి తత్ర స్థితం విష్ణుం శ్రియం చైవ వ్యపోహతి || ౧౦౨||

అచ్ఛిద్రమూర్ధ్వపుండ్రం తు యః కరోతి విమూఢధీః |
స పర్యాయేణ తానేతి నరకానేకవింశతిం || ౧౦౩||

ఋజూని స్ఫుటపార్శ్వాని సాంతరాలాని విన్యసేత్ |
ఊర్ధ్వపుండ్రాణి దండాబ్జదీపమత్స్యనిభాని చ || ౧౦౪||

శిఖోపవీతవద్ధార్యమూర్ధ్వపుండ్రం ద్విజేన చ |
వినా కృతాశ్చేద్విఫలాః క్రియాః సర్వా మహామునే || ౧౦౫||

తస్మాత్సర్వేషు కార్యేషు కార్యం విప్రస్య ధీమతః |
ఊర్ధ్వపుండ్రం త్రిశూలం చ వర్తులం చతురస్రకం || ౧౦౬||

అర్ధచంద్రాదికం లింగం వేదనిష్ఠో న ధారయేత్ |
జన్మనా లబ్ధజాతిస్తు వేదపంథానమాశ్రితః || ౧౦౭||

పుండ్రాంతరం భ్రమాద్వాపి లలాటే నైవ ధారయేత్ |
ఖ్యాతికాంత్యాదిసిద్ధ్యర్థం చాపి విష్ణ్వాగమాదిషు || ౧౦౮||

స్థితం పుండ్రాంతరం నైవ ధారయేద్వైదికో జనః |
తిర్యక్త్రిపుండ్రం సంత్యజ్య శ్రౌతం కథమపి భ్రమాత్ || ౧౧౧||

లలాటే భస్మనా తిర్యక్త్రిపుండ్రస్య చ ధారణం |
వినా పుండ్రాంతరం మోహాద్ధారయన్నారకీ భవేత్ || ౧౧౦||

వేదమార్గైకనిష్ఠస్తు మోహేనాప్యంకితో యది |
పతత్యేవ న సందేహస్తథా పుండ్రాంతరాదపి || ౧౧౧||

నాంకనం విగ్రహే కుర్యాద్వేదమార్గం సమాశ్రితః |
శ్రౌతధర్మైకనిష్ఠానాం లింగం తు శ్రౌతమేవ హి || ౧౧౨||

అశ్రౌతధర్మనిష్ఠానామశ్రౌత లింగమీరితం |
దేవతా వేదసిద్ధా యాస్తాసాం లింగం తు వైదికం || ౧౧౩||

అశ్రౌతతంత్రనిష్ఠా యాస్తాసామశ్రౌతమేవ హి |
వేదసిద్ధో మహాదేవః సాక్షాత్సంసారమోచకః || ౧౧౪||

భక్తానాముపకారాయ శ్రౌతం లింగం దధాతి చ |
వేదసిద్ధస్య విష్ణోశ్చ శ్రౌతం లింగం న చేతరత్ || ౧౧౫||

ప్రాదుర్భావవిశేషాణామపి తస్య తదేవ హి |
శ్రౌతం లింగం తు విజ్ఞేయం త్రిపుండ్రోద్ధూలనాదికం || ౧౧౬||

అశ్రౌతమూర్ధ్వపుండ్రాది నైవ తిర్యక్త్రిపుండ్రకం |
వేదమార్గైకనిష్ఠానాం వేదోక్తేనైవ వర్త్మనా || ౧౧౭||

లలాటే భస్మనా తిర్యక్త్రిపుండ్రం ధార్యమేవ హి ।
యస్తు నారాయణం దేవం ప్రపన్నః పరమం పదం ।
ధారయేత్సర్వదా శూలం లలాటే గంధవారిణా ॥ ౧౧౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
త్రిపుండ్రోర్ధ్వపుండ్రధారణవిధివర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫॥

౧౬ సంధ్యోపాసననిరూపణం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథాతః శ్రూయతాం పుణ్యం సంధ్యోపాసనముత్తమం ।
భస్మధారణమాహాత్మ్యం కథితం చైవ విస్తరాత్ ॥ ౧॥

ప్రాతఃసంధ్యావిధానం చ కథయిష్యామి తేఽనఘ ।
ప్రాతఃసంధ్యాం సనక్షత్రాం మధ్యాహ్నే మధ్యభాస్కరాం ॥ ౨॥

ససూర్యాం పశ్చిమాం సంధ్యాం తిస్రః సంధ్యా ఉపాసతే ।
తద్భేదానపి వక్ష్యామి శృణు దేవర్షిసత్తమ ॥ ౩॥

ఉత్తమా తారకోపేతా మధ్యమా లుప్తతారకా ।
అధమా సూర్యసహితా ప్రాతఃసంధ్యా త్రిధా మతా ॥ ౪॥

ఉత్తమా సూర్యసహితా మధ్యమాస్తమితే రవౌ ।
అధమా తారకోపేతా సాయంసంధ్యా త్రిధా మతా ॥ ౫॥

విప్రో వృక్షో మూలకాన్యత్ర సంధ్యా
వేదః శాఖా ధర్మకర్మాణి పత్రం ।
తస్మాన్మూలం యత్నతో రక్షణీయం
ఛిన్నే మూలే నైవ వృక్షో న శాఖా ॥ ౬॥

సంధ్యా యేన న విజ్ఞాతా సంధ్యా యేనానుపాసితా ।
జీవమానో భవేచ్ఛూద్రో మృతః శ్వా చైవ జాయతే ॥ ౭॥

తస్మాన్నిత్యం ప్రకర్తవ్యం సంధ్యోపాసనముత్తమం ।
తదభావేఽన్యకర్మాదావధికారీ భవేన్న హి ॥ ౮॥

ఉదయాస్తమయాదూర్ధ్వం యావత్స్యాద్ఘటికాత్రయం ।
తావత్సంధ్యాముపాసీత ప్రాయశ్చిత్తం తతః పరం ॥ ౯॥

కాలాతిక్రమణే జాతే చతుర్థార్ఘ్యం ప్రదాపయేత్ ।
అథవాష్టశతం దేవీం జప్త్వాదౌ తాం సమాచరేత్ ॥ ౧౦॥

యస్మిన్కాలే తు యత్కర్మ తత్కాలాధీశ్వరీం చ తాం ।
సంధ్యాముపాస్య పశ్చాత్తు తత్కాలీనం సమాచరేత్ ॥ ౧౧॥

గృహే సాధారణా ప్రోక్తా గోష్ఠే వై మధ్యమా భవేత్ ।
నదీతీరే చోత్తమా స్యాద్దేవీగేహే తదుత్తమా ॥ ౧౨॥

యతో దేవ్యా ఉపాసేయం తతో దేవ్యాస్తు సన్నిధౌ ।
సంధ్యాత్రయం ప్రకర్తవ్యం తదానంత్యాయ కల్పతే ॥ ౧౩॥

ఏతస్యా అపరం దైవం బ్రాహ్మణానాం చ విద్యతే ।
న విష్ణూపాసనా నిత్యా న శివోపాసనా తథా ॥ ౧౪॥

యథా భవేన్మహాదేవ్యా గాయత్ర్యాః శ్రుతిచోదితా ।
సర్వవేదసారభూతా గాయత్ర్యాస్తు సమర్చనా ॥ ౧౫॥

బ్రహ్మాదయోఽపి సంధ్యాయాం తాం ధ్యాయంతి జపంతి చ ।
వేదా జపంతి తాం నిత్యం వేదోపాస్యా తతః స్మృతా ॥ ౧౬॥

తస్మాత్సర్వే ద్విజాః శాక్తా న శైవా న చ వైష్ణవాః ।
ఆదిశక్తిముపాసంతే గాయత్రీం వేదమాతరం ॥ ౧౭॥

ఆచాంతః ప్రాణమాయమ్య కేశవాదికనామభిః ।
కేశవశ్చ తథా నారాయణో మాధవ ఏవ చ ॥ ౧౮॥

గోవిందో విష్ణురేవాథ మధుసూదన ఏవ చ ।
త్రివిక్రమో వామనశ్చ శ్రీధరోఽపి తతః పరం ॥ ౧౯॥

హృషీకేశః పద్మనాభో దామోదర అతః పరం ।
సంకర్షణో వాసుదేవః ప్రద్యుమ్నోఽప్యనిరుద్ధకః ॥ ౨౦॥

పురుషోత్తమాధోక్షజౌ చ నారసింహోఽప్యుతస్తథా ।
జనార్దన ఉపేంద్రశ్చ హరిః కృష్ణోఽన్తిమస్తథా ॥ ౨౧॥

ఓంకారపూర్వకం నామ చతుర్వింశతిసంఖ్యయా ।
స్వాహాంతైః ప్రాశయేద్వారి నమోఽన్తైః స్పర్శయేత్తథా ॥ ౨౨॥

కేశవాదిత్రిభిః పీత్వా ద్వాభ్యాం ప్రక్షాలయేత్కరౌ ।
ముఖం ప్రక్షాలయేద్ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యామున్మార్జనం తథా ॥ ౨౩॥

ఏకేన పాణిం సంప్రోక్ష్య పాదావపి శిరోఽపి చ ।
సంకర్షణాదిదేవానాం ద్వాదశాంగాని సంస్పృశేత్ ॥ ౨౪॥

దక్షిణేనోదకం పీత్వా వామేన సంస్పృశేద్బుధః ।
తావన్న శుధ్యతే తోయం యావద్వామేన న స్పృశేత్ ॥ ౨౫॥

గోకర్ణాకృతిహస్తేన మాషమాత్రం జలం పిబేత్ ।
తతో న్యూనాధికం పీత్వా సురాపాయీ భవేద్ద్విజః ॥ ౨౬॥

సంహతాంగులినా తోయం పాణినా దక్షిణేన తు ।
ముక్తాంగుష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం శేషేణాచమనం విదుః ॥ ౨౭॥

ప్రాణాయామం తతః కృత్వా ప్రణవస్మృతిపూర్వకం ।
గాయత్రీం శిరసా సార్ధం తురీయపదసంయుతాం ॥ ౨౮॥

దక్షిణే రేచయేద్వాయుం వామేన పూరితోదరం ।
కుంభేన ధారయేన్నిత్యం ప్రాణాయామం విదుర్బుధాః ॥ ౨౯॥

పీడయేద్దక్షిణాం నాడీమంగుష్ఠేన తథోత్తరాం ।
కనిష్ఠానామికాభ్యాం తు మధ్యమాం తర్జనీం త్యజేత్ ॥ ౩౦॥

రేచకః పూరకశ్చైవ ప్రాణాయామోఽథ కుంభకః ।
ప్రోచ్యతే సర్వశాస్త్రేషు యోగిభిర్యతమానసైః ॥ ౩౧॥

రేచకః సృజతే వాయుం పూరకః పూరయేత్తు తం ।
సామ్యేన సంస్థితిర్యత్తత్కుంభకః పరికీర్తితః ॥ ౩౨॥

నీలోత్పలదలశ్యామం నాభిమధ్యే ప్రతిష్ఠితం ।
చతుర్భుజం మహాత్మానం పూరకే చింతయేద్ధరిం ॥ ౩౩॥

కుంభకే తు హృది స్థానే ధ్యాయేత్తు కమలాసనం ।
ప్రజాపతిం జగన్నాథం చతుర్వక్త్రం పితామహం ॥ ౩౪॥

రేచకే శంకరం ధ్యాయేల్లలాటస్థం మహేశ్వరం ।
శుద్ధస్ఫటికసంకాశం నిర్మలం పాపనాశనం ॥ ౩౫॥

పూరకే విష్ణుసాయుజ్యం కుంభకే బ్రహ్మణో గతిం ।
రేచకేన తృతీయం తు ప్రాప్నుయాదీశ్వరం పరం ॥ ౩౬॥

పౌరాణాచమనాద్యం చ ప్రోక్తం దేవర్షిసత్తమ ।
శ్రౌతమాచమనాద్యం చ శృణు పాపాపహం మునే ॥ ౩౭॥

ప్రణవం పూర్వముచ్చార్య గాయత్రీం తు తదిత్యృచం ।
పాదాదౌ వ్యాహృతీస్తిస్రః శ్రౌతాచమనముచ్యతే ॥ ౩౮॥

గాయత్రీం శిరసా సార్ధం జపేద్వ్యాహృతిపూర్వికాం ।
ప్రతిప్రణవసంయుక్తాం త్రితయం ప్రాణసంయమః ॥ ౩౯॥

(సలక్షణం తు ప్రాణానామాయామం కీర్త్యతేఽధునా ।
నానాపాపైకశమనం మహాపుణ్యఫలప్రదం ॥)
పంచాంగులీభిర్నాసాగ్రం పీడయేత్ప్రణవేన తు ।
సర్వపాపహరా ముద్రా వానప్రస్థగృహస్థయోః ॥ ౪౦॥

కనిష్ఠానామికాంగుష్ఠై ర్యతేశ్చ బ్రహ్మచారిణః ।
ఆపో హి ష్ఠేతి తిసృభిః ప్రోక్షణం స్యాత్కుశోదకైః ॥ ౪౧॥

ఋగంతే మార్జనం కుర్యాత్పాదాంతే వా సమాహితః ।
నవప్రణవయుక్తేన ఆపో హి ష్ఠేత్యనేన తు ॥ ౪౨॥

నశ్యేదఘం మార్జనేన సంవత్సరసముద్భవం ।
తత ఆచమనం కృత్వా సూర్యశ్చేతి పిబేదపః ॥ ౪౩॥

అంతఃకరణసంభిన్నం పాపం తస్య వినశ్యతి ।
ప్రణవేన వ్యాహృతిభిర్గాయత్ర్యా ప్రణవాద్యయా ॥ ౪౪॥

ఆపో హి ష్ఠేతి సూక్తేన మార్జనం చైవ కారయేత్ ।
ఉద్ధృత్య దక్షిణే హస్తే జలం గోకర్ణవత్కృతే ॥ ౪౫॥

నీత్వా తం నాసికాగ్రం తు వామకుక్షౌ స్మరేదఘం ।
పురుషం కృష్ణవర్ణం చ ఋతం చేతి పఠేత్తతః ॥ ౪౬॥

ద్రుపదాం వా ఋచం పశ్చాద్దక్షనాసాపుటేన చ ।
శ్వాసమార్గేణ తం పాపమానయేత్కరవారిణి ॥ ౪౭॥

నావలోక్యైవ తద్వారి వామభాగేఽశ్మని క్షిపేత్ ।
నిష్పాపం తు శరీరం మే సంజాతమితి భావయేత్ ॥ ౪౮॥

ఉత్థాయ తు తతః పాదౌ ద్వౌ సమౌ సన్నియోజయేత్ ।
జలాంజలిం గృహీత్వా తు తర్జన్యంగుష్ఠవర్జితం ॥ ౪౯॥

వీక్ష్య భానుం క్షిపేద్వారి గాయత్ర్యా చాభిమంత్రితం ।
త్రివారం మునిశార్దూల విధిరేషోఽర్ఘ్యమోచనే ॥ ౫౦॥

తతః ప్రదక్షిణాం కుర్యాదసావాదిత్యమంత్రతః ।
మధ్యాహ్నే సకృదేవ స్యాత్సంధ్యయోస్తు త్రివారతః ॥ ౫౧॥

ఈషన్నగ్రః ప్రభాతే తు మధ్యాహ్నే దండవత్స్థితః ।
ఆసనే చోపవిష్టస్తు ద్విజః సాయం క్షిపేదపః ॥ ౫౨॥

ఉదకం ప్రక్షిపేద్యస్మాత్తత్కారణమతః శృణు ।
త్రింశత్కోట్యో మహావీరా మందేహా నామ రాక్షసాః ॥ ౫౩॥

కృతఘ్నా దారుణా ఘోరాః సూర్యమిచ్ఛంతి ఖాదితుం ।
తతో దేవగణాః సర్వే ఋషయశ్చ తపోధనాః ॥ ౫౪॥

ఉపాసతే మహాసంధ్యాం ప్రక్షిపంత్యుదకాంజలిం ।
దహ్యంతే తేన దైత్యాస్తే వజ్రీభూతేన వారిణా ॥ ౫౫॥

ఏతస్మాత్కారణాద్విప్రాః సంధ్యాం నిత్యముపాసతే ।
మహాపుణ్యస్య జననం సంధ్యోపాసనమీరితం ॥ ౫౬॥

అర్ఘ్యాంగభూతమంత్రోఽయం ప్రోచ్యతే శృణు నారద ।
యదుచ్చారణమాత్రేణ సాంగం సంధ్యాఫలం భవేత్ ॥ ౫౭॥

సోఽహమర్కోఽస్మ్యహం జ్యోతిరాత్మా జ్యోతిరహం శివః ।
ఆత్మజ్యోతిరహం శుక్లః సర్వజ్యోతీ రసోఽస్మ్యహం ॥ ౫౮॥

ఆగచ్ఛ వరదే దేవి గాయత్రి బ్రహ్మరూపిణి ।
జపానుష్ఠానసిద్ధ్యర్థం ప్రవిశ్య హృదయం మమ ॥ ౫౯॥

ఉత్తిష్ఠ దేవి గంతవ్యం పునరాగమనాయ చ ।
అర్ఘ్యేషు దేవి గంతవ్యం ప్రవిశ్య హృదయం మమ ॥ ౬౦॥

తతః శుద్ధస్థలే నైజమాసనం స్థాపయేద్బుధః ।
తత్రారుహ్య జపేత్పశ్చాద్గాయత్రీం వేదమాతరం ॥ ౬౧॥

అత్రైవ ఖేచరీ ముద్రా ప్రాణాయామోత్తరం మునే ।
ప్రాతఃసంధ్యావిధానే చ కీర్తితా మునిపుంగవ ॥ ౬౨॥

తన్నామార్థం ప్రవక్ష్యామి సాదరం శృణు నారద ।
చిత్తం చరతి ఖే యస్మాజ్జిహ్వా చరతి ఖే గతా ॥ ౬౩॥

భ్రువోరంతర్గతా దృష్టిర్ముద్రా భవతి ఖేచరీ ।
న చాసనం సిద్ధసమం న కుంభసదృశోఽనిలః ॥ ౬౪॥

న ఖేచరీసమా ముద్రా సత్యం సత్యం చ నారద ।
ఘంటావత్ప్రణవోచ్చారాద్వాయుం నిర్జిత్య యత్నతః ॥ ౬౫॥

స్థిరాసనే స్థిరో భూత్వా నిరహంకారనిర్మమః ।
లక్షణం నారద మునే శృణు సిద్ధాసనస్య చ ॥ ౬౬॥

యోనిస్థానకమంఘ్రిమూలఘటితం కృత్వా దృఢం విన్యసే-
న్మేఢ్రే పాదమథైకమేవ హృదయం కృత్వా సమం విగ్రహం ।
స్థాణుః సంయమితేంద్రియోఽచలదృశా పశ్యన్భ్రువోరంతరం
తిష్ఠత్యేతదతీవ యోగిసుఖదం సిద్ధాసనం ప్రోచ్యతే ॥ ౬౭॥

ఆయాతు వరదా దేవీ అక్షరం బ్రహ్మసమ్మితం ।
గాయత్రీ ఛందసాం మాతరిదం బ్రహ్మ జుషస్వ మే ॥ ౬౮॥

యదహ్నా కురుతే పాపం తదహ్నా ప్రతిముచ్యతే ।
యద్రాత్ర్యా కురుతే పాపం తద్రాత్ర్యా ప్రతిముచ్యతే ॥ ౬౯॥

సర్వవర్ణే మహాదేవి సంధ్యావిద్యే సరస్వతి ।
అజరే అమరే దేవి సర్వదేవి నమోఽస్తు తే ॥ ౭౦॥

తేజోఽసీత్యాదిమంత్రేణ దేవీమావాహయేత్తతః ।
యత్కృతం త్వదనుష్ఠానం తత్సర్వం పూర్ణమస్తు మే ॥ ౭౧॥

తతః శాపవిమోక్షాయ విధానం సమ్యగాచరేత్ ।
బ్రహ్మశాపస్తతో విశ్వామిత్రస్య చ తథైవ చ ॥ ౭౨॥

వసిష్ఠశాప ఇత్యేతత్త్రివిధం శాపలక్షణం ।
బ్రహ్మణః స్మరణేనైవ బ్రహ్మశాపో నివర్తతే ॥ ౭౩॥

విశ్వామిత్రస్మరణతో విశ్వామిత్రస్య శాపతః ।
వసిష్ఠస్మరణాదేవ తస్య శాపో వినశ్యతి ॥ ౭౪॥

హృత్పద్మమధ్యే పురుషం ప్రమాణం
సత్వాత్మకం సర్వజగత్స్వరూపం ।
ధ్యాయామి నిత్యం పరమాత్మసంజ్ఞం
చిద్రూపమేకం వచసామగమ్యం ॥ ౭౫॥

అథ న్యాసవిధిం వక్ష్యే సంధ్యాయా అంగసంభవం ।
ఓంకారం పూర్వవద్యోజ్యం తతో మంత్రానుదీరయేత్ ॥ ౭౬॥

భూరిత్యుక్త్వా చ పాదాభ్యాం నమ ఇత్యేవ చోచ్చరేత్ ।
భువః పూర్వం తు జానుభ్యాం స్వః కటిభ్యాం నమో వదేత్ ॥ ౭౭॥

మహర్నాభ్యై జనశ్చైవ హృదయాయ తతస్తపః ।
కంఠాయ చ తతః సత్యం లలాటే పరికీర్తయేత్ ॥ ౭౮॥

అంగుష్ఠాభ్యాం తత్సవితుస్తర్జనీభ్యాం వరేణ్యకం ।
భర్గో దేవస్య మధ్యాభ్యాం ధీమహీత్యేవ కీర్తయేత్ ॥ ౭౯॥

అనామాభ్యాం కనిష్ఠాభ్యాం ధియో యో నః పదం వదేత్ ।
ప్రచోదయాత్కరపృష్ఠతలయోర్విన్యసేత్సుధీః ॥ ౮౦॥

బ్రహ్మాత్మనే తత్సవితుర్హృదయాయ నమస్తథా ।
విష్ణ్వాత్మనే వరేణ్యం చ శిరసే నమ ఇత్యపి ॥ ౮౧॥

భర్గో దేవస్థ రుద్రాత్మనే శిఖాయై ప్రకీర్తితం ।
శక్త్యాత్మనే ధీమహీతి కవచాయ తతః పరం ॥ ౮౨॥

కాలాత్మనే ధియో యో నో నేత్రత్రయ ఉదీరితం ।
ప్రచోదయాచ్చ సర్వాత్మనేఽస్త్రాయ పరికీర్తితం ॥ ౮౩॥

అక్షరన్యాసమేవాగ్రే కథయామి మహామునే ।
గాయత్రీవర్ణసంభూతన్యాసః పాపహరః పరః ॥ ౮౪॥

ప్రణవం పూర్వముచ్చార్య వర్ణన్యాసః ప్రకీర్తితః ।
తత్కారమాదావుచ్చార్య పాదాంగుష్ఠద్వయే న్యసేత్ ॥ ౮౫॥

సకారం గుల్ఫయోస్తద్వద్వికారం జంఘయోర్న్యసేత్ ।
జాన్వోస్తుకారం విన్యస్య ఊర్వోశ్చైవ వకారకం ॥ ౮౬॥

రేకారం చ గుదే న్యస్య ణికారం లింగ ఏవ చ ।
కట్యాం యకారమేవాత్ర భకారం నాభిమండలే ॥ ౮౭॥

గోకారం హృదయే న్యస్య దేకారం స్తనయోర్ద్వయోః ।
వకారం హృది విన్యస్య స్యకారం కంఠకూపకే ॥ ౮౮॥

ధీకారం ముఖదేశే తు మకారం తాలుదేశకే ।
హికారం నాసికాగ్రే తు ధికారం నేత్రమండలే ॥ ౮౯॥

భ్రూమధ్యే చైవ యోకారం యోకారం చ లలాటకే ।
నకారం వై పూర్వముఖే ప్రకారం దక్షిణే ముఖే ॥ ౯౦॥

చోకారం పశ్చిమముఖే దకారం చోత్తరే ముఖే ।
యాకారం మూర్ధ్ని విన్యస్య తకారం వ్యాపకం న్యసేత్ ॥ ౯౧॥

ఏతన్న్యాసవిధిం కేచిన్నేచ్ఛంతి జపతత్పరాః ।
తతో ధ్యాయేన్మహాదేవీం జగన్మాతరమంబికాం ॥ ౯౨॥

భాస్వజ్జపాప్రసూనాభాం కుమారీం పరమేశ్వరీం ।
రక్తాంబుజాసనారూఢాం రక్తగంధానులేపనాం ॥ ౯౩॥

రక్తమాల్యాంబరధరాం చతురాస్యాం చతుర్భుజాం ।
ద్వినేత్రాం స్రుక్స్రువో మాలాం కుండికాం చైవ బిభ్రతీం ॥ ౯౪॥

సర్వాభరణసందీప్తామృగ్వేదాధ్యాయినీం పరాం ।
హంసపత్రామాహవనీయమధ్యస్థాం బ్రహ్మదేవతాం ॥ ౯౫॥

చతుష్పదామష్టకుక్షిం సప్తశీర్షాం మహేశ్వరీం ।
అగ్నివక్త్రాం రుద్రశిఖాం విష్ణుచిత్తాం తు భావయేత్ ॥ ౯౬॥

బ్రహ్మా తు కవచం యస్యా గోత్రం సాంఖ్యాయనం స్మృతం ।
ఆదిత్యమండలాంతఃస్థాం ధ్యాయేద్దేవీం మహేశ్వరీం ॥ ౯౭॥

ఏవం ధ్యాత్వా విధానేన గాయత్రీం వేదమాతరం ।
తతో ముద్రాః ప్రకుర్వీత దేవ్యాః ప్రీతికరాః శుభాః ॥ ౯౮॥

సుముఖం సపుటం చైవ వితతం విస్తృతం తథా ।
ద్విముఖం త్రిముఖం చైవ చతుష్కం పంచకం తథా ॥ ౯౯॥

షణ్ముఖాధోముఖం చైవ వ్యాపకాంజలికం తథా ।
శకటం యమపాశం చ గ్రథితం సన్ముఖోన్ముఖం ॥ ౧౦౦॥

విలంబం ముష్టికం చైవ మత్స్యం కూర్మం వరాహకం ।
సింహాక్రాంతం మహాక్రాంతం ముద్గరం పల్లవం తథా ॥ ౧౦౧॥

చతుర్వింశతిముద్రాశ్చ గాయత్ర్యాః సంప్రదర్శయేత్ ।
శతాక్షరాం చ గాయత్రీం సకృదావర్తయేత్సుధీః ॥ ౧౦౨॥

చతుర్వింశత్యక్షరాణి గాయత్ర్యా కీర్తితాని హి ।
జాతవేదసనామ్నీం చ ఋచముచ్చారయేత్తతః ॥ ౧౦౩॥

త్ర్యంబకస్యర్చమావృత్య గాయత్రీ శతవర్ణకా ।
భవతీయం మహాపుణ్యా సకృజ్జప్యా బుధైరియం ॥ ౧౦౪॥

ఓంకారం పూర్వముచ్చార్య భూర్భువః స్వస్తథైవ చ |
చతుర్వింశత్యక్షరాం చ గాయత్రీం ప్రోచ్చరేత్తతః || ౧౦౫||

ఏవం నిత్యం జపం కుర్యాద్బ్రాహ్మణో విప్రపుంగవః |
స సమగ్రం ఫలం ప్రాప్య సంధ్యాయాః సుఖమేధతే || ౧౦౬||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
సంధ్యోపాసననిరూపణం నామ షోడశోఽధ్యాయః || ౧౬||

౧౭ సంధ్యాదికృత్యవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
భిన్నపాదా తు గాయత్రీ బ్రహ్మహత్యాప్రణాశినీ |
అభిన్నపాదా గాయత్రీ బ్రహ్మహత్యాం ప్రయచ్ఛతి || ౧||

అచ్ఛిన్నపాదాగాయత్రీజపం కుర్వంతి యే ద్విజాః |
అధోముఖాశ్చ తిష్ఠంతి కల్పకోటిశతాని చ || ౨||

సంపుటైకా షడోంకారా గాయత్రీ వివిధా మతా |
ధర్మశాస్త్రపురాణేషు ఇతిహాసేషు సువ్రత || ౩||

పంచప్రణవసంయుక్తాం జపేదిత్యనుశాసనం |
జపసంఖ్యాష్టభాగాంతే పాదో జప్యస్తురీయకః || ౪||

స ద్విజః పరమో జ్ఞేయః పరం సాయుజ్యమాప్నుయాత్ |
అన్యథా ప్రజపేద్యస్తు స జపో విఫలో భవేత్ || ౫||

సంపుటైకా షడోంకారా భవేత్సా ఊర్ధ్వరేతసాం |
గృహస్థో బ్రహ్మచారీ వా మోక్షార్థీ తురీయాం జపేత్ || ౬||

తురీయపాదో గాయత్ర్యాః పరోరజసే సావదోం |
ధ్యానమస్య ప్రవక్ష్యామి జపసాంగఫలప్రదం || ౭||

హృది వికసితపద్మం సార్కసోమాగ్నిబింబం
ప్రణవమయమచింత్యం యస్య పీఠం ప్రకల్ప్యం |
అచలపరమసూక్ష్మం జ్యోతిరాకాశసారం
భవతు మమ ముదేఽసౌ సచ్చిదానందరూపః || ౮||

త్రిశూలయోనీ సురభిమక్షమాలాం చ లింగకం |
అంబుజం చ మహాముద్రామితి సప్త ప్రదర్శయేత్ || ౯||

యా సంధ్యా సైవ గాయత్రీ సచ్చిదానందరూపిణీ |
భక్త్యా తాం బ్రాహ్మణో నిత్యం పూజయేచ్చ నమేత్తతః || ౧౦||

ధ్యాతస్య పూజాం కుర్వీత పంచభిశ్చోపచారకైః |

లం పృథివ్యాత్మనే గంధమర్పయామి నమో నమః ‖ ౧౧‖

హమాకాశాత్మనే పుష్పం చార్పయామి నమో నమః ।
యం చ వాయ్వాత్మనే ధూపం చార్పయామి తతో వదేత్ ‖ ౧౨‖

రం చ వహ్న్యాత్మనే దీపమర్పయామి తతో వదేత్ ।
వమమృతాత్మనే తస్మై నైవేద్యమపి చార్పయేత్ ‖ ౧౩‖

యం రం లం వం హమితి చ పుష్పాంజలిమథార్పయేత్ ।
ఏవం పూజాం విధాయాథ చాంతే ముద్రాః ప్రదర్శయేత్ ‖ ౧౪‖

ధ్యాయేత్తు మనసా దేవీం మంత్రముచ్చారయేచ్ఛనైః ।
న కంపయేచ్ఛిరో గ్రీవా దంతాన్నైవ ప్రకాశయేత్ ‖ ౧౫‖

విధినాష్టోత్తరశతమష్టావింశతిరేవ వా ।
దశవారమశక్తో వా నాతో న్యూనం కదాచన ‖ ౧౬‖

తత ఉద్వాసయేద్దేవీముత్తమేత్యనువాకతః ।
న గాయత్రీం జపేద్విద్వాంజలమధ్యే కథంచన ‖ ౧౭‖

యతః సాగ్నిముఖీ ప్రోక్తేత్యాహుః కేచిన్మహర్షయః ।
సురభిర్జ్ఞానశూర్పం చ కూర్మో యోనిశ్చ పంకజం ‖ ౧౮‖

లింగం నిర్వాణకం చైవ జపాంతేఽష్టౌ ప్రదర్శయేత్ ।
యదక్షరపదభ్రష్టం స్వరవ్యంజనవర్జితం ‖ ౧౯‖

తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవి కశ్యపప్రియవాదిని ।
గాయత్రీతర్పణం చాతః కరణీయం మహామునే ‖ ౨౦‖

గాయత్రీ ఛంద ఆఖ్యాతం విశ్వామిత్రఋషిః స్మృతః ।
సవితా దేవతా ప్రోక్తా వినియోగశ్చ తర్పణే ‖ ౨౧‖

భూరిత్యుక్త్వా చ ఋగ్వేదపురుషం తర్పయామి చ ।
భువ ఇత్యేతదుక్త్వా చ యజుర్వేదమథో వదేత్ ‖ ౨౨‖

స్వర్వ్యాహృతిం సముక్త్వా చ సామవేదం సముచ్చరేత్ ।
మహ ఇత్యేతదుక్త్వాంతేఽథర్వవేదం చ తర్పయేత్ ‖ ౨౩‖

జనః పదాంత ఇతిహాసపురాణమితీరయేత్ ।
తపః సర్వాగమం చైవ పురుషం తర్పయామి చ ‖ ౨౪‖

సత్యం చ సత్యలోకాఖ్యపురుషం తర్పయామి చ ।
ఓం భూర్భూర్లోకపురుషం తర్పయామి తతో వదేత్ ‖ ౨౫‖

భువశ్చేతి భువర్లోకపురుషం తర్పయామి చ ।
స్వః స్వర్గలోకపురుషం తర్పయామి తతః పరం ‖ ౨౬‖

ఓంభూరేకపదా నామ గాయత్రీం తర్పయామి చ ।
భువో ద్విపదాం గాయత్రీం తర్పయామీతి కీర్తయేత్ ॥ ౨౭॥

స్వశ్చ త్రిపదాం గాయత్రీం తర్పయామి తతో వదేత్ ।
ఓంభూర్భువః స్వశ్చేతి తథా గాయత్రీం చ చతుష్పదాం ॥ ౨౮॥

ఉషసీం చైవ గాయత్రీం సావిత్రీం చ సరస్వతీం ।
వేదానాం మాతరం పృథ్వీమజాం చైవ తు కౌశికీం ॥ ౨౯॥

సాంకృతిం వై సార్వజితిం గాయత్రీం తర్పణే వదేత్ ।
తర్పణాంతే చ శాంత్యర్థం జాతవేదసమీరయేత్ ॥ ౩౦॥

మానస్తోకేతి మంత్రం చ శాంత్యర్థం ప్రజపేత్సుధీః ।
తతోఽపి త్ర్యంబకో మంత్రః శాంత్యర్థః పరికీర్తితః ॥ ౩౧॥

తచ్ఛంయోరితి మంత్రం చ జపేచ్ఛాంత్యర్థమేవ తు ।
అతో దేవా ఇతి ద్వాభ్యాం సర్వాంగస్పర్శనం చరేత్ ॥ ౩౨॥

స్యోనాపృథివిమంత్రేణ భూమ్యై కుర్యాత్ప్రణామకం ।
యథావిధి చ గోత్రాదీనుచ్చరేద్ద్విజసత్తమః ॥ ౩౩॥

ఏవం విధానం సంధ్యాయాః ప్రాతఃకాలే ప్రకీర్తితం ।
సంధ్యాకర్మ సమాప్యాంతేఽప్యగ్నిహోత్రం స్వయం హునేత్ ॥ ౩౪॥

పంచాయతనపూజాం చ తతః కుర్యాత్సమాహితః ।
శివాం శివం గణపతిం సూర్యం విష్ణుం తథార్చయేత్ ॥ ౩౫॥

పౌరుషేణ తు సూక్తేన వ్యాహృత్యా వా సమాహితః ।
మూలమంత్రేణ వా కుర్యాద్ధ్రీశ్చ తే ఇతి మంత్రతః ॥ ౩౬॥

భవానీం తు యజేన్మధ్యే తథైశాన్యాం తు మాధవం ।
ఆగ్నేయ్యాం గిరిజానాథం గణేశం రక్షసాం దిశి ॥ ౩౭॥

వాయవ్యామర్చయేత్సూర్యమితి దేవస్థితిక్రమః ।
షోడశానుపచారాంశ్చ షోడశర్గ్భిర్హరేన్నరః ॥ ౩౮॥

దేవీమభ్యర్చ్య పురతో యజేదన్యాననుక్రమాత్ ।
న దేవీపూజనాత్పుణ్యమధికం క్వచిదీక్ష్యతే ॥ ౩౯॥

అత ఏవ తు సంధ్యాసు సంధ్యోపాస్తిః శ్రుతీరితా ।
నాక్షతైరర్చయేద్విష్ణుం న తులస్యా గణేశ్వరం ॥ ౪౦॥

దూర్వాభిర్నార్చయేద్దుర్గాం కేతకైర్న మహేశ్వరం ।
మల్లికాజాతికుసుమం కుటజం పనసం తథా ॥ ౪౧॥

కింశుకం బకులం కుందం లోధ్రం తు కరవీరకం ।
శింశపాఽపరాజితాపుష్పం బధ్వూకాగస్త్యపుష్పకే ॥ ౪౨॥

మదంతం సిందువారం చ పాలాశకుసుమం తథా ।
దూర్వాంకురం బిల్వదలం కుశమంజరికాం తథా ॥ ౪౩॥

శల్లకీమాధవీపుష్పమర్కమందారపుష్పకం ।
కేతకీం కర్ణికారం చ కదంబకుసుమం తథా ॥ ౪౪॥

పున్నాగశ్చంపకస్తద్వద్యూథికాతగరౌ తథా ।
ఏవమాదీని పుష్పాణి దేవీప్రియకరాణి చ ॥ ౪౫॥

గుగ్గులస్య భవేద్ధూపో దీపః స్యాత్తిలతైలతః ।
కృత్వేత్థం దేవతాపూజాం తతో మూలమనుం జపేత్ ॥ ౪౬॥

ఏవం పూజాం సమాప్యైవ వేదాభ్యాసం చరేద్బుధః ।
తతః స్వవృత్త్యా కుర్వీత పోష్యవర్గార్థసాధనం ।
తృతీయదినభాగే తు నియమేన విచక్షణః ॥ ౪౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
సంధ్యాదికృత్యవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭॥

౧౮ బృహద్రథకథానకం

నారద ఉవాచ ।
పూజావిశేషం శ్రీదేవ్యాః శ్రోతుమిచ్ఛామి మానద ।
యేనాశ్రితేన మనుజః కృతకృత్యత్వమావహేత్ ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
దేవర్షే శృణు వక్ష్యామి శ్రీమత్సు పూజనక్రమం ।
భుక్తిముక్తిప్రదం సాక్షాత్సమస్తాపన్నివారణం ॥ ౨॥

ఆచమ్య మౌనీ సంకల్ప్య భూతశుద్ధ్యాదికం చరేత్ ।
మాతృకాన్యాసపూర్వం తు షడంగన్యాసమాచరేత్ ॥ ౩॥

శంఖస్య స్థాపనం కృత్వా సామాన్యార్ఘ్యం విధాయ చ ।
పూజాద్రవ్యాణి చాస్త్రేణ ప్రోక్షయేన్మతిమాన్నరః ॥ ౪॥

గురోరనుజ్ఞామాదాయ తతః పూజాం సమారభేత్ ।
పీఠపూజాం పురా కృత్వా దేవీం ధ్యాయేత్తతః పరం ॥ ౫॥

ఆసనాద్యుపచారైశ్చ భక్తిప్రేమయుతః సదా ।
స్నాపయేత్పరదేవీం తాం పంచామృతరసాదిభిః ॥ ౬॥

పౌండ్రేక్షురసపూర్ణైస్తు కలశైః శతసంఖ్యకైః ।
స్నాపయేద్యో మహేశానీం న స భూయోఽభిజాయతే ॥ ౭॥

యశ్చ చూతరసైరేవం స్నాపయేజ్జగదంబికాం ।

వేదపారాయణం కృత్వా రసేనేక్షూద్భవేన వా ॥ ౮॥

తద్గేహం న త్యజేన్నిత్యం రమా చైవ సరస్వతీ ।
యస్తు ద్రాక్షారసేనైవ వేదపారాయణం చరన్ ॥ ౯॥

అభిషించేన్మహేశానీం సకుటుంబో నరోత్తమః ।
రసరేణుప్రమాణం చ దేవీలోకే మహీయతే ॥ ౧౦॥

కర్పూరాగురుకాశ్మీరకస్తూరీపంకపంకిలైః ।
సలిలైః స్నాపయేద్దేవీం వేదపారాయణం చరన్ ॥ ౧౧॥

భస్మీభవంతి పాపాని శతజన్మార్జితాని చ ।
యో దుగ్ధకలశైర్దేవీం స్తాపయేద్వేదపాఠతః ॥ ౧౨॥

ఆకల్పం స వసేన్నిత్యం తస్మిన్ వై క్షీరసాగరే ।
యస్తు దధ్నాభిషించేత్తాం దధికుల్యాపతిర్భవేత్ ॥ ౧౩॥

మధునా చ ధృతేనైవ తథా శర్కరయాపి చ ।
స్నాపయేన్మధుకుల్యాదినదీనాం స పతిర్భవేత్ ॥ ౧౪॥

సహస్రకలశైర్దేవీం స్నాపయన్భక్తితత్పరః ।
ఇహ లోకే సుఖీ భూత్వాప్యన్యలోకే సుఖీ భవేత్ ॥ ౧౫॥

క్షౌమం వస్త్రద్వయం దత్త్వా వాయులోకం స గచ్ఛతి ।
రత్ననిర్మితభూషాణాం దాతా నిధిపతిర్భవేత్ ॥ ౧౬॥

కాశ్మీరచందనం దత్త్వా కస్తూరీబిందుభూషితం ।
తథా సీమంతసిందూరం చరణేఽలక్తపత్రకం ॥ ౧౭॥

ఇంద్రాసనే సమారూఢో భవేద్దేవపతిః పరః ।
పుష్పాణి వివిధాన్యాహుః పూజాకర్మణి సాధవః ॥ ౧౮॥

తాని దత్త్వా యథాలాభం కైలాసం లభతే స్వయం ।
బిల్వపత్రాణ్యమోఘాని యో దద్యాత్పరశక్తయే ॥ ౧౯॥

తస్య దుఃఖం కదాచిచ్చ క్వచిచ్చ న భవిష్యతి ।
బిల్వపత్రత్రయే రక్తచందనేన తు సంల్లిఖేత్ ॥ ౨౦॥

మాయాబీజత్రయం యత్నాత్సుస్ఫుటం చాతిసుందరం ।
మాయాబీజాదికం నామ చతుర్థ్యంతం సముచ్చరేత్ ॥ ౨౧॥

నమోఽన్తం పరయా భక్త్యా దేవీచరణపంకజే ।
సమర్పయేన్మహాదేవ్యై కోమలం తచ్చ పత్రకం ॥ ౨౨॥

య ఏవం కురుతే భక్త్యా మనుత్వం లభతే హి సః ।
యస్తు కోటిదలైరేవం కోమలైరతినిర్మలైః ॥ ౨౩॥

పూజయేద్భువనేశానీం బ్రహ్మాండాధిపతిర్భవేత్ ।
కుందపుష్పైర్నవీనైస్తు లులితైరష్టగంధతః ॥ ౨౪॥

కోటిసంఖ్యైః పూజయేత్తు ప్రాజాపత్యం లభేద్ధ్రువం ।
మల్లికామాలతీపుష్పైరష్టగంధేన లోలితైః ॥ ౨౫॥

కోటిసంఖ్యైః పూజయా తు జాయతే స చతుర్ముఖః ।
దశకోటిభిరప్యేవం తైరేవ కుసుమైర్మునే ॥ ౨౬॥

విష్ణుత్వం లభతే మర్త్యో యత్సురేష్వపి దుర్లభం ।
విష్ణునైతద్వ్రతం పూర్వం కృతం స్వపదలబ్ధయే ॥ ౨౭॥

శతకోటిభిరప్యేవం సూత్రాత్మత్వం వ్రజేద్ధ్రువం ।
వ్రతమేతత్పురా సమ్యక్కృతం భక్త్యా ప్రయత్నతః ॥ ౨౮॥

తేన వ్రతప్రభావేణ హిరణ్యోదరతాం వ్రజేత్ ।
జపాకుసుమపుష్పస్య బంధూకకుసుమస్య చ ॥ ౨౯॥

దాడిమీకుసుమస్యాపి విధిరేష ఉదీరితః ।
ఏవమన్యాని పుష్పాణి శ్రీదేవ్యై విధినార్పయేత్ ॥ ౩౦॥

తస్య పుణ్యఫలస్యాంతం న జానాతీశ్వరోఽపి సః ।
తత్తదృతూద్భవైః పుష్పైర్నామసాహస్రసంఖ్యయా ॥ ౩౧॥

సమర్పయేన్మహాదేవ్యై ప్రతివర్షమతంద్రితః ।
య ఏవం కురుతే భక్త్యా మహాపాతకసంయుతః ॥ ౩౨॥

ఉపపాతకయుక్తోఽపి ముచ్యతే సర్వపాతకైః ।
దేహాంతే శ్రీపదాంభోజం దుర్లభం దేవసత్తమైః ॥ ౩౩॥

ప్రాప్నోతి సాధకవరో మునే నాస్త్యత్ర సంశయః ।
కృష్ణాగురుం సకర్పూరం చందనేన సమన్వితం ॥ ౩౪॥

సిల్హకం చాజ్యసంయుక్తం గుగ్గులేన సమన్వితం ।
ధూపం దద్యాన్మహాదేవ్యై యేన స్యాద్ధూపితం గృహం ॥ ౩౫॥

తేన ప్రసన్నా దేవేశీ దదాతి భువనత్రయం ।
దీపం కర్పూరఖండైశ్చ దద్యాద్దేవ్యై నిరంతరం ॥ ౩౬॥

సూర్యలోకమవాప్నోతి నాత్ర కార్యా విచారణా ।
శతదీపాంస్తథా దద్యాత్సహస్రాన్వా సమాహితః ॥ ౩౭॥

నైవేద్యం పురతో దేవ్యాః స్థాపయేత్పర్వతాకృతిం ।
లేహ్యైశ్చోష్యైస్తథా పేయైః షడ్రసైస్తు సమాహితైః ॥ ౩౮॥

నానాఫలాని దివ్యాని స్వాదూని రసవంతి చ ।
స్వర్ణపాత్రస్థితాన్నాని దద్యాద్దేవ్యై నిరంతరం ॥ ౩౯॥

తృప్తాయాం శ్రీమహాదేవ్యాం భవేత్తృప్తం జగత్త్రయం |
యతస్తదాత్మకం సర్వం రజ్జౌ సర్పో యథా తథా || ౪౦||

తతః పానీయకం దద్యాచ్ఛుభం గంగాజలం మహత్ |
కర్పూరవాలాసంయుక్తం శీతలం కలశస్థితం || ౪౧||

తాంబూలం చ తతో దేవ్యై కర్పూరశకలాన్వితం |
ఏలాలవంగసంయుక్తం ముఖసౌగంధ్యదాయకం || ౪౨||

దద్యాద్దేవ్యై మహాభక్త్యా యేన దేవీ ప్రసీదతి |
మృదంగవీణామురజఢక్కాదుందుభినిఃస్వనైః || ౪౩||

తోషయేజ్జగతాం ధాత్రీం గాయనైరతిమోహనైః |
వేదపారాయణైః స్తోత్రైః పురాణాదిభిరప్యుత || ౪౪||

ఛత్రం చ చామరే ద్వే చ దద్యాద్దేవ్యై సమాహితః |
రాజోపచారాన్ శ్రీదేవ్యై నిత్యమేవ సమర్పయేత్ || ౪౫||

ప్రదక్షిణాం నమస్కారం కుర్యాద్దేవ్యా అనేకధా |
క్షమాపయేజ్జగద్ధాత్రీం జగదంబాం ముహుర్ముహుః || ౪౬||

సకృత్స్మరణమాత్రేణ యత్ర దేవీ ప్రసీదతి |
ఏతాదృశోపచారైశ్చ ప్రసీదేదత్ర కః స్మయః || ౪౭||

స్వభావతో భవేన్మాతా పుత్రేఽతికరుణావతీ |
తేన భక్తౌ కృతాయాం తు వక్తవ్యం కిం తతః పరం || ౪౮||

అత్ర తే కథయిష్యామి పురావృత్తం సనాతనం |
బృహద్రథస్య రాజర్షేః ప్రియం భక్తిప్రదాయకం || ౪౯||

చక్రవాకోఽభవత్పక్షీ క్వచిద్దేశే హిమాలయే |
భ్రమన్నానావిధాందేశాన్యయౌ కాశీపురం ప్రతి || ౫౦||

అన్నపూర్ణామహాస్థానే ప్రారబ్ధవశతో ద్విజః |
జగామ లీలయా తత్ర కణలోభాదనాథవత్ || ౫౧||

కృత్వా ప్రదక్షిణామేకాం జగామ స విహాయసా |
దేశాంతరం విహాయైవ పురీం ముక్తిప్రదాయినీం || ౫౨||

కాలాంతరే మమారాసౌ గతః స్వర్గపురీం ప్రతి |
బుభుజే విషయాన్సర్వాన్ దివ్యరూపధరో యువా || ౫౩||

కల్పద్వయం తథా భుక్త్వా పునః ప్రాప భువం ప్రతి |
క్షత్రియాణాం కులే జన్మ ప్రాప సర్వోత్తమోత్తమం || ౫౪||

బృహద్రథేతి నామ్నాభూత్ప్రసిద్ధః క్షితిమండలే |
మహాయజ్వా ధార్మికశ్చ సత్యవాదీ జితేంద్రియః || ౫౫||

త్రికాలజ్ఞః సార్వభౌమో యమీ పరపురంజయః ।
పూర్వజన్మస్మృతిస్తస్య వర్తతే దుర్లభా భువి ॥ ౫౬॥

ఇతి శ్రుత్వా కింవదంతీం మునయః సముపాగతాః ।
కృతాతిథ్యా నృపేంద్రేణ విష్టరేషూషురేవ తే ॥ ౫౭॥

పప్రచ్ఛుర్మునయః సర్వే సంశయోఽస్తి మహాన్నృప ।
కేన పుణ్యప్రభావేణ పూర్వజన్మస్మృతిస్తవ ॥ ౫౮॥

త్రికాలజ్ఞానమేవాపి కేన పుణ్యప్రభావతః ।
జ్ఞానం తవేతి తజ్జ్ఞాతుమాగతాః స్మ తవాంతికం ॥ ౫౯॥

వద నిర్వ్యాజయా వృత్త్యా తదస్మాకం యథాతథం ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా రాజా పరమధార్మికః ॥ ౬౦॥

ఉవాచ సకలం బ్రహ్మన్ త్రికాలజ్ఞానకారణం ।
శ్రూయతాం మునయః సర్వే మమ జ్ఞానస్య కారణం ॥ ౬౧॥

చక్రవాకః స్థితః పూర్వం నీచయోనిగతోఽపి వా ।
అజ్ఞానతోఽపి కృతవానన్నపూర్ణాప్రదక్షిణాం ॥ ౬౨॥

తేన పుణ్యప్రభావేణ స్వర్గే కల్పద్వయస్థితిః ।
త్రికాలజ్ఞానతాప్యస్మిన్నభూజ్జన్మని సువ్రతాః ॥ ౬౩॥

కో వేద జగదంబాయాః పదస్మృతిఫలం కియత్ ।
స్మృత్వా తన్మహిమానం తు పతంత్యశ్రూణి మేఽనిశం ॥ ౬౪॥

ధిగస్తు జన్మ తేషాం వై కృతఘ్నానాం తు పాపినాం ।
యే సర్వమాతరం దేవీం స్వోపాస్యాం న భజంతి హి ॥ ౬౫॥

న శివోపాసనా నిత్యా న విష్ణూపాసనా తథా ।
నిత్యోపాస్తిః పరా దేవ్యా నిత్యా శ్రుత్యైవ చోదితా ॥ ౬౬॥

కిం మయా బహు వక్తవ్యం స్థానే సంశయవర్జితే ।
సేవనీయం పదాంభోజం భగవత్యా నిరంతరం ॥ ౬౭॥

నాతః పరతరం కించిదధికం జగతీతలే ।
సేవనీయా పరా దేవీ నిర్గుణా సగుణాథవా ॥ ౬౮॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజర్షేర్ధార్మికస్య చ ।
ప్రసన్నహృదయాః సర్వే గతాః స్వస్వనికేతనం ॥ ౬౯॥

ఏవంప్రభావా సా దేవీ తత్పూజాయాః ఫలం కియత్ ।
అస్తీతి కేన ప్రష్టవ్యం వక్తవ్యం వా న కేనచిత్ ॥ ౭౦॥

యేషాం తు జన్మసాఫల్యం తేషాం శ్రద్ధా తు జాయతే |
యేషాం తు జన్మసాంకర్యం తేషాం శ్రద్ధా న జాయతే || ౭౧||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే దేవీమాహాత్మ్యే
బృహద్రథకథానకం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః || ౧౮||

౧౯ మధ్యాహ్నసంధ్యావర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
అథాతః శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ సంధ్యాం మాధ్యాహ్నికీం శుభాం |
యదనుష్ఠానతోఽపూర్వం జాయతేఽత్యుత్తమం ఫలం || ౧||

సావిత్రీం యువతీం శ్వేతవర్ణాం చైవ త్రిలోచనాం |
వరదాం చాక్షమాలాఢ్యాం త్రిశూలాభయహస్తకాం || ౨||

వృషారూఢాం యజుర్వేదసంహితాం రుద్రదేవతాం |
తమోగుణయుతాం చైవ భువర్లోకవ్యవస్థితాం || ౩||

ఆదిత్యమార్గసంచారకర్త్రీం మాయాం నమామ్యహం |
ఆదిదేవీమథ ధ్యాత్వాఽఽచమనాది చ పూర్వవత్ || ౪||

అథ చార్ఘ్యప్రకరణం పుష్పాణి చినుయాత్తతః |
తదలాభే బిల్వపత్రం తోయేన మిశ్రయేత్తతః || ౫||

ఊర్ధ్వం చ సూర్యాభిముఖం క్షిప్త్వార్ఘ్యం ప్రతిపాదయేత్ |
ప్రాతఃసంధ్యాదివత్సర్వముపసంహారపూర్వకం || ౬||

మధ్యాహ్నే కేచిదిచ్ఛంతి సావిత్రీం తు తదిత్యృచం |
అసంప్రదాయం తత్కర్మ కార్యహానిస్తు జాయతే || ౭||

కారణం సంధ్యయోశ్చాత్ర మందేహా నామ రాక్షసాః |
భక్షితుం సూర్యమిచ్ఛంతి కారణం శ్రుతిచోదితం || ౮||

అతస్తు కారణాద్విప్రః సంధ్యాం కుర్యాత్ప్రయత్నతః |
సంధ్యయోరుభయోర్నిత్యం గాయత్ర్యా ప్రణవేన చ || ౯||

అంభస్తు ప్రక్షిపేత్తేన నాన్యథా శ్రుతిఘాతకః |
ఆకృష్ణేనేతి మంత్రేణ పుష్పైర్వాంబువిమిశ్రితం || ౧౦||

అలాభే బిల్వదూర్వాదిపత్రైర్ణోక్తేన పూర్వకం |
అర్ఘ్యం దద్యాత్ప్రయత్నేన సాంగం సంధ్యాఫలం లభేత్ || ౧౧||

అత్రైవ తర్పణం వక్ష్యే శృణు దేవర్షిసత్తమ |
భువః పునః పూరుషం తు తర్పయామి నమో నమః || ౧౨||

యజుర్వేదం తర్పయామి మండలం తర్పయామి చ |

హిరణ్యగర్భం చ తథాంతరాత్మానం తథైవ చ ॥ ౧౩॥

సావిత్రీం చ తతో దేవమాతరం సాంకృతిం తథా ।
సంధ్యాం తథైవ యువతీం రుద్రాణీం నీమృజాం తథా ॥ ౧౪॥

సర్వార్థానాం సిద్ధికరీం సర్వమంత్రార్థసిద్ధిదాం ।
భూర్భువః స్వః పూరుషం తు ఇతి మధ్యాహ్నతర్పణం ॥ ౧౫॥

ఉదుత్యమితి సూక్తేన సూర్యోపస్థానమేవ చ ।
చిత్రం దేవానామితి చ సూర్యోపస్థానమాచరేత్ ॥ ౧౬॥

తతో జపం ప్రకుర్వీత మంత్రసాధనతత్పరః ।
జపస్యాపి ప్రకారం తు వక్ష్యామి శృణు నారద ॥ ౧౭॥

కృత్వోత్తానౌ కరౌ ప్రాతః సాయం చాధః కరౌ తథా ।
మధ్యాహ్నే హృదయస్థౌ తు కృత్వా జపముదీరయేత్ ॥ ౧౮॥

పర్వద్వయమనామికాయాః కనిష్ఠాదిక్రమేణ తు ।
తర్జనీమూలపర్యంతం కరమాలా ప్రకీర్తితా ॥ ౧౯॥

గోఘ్నః పితృఘ్నో మాతృఘ్నో భ్రూణహా గురుతల్పగః ।
బ్రహ్మస్వక్షేత్రహారీ చ యశ్చ విప్రః సురాం పిబేత్ ॥ ౨౦॥

స గాయత్ర్యా సహస్రేణ పూతో భవతి మానవః ।
మానసం వాచికం పాపం విషయేంద్రియసంగజం ॥ ౨౧॥

తత్కిల్బిషం నాశయతి త్రీణి జన్మాని మానవః ।
గాయత్రీం యో న జానాతి వృథా తస్య పరిశ్రమః ॥ ౨౨॥

పఠేచ్చ చతురో వేదాన్ గాయత్రీం చైకతో జపేత్ ।
వేదానాం చావృతేస్తద్వద్గాయత్రీజప ఉత్తమః ॥ ౨౩॥

ఇతి మధ్యాహ్నసంధ్యాయాః ప్రకారః కీర్తితో మయా ।
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి బ్రహ్మయజ్ఞవిధిక్రమం ॥ ౨౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
మధ్యాహ్నసంధ్యావర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯॥

౨౦ బ్రహ్మయజ్ఞాదికీర్తనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
త్రిరాచమ్య ద్విజః పూర్వం ద్విర్మార్జనమథాచరేత్ ।
ఉపస్పృశేత్సవ్యపాణిం పాదౌ చ ప్రోక్షయేత్తతః ॥ ౧॥

శిరసి చక్షుషి తథా నాసాయాం శ్రోత్రదేశకే ।
హృదయే చ తథా మౌలౌ ప్రోక్షణం సమ్యగాచరేత్ ॥ ౨॥

దేశకాలౌ సముచ్చార్య బ్రహ్మయజ్ఞమథాచరేత్ ।
ద్వౌ దర్భౌ దక్షిణే హస్తే వామే త్రీనాసనే సకృత్ ॥ ౩॥

ఉపవీతే శిఖాయాం చ పాదమూలే సకృత్సకృత్ ।
విముక్తయే సర్వపాపక్షయార్థం చైవమేవ హి ॥ ౪॥

సూత్రోక్తదేవతాప్రీత్యై బ్రహ్మయజ్ఞం కరోమ్యహం ।
గాయత్రీం త్రిర్జపేత్పూర్వం చాగ్నిమీళే తతః పరం ॥ ౫॥

యదంగేతి తతః ప్రోచ్య అగ్నిర్వై ఇతి కీర్తయేత్ ।
అథ మహావ్రతం చైవ పంథా ఏతచ్చ కీర్తయేత్ ॥ ౬॥

అథాతః సంహితాయాశ్చ విదా మఘవదిత్యపి ।
మహావ్రతస్యేతి తథా ఇషే త్వోర్జే ఇతీవ హి ॥ ౭॥

అగ్న ఆయాహి చేత్యేవం శంతో దేవీరితీతి చ ।
అథ తస్య సమామ్నాయో వృద్ధిరాదైజితీవ హి ॥ ౮॥

అథ శిక్షాం ప్రవక్ష్యామి పంచసంవత్సరేతి చ ।
మయరసతజభనేత్యేవ గౌర్గ్మా ఇత్యేవ కీర్తయేత్ ॥ ౯॥

అథాతో ధర్మజిజ్ఞాసా అథాతో బ్రహ్మ ఇత్యపి ।
తచ్ఛంయోరితి చ ప్రోచ్య బ్రహ్మణే నమ ఇత్యపి ॥ ౧౦॥

తర్పణం చైవ దేవానాం తతః కుర్యాత్ప్రదక్షిణం ।
ప్రజాపతిశ్చ బ్రహ్మా చ వేదా దేవాస్తథర్షయః ॥ ౧౧॥

సర్వాణి చైవ ఛందాంసి తథోంకారస్తథైవ చ ।
వషట్కారో వ్యాహృతయః సావిత్రీ చ తతః పరం ॥ ౧౨॥

గాయత్రీ చైవ యజ్ఞాశ్చ ద్యావాపృథివీ ఇత్యపి ।
అంతరిక్షం త్వహోరాత్రాణి చ సాంఖ్యా అతః పరం ॥ ౧౩॥

సిద్ధాః సముద్రా నద్యశ్చ గిరయశ్చ తతః పరం ।
క్షేత్రౌషధివనస్పత్యో గంధర్వాప్సరసస్తథా ॥ ౧౪॥

నాగా వయాంసి గావశ్చ సాధ్యా విప్రాస్తథైవ చ ।
యక్షా రక్షాంసి భూతానీత్యేవమంతాని కీర్తయేత్ ॥ ౧౫॥

అథో నివీతీ భూత్వా చ ఋషీన్సంతర్పయేదపి ।
శతర్చినో మాధ్యమాశ్చ గృత్సమదస్తథైవ చ ॥ ౧౬॥

విశ్వామిత్రో వామదేవోఽత్రిర్భరద్వాజ ఏవ చ ।
వసిష్ఠశ్చ ప్రగాథశ్చ పావమాన్యస్తతః పరం ॥ ౧౭॥

క్షుద్రసూక్తా మహాసూక్తాః సనకశ్చ సనందనః ।
సనాతనస్తథైవాత్ర సనత్కుమార ఏవ చ ॥ ౧౮॥

కపిలాసురినామానౌ వోహలిః పంచశీర్షకః ।
ప్రాచీనావీతినా తచ్చ కర్తవ్యమథ తర్పణం ॥ ౧౯॥

సుమంతుర్జైమినిర్వైశంపాయనః పైలసూత్రయుక్ ।
భాష్యభారతపూర్వం చ మహాభారత ఇత్యపి ॥ ౨౦॥

ధర్మాచార్యా ఇమే సర్వే తృప్యంత్వితి చ కీర్తయేత్ ।
జానంతి బాహవిగార్గ్యగౌతమాశ్చైవ శాకలః ॥ ౨౧॥

బాభ్రవ్యమాండవ్యయుతోమాండూకేయస్తతః పరం ।
గార్గీ వాచక్నవీ చైవ వడవా ప్రాతిథేయికా ॥ ౨౨॥

సులభాయుక్తమైత్రేయీ కహోలశ్చ తతః పరం ।
కౌషీతకం మహాకౌషీతకం వై తర్పయేత్తతః ॥ ౨౩॥

భారద్వాజం చ పైంగ్యం చ మహాపైంగ్యం సుయజ్ఞకం ।
సాంఖ్యాయనమైతరేయం మహైతరేయమేవ చ ॥ ౨౪॥

బాష్కలం శాకలం చైవ సుజాతవక్త్రమేవ చ ।
ఔదవాహిం చ సౌజామిం శౌనకం చాశ్వలాయనం ॥ ౨౫॥

యే చాన్యే సర్వ ఆచార్యాస్తే సర్వే తృప్తిమాప్నుయుః ।
యే కే చాస్మత్కులే జాతా అపుత్రా గోత్రిణో మృతాః ॥ ౨౬॥

తే గృహ్ణంతు మయా దత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకం ।
ఏవం తే బ్రహ్మయజ్ఞస్య విధిరుక్తో మహామునే ॥ ౨౭॥

యశ్చాయం కురుతే బ్రహ్మయజ్ఞస్య విధిముత్తమం ।
సర్వవేదాంగపారస్య ఫలమాప్నోతి సాధకః ॥ ౨౮॥

వైశ్వదేవం తతః కుర్యాన్నిత్యశ్రాద్ధం తథైవ చ ।
అతిథిభ్యోఽన్నదానం చ నిత్యమేవ సమాచరేత్ ॥ ౨౯॥

గోగ్రాసం చ తతో దత్త్వా భుంజీత బ్రాహ్మణైః సహ ।
అహ్నస్తు పంచమే భాగే ప్రకుర్యాదేతదుత్తమం ॥ ౩౦॥

ఇతిహాసపురాణాద్యైః షష్ఠసప్తమకౌ నయేత్ ।
అష్టమే లోకయాత్రా తు బహిః సంధ్యాం తతః పునః ॥ ౩౧॥

అథ సాయంతనీం సంధ్యాం ప్రవక్ష్యామి మహామునే ।
యదనుష్ఠానమాత్రేణ మహామాయా ప్రసీదతి ॥ ౩౨॥

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య సాధకః స్థిరమానసః ।
బద్ధపద్మాసనో యోగీ సాయంకాలే స్థిరో భవేత్ ॥ ౩౩॥

శ్రుతిస్మృత్యాదికర్మాదౌ సగర్భః ప్రాణసంయమః ।
అగర్భో ధ్యానమాత్రం తు స చామంత్రః ప్రకీర్తితః ॥ ౩౪॥

భూతశుద్ధ్యాదికం కృత్వా నాన్యథా కర్మ కీర్తితం |
సలక్షో దేవతాం ధ్యాత్వా పూరకుంభకరేచకైః || ౩౫||

ధ్యానం ప్రకుర్యాత్సంధ్యాయాం సాయంకాలే విచక్షణః |
వృద్ధాం సరస్వతీం దేవీం కృష్ణాంగీం కృష్ణవాససం || ౩౬||

శంఖచక్రగదాపద్మహస్తాం గరుడవాహనాం |
నానారత్నలసద్భూషాం క్వణన్మంజీరమేఖలాం || ౩౭||

అనర్ఘ్యరత్నముకుటాం తారహారావలీయుతాం |
తాటంకబద్ధమాణిక్యకాంతిశోభికపోలకాం || ౩౮||

పీతాంబరధరాం దేవీం సచ్చిదానందరూపిణీం |
సామవేదేన సహితాం సంయుతాం సత్త్వవర్త్మనా || ౩౯||

వ్యవస్థితాం చ స్వర్లోకే ఆదిత్యపథ్యగామినీం |
ఆవాహయామ్యహం దేవీమాయాంతీం సూర్యమండలాత్ || ౪౦||

ఏవం ధ్యాత్వా చ తాం దేవీం సంధ్యాసంకల్పమాచరేత్ |
ఆపో హి ష్ఠేతి మంత్రేణ అగ్నిశ్చేతి తథైవ చ || ౪౧||

విదధ్యాదాచమనకం శేషం పూర్వవదీరితం |
గాయత్రీమంత్రముక్చ్చార్య శ్రీనారాయణప్రీతయే || ౪౨||

అర్ఘ్యం దద్యాచ్చ సూర్యాయ సాధకః శుద్ధమానసః |
ఉభౌ పాదౌ సమౌ కృత్వా హస్తే ధృత్వా జలాంజలిం || ౪౩||

దేవం ధ్యాత్వా మండలస్థం క్షిపేదర్ఘ్యం తతః క్రమాత్ |
అర్ఘ్యం దద్యాత్తు యో నీరే మూఢాత్మా జ్ఞానవర్జితః || ౪౪||

ఉల్లంఘ్య స్మృతిమంత్రాంశ్చ ప్రాయశ్చిత్తీ భవేద్ద్విజః |
తతః సూర్యముపస్థాయాప్యసావాదిత్యమంత్రతః || ౪౫||

గాయత్ర్యాశ్చ జపం కుర్యాదుపవిశ్య తతో బృసీం |
సహస్రం వా తదర్ధం వా శ్రీదేవీధ్యానపూర్వకం || ౪౬||

యథా ప్రాతః పునస్తద్వదుపస్థానాదికం చరేత్ |
సాయం సంధ్యాతర్పణే చ క్రమేణ పరికీర్తయేత్ || ౪౭||

వసిష్ఠో ఋషిరేవాత్ర సరస్వత్యాః ప్రకీర్తితః |
దేవతా విష్ణురూపా సా ఛందశ్చైవ సరస్వతీ || ౪౮||

సాయంకాలీనసంధ్యాయాస్తర్పణే వినియోగకః |
స్వరిత్యుక్త్వా చ పురుషం సామవేదం తథైవ చ || ౪౯||

మండలం చేతి సంప్రోచ్య హిరణ్యాగర్భకం తథా |
తథైవ పరమాత్మానం తతోఽపి చ సరస్వతీం || ౫౦||

వేదమాతరమేవాత్ర సంకృతిం తద్వదేవ చ ।
సంధ్యాం వృద్ధాం తథా విష్ణురూపిణీముషసీం తథా ॥ ౫౧॥

నిర్మృజీం చ తథా సర్వసిద్ధీనాం కారిణీం తథా ।
సర్వమంత్రాధిపతికాం భూర్భువః స్వశ్చ పూరుషం ॥ ౫౨॥

ఇత్యేవం తర్పణం కార్యం సంధ్యాయాః శ్రుతిసమ్మతం ।
సాయం సంధ్యావిధానం చ కథితం పాపనాశనం ॥ ౫౩॥

సర్వదుఃఖహరం వ్యాధినాశకం మోక్షదం తథా ।
సదాచారేషు సంధ్యాయాః ప్రాధాన్యం మునిపుంగవ ।
సంధ్యాచరణతో దేవీ భక్తాభీష్టం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
బ్రహ్మయజ్ఞాదికీర్తనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

౨౧ గాయత్రీపురశ్చరణవిధికథనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథాతః శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ గాయత్ర్యా పాపనాశనం ।
పురశ్చరణకం పుణ్యం యథేష్టఫలదాయకం ॥ ౧॥

పర్వతాగ్రే నదీతీరే బిల్వమూలే జలాశయే ।
గోష్ఠే దేవాలయేఽశ్వత్థే ఉద్యానే తులసీవనే ॥ ౨॥

పుణ్యక్షేత్రే గురోః పార్శ్వే చిత్తైకాగ్ర్యస్థలేఽపి చ ।
పురశ్చరణకృన్మంత్రీ సిధ్యత్యేవ న సంశయః ॥ ౩॥

యస్య కస్యాపి మంత్రస్య పురశ్చరణమారభేత్ ।
వ్యాహృతిత్రయసంయుక్తాం గాయత్రీం చాయుతం జపేత్ ॥ ౪॥

నృసింహార్కవరాహాణాం తాంత్రికం వైదికం తథా ।
వినా జప్త్వా తు గాయత్రీం తత్సర్వం నిష్కలం భవేత్ ॥ ౫॥

సర్వే శాక్తా ద్విజాః ప్రోక్తా న శైవా న చ వైష్ణవాః ।
ఆదిశక్తిముపాసంతే గాయత్రీం వేదమాతరం ॥ ౬॥

మంత్రం సంశోధ్య యత్నేన పురశ్చరణతత్పరః ।
మంత్రశోధనపూర్వాంగమాత్మశోధనముత్తమం ॥ ౭॥

ఆత్మతత్త్వశోధనాయ త్రిలక్షం ప్రజపేద్బుధః ।
అథవా చైకలక్షం తు శ్రుతిప్రోక్తేన వర్త్మనా ॥ ౮॥

ఆత్మశుద్ధిం వినా కర్తుర్జపహోమాదికాః క్రియాః ।
నిష్ఫలాస్తాస్తు విజ్ఞేయాః కారణం శ్రుతిచోదితం ॥ ౯॥

తపసా తాపయేద్దేహం పితృదేవాంశ్చ తర్పయేత్ ।
తపసా స్వర్గమాప్నోతి తపసా విందతే మహత్ ॥ ౧౦॥

క్షత్రియో బాహువీర్యేణ తరేదాపద ఆత్మనః ।
ధనేన వైశ్యః శూద్రస్తు జపహోమైర్ద్విజోత్తమః ॥ ౧౧
అతఏవ తు విప్రేంద్ర తపః కుర్యాత్ప్రయత్నతః ।
శరీరశోషణం ప్రాహుస్తాపసాస్తప ఉత్తమం ॥ ౧౨
శోధయేద్విధిమార్గేణ కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదిభిః ।
అథాన్నశుద్ధికరణం వక్ష్యామి శృణు నారద ॥ ౧౩
అయాచితోంఛశుక్లాఖ్యభిక్షావృత్తిచతుష్టయం ।
తాంత్రికైర్వైదికైశ్చైవం ప్రోక్తాన్నస్య విశుద్ధతా ॥ ౧౪
భిక్షాన్నం శుద్ధమానీయ కృత్వా భాగచతుష్టయం ।
ఏకం భాగం ద్విజేభ్యస్తు గోగ్రాసస్తు ద్వితీయకః ॥ ౧౫
అతిథిభ్యస్తృతీయస్తు తదూర్ధ్వం తు స్వభార్యయోః ।
ఆశ్రమస్య యథా యస్య కృత్వా గ్రాసవిధిం క్రమాత్ ॥ ౧౬
ఆదౌ క్షిప్త్వా తు గోమూత్రం యథాశక్తి యథాక్రమం ।
తదూర్ధ్వం గ్రాససంఖ్యా స్యాద్వానప్రస్థగృహస్థయోః ॥ ౧౭
కుక్కుటాండప్రమాణం తు గ్రాసమానం విధీయతే ।
అష్టౌ గ్రాసా గృహస్థస్య వనస్థస్య తదర్ధకం ॥ ౧౮
బ్రహ్మచారీ యథేష్టం చ గోమూత్రం విధిపూర్వకం ।
ప్రోక్షణం నవవారం చ షడ్వారం చ త్రివారకం ॥ ౧౯
నిశ్ఛిద్రం చ కరం కృత్వా సావిత్రీం చ తదిత్యృచం ।
మంత్రముచ్చార్య మనసా ప్రోక్షణే విధిరుచ్యతే ॥ ౨౦
చౌరో వా యది చాండాలో వైశ్యః క్షత్రస్తథైవ చ ।
అన్నం దద్యాత్తు యః కశ్చిదధమో విధిరుచ్యతే ॥ ౨౧
శూద్రాన్నం శూద్రసంపర్కం శూద్రేణ చ సహాశనం ।
తే యాంతి నరకం ఘోరం యావచ్చంద్రదివాకరౌ ॥ ౨౨
గాయత్రీచ్ఛందో మంత్రస్య యథాసంఖ్యాక్షరాణి చ ।
తావల్లక్షాణి కర్తవ్యం పురశ్చరణకం తథా ॥ ౨౩
ద్వాత్రింశల్లక్షమానం తు విశ్వామిత్రమతం తథా ।
జీవహీనో యథా దేహః సర్వకర్మసు న క్షమః ॥ ౨౪
పురశ్చరణహీనస్తు తథా మంత్రః ప్రకీర్తితః ।
జ్యేష్ఠాషాఢౌ భాద్రపదం పౌషం తు మలమాసకం ॥ ౨౫
అంగారం శనివారం చ వ్యతీపాతం చ వైధృతిం ।
అష్టమీం నవమీం షష్ఠీం చతుర్థీం చ త్రయోదశీం ॥ ౨౬
చతుర్దశీమమావాస్యాం ప్రదోషం చ తథా నిశాం ।
యమాగ్నిరుద్రసర్పేంద్రవసుశ్రవణజన్మభం ॥ ౨౭
మేషకర్కతులాకుంభాన్మకరం చైవ వర్జయేత్ ।
సర్వాణ్యేతాని వర్జ్యాని పురశ్చరణకర్మణి ॥ ౨౮
చంద్రతారానుకూలే చ శుక్లపక్షే విశేషతః ।
పురశ్చరణకం కుర్యాన్మంత్రసిద్ధిః ప్రజాయతే ॥ ౨౯
స్వస్తివాచనకం కుర్యాన్నాందీశ్రాద్ధం యథావిధి ।
విప్రాన్సంతర్ప్య యత్నేన భోజనాచ్ఛాదనాదిభిః ॥ ౩౦
ఆరభేత్తు తతః పశ్చాదనుజ్ఞానపురఃసరం ।

ప్రత్యఙ్ముఖః శివస్థానే ద్విజశ్చాన్యతమే జపేత్ ॥ ౩౧
కాశీపురీ చ కేదారో మహాకాలోఽథ నాసికం ।
త్ర్యంబకం చ మహాక్షేత్రం పంచ దీపా ఇమే భువి ॥ ౩౨
సర్వత్రైవ హి దీపస్తు కూర్మాసనమితి స్మృతం ।
ప్రారంభదినమారభ్య సమాప్తిదివసావధి ॥ ౩౩
న న్యూనం నాతిరిక్తం చ జపం కుర్యాద్దినే దినే ।
నైరంతర్యేణ కుర్వంతి పురశ్చర్యాం మునీశ్వరాః ॥ ౩౪
ప్రాతరారభ్య విధివజ్జపేన్మధ్యదినావధి ।
మనఃసంహరణం శౌచం ధ్యానం మంత్రార్థచింతనం ॥ ౩౫
గాయత్రీచ్ఛందో మంత్రస్య యథాసంఖ్యాక్షరాణి చ ।
తావల్లక్షాణి కర్తవ్యం పురశ్చరణకం తథా ॥ ౩౬
జుహుయాత్తద్దశాంశేన సఘృతేన పయోఽన్ధసా ।
తిలైః పత్రైః ప్రసూనైశ్చ యవైశ్చ మధురాన్వితైః ॥ ౩౭
కుర్యాద్దశాంశతో హోమం తతః సిద్ధో భవేన్మనుః ।
గాయత్రీ చైవ సంసేవ్యా ధర్మకామార్థమోక్షదా ॥ ౩౮
నిత్యే నైమిత్తికే కామ్యే త్రితయే తు పరాయణః ।
గాయత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి ఇహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౩౯
మధ్యాహ్నమితభుజ్ మౌనీ త్రిఃస్నానార్చనతత్పరః ।
జలే లక్షత్రయం ధీమాననన్యమానసక్రియః ॥ ౪౦
కర్మణా యో జపేత్పశ్చాత్కర్మభిః స్వేచ్ఛయాపి వా ।
యావత్కార్యం న సిధ్యేత్తు తావత్కుర్యాజ్జపాదికం ॥ ౪౧
సామాన్యకామ్యకర్మాదౌ యథావద్విధిరుచ్యతే ।
ఆదిత్యస్యోదయే స్నాత్వా సహస్రం ప్రత్యహం జపేత్ ॥ ౪౨
ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం ధనం చ లభతే ధ్రువం ।
షణ్మాసం వా త్రిమాసం వా వర్షాంతే సిద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౪౩
పద్మానాం లక్షహోమేన ఘృతాక్తానాం హుతాశనే ।
ప్రాప్నోతి నిఖిలం మోక్షం సిధ్యత్యేవ న సంశయః ॥ ౪౪
మంత్రసిద్ధిం వినా కర్తుర్జపహోమాదికాః క్రియాః ।
కామ్యం వా యది వా మోక్షః సర్వం తనిష్ఫలం భవేత్ ॥ ౪౫
పంచవింశతిలక్షేణ దధ్నా క్షీరేణ వా హుతాత్ ।
స్వదేహే సిధ్యతే జంతుర్మహర్షీణాం మతం తథా ॥ ౪౬
అష్టాంగయోగసిద్ధ్యా చ నరః ప్రాప్నోతి యత్ఫలం ।
తత్ఫలం సిద్ధిమాప్నోతి నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౪౭
శక్తో వాపి త్వశక్తో వా ఆహారం నియతం చరేత్ ।
షణ్మాసాత్తస్య సిద్ధిః స్యాద్గురుభక్తిరతః సదా ॥ ౪౮
ఏకాహం పంచగవ్యాశీ చైకాహం మారుతాశనః ।
ఏకాహం బ్రాహ్మణాన్నాశీ గాయత్రీజపకృద్భవేత్ ॥ ౪౯
స్నాత్వా గంగాదితీర్థేషు శతమంతర్జలే జపేత్ ।
శతేనాపస్తతః పీత్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౫౦
చాంద్రాయణాదికృచ్ఛ్రస్య ఫలం ప్రాప్నోతి నిశ్చితం ।
రాజా వా యది వా విప్రస్తపః కుర్యాత్స్వకే గృహే ॥ ౫౧
గృహస్థో బ్రహ్మచారీ వా వానప్రస్థోఽథవాపి చ ।
అధికారపరత్వేన ఫలం యజ్ఞాదిపూర్వకం ॥ ౫౨
శ్రౌతస్మార్తాదికం కర్మ క్రియతే మోక్షకాంక్షిభిః ।

సాగ్నికశ్చ సదాచారో విద్వద్భిశ్చ సుశిక్షితః ॥ ౨౩
తతః కుర్యాత్ప్రయత్నేన ఫలమూలోదకాదిభిః ।
భిక్షాన్నం శుద్ధమశ్నీయాదష్టౌ గ్రాసాన్స్వయం భుజేత్ ॥ ౨౪
ఏవం పురశ్చరణకం కృత్వా మంత్రసిద్ధిమవాప్నుయాత్ ।
దేవర్షే యదనుష్ఠానాద్దారిద్ర్యం విలయం వ్రజేత్ ।
యచ్ఛ్రుత్వాపి చ పుణ్యానాం మహతీం సిద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
గాయత్రీపురశ్చరణవిధికథనం నామైఏకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౨౨ వైశ్వదేవాదివిధినిరూపణం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అథాతః శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ వైశ్వదేవవిధానకం ।
పురశ్చర్యాప్రసంగేన మమాపి స్మృతిమాగతం ॥ ౧॥

దేవయజ్ఞో బ్రహ్మయజ్ఞో భూతయజ్ఞస్తథైవ చ ।
పితృయజ్ఞో మనుష్యస్య యజ్ఞశ్చైవ తు పంచమః ॥ ౨॥

పంచసూనా గృహస్థస్య చుల్లీ పేషణ్యుపస్కరః ।
కండణీ చోదకుంభశ్చ తేషాం పాపస్య శాంతయే ॥ ౩॥

న చుల్ల్యాం నాయసే పాత్రే న భూమౌ న చ ఖర్పరే ।
వైశ్వదేవం ప్రకుర్వీత కుండే వా స్థండిలేఽపి వా ॥ ౪॥

న పాణినా న శూర్పేణ న చ మేధ్యాజినాదిభిః ।
ముఖేనోపధమేదగ్నిం ముఖాదేవ వ్యజాయత ॥ ౫॥

పటకేన భవేద్వ్యాధిః శూర్పేణ ధననాశనం ।
పాణినా మృత్యుమాప్నోతి కర్మసిద్ధిర్ముఖేన తు ॥ ౬॥

ఫలైర్దధిఘృతైః కుర్యాన్మూలశాకోదకాదిభిః ।
అలాభే యేన కేనాపి కాష్ఠమూలతృణాదిభిః ॥ ౭॥

జుహుయాత్సర్పిషాభ్యక్తం తైలక్షారవివర్జితం ।
దధ్యక్తం వా పాయసాక్తం తదభావేఽమ్బుసాపి వా ॥ ౮॥

శుష్కైః పర్యుషితైః కుష్ఠీ ఉచ్ఛిష్టేన ద్విషాం వశీ ।
రుక్షైర్దరిద్రతాం యాతి క్షారం హుత్వా వ్రజత్యధః ॥ ౯॥

అంగారాన్భస్మమిశ్రాంస్తు నిర్వృత్యోత్తరతోఽనలాత్ ।
జుహుయాద్వైశ్వదేవం తు న క్షారాదివిమిశ్రితం ॥ ౧౦॥

అకృత్వా వైశ్వదేవం తు యో భుంక్తే మూఢధీర్ద్విజః ।
స మూఢో నరకం యాతి కాలసూత్రమవాక్శిరాః ॥ ౧౧॥

శాకం వా యది వా పత్రం మూలం వా యది వా ఫలం ।
సంకల్పయేద్యదాహారం తేనాగ్నౌ జుహుయాదపి ॥ ౧౨॥

అకృతే వైశ్వదేవే తు భిక్షౌ భిక్షార్థమాగతే ।
ఉద్ధృత్య వైశ్వదేవార్థం భిక్షాం దత్త్వా విసర్జయేత్ ॥ ౧౩॥

వైశ్వదేవకృతం దోషం శక్తో భిక్షుర్వ్యపోహితుం ।
న తు భిక్షుకృతం దోషం వైశ్వదేవో వ్యపోహతి ॥ ౧౪॥

యతిశ్చ బ్రహ్మచారీ చ పక్వాన్నస్వామినావుభౌ ।
తయోరన్నమదత్త్వా తు భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౫॥

వైశ్వదేవానంతరం చ గోగ్రాసం ప్రతిపాదయేత్ ।
తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణు దేవర్షిపూజిత ॥ ౧౬॥

సురభిర్వైష్ణవీ మాతా నిత్యం విష్ణుపదే స్థితా ।
గోగ్రాసం చ మయా దత్తం సురభే ప్రతిగృహ్యతాం ॥ ౧౭॥

గోభ్యశ్చ నమ ఇత్యేవ పూజాం కృత్వా గవేఽర్పయేత్ ।
గోగ్రాసేన తు గోమాతా సురభిః సంప్రసీదతి ॥ ౧౮॥

తతో గోదోహనం కాలం తిష్ఠేచ్చైవ గృహాంగణే ।
అతిథిర్యస్య భగ్నాశో గృహాత్ప్రతినివర్తతే ॥ ౧౯॥

స తస్మై దుష్కృతం దత్త్వా పుణ్యమాదాయ గచ్ఛతి ।
మాతా పితా గురుర్భ్రాతా ప్రజా దాసః సమాశ్రితః ॥ ౨౦॥

అభ్యాగతోఽతిథిశ్చాగ్నిరేతే పోష్యా ఉదాహృతాః ।
ఏవం జ్ఞాత్వా తు యో మోహాన్న కరోతి గృహాశ్రమం ॥ ౨౧॥

తస్య నాయం తు న పరో లోకో భవతి ధర్మతః ।
యత్ఫలం సోమయాగేన ప్రాప్నోతి ధనవాంద్విజః ॥ ౨౨॥

సమ్యక్ పంచమహాయజ్ఞైర్దరిద్రస్తేన చాప్నుయాత్ ।
అథ ప్రాణాగ్నిహోత్రం తు వక్ష్యామి మునిపుంగవ ॥ ౨౩॥

యజ్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జంతుర్జన్మమృత్యుజరాదిభిః ।
పరిజ్ఞానేన ముచ్యంతే నరాః పాతకకిల్బిషైః ॥ ౨౪॥

విధినా భుజ్యతే యేన ముచ్యేత స ఋణత్రయాత్ ।
కులాన్యుద్ధరతే విప్రో నరకానేకవింశతిం ॥ ౨౫॥

సర్వయజ్ఞఫలప్రాప్తిః సర్వలోకేషు గచ్ఛతి ।
హృత్పుండరీకమరణిర్మనో మంధానసంజ్ఞకం ॥ ౨౬॥

వాయురజ్జ్వా మథేదగ్నిం చక్షురధ్వర్యురేవ చ ।
తర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠైః ప్రాణస్యైవాహుతిం క్షిపేత్ ॥ ౨౭॥

మధ్యమానామికాంగుష్ఠై రపానస్యాహుతిం క్షిపేత్ |
కనిష్ఠానామికాంగుష్ఠై ర్వ్యానస్య తదనంతరం || ౨౮||

కనిష్ఠాతర్జన్యంగుష్ఠై రుదానస్యాహుతిం క్షిపేత్ |
సర్వాంగులైర్గృహీత్వాన్నం సమానస్యాహుతిం క్షిపేత్ || ౨౯||

స్వాహాంతాన్ప్రణవాద్యాంశ్చ నామమంత్రాంశ్చ వై పఠేత్ |
ముఖే చాహవనీయస్తు హృదయే గార్హపత్యకః || ౩౦||

నాభౌ చ దక్షిణాగ్నిః స్యాదధః సభ్యావసథ్యకౌ |
వాగ్ఘోతా ప్రాణ ఉద్గాతా చక్షురధ్వర్యురేవ చ || ౩౧||

మనో బ్రహ్మా భవేచ్ఛ్రోత్రమాగ్నీధ్రస్థాన ఏవ చ |
అహంకారః పశుశ్చాత్ర ప్రణవః పయ ఈరితం || ౩౨||

బుద్ధిశ్చ పత్నీ సంప్రోక్తా యదధీనో గృహాశ్రమీ |
ఉరో వేదిస్తు రోమాణి దర్భాః స్యుః స్రుక్స్రువౌ కరౌ || ౩౩||

ప్రాణమంత్రస్య చ ఋషీ రుక్మవర్ణః క్షుధాగ్నికః |
దేవతాదిత్య ఏవాత్ర గాయత్రీచ్ఛంద ఉచ్యతే || ౩౪||

ప్రాణాయ చ తథా స్వాహా మంత్రాంతే కీర్తయేదపి |
ఇదమాదిత్యదేవాయ న మమేతి వదేదపి || ౩౫||

అపానమంత్రస్య తథా గోక్షీరధవలాకృతిః |
శ్రద్ధాగ్నిఋషిరేవాత్ర సోమో వై దేవతా స్మృతా || ౩౬||

ఉష్ణిక్ఛందస్తథాపానాయ స్వాహేత్యపి కీర్తయేత్ |
సోమాయేదం చ న మమేత్యత్రోహః పరికీర్తితః || ౩౭||

వ్యానమంత్రస్య చాఖ్యాతోఽమ్బుజవర్ణహుతాశనః |
ఋషిరుక్తో దేవతాగ్నిరనుష్టుప్ ఛంద ఈరితం || ౩౮||

వ్యానాయ చ తథా స్వాహాగ్నయేదం న మమేత్యపి |
ఉదానమంత్రస్య తథా శక్రగోపసవర్ణకః || ౩౯||

ఋషిరగ్నిః సమాఖ్యాతో వాయుర్వై దేవతా స్మృతా |
బృహతీచ్ఛంద ఆఖ్యాతముదానాయ చ పూర్వవత్ || ౪౦||

వాయవే చేదం న మమ ఏవం చైవోచ్చరేద్ ద్విజః |
సమానవాయుమంత్రస్య విద్యుద్వర్ణో విరూపకః || ౪౧||

ఋషిరగ్నిః సమాఖ్యాతః పర్జన్యో దేవతా మతా |
పంక్తిశ్ఛందః సమాఖ్యాతం సమానాయ చ పూర్వవత్ || ౪౨||

పర్జన్యాయేదమిత్యుక్త్వా షష్ఠీం చైవాహుతిం క్షిపేత్ |
వైశ్వానరో మహానగ్నిరృషిర్వై పరికీర్తితః || ౪౩||

గాయత్రీచ్ఛంద ఆఖ్యాతం దేవస్త్వాత్మా భవేదపి ।
స్వాహాంతో మంత్ర ఆఖ్యాతః పరమాత్మన ఉచ్చరేత్ ॥ ౪౪॥

ఇదం న మమ చేత్యేవం జాతం ప్రాణాగ్నిహోత్రకం ।
ఏతజ్జ్ఞాత్వా విధిం కృత్వా బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ।
ప్రాణాగ్నిహోత్రవిద్యేయం సంక్షేపాత్కథితా హి తే ॥ ౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
వైశ్వదేవాదివిధినిరూపణం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

౨౩ తప్తకృచ్ఛ్రాదిలక్షణవర్ణనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అమృతాపిధానమిత్యేవముచ్చార్య సాధకోత్తమః ।
ఉచ్ఛిష్టభాగ్భ్యః పాత్రాన్నం దద్యాదంతే విచక్షణః ॥ ౧॥

యే కే చాస్మత్కులే జాతా దాసదాస్యోఽనకాంక్షిణః ।
తే సర్వే తృప్తిమాయాంతు మయా దత్తేన భూతలే ॥ ౨॥

రౌరవేఽపుణ్యనిలయే పద్మార్బుదనివాసినాం ।
అర్థినాముదకం దత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు ॥ ౩॥

పవిత్రగ్రంథిముత్సృజ్య మండలే భువి నిక్షిపేత్ ।
పాత్రే తు నిక్షిపేద్యస్తు స విప్రః పంక్తిదూషకః ॥ ౪॥

ఉచ్ఛిష్టస్తేన సంస్పృష్టః శునా శూద్రేణ చ ద్విజః ।
ఉపోష్య రజనీమేకాం పంచగవ్యేన శుధ్యతి ॥ ౫॥

అనుచ్ఛిష్టేన సంస్పృష్టేః స్నానమేవ విధీయతే ।
ఏకాహుతిప్రదానేన కోటియజ్ఞఫలం లభేత్ ॥ ౬॥

పంచభిః పంచకోటీనాం తదనంతఫలం స్మృతం ।
ప్రాణాగ్నిహోత్రవేత్త్రే యో హ్యన్నదానం కరోతి చ ॥ ౭॥

దాతుశ్చైవ తు యత్పుణ్యం భోక్తుశ్చైవ తు యత్ఫలం ।
ప్రాప్నుతస్తౌ తదేవ ద్వావుభౌ తౌ స్వర్గగామినౌ ॥ ౮॥

సపవిత్రకరో భుంక్తే యస్తు విప్రో విధానతః ।
గ్రాసే గ్రాసే ఫలం తస్య పంచగవ్యసమం భవేత్ ॥ ౯॥

పూజాకాలత్రయే నిత్యం జపస్తర్పణమేవ చ ।
హోమో బ్రాహ్మణభుక్తిశ్చ పురశ్చరణముచ్యతే ॥ ౧౦॥

అధఃశయానో ధర్మాత్మా జితక్రోధో జితేంద్రియః ।
లఘుమిష్టహితాశీ చ వినీతః శాంతచేతసా ॥ ౧౧॥

నిత్యం త్రిషవణస్నాయీ నిత్యం స శుభభాషణః ।
స్త్రీశూద్రపతితత్వాత్యనాస్తికోచ్ఛిష్టభాషణం ॥ ౧౨॥

చాండాలభాషణం చైవ న కుర్యాన్మునిసత్తమ ।
నత్వా నైవ చ భాషేత జపహోమార్చనాదిషు ॥ ౧౩॥

మైథునస్య తథాలాపం తద్గోష్ఠీమపి వర్జయేత్ ।
కర్మణా మనసా వాచా సర్వావస్థాసు సర్వదా ॥ ౧౪॥

సర్వత్ర మైథునత్యాగో బ్రహ్మచర్యం ప్రచక్షతే ।
రాజ్ఞశ్చైవ గృహస్థస్య బ్రహ్మచర్యముదాహృతం ॥ ౧౫॥

ఋతుస్నాతేషు దారేషు సంగతిర్యా విధానతః ।
సంస్కృతాయాం సవర్ణాయామృతుం దృష్ట్వా ప్రయత్నతః ॥ ౧౬॥

రాత్రౌ తు గమనం కార్యం బ్రహ్మచర్యం హరేన్న తత్ ।
ఋణత్రయమసంశోధ్య త్వనుత్పాద్య సుతానపి ॥ ౧౭॥

తథా యజ్ఞాననిష్ట్వా చ మోక్షమిచ్ఛన్వ్రజత్యధః ।
అజాగలస్య యజ్జన్మ తజ్జన్మ శ్రుతిచోదితం ॥ ౧౮॥

అతః కార్యం తు విప్రేంద్ర ఋణత్రయవిశోధనం ।
తే దేవానామృషీణాం చ పితౄణామృణినస్తథా ॥ ౧౯॥

ఋషిభ్యో బ్రహ్మచర్యేణ పితృభ్యస్తు తిలోదకైః ।
ముచ్యేద్యజ్ఞేన దేవేభ్యః స్వాశ్రమం ధర్మమాచరేత్ ॥ ౨౦॥

క్షీరాహారీ ఫలాశీ వా శాకాశీ వా హవిష్యభుక్ ।
భిక్షాశీ వా జపేద్విద్వాన్కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదికృత్ ॥ ౨౧॥

లవణం క్షారమమ్లం చ గృంజనం కాంస్యభోజనం ।
తాంబూలం చ ద్విభుక్తం చ దుష్టవాసః ప్రమత్తనం ॥ ౨౨॥

శ్రుతిస్మృతివిరోధం చ జపం రాత్రౌ వివర్జయేత్ ।
వృథా న కాలం గమయేద్ద్యూతస్త్రీస్వాపవాదతః ॥ ౨౩॥

గమయేద్దేవతాపూజాస్తోత్రాగమవిలోకనైః ।
భూశయ్యా బ్రహ్మచారిత్వం మౌనచర్యా తథైవ చ ॥ ౨౪॥

నిత్యం త్రిషవణస్నానం శూద్రకర్మవివర్జనం ।
నిత్యపూజా నిత్యదానమానందస్తుతికీర్తనం ॥ ౨౫॥

నైమిత్తికార్చనం చైవ విశ్వాసో గురుదేవయోః ।
జపనిష్ఠస్య ధర్మా యే ద్వాదశైతే సుసిద్ధిదాః ॥ ౨౬॥

నిత్యం సూర్యముపస్థాయ తస్య చాభిముఖో జపేత్ ।
దేవతాప్రతిమాదౌ వా వహ్నౌ వాభ్యర్చ్య తన్ముఖః ॥ ౨౭॥

స్నానపూజాజపధ్యానహోమతర్పణతత్పరః ।
నిష్కామో దేవతాయాం చ సర్వకర్మనివేదకః ॥ ౨౮॥

ఏవమాదీంశ్చ నియమాన్పురశ్చరణకృచ్చరేత్ ।
తస్మాద్ద్విజః ప్రసన్నాత్మా జపహోమపరాయణః ॥ ౨౯॥

తపస్యధ్యయనే యుక్తో భవేద్భూతానుకంపకః ।
తపసా స్వర్గమాప్నోతి తపసా విందతే మహత్ ॥ ౩౦॥

తపోయుక్తస్య సిధ్యంతి కర్మాణి నియతాత్మనః ।
విద్వేషణం సంహరణం మారణం రోగనాశనం ॥ ౩౧॥

యేన యేనాథ ఋషిణా యదర్థం దేవతాః స్తుతాః ।
స స కామః సమృధ్యేత తేషాం తేషాం తథా తథా ॥ ౩౨॥

తాని కర్మాణి వక్ష్యామి విధానాని చ కర్మణాం ।
పురశ్చరణమాదౌ చ కర్మణాం సిద్ధికారకం ॥ ౩౩॥

స్వాధ్యాయాభ్యసనస్యాదౌ ప్రాజాపత్యం చరేద్ద్విజః ।
కేశశ్మశ్రులోమనఖాన్ వాపయిత్వా తతః శుచిః ॥ ౩౪॥

తిష్ఠేదహని రాత్రౌ తు శుచిరాసీత వాగ్యతః ।
సత్యవాదీ పవిత్రాణి జపేద్వ్యాహృతయస్తథా ॥ ౩౫॥

జ్యేకారాద్యాస్తు తా జప్త్వా సావిత్రీం చ తదిత్యృచం ।
ఆపో హి ష్ఠేతి సూక్తం చ పవిత్రం పాపనాశనం ॥ ౩౬॥

పునంత్వః స్వస్తిమత్యశ్చ పావమాన్యస్తథైవ చ ।
సర్వత్రైతత్ప్రయోక్తవ్యమాదావంతే చ కర్మణాం ॥ ౩౭॥

ఆసహస్రాదాశతాద్వాప్యాదశాదథవా జపేత్ ।
అకారం వ్యాహృతీస్తిస్రః సావిత్రీమథవాయుతం ॥ ౩౮॥

తర్పయిత్వాద్భిరాచార్యాన్ఋషీంశ్ఛందాంసి దేవతాః ।
అనార్యేణ న భాషేత శూద్రేణాపి న గర్హితైః ॥ ౩౯॥

నాపి చోదక్యయా వధ్వా పతితైర్నాంత్యజైర్నృభిః ।
న దేవబ్రాహ్మణద్విష్టైర్నాచార్యగురునిందకైః ॥ ౪౦॥

న మాతృపితృవిద్విష్టైర్నావమన్యేత కంచన ।
కృచ్ఛ్రాణామేష సర్వేషాం విధిరుక్తోఽనుపూర్వశః ॥ ౪౧॥

ప్రాజాపత్యస్య కృచ్ఛ్రస్య తథా సాంతపనస్య చ ।
పరాకస్య చ కృచ్ఛ్రస్య విధిశ్చాంద్రాయణస్య చ ॥ ౪౨॥

పంచభిః పాతకైః సర్వైర్దుష్కృతైశ్చ ప్రముచ్యతే ।
తప్తకృచ్ఛ్రేణ సర్వాణి పాపాని దహతి క్షణాత్ ॥ ౪౩॥

త్రిభిశ్చాంద్రాయణైః పూతో బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే ।
అష్టభిర్దేవతాః సాక్షాత్పశ్యేత వరదాస్తదా ॥ ४४॥

ఛందాంసి దశభిర్జ్ఞాత్వా సర్వాన్కామాన్సమశ్నుతే ।
త్ర్యహం ప్రాతస్త్ర్యహం సాయం త్ర్యహమద్యాదయాచితం ॥ ४५॥

త్ర్యహం పరం చ నాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యం చరేద్ద్విజః ।
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకం ॥ ४६॥

ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం స్మృతం ।
ఏకైకం గ్రాసమశ్నీయాదహాని త్రీణి పూర్వవత్ ॥ ४७॥

త్ర్యహం చోపవసేదిత్థమతికృచ్ఛ్రం చరేద్ద్విజః ।
ఏవమేవ త్రిభిర్యుక్తం మహాసాంతపనం స్మృతం ॥ ४८॥

తప్తకృచ్ఛ్రం చరన్విప్రో జలక్షీరఘృతానిలాన్ ।
ప్రతిత్ర్యహం పిబేదుష్ణాన్సకృత్స్నాయీ సమాహితః ॥ ४९॥

నియతస్తు పిబేదాపః ప్రాజాపత్యవిధిః స్మృతః ।
యతాత్మనోఽప్రమత్తస్య ద్వాదశాహమభోజనం ॥ ५०॥

పరాకో నామ కృచ్ఛ్రోఽయం సర్వపాపప్రణోదనః ।
ఏకైకం తు గ్రసేత్పిండం కృష్ణే శుక్లే చ వర్ధయేత్ ॥ ५१॥

అమావాస్యాం న భుంజీత ఏవం చాంద్రాయణే విధిః ।
ఉపస్పృశ్య త్రిషవణమేతచ్చాంద్రాయణం స్మృతం ॥ ५२॥

చతురః ప్రాతరశ్నీయాద్విప్రః పిండాత్కృతాహ్నికః ।
చతురోఽస్తమితే సూర్యే శిశుచాంద్రాయణం స్మృతం ॥ ५३॥

అష్టావష్టౌ సమశ్నీయాత్పిండాన్మధ్యందినే స్థితే ।
నియతాత్మా హవిష్యస్య యతిచాంద్రాయణం వ్రతం ॥ ५४॥

ఏతద్రుద్రాస్తథాదిత్యా వసవశ్చ చరంతి హి ।
సర్వే కుశలినో దేవా మరుతశ్చ భువా సహ ॥ ५५॥

ఏకైకం సప్తరాత్రేణ పునాతి విధివత్కృతం ।
త్వగసృక్పిశితాస్థీని మేదోమజ్జావసాస్తథా ॥ ५६॥

ఏకైకం సప్తరాత్రేణ శుధ్యత్యేవ న సంశయః ।
ఏభిర్వ్రతైర్విపూతాత్మా కర్మ కుర్వీత నిత్యశః ॥ ५७॥

ఏవం శుద్ధస్య కర్మాణి సిధ్యంత్యేవ న సంశయః ।
శుద్ధాత్మా కర్మ కుర్వీత సత్యవాదీ జితేంద్రియః ॥ ५८॥

ఇష్టాన్కామాంస్తతః సర్వాన్సంప్రాప్నోతి న సంశయః ।
త్రిరాత్రమేవోపవసేద్రహితః సర్వకర్మణా ॥ ५९॥

త్రీణి నక్తాని వా కుర్యాత్తతః కర్మ సమారభేత్ |
ఏవం విధానం కథితం పురశ్చర్యాఫలప్రదం || ౬౦||

గాయత్ర్యాశ్చ పురశ్చర్యాం సర్వకామప్రదాయినీ |
కథితా తవ దేవర్షే మహాపాపవినాశినీ || ౬౧||

ఆదౌ కుర్యాద్వ్రతం మంత్రీ దేహశోధనకారకం |
పురశ్చర్యాం తతః కుర్యాత్సమస్తఫలభాగ్భవేత్ || ౬౨||

ఇతి తే కథితం గుహ్యం పురశ్చర్యావిధానకం |
ఏతత్పరస్మై నో వాచ్యం శ్రుతిసారం యతః స్మృతం || ౬౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
తప్తకృచ్ఛ్రాదిలక్షణవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః || ౨౩||

౨౪ ప్రాతశ్చింతనం

నారద ఉవాచ |
నారాయణ మహాభాగ గాయత్ర్యాస్తు సమాసతః |
శాంత్యాదికాన్ప్రయోగాంస్తు వదస్వ కరుణానిధే || ౧||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
అతిగుహ్యమిదం పృష్టం త్వయా బ్రహ్మతనూద్భవ |
న కస్యాపి చ వక్తవ్యం దుష్టాయ పిశునాయ చ || ౨||

అథ శాంతిః పయోఽక్తాభిః సమిద్భిర్జుహుయాద్ ద్విజః |
శమీసమిద్భిః శామ్యంతి భూతరోగగ్రహాదయః || ౩||

ఆర్ద్రాభిః క్షీరవృక్షస్య సమిద్భిర్జుహుయాద్ ద్విజః |
జుహుయాచ్ఛకలైర్వాపి భూతరోగాదిశాంతయే || ౪||

జలేన తర్పయేత్సూర్యం పాణిభ్యాం శాంతిమాప్నుయాత్ |
జానుదఘ్నే జలే జప్త్వా సర్వాందోషాంఛమం నయేత్ || ౫||

కంఠదఘ్నే జలే జప్త్వా ముచ్యేత్ప్రాణాంతికాద్భయాత్ |
సర్వేభ్యః శాంతికర్మభ్యో నిమజ్యాప్సు జపః స్మృతః || ౬||

సౌవర్ణే రాజతే వాపి పాత్రే తామ్రమయేఽపి వా |
క్షీరవృక్షమయే వాపి నిర్వ్రణే మృణ్మయేఽపి వా || ౭||

సహస్రం పంచగవ్యేన హుత్వా సుజ్వలితేఽనలే |
క్షీరవృక్షమయైః కాష్ఠైః శేషం సంపాదయేచ్ఛనైః || ౮||

ప్రత్యాహుతిం స్పృశంజప్త్వా సహస్రం పాత్రసంస్థితం |
తేన తం ప్రోక్షయేద్దేశం కుశైర్మంత్రమనుస్మరన్ || ౯||

బలిం కిరంస్తతస్తస్మింధ్యాయేత్తు పరదేవతాం ।
అభిచారసముత్పన్నా కృత్యా పాపం చ నశ్యతి ॥ ౧౦॥

దేవభూతపిశాచాద్యాన్ యద్యేవం కురుతే వశే ।
గృహం గ్రామం పురం రాష్ట్రం సర్వం తేభ్యో విముచ్యతే ॥ ౧౧॥

నిఖనే ముచ్యతే తేభ్యో లిఖనే మధ్యతోఽపి చ ।
మండలే శూలమాలిఖ్య పూర్వోక్తే చ క్రమేఽపి వా ॥ ౧౨॥

అభిమంత్ర్య సహస్రం తన్నిఖనేత్సర్వశాంతయే ।
సౌవర్ణం రాజతం వాపి కుంభం తామ్రమయం చ వా ॥ ౧౩॥

మృణ్మయం వా నవం దివ్యం సూత్రవేష్టితమవ్రణం ।
స్థండిలే సైకతే స్థాప్య పూరయేన్మంత్రవిజ్జలైః ॥ ౧౪॥

దిగ్భ్య ఆహృత్య తీర్థాని చతసృభ్యో ద్విజోత్తమైః ।
ఏలాచందనకర్పూరజాతీపాటలమల్లికాః ॥ ౧౫॥

బిల్వపత్రం తథా క్రాంతాం దేవీం వ్రీహియవాంస్తిలాన్ ।
సర్షపాన్క్షీరవృక్షాణాం ప్రవాలాని చ నిక్షిపేత్ ॥ ౧౬॥

సర్వాణ్యభివిధాయైవ కుశకూర్చసమన్వితం ।
స్నాతః సమాహితో విప్రః సహస్రం మంత్రయేద్ బుధః ॥ ౧౭॥

దిక్షు సౌరానధీయీరన్మంత్రాన్విప్రాస్త్రయీవిదః ।
ప్రోక్షయేత్పాయయేదేనం నీరం తేనాభిషించయేత్ ॥ ౧౮॥

భూతరోగాభిచారేభ్యః స నిర్ముక్తః సుఖీ భవేత్ ।
అభిషేకేణ ముచ్యేత మృత్యోరాస్యగతో నరః ॥ ౧౯॥

అవశ్యం కారయేద్విద్వాన్రాజా దీర్ఘం జిజీవిషుః ।
గావో దేయాశ్చ ఋత్విగ్భ్య అభిషేకే శతం మునే ॥ ౨౦॥

దక్షిణా యేన వా తుష్టిర్యథాశక్త్యాథవా భవేత్ ।
జపేదశ్వత్థమాలభ్య మందవారే శతం ద్విజః ॥ ౨౧॥

భూతరోగాభిచారేభ్యో ముచ్యతే మహతో భయాత్ ।
గుడూచ్యాః పర్వవిచ్ఛిన్నాః పయోఽక్తా జుహుయాద్ ద్విజః ॥ ౨౨॥

ఏవం మృత్యుంజయో హోమః సర్వవ్యాధివినాశనః ।
ఆమ్రస్య జుహుయాత్పత్రైః పయోఽక్తైర్జ్వరశాంతయే ॥ ౨౩॥

వచాభిః పయసాక్తాభిః క్షయం హుత్వా వినాశయేత్ ।
మధుత్రితయహోమేన రాజయక్ష్మా వినశ్యతి ॥ ౨౪॥

నివేద్య భాస్కరాయాన్నం పాయసం హోమపూర్వకం ।
రాజయక్ష్మాభిభూతం చ ప్రాశయేచ్ఛాంతిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౫॥

లతాః పర్వసు విచ్ఛిద్య సోమస్య జుహుయాద్ ద్విజః |
సోమే సూర్యేణ సంయుక్తే పయోఽక్తాః క్షయశాంతయే || ౨౬||

కుసుమైః శంఖవృక్షస్య హుత్వా కుష్ఠం వినాశయేత్ |
అపస్మారవినాశః స్యాదపామార్గస్య తండులైః || ౨౭||

క్షీరవృక్షసమిద్ధోమాదున్మాదోఽపి వినశ్యతి |
ఔదుంబరసమిద్ధోమాదతిమేహః క్షయం వ్రజేత్ || ౨౮||

ప్రమేహం శమయేద్ధుత్వా మధునేక్షురసేన వా |
మధుత్రితయహోమేన నయేచ్ఛాంతిం మసూరికాం || ౨౯||

కపిలాసర్పిషా హుత్వా నయేచ్ఛాంతిం మసూరికాం |
ఉదుంబరవటాశ్వత్థైర్గోగజాశ్వామయం హరేత్ || ౩౦||

పిపీలిమధువల్మీకే గృహే జాతే శతం శతం |
శమీసమిద్భిరన్నేన సర్పిషా జుహుయాద్ ద్విజః || ౩౧||

తదుత్థం శాంతిమాయాతి శేషైస్తత్ర బలిం హరేత్ |
అభ్రస్తనితభూకంపాలక్ష్యాదౌ వనవేతసః || ౩౨||

సప్తాహం జుహుయాదేవం రాష్ట్రే రాజ్యం సుఖీ భవేత్ |
యాం దిశం శతజప్తేన లోష్ఠేనాభిప్రతాడయేత్ || ౩౩||

తతోఽగ్నిమారుతారిభ్యో భయం తస్య వినశ్యతి |
మనసైవ జపేదేనాం బద్ధో ముచ్యేత బంధనాత్ || ౩౪||

భూతరోగవిషాదిభ్యః స్పృశంజప్త్వా విమోచయేత్ |
భూతాదిభ్యో విముచ్యేత జలం పీత్వాభిమంత్రితం || ౩౫||

అభిమంత్ర్య శతం భస్మ న్యసేద్భూతాదిశాంతయే |
శిరసా ధారయేద్భస్మ మంత్రయిత్వా తదిత్యృచా || ౩౬||

సర్వవ్యాధివినిర్ముక్తః సుఖీ జీవేచ్ఛతం సమాః |
అశక్తః కారయేచ్ఛాంతిం విప్రం దత్త్వా తు దక్షిణాం || ౩౭||

అథ పుష్టిం శ్రియం లక్ష్మీం పుష్పైర్హుత్వాప్నుయాద్ ద్విజః |
శ్రీకామో జుహుయాత్పద్మై రక్తైః శ్రియమవాప్నుయాత్ || ౩౮||

హుత్వా శ్రియమవాప్నోతి జాతీపుష్పైర్నవైః శుభైః |
శాలితండులహోమేన శ్రియమాప్నోతి పుష్కలాం || ౩౯||

సమిద్భిర్బిల్వవృక్షస్య హుత్వా శ్రియమవాప్నుయాత్ |
బిల్వస్య శకలైర్హుత్వా పత్రైః పుష్పైః ఫలైరపి || ౪౦||

శ్రియమాప్నోతి పరమాం మూలస్య శకలైరపి |
సమిద్భిర్బిల్వవృక్షస్య పాయసేన చ సర్పిషా || ౪౧||

శతం శతం చ సప్తాహం హుత్వా శ్రియమవాప్నుయాత్ ।
లాజైస్త్రిమధురోపేతైర్హోమే కన్యామవాప్నుయాత్ ॥ ౪౨॥

అనేన విధినా కన్యా వరమాప్నోతి వాంఛితం ।
రక్తోత్పలశతం హుత్వా సప్తాహం హేమ చాప్నుయాత్ ॥ ౪౩॥

సూర్యబింబే జలం హుత్వా జలస్థం హేమ చాప్నుయాత్ ।
అన్నం హుత్వాప్నుయాదన్నం వ్రీహీన్వ్రీహిపతిర్భవేత్ ॥ ౪౪॥

కరీషచూర్ణైర్వత్సస్య హుత్వా పశుమవాప్నుయాత్ ।
ప్రియంగుపాయసాజ్యైశ్చ భవేద్ధోమాదిభిః ప్రజా ॥ ౪౫॥

నివేద్య భాస్కరాయాన్నం పాయసం హోమపూర్వకం ।
భోజయేత్తదృతుస్నాతాం పుత్రం పరమవాప్నుయాత్ ॥ ౪౬॥

సప్రరోహాభిరార్ద్రాభిరాయుర్హుత్వా సమాప్నుయాత్ ।
సమిద్భిః క్షీరవృక్షస్య హుత్వాయుషమవాప్నుయాత్ ॥ ౪౭॥

సప్రరోహాభిరార్ద్రాభీ రక్తాభిర్మధురత్రయైః ।
వ్రీహీణాం చ శతం హుత్వా హేమ చాయురవాప్నుయాత్ ॥ ౪౮॥

సువర్ణకుడ్మలం హుత్వా శతమాయురవాప్నుయాత్ ।
దూర్వాభిః పయసా వాపి మధునా సర్పిషాపి వా ॥ ౪౯॥

శతం శతం చ సప్తాహమపమృత్యుం వ్యపోహతి ।
శమీసమిద్భిరన్నేన పయసా వా చ సర్పిషా ॥ ౫౦॥

శతం శతం చ సప్తాహమపమృత్యుం వ్యపోహతి ।
న్యగ్రోధసమిధో హుత్వా పాయసం హోమయేత్తతః ॥ ౫౧॥

శతం శతం చ సప్తాహమపమృత్యుం వ్యపోహతి ।
క్షీరాహారో జపేన్మృత్యోః సప్తాహాద్విజయీ భవేత్ ॥ ౫౨॥

అనశ్నన్వాగ్యతో జప్త్వా త్రిరాత్రం ముచ్యతే యమాత్ ।
నిమజ్జ్యాప్సు జపేదేవం సద్యో మృత్యోర్విముచ్యతే ॥ ౫౩॥

జపేద్ బిల్వం సమాశ్రిత్య మాసం రాజ్యమవాప్నుయాత్ ।
బిల్వం హుత్వాప్నుయాద్రాజ్యం సమూలఫలపల్లవం ॥ ౫౪॥

హుత్వా పద్మశతం మాసం రాజ్యమాప్నోత్యకంటకం ।
యవాగూం గ్రామమాప్నోతి హుత్వా శాలిసమన్వితం ॥ ౫౫॥

అశ్వత్థసమిధో హుత్వా యుద్ధాదౌ జయమాప్నుయాత్ ।
అర్కస్య సమిధో హుత్వా సర్వత్ర విజయీ భవేత్ ॥ ౫౬॥

సంయుక్తైః పయసా పత్రైః పుష్పైర్వా వేతసస్య చ ।
పాయసేన శతం హుత్వా సప్తాహం వృష్టిమాప్నుయాత్ ॥ ౫౭॥

నాభిదఘ్నే జలే జప్త్వా సప్తాహం వృష్టిమాప్నుయాత్ ।
జలే భస్మశతం హుత్వా మహావృష్టిం నివారయేత్ ॥ ౫౮॥

పాలాశాభిరవాప్నోతి సమిద్భిర్బ్రహ్మవర్చసం ।
పలాశకుసుమైర్హుత్వా సర్వమిష్టమవాప్నుయాత్ ॥ ౫౯॥

పయో హుత్వాఽఽప్నుయాన్మేధామాజ్యం బుద్ధిమవాప్నుయాత్ ।
అభిమంత్ర్య పిబేద్ బ్రాహ్మం రసం మేధామవాప్నుయాత్ ॥ ౬౦॥

పుష్పహోమే భవేద్వాసస్తంతుభిస్తద్విధం పటం ।
లవణం మధుసమ్మిశ్రం హుత్వేష్టం వశమానయేత్ ॥ ౬౧॥

నయేదిష్టం వశం హుత్వా లక్ష్మీపుష్పైర్మధుప్లుతైః ।
నిత్యమంజలినాఽఽత్మానమభిషించేజ్జలే స్థితః ॥ ౬౨॥

మతిమారోగ్యమాయుష్యమగ్ర్యం స్వాస్థ్యమవాప్నుయాత్ ।
కుర్యాద్విప్రోఽన్యముద్దిశ్య సోఽపి పుష్టిమవాప్నుయాత్ ॥ ౬౩॥

అథ చారువిధిర్మాసం సహస్రం ప్రత్యహం జపేత్ ।
ఆయుష్కామః శుచౌ దేశే ప్రాప్నుయాదాయురుత్తమం ॥ ౬౪॥

ఆయురారోగ్యకామస్తు జపేన్మాసద్వయం ద్విజః ।
భవేదాయుష్యమారోగ్యం శ్రియై మాసత్రయం జపేత్ ॥ ౬౫॥

ఆయుః శ్రీపుత్రదారాద్యాశ్చతుర్భిశ్చ యశో జపాత్ ।
పుత్రదారాయురారోగ్యం శ్రియం విద్యాం చ పంచభిః ॥ ౬౬॥

ఏవమేవోత్తరాన్కామాన్ మాసైరేవోత్తరైర్వ్రజేత్ ।
ఏకపాదో జపేదూర్ధ్వబాహుః స్థిత్వా నిరాశ్రయః ॥ ౬౭॥

మాసం శతత్రయం విప్రః సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ।
ఏవం శతోత్తరం జప్త్వా సహస్రం సర్వమాప్నుయాత్ ॥ ౬౮॥

రుద్ధ్వా ప్రాణమపానం చ జపేన్మాసం శతత్రయం ।
యదిచ్ఛేత్తదవాప్నోతి సహస్రాత్పరమాప్నుయాత్ ॥ ౬౯॥

ఏకపాదో జపేదూర్ధ్వబాహూ రుద్ధ్వానిలం వశః ।
మాసం శతమవాప్నోతి యదిచ్ఛేదితి కౌశికః ॥ ౭౦॥

ఏవం శతత్రయం జప్త్వా సహస్రం సర్వమాప్నుయాత్ ।
నిమజ్జ్యాప్సు జపేన్మాసం శతమిష్టమవాప్నుయాత్ ॥ ౭౧॥

ఏవం శతత్రయం జప్త్వా సహస్రం సర్వమాప్నుయాత్ ।
ఏకపాదో జపేదూర్ధ్వబాహూ రుద్ధ్వా నిరాశ్రయః ॥ ౭౨॥

నక్తమశ్నన్ హవిష్యాన్నం వత్సరాదృషితామియాత్ ।
గీరమోఘా భవేదేవం జప్త్వా సంవత్సరద్వయం ॥ ౭౩॥

త్రివత్సరం జపేదేవం భవేత్త్రైకాలదర్శనం ।
ఆయాతి భగవాందేవశ్చతుఃసంవత్సరం జపేత్ ॥ ౭౪॥

పంచభిర్వత్సరైరేవమణిమాదిగుణో భవేత్ ।
ఏవం షడ్వత్సరం జప్త్వా కామరూపిత్వమాప్నుయాత్ ॥ ౭౫॥

సప్తిభిర్వత్సరైరేవమమరత్వమవాప్నుయాత్ ।
మనుత్వం నవభిః సిద్ధమింద్రత్వం దశభిర్భవేత్ ॥ ౭౬॥

ఏకాదశభిరాప్నోతి ప్రాజాపత్యం సువత్సరైః ।
బహ్మత్వం ప్రాప్నుయాదేవం జప్త్వా ద్వాదశవత్సరాన్ ॥ ౭౭॥

ఏతేనైవ జితా లోకాస్తపసా నారదాదిభిః ।
శాకమన్యే పరే మూలం ఫలమన్యే పయః పరే ॥ ౭౮॥

ఘృతమన్యే పరే సోమమపరే చరువృత్తయః ।
ఋషయః పక్షమశ్నంతి కేచిద్భైక్ష్యాశినోఽహని ॥ ౭౯॥

హవిష్యమపరేఽశ్నంతః కుర్వంత్యేవ పరం తపః ।
అథ శుద్ధ్యై రహస్యానాం త్రిసహస్రం జపేద్ ద్విజః ॥ ౮౦॥

మాసం శుద్ధో భవేత్స్తేయాత్సువర్ణస్య ద్విజోత్తమః ।
జపేన్మాసం త్రిసాహస్రం సురాపః శుద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౮౧॥

మాసం జపేత్ త్రిసాహస్రం శుచిః స్యాద్ గురుతల్పగః ।
త్రిసహస్రం జపేన్మాసం కుటీం కృత్వా వనే వసన్ ॥ ౮౨॥

బ్రహ్మహా ముచ్యతే పాపాదితి కౌశికభాషితం ।
ద్వాదశాహం నిమజ్జ్యాప్సు సహస్రం ప్రత్యహం జపేత్ ॥ ౮౩॥

ముచ్యేరన్నంహసః సర్వే మహాపాతకినో ద్విజాః ।
త్రిసాహస్రం జపేన్మాసం ప్రాణానాయమ్య వాగ్యతః ॥ ౮౪॥

మహాపాతకయుక్తో వా ముచ్యతే మహతో భయాత్ ।
ప్రాణాయామసహస్రేణ బ్రహ్మహాపి విశుధ్యతి ॥ ౮౫॥

షట్కృత్వస్త్వభ్యసేదూర్ధ్వం ప్రాణాపానౌ సమాహితః ।
ప్రాణాయామో భవేదేష సర్వపాపప్రణాశనః ॥ ౮౬॥

సహస్రమభ్యసేన్మాసం క్షితిపః శుచితామియాత్ ।
ద్వాదశాహం త్రిసాహస్రం జపేద్ధి గోవధే ద్విజః ॥ ౮౭॥

అగమ్యాగమనస్తేయహననాభక్ష్యభక్షణే ।
దశసాహస్రమభ్యస్తా గాయత్రీ శోధయేద్ ద్విజం ॥ ౮౮॥

ప్రాణాయామశతం కృత్వా ముచ్యతే సర్వకిల్బిషాత్ ।
సర్వేషామేవ పాపానాం సంకరే సతి శుద్ధయే ॥ ౮౯॥

సహస్రమభ్యసేన్మాసం నిత్యజాపీ వనే వసన్ ।
ఉపవాససమం జప్యం త్రిసహస్రం తదిత్యృచం ॥ ౯౦॥

చతుర్వింశతిసాహస్రమభ్యస్తాత్కృచ్ఛ్రసంజ్ఞితా ।
చతుఃషష్టిసహస్రాణి చాంద్రాయణసమాని తు ॥ ౯౧॥

శతకృత్వోఽభ్యసేన్నిత్యం ప్రాణానాయమ్య సంధ్యయోః ।
తదిత్యృచమవాప్నోతి సర్వపాపక్షయం పరం ॥ ౯౨॥

నిమజ్జ్యాప్సు జపేన్నిత్యం శతకృత్వస్తదిత్యృచం ।
ధ్యాయందేవీం సూర్యరూపాం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౯౩॥

ఇతి తే సమ్యగాఖ్యాతాః శాంతిశుద్ధ్యాదికల్పనాః ।
రహస్యాతిరహస్యాశ్చ గోపనీయాస్త్వయా సదా ॥ ౯౪॥

ఇతి సంక్షేపతః ప్రోక్తః సదాచారస్య సంగ్రహః ।
విధినాఽఽచరణాదస్య మాయా దుర్గా ప్రసీదతి ॥ ౯౫॥

నైమిత్తికం చ నిత్యం చ కామ్యం కర్మ యథావిధి ।
ఆచరేన్మనుజః సోఽయం భుక్తిముక్తిఫలాప్తిభాక్ ॥ ౯౬॥

ఆచారః ప్రథమో ధర్మో ధర్మస్య ప్రభురీశ్వరీ ।
ఇత్యుక్తం సర్వశాస్త్రేషు సదాచారఫలం మహత్ ॥ ౯౭॥

ఆచారవాన్సదా పూతః సదైవాచారవాన్సుఖీ ।
ఆచారవాన్సదా ధన్యః సత్యం సత్యం చ నారద ॥ ౯౮॥

దేవీప్రసాదజనకం సదాచారవిధానకం ।
యదపి శృణుయాన్మర్త్యో మహాసంపత్తిసౌఖ్యభాక్ ॥ ౯౯॥

సదాచారేణ సిద్ధేచ్చ ఐహికాముష్మికం సుఖం ।
తదేవ తే మయా ప్రోక్తం కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౧౦౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయామేకాదశస్కంధే
సదాచారనిరూపణం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే ఏకాదశస్కంధః సమాప్తః ॥

౧౨ ద్వాదశః స్కంధః

౧ గాయత్రీవిచారః

నారద ఉవాచ ।
సదాచారవిధిర్దేవ భవతా వర్ణితః ప్రభో ।
తస్యాప్యతులమాహాత్మ్యం సర్వపాపవినాశనం ॥ ౧॥

శ్రుతం భవన్ముఖాంభోజచ్యుతం దేవీకథామృతం ।
వ్రతాని యాని చోక్తాని చాంద్రాయణముఖాని తే ॥ ౨॥

దుఃఖసాధ్యాని జానీమః కర్తృసాధ్యాని తాని చ ।
తదస్మాత్సాంప్రతం యత్తు సుఖసాధ్యం శరీరిణాం ॥ ౩॥

దేవీప్రసాదజనకం శుభానుష్ఠానసిద్ధిదం ।
తత్కర్మ వద మే స్వామిన్ కృపాపూర్వం సురేశ్వర ॥ ౪॥

సదాచారవిధౌ యశ్చ గాయత్రీవిధిరీరితః ।
తస్మిన్ముఖ్యతమం కిం స్యాత్కిం వా పుణ్యాధికప్రదం ॥ ౫॥

యే గాయత్రీగతా వర్ణాస్తత్త్వసంఖ్యాస్త్వయేరితాః ।
తేషాం కే ఋషయః ప్రోక్తాః కాని ఛందాంసి వై మునే ॥ ౬॥

తేషాం కా దేవతాః ప్రోక్తాః సర్వం కథయ మే ప్రభో ।
మహత్కౌతూహలం మే చ మానసే పరివర్తతే ॥ ౭॥

శ్రీనారాయణాయ ఉవాచ ।
కుర్యాదన్యన్న వా కుర్యాదనుష్ఠానాదికం తథా ।
గాయత్రీమాత్రనిష్ఠస్తు కృతకృత్యో భవేద్ద్విజః ॥ ౮॥

సంధ్యాసు చార్ఘ్యదానం చ గాయత్రీజపమేవ చ ।
సహస్రత్రితయం కుర్వన్సురైః పూజ్యో భవేన్మునే ॥ ౯॥

న్యాసాన్కరోతు వా మా వా గాయత్రీమేవ చాభ్యసేత్ ।
ధ్యాత్వా నిర్వ్యాజయా వృత్త్యా సచ్చిదానందరూపిణీం ॥ ౧౦॥

యదక్షరైకసంసిద్ధేః స్పర్ధతే బ్రాహ్మణోత్తమః ।
హరిశంకరకంజోత్థసూర్యచంద్రహుతాశనైః ॥ ౧౧॥

అథాతః శ్రూయతాం బ్రహ్మన్ వర్ణఋష్యాదికాంస్తథా ।
ఛందాంసి దేవతాస్తద్వత్క్రమాత్తత్త్వాని చైవ హి ॥ ౧౨॥

వామదేవోఽత్రిర్వసిష్ఠః శుక్రః కణ్వః పరాశరః ।
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః కపిలః శౌనకో మహాన్ ॥ ౧౩॥

యాజ్ఞవల్క్యో భరద్వాజో జమదగ్నిస్తపోనిధిః ।
గౌతమో ముద్గలశ్చైవ వేదవ్యాసశ్చ లోమశః ॥ ౧౪॥

అగస్త్యః కౌశికో వత్సః పులస్త్యో మాండుకస్తథా ।
దుర్వాసాస్తపసాం శ్రేష్ఠో నారదః కశ్యపస్తథా ॥ ౧౫॥

ఇత్యేతే ఋషయః ప్రోక్తా వర్ణానాం క్రమశో మునే ।
గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్ చ బృహతీ పంక్తిరేవ చ ॥ ౧౬॥

త్రిష్టుభం జగతీ చైవ తథాతిజగతీ మతా ।
శక్వర్యతిశక్వరీ చ ధృతిశ్చాతిధృతిస్తథా ॥ ౧౭॥

విరాట్ప్రస్తారపంక్తిశ్చ కృతిః ప్రకృతిరాకృతిః ।
వికృతిః సకృతిశ్చైవాక్షరపంక్తిస్తథైవ చ ॥ ౧౮॥

భూర్భువః స్వరితిచ్ఛందస్తథా జ్యోతిష్మతీ స్మృతం ।
ఇత్యేతాని చ ఛందాంసి కీర్తితాని మహామునే ॥ ౧౯॥

దైవతాని శృణు ప్రాజ్ఞ తేషామేవానుపూర్వశః ।
ఆగ్నేయం ప్రథమం ప్రోక్తం ప్రాజాపత్యం ద్వితీయకం ॥ ౨౦॥

తృతీయం చ తథా సౌమ్యమీశానం చ చతుర్థకం ।
సావిత్రం పంచమం ప్రోక్తం షష్ఠమాదిత్యదైవతం ॥ ౨౧॥

బార్హస్పత్యం సప్తమం తు మైత్రావరుణమష్టమం ।
నవమం భగదైవత్యం దశమం చార్యమేశ్వరం ॥ ౨౨॥

గణేశమేకాదశకం త్వాష్ట్రం ద్వాదశకం స్మృతం ।
పౌష్ణం త్రయోదశం ప్రోక్తమైంద్రాగ్నం చ చతుర్దశం ॥ ౨౩॥

వాయవ్యం పంచదశకం వామదైవ్యం చ షోడశం ।
మైత్రావరుణిదైవత్యం ప్రోక్తం సప్తదశాక్షరం ॥ ౨౪॥

అష్టాదశం వైశ్వదేవమూనవింశం తు మాతృకం ।
వైష్ణవం వింశతితమం వసుదైవతమీరితం ॥ ౨౫॥

ఏకవింశతిసంఖ్యాకం ద్వావింశం రుద్రదైవతం ।
త్రయోవింశం చ కౌబేరమాశ్వినం తత్త్వసంఖ్యకం ॥ ౨౬॥

చతుర్వింశతివర్ణానాం దేవతానాం చ సంగ్రహః ।
కథితః పరమశ్రేష్ఠో మహాపాపైకశోధనః ।
యదాకర్ణనమాత్రేణ సాంగం జాప్యఫలం మునే ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే గాయత్రీవిచారో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ॥ ౧॥

౨ గాయత్రీశక్త్యాదిప్రతిపాదనం

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
వర్ణానాం శక్తయః కాశ్చ తాః శృణుష్వ మహామునే ।
వామదేవీ ప్రియా సత్యా విశ్వా భద్రవిలాసినీ ॥ ౧॥

ప్రభావతీ జయా శాంతా కాంతా దుర్గా సరస్వతీ ।
విద్రుమా చ విశాలేశా వ్యాపినీ విమలా తథా ॥ ౨॥

తమోఽపహారిణీ సూక్ష్మా విశ్వయోనిర్జయా వశా ।
పద్మాలయా పరా శోభా భద్రా చ త్రిపదా స్మృతా ॥ ౩॥

చతుర్వింశతివర్ణానాం శక్తయః సముదాహృతాః ।
అతః పరం వర్ణవర్ణాన్వ్యాహరామి యథాతథం ॥ ౪॥

చంపకా అతసీపుష్పసన్నిభం విద్రుమం తథా ।
స్ఫటికాకారకం చైవ పద్మపుష్పసమప్రభం ॥ ౫॥

తరుణాదిత్యసంకాశం శంఖకుందేందుసన్నిభం ।
ప్రవాలపద్యపత్రాభం పద్మరాగసమప్రభం ॥ ౬॥

ఇంద్రనీలమణిప్రఖ్యం మౌక్తికం కుంకుమప్రభం ।
అంజనాభం చ రక్తం చ వైదూర్యం క్షౌద్రసన్నిభం ॥ ౭॥

హారిద్రం కుందదుగ్ధాభం రవికాంతిసమప్రభం ।
శుకపుచ్ఛనిభం తద్వచ్ఛతపత్రనిభం తథా ॥ ౮॥

కేతకీపుష్పసంకాశం మల్లికాకుసుమప్రభం ।
కరవీరశ్చ ఇత్యేతే క్రమేణ పరికీర్తితాః ॥ ౯॥

వర్ణాః ప్రోక్తాశ్చ వర్ణానాం మహాపాపవిశోధనాః ।
పృథివ్యాపస్తథా తేజో వాయురాకాశ ఏవ చ ॥ ౧౦॥

గంధో రసశ్చ రూపం చ శబ్దః స్పర్శస్తథైవ చ ।
ఉపస్థం పాయుపాదం చ పాణీ వాగపి చ క్రమాత్ ॥ ౧౧॥

ఘ్రాణం జిహ్వా చ చక్షుశ్చ త్వక్శ్రోత్రం చ తతః పరం ।
ప్రాణోఽపానస్తథా వ్యానః సమానశ్చ తతః పరం ॥ ౧౨॥

తత్త్వాన్యేతాని వర్ణానాం క్రమశః కీర్తితాని తు ।
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి వర్ణముద్రాః కమేణ తు ॥ ౧౩॥

సుముఖం సంపుటం చైవ వితతం విస్తృతం తథా ।
ద్విముఖం త్రిముఖం చైవ చతుఃపంచముఖం తథా ॥ ౧౪॥

షణ్ముఖాధోముఖం చైవ వ్యాపకాఞ్జలికం తథా ।
శకటం యమపాశం చ గ్రథితం సన్ముఖోన్ముఖం ॥ ౧౫॥

విలంబం ముష్టికం చైవ మత్స్యం కూర్మం వరాహకం ।
సింహాక్రాంతం మహాక్రాంతం ముద్గరం పల్లవం తథా ॥ ౧౬॥

త్రిశూలయోనీ సురభిశ్చాక్షమాలా చ లింగకం ।
అంబుజం చ మహాముద్రాస్తుర్యరూపాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧౭॥

ఇత్యేతాః కీర్తితా ముద్రా వర్ణానాం తే మహామునే ।
మహాపాపక్షయకరాః కీర్తిదాః కాంతిదా మునే ॥ ౧౮॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదస్కంధే గాయత్రిశక్త్యాదిప్రతిపాదనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥

౩ గాయత్రీమంత్రకవచవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
స్వామిన్సర్వజగన్నాథ సంశయోఽస్తి మమ ప్రభో ।
చతుఃషష్టికలాభిజ్ఞ పాతకాద్యోగవిద్వర ॥ ౧॥

ముచ్యతే కేన పుణ్యేన బ్రహ్మరూపః కథం భవేత్ ।
దేహశ్చ దేవతారూపో మంత్రరూపో విశేషతః ॥ ౨॥

కర్మ తచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి న్యాసం చ విధిపూర్వకం ।
ఋషిశ్ఛందోఽధిదైవం చ ధ్యానం చ విధివద్విభో ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
అస్త్యేకం పరమం గుహ్యం గాయత్రీకవచం తథా ।
పఠనాద్ధారణాన్మర్త్యః సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౪॥

సర్వాన్కామానవాప్నోతి దేవీరూపశ్చ జాయతే ।
గాయత్త్రీకవచస్యాస్య బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౫॥

ఋషయో ఋగ్యజుఃసామాథర్వశ్ఛందాంసి నారద ।
బ్రహ్మరూపా దేవతోక్తా గాయత్రీ పరమా కలా ॥ ౬॥

తద్బీజం భర్గ ఇత్యేషా శక్తిరుక్తా మనీషిభిః ।
కీలకం చ ధియః ప్రోక్తం మోక్షార్థే వినియోజనం ॥ ౭॥

చతుర్భిర్హృదయం ప్రోక్తం త్రిభిర్వర్ణైః శిరః స్మృతం ।
చతుర్భిః స్యాచ్ఛిఖా పశ్చాత్ త్రిభిస్తు కవచం స్మృతం ॥ ౮॥

చతుర్భిర్నేత్రముద్దిష్టం చతుర్భిః స్యాత్తదస్త్రకం ।
అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి సాధకాభీష్టదాయకం ॥ ౯॥

ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవలచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణై-
ర్యుక్తామిందునిబద్ధరత్నముకుటాం తత్త్వార్థవర్ణాత్మికాం ।
గాయత్రీం వరదాభయాంకుశకశాః శుభ్రం కపాలం గుణం

శంఖం చక్రమథారవిందయుగలం హస్తైర్వహంతీం భజే ॥ ౧౦॥

గాయత్రీ పూర్వతః పాతు సావిత్రీ పాతు దక్షిణే ।
బ్రహ్మసంధ్యా తు మే పశ్చాదుత్తరాయాం సరస్వతీ ॥ ౧౧॥

పార్వతీ మే దిశం రక్షేత్పావకీం జలశాయినీ ।
యాతుధానీ దిశం రక్షేద్యాతుధానభయంకరీ ॥ ౧౨॥

పావమానీ దిశం రక్షేత్పవమానవిలాసినీ ।
దిశం రౌద్రీ చ మే పాతు రుద్రాణీ రుద్రరూపిణీ ॥ ౧౩॥

ఊర్ధ్వం బ్రహ్మాణీ మే రక్షేదధస్తాద్వైష్ణవీ తథా ।
ఏవం దశ దిశో రక్షేత్సర్వాంగం భువనేశ్వరీ ॥ ౧౪॥

తత్పదం పాతు మే పాదౌ జంఘే మే సవితుః పదం ।
వరేణ్యం కటిదేశే తు నాభిం భర్గస్తథైవ చ ॥ ౧౫॥

దేవస్య మే తద్ధృదయం ధీమహీతి చ గల్లయోః ।
ధియః పదం చ మే నేత్రే యః పదం మే లలాటకం ॥ ౧౬॥

నః పాతు మే పదం మూర్ధ్ని శిఖాయాం మే ప్రచోదయాత్ ।
తత్పదం పాతు మూర్ధానం సకారః పాతు భాలకం ॥ ౧౭॥

చక్షుషీ తు వికారార్ణస్తుకారస్తు కపోలయోః ।
నాసాపుటం వకారార్ణో రేకారస్తు ముఖే తథా ॥ ౧౮॥

ణికార ఊర్ధ్వమోష్ఠం తు యకారస్త్వధరోష్ఠకం ।
ఆస్యమధ్యే భకారార్ణో ర్గోకారశ్చిబుకే తథా ॥ ౧౯॥

దేకారః కంఠదేశే తు వకారః స్కంధదేశకం ।
స్యకారో దక్షిణం హస్తం ధీకారో వామహస్తకం ॥ ౨౦॥

మకారో హృదయం రక్షేద్ధికార ఉదరే తథా ।
ధికారో నాభిదేశే తు యోకారస్తు కటిం తథా ॥ ౨౧॥

గుహ్యం రక్షతు యోకార ఊరూ ద్వౌ నః పదాక్షరం ।
ప్రకారో జానునీ రక్షేచ్ఛోకారో జంఘదేశకం ॥ ౨౨॥

దకారం గుల్ఫదేశే తు యకారః పదయుగ్మకం ।
తకారవ్యంజనం చైవ సర్వాంగం మే సదావతు ॥ ౨౩॥

ఇదం తు కవచం దివ్యం బాధాశతవినాశనం ।
చతుఃషష్టికలావిద్యాదాయకం మోక్షకారకం ॥ ౨౪॥

ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యః పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ।
పఠనాచ్ఛ్రవణాద్వాపి గోసహస్రఫలం లభేత్ ॥ ౨౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే గాయత్రీమంత్రకవచవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౩॥

౪ గాయత్రీహృదయం

నారద ఉవాచ ।
భగవన్ దేవదేవేశ భూతభవ్యజగత్ప్రభో ।
కవచం చ శ్రుతం దివ్యం గాయత్రీమంత్రవిగ్రహం ॥ ౧॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి గాయత్రీహృదయం పరం ।
యద్ధారణాద్భవేత్పుణ్యం గాయత్రీజపతోఽఖిలం ॥ ౨॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
దేవ్యాశ్చ హృదయం ప్రోక్తం నారదాథర్వణే స్ఫుటం ।
తదేవాహం ప్రవక్ష్యామి రహస్యాతిరహస్యకం ॥ ౩॥

విరాడ్రూపాం మహాదేవీం గాయత్రీం వేదమాతరం ।
ధ్యాత్వా తస్యాస్త్వథాంగేషు ధ్యాయేదేతాశ్చ దేవతాః ॥ ౪॥

పిండబ్రహ్మాండయోరైక్యాద్భావయేత్స్వతనౌ తథా ।
దేవీరూపే నిజే దేహే తన్మయత్వాయ సాధకః ॥ ౫॥

నాదేవోఽభ్యర్చయేద్దేవమితి వేదవిదో విదుః ।
తతోఽభేదాయ కాయే స్వే భావయేద్దేవతా ఇమాః ॥ ౬॥

అథ తత్సంప్రవక్ష్యామి తన్మయత్వమథో భవేత్ ।
గాయత్రీహృదయస్యాస్యాప్యహమేవ ఋషిః స్మృతః ॥ ౭॥

గాయత్రీచ్ఛంద ఉద్దిష్టం దేవతా పరమేశ్వరీ ।
పూర్వోక్తేన ప్రకారేణ కుర్యాదంగాని షట్క్రమాత్ ।
ఆసనే విజనే దేశే ధ్యాయేదేకాగ్రమానసః ॥ ౮॥

న్యాసః
ద్యౌర్మూర్ధ్ని దైవతం । దంతపంక్తావశ్వినౌ । ఉభే సంధ్యే
చోష్ఠౌ । ముఖమగ్నిః । జిహ్వా సరస్వతీ । గ్రీవాయాం తు
బృహస్పతిః । స్తనయోర్వసవోఽష్టౌ । బాహ్వోర్మరుతః । హృదయే
పర్జన్యః । ఆకాశముదరం । నాభావంతరిక్షం । కట్యో-
రింద్రాగ్నీ । జఘనే విజ్ఞానఘనః ప్రజాపతిః । కైలాస-
మలయే ఊరూ । విశ్వేదేవా జాన్వోః । జంఘాయాం కౌశికః ।
గుహ్యమయనే । ఊరూ పితరః । పాదౌ పృథివీ । వనస్పత-
యోఽఙ్గులీషు । ఋషయో రోమాణి । నఖాని ముహూర్తాని ।
అస్థిషు గ్రహాః । అసృఙ్మాంసమృతవః । సంవత్సరా వై నిమిషం ।
అహోరాత్రావాదిత్యశ్చంద్రమాః । ప్రవరాం దివ్యాం గాయత్రీం
సహస్రనేత్రాం శరణమహం ప్రపద్యే । ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యాయ
నమః । ఓం తత్పూర్వాజయాయ నమః । తత్ప్రాతరాదిత్యాయ నమః ।
తత్ప్రాతరాదిత్యప్రతిష్ఠాయై నమః । ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం

పాపం నాశయతి । సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం
నాశయతి । సాయంప్రాతరధీయానో అపాపో భవతి ।
సర్వతీర్థేషు స్నాతో భవతి । సర్వైర్దేవైర్జ్ఞాతో భవతి ।
అవాచ్యవచనాత్పూతో భవతి । అభక్ష్యభక్షణాత్పూతో
భవతి । అభోజ్యభోజనాపూతో భవతి । అచోష్యచోష-
ణాత్పూతో భవతి । అసాధ్యసాధనాత్పూతో భవతి ।
దుష్ప్రతిగ్రహశతసహస్రాత్పూతో భవతి । సర్వప్రతిగ్రహాత్పూతో
భవతి । పంక్తిదూషణాత్పూతో భవతి । అనృతవచనాత్పూతో
భవతి । అథాబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారీ భవతి । అనేన
హృదయేనాధీతేన క్రతుసహస్రేణేష్టం భవతి । షష్టిశత-
సహస్రగాయత్ర్యా జప్యాని ఫలాని భవంతి । అష్టౌ
బ్రాహ్మణాన్సమ్యగ్గ్రాహయేత్ । తస్య సిద్ధిర్భవతి । య ఇదం
నిత్యమధీయానో బ్రాహ్మణః ప్రాతః శుచిః సర్వపాపైః
ప్రముచ్యత ఇతి । బ్రహ్మలోకే మహీయతే । ఇత్యాహ భగవాన్ శ్రీనారాయణః ।

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే గాయత్రీహృదయం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪॥

౫ శ్రీగాయత్రీస్తోత్రవర్ణనం

నారద ఉవాచ
భక్తానుకంపిన్ సర్వజ్ఞ హృదయం పాపనాశనం ।
గాయత్ర్యాః కథితం తస్మాద్గాయత్ర్యాః స్తోత్రమీరయ ॥ ౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
ఆదిశక్తే జగన్మాతర్భక్తానుగ్రహకారిణి ।
సర్వత్ర వ్యాపికేఽనంతే శ్రీసంధ్యే తే నమోఽస్తు తే ॥ ౨॥

త్వమేవ సంధ్యా గాయత్రీ సావిత్రీ చ సరస్వతీ ।
బ్రాహ్మీ చ వైష్ణవీ రౌద్రీ రక్తా శ్వేతా సితేతరా ॥ ౩॥

ప్రాతర్బాలా చ మధ్యాహ్నే యౌవనస్థా భవేత్పునః ।
వృద్ధా సాయం భగవతీ చింత్యతే మునిభిః సదా ॥ ౪॥

హంసస్థా గరుడారూఢా తథా వృషభవాహినీ ।
ఋగ్వేదాధ్యాయినీ భూమౌ దృశ్యతే యా తపస్విభిః ॥ ౫॥

యజుర్వేదం పఠంతీ చ అంతరిక్షే విరాజతే ।
సా సామగాపి సర్వేషు భ్రామ్యమాణా తథా భువి ॥ ౬॥

రుద్రలోకం గతా త్వం హి విష్ణులోకనివాసినీ ।
త్వమేవ బ్రహ్మణో లోకేఽమర్త్యానుగ్రహకారిణీ ॥ ౭॥

సప్తర్షిప్రీతిజననీ మాయా బహువరప్రదా ।
శివయోః కరనేత్రోత్థా హ్యశ్రుస్వేదసముద్భవా ॥ ౮॥

ఆనందజననీ దుర్గా దశధా పరిపఠ్యతే ।
వరేణ్యా వరదా చైవ వరిష్ఠా వరవర్ణినీ ॥ ౯॥

గరిష్ఠా చ వరార్హా చ వరారోహా చ సప్తమీ ।
నీలగంగా తథా సంధ్యా సర్వదా భోగమోక్షదా ॥ ౧౦॥

భాగీరథీ మర్త్యలోకే పాతాలే భోగవత్యపి ।
త్రిలోకవాహినీ దేవీ స్థానత్రయనివాసినీ ॥ ౧౧॥

భూర్లోకస్థా త్వమేవాసి ధరిత్రీ లోకధారిణీ ।
భువో లోకే వాయుశక్తిః స్వర్లోకే తేజసాం నిధిః ॥ ౧౨॥

మహర్లోకే మహాసిద్ధిర్జనలోకే జనేత్యపి ।
తపస్వినీ తపోలోకే సత్యలోకే తు సత్యవాక్ ॥ ౧౩॥

కమలా విష్ణులోకే చ గాయత్రీ బ్రహ్మలోకదా ।
రుద్రలోకే స్థితా గౌరీ హరార్ధాంగనివాసినీ । ౧౪॥

అహమో మహతశ్చైవ ప్రకృతిస్త్వం హి గీయసే ।
సామ్యావస్థాత్మికా త్వం హి శబలబ్రహ్మరూపిణీ ॥ ౧౫॥

తతః పరా పరా శక్తిః పరమా త్వం హి గీయసే ।
ఇచ్ఛాశక్తిః క్రియాశక్తిర్జ్ఞానశక్తిస్త్రిశక్తిదా ॥ ౧౬॥

గంగా చ యమునా చైవ విపాశా చ సరస్వతీ ।
సరయూర్దేవికా సింధుర్నర్మదైరావతీ తథా ॥ ౧౭॥

గోదావరీ శతద్రూశ్చ కావేరీ దేవలోకగా ।
కౌశికీ చంద్రభాగా చ వితస్తా చ సరస్వతీ ॥ ౧౮॥

గండకీ తాపినీ తోయా గోమతీ వేత్రవత్యపి ।
ఇడా చ పింగలా చైవ సుషుమ్ణా చ తృతీయకా ॥ ౧౯॥

గాంధారీ హస్తిజిహ్వా చ పూషాపూషా తథైవ చ ।
అలంబుషా కుహూశ్చైవ శంఖినీ ప్రాణవాహినీ ॥ ౨౦॥

నాడీ చ త్వం శరీరస్థా గీయసే ప్రాక్తనైర్బుధైః ।
హృత్పద్మస్థా ప్రాణశక్తిః కంఠస్థా స్వప్ననాయికా ॥ ౨౧॥

తాలుస్థా త్వం సదాధారా బిందుస్థా బిందుమాలినీ ।
మూలే తు కుండలీశక్తిర్వ్యాపినీ కేశమూలగా ॥ ౨౨॥

శిఖామధ్యాసనా త్వం హి శిఖాగ్రే తు మనోన్మనీ ।
కిమన్యద్బహునోక్తేన యత్కించిజ్జగతీత్రయే ॥ ౨౩॥

తత్సర్వం త్వం మహాదేవి శ్రియే సంధ్యే నమోఽస్తు తే ।
ఇతీదం కీర్తితం స్తోత్రం సంధ్యాయాం బహుపుణ్యదం ॥ ౨౪॥

మహాపాపప్రశమనం మహాసిద్ధివిధాయకం ।
య ఇదం కీర్తయేత్స్తోత్రం సంధ్యాకాలే సమాహితః ॥ ౨౫॥

అపుత్రః ప్రాప్నుయాత్పుత్రం ధనార్థీ ధనమాప్నుయాత్ ।
సర్వతీర్థతపోదానయజ్ఞయోగఫలం లభేత్ ॥ ౨౬॥

భోగాన్భుక్త్వా చిరం కాలమంతే మోక్షమవాప్నుయాత్ ।
తపస్విభిః కృతం స్తోత్రం స్నానకాలే తు యః పఠేత్ ॥ ౨౭॥

యత్ర కుత్ర జలే మగ్నః సంధ్యామజ్జనజం ఫలం ।
లభతే నాత్ర సందేహః సత్యం సత్యం చ నారద ॥ ౨౮॥

శృణుయాద్యోఽపి తద్భక్త్యా స తు పాపాత్ప్రముచ్యతే ।
పీయూషసదృశం వాక్యం సంధ్యోక్తం నారదేరితం ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే శ్రీగాయత్రీస్తోత్రవర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫॥

౬ గాయత్రీసహస్రనామస్తోత్రవర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ।
శ్రుతిస్మృతిపురాణానాం రహస్యం త్వన్ముఖాచ్ఛ్రుతం ॥ ౧॥

సర్వపాపహరం దేవ యేన విద్యా ప్రవర్తతే ।
కేన వా బ్రహ్మవిజ్ఞానం కిం ను వా మోక్షసాధనం ॥ ౨॥

బ్రాహ్మణానాం గతిః కేన కేన వా మృత్యునాశనం ।
ఐహికాముష్మికఫలం కేన వా పద్మలోచన ॥ ౩॥

వక్తుమర్హస్యశేషేణ సర్వం నిఖిలమాదితః ।
శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
సాధు సాధు మహాప్రాజ్ఞ సమ్యక్ పృష్టం త్వయానఘ ॥ ౪॥

శృణు వక్ష్యామి యత్నేన గాయత్ర్యష్టసహస్రకం ।
నామ్నాం శుభానాం దివ్యానాం సర్వపాపవినాశనం ॥ ౫॥

సృష్ట్యాదౌ యద్భగవతా పూర్వం ప్రోక్తం బ్రవీమి తే ।
అష్టోత్తరసహస్రస్య ఋషిర్బ్రహ్మా ప్రకీర్తితః ॥ ౬॥

ఛందోఽనుష్టుప్ తథా దేవీ గాయత్రీ దేవతా స్మృతా ।
హలో బీజాని తస్యైవ స్వరాః శక్తయ ఈరితాః ॥ ౭॥

అంగన్యాసకరన్యాసావుచ్యేతే మాతృకాక్షరైః ।
అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి సాధకానాం హితాయ వై ॥ ౮॥

రక్తశ్వేతహిరణ్యనీలధవలైర్యుక్తాం త్రినేత్రోజ్జ్వలాం

రక్తాం రక్తనవస్రజం మణిగణైర్యుక్తాం కుమారీమిమాం |
గాయత్రీం కమలాసనాం కరతలవ్యానద్ధకుండాంబుజాం
పద్మాక్షీం చ వరస్రజం చ దధతీం హంసాధిరూఢాం భజే || ౯||

అచింత్యలక్షణావ్యక్తాప్యర్థమాతృమహేశ్వరీ |
అమృతార్ణవమధ్యస్థాప్యజితా చాపరాజితా || ౧౦||

అణిమాదిగుణాధారాప్యర్కమండలసంస్థితా |
అజరాజాపరాధర్మా అక్షసూత్రధరాధరా || ౧౧||

అకారాదిక్షకారాంతాప్యరిషడ్వర్గభేదినీ |
అంజనాద్రిప్రతీకాశాప్యంజనాద్రినివాసినీ || ౧౨||

అదితిశ్చాజపావిద్యాప్యరవిందనిభేక్షణా |
అంతర్బహిఃస్థితావిద్యాధ్వంసినీ చాంతరాత్మికా || ౧౩||

అజా చాజముఖావాసాప్యరవిందనిభాననా |
అర్ధమాత్రార్థదానజ్ఞాప్యరిమండలమర్దినీ || ౧౪||

అసురఘ్నీహ్యమావాస్యాప్యలక్ష్మీఘ్న్యంత్యజార్చితా |
ఆదిలక్ష్మీశ్చాదిశక్తిరాకృతిశ్చాయతాననా || ౧౫||

ఆదిత్యపదవీచారాప్యాదిత్యపరిసేవితా |
ఆచార్యావర్తనాచారాప్యాదిమూర్తినివాసినీ || ౧౬||

ఆగ్నేయీ చామరీ చాద్యా చారాధ్యా చాసనస్థితా |
ఆధారనిలయాధారా చాకాశాంతనివాసినీ || ౧౭||

ఆద్యాక్షరసమాయుక్తా చాంతరాకాశరూపిణీ |
ఆదిత్యమండలగతా చాంతరధ్వాంతనాశినీ || ౧౮||

ఇందిరా చేష్టదా చేష్టా చేందీవరనిభేక్షణా |
ఇరావతీ చేంద్రపదా చేంద్రాణీ చేందురూపిణీ || ౧౯||

ఇక్షుకోదండసంయుక్తా చేషుసంధానకారిణీ |
ఇంద్రనీలసమాకారా చేడాపింగలరూపిణీ || ౨౦||

ఇంద్రాక్షీ చేశ్వరీ దేవీ చేహాత్రయవివర్జితా |
ఉమా చోషా హ్యుడునిభా ఉర్వారుకఫలాననా || ౨౧||

ఉడుప్రభా చోడుమతీ హ్యుడుపా హ్యుడుమధ్యగా |
ఊర్ధ్వం చాప్యూర్ధ్వకేశీ చాప్యూర్ధ్వాధోగతిభేదినీ || ౨౨||

ఊర్ధ్వబాహుప్రియా చోర్మిమాలావాగ్గ్రంథదాయినీ |
ఋతం చర్షిరృతుమతీ ఋషిదేవనమస్కృతా || ౨౩||

ఋగ్వేదా ఋణహర్త్రీ చ ఋషిమండలచారిణీ |

ఋద్ధిదా ఋజుమార్గస్థా ఋజుధర్మా ఋతుప్రదా ॥ ౨౪॥

ఋగ్వేదనిలయా ఋజ్వీ లుప్తధర్మప్రవర్తినీ ।
లూతారివరసంభూతా లూతాదివిషహారిణీ ॥ ౨౫॥

ఏకాక్షరా చైకమాత్రా చైకా చైకైకనిష్ఠితా ।
ఐంద్రీ హ్యైరావతారూఢా చైహికాముష్మికప్రదా ॥ ౨౬॥

ఓంకారా హ్యోషధీ చోతా చోతప్రోతనివాసినీ ।
ఔర్వా హ్యౌషధసంపన్నా ఔపాసనఫలప్రదా ॥ ౨౭॥

అండమధ్యస్థితా దేవీ చాఃకారమనురూపిణీ ।
కాత్యాయనీ కాలరాత్రిః కామాక్షీ కామసుందరీ ॥ ౨౮॥

కమలా కామినీ కాంతా కామదా కాలకంఠినీ ।
కరికుంభస్తనభరా కరవీరసువాసినీ ॥ ౨౯॥

కల్యాణీ కుండలవతీ కురుక్షేత్రనివాసినీ ।
కురువిందదలాకారా కుండలీ కుముదాలయా ॥ ౩౦॥

కాలజిహ్వా కరాలాస్యా కాలికా కాలరూపిణీ ।
కమనీయగుణా కాంతిః కలాధారా కుముద్వతీ ॥ ౩౧॥

కౌశికీ కమలాకారా కామచారప్రభంజినీ ।
కౌమారీ కరుణాపాంగీ కకుబంతా కరిప్రియా ॥ ౩౨॥

కేసరీ కేశవనుతా కదంబకుసుమప్రియా ।
కాలిందీ కాలికా కాంచీ కలశోద్భవసంస్తుతా ॥ ౩౩॥

కామమాతా క్రతుమతీ కామరూపా కృపావతీ ।
కుమారీ కుండనిలయా కిరాతీ కీరవాహనా । ౩౪॥

కైకేయీ కోకిలాలాపా కేతకీ కుసుమప్రియా ।
కమండలుధరా కాలీ కర్మనిర్మూలకారిణీ ॥ ౩౫॥

కలహంసగతిః కక్షా కృతకౌతుకమంగలా ।
కస్తూరీతిలకా కమ్రా కరీంద్రగమనా కుహూః ॥ ౩౬॥

కర్పూరలేపనా కృష్ణా కపిలా కుహరాశ్రయా ।
కూటస్థా కుధరా కమ్రా కుక్షిస్థాఖిలవిష్టపా ॥ ౩౭॥

ఖడ్గఖేటకరా ఖర్వా ఖేచరీ ఖగవాహనా ।
ఖట్వాంగధారిణీ ఖ్యాతా ఖగరాజోపరిస్థితా ॥ ౩౮॥

ఖలఘ్నీ ఖండితజరా ఖండాఖ్యానప్రదాయినీ ।
ఖండేందుతిలకా గంగా గణేశగుహపూజితా ॥ ౩౯॥

గాయత్రీ గోమతీ గీతా గాంధారీ గానలోలుపా |
గౌతమీ గామినీ గాథా గంధర్వాప్సరసేవితా || ౪౦||

గోవిందచరణాక్రాంతా గుణత్రయవిభావితా |
గంధర్వీ గహ్వరీ గోత్రా గిరీశా గహనా గమీ || ౪౧||

గుహావాసా గుణవతీ గురుపాపప్రణాశినీ |
గుర్వీ గుణవతీ గుహ్యా గోప్తవ్యా గుణదాయినీ || ౪౨||

గిరిజా గుహ్యమాతంగీ గరుడధ్వజవల్లభా |
గర్వాపహారిణీ గోదా గోకులస్థా గదాధరా || ౪౩||

గోకర్ణనిలయాసక్తా గుహ్యమండలవర్తినీ |
ఘర్మదా ఘనదా ఘంటా ఘోరదానవమర్దినీ || ౪౪||

ఘృణిమంత్రమయీ ఘోషా ఘనసంపాతదాయినీ |
ఘంటారవప్రియా ఘ్రాణా ఘృణిసంతుష్టకారిణీ || ౪౫||

ఘనారిమండలా ఘూర్ణా ఘృతాచీ ఘనవేగినీ |
జ్ఞానధాతుమయీ చర్చా చర్చితా చారుహాసినీ || ౪౬||

చటులా చండికా చిత్రా చిత్రమాల్యవిభూషితా |
చతుర్భుజా చారుదంతా చాతురీ చరితప్రదా || ౪౭||

చూలికా చిత్రవస్త్రాంతా చంద్రమఃకర్ణకుండలా |
చంద్రహాసా చారుదాత్రీ చకోరీ చంద్రహాసినీ || ౪౮||

చంద్రికా చంద్రధాత్రీ చ చౌరీ చౌరా చ చండికా |
చంచద్వాగ్వాదినీ చంద్రచూడా చోరవినాశినీ || ౪౯||

చారుచందనలిప్తాంగీ చంచచ్చామరవీజితా |
చారుమధ్యా చారుగతిశ్చందిలా చంద్రరూపిణీ || ౫౦||

చారుహోమప్రియా చార్వాచరితా చక్రబాహుకా |
చంద్రమండలమధ్యస్థా చంద్రమండలదర్పణా || ౫౧||

చక్రవాకస్తనీ చేష్టా చిత్రా చారువిలాసినీ |
చిత్స్వరూపా చంద్రవతీ చంద్రమాశ్చందనప్రియా || ౫౨||

చోదయిత్రీ చిరప్రజ్ఞా చాతకా చారుహేతుకీ |
ఛత్రయాతా ఛత్రధరా ఛాయా ఛందఃపరిచ్ఛదా || ౫౩||

ఛాయాదేవీచ్ఛిద్రనఖా ఛన్నేంద్రియవిసర్పిణీ |
ఛందోఽనుష్టుప్ప్రతిష్ఠాంతా ఛిద్రోపద్రవభేదినీ || ౫౪||

ఛేదా ఛత్రేశ్వరీ ఛిన్నా ఛురికా ఛేదనప్రియా |
జననీ జన్మరహితా జాతవేదా జగన్మయీ || ౫౫||

జాహ్నవీ జటిలా జేత్రీ జరామరణవర్జితా ।
జంబూద్వీపవతీ జ్వాలా జయంతీ జలశాలినీ ॥ ౩౬॥

జితేంద్రియా జితక్రోధా జితామిత్రా జగత్ప్రియా ।
జాతరూపమయీ జిహ్వా జానకీ జగతీ జరా ॥ ౩౭॥

జనిత్రీ జహ్నుతనయా జగత్త్రయహితైషిణీ ।
జ్వాలాముఖీ జపవతీ జ్వరఘ్నీ జితవిష్టపా ॥ ౩౮॥

జితాక్రాంతమయీ జ్వాలా జాగ్రతీ జ్వరదేవతా ।
జ్వలంతీ జలదా జ్యేష్ఠా జ్యాఘోషాస్ఫోటదిఙ్ముఖీ ॥ ౩౯॥

జంభినీ జృంభణా జృంభా జ్వలన్మాణిక్యకుండలా ।
ఝింఝికా ఝణనిర్ఘోషా ఝంఝామారుతవేగినీ ॥ ౬౦॥

ఝల్లరీవాద్యకుశలా ఞరూపా ఞభుజా స్మృతా ।
టంకబాణసమాయుక్తా టంకినీ టంకభేదినీ ॥ ౬౧॥

టంకీగణకృతాఘోషా టంకనీయమహోరసా ।
టంకారకారిణీ దేవీ ఠఠశబ్దనినాదినీ ॥ ౬౨॥

డామరీ డాకినీ డింభా డుండుమారైకనిర్జితా ।
డామరీతంత్రమార్గస్థా డమడ్డమరునాదినీ ॥ ౬౩॥

డిండీరవసహా డింభలసత్క్రీడాపరాయణా ।
ఢుంఢివిఘ్నేశజననీ ఢక్కాహస్తా ఢిలివ్రజా ॥ ౬౪॥

నిత్యజ్ఞానా నిరుపమా నిర్గుణా నర్మదా నదీ ।
త్రిగుణా త్రిపదా తంత్రీ తులసీతరుణాతరుః ॥ ౬౫॥

త్రివిక్రమపదాక్రాంతా తురీయపదగామినీ ।
తరుణాదిత్యసంకాశా తామసీ తుహినా తురా ॥ ౬౬॥

త్రికాలజ్ఞానసంపన్నా త్రివేణీ చ త్రిలోచనా ।
త్రిశక్తిస్త్రిపురా తుంగా తురంగవదనా తథా ॥ ౬౭॥

తిమింగిలగిలా తీవ్రా త్రిస్రోతా తామసాదినీ ।
తంత్రమంత్రవిశేషజ్ఞా తనుమధ్యా త్రివిష్టపా ॥ ౬౮॥

త్రిసంధ్యా త్రిస్తనీ తోషాసంస్థా తాలప్రతాపినీ ।
తాటంకినీ తుషారాభా తుహినాచలవాసినీ ॥ ౬౯॥

తంతుజాలసమాయుక్తా తారహారావలిప్రియా ।
తిలహోమప్రియా తీర్థా తమాలకుసుమాకృతిః ॥ ౭౦॥

తారకా త్రియుతా తన్వీ త్రిశంకుపరివారితా ।
తలోదరీ తిలాభూషా తాటంకప్రియవాహినీ ॥ ౭౧॥

త్రిజటా తిత్తిరీ తృష్ణా త్రివిధా తరుణాకృతిః |
తప్తకాంచనసంకాశా తప్తకాంచనభూషణా || ౭౨||

త్రైయంబకా త్రివర్గా చ త్రికాలజ్ఞానదాయినీ |
తర్పణా తృప్తిదా తృప్తా తామసీ తుంబురుస్తుతా || ౭౩||

తార్క్ష్యస్థా త్రిగుణాకారా త్రిభంగీ తనువల్లరిః |
థాత్కారీ థారవా థాంతా దోహినీ దీనవత్సలా || ౭౪||

దానవాంతకరీ దుర్గా దుర్గాసురనిబర్హిణీ |
దేవరీతిర్దివారాత్రిర్ద్రౌపదీ దుందుభిస్వనా || ౭౫||

దేవయానీ దురావాసా దారిద్ర్యోద్భేదినీ దివా |
దామోదరప్రియా దీప్తా దిగ్వాసా దిగ్విమోహినీ || ౭౬||

దండకారణ్యనిలయా దండినీ దేవపూజితా |
దేవవంద్యా దివిషదా ద్వేషిణీ దానవాకృతిః || ౭౭||

దీనానాథస్తుతా దీక్షా దైవతాదిస్వరూపిణీ |
ధాత్రీ ధనుర్ధరా ధేనుర్ధారిణీ ధర్మచారిణీ || ౭౮||

ధరంధరా ధరాధారా ధనదా ధాన్యదోహినీ |
ధర్మశీలా ధనాధ్యక్షా ధనుర్వేదవిశారదా || ౭౯||

ధృతిర్ధన్యా ధృతపదా ధర్మరాజప్రియా ధ్రువా |
ధూమావతీ ధూమకేశీ ధర్మశాస్త్రప్రకాశినీ || ౮౦||

నందా నందప్రియా నిద్రా నృనుతా నందనాత్మికా |
నర్మదా నలినీ నీలా నీలకంఠసమాశ్రయా || ౮౧||

నారాయణప్రియా నిత్యా నిర్మలా నిర్గుణా నిధిః |
నిరాధారా నిరుపమా నిత్యశుద్ధా నిరంజనా || ౮౨||

నాదబిందుకలాతీతా నాదబిందుకలాత్మికా |
నృసింహినీ నగధరా నృపనాగవిభూషితా || ౮౩||

నరకక్లేశశమనీ నారాయణపదోద్భవా |
నిరవద్యా నిరాకారా నారదప్రియకారిణీ || ౮౪||

నానాజ్యోతిఃసమాఖ్యాతా నిధిదా నిర్మలాత్మికా |
నవసూత్రధరా నీతిర్నిరుపద్రవకారిణీ || ౮౫||

నందజా నవరత్నాఢ్యా నైమిషారణ్యవాసినీ |
నవనీతప్రియా నారీ నీలజీమూతనిఃస్వనా || ౮౬||

నిమేషిణీ నదీరూపా నీలగ్రీవా నిశీశ్వరీ |
నామావలిర్నిశుంభఘ్నీ నాగలోకనివాసినీ || ౮౭||

నవజాంబూనదప్రఖ్యా నాగలోకాధిదేవతా ।
నూపురాక్రాంతచరణా నరచిత్తప్రమోదినీ ॥ ౮౮॥

నిమగ్నారక్తనయనా నిర్ఘాతసమనిఃస్వనా ।
నందనోద్యాననిలయా నిర్వ్యూహోపరిచారిణీ ॥ ౮౯॥

పార్వతీ పరమోదారా పరబ్రహ్మాత్మికా పరా ।
పంచకోశవినిర్ముక్తా పంచపాతకనాశినీ ॥ ౯౦॥

పరచిత్తవిధానజ్ఞా పంచికా పంచరూపిణీ ।
పూర్ణిమా పరమా ప్రీతిః పరతేజః ప్రకాశినీ ॥ ౯౧॥

పురాణీ పౌరుషీ పుణ్యా పుండరీకనిభేక్షణా ।
పాతాలతలనిర్మగ్నా ప్రీతా ప్రీతివివర్ధినీ ॥ ౯౨॥

పావనీ పాదసహితా పేశలా పవనాశినీ ।
ప్రజాపతిః పరిశ్రాంతా పర్వతస్తనమండలా ॥ ౯౩॥

పద్మప్రియా పద్మసంస్థా పద్మాక్షీ పద్మసంభవా ।
పద్మపత్రా పద్మపదా పద్మినీ ప్రియభాషిణీ ॥ ౯౪॥

పశుపాశవినిర్ముక్తా పురంధ్రీ పురవాసినీ ।
పుష్కలా పురుషా పర్వా పారిజాతసుమప్రియా ॥ ౯౫॥

పతివ్రతా పవిత్రాంగీ పుష్పహాసపరాయణా ।
ప్రజ్ఞావతీసుతా పౌత్రీ పుత్రపూజ్యా పయస్వినీ ॥ ౯౬॥

పట్టిపాశధరా పంక్తిః పితృలోకప్రదాయినీ ।
పురాణీ పుణ్యశీలా చ ప్రణతార్తివినాశినీ ॥ ౯౭॥

ప్రద్యుమ్నజననీ పుష్టా పితామహపరిగ్రహా ।
పుండరీకపురావాసా పుండరీకసమాననా ॥ ౯౮॥

పృథుజంఘా పృథుభుజా పృథుపాదా పృథూదరీ ।
ప్రవాలశోభా పింగాక్షీ పీతవాసాః ప్రచాపలా ॥ ౯౯॥

ప్రసవా పుష్టిదా పుణ్యా ప్రతిష్ఠా ప్రణవాగతిః ।
పంచవర్ణా పంచవాణీ పంచికా పంజరస్థితా ॥ ౧౦౦॥

పరమాయా పరజ్యోతిః పరప్రీతిః పరాగతిః ।
పరాకాష్ఠా పరేశానీ పావనీ పావకద్యుతిః ॥ ౧౦౧॥

పుణ్యభద్రా పరిచ్ఛేద్యా పుష్పహాసా పృథూదరీ ।
పీతాంగీ పీతవసనా పీతశయ్యా పిశాచినీ ॥ ౧౦౨॥

పీతక్రియా పిశాచఘ్నీ పాటలాక్షీ పటుక్రియా ।
పంచభక్షప్రియాచారా పూతనాప్రాణఘాతినీ ॥ ౧౦౩॥

పున్నాగవనమధ్యస్థా పుణ్యతీర్థనిషేవితా |
పంచాంగీ చ పరాశక్తిః పరమాహ్లాదకారిణీ || ౧౦౪||

పుష్పకాండస్థితా పూషా పోషితాఖిలవిష్టపా |
పానప్రియా పంచశిఖా పన్నగోపరిశాయినీ || ౧౦౫||

పంచమాత్రాత్మికా పృథ్వీ పథికా పృథుదోహినీ |
పురాణన్యాయమీమాంసా పాటలీ పుష్పగంధినీ || ౧౦౬||

పుణ్యప్రజా పారదాత్రీ పరమార్గైకగోచరా |
ప్రవాలశోభా పూర్ణాశా ప్రణవా పల్లవోదరీ || ౧౦౭||

ఫలినీ ఫలదా ఫల్గుః ఫూత్కారీ ఫలకాకృతిః |
ఫణీంద్రభోగశయనా ఫణిమండలమండితా || ౧౦౮||

బాలబాలా బహుమతా బాలాతపనిభాంశుకా |
బలభద్రప్రియా వంద్యా వడవా బుద్ధిసంస్తుతా || ౧౧౨||

బందీదేవీ బిలవతీ బడిశఘ్నీ బలిప్రియా |
బాంధవీ బోధితా బుద్ధిర్బంధూకకుసుమప్రియా || ౧౧౦||

బాలభానుప్రభాకారా బ్రాహ్మీ బ్రాహ్మణదేవతా |
బృహస్పతిస్తుతా వృందా వృందావనవిహారిణీ || ౧౧౧||

బాలాకినీ బిలాహారా బిలవాసా బహూదకా |
బహునేత్రా బహుపదా బహుకర్ణావతంసికా || ౧౧౨||

బహుబాహుయుతా బీజరూపిణీ బహురూపిణీ |
బిందునాదకలాతీతా బిందునాదస్వరూపిణీ || ౧౧౩||

బద్ధగోధాంగులిత్రాణా బదర్యాశ్రమవాసినీ |
బృందారకా బృహత్స్కంధా బృహతీ బాణపాతినీ || ౧౧౪||

వృందాధ్యక్షా బహునుతా వనితా బహువిక్రమా |
బద్ధపద్మాసనాసీనా బిల్వపత్రతలస్థితా || ౧౧౫||

బోధిద్రుమనిజావాసా బడిస్థా బిందుదర్పణా |
బాలా బాణాసనవతీ వడవానలవేగినీ || ౧౧౬||

బ్రహ్మాండబహిరంతఃస్థా బ్రహ్మకంకణసూత్రిణీ |
భవానీ భీషణవతీ భావినీ భయహారిణీ || ౧౧౭||

భద్రకాలీ భుజంగాక్షీ భారతీ భారతాశయా |
భైరవీ భీషణాకారా భూతిదా భూతిమాలినీ || ౧౧౮||

భామినీ భోగనిరతా భద్రదా భూరివిక్రమా |
భూతవాసా భృగులతా భార్గవీ భూసురార్చితా || ౧౧౯||

భాగీరథీ భోగవతీ భవనస్థా భిషగ్వరా ।
భామినీ భోగినీ భాషా భవానీ భూరిదక్షిణా ॥ ౧౨౦॥

భర్గాత్మికా భీమవతీ భవబంధవిమోచినీ ।
భజనీయా భూతధాత్రీరంజితా భువనేశ్వరీ ॥ ౧౨౧॥

భుజంగవలయా భీమా భేరుండా భాగధేయినీ ।
మాతా మాయా మధుమతీ మధుజిహ్వా మధుప్రియా ॥ ౧౨౨॥

మహాదేవీ మహాభాగా మాలినీ మీనలోచనా ।
మాయాతీతా మధుమతీ మధుమాంసా మధుద్రవా ॥ ౧౨౩॥

మానవీ మధుసంభూతా మిథిలాపురవాసినీ ।
మధుకైటభసంహర్త్రీ మేదినీ మేఘమాలినీ ॥ ౧౨౪॥

మందోదరీ మహామాయా మైథిలీ మసృణప్రియా ।
మహాలక్ష్మీర్మహాకాలీ మహాకన్యా మహేశ్వరీ ॥ ౧౨౫॥

మాహేంద్రీ మేరుతనయా మందారకుసుమార్చితా ।
మంజుమంజీరచరణా మోక్షదా మంజుభాషిణీ ॥ ౧౨౬॥

మధురద్రావిణీ ముద్రా మలయా మలయాన్వితా ।
మేధా మరకతశ్యామా మాగధీ మేనకాత్మజా ॥ ౧౨౭॥

మహామారీ మహావీరా మహాశ్యామా మనుస్తుతా ।
మాతృకా మిహిరాభాసా ముకుందపదవిక్రమా ॥ ౧౨౮॥

మూలాధారస్థితా ముగ్ధా మణిపూరకవాసినీ ।
మృగాక్షీ మహిషారూఢా మహిషాసురమర్దినీ ॥ ౧౨౯॥

యోగాసనా యోగగమ్యా యోగా యౌవనకాశ్రయా ।
యౌవనీ యుద్ధమధ్యస్థా యమునా యుగధారిణీ ॥ ౧౩౦॥

యక్షిణీ యోగయుక్తా చ యక్షరాజప్రసూతినీ ।
యాత్రా యానవిధానజ్ఞా యదువంశసముద్భవా ॥ ౧౩౧॥

యకారాదిహకారాంతా యాజుషీ యజ్ఞరూపిణీ ।
యామినీ యోగనిరతా యాతుధానభయంకరీ ॥ ౧౩౨॥

రుక్మిణీ రమణీ రామా రేవతీ రేణుకా రతిః ।
రౌద్రీ రౌద్రప్రియాకారా రామమాతా రతిప్రియా ॥ ౧౩౩॥

రోహిణీ రాజ్యదా రేవా రమా రాజీవలోచనా ।
రాకేశీ రూపసంపన్నా రత్నసింహాసనస్థితా ॥ ౧౩౪॥

రక్తమాల్యాంబరధరా రక్తగంధానులేపనా ।
రాజహంససమారూఢా రంభా రక్తబలిప్రియా ॥ ౧౩౫॥

రమణీయయుగాధారా రాజితాఖిలభూతలా ।
రురుచర్మపరీధానా రథినీ రత్నమాలికా ॥ ౧౩౬॥

రోగేశీ రోగశమనీ రావిణీ రోమహర్షిణీ ।
రామచంద్రపదాక్రాంతా రావణచ్ఛేదకారిణీ ॥ ౧౩౭॥

రత్నవస్త్రపరిచ్ఛన్నా రథస్థా రుక్మభూషణా ।
లజ్జాధిదేవతా లోలా లలితా లింగధారిణీ ॥ ౧౩౮॥

లక్ష్మీర్లోలా లుప్తవిషా లోకినీ లోకవిశ్రుతా ।
లజ్జా లంబోదరీ దేవీ లలనా లోకధారిణీ ॥ ౧౩౯॥

వరదా వందితా విద్యా వైష్ణవీ విమలాకృతిః ।
వారాహీ విరజా వర్షా వరలక్ష్మీర్విలాసినీ ॥ ౧౪౦॥

వినతా వ్యోమమధ్యస్థా వారిజాసనసంస్థితా ।
వారుణీ వేణుసంభూతా వీతిహోత్రా విరూపిణీ ॥ ౧౪౧॥

వాయుమండలమధ్యస్థా విష్ణురూపా విధిప్రియా ।
విష్ణుపత్నీ విష్ణుమతీ విశాలాక్షీ వసుంధరా ॥ ౧౪౨॥

వామదేవప్రియా వేలా వజ్రిణీ వసుదోహినీ ।
వేదాక్షరపరీతాంగీ వాజపేయఫలప్రదా ॥ ౧౪౩॥

వాసవీ వామజననీ వైకుంఠనిలయా వరా ।
వ్యాసప్రియా వర్మధరా వాల్మీకిపరిసేవితా ॥ ౧౪౪॥

శాకంభరీ శివా శాంతా శారదా శరణాగతిః ।
శాతోదరీ శుభాచారా శుంభాసురవిమర్దినీ ॥ ౧౪౫॥

శోభావతీ శివాకారా శంకరార్ధశరీరిణీ ।
శోణా శుభాశయా శుభ్రా శిరఃసంధానకారిణీ ॥ ౧౪౬॥

శరావతీ శరానందా శరజ్జ్యోత్స్నా శుభాననా ।
శరభా శూలినీ శుద్ధా శబరీ శుకవాహనా ॥ ౧౪౭॥

శ్రీమతీ శ్రీధరానందా శ్రవణానందదాయినీ ।
శర్వాణీ శర్వరీవంద్యా షడ్భాషా షడృతుప్రియా ॥ ౧౪౮॥

షడాధారస్థితా దేవీ షణ్ముఖప్రియకారిణీ ।
షడంగరూపసుమతిసురాసురనమస్కృతా ॥ ౧౪౯॥

సరస్వతీ సదాధారా సర్వమంగలకారిణీ ।
సామగానప్రియా సూక్ష్మా సావిత్రీ సామసంభవా ॥ ౧౫౦॥

సర్వావాసా సదానందా సుస్తనీ సాగరాంబరా ।
సర్వైశ్వర్యప్రియా సిద్ధిః సాధుబంధుపరాక్రమా ॥ ౧౫౧॥

సప్తర్షిమండలగతా సోమమండలవాసినీ |
సర్వజ్ఞా సాంద్రకరుణా సమానాధికవర్జితా || ౧౫౨||

సర్వోత్తుంగా సంగహీనా సద్గుణా సకలేష్టదా |
సరఘా సూర్యతనయా సుకేశీ సోమసంహతిః || ౧౫౩||

హిరణ్యవర్ణా హరిణీ హ్రీంకారీ హంసవాహినీ |
క్షౌమవస్త్రపరీతాంగీ క్షీరాబ్ధితనయా క్షమా || ౧౫౪||

గాయత్రీ చైవ సావిత్రీ పార్వతీ చ సరస్వతీ |
వేదగర్భా వరారోహా శ్రీగాయత్రీ పరాంబికా || ౧౫౫||

ఇతి సాహస్రకం నామ్నాం గాయత్ర్యాశ్చైవ నారద |
పుణ్యదం సర్వపాపఘ్నం మహాసంపత్తిదాయకం || ౧౫౬||

ఏవం నామాని గాయత్ర్యాస్తోషోత్పత్తికరాణి హి |
అష్టమ్యాం చ విశేషేణ పఠితవ్యం ద్విజైః సహ || ౧౫౭||

జపం కృత్వా హోమపూజాధ్యానం కృత్వా విశేషతః |
యస్మై కస్మై న దాతవ్యం గాయత్ర్యాస్తు విశేషతః || ౧౫౮||

సుభక్తాయ సుశిష్యాయ వక్తవ్యం భూసురాయ వై |
భ్రష్టేభ్యః సాధకేభ్యశ్చ బాంధవేభ్యో న దర్శయేత్ || ౧౫౯||

యద్గృహే లిఖితం శాస్త్రం భయం తస్య న కస్యచిత్ |
చంచలాపి స్థిరా భూత్వా కమలా తత్ర తిష్ఠతి || ౧౬౦||

ఇదం రహస్యం పరమం గుహ్యాద్గుహ్యతరం మహత్ |
పుణ్యప్రదం మనుష్యాణాం దరిద్రాణాం నిధిప్రదం || ౧౬౧||

మోక్షప్రదం ముముక్షూణాం కామినాం సర్వకామదం |
రోగాద్వై ముచ్యతే రోగీ బద్ధో ముచ్యేత బంధనాత్ || ౧౬౨||

బహ్మహత్యాసురాపానసువర్ణస్తేయినో నరాః |
గురుతల్పగతో వాపి పాతకాన్ముచ్యతే సకృత్ || ౧౬౩||

అసత్ప్రతిగ్రహాచ్చైవాభక్ష్యభక్షాద్విశేషతః |
పాఖండానృతముఖ్యేభ్యః పఠనాదేవ ముచ్యతే || ౧౬౪||

ఇదం రహస్యమమలం మయోక్తం పద్మజోద్భవ |
బ్రహ్మసాయుజ్యదం నృణాం సత్యం సత్యం న సంశయః || ౧౬౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే గాయత్రీసహస్రనామస్తోత్రవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః || ౬||

౭ మంత్రదీక్షావిధివర్ణనం

నారద ఉవాచ ।
శ్రుతం సహస్రనామాఖ్యం శ్రీగాయత్ర్యాః ఫలప్రదం ।
స్తోత్రం మహోన్నతికరం మహాభాగ్యకరం పరం ॥ ౧॥

అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి దీక్షాలక్షణముత్తమం ।
వినా యేన న సిధ్యేత దేవీమంత్రేఽధికారితా ॥ ౨॥

బ్రాహ్మణానాం క్షత్రియాణాం విశాం స్త్రీణాం తథైవ చ ।
సామాన్యవిధినా సర్వం విస్తరేణ వద ప్రభో ॥ ౩॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
శృణు దీక్షాం ప్రవక్ష్యామి శిష్యాణాం భావితాత్మనాం ।
దేవాగ్నిగురుపూజాదావధికారో యయా భవేత్ ॥ ౪॥

దివ్యం జ్ఞానం హి యా దద్యాత్కుర్యాత్పాపక్షయం తు యా ।
సైవ దీక్షేతి సంప్రోక్తా వేదతంత్రవిశారదైః ॥ ౫॥

అవశ్యం సా తు కర్తవ్యా యతో బహుఫలా మతా ।
గురుశిష్యావుభావత్రాప్యతిశుద్ధావపేక్షితౌ ॥ ౬॥

గురుస్తు విధివత్ప్రాతః కృత్యం సర్వం విధాయ చ ।
స్నానసంధ్యాదికం సర్వం యథావిధి విధాయ చ ॥ ౭॥

కమండలుకరో మౌనీ గృహం యాయాత్సరిత్తటాత్ ।
యాగమండపమాసాద్య విశేత్తత్రాసనే వరే ॥ ౮॥

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య గంధపుష్పవిమిశ్రితం ।
సప్తవారాస్త్రమంత్రేణ జప్తం వారి సుసాధయేత్ ॥ ౯॥

వారిణా తేన మతిమానస్త్రమంత్రం సముచ్చరన్ ।
ప్రోక్షయేద్ద్వారమఖిలం తతః పూజాం సమాచరేత్ ॥ ౧౦॥

ఊర్ధ్వోదుంబరకే దేవం గణనాథం తథా శ్రియం ।
సరస్వతీం నామమంత్రైః పూజయేద్గంధపుష్పకైః ॥ ౧౧॥

ద్వారదక్షిణశాఖాయాం గంగాం విఘ్నేశమర్చయేత్ ।
ద్వారస్య వామశాఖాయాం క్షేత్రపాలం చ సూర్యజాం ॥ ౧౨॥

దేహల్యాం పూజయేదస్త్రదేవతామస్త్రమంత్రతః ।
సర్వం దేవీమయం దృశ్యమితి సంచింత్య సర్వతః ॥ ౧౩॥

దివ్యానుత్సారయేద్విఘ్నానస్త్రమంత్రజపేన తు ।
అంతరిక్షగతాన్విఘ్నాన్పాదఘాతైస్తు భూమిగాన్ ॥ ౧౪
వామశాఖాం స్మృశన్పశ్చాత్ప్రవిశేద్దక్షిణాంఘ్రిణా ।
ప్రవిశ్య కుంభం సంస్థాప్య సామాన్యార్ఘ్యం విధాయ చ ॥ ౧౫॥

తేన చార్ఘ్యజలేనాపి నైరృత్యాం దిశి పూజయేత్ ।

వాస్తునాథం పద్మయోనిం గంధపుష్పాక్షతాదిభిః ॥ ౧౬॥

తతః కుర్యాత్పంచగవ్యం తేన చార్ఘ్యోదకేన చ ।
తోరణస్తంభపర్యంతం ప్రోక్షయేన్మండపం గురుః ॥ ౧౭॥

సర్వం దేవీమయం చేదం భావయేన్మనసా కిల ।
మూలమంత్రం జపన్భక్త్యా ప్రోక్షణం స్యాచ్ఛరణునా ॥ ౧౮॥

శరమంత్రం సముచ్చార్య తాడయేన్మండపక్షమాం ।
హుమ్మంత్రం తు సముచ్చార్య కుర్యాదభ్యుక్షణం తతః ॥ ౧౯॥

ధూపయేదంతరం ధూపైర్వికిరాన్ వికిరేత్తతః ।
మార్జయేత్తాంస్తు మార్జన్యా కుశనిర్మితయా పునః ॥ ౨౦॥

ఈశానదిశి తత్పుంజం కృత్వా సంస్థాపయేన్మునే ।
పుణ్యాహవాచనం కృత్వా దీనానాథాంశ్చ తోషయేత్ ॥ ౨౧॥

విశేన్మృద్వాసనే పశ్చాన్నమస్కృత్య గురుం నిజం ।
ప్రాఙ్ముఖో విధివద్ధ్యాత్వా దేయమంత్రస్య దేవతాం ॥ ౨౨॥

భూతశుద్ధ్యాదికం కృత్వా పూర్వోక్తేనైవ వర్త్మనా ।
ఋష్యాదిన్యాసకం కుర్యాద్దేయమంత్రస్య వై మునే ॥ ౨౩॥

న్యసేన్మునిం తు శిరసి ముఖే ఛందః సమీరితం ।
దేవతాం హృదయాంభోజే గుహ్యే బీజం తు పాదయోః ॥ ౨౪॥

శక్తిం విన్యస్య పశ్చాత్తు తాలత్రయరవాత్తతః ।
దిగ్బంధం కారయేత్పశ్చాచ్ఛోటికాభిస్త్రిభిర్నరః ॥ ౨౫॥

ప్రాణాయామం తతః కృత్వా మూలమంత్రమనుస్మరన్ ।
మాతృకాం విన్యసేద్దేహే తత్ప్రకారస్తథోచ్యతే ॥ ౨౬॥

ఓం అం నమ ఇతి ప్రోచ్య న్యసేచ్ఛిరసి మంత్రవిత్ ।
ఏవమేవ తు సర్వేషు న్యసేత్స్థానేషు వై మునే ॥ ౨౭॥

మూలమంత్రం షడంగం చ న్యసేదంగేషు సత్తమః ।
అంగుష్ఠాదిష్వంగులీషు హృదయాదిషు చ క్రమాత్ ॥ ౨౮॥

నమః స్వాహావషడ్వ్యక్తైర్హుంవౌషట్ఫట్పదాన్వితైః ।
ప్రణవాదియుతైర్మంత్రైః షడ్భిరేవ షడంగకం ॥ ౨౯॥

వర్ణన్యాసాదికం పశ్చాన్మూలమంత్రస్య యోజయేత్ ।
స్థానేషు తత్తత్కల్పోక్తేష్వితి న్యాసవిధిః స్మృతః ॥ ౩౦॥

తతో నిజే శరీరేఽస్మింశ్చింతయేదాసనం శుభం ।
దక్షాంసే చ న్యసేద్ధర్మం వామాంసే జ్ఞానమేవ చ ॥ ౩౧॥

వామోరౌ చాపి వైరాగ్యం దక్షోరావథ విన్యసేత్ |
ఐశ్వర్యం ముఖదేశే తు మునే ధ్యాయేదధర్మకం || ౩౨||

వామపార్శ్వే నాభిదేశే దక్షపార్శ్వే తథా పునః |
నఞాదీంశ్చాపి జ్ఞానాదీన్పూర్వోక్తానేవ విన్యసేత్ || ౩౩||

పాదా ధర్మాదయః ప్రోక్తాః పీఠస్య మునిసత్తమ |
అధర్మాద్యాస్తు గాత్రాణి స్మృతాని మునిపుంగవైః || ౩౪||

మధ్యేఽనంతం హృది స్థానే న్యసేన్మృద్వాసనే స్థలే |
ప్రపంచపద్మం విమలం తస్మిన్సూర్యేందుపావకాన్ || ౩౫||

న్యసేత్కలాయుతాన్మంత్రీ సంక్షేపాత్తా వదామ్యహం |
సూర్యస్య ద్వాదశ కలాస్తా ఇందోః షోడశ స్మృతాః || ౩౬||

దశ వహ్నేః కలాః ప్రోక్తాస్తాభిర్యుక్తాంస్తు తాన్స్మరేత్ |
సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ న్యసేత్తేషామథోపరి || ౩౭||

ఆత్మానమంతరాత్మానం పరమాత్మానమేవ చ |
జ్ఞానాత్మానం న్యసేద్విద్వానిత్థం పీఠస్య కల్పనా || ౩౮||

అముకాసనాయ నమ ఇతి మంత్రేణ సాధకః |
ఆసనం పూజయిత్వా తు తస్మింధ్యాయేత్పరాంబికాం || ౩౯||

కల్పోక్తవిధినా మంత్రీ దేయమంత్రస్య దేవతాం |
మానసైరుపచారైశ్చ పూజయేత్తాం యథావిధి || ౪౦||

ముద్రాః ప్రదర్శయేద్విద్వాన్కల్పోక్తా మోదకారికాః |
యాభిర్విరచితాభిస్తు మోదో దేవ్యాస్తు జాయతే || ౪౧||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
తతః స్వవామభాగాగ్రే షట్కోణోపరి వర్తులం |
చతురస్రయుతం సమ్యఙ్మధ్యే మండలమాలిఖేత్ || ౪౨||

మధ్యే త్రికోణం సంలిఖ్య శంఖముద్రాం ప్రదర్శయేత్ |
షడంగాని చ షట్కోణేష్వర్చయేత్కుసుమాదిభిః || ౪౩||

అగ్న్యాదిషు తు కోణేషు షడంగార్చనమాచరేత్ |
ఆధారపాత్రమాదాయ శంఖస్య మునిసత్తమ || ౪౪||

అస్త్రమంత్రేణ సంప్రోక్ష్య స్థాపయేత్తత్ర మండలే |
మం వహ్నిమండలాయోక్త్వా తతో దశకలాత్మనే || ౪౫||

అముకదేవ్యా అర్ఘ్యపాత్రస్థానాయ నమ ఇత్యపి |
మంత్రోఽయముక్తః శంఖస్యాప్యాధారస్థాపనే బుధైః || ౪౬||

ఆధారే పూర్వమారభ్య ప్రదక్షిణక్రమేణ తు |

దశ వహ్నికలాః పూజ్యా వహ్నిమండలసంస్థితాః ॥ ౪౭॥

తతో వై మూలమంత్రేణ ప్రోక్షితం శంఖముత్తమం ।
స్థాపయేత్తత్ర చాధారే మూలమంత్రమనుస్మరన్ ॥ ౪౮॥

అం సూర్యమండలాయోక్త్వా ద్వాదశాంతే కలాత్మనే ।
అముకదేవ్యర్ఘ్యపాత్రాయ నమ ఇత్యుచ్చరేత్తతః ॥ ౪౯॥

శం శంఖాయ పదం ప్రోచ్య నమ ఇత్యేతదుచ్చరేత్ ।
ప్రోక్షయేత్తేన తం శంఖం తస్మింద్వాదశ పూజయేత్ ॥ ౫౦॥

సూర్యస్య ద్వాదశ కలాస్తపన్యాద్యా యథాక్రమం ।
విలోమమాతృకాం ప్రోచ్య మూలమంత్రం విలోమకం ॥ ౫౧॥

జలైరాపూరయేచ్ఛంఖం తత్ర చేందోః కలాం న్యసేత్ ।
ఓం సోమమండలాయోక్త్వాంతే షోడశకలాత్మనే ॥ ౫౨॥

అముకార్ఘ్యామృతాయేతి హృన్మంత్రాంతో మనుః స్మృతః ।
పూజయేన్మనునా తేన జలం తు సృణిముద్రయా ॥ ౫౩॥

తీర్థాన్యావాహ్య తత్రైవాప్యష్టకృత్వో జపేన్మనుం ।
షడంగాని జలే న్యస్య హృదా సంపూజయేదపః ॥ ౫౪॥

అష్టకృత్వో జపేన్మూలం ఛాదయేన్మత్స్యముద్రయా ।
తతో దక్షిణదిగ్భాగే శంఖస్య ప్రోక్షణీం న్యసేత్ ॥ ౫౫॥

శంఖాంబు కించిన్నిక్షిప్య ప్రోక్షయేత్తేన సర్వతః ।
పూజాద్రవ్యం నిజాత్మానం విశుద్ధం భావయేత్తతః ॥ ౫౬॥

శ్రీనారాయణాయ ఉవాచ ।
తతః స్వపురతో వేద్యాం సర్వతోభద్రమండలం ।
సంలిఖ్య కర్ణికామధ్యం పూరయేచ్ఛాలితండులైః ॥ ౫౭॥

ఆస్తీర్య దర్భాంస్తత్రైవ న్యసేత్కూర్చం సలక్షణం ।
ఆధారశక్తిమారభ్య పీఠమన్వంతమర్చయేత్ ॥ ౫౮॥

నిర్వ్రణం కుంభమాదాయాప్యస్త్రాద్భిః క్షాలితాంతరం ।
తంతునా వేష్టయేత్తం తు త్రిగుణేనారుణేన చ ॥ ౫౯॥

నవరత్నోదరం కూర్చయుతం గంధాదిపూజితం ।
స్థాపయేత్తత్ర పీఠే తు తారమంత్రేణ దేశికః ॥ ౬౦॥

ఐక్యం కుంభస్య పీఠస్య భావయేత్పూరయేత్తతః ।
మాతృకాం ప్రతిలోమేన జపంస్తీర్థోదకైర్మునే ॥ ౬౧॥

మూలమంత్రం చ సంజప్య పూరయేద్దేవతాధియా ।
అశ్వత్థపనసామ్రాణాం కోమలైర్నవపల్లవైః ॥ ౬౨॥

ఛాదయేత్కుంభవదనం చషకం సఫలాక్షతం ।
సంస్థాపయేత మతిమాన్ వస్త్రయుగ్మేన వేష్టయేత్ ॥ ౬౩॥

ప్రాణస్థాపనమంత్రేణ ప్రాణస్థాపనమాచరేత్ ।
ఆవాహనాదిముద్రాభిర్మోదయేద్దేవతాం పరాం ॥ ౬౪॥

ధ్యాయేత్తాం పరమేశానీం కల్పోక్తేన ప్రకారతః ।
స్వాగతం కుశలప్రశ్నం దేవ్యా అగ్రే సముచ్చరేత్ ॥ ౬౫॥

పాద్యం దద్యాత్తతోఽప్యర్ఘ్యం తతశ్చాచమనీయకం ।
మధుపర్కం చ సాభ్యంగం దేవ్యై స్నానం నివేదయేత్ ॥ ౬౬॥

వాససీ చ తతో దద్యాద్రక్తే క్షౌమే సునిర్మలే ।
నానామణిగణాకీర్ణానాకల్పాన్కల్పయేత్తతః ॥ ౬౭॥

మనునా పుటితైర్వర్ణైర్మాతృకాయా విధానతః ।
దేవ్యా అంగేషు విన్యస్య చందనాద్యైః సమర్చయేత్ ॥ ౬౮॥

గంధః కాలాగురుభవః కర్పూరేణ సమన్వితః ।
కాశ్మీరం చందనం చాపి కస్తూరీసహితం మునే ॥ ౬౯॥

కుందపుష్పాదిపుష్పాణి పరదేవ్యై సమర్పయేత్ ।
ధూపోఽగురుపురువ్రాతోశీరచందనశర్కరాః ॥ ౭౦॥

మధుమిశ్రాః స్మృతా దేవ్యాః ప్రియా ధూపాత్మనా సదా ।
దీపాననేకాందత్త్వాథ నైవేద్యం దర్శయేత్సుధీః ॥ ౭౧॥

ప్రతిద్రవ్యం జలం దద్యాత్ప్రోక్షణీస్థం న చాన్యథా ।
తతః కుర్యాదంగపూజాం కల్పోక్తావరణాని చ ॥ ౭౨॥

సాంగాం దేవీమథాభ్యర్చ్య వైశ్వదేవం తతశ్చరేత్ ।
దక్షిణే స్థండిలం కృత్వా తత్రాధాయ హుతాశనం ॥ ౭౩॥

మూర్తిస్థాం దేవతాం తత్రావాహ్య సంపూజ్య చ క్రమాత్ ।
తారవ్యాహృతిభిర్హుత్వా మూలమంత్రేణ వై తతః ॥ ౭౪॥

పంచవింశతివారం తు పాయసేన ససర్పిషా ।
హునేత్పుశ్చాద్వ్యాహృతిభిః పునశ్చ జుహుయాన్మునే ॥ ౭౫॥

గంధాద్యైరర్చయిత్వా చ దేవీం పీఠే తు యోజయేత్ ।
వహ్నిం విసృజ్య హవిషా పరితో వికిరేద్బలిం ॥ ౭౬॥

దేవతాయాః పార్శ్వదేభ్యో గంధపుష్పాదిసంయుతాన్ ।
పంచోపచారాందత్త్వాథ తాంబూలం ఛత్రచామరే ॥ ౭౭॥

దద్యాద్దేవ్యై తతో మంత్రం సహస్రావృత్తితో జపేత్ ।
జపం సమర్ప్య చైశాన్యాం వికిరే దిశి సంస్థితే ॥ ౭౮॥

కర్కరీం స్థాపయేత్తస్యాం దుర్గామావాహ్య పూజయేత్ ।
రక్ష రక్షేతి చోచ్చార్య నాలముక్తేన వారిణా ॥ ౭౯॥

అస్త్రమంత్రం జపందేశం సేచయేత్తు ప్రదక్షిణం ।
కర్కరీం స్థాపయేత్స్థానే పూజయేచ్చాస్త్రదేవతాం ॥ ౮౦॥

పశ్చాద్గురుస్తు శిష్యేణ సహ భుంజీత వాగ్యతః ।
తస్యాం రాత్రౌ తు తద్వేద్యాం నిద్రాం కుర్యాత్ప్రయత్నతః ॥ ౮౧॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
తతః కుండస్య సంస్కారం స్థండిలస్య చ వా మునే ।
ప్రవక్ష్యామి సమాసేన యథావిధి విధానతః ॥ ౮౨॥

మూలమంత్రం సముచ్చార్య వీక్షయేదస్త్రమంత్రతః ।
ప్రోక్షయేత్తాడనం కుర్యాత్తేనైవ కవచేన తు ॥ ౮౩॥

అభ్యుక్షణం సముద్దిష్టం తిస్రస్తిస్రస్తతః పరం ।
ప్రాగగ్రా ఉదగగ్రాశ్చ లిఖేల్లేఖాః సమంతతః ॥ ౮౪॥

ప్రణవేన సమభ్యుక్ష్య పీఠం దేవ్యాః సమర్చయేత్ ।
ఆధారశక్తిమారభ్య పీఠమంత్రావసానకం ॥ ౮౫॥

తస్మిన్పీఠే సమావాహ్య శివౌ పరమకారణౌ ।
గంధాద్యైరుపచారైశ్చ పూజయేత్తౌ సమాహితః ॥ ౮౬॥

దేవీం ధ్యాయేదృతుస్నాతాం సంసక్తాం శంకరేణ తు ।
కామాతురాం తయోః క్రీడాం కించిత్కాలం విభావయేత్ ॥ ౮౭॥

అథ వహ్నిం సమాదాయ పాత్రేణ పురతో న్యసేత్ ।
క్రవ్యాదాంశం పరిత్యజ్య పూర్వోక్తైర్వీక్షణాదిభిః ॥ ౮౮॥

సంస్కృత్య వహ్నిం రం బీజముచ్చార్య తదనంతరం ।
చైతన్యం యోజయేత్తస్మిన్ప్రణవేనాభిమంత్రయేత్ ॥ ౮౯॥

సప్తవారం తతో ధేనుముద్రాం సందర్శయేద్గురుః ।
శరేణ రక్షితం కృత్వా తనుత్రేణావగుంఠయేత్ ॥ ౯౦॥

అర్చితం త్రిః పరిభ్రామ్య ప్రాదక్షిణ్యేన సత్తమః ।
కుండోపరి జపంస్తారం జానుస్పృష్టమహీతలః ॥ ౯౧॥

శివబీజధియా దేవ్యా యోనౌ వహ్నిం వినిక్షిపేత్ ।
ఆచామయేత్తతో దేవం దేవీం చ జగదంబికాం ॥ ౯౨॥

చిత్పింగల హనదహపచయుగ్మం తతః పరం ।
సర్వజ్ఞాజ్ఞాపయ స్వాహా మంత్రోఽయం వహ్నిదీపనే ॥ ౯౩॥

అగ్నిం ప్రజ్వలితం వందే జాతవేదం హుతాశనం ।

సువర్ణవర్ణమమలం సమిద్ధం విశ్వతోముఖం ॥ ౯౪॥

మంత్రేణానేన తం వహ్నిం స్తువీత పరమాదరాత్ ।
తతో న్యసేద్వహ్నిమంత్రం షడంగం దేశికోత్తమః ॥ ౯౫॥

సహస్రార్చిః స్వస్తిపూర్ణ ఉత్తిష్ఠపురుషః స్మృతః ।
ధూమవ్యాపీ సప్తజిహ్వో ధనుర్ధర ఇతి క్రమాత్ ॥ ౯౬॥

జాతియుక్తాః షడంగాః స్యుః పూర్వస్థానేషు విన్యసేత్ ।
ధ్యాయేద్వహ్నిం హేమవర్ణం త్రినేత్రం పద్మసంస్థితం ॥ ౯౭॥

ఇష్టశక్తిస్వస్తికాభీర్ధారకం మంగలం పరం ।
పరిషించేత్తతః కుండం మేఖలోపరి మంత్రవిత్ ॥ ౯౮॥

దర్భైః పరిస్తరేత్పశ్చాత్పరిధీన్విన్యసేదథ ।
త్రికోణవృత్తషట్కోణం సాష్టపత్రం సభూపురం ॥ ౯౯॥

యంత్రం విభావయేద్వహ్నేః పూర్వం వా సంలిఖేదథ ।
తన్మధ్యే పూజయేద్వహ్నిం మంత్రేణానేన వై మునే ॥ ౧౦౦॥

వైశ్వానర తతో జాతవేదః పశ్చాదిహావహ ।
లోహితాక్షపదం ప్రోక్త్వా సర్వకర్మాణి సాధయ ॥ ౧౦౧॥

వహ్నిజాయాంతకో మంత్రస్తేన వహ్నిం తు పూజయేత్ ।
మధ్యే షట్స్వపి కోణేషు హిరణ్యా గగనా తథా ॥ ౧౦౨॥

రక్తా కృష్ణా సుప్రభా చ బహురూపాతిరక్తికా ।
పూజయేత్సప్తజిహ్వాస్తాః కేసరేష్వంగపూజనం ॥ ౧౦౩॥

దలేషు పూజయేన్మూర్తీః శక్తిస్వస్తికధారిణీః ।
జాతవేదాః సప్తజిహ్వో హవ్యవాహన ఏవ చ ॥ ౧౦౪॥

అశ్వోదరజసంజ్ఞోఽన్యః పునర్వైశ్వానరాహ్వయః ।
కౌమారతేజాః స్యాద్విశ్వముఖో దేవముఖః స్మృతః ॥ ౧౦౫॥

తారాగ్నయే పదాద్యాః స్యుర్నత్యంతా వహ్నిమూర్తయః ।
లోకపాలాంశ్చతుర్దిక్షు వజ్రాద్యాయుధసంయుతాన్ ॥ ౧౦౬॥

శ్రీనారాయణ ఉవాచ ।
తతః స్రుక్స్రువసంస్కారావాజ్యసంస్కార ఏవ చ ।
కృత్వా హోమం తతః కుర్యాత్స్రువేణాదాయ వై ఘృతం ॥ ౧౦౭॥

దక్షిణాద్ఘృతభాగాత్తు వహ్నేర్దక్షిణలోచనే ।
జుహుయాదగ్నయే స్వాహేత్యేవం వై వామతోఽన్యతః ॥ ౧౦౮॥

సోమాయ స్వాహేతి మధ్యాద్ఘృతమాదాయ సత్తమ ।
అగ్నీషోమాభ్యాం స్వాహేతి మధ్యనేత్రే హునేత్తతః ॥ ౧౧౨॥

పునర్దక్షిణభాగాత్తు ఘృతమాదాయ వై ముఖే |
అగ్నయే స్విష్టకృత్స్వాహేత్యనేనైవ హునేత్తతః || ౧౧౦||

సతారాభిర్వ్యాహృతిభిర్జుహుయాదథ సాధకః |
జుహుయాదగ్నిమంత్రేణ త్రివారం తు తతః పరం || ౧౧౧||

తతస్తు ప్రణవేనైవాప్యష్టావష్టౌ ఘృతాహుతీః |
గర్భాధానాదిసంస్కారకృతే తు జుహుయాన్మునే || ౧౧౨||

గర్భాధానం పుంసవనం సీమంతోన్నయనం తతః |
జాతకర్మ నామకర్మాప్యుపనిష్క్రమణం తథా || ౧౧౩||

అన్నాశనం తథా చూడా వ్రతబంధస్తథైవ చ |
మహానామ్న్యం వ్రతం పశ్చాత్తథౌపనిషదం వ్రతం || ౧౧౪||

గోదానోద్వాహకౌ ప్రోక్తాః సంస్కారాః శ్రుతిచోదితాః |
తతః శివం పార్వతీం చ పూజయిత్వా విసర్జయేత్ || ౧౧౫||

జుహుయాత్పంచ సమిధో వహ్నిముద్దిశ్య సాధకః |
పశ్చాదావరణానాం చాప్యేకైకామాహుతిం హునేత్ || ౧౧౬||

ఘృతం స్రుచి సమాదాయ చతుర్వారం స్రువేణ చ |
పిధాయ తాం తు తేనైవ మునే తిష్ఠన్నిజాసనే || ౧౧౭||

వౌషడంతేన మనునా వహ్నేస్తు జుహుయాత్తతః |
మహాగణేశమంత్రేణ జుహుయాదాహుతీర్దశ || ౧౧౮||

వహ్నౌ పీఠం సమభ్యర్చ్య దేయమంత్రస్య దేవతాం |
వహ్నౌ ధ్యాత్వా తు తద్వక్త్రే పంచవింశతిసంఖ్యయా || ౧౧౯||

మూలమంత్రేణ జుహుయాద్వక్త్రైకీకరణాయ చ |
వహ్నిదేవతయోరైక్యం భావయన్నాత్మనా సహ || ౧౨౦||

ఏకీభూతం భావయేత్తు తతస్తు సాధకోత్తమః |
షడంగం దేవతానాం చ జుహుయాదాహుతీః పృథక్ || ౧౨౧||

ఏకాదశైవ జుహుయాదాహుతీర్మునిసత్తమ |
ఏతేన నాడీసంధానం వహ్నిదేవతయోర్మునే || ౧౨౨||

ఏకైకక్రమయోగేనాప్యావృత్తీనాం తథైవ చ |
ఏకైకక్రమయోగేన ఘృతేన జుహుయాన్మునే || ౧౨౩||

తతః కల్పోక్తద్రవ్యైస్తు జుహుయాదథవా తిలైః |
దేవతామూలమంత్రేణ గజాంతకసహస్రకం || ౧౨౪||

ఏవం హుత్వా తతో దేవీం సంతుష్టాం భావయేన్మునే |
తథైవావృతిదేవీశ్చ వహ్న్యాద్యా దేవతా అపి || ౧౨౫||

తతః శిష్యం చ సుస్నాతం కృతసమ్యాదికక్రియం |
వస్త్రద్వయయుతం స్వర్ణాభరణేన సమన్వితం || ౧౨౬||

కమండలుకరం శుద్ధం కుండస్యాంతికమానయేత్ |
నమస్కృత్య తతః శిష్యో గురూనథ సభాసదః || ౧౨౭||

కులదేవం నమస్కృత్య విశేత్తత్రాథ విష్టరే |
గురుస్తతస్తు తం శిష్యం కృపాదృష్ట్యా విలోకయేత్ || ౧౨౮||

తచ్చైతన్యం నిజే దేహే భావయేత్సంగతం త్వితి |
తతః శిష్యతనుస్థానామధ్వనాం పరిశోధనం || ౧౨౯||

కుర్యాత్తు హోమతో విద్వాందివ్యదృష్ట్యవలోకనాత్ |
యేన జాయేత శుద్ధాత్మా యోగ్యో దేవాద్యనుగ్రహే || ౧౩౦||

శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
తనౌ ధ్యాయేత్తు శిష్యస్య షడధ్వనః కమేణ తు |
పాదయోస్తు కలాధ్వానమంధౌ తత్త్వాధ్వకం పునః || ౧౩౧||

నాభౌ తు భువనాధ్వానం వర్ణాధ్వానం తథా హృది |
పదాధ్వానం తథా భాలే మంత్రాధ్వానం తు మూర్ధని || ౧౩౨||

శిష్యం స్పృశంస్తు కూర్చేన తిలైరాజ్యపరిప్లుతైః |
శోధయామ్యముమధ్వానం స్వాహేతి మనుముచ్చరన్ || ౧౩౩||

తారాద్యం జుహుయాదష్టవారం ప్రత్యధ్వమేవ హి |
షడధ్వనస్తతస్తాంస్తు లీనాన్ బ్రహ్మణి భావయేత్ || ౧౩౪||

పునరుత్పాదయేత్తస్మాత్సృష్టిమార్గేణ వై గురుః |
ఆత్మస్థితం తచ్చైతన్యం పునః శిష్యే తు యోజయేత్ || ౧౩౫||

పూర్ణాహుతిం తతో హుత్వా దేవతాం కలశే నయేత్ |
పునర్వ్యాహృతిభిర్హుత్వా వహ్నేరంగాహుతీస్తథా || ౧౩౬||

ఏకైకశో గురుర్దత్త్వా విసృజేద్వహ్నిమాత్మని |
తతః శిష్యస్య నేత్రే తు బధ్నీయాద్వాససా గురుః || ౧౩౭||

నేత్రమంత్రేణ తం శిష్యం కుండతో మండలం నయేత్ |
పుష్పాంజలిం ముఖ్యదేవ్యాం కారయేచ్ఛిష్యహస్తతః || ౧౩౮||

నేత్రబంధం నిరాకృత్య వేశయేత్కుశవిష్టరే |
భూతశుద్ధిం శిష్యదేహే కుర్యాత్ప్రోక్తేన వర్త్మనా || ౧౩౯||

మంత్రోదితాంస్తథా న్యాసాన్కృత్వా శిష్యతనౌ తతః |
మండలే వేశయేచ్ఛిష్యమన్యస్మిన్కుంభసంస్థితాన్ || ౧౪౦||

పల్లవాంఛిష్యశిరసి విన్యసేన్మాతృకాం జపేత్ |

కలశస్థజలైః శిష్యం స్నాపయేద్దేవతాత్మకైః || ౧౪౧||

వర్ధనీజలసేకం చ కుర్యాద్రక్షార్థమంజసా |
తతః శిష్యః సముత్థాయ వాససీ పరిధాయ చ || ౧౪౨||

కృతభస్మావలేపశ్చ సంవిశేద్గురుసన్నిధౌ |
తతో గురుః స్వకీయాత్తు హృదయాన్నిర్గతాం శివాం || ౧౪౩||

ప్రవిష్టాం శిష్యహృదయే భావయేత్కరుణానిధిః |
పూజయేద్గంధపుష్పాద్యైరైక్యం వై భావయంస్తయోః || ౧౪౪||

తతస్త్రింశో దక్షకర్ణే శిష్యస్యోపదిశేద్గురుః |
మహామంత్రం మహాదేవ్యాః స్వహస్తం శిరసి న్యసన్ || ౧౪౫||

అష్టోత్తరశతం మంత్రం శిష్యోఽపి ప్రజపేన్మనే |
దండవత్ప్రణమేద్భూమౌ తం గురుం దేవతాత్మకం || ౧౪౬||

సర్వస్వమర్పయేత్తస్మై యావజ్జీవమనన్యధీః |
ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దత్త్వా బ్రాహ్మణాంశ్చాపి భోజయేత్ || ౧౪౭||

సువాసినీః కుమారీశ్చ బటుకాంశ్చైవ సర్వశః |
దీనానాథాందరిద్రాంశ్చ విత్తశాఠ్యవివర్జితః || ౧౪౮||

కృతార్థతాం స్వస్య బుద్ధ్వా నిత్యమారాధయేన్మనుం |
ఇతి తే కథితః సమ్యగ్దీక్షావిధిరనుత్తమః || ౧౪౯||

విమృశ్యైతదశేషేణ భజ దేవీపదాంబుజం |
నాన్యస్తు పరమో ధర్మో బ్రాహ్మణస్యాత్ర విద్యతే || ౧౫౦||

వైదికః స్వస్వగృహ్యోక్తక్రమేణోపదిశేన్మనుం |
తాంత్రికస్తంత్రరీత్యా తు స్థితిరేషా సనాతనీ || ౧౫౧||

తత్తదుక్తప్రయోగాంస్తే తే తే కుర్యుర్న చాన్యథా |
శ్రీనారాయణ ఉవాచ |
ఇతి సర్వం మయాఖ్యాతం యత్పృష్టం నారద త్వయా || ౧౫౨||

అతః పరం పరాంబాయా భజ నిత్యం పదాంబుజం |
నిత్యమారాధ్య తచ్చాహం నిర్వృతిం పరమాం గతః || ౧౫౩||

వ్యాస ఉవాచ |
ఇతి రాజన్నారదాయ ప్రోక్త్వా సర్వమనుత్తమం |
సమాధిమీలితాక్షస్తు దధ్యౌ దేవీపదాంబుజం || ౧౫౪||

నారాయణస్తు భగవాన్ మునివర్యశిఖామణిః |
నారదోఽపి తతో నత్వా గురుం నారాయణం పరం |
జగామ సద్యస్తపసే దేవీదర్శనలాలసః || ౧౫౫||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే మంత్రదీక్షావిధివర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭॥

౮ పరాశక్తేరావిర్భావవర్ణనం

జనమేజయ ఉవాచ ।
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవతాంవర ।
ద్విజాతీనాం తు సర్వేషాం శక్త్యుపాస్తిః శ్రుతీరితా ॥ ౧॥

సంధ్యాకాలత్రయేఽన్యస్మిన్ కాలే నిత్యతయా విభో ।
తాం విహాయ ద్విజాః కస్మాద్గృహ్ణీయుశ్చాన్యదేవతాః ॥ ౨॥

దృశ్యంతే వైష్ణవాః కేచిద్గాణపత్యాస్తథాపరే ।
కాపాలికాశ్చీనమార్గరతా వల్కలధారిణః ॥ ౩॥

దిగంబరాస్తథా బౌద్ధాశ్చార్వాకా ఏవమాదయః ।
దృశ్యంతే బహవో లోకే వేదశ్రద్ధావివర్జితాః ॥ ౪॥

కిమత్ర కారణం బ్రహ్మంస్తద్భవాన్ వక్తుమర్హతి ।
బుద్ధిమంతః పండితాశ్చ నానాతర్కవిచక్షణాః ॥ ౫॥

అపి సంత్యేవ వేదేషు శ్రద్ధయా తు వివర్జితాః ।
న హి కశ్చిత్స్వకల్యాణం బుద్ధ్యా హాతుమిహేచ్ఛతి ॥ ౬॥

కిమత్ర కారణం తస్మాద్వద వేదవిదాంవర ।
మణిద్వీపస్య మహిమా వర్ణితో భవతా పురా ॥ ౭॥

కీదృక్ తదస్తి యద్దేవ్యాః పరం స్థానం మహత్తరం ।
తచ్చాపి వద భక్తాయ శ్రద్దధానాయ మేఽనఘ ॥ ౮॥

ప్రసన్నాస్తు వదంత్యేవ గురవో గుహ్యమప్యుత ।
సూత ఉవాచ ।
ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వా భగవాన్ బాదరాయణః ॥ ౯॥

నిజగాద తతః సర్వం క్రమేణైవ మునీశ్వరాః ।
యచ్ఛ్రుత్వా తు ద్విజాతీనాం వేదశ్రద్ధా వివర్ధతే ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।
సమ్యక్పృష్టం త్వయా రాజన్ సమయే సమయోచితం ।
వుద్ధిమానసి వేదేషు శ్రద్ధావాంశ్చైవ లక్ష్యసే ॥ ౧౧॥

పూర్వం మదోద్ధతా దైత్యా దేవైర్యుద్ధం తు చక్రిరే ।
శతవర్షం మహారాజ మహావిస్మయకారకం ॥ ౧౨॥

నానాశస్త్రప్రహరణం నానామాయావిచిత్రితం ।
జగత్క్షయకరం నూనం తేషాం యుద్ధమభూన్నృప ॥ ౧౩॥

పరాశక్తికృపావేశాద్దేవైర్దైత్యా జితా యుధి |
భువం స్వర్గం పరిత్యజ్య గతాః పాతాలవేశ్మని || ౧౪||

తతః ప్రహర్షితా దేవాః స్వపరాక్రమవర్ణనం |
చక్రుః పరస్పరం మోహాత్సాభిమానాః సమంతతః || ౧౫||

జయోఽస్మాకం కుతో న స్యాదస్మాకం మహిమా యతః |
సర్వోత్తరః కుత్ర దైత్యాః పామరా నిష్పరాక్రమాః || ౧౬||

సృష్టిస్థితిక్షయకరా వయం సర్వే యశస్వినః |
అస్మదగ్రే పామరాణాం దైత్యానాం చైవ కా కథా || ౧౭||

పరాశక్తిప్రభావం తే న జ్ఞాత్వా మోహమాగతాః |
తేషామనుగ్రహం కర్తుం తదైవ జగదంబికా || ౧౮||

ప్రాదురాసీత్కృపాపూర్ణా యక్షరూపేణ భూమిప |
కోటిసూర్యప్రతీకాశం చంద్రకోటిసుశీతలం || ౧౯||

విద్యుత్కోటిసమానాభం హస్తపాదాదివర్జితం |
అదృష్టపూర్వం తద్దృష్ట్వా తేజః పరమసుందరం || ౨౦||

సవిస్మయాస్తదా ప్రోచుః కిమిదం కిమిదం త్వితి |
దైత్యానాం చేష్టితం కిం వా మాయా కాపి మహీయసీ || ౨౧||

కేనచిన్నిర్మితా వాథ దేవానాం స్మయకారిణీ |
సంభూయ తే తదా సర్వే విచారం చక్రురుత్తమం || ౨౨||

యక్షస్య నికటే గత్వా ప్రష్టవ్యం కస్త్వమిత్యపి |
బలాబలం తతో జ్ఞాత్వా కర్తవ్యా తు ప్రతిక్రియా || ౨౩||

తతో వహ్నిం సమాహూయ ప్రోవాచేంద్రః సురాధిపః |
గచ్ఛ వహ్నే త్వమస్మాకం యతోఽసి ముఖముత్తమం || ౨౪||

తతో గత్వా తు జానీహి కిమిదం యక్షమిత్యపి |
సహస్రాక్షవచః శ్రుత్వా స్వపరాక్రమగర్భితం || ౨౫||

వేగాత్స నిర్గతో వహ్నిర్యయౌ యక్షస్య సన్నిధౌ |
తదా ప్రోవాచ యక్షస్తం త్వం కోఽసీతి హుతాశనం || ౨౬||

వీర్యం చ త్వయి కిం యత్తద్వద సర్వం మమాగ్రతః |
అగ్నిరస్మి తథా జాతవేదా అస్మీతి సోఽబ్రవీత్ || ౨౭||

సర్వస్య దహనే శక్తిర్మయి విశ్వస్య తిష్ఠతి |
తదా యక్షం పరం తేజస్తదగ్రే నిదధౌ తృణం || ౨౮||

దహైనం యది తే శక్తిర్విశ్వస్య దహనేఽస్తి హి |
తదా సర్వబలేనైవాకరోద్యత్నం హుతాశనః || ౨౯||

న శశాక తృణం దగ్ధుం లజ్జితోఽగాత్సురాన్ప్రతి ।
పృష్టే దేవైస్తు వృత్తాంతే సర్వం ప్రోవాచ హవ్యభుక్ ॥ ౩౦॥

వృథాభిమానో హ్యస్మాకం సర్వేశత్వాదికే సురాః ।
తతస్తు వృత్రహా వాయుం సమాహూయేదమబ్రవీత్ ॥ ౩౧॥

త్వయి ప్రోతం జగత్సర్వం త్వచ్చేష్టాభిస్తు చేష్టితం ।
త్వం ప్రాణరూపః సర్వేషాం సర్వశక్తివిధారకః ॥ ౩౨॥

త్వమేవ గత్వా జానీహి కిమిదం యక్షమిత్యపి ।
నాన్యః కోఽపి సమర్థోఽస్తి జ్ఞాతుం యక్షం పరం మహః ॥ ౩౩॥

సహస్రాక్షవచః శ్రుత్వా గుణగౌరవగుంఫితం ।
సాభిమానో జగామాశు యత్ర యక్షం విరాజతే ॥ ౩౪॥

యక్షం దృష్ట్వా తతో వాయుం ప్రోవాచ మృదుభాషయా ।
కోఽసి త్వం త్వయి కా శక్తిర్వద సర్వం మమాగ్రతః ॥ ౩౫॥

తతో యక్షవచః శ్రుత్వా గర్వేణ మరుదబ్రవీత్ ।
మాతరిశ్వాహమస్మీతి వాయురస్మీతి చాబ్రవీత్ ॥ ౩౬॥

వీర్యం తు మయి సర్వస్య చాలనే గ్రహణేఽస్తి హి ।
మచ్చేష్టయా జగత్సర్వం సర్వవ్యాపారవద్భవేత్ ॥ ౩౭॥

ఇతి శ్రుత్వా వాయువాణీం నిజగాద పరం మహః ।
తృణమేతత్తవాగ్రే యత్తచ్చాలయ యథేప్సితం ॥ ౩౮॥

నోచేద్గర్వం విహాయైనం లజ్జితో గచ్ఛ వాసవం ।
శ్రుత్వా యక్షవచో వాయుః సర్వశక్తిసమన్వితః ॥ ౩౯॥

ఉద్యోగమకరోత్తచ్చ స్వస్థానాన్న చచాల హ ।
లజ్జితోఽగాద్దేవపార్శ్వే హిత్వా గర్వం స చానిలః ॥ ౪౦॥

వృత్తాంతమవదత్సర్వం గర్వనిర్వాపకారణం ।
నైతంజ్ఞాతుం సమర్థాః స్మ మిథ్యాగర్వాభిమానినః ॥ ౪౧॥

అలౌకికం భాతి యక్షం తేజః పరమదారుణం ।
తతః సర్వే సురగణాః సహస్రాక్షం సమూచిరే ॥ ౪౨॥

దేవరాడసి యస్మాత్త్వం యక్షం జానీహి తత్త్వతః ।
తత ఇంద్రో మహాగర్వాత్తద్యక్షం సముపాద్రవత్ ॥ ౪౩॥

ప్రాద్రవచ్చ పరం తేజో యక్షరూపం పరాత్పరం ।
అంతర్ధానం తతః ప్రాప తద్యక్షం వాసవాగ్రతః ॥ ౪౪॥

అతీవ లజ్జితో జాతో వాసవో దేవరాడపి ।
యక్షసంభాషణాభావాల్లఘుత్వం ప్రాప చేతసి ॥ ౪౫॥

అతః పరం న గంతవ్యం మయా తు సురసంసది |
కిం మయా తత్ర వక్తవ్యం స్వలఘుత్వం సురాన్ప్రతి || ४६||

దేహత్యాగో వరస్తస్మాన్మానో హి మహతాం ధనం |
మానే నష్టే జీవితం తు మృతితుల్యం న సంశయః || ४७||

ఇతి నిశ్చిత్య తత్రైవ గర్వం హిత్వా సురేశ్వరః |
చరిత్రమీదృశం యస్య తమేవ శరణం గతః || ४८||

తస్మిన్నేవ క్షణే జాతా వ్యోమవాణీ నభస్తలే |
మాయాబీజం సహస్రాక్ష జప తేన సుఖీ భవ || ४९||

తతో జజాప పరమం మాయాబీజం పరాత్పరం |
లక్షవర్షం నిరాహారో ధ్యానమీలితలోచనః || ५०||

అకస్మాచ్చైత్రమాసీయనవమ్యాం మధ్యగే రవౌ |
తదేవావిరభూత్తేజస్తస్మిన్నేవ స్థలే పునః || ५१||

తేజోమండలమధ్యే తు కుమారీం నవయౌవనాం |
భాస్వజ్జపాప్రసూనాభాం బాలకోటిరవిప్రభాం || ५२||

బాలశీతాంశముకుటాం వస్త్రాంతర్వ్యంజితస్తనీం |
చతుర్భిర్వరహస్తైస్తు వరపాశాంకుశాభయాన్ || ५३||

దధానాం రమణీయాంగీం కోమలాంగలతాం శివాం |
భక్తకల్పద్రుమామంబాం నానాభూషణభూషితాం || ५४||

త్రినేత్రాం మల్లికామాలాకబరీజూటశోభితాం |
చతుర్దిక్షు చతుర్వేదైర్మూర్తిమద్భిరభిష్టుతాం || ५५||

దంతచ్ఛటాభిరభితః పద్మరాగీకృతక్షమాం |
ప్రసంతస్మేరవదనాం కోటికందర్పసుందరాం || ५६||

రక్తాంబరపరీధానాం రక్తచందనచర్చితాం |
ఉమాభిధానాం పురతో దేవీం హైమవతీం శివాం || ५७||

నిర్వ్యాజకరుణామూర్తిం సర్వకారణకారణాం |
దదర్శ వాసవస్తత్ర ప్రేమగద్గదితాంతరః || ५८||

ప్రేమాశ్రుపూర్ణనయనో రోమాంచితతనుస్తతః |
దండవత్ప్రణనామాథ పాదయోర్జగదీశితుః || ५९||

తుష్టావ వివిధైః స్తోత్రైర్భక్తిసన్నతకంధరః |
ఉవాచ పరమప్రీతః కిమిదం యక్షమిత్యపి || ६०||

ప్రాదుర్భూతం చ కస్మాత్తద్వద సర్వం సుశోభనే |
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రోవాచ కరుణార్ణవా || ६१||

రూపం మదీయం బ్రహ్మైతత్సర్వకారణకారణం ।
మాయాధిష్ఠానభూతం తు సర్వసాక్షి నిరామయం ॥ ౬౨॥

సర్వే వేదా యత్పదమామనంతి
తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదంతి ।
యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యం చరంతి
తత్తే పదం సంగ్రహేణ బ్రవీమి ॥ ౬౩॥

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ తదేవాహుశ్చ హ్రీంమయం ।
ద్వే బీజే మమ మంత్రౌ స్తో ముఖ్యత్వేన సురోత్తమ ॥ ౬౪॥

భాగద్వయవతీ యస్మాత్సృజామి సకలం జగత్ ।
తత్రైకభాగః సంప్రోక్తః సచ్చిదానందనామకః ॥ ౬౫॥

మాయాప్రకృతిసంజ్ఞస్తు ద్వితీయో భాగ ఈరితః ।
సా చ మాయా పరా శక్తిః శక్తిమత్యహమీశ్వరీ ॥ ౬౬॥

చంద్రస్య చంద్రికేవేయం మమాభిన్నత్వమాగతా ।
సామ్యావస్థాత్మికా చైషా మాయా మమ సురోత్తమ ॥ ౬౭॥

ప్రలయే సర్వజగతో మదభిన్నైవ తిష్ఠతి ।
ప్రాణికర్మపరీపాకవశతః పునరేవ హి ॥ ౬౮॥

రూపం తదేవమవ్యక్తం వ్యక్తీభావముపైతి చ ।
అంతర్ముఖా తు యావస్థా సా మాయేత్యభిధీయతే ॥ ౬౯॥

బహిర్ముఖా తు యా మాయా తమఃశబ్దేన సోచ్యతే ।
బహిర్ముఖాత్తమోరూపాజ్జాయతే సత్త్వసంభవః ॥ ౭౦॥

రజోగుణస్తదైవ స్యాత్సర్గాదౌ సురసత్తమ ।
గుణత్రయాత్మకాః ప్రోక్తా బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౭౧॥

రజోగుణాధికో బ్రహ్మా విష్ణుః సత్త్వాధికో భవేత్ ।
తమోగుణాధికో రుద్రః సర్వకారణరూపధృక్ ॥ ౭౨॥

స్థూలదేహో భవేద్బ్రహ్మా లింగదేహో హరిః స్మృతః ।
రుద్రస్తు కారణో దేహస్తురీయా త్వహమేవ హి ॥ ౭౩॥

సామ్యావస్థా తు యా ప్రోక్తా సర్వాంతర్యామిరూపిణీ ।
అత ఊర్ధ్వం పరం బ్రహ్మ మద్రూపం రూపవర్జితం ॥ ౭౪॥

నిర్గుణం సగుణం చేతి ద్విధా మద్రూపముచ్యతే ।
నిర్గుణం మాయయా హీనం సగుణం మాయయా యుతం ॥ ౭౫॥

సాహం సర్వం జగత్సృష్ట్వా తదంతః సంప్రవిశ్య చ ।
ప్రేరయామ్యనిశం జీవం యథాకర్మ యథాశ్రుతం ॥ ౭౬॥

సృష్టిస్థితితిరోధానే ప్రేరయామ్యహమేవ హి ।
బ్రహ్మాణం చ తథా విష్ణుం రుద్రం వై కారణాత్మకం ॥ ౭౭॥

మద్భయాద్వాతి పవనో భీత్యా సూర్యశ్చ గచ్ఛతి ।
ఇంద్రాగ్నిమృత్యవస్తద్వత్సాహం సర్వోత్తమా స్మృతా ॥ ౭౮॥

మత్ప్రసాదాద్భవద్భిస్తు జయో లబ్ధోఽస్తి సర్వథా ।
యుష్మానహం నర్తయామి కాష్ఠపుత్తలికోపమాన్ ॥ ౭౯॥

కదాచిద్దేవవిజయం దైత్యానాం విజయం క్వచిత్ ।
స్వతంత్రా స్వేచ్ఛయా సర్వం కుర్వే కర్మానురోధతః ॥ ౮౦॥

తాం మాం సర్వాత్మికాం యూయం విస్మృత్య నిజగర్వతః ।
అహంకారావృతాత్మానో మోహమాప్తా దురంతకం ॥ ౮౧॥

అనుగ్రహం తతః కర్తుం యుష్మద్దేహాదనుత్తమం ।
నిఃసృతం సహసా తేజో మదీయం యక్షమిత్యపి ॥ ౮౨॥

అతః పరం సర్వభావైర్హిత్వా గర్వం తు దేహజం ।
మామేవ శరణం యాత సచ్చిదానందరూపిణీం ॥ ౮౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇత్యుక్త్వా చ మహాదేవీ మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ।
అంతర్ధానం గతా సద్యో భక్త్యా దేవైరభిష్టుతా ॥ ౮౪॥

తతః సర్వే స్వగర్వం తు విహాయ పదపంకజం ।
సమ్యగారాధయామాసుర్భగవత్యాః పరాత్పరం ॥ ౮౫॥

త్రిసంధ్యం సర్వదా సర్వే గాయత్రీజపతత్పరాః ।
యజ్ఞభాగాదిభిః సర్వే దేవీం నిత్యం సిషేవిరే ॥ ౮౬॥

ఏవం సత్యయుగే సర్వే గాయత్రీజపతత్పరాః ।
తారహృల్లేఖయోశ్చాపి జపే నిష్ణాతమానసాః ॥ ౮౭॥

న విష్ణూపాసనా నిత్యా వేదేనోక్తా తు కుత్రచిత్ ।
న విష్ణుదీక్షా నిత్యాస్తి శివస్యాపి తథైవ చ ॥ ౮౮॥

గాయత్ర్యుపాసనా నిత్యా సర్వవేదైః సమీరితా ।
యయా వినా త్వధఃపాతో బ్రాహ్మణస్యాస్తి సర్వథా ॥ ౮౯॥

తావతా కృతకృత్యత్వం నాన్యాపేక్షా ద్విజస్య హి ।
గాయత్రీమాత్రనిష్ణాతో ద్విజో మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౯౦॥

కుర్యాదన్యన్న వా కుర్యాదితి ప్రాహ మనుః స్వయం ।
విహాయ తాం తు గాయత్రీం విష్ణూపాస్తిపరాయణః ॥ ౯౧॥

శివోపాస్తిరతో విప్రో నరకం యాతి సర్వథా ।

తస్మాదాద్యయుగే రాజన్ గాయత్రీజపతత్పరాః ।
దేవీపదాంబుజరతా ఆసన్సర్వే ద్విజోత్తమాః ॥ ౯౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే పరాశక్తేరావిర్భావవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮॥

౯ బ్రాహ్మణాదీనాం గాయత్రీభిన్నాన్యదేవోపాసనాశ్రద్ధాహేతునిరూపణం

వ్యాస ఉవాచ ।
కదాచిదథ కాలే తు దశపంచసమా విభో ।
ప్రాణినాం కర్మవశతో న వవర్ష శతక్రతుః ॥ ౧॥

అనావృష్ట్యాతిదుర్భిక్షమభవత్క్షయకారకం ।
గృహే గృహే శవానాం తు సంఖ్యా కర్తుం న శక్యతే ॥ ౨॥

కేచిదశ్వాన్వరాహాన్వా భక్షయంతి క్షుధార్దితాః ।
శవాని చ మనుష్యాణాం భక్షయంత్యపరే జనాః ॥ ౩॥

బాలకం బాలజననీ స్త్రియం పురుష ఏవ చ ।
భక్షితుం చలితాః సర్వే క్షుధయా పీడితా నరాః ॥ ౪॥

బ్రాహ్మణా బహవస్తత్ర విచారం చక్రురుత్తమం ।
తపోధనో గౌతమోఽస్తి స నః ఖేదం హరిష్యతి ॥ ౫॥

సర్వైర్మిలిత్వా గంతవ్యం గౌతమస్యాశ్రమేఽధునా ।
గాయత్రీజపసంసక్తగౌతమస్యాశ్రమేఽధునా ॥ ౬॥

సుభిక్షం శ్రూయతే తత్ర ప్రాణినో బహవో గతాః ।
ఏవం విమృశ్య భూదేవాః సాగ్నిహోత్రాః కుటుంబినః ॥ ౭॥

సగోధనాః సదాసాశ్చ గౌతమస్యాశ్రమం యయుః ।
పూర్వదేశాద్యయుః కేచిత్కేచిద్దక్షిణదేశతః ॥ ౮॥

పాశ్చాత్యా ఔత్తరాహాశ్చ నానాదిగ్భ్యః సమాయయుః ।
దృష్ట్వా సమాజం విప్రాణాం ప్రణనామ స గౌతమః ॥ ౯॥

ఆసనాద్యుపచారైశ్చ పూజయామాస వాడవాన్ ।
చకార కుశలప్రశ్నం తతశ్చాగమకారణం ॥ ౧౦॥

తే సర్వే స్వస్వవృత్తాంతం కథయామాసురుత్స్మయాః ।
దృష్ట్వా తాందుఃఖితాన్విప్రానభయం దత్తవాన్మునిః ॥ ౧౧॥

యుష్మాకమేతత్సదనం భవద్దాసోఽస్మి సర్వథా ।
కా చింతా భవతాం విప్రా మయి దాసే విరాజతి ॥ ౧౨॥

ధన్యోఽహమస్మిన్సమయే యూయం సర్వే తపోధనాః ।
యేషాం దర్శనమాత్రేణ దుష్కృతం సుకృతాయతే ॥ ౧౩॥

తే సర్వే పాదరజసా పావయంతి గృహం మమ ।
కో మదన్యో భవేద్ధన్యో భవతాం సమనుగ్రహాత్ ॥ ౧౪॥

స్థేయం సర్వైః సుఖేనైవ సంధ్యాజపపరాయణైః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి సర్వాన్సమాశ్వాస్య గౌతమో మునిరాట్ తతః ॥ ౧౫॥

గాయత్రీం ప్రార్థయామాస భక్తిసన్నతకంధరః ।
నమో దేవి మహావిద్యే వేదమాతః పరాత్పరే ॥ ౧౬॥

వ్యాహృత్యాదిమహామంత్రరూపే ప్రణవరూపిణి ।
సామ్యావస్థాత్మికే మాతర్నమో హ్రీంకారరూపిణి ॥ ౧౭॥

స్వాహాస్వధాస్వరూపే త్వాం నమామి సకలార్థదాం ।
భక్తకల్పలతాం దేవీమవస్థాత్రయసాక్షిణీం ॥ ౧౮॥

తుర్యాతీతస్వరూపాం చ సచ్చిదానందరూపిణీం ।
సర్వవేదాంతసంవేద్యాం సూర్యమండలవాసినీం ॥ ౧౯॥

ప్రాతర్బాలాం రక్తవర్ణాం మధ్యాహ్నే యువతీం పరాం ।
సాయాహ్నే కృష్ణవర్ణాం తాం వృద్ధాం నిత్యం నమామ్యహం ॥ ౨౦॥

సర్వభూతారణే దేవి క్షమస్వ పరమేశ్వరి ।
ఇతి స్తుతా జగన్మాతా ప్రత్యక్షం దర్శనం దదౌ ॥ ౨౧॥

పూర్ణపాత్రం దదౌ తస్మై యేన స్యాత్సర్వపోషణం ।
ఉవాచ మునిమంబా సా యం యం కామం త్వమిచ్ఛసి ॥ ౨౨॥

తస్య పూర్తికరం పాత్రం మయా దత్తం భవిష్యతి ।
ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ గాయత్రీ పరమా కలా ॥ ౨౩॥

అన్నానాం రాశయస్తస్మాన్నిర్గతాః పర్వతోపమాః ।
షడ్రసా వివిధా రాజంస్తృణాని వివిధాని చ ॥ ౨౪॥

భూషణాని చ దివ్యాని క్షౌమాని వసనాని చ ।
యజ్ఞానాం చ సమారంభాః పాత్రాణి వివిధాని చ ॥ ౨౫॥

యద్యదిష్టమభూద్రాజన్ మునేస్తస్య మహాత్మనః ।
తత్సర్వం నిర్గతం తస్మాద్గాయత్రీపూర్ణపాత్రతః ॥ ౨౬॥

అథాహూయ మునీన్సర్వాన్మునిరాడ్ గౌతమస్తదా ।
ధనం ధాన్యం భూషణాని వసనాని దదౌ ముదా ॥ ౨౭॥

గోమహిష్యాదిపశవో నిర్గతాః పూర్ణపాత్రతః ।
నిర్గతాన్యజ్ఞసంభారాన్స్రుక్స్రువప్రభృతీందదౌ ॥ ౨౮॥

తే సర్వే మిలితా యజ్ఞాంశ్చక్రిరే మునివాక్యతః ।

స్థానం తదేవ భూయిష్ఠమభవత్స్వర్గసన్నిభం ॥ ౨౯॥

యత్కించిత్ త్రిషు లోకేషు సుందరం వస్తు దృశ్యతే ।
తత్సర్వం తత్ర నిష్పన్నం గాయత్రీదత్తపాత్రతః ॥ ౩౦॥

దేవాంగనాసమా దారాః శోభంతే భూషణాదిభిః ।
మునయో దేవసదృశా వస్త్రచందనభూషణైః ॥ ౩౧॥

నిత్యోత్సవః ప్రవవృతే మునేరాశ్రమమండలే ।
న రోగాదిభయం కించిన్న చ దైత్యభయం క్వచిత్ ॥ ౩౨॥

స మునేరాశ్రమో జాతః సమంతాచ్ఛతయోజనః ।
అన్యే చ ప్రాణినో యేఽపి తేఽపి తత్ర సమాగతాః ॥ ౩౩॥

తాంశ్చ సర్వాన్పుపోషాయం దత్త్వాభయమథాత్మవాన్ ।
నానావిధైర్మహాయజ్ఞైర్విధివత్కల్పితైః సురాః ॥ ౩౪॥

సంతోషం పరమం ప్రాపుర్మునేశ్చైవ జగుర్యశః ।
సభాయాం వృత్రహా భూయో జగౌ శ్లోకం మహాయశాః ॥ ౩౫॥

అహో అయం నః కిల కల్పపాదపో
మనోరథాన్పూరయతి ప్రతిష్ఠితః ।
నోచేదకాండే క్వ హవిర్వపా వా
సుదుర్లభా యత్ర తు జీవనాశా ॥ ౩౬॥

ఇత్థం ద్వాదశవర్షాణి పుపోష మునిపుంగవాన్ ।
పుత్రవన్మునిరాడ్ గర్వగంధేన పరివర్జితః ॥ ౩౭॥

గాయత్ర్యాః పరమం స్థానం చకార మునిసత్తమః ।
యత్ర సర్వైర్మునివరైః పూజ్యతే జగదంబికా ॥ ౩౮॥

త్రికాలం పరయా భక్త్యా పురశ్చరణకర్మభిః ।
అద్యాపి యత్ర దేవీ సా ప్రాతర్బాలా తు దృశ్యతే ॥ ౩౯॥

మధ్యాహ్నే యువతీ వృద్ధా సాయంకాలే తు దృశ్యతే ।
తత్రైకదా సమాయాతో నారదో మునిసత్తమః ॥ ౪౦॥

రణయన్మహతీం గాయన్గాయత్ర్యాః పరమాన్గుణాన్ ।
నిషసాద సభామధ్యే మునీనాం భావితాత్మనాం ॥ ౪౧॥

గౌతమాదిభిరత్యుచ్చైః పూజితః శాంతమానసః ।
కథాశ్చకార వివిధా యశసో గౌతమస్య చ ॥ ౪౨॥

బ్రహ్మర్షే దేవసదసి దేవరాట్ తవ యద్యశః ।
జగౌ బహువిధం స్వచ్ఛం మునిపోషణజం పరం ॥ ౪౩॥

శ్రుత్వా శచీపతేర్వాణీం త్వాం ద్రష్టుమహమాగతః ।

ధన్యోఽసి త్వం మునిశ్రేష్ఠ జగదంబాప్రసాదతః ॥ ౪౪॥

ఇత్యుక్త్వా మునివర్యం తం గాయత్రీసదనం యయౌ ।
దదర్శ జగదంబాం తాం ప్రేమోత్ఫుల్లవిలోచనః ॥ ౪౫॥

తుష్టావ విధివద్దేవీం జగామ త్రిదివం పునః ।
అథ తత్ర స్థితా యే తే బ్రాహ్మణా మునిపోషితాః ॥ ౪౬॥

ఉత్కర్షం తు మునేః శ్రుత్వాసూయయా ఖేదమాగతాః ।
యథాస్య న యశో భూయాత్కర్తవ్యం సర్వథైవ హి ॥ ౪౭॥

కాలే సమాగతే పశ్చాదితి సర్వైస్తు నిశ్చితం ।
తతః కాలేన కియతాప్యభూద్వృష్టిర్ధరాతలే ॥ ౪౮॥

సుభిక్షమభవత్సర్వదేశేషు నృపసత్తమ ।
శ్రుత్వా వార్తాం సుభిక్షస్య మిలితాః సర్వవాడవాః ॥ ౪౯॥

గౌతమం శప్తుముద్యోగం హా హా రాజన్ ప్రచక్రిరే ।
ధన్యా తేషాం చ పితరౌ యయోరుత్పత్తిరీదృశీ ॥ ౫౦॥

కాలస్య మహిమా రాజన్ వక్తుం కేన హి శక్యతే ।
గౌర్నిర్మితా మాయయైకా ముమూర్షుర్జరతీ నృప ॥ ౫౧॥

జగామ సా చ శాలాయాం హోమకాలే మునేస్తదా ।
హుంహుంశబ్దైర్వారితా సా ప్రాణాంస్తత్యాజ తత్క్షణే ॥ ౫౨॥

గౌర్హతానేన దుష్టేనేత్యేవం తే చుక్రుశుర్ద్విజాః ।
హోమం సమాప్య మునిరాజ్ విస్మయం పరమం గతః ॥ ౫౩॥

సమాధిమీలితాక్షః సంశ్చింతయామాస కారణం ।
కృతం సర్వం ద్విజైరేతదితి జ్ఞాత్వా తదైవ సః ॥ ౫౪॥

దధార కోపం పరమం ప్రలయే రుద్రకోపవత్ ।
శశాప చ ఋషీన్సర్వాన్కోపసంరక్తలోచనః ॥ ౫౫॥

వేదమాతరి గాయత్ర్యాం తద్ధ్యానే తన్మనోర్జపే ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వథా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౫౬॥

వేదే వేదోక్తయజ్ఞేషు తద్వార్తాసు తథైవ చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౫౭॥

శివే శివస్య మంత్రే చ శివశాస్త్రే తథైవ చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౫౮॥

మూలప్రకృత్యాః శ్రీదేవ్యాస్తద్ధ్యానే తత్కథాసు చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౫౯॥

దేవీమంత్రే తథా దేవ్యాః స్థానేఽనుష్ఠానకర్మణి ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౦॥

దేవ్యుత్సవదిదృక్షాయాం దేవీనామానుకీర్తనే ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౧॥

దేవీభక్తస్య సాన్నిధ్యే దేవీభక్తార్చనే తథా ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౨॥

శివోత్సవదిదృక్షాయాం శివభక్తస్య పూజనే ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౩॥

రుద్రాక్షం బిల్వపత్రే చ తథా శుద్ధే చ భస్మని ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౪॥

శ్రౌతస్మార్తసదాచారే జ్ఞానమార్గే తథైవ చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౫॥

అద్వైతజ్ఞాననిష్ఠాయాం శాంతిదాంత్యాదిసాధనే ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౬॥

నిత్యకర్మాద్యనుష్ఠానేఽప్యగ్నిహోత్రాదిసాధనే ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౭॥

స్వాధ్యాయాధ్యయనే చైవ తథా ప్రవచనేఽపి చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౮॥

గోదానాదిషు దానేషు పితృశ్రాద్ధేషు చైవ హి ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౬౯॥

కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణే చైవ ప్రాయశ్చిత్తే తథైవ చ ।
భవతానున్ముఖా యూయం సర్వదా బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౦॥

శ్రీదేవీభిన్నదేవేషు శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితాః ।
శంఖచక్రాద్యంకితాశ్చ భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౧॥

కాపాలికమతాసక్తా బౌద్ధశాస్త్రరతాః సదా ।
పాఖండాచారనిరతా భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౨॥

పితృమాతృసుతాభ్రాతృకన్యావిక్రయిణస్తథా ।
భార్యావికయిణస్తద్వద్భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౩॥

వేదవిక్రయిణస్తద్వత్తీర్థవిక్రయిణస్తథా ।
ధర్మవిక్రయిణస్తద్వద్భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౪॥

పాంచరాత్రే కామశాస్త్రే తథా కాపాలికే మతే ।
బౌద్ధే శ్రద్ధాయుతా యూయం భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౭౫॥

మాతృకన్యాగామినశ్చ భగినీగామినస్తథా ।
పరస్త్రీలంపటాః సర్వే భవత బ్రాహ్మణాధమాః ॥ ౨౬॥

యుష్మాకం వంశజాతాశ్చ స్త్రియశ్చ పురుషాస్తథా ।
మద్దత్తశాపదగ్ధాస్తే భవిష్యంతి భవత్సమాః ॥ ౨౭॥

కిం మయా బహునోక్తేన మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ।
గాయత్రీ పరమా భూయాద్యుష్మాసు ఖలు కోపితా ॥ ౨౮॥

అంధకూపాదికుండేషు యుష్మాకం స్యాత్సదా స్థితిః ।
వ్యాస ఉవాచ ।
వాగ్దండమీదృశం కృత్వాప్యుపస్పృశ్య జలం తతః ॥ ౨౯॥

జగామ దర్శనార్థం చ గాయత్ర్యాః పరమోత్సుకః ।
ప్రణనామ మహాదేవీం సాపి దేవీ పరాత్పరా ॥ ౩౦॥

బ్రాహ్మణానాం కృతిం దృష్ట్వా స్మయం చిత్తే చకార హ ।
అద్యాపి తస్యా వదనం స్మయయుక్తం చ దృశ్యతే ॥ ౩౧॥

ఉవాచ మునివర్యం తం స్మయమానముఖాంబుజా ।
భుజంగాయార్పితం దుగ్ధం విషాయైవోపజాయతే ॥ ౩౨॥

శాంతిం కురు మహాభాగ కర్మణో గతిరీదృశీ ।
ఇతి దేవీం ప్రణమ్యాథ తతోఽగాత్స్వాశ్రమం ప్రతి ॥ ౩౩॥

తతో విప్రైః శాపదగ్ధైర్విస్మృతా వేదరాశయః ।
గాయత్రీ విస్మృతా సర్వైస్తదద్భుతమివాభవత్ ॥ ౩౪॥

తే సర్వేఽథ మిలిత్వా తు పశ్చాత్తాపయుతాస్తథా ।
ప్రణేముర్మునివర్యం తం దండవత్పతితా భువి ॥ ౩౫॥

నోచుః కించన వాక్యం తు లజ్జయాధోముఖాః స్థితాః ।
ప్రసీదేతి ప్రసీదేతి ప్రసీదేతి పునః పునః ॥ ౩౬॥

ప్రార్థయామాసురభితః పరివార్య మునీశ్వరం ।
కరుణాపూర్ణహృదయో మునిస్తాన్సమువాచ హ ॥ ౩౭॥

కృష్ణావతారపర్యంతం కుంభీపాకే భవేత్స్థితిః ।
న మే వాక్యం మృషా భూయాదితి జానీథ సర్వథా ॥ ౩౮॥

తతః పరం కలియుగే భువి జన్మ భవేద్ధి వాం ।
మదుక్తం సర్వమేతత్తు భవేదేవ న చాన్యథా ॥ ౩౯॥

మచ్ఛాపస్య విమోక్షార్థం యుష్మాకం స్యాద్యదీషణా ।
తర్హి సేవ్యం సదా సర్వైర్గాయత్రీపదపంకజం ॥ ౪౦॥

వ్యాస ఉవాచ ।

ఇతి సర్వాన్విసృజ్యాథ గౌతమో మునిసత్తమః ।
ప్రారబ్ధామితి మత్వా తు చిత్తే శాంతిం జగామ హ ॥ ౯౧॥

ఏతస్మాత్కారణాద్రాజన్ గతే కృష్ణే తు ధీమతి ।
కలౌ యుగే ప్రవృత్తే తు కుంభీపాకాత్తు నిర్గతాః ॥ ౯౨॥

భువి జాతా బ్రాహ్మణాశ్చ శాపదగ్ధాః పురా తు యే ।
సంధ్యాత్రయవిహీనాశ్చ గాయత్రీభక్తివర్జితాః ॥ ౯౩॥

వేదభక్తివిహీనాశ్చ పాఖండమతగామినః ।
అగ్నిహోత్రాదిసత్కర్మస్వధాస్వాహావివర్జితాః ॥ ౯౪॥

మూలప్రకృతిమవ్యక్తాం నైవ జానంతి కర్హిచిత్ ।
తప్తముద్రాంకితాః కేచిత్కామాచారరతాః పరే ॥ ౯౫॥

కాపాలికాః కౌలికాశ్చ బౌద్ధా జైనాస్తథాపరే ।
పండితా అపి తే సర్వే దురాచారప్రవర్తకాః ॥ ౯౬॥

లంపటాః పరదారేషు దురాచారపరాయణాః ।
కుంభీపాకం పునః సర్వే యాస్యంతి నిజకర్మభిః ॥ ౯౭॥

తస్మాత్సర్వాత్మనా రాజన్ సంసేవ్యా పరమేశ్వరీ ।
న విష్ణూపాసనా నిత్యా న శివోపాసనా తథా ॥ ౯౮॥

నిత్యా చోపాసనా శక్తేర్యాం వినా తు పతత్యధః ।
సర్వముక్తం సమాసేన యత్పృష్టం తత్త్వయానఘ ॥ ౯౯॥

అతః పరం మణిద్వీపవర్ణనం శృణు సుందరం ।
యత్పరం స్థానమాద్యాయా భువనేశ్యా భవారణేః ॥ ౧౦౦॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్త్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే బ్రాహ్మణాదీనాం
గాయత్రీభిన్నాన్యదేవోపాసనాశ్రద్ధాహేతునిరూపణం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯॥

౧౦ మణిద్వీపవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
బ్రహ్మలోకాదూర్ధ్వభాగే సర్వలోకోఽస్తి యః శ్రుతః ।
మణిద్వీపః స ఏవాస్తి యత్ర దేవీ విరాజతే ॥ ౧॥

సర్వస్మాదధికో యస్మాత్సర్వలోకస్తతః స్మృతః ।
పురా పరాంబయైవాయం కల్పితో మనసేచ్ఛయా ॥ ౨॥

సర్వాదౌ నిజవాసార్థం ప్రకృత్యా మూలభూతయా ।
కైలాసాదధికో లోకో వైకుంఠాదపి చోత్తమః ॥ ౩॥

గోలోకాదపి సర్వస్మాత్సర్వలోకోఽధికః స్మృతః ।

న తత్సమం త్రిలోక్యాం తు సుందరం విద్యతే క్వచిత్ ॥ ౪॥

ఛత్రీభూతం త్రిజగతో భవసంతాపనాశకం ।
ఛాయాభూతం తదేవాస్తి బ్రహ్మాండానాం తు సత్తమ ॥ ౫॥

బహుయోజనవిస్తీర్ణో గంభీరస్తావదేవ హి ।
మణిద్వీపస్య పరితో వర్తతే తు సుధోదధిః ॥ ౬॥

మరుత్సంఘట్టనోత్కీర్ణతరంగ శతసంకులః ।
రత్నాచ్ఛవాలుకాయుక్తో ఝషశంఖసమాకులః ॥ ౭॥

వీచిసంఘర్షసంజాతలహరీకణశీతలః ।
నానాధ్వజసమాయుక్తనానాపోతగతాగతైః ॥ ౮॥

విరాజమానః పరితస్తీరరత్నద్రుమో మహాన్ ।
తదుత్తరమయోధాతునిర్మితో గగనే తతః ॥ ౯॥

సప్తయోజనవిస్తీర్ణః ప్రాకారో వర్తతే మహాన్ ।
నానాశస్త్రప్రహరణా నానాయుద్ధవిశారదాః ॥ ౧౦॥

రక్షకా నివసంత్యత్ర మోదమానాః సమంతతః ।
చతుర్ద్వారసమాయుక్తో ద్వారపాలశతాన్వితః ॥ ౧౧॥

నానాగణైః పరివృతో దేవీభక్తియుతైర్నృప ।
దర్శనార్థం సమాయాంతి యే దేవా జగదీశితుః ॥ ౧౨॥

తేషాం గణా వసంత్యత్ర వాహనాని చ తత్ర హి ।
విమానశతసంఘర్షఘంటాస్వనసమాకులః ॥ ౧౩॥

హయహేషాఖరాఘాతబధిరీకృతదిఙ్ముఖః ।
గణైః కిలకిలారావైర్వేత్రహస్తైశ్చ తాడితాః ॥ ౧౪॥

సేవకా దేవసంఘానాం భ్రాజంతే తత్ర భూమిప ।
తస్మిన్కోలాహలే రాజన్న శబ్దః కేనచిత్క్వచిత్ ॥ ౧౫॥

కస్యచిచ్ఛ్రూయతేఽత్యంతం నానాధ్వనిసమాకులే ।
పదే పదే మిష్టవారిపరిపూర్ణసరాంసి చ ॥ ౧౬॥

వాటికా వివిధా రాజన్ రత్నద్రుమవిరాజితాః ।
తదుత్తరం మహాసారధాతునిర్మితమండలః ॥ ౧౭॥

సాలోఽపరో మహానస్తి గగనస్పర్శి యచ్ఛిరః ।
తేజసా స్యాచ్ఛతగుణః పూర్వసాలాదయం పరః ॥ ౧౮॥

గోపురద్వారసహితో బహువృక్షసమన్వితః ।
యా వృక్షజాతయః సంతి సర్వాస్తాస్తత్ర సంతి చ ॥ ౧౯॥

నిరంతరం పుష్పయుతాః సదా ఫలసమన్వితాః ।
నవపల్లవసంయుక్తాః పరసౌరభసంకులాః ॥ ౨౦॥

పనసా బకులా లోధ్రాః కర్ణికారాశ్చ శింశపాః ।
దేవదారుకాంచనారా ఆమ్రాశ్చైవ సుమేరవః ॥ ౨౧॥

లికుచా హింగులాశ్చైలా లవంగాః కట్ఫలాస్తథా ।
పాటలా ముచుకుందాశ్చ ఫలిన్యో జఘనేఫలాః ॥ ౨౨॥

తాలాస్తమాలాః సాలాశ్చ కంకోలా నాగభద్రకాః ।
పున్నాగాః పీలవః సాల్వకా వై కర్పూరశాఖినః ॥ ౨౩॥

అశ్వకర్ణా హస్తికర్ణాస్తాలపర్ణాశ్చ దాడిమాః ।
గణికా బంధుజీవాశ్చ జంబీరాశ్చ కురండకాః ॥ ౨౪॥

చాంపేయా బంధుజీవాశ్చ తథా వై కనకద్రుమాః ।
కాలాగురుద్రుమాశ్చైవ తథా చందనపాదపాః ॥ ౨౫॥

ఖర్జూరా యూథికాస్తాలపర్ణ్యశ్చైవ తథేక్షవః ।
క్షీరవృక్షాశ్చ ఖదిరాశ్చింజాభల్లాతకాస్తథా ॥ ౨౬॥

రుచకాః కుటజా వృక్షా బిల్వవృక్షాస్తథైవ చ ।
తులసీనాం వనాన్యేవం మల్లికానాం తథైవ చ ॥ ౨౭॥

ఇత్యాదితరుజాతీనాం వనాన్యుపవనాని చ ।
నానావాపీశతైర్యుక్తాన్యేవం సంతి ధరాధిప ॥ ౨౮॥

కోకిలారావసంయుక్తా గుంజద్భ్రమరభూషితాః ।
నిర్యాసస్రావిణః సర్వే స్నిగ్ధచ్ఛాయాస్తరూత్తమాః ॥ ౨౯॥

నానాఋతుభవా వృక్షా నానాపక్షిసమాకులాః ।
నానారసస్రావిణీభిర్నదీభిరతిశోభితాః ॥ ౩౦॥

పారావతశుకవ్రాతసారికాపక్షమారుతైః ।
హంసపక్షసముద్భూతావాతవ్రాతైశ్చలద్ద్రుమం ॥ ౩౧॥

సుగంధగ్రాహిపవనపూరితం తద్వనోత్తమం ।
సహితం హరిణీయూథైర్ధావమానైరితస్తతః ॥ ౩౨॥

నృత్యద్బర్హికదంబస్య కేకారావైః సుఖప్రదైః ।
నాదితం తద్వనం దివ్యం మధుస్రావి సమంతతః ॥ ౩౩॥

కాంస్యసాలాదుత్తరే తు తామ్రసాలః ప్రకీర్తితః ।
చతురస్రసమాకార ఉన్నత్యా సప్తయోజనః ॥ ౩౪॥

ద్వయోస్తు సాలయోర్మధ్యే సంప్రోక్తా కల్పవాటికా ।
యేషాం తరూణాం పుష్పాణి కాంచనాభాని భూమిప ॥ ౩౫॥

పత్రాణి కాంచనాభాని రత్నబీజఫలాని చ |
దశయోజనగంధో హి ప్రసర్పతి సమంతతః || ౩౬||

తద్వనం రక్షితం రాజన్ వసంతేనర్తునానిశం |
పుష్పసింహాసనాసీనః పుష్పచ్ఛత్రవిరాజితః || ౩౭||

పుష్పభూషాభూషితశ్చ పుష్పాసవవిఘూర్ణితః |
మధుశ్రీర్మాధవశ్రీశ్చ ద్వే భార్యే తస్య సమ్మతే || ౩౮||

క్రీడతః స్మేరవదనే సుమస్తబకకందుకైః |
అతీవ రమ్యం విపినం మధుస్రావి సమంతతః || ౩౯||

దశయోజనపర్యంతం కుసుమామోదవాయునా |
పూరితం దివ్యగంధర్వైః సాంగనైర్గానలోలుపైః || ౪౦||

శోభితం తద్వనం దివ్యం మత్తకోకిలనాదితం |
వసంతలక్ష్మీసంయుక్తం కామికామప్రవర్ధనం || ౪౧||

తామ్రసాలాదుత్తరత్ర సీససాలః ప్రకీర్తితః |
సముచ్ఛ్రాయః స్మృతోఽప్యస్య సప్తయోజనసంఖ్యయా || ౪౨||

సంతానవాటికామధ్యే సాలయోస్తు ద్వయోర్నృప |
దశయోజనగంధస్తు ప్రసూనానాం సమంతతః || ౪౩||

హిరణ్యాభాని కుసుమాన్యుత్ఫుల్లాని నిరంతరం |
అమృతద్రవసంయుక్తఫలాని మధురాణి చ || ౪౪||

గ్రీష్మర్తుర్నాయకస్తస్యా వాటికాయా నృపోత్తమ |
శుక్రశ్రీశ్చ శుచిశ్రీశ్చ ద్వే భార్యే తస్య సమ్మతే || ౪౫||

సంతాపత్రస్తలోకాస్తు వృక్షమూలేషు సంస్థితాః |
నానాసిద్ధైః పరివృతో నానాదేవైః సమన్వితః || ౪౬||

విలాసినీనాం వృందైస్తు చందనద్రవపంకిలైః |
పుష్పమాలాభూషితైస్తు తాలవృంతకరాంబుజైః || ౪౭||

ప్రాకారః శోభితో రాజంఛీతలాంబునిషేవిభిః |
సీససాలాదుత్తరత్రాప్యారకూటమయః శుభః || ౪౮||

ప్రాకారో వర్తతే రాజన్ మునియోజనదైర్ఘ్యవాన్ |
హరిచందనవృక్షాణాం వాటీ మధ్యే తయోః స్మృతా || ౪౯||

సాలయోరధినాథస్తు వర్షర్తుర్మేఘవాహనః |
విద్యుత్పింగలనేత్రశ్చ జీమూతకవచః స్మృతః || ౫౦||

వజ్రనిర్ఘోషముఖరశ్చేంద్రధన్వా సమంతతః |
సహస్రశో వారిధారా ముంచన్నాస్తే గణావృతః || ౫౧||

నభఃశ్రీశ్చ నభస్యశ్రీః స్వరస్యా రస్యమాలినీ ।
అంబా దులా నిరత్నిశ్చాభ్రమంతీ మేఘయంతికా ॥ ౫౨॥

వర్షయంతీ చిపుణికా వారిధారా చ సమ్మతాః ।
వర్షర్తోర్ద్వాదశ ప్రోక్తాః శక్తయో మదవిహ్వలాః ॥ ౫౩॥

నవపల్లవవృక్షాశ్చ నవీనలతికాన్వితాః ।
హరితాని తృణాన్యేవ వేష్టితా యైర్ధరాఖిలా ॥ ౫౪॥

నదీనదప్రవాహాశ్చ ప్రవహంతి చ వేగతః ।
సరాంసి కలుషాంబూని రాగిచిత్తసమాని చ ॥ ౫౫॥

వసంతి దేవాః సిద్ధాశ్చ యే దేవీకర్మకారిణః ।
వాపీకూపతడాగాశ్చ యే దేవ్యర్థం సమర్పితాః ॥ ౫౬॥

తే గణా నివసంత్యత్ర సవిలాసాశ్చ సాంగనాః ।
ఆరకూటమయాదగ్రే సప్తయోజనదైర్ఘ్యవాన్ ॥ ౫౭॥

పంచలోహాత్మకః సాలో మధ్యే మందారవాటికా ।
నానాపుష్పలతాకీర్ణా నానాపల్లవశోభితా ॥ ౫౮॥

అధిష్ఠాతాత్ర సంప్రోక్తః శరదృతురనామయః ।
ఇషులక్ష్మీరూర్జలక్ష్మీర్ద్వే భార్యే తస్య సమ్మతే ॥ ౫౯॥

నానాసిద్ధా వసంత్యత్ర సాంగనాః సపరిచ్ఛదాః ।
పంచలోహమయాదగ్రే సప్తయోజనదైర్ఘ్యవాన్ ॥ ౬౦॥

దీప్యమానో మహాశృంగైర్వర్తతే రౌప్యసాలకః ।
పారిజాతాటవీమధ్యే ప్రసూనస్తబకాన్వితా ॥ ౬౧॥

దశయోజనగంధీని కుసుమాని సమంతతః ।
మోదయంతి గణాన్సర్వాన్యే దేవీకర్మకారిణః ॥ ౬౨॥

తత్రాధినాథః సంప్రోక్తో హేమంతర్తుర్మహోజ్జ్వలః ।
సగణః సాయుధః సర్వాన్ రాగిణో రంజయన్నృప ॥ ౬౩॥

సహశ్రీశ్చ సహస్యశ్రీర్ద్వే భార్యే తస్య సమ్మతే ।
వసంతి తత్ర సిద్ధాశ్చ యే దేవీవ్రతకారిణః ॥ ౬౪॥

రౌప్యసాలమయాదగ్రే సప్తయోజనదైర్ఘ్యవాన్ ।
సౌవర్ణసాలః సంప్రోక్తస్తప్తహాటకకల్పితః ॥ ౬౫॥

మధ్యే కదంబవాటీ తు పుష్పపల్లవశోభితా ।
కదంబమదిరాధారాః ప్రవర్తంతే సహస్రశః ॥ ౬౬॥

యాభిర్నిపీతపీతాభిర్నిజానందోఽనుభూయతే ।
తత్రాధినాథః సంప్రోక్తః శైశిరర్తుర్మహోదయః ॥ ౬౭॥

తపఃశ్రీశ్చ తపస్యశ్రీర్ద్వే భార్యే తస్య సమ్మతే ।
మోదమానః సహైతాభ్యాం వర్తతే శిశిరాకృతిః ॥ ౬౮॥

నానావిలాససంయుక్తో నానాగణసమావృతః ।
నివసంతి మహాసిద్ధా యే దేవీదానకారిణః ॥ ౬౯॥

నానాభోగసముత్పన్నమహానందసమన్వితాః ।
సాంగనాః పరివారైస్తు సంఘశః పరివారితాః ॥ ౭౦॥

స్వర్ణసాలమయాదగ్రే మునియోజనదైర్ఘ్యవాన్ ।
పుష్పరాగమయః సాలః కుంకుమారుణవిగ్రహః ॥ ౭౧॥

పుష్పరాగమయీ భూమిర్వనాన్యుపవనాని చ ।
రత్నవృక్షాలవాలాశ్చ పుష్పరాగమయాః స్మృతాః ॥ ౭౨॥

ప్రాకారో యస్య రత్నస్య తద్రత్నరచితా ద్రుమాః ।
వనభూః పక్షిణశ్చైవ రత్నవర్ణజలాని చ ॥ ౭౩॥

మండపా మండపస్తంభాః సరాంసి కమలాని చ ।
ప్రాకారే తత్ర యద్యత్స్యాత్తత్సర్వం తత్సమం భవేత్ ॥ ౭౪॥

పరిభాషేయముద్దిష్టా రత్నసాలాదిషు ప్రభో ।
తేజసా స్యాల్లక్షగుణః పూర్వసాలాత్పరో నృప ॥ ౭౫॥

దిక్పాలా నివసంత్యత్ర ప్రతిబ్రహ్మాండవర్తినాం ।
దిక్పాలానాం సమష్ట్యాత్మరూపాః స్ఫూర్జద్వరాయుధాః ॥ ౭౬॥

పూర్వాశాయాం సముత్తుంగశృంగా పూరమరావతీ ।
నానోపవనసంయుక్తో మహేంద్రస్తత్ర రాజతే ॥ ౭౭॥

స్వర్గశోభా చ యా స్వర్గే యావతీ స్యాత్తతోఽధికా ।
సమష్టిశతనేత్రస్య సహస్రగుణతః స్మృతా ॥ ౭౮॥

ఐరావతసమారూఢో వజ్రహస్తః ప్రతాపవాన్ ।
దేవసేనాపరివృతో రాజతేఽత్ర శతక్రతుః ॥ ౭౯॥

దేవాంగనాగణయుతా శచీ తత్ర విరాజతే ।
వహ్నికోణే వహ్నిపురీ వహ్నిపూఃసదృశీ నృప ॥ ౮౦॥

స్వాహాస్వధాసమాయుక్తో వహ్నిస్తత్ర విరాజతే ।
నిజవాహనభూషాఢ్యో నిజదేవగణైర్వృతః ॥ ౮౧॥

యామ్యాశాయాం యమపురీ తత్ర దండధరో మహాన్ ।
స్వభటైర్వేష్టితో రాజన్ చిత్రగుప్తపురోగమైః ॥ ౮౨॥

నిజశక్తియుతో భాస్వత్తనయోఽస్తి యమో మహాన్ ।
నైరృత్యాం దిశి రాక్షస్యాం రాక్షసైః పరివారితః ॥ ౮౩॥

ఖడ్గధారీ స్ఫురన్నాస్తే నిర్ఋతిర్నిజశక్తియుక్ ।
వారుణ్యాం వరుణో రాజా పాశధారీ ప్రతాపవాన్ ॥ ౮౪॥

మహాఝషసమారూఢో వారుణీమధువిహ్వలః ।
నిజశక్తిసమాయుక్తో నిజయాదోగణాన్వితః ॥ ౮౫॥

సమాస్తే వారుణే లోకే వరుణానీరతాకులః ।
వాయుకోణే వాయులోకో వాయుస్తత్రాధితిష్ఠతి ॥ ౮౬॥

వాయుసాధనసంసిద్ధయోగిభిః పరివారితః ।
ధ్వజహస్తో విశాలాక్షో మృగవాహనసంస్థితః ॥ ౮౭॥

మరుద్గణైః పరివృతో నిజశక్తిసమన్వితః ।
ఉత్తరస్యాం దిశి మహాన్ యక్షలోకోఽస్తి భూమిప ॥ ౮౮॥

యక్షాధిరాజస్తత్రాస్తే వృద్ధిబుద్ధ్యాదిశక్తిభిః ।
నవభిర్నిధిభిర్యుక్తస్తుందిలో ధననాయకః ॥ ౮౯॥

మణిభద్రః పూర్ణభద్రో మణిమాన్మణికంధరః ।
మణిభూషో మణిస్రగ్వీ మణికార్ముకధారకః ॥ ౯౦॥

ఇత్యాదియక్షసేనానీసహితో నిజశక్తియుక్ ।
ఈశానకోణే సంప్రోక్తో రుద్రలోకో మహత్తరః ॥ ౯౧॥

అనర్ఘ్యరత్నఖచితో యత్ర రుద్రోఽధిదైవతం ।
మన్యుమాందీప్తనయనో బద్ధపృష్ఠమహేషుధిః ॥ ౯౨॥

స్ఫూర్జద్ధనుర్వామహస్తోఽధిజ్యధన్వభిరాధృతః ।
స్వసమానైరసంఖ్యాతరుద్రైః శూలవరాయుధైః ॥ ౯౩॥

వికృతాస్యైః కరాలాస్యైర్వమద్వహ్నిభిరాస్యతః ।
దశహస్తైః శతకరైః సహస్రభుజసంయుతైః ॥ ౯౪॥

దశపాదైర్దశగ్రీవైస్త్రినేత్రైరుగ్రమూర్తిభిః ।
అంతరిక్షచరా యే చ యే చ భూమిచరా స్మృతాః ॥ ౯౫॥

రుద్రాధ్యాయే స్మృతా రుద్రాస్తైః సర్వైశ్చ సమావృతః ।
రుద్రాణీకోటిసహితో భద్రకాల్యాదిమాతృభిః ॥ ౯౬॥

నానాశక్తిసమావిష్టడామర్యాదిగణావృతః ।
వీరభద్రాదిసహితో రుద్రో రాజన్ విరాజతే ॥ ౯౭॥

ముండమాలాధరో నాగవలయో నాగకంధరః ।
వ్యాఘ్రచర్మపరీధానో గజచర్మోత్తరీయకః ॥ ౯౮॥

చితాభస్మాంగ లిప్తాంగః ప్రమథాదిగణావృతః ।
నినదడ్డమరుధ్వానైర్బధిరీకృతదిఙ్ముఖః ॥ ౯౯॥

అట్టహాసాస్ఫోటశబ్దైః సంత్రాసితనభస్తలః |
భూతసంఘసమావిష్టో భూతావాసో మహేశ్వరః |
ఈశానదిక్పతిః సోఽయం నామ్నా చేశాన ఏవ చ || ౧౦౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
ద్వాదశస్కంధే మణిద్వీపవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః || ౧౦||

౧౧ పద్మరాగాదిమణివినిర్మితప్రాకారవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
పుష్పరాగమయాదగ్రే కుంకుమారుణవిగ్రహః |
పద్మరాగమయః సాలో మధ్యే భూశ్చైవ తాదృశీ || ౧||

దశయోజనవాందైర్ఘ్యే గోపురద్వారసంయుతః |
తన్మణిస్తంభసంయుక్తా మండపాః శతశో నృప || ౨||

మధ్యే భువి సమాసీనాశ్చతుఃషష్టిమితాః కలాః |
నానాయుధధరా వీరా రత్నభూషణభూషితాః || ౩||

ప్రత్యేకలోకస్తాసాం తు తత్తల్లోకస్య నాయకాః |
సమంతాత్పద్మరాగస్య పరివార్య స్థితాః సదా || ౪||

స్వస్వలోకజనైర్జుష్టాః స్వస్వవాహనహేతిభిః |
తాసాం నామాని వక్ష్యామి శృణు త్వం జనమేజయ || ౫||

పింగలాక్షీ విశాలాక్షీ సమృద్ధిర్వృద్ధిరేవ చ |
శ్రద్ధా స్వాహా స్వధాభిఖ్యా మాయా సంజ్ఞా వసుంధరా || ౬||

త్రిలోకధాత్రీ సావిత్రీ గాయత్రీ త్రిదశేశ్వరీ |
సురూపా బహురూపా చ స్కందమాతాచ్యుతప్రియా || ౭||

విమలా చామలా తద్వదరుణీ పునరారుణీ |
ప్రకృతిర్వికృతిః సృష్టిః స్థితిః సంహృతిరేవ చ || ౮||

సంధ్యా మాతా సతీ హంసీ మర్దికా వజ్రికా పరా |
దేవమాతా భగవతీ దేవకీ కమలాసనా || ౯||

త్రిముఖీ సప్తముఖ్యన్యా సురాసురవిమర్దినీ |
లంబోష్ఠీ చోర్ధ్వకేశీ చ బహుశీర్షా వృకోదరీ || ౧౦||

రథరేఖాహ్వయా పశ్చాచ్ఛశిరేఖా తథాపరా |
గగనవేగా పవనవేగా వేగా చైవ తతః పరం || ౧౧||

అగ్రే భువనపాలా స్యాత్తత్పశ్చాన్మదనాతురా |
అనంగానంగమథనా తథైవానంగమేఖలా || ౧౨||

అనంగకుసుమా పశ్చాద్విశ్వరూపా సురాదికా |

క్షయంకరీ భవేచ్ఛక్తిరక్షోభ్యా చ తతః పరం ॥ ౧౩॥

సత్యవాదిన్యథ ప్రోక్తా బహురూపా శుచివ్రతా ।
ఉదారాఖ్యా చ వాగీశీ చతుఃషష్టిమితాః స్మృతాః ॥ ౧౪॥

జ్వలజ్జిహ్వాననాః సర్వా వమంత్యో వహ్నిముల్బణం ।
జలం పిబామః సకలం సంహరామో విభావసుం ॥ ౧౫॥

పవనం స్తంభయామోఽద్య భక్షయామోఽఖిలం జగత్ ।
ఇతి వాచం సంగిరంతే క్రోధసంరక్తలోచనాః ॥ ౧౬॥

చాపబాణధరాః సర్వా యుద్ధాయైవోత్సుకాః సదా ।
దంష్ట్రాకటకటారావైర్బధిరీకృతదిఙ్ముఖాః ॥ ౧౭॥

పింగోర్ధ్వకేశ్యః సంప్రోక్తాశ్చాపబాణకరాః సదా ।
శతాక్షౌహిణికా సేనాప్యేకైకస్యాః ప్రకీర్తితా ॥ ౧౮॥

ఏకైకశక్తేః సామర్థ్యం లక్షబ్రహ్మాండనాశనే ।
శతాక్షౌహిణికా సేనా తాదృశీ నృపసత్తమ ॥ ౧౯॥

కిం న కుర్యాజ్జగత్యస్మిన్నశక్యం వక్తుమేవ తత్ ।
సర్వాపి యుద్ధసామగ్రీ తస్మిన్సాలే స్థితా మునే ॥ ౨౦॥

రథానాం గణనా నాస్తి హయానాం కరిణాం తథా ।
శస్త్రాణాం గణనా తద్వద్గణానాం గణనా తథా ॥ ౨౧॥

పద్మరాగమయాదగ్రే గోమేదమణినిర్మితః ।
దశయోజనదైర్ఘ్యేణ ప్రాకారో వర్తతే మహాన్ ॥ ౨౨॥

భాస్వజ్జపాప్రసూనాభో మధ్యభూస్తస్య తాదృశీ ।
గోమేదకల్పితాన్యేవ తద్వాసిసదనాని చ ॥ ౨౩॥

పక్షిణః స్తంభవర్యాశ్చ వృక్షా వాప్యః సరాంసి చ ।
గోమేదకల్పితా ఏవ కుంకుమారుణవిగ్రహాః ॥ ౨౪॥

తన్మధ్యస్థా మహాదేవ్యో ద్వాత్రింశచ్ఛక్తయః స్మృతాః ।
నానాశస్త్రప్రహరణా గోమేదమణిభూషితాః ॥ ౨౫॥

ప్రత్యేకలోకవాసిన్యః పరివార్య సమంతతః ।
గోమేదసాలే సన్నద్ధాః పిశాచవదనా నృప ॥ ౨౬॥

స్వర్లోకవాసిభిర్నిత్యం పూజితాశ్చక్రబాహవః ।
క్రోధరక్తేక్షణా భింధి పచచ్ఛింధి దహేతి చ ॥ ౨౭॥

వదంతి సతతం వాచం యుద్ధోత్సుకహృదంతరాః ।
ఏకైకస్యా మహాశక్తేర్దశాక్షౌహిణికా మతా ॥ ౨౮॥

సేనా తత్రాప్యేకశక్తిర్లక్షబ్రహ్మాండనాశినీ ।
తాదృశీనాం మహాసేనా వర్ణనీయా కథం నృప ॥ ౨౯॥

రథానాం నైవ గణనా వాహనానాం తథైవ చ ।
సర్వయుద్ధసమారంభస్తత్ర దేవ్యా విరాజతే ॥ ౩౦॥

తాసాం నామాని వక్ష్యామి పాపనాశకరాణి చ ।
విద్యాహ్రీపుష్టయః ప్రజ్ఞా సినీవాలీ కుహూస్తథా ॥ ౩౧॥

రుద్రా వీర్యా ప్రభా నందా పోషిణీ ఋద్ధిదా శుభా ।
కాలరాత్రిర్మహారాత్రిర్భద్రకాలీ కపర్దినీ ॥ ౩౨॥

వికృతిర్దండిముండిన్యౌ సేందుఖండా శిఖండినీ ।
నిశుంభశుంభమథినీ మహిషాసురమర్దినీ ॥ ౩౩॥

ఇంద్రాణీ చైవ రుద్రాణీ శంకరార్ధశరీరిణీ ।
నారీ నారాయణీ చైవ త్రిశూలిన్యపి పాలినీ ॥ ౩౪॥

అంబికా హ్లాదినీ పశ్చాదిత్యేవం శక్తయః స్మృతాః ।
యద్యేతాః కుపితా దేవ్యస్తదా బ్రహ్మాండనాశనం ॥ ౩౫॥

పరాజయో న చైతాసాం కదాచిత్క్వచిదస్తి హి ।
గోమేదకమయాదగ్రే సద్వజ్రమణినిర్మితః ॥ ౩౬॥

దశయోజనతుంగోఽసౌ గోపురద్వారసంయుతః ।
కపాటశృంఖలాబద్ధో నవవృక్షసముజ్జ్వలః ॥ ౩౭॥

సాలస్తన్మధ్యభూమ్యాది సర్వం హీరమయం స్మృతం ।
గృహాణి వీథయో రథ్యా మహామార్గాంగణాని చ ॥ ౩౮॥

వృక్షాలవాలతరవః సారంగా అపి తాదృశాః ।
దీర్ఘికాశ్రేణయో వాప్యస్తడాగాః కూపసంయుతాః ॥ ౩౯॥

తత్ర శ్రీభువనేశ్వర్యా వసంతి పరిచారికాః ।
ఏకైకా లక్షదాసీభిః సేవితా మదగర్వితాః ॥ ౪౦॥

తాలవృంతధరాః కాశ్చిచ్చషకాఢ్యకరాంబుజాః ।
కాశ్చిత్తాంబూలపాత్రాణి ధారయంత్యోఽతిగర్వితాః ॥ ౪౧॥

కాశ్చిత్తచ్ఛత్రధారిణ్యశ్చామరాణాం విధారికాః ।
నానావస్త్రధరాః కాశ్చిత్కాశ్చిత్పుష్పకరాంబుజాః ॥ ౪౨॥

నానాదర్శకరాః కాశ్చిత్కాశ్చిత్కుంకుమలేపనం ।
ధారయంత్యః కజ్జలం చ సిందూరచషకం పరాః ॥ ౪౩॥

కాశ్చిచ్చిత్రకనిర్మాత్ర్యః పాదసంవాహనే రతాః ।
కాశ్చిత్తు భూషాకారిణ్యో నానాభూషాధరాః పరాః ॥ ౪౪॥

పుష్పభూషణనిర్మాత్ర్యః పుష్పశృంగారకారికాః ।
నానావిలాసచతురా బహ్వ్య ఏవంవిధాః పరాః ॥ ౪౫॥

నిబద్ధపరిధానీయా యువత్యః సకలా అపి ।
దేవీకృపాలేశవశాత్తుచ్ఛీకృతజగత్త్రయాః ॥ ౪౬॥

ఏతా దూత్యః స్మృతా దేవ్యః శృంగారమదగర్వితాః ।
తాసాం నామాని వక్ష్యామి శృణు మే నృపసత్తమ ॥ ౪౭॥

అనంగరూపా ప్రథమాప్యనంగమదనా పరా ।
తృతీయా తు తతః ప్రోక్తా సుందరీ మదనాతురా ॥ ౪౮॥

తతో భువనవేగా స్యాత్తథా భువనపాలికా ।
స్యాత్సర్వశిశిరానంగవదనానంగమేఖలా ॥ ౪౯॥

విద్యుద్దామసమానాంగ్యః క్వణత్కాంచీగుణాన్వితాః ।
రణన్మంజీరచరణా బహిరంతరితస్తతః ॥ ౫౦॥

ధావమానాస్తు శోభంతే సర్వా విద్యుల్లతోపమాః ।
కుశలాః సర్వకార్యేషు వేత్రహస్తాః సమంతతః ॥ ౫౧॥

అష్టదిక్షు తథైతాసాం ప్రాకారాద్బహిరేవ చ ।
సదనాని విరాజంతే నానావాహనహేతిభిః ॥ ౫౨॥

వజ్రసాలాదగ్రభాగే సాలో వైదూర్యనిర్మితః ।
దశయోజనతుంగోఽసౌ గోపురద్వారభూషితః ॥ ౫౩॥

వైదూర్యభూమిః సర్వాపి గృహాణి వివిధాని చ ।
వీథ్యో రథ్యా మహామార్గాః సర్వే వైదూర్యనిర్మితాః ॥ ౫౪॥

వాపీకూపతడాగాశ్చ స్రవంతీనాం తటాని చ ।
బాలుకా చైవ సర్వాపి వైదూర్యమణినిర్మితా ॥ ౫౫॥

తత్రాష్టదిక్షు పరితో బ్రాహ్మ్యాదీనాం చ మండలం ।
నిజైర్గణైః పరివృతం భ్రాజతే నృపసత్తమ ॥ ౫౬॥

ప్రతిబ్రహ్మాండమాతౄణాం తాః సమష్టయ ఈరితాః ।
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైవ కౌమారీ వైష్ణవీ తథా ॥ ౫౭॥

వారాహీ చ తథేంద్రాణీ చాముండా సప్త మాతరః ।
అష్టమీ తు మహాలక్ష్మీర్నామ్నా ప్రోక్తాస్తు మాతరః ॥ ౫౮॥

బ్రహ్మరుద్రాదిదేవానాం సమాకారాస్తు తాః స్మృతాః ।
జగత్కల్యాణకారిణ్యః స్వస్వసేనాసమావృతాః ॥ ౫౯॥

తత్సాలస్య చతుర్ద్వార్షు వాహనాని మహేశితుః ।
సజ్జాని నృపతే సంతి సాలంకారాణి నిత్యశః ॥ ౬౦॥

దంతినః కోటిశో వాహాః కోటిశః శిబికాస్తథా |
హంసాః సింహాశ్చ గరుడా మయూరా వృషభాస్తథా || ౬౧||

తైర్యుక్తాః స్యందనాస్తద్వత్కోటిశో నృపనందన |
పార్ష్ణిగ్రాహసమాయుక్తా ధ్వజైరాకాశచుంబినః || ౬౨||

కోటిశస్తు విమానాని నానాచిహ్నాన్వితాని చ |
నానావాదిత్రయుక్తాని మహాధ్వజయుతాని చ || ౬౩||

వైదూర్యమణిసాలస్యాప్యగ్రే సాలః పరః స్మృతః |
దశయోజనతుంగోఽసావింద్రనీలాశ్మనిర్మితః || ౬౪||

తన్మధ్యభూస్తథా వీథ్యో మహామార్గా గృహాణి చ |
వాపీకూపతడాగాశ్చ సర్వే తన్మణినిర్మితాః || ౬౫||

తత్ర పద్మం తు సంప్రోక్తం బహుయోజనవిస్తృతం |
షోడశారం దీప్యమానం సుదర్శనమివాపరం || ౬౬||

తత్ర షోడశశక్తీనాం స్థానాని వివిధాని చ |
సర్వోపస్కరయుక్తాని సమృద్ధాని వసంతి హి || ౬౭||

తాసాం నామాని వక్ష్యామి శృణు మే నృపసత్తమ |
కరాలీ వికరాలీ చ తథోమా చ సరస్వతీ || ౬౮||

శ్రీదుర్గోషా తథా లక్ష్మీః శ్రుతిశ్చైవ స్మృతిర్ధృతిః |
శ్రద్ధా మేధా మతిః కాంతిరార్యా షోడశ శక్తయః || ౬౯||

నీలజీమూతసంకాశాః కరవాలకరాంబుజాః |
సమాః ఖేటకధారిణ్యో యుద్ధోపక్రాంతమానసాః || ౭౦||

సేనాన్యః సకలా ఏతాః శ్రీదేవ్యా జగదీశితుః |
ప్రతిబ్రహ్మాండసంస్థానాం శక్తీనాం నాయికాః స్మృతాః || ౭౧||

బ్రహ్మాండక్షోభకారిణ్యో దేవీశక్త్యుపబృంహితాః |
నానారథసమారూఢా నానాశక్తిభిరన్వితాః || ౭౨||

ఏతత్పరాక్రమం వక్తుం సహస్రాస్యోఽపి న క్షమః |
ఇంద్రనీలమహాసాలాదగ్రే తు బహువిస్తృతః || ౭౩||

ముక్తాప్రాకార ఉదితో దశయోజనదైర్ఘ్యవాన్ |
మధ్యభూః పూర్వవత్ప్రోక్తా తన్మధ్యేఽష్టదలాంబుజం || ౭౪||

ముక్తామణిగణాకీర్ణం విస్తృతం తు సకేసరం |
తత్ర దేవీసమాకారా దేవ్యాయుధధరాః సదా || ౭౫||

సంప్రోక్తా అష్టమంత్రిణ్యో జగద్వార్తాప్రబోధికాః |
దేవీసమానభోగాస్తా ఇంగితజ్ఞాస్తు పండితాః || ౭౬||

కుశలాః సర్వకార్యేషు స్వామికార్యపరాయణాః ।
దేవ్యభిప్రాయబోధ్యస్తాశ్చతురా అతిసుందరాః ॥ ౭౭॥

నానాశక్తిసమాయుక్తాః ప్రతిబ్రహ్మాండవర్తినాం ।
ప్రాణినాం తాః సమాచారం జ్ఞానశక్త్యా విదంతి చ ॥ ౭౮॥

తాసాం నామాని వక్ష్యామి మత్తః శృణు నృపోత్తమ ।
అనంగకుసుమా ప్రోక్తాప్యనంగకుసుమాతురా ॥ ౭౯॥

అనంగమదనా తద్వదనంగమదనాతురా ।
భువనపాలా గగనవేగా చైవ తతః పరం ॥ ౮౦॥

శశిరేఖా చ గగనరేఖా చైవ తతః పరం ।
పాశాంకుశవరాభీతిధరా అరుణవిగ్రహాః ॥ ౮౧॥

విశ్వసంబంధినీం వార్తాం బోధయంతి ప్రతిక్షణం ।
ముక్తాసాలాదగ్రభాగే మహామారకతోఽపరః ॥ ౮౨॥

సాలోత్తమః సముద్దిష్టో దశయోజనదైర్ఘ్యవాన్ ।
నానాసౌభాగ్యసంయుక్తో నానాభోగసమన్వితః ॥ ౮౩॥

మధ్యభూస్తాదృశీ ప్రోక్తా సదనాని తథైవ చ ।
షట్కోణమత్ర విస్తీర్ణం కోణస్థా దేవతాః శృణు ॥ ౮౪॥

పూర్వకోణే చతుర్వక్త్రో గాయత్రీసహితో విధిః ।
కుండికాక్షగుణాభీతిదండాయుధధరః పరః ॥ ౮౫॥

తదాయుధధరా దేవీ గాయత్రీ పరదేవతా ।
వేదాః సర్వే మూర్తిమంతః శాస్త్రాణి వివిధాని చ ॥ ౮౬॥

స్మృతయశ్చ పురాణాని మూర్తిమంతి వసంతి హి ।
యే బ్రహ్మవిగ్రహాః సంతి గాయత్రీవిగ్రహాశ్చ యే ॥ ౮౭॥

వ్యాహృతీనాం విగ్రహాశ్చ తే నిత్యం తత్ర సంతి హి ।
రక్షఃకోణే శంఖచక్రగదాంబుజకరాంబుజా ॥ ౮౮॥

సావిత్రీ వర్తతే తత్ర మహావిష్ణుశ్చ తాదృశః ।
యే విష్ణువిగ్రహాః సంతి మత్స్యకూర్మాదయోఽఖిలాః ॥ ౮౯॥

సావిత్రీవిగ్రహా యే చ తే సర్వే తత్ర సంతి హి ।
వాయుకోణే పరశ్వక్షమాలాభయవరాన్వితః ॥ ౯౦॥

మహారుద్రో వర్తతేఽత్ర సరస్వత్యపి తాదృశీ ।
యే యే తు రుద్రభేదాః స్యుర్దక్షిణాస్యాదయో నృప ॥ ౯౧॥

గౌరీభేదాశ్చ యే సర్వే తే తత్ర నివసంతి హి ।
చతుఃషష్ట్యాగమా యే చ యే చాన్యేఽప్యాగమాః స్మృతాః ॥ ౯౨॥

తే సర్వే మూర్తిమంతశ్చ తత్రైవ నివసంతి హి |
అగ్నికోణే రత్నకుంభం తథా మణికరండకం || ౯౩||

దధానో నిజహస్తాభ్యాం కుబేరో ధనదాయకః |
నానావీథీసమాయుక్తో మహాలక్ష్మీసమన్వితః || ౯౪||

దేవ్యా నిధిపతిస్త్వాస్తే స్వగుణైః పరివేష్టితః |
వారుణే తు మహాకోణే మదనో రతిసంయుతః || ౯౫||

పాశాంకుశధనుర్బాణధరో నిత్యం విరాజతే |
శృంగారా మూర్తిమంతస్తు తత్ర సన్నిహితాః సదా || ౯౬||

ఈశానకోణే విఘ్నేశో నిత్యం పుష్టిసమన్వితః |
పాశాంకుశధరో వీరో విఘ్నహర్తా విరాజతే || ౯౭||

విభూతయో గణేశస్య యా యాః సంతి నృపోత్తమ |
తాః సర్వా నివసంత్యత్ర మహైశ్వర్యసమన్వితాః || ౯౮||

ప్రతిబ్రహ్మాండసంస్థానాం బ్రహ్మాదీనాం సమష్టయః |
ఏతే బ్రహ్మాదయః ప్రోక్తాః సేవంతే జగదీశ్వరీం || ౯౯||

మహామారకతస్యాగ్రే శతయోజనదైర్ఘ్యవాన్ |
ప్రవాలసాలోఽస్త్యపరః కుంకుమారుణవిగ్రహః || ౧౦౦||

మధ్యభూస్తాదృశీ ప్రోక్తా సదనాని చ పూర్వవత్ |
తన్మధ్యే పంచభూతానాం స్వామిన్యః పంచ సంతి చ || ౧౦౧||

హృల్లేఖా గగనా రక్తా చతుర్థీ తు కరాలికా |
మహోచ్ఛుష్మా పంచమీ చ పంచభూతసమప్రభాః || ౧౦౨||

పాశాంకుశవరాభీతిధారిణ్యోఽమితభూషణాః |
దేవీసమానవేషాఢ్యా నవయౌవనగర్వితాః || ౧౦౩||

ప్రవాలసాలాదగ్రే తు నవరత్నవినిర్మితః |
బహుయోజనవిస్తీర్ణో మహాసాలోఽస్తి భూమిప || ౧౦౪||

తత్ర చామ్నాయదేవీనాం సదనాని బహూన్యపి |
నవరత్నమయాన్యేవ తడాగాశ్చ సరాంసి చ || ౧౦౫||

శ్రీదేవ్యా యేఽవతారాః స్యుస్తే తత్ర నివసంతి హి |
మహావిద్యా మహాభేదాః సంతి తత్రైవ భూమిప || ౧౦౬||

నిజావరణదేవీభిర్నిజభూషణవాహనైః |
సర్వదేవ్యో విరాజంతే కోటిసూర్యసమప్రభాః || ౧౦౭||

సప్తకోటిమహామంత్రదేవతాః సంతి తత్ర హి |
నవరత్నమయాదగ్రే చింతామణిగృహం మహత్ || ౧౦౮||

తత్రత్యం వస్తుమాత్రం తు చింతామణివినిర్మితం |
సూర్యోద్గారోపలైస్తద్వచ్చంద్రోద్గారోపలైస్తథా || ౧౧౨||

విద్యుత్ప్రభోపలైః స్తంభాః కల్పితాస్తు సహస్రశః |
యేషాం ప్రభాభిరంతఃస్థం వస్తు కించిన్న దృశ్యతే || ౧౧౦||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే పద్మరాగాది-
మణివినిర్మితప్రాకారవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః || ౧౧||

౧౨ మణిద్వీపవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ |
తదేవ దేవీసదనం మధ్యభాగే విరాజతే |
సహస్రస్తంభసంయుక్తాశ్చత్వారస్తేషు మండపాః || ౧||

శృంగారమండపశ్చైకో ముక్తిమండప ఏవ చ |
జ్ఞానమండపసంజ్ఞస్తు తృతీయః పరికీర్తితః || ౨||

ఏకాంతమండపశ్చైవ చతుర్థః పరికీర్తితః |
నానావితానసంయుక్తా నానాధూపైస్తు ధూపితాః || ౩||

కోటిసూర్యసమాః కాంత్యా భ్రాజంతే మండపాః శుభాః |
తన్మండపానాం పరితః కాశ్మీరవనికా స్మృతా || ౪||

మల్లికాకుందవనికా యత్ర పుష్కలకాః స్థితాః |
అసంఖ్యాతా మృగమదైః పూరితాస్తత్ప్రవా నృప || ౫||

మహాపద్మాటవీ తద్వద్రత్నసోపాననిర్మితా |
సుధారసేన సంపూర్ణా గుంజన్మత్తమధువ్రతా || ౬||

హంసకారండవాకీర్ణా గంధపూరితదిక్తటా |
వనికానాం సుగంధైస్తు మణిద్వీపం సువాసితం || ౭||

శృంగారమండపే దేవ్యో గాయంతి వివిధైః స్వరైః |
సభాసదో దేవవరా మధ్యే శ్రీజగదంబికా || ౮||

ముక్తిమండపమధ్యే తు మోచయత్యనిశం శివా |
జ్ఞానోపదేశం కురుతే తృతీయే నృప మండపే || ౯||

చతుర్థమండపే చైవ జగద్రక్షావిచింతనం |
మంత్రిణీసహితా నిత్యం కరోతి జగదంబికా || ౧౦||

చింతామణిగృహే రాజంఛక్తితత్త్వాత్మకైః పరైః |
సోపానైర్దశభిర్యుక్తో మంచకోఽప్యధిరాజతే || ౧౧||

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ సదాశివః |

ఏతే మంచఖురాః ప్రోక్తాః ఫలకస్తు సదాశివః ॥ ౧౨॥

తస్యోపరి మహాదేవో భువనేశో విరాజతే ।
యా దేవీ నిజలీలార్థం ద్విధాభూతా బభూవ హ ॥ ౧౩॥

సృష్ట్యాదౌ తు స ఏవాయం తదర్ధాంగో మహేశ్వరః ।
కందర్పదర్పనాశోద్యత్కోటికందర్పసుందరః ॥ ౧౪॥

పంచవక్త్రస్త్రినేత్రశ్చ మణిభూషణభూషితః ।
హరిణాభీతిపరశూన్ వరం చ నిజబాహుభిః ॥ ౧౫॥

దధానః షోడశాబ్దోఽసౌ దేవః సర్వేశ్వరో మహాన్ ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశశ్చంద్రకోటిసుశీతలః ॥ ౧౬॥

శుద్ధస్ఫటికసంకాశస్త్రినేత్రః శీతలద్యుతిః ।
వామాంగే సన్నిషణ్ణాస్య దేవీ శ్రీభువనేశ్వరీ ॥ ౧౭॥

నవరత్నగణాకీర్ణకాంచీదామవిరాజితా ।
తప్తకాంచనసన్నద్ధవైదూర్యాంగదభూషణా ॥ ౧౮॥

కనచ్ఛ్రీచక్రతాటంకవిటంకవదనాంబుజా ।
లలాటకాంతివిభవవిజితార్ధసుధాకరా ॥ ౧౯॥

బింబకాంతితిరస్కారిరదచ్ఛదవిరాజితా ।
లసత్కుంకుమకస్తురీతిలకోద్భాసితాననా ॥ ౨౦॥

దివ్యచూడామణిస్ఫారచంచచ్చంద్రకసూర్యకా ।
ఉద్యత్కవిసమస్వచ్ఛనాసాభరణభాసురా ॥ ౨౧॥

చింతాకలంబితస్వచ్ఛముక్తాగుచ్ఛవిరాజితా ।
పాటీరపంకకర్పూరకుంకుమాలంకృతస్తనీ ॥ ౨౨॥

విచిత్రవివిధాకల్పా కంబుసంకాశకంధరా ।
దాడిమీఫలబీజాభదంతపంక్తివిరాజితా ॥ ౨౩॥

అనర్ఘ్యరత్నఘటితముకుటాంచితమస్తకా ।
మత్తాలిమాలావిలసదలకాఢ్యముఖాంబుజా ॥ ౨౪॥

కలంకకార్శ్యనిర్ముక్తశరచ్చంద్రనిభాననా ।
జాహ్నవీసలిలావర్తశోభినాభివిభూషితా ॥ ౨౫॥

మాణిక్యశకలాబద్ధముద్రికాంగులిభూషితా ।
పుండరీకదలాకారనయనత్రయసుందరీ ॥ ౨౬॥

కల్పితాచ్ఛమహారాగపద్మరాగోజ్జ్వలప్రభా ।
రత్నకింకిణికాయుక్తరత్నకంకణశోభితా ॥ ౨౭॥

మణిముక్తాసరాపారలసత్పదకసంతతిః ।
రత్నాంగులిప్రవితతప్రభాజాలలసత్కరా ॥ ౨౮॥

కంచుకీగుంఫితాపారనానారత్నతతిద్యుతిః ।
మల్లికామోదిధమ్మిల్లమల్లికాలిసరావృతా ॥ ౨౯॥

సువృత్తనిబిడోత్తుంగకుచభారాలసా శివా ।
వరపాశాంకుశాభీతిలసద్బాహుచతుష్టయా ॥ ౩౦॥

సర్వశృంగారవేషాఢ్యా సుకుమారాంగవల్లరీ ।
సౌందర్యధారాసర్వస్వా నిర్వ్యాజకరుణామయీ ॥ ౩౧॥

నిజసంలాపమాధుర్యవినిర్భర్త్సితకచ్ఛపీ ।
కోటికోటిరవీందూనాం కాంతిం యా బిభ్రతీ పరా ॥ ౩౨॥

నానాసఖీభిర్దాసీభిస్తథా దేవాంగనాదిభిః ।
సర్వాభిర్దేవతాభిస్తు సమంతాత్పరివేష్టితా ॥ ౩౩॥

ఇచ్ఛాశక్త్యా జ్ఞానశక్త్యా క్రియాశక్త్యా సమన్వితా ।
లజ్జా తుష్టిస్తథా పుష్టిః కీర్తిః కాంతిః క్షమా దయా ॥ ౩౪॥

బుద్ధిర్మేధా స్మృతిర్లక్ష్మీర్మూర్తిమత్యోఽఙ్గనాః స్మృతాః ।
జయా చ విజయా చైవాప్యజితా చాపరాజితా ॥ ౩౫॥

నిత్యా విలాసినీ దోగ్ధ్రీ త్వఘోరా మంగలా నవ ।
పీఠశక్తయ ఏతాస్తు సేవంతే యాం పరాంబికాం ॥ ౩౬॥

యస్యాస్తు పార్శ్వభాగే స్తో నిధీ తౌ శంఖపద్మకౌ ।
నవరత్నవహా నద్యస్తథా వై కాంచనస్రవాః ॥ ౩౭॥

సప్తధాతువహా నద్యో నిధిభ్యాం తు వినిర్గతాః ।
సుధాసింధ్వంతగామిన్యస్తాః సర్వా నృపసత్తమ ॥ ౩౮॥

సా దేవీ భువనేశానీ తద్వామాంకే విరాజతే ।
సర్వేశత్వం మహేశస్య యత్సంగాదేవ నాన్యథా ॥ ౩౯॥

చింతామణిగృహస్యాస్య ప్రమాణం శృణు భూమిప ।
సహస్రయోజనాయామం మహాంతస్తత్ప్రచక్షతే ॥ ౪౦॥

తదుత్తరే మహాశాలాః పూర్వస్మాద్ద్విగుణాః స్మృతాః ।
అంతరిక్షగతం త్వేతన్నిరాధారం విరాజతే ॥ ౪౧॥

సంకోచశ్చ వికాసశ్చ జాయతేఽస్య నిరంతరం ।
పటవత్కార్యవశతః ప్రలయే సర్జనే తథా ॥ ౪౨॥

శాలానాం చైవ సర్వేషాం సర్వకాంతిపరావధి ।
చింతామణిగృహం ప్రోక్తం యత్ర దేవీ మహోమయీ ॥ ౪౩॥

యే యే ఉపాసకాః సంతి ప్రతిబ్రహ్మాండవర్తినః ।
దేవేషు నాగలోకేషు మనుష్యేష్వితరేషు చ ॥ ౪౪॥

శ్రీదేవ్యాస్తే చ సర్వేఽపి వ్రజంత్యత్రైవ భూమిప ।
దేవీక్షేత్రే యే త్యజంతి ప్రాణాందేవ్యర్చనే రతాః ॥ ౪౫॥

తే సర్వే యాంతి తత్రైవ యత్ర దేవీ మహోత్సవా ।
ఘృతకుల్యా దుగ్ధకుల్యా దధికుల్యా మధుస్రవాః ॥ ౪౬॥

స్యందంతి సరితః సర్వాస్తథామృతవహాః పరాః ।
ద్రాక్షారసవహాః కాశ్చిజ్జంబూరసవహాః పరాః ॥ ౪౭॥

ఆమ్రేక్షురసవాహిన్యో నద్యస్తాస్తు సహస్రశః ।
మనోరథఫలా వృక్షా వాప్యః కూపాస్తథైవ చ ॥ ౪౮॥

యథేష్టపానఫలదా న న్యూనం కించిదస్తి హి ।
న రోగపలితం వాపి జరా వాపి కదాచన ॥ ౪౯॥

న చింతా న చ మాత్సర్యం కామక్రోధాదికం తథా ।
సర్వే యువానః సస్త్రీకా సహస్రాదిత్యవర్చసః ॥ ౫౦॥

భజంతి సతతం దేవీం తత్ర శ్రీభువనేశ్వరీం ।
కేచిత్సలోకతాపన్నాః కేచిత్సామీప్యతాం గతాః ॥ ౫౧॥

సరూపతాం గతాః కేచిత్సార్ష్టితాం చ పరే గతాః ।
యా యాస్తు దేవతాస్తత్ర ప్రతిబ్రహ్మాండవర్తినాం ॥ ౫౨॥

సమష్టయః స్థితాస్తాస్తు సేవంతే జగదీశ్వరీం ।
సప్తకోటిమహామంత్రా మూర్తిమంత ఉపాసతే ॥ ౫౩॥

మహావిద్యాశ్చ సకలాః సామ్యావస్థాత్మికాం శివాం ।
కారణబ్రహ్మరూపాం తాం మాయాశబలవిగ్రహాం ॥ ౫౪॥

ఇత్థం రాజన్ మయా ప్రోక్తం మణిద్వీపం మహత్తరం ।
న సూర్యచంద్రౌ నో విద్యుత్కోటయోఽగ్నిస్తథైవ చ ॥ ౫౫॥

ఏతస్య భాసా కోట్యంశకోట్యంశేనాపి తే సమాః ।
క్వచిద్విద్రుమసకాశం క్వచిన్మరకతచ్ఛవి ॥ ౫౬॥

విద్యుద్భానుసమచ్ఛాయం మధ్యసూర్యసమం క్వచిత్ ।
విద్యుత్కోటిమహాధారా సారకాంతితతం క్వచిత్ ॥ ౫౭॥

క్వచిత్సిందూరనీలేంద్రమాణిక్యసదృశచ్ఛవి ।
హీరసారమహాగర్భధగద్ధగితదిక్తటం ॥ ౫౮॥

కాంత్యా దావానలసమం తప్తకాంచనసన్నిభం ।
క్వచిచ్చంద్రోపలోద్గారం సూర్యోద్గారం చ కుత్రచిత్ ॥ ౫౯॥

రత్నశృంగిసమాయుక్తం రత్నప్రాకారగోపురం ।
రత్నపత్రై రత్నఫలైర్వృక్షైశ్చ పరిమండితం ॥ ౬౦॥

నృత్యన్మయూరసంఘైశ్చ కపోతరణితోజ్జ్వలం ।
కోకిలాకాకలీలాపైః శుకలాపైశ్చ శోభితం ॥ ౬౧॥

సురమ్యరమణీయాంబులక్షావధిసరోవృతం ।
తన్మధ్యభాగవిలసద్వికచద్రత్నపంకజైః ॥ ౬౨॥

సుగంధిభిః సమంతాత్తు వాసితం శతయోజనం ।
మందమారుతసంభిన్నచలద్ద్రుమసమాకులం ॥ ౬౩॥

చింతామణిసమూహానాం జ్యోతిషా వితతాంబరం ।
రత్నప్రభాభిరభితో ధగద్ధగితదిక్తటం ॥ ౬౪॥

వృక్షవాతమహాగంధవాతవాతసుపూరితం ।
ధూపధూపాయితం రాజన్ మణిదీపాయుతోజ్జ్వలం ॥ ౬౫॥

మణిజాలకసచ్ఛిద్రతరలోదరకాంతిభిః ।
దిఙ్మోహజనకం చైతద్దర్పణోదరసంయుతం ॥ ౬౬॥

ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య శృంగారస్యాఖిలస్య చ ।
సర్వజ్ఞతాయాః సర్వాయాస్తేజసశ్చాఖిలస్య వై ॥ ౬౭॥

పరాక్రమస్య సర్వస్య సర్వోత్తమగుణస్య చ ।
సకలాయా దయాయాశ్చ సమాప్తిరిహ భూపతే ॥ ౬౮॥

రాజ్ఞ ఆనందమారభ్య బ్రహ్మలోకాంతభూమిషు ।
ఆనందా యే స్థితాః సర్వే తేఽత్రైవాంతర్భవంతి హి ॥ ౬౯॥

ఇతి తే వర్ణితం రాజన్ మణిద్వీపం మహత్తరం ।
మహాదేవ్యాః పరం స్థానం సర్వలోకోత్తమోత్తమం ॥ ౭౦॥

ఏతస్య స్మరణాత్సద్యః సర్వం పాపం వినశ్యతి ।
ప్రాణోత్క్రమణసంధౌ తు స్మృత్వా తత్రైవ గచ్ఛతి ॥ ౭౧॥

అధ్యాయపంచకం త్వేతత్పఠేన్నిత్యం సమాహితః ।
భూతప్రేతపిశాచాదిబాధా తత్ర భవేన్న హి ॥ ౭౨॥

నవీనగృహనిర్మాణే వాస్తుయాగే తథైవ చ ।
పఠితవ్యం ప్రయత్నేన కల్యాణం తేన జాయతే ॥ ౭౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే
మణిద్వీపవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

౧౩ జనమేజయేనాంబామఖకరణ-దేవీభాగవతశ్రవణపూర్వకం స్వపిత్రుద్ధారవర్ణనం

వ్యాస ఉవాచ ।
ఇతి తే కథితం భూప యద్యత్పృష్టం త్వయానఘ ।
నారాయణేన యత్ప్రోక్తం నారదాయ మహాత్మనే ॥ ౧॥

శ్రుత్వైతత్తు మహాదేవ్యాః పురాణం పరమాద్భుతం ।
కృతకృత్యో భవేన్మర్త్యో దేవ్యాః ప్రియతమో హి సః ॥ ౨॥

కురు చాంబామఖం రాజన్ స్వపిత్రుద్ధరణాయ వై ।
ఖిన్నోఽసి యేన రాజేంద్ర పితుర్జ్ఞాత్వా తు దుర్గతిం ॥ ౩॥

గృహాణ త్వం మహాదేవ్యా మంత్రం సర్వోత్తమోత్తమం ।
యథావిధివిధానేన జన్మసాఫల్యదాయకం ॥ ౪॥

సూత ఉవాచ ।
తచ్ఛ్రుత్వా నృపశార్దూలః ప్రార్థయిత్వా మునీశ్వరం ।
తస్మాదేవ మహామంత్రం దేవీప్రణవసంజ్ఞకం ॥ ౫॥

దీక్షావిధిం విధానేన జగ్రాహ నృపసత్తమః ।
తత ఆహూయ ధౌమ్యాదీన్నవరాత్రసమాగమే ॥ ౬॥

అంబాయజ్ఞం చకారాశు విత్తశాఠ్యవివర్జితః ।
బ్రాహ్మణైః పాఠయామాస పురాణం త్వేతదుత్తమం ॥ ౭॥

శ్రీదేవ్యగ్రేఽమ్బికాప్రీత్యై దేవీభాగవతం పరం ।
బ్రాహ్మణాన్భోజయామాసాప్యసంఖ్యాతాన్సువాసినీః ॥ ౮॥

కుమారీర్వటుకాదీంశ్చ దీనానాథాంస్తథైవ చ ।
ద్రవ్యప్రదానైస్తాన్సర్వాన్ సంతోష్య వసుధాధిపః ॥ ౯॥

సమాప్య యజ్ఞం సంస్థానే సంస్థితో యావదేవ హి ।
తావదేవ హి చాకాశాన్నారదః సమవాతరత్ ॥ ౧౦॥

రణయన్మహతీం వీణాం జ్వలదగ్నిశిఖోపమః ।
ససంభమః సముత్థాయ దృష్ట్వా తం నారదం మునిం ॥ ౧౧॥

ఆసనాద్యుపచారైశ్చ పూజయామాస భూమిపః ।
కృత్వా తు కుశలప్రశ్నం పప్రచ్ఛాగమకారణం ॥ ౧౨॥

రాజోవాచ ।
కుత ఆగమనం సాధో బ్రూహి కిం కరవాణి తే ।
సనాథోఽహం కృతార్థోఽహం త్వదాగమనకారణాత్ ॥ ౧౩॥

ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వా ప్రోవాచ మునిసత్తమః ।

అద్యాశ్చర్యం మయా దృష్టం దేవలోకే నృపోత్తమ ॥ ౧౪॥

తన్నివేదయితుం ప్రాప్తస్త్వత్సకాశే సువిస్మితః ।
పితా తే దుర్గతిం ప్రాప్తో నిజకర్మవిపర్యయాత్ ॥ ౧౫॥

స ఏవాయం దివ్యరూపవపుర్భూత్వాధునైవ హి ।
దేవదేవైః స్తుతః సమ్యగప్సరోభిః సమంతతః ॥ ౧౬॥

విమానవరమారుహ్య మణిద్వీపం గతోఽభవత్ ।
దేవీభాగవతస్యాస్య శ్రవణోత్థఫలేన చ ॥ ౧౭॥

అంబామఖఫలేనాపి పితా తే సుగతిం గతః ।
ధన్యోఽసి కృతకృత్యోఽసి జీవితం సఫలం తవ ॥ ౧౮॥

నరకాదుద్ధృతస్తాతస్త్వయా తు కులభూషణ ।
దేవలోకే స్ఫీతకీర్తిస్తవాద్య విపులాభవత్ ॥ ౧౯॥

సూత ఉవాచ ।
నారదోక్తం సమాకర్ణ్య ప్రేమగద్గదితాంతరః ।
పపాత పాదాంబుజయోర్వ్యాసస్యాద్భుతకర్మణః ॥ ౨౦॥

తవానుగ్రహతో దేవ కృతార్థోఽహం మహామునే ।
కిం మయా ప్రతికర్తవ్యం నమస్కారాదృతే తవ ॥ ౨౧॥

అనుగ్రాహ్యః సదైవాహమేవమేవ త్వయా మునే ।
ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వాప్యాశీర్భిరభినంద్య చ ॥ ౨౨॥

ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం భగవాన్ బాదరాయణః ।
రాజన్సర్వం పరిత్యజ్య భజ దేవీపదాంబుజం ॥ ౨౩॥

దేవీభాగవతం చైవ పఠ నిత్యం సమాహితః ।
అంబామఖం సదా భక్త్యా కురు నిత్యమతంద్రితః ॥ ౨౪॥

అనాయాసేన తేన త్వం మోక్ష్యసే భవబంధనాత్ ।
సంత్యన్యాని పురాణాని హరిరుద్రముఖాని చ ॥ ౨౫॥

దేవీభాగవతస్యాస్య కలాం నార్హంతి షోడశీం ।
సారమేతత్పురాణానాం వేదానాం చైవ సర్వశః ॥ ౨౬॥

మూలప్రకృతిరేవైషా యత్ర తు ప్రతిపాద్యతే ।
సమం తేన పురాణం స్యాత్కథమన్యన్నృపోత్తమ ॥ ౨౭॥

పాఠే వేదసమం పుణ్యం యస్య స్యాజ్జనమేజయ ।
పఠితవ్యం ప్రయత్నేన తదేవ విబుధోత్తమైః ॥ ౨౮॥

ఇత్యుక్త్వా నృపవర్యం తం జగామ మునిరాట్ తతః ।
జగ్ముశ్చైవ యథాస్థానం ధౌమ్యాదిమునయోఽమలాః ॥ ౨౯॥

దేవీభాగవతస్యైవ ప్రశంసాం చక్రురుత్తమాం ।
రాజా శశాస ధరణీం తతః సంతుష్టమానసః ।
దేవీభాగవతం చైవ పఠచ్ఛృణ్వంతిరంతరం ॥ ३०॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే
జనమేజయేనాంబామఖకరణ-దేవీభాగవతశ్రవణపూర్వకం
స్వపిత్రుద్ధారవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

౧౪ శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణ-శ్రవణఫలవర్ణనం

సూత ఉవాచ ।
అర్ధశ్లోకాత్మకం యత్తు దేవీవక్త్రాబ్జనిర్గతం ।
శ్రీమద్భాగవతం నామ వేదసిద్ధాంతబోధకం ॥ ౧॥

ఉపదిష్టం విష్ణవే యద్వటపత్రనివాసినే ।
శతకోటిప్రవిస్తీర్ణం తత్కృతం బ్రహ్మణా పురా ॥ ౨॥

తత్సారమేకతః కృత్వా వ్యాసేన శుకహేతవే ।
అష్టాదశసహస్రం తు ద్వాదశస్కంధసంయుతం ॥ ౩॥

దేవీభాగవతం నామ పురాణం గ్రథితం పురా ।
అద్యాపి దేవలోకే తద్బహువిస్తీర్ణమస్తి హి ॥ ౪॥

నానేన సదృశం పుణ్యం పవిత్రం పాపనాశనం ।
పదే పదేఽశ్వమేధస్య ఫలమాప్నోతి మానవః ॥ ౫॥

పౌరాణికం పూజయిత్వా వస్త్రాద్యాభరణాదిభిః ।
వ్యాసబుద్ధ్యా తన్ముఖాత్తు శ్రుత్వైతత్సముపోషితః ॥ ౬॥

లిఖిత్వా నిజహస్తేన లేఖకేనాథవా మునే ।
ప్రౌష్ఠపద్యాం పౌర్ణమాస్యాం హేమసింహసమన్వితం ॥ ౭॥

దద్యాత్పౌరాణికాయాథ దక్షిణాం చ పయస్వినీం ।
సాలంకృతాం సవత్సాం చ కపిలాం హేమమాలినీం ॥ ౮॥

భోజయేద్బ్రాహ్మణానంతేఽప్యధ్యాయపరిసమ్మితాన్ ।
సువాసినీస్తావతీశ్చ కుమారీర్బటుకైః సహ ॥ ౯॥

దేవీబుద్ధ్యా పూజయేత్తాన్వసనాభరణాదిభిః ।
పాయసాన్నవరేణాపి గంధస్రక్కుసుమాదిభిః ॥ ౧౦॥

పురాణదానేనైతేన భూదానస్య ఫలం లభేత్ ।
ఇహలోకే సుఖీ భూత్వాప్యంతే దేవీపురం వ్రజేత్ ॥ ౧౧॥

నిత్యం యః శృణుయాద్భక్త్యా దేవీభాగవతం పరం ।

న తస్య దుర్లభం కించిత్కదాచిత్క్వచిదస్తి హి ॥ ౧౨॥

అపుత్రో లభతే పుత్రాంధనార్థీ ధనమాప్నుయాత్ ।
విద్యార్థీ ప్రాప్నుయాద్విద్యాం కీర్తిమండితభూతలః ॥ ౧౩॥

వంధ్యా వా కాకవంధ్యా వా మృతవంధ్యా చ యాంగనా ।
శ్రవణాదస్య తద్దోషాన్నివర్తేత న సంశయః ॥ ౧౪॥

యద్గేహే పుస్తకం చైతత్పూజితం యది తిష్ఠతి ।
తద్గేహం న త్యజేన్నిత్యం రమా చైవ సరస్వతీ ॥ ౧౫॥

నేక్షంతే తత్ర వేతాలడాకినీరాక్షసాదయః ।
జ్వరితం తు నరం స్పృష్ట్వా పఠేదేతత్సమాహితః ॥ ౧౬॥

మండలాన్నాశమాప్నోతి జ్వరో దాహసమన్వితః ।
శతావృత్త్యాస్య పఠనాత్క్షయరోగో వినశ్యతి ॥ ౧౭॥

ప్రతిసంధ్యం పఠేద్యస్తు సంధ్యాం కృత్వా సమాహితః ।
ఏకైకమస్య చాధ్యాయం స నరో జ్ఞానవాన్భవేత్ ॥ ౧౮॥

శకునాంశ్చైవ వీక్షేత కార్యాకార్యేషు చైవ హి ।
తత్ప్రకారః పురస్తాత్తు కథితోఽస్తి మయా మునే ॥ ౧౯॥

నవరాత్రే పఠేన్నిత్యం శారదీయేఽతిభక్తితః ।
తస్యాంబికా తు సంతుష్టా దదాతీచ్ఛాధికం ఫలం ॥ ౨౦॥

వైష్ణవైశ్చైవ శైవైశ్చ రమోమా ప్రీయతే సదా ।
సౌరైశ్చ గాణపత్యైశ్చ స్వేష్టశక్తేశ్చ తుష్టయే ॥ ౨౧॥

పఠితవ్యం ప్రయత్నేన నవరాత్రచతుష్టయే ।
వైదికైర్నిజగాయత్రీప్రీతయే నిత్యశో మునే ॥ ౨౨॥

పఠితవ్యం ప్రయత్నేన విరోధో నాత్ర కస్యచిత్ ।
ఉపాసనా తు సర్వేషాం శక్తియుక్తాస్తి సర్వదా ॥ ౨౩॥

తచ్ఛక్తేరేవ తోషార్థం పఠితవ్యం సదా ద్విజైః ।
స్త్రీశూద్రో న పఠేదేతత్కదాపి చ విమోహితః ॥ ౨౪॥

శృణుయాద్ద్విజవక్త్రాత్తు నిత్యమేవేతి చ స్థితిః ।
కిం పునర్బహునోక్తేన సారం వక్ష్యామి తత్త్వతః ॥ ౨౫॥

వేదసారమిదం పుణ్యం పురాణం ద్విజసత్తమాః ।
వేదపాఠసమం పాఠే శ్రవణే చ తథైవ హి ॥ ౨౬॥

సచ్చిదానందరూపాం తాం గాయత్రీప్రతిపాదితాం ।
నమామి హ్రీంమయీం దేవీం ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥ ౨౭॥

ఇతి సూతవచః శ్రుత్వా నైమిషీయాస్తపోధనాః ।
పూజయామాసురత్యుచ్చైః సూతం పౌరాణికోత్తమం ॥ ౨౮॥

ప్రసన్నహృదయాః సర్వే దేవీపాదాంబుజార్చకాః ।
నిర్వృతిం పరమాం ప్రాప్తాః పురాణస్య ప్రభావతః ॥ ౨౯॥

నమశ్చక్రుః పునః సూతం క్షమాప్య చ ముహుర్ముహుః ।
సంసారవారిధేస్తాత ప్లవోఽస్మాకం త్వమేవ హి ॥ ౩౦॥

ఇతి స మునివరాణామగ్రతః శ్రావయిత్వా
సకలనిగమగుహ్యం దౌర్గమేతత్పురాణం ।
నతమథ మునిసంఘం వర్ధయిత్వాఽఽశిషాంబా-
చరణకమలభృంగో నిర్జగామాథ సూతః ॥ ౩౧॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
సంహితాయాం ద్వాదశస్కంధే శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణ-
శ్రవణఫలవర్ణనం నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే ద్వాదశస్కంధః సమాప్తః ॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణే ఉత్తరార్ధః సంపూర్ణః ॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణం సమాప్తం ॥